

Ludovici Dureti Segusiani Interpretationes et enarrationes in magni Hippocratis Coacas praenotiones ... / Curante, qui & praefationem adjecit, Adriano Peleryn Chrouët.

Contributors

Hippocrates.
Hippocrates. Coa praesagia.
Hippocrates. Prognostics.
Chrouet, Adrianus Pelerin.
Duret, Jean, 1563-1629.
Duret, Louis, 1527-1586.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Gerardum Potuliet, MDCCXXXVII. [1737]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yw3enycy>

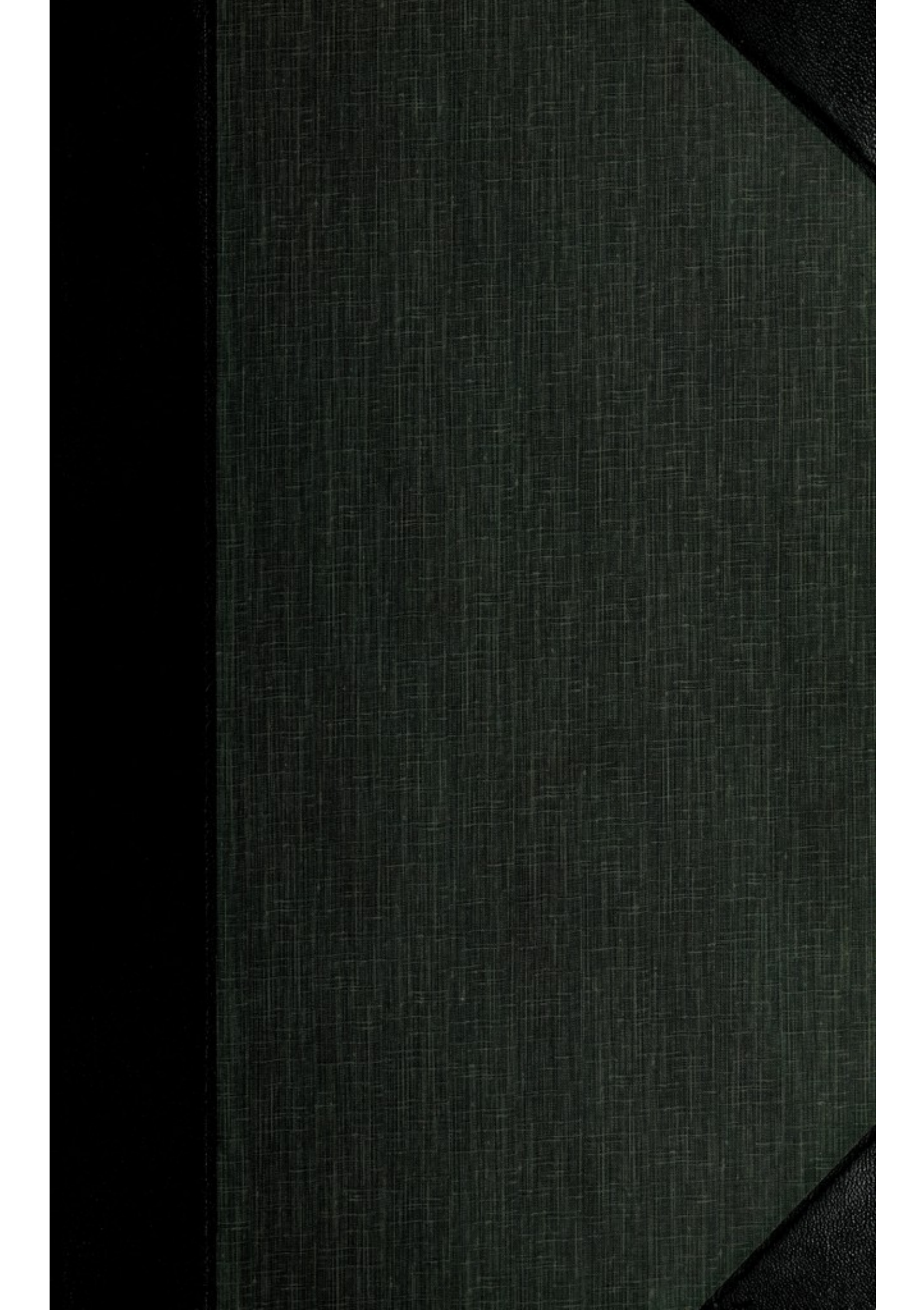
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

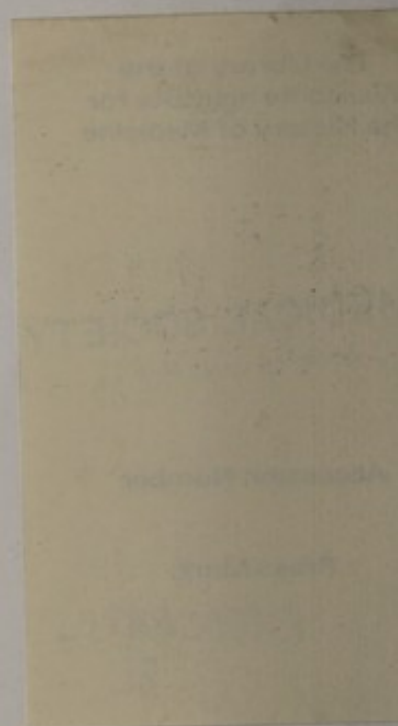
The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

Accession Number

Press Mark

HIPPOCRATES
III

T6

Barrett
in
Hypocrite

M M

b

s

LUDOVICI DURETI

SEGUSIANI

INTERPRETATIONES ET ENARRATIONES

IN MAGNI

HIPPOCRATIS
COACAS PRÆNOTIONES,

*Opus admirabile in tres Libros
tributum,*

A D

HENRICUM III.

GALLIÆ ET POLONIÆ REGEM CHRISTIANISSIMUM,

CUM

Indice rerum memorabilium amplissimo.

CURANTE,

Qui & Præfationem adjecit,

ADRIANO PELERYN CHROUËT, MED. DOCT.

EDITIO NOVA,

*Ad eam, quæ A. MDLXXXV. prodit, recensita, & prioribus
longe accuratior, atque emendatior.*

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIE T.

MDCCXXXVII.

LUDOVICI DURETI

SEGUIANI

INTERPRETATIONES ET ENARRATIONES

IN MACHINIS

HIPPOCRATIS

COACAS PRAXIONONES

Opera inedita in tres Libros

divisa

et

HENRICUM III

CAESAREM ET POLONIE REGEM CHRISTIANISSIMUM

Interpretes et Enarratores

Germani

et Praefatus

ADRIANO PETERIO CHROVET, Med. Doct.

EDITIO NOVITA

Ad eam, quae a WILHELMO, Regis, et Praefatus

Interpretes, et Enarratores

LUDOVICI DURETI

ADRIANO PETERIO CHROVET

MDCCXXVII

LECTORI

S. D.

ADRIANUS PELERYN CHROUËT.

Si varium Medicinæ statum ab ejus ortu ad hæc usque tempora consideremus, mirum videtur quod Medici ab omni tempore in tam diversas, & sæpe plane contrarias abierint sententias, quæ ipsius Artis incrementum summo opere retardarunt: constat sane nullum Artium progressibus gravius posse intervenire impedimentum, nec majus dedecus, quam ipsa Artis Magistrorum præjudicia, & opinionum diversitates; e contra nulla re magis juvari, quam ubi, experientia duce, Artis Magistri recta ratione uti, illamque certis regulis subjicere noverint, quod de omnibus Artibus in genere verissimum est, in Medicina id imprimis locum habet.

Quamdiu homines notandis & colligendis observationibus, & describendis exacte morborum historiis unice occupati fuerunt, eorumque signis & discriminibus distinguendis operam dederunt, nullis erroribus, nullis litibus, & controversiis obnoxia fuit Medicina; simul ac vero ex morborum circumstantiarumque in iis deprehensarum varietateque animadvertenter, experimenta sola non sufficere, sed opus esse quoque ratiocinio; tunc statim plurimi illapsi sunt in Medicinam errores; ex eo scilicet, quod magis vi ingenii sui, & præoccupata mente opinione, quam consulta experientia, ratiocinati fuerint: nec mirum in hoc vitium incidisse primævos Medicos, cum non satis instructi fuerint iis rebus, quibus veræ morborum causæ indagantur, & Medicamentorum vires, eorumque in corpus humanum effectus, perquiruntur. Ad hæc enim cognoscenda requiritur Anatomæ cognitio & Physiologiæ, quæ certis experimentis physicis, & mathematicis demonstrationibus innitur, quemadmodum & earum rerum, quæ humano corpori incidunt, observatio; absque harum rerum cognitione nulla sana datur Theoria nec de rebus medicis judicare potest Medicus; hinc veterum in his ignorantia minus culpanda, quam ratiocinandi temeritas; illis enim solum competeat suam operam in morborum historiis diligenter notandis, ex observationibus colligendis, locare, quo magis scilicet juvarentur posterius ad systemata ex illorum laboribus accurate digestis aliquando componenda; quemadmodum fecit Hippocrates; hic primus omne quod a Medicina alienum, unde lites & controversiæ oriebantur, quæ illam in sectas dividebant, sejunxit, eique soli incubuit, ut certa ab incertis separaret, omniaque quæ vera & longo usu confirmata esse deprehenderet, in unum doctrinæ corpus redigeret, neglectis plane omnibus Medicariorum sectis. Galenus vero postea hujus vestigia non secutus, in plurimis pessime erravit, cumque addictus esset

Phi.

Philosophiæ Peripateticæ, omnia nimia subtilitate divisit, & morborum signa juxta horum Philosophorum placita explicare voluit; hinc peringentis quidem laboris vastæque molis opus peregit, at rude & indigestum, in quo quidquid est boni soli Hippocrati debetur, Anatomica si excipiantur; si quid etiam utile præfuerit elucidando quædam Hippocratis effata, & loca, & rejiciendo multa dudum pervulgata Medicorum dogmata, multo tamen plura in eo sunt reprehendenda quæ Artis progressum impediverunt, & quamplurimis errandi ansam præbuerunt. Postea advenere Arabes, qui Galenum secuti, & Philosophiæ Aristotelicæ dediti, quamplurimas addiderant Arti huic Nobilissimæ corruptiones; hi in rebus & verbis misere nugando, a simplici, historico & brevi stylo omnino recesserunt, totamque Medicinam ridiculis suis commentis conspurcarunt, ita ut a sæculo septimo ad decimum circiter quintum pauci tantum fuere Medici inter hos, qui aliquid Medicinæ incremento contulerint, describendo quosdam morbos vel ignotos, vel nullibi ab aliis descriptos; attamen in horum fastidiosis voluminibus mere Galenici & Aristotelici semper apparent, quibus nova, quæ ex horum principiis, tum ex chymia conceperant præjudicia addiderunt; quæ tantum invaluere apud Medicos, ut ab undecimo sæculo usque ad decimum circiter quintum, nihil dicerent aut cogitarent, quod Arabum hanc doctrinam non saperet; unde nobilis hæc Ars in pugnas verborum, disputationum tumultus, & Authorem odia desinere cepit, & Medici crassissimis immergi tenebris passim in Agyrtes improbosque circulatores degenerarunt, qui veteri neglecta curandi methodo unice de arcanis suorum remediorum viribus sibi magnifice promittebant, aliisque imponebant, unde Arti dedecus, ipsiusque incrementi summa impedimenta nata sunt: donec tandem erroribus sepultam quasi Medicinam resuscitaverunt, & excusso Arabicæ servitutis jugo, ad restituendam priscorum Graecorum de re medica sapientiam, omni studio contenderunt clarissimi in Arte viri, *Fernelius, Duretus, Hollerius, Ballonius, Fæsius, Mercurialis, Cornarius, Marcius, Marinellus, Puino, Lindanus, Valesius*, aliique, tot Artis Heroes, qui labantem Hippocratis cogitando & scribendo rationem restituerunt, & qui veram medendi viam rursus manifestarunt: utinam horum vestigia infecuti fuissent insequentes Medici, nec Paracelsus, nec Helmontius cum universa chymicorum secta mendacibus suis analogis Medicinam non conspurcassent, & novos inde errores, remoras Praxi medicæ non intulissent: verum est quod his viris nova præstantium remediorum inventa plurima debentur, & quod in delendo nonnullis Praxeos præjudiciis, quæ ab Arabum & falsorum interpretum ignorantia in Medicinam irrepsérant, plurimum contulerunt; sed in explicandis morborum eorumque symptomatum causis ipsi pariter in errores gravissimos illapsi sunt; pessime quoque egerunt cum Medicina, cum curandi methodum, non ad cursum & tenorem morbum, sed ad opiniones, quas principiorum chymicæ fucō delusi, conceperant, dirigere voluerunt; suasque conjecturas consiliorum naturæ loco substituerunt, illamque, prævertendo illius motus & conamina, præpedierant, & a medicamentis, licet morbi naturam ignorarent, statim auspicati sunt: insuper non tantum methodum, qua utebantur Galenici in remediis præscribendis convellere voluerunt, sed remedia pariter ipsa, puta Phlebotomiam, Purgantia, vesicantia, & reliqua hujus generis, quorum summa utilitas est in Medicina; hæc ex odio magis in Galenicos, quam consulta experientia, facta fuisse, credendum, non attendendo quod frumentum una cum lolio averruncarent: unde magna iterum in Medicina confusio, & plurima inter Medicos dissidia, quæ illius progressum impediverunt. Verum non minor postea opinionum diversitas nata est ex hypothetica, & incerta quorundam Philosophorum doctrina, in primis Cartesii, qui hominem, non qualem Deus creavit, sed qualem ipse mente conceperat, descripsit; ad eandemque normam leges naturæ concinnavit; vir certe in Mathesi summus, in Physicis pessimus, quique fictis suis principiis quamplurimis errandi ansam dedit, in primis Medicis, qui omnes morbos per naturæ minime congruentia principia cognoscere & explicare voluerunt, parum attendendo ad morborum historias, verasque naturæ leges, sed ad ea tantum quæ suis placitis inserviebant; quam parum & per hos profecerit Medicina omnibus veram medendi rationem edoctis satis notum.

Hinc non mirum, quod ab Hippocratis ætate ad nostra usque tempora, tam parum progressa fuerit Medicina, quantum viginti & amplius sæculorum, quot ab Hippocrate ad nos usque numerantur, labor, experimenta, exercitationes, spem facere potuissent;

cæteras Artes videmus sensim suum finem assequi, & Artificum studio, & industria tractu temporis suam nancisci perfectionem; sola Medicina nec longævitate, nec diutina observatione eam, quam sperare licuisset, adepta est perfectionem; hæc non Artis vitio, sed Artificum facta sunt, qui veterum Medicorum colligendarum observationum methodum non tenuerunt, & neglexerunt ea, quibus Medicina coagmentatur, & experientia ad verum usum & scopum suum dirigitur, Anatomen scilicet & Physiologiam, non illam intelligo, quæ vi ingenii fabricatur, sed illam quæ Mathematicis demonstrationibus, & Physicis experimentis innitur; ab horum duorum neglectu, observationum exactarum scilicet, & veræ Theoriæ, omnis mali in Medicina fons & origo: utinam recentiores vera Theoria minus instructi suas modo observationes communicassent; quemadmodum fecisse videtur prisca schola Cnidia, vel ex fide & simplicitate tradidissent, qua olim Hippocrates & nostris temporibus Sydenhamus, & suis commentis non inquinassent; quidnam boni, precor, in Medicinam redundavit ex istis vastæ molis voluminibus observationum, consultationum, systematum &c.? nullum sane; ægrotos enim inepte admodum describunt, & non attendunt ad morborum varios status & naturam, verum tantummodo ad suas confusas curandi rationes, medicamentorumque farraginem; hinc horum libri sunt tantum incertarum atque indigestarum observationum acervus, unde nullus vel saltem exiguus admodum fructus reportari potest.

Neque majus Medicinæ incrementum ab hodiernis istis empyricis, & Medicastris expectandum, qui rejecta omni Theoria, per quam ad veram morborum causam deducimur, Medicinam facitare jubent per medicamenta citra consilium ingesta, & quæ licet communia, quasi specifica credulis laudant & venditant; attendant, precor, ad id, quod jam olim Hippocrates inculcavit, scilicet ad sanandum satis esse instructum Medicum, qui morbum satis novit: & quod Sydenhamus in suis scriptis memoravit, se par malo remedium semper scire adferre, si morbi cujuscunque historiam diligentius perspectam haberet: nullus certe Medicinæ progressus nec ulla in Praxi felicitas ab istis medicastris expectanda; jactent suam annuam, sed inutilem, ne dicam, damnosam experientiam, nunquam veram & certam adipiscuntur; semperque in hac Arte habendi erunt ignarissimi; neque comparandi cum prisca illa Empyricorum secta, quæ morborum historias bene edocta, suam medendi rationem experientiæ atque observationibus certis & fidis accommodabat, nullumque exhibebat remedium, quod indicibus signisque morbi non obtemperaret; hi e contra ægros quidem plurimos viderunt, sed morbos parum cognoscunt, quos curare tentant per remedia, quorum effectus ipsos ut plurimum latent.

Hinc patet quanti sint usus in Medicina colenda perficiendaque observationes fide collectæ, simplicitate & judicio exaratæ; quantum valeat Theoria certa ad morborum naturam & causas explicandas, ut ex his eliciatur vis acris judicii tuta & certa medendi methodus: sed inprimis summi momenti sunt observationes, quæ nos docent morborum diagnosin & prognosin; harum cognitio potissimum cum ad ægri salutem, rectamque curationem, tum ad Medici fidem atque dignitatem spectet; nihil enim turpius est Medico, quam vel ignorare morbos, vel in rebus deploratis promittere salutem, vel in securis omnia metu & tremore complere: harum rerum scientia inprimis habetur ex monumentis Hippocratis, & præcipue ex Coacis, quæ videntur esse observationes ex multorum sæculorum observationibus, & diuturnis Artis præceptionibus in Insula Co factæ, & excerptæ, unde & nomen Coacarum adepta sunt; has tanti semper fecerunt æqui rerum aestimatores, ut eas ejusdem momenti & paris fere dignitatis habuerint, ac Prorrheticorum, & quantum ex stylo & dictionis genere, imo & ex rerum continuatione, ut ait Foësius, patet, tam bene cum Prorrheticis consentiunt, ut ex eodem penu haustæ videantur, & quæ aliquando in Prorrhetico pressius comprehenduntur, in his latius diffusa reperiuntur; non hic litem dirimere lubet, num hæc genuina Hippocratis scripta sint, non ex auctoritate, sed ex utilitate de rerum pondere judicandum; sufficiet indicasse in his Coacis tanquam in thesauro recondita esse quæcunque ad diagnosin & prognosin affectuum totius fere corporis, & ad partium corporis morbos dignoscendos, spectant; legat, qui de his dubitat, quæ habentur de Pleuritide, Peripneumonia, Spiratione, Angino, Urinis, aliarumque partium affectibus, animadversiones & observationes; stupebit, nisi ignarus, vel in Praxi tyro sit; hasque etiam tanti fecit Ludovicus Duretus, ut totam fere suam vitam in his explicandis impenderit;

sed morte præreptus has absolvere non potuit, partes, vero, quæ restabant, elucidavit Johannes Duretus, unus ex ipsius filiis, paterni muneris successor.

Ludovicus Duretus in ultima Burgundia natus fuit A. C. 1527. primis ætatis temporibus Parisiis venit pauper & inops, sed mox ingenii vi illustris factus, & in ordinem Medicorum receptus, & mox Regius Professor creatus, Medicinam summa cum laude docuit Parisiis, & factitavit; Caroli IX. & Henrici III. Galliarum Regibus Medicus cubicularius perpetuus fuit, & ab Henrico Rege tanti exstimatus, ut cum Duretus Filiam suam elocaret, Rex a dextris, ipseque a sinistris Filiam in templum ad sponsalium solennia deduxerint, ipseque Rex præsentia sua Nuptias cohonestavit; omnem auream & argenteam suppellectilem, qua ministrabatur, cuius pretium quadraginta mille florenorum excedebat, sponsæ pro honorario dedit; tantusque fuit Regis erga Duretum affectus, ut nisi ipso adstante cibum non sumeret. Obiit tandem Cl. Duretus A. C. 1586. ætatis 59. Quæ commentatus est L. Duretus in has Coacas summi sane usus sunt in Medicina, quidquid obijciant Cl. viri, qui magis in Arte critica quam in Medicina videntur versati; plurima loca, quæ instar ænigmatum obscura erant, explicavit; annotationes quam plurimas adjecit, quæque longa experientia & diutina observatione didicerat, communicavit; ita opus, quod per se commendabilissimum est, utilius suis reddidit; hincque dignum censuimus, quod denuo in lucem proderetur, licet variz ejus Editiones haberentur, quarum una vel altera tantum accurata habetur, scilicet prima, quæ exactissime Parisiis impressa fuit apud Jac. du Puis 1588. in fol. deinde apud Petrum Billaino 1621. in fol. Argentinæ, quæ satis bona; postea apud Casparum Dietresium 1633. in Octavo; rursus Lutetiæ Paris. apud Casparum Meturas 1658. in fol. & Genevæ 1685. in fol. hæ duæ ultimæ sunt valde vitiosæ; cumque omnes hujus operis editiones rarissimæ factæ fuerint, in me suscepi hanc novam edere juxta primam correctam; operam & tempus, ut exactissime proderetur, impendere decreveram, sed importuna eorum festinatio, a quibus continuo ad hoc opus edendum sollicitabatur Typographus ob aliarum editionum exemplarium raritatem, & inprimis novum oblatum mihi munus, & plurima quibus distractus continuo negotia, impediverunt quo minus omnem curam & tempus universum impendere potuerim, quo exactissimum & prima & optima quidem editione accuratius proderetur hoc opus; in calce libri itaque annotatæ & correctæ sunt quædam menda, quas, perlegendo opus, irrepsisse deprehendi; has facile condonaturum confido Lectorem, qui ad operis utilitatem magis attenderit, quam ad Artis criticæ jura; utinam Medici Artis damniculis bene instructi suas observationes ad Hippocratis exemplum instituerent & communicare vellent; brevi spes foret, quod Ars Nobilissima, quæ ab ignavis & indoctis negligitur, & pro conjecturali habetur, certior & firmior evaderet, nullisque rixis & controversiis amplius distraheretur, sicque sensim, ut Mathefis, ad suæ perfectionis gradum perveniret.

HENRICO III.
GALLORUM ET POLONORUM
REGI CHRISTIANISSIMO,
TRIUMPHUM.

Offero ac dedico tibi librum, Christianissime Rex, qui, quibus nominibus ut esset Majestati tuæ gratus acceptusque efficere potuit, sibi illa suisque paginis universa præscripsit. Nam & proficitur se docere Medicinæ scientiam; & Hippocratem auctorem laudat; interpretem refert, qui fortunatus natus principe te vixit, parentem meum Ludovicum Duretum. Hominum tutori tibi legitimo atque pastori, patri patriæ, nulla est ars ex omnibus quæ possit esse commendatio quàm ea, quæ tibi tuos, teque tuis populis præstare novit diu incolumem. Hippocrates autem, magnus servator dictus Thessaliæ, Macedoniæ, Thraciæ; toti olim Græciæ præluxit, quæ gentium reliquarum famam, splendore nominis obscuraverat; sælix gloriæ suæ spectator. & beatus, majores, quàm ulli unquam mortali, honores sibi à suis delatos vidit; Regum ipse nepos, Asiæ & Affricæ latè dominantes Reges, quasi tam insigni & illustri nomine tyrannos indignos, ad illius se amicitiam applicantes, repudiando neglexit: nunc gratiam à te non parvam init, quod thronum tuum venerans suspicit; augustam tuæ majestatis, id est, justitiæ ac pietatis, sedem; quod terram tuam, ne hoc illi unum ad sælicitatem deesset, jam per annos ferme quadraginta, posthabitis aliis, maxime unam coluit, utque inibi ipse vicissim coleretur, sapientiæ in ea suæ domicilium constituit. Jam verò parentem meum & fovebat, dum vir esset, & sustentabat jam senescentem, conscientia suæ erga te integritatis & fidei: cujus ne immemor sæculorum posteritas esset; quod in suis optimum maximumque duxit, hoc sapientiæ arcum, thesaurum sanitatis, Asclepiadis quondam pretiosissimum, diu cæteris opertum, sub auspiciis professionis à te demandatæ, longo usu, assiduis vigiliis, sibi tandem, si amicis credimus, patefactum & apertum, tibi moriens testamento legavit; sceptri si quod esse posset ornamentum tui. Quem tu igitur, Henrice, Divum, opinione probitatis magna, industriæ nonnulla dilexisti; ejus vita functi nomen, favoris & benevolentie significatione illustra: ipsius munus accipe, medicorum signiferi ac ducis auctoritate maximum, utilitate amplissimum: cumque dolorum cruciatus & morbos, in tuam tuorumque vitam conjuratos hostes esse noveris; reliquorum jam partim factus, partim etiam designatus, precibus Ecclesiæ, victor; de his tu quoque interim ex hoc præsidio, libenter, hilarè, & magnificè triumphas.

Majestati tuæ humiliter subjectus servus fidelissimus,

JOANNES DURETUS, Ludovici Filius.

JOANNES DURETUS, LUDOVICI FILIUS
doctissimo Medico Petro Droëto S.

Memini, Droëte doctiss. annos quinque visitatum abs te, amicitie causâ, parentem meum, Coacis prognosibus operam navantem serio, deprehensum fuisse. Tum autem illum, honorificè locutum multa de Hollerio, quem docentem virum audiverat adolescens; conqueri apud te vehementer de Jacotio cœpisse. Quam enim, aiebat, gratiam, pro superata libri omnium utilissimæ difficultate, à bonis omnibus referre potui ac debui; ejus ingratus homo ita fuit cupidus, ut eam mihi subreptam velit. Noverint saltem qui ejus commentaria, hoc eodem conscripta proposito, viderint; hæc mea dictata ocyus, chartis impressa serius & vulgata extitisse. Ad quæ tu, in me intuens, optimo senî, ab homine malè nato & educato, secus esse non potuisse, quàm Hollerio fuit; cujus in mendendi praxim meditationes longè præclarissimas, correptas furto, suo olim nomini inscripsit. Non dubitare te quin ea quæ parens ipse meus, anno supra mille & quingentos septuagesimo, in hoc idem opus palam & publicè edidisset, ut cætera quæ Lutetiæ, Montispefuli, cæteris florentibus Medicinæ laude Academiis enarrabantur, conductitiis Amanuensium operis comparaverit. At enimvero cum ante annos plus minus triginta, studia vestra, Ludovico Dureto hunc librum explicanti data, focii medicinæ impertiretis, communi tecum hospitio usum fuisse si negaverit; mortalium impudentissimum futurum. Horum igitur Droëte nisi jam oblitus es, eorum publico testimonio, parentis causam probatam, remque assertam esse, quæ me ut optem pietas adducit, eadem te ut velis hortatur.

PETRUS DROETUS,
JOHANNI DURETO, LUDOVICI FIL.

S. P. P.

Memini, doctiss. Durete, me felicitis memoriae parentem tuum, olim præceptorem meum, visitasse cum doctiss. Curtino nostro: neque etiam sum oblitus, te legisse tum Commentarios in prænotiones Coacas à parente conscriptos: quoniam institueramus sermonem de ægritudine honestiss. uxoris D. de Sanfi, de cujus salute spem omnem sine causa D. Magnus, medicus, amiserat. Sat scio præterea quam honorificè sæpius parens tuus, mentionem de spectatissimo Hollerio fecerit, & quam de illo Hollerius opinionem suscepisset. Factus est aliquando Hollerius obviam tuo parenti, cum è schola domum repeteret; & tu, mi Durete, inquit ille, salebrosas prænotiones Coacas habes in manibus: sequor vestigia tua, respondit: At ille, Tu meliorem viam es ingressus, eam persequere. Magnum est laudari à laudato viro. Nunc ad Jacotium. Ille est certè acuti ingenii, & indefessi laboris: sed bona fide possum affirmare quod petis; me scilicet illum habuisse comitem & socium studiorum, unaque raræ eruditionis parentem audivisse prælegentem prænotiones Coacas: quod, meo periculo, fatebitur Jacotius: nisi velit infamiae & ingratitude notam nomini suo inuri. Superest ut tibi gratias agam: quoniam ex media senectâ me in eam ætatem reduxisti, in qua tam præclara artis medicæ lumina, suo splendore adolescentum animos illustrabant. Bene vale, è Bibliotheca nostra 4. Idus Aprilis.

JOANNES DURETUS, LUDOVICI FIL.

L E C T O R I.

Quod harum expectationem lucubrationum, quam, ante annos decem, sponte sua fecit ac dedit, explere vivus non potuit, vix vereor ut parenti meo illudat quisquam: saltem eorum qui viderint, aut percunctando audiverint, ut vix bene unquam ex incommoda valetudine emerferit, ex quo prædictionum Coacarum explicationem in se recepit: utque morbo, quoad potuit, consistantis, & ængmatum, quibus plena sunt Coacarum omnia, difficultati decertantis; plurimus labor in usu medendi fuerit, & profitendi, quotidiano versatus. Equidem hîc, omni vanitate, credo, & invidia procul, affirmare possum; operam ab invalido jam sene in munera tria simul fuisse collatam, quorum unum aliquod ipsum per se, vel robustissimum juvenem, in ipso ætatis flore, contrivisset; docendi, inquam, scribendi; & ægrotos omnibus horis sollicitandi. Itaque concidit sub onere tandem, ut necesse fuit, qui numquam animo succumbere potuit: nec tamdiu optatum, qui jam instare videbatur, videre ei contigit, finem meditationum commentationumque in has prognoses suarum. Quinquaginta octo in calce, aliquot etiam in progressu intactas sivit; puta 82. 83. 164. 165. 166. lib. 1. 6. cap. 5. lib. 2. 31. cap. 16. lib. 2. 55. 56. tract. 3. & 5. tract. 4. lib. 3. Credo quod longioris disputationis aliquando pertæsus, cum novo proposito animum, tanquam ferculo palatum, oblectare cuperet; relictis aliis, alias sumebat in manus: plurimum deceptus ea spe qua ducebatur explendi lacunas omnes, antequam finem scribendi facere cogeretur. Enimvero, quod eo dictum duntaxat velim, ne quia à me promanavit error, fortè in immeritum redundet; feci ut cum interprete locutæ prognoses istiusmodi omnes, ab omnibus jam, ut spero, intelligantur: quin & sententias Græcas, quæ in propositarum obscurarum aut dubiarum intelligentiam & fidem citatæ erant & productæ, paucis exceptis, quibus profectum erat, in studiosorum gratiam, latinas feci; paternam hîc phrasim ita ex professo imitatus; illæ dictatas olim publicè, quarum copiam habui, hujus ejusdem operis explicationes ita sequutus; ut per me quidem minimè steterit, quominus hoc monumentum sui, à se eodem inceptum, elaboratum, perfectum invida invita morte, posteritati reliquerit. Nunc utinam quantum studuit, tantum & placeat & juvet: tum demum pervenisse ad exitum sibi in omni vita propositum videbitur.

IN COMMENDATIONEM OPERIS.

Exist opus tandem, multos quod preffit in annos
Duretus, Cui lux & imago senis.
Fallor. Non operis, non libri nomina quadrant:
At melius dici Bibliotheca potest.
Cunctarum hic seges est medicarum uberrima legum:
Et modica medicas mole coërcet opes.
Morborum causas, & signa, & horum,
Legibus & cautè, quæ medeare, docet.
Vænalis medicina hæc Ilias unica prodest:
Frustra alios cudes bibliopola libros.

Guill. de Ballou Med. Parisiensis.

Quod junior patris vestigia clara sequatur
Duretus, proles digna parente suo.
Illi hæc cum multis communis gloria floret:
Nec quicquam laudis res habet ista novæ.
Sed quod Duretus senior, pars maxima nostræ
Atque ornamentum præsidiumque scholæ:
Duretus princeps Medicorum, à principe Coo
Tam multis annis diffusus atque locis,
Divinum Hippocratem tam bellè exscripserit, ut non
Hippocrates similis sit magis ipse sibi.
Laus demum hæc rara est, à nullo audita, nec ullis,
Quod meminisse queam, concelebrata libris.

Nicolaus Ellain, Parisiensis Medicus.

L. Dureti prosopopœia.

Multiplices linguas, multas scrutatus & artes
Præcui cunctis Hippocratem Medicum.
Unus in ore fuit, studiis præfectus & unus.
Ille mihi solus cura, laborque fuit.
Regia, me, lustris plus quinque, docente cathedra:
Illum Parisiis audiit & didicit.
Doctrinæ & cathedræ, nostris ex ossibus, uno
Successore dato, mens adiit superos.
Hæc fuerit series quæ & quanta nepotibus, ecce;
Æternum Coacæ proferet artis opus.

H. Monantholius Medicus & Professor Regius.

Macte animi invenis, multos vigilata per annos,
Qui patris monumenta tui das luce potiri.
Ex facis ut sæti, Parcarum & lege solutus,
Ora hominum videat: scriptis, depellat ab agris
Corporibus morbos; vivâ quibus ante superstes
Voce medebatur. Duo jam clarissima sæcli
Lumina præsentis, primo vestire nitore,
Et, tenebris pulsus, in apertam educere lucem
Hippocratem volvere diu: non attamen ante
Prodiit is cultu patrio, veroque colore
Agnosendus; eum donec solertia magni
Dureti eripuit mendis, variisque lituris:
Ora repurgatum, germana & voce loquentem
Exhibuit. Quæ ne venturos scripta nepotes
Effugiant, nostris jaceantve incognita sæclis,
Tu, solo genitore minor, puer optime, fidis
Commendas foliis, titulisque illustribus ornas:
Et facis Hippocratem, rediit ut voce loquentem,
Posteritas habeat, comitem Hippocratisque parentem:
Ambobus vitæ filium, seriemque retexens:
Et reduces patriis decorans natalibus ambos.

Henricus Blacuodæus Scotus, Doctor
Medicus Parisiensis.

In tumultum Ludovici Dureti.

Ludovicus Duretius.
De cujus ludo virtus.

NE tumultum magni per terras quare Dureti.
Ulla potest tantum condere terra virum?
Nominis ille satur, medio se involvit Olympo:
Immensi sobolem se memor esse Poli.
Sed monumenta suæ virtutis multa reliquit,
Nomini & erexit mille trophæa suo,
Mille trophæa, modum sæclis factura futuris,
Digna vel Asclepio terque quaterque Deo.
Nempe erat Asclepiæ princeps Duretiæ artis,
Quem coluit facili doctus Apollo manu.
Quem cultum atheriæ gremio demisit ab arcis,
Atque suas terras iussit obire vices.
Auspiciis Phœbum sælix æquavit ab ipsis,
Hunc unum & potuit Phœbus habere parem.
Attamen auriloqui cœlestia labra Dureti
(Ambrosia & Coo pasta labella favo)
Mille Deo medico medicos peperere secundos:
Et prolem, ingenii pignora certa sui.
Nominis omen erant Duretio nomina, Cujus
DE LUDO VIRTUS prodiit eximia.

Joannes Dacier, Medicus Parisiensis.

Creditur esse lubens pridem Duretus ad astra.
Cycladas emensum sistit amana Coos.
Hoc, ait, Hippocratis conduntur marmore gazæ:
Impiger, haud parcas, prome viator, opes.
Exerit; Argolia, xusoniaque regressus in urbem
Cernit, eheu, vitæ flamina sæcla suæ.
Ornare exuviis humanos ditibus, inquit,
Quis vetat? invita hæc edita sorte dabo.
Eruta, nate, Coo, nostro simul eruta busto;
Æternes jubeo, quæ peritura tuli.

Joannes Cornutius, Parisiensis
Doctor Medicus.

Postuma progenies, magni post fata parentis;
Nascitur, & superas, falicibus exit in auras
Auspiciis, Durete, tibi: sed nescia mortis
Progenies, & quæ durando plurima vincet
Sæcula. Namque illi hoc medices inventor, & idem,
Nascenti, pater annorum promittit Apollo.
Fortunate senex, maneis cui fama sub ipsos
Ista venit, tantorum operum iustissima merces.
Nos quoque falices, moriens quibus ista relinquit
Virtutis monumenta tuæ, divinaque mentis
Semina, venturos quibus & cognoscere morbos
Sit facile, & certis cunctos prædiscere signis
Ante suos ortus: docuit quæ maximus olim
Hippocrates, Cœtis mandans arcana tabellis.
Jam nulli tacitæ venient in corpora pestes.
Et pater ipse Deum, vocem qui sustulit illis,
Abstulerit frustra sonitus, & murmura linguæ.
Ergo eris à nobis semper Deus, & tua vivet
Æternum soboles, nullo mutabilis ævo.

R. Callierius.

UT locus Artadibus, Phœneum quem patria dixit,
 Ambiguus suspectus aquas effundit in agros:
 Quarum, dum seram pepulere crepuscula lucem,
 Exuicis minimum si quisquam faucibus hausit;
 Viscera turbari, & fluidos pendere lacertos
 Agnoscat, vitæ demolirique prioris
 Robora, nec firmo consistere poplite corpus.
 At contrâ quicunque sitim orta luce levavit,
 Illis, & medium cum sol conscenderit orbem:
 Inde valet, sit multo etiam robustior ætas.
 Sic quis ubi abstrusas Græco desiderat artes
 Hippocrate, attonitus, melius nil peioris haurit
 Quicquam oculis, volvens animo majora capaci.
 Nî quodcumque latet, Diis acceptissimus ævi
 Duretus nostri, sublimi more recludat,
 Augusta hanc in rem reserans oracula mentis.
 Ille etenim vigili perspexit singula cura,
 Unde nec ingeniis investigata priorum,
 Quæque diu latuere, docet, Phæbo, & Jove digna.
 Quo duce, Divinam, divi scrutabitur artem
 Hippocratis, toti fietque salutaris orbi.

A. de Guinant.

L'honneur qu'avoit acquis ta science profonde,
 Qui te faisoit regner dessus tous les sçavans,
 Souverain Hippocrat, & qui, depuis tant d'ans,
 Esclairoit de ses ruis, tous les coins de ce monde.
 Sans ton docte DURET, qui de près te seconde,

la ne voleroit plus es bouches des vivans :
 Mais luy plus que jaloux de tes honneurs si grans,
 Les espond derechef par cette terre ronde.
 Or vous qui ne voulez ces illustres enfans
 De ce grand HIPPOCRAT avoir pris leur naissance;
 Ores reconnoissez quelle est vostre ignorance,
 Et de combien estoient deceus vos jugemens.
 la ne vous craindront plus les divines COLAQUES,
 Ny les malins efforts des envieuses parques.

P. Couffea.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΟΔΩΙΚΟΝ ΔΟΥΡΕΤΟΝ,

ΙΑΤΡΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩΝ.

ΜΗΚΕΤΙ ἡλὴν Διδ' αἰθερῷ ἀπὸ τρήματος,
 Ἀπὸν θαλασσινόην τῆς βλαπτικῆς διώσας.
 Οὕτως Ἰπποκράτης αἰὲς ἔδρασε φασγόν.
 Εξ ἀρχῆς ἱατρῶν λαμπρότερον μισάν.
 Ηλὸν ἀνέφελ' ἀλάμπει, κ' ἀγλαΐζει ὕψος
 Ἐν δρῆμα ὡς αἰκῇ μὴ σκεπτεῖν τὸ δῆμας.
 Ἡν ὅπῃ κινῶν νήφει ἔργον' ἐς αἰθέρα δρῶ
 Πλοῖον, ἵκαν' ὡς λυτὴ καλυψαμένη.
 Ἰνδὸν ὡς ἐστὶ πολυδρόμητος ἱκαστα,
 Δόγματι Ἰπποκράτους σῶσθαι κ' αἰσταντῶ.
 Τίς μὴ δὴν δρεπόμεν κερφῆς διώσας ἀφασμαίν,
 Δαίτην εἰ ψυχῆς μὴ τὸ σπλάσμα ἔχῃ.

A. ΓΗΝΑΝΘΟΣ.

Primus liber, de febrium symptomatis, paroxysmis, & crisi-
 bus.
 Secundus, de morbis cum febre aut sine febre exortis intus, partium singu-
 larum propriis, utriusque sexus communibus. Continet capita XXVI.

De Cephalalgia.	80
De Caro & Comate.	91
De Aurium affectibus.	98
De Parotidibus.	105
De Facie.	110
De oculorum affectibus.	114
De lingua & reliquis oris partibus.	123
De Voce.	131
De Respiratione.	135
De Cervice.	141
De Hypochondriis.	151
De Dorsi & lumborum affectibus.	175
De Hæmorrhagia.	188
De Palpitatione, tremore, convulsione.	206
De Angina.	218
De Pleuritide & peripneumonia.	229
De Phtisi.	291
De Hepaticis.	304
De Hydrops.	309
De Dysenteria.	327
De Lienteria.	334
De morbis Vesicæ.	339
De Apoplexia.	348
De Melancholia.	357
De frigore lumborum.	365
De Phymatis.	368
Corollarium. Cautio phlebotomiæ.	370

Tertii libri sunt tractatus quatuor:

1 Prognosticum corporis, omnibus morbis, maximeque superioribus, commune.	373
2 De Tromatis: qui sunt morbi utrique sexui communes, extrinsecus exorti. Hunc excipit appendix, quibus morbis quæ ætates affectæ.	387
3 De morbis mulierum propriis.	421
4 De communibus excrementis, { Vomitu. Sudore. Urinis. Dejectionibus.	

COACARUM HIPPOCRATIS

MAGNI PROGNΩSEΩN

10

LIBER PRIMUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE

LUDOVICO DURETO, *Segusiano.*

20 **Ο**Ι ἐκ ρίγεθ' ἀψυχόμενοι, κεφαλαλγίες, τρέχλην ὀδυώ-
δεις, ἄφωνοι, ἐφιδρῆνες, ἐπανένεκαλεις· θνήσκουσι.

1. *Qui ex rigore perfrigent, & unà dolore tum capitis, tum cervicis impliciti, mox voce capti, parvo sudore marent, ut se collegerint; moriuntur.*

30 **F**UIT illud consilium Hippocratis, vel potius discipulorum ejus, qui præceptoris divitias atque ornamenta quamplurima posuerunt in hoc amplissimo & augustissimo Medicinæ theatro; primum symptomata februm; omniaque quæ in iis apparent & sunt bonis aut malis ægrotantium rebus, orta de motu & more ipsarum; *ὑπερθεσμία* & *ὑπερμυμία* vocant, omnia, inquam, februm *ἔκστα*, thesorematis explicare; partim definitis, quæ vel catholica, vel hypothetica sunt; partim etiam quæsitis: quia febres occupant *ἡ ἐκλειπτική*, i. universitatem. Mox aliorum quoque morborum qui tam intra & intus, quàm foris & extrinsecus, idque cum febre, vel sine febre, in partibus singulis sexus utriusque enascuntur & stabulantur: omniumque adeo quæ cernuntur in habitu corporis, in actionibus, ac denique in excrementis. Magnum certe opus, vel divinum, credo, cum excellentia præstantiaque operum quæ docta posteritas de Medicina fecit.

40 Inter symptomata februm atque signa quæ vel ex motu veniunt, vel ex more februm; primus occurrit Rigor, omnium, penè dixerim, comes individuus, vel in periodo typica, vel in crisi, vel in erratico paroxysmo typi experte. Ac nullus feracior locus est in Medicina ad ineundam *ὑπερθεσμία* februm, quàm de Rigore. Sed ea rigoris varietas, & quæ cujusque natura sit atque conditio; sive is periodicè, sive criticè, sive etiam symptomaticè moveatur; tam scilicet natura duce, quàm dominatu morbi; dicetur in singulis rerum earum decisionibus quæ in tractatu hoc primo hujus divini operis continentur. Primum hîc Rigor occurrit symptomaticus, omnium, qui sic oriuntur, calamitosa vi pessimus, qui tantum periculo adjicit periculosi jam morbi, ut cita inde mors veniat. Ratio autem causæque cur ita sit, palam erit in examine.

50 **QUI EX RIGORE.** Id est, concussionem totius compaginis, maximè autem partium posticarum quæ adjacent lumbis, metaplireno, cervici ad caput; dum scilicet proritantur appulsu cacoehymiz illuc è vasis expressæ, & viam ad exitum affectantis; quem quia tam citò non habet, partes exacti sensus, ubi subsistit, vellicando laceffit, cum incredibili afflictione caloris vivifici qui est in corde: tum enim vivificus ille calor intro recurrit, dum cacoehymia foras excurrens, ac primo appulsu passa repulsam, concussionem movet cum frigore partium calore vivifico defraudatarum. Non enim caloris afflictio concussionem insert; sed ipsa concussio afflictionem. Declarat illud frigus, sine concussionem, partium extimarum, totiusque compaginis, dum prope abest caloris vitalis extinctio; vel est contumax interceptio. Quinetiam lipyriarum februm, ardentiumque comes est frigus partium extimarum, incandescens æstu colli vel hypochondriis: tum enim caloris retractio est foris intro concussionis experts. Nam illa rigoris concussio febris ardentis critica, ipsam exolvit, sudore vel hæmorrhagia; sperabili 60 antè crisi de signis pepasmi. Periodicus item rigor intermittentium februm, discessionem affert paroxysmi diurni, quem ipse commovit. Scitum est illud, *Quibuscumque per febres, rigor quotidie incidit, ipsarum quoque diurna discessio est.* Quoniam enim bile commota per totam compaginem rigor cietur, ob eamque causam singulis paroxysmis vacuatur & expurgatur; consentaneum est ut paroxysmi diurni vacuatio sit & intermissio cum febris vacuitate.

Sed tamen rigoris hîc positi, alia ratio est atque conditio: non enim criticus aut periodicus esse potest, qui frustra cietur, & quem frigus excipit partium extimarum, totiusve compaginis; cum incallescere potius debuissent, ut in periodo typica tertianarum, & critica continuarum ardentium. De hoc scripta sententia est: *Si crebrò rigor incidit, nec ulla febris discessio est, fractis jam viribus ægri; lethale.*

70 **Ortum** porrò hîc tamen habet è vasis, non ab ulceribus, quæ altera rigoris occasio numeratur; qualem ciere profectò solet empyema pleuritidis aut peripneumoniæ, qui antè non erat; dum

dum cruda manebant costarum phymata, aut pulmonum, aliarumve partium: quæ phymata & *σπληνίτις*, ulcera nominantur, & quorum hic nulla suspicio esse potest: at magna est bilioſæ cacochymix. Rigores, inquit Galenus, qui sine ulla parte afflicta sunt; & lumbis & dorſo causas & principia ducunt.

6. Epid. &
5. aphorif.

hiſt. 1.
1. Epid.

PERFRIGENT.] Non quidem amabili frigore alſioſi, qualis exacto paroxyſmo, vel diſceſſione febris critica, aut etiam læti, mitigato ardore febrili, ut Philico contingit, qui tertio die diluculo ad meridiem viſus eſt fieri *ἀνίησις*, febris expers. Quod ſanè *παρὰ τὸν σπληνός*, quàm *παρὰ τὸν* potiùs dici, Galenus obſervat in prorrhethico; ubi ejuſmodi perfrigeratio, cum ardoris reliquix ſub hypochondriis latent, inſidioſa iudicatur.

prorr. 34.
f. 2. 1.

prorr. 31.
f. 2. 1.

Sed perfrigent, inquam, frigore pene dixerim glaciali, marmore frigidiores, eò plane adducti, quo ſpectat illa ſententia; Cum ex rigoribus exudante parvo ſudore, perfrigeratio eſt, grave malum. Eſſi Galenus à lectione *ἐν μὲν*, i. è naribus, loco ejus quæ eſt, *ἐν μὲν*, i. ex rigoribus, adjungendam putavit hæmorrhagiam; unde ſudores exigui perfrigerationem denunciant: vetus nihilominus hujus operis lectio *ἐν μὲν* habet, auctoritatem quærens ab illo prorrhethico, *Αὐτὸν μὲν σπληνός* *μὴ ἀναθεματισμὸν, καὶ ἐν*, i. Quoties à rigore perfrigeratur quis, nec denuo incaleſcit; malo eſt loco. Sed iſta ſit ne firmiter fixa perfrigeratio, an vero caloris viciffitudinem habeat: tum, ſit ne totius corporis extimarumve partium; permagni reſert intelligere. Enimverò firmiter fixa perfrigeratio, ubi non denuo incaleſcit qui ſemel perfrixit, emortui eſt caloris utriuſque, vivifici & vitalis, ob eamque cauſam funeſta. Sic Galenus ad prorrheticum modò adductum, *ἀνίησις καὶ νίχουσι δὲ αὐτῷ*. Altera illa, quæ cum cita caloris viciffitudine eſt, ſimiliter ut prior, accidit labefactata virtute caloris nativi partium ſolidarum, quæ non ampliùs recreatur affluxu è corde vivifici nectaris ſuave-calentis: ſed mox à frigore incandescunt æſtu fugaci, de conflagrantium viſcerum flammæ appuſſu; quæ citò evaneſcens, partes, ut priùs, relinquit marmore frigidiores. Talem animadvertit primùm in Pario, mox in puerpera; *Περὶ τῆς*, inquit, *καὶ παρὰ τὸν αὐτὸν ἀναθεματισμὸν*, i. Perfrixit, mox ruruſum incaluit. In prorrhethico, *Qui cum perfrixerint & ſudarint, denuo incandescunt; malo ſunt loco*. Ubi Galenus, *ἀναθεματισμὸν, ἀναπεφθότα* interpretatur. Sed iſta quidem viciffitudo cujuſmodi ſit, unde veniat, & quorſum appareat; planum faciet enarratio prognōſews, ab hac, triceſimæ ſecundæ. Sed frigoris vel in extremis artubus oborti, vel toto corpore, calamitoſior vis eſt ejus quod per totum corpus. Nam hujus quidem noxa cernitur in emortuo calore nativo; illius non ſemper. Atque imprimis diſtinctio eſſe debet extremorum: ſi quidem cum manus & caput propiùs abſint a fonte caloris nativi, quàm pedes; credibile eſt minùs & ſerius refrigerari, cum adefſt paupertas vel interceptio vivifici nectaris: contrà in caloris retractione, quàm viſcerum inflammatio facit.

hiſt. 1.
& 2. f. 3.
3. Epid.
prorr. 31.
f. 2. 1.

ET UNA DOLORE TUM CAPITIS, TUM CERVICIS, IMPLICIT.] Ponuntur incommoda concuſſionis irritæ & fruſtra obortæ à rigore; tum enim *μετάσσειν*, i. translationem habet rigorifera ipſa bilis, ad diaphragma & caput.

Et quia *μετάσσειν* quocunque appulerit, morbiſica illic eſt, ubi ſubſiſtit; ſanè tranſlatio bilis ad caput, unde non habet exitum, ſymptomata illic movet partis obſeſſæ propria, morbiſicique humoris: ſunt autem cephalalgia & delirium. Eſt enim ratum illud, quòd humor calidus, qui ſurſum fertur ad caput, vel hæmorrhagiam ciet, vel paraphorica edit ſymptomata, & cephalalgica.

lib. 1. acut.

prorr. 41.
lib. 2.

Porrò autem cum ea ſit ratio *τὸ ἀρχὴν καὶ τὸ πικρὸν*, i. principatum & propaginum; ut mutud ſe afficiant, mutuafque tradant operas; valetudine quidem adverſa, in ægri perniciem; vel, ut præceptor loquitur, *συνεμμερίζοντες ἐς τὸ κακόν*: capitis quidem ſic à bile diſtenti & proritati ſympathia propagatur ad partem vicinam & ſociam, quæ eſt medulla cervicis, & ejus membrana, quarum afflictiō acerbiffimum movet dolorem, cum pari cephalalgia conjunctum; quando hic nulla vis incidit in muſculoſum genus. Atque in hoc cervicis dolore ſimiliter ſit ut in illo: *Cervicis afflictiō, mala eſt quidem in omni febre, peſſima verò iis qui ſunt in metu inſanix*.

aph. 5.
lib. 5.

MOX VOCE CAPTI.] Hoc fatiſcentis cerebri multum oppreſſi proritatieque ſignum eſt ſylogiſticum, ipſiusque adeo ſpinalis medullæ: ſicut ſubſtillum ſanguinis in comate contumaci, effuſo jam cerebro, cum ſcilicet magna oppreſſio cerebri tranſit in exolutionem ipſius, & alteratio in alienationem. Quod certè funeſtum eſt, ut mox docebitur in aphonia hic poſita. Enimverò ut omittam cæteras aphoniæ cauſas, quæ multæ ſunt, & alio loco aphoniæ dicato à nobis ſcriptæ; certum eſt hic aphoniām notari, quàm impotentia facit efflandi, materiæque vocalis inopia & paupertas. Impotentiam parit efflandi, vocalium muſculorum exolutio, non autem contractio, qualis in ebriis cernitur voce captis atque convuſis. Exolutio accidit muſculorum vocalium, non impertita ipſis facultate, ac ſpiritu animali, quantum ſufficit ad efflandum. Materiæ autem vocalis inopia & paupertas ſequitur paucitatem ſpiritus, hoc eſt aeris inſpiratione parva & rara; cujuſ molitio ſic eſt de cordis calore exiguo, & cujuſ extinc-tio eſt in propinquo: unde ſpirandi uſu pene collapſo, ut parva & rara eſt inſpiratio, quæ parca manu ſpiritu ad cor ducit; ita vaporis fumidi, materiæque vocalis minima expiratio. Ex quibus efficitur, ut in aphonia deſcripta nulla ſperabilis ſit vitæ ſalus, deſixa firmiter infirmitatis cauſa, tam in cerebro, quàm corde. Et qui cum tali aphonia convaluerit, Hippocrates vidit neminem. Exemplum eſt in hiſtoria de Pythione, cujuſ quidem breviario expreſſa fuit decifio hæc à Scholæ Coæ magiſtris, ut mox dicetur.

PARVO SUDORE MADENT.] *Ἐξιδρώμενος*, i. quibus exudat crebrò ſudor exiguus qui morbum ſubeſſe ibi teſtatur, ubi exudat. Hic autem exudat in capite & cervice, una dolentibus. Primum quidem expreſſus ab oppreſſione, poſtmodum ab effectis partibus ſponte ſua exudans de ſucco alibili, quem exolutæ partes nequeunt retinere. Nam *ἰξιδρώμενος*, i. ſudatuncula altera ſignificatio, quæ in madore eſt totius compaginis, viſa eſt in Pythione, cum ille animam exhalaret.

Ur

UT SE COLLEGERINT.] i. Cum videantur morbo levati, & rediisse ad se iterum atque iterum. Quod Pythioni legimus contigisse, quem audivimus, cum ei quo die primum decubuit, ingens rigor obortus esset, cum febre acuta, & idem secundo die factus esset, ἀναίδου, ἀφρονος, βραχυνοτος, i. voce pariter atque sermone captus, & una spiraret parca & raro, cum frigore partium extimarum, maximè autem manuum atque capitis, quæ parvo sudore post maduerunt; eundem tertio die quietem habuisse, tum quarto etiam, dum sub meridiem iterum factus est sermonis expers & vocis, cum frigore partium extimarum, quæ mox in pejus incaluerunt: sed quinto die rursus eundem fecisse opinionem levationis; vel, ut præceptor scripsit, ἰδοὺ καὶ φιδεύει. Atque ita cum morbus vires acquireret eundo; & una vicissim alternis diebus insidiosa esset levatio; tandem ad ultima ventum esse virium collapsarum, & ipsum decimo perisise perfrigidum, ἀφρονος, ac diffluentem sudore. Est igitur ἀναφύσσειν, iterum atque iterum velut resurgere, quod illud, ὅτι ostendit; sicut in illo ἀπύρριον, quod est crebro rigere. Nam ἀναφύσσειν verbum reperio usurpatum de iis qui periculo defunguntur, & restituti vivunt. Testis est illa sententia præceptoris, τῶν ἀπαρχυμένων, ἢ καταλυομένων, μήπω δὲ πύθη-
κῶτων, οὗτοι ἀναφύσσειν, εἰς ἀν' ἀφρονος ἢ πρὸς σῶμα, i. Eorum qui strangulando exsolvuntur, nec dum mortui sunt; illi demum ad vitam non redeunt, quibus fuerit circa os spuma. Sed hæc levatio non est fida, quin potius insidiosa, pestifera, quemadmodum illa etiam Pythionis, quam facit humoris morbifici huc illic μεταστάσις. Qualem pleuritici experiuntur, cum in difficilli & biliosa anacatharsi, lateris dolor quiescit; non quidem falso, sed insidiosè & loco pleuritidis, mortiferam infert peripneumoniam, aut sævam phrenitidem, coëptis immanibus efferam. Talis angina ratio est, quando relictis faucibus, libertatem adferens deglutiendi, migrat in guttur, sive laryngem, facitque anginam cum orthopnoea & sævi doloris cruciatu, cita morte funestam. Insidiosæ hujus levationis multa exempla thewremate illo catholico continentur, Non est fidendum iis quorum levatio est sine signis & causis, vel, ut loqui solet præceptor, ἀσύν-
ητος ἢ ἀλόγως.

aph. 26.
lib. 2.

MORIUNTUR.] Atque id meritò, si verum est illud Hippocratis, ut certè omnino est, τὰ ἐλθεῖν ἀσύνητος καὶ ἀλόγως, θάνατον σημαίνει, i. Perniciosa, quorum sine signis levatio est, mortem subesse ostendunt. Perniciosa enim sine signis mitescunt, vel ob translationem, vel propter effectam vim partium solidarum, ac sensus amissionem, pene emortuo calore nativo. Et
30 cum ad ultima ventum est, natura sui diligens pugnam instaurat, Priami more cum Pyrrho; ac tum victa concidit, atque jacet, collapsis jam omnibus sui præditiis. Nec verò id novum est, naturam tum decertare, cum in propinquo mors est; quando jam vetus est illud Galeni, Αἱ διακίπναι τὸ σῶμα διωάμεναι, ἀνάγκη πρὸς καταλαβέσθαι, σφοδρώτερον ἐνεργῶσι. Loquitur autem de pulsu, qui desperatis, animam penè agentibus, non raro fallit imperitos medendi, quia tum editur majore appulsu venæ micantis.

protr. 17.
lib. 2.lib. de præ-
dicendo
ex pulsb.

2 Αἱμὴ καταψύξειθ δυσφορίαι, κάκισται.

Quæ una cum frigore sunt dysphorice, pessimæ.

40 SYMPTOMATICUM est hoc frigus, ut omnis tollatur critici aut periodici excusatio. De causa ejus aliter statuendum quam fuit in citimo. Est enim retracti caloris vivifici vel intercepti symptoma. Ut enim partes extimæ tantum habent caloris quantum vivifici nectaris cujus appulsu calent: sic eo defraudatæ frigent. Defraudantur autem, cum ejus caloris retractio est, vel à systrophica viscerum phlegmone; vel a causâ; vel etiam à lipyria febre. Ac tum illius frigoris comes est ἡ δυσφορία, i. molestia incredibilis, & anxietudo, quæ cernitur in jacendi habitu inquieto cum ægra difficilique admodum tolerantia symptomatum omnium quæ ab illis febribus, vel à viscerum phlegmone inferuntur. Nam tum efferuntur fastidio & contumacia in eos qui præsto sunt, intus incendio conflagrantes, cum inexplebili siti, jactatione varia sursum deorsum, dextrorsum & contrâ; omnis figuræ, & loci, & situs impatientes: more
50 illorum quos in secunda valetudine tædet subinde rerum earum quæ prius placuerant: quod apud Hippocratem est ἀλυσίς, unde & ipsum venit nomen ἀλυσμῶ. Atque hic ἀλυσμῶς propriè est ægrotum, qui sic in omnem partem jactantur, nec ullo consistunt loco: sicut & ἀσση, quam facit Hippocrates duplicem; unam cum nausea, ὅταν τὸ σῶμα ᾖ κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ στομάχου δάκνην χυμῶν, i. cum os ventriculi malè habet à morsu pravorum humorum; Alteram verò, ὅταν ἡ διωάμεναι ὑπὸ τοῦ σώματος βραχύνῃ, ὥστε μηδὲν φέρον χυμῶν βραχύνῃ, i. quando facultas à corpore sic gravatur, ut nullam facile ferat figuram. De hac prothetice illud est, οἱ ἀσώδεις ἀνιμέτως παρεξωσμένους, κάκισται, i. Quoties sine nausea, exacerbatio est cum fastidio, malè res eunt. Ubi Galenus, author est; hujusmodi ἀσση i. fastidium mortiferè ipsos habere quos occupat. Altera autem ἀσση, quæ ægri sunt ναυπιδεῖς, i. nauseabundi, legitur in uxore Dromeadi, separatim ab ea quæ dicta est
60 modo fieri ἀνιμέτως, quam ἀλυσμῶν propriè nominavit. Erat enim Dromeadi uxor ἀσώδης ἀλυσίς, i. fastidio inquiete afflicta. Hic non est dubium quin illa mulier fastidio esset morosa, sive ἀσώδης, de cordis morsu, quam alibi vocat præceptor ἀσση πρὸς τὸν καρδίαν: eandemque ἀλυσμῶν exerceret, crebra huc illic corporis artuumque jactatione, omnis figuræ & loci pertæsam. De virium oppressione, apud eundem ibidem est, Πολὺς ἰπτασμός, ἢ ὅτι τὰ δεξιὰ, καὶ ὅτι τὰ ἀριστερά, i. frequens jactatio quæ fit, subinde vertendo se in dextrum & in sinistrum. Omnia autem nomina quibus fastidia cordis & corporis explicantur; ἀσση, ἀλυσμῶς, ὁπτασία, ἰπτασμός, ἀδαιμονία βληρησιμός, μεταστασμός; omnia, inquam, sub nomine continentur ἡ δυσφορίας, non solum in idea symptomatum prædictorum, sed in ipforum causâ; ut siti, dolore, cordis morsu, ardore, dyspnœa, oppressione viscerum, corporis gravitate, & cæteris, quæ molestiam ægris pariunt intolerabilem. Est igitur grave malum ἡ δυσφορία, quæ cernitur in acerbissima vi sympto-
70 matum

aph. 34. l. 7.

lib. 7. E.
pid. in
Carade.

matum prædictorum, ex causis illis quas posui, enatorum. Sed multò gravior est ἐπιδόφορος, quæ illos habet mortiferè quos invasit & occupat: unde sunt etiam ἐπιδόφοροι: ob eam sanè causam, quòd morbo jam fracti, calamitatem illam fastidii, quo tenentur, parentem, dignè pro merito nequeunt ostentare. Ac tales casus ægrorum sive calamitates verè sunt.

PESSIMÆ, κακίστη, i. quibus ad ægri mala vix pejus aliquid potest accedere: vel etiam quæ sunt ejusmodi, ut nulla bonorum oppositione vinci se patiantur. Sunt enim quædam κακά, i. mala in ægris. quæ à bonis vincuntur. Sed illa demum κακία meritò nominantur, in quibus, σὺ μὲν ἐπαρρηχῆ κακά, & ἀσυμβεβήκτα καλά, i. omnia quæ adsunt mala & ab iis absunt bona. Eorum contraria sunt ἀρεταί, cum scilicet, καλὰ ἐπαρρηχῆ & ἀσυμβεβήκτα καλά; sicut in optimo hypochondrio annotavit Galenus. Æqui bonique consulent aequales mei Medicinæ studiosi, nomen hîc novè usurpatum Latine, analogia dysenterici & cæterorum nominum quæ transierunt in coloniam Latinitatis: quia sunt Latina voce inexplicabilia.

lib. 2. prog.

Nomen
scilicet dys-
sphoriæ.

3 Κατὰ ψυχῆς μὲν σκληροσµὸς, ὀλέθριον.

Frigus cum rigida cute artubusque, funestum.

prorrh. 31.
lib. 2. 1.

Est quoque frigus hoc symptomaticum, signo extincti caloris vivacis, ab exhausto humidi primigenii partium solidarum, quod intulit febris tabifica & μαρσμοῦδε. Tale est illud frigus jam positum, ex prorrh. Frigus quod denuo non calefit, pessimè habet ægrum. Ubi Galenus auctor est, eo frigore denunciari eximiam paupertatem, & νέκρωσιν caloris nativi, quæ ita manet, de non excepto, vel non percepto affluxu vivifici nectaris, quod est in corde jam perexiguum. Est igitur frigus hoc pessimum atque funestum: quando caloris firmiter fixa extinctio, nullam relinquit spem fore ut reviviscat. Extinctionis firmiter fixæ opinionem facit frigoris assiduitas unà tractabilis cum rigida cute & artubus, quam σκληροσµὸν nominavit. Sic autem videtur examen hac de re convenienter fuscipi.

CUM RIGIDA CUTE.] Cum scilicet defraudata succo venarum alibili primùm, mox humido primigenio prorsus exhausta, siccitate collapsa obrigit, durior facta & aspera, quæ antea molliter erat solida, succi plena, & lævis. Sic enim ratio comparata est partium; totiusque compaginis; ut cum macrescere cæperint, laxa sit cutis, & pallida, de dissipato spiritu, & humore, quibus antea recreabantur, & humescebant. Sed cum ad ultima ventum est ἡ λειψισµὸς, i. habitus imminuti, tum cutis collapsa tensaque obrigeat, mollitudine omni, lævitateque sublata, per siccitatem partium solidarum, primigenii sui humidi, jam exhausti, fructu carentium. Atque hic λειψισµὸς, i. extenuatio, sive macies ad extremum perducta, non inchoata, nec pressa leviter, sed fixa firmiter (ut nulla sit excusatio diarrhæe fugacis, vigilia-rum, inedia; quibus exactis, redintegratio facilis esse solet) hæc, inquam, posita extenuatio, causam habet in morbis quidem acutis; febrem tabificam, cujus ardore & καυσθεῖς sanguis, & aeps, & unà teneræ carnes liquuntur; in cæteris autem qui transierunt in vetustatem ἐκ μεταπτώσεως; cæcum ignem, qui facit μαρσµὸν φεφρυγῆ, unde cum homines plurimùm emacruerint, postredie moriuntur ejus diei quo nigra dejecerint. Similis quoque ratio est phthisicorum macie confectorum, quam intulit ulcus pulmonis ferinum, sive θηλώμα, depascendo quicquid in corde est sanguinis, & aerem inficiendo quem ducimus, cum assidua febre, μαρσμοῦδε, horrifera. De rigida cute in phthisi & empyemate, multa sunt ex præceptore, suo quæque loco à nobis conscripta. Est igitur cutis, ut siccitate dura, sic inæqualitate aspera; cum scilicet cachexia transit in extremum marcorem. Ac sanè cutis hujusmodi nominatur à præceptore, δῆρμα σκληρὸν, περυσταμένον, καὶ καρφάλιον, i. dura, intenta, & arida.

lib. 1.
prog. &
lib. 5. A-
pho. lib. 6.
Epid. p. 1.

ARTUBUSQUE.] Artuum meminisse hîc visum est, similiter ut fecit præceptor in illo, αἱ σπαστικές τῶν σῶματι, καὶ οἱ σκληροσμοὶ τῶν ἄρθρων, καὶ αὐτὸς διπλασµὸς, καὶ αἱ κατακλίσεις τῶν ἄρθρων, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀρτίαν, i. Cutis intenta, corporis artuumque durities, tum si exolutus sit æger ipse, artuumve distortio: grave malum. Sed illa sententia non est solius qualitatis, in corpore frigido, atque duro, tractabilis; quemadmodum hæc prognosis: verumetiam actionis depravatæ, aut perditæ in decumbendi, vel in jacendi habitu, aspectabilis. Est enim decumbendi actio depravata, ἐν τῇ κατακλίσει τῶν ἄρθρων, i. in artuum distortionem: cum scilicet decumbendo in dorsum, ut refert præceptor, artuum est indecora compositio; vel contractorum; vel implexorum; vel etiam, præ fastidio, huc illuc projectorum: atque id contra consuetudinem decumbentis. In hoc jacendi habitu, nulla vis lucet animalitatis, proptereaque jacendi nulla est actio: quæ tamen non tollitur de gravitate τῶν φεφρυγῶν, i. portati corporis, verum de summa infirmitate, ac pene dixerim, ἀδυναμίᾳ τῶν φεφρυγῶν, i. impotentia facultatis portantis. Ac tantum interest inter naturalem habitum decumbendi, & hunc jacendi; quantum inter avem glande trajectam, quæ ruit; & eam quæ sua sponte devolat è sublimi, præpetihus pennis præceps in terram. Decumbendi habitus naturaliter constitutus apparet, dum quis decumbit molliter in latus alterutrum, modiceque sunt illi artus reflexi. Jacendi autem miserrima ejus conditio est, qui & supinus jacet membris collapsis, ac sine potentia se convertendi; & qui subinde ad pedes delabitur. Nota sunt verba, καθέστης, πύκνους, ἱβήλους.

lib. 1.
prog.

FUNESTUM.] Quia tum nulla salus vitæ sperabilis esse potest quando collapsa sunt animalitatis & vitæ præsidia, tum in cerebro, tum in corde: quorum effæta vis deprehenditur; illius quidem, in motus amissione; hujus verò in extinctione utriusque caloris, vivifici, & vivacis: cum fixa firmiter infirmitatis causa jam explicata.

4 Εξ καταψύξεως, φρέως καὶ ἀδυναμίας ἀλογῶς, ἐς πᾶσιν δὲ ποτε ληθῆ.

Ex

Ex frigore, cum adest metus & mæror immeritò, convulsione finis fit.

SYMPTOMATA frigoris hæc ponuntur in principatu animi: quemadmodum modò vidimus in depravato corporis artuumque motu à cerebro. Etenim metus infractio est animi propter expectationem mali futuri. Mæror autem, fatalis quædam & inexpugnabilis tristitia. Utrumque fit contractione spirituum, vel potius *ἡδονοματίας* ad sua principia; aut ipsorum principiorum infectione, ut lanæ alibæ veneno fucate Assyrio. Sed ea contractio spirituum fit à re non convenienti, quo jure quæque injuria, animo representata. Infectio autem, ab intemperie primùm concepta, quæ malignam continenter gignit cacoehymiam; vel à translatione symptomatica humoris morbifici, exitum non habentis. Ergo si ex frigore, per caloris nativi collectionem, aut interceptionem; non autem per illius *ὑπερσίων* (nam tale frigus esset funestum.) Si igitur ex illo frigore, metus & mæror abs re incidunt, quæ duo symptomata, melancholicæ sunt propria; palam est ipsa per convulsionem exitum habitura: nisi hæmorrhoidibus, varicibus, aut etiam menstrualis profluvio, convulsionis causa tollatur. Quod accidisse legimus Thasie, quam, naturà, *δυσάνιος*, i. *morosa*, fuisse narrat Hippocrates. Sed ad naturæ illius habitum, tristitiæ adjuncta confirmatio, ipsam planè reddidit melancholicam. Et cum jam aliquot menses, in ea tristitia *ἔσθλας*, i. *susque deque* exegisset; post diurnam morbosæ causæ generationem, statim oborta febre à *φρίδι* & *δυσθυμία*, i. *metu & infractione animi*, crebro convulsa est; fuitque symptomatum cataphoricorum & convulsionum crebra vicissitudo. Sed tamen eo morbo defuncta est, liberali sudore, & menstruorum profluvio. Quod autem convulsio sit melancholicæ foboles, declarat aphorismus ille, *Melancholici sunt epileptici*: tum ille qui scriptus legitur 6. lib. 6. *En qui sunt melancholicis metuendi abscessus; aut enim apoplexiam corporis (i. paraplegiam) aut convulsionem, aut maniam, aut cæcitatem minantur.* At si principiorum infectio, tum à translatione symptomatica, tum à primigenia intemperie post diurnam alterationem, ipsis alienationem induxerit; convulsio quæ inde venit, neque liberali excretionem, ut in muliere Thasia, neque *ἀπορίσσει*, i. *repente abscessu*, ut in Hærophonte, ullam curationem recipit: quòd à privatione habitus denique comparari non possit. Scitum est illud, *Qui à melancholia à potestate mentis exeunt, illis si superveniat tremor; procul dubio moriuntur.* Et, *Phrenitici, sputatores, fanatici, etiamne tremuli.*

Hist. 17.
sc. 3. lib.
3. Epid.

aphor. 44.
sc. 8. lib.
6. Epidem.

5 *Ἐκ κατὰ φύσιν, ἔρων δὲ πολλή τις, κακίον.*

Ex frigore pestifera est urina suppressio.

URINÆ suppressio, vesicæ propria est. Quia non antè serum illud eorum qui sunt in venis humorum, urinæ nomen habet; quàm ad vesicam venerit, in eaque stabulari cæperit. Sed *καταχρηστικῶς* tamen pertinet etiam ad partes unde manat, per quas secernitur, & in vesicam illabitur. Ac talis urinæ suppressio vesica vacua, ut sæpenumero partes illas in vitio esse denunciat; ita non rarò spem adfert secundi judicii in morbis acutis. Notissima est peritis medicis illa sententia, *Ante rigorem suppressio est urinae, si quidem à bonis ducatur.* Hic autem commemorata urinæ suppressio in bonis duci non potest; quia ex bonis non venit. Bona autem dicuntur symptomata perturbationis criticæ, jam antè significata signis quæ apparent ad tempus: ut illa ad speciem crisis. Atqui perfrigeratio symptomatica non potest, bonis ægri rebus, ischuriæ prænuncia esse: sicut ischuria, rigoris, indeque sudoris. „Non enim signa critica, & causæ criticæ retro commeant ad significandum.„ Ac ne longum faciam, quemadmodum ischuria, quæ loco venit, præclare apparet ad salutarum rigorem, atque sudorem: sic è converso, quæ à rigore & sudore incidit ischuria, salutaris esse non potest. Ergo pestifera est omnis, quæ à frigore incidit, urinæ suppressio. Et verò frigoris hujus noxa, potissimum vesicæ, quia est *ἀναιμία* & *ἀσπικία*, i. sanguinis & carnis expers, calamitosa est: unde efficitur ut labefactata vi expultrice, non possit urina excerni, vel stupefacto sensu, rei molestæ, hoc est urinæ, sensus non excitetur. Jam verò cum ipsa suppressio refluxu & anadrome malefica sit, ad illam maleficientiam illud accedit etiam, quòd ipsa vesica, tum interceptione officii, tum sympathia partium quarum potentia corpus administratur; homini necando satis sit. Adde quòd illa perfrigeratio veniat à febris ardore, maximèque in vesica, omnium partium frigidissima, „percipiatur; proptereaque fit insanabilis, ob eam sanè causam, quòd omnis intemperies frigida, caloris vi nata, salutis desperationem adferat.

p. 10. f. 1. 6.
Epidem.

6 *Μετὰ ρίγη ἀγνοια κακόν· κακὸν δὲ καὶ λήθη.*

Quæ à rigore incidit ignoratio mala est: oblivio item mala.

„IGNORATIO, phantasie est abolitio: ut *ἀνοια*, ipsius judicii. Sed ipsum judicium, *ὡς τὸ ἡγεμονικόν*, i. velut princeps & prætor quidam, audiri non potest *ἐν τῇ ἀγνοίᾳ*, quæ nihil aliud est, quàm agnitionis privatio. Quemadmodum & oblivio rerum gestarum abolita recordatio. Utrumque symptoma fit ab intemperie frigida cerebri, quam rigor invexit. Ex quo efficitur alienum esse malum: utrumque verò pessimum, si leviter pressum non fuerit, ad exigui prædicationem temporis: sed firmiter fixum ad diuturnitatem. „Etenim, quòd plures cerebri mansiones labefactantur, eò res ægri pejore sunt loco. Sic obliviosus fuit Apollonius, qui ex quo decubuit, rerum omnium fuit immemor. Ac talem oblivionem funestam Hippocrates observavit in tempestate pestifera. Sic enim ait; *Cum paroxysmorum initiis occurreret*

3. Epid.
passet

passet λήθη, καὶ ἀφύσις, καὶ ἀφύσις, i. oblivio, exolutio, vocis carentia. Jam verò, in excretionē injussa, quæ antea sponte ægri fiebat, miseranda cernitur vis horum symptomatum. Etenim duplex omnis injussa excretio est, una quidem sine sensu, altera sine voluntate: ἡ ἀλγὴ τῆς ἀνακωχῆς τῆς μούρας δι' ὃν ἡ ἐκκρίσις γίνεται ἢ ἀλγὴ τὸ πρὸς τὸν μούραν. In Dealcis uxore, quæ toto morbi tempore ἀνακωχῆς εἶχε πάντων. Sine voluntate fuit. Qua de re legimus aphor. 28. p. prioris prorrh. Τὰ εἰρήμια μὴ ἐπομνησίων, ἐλθέτω, Quæ immemoribus funduntur urinae, pestiferae. Ad eam autem quæ sine sensu, pertinet prorrh. 46. p. 2. 1. prorrh. Ἀπὸ κρύου λυγρὰ δούρα μὴ αἰσθαλῆς, καὶ ἐν τῇ παρ' ἑαυτῆς, κακόν· εἰς ἐπιπικρὸν, i. Liquida ferri ex alvo non sentienti, quamvis apud se sit, pestiferum: ut Hepatico.

10

7 Τὰ καυματοῦδεα ῥίγεια ὑπὸ π. ὀλέθρια, καὶ τὸ φλογῶδες ἐν προσώπῳ μετ' ἰδρώτῳ ἐν τέτοις κακόν· ἢ τέτοις ἢ ψύξις τῇ ὁμοίαν, σπασμὸν ἔπι καλές.

Causorum rigores stata quadamtenus lege fiunt funesti, tum rutila cum sudore facies, in his malum: quin etiam posteriorum frigus est convulsificum.

20

aph. 9. sect.
1. lib. 6.
Epid.

lib. 4. de acut. diet.

aph. 58. li.
4. aphorism.

aph. 46. l.
4.

aphor. 46.
4.

SEQUITUR ut patefacta injuria rigoris symptomati, qui translatione humoris morbifici, naturæ auxilia labefactat per intemperiem hecticam, & complexionis effectam vim (quorum ἀλγὴν spectavit Coacarum primæ & sextæ, quæ spem salutis præcedebant.) Sequitur, inquam, ut de illo rigore dicendum sit, qui pro varia temporum in quæ incidit, ratione: tum etiam pro crisis ipsius quam molitur, conditione; modò secundi, modò sinistri judicii est, vel ad interitum, vel ad salutem. Enimverò, rigor proprium est causi κρῖσμα, i. judicatorium; ac sanè secundi existit judicii, si jure & loco appareat: jurequidem, si causus venerit ἐν τῷ κρῖματι, i. à lassitudine. Qua de re illud scripsit Hippocrates, Febres quæ itur ad fortes rigores, non mitescent: sed ante rigorem, suppressio venit urinae, ducta ex bonis. Atque hæc ferè in eas cadunt, quas labor accendit. Ac si diceret. Qui à lassitudine causi nascuntur, ferè illi sudore quiescunt, quem rigor denunciatur: quoniam tales causi gignuntur quando venulæ exhaustæ, biliosos ad se rapiunt & acres ichores. Est igitur consentaneum, ut in sanabili causo, bilis quæ stabulatur in venis, exitum habeat intus foras; quæ dum celeriter fertur, tensionem excitet suæ feritatis & acrimoniæ in partibus exquisito sensu præditis, eaque sensio rigorem excitet, concussionem scilicet partium stimularum ad exclusionem rei molestæ. Relatum jam est illud, Qui occupatur febre ardente, superveniente rigore, exolvitur. Sed quoniam quæ jure fiunt ex morbi ipsius idea & τῷ πάθῳ, convenienter non fiunt, nec ad salutem apparent, si loco non veniant; ad eam sanè πικρὰ, i. rationis conclusionem, præsentem hanc prognosim examinandam proponit. Tamen, inquit, febrium ardentium, quæ à lassitudine exarserunt, rigor est judicatorius bonus, propterea quæ spei ac salutis plenus: tamen nisi loco appareat, ex illo ruit spes medici, ac sublapsa retro refertur. Sunt enim rigores febrium ardentium, sive causorum, ὑπὸ π., hoc est, certa quadam lege, funesti. Sed explicandum quale sit illud ὑπὸ π. Est igitur tale primum, si rigor ἐπιπικρὸς, hoc est crebrò incidat, cum semel tantum incidere debeat: deinde si febris finem non adferat; cujusmodi est rigor, qui antè significatus non fuit urinae pepsimo, ad tempus; & urinae suppressione, ad speciem ipsam crisis: tum si vires effectæ langueant, quæ sunt ejusmodi, ut neque ipsius rigoris frustra oborti concussionem perferre possint, neque ad vacationem liberalem sufficere. Nulla enim vacuatio, quantumvis critica potest esse salutaris ubi vires effectæ languent. „ Hinc aphorismus, Si crebrò rigor ciatur, nulla sperabili discessione febris, & fractis jam viribus ægri, funestum. Ergo rigores febrium ardentium κρῖσμα, non judicabunt, si frustra cieantur. Quia præstat naturam feriari, quàm aliquid moliri frustra. Et, quicquid ciatur, quod non excluditur, accessionem adjungit oppressionis. Quin, etiam in omni rigore frustra citato, translatio fieri solet materiæ ad diaphragma & caput. Cujus translationis signum est, rutila cum sudore facies, quæ hic magnopere molesta est, quoniam pars obsessa totius materiæ non est capax, metumque adfert delirii, convulsionis: aut ipsarum parotidum. Deinde illa ἐφιδρώσις, i. sudatiuncula-terrifica est; quia ubi sudor, ibi morbus: & nihil paucum est criticum: sed & ipsam morbi malignam cacochymiam ostendit. Quinetiam posteriorum frigus est convulsificum, per aphorismum 65. lib. 5.

50

8 Αἱ ἐκ νώτα φέρειν πυκναί, καὶ ὀξείως μεταπίπτειν, δύσφοροι· ἔργον δὲ δόλονηψιν ἐπώδυνον σημαίνει· τὸ ἐφιδρῆν τέτοις κακίαν.

Crebri ex lumbis horrores cum cita calor vicissitudine, calamitosi. Nam acerbissima urinae suppressio denunciatur. Atque his exudare pestiferum.

RIGORIFERÆ omnis causæ sensio primum excitatur in lumbis, indeque per dorsum ad caput viam affectat. Etenim rigor omnis cum frigore manifesto ciatur. Atqui posteriora sunt non solum ad excipiendum frigus, ut refrigeant, sed etiam ad sentiendum, aptiora. „ Est enim ratum & persuasum omnibus, quod omnis pars intemperata similem intemperiem „ fa-

70

„facilius excipit atque percipit, quam temperata contrariam. Posteriora autem nervosiora sunt anterioribus, ideoque frigidiora. Quod sanè si verum de omni rigore est; de eo præsertim ejus materia intra dorsum continetur; cujusmodi hic proponitur: & qualem ut indicaret, *ἐν νύκτι*, dicere maluit, quam, *ἐν νύκτι*: primum, sic indicans motionis initium, quæ aliunde non repetatur. Est igitur consentaneum, ut crebri ex lumbis horrores, ideo symptomatiaci esse putentur, quod partis ipsius vitio enascantur, ubi & unde cientur. Est enim horror symptomaticus empyematis. Ac prava quidem affectio, cujus symptomata sunt crebri isti è lumbis horrores, est inflammatio spinalis medullæ & membranarum ejus; authore Galeno, comment. ad prorrh. 45. p. 2. lib. 2. prorrh. Atque ideo cita calor & frigoris vicissitudine, sunt calamitosi; quoniam caloris vi contra naturam exardent; nativi autem caloris paupertate refrigerantur: quemadmodum fit in repentina & cita partium extimarum in utrumque mutatione. Quod autem cita hæc vicissitudo pariat urinæ suppressionem, perspicuum fit ex aphor. 5. hujus libri: ubi de illius maleficientia jam diximus.

prorrh. 8.
sect. 2. 1.

HIS EXUDARE PESSIMUM. Nam illa *ἐκιδρώσεις* signum est empyematis, cum summa virium infirmitate conjuncti: ex eo quod deductum alimentum elabatur. Quibuscumque diaphragmate interius enascitur gibber, his venum *ἐξ vesicæ morbi contingunt multi*. Quæ omnia per sympathiam fiunt per quam afficiuntur omnium prima, quæ vicina sunt, & quæ generis ejusdem.

9 Πύξις ἐν συνεχείᾳ τῷ σώματι ἀνένεσις ἢ δὴ ἐόντι, τῶνδυσμων.

10 Frequens, in febris assiduitate, rigor, fractis jam viribus ægri; pessiferus.

Hunc aphorismum ita vertendum duxi, ex perspicentia τῷ *Ἀνένεσις*, potius quam ex verborum aucupio. Quod enim hoc loco scripsit *Πύξις ἐν συνεχείᾳ*, idem mihi omnino complecti videtur, quod pluribus annotavit aphorismo 46. lib. 4. cum ait, *Ὁ ἰγὺς ἐμνήσθη ποτὲ μὴ Ἀνένεσις*; i. Rigor in febrem minimè intermittentem si incidit. Nam sanè illud, *ἐμνήσθη*, frequentem rigoris insultum significat: quemadmodum & aphorif. 75 l. 4. verbum *ὀφθαλμὸν πῶς ἢ αἵμα*, i. Sanguinem aut pus meiat, certam quandam affectionem denunciat, quæ quis aut sanguinem, aut pus meiendi finem non facit. Enimverò multum interest, dicatne rigorem incidere, an incidisse: quemadmodum, & pus meiere, an minxisse. illa perpetuum, aut frequentem rigendi & meiendi actum designat: hæc cessationem indicant. Pertinet igitur ad inimicam vim rigoris ipsa rigendi frequentia: cujus injuria augetur, si non quiescat febris. Itaque talis rigor in malis ducendus, quod pessimi signi opinionem faciat: cujusmodi esse solent τὰ *κεκοιμημένα* μὴ *κεκοιμημένα*, i. judicatoria non judicantia. Quod si ad symptomatis acerbitem hanc accesserit summa virium infirmitas, pessimæ ibi causæ rationem habebit. Nam sive excretio rigorem sequatur, hæc sanè in febris assiduitate & virium infirmitate laudari non potest. Quemadmodum enim quibus intercepit alvus tantum ægrè ducitur parvis & nigris, velut caprarum, globulis; hi neque hæmorrhagiam, neque aliam excretionem, abscessumve criticum toleranter ferunt, quod ab exhausto laborent, superflite illius exhausti causa, quod globuli nigri declarant: sic neque ii quibus in febris assiduitate vires effectæ languent, suo commodo ullum excretionis genus, quamvis alioqui criticum, excipere possunt. „Sin autem rigor frustra fit, nec ullam excretionem promovet; quassationem illius diu vires jam fractæ non perferent. Erit igitur hic rigor plane symptomaticus, ut signum & causa, proptereaque lethalis. Quoties enim ad morbum infestantem & symptoma, adjungit se virium infirmitas; nulla salus vitæ videri potest sperabilis.

prorrh. 6.
sect. 2. 1.

10 Οἱ πυκνὰ ἐκιδρώσεις, καὶ τῆς ἰγῆς ἐνέσις, ὀλέθριον καὶ τῇ τελευτῇ συναναφαίνον) ἐμπύημα ἔχοντες, καὶ κοιλίας ταραχάδας.

Sudatiuncula & rigoris crebra vicissitudo, funesta. Sic enim tandem conceptum empyema ostendent cum alvo turbata.

QUANDO sudatiuncula & rigor, vel horror, crebrò se mutuò excipiunt; sic malo res ægroti sunt loco, ut in angusto spes sit. Etenim post sudatiunculam perhorrescere nemo potest, è valis; siquidem cita sit illius sudoris, atque horroris, vel rigoris vicissitudo: quoniam vaneſcit materia rigorifera per eum sudorem, quo vel in capite & thorace, vel toto corpore, subroſcidus fuit æger. Id enim significat τῇ *ἐκιδρώσει*. Ex quo efficitur, illa duo, subsudare & perhorrescere, planè videri *ἀνένεσις*, si ex vasorum cacochymia, horroris causa duci putetur. Ergo talis horror, aut rigor, neutiquam periodicus, aut criticus potest haberi. Atque empyemata quidem cum internarum partium omnium, tum verò maximè thoracis atque pulmonum, primum rigore & nova febre oborta denunciantur: quoniam puris acrimonia vellicantur & eroduntur partes, quæ sunt vicinæ atque communes obſessæ. Sequitur & ipsum rigorem sudatiuncula vicissim, & crebrò exudans, facultatis infirmitate, ob quam succi alibilis dissipatio fit. Et quoniam crebra est illa sudatiuncula, vel potius assidua, scripsit, *ἰδρώσεις πολλαῖς*, i. sudores multos, in Prognostico: quemadmodum in Epidemiis, *ὕδατι ποτὰ*, i. pluvias minutulas, quæ continenter descendunt. „Nam tale profluvium omnino funestum est, ut signum & causa; si alius vi adsit turbatio. Quoniam cum à summa virium infirmitate nascatur; ejus quoque infirmitas accessiorem adjungit. At quò plures facultates labefactantur; eò res ægri pejore sunt loco. Vide aphorismos 12. & 14. lib. 5.

prorrh. 8.
sect. 1. &
2. 1.

11 Τὰ ἐκ νώτε ρίγεια δυσφορώτερα ὥς δὲ ἂν ἔπια καὶ δεκάτῃ ριγῶσας, τετάρτῃ καὶ εἰκοστῇ ἡπὶρριγοὶ, δύσκολον.

Rigor ex dorso vis, quàm aliorum gravior. Quòd si quis decimo septimo, itemque vicesimo quarto ita riguerit, contumaciam morbi denunciat.

Hoc spectat ista prognosis, ut intelligamus pestiferos quidem esse dorfi rigores, ductos ab empyemate; ex mente octavæ quæ præcessit: sed eorum lethaliorem vim esse, si, cum decimo septimo die sævierint, vicesimo quarto affligant. Etenim illis temporibus, diuturnitate & vehementia morbi, vires effictæ languent, ut neque rigoris acerbiter, si frustra fiat; neque excretionem, si consequatur, suo commodo ferre possint. Adde quòd omnis mutatio, „ omnique adeo *νωπερμὸς*, qui cadit in vicesimum quartum diem, potius à putredinis diffusioni, quàm à consuetudine naturæ & morbi accidere videatur. Caterum illud *δυσκολόν*, *τιπτε*, „ *νῶτερον* hoc loco scriptum est. Detrimentum enim leve significat quod sanè hic magnum est.

Hist. de
Hemocr.
prorrh.
29. sect.
3. 1.

12 Οἱ φελκῶδες, κεφαλαλγικοὶ, ἐφιδρῆνες, κακὴθες.

Qui unà cum morbo horrifero, cephalagia torquentur; his pessimè caput exudat.

Hoc loco designari videntur qui hemitritæ febre laborant: quemadmodum & febres ipsæ dicuntur *φελκῶδες*. Quoniam iis qui sic affecti sunt, rigores erratici, & incerti contingunt, & alteram partem periodici paroxysmi in horrore molestia exigunt, αἱ φελκῶδες αἰσχύνας & πικρὰν καὶ γόγγυσον. Nec desunt aliæ rationes, quæ hujus sententiæ opinionem faciant. Primum, quòd hæc morborum acutorum prognostica sint; deinde quòd hanc sudatiunculam acutis accommodavit. Huc accedit quòd proximo aphorismo, τὸς φελκῶδες nominat eosdem, quos

prorrh.
c. 2. 1.

13 Οἱ φελκῶδες ἐφιδρῆνες πολλῶ, δύσκολοι.

In febre horrifera, qui sæpe & multum, sudore disfluunt, miserandi.

EANDem sententiam his verbis expressit prorrh. 23. p. 2. 1. Sudoris frequentia & ubertas, quæ cum acutis febribus commovetur, periculi locum subesse ostendit. Quod autem *πολλῶ* vel illic *πολύς* legitur; consultò verti, sæpe & multum. Nam, ut rectè annotavit Galenus, sæpenumero qui *ἐν* morbis acutis continenter sudant, sed modicè, diu ægrotant illi quidem, sed non propterea moriuntur. At si crebrò magnam sudoris copiam illi profundant, palam est non multò post, eorum virtutem resolutum iri. Quæ cum ita sint, perspicuum, illud *φελκῶδες*, ad morbos acutos potissimum pertinere. Notanda est etiam hujus loci *πιπίνωσις*, i. *demissio*, in illo *δύσκολοι*: quemadmodum & superioris Coacæ in illo, *κακὴθες*.

14 Τὰ πολλὰ νοθρῶδεα ρίγεια, κακὴθες.

Qui crebrò cientur veternosi rigores, funesti.

ΡΙΓΕΑ *νοθρῶδεα* sunt, qui conjunctam habent τὴν νοθρῶτητα, quæ cernitur ἐν τῇ ἀφροῇ & λήθῃ, i. in torpore & plumbea affectione corporis atque mentis: unde ægroti delabuntur ad pedes, nec ullo modo sunt alacres, sed contrà pigri in assurgendo: nec eos, quibus olim familiariter utebantur agnoscunt; quibus accedit inexpugnabilis κατὰφροσις, i. inclinatio veternosa, ut vigilare non possint. Quales fuisse legimus eos, qui in tempestate pestifera, ardentè febricitabant; quibus, ineunte paroxysmo, aderat commemorata ἀφροσις, λήθη & ἀφροσις. Ex quorum observatione scripta est jam explicata perceptio Coac. 6. Ignoratio cum rigore, mala; oblitio item mala. Verum istius νοθρῶτης sive torporis veternosi, cum una sit eademque ἰσμία seu domicilium, nempe cerebri vis efficta, vel impedita; utriusque causæ ratio sic ineunda. Nam ineunte morbo, impeditur cerebrum ex nimia morbifici humoris abundantia, quæ vel in cerebro localem habuit generationem; vel eò cursum inflexit: unde, madefacto nervorum principio, toti corpori lentitudo & segnitie quedam accidit. Qualem agnovit summus præceptor, quæ venit à tempestate Austrina; quando scilicet diu multumque illius dominatu cælum tenetur. *Αὐστρί* sunt graves auditui, caliginosi, caput gravantes, corporis artuumque segnitie & exolutione. Νῆμι βαρύνει ἀχλὺν αἰσθάνει, κατὰφροσις, ἀφροσις, νοθρῶσι. &c. Sed languor cerebri venit ab exhausto, per alienationem ipsius cerebri, quam alteratio diuturna innox. Atque illius causæ documentum extat notabile prorrh. 13. p. 1. 1. Phreniticis alba dejectio, grave malum. An verò iisdem segnitie incidit? Sed ei periculo multum rigoris accessione, adjicitur. Quem locum enarrans Galenus; Commune, inquit, est segnitiei cujusque, nasci à crassis, frigidis, & glutinosis humoribus, non autem tenuibus, calidis, & acrioribus: cujusmodi est flava bilis. Nisi fortè incidat cum in propinquo mors est; ut jam emortua facultate quiescere videantur: Tum enim per e-

part. 3.
lib. 3. E-
pidem.

aphor. 5.
1. 3.

mor-

mortuam facultatem, non autem vitio humoris contingit. Ac tales qui ea segnitie occupantur, non potis est ullo modo servari. Est autem commune symptoma eorum omnium qui ex immodica intemperie moriuntur. „ Jam verò sive ab oppressione glutinosi & crudi humoris atque frigidi & con-
 „ tumacis, torpor veternofus existat, palam est à rigore symptomatico excuti non posse (quia
 „ in crudo humore nulla crisis sperabilis) sed contrà, rigoris crebra concussione, malis cumu-
 „ lari: quoniam ad oppressionem nobilissimæ partis, accedit perennis morbifici humoris tran-
 „ slatio. Sin autem per *νεκρωσις*, i. morticinium facultatis animalis, torpor adfit; mortem in
 „ propinquo esse denunciat. Sed & celerius opinione moriuntur, quibus cum tali torpore, cre-
 „ brò rigores cientur: quoniam ea concussione vires dejectæ ad exitium præcipitantur. Quod
 10 „ superest ad explicationem; repetenda sunt ea, quæ scripsit Galenus ad sententiam illam pen-
 „ ultimam, p. 1. prioris prorrh. Quæ ex rigore venit segnitie, hominem apud se non esse osten-
 „ dit.

15 Οἷσιν ἑκταίοισι ῥίγες γίνεαι, δύσκειτον.

Qui sextum morbi diem agentibus fiunt rigores, judicii sunt planè sinistri.

PERMAGNI interest quo die, quave periodo, quid fiat in ægris, atque appareat. „ Ut
 20 „ enim quæ fiunt omnia, quæque apparent diebus criticis, firmiora sunt quam quæ in alia
 „ incidunt morbi tempora: sic ea quæ speciem boni præ se ferunt, debent haberi suspecta,
 „ si loco non fiant: quemadmodum & ea quæ mala esse putantur, mirificos adferunt sanitatis
 „ fructus, si antè significata, criseos lege, veniant illis diebus quibus certamen naturæ &
 „ morbi est in procinctu. Quoniam autem rigor omnis criticus excitatur repentina & citata
 „ bilis flavæ exclusione è vasis in partes exquisito sensu præditas; consentaneum est ut virtute
 „ nature suspiciatur illa tam cita exclusio. Atque ut convenienter id fiat, victricis naturæ
 „ triumphatique morbi per ipsum *πεπρωμένον*, i. mitificationem, signa ut prius appareant necesse
 „ est: quoniam neque in cruditate ulla crisis bona sperabilis, neque salutariter fieri quicquam
 „ potest, quod antè significatum non fuerit signis, quæ apparent ad tempus, & ad speciem
 30 „ ipsam crisis. Quæ cum ita sint, perspicuum est, neque icterum, neque rigorem, bonis æ-
 „ gri rebus incidere posse ante septimum diem: propterea quod, ut ante quartum diem, nulla
 „ pepasmi significatio: sic ante septimum, nulla bilis flavæ exclusio salutaris. Scitum est illud
 „ Galeni, Bilem effundi, celerius die septimo, ad crisin non potis est. Itaque rigor Dromeade
 „ uxori, icterus Hermocrati, sexto die fuit funestus. Attamen virgo Larissæa morbo defuncta
 „ est, cum sexto die perhorruisset. Sed illud beneficio apponi debet quod menstrualis tum fue-
 „ rit: sicut Hermogeni, qui sexto die ictericus, liberali profluvio alvi, ab interitu vindicatus
 „ fuit.

aph. 59. 4.

aph. 62;
lib. 4.

40 16 Οκόσοις φέρει πυκνά ὑγμένα, ἔτοι δὲ αἷμα ῥύσι ἐκπύουσι).
*Quibuscunque morbo defunctis horrores crebrò cientur, iis pro hæmor-
 rhagia sit empyema.*

ΤΤΙΑΙΝΟΝΤΑΣ hoc loco significari arbitror eos qui morbo defuncti sunt, quorum antea
 spes in angusto erat; ut esse solet in abscessibus earum partium quarum potentia corpus ad-
 ministratur. Solenne est illud, οἱ ὑγιανόντες ἔχουσιν τὰ σώματα, ἐν τῇ φαρμακίᾳ καθαίμενοι, ἐκλύουσι,
 i. Quibus salubre est corpus, morbo defunctis, si purgentur, facile exolvuntur. Ubi τὸς ὑγιανόντες ἔ-
 „ χουσιν intelligit, eos qui nuper à morbo convalescerunt, & qui restituta utuntur valetudine, non
 „ primitiva. Primitiva verò utuntur, de quibus proximè ita scripsit? οἱ ἐν τὰ σώματα ἔχουσιν,
 50 „ φαρμακίᾳ ὑγιανόντες, i. Qui bene valent corpore, laboriosa est illis purgatio. Cujus aphorismi ve-
 „ ritas, cum sensu communi facillimè percipitur, pertinet ad superioris demonstrationem: ar-
 „ gumento ducto à majori, ut vocant, ad minus.

aph. 35. 1. 2

aph. 36. 1. 2.

Hoc spectat igitur hæc prognosis, ut animo complectamur eos qui abscessus periculo sine
 sanguinis profusione defuncti sunt, pro ea empyema experiri. Etenim, verbi gratia, si cui
 sit hypochondrium tumore dolorifico ac duro obsessum, pessimè habebit; tum propter ipsius
 doloris acerbitem, quæ maximè facit corpus infirmum; tum propter obsidionem partis cu-
 „ jus officio vita carere nequit: ut interim vicinarum partium contagionem præteream, quæ
 „ ut communes & propinquæ, primùm, & maximè affici solent. Ergo non est dubium quin
 „ deterrimè affectus sit talis æger; ac magis metu nos terreat, quàm spe salutis consoletur.
 60 „ Quòd si quæ salus vitæ expectanda esse videatur; hæc sanè in primæ periodi hæmorrhagia de-
 „ bet esse, maximè verò in juvenibus. Sin autem nulla medici votis hæmorrhagia responde-
 „ rit, nec tamen doloris acerbitas, actionumque ad vitam tuendam necessariorum interceptio,
 „ ægrum juvenem mortis dederit; reliquum erit, ut si, exactis viginti diebus, tumor non ces-
 „ sarit, neque quieverit, in empyema mutetur & convertatur. Ac empyematis quidem cer-
 „ tissima sunt, horrores, *πυκνέματα*; quorum scilicet partes ubi fiunt; causæ existunt: quemad-
 „ modum Coaca 11. demonstratum est.

17 Τὸ φεικῶδες καὶ τὸ δύσπνεον ἐν τοῖς πόνοις, σημεῖα φθινώδεια.

70 *Dolores horriferi, cum suffirioso anhelitu, signa sunt tabis.*

ΣΗΜΕΙΑ φθισιαῖα hoc loco dicuntur, quæ sunt φθίσις propria. Est autem φθίσις, ulcus pulmonum, quo emacrescunt homines, tum à consumptione sanguinis; tum ab aeris, quem spirando ducimus, tabifica qualitate, quam in pulmonibus exulceratis acquirit, dum illac ducitur ad cor, temperandi causa calorem nativum qui in sinistro cordis ventriculo continetur. Hæc cum duplex sit apud Hippocratem, una quidem primitiva, altera superveniens (atque primitiva quidem per ἀσθενίαν καὶ πῦρ, i. erosionem & ruptionem, ut accidat; tractatu ei rei dicato explicabitur) supervenientem hic designat: de qua scriptum illud est, *Qui ex pleuritide facti sunt purulenti; siquidem à vomica rupta, pus liberaliter expurgarint ad quadragesimum diem, periculo defunguntur; sin minus, tandem evadunt phthisici.* Hæc igitur πύς parit ab empyemate, quod πυκνός & δεινός non expurgatur. Sunt autem πύς, febris assiduitas cum paroxysmis nocturnis, tussendi & extussendi irrita cupiditas, sudores multi, oculi concavi, ruboris per genas suffusio, unguis adunci, extremorum digitorum calor, cibi fastidia, pedum tumores, pustularum per universum corpus eruptio.

18 Εξ ἐμπύησι πλῆμον, καὶ καὶ κοιλίαν ἐνόησεν ἀλγύματα, καὶ ἐς κλῆδα· καὶ τὸ ὑπορέχεν ἀσώδεια· σημαίνῃ πύελον πλῆθ' ἐν τῷ πλῆμονι.

Ubi est empyema pulmonis, si ad ventrem nonnunquam, sæpe ad jugulum, dolor irrepserit, & cum anxitudine stertor adsit; expectorabilis materia vis magna ostenditur.

EMPYEMA pulmonis fit, cum ejus phlegmone puris mutationem suscepit: neque sputo, neque sanguinis detractione, neque dicta, neque aliis remediis convenienter præscriptis, curationem recepit. Solenne est illud. *Quicumque harum partium dolores non quiescunt; nec sputi expurgatione, nec dejectione alvi, nec sanguinis detractione, dicta, aut pharmacia; scire licet in empyema transuros.* Atque illud. *Empyema est planè funestum, si cum sputo bilioso appareat: maxime verò si die septimo primum prodire cæperit.* Nam cæterorum empyematum signa eduntur vigesimo, trigesimo, quadragesimo die: nonnunquam etiam sexagesimum expectant. Atque empyematis quidem à phlegmone signa sunt qui in thorace crebro cientur horrores, & pondus obsessæ partis quæ antè dolebat. Hujus maxime expetenda crisis, est ἀνακαταστασις, quæ si liberalis fuerit cum febris vacuitate, ciborum appetentia, sine siti; alvus autem facibus figuratis feratur, & modicis; ipsumque adeo sputum purulentum, suo candore, levitate, & æqualitate, partis unde manat integritatem, caloris innati vim, & materię bonitatem ostendat, bene est ægro, & confestim servatur. Sin autem ἀνακαταστασις nulla est; reliquum erit ut æger ab interitu vindicetur urinæ purulentæ, stranguriæ, & abradentis profluvio; nisi fortassis eadem materiâ alvus feratur. Quod si ne hæc quidem medici votis respondeant, aut frustra expectentur; postremum illud erit, unde aliquid speretur; ut vel parotidas, vel in cruribus natura liberalem moliat abcessum. Ac siquidem ad parotidas materia viam affectet; difficultas spirandi major aliquantisper nascetur, mox autem cessabit, sine alia manifesta illius vacuitatis causa: hypochondrium verò, cum mollitudine, omni dolore carebit. Sin autem ad inferiora cursum instituat, hypochondrium æstu incandescet, & intumescet; spiritus verò ducetur ex facili. Quod si cum hypochondrii tumore, & æstu, summa difficultas spirandi conjuncta sit; tanta profectò expectorabilis materię copia denunciatur, ut pariter æqualiterque superiora & inferiora obsideat.

19 Οἱ φρεκώδεις, ἀσώδεις, κοπιώδεις, ὀσφυαλγέες· κοιλίας καθυγραινόνται.

Horriduli, anxii, membris perfracti, lumbos dolentes; profusior tandem sunt alvo.

Quæ sunt hoc loco καθολικῶς, i. in universum enunciata, dubitanter quæsitæ videntur prorrh. 53. sect. 2. prioris, his verbis, *Λεγε γὰρ τῶν ἀσώδων ἀνιμῶν, ὀσφυαλγίαν, καὶ θρονοῦς ἀνακαταστασιν· ὅπως μέλαινα διαγίγνεται, i. An in fastidio sine nausea, lumborum dolor; si feritas adsit delirii; spes est nigra duci ex alvo?*

Hoc spectat igitur, ut animo complectamur, vacationum inclinationes fieri, ut natura, & humores cursum inflectunt. Estque perceptio planè hujusmodi, *Quibus cum horrore, fastidio, lassitudine, lumbi dolent; iis fere liquidis excrementis alvi ferantur.* Utrum verò hæc πύελος καθολικῶς sit vera, & verè καὶ ἐν ἐνunciata; illud profectò est de quo querendum. Enimvero qui sunt horriduli, opinionem faciunt citati humoris exitum non habentis: proptereaque oppressio multum adjicientis. Atque illius oppressionis symptomata sunt, anxietas, κόπ' & lumborum dolor. Sed illam anxietatem fieri scripsit ἀνιμῶν, i. sine nausea; ut accusari stomachus jure non possit: sed virium à corpore oppressarum injuria, qua illæ sunt omnis figuræ, & loci impatientes. Inde etiam nascitur ipse κόπ'; indeque sic affecti nominantur κατὰ φύσιν. Est autem κόπ', illa corporis affectio, qua si vel minimum quis moveatur, lassitudinis ulcerosæ, vel tensivæ sensio excitatur. Ac ne plura quæ ἐν κόπ' dici possunt confister, comprehendam brevi: sic enim statuo: κόπ' hic videri πύελον, i. tensionem, qui nunquam metum adfert delirii per anadromen ad caput: quemadmodum adferre solet κόπ' ἐκκώδης, καὶ φρεκώδης.

φλεγματώδης, i. ulcerosus & inflammatorius. Nisi quis forte objiciat, quod initio scripsi ex prorrh. 53. f. 2. prioris prorrh. Qui lumbos dolent, atque etiam fastidiosos, tandem fieri profusioris alvo, cum è potestate mentis exierint: ac nigra dejicere. „ Quod sanè verum est, si validæ vires ἀντι-
 „ μέως moliantur excretionem, vel abscessum, versus eam partem unde manavit morbifica
 „ vis ad superiores. Est enim ratum illud, & persuasum omnibus Asclepiadis; quòd semper
 humoris morbifici παλαθρομή, i. recursus, eo fit, unde primum ἀναδρομή, i. excursus habuit,
 aphor. 2. sect. 1. li. 6. Epid. At verò hic nos profusioris alvi causas δημοφής, i. congeneres om-
 nes agnoscimus, in motu humoris, naturæ impulsu, & partium obfessorum conditione. Nam
 cum ab irritō motu horroris ex venis ducti nulla sit excursio, opinionem faciat hæmorrhagiæ;
 10 nulla exclusio, quæ sudorem promoveat: reliquum est, ut sperabile sit alvi profluvium. Ut
 enim ἀναβροχή, i. ascensus significatur cardiogmo, fastidio cibi, oris amaritudine, & tenebri-
 cosa vertigine: sic & καταβροχή, i. descensus, torminibus alvi, lumborum dolore, & genuum
 gravitate. Dolent autem interiores lumbi, per mesocola, quæ veniunt à nervis qui ex spina
 oriuntur.

20 Τὰ ἐπιπρήγοντα καὶ ἐς νύκτα μᾶλλον π παρξινόμενα, ἀγρυπνα,
 φλεγονώδεα ὄντα, ἐν τοῖσιν ὑπνοῖσιν ἐστὶν ὅτε ἔρα ὑφ' ἐαυτοῖς χαλῶντα ἐς
 σπασμὸν δόποτελθῶσι.

Quibus incidente rigore, nocturna exacerbatio somni vacuitatem ad-
 fert, cum fatuitate conjunctam, si nonnumquam in somnis urina excidit;
 convulsione finis fit.

SYMPTOMATA rigoris frustra oborti, per anadromen ad cerebrum, explicantur: mox ea
 quæ per successionem, & propagationem causæ morbificæ, à cerebro, & in cerebro excitantur.
 Ac primum symptomata quæ per anadromen à rigore frustra citatò nasci solent, sunt, cep-
 halalgia, somni vacuitas, delirium quoque ipsum. Sed cum cephalalgia nomen hoc loco, non
 30 scripserit; reliqua duo, vigilix, & noctes infomnes, tum ipsa fatuitas, ab eodem fonte prin-
 cipia, causasque ducunt. Etenim vigilix & noctes infomnes, effectricem sui causam agno-
 scunt cerebri intemperiem calidissimam, & vaporis somniferi pravitatem. Fatuitas verò, si-
 ve nugarum garrulitas, phrenitidem planè denuntiat, authore Galeno comment. ad hilt. 15.
 f. 3. Epid. Verba Galeni sunt hæc: loquitur autem de uxore Dealcis, quæ modò garriebat,
 modo filebat. Τὸ μὲν δ' λέγει περὶ τοῦ Φρανκίου τὸ δ' ἐργῶτα, μεταχρησθέντος τὸ δ' ἀεὶ ἐν τῷ
 ὄντι ἀμφοῖν εἰ μέντοι ἄρα, καὶ διὰ τὴν κατὰ φύσιν αἰσθητικὴν, i. Nam garrulitas ipsa erat phrenitica: si-
 lentium autem melancholicum: contractio ipsa, utriusque est communis. Nisi forte à perfrigeratio-
 ne fuisse putandum est. Ergo vigilix, somni vacuitas, nugarum garrulitas, siue fatuitas; pri-
 mitiva sunt mala cerebri, quæ primo statim bilis appulsu nascuntur. Sed hæc tolerabilia, &
 40 sanabilia videri possent nisi per translationem & propagationem, graviorum malorum conse-
 cutio adferretur. Cernitur autem successio mala; vigiliarum, in somno; delirii ἐπιπρήγεις in urina
 quæ redditur ἀσχεκρίτως, i. sine voluntate, injussa; utriusque verò infesta potestas, in convul-
 sione funesta. Quæ quomodo fiant omnia, paucis aperiā. Sed illa somni hoc loco necessaria
 distinctio est, ut pro sopore, seu pro comate usurpetur; quemadmodum in Hermocrate anno-
 tavit; de quo illud scripsit, κατηκοιμᾶτο καματώδης, i. quiescebat veterinosus. „ Non enim ille
 „ somnum inivit naturaliter conciliatum; ut conciliari solet, quando ad dormiendi necessita-
 „ tem accedunt tres illæ somni naturales causæ; vaporis somniferi suavitas; cerebri tempe-
 „ ries, & mentis tranquillitas. Ergo ne longius abeam, non inivit somnum Hermocrates
 naturaliter conciliatum: sed fuit soporatus, connivendo scilicet palpebris, quas aperire non
 50 poterat, propter facultatis ipsius infirmitatem ab exhausto cerebro, & frigida intemperie per
 consumptionem retorridam. Sed satis jam multa de hoc sopore, commentario ad illam per-
 ceptionem: τὰ περὶ αὐτῶν νόσος ἴσα, κακόν ἐστι, i. Frequens cum segnitie rigor, malus.

Sequitur fatuitas, siue nugarum garrulitas, quam diximus esse phreniticam, quæ in princi-
 palium cerebri actionum depravatione consistit: estque delirium intermissionis expers, cum vi-
 giliis, & febre conjunctum. De ejus delirii natura deque omnium qui in eo fiunt, atque ap-
 parent causis; plura suo loco dicentur. Pertinet autem ad rem illud, νοθρόδες quod in phre-
 nitidem sæpe cadit, à cerebri alienatione, ejus consecutionem attulit diuturna & vehemens
 cerebri alteratio. Atque inter cætera; tum ipsius phrenitidis, dum viget; tum ejus, quæ
 ipsi succedit, νοθρότης, symptomata; potissimum observatur illa voluntatis amissio, quæ cer-
 60 nitur in dejectionibus & urinis injussis; quas sponte nostra excernimus, & cohibemus, quan-
 do valemus. Nam si in somnis comatosi, injussa laxatur urina, non solum resolutione par-
 tium, i. vesicæ, & sphincteris musculi; sed etiam vitio rectricis potentia, palam est, illud
 malum convulsionis successionem habiturum. Sicut ex perfrigeratione, metus & moror, quæ
 sunt melancholix propria. Visum est illud, Quæ immemoribus & sine voluntate funduntur uri-
 næ, pestiferæ. Quæ omnia jam pluribus sunt explicata, comment. ad Coacam 14. hujus di-
 vini operis.

21 Τὰ ξυνεχέα ρίγεα ἐν ὀξείῃ, πονηρά.

70 Qui crebro cientur in acutis rigores, pestiferi.

EXPLICATIO repetenda ex commentario ad nonam. Tantum illud commemorabile, quod *ἑωυχία ῖρη* dicuntur, ἀντὶ τῆς συχνᾶ καὶ ἀλγὸς πίλλει, i. qui crebro exaltum ad morbum cientur. Nam proprie, τὸ σιωχίης, assiduitatem significat omnis intermissionis expertem, quæ in rigore locum non habet; cuiusmodi tandem is fuerit; criticus, symptomaticus, aut etiam periodicus. Nam periodicus est, exempli causa, tertianæ, quæ accessionem habet tertio quoque die rigoriferam, intermissione distinctam. Symptomatici assiduitas esse non potest: quoniam omnis rigor symptomaticus, vel translationem facit materiæ rigoriferæ; vel illius momentaneam exclusionem. At critici comes est absoluta morbi depulsio, atque sanatio. Ex quo efficitur, legendum *συχνὰ*, ἀντὶ τῆς σιωχίης: vel explicandum τὸ *ἑωυχία*, per *συχνὰ καὶ ἀλγὸς πίλλει*, i. ut dixi, qui crebro cientur rigores exaltum ad morbum. Vide hiltor. universal. lib. 3. Epidem. & particulares multas ejusdem libri; maximè vero 13. & 15.

22 Αἱ ἐκ ρίγης, μὲν κεφαλαλγίης, ἐκλύσεις ὀλέθριον.

Si à rigore, cum cephalalgia, vires prosteruntur; funestum.

SI MORBORUM magnitudine, symptomatumque vehementia, non raro ægroti cum integritate virium ad exitum præcipitantur, quid fiet illis, quibus effictæ vires summam morbi violentiam experiuntur? Etenim cum neque pepasmo ipsæ per se sufficiant; tum verò nullam excretionem quantumvis criticam suo commodo, perferre possunt: „ propterea nec ul-
„ lam vacationem quæ artificio fit medici ad imitationem naturæ comparato. Quæ cum
„ ita sint, perspicuum est; cephalalgiam à rigore natam, & educatam, perenni morbigiæ
„ causæ affluxu, cum summâ virium infirmitate conjunctam, esse funestam. Est enim cepha-
„ lalgia primum ipsa per se terrifica. Sed tum habetur pestifera, si & prægrandis, & contu-
„ max febris acutæ, pravique alicujus signi conjunctionem habuerit. Qualem hoc loco descripsit.
Primum ex rigore nascitur hæc cephalalgia. Ergo per translationem humoris morbigi, qui
„ corruptione propriæ substantiæ in vicio est. „ Omnes autem morbi, qui aliorum successione
„ veniunt; per *ἐπιχρίαν*, i. propagationem; aut per *μετάσταν*, i. translationem, sunt priori-
„ bus molestiores. Deinde verò, hæc cephalalgia conjunctam habet febrem acutam. Non
enim aliter fit symptomaticus rigor. Ergo materiæ cephalalgicæ perennis generatio est, &
perennis affluxus, unde vires acquirit eundo. Jam verò quod ad vires languidas attinet, quas
vocat *ἐκλύσεις*; ne nodum in scirpo quæram dictionis ipsius aucupio; sit illud firmissimum,
ἐκλύσεις hoc loco dici, quas alibi *περιεξιδωατησύναν* nominavit, Αἱ *περιεξιδωατησύναν* κα-
κίαν, i. *Fraçtis viribus superveniens delirium, pessimum*. Ubi Galenus vim hujus dictionis *πε-
ριεξιδωατησύναν*, animadvertit; nempe ex ea summam imbecillitatem significari. Adjecta enim
propositio *ἔξ*, verbi vim auget, ut infirmitatis summa sint omnia, quæ non alioquin exigua es-
sent, neque obscura; si detracta particula *ἔξ*, *περιεξιδωατησύναν* legeretur. Quod autem *ἐκλύ-
σεις* hic commemoratæ, idem planè sint, quod illud *περιεξιδωατησύναν*; gravissimus author Ga-
lenus testatur commentario ad illum aphorismum, Αἱ μὲν ἐκλύσεις κατὰ χρόνον, αἰφνίαν, ἐκλύσεις. i.
Quæ cum exolutione firmiter fixa, veniunt apoplexie, funestæ.

pror. 4. f.
3. 1.

23 Τὰ αἱματώδεα ὕδα ἐν τέτοις, πονηρὰ.

Cruentæ in his urinae, pravae.

URINÆ cruentæ, sic enim vertimus, *ὑδα αἱματώδη*, sunt illæ quas Hippocrates *ὑδα ἐξερ-
θεα*, i. *urinas prærubras* nominavit, prorh. 3. f. 1. 1. Tales nephritici multi excernunt. Ac,
mea quidem sententia, scriptum hoc de urinis cruentis, seu impensè rubris, convenienter
congruenterque illi respondet, quod idem scripsit prorh. 2. sect. 1. 1. Καὶ δὲ σφόδρα ἐξερθε-
καὶ ἐν πᾶσι νοσήμασι &c. i. *Alvi proluvia rubra, mala in omnibus morbis est*. Ut enim ex im-
pensè rubra ventris proluvia, quæ scilicet carniū recens mactatarum loturam refert; malè
affecti per infirmitatem jecoris significatio fit: ita ex prærubra urina, renū malè officio suo
fungentium certissima signa petuntur. In iis igitur quorum à rigore, in cephalalgia, vires lan-
guescunt, hoc perniciosior erit prærubra urina, quò plures potentiæ labefactatæ sunt: quem-
admodum in tabe alvi profluvium, lib. 5. aphor. in comate prærubra ventris proluvia, prorh.
2. f. 1. 1.

24 Ρίγη ὀπισθοτονῶδες κίενει.

Cum opisthotono rigor necat.

OPISTHOTONOS Græcis dicitur, cervicis posticæ convulsio, cum scilicet caput ad sca-
pulas invitò contrahitur, comment. in aphor. 51. lib. 4. Est autem *ὀπισθοτονῶδες* rigor, cum
difflationem impediens in nervosis corporibus sit causa, ut ipsa repleantur, comment. in aph.
13. lib. 6. quemadmodum & frigus, de quo dictum est Coac. 7. ψύξις ἢ ὀπισθεν αἰσθησώδης. i.
Posticarum partium frigus convulsificum. Hac autem ratione interficit; quòd cum respirationis
usum augeat, respirandi commoditatem adimit, instrumentis motu prohibitis.

25 Τὰ φεικώσαλα, καὶ ἰδρώσαλα κελσίμως, ἐς τὸ πλεον αἵμα φεί-
ξαι αἰσθλόγως, ἀγρυπνέοντα, μὲν πεπαινόμενον, αἱμορραγήσειν οἶμαι.

κατὰ τὴν
φαισμένην
κρίσιν.

Si

Si cui cum perhorruerit atque sudarit criticè, rursus postridie horror sine causa ingruerit, ac tum à peccato somni sit expers; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.

είναι ἡμεῖς
ἀπὸ τῆς πλῆ-
θους κακο-
θείας.

ΤΑ ΘΡΙΚΩΣΑΝΤΑ καὶ ἰδρώσαντες confultò expofui in ea fignificatione, in qua legi folent, οἱ Φερίδωντες καὶ ἰδρώσαντες, i. qui perhorruerunt atque fudarunt. „ Sæpe enim affectionum nomina tranfeunt in ægrotos. Sed illud ἀνδρώσαντες κελσίμωις putavi ἀσθενεῖν. quoniam ex non ente nihil criticum fignificari aut fieri poffe arbitror. Itaque legendum ἰδρώσαντες κελσίμωις, expropt. 57. f. 3. 1. ubi fcripta hæc legitur fententia, his verbis, τὰ φέροντι ἅμα ἰδρώσαντες κελσίμωις &c. Jam verò quòd repetitionem horrois ait fieri ἀπὸ αἰτίας, idem plane fignificat, nec non eodem fpectat, quò illud folenne in aphorifmis: Τοιοὶ μὴ καὶ λόρον καὶ ἄσιν μὴ περθεῖν· ἔδὲ φερόμεν τὰ μορξί- σμεα ἡνέμεθα ἀπὸ αἰτίας, i. Levationi quæ accidit fine fignis, non eft fidendum: quemadmodum nec verendum de malis quæ merito morbi non veniunt. Ut enim fufpecta eft morbi cujufque, fine fignis & caufis, levatio: fic exterreri non ita debemus fi quæ ἀπὸ αἰτίας λόρον apparent & fiunt, quamvis prava fint ipfa fpecie atque terrifica. In quo difficilis eft & ἀπὸ αἰτίας λόρον, ἢ ἀπὸ αἰτίας αἰτίας explicatio. Galenus interpretatur αἰτίας: fed ne id quidem fatis nifi exemplis illuftretur, quemadmodum idem fecit commentario ad illum aph. 26. lib. 2. Quod fuperelt, nos etiam confultò legimus ἀρρεπνόντες vel ἀρρεπνόντες illamque particulam, μὴ, delevimus, tum ex propt. 57. f. 1. 1. tum ex aph. 10. p. 1. lib. 6. Epid. Nam ἀρρεπνόντες, fere effe folet fymptoma perturbationis criticæ, ad fudorem, vel hæmorrhagiam. Quinetiam illud, κατὰ πεπρωμένον, emendavimus μὴ πεπρωμένον: quoniam in cruditate, quamdiu ipfa manet, nulla crisis bona fieri poteft.

Hoc spectat igitur hæc difficillima prognostis, ut intelligamus; non raro varias esse morborum crises, quæ ad salutem variè suscipiuntur, pro vario humoris motu, naturæ impulsu, & partium obfessarum conditione. Docemur etiã varietatem illarum criseon sæpenumero denunciari una eademque concussione, cujusmodi in rigore cernitur. Est enim rigor idem criticus, & sudoris, & hæmorrhagiæ prænuncius, alvumque ciet deorsum & sursum. Quòd autem varietate criseon ægroti morbis acutis dupliciter defungantur, ut cetera omittam theoreticamata & exempla, quæ multa sunt apud Hippocratem; hæc duo instar omnium fidem nobis facient propostæ perceptionis. Ac primum observationem ascribam quæ legitur in historia universalis: deinde historiam particularem subijciam. Est autem hæc observatio. *Per id tempus ferebantur illi potissimum, quibus horum quatuor signum aliquod apparebat. Qui scilicet vel sanguinem e naribus abunde profudissent; vel urinas multas, multa & laudabili hypostasi præditas; vel dejectionum copiam biliosarum tempestivè commotarum; vel dysentericarum etiam. Ac nonnullis quidem cum istorum unum satis non esset, simul omnia fiebant. Ab illisque omnes superfuere.* Fuit Larissæa virgo matura viro, quæ ardens febricitavit ex repletione menstrualis materiæ, quæ nondum habuerat exitum. Hæc repletio fuit omnis malignæ cacoehymie & inflammationis experts. Itaque omnis spes medici & cæptæ curationis fiducia in sola vacatione semper stetit. Sed quoniam iter, venarum, & capitis repletio, gravissimorum symptomatum consecutionem attulit; sic natura triumphavit de morbo, ut primum sexto die, liberali hæmorrhagia, capitis plethoram sustulerit: quæ quidem plethora non erat fixa, nec contumax; sed pressa leviter ad exigui prædicationem temporis. Inde virgo illa cum perhorruisset, sudore diffudit calido, idque toto corpore. Quod nisi fuisset, & menstrualis tum primum esse cæpisset exactum ad morbum, & multo post etiã; liberalem hæmorrhagiam, sexto die, non habuisset sine relapsu. Est enim consentaneum ut sua cujusque foci sit propria evacuatio; capitis, per hæmorrhagiam; venarum per liberalem sudorem; uteri, per menstruale profluvium.

confit. 3.
1. lb. E.
pid.

hist. 11.
pag. 3.
lib. 3. E.
pid.

26 Τὰ μὲν ῥίγηθ' ὑποχόμενα ἔρα, ποιεῖν, καὶ παταμώδεα· ἄλλως
 50 τε καὶ περκαρωθένι. ἐλπίς δ' καὶ τῇ τέτοισι, τὰ πρὸς τὰ ὦτα.

Quæ cum rigore sistuntur urinæ, sunt pravae, & convulsivæ: idque cum aliàs, tum si cui jam soporato sistantur. Ac tum præterea parotidas fore, sperabile.

URINÆ suppressæ calamitatem jam explicavimus progn. 5. & 9: tum etiam suppressionis illius causas aperuimus: ut ex earum perspicientia, prædicendi ratio comparetur. Ut enim diversitate causarum distincta est illa suppressio: ita spem adfert secundi iudicii aut metum finitri. Enimvero salutare est urinam sisti ante rigorem criticum: si quidem illud ex bonis profectum fuerit, & antè pepsimo significatum; sitque illa suppressio *ᾠδὴ λήγον* vesicæ, aquæductuum, atque renum. Sed quemadmodum salutare est *ᾠδὴ λήγον* id fieri instrumentorum, & *ᾠδὴ λήγον* vitricis naturæ; ita pestiferum esse arbitror, si idem fiat *ᾠδὴ λήγον* naturæ, & *ᾠδὴ λήγον* febris acutæ, vel partium afflictarum. Omnis autem quæ cum rigore inhibetur urina, eam intermissæ excretionis causam habere non potest, quæ cernitur ante rigorem: quando materia intus foras cursum insēctit. Ergo ex ascensu symptomatico, partiumve obsessarum vitio, sistitur. Et quoniam hæc nunquam fieri potest salutaris vacuatio, cum aliò quàm ad cutim urinæ materia vesica non excepta fertur; reliquum erit ut repletionem maligna partes obsessæ corrumpantur. Atque id locum habet ubi rigor cietur symptomaticè, i. à cacochymia vasorum. Sin ab inflammatione purulenta veniat, partes ipsas rigoriferas afficiet: ut qui in lumbis malè habitis, per phlegmonem spinalis medullæ, & membranas ejus crebrò ciuntur, cum cita caloris vicissitudine, acerbissimam urinæ suppressionem adferunt, ob sympathiam partium ne-

14. Coac.

7. Coac.

phriticarum, quæ sunt propinquæ atque communes, proptereaque primum, & maximè viciantur, lib. 3. *πεὶ ἀφρον.* Sunt etiam convulsivæ tales urinæ, quoniam ad præparationem suscipientis causæ accedit vis efficientis. Etenim rigor frustra citatus est *ἐνδοστανύδης*, motu materiæ ad nervos, exitum non habentis: tum frigus ipsum rigoris comes, disflationem prohibendo nervorum, est convulsificum.

Idque cum alias, tum si cui jam soporato sistantur.] Ac si diceret; quando repletionis æquæ atque vacuationis malum est ipsa convulsio: planè efficitur ut si oppresso cerebro causis plethoricis, rigor incidat; ex ea concussione convulsio superveniat, quæ in totius corporis injusso motu consistit, non partium aliquarum: id enim significat τὸ πασμώ-
 10 *δης*, quod à sopore aut catoche venit, prorrh. 68. f. 3. 1. Nec verò impedimenta principii
 11 nervorum nisi explicentur solenni abscessu, aliter quàm universali convulsione tolluntur. Quod si ad illud vitium oppressi nervorum principii, venenata vis urinæ eò translata accesserit, necesse est, ut magnarum causarum complexio magnum symptoma toti corpori pariat: qualem ipsi vidimus non rarò epilepsiam ex urinarum anadrome natam: nisi ἀντίρροπον, ac libera-
 12 lem natura moliat abscessum, quo tantis periculis defungatur. Quæ salutaris abscessus con-
 13 dicio in parotidibus sperari non potest: quòd illæ non fiant ἀξίως τὸ περιελαττὸν τὸ νόση, i. compre-
 14 hendendo morbo pares: sed contrà, μικροτέρῃ δὲ πάθῃ εἰσι, ἢ ἡ κάτω, i. sed minoris morbi sunt,
 15 nec deorsum fiunt; comment. ad prorrh. 68. f. 3. 1. Sperabiles autem sunt ideo parotides, re-
 16 plecto cerebro humore crasso & frigido. Qua de re extant multæ prognoses ad finem 3. prorrh.
 De parotidum autem natura, causis, periodis, paroxysmis, & crifibus, plura suo loco di-
 centur.

27 Τριταυφύα ῥίγητα ὡς ἐν μέσῳ παρεξινόμενα, πρὸς ἀτάκτως πά-
 νυ κακοήθεια. ταναυία δὲ παρεξινόμενα τῇ πᾶσιν, τῇ μὲν ῥίγας, καὶ πυ-
 ρετῇ. ὀλέθριον.

*Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris cursu exacer-
 bantur; valde maligni. Contra verò, quæ convulsis cum rigore & fe-*
bre exacerbantur; funesta.

TRITAIOPHYÆ, febres sunt intermissionis expertes, quæ tertio quoque die ingravescent sine rigore periodico, vel horrore potius: qualis esse solet earum quæ semitertianæ dicuntur. Habent enim hæ febres, exacerbationes horriferas atque statas: tritæophyæ verò nullas, aut certè incertas. Propterea rectè Hippocrates scripsit ea fieri ἀτάκτως, καὶ παρασχηματίζουσιν, i. inor-
 40 *dinatè & erraticè*. i. quarum rigores non unà semper cum paroxysmis invadunt, ut ait Galenus. Et ibidem Galenus, Rigores autem erraticos fieri, ait, qui singulis paroxysmis non adsunt, sed rarò: atque illi quidem admodum parvi & breves. Sed prælat iplius Hippocratis verba audire de na-
 41 *tura tritæophyæ febris. His erant febres continuæ omnes, quæ nullo modo remitti videbantur: sed*
omnibus exacerbari potius tertiano quodam more & modo, cum altera die leviores, graviores altera
sentirentur. Atque erant ejusmodi quidem febres omnium pessimæ quæ tum oriebantur, mansuetiores
quidem per initia; sed continenter in pejorē versæ & αυτῆς: quæ si quando remissiores essent, at pau-
lò post vehementius excandescabant; criticis præsertim diebus. Harum rigores inordinati erant atque
erratici, quanquam istis omnia minimè. Nascuntur hæ febres ex diversorum humorum maligna
cacoehymia, quorum calor quidem acutam febrem accendit, frigidior interim putrescen-
te: unde fit ut remissa priore, altera rursus accendatur; quia perseverante, quæ prior inva-
sit, iterum exardescit: ut per hujus febris importunitatem quietam esse naturam non possit. Hic
autem incerti rigores sunt valde maligni, propter molestos humorum motus, qui oppressionem
adferunt, unde crises funestæ: symptomata maligna stomachi, modò cum lethargo, modò
cum vigiliis & delirio conjuncta: ut prætermittam infirmitatis accessionem.

28 Αἱ ἐν ῥίγῃ ἀφωνία, τρόμος λόον) καὶ τὰς ἐπιρριγέοντας, τρα-
 μώδεα γινόμενα κείνῃ.

*Quæ ex rigore incidunt aphonia, tremore excutiuntur: sed & super-
 venientes crebrò rigores, tremore oborto quiescunt.*

prorrh. 4.
f. 3. 1.

Quæ ex rigore veniunt aphonia sunt insanabiles, si cum exolutione hujusmodi sint: quo-
 60 *niam ex iis significatio fit collapsæ potentie animalis, cum extinctione caloris nativi, qui in*
sinistro cordis ventriculo stabulatur: ex quibus efficitur ut propter summam potentie infirmi-
tatem & materie vocalis inopiam, voce capiantur qui sic laborant. Notum illud. Quæ cum
exolutione & veterino sunt aphonia, pessimæ. Sed & revocanda in memoriam harum prognosis
prima. At si per oppressionem cerebri, vis efflandi denegetur musculis intercostalibus, quo-
rum socia collectione, fit ἐνφύσησις, ipsa ad vocem edendam; non video quid opis à tremore
possit adferri: nisi quis verbum τὸ λόον, accipiat quæ in significatione scriptum legitur aphoris,
 26. 6. *Ὅστιν ἂν ἐν πῶσι καύσους τρέμοι γένῃ, πᾶσα καὶ λόον. i. Quibus in causo rigores adsunt, delirio*
 70 *finiunt. Sed neque rigores crebrò citatos, superveniente tremore finiri verisimile est, nisi*
fortasse ineunte morbo: ad cujus tremoris curationem venæ sectio necessaria est, ut in Pythia.

ne annotavit Galenus, cum is primo die manibus contremuisset: Quemadmodum & ipsa convulsio febris nonnunquam finem imponit, quæ aut eodem febris die, aut posttridie, aut ad summum perendie, incidit. Sed tamen qui ab oppressione fit tremor per translationem à genere venoso ad nervos, semper delirii consecutionem adfert, per aph. 26. lib. 6. Nam qui ab exhausto fit in propinquo mortem esse denunciatur. Huc accedit, quod à rigore in tremorem mutatio, fit in pejus. Etenim in rigoris concussionem, dominatu naturæ morbosus humor tenetur. Contra in convulsione, humor naturæ potens est: non autem natura humoris.

10 29 Οἱ ἐκ ῥίγε^Θ μ^Υ κεφαλαλγίας ἐκλυόμενοι, σφαλερῶν. Τὸ αἷματ^α-
δες ἔχον ἐν τέτοι^{αι}, κακόν.

Qui à rigore cum cephalalgia exolvuntur, pleni sunt periculi. Cruenta bis urina, prava.

Hujus prognoseos explicatio repetenda est 22. hujus. Sed illud tantum notabile, quod illic ἀλλέλου; hic σφαλλέν esse dixerit: non rectè tamen, sed παντοίειον. Nam illud, σφαλλέν ancipitis judicii est, cujusmodi solet oriri ex causis. At verò, τὸ ἀλλέλου, firmissimum est ad prædictionem mortis, cujusmodi judicium stabile comparatur ex signis funestis, qualia hic describuntur. Vide comment. ad progn. 22. hujus libri. Urina cruenta, sive sit ejusmodi substantia, sive colore, pessima est. Illic enim vitia nephritica plane apparent: hic verò incendium feri mixtione bilis saturati. Illinc ex plurimum partium offensione, major calamitas significatur: hinc verò perpetua morbosæ causæ accessio, quæ adjungitur ad nobilissimæ partis oppressionem, & instrumenti ad vitam tuendam necessarij, interceptionem.

30 Οἷσι πύγῃ, ἔργε Πίσταλις.

30 *Quibus rigor, urina subsistit.*

URINA subsistit à rigore, & ante rigorem. Quæ à rigore subsistit, prava est, convulsifica, quojure quaque injuria partium urinæ dicatarum: denique citam mortem adducit. Ante rigorem criticum, feliciter & commodo ægri subsistit, ut dictum est. Sed satis jam multa de diorismis urinæ suppressæ, Quamobrem *adicipere* pronunciari non debet prognosis.

31 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ, χειρῶν καὶ ποδῶν πόνοι, κακοήθες δὲ καὶ ἐν μη-
ρῷ ὀρμὴ ἀλγύματός· ἀλλὰ εὖδε γεννάτων πόνος κηγήνουν. ἀτὰρ καὶ γαστροκνη-
40 μίων πόνοι κακοηθέες, καὶ γνώμης πῶς ἀφορᾷ· ἄλλως τε καὶ ἔρον ἡν ἐναυασηθῇ.

Convulsio in febre, manuum ac pedum labores terrifici; terrifica est etiam doloris à femore sursum irruptio. Nec verò à genuum dolore levatio ulla sperabilis. Quinetiam surarum dolores mentem præcipitant: idque cum aliàs; tum si in urina pendulum sit encephema.

TO KAKOTHES consultò verti terrificum, ex propria dictionis illius significatione, quam ex-
 posuit Galenus comment. ad prorrhesis 14. f. 1. 1. his verbis, Κακὸν τὸ νοσήματι καλῶμεν, ὅτε
 50 καὶ δυνάμει ἀπειλοῦται πρὸς κάμνησιν, ἐκ δόξα καὶ τῶν ὁ συνήκειας ἰδιότης. i. Morbos appellamus malignos,
 quicumque periculum agrotantibus inferunt, ut non omnem tamen adimant salutis spem. Atque id
 locum habet in convulsione cum febre conjuncta, si indefinitè enunciatur. Omnis enim con-
 vulsio in febre terrificam est: quoniam metum semper adfert sinistrae judicii: sed tamen non
 semper desperata. Nam & puerorum convulsio formidabilis est: quamvis non raro pueri
 periculo defungantur, quòd ea sequatur potius naturam suscipientis causae, i. puerilem ner-
 vorum infirmitatem, quàm efficientis, i. febris ipsius & malignae cacochoymiae. In morbis minus
 periclitantur, &c. Hujus convulsione diorismi leguntur in progn. Pueri convulsionibus corri-
 piuntur si febris acuta est: si alvus nihil reddidit, si vigilant, si expavescent, ejulant, si color
 pallidus, lividus aut ruber evadit. His quidem facillimè obnoxii sunt pueruli, ad annos septem.
 60 Grandiores autem pueros atque viros non item convulsiones in febribus prebendunt; nisi signum ali-
 quod valentissimum deterrimèque accesserit: qualia pleraque in pœnitide exoriuntur. Quinetiam
 metuenda est illa convulsio quae principio febris supervenit. De qua scriptum illud reliquit sum-
 mus praeceptor, Febris convulsio finem adfert, quae aut eodem die, aut postridie, aut ad sum-
 mum perendie incidit. Sed si eam, qua inivit, horam excesserit, neque cessarit; prava est. Mu-
 lier vultuosa & melancholica crebris convulsionibus ineunte acuta febre correpta est, cum vicis-
 situdine garrulitatis, obscenorum verborum, & comatis. At cum desperatione propinqua e-
 rant omnia, cum liberali menstruorum profluvio per ἀνίστην & liberalem abscessum, illud pe-
 riculum evasit quod imminebat. Excipio mulierum hysteriarum convulsiones, quòd sint fu-
 gaces & febris expertes. Jam verò tam infesta est convulsio, ut etiam in febre remedium
 non inveniat: nisi supervenerit febris quae antè non fuit, aut si antè fuerit, magis exardeat;
 70 quod sit ἀνάλογον materiae convulsificae, partibusque ipsis convulsis, tametsi Convulsioni febrem
 supervenire melius est, quàm convulsionem febri. Ergo nulla convulsio, cujusmodi ea fuerit, boni

5. 9. & 16,
Coac.

In Coac.
hisor. 21,
p. 3. lib. 3.
Epid.

bonis sit ægri rebus. Ac nulla vis major naturæ, quàm convulsione potest inferri. Jam verò cum illud, *κακὸν δὲς*, accommodate sit convulsioni tributum, quam peperit repletio, fecitque ut *ἀπετραχυντός*, i. *in jussu nostro*, moveantur partes illæ, quæ olim *πετραχυντός*, i. *nostro jussu* movebantur: ut nihil aliud sit convulsio, quàm injussus earum partium motus, quæ naturaliter sponte nostra moventur. Cum igitur nomen illud, *κακὸν δὲς*, convenienter dicatur de illa convulsione quam peperit repletio: tamen si quid sentio, *πατέροντες* periculum illius explicat, quæ ab exhausto nascitur, quæque nunquam incidit nisi signum aliquod valentissimum deterrimūque accesserit: qualia in phrenitide exoriuntur. Est enim talis planè funesta, ac desperata salutis; qualem agnoscimus in stridore dentium à delirio; in oculorum fixo intuitu, vago motu, quando huc illuc volvantur illi; perversione oris; singultu; manuum quoque subultu. Quid verò commemorem convulsiones *τραυμάτων*, & hypercatharsecos; hæc nota sunt omnibus. Denique cum exaruerint nervi à febre tanquam ab igne; quæ inde convulsiones veniunt per iniussam collectionem earum partium quæ naturaliter sponte nostra moventur; omnes, inquam, illæ mortem venturam denunciant; & ipsam celerius opinione adferunt. Omnis enim convulsio ab exhausto nata semper idem facit atque significat, quod ea sit violentæ febris & malignæ propria, & *πᾶσι δὲ δυνάμει*, i. *est dolorifica affectio*. Nam cætera quæ ad crism apparent, aut quæ sunt ipsa causæ criticæ; non semper idem facere aut indicare apta sunt: sed ut sunt morbi tempora; sic illa commodo aut incommodo ægri apparent & fiunt. Ac de convulsione hæcenus.

aph. 49. 1.
5.

Gal. c. 4.
33. de crisi-
fib.

prorrh. 3.
f. 2. 1.

MANUUM AC PEDUM DOLORES TERRIFICI] Enimvero manuum ac pedum labores, si progressu veniunt febris malignæ, *κόποι* sunt *ἐλκιδες ἢ φλεγμονώδεις* i. *lassitudines ulceroſæ vel inflammatoriæ*, quæ metum adferre solent delirii. Sin autem transitu oriantur; perspicuum est abscessum fieri qui morbo non sufficiat comprehendendo. Nam quod objicitur. Abderitam virginem superflue pedum dolore, febrem acutissimam depulisse; id verum profectò, sed ea liberalem habuit hæmorrhagiam 17. & liberali sudore tota defluxit 27. unde convaluit.

hist. 5. p.
3. lib.
3. Epid.

TERRIFICA EST ETIAM DOLORIS A FEMORE SURSUM IRRUPTIO] Hujus theorematum ratio & explicatio petenda, primum ex historia Calvi ejusdam Larissæ, quem dolor hujusmodi per refluxum sultulit: cum nullis remediis convenienter præscriptis, quiescere potuisset. Deinde verò examinanda prorrhesis 1. f. 2. 1. *Ἡ ἐν αὐτῇ τῇ πύλῃ, ἢ τῇ μὲν ἀλγυμῶν ἀφανισθῆναι. ὁ δὲ δυνάμει*. i. *Si quid per urinam deferatur, posteaquam femoris dolor evanuerit; delirii est argumento*. Ergo terribilis est omnium tumorum, omniumque abscessuum refluxus; ulcerum tumidorum; parotidum; partiumque capacium & incapacium: ut ex pleuritide tumorum poplitis: à femore, dolor Calvi: à pollice dextri pedis, dolor Critonis: à minimo digito, Temeni neptis tumor. Sed in Herophonte & Heropyto salutaris fuit femoris & ischii dolor, qui cum per justum transitum obortus fuisset, refluxum nullum habuit.

NEC VERO A GENUUM DOLORE LEVATIO ULLA SPERABILIS] Quod ita comparata sit partium illarum natura; ut neque sint crisis capaces; neque materiam illapsam mitigare, propter intemperiem frigidam, & substantiæ glutinosam complexionem, possint: ut interim omitam doloris acerbiteriam, materiamque illapsæ denegatam exclusionem, quam vel natura, vel artificium chirurgi, ferro & pyrotico moliri possit. Sed tamen Galenus commoda genuum dolentium & tibiarum, haud prætermisit ad illud Hippocratis, quod legitur in eo qui in Dealeis horto jacebat, *Γόνατα ἔχρημας ἐπαδόντες ὄντων*. i. *Genua & tibiae indoluit. Genuum*, inquit Galenus, *dolores atque tibiarum, cum humoris morbifici deorsum inclinantis, & κάτω πορεύς, signa sint; in bonis censere oportet*. Atqui in eo sic notabilis est genuum una & tibiarum dolor, ut nihil inæquale continendo morbo accidisse videatur in liberali abscessu partium inferiorum: deinde cum illi balano medicatum fuisset, nigris excrementis ducta est alvus.

QUIN ETIAM SURARUM DOLORES MENTEM PRÆCIPITANT] Iisdem verbis hanc prognosin expresse ad finem sect. 1. 1. prorrh.

Eo spectat igitur ut intelligamus, tantum esse surarum præstantiam, communicatione officii cum partibus nobilissimis; ut quemadmodum in calcis fractura per *ἐκχύματα*, i. *expressionem succi* accidit *πυρετός, ἐκχυρῆς, τριμώδης, λυγρῶδης, γνώμης ἀπὸ τῆς, ἢ ἐκχυρῆς, κτείνοντος*. i. *febris peracutæ, continuæ, tremulæ, singultuosæ, paucorum dierum, mortiferæ denique*: ita quoque in surarum doloribus, à cacoehymia maligna per excursus secundum arterias, febris exardescat in corde; secundum nervos, delirium in cerebro excitetur: ipsa verò pars obfessa, convulsione dolorifica prehendatur.

IDQUE CUM ALIAS, TUM SI IN URINA PRÆVUM SIT ENÆOREMA] Ac si diceret, cum in surarum doloribus à maligna cacoehymia magnæ sint causæ delirii, per communicationem materiæ secundum nervos cum cerebro; tum verò major erit certiorque delirii expectatio, si translationis universalis à genere venoso ad cerebrum, signa appareant. Ac talis translatio potissimum ostenditur per enæorema prævum, quod in urina est pendulum. Quæ observatio literis jam ex Hippocrate notata est. Cujus in explicatione Galenus negat ex urinarum signis quippiam certò ad delirium apparere, quod ea urina duntaxat jecinoris, renum, vesicæ, ac venarum ipsarum, quæ sanguinis conceptacula sunt: tum facultatis ipsius humorum opificis robur, vel infirmitatem, ostendat. Sed idem Galenus in Larissa virgine ita scripsit, *Ἐπειδὴ ἔχρημας ἀπὸ τῶν, ἐκχυρῆμας μετῴντων, ἐπὶ τῇ αὐτῇ πύλῃ, ἐμφάνων τοῖς τοῖς ἐκχυρῆματι ὁδῶν ὁ δὲ δυνάμει*, i. *Sanè aliis in ægrotis, notato enæoremati pendulo subjunxit, delirasse: ut inde constet, ad ejusmodi enæoremata phrenitidem sequi*.

prorrh. 1.
f. 2. 1.

32 Οἱ δὲ ὑποχονδρίων ἀλγυμῶν πυρετός κακὸν δὲς· ἢ τὸ καρώδες τῇ τέτοις, κάκιστον.

Ex hypochondriorum dolore febres malignæ: quod si & sopor accesserit, pestiferum.

OPERÆ PRETIUM est complecti animo quæ scripsit Galenus in suo proœmio ad sectionem secundam tertii τριτοῦ βιβλίου. Id enim propositi habet ut doceat nunquam adduci potuisse ut cogitationes & disputationes suas mandaret literis, nisi amicorum rogatu peregrè proficiscientium. Quibus ut morem gereret: primum quæ illi attentissimis animis se docente audiverant, de re anatomica, deque valetudinis cura, & morborum curatione, scripta reliquisse. Deinde verò cum omnia quæ scripserat, lumen verborum & sententiarum ab ipso Hippocrate accepissent: 10 eorundem amicorum precibus victum, commentarios exarasse is τὰ συγγραμματα ipsius Hippocratis: quorum catalogum recensuit in eodem proœmio. Cæterum ne quid intentatum relinqueret, animum etiam ad scribendum appulisse, in eo libris qui nomine Hippocratis circumferuntur, meritò an immeritò: ut scilicet in iis definiendo ac disceptando ad veri & falsi distinctionem, ostenderet lumen ingenii sui, quo maioribus suis præluxit. Inter eos libros qui falso Hippocratis esse dicuntur, τὰ περὶ ἰσχυρίων numerantur: in quorum explicatione Galeni se extulit eruditio singularis. Sed beatissimum illud iudicium, quod admirabile est quantum excelluit, fixum hæreret ad memoriam sempiternam, si ille diutius animo vigilasset, lingua & calamo dormivisset in censura prorrheticorum. Ac ne plura confectè quæ sunt in prorrheticis plurima, censore Galeno, explosa; quorsum tam multa eo loco scripsit in hanc prognosin, 20 ut ejus auctoritatem convelleret planeque labefactaret; Hanc unam præ cæteris omnibus elegit ad confutandum, iisdem ferè verbis quibus eandem exagitavit comment. ad 29. prorrh. f. 2.1. Verba Galeni non adscribam, sed viri mentem explicabo, quæ est hujusmodi.

Neque ex partium, quæ sunt propriæ hypochondrii, dolore; febres nascuntur malignæ; sed ne acutæ quidem: neque ex partium nobilium quæ jacent in hypochondriis, ut hepatis, alvi, & diaphragmatis, inflammatione febres exardescunt terrificæ, nisi inflammatio magna sit. Nam febrium magnitudo inflammationis vi proportionem respondet. Nec verò sunt audiendi, inquit, qui huic sententiæ indefinitè pronuntiata fidem & auctoritatem comparare student, eorum exemplis quæ à febre hypochondriaca interierunt, cum illi prætereant silentio eos qui inde convalescunt. Est enim sophistica hæc persuasio: ut verè illud videatur esse dicturus, *Febres ex* 30 *hypochondriorum dolore natas, æquè mites esse, atque malignas.* Hæc disputatio est Galeni, ex qua efficitur, nihil indefinitè pronuntiari posse, quod faciat ad τὴν ἀρετὴν bene medendi, in cognoscendo, prævidendo atque curando. Deinde quando exemplis certatur, firmissimum nihil adferri ad faciendam fidem auditoribus, & medicinam ægrotis. Est enim legibus non exemplis docendum atque medendum. Quæ ut concedam omnia, quia sunt vera: tamen non efficitur; hæc prognosin ejusmodi esse, ut nota censoria castigetur. Quin germana erit ejus hæc explicatio.

Ac primum ἀλγύματα nomen, dolorificum morbum significat, non ipsum dolorem: proximè explicanda, & multis aliis quæ sunt in Coac. quemadmodum & ipsa δδύων pro affectione, causa doloris. Sic enim vocat δδύων τὰ ὀστέα, i. dolorem laterum, ipsam pleuritidem. 2. acut. δδύων ἐφ' ὀφθαλμῶν, i. dolorem oculorum, ipsum tumorem qui ophthalmia dicitur. Sic aphor. 8. sect. 1. lib. 6. Epidem. Ἐν Κρανίῳ, αἱ μὲν δδύων νεαῖαι θερμαὶ i. in Cranio dolores recentes calidi, &c. quem locum Galenus exponit comment. ad aph. 6. lib. 2. non ipsos quidem dolores calidos aut frigidos vocat, sed eos affectus quos sequuntur ipsi. Nam in hypochondrio, quod naturaliter esse debet μαλακόν, ὀρεγνόν, & ἀνώδυον. i. molle, solidum, ac doloris expertum; nihil est quod magis inflammatorum viscerum opinionem faciat, quàm si ἰσχυρίων fiat & σκληρόν, i. dolorificum atque durum. Est enim dolor præcipuum symptoma inflammationis, quo nomine ipsa sæpe notatur, ut in pleuritide annotavimus. Hic si distinctio hypochondrii necessaria est; ut eo nomine non ejus quod ambit, sed partium circumdatarum, earumque nobilium vitia intelligantur: omni tamen culpa vacat Hippocrates: aut ipse calligator eodem crimine condemnandus, qui illud similiter ut hoc non castigavit, Αἱ Μυελὲς τῶν ὑποχονδρίων ἐξ ὀνυκτὸς αἰεὶ αἰεὶ. i. Successiones hypochondriorum, ex quibus in qualia, &c. Quo loco, hypochondriorum nomine, per metonymiam, viscera intelligit, quæ in hypochondriis continentur. Ergo in hac distinctione hypochondrii atque doloris, quæ facillima est: Galenus debuit enarratorem præstare se potius, quàm ita severum censorem & castigatorem. Nam quòd in dolore acerbiter requirit, planè curiosum apparet, quòd febrem doloris symptomaticam esse, illud, ἐξ ὑποχονδρίων, aperitissimè planissimeque ostendat. Non enim febris nascitur symptomatica, nisi pars ipsa, ubi focus habet, inflammatione sit obsessa. Quòd autem requirit etiam ut febris inde nata celeriter, continenter, & acriter moveatur, quò inflammationi magnæ febris ipsa pariter æqualiterque respondeat, facilis depulsio erit, si aphoristicam breviter excursemus. Nam quæ dicuntur ἀπλῆς, intensiorum & remissionum diorismos intra se complectuntur. Sit igitur enarrator, non censor, qui febres hoc loco explicabit acutas: quemadmodum & is qui febrem convulsioni supervenientem in aphorismis ἀπλῆς scriptam, ex Coacis perceptionibus, legit acutam, si supervenerit; aut, si antè fuerit, exardescentem. Sed leviora sunt hæc quàm ut divinum Galeni ingenium exercerent. Ergo ut modificationem hujus prognosews paucis complectar, *Febres acutæ ex doloris acerbitate viscerum hypochondriacorum nate; sunt terrificæ atque malignæ.* Est enim ratum & persuasum omnibus, quòd hujusmodi febres non minùs acerbæ sunt, quàm spei plenæ, de quibus ita scripsit aphor. 40. 6. *Quibuscumque dolorifica sine inflammatione hypochondria sunt; his superveniens febris dolorem exolvit.* Sed tempus est ut febris acutæ hypochondriaci doloris symptomaticæ, miseriam exponamus.

70 Enimvero febris & inflammatio viscerum hypochondriacorum, mutuas tradunt operas in perniciem ægri. Ac febris quidem ipsa per se funesta est; incendio & dissipatione nectaris vivi-

vivifici cordis; exhausto & marasmo τὸ ἀρχὴν ζωῆς, i. *vitalis principii*, & humoris primigenii partium solidarum; tum etiam cacoehymia maligna, & ejus translatione symptomatica ad partes quarum potentia corpus administratur. Ipsa autem viscerum inflammatio; doloris acerbitate; partiumque vicinarum atque communium sympathia; tum etiam muneris & officii ad vitam tuendam necessarii interceptione; postremo difficultate curandi atque pejorum malorum successione; funesta ut plurimum esse solet. Qua de re theorematum sunt accuratè scripta, patientque oculis ad legendum & intelligendum, sub fine primi libri prognost. & in hoc libro. Exempla verò leguntur in historiis Philischi, Sileni, Adolescentis, Hermocratis, Philistæ, & Apollonii. Philisco ἀπλὴ ἐπὶ τῇ κυτάρῳ περιφρί, i. *extuberavit lien tumore rotundo*; obiit sexto die. Silenus exactum ad morbum habuit πάλιν σπασμὸν τῆς ὑποχονδρίας, i. *palpitationem hypochondrii indefinentem*; interiit undecimo, quia juvenis erat annos natus viginti. Hermocrati fuit tractabilis hypochondrii dextri tensio, inde sexto die ictericus, vitæ prorogationem habuit ad 27. morbi diem. Philistæ hypochondrii tractabilem habuit tensionem ἐπιλαμπρὸν: ex qua tensione Galenus ait, nullum significari vitium abdominis & musculorum; sed inflammationem vel hepatis, vel lienis, vel diaphragmatis periculofam.

33 Οἱ μὴ διαλείποντες, ἐφιδρῆντες πυκνὰ, καὶ ὑποχονδρεῖς ἐντάσεως, ὡς ἰπποπόλῳ κακοήθεις· καὶ τὰ ἐς ἀκρώμιον, καὶ πλῆθὸς σπείζοντα ἀλγύμαλα ἐν τέτοις ποτεῖ.

Si cui sine febris discessione, sudatiuncula crebra cum hypochondrii tensione conjuncta sit, res ejus malo sunt loco: sed multò pejore, si ei dolores ad jugulum & acromium se obfirmant.

QUONIAM familiaris est apud Hippocratem affectionis & rei affectæ mutua usurpatio, ut quæ alterutrius propria sunt, de altero improprie non rarò dicantur; nos consideratè, clarioris doctrinæ causa, istam verborum confusionem sustulimus, totamque sententiam ad res ægri convertimus: quamvis de morbo enunciatur. Ergo si cui in febris assiduitate, crebra sudatiuncula cum hypochondrii tensione conjuncta sit; idem planè exprimit, quod febres intermissionis expertes, subsudantes, &c. Nam illud ἐφιδρῶντες propriè cadit in ægros; non autem in febres: quemadmodum & illud, μὴ ἀγλιόοντες, ad febres refertur, non autem ad ægros. Verumenimvero febres μὴ ἀγλιόοντες hoc loco dicuntur, non quæ hujusmodi sunt tota historia, & intermissione carent, sed quæ incidente aliqua quietis causa, non tamen quiescunt: cujusmodi esse legitur in aphorismis, *Febrienti superveniente sudore, si febris non quiescat, malum*, &c. Itaque multò melius explicasse videmur, τὸ μὴ ἀγλιόοντες, sine febris discessione, quam si *continuas* vertissemus.

SI CUI IGITUR SINE FEBRIS DISCESSIONE CREBRA SIT SUDATIUNCULA] Ex sudatiuncula, nulla crisis bona sperabilis: quia nihil paucum est criticum. Est autem sudatiuncula, capitis & cervicis; aut sudor exiguus quo fit subroscidum totum corpus: unde vel oppressio partium; vel summa infirmitas significatur, per quam exudat succus alibilis, & assimilatione privatur.

CUM HYPOCHONDRII TENSIONE CONJUNCTA] Sanè hypochondrii tensio horrenda est, quæ nullam spem adfert hæmorrhagiæ, aut futuri abscessus in crure, ad levationem purulentæ peripneumonix. Hic ergo tensionem non agnosco musculorum abdominis ex eorum tumore tractabilem & aspectabilem: sed eam quæ viscerum inflammatorum comes est. Atque illa quidem intro & sursum, aut foras conversa percipitur. Ac tensionis intro & sursum conversæ causa est inflammatio diaphragmatis; aut nimia siccitas: quando scilicet à febrili ardore exaruit. Qua de re extat illa prognostis, φωνὴ ὀξεία· τὸ τίσιον ὑποχόνδριον ἵππου εἶναι, i. *Acuta vox: his hypochondria retrahuntur intro*. Ubi Galenus τὸ εἶναι interpretatur ἄλλοι: quoniam hypochondria in vitio non sunt affectione propria: sed ejus à quo trahuntur, nempe diaphragmatis. Nam illud, ὑπὲρ, collapsum habitum semper significat: ut in illo, καθάρσιον ἐν μὲν τῷ αὐτῷ ὡς καὶ ἡμῶς φυλάσσειν, ἐξαιτίας τῶν εἰρησίων, i. *Extenuationis signum inde est, si eandem invadendi horam servat febris: nam repenti illi concidunt*. Quam hypochondrii tensionem observavit in Sileno. Ὑποχονδρία ζυώσις ἐξ ἀμφοτέρων ὡς δὲ μὲν πρὸς ἐμφύλον, ἐπιλαμπρὸς, i. *Hypochondrii tensio utrinque extensa ad umbilicum, & submolliis*. Ubi Galenus, *Distensio hypochondrii absque tumore, id enim significat ἐπιλαμπρὸς, hypochondriacarum partium inflammationem denunciat; quæ si diaphragma obfideat equaliter, utrumque hypochondrium sursum versus revulsam, sine tumore distenditur*. Tensionis autem foras conversæ duplex ratio est; una quidem cum molliudine hypochondrii, ut in Hermocrate & Adolescente; altera verò cum durezza, quando convexa pars hepatis, tumore insigni obfessa est: de qua in prognost. Atque tensionem hujusmodi, duram scilicet & dolorificam, declarat illud quod sequitur.

SI DOLOR AD JUGULUM ET ACRONIUM SE OBFRIMET] Nam juguli fixus dolor symptoma est inflammatæ partis convexæ: eaque inflammatio citam mortem adfert; nisi hæmorrhagia liberali periculum depellatur.

34 Οἱ τριταοφυῖες, ἀσώδεις, πυρετοὶ κακοήθεις.

Tritæophyæ febres, fastidiosa, terrificæ.

Quæ sint & cujusmodi febres tritæophyæ, jam diximus ad 27. Sunt autem natura malignæ

gnæ, tum specie & idea; tum magnitudine, more & motu; periodico, universali, & particulari. Est enim febrium tritæophyarum cacochymia maligna & multiplex; vires acquirunt eundo, diebus criticis exardescunt, gravissimisque symptomatis ægros cumulant. Denique nihil fit, nihil apparet in ejusmodi febribus, quod metu non terreat magis ægros & medicos, quàm spe boni consoletur. Tam inimicarum febrium descriptio & historia legitur sectione 2. 1. τῆ ἀνδραμῶν; ad quam referre & examinare oportet aph. 43. lib. 4. Jam verò si ad impetum tritæophyarum accesserit ἀσπῆ, ut sint ἀσπῆδες; pessimè est ægro: non ob eam sanè causam quod adferant cibi fastidium & λοιπὸν πάντων γυμνάτων. i. aversionem omnis edulii; (id enim symptoma talium febrium esse solet ἀχάριον) sed quòd jactatione illa sint importunæ, quæ omnis figuræ & loci impatientissimos reddit ægros.

35 Αἱ ἐν πυρετῷ ἀναυδία, κακόν.

Si quis in febre fandi sit impotens, malo est loco.

ANATAIA, i. fandi seu loquendi impotentia, nomen est nondum Galeno usitatum, nec tritum. Illud enim præfatione quadam emollit, cum ait τὴν ἀφασίαν graviores esse τῆς ἀνιδίας, ὡς ἀνιδίας. Quid autem intersit inter ἀνιδίαν & ἀφασίαν, declarat illud Hippocratis in historia de Pythione, quem scripsit fuisse ἀναυδὸν & ἀφασόν, i. non sermone solum, sed etiam voce captum. Sic enim Galenus, ἀναυδὸν, inquit, Hippocrates Pythionem dixit, ex eo quòd loqui non poterat; ἀφασὸν verò, quòd faucibus vox hæreret, nec audiretur. Jam verò cum alia sint vocalia instrumenta, alia dialectica; atque inter dialectica principem locum teneat lingua; erit sanè ἀναυδία paralyticæ linguæ symptoma: aphonia verò ἐξ ἁπλῆς νεκρώσεως ἐπὶ γινώσκοντα τῆς ὁπῆς ἐχέτω. i. Caloris penè extincti indicium est in iis qui sic afficiuntur. Hinc enim significatio fit collapsæ potentiæ animalis, penèque extincti caloris vitalis, unde vocalia instrumenta motu privantur, materiaque vocalis non sufficit ad vocem edendam. Ut enim vegeto calore vitali magna vox editur, quòd multus aer spirando ducatur, accedente etiam thoracis virtute; quoniam ex duobus magnis ut magnum quippiam fiat necesse est: sic in paupertate caloris, & thoracis infirmitate; exiles & obscuræ voces magis minusve audiuntur. Ex quò fit, τὴν ἀφασίαν ἐοικέναι τῇ ἀνιδίᾳ thoracis & materiæ vocalis inopia, denunciare; illuc, facultatis animalis vires effartas; hinc verò, nativi & vivifici caloris extinctionem. Ergo nisi quis τὴν ἀνιδίαν contenderit esse τὴν σιγήν, i. silentium (quod in ægris melancholicum est, quemadmodum garrulitas phrenitica) perspicuum est τὴν ἀνιδίαν paralyticæ linguæ symptoma, non tam suoapte vitio abhorrendam videri, quàm metu gravioris mali, i. paralyseos aut paraplegiæ: oppresso nempe cerebro nimia crudi humoris abundantia, qui vel in eo localem habuit generationem, vel translationem illuc. Quemadmodum autem, nervi septimæ conjugationis oppilatione; rigisque musculis linguæ per ingressum currentem, incidit ἀνιδία: sic paraplegia aut etiam paralyxis, ab eadem causa prope adest, quòd ipsa medulla dorsalis propius ablit a nervo septimæ conjugationis, quàm ab aliis omnibus qui cerebrales dicuntur.

36 Οἱ κοπιώδεις, ἀχλυώδεις, ἀγρυπνοὶ, κωματώδεις, ἐφιδρῆντες, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν.

Qui cum lassitudine, caligine, vigiliis, comate, sudatiuncula, aestu incandescunt; pessimè ægrotant.

IN HAC prognosi complexio est gravissimorum symptomatum, quorum unum quodque metum adferre debet infelicitis exitus, quando cum febre conjunctum est: ut nihil necesse sit ea simul existere ad exterrendum. Ac primum scire licet τὸς ἀναθερμαινόμενους hoc loco, dici eos qui febris ardore incandescunt. Nam in prorrhethico πυρετοὶ κακῶδεις usurpantur pro eo quòd hic legitur, ἀναθερμαίνονται κακόν. Sed & ἀναθερμαίνονται planè idem significare leguntur, quòd ἀναπυρρῆντες, comment. ad prognosin illam, Οἱ ἐκ κατὰ φύσιν ἰδρωδεις ἀναθερμαίνονται, κακόν, i. Qui ex perfrigeratione sudantes incandescunt aestu, periclitantur: quamvis ἀναθερμαίνονται verbum sexcenties apud Hippocratem legatur pro calore partium quæ perfrixerunt. Ratum illud, Αἱ ἐκ ἰσχυροῦ κατὰ φύσιν μὴ ἀναθερμαίνονται, κακόν. i. Qui ex rigore perfrigerati denuo non incandescunt; male sunt. His ita constitutis, superest demonstrandum, febres continuas sine ulla expectatione discessionis & crisis, quæ conjunctum habent κόπον aut caliginem, aut vigiliis, aut coma, aut sudatiunculam, omnino videri & esse detestandas.

Enimvero febres κοπιώδεις, nomen habent κόπος & κόπῃ: & qui lassitudine fracti sunt, κοπιώδεις etiam, ut ipsæ febres, nominantur. Est autem κόπος totius corporis omniumque artuum quasfatorum molestia, per quam neque ipsi quiescere, neque moveri possunt vel minimum, sine lassitudinis sensatione. Sed ut illius & κόπος datur sunt causæ, labor & ocium: ita febrium, quæ inde κοπιώδεις dicuntur, duo genera quoque existunt. Sunt enim quædam à labore ardentes, ab acribus & biliosis ichoribus intro in venas, ut dictum est, attractis. Sunt etiam sic nominatæ, quas parit suppressio excrementorum, quæ in peculiari cujusque natura redundare consueverunt: ac ferè in vetustatem incidunt febres hujusmodi κοπιώδεις, per aphor. 44. lib. 4. & 1. f. 4. lib. Epid. Præterea ut erit distinctio specierum laboris, ulcerosi, phlegmonosi, tenivi; & temporum quibus prænuncius, conjunctus & successivus existit; ita quoque varia morborum idea statuatur. Sunt igitur febres κοπιώδεις his de causis horrendæ. Namque ardentes spe-

comment.
in hist. 3.
lib. 3. Epidem.

Gal. ibidem.

hist. 15. p.
3. 3. Epidem.

protr. 32.

protr. 35.
2. 1

cic ipsa nos terrent: quæ si conjunctam habent ulcerosi aut phlegmonosi laboris sensationem, delirii & insanitæ metum adferre solent, prorrh. 3. f. 2. 1. Sin autem prænuncius labor fuerit *ἐλκώδης ἢ φλεγματώδης* deterior multo videtur morbositæ causæ conditio, quæ rapta in venas corruptione, in vitio est. Quod si idem labor successerit, damnum adferet ei parti, neque abscessus quantumvis critici certa crisis perficietur: ut in parotide, in hujusmodi febribus sæpe oborta, ex inchoata hæmorrhagia. Restat febris *κοπιώδης*; cujus esse solet prænuncius, comes, & successivus *κρίσις*: non is quidem qui *ἀπὸ πύου* dicitur, qui venit *ἐκ πύου*, & musculo generi *πύον* inducit: sed is quem *αὐτὸματον*, i. *sponte sua obortum* veteres nominarunt. Ejus quidem febris difficillima curatio est. „ Quoniam quò diuturnior est causarum morbosicarum impressio, eò morborum periculiosior generatio. Difficultas pepasmi propter materiæ contumacia-
am, diuturnitatis causam adfert. Naturæ diu multumque oppressæ sopita virtus, meatuum angustia, desperatam faciunt excretionem. Solo abscessu crisis futura speratur: nisi abscessus materiam & occasionem præripiat urina crassa multa & alba; qualis Archigenis seruo profluxit.

Sequitur explicatio febrium *ἀρχλυώδων*, quæ ob eam causam sunt formidabiles, & *ἀρχλυώδεις* febres, quæ vaporibus caput replent & sensuum instrumenta: unde efficitur ut mixtione infectus humor oculorum aqueus, qui naturaliter lucet splendetque; *θίλῃται*, i. *perturbationem*, exhibeat crystallino humori sensuique communi; tum etiam spectantibus ægri pupillam. Quæ causa est cur visa occurrant fallacia & turbulenta, qualis descripsit Hippocrates in Dealcis uxore, *ἐφελάφα*, *ἐπιδαν*, *ἐγλυφον*, *ἐτετραλίζα*. i. *palpabat*, *avellēbat*, *sculpebat*, *festucas carpebat*. Ac talia sanè symptomata funesta esse dixit in prognostico, si non sint *κρίσιμα*. Sic in prorrh. scripsit, *ἔμμε ἀρχλυώδεις κακόν*. De comate, vigilis & sudatiuncula, non est quod magnopere laborem. Jam enim multa dicta sunt: & plura suis quæque locis dicentur.

37 Οἱ κοπιώδεις μὲν φεύκεις ἐφιδρώσαντες κελσίμως, ἀνεθερμανθέντες ἐν ἔξῃ, κακόν· ἄλλως τε κὼδ αἷμα ἰπτάζωσι, πρὸς ταῦτα.

Si quis in febre laboriosa cum perborruerit, nihil criticè exudarit, indeque febris acuta exarserit, funestum: idque cum aliàs; tum si in hoc negotio sanguis stillarit.

Hujus difficillimæ prognosæ mens potissimum eò spectat, ut intelligamus, calamitatem & exitum ægrotis denunciari, quando frustra crisi tentata quæ morbi erat propria, morbus ipse vires acquirit, deque natura triumphat: cujus triumphatæ signum est, cum ipsa per translationem multum oppressa, rursus aliam studet inire crisin ex qua levatio nulla expectabilis: ut nulla esse solet ex sanguinis stillicidio, nisi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciat: ut sæpe facit quando cum urinæ pepasino in quartum diem incidit, apparetque ad hæmorrhagiam septimo die futuram. Nec verò hujus mei theorematis fidem derogare videtur 25. Coac. Si cui cum perborruerit atque sudarit criticè: rursus postmodum horror sine causa ingruerit, tum à pepasino somni sit expertus, huic venturam hæmorrhagiam arbitror. Illic enim docemur varias esse morborum eorundem criseis, illamque varietatem criseon sæpenumero denunciari una eademque concussione, quæ à rigore suscipitur. Sed id locum habet in diversorum focorum plethora, quæ neque ipsa per se maligna est, neque conjunctam habet viscerum inflammationem: deinde in liberali excretionem, ut in sudore & hæmorrhagia. Hic autem febris laboriosa est, ergo magnæ & multiplicis cacoehymie particeps. Deinde hic pro rigore horror cietur criticus, proptereaque irritus & inefficax: quoniam talis horror denunciatur naturam morbosicis causis opprimi, summamque esse humorum cruditatem; ut nihil tum salutariter possit excerni. Quod si quis obijciat rigorem etiam moderatum, ciere liberalem hæmorrhagiam: sanè quidem, sed in plethora corporis. Præterea illic sudor legitur; hic sudatiuncula quæ simpliciter adducta, fatiscentis, naturæ est argumentum. Quinetiam hic febris exardescit à sudatiuncula, illic à sudore mitescit. Atqui multum interest inter pravam & inchoatam crisin; sudor est *κρίσιμος κρίνων*, i. *judicatorius judicans*, *ἐφιδρωσις* vero *ἀκρίσια κρίσεως*, i. *privatio crisis sinistra*. Quod enim à sudatiuncula hic febris exarsit, & *ἰπτάζω* arguit cacoehymie efferre tum symptomati-
cæ translationis ad diaphragma & caput. „ Accedit huc, quod undecunque humor cietur, si exitum non habet, oppressionis damna adjungit. Postremo hic sanguinis stillicidium video: illic hæmorrhagiam expecto. Atqui nullum stillicidium in bono ducendum. Contrà *δυσκρίσις* ἢ *πανατώδης*, i. *aut pravi iudicii, aut omnino mortiferum* existit. Ac *δυσκρίσις* quidem in qualitate bona sanguinis: *πανατώδης* vero in mala; qualis esse solet sanguinis meracioris nigri.

38 Ἰκτεριώδεις, κατὰ κράτος, θνήσκουσιν. λευκὸν διαχέσημα τέτοιον ἀποστέλλουσιν.

Ictericus multum sudati pereunt. Alba dejectio iis una secedit.

ICTERICI qui sint, & unde nomen habeant, nihil necesse est scribere: quod neminem scripta mea lecturum existimem, quem ista nescire persuasum habeam. Sed ex ictericis qui moriantur, qui contrà eo morbo defungantur, opere precium est propalam explicare. Sanè moriuntur icterici, nec unquam sædum colorem eluere possunt, qui vel à motu morbi; vel ab hepatis inflammatione; aut scirrho, vel à veneno, potione aut morsu immisso, ita colorantur. Sic Hermocrates sexto morbi die factus ictericus, tandem obiit. Quod Heraclidæ etiam con-
ti-

aphor. 32.
lib. 4.
Galen.
comment.
ad prorrh.
58. f. 3. 1.

lib. 1. E-
pid.

1. Epid.

tigisset ab ictero sexti diei, nisi triplicis vacuationis beneficio, diarrhoeæ, perirrhæ, & hæmorrhagiæ, morbum depulisset. Nam Phanagareoni talis icterus fuit lethalis, cui neque est ducta alvus, neque urina profluxit, neque sanguis erupit. Ex quibus aphorismi illius veritas elucescit, Quibuscumque in febribus icteri ante septimum superveniunt, malo sunt loco. Moriuntur etiam quorum icterus symptoma est κακὸν πρᾶγμα, ἢ ἡπατὶς ὁ αἰσθητός, ἢ φλεγματώδης, ἢ ἐμφυγῆς. i. Male officium facientis hepatis à scirrho, inflammatione, vel obstructione, Quæ vitia illa aphorismo continentur. Hepar ictericis indurescere, malum. Nam quod evitari non possit icterus venenatus à morbo aut potione, id vero meridiana luce clarius esse arbitror. Atque hi omnes symptomaticè facti icterici, saturato colore flavent: cujusmodi colorem ita depinxit

- 10 Hipp. Ἰκτερὸς τοῦ ἥ ἔστιν ὁ ὀξύς, ὃς αἰσθητός ἐστὶν ὁ αἰσθητός, ἢ ἡπατὶς ὁ αἰσθητός, ἢ φλεγματώδης, ἢ ἐμφυγῆς, οἷον αἱ σπυγῆς αἱ χλωροὶ, περιέχονται ἢ ὃς ὁ χροὺς ὃς τῷ ὕμνῳ ὑφίσταται οἷον ὁρῶν πύρρον. i. Icterus acutus & qui celeriter necat, est ejusmodi. Color universus similis cortici maligranati, lacertis virore similis, sanè & cutis tota ejusmodi. Urine hypostasitis est orobea ruffa.

ALBA DEJECTIO IIS UNA SECEDIT] Alba dicuntur biliosæ tincturæ expertia, quæque hujusmodi non sunt à colore cibi quo vescimur (etenim à pulicula filiginea, nihil mirum si alvus excrementis albis feratur, ut neque à pulicula leporina, si nigris.) Hujusmodi autem fiunt, teste Galeno, cum bilis non amplius in ventrem confluit: sed unà cum sanguine per habitum corporis diffunditur, idque aut propter obstructionem canaliculi fellis, aut propter ardorem convexarum hepatis partium. Sed tamen Apollonii icterici talia leguntur fuisse excrementa. Dejectiones erant variae. Aut enim nigrae fuerunt, pauca, cruginosæ: aut pingues, crude, mordaces. Numquam & lacteas visus est emississe.

Supereff ut de ictero unde convalescunt icterici, hoc loco dicamus. Ejusmodi criticus esse solet, peptismo indicatus, qui & febris finem adfert die critico, sine hypochondrii durtate, & cum urinis atque dejectionibus naturaliter coloratis existit. Vide aphor. 64. lib. 4.

39 Οἱ τετραφυέες, πλανώδεις, ἐς δευτέρας μεταπεσόντες * δύσκολοι.

Tritæophiæ febres erraticæ, in pares mutata, sunt contumaces.

- 30 QUÆ sint & cujusmodi febres tritæophiæ, jam explicavimus 27. & 34. Tum etiam quid inter ipsas & hemitritæas intersit, 12. Sequitur, ut quomodo tritæophiæ sint erraticæ, & quemadmodum ex eo motu incerto, certos habeant dierum parium paroxysmos, tum autem quid causæ sit quamobrem ille τριταφυής contumaciam morbi & ancipitem crisin ac saepe funestam adferat, hoc loco dicendum esse videatur. Enimvero tritæophiæ febres naturæ sunt αἰσθητοὶ, i. quæ impari dierum numero exardescunt, vel quæ symptomatum accessione diebus imparibus, sunt eximie & excellentes. Id enim facit bilis, quæ tertio quoque die cumulata & putris movetur, Sed quoniam non unius tantum bilis dominatu hæc febres tenentur: sed caco-chymix multiplex corruptione & vitio accenduntur; ferè fit ut corruptionis incremento & irritamento, lacescunt partium complexio alteretur & immutetur, ipsaque, ut ita dicam, αἰσθητός vertatur in ἀρραυτός, dierum imparitas in paritatem. Ita enim comparata est natura universitatis & partium singularum, totiusque adeo naturalis œconomix, ut æqualia & similia quæ ab eadem facultate alterantur, prorsus æqualia faciant excrementa. Quinetiam tempus collectionis eorum excrementorum ut sit æquale necesse est. Nam partes quæ aluntur, quoad naturaliter constitutæ fuerint; ab eodem nutritæ alimento, æqualia quantitate, similia qualitate, eodemque temporis tractu colligent excrementa, eademque periodo expellent. Atque ex illa similitudine & æqualium; pariter æqualiterque collectorum & exclusorum, in offensa perennitate; morbi existunt beneque constituti, ac ferè secundi judicii: quos αἰσθητός & ἀρραυτός, vocant. Quales regnare dicuntur quando anni tempora sua quæque exhibent αἰσθητός αἰσθητός, i. tempestiva temporis. aph. 8. lib. 3. At si tempestivæ non sint tempestates annorum; ipsaque defectio temporum in tempestatum alienatione consistat; vel etiam diæta in vitio sit, ex illa multiplex & maligna caco-chymia inde nata, labefactatur valde naturalis œconomia, & æqualitas partium gignentium, mittentium, trahentium, aut suscipientium excrementa. Hinc morbi nascuntur & exacerbantur ἀρραυτός & δύσκολοι, i. inconstantes ac difficiles judicatu. Quales fuisse legimus tritæophiæ febres, quarum explicatæ jam causæ præter cætera negotia quæ faciebant ægrotis, eam quoque molestiam adferebant, quod χροὺς, δύσκολοι, & πύρρον αἰσθητός, & πεπασµὸς, & ἀσθενὴς τὰ πάλαι πύρρον δύσκολοι γινώσκουσι. i. morbi longi, difficiles, inordinati, erratici, judicii difficilioris. Sed nondum hæc video tritæophiæ videri erraticas incerto ordine particularium paroxysmorum, ut revera dicuntur erraticæ: sed insperata vel inexpectata symptomatum accessione, exempli causa, rigoris quem scripsit Hippocrates, illic cieri consuevisse αἰσθητός καὶ πεπασµὸς. Itaque sic erunt tritæophiæ febres erraticæ. Sed quomodo accessiones illarum febrium quæ olim fiebant ἐν τῷ αἰσθητός, nunc fiunt ἐν τῷ ἀρραυτός: vel quomodo ipsa αἰσθητός mutatur in ἀρραυτός?

- 40 Enimvero quantum complector animo, hujus mutationis causam reperio, incertos rigores, qui medio febris cursu exacerbantur, i. cum prior biliosa febris mitescere incipit, exardescere altera, pari die rigor cietur, cujus irrita concussionem & majore incendio conflagrant ægroti, & per translationem miserius tractantur. Qua de re illud extat jam demonstratum. Tritæophiarum febrium incerti rigores, qui medio febris cursu exacerbantur, valde maligni. Medium autem cursum vocat, medium iter periodi particularis, quæ horis 48. absolvitur. Ergo cum exacto priore paroxysmo biliosæ febris, & inchoata alterius exacerbatione, rigor incipit, palam est multo majorem fore afflictionem diei paris, i. secundi, quam fuerit imparis, i. primi. Est autem ille ἀρραυτός qui paria exhibet, difficilis ac sinistri exitus, primum quod rigor ille &

- 50

- 60

- 70

ἀρπασμὲν causa, sit, τὸ κρίσιμον μὴ κρίνον, quia non cietur ἢ λήγον, i. merito naturæ, nec ὡς λήγον, i. immerito cacochymix malignæ. Itaque loco non cietur, proptereaque male. Quæ paribus diebus exacerbantur, paribus ἔξ judicantur: quæ verò imparibus, imparibus. Atqui tritæophyæ febres periodorum particularium, paroxysmos habent diebus imparibus. Ergo feliciter paribus judicari non possunt: quoniam bona crisis fere fit in ordinario paroxysmo. Hic autem dierum parium paroxysmi sunt extraordinarii, qui nullum certamen naturæ & morbi in procinctu esse denunciant: sed contrā irritatæ frustra naturæ oppressionem cum infirmitate conjunctam, ex priore paroxysmo, tum verò ex horum importuna vi, quæ cernitur in ardore, maligna cacochymia, & obsidione nobilium partium quarum officio vita carere non potest. Consideratæ autem ipsas nominavit δύσκολας; quamvis πομπόταρον. quoniam difficultatum illarum myriadem sic observavit. Similiter illa contingebant iis qui servabantur, ἔξ qui non. Sunt autem δύσκολας contumaces quidem morbi: sed tamen ἀκρόδιαι, quod hic locum non habet. Plurimos enim tritæophyæ febres interimunt. Nec solum hæ febres tritæophyæ, quæ ex eventu paribus exacerbantur: sed illæ etiam quæ sunt ejusmodi proprio motu periodico sunt δυσχερώτεραι: ut quæ per initia imparibus paroxysmos habent, aut diuturnitatem morbi judicent, aut pessimam crisin sexto die venturam. Nam cum vehementer primo die ægrotant, & quarto parvum experiuntur paroxysmum, sexto moriuntur.

40 Οἱ ἐν κρίσει μὲν ἀλυσμοὶ ἀνδρώτες, ψευδύχοι, κακόν· καὶ ἅπαντες ὃ οἱ ἀνδρῶτες ψευδύχοι ἀκρίτως, κακόν.

Quæ diebus criticis unà cum frigore jactatio incidit, expers sudoris mala. Atque in universum, omnes qui sine sudore injudicatò perfrixerint; male vexantur.

SATIS jam de alysmo aut etiam nimium multa 2. 19. 34. sed illic quatenus in vitio est semper, ejus causam quærivimus. Hic autem boni & mali alysmi distinctio continetur. Enimvero symptomatice omnes qui nullam spem adferunt crisis cujusmodi cernuntur in iis quos scripsit ἀσώδεις ἀνίμτως ὀπιπαρξινωμένοις, i. jactabundos sine vomitu, insuper vexatos, omnes, inquam, toto genere pestiferi sunt. Mali sunt etiam atque terrifici, qui malè gesta rei ob intentatam crisin meritò accusantur: idque diebus criticis, quibus quæ sunt omnia, quæque apparent, firmiora sunt, quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. At sanè hujusmodi sunt, de quibus sermonem instituit.

Ergo, QUÆ DIEBUS CRITICIS] i. Periodis quaternariis, ante vigesimum diem; septenariis, ante quadagesimum; vicenariis, ante centesimum.

UNA CUM FRIGORE] non quidem periodico paroxysmi particularis; sed critico: ut sit ὀπιμασίς, i. significatio certaminis naturæ & morbi quod in procinctu est, eoque frigoris nomine significetur rigor.

JACTATIO INCIDIT] Non illa quidem ναυπιάδης nauseans, quæ morfu bilis excitatur in stomacho: sed altera longè peior, quæ fit oppressionem virium cum viscerum æstu conjuncta; per quam omnis loci & omnis figuræ impatientissimi sunt ægri.

EXPERTS SUDORIS] Ex quo efficitur eam jactationem, anxietudinem, sive alysmum, incidisse ἢ λήγον mali, cujus symptoma est: non autem ipsius naturæ decertantis pro sua salute. „Omnia enim quæ fiunt quæque apparent in morbis, ejusmodi sunt ut spem adferant prosperi exitus, aut metum infelicitis, quatenus eveniunt, illic ἢ λήγον naturæ & ὡς λήγον morbi; hic verò ἢ λήγον morbi & ὡς λήγον naturæ.

MALA] Quoniam judicatoria non judicantia aut sunt lethalia, aut difficilis judicii. Sed illud levius quàm si graviorum symptomatum accessione, diebus criticis, devicta natura, accidere videatur.

ATQUE IN UNIVERSUM OMNES QUI SINE SUDORE INJUDICATO PERFRIXERINT, MALE VEXANTUR] Damna rigoris, frigoris & horroris cum frustra fiunt motu malignæ cacochymix, aut vitio purulenti abscessus; omnia sunt ἀναλλοκίως explicata. Superest illud dicendum, quòd non solum desiderato sudore; sed etiam vomitu & dejectione, malum est frigus; ac multò pejus irritum frigus, quàm ἀλυσμός μὴ κρίνον.

41 Καὶ οἱ ὀπιπαρξινώσαντες, ἐν τέττων, ἐμέσαντες ἀκρίτως, ἀσώδεις· τρεμώδεις ἐν πυρετῷ, κακόν· καὶ ἀφώνη ὃ ἐν ῥίγῃ.

Quinetiam qui riguerunt, indeque sincera vomuerunt, fastidiosi, tremuli in febre, miseri quemadmodum à rigore aphonia gravis.

CAPUT est ad horum explicationem, illico adferre quod probatum esse debet omnibus; omnem perturbationem criticam non solum in vitio esse cum frustra suscipitur, ut esse solet signo & causa: „sed multò magis si excretionem cieat materiæ ex qua plus incommodi denunciat, atque percipitur, quàm adjumenti. Sed quid adjumenti posse adferri putem ex eo, quod toto genere contra naturam gignitur atque cietur? Vetus illud, ut talia purgantur quæ, lia purgari oportet confert: ἔξ leviter ferunt. Ergo rigores qui superveniunt, cujusmodi sunt critici aut symptomatice, non autem periodici; haud solum eo nomine molestiam exhibent atque

que negotium naturæ facessunt, quod frustra cientur: sed quod eorum concussione materia excutatur vomendo atque dejiendo, unde spes salutis projecta.

A perturbatione critica omnis incommoda excretio mala est. Sic prorrh. 29. f. 2. 1. *Vomitum cum jactatione synceri; mali.* Nec solùm vomitiones: sed etiam dejectiones, hæmorrhagiæ, sputa syncera sunt prava, ex ea synceritate, ut ita dicam, incommoda; & quæ cum exprimuntur, præsentem mortem intentant: ut Philista quintum morbi diem agenti, stillicidio sanguinis nigri & pauci, mortem citam attulit sexto die: Philista interit quinto die à vomitu bilis, primum flavæ, mox æruginosæ. Sed hæc morborum acutorum propria sunt & cum lethalibus signis conjuncta. Sunt autem ἀκρεῖα idem quod ἀμικῶ, in sua quæque complexione
10 & consistentia, i. sui quæque feri naturalis expertia: cujusmodi cernitur sanguis niger, bilis æruginosa & nigra. Nam quæ una pariter æqualiterque aut vomuntur aut dejiuntur, aut etiam extulluntur æruginosa & nigra; atque sunt illa sua quæque specie ἀκρεῖα, quamvis mixta, atque si per se singula exprimerentur. Sic præceptor, *Dejectiones variæ & variegatæ ad diuturnitatem sunt morbi. At mortiferæ sunt nihilominus. At si colores omnes idem vomat, valde est mortiferum.*

Quid verò, nonne huc spectat in aphorismis; *Et quod varii colores illi deteriores fuerint: majus ostenditur malum.* Sed in vomitionibus, dejectionibus & sputis, laudantur excrementa bilis & pituitæ ἰσχυρῶς ἐνμικτούμενα, i. accuratè permixta. Quæ accurata permixtio existere nequit, nisi & mixta sint excrementa, & virtute caloris nativi in unum coacta. Ergo ut vomitio
20 utilissima est, si pituita ac bile permixta est quàm exactissimè: ita syncerior sive meracior, pessima. Verum enimvero synceritatis illius malignitas medicum terret, ex perspicientia efficietis causæ. Quoniam pituita syncerior, ab imtemperie frigida eam concretionem accipit. Sanguis autem niger, bilis item æruginosa & fusca, hujusmodi cernitur cum exudarit tenuis humor ab incendio, quo sanguis aut bilis primigenia conflagravit. Atque de crassiorum & meraciorum excrementorum causis ita conclusit Galenus; *Crassescunt omnia duabus ex causis contrariis, calore & frigore; evaporante quidem calore, cogente autem frigore.*

QUEMADMODUM A RIGORE APHONIA] Sic legendum putavimus, emendando Græcum exemplar, ubi legitur φωνῆ, ex illo, *Quæ rigore incidunt aphoniæ, &c.* Nam partium possicarum frigus est convulsificum, 7. Coac. Et, cum episthotono rigor necat 23. Coac.

30 42 Τὰ δ' ἐν ῥίγῳ, μικροῖσι ἰδρώσι, περὶ ψυχόντα, κακόν.

Si quis autem à crebris rigoribus cum parvis sudoribus perfrigeretur; gravissimum habet malum.

AD VERBUM sic verti, Græcum exemplar secutus. Sed in prorrhético ἀντὶ δ', ἐν ῥίγῳ, legitur ἐν ῥίγῳ. Quæ lectio huic sententiæ accommodata, illic à Galeno recipitur & explicatur: sed hic mea quidem sententia, probari non potest, quia de rigore symptomatico triplicem prognosin instituit; quarum prima fuit de rigore frustra citato, 40; altera de rigore qui pravam ciet excretionem, 41; tertia de frigidifero cum ephidrosi. Ergo si à rigoribus symptomaticis (nam critici aut periodici esse non possunt, quos calor & sudor, vel alia quævis bona & salutaris vacuatio non exceperit) si igitur quis à rigore, exiguo sudore madeat & perfrigescat: vel si cui à rigore exiguus & frigidus sudor artus occupet; palam est parvum sudorem non posse videri criticum. Ergo non facultatis expultricis virtute, sed retentricis potius infirmitate manat is sudor; qui quia gelidus est; caloris nativi extinctionem denunciat. Sed hujus prognosews analytica explicatio requirenda ex commentario ad primam.

43 Οἱ ἐφιδρῶντες, ἀγρυπνοὶ, ἀναθερμανόμενοι· κακόν.

50 *Qui cum sudatiuncula & somni vacuitate crebro exardescunt, malo sunt loco.*

IN PRORRHETICO leguntur ἰδρώδεις ἀναθερμανόμενοι, i. auctore Galeno, ἀναπυρρῶντες; gravissimum habere malum. Quod sanè cernitur in iis, qui cum repente à sudore perfrigerint, rursus calore febrili incandescunt: quod non fit ἀκνιδῶν, ut ex causarum perspicientia doctissimè Galenus annotavit. Sed hujus prognosews demonstratio in commentario ad illam prognosin continetur. Οἱ κατωδῶντες, ἀγρυπνοὶ, κατωδῶντες, ἐφιδρῶντες ἀναθερμανόμενοι· κακόν. i. Qui cum dolorifica artuum lassitudine, caligine oculorum, vigiliis, eumate à sudatiuncula exardescunt; habent periculosè. Est enim hæc prognosin, revera pars catalogi pravorum symptomatum; quæ nihil necesse est simul existere, cum singula per se ipsa sufficiant ad exterrendum.

44 Οἱ ἐφιδρουῦντες ἐν πυρετῷ, κακὸν ἔσθαι.

Qui exiguo sudore madent cum febre, in metu sunt mortis.

HACTENUS de malis sudatiunculæ, quæ cernitur cum è thorace & capite miliaris sudor exodat: aut cum eo exiguo subrosidum est totum corpus. Hæc enim metum adfert finitri
70 iudicii; aut conclamationem vitæ, prout exodat ille sudor per oppressionem partium; aut per
in-

infirmiorem potentiae retentricis, qua defluit succus alibilis, cujus optanda erat assimilatio. Huc spectat inter alias, 42. hujus.

45 Οἷσι χολώδεσθ διαχωρήσιντο ἐξ ὅσων, καὶ εἴθ' ὁ δὴ ξὺς καὶ πικρὸς κακόν.

Quibus cum biliosa dejectione premitur morsu pectus, amarescitque os; malum.

10

Aphor. 34.
lib. 3.
lib. 1. καὶ
ἐξ ὅσων.

BILIOSARUM dejectionum duplex omnino in qualitate & excretionem, ratio est; una quidem καλῶς καὶ καλῶς, i. bene feliciterque duellarum, cujusmodi sunt bilis subrufae crassescens, qua multum & raro sine stridore fertur alvus, solida, mollis, & succi plena: altera vero est κατὰ κράτος μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερβολικῶς, i. saturata nimium bilis atque spumantis, quae non minus excernendo infesta est, quam stabulando. Neque enim dum excernitur, hypochondriorum ardor extinguatur: sed exardescit magis; neque iactatio ipsa quiescit, sed major inde molestia excitatur: quinetiam intestinorum & sedis sua feritate ulcerifica esse solet. Denique non minus calamitatem arguit visceris unde venit; quam partibus ipsis quae fertur molesta est. Gignitur autem potissimum haec tam effera tamque indomitabilis, τοῖσι χολώδεσθ τε καὶ μεγάλῳ σπασμῶ, i. iis qui naturā atque dietā sunt biliosi & viscerosi. Hujusmodi autem bilis dejectionem, hoc loco agnoscimus, in qua, quemadmodum morsu prematur pectus, & amarescat os: tum verò quorsum haec fiant, clarissime explicandum. Ut igitur τὸ εἶθ' proprie anteriorem thoracis partem significat, juxta illud, Πόνος εἴθ' ἐκ τοῦ πλάγιου, i. dolores pectoris laterumque: ita nonnunquam etiam medium illud os quicum dearticulantur costae, quod à recentioribus εἶθ'ον dicitur: ut in illo, Μικρὸς δὲ καρδιακὸς δὲ ὄψις δὲ ἐκ τοῦ εἴθ'ον, i. Nam gingivismus exiguus est dearticulationis quae in pectore. Quod si ita est ut τὸ εἶθ'ον pro sterno usurpetur; non erit absurdum eo nomine per synecdochen intelligere eam sterni partem, quae τὸ ἐμφανὲς nominatur, & per metonymiam, id quod sub illa ensiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi, quod veteres καρδίαν nominarunt, à cujus afflictione & morsu καρδιακὸς etiam nomen habet: ut nihil planè aliud esse videatur commemorata δὴ ξὺς καὶ πικρὸς, quam καρδιακὸς, aphor. 65. lib. 4. ἐν τῷσι περιττοῖσι καὶ καρδίᾳ καὶ ἰσχυρὸν, καὶ καρδιακὸς, κακόν, i. In febribus ardor ventris ingens, cum cardiogmo, malus. Ergo si bilis effera sursum deorsumque fluentis feritate, pariter una stomachus morsu prematur, unaque pariter alvus feratur; perspicuum est perenni generatione bilis, partium afflictarum praestantia; vicinarum atque communium sympathia, ut cordis vivifici; doloris acerbitate; & partium excipientium molestia; conditionem aegri esse miserrimam. Hic autem quoniam bilis acerrimae abundantia per ἀναίρεσιν, i. ascensum, natat alvus & incandescit aëlu; efficitur ut continuate interioris tunicae quae stomacho & ori communis est, os ipsum amarescat, per aph. 11. lib. 4. & alibi passim. Porro autem cum symptomata omnia sint partium obsessarum & humoris morbifici propria; hic sanè καρδιακὸς, erit symptoma stomachi: oris amaritudo, bilis ipsius. „Nam amaritudo per- 40
cipitur tantum ex bile, ut καρδιακὸς symptoma est proprium τὸ καρδιακόν, lib. 3. progn. At-
qui perraro accidit ut pariter aequaliterque sursum deorsumque natura sponte sua cursum in-
flectat, nisi dominatu morbifici humoris & efferi teneatur, ut in cholera morbo. Quin-
etiam perraro accidit ut duae partes tam sibi impares, ut aequaliter afficiantur, part. 2.
lib. 6. Epid. Est igitur, cum biliosa dejectione cardiogmus planè malignus.

46 Ἐν πυρετοῖσι, κοιλίης ἐμφυσωμένης, πνεῦμα μὴ διεκρίπθον. κακόν.

*In febribus, alvo inflata, si flatus liberum exitum non habeat; ma- 50
lum.*

2. progn.
aph. 4. lib.
4. aph.

39. libr. 6.
Aphor.

Aphor. 14.
lib. 4.
Aphor. 11.
lib. 4.

„UT NIHIL est in universi corporis qualitate & habitu, quod magis medici votis re-
spondeat, quam triplex hypochondriorum aequalitas, quae cernitur quando illa sunt mollia,
solida, & succi plena, εὐεμία καὶ λαμπρότης: ita nihil apparet quod ad minuendam medici a-
lacritatem procacius facit, quam sponte natus hypochondriorum meteorismus. Est autem
meteorismus hoc loco dictus hypochondriorum tumor tractabilis & aspectabilis. Sed cum il-
lius meteorismi multae sint causae; inflammatio; scirrhus; inflatio; atque inflatio quidem vel
pressa leviter ad brevitatem, vel fixa firmiter ad diuturnitatem; haec una est quae in questio-
nem vocatur, ad intelligendum quae tanta sit inflationis contumacia. Principio ventris infla- 60
tio cum febre conjuncta, inde sanè abest unde abesse debuit. Nam talis inflatio quam vel op-
pilatio; vel spiritus flatulentus; vel ipsa denique intemperies peperit, superveniente febre
discutitur, incidendo, tenuando, & ad temperamenti aequalitatem reducendo. Quicunque
ex hypochondrio laborant sine febre, iis superveniens febris laborem exolvit. Quod si quis dictionum
anceps ventris inflationem, malè ad hypochondriorum meteorismum transferri existimet; sciat
is velim, nomen τὸ κοιλίας hoc loco complecti, non solum cibi & potionis promptuarium, sed
amplitudinem illam abdominis quae subjacet ipsi thoraci: in qua significatione homines pro-
minulo abdomine, dicuntur περὶ πλάγιον; & ipsae mulieres gravidæ gestare fatum alvo. Quae
cum ita sint, superest ut causam inveniamus, & explicemus tam contumacis inflationis. E-
nimvero ventris μεταωρισμός cum plurimas habeat causas, tum certè πνεῦμα φουσκῶν, i. spiri- 70
tum flatulentum, qui facit inflationem. Sed cum illius inflationis duplex omnino causa sit; una qui-

quidem in contumaci quadam affectione partium quæ sub abdomine jacent; altera verò in fugaci occasione rerum extrinsecus petitarum & incidentium; utriusque talem attulit diorismum. Nam ea quæ nascitur à contumaci partium affectione, borborygmon, non habet: sed distenta semper & inflata exhibet hypochondria. Altera cum borborygmo conjuncta, paulò post tandem residit. Nam borborygmus ille, signum est naturæ materiam ad lumbos & ilia depellentis, supernè deorsum; unde vel defectio liberalis; vel spiritus statulenti cumalata & repentina eruptio.

Ergo ventris inflatio contumax fluenti spiritus exitum non habentis, signo quidem pessima est, ab intemperie hæctica tenuium intestinorum; eorumque peristaltico motu naturali
10 contrario. Sed causa ipsa pejor est: quoniam ex ea inflatione constante & contumaci, sexcenta symptomata naturæ præsidia labefaciunt, corpus infirmum faciunt, viresque morbo adjungunt. Quæ omnia sunt in promptu, patentque omnibus ad cognoscendum, suis quæque locis distincta & explicata.

47 Κοπώδεις, λυγρόδεις, καὶ τοχοὶ κακοί.

Si quis in laboriosa febre singultiat, vel obstupescat; morbo laborat pessimo.

20 ET LABORIOSAE febres, & singultuosæ, & quæ conjunctam habent catochen; omnes ad unum videri debent malignæ. Quoniam autem quæ sint, & cujusmodi laboriosæ febres; analyticè jam explicavimus, 36. superest ut de singultuosis primùm, deinde verò de iis quæ κατὰ τοχοὺς exsistunt, hoc loco dicamus. Sunt igitur singultuosæ febres, singultibus crebræ tholestis. Atque singultuum illorum natura in depravato ventriculi motu consistit, quando concutitur ad excutendum id quod sibi molestum est. Rerum autem ventriculo molestarum, non quidem in capacitate & alvo, sed in membranis ipsis, tria omnino genera veteres statuerunt; statulenti spiritus insinuationem; bilis acrimoniam & feritatem; tum glutinosi humoris pituitosi, aut melancholici contumaciam qua ad ventriculi tunicas contumaciter adhærescit. Nam qui
30 ab exhausto fiunt singultus, cum exaruerint ventriculi tunicæ; convulsionis potius naturam retinent, quàm concussionis. Ac multum interest inter convulsionem & concussionem: quamvis utraque in depravati motus genere collocetur. Etenim in convulsione natura morbificis causis deviata quiescit. In concussione autem erigit se ad vincendum id quod se lædit. Sed tamen religio fuit Hippocrati & Galeno, singultum ab exhausto, nominare convulsionem; quòd ea musculorum propria sit, non membranarum. *Nascitur convulsio à repletionem vel inanitionem: ita & singultus.* Sit ita fanè, singultum ab exhausto convulsionem esse quandam ventriculi, non propriè dictam: cum propriè dicta cernatur tantum in partibus quæ naturaliter sponte nostra moventur: ut in musculis, quando sua sponte, non nostra colliguntur. Sed in confessio est, parem utriusque, & convulsionis & singultus noxam videri, quando ab aequali siccitate
40 nascuntur. Ac ne plura consector, quæ plurima leguntur apud Hippocratem, sit illud instar omnium, *A purgatione convulsio vel singultus, malum.* Certum est igitur ab hujusmodi febribus, quæ singultibus crebræ sunt, exitum certum manere. Etenim illas hujusmodi esse diximus; vel à statulento spiritu; vel à bilis feritate; vel à glutinosi humoris contumacia. Quæ causa est cur divinus Plato ex earum causarum perspicacia quam ab Hippocrate hauserat; spirationem cohiberi jussit primùm, ad flatuum dissipationem; mox aquam bibere, ad infringendam bilis efferae acrimoniam; postremò sternutamentum ciere, ad evellendum glutinosum humorem qui contumaciter ad ventriculi tunicas adhærescit. Fecimus idem ex hiera piera permulsi, qui cum continenter singultiendo frangerentur, ducta alvo per quinque dies; glutinosis & nigris humoribus; tandem singultuendi finem fecerunt. Sed ex illis, inquam,
50 omnibus, quantum istæ mali febres foveant; ut ea quæ oculis ipsis videntur, planè apparet in omni concussione causa. Nam πνῆμα illud φερόμεν, vel oppressionem caloris nativi à diæta intemperanter instituta; vel ἐκρυσην à febrili ardore; vel ἀνελκυστικὰ καυχῆς, i. *revolutiones sursum molestas* accusat. Bilis efferae feritate, qui cuniculatio hepatis vitio accepti feruntur: per symptomathiam quam facit vicinitas, vel communicatio duorum nervulorum sextæ conjugationis. Quod quoties incidit, gravissimum esse malum denunciat. Etenim præceptoris scopus est in febrium & aliorum morborum decisionibus; quemadmodum in aphorismis libri septimi; docere symptomata ἐμφυλισμῶν, i. *propagata* morborum qui vires acquirunt eundo: sed eorum maximè qui ceteros ejusdem generis, pravitæ præcedunt. Ergo singultus hepaticæ inflammationis symptoma erit, non levis cujusdam, sed insignis & pessimæ, in cujus ferventis symptomathiam stomachus trahi solet: partim communicatione nervorum, quos Hippocrates brevissimos esse dixit; ac tum sane stomachus, illius maxime & pessimæ inflammationis sit particeps: partim etiam bilis multum æst. incandescens copia, quam inflammatum viscus, continenter gignendo & cumulando, eructat in caput & originem intestinorum: cujus inde affluxu & feritate, contingit vellicari stomacho & singultire. Nec desunt etiam qui putant singultum ab hepate inflammato sic nasci, quòd alvo compressa atque constricta, spiritus exitum habere non possit. Erat ex illis quæ proposita sunt de singultu quem facit concussio, illud extremum, ut diceremus de glutinoso & acri humore qui contumaciter adhærescens & irritando molestiam exhibet stomacho; cietque sine intermissione singultus. Enimvero si ea materia tantum stabulatur in tunicis alvi, sine affluxu perennitate, sternutamento excutitur, vel
70 hiera piera excluditur radicitus extirpata. Atque sternutamenti auxiliares vires in Aristophane legimus, qui cum singultiendo rumpere, neque spiritum cohibendo, neque bi-

Symptomata κατὰ τοχοὺς non solum dicuntur, τὰ τοχοὶ κακοί, καὶ τοχοὶ ἐπὶ φερόμεν ἀλλὰ καὶ τὰ βελκυστικὰ, καὶ ἐκρυσην, καὶ χύματα, ut Galeno visum est, ad 60. 2. promh.

in Sympos.

58. aph. 5. lib. 17. aph. 7.

lib. 2. Epid.

jores, qui antea comitatem & observantiam coluit, eoque cultu bonam ætatis partem consumpsit; aut contrà, si sui negligens à vitæ cursu sæliciter sapienterque instituto revocetur, pulcherrimisque inceptis desistat: quod in melancholicos ferè cadit.

✓ CERTE GRAVISSIMUM HABET MALUM] Quoniam significatio sit ægri multum febrificis causis oppressi, quarum propagatione labefactantur animi instrumenta, quæ illustrat vel permeando, vel appellando, vel etiam permiscendo. De paracope autem cujusmodi sit in delirio, quæque illius differentię; quoniam scriptæ sunt prognoses; in illas commentarium differam.

10 51 Τὰ ἐν ποτηρίῳ σημεῖοις καθίζοντα, καὶ τὰ ἐν χερσὶν μὴ ἐν δινούσιν· δύσκολα.

Quæ pravis cum signis mitescunt, aut cum salutaribus nihil concedunt; contumacia sunt.

ADOLESCENTES fuere duo, quorum alter febre defunctus videbatur, cum urinis tenuibus atque nigris: alter cum prærubra ventris proluvie & urinis aqueis, curationem febris lentæ feliciter recepit: uterque tamen interiit, quoniam utrique in vitio insanabili partes erant, 20 quarum potentia corpus administratur: quod vitium ante non proditur, quàm effictæ languent, ex diuturna morbosarum causarum impressione; qualis esse solet in hydrophobia ex morfu canis rabiosi; qualis in leuce & venenata lue venerea; qualis etiam in diabete, in quo renum sitis inexplabilis non antè percipitur, quàm insanabile malum sensionem sitiferæ causæ in stomacho excitavit. Quemadmodum igitur non minus sua debet habere bona suspecta qui repentè factus est coloratior & speciosior; quàm mala vereri qui contra consuetudinem multum emacruit & colorem decoremque amisit: ita nemo est omnium qui de seipso possit videri securus, si antè vigil, nunc soporetur: si antè sitibundus, nunc 30 ὀψιπύρετος superflite causa sitifera, sitis sit expertus. De ejus quoque bonis vereri decet, si dolore careat sine causa; si garrulus sileat, cum pravis urinis; si ab effreni delirio & insania tremulus conquiescat; si mutationem accipiat magnæ & crebræ spirationis in raram: & quæ sunt ejusmodi. Sic Philiscus tertio morbi die visus est ἀπύρετος cum nigris urinis; sexto interiit. Sic Pythion visus est levare quinto die; decimo tamen obiit. Ne longum faciam, sed legibus, non exemplis complectar omnia quæ ex historiis adferri possunt ad fidem faciendam: hæc prima lex fanciatur. Τῶν μὴ ἔχει λόγον καθίζοντι, ἢ δὲ πρὶν τοῦ εἶναι φοβούμενῳ ἢ τὰ μὲν καὶ τὸ πρὶν τοῦ εἶναι ἔχει λόγον, i. iis quæ immeritò levantur, non est fidendum; nec vereri valde oportet, quæ sine causa mala invadunt. Altera. Τὰ ἐλέγχει ἀσθενὴς παρανόησις, θάνατον σημαίνει, i. Mortifera, quorum sine signis levatio est, mortem subesse ostendunt. Tertia. Δύσκολα ὀψιπύρετος καθίζοντι ἐν ἔξοις, κατὰ, i. Sitis sedata immeritò in acutis, mala est. Quò pertinet etiam scriptum ad finem primæ, ἐπανέληγαντι θνήσκουσι. Nam febrium ipsarum insidiosa levatio est ἀπὸ λυπηρίων σημείων, i. sine signis levationis. Sed causæ illius criticæ, atque signi, veritas conspicitur in angina faucium, quæ sine rubore cervicis & sterni, aut sine purulenta secretionem residit: proptereaque illic ἀσθενὴς hic verò ἀκρίτως evanuisse dicitur, ad generationem anginæ gutturalis funestæ. Pars altera mihi restat, de signis utilibus quæ frustra apparent.

AUT CUM SALUTARIBUS NIHIL CONCEDUNT.] Quid enim? cum pepasmo nihil concedit febris? Immo sanè frangitur. Nonne etiam phlegmone cum pepasmo puris mitescit, sine palindrome ac sine relapsu? An non pepasmi cujusque morbifici humoris & citam crisin, & securam salutem denunciat? Dicam audacius, qui cum pepasmo interierit, Hippocrates vidit neminem. „ Quid verò somni benignitas, cibi suavitas, æconomix naturalis integritas, 50 „ spirandi libertas; adhæc; sudorum, urinarum, sputorum bene habita, beneque constituta „ excretio; nonne hæc omnia, pro cujusque morbi natura, convenienter apparentia, spem „ certam adferunt secundæ crisis. Quid igitur obstat quo minus verè fiant, ægroque proficiant? „ Dicam paucis quod sentio: plurius esse debet unum pravum signum morbi alicujus, „ aut partis obfessæ proprium, quàm decem bona communia. Ut si pleuritico prosperæ res „ aut partis naturalis æconomix, vitalis, & animalis: tamen nisi satisfaciatur expurgatio materiæ bonæ, non putris, nec fædi odoris; opinionem faciet futuri interitus. Idem, si cætera medicorum votis respondeant, sola expectorabilis materia in vitio sit, periculo defungi vix poterit: quoniam tale sputum corruptionem partis denunciat, cujus officio vita carere nequit. Quòd si expurgatio quantitate omni expetenda, doloris vacuitatem non adferat; hæc etiam spes in angusto erit: quoniam ad nobilissimæ partis oppressionem; accedit perennis morbosæ materiæ 60 generatio, & perennis affluxus: quod ipsum urinæ seu inflammatione multum rubentes, aut nimia bile saturatæ, ostendunt. Quinetiam in parotidibus cum pepasmo urinæ conjunctis; exigua curationis fiducia, si maneant suppurati expertes, propter sympathiam cerebri per progressum, aut transitum ad pulmones. Quod si participes suppurati fiant, nec dum etiam periculo carent, si addit cruditas: ut in pictoris ancilla; quoniam frustra materiæ in parte aliqua „ suscipitur concoctio, si universitatis excrementa sint cruda. Ergo; cum parotidum concoctio, signo utili, nulla sit ὑπόσις, i. remissio, in cruditate universitatis: nec in pepasmo hujus universitatis, ulla remissio, in parotidum cruditate & feritate.

Ergo. QUÆ PRAVIS CUM SIGNIS MITESCUNT, AUT CUM SALUTARIBUS NIHIL CONCEDUNT; CONTUMACIA SUNT] Contumacia autem vocat, ex ancipiti alea utriusque judicii: quamvis τὰ δύσκολα, ταπεινότερον usurpentur.

17 prostr.
2. f. 1.

52 Οἱ ἐφιδροῦντες, καὶ μάλιστα κεφαλῇ ἐν ὀξείᾳ ὑποδύσφορῳ, κακόν· ἄλλως τε, καὶ ἐπ' ἔργισι μέλασι. καὶ τὸ θολερὸν ὅτι τέτοις πνεύμα, κακόν.

In acuta febre, quibus cum anxietudine, miliari sudore potissimum caput exudat; gravissimum habent malum; idque cum alias, tum ab urinis nigris. Quod si accesserit caliginosa expiratio; damnis augentur. 10

FUIT semper illud Hippocratis institutum, ut Medicinæ thesaurata καὶ ἄλλ' εἰς percepta; legibus & exemplis καὶ ἑκάστῃ, quasi ea quæ oculis cernuntur, visenda & examinanda propalam exhiberet, ad omnem τέχνην comparandam; cognitionis, iudicii & curationis. Quod idem in libris τῶν ἰατρικῶν potissimum institutum in hoc divino opere potissimum cernitur, fidemque faciet proposita prognōsis, cujus explicatio ineunda ad normam illius, quæ in commentario Galeni continetur, ad locum illum primi lib. τῶν ἰατρικῶν, ubi februm ardentium funesta symptomata recensentur.

Ergo IN FEBRE ACUTA] Ex ardore febrili concepto in bile, quæ substantia est tenuis, 20 temperamento calida, qualitate acris: eaque febris invalescendo symptomatum propagatorum adjunctionem habet, & malignæ cacochymia.

QUIBUS CUM ANXIETUDINE] Quæ ineunte morbo accidit à virium oppressione, per quam nec ægri ullo consistunt libenter loco, nec alacriter; sed admodum difficulter, locum mutant, omniisque figuræ impatientissimi, coguntur inviti quiescere, ob virium oppressarum infirmitatem: propterea ὑποδύσφοροι nominantur.

SUDORE MILIARI POTISSIMUM CAPUT EXUDAT] i. Exiguo sudore caput madet. Sic enim capitis sudatiunculam nominavit, ἰδρώτου κερχράνη 2. prognost. Idemque eos qui tam exiguo & miliari sudore subroscidum caput habent. Συμμετρεῖ ἐφιδροῦντας πρὸς μέτωπον καὶ κληίδας i. Paululum circa frontem & claviculas exudant. &c. dixit 1. Epid. 30

GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Quoniam acuta febris specie ipsa prægrandis, tria hic secum habet conjuncta, quæ putantur esse gravissima, inflammationem, propagationem ac translationem, & malignam cacochymiam. Quæ tria ejusmodi sunt; ut singula per se ipsa videri possint funesta, inflammatio scilicet vel potius ardor febrilis, per μαρμαρὸν πνεύματος i. consumptionem retorridam; maligna cacochymia, per dissipationem spiritus, & caloris vivifici: translatio denique, per interceptionem officii ad vitam tuendam necessariam. Quod si omnium syndrome sit in febre acuta; quidnam spei reliquum esse potest? Jam verò quemadmodum existere judicentur cum febre acuta, paucis aperiam. Ac primum febris acuta prægrandis, quæ vires acquirit eundo; celeritate, vehementia & assiduitate, citam crisin addert interitus aut salutis: prout cacochymia est malignitatis experta, aut particeps: ipsaque nobilium partium 40 complexio, propius aut longius abest à naturali statu. Sed difficillimum est in ea celeritate, vehementia, & assiduitate, viscera ipsa mutationem non accipere temperamenti, & complexionis, καὶ κατὰ τὴν φύσιν. Hinc perversio viscerum æconomia, & æquabilitatis gignentium, mittentium, trahentium aut suscipientium excrementa. Hinc etiam retorrida consumptio, vel exolutio viscerum, unde cacochymia malignæ symptomatumque inde nascentium, foetura & ilias.

Declarant illud incendium, nigræ urinæ, paucæ, ac tenues quæ sunt hujusmodi, nigræ quidem, perusto jam bilioso humore: paucæ, tum ab exhausta omni sanguinis rorulenta humiditate, à febris æstu quod multum incanduit; tum urinæ-ductibus jam emortuis. Sed cacochymia malignæ feritas elucescit in anxietudine, qualem descripsimus, quæ non nisi cum oppressione virium esse potest. Eadem spectatur etiam in sudatiuncula, potissimum capitis, & clavicularum: ex qua significatio fit exolutarum partium solidarum, dissipatique nestaris vivifici, i. spiritus & caloris vitalis. Sequitur translatio, vel potius transitus & propagatio morbificæ causæ: superflite priore foco. Ea cernitur primum in afflictione capitis; deinde in spiratione caliginosa.

Galenus negat usquam legi πνῦμα τολερὸν apud Hippocratem: sed errat longissimè; quod pace tanti viri dixerim. Legitur enim lib. πρὸς χυμῶν. Idem quoque negat ærem dici θάληρον: sed illius animo excidit quod scripsit commentario ad prognōsin 48. 2. prognost. ubi de spumæ generatione philosophatur.

53 Αἰρεα ταχὺ ἐπ' ἀμφοτέρω μετὰ πύκνωσιν, καὶ δὴ ψα δὴ τοιαύτη πονηρὴν. 60

Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac sitis hujusmodi; prava est.

ERAT ex illis etiam quæ inter febrium acutarum mala symptomata numerantur, partium extimarum frigus; quod ipse non prætermisit, ubi ex causarum trium lethaliū perspicentia, singularum signa recenset. Hoc autem signum mortiferæ inflammationis est proprium, quod 70 his verbis expressit, Extimi artus perfrigidi; magisque manus quàm pedes. Nec verò pedum ul-

la mentio fit in Pythione, *Artuum extimorum frigus: sed manuum maximè atque capitis.* Enimvero manus & caput propius absunt à fonte nectaris vivifici, quàm pedes: ut credibile sit eas partes, & serius & minus perfrigerari quàm pedes. Sed id locum habet in paupertate & interceptione spiritus & caloris nativi, quam vocat Σπίλησιν ἢ πνέματι ἀνα τὰς φλέβας, i. spiritus in venis interceptionem. Sed in caloris revocatione seu retractione, quam faciunt viscera incendio conflagrantia; celerius & magis perfrigerantur manus & caput, quàm pedes. Quod si & pedum æqualis refrigeratio sit; inde paupertas & interceptio denunciatur. Quæ causa est etiam cur hydropicorum pedes omnium primi tumescant: quod illi absint longissimè à fonte caloris vitalis, i. à corde. Sed patefacta ἢ ἀκρίβως significatione; sequitur ut quid & cuiusmodi sit illud, ταχὺ ἢ ἀμφοτέρω μετέπειτα, ostendamus. Enimvero τὸ μετέπειτα proprie dicitur, Cùm cessante & quiescente eo quod prius extitit, alterum in illius locum succedit: ut vacuitate unius, occupatio fiat alterius. Talem μεταπίσιν in successione morborum agnoscimus, pleuritidis, peripneumonix, phrenitidis. Sed in illa successione, diversorum focorum affectio est: hic autem unius, i. uniuscuiusque & universarum partium extimarum, capitis, manuum atque pedum: ut non aliunde aliò, sicut à pleuritide in peripneumoniam; sed ibidem, i. iisdem in partibus, diversarum affectionum sit μεταπίσιν. Illud verò, ἢ ἀμφοτέρω, denunciat caloris & frigoris vicissitudinem; idque per antonomasiam ceterarum qualitatum: quoniam calor & frigus, præter cætera, in partibus sentiuntur. Sed calor & frigus, non in earum qualitatum mutua moderatione consistit: sed in eo excessu, in quo summa sunt omnia, frigoris & caloris: qualia

aph. 1.1.7.

- esse solent pedum & manuum cùm frigore obriguerint; aut cùm ardore Solis vel ignis incanderint. Nam; τὸ ἐκείνου ἢ ἐκείνου, usurpari aliquando in iis qui cùm febrili incendio conflagrassent, facti sunt modicè alsioli, ut febris expertes viderentur; disputatum pluribus est comment. 1. Restat illud, ταχὺ, quod citam ostendit vicissitudinem, qualis non fit hyeme nec æstate: quoniam illis temporibus nec ita citò, nec ita multum partes calore & frigore à seipsis mutantur. Tam citæ autem vicissitudinis qualitatum contrariarum valde insignium causa continetur comment. 56.

Quod superest de siti quæ citam habet vicissitudinem sensationis causæ sitiferæ, & falsò creditæ vacuitatis illius; illud pro certo tenendum, ejusmodi sitim fuisse in multis, quorum historix leguntur in lib. ἢ Πιπιδίον. Atque de illa vicissitudine sensationis, ἢ ἀναισθησίας rerum naturæ molestiarum, existimo scriptum fuisse, τὰ ποῖα τὸν πόθον μὴ αἰσθάνει, i. Sæpe dolorem non sentiunt, ut illud, τὰ ποῖα, citam vicissitudinem ostendere videatur.

- 30 Ergo. SITIS HUIUSMODI] i. Quæ modò accensa, modò sedata ἀφαιέσθαι videtur: cùm scilicet æger modò est diligens, modò negligens potionis.

PRAVA] Quoniam, quemadmodum cita mutatio partium extimarum; imbecillitatem denunciat nativi caloris & vim ardoris febrilis: ita quæ sit in siti μεταπίσιν, tum hebetudinem sensitiæ facultatis; tum robur sitiferæ affectionis ostendit. Accidit etiam in hac falsò creditæ sitis vacuitate, ut sitiferæ affectionis non antè sensio excitetur; quàm acrior fiat sensus communis in sentiendo, & summa sit causæ & affectionis sitiferæ amplificatio. Sic & phrenitici multi sunt ἀδύοι, i. minimè sitibundi; multi etiam βραχυπότοι, i. raro venientes ad pocula. In acutis, quæ sedatur immerito sitis, malo est. Πραγδὲν autem sedari dixit, cùm sine sudore, vomitu, dejectione, abscessu critico, ac sine medici epithemate, & purgatione vanescit.

proth. 12.
lib. 2.
lib. 3. & 6.
Epidem.
proth. 12.
lib. 2.

54 Εὐκομίας ἱρασεία δὲ πόνεσις κακόν.

Moderati hominis proterva responsa, mali sunt ominis.

SI quis ea faciat quorum sit insolens, gravissimum habet malum. Quod cùm in aliis omnibus hominum dictis factisque locum habet, tum verò in morum institutorum dissimilitudine, quæ cernitur maximè in hominis moderati protervo responso. Etenim morum insitorum levis mutatio est: qui à corporis temperamento resultant, ut facili ex temperamenti alteratione mutantur. Quo fit ut pituitosi homines irarum fluctuant æstu; contra biliosi, feritate domita, mansuescant in morbis. Belli sint homines melancholici, cùm incaluerint vino. At verò instituti mores dicuntur, boni quidem, qui præceptis institutisque sacrarum litterarum & philosophiæ comparati, versantur in ea parte animi quæ mentis & consilii est: eorumque decus spectatur in pietate, iustitia, fortitudine, & temperantia. Quemadmodum igitur inveteratio ægrius depellitur, quàm perturbatio: citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, quàm diuturna lippitudo depellitur: sic institutorum morum difficilior mutatio est, quàm insitorum. Quæ cùm inciderit, diuturnæ impressionis vestigia fixa relinquit ad summam curationis difficultatem, aut etiam desperationem. Sanabiles fuerunt mores & vitia Socratis, quæ mala corporis valetudine insita videbantur: in quem cùm multa collegisset Zopyrus, qui se naturam cuiusque ex forma perspicere profitebatur, essetque derisus à cæteris qui illa in Socrate vitia non agnoscerent, ab ipso Socrate sublevatus est, cùm illa sibi signa, sed ratione à se dejecta, diceret.

4. Tuscul

- Ergo ut difficillima est morum institutorum comparatio: sic etiam difficillima & insanabilis eorum depulsio. Sed moderati hominis proterva responsa ejusmodi sunt, quamvis exigui temporis; ut illa morum institutorum dissimilitudo in nullum aliud delirii genus cadat, quàm in phrenitidem. At ἢ ὁ λόγος ὁρατὴν ἀφαιέσθαι μελέδους εἶος, &c. i. Proterva responsio vel ad exiguum usurpata tempus, ferocientis est indicium animi. Quem locum enarrans Galenus, Si quempiam, inquit, audias respondentem protervè, quanquam paulò post resipiat, ad seque redeat; animadvertite non cum febris tædio talia edere, sed in phreniticos affectus converti, qui deinceps accrescentes sensim, apparent ferini. Ferinas porro phrenitidas vocat, in quibus vociferantur, calcitrant, morient obvios quosque, ac si inimici forent.

proth. 2.
lib. 1.

55 Φωνὴ ὀξεία, ὑποχόνδρια τρέσει (ἢ ἔσω εἰσά).
Quibus acuta vox, hypochondria intrò sursum iis revulsa sunt.

QUEMADMODUM moderati hominis dicta proterva, sunt planè phrenitica: sic etiam vox acuta quæ fuerat antè gravis, aliam phrenitidis causam aperit, quæ non in cerebro, ut illa prior jam explicata; sed in diaphragmate focum habet. Ac talem phrenitidem describens, *Ex aliis quoque morbis, inquit, nascuntur phrenitides. Atque hæc quidem sunt quæ pati illis contigit. De dolore queruntur diaphragmatis, ita ut se contingi non sinant.* Ergo ne longius excurram in vocis acutæ, gravis, raucæ, canoræ distinctiones & causas; quæ in vocalium instrumentorum, moventium, deducuntium, modulantium, & excipientium; i. thoracis, arteriæ laringis, atque palati & gargareonis, pulmonumque, varia affectione: tum etiam in materiæ vocalis substantia, qualitate, copia, & exsufflatione considerari solent: pertinet illud propriè ad hujus prognoscos explicationem, scire & intelligere, diaphragmatis inflammati vitio phrenitidem quoque fieri, proptereaque partem illam passim τὰς φρένας nominari. Sed diaphragmatis inflammati aut resiccati à febrili ardore, quo multum incanduit aut etiam contracti atque quodammodo revulsi à tunica succingente costas, ipsum etiam per siccitatem & incendium distendente; certissima signa sunt; hypochondriorum intrò sursum revulsio, & vox acuta quæ fuerat ante gravis. Nam omne symptoma propagatum novum est quod cernitur in mutatione qualitatum corporearum; caractere, colore, & mole; tum vero actionum ipsarum naturalium, vitalium, & animalium. Ergo vox acuta quæ fuerat ante gravis; expressionem violentam arguit materiæ vocalis, ab instrumentorum oppressione: qualis in sibilo auditur, quando spiritus per angusta viarum, qua data porta, sponte irrumpit; vel à luculento foco attrahitur ad vacuitatem replendam. Hypochondriorum autem revulsio fit sursum intrò, non proprio vitio, sed alieno: diaphragmate scilicet obliquo situ collocato, per societatem peritonæi tunicæ quæ adiacet hypochondriis, ipsa in suæ contractionis sympathiam attrahente, paribus lineis, velut manibus quibusdam obliquis. Quid autem sit illud, εἰσάται, Galenus explicat comment. ad 10. prorrh. lib. 2. & ad sententiam 3. part. 3. lib. 3. τὸ εἰσάται. Atque hæc satis sint.

56 Τὰ ἐν κατὰψύξει ἰδρώδες ταχὺ ἀναθερμανόμενα, κακόν.

Vel melius sic,

Οἱ ἐν κατὰψύξει ἰδρώδες, ἢ ταχὺ ἀναθερμανόμενοι, κακόν.

Si quis à frigore cum sudarit, citò rursus ardeat, gravissimum habet malum.

31. prorrh.
lib. 2.
31. prorrh.
lib. 2.

EXTAT in hanc decisionem talis Galeni enarratio. *Si quis à sudore frigidior statim reddatur, quàm è natura; ac rursus febrili aestu incandescat; periculose laborat.* Atqui legitur in textu, *frigus sudorificum, non horrifer sudor.* Sed loci Ἀγνείας in prorrhethico, difficultatem hoc modo expediet. Etenim cum superiore Aphorismo scripsisset refrigerationem partium extimarum, vel universi corporis, quæ à rigore fixa manet firmiter, sine ulla caloris successione; infirmitatem vel νέκρωσιν, i. extinctionem caloris nativi palam ostendere; subiecit, eam quoque refrigerationem videri mortiferam, quæ à sudore citam adfert sive adducit febrilis ardoris vicissitudinem. Est enim monstro simile, flammam sudore accendi, quæ potius extingui debebat: quemadmodum paroxyfmi febrium intermittentium sudore mitescent; & vis febrium ardentium. Sed id locum habet in sudore qui per excretionem fit, expultricis facultatis virtute. At commemoratus hic, causam habet retentricis infirmitatem, cum paupertate caloris nativi, quam declarat κατὰψύξις. Jam verò cita illa febrilis ardoris vicissitudo, inde adeo fieri, mea quidem sententia, videtur, unde & cita partium extimarum in utrumque mutatio. Quemadmodum igitur frigus 31. prorrh. est fixum & stabile: sic 32. & hujus 56. est fugax; non quidem reapse, sed appulsu frequenti flammæ in visceribus; primum quidem, ut jam dixi, accensæ; mox toto corporis habitu ἐλαμψας facientis seu clarescentis.

32. prorrh.
lib. 2.

53. Coac.

57 Οἱ ἐν ὀξείᾳ ἐφιδρωῶντες, ὑποδύσφορροι, κακόν.

In acuta febre, quibus cum anxietudine miliaris sudor exudat; agrotant cum periculo.

EXPLICATIO continetur comment. ad 52.

58 Οἱ ἀξολόγως κενεαγχείης ἐκ ἐκείνης ἀδυνάτοι, κακόν.

Qui abs re, nec ulla exhausti ratione, Languent infirmi; mortiferè laborant.

IN PRORRHETICO decisio hæc ita legitur; Αἱ ὡδὲ λόγῳ κενώσιν ἀδυναμίας, κενώσιν δὲ ἐκ τῆς ἐξουσίας, κακόν. i. *Quæ nullam vacationis causam habent vires invalidæ, in omni exhausti vacuitate, malum denunciant.*

Cujus prognosæ magnum est certè nomen, magna autoritas, magna quoque species ad ineundam *πύμαρτιν* bene convenienterque medendi: quam primus Hippocrates ita constituit; „ Quorum natura magis opem requirit, illorum etiam ferre oportet. Ergo si vires sint validi, de cum securitate, prius in curam morbi est incumbendum, quàm refectioni studendum. Contrà, si vires infirmæ sint ineunte morbo, ita se comparabit medicus; ut locum & opportunitatem habeat deducendi alimentum, potius quàm necessitatem exhibendi, cum minimè est opus, minimeque decet: quando scilicet instat crisis. At vires multis de causis fiunt infirmæ, ut non tam infirmitate commoveri debeamus, quàm infirmitatis causa. Ac non minus in vitio est, nec minus peccat in commoda ægri, qui falsò credita infirmitate, cibum præscribit; quàm qui deducit ubi revera est. Tenenda est igitur infirmitatis causa, ut ex perspicientia illius, remedia præscribamur, aut morbum oppugnando; aut vires reficiendo: prout natura est opis alterutrius indigens. Etenim qui morborum iniis contremiscunt, sanguinis detractione non rarò curantur: tametsi omnis tremoris natura in virium imbecillitate consistit: sed imbecillitatis causa tum judicatur oppressio à suppressione nata, cujus proprium est remedium vacuatio: sicut annotavit Galenus in Pythione, qui febris initio manibus contremiscebatur. Idem qui faciet adversus tremorem affecto jam morbo coortum, fractisque jam viribus; ægrem profectò exitio dabit. Ergo tenenda est imbecillitatis causa, priusquam de alterutra ope naturæ ferenda statuatur: nec temerè usurpandum vetus illud quod in pervagato medicorum sermone versatur; Quæ à viribus indicatio sumitur, cæteris omnibus anteponenda. Etenim vires imbecillæ cernuntur in actionibus quæ tum sponte nostra *συναρπάζουσιν* suscipiuntur; tum sua sponte *ἀσυναρπάζουσιν* fiunt. Ac sponte nostra *συναρπάζουσιν* suscipiuntur principes, sensitiæ atque potrices in musculis: *ἀσυναρπάζουσιν* autem i. sua sponte, non nostra, motus cordis, & historia naturalis œconomix in coquendo, distribuendo, & excernendo; tum etiam quæ in singulis partibus absolvitur attrahendo, retinendo, &c. Ergo si corpus est plumbeum, ac *καθῆκον*; cujusmodi esse solet eorum qui decumbendo devolvuntur ad pedes; si respiratio minutula; pulsus exilis; nares acutæ; oculi concavi; collapsa tempora; dejectiones item lientericæ, hepaticæ, urinæ tenues, crudæ: denique si crebra sit virium *ἐκπτώσις* quæ vulgo syncope nominatur; nec ulla vigiliarum, jejunii, hæmorrhagiæ, purgationis excusatio possit adferri; palam est, talem *ἀδυναμίαν* quæ cernitur in officio, causam habere exolutionem *ἢ ἰσχυρῶς* quæ in temperamento parium & complexione consistit. Est enim *ἰσχυρῶς* in substantia, *δυνάμει* in officio. Sic tempestas pestifera vel pestilentia ipsa, crebra syncopis esse solet; primum quidem per imbecillitatem cordis; deinde verò per impotentiam micandi. Nam dissipato nectare cordis vivifico, i. vitali spiritu & calore; neque dialtole sufficit ad hauriendum sanguinem à vena cava, & spiritum è pulmonibus; neque systole votis respondet in exprimendâ fuligine à syrrohe nectaris illius vivifici per arterias, tanquam per aquæductus, in universum corpus. Eodém pertinet aphorismus ille; *Qui crebrò ἔσθ' multum, sine manifesta causa, exolvuntur; inopinatò moriuntur.* Melius autem hic *ὡδὲ λόγῳ* i. præter rationem legitur, quàm in prorrhético, *Παρεὶ λόγῳ κενώσιν, κενώσιν ἐκ τῆς ἐξουσίας*, i. præter vacationis modum: immo ubi vacuatio nulla est. Ubi vitium est *ἢ ἁπλοῦς*, quæ fuit insolens præceptorī *ἐπιστημῶν* i. dicendi compendia amanti. Nisi quis fortè distinctionem adferat *ἢ κενώσιν* usurpatæ & pro vacatione aspectabili ut hæmorrhagia, purgatione tum pro inaspectabili, ut jejunio, vigiliis, contentione animi. Ac de aspectabili solennis extat aphorismus. *In αἰσθητικῶν ἔσθ' vomitionibus injussis*, &c. Sic & quæ artificio fit medici, purgationi operam dando, si talis fiat, &c. De inaspectabili & occulta scriptum illud in curatione costarum fracturarum. Enimvero inquit, *Ἡ μὲν πυρετὶς Πιλαμῆαν αὐτὸς ἐνέχευε, κενώσιν κακὸν τοῖς τοῦτοις ἢ μὴ κενώσιν*, i. Nisi fortè ipsos acuta contingeret febris, pejus est inanes esse quàm cibi plenos. Itaque non temerè quis illud, *ὡδὲ λόγῳ κενώσιν*, refert ad τὴν κενώσιν 2. aphorismi lib. 1. hoc autem *κενώσιν* δὲ ἐκ τῆς ἐξουσίας, ad illud *κενώσιν* lib. 3. *ἢ ἁπλοῦς*. Jam *ἀδυναμίαν* hoc loco scribi & legi, ἀπὸ τῆς ἐκλύσεως, i. pro exolutione, demonstrandum. Sanè Galenus nihil inter *ἀδυναμίαν* & *ἐκλύσιν* interesse putat, comm. ad prorrh. 4. f. 3. 1. Αἱ μετὰ ἐκλύσεως κατὰ κράτος ἀφῆλται, ἢ ἀλλοίωται i. quæ cum exolutione firmiter fixæ sunt sandi impotentia, mortifera. Ut idem doceri velit quod illo, Αἱ περιεῖδα ἀδυναμίας ὡδὲ φροσύνη, κακίαι. Quod etiam commentariis nostris mandavimus ad 22. hujus. Quæ à rigore cum cephalalgia sunt exolutiones, mortifera. Postremò commemorabile illud est quod pluraliter scripserit, *ἀδυναμίας*, qui pluralis numerus idem significat quod, *Οἱ ἐκλύμενοι ποταμοὶ ἢ ἰσχυροί*, & Αἱ μετὰ ἐκλύσεως κατὰ κράτος: quemadmodum & *κατὰ κράτος* i. incessanter singulis, 47. hujus ex comment. ad 6. prorrh. f. 2. 1.

hist. 1. f. 1.
lib. 3. Epid.

aph. 40.
lib. 2.

prorrh. 8.
f. 1. 1.

aph. 40.
lib. 2.

60

59 *Ἐν πυρετῷ ἔλξις οἷον δὸν ἐμέτε ἐς ἀνάχεμψιν τελευτῶσα, κακόν.*

Diuturna in febre nauseabunda proratio, sreatu finiens; malum denunciat atque facit.

ITA VERTENDUM duxi, magis ex mente doctoris, quàm ex verborum aucupio. Sic enim ille clarius in hanc sententiam. *Τὰ ἐκ τῆς ἐκλύσεως ἐκλύμενα, φροσύνη, Quæ vomitorio modo in acutis morbis nequiquam trabuntur, sunt funesta.* Hoc igitur spectat ut intelligamus; ægros malè affici, quando ventriculi irrita proratio conjuncta est cum febre acuta: quemadmodum & καύμας, & cardiognus à feritate bilis æstu in ventriculo incandescentis, & orificium ejus morsu lædentis. Qua de re solennis est aphorismus 65. *Ἐν τῷ πυρετῷ ὡδὲ τὴν καύμας καύμας ἰσχυρῶς*,

prorrh. 2. 5
f. 3. 11

ἰσχυρὸν, & καὶ θυμὸς κακός, i. In febribus malum quod circa ventrem est: incendium cardiognus item malus. Et 45. hujus, Quibus cum biliosa dejectione premitur morsu pectus, amarefcitque os; gravissimum habent malum. Sed illud ἐκχέματα ἐμμετῶς, pertinet ad proritationem alvi, quæ propria sponte fit alvi in nausea: sicut & nostra etiam; quam scilicet vomitantes & nauseabundi, penna vel digito in fauces immisso, vomitionem ciere studemus sed frustra atque nequicquam. Cæterum ea proritatio quæ frustra fit, non minus incommoda est, quàm irrita concussio quæ facit singultum, aut quæ est ipsa singultus: de qua jam disseruimus comment. ad illam, Qui cum laboriosa febre crebrò singultiunt, malè sunt. Ut enim febris crebra singultibus, adjungit mala: ita quoque proritatio frequens, inflammationis metum adfert in stomacho: aut si fortè sit inflammatio jam inchoata; ipsam perducit ad summum suæ naturæ gradum. Sed ejus proritationis causa est nausea contumacissima, quam parit humor efferus, qui contumaciter ad stomachi tunicas adhærescit; aut qui à visceribus continenter influit, facitque ut vomituriendo nonnihil quis difficulter vomat, nec tamen nauseæ vacationem habeat, sed potius incrementum percipiat. Ac sanè inter concussionem λυγρὴν, & nauseam quæ facit ἔξιν ἐμμετῶς, hoc interest; quòd illa sit ventriculi tunicarum propria: hæc verò stomachi ipsius, qui vulgo cor dicitur: quamvis utrumque symptoma sæpe numero simul existat.

Jam verò quòd ait, SCREATU FINIENS, nihil aliud planè innuit quàm proritationem irritam, quæ tantum screatus, non vomitus consecutionem adfert: tum propter humoris contumaciam; tum propter partis obsessæ infirmitatem. Quo sanè in vitio legimus fuisse mulierem cardialgicam: cui medicinam fecit Hippocrates, ptisana & succo mali punici: cujus remedii rationem docet Galenus lib. 2. de alimentis.

60 Νάρκη ἐς ἀμφοτέρω ταχὺ μεταπίπῃσα, κακόν.

Stuporis utrobique cita mutatio, mala est.

STUPORIS natura in ἀνασθησία, i. fensione obscura rei molestæ, consistit. De ea scriptum reperio. Νάρκη ἢ μετὲν, ἰδυίης καλῆς, i. Modicus stupor dolorem lenit. Quod cernitur in iis qui perfusione frigidaë articulorum doloribus & inflammationibus ulcere carentibus, exolvuntur. Etenim perfusio frigidaë, causæ antecedentis perennem affluxum inhibet, conjunctæ feritatem infringit: quin etiam stupefaciendo partem affectam, impedit fensionem & perceptionem rei molestæ: in qua fensione & perceptione dolor existit: vel ipsa perceptio est atque fensio. Sed hebetudo, sensus causam præterea habet, spiritus animalis paupertatem, ut in amblyopia, & urinæ quadam suppressione; vel interceptionem, eamque duplicem, nempe compressionem nervi, ut in nephritide, stupor femoris quod è directo; aut inchoatam oppilationem paralyseos vel paraplegiæ prænunciam: quia spiritus animalis libertatem non habet permeandi ad eam partem à qua suscipitur actio.

Quæ cum ita sint de natura stuporis, quæ causa videri potest citæ utroque mutationis; ut quiescente sensu, veniat ἀνασθησία, & contra; aut si fiat ille transitus, quorsum & quamobrem mala est?

Quid enim? nonne terrificam magis est ἀνασθησία firmiter fixa, quàm quæ pressa est leviter, quæque etiam habet vicissitudinem sensus? Non enim hic locum habet jam explicata prognosis de extimarum partium cita utroque mutatione: quoniam illa mutatio est rei pessimæ in pejorem: hæc rei minùs bonæ, vel etiam pravæ, in bonam. Est enim reapse semper in bonis sensus: ἀνασθησία verò semper omnino mala quæ sponte fit, uti jam dixi. Jamjam erumpet ex me vera vox, & dicam quod sentio; τὸ δὲ νάρκω μεταπίπῃσαν, significare τὸ δὲ γνώμης citam utroque νάρκωσιν: qua voce utitur summus præceptor aphorismo 10. 5. Ac cita quidem fit utroque mutatio fensionis, & falsò creditæ vacationis causæ molestæ, ὅτι τὸ δὲ ἀμείνωσιν ἢ ἀσθητικὸς διαίματος, ἢ ἰσχυρὸν ἢ ἀσθητικὸς, i. obscuritatem sentiendi facultatis, & vim affectionis ipsius. Unde efficitur, ut non prius excitetur fensio in sensu communi, quàm acrior fuerit in sentiendo: ipsaque affectio summa omnia contineat suæ naturæ.

61 Σταῖνες αἱ ἐλάχισαι, κακά.

Perexigua stillicidia, mala.

PEREXIGUA sanguinis stillicidia sunt, copia & excernendi modo: cum scilicet paucus stillatim è naribus manat sanguis. Omnia verò sunt difficilia, periculosa, atque terrificam: nisi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciant, ut sæpe faciunt, quando cum urinæ pepasmo in quartum diem incidunt, apparentque ad hæmorrhagiam septimo die futuram. Secus enim malignos vel multos humores, naturæ dominatu regi non posse; aut infirmitatem summam ipsius naturæ, denunciant. Sed ea sunt eatenus difficilia, quatenus sinistrè judicantia, aut mortifera. Ac sinistri quidem judicii, in qualitate bona sanguinis: mortifera verò in mala: cujusmodi cernitur in sanguine meraciore & nigro; qualis in Philisco stillatim manavit. Cujus distinctionis theoremata sunt 2. 7. Πρῶτον. Commemorabile est autem quod scripsit Galenus ad 56. prorrh. f. 3. 1. Stillicidia undecimo die difficilia. Cum est, inquit, malum omne stillicidium è naribus; tum vero mortiferum quod crassum est ac nigri sanguinis: quod quidem si in indicem vel judicatorium diem cadat, de eo prædicandum est certius. Cæterum de stillicidii pravitate, permulta literis mandata leguntur apud Hippocratem: sed illa duo solennia sunt. Si quis cum in febre laboriosa perhorruerit, nonnihil crasse exudarit, indeque ardens febricitavit, malum: idque cum aliàs, tum si in hoc negotio sanguis stillarit. Cujus difficillime prognoscos explicatio peten-

petenda ex comment. ad 37. hujus. Item. *Qui morbo incunte sunt comatosi, vigiles, &c. μύκτη ἐν ταύταις ὑπνίζουσιν, ἀλλήλων ἄλλως τι καὶ πλεονεχέουσιν ἀποχρησάμενοι, &c. i. His stillantes nares sunt mortis signo, primis præsertim quaternariis.* Exempla sunt in Philisco & Pario, quorum uterque interiit, & historia universali tempestatis pestiferæ in causo.

hist. 1. 1.
Epid. hist.
1. part. 3.
3. Epidem.

62 Κακὸν ὃ πάντως ἐν ὀξεί, διψα πρὸς ἀλόγως λυθεῖσα.

Omnino autem malum denunciat, quæ in acuta febre immeritò sitis extincta est.

PERTINET ad perceptionem & explicationem illius in qua docetur; stuporis citam vel repentnam utroque mutationem, malis omnino fieri rebus ægri. Quoniam non minus periclitatur is qui stupet hebetudine facultatis sensificæ; quàm cui sensio repente excitatur per amplificationem dolorificæ causæ. Illud enim ὃ, aperit mentem authoris: ut hæc sententia illi jam explicatæ citima esse debeat, Jam verò nihil necesse est iterum cogitationes meas mandare literis, quas paulò ante propalam explicavi ad 51. & 53. Superest tantum ut quid & cuiusmodi sit illud, ἀρρηλὸς, ostendam.

Enimvero ἀρρηλὸς & ἀρρὸς λόγον idem significant: contraria autem sunt, τὸ καὶ λόγον. aphor. 26. 2. Ταῦτα μὴ καὶ λόγον καθίστασι, μὴ πιστεύειν, &c. i. *Levitationi quæ immeritò datur, non est fidendum.* Significat igitur, τὸ ἀρρηλὸς, abs re, immeritò, sine causa, quemadmodum τὸ καὶ λόγον, jure, convenienter, & meritò. Sed illud ἀρρηλὸς, i. immeritò, ejusmodi esse cernitur quando in sitifera causa nulla est potionis cupiditas, ut in linguæ scabrie & rubris urinis: aut quando in vacuitate omnium quæ sium sedant, pepasmi, sudoris, somni, diarrhææ, purgationis, vomitus, epithematum; falsò creditur sitis extinctio: aut quia laborat mens: aut quia concidit emortua facultas potum concupiscendi.

63 Οἱ πρὸς χεῖρας ἀνάϊσσοντες, κακόν.

Qui ad manum exiliunt, malo sunt loco.

FUIT mulier quædam Thasia morosa, quæ à menstruum suppressione febrem habuit convulsionibus crebram: quibus quiescentibus, nugarum garrulitate & verborum obscenitate insigniter deliravit: ad postremum vacatione convulsionum; καῶμα ipsam subiit, & κατὰ φύσιν καὶ πάλιν ἔχρησε ἀνήσσει, κατέχον οὐκ ἡδυνάτο, &c. i. *Sopor, & veternum, rursumque vigilia, exiliit, neque contineri potuit.* Quæ historia, quid sit & cuiusmodi, τὸ ἀνάϊσσειν, apertissimè planissimeque ostendit. Ac sanè hæc prognostis eò spectat, quemadmodum & huic citima, ut intelligamus quid illud sit, Νάρκη ἐς ἀμφοτέρωτε παρὰ μεσσηνίου, κακόν. i. *Stuporis cita utroque mutatio mala.*

40

64 Οἷον ἅμα πυρετῷ καυσώδῃ, οἰδήματα ὑπνώδεια, νενωθρυμένα ἐς πλοῦρὸν ὀδυνη ἐπελθούσα, πρὸς ἀπληκτικῶς κτείνῃ.

Quibus unà cum febre ardente soporiferi tumores ac veterinosi accidunt; dolor si latus occupet, paralytico modo necat.

EXISTUNT febres ardentes, quæ principiis, crebræ sunt comate, oblivione, tum etiam universi corporis exolutione, quam ἀφισιν vocat. καὶ οἷον ἔκλυον καὶ πύρριν &c. i. *Neglectum ac veluti exolutionem, & segnitiam omnium corporis partium, cum projiciuntur paralyticorum instar.* Atque hujusmodi febres in hominum vitam invadunt à diuturna tempestate pestifera: qualis esse solet austrina flatu sonoro, placida; pluviosa, & mollis exactum ad annum. Enimvero talis tempestas capita replet hominum nimia humoris abundantia: proptereaque symptomata facit καυματώδεις: quamvis ea perrarò incidant in febres ardentes, quæ potius repleri solent symptomatis phreniticis, quàm comatosi.

3. Epid. in
pestilentia.

Ergo. QUIBUS UNA CUM FEBRE ARDENTE] i. Simul atque ex tempestatibus austrinæ, pluviosæ, & mollis dominatu in hominum biliosorum naturam invalit febris ardens, per suppressionem & attractionem feri biliosi in venas, quod in peculiari natura gigni & redundare consuevit in tali tempestate austrina, quæ ad præparationem suscipientis causæ adjungit vim efficientis.

SOMNICULOSI TUMORES] Parotides, quarum opinionem facit, vel potius fidem τὸ καῶμα, quemadmodum philosophatur Galenus ad illud, *In cephalalgia, coma & surditas, ad aurem quippiam evomit.* Reapse, inquit Galenus signa sunt hæc parotidum, si antè speraverimus talem fore abscessum. Etenim qui ad caput humores cursum infleunt, si quidem calidi sint atque tenues, deliria & hæmorrhagias adferunt: sin autem crassi & frigidi; comata & parotidas. Ac sanè cephalalgia signum est utriusque commune; sicut & surditas: sed calidiorum magis humorum confectanea est cephalalgia; frigidiorum surditas; ipsum verò coma proprium, quod pro lethargo sæpenumero usurpatur. Sunt igitur somniculosi tumores qui prænuncium habent somnum; aut qui cum eo conjuncti sunt. Hic autem somnus pro comate locum habebit, ut annotavimus ad 20.

prorr. 85.
1. 3. 1.

lib. 3. Epid.

AC VETERNOSI] Cum exolutione universarum partium, in qua, velut in paralyfi, membra cernuntur collapsa: ut in iis qui devolvuntur ad pedes: quæ affectio dicitur ἀφρονία, νοσήματα; ἢ παρησις.

pror. 74. f.
3. 1.

DOLOR SI LATUS OCCUPET] i. Si parotis pepsimo & suppurato curationem recipiat: sed intrò ad thoracem transitum habeat, unde per pyelismum non expurgetur; eoque pyelismo parotis ἢ λέγειν & merito non resadat; quemadmodum annotavit Hippocrates; Βήχια μὲν πνεύματι ὄντι, τὸ παρ' ἑς ἀπὸ τοῦ αἵματος, ἢ λανθάνει. Tussis cum pyelismo paroditas adequant.

const. 3. 1.
Epid.

PARAPLECTICO MODO NECAT] Non quòd paraplegia ipsa per se funesta sit: sed frigida nimium cerebri intemperies: unde parotis & paraplegia veniant. Sic enim philosophatur Galenus ad locum illum, Per illam constitutionem hyeme ceperunt paraplegia, quæ invaserunt plurimos, quorum citò interiere nonnulli; ut morbo admodum populari. Consuetudinem enim paraplegia in alicujus membri exolutione & paralyfi quadam apparet: ut eadem sit paraplegia in quibusdam partibus, quæ apoplexia in corporis universitate. Mea quidem sententia, idem expressisse videtur hoc loco, quod in prorrhethico, ubi ait: Parotides pravæ sunt paraplecticis. Cæterum ut dicam quod sentio, cum paraplegia propriè usurpata, sit ejusmodi qualem descripsi, propterea non possit haberi funesta, nisi partis vitio unde manat; credibile est paraplegiam hic dici pro apoplexia: quemadmodum & οὐκ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ αἵματος, i. crux apoplecticum, pro paraplegia. Nam & Hippocrates narrat eos qui cum symptomatis jam commemoratis ardentem febricitabant, omnes fere ἀφρονία interivisse.

lib. 5. Epid.
dem. in
constit.
peilifera.

65 Πνιγμός ἐν ὀξείῳ ἐλθὼν ἰαχνοῖσιν, ὀλέθριον.

Quæ dominatu febris accidit strangulatio, in faucium equalitate, funesta.

aphor. 34.
4.

GRAVITER febricitanti, quanquam faucibus non tumulentibus, si strangulatio derepente superveniat mortiferum. Itaque nos consideratè fecisse videmur, explicando τὸ ἐν τῇ τῇ faucium, equalitatem: qualis apparet in vacatione omnis tumoris atque ruboris. Nam in prorrhethico idem legimus iisdem pene literis exaratum, τὸ ἐν φάρυγγι ἰαχὴ ἀλγύματι πνιγνύει, ἢ καὶ πνεύματι, i. Dolores strangulatorii, in faucium equalitate, convulsionem afferunt.

pror. 12.
f. 3. 1.

Hoc autem spectat, ut intelligamus, interceptionem respirationis ex insanabili causa, esse funestam, in summa spirandi necessitate. Summa autem spirandi necessitas cernitur in febre acuta: respirationis autem interceptio, in angina primæ speciei, quæ insanabilem habet causam, i. tumorem musculorum propriorum laryngis. Sed de angina loco dicitur pluribus; hic autem sufficiat scopum authoris aperuisse.

66 Ἐν τοῖσιν ἥδη ἐλατρίοις τὰ μικρὰ τρομάδεα, καὶ ἰώδης ἐμπεδὸς θανάσιμα.

Quibus jam desperatis, levis tremor incidit, & vomitio æruginosa, mors prope est.

QUIBUS JAM DESPERATIS] Quibus tota morbi historia cum symptomatum vehementia, signorum pravitas semper conjuncta fuit: ut si cum fastidio, vigiliis, cephalalgia, difficultate spirandi, delirio, siti inextinguibili, apparuerint urinae prærubrae perturbatae. Denique si & incendio; & maligna cacochymia; & nobilium partium oppressione; terrificus jam inde ab initio fuerit morbus.

LEVIS TREMOR INCIDIT] Qui cernitur in subsultu & gesticatione manuum, lingua tremula, dentium etiam collisione à delirio. Præstat enim delirium supervenisse tremori, quam tremorem delirio. Et, phrenitici sputatores, indeque fanatici, tandem tremuli moriuntur.

MORS PROPE EST] Collapsis omnibus naturæ præsidiis, cum antè in angusto spes esset, hæc desperata omnia.

Est autem levis hic tremor, symptoma cerebri post alterationem magnam, ut in phrenitide & insaniam, alienati: proptereaque insanabile. Talem tremorem annotavit in Theodori uxore. Tremule factæ sunt manus, quæ morituræ, convulse sunt. Sic & Dealcis uxor contredlabat, avellebat, radebat, legebat festucas.

7. Epid.
hist. 15.
part. 3. lib.
3. Epid.

67 Οἱ ἐν τοῖς πόδισιν ὑποψοφρόνες, καὶ ὑποβορροεζόντες ξηροῖσι, καὶ οἱ χαλεπῶς καταβρωχθίζοντες πνύματι βηχῶδες ὀλέθριοι ἐν ὀξείῳ καταψυμένοι.

Quinetiam qui cum strepitu & murmure quodam bibunt in siccis, difficulter item deglutunt cum spiratione tussiculosa; sunt desperati: præsertim si acutæ febris accesserit perfrigeratio.

SUNT etiam symptomata hæc planè funesta, quæ cernuntur in studiis ægri, quando illis a-

Alio non respondet: ut certè sit in summa difficultate bibendi, ac cibi capiendi. Ac talis difficultas visa est in Theodori uxore. Οἱ ψοφοὶ δὲ πικρὴν μεγάλῃ ἰσχύοντο, ἀπὸ πύρε, καὶ αἵμα ἐς πύνα ἀφώγει, i. Sonitus bibenti magni, sputando potum rejiciebat naribusque. Quales etiam dicuntur esse phrenitici. Οἱ φρενίτις βρογχύται, ψόφου κατωπιδόμῃσι, τρομαδύς, i. Phrenitici bibentes raro sonitum edentes. Quo loco, pace Galeni dixerim, illud, ψόφου κατωπιδόμῃσι, spectat ad ipsum bibendi modum. De permolesta autem perque difficili deglutitione, solennis est aphorismus. Ἡν ὑπὸ πυρετῷ ἰσχυρῶς ἐπὶ τῷ κεφαλῇ ἐκείσθῃσι, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατωπιδόμῃσι, οὐδὲν μὲν κατωπιδόμῃσι, οὐδὲν μὲν κατωπιδόμῃσι, i. Si febre correpto collum derepente pervertatur, ac vix deglutire possit, cum nullus adsit tumor; lethale.

propt. 16.
i. r. r.

68 Τὰ ἐν χερσὶ καὶ ποσὶν ἐρυθρήματα, ὀλέθρια.

Manuum ac pedum in febre acuta rubores, funesti.

ΕΡΥΘΗΜΑ dicitur hoc loco rudi & crassa Minerva, signum inflammationis aspestabile, non autem symptoma κατ' ἔχρημα, quod principatum obtinet, nempe dolorem. Sed ut rubor locum habet in aspestabili phlegmone: sic etiam dolor in occulta. Est igitur ἐρυθρήμα, phlegmone, erysipelas, carbunculus quoque & herpes: ut eo nomine inflammationis omnia genera contineantur. Ergo si rubent manus & pedes in febre acuta, certum est, illum ruborem venisse per ἀπὸ τῆς κεφαλῆς aut μεταστάσιν. Si per ἀπὸ τῆς κεφαλῆς accidit, semper in vitio esse solet: quemadmodum προσώπου εὐχρησῖα καὶ τὸ ἅλιν σπύρον, i. Facies aut coloratior aut pallidior: & angina faucium, quæ, per ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, conjunctum habet ruborem cervicis & sterni, cum amplificatione tumoris ipsarum faucium. Sin autem per μεταστάσιν rubore suffundantur, palam est fluxione inchoata, nec morbo pari, id fieri.

69 Οἱ ἐκφυσῶντες, καὶ ἀνακεκλασμένοι, καὶ ὑποδύποντες ἐν τοῖσιν ὕπνοις, κακόν.

Qui dormiendo efflant, atque projectos artus aut etiam retractos ostendunt, conniventque oculis; malo sunt loco.

MAGNA sunt argumenta prognostica, quæ ex decubitu, somnique capiendi ratione & modo petuntur. Ut enim naturaliter quis decumbit firmis naturæ præsidis, & mitiore morbo, in alterutrum latus; ex eoque decubitu major libertas spirandi comparatur: ita si pronus jaceat, aut etiam supinus, cum extraordinaria artuum collocatione, opinionem facit gravioris morbi, effectarum virium, ac delirii quoque ipsius. Idem qui suaviter somnum init, cum libertate spirandi, commissis molliter utrinque palpebris, ac modicè reflexis cruribus & manibus, ex animi sententia naturæ dormiendo satisfacit.

QUI DORMIENDO EFFLANT.] i. Qui dormiendo edunt ἐκφύσθῃσι, non ἀναπνέουσι naturaliter constitutam; properata musculorum intercostalium contentione ad excretionem fuliginosi excrementi, quod suffocationis metum adfert nimia abundantia quam impuritas cordis æstu incandescentis parit: unde non ita multo post minutula respiratio, cum in propinquo mors est. In ea autem efflatione dormiunt hianti ore, cum strepitu, & stertore efflantes πνέουσι θορυβῶς. i. spiritum crassum & perturbatum.

17. r.
progn. 52
Coac.

ATQUE PROJECTOS ARTUS, AUT ETIAM CONTRACTOS OSTENDUNT.] Dislentio corporis artuumque rigor, omninoque exolutio, infractioque membrorum; malum. Et in prognostico. Quid si pedes ostentans nudos à medico deprehendatur, manus & crura collumque sine more & modo jactans; malum.

70 Ἰκτερίδες, κατὰ κορῆς, θνήσκουσι. λευκὸν διαχώρημα τέττοις (περὶ δὲ ἐξέχῃ).

IctERICI multum fœdati, vel saturata bile persufi, pereunt: alba dejectio iis unà secedit.

60 EXPLICATIO commentario ad 38.

71 Αἱ ἐν πυρετοῖσιν ἐκστάσεις σιγῶσαι, μὴ ἀφώνῃ, ὀλέθρια.

Qui cum silentio è potestate mentis exeunt; nec voce sunt capti, mortiferum habent malum.

QUEMADMODUM aphonia cum exolutione conjuncta, mortem denunciat: sic etiam infania taciturna, superfluitate vocis libertate. Est enim ἡ ἰσχυρὴ, delirium in quo summa sunt omnia mentis percussæ aut alienatæ, unde fanatici homines nominantur. Sed ejus infaniæ progressus hujusmodi esse solent, ut lacerato primum cerebro à bile perusta, exoriatur infania melancholica, quæ cernitur in cæptis immanibus fanaticorum, qui paulò antè phrenitici fue-

rant: quoniam bilis atræ sunt acriores morsus, quàm flavæ. Quo fit ut illa *ἐκτασις μελαγχολική*, i. *excessus melancholicus* appareat *μελάνης*, i. *ferinus*. At verò quemadmodum feritate bilis atræ, fit *ἐκτασις* illa *μελαγχολική*: sic alienatione cerebri a diuturna & vehementi alteratione, cum scilicet exaruerit, aut inebriatum fuerit, ut lanæ inficiuntur veneno fucatæ Assyrio: tum pro clamore, silentium; pro jactatione, quies; pro artuum evibratione levis tremor; pro vigiliis, cuncta & cataphora veteriosa. Quales fuisse narrat phreniticos in pestilentia. Quò spectat illud, *Αἱ τρομακτικαὶ ἀσφαλδαί, φλημφοδικοὶ παρὰ τὸν φρενίτικον*, &c. Quæ omnia symptomata conspexit & annotavit in Dealcis uxore, quam scripsit, exactum ad morbum fuisse *αἰσιγῶσιν*; nec tamen voce captam, quòd vicissim fleret atque rideret, tum etiam, quòd nugæ garriret. Ex quo efficitur, commemoratam hic insaniam cum silentio, symptoma esse depravati animi, potiùs quàm cerebri sicci.

72 Τὰ πελιδνὰ γινόμενα ἐν πυρετῷ, σὺντομον θάνατον σημαίνει.

Quæ livent in febre, mortem significant brevi venturam.

BENE ac feliciter ad salutem ægri res eunt, quando æqualiter & molliter calet corpus. Et verò talis constitutio principatum obtinet inter eas quæ in bonis ducuntur: proptereaquæ *ἀρίστη ἀγῆσις*, i. *optima dispositio* nominatur: sed ea lege ut par sit æqualitati caloris, partium ipsarum mollitudo. Nam febrium *ἀκαρτέρων*, i. *ardentissimarum*, æquabiliter calor diffusus percipitur: sed in vitio est acrimonia & qualitate mordaci, tum etiam partium calentium siccitate. Quòd si ad eam caloris æqualitatem, & partium mollitudinem, accesserit ægri alacritas in assurgendo & convertendo; nihil optari potest à medico quod ipse malit: quoniam ex ea constitutione quæ omnium est optima, significatio fit trium facultatum in suo cujusque officio vegetarum; & principiorum cujusque facultatis propriorum, benè & firmiter constitutorum, cerebri, cordis, & hepatis. Contrà si plumbeus homo sit qui ægrotat; neque in assurgendo & convertendo alacer; opinionem facit pigræ nimium facultatis motricis, exolutique nervorum principii. Ad hæc si eidem liveant digiti atque ungues, ex illo tum decidit omnis spes medicis; immo *περὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ*, i. *citò mors venit expedanda*. ut ait 2. prog. Quoniam livor ille partium extimarum, nihil superesse arguit reliquiarum nectaris vivifici in corde ipso. Ac sanè livor tam malè audit, ut semper extinctionem vel interceptionem spiritus & caloris vitalis denunciaret: idem verò de nigrore semper suspicari non liceat: quia sæpenumero talis apparet in extimis partibus, prolapsu materiæ morbificæ per abscessum, qui levationem si adferat; superstites manent ægri, sola pars excidit quæ nigrorem conceperat. Itaque verissimum illud est. *Nigri omnino digiti minus sunt mortiferi lividis*: ut verè illud videar esse dicturus; partes extimas non rarò nigrescere per transitum: semper autem livescere per progressum, nec unquam abscessus opinionem adferri.

73 Οἷσιν ἐν πυρετῷ, ἀλγύμαθ' πλὴρῃ γινόμενα, κοιλίῃ ὑδατόχολα πολλὰ διαδιδῶσα, ῥιζὶ ἀσπίαι ὃ παρὰ τὸν σπλῆν' ἐκέρχονται, καὶ ἰδρώτες μὲν περὶ σῶμα διχρόεις, καὶ κοιλίῃς ὑγρῆς, καὶ τὸ καρδιαλγίας· ἐτοίμα καχεκτίως νοσήσαντες, περὶ πνευμονικῶς τελευτῶσι.

Quibus in febre, lateris dolor incidit, si quidem perliquidis & biliosis profusè alvus feratur, mitescit: sin autem collapsa maneat appetentia, ac tum sudores cum saturato faciei rubore prorumpant, fluente alvo, & superflite cardialgia; hi cum diutius ægrotarint, peripneumonico modo intereunt.

OMNIS plenitudo vacuatione sola exolvitur, siquidem ipsa cacochymia maligna sit expers, nec ulla sit inflammatio in parte obfessa. Nec verò inflammationis fixæ remedia possunt aliunde sperari, quàm ex pepasmo, & liberali ac libera humoris morbifici excretionē; quatenus huc illuc cursum inflectit impulsu naturæ & propria obfessarum partium conditione. Nota sunt crises peripneumoniarum, pleuritidis, hypochondriorum inflammatorum, &c.

IN FEBRE.] Magna tum specie, ut acuta; tum individuo, ut quæ vires eundo acquirit: quia nihil concedit, sed contrà propagationem habet causæ morbificæ, quo ipsa viam affectat.

QUIBUS LATERIS DOLOR.] Non quidem pleuriticus, quiensione inflammationis tunice costarum ac muscutorum intercostalium, excitatur; quoniam is liberali profluvio alvi non exolvitur: sicut nec ulla partium nobilium inflammatio; nec ulla repletio, quæ conjunctam habet malignam cacochymiam. Sed lateris dolor, qualem expressit infra; *ἔκ τινος πόνου τοῦ πνεύματος*, non tamen pleuritico, nonnullaque perturbatione, hi evadunt phrenitici. Et in aphorismis jam nominata pleuritide; *πνεύματος*, inquit, *πόνος*, i. labores laterum. Quæ symptomata sunt febris progressum facientis, nec dum tamen phlegmonicam inveterationem habentis.

SI QUIDEM LIQUIDIS ET BILIOSIS CUNULATE ALVUS FERATUR.] Si quidem morbificis excrementis ducatur alvus, naturæ imperio, nec dominatu morbi symptomatica sit illa excretio. Atqui naturæ imperio vacuationem suscipi, declarat affectionis ipse modus, qui cer-

cernitur in qualitate, copia, & excretionem humoris corrupti; deinde in consecutione, quia dolor mitescit. Mitescit, inquam, ut in Larissæa virgine: *Tertio die proruperunt biliosa liquida, indeque sequentibus; quod totum alacriter tulit.* Sed non mitesceret in cacochymia maligna, cuius perennis generatio est in partium vitio & colliquatione: quæ causa est, cur alvi profluvium in pestilentia sit funestum.

Gal. comment. ad hist. Lariss.

SIN AUTEM COLLAPSA MANEAT APPETENTIA.] i. Si alvi ductio atque profluvium, consecutionem adferat ἡ *κοπώσις*: quale symptoma observavit in iis, qui, sæviente pestilentia, profusiore alvo fuerunt, *A cibis omnes alieni.* Est autem *κοπώσις* species ἡ *ἀνορέσις*: quemadmodum & *ἀνορέσις*. Sed inter *ἀσπίς*, & *κοπώσις* hoc interest, quod *ἀσπίς* sint, qui cibos non capiunt; *κοπώσις* verò, qui cibos averfuntur, & quasi quodam fastidio contra eos efferuntur: quod genus ægrorum notavit. Quæ deiciebantur dolores minimè sedabant; ad ea quæ offerebantur, non nisi cum difficultate veniebant. Purgationes profectò læsere permultos. Et in puerpera. Πρὸς ἡ τὰ γύμνασθαι *κοπώσις* ἔχεν. i. In cibos omnes averfo erat animo. Tantæ autem molestiæ causam ad morticinium naturalis facultatis referendam putavit Galenus, atque illius signum posuit τὴν *ἀνορέσις*.

hist. 2. universal. 1. Epid.

sect. 3. lib. 3. Epid. hist. 2.

COLLAPSA APPETENTIA.] Ut in Pario, cui profusior fuit alvus crudis humoribus; vel quod ad propriam huius loci explicationem pertinet. Patet hoc cibi non appetiti symptoma phthibicis advenire, illabente in stomachum ejus catarrhi parte, qui in pulmones & laryngem decidebat.

lib. 1. Epid.

74 Πυρέσσοντι, ἐν δὲ χῆ μέλαινα χολὴ ἄνω ἢ κάτω διελθῆσα, θανάσιμον.

Si cui febris initio, bilis atra sursum deorsumve exeat, mortiferè ægrotat.

EXCRETIONUM quæ in vitio sunt, quæque dominatu morbi suscipiuntur & fiunt, nulla est omnino tam mortifera, quàm bilis atræ. Est enim bilis atra pessimum excrementum, quod feritate indomabili cæteris omnibus antecellit, triaque illa secum habet conjuncta quæ vim naturæ adferunt, quæque illius præsidia maximè labefaciunt, τὸ *δριμύ*, & τὸ *ἀσβεβήκον*, & τὸ *ἀξύ-
30* *δης*, i. acre, erodens, acidum. Quæ causa est, cur dysenteria inde nata sit insanabilis: quemadmodum & cancer exulceratus. Atque inter bilem atram & melancholicum humorem tantum interest, quantum inter ferrum candens, & igne intactum. Nam lienosi qui sunt ejusmodi lienis duritate quam peperit diuturna humoris melancholici infarctura, dysenteria superveniente fane-
40 *scunt: Secessu, translatione, & vacuatione infarctorum lienis humorum melancholicorum, crassorumque.* Et verò maniam ab humore melancholico gigni posse negat Galenus, nisi is perustione aut corruptione singulari, acrimoniam compararit malignam. Nam quod idem author alibi scriptum reliquit, hæmorrhoidas & varices insanix vacationem adferre; Galenus commentario diserte scripsit, maniam illo loco vocari melancholiam propriè dictam, quæ tamen à bile non venit. Sic autem philosophatur. *Varix est hiatus apertæ in coxendicibus & tibiis venæ à
40 sanguine melancholico, quem natura in partes repellit ignobiliores, qui humor furorem committebat; tum verò maximè cum crassius fuerit & melancholicus, horum est consecutio symptomatum, & illius solutio.*

aph. 21. 4.

aph. 24. 4.

aph. 45. & 48. 6. comment. ad aph. 55. 6. aph. 22. 6.

Quæ cum ita sint, ne longius excurram, planè efficitur, atram bilem quæ febrium initiis diu paulatim exit, & maligna cacochymia, & tempore morbi, & excernendi modo; denunciare & facere mortiferum malum. Ac primum qualitate ipsa quæ omnium pessima est, maliciam arguit partium unde manat, nec non humoris utriusque unde gignitur, biliosi & melancholici, perustionem, aut corruptionem. Temporis verò distinctione noxia est. Etenim per morborum initia excretio nulla suscipitur imperio naturæ: sed hujusmodi omnia symptomata sunt contra naturam affectionum. „ Quo tempore natura morbificis causis opprimitur, estque humo-
50 „ rum cruditas, ut ineunte morbo; tum certè non potius est salutariter quicquam excerni. Quod autem attinet ad ipsum excretionis modum; palam est fieri per *ἀπρίαν*, i. laxitatem, qualis esse solet dysenteria diuturna cruenta, non autem quæ citò prorumpit & liberaliter: quæ quia non est multorum dierum; propterea nec mortifera, nec averfionem cibi parit. Sed hujus humoris effera vis non minùs incommodat partibus per quas repit, quam earum unde manat, labem & noxam arguit aph. 22. 4.

aph. 22. 4.

lib. 4. ὅτι ἀξέσπ.

75 Οἱ μὲν κατὰ ψυχρῶν ἐκ ἀπύρων ἐφιδρῆντες ἄνω, δύσφοροι, φρενι-
τικοί τε καὶ ὀλέθριοι ἐν ὄξει.

60 *Quibus cum crebra perfrigeratione febris adjuncta, sudor miliaris sursum exudat, unaque jaclantur, phrenitici ac desperati, in acuta febre, redduntur.*

EXISTIT symptomatum omnium complexio atque concursus, quæ in acutis febribus funesta esse dicuntur: qualia ipse recensuit primo τὸ *ἄπριον*. Statim namque ab initio acuta febris cum rigore exiguo, vigiliis, anxietate, siti, jaclatione, sudatuncula circa frontem & claviculas, delirio multo, timore, metu, frigidis extimis, pedibus manibusque; sed manibus præsertim. Symptomatum porro illa, principia causasque ducunt ab inflammatione, venenata cacochymia, & translatione symptomatica: quæ sunt omnino tres causæ funestæ in omnibus morbis acutis.

Ergo. QUIBUS CUM CREBRA PERFRIGERATIONE.] Quæ mortiferum maxime est febrium acutarum symptoma, & signum: quia cum illud præter cætera sit proprium καὶ αἰκνόν, ut in acutis febribus extremæ partes incandescant æstu; si fortè perfrigerint, opinionem faciunt, visceribus incendio conflagentibus, sanguinem in plicordis & interioribus hypochondriis coactum subsistere: proptereaque partes extremas suo neccare vivifico defraudatas perfrigerari, & emori, tanquam à natura desertas. Ac ne plura adferam quæ sunt hæc de re plurima apud Hippocratem; commemorabo illud quod hujus symptomaticæ causam diserte exprimit: *Caput & manus ac pedes perfrigerari, malum, ventre cõstisque incalescentibus.*

aph. 4.
lib. 2. prog.

FEBRI ADJUNCTA.] Ut nulla sit excusatio frigoris periodici, aut refrigerationis criticæ, febre exacta: sed culpa viscerum incendio conflagentium, quod sine febre non sit: 10 qualis perfrigeratio symptomatica docetur illa prognosi. *Æstus, extincta febre, in hypochondrio superstes malus.*

prorrh. 7.
lib. 1. 1.

SUDOR MILLIARIIS SURSUM EXUDAT.] Unde vel oppressio, vel exoluta vis partium significatur: quod sæpenumero jam demonstravimus.

UNAQUE JACTANTUR.] ΑΛΥΣΜΑ symptomatico, qui sperabilem crisin non facit, qualem descripsit 40. hujus. *Quæ diebus criticis jactatio incidit, cum frigore, ac sine sudore; mala.* Et 52. *In acuta febre, quibus cum anxitudine, millari sudore subroscidum caput est; gravissimum habent malum.*

1. Epid.
in signis
causi fu-
nests.

PHRENITICI AC DESPERATI IN ACUTA FEBRE REDDUNTUR.] Enimvero phrenitici fiunt propter febris calorem quo caput conflagrat. Desperati verò, quoniam 20 ad nobilissimæ partis oppressionem, accedit perennis morbificæ materiæ generatio, & perennis translatio.

76 Τὰ ἐπ' ἐλίγον ὀξεία ἀλγύματα, ἐς κληίδα, καὶ τὰ ἀνω πύλοντα ὀλέθρια.

Doloris acerbitas paulisper in jugulo fixa, si ad superiora vertatur, mortiferum adfert malum.

30

QUEMADMODUM qui circa coxas, i. lumbos & inferiores partes oborti dolores, si ad viscera transierint coxis relictis, mortem denunciant: sic etiam acerbis claviculæ dolores, quorum falsò credita levatio est. Notum est illud. Κακὸς ὁ ὅς ἐν μηρὶ ἐμφυ ἀλγύματα, i. *Ter-
rifica est etiam, doloris à femore sursum irruptio. Cujus prognosticus ratio & explicatio petenda
primum ex historia Calvi cujusdam Larissæ, quem dolor hujusmodi per excursum ad exitum
præcipitavit. Hippocratis verba sunt hæc, Tertio die coxendicis quievit dolor, mentis autem in-
vasit percussio atque jactatio; plurimum murmur: quarto sub meridiem crudelissimè interit. Repe-
tenda est etiam ex commentario Galeni ad prorrh. 1. f. 2. 1. Quinetiam lumborum anadrome
quid faciat, docetur 35. & 51. prorrh. Εἰς ἐπὶ τοῦ ἀναδρόμης, ἐφ' ὅλμῳ ἰλμῶς, κακόν. i. Ex
lumborum ascensu, oculi perversio mala. Quem locum enarrans Galenus ait, ex hac sententia
nihil aliud complecti animo quempiam posse, quàm, quòd lumbarium dolorum ad superiora
translatorum fere sit particeps nervorum origo; cujus quidem symptoma proprium est,
inter cætera, oculorum perverio. Quid verbis opus est? hoc unum spectat hæc prognos-
is, omnem translationem, omnemque excursum, qui ἀναγωγὴν non habet. i. exitum; ter-
rificum jure videri, atque non rarò funestum, sive mortiferum esse. Quod cujusmodi sit,
videamus. Sanè juguli dolor commune symptoma est pleuritidis, & hepatis inflammati: sed
illic per ἰστίαν καὶ φρίκην, i. foco & generatione; hic verò per πύλοντα: illic ῥιζμοτάδες, i. pun-
ctorius; hic verò τενσίους, i. tensivus. Nam de symptomatico juguli dolore ab hepatis phleg-
mone, antea jam scripsit ad hunc modum. Si cui sine febris vacuitate, sudatiuncula crebra,
cum hypochondrii tensione conjuncta sit, malè illi est: sed multò pejùs, si ei dolores ad jugulum &
acraminum se obfirmant. De pleuritico autem juguli dolore scriptum illud habemus. Quando
ad claviculam sese extendit cum gravitate dolor, indeque ad brachium; secare juvat venam interio-
rem cubiti. Quo loco Galenus annotavit, τὸ βάρυς, propriam significare sedem affectam:
qui autem per sympathiam veniunt dolores facere tensionem, non gravitatem.*

Celsus
cap. 6.
lib. 2.
ex 31. hu-
jus operis,
sed maxi-
mè ex
prognosi.
ubi de
lumbæ-
rium do-
lorum
μετέωρον
agitur,
quos vo-
cat coxas.
lib. 5.
part. 3.
lib. 3. Ep.

33. Coxæ.

2. de acut.
diæta.

Quæ cum ita sint, perspicuum est, hanc doloris acerbitem in jugulo; potius ad pleuritidem referendam esse, quàm ad symptoma hepatis inflammati. Quoniam hepatis inflammatio tensionem facit: pleuritis verò dolorem puncturium & gravantem: quæ duo planè sunt acerbiora, quàm tensio.

PAULISPER IN JUGULO FIXA.] i. Pressa leviter ad exigui prædicationem temporis, non fixa firmiter ad diuturnitatem: quia ὀρυσμὸν habet, quod significat ἐπ' ἐλίγον: ut in eo. Αἱ ἐπ' ἐλίγον θροστοὶ ἀφ' ὁρακίτης θροστοὶς ἰσίν, i. *Proterva paulisper responsa, effera. Et
alibi, τὰ ἐπ' ἐλίγον θροστοὶς ἀφ' ὁρακίτης; μεταλγυλικά. i. Protervè paulisper dicta, melancholica.*

25. prorrh.
1.

SI AD SUPERIORA VERTATUR.] i. Si transitum habeat ad caput (id enim significat πύλοντα, pro μετεωρίσθαι. Est autem μετεωρίσθαι, quando quiescente eo quod prius extitit, alterum symptoma succedit. Quòd autem metaptyosis fiat ad caput, declarat illud vel maximè. Καὶ τὰ ἀνω πύλοντα, ubi legendum videtur, καὶ ἐς τὰ ἀνωτέρω πύλοντα: ut idem hoc loco significetur, quod in prorrh. 5. f. 3. 1. Lateris dolor qui cum spato bilioso sine causa evanuit, excessum affert mentis.

MORTIFERUM ADFERT MALUM.] Propter translationem pessimam interne sursum ad nobilissimam partem, materiam indomabilem, symptomatum vehementiam, & officii ad vitam tuendam necessarij, vacationem.

77 E

77 Εν μακροῖσι (ἥδη) ἐλαθείουσιν, ἔδρησ' ἄλγῃμα· θανάσιμον.

In diuturnis morbis (jam) exitiālibus, dolor ani; mortiferus.

MORBI diuturni exitiales sunt phthisis, tritæophyæ febres, hydrops: qui sunt ejusmodi partium obfessarum vitio, generationis perennitatem habentium: ut phthisis ab ulcere maligno pulmonum; hydrops à μακροῦ περιτρίχει, i. consumptione retorrída hepatis, unde alienatio facultatis sanguificæ. Nam tritæophyarum febrium calamitatem in his tribus annotavit
10 Hippocrates, in diuturnitate, laboribus multis, & colliquatione: ἡννομήσιν ὃ χρόνιον μακρῶν, & πόνον, & κακῶς σωτηρίας, i. Post longum tempus, multosque labores, & colliquationem assiduam. Quæ autem illis contigere hæc sunt; dysenteriae ac tenesmi, hydropes.

IN DIUTURNIS MORBIS.] Quorum diuturnitas in pepasmi difficultate ob materiæ contumaciam; in maligna cacochymia; vel in vitio partis consistit: ut tritæophya febris epidemica, & phthisis etiam sporadica.

JAM EXITIALIBUS.] Diuturnitate; symptomatis gravissimis, quibus sunt crebri; & colliquatione maligna: unde naturæ infirmitas dominatu morbi tenetur.

DOLOR ANI CITISSIMAM MORTEM ADDUCIT.] i. Superveniente dysenteria, sive tenesmo, celerius moriuntur, quàm quis putasset. Quoniam tales abscessus naturæ jam
20 effatæ, sunt intolerabiles; tum vacuatione symptomatice; tum ipsa doloris acerbitate, quæ nihil est quod magis faciat corpus infirmum. Ac vacuatio quidem symptomatice est per diarrhæam in phthisi, & in affecta pleuritide. Namque ut silentio præteream quæ Galenus annotavit ad aph. 14. lib. 5. ubi docet, diarrhæam non tam cito in phthisi funestam esse ipsam per se, quàm si cum pilorum defluvio conjuncta esset; proferam illud quod idem scripsit ad illum aphorismum. A pleuritide aut peripneumonia malè habito; diarrhæa superveniens, mala. Partium, inquit Galenus, affectiones aliarum alie non continuò suscipiunt, nisi cum adest vehemens affectio. Deinde propositis exemplis quæ à pulmonibus petuntur, & hepate, subjicit. Sic igitur partibus respiratori dicatis multum graviterque affectis, malè officium suum facientibus; hepar contagione afficitur: quod ipsum apertissimè declarat, dum ait, Si cui in dominatu pleuritidis diarrhæa superveniat. Etenim qui pleuritidis aut peripneumoniarum dominatu tenentur, iis
30 diarrhæa tandem accidit, quodd alimentum bepar, nec ad sese trahere; nec in sanguinem possit convertere. Ipsum verò alimentum sæpe corrumpit venter. Sed auctoritatem maximè illud facit. Quibuscunque acuto vel diuturno morbo, aut ulcere, aut alio quovis modo extenuatis, bilis atra sanguini persimilis deficitur; postridie moriuntur. Jam verò quod attinet ad dolorem ani, palam est eo significari; humorum κατακροῦσιν & ἀκρίτων, i. syncerorum & viridum defectionem. Sunt autem illa excrementa ulcerifica sedis & intestinorum. Cujusmodi autem sint τὰ ἀκρίτω, & quare hujusmodi, cum alibi passim docetur; tum verò disertè comment. ad illum aphor. Ex visco περιτρίχει δύσπνοια & ἀκρίτω ἐσπασμῶδες, κακόν. i. Synceræ in diuturno morbo defectiones, malæ. Et illum, Επὶ ἀκρίτω ἐσπασμῶδες δύσπνοια, i. Synceræ defectioni dysenteria super-
40 venit.

aph. 17.
lib. 6.

aph. 6.
lib. 7.
aph. 23.
lib. 7.

78 Τοῖσιν ἀνένεως ἥδη διακειμένοισι, μὴ βλέπειν, ἢ μὴ ἀκίειν, ἢ διασρέεσθαι χεῖλ' ὁ, ἢ ὀφθαλμὸν, ἢ ῥίνα· θανάσιμον.

Quibus jam morbo fractis, videndi vis audiendive perit; aut etiam labiorum, palpebrarum, vel narium perversio cernitur; mors instat.

IN HAC prognosi continentur signa jamjam futuræ mortis, cum antea spes in angusto
50 esset. Ea verò cernuntur in qualitate & actionibus corporis multum à se mutati: quemadmodum superioris aphorismi, in excrementis.

QUIBUS JAM MORBO FRACTIS.] Diuturnitate, symptomatum vehementia, & colliquatione maligna: sive illa debilitas & virium exolutio sit ὃ λέγει καταγχεῖν, ἢ ὃ λέγει λέρν, i. per inanitionem aut citra: ac si diceret. Si cui collapsa facultate vitali, & naturali, ac sine ulla spe crisis (quod significatur illo, ἐν μὴ ἀφελείπῃ περὶ τῶν) ubi sententia hæc legitur, & à Galeno explicatur.

58. Coac.

aph. 49.
lib. 4.

VIDENDI VIS AUDIENDIVE PERIT.] Labefactata parte alterutra, vel utraque cerebri, unde videndi vis, audiendive manat. Sunt enim multæ mansiones in cerebro, quarum integritas variaque vitia, propriis cujusque nervis in sensuum instrumentis apparent.
60 Quò plures autem labefactantur, eò deterius est ægro. Nam sola surditas morbi acuti & turbulenti consequens, ipsa per se terrificata est: quòd ea partis illius cerebri exolutionem denunciet, in qua facultas audiendi locum habet. Nam de mortiferis oculorum signis, per multa sunt accurate scripta in hoc divino opère: tum in prognostico & prorrhético.

AUT ETIAM LABIORUM, PALPEBRARUM, VEL NARIUM PERVERSIO CERNITUR.] Convulsis a siccitate musculis qui moventur à nervis tertiarum conjugationis: quæ partes convulsæ, quia sunt propinquæ atque communes, primum & maximè afficiunt.

MORS INSTAT.] Sublato respirationis usu & motu: quia mors ipsa in extinctione caloris nativi consistit.

79 Εν πυρετοῖσι βεβῶν' ἄλγῃμα, νόσον χρονίω σημαίνει.

In febris dolor bubonis, ad diuturnitatem morbi apparet.

EODEM spectat hæc prognosis, quò aphorismus ille. *In febre abscessus qui diebus primis non exolvuntur, diuturnitatem ostendunt morbi.* Ac mea quidem sententia, quod illic scribitur de abscessibus irritis, quibus scilicet morbi non exolvuntur, idem quoque hoc loco de bubonis dolore subaudiendum videtur: nisi fortè quis dicat, neque injuria, nullum bubonis abscessum jure videri criticum: ut proposito familiari exemplo hujus prognoseos, de bubonis frustra oborto abscessu, ut fere frustra oboritur; doceat nos theorema catholicum semper verum, & consequens abscessuum irritorum, qui per decubitus apparent & fiunt. Etenim de bubonibus accommodatè etiam dici potest, quod de paratidibus verè scripsit Galenus. Ipsos videlicet esse minores morbos. Nam Herophonti doluit quidem bubo, sed illius doloris fugacis materia derivationem perfacilem habuit ad crura, totius morbificæ cacoehymie capacia. Doluit autem bubo καὶ ἔν lienis tumore obsessi, qui cum deponeret tumoris materiam, eaque per bubonem ad crura cursum infleceret; ipsum bubonem dolere contigit: quoad fluxus materie quiescisset: unde ἐκλυσσά, i. crura dolere; cætera omnis molestiæ levationem habuerunt. Neque immerito: Quoniam par morbo & infra abscessus contigit. Secus est de bubonis dolore firmiter fixo, qui neque ἀξίως neque κατὰ, nec sine recursum aut sympathia partium nasci solet. Jam verò quod ad bubonis philologiam attinet, scire licet, Bubonem sæpenumero usurpari pro inflammatione glandularum quæ sunt pone aures, in axillis, & inguinibus. Qua de re in promptu sunt illa. Οἱ δὲ βουῶσι πυρετοὶ πάντες κακοί, πολλὸν ἢ ἐφημέριον, i. Febres quæ superveniunt bubonibus omnes, præter ephemeras, sunt pravæ. Ubi Galenus sic ait. Qui sine causa manifesta nascuntur bubones, cum viscerum inflammationibus unà invadunt; ob eamque causam febres cum iis conjunctæ, pessimæ esse solent. Huc etiam pertinet illud. Μάλιντα bubones, qui statim initio febrium acutarum efflorescunt. Præstat in peste ac lue venerea, febrem supervenire buboni, quàm febre bubonem.

Nec vero prætereundum illud quod maximè ad rem facit, Αἱ λοιπὰς οὖν βουῶντες, σημεῖον μὲν τὰ βλαπτικὰ ἔχοντων, ἅτις δὲ ἀπὸν. μάλιστα δὲ ἐπὶ τὰ σπλάγχνα κακοῦντες ἢ ὕπαι. Commemorarem etiam dictiones tumorum qui in glandulis oriuntur: ex Galeno lib. 2. ad Glauconem: sed nihil necesse est. Cæterum hic & in Herophontis historia, nomen bubonis significat ipsum inguen: quemadmodum comment. Gal. ad 31. aphor. lib. 4. & lib. 10. Therapeut. ubi docet febris ardentis focus esse in majoribus venis, quæ sunt inter axillas & bubones.

80 Εν πυρετοῖσιν ἀχειρία, χρόνες μὲν ἐμποίευσιν, ἄταρ ἐχὶ ὀλέθρια.

In febris acrisiæ, diuturnitatis quidem sunt causæ, non tamen funestæ.

FEBRES quæ carent pepasmo & ἐπισημῶ, i. proritatione, crises non habent.

IN FEBRIBUS ACRIÆ.] i. Si cruda febris materia, nec in abscessus malos conversa, ipsam faciat crisis expertem.

DIUTURNITATIS QUIDEM SUNT CAUSA, NON TAMEN FUNESTÆ.] Cujusmodi fere sunt acrisiæ sinistra judicii ab irritato erethismo, cum pessimis signis: tum enim præstat naturam quiescere, quam aliquid frustra moliri. Ac tales acrisiæ per oppressionem & malam translationem acerbissimi doloris; & sæpe interitus consecutionem adferunt. Cruda nec cocta, atque in malos abscessus conversa; carentiam crisis, dolores, mortemque inferunt: aut redditum morbi ejusdem.

81 Οἱ δὲ ἀλγημάτων ἰχυρῶν πυρετοὶ, πολυχρόνιοι.

Ex acerbis doloribus nata febris, diuturnæ.

AD PARTIUM omnium dolores extendit, quod 33. proprium fecit hypochondriacorum. Nec aliud hic est πολυχρόνιον, quàm κακοῦντες illic. Plurimos brevi necant febres istæ: non pauciores, quod miserius, post jactationem longissimam. Evadit nemo, nisi diu multumque exercitus. Hoc de iis intelligito quæ symptomaticæ essentielles se produnt urinis & motu: causas in memoriam revocans ex illo, quem designavi, superiore commentario.

82 Αἱ τρομάδες, ψηλαφώδες ὄξαικρες, φρενιλικαί.

Contremiscere simul ac stulte palpare manibus; phreniticum.

Sic est profectò, quàm leviter utrumque fiat; etiam quiescere credito: ut ad eos major medici attentio sit, ne se celari ab obscurioribus patiat: quod Galeno accidisse nescirem, nisi ipse fateretur commentario ad prorrh. 33. f. 1. 1. cætera huic persimile, si hoc exceperis, de quo insuper admonet; adjecto ἀσφαλῶς verbo. Unde fit ut eò brevior esse interpretando debeam, quò Galenus longior extitit atque doctior.

Phrenitidi arguendæ, quæ delirium est insigne, mentis excessum habens; deliram actionem, palpationem scilicet, lintea & operimenta indecorè, nec necessariò colligentis; conjungendam

dam putavit cum tremore, qui magni, secus, delirii non esset. *Delirium supervenire tremori satius, quàm tremorem delirio.* Ateratio cerebri simplex, per translationem symptomaticam tremoris frustra oborti, contracta; delirium inferet leve. Tremor delirio supervenire nequit, nisi magno; quod cerebri robur exolverit à se prorsus alienati. Atqui, inquam, delirio huc supervenit, actionis, ut dixi, jam deliræ comes. Pete à Galeno reliqua.

83 Οσοι ἐν ζωνυχῇ, ἀφωνοὶ καίμενοι, σκαρδαμύσας(ι)· ἢ, αἵμα(ι) ρυέν(ι) ἐκ ῥινῶν, ἐμέσας(ι)ς φθέγγων(ι), καὶ παρ' αὐτοῖ(ι) χύων(ι), σῶζον(ι), μὴ χυομένων ὃ τέτων, δύσπνοοι χυόμενοι, θνήσκας(ι), στυγίμως.

In febre continua, qui voce capti jacent atque nictantur, siquidem prorupto è naribus sanguine, cum evomuerint, vocem receperint, & apud se fuerint, periculo defunguntur. Sin autem secus acciderit; tum difficultate spirandi cita mors venit.

20 PRIMUM h'c symptomata proponuntur cerebri repletionem, per humoris excursum, laborantis. Sunt autem, nictatio, & aphonia: quamvis illa semper affectionis hujus propria non sint: sed h'c ejusmodi esse declarat eventus. Quoniam superveniente liberali hæmorrhagia, quiescunt. Deinde comparatæ libertatis, inoffensive cerebri in temperamento & complexione signa produntur; ratiocinatio, vox hominem sonans, & sermo: quæ omnia naturæ comoda, profuse vacuationi accepta feruntur: quemadmodum exigue vel denegatæ, gravissima debentur mala, quæ cernuntur in suspirio & repentina morte.

IN FERRIS ASSIDUITATE] i. Ubi nulla est crisis expectatio, quæ adferat febris vacuationem atque quietem. Id enim significat, ἐν ζωνυχῇ; quod idem valet, eodemque spectat, quòd illud. *Εν ζωνυχῇ ὁ σώμα(ι)ς ἀδύνη(ι) ἢ ἐν ῥινῇ, ῥίγος θανάσιμος*, i. Rigor corpori jam à febre continua fracto superveniens, letalis. Ubi τὸ ἐν ζωνυχῇ, non aliorum spectare videtur, quàm illud. *Εν ποσὶ μὴ ἀγλάστῳ*: quo loco hæc prognosis legitur, *Ἦν ῥίγος ἐμπύη(ι), ποσὶ μὴ ἀγλάστῳ ἀδύνη(ι) ἢ ἐν ῥινῇ θανάσιμος*, i. Si non defuerit febris rigor superveniat mortiferus. Hinc igitur febris assiduitas significetur, nec ulla per crisin significatam, remissio futura ostendatur. *Ἐσθμῶς*: quamvis sperari possit.

VOCE CAPTI JACENT] Quemadmodum qui ab ebrietate sunt ἀφωνοί: quamvis h'c ἀφονία non, ut illic, universi corporis exolutionem denunciet: sed vocis amissionem, per oppressionem cerebri denegata musculis facultate movendi, à spiritus animalis interceptione; non autem nervorum laryngis paralyti; aut vocalis materiæ paupertate.

JACENT] Sicut iidem ebrii voce capti: non autem sicut veterinosi νενοθευμένοι, qui subinde ad pedes dilabuntur ab exhausto.

SIQUIDEM PRORUPTO SANGUINE] i. Larga profusione sanguinis, qualitate, copia, tempore, & excernendi modo laudandi.

VOMITUQUE INJUSSO] i. Sponte citato, propter ventriculi & cerebri sympathiam, quæ tollitur natura duce: non autem sit ut symptoma earum quæ sunt in visceribus affectio-num: ut ea vomitio sit bilis pituitæ multum permixtæ; eaque rara & multa.

VOCEM RECEPERINT] i. Τὴν ἀνάστασιν ἢ τὴν ἀφωνίαν exuerint: restituta libertate instrumentorum sermonis & vocis, per intercipientis & opprimentis materiæ vacuationem.

ET APUD SE FUERINT] Bene habita cerebri complexione & temperamento, quæ inoffensa manserunt in repletionem humoris cacochymicæ malignæ expertis. Alioqui vacuatio non profuisset, superfluitate offensione firmiter fixa.

PERICULO DEFUNGUNTUR] Nulla superfluitate materia, nec empyreumate: unde relapsus & interitus consecutio adferri solet.

SIN AUTEM SECUS ACCIDERIT] Ut scilicet justa non sit vacuatio; aut ea indignè coorta, libertatem non habeant interceptæ ratiocinationis atque sermonis.

CUM SUSPIRIO CITA MORS VENIT] Quoniam prolapsu materiæ ad pulmones, atque sublato respirationis usu & motu, vita produci nequit in longum tempus.

84 Οἱ λαβόντες, ἐς τὴν αὔριον παροξυνθέντες, κακόν. τρίτῃ ἡμέρᾳ ὄντες, τετάρτῃ παροξυνθέντες, κακόν. ἀεὶ γὰρ ἡ φρενιτικοὶ οἱ τοιοῦτοι παροξυσμοί;

Quibus postridie quàm invasit, exacerbatio febris est; malè res eunt. Ac si perendie mitius, quarto iniquius exerceantur; gravissimum habent malum. An verò tales paroxysmi sunt etiam phrenitici?

MORBI cujusque historiam, κατὰ χρόνον Græci dicunt, si parium dierum exacerbationem habeat, scripsit Hippocrates esse difficilioris judicii. Exemplum sunt in promptu, patentque omnibus ad visendum, in particularibus historiis & universalibus τῶν ἐπιδημιῶν. In tempestate pestifera & febrium ardentium pestilentia, scriptum illud reperio. *Plerisque parium dierum suæ*

7. Coac.

aph. 45.

l. 4.

aph. 5.

lib. 5.

1. Epid.
comment.
2.

comment.
3.3. Epid.
hist. 1.1.
Ep. hist.
3. part. 3.
3. Epi-
dem.
Arist. 5.
Physic. 39.
Coac.

paroxysmi. Ubi Galenus. *Rarò contingunt hæc. Nam observatione constat, causos, omnesque similes his morbos acutos, imparibus diebus paroxysmos habere.* In Philisco ad finem historiarum adiecit. *Paribus paroxysmi*: obiit autem sexto. Idem quoque in Pythione, qui interit decimo. Ac ne plura, quæ sunt pene innumerabilia recensere, complectar brevi. Omnium febrium acutarum paroxysmos, qui paribus diebus cientur, huiusmodi planè videri, *ἢ τῶ ἀδελῶν βίαιον, ἢ τῶ φρονέειν* i. *alteratione violenta, non naturali*: nec fieri *ἁπλῶ* naturæ decertantis pro sua salute, nec proprio & infito humoris motu, & ipsius naturæ impulsu: sed tamquam symptomata earum quæ contra naturam sunt affectionum. Huc spectat illa prognosis jam explicata, *Tritæophye febres erraticæ, in pares mutatae, sunt contumaces.* Cujus explicatio mirificè confert ad intelligentiam hujus feliciter capiendam. Hoc unum interest, quod tritæophyarum februm naturalis, ut ita dicam, *ἰσοσπῆς*, i. *imparitas*, vertatur in *ἀρμασπῆς* i. *paritatem*, propter incertos rigores, unde & illæ dicuntur erraticæ. At verò dierum parium exacerbatio, quæ hic proponitur examinanda; primigenium habet ejusmodi typum, ut prima & secunda periodo, diebus paribus febres exacerbari videantur; imparibus autem mitescere: sed non exolvi, neque in totum quiescere.

Quod illud ipsum declarat, **QUIBUS POSTRIDIE QUAM INVASIT, EXACERBATIO FEBRIS EST**] Ac si diceret; quos febris exercet gravius secundo die, quam primo, quo primum invasit. Exercet autem gravius, symptomatum graviorum adjunctione; quæ cernuntur in febrili ardore, doloris acerbitate, jactatione, vigiliis, siti, &c.

comment.
ad prorrh.
18.2.

MALE RES EUNT] „Quia quæcunque apparent & fiunt contra naturam morbi & ægri, 20 „ pessima sunt. Ut enim biliosis, tum ægris, tum morbis, familiaris esse solet excrementorum biliosorum vacuatio, proptereaque minus stupenda; contra *ἀχρόν καὶ λεόνιον*, i. *non biliosorum alborumque*, prava; quoniam & morbi & ægri naturæ dissimilanea est: sic paroxysmorum artiasmi, omnino cientur contra naturam febris acutæ, cujus materia, videlicet bilis, tertio quoque die cumulat & putris movetur. Quæ causa est, cur in ardentium febrium pestilentia, Galenus annotarit; perraro cieri diebus paribus paroxysmos, quos illic fuisse narrat Hippocrates. Quoniam omnes causi, omnesque adeo morbi, similiter ut illi, valde acuti; diebus imparibus exacerbari solent. Sed illa exacerbatio contra naturam morbi, causam habere videtur; efficientem quidem, humoris morbifici malignam cacochymiam, suscipientem verò, partium gignentium, mittentium, trahentium, & excipientium excrementa, vitiatam oeconomiam, ab inveteratione causarum morbificarum, priusquam generatio morbi patefacta fuerit: ex quo vitio labefactari atque perverti contigit constantem illam similitudinem & æqualium, similiter & æqualiter collectorum, eademque periodo excludi solitorum, perennitatem. Cæterum, quemadmodum in vicissitudine sitis, jam demonstratum est, ejus falsò sedatæ sensio- 30 nem de integro non excitari priusquam anima sui memor facta sit, incremento causæ sustinere: sic etiam mirum videri non debet, si fatisciente natura, imparibus diebus mitescant; ac rursum crescente causa, gravissimorum laborum perceptio fiat. &c.

comment.
ad prorrh.
8.2.

AC SI PERINDE MITIUS] Fatisciente natura, laborum quos pertulit, gravitate: cum ante repentinam generationem morbi, ex inveteratione causarum, jam propemodum labasceret.

QUARTO INIQUIUS EXERCEANTUR] Collectione, putredine, & motu cacochymiae malignæ; excitata sensus acrimonia, ad gravissimorum laborum perceptionem. 40

comment.
3.1.2. Epid.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Præsertim ii quorum paroxysmi artiasmum habent initio statim febris. Sunt autem huiusmodi paroxysmorum artiasmi morborum initiis; ut si quarto die symptomatum summa sint omnia; sexto die, cum sudore frigido moriantur: alioqui in longius producantur.

85 Οὐδὲν οὖν ἐκλείπειν οἱ πυρετοὶ, μὴ κατὰ κελύμους ὑποτρῆκόν.

Quibuscunque non critico die febres quiescunt; iis revertuntur.

51. Coac.

1.6. Epid.
aph. 62.
1.4.

Quæ pravis cum signis mitescunt, aut cum salutaribus nihil concedunt, maliciofa sunt, 50 inquit Hippocrates. Sed inter prava signa continetur *ἡ ἀνεμία*, quæ & crisis propriæ cujusque morbi vacationem habet, estque dierum & periodorum criticarum anormis. Nam & ipse crisis, dierum anormis, faciunt dyscrisiam. Sic quartanæ hæmorrhagiæ sinistri sunt iudicii, perque difficilis. Icterus quoque ante septimum diem, lethalis. Omnino igitur, nihil sit ad salutem, neque apparet; nihil denique medico satisfacit, quod diebus & periodis criticis non appareat, atque fiat. Quemadmodum autem superiore prognosi, paroxysmorum parium in acutis febribus, dyscrisiam jam patefacta est: si in hac, *crisim* periculum anormium, quæ scilicet critica lege non suscipiuntur & fiunt. Atque ut mala signa & symptomata dierum criticorum, firmiora sunt quam aliorum, sic ea quæ specie bona sunt in crisi anormi, spem certam salutis adferre non possunt. Itaque bona loco in bonis ducenda: sæpe etiam quæ specie mala 60 videntur, si *ὑπερλῶς* ac loco appareant, non exterrant medicum medendi singularem magistrum: sed potius consolantur & recreant. Denique omnis morborum defunctio quæ accidit per crisis anormem; causam habet, quam ex Aristotele supra retulimus. Erit enim morborum diebus non criticis exolutio, *ἢ τῶ βίαιον ἀδελῶν*. Altera vero *κελύμους ἢ τῶ ἀδελῶν φρονέειν*.

5. Physic.

QUIBUSCUNQUE NON CRITICO DIE] i. Constanti & inoffenso cursu dierum criticorum, indicantium, judicantium, & intercalarium: cujusmodi sunt quaternarii sex, ante vigesimum febris diem, septenarii tres, a vigesimo ad quadagesimum; vicenarii tres, a quadagesimo ad centesimum: ut indicantium significatio certa sit; judicantium perfecta *ὑποτρῆξις κατ' ἐνάλιον ἢ κατ' ὑπόδαρον*, i. *abscessus effluvio vel decubitu*.

aph. 10. 1.

REVERTUNTUR] Superfluite morbi materia, & empyreumate. Ac si diceret. Qui morbi 70 ægros dimittunt diebus non criticis, ideo revertuntur, quod non videantur *κελύμους ἢ κελύμους*.

μὲν ἀγιός, i. judicari aut judicati esse integrè. Sunt autem hujusmodi ἐπεστροφίδες, ἐπεστροφίαι, vel, ut idem loquitur, ἐπεστροφάειν εἰδόμεναι; vel ἐπεστροφὰς ποιοῦσαι. Quoniam quæ supersunt reliquæ, cum illæ non sint naturæ consociales, ut assimilari possint; reliquum est ut putrescant, maximeque ab empyreumate relicto. Quinetiam ab iisdem reliquiis alimentum corrumpitur: quia impurum corpus, quò magis nutritur, eò cumulatius fit malis. Atque propterea dicuntur ἀκατάρατοι, quòd incertæ sint eorum constitutiones. Εἰς περικείμεναι, ἢ περικείμεναι, ἢ ἐγκαταλείπονται, i. Si qui ante tempus aut erumpant, aut excernantur, aut quid residuum fiat. Quemadmodum autem mulierum partus omnino puerperam juvant, qui pari contentione uteri atque foetus suscipiuntur: sic illæ febres quæ ex certamine naturæ, tandem victricis, quiescunt; relapsus non habent. Atqui certamen illud, non nisi diebus criticis, in procinctu esse solet.

Aph. 61.4.

86 Οἱ ἐν δρχῇ λεπτοὶ μὲν κεφαλῆς σφυγμοὶ, καὶ ἔρξ λεπτὴ· πρὸς κρίσιν παροξυσμῶν. Ταῦμα δ' ἐστὶν εἰ καὶ πρὸς ἀποπλῆξιν, καὶ ἐν ἀγρυπνίᾳ γένοιτο.

Meliùs sic 4. πρὸς ἀποπλῆξιν ὄξιν.

Οκίσσοις δ' ἐν πρῶτῳ δένοι τε ἀπ' δρχῆς, καὶ σφυγμοὶ κεφαλῆς ἐν αἰ, καὶ ἔρξ λεπτόν· ταῦτα δ' ἐστὶν πρὸς ἀποπλῆξιν πρὸς τὰς κρίσεις παροξυσμῶν τὸν πρῶτον· ἐν ταυμάζοντι μὲν ἀν' ἐστὶν εἰ πρὸς ἀποπλῆξιν.

Quibuscunque autem initiis febrium vertigo est, unaque capitis venæ micant, cum tenui & cruda urina; his proculdubio febris exacerbationem in crisis expectare oportet: nec mirum videri, si non sint apud se.

SEQUITUR ut patefacta & explicata paritatis paroxysmorum particularium & criseon irregularium dyscrisia & acrisia, deinceps de eorum quæ non criticè apparent & fiunt, quæque ob eam causam apparentia foris, critica non judicantia nominantur, dicendum sit, ac demonstrandum, cur ita sint, & quamobrem aut mortifera, aut sinistri judicii. Enimvero micantium in capite arteriarum pulsus, vertigo; urinæ quoque tenues, & aquosæ; ad hæmorrhagiam apparent, si loco appareant: quod sanè in hac prognosi locum habere non potest, ut scilicet loco fiant. Quia ineuntium febrium sunt ἀποπλῆξιν. Atqui vetus illud admodum vulgare est. Τὰ κρίσιμα μὴ αὐτὰς ἀποπλῆξιν, i. Critica ne citò se dent in conspectum. Quæ sententia visa est Galeno digna ad demonstrationem symptomatici rigoris, qui ineunte causo cietur. Sic enim ait. *Est etiam illud malignæ qualitatis proprium, rigere initio febris ardentis. Tamen si enim febris ardens, rigore superveniente exolvitur, critica tamen non decet statim apparere.* Ut enim cruditas humoris morbifici, quæ caret ἐκρίσιν; acrisiam quidem facit, non tamen funestam: ita si accessionem habeat ἐκρίσιν, consecutionem adfert sinistri judicii atque mortis. Ex quo efficitur, temerè purgationibus operam dari in febre quartana; & acutorum quoque initiis, sine orgasmis: quoniam erethismus frustra inducitur, qui antè non erat: unde labores & gravissima symptomata. Atque si nulla crisis bona sperabilis, dum cruditas manet: propterea nec ulla significatio, tum esse potest secundi judicii. Erunt igitur symptomatica toto genere: non autem signa perturbationis criticæ, quæ scripta sunt in hac prognosi.

lib. 2. Epid.

lib. 1. Epid. tempestate 3.

80. Coac.

QUIBUSCUNQUE AUTEM INITIIS FEBRIUM] Ac si diceret. Quemadmodum paroxysmi parium dierum in morbis acutis, ipsæque adeo crises anormes, dyscrisiam adferre solent (id enim denunciat illud, AUTEM) sic etiam quæ initiis morborum videntur ἀποπλῆξιν non possunt esse judicatoria judicantia. Quoniam initiis morborum, natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas, unde non potis est salutariter quicquam excerni, neque cieri.

aph. 22.4. part. 1. 2. Epid. 4. de acut. diæta.

VERTIGO EST] Cum scilicet falsò creditur caput circummagi, vel circumrotari. Sic dicitur: quemadmodum παρὰ τὸν, quando cum vertigine conjuncta est tenebrosa visio: quæ duo symptomata, sunt turbulenti motus à flatulento spiritu, qui aut localem in cerebro generationem sui habet, aut sursum infernè transfertur.

UNAQUE CAPITIS VENÆ MICANT] i. Micantium arteriarum pulsus aspectabiles medico, vel ægro tractabiles; etiam non admota manu. Quod symptoma est magni ardoris, unde non rarò deliria excitantur: eoque magis atque facilius, quod quæ cernuntur micantes arteriæ proximè absint à cerebro: quando & illæ quæ procul aspectabili pulsu cientur, insaniam quoque denunciant. Sic accepimus. *Cui vena in cubito micat, iracundus & phreniticus.* Existunt tamen hujusmodi pulsus, qui opinionem faciunt abscessus materiæ in articulos diffusæ. Quia de re testimonium illud extat. *Temporum venæ non stabiles, sine faciei rubore, cum anhelitu & tussi non admodum serena, decubitus expectare faciunt in articulos edirecto, &c.* Verum hæc dicta sunt πρὸς τὸν νότον βαρυνόμενον: ut rectè annotavit Galenus.

part. 5 lib. 2. Epidi 16. part. 2. 6. Epid. comment. ad hist. 10. 1. Epid. de Clazomenio.

CUM URINA TENUI] Non quidem rite colorata, quæ ipso quidem colore spem boni faciat; tenuitate verò criseus salutaris tarditatem, & morbi ipsius diurnitatem: sed quæ omnino cruda sit & aquosa; cruditate scilicet morbi, necnon ipsius bilis sursum translatione ad caput. Quemadmodum enim urina tenuis cruditatem morbi; sic vertigo cum aspectabili temporum pulsu conjuncta, capitis repletionem ostendit. Sed ea repletio capitis, temporum distinctione, critica aut symptomatica esse solet: quemadmodum urina tenuis, ut sunt illius causæ diversæ, quibusdam ad phrenitidem & insaniam; aliis ad hæmorrhagiam; senibus ad dy-

70

1. Epid.
aph. 71. 4.
3. progn.

senteriam apparet: sæpè etiam prænuncia esse solet *κοιμήσις*, per decubitus in diuturnis morbis.

HIS PROCULDUBIO FEBRIS EXACERBATIONEM IN CRISIS EXPECTARE OPORTET] Ac si diceret. Quamvis inëunte febre, levìa esse videantur quæ propria sunt ejus symptomata: tamen si cum urina tenui, cruditis nuncia, vertigo & micantium in temporibus articularum pulsus aspectabilis, negotium ægro facessat, diebus criticis non concedet: sed contrà vires acquirat: ob eam sanè causam, quòd illa symptomata quæ in capite excitantur, per anathymiasin aut perustionem accidant eorum qui in alvi corpore continentur, humorum: propterea quæ diebus criticis, feritate domita, non mansuescant; sed magis ægrescant: unde & ipsa febris exacerbatio ex eventu, quotiescumque certamen in prociñctu esse debet. 10

2. de diarr.
ta acut.

NEC VERO MIRARI SI NON SINT APUD SE] Quoniam ad præparationem suscipi-entis causæ, i. cerebri, à spiritu flatulento multum vexati; accedit vis efficientis, per anathymiasin & perustionem bilis in alvo stabulantis: tum etiam per ipsam illius translationem, quæ cum cruditate ingens delirium adferre solet; cum pepasmo hæmorrhagiam. Itaque symptomata illa repleti capitis, si perturbationis criticæ excusationem non habeant, neque ad crisisin appareant; erunt profectò signa phrenitidis. Sed febrium initiis, uti jam dixi, nulla crisis, propterea quæ nec ulla perturbatio sperabilem eam facit.

87 *Εν ὀξείῃ, κίνησις, ῥιπιασμός, ὕπνῳ ταραχῶδης· πασμών ἐνίοις σημαίνῃ.* 20

Commotio in acutis, jactatio, tumultuosi somni, nonnullis convulsionem denunciant.

PERTINET etiam hæc prognosis ad comparandam præfensionem rerum in morbis eventurarum; ex perspicientia eorum quæ apparent & fiunt, tum etiam ex distinctione temporum quibus illa regnare videntur. Ut enim commotio, jactatio, tumultuosi somni; si loco fiant, editis pepasmi signis; perturbationis criticæ sunt argumenta, jamjam futuram crisis denunciantia: sic etiam convulsionis metum adferunt, si comitem habeant cruditatem: ut semper morborum initiis habere solent. Jam verò cujusmodi sint commemorata illa symptomata; tum autem quare sint convulsionis prænuncia; sequentis demonstratio edocebit. 30

88 *Αἱ ταραχῶδεις θρασύτητι ἐγέρσεις, ἀναφορῇ· πονηρὴν, καὶ πασµῶδεις· ἄλλως τε καὶ μετ' ἰδρώτων. πασµῶδεις δὲ καὶ τεταχίλη καὶ μεταφρένε δοκῶσι ψύξεις· ἅταρ καὶ ὅλη ὁ σῶμα, ἐν ταείοις ἀφρώδεις ἐγέρσεις.* 40

Qui cum feroci perturbatione, somno excussi, è potestate sui exeunt; gravissimum habent malum, & convulsificum: idque cum aliàs, tum si prorumpant sudores. Convulsificæ sunt etiam cervicis & dorsi perfrisiones: cujusmodi planè videntur corporis universi: ac tum urinae spumantes.

UT RERUM omnium quæ naturæ ad perfructum tributæ sunt, nihil est melius, nihil amicis, nihil denique magis confociale, quàm illa quies quæ dono divum gratissima serpit: ita nihil æquè pestiferum, quàm molestia. Quemadmodum enim somnus ægrotum reficit atque recreat spirituum instauratione, ciborum coctione; & morbificorum humorum pepasmo, unde phrenitis mansuescit: sic admirabile est quantam principiis trium facultatum labem adferat, quantum naturæ præsidia labefaciet, quantisque damnis ipsos ægrotos oneret; si quid vel in causis somniferis, vel in somni ipsius necessitate peccetur. De hoc theoremate, sunt quidem permultæ apud Hippocratem eximie sententiæ atque illustres, quas nihil necesse est hoc loco scribere & explicare.

comment.
ad proth.
4. lib. 1.
in Epid.
passim.

QUI CUM FEROCI PERTURBATIONE SOMNO EXCUSSI] i. Qui perturbatione mentis agitantur cum exciti somno fuerint, eaque perturbatio conjunctam habet ferocitatem in viris, morum institutorum cultu, antea mansuetis. Nam *ταραχῶδεις* propriè nominantur, qui mente sine causa percelluntur, quod phrenitidis est brevi futura. At verò non nisi cum adjectione dicuntur *ταραχῶδεις καὶ ἰδρώτων, καὶ ταραχῶδεις ὕπνῳ*, i. perturbata alvi, perturbata urinae. Sed illa *ταραχῶδεις*, quæ cadit in mentem; non eodem, in omnibus, modo apparet: quemadmodum nec eadem sunt, pluribus eodem vino inebriatis, ebrietatis symptomata. Alia enim perturbatio cernitur cum mœrore & metu; alia cum exultatione & risu; alia cum silentio; alia cum garulitate; alia cum ferocitate. Est autem ferocitas, temeraria propensio ad excessum.

SOMNO EXCUSSI] Ac si diceret. Si turbulenti somni symptoma sit ferocitas in homine moderato, cujus moderationem fovere debuerat somni suavitas; si ulla fuisset; omnemque ferocitatis causam depellere ac propulsare, si quæ ventura videretur: propterea quæ symptoma illud terrificum magis: quia inde venit, unde arceri debuit.

E POTESTATE SUI EXEUNT] Quoniam ita comparata est ratio omnis perturbationis, ut cum ex levi mentis offensione, immeritò homines dicantur *ταραχῶδεις*; si ea levis offensio incre-

incrementum quoque accipiat, tum illi non sint amplius *μεγαλύνει ἀπλῶς*: sed jam *ἀδυσφο-
ραι* merito nominentur, quales ipsi revera existunt. Sed inter omnia perturbationum ge-
nera; illa quæ ferocitatis est, consecutionem citam adfert, non cujuscvis delirii, sed efferae
cujusdam phrenitidis & insaniae: ut ipsa *θρησύνει*, i. *audacia* brevi reddatur & appareat *θρη-
σύνει*, i. *ferina*: id quod præceptor annotavit in protervo paulisper responso.

prorrh. 25.
lib. 1.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Sic enim vertimus τὸ πονηρὸν: quia idem significat
quod *χαλεπὸν*, i. *periculosum*: quod idem vocat *θανάσιμον* aph. 1. 2. *Quo in morbo somnus lædit,
lethale*. Gravissimum igitur habent malum, ne dicam funestum: quia ferocitas principatum
obtinet inter omnia perturbationum genera; ob eam sanè causam, quòd febrium acutarum
10 deliria propagata non habeant ferocitatem conjunctam: ut sanè in nullum aliud delirii genus
cadere videatur, quàm in phrenitidem.

ET CONVULSIFICUM] Quasi velit. Quando sit tanta ferocis delirii atrocitas, ut si etiam
paulisper appareat; indeque statim quiescat, tamen immanitatis & insaniae summa omnia tan-
dem ostendat (quòd ea ferocitas non sit sola offensione mentis à febre, sed à phrenitica af-
fectione jam diu in cerebro concepta nascatur) si ejus phreniticae affectionis inveteratio, ac-
cessionem causæ à turbulento somno accipiat; verissimum illud erit quod summus præceptor
his literis exaravit, τὰ φρενικά παρῶς, τρομάδια τινά, i. *vehementes phrenitides, in tremorem
desinunt*.

prorrh. 9.
lib. 1.

IDQUE CUM ALIAS, TUM SI PRORUMPANT SUDORES] E capite scilicet per suda-
tiunculam, à cerebri oppressione: qualem agnovit in illo. *Tum rutila cum sudore facies in his,
mala*: & alio loco, ubi sic ait. *Turbulentis in febribus, urina decoloris, nigrae, encephalite præ-
dite, cum sudoribus, phreniticae*. Est verò mens viri ut doceat; actionem læsam partis obse-
sæ firmissimum esse signum: læsionis verò speciem, denunciare cujuscmodi sit ipsa affectio.
Itaque cum ipsa perturbatio, mentis affectæ sit argumentum: ipsius perturbationis idea,
nempe ferocitas, phreniticam affectionem denunciat. Est autem morbificæ causæ tacta
vis, ut oppressionem cerebri, quæ cernitur in ephidrosi; cæterarum quoque actionum cerebri
depravatio consequatur; tum per se, tum ex eventu.

7. Coac.
prorrh. 4.
lib. 1.

CONVULSIFICÆ ETIAM VIDENTUR CERVICIS ET DORSI PERFRIXIONES] Hæc
pertinent ad rigores cauforum, qui non cientur loco: propterea frustra citati, translationem
faciunt cum refrigeratione posteriorum conjunctam: quæ refrigeratio convulsifica est, juxta il-
lud, *Quinetiam posteriorum frigus est convulsificum*. Sed hæc nihil ad convulsionem phreniticam
in hac prognosi propositam; ut melius divisa, in prorrhético, quàm hic conjuncta legatur
prognosis.

prorrh. 19.
& 20. part.
3.
aph. 34. 7.
& 2.
prorrh.
comment.
ad prorrh.
20. f. 3. 1.

AC TUM URINÆ SPUMANTES] Sic in prorrh. melius quàm hic, *Οὐρήσις ἐμβώδεις*, i.
urine membranose. Sunt autem spumantes hypostasi, vel ipso liquore; eaque spuma quò pro-
pius ab æqualitate abest, eò pejorem vim flatulenti spiritus, aut colliquationis denunciat: quæ
duæ convulsionis justæ sunt causæ.

89 Αἱ ἐν κόματι θρησύνει, πασμάδες.

40 Deliria cum sopore, convulsifica sunt.

PHRENITICI ETIAM SUNT COMATOSI, non quidem inveteratione phrenitidis, quæ adferat
τὴν κατωφρεγὴν ὑπνῶδιν, i. *inclinationem soporosam*, per exolutionem cerebri; ut sæpe adfert: sed
soporiferæ causæ cum phrenitica, pari, ut ita dicam, adjunctione. Sic enim Hippocrates.
Soporiferi erant phrenitici, maxime dum febris erat in æstu. Ad quem locum ita scripsit Gale-
nus. *Materia crassitudo faciebat coma, potissimum iis quibus in vitio erat caput*. Atque phreni-
ticis quidem primario caput afficitur: iis verò qui ardentem febricitant, ex eventu. Nam ar-
dor febrilis pravos humores sursum ad caput effert, qui sanè tum erant frigidi atque crudi. Est
50 enim coma phrenitidi & causo *κόματι*: sed illis temporibus ideo fuit illis confociale, quòd
hominum capita erant repleta crudo humore, ex annua tempestate austrina, flatu sonoro pla-
cida, pluviosa, & molli. Existunt alia comata phrenitidis consecutanea, quemadmodum &
comatis, ipsa phrenitidis.

comment.
3. ad 3.
Epid.
lib. 1.
prorrh.

DELIRIA CUM SOPORE] Vel potius cum lethargo. Nusquam enim lethargi nomen le-
gitur in prorrhético: sed in Coacis passim. De comatis autem & lethargi natura, loco dice-
tur & pluribus.

CONVULSIFICA SUNT.] Sive coma phrenitidis consecutaneum sit ab exhausto; sive primi-
genia affectione cum phrenitide ipsa conjunctum: ex tumultuosa crudi humoris commotione,
quam ciet in capite & cerebro phreniticus ardor. Nam & febris ardens non rarò in cerebro
60 focum habet. Sic enim Galenus commentario ad illam prorrh. *Acute febris superveniens echo,
cum visu tenebricoso, & gravitate quæ descendit ad naves, ad excessum mentis apparet melancholi-
cum*. Gignitur, inquit, *ardens febris tum ex causis aliis multis, tum ex cerebro inflammato*: hinc
namque est delirium continuum, testatum signis phrenitidis veræ. Porro autem ex eo qui in capite re-
dundat humido spiritus flatulentus gignitur: unde echo & obscuratio visus ex crasso humore, aut spi-
ritu, qui in oculos decumbit.

prorrh. 18.
lib. 1.

90 Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασυαί θρησύνει, θρησύνει· ἢ πασμάδες ἢ πα-

70 σημαίνουσι.

Deliria paulisper ferocia, mox erunt immanissima; atque futuras convulsiones prænunciant.

54. Coac.

Hujus divinæ prognosæ explicatio repetenda ex commentario Galeni ad prorrh. 25. lib. 1. & ex nostra disputatione ad illam prognosin, *Moderati hominis proterva responsa, mali sunt ominis.* Ut nihil necesse sit plura scribere, quæ ad demonstrationem pertineant.

Ergo. **DELIRIA PAULISPER FEROCIA.**] i. Moderati hominis proterva quæsitæ atque responsa, præsertim à somno & immerito. Est autem ferocitas habitus animi, quo ex professo adversamur consiliis, & officiis civilibus; vel, temeraria propensio ad excessum ferinum; quo truculenti sunt homines & efferati.

PAULISPER.] Sic enim vertendum duximus illud, ἐπ' ὀλίγον, quod etiam Galeno placere video, cujus ad hunc locum hæc enarratio est. *Qui exiguum ad tempus existunt feroces, mox quiescunt; suspensos haberi jubet, &c.* Et verò Hippocrates, ad perspicuitatem majorem adjecit in prorrh. καὶ ἐὰν ἐπ' ὀλίγον ᾤονται φρενίται, i. *Quantum exigui sint temporis.* Quinetiam non ita pridem, τὸ ἐπ' ὀλίγον, paulisper esse diximus, in illo. τὰ ἐπ' ὀλίγον ἔξιν ἀλγύματα ἐς κλῆδα καὶ ἀντιπρὸ πλάτης, ἰδὲ δεξιᾶς, i. *Acuti tantisper dolores, qui ad claviculam aut supra pertingunt, letales sunt.*

MOX ERUNT IMMANISSIMA.] Quoniam, uti jam dixi, ferocitas illa moderati hominis, quæ ἀλγύς repente se prodit, ex inveteratione affectionis phreniticæ in cerebro conceptæ; temeraria propensio est ad excessum θηριώδη: per facilem ὑποπνοίαν, i. *transitum bilis flavæ in atram, cujus acriores sunt morsus quàm flavæ: proptereaque phrenitici fiunt fanatici, & efferati.* Cernitur autem illa summa immanitas in iis, mordendo, percutiendo, sæviendo in eos qui præsto sunt: ut etiam sibi ipsis manus adferant. Quod accidisse vidimus nobilissimo, fortissimo & optimo cuidam viro, cujus ego pietatem, & singularem vitæ ac morum integritatem & mansuetudinem, per quindecim annos expertus fueram. Is autem cùm in febrem acutam incidisset, tertium agens diem, homo omnium modestissimus, cepit esse ferocis in quæsitis atque responsis; postridie, hoc est die quarto, coeptis immanibus sic efferus fuit, ut è secundo carnaculo sese per fenestram præcipitaret.

Anno
1574. men-
se Julio.

ATQUE FUTURAS CONVULSIONES PRÆNUNCIANT.] Quoniam, ut ait ille. τὰ φρενικά νανκῶς, i. *φρενίται, ἢ σφοδρῶς ἢ ἰσχυρῶς, τρομαδία τελεῖται, i. Vebementes phrenitides in tremorem desinunt.* Quod paulò antè jam demonstravimus ad 88. Quòd autem ferocitas veniat à forti affectione phrenitica in cerebro jam diu concepta; docet Galenus, qui constanter sustinet, nullum delirium ferocitate editum fieri causa febris: sed esse symptoma phrenitidis natæ & procreatæ in cerebro.

91 *Ἐν τοῖσι μακροῖσι, κοιλίης ἀλγοὶ ἐπάεσις· σπασμώδεις.*

In diuturnis, sine causa assurgens moles alvi, convulsifica est.

Hanc prognosin Galenus negat esse Hippocratis, comment. ad prorrh. 7. f. 3. i. cui assentior facile: quoniam moles alvi convulsifica esse nequit: tamen in Aspasii filio, tale symptoma author prorrhæti annotavit, his verbis. Καὶ δὲ θέλει τις πρὸς ἀνάσινον ὑγρὸν χαλῶς, παχὺ ἐγκυμῶν· ἔχει π σπασμώδεις, ὅν ἐ τῷ ἁσπασίῳ ὕμῳ, i. *Ventris circumtensio, non nisi coactæ deficientis humida, repente intumescens; habet quid convulsificum, &c.* Doctissima autem est Galeni enarratio in eam prognosin.

92 *Τὰ δὲ ταραχώδεια, ἀγρυπνία, Ἰπιδάζοντα ἐν ῥινῶν, ἐκταῖα κεφιδέντα νυκτὰ, πονήσαντα ὃ ἐς τὴν αὐρίον, ἐφιδρώσαντα, κατενεχθέντα, ἀσφακρόσαντα, αἱμορροεὶ λαύρας, καὶ λυὰ τὰ πάθεια. τὸ ὑδατῶδες ἔργον τοιαῦτα σημαίνει.*

Qui febrium initiis perturbantur somni expertes; siquidem stillarit sanguis, indeque sextum diem agentes sunt alacriores; sed noctem exigant molestiorem; postridie autem cum sudatiuncula soporati, non suæ mentis, sanguinem liberaliter fundant; malis omnibus defunguntur. Ac talia denunciat aquosa urina.

lib. 2. E-
pid.

61. Coac.
prorrh. 56.
sect. 3. 1.
61. Coac.

88. Coac.
& prorrh.
4. 1.
prorrh. 40.
sect. 3. 1.

NULLA animi perturbatio, febrium initiis bonam crisin promittit: proptereaque meritò formidabilis existit? quoniam bene præceptum illud est. *Ut critica ne statim appareant, Quinetiam, Exigua sanguinis stillicidia sinistra sunt crisis, ne dicam funestæ: ut cæteræ omnes judicatoriæ causæ exiguae, quæ sunt revera judicatoria non judicantia, proptereaque mortifera aut crisis funestæ.* Sed quatenus ea sint malæ crisis, quatenus item mortifera, jam explicavimus. Ergo illa duo thewremata ejusmodi sunt, ut contra nihil adferri posse videatur: non tamen ita catholica, ut non recipiant diorismum, nec indefinitè pronuntianda. Diorismi sunt in hac prognosi propositi ad explicandum.

QUI FEBRIUM INITIIS PERTURBANTUR.] Mente scilicet atque animo. Febrium autem initiis vertendum putavi, τὸ δὲ, quod melius exprimit mentem nostri authoris melius-
que

60

70

que cohereret cum omnibus membris hujus prognoscis; quàm illud, τὰ ἐξ ἡμῶν: quod in hanc sententiam scriptum legitur in prorrhethico.

SOMNI EXPERTES.] Quod cum impediatur excurfus sanguinis biliosi eductionem copiosam non habentis.

SI QUIDEM SANGUIS STILLARIT.] Exempli causa, quarto die: ac tum reddatur urina laudabili prædita hypostasi, juxta illam prognosin. Quibus incunte febre, sternutamento excusso, 158. Coac. è naribus stillat sanguis; siquidem urina quarto die hypostasim habeat albam, febrem exolutum iri per hæmorrhagiam septimo die, ostendit. Ut enim laudabilis urina tempus crisis prænunciat: sic etiam stillicidium sanguinis ad speciem ipsam crisis, i. ad hæmorrhagiam liberalem apparet: 20 qualis prorupit Metoni, qui etiam cum signis pravis à stillicidio, per hæmorrhagiam liberalem iussam & injussam, morbo lethali defunctus est: quod miraculo apponendum duxit Galenus, adferens illud: Præceptum universale confirmat hic æger. Quod larga hæmorrhagia à magnis 25 morbis vindicat. Revera autem quò natura & humor cursum insclectunt, eò crisen inclinaciones fiunt. lib. 2. Epid.

INDEQUE SEXTO DIE ALACRIORES FACTI.] Optima est quidem omnis evacuatio, qua morbus in totum exolvitur. Bona est etiam, quæ facit ut ægri alacrius ferant morbum: quem admodum de sudoribus præcepit. Hic autem commemorabile est, quod sexti diei levationem prædicavit: tum quia dies ille tyrannus est: tum quia dierum imparium sunt paroxysmi, quàm parium. Est igitur consentaneum, ut quæ diebus imparibus exacerbantur, paribus illa mitem- 20 scant, & contra: quemadmodum in Abderita Nicodemo annotavit, qui in ejus historia bis terve scripsit, ἡσυχία, i. levatio, diebus imparibus, cum ille paroxysmorum artusmism vexaretur. Hist. 10. p. 3. lib. 3. Epid.

SED NOCTEM EXEGERINT MOLESTIOREM.] Quia noctis molestia esse solet, paroxysmum criticum præcedentis, atque symptoma est perturbationis criticæ; quod quidem accidit præter vim morbi, & naturæ merito. Commemorabilis est autem noctis molestia. Quoniam in ea perturbatione critica, quæ vi naturæ suscipitur, secernendo, & ad excretionem præparando; ægrorum δυσφορία, i. jactatio de nocte magis, quàm interdiu esse solet: quoniam ipsa sola somni vacuitas, instat gravissimi morbi, molesta est. Sent. 10. p. 1. 6. Epid. & aph. 13. 2. & 25.

POSTRIDIE AUTEM.] Quando certamen naturæ & morbi est in procinctu; septimo scilicet die.

CUM SUDATIUNCULA.] Ab oppressione fugaci, sine ulla cerebri offensione, quæ fixa sit firmiter, quæque ab hæmorrhagia superstes maneat. 81. Coac.

SOPORATI.] Ab eadem causa, per translationem humoris mitigati.

NON SUÆ MENTIS.] Per sympathiam febris fugacem, non autem per idiopathiam, protopathiamque, ut in feroci delirio.

SANGUINEM LIBERALITER FUNDANT.] Virtute naturæ, meatuum libertate, & materię comparato meabili exitu.

MALIS OMNIBUS DEFUNGUNTUR.] Perturbatione, sopore, delirio, febre quoque ipsa: 40 quoniam omnis repletionis vacuatio propria affectionem inde natam tollit, quæ & inflammationis & malignæ expers est cacoehymie: maximè vero si illa vacuatio significata fuerit pepasmo ad tempus; & critica perturbatione, ad speciem ipsam crisis, quæ fit diebus criticis, non alienis.

AC TALIA DENUNCIAT AQUOSA URINA.] id est. Tincturæ biliosæ expers, cujus antea fuit particeps, quæ pepasmi: de quibus philosophatur. Recordabor quibus à crisi, post multarum hypostasewm urinas; aquosæ contigerunt multæ syncræ, tenues, Bioni qui apud Silenum decubebat; Kratiæ qui apud Xenophanem; Aretonis serwo, uxori Mnēsistrati. 82. Coac.

93 Τῶν ἔξισταμένων μελαγχολικῶς, οἱ τεγμῶδες γρόμενοι, κακοήθεις.

50 Qui cum immanitate fanatici contremiscunt; proximè absunt à morte.

ΕΚΣΤΑΣΙΣ μελαγχολική, infania est vehemens & plena immanitatis, quæ Græcis dicitur ἡμεῶδες, μελαγχολική autem dicitur, ab atra bile, cujus ex flava multum facilis generatio est. Tum ab acerrimo bilis atræ morfu omnia summa sunt immanitatis exempla. Non enim hoc loco melancholia describitur primigenia; quæ nihil aliud est, quàm delirium febris expers, cum metu & merore conjunctum: sed infania, ut ita dicam, atrabilaria, phrenitidis consecutanea.

QUI CUM IMMANITATE FANATICI CONTREMISCUNT, PROXIME ABSUNT A MORTE.] Exhausto cerebro atque nervis: unde accidit, ut labefactata virtute in substantia, facultas ipsa laboret, ac tandem fatiscat in officio: ut hic tremor symptoma sit alienati cerebri, sicut infania, fortiter alterati. Gal. comm. Prorrh. 14. sect. 1. 1. & Coac. 82.

60 94 Παεφροσύνη ἐν πνέματι μινθῶδι, καὶ ἐφιδρώσει, θανατώδης θανατώδης ὅ καὶ ἐν πνέματι, καὶ λυγμῶ.

Delirium in spiratione minutula, & sudatiuncula, citam mortem denunciat. Mortiferum est etiam, in difficultate spirandi, cum singultu conjuncta.

70 HORMUM verborum difficilior explicatio est, quàm perceptio. Ut enim facilè complector animo quid velint; ita difficilè sententiam interpretor, propter ancipitem verborum significationem.

sph. 6. lib.
2.

1. prog-
nost.

1. prog-
nost. &
commen.
ad hist. 3.
3. Epid.
De ephi-
drosi, vide
51. Coac.

47. Coac.

nem & usum, quò illa converti debent, ad ineundam prognosin rationem, quæ ducitur è signis & causis eorum quæ apparent & fiunt. Jam primum omnium, constat in spiratione cerni delirium, quando in necessario spirandi usu, & libertate instrumentorum moventium, deducendum, & excipientium; sola voluntas morem non gerit. Sed tamen illa difficultas spirandi, magna & rara; mortifera non est: qualem esse dicit hoc loco. Ea enim tantum delirii opinionem facit; quia voluntas depravationem ostendit. Atque illud delirii signum, versatur in sensu doloris amisso: quemadmodum & sitis immerito sedata. Et quamvis pestifera sint illa symptomata, ut signa & causæ: tamen illa citam mortem non adferunt. Itaque non inconsiderate, nec temerè, brevi mortiferum esse putavi sine ulla exceptione τὸ πνῆμα μινθῶδες, i. respirationem minutulam, brevi finem habituram: id enim significat τὸ μινθῶδες. Nam quod attinet ad ipsum πνῆμα, nemini dubium est, quin pro respiratione usurpetur.

DELIRIUM IN SPIRATIONE MINUTULA.] Non quidem ab ea spiratione indicatum, sicut à magna & rara denunciari solet in morbis acutis: sed cum ea spiratione conjunctum, ab inveteratione causæ phreniticæ in cerebro conceptæ. Est autem spiratio minutula, parva & rara; certissimum exiguique, peneque extincti caloris argumentum: eamque spirationem ex eventu frigidam expirationem nominavit, de qua talem prognosin instituit. *Frigidus qui ex ore & naribus spiritus expirat; jam lethalis est valde.*

ET SUDATIUNCULA.] In qua miliaris sudor è capite tantum exudat, qui partis ipsius, unde manat, exolutionem ostendit.

CITAM MORTEM DENUNCIAT.] Quod in propinquo est caloris nativi extinctio, & respirationis privatio, quam tollit usus amissio, & languor effatæ facultatis motricis.

MORTIFERUM EST ETIAM IN DIFFICULTATE SPIRANDI.] Duplex omnino est difficultas spirandi quæ cum delirio desperationem adfert salutis, aut in angusto spem esse denunciat; magna, rara tardaque; parva & rara. Quoniam voluntas in vitio est, nec antè se erigit ad functionem, quam acrior sensio excitata fuerit, per incrementum necessitatis: quod cernere est in rusticis qui stupent attoniti visu tabulæ politissima arte depictæ, quam dum hiant ore magna contentione animi intuentur; non antè respirant, quam nimia oppressione pene suffocati, ad se redierint. Quòd si ad raritatem accesserit quoque tarditas, palam est cum depravatione voluntatis, cerebrum laborare, vitio complexionis suæ: proptereaque facultatem in officio pigram esse. Nam de rara & parva spiratione, cujusmodi sit, jam aperuimus.

CUM SINGULTU CONJUNCTA.] In quo vel alvi tunicæ exaruerint; vel ipsum jecur magna inflammatione sit obsessum: eoque pejus, quo plures partes laborant. Nam de singultus periculo alio loco jam diximus.

95 Εὐπνία τὰ ἐν φρενίτιδι ἐναργῆ, ἀγαθόν.

Quæ in phrenitide memorantur insomnia, bonum denunciant.

NIHIL] optari potest à medico quod ipse malit, quam ut phreniticus somnum ineat, suaviterque dormiat. Ac suavitatis quidem argumenta ponit, insomnia, qua cum exacta fuerint jucundè & alacriter, memorantur ab eo cui visa occurrerunt tranquilla. „Sunt autem insomnia rerum quæ intelliguntur, & sensu percipiuntur, in somnis quasi visa quædam, & spectra. In effingendi virtutem à sensu communi, rerum sensibus extimis perceptarum representatione incidit: qui sensus communis nunquam ut extimi quiescit, & feriat: sicut nec animus bonarum cogitationum epulis saturatus. Hinc philosophicæ disputationes gravissimæ, & poeticæ exercitationes divinæ.

QUÆ IN PHRENITIDE MEMORANTUR INSOMNIA.] Non turbulenta quidem, & tumultuosa: sed placida atque tranquilla; sive illa sint ἐναργ; sive divinum ὄνειρ: quoniam omnia fiunt insomnia per eas species quæ in animam receptæ sunt, aut per principia divinitatis, ejusque cælestes cognationes; qualia fuisse credimus Jacobi Patriarchæ, Josephi, & Danielis, qui & ipsi conjectores veri fuerunt.

MEMORANTUR.] Sic illud ἐναργῆ, non propriè quidem τὸ πῶς φαντασθῆναι; sed appositè τὸ πῶς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ nostri authoris: ut ea ἐνάργεια vel evidentia, referatur ad eum qui somniat, qui quæ insomnia mente percepta commemorat: non autem ad eos qui somniantem, loquentem audiverint; aut etiam tumultuantem & progredientem viderint.

BONUM DENUNCIANT.] Primum quidem, quia comatis metum adimunt. Nam comatosi, helluonibus, tumultis, & iis qui satagunt rerum multarum, aut nulla somnia, aut confusa referuntur: propterea quòd rerum imagines perplexæ inter se, non aliter corrumpuntur, quam radii rotæ ciliis versationibus circumactæ. Ad hæc tranquilla & memorata phreniticorum somnia, præclare ad salutem faciunt & apparent: quia phrenitidis crudæ & effere syncramatica non sunt, juxta illud: *Ubi somnus delirium sedat, bonus est*, i. salutaris & signo & causa.

96 Εν φρενίτιδι λευκαὶ διαχωρήσεις, καὶ νωθρότης, κακόν· ῥίγῳ δὲ τῶν τέτοις κάκιστον.

In phrenitide albæ dejectiones & corporis exolutio, grave malum: sed longè gravissimum, si rigor accesserit.

Quo-

QUOTIESCUNQUE ad nobilissimæ partis oppressionem & erethismum, accedit perennis morbificæ materiæ generatio; & excursus symptomaticus; ægro pessimè est; & propensione morbi, infelicitèr eunt ad desperationem salutis. Ergo cum phrenitis ipsa per se terrifica sit, vehementia symptomatum, & dignitate partis obsessæ; cui commoda omnia quibus utimur, lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus, rationis exercitationem, disputationem, accepta referre debemus: tum si ad eam miseriam accesserit causæ morbificæ maligna vis, per concussionem eò excussa, unde pars ipsa tandem fatiscat; jam est desperandum de vita.

10 „ Quamobrem. IN PHRENITIDE.] i. in delirio perpetuo, cum vigiliis & ferocitate conjuncto, quod in cerebro sedem habet, bile perfuso.

ALBÆ DEJECTIONES.] Tincturæ biliosæ expertes, quæ non sunt ejusmodi colore ciborum qui capiuntur, ut lactis; quales in Apollonio visæ sunt, qui lacte victitabat in febre; sed quæ ex eventu tales apparent, vacuitate scilicet bilis, translatae in cerebrum: cujus translationis causa est, incendium superioris hepatis. Atque ea translatio cita, præcipit attrahendi occasionem vesiculæ fellis: sicut in ictero vis attrahendi impeditur, propter canaliculi obstructionem. Sed hoc interest inter albas dejectiones ictericorum, & phreniticorum; quod cum in utrisque albæ ferantur; ex eventu tamen, illorum sint ejusmodi à suppressione bilis; horum verò à cita & symptomatica translatione.

ET CORPORIS EXOLUTIO.] Αφίσις, καθόρις, ἰσχυρὸς: non à cerebri oppressionem, madefacto nervorum principio, ut in diuturna tempestate aultrina; unde phrenitici comatosi: sed emortua facultate. Nam à bilioso humore fieri nequit. 3. Epid.

GRAVE MALUM DENUNCIANT.] Vel mortiferum potius. Quoniam tales κατὰ φύσιν servari non potis est, collapsio principio unde omnia naturæ, sensus & motus commoda suppetebant: itaque ergo ipsa perit & corrui animalitas, ut ita dicam.

SED LONGE GRAVISSIMUM, SI RIGOR ACCESSERIT.] Ac si diceret. In ea desperatione salutis quam phrenitica καθόρις ostendit; si rigor superveniat frustra citatus è venis; & accessione causarum, quia translationem facit ad caput; & adjuncta corporis infirmitate, quia mortiferum est, fractis jam viribus rigorem incidere; non dubium est quin mortem adferat, & ægrum ad exitum præcipitet.

30 97 Ἐν τοῖς φρενιτικοῖσι, ἐν δὲ καὶ τὰ ἰσχυρῶς τε ἔχοντα, πυκνά τε μελαγχολία· κακόν.

In phrenitidis, quæ ab initio deprehenduntur symptomata, & crebrò huc illuc cientur; mala.

ΤΟ ΕΠΙΕΙΚΝΕΣ, authore Galeno, dicitur id quod medium obtinet locum, inter symptomata spei plena, & illa quæ in spe exigua, metu nos terrent. Itaque phreniticorum symptomata, sic sanè hoc loco sint constituta, ut neque τὴν ἐκείνην μελαγχολίαν, i. excessum melancholicum, neque τὴν λιγύνην, i. delirium præ se ferant: sed ὀξυφροσύνην luculentam & commemorabilem ostendant in omnibus, aut certè quibusdam deliriorum notis: quæ cernuntur in negligentia sui, dissimilitudine morum, & verborum obscenitate, aut etiam nugarum garrulitate. Ne longum faciam, erit sanè τὸ ἰσχυρῶς inter τὸ σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, πανικῶς & τὸ ἰσχυρῶς.

IN PHRENITICIS.] Qui cum vigiliis & ferocitate, per sympathiam febris, continenter delirant.

QUÆ AB INITIO SYMPTOMATA DEPREHENDUNTUR.] Ac si diceret. Si phreniticorum symptomata, phrenitidis initio sese prodant; quo tempore, ut in omnibus morbis acutis bene constitutis, omnia debent esse ἀδύνατοι. Nam febrium acutarum initii remissiores sunt paroxysmi, vigilæ, dolores, fastidia, sitis. Si igitur symptomata fiant abundè, & sufficienter appareant; unde significatio sit repentinæ generationis ex inveteratione causæ phreniticæ: quemadmodum in phrenitico Thasio annotavit Galenus. 2. aph. 27. 2. prorrh. 50. f. 2. 1.

ET CREBRÒ HUC ILLUC CIENTUR.] i. Si feritas causæ phreniticæ peragret omnes cerebri mansiones, ut in cæteris morbis acutis orgasmus materiæ effere mutationibus creber est, crebrumque facit transcursum ab una parte in aliam. Atque talis orgasmus materiæ, substantia tenuis, qualitate acris, temperamento calidæ; tantum fit morborum initii: non autem cum jam processerint. Si igitur phrenitidis initio, symptomata jam terrifica, crebrò huc illuc moveantur; & variarum cerebri mansionum, & humoris phrenitici propria erumpant; unde varietas deliriorum in videndo, audiendo, ratiocinando, imaginando, & memorando: tum etiam phrenitidis incrementum, quod cernitur in actionibus ad summum depravatis, ἡ ἡμερομένη, ἡ ἡ θυμωμένη, ἡ ἡ ἰσχυρῶς, i. principis, irascibilis, concupiscentis; quæque ἐν τῇ φρενίτιδι, jam factæ sunt ἡμερομένη.

60 M A L A.] Quoniam symptomata hæc, sunt repentinæ phrenitidis ex inveteratione causæ phreniticæ; ob eamque causam pejora: sicut fera rabies à morsu rabiosi canis immixta. Tum enim victa jacet facultas, quæ dominatu morbi tenetur. Huc accedit, quod plurium partium labefactio pejorem morbum ostendit. Hæc autem prognôsis iisdem pene literis expressa legitur in prorrhethico. prorrh. 17. f. 2. 1. & in phren. 3. Epid. prorrh. 12. & 27. li. 1.

98 Τῶν ἰσχυρῶς μελαγχολικῶς, οἷσι πρόμοι ἰσχυρῶς, κακόν.

70 *Inter eos qui è potestate mentis per melancholiam exeunt; quibus tre-*

mores incidunt, proximè absunt à morte.

99 Οἱ ἔξιστάμενοι μελαγχολικῶς, τρομώδεις γρόμενοι, καὶ πτυαλίζοντες. ἤρεά γε φρενιτικοί;

Hujus prognoseos τὸ ὕστερον πρότερον in verbis, sententiæ absurditatem parit, & ab omni philosophica ratiocinatione excludit. Etenim nemo est omnium rei medicæ philosophorum qui dixerit, tremulos fieri sputatores; inde fanaticos; ad extremum phreniticos: sed contrà, phreniticos primùm; inde sputatores; mox autem fanaticos; novissimè tremulos: qui sunt progressus ad interitum per consecutaneam cerebri alterationem, & alienationem. Ergo sic melius,

Οἱ φρενιτικοὶ πτυαλίζοντες, ἔξιστάμενοι μελαγχολικῶς, ἤρεά γε τρομώδεις γίνονται;

93.96.97.
98. Coac.

Phrenitici, sputatores, Fanatici, etiamne tremuli?

QUI sint phrenitici, inde fanatici, novissimè autem tremuli; quæque sint eorum symptomatum causæ, & quorsum illa fiant atque appareant; satis superque jam demonstravimus, & 20
καὶ τὴν ἀσθένειαν nostri authoris examinavimus. Superest, ut de sputatoribus, qui sint, & cuiusmodi: tum autem quæ sint illius ptyalisini causæ, & notæ, dicendum sit.

Enimverò sputatores dicuntur, qui aut familiares suos conspuunt; aut qui sine conspuendo, sputandi finem non faciunt. Id autem faciunt vel necessariò, vel indecorè. Ac necessariò quidem, propter stomachum alvi, nimia humoris abundantia laborantem; per feri phrenitici in eas partes prolapsum: aut quoniam idem serum à cerebro in palatum & fauces exudat: quemadmodum fauciato capite, cum truma exaruerit, pustulæ biliosæ pullulant in palato & lingua. Sic exudante sero ab inflammatione, ophthalmia fit lacrymosa; pleuritis tussiculosa; hepatis magna inflammatio, singultuosa. Quamobrem mirum videri non debet, si phrenitidis eximie ptyelismo succedit insania *μελάνης*; unde postremò & novissimè tremor, cum est 30 moriendum. Hi sunt gradus quibus à phrenitide itur in requiem sempiternam. Jam quòd idem faciant indecorè, ut cætera omnia, demonstratione opus esse non arbitror. Satis enim constat, phreniticos nihil facere convenienter, neque intelligere quid opus sit factò.

100 Οἱ ἐκπάλιν ὀξείως, ἀπυρεξέζαντες φρενιτικοὶ γίνονται.

Quibus excussa insania, febris acuta supervenit, phrenitici rursus fiunt,

PHRENITORUM relapsus accepti feruntur insaniæ reliquiis, quæ ea exacta supersunt in 40 cerebro: quia insaniæ tanta est feritas, tantaque cerebri alteratio; ut, superstitute empyreumate, vix videatur posse depelli. Quòd si ad eam suscipientis causæ affectionem, atque, ut ita dicam, præparationem; vis efficientis aliquunde ingruerit; in proximo erit relapsus. „Est enim natura sic comparatum, ut si pars aliqua in vitio sit; in ea se morbi acuti, primario „ & secundo foci obfirmant. Quinetiam ab omni transitu & progressu, facilis fit ad eas partes recursus atque reversio, unde morbifica vis primùm manavit: siquidem in illis partibus impressa manent veteris mali vestigia.

hist. 3. & 9.
1. Epid.
aph. .9 6.
aph. 22. 6.

QUIBUS EXCUSSA INSANIA.] Per transitum humoris fanatici. i. bilis atræ, abscessum liberalem habentis & ἀντίφρον: ut in Herophonte. Ut enim melancholicis & nephriticis bo- 50 næ sunt hæmorrhoides: sic insaniæ, alterutro vel utroque abscessu hæmorrhoidum & varicum, insania solet excuti.

FEBRIS ACUTA SUPERVENIT.] Minimè per progressum & sympathiam alterius morbi, quod propriè significat illud ἀπὶ: sed quæ sit ipsa per se morbus *παλίστατος καὶ ἐπαναστατικός*, i. recidens ac revertens; aut propter reliquias prioris exactæ; aut propter novam generationem ab internis vitiis, externisve.

PHRENITICI RURSUS FIUNT.] Quoniam insaniæ depulsio nequit esse tam exquisita, quam repletionis, per propriam vacuationem. Nam insaniæ cacochymia, malignitate cæteris omnibus antecellit. Phrenitici autem fiunt, quoniam febris translatio ad cerebrum symptoma facit humoris morbifici proprium, & quod naturam magis sequitur efficientis causæ, quam 60 suscipientis. Est autem morbificus humor & causa efficiens, bilis: cujus proprium symptoma in cerebro, est ipsa phrenitis: quemadmodum bilis atræ, excessus melancholicus. „ Quoties „ igitur ad præparationem suscipientis causæ, accedit vis efficientis, repentina inde est malorum generatio.

101 Οἱ φρενιτικοὶ βραχυπότοι, ψόφου καθαπτόμενοι. τρομώδεις ἢ πασμώδεις.

Phrenitici parum & rarè bibentes, idque cum strepitu, tandem contremiscunt, aut convelluntur.

ΒΡΑΧΥΠΟΤΑΙ dicuntur, authore Galeno, *οἱ καὶ βραχὺ, καὶ ὀλίγα ποτὶν πίνουσι*, i. qui parum & raro bibunt. Nam qui parum & continenter bibunt, non illi quidem βραχυπότης, sed μὲν βραχὺ πίνοντες nominantur: quemadmodum Pythion; secundo die fuit βραχυπότης, cui postea octavo die apparuit spiratio minutula, brevi finem habitura. Sunt enim βραχυπότες qui parva utuntur & rara spiratione: non autem parva & crebra, doloris & impediti thoracis symptomatica: quamvis aliter illud βραχυπότης usurpatum videatur in illo. *ἰκτὴριον ξυμπίπτον χαρμυλὸν μακροπότης ἐν πύσιν δυνάται καὶ μέγας πίνουσι*, βραχυπότης. id est, Oscitationis cura continens, spiratus ex longo intervallo ductus: eorum qui non bibunt aut raro, crebro repetitus. Sed de his alias.

hist. 3. 3.
Epid. part.
3. in Py-
thione.

aph. 6. p.
2. 6. Epi-
dem.

Ergo. PHRENITICI PARUM ET RARO BIBENTES.] Quia sunt ἀδύνατοι πίνου, id est, minime sitibundi: non quidem humore in fauces exudante, ut in sputatoribus fieri diximus; aut tussi leviter irritante quæ sitim causi sedat: sed depravato sensu communi: unde rei molesta sensio non excitatur ἐν τῷ φαντασίᾳ, nisi raro, cum per accessionem causæ sitiferæ, phantasia redditur αἰσθητικώτερη; aut etiam propter ἀκρίαν alviæ facultatis ἀρκετικῆς τῶν πμάτων. Proptereaque non leviter peccant in sua commoda, defraudando suum genium pernecessario potationis usu. Id autem cernere est in fera hominum rabie à morsu canis rabiosi immissa, qui ob eam causam ὑποφρενὶς nominantur.

99. Coac.
sent. 12. p.
2. 6. Epi-
dem.
protrh. 8.
sect. 2. 1.
part. 3. 3.
Epid.

IDQUE CUM STREPTU.] Arefacta scilicet tunica œsophagi, musculisque faucium in deglutendi officio laborantibus: quæ affectio jam expressa fuit in illo. Quibus bibendo strepitus exauditur. Et in uxore Theodori, de qua illud scriptum reliquit. *Sonitus bibendo magni.*

67. Coac.
7. Epidem.

CONTREMISCUNT AUT CONVELLUNTUR.] Contremiscunt quidem, quando id quod movet, & quod movetur, mutuis certant imperiis: convelluntur autem, motu injusso musculorum ad sua principia, per nimiam siccitatem & marasimum vivacitatis. Utrumque symptoma est alienationis à vehementi alteratione, proptereaque mortis jamjam futuræ certissimum argumentum.

93. Coac.

102 Τὰ ἐν φρενιτικοῖσι νεανικῶς, τρομώδεα, θανάσιμα.

Egregiè phreniticorum tremores, citam mortem denunciant.

ET TREMULI FIUNT, omnes egregiè phrenitici; juxta illud: Τὰ φρενικά νεανικῶς, i. ἡρώως, σφιδῶς, καὶ ἰσχυρῶς, τρομώδεια πλότῃ, i. Insigniter phrenitici, tremore finem faciunt. Et tremuli facti paulo post moriuntur: quoniam tremor, cerebri jam alienati symptoma, desperationem salutis ostendit. Quod à privatione habitus denuo comparari non possit.

protrh. 9.
sect. 1. 1.
93. & 97.
Coac. 106.

103 Αἱ αἰ ἀναγκαῖα ἀναφροσύνη, κάκισται· αἱ ἐν τέτων παρ-
ξύμεναι, ὀλέθρια.

Quæ circa res necessarias versantur deliria, pessima: indeque si ingravescant, mortifera.

NECESSARIA sunt illa, quibus vita hominum sustentatur: unde scilicet vivifica vis manat, atque deducitur ad vivacitatem tuendam. Est autem vivifica vis ἡ συνίκη ἀπρόφορος τῇ ἀρχῇ ζωῆς, i. nectar illud sanguinis & spiritus, consociale vitali principio, sive humido primigenio, spiritu & calore perfuso. Ad comparandum nectar illud vivificum, necessaria sunt hæc: cibus, potio, & aer quem ducimus: quorum usus liber esse debet, in secunda valetudine, & in adversa: qui æquè studeat naturæ, ac pugnet cum morbo.

Quæ circa res necessarias cernuntur deliria.] Qui πῶς προσφροσύνονται, i. δυνάτως ἀνακύνονται; vel qui πρὸς τὰ γέματα ἔχουσιν ἀννημιμένως, i. faldidio & contumacia esseruntur contra cibos & medicos; qui parum & raro bibunt, in causâ prægrandi sitiferæ; qui magna & rara spiratione utuntur, in febre ardente.

hist. uni-
versali de
pestilen-
tia.
hist. 2. par.
3. 3. Epi-
dem.

Pessima.] Quia cum ineptè id faciunt, sui admodum negligentes atque immemores; quæ sunt apertissima signa mentis in officio laborantis; ad hoc malum illud accedit etiam, quod defraudando se illis rebus, quæ præter cæteras sanitatis fructus mirificos adferunt, etiam graviora mala incurrunt.

INDEQUE SI INGRAVESCANT.] Accessione causarum morbosicarum, unde symptoma perniciofa vis: ut si è phreniticis fiant fanatici.

MORTIFERA.] Quoniam inde adventat alienatio atque τωθότης, quam alteratio prægrandis induxit.

104 Αἱ ἀλακρέστες φωνὴ κλαυθώδεες, γλώσση, σπασμώδεες, ἢ αὖ
τοὶ τρομώδεες, γινόμενοι, ἐξίσαν· σκληρυσμὸς ταύτησιν ὀλέθριον.

Qui in delirio vocem canoram edunt, lingua convelluntur, iidemque toto corpore contremiscunt; cæptis immanibus efferi sunt: his rigida cutis morticina.

QUI IN DELIRIO.] Quando phrenitidis sicca & calida supervenit prægrandis à febre deliratio.

VOCEM CANORAM EDUNT.] Communicata siccitate, & impertita arteriæ quæ dicitur aspera: quemadmodum ab humore fit rauca.

LINGUA CONVELLUNTUR.] Quod in siccioris cerebri contagionem trahantur muscoli novem lingue, nervusque septimæ conjugationis, qui ipsos musculos movendi facultate donat; ac lingue tunica prorsus exaruit, quæ ipsi arteriæ communis est.

aph. 16. 6.

IDEMQUE TOTO CORPORE CONTREMISCUNT.] Per transitum bilis ad genus nervosum, indeque per progressum ad cerebrum: unde additio causæ phreniticæ.

COEPTIS IMMANIBUS EFFERI SUNT.] Mutatione bilis flavæ in atram: unde ex phreniticis fiunt fanatici & *μεμώδεις*.

3. Coac.
sent. 30.
par. 1. 6.
Epid.

HIS RIGIDA CUTIS MORTIFERA.] Exhausto partium solidarum humido primigenio: id enim significat *ὁ σκληρὸς μὲν*: de quo jam supra diximus, ex lib. 6. Epidem. Vide comment. Galeni ad prorrh. 19. sect. 1. 1.

105 Αἱ ἀρεξάδωα πινύων ὄξα φροσύαι, κάκισαι.

Deliria cum fixa virium exolutione, funesta.

DELIRIA.] Quæ nascuntur ex affectione morbida ejus partis quæ mentem in officio laborare facit.

comment.
1. 2. Epid.
& 58
Coac.

CUM FIXA VIRIUM EXOLUTIONE.] Quam peperit dolorum acerbitas, morbi assiduitas, aut colliquatio ipsa: accedente etiam vasorum inanitione; tum aspectabili, tum inaspectabili.

prorrh. 6.
sect. 2. 1.
prorrh. 8.
1. 1. &
prorrh. 4.
sect. 3. 1

FUNESTA.] Symptomatum vehementia partis obsessæ, unde commoda omnia, quibus ad vitam tuendam utimur, & ad bene vivendum; efficientis causæ contumacia; fuscipientis infirmitate; curationis ἀδυναμία: quoniam nulla vacuatio quantumvis critica, potest esse salutaris, ubi vires effectæ languent: ut in perpetuum veritatis autoritatem retineat illud. Quando ad funestum morbum accedit summa virium infirmitas, retinendæ vitæ est desperatio.

106 Τὰ ἐν φρενιτικοῖς πυκνὰ μετέπιοντα, σπασμώδεα, πονηρά.

Quæ in phreniticis, crebrò huc illuc cientur convulsifica, periculosa.

97. Coac.
prorrh. 27.
lib. 1.

QUÆ SIT & cujusmodi crebra illa symptomatum phreniticorum μεταπίωσις, i. transitio, jam explicavimus. Sed & prognosens hujus enarratio legitur in prorrhethico. Cernitur autem hic transitus, tum in crebra successione rei & privationis, ut sitis; tum in symptomatum intensione & remissione, ex dominatu variorum & diverforum humorum; tum in variarum cerebri mansionum irritatione, & alteratione prægrandi: unde successiva opera φανταστικῆς, ἡγεμονικῆς & μηχανικῆς, i. facultatum apprehendendi, judicandi, & memorandi. Ejus autem triplicis transitus exempla leguntur in Epidemiis passim. Ac prioris quidem in illo, Δελώδεις, ἢ πάλιν ἀδύσει, i. sitibundi, rursusque sitis expertes. Alterius in muliere Thasia morosa, quam vocat δυσανθρ. Sic enim scripsit. Τῇ πρώτῃ, ἀρχομένης τῆ νυκτὸς, φίλας, λόγους πίνει, δυσθυμία, i. Prime diei incunte nocte, timor, garrulitas, infractio animi. Tertiæ in Dealcis uxore, quæ depravatione τῆ φανταστικῆς, floccos carpebat, festucas legebat ἐκ τοῦ τοίχου, sculpebat. Eadem judicii alteratione, modò flebat, modò ridebat.

Coac. 53.
& prorrh. 1.
8. sect. 2. 1.

107 Οἱ ἐν φρενιτικοῖσι, μὲν κατὰ φύξιν, πινυλίζοντες μέλανα ἔμετον δηλοῦσι.

Qui è phreniticis, cum perfrigeratione, sputatores fiunt; vomitum illi nigrum denunciant.

59. Coac.

QUÆ SIT in phreniticis causa sputandi, & quorsum illi sputatores reddantur, alio loco est demonstratum. Sequitur ut quemadmodum ptyalismus phreniticorum, cum perfrigeratione conjunctus, vomitionem nigram denunciet; apertissimè, planissimeque ostendamus. Enimvero ἡ πυκνὴ ἀνάχευσις, i. siccatus frequens, nisi frustra & indecorè fiat, non est proprium phrenitidis argumentum pathognomonicum: sed ferè fit illa phrenitidis egregie symptoma propagatum, quando à phrenitide itur ad insaniam. Talis igitur ptyalismus, qui & indecorè & necessario editur in phrenitide; si conjunctam habeat κατὰ φύξιν, non immeritò ad vomitionem nigram apparet, hac ratione.

part. 24. 2.
de diet.
acut.

QUI È PHRENITICIS.] i. est Egregiè, assiduè, vel crebrò.

CUM PERFRIGERATIONE.] Extimarum partium, non universi corporis: sic enim docuit, τὰ ἀκρὰ ἀψυχρῶς, i. extrema perfrigerari, quando nimia bilis abundantia, patat alvus, in iis qui contra consuetudinem prandio abstinent, unde ipsa cum stomacho graviter molesteque affecta & stimolata, robur exolvit: proptereaque refrigerat extimas partes corporis. Est igitur perfrigeratio, symptoma commune ventriculi bile perfusi: quemadmodum cardiogmus, & oris amaritudo, partis obsessæ & humoris morbifici proprium.

Ap. 17. 4.
& 3. Progn.

SPUTATORES FIUNT.] Non quidem indecorè, sed necessariò: quia dum natat bile alvus; ut qualitate ipsius os amarescit; ita liquore perfunditur atque repletur per continuitatem interioris tunice, quæ stomacho & ori communis est: unde palpitatio labiorum jamiam futuri vomitus prænuncia.

VOMITUM ILLI NIGRUM DENUNCIANT.] Vomitus quidem ptyalismo; nigrum vero perfrigeratione. Ac nigrum sit excrementum quod prius erat flavum; tum febris ardore; tum ventriculi sympathia cum cerebro, per similitudinem generis, operis societatem, & vasorum communionem. Sic enim & sauciati capite, statim bilem vomunt: ut cerebrum & ventriculus per *συμπάθειαν* quandam, mutuo se afficere videantur. Porro autem nigra illa vomitio phreniticos efficit *φρενίτιδες*, per accessionem peioris causæ phreniticæ.

protr. 36.
1.
hist. 1. 3.
Epi. 2.
progn. 1.
comment.
protrh. 10.
f. 11.

108 Τοῖσι ποικίλως διανοσέει, καὶ ὄξυαρες, πυκνὰ κοματώδει·
• πρὸςδέχεαδ λέγε μέλανα ἐμέτον.

Quos varie peragrant morbi, crebroque soporati delirant; hos vomitum nigrum manere dicito.

ILLI DEMUM ποικίλως διανοσέει, quos varia exercent symptomata; tum per triplicem com-
20 memoratam μεταστροφήν, i. transitionem; tum per διασποράν i. propagationem causarum morbifica-
rum; tum denique per variarum partium *πρηνιπείθειαν* & *ιδιπείθειαν*, i. affectum primum & pro-
prium. Sic in phrenitide triplicem animadvertimus successionem privationis & rei: intensio-
nis & remissionis: tum etiam peragratiōnis omnium cerebri mansionum. Sic in fractura cal-
cis, varietas symptomatum accidit, progressu convulsionis per chordam musculorum suræ; fe-
bris acutissimæ singultuosæ, per arterias; delirii autem, per nervos. Sic etiam *χέρη προμυδία*,
κεφαλαλγία, *τρεχέλα διανοσία*, *επύκνωση*, i. *Manus tremula*, *capitis dolor* & *colli*, *surditas*; per
variarum partium *πρηνιπείθειαν*; ejusmodi simul existunt. Nam cephalalgia symptoma est ca-
pitis; surditas, cerebri; manuum tremor atque cervicis dolor, nervorum principii.

Coac. 106.

protrh. 3.
sect. 3. 1.

QUOS VARIE PERAGRANT MORBI, CREBROQUE SOPORATI DELIRANT.] Phre-
30 nitide jam affecta, perfuso bile atra cerebro, ut lanæ veneno fucatae Assyrio: cujusmodi sunt
illa jam explicata, *Deliria cum tremore* & *palpo conjuncta*, valde phrenitica. Non enim coma
hic nasci credibile est ab oppressione pituitæ in cerebro stabulantis, à diuturna tempestate au-
strina, vel ab edacitate & bibacitate: sed potius ab exolutione.

80. Coac.
90. Coac.

HOS VOMITUM NIGRUM MANERE DICITO.] Per sympathiam cerebri & ventricu-
li, vicinarumque partium nutritioni servientium: præsertim si accesserit ptyalismus, & partium
extimarum perfrigeratio: alioqui nihil ad eam vomitionem prædicendam efficient crebra cum
sopore deliria; neque symptomatum triplex illa commemorata ex distinctione causarum, va-
rietas.

40 109 Τὰ παροξυνώμενα σπασμώδεια τρέπον, κάτοχα.

Quæ convellendo exacerbantur, sunt catocha.

HINC PALAM est, delirium & catochen non ita secum pugnare, ut sint *ἀνίστα* sympto-
mata. Nam & *κάτοχα ὄξυαρες*, cum sopore delirantes, leguntur: & *ὄξυαρες*, vel
ὄξυαρες *παραφρένιες*, i. *deliria palpitantia*: & *φρενίτις κοματώδης*, *ἀγρυπνία*, i. *phrenitici comatosi*,
vigiles. Nisi fortasse quis illud, *κάτοχα*, interpretari velit, authore Galeno, *τὰ βίβαιος*, *ιδιπείθεια*,
i. *firmiter fixa*. Sed certè constat *ὄξυαρες* & *βασανισμὸς* nasci ab iisdem causis, & in eadem
cerebri mansione; sicut *τὰ σπασμώδεια*, in nervorum principio.

protrh. 56.
sect. 3. 1.
protr. 30.
1. protrh.
1. 1.

50 ITAQUE QUÆ CONVELLENDO EXACERBANTUR.] Cum jam exaruit nervorum princi-
pium: ut in phreniticis qui parum & rarò bibentes, idque cum strepitu, convelluntur; aut
contremiscunt.

101. Coac.

SUNT CATOCHA.] Firmiter fixa, non pressa leviter: quæque, exhausto cerebri humore
primigenio, faciunt ut attoniti stupeant; eodemque statu maneant quo deprehensi fuerint:
ut videri videantur, nec videant tamen. Ac si diceret. Qui à nervorum principio con-
velluntur, iidem ab eodem & æquali vicio cerebri, attoniti stupent. Est enim catoche sym-
ptoma cerebri; ut & delirium: convulsio autem, nervorum principii.

60 110 Τὰ παρ' ἐς ἐπάεμα, ἐν μακροῖ, μικρά· αἰμορρώδεια καὶ σκο-
τώδεια ἑμφανόμενα, ὀλέθρια.

Paratides in diuturnis, parvæ. At verò prærubræ, vertiginosæ, & aliene spontis; pestiferæ.

HACTENUS de phrenitide, cujus historiam sic explicavit Hippocrates, in essentia, ma-
gnitudine, more, paroxysmis, periodis, partibus, causis, symptomatis, & crisis; ut nihil
70 omnino desideretur, quod quisque summis ingeniis, acerrimis studiis, optima doctrina, cog-
nosci ac percipi posse arbitretur. De paratidibus prognosin unam instituit, quatenus ille sunt
februm

febrium symptomata *παρωδιδες*: plura ad miraculum usque dicturus capite proprio de paratidibus, in examine morborum omnium particularium, quod alteram partem constituit hujus divini operis Coacarum decisionum.

Ergo. *PAROTIDES*.] Tumores contra naturam, qui nomen adoptant aurium quas infestant; ipsaque dignitate partium obsessarum & vicinarum sympathia; principatum obtinent inter omnes tumores extimarum partium, qui sunt ejusdem generis.

IN DIUTURNIS.] Scilicet morbis, quorum diuturnitas, non in parva colliquatione & maligna cacoehymia; sed in pepasmi difficultate consistit, ob materiae contumaciam, meatuum angustiam, & facultatis excreticis infirmitatem.

1. Epidem.
conlit. 1.

PARVÆ.] Non quidem tumoris amplitudine, quæ sæpe talis cernitur, qualem descripsit; 10
proptereaque ipsas nominavit *μεγάλας*: sed quod sint bene habitæ, molles, diffusæ, doloris & inflammationis expertes, neque palindromen facientes, sed paroxysmo mites; periodo æquales; judicio faciles per diaphoresin aut suppuratum.

aph. 3. 4.
& 6. Epid.
p. 1.

AT VERO SANGUINÆ.] Quæ a sanguinis affluxu nascuntur, ex hæmorrhagia morbo impari; vel etiam ab excursu symptomatice sanguinis *ἀναγωγῶν*, i. expurgationem non habentis.

prorrh. 76.
sect. 3. 1. §

ET VERTIGINOSÆ.] Quæ per *συνέμωσαν*, i. consensum, cerebrum rursus afficiunt, quod ante paratidum eruptionem, signa jam ediderat suæ affectionis & vitii, cephalalgia, cœmate, & sordiditate: unde paratidas jam nominavit, *ειδήματα σπινώδης*, i. tumores soporatos.

65. Coac.

PESTIFERÆ.] Atque funestæ, doloris acerbitate; recursum ad cerebrum; translatione ad pulmones. Huc accedit, quod illæ sive sint expertes, sive participes suppurati; mortem intendunt. Expertes quidem, nisi homines liberali diarrhœa, & urinæ profluviis, periculo defungantur; ut Clazomenius: participes verò, si universitatis excrementa sint cruda & prava; ut in pastoris ancilla. In universum, paratidis sperabilem vitæ salutem non facit, quod sit abscessus *ἐμπίπτον* neque *ἀντίρροτος*, i. affluxus dimidiatus, nec morbo paris. 20

lib. 1. Epid.
prorrh. 68.
sect. 3. 1.

III Οἱ πυρετοὶ; ἰλιγγώδεις, καὶ ἀνὰ εἰλέων, καὶ μὲν εἰλέων ὀλέθριοι.

Febres cum vertigine tenebricosa conjunctæ, fuerintve ilei, necne; 30 mortiferae.

aphor. 17.
3.

ΙΑΙΓΓΟΣ proximè abest, inquit Galenus, ab epilepsia & apoplexia. Est enim, ut idem ait, ἡ σπινώδης, i. tenebricosa vertigo: quam facit turbulenta spiritus in capite commotio, à flatu & crasso humore: proptereaque prænuncia esse solet apoplexiæ: siquidem in cerebro localem habeat generationem.

4. de acut.
diæt. & 87.
Coac.

Quæ cum ita sint. *FEBRES CUM VERTIGINE TENEBRICOSA CONJUNCTÆ*] In quibus falsò creditur circumagi caput, unaque caligant oculi: maximè verò cum urinis tenuibus, & febrium initiis: ut nulla sit excusatio perturbationis criticæ, qualis à pepasmo sæpe fit ad vomitionem & hæmorrhagiam; micantibus venis in capite. 40

Hist. 6. p.
2. lib. 3.
Epid.
aph. 11.
lib. 7.

FUERINTVE ILEI.] i. Intestinalium tormina cum cardialgia, sine ulla defectione, per *ἀνὰ εἰλέων*, i. revolutionem ad superiora, vel chyli, vel ipsius facis alvinæ; ab inflammatione, aut contumaci oppilatione pituitosi, crassi & glutinosi humoris. Est enim ilei symptoma proprium & inseparabile, *εἰδὲν κατὰ δόχμους*, i. nihil infra transire: vomitus autem symptoma productum, cum in propinquo mors est: ut in muliere quæ apud Tisamenum decumbebat. Ac si diceret: sive *ἰλιγγία* veniat per contagionem & sympathiam stomachi malè affecti, ut sæpe accidit: καὶ τὸ ὀφθαλμῶν, i. caligo.

lib. 3.
progn.

NECNE.] i. Si non à bile alvina perusta quæ fuliginem ad caput transmittat, unde vertigo; indeque spiritum visorium inficiat, unde caligo: qualis in aëre purissimo cernitur, quando fumida aura nigraque suffunditur: sed à pulmonum impuritate & æstu, cujus dolorifica sensio non excitatur, ut in stomachi cardialgia, & alvi torminibus ab eadem causa: aut etiam si causæ illius vertiginosæ & caliginosæ perennis in cerebro generatio sit, quæ metum adferat epilepsiæ vel apoplexiæ.

86. Coac.
& 4. de
diæt. acut.

MORTIFERÆ.] Quoniam vertiginosæ causæ, quæ vel in alvo; vel in pulmonibus; vel in cerebro stabulantur; febrium paroxysmīs & crisi bus exacerbantur, & efferae magis fiunt: ut mirum videri non debeat si non sint apud se, qui vertiginosa & tenebricosa febre laborant. Quibuscumque febrium initiis vertigo est; unaque capitis vena micant, cum tenui & cruda urina; his proculdubio febris exacerbationem in crisi bus expectare oportet: nec verò mirari, si non sint apud se.

112 113 Τοῖσι πνδυματίοισιν ἐξοί, πυρετὸς ὕστερον ὅξυς μὲν ὑποχονδρεῖς ξυντόνως, κατὰ ψυχθεῖσι παρ' ἑς μέγα ἔπαγμα.

Si cui suspirioso febris acuta post incidit; unaque hypochondrii tensio sit, perfrigerato; magna paratidis denunciatur.

IN HAC prognosi verissimum illud esse reperio, quod vulgo dici solet. Brevis esse laboro, obscurus fio. Sed omissionis potius vitium est, quàm brevitas. Omissio cernitur in dividendo. Quæ cujuscumque sit τῷ δ' ὅτι & quæ τῷ ὅτι paucis aperiam & explicabo. Enimvero suspiriosi hoc loco dicuntur, ut cæteras suspirii causas omittam quæ sunt notissimæ, quibus 70 con-

conceptum in pulmonibus suppuratum, nec liberalem habet, nec liberam τὴν ἀνακαταίρεσιν: proptereaque ipsos in obsequendo contumaciores reddit, adjuncta etiam necessitate spirandi. Nam suspiriorum causæ omnes ad ipsam pulmonum contumaciam referuntur. Hujusmodi enim sunt asthmatici: hujusmodi etiam αἱ πνιμῆται, quos fieri scripsit Hippocrates in pleuriti-
 10 de, ex inconsiderato & præcepti usu piffante; priusquam dolor quieverit, & os humescere cœperit. De quibus ita præceptor. Ἐδομαίσι ἢ ἐκζημαίνουσιν θνήσκουσιν, ἀπὸ τῆς ἐξπνεύσεως, καὶ τῆς πύκνους ἀναπνεύσεως. τυχὸν δὲ πνιμῆται γίνονται. i. Intra dies septem aut pauciores, moriuntur à difficultate spirandi, & stertore suffocati. Cito namque fiunt suspiriosi. Deinde subjungit formam & ideam suspirii. Sputum namque ipsum subsistens in via, spiritum ingressu impedit. Cogit-
 10 antem ad celerem egressum: ut nihil aliud sint αἱ πνιμῆται, quàm qui difficulter inspirant, & cito expirare coguntur. Et quia inter cæteras maximè conspicua est illa difficultas spirandi, ideo nomen habet καὶ ἐξοχλὸν τῆς πνιμῆται; ut ab eo difficili spiritu, αἱ πνιμῆται nominentur, in quibus difficultas spirandi potissimum apparet magna.

Si cui SUSPIRIOSO.] Qui difficulter inspirat magna contentione musculorum, contumaciæ thoracis imparium; propter pulmonis oppressionem: idemque cito expirat, coactus nimia fuliginis abundantia, suffocationis metu; idque paulisper, dum ipsa materia, majoris suspirii causa effectrix, ad aures cursum inflectit, ibique paratidas facit.

FEBRIS ACUTA POST INCIDIT.] Quæ à pepassmo mituerat, nunc recrudescit: denegato exitu materiæ per anacatharsin, neque alvo liberaliter ducta; nec prorumpente urina crassa cum hypostasi plurima.

UNAQUE HYPOCHONDRII TENSIO SIT PERFRIGERATO.] Hic maximum vitium est, in dividendo: sed longè majus in enunciatione. Namque ut concedam suspirio, & febris incremento, post suppuratum, paratidas denunciari, ac suspirio quidem, quod sine prophasi apparet paulisper; & sine aspectabili causâ quiescit: tamen non efficitur ad ineundam prognosin paratidum, necessario concurrere hypochondrii tensionem: sed contrà ipsum videri debere & percipi molle, succi plenum, & expers doloris. Enunciationis autem vitium cernitur in eo quod legitur, καὶ ἐκζημαίνουσιν; cum in prognostico scriptum sit: ὁ δὲ ἀνὰ τὴν ἐξπνεύσειν θνήσκει τὸ πνιμῆται ἢ ἐκζημαίνουσιν: ubi Galenus τὸ πνιμῆται interpretatur, θερμασίαν ἐν τῷ ἐκπνεύσειν θνήσκει. 2. progn.

SI CUI SUSPIRIOSO.] Qui & parumper sine prævidentia suspirat, & sine aspectabili causâ, suspirii finem habet.] FEBRIS ACUTA POST INCIDIT, MAGNA PARATIS DENUNCIATUR. Deinde sic. AT VERO SI CUM HYPOCHONDRII PARUMPER ESTUANTIS TENSIONE, QUIESCAT SUSPIRIUM, SALUTE SPERABILI; ABSCESSUM FORE INFRA EXPECTATO. Hæc igitur partitio & enuntiatio legitima instituetur ex perpicientia causarum & abscessuum criticorum: nisi fortè quis velit harum duarum prognosin complexionem eò spectare, quò illud jam explicatum. In suppurato pulmonis, si dolor ad ventrem & ad jugulum, parumper hic illuc prorepat; & cum anxitudine stertor adsit; expectabilis materiæ vis magna ostenditur. Sanè quidem: sed hypochondrii tensio in suspirio per protopathiam, paratidas nunquam denunciatur, nisi ex eventu in causo; quando itur ad hæmorrhagiam, quæ morbo sit impar, & in abscessum pone aures convertitur. Cæterum hujus prognosens mens potissimum eò spectat, ut intelligamus, paratidas, quamvis dimidiato, nec rependente abscessu revera non sint criticæ & salutare in morbis acutis: tamen in suppurato pulmonis, ancipitem salutem omnino facere certam; si & suppurent, & fistulentur.

aph. 31. 4.
& 6. Epid.
part. 2.

114 Οἷσιν ἂν ἐν πυελῷ ὀδυῖναι χροῖμεναι τῇ ὀσφυῷ, καὶ τὰ κάτω χεῖρα, φρενῶν ἀπλώνται ἐκλίπτεσα τὰ κάτω, ὀλέθρια· ἀλλὰς τε, κλεῖν ἄλλο π σημεῖον πρεσβύτηται πονηρὸν. Ἦν δ' ἄλλα σημεῖα μὴ γήνηται
 10 πονηρὰ ἐμπύον γήνησας ἑλπίς.

Quibus in febre dolores circa lumbos & inferiores partes oborti, iis relictis ad diaphragma transeunt, valde pestiferi: idque cum aliis; tum si quod aliud pravum accesserit signum. Sin autem cætera signa non sint prava; suppuratum expectandum.

ENIMVERO omnis symptomaticæ translationis, omnis metuendus exitus; undecumque il-
 60 la cursum ad superiores partes inflectit: sed ea demum salutis desperationem ostendit quæ firmiter fixa in parte nobili, ad vitam tuendam pernecessaria; pravorum quoque signorum accessionem habet. Sic Larissæo Calvo femoris dolor primo die obortus, secundo concessit; inde major febris, somni vacuitas, partium extimarum frigus: tertio die omnino femoris dolor quievit; sed è potestate mentis exivit cum jactatione multa & tædio: tandem quartum agens, sub meridiem acerbissima morte interiit. Critonem recursus tumoris in pede oborti, secundo die interemit. Ne longum faciam; omnes morbi symptomatici, excursus & recursus confectanei, sunt primigeniis pejores: quoniam materiæ quæ corruptione propriæ substantiæ, in vitio est, partium, in quas transfertur, complexionem omnino labefactat. Sed juvat legere & intelligere diorismos quibus utitur ad ineundam prædictionem futuri exitus, id est, translationis symptomaticæ, quæ prorepat à lumbis ad diaphragma. Sunt autem hu-
 70 jusmodi.

QUIBUS IN FEBRE.] Cujus vacationem expectare non licet ex ullo præsentis materiæ decessu,

hist. 5:
part. 3.
3. Epid.

lib. πρὸς
παύλ.

cessu, qui nondum significatus fuit, neque ad tempus, neque ad speciem ipsam crisis.

DOLORS CIRCA LUMBOS ET INFERIORES PARTES OBORTI.] Nulla incidente vi extrinsecus, nec ullo prolapsu catharri in musculorum genus lumborum; partiumque inferiorum, ut ossis sacri, aut femoris: sed incandescente arteria quæ superjacet lumbis; vel inflammata rachitide; vel etiam mesocolo quod à lumbis originem ducit. Atque is dolor sit ejusmodi ut conjunctam habeat cum acerbitate gravitatem, quæ signum est affectionis propriæ, non autem sympathiæ; nec ullam opem percipiat ab iis quæ offeruntur: qualis Larissæi Calvi. Sunt autem lumbi, pars illa spinæ quæ absolvitur quinque vertebis, à nothi costis ad os sacrum: qui numerus vertebrarum lumbarium nusquam alibi quàm in homine reperitur, ne in simia quidem. Ac lumborum nomine intelliguntur vertebrae ipsæ, rachitis, musculi 10
ἀσπ, arteria & vena lumbaris, renes quoque & mesocolum. Celsus vocat coxas τὰ ὀσφύα, ubi Latine exposuit hanc prognosin.

SI IIS RELICTIS AD DIAPHRAGMA TRANSIERINT.] i. Si dolorifica in lumbis causa, ad diaphragma, i. metaphrenon & partes quæ illic continentur, migraverit; per ascensum symptomaticum materiæ temperamento calidæ, substantia tenuis, & qualitate acris; proptereaque effera & crebra orgasmus: quemadmodum in illo. Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομὴς, ὀφθαλμοὺς ἰσχυρῶς, κακόν, i. Ex ascensu à lumbis ducto, perversio oculorum mala. Ubi Galenus scripsit: Lumborum ascensum ad caput, symptomata excitare partis obsessæ propriæ, & vicinarum atque communium consuetudine: sicut est palpebrarum perversio: non secus atque in pulmonibus, quando illuc translatio fit, symptomata eduntur quæ in hac prognosi continentur. 20

VALDE PESTIFERI.] Quoniam translatio materiæ fit infernè sursum, à partibus ignobilioribus ad nobiliores: quæ quia corruptione in vitio est; nec facile vincitur, nec ea, partes labefactatæ faciliè expediuntur: quarum officio vita carere nequit.

IDQUE CUM ALIAS.] Proprio scilicet translationis vitio in orgasmo sive impetu, & parte obsessâ, causisque orgasmi, unde, quò, qua & quamobrem.

TUM SI QUOD ALIUD PRAVUM ACCESSERIT SIGNUM.] Ut si dolor juguli paulisper fixus, ad cerebrum transeat; si malum sit intolerabile; si magna & frequens admodum respiratio; nulla doloris remissio; nulla aut perexigua expectoratio; sitis inexplebilis; inæqualitas febrilis ardoris; alvi & costarum conflagratio; partium extimarum frigus: denique urinarum, dejectionum, somni, sudorum mala conditio. 30

SIN AUTEM CÆTERA NON SINT PRAVA.] Ut si cætera naturaliter sint constituta, aut proximè absint à naturali statu, quæ cernuntur in triplici corporis qualitate, actionibus, & excrementis.

SUPPURATUM EXPECTANDUM.] Vomica pulmonis ab inflammatione, quæ nec expurgatione, nec alvo prorupta, nec sanguinis detractione, nec etiam diæta quievit. Atque ea vomica spei adhuc reliquum quidpiam facit: si vel expurgatione, vel alvi ductione, vel urinis proruptis vacuetur: aut etiam secessum habeat vel ad aures, vel ad partes inferiores tumoribus illic obortis, qui suppurent & fistulentur. Hic enim, τὸς ἐμπύους ἀγνοοῦμεν, qui puris à phlegmone mutationem acceperunt: non eos quibus ipsum pus in spatium thoracis erupit: quamvis τὸ ἐμπύημα in utraque significatione legatur. 40

115 Παιδίοισιν ὄξυς πυρετός, καὶ κοιλίης ὑπόσασις μὲν ἀγρυπνίης, καὶ τὸ ἐκλαχλίζειν, καὶ τὸ χεῶμα μεταβάλλειν, καὶ ἶσχειν ἐξ ὀσφύος σπασμῶδες.

Puerilis acuta febris, alvus nihil reddens, unaque somni vacuitas; tum calcitrandi vis crebra, coloris item mutatio, & ruboris suffusio; convulsifica hæc sunt. 50

PUERULIS.] Præsertim lactentibus, crassiore lacte victitantibus, tum etiam dentientibus natura crassis & succi plenis ad septimum usque annum ætatis.

ACUTA FEBRIS.] Quæ supervacaneum humorem ciendo, nec excludendo, oppressionem facit; nervorumque imbellium & musculorum collectionem injussam. Est autem monstri simile, febrem acutam convulsificam esse, quæ ipsam convulsionem sanat à repletionem natam: cur idem non faciat in puerulis; nisi in promptu adferamus excusationem infirmitatis nobilissimorum nervorum.

ET ALVUS NIHIL REDDENS.] Unde sunt repleti multum & excrementitii pueruli: ob eamque causam convulsionibus obnoxii. Notanda ἀσφάλεια Ionica. quæ astrictionem alvi designat, per ὑπερπύκνωση καὶ κοιλίης, quam alibi nominavit σκληρότητα, δύσπλησια: sed tamen constat ὑπερπύκνωση καὶ κοιλίης, idem significare quod illud prognost. Ἡ γὰρ μὴ ἀσφαλεια, i. nisi alvus secedat. 60

UNAQUE SOMNI VACUITAS.] A tetra lactis, & febris, & alvi suppressæ anathymias quæ facit etiam ut pueruli expavescant & ejulent; quod est infirmi cerebri argumentum, & imbecillæ adeo effingendi virtutis.

CALCITRANDI VIS CREBRA.] Ob doloris acerbicatem, & membranarum stimulos & impotentiam.

COLORIS ITEM MUTATIO.] Si color pallidus, lividus, aut ruber evadit: unde significatio fit pravorum qualitate humorum; sicut ex rubore, sanguinis abundantis.

CONVULSIFICA SUNT HÆC.] Convulsionem denunciant atque faciunt universi corporis; sed eam fugacem: proptereaque minus terrificam. 70

116 Τὰ δὲ ταραχάδεα, ἀγρυπνα, μέλανα ὃ συνέτα, αἰμορροεῖ ἐνια.

Qui febrium initiis perturbantur in turbulenta somni vacuitate, unaque nigra & figurata excernunt; ex iis nonnulli sanguinem reddunt ē naribus.

- JAM NOS ad Momi lucernam examinavimus, & ad medendi usum accommodavimus divinam illam prognosin quæ sic habet. *Qui febrium initiis perturbantur somni expertes, siquidem stillavit sanguis, indeque sextum morbi diem agentes sint alacriores, sed noctem exigant molestiorem; postmodum autem cum sudatiuncula soporati, nec suæ mentis, sanguinem liberaliter fundant; malis omnibus liberantur. At talia denunciat aquosa urina. At verò quæ nobis explicanda proponitur, tamen in limine formam & speciem illius commemoratæ spectandam exhibeat; longissimè tamen abest à sensu & scopo. Illic enim diorismi sunt eorum quæ contra legem criticam, febrium initiis apparent & fiunt: cujusmodi sunt perturbatio mentis & stillicidium sanguinis: quæ tamen beneficio pepasini ad ægri salutem convertuntur; & criticam legem ægroti servant in signis & causis, à quarto ad septimum diem, quo per liberalem hæmorrhagiam mala omnia recedunt. Hic autem quæ febrium initiis verenda est perturbatio; ut neque tum sperabilem crisin facit: ita pravorum signorum copula spem adimit convalescendi: sunt autem prava signa, dejectiones nigri stercoris & figurati, vel potius in globulos tanquam in spyratos caprarum coacti, quod Græci vocant ἀσχηρῆμα σπυρατωδὲς: quod est ejusmodi; spyratosum quidem, propter longam in intestinis moram, ubi à febrili calore exaruit; nigrum verò, propter incendium quo interiora ægroti conflagrant. Galenus vocat ἀσχηρῆμα καυσωδὲς, i. dispositionem inflammatoriam. Hippocrates τὰ καυσικὰ, quorum, ut ait Galenus, vis est, morbum indicare acutum & celeriter indicandum, τεχνικὸς ἐστιν; ac periculosum profectò, si valde aduruntur. Atque in illo incendio & siccitate interiorum, unde καυσικὰ sunt etiam excrementa; non potest salutariter quicquam excerni, ubi vires defunt. Et qui ab exhausto laborant nimium resicati, neque alvinam excretionem, neque rigorem, neque sudores, neque parotidas, nec alium quemvis abscessum, naturæ commodo, perferre possunt. Itaque præclare illud, ut cetera omnia, summus præceptor. Καλὴν διπλοσπυρῆσαι, σμακοὶ δὲ μέλανα, σπυρατωδὲς πρὸς ἀνάλω χαλῶσαι· μικτὴρ δὲ τῆς τοῦ σπυρῆματος, κακὴν. i. Alvi interceptæ, quæ pauca nigra in globulos coacta, non nisi necessitate adactæ laxant; his resectæ nares, malum.*

117 Τὰ ἀγρυπνήσαντα ἐξαίφνης ἀλυσμῶ, αἰμορροεῖ· ἄλλως τε κ' ὡς π πρεσβύνηκη· ἥρα γε κ' μεταφειζάντες οἱ ἐπ' ὀλίγον περψύχοντες;

- Si quis repente fuerit somni expertis, idemque jactatus; sanguinem profundit ē naribus: idque cum alias; tum si quid antè reddiderit. An verò perhorrescat, qui antè paulisper refrixerit?*

ENIMVERO symptomata perturbationis criticæ quæ ad speciem aliquam crisis apparent, ex incertis certa redduntur, quando natura & humor eò sponte cursum inflectunt, quò ipsius crisis inclinationem fieri ἀμφιδοξα symptomata non planè testantur. Sunt enim, fateor, obscura & varia hæmorrhagiæ signa, repentina somni vacuitas, & crebra loci atque figuræ mutatio in perturbatione critica: sed ea tamen ex obscuris clara; ex incertis certa efficiet naturæ ad hæmorrhagiam propensio, quæ cernitur in sanguinis jam inchoata exclusione. Atque hujus theorematismis fundamentum præclare in illo jactum est. *Talia denunciat aquosa urina, quæ ex incerto hæmorrhagiæ signo fit certum: quando à sanguinis stillicidio quarti diei cum urina pepasmo, cæteri dies morbi ad septimum usque, legem criticam servaverunt, in signis & causis; tum in perturbatione critica; vel sola urina colore & consistentia prorsus aquosa, hæmorrhagiæ jamjam futuræ certissimum est argumentum: ad quam stillicidium quarti diei, tanquam ad fontes digitum intendit. Hujusmodi illud est: Quibus ineunte febre sternutamento excussò, ē naribus it sanguis stillatim, siquidem quarto die urina hypostasim albam exhibeat: febrem per hæmorrhagiam septimo die sanatum iri ostendit.*

ERGO. SI QUIS REPENTE FUERIT SOMNI EXPERS.] Quem antè inivit ex facili; ut ea somni vacuitas tantum symptoma sit perturbationis criticæ, à naturæ contentione: non autem coacti morbi.

IDEMQUE JACTATUS.] Alysmo fugaci.

SANGUINEM PROFUNDIT E NARIBUS.] Per excursus criticum, qui citam educationem habet.

IDQUE CUM ALIAS, TUM SI QUID SANGUINIS ANTE REDDIDERIT.] Quia stillicidium illud denunciat naturæ & humoris propensionem; facitque ut illa duo signa ἀμφιδοξα efficiantur τεχνικὰ, i. syllogistica.

AN VERO PERHORRESCAT, QUI ANTE PAULISPER PERFRIXERIT.] Sanè quidem à frigore prodest horror: cujus concussione fit concussio rei molestæ, per Aphor. 59. 4.

118 Περὶ δὲ τῶν παρξυσμῶν βήσονται, καὶ ἐφιδρωτὲς μικρὸν κακὸν καὶ κρήναι.

Qui circa paroxysmos tussunt, ac levi sudore subroscidi sunt; gravissimum habent malum.

QUICQUID ejusmodi est, ut inde naturæ infirmitas, causæ morbificæ feritas, partiumque nobilium offensio denunciatur; ægroto pessimè esse idem quoque significat. Regnabant in Thasiis tusses, cum rauca voce conjunctæ & siccæ, quæ tandem miseros jacere φθινώδως coëgerant. Ac tum horriduli, continenter & vehementer hemitritæ laborarunt. Sudabant illi assiduè: sed non universè, nec liberaliter. E quibus qui dominatu morbi omnino tenebantur; neque tantisper quidem pepasim in sputo ediderunt: sed in cruditate expectorabilis materiæ morbum exegerunt. Atque fauces eorum dolorificam vim catarrhi expertæ sunt, cum rubore & inflammatione exactum ad morbum. Erant autem tenues, efferae, acres fluxiones, quæ citò miseros labefactabant.

Ergo. QUI CIRCA PAROXYSMOS TUSSIUNT.] Catarrhi citati in pulmones procumbentis feritate; nec tussiendo quicquam extussunt in paroxysmi horrore: qualis esse solent hemitritæi & phthisis: ex quo duplicem concussionem experiuntur, quæ mutuò se fovet in perniciem ægri.

AC SUDATIUNCULA.] Capitis, cervicis, atque thoracis; primùm quidem ab oppresione; deinde ab exolutione partium solidarum, & succi alibilis exudantis perenni delapsu.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM.] Duplici concussionem: febris & catarrhi ferini conspiratione, causæ morbificæ vi effera, naturæ infirmitate, & partium nobilium offensione, faucium, laryngis, atque pulmonum. Consensus febris & catharri cernitur in eadem utriusque periodo, ab exolutione facultatis retentricis, repletionem cerebri, & commotione catarrhi à febrilis ardoris intrò recurrentis anathymiasmi tetra & prava.

119 Ες πλεθρὴν ὀδυῖναι καὶ πνίμῃ παροξυνομένη, ἔτοι ἐμπυοῦται.

Si cui ad lateris dolorem accesserit suffocatio, purulentus efficitur.

OFFICIUM est medici, tanquam è specula, prævidere futuras morborum successiones & transitus, quando eorum notitiam animo & mente complexus est, per actionum vitia, & vitiorum species aut differentias. „ Ut enim actio læsa partis affectæ certissimum est argumentum, tum: sic læsionis species, affectionem ipsam ejusmodi sit, apertissimè planissimeque ostendit. Prævidendi autem ratio continetur, proposito pleuritidis exemplo, quod perspicuitate & excellentia vincit res cæteras quæ sunt ejusdem generis.

SI CUI.] Omnis ætatis, temperamenti, complexionis & sexus: maximè verò homini naturæ, vitæ instituto, & victus ratione bilioso: unde plures opportunitates & causæ ὀξυαῖοι. i. humorum impetus sævique doloris.

AD LATERIS DOLOREM.] Acerbissimum, sanguinis biliosi affluxu, per inflammationem membranæ sensus acerrimi excitatum; continenter stimulis lacessentem: à quo sympto-
2. de acut. mate omnium molestissimo, pleuritides nominantur, ὀδυῖναι & πνίμῃ.

ACCESSERIT SUFFOCATIO] i. Difficilis respiratio, cita in expirando, perquam molesta in inspirando; & quæ paulo ante fuerat parva & frequens, nunc cernitur asthmaticorum similis, i. suspiciosa quæ difficillimam habet inspirationem & citam necessariò expirationem, suffocationis metu à nimia fuliginis abundantia.

EFFICITUR PURULENTUS.] i. Mutatio fit inflammationis in vomica: quia dolor inflammatorius remedio nullo convenienter adhibito concessit. Ac suppuratum illud, cum ex aliis signis perspicitur, tum verò maximè si ejus initio difficiliùs spirabat æger cum rigore, cujus antea fuit expers, & cum dolore gravi, qui antè fuit acutus. Funestum est autem suppuratum: si quidem sputum est biliosum & purulentum, maximeque si die septimo, critico potentissimo, unde opinio fit futuri interitus decimoquarto: nisi affulgeat spes bona salutis ex optima conspiratione bonorum signorum quæ in ægroto luceant splendebantque ab Hippocrate explicata.

2. Prognost.

120 Οἷσιν ἐν συνεχείᾳ φλυζάνια καὶ πᾶν τὸ σῶμα ἐκφύει· θανάσιμον, μὴ γνωμένον πυώδους δόσσημα. ἡ μάλιστα ἢ τέτοιον ἔχοντα ἰνέας παρ' ἑσ.

Quibus in febris assiduitate pustulæ toto corpore suboriuntur; mortiferum illud est: nisi purulento abscessu, qui hîc potissimum ad aures erumpit, periculo defungantur.

ILLÆ DEMUM pustulæ sunt pestiferæ quæ nutu morbi, non autem naturæ dominatu erumpunt: quamvis toto corpore efflorescant, nec ullam partem expertem sui relinquant: ut ea ratione spem faciant bonæ valetudinis: quòd talis abscessus inferior non sit morbo: sed pro materiæ morbificæ abundantia dignè oriatur atque appareat. Sed longè aliter atque fecus res habet, quando à gargalissimo hæc fiunt, nec febris finem adferunt, quin faciunt potiùs ut ea vires acquirat cundo; ipsa verò φλυζάνια non judicant cum judicare debent, proptereaque sunt lethalia.

Qui.

QUIBUS IN FEBRIS ASSIDUITATE PUSTULÆ.] In morem bullarum exurgentes. Id enim significant τὰ φλυκταῖνα. Galenus φλυκταῖνας interpretatur, earumque φλυκταῖνας hanc esse causam docet, collectionem ichorum corporis superficiem erodentium. Quarum generationem ex ichoribus venenatis divinè Hippocrates explicavit Ἄβρι Cranone carbunculi: densis pluebat nimbis, idque tempestate austrina. Ichores subnascebantur in cute, qui pruritum excitabant, inde pustulas ambustis similes, φλυκταῖνας ὡς πύρκαυς. Scire autem licet nomen ichoris usurpari pro virulento sero atque maligno 4. acut. qui locus a Galeno citatur comment. 2. Epid.

4. acut.
2. prognost.
2. Epidem.

TOTO CORPORE SUBORIUNTUR.] Sic Hippocrates, Cùm intumescant ulcera omnia, tum in pudendis frequentissimè. Et paulò post, ἐκθύματα π. μ. α. ubi Galenus: Perspicuum est, inquit, τὰ ἐκθύματα nomen habere δὲ ἐκθύων, quod est, ἔξομα, quando humores sponte sua in cutem prorumpunt & efflorescunt: ut ἐκθύματα 3. Epid. nihil aliud sint quam ἔκκυσμα 1. Epid. sed illa à motu & incitatione; hæc verò à forma & impressione. Commemorabile est quod toto sparsa corpore nihil opis adferant: sed contra magis ægros affligant: qua de re illud extat. Si cui salsuginosa sputa unaque tussis quiescunt: iis totum corpus, velut exanthematis oblitum, rubet: ac tandem asperitate fit rigidum, jamjam futura morte. Ut non ineptè hæc prognostis ad proposita explicationem pertinere videatur.

MORTIFERUM ILLUD EST.] Propter humoris efferi symptomaticum motum atque refluxum; aut propter sputi salsuginosi & tussis expectorantis suppressionem; unde suppuratum, cujus argumenta sunt pustulae.

NISI PURULENTO ABSCESSU, QUI POTISSIMUM AD AURES BRUMPIT, PERICULO DEFUNGANTUR.] Vel abscessu crurali, qui, ut parotides, suppuratum habeat & fistuletur. Atque id locum habet in suppurato, non autem in febre acuta, nisi cum urinæ pepsimo: ut jam demonstravimus.

112. & 113.
Coac.
110. Coac.

121 ΕΝ ὅττι τὰ μὲν ἔξωθεν περιψύχεται, τὰ δὲ εἴσωθεν καίεται, καὶ δὲ ψυῖ κακόν.

30 In acuta febre exteriora perfrigerari, interiora verò sic uri, ut etiam sitim faciant; exitium portendit.

QUANDO febrilis calor molliter & æquabiliter, intus foras perpetuat suum cursum, & cum illius appulsu percipitur partium extimarum totiusque corporis mollitudo; ægro bene est: ac talis constitutio censenda est omnium optima, quæ in qualitate habitus considerari solent. At verò si ut excrementa, cujusmodi sunt urinæ albæ, sic ea qualitas universi tractabilis, sit contra naturam morbi, periodi, ægri, temporis, & tempestatis; opinionem facit res ægri pessum abire. Quod quomodo & cur fiat, sic explicandum.

IN ACUTA FEBRE.] Quæ celeriter, vehementer, & continenter movetur; estque natura omnis intermissionis expertis, nec ullam quietem promittit, proptereaque sola hæc frigoris symptomatici conscia est.

comment.
ad 48. aph.
4.

EXTERIORA.] Extimæ partes corporis; quæ sunt, frons, nares, auriculæ, manus, & pedes vel etiam universitatis superficies, excepto ventre & costis. Nam τὰ περιψύχεται & ἔξωθεν pariter similiterque de utroque dicuntur.

proth. 34.
2.

PERFRIGERARI.] Non quidem modicè, ut Pythion & Parios; qui modicè facti sunt aliofi, ut febris expertes viderentur, cùm paulò antè febris ardore conflagrassent: sed paulò post rursus incanduerunt. At quorum exteriora velut gelu obriguerunt: sive ea perfrigeratio sit firmiter fixa & stabilis; sive citam habeat caloris fugacis mutationem, de qua jam diximus. Ac citè illius mutationis in alterutram qualitatem eximiam caloris & frigoris causas propalam explicavimus.

53. Coac.

INTERIORA VERO SIC URI.] Quorum tanti inflammatio est; ut faciat ἐπιπύκνωσιν & δούλησιν. i. revocationem & interceptionem ipsius sanguinis atque nectaris vivifici, ad reficiendam partium vivacitatem confluentis.

UT ETIAM SITIM FACIANT.] Inde ducto humiditatis in partibus illis exhausto, in quibus siccitatis sensio, est ipsa sitis: linguam dico, palatum, stomachum: quo sese intemperies cordis, pulmonum, jecoris, æstu conflagranti, extendit Galenus in arte.

EXITIUM PORTENDIT.] A consumptione vivifici nectaris in corde atque visceribus, quam faciet (nisi quàm citissimè extinguetur, sed vix, ac sæpe, ne vix quidem extinguitur) amplificatio febrilis caloris cum nativo retracti, quem ipse pariter accendit: ut sua sibi sint naturæ præsidia jam adversa.

122 123 Οἱ συνεχῆς διὰ τέλης ἡπείωνες ἡπικίνδυνοι. Οἱ δὲ ἂν πυρελὸς διαλίπη ἀκίνδυνον.

Febres continuæ tertio quoque die ingravescentes; supra modum periculosa. Quod si quando febris discesserit; periculi vacatio est.

VERSATUR illud in hominum pervagato sermone, febrem intermissionis expertem omnino mortiferam esse: participem verò, ipsi plenam; atque idcirco in paroxysmis ipsis medicum consolari & ægrum, expectatione relevandi. Etenim febres continuæ sunt ejulmo-

H 2 di;

84. Coac.

39. Coac.

di, quales descripsit Hippocrates. *Est autem acutissimus, maximus, difficillimus, ac denique letalis, febris continua, morbus.* At quæ intermissionis participes sunt; quartana quidem securissima est, atque libertatis vindex in epilepsia; tertiana verò exacta, citæ est crisis, nulliusque periculi. Sed continuarum febrium, ut sunt periodicæ differentia: ita graviorum aut leviorum malorum signa & causæ existunt. Enimvero, quibus postridie quàm invasit, exacerbatio febris est, malè res eunt. Et, tritaephyæ febres, erraticæ, in pares mutatae; sunt contumaces. Etenim quæcunque apparent & fiunt contra naturam morbi, pro pessimis haberi debent: quoniam febris acutæ materia bilis est, quæ naturaliter imparibus diebus cumulata movetur. Quid igitur facit continuas tertio quoque die ingravescentes, videri periculosas; cum illæ naturaliter, proprio scilicet bilis motu, exacerbentur? In promptu causa est, quam sic ordine explicabo.

FEBRES CONTINUÆ.] Omnis intermissionis expertes, proptereaque omnium acutissimorum, gravissimorum, & mortiferorum malorum capaces: ob eam sanè causam, quod vel in visceribus, vel in majoribus venis atque arteriis, tanquam in ergastulo, maligna cacochymia præditæ stabulentur.

comment.

2. 1. Epidem.

27. & 39.

Coac.

TERTIO QUOQUE DIE INGRAVESCENTES.] Non quidem simplici & periodico motu, qui fit secundum naturam acutæ & tertianæ: sed graviorum malorum incremento, quæ cernuntur in febris ardore, doloris acerbitate, jactatione, cardiagmo, delirio, vigiliis, inexplabili siti. Denique in omnibus symptomatis translationis malignæ qualitatis, & inflammationis, cuiusmodi sunt tritaephyæ. *Toto tempore reliquo remittentes, criticis diebus exacerbatae trabentesque in pejus. Parum certè, inquam, remittentes: sed paulo post rursus vehementius exacerbatae, criticisque versæ in deterius.* Cuiusmodi sunt etiam hemitritæ, continenter in acutius duæ. Nam febres omnes continuæ quæ *ἀγὰντες*, i. tertio quoque die exacerbantur, cum accessione graviorum malorum; aut sunt tritaephyæ, aut hemitritæ: de quarum febrium natura satis jam multo scripsimus.

1. Epidem.

comment.

3.

aph. 43. 4.

aph. 63. 4.

PERICULOSÆ.] Tritaephyæ quidem, quod à longinquitate temporum & laborum amplificatione, & prava colliquatione; abscessus pravos faciant: hemitritæ verò, quod aliorum quoque malorum accessionem habeant, & graviorum propagationem faciant; ut lethargi: quia sunt *φειδώσις*, id est, *horridioræ*; proptereaque ipsas dixit esse *τὴν ἀσθενέστατον*, id est, *inter omnes maximè mortiferas.*

QUOD SI QUANDO.] i. Quovis modo; five sit longa accessio, brevis intermissio; aut contrà.

FEBRIS DISCESSERIT.] Videlicet tertiana quæ *ἀγὰντες* movetur, sed intermissionem habet, quia: *Quibus in febribus rigor cietur, eodem ipso die febres exoluntur.* Cujus intermissionis causam Galenus comment. in illum aphorismum doctissimè explicavit.

PERICULI VACATIO EST.] Quoniam febres intermissionis participes, malignæ & venenatæ qualitatis, & inflammationis sunt expertes: quæ duæ sunt causæ funestæ in febribus, quas putris humor accendit.

124 *Ἐν μακροῖς πυρετοῖς, ἢ φύματα, ἢ ἐς ἀρθεα πόνοι ἐγγίνονται· καὶ ὡς ἔχουσιν, ἐκ ἀχρενοῦ.*

In febribus diuturnis, aut phymata solent, aut in articulis dolores oriri: qui ita coorti, non sunt inutiles.

HIPPOCRATIS illud est. *Οἱ πύρετοι μὲν ἔχουσιν, ἢ ὡς πυρετοῦ ἢ ἀρθεα πόνοι ἐγγίνονται.* Omnino à pepasmo natura triplicem viam invenit qua deducitur ad conservationem sui, morbumque depellit; aut enim foras excludit sudore laudabili, iſtero critico, exanthematis quoque ipsis; aut introrsum excernit, dejectionibus, urinis, hæmorrhagia; postremò transitum facit materiæ morbificæ, per *ἀγδοχίαν*, i. traditionem supernè deorsum, è directo & procul, in partem capacem, ubi tumor nascitur, nec morbo, impar, nec ipsius potens naturæ. Atque si in natura vegeta, validæ sint vires contra humorem biliosum & tenuem, cum libertate meatuum; sanè in eo meabili corpore, quod vocant *σπέρν*, sperabilis excretio est à pepasmo, introrsum, aut foras: quatenus natura & humor, huc, illucve cursum inflectunt. At verò si naturæ, humoris, meatuum quoque ipsorum sit impar conspiratio ad excretionem; unius tantum vitio, aut naturæ infirmioris, aut materiæ contumacioris, aut etiam quia meatuum libertas desideratur, morbi diuturnitas à pepasmo per abscessum excutitur: quem facit materiæ *δεδωδωμένης*, i. depositio intus foras, aut supernè deorsum; quo natura viam affectat, & ubi jam excipiendi præparatio est. Nam in affecta ætate, collapsis jam viribus, materiæ contumacia, meatuumque angustia, ut neque excretio, sic neque abscessus fit ullus, sed corruptionis successio est: unde mira morborum subinde nascentium multitudo.

ERGO. IN FEBRIBUS DIUTURNIS,] Quæ agri utilitati productæ sunt à vigesimo ad quadragesimum diem, & ultra; neque doloris ab inflammatione nati; neque incidentis causæ intrinsecus, vel ab ægroti contumacia, vel à medici imperitia; diuturnitatis excusationem adferunt: sed unius tantum pepasmi difficilis, cuius difficultas, vel in materiæ contumacia, vel in virium infirmitate consistit.

AUT PHYMATA.] Ac si diceret. Si naturæ expellenti, morbifici humoris crassitudo, vel ipsa meatuum angustia morem non gerat; atque in excretionis ipsius conspiratione sit impar naturæ: phymata oriri solent, id est, tubercula, furunculi, tophi, exanthemata, ecchymata, phlyſacia, phlyſtænæ, & quæ sunt ejusmodi. Nam phymata suo velut ambitu continent omnia mala cutis & carnis, quæ veniunt ab iis quæ sunt in habitu corporis inutilia:

lia: ne sim ambitiosus in diorismis $\tau\epsilon\phi\alpha\lambda\alpha\lambda\gamma\iota\alpha$, quæ $\lambda\omicron\gamma\iota\varsigma$ & $\phi\upsilon\sigma\iota\varsigma$, nomen habent, id est, a fundendo, unde dicitur fundus: *Fundit humo facilem victum iustissima tellus.* 2. Epid.

AUT IN ARTICULIS DOLORES ORIRI.] Quasi ita velit. Si non tam ipsius naturæ vitio; quàm materiæ contumacia; excretionis ratio intus, aut introrsum foras, subsistit; dolores in articulis cooriantur, prolapsu materiæ in eas partes infirmas, laxas, atque capaces. Atque ita comparata est febrium continuarum hystoria, sicut intermittentium diuturnarum, vel erraticarum; ut febris quartanæ successionem habeant.

Hoc spectat igitur ut intelligamus; diuturnam febrem continuam secundi iudicii, siquidem ipsa diuturnitas in materiæ contumacia; non in naturæ infirmitate consistit; abscessum habere intus foras ad cutim: sin autem humoris dominatu tenetur naturæ imbecillior vis expultrix; abscessum fieri introrsum, supernè deorsum.

QUI ITA COORTI, NON SUNT INUTILES.] Vide 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 3. prognost. Requirenda etiam explicatio ex 44. aphor. 4.

125 Κεφαλαλγία ἐν ὄξει, ὑποχόνδριον ἀνεσπασμένον, μὴ ῥύνετο αἷμα ἐκ ῥινέων; ἐς φρενιτικὸν πέλεια.)

Cephalalgia in febre acuta, hypochondrium sursum intro revulsum, sanguine non prorupto è naribus; phrenitidis habent eventum.

IN MORBIS acutis ad praedicendum $\tau\epsilon\lambda\epsilon\mu\alpha\sigma\iota\varsigma$ certa est, quæ ex hypochondriorum tractabili habitu & situ initur. Bona hypochondria vel potius optima, quæ vocat $\delta\omicron\gamma\mu\alpha$ & $\lambda\alpha\pi\pi\epsilon\gamma\iota$. i. solida, succi plena & mollia; vel in distentionis, & contractionis mediocritate posita, opinionem faciunt bene constitutæ naturalis œconomix, ex bona complexione & temperamento viscerum quæ in hypochondriis continentur: proptereaque bonæ valetudinis in morbis acutis futuræ, maximè verò in febribus. Contrà de hypochondriorum triplici inæqualitate, cujusmodi ea fuerit, semper verendum: siue ea percipiatur in ardore; siue in contractione aut tumore, quem vel inflammatio dolorifica, vel inflatio, vel scirrhus expulserit; siue in duritate recens oborta, aut quæ jam in vetustatem inciderit. Sed inter ea genera inæqualitatis hypochondriacæ, contractio principatum obtinet, quæ fit intro sursum diaphragmate inflammato: de qua hoc loco sermonem instituit.

CEPHALALGIA IN FEBRE ACUTA.] Capitis dolor prægrandis & contumax, febris acutæ confectarius per propagationem causæ morbificæ, non autem per transitum, unde expectetur hæmorrhagia critica: qualem cephalalgiam utrinque supervenientem & utroque inclinatam; scilicet ad felicem exitum morbi, vel ad ægroti exitium; descriptam & expressam legimus in Epid. & in prognost.

HYPOCHONDRIUM SURSUM INTRO REVULSUM.] i. Si ad cephalalgix acerbiteratam symptomaticam, pravum accesserit signum; quod cernere est in hypochondrii sursum intro revulsione, quæ nunquam accidit proprio hypochondriorum vitio, sed alieno; diaphragmate scilicet inflammatione obfesso, in cujus contagionem & sympathiam trahitur peritonæum, quod adjacet hypochondriis, ac veluti obliqui septi transversi manibus, foris intro & sursum versus, ipsum abripitur: ac tum hypochondria, suspensi tactus appulsum ferre vix possunt.

SANGUINE NON PRORUPTO È NARIBUS.] Quia liberalis hæmorrhagia sæpenter numero cephalalgix finem adfert, doloresque sanat inflammatorios hypochondriorum; siue illa sint vacua, siue distenta. Ac sanè illa crisis hæmorrhagiæ juvenum propria est, intra septimum morbi diem alioquin cita mors venit, nisi virtute naturæ, ad vigesimum producantur; ac tum suppurato sanescunt: perrarò autem profluvio sanguinis.

PHRENITIDIS HABENT EVENTUM.] i. Ad phrenitidem conversio fit, denegata crisi propria cephalalgix febrilis, & hypochondriaci doloris inflammatorii. Phrenitidis autem venit; tum à diaphragmate inflammato: tum à cephalalgia febris acutæ confectaria. 3. $\alpha\epsilon\delta\iota\ \nu\epsilon\iota\tau\alpha\iota$, & 1. Epid.

126 Τὰ λεπυρεκά, μὴ χολέρας ὑπὸ φρενιτικῆς, ἐλύεται.

Lipyriæ febres, non nisi superveniente cholera, exolvuntur.

QUEMADMODUM cephalalgia, febris acutæ confectaria; tum hypochondriacus dolor inflammatorius, unde utrinque de phrenitide vereri oportet, sanguinis liberali profluvio exolvuntur: sic lipyria febris, quæ malignā cacoehymia proximè ad pestilentem accedit, symptomatum est plena gravissimorum; propria humoris morbifici, & sola excretionis sanescit: neque aliter curationem recipit. „ Est enim consentaneum, ut quo natura & humor viam affert, eo convenienter per loca lege naturæ commoda, neque ex eventu incommoda moveantur. Estque omnino triplex inclinatio unde purgandi via tum iusta, tum iniusta, initur; una quidem naturæ; altera humoris morbifici; tertia partis obfessæ. Nam juvenes per hæmorrhagiam, febribus ardentibus ut plurimum defunguntur; senes verò per dysenteriam. Sic ætate bili morem gerimus, sursum movendo: pituitæ verò hyeme, deorsum ducendo. Et quorum morborum curatio in sola purgatione consistit, siquidem illi diaphragmate superiore locum teneant, vomitione: contrà si inferiorem, dejectione curandi sunt. Ac ne omnia confectet quæ sunt innumerabilia, comprehendam brevi. sic enim statuo; purgationis

modum, ut sponte sua ex impulsu naturæ, motu humoris, & meatuum conditione suscipitur: ita ex tribus illis quæ modò recensui, à medico artificiosè captandum esse; artificio scilicet ad imitationem naturæ comparato.

ἐπεὶ γὰρ &
ὁρίσας αὐτὴν
2. de diet.
acut.

Ergo. LIPYRIÆ FEBRES.] Quæ sunt ejusmodi, vel à calore, quo extimas partes defraudant; vel à mœrore & anxitudine inseparabili: qualis est πρῶτος primi generis; qualis etiam quartus. Ac sanè partium extimarum frigus, lipyriæ consecrarium esse solet; non quidem nativæ caloris retractione. vel interceptione, ut fere fit in ardentissimis febribus: sed facultatis vitalis exolutione, quam facit bilis morfu & stimulis sævissima stomacho qui sensus accerrimi est. Nam lipyriæ materia biliosa focum habet in alvo, unde prohibetur in exitu à contumaci obstructione, partiumque obsessarum languore, facitque homines πικρὸς ἢ πικρὸς, i. amarulentos & mæstos, fastidio & contumacia insolentissimos, anxitudine miserabiles, omnis figuræ & loci impatientissimos, somni expertes: cum spiratione in faucibus elisa, quam πνεῦμα πρὸς τὴν ἀνω φωνὴν πικρὸν, ἢ μέγα λίαν, id est, respirationem offensantem, ascensu crebram, & valde magnam. Nonnunquam etiam labrum inferius cietur, unaque manibus contremiscunt. Denique ita comparata est lipyriæ febris ratio, ut eam jure optimo κακοχολίασιν Galenus nominarit.

comment.
ad 48. aph.
4.

cap. 3p. 3.

4. de acut.
diæt.

NON NISI CHOLERA SUPERVENIENTE.] Prægrandi & cita perturbatione alvi, sursum deorsumque pariter æqualiterque citatæ. Sic enim χολέρα Paulus descripsit; quantum fideliter convertere potui. Pauli verba sunt. Η χολέρα, ἢ γαστήρ ἐκ ἀμύτης ἐκπίπτει, κατωδὶν τὴν ἐν ἡμῶν γαστρίῃ. Quam descriptionem ille Galenissimam transtulit in suum librum, ex comment. ad 4. ἐπεὶ 20
ἀφ' ἧς ἐξέρχεται. Atque talis cholera verè simpliciterque dicitur, ut nihil necesse sit alteram ad hujus loci explicationem adferre, quam vocat Hippocrates χολέρα ξηρὴ: ad cujus curationem vomitu interdicens; alvus ducenda clystere pingui & calido; balneo dulcis aquæ, & oleo corpus fovendum; somno indulgendum, vinoque tenui meraco & veteri; cibis abstinentendum, & lacte asinino utendum. Quæ omnia sicca cholera alexiteria, febris lipyriæ sunt deleteria. Est igitur hoc loco subaudienda χολέρα absolutè dicta; quam paulò antè descripsimus: quæ quidem cum sicca communem habet excretionis modum, hoc uno excepto, quod sicca cholera flatulenti spiritus acerrimi irritatio est, hujus vero efferi indomitique humoris sursum deorsumque excretio.

EXOLVUNTUR.] Vacuatione propria humoris morbifici. i. bilis: & partium obsessarum neoterismo. i. temperamenti & complexionis inde comparata integritate.

ἐπεὶ γὰρ ἡ
παθὴρ.

Existit hoc loco difficilis quæstio, utrum lipyria, quæ in erysipelate alvi consistit, quæque maligna cacochymia superat omnes febres, si pestilentem exceperis; vacuatione quiescat, cum illud sit in confesso omnibus; nullam ejusmodi febrem ita sanescere, quæ conjunctam habeat cum inflammatione cacochymiam malignam. Sanè quidem si tantam naturæ potentiam habeat, ut per se ipsa moliri possit exclusionem, unde nihil reliquiarum supersit. Atque id miraculo apponendum: quoniam difficillimus est morbus, quem effugiant pauci: maximè verò quando lipyria venit æstate, cum violento Sirius æstu, terras exurit: non autem autumno, a vini multæ bibacitate, & baccarum edacitate: quam diarrhœa funditus ex alvo tollit.

Sed illud majorem judicandi difficultatem parit, quod ait; lipyriam febrem non nisi superveniente cholera posse sanari; cum ipsa cholera sit peracuta, unde cita mors venit per σπασμὸν, i. contractionem maximè furarum. Eam difficultatem omnino tollit, quòd cholera hîc supervenit, non exolutione virium, sed alvi concussione. Deinde quòd alvo molestiis omnibus lipyriæ febris defuncta, cessat ipsa cholera; ut verè illud videar esse dicturus, eam demum cholera in bonis ducendam, quæ contentione alvi suscipitur contra vim febris lipyriæ, in alvo stabulantis.

127 Ἰκτερός, ὅτε μὲν τ' ἐβδόμῃς ἡμέρῃς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, κακόν. ἐβδόμη δ', καὶ ἐνάτῃ, καὶ ἐνδεκάτῃ, καὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ· κρείσμον· μὴ σκληρύνων· ὑποχόνδρια· λὺν δ' μὴ, ἐνδοιασόν.

Icterus ante septimum diem, insidiosus. At septimo, nono, undecimo, decimoquarto proruptus; salutaris, qui hypochondria non obdurat: sin autem, anceps.

PERMAGNI naturæ interest quando quid fiat; quidve appareat in morbis acutis. Ut enim πρὸς κρείσμον non sunt ejusmodi, quæ apparent morborum initiis: ita nihil salutariter potest excerni, quando natura morbificis causis opprimitur, estque humoris cruditas & contumacia: idque cum alias, tum verò in phymate universalis, continuo, quod in cutim effunditur intus foras: cujusmodi est morbus regius, quem ἰκτερον Græci vocant. Est enim phyma icterus: quemadmodum & phlyzacia, sive ecchymata, aut exanthemata: & funditur intus foras ad cutim loco sudoris in crisi acutorum morborum: quemadmodum icterus symptomaticus, introrsum per cutim, quando jecur in vitio est, oppilatione, inflammatione, aut scirrhus: quæ triplex est omnis ἢ κακοχολία, quam expressit Galenus. Sed icterus criticus acutorum morborum, ejusmodi esse nequit ante septimum diem: quoniam phyma est universale atque continuum; quod, uti jam dixi, funditur intus foras ad cutim; non autem introrsum per cutim; quo multum sedati icterici esse solent. Atqui phymatum & abscessuum criticorum non tam facilis, nec tam cita explicatio est, quàm excretionis quæ intus & introrsum foras susci-

70

suscipitur liberali sudore & hæmorrhagia. Hic enim meabile corpus est, quod Græci vocant *εἶναι*; naturæ virtute, meatuum libertate, & humoris morbifici præparatione. At verò in phymate, aut vis expultrix imbecillior est; aut materia contumacior; aut ipsi denique meatus angustiores.

Quæ cum ita sint, planè efficitur quòd ICTERUS.] i. Defœdatio cutis à bile flava, intus foras ad cutim effusa.

ANTE SEPTIMUM DIEM.] Quo alter quaternarius absolvitur, & cujus crisis à primo quaternario denunciari solet, prospicique tanquam è specula; & ante quem septenarium τὰ κρίσιμα non sunt vere κρίσιμα: proptereaque funesta, aut certè sinistri judicii.

INSIDIOSUS.] Quoniam die quarto significatus non fuit, editis pepasmi signis, unde certamen naturæ & morbi septimo est in procinctu. At nihil optabilis judicii esse potest, neque in perturbatione critica, neque in ipsa crisi, quod antè, sui certaminis significationem loco non habeat; non solum ad excretionem, sed etiam ad phymatum effusionem. Talem Hermocrates morbum regium expertus fuit, qui tandem post crebros relapsus, 27. die interiit. Fuit item Phanagareoni, sexto die proruptus. Quod idem contigisset Heraclidæ ab ictero sexti diei, nisi triplicis vacuationis beneficio, hæmorrhagiæ, diarrhœæ, & perirrhœæ, calamitosam vim morbi depulisset.

AT SEPTIMO, NONO, UNDECIMO, DECIMOQUARTO PRORUPTUS.] Diebus nempe criticis: ob eam sanè causam, quod imperio & nutu naturæ res eant, & τὴν κρίσιν suscipiantur, in paroxysmis dierum imparium. Ex quo apparet, icterum solius febris continuæ indicatum esse; quòd hic dierum meminerit, non periodorum; & inter cæteros, decimi quarti.

SALUTARIS] Id enim significat τὸ κρίσιμον, absolutè simpliciterque expressum: quem admodum & ipsum nomen τὸ κρίσιμον.

QUI HYPOCHONDRIA NON OBURAT.] i. Modo hypochondria non sint dura, sive illa duritas primigenia fuerit; sive ipsius febris consecraria: ut sæpe fit irriti naturæ motu. Quod accidisse legimus ei cui decimoquarto morbi die jecur intumuit. Est autem illius duritatis causa, inflatio, scirrhus, & inflammatio: ex quibus causis icterici multum fœdati pereunt; albaque dejectio iis una fecedit cum urinis ervosis, ac saturato colore flavis.

SIN AUTEM ANCEPS.] i. Ancipitis judicii ab inflatione; sinistri verò ab inflammatione & scirrhu. Ac si diceret; talis icterus ante & post septimum diem calamitosus: quia symptomaticus à viscerum cacopragia, quæ diebus criticis tolli non potest. Ictericis durum jecur fieri, malum. Fuit in Hermocrate ὑποχονδρία ἐνταῖς λαπαρῶς distensio mollis. Fuit Apollonius μεγάλων αἰσχυρῶν, id est, viscerosus; idem habuit αἰτὶ τὸ ἥπαρ ὀδύνην ἐκινῆσαι, id est, consuetum ei ea jecur dolorem. Uterque ictericus factus interiit.

128 Αἱ πυκναὶ διὰ τῆς αὐτῶν ὑποστερφαί, πρὶν κρίσιν ἐμελῶδες, μελάνων ἐμελὼν ποίεσι· γίνονται δὲ καὶ τερμῶδες.

Crebri eodem modo relapsus qui sub crisi sunt vomitores, tabi atri vomitionem faciunt: existunt etiam tremoriferi.

VERISSIMUM illud est quod vulgo dici solet. Frangit arcum intensio. Sic lassitudine artus franguntur, cum diu multumque in suo quique officio laborarint: quamvis nulla alia rei molestæ, quam exercitationis nimix sensio exciteretur. Sed longè aliter ventriculi se res habet, quando is vomitur, vomit, atque singultit. Tum enim non solum affligitur concussionem; sed etiam rei ipsius molestia quæ concussionem ipsam facit. Ex quo efficitur ut si in vomitu perseveret, pro excrementis pituitosis, æruginosa & atrabilaria tandem excludat: maximè verò si bilis perennitatem adferant crebri relapsus: de quorum natura & causis hoc loco dicendum est; tum autem quare sint vomitores; tabique atri vomitionem faciant; atque tremorem adferant.

CREBRI RELAPSUS.] i. Si febris à discessione, cum vale dixerit, velut postliminio revertatur: quod Græcis ὑποστέρφα, vel ὑποστέρφα nomen habent, morbi que ipsi nominantur ὑποστέρφα; & quæ ὑποστέρφα ipsam faciunt, τὰ ὑποστέρφα, καὶ τὰ ὑποστέρφα.

EODEM MODO.] i. Iisdem periodis quaternariorum, septenariorum, & vicenariorum; quod illud est, τὴν κρίσιν ἢ ὑποστέρφα: ut in duobus fratribus & cæteris quorum judicia & relapsus narratur i. Epidem. Vel EODEM MODO] i. Typo simili, & æquali periodo: quod serè accidit, vel importuna morbi exacerbatione quæ loco non fit; vel præpropere excretionem, vel à reliquiis quæ supersunt. Ut enim quæ supersunt reliquiæ, relapsus adferunt: sic etiam quibuscumque non critica lege febres quiescunt, postliminio revertuntur.

VOMITORES.] Non quidem liberali & libera vomitione: sed nauseabunda potius alvi proritatione, quam vocat ἡδὴ εἰς τὸν ἥπαρ, vel τὰ ἡμέτερος ἐκέρχων, vel σπινθὲρ ἐμμελῶν ἢ ἰσθμὸς αἰσχυρῶν ἢ ἰσθμὸς.

TABI ATRI VOMITIONEM FACIUNT.] Quia nigrum fit excrementum, quod prius erat flavum: tum febris ipsius ardore & crebro relapsu; tum crebro irrita ventriculi proritatione: quemadmodum phreniticis accidere legimus, de quibus extat. Qui è phreniticis cum perfrigeratione sputatores redduntur, vomitum illi nigrum denunciant. Ubi Galenus sic ait: Vomitus quidem illi denunciant, pyelismo; nigrum verò, perfrigeratione.

EXISTUNT ETIAM TREMORIFERI.] Relapsus illi ἡμέτερος, i. potissimum manibus contremiscunt; stabulante in alvo bile: & crescente malo. Existunt etiam convulsifici, faciunt.

lib. 2. Epid.
38. Coac.

aph. 42. 6.
part. 2. & 3.
lib. 3. Epid.

malè erat
ἀναγνώ-
στῃ.

sent. 5. part.
1. 6. Epid.

aph. 1. part.
4. lib. 6.
Epid.
2. aphor.
& 84.
Coac.

59. Coac.
proth. 25.
f. 3. 1. & 26.
f. 2. 1.

107. Coac.
proth. 28.
f. 1. 1.

ciuntque σπασμὸς ἢ γαστροκνημίων. i. muscularum constituentium furas. 5. aphor.

129 Τὰ ἐν τελευταίῳ πυρετοῖσι ἀλγύματα παρῳξυόμενα, τελευταίῃ ποίεσται, καὶ θερμῶδεα αἷματα διαχωρεῖ.

Quæ tertianarum febrium paroxysmis ingravescent mala; eorum gentilitia sunt.

EXPLICATIO petenda ex 123. Febres continuæ tertio quoque die ingravescentes, valde sunt periculose. Nam alterum prognoscos membrum non bene cohæret, nec revera est συνακλῆ-
9ον illud verò τελευταίῃ consulto verti paroxysmorum tertianorum gentilitia; non quidem simplici & periodico motu, qui fit secundum naturam acutæ & tertianæ: sed graviorum malorum accessione, quæ in commentariis nostris ad illam prognosin recensentur.

130 131 Ἐν πυρετοῖσι καὶ φλέβα τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ σφυγμὸς καὶ πόνος, ἐς δυσεντερίαν ὁποτελεῖται. Τὸ μέλαλλον πολλάκις χρώμα καὶ θερμοσίμω, χηρσίμω.

In febribus quæ cum dolore micant in collo venæ, dysenteria habent eventum. Huc spectat etiam crebra coloris in calore mutatio.

ENIMVERO arteriarum in collo micantium pulsus aspectabilis, non est proprium dysenteria signum, nec etiam hæmorrhagiæ: quemadmodum nec crebra coloris in calore mutatio: nisi in febribus à natura jam devictis. Nam febrium initiis pulsus & coloratio subinde nova, certissima sunt argumenta ἢ δυσεντερίας parotidum, convulsionis, atque phrenitidis.

87. Coac.

Ergo. IN FEBRIBUS.] Quarum pepalsmi sperabilem faciunt crisin.

QUÆ CUM DOLORE MICANT IN COLLO VENÆ.] Pulsu aspectabili medico, & ægro perceptibili non admota manu, cumensione rei molestæ à repletionem particulari sanguinis cum ardore conjuncta.

DYSENTERIÆ HABENT EVENTUM.] In senibus: sicut hæmorrhagiæ in juvenibus. Qua de re commemorabile illud est quod scripsit Hippocrates, *Proruptæ sunt plurimæ hæmorrhagiæ: potissimum verò adolescentibus & ætate florentibus. Peribant autem ferè omnes hæmorrhagiæ expertes. Seniores verò ad icteros, perturbationes alvinas, aut etiam dysenterias deducebantur: ut Bion. Populatæ sunt etiam dysenteria.* Itaque non consideratè micantium arteriarum pulsus dysenteriam, ex eventu, denunciare putabitur, ut hæmorrhagiæ succedaneam, ad quam propriè apparet pulsus ille in superata febre. Quatenus autem pulsus ille fit dolorificus, & ad hæmorrhagiam appareat, vide comment. Galeni ad aph. illum. *Vehementi in ulceribus pulsus hæmorrhagia supervenit.* Convenienter autem videor cum hac prognosi illud quod sequitur conjunxisse. HUC SPECTAT ETIAM CREBRA COLORIS IN CALORE MUTATIO: alioqui nihil præ se fert boni, juxta illud: *Si nova coloratio subinde inducatur, diuturnitatem morbi ostendit.* Ex quo efficitur, coloris mutationem in perturbatione critica, sperabilis esse boni. Contra in propagatione morbi, ancipitis esse judicii: quoniam affectiones variæ, unde coloris varietas, non tam faciliè à natura vincuntur, quàm simplices & uniusmodi.

21. lib. 7.

aph. 40. l. 4.

132 Τοῖσι χολώδεσι πνεῦμα μέγα καὶ πυρετὸς ὀξύς, καὶ ὑποχονδρία ἐντάσσει παρ' ἐς ἀφίστην.

Biliosis hominibus respiratio magna, & febris acuta, cum hypochondrii tensione conjuncta, ad aurem se recipit.

QUÆ IN hac prognosi commemorantur signa, sunt quidem syllogistica ascensus ad superiora, unde πικρασι iniri debet hæmorrhagiæ potius, quàm parotidum: nisi fortè quis ipsas dixerit hæmorrhagiæ consectarias ex eventu: quod excretionis imperfectæ, facilis in abscessum conversio fiat. Notum est illud: *Si quid ex fluentibus relinquatur, promptus ad abscessum morbus.*

aph. 18. p.
2. 6. Epidem.

Ergo. BILIOSIS HOMINIBUS.] Natura atque diæta, i. victus ratione & vitæ instituto: unde sanguinis bile perfusi facilis gargarismus ad caput, facilisque orgasmus.

RESPIRATIO MAGNA] Et frequens: quæ signum est ἀγέλαον cordis prægrandi æstu incandescentis: unde micantium arteriarum pulsus magni, veloces, & crebri.

FEBRIS ACUTA] Concepto in bile febrili ardore, quæ in majoribus venis & arteriis stabulatur: quam hæmorrhagiæ singularem esse causam in caudo scripsit Galenus.

lib. 1. & 3.
prognost.

CUM HYPOCHONDRII TENSIONE CONJUNCTA.] Enimvero hypochondrii tensio doloris experta & inflammationis, τὴν κάτω ποτὶν denunciat: quemadmodum & tensio dura ac dolorifica inflammationis propria, hæmorrhagiam salutarem unicam habet. Sed ea tensio sic habetur parotidum prænuncia, si hæmorrhagiæ quantitas desideretur ad perfectam & cri-

criticam exolutionem febris acutæ. Sic enim Galenus comment. ad illam sententiam. *Hypochondrii tensio cum comate & cephalalgia, paratidas eructat.*

AD AUREM SE RECIPIT.] i. Parotidem facit: non quidem sponte sua quæ ad hæmorrhagiam viam affectat: sed derivatione reliquiarum excretionis, atque ut ita dicam, *παρρηχιδος*: quod spectat illud: *Laboriosa febre laborantibus, ad articulos & maxillas sunt abscessus expectandi.* aph. 18. 4.

133 Οἱ ἐκ μακρῶν ἀναλαμβάνοντες, οὐσίῳι, μηδ' ἐν ἡπιδιδόντες· ἡπιδιδόντες κακοῖς. vel κακοῖς-θῆσι.

Qui diuturno defuncti morbo, ex animi sententia cibum capiunt, neque proficiunt, gravissimè relabuntur.

EXPLICATIO continetur comment. Galeni ad aphorismos 8. & 31. lib. 2.

134 Οἷσιν ἐν πυρετοῖσι φλέβες αἱ ἐν κροτάφοις σφυγματώδεις, καὶ πρὸ σωπῶν ἐρρωμένον, καὶ ὑποχόνδριον μὴ λαπαρόν· χρόνιον. Καὶ ἐπαιόνται χωρὶς αἱματός. ῥύσιθ' ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ λυγρῆς, ἢ πᾶσαις ἢ ὁδύνης ἰσχυρῶν.

Quibus in febribus temporum venæ micant, unàque facies succi plena atque decora; nec hypochondrium molle est; diuturnum. Nec verò illæ quiescunt, nisi prorupto liberaliter è naribus sanguine, aut convulsione, aut etiam coxarum dolore.

DIUTURNORUM morborum, nec simplices, nec uniusmodi ferè sunt crises; maximè verò quando cum pepasmi difficultate, quæ diuturnitatis causa est, viscera in vitio sunt: unde accessio diuturnitatis.

30 Ergo. QUIBUS IN FEBRIBUS.] i. Si cui in febris assiduitate, nec dum sperabili ejus vacatione ex iis quæ apparent & fiunt: uti spes crisis affulget in perturbatione critica, jam antè signis pepasmi denunciata.

TEMPORUM VENÆ MICANT.] Pulsu aspectabili medico, explicatis multum arteriis, quarum majores motus & citiores natura ciet ad expulsionem rei molestæ: propterea quæ eam micandi insuetam rationem aliter expressit. *φλέβες κροτάφων ἐκ ἰσχυρῶν. i. temporum venæ instabiles.*

sent. 16. p.
1. 6. Epi-
dem.

UNAQUE FACIES SUCCI PLENA ATQUE DECORA.] Sic mihi rectè videor explicasse illud *πρὸσωπον ἐρρωμένον*, ad verbum, *facies bene valentium similis*, & potissimum sui: cui opponitur *πρὸσωπον ἀσθενές*, i. *facies vitium*. Est facies succi plena, quæ cernitur in colore & mole: sicut decora in charactere. Apparet enim sæpe facies saturato colore rubro suffusa: sed vultuosa, *δυσάνθη*, & aspectu terribilis, quæ *πρὸσωπον ἐρρωμένον* dici non potest. De qua legitur. *Πρὸσωπον ὀχρεῖον, καὶ τὸ ἄλλον χυθρῶν, πομπήν. i. Facies aut leta & vivida, aut demissa nimis & mæsta, mala.* Et. *Μετώπῃ ξυκαγγυή ὅπῃ τοιοῖσι, φροντικόν. i. Frontis his contractio preternaturalis.* Itaque facies bella, succi plena, atque decora, quæ in febre non levi nullam ostendit remissionem, sed potius intensionem habet, aut certè manet eadem, ad diuturnitatem morbi apparet. Verumenimverò, si ille faciei saturatus rubor sit extraordinarius ἐκ τῆς ἀσχερωτί-
μου τρέψης, i. *albiore modo*, parotidum erit prænunciatus; per derivationem denegatæ, aut imperfectæ hæmorrhagiæ. Sin autem τὸ χροῖσμά λαμπρόν, i. *illustis rubor* mutationem habeat εἰς
τὸ ἀσχερωτέρον τρέπῃ, i. *in modum albidiores*, abscessum in articulis fore denunciat.

prorrh. 14.
sect. 2. 1.
aph. 27. l.
2.

sent. 16. p.
2. 6. Epi-
dem.

30 NEC HYPOCHONDRIMUM MOLLE.] i. Non in mediocritate contractionis & distensionis positum: sed prominulum ab inflatione quam facit contumax oppilatio, non autem ab inflammatione, neque à scirrho. Etenim hypochondrii distensio fugax & critica, quæ in acutis febribus hæmorrhagiam, in transitu purulentorum pulmonum, cruralem abscessum denunciat: illa, inquam, distensio hic locum non habet.

Sequitur enim. DIUTURNUM.] Ex materiæ contumacia, & generatione perenni. Est enim generationis perennitas in vitio hypochondrii.

60 NEC VERO ILLÆ QUIESCUNT NISI PRORUPTO LIBERALITER E NARIBUS SANGUINE.] A citiore & majore pulsu, quem eò natura ciet, fortiusque potentiam exeretricem movet, ut se exolvat molestiis causarum morbificarum: atque ita sanguinis profluvia infert.

aph. 21. 7:

AUT CONVULSIONE.] Per transitum materiæ à venis ad musculosum genus; juxta illud: *Febri convulsio finem imponit*, &c.

163. Coac.

AUT ETIAM DOLORE COXARUM.] Abscessu ad eas partes ampliores, laxiores, & imbecilliores transeunte, per 151. Coac. Vide historiam Herophontis. Dum autem materia transit ad ischium, tumet hypochondrium tumore fugaci, ut in Herophonte. Est autem hæc prognostis ἀδύνατος in hypothesi, & eventu.

135 Ἐν καύσῳ κοιλίῃ καταρραγῆσα, θανάσιμον.

70 *In febre ardente si alvus profusè feratur, mortiferum.*

ENIMVERO propria crisis causi, hæmorrhagia, in bonis ducenda non venit si criticam legem non servet: qualem multis antè prognosibus jam expressit. Itaque profluvium alvi, specie ipsa terrificum videri debet; quia non est proprium causi; quemadmodum hæmorrhagia & sudor. Existisse tamen leguntur qui alvo prorupta, febris ardentis curationem receperunt. Et verò Hippocrates quatuor omnino statuit febrium ardentium judicatorias causas; à quibus tertio loco commemorat perturbationes alvinas biliosas, aut etiam dysentericas *ἡπαί-
ρος, i. opportune.*

IN FEBRE ARDENTE.] Quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; illaque symptomata habet conjuncta, sitem inextinguibilem, linguæ scabriciem, partium extimarum frigus, alterutrum *ἀλυσμὸν*, nempe *ὠνήμεν ἢ ναυτίδην*: prout focorum varietate distincta est; 10 cavarum scilicet partium hepatis, magnarum venarum, cerebrique ipsius. prorih. 28. f. 2. 1.

SI ALVUS PROFUSE FERATUR.] i. Sæpe, multum & rapide liquidis excrementis feratur, sive ducatur: ut sit proluvies alvi proruptæ.

prorih. 63.
lib. 3.
hist. 1. fe.
3. 3. Epi-
dem.

MORTIFERUM.] Sanè quidem, si & ineunte morbo, & excrementis feratur hepaticis, ex cacopragia in attrahendo, aut sanguificando; vel etiam alvinis, à vicio stomachi omnia quæ offeruntur corrumpentis. Ac sanè hujusmodi profluvium quia non suscipitur ratione critica naturæ humores noxios infra expellentis, sed imbecillitate facultatis hepaticæ, aut alvi morticinio; ut in Pario: hujusmodi, inquam, profluvium, mortiferi signi rationem obtinet: sed multo magis causa mortifera est; quia liberali & crebra ductione corpus facit infirmum, ipsumque ad exitum præcipitat. 20

136 Ἐκ κοιλίης ἀλγύματός ἑπιπόνε, πυρετός καυσώδης, ὀλέθριον.

Ex dolore ventris crudeli, causus lethalis.

VIDE Comment. ad Coac. 33. & 81.

137 Ἐν τοῖσι καυσώδεσιν, ἤχων, παροσγενομένων μὲν ἀμβλυωμῶ, καὶ καὶ ρίνας βάρες ἐξίσαν) μελαγχολικῶς, μὴ αἰμορραγήσασθης. 30

In calidis febribus, si flatu sonoro personent aures cum visus hebetudine, & narium gravitate, nec sanguis prorumpit; excessum patiuntur melancholicum.

QUEMADMODUM excursus ad superiora sanguinis bile perfusi qui educitur per hæmorrhagiam critica lege susceptam & factam, crisis facit propriam febris ardentis: ita si exitum inde non habeat, quò symptomaticus, non autem ullo modo criticus translatus est; phrenitidis & infanæ consecutionem adfert. Sed earum affectionum ratio & generatio planissime jam patefacta & explicata novam disputationem non exigit in philologia & philosophia. Superest ut commemorata hoc loco signa quatenus ad insaniam vel ad hæmorrhagiam apparent, doceamus. 40

Ergo. IN CALIDIS FEBRIBUS.] Quæ sunt eximie inter acutas, celeritate, vehementia, & assiduitate; eximiaque illa secum habent conjuncta, linguæ scabriciem, sitim inextinguibilem, partium extimarum frigus; interiorum ardorem cum alterutro alyfino.

SI PERSONENT AURES] Nulla re scilicet extrinsecus incidente, sed flatu sonoro exitum non habente, quem facit crassi humoris resolutio à febrili ardore in cerebri arce concepto, ubi focus & domicilium est febris ardentis: quemadmodum in aliis quoque visceribus. Existit autem sonitus ille acutus aut gravis: pro meatuum libertate, vel angustia; materiæ tenuitate; 50 aut crassitudine, tum expellentis naturæ valida vi, aut infirma.

CUM VISUS HEBETUDINE.] A tetro vapore, & venenato humore, oculorum visoria instrumenta sedante.

ET NARIUM GRAVITATE.] Quam facit humoris copia quæ in nares incidit, indeque non habet exitum: quem sanè haberet, si mitigatus humor naturæ imperio regeretur.

NEC SANGUIS PRORUMPIT.] Ac si diceret. Si echo aurium, visus hebetudo, narium gravitas, symptomata sunt febris calidæ in cerebro natæ, vel eò translata: non autem signa perturbationis criticæ ad hæmorrhagiam critica lege susceptam & prorupturam.

EXCESSUM PATIUNTUR MELANCHOLICUM.] Est enim consentaneum, ut si *αἰσχυρῶς*, id est, *naturæ immerito*, sed merito morbi, venerint illa symptomata echus, hebetudinis, 60 & narium ponderosarum, quæ fiunt in sensoriis, labefactatis partibus cerebri unde vis audiendi, videndi, & olfaciendi manat; si bilis flava in cerebro peruratur, vel toto corpore atrabilaria facta, eò transferatur, summa delirii omnia consequantur, fiatque *ἐκπνεύου μελαγχολική, i. insania melancholica.*

138 Τρεῖς ἐν καύσοισι τρέμεις, παρὰ νοσή λυά.

Februm ardentium tremores, delirio solvuntur.

TREMORES, ardentium febrium symptomata propagata, potissimum eò spectant, ut intelligamus; humorum morbificorum, vel potius cacochymie malignæ translationem sæpe fieri 70

à venis ad nervos: & contrà, quæ cum sint partium nobilissimarum, cerebri & jecoris πφρ-
 33, venæ quidem hujus; nervi autem illius atque spinalis medullæ; necessariò efficietur ut
 cacochymia malignæ utroque facta translatio symptomata faciat partium obsellarum propria:
 cujusmodi est tremor nervorum; indeque progressu principia & fontes afficiantur, signaque in
 iis luceant quæ propriarum affectionum pathognomonica esse dicuntur: cujusmodi delirium est
 cerebri effera bile perfusi.

His ita constitutis. FEBRIUM ARDENTIUM.] Quæ focum habent in majoribus venis at-
 que arteriis, in quibus acerrima bilis & effera putris cumulata movetur, nec dum habet exi-
 tum intus, aut introrsum foras; per hæmorrhagiam scilicet, aut sudorem.

10 TREMORES.] Depravati artuum, pariter jussi & injussi, motus: in quibus id quod movet,
 & id quod movetur, ex æquo certant virtute, & contumacia quam facit oppressio. Quæ
 affectio perrarò cadit in febres ardentes, estque symptoma eximiarum quas peperit bilis acer-
 rima plena orgasmis: proptereaque hæc prognosis melius in aphorismis sic expressa legitur.
 Quibus in febre ardente, tremores fiunt, &c.

DELIRIO SOLVUNTUR.] Non quidem ægrotis morbo defunctis, quod propriè τὸ λένειν si-
 gnificat: sed gravioris mali successione, tremoris molestiis liberatis. Est enim delirium gra-
 vius malum quàm tremor: quando tremoris consecutarium est per transitum τὸ πρὸ τῆς πεφύστων εἰς
 τὴν ἀρχήν. i. à propaginibus ad principia. At verò sicuti metu debilitat delirium tremoris con-
 20 secutarium: sic tremor delirio superveniens planè funestus. Illic enim alteratio est vix emen-
 dabilis: hic autem alienatio insanabilis, quæ privationem dicit habitus.

Coac. 33.
 & 78.

139 Εν καύτῳ ῥυσις ἐν μυκθήσῳ, τεταρταίῳ, κακόν· ἢν μή τι ἄλλο
 ἀγαθὸν συμπέσῃ. πεμπταίῳ δ', ὅσον κινδυνώδες.

Si cui ardentè febricitanti, & quartum morbi diem agenti, sanguis
 fluat è naribus, gravissimum habet malum: nisi quid aliud bonum ac-
 30 cesserit. Idem si fiat quinto, minus periculosum.

TAMETSİ hæmorrhagia febris ardentis, una, inter cæteras, crisin facit ad ægri salutem;
 quòd ea verè sit critica; tamen nisi loco & convenienter fiat, desperationem adfert salutis.
 Loco non fit, stillatim & parca manu. Quæ quia sunt pluribus jam explicata, ad illud me
 convertam.

NISI QUID ALIUD BONUM ACCESSERIT.] Ut liberalis hæmorrhagia, crebrò repeti-
 ta: qualem fuisse legimus Metoni, post quartanam modicam, & cum pravis tum signis con-
 junctam. Vel: nisi quartanum stillicidium, pepasini etiam quartam accessionem habeat. Tunc
 enim liberalis hæmorrhagia septimo die futura ostenditur: unde sperabilis vitæ salus.

156. Coac.

140 Οἷσιν ἐν τοῖς καυσώδεσιν, ὑποπερψύχου, διαχωρήμασιν, ὕδα-
 40 τοχολοιοι, συχνόισιν, ὀφθαλμῶν ἰλλωσις, κακόν· ἄλλως τε καὶ ἢν κατόχοι
 γένων.

malè fuit
 ὀφθαλμοῖς
 ει.

Quibus ardentè febricitantibus, modice alsiosis, ex alvo crebræ de-
 jectiones, liquidæ, & biliosæ prorumpunt, unaque oculorum perversio
 50 est; calamitosum: idque cum aliàs, tum si reddantur obstupidi.

COMPLEXIO est & consecutio symptomatum propagatorum, quorum adventus & gene-
 ratio, magnarum affectionum consecutaria esse solet: nec earum quidem omnium; sed inter eas
 eximiarum. Eximie quidem sunt febres ardentes in quibus apparent, extimarum partium fri-
 gus, dejectiones liquidæ, & biliosæ ex alvo proruptæ; oculorum perversio, & catoche ipsa.
 Quæ omnia quemadmodum fiant, & quorsum appareant, sic mea ratio est.

QUIBUS ARDENTER FEBRICITANTIBUS.] Quibus cum celeritate, vehementia &
 assiduitate, summa sunt omnia febrilis, ardoris, qui cernitur in linguæ scabrie, siti inexplē-
 bili, costarum aut ventris incendio.

MODICE ALSIOSIS.] Per interceptionem & retractionem caloris nativi. Alsiosos autem
 modicè dixit; qua oratione symptoma expressit inseparabile febris ardentis.

60 EX ALVO CREBRÆ DEJECTIONES, LIQUIDÆ, ET AQUOSÆ PRORUMPUNT.]
 id est, multum & sæpe liquidis excrementis fertur alvus: propter ventriculi νέκρωσιν, aut jeco-
 ris κακὴν πρὸς γέναν.

UNAQUE OCULORUM PERVERSIO EST.] Nempe muscutorum utriusque canthi con-
 vulsio, quam facit consumptio vivacitatis, & dissipatio nectaris vivifici cordis; illa quidem, à
 febre ardente; hæc verò, à profluvio alvi.

CALAMITOSUM.] Quia trium facultatum in officio vim debilitatam; triumque principio-
 rum, hepatis, cordis, & cerebri exolutionem denunciant.

IDQUE CUM ALIAS, TUM SI REDDANTUR OBSTUPIDI.] Ac si diceret. Si trium fa-
 cultatum principia exaruerint, maximeque cerebrum, cujus symptoma sit ἰλλωσις; non pressa
 70 leviter, sed fixa firmiter à siccitate insanabili. Id enim significat τὸ κατὰ κράτος.

47. Coac.
 & propterea
 6. lib. 2.

141 Καύσος, ῥίγος ἑπηρενομένη, λύεται.

Causus, rigore superveniente, solvitur.

QUI ET cujusmodi sit rigor, frigus, & horror; prima distinctio harum decisionum suo velati sinu complectitur. Scire autem licet, hoc loco rigorem subitum, febris ardentis finem adferre; si lege critica suscipiatur & fiat. Hæc verò lex in rigore critico sancitur, ut febris ardentis materia primum in venis mitificata, exitum inde habeat, natura duce, ad panniculum carnosum, & cutim; quæ rei molestiæ appulsu concutitur ad excussionem & exclusionem. In concussione rigor existit. In excussione sudor, hæmorrhagia, vomitus, & alvi profluvium. Sed illa concussio quæ facit rigorem, sic habetur optima, si & pepasmo denunciata fuerit ad ipsum tempus; & suppressione urinæ, ad speciem ipsam perturbationis criticæ, i. rigoris, qui varia ciet excretionum genera, prout natura & humor hue illuc cursum inflectunt.

aph 58. 4.
& 4. de
acut.

Ergo. CAUSUS.] i. Febris ardens, quam genuit biliosus & acer humor quem arefactæ venulæ rapuerunt: quam causæ morbificæ hypothesin Galenus, tanquam demonstrationis fundamentum, posuit.

RIGORE SUPERVENIENTE.] i. Repentè, egregiè & semel coorto: per excretionem bilis morbificæ intus foras ἐκ τῆς ἀγγείων, non autem ἐκ τῆς ψυχῆς. Sunt enim hi duo in universum fontes, ex quibus manant rigores symptomatici, critici, & periodici.

SOLVUNTUR.] Quiescunt, liberali & libera vacuatione bilis febriferæ, quam vacuationem ciet rigoris concussio per hæmorrhagiam, sudorem, alvi profluvium: ut nihil reliquiarum superfit ab ea concussione, pepasmo significata, convenienterque suscepta atque facta. In aphorismis legitur. Ὅτι καὺς ἐκχυλίσας, ῥίγος ἑπηρενομένη, λύεται. i. Causo detentus, rigore solvitur superveniente. Pertinet etiam ad explicandum sent. 9. & 10. part. 1. lib. 6. Epid.

142 Καύσος ὑπερπιάζειν ἐνώταται, καὶ ἡμέρας τέσσαρας ἑπηρενομένην τες ἐπειτα ἐφιδρώσιν. εἰ δὲ μὴ, τῇ ἐξόδῳ καὶ δεκάτῃ.

Febris ardens, ut quaternarium ad crisin designarit, si sudatiunculam habet, redibit pro certo. Sin minus, septimo vel decimo.

EXISTIT quidem crisis perfecta morborum acutorum propria, tum propter ἐπηρεσμένην, i. provocationem; tum quia ferè est meabile corpus naturæ vi, meatuum libertate, & materiæ præparatione: quæ tres omnino sunt opportunitates liberalium & liberarum excretionum, per quas ægroti se morbis liberant. Et quamvis inter acutas eximie sint febres ardentes τῷ ἐπηρεσμένῳ: tamen quia non semper in promptu est triplex illa opportunitas τῆς κρίσεως in febre ardente; ideo neque semper votis medicorum crisis respondet. Itaque pro hæmorrhagia fit stillicidium; pro liberali sudore, ἐφιδρώσις: unde materia morbi superfluit, & empyreumate, recidivus accidit morbus. Non enim sudatiuncula, non etiam stillicidio, febris ardens perfectè quiescit. Ex quo efficitur, ut morbi reliquæ, quæ ab imperfecta crisi supersunt, relapsum adferant morbi exacti.

Quæ cum ita sint. FEBRIS ARDENS.] Quæ inter acutas principatum obtinet; quarum propria est crisis per plenam & liberam excretionem.

UT QUATERNARIUM AD CRISIN DESIGNARIT.] Quamvis ediderit signa secundæ crisis, atque in futurum perfectæ, in pepasmo urinæ, qui cernitur hypostasi, materia & loco laudabilis. Ac si diceret; tamen si febris ardens primum quaternarium exegerit sine terrificis illis symptomatibus quæ ineunte morbo apparent & fiunt ad exitum ægri, qualia leguntur 1. lib. Epid. sed contrà, naturæ virtute processerit, ac sperabilem vitam fore ostenderit, ex urinæ pepasmo qui septimo die venturam crisin promittit.

SI INDE SUDATIUNCULA EXUDARIT.] Unde nemo unquam febre defunctus est absolute: quia criticam legem non servat in excernendo; cum nihil paucum sit criticam. Est autem hujusmodi, non quidem oppressione, ut esse solet febrium initiis; non exolutione, ut fatifcente natura diuturno & prægrandi morbo: sed inchoata excretionem, cujus copiam & libertatem perficere non potuit triplex illa conditio & opportunitas τῆς κρίσεως: de qua jam scripsit.

REDIRE SOLET.] Ob causas jam explicatas: ac redire quidem eodem ipso die quo discessisse videbitur, i. quarto. Sin minus, septimo vel decimo.

Eodem pertinet Coac. 7. Causorum rigores certa quadam lege sunt funesti: tum rutila cum sudore facies, in bis mala.

143 Τὸς καυσώδεις διακρίνεσθαι αἱ τέσσαρες καὶ δέκα ἡμέραι, καφίξεσθαι ἢ ἀναρῆσθαι.

Eorum qui ardentem febricitant decisionem faciunt quatuordecim dies; vel ad interitum; vel ad salutem.

ENIMVERO febres acutæ intra quatuordecim dies crisin subeunt interitus, aut salutis. Quamobrem mirum videri non debet de ardentibus quæ inter acutas eximie sunt. Etenim quibus cita mors venit, inquit Hippocrates, cita etiam crisis: quod morbi eorum celeriter, continenter, & vehementer procedant.

Ergo.

Ergo. EORUM QUI ARDENTER FEBRICITANT DECISIONEM FACIUNT.] Velut arbitri & iudices disceptationum naturæ & morbi, ultrò citroque habiturum, quod ratum cuique esse debet, decernunt & statuunt.

QUATUORDECIM DIES.] Qui duas morbi hebdomadas, & quatuor absolvunt quaternarios; sive illi referantur ad τὸ πρῶτον ἑβδομάδων, i. primum in istum morbi; sive ad πρῶτον, i. affectionem incrementi: prout initio est ardor febrilis, aut postea incessit. Existunt autem quatuordecim dies arbitri quàm longissimo intervallo. Nam & quinto & septimo alterutrius exitus decisiones sunt: quoniam mutationis repentinæ, quæ crisin facit, celeritatem adfert perpetua & vehemens irritatio: qua certè nulla pervicacior excogitari potest quàm in febre ardente.

13 AD INTERITUM, VEL AD SALUTEM.] Superato morbo per naturæ virtutem ex perspiratione & excretionem plena & libera humoris morbifici: quæ duo sunt instrumenta crisis perfectæ, quàm perfectè & exactè subeunt morbi acuti. Nam crisis semislua non cadit propriè in morbos qui absolutè sic nominantur: sed in eos qui ἐκ τῆ μετέωρας, i. transitu ad quadragesimum diem: quamvis existant febres ardentes cum ἐμφύτω crisi, ut superiore prognosi demonstratum est.

144 Ἐκ καύρης ἀποστήματι παρὶ ἐς μὴ γενομένης πυώδους ἐ πάνυ σῴζονται.

Si cui ex febre ardente venit parotis quæ purulenta non fiat; baud facile superstes evadit.

JAM PRIMUM omnium constat, propriam febris ardentis crisin libera & liberali excretionem suscipi atque perfici humoris qui in vitio est, per hæmorrhagiam aut sudorem. Quod si pro sudore, sudatiuncula; pro hæmorrhagia, exiguum sanguinis stillicidium; excretionis loco, abscessus nascetur ad aures; denegata hæmorrhagiæ profusione & copia: quemadmodum paulò antè jam demonstravimus. Ut autem parotides veniant ex febre ardente; tum verò quem habeant exitum cum supervenerint; jam suprà diximus, & infrà dicetur pluribus.

132. Coac.

110. &
132. Coac.

145 Οἱ λεθαργικοὶ τερωάδες ἀπὸ χειρῶν, ὑπνάδες, δύσχευτες, οἰδηματώδες, σφυγμοῖσι καθροῖσι, καὶ μετέωρα τὰ ὑποφάσματα, καὶ ἰδρωτὲς ἑπλήνονται, καὶ κοιλίας ὑποιδέουσι χολώδεις καὶ ἀκρατεῖς. ὡς δὲ κατὰ ξηρὸς ἰσχωσιν, ἔσθ' ἢ διαχωρήματα περιόντα λαθεραίως. Τὸ ἔσθ' ὑποζυγίᾳ· πικρὰ τε ἐκ αἰτέουσι, ἐδὲ ἰστέον ἐδέν. Εμφρονες δὲ γινόμενοι τεράχληρον ἐπώδων φασὶν ἔχειν, ἢ διὰ τῶν ἐσθ' ἢ χολῆς διαίτης. Οὐόσοι δὲ σῴζονται τῶν λεθαργικῶν, ἔμπουσι ὡς ἑπὶ τοσούτῳ γίνονται.

Lethargici manibus contremiscunt, soporati, decolores, unaque turgiduli, cum pulsu sepulto. Apparent etiam genæ sublimes, biliosæque alvus profusior intumescit; quam si astrictiorem fortè habuerint: attamen urina & feces injussæ clam agro secedunt. Urina juvenum similes. Porro autem nec bibere, nec aliud quippiam sibi dari postulant. Sed cum resipuerint, cervicis dolore angi queruntur, statusque sonoros per aures erumpere. Ex lethargicis, quicumque servantur, ferè purulenti redduntur.

REFLETI capitis symptomata sunt cataphorica, aut cephalalgica, aut catarrhoica. Inter cataphorica numeratur lethargus. Est autem delirium intermissionis expers, cum febre, sopore, & cita oblivione conjunctum. Ac delirium quidem cernitur in dissimilitudine morum, indecora corporis compositione, & ἀναστροφῆς laborum: sopor, in veterno & exolutione: febris, in calore, urinis, & pulsu: cita oblivio, in necessariis rebus; ut oscitatione, respiratione, dejectionibus, & urinis. Nam oscitando diductam inferiorem maxillam claudere non meminerunt: nec misturientes matellam se poposcille: magnum & rarò spirant: injussà excernit alvus, & injussà vesica.

Ergo. LETHARGICI.] Numeris omnibus absoluti, qui cerebro pituita putri, velut inebriato, continenter delirant: cum febre, sopore, & cita oblivione. Est enim delirium illud intermissionis expers, cerebri malè affecti per idiopathiam, symptoma: sicut phrenitis.

MANIBUS CONTREMISCUNT.] Quando lethargi inveteratione fit cerebri alienatio: vel propagatione causæ lethargicæ à parte postica cerebri in cervicem.

SOPORATI.] Cum vicissitudine fugacium vigiliarum, & arctioris somni: ex contraria vi putredinis, & materie putrescentis.

DECOLORES.] Faciei sympathia cum cerebro pituita inebriato. Est autem consentaneum ut color humori similis efflorescat.

comment;
2. f. 1.
1. proth.

TURGIDULI.] Cujusmodi sunt qui somno indulgent meridiano, aut qui ad multam lucem dormiunt, exhalandi vini, & concoquendæ crapulæ causa. Nam diuturnior somnus facit *πρόρρησις*, i. *elinationem*: quæ causa est cur lethargici videantur leucophlegmatici.

CUM PULSU EFFORTO.] Pigro, tardo, undoso cum *ἀσφύσει* intercalari: per exolutionem facultatis pulificæ, in usu pullandi pernecessariæ. Ex quo perspicuum fit Hippocratem pulsum notitiam habuisse, eorumque scientiam excoluisse: quod etiam testatur apertè locus ille 1. lib. *Ἐὶ γυναικῶν*, loquitur autem de puerperis quæ non sunt puerperiales, i. quibus puerperia non bene respondent. *Σφύγμοι βλαπτέοι, ἔτι δ' ἐπὶ καὶ ἑτέροις ἀσθενέσι, ἀσθενέσι ἰδιαιτέρως*, i. *Pulsus molles, qui attolluntur nonnumquam, & nonnumquam deficiunt.*

APPARENT ETIAM GENÆ SUBLIMES.] Cujusmodi cernere est ebriosi diurno somno *ἰσχυροῦς* excoctis: à perversione quam facit musculorum utriusque canthi æqualis contentio.

TUM SUDOR EXUDAT.] Exiguo sudore madent; initio quidem, per expressionem ab oppressione; postea verò ab exolutione partium solidarum.

BILIOSAQUE ALVUS PROFUSIOR INTUMESCIT.] Biliosa quidem, bilis dominatu, à febris corruptione; profusior verò, sua sponte injussa: tum quia lethargici non suæ sunt mentis; tum quia sensu carent partes excretioni dicatæ. Tumida autem conspicitur alvus, ut in hydropicis, cum alvi profluvio.

QUAM SI ASTRICTIOREM FORTE HABUERINT.] Quod exaruerint faeces.

ATTAMEN URINÆ ET FÆCES EXEUNT INIUSSÆ ÆGRO.] id est, Non ægri sponte fertur alvus, neque urinæ funduntur: sed sine voluntate & sensu commeiunt & concacant *λεῖπτον*. Qua de re scripta sunt illa. *Urinæ quæ effluunt immemoribus, lethales. Et, Ex alvo tenuia effluere, &c.*

URINÆ JUMENTORUM SIMILES.] Perturbatione feri in venis, à flatulento spiritu cum ardore febrili. Quaritur in prorrhethico ubi de urinis agitur quæ immemoribus ægris, sua sponte, funduntur. *Ἄρα γε τῶντων ἕλεθ' αὖτις ἐπὶ τῷ ὑπὸ τῶν ἀνατολῶντος; i. An quod illis lotium excidit, est ejusmodi ac si hypostasim conturbaveris?* Quæ perturbatio si ad injussam urinæ ductionem accesserit, tanto pejus, quò plures facultates in vitio sunt. Tales urinæ nominantur etiam *θολαὶ ὄρεαι*.

PORRO AUTEM NEC BIBERE, NEC ALIUD QUIPPIAM SIBI DARI CONTENTUNT.] Quoniam nulla sitifera causæ sensio excitatur in iis qui non sunt apud se, nec suæ sunt mentis: unde sui negligentes existunt, ac tam immemores ut si quid fortè poposcerint, cum in manus sumpserint, id se manibus tenere amplius non meminerint, nec recorderentur.

SED CUM RESIPUERINT.] Explicato cerebro per materiæ decubitus, & restituto in pristinam complexionem ac temperamentum; quod perrarò accidit in tam maligna cacoehymia, tantaque naturæ oppressione.

CERVICIS DOLORE ANGI QUERUNTUR.] Propter transitum materiæ à cerebro in foveam ejus medullam: unde vigente lethargo, manibus contremiscebant per propagationem materiæ tum in cerebro stabulantis.

FLATUSQUE PER AURES VI EXPRIMI.] Cum sibilo & tinnitu, qui echus naturam distinguit à statu sonoro & murmure, estque hujusmodi propter conditionem validæ expressionis: quod ipsum significat, *τὸ ἄλγιστον*. Est autem illa echo, spiritus flatulenti foveoles, quæ modò gravis, modò acuta percipitur: prout valida aut remissa expressio est; flatus crassior aut tenuior; meatus amplitudo vel angustia.

EX IIS QUICUNQUE SERVANTUR, PERE PURULENTI REDDUNTUR.] Ex pulmonum vomica: nisi antè ad exitum præcipitentur à peripneumonia nata ex prolapsu materiæ corruptæ, & fractis jam viribus à lethargo.

malè fuit
ἀεὶ δὲ.

146 *Ονόχοισι ἐν πυρετοῖσιν ἀκρίτως τὰ τερμώδεα παύει. τῶντοις
χρόνῳ ἐς ἑδρὴν δόξασις ὀδυώδης ἐκπύετα, καὶ κύστις ἐπώδυνη.*

Quibuscumque in febribus tremores immeritò conquiescunt, iis lapsu temporis sedis dolorifici & purulenti abscessus nascuntur; unaque in vesica doloris acerbitas.

HÆC PROGNOSIS decisionem facit historiæ commemorabilis de Pythione, quæ prima legitur sectione 1. 3. *ἡ ἰσχυρία*. Etenim cum Pythion febris initio manibus contremiscere cepisset, nec ejus tremoris finem invenire potuisset in quo permultos dies cum febre exegit; denegata liberali excretionem, foco febrili & sputi materia obsessis pulmonibus; tandem natura expeditit se illo symptomate per abscessum purulentem in sede, & stranguriosam urinam. Id autem accidit quadragesimo die morbi.

Ergo. QUIBUSCUNQUE.] Præsertim juvenibus: quorum validæ sunt vires ad pepasum & excretionem.

IN FEBRIBUS.] i. Februm initiis, quibus natura morbificis causis opprimitur; eaque oppressio facit tremorem, ut Pythioni.

TREMORES.] i. iussorum in artubus motuum depravatio: ex pari & mutua contentione rei quæ movet, tum ejus quæ movetur; quæ depravatio cernitur in virtute illius, & contumacia hujus: unde homines toto corpore, omnibusque artubus contremiscunt: quod idem est atque illud: *ὅλας τις ἀκαρτερὴν τερμώδης. i. totius corporis impotentia quedam tremula.*

IMMERITO CONQUIESCUNT.] Sic ergo de industria illud, *ἀκρίτως*, vertendum putavi: quia idem videtur esse quod, *ἄφελως*. Immeritò autem conquiescunt, sine propria crisi oppress-

pressionis illius quæ facit tremorem. Propria autem crisis est hæmorrhagia. Quæ causa etiam cur ipse Galenus ita scripserit. *Si febrium initiis tremor inciderit, nec ulla sit virium exolutio ex antea dicta: sanguinis detrahitio necessaria est.*

IIS LAPSU TEMPORIS.] Intra quadrigesimum diem, si vires validæ pro ægro pugnarint contra vim morbi, anteaque pepasini signa ediderint: ut in Pythione per sputa *ἐπιπύματα*, i. *subcosta*.

DOLORIFICI ET PURULENTI SEDIS ABSCESSUS NASCUNTUR; UNAQUE IN VESICA DOLORIS ACERBITAS.] Sic in Pythione. *Εμπύημα*, inquit, *ἐπὶ τῷ ἥπατι, καὶ ἐν τῇ γαστρὶ ἐξ ἧς ἐστὶν ὑπόπνοσις.* Unde, τὸ ἄσθμα, in, τὸ ἐδρῶν, commutandum duximus.

10

147 Τῶν πυρεσάντων οἷσιν ἐρυθήματα ἢ πύρεσπον, καὶ πόνος κεφαλῆς ἰσχυρὸς, καὶ σφυγμὸς φλεβῶν· αἵματι ῥύσις τὰ πολλὰ γινέται.

Si cui febricitanti rubor in facie luceat; unaque capitis dolor prægrandis; & unâ venarum emicet pulsus; ferè profluvium sanguinis è naribus inde venit.

20

MAGNA expectatio est hæmorrhagiæ criticæ in morbis acutis, quam si neque medicus prævidere, neque prævisam, cum in propinquo est, velut digito indicare potest; vix videtur summam vituperationem posse vitare. Quemadmodum autem prævideri debeat, sæpe jam diximus. Hic quoniam sit indicandi ratio cum propè abest, planissimè explicatur.

SI CUI FEBRICITANTI.] Quando spes est relevandi, ex mansuetudine morbi, viribus ægri, unde signa pepasini innotescunt.

RUBOR IN FACIE SPLENDEAT.] Suffusa sit rubore facies per excursum sanguinis mitificata bile perfuncti: unde certa opinio eductionis è cerebro per nares.

UNAQUE CAPITIS DOLOR PRÆGRANDIS.] Aucto capite repletionis causis: ex translatione critica humoris morbifici.

30

ET UNA VENARUM EMICET PULSUS.] Aspectabilis medico in temporibus ægri, & ægro perceptibilis atque molestus: ex dilatatione extraordinaria venarum, quæ hic pro arteriis usurpantur. Atque illa dilatatio extraordinaria, non est consecutaria cordis micantis: sed repletionis particularis arteriarum, vel etiam partium in quibus illæ micant. Cui quidem repletiōi cum adjunctum sit partium repletarum robur, & meatuum amplitudo; propius nihil est, quàm ut vacuationem habeat loci & materiæ propriam: ac profluvium, inquam, sanguinis è naribus, inde veniat: quæ sunt authoris verba.

40

148 Οἷσι δ' ἄσθμα δ' καρδιωγμοὶ, καὶ πνυαλισμοὶ, ἐμεῖται· οἷσι δ' ἐρροί-
μοι, φύζα, ψόφοι κοιλίης καὶ ἐπάσεις, ἐκτάραξις κοιλίης.

Quibus autem fastidia, cordis morsus, & crebræ salivæ; in proximo vomitio est: quemadmodum si ructus, flatus silentes, crepitus ventris, atque inflatio; rapidè fertur alvus.

50

QUEMADMODUM à sanguine multa bile perfuncti veniunt hæmorrhagiæ iis qui ardentè febricitant, quas in propinquo esse denunciant signa superiori prognosi explicata: sic etiam vomitiones febrium finem faciunt; quando ita comparata est ratio morbi & ægri, ut naturæ impulsu, & partium obsessarum conditione, humor qui in vitio est, ad ventriculum & stomachum cursum inflectat. Ut enim cephalalgia in febre acuta, hypochondrium sursum intrò revulsus, sanguine non prorupto è naribus, phrenitidis eventum habent: sic lipyriæ febres, non nisi cholera superveniente, sanantur. Ac de inclinatione critica ex impulsu naturæ, humoris motu, & domicilio ipsius morbi, multa nos quidem ad illarum prognosin explanationem attulimus ex lib. *πεὶ χυμῶν*. Est igitur vomitio inter excretiones criticas numeranda, si jure & loco, sponte sua suscipiatur & fiat.

60

QUIBUS AUTEM FASTIDIA.] Ac si diceret. Si loco tensionis hypochondriacæ, dolore & inflammatione carentis, fastidiosa sit alvus, quæ est acerrimi sensus, facitque homines anxios, ut ita dicam, virium exolutarum, omnique loci & figuræ impatientes; non quidem *ἀναιμῶς*, ut in iis quorum virtus à corporis oppressione obruitur; sed *καυλωδῶς*, à stomacho pravorum humorum moribus valde afflictio.

CORDIS MORSUS.] Quasi ita velit. Si nulla sit alia illius anxietatis causa, quàm biliosus humor quo tunice ventriculi sunt imbutæ, unaque stomachus morsu vellicatur; unde consecutio adfertur *δ' καρδιωγμῷ*, quod symptoma est, non quidem cordis micantis per se, sed oris ventriculi, quod veteres *τὴν καρδίαν* nominarunt: ut nulla suspicio sit anxietatis à virium oppressione; sed tantum à ventriculi & stomachi afflictione, cujus proprium symptoma est *cardiogramus* & *cardialgia*. Ac cætera omnia vomitionis signa quæ aliarum quoque partium & affectionum communia sunt, hujus vomitionis efficiuntur propria.

115. &
116. Coac.

61. aphor.
4. & 3.
prognost.

70

149 Τοῖσι χρονίζουσιν ἀσφαλῶς ἐν πυρετῷ ξυνεχῆ, χωρὶς πόνου καὶ φλε-

φλεγμονῆς, ἢ ἄλλης προφάσι· δόξασιν προσδέχεσθαι πόνε, καὶ οἰδή-
μαθ, καὶ μᾶλλον ἐς τὰ κάτω χωρία. προσδέχεσθαι δὲ τὰς δόξασιας
ταῖσιν ὑπὲρ τελέκοντα ἔτεα μᾶλλον· ὑποσέπεισθαι δὲ τετέασι τὰς δόξασιας
ἦν τὰς εἰκοσὶν ἡμέρας πύρετ· ὑπερέαλλη τασὶ δὲ πρεσβυτέραις ἥσων γίνονται,
καὶ πολλῷ χρόνῳ χρομένων τῷ πυρετῶν. αἱ δὲ διαλείποντες καὶ λαμβάνοντες πε-
πλημένως, φθινοπώρῃ μάλιστα, ἐς τέταρταῖον ὑπαικίως μετίσαν· καὶ μᾶλλον, 10
τοῖσιν ὑπὲρ τὰ τελέκοντα ἔτεα γεγονόσιν. Αἱ δὲ δόξασιες, δὲ χειμῶν·
γίνονται τε μᾶλλον καὶ παύσιναι βραδύτερον, καὶ ἥσων παλινδρομεύει.

*Quibus inveteratio est cum securitate febris continuæ, nec tamen do-
loris, inflammationis, aut illabentis causæ vis ulla inciderit; abscessum
dolorificum, tumidumque imis in partibus expectare oportet: potissi-
mum verò iis qui annos triginta compleverint. Ac sanè abscessus tum 20
expectare licet, cum febris viginti dies exegerit. Majoribus autem raro
abscessus fiunt: quantumvis longius febres eorum processerint. At verò
febres intermissionis participes, quarum anormes sunt accessiones, id-
que autumno; degenerant abundè in quartanas: iis potissimum qui
annis triginta sunt grandiores. Ceterum supradicti abscessus & hyeme
magis veniunt, & serius finiunt, & minus revertuntur eò unde
venerunt.*

30

aph. 45. 4.
1. Epid.
de Bione.
6. Epid. &
4. aph.
part. 1.
6. Epid.

SEQUITUR ut patefacta excretionum criticarum πικρῶν: deinceps de critico abscessu di-
camus. Existunt enim morbi quorum curatio decubitu materiæ suscipitur atque perficitur, in
quibus excretio nulla sperabilis nisi ex eventu, ut ita dicam, sicut dysenteria in febre acuta,
senum urinae crassæ, albæ, & copiosæ. Nam quibus in febribus rigores valida concussione cien-
tur, raro abscessus cooritur. Est autem abscessus κατ' ἔχον hoc loco dictus, qui fit ἐν τῷ
δωρῶν, i. per decubitum materiæ morbosæ in artubus sive articulis. De cujus lege critica in
qualitate, copia, tempore, decumbendi modo, & partium excipientium conditione, alio lo-
co jam diximus. Ergo morborum critici abscessus hujusmodi fere sunt.

QUIBUS INVETERATIO EST CUM SECURITATE FEBRIS CONTINUÆ]
Ac si diceret. In diuturnis morbis qui salvis ægri rebus producti sunt à vigesimo ad quadra- 40
gesimum diem & ultra, cum signis quæ spem vitæ faciunt in doloris acerbis vacuitate, somni &
cibi suavitatis, & libertatis spirandi.

NEC TAMEN DOLORIS, PHLEGMONES, AUT ILLABENTIS CAUSÆ VIS
ULLA INGRUERIT] Si nulla sit alia diuturnitatis causa quam difficultas pepasmi, quæ po-
sita est in materiæ copia aut contumacia; nec ulla excusatio possit adferri phlegmones atque
doloris, sive viscerum in suo cujusque officio laborantium, unde materiæ morbosæ perennis
generatio: nulla etiam causarum extrinsecus illabentium, ut pertinaciæ clinicarum quæ nihil
rectum putant nisi quod ipsæ præscribunt; negligentia aut incitæ medicorum, unde non me-
diocriter peccatur in commoda ægri, maxime verò quando per ignorantiam inter se dissen-
tunt, eaque dissensio non est opinionum, sed voluntatum; postremo ægroti contumaciæ, ac 50
tempestatum cæli repente coartarum.

ABSCCESSUM LABORIFERUM, TUMIDUMQUE IMIS IN PARTIBUS EX-
PECTARE OPORTET.] Quia in promptu non sunt tres illæ opportunitates ad excretionem
ciendam necessariæ, libertas meatuum, validæ vires, & materiæ præparatio quæ sit meabilis.
Nam diuturnarum febrium crassior materia est: tum ab oppressione fractæ vires liberalem &
citam excretionem ciere non possunt: nec intus foras; nec foris introrsum. Ex quo efficitur
ut denegata excretionem, quod reliquum est ipsa per se natura laboriosè perficiat, materiam ex-
primendo supernè deorsum κατ' ἔχον in partes amplitudine capaces, & laxitate ad excipiendum
idoneas. Sunt autem abscessus, dolorifici quidem, sed laboriferi magis, quia laboriosos fa-
ciunt articulos in suo quemque munere & officio faciundo: prætumidi verò apparent, materiæ 60
collectionem quam exceperunt.

POTISSIMUM VERO IIS QUI ANNIS TRIGINTA SUNT GRANDIORES.] Quoniam
viris ætate illa minoribus ferè in promptu est triplex illa jam commemorata opportunitas, qua
excretio omnis suscipitur atque perficitur, naturæ, meatuum, materiæque meabilis. Attamen
in prognostico minores natu annorum triginta, abscessuum feraciores, qui sunt brevioris tem-
poris, esse scripsit: *Frequentius verò, inquit, citiusque gignuntur abscessus hujusmodi, minoribus
annis triginta.* Sed hujus prognosticæ lectio, illi prognosticæ anteposenda videtur: quoniam
juvenum excretionem propriam sunt in morbis acutis, ob eam sanè causam, quod ipsa natura,
& juvenum humor, ad excretionem cursum inflectit.

AC SANE ABSCCESSUS TUM PREVIDERE LICET, CUM FEBRIS VIGINTI 70
DIES EXEGERIT.] Quando acutorum morborum decissionem faciunt, quatuordecim dies
ad

ad interitum vel ad salutem; neque exactus quispiam est morbus acutus qui non eo temporis intervallo historiam suam exegerit; prærepta crisis occasione & causa, per excretionem, inclinatio sit ad abscessum: modo validis viribus natura pro ægri salute pugnet cum morbo, ut in cephalalgia prægrandi, & jecoris inflammatione; pro hæmorrhagia sit suppuratum.

SENIORIBUS AUTEM RARO ABSCESSUS FIUNT; QUANTUMVIS LONGIUS FEBRES EORUM PROCESSERINT.] Ut in juvenute excretio sperabilis est: sic in ætate constanti abscessus. At supra illam ætatem, quando scilicet ventum est ad senectutem, neutrum sperabile: quoniam in senectute vires diuturnitate morbi languent; materiæ contumacia est; meatuum item angustia. Ex quo efficitur, ut in oppositione triplici & c.

AT VERO FEBRES INTERMISSIONIS PARTICIPES, QUARUM ANORMES SUNT ACCESSIONES.] Fuit illud Hippocratis iudicium de abscessibus criticis, ut eos non agnoverit nisi in febris assiduitate; nunquam verò in discessione, quam ἀνωγειναι vocant. Sic enim ait in prognostico. Abscessum porro expellere oportet, si continua est febris. Ergo febres intermissionis participes quæ paroxysmi discessionem perfectam habent, cuiusmodi sunt tertianæ; sed quarum, inquam, anormes sunt accessiones, i. typo regulari carentes: sic enim errorem febrium in paroxysmorum particularium ἀνωγειναι dixit versari. Sunt autem ejusmodi primigenia ἀνωγειναι, vel secundaria. Ac primigenia quidem, propter humorum qui in vitio sunt, ἀνωγειναι, i. nature varietatem, putredinis inæqualitatem, variamque partium obsessarum naturam. Secundaria autem, à causis extrinsecus illabentibus, aut irriti naturæ motu, ut à rigore frustra citato qui febrem tritæophyam, ex imparibus paroxysmis, in pares degenerare facit.

IDQUE AUTUMNO.] Inæquali, qui mutuo caloris & frigoris imperio regitur, & qui cum ab intemperie calida ac sicca ætatis exactæ exudarit tenuior bilis portio, superstite crassiore, melancholici humoris dominatu tenetur, cum paupertate caloris nativi, & cruditate quam pariunt αἱ δένδρα, i. bacce arborum: quia, ut inquit Hippocrates sunt ἱσχυρὰ ἡδύατα, πικρὰ πυκνὰ, σπινὰ ἀκατάστατα, ἀπρόσωπα, εἰσι, i. opera insolata, frequentes potus, cibi inconstantes, arborum bacca, vina fortia.

ABUNDE DEGENERANT IN QUARTANAM.] Sic enim illud, Ἰνὸν αὐτὸν, vertendum duximus, quod significat sufficienter: ut in illo, ἐν ὁρισμένῳ ἐν ἀρχῇ, τὰ Ἰνὸν αὐτὸν ἔχοντα, &c. Ac si diceret; autumnus abundat quartanis, non solum ἐν τῇ quartanarum incipientibus; sed ex abscessu aliorum morborum per transitum in quartanam: quia melancholici humoris generatio est per autumnum proptereaque feracior est quartanarum cæteris anni partibus.

IIS POTISSIMUM QUI ANNIS TRIGINTA SUNT GRANDIORES.] Quoniam ætate illa par est efficiendi causæ, suscipientis commoditas, ad generationem febris quartanæ.

CÆTERUM SUPRADICTI ABSCESSUS ET HYEME MAGIS VENIUNT.] Quoniam frigidiores sunt, crassiores hyberni humores procreandis abscessibus accomodati: quemadmodum tennes ad excretionem nati.

SERIUS EXOLVUNTUR.] Propter humoris contumaciam, ac temporis frigidam temperatam.

ET MINUS REVERTUNTUR EO UNDE VENERUNT.] Quoniam piger est in movendo humor temperamento frigidus, qualitate mitis, substantia crassus. Atqui recursus omnis fit per impulsum humoris temperamento calidi, substantia tenuis, & qualitate acris.

150 Τοῖσι δὲ πολλάκις ὑποτροπιάδουσιν, ὡς ἐξάμλων ὑπερέαλλωσιν, ἰσχυρὰν φύσιν ἐπιδέξασθαι γίνεται.

Quibus autem crebri sunt eodem & inde relapsus, exacto semestri labore; coxaria tabes incessit.

ENIMVERO febres continuæ diuturnæ, relapsibus & abscessibus crebræ sunt; illinc, reliquis quæ supersunt, ut superesse solent; hinc, nova partis jam afflictæ afflictione. Ergo si abscessus primū corti non ea fuerit in omni lege critica perfectio, perfecta quoque transitio quæ zgotum febre exolvat; ex crebro relapsu, crebra sit etiam cacochymia superstitis & succrescentis in eam partem apostasis, quæ jam lassitudine fracta est, atque perdoluit. Sed inter articulos principatum obtinet coxa, tum amplitudine loci, tum laxitate, & motus ad progrediendum majore vi præter cæteros. Quoniam igitur ita comparata est coxæ ratio ut facile in eam fiat humoris prolapsus; siquidem cruda morbi sint omnia, eoque perseverante, finis decumbendi non inveniatur; ex eo eveniet ut & doloris acerbitate, & difficultate pepasmi (unde abscessuum serior exolutio) tum etiam decumbendi assiduitate pars labefactata, suoque, ut ita dicam, defraudata genio, in labore officii incremento prohibeatur: quæ affectio, particularis tabes dicitur, ut in pupilla, non autem sicut in phthoe, & tabe dorsali. Vide 3. de articulis, & 67. 2. prog. Huc pertinet etiam quod idem scripsit. Τὰ περὶ τὸν ὄφθαλμον, ὡς αὐτὸς περὶ τὸν ὄφθαλμον, ὡς δὲ μὴ, ἀκρόαται. ἥτοι δὲ ἂν καὶ ἐκείνου τὰ μὴ συμπεριί. Quæ ante tempus judicantur; siquidem cruda adhuc materia, recidivam faciunt; sin autem, crisis defectum. Hæc nisi exigua sunt, mortifera existunt.

151 Οὐόσα ἐν πυρετῷ δόσημαλῶδεα σημεῖα μὴ ἀντιδιδόται κακότησα.

comment.
3. 2. Epid.

proh.
67. sect.
3. 1. 97.
Coac.

2. Epidem.

Quaecunque dantur in febre abscessuum signa, si ex animo medici non fluunt; prava sunt.

QUEMADMODUM superiore prognosi judicatoriarum causarum non judicantium tristes exitus demonstrantur: sic de signis hæc statuit; quando ejusmodi non sunt qualia debent videri & apparere, quorsum prænuucia esse putantur. Quæ signa videntur critica, si ejusmodi non sint, metum adferunt sinistri judicii. Sic & hoc loco.

QUÆCUNQUE DANTUR ABSCESSUUM SIGNA.] i. Quæcunque speciem præ se ferunt, & opinionem faciunt excretionis futuræ, aut transitus salutaris; ut faciei rubor, micantium arteriarum aspectabiles pulsus, cephalalgia, hypochondrii fugax tensio, hæmorrhagia, pallida & turgidula facies quæ fuerat antè vivida, difficultas spirandi, articulorum labor, hyberna tempestas.

SI EX ANIMO MEDICI NON FLUUNT.] Qui nihil mavult quàm ut natura liberetur causis morbificis, ἔξω, ἔσω, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν δαί, i. intro, vel foras, aut aliò quò decet. Ac si dicat. Si illa quæ fiunt, quæque apparent, non sint ejusmodi naturæ vi & commodo, sed potius nutu & dominatu morbi; ut nihil boni rependant ipsi naturæ. Id enim significat τὸ ἀνέμειναι: quemadmodum & συνάμειναι.

PRAVA SUNT.] Per regulam judicatoriorum non judicantium.

152 Τῶν πυρετῶν οἱ μὴ ἐν ἡμέρῃσι κελύμῃσι, μήτε μὲν σημείων λυπηρίων ἀφίεντες ὑποτροπιάζουσι.

Quæ febres, neque diebus criticis; neque cum salutaribus signis vale dicunt; postliminio revertuntur.

PRIOR pars versione & enarratione patefacta fuit 85. Coac. Signa autem λυπηρία vertimus, salutaris; quæ sunt ejusmodi in perpetuo pepasmo, excretionis cujusque morbi propria, & critico abscessu omni ratione laudabili; denique in iis quæ jure & loco apparent & fiunt. Ac de salutaribus signis, & pravis nihil intactum reliquimus comment. ad eam prognosin. Quæ pravis cum signis mitescent, aut cum salutaribus nihil concedunt; contumacia sunt. Extat etiam Galeni commentarius in hanc prognosin, 3. progn.

51. Coac.

153 Τὰ ὀξεία τῶν νοσημάτων ἐν ἡμέρῃσι κέλονται τεσσαρεσκαίδεκα.

Acuti morbi intra quatuordecim dies judicantur.

14. Coac.
aph. 23. 2.

ΕΤ Π Ε C explicata fuit in illo. Eorum qui ardent febricitant, decisionem faciunt quatuordecim dies; vel ad interitum, vel ad salutem. Iisdem etiam literis expressa legitur in aphorismis; ubi Galenus doctissimum edidit commentarium.

154 Τριταῖον ἀκρότης ἐν πέντε, ἢ ἐν ἑπτά διεσποδισιν. ἢ τὸ μακρότατον, ἐν ἑννέα κέλονται.

Tertiana exacta, quinque aut septem periodis, aut novem ad summum, judicatur.

HUJUS prognosos enarratio continetur in commentario Galeni ad 59. aphorismum 4.

50

155 Οἷσιν δέχομένοισι πυρέσσειν, αἷμα δὲ σάξεις ἐκ ῥινῶν, πλάγμω γενομένη, λυκίῳ ὑπόσασιν τὸ ἔξον ἔχει ἐν τῇ τελευτῇ. λύσιν ἐν ἐξοδῷ σημαίνει.

Quibuscunque febrium initiis, oborta sternutatione, sanguinis stillicidia sunt è naribus; siquidem urina quarto die hypostasim habeat albam, vacationem morbi, septimo fore ostendit.

60

61. Coac.
37. Coac.

OMNE QUIDEM sanguinis stillicidium, ut ceteræ omnes causæ perexiguæ, in malis ducendum, estque omnino χυλεῖν, i. periculosum: propterea quò ductu naturæ neque suscipitur, neque perficitur. Quæ de re plura sunt à nobis alio loco disputata; maxime verò in illa: Perexigua stillicidia, sinistra sunt crisis: Et in illa etiam: Si quis in febre laboriosa cum perhorruerit, nonnihil criticè exudarit, indeque febris acuta exarserit, calamitosum: idque cum aliàs, tum si in hoc negotio sanguis stillarit. Sed tamen ita comparata est ratio exiguarum causarum, ut si qualitate ipsa materiæ in vitio non sint, accessionem verò habeant pepasimi non solum inchoati, sed jam perfecti; non minus opinione & bona spe secundi judicii nos consolentur, quàm metu sinistri exterreant. Est enim semper fidendum pepasino.

Ergo. QUIBUSCUNQUE.] Maxime verò juvenibus, naturæ & vitæ instituto biliosis, à 18. ad 35. ætatis annum.

70

FE.

respondere possunt: quia omnis mutatio quæ ab ocio ad negotium suscipitur, nunquam bene perficitur, eaque omnino gravissima esse solet. „ Illud autem, καθυγράινει, profusiores al-
vos significat, quæ crudis excrementis feruntur non sicut ὑγράινει, aphor. 20. 2. quod sim-
plicem alvi libertatem ostendit. Sed ut 4. aphor. & in prorrhethico, πομπήσῃ.

aph. 27. 4.
prorrh. 30.
f. 3. 2.

160 Οἱ ἐν πυρετοῖσι ἐφιδρώοντες, κεφαλαλγέες, κοιλίῃ δόπολεαυ-
μένοι πασμώδεες.

10 *Quibus in febribus, cum sudatiuncula caput dolet, iis suppressa al-
vus convulsionem denunciat.*

IN HANC prognosin sic effertur Galenus, comment. ad 30. prorrh. f. 3. 1. *Levi expecta-
tionis causa, convulsionibus tentatum iri pronunciat. Fortè enim cum aliquem ita affectum convelli
vidisset, non profectò plures; omnem penè librum prædictionibus replevit convulsionis & delirii, Si
quis igitur ei confisus, caput in febre dolentes, cum sudatiuncula, & alvo suppressa, convulsus iri
affirmare audeat; cum aberraverit sæpius; eventus veritatem semel fortassis assequetur. Verunta-
men sicut in proverbio est, bis terve quod pulchrum est; hæc decisio tanquam aureis notanda
literis; iterum iisdem verbis expressa legitur in secunda parte hujus divini operis. Quæ cau-
sa me movet, ut eam sic interpretandam existimem.*

QUIBUSCUNQUE.] Πληροῦς αἵματος, i. repletionis causis à spiritu & diæta multum affli-
ctis, multumque oppressis.

IN FEBRIBUS.] i. Februm initiis, quo tempore oppressionis summa sunt omnia.

CUM SUDATIUNCULA.] Capitis indigena, per expressionem ab oppressione: quia, u-
bi sudor, ibi morbus.

CAPUT DOLET.] Intemperie scilicet atque solutione continui, à repletæ illius partis ca-
cochymia maligna, vel illic collecta, vel eò translata, nec inde facilem exitum habente.

IIS SUPPRESSA ALVUS.] Ex cujus suppressione repletum jam caput majoris atque peren-
nis repletionis incrementum habet.

30 CONVULSIONEM DENUNCIAT.] Non quidem necessariò, nec semper: sed ex eventu
atque nonnunquam. De convulsionis autem natura & causis infra dicetur.

161 Αἱ ἐπ' ὀλίγον θραζῆαι ὄξακρέςαι, θηριώδεες ἢ πασμὸν δὴ
παρασημαίνουσι.

40 *Deliria paulisper ferocia, mox erunt immania: sed enim convulsio-
nem prænunciant.*

EXPLICATIO ex commentariis nostris ad 89. & ex Galeno ad 25. prorrh. f. 1. 1.

162 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ γρόμενός, ἢ παύμενός αὐθήμερον, ἀγαθόν.

Quæ in febrem cadit convulsio, si eodem die quiescat; bene est.

ANTITHESIN habes in illo. *Convulsio in febre letalis.*

50 163 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ γρόμενός παύ τὴν πυρετὸν, αὐθήμερον, ἢ
τῇ ὑστεραίῃ, ἢ τῇ τρίτῃ ὑπεράλλων ὃ τὴν ὥρην ἐν ἣ ἤρξατο, ἢ μὴ παύ-
μενός· κακόν.

*Febris convulsio vacationem adfert, quæ aut eodem febris die, aut
postridie, aut ad summum perendie incidit. Sin eam qua caput horam
excesserit, neque quieverit; male est.*

60 NEMO EST omnium cui mirum videri non debeat, convulsioni locum esse sanationis, cum
ea dejectæ naturæ symptoma existat, quando morbificæ causæ imperio regitur, eaque sævien-
te, quiescit, undecunque ipsa convulsio venisse putetur. Quæ causa est cur etiam in puerulis
periculi plena sit: quamvis in iis naturam sequatur suscipientis causæ. Diximus convulsionem,
injussum esse earum partium motum, quæ naturaliter jussu nostro moventur, cumque motum
ἀσχετῶς, i. injussum fieri sua sponte, nobis invitis. Sed id locum habet in primigenia con-
vulsione, in qua scilicet partes quæ convellantur, convulsionis causam intra se continent; re-
pletionem scilicet, aut nimiam siccitatem, cum exaruerint, ac si incendio conflagrassent. Exi-
stit enim convulsio altera, quæ fit ex eventu, cum in opposito situ earundem partium, muscu-
li sunt congeneres magnitudine, robore, & numero æquales. Ibi sanè unius loci resolutio, con-
vulsionem facit alterius: quemadmodum cernitur in oris tortura. Ne longum faciam, hic pri-
migenia & τὴν βοστανίαν partium convulsarum proponitur, utrum eò fiat, quò fieri posse nar-
rat Hippocrates. Sanè hujus duplex omnino causa est, quarum unam tantum agnoscimus.

Nam ex convulsione siccitatis nihil boni sperabile, sed contrà desperatio salutis ostenditur: quemadmodum in aphorismis & epidemiis testatum reliquit, & in chirurgicis libris.

Ergo. FEBRIS CONVULSIO VACATIONEM ADVERT.] Convulsio, inquam, à repletionem nata convulsarum partium, vacationem febris advertit per absolutum transitum intus foras, à venis ad musculorum genus, non ad panniculum carnosum, & cutim; unde rigor: non etiam ad nervos cervicales, dorsales, aut lumbares: unde tremor, & inde delirium.

QUAE AUT EODEM FEBRIS DIE, AUT POSTRIDIE, AUT AD SUMMUM, PERENDIE INCIDIT.] Ac si diceret. Si nulla sit opinio siccitatis, ut nulla tum esse potest; etsi orgasmus sit intus foras, ut fieri solet ineunte morbo, non autem cum jam processerit.

SIN EAM QUA COEPIT, HORAM EXEGERIT, NEQUE QUIEVERIT.] Quasi velit. 19
Quamvis naturæ virtute suscepta fuerit atque perfecta; convulsivæ causæ intus foras effluxu in musculorum genus, nec subito exitu; si eam, qua coepit, horam exegerit; in summa contentione partium, & impedimento actionum ad vitam tuendam necessariorum, ut respiratio- nis; neque quieverit, restituta partium convulsarum libertate, per sudorem, hæmorrhagiam, aut copiosam sanguinis detractionem: ut in illo. *Hæmorrhagia vi suppressa convulsionem facit, plebotomia exolvit.*

MALE EST.] Causæ convulsivæ maligna cacochymia, doloris acerbitate, & officii ad vitam tuendam necessarij longa nimis interceptione.

20

164 Οἱ διαλίποντες, ἀνωμάλως ὃ χλιαρόμενοι, κοιλίης ἐμφυσώμε-
νης, μικρὰ διαδιδέσσης, ὀσφυαλγῆσσι· μὲν κέιν'· τετάρτοις κοιλία κα-
τάρρηγνυται,

*Quibus cum febris remissione inæqualiter incalescentibus, alvo infla-
ta, modicè ducta, lumbi doluerint; idque post crisin; iis alvi profusè* 30
feruntur.

RELIQUIARUM materiæ febrilis commotio variè quiescens, & variè instaurata, nec ta-
men delata in habitum corporis, ubi rigorem fecisset, suo veluti expiratu, ardoris in febris
remissione nonnulli, χλιαρὸν sensum modò suscitatur, quem mox restingui sinet. Fieri potest ut
abscedat tandem in intestina, diarrhæamque committat; ab exiguo secessu tenuis humoris qui
eò primùm illabitur, copiosioris ejus vacationis exordio prius ducto; tantisper dum alvus co-
pia, qua oppletur, exonerata subsidit. Ante namque cum cruditas esset, tumida cum bor-
borygmo distendebatur, doloremque distensione creabat lumbis, quorum nervis, originem
mesocoli ascripsit sectio tertia sexti Epidemiorum.

40

165 Οἱ ὃ πεικνέες, πρὸς χεῖρα νωθροὶ, δὲ ψώδες, ἀσώδες, κοιλίης
ἀπειλημμένης βαρυνόμενοι. ἐκλύονται. ἐστὶ δ' ὅτε καὶ τὰ ὀξέενδρα ἐν ποσὶ
κατακαύματα, τὰ αὐτὰ σημαίνει.

*Contrà qui incendio conflagrante, ad medici manum torpidi, sitibun-
di, fastidiosi, alvo suppressa oppressi; exolvuntur. Fieri potest ut pedum* 50
cum rubore ardor, idem denunciaret.

ADVERSAM hæc superiori habet alvi suppressionem absolutam: ubi non sicut antè, febrilis
humor humescit: sed biliosus retorridus, malus, stomachum vapore feriens resolvit; cum
stomacho vires: quòd inde cor & cerebrum, validissima duo viscera, affici sit necesse. Ita-
que in viscerum æstu, & oppressionem ab humorum copia suppressorum; ut jaçantur; vix
tamen animum, aut satis animi habent exhibendi manum poscenti medico: donec animo
sepe deficient, quod signum est inter funesta insigne. Hæc eadem sæpe facit sanguinis tenuis-
simi fervor, è vena dorsali ad stomachum refluens. Fervorem autem testantur erysipelata,
non tantùm in pedibus, quod ait; sed quacunque parte corporis, cum febre exorta.

60

166 Οἱ χειμερινοὶ τεταρταῖοι πυρετοὶ, Ἰπικέως μεδίσανται ἐς τὰς
ὀξείας νοσῶς.

Hybernæ febres quartanæ, nonnunquam in acutas transeunt.

6. Epid.

lib. 6.
καὶ
lib. 6.
καὶ.

QUI TRANSITUS si non lethalis, est periculi plenissimus; intermittens febris in conti-
nuam; ejus quæ foras movetur, in eam quæ intro. Quid verbis opus est? morbi ῥᾶν, πρῶ-
τατα, εὐφροτατα, ἀσφαλεστά, i. facillimi, mansuetissimi, mitissimi, tutissimi; in difficillimum,
maleficientissimum, asperrimum, periculosissimum: cujus sunt symptomata singula, totidem 70
morbi. Mutationem hanc aspicit, non tam æstas, morborum intermittens procreatrix
co-

FEBRIUM INITIIS.] Acutarum scilicet, quarum celerrimi sunt motus, proptereaque celerrimas habent mutationes, indeque celerrimas crises. Initii autem dixit, quia tum natura morbosicis causis opprimitur, estque humorum cruditas, unde nulla excretio salutaris. Ac si diceret. Quamvis illud verè sit positum, causas & signa affectatæ crisis statim non debere conspici; tamen in proprio febris pepasmo, qui semper optatus venit omni febris tempore, feliciterque apparet, ut quæ iniqui esse iudicii putantur, ob intempestivos motus, pepasmi beneficio fiant *κρείων*, appareantque ad speciem certam futuræ crisis perfectæ.

OBORTA STERNUTATIONE.] Per concussionem cerebri ad exclusionem rei molestæ: ut nulla cerebri multum oppressi, neque fatiscantis suspicio sit: ut in iis qui febrium initiis sunt comatosi. prorrh. 1.
f. 1. 1.

SANGUINIS STILLICIDIA SUNT E NARIBUS] Quæ solent esse formidabilia tempore, paucitate & excernendi modo.

SI QUIDEM URINA QUARTO DIE HYPOSTASIN HABEAT ALBAM.] Quæ celeritatem & securitatem crisis denunciat: quoniam omnino bona est illa hypostasis, tempore, materia, loco.

VACATIONEM MORBI SEPTIMO FORE OSTENDIT.] Per liberam & plenam hæmorrhagiam, quam denunciavit stillicidium: sicut hypostasis occasionem illius. Vide comment. ad 92. hujus divini operis. Aph. 71. 9.

156 Τὰ δ' ὅξεια κείνεται αἱμαλὶ ἐκ ῥινῶν ῥυέντες ἐν κελύμῳ καὶ ἰδρῶτι πολλῇ ῥυομένης· καὶ ἔρε πνώδεσθ, καὶ ὑαλῶδεσθ ῥυομένης, ὑπόστασιν χρεστέω ἐχόντῃ, καὶ ἀγρὸς ῥυομένης· ἢ διποσήματος ἀξιολόγη· καὶ κοιλίης μυξώδεος, καὶ αἱμαλώδεος, καὶ δὲ ἀπὸντος καταρραγείσης· ἢ ἐμέτων ἢ μοχθηρῶν κτ' κείσιν.

At verò morbi acuti judicantur sanguine prorupto è naribus in tempestiva crisi; sudore item multo; atque purulenta urina, & vitrea, laudabili prædita hypostasi, quæ cumulatè funditur; tum abscessu etiam commemorabili; necnon mucosa & cruenta atvo repente citata; postremò vomitionibus minimè malis in crisi.

UT ACUTORUM morborum non una est mansio, nec una suscipientis & efficientis causæ conditio: ita nec una crisis idea in qualitate humoris, tempore, loco, & excernendi modo. Ac sanè distinctiones omnium criticarum causarum hæmorrhagiæ, sudoris, vomitionum, dejectionum, abscessuum, jam patefecimus. Quod superest de urinis & menstruali profluvio; repetenda illarum causarum explicatio ex 1. 7. *Πρώτη*. Signorum quæ visa sunt optimum maximumque fuit, plurimosque liberavit à magnis periculis, conversio urinae in stranguriosam. Deinde subiungit. Urinae illis erant multæ, rubræ, puri permixtæ, dolorificæ. Quem locum enarrans Galenus sic ait: Hæc omnia sunt deponentis corporis redundantiam succorum vitiosorum. Propterea servati sunt omnes. Illa porro redundantia cum varia esset, merito fuit urinarum varietas: ut omnes omnibus non essent eadem; sed his tales, & tales illis.

157 Υπνοι βαθέες, μὴ ταρυχώδεες, βεβαίαν κείσιν σημαίνουσιν· οἱ δ' ταρυχώδεες μὲν ἀλγήματος σώματος, ἀδέλειαυ.

Somni arctiores nec tumultuosi firmissimam crisin denunciant: contra tumultuosi cum labore conjuncti, incertam nec stabilem.

OMNIUM rerum à medico expetendarum nihil est optabilius bona crisi, quam ipse præviderit, exceperit, & in medendo ad legem criticam examinarit, ex perspicientia signorum prænunciorum, adjunctorum, & consequentium. Sanè in optimam partem cognoscitur medicus, & exaltatur jure optimo adeptus bene sapienterque medendi facultatem. Quid plura? Omne tulit punctum quem penes ista vis est, atque norma curandi. Sed explicata sunt alibi signa crisis prænuncia, ad tempestivam occasionem, & speciem ipsam crisis. Adjuncta sunt etiam patefacta in criticarum excretionum tempore, copia, loco, & excernendi modo. Sequitur ut consequentia propalam explicentur.

Exactæ criseos ad criticæ leges *τῶν τέκμαστων*, omnia quæ in ægrotis naturaliter sunt constituta fidem faciunt bene feliciterque non solum à natura susceptæ, verumetiam perfectæ & absolutæ. Etenim judicantia & judicata suis quæque locis *ἀγρῶς*, & certam opinionem faciunt restitutæ valetudinis, & metum auferunt futuri relapsus. Sed uti jam dixi, exactæ criseos juxta legem criticam signa ostendunt, cum alia permulta quæ cernuntur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis; tum verò maximè somnus ipse. De quo ita philosophatur Hippocrates.

SOMNI ARCTIORES.] Qui sunt ejusmodi per aliquot dies à crisi, quando necessitati par est dormiendi somnique ineundi commoditas in temperie cerebri, materia somnifera, & tran-

prorh. 29.
f. 1. 1. quillitate animi bonarum cogitationum epulis saturati. Sic enim eos qui aliquot dies in vigiliis exegerunt, mirescente morbo, arctior somnus ita complectitur ut penè carotici esse videantur. Quæ causa impulit virum ut illam quæstionem posuerit ad disputandum. τὸ κατὰ δὲ ἄρα γε πανταχὶ κακόν; i. *Estne sapor ubique malus?*

95. Coac. NEC TUMULTUOSI.] Quando scilicet homines morbo defuncti lege critica, placidè somnum ineunt qui dono divum gratissimus serpit, eoque alacriter & solvuntur & excutuntur, suavitate & copia materiæ somniferæ quæ dormiendi necessitatem velut nectare quodam celestii saturat, ob cerebri bene habiti temperiem, & mentis ipsius tranquillitatem. Ex quibus efficitur ut phreniticorum memorata insomnia boni sint ominis. Nam phrenitici memorando somnia in somnis tranquilla, certam opinionem adferunt victricis naturæ, devictique morbi.

FIRMISSIMAM CRISIN OSTENDUNT.] i. Feliciter à natura susceptam atque perfectam, inoffenso cursu signorum & criticarum causarum: unde nec ullæ supersunt in morborum reliquiæ, nec ipse relapsus in metu est.

prorh. 4.
f. 1. 1. CONTRA TUMULTUOSI.] i. Turbulenti, perculsa mente, delirioque proxima. Est enim πανταχὶ absolute dicta, cerebri alteratio, quæ in propinquo delirium esse denunciat: ob eam sanè causam quod malè affecto cerebro anathymialis tetra vim adferat.

aph. 1. 1. CUM LABORE CONJUNCTI.] Qui loco alacritatis, lassitudinem & gravitatem adferunt; tum propter paucitatem & impuritatem spiritus animalis, nectarisque in corde vivifici, & morbifici humoris cruditatem.

aph. 26. 2. INCERTAM NEC STABILEM.] Sic enim bona quæ fiunt immerito naturæ, & mala merito ipsius, vocat ἀβέβαια, i. *incerta*, vel ad exitium.

158 Εἰδομαίωσιν, ἢ ὀναταίωσιν, ἢ τεσσαρεσκαίδεκαταίωσι· ῥύσις ἐκ ῥινῶν λύειν ὡς Ἰπποπολὺ δὲ πυρετός. Ομοίως δὲ καὶ κοιλίης ῥύσις χολώδης καὶ δυσεντερλώδης, καὶ πόνος γενάτων, ἢ ἰσχίων, καὶ ἔρον πεπανθὲν πρὸς τὴν κρίσιν. Ἐν γυναικὶ δὲ καὶ Ἰμμελώων ῥύσις.

Septimum diem morbi agentibus, aut nonum, aut decimumquartum, sanguinis profluvia è naribus ut plurimum tollunt febres. Similiter etiam alvus biliosa liberaliter ducta, aut dysenterica. Quinetiam genuum, coxarumve labores; aut bene cocta sub crisim, & crassa largaque urina. Idem quoque facit in femina profluvium menstruale.

152. Coac. HÆC PROGNOISIS antithesin continet illius jam explicatæ. Quæ febres neque diebus criticis, neque cum signis salutaribus vale dicunt, postliminio revertuntur. Explicatio autem petenda ex 1. & 3. & 7. tum ex prognosticis superscriptis.

159 Οἱ ἐν πυρετοῖσιν αἰμορραγίζαντες ἱκανῶς ὀκοθενέν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεις κοιλίαν καθυγαίνονται.

Quicunque in febribus undecunque sanguinem profuderunt, cum refectioni studere incæperint; iis alvi profusiores redduntur.

NULLA EST omnium vacuationum quæ tam faciat corpus infirmum, quàm profusa hæmorrhagia; undecunque illa ducatur & fiat. Est enim sanguis nectar vivificum quo partium omnium vivacitas recreatur atque reficitur, ad vitæ & animalitatis perpetuitatem: si modò ea sperabilis esse possit.

Ex quo efficitur ut QUICUNQUE.] Omnis ætatis & sexus.

IN FEBRIBUS.] Et aliis morbis acutis, ut in pleuritide, qua exacta cum os humescere cæperit, siquidem sua sponte quieverit, refectioni, operam dari præcepit per integram ptissanarium; sin autem artificio medici post liberalem sanguinis detractionem mituerit, simplici cremore contentum vult esse pleuriticum. Febrium autem meminit, & subaudiendam cæterorum morborum historiam intelligit, ob eam sanè causam; quòd favientibus illis, natura mage opem requirit contra eorum calamitosam vim, quàm contra dissipationem sui: proptereaque pugnandum potius remediis generosis, quàm refectioni studendum.

UNDECUNQUE SANGUINEM PROFUDERUNT.] Vel narium hæmorrhagia, vel menstruali profluvio, vel repetita sæpius detractione sanguinis incisa vena brachii aut malleoli.

CUM REFECTIONI STUDERE CÆPERINT.] Defraudato antea genio cibi abstinentia, si vires essent validæ cum securitate ac sine ullo infirmitatis metu, ob necessitatem pugnandi cum morbo, ut in pleuritide, donec os ipsum humescere cæperit copiosa & libera ἀπακαθάρσις, i. *expurgatione*. Refectioni autem studendum à declinatione & discessione morbi, ad pristinum usque naturæ statum, cibis qui æquè sunt naturæ consociales, atque morbo adversi.

IIS ALVI PROFUSIORES REDDUNTUR.] Quoniam illæ sunt effectus & languent paupertatē caloris nativi, ex magna hæmorrhagia, unde multum laborant vel etiam fatiscunt in officio nutritivum cibos, sanguinem procreandi, & distribuendi. Hoc accedit quòd illæ diuturna officii vacatione factæ sunt ignaviores, nec desiderio ipsius naturæ ciborum avidissime respon-

eadem & vincendo expultrix, humorum foras citato motu, dissipata materia; proptereaque cum reliquis, tum quartanas breviores faciens, quam hyems, quæ continentes magis morbos solet excitare, dum frigus suum opponit humorum excursui; quos, quantum potest, condit in viscera & intima penetralia corporis. Eò autem sese continuarum febrium materia recipit, lineam movendi tenens à circumferentia ad centrum, contrariam intermittentium prædictæ.

Id certè non ita proclive est ut fiat. Neque enim natura in contrarias motiones, sine violentia, agitur. Cortingit tamen, quod ipsi post Galenum vidimus; qui medicamentorum præterea purganum & acriori intempestivo usu, ex simplicibus quartanis duplices, triplicesque; ex triplicibus continuas oriri dixit. Atque idcirco prædictionis acerbitem sapientiæ verbo mitificavit philosophorum sapientissimus, *Athenicus*.

iterum lib.
ἐπὶ πᾶσι.

2. ad Glauconem.

PRIMI LIBRI.

F I N I S.

COACARUM HIPPOCRATIS

MAGNI PROGNΩSEΩN

LIBER SECUNDUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE
LUDOVICO DURETO.

DE CEPHALALGIA.

CAP. I.

ΚΕΦΑΛΗΣ ΠΟΝΟΣ ΣΥΝΤΟΙΜΕΤ' ΟΞΕΟΣ ΠΥΡΕΤΕ, ΚΥ ΑΛΛΗ
σημεία τῶν δυσκόλων· θανάσιμον· ἀνθ' ὃ σημεῖα φαύλα ἢ
περβάλλον τὰς εἰκοσιν ἡμέρας· αἵματος ῥύσιν, ἢ πύον ἐκ
ρίνως, ἢ δισπασίας ἐς τὰ κάτω σημαίνει· μάλιστα μὲν νεω-
τέροις τῶν τεληκόντα πέντε, τὰς ῥύσιας· τοῖσι δ' πρεσβυτέ-
ροις, τὰς δισπασίας πρὸς δέχεσθαι πρὸς μέτωπον, καὶ κροτάφους ὄντος ὁ
πόνος καὶ συντόμος, ῥύσιας.

melius
synonym.

Capitis dolor prægrandis cum acuta febre, aliove quopiam difficili
signo conjunctus; mortiferus. Sin autem omni alio malo signo procul, dies
viginti excesserit; sanguinis profluvium, aut suppuratum ē naribus, aut
partium imarum abscessus denunciat. Maxime verò triginta quinque
annis minoribus, profluvia sanguinis: provectoribus autem, abscessus
expectare oportet. Ac certè profluvia omnino sperabilia sunt in frontis
& temporum dolore prægrandi.

Siquitur ut patefactis & veluti in conspectum quandam adductis magnarum affectionum,
earumque quæ inter ipsas excellunt symptomatis (quæ ὑποκείμενα Græci vocant): deinceps in
hoc secundo libro singularum partium laborantium decisiones exequamur; orsi à capite: sub
quo nomine partem illam significamus quæ capillo tegitur, & cujus calvaria adjacet; supe-
riori quidem, pericranium; inferiori verò dura meninx. Quæ fabricatio descripta legitur
apud Hippocratem lib. de pertusionibus capitis, διπλοὺς δ' ἐστὶ τὸ ἐξωτὸν καὶ μολὴν καὶ κεφαλῶν, i. du-
plex autem est os capitis, &c.

Earum capitis humani partium, vel intemperies, vel continuitatis laceratio, undecunque
venerit, tensionem facit rei molestæ, i. dolorem qui partis afflictæ nomen sibi adoptat, &
κεφαλαλγία dicitur: quæ, uti jam diximus, capitis propria est; sicut delirium cerebri. E-
rit igitur cutis capillatæ, & pilo carentis, cephalalgia. Erit etiam pericranii, calvaria,
diploes sive diploidis; intensa, remissa, gravis, acuta; omniumque sævissima duræ meningis.

CAPITIS DOLOR INGENS ET FIXUS.] Sic enim πῖνον συντόνον rectè videor interpreta-
ri, quem in prognostico ad eundem scopum his verbis expressit. Κεφαλῆς ἐδυνάμει ἰσχυρὰ καὶ καὶ
ἐπιμαχέας: ut πῖνον idem sit quod ἐδυνάμει: συντόνον verò idem quod ἰσχυρὰ καὶ ἐπιμαχέας, i. prægrandis
& intermissionis expertus. Sic igitur capitis dolor intensus, hoc est, intemperiei & solutæ con-
tinuitatis fortiter impressæ permolesta & acerba perceptio, fixaque firmiter, quæ nullam
admittit sympathiæ excusationem, neque perturbationis criticæ quæ fugax esse solet; sed
indigenam generationem agnoscit, vel symptomaticum transitum, vel perennem progressum
sanguinis bile perfusi, qui exitum inde non habens, pondere, laceratione, & stimulis ca-
put multum affligit. Quæ causa est quamobrem consideratè, non simpliciter, πῖνον scripse-
rit, sed philosophicè συντόνον, ex perspicientia causæ morbificæ & partis obsessæ: ut sanè,
hoc loco, cephalalgia fixa, tanquam morbi fixi, Ἀόχνησις, indeque πείρησις ad explican-
dum proponatur. Simplex autem πῖνον sæpenumero venit per sympathiam, quæ tensionem
facit in partibus quæ laborant: nunquam verò gravitas, quæ ubi est, ibi etiam ejus causa
existit, per colloctionem sanguinis, vel affluxum. Sic enim præclare Galenus ad eum lo-
cum Hippocratis de pleuritide, ubi mammarum & brachii gravitatem examinat ad liberalem
sanguinis detractionem. Ergo, capitis dolor ingens & contumax, quem facit indigena cau-
sa multa & acris, vel aliunde apportata, translatione vel progressu temperamentum & com-
plexionem multum & celeriter alterando, continuitatem lacerando; idque cum aliarum par-
tium, tum maxime duræ meningis.

CUM ACUTA FEBRE] Tum primigenia, quæ statim initio comitem habet cephalal-
giam

giam, cujus est, potissimum sequi efficientis causæ naturam, i. symptomaticam translationem & orgasmum sanguinis bile perfusi: tum etiam cephalalgiaë consecutaria, ut sæpenumero esse solet inflammati cerebri febris ardens.

protr. 18.
f. 2. 1.

ALIOVE QUOPIAM SINISTRO SIGNO] Sinistrum, hoc loco, signum, quod vocat
 δυσκολον, symptomatis terrificam vim πικρυνώτερον exprimit. Est enim τὸ δυσκολον leve malum.
 Hic autem gravissimum objicitur, cujusmodi est εμεδιωνή totius capitis, æruginosæ bilis
 crebra & pauca vomitur, cervicis dolor, amblyopia, echo, delirium quoque ipsum: unde
 cita mors venit. Quæ omnia luculenter sunt explicata distinct. 3. 2. de morbis & comment. 2.
 Epidem. Quamobrem illud, δυσκολον, eodem spectare videtur quò scriptum prognostici,
 10 Ἡν μὲν π ῥ ἰσχυροτέρων σημείων μετ' ἑσθ' : i. Si letbaliū quodpiam signorū adjuverit.

proth. 49.
3.

MORTIFERUS.] Nec solum mortiferus; sed etiam nonnullis cita morte funestus. Sic enim I. ἡ ἀσθὴν. ἡ δὲ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐν τῷ τοῦτο τῷ τοῦτο, i. Sed & æruginosa vomunt, quorum nonnulli celerrime moriuntur. Quem locum enarrans Galenus ita scripsit *Æruginosa vomitio, perustæ bilis flavæ irritamento fit, indeque propterea nonnulli citò moriuntur, quòd exaruerint partes in quibus ipsa bilis phrenitifera latitat: unde contingit ægros convelli, unaque bilem æruginosam vomere, indeque celerius medicorum opinione mori.* Sed tamen in hac symptomatum miseria existunt nonnulli qui validarum virium beneficio in biduum, triduum, aut etiam quintiduum vitam producant. Tametsi idem refert, cum æruginosa vomuerint, septimum morbi diem agentes mori. Tam citæ mortis causa est doloris acerbitas quæ facit corpus infirmum, quæque ad infirmitatem adjungit humorum corruptionem; crebra malorum successio, & symptomatum vehementia; tum cerebri alienatio, per quam interceptio fit actionum ad vitam tuendam necessariarum.

2. உயிர் 18-
507.

SIN AUTEM OMNI ALIO PRAVO SIGNO PROCU] i Omnis alieni mali expertus, quod vel confectarium sit in labore partium officialium, vel supervenerit malorum accessio-
ne: sed tantum in alteratione consistat indigena, sine affluxus perennitate quae cernitur in
rubris urinis, jumentorum similibus, perturbatis in genere venoso humoribus à flatulento
spiritu cum ardore febrili, unde convulsifica vis incidit, ut in Polyphanto Abderita, cui
cum in praegrandi cephalalgia & febre acuta decimum diem agenti, sternutamentis medica-
tum fuisset, oborto cervicis dolore acerrimo, fecit urinas jumentorum similes, nec inde
30 tuit apud se, creberque saevus convulsionibus interit. Huc accedit etiam ut nihil, male
instituta curatione, in commoda eorum peccetur: uti sternutamentis, nec jure, nec loco
praescriptis, peccatum est in Polyphantum.

7-Epidem.

DIES VIGINTI EXCESSERIT] Neque plena manu hæmorrhagia proruperit quæ dolorem sedaverit, morbumque depulerit; neque doloris acerbitas hominem ad exitum præcipitarit, neque industria medici confecutionem attulerit sanitatis ante vigesimum diem; sanguinem detrahendo incisa vena basilica, ad febrem, cephalica & recta frontis ad amotionem causæ conjunctæ, tum etiam novando, purgando, cum abstinentia vini. Ipse autem cephalalgicus acerbissimam vim cephalalgicæ ad vigesimum diem pertulerit, quo tempore minora fieri incipiunt omnia, celeritatis, vehementiæ, & assiduitatis.

40. SANGUINIS PROFUVIUM] Quod tamen illis diebus non est sperabile, cum exacta fuerit historia morbi acuti, quæ diebus absolvitur quatuordecim; sed potius in prima periodo intra septimum diem debeat expectari, ut in hepatica phlegmone: quemadmodum hic quoque legendum & observandum præcepit Galenus, comment. in hanc prognosin quæ scripta legitur, quamquam non iisdem omnino verbis, 3. prognost. Quamquam hic quoque dies in acuto morbo locum sanguinis profluvio dare possit, per eductionem materiæ mitigatæ, quam, dum esset immitis, natura obtinere non potuit.

1. prognost.

AUT SUPPURATUM E NARIBUS] Quoniam humor qui fecit intensam cephalalgiam, nisi per hæmorrhagiam inde ubi stabulatur exitum habeat, aut per *ὑπερβολὴν* exundarit; quod reliquum est, in suppuratum aut corruptionem convertitur. Nam scirrhi nulla suspicio esse potest. Itaque dominatu caloris nativi viستا cephalalgiae materia; primum quidem fit suppuratum in suppurabilis materiae foco conceptum, mox expuratum: quale cernitur in expurgatione purulenti pulmonis: quale in pleuritico empyemate: quale etiam rupta vomica hypochondrii, introrsum, vel foras. Ex quo efficitur verum illud esse quod in prognostico de hypochondriaca phlegmone Hippocrates κατὰ λόγον enunciavit.

AUT PARTIUM IMARUM ABSCESSUS DENUNCIAT.] Enimvero partium imarum abscessus lib. 2. *Ἐὶ νέον* & in aphorismis, super hac re nusquam leguntur. Hic enim coeptæ curationis fiduciam in hæmorrhagia, vel expurato stare scripsit. Dolenti caput & circumdolenti, *Ἐκδιωκτέ*, pus vel aqua vel sanguis fluens è naribus, aure vel ore, levationem adfert. aphor. 10. 6. Atque idem 2. *Ἐὶ νέον*, perniciosam cephalalgiam sedari posse tradidit hæmorrhagia, vel expurato. *Septimum diem agens interit cephalalgicus, quem si evaserit, eadem pena manet aut novum aut undecimum.* *At sanguine prorupto è naribus;* *Ἐκφυγὴν* *πῦρ ἢ ὕδωρ ὑποχέοντες ἰδοὺς, ἐκείτω τὸ χεῖρον πῶς γινώσκουσιν*, i. effugit: fluit autem subititosa aqua, inde labentibus diebus, concoctum pus, &c. In prognostico autem eam defungendi morbo, quæ per abscessum fit, rationem non prætermisit: qualem in Herophonte observavit: qualem etiam in virgine Abderitana, cui à surditate superstes remansit pedum dolor, cætera perfectè convaluit, morboque defuncta est qui antè lethalis videbatur. Ac de ratione abscessuum, multa primo libro jam scripsimus ad decisionem morborum diuturnorum qui ita iudicantur.

AC PROFLUVIA QUIDEM POTISSIMUM MINORIBUS TRIGINTA QUIN-
70 QUE ANNIS.] Quoniam hæmorrhagia, omniumque adeo excretionum laus est per juven-
tutem & pubertatem, in quibus ætatibus tria illa sunt in promptu quæ ad ciendam excretio-

3 Οἱ κεφαλαλγίες κατόχως ᾤζακρόντες, κοιλίης δ' ἀποληφθείσης, ὄμμα θρασυθύνοντες, ἀνθρώποι· ὅπως δὲ τὸν αὐτὸν γίνονται.

Si cui in cephalalgia firmiter fixa, parique delirio, substiterit alvus, unaque volvantur ferociter oculi cum faciei saturato rubore; opisthotonicus tandem fit.

10 „ EORUM QUI sursum ad caput feruntur humorum, calidi quidem acres ac tenues, deliria & hæmorrhagiam cient: frigidi verò & crassi, comata & paratidas, aliaque symptomata faciunt cataphorica; amborum autem communis est cephalalgia, uti & surditas: sed illa potius calidorum, hæc frigidorum. De catocha autem quæ propria est cerebri, illud sit certum quod Philippus & Archigenes memoriæ prodiderunt, eam in tensione quam siccitas fecit, consistere: quemadmodum omne symptoma cataphoricum, in exolutione virtutis ærvalis à nimio humore nata. Nam oculi catochorum aperti cernuntur atque immobiles: cuiusmodi esse solent eorum qui magna contentione aliquid intuentur. At comatosorum oculi sunt planè gravati, nec potis est ipsos continere apertos & palpebris explicatos. Quæ cum ita sint, planè efficitur, commemoratam in hac prognosi catochen, non posse 20 complecti suo nomine quæ passim de illa verè narrantur, si & cephalalgiam putetur habere conjunctam, & vim eximiam delirandi, & oculorum citam atque ferocem huc illuc volubilitatem: ut interim taceam faciem rutilam, & opisthotoni consecutionem. Enimvero catochi omnes stupent attoniti, eodemque statu manent quo deprehensi fuerint ac si obriguissent. Itaque non video quid fieri possit ut in iis prædicta symptomata videantur. Sed in hac summa difficultate, & multum ancipiti consilii capiundi deliberatione, caliginem depulit ex oculis meis quod scripsit Galenus his verbis, aliorum opinione adducta non sua. τὰ κατόχα καὶ τὰ βεβήκως ἰδρυμένα, ἃ οἱ κατεχόμενα νοσήματα, i. Catocha vocant morbos firmiter fixos. Quà auctoritate fretus, ita vertendum & enarrandum putavi.

30 *SI CUI IN CEPHALALGIA FIRMITER FIXA*] Quæ non aliunde quàm agro referente, innoteſcit. Nam cætera morborum symptomata quæ vitio actionum versantur, ipsi medico aspectabilia sunt. Cephalalgiam autem firmiter fixam expressi, quod illud κατόχως æquè sit adverbium ἢ κεφαλαλγίας, atque ἢ ᾤζακρόντες.

PARIQUE DELIRIO] Defendit Galenus delirium & catochen non esse αἰσινία: id autem probat ex illo prorrhethici. Αἱ τρεμυδαί, ψυλαφύδαί, αἰσινίαι ᾤζακρόντες πῖνον φρενιτικῶν. i. Deliria cum tremore & palſo conjuncta, phrenitica. Quam ego prorrhethin veram admitto: sed in ea catochen non agnosco. Pari autem delirio exerceri τὰς ᾤζακρόντας consideratè scripsi, respiciendo ad illud κατόχως quod adiacet ipsi delirio: quemadmodum & cephalalgia.

SUBSTITERIT ALVUS] Unde caput augetur cephalalgia causis, ipsaque cephalalgia pejor fit atque acerbior: quoniam ad præparationem sulcipientis causæ accedit vis efficientis: 40 non tamen alvi suppressio, quam in prorrhethico nominat κοιλίαν σπυλακαμμένην; hic verò σπυλακαμμένη, cephalalgia signum est: sed velut auctarium.

UNAQUE VOLVANTUR FEROCITER OCULI] Quoniam primus omnium trahitur in sympathiam cerebri malè affecti, ipsamque affectionem cuiusmodi sit, primus aperit; sive ea sit cataphorica; sive phrenitica. Itaque in suspitione delirii ab hypochondriorum pulſu, considerandos attentè oculos præcepit noster præceptor. Nam ut idem ait, Ἦν αἱ ὀφθαλμοὶ πικρὰ κίνησιν· τότε μακρὴν ἔσται, i. Si oculi crebrò moveantur, spes est furoris.

CUM FACIE RUTILA] Saturato rubore perfusa, & vultuosa: quæ signum est plethoræ cephalicæ æstuantis.

OPISTHOTONICUS TANDEM EVADIT] i. Cervicis convulsione, scapulas versus 50 tenetur: sicut deliria omnia cum sopore conjuncta sunt convulsifica, ob tumultuosam in cerebro humoris crudi commotionem, quam ciēt phreniticus ardor. Opisthotonici autem fiunt, nisi hæmorrhagia liberali, parotidibus, aut alvi proſiuvio ab opisthotono vindicentur: proptereaue dubitanter legendum, hoc modo. Ἀρχὴν ὁπιοθονικῶν γίνονται; An verò opisthotonici fiunt?

4 Τὰ ὑποσείοντα κεφαλῶν, ὄμματα δ' ἐξέσθρα, ᾤζακρόντα σαφῶς ἐλέθρια. ἢ συνοπιοθνήσκ' ἑτέρο (ὡς αἰμορροῖ) ἢ παρ' ἑς οἴδημα ποιεῖ.

60 *Percussum caput, prærubri oculi, deliria clara; mortifera. Citò autem commoriuntur omnia, nisi vel hæmorrhagiam, vel abscessum faciant pone aures.*

ENIMVERO partes officiales, ut singulae sunt à natura constitutæ, variisque dicatæ officiis atque quodammodo consecratæ, suos quæque habent εἰσμοῖς, i. concutiendi motus quando appulſu rei molestiæ offenduntur. Sic enim sternutamenta, tussēs, singultus cientur concussione cerebri, thoracis, & alvi. Sed illa concussio quæ dominatu fit illarum partium officialium, salvis ægri rebus omnino suscipitur atque perſicitur, ac nutu naturæ de causa morbifica triumphantis res eunt. At secus habet in symptomatica concussione qua partes franguntur, neque quicquam proficiunt: sed damnis augentur, & graviorum symptomatum accessum 70

prorrh. 56.
2. prorrh.
3. 2. & 82.
Coac.

89. Coac.
prorrh. 18.

malè erat
κεφαλῆς.

hæc de-
erant, &
malè αἰσινία
legebatur.

sionem & successione[m] experiuntur. Ne longum faciam, longiusve exempla petantur, ad proposita[m] hujus prognoseos explicationem accedamus, in qua perculsi capitis symptomata gravissima continentur.

20. Coac.
lib. 1.

PERCULSUM CAPUT] i. Percussio ipsa capitis. Est enim frequens apud Hippocratem usurpatio causarum morbificarum pro morbis, ut morborum etiam pro ipsis aegrotis, & contra. Itaque percussio capitis quam facit effere bilis excursus sursum ad caput, a rigore frustra citato, exempli causa: quemadmodum ex lumborum excursu laepe accidit perversio palpebrarum, quam ἰσχυρὸν Græci vocant, quæ sit offensione capitis primùm percussus ex ea tam cito irruptione à vasis in partes acerrimi sensus unde acriter stimulata[m] magna vi concu-
runtur ad exclusionem materiae dissocialis multùm & acris. Sed illa concussio, ut ita dicam, fit impetu potiùs materiae, quàm naturæ potentis. Itaque serpit vis causæ morbificæ & progressum facit in partes quæ jure societatis & vicinitatis, facillè trahuntur in sympathiam & contagionem capitis ita percussus.

PRÆRUBRI OCULI] Materia decubitu & gargalismo ex dura meninge & pericranio in proprias oculorum membranas quæ illine productæ veniunt.

DELIRIA CLARA] Quæ notis omnibus aspectabilia sunt; verborum obscenorum & nugarum garrulitate; morum institutorum dissimilitudine, quam ferocitas ipsa denunciat, tum indecora compositione.

prorrh. 9.
f. 1. 1.

MORTIFERA] Quemadmodum in cephalalgia intensa, prægrandi, & fixa, cum exiti-
alibus signis conjuncta, qualia sunt hæc; prærubi oculi, & clara deliria. Nam oculi mul-
tùm rubent ab inflammatione partium cerebro adiacentium, tum rubor ille livescit à frigore,
frigus à νεκρώσει, i. extinctione: ob eamque causam funesti sunt illi colores. Deliria verò clara
lucent in phreniticis qui mutatione bilis flavæ in atram è potestate mentis exeunt, postea con-
tremiscunt cum in propinquo mors est. Denique mortifera sunt illa, alteratione verta in a-
lienationem quæ insanabilis est.

AC CITO COMMORIUNTUR OMNIA] Ac si diceret; in iis nulla salus vitæ sperabi-
lis: sed omnino ruit; propter summam doloris acerbiteratem, hominisque phrenitici cæptis im-
manibus efferi; & partium obsestarum corruptionem, quarum officio vita carere non potest.

83. Coac.
lib. 1.

NISI VEL HÆMORRHAGIAM] Quoniam omnis repletio propria vacuatione exolvitur, quæ conjunctam non habeat qualitatem malignam, aut visceris alicujus inflammationem. Itaque si prædicta symptomata sint ἐκφυα tantùm repletioni capitis profuerit hæmorrhagiam
cieri prima periodo, unde ad se redeat aeger, & suæ sit mentis.

VEL ABSCESSUM FACIANT PONE AURES] Derivatione sanguinis liberalem hæ-
morrhagiam non habentis. Atque tum parotides illæ videri poterunt salutares, si & suppu-
rati fiant participes, & beneficio pepasmi universali fruantur, qui cernitur in urinis hypostasi
bona loco, & bona materiâ præditis; neque recursum & sympathia doloris crudelissimi, sint
exitiales.

5 Κεφαλαλγίαι μετ' ἔδρης, καὶ αἰδοίων ἀλγήματος, καὶ νωθρότητα, καὶ
ἀκροσίω παρέχεται, καὶ φωνὴν ὀδραλύνει· ταῦτα ἔχοντες ὑπνώδεις ὃ καὶ
λυγῶδεις γίνονται ἐνάτω μηνί· ἐκ τέτων φωνῆς λυθείσης ἐς τὸ αὐτὸ κα-
τίστανται.

Cephalalgie cum dolore sedis & pudendorum, segniciem crisi nulla exhibent, & vocem debilitant. Hæc quidem non sunt admodum difficilia, sed soporata existunt singultuosa ad nonum mensem. Hinc soluta voce eodem recidunt.

HÆC PROGNOSIS confusaneam habet sylvam signorum atque symptomatum, quæ neque pathognomonica sunt, neque epigenomena per necessariam accessionem aut successione[m], neque epiphænomena. Quamobrem ex iis nulla ἀσφάλεια, nulla etiam certa præsensio comparari potest eorum quò illa spectare dicuntur. Omnis autem institutio diagnostica, omnis item prognostica, quæ ab Hippocrate, hoc est, cum ratione ipsa suscipitur; tanquam ex signis ducitur quæ veteres τὰ ἐμφανῆ καὶ ἐμμετρή nominarunt.

6 Ασκαριδώδεις γινόμενοι ἐν κεφαλαλγίᾳ κώφωσι, καὶ κῶμα ὄδρα-
κολυθούνα· τὰ παρ' ἑς ἐπαίρει.

HUJUS prognoseos idem judicium est, atque in superiore fuit. Non enim ascarides ullam opinionem faciunt futuræ parotidis. Itaque tolerabilior crit sic, ut legitur in prorrhetico.

Ἐν κεφαλαλγίᾳ κῶμα καὶ κώφωσι παρ' ἑς τὴν ἐξόλην: vel ὄδρα-
κολυθούνα τὰ παρ' ἑς ἐπαίρει.

Cephalalgie confectarium cum surditate coma, facit ut assurgant paratides.

COMA ET surditas in cephalalgia faciunt ut assurgant paratides: quoniam illæ nascuntur ab humore crasso & frigido, quando per transitum indigenæ causæ nascuntur. Atqui prima soboles cephalalgici crudoris est coma, secunda autem surditas; quæ duo nisi pepasmo & suppurato, aut etiam profluvio alvi sanescunt; si quidem salvis ægri rebus existunt, transeunt in eum abscessum qui ab auribus, quas infestat, nomen sibi adoptat, cujus prænuncia esse solet cum comate surditas: proptereaque ὀδυμα ὑπὸ τοῦ κοινοῦ nominatum est superiore libro.

7 Οἱ κεφαλαλγίαι κατόχως ὀδυώδεις ὄμμα ἰξέρυθρον αἰμορροῖ.

Quibus cephalalgicis firmiter & acriter caput dolet, unaque oculus multum rubet; sanguis profundetur.

CEPHALALGIE prægrandis & firmiter fixæ tum criticæ, tum symptomaticæ propria est hæmorrhagia: sed ea tum præclare facit ad ægri salutem quando primis incidit cephalalgia periodis: sic enim periculo defungitur æger quod propè aberat; si ea sit profusa, faciatque ut cephalalgicus suæ sit mentis. Plurimum autem valet ad opinionem hæmorrhagiæ faciendam saturatus oculi rubor modò is non liveat; quod signum est τὸ νεκρώσεως, jamjam mortiferæ. Quæ omnia paulò antè sunt ἀναλυτικῶς disputata.

8 Τὰ σείοντα κεφαλῇ, τὰ ἡχώδεια αἰμορροῖ, καὶ γυναῖκί τὰ γυναικίᾳ καταδιδάξῃ· ἄλλως τε καὶ ἡ κατὰ τὸν ῥάχιν καῦμα ἀδρακολυθῇ· ἴσως δὲ καὶ δυσεντερικά.

30 *Percussum caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient; aut mulieribus muliebria deorsum effunduntur: idque cum aliàs, tum si inde rhachis incandescat æstu: fortassis etiam dysenterica sunt hæc.*

NON RARO accidit ut ab eadem concussione excretiones variæ ciantur. Cujus theorematismis fidem & persuasionem adfert prognos̃ illa superiore libro explicata. Si cui cum rigerit atque sudarit criticè, rursus postridie rigor sine causa ingruerit, ac tum à pepasmo somni sit expertus; huius venturam arbitror hæmorrhagiam. Est enim idem rigor criticus, & sudoris & hæmorrhagiæ prænuncius; alvumque idem ciet deorsum & sursum. De capitis autem percussione & aurium echo; num illa sperabilem faciant hæmorrhagiam, aut mulieribus muliebria deorsum effundant; an verò etiam dysenterica videri possint, hæc mihi super his videtur ratio delibrandi.

ETENIM PERCULSUM CAPUT] i. Percussio capitis quam fecit excursus humoris, substantia, qualitate, ac temperamento efferi educationem non habentis, & cujus plethora micant in temporibus & cervicibus aspectabili pulsū venæ, diastole extraordinaria, cujus appulsu feriuntur partes vicinæ, non sine molestia & offensione.

AURIUM ECHO] Cujusmodi ea fuerit meatuum amplitudine, vel angustia; humoris crassitudine vel tenuitate; virtutis expultricis robore vel infirmitate.

HÆMORRHAGIAM CIENT] Quoniam percussio capitis causam habet humoris efferi ἀπορροῦ, quæ antè non quiescit quàm ad extremas venarum oras pervenerit, ubi facit αἵμα ἐκπορεύῃ quæ exitum habet. Aurium autem echo fit à statu sonoro in aurium anfractibus, tanquam in ergastulis, concluso; quem facit crassi humoris resolutio à febrili ardore in cerebri arce concepto, ubi tum focus est ac domicilium febris ardentis.

AUT MULIERIBUS MULIEBRIA DEORSUM EFFUNDUNTUR] i. Faciunt ut menstrua liberaliter profundantur: quod singulare & unicum est naturæ pertugium atque præsidium ad salutem in omni repletionem tam universali, quàm particulari, & in omni sanguinis gargarismo sive orgasmo: quoniam ita comparata est mulierum natura, ut earum sanguis ad locos & naturalia cursum inflectat, proptereaque si bene valent natura & valetudinis cura, non nisi menstruales & puerperiales esse solent; nec unquam hæmorrhagia, nec hæmorrhoidibus, nec etiam varicibus exercentur. Itaque tanta vis est profluviorum hystericorum, ut puerperia puerperis, menstrua verò mulieribus vacuis atque adeo virginibus vix adhuc menstrualibus, morborum acutorum calamitosam vim abigant, faciantque ut morbis mortiteris defungantur. Nam gravidarum mulierum gravior & periculiosior esse solet ipsa graviditas in morbis acutis.

IDQUE CUM ALIAS] Ac si diceret. Cum in omni repletionem particulari & universali sperabile sit optandumque inprimis profluvium menstruale, quod menstrua mulieribus ita sint consocialia, ut juvenibus hæmorrhagiæ.

TUM SI INDE RHACHIS ÆSTU INCANDESCAT] Quoniam repletionis vacuatio, omnisque adeo cacoehymix purgatio significationem sui exhibet quò feratur, in partibus, unde, & quâ, huc vel illuc viam affectat. Sic ad futuram hæmorrhagiam tensio est hypochondrii; in temporibus autem pulsus conspicuo venæ micant, & cum cephalalgia mul-

25. Coac.
1. lib.

aph. 59.4

130. Coac.
1. lib.

proth. 18.
f. 1. &
137. Coac.
1. lib.

cap. 19.
lib. 3. de
hist. ani-
mal.

tum rubent. Sic in suppurato pulmonum, difficilior spiratio nova apparet, jamjam futura parotide, hypochondrium verò æquale. Contrà futuro crurum abscessu, libertas spirandi major; hypochondrii verò inæqualitas in tensione. Ergo prorupturis menstruis non immerito rhachis laborat æstu, si vel ad punctum temporis materia menstrualis cunëtur in lumbis ubi jacet vena insignis & arteria, unde vasa feruntur ad uterum. Nam in trimestri menstruatione, rhachis lumborum intolerabili dolore cruciatur.

130. Coac.
1. lib.
1. b. 1. Epid.
FORTASSIS ETIAM DYSENTERICA SUNT HÆC] Maximè verò in senibus. Huc pertinet prognos illa. *In febribus quæ cum dolore micant in collo venæ, dysentericæ habent eventum.* Qua de re scriptum illud commemorabile est præceptoris. *Proruptæ sunt plurimis hæmorrhagiæ, potissimum verò juvenibus. Peribant autem omnes hæmorrhagiæ expertes. Nonnulli etiam ab hæmorrhagia deducti sunt ad dysenteriam, ut Eratunis servus, & Mylus. Nam seniorum propriæ sunt dysentericæ, ut juvenum hæmorrhagiæ.* 10

9 Οἱ κεφαλαῖοι καὶ βρέγμα ὀδυνώδεις, ἀγρυπνοὶ, αἰμορραγέουσιν· ἄλλως τε καὶ ὡς τι ἐς τεράχλην σιωτήν.

Qui gravescente capite dolenter ad synciput affliguntur, somni expertes; sanguinem profundunt è naribus: idque cum aliàs, tum si quid protendatur ad collum.

QUÆ CEPHALALGIA] nomine καφαλαῖος exprimitur, unde et κεφαλαῖο nominantur; cephalalgicæ causæ firmiter fixæ locum & domicilium caput esse ostendit. Nunquam enim καφαλαῖος nisi pro causâ, ut ita dicam, conjuncta usurpatur: indeque vacationem molliendam denunciat, ubi gravitatis sensio excitatur. Secus atque aliter καφαλαῖος τῶν καὶ τῶν judicandum. Hæc enim sympathiæ non rarò confectaria sunt.

ERGO. QUI GRAVESCENTE CAPITE] Ex repletione particulari capitis, quam vel indigena causâ, vel advena tandem invexit.

DOLENTER AD SYNCIPUT AFFLIGUNTUR] Quòd illa pars omnium cephalicorum sit acerrimi sensus, venasque habeat crassiores sanguine multo distentas, & quæ ubertate cerebri reliquis omnibus antecellit: ex quibus efficitur ut & indigenæ, & advenæ cephalalgicæ omnium sit capacissima & feracissima, omnibus telis atque traumatibus fauciata præter cæteras, cita etiam morte funestissima sit.

SOMNI EXPERTES] Ut omnis tollatur excusatio frigidi & crassi humoris soporiferi; materia verò acris & tenuis agnoscat.

18.
1. 4. 1.
SANGUINEM PROFUNDUNT È NARIBUS] Facultatis expultricis virtute, & meatuum anastomosi, quam faciliè adfert sanguis bile perfusus: alioqui cerebro vis infertur, unde phrenitis & melancholica ecstasis.

IDQUE CUM ALIAS] Ac si diceret. Cum sperabilis omnino sit hæmorrhagia in temporum & frontis dolore prægrandi & fixo, atque in materia tenui & calida, quam demonstravimus delirii aut hæmorrhagiæ consecutionem adferre, prout educationem habet, aut non habet.

TUM SI QUÆ CERVICIS TENSIO SIT] Quæ cernitur in conspicuo micantium arteriarum pulsu, unde significatio sit repletionis particularis, quam fecit commemoratus jam ad caput excursus. Scitum in illud. *Τεράχλη ὀδυνώδεια, ὀμμάς ἐξήρθε, αἰμορραγικά.* Cervicis dolor cum oculorum rubore, hæmorrhagiam ciet.

10 Τὰ ἐν κεφαλαλγίᾳ ἰώδεια ἐμέσματα καὶ κωφώσι, ἀγρυπνοὶ ταχὺ ἐκμαίν.

In cephalalgia æruginosi vomitus cum surditate & somni vacuitate; insaniam brevi denunciant.

IN PRORRHETICO legitur hæc prognos, quam doctissimo commentario illustravit Galenus. Itaque nullas hic meas arbitror esse partes, nisi ut transferam in hunc locum quæ illic sunt accuratissimè scripta, numerisque omnibus philologiæ & philosophiæ absoluta.

ERGO. IN CEPHALALGIA] Quæ doloris acerbitate eximia est, ac cita morte funesta, nisi hæmorrhagiam habeat liberalem.

VOMITUS ÆRUGINOSI] i. Æruginosæ bilis crebra sursum & parca exclusio, quæ & qualitate ipsius humoris, & copia, & ipso excernendi modo, calamitosa est. Ac qualitate quidem humoris, quoniam æruginosa bilis proximè abest à nigra, & quocunque illa eursum ad excretionem inflexerit, & materiæ quæ ipsam genuit, & partis unde manavit ardorem & inflammationem ostendit. Copia autem, quoniam nihil paucum est criticum: quò spectat & illud. *Pauci vomitus biliosi, mali.* In excernendi modo vitium illud cernitur quod Hippocrates annotavit his verbis. *Vomitum cum varietate, mali: idque cum aliàs, tum si frequentes fiant.* Talis autem vomitio symptomatica, venit per sympathiam alvi quam dura meninx & cerebrum inflammatum invexit: cujus affectionis præter cephalalgiam symptomata hæc sunt.

17.
1. 2. 1.
18.
1. 2. 1.

CUM SURDITATE] Confectaria morbi acuti & turbulenti, in homine non suae mentis; labefactata scilicet parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

proth. 32.
f. 1. 1.

ET SOMNI MOLESTA VACUITATE] Propter calidam & siccam cerebri intemperiem quam bilis perustae nimia peperit abundantia.

INSANIAM] i. Melancholicam ecstasim in qua insaniae summa sunt omnia: quoniam bilis æruginosae in atram facili mutatio est, cujus malignae & efferae cacoehymiae morbus acerrimi esse solent.

BREVI DENUNCIANT] Quoniam humorum qualitate acrium, substantia tenuium, temperamento calidorum, cito ad vigorem malorum, quae ipsi faciunt, expeditio esse solet: ut in Philista, qui cum primo die flava, mox æruginosa vomuisset; secundo, sub meridie, è potestate mentis exivit: cujus historia fundamentum esse videtur hujus prognostici.

II Οἷσι κεφαλῆς καὶ τραχήλου πόνος, καὶ ὅλα ὅτις ἀκροῦν τρυμνῶδες αἰμορραγία λυεῖ. ἄταρ καὶ ἔτοι χεῖνὼ λύνονται, καὶ κύστις ἐπώδυνος.

al. αὶ ὁ κε-
φαλὴ ἐν τῇ
τρίτῃ λυεῖ-
ται αἰμορραγί-
α.

Si cui capitis & cervicis dolor, atque adeo universi quaedam infirmitas incidit cum tremore conjuncta, hæmorrhagia exolvit. Quinetiam lapsu temporis hæc mala effugiunt; ac tum vesica dolet.

INFIRMITATE corporis nemo exterreri debet, nisi terrificata sit infirmitatis causa. Terrifica est quam facit consumptio vitalis principii, necesseque vivifici perennis dissipatio. Terrifica est etiam quæ sit immerito sine ulla vacatione, tum aspectabili, tum inaspectabili. Nam facultatum effectus vires veniunt ab exolutione trium principiorum, hepatis, cordis, & cerebri. Quemadmodum igitur facultates in officio versantur: sic robur ipsum in trium principiorum temperamento & complexione cuique accommodata consistit. Si bene constituta sunt viscera, facultates in suo quaque officio vegetae esse debent. Sed ista non retro commeat, neque vicissim verè semper enunciantur. Ut enim *δυσαιμία* in officio, & *ἰσχυρὸν* arguit in substantia principiorum; sic *ἰσχυρὸν* non semper & *δυσαιμία* edit vegetam, cujusque vis in officio, virtuti substantiae principiorum pariter æqualiterque respondeat. Id cernere est in bajulis, qui graviora portant onera, proptereaque toto corpore contremiscunt. Hic certum est tremorem nasci ab infirmitate. Sed tamen de eo tremore vereri non decet, nec verò de infirmitate ipsa; quod nulla sit ejus terrificata causa. Secus est de fanaticorum tremore qui ab exhausto & cerebri alienatione incidit, mortemque præsentem intentat. Quæ cum ita sint, mirum videri non debet, si hæmorrhagia nonnunquam infirmitatis causas exolvat, viresque reddat vegetas, quæ ab oppressione olim fatiscere videbantur: quod quemadmodum fiat, hæc prognostis apertissime planissimeque explicabit, hoc modo.

SI CUI CAPITIS ET CERVICIS DOLOR] Πῶς dixit; melius fortasse *βαρὺ* quod per sympathiam nunquam existit, sæpenumero autem *πῶς καὶ τὰς*. Ergo. Si cui capitis & cervicis dolor symptoma plethoricum sit utriusque partis, ac cervicis quidem, aut per excursum infernè sursum, aut per propagationem causæ morbificæ in cervicalem medullam, nec ulla vis extrinsecus incidisse putetur in musculorum genus, sed ille cervicis dolor cujusmodi sit in causa & symptomate ipso, qualem expressit prognostis prima i. lib. qualem etiam in illo. Cervicis dolor malus quidem in omni febre; pessimus autem iis qui sunt in periculo insaniae. Et, Cervicis dolor, oculi prærubri, sanguinem fundunt è naribus.

proth. 42.
lib. 2.
proth. 46.
f. 3. 1.

ATQUE ADEO UNIVERSI INFIRMITAS QUÆDAM INCIDIT] Ab oppressione quam facit ipsa repletionis suppressio, vel tantum oppressio nervorum principio per sympathiam, quæ jure vicinitatis & societatis, propagationem movet causæ morbificæ à principio in producta: qualis infirmitas cernitur, uti jam dixi, in bajulis, quando imparia gestant humeris onera, quibus depositis redduntur solito alacriores.

CUM TREMORE CONJUNCTA] i. Cum depravato quodam artuum motu; quando jussu nostro, non naturaliter, promentur: ob eam sanè causam, quia id quod movet & quod movetur, pari magisterio certant inter se. Ex tribus autem tremoriferis causis, oppressione scilicet, spirituum collectione, & virium exolutione, nos eam recipimus quæ contumaciore facit instrumenta ad parendum virtuti animali. Est autem oppressio, sive ea venerit per translationem humoris morbifici à venis ad nervos, quam finit delirium; sive per progressum à cerebro in producta.

HÆMORRHAGIA EXOLVIT] Quoniam repletionis tum universalis, tum particularis perfugium est in hæmorrhagia, quæ propria est plethoræ vacuatio. Quæ causa est etiam cur in Pythione primis diebus tremulo, hanc legem Galenus sanciverit. Quotiescunque febrium initis tremor incidit, si nihil antea vires effectas reddiderit, tum venæ sectio necessaria est.

comment.
ad hist. 1.
f. 1.
3. Epid.

QUIN ETIAM LAPSU TEMPORUM HIS MALIS DEFUNGUNTUR] Eòdem spectat prognostis illa priore lib. explicata. Quibusque in febribus tremores immerito conquiescunt; iis, lapsu temporis, articularum dolorifici & purulenti abscessus nascuntur; unaque in vesica doloris acerbitas. Ergo, lapsu temporis, hoc est, intra quadragesimum diem, si vires validæ pro ægro pugnarint contra vim morbi, anteaque pepasmi signa ediderint: ut in Pythione, per spūta *σπερμίων*, i. subcosta.

146. Coac.
2. lib.

ACTUM VESICA DOLET] Ob stranguriam purulentam, & abradentem urinæ proluviem: qualis Pythioni profluxit, qui, sine critica hæmorrhagia, tremoris à repletionem vacationem habuit. In prorrhethico legitur hæc prognostis *ἀπαῖς*, nec ulla vesicæ mentio fit.

proth. 60.
f. 3. 1.

Deerant
hæc.

12 (Κύσις ἀποληφθεῖσα) ἐν τῇσιν ἐξείησι κεφαλαλγίαι, καὶ τῇσι ναρκώ-
δεσι μὲν βαρέθ'. ἐθέλει πασσωδὲα γνέσθαι.

*Vesica interceptio in cephalalgia prægrandi, aut stuporifera cum gravi-
tate; convulsione studet finire.*

prorrh. 16.
f. 1. 1.
prorrh. 28.
f. 3. 1.

VESICÆ interceptio, siue urinæ suppressio, tum primigenia, tum etiam morbi acuti
confectaria; convulsionis habet eventum. Est enim tanta urinæ suppressiæ feritas ut omnia
naturæ præsidia labefactet: maximè verò recursum habet ad caput, unde symptomatum gra-
vissimorum proventus. Hoc spectat igitur ut intelligamus, omne genus cephalalgiae, tum ca-
lidæ & acutæ, tum etiam frigida, atque torpidæ, & soporata, convulsionem adferre: quan-
do ad præparationem suscipientis causæ miseria urinæ suppressiæ accedit: maximè verò si vel
exolutionem vesicæ, vel ejus ἀνασθησίαν urinæ suppressio consequatur. Tum enim non solum
refluxum caput excipit: sed etiam cerebrum in vesicæ afflictæ contagionem trahitur, gene-
ris similitudine, & vasorum communione. Ex perfrigeratione, urinarum interceptio, mala. Vi-
de prognosin 17. f. 3. 1. prorrh. Plurimum autem facit ad hujus enarrationis veritatem quod
scripsit Galenus ad illam prognosin. *Intercepta vesica, præsertim cum cephalalgia, habet aliquid*
convulsificum.

13 Κεφαλαλγίαν λίαν πύον διὰ ρινῶν, ἢ πύελα πάχεια, καὶ ἀνοσμα-
λίαν ὃ καὶ ἐλκῶν ἐκθυσίς· ποτὲ ὃ καὶ ὑπνός, καὶ κοιλίης ῥύσις.

*Cephalalgiam tollit expuratum per nares, aut sputa crassa odore caren-
tia. Quinetiam exolvit ulcusculorum ubertas: nonnunquam & somnus,
& alvi profluvium.*

156. Coac.
1. lib.

SANE CUIQUE morbo sua debetur crisis per exolutionem propriam causæ cujusque
morbificæ, & neoterisimum partis obsessæ. „ Exolutio fit causæ morbificæ excretionem, pe-
pasmum, abscessum; pro qualitate humoris, impulsu naturæ, & meatuum conditione. Sed in-
cidunt tamen successiones morborum, quibus avocatur natura ab instituto cursu, ut qui opi-
onem fecerant excretionis per hæmorrhagiam, mutata velificatione, cum inveteraverint, pe-
pasmum vel abscessum exitum finemque inveniant. Ac ne longum faciam; hujus theorematis
authoritatem fundabit proposita ad explicandum prognosin.

CEPHALALGIAM] Cujus inveteratio est, quæque salvis ægri rebus ad vigesimum usque
diem producta, sperabilem ampliùs non facit hæmorrhagiam quæ primis periodis in prociñctu
esse videbatur; cephalalgiam, inquam, firmiter fixam, humoris crassi & frigidi sobolem.

TOLLIT] Amotione causæ conjunctæ, & partis obsessæ neoterismo. Id enim significat
τὸ λύειν, quod Galenus interpretatur ἐκτελεσθῆναι πᾶν τὸ ἀνθρώπου, i. perficere hominem sanare, ut
nihil reliquiarum supersit. Excipio tamen illud, τὸ λύνειν, quod ab Hippocrate per sarcasmum
usurpatur aph. 26. 6. Οἷον ἂν ἐν τοῖς καύσεισι τέμνοι ἡμῶν, ὡς ἀνθρώπων λύνει. i. Quibus, in causa tre-
mores fiunt, eos delirium solvit.

progn. 1. 2.

EXPURATUM PER NARES] Quoniam humor qui fecit intensam & prægrandem ce-
phalalgiam, nisi per hæmorrhagiam, inde ubi stabulatur, exitum habeat, aut per ἀπορροήν
exudarit; quod superest, in suppuratum aut corruptionem convertitur. aph. 10. 6.

prorrh. 73.
f. 3. 1.

AUT SPUTA CRASSA ODORE CARENTIA] Quando per fauces pituita purulenta
screatur, quæ illuc è foco cephalalgiae descendit. Crassa autem, pepasmum; odoris expers,
ipsius partis integritatem significat. At, ut paratidas discutit & ad æqualitatem cutis addu-
cit tussicula cum ptyelismo conjuncta: idem quoque faciunt adversus dolorem capitis sputa
crassa odore carentia.

Vide 120.
Coac. 1.
lib.

EXOLVIT ETIAM ULCERUM PROFUSA UBERTAS] Prorupta in cutim materia
multum acri, cujus profusio cephalalgiae pariter æqualiterque respondet. Id enim significat
ἐκθυσίς. Nam τὸ ἐκθύνειν, idem quod ἐξορμᾶν. Ulcera autem facit ichorum collectio corporis
superficiem erodentium.

NONNUNQUAM ET SOMNUS] Quemadmodum enim somno mitefcit delirium: sic
& cephalalgia suavitate anathymiasews, & cerebri temperata complexione.

ET ALVI PROFLUVIUM] Uti coma surditatem & ophthalmiam. Hinc veniunt in u-
sum ad curationem cephalalgiae, catapota cephalica.

14 Κεφαλῆς ἄλγημα μέλειον μὲν δόψης τοῦ ὕπνου, ἢ μετ' ἰδρωτὸς μὴ
λύοντος τὸν πυρετὸν· ἀποσάφιας ἐν ἔλσει, ἢ παρ' ἑς σημαίνει, μὴ κοιλίης
ἐκταραχθείσης.

*Capitis dolor modicus cum siti alvina conjunctus, aut cum sudore non
exolvente febrem; vel gingivarum abscessus, vel paratidas fore ostendit,
nisi profusè alvus feratur.*

CEPHALALGIA modica distinguitur ab intensa, cujus antè naturam, symptomata, causas, & cessationes ostendimus.

Ergo. CAPITIS DOLOR MODICUS] Quem vel modica intemperies leviter pressa facit, vel inferiorum partium sympathia.

CUM SITI ALVINA] Cujus ab impuritate alvi, sensio excitatur; quando ea natat vel pituita falsa, vel bilioso humore. Sic enim apud Hippocratem ἡ νόσος pro alvo legitur usurpata. Porro autem sitim distinguit alvi ab ea quæ est universi corporis, ut in caulo; & à pulmonum siti, cujus causam & focum his verbis expressit. *Sitim sedant & arcent, frigidam auram ducere, & frigidam bibere.*

lib. 2.
aliqu.

6. Epid.

10 AUT CUM SUDORE NON EXOLVENTE FEBREM] Vel potius πύον capitis, non πυρετόν: quia moderatus est dolor à causa, uti jam dixi, leviter pressa. Ac si diceret; si modica cephalalgia indigena sudore capitis non sedatur, unde expressio potius quam excretio cephalalgicæ materiæ significatur.

VEL GINGIVARUM ABSCESSUS] A causa sitis alvinæ, per continuitatem interioris tunicæ alvi, quæ palato & ori communis est; vel etiam prolapsu catarrhi in gingivas, quarum uniusmodi est caro & simplex.

penult.
prorrh. f.
3. 1.

VEL PAROTIDAS FORE OSTENDIT] Præsertim si capitis dolor conjunctum habeat comam, & surditatem.

10 NISI PROFUSE ALVUS FERATUR] Qua profusione parotides non solum arcentur, sed etiam cum obortæ fuerint, dissipantur; ut in Clazomenio. Sed tamen in alvo perliquida, si è gignivis exudet sanguis, pestiferum: quod, labefactata naturali œconomia, sanguis in vitio sit, & sua corruptione partium substantiam labefactet; quod in gingivis potissimum cernitur, quarum simplex & uniusmodi caro est.

15 Κεφαλαλγία κατὰ νόσος μὲν βάρεσθαι, ποιεῖ τι πᾶσμάδεις,

Cephalalgia veteriosa cum gravitate, ferè convulsifica est.

30 EXPLICATIO repetenda ex commentario ad prognosin 12. hujus libri.

16 Οἱ κεφαλαλγικοί, δριψώδεις, ὑπ᾽ ἀγρυπνοί, ἄσαφές, ἀδυνάτοι, ἴππὶ κοίλῃ ὑγρῇ κοπιώδεις· ἥρα γε ζῆανίσανται;

Cephalalgici, sitibundi, pene somni expertes, obscuri, morbo fracti, ex alvo liquida laboriosi; etiamne fanatici?

40 SYMPTOMATA hæc insanix metum adferunt ex eventu; quatenus scilicet ipsa insania in cerebri ardore febrili existit, cujus illa soboles esse possunt per progressum & sympathiam simplicem, ut cephalalgia, sitis, vigiliæ. Existunt etiam quæ per translationem insaniam faciunt consecrariam, ut κατὰ ἐλκώδης, ἀδυναμία; i. lassitudo ulceroſa, imbecillitas, alvus prorupta bile. Nam ἡ ἀσάφεια, proprium esse dicitur phrenitidis eximix. Ut igitur symptomata hæc, signa ἐμφορῆς videri possunt insanix, quod ea calidæ intemperiei, biliosique humoris sint ἐκγονα; sicut ipsa phrenitis: tamen ἐμφορῆς ipsius phrenitidis ipsa nemo philosophus dixerit; cujusmodi sunt illa quæ antè commemoravimus, verborum absurditas, morum dissimilitudo quam ferocitas denunciat, & indecora compositio. Erunt igitur ex eventu, nisi quis fortasse objecerit ea cum τῇ ἀσάφειᾳ conjuncta, in ἐκστασι conspire, cujus præparatio cernitur in ea obscuritate. „ Quoties enim ad suscipientis præparationem accedit vis efficien-

50 „ tis, repentina inde morbi generatio consequitur: quemadmodum quoties ad partis afflictæ, calamitatem, perennis causæ morbificæ accessio fit; efficitur etiam prioris morbi in graviorem mutatio. Sic igitur symptomata hæc phrenitidis eximix, aut etiam insanix jam futuræ conjurata, ut ita dicam, videri poterunt: quamvis ea omnia simul existere nihil necesse sit.

CEPHALALGICI.] i. Cephalalgix acerbitate vexati, quam facit bilis effera cum sanguine mixta.

SITIBUNDI.] Siti alvina, per stomachi cum cerebro sympathiam, quæ cernitur etiam in vomitu æruginoso.

SOMNI EXPERTES.] Propter calidam & siccam cerebri intemperiem, quam feritas bilis invexit, & anathymiales minime somnifera qualitas: ex quo efficitur ut vacuitate somni cum doloris acerbitate conjuncta, facilis mutatio sit bilis flavæ in æruginosam & atram; unde insania.

OBSCURI.] Phrenitidis inveteratione ac cerebro jam bile perfuso & infecto, ut lana alba veneno Assyrio fucata, unde vires languent effæctæ, nec potis est membra jactari, vocem canoram edi; vel etiam silentio melancholico taciturni, qualem fuisse legimus Dealcis uxorem. Denique obscura deliria claris jam commemoratis contraria.

prorrh. 33.
f. 1. 1.
hiff. 15. f. 3.
2. Epid.

MORBO FRACTI.] Exoluti, multum infirmi, tremuli, φηλαφώδεις, νοήτοι, quorum νοήσις cernitur ἐν τῇ ἐκστασι.

Coac. 4.
lib. 1.

EX ALVO LIQUIDA.] Biliosis excrementis, meracis atque spumantibus sæpe & parum ducta.

LABORIOSI.] Κόπον ἐλκώδης, qui sæpenumero delirii prænunciis esse solet, quando bilio-

fit materia laborificæ translatio fit ad caput; quod nunquam accidit in *κῆρυ πινύδι*, i. *labore sensivo*.

protrh. 8.
f. 2. r.
100 Coac.
1. lib.

D. fuit.

ETIAMNE PANATICI? Ac si diceret. Etiamne adhuc è potestate mentis exēunt, insanizque summa omnia præ se ferunt; quamvis & silentio & exolutione fuerint jam pene sopiti? Sanè quidem, non solum eo nomine quod deliria cum silentio, tremore & palpo sint valde phrenitica: sed quod appulsu bilis atræ, morsus acerrimi, ut ita dicam, *ψαχὶ αἰσθητικῆς γένεσι*, i. *anima ad sentiendum excitatur*, non aliter atque sitis falsò sedatur, quæ excitatur rursus sitiferæ causæ incremento. Omnis autem affectio fere sequitur naturam efficientis causæ, ut in illo. *Quibus excussa insania, febris acuta supervenit; phrenitici rursus fiunt.*

17 (Κεφαλαλγίες) ὑπόκωφοι, χεῖρας τρεμάδεις, τεύχηλον ὀδυώδεις, ἐξέοντες μέλανα δεδασυμένα, ἐμέοντες μέλανα ὀλέθριοι.

Cephalalgici surdastri, qui manibus contremiscunt, cervice dolent, nigra & aspera meiunt, ac nigra quoque vomunt; plane sunt desperati.

SYMPTOMATUM pestiferorum concursus cum signis funestis continetur, unde certa vitæ desperatio est. „ Quoties enim ad symptomatum cacoethiam ipsa signorum accedit, nihil est de vita sibi promittendum: quoniam pestiferi morbi ingravescentis magisterio, „ aegroti natura omnino tenetur. Enimvero de symptomatis illud præceptum est, ea inter spem metumque posita esse, quatenus huiusmodi sunt vel illiusmodi, pro varia temporum ratione, in quibus apparent & fiunt. At signa quæ ipsa per se existunt, nec ullam vim efficiendi habent, nunquam à se mutantur, ut bona mala sint, aut mala bona. „ Ut enim pe- „ pasmus celeritatem & securitatem crisis denunciat: sic cruditas tarditatem & recidivam. Sic urinæ hypostasis materia & loco bona; dejectio qualitate, copia, tempore, & excernendi modo laudabilis & naturaliter constituta; sic etiam anacatharsis libera & liberalis spūti incorrupti, nec fædi coloris atque odoris; arteria item fortiter & æqualiter micans; libertas spirandi; omnia hæc semper in bonis ducenda, quoniam semper apparent & fiunt *ἡ λόγῳ* naturæ; contraria verò *ἡ λόγῳ* naturæ, & magisterio morbi; proptereaque omnino mala atque terrifica. Secus est de symptomatis quæ non minus bona spe nos consolantur, quam metu exterrēt; prout à natura stant, aut impetu morbi eduntur. Ergo ut cephalalgia, surditas, manuum tremor, cervicis dolor, symptomata sunt ipsa per se terribilia: ita si ad- junctionem habeant urinæ nigrae & asperæ, vomitus item nigri, desperatam salutem ostendunt. Quæ omnia cuiusmodi sint, & quemadmodum fiant; tum autem quorsum apparent, huius est prognosticus videre.

CEPHALALGICI] Signum diagnosticum capitis malè affecti, symptoma verò prægrandis intemperiei, vel continuitatis solutæ.

protrh. 1.
f. 3. 1. &
protrh. 32.
f. 1. r.

SURDASTRI.] Offensione *ἡ αἰσθητικῆς δυνάμεως*, i. *audiendi facultatis*, per dissolutionem integritatis in parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

QUI MANIBUS CONTREMISCUNT.] Quod illis usuvenit propagata cephalalgie causa in cervicalem medullam, unde veniunt nervi ad manus.

CERVICE DOLENT.] Adducto in cerebri sympathiam nervorum principio, diuturna afflictione læso, nec ulla doloris causa extrinsecus incidente in musculolum genus. Etenim principiorum & propaginum facilis est mutua inter se contagio, facilisque mutua *συμπνομή*. Atque hæc quatuor symptomata ab eodem fonte principia causasque ducentia, sunt quidem per se ipsa plena periculi, non tamen adimunt expectationem vitæ, nisi se illis prava quoque signa adjunxerint: cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

NIGRA ET ASPERA MEJUNT.] Quæ sunt eiusmodi: nigra quidem, à sanguinis & quatuor humorum fero, prægrandi æstu & incendio conflagrante; non autem humore melancholico velut fuligine saturato: quod sæpenumero salutiferum est, præsertim mulieribus quæ à menstruorum vel puerperiorum suppressione laborant: aspera verò, propter hypostaseon qualitatem orobearum, furfuracearum, spumantium, & laminearum; quæ sunt omnino quatuor pravarum tota substantia hypostaseon genera. Nam plura sunt alia colore & loco malarum. *Διδασυμένη* autem *ἡ δασία* nominavit præter consuetum scribendi modum in aphorismis, prognostico, & epidemiis, ubi nusquam legitur *τὸ ἔργον δασὺ ἢ διδασυμένη*: ut studio obscuritatis ita scripsisse videatur in hac prognosi, quemadmodum recte annotavit Galenus nominans eam obscuritatis affectationem, *τὸ σπινθηροειδὲς ἢ ἀσπερίτης*.

Vide 7. Epidem. ubi meminit bis *ἡ δασία* pag. 366. linea 35. & 40. comment. ad protrh. 3. f. 3. r.

NIGRA VOMUNT.] In prorrhethico aliter scriptum reperio. Non enim vomitum nigrum cieri, sed venturum prædixit, *ὡς πῶτε ἡ μέλανα ἔμετον σπινθηροειδὲς ἦεν*: quod etiam Galenus transfert ad nigras dejectiones, quæ post æruginosas sequi solent, sicut & vomitio ipsa: sed eæ tamen frustra expectantur, cum ipsæ per se sufficiant urinæ nigrae & asperæ ad prædictionem interitus mox futuri. De vomitione autem nigra, deque urinis nigris erit alius dicendi locus.

SUNT DESPERATI] Sic enim *ὀλέθριοι*, per metonymiam, sunt *ἀνέλποντες*. Desperatæ salutis ratio in theoremate catholico expofita est.

18 Οἱ κεφαλαλγίες ἐφιδρῶντες, κοιλίῳ διπολελαμμένοι πασμάδεις.

Qui-

Quibus cum sudatiuncula caput dolet, alvo suppressa; convulsione tentantur.

ET IN PRORRHETICO, & in priore libro hujus divini operis, hæc prognōsis expressa, & explicata legitur. Excipitur tamen hic febris, quam cum reliquis symptomatibus voluit illic esse conjunctam. Et quoniam fastidiosè nimis videtur se Galenus genere in ejus prognōseos decisionem, nec eam dignatur philologiæ & philosophiæ luminibus illustrare, ne quid intentatum relinquerem, tentavi & ipse aliquid quod nonnihil lucis adferret, quod in hunc locum transferri poterit ex comment. ad prognōsin 160. prioris lib. Quod superest, hoc spectat hæc prognōsis ut intelligamus, convulsionem in metu esse quoties in cephalalgia oppressione, unde sudor exprimitur qui cephalalgiam non exolvit, alvi suppressio veterem auget oppressiōnem: quamvis non accadat necessariò, neque semper; sed ex eventu, atque nonnunquam. Nam paratides non raro inde assurgunt. Hactenus de Cephalalgia.

prorrh. 23.
l. 3. 1.
160. Coac.
lib. 1.

DE CARO ET CΩΜΑΤΕ.

CAP. II.

ΤΟ ΚΑΡΩΔΕΣ (ἥρά γε) πάντα κακόν;

Defuit.

20 1 *An soporari ubivis malum?*

DICTURUS de cataphoricis malis, à distinctione causarum disputationem instituit, ut ex earum perspicientia quid cuique eventurum sit, & quorsum illa fiant, certò statuatur. Id fecit primum in Caro, qui inter illa est eximius. Symptomata sunt cataphorica, in quibus cernitur κατὰ φύσιν πρὸς τὴν φύσιν, i. inclinatio quædam somnolenta & veterosa, ut neque oculis, neque cerebro lucem accipiant; sed contrà semper oculis noctem commissis palpebris, ac semper videantur solvi in somnos, vigilantve aut dormiant. Sed inter ea symptomata principatum obtinent καρῶδες, quem veteres τὸ πρὸς τὴν φύσιν, i. à capite nominaverunt, ex animadversione cerebri occupati, quoties τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἀπώλυσεν ἢ ἐκλυσεν, i. amissionem aut exolutionem phantasie exprimere voluerunt. Est enim caros symptoma & signum phantasie exolutæ. Exolutionis autem causa est prægrandis frigida intemperies quam acida pituita invexit. Prægrandis intemperiei frigidiæ causam esse dixi pituitam acidam quoniam cari natura & ὑπερβολὴν versatur ἐν τῇ λύσει, i. in resolutione; quemadmodum τὸ κατὰ φύσιν ἐν τῇ τάσει, i. in tensione. Atqui non existit ἡ λύσις, quin nervi madescant, unde exolvitur τὸν & robur eorum. Atque in caro cernitur animalitatis interceptio in sensu & motu; quemadmodum in apoplexia; si tantum libertatem spirandi exceperis, quæ in apoplexia nunquam est, manet autem in caro. His ita constitutis, super quæstione proposita hæc mihi videtur ratio deliberandi, ut τὸ καρῶδες primum hoc loco significet tum symptomatici cari speciem & ideam, tum ætioris somni & excussu difficilis necessariam satietatem; vel ex necessitate dormiendi quam peperit diuturna somni vacuitas cum pari opportunitate somniferarum causarum conjuncta; vel ex affluentia soporiferæ materiæ quam genuit liberalior vini usus. Itaque certum est τὸ καρῶδες quod venit à prægrandi intemperie τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἀπώλυσεν, id est, sensorii primi, sive primigenia, sive consecutaria sit ut in Hermocrate, sive à mutua contagione musculorum temporalium & cerebri: certum est, inquam, tale καρῶδες semper in vitio esse, fierique pessimis ægri rebus. At verò τὸ καρῶδες quod sine ulla cerebri offensione sit quæ firmiter fixa sit, sed tantum cum leviter pressa, ut in ebrietate; vel certè nulla, ut in somno critico non turbulento; tale profectò καρῶδες cum spe salutis prædivite inquit. Tale καρῶδες fugat delirium; tale καρῶδες non raro cephalalgiam exolvit, & in pueris, febrem: denique tale καρῶδες μὴ τεταραγμένον, ἀλλὰ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν, i. non turbulentum, firmam crisin ostendit.

30 2 Οἱ καμαλώδεις ἐν δρχήσι γινόμενοι μὲν κεφαλῆς, ὁσφύος τε καὶ χεῖρας, ὑποχονδρείας ὁδυνῆς ἀγρυπνέοντες ἥρά γε φρενιτικοὶ; μυκτῆς ἐν τετέοισιν ὁποσαζών. ὁλέθριον, ἀλλῶς τε καὶ τελαρταίοισιν ἔσθιν, ἢ δρχομένοισι κακόν ὃ καὶ κοιλίης ἀείπλυσιν ἴξεσθρη.

60 *Qui ab initio & continenter sunt comatosi, unà cum capitis, lumborum, cervicis, hypochondrii dolore, somni expertes; etiamne phrenitici? Substillum narium in his mortiferum, idque cum aliis, tum verò quartum diem agentibus, aut ineuntibus morbum. Pestifera est etiam proluvies alvi prærubra.*

HIC GENUS alterum symptomatis cataphorici proponitur explicandum, quod veteres καμαῶδες dixerunt. Est autem symptoma cataphoricum in quo non potis est lucem accipere oculis, cum illi semper noctem accipiant, quamvis nonnunquam difficile non sit è cerebro somnum excutere, nonnunquam etiam difficillimum, quando sopore sepultum est. Duplex enim 70 καμαῶδες statuitur, unum ὑπνῶδες, alterum ἀγρυπνῶδες. Sed utriusque communis est injussa oculorum conniventia. In omnibus comatosis apparent oculi somno conniventes: quemadmodum

In lethargicis genæ sublimes. Est igitur coma, inclinatio veteriosa quæ cernitur in conniventia oculorum, quam facit exolutio virtutis nervalis in phantasia debili & infirma. Sic enim dicitur coma phantasiæ infirmæ symptoma; quemadmodum caros abolitæ. Atque in omni comate humoris ingressu nervorum *τὸ* exolvitur. Sed omne coma divitum est in mixtum & simplex. Ac mixtum quidem nascitur ex pari dominatu diversorum humorum, bilis & pituitæ, pariter inter se concertantium. Simplex verò, vel à pituitæ simplicis & incorruptæ abundantia, vel à cerebri exolutione; vel ab ejusdem perfrigeratione febrilis ardoris consecutaria. Atque mixtum coma semper est *ἀγπνον*, simplex *ἐννύκτις*: illud tantum oculis noctem accipit: hoc cerebro & oculis lucem fugit, nec potest eam capere. Utriusque autem commune est, oculis, veluti somno arctissimo, connivere, Comatis mixti natura & causæ, tum autem malorum accessio atque successio, in hac prognosi feliciter exarata leguntur. Simplicis autem causæ & decisiones continentur in proximis.

QUI SUNT INITIO COMATOSI.] i. Qui continenter connivent oculis, oppressione cerebri quam mixta facit cacochymia bilis & pituitæ pariter inter se concertantium; illa quidem, ad somni excussionem; hæc verò, ad soporiferam impressionem; & quarum mixtione monitum nascitur biceps phrenitidis & lethargi, quod *τὸ* veteres nominarunt. „Con-
„tinenter autem ideo ponendum existimavi, ut indigena cerebri causa putetur: quoniam
„nullum coma, nullum delirium potest videri *διεγρηγμένον*, i. *continuum*, quando in cæteris par-
„tibus, pituitæ & bilis offensiones cerebrum in contagionem & sympathiam adducere pos-
sunt. Initio autem scripsit præceptor, ut omnis tollatur statim opinio cerebri vel exoluti, vel refrigerati à febrili ardore: quod ineunte morbo nunquam accedit, quo tempore natura morbosicis causis opprimitur.

CUM DOLORE CAPITIS.] Excitataensione rei molestæ, i. bilis irritantis, in parte sensus acerrimi, qualis est dura meninx; ex quaensione opinio fit comatis nequitiam soporati & somno sepulti: quoniam in tali comate sunt corda oblita laborum propter interceptionem, vel impedimentum animalitatis in soporatione sensus & motus.

CERVICIS ET LUMBORUM.] Per propagationem causæ morbosicæ à cerebro in spinalem medullam, vel etiam perennem excursus ex lumbis ad caput: quoniam, uti jam dixi, facilis est contagio principiorum & productorum.

HYPOCHONDRII.] Unde generationis & affluxus perennitas materiæ sursum ad caput, & ad suscipientis causæ præparationem accessio & vis efficientis.

SOMNI EXPERTES.] Quoniam in summa dormiendi necessitate non suppetit opportunitas causarum somniferarum: quamvis in somnum solvi reapse videantur, propter conniventiam oculorum; nihilominus tamen somnum inire non possint. Ac tale coma jure optimo dicitur *ἐκ ἐννύκτις*, & *ἀγπνον*.

ETIAMNE PHRENITICI?] Ac si diceret. Etiamne tandem phrenitidis consecutio adferatur, hoc est, delirii perpetui cum vigiliis & febre conjuncti, quod facit bilis effera morsus acerrimi in ea parte cerebri in qua mens principatum exercet. Sanè quidem, cum alteratio cerebri vires acquisivit eundo, pituitaque exhausta, cerebrum dominatu bilis tenetur, unde coma excutitur. Ex quo efficitur, triumphata comatis causæ, delirium patescere, quod pariter cum comate regnabat, sed obscure tamen quasi sepultum atque sopitum: quemadmodum si bilis, pituitæ abundantia pituitesceret, utique proderetur lethargus. Quamobrem comatosi vigiles, & unà possunt esse phrenitici, & phrenitidis successionem habere.

SUBSTILLUM NARIUM IN HIS MORTIFERUM.] Omnia enim sanguinis stillicidia sunt *χυδαία*, i. *periculosa*, ut ceteræ omnes judicatoriæ causæ exiguæ. Aut enim malignos vel multos humores naturæ imperio regi non posse, aut infirmitatem summam ipsius naturæ testantur: sed ea stillicidia sic habentur mortifera, si qualitate sanguis in vicio sit, qualis esse solet meracis, ut in Philisco.

IDQUE CUM ALIAS, TUM VERO QUARTUM DIEM AGENTIBUS.] Quoniam substilla & hæmorrhagiæ quarto die, contra naturam morbi cientur qui paroxysmos habet dierum imparium. „ Omnis autem *ἐκείνη* quæ vertitur in *ἀπναιμία*, calamitosa est, facitque *τὸ* *διεγρηγμένον* *ἐννύκτις*: quemadmodum rectè annotavit Galenus ad illam prognosin. *Stillicidia undecimo mala*.

AUT INEUNTIBUS MORBUM.] Non quidem periodo aut *κατὰ* (nam tertio die bona est hæmorrhagia) sed primo statim morbi appulso, quam *πρῶτον* *ἐκείνη* nominare solent: ob eam sanè causam quæ in substillo dicta est.

PESTIFERA EST ETIAM PRÆLUVIES ALVI PRÆRUBRA.] Nihil erat necesse ad faciendam fidem periculi superiorum symptomatum quæ sunt *ἐκείνη* conspirantia in idem; nihil, inquam, erat necesse advocare *τὰ* *ἐννοηθέν* quæ sunt in suo genere lethalia, cum illa per se ipsa sufficiant. Enimvero coma mixtum quod phrenitidem habet conjunctam aut consecutariam cum progressu causæ indigenæ, & translatione advenæ, quodque substillo sanguinis tempore & qualitate pessimo, devictæ naturæ signum ostendit, nihil ampliùs requirit ad persuasionem futuri exitii. Atque illa cernuntur in actionibus & excrementis quæ sunt ipsius cerebri & membranarum ejus, proptereaque sunt *ἐκείνη*, & ad instituendam prognosin accommodata. Quod igitur adjecit, pestiferam esse prærubram alvi proluviem, verè quidem dixit, sed non appositè. Est enim proluvis illa pestifera, sed labefactatæ naturalis œconomiae soboles, & hepatis multum effecti certissimum argumentum: sicut symptomata jam explicata, cerebri; ob eamque causam funesta, quod partium illarum officio vita carere non possit. Atque ut de illa proluvie, cujusmodi sit, & quorsum fiat, paucis exponam; certum est omnem cruentam defectionem jecori acceptam referri: sed periodicam atque fugacem virtute illius fieri; perpetuam verò, torminosam, carniū loturæ similem, summæ infirmitatis, planeque virtutis

3. Epid.
part. 3.

Vide 62.
Coac.
1. lib.
hist. 1. 1.
Epid.

protrh. 56.
l. 3. 1.

tis retentricis exolutæ syllogisticum signum esse. „ Quoties autem jecur ab inveteratione „ intemperiei jam exolutum sui tædet officii ad vitam tuendam necessarii, tum in angusto „ spes est. Atque ita proluviæ alvi prærubra homini necando ipsa per se est satis; neque „ appositè, meo quidem iudicio, ad constituendam symptomatum ἐκβολῶν cerebri perniciem ad- „ vocata videtur, cum sit ἰσχυρὴ, nec ab eodem fonte principia causasque ducat: „ nisi for- „ tasse quis dicat; quò plures facultates, pluraque principia in vitio sunt, eò res ægri pejus „ sit. Vide lib. 4. οὐκ ἄριστον, & comment. Galeni ad prorrh. 2. f. 1. 8.

3 Οἱ κομῳώδεις δὲ δρχῆς ἐφιδρώσαντες, ἔρσιον ὑπνόνους, καυστικοί, al. πίπτον
10 ἀκρίτως ὃ ἀεὶ ψύχοντες διὰ ταχέων, ἀειμαῖες, νωθροί, κομῳώδεις πα-
σμώδεις· ὀλέθριοι.

*Comatosi quibus ab initio sudatiuncula exudavit, cum permolesta uri-
na, & ardore febrili immeritò aliosi, mox æstu incandescentes, coma-
tosi, subinde ad pedes delapsi mortiferum habent malum.*

ALTERUM genus comatis ab exolutione nati in hæc prognosi continetur, quod suæ deci-
20 sionis enarrationem à nobis requirit. Est enim decisio hæc multis obstructa difficultatibus, „ quas expedire difficillimum est, nec verò nisi à sciente animadverti possunt. Ac primùm tol- „ latur comatosi nomen quod in principio decisionis scriptum est, retineatur autem quod est in „ fine. Non enim ab initio sunt comatosi qui ab exolutione foras sepulti jacent: quemadmo- „ dum in comate mixto quod esse diximus monstrum biceps phrenitidis & lethargi, ex mixtio- „ ne bilis & pituitæ pari robore inter se dimicantium. Tale coma initio statim apparet, nec „ morbi alterius conspectarium esse solet.

ERGO. QUIBUS AB INITIO SUDATIUNCULA EXUDAVIT] Per expressionem „ quam fecit capitis oppressio. Ut enim sudatiuncula dicitur vel capitis, vel universi corpo- „ ris: ita huic loco apposita in scopum authoris, propriè ad caput pertinet; eaque, ineunte „ morbo, causam habet expressionem; quemadmodum jam producto deque viribus triumphan- „ te, partium solidarum exolutionem.

CUM PERMOLESTA URINA] Sic enim legendum diximus, non autem, ἔρσιον πίπτει. „ Quorsum enim concoctio in concuriu symptomatum funestorum, quæ nunquam bonitatis „ naturam exiit, ut ex bona fiat mala? nisi quis fortasse objiciat fugacem esse concoctionem „ cum vicissitudine cruditis, indeque fieri ut quæ sunt urinae modò pepasini participes, modò „ expertes, non sint in bonis ducendæ: fortassis etiam videantur pravæ, ut quodam loco scri- „ psit Hippocrates. Sed illud superstitione vel ostentatione non caret, sophisticum est, pro- „ ptereaque ab omni philologia & philosophia explodendum.

EST autem permolesta urina, quæ cum labore excernitur, non quidem vesicæ vitio, sed „ alieno.

ET ARDORE FEBRILI.] Sic enim τὰ καυστικά sunt exponendi. Nam τὰ καυστικά δι- „ cuntur morbi in quibus ardor lucet; tum etiam excrementa præcalida, quorum vis est fa- „ ciendi morbum acutum citissimæ crisis, valdeque periculofum, si ardore conflagent.

IMMERITO ALSIOSI.] Non inconsideratè illud, ἀνέστως, verti immeritò, quod est si- „ ne signis & salutaribus causis, ut in Philisco qui visus est febris expertus in summo ardore. „ Tametsi enim cutis videtur alior quàm solebat, non tamen sic febris vacationem denunciat, „ ut rectè annotavit Galenus comment. ad illam prognosin: τὰ ὑποχονδρια σπληνὸν καὶ μεσεντήριον ἐν ὑπο- „ χονδρίῳ πυρετὸν ἀεὶ ψύχοντες, κακόν, i. Reliquiæ in hypochondrio superstites febris extinctæ, malæ.

MOX ÆSTU INCANDESCENTES.] Conceptæ in visceribus flammæ appulsu; quæ „ cum evanuerit, partes, uti erant, marmore frigidiores relinquit. Qua de re illud jam ex- „ posuimus. Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac sitis hujusmodi, prava est. Quo lo- „ co adducta sunt multa quæ ad propositæ decisionis explicationem pertinere videbantur, illinc „ huc transferenda.

SUBINDE AD PEDES DELAPSI] Tales enim sunt νωθροί, in quibus ab exolutione in- „ sanabili nervorum principii cernitur ἡ ἐμφύς, quæ est veluti quædam πύεσις. Νωθρότης au- „ tem, ἡμῆς, καὶ πίπτει, καὶ ἀφίει idem significant 3. Epid. sect. 3.

COMATOSI] Ab exolutione cerebri diuturna oppressione fatiscens, quam initio de- „ nunciavit sudatiuncula capitis per expressionem: quia ubi sudor, ibi morbus.

MORTIFERUM HABENT MALUM] Quoniam omne symptoma natum a principii „ 60 „ exolutione, quam fecit morbificæ causæ inveteratio, mortiferum est atque funestum. „ Tale est substillum sanguinis nigri quartum diem agentis in comate mixto. Talis etiam præ- „ rubra alvi proluviæ ab effæcto hepate, quod jam sui tædet officii.

4 Οἱ κομῳώδεις ὕπνοι καὶ αἱ καταψύξεις· ὀλέθριοι.

Somni veternosi, unaque aliosi; mortiferi.

EXISTIT etiam mortiferum coma simplex quod cerebri invexit refrigeratio quam ardor „ febrilis reliquit, exhausta cerebri, ut ita dicam, vivacitate: quale in Hermocrate animadvertit, „ quem somni vacuitas comatosum reddidit undecimo die morbi. Fuit Hermocrati mortiferum „ illud

illud coma, quoniam intemperies frigida, febrilis ardoris confectaria est insanabilis. Ea lege functus est hydrops à *μωροσμία πρεφρυγία*, i. *consumptione retorrida* quam febris acuta induxit. Eadem lethargus à phrenitide.

Ergo, SOMNI VETERNOSI.] *Βαθὺς ὕπνος κωματώδης* vel *κῆμα ὑπνώδης*, coma soporatum sopore excussu difficili, qui proxime accedit ad carum, & in quo vix potis est oculis aut cerebro lucem accipi.

UNAQUE ALSIOSI.] i. Cum refrigeratione conjuncti, quam vocat *σφοδρὸν ψύξιν* ἢ *ἰγχοφάλα*, quæ omnium maximè soporifera est, unde soporatus est multum Hermocrates undecimo die morbi cum decem jam dies exegisset in febris ardore, lingua perusta, vigiliis, hypochondrii tensione, ictero symptomatice diffuso, non effuso; quibus adde excrementa perusta universi corporis affectionem igneam denunciantia.

MORTIFERI.] Vide commentarium ad historiam 2. part. 2. 3. Epid.

Malè fuit
κωματώ-
δης κωμα-
τώδης.

5 *Κωματώδεις, κοπιώδεις, κεκωφωμένοι, κοιλίης κατέρρωγυίης ἐρυθρὰ διελθόντα πρὸς κείσιν ὠφέλει.*

Comatosos laboriosos, tum eos qui obsurduerunt, alvus prorupta subrubris excrementis adjuvat in ipsa crisi.

f. 3. 3. E.
pid.

35. Coac.
1. libe

HIC TERTIUM genus comatis veternosi proponitur quod in oppressione cerebri causam habet, non quidem ex pari dominatu pituitæ & bilis indigenarum cerebri, qualem in comate mixto agnovimus: sed quod ex utriusque humoris affectione nascitur in aliis partibus quæ cerebrum ipsum in contagionem & sympathiam adducere possunt. Ejusmodi sunt alvus & venæ, in quibus perturbatio commovetur à flatulento spiritu cum calore contra naturam, cujus perturbationis apparent signa in urinis jumentorum similibus. Quale etiam coma illud nascitur, de quo ita scripsit: *Comatosi maximè erant phrenitici, & qui laborabant causo, & qui alio quopiam morbo magno.* Quem locum enarrans Galenus sic ait; *Crassitudo materie faciebat quidem coma, iis præsertim quibus afflictum caput fuerat. Affligitur autem phrenitici, prima ratione afflictionis, hoc est, ab indigena causa per idiopathiam. Κωτώδης γὰρ, ex quodam eventu. Etenim febrilis calor humores pravos effert ad caput. Tunc autem in ea tempestate pestifera redundabant crudi & frigidi.* Quemadmodum autem quæ in hac prognosi continentur symptomata comatis & ἢ *κῆμα*, alibi sunt exposita in catalogo eorum quæ cum febre terrificata esse solent: ita remedium quo illa quiescunt, hic nobis excipiendum proponitur. Ut igitur, comatosi, laboriosi, caliginosi, vigiles, subfudantes malè sunt: ita, comatosos, laboriosos, obsurdescentes alvus aperta subrubra laxans, circa crisin juvat.

6 *Κωματώδεις ἀσώδεις, ὑποχόνδριον ὀδυνώδεις, σμικρὰ ἐμετώδεις τὰ παρ' ἑς ἰγχοσι πρὸςθεν ὃ περὶ τὸ πρόσωπον ἐπάγματα μὲν κῆμα.*

Comatosi fastidiosi, unaque dolenter hypochondriaci, sæpe & parum vomentes, aurium abscessus habent. Antea verò faciei tumores cum sopore ipso conjunctos.

HIC ETIAM comatis decisio continetur, quod faciunt affectiones viscerum quæ cerebrum in sympathiam & contagionem adducere possunt, indeque materia illuc transfertur; aut etiam in cerebro ipso ciatur, unde parotides confectariæ esse solent. Enimvero crudi humoris ad caput translatio eventum habet comatis atque parotidum; idque cum aliis, tum si adjuncta sit præparatio causæ suscipientis, quæ cernitur in facie turgidula hominis jam soporati.

Ergo, COMATOSI FASTIDIOSI.] Qui & figuræ omnis & omnium ciborum fastidio effertur, accerrimæ bilis appulsu ventriculum & stomachum laceffentis atque quodammodo exolventis: atque talis *ἀσώδης* revera est *καπνώδης*, non autem *ἀνίμωδης*.

UNAQUE DOLENTER HYPOCHONDRIACI.] Hypochondrio scilicet inflammatione obfessio, unde bilis exudat in alvum, nervulique duo jecori & ventriculo sociati affliguntur. Hæc jecoris inflammatio cerebrum quidem per alvum in sympathiam & contagionem adducere potest propagatione causæ morbi: quemadmodum ipsa tensio hypochondrii doloris experti transitum absolutum significat; quando scilicet humor, relicto priore foco, transit ad caput. Sed neutrum satis appositè, nisi apponatur commemorata suscipientis causæ præparatio. Nec verò hypochondrii tensio doloris experti aliò spectat in perturbatione critica, quàm ad hæmorrhagiam; in suppurato autem pulmonis, restituta spirandi libertate, quàm ad cruralem abscessum. Nam hypochondriacus dolor inflammatorius hæmorrhagiam habet salutarem primis periodis. Quid igitur superest? ut intelligamus transitum & progressum partium caput in suæ affectionis contagionem adducendum, non minùs præparatione suscipientis causæ, quàm vi efficientis, eventum habere vel hæmorrhagiæ vel comatis, vel parotidum. „Nam coma ab oppressione na-
tum, quale descripsi, vel parotidibus excutitur, vel alvo prorupta subrubris excrementis in crisi.

PARUM VOMENTES.] Quæ vomitio symptomatica est bilis continenter à jecore in ventriculum prorepentis, nec ullam levationem adfert: sed contra caput gravioribus damnis auget.

AURIUM ABSCESSUS HABENT.] Necessary, vel ex eventu. Ac necessary quidem, in primigenia cerebri affectione, quàm hominis facies turgidula jam soporati ostendit, nisi alvus prorupta, parotidum materiam & occasionem tollat. Ex eventu autem, si hæmorrhagiæ in-
choa-

choatæ derivatio fiat pone aures, quod ipse innuisse videtur in prorrhethico, ubi non scripsit, ut hic *σμηρὸν ἐμβάδεις*, sed *αἰμαλώδεια μικρὰ*, quemadmodum & 6. 7. *Πηδῆμα. Καὶ τοῦ μὴ συνῆναι ἰγυκαλῆσθαι*, ἔτοιμον τὸ νόσημα πρὸς ὀπίσσω, i. Si quid ex fluentibus relinquatur. promptus ad abscissum morbus. De paratidibus autem quæ & cujusmodi sint, alio loco jam diximus priore libro: pluribus item dicemus in hoc secundo, si Dominus voluerit.

10 ANTEA VERO FACIES CUM VETERNO TUMORE.] Ac si diceret; suscipientis causæ præparatio maximum habet momentum ad ea quæ cuique accidunt suscipienda. Itaque turgidula facies velut *ἰσθῆτος οἰδημαλώδης*, indigenæ causæ soboles; ut in lethargo diximus, tum necessariò, tum ex eventu; symptomatis cataphorici confectariam denunciat paratidem, quando ad caput translatio fit crudi & crassi humoris. Notum est illud: *Ἐν κεφαλῇ καὶ καὶ φωνὴ παρ' ὅς τις ἐξέρχεται*, i. In cephalalgia coma & surditas ad aurem aliquid eruebat. Et, *Ἰσχυρὸν δ' ἔστι τῆς τῆς καὶ καὶ φωνῆς αἰσώδης, ἢ κεφαλῆς. τὰ παρ' ὅς τις Πηδῆμα*, i. Tensio hypochondrii cum comate fastidioso & cephalalgia, ad aurem affluit.

prorrh. penult. & ult. f. 3. 1.

7 Τὰ Ἰσχυρὸν ἀσχεστὰ ἀλυσμῶ· αἰμορραγικά.

Quæ continuo deliria exoriuntur cum jactatione conjuncta; hæmorrhagiam cient.

PERTINET decisio hæc ad distinctionem suscipientis causæ, cujus ἀσχεστὸς comparatur ex signis propriis morbi & partis obsessæ, quæ dicuntur *ἰσχυρὰ*. Ergo si verum est, ut certè omnino est, quod posui superiore prægnosi, non inferiores esse partes excipientis cerebri, quàm efficientis causæ, vel ad generationem morbi, vel ad exclusionem materiæ morbificæ, tum per excretionem, tum per abscissum, planè efficitur ut quemadmodum facies turgidula & œdematosa hominis jam soporati cum hypochondrii alterutra tensione conjuncta, quamcunque μεταβάλλουσιν & Πηδῆσιν ad paratidas convertit, nisi alvus prorupta subrubris excrementis ipsas assurgere prohibet; ita facies prærubra cum aspectabili pulsu venarum atque delirio, hæmorrhagiam fore denunciat.

30 QUÆ CONTINUO DELIRIA EXORIUNTUR.] Affectione partium & sanguinis bile perfusi, quæ citò cerebrum in sympathiam & contagionem possunt adducere, facereque symptoma humoris morbifici proprium, quod est delirium non perpetuum. Nullum enim perpetuum est præter phrenitidem & confectariam ejus insaniam, quæ causam habent in cerebro firmiter fixam.

CUM JACTATIONE CONJUNCTA.] i. Fastidio omnis figuræ & loci, propter cujusque in decumbendo molestia; quod sani faciunt laboriosi quando satagunt modò hujus, modò illius negotii, omnis moræ in quoque perficiendo impatientes, estque illud propriè τὸ ἀλύνειν. Porro autem cum duplex omnino sit causa quæ facit alysmum, una, proprietas quædam humoris molesti, non tamen multi neque usquequaque alvum replentis, sed in ejus tunica stabulantis, altera verò facultatis à corporis gravitate oppressio quæ summam in decumbendo δυσφορίαν efficit, unde alysinus: hæc sanè in hujus alysmi ætiologiam usurpanda venit.

HÆMORRAGIAM CIENT.] Bene aut malè, prout alysmi tempus distinctionem adfert symptomaticæ jactationis, aut criticæ. Vide prognosin illam. Quicunque diebus criticis sine sudore perfrigerati jactantur, pessimè habent.

aph. 54. 7.

prorrh. 44. f. 2. 1.

prorrh. 27. f. 2. 1.

8 Τὰ καμαλώδεια, αἰσώδεια, ὀδυνώδεια ὑποχόνδρεια, ταμινὰ σμηρὰ πύοντα· τὰ παρ' ὅς ἐπάρματα.

50 Comatosa fastidiosa, dolentia hypochondria, sputa item crebra & pauca; tumorum pone aures præuncia.

Hujus decisionis ratio & explicatio in hunc locum apportanda ex comment. ad 6. hujus cap. Sed hoc interest, quòd hæc pathologica mutatio est morbi & ægri; deinde quòd ptyelismus pro crebra & pauca vomitione usurpetur; quæ duo tolerabilia sunt apud Hippocratem; postremò quòd suscipientis causæ conditio prætermissa sit, quam illic non prætermisit. Itaque complexio est confusanea partim signorum ἰσχυρῶν, partim ἐπερχομένων, ex qua nihil statui potest neque necessariò, neque ex eventu quid successurum sit.

60 9 Καματώδεις ἢ ἔτι τι ἔχει πασμοῦδες;

Comatosi etiamne quid habent convulsificum?

EXTREMUM illud erat ut diceret de mutatione prioris mali in pejus, quæ scilicet ferè accidit per causæ morbificæ & partis obsessæ alterationem majorem, vel incrementum, quando ad oppressionem partis nobilissimæ accedit perennis materiæ morbificæ affluxus. Ergo si coma non excutitur lege critica, utrum habet convulsionis eventum, nisi antea mortiferum sit? Enimvero coma mixtum quod in phrenitidem transit, convulsione potest finiri, per alienationis successionem ex alteratione prægrandi. At verò in simplici comate undecunque nascatur, id locum non habet; quoniam ejus natura & ὑπερῆς consistit in resolutione; convulsionis autem in tensione. Nisi fortasse quis adferat convulsionis causam quæ ex eventu cernitur, quando unius

melida
ἔχουσιν

nus partis resolutio convulsionem facit alterius. Sed istud esset deceptitum. Est enim par & æqualis in comate λύσις, ut nulla τάσις ex eventu fieri posse videatur.

10 Κωματώδεα μεμωρωμένα κάτχα, ὑποχόνδρια καὶ κοιλίῳ ἐπημέ-
νοι, ἀπόστοι, ἀπολελαμμένοι, ἐφιδρῖντες. ἥρα τετέοιζι τὸ θολερὸν πνύ-
μα, καὶ τὸ γονοειδὲς διελθὼν, λύγλα σημαίνει; κοιλίῃ δὲ ἥρα χολώδης περὶ-
διέρχεται; τὸ λαμπρῶδες ἐν τετέοιζιν ἔστηθεν ἀφελεί, καὶ κοιλίῳ δὲ τετέοι-
ζιν ἐκταράσσονται.

Comatosi fatui catocchi, hypochondriis & alvo prominuli, ciborum fasti-
diosi, alvus nihil reddens, sudatiuncula exudans; etiamne spiratio cali-
ginosa & genitalis urina singultum denuntiat? an verò etiam biliosa al-
vus una secedit? urina pellucida his adjumentum adfert: quinetiam iis
alvi perturbata feruntur.

CONFUSANEA hæc symptomatum atque signorum sylva, ἰδεῖν nullam ostendit quò fiant
atque appareant, nec verò ullam ἀπὸ τῆς recipit quorsum & quamobrem ita fiant atque appareant.
Sunt enim permulta reapse ἀσύστατα; plurima verò ἐπερορή: ut nulla inde constitui possit doctri-
na nec disciplina medendi, quæ ἐν τῶν ἐμορρῶν & τῶν ἐμοειδῶν comparari solet. Sed tamen ex-
petenda verborum & rerum explicatio, atque in hunc locum transponenda ex Galeni com-
ment. ad prorrh. 6. f. 2. 1.

11 Ἐκεφάλῳ σφακελίσαυθ οἱ μὲν ἐν τῇσι τρίτησιν ἡμέρησιν, οἱ δὲ ἐν
τῇσιν ἐξδόμοσι τελευτῶσι· ταύτας δὲ διαφύγοντες σώζον. Οἱ δὲ ἀνα-
τμητέοι τῷ τοκέϊων δὴρεθὶ διεσπικὸς τὸ ἴδιον, ἀπολλύν.

Cerebro syderato, alii quidem tertio syderationis die, alii autem se-
ptimo vitam finiunt. Quibus elapsis, periculo defunguntur. Sin autem
anatome facta, os dissociatum cernitur; sine dubio moriuntur.

QUÆ ex ancipiti certamine, incertoque marte naturæ & morbi ratio præfagiendi compa-
rata inquit, ancipitem quoque habet eventum interitus aut salutis. Nec verò quæ à magiste-
rio morbi instituitur, firmissimum illud adferre potest ad certam, stabilem, omninoque veram
ac minimè fallacem prognosin. Excipio tantum apoplexiam, anginam primæ speciei, synco-
pen quoque cardiacam. At quæ prognosin ducitur ἐκ τῆς ἀπαρασφαισμένης, vix unquam, vel nunquam
potius aberrat à scopo. Multi sunt quidem terrifici morbi specie & magnitudine ipsa; sed nul-
li adimunt spem salutis, nulli certò mortiferi atque funesti in quibus non appareant signa supe-
ratæ naturæ, quæ veteres τὰ ἀπαρασφαισμένα θανατώδεια nominarunt. Cernuntur hæc in qualitate
corporis, actionibus, & excrementis. Ut in prægrandi pleuritide spes in angusto est, non ta-
men certa desperatio: ita nihil spei reliquum, quando in stertore, aut nulla est, aut certè exi-
gua perque difficilis, & prava expurgatio, cum urina prærubra & pulsu effecto.

Sed quorsum, dicet aliquis, quorsum tam multa de morbis incerti iudicii atque mortiferis,
quorum præsentio cum distinctione jam commemorata ad fidem faciendam comparatur atque
inquit? Quia profectò videmus hoc loco descriptam syderationem cerebri, quamvis ipsa per
se terrificata sit, non antè videri funestam, quàm os calvariæ dissociatum appareat; vel omnino
semper esse mortiferam, etiam si dies funestos exegerit, si tale sit ἀπαρασφαισμένον dissociati ossis.

aph. 48. 7.

Ergo CEREBRO SYDERATO.] Per prolepsin usurpato syderationis nomine, i. dum sy-
derato cerebrum; ut inchoata videatur syderatio, non autem numeris omnibus absoluta, quæ
insanabilis est; tanquam privatione inducitur. Proptereaque melius legeretur, σφακελίζοντ· ὑ-
κεφάλῳ, quàm σφακελίσαυθ; melius etiam quàm in aphorismis ubi scripsit. Οὐδέποτε σφακελίζοντ·
ὁ ὑγίειον: quod verbum καὶ ἔχρησται; usurpatum defendit Galenus. Nam propriè sphacelus,
perfectam cuiusque partis corruptionem significat. Sed quemadmodum carnis corruptio gan-
græna dici solet: ita syderatio ossis, nomen sibi vendicat τὸ σφακέλι, quod Hippocrates docuit,
cum ait. Καὶ ἔτι κίνδυνος σφακελίσαι τὸ ἔστιν τὸ σπικόν, i. Periculum ne sideretur os perna. Alibi
verò carnem corruptam nominavit σπικόν, μὲν δὲ, καὶ σπικόμενον quam corruptionem carnis recen-
tiores gangrænam dixerunt. Ut igitur multum interest inter gangrænam & γαγγραινώδην, quòd illa
perfectam absolutamque νέκρωσιν carnis significet; hoc verò, μὲν δὲ, i. nigredinem & inchoa-
tam corruptionem. Sic inter sphacelon & σφακελίζον, ille enim, carbunculationem ossis; hoc
verò alterationem qua itur ad alienationem, denunciat. Atque ut sæpenumero rerum absoluta-
rum verba & nomina pro inchoatis usurpantur: ita quoque hic talis usurpatio consideranda vi-
detur, ut σφακελίζον dicatur cerebrum, quod in corruptionis metu est. Sed qui sit, & cu-
jusmodi cerebri sphacelismus, quæso attentè videamus; tum autem, quibusnam signis ad illius
sphacelismi cognitionem deducamur.

Enimvero, Aristoteli sphacelismus crudor est cerebri, quem facit ὑγρὰσι ποσὶ καὶ ψυχρὰ, i.
mador

mador multus frigidus, quem fortasse quis rectè nominaverit earum. Sed eum sphacelismum ita descripsit Hippocrates. Syderato cerebro, dolor ab occipite in spinalem medullam invadit, ac tum frigus ad cor pervadit, unaque sudor citò cietur, effluitque sanguis è naribus; nonnulli etiam vomunt; hic tribus diebus vitam finit. Et infra, Si quem sphacelus, corripit, dolor anticam potissimum capitis partem occupat, intumescit, livescit, cum febre & crebro rigore. Hunc secare oportet, neque abradendo quiescere, donec ventum sit ad diploidem.

probl. 2
part. 2

ALII QUIDEM, TRIBUS; ALII VERO, SEPTEM DIEBUS VITAM FINIUNT.] Pro varia syderatæ partis conditione & situ. Nam syderato bregmate, & in puero, citior mors venit, quàm in occipite & adultiore.

10 QUIBUS ELAPSI, PERICULO DEFUNGUNTUR.] Ac si diceret; si causam melasmi fortis natura expulerit, aut medicus multum celer atque fidelis terebrando exhausterit, partique afflictæ neoterismum induxerit; restituentur.

SIN AUTEM ANATOME FACTA] Per decussatam carnis sectionem, & pericranii à calvaria metuentem inflammari, avulsionem.

OS DISSOCIATUM APPAREAT.] Tactu & aspectu, & modiolò religiosè & prudenter circumacto, ut colore, caractere, & mole sit omnino à se mutatum, & à naturali connexionē & situ amotum.

MORIUNTUR.] Quoniam signum est perfectæ νεκρώσεως, & quòd omne vivens consortis mortui impatiens esse solet.

20

12 Τοῖσι κεφαλαλγικοῖσιν, ὅσῃα ραγεῖσιν ἐν τῇ ὀπίσῃ, ῥύσις ἐκ μυκτικῆς λαυρῆς, παχῆα, κακόν· ὀφθαλμὸν πρηγνήσαντες ἔτοι, ῥιγέει· ἡρεα αἱ καὶ κοῖταρον διαρραγαί, σπασμώδεις;

Cephalalgicis ex calvariae posticæ fractura, si crassior è nare sanguis rivulose prorumpat; grave malum denunciat. Atque cum prius oculo percoluerint, rigent. An verò etiam quæ cadunt in tempora ossium effracturae sunt convulsificæ?

30

HACTENUS de syderatione cerebri quæ & πρὸς τὴν usurpatur, quæque intra tertium diem in quibusdā, in aliis verò decisionem habet intra septimum, interitus aut salutis: ac salutis quidem, si naturæ virtus exolvat se causa syderante per erysipelas faciei; aut si medicus ægri diligens & studiosus modiolò eximat tantum ossis calvariae, quantum modiolus ipse suo circumactu complectitur, indeque saniem virulentam exhauriens parti σφαικελίζεν incipienti, sed quæ σφαικελισμὸν nondum contraxit, neoterismum inducat. Sequitur ut de fracturis calvariae hoc loco dicendum sit, ut disputationi institutæ colophonem pulcherrimum imponamus. Disputatio quidem instituta fuit de symptomatibus omnibus quæ capitis repleti & cerebri consuetudine esse solent. Ea sunt, uti jam diximus, vel cephalalgica, vel cataphorica, vel catharrhoica. Ac singulorum decisiones sunt explicatæ, eorum scilicet quæ veniunt ὑπὸ τῷ ἐνὶ τῷ, i. ab inutilibus quæ intra sunt. Superest igitur ut idem faciamus in iis quæ incidunt ὑπὸ τῷ ἐξωθεν, i. ab externis, cujusmodi sunt ea quæ capitis τρώματῃ nominantur. De quibus Hippocrates librum conscripsit, quo nihil divinius inter medicorum & philosophorum scripta reperiri posse arbitror.

40

Ergo. CEPHALALGICIS EX CALVARIÆ POSTICÆ FRACTURA.] i. Quibus lapsu, vel casu, vel ictu teli obtusi, gravis, & duri, validis contorti viribus, fissa est capitis projectura postica: quam verticem vocat Hippocrates; aut si nulla sit projectura postica, quibus occipitis fissura graviter dolet caput. Fissuram autem dixi, non ἑλῖν: quoniam hæc dicitur ῥάγμα, in qua longius excurrit linea quàm ubi telum insederit, quæque semper conjunctam habet πλὴν φλῆσιν, i. collisionem. Nam quicquid finditur, idem ut collidatur necesse est; nec tamen hæc retro commeant. Potest etiam hoc loco intelligi effractura quam veteres nominarunt πλὴν ὥσω ἐφλάσσω, quæ suo ambitu continet omnes differentias fracturarum, quæ sunt ἢ ἑλῖν, ἢ φλῆσιν, ἢ ῥάγμα, ἢ ὥσω ἐφλάσσω, i. teli sedes sive incisio, collisio, fissura, & effractura, in qua percussum os labat vel intrò effringitur. Earum differentiarum descriptio in specie & idea cujusque, accuratè scripta legitur in prædicto lib. ὅτι τὸ ἐν τῷ κεφαλῇ τρώματων. Hic autem vis magna posticæ projecturæ illata ostenditur, quòd & percussa findatur, & collisione summa sanguis exprimitur ad nares: sed hæc dicentur paulò post.

50

SI CRASSIOR È NARE SANGUIS RIVULOSE PRORUMPAT.] Ac si diceret: si non solum os percussum findatur, quod ægrè sit, quia crassissimum est, multaque carne contextum, proptereaque omnium facillimè ictibus ac telis quibusque resistit; sed si tanta, inquam, ictus ac teli vis fuerit, ut summa collisione sanguis exprimitur ad nares è venis & arteriis quæ coeunt in vas insigne quod usque ad nares excurrit. Quæ causa est cur ipsa frons inter calvariae partes sola, & situ, & vasorum productione contineri dicatur; proptereaque sola omnium, si percutiatur, inflammationi exposita: quoniam omnis percussio calvariae inflammatio supervenit, quando pars quæ continet, exonerat se in eam quæ continetur.

60

GRAVE MALUM DENUNCIAT ATQUE FACIT.] Denunciat quidem, quoniam vis teli & ictus illata, non minùs ossi crassissimo calamitosa est, quàm mitior ictus temporibus atque fronti. Huc accedit quod sanguis niger proruptus, & sphacelismi metum adfert, & cerebro erudorem & vivacitatis extinctionem inducit. Quod Halicarnasseo cuidam homini quinquagenario contigisse legimus, cui cum ad cephalalgiam & otalgiam liberaliter sanguis detractus fuisset, vacuitate sanguinis læsum est caput refrigeratum; indeque, cum delirio, mortis consecutionem habuit.

70

N

AT-

ATQUE CUM PRIUS OCULI PERDOLUERINT.] Propagatione inflammationis duræ meningis ad oculos, quibus in oris ipsa finitur.

RIGENT.] Concepta rigoris causa, vel in parte quæ riget, vel in quam est recursus; in occipite scilicet unde primum manavit, indeque in spinali medulla: quod signum est *παραχρησμός* morbi, & sphacelismi; qui denunciatur *ἀπὸ τοῦ κρηδίου ἐς τὸ πρηνέστα*.

lib. 2. de
Morb.

AN VERO ETIAM QUÆ CADUNT IN TEMPORA OSSIUM QUASSATIONES, SUNT CONVULSIFICÆ?] Exoritur hic alia questio de fractura calvarie, utrum quassata temporum ossa convulsionem adferant; sicut ingens fissura & effractura occipitis, hæmorrhagiam. De qua quid statuam, sustineto, donec habeas capite ei rei consecrato, sub finem istius libri.

DE AURIUM AFFECTIBUS.

CAP. III.

ΩΤΟΣ πόνος πάντων μὲν πρῶτον ὀξείος, καὶ ἄλλα δὲ σημεῖα τῇ ὑπό-
δυσκόλων, ὅθεν μὲν νέες ἐξδομαίαις κίεναι, καὶ σωτομώτερον, ὡς
φρονησάντας, μὴ ῥυένθαι πολλὰ πύς ἐκ τῆς αὐτῆς, ἢ ἐκ ῥινῶν αἱμαλῶ, μη-
δὲ ἄλλα δὲ σημεῖα χρεῖε γινόμενα. ὅθεν ὁ πρῶτος βραδύτερον, καὶ
ἥσων ἀναρῆι· τότε γὰρ ὅσα φθάνει ἐκπύειν, καὶ ὡς φρονησάντας ἥσων. ὡς
ἐρεῖται δὲ οἱ πολλοὶ τετέων, καὶ ἀπόλλυνται ἔτι.

*Aurium dolor intensus cum febre acuta, cumque sinistro quoque signum; juvenes quidem, septimo die aut etiam celerius; nec suæ mentis, interimit, si quidem nec liberale sit expuratum ex aure, neque ex navi-
bus hæmorrhagia; nec vero salutare aliud adfuerit signum: seniores au-
tem & serius & rarius tollit. Nam suppuratum prævertit, nec ita de-
lirant. Sed tamen plerisque horum morbus revertit, atque sic moriuntur.*

A CAPITE & cerebro transitus est per progressum vel transitum ad aures, quæ gravibus admodum morbis obnoxie sunt: neque profecto alius vel importunior, vel acutior morbus est, quamvis qui symptomata exhibet, tum epigenomena, tum epiphenomena aurium inflammatione obsellarum. Sanè aurium inflammationes atque dolores ejusmodi sæpe sunt, ut ad demeritiam mortemque præcipitent. „Atque in auribus quàm in oculis aliquanto majus periculum est, quòd oculorum vitia intra ipsos noceant; aurium verò inflammationes faciliem habent cum cerebro sympathiam, facilemque recursum. Quò magis inter initia protinus succurrendum est, ne majori periculo locus sit.

Ergo. AURIUM.] Scilicet interiorum, non exteriorum quæ nominantur auriculæ, quia jure nullo societatis cum cerebro sympathiam habere possunt, quemadmodum audiendi meatus in cavitate ossium temporalium anfractuosa quæ ad cerebri amplitudinem excurret, membranamque accipit acerrimi sensus, & nervum ad audiendi vim accipit quintæ conjugationis. Atque in eo sinu vernaculus quidam aer ambienti consocialis, triaque item ossicula, malleoli & incudis, stapedisque similia continentur.

DOLOR INTENSUS.] In quo acerbatis & molestiæ summa sunt omnia, cujusmodi esse solet inflammatorius in parte sensus exactissimi; unde materia effera, tanquam in ergastulo conclusa, nequivit exire nec exudare, proptereaque perennis syntimoria est morbi & causæ morbificæ. Atque cum dolorem melius idem præceptor nominat *ἐνὶ τῷ ὠτί* in prognostico.

CUM FEBRE ACUTA.] Doloris ipsius & inflammationis consecutaria. Est enim aurium inflammatarum tanta vis dolorifica, ut febrem habeat symptomaticam; more magnorum morborum, maximè verò eorum qui inter ipsos eximii sunt. In prognostico eam febrem acutam propriis notis expressit, cum ait, *ὡς πρῶτον ἐκπύειν καὶ ἰσχυρῶς*, i. cum febre & continua & vehemente. Est enim febris acuta quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; ut febris hæc primigenia videri possit, quæ per propagationem causæ morbificæ, aures afficiat. Sed nihil est *αὐτόν*, i. intensum, quod adjunctum non habeat *τὸ διωκτικόν*, i. continuum. Atque, qui partium & humorum affectiones quæ cæteras in contagionem adducere possunt, τὸ διωκτικόν nunquam faciunt, i. contagiosi vitii assiduitatem.

CUMQUE SINISTRO QUOPIAM SIGNO.] Quoniam hic locus est fallax ad præsensio-
nem certò instituendam, attendendum præcipit ad alia quoque signa quæ statim initio morbi apparent: sed *πρῶτον* nominavit *καρδιᾶς* quæ verius dicuntur *καὶ τῆς θανάτου*. Sunt autem inprimis cephalalgia, dementia, & urina prava tum alba, tum prærubra.

JUVENES QUIDEM, SEPTIMO DIE.] Juvenes quidem: quòd temperamento & complexione sint biliosi. Est enim juvenibus τὸ χολαῖος καὶ θερμὸς καὶ κρύος, i. biliosum & calidum temperamentum, proptereaque inflammationibus mirum in modum exercentur. Septimo autem die, quemadmodum cephalalgici ex dolore intenso. Nam peracuti morbi intra septimum diem decisionem faciunt interitus aut salutis.

AUT ETIAM CELERIUS.] Idem quoque scripsit in prognostico, & lib. 6. τὸ πρῶτον. *Δὲ γὰρ καὶ ἐξ αὐτῶν, τὰ πρῶτα θνήσκου τεταῖα*, i. Per aures & ab auribus plerique tertio die moriuntur. Quem locum enarrans Galenus sic ait: *Σαπνύμενος ὁ ἄνθρωπος τὰς αὐρὰς κορρίπτει, καὶ ἐν τῇ*

ad com-
ment.
prosth.
1. 1.

79
pen.

pendo, serie quadam, propter continuitatem, prorepat ad cerebrum, mortisque causa fuit. Sæpe etiam contigit ut cum magna materie copia cerebrum obsideret, eam natura amandarit ad aures, ægotantique perniciem attulerit.

NEC SUE MENTIS INTERIMIT.] Doloris acerbitate, cerebri ardore conflagentis exolutione. Tales autem è potestate mentis exeunt, concepta in cerebro phrenitidis causa, quæ facilem habet mutationem in atram bilem, facilemque adfert cerebro alienationem ex alteratione prægrandi.

SIQUIDEM NEC LIBERALE SIT EXPURATUM.] Hæc salutaris & propria crisis est omnium phlegmonarum, non expectanda tamen, ut expetenda, in capite aut visceribus. Nam suppurabilis materia & inflammatio, priusquam suppuratum concipiat, multos ad exitum præcipiat. Ac suppurato quidem & expurato aurium dolor exolvitur, si febris quieverit fortè primigenia, cum salutaris signo urinæ.

NEQUE EX NARIBUS HÆMORRHAGIA.] Quæ phlegmonarum initiis facit ut non solum periculo, sed etiam morbo defungantur ægroti, prærepta inflammationis & febris materia & occasione. Sic hypochondriaca inflammatio, sic etiam cephalica, non solum inchoata, sed etiam perfecta quiescit.

NEC VERO SALUTARE ALIUD PRÆSTO FUERIT SIGNUM.] Cujusmodi esse solet ægroti materie inflammatorie, doloris remissio, somnus delirium sedans, febris vacuitas, alvus prorupta biliosis humoribus.

SENIORES AUTEM.] i. Homines constantis ætatis, & senes crudos.

SERIUS ET RARIUS TOLLIT.] Nam suppuratum prævertit, nec ita delirant, cum æquæ calido non sint temperamento gradum coctionis superante.

SED TAMEN PLERISQUE HORUM MORBUS REVERTIT.] Non sic defunguntur priore morbo, ut non iteratò recrudescat, ob pepasmi & excretionis inchoatum, non autem perfectum motum.

ATQUE SIC MORIUNTUR.] Ferendo posteriori morbo impares viribus, quas prior infregit.

2 Κόφωσις ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ταλαιχάδεσι πᾶσα καὶ κακὸν κακὸν ὃ ἐν τοῖσι μακροῖσι. ἄγει δὲ τελείωσι καὶ ἐς ἰσχία πόνας.

Surditas morbi acuti turbulentique succedanea, grave est malum: grave est item surditas diuturni. Quinetiam his dolores profert ad coxas.

SEQUITUR ut patefacto doloris inflammatorii periculo & crisi, prout cujusque laborantis comparata est natura universalis & particularis; sequitur, inquam, ut de ipsis aurium morbis, quatenus in vitio sunt functione propria, hoc loco dicendum sit. Præcipuum autem symptoma cernitur in surditate: sicut oculorum in cæcitate. Est autem surditas, perfecta offensio auditus: quemadmodum cæcitas ipsa visus. Ac secundum cæcitatem misera est conditio surditatis, auriumque quæ obsurduerunt: quoniam earum usum proximum à luminibus nobis natura dedit. Sed tamen surditate non usque adeo exterreri debemus, nec symptōmate, nec signo, donec perspecta fuerit ejus causa, firmiter fixa, & ubi; an verò leviter pressa ad exiguam prædicationem temporis atque fugax. Enimvero firmiter fixa in facultate audiendi cum febre acuta, metu nos terret, tanquam fatalis ad interitum. Stabilis autem in vitio instrumenti, & febris experta, nihil terrificum præ se fert: miserationem tantum movet amicis. At verò surditas leviter pressa & fugax in morbis acutis, eum sanè habet eventum sinistri aut secundi judicii, quem ipsa translatio vel propagatio, quo jure quaque injuria, quoque item loco denunciat; & succedanea illius symptomata, ut sunt parotides, hæmorrhagia, alvi profluvium, & coxæ abscessus. Est enim talis surditas in quibusdam critica; in aliis symptomatica.

His ita constitutis. SURDITAS.] i. Auditus interceptio, quæ fit impedito prohibitoque appulsu τῆς ἀκοῆς, i. audiendorum; vel τῆς ἀκοῆς, i. auditorii effecta virtute.

SUCCEDANEA MORBI ACUTI TURBULENTIQUE.] i. Delirii, cujus prænuncia esse solet perturbatio. Ταπεινότερον autem morbum dixit turbulentum, in quo delirium dementiaque splendet. Est igitur hæc surditas morbi acuti turbulentique succedanea; hoc est delirii atque dementiae.

GRAVE MALUM.] Non quidem symptōmate læsæ actionis unde malorum accessio sit ac damnis afficiatur ægrotus: sed signo labefactatæ partis illius cerebri unde vis audiendi manat. Ut enim roboris exolutio est, ita vacatio facultatis. Hujusmodi sunt illa jam explicata: Quibus morbo jam fractis, videndi vis audiendive perit, mors in propinquo est. Existunt enim multæ in cerebro mansiones, quarum integritas, variaque vitia, propriis cujusque nervis, in sensuum instrumentis apparent. Nam surditatis leviter pressæ atque fugacis in febre, unde illa veniat; & quorsum appareat, causas aperiet quæ huic ciima est prognōsis mox enarranda.

GRAVE EST ITEM SURDITAS DIUTURNI.] Pars hæc prægnosews non legitur in prorrhético, ubi superior sententia Galeni commentario probatur verissima, & illustratur. Est autem veluti aphorismus quidam & brevium excerptum de historia Heropyti Abderitæ quæ narratur 3. τῶν ὀφθ. part. 3. Fuit Heropytus Abderita cephalalgicus ἰσχυρῶς, i. ita ut cephalalgiam haberet usque deque, per aliquot dies. Inde acuta febre correptus decubuit, decimoquarto febris die obsurduit, duravit hæc surditas cum perturbatione atque delirio ad quadragessimam diem, quo sanguis prorupit è naribus, unde resipuit, factusque è surdo surdaster.

Deinceps à quadagesimo ad sexagesimum, crebra fuit hæmorrhagia, sed modica, cujus eo die vacationem habuit. Ac tum acerbissimus dolor coxam dextram exercebat, febris incanduit, nec ita multò post inferiorum omnium partium dolores venerunt. Denique ita res erant, ut vicissitudo quædam cerneretur febris cum surditate, & doloris ipsius coxarii. Nam in levatione febris, incrementum erat doloris coxarii; & contrà, in hujus remissione, febris exacerbatio. Atque in illa successione mutua laborum, tandem ad octogesimum ventum est diem, quo quidem omnia concesserunt, nihil tamen ex toto dimisit. Ad postremum, centesimo die omnia quieverunt, febris & surditas exolutæ fuerunt, prorupta biliosis excrementis liberaliter alvo, editisque pepasini signis octogesimo. Itaque periculofam putavit surditatem in diuturno morbo, qualem exegit Heropytus ad centesimum diem, qui validarum virium beneficio morbi mortiferi curationem habuit: eaque curatio propemodum miraculo apponi debet.

3 *Ἐν πυρετοῖσι, κώφωσις κοιλίῳ ἐφίστησι.*

In febre, surditas alvum sistit.

EXISTIT altera surditatis causa quæ in meatus auditorii oppilatione consistit: quemadmodum superior in exolutione partis illius cerebri unde vis audiendi manat, proptereaque ut illa per se insanabilis est, ita morbi acuti turbulentique consecutaria desperationem salutis ostendit. Sed oppilationis qua impeditur appulsus τῶν ἀκροῶν ad partem illam cerebri in cujus virtute vis audiendi posita est; oppilationis, inquam, non unica consideratio est. Etenim quæ in vetustatem incidit, ejus inveteratio curationem vix recipit. Repentina autem, febris quidem expers, locum habet remediis convenienter præscriptis, si diuturna non fuerit morbificæ causæ generatio, quam multiplex & varia echo multo antè denunciavit; febris verò particeps, bene aut malè, commodo aut incommodo ægri finitur, quatenus critica aut symptomatice est.

Quæ cum ita sint. IN FEBRE.] Quæ scilicet in contagionem cerebri ipsam adducit, eo-que transitum facit vel progressum febrilis materiæ, ut in Heropyto.

SURDITAS.] i. Auditus interceptio per impedimentum appulsus τῶν ἀκροῶν, propter oppilationem meatus, vel auditorii nervi offensionem. Qualis enim est conditio crystallini humoris ad visionem faciendam, talis & intimæ auditorii meatus oræ ubi dilatatum nervum attingit. Ergo surditas vitio instrumenti, non facultatis, qualis descripta est superiore prognosi.

ALVUM SISTIT.] Quoniam petrarò accidit ut simul exultat sursum deorsumque humoris concitatio atque commotio, si cholera tantum exceperis, quæ toto genere symptomatice est, nisi in lpyria febre quam sola exolvit. Talis autem surditas alvum sistit, non ratione sui, sed causæ suppressæ alvum ducentis. Est autem hæc, bilis excursus sursum ad caput: quamvis inducendæ surditati aptior sit frigidus humor per oppilationem meatus, & intimæ oræ stuporem. Sed tamen in febre surditatis causa est nimia biliosi humoris ad aures translati abundantia. Quæ causa est, cur & biliosæ dejectiones abducta surditate subsistant: & contrà, surditas exolvitur alvo prorupta biliosis excrementis. Sic enim Heropyto surditas alvum sistit, quem alvi profluvium, & dysenteria, surditate & coxario dolore celeriter explicavit. Ac de successione mutua surditatis & alvi suppressæ, permulta sunt alibi literis Hippocraticis exarata, & à Galeno commentariis illustrata.

4 *Ἡ ψυχρὰ, καὶ διαφανὴς, καὶ συνεσπλεγμένη ὀλέθριον.*

Frigide aures, pellucide, inversæ; ad ultima jam ventum esse testantur.

CONSENTANEUM est etiam complecti animo quantum auriculæ sint à se mutatz in qualitate, & habitu corporis quæque sui. Sunt enim ταμῆρες quibus deducimur ad præfensionem futuri interitus, quando ita constitutz apparent, ut jam ultimis propinqua esse omnia testentur: non secus atque nares acutz, oculi concavi, collapsa tempora, cutis circa frontem intentata & dura. Quemadmodum igitur vesicæ ἀναδυσία in morbis acutis, unde urina supprimitur; quemadmodum etiam κατάληξις μὲν σπληνός, i. partium extimarum livor & refrigeratio: sic etiam auriculæ frigide, inversæ, pellucide, mortem in propinquo esse denunciant. Quamobrem verò ita sit, paucis aperiam.

AURICULÆ.] Sic enim τὰ ὦτα distinxit Galenus in aurem internam, & externam quam prisca Latini auriculam nominarunt, quæ systasin habet cartilagineam.

FRIGIDÆ.] Quia frigoris capacissimæ; ut corpus cartilagineum paucò sanguine irrigatum, & nulla carne vestitum; facileque ab exhausto laborant vitalis principii unde frigent, nec incallescunt nectaris vivifici affluxu, quo præter cætera defraudantur.

PELLUCIDÆ.] i. Sic albescences emortuæ, ut marmore albo frigidiores & poliores videantur. Non enim sic pellucide sunt ut lumen & lucem transmittant, quemadmodum æther, aer, vitrum.

INVERSÆ.] Per quandam convulsionis speciem, nervum illum versus, unde sentiendi facultatem accipiunt. Non enim moventur nisi in iis quibus supra auricularum radices latus prorepat musculus.

MORTIFERÆ.] Quoniam ad ultima ventum esse testantur. Ultima autem dico, consumptionem humidi primigenii in quo est vita, & caloris vitalis, nectarisque vivifici extremam paupertatem, unde vita reficitur, ejusque dissipatio instauratur.

5 Βόμβος ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ἤχος ἐν αὐτῇ θανάσιμον.

Bombus in acutis, & echo in aure mortiferum.

ACUTORUM morborum omnia tum pathognomonica, tum epigenomena, tum epiphænomena, certis definita distinctaque legibus, quorum & quemadmodum illa fiant atque appareant, operæpretium est complecti animo ad bene & convenienter cuique medendum. Sed inter eas leges quæ de morborum natura, deque illorum causis atque symptomatibus fanciuntur, nullæ sunt magis medico necessarie, quàm illæ quæ ex insolentium rerum observatione nascuntur. Hujusmodi sunt coma in acutis, partium excrementum cito in utrumque mutatio, & sitis hujusmodi; bombus, echo, urinae albae, cæteraque omnia quæ fiunt, quæque apparent contra naturam morbi aut ægri. Quid enim minus est morbi acuti quàm coma, bombus, & echo? Sunt quidem hæc omnia crudi humoris & spiritus flatulenti ἔκρημα, non autem sanguinis bile perfusi; qui regnare dicitur in febre acuta, proptereaque non sine causa videntur terrificæ, sæpe etiam mortifera atque funesta, quatenus longissimè absunt à natura febris acutæ.

Quæ cum ita sint. BOMBUS.] i. Flatus crassior qui bombilat, more apum, in ora interiore meatus auditorii, & ab ampliore loco repulsam passus, ut ita dicam, in angustiore agitatur, unde exitum habere non potuit. Quæ causa est cur spiritus ille flatulentus, magno cum murmure interioris oræ meatus auditorii fremat, ubi scilicet dilatatum nervum attingit qui excipit sonorum appulsus, facitque τὸ αὐτὸ. Hinc aeris vernaculi integritas labefactatur nec tum est amplius ambienti consocialis. Enimvero vernaculus ille aer silenti motu præditus, nunquam fremit, nec tinnit ipse per se, nisi cum digitus in aurem impingitur, aliudve quippiam meatum oppilat. Ac tum illo fremitu auribus bene esse testatur, & naturæ & valetudinis curæ.

Ergo. BOMBUS IN ACUTIS.] Qui non solum celeriter, continenter, & vehementer moventur; sed etiam sunt παροξυσμῶδες, indigena vel advena causa. Nec verò bombus ille excusationem ullam habet perturbationis criticæ ad futuram hæmorrhagiam, ut fere nunquam habet quemadmodum echo.

ET ECHO IN AURE.] In meatu auditorio elisi flatus sonori sonorum varietate distincti, pro flatulenti spiritus crassitudine aut tenuitate, meatus angustia aut libertate, facultatis expultricis contentione aut remissione. Atque inter bombum & echo hoc interest, quod in bombo solum murmur bombilat in ora interiore meatus auditorii, neque eliditur; in echo autem, spiritus eliso est quæ sonum edit gravem, acutum, mixtum; prout conspiratio est facultatis, flatuum, atque meatuum. Est autem varietas nulla in bombo, nisi καὶ ἡσυχία καὶ μακρότης, i. secundum magis & minus. Sed tamen echus nomen non raro παροξυσμῶδες usurpatur, ac fortè sæpius quàm κατὰ φύσιν. Hic autem propriè usurpatum, susceptionem non adfert criticæ perturbationis ad hæmorrhagiam, cujus echo non raro prænumcia esse solet: ut in illo. Percussam caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient. Sed ipsam echo dixit in aure: quoniam flatu sonoro perforat auris, qui vel sonum edit sibili, vel crepitus, vel etiam stridoris cujusdam; quod in bombo fieri nequit ob causas prædictas.

Coac. 8.
cap. 1.
1. lib.

MORTIFERUM.] Quoniam neque judicarium, neque judicans, proptereaque non solum difficilis judicii, sed etiam mortiferum. Ut enim judicatoria non judicantia in excretionibus sunt lethalia, quando excrementa sunt toto genere prava, sic in qualitate corporis & actionibus dyscritis, vel in acrisia susceptis quæ absolutam nobilissimæ partis exolutionem ostendunt, cum ipsius causæ exolventis perennitate; non solum in angusto spem esse, verumetiam mortem propè abesse declarant. Talis explicata ratio est surditatis morbi acuti, turbulentique confectariæ.

6 Ἦχος μὲν ἀμβλυωσμεύς, καὶ κατὰ ρίνας βάρεθ' ὀφθαλμοειδὲς, καὶ αἱμορραγία.

Hujus regulæ veritas acquiri non potest, nec propalam explicari.

Meliùs sic.

Εν τοῖσι καυσώδεσιν, ἤχων παροξυσμῶδων μὲν ἀμβλυωσμεύς, καὶ κατὰ ρίνας βάρεθ' ὀφθαλμοειδὲς, καὶ αἱμορραγία.

In calidis febribus, sonori aurium flatus cum visus hebetudine & narium gravitate, sanguine non prorumpente; è potestate mentis abducunt.

Cujus rei explicatio in hunc locum transponenda ex commentario ad 137. lib. 1.

7 Οἷσι καὶ φως καὶ κηραλῆς, καὶ ὑποχονδρεὶς ἐντάσιος, καὶ πρὸς αἰγὰς ἐνοχλεῖν αἱμορροεῖ.

Quibus aures obsurduerunt cum gravitate capitis, hypochondrii tensione, & splendoris offensione; sanguis è nare prorumpit.

EX HAC surditate afflatur veluti quædam aura salutis, quatenus hæmorrhagiam denunciat salutarem. Nam surditas morbi acuti turbulentique consecutaria planè *θανάτου* habetur, nec inde longè abest symptomatica echo, & bombus in morbis acutis. At surditas quæ alvum sistit per febrem, siquidem cõmitata fuerit signis pepasini, vel hæmorrhagiam ciet; vel facit ut postliminio alvus feratur subrubris excrementis, & dysentericis, atque ita feliciter subleventur salvis & integris ægri rebus. Hic autem signa *ὁμιᾶς* continentur hæmorrhagiæ jamjam futuræ, cum surditate conjuncta; nempe splendoris offensio, & tensio Hypochondrii, quorum illud, causæ conjunctæ; hoc verò, antecedentis certissimum est argumentum: quando scilicet constat transitum fieri sanguinis bile perfusi ad caput, unde vel hæmorrhagia cietur, vel delirium excitatur. Hoc autem loco sperabilis hæmorrhagiæ, non formidabilis delirii, firmissimum illud est quod initio posui, nempe urinæ pepasinus, qui ut celeritatem ita securitatem crisis denunciat. 10

Itaque. QUIBUS AURES OBSURDUEUNT.] Cita surditate quæ alvum sistit, non ratione sui, sed revocatione bilis alvum ducentis: quoniam perraro accidit ut concitatio bilis sursum unâ, deorsumque feratur. Itaque sursum translata surditatem inducit per oppilationem meatus auditorii, & impedimentum appulsus *τῶν ἀκουσῶν* ad domicilium *τῆς ἀκοῆς*.

CUM GRAVITATE CAPITIS.] Ut cephalalgicæ causa in cerebro mansionem habere putetur, quod ipsa gravitate ostenditur, non autem solo dolore & *πόνῳ* qui non raro accidit per sympathiam; gravitas verò nunquam: ex quo efficitur vacationem inde suscipiendam, ubi gravitatis sensio est atque perceptio: proptereaque hic melius *πλεῖν καρδιαίαν*, & appositè magis ad hæmorrhagiæ præfensionem apposuit, quàm in prognost. *τὸ κεφαλῶν ἀλγίον*, i. caput dolere: quæ affectio non minus sympathica est, quàm idiopathica. Declarat illud ipsum, quod idem *τὸ κεφαλῶν ἀλγίον*, prænuncium esse dixerit vomitionis, ut paulo post, hæmorrhagiæ. Atqui nemo dubitat quin cephalalgicæ prænuncia sympathica sit: quemadmodum hæmorrhagiæ idiopathica. Tum enim per hæmorrhagiam indigena cephalalgicæ causa excluditur, vel etiam advena quæ jam in cerebro stabulatur. 20

HYPOCHONDRII TENSIONE.] Dextri præsertim, quæ vacationem habeat inflammationis atque doloris. Hæc enim febrium acutarum crism per hæmorrhagiam ostendit: quemadmodum ipsa tensio dura & dolorifica hæmorrhagiam ciet, indeque quiescit, alioqui mortifera, nisi suppurato & expurato convenienti funesta vis præveniatur. Nam in particularibus morbis, exempli causa, in suppurato pulmonis non expurato, hypochondrii tensio superveniens, opinionem facit abscessus cruralis. 30

ET SPLENDORIS OFFENSIONE.] Sic enim *τὸ ἐνεργεῖν πρὸς αὐτὰς*, vertendum putavi, quod illud eodem spectare videatur, quò scriptus in prognostico *ἀμεινωμένους, ἢ μαρμαρυγὰς περὶ φαίης*, *ἀντὶ τῆς ὑπέρτατος*. Sunt enim molestæ illæ quasi quædam ignis scintillæ, aut fulgetræ quædam fugaces quæ ob oculos obverfantur. Quinetiam splendoris appulsus oculi molestè ferunt prærubri, in lacrymis ultro manantibus, quæ sunt etiam hæmorrhagiæ indices, nisi fortè sint ad interitum fatales. Sed illæ scintillæ signa sunt conspurcati spiritus à sanguine bilioso, qui non antè quiescit quàm ad extimas venarum oras pervenerit, quarum anastomosis, qua data porta, factaque vi via, profunditur. 30

SANGUIS E NARE PRORUMPIT.] Maximè verò juvenibus, temperamento, habitu, & vitæ instituto, ac victus ratione biliosis, &c. Vide octavam cap. i. decisionem, & alias multas. 40

8 *Ἐν ὅξει πυρετῷ ὅτα κωφεῖσθαι, μανικόν.*

In acuta febre aures obsurdescere, furiosum.

SUPERSTITIO esset vel ostentatio distinctiones adferre delirii symptomatici, phrenitidis, atque insanix. Sunt enim hæc legibus definita atque distincta, quæ si repetenda essent transferendaque in hunc locum, necessariò illud usurparemus quod alibi scripsit Galenus, *Ἐν τῇ ὁμοίᾳ ὁμοίᾳ λέγειν ἀναγκαζόμεθα*, i. in similibus similia cogimur dicere. Constat igitur quod infania phrenitidis hoc loco succedanea est per *ἐδοτορίαν*, i. concessum iter bilis flavæ in atram, quod facillimum esse solet, quando bilis flavæ exitum non habuit post longum certamen, longamque in cerebro moram; unde surditas succedanea, quæ antè fuerat hæmorrhagiæ prænuncia. Hujus autem prognoseos ratio & explicatio continetur comment. ad prognost. 137. prioris libri. 50

9 *Οἱ δύσκωφοι ἐν τῷ λαμβάνειν τρομαδεις, γλῶσσαν παραλελυμένοι, νωθεοὶ κακόν.*

Egregiè surdi, capiendo contremiscentes, lingua etiam capti, exoluti; gravissimum habent malum.

proth. 7.
3. cap. 1.
Cosc. 8.
3. cap. 2.

QUEMADMODUM surditatis commoda sunt explicata, quando cum signis hæmorrhagiæ conjuncta est, si ipsa hæmorrhagia accesserit; quemadmodum etiam ejusdem surditatis incommoda sunt patefacta, si ea sit irritæ hæmorrhagiæ succedanea: sic in hac prognosi catalogus recensetur omnium symptomatum cerebri, quæque proferuntur à cerebro, ab eadem surditatis causa, hoc est à multarum cerebri mansionum exolutione. Est enim surditas cum urinæ pepasmo, hypochondrii tensione indolente, & splendoris offensione; hæmorrhagica. Est item surdi- 70

furditas irritae hæmorrhagiæ, turbulentique fomni succedanea, furiosa. At verò prægrandis furditas quæ totum cerebrum ab exolutione in vitio esse testatur, cujusmodi illa sit & quorsum appareat; declarabit hujus prognosæ decisio his verbis concepta.

EGREGIE SURDI.] i. In quibus eximia sunt omnia surditatis, ut ea vix unquam aut nunquam faneſcat, quemadmodum lentiginofi & albeſcentes dicuntur *δυσλκείς*, quod eorum ulcera difficulter & ſegrè faneſcant; contra qui corporis habent *δριχλίαν καὶ ὀσπρίαν*, id eſt, ſucci bonitatem & carnis, revera ſunt *εὐλκείς*; non quòd illi facilius quàm cæteri ſaucientur, fed quòd facilius curationem recipient.

est *ἀρραβών*, i. *apprehendendi*. Contremiscunt autem, quod in vicio sint nervi ex propagatione causae tremorificae à cerebro in cervicalem medullam. Est autem efforta vis principii ab exhausto laborantis. Nam solemnis est mutua sympathia & syntimaria principiorum & quae ab ipsis propagantur. Agnosco autem manuum tremorem alienati cerebri succedaneum, non alterationis phreniticae consequentis prænuncium, qualem per farscasmum alibi dixit delirio ipso exolvi.

LINGUA ETIAM CAPTI.] Labefactata parte illa cerebri unde vis loquendi manat, novemque musculis linguae defertur & datur per nervos septimae conjugationis, eaque paralyfis homines facit *stupidos*.

20 EXOLUTI.] Qui subinde delabuntur ad pedes, nec potis est ipsos decumbere; exoluta, non oppressa facultate animali cujus imperio regitur ipsum corpus, etiam in decumbendo & dormiendo. Ac talis certe *κατάστασις* est veluti quedam *πίεσις* universi corporis, unde venit commemorata *πίεσις*, quæ cernitur in jacendo, non autem in decumbendo. Est enim decubitus quedam actio, cujus privatio *ἔκλυσις* nominatur.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM.] Quale dicuntur habere ii quibus in febre, nec sperabili ulla crisi, morbo jam fractis, videndi vis audiendive perit. Talibus enim mors instat, collapsa parte illa quae olim, dum esset integra, libertatem spirandi, facultatemque instrumentis moventibus impertiebat, quae nunc adimitur non secus atque in apoplexia. Collapsa autem partis signa in cerebro & a cerebro, ad ultima ventum esse testantur.

3. 10 Προσηύχθη αὐτῶν, λέγοντες, καὶ ἕπον ἐξέδωκεν, ἀκατάσταν. ἀναμειβόμενον· ἡδυνήκατον.

Ingravescente morbo, surditas, urinaque prærubra, nunquam resistens, cum enæoremate; phrenitica sunt hæc.

„ **VERISSIMUM** illud est, quod sæpe jam posui, theorema catholicum. Si ad præpara-
 „ tionem suscipientis causæ, vis aliunde similis magna & ingens ingruerit, prioris mali in pe-
 „ jus necessaria mutatio est: Tum illud. Quoties in vitio est pars aliqua nobilis officialis, vel
 „ idiota, accessione perenni causæ morbificæ damnis augetur, sæpe etiam labefactatur. Sic
 „ æruginosæ vomitiones cum surditate & vigilis conjunctæ, insaniam brevi futuram ostendunt.
 „ Sic etiam deliria cum exolutione virium firmiter fixa, vel, ut ipse author expressit, *απολύ-
 „ τως σφικτὸν*, mortifera. Ne plura confectæ quæ sunt innumerabilia.

INGRAVESCENTE MORBO.] Qui vires acquirit eundo, neque mitescit pepasmo, neque ulla excretionem quæ faciat uteger alacrius morbum ferat, si quidem morbum ex toto non tollit, quod noster præceptor de bono & optimo sudore pronuntiavit. Ergo ingravescente morbo, symptomatum calamitosorum & signorum pravorum accessione & successione, per quæ deducimur ad cognitionem & scientiam inflammationis: venenatæ qualitatis, & symptomatice translationis ad partes illas quarum officio vita carere non potest.

50 **SURDITAS.**] Que nascitur obruta bilioso humore parte illa cerebri in qua domicilium est atque mansio ^и слуху.

URINAQUE PRÆURERA.] Non quidem multa bile saturata, sed inflammatione feri multum rubens. Sunt enim signa, ut Græci vocant, *αἰματώδης*, sorditas per translationem biliosi humoris, & tincta bile urina quæ potius expers esse debet biliosæ tincturæ. Est igitur multum rubens, inflammatione feri quod in venis & arteriis incendio conflagravit. Urina enim humorum qui in iis vasis continentur, quemadmodum complexionem & temperamento sint confecti, certissimum est argumentum. Nos autem præurubram urinam potius quam subrubram, hoc loco, legere & explicare malimus: quoniam subrubra urina, nec signo, nec causa, in malis ducenda. Quinetiam tales urinæ secundum naturam coloratæ, ipsa coloratione sunt salutares: quamvis & tenues & cum divulsis enzorematibus excludantur, ut in Clazomenio annotavit. Quamobrem consideratè *ἕρως ἰσχυρὸς*, *αἷρι δὲ ὑαίματι* legendum duximus & explicandum.

NUNQUAM RESIDENS.] Sic visum est, τὸ ἀκατάσφαιτον, interpretari. Sunt enim hujusmodi urinæ jumentorum similes, quæ Græcis οἶα φλεγα nominantur. Nunquam enim talium urinarum fæces, ut ita dicam, residunt; quales in uxoribus Philini & Dromeadae ita describit: *Urine ita crassæ & turbidæ ac si perturbatæ essent, diu depositæ non residunt. Colore & crassitie sunt jumentorum urinis similes.* Pertinet igitur τὸ ἀκατάσφαιτον ad substantiam urinæ, quæ nihil aliud est quàm serum quatuor qui in venis & arteriis continentur humorum. Denunciat autem τὸ ἀκατάσφαιτον, summam in iis vasis perturbationem à stultento spiritu, & insigni ardore febrili.

CUM ENÆOREMATE.] Impropiè quidem dixit *ἔναορημα*, cum illud ipsum enæo-
rematis

р. 101 н. 4.
1.

hist. 10.
1. Epidem.

protrh. 3 i;
v. & aph;
70. A.

rematis nomen, urinae liquorem non exprimat, sed aliunde veniat è partibus quarum coctio-
nem, perustionem, vel colliquamentum denunciat. Sic in Philisco legimus enæorema rotun-
dum, torosum; in aliis biliosum, nubeculosum, conglomeratum, nigrum; in aliis album, re-
quale, & laeve. Nam enæorema pro hypostasi non raro usurpatur. Erunt igitur *ἐρε εὐκαταμύδια*,
ἐκαταμύδια, *ἀκαταμύδια*; & contra, *ἐρε κακοκαμύδια*, *ἀνποκαμύδια*.

PHRENITICA SUNT HÆC.] Ομορρή quidem ab incendio nata, sed non *ἐμοιδῶν*. Fuit
enim Galeni constans illud de urina iudicium, quod ea nunquam phrenitidem denunciat, sed
ex ea tantum significatio fiat ut se habent jecur, renes, vesica; quemadmodum etiam valeant
vasa ipsa sanguinem continentia, tum autem quam vegeta sit facultas & potentia per quam
humores procreantur & mitificantur. Sed tamen Hippocrates scripsit, urinas aqueas atque
pellucidas, potissimum ad phrenitidem apparere. Idem præceptor ait perturbatas urinas jumen-
torum similes, præsentem cephalalgiam, aut mox futuram denunciare. Quinetiam in Larissæa
virgine signum posuit *ὡδραμυστὸν*, i. delirii, *ἐκασωρημα μετὶ οὐκ ἰδρυμένων*, i. enæorema *suspensum*,
non fixum. Erit igitur inter Coacas decisiones referendum illud quod legitur in prorrh. *Ἦν*
ἐκασωρητὴ π τῷ ἔργῳ, ὃ καὶ μὴν ἀλγύματι ἀφαινεθῆναι, ὡδραμυστὸν καὶ οἷα οὐκ ἔχουσιν οὐαῖα, i.
Si quid in urina pendulum cernitur, vaneſcente cruris dolore; phreniticum: tum si quid ejusmodi in
echo appareat. Delirandi autem causa & ratio eadem planè hoc loco statuenda, quæ fuit præ-
scripta in illo. In cephalalgia æruginosi vomitus cum surditate & vigiliis; insaniam brevi denun-
ciant.

aph. 72. 4.
10. Coac.
cap. 1. 2.
prorrh. 10.
l. 1. 1.

11 Τὸ ἰκτερεῖα ἐν τέτοισι κακὸν. κακὸν δὲ καὶ ἡ Ἰπὶ ἰκτέρῳ μείωσις.
Τέτες ἀφώνες αἰδανομένους ξυμβαινὲ πνίγεα. Τάχα δὲ καὶ κοιλίη πονηθεύ-
ται τέτοισι.

Ictereſcere in his malum. Malum est etiam ab ictero infatuari. Ta-
les enim voce captos contingit cum integritate sensuum strangulari. For-
tasse etiam tædet alvum afflictam sui officii.

ENIMVERO nemini dubium est quin icteri symptomaticei calamitas magna sit, & ad mor-
tem sæpe fatalis. *Ictericum multum sedati intereunt*, inquit magnus præceptor. Nec vero ita foe-
darentur in critico ictero cujus materia miteſcere solet pepasino, atque, ut ita dicam, pi-
tuitescere. Quinetiam icteri symptomaticei diffusio causa est, critici verò, effusio sive exclu-
sio intus foras, ut illius introrsum. Ergo nemini dubium est quin ictereſcere magnum sit ma-
lum in iis quorum symptomata & in cerebro, & à cerebro, actum esse de vita testantur. Sed
quid acceſſione opus est icteri symptomaticei, cum illa prædicta per se ipsa sufficiant ad inte-
ritum? Jam verò quorundam illud etiam ab ictero infatuari, cum fatuitati locus non sit in sum-
ma oppreffione & ardore cerebri, quem & prægrandis surditas, & phrenitis ipsa denunciat?
Hic sanè Galeni opinio est *μείωσις*, *ἀντὶ τῆς καθήκουσας* usurpari: sed neutrum tamen apposite.
Non enim alterutrum simul cum phrenitide potest existere, nisi cum in propinquo mors est.
De aphonia autem, sive in vicio sint tantum respirationis instrumenta, sive universi motus
exolutio, tum strangulatio ipsa cum sensuum integritate, postremò alvi offensione malè ha-
bentis, quæ omnia sunt *ἰκτερορρή*; profectò nullam institutæ prognoseos decisionem adferunt, nisi
quatenus illa plurimarum partium atque facultatum læsionem ostendunt, unde pejus est ægro.

12 Ἐπὶ κωφώσῃ καὶ κωφείῃ, ἐκ ῥινῶν δόψαζεν, ἔχει τι δύσκολον. ἐμεί-
τετέοισιν δόψοσι, καὶ κοιλίης ταραχῇ.

Si ad surditatem atque torporem substillum acceſſerit narium; ali-
quid sinistri præ se fert. Profuerit autem hos vomere, alvoque turbari.

Hujus prognoseos prior pars veritatis luce omnino clarissima est, nec ullam continet an-
cipitem judicandi rationem, si tantum illam *δυσκολία* demissionem emendaris; ac pro ea substi-
tueris *θαλάσμιαν* ἢ *θαλασσοῦ*, quod dignè & appositè fiet pro eo ac meretur ipsa hypothesis, quæ
habet symptomata pathognomonica, epigenomena, & epiphænomena *ἐμοιδῶν*, planè fatalia ad
interitum. Cernuntur autem in surditate, torpore, & crebro delapsu ad pedes, substilloque
sanguinis. Pars altera hujus prognoseos omnem respuit philosophicam demonstrationem, quia
non potis est benignè iis fieri quibus hæc mala contingunt. Nam per tantam infirmitatem
saluti esse non potest ulla excretio.

13 Ἐκ κωφώσῃ, Ἰπικέως τὰ παρ' ὦτα, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ ἀσπῶδες π
γνήλαι· ἄταρ καὶ τοῖσι κοματώδεσιν, [καὶ μᾶλλον τέτοις] τὰ παρ' ὦτα.

Quæ à surditate nascuntur parotides, haud contemnendæ; idque cum
aliàs, tum si fastidii sit quippiam. Quinetiam comatosi maximè super
his oriuntur.

hæc deo-
rant, pro-
que iis ma-
lè fuit in-
pauſione
καταλῆσις.

SURDITAS quæ alvum fistit, & coma simplex ab oppressione soporatum, certa sunt παρ-
μύειον parotidum, non quidem dolore & inflammationis sympathia eximiarum, cujusmodi esse
solent febrium ardentium succedaneæ, sed mediocrium tamen & spectabilem, in quibus cer-
nere est vetus illud. Ne quid nimis. Id enim significat τὸ θηκώδες. Quod autem attinet ad
fistidium, causa illius in hunc locum reponenda ex 6. Coac. cap. 2. hujus 2. lib.

14 Κόφωσιν ἐκ πυρεθίων, ῥύσις ἢ ῥινῶν λυή, καὶ κοιλίης ταραχή.

10 *Surditatem ex febris natam solvit profluvium sanguinis è naribus, alvique commotio.*

QUEMADMODUM in febre surditas alvum fistit: ita surditatem natam à febre exolvit pro-
fluvium alvi. Sic & hæmorrhagia lib. 4. aphor. Sed satis jam de hac questione aut etiam
nimium multa prognosibus supra explicatis.

DE PAROTIDIBUS.

20 Τὰ ὀδυνηῶς παρ' ἑς ἀνιστάμενα. ὀλέθρια.

CAP. IV.

1 *Quæ verò dolenter ad aurem assurgunt; pestifera.*

HACTENUS de surditate, ex cujus perspicientia, causarumque ejus, decisiones pulcher-
rimæ sunt institutæ & explicatæ, quæ mirificos adferunt peritiæ fructus ad bene & convenien-
ter cuique surdo & surditastro medendum. De parotidibus, loco, disputationem instituit, quod
illæ sint auribus ipsis proximæ, atque ut ita dicam citimæ, unde nomen habent atque quo-
dammodo sibi, jure vicinitatis & societatis, id ipsum adoptant. Quinetiam in parotide dolo-
rifica periculo locus est: quemadmodum in auris interioris dolore intenso, quem facit inflam-
matio cum febre acuta.

30 QUÆ VERO.] Ac si diceret. Patefacta aurium molestia in signis atque symptomatis, se-
quitur ut eorum qui sub auribus nascuntur & oriuntur tumorum historiam prosequamur. Id e-
nim aperit particula, ἢ, quæ semper instituti sermonis cum superiore connexionem ostendit.

DOLENTER.] Ex qualitate & copia humoris morbifici, & distensione, ac duritate, & re-
nixu partis obfesse acerrimi sensus, vicinaque cogentis in contagionem & sympathiam affli-
ctionis suæ. Sic enim Galenus parotidum dolorificarum causas esse dixit τὸν τῶν συμπτῶν καὶ
δυσμεγείων ἰσχυρὸν, ἢ σφοδρὸν, i. partium tensionem & vehementem intemperiem. Ex quo efficitur
ut symptomatis unius mentio, cæterorum omnium phlegmones magnæ propriorum comple-
xionem ostendat. Sunt autem rubor, calor, pulsus, renixus, dolor; quorum priora duo, sunt
alteratæ partis propria; totidem posteriora, immutati habitus; postremum verò, ambarum
commune.

40 AD AUREM ASSURGUNT] Opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, & rivulorum san-
guinis numerosa propagine, unde partes illæ affluxus & refluxus incommoda faciliè experiun-
tur, per orgasmum, exclusionem sive decubitum, & attractionem; quod omnium etiam glandu-
larum commune est, præsertim verò bubonum. Assurgunt autem tumore contra naturam
prærubro, & dolorifico, à tensione magna glutinosi humoris firmiter & contumaciter impacti,
tum à prægrandi intemperie calida quam secum portavit sanguis perfusus, tum per excur-
sum, tum per recursum, ex irrita hæmorrhagia.

PESTIFERÆ] Primum quidem parte obfessa, cujus vel unica consideratio sufficit ad ca-
lamitosam vim ipsarum parotidum dolorificarum. Assurgunt enim sursum comprehendendo
50 morbo impares; proptereaque ita sunt pestiferæ, tum etiam doloris acerbitate, humorisque
morbifici refluxu ad cerebrum, & derivatione ad pulmones; unde catholici illius theorematibus
veritas. τὰ ἐπ' αὐτῶν ἀκρίτως ἐξαιδῶς καταμολυνθῆναι. φλέβων, i. Quæ ex mala crisi dolorifica sunt;
si repente flaccescant, mala. Huc accedit, quod parotides rubræ & dolorificæ, sive sint ex-
pertes, sive participes suppurati, semper periculi locum habent; expertes quidem, nisi libe-
raliter biliosis excrementis alvus feratur, profluatque urina, ut in Clazomenio; participes ve-
rò, si universitatis excrementa maneat cruda & prava. In universum, tales parotides dici
non possunt διόσκου, ut Cassius voluit, à fausto salutis omine. Sunt enim abscessus ἡμίστοι ne-
que ἀνίστοι, i. semisui, non rependentes.

60 2 Τὰ παρ' ἑς, ἐκ τῆς ἐμπεσθῆναι ἀλγῆματι, ἐρυθήματα ἐν πυρεθίοις γι-
νόμενα. σημεῖον μὲν ἐρυσιπέλατος. ὅτι παρὼς ἐσομένη. ἀτὰρ καὶ πα-
σμοὶ ἐκ τῆς τοιαύτης γίνονται μὲν ἀφωγῆς, καὶ ἐκλύσις.

*Parotides rubræ, exacti jam morbi superstites in febris ortæ; signa
sunt erysipelatis in facie nascituri. Quinetiam ex talibus convulsiones
70 veniunt cum aphonia & exolutione.*

MORBORUM naturam & causas tenere, est hoc sanè aliquid, vel potius multum. At successiones morborum, quò se illi vertant, velut è specula, prævidere; profectò est artificis fulgore suo urentis, artesque infra se positas prægavantis. Sed admirabile est quantum in medicis admirabilitatem faciat parotidum vera certaque prognòsis, qualem hoc loco nobis explicandam proposuit.

PAROTIDES RUBRÆ] Sic enim vertendum duxi τὰ παρὰ τὴν ἐρυθρίαν, i. ad verbum, *sub auribus*, vel, *pone aures suffusi rubores*. Nam τὰ ἐρυθρία videntur hic dici εἰδήματα φλεγμονώδη, i. *tumores inflammatorii*; quemadmodum idem vocat faucium inflammationes, τὰ ἐρυθρία, & 6. τῶν ὀφθαλμῶν καυαρχαὶ ἐρυθρία. Est enim phlegmones pathognomonicum signum, rubor. Atqui phlegmone sub auribus orta, est vera parotidis. Ergo parotides rubræ, quæ sunt ejusmodi ab excursu vel recursum, atque, ut ita dicam, cruetatione sanguinis quo pars illa obfessa tenetur. Est enim consentaneum ut qualis humor, non refluus, in parte aliqua itabulatur, talis & color eluceat.

EXACTI JAM MORBI SUPERSTITES.] palam est nomen τὸ ἀλγύματι pro morbo usurpari quì causa est doloris atque molestiæ. Itaque parotides quæ oriuntur ἐν τῇ ἐμπροσθεν ἀλγύματι, revera sunt morbi jam exacti succedaneæ, vel illius morbi superstites, quæ aliunde venerunt; cujusmodi fuerunt Hermippi Clazomenii, de quibus ita scriptum reliquit. *Affurgentes in febribus cum dolore parotides, vel etiam desinente febre, neque subsidunt, neque suppurant.*

IN FEBRIBUS ORTÆ] Quales, inquam, fuerunt Clazomenii, ejus historia docemur, parotidas febrium acutarum succedaneas, quamvis & specie ipsa; quòd sint rubræ & dolorificæ; & suppurati expuratiq; vacuitate, videantur funestæ: tamen cum signis conjunctas salutaribus, diarrhœa, dysenteria, aut etiam profluvio urinæ, salutem agro parere.

SIGNA SUNT ERYSIPELATIS IN FACIEM EXITURI.] Per expressionem biliosæ materiæ vel biliosi seri è jugularibus arteriis & cervicalibus venis ampliores, in angustiores faciei, illinc productas. Sic enim prorept materia parotidum ad maxillas, malas, & genas; ut facies ipsa nihil aliud sit quàm dolorificum tuber. Secus in parotide diffusa & laxa i. lib. τῶν ὀφθαλμῶν. Est autem erysipelas tumor citrinus & fugax, dum premitur digitis, cujus molestia major est in calore, quàm in renixu & pulsu. Causam habet erysipelas, humoris biliosi organismum vel expressionem.

QUINETIAM EX TALIBUS CONVULSIONES VENIUNT.] Ac si diceret. Terrifica est omnis dolorifica & rubra parotidis, quæ nisi humoris morbifici suffusione in faciem erysipelatosam, levationem habeat; quia sunt acerbiores dolores tumoris crudi atque coacti, quàm latè diffusi; aut etiam nisi profluvio alvi, proruptaque urina tollatur, facile in spasnum transierint translatione symptomatica in cerebrum & nervos spinales.

CUM APHONIA] Per interceptionem vocalium instrumentorum.

prorrh. 4.
l. 3. 1.

EX EXOLUTIONE.] Sanè quidem aphonia cum exolutione coheret, juxta illud: *Firmiter barrens cum exolutione vocis carentia, lethalis*. Sed tamen hic nulla sunt exolutionis argumenta, nisi cum in propinquo mors est. Etenim convulsionis & exolutionis nulla simul in nobis mansio esse potest. Ac sanè præstat exolutionem convulsione tolli, quàm exolutione convulsionem.

male πλίσ-
σασθαι.

3 Τὰ παρὰ τὴν εἰδέοις δυσώδεα, πνεστῶ ὀξεί, ὑποχονδρία συντόνω, χρονωτέρως δεθέντα κλίνει.

Parotides graveolentis volvuli consecrariæ, cum febre acuta, hypochondrii meteorismo diutius tumescentes; interimunt.

ALTERUM genus parotidum pestiferarum describitur, quæ non sunt pestiferæ: quemadmodum superiores, conditione partis obsessæ, quæ capax non est humoris morbifici; aut doloris acerbitate, & cerebri sympathia; sed tamen quæ sunt funestæ, quamvis paulatim assurgant, ac diutius maneat, ob eam sanè causam quòd cum symptomatis conjunctæ sint pessimis, unde significatio fit partium corruptarum, ex eaque corruptione efficitur, ut ipsas partes tædeat sui quamque officii.

Ergo. PAROTIDES.] Alio nomine τὰ φέρεα à Satyris, qui priscorum lingua nominabantur φέρεα, erantque sub auribus tuberosi, ut visum erat pictoribus atque poetis.

Coac. III.
l. lib.

GRAVEOLENTIS VOLVULI CONSECRARIÆ] i. ilei cum stercoris aut chyli vomitione conjuncti, cum ructu, spiratione, crepitu, & perspiratione totius fætida. Hæc enim symptomata sunt ilei consecrariæ, quando ad ultima ventum est. Nam proprium & inseparabile est ilei, nihil deorsum ferri, cum alvi torminibus & cardiagmo; quod accidit per ἀνω εἰληση, i. *revolutionem sursum*, vel chyli; vel fæcis alvinæ, ab inflammatione tenuis intestini, aut contumaci oppilatione crassi & glutinosi humoris. Itaque cerebri non levis offensio esse solet, quando adducitur in sympathiam stomachi graviter in illa vomitione & singultu vexati, adeo ut non solum dementiæ, sed etiam convulsionis consecutio adferatur.

CUM FEBRE ACUTA, HYPOCHONDRII METEORISMO.] i. Cum prominente hypochondrio, nec ille meteorismus hypochondriacus ab inflatione prominet, vel à scirrho: sed ab inflammatione, sympathica quidem jecoris, idiopathica verò tenuis intestini: ex quo efficitur meteorismus illum borborygmi expertem esse, participem verò torminum acerbissimorum.

DIUTIUS TUMESCENTES.] Quod in adverbio legitur hic, in prorrh. comparativum nomen est hypochondrio meteoroadjunctum; ut meteorismi, non autem parotidum, diuturnitas representetur. Sed neutrum rectè ad mentem præceptoris. Namque in meteorismo hypochon-

chondrii quem facit inflammatio, tum in volvulo fædi odoris, periculo & citæ morti locus est potius, quam diuturnitati. Nec verò diutius tument parotides cum cita mors venit, uti venire solet in dolorifico hypochondrii meteorismo, & volvulo fædi odoris. Non eim fædi odoris, nec vomitus accessionem habet, nisi cum in propinquo mors est. Itaque diuturnum illud, silentio prætereundum.

INTERIMUNT.] Non ipsæ quidem solæ, sed vitio partium unde venerunt, quæ periculum vitare non possunt, nec suppurato, nec alvo prorupta biliosis excrementis: quod ipsum neque volvulo evenire potest, cuius illud proprium est & inseparabile; nihil deorsum ferri.

10 4 Τὰ παρ' ἑς, φαῦλα τοῖσι παραπληκτικοῖσι.

Parotides pravae sunt paraplecticis,

PARTIUM QUÆ sponte nostra moventur exolutio, parendique adempta potentia, quamvis symptomate ipso sit gravis & permolesta, quod nulla pars ne minima quidem officio vacare possit sine universitatis dispendio, ad cuius conservationem omnes optima conspiratione atque consensu pro se quæque incumbunt: tamen signo ipso causarum efficientium philosophica distinctio est, majoris mali, atque minoris; terrifici, aut securi. „Sunt enim læsorum principiorum facilius graves casus quam propaginum & instrumentorum. Hippocratis seculo extitisse legitur mulier quædam quæ cum diu multumque tussiculosa fuisset, nec commemorabile quippiam extuvisisset, exolutionem passa est paraplegicam sinistri cruris, & brachii dextri; cætera bene habuit, omnique alteratione caruit faciei & mentis. Nec verò illa paraplectica exolutio ultra vigesimum diem producta est. Huic sanè cerebrum credibile est in vitio non fuisse. Itaque melius illi fuit, quod illæso principio in eam paraplegiam inciderit, quam suspicor esse natam ex transitu pulmonarii morbi; partim in brachium, intercepta expurgatione; partim in crus sinistrum, non bene suscepto nec bene peracto abscessu crurali, quod ipsa materia cursum inflexerat. Existunt etiam paraplectici, quibus luxatæ sunt ἡ ἑξ ὀστέων, i. in latus, vertebrae cervicales. Nam vertebrae illarum duo semicirculi constituunt unum foramen rotundum quæ exitum habent nervi cervicalis medullæ. Quod fit ut vertebrae unius in alterutram partem luxatio, nervum exeuntem comprimant, ubi loco excidit, eaque compressio viam spiritui intercludit, unde paraplegia partis illius cui movendi vis denegatur, ut amplius iussu nostro vel sponte nostra, quod est ἡ ἑξ ὀστέων vel παραπληκτικῶς, moveri non possit. Malæ sunt quidem illæ paraplegiæ, fateor; sed tamen symptomate ipso potius molestæ sunt: at quæ vitio principii veniunt, quibusdam sunt funestæ, quales commemorat Hippocrates histor. 3. universali 1. ἡ ἑξ ὀστέων. Hæc ineunte hyeme paraplegiæ ortæ sunt multis, quorum nonnulli citò moriebantur, quod esset morbus admodum epidemicus: καὶ τὸ αἶμα νέον καὶ ὀνέον ἔχον. Ad quem locum hæc scripsit Galenus. Consuevit tamen paraplegia in resolutionem membri definit, hominem non interimit. At quæ per id tempus grassabatur, lethalis erat, cerebro jam admodum refrigerato. Quæ cum ita sint, facilis erit demonstratio cur paraplecticis pravae sint parotides, ex paraplegicarum causarum distinctione. Non enim parotides in paraplegia oriuntur, quin periculo sit locus ex causa ipsius paraplegiæ, & parotidum loco & situ.

Ergo. PARAPLECTICIS.] i. Alterutro brachio, aut crure alterutro captis, exempli causa: quemadmodum apoplectici toto corpore capiuntur. Qualis enim totius corporis exolutio in apoplexia cernitur; talis & brachii, aut partis alterius, in paraplegia. Sed hujus prognosticos paraplegia ab eodem fonte principia causasque ducit unde apoplexia ipsa, nempe à cerebro multum refrigerato, vel potius à mansionem ejus aliqua multum refrigerata, peneque extincta.

PAROTIDES.] Quæ inde veniunt unde paraplegia ipsa cerebri symptomata, quarum etiam prænuentia sunt causarum efficientium notæ, coma & surditas; unde scilicet eructantur.

PRÆVÆ SUNT.] Ne dicam funestæ; ut judicatoriæ omnes causæ exiguae, quæ & qualitate mala, & loco, insausi sunt ominis. Ac qualitate quidem, quoniam sunt insuppurabiles; loco autem, quoniam periculo semper locus est in omni abscessu semisluo nec rependente: ut interim taceam afflictionem vicinarum partium nobilissimarum, in sympathiam & contagionem coactarum.

5 Τὰ παρ' ἑς (ἐν ὅξεσι) μὴ ἐκπνευστὰ θανάσιμον. κοιλίαι δὲ καὶ τῶν ὀστέων τάχα φέρον. ἅρα γε τοῖσι τὰ παρ' ὧτα κεφαλαλγικοῖσι; ἅρα τε ἐφιδρῶσι τὰ ἄνω; ἥρα τε καὶ ὑπὸ ῥιγέσι; ἥρα γε αἱ κοιλίαι κατὰ ῥήγνυται; καὶ τοὶ καὶ κοιλιάδες; ἅρα καὶ τὸ ὑδαῖνδες ἔργον ἐκταραχόμενον λαοκοῖσι, καὶ τὰ ὑποπόικιλα ἐλδοκα, δυσώδεα;

malè fuit
cū maxillari.

Parotides in acutis suppurati expertes, funestæ. Sed forsan his alvi feruntur. An cephalalgicis assurgunt parotides? An verò quibus sudatiuncula sursum exudat? Etiamne iis qui perhorrescunt subinde? Quid verò? etiamne comatosi alvo prorupta? Estne tum aquosa urina cum enaoremate albo, cætera autem variegata, peralba, & fædi odoris?

FUIT ILLUD studium præceptoris in hac prognosi, ut crisin parotidum dolorificarum, omniaque prænuncia ipsarum signa complecteretur; eaque cujusmodi sint, & quorsum appareant, nobis examinanda proponeret. Sequar igitur illud consilium; parique studio ad examinandum aggrediar, orsus à crisi parotidum rubrarum & dolorificarum quæ cum acutis morbis conjunctæ sunt. Ac primum scire licet ex consuetudine scriptorum Hippocratis lectum esse *ἐν ῥέτι, ἀντὶ δ', ἐν μακροῖς*. Nam in diuturnis parvæ sunt ipsæ parotides, quæ vel in juvenibus non raro, *ἀσήμε, καὶ δυνῶς*, i. sine signo, & tamen sine noxa vanescunt, derogantque fidem ei catholico theoremati, *Qui injudicato flaccescunt dolorifici tumores, mali*. Nisi quis jure optimo veritatem ejus defendat, quod scripserit, *τὰ ἐπιδύουα* quod i. τῶν θηδ. in parotidibus illis non agnovit, quas nominavit *ἐπιδύουα δυνῶς*. Sed ut redeam ad institutum, idem præceptor nos docuit eos qui parotidas habent ex morbo acuto, non nisi per suppuratum & expuratum, periculo posse defungi.

Ergo. PAROTIDES IN ACUTIS.] i. Quæ consecutariam febrem habent; vel, quæ sunt exacti jam morbi acuti superstites, rubræ & dolorificæ.

SUPPURATI EXPERTES.] Quod unicum naturæ perfugium est in omni phlegmone cum summa doloris acerbitate, atque renixu, ex calido humore multum impacto, multumque coactō, atque victricis naturæ omnemque recursum & gangrænam prohibentis, omnemque à cerebro injuriā propulsantis, certissimum signum est illud suppuratum laudabile, quod suo candore, partis integritatem; levitate, caloris innati vim; æqualitate verò, materiæ ipsius bonitatem denunciat.

FUNESTÆ] Ob eas sanè causas quæ suprà sunt expositæ, quas nihil necesse est hîc denuo memorare.

SED FORSAN HIS ALVI FERUNTUR.] Ac si diceret; cum in procinctu periculum est, ipsi periculo locum tollit alvus prorupta biliosis excrementis, quemadmodum accidit Clazomenio.

4. & 6.
cap. 1. 2.

AN CEPHALALGICIS ASSURGUNT PAROTIDES?] Sanè quidem, ut supra jam docuit: *In cephalalgia cūma & surditas faciunt ut assurgant parotides*.

AN VERO QUIBUS SUDATIUNCULA SURSUM EXUDAT?] Etiam si ab oppressione cerebri veniat illa ephidrosis, quæ nunquam naturæ desiderio respondet in excernendo; unde efficitur ut pro excretionē fiat abscessus pone aures: quemadmodum in hæmorrhagia irrita, nec liberali, prognost. 4. Coac.

ETIAMNE IIS QUI PERHORRESCUNT SUBINDE?] Revera omnis rigor qui frustra fit, translationem facit ad caput.

AN FLUENTE ALVO CŒMATOSIS?] Maximè, cum sit argumentum oppressionis summae, de qua per diarrhœam nihil deducitur: nisi fortè cœma exolutionis soboles existit; tum enim parotidis nulla assurgit.

ESTNE TUM AQUOSA URINA CUM ENÆOREMATE ALBO, CÆTERA AUTEM VARIEGATA, PERALBA, ET FOEDI ODORIS?] Profecto. Quia urina alba tincturæ biliosæ expers, si nulla sit excusatio diuturni morbi, perturbationis criticæ, aut etiam bilis suppressæ vel ad intestina derivatæ: translationem ad cerebrum factam esse, fierive denunciat; præsertim si pendulum sit enæorema, cujus significatio superioribus declarata, cacoethiam factori adjunctam ostendit.

6 Τὰ παρ' ἑς λαπίασθ' βηχία μὲ πτυελισμῶν ἰόντα.

Parotidas æquant tussiculæ cum ptyelismo orsæ.

QUEMADMODUM tumores injudicatō flaccescunt mortiferi: sic salutes illi qui idem faciunt cum signis & causis. Sed illius *κατὰ μορμύσιν* in parotide *ἀσήμε*, non una eademque ratio est. Nam præter cæteras jam explicatas, ptyelismus proponitur, unde qui periculo locus erat, tollitur: quemadmodum in faucium inflammatione *ὀκλεῖ* sunt καὶ *ὀσμοα* sputum purulentum, sternive rubor atque cervicis; alioqui transitus fit mortiferus atque funestus è faucibus in laryngem, vanescente faucium tumore *ἀσήμε* καὶ *ἀκέρως*.

Ergo PAROTIDAS ÆQUANT.] Sic enim τὸ λαπίασθ' vertendum, quod propriè significat molem æuari solo, non quidem per inaspectabilem æquabilitatis causam, quæ nulla esse potest ad salutem in parotide dolorifica, multumque coacta: sed per aspectabilem morbificæ causæ vacationem, tum propriam, tum succedaneam; cujusmodi suscipitur suppurato & alvi profusio. Excipio tantum parotidas doloris expertes i. lib. 7. θηδ.

TUSSICULÆ CUM PTYELISMO EUNTES.] Quas edit concussio pectoris materiam studentis excutere quæ per naturalem meatum deerrat in amplitudinem oris, eaque per ptyelismum tabi & inflammationi locum tollit; quarum, profectō causa esset, nisi ea liberam expurgationem haberet. Hic autem studiosi observabunt quantum interfit inter τὸ λαπίασθ', καὶ ἀφαιρῆν ex aphor. 14. part. 4. 6. τῶν θηδ. & ex 1. ejusdem operis.

7 Οὔτε τοῖσι παρ' ὅτα ταχὺ, καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινώμενα· φλαῦρα, καὶ τὸ καταψύχασθ' ὅδε· πονηρόν,

In parotidibus urina citò & paulisper mitificata, pessifera. Et quæ hujusmodi est refrigeratio, pessima.

ADMIRABILE est quantum locis adferat divina hæc prognos̃is ad præfensionem futuri eventus morborum omnium particularium & universalium quorum vis est in universitate. Hujusmodi sunt, febris acuta, cynanche, pleuritis, parot̃is, &c. Ac ne in cæteris excurrat longius mea oratio; de parot̃idibus mea sic ratio est; nullas dolorificas parot̃idas videri posse secundū iudiciū quæ careant urinæ pepasmo stabili, omnibusque parot̃idum diebus inde labentibus ex quo apparere cæperit, conspicuo, firmiter fixo, & bonitatis accessione in dies magis ac magis laudabili. Etenim cum parot̃is homini necando satis sit tum per se ipsa, tum ex eventu; si ejus malum jam conceptum malæ causæ accessionem habeat: insanabilis profecto erit, ob eam sanè causam quod prioris morbi, vel mali, semper in pejus mutatio fit, quando perennitas est tum generationis, tum affluxus materiæ morbificæ ad partem obsessam, quæ omni conditione jam exposita, periculi atque interitus locum habet. Quemadmodum autem in parot̃idibus urinæ cito & paulisper mitificatæ sint pestiferæ, agendum videamus.

IN PAROT̃IDIBUS.] Cum febre conjunctis. Nam cætera capitis mala febris expertia, fusque deque habent urinas.

URINÆ CITO ET PAULISPER MITIFICATÆ.] i. Modò pepasmi participes, modò expertes, neque hypostas̃in laudabilem ostentantes exactum ad morbum: cujusmodi sunt quæ cernuntur aliquando puræ, nonnunquam verò præditæ hypostas̃i alba & lævi.

PESTIFERÆ.] Quia vicissitudo est magisteriū inter naturam & morbum, qui ut vires acquirit eundo: sic naturæ fatiscens præsidia labefactat, iisque collapsis nulla amplius pepasmi signa edantur, sed cruditatis & pravitatis: ac tum de morbo multum vereri oportet superata natura.

Itaque tales urinæ pestiferæ sunt in parot̃idibus etiam purulentis; quod accidisse legimus pistoris ancillæ: quia particularis coctio frustra suscipitur in cruditate universalium excrementorum. ET QUÆ HUIUSMODI EST REFRIGERATIO, PESSIMA.] Estimatum partium cito in urinumque mutatio, & sitis huiusmodi, mala est.

8 Τὰ παρὲς ἔς ἐν τοῖσιν (ὀξέσιν) ἐκπυδόμενα, μὴ λευκῷ σφόδρα, καὶ ἀνόδῳ κτέινει καὶ μάστιγα γυναικας.

Malè fuit
χρῆσις.

30 Parotides in acutis purulentæ, nec albo exacte ac nihil olente, interimunt; potissimum verò mulieres.

ERIT PROPECTO catholicum hoc theorema; quod unde salus vitæ sperabilis, inde salutis desperatio esse debet, si id merito naturæ non fiat. Quod cum in omni alio molimine locum habet; tum verò maximè in suppurato & expurato, quod quidem si in contrarium vergat naturæ, caloris nativi, materiæque habilis ad mitificandum; ut pro albissimo pure, fuscum aut nigrum; pro æquali, divulsū; pro lævi, asperum, rupta vomica fundatur; mali sit ominis, atque, ut ita dicam, fatale ad interitum. Quoniam autem parot̃idum rubrum & dolorificarum omnis quæ lege critica suscipitur exolutio, suppurato perficitur, nisi profuvium ventris habeat succenturiatum, vel pyelissimum, ut erit suppuratum, colore, substantiâ, situ, odore; sic bonis aut malis ægroti rebus è vomica effundetur.

Ergo. PAROT̃IDES.] Quæ cum doloris acerbitate sub auribus ortæ sunt.

IN ACUTIS.] Nam in diuturnis parvæ sunt, nec suppurabiles; ut apposite magis & consideratè legendum videatur, in acutis, quàm, in diuturnis. Sunt autem parot̃ides in acutis, quarum decisionem continet citima huic prognos̃is.

PURULENTÆ.] Mutatione facta phlegmones in vomica quæ pus effundit.

NEC ALBO EXACTE.] Scilicet pure, quod exacto candore, partis obsessæ integritatem significet cum pari virtute caloris nativi, & benignitate humoris pepasimum recipientis: sed contrà, quæ pus reddunt ἀμυρῶδες, i. amurcosum, biliosum, & inæquale.

AC NIHIL OLENTE.] Quod in prognostico requirit, ὡς ἦκεν δυσώδεις, i. quàm minimū fædi odoris. Nam δυσώδεις nimia, signum est putredinis, non pepasini. Hic autem vocat fumo jure ἀνόδον, non quod omnino nihil oleat, sed quod non sit graveolens: sicut mulieres bene olent, quæ nihil olent.

INTERIMUNT.] Quoniam δυσώδεις, corruptionis atque putredinis signum, ipsaque putredo non minùs pestifera est cerebro, quam inflammatorius dolor, dum phlegmone ipsa maneret atque vigeret suis comitata symptomatis longè gravissimis. Talis pravitas cernitur in thoracis empyemate, unde per ulationem pus exit foetidum atque cænosum. Talis etiam in jecoris suppurato & expurato quod refert amurcam. Pertinet etiam ad hujus loci explicationem, quod idem scripsit de pestiferis erysipelatis. Ἡ δὲ τὸ ἰσχυρὸν συνιστάμενη, καὶ πῶς ἴκελον, ἀλλὰ σιτηδὼν περὶ αἵμα. i. Erat autem consistens fluxio, non puri similis, sed alia quedam putredo.

60 Nam ex communi putredinis causâ, quæ putrescunt, singula suam quæque propriam obtinent corruptionis & putredinis differentiam. Ergo illud demum pus erit laudabile & gratiosum, quod visu & olfactu percipitur album, æquale, & læve, minimumque fædi odoris. Sic enim examinandum præcepit Hippocrates ad finem 1. lib. prognost. Subjungit autem hæc verba: Τὸ δὲ ἐκαστὸν τῶν κακῶν: cujus demonstratio facilis erit ex perspicua causarum optimi puris. Contraria enim contrariorum consequentia esse solent.

110. Coac.
1. lib.

aph. 44. &
45. lib. 7.

9 Τὰ παρὲς ἔς, μάστιγα ἐκ τῆς ὀξέως ἐν τοῖσι καυσώδεσι γίνεσθαι, καὶ λυ-
70 (μέν) κείσιν ποιήσῃ, καὶ ἐκπεπαίνεται, ἢ ἐκ ῥινῶν αἷμα ῥυῖ, ἢ ἔξω ὑπό-
σασιν

malè fuit
μῆ,

5ασι παχύναν λάβη· ἀπόλλυται· ἐ πολλὰ δὲ τῶν τοιούτων οἰδημάτων
παποκαθίσταται.

*Inter acutos, parotides potissimum in causis assurgunt; ac tum si fe-
brem lege critica non expellant, nec ipsæ coquantur, nec sanguis fun-
datur e naribus, nec vero urinæ excipiant crassam hypostasim; moriun-
tur. Sed abscessus ejusmodi, non raro antè residunt.*

10

OMNIS parotidum dolorificarum decisio hic continetur.

INTER ACUTOS MORBOS.] Essentiales scilicet febres, quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur.

PAROTIDES.] Rubræ & dolorificæ.

POTISSIMUM IN CAUSIS ASSURGUNT.] Per excursus ad caput, & recursus ad aures, quem facit irrita hæmorrhagia, quæ propria est causi crisis. Hoc autem interest inter febrem acutam & causum, quod febris hæc, celeritate, vehementia, & assiduitate eximia sit; ac præter acutam, ardorem habeat inæqualem viscerum, & partium extimarum. Inde adeo veritas elucescit illius aphorismi. *Qui sunt in febribus laboriosi, iis potissimum vel in articulis, vel in maxillis abscessus assurgunt.* Laboriosos autem vocat, vel à labore intenso & pertinaci, unde veniunt febres ardentes; vel à quiete, ocio, cum nimia humoris abundantia, & con-
tumacia, unde nascuntur febres diuturnæ.

4. de diet.
acut.

aph. 45. 4.

2. progn.

AC TUM SI CRISIN NON ADFERANT.] Ut certe adferre non possunt: quia sunt abscessus ἡμῖς ποιοῦναι neque ἀντιόποι. Solùm enim critica lege assurgunt per transitum pulmonicorum morborum, si quidem purulentæ reddantur.

NEC IPSÆ EXACTE COQUANTUR.] Ac si diceret; quamvis parotides cum signis pe-
pasmii ortæ sint à febre ardente quæ inter acutas eximia est: tamen nisi propria & exacta con-
coctione exolvantur, & in se ipsæ residant.

NEC SANGUIS FUNDATUR E NARIBUS.] i. Nisi hæmorrhagia liberalis periculi cau-
sam & occasionem tollat, ubi periculo locus est, ob causas jam explicatas.

30

NEC VERO URINÆ EXCIPIANT CRASSAM HYPOSTASIN.] Quæ in desiderio sup-
purati & hæmorrhagiæ, duorum naturæ perfugiorum, in parotidibus dolorificis succenturian-
tur, ut alvus prorupta criticè, & ptyclismus.

MORIUNTUR.] Acerbitate doloris, & cerebri in sympathiam & contagionem adducti
gravissima offensione.

SED EJUSMODI ABSCESSUUM FLURIMI ANTE RESIDUNT.] Λογικὸς scilicet καὶ
ἀκρίτως, unde pestifera vis maxima esse solet, per theorema sæpius iteratum. Hoc autem spe-
ctat authoris oratio cum parotides febrium ardentium confectariæ & succedaneæ, sint ἐν τῶν
ἀπομεινόντων, id est, ex iis quæ absunt, pestiferæ; tum verò funestæ, si omnem salutis con-
ditionem effugiant foris intrò refluxu.

40

10 Προσπεπρωμένον δὲ καὶ τὰς πυρεῖς, ὡς τε Ἰππτείνωσιν, ὡς τε ἀνιῶσιν·
καὶ ἔτιως ἀποφαίνεσθαι.

*Ibi tum febres contemplari oportet, num ingravescant, an verò mi-
tescant; atque ita pronunciare.*

EST HOC theorema experientiae, quod cum superiori decisione conjunctum, futuri eventus
parotidum dolorificarum prognosin constituit. Est autem hujusmodi. Si merito naturæ resi-
dunt parotides, febris ipsa mitescet atque quiescet; sin minus, ingravescet: id quod signifi-
cat, τὸ Ἰππτείνωσιν.

50

ATQUE ITA PRONUNCIARE.] i. Certò statuere quid eventurum sit, quod medici of-
ficiū est nunquam aberrantis à scopo.

DE FACIE.

CAP. V.

ΠΡΩΣΩΠΟΝ ἐκ μετεώρου ταπεινέμενον, καὶ φωνὴν λειοτέρην, καὶ αἰσθη-
σέην, γινομένην καὶ πνέσμα μαλῶτερον, καὶ λεώτερον· ἀνέσιν ἐς τὴν Ἰππ-
σαν σημαίνει.

60

*I Facies è tumefcente residens, vox item blandior atque mollior, tum
spiritus rarior atque faciliior remissionem postridianam fore denunciant.*

DEINCEPS operæprecium est cognoscere & intelligere num facies à se mutetur, & unde
mutatio illa veniat in colore, charactere, & mole; tum autem quorsum appareat.

Enimvero ægroti facies, quæ prima omnium venit sub aspectum medici, bene valentium
similis esse debet, potissimumque sui. Etenim quò proprius absunt à peculiari cujusque natu-
ra

70

ra, qualitas corporis, actiones, & excrementa; eò melius ægroti res eunt: quò verò longius, eò pejus. Quenam autem qualitas corporis vel naturaliter constituta, vel à se mutata ex vitio complexionis & temperamenti, potissimum cernitur in faciei colore, charactere, & mole; primum de mole prognosin duxit instituendam, cum ea scilicet tumescit, vel residit in morbo. Ac primum de ea quæ ex tumescente citò residit, sic orsus est in hac prognosi.

FACIES EX TUMESCENTE RESIDENS.] Quæ nonnihil concessit de statu priore in quo erat cum ægrotare cepit, in eoque mansit usque adhuc, quod morbi est diuturni; vel si ejus molis accretio fuit, facies in se ipsa residit, pristinumque recipit characterem, humoris ipsius unde tumescebat exclusionem; unaque etiam venæ in superciliis oculorum, angulis, manibusque, aspectabili pulsu micantes quiescunt, idque sæcundo die, hoc est, critico. Sic enim alio loco. *Ἡ πυρετὴ ἔχοντες, τὰ πρὸς τὸ πρὶν ἔσονται ἰσχυρὰ ἢ ἐν ἑαυτοῖς γινώσκουσιν, τὰ δὲ ὀπίσσω λύει. i. Si detinente febre, facies extenuatur die critico, sanationem promittit consequente.*

part. 3.
lib. 2. E.
pid.

VOX ITEM BLANDIOR ATQUE MOLLIOR.] Quæ fuerat antè rauca & aspera, vel, ut idem loquitur, *φωνὴ κακὴ μὲν καὶ κατελκυσμένη, i. vitiosa vox & in faucibus elisa;* ob nimiam fuliginis abundantiam, pulmonum & muscutorum intercostalium in exsufflatione laborantium oppressionem; tum etiam catarrhi perennem affluxum. Vox igitur antè vitiosa, in gutture & faucibus elisa, quæque raucis, ut ita dicam, bombis stridebat; nunc blandior atque mollior, extincto cordis ardore, explicatis pulmonum alis, vocalium instrumentorum libertate restituta.

20 SPIRITUS RARIOR ATQUE FACILIOR.] i. Spiratio libera, facilis, & in mediocritate posita omnium circumstantiarum quæ cernuntur in motu, quiete, explicatione thoracis, & materię spirabilis qualitate; eaque mediocritas accepta refertur moderationi usus in corde, libertati instrumentorum moventium, deducendum, & excipientium; maxime autem voluntati regulariter se ad illam functionem gerenti. Ceterum *πνεῦμα μακρότερον* scripsit de respiratione rariore quæ fuit antè citatior atque velocior à phlegmone cordis, cujus remissio & moderatio in die sæcundo ipsam fecit liberiores & liberaliores in usu, voluntate, & instrumentis. „ Nam rara spiratio præter usum necessarium, cum instrumentorum libertate, signum est „ delirationis. Propterea hic rariorem & faciliorem annotavit: quoniam talis respiratio vacationem denunciat phlegmones cordis cum libertate omnium instrumentorum; laryngis, pulmonis, atque thoracis.

2 Προσώπῃ διαφθορὴ θανάσιμον ἥσων ὃ, εἰ δὲ ἀγρυπνίῳ, ἢ κοιλίῃς ἐκτάραξιν γίνῃται· καθίσταται ὃ ἐν ἡμέρῃ ἢ νυκτὶ τὸ διὰ ταῦτα διαφθαεῖν.

Facies cadaverosa mortifera. Sed ea minus tamen quæ ob vigilias, aut ventris solutionem ejusmodi est. Atque talis corruptio his de causis 40 orta, uno die finitur.

FACIEI qualitas aspectabilis & tractabilis naturaliter constituta in colore, charactere & mole, non immerito secundæ valetudinis opinionem facit. Quæ verò multum à se mutata cernitur, terrifica esse solet; idque cum alias, tum maxime in morbis acutis quorum acerrima commotio, & citam, & stabilem faciei mutationem adfert, ex causâ ipsius mutantis, & corruptipentis, perennitate. Quæ causa est cur philosophicè ex perspicentia causæ mutantis & corruptipentis, faciei corruptionem nominarit, quam ipsi cadaverosam expressimus.

Ergo. FACIES CADAVEROSA.] Qualis in cadavere cernitur, pallida atque collapsa, & omnino à se mutata in colore, charactere, & mole; ut amplius agnosci non possit, ne ab iis quidem qui ægroto familiariter utebantur: ejus contrarium alio loco jam exposuimus, quam idem præceptor nominavit *πρὶν ὅσον ἔσονται ἰσχυρὰ*, id est, *faciem succi plenam atque decoram.*

134. Coac.
1. lib.

MORTIFERA.] Quoniam sic emacruit, ut ad ultima ventum esse testetur. Emacruit autem exhausto humidi primigenii, unaque etiam defraudata nectare vivifico cordis, id est, spiritu, sanguine, & calore vitali. Exhaustum humidi primigenii, partiumque solidarum, ut ita dixerim, colliquamentum attulit febris tabifica, cujus ardore partes ipsæ liquuntur. Nectaris autem vivifici defraudatio venit à paupertate sanguinis, & cordis multum in suo officio laborantis infirmitate; ex qua efficitur ut neque sanguinem liberaliter haurire possit, neque spiritum quem ducimus excipere, eademque duo naturæ nostræ sola *ἐπισφύρα*, id est, *consocialia*, partibus omnibus; uti solebat, liberè & liberaliter impartire. Quoties autem perennis consumptio est partium solidarum, unaque perennis dissipatio nectaris vivifici paulò ante descripti, 60 „ morticina est ejus natura qui ægrotat, Sed ejus morticinæ naturæ significatio potissimum lu- cet in facie.

SED EA MINUS TAMEN.] Scilicet facies morticini hominis prænuncia est, nec inde tam cita & certa mors venit. Ac si diceret; quamvis omnino fatalis sit ad interitum, minimeque sanabilis morbus in quo talis facies cadaverosa cernitur prima periodo: tamen.

SI OB VIGILIAS.] i. Vacuitatem somni, non quidem cerebri intemperie, & anathymia- seos pravitate inductam; sed potius agendi aliquid causa, aut mœrore susceptam.

AUT INEDIAM.] Unde genius defraudatur, syrrhoe cordis non instauratur, nec non cerebri; unde pallida collapsaque apparet facies, qualem notavit in iis qui incarnati dormitum i- vere, quibus cavantur oculi cum palpitone temporum, & partium extimarum refrigeratione.

lib. 2. acut.
lib. 2. E.
2. lib.

70 Nam qualis terra arboribus, talis & venter hominibus.

AUT VENTRIS SOLUTIONEM.] Non quidem per *κακοπραξίαν* firmiter fixam ab exolutio- ne;

ne, unde ipsum tædet sui officii, ut in pleuritide inveterata: sed alvo aliquantisper prorupta per fugacem diarrhoeam, aut hypercatharsin.

EJUSMODI EST] Scilicet facies cadaverosa, per inchoatam extenuationem à spiritus & humoris dissipatione, non autem a partium solidarum perenni exhausto; nec verò ejusmodi sit ab ulla extrinsecus incidente vacuatione quam liquefaciens febris attulerit: sed ipsa per se extiterit.

ATQUE TALIS CORRUPTIO] Non quidem vera, sed quæ primo aspectu talis apparet, nempe collapsa & pallida; sed laxa, non intenta, quod inchoatæ extenuationis signum est, non perfectæ.

HIS DE CAUSIS ORTA] Vigiliis, inedia, profluvio alvi, hæmorrhagia, sudore, quarum vacuationum non firmiter fixæ sunt causæ, neque perennes à febre maligna, unde solidæ partes liquuntur; sed fugaces.

UNO DIE FINITUR] Sive consistit, nec ultra procedit: sed contrà initium habet *ἐπειγούσως* intra vigintiquatuor horas, si quidem ab illis causis fugacibus orta sit.

3 Γένοιτο δ' ἂν τοῦτον ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, ρίς ὀξεῖα, κρόταφοι συμπέπλωκότες, ὅτα ψυχρὰ καὶ στυγεραλμένα, δέμα σκληρὸν, χεῶμα ὀχρὸν ἢ μέλαν. πελαινόμενον δὲ τέττοις βλέφαρον, ἢ χεῖλ' ἢ ρίς στυγόμενος θανάσιμον.

Fuerit autem sanè hujusmodi facies cadaverosa; oculi concavi, nares acutæ, collapsa tempora, frigide aures atque revulsæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Quod si etiam livida his fuerit palpebra, aut nasus, aut labrum; cita inde mors venit.

QUEMADMODUM signorum omnium syllogisticorum ex quibus exquiratur veritas omnis certaque *πικμυρ* cognoscendi & prædicendi, nulla sunt magis *πικμύρια*, quàm quæ spectantur in faciei colore, charactere, & mole; siquidem rerum earum spectabilium causæ perspectæ sint: ita causarum ignorance nusquam magis erramus, labimur atque decipimur, quàm in dissimilitudine faciei. Sed ea distinctio jam superiore prognosi exposita est. Nunc cadaverosæ faciei characterem, & quamobrem ita sit, exponamus.

FUERIT SANE HUIJUSMODI] In qua nec inedia, nec vigiliarum, nec profusioris alvi, nec aliarum rerum tabificæ febris minime consuetudinaria, sed aliunde ortarum atque fugacium, excusatio possit adferri.

OCULI CONCAVI] Hebescentes, immobiles, & sua orbita abditi; spiritus animalis paupertate, septem musculorum æquali contractione, humorum trium, & quinque tunicarum consumptione.

NARES ACUTÆ] Exhausto musculorum qui narium pinnas intrò adducunt.

COLLAPSA TEMPORA] Consumptione musculorum qui temporibus à capite cutim impertunt, quæ alibi nusquam in capite cernitur.

FRIGIDÆ AURES] Quæ frigoris capacissimæ sunt, ut corpus cartilagineum, paucò sanguine irrigatum, nulla carne vestitum.

REVULSÆ] Per quandam convulsionis speciem nervum illum versum unde sentiendi facultatem accipiunt. Non enim moventur nostra sponte. Ut vera convulsio esse non possit, nisi iis quibus latus musculus supra aurium radices prorepat.

CUTIS DURA] Quando ad ultima est ventum maciei. Vide Coac. 3. lib. 1.

COLOR PALLIDUS AUT NIGER] Certissimum corruptionis argumentum, & defraudatæ partis nectare vivifico.

PALPEBRARUM AUTEM, NARIUM, LABIORUM LIVOR, BREVI LETHALIS] Quoniam signa sunt extinctionis caloris vivifici, quæ quidem in corde est ipsa mors. Atqui extinctio in parte una, ad extinctionem apparet futuram in toto: multò magis si pars illa livori opportuna non sit: ut hæ profectò non sunt natura sua cutaneæ. Atqui omnium difficillime livorem palpebræ contrahunt largo spiritu irriguæ: ut sit omnium propterea in illis signum certissimum.

4 Προσώπε δ' ὀχρεῖα καὶ σκυθρωπότης ἐν ὀξεὶ κακόν. μετώπε ξυναγωγὴ τῶν τέττοις φρενιτικόν.

Egregiè colorata facies & vultuosa; pestifera. Quod si præterea frons contrahatur; phreniticum.

HIC CERTE non minis sua debet habere bona suspecta qui repenti speciosior & coloratior factus est; quàm mala vereri qui contra consuetudinem multum emacruit, & colorem decorumque amisit. Quemadmodum autem jam patefacta & explicata est *πικμυρ* quæ ducitur ex *πικμύριον* spectabilium in colore, charactere, & mole faciei, per corruptionem omnino à se mutatis, quæque ad ultima ventum esse testantur, aut sperabilem adhuc vitæ salutem ostendunt,

punt; idque ex perspicientia causarum eam mutationem efficientium, prout scilicet causæ illæ sunt leviter pressæ atque fugaces, aut firmiter fixæ & stabiles: ita propositum illud est præceptoris in hac prognosi, decisionem facere eorum quæ prima fronte in facie bona esse videntur; solane, ut ita dicam, fronte; an verò reapse ipsi naturæ & ægrò studere videantur.

His ita constitutis. **EGREGIE COLORATA FACIES**] i. Saturato rubore suffusa, nec eo quidem refluuo, ut in iis qui verecundia erubescunt; sed fixo & stabili. Sic enim ὁ χροὺς ὁ πρόσωπον idem significare quod πρόσωπον ἐξερυθρῶν Galenus author est in prorrhethico: quamvis gratiosum sit nomen ἐρυθρία, & spei plenum, cum alibi passim, tum verò in historia Clazomenii, in quo solum illud signum salutare notavit, ἐρε ἐρυθρία. Itaque facies egregie colorata contra naturam & consuetudinem ejus in quo talis lucet splendescitque, nec tamen hæmorrhagiæ criticæ opinionem facit, sed incendium cerebri apertè testatur, unde facilis transitus ad melancholicam ecstasim esse solet, cujus in promptu est signum hoc.

ET VULTUOSA] Aspectu terribilis, qualem Hippocrates vidit in ea muliere quam vocat δυνήεις ex atræ bilis dominatu quæ facilem habuit generationem ex sanguinis æstu quò multum incanduit; unde primùm facies est egregie colorata. Melancholiæ autem certissimum signum est facies vultuosa, quod in illa muliere tanti fecit Hippocrates, ad melancholiæ, omnisque dementiæ contemplationem, ut cum diuturni mæoris inveteratio purgationum menstrualium suppressionem exceperisset; sola faciei caperatio tantæ calamitatis signum ediderit, accedente paulò post vicissitudine garrulitatis & silentii, quam sustulit menstrualis materię profluvium, cujus suppressio urinas faciebat nigras cum securitate conjunctas, de quibus ita philosophatur Galenus. *Urinarum color, etsi nigrarum, nihil mali pertendebat, quod menstruorum suppressio esset valde melancholicorum: unde merito factum est ut vultuosa & horribilis esset, nonnihil delirans, ac nonnihil etiam curnatosa.*

PESTIFERA] Calamitosa, vel etiam mortifera. Ac calamitosa quidem mulieri Thasiæ, crebra vicissitudine convulsionis & dementiæ; quam calamitatem sustulit profluvium menstruale. Mortifera verò, mulieri quæ Cyzici gemellas difficulter pepererat, indeque lochiorum excursu fursum ad caput nugas garrivit, siluit, tandemque è potestate mentis exivit; cum paulò antè fuisset vultuosa, contumax, atque fastidio & contumacia insolens. Itaque ergo convulsionibus crebra, cum frigore extimarum partium, phrenitica interit 14. die.

5 Περὶ πρῶτον δὲ χροία, καὶ ἰδρῶτες ἀπυρέτοις· κόπρωνα παλαιὰ ὑπόχονδρια οἱ σημαίνει, ἢ διαίτης ἀταξίῃ.

Eximia faciei coloratio, & sudores febris expertium, feces vetustas subsistere, aut irregularem dietam testantur.

Hactenus de signis faciei quæ apparent in morbis acutis. Nunc de coloratione extraordinaria, aut mala consuetudine parta, & quibus artibus deleri possit, prognosin instituit.

EXIMIA FACIEI COLORATIO] Non insita, nec gentilitia, non item refluua; sed fixa & stabilis, quæque perennem habet in naturalis æconomix vitio causam.

ET SUDORES] Multi à somno, per expressionem ab oppressione quam fecit nimia supervacanei humoris abundantia, quæ vel inveterationem habet, vel recens nata est dietæ vitio; proptereaque illa, purgationem; hæc verò, solam mutationem dietæ requirit. Sic enim Galenus. *Τὸ μὲν γὰρ πλεονὲς τῶν ἰδρῶτων διὸν ἵπτερον σημαίνει, ἢ περὶ τῶν τῷ ἀρτὶ λαμβανόμενων σπύων ἀμετρίαν· ἢ τῶν ἐμπροσθεν ἐπαρχῶν. Καὶ εἰ μὲν τῶν τῷ ἀρτὶ λαμβανόμενων σπύων ἀμετρίαν· καὶ τῶν ἐμπροσθεν ἐπαρχῶν· καὶ τῶν λαμβανόμενων. εἰ δὲ τῶν ἐμπροσθεν ἐπαρχῶν.*

60 6 Τὰ καὶ ῥίνας ἐρυθρήματα· κοιλίης ὑγραυομένης σημεῖα· τοῖσι καὶ τὰ ὑποχόνδρια, ἢ τὸν πλῦμονα πόνοισιν ἐμπυομένοις· κακόν.

Rubores narium, signa sunt profusioris alvi: malum pulmonis aut jecoris empyemati.

ΕΡΥΘΗΜΑΤΑ hoc loco dicuntur, non eodem modo quo in illa prognosi, τὰ περὶ τῶν ἐρυθρήματων, ubi tumorem significant rubrum, & phlegmonem ipsam sub auribus ortam quæ parotis nominatur. Hic enim simpliciter pro suffusione rubra usurpantur, quæ non assurgit in molem tuberculi phlegmonosi; sed potius refert ἐρυθμασιν, i. suffusionem quandam erysipelatofam, alibi dietam ἀδης. Nec verò hic narium rubor τῶν ἐρυθρίων, i. eximiam illam faciei colorationem exprimit, quam superiore prognosi explicavimus. Illa enim vetustas feces manere in alvo, aut irregularem dietam ostendit; hanc verò dicit profusioris alvi signum esse. Itaque nullo modo ad commemoratam illam τῶν ἐρυθρίων potest referri. Erit igitur hic rubor, mea quidem sententia, suffusio quædam erysipelatosa, per feri cujusdam subtilium quod in narium densitate subsistit. Et quoniam nimia illius feri abundantia natat caput, idem his usuenit quod balbis quos maximè longa exercent alvi profluvia. Scitum est illud. *Τραυλαὶ ὑπὸ τῶν ἀφιστοῦ μάλασι ἀλυστοῦ μακρῶς.* Nam quoties è capite feri prolapsus excipitur à ventriculo, inde profluvium alvi cietur.

MALUM JECORIS AUT PULMONIS EMPYEMATI.] Malum, inquam, rubores illos in

14. C. 2. 1.

Coac. 2.
cap. 4.
lib. 2.

aph. 32. 6.

in facie efflorescere, quibus significatio fit vaporis teterrimi expirantis ex empyemate putido, quod ipsum per se est mortiferum. Vel etiam, malum est ad empyema sese alvi profluvium adjungens, aph. 16. 6. Venit autem profluvium alvi, vel prolapsu in intestina catarrhi quem expiratio illa commovit; vel rupta intus vomica, viamque inde habente ad alvum: quorum est posterius pejus priore. Vide part. 40. f. 2. 6. Epid. ac sustine donec audias explicari Coacam illam. *Peripneumoniciis letale est pus fecedere.*

DE OCULORUM AFFECTIBUS.

CAP. VI.

ΟΦΘΑΛΜΩΝ καθαρότης, ἢ τὰ αὐτέων λευκά ἐν μελάνων καὶ πελίων, καθαρὰ γίνεσθαι κέλισμον. ταχέως μὲν ἐν καθυμέρομενων, ταχέϊαν σημαίνει κέλισον. βραδέως δ', βραδυτέραν.

I Oculorum nitor, eorumque alba ex nigris & lividis nitentia; salutare. Ergo si pura brevi redduntur, ea puritas citam crisin ostendit: sin autem serius, tardiozem.

6. Epid.

QUEMADMODUM oculi summa cura tuendi sunt, quod illi ad vitæ simul & usum & dulcedinem conferunt; ac præter ea quæ cuicque animantium generi tributa sunt, præstantior alius in homine sit oculorum finis; naturæ cognitio, Dei comprehensio, ipsaque, penè dixerim, beatitudo: sic eos magna contentione animi, intentaque visionis acie intueri oportet, ad comparandam futurarum criseon præfensionem, eorumque quæ adsunt, quæque præsentia sunt perceptionem: idque cum in omnibus morbis, tum maxime in acutis. Solenne est illud Hippocratis. *Οφθαλμοὶ αἷς αἰ ἰσχυρόν, ἔτοι καὶ ζῆν.* id est. *Ut valent oculi, sic ipsa persona.* Est enim rationi consentaneum ut si ex colore, charactere, & mole, temperamenti & habitus, humorumque quorum dominatu pars unaquæque tenetur, notitia comparatur; firmissimum illud ex oculis adferri possit, qui ut nativa puritate cæteris partibus antecellunt, ac suo nitore facultatum ipsarum virtutem faciunt aspectabilem: ita si à se mutantur; & facultatum quarum potentia totum corpus administratur infirmitatem, & naturalis œconomie impuritatem ostendant. Sunt enim gemmarum & margaritarum apertiores maculæ, quàm silicium obscurorum. Et quoniam oculi jure societatis & vicinitatis cerebri arcem contingunt, inde adeo fit ut principiorum *τὸν ἰσχυρὸν* in substantia, facultatum verò *τὸν δυνάμειον* in officio, validasque vires declarent; quæ in nativa coloratione, habitu faciei pleno, splendore, & facili motu cernuntur. Sin autem concavi, squalentes, malè colorati, & in movendo pigri appareant, facultatum principia in vitio esse tellentur, cerebrum scilicet, cor ipsam, & jecur. Quæ omnia quoniam decisiones proprias sunt habitura, quibus cujusmodi sint, & quamobrem fiant atque appareant ratio explicabitur; sufficet hoc loco propositæ prognoseus causas adferre, quod ea cæterarum hujus argumenti de affectionibus oculorum sit veluti cano & regula.

Quæ cum ita sint. OCULORUM NITOR] id est, Oculi velut gemmei, puritate humoris crystallini, & aquei sive albuginei; tum etiam tunicarum araneosæ, cornæ, qua pupillam attingit, uveæ, & adnatæ politura: ex quibus efficitur ut rerum aspectabilem sint *ὁπλίστην ἢ ὁφθαλμῶν*, i. *prompti susceptores & custodes oculi.* Verumenimvero, ut visionis instrumentum est *ὁδὸς ἀσφαλὴς*, i. *aqua pellucida*, quod facili excipiendis, & fideliter continendis rerum aspectabilem specibus sit maxime accommodatum: sic proprium & vernaculum oculi lumen τὰ δεξιὰ sibi *ὁπλίστην*, i. *consocialia*, velut portitor quidam, trajicit ab extimo lumine ad intimum animæ per quod visio ipsa perficitur. Quantum igitur *ἡ αὐτὴ* i. *radius* puritate superat aërem, vaporem, aquam, & terram: sic visionis instrumentum *αἰσθητικὸν*, i. *radiosum* cætera vincit *αἰσθητικὸν*; auditus quidem, quod est *αἰσθητικὸν*, i. *aërium*; olfactus, *αἰσθητικὸν*, i. *vaporosum*; gustatus, *ὁδὸς ἀσφαλὴς*, i. *aquosum*; tactus, *αἰσθητικὸν*, id est, *terrestre*.

Ergo. OCULORUM NITOR] Qui est hujusmodi puritate humoris & tunicarum pellucidarum, cum politura adnatæ; tum etiam vernaculi luminis, ut ita dicam, fulgore. Atque is nitor cernitur ab iis qui oculos intuentur in pupilla, iride, & tunica alba; ejusque nitoris ipse sibi æger est conscius, qui neque lucis impulsu offenditur, nec muscas venatur, floccos avelit, nec denique visis mendacibus exterritur.

EORUMQUE ALBA] i. Membrana *ἐπιφανὴς*, i. *suprema*, ab ultimis pericranii oris cum venulis ejus ad iridem usque producta, ubi efficitur communis tunica ocularium muscularum.

EX NIGRIS ET LIVIDIS NITENTIA] id est, Si oculi decorem amissum recipiant, & si oculorum candida, livore non ita pridem decolorata, tandem albefcant, ac denuo naturaliter colorentur, non quidem instauratione complexionis emortuæ, quam *νέκρωσις* Græci vocant, livoris parentem: quia non potis est à privatione ad habitum denuo comparari: sed amotione fugillationis quam veteres *ἐκχέλιμα* nominarunt; cujusmodi esse solent quæ sub oculis videntur percussionum vestigia, *ἐκχέλιμα* Græcis dicta, si tantum procatarcticam fugillati oculi causam exceperis. Cujusmodi est etiam calcanei fracti mollis adhuc *μελασμός*, id est *nigredo*, inflammationis expers, quem facit venularum *ναυσιώσις* per sanguinis, ex alto lapsu, expressionem, qui tamen æquali duræ cutis succissione, fotu aque, & olei, tum elleborismo gangrænescere prohibetur.

SALUTARE] Id enim significat *κέλισμον* absolute usurpatum. Est autem salutaris nativa oculis restituta coloratio, quatenus illa spem adfert secundi judicii atque salutis: ob eam sanè causam, quod triumphantis naturæ lumen, non minus in oculis declaratur; quam afflictæ calamitas.

lamitas. Itaque quemadmodum oculi saturato rubore nigrescunt, vel etiam livorem contrahunt ab inflammatione quadam cerebri, aut venularum repletionem, aut sanguinis ipsius *κα-καότης*: quemadmodum item amblyopia obscurantur per spiritum & splendoris vernaculi impuritatem: sic illis calamitatibus defunguntur per *ἀφραγμασίαν*, i. carentiam ardoris, quam facit materię mitificatio victrice natura, & per sinceritatem spirituum humorumque, quæ intacta superest, caligine omni dispulsa. Commemorata autem vitia oculorum, *κρίσιμα* esse non possunt quando existunt; ut esse solent cum in propinquo est critica hæmorrhagia & vomitio ipsa. Declarat illud quod impuritatis & obscuritatis amotio, salutarem fore crisin ostendit.

Ergo. SI PURA BREVI REDDUNTUR] Cujus puritatis argumentum est nitor, non ita pridem fœdatus, qui nunc restitutus apparet, fracto jam morbo: unde facultates lucent in officio, ex principiorum virtute, & meatuum libertate. Desperabilis est autem nitor in parte emortua, vel quæ gangrænam concepit. Pertinet autem ad hujus prognosticis explicationem, quod idem scripsit de cerebro syderationem ingressio. *Cerebro syderato; alii quidem tertio syderationis die; alii autem septimo vitam finiunt: quibus elapsis periculo defunguntur. Sin anatome facta, os dissociatum cernitur, sine dubio moriuntur.*

1. progn.
& 2. de
fract. ubi
de calce.

Coac. 11.
c. 2. 2.

EA PURITAS CITAM CRISIN OSTENDIT] Ut enim pepasini excrementorum mor-
bificorum, celeritatem & securitatem crisis denunciant: ita personæ ipsius qualitates naturali-
ter constitutæ, vel in toto corpore, vel in quibusdam partibus morbo obsessis; aut per sym-
pathiam malè affectis; cum restitutæ fuerint, & ad se redierint ex longo adversæ valetudinis
intervallo: quemadmodum in lingua docebitur. „ Non enim minora sunt argumenta futura-
rum criseon in qualitate corporis, quam in pepasmo excrementorum; ut ratio ipsa docet
„ in morbis siccis cum jam humescere cœperint. Ceterum nos illud, *πικρὺς*, potius ad tem-
poris brevitatē, quam ad celeritatem actionis referendum putavimus: sicut in illo fecit Ga-
lenus. Πικρὺν ἢ χροὶ πικρὺς τὸ ἀναπύεσθαι, καὶ ὀπτεῖν. Idem enim significat τὸ πικρὺς, quod
τὸ αὐτὶκα, aph. 12. 1.

SIN AUTEM SERIUS, TARDIOREM] Propter contumaciam morbi, & imbecilliorē
naturæ virtutem. Contrariorum enim contraria sunt consequentia. Hujusmodi autem sunt
illa. Si sputum citò appareat, morbum facit breviorē, βραχυιά; sin seriū, producit, μακρά. Hæc prognostis legitur in libello Hippocratis *πεὶ κελύμειν*.

aph. 12. 1.

2 Τὸ ἀχλυνῶδες τῷ ὀφθαλμῶν, ἢ τὸ λευκὸν ἐξυθραϊνόμενον, ἢ πελαιο-
νόμενον, ἢ φλεβῶν μελάνων πληρέμενον, ἐκ αἰεῖον.

*Oculorum caligatio, albumve rubens, aut livens, aut venis oblitum
nigris; indecorum.*

ENIMVERO bene res eunt, quando nitent oculi puritate humorum, & proprii atque ver-
naculi luminis, ut ita dicam, fulgore; aut si antea decolorati obscurative fuerint, pristinum
decorem recipiunt. Qua de re extat superior decisio explicata. Sed ut natus ille, aut re-
stitutus nitor, spem adfert secundi iudicii in morbis acutis: ita visionis obscuritas & caligatio;
tum etiam oculorum fœda livore aut saturato rubore decoloratio firmiter fixa, de vita actum
esse testatur, cum aliis signis quæ foris cernuntur, & intus versantur, mox explicandis.

OCULORUM CALIGATIO] Aspectabilis scilicet medico intuenti, & conscia ipsi ægroto
qui suæ est mentis. Ac medico quidem aspectabilis est in hypochymate, floccorum avulsione,
& glaucōmate vel amaurosi. Conscia autem ægroto in scotidinia, amblyopia, & cæcitate. Sic
enim Galenus τὸ ἀμαυρῶμενον ὀμματα, καὶ τὸ ἀχλυνῶδες, αὐτῷ π. κάμνοντι, καὶ τοῖς ἐξωσι γίνεσθαι δῆλον. Sed
tamen hoc interest, quod omnes caligantes hebescunt; non autem omnes hebescentes
caligant. Nam caliginosis præter hebetudinem, visa occurrunt caligine involuta, velu-
ti spectra quædam. Atque ea caligo nebulam & nubem contingit, nebula quidem crassior,
nube verò tenuior. Est autem spiritus & humoris, velut æris, perturbatio quædam, quam
ῥέλωσις Greci vocant. Sed hebetudinis nomen generalius est, quam visionis caliginosæ.
Ut enim caligatio & hebetudo sint visionis obscuræ: tamen caligatio accessionem habet ca-
liginis intus conceptæ & genitæ. *Αμαύρωσις* verò vel hebetudo concretionem nullam in
hebescentibus ostendit humoris contra naturam, iis qui oculos intuentur: sed tantum proflig-
ati splendoris notas aperit in oculis velut emortuis, cuiusmodi esse solent decrepitorum &
jamjam moribundorum senum. Nos autem caligationem hinc posuimus, qua hebetudinis & al-
lucinationis ratio continetur. Sic in sacris literis caligarunt oculi Isaac, non allucinatione,
sed hebetudine, vel amaurosi.

Ergo. OCULORUM CALIGATIO] i. Allucinatio qua muscas venantur, floccos carpunt,
festucas avellunt, visis mendacibus exterrunt, ut Dealcis uxor; quod accidit humorum &
spirituum impuritate, non quidem ex alvo, aut pulmonibus, neque ex ambiente advena: sed
oculi obscurati indigena firmiter fixa: ut nulla perturbationis criticæ excusatio possit adferri.
Hujus autem allucinationis, quam alibi vocat *ἀμεινωγμὴν*, causa est, vaporis atrii, aut crassi
cujusdam humoris è crebro in oculos illabentis permixtio. Similiter hebetudo, quam facit
splendoris proorijque luminis extinctio, unde nominantur αἱ ὀφθαλμοὶ αἰχμῶσαι, καὶ ἀλαμπύς, &
ὀμματα ἀμαυρῶμενα & τὸ ἀμαυρῶν, lib. 6. Epid. i. *squalientes oculi, nec splendentes, oculus & hebe-
tatus & hebes*: quod infirmitatem summam denunciat, & νύκτων visificæ facultatis. Quam-
vis autem caligationis nomine complexus fuerim visionem αἰχμῶσαι καὶ ἀχλυνῶδες, id est, *squali-
dam & caliginosam*; distinctionem tamen non prætermisi quam scripsit Galenus ad illud. Ομμοὶ
ἀμαυρῶμενον φλεβῶν, καὶ τὸ πικρὸς, καὶ ἀχλυνῶδες, κακόν. i. *Oculus hebescentis signum malum: sic & con-
cretus & caliginosus.*

proth. 18.
f. 1. 1.

lib. 1.
progn. &
11. proth.
f. 2. 1.

ALBUMVE RUBENS] Ab inflammatione duræ meningis, & pericranii; vel à venularum repletione, & sanguinis κακότητι; vel etiam ab effera bilis suffusione. Atque illud album ita sit rubens, non quidem rubore fugaci qui maximam vim habere dicitur ad præfensionem hæmorrhagiæ; sed fixo & stabili planeque symptomatico, per propagationem inflammationis è dura meninge in tunicam albam.

AUT LIVENS] Livet enim perfrigeratum, pergriseratur emortuum, emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem nectaris vivifici à corde exhaurito.

AUT VENIS OBSITUM NIGRIS] Per τανύτητα vel ἐνχύμωσην venarum pericranii, in venulas tunicæ albæ, ubi refrigeratus sanguis nigrescit. Qualis enim venarum color, talis & ipse sanguis exilit.

INDECORUM] Ατοπία, absonum: quod nec jure, nec loco apparet, nec minus exterret medicos metu finitri judicii, quàm idiotas. Nam si commemorata signa jure & loco fieri viderentur, proptereaque essent, vel hæmorrhagiæ, vel criticæ vomitionis prænuncia; ut concedam idiotis videri terrificæ; at certè medicos spe quadam salutis consolarentur. Itaque apud medicos locum decori haberent. At sunt ejusmodi ut neque ab his, neque ab idiotis recipiantur. Sunt igitur omnino indecora, nec ullo modo gratiosa. Eorum autem signorum vim multis in locis expressit. *Hæc omnia censere oportet prava. 1. progn. & prorr. 11. l. 2. 1.*

3 Φλαῦρον ὃ καὶ τὸ τὴν αὐγὴν φάγειν, ἢ δακεῖν, καὶ διασρέφειν. καὶ τὸν ἕτερον ἐλάσσω γίνεσθαι, πονηρὸν ὅτι τὸ τὰς ὀφθάλμιας πυκνὰ διαρρίπτειν ἢ λήμια μικρὰ παρὰ αὐτάς· ἢ αἰγίδα λεπλὺ ἔχειν ἢ τὸ λευκὸν μείζω γίνεσθαι, τὸ ὃ μέλαν ἐλάσσω ἢ κρύπτειν τὸ μέλαν ὑπὸ τὸ ἄνω βλέφαρον.

Sed prava quoque sunt hæc, lumen refugere, aut illacrymari, aut distorqueri, & alterutrum altero minorem fieri. Prævum est etiam, oculorum aciem crebro huc illuc volvere; aut eandem levis, tenuique pellicula obstrui, album incrementum, nigrum diminui, aut nigrum etiam sub palpebra superiore occultari.

SED PRAVA QUOQUE SUNT HÆC] i. A regula & præscriptione naturæ multum aberrantia.

LUMEN REFUGERE] i. Splendorem averfari Solis, & lumen à luce impressum, quod facit aspectabilem cujusque corporis superficiem per colorationem quæ ærem pingit. Atque ea splendoris averfio, instrumenti vitio accepta referri non debet; ut in iis qui natura sunt myopes, propter pupillæ mydriasis, & spiritus subtilissimi facilem dissipationem; qualis etiam cum ophthalmia semper conjuncta est: sed infirmitati potius facultatis visificæ, quæ in partis illius cerebri exolutione consistit, unde videndi vis manat, & proffigationi vernaculi & proprii oculorum luminis quod amplius non habet exterius lumen consociale, uti habere solebat, ejusque appulsu recreabatur.

ILLACRYMARI] Ut lacrymarum exceptio nulla sit, vel à procatarctica causa, ut à fumo, & cæparum odore; vel à perturbatione critica hæmorrhagiæ prænuncia; vel à catarrhi propagatione in oculos, quam facit orgasmus, attractio, vel exclusio: sed ab exolutione caruncularum quas oculorum canthis natura obduxit, unde potentiæ retentricis effusa vis denunciatur; tum etiam à melancholia, ut in Dealcis uxore quæ modò lacrymas profundeabat, modò risu os resolvebat. De lacrymis autem quod ad earum distinctionem attinet, sufficient illa præceptoris catholica. *Quibuscumque per febres acutas, maxime verò ardentes, injussæ ac sponte sua funduntur lacrymæ; iis hæmorrhagiam è naribus expectare oportet; si quidem cætera non sint exitiæ: quandoquidem iis quorum malè res eunt, non hæmorrhagiam, sed mortem denunciant. Et, in febribus aliisque morbis sua sponte lacrymari, nihil absurdum: absurdum autem sine voluntate id facere.* aph. 52. 4. Ubi Galenus τανύτητα reprehendit, ac pro illo, ἀπώρυγος, legendum censet, σπυλαμύχως ἀτοπον, id est, mortiferè absurdum. Sed mea quidem sententia, idem significat hoc loco ἀτοπον, quod in superiore prognosi, σὲν ἀγνόν.

i. Epid.

AUT DISTORQUERI] Distorquentur autem convulsione musculorum ipsos moventium. Sed ea convulsio quæ fit injussò musculorum motu, qui naturaliter sponte nostra moventur, ejusmodi est, ut vel collectione extraordinaria fiat musculorum convulsionis causam habentium, nempe exhaustum & siccitatem; vel paralyti & resolutione antagonistarum, unde contrahunt se muscoli, sursum, deorsum; dextrorsum, sinistrorsum. Sive autem convellantur à siccitate, sive resolvantur ab exolutione principii unde vis movendi in oculos propagatur; pariter æqualiterque in vitio sunt, non quidem proprio, sed alieno; labefactatæ scilicet facultatis motricis. Illud autem vitium cernitur potissimum in musculis ocularibus, quemadmodum in temporalibus: quoniam τὰ κινὰ καὶ τὰ ἔγχεα πρὸς τὰ καὶ μάλα κακῶς, id est, communia & vicina prima omnium, & maxime leduntur. Eam perversiorem attigit aph. 49. 4.

lib. 1. de
progn.
& 3. de
ocul.

ET ALTERUTRUM ALTERO MINOREM FIERI] Quod accidit defraudato alterutrius oculi succo, propter inopiam vel interceptionem alimenti; vel etiam propter extinctionem facultatis vernaculæ & universalis.

6. Epid.

PRÆVUM EST ETIAM OCULORUM ACIEM CREBRO HUC ILLUC VOLVERE] Hujusmodi sunt ὀφθαλμοὶ ἐκδιδνημῶς, καὶ ἀνέμετοι, contremiscentibus à siccitate muscularibus, qui tremor insanabilis est; vel inflammata parte illa cerebri unde nervi oculorum motores nascun-

nascuntur. Quæ causa est cur delirii notæ potissimum luceant in depravato & feroci oculo-
rum motu: ut est facilis mutuaque τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεφυκότων sympathia. Ac tremor ille com-
memoratus, delirii succedaneus esse potest, ac prænunciator: quia indecora est oculorum actio
crebro hæc illuc volutorum. Delirio igitur superveniens, accersit mortem. *Præstat enim de-
lirium supervenire tremori, quam tremorem delirio.*

AUT EANDEM LEMIS, TENUIQUE PELLICULA OBSTRUUI] Non quidem ex-
pressionem humoris è cerebro, cujus tenuior pars facit ophthalmias *ραινόμεναι*, i. *fluentes*; crassior
verò, lemas: pituita scilicet in angulis inhaerescens, aut quæ inducit palpebris epiphytes,
quas interpretatur Galenus *ἐπιπυκνῶσεις ἐκχυόμεναι*. Hæc enim sequuntur naturam efficientium cau-
10 farum, hoc est tempestatum; & suscipientium oculorum. Sed lemas intelligo, oculorum for-
des, quæ cum exaruerint, vel arenulas in angulis exprimunt, vel *ἄχνη* in ipsa pupilla: propter
infirmitatem potentia naturalis oculorum vernaculæ quæ succum alibilem mitificare non po-
test, unde pro alimento restant vestigia pituitæ, quæ nihil aliud est quàm *ἡμίπεπτον σῆμα*, id
est, *sanguis semicoctus*. Notabilis autem signorum observatio quibus facultatum vitia in oculis
representantur; animalis quidem, in hebetudine, allucinatione, tremore, exolutione, & con-
vulsione ocularium musculorum; vitalis, in livore; naturalis, in cruditate.

ALBUM INCRESCERE, NIGRUM DIMINUI] Pertinet hoc ad *ῥυτίδωσιν*, vel *ρυστίωσιν*,
quæ propria est pupillæ corrugatio. De qua in oculorum vitiis illud expressit. *Καὶ εἰ ῥυτίδωσιν
ῥυτίδωσιν*. Quem locum enarrans Galenus sit ait. *Tum oculos contingit corrugari intus, cum adna-
20 ta musculis oculum moventibus membrana ad coronam producta, solvitur & laxatur.* Ergo, majus
fit album, laxitate; minus nigrum, corrugatione.

AUT NIGRUM ETIAM SUB PALPEBRA SUPERIORE OCCULTARI] Quod cer-
nere est in iis qui animi deliquio exolvuntur, quibus obvertuntur oculi superiorem palpebram
versus, ut occultata pupilla, quam nigrum vocat, nihil appareat præter adnatam tunicam.
Tum est moriendum ægro, quando hæc fiunt.

4 Πονηρόν ὃ καὶ ὀμμάτων κοιλότης, καὶ ἐκθλιψίς ἐξω σφοδρὰ, καὶ λαμ-
πρόν *ἐκθλιψίς*, ὥστε μὴ δυνάσασθαι τὴν κόρην ἐκτείνεσθαι, καὶ βλεφαρίδων
30 καμπυλότης, καὶ πῆξις ὀμμάτων, συνεχῶς τε μύειν, καὶ χρώματα με-
ταβάλλειν, καὶ βλέφαρα μὴ συμβάλλειν ἐν τῷ καθύδρειν, ὀλέθειον. κακὸν
ὃ καὶ ἰνδαίων ὀφθαλμοίς.

Quinetiam prava sunt hæc, oculi concavi, & foras multum exerti,
tum sic perstricta oculorum acies, ut potis non sit amplificari pupillam;
præterea extimarum palpebrarum curvatura, oculorum concretio, aut
40 ipsos continenter nictare, colorem mutare, nec posse palpebras dormiendo
committi; pestiferum. Mala est etiam oculorum perversio.

OCULORUM cavitas ejusmodi sit, & quamobrem ita sit, nuper in facie cadaverosa jam
diximus. Certum est oculos fieri concavos, multumque subsidere, quando liquuntur à febre
tabifica, adestque unâ paupertas vivifici nectaris quod à fonte uberrimo cordis in extimas
partes diffuebat dum bene res ibant; nunc autem parca manu in visceribus stabulatur. Sed
ea calamitas colliquamenti & defraudationis quotidiani pabuli, potissimum lucet in oculis, qui,
ut molliores, facilius liquuntur quàm cæteræ faciei partes; tum autem spiritus animalis multi
50 participes in secunda valetudine, simul atque eo carere cæperint, collabuntur: ut mirum vi-
deri non debeat si tam vehementer subsidant.

ET FORAS MULTUM EXERTI] Paralyticis musculis & in cerebri exoluti contagionem
adductis, quam affectionem cum superiore, Celsus Hippocratem secutus, ita conjunxit. *Hi-
que aut vehementer subsederunt, aut facti tumidiore sunt.* Hippocratis verba hæc sunt. *ὀφθαλ-
μοὶ ἐκκαμπόμενοι, ἢ ἐξελκόμενοι, ἢ ἐκκαίοντες ἰσχυρῶς γινόμενοι.* Non minora autem sunt mala & incom-
moda exoluti principii, quàm exhausti in morbis acutis. Declarat illud repetita commemora-
tio concavorum oculorum in mentione extortorum, & veluti foras projectorum, quamvis paulò
antè concavorum meminerit in descriptione faciei cadaverosæ.

TUM SIC PERSTRICTA OCULORUM ACIES, UT POTIS NON SIT AMPLIFICA-
60 RI PUPILLAM] Corrugatione scilicet uveæ tunicæ quæ facit pupillam, absumpto liquore al-
bugineo, & spiritus animalis profligatione, & interceptione; collapsò meatu visorio, hoc est,
optico nervo, unde spiritus animalis visioni dicatus ad pupillam oculi pervenire non potest,
ut pervenire solet tota substantia.

PRÆTEREA EXTIMARUM PALPERARUM CURVATURA] Quam cernere est
in dormientium *ἐκκαίοντες*, quibus album quippiam dormiendo apparet, convulsis pariter ocu-
larium angulorum musculis, qui ad dimidium usque tharfi ambo feruntur, eorumque unus ape-
riendæ, alter claudendæ palpebræ dicatus est: unde efficitur ut æquali utriusque convulsione
pars altera tharfi claudatur, altera verò aperiatur. Talem curvaturam quam in prognost. *κατα-
πολεὶν βλέφαρον* nominavit, idem etiam per *ὀμμάτων κατάκλιαν* expressit, quam ipse Galenus pal-
70 pebrarum *ἀσπρεφῶς* interpretatur: sicut idem præceptor explicavit his verbis. *Ἐν μὴ ἀσπρεφῶς
πῶς πυρτῶ, ἢ χυλῶ, ἢ τὸ βλέφαρον, ἢ ὀφθαλμῶς, ἢ ἢς ἀσπρεφῶς*, id est, *Febre non desinente,
si labra, aut palpebræ, aut oculus, aut nasus perversatur.* P 3 Ocu-

part. 2. 1.
Epid.
part. 3. 1.
Epid.

6. Epid.

cap. 6. lib.
2.
lib. 1.
progn.

7. de placit.

part. 1. 6.
Epid.
aph. 49. 4.
& Coac.
78. i. lib.

foris & intus pullulantes, visioni maximè officientes, quas prisci medici *σύνε* vocabant, Galenus autem *ἐπιμαρτυρίες ἐκθίδους*.

DUM REFECTIONI OPERA DATUR] In permolesta ventriculi conversione ab ocio ad negotium, necnon in caloris nativi paupertate, quam vel evacuatio liberalior, vel ardor febrilis invexit; tum etiam collapsio habitus ex officii quotidiani vacatione. Quæ consideratio universalis & particularis naturæ, eo præceptorem adduxit, ut si pleuritis sua sponte quieverit, piffanam solidam plenior manu exhibendam putarit; sin autem artificio medici curationem receperit, cremorem piffanæ, & parciore manu.

ALVUM PRORUPTURAM OSTENDUNT] Seri prolapsu, & fatisciente alvo. Nam quibuscunque liberalior sanguis undecunque profluxit, iis, cum refici cœperint, alvus liquidior cumulatè ducitur. Et, *Oculorum rubra suffusio, febris experti, diurnam ventris afflictionem ostendit.*

7 *Ἐπὶ ὀμμάτων διαστροφῇ κοπιῶδες, πυρετῶδες, ῥίγηθ' ὀλέθριον· ἢ οἱ κοματώδες ἐν τετέοισι, κακόν.*

Si ad perversionem oculorum, laborioso febricitanti rigor accesserit; perniciosum. Tum comatosi in his gravissimum habent malum.

HÆC PROGNOISIS in prorrhethico iisdem exarata literis continetur, in cujus explicatione, tam perspicua est Galeni oratio ut facile omnem dubitandi occasionem tollat de structura, & connexionione vocum illarum; *πυρετῶδες & κοπιῶδες*. Hoc spectat igitur Galenus oratio, ut intelligamus eò pejus res ire, quò plura symptomata lumen suum ostendunt, ac plures partes labe factatæ sunt. Etenim perversio oculorum, febris, lassitudo ulcerosa, rigor & coma, ejusmodi sunt ut nihil necesse sit ea simul existerè, cum ipsa per se singula sufficiant ad exterrendum. Sed tamen pestiferæ sunt perenni generatione & propagatione in corporibus nostris causæ, unde symptomata illa veniunt quæ causæ illius morbosicæ & partis obfessæ propria, & simul confectaria esse solent.

Ergo. SI AD PERVERSIONEM OCULORUM] Fixam & stabilem, quam vel unius partis oculorum facit convulsio, vel antagonistæ exolutio, *ἰσχυρὸν* Græci vocant. De qua illud præceptum extat Galeni. *In universum, oculorum distorsio (per distorsionem autem explicat illud, dextra illosus fuit) bono signo non est, sive ab excursu lumborum, sive quomodocunque fiat.* LABORIOSO] Lassitudine scilicet ulcerosa, quæ, ut phlegmonosa, etiam dementiæ opinionem facit; nunquam verò tensiva.

FEBRICITANTI] Ut illa perversio accidat propagatione causæ morbosicæ a lumbis ad caput, unde symptomatum amplificatio; non autem per transitum criticum, qualem expertus est homo ille qui in Dealcis horto jacebat.

RIGOR ACCESSERIT] Frustra citatus è venis, non ab ulla parte vomitam habente; ut symptomatice ille rigor frustra citatus translationem faciat ad diaphragma & caput. *Est enim rigorum ex dorso vis, quam aliorum acerbior.*

PERNICIOSUM] Quoniam ad partis nobilissimæ, id est, cerebri oppressionem, accessio fit perpetuæ translationis ab orgasmo.

TUM COMATOSI IN HIS GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Nec solum comatosi, verum etiam phrenitici, atque fanatici, pro varia morbosici humoris conditione. Nam eorum qui sursum ad caput feruntur humorum; tennes quidem & efferi, vel hæmorrhagiam cient, vel dementiam adferunt; crassi autem cum biliosis mixti, *κόμω ἀγρυπνοί*; frigidi verò ipsi per se, *κόμω ὑπνώδεις* & surditatem. „ Omnia autem symptomata per symptomaticam translationem orta, sunt indigenis longè pejora: quoniam ad præparationem suscipientis causæ accedit vis efficiens, unde magnorum malorum, & inter illa eximiorum consecutio adferri solet.

8 *Ὁφθαλμῶν δὲ ἀνδρὲς, πυρετῇ τινι γρομένης λύσις· εἰ δ' ἢ μὴ· κίνδυνος τυφλωθῆναι, ἢ δολιχῶς, ἢ ἀμφοτέρω.*

Lippienti viro superveniente febre, lippitudinis exolutio: sin minùs, cæcitatatis aut mortis, aut utriusque periculum est.

ENIMVERO pleraque mala superveniente febre sanescunt, quæ ipsius primigeniæ consecutaria esse solent: quemadmodum multa existunt quæ febris finem adferunt, quibus ipsa remedio est, aut ægris damnosa; prout *ἡ λέγων ἡ ὀφθαλμῶν* se habet. Quartana sanat epilepsiam: tertiana exhaurit & sistit catarrhum. Eadem adolescentes facit incrementis augescere. Si quis ebrius repente obmutescat, convulsus moritur, nisi superveniente febre vocem recipiat. Melius est febrem supervenire convulsioni, quàm convulsionem febri. Sanè quidem febris convulsionem exolvit, si acuta sit, nec prius extiterit; aut certè si fuerit, exacerbationem habeat: alioqui febris convulsioni impar, ipsam calamitosiorem & contumaciorem efficit ad exolvendum. Nam *τὰ ἐξ αἵματος διασπαστικὰ λευμῶν, ὑποπρεσνῆς αἵματός· ἐλθόντα*; id est, *Ἀπoplexia* repente orta, lenta superveniente febre, mortifera. Contra convulsio febre excluditur, quæ aut eodem febris die, aut postridie, ac etiam perendie, incidit.

Ergo. LIPPIENTI VIRO] Cujus oculi sunt inflammatione obfessi, vel sanguinis in tunicam adnatam, vel acerrimi feri affluxu, per orgasmum, exclusionem, & attractionem. *Ὁφθαλμῶν* autem nomen simpliciter usurpatum, æque pertinet ad mulieres atque ad viros; quemadmodum & illa in genere masculino expressa. *Ὁφθαλμῶν* ἄνδρῶν.

aph. 18.
6. & in
jurejurand.
do.

ἡ ὀφθαλμία λαβομένη ἀγνοῖται, & ἡ πρῶτη ἰδέσθαι τὴν ἀδύνατον, &c. Nam & mulieres ophthalmia laborant. Eadem sunt etiam calculosæ. Cur autem lippienti adjunxerit illud, viro, non hercule invenio, nisi quis fortè dicat acriora esse omnia febris & ophthalmiæ in viris, quam in mulieribus: sed hoc non satis est. Dicam quod sentio, hanc prognosin breviarium esse cujusdam historiciæ cuius Hippocrates fuit testis oculatus, quam nondum invenire potui.

SUPERVENIENTE FEBRE] Non quidem per propagationem causæ ophthalmicæ, sed propriæ generationem; unde supervenit febris quæ antè non fuit, sicut in convulsione diximus.

LIPPITUDINIS LEVATIO.] Exudante sero acerrimo quod in pericranio stabulatur, & substillum perenne habet in oculos; aut etiam dissipato humore crasso qui oculorum venas replebat: non secus atque meri potione difeuntur; unde solennis ille aphorismus. *Dolores oculorum potio meri exolvit.*

aph. 31. 6.

SIN MINUS] id est, Si nihil opis attulerit ipsa febris, nec intus foras morbificum humorem moveat per sudorem; nec foras introrsum, ut per liberalem hæmorrhagiam: sed orgasmum faciat in partem afflictam.

CÆCITATIS, AUT MORTIS, AUT UTRIUSQUE PERICULUM EST] Cæcitatidis quidem, per luminis oculorum proprii profligationem, humoris crystallini ἀμαύρωσιν, & pupillæ ipsius præstriktionem; ab inflammatione prægrandi, propter assiduam materiæ ad oculos μεταστροφὴν, unde fit χύμωσις. Non minus enim terrificæ est catarrhi per febres conditio, quam sperabilis exolutio.

aph. 40. 6.
& in
proth.

AUT MORTIS] Calamitosa vi febris quæ cernitur in venenata qualitate; ardore, & translatione symptomata. Quemadmodum enim dolores hypochondriorum inflammationis expertes, superveniente febre, sedantur: sic quæ ex hypochondriorum doloribus febres nascuntur, pestiferæ.

9 Οἷσιν ὀφθαλμίοισι κεφαλαλγίᾳ πρῶτῃ, ἢ ὀξυκολλητῇ χρόνον περὶ κίνδυνον τυφλωθῆναι.

Quæ lippitudinem anteivit cephalalgia, aut infecuta firmiter fixa hætre; periculum cæcitatidis adfert.

QUEMADMODUM coryza, id est, catarrhus, isque ferinus, & sternutatio; sive ante pulmonis mala regnarit; sive iis jam ortis supervenerit, ipsos pulmonarios in discrimen vitæ adducit, facitque ut spes in angusto sit restituendæ salutis: ita cephalalgia firmiter fixa quæ lippitudinem vel anteivit, vel consecuta est, periculum cæcitatidis adfert. Sed calamitates coryzæ, & sternutationis crebræ in peripneumoniciis, loco explicabuntur. Nunc de cephalalgia ophthalmiæ socia, quæ illam societatem inivit per transitum aut progressum, ad hujus prognoseos demonstrationem dicamus cujusmodi sit, & quamobrem ab ea cæcitas in metu esse possit.

Ergo. CEPHALALGIA] Prægrandis scilicet atque intensa, quam facit indigena causa multa & acris, vel aliunde translata, temperamentum & complexionem capitis multum diuque alterando, & continuitatem lacerando; idque cum aliarum capitis partium, tum maximè utriusque meningis, cum desperabili hæmorrhagia, suppurato, abscessu, quibus exolvi solet, nisi fortè cephalalgicum ante vigesimum diem ad exitum præcipitarit.

aph. 10. 6.
& 13.
Coac. c.
1. 2. lib.

QUÆ LIPPITUDINEM ANTEIVIT] Humor prolapsu in oculos, quem neque vacuavit hæmorrhagia; neque expuratum per nares; nec sputa crassa; odore carentia: nec ulcusculorum ubertas, nec alvi profluvium.

7. Coac.
cap. 1. 2.

AUT INSECUTA FIRMITER FIXA DIU MANET] Quia post vigesimum diem sperabilis non est hæmorrhagia, per quam cephalalgicæ molestia ægri defunguntur, quando ea incidit primis periodis: nec verò cephalalgici eo naturæ beneficio gaudent, quod expectandum præcipitur in ea prognosi. Quibus cephalalgicis firmiter & acriter caput dolet, unaque oculus multum rubet, sanguis profunditur.

PERICULUM CÆCITATIS ADVERT] Qualis oculorum πέρωσις etiam melancholicis in metu esse solet, de qua illud præceptum legimus, aph. 55. 6. Denique omnis ophthalmia quæ perennem habet humoris generationem & affluxum, ut in cephalalgia contumaci, metum adfert cæcitatidis: quod in puella quadam nuper vidimus, quæ cum menstrualis esset ac succi plena, nec ei menstrua responderent, post inveterationem cephalalgicæ, occæcata est.

10 Οφθαλμίων διάρροια ἀπὸ τῶν ὁμάτων χρήσιμον.

Quæ lippienti sponte diarrhæa cietur; salubris.

EA DEMUM lege naturæ suscipitur vacuatio, qua morbificus humor excluditur convenienter & dignè per liberalem & liberam excretionem, vel per abscessum ἀντίρροπον in ea parte obortum, quæ omnino sit capax humoris morbifici. Melior est autem excretio quam abscessus per decubitum. Sed ea excretio salubritati corporis accommodatissima est, quæ morbi cuiusque propria esse dicitur, in specie, materia, & subjecto: cujusmodi est diarrhæa lippientibus, sponte naturæ ducta.

Ergo. LIPPIENTI] Ophthalmia laboranti, quam genuit acerrimi feri affluxus è cerebro vel dura meninge; sive illa sit primigenia, vel à spiritu, vel à diæta, vel ἀπὸ τῆς ἐκείνου, sive præviam habuerit cephalalgiam firmiter fixam quæ adfert periculum cæcitatidis, ὅτι τὰ ὅματα πηρὶν ἀπὸ φλέγματος καὶ σπέρματος id est, oculi mutilantur decubitu pituitæ.

1. ὅτι τὰ ὅματα πηρὶν.

DIARRHOEA] Alvi profluvium, in quo liquidis & subrubris excrementis fertur alvus, ratio

rò & multum, cum abdomine molliter constituto, solido, & succi pleno; tum crassescere paulatim humore prorupto.

SPONTE Non ope, nec artificio medici, nec etiam ulla incidente extrinsecus causa; ut vitio diætæ, aeris inclementia, ventris afflictione, quam paulò antè nominavit πεπλην τ' κρηλιν. Quamvis autem illud, δὸν ταυτομάτη, per illud, sponte, philosophorum stomacho arrideat; tamen quoniam tum hic, tum alibi commodo ægri suscipitur atque perficitur; ideo nature magisterio fieri id ipsum diximus, quod non fit μάτην, unde ταυτομάτην deductum esse nonnulli voluerunt. Quicquid enim sponte sua, frustra non fit, nec temerè; nature imperio tribuendum putamus, quæ nihil facit μάτην. „ Atque ταυτομάτην illud, vel αὐτομάτως, vel δὸν ταυτομάτη, opponitur τῇ περιεργίᾳ: ita tamen ut περιεργίᾳ nomen latius usurpatum complectatur ea quæ foris incident, quo jure, quaque injuria; ut in illo. Οὐδὲν δὸν ταυτομάτη αἷμα ἀφίονται· ταυτομάτην δὸν τ' ἐν φάρυγγι φλέβῃ ῥέειν σημάδιον. i. Qui sanguinem sponte mejunt, illis rupta est in tenuibus vena. Vide Galeni comment. Ne longum faciam, extat locus apud Hippocratem, qui apertissimè planissimeque explicat quid & cujusmodi sit τὸ δὸν ταυτομάτη. Τὰδε τιὰδὲ δὸν ταυτομάτη γίνονται, τὰ τε κακὰ, καὶ τὰ ἀγαθὰ· οἷον κελὶν ταροχθῆναι ὑπὸ ἀπορίᾳ ἐχρήματι, ἢ ἐκ πνεύματος κακῶν i. Sponte hæc bona malaque contingunt; alvi perturbatio pleuriticis, aut peripneumonicis, empyricisve; malum. Contra ὑπόθυον, καὶ ἀπληρώδη, ὑπὸ ἡδονῇ φλέγματι ἐχρήματι, ταροχθῆναι ἢ κελὶν λαγυῖος ἀγασθῆναι. i. Aquoso, lioso, leucophlegmatico; alvus perturbata, bono est. Deinde subjungit. Τὰ δὲ τοιαῦτα δι' ἡδονῆς ἢ ἐκ πνεύματος, ἢ ἐκ ἀπληρώσεως γίνονται, καὶ ἢ γίνονται, αἰσθάνονται δὸν ταυτομάτη, καὶ ἐκ πνεύματος γίνονται, ἀφίονται, καὶ βλάστησι τ' αὐτὴν λέγει. i. Hæc enim à nulla pendent medicorum sapientia aut insipientia: sed casu & fortuitò contingentia, ledunt eadem & non ledunt.

SALUBRIS] Non quidem signo, sed causa: quòd ea diarrhœa nimiam pravi humoris vacuet abundantiam atque revellat. Idem quoque fit artificio medici ad imitationem nature comparato, per clysteres, & purgantia medicamenta.

11 Ομμάτων ἀμαύρωσις, καὶ τὸ πεπηγὸς, καὶ τὸ ἀχλυνώδες· κακόν.

malò e
ἀχλυνώδες.

Oculorum hebetudo, concretio, & caligatio; denunciat grave malum.

30 EXPLICATA est comment. nostris ad 1. hujus cap. in qua recensetur catalogus ocularium affectionum quæ cum febre sunt.

12 Ομμάτων ἀμαύρωσις ἅμα ἀψυχῇ· σπασμώδες στυγνός.

Obscuratio oculorum cum exolutione, citam convulsionem ostendit.

HUJUS prognosens demonstratio debet mandari literis ex comment. Galeni ad illam prorrhethici, quæ sic habet. Quinetiam cervicis & dorsi oborta refrigeratio, convulsifica est: quòd si præterea urine fundantur spumantes, unaque fuerit animi exolutio, & oculorum obscuritas; convulsionem testantur. His ita constitutis.

prot. 20.
l. 3. 1.

40 OBSCURITAS OCULORUM] Non quidem à caligatione, sed ab exhausto humoris crystallini, & spiritus visifici, atque splendoris oculorum proprii extinctione, quam siccitas ipsa fecit à febrili ardore: siquidem illa obscuratio prævias habuerit convulsificas causas, nempe cervicis & dorsi refrigerationem cum urinis spumantibus; quæ sunt profectò justissimæ convulsionis causæ. Nam frigus posteriorum est convulsificum: maximè verò in caufonibus, quando & sæpe & frustra venit, ac viribus ægri jam fractis. Urinæ verò spumantes sive liquantur, sive à perturbatione flatulenti spiritus ejusmodi sint; utrovīs modo semper convulsionis futuræ opinionem faciunt.

7. Coac.
1. lib.

CUM ANIMI DELIQUIO] Non quidem syncope quæ cordis propria est, quæque in præcipiti virium omnium lapsu consistit: sed in lipopsychia, aut κατὰ ψυχῆς dicta lipothymia, per quam significatio fit infirmæ facultatis animalis: sicut etiam per oculorum ἀμαύρωσιν.

prot. 20.
l. 3. 1. A-
phor. 23.
1.

CITAM CONVULSIONEM OSTENDIT] Vel convulsionem in propinquo esse testatur: quia præviarum convulsionis causarum vis primùm lucet in spiritus animalis dissipatione, unde lipopsychia; & instrumentorum cerebro vicinorum atque communium consumptione, unde non solum ipsa convulsio, sed etiam cita mors venit.

60 13 Οφθαλμῶν ὀφθονίᾳ ἐν ὀξείᾳ, καὶ κίνησις ὀξείη, καὶ ὑπὸ τραχωῶδους, ἀγρευτῆν, ποτὲ τ' καὶ αἱ σάξεις ἐκ ῥινῶν [σπασμώδεα.]

malò
ἐξ ὀξείας
deerat.

Oculorum caligo in morbis acutis, citaque hac illuc conversio, turbulentus etiam somnus, vigiliaque ipsa, nunquam verò & sanguinis substilla è naribus; convulsionis prænuncia.

QUEMADMODUM partium posticarum frigus sæpe & frustra abortum, fractis jam ægri viribus; urinæ item spumantes, maximam vim habere dicuntur ad convulsionem ciendam: sic irrita vis eorum nihil efficeret, nisi eam suscipientis causæ præparatio ad efficiendum adduceret. Sed ea suscipientis causæ præparatio potissimum cernitur in signis earum partium quæ sunt propinquæ atque communes foco & domicilio ipsius convulsionis. Est autem cerebrum, in quo etiam signa sunt epigenomena & epihenomena futuræ convulsionis. Oculi verò,

societatis & vicinitatis jure, omnium facillimè certissimeque cerebri afflictionem testantur. Quæ omnia in hac decisione his literis continentur.

OCULORUM CALIGATIO] Quam facit impuritas & obtenebratio, vel spiritus visifici & proprii oculorum luminis, vel humorum τὰ ὁρατὰ, i. *aspectabilia* excipientium; ut in iis veluti caliginis ejusdam suffusio esse videatur, tum ipsis ægrotis, tum medicis atque propinquis oculis intuentibus. Convenienter autem reposita esse mihi videtur ὁρατὰ, & expuncta ὁρατὰ: quoniam si ὁρατὰ oculorum sponte nostra constituta sit, ὡς ἀποπνῆ, i. *nihil absurdum*. Sin autem ἀποπνῆ, nec naturaliter, erit quidem indecora atque terrificæ. Verum si ejusmodi sit resolutione omnium ocularium musculorum: nihil ostendet convulsificum. Quod si eadem sit oculorum ὁρατὰ quæ πῆξ, i. *concretio*; certum est ipsam in pari convulsione positam esse oculorum musculorum. Sed de fixis oculis paulò antè scripsit in illo. Ομαρτὰν ἀμαρτῶν, καὶ τὸ πῆξ. Prætera quomodo simul exiltere possunt immobiles fixique oculi, & ii qui crebrò huc illuc volvuntur? Quod si quis objiciat τὸν ὁρατὰ, idem hoc loco significare quod oculorum ὁρατὰ, quod est phreniticum & convulsificum: sciat is velim me istam ferocitatem agnoscere potius in torva conversione, vel potius conjectione oculorum, quàm in rectitudine ipsa. Nam & Agamemnona sic intuitum legimus vatem Calchanta. Et cum ille responso Calchantis irarum fluctuasset æstu, καὶ τότε ὃ οἱ περὶ λαμπροῦντα ἴκτιν: paulò post ad Calchanta conversum, & oculos in eum conicientem ita describit Homerus. Καλχάντα πρῶτα καὶ δοξάμενον πρῶτον. Ubi Eustathius illud, καὶ δοξάμενον, dicitur καὶ ἔργον ἐπελάμμενον interpretatur. Sed turibunde Didonis, & cæptis immanibus effere contra Æneam, clarissima est illa ferocitatis in oculorum aspectu descriptio apud Virgilium.

Talia dicentem jamdudum aversa tuetur,
Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
Luminibus tacitis, & sic accensa profatur.

Huc accedit, quod omnis dissimilitudo morum quam ferocitas ipsa denunciat, in nullum aliud delirii genus cadit quàm in phreniticum. Fuisset igitur philosophicum magis, rectitudinem oculorum, quam, si diis placet, ferocitas facit; potius videri phreniticam, quàm convulsionis prænunciam, aut convulsificam: juxta illud, ὁμαρτὰν ὁρατὰν ἀποπνῆ. i. *oculi ferocitas phrenitica*.

part. 3. f.
1. 6. Epi-
dem.

IN MORBIS ACUTIS] Et inter eos qui sunt eximii celeritate & vehementia, ut febres ardentes, quarum ardore natus calor, & spiritus profligantur; cerebrum exarescit, & symptomatice humoris efferi translatione affligitur.

CITUSQUE HUC ILLUC CONJECTUS] Quæ affectio, tremoris propria est; ut concretio convulsionis, si cavi sint oculi; sin autem exerti, paralyseos. Atqui tremor ille in morbis acutis, suapte natura, quæ in siccitate consistit, & successione delirii, citam mox adfert convulsionem.

TURBULENTUS ETIAM SOMNUS] Percussa mente, delirioque proxima: ob eam sanè causam, quod cerebro malè morato, maleque constituto, anathymialis fumida vim a ferat, potius quàm consolationem.

VIGILIAQUE IPSA] Quod in summa dormiendi necessitate, non est par conciliandi somni commoditas, quam suppeditat vaporis somniferi suavitas, bona cerebri temperies, cum animi tranquillitate conjuncta.

NONNUMQUAM VERO, ET SANGUINIS SUBSTILLA ENARIBUS] Quæ sunt omnino prava, ut ceteræ omnes causæ judicatoriæ paucæ: præsertim si sanguis substillans, qualitate & substantia in vitio sit, idque die critico. Scitum est illud. *Exigua sanguinis stillicidia, sinistra sunt crisis, aut planè mortifera.*

61. Coac.
1. lib.

CONVULSIFICA SUNT HÆC] In morbis scilicet qui inter acutos eximii sunt vehementia & celeritate, ut febres ardentes, in quibus si luceant commemorata symptomata quæ in cerebro & à cerebro nata spectantur, convulsionem affuturam testantur.

14 Πρὸς ἀφλῶ μὴ ἀεικαῖες· φρενιχοὶ γίνον· καὶ μάλλον λὺ ἀῖμα μὴ ρύη.

Qui ad contactum minime sunt æstuosi; evadunt phrenitici, magisque si sanguinem non profundant.

FUIT HIPPOCRATIS consuetudo & institutum explorandi manu qualitates corporum ejusmodi essent, in calore, consistentia, mole; unaque micantium arteriarum pulsus. Eam explorandi rationem sepe nominavit πρὸς χεῖρα, i. *ad manum*, ut in illo. Οἱ πονηροὶ πρὸς χεῖρα οἱ μὲν δακνῶντες, οἱ δὲ πῆλεις, i. *Febres ad manum mordaces nonnullæ, nonnullæ mitiores*. Et alibi. Οἱ πρὸς χεῖρα ἀναίσθητοι, κακόν, i. *Qui ad manum exiliunt, malo sunt loco*. Hic autem vocat πρὸς ἀφλῶ, quod tangendi vis per universum diffusa corpus, maximè lucet, splendetque in manu.

6. Epid.
63. Coac.
1. lib.

Ergo. QUI AD CONTACTUM MINIME SUNT ÆSTUOSI.] Tales in prothetico nominat καυσινὲς ἀκρίτως ἐκφύχοντες, i. *æstuantes, injudicatè perfrigeratos*: ut qui causone, aut li-pyria laborant. Πιεκαῖες autem opponuntur τοῖς ἐκφύχοντες, ut patet in illo. Οἱ καυσινὲς, ἀκρίτως ἐκφύχοντες, καὶ πῆλεις, i. *Ardentes, injudicatè perfrigerati, mox rursum incalēscētes*. Cetera perspicua sunt.]

IN COACAS HIPPOCRATIS. 123
DE LINGUA, ET RELIQUIS
ORIS PARTIBUS.

ΓΛΩΣΣΑ ἧ καὶ δεχὰς μὲν πεφεικῆα, τῷδε χρώματι διαμένουσα, CAP.VII.
περιόντω ἧ δὲ χροὶς τραχυρομένη, καὶ πελαινομένη, καὶ ῥηγνυμένη
θανάσιμον. σφίδρα δὲ μελαινομένη· ἐν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ κείτη γίνεται δη-
λοῖ. Χαλεπωτάτη δὲ ἐστὶν ἡ μέλαινα, καὶ χλωρή.

1 *Lingua autem quæ initiis morborum rigidiuscula est, sed in colore manet, labentibus inde diebus exasperatur, livescit & fit hiulca; mortifera. At verò quæ multum nigrescit, intra decimumquartum diem crisi fore ostendit. Ac certè calamitosissima est nigra & virulenta.*

20 MAGNA SUNT argumenta quæ ex qualitatibus & actionibus linguæ petuntur, cum perspicua
causarum res illas efficientium; ad cognoscendum & prædicendum quid cuique even-
tuum sit in morbis acutis. Est enim lingua sermonis organum, & gustatus. Eadem duabus
expleta partibus quas linea mediana conjungit: utraque autem spongiosa triplici contexta fi-
brarum seu villorum genere, tenui membrana contegitur, quam accipit partim à gula, partim
à gutture, unde cum illis societatem inivit; sed propriam habet à nervo quartæ ac tertie con-
jugationis ad gustus rerum omnium saporatarum; quemadmodum & musculos novem habet
motuum variorum ministrum ad fermocinandum, quorum alii a styloide, alii ab hyoide & corni-
bus ejus, alii à maxilla inferiore & mento oxorti, optima conspiratione atque consensu lin-
guæ inserviunt. Erit igitur lingua naturaliter constituta, quæ in sermone atque gustatu similis
est bene valentium, & potissimum sui, nec ullo modo à se mutata est in colore, caractere
& mole. Sin autem in vicio sit, ea profectò mala ostendet quæ in his decisionibus recen-
sentur, quorum singula cujusmodi sint, & quorsum appareant; ex causarum cujusque per-
spicientia explicabuntur.

LINGUA AUTEM.] Ac si diceret; loco de lingua dicendum: Sed illud, autem, in omni
philologia institutæ rei præsentis cum superiore connexionem ostendit.

QUÆ INITIIS MORBORUM RIGIDIUSCULA EST.] Prima periodo, quæ primo absolvitur mor-
bi quaternario, est φεικῆς, vel φεικῆς habet, ab inchoata inæqualitate quæ pristinam sustulit læ-
vitatem; quam φεικῆς communis tunica linguæ siccor facta, obduxit. Solemne est illud Hippo-
cratis. Τὰς φωνὰς αὐτὴν περὶ τὴν φωνὴν, καὶ αὐτὴν γλῶσσαν ἀποτελεῖ, καὶ οὕτως τραχύτης ἐπὶ τὴν φωνὴν ἀποδίδωκεν, i.
Qui vocem asperam edunt, & quibus est subaspera lingua, & quæcunque similes his à morbo asperitates.
Itaque lingua φεικῆς vel περὶ φεικῆς, i. rigidiuscula, nihil aliud est quàm aspera, cujus asperi-
tas in minutissima inæqualitate consistit: quemadmodum Galenus explicat comment. ad part.
18. sect. 3. 6. Epidem. Atque eam minutissimam inæqualitatem comparat ponto, cum pri-
mum flante Zephyro, pristinam sui æquoris in tranquillitate positam levitatem amittit, ac velut
perhorrescere incipit. Multum igitur differt lingua φεικῆς ab ea quæ dicitur περὶ γλῶσσαν, mul-
tum etiam τὸ φεικῆς à μακροῦ ἀεὶ φευγῆς, i. consumptione retorrida. Quòd autem morborum
initiis eam φεικῆς notabilem esse dixerit, eò certè fecit, quia quibuscunque ardentem febrici-
tantibus nulla vitæ salus sperabilis esse solet, ejus desperatæ salutis signa potissimum cernuntur
ineunte morbo, qualia descripsit Hippocrates historia 3. universali 1. Epidem. Quod si quis
objiciat, Nicodemum Abderitam præclarè & feliciter morbo defunctum esse, cui febris statim
initio, lingua perusta visa est; sciat is velim, pepasino & excretionem febrem mituisse, & levi-
tatem linguæ restitutam fuisse. Hic autem pravitatis accessio docetur in signis quæ sunt ar-
dentium febrium συνιδέοντα & in lingua vires acquirunt eundo.

SED IN COLORE MANET.] Genuino scilicet, qualis est suaverubens in lingua naturali-
ter constituta. Ac si diceret; quamvis lingua rigidiuscula sit, retinet tamen decorem coloris
nativi, quoniam fucata non est fuligine, nec etiam perfusa humoribus qui stabulantur ἐν τῇ
περὶ τῆς, id est in partibus quæ commercium habent cum lingua: cujusmodi sunt pulmo, ven-
triculus, ventæ hypoglottides, cerebrum quoque ipsum. Quinetiam à matrice lingua ipsa fuca-
tur. Præter hæc aliunde nusquam. Est enim catholicum illud Hippocratis. Γλῶσσα ἐμὴς τῶν
περὶ τῆς· διὰ τὴν ταύτην ζωοποιεῖ τὰς χυμῶν, i. Lingua proflasibus est concolor: propterea quæ ab ea
humores innotescunt. Ubi Galenus τὰς περὶ τῆς interpretatur, ea quæ veniunt à ventriculo, vel
à venis nutritioni dicatis; quibus & cerebrum adjungendum putavimus, pulmones, & ipsam
matricem. Nam quod idem scripsit, colorationem linguæ denunciare humores quorum magi-
sterio corpus tenetur; pertinet ad explicationem illius thewrematis quod paulò antè posuit,
γλῶσσα ἐστὶν σημάδι, i. lingua urinam indicat. Ad cujus thewrematis demonstrationem Galenus
hanc distinctionem apposuit. Τῶν μὲν οὖν εἰρημνῶν σημεῖον ἀκατέναι δὲ παρὰ τὰ δηλωμένα· τοῖς δὲ
περὶ γλῶσσαν οὖν ἐξ ἀνάγκης σημεῖον. Signorum, inquit, prædictorum, res ipse omnino consecrariæ
sunt: non autem rerum necessariarum signa ipsa.

LABENTIBUS INDE DIEBUS.] Exacta scilicet prima periodo quæ quatuor diebus absol-
vitur. Sic enim Hippocrates περιτὰς χροὶς vocare solet, inoffensam quatuor morbi tempo-
rum successionem: sicut & quatuor anni temporum, veris, æstatis, autumnus, & hyemis anni-
versariam vicissitudinem: ut si quis totam exegerit hyemem in sicca tussi cum raucitate con-
jun.

juncta, nisi ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, i. secundo vere quiescat; alteram experitur tabis differentiam.

EXASPERATUR.] i. Quæ ineunte morbo fuerat περικαλὴ, ex minutissima inæqualitate, & inchoata asperitate à siccitate membranarum quas partim accipit a gula, partim à gutture; nunc tacta & visu percipitur πεφρυγμένη, i. perusta & quàm asperissima; glandularum salivam affundentium, & venarum hypoglottidum nimia siccitate.

LIVESCIT.] Tum per ἐκχύματι ἢ ναυσίῳ, i. effusionem vel nauseam, venarum virulentarum; tum per caloris vivifici paupertatem, peneque dixerim, extinctionem. Ac si diceret; lingua quæ prima periodo asperior facta, suaverubens apparuit, & pristinum decorem coloris retinuit; si progressu temporis, invalescente morbo, plumbea videatur, ac si ejusmodi sit viridi bile suffusa atque fucata, per continuitatem interioris tunicæ pulmonum & alvi; à perenni generatione bilis, & perenni ad illas partes affluxu. Omnino enim tam variis coloribus lingua fucatur, ex varia coloratione humorum atque vaporum ipsam fucantium. Est enim τὸ χροῖμα τῶν χυμῶν ὁμοῖον, i. color humoribus similis. Ejus autem colorationis opportunitatem adfert lingua ipsius mollitudo, & raritas, ac vasorum circumjacentium amplitudo.

ET FIT HIULCA.] Non secus atque hiulcatur pinguis terra quæ diuturna pluviarum vacuitate, & solibus perusta exaruit, atque divulsa est.

MORTIFERA EST.] Propter μαρμαρὸν φεφρυγῇ, quem ardor febrilis invexit. Est autem μαρμαρὸς φεφρυγῆς à febre ardente, irreparabilis; proptereaque funestus.

AT VERO QUÆ MULTUM NIGRESCIT.] i. Quæ saturato nigrore fucata est, unaque multum aspera vel hiulca; ut par sit ratio causæ nigroris & asperitatis; & ambo sint καυστικὰ symp- 20 tomata conflagrantis incendio corporis, humorumque æstu incandescendum.

INTRA DECIMUM QUARTUM DIEM CRISIS OSTENDIT.] Quia febris διυκνῆς, i. perurens, tam celeriter, tamque vehementer movetur, ut citam mortem adferat. Observabit medicus philologiam planè philosophicam in nomine crisis. Non ita pridem in theoria ocularium affectionum, crisis nomen, secundi judicii significationem obtinuit; hic autem sinistri sed illic apposita fuit τῷ κελύμειν; hic autem τῷ θανάτῳ.

AC CERTE CALAMITOSISSIMA EST NIGRA ET ΧΑΛΩΡΗ.] Hippocratis catholica hæc sunt de linguae coloribus. Lingua, inquit, serum denunciat. Nam linguae χλωρὰ sunt χαλωδεῖς, i. biliosæ; rubræ à sanguine; nigrae ab atra bile: αἵμα, i. albo fucata, à perusta fuligine, tum à materna parte; albæ à pituita. Quæ cum ita sint, facere certè non possum quin à Galeno dissentiam in philologia & philosophia colorationis illius quam χλωρὴν vocat Hippocrates. Fuit illud Galeni judicium, linguam tum esse χλωρὴν quando fucatur bile, quam ipse nominat ὠχρὰν, eamque bilem omnium mitissimam esse, quod aqueæ cujusdam substantiæ sit particeps, proptereaque ἀπλῶς, i. simpliciter & absolute bilem nuncupari; cætera autem bilis genera περιουμῶς sic appellari ξανθὴν, ἐρυθρὰν, λευκοῦδην, πηλοῦδην, ἰσθὴν, μέλαιναν, καὶ ἄκρατον. Quod si verum est, non video cur eximia sit periculo lingua χλωρὴ, quam bilis mitissima, aut certè omnium minimè acris infecit. Sed audiamus Hippocratem qui nunquam aberravit à scopo, ac stemus in eo quod ille sapienter judicavit. Hippocratis verba hæc sunt: γλῶσσαι χλωρὰ καὶ χαλωδεῖς, τὸ δὲ χαλωδεῖς ὁπὲρ πίνουσι, i. Linguae virides, biliosæ: biliosum autem à pingui. At cujusmodi sit bilis quæ gignitur ὁπὲρ πίνουσι, idem clarissime aperuit his verbis, καὶ ὅταν τὸ μέν πίνον, χρο- 40 λὴ ξανθὴ· τὸ δὲ αἷμα, μέλαινα, i. Ac quibus pinguis, bilis flava; quibus sanguis, nigra. Constat igitur bilem flavam sobolem esse τῷ πίνουσι. Sed ejus bilis multi sunt gradus qui fervore illius assurgunt, & feri naturalis vacuitate. Hujusmodi sunt, æruginosa & vitellina. Nam si in secunda valetudine ὁπὲρ πίνουσι nascitur bilis flava; ab illa exorta febris perurens, æruginosam procreabit. Verè igitur videor esse dicturus γλῶσσαν χλωρὴν, significare herbaceam. Εἴ αὖτε χαλωπεύεται id est periculosissima, id enim significat τὸ χαλωπίν. Atque hujus periculi citò incidentis causam explicat Galenus comment. ad proth. 10. f. 1. 1.

2 Γλῶσσω ὡς τὸ διικρυῖ ὡς περ σιάλω λυκῷ καὶ ἀλείφεται· σημεῖον ἀνέσεως & πυρετοῦ, παχέον μένοντο & ἐπιχρήματα, αὐθήμερον. λε- 50 ποτέρη, ἐς τὴν ὑπεραίω· ἐτι, λεπτότερη, τεταίλω. Τὰ αὐτὰ σημαίνει ἐπ' ἀκρῶ τὴν γλῶσσαν γινόμενα, ἥσων δέ.

Lingua ad medianam lineam velut alba saliva peruncta; febris dimissionem denunciat, idque eodem die, si quod superinducitur, crassum est; sin autem tenuius, postridie; quod si etiam tenue magis, perendie. Eadem planè ostendunt quæ sunt ejusmodi in extima lingua, sed non ita 60 certò.

lib. 1.
progn. &
1. Coac.
cap. 5. 2.

UT FACIES cadaverosa ex fugacibus causis orta, uno die finitur, & intra vigintiquatuor horas initium habet ἐπαναστάσεως, i. redintegrationis, ut facies e tumefcente residens; vox item blandior atque mollior, quæ fuerat antè rauca & aspera; spiritus rarior atque facilior, in quo summa erant omnia difficultatis & angustiae; ut tandem oculorum nitor, quos impuritas magna scedaverat, spem adferunt citæ & securæ crisis atque salutis. Sic lingua inæqualitate ob siccitatem aspera, & tetri vaporis, corruptique humoris infectione multum scedata; si ex hiulca fiat aspera, ex aspera rigidiuscula, ac tandem pristinam levitatem & mollitudinem amisissam recipiat; eademque si progressus, vel potius, ut ita dicam, retrogressus faciat ex nigra in flavam, indeque in pallidam, mox in suaverubentem; sanè ex ea mutatione ac veluti retrogres- 70 su

su in suum decorem coloris nativi; pro metu sinistri iudicii, consolabitur medicum spe summa secundi. Quod Nicodemo Abderitæ contigisse legimus, cui *ἄρχομαι*, i. *febricitare incipienti*, lingua perusta visa est; convaluit vigesimoquarto. Quod etiam Larissæ virgini, quæ, ineunte febre *καυσίδης*, linguam habuit *λυγνύδης καὶ ξηλῷ*, i. *fuliginosam & siccam*; restituta est die sextò. Erit igitur hoc ratum persuasumque omnibus; symptomata febrium *ανεσπόμενα*, partim medicos exterrere, partim etiam consolari, prout progressum habent in pejus, aut retrogressum in melius; illic, *ὡς ἐπὶ λόγον* naturæ; hic *ἔξ λόγου* ipsius, pepasmo & excretionem in morbi exclusionem incumbens. Planum id faciet hujus prognoseos explicatio quæ est hujusmodi.

LINGUA] Quæ visa est non ita pridem aspera & sædo colore fucata.

AD MEDIANAM LINEAM.] Quæ per mediam linguam excurrit, ligamentum acerrimi sensus ostendans, quamvis à larynge natum, quo bifida lingua connectitur, vestitur, munitur. Talem agnovit lineam Aristoteles in utero, quam vocat *διχραὴ ἰστίαν*.

VELUT ALBA SALIVA PERUNCTA.] i. Delibuta humore albo, lævi & æquali, ac velut spermatice; qualis est laudata urinae hypostasis. Ejus autem salivæ albæ significatio comparatur ex perspicuitate extincti ardoris quo viscera conflagrabant, mitificati humoris morbifici, & succi alibilis inchoata assimilatione, unde supersunt reliquæ albæ: sicut in urina hypostasis alba, lævis, & æqualis, perfecto pepasmo.

DIMISSIONEM FERRIS DENUNCIAT.] Non secus atque hypostasis alba; non minus etiam quàm oculorum nitor qui ex antiquato livore lucet, splendetque, nec verò aliter quàm os humescens in sicca pleuritide. Non enim minora sunt argumenta futurarum *κρίσεων* in qualitatibus corporum, quàm in pepasmo humorum morbificorum.

IDQUE EODEM DIE, SI QUOD SUPERINDUCITUR CRASSUM EST.] Ut enim pepasmi perfectio celeritatem crisis ostendit: sic ejus perfectionis nota certissima est crassitudo humoris quæ in mediocritate consistit, eaque crassitudo virtute naturæ perficitur quæ diffusa est per solidas partes universi corporis.

SIN AUTEM TENUIS, POSTRIDIE.] Ut enim sunt gradus concoctionis; ita citò aut, serò crisis ventura dicitur.

QUOD SI ETIAM TENUE ADHUC MAGIS.] Ut inde major cruditas significetur, ex contumacia materiæ, & caloris nativi infirmiore vi.

PERENDIE.] Quia ex imperfecto signo tam cita crisis, atque perfecta, non est sperabilis.

EADEM SIGNIFICANT QUÆ SUNT EJUSMODI IN EXTIMA LINGUA, SED NON ITA CERTO.] Quamvis enim extima lingua quæ adjacet primoribus dentibus, exuvium scabrum, & sædo colore fucatum prima deponat omnium linguæ partium: tamen quia longius abest à foco ardoris, ac ferè glandularum saliva madescit, non ab humore venarum mitificatio, ut mediana linea: ideo non ita certò futuram crisin denunciat. Animadvertet autem medicus non cum describi humorem quo delibuta lingua in pulmonis inflammatione apparet. Hæc autem decisio legitur in libro *περὶ κελύμενων*.

3 Γλῶσσα τετρώδης μετ' ἐρυθρήματι καὶ ῥίνας, καὶ κοιλίης ἰγρῆς τῇ
40 ἡ ἄλλων ἀζήμων ἐχόντων καὶ πνύμονα· πονηρὸν, καὶ ὀξείας καθάρσεως ἰδέ-
σεως σημαίνει.

Lingua tremula cum suffusione narium rubra, & liquida alvo, si nulla de pulmonibus significatio sit, grave malum denunciat, citasque purgationes perniciosas indicat.

UT LINGUA omnis contra naturam tremula, est multum terrifica: sic eadem facit ut medicus toto corpore perhorrescat, quando ipsa contremiscit, cum illis conditionibus quæ in hac prognosi continentur.

LINGUA TREMULA.] Quæ contremiscit dum exeritur, aut vocem efformat fermocinando: Contremiscit autem depravato motu qui *ἔξ προαίρετον, ἢ κατὰ ἔργον*, i. *voluntate aut instinctu*, suscipitur: sed non *ἔξ φύσιν*.

CUM RUBORE NARIUM.] i. Ruboris suffusione à feri cujusdam subtillo, quod in narium densitate subsistit. De quo jam illud præceptum est. *Rubores narium signa sunt liquidioris alvo.* Vide commentarium nostrum in eam prognosin.

ET LIQUIDA ALVO.] Quæ liquidis excrementis sæpe & multum fertur, eodem modo quo in balbis quos longa exercent alvi profluvia: unde efficitur, ruborem hunc narium non posse referri ad eximiam illam faciei colorationem quæ feces vetustas subsistere in alvo testatur.

SI NULLA DE PULMONIBUS SIGNIFICATIO SIT.] Ac si diceret; si alvus liquida nullum adfert pulmonibus laborantibus adjumentum, nec fiat *λόγῳ ἔξ φύσιν*. Qua de re illud scriptum manet jam explicatum: *Quibus in febre lateris dolor incidit, siquidem perliquidis & biliosis alvus prorupta feratur, mitescit; sin autem collapsa maneat appetentia, ac tum sudores cum saturato faciei colore fundantur, & superstite cardialgia; hi cum diutius ægrotarint, peripneumonico modo intereunt.* Ergo si nec alvo liquida, nec urina cum hypostasi crassa prorupta, nec anacatharsi, nec parotidibus, nec abscessu crurali; pulmones ullam levationis suæ significationem adferant, pestifera complexione malorum quorum unumquodque ipsum per se fatale est ad interitum.

CITASQUE PURGATIONES PERNICIOSAS DENUNCIAT.] Nam quibus hypochondriorum aut pulmonum mala suppurant, malè res eunt. Suppurant autem pulmonum mala

in lib.
ἀπὸ κα-
ρίων, λε-
γεται ἡ
ἐξ ἑ-
κείνων.
r. de or-
tu ani-
mal.

Coac. 6.
c. 5. lib.
2.

Coac. 5.
c. 5. lib.
2.

mala quæ nec anacatharsi, nec phlebotomia, nec liberali urinæ crassæ profluvio, nec abscessu crurali exolvuntur. Ac suppuratum illud, rupta vomica, suffocat ægrum; aut etiam tabificum est. Itaque cum de pulmone nulla ad levationem significatio est, tum ægri dicuntur *ἔχειν ὑπὸ περιπνευμονίας*, i. *haberi à peripneumonia*, in cuius inveteratione superveniens alvi profluvium, citam mortem adfert propter καυστήριον ventriculi & hepatis.

aph. 17. 6.

4 Γλῶσσα θαλόγως ἀπαλωμένη, ἢ ἀσώδης, μεθ' ἰδρωτὸς ψυχρῆς, ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ μελάνων ἐμέτων ἐστὶ σημεῖον. τὸ κοπιῶδες ἐν τετέοισι κακόν.

10

Lingua immerito molliuscula facta cum fastidio, sudore frigido, insuper alvo liquida; signum est vomitionum nigrarum. Hic laboriosum esse, gravissimum malum ostendit.

NON MINUS suspecta esse debent quæ, specie, bona esse videntur, nec sunt tamen: quàm quæ immerito mala apparent. Nihil in bonis reapse ducendum, quod *ἄλγος* naturæ non fiat. Nullum formidabile malum, quod *ἄλγος* morbi apparet. Enimvero sitim sedari quæ non ita pridem fuerat inexplabilis; optimum esse videtur iis qui ægris præsto sunt: secus autem medicis

20

qui exterrantur metu, si easitis convenienter naturæ sedata non fuerit. Eodem modo de linguæ molitudine sentiendum, quando ex rigidiore & asperiore, immerito fit lævis & molliuscula.

LINGUA IMMERITO MOLLUSCULA.] Sine pepasmo & crisi, ac sine catharsi, & sanguinis detractioe liberaliore, potu, & epithematis; superflite adhuc febrili ardore, & morbifici humoris cruditate.

part. 17.
sc. 5. 6. Epidem.

FASTIDIOSA] Sero imbuta quod facit ut carnes natura dulces, gustanti sint ingrati saporis; unde *δοσιπεία πάντων γαστρίων*, i. *aversio ab edulitiis*; sive ea depravatio venerit ab impuritate ventriculi, cuius interior tunica communis est linguæ, palato, & ori. Sic lingua & ventriculus mutuò se afficiunt. Est autem ventriculus domicilium *ἄσους* i. fastidii *nauseabundi*.

24. 2. de
acut.

CUM SUDORE FRIGIDO] Per exolutionem stomachi, & caloris vitalis retractionem: unde refrigeratio partium extimarum, instabulante in alvo nimia bilis abundantia, ut in biliosis hominibus qui contra consuetudinem incœnati cubuerunt.

30

EX ALVO LIQUIDA.] Liquidis & serosis excrementis prorupta, ex nimio feri prolapsu à cerebro; unde lingua molliuscula & ptyelismus.

protrh.
30. f. 1.

SIGNUM EST VOMITIONUM NIGRARUM] Maximè verò in phrenitide, si rigor inciderit. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione sputatores fiunt, vomitum illi nigrum denunciant*; vomitum quidem ut annotavit Galenus, ptyelismo; nigrum verò, perfrigeratione. Ac nigrum fit excrementum quod prius erat flavum, ardore febrili, & ipsa ventriculi cum cerebro sympathia. Talis autem vomitio phreniticos reddit fanaticos.

5 Αἱ θερμάδες γλῶσσαι, ποὶ ἢ κοιλίῃ ὑγρῇ ποτὲ ποίεσσι μελανθῆσαι ὃ ἐν τετέοισι, ταχυῶς θάνατον σημαίνει. ἥρα γε θερμώδης γλῶσσα σημαίνει ἔχ ἰδρυμένῃ νόσῳ;

40

Quinetiam linguæ tremulæ, nonnullis faciunt liquidiores alvum. Ibi tum denigratæ, mortem acceleratum iri significant. An verò etiam lingua tremula non solidam mentem denunciat?

50

LINGUÆ TREMULÆ.] Non quidem inconstantes & fluxæ, quæque suo loco stare non possunt, à febrili ardore huc illuc citatæ; sicut *ἐρθηλαὶ ἐκδινημένοι* qui edunt citos conjectus & varios: sed nostro iussu ad movendum excitatæ, sive exerantur, sive etiam voces efforment; quòd pari magisterio certent inter se facultas & instrumentum.

QUIBUSDAM ALIQUANDO LIQUIDAM REDDUNT ALVUM.] Etenim cum lingua omnis tremula infirmitate fiat potentie animalis, si ejus infirmitatis causa sit oppressio ex nimia humoris in cerebro abundantia, indeque lingua ipsa, vicinitate & societate madescat; ejus madoris participem faciet alvum, per continuitatem interioris tunice quæ ipsi cum alvo communis est; eademque prorsus ratione in hoc tremore linguæ, alvus profusè feretur, quæ

60

IBI TUM DENIGRATÆ CITAM MORTEM MOX ADFUTURAM TESTANTUR.] Ac si diceret; si lingua tremula cum alvi profluvio multum nigrescat, nec illa coloratio fugax brevi habeat redintegrationem ad meliorem statum, mortem in propinquo esse denunciat: quòd ad calamitosam vim morbi, unde perennis generatio atræ bilis ex flava, ejusdemque excursus qui colore nigro linguam inficit; accedit summa virium infirmitas quam diarrhœa peperit symptomatologica.

AN VERO ETIAM LINGUA TREMULA NON SOLIDAM MENTEM OSTENDIT? Sane quidem, si per epigenesin phrenitidis contremiscant: sicut & oculi *ἐκδινημένοι* qui varios movent conjectus, etiam si nostra sponte in nullum aspectabile conjiciantur. „ Etenim cerebro conflagrante, non potis est oculos, nec linguam quiescere. Ut enim frigoris proprium

Gal. in ar.
te,

70

„ est

„ est partes ipsas, in quibus siabulatur, pigras in movendo, planeque immobiles reddere:
„ sic è contrario, vis illa caloris esse solet, ut continenter moveat, nec ullam quietis par-
„ tem impertiat. Itaque non solidam mentem nominavit, inconsistentem & vagam; certissim-
„ um incandescentis aestu cerebri argumentum, unde phrenitis, & confectaria ejus tremula
„ lingua. In hanc particulam extat Galeni comment. ad 20. prorrh. f. 1. 1. Sed tamen huc me-
„ lius per quaestionem, quam illic per enunciationem, explicanda proponitur.

6 Αἱ τραχεῖαι καταξηροῦ γλῶσσαι· φρενίκαί.

¹⁰ *Linguae asperæ multumque siccae, phreniticae.*

QUEMADMODUM lingua tremula, qualem descripsimus, signum est non solidæ mentis: sic lingua aspera multumque sicca, phrenitidem ipsam denunciât. Sed tamen utriusque signi sic comparata ratio est, ut neutrum habeat *ἀναστροφὴν* ad indicandum, nisi quatenus affectionis confectarium est quæ in quæstionem adducitur. Exemplâ sunt multa in Epidemiis.

Ergo. LINGUÆ ASPERÆ.] Sic enim legendum duximus, auctore Galeno. Nam Græcum illud, *δαρνια*, nomen est inchoatæ inequalitatis, quam facit inchoata siccitas. Lingua madescit & molliuscula est, à consociali humore quem accipit ex vasis & glandulis salivæ uerberibus. Sed ea salivæ ubertas cum primùm exarefcere incipit, tum lingua fit *δαρνια*, i. *rigidiuscula* (quam paullo antè *μερμερῖαν* nominavit.) Sin autem siccitate processerit, asperitas major percipitur. Quòd si etiam siccitatis summa sint omnia, tum ulceratur lingua; non secus atque squalor diuturnus terram hiuleat. Ergo linguæ asperæ multumque siccæ, exhaustis salivæ fontibus atque rivulis unde humescebant, per febrilem ardorem & cerebri incendium.

PHRENETICÆ.] Per sympathiam cerebri æstu incandescētis; quemadmodum linguæ tremulae quæ sponte sua, non autem nostra moventur; signa sunt haud solidæ mentis.

7 ὁδόντας σπινερίζειν ἢ πρίειν ὧ μὴ σπινεθῆς ἐν παροίᾳ· ματικόν, καὶ
30 θανάσιμον. ἥδη δὲ παρὰ φρονῶν ἐν ποίᾳ τέτ· παντελῶς ὁλέθριον. ὁλέθριον
δὲ καὶ ξεραίνεως οὖν ὁδόντας.

Collidere dentes aut stridere, si cui à puero familiare non sit: fanatⁱ cum, atque mortiferum. Quid si quis jam demens id faciat; omnin^o funestum. Pestiferum est etiam dentes exarescere.

40 MAGNA SUNT etiam argumenta ad bene scienterque praefugiendum, quae ducuntur ex partium illarum actionibus quarum vicio dentes, injussu nostro commissi, colliduntur, crepitant, atque strident; partim ipso crepitu, crepundiorum more sonori; partim stridentis plausitri, aut ferræ secantis modo, fragosi

Ergo. DENTES.] Octo primores, canini quatuor, & viginti molares in utraque maxilla, utrinque per gomphum in coartulati: quibus in ore constructis manditur, extenuatur, & molitur omnis cibus.

COLLIDERE.] Ut, quasi quodam mordendi studio, firmiter ad se invicem adhærescentes, mutuo attritu fridorem edant velut fragosum; qualis in molarum collisione auditur, unde significatio fit convulsorum maxime temporalium musculorum.

10 **¶** **Αὐτὸν στρίδεντα.**] **Erat mihi animus verbum illud στρίδεντα, & Latinum, stridere, per eam**
paraphrasin explicare quam apposuimus τῷ ὁμοειδίῳ. Sed non fuit satis animi, quod animad-
 verterim Galenum eam dentium στρίδεντα comparare vagis oculorum conjectibus, qui vulgo **ἡνα** cre-
 dicuntur. Ergo stridere dentibus planè significat dentium strepitus, qui ut in crepitaculis cre-
 bro aliflu (*claqueter* Galli vocant) quod est tremoris argumentum: ut illud collidere, con-
 vulsionis.

SI CUI A PUERO FAMILIARE NON SIT.] Natura scilicet, aut instituto parta collidendi aut stridendi consuetudo; nec ulla sit puerilis ætatis excusatio in quibus hæc fiunt. Nam pueri convulsionibus facile exercentur, si febris acuta est, si alvus nihil reddit, si vigilant, si expavescent. Denique si ita comparata tremoris & convulsionis ratio, ut neque facultas, neque ipsius facultatis principium in vitio sit firmiter fixo.

60 **FANATICUM.**] Nam grandiores pueri atque viri non tam facile in febribus convelluntur, nisi signum aliquod valentissimum deterrimumque accesserit: qualia pleraque in phrenitide exoriantur. *Phrenitici, sputatores, fanatici, etiamne tremuli?* Observabit studiosus temporales musculos, & malleteras, quorum afflictione per sympathiam cerebri exhaulli, dentium stridor & collisio contra naturam & institutum ægri cietur, incidente tramine, convolutionem & collisionem adferre maxillæ inferiori. Sed ea convulsio conjunctam non habet insaniam: sed τὸ καίματι καθόλου. Tanta enim præstantia temporalium muscutorum, ut etiam solum ἀκρομυῖον, & ἐντέλειον ὡς ἐξέ φέρει. i. alterati & intenti contra naturam, adferant, τὸ καίματι, vel, ut scripsit Hippocrates, sunt ipsi καίματα.

MORTIFERUM.] *E potestate mentis à melancholia exeat; quibus tremores oboriuntur, male sunt.* Ubi *καταρσις* nomen, ut demissè dictum, Galenus emendat, ac pro eo substituit *καταρσις*.

QUOD SI QUIS JAM DEMENS ID FACIAT, AD ULTIMA VENTUM ESSE TE-

comment.
ad proth.
3.1.1.

2. lib. $\omega\epsilon\delta$
 $\alpha\theta\rho\omega\tau$.
 prorrh. 14.
 f. 1. 1.

STATUR.] Ac si diceret; si à phrenitide valentissima deterrimaque, afflictionem descriptam ostendat musculorum cerebro communium & propinquorum, per sympathiam exhausti principii & facultatis effectæ; nullam salutem vitæ amplius posse videri sperabilem planè testatur. Itaque melius est delirium supervenire tremori, quam tremorem delirio.

PESTIFERUM EST ETIAM DENTES EXARESCERE.] Causæ sunt explicatæ in lingua.

8 Οδόντι σφακελισμός· δπόσημα πρὸς ἔλκον γρόμενον λυά.

Dentis sphacelismus; abscessum in gingiva exolvit.

DENTII stridor, itemque fragor quemadmodum fiant in morbis acutis, & quæ signa syllogistica inde ducantur, demonstratum est superiore prognosi. Nunc de affectionibus dentium quæ proprio ipsorum vitio inesse dicuntur, non alieno; sicut fragor & stridor à tremore aut convulsione temporalium musculorum & masseterum. Illic enim dentium veluti rixæ & prælia cernuntur & audiuntur: sed tamen non sunt in vitio dentes ipsi. Hic autem secus est illis. In promptu est sphacelismus, in quo malorum eximia vis est inter omnia quæ dentibus possunt accidere.

Ergo. DENTIS.] i. Ollis acerrimi sensus, quod tantum atteritur, quantum molendo mandit; ac tandiu crescit, quoad quiescit, omnium affectionum capax, omnibusque morbificarum causarum telis expositum, quibus & caro ipsa, nec cum minori perceptione rei molestæ; unde severissimis doloribus cruciatur, in eoque symptomata conspiciuntur omnia intemperiei, phlegmones, continuitatis, & contiguitatis emotæ.

SPHACELISMUS.] i. Absoluta dentis corruptio, in desperatione vivacitatis. Tametsi enim sphacelus uniuscujusque substantiæ corruptionem in omni parte complectitur: propriè tamen significatio ejus ad ossa transfertur; ut nomen gangrænæ, ad carnes. Itaque κατὰ φύσιν cerebrum sphacelatum jam dixit, cui gangrænæ ponis competit appellatio. Dentium autem sphacelismum facit, vel concepta in ipsis causa, vel gingivarum corruptio: quemadmodum in trumate capitis, dissiliens caro sanie; vermiculatum os facit calvarie quæ politissima erat.

ABSCESSUM IN GINGIVA EXOLVIT.] Ac si diceret; dentis sphacelismus contiguitatis emotæ vitio incidit, propter affluxum ichoris, aut magnæ phlegmones feritatem: quoniam locati locus est conservatio; quod in puerulis cernere est, qui sunt galiancænes, luxa- ta brachii arthrodia; & quæcunque ossa vitium attingunt, incremento prohibentur. Si igitur vel sponte sua excidat, vel chirurgia radicitus avellatur, ut necessario avelli debet (quoniam omne vivens confortis mortui impatiens esse solet) ex eventu abscessum exolvit, qui corruptionis causam dedit. Quod etiam faciendum præcepit Hippocrates, ubi demonstratio hujus prognosæ continetur. Quotiescunque dolore tentantur dentes; si cariosi sunt, si commoventur, veniunt avellendi; integri & immobiles urendo exsiccandi. Juvat etiam massicatio, τὸ Ἀλγμωστικόν lib. πειπιδών. Idem lib. 5. 7. 8. narrat Aspasii filiam levationem habuisse odontalgie, infuso castorio cum pipere.

9 Επὶ ὀδόντι σφακελισμῷ πυρελὸς πηγόμενῃ σφοδρὸς, καὶ πρὸς φρεσὶν θανάσιμον. ὡς δὲ σώζον, ἔλκεα ἐκπύησά, καὶ ὅσα ἀφίστα.

Si dente syderato ingens cum delirio febris accesserit; mortiferum. Sin autem periculo defungantur; ulcera suppurabunt, ossaque abscedent.

SI DENTE SYDERATO.] Non quidem ab ichore & phlegmate putri, cujus quidem tabe excavantur dentes quos non domat ignis, flammave cremat; nec verò à cibis in alvo biliscentibus, aut mala & vitiata eorum gomphosi in alterutra maxilla: sed ab inflammatione cum pulsu & summa doloris acerbitate conjuncta, quam peperit sanguinis bile perfusi affluxus. Hic autem sphacelismum vocat, inchoatam syderationem: quemadmodum suprà in cerebri sphacelismo ostendimus, ubi ἡ κεφαλὴ σφακελίζετο, non autem, σφακελίσαντο, legendum censuimus.

INGENS FEBRIS.] Per propagationem causæ morbificæ ad cor, quod etiam cerebrò accidere scripsit Hippocrates, calce perfractò.

CUM DELIRIO.] Hic operæprecium fuerit Galenum philosophantem audire super eo symptomatum concursu qui consecutione fit calcis perfracti. Consentit cor, per arterias; per nervos, cerebrum. Atqui cum sit cor caloris nativi fons & officina, cerebrum ratiocinationis; consequens illud erit, febrem esse a corde; delirium, à cerebro. Atque in his casibus, sympathie vis magna lucet quæ in officii communicatione, & vicinitate principiorum & insitorum consistit.

MORTIFERUM.] Est enim spes in angusto, cum febris ingens accessionem habet prægrandis delirii.

SIN AUTEM PERICULO DEFUNGANTUR.] Pepasmo & excretionem libera, ut hæmorrhagia est.

ULCERA SUPPURABUNT.] Vitrice natura, & feritate morbi exclusa, & inchoati sphacelismi ad integritatem reditu.

OSSAQUE ABSCEDENT.] Luxata gomphosi dentium per suppuratum; aut eorum jam corruptorum exclusione: quoniam πᾶν τὸ ἔκλειον καὶ δόνητον, ἀφίστα· ὅτι δὲ ἰσχυρὸς καὶ ζώντων. i. Exanguis omne & alienum, à sanguineo & vivente separatur.

10 Οἷα δὲ τὴν ὑπερώϊον ὑπερσυστροφὴν γίνῃ· ὡς τὰ πολλὰ πῦρ.

m. al. d. su.
v. ei.

Quibus ad palatum humoris collectio est; fere fit purulenta.

TUMORUM omnium crises fere sequuntur naturam humoris morbifici & partis obsessæ. Atque ut comparata utriusque ratio est ἡ φύσις: sic diaphoresi aut suppurato tumores exolvuntur. Ut autem alterutrius vel utriusque conditio est ἡ φύσις, ἢ ἡ φύσις λέγειν ἢ φύσις; ita gangræna, aut scirrhi consecutio adferri solet. „Ommino enim, quicumque in partibus allurgunt tumores mutationem suscipiunt, aut digestionis, aut suppurati, aut gangrænae, aut scirrhi. Atque ex illis quatuor mutationum generibus, priora duo sunt ἡ φύσις ἢ φύσις: posteriora vero ἡ φύσις λέγειν. Quæ cum ita sint, considerandum, sine omnino suppurabilis quæ ad palatum allurgit humoris collectio.

QUIBUS AD PALATUM.] i. Ad partem oris superiorem, fornicis modo, convexam modicè, nec admodum cavam, ut in iis qui καπαλλῶ habent φαῖλον, fulero cuneiformis ossis subnixam, foraminulis obsitam expurgandæ pituitæ dicatis, sed crassa membrana obductis, quam à ventriculo accipit. Est autem cerebri basis quædam.

HUMORIS COLLECTIO EST.] Sic enim συστροφῶν legendum & interpretandum duximus, quod ea sola suppurati sit capax: quamvis & σύνσις huiusmodi esse videatur. Nam & Hippocrates omne rheuma, i. fluxum, distinxit εἰς τὸ ἐρμώμενον καὶ τὸ ἐκωπώμενον, i. in concitatum & consistentem. Sed tamen convenientius multo ad propositæ quæstionis decisionem, ἢ συστροφῶν legenda & explicanda videtur, quàm σύνσις. Multa enim σύνσις, quæ non συστροφῶν, i. consistunt quæ non colliguntur. Nam qui humores pravi & efferti confluent in partem aliquam, ibique cumulantur firmiter fixi, propriè dicuntur συστροφῶν. Atque ex eo verbo συστροφῶν nominantur, quæ suo ambitu continent tumores contra naturam à fluxione ortos, quorum ἔρμωσιν ad sanationem solum, occurrit phlebotomia. Omnium enim morborum συστροφῶν, alioqui sanabiles, sunt insanabiles; nisi earum curatio initium ducat à sanguinis detractio; maximeque si pro phlebotomia purgatio præscribatur. Eam ἢ συστροφῶν conditionem atque naturam prudenter Hippocrates animadvertit in illo. Quibuscumque mulieribus sanguis intra mammas conculcatur, συστροφῶν, maniam prænunciat. Quod non facit ipsius sanguinis σύνσις, procreando lacti ad mammas cursum inflectentis. Sed quoniam ea collectio ferè purulenta evadit, quærendum videtur utrum suppurati laudabilis ea mutatio suscipiatur & fiat. Extitisse dicuntur in tempestate pestifera quorum abscessus mutationem purulentam habuerunt, cum ligamentorum ossium, & musculorum prolapsu. Nam à communi putredinis causa quæ putrescunt singula, propriam quæque obtinent corruptionis differentiam. Ergo non omne suppuratum in bonis duendum. Nec verò omne rheuma ἐρμώμενον fit simile bono puri, sed alia corruptio pejor priore nascitur, ut est in eodem 3. Epidem. Quæro igitur an suppuratum laudabile semper sperandum in ea humoris collectione circa palatum. Enimverò suppuratum laudabile potius miraculo apponendum, quàm in validæ partis natura, humorisque mitificabilis mansuetudine sperandum. Nam ea collectio in palato non facili fit, foraminum pleno, & si acciderit, præclusis foraminibus, membranam densiorem corrumpit ex facili, ossaque tenuia; quæ cum exciderint verissimum illud esse testantur quod scripsit Hippocrates: Οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ ὑπερώϊῳ ἀπὸ τῆς τοῦ στόματος μύτης ἢ τοῦ στόματος, ἢ τῶν οἰστίων, ἀπὸ τῆς σπένδα, i. Quibus os à palato abscedit; iis media naris resimatur. At quibus illud cui adherent dentes; resimatur extima. Pertinet hæc prognosis ad curationem virulentæ, quæ nihil aliud est quàm propagatio phymatum virulentorum, quam facit humorum & viscerum conspurcatio ex contagione impura. Vide lib. 2. πρὸ νόσων, unde prognosis hæc desumpta est.

3. Epidem.

lib. 4. acut.
21.

aph. 40. 5.

3. Epidem.

11 Τὰ δὲ γίνεαι ἀλγύματα σφοδρὰ· κίνδυνον εἰς ὅσας ἀνάπλουςιν εἰθῆν.

Sævi maxillarum dolores, excessuri ossis periculum adferunt.

EADEM ratio hujus prognosæ quæ adducta est in suppurato collecti humoris ad ipsum palatum.

12 Χεῖλ^Θ συσπώμενον· σπυαίν^Θ κοιλίης χολάδε^Θ κατάρρηξιν.

Labri concussio; biliosam alvum prorupturam ostendit.

A DENTIBUS & maxillis, ad labia transeundum, quorum affectiones eadem methodo querendæ & examinandæ, qua in aliis faciei partibus usi sumus. Sed eam querendi & examinandi methodum in propositionis ipsius & singularum vocum explicatione indicabimus, hoc modo.

LABRI.] i. Ora ipsius oris, quæ tum ad efformandas voces, tum ad mulgendas nutricum papillas facta est, atque quodammodo sculpta ex consilanea cute & musculo, ut verè dici possit μὴς διεμαλῶδης, ἢ διεμαλῶδης, i. musculus cutaneus, aut cutis musculoσα. Ipsum verò labrum tali substantia præditum, quaternis utrinque musculis jussu nostro movetur; sursum, deorsum; dextrorsum, sinistrorsum; antrorsum, retrorsum.

CONCUSSIO.] Sic enim χεῖλ^Θ συσπώμενον idem significare hoc loco putamus, quod χεῖλ^Θ τὸ κατω σπένδα, i. labrum inferius concussum. Non enim diastrophe hic fingi potest ab exolu-

2. acut.

tione partis oppositæ, aut convulsione laborantis; nec verò κύμασιν ασταμὸς quem facit utriusque partis convulsio. Hæc enim firmiter fixa, non aliunde continuationem accipiunt, quam à cerebri afflictione. Atque ea concussio per sympathiam accidit ventriculi concutientis se ad excussione rei moleste: quemadmodum pyelismus.

BILIOSAM ALVUM PRORUPTURAM OSTENDIT.] Quoniam illa concussio labii, consecutaria est acerbissimi morbus in stomacho; proptereaque signum est vomitionis acerrimorum humorum.

13 Τὰ δὲ ἐκ τῶν αἵματων τῆς κοιλίας ὑγρὰ ὀλέθρια.

10

Qui è gingivis insuper alvo liquida, sanguis exudat; pestiferum.

Aristot. c. 19. lib. 3. hist.

HÆC DECISIO, his expressa literis legitur ad finem hujus divini operis, prognosi penultima. Εὐπὶ ὑγρὸν ὑγρὰ, τὰ δὲ ἐκ τῶν αἵματων τῆς κοιλίας ὀλέθρια. i. Alvo humida sanguinem è gingivis effluere; mortiferum. Non enim ea ὀλέθρια manat à systrophe morbi cui levationem adferre solet, ut in pleuritide, ophthalmia, phrenitide, canero. De quo scriptum illud reperio in Epid. l. 5. & 7. Apud Abderitas mulieri cuiusdam in pectore oboritur est cancer, effluabat autem è papilla sanies, quæ suppressa mortem attulit. Sed exoluta retentrice potentia; & sanguinis ichorosi pravitare, cum distillatione ferina quæ totum os primum, deinde verò ipsum ventriculum facit aphthosum, unde labefactatio naturalis œconomix, quæ potissimum cernitur in lienteria, & vitiosa hæmatosi, cujus vitium maximè patet in gingivis quarum simplicissima caro est. Qualis igitur est πύλας ἐξέρχεται in jecoris exolutione; qualis etiam sudor cruentus quem facit ichorosis sanguis exudans per cutim: talis & cruor qui è gingivis elabatur. Ceterum ut pestifera est dysenteria hepatica; ut etiam calamitosa lienteria quæ supervenit ori aphthoso, maximè verò gravidis quibus omnem gerendi & nutriendi opportunitatem adimit, proptereaque abortionem facit: sic etiam mortiferum denunciat malum qui è gingivis ichorosis sanguis exudat: quoniam labefactata jamdudum naturali œconomia, cum desperatione καὶ ἀπελπίστως, vires efficitæ brevi ad interitum sunt collapsuræ, per consumptionem vitalis principii, & paupertatem nectaris vivifici.

20

Malè fuit interpretatus.

14 Πυάλα ἀναχέμεναι ἐν πυρετῷ πελιδναί, μέλαναι, χολώδες. πᾶσαι μὲν κακὰ. ἀποχωρέσαι δὲ καὶ λόγον χεῖριστοι.

30

Sputi in febre expurgationes livide, nigra, biliose; omnes omnino male. Quæ autem convenienter procedunt, salubres.

2. prognost.

ANAXREMΠΙΣΤΕΣ] hic idem quod ἀνακαθάρσις; faciles & expeditæ; vel impeditæ & difficiles,

IN FEBRE.] Quæ nec intermissionem habet, nec dum ullam pollicetur: sed contrà quæ perpetuum ciet excursus ad thoracem, cumeductio nulla levationem adfert. Prava sunt omnia sputa quæ nullam doloris levationem adferunt.

40

LIVIDÆ.] Argumento putredinis fixæ quæ à morticinio partis unde venit, separata esse nequit.

NIGRÆ. Quæ sunt meracorum omnium pessimæ. 2. progn. Si ita meracum sit sputum, ut nigrum appareat; deterrimum. Est autem facta ejusmodi, vel perusta bile æruginosa; vel causa ipsius κακώσεως. i. mortificationis.

BILIOSÆ.] Æruginosæ, quæ sputa vocavit χλωρὰ. Hujus generatio fertur accepta perusta bili flavæ, quæ participatione feri, antè quidem erat ὀχρὰ, i. pallida; nunc eo exhausta, redditur flava & vitellina.

OMNES SUNT PRAVÆ.] Quoniam vacationes male, malarum quoque affectionum signa existunt. Atqui meracorum excrementorum vacationes sunt malæ. Appello meraca, expertia sui naturalis feri, à consumptione ardoris febrilis, vel in obsessa parte, vel in universo corpore.

50

QUÆ AUTEM CONVENIENTER PROCEDUNT.] Si sunt flavi sputi accuratè pituitæ permixti, aut sanguine perfusi; non tenuis proindeque fugacis, ut in ferina distillatione; non etiam viscosi & glutinosi, quod exhibet contumaciam: si inquam, sputorum istiusmodi liberæ sint & copiosæ vacationes, morborum iniitiis, quæ mali levationem adducant, spirandi libertatem restituendo.

SALUBRES.] Quoniam καλῶς καὶ χεῖριστως, i. bellè & criticè suscipiuntur, proptereaque conferunt, & alacriter feruntur ab ægris.

60

Ex his apparet τὸ πρῶτον, quod erat in libro, rectè fuisse à nobis mutatum in τὸ πᾶσα. Cum ex illo sequutum fuisset id absurdi, quod sputum quodcunque, modò ne suppressum, in bonis haberi deceret; etiam æruginosum; immo lividum & nigrum.

15. Οἷσιν ἀλμυρώδεα πτύελα καὶ βῆξ ὑφίσταται. τῶν τοιούτων χεῖρὶς ἐξυθεγί- νεται, οἷον ἐξανθήματα. πρὸς δὲ τῆς τελειότητος τραχυύνεται.

Si cui sputa salsa, unaque tussis quiescunt, illi rubet corpus velut exan-

70

exanthematis obsitum : sed ante interitum exasperatur.

SI CUI SPUTA SALSA.] Quæ sunt ejusmodi vel à putredine pituitæ, vel à feri biliosi cum pituita permixtione; eaque falsilago tabifica est, facitque siccam tussim cum rauritate conjunctam; quæ nisi lapsu consequentis temporis quiescat, alteram tabis efficit differentiam à primitiva pulmonum exulceratione.

QUIESCANT CUM TUSSI.] Infirmirate partis quæ amplius concuti nequit ad promovendam expurgationem humoris tabifici qui in pulmonibus residet.

10 IIS RUBET CORPUS VELUT EXANTHEMATIS OBSITUM.] Pustulæ toto corpore pullulant; ab erodente sanie per ipsum diffusa.

SED ANTE INTERITUM EXASPERANTUR.] Quoniam partes solidæ suo defraudatæ alibili fuco, & spiritus tabifici appulsu, & febre lenta; non solum rigidiufculæ sunt, verum siccitatis intensione, majorem inæqualitatem concipiunt. Hoc est documentum phthisicæ quam facit in corporibus nostris, φθίσις.

16 Ανάσχεμυς πυκνή, ὡς δὴ π καὶ ἄλλο σημεῖον πρεσβυκόν.

20 *Screatio frequens, si quod aliud signum accesserit; phrenitidis nuncia est.*

Hujus prognosæ demonstratio legitur in 6. 12. & 30. sectionis primæ prioris prorrhæici; ex quibus nos etiam commentarium scripsimus ad 99. 1. lib. Quamobrem ne abuti videar otio & literis, mihi religio est denuo scribere πάλιν αὐτῶν τὰ αὐτά.

DE VOCE.

30 Αἱ μὲν ἐκλύσθ' ἀφωνίας κάκισται

CAP. VIII.

1 *Quæ cum exolutione veniunt vocis carentiæ, pessimæ.*

VERSATUR illud in pervagato medicorum sermone, nullam vitæ salutem posse videri sperabilem, quando vis morbi cujusque asperrima cum virium exolutione conjuncta est. Atque illud thesaurus catholicum legibus & exemplis medicinæ clarissimum comment. ad 22. 1. lib. Quemadmodum igitur ex rigore cum cephalalgia exolutiones, mortiferae; quemadmodum etiam deliria fractis jam viribus, pessima: sic etiam quæ cum exolutione, vocis carentiæ sunt; pessimæ. Quoniam autem de aphonia & exolutione multa jam scripsimus; sufficet hoc loco dicere, τὴν ἀφωνίαν καὶ ἔλυσιν ab iisdem fontibus principia, causasque ducere, eorumque symptomatum τὴν ὑπαρξιν consistere in extinctione caloris nativi: unde paupertas materiæ vocalis; & facultatis motricis infirmitate, unde vocalium instrumentorum ad ἐκφύσησιν, i. exflationem, & modulationem impotentia. Vide comment. ad 22. & 35. prioris libri.

2 Αἱ ἐπ' ὀλίγον φράσσες παρακρούσας· πονηρὸν, καὶ θνητῶδες.

Deliria paulisper ferocia, mox erunt immania.

50 VIDE 54. & 90. prioris lib. & Galenum comment. ad prorrh. 25. f. 1. 1.

2 Οἷσι φωνὴ ἅμα πυρετῷ ἐκλείπει μὲν ἀκρίσιος· τρεμώδεις θνήσκουσι.

Quibus cum febre vox hæret post acrisiam; tremuli moriuntur.

VETUS ILLUD scitum est; melius multò esse naturam quiescere, quàm aliquid frustra moliri. Nam & acrisiæ in febribus, in causa sunt diuturnitatis; non tamen funestæ, si vacationem habeant erethismi, i. proritationis. Quæ verò acrisiæ manant ab irritò erethismo; illæ finistri judicii esse solent. Ac tales acrisiæ per oppressionem & malam translationem, crudelissimi doloris atque interitus, non rarò, consecutionem adferre solent. Quæ causa est cur ita scripserit summus præceptor. Ὡς καὶ ἀπὸ πύρετος, καὶ ἐκ κακῆς διατάξεως τρεπίμυος. ἢ ἀκρίσιος, ἢ πίνος, ἢ θανάτου, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφῶν. i. Cruda nec cocta, & in pravos abscessus conversa; acrisiæ, labores, mortes faciunt; vel eorundem recursus. Sed cum irrita omnis contentio terrefica est; tum illa maximè quæ frustra rigorem ciet, cujus inanem concussionem hic subaudire oportet, quæ in illo prætermissa non est. Quæ ex rigore incidunt aphoniæ, tremore excutiantur.

Ergo. QUIBUS.] In cruditate humoris morbifici, cum pravitate signorum omnium constitutis.

CUM FEBRE.] Quæ nec intermissionem habet, nec ullam ostendit sperabilem.

70 VOX HÆRET.] Faucibus, nec de pectore depromi potest, propter infirmitatem summam intercostalium musculorum; sive illa causam habeat oppressionem, sive exolutionem poten-

80. Coac.
1. lib.

28. Coac.
1. lib.

tiae animalis, unde suscipi nequit, nec perfici valida exsufflatio ad vocem edendam.

POST ACRISIAM.] Vel melius acrisias, frustra sepe numero tentata crisi; quæ contentio quò frequentior est, eò pejus res eunt: ut si crebrò cientur rigores fractis jam viribus ægri. Atque illud nomen τῆς ἀκρίσιος, non quidem pro crisi vacuitate usurpandum videtur, quam diximus causam haberi diuturnitatis, non interitus, quæque in pepasmi difficultate consistit, propter humoris morbifici contumaciam: sed potius atque verius, pro ea secundi generis acrisia, quam crudi humores, & in malos abscessus conversi attulere; per quam morbus vires acquirit eundo. Est igitur acrisia duplex; una quidem, quæ vacuitatem crisis habet; altera verò, quæ crisin obtinere non potest. Atque illa quidem mutationis experta est; hæc verò praviæ particeps, praviq; abscessus. Quod autem acrisia sit irritæ mutationis consecutaria, perspicuum fit ex eo quod scripsit in prorrhethico in eandem sententiam. Οὗτοι φωνὰς μὲν κρῖνεν ἐκλείπειν, ἀμφοτέρωθεν τρεμάδεις. Ubi sanè illud, μὲν κρῖνεν, nihil aliud significat quam διακρίνειν.

pror. 59.
l. 2. 1.

28. Coac.
1. lib.

aph. 26. 6.

TREMULI MORIUNTUR.] Pertinet hoc ad explicationem prognosæ illius. Quæ ex rigore incidunt aphonia, tremore excutuntur: quod, in ea quidem sententia, per sarcasum scriptum est; quemadmodum & illud: Οὗτοι ἐν καύσει τρέμει ζίνοντες, ὡς ἀκρίσιος λῆ. i. Quibus, in causis tremores fiant; eos delirium exolvit. Certissimum enim est, omnem aphoniam quæ à rigore venit cum virium exolutione, sanari non posse: quoniam inde significatio fit exolutæ potentiae animalis cum extinctione caloris nativi. Nec sane video quæ causa possit esse tremoris in exolutionem virium incidentis.

20

4 Αἱ ἐν πυρετῷ ἀφωνίαι πασχυλῶς τρέπον, ἐκπᾶσαι σγῆ; ὀλέθριον.

Quæ in febre convulsivæ sunt aphonia, si cum silentio fanaticæ fiant; mortiferae.

pror. 19.
l. 2. 1.

EXTAT Galeni paraphrasis in hanc prognosin quæ sic habet: Αἱ ἐν πυρετῷ ἀφωνίαι, ἃ πασχυλῶς τρέπον γινώμεναι· τινδύωντες εἰς τὴν μὲν σγῆν ὀλέθριον. i. Quæ in febre convulsifico modo sunt aphoniae, si cum silentio insanæ successionem adferant; mortiferum habent malum. Nos igitur, ne aberremus, Galenum ducem sequemur hoc modo.

QUÆ IN FEBRE.] Aucta symptomatis atque gravissimis ægri damnis, propter acrisiam ex irritò crethismo; & cruditate ac feritate humoris morbifici in pravos abscessus conversa.

CONVULSIVÆ SUNT APHONIAE.] Quæ convulsifico modo existunt, in iusta collectione partium materiam vocalem exprimentium, deducendum, excipientium, & modulantium: qualis aphoniae causa consideratur in catalepticis & in ebriis qui voce capiuntur convulsi. Atque multum interest inter causas propositæ aphoniae, & ejus quam cum exolutione fieri jam demonstravimus per extinctionem caloris nativi, & summam infirmitatem potentiae animalis, proptereaque fatalem ad interitum jamjam futurum.

SI CUM SILENTIO FANATICÆ FIANT.] Metonymia est afflictionis pro afflicto. Ac si diceret; si homines voce capti è potestate mentis exeant cum silentio, quod fortè cuiusdam ridiculum videri possit, qui existimavit omnem aphonum necessariò reddi ἀναυδον, propterea quæ mirum non esse, eam silere qui voce sit captus. Sed intermissione temporum hæc distinguuntur, ut in Pythione, qui altero die morbi fuit ἀναυδός, ἀφονός, καὶ βραχυπνός, i. silens, voce captus, breve spirans. Itaque si dissipata, vel aliò conversa convulsionis causa, vocem recipiat; nec tamen loquatur, ac lingua in vitio non sit; perspicuum est illud silentium excessus melancholici, vel melancholicæ insanæ symptoma esse. Ex quibus ita mens in officio laborare videtur, similiter sunt affecti ut illa Dealcis uxor, quam vel nugarum garrulitate, vel silentio, eximie phreniticam & fanaticam fuisse narrat Hippocrates. Qua de re illud extat jam explicatum. Qui cum silentio è potestate mentis exeant, nec voce sunt capti, mortiferum habent malum. Etenim, quemadmodum feritate bilis atræ fit ἱσχυρὴ illa μελαγχολία: sic alienatione cerebri à diuturna & vehementi alteratione, cum scilicet exaruerit; tum pro clamore, silentium; pro jactatione, segnicies; pro artuum contentione, levis tremor; pro vigiliis, cœna & cataphoræ veterne hofa.

71. Coac.
1. lib.

hist. 15. se.
3. 3. Epid.

MORTIFERÆ.] Quoniam omnis partium nobilium alienatio desperationem salutis ostendit. Sic uxor Dealcis interfuit.

5 Αἱ ἐν πόνῳ ἀφωνίαι θυδάνατοι.

Qui ex dolore voce sunt capti; crudeliter moriuntur.

60

QUONIAM aphonia undecunque venerit in morbis acutis, celeritatem moriendi ostendit; nunc ex distinctione causarum ipsius aphoniae, cujusmodi sit; moribundorum ab illo casu, interitus docere instituit.

163. Coac.
1. lib.

ERGO. QUI EX DOLORE.] i. Acerbissima convulsione intercostalium muscutorum, quæ initis morborum illapsa, firmiter fixa manet, nec intra eam qua incidit, horam, discutitur: alioqui febris medicatoria.

VOCE SUNT CAPTI.] Denegata expressione & appulsu vocalis materiae ad instrumenta φωνητικὰ; & impedita eorum modulatione ad vocem edendam.

CRUELITER MORIUNTUR.] Crudelissima morte intereunt, hoc est, ut Græci loquuntur,

70

quantur, ἐξ ἧς συνεθήκηται: ut contrā, qui cum exolutione voce sunt capti; καθραίνω, clam. Crudeliter autem moriuntur, symptomatum vehementia in doloris acerbitate, meteorismo difficilis respirationis, jactatione, cephalalgia, delirio quoque ipso.

6 Αἱ μὲν ἐκλύσθ' κατόχως ἀφωνίαί· ὀλέθραι.

Quæ cum exolutione firmiter fixa, sunt aphonix; funesta.

10 ENIMVERO duplex est omnino causa τῆς ἀφωνίας, una quidem quæ διὰ τὴν τάσιν σφοδρῶς. i. *tensione fortis*; altera verò διὰ τὴν ἐκλύσθ' τε, καὶ χαλᾶσαι τὴν φωνὴν ἐκταταμένην μῦσιν τε, καὶ ἰσχυρῶς. i. *exolutione & laxitate musculorum nervorumque vocem edentium*. Atque illa quidem quæ in tensione consistit, fatalis est ad crudelissimam mortem; hæc verò, ad tensionis expertem. Nam aponia cum exolutione musculorum atque nervorum firmiter fixa, moriendi sensum adimit. Quod superest, hic nullæ sunt aliæ mez partes, nisi ut quid sit τὸ κατόχως explicem, huic loco accommodatum. Ne longum faciam, catoche & exolutio existerent simul nequeunt, ut neque τάσιν ἐκλύσθ'. Nam catoche ἐν τῇ τάσει consistit. Erit igitur ἡ κατόχως ἐκλύσθ', exolutio firmiter fixa. Quod autem τὸ κατόχως in ea significatione usurpetur, perspicuum fit ex illo Galeni. Symptomata catocha non solum dicuntur quæ vocatam inferunt catochen; sed & illa etiam quæ sunt si-ma & fixa. Similiter idem ostendit, quod ἀναλυτικῶς jam explicavimus, κοπιᾶσθαι, λυγγῆσθαι, κατόχως. Huc etiam pertinet prognōsis illa iisdem expressa literis quæ legitur prorrh. 4. f. 3. 1.

prorrh. 2.
l. 3. 1.

comment.
ad prorrh.
60. f. 1. 1.
47. Coac.
1. lib.

7 Αἱ κατὰ κλώμεναι φωναὶ μὲν φαρμακείῳ, ἢ πονηρῶν; τείων οἱ πλείστοι ἐφιδρῶσι, καὶ κοιλίας καθυγραίνον.

Interruptæ voces à medicatione, utrum pravae? Ac sanè plurimix sudatiuncula exudat, & liquidis excrementis fertur alvus.

VOCES κατὰ κλώμεναι idem significant quod κατὰ κλώσας φωνῶν. Atqui κατὰ κλώσας nomen in artubus frequens est apud Hippocratem, quando jacentes supino ægroti videntur ἐνγκαμμένης crura, ἢ ἀσπασθῆναι, i. *contracta aut implexa*. Sic etiam in oculorum & palpebrarum perversione, κατὰ κλώσας usurpavit, cum ait. Ομμάτων ἀπὸ τῆς περιστροφῆς, ἢ μὲν αὐτῶν, ἢ κατὰ κλώσας· κατὰ. i. *Oculorum contuitus audax, phreneticus; sic & conspectus frequens, & contortio*. Ubi Galenus sic ait. Κατὰ κλώσας λέγει τὸν ἐφθαλμῶν, ὅταν ἀπεκλῶσθαι τὰ βλέφαρα. i. *Κατὰ κλώσας appellat oculorum, cum eorum palpebre pervertuntur*. Est igitur κατὰ κλώσας, τὸ ἀπεκλῶσθαι; & κατὰ κλώσας, ἢ ἀπὸ τῆς, ἢ καμπολόσας. Quæ cum ita sint, quænam perversionis in voce fingi potest, quam in cruribus multum contractis & implicatis, tum in extimarum palpebrarum curvatura Hippocrates annotavit. An verò sunt hic voces expressæ, quas in tempestate pestifera tabidos depromere solitos narrat, easque vocat infueto nomine κατὰ κλώσας pro κατὰ κλώσας, hoc est, *disortas*: quamvis illud vitium aptius & significantius participium illud, ἰσχυρῶς, explicaret, ut in illo, ἀπὸ τῆς ἰσχυρίας, dextro illofus fuit. Ubi Galenus & ἰσχυρῶς interpretatur ἀπὸ τῆς ἰσχυρίας: quemadmodum etiam commentario ad illam prognōsin, ἐξ ἐφθῆς εἰσαφαιρῆς ἐφθαλμῶν ἰσχυρίας, κατὰ. i. *A lumborum ascensu, oculorum illofus, mala*. Sanè operæ precium est legere & intelligere Galeni philologiam super eo loco ubi φωνῶν κατὰ κλώσας vocat Hippocrates: sed ea relicta, mihi abundè sufficit philosophiam doctoris amplecti quæ proferetur paulò post in hujus prognōseos explicatione. Ac certè constat ex perspicua rei ipsius, causarumque ipsam efficientium; voces hic dici κατὰ κλώσας, quas illic κατὰ κλώσας nominavit: nisi quis fortè dictionum auceps reclamet, malè activum participium pro passivo usurpavi. Jam verò ejusmodi & quomobrem illa κατὰ κλώσας φωνῶν, ἢ φωνῶν κατὰ κλώσας, jam ad docendum aggredior.

comment.
ad part.
30. f. 1.
6. Epid.

part. 31.
se. 1.
6. Epid.

3. Epid.

hist. 3.
part. 1. &
8. part. 2.
3. Epid.

VOCES INTERRUPTÆ. i. Quæ faucibus hærent, in quibus materia vocalis quasi conglomerata subsistit; unde φωνῶν κατὰ κλώσας, quales annotavit Hippocrates in tabidis, ex prolapso catharri ferini materix vocali occurrentis, maximeque in tempestate pestifera, austri-na, ventis placida, & pluviosa, quæ caput replet ichore, hoc est, sero maligno, & pituita falsa. Hujusmodi autem sunt interruptæ, ex pari contentione instrumentorum vocalium, & materix vocalis obrutæ catharro ferino. Idem quoque non rarò accidere narrat phreniticis alia ratione, ob infirmitatem & contradictionem intercostalium musculorum, unde materia vocalis in via subsistit. Etenim quibus interrupta vox est, similiter affecti videntur ut ii quibus spiratio in faucibus eliditur, & unica inspiratione spiritum bis terve recipiunt. Ac talis difficultas spirandi nominatur πνῆμα πρὸς πνῆμα, i. *expiratio offensans*. aph. 68. 4. πνῆμα διασπασθῆναι, i. *respiratio duplicata*, part. 2. 2. Epid. πνῆμα ὡς περ ἀνελκόμενον, i. *respiratio velut perrupta*, hist. 3. 1. Epid. πνῆμα ἀνασπασθῆναι, i. *respiratio retrahita*, in Philisco: ὅταν ἡ ἑσω ἐκπνοὴ κωλύσθαι, i. *duplex intro revocatio*, 6. Epid. πνῆμα πρὸς πνῆμα ἐν τῇ ἀνω φωνῇ, i. *respiratio ascendendo intercedens*, 4. acut. Convulsionis autem nuncia est hæc respiratio elisa in faucibus. Sed inter eam respirationem, & intercisam vocem, vel, ut ita dicam, intercalarem aphoniam, hoc interest; quod illa sit afflictorum duodecim musculorum spirationi dicatorum, nervorumque ipsos moventium symptomata; hæc verò, tremulorum intercostalium & nervorum; vel ipsorum vitio, vel materix voca-

lis obrutæ catarrho ferino & ad perpendiculum illabente. Denique vocis interruptio in depravatione consistit & ἐμφροσύνης, i. *exsufflationis*, cujus copia & libertate voces ex animi sententia depromi solent.

A MEDICATIONE.] i. Si quis inconsideratè purgationi operam dederit, quæ vel ἐπερμά-
ζουσι & cholera, vel oppressionem attulerit, citata materia quæ citam exclusionem non ha-
buit. „ Omnis enim materiæ concitatio quæ citam expurgationem non habet, oppressionem
„ facit, ægrumque damnis afficit; non secus atque acrisia ab irritò erethismo humoris mor-
„ bifici, in malos abscessus conversi.

UTRUM CALAMITOSA?] Sanè quidem. Nemo enim est omnium quem id nescire persuasum habeam.

AC PLURIMIS QUIDEM EXUDAT SUDATIUNCULA.] i. Vel toto corpore exudat roscidus humor, vel in capite & cervice; idque per expressionem ab oppressionem, vel exolutionem à cholera & hypercatharsi.

ET LIQUIDIS EXCREMENTIS FERTUR ALVUS.] Aut quia ventriculorum tædet sui officii, aut quia prolapsu catarrhi ferini inconsideratè citati scatet aphthis quæ ipsi sunt ægro-
tandi causa, & in officio laborandi; unde funesta lienteria.

8 Ἐν ἀφωνίᾳ πνεῦμα οἷον τοῖσι πνιγμένοισι παρὰ χειρὸν πονηρὸν. ἥρά γε
ἢ παρὰ χρεστικόν;

In aphonia respiratio ut in iis qui strangulantur sublimis; pestifera. Etiamne phrenitica?

IN IIS QUI non nisi recta cervice, ut anginosi; aut nisi residendo respirant, ut peripneu-
monici, & asthmatici; respiratio multum sublimis cernitur, μεταρῶς: qualis in anginosa mu-
liere. Hanc vocat παρὰ χειρὸν, quòd ejus violenta ductio prima omnium sub aspectum veniat
medici intuentis; ac velut prima in promptu sit ad intuendum. Talem etiam difficultatem
spirandi exprefit, cum ait: Οἷσι πνεῦμα ἀνίλκεται, φωνὴ δὲ πνιγνύσθαι, ἢ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν
ἐπιτομήν.

ETIAMNE PHRENITICA?] Sanè quidem, si nervorum vitio sit hæc difficultas spirandi,
non instrumentorum deducendum & excipientium.

9 Αἱ ἐκ κεφαλᾶλγῆς ἀφωνίαι ἅμα ἰδρῶτι πυρετώδεες, χαλῶντα, ἐφ'
ἑαυτὰς ἀνιέντα, χρονιώτερα. Πνιγνύοντα τετέοισιν, ἢ πονηρὸν.

*Quibus ex cephalalgia voce captis, unaque cum sudore febriculosis, al-
vus laxatur injussa; ut se collegerint, diu tamen laborant. Atque his
superrigere non est damnosum.*

IN HAC prognosi varia metonymia est afflicti pro afflictione, & afflictionis pro afflicto.
Sed eam metonymiam faciliè nos & convenienter ad nostri authoris ἀφρονίας convertemus. Ga-
lenum ducem secuti, cujus extat dilucida paraphrasis comment. ad 2. prorrh. f. 3. 1.

ERGO. QUIBUS EX CEPHALALGIA.] Aucto capite morbificis causis, indeque menin-
gibus alteratione & distensione afflicti, quòd in cephalalgia laboret nervorum origo, non au-
tem in capite sit localis affectio aphoniæ.

VOCE CAPTIS.] Per violentam contractionem muscutorum atque nervorum, quam fe-
cit materiæ cephalalgicæ translatio ad partes depromendæ voci dicatas: quæ aphoniæ causa &
ratio in illa prognosi jam explicata est. Quæ in febre convulsivæ sunt aphoniæ, si cum silentio
fanaticæ fiant; mortifera.

UNAQUE CUM SUDORE FEBRICULOSI.] Qui sudor exprimitur ex humore tenui,
cujus nimia abundantia natat caput, unde etiam facultas retentrix multum oppressa fatiscit.
Est autem vera sudatiuncula, quæ per oppressionem symptomatica est, nec ullam febris re-
missionem adfert, nec facit ut æger tolerantius ferat morbum.

TUM ALVUS LAXATUR INJUSSA.] Non quidem liquidis excrementis ducta, sed feci-
bus; quod est ancipitis eventus. Vacuatio injussa ferè symptomatica esse solet mentis in
officio laborantis, aut exoluti sphincteris musculi.

UT SE COLLEGERINT.] Ut morbo levati nonnihil videantur.

DIU TAMEN LABORANT.] Materiæ contumacia, & naturæ infirmitate. Nisi fortè ad
exitum rapiantur, oppressa & labefactata parte cujus officium est vitæ tuendæ necessarium.
Patet illa labe vocis interceptione, & alvi citra voluntatem ductione.

HIS SUPERRIGERE.] i. His si super illa quæ dixi oboriat rigor: ut illud, ἄν, fre-
quentiam hoc loco non designet.

NON EST DAMNOSUM.] Modò sudorem promoveat. Sic enim vis sepulta & languens
excitabitur ad exclusionem materiæ morbificæ. Idem quoque faciet sternutamentum.

10 Αἱ μὲν ἀφωνίης ἐνστάσεις ὀλέθρια.

Si quis voce captus è potestate mentis exeat; morti est proximus.

QUIA

Coac. 6.
capite 10.
lib. 2.

Coac. 4.
hujus 8.
cap.

QUIA quod plures facultates vitium admittunt; eò est pejus ægroto. Offensionem cerebri delirium arguit; vocis interceptio, nervorum principii.

II Αἱ τοῖσιν ὑπὸ ῥιγῶσιν ἀφωνία· φανασμὸν· εἰς δὲ κεφαλαλγείας οἱ τοῖσιν ὑπὸ ῥιγῶσιν.

Quæ à rigore incidunt aphonia, funestæ. Sunt hi nonnihil cephalalgici.

QUÆ A RIGORE.] Unde scilicet nulla excretio promovetur: sed translationem habet materiæ morbificæ ad diaphragma & caput.

INCIDUNT APHONIA, FUNESTA.] Quod ad præparationem suscipientis causæ accedat perennitas & vis efficientis. Nam præparationem suscipientis, cephalalgia antecedens declarat.

SEQUEBANTUR prognoses quatuor, quas, quia in demonstrationem non cadunt; Duretus rejiciendas putavit: injuria temporum accidisse dolens, quod ex optimis pessimæ sint factæ.

DE RESPIRATIONE.

ΠΝΕΥΜΑ, πυκνὸν μὲν καὶ σμικρὸν ἐὶν· φλεγμονῶν, ἢ πόνον ἐν τοῖσι καυέμοισι τόποισι σημαίνει. μέγα δὲ καὶ διὰ πολλῆς ὀξυφροσύνης ἢ πασσμών. CAP. IX.

1 Respiratio frequens & parva; inflammationem, & laborem denunciat partium spirabilium. At verò magna & rara; dementiam, aut convulsionem.

IN MEDICINA nullus feracior locus est quàm de spirando. Hic nusquam quidem non est, nec ullam instituendæ prognosæ rationem patitur esse expertem sui in morbis acutis. Quoniam enim respiratio sic ad vitæ conservationem necessaria est, ut ejus fructu, vel ad punctum temporis, vix videatur posse carere; quemadmodum spirandi libertas præclare ad salutem apparet, & facit in omnibus morbis qui celeriter, continenter & vehementer moventur: ita difficultas spirandi omnis terrifica esse debet, quando excusationem non habet, aut perturbationis criticæ, aut crisis ipsius. Bene res eunt viri illius qui in adversa valetudine, maximeque autem cum incanduerit æstu febrili, spiritum ducit ex facili. Et qui in libertate illa spirandi unâ cum doloris acerbissimi nobilium partium vacatione, & somni benignitate; qui, inquam, interierit Hippocrates vidit neminem. Nam facilis illa & liberalis respiratio, mirificos adfert sanitatis fructus, non solum temperatione & expurgatione febrilis ardoris qui focum habet in corde: sed etiam instauratione nectaris ipsius vivifici, perennitatem à corde habentis, quo partium solidarum vivacitas recreatur atque reficitur contra calamitosam vim febris, unde absumitur, atque quodammodo liquitur.

Principio enim omni animantium generi à summo rerum opifice Deo tributum est, ut vivacitati cujusque fugaci tuendæ & instaurandæ, vivifica quædam res atque facultas suppetere, ac veluti præstò esset, ne ipsa vivacitas ante diem deficeret. Hæc autem vivacitas mansionem habet in vitali principio partium solidarum, quarum virtus est ipsa natura fundata in humido primigenio spiritu & calore perfuso, quod à semine utriusque parentis in matricem illapsam, fatalem intra se fovet & continet vitæ & interitus necessitatem, quæ μίσησιν πεπρωμένη dicitur fabricationis humanæ. Hinc vita hominum natura & necessitate fatalis. Ac natura quidem, τῷ ἀφαιρέσει, i. per secretionem; necessitate autem τῷ συμμίσει, i. per concretionem. Cum enim vitale illud principium, quod ἄρχην ζωτικὴν veteres nominarunt, perpetuam patiatur ἀφαιρέσιν complexionis suæ, ac temperamenti quoque sui ἀλλοίωσιν; nec aliunde conservationem & instaurationem sui obtineat, quàm ex appulsu ἑσθίου, quam propriè & consideratè, nectar vivificum appellamus: quoniam illud nectar votis naturæ & vitæ omnino respondere non potest, quantumvis naturaliter sit constitutum; hinc venit altera fatalis moriendi necessitas, quam ἐν τῷ συμμίσει positam esse diximus: quemadmodum idem si, vel alteratione eximia, ut in acutis febribus; vel corruptione & alienatione, ut in peste & phthoe, in vitio sit; citam mortem properare facit: ac tum jam ægri, non quidem fato, sed ante diem perire & mori dicuntur.

Verumenimvero quemadmodum ex complexionem, & temperamento, ac spiritu prolifico vitalis illius principii, jacta sunt tria illa fabricationis humanæ fundamenta, quæ tandem in vitæ & animalitatis assurgunt principia, cerebrum, cor, & jecur; ex quibus totidem facultates in corporibus nostris lucent: ita virtute & conspiratione optima principum illarum partium, ἡ ζωὴ καὶ ἡ βίη, i. vitæ & animalitatis ratio omnis perficitur atque absolvitur. Atque illa vitæ & animalitatis ratio atque conservatio cernitur in œconomia trium facultatum, naturalis, vitæ, & animalis; earumque tam constans & certa est συνμυσία, ut mutuas tradant operas in per-

perpetuitatem animalis. Ut enim per eam quam modo dixi *ῥοσφύλω*, partium solidarum vivacitas fluxa recreatur atque reficitur: sic ad ipsius perennitatem quam habet a corde vivificam, præsentaneum accipit subsidium, partim à jecore per jecorariam venam; partim à cerebro, per eam movendi vim qua spiritum ducimus. Ergo in sanguine & spiritu vivifici syr-rhoe continetur; nec aliunde accipit generationem & conservationem sui. Nec verò ullum aliud requiri debet in rerum natura *ὕψον*, nisi id unum quod spiritui & sanguini putatur esse *ἑσπέρου*, i. consociare: cujusmodi sunt ea quæ commendantur *τῷ ὀρχυλῷ*, quæque suavitate participant gratiosi humoris atque odoris. Itaque superstitio est, vel oitentatio, celebrare aurum, si diis placet, potabile; cæteraque chymica ebriosi illius, fanaticique athei Paracelsi: quorum jampridem explosa commendatio est à schola Hippocratis, exultatque apud hypocritas medicos, & veteratores, quos nulla res præter versutam quandam hypocritin commendare potest, & quorum vanitas ambagibus tantum solertissima esse solet. Sed ut redeamus ad id quod demonstrandum suscepimus de respiratione.

Est igitur id ratum persuasumque omnibus, *ῥοσφύλω* vitæ conservatricem, nutritu & respiratione perennem obtinere sui generationem atque affluxum. De nutritu aliàs, nunc de respiratione dicendum.

Respiratio igitur, *ἀναπνοή* Græcis dicta, est actio partim iussa, partim injussa, qua ducitur aer, vaporque fumidus expurgatur. Hæc volucrum, pecudum, atque hominum communis est, omnium denique vocalium animantium. Nam insectorum spiratio, *ἰσπνοή* Græci vocant, eodem modo non suscipitur, neque perficitur: quamvis in eundem scopum & finem ducta sit. Etenim sola transpiratio, *ἀνασπύλω* dicunt, sufficit illis, quod modicus eorum calor satis habet, per eam diapnoen, refrigerationis ab aere circumfuso: quemadmodum & mulieres hystericæ, quarum ad tempus nulla respiratio est, sublato ipsius usu per dissipationem spiritus & caloris vitalis à venenata seminis corrupti aura; sed sola diapnoe tantisper contentæ sunt, donec suffocationis hystericæ causam excluderint, & ad se redierint. Ac piscium & insectorum materia non est uniusmodi quæ transpirando ducitur: quorundam enim tenuior est, ut apum, vesparum; quorundam crassior, ut fucorum, scarabeorum; crassissima est etiam lumbricorum, atque serpentum qui in latibulis exigunt acrem hyemem donec soluta fuerit. Sic aquatiliū eadem conditio est; quædam enim tenui utuntur aqua fluviali, ut lucii, leucisci; quædam crassiore, ut cyprii, quemadmodum & omnia genera gentis squamigeræ, quæ in mari veliferas circum nant puppes. Est enim consentaneum ut suum cuique sit consociare simile. Scitum est illud Theophrasti, & ante eum, Platonis, *ὁμοίον ὁμοίῳ ἑσπέρου* id. i. *Omnia similibus gaudent*. Ergo quibus aërii spiritus, iis aer materia est ad respirationem; quibus aquei, aqua. Sed in aëria spiratione, quæ tum respirando, tum transpirando fit, certi etiam sunt gradus. Ut enim volucra tenuissimo utuntur aere: sic terrestria paulo crassiore: crassissimo autem planeque terreo, quæ hypogæa. Quamvis autem homini consentanea sit planeque necessaria, purissimi, temperatissimi aëris respiratio ad spirituum ætheriorum instaurationem: nihilominus tamen crebra in eo cernitur spirituum alteratio, & alienatio, ex tempestatibus ac temporum defectione, & locorum spurcorum aura impura; eoque fit aut qualis inspiratur aer ac circumfusus transpiratur, tales omnino sint mortalium spiritus atque humores, ex aere quidem caliginoso, caliginosi; ex nebuloso, nebulosi; ex sereno cælo, puri ac tennes, proptereaque salubres. Atque ut multis de causis à Deo instituta respiratio est: ita si earum causarum ratio aliqua desideretur; vitiove id fiat spirabilis materiæ, aut respirationis ipsius, non potis est hominem salubriter vivere, quod impar sit necessitati commoditas.

Quæ cum ita sint, planè efficitur, respirationis à Deo institutæ causas finales esse has; temperationem, refectionem, & purgationem caloris qui in sinistro cordis ventriculo stabulatur; & utriusque spiritus instaurationem, vitalis & animalis. Atque in universum tres causæ existunt cur ita ineatur & fiat, earumque causarum ratio omnis consideratur in usu triplici jam commemorato, in instrumentis, & voluntate. Est enim respiratio, ut initio posui, actio partim iussa *ῥοσφύλω*, partim injussa *καὶ ἑμπελῶ*. Cernitur autem *ροσφύλω* in certa quadam ducendi, cohibendi spiritum devotione: quemadmodum *ἡ ἑμπελῶ* quando nulla sponte nostra, sed tantum sua, respiratio suscipitur atque absolvitur: sicut in arētissimo somno, sopore, & apoplexia; ubi necessitas ipsa spirandi, nervorum & muscutorum vim excitat ad functionem. Sed in apoplecticis brevi finem habitura est ipsa respiratio: quia cum stertore conjuncta est per spirabilium organorum infirmitatem, proptereaque interitu finitura. In ea spiratione nulla lucet electio; sed tantum instinctus, quo duce, & tanquam authore, *καὶ ἑμπελῶ*, spiritus intrò ducitur. Nam voluntatem ab electione, i. *ῥοσφύλω*, in respiratione quotidiana docet experientia, tum illud Hippocratis. *Ἰντὴν χρόνον συνεχῶς, μακρόν, i. remedium oscitationis continentis; ex longis intervallis spiritum ducere.* Quem locum eleganter admodum, ut cætera multa, ex Hippocrate Plato in suum usum transtulit, cum de singultu disputatio incidisset, his verbis: *Ἀποδείχοντι παλιν ἅρπον, πῶς αὐτῷ ἡ λυγὴ, i. spiritum diu cohibendo singultus cessat.*

De instrumentis autem respirationi dicatis, primū quidem eorum distinctio sic à veteribus tradita est, ut alia sint respirationis liberæ, alia verò, coactæ, atque, ut ita dicam, *πρὸς ἀνάγκην* editæ. Atque ita duæ omnino statuuntur respirationis species, una quidem libera, altera autem coacta, & vim experta. Ac libera quidem est, quæ placido spirandi usu planè est *ἡσυχία*, peneque dixerim *ἀσπνοή*: quemadmodum Hippocrates nominare solet tempestatem aquiloniam flatus sonori expertem, seu *ἡσυχίαν*, ut in illo. *Ἐπὶ ὅταν ἐπομβρὸν, ἀπνοία ὡς πάλιν, i. tempestas austrina, ventis placida.* Violenta autem, quæ aspectabili thoracis explicatione & collectione cernitur in iis qui aliquantisper citò progrediuntur, & currunt; ejusque multi sunt gradus ad suspiriosa *ἀσπνοή*, *μετασπνοή* & *ὀρθόσπνοια* usque. De quibus loco dicetur.

Ac liberæ quidem, ad inspirandum suam dicavit operam diaphragma; ad expirandum verò, abdominis musculi. Violentæ autem, seni dextra atque sinistra musculi, quorum quaterni, inspirando; bini, expirando inserviunt. Nam deducendo, & excipiendo spiritui, & expurgando vaporis fumido; nulla instrumentorum distinctio est in omni respiratione, tum libera, tum violenta. Etenim commune est omnium vocalium animantium ducere aerem per arteriam; excipere, per ipsum pulmonem. Commune est etiam per easdem partes vaporem fumidum exhalare. Ut autem vaporis fumidi expiratio, si pariter inspirationi respondet, non minus meretur de vita, expurgando nativum cordis calorem; quàm inspiratio, salubrem spiritum foris ducendo: ita vocis commoda secum refert è corde, quando intercostalium musculorum contentione expressa, vertitur in efflationem: ac tum à iussa larynge, tanquam ab aucupis canoro utriculo, modulatè ad palatum reflectitur. Huc spectat vetus illud quod omnem de vocis natura, & causis doctrinam paucis complectitur. Est autem huiusmodi. *ὅσοι παύσαν τὰ θεμεν· μεγάλα φωνήονται. ἔξ δὲ ψυχρὸς αἰὲρ πολλὸς· δύοι δὲ μεγάλα; μέγαλα δὲ ἔκζεον ζήντιν.* Quibus, inquit, caloris abundantia est, is plena sunt voces. Etenim frigidus aer plurimus. Positis autem magnis duobus, oriunda quoque sunt magna. Ac si diceret; si ad instrumentorum vocalium amplitudinem accesserit vocalis materiæ copia, vox inde oriunda necessariò magna erit. Est autem credibile, amplificationis caloris nativi, amplitudinem cordis, pulmonum, laryngis, atque thoracis convenienter sufficere; nisi caput in vitio sit. Ex quo efficitur, ut si caloris nativi abundantia parem obtineat suæ amplificationis opportunitatem in respiratione & efflatione; vox plena, sonora, & magna edatur: quoniam copiosa vocalis materia, validis expressa viribus musculorum thoracis intercostalium, liberum habet exitum per venam arteriosam, fistulasque pulmonis, indeque modulationem accipit in larynge, per musculos duodecim ei voci modulandæ dicatos. Fructuosa est etiam vaporis fumidi exhalatio sive efflatio; non solum ad prolabantis catarrhi propulsionem: sed ad illius quoque jam prolapsi expurgationem. Ac tum tussiculofus aut suspiciosus malè habet, quando vaporis fumidi efflatio, neque prolantis catarrhi appulsus & impetum inhibere, neque prolapsi contumaciam potest radicatus extirpare. Hinc veniunt asthmaticæ orthopnæ: illinc depascentia ulcera, quæ *θεμύματα* Græci vocant; unde catarrhi efferi, *θεμύματα* nominantur. Sed patefacta respirationis utriusque natura, perspectis etiam partibus, earumque omnium causis; superest ut ejus

Enimvero respiratio omnis naturaliter constituta, quæque usui necessario convenienter congruenterque respondet; in moderatione & æquabilitate consistit inspirationis & expirationis. Ea moderatio cernitur in medioeritate cuique naturæ & habitui consentanea, rerum earum quibus respiratio patrat. Sed rerum earum quæ in respirando considerari solent, quatuor omnino genera esse reperio; motum, quietem, id quod movetur, & id quod movendo ducitur atque educitur. Ergo illa demum respiratio moderata erit, quæ in singulis hominum naturis, prout intensior est aut remissior usus, medioeritatem ostendit motus, quietis, explicationis, & materiæ ipsius spirabilis; & in qua sani homines nullo modo à se mutati videntur. Hæc sanè est respirationis symmetria, in qua, scilicet, nihil nimis, quæque omni caret excessu atque defectu. Hæc, in libertate inspirandi & expirandi, spiritum ducit ex facili; vaporem excludit; unde efficitur ut voto naturali cordis bene respondeat. Huic respirationi prima debetur laus vitæ hominum conservandæ. Hæc cæterarum omnium quæ à symmetria deficiunt, veluti canon est & regula quædam, qua non solum defectionis illius cognitio comparatur, sed etiam restituendæ moderationis amissæ ratio continetur. Ut autem simplex & unica est symmetria: sic multa defectionum genera esse solent, tum in excessu, tum in defectu. Ac sanè tot esse necesse est, quot sunt ex quibus ipsa respirationis constituitur æconomia. Sunt autem, inspiratio, expiratio, contrariis editæ motibus; proptereaque quiete gemina terminatis. Itaque rerum earum respirationis æconomiam constituentium, singularem gemina erit à symmetria defectio; una quidem; plus æquo; altera verò, minus. Velocitas enim aut tarditas motus, à symmetrio defectionem ostendit; raritas & frequentia, quietis; magnitudo & parvitas, inspirationis & expirationis; copia & paucitas, materiæ inspirabilis & expirabilis, cum frigore aut calore. Quæ omnia summus medicinæ dictator, paucis expressa literis, feliciter ita complexus est. *Προβματὰ σμικρὰ, μέγαλα, πυκνά, ἀραιά· ἵσσω σμικρὰ, ἔξω μέγαλα· ἵσσω μέγαλα, ἔξω σμικρὰ. τὸ μὲν ἐκτὴν· τὸ δὲ κατὰ πύον. διατῆ ἵσσω ἱπποκλήσις εἰς ὀκταπύκνους· θεμεν, ψυχρὸν. i. Spirationes parvæ; magnæ; magnæ frequentes, raræ; intrò parvæ, foras magnæ; intrò magnæ, foras parvæ; producta, offensans; bis intrò revocata; calida, frigida.* Ergo dyspnœa omnis versatur in magnitudine, aut parvitate; frequentia, aut raritate; velocitate, aut tarditate; calore, aut frigore. Atque ita respiratio omnis in vitio esse dicitur, quando major, aut minor est; tardior, aut velocior; frequentior, aut tardior; calidior, aut frigidior. Tum illæ defectiones tam in excessu, quàm in defectu, considerari debent; vel in utraque respirationis parte; vel in alterutra: idque tam simplices, quàm compositæ. Existunt enim quædam foris parvæ, intus magnæ, & contrà: quædam item magnæ, veloces, atque frequentes; aliæ contrà, parvæ, raræ, & tardæ. Sunt etiam magnæ & raræ: plurimæ etiam geminatæ, tum inspirando, tum expirando. Sed tempus est ut earum dyspnœarum causas, & quorsum ita fiant appareantve, ex nostri authoris præscripto fideliter exponamus.

RESPIRATIO.] i. Aeris inspiratio, vaporisque fumidi expiratio: sic enim spiritum, pro actu spirandi, interpretandum duximus, quòd ei ducendo comparata sit respiratio, proptereaque ipsa causæ finalis nomen sibi adoptet. Quæ nominis ratio frequenter usurpata legitur in Epidemiis, aphorismis, atque prognosticis. Quinetiam à Galeno sic explicatur, cum in prædictis libris, tum in iis quos de dyspnœa scripsit; ut nihil necesse sit plura de spiritus nomine, quot modis usurpetur, in hunc locum adferre.

Coac. 1.
c. 5. lib. 2

Coac. 1.
c. 5. 2.

cap. 8. lib.
1. de cau-
sis pant.

FREQUENS.] i. Cujus inspiratio & exspiratio, contrariis editæ motibus, brevi quietis geminæ intervallo, & quasi puncto temporis terminatæ, crebrò invicem subeunt atque succedunt: similiter ut arbores brevi diffusæ intervallo, densoque satû consistat. Atque eam loci intercapedinem, eleganti metaphora, ad temporis intervallum accommodavit; tum hîc, tum in aliis decisionibus jam explicatis, ubi *μακρότερον πνεῦμα* legitur pro spiratione rariore quæ fuerat antè frequentior atque citatior, cum inflammatio cordis præfens esset; cujus vacationem ostendit nunc rarior facta cum libertate instrumentorum, laryngis, pulmonum, atque thoracis. Hippocratis verba sunt hæc: *Πρὸς τὸν ἐν μετρίῳ πατεσμένον, καὶ φωνὴ λεπτή, καὶ ἀσθενὴς ῥομφή, καὶ πνεῦμα μακρότερον, καὶ λεπτότερον ἄνθρωπος ἐκ τῆς πύθουσας σημαίνει.* i. Facies è tumescente residens, vox item blandior atque mollior, tum spiritus rarior atque facilior, remissionem postridianam fore denunciat. Eam proprietatem vocum, in arborum satû densiore aut rariore Theophrastus eleganter secutus est, lusitque illius aucupio festivè. *Ἐν τῇ φωνῇ τῇ πυκνῇ, μακρὰ τὰ διάστημα, ἐν τῇ μακρῇ, πυκνὰ.* i. Plantando, arbores densæ, raræ; raræ, densæ. Quoniam autem hoc loco quaritur de respiratione frequenti, cur ita sit, brevi sic habendum; ipsam per se nihil aliud denunciare quam imparem necessitati commoditatem; ut quemadmodum Afcanius sequebatur patrem non passibus requis: ita cum amplificationi caloris, amplitudo spirationis respondere non potest, ejus desiderium frequentia compensetur.

ET PARVA.] Quæ sit inchoata, non autem perfecta explicatione & collectione thoracis ad liberè inspirandum & expirandum; nec dignè pro eo ac respirandi usus exposcit. Est autem parvitas, defectio respirationis à symmetria in quantitatis defectu: quemadmodum frequen- 20

INFLAMMATIONEM ET LABOREM DENUNCIAT.] i. Incandescentis æstu cordis ardorem, & spirabilem instrumentorum contumaciam, per quam cordi morem non gerunt, neque parem adferunt usui necessario promptitudinem. Neutra enim difficultas spirandi, alterutrius vitii signum est syllogisticum. Nam neque parvitas, semper dolorem; neque frequentia, semper ardorem ostendit. Ambæ simul utriusque vitii consuetudinæ sunt; nempe doloris atque ardoris.

PARTIUM SPIRABILIVM.] i. Ad verbum, opportunitatem spirandi habentium; cujusmodi sunt cor in triplici usu; thorax in movendo; pulmones in excipiendo; arteria in deducendo. Ac si diceret; frequens & parva respiratio denunciat in cordis æstu ejus desiderio non responderi, quod instrumenta spirabilia in vitio sint; thorax à pleuritide; pulmo à peripneumonia; larynx ab angina. Denique, ut paucis absolvam, quicquid ejusmodi est ut spiritum aditu prohibeat, vaporemque fumidum ad exitum citò sollicitet; suspiriosos homines facit. Quod in pùssana inconsiderarè, i. nec jure, nec loco præscripta, sic nollet præceptor animadvertit. Syderatarum, inquit, ac velut de celo tactarum costarum causa est, quod priusquam dolor quieverit, pleuritici homines moriuntur: mox enim *πνέματα* i. suspiriosi redduntur. A. spiritum autem multo & frequenti, i. crebra respiratione, glutinosissimi sputi cruditas, libertatem meandi intercipit. Etenim illud ipsum quod inhibetur sputum, & quod ad pulmonum bronchia contumaciter adhaerescit; & spiritum intrò duci prohibet, & citò foras excludi cogit. Atque ita vicissim 40

mutuas tradunt operas in perniciem ægri. Etenim sputum inhibuit, & quod suscipit, nec exitum habet, spiritum crebrum facit: crebrior autem facilius, glutinosum & contumax reddit sputum, nec finit ipsum meabile fieri.

AT VERO MAGNA ET RARA.] Quæ scilicet opponitur frequenti & parvæ, in qua, inquam, explicatur thorax quantum potis est, ac sine ulla difficultate in omnem dimensionem amplificatur, atque colligitur ad inspirandum & expirandum: propter libertatem instrumentorum omnium spirabilem quæ omni culpa vacant, cum facultatis virtute, & summa spirandi necessitate, ob febrem acutam.

ET RARA.] Interventu longæ quietis inter expirationem modò expressam, & inspirationem mox repetendam: ut par sit expurgationi temperatio perneccessaria in ardore febrili; quod quia hîc locum non habet, cur ita sit, paulò post aperit atque docet.

DEMENTIAM.] i. Actionum principum depravationem, idque vel à cerebri inflammatione, vel à sanguinis multa bile perfusi eò translati suppressione: unde dementia firmiter fixa & stabilis, cujusmodi esse solet phrenitis atque infania. Est autem delirii proprium signum quod tantum in illud cadit, non tamen inseparabile; magna & rara spiratio: ob eam sanè hypothefin, quoniam in summa spirandi necessitate quam febris acuta invexit, & pari spirabilem instrumentorum libertate, quam magnitudo ostendit; sola voluntas in causa est quomobrem talis respiratio rara sit, quæ debuit esse frequens. Est enim tum æger sui negligens neque memor, & cujus voluntas non antè erigit se ad functionem, quàm acrior sensio excitata fuerit in phantasia per incrementum necessitatis: quod cernere est in rusticis hominibus qui stupent attoniti visu tabulæ politissima arte depictæ, quam dum hianti ore magnaque animi 60

contentione intuentur, non antè respirant, quàm nimia oppressione propemodum suffocati ad se redierint. Eadem ratione phrenitici *βραχυπνέοντες* dicuntur, i. parum & rarò bibentes, ob depravatum communem sensum; ex quo efficitur ut rei molestæ sensio non excitetur *ἐν τῷ φανταστικῷ* nisi rarò admodum, cum scilicet per accessionem causæ sitiferæ, phantasia redditur *αἰσθητικώτερη*.

Hujusmodi autem deliria quæ posita sunt *ἐν τῇ ἀνασθητικῇ* circa res necessarias versari dicuntur, de quibus eam prognosin jam explicavimus. Quæ circa res necessarias versantur deliria, pessima: indeque si ingravescant, funesta. Talis fuit exitus Philisci, qui sexto die interiit, de quo summus artifex posteris artificibus illud meditandum reliquit. *Τὸ τῷ Διὶ τίλοντι τὸ πνεῦμα, ὡς πρὶν ἀνακαλεσθῆναι, σφαιρὶν, μέγα.* i. Huic non desit spiritus rarus, magnus, velut revocato, duci. Idem legitur de Sileno. Idem de Dromeadæ uxore. Nam in Dealcis uxore, magna & rara spiratio 70

successionem habuit parvæ & raræ, quam *βραχυπνέον* vocat. Omnia autem quæ circa res ne-

101.

Coac. 1.
lib.

prorh. 8.
f. 2.

103.
Coac. 1.
lib.

hist. 1. 2.
& 11. 1.
Epid.

necessarias versantur deliria, enunciationem causae catholicam habent in hoc aphorismo: *Οὐκ ἐν ποσὶν; ἢ ἐν σπλάχνῳ; τὰ ποσὶν ἢ πόνον μὴ αἰσθάνονται*. i. Qui aliqua laborantes parte corporis, saepe laborem non sentiunt, his mens laborat.

AUT CONVULSIONEM.] Non quidem ipsa per se, nisi per hypothesein jam propositam, cum deliria circa res necessarias ingravescent, cujusmodi est illa. *Phrenitici parum & raro videntes, idque cum strepitu; contremiscunt, aut convelluntur.* Etenim tum phrenitici contremiscunt, quando id quod movet & quod movetur, mutuis certant imperiis, vicissitudine motuum jussorum & injussorum. Convelluntur autem motu injusso musculorum ad sua principia: quod symptoma est alienationis à vehementi alteratione, per nimiam siccitatem; proptereaque signum mortis jamjam futurae. Huc spectat & illud: *Phrenitici sputatores fanatici; etiamne tremuli?* Tum illud: *Deliria paulisper ferocia; mox erunt immanissima: atque futuras convulsiones praenunciant.*

6. 2. lib.

101. Coac. 1. lib.

99. Coac. 1. lib.

2 *Ψυχρὸν μὲν θανάσιμον· θανάσιμον δὲ καὶ πυρετώδες, καὶ λυγρῶδες πνεῦμα· ἥσασον δὲ ὁ ψυχρῶς.*

Ac frigidus quidem spiritus est lethalis: lethalis est etiam aestuosus & fumidus; minus tamen quam frigidus.

UT MAGNA & rara spiratio certissimum est delirii argumentum: sic parva & rara interitus jamjam futuri. Ac fere omnes qui aliquantisper magnum & raro spirarunt, eò deveniunt; ut non nisi parva & rara spiratione uti possint: quoniam ex rei pernecessariae omissione, naturaeque, ut ita dicam, defraudatione, cum accessione & incremento causarum morbificarum, vires collabuntur & languent efforatae. Quod uxori Dealcis contigisse legimus, quae cum dies aliquot morbi exegisset in magna & rara spiratione, cum nugarum garrulitate, vicissim reddita fuit *βραχυπνοια*, remissa phrenitide ac vicissitudinem habuit magnae & parvae spirationis; tum garrulitatis atque silentii: ac tandem *βραχυπνοια*, καὶ ἀφρονία vigesimo primo die interiit. Nam Pythion secundo die fuit *βραχυπνοια*, ἀτακία, καὶ ἀφρονία; paulo post edidit πνεῦμα μινυτάδες, *respirationem minutulam*, quae brevi interitus finem habuit. Ne longum faciam.

SPIRITUS QUIDEM FRIGIDUS.] i. Cujus appulsu per expirationem, frigoris sensio excitat medico qui proximè abest ab aegro. Talis spiritus confectariam habet respirationem parvam & raram, ut rectè in prognostico annotavit Galenus; ac parvam quidem, nullo penè spirandi usu necessario, nervorum & musculorum vim ad functionem excitante; raram verò, propter fuliginis paucitatem quae cum potentiae animalis infirmitate conjuncta, paulo post consecutionem adfert ὁ ἀφρονίας μὲν ἐκλύσιν.

LETHALIS.] Dilucidius sic in prognost. *Frigidus autem per os & nares expiratus; lethalis admodum, ἥδη*, hoc est, jam inde à causis praegressis. Ac si diceret; à febrili ardore quo ipsum cor conflagravit, extincta penè vivacitas perennitatem amplius non habet caloris vivifici, in cuius extinctione mortis natura consistit. Qua de re illud à nobis jam explicatum est. *Deliria in spiratione minutula & sudatiuncula, citam mortem denunciant.* Non enim à minutula respiratione, delirii significatio fit; sicut à magna & rara: sed cum ea spiratione conjunctum saepe apparet ex inveteratione phrenitidis in cerebro stabulantis. Denique quod initio posui, parva & rara spiratio, sive minutula atque frigida, magnae & rae confectaria est; per alienationem quam alteratio magna invexit: quemadmodum inde venit pro clamore, silentium; pro jactatione, quies & ἥσασον; pro artuum evibratione, levis tremor; pro vigiliis, coma & cataphora veteriosa. Est autem lethalis haec respiratio, tum propter irreparabilem caloris nativi extinctionem, tum quia omnis intemperies ab ardore frigida est insanabilis. Ac sanè tam certa est mortis praesensio ex frigido spiritu, ut nulla spes amplius affulgere posse videatur: quamvis denuo incalescant aegroti. Testis est illa sententia. *In lethalius signis est ardens qui è cute spiritus expirat, frigido prius nare excluso.*

71. Coac. 1. lib.

part. 4. 6. Epid.

aph. 2. sc. 2. 6. Epidem. prorrh. 60. f. 2. 1. 60. 1. lib.

LETHALIS EST ETIAM FUMIDA ET AESTUANS VAPORATIO.] Talis expiratio fundit excrementum καυσώδες, vel καυστικόν, quod etiam πνεῦμα θερπὸν nominavit lib. de humoribus: quamvis Galenus neget hoc esse Hippocratis. Ac tale excrementum καυσώδες, ostendit efflationem potius, quam expirationem: properata scilicet musculorum contentione ad expurgationem fuliginosi excrementi, quod suffocationis metum adfert nimia abundantia, quam parit impuritas cordis, atque pulmonum aestu praegrandi incandescendum. Qua de re illud extat: *Qui dormiendo efflant, malo sunt loco.*

Quod sequitur, MINUS TAMEN QUAM FRIGIDUS.] Ostendit alterationem quantumvis maximam, longius abesse ab interitu, quam alienationem quae jam adest, quaeque praesens est in parva, rara, minutula, seu frigida respiratione.

3 *Καὶ τὸ μέγα ἔξω πνεόμενον, σμικρὸν δὲ ἔσω· καὶ τὸ μικρὸν ἔξω, μέγα δὲ ἔσω· κάκιστον δὲ καὶ πλησίον θανάτου.*

Tum magnus foras efflatus, intrò parvus; & contrà, foras parvus, intrò magnus; pessimus est sanè, & morti propinquus.

70 EXPLICATAE sunt quatuor differentiae spirationis difficulter susceptae. Sunt autem; parva frequens; magna rara; frequens & magna. Earum omnium patefacta ratio est. Nunc de in-

æqualitate in unica respiratione dicendum. Hujusmodi prima occurrit.

FORAS MAGNA, INTRO PARVA.] Causa in promptu est: quoniam ex nimia fuliginis abundantia, expirationis major necessitas incidit, quam inspirationis; eique morem gerunt muscoli qui expirando præsent, contumacioribus fortasse iis quos inspirandi gratia quaternos, utraque thoracis parte, natura collocavit. Est autem periculosa hæc respiratio: quoniam non minus verendum de suffocatione, quam de incendio nativum calorem & humidum primigenium exhaustiente, si convenienter non temperetur.

FORAS PARVA.] Vaporis fumidi paucitate, & expirabilium instrumentorum vitio.

INTRO MAGNA.] Ob summam inspirandi necessitatem, ab ardore febrili, & inspirabilium musculorum omni culpa vacantium libertatem. Contraria enim contrariorum consequentia esse solent.

Talis autem respiratio qua spiritus ducitur intrò magnus, foras parvus, PESSIMA EST SANE, ET MORTI PROPINQUA.] Propter incredibile spirandi necessitatem ex ardore quo cor ipsum conflagrat, unde frequens repetita inspiratio, quantumvis magna, voto ipsius cordis respondere non potest, ob eamque causam, inchoatam expirationem intercipit anticipando, idque fortassis etiam propter musculorum expirabilium contumaciam unde syntimoria causarum mutuas operas in perniciem acri tradentium; videlicet, ardoris vitalem spiritum & necesse vivificum exhaustientis; tum suffocationis ex nimia fuliginis abundantia quæ expirationem non habet. Quamvis autem causæ illæ sint planè mortiferae: tamen non tam citò interitum properare faciunt, quam parva & rara spiratio, in qua spiritus frigidi appulsus percipitur, exitum per os & nares habentis. Est enim jam vere illud positum, non esse tam citam mortem alterationis quam alienationis præsentis: nisi quis fortasse excusationem adferat suffocationis quæ hic in metu est, unde cita mors venit.

4 Καὶ τὸ ἐκτείνων, καὶ κατεπείγον, καὶ ἀμαυρὸν, καὶ διπλὴν εἶσω ἐπανόκλησις, οἷον ὁππότεν ἐσσι.

Quinetiam tarda, velox, obscura, duplex intrò revocatio; qualis cernitur in iis qui super inspirant.

SPIRATIO TARDA ET PROPERATA.] Quæ cernitur in lenta inspiratione, & cita expiratione; ob eam sanè causam, summa periculi habet omnia, quod in officio multum laborant muscoli inspirabiles, nec pares necessitati præstare se adhibent, ubi vel ipsa celeritas in desiderio mora est propter potentia animalis infirmitatem à cerebri exolutione natam. Nam citæ expirationis causa est expirabilium musculorum contentio, suffocationis metu, quibus auxiliares manus adferunt intercostales; ut veluti concussio quædam sit thoracis studentis excutere id quod sibi molestum est. „ Omnes autem partes officiales, majore contentione excitantur, ad exclusionem rei molestæ quam ad comparisonem necessariæ.

OBSCURA.] Τὸ ἀμαυρὸν, ἢ ἀμαυρότης, ἢ καὶ ἀμαύρωσις, symptoma proprium est visionis extinctæ, ubi nulla caligo est, nulla allucinatio, sed hebetudo simplex quæ nullam in hebescentibus concretionem ostendit humoris alieni, iis qui oculos intuentur: sed tantum profligati splendoris notas aperit in oculis velut emortuis, cujusmodi esse solent decrepitorum & jamjam moribundorum senum. Hoc igitur eò spectat ut doceat, obscuritatis hujus causam non aliò referendam esse quam ad exolutionem vitalis spiritus; & extinctionem caloris nativi: quemadmodum oculorum ἀμαύρωσις venit ab exhausto humoris crystallini & spiritus vivifici, atque splendoris oculorum proprii extinctione, quam siccitas fecit à febrili ardore. Ac tantum interest inter hanc respirationem & πνεῦμα θολερὸν, quantum inter hebetudinem & allucinationem. Hujus respirationis exempla eduntur ad tempus in verè hysteris, quæ hujusmodi sunt dissipato respirationis usu, non autem impeditis spirandi instrumentis.

DUPLEX INTRO REVOCATIO.] Hæc difficultas spirandi cernitur in iis quibus ipsa in faucibus eliditur, & unica inspiratione spiritum bis terve recipiunt, ut pueris qui vapularunt. Convulsionem autem significat. Contrario verò modo eduntur voces quæ faucibus hærent interruptæ, in quibus materia vocalis quasi conglomerata subsistit, ex prolapsu catarrhi ferini ipsi materię occurrentis. Ceterum hæc difficultas spirandi nominatur πνεῦμα πτελοῦσθον, aphor. 68. lib. 4. πνεῦμα ὥστε ἀνακαλῆμθον. hist. 1. 1. Epidem. πνεῦμα ἀνιστασθῆναι, διπλὴν εἶσω ἐπανόκλησις. 6. Epidem. πνεῦμα πτελοῦσθον ἐν τῇ αἰσῇ φωνῇ. 4. acut.

5 Εὐπνοία ἣ ἐν πάσῃ ὁκόςα ἐν πυρετῷ ὀξεῖ, καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησι κελίῃ, μεγάλῃ ἔχῃ ῥοπλῇ ἐς σωτηρίαν.

Spiratio autem libera in omnibus quæ cum febre acuta sunt, & in iis etiam quæ quadraginta diebus judicantur; præclarè ad salutem apparet & facit.

BONUS philosophus demonstrandi peritus, optimus idem medicus, quem penes est & integratio & ὁρμὴ φύσιν, εἰς τὸ εὖ φύσιν, i. redintegratio eorum quæ à natura excidere (ad quem veluti scopum omnia referuntur quæ pertinent ad bene & convenienter cuique medendum) postea quam

quam difficilis respirationis omnes differentias explicavit, quas accuratè pertractavit in deflectione à symmetria rerum omnium respirationis æconomiam constituentium; tum autem, cur ita, & quorsum fiant appareantve, causas aperuit: nunc spirationis liberæ commoda quibus utimur ad conquiendam valetudinem in morbis acutis, breviter feliciterque commemorat.

SPIRATIO AUTEM LIBERA.] Quæ voto cordis respondet, prout intensior aut remissior est spirandi usus in febre acuta, idque sine offensione cæterarum causarum; spirabilem instrumentorum dico, & voluntatis. Non enim potis est complecti animo *ἡ σπύνη* quæ cernitur in moderatione inspirationis & expirationis cum mediocritate quietis & motus, quæ nusquam locum habet in febre acuta.

IN OMNIBUS QUÆ CUM ACUTA FEBRE SUNT.] i. In febribus tam essentialibus, quàm symptomaticis.

ET IN IIS ETIAM QUÆ INTRA DIEM QUADRAGESIMUM JUDICANTUR.] Cujusmodi sunt febres quæ, *ἐν μετρίῳ*, retinent acutarum nomen, cujus naturam amiserant ex inchoata crisi, vel irritò erethismo: proptereaque periodorum quaternarum in septenarias mutationem habuerunt à vigesimo die ad quadragesimum usque.

PRÆCLARE AD SALUTEM APPARET ET FACIT.] Apparet quidem, signo libertatis causarum spirabilem, & salutiferæ causæ, quæ mox futuram salutem ostendit; qualis est illa: *Facies è tumefcente residens, vox item blandior atque mollior, tum spiritus rarior atque faciliior qui fuerat antè frequentior atque minor; remissionem postridianam fore denunciant.* Præclare autem facit, non solum temperatione & expurgatione febrilis ardoris qui focum habet in corde; sed etiam instauratione nectaris vivifici perennitatem à corde habentis, cujus appulsu partium solidarum vivacitas recreatur atque reficitur contra calamitosam vim febris, unde absumitur atque quodammodo liquitur.

Coac. 1.
cap. 5. 2.

DE CERVICE.

ΤΡΑΧΗΛΟΣ σκληρὸς καὶ ἐπώδυνος, καὶ γυῖων σπώδεις, καὶ φλεβῶν σφαγιδῶν παλμὸς ἰσχυρὸς, καὶ τενόντων ξυστάσις ὀλέθριον. CAP. X.

30 I Cervicis duritas & dolor prægrandis, maxillarum item coarctatio, venarumque jugularium pulsus fortis, unaque chordarum contentio; mortifera sunt hæc.

40 NUNC DE CERVICE dicendum, cujus mala in omni febre gravissima esse solent, si nulla vis in musculorum genus inciderit: maximè autem quando phrenitis in metu est. Omnium verò terrificorum cervicis malorum in causa est, vel cerebri propagatio, vel excursus qui ducitur è lumbis. Nam quæ intra cervicem mala accidunt, laryngis aut pharyngis, i. faucium aut ipsius gutturis propria sunt; cujusmodi est angina. Et quæ vertebrarum luxatarum symptomatica sunt, & *ἀνδρῶν* faciunt, aut *κίρκων*, aut etiam *συνδύων*. Hæc autem cervicis totius aspectabile & tractabile malum ingens proponitur, quod & doloris acerbitate, & officii necessarii impedimento, & partium nobilissimarum sympathia, symptomatumque numero, mortiferam calamitatem ostendit. Est autem hujusmodi.

CERVICIS DURITAS.] In qua cervix obrigit ex fluxione nata humoris coacti, qui vel orgasmo, vel decubitu eò confluit, omnemque cervici efficiendi vim adimit, tum in proprio motu, tum in communicatione officii.

50 ET DOLOR PRÆGRANDIS.] Qui veræ inflammationis symptomaticus est cum duritate conjunctus: quemadmodum in duritate hypochondrii dolorifica loco dicitur. Est enim vera inflammatio, juxta recentiorum placitum, tumor contra naturam ex sanguinis affluxu coortus, cum rubore, calore, pulsu, renixu & dolore conjunctus.

MAXILLARUM ITEM COARCTATIO.] i. Injussa firmaque inferioris maxillæ cum superiore adhæsiō, per convulsionem temporalium musculorum, quam facit expressio sanguinis multa bile perfusi, è jugularibus arteriis, & cervicalibus venis in angustiores illuc productas. Sic enim prorepat materia parotidum ad maxillas, malas, & genas; ut facies ipsa nihil aliud sit quàm dolorificum tuber. Qua de re illud extat jam demonstratum. *Parotides rubræ, exalæi jam morbi supersites; signa sunt erysipclatis in facie nascituri.*

Coac. 2.
cap. 4. 2.

60 VENARUMQUE JUGULARIUM PULSUS FORTIS.] i. Aspectabilis medico, & ægro permolestus, ex dilatatione extraordinaria venarum, quæ pro arteriis usurpantur. Atque illa dilatatio non est consuetaria cordis micantis, sed plethoræ particularis, vel inflammatarum partium in quibus illæ micant.

UNAQUE CHORDARUM CONTENTIO.] Non quidem musculorum tenuium, chorda, in medio progressu, distinctorum, qui à styloide apophysi feruntur in maxillam inferiorem, aperiendi causa: sed fortissimorum tendinum crotaphitarum, qui subter zygomate inferuntur in apophysin coronoidem maxillæ inferioris.

70 MORTIFERA SUNT HÆC.] Doloris acerbitate, nobilium partium sympathia, officii necessarii impedimento: tum quia cum opisthotono rigor necat, tum quia muscoli crotaphitæ *ἀλλοτρίως καὶ ἐπὶ ἐπὶ τὴν φύσιν*, i. alterati & intenti contra naturam, à trumate quidem sunt *καρμίδες*, ab inflammatione verò phrenitici; ac tantorum malorum accessione homini necando intra decimum diem satis sunt, lib. 2. *ἐπὶ ἄρθεα*. Vide lib. 11. de usu partium.

malè in-
209.al. αα-
εμώδεια.

2 Τὰ ἐν φάρυγι ἰσχυρὰ ἀλγήματα πνιγώδεια ἀπὸ κεφαλῆς ἀλγηδὼ-
ν ὀρεμώμενα ὀλέθρια.

*Qui cum æqualitate faucium dolorifici strangulatus à dolore capi-
tis concitantur; mortiferi.*

aph. 41. &
42. 2.

UT RERUM omnium quas ad vitæ conservationem Deus paravit, nihil est melius, nihil
vivificum magis, nec magis expetendum, quàm liberalis & libera respiratio: ita nihil æ-
què mortiferum atque strangulatio ipsa, quæ omnium, penè dixerim, funestorum sympto-
matum proximè abest à morte. Huic mortiferam vim non minorem tribuit summus præ-
ceptor, quàm forti apoplexiæ. Strangulantium autem causarum, quas Græci πνιγώδεις vo-
cant, ut omittam πνιγὴ ὑπερβολὴ quæ fugax est, quæque opinionem tantum facit strangula-
tus unde nomen habet; strangulantium, inquam, causarum tria reperio genera, unum est
illaqueatio; alterum, inflammatio; tertium, dentis luxatio. De illaqueatione notum est
illud. *Illaqueati exoluti, nec dum mortui, ad vitam non redeunt si os spumat.* Dentis luxati
ratio (est autem ille dens, apophysis vertebræ secundæ cervicis, quæ cum prima vertebra
valido ligamento connectitur) dentis igitur luxati ratio & consecutaria ejus symptomata ex-
plicantur lib. 2. τ. 3. πνιγώδεις. Hæc autem decisio inflammationis momenta continet, atque cy-
nanchicæ hujus causæ magnitudinem in perenni generatione, loco, symptomatumque vehe-
mentia nobis examinandam proponit. Omnia autem prædicta strangulantium causarum ge-
nera, nominantur cynanchica, quod cynanchen illa faciant, i. caninam strangulationem,
in qua, more canum, lingua exeritur, similiter ut illis cum difficulter spirant. His ita
constitutis.

prot. 34.
f. 2. & 12.
f. 3. 1.

QUÆ CUM ÆQUALITATE FAUCIUM.] Sic enim expressi τὰ ἐν φάρυγι ἰσχυρὰ. Hujus-
modi autem sunt fauces quæ carent omni rubore, calore, pulsu, renixu; quæ symptoma-
ta sunt inflammationis propria. Ac si diceret; si fauces omnis tumoris atque ruboris ex-
pertes appareant, quod in prognostico de angina scripsit, quæ nihil aspectabile, nihil tra-
ctabile ostendit neque in cervice, neque in faucibus; ipsa verò abdita & occulta, sum-
mam doloris acerbiter, summamque difficultatem spirandi parit, ἐξάνικνε Græci vo-
cant, in qua non nisi recta cervice spiritus duci potest. Significat autem φάρυξ ampli-
tudinem oris quæ cernitur inter gulam & guttur, cui adjectivum in genere feminino ἰσχυρῇ
pro ἰσχυρῇ congruenter adjunximus, ex veterum emendatione Galenique ipsius.

3 Αἱ τραχήλα, καὶ μεταφρένε ψύξεις δοκέουσαι, καὶ ὅλα δὴ τὸ σώ-
μα ἐκασπασμώδεις ἐν τετέοισι κεμνωδεις ἐξήσεις.

Cervicis & dorsi perfrisiones falsò creditæ, totiusque adeo corporis; sunt convulsificæ: in his farinaceæ mictiones.

Hujus prognoseos explicatio repetenda ex comment. ad 88. 1. lib. Legitur autem sic.
*Qui cum feroci perturbatione somno excussi, è potestate sui exeunt; gravissimum habent malum
& convulsificum; idque cum aliàs, tum si prorumpant sudores. Convulsificæ sunt etiam cervi-
cis & dorsi falsò creditæ perfrisiones, totiusque adeo corporis ac tum urinae spumantes.*
Hic melius tamen divisa est, ut in porrhethico, quàm illic conjuncta.

ERGO. CERVICIS ET DORSI FALSO CREDITÆ PERFRIXIONES.] Quoniam
ejusmodi sunt, non quidem a paupertate caloris nativi, vel ejus retractione, ob viscera
incendio conflagrantia, nec verò materiæ frigidioris appulsu partes illæ perfrigescunt: sed
expressione symptomatica bilis effertæ, è venis scilicet in musculosum genus acerrimi sen-
sus, ubi sensationem excitat suæ feritatis & acrimonix, eaque sensio rigorem ciet concus-
sione partium stimularum ad expurgationem materiæ; quæ tametsi calida est generatione
& corruptione: tamen opinionem facit perfrisionis in parte nervosa, ob eamque causam
sensio illa sequitur magis naturam suscipientis causæ quàm efficientis: accedente etiam cal-
oris nativi afflictione ex rei contrariæ occurso laborantis.

PERFRIXIONES.] Quæ & numero malæ sunt: quia crebrò incident, juxta illud: *Si
rigor crebrò incidat.* Deinde quia significatæ non sunt, urinx pepasino ad tempus; & sup-
pressionem illius, ad speciem crisis. Tum quia vires effertæ languent, ut neque tam crebras
concussiones perferre possint, neque ad vacationem liberalem sufficere. Ergo perfrisiones
illæ falsò creditæ & frustra citatæ, translationem faciunt morbificæ materiæ ad diaphrag-
ma & caput.

prot. 20.
f. 3. 1.prot. 34.
f. 3. 1.

TOTIUSQUE ADEO CORPORIS.] Hic falsam opinionem frigoris pertinere ad univer-
sum corpus Galenus ex veterum sententia author est: quia non est verisimile, inquit, u-
niversum corpus perfrigerari; immo non potis esse ait: proptereaque illud, δοκίμασι, rectè
appositum fuisse. Sed velim ut scrupulum mihi eximat quem ipsemet, scripto suo, inje-
cit, cujus verba sunt hæc: *Cum duplex sit perfrigeratio, universi corporis una, altera ex-
timorum; peior est illa universi.* Maneat igitur, quomodo a nobis distincta est, propositio.
CONVULSIFICÆ.] Quoniam hujusmodi perfrisiones falsò creditæ, frustra obortæ, cum
prius oriundæ sint è valis, tandem symptomaticæ fiunt inflammatæ spinalis medullæ, ac
membrarum ejus.

inæqualitas non est aspectabilis medico : ut ridiculum sit æqualitatem referre ad guttur, quæ in angina non est, quam scripsit Hippocrates *μηδὲν ἰσθμὸν ποιεῖν*. i. nihil aspectabile, nihil tractabile secum habere, nec aliud ad cognitionem sui adferre & exhibere, præter intolerabilem vim doloris & orthopnoeam. Quæ cum ita sint, non est cur otio abutamur & literis in explicatione hujus prognosæ, quæ ita legi debet.

Τὰ ἀλγύματ' ἀπὸ πνιγνῶδ' ἐν φάρυγι ἰχνη· ὀλέθρια ἐξέως.

Cujus ratio repetenda ex comment. ad 2. hujus cap. Pertinet autem ad primam speciem anginæ, descriptam lib. 3. prognost.

6 Οἷσι πνεῦμα ἀνέλκειται, καὶ φωνὴ πνιγνῶδ' ἀπὸ φάρυγος ἐκβάλλεται· τετέλειται δὲ τῇσι τελευτήσιν, οἷον συσπῶνται τινὸς, τὸ πνεῦμα γίνεσθαι.

Si cui cum spiratione sublimi strangulabunda vox editur; vertebra intus luxata est: huic vitam mox finituro, veluti convulsiva fit respiratio.

ET HUIUS quoque emendari sic debet *ὕστερον πρῶτον*, ac velut hypallage quædam quæ judicium medici omne pervertit. Non enim quia sublimis est respiratio, & strangulabunda vox; ideo luxata est intus vertebra: sed quia luxata vertebra est, ideo sublimis respiratio.

Sic igitur melius.

Si cui vertebra intus luxata est, inde cum spiratione sublimi, strangulabunda vox editur: atque huic vitam mox finituro, veluti convulsiva fit respiratio.

defuit.
defuere.

7 Φάρυγξ τρηχυθεῖσα ἐπ' ὀλίγον, καὶ κοιλία (διαβορβορίζουσα) κενῶς ἐξαναστάσει, καὶ μετὰ πνιγνῶδ' ἀλγύματ' ἀπὸ φάρυγος ἐκβάλλεται (κοπιώδ' ἐν σπέρματι καὶ ἰματίοις) ὀδυρόμενη· τὰ ἐκ τῶν αὐξάνομενα, δύσκολα.

Fauces paulisper exasperatæ, alvusque obmurmurans inanibus desidendi conatibus, ac frontis dolores, palpatores laboriosi, tum stragulas & vestes ægrè ferentes; quæcunque augescunt, difficilia sunt.

TAMETSÌ hæc prognos̃ complexionem & syndromen habere videtur symptomatum & signorum quæ ab eodem fonte non manant, nec sunt ejusdem generis: tamen si quis attentè consideret, ejusmodi sanè sunt, ut ab iisdem nata principiis, prognos̃ ineundæ rationem contineant.

ERGO. FAUCES EXASPERATÆ.] Quarum asperitas inflammationis consecutaria est, quæ mutationem attulit coloris, characteris & molis, ac levitatis denique & æqualitatis pristinae, in tumore, rubore, pulsu, renixu, dolore, cujus acerbitate non cedunt gutturali anginae, si inflammatio magna sit.

PAULISPER.] Ut inflammatio sit fugax, nec stabilis; quod ejus materia temperamento calida, substantia tenuis, qualitate acris, feritate sua & orgasmo αἰσχυρὸς καὶ ἀκρίτως excursum fecerit ad cerebrum: sicut translationem sæpe habet è faucibus in laryngem, eodemque die anginosum jugulat quo in laryngem cursum inflexit. Notanda autem significatio τῶ ἐπ' ὀλίγον, quod per adverbium temporis verti debet, non quantitatis; ut fauces dicantur paulisper exasperatæ, non parum. Atque in hac significatione scriptum legitur in illa prognos̃i. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θροσκύμει παρεκρίσεις· μετὰ δὲ αἰσίου. Eodem spectat & illa. Τὰ ἐπ' ὀλίγον θροσκύμει παρεκρίσεις· μετὰ γὰρ αἰσίου.

pror. 25.
sect. 1. i.
& 90. Co.
ac. 1. lib.
pror. 31.
f. 3. i.
pror. 16.
f. 3. i.

ALVUSQUE OBMURMURANS.] In hac prognos̃i nulla mentio τῆ βορβορυγμῆς: sed in prorrhethico facta est, eamque scripturam hic retinendam duximus: quoniam borborygmus arguit meteorismum hypochondrii, quem recens oborta, non hæctica causa invexit, sine ulla suspitione inflammationis hypochondriacæ. Est autem murmur illud intestinorum doloris expers, quod facit spiritus strepitu non magno, neque multo, cum humore nonnullo infra detrusus.

INANIBUS DESIDENDI CONATIBUS.] Peristaltico intestinorum motu, naturali contrario, per sympathiam phrenicidis; tum propter translationem bilis ad cerebrum, cujus vacuitate, intestina sunt in excernendo pigra, ducunturque ægrè facibus & excrementis biliosis tincturæ expertibus: teste illa prognos̃i. Ἐν φρενικαῖσι λευκὰ διακρίσεις, κακὰ. i. Phreniticis alba defec̃tio, mala. Sed irriti conatus alvi in borborygmo; signa sunt & causæ phreniticæ, & affectionis ipsius.

pror. 13.
f. 1. i.

AC FRONTIS DOLORES.] Quos facit translatio & excursus sanguinis multa bile perfusi, quæ non antè quiescit, quàm ad extimas venarum oras quæ sunt in fronte pervenerit, unde si liberum exitum per hæmorrhagiam non habet, phrenitidis consecutionem adfert. Atque ita translatione & excursu sanguinis qui paulò antè faucium asperitatem induxit, quia non vacuatur, phrenitis excitatur. Talem phrenitidis generationem & causam expressit in illa prognosi. *Doloris acerbitas paulisper ad jugulum fixa, si ad superiora vertatur, mortiferum adfert malum.* Pari jure, hoc loco, sic enunciabimus de proposita faucium asperitate. *Faucium asperitas & inflammatio paulisper fixa, si ad superiora vertatur, phrenitidem parit mortiferam.* Phrenitidis autem mortiferæ signa sunt hæc.

proth. 75.
f. 3. 1.

76. Coac.
1. lib.

- 10 PALPATORES.] Qualem accepimus fuisse Dealcis uxorem, quæ ἰψήλαφα, ἔπαυε, ἔγλυφε, ἐπειλάζα, i. palpat, stoccos carpebat, scalpebat, festucas avellebat, obiit 21. quorum symptomatum causas explicavit Galenus ad illam prognosin. *Deliria cum palpo conjuncta, sunt valde phrenitica.*

hist. 15.
part. 3.
3 Epidem.
proth. 33.
f. 1. 1.

LABORIOSI.] Lassitudine ulcerosa, quæ & phrenitidis prænuncia, & consecutaria esse potest. Atque hæc sufficiant. Tantum illud animadversione dignum, quod scripserit πωπώ-
την, δύσκολα, quæ sunt planè δόξα.

proth. 3.
f. 2. 1.

- 8 Τὰ κ' φάρυγχα ἰσχυρὰ ἀλγήματα· τὸ παρ' ἑς ἑπάρμα, ἢ πα-
20 σμὺς ἐργαζέ, ἢ τευχίλη, ἢ νόττε ἀλγήματα.

Faucium dolor prægrandis; parotidas & convulsiones facit: atque cervicis & dorfi acerbos dolores.

- Hujus prognosius pars illa, quæ pertinet ad parotidas, nuper analyticam habuit explicationem. Hoc tantum interest, quod suprà; faucium proritationem satis molestam id facere asseveravit, quod ad doloris acerbitem hîc referendum scripsit acceptum. Accedit & illud, quod illic faucium proritationem non minus exolvere, quàm facere ipsas parotidas demonstra-
30 vimus: quod fortasse in faucium prægrandi dolore locum non habet. Exolvuntur enim parotides tussicula cum ptyelismo conjuncta, non autem faucium inflammatione prægrandi, quæ summam doloris acerbitem unà secum adducit. Itaque hîc nostræ sunt partes de parotidum generatione inflammatarum faucium succedanea scribere: quod ad hujus loci enarraionem pertinere maximè videatur.

Ergo. FAUCIUM DOLOR PRÆGRANDIS.] Ab inflammatione magna quam facit fluxio consistens & concitata sanguinis multa bile perfusi & efferi.

PAROTIDAS FACIT.] Quomodo suprà audivimus, 4. hujus cap.

- ET CONVULSIONES.] Translatione materiæ ad cervicis medullam, membranas & nervos; tum ad musculos ipsos per progressum, unde cervicis duritas, maxillarum coarctatio,
40 carotidum articularum pulsus fortis, chordarum temporalium distensio: unde etiam cervicis & dorfi dolores hîc commemorati.

9 Μεῖλὰ πυρετῆ ἰξέ, σπασμοὶ· ὀλέθριον.

Et verò convulsiones cum febre acuta, funestæ.

- HOC PERTINET ad exprimendam ἡ δυνάμει, i. gravitatem symptomatum superioris decisionis. Distinctio autem talis est. Convulsio febris acutæ consecutaria ab exhausto, funesta, tum universalis, tum particularis. Convulsio autem febris finem adfert, quæ aut eodem febris die,
50 aut postidie, aut etiam perendie incidit: modò eam, quæ inuit, horam non excefferit. At verò febris convulsionem exolvit, quæ antè non fuit; aut si fuerit, exacerbationem habuit.

10 Τευχίλη καὶ πήχεα ἀλγήματα· σπασμώδεια. ὑπὸ πρὸς ὧπε ὃ
ταῦτα.

Cervicis & cubiti dolor, est convulsificus: id autem à capite nasci solet.

- 60 HIC ETIAM noster author id habet propositi, ut quæ cervicis & faucium mala, successione & accessione pariant incommoda, nobis aperiat. Est autem hujusmodi præsens decisio. Si dolor cervicis ingens propagationem habeat, aut translationem dolorificæ materiæ per quintam conjugationem nervorum cervicalium ad cubiti musculos qui inde movendi facultatem percipiunt; sanè injussus tum erit motus eorum qui antea non nisi nostra sponte & imperio movebantur; quæ ratio depravati motus qui contra naturam suscipitur, convulsio nominatur. Ergo non est dubium quin fluxio concitata, simulatque in cubito systrophien habuerit, convulsionem faciat; nisi detractione sanguinis è vena illius cubiti occurratur: quoniam ubi gravitas est, quæ nunquam accidit per sympathiam, inde sanguinis detractio molienda: quemadmodum in pleuritide faciendum præcepit. „ Et verò Galenus ipse detrahendi sanguinis lo-

- 70 „ cum indicat ex eo præceptoris thewemate. *Ληπία ἢ μέλη ἀπὸ τῶν συμφυερῶν χυμῶν.* 1. *Ducen-*
„ *dum quò rapit, per loca commoda: ubi remedium hujus propositi mali docetur his verbis:*

lib. 2.
cap. 1.

aph. 21.6.

Quæ mala ex dorso ad cubitum veniunt; phlebotomia exolvit.

proph. 21.

f. 3. r.

Cosc. 2.

hujus cap.

Quod sequitur. ID AUTEM E CAPITIS NASCI SOLET.] Nos quidem, authore Galeno, faciem pro capite usurpatam, ad ipsum caput & cerebrum referendam duximus. Idem enim significare, ait Galenus, τὸ ὑπὸ κεφαλῇ, quod illud nuper jam explicatum, ὑπὸ κεφαλῇ ἐκμαίβαν: ut fluxionis concitate fons & origo sit caput & cerebrum, indeque translatio fiat per cervicem ad cubitum, cum suo communicantem principio, tum generis similitudine, tum vicinitate, & operis societate. Fluxionis autem e capite concitate decisio eodem spectat, quod explicatum jam illud: Ἀπὸ κεφαλῇ ἀλγυδίνῃ, &c.

11 Κατὰ φάρυγγα ὄχλοι, ἰχνοὶ, πηυαλίζοντες ἐν τετέοισιν, ἐν ὑπνοῖσιν ἰδρωῖτες ἀγαθοί. ἥρα γε καὶ τῷ ἰδρωτὶ καφίξεας τοῖσι πλείοσι ἐκ πονηρόν; οἱ ἐς τὰ κάτω πόνοι τετέοισιν εὐφοροῖ.

Quinetiam faucium pruritones cum aequalitate & ptyelismo, faustos in somnis habent sudores. Nam & levare sudore, plurimis non est infansum. Tum qui deorsum descendunt labores, toleranter feruntur.

HUNC ὄχλον superius ἐκθεσμένον nominavit. Sudores hic bonos esse ait, quod per eos inutilis humor exudet, si toto manent corpore stillatim & calidi. Ex quo interrogationem inutilem putavi, cum nemo sit qui ea de re dubitet. Cæterum tribus modis quiescunt hæc mala sudore; tumore in illis partibus; & venæ sectione, ut libro de ea Galenus tradidit.

12 Ἐν ἀλγύματι νότῃ, καὶ σήθεσσι, αἱματώδης ἔρρησις Ἰππασίας· ὁλέθριος Ἰππώνως.

In dolore dorsi & pectoris, cruenta mictio ubi sistitur; crudeliter mortiferum est.

DORSI ET pectoris laborantium dolore inflammatorio, miræ symptomatum copiam esse solent, tum accessione per propagationem, tum successione per transitum; sive is diadochen faciat; sive translationem: quemadmodum in cervice jam demonstratum est. Quæ omnia loco scribentur. Hic autem sufficiet causas aperire mictionis cruentæ & quare suppressio ejus crudeliter mortifera sit, quod significat ἀλγύματι Ἰππώνως. Multi enim suppressa urina moriuntur λαθροῖς, sine ulla doloris acerbitate, somno veterioso sepulti.

Ergo. IN DOLORE.] i. Affectione firmiter fixa & stabili à rheumate consistente & concitato: unde summa doloris acerbitas nasci solet in partibus acerrimi sensus.

DORSI ET PECTORIS.] i. Thoracis antica & postica parte obfessi à rheumate consistente & concitato, quod illis in partibus dolorificam habet ὀντοφύλῃ periculose pleuritidis; in dorso quidem, per venas thoracicas; in pectore autem, per eam quæ mammaria nominatur. Inde pleuritis nascitur, quam Hippocrates vocat dorsalem, in qua urinam ferri commemorat, primum quidem ὑφαίμων, quarto, aut tertio morbi die; nonnullis etiam αἱματώδης. Ejusmodi esse solet τὸ ἰχθυώδες quod ē carnibus affis exudat. Idem quoque author est, ejusmodi pleuritidem conjunctum habere rigorem cum doloris acerbitate secundum spinam ac pectus; ac tum urinas reddi cruentas.

CRUENTA MICTIO UBI SISTITUR.] i. Si urina referens τὸ ἰχθυώδες quod ē carnibus affis exudat, quæ pari & eodem vitio renum fertur, quo prærubra ventris proluvies loturæ carniū recens mactatarum similis, quam fundit jecur effictum & exolutum. Non enim cruenta hæc potest videri multa bile saturata, aut inflammatione feri prærubra: sed tantum sanguinolenta, qualem descripsit Hippocrates. Nec verò talis urina vesicæ ulceratæ consecutaria est: quia funditur ὑπὸ πτωματί, i. repente, & nulla incidente extrinsecus causa. Unde adducor ut credam renes in causa esse cur talis fundatur, idque vel rupta venula prorupto illuc sanguine ubi venæ non sunt affixæ, quemadmodum in vesica; vel oppressione quæ facit expressionem, vel exolutione ipsorum renum & colatorii per quod urinæ materia secernitur à sanguine renum alibili. Non enim hic libet agnoscere calculi asperitatem quæ faciat urinam cruentam renū attritu, unde sanguinis mictione urina inficitur: quod in nephriticis Hippocrates annotavit, αἱματώδης ὕλησι. Cæterum dorsalis hæc commemorata pleuritis, propagationem etiam facit ad lumbos, unde symptomata nephritica nasci solent; non quidem per translationem humoris dolorifici, sed per sympathiam societatis & vicinitatis. Solenne est illud Hippocratis. *Qui, buseunque diaphragmate inferius gibber enascitur; horum nonnullis renum & vesicæ morbi enascuntur.* Nulli autem sympathici morbi, priores exolvunt unde ipsi venerunt. Secus est de crurum varicibus, & dysenteria, quas facit humoris gibberosius translatio, gibbumque ipsum sanat. Jam verò quod urinæ cruentæ suppressionem crudeliter mortiferam esse dixit, antequam illius crudelitatis causas exponam, querendum videtur quamobrem supprimatur; num etiam pejonibus ægri rebus suppressio illa fiat, quam liberalis mictio.

Hic ego ischuriam propriè dictam quæ tantum vesicæ propria est, solam agnoscere nullo modo possum. Pertinet enim hæc, non minus ad partes unde secernitur, & per quas in vesicam illabitur. Hujusmodi autem sunt renes & urinæ ductus, quorum offensione, quemad-

lib. 3. αἰνῶν νότων.

2. αἰνῶν νότων.

aph. 79.4.

6. Epidem.

70. mo.

modum urinae cruentatae funduntur: sic etiam sisti possunt, ut in nephriticis; tum inflammato rene; tum etiam calculo in urinae ductus impacto. Quid vero? nonne huc spectat etiam renum diu multumque afflictorum *νεφρωσις*? Itaque si dorsalis hæc jam explicata pleuritis prorsepat in rhachitin; ejusque membranas, tandemque sit crebra horroribus cum cita calor vicissitudine; tum demum eveniet ut acerbissima urinae suppressio consequatur. *Crebri ex lumbis horrores, cum cita calor succensione, pestiferi; gravissimam urinae suppressionem ostendunt.* Atque illa frigoris & calor vicissitudo venit *ἐκ τῆς*, non autem aliunde cietur *ἐν τῷ*: sicut horrores critici & periodici, qui fiunt à cacochymia è vasis illuc diffusa. Est enim constans & rata Hippocratis sententia, manetque apud medicos firma consensus; omnem rigorem, omnemque horrorem qui intus, non extrinsecus ducitur, inde cieri, quod
 10 cacochymia è vasis in lumbos & dorsum expressa, vellicet partes illas acerrimi sensus. Quæ causa Hippocratem adduxit ut scriberet: *Rigores mulieribus quidem primum, mox viris, excitantur à lumbis secundum dorsum ad caput.* Quod si quis aliunde rigeat; palam est ipsum rigere à purulento abscessu, non autem à vasis. Ac si diceret. Rigores quidem omnes periodici, critici, & symptomati à motu febris principia causasque ducunt, cacochymia è vasis diffusa: ut ibi domicilium febris esse putemus unde rigor venit, non ubi cietur. Sin autem partium ipsarum vitio nascantur; abscessus purulenti signa exiunt, ubi, & unde cietur. Ergo cita illa calor & frigoris vicissitudo, inflammationem denunciat ipsius rhachitis, & membranarum ejus. Etenim descripta jam inflammatio majores habet sistendi
 20 opportunitates, quàm promovendi urinam. Valet autem ad *ἰσχυρῶς καὶ αἰμαίνῶς*; non autem ad *ἕρπον* ipsam. Quod sequitur, ab ea suppressione citam & crudelissimam mortem venire; non eò spectat ut doceat, perennitatem mictionis cruentæ, dum manet pleuritis, ab interitu vindicare. Nam & Hippocrates author est, pleuriticum sic affectum cum tali urina vitam finire quinto, aut ad summum septimo die morbi. Huc accedit quod in hac dorsali pleuritide symptomata nephritica sunt planè sympathica: nulla autem pleuritica materix aliò translata *καὶ ἡ μάλιστα* succedanea: cujusmodi esse dicuntur varices cruales, dysenteria quoque ipsa. Atqui verissimum illud est quod scripsit Gal. *ὅσα καὶ συμπαθήσαν γίνονται νοσήματα, τῶν τοῦ ἐκ τῆς λυκτικῆς τῶν ἐξ ἀρχῆς παθῶν*: i. Eorum quæ per sympathiam nascuntur, nullum est quod priorem morbum possit exolvere.

Superest, ut quare crudeliter mortifera sit urinae cruentæ suppressio, exponamus. Enim-
 30 vero, simplex urina dum sistitur, si excursus ad cerebrum habeat, cataphoricum parit symptoma, lethargum; sanguinolenta autem, quoniam feritatem contraxit, & febris æstu incanduit; quoquò se verterit, malignæ cacochymia & qualitatis effera vim acerbissimam secum portat: unde efficitur, ut & doloris acerbitate, & interceptione officii nobilissima-
 rum partium; postremo sympathia vicinarum & fociarum, cita morte atque crudeli funesta sit. Quod autem hic sit *ἄριστον*, suprà jam legimus *ἐπαύδων*.

3. *ὅσα καὶ συμπαθήσαν γίνονται νοσήματα*

8. Coac.
1. lib.

13 *Τεχνίλη πόνος, κακὸν μὲν ἐν πυρετῷ παντὶ· κάκιστον δὲ οἷσι καὶ ἐμμανύσῃ ἐλπίσι.*

Cervicis dolor cum in febre omni terrificus; tum verò pestiferus iis qui sunt in metu insanie.

INTER symptomata epigenomena quæ veniunt *καὶ ἡ ἀνὰ*, i propagationem causæ mor-
 bificæ, ac locum habere dicuntur; non quidem simpliciter in magnis morbis, sed in iis tantum qui inter ipsos eximii sunt; dolor cervicis, qualem describit Hippocrates, non ultimam est partium, sed certè primarum. Etenim verè illud est positum; omnem *ἀνὰ*
 50 *πυρετῶν* pestissimam quidem esse reapse, sed multò pejorem haberi, quando fit via vi ad nobilissimas partes quæ habent imperium in corporis universitatem. Et verò cum morbi omnes qui aliorum propagatione veniunt, sunt primigeniis acerbiores: tum maxime id cernere est in nobilissima parte, cujus officio carere non potis est salvis ægri rebus; cum scilicet illa pars offensionem concipit ab humore tum effero, tum indomabili: qualis esse solet qui ex priore morbo vitium fecit. Sanè cervicis dolor frequens est in querelis ægrorum qui ardentem febricitant, qualem fuisse legimus, præter alios multos, Silenum. De quo ita scripsit Hippocrates. *Silenus febris ardens corripuit. Caput autem lumbis dolere, capitisque habuit gravitatem, ac tum cervicis erat distensio.* Hunc idem narrat diem suum undecimo morbi obiisse, qui tamen celerius interiisset; nisi ætatis virtute interitus celeritatem repres-
 60 sisset. Erat enim natus annos viginti.

Ergo. CERVICIS DOLOR.] Qui nulla vi in cervicis musculos incidente, sed à distensione venarum & articularum cervicalium excitatur; eaque distensio hæmorrhagiæ criticæ non est prænuncia, neque fugax: ut esse non potest quæ ineunte morbo molesta est, nec antè significata fuit. Oboritur autem dolor ab inflammatione dorsalis medullæ & membranarum ejus.

CUM IN FEBRE OMNI TERRIFICUS.] Qualis fuit illè Sileni, quem symptomaticus sanguinis excursus per distensionem effecit.

TUM VERÒ PESTIFERUS IIS QUI SUNT IN METU INSANIE.] Cujusmodi sunt *παραχύνει* qui animo perturbantur, quorum perturbatio ad phrenitidem viam munit sternit-
 70 que; tum ii qui ex mansuetis repente fiunt protervi in quæsitis atque responsis; & qui urinas reddunt pellucas, aqueas, nigrove præditas encephemate. In talibus enim pestife-
 T 2

rus

rus est dolor cervicis: quoniam ad præparationem suscipientis causæ, inde vis adfertur magna efficientis.

14 Ἐπὶ τῆς αἰγῆματι πυρετώδῃ, κοιλίῃ ταραχώδῃ, δακνώδῃ· σημεῖα μελάνων υποχωρησίων.

In dolore stomachi febriculoso, alvus cum morso prorupta; dejectiones nigras denunciat.

Coac. 45. 1. lib. EODEM spectare videtur quod illa: Quibus cum biliosa dejectione premitur morso pectus, amarescitque os; malum. Hoc igitur proponit intelligendum, illas demum excretionem duce natura non fieri, nec salvis & integris ægri rebus, quarum excrementa sunt effera atque perennia, quæque unà pariter sursum deorsumque feruntur.

aph. 65. 4. 4. Coac. 1. lib. IN DOLORE STOMACHI.] i. In cardiogmo & æstu ardenti, à bile flava in tunica ipsius ventriculi ferventissima, unde stomachus ipse mordetur ex facili & λβον & merito; ut nihil aliud planè sit καρδιωμός quàm ὁξεία τῶ ἀσθῆτος jam explicata. Quæ causa est etiam cur hic, τὸ ἀσθῆτος, orificium ventriculi esse putem, usurpata per synecdochen cartilagine ensiformi pro sterno, quod ἀσθῆτος non rarò dicitur, cujus ipsa pars est: & per metonymiam, id quod sub illa ensiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi, quod veteres & καρδιαν nominarunt: ne aliud esse videatur commemoratum hoc loco τῶ ἀσθῆτος αἰγῆμα, quàm καρδιωμός.

aph. 65. 4. FEBRICULOSO.] i. Si febris accessionem habeat ingentis æstus à bile in alvo ferventissima; unde syntimoria sit ejus in continenter gignendo, & laceffendo. Est enim perennitas proritatis & generationis in dolore stomachi febriculoso, quem alibi sic expressit. En τοῖσι πυρετοῖσι καὶ μαῖα ἰσχυρὸν ἐστὶ καὶ καρδίῳ, i. In febribus, circum ventrem æstus ingens, &c.

3. de acut. diat. ALVUS CUM MORSO PRORUPTA.] i. Quæ biliosis excrementis profusè fertur: ac profusè ideo scripsi, quod nomen ταραχῆς non est dejectionum modicarum, sed nimiarum & profluentium. Biliosas autem adscripsi; quia & cum morso feruntur, & in nigras tandem mutantur. Nec verò biliosarum dejectionum ratio intelligenda τῶν καλῶν καὶ κερταίων, i. bene saliciterque ductarum; ut bilis subrusta crassefcentis, qua multum & rarò sine stridore fertur alvus, solida, mollis, & succi plena. Sed potius animo complecti velim alteram biliosarum dejectionum conditionem, quæ est τῶν καλῶν καὶ κερταίων μᾶλλον τὸ καὶ καὶ ἀφροδισίων; i. saturate nimium bilis, atque spumantis, quæ non minus excernendo calamitosa est, quàm stabulando. Non enim dum excernitur, hypochondriorum ardor extinguatur; sed exardescit magis, neque jactatio ipsa quiescit: adde quod sedis & intestinorum ulcerifica esse solet.

105. Coac. 1. lib. SIGNA DEJECTIONUM NIGRARUM.] Quoniam bilis flavæ in atram facilis mutatio est: tum etiam quia jecoris afflictio diuturna, ipsum sic reddit effectum, ut non solum officii tædio, sed etiam exolutione sui, in vitio esse videatur, indeque descendant ὑποχολήματα καὶ πύλινος οἶνος αἷμα; præsertim si extimæ partes perfrigerari cæperint. Ut enim: Qui è phrenitidis cum perfrigeratione sputatores redduntur, vomitum illi nigrum prænunciant. Sic perturbata alvus diuque crocea bile ducta, incidente perfrigeratione, nigra excernit.

15 Τὰ ἐν ὁξέσιν καὶ φάρυγγα ἰχνύ· ὀδυνώδεα, πινγώδεα· ὅτε χάνοι μὴ ῥηιδίως σιναγόνη ἰχνύ, παρακρεστικά· ἐκ τῶν φρενιτικοῖ, ὀλέθριον.

Qui cum æqualitate faucium, in acutis, dolores & strangulatus adsunt, nec oscitanti os facile cogitur, quamvis æquali; deliratio est, indeque phrenitici desperati.

OMNIA quidem vera sunt quæ in hac prognosi leguntur: sed parum appositè scripta, quia non sunt ὁμοειδῆ, ut ex eorum signorum complexione non possit id effici videatur, quod ipse eventurum prædicit. Principio anginam describit quæ nihil aspectabile, nihil tractabile ad sui cognitionem adfert, præter intolerabilem doloris acerbiteriam & ἀρτήριον. Id enim declarat æqualitas faucium & strangulatus. Ac talis angina ab inflammatione laryngis nata, non minùs; penè dixerim, cita morte funesta est, quàm ea quam facit carnicis illaqueatio. Nihil igitur erat necesse ad prædictionem phrenitidis mortiferæ, advocare cynanchen, quæ homini necando ipsa per se satis est, si quod aliud morbi genus; nec unquam, si quid judico, phrenitidis prænuncia est. Sufficiet igitur demonstrare qui fiat ut oscitanti, quamvis æquali, os cogi non possit. Sed tamen ne quid perfunctoriè scripsisse videamur, enarrationem hujus prognosæ à principio ad finem, Deo duce & auspice, sic perducemus.

Coac. 5. cap. 10. lib. 2. QUI CUM ÆQUALITATE FAUCIUM.] i. Inflammationis expertiam, ut esse solent in vera cynanche quæ nihil edit conspicuum, neque in faucibus, neque in sterno: ut supra jam demonstratum est, & explicatum quid vocet φάρυγγα ἰχνύ

εἰς οἰδήματα. κακόν.

In febribus, strangulari repente, nec deglutire posse, sine tumore, malum.

IN OMNI morbo malè res eunt quando symptomatum accessione, & unà damnis æger augetur, & unà peccatur in commoda ejus; unde curationis fiducia ac spes salutis ruit. Enimvero nihil tam facit sperabilem ægri salutem, quàm ipsa respirandi, & deglutiendi libertas: Commoda liberæ spirationis non ita pridem sunt explicata. Deglutiendi autem libertas quantum opis ad curationem adferat, vel illud declarat maximè; quod omnis neoterismus, omnifque epicrasis, tum ipsa nutritio, deglutiendo suscipitur. Difficultatis autem calamitas signo ipso terrificata esse debet: quoniam in causa est ejus convulsio, vel exolutio pharyngis atque laryngis. Quæ cum ita sint, hæc mihi videtur ratio explicandi prognosin.

IN FEBRIBUS.] Quarum discessio nulla est, neque futuram crisin ostendunt; celeriter autem, continenter, & vehementer moventur.

REPENTE STRANGULARI.] i. Nulla præeunte πρὸφάρη, i. prævidentia, quæ posita sit vel in asthma, vel in peripneumonia, vel in vomica, vel in cervicis luxatione, i. luxatione supina, vel in tuberculo & inflammatione laryngis (nam quæ ab illis causis incidit strangulatio, non fit repente, nec sine prognosi, nec sine summa doloris acerbitate, cum meteorismo & orthopnoea.) Nos enim τὴν ἐξαπνίην idem significare putamus, quod τὸν ταυτημάτην, quod est, sine prophasi, vel insita & prænuncia, vel extrinsecus incidente. Hic igitur qui repente incidit strangulatus sine tumore, fit sua sponte, non autem in vera angina quam facit inflammatio priorum musculorum laryngis, de qua jam diximus. Hujusmodi sunt: Quibus cum febre vox faucibus hæret, ab infirmitate musculorum intercostalium, & exolutione laryngis, Hujusmodi etiam, interruptæ voces, quas vocat κατὰ λυμῆρας φωνὰς ἢ κατελυσίαις. Inde etiam veniunt ἄφωνοι, βραχυπνοοί, & qui spirationem edunt minutulam, quam idem vocat πνεύμα μινθώδες.

Coac. 7.
cap. 8. lib.
2. Coac. 7.
cap. 8. lib.
2. 3. Epi-
dem.

NEC DEGLUTIRE POSSE, SINE TUMORE.] Ut ea difficultas spirandi & deglutiendi, aliò sit referenda quàm ad tumorem, i. inflammationem faucium & laryngis; ad paralyin videlicet ipsam instrumentorum, & facultatis infirmitatem. Nam qui à tumore faucium difficulter deglutiunt, aut etiam deglutire nullo modo possunt, similiter afficiuntur ut anginosæ Bitonis, de qua sic legitur: Potus per nares effluebat, deglutire non poterat; sed id non fiebat ἐξαπνίης, nec αὐτομάτως. Nec verò ad normam hujus prognoscos adducendi sunt illi cynanchici, qui faucibus inflammatis, potulenta refundebant per nares, nec devorare poterant. Huc etiam vocandus aphorismus ille: A febre habito si, faucibus non tumescentibus, strangulatus repente incessat, mortiferus. Multum enim interest inter hoc; nullo existente tumore ἐν τῷ φάρυγι, & nihil conspicuum exhibere in faucibus.

hist. 4. par.
1. 3. Epi-
dem lib.
6. Epid.
part. 7.

MALUM.] Vel potius mortiferum: quoniam in summa necessitate spirandi, facultas id efficiendi adimitur.

18 Τεράχνηλον Πιψεμφύωαι μὴ δυνάαθ, μὴδὲ κατὰπνιν. θανάσιμον ὡς τὰ πολλὰ.

Melius sic:

Ἦν ὑπὸ πιπετῆ ἔχομένω ὁ τεράχνηλ· ἐξαπνίης Πιπετάφῃ, καὶ μόγις κατὰπνιν δυνή, οἰδήματα μὴ ἐόν· θανάσιμον.

Si cui in dominatu febris repente cervix pervertitur, nec devorare potest, nullo apparente tumore; mortiferum.

HUJUS prognoscos idem scopus qui fuit superioris, proptereaque idem syllogismi argumentum, quod medium vulgò dicunt Est autem hujusmodi. Undecunque in febris dominatu, damna augentur, & unà curandi opportunitas amittitur; inde salutis desperatio esse solet. Atqui in febris dominatu, cervix repente perversa, devorandi facultatem adimens, damnis augeat, unaque curandi opportunitatem tollit. Ergo inde salutis desperatio est. His ita constitutis.

SI CUI IN DOMINATU FEBRIS.] i. Illi demum qui magisterio febris tenetur, unde summa spirandi, summaque deglutiendi necessitas ad epicrasin, & neoterismum.

REPENTE CERVIX PERVERTITUR.] Non quidem luxata in anticam, posticam, aut in alterutram partem vertebra; ab ictu, jactu, & casu; nec verò ab ullo tumore qui vertebrarum ligamenta, nervosque, vi, ad se rapuerit, indeque cervicis perversiorem quoquoersum attulerit. Talem enim causam quæ sæpe incidit, ac sæpe signa edit in vertebra intrò luxata, illud explodit. Nullo apparente tumore. Sed quæ pervertitur ab intemperie admodum sicca, quæque ad ultima siccitatis pervenit, quæ facit ἰσχυρὰ, ἢ τὰς, καὶ ἀσπρόφωτὰ ἢ μολύ, tractionem, tensionem, perversiorem partium.

2. Epi-
dem.
Coac. 6.
hujus cap.

NEC DEVORARE POTEST.] Tum vitio faucium, tum rapta ad ἀφύων vertebra dente, unde gula comprimitur, jam inde nimium resiccata.

NUL-

NULLO APPARENTE TUMORE.] Neque in faucibus, nec in cervice: quia quæ inde venit difficultas deglutiendi, nondum salutis spem adimit.

MORTIFERUM.] Ratione signi & causæ. Ut enim signo insanabilis est hæc difficultas; sic ipsa causa damnum cumulum adjungit in febre acuta.

Com-
ment. ad
aph. 35. 4

DE HYPOCHONDRIIS.

ΥΠΟΧΟΝΔΡΙΟΝ ὃ καὶ μαλακὸν εἶναι, καὶ ἄπονον, καὶ ὁμαλὸν.
10 Φλεγμαῖνον ὃ, ἢ ἀνωμαλῶς ἔχον, ἢ ἀλγύμενον * σημεῖον αἰρρώσεως ἐστὶν ἐκ θήσεως.

CAP. XI.

¶ Jam verò hypochondrium esse decet molle, doloris expers, æquale. Contrà exasluans, aut inæqualiter constitutum, aut etiam dolore affectum; morbi est non mansueti.

IN MEDICINA nullum frequentius nomen auditur quàm hypochondriorum, partiumque quæ in hypochondriis continentur. Nulla hypothesis in medendo, nulla tecmaris initur quæ hypochondriorum ἀγέθειαν non proponat. Denique fundamentum curationis est hypochondriorum posita, ut assolet, ad deliberandum affectio. Nulla est morbi species, nulla idea, quæ ad sui cognitionem atque scientiam hypochondriorum distinctionem non habeat, quo jure, quæque injuria. Et quoniam omnia quæ sunt in medendo, scopum habent id quod est naturaliter constitutum, ut ex comparatione similium ac dissimilium intelligamus quantum & quemadmodum unumquodque à symmetria discesserit, tam in excessu, quàm in defectu; primum quidem noster author de more institutoque majorum, proponit hypochondrium bene constitutum in complexione & temperamento, quod ἀγέθειαν idem vocat. Est autem hujusmodi.

lib. 1.
progn.

JAM VERO HYPOCHONDRIUM ESSE DECET.] Ac si diceret. Patefacta omni prognosi de respirando, perspectis etiam malis partium quæ respiratori deducendo inserviunt, ut faucium, atque laryngis, partiumque circumjacentium, quæ sunt, cervix & vertebrae ejus; sequitur ut de hypochondriorum affectionibus hoc loco dicendum sit, quod eorum æconomia, secundum respirationem, necessaria sit ad vitam tuendam, nec sine summo salutis & vitæ discrimine in vitio esse possint. Hujus paraphrasæ ducem habeo particulam, ὃ, quæ semper, auctore Galeno disputationis præpositæ cum superiore connexionem ostendit.

lib. 1. &
ἐπὶ αἰσθ.

Ergo. HYPOCHONDRIUM.] Pars illa epigastrii quæ subjacet, vel adjacet cartilaginibus notharum costarum, unde nomen habet, multiplici tamen significatione distinctum; modo per synecdochen, modò per metonymiam, modò etiam per antonomasiam. De hypochondriis propriè dictis solenne est illud: *Abscessum minus faciunt ventris, quàm hypochondriorum tumores.* Sed metonymia verè est in illo: *Ἀποχέλιον ἐστὶν ὑποχόνδριον.* i. Successiones hypochondriorum. Quinetiam locus ille metonymicè dictum hypochondrium planè testatur, ubi oxymelitis commoda explicantur. Sic enim legimus. *ὑποχόνδριον ἔστιν ἀπὸ τῆς πύλης, ὁ οὐδὲν.* i. Hypochondrio, visceribusque quæ ibi sunt, gratiosum; quamvis & ibidem synecdoche notari possit, quemadmodum & in hac prognosi quæ hypochondrium singulare continet, pro utroque. Non enim hic per antonomasiam usurpatur, sicut in illo de Hermocrate, *ὑποχόνδριον ἔστιν λαπαρὶς.* i. hypochondrii distensio mollis: ubi Galenus docet hypochondrii nomen absolute usurpatum, significare hypochondrium dextrum καὶ ἑξωτέρω, quod fieri diximus per antonomasiam. Est autem hypochondrium dextra pariter atque sinistrae partis, proptereaque duplex esse decet, quod in prognostico scripsit, ἀεὶ ἔστιν, quod scilicet præclare ad salutem apparet & facit. Nam hypochondriorum naturaliter constitutorum multa sunt commoda quibus utimur ad naturalem æconomiam coctionis, digestionis, & excretionis; ut respirationis libertatem omittam: ac proinde consentaneum est ut omnes epigastrii partes, quibus illæ res perficiuntur, vacent omni culpa & vitio, quam quidem expetendam vacationem, hypochondriorum arguit descripta his verbis conditio.

1. progn.
part. 16.
f. 2. 6. Epidem.

hist. 2.
par. 2. 3.
Epidem.

Gal. ad
aph. 35.
2.

MOLLE.] Non quidem substantia, cujusmodi est œdema (nam debet esse solidum, quod εὐόχον ἢ πύχον ἔχον dixit) sed loco & situ, quod λαπαρὶν vocat, cum ait: *Αὐτὸ ὃ ἐστὶν παρὰ τῷ νοσήματι, λαπαρὶς ἢ χαλκίον εἶναι καὶ εὐόχον.* i. Oportet in omni morbo alvum esse mollem & solidam. Est igitur molle hypochondrium, quod neque distentum est, neque repletum nimis, omni-que caret renixu: sed facile pressum subsidit in contractionis & distensionis mediocritate positum.

aphor. 35.
2. & 3.
progn.

DOLORIS EXPERS.] Ut hypochondrii mollitudo & æqualitas, signa sunt naturaliter existentia: sic ipsa doloris vacuitas, argumentum est petitum ex iis quæ ἀσμενέστατα Græcis dicuntur. Ut si quis cum fabricationem capitis commendat à temperamento, complexione & conformatione; idem si addiderit, non facile offendi frigoris & caloris appulsu; quemadmodum prima illa γαστρίμαλα, i. notitia petuntur ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, i. ex iis quæ adsunt; sic hæc postrema ducuntur ἐκ τῶν ἀσμενέστατων, i. ex iis quæ absunt. Est autem hypochondrium doloris expers, certissimum argumentum vacationis rerum earum quæ facere solent dolorem, distensionis scilicet & intemperiei validæ. Ac distensionis causa sunt crassi & glutinosi humores, contumaciter partibus quæ laborant, infarcti. Sed intemperies nascitur ex iisdem calidis aut frigidis egregiè fortiterque. In hac igitur doloris vacuitate, nulla inflammationis suspicio esse debet.

1. Epidem.

ÆQUALE.] Scilicet utraque parte, tam sinistra, quàm dextra; idque in omni symmetria

tria

tria qualitatis, quantitatis, & consistentiæ: ut neutra parte sit calidius aut frigidius, magis item minusve contractum, neque distentum; nec verò durius: ut tale hypochondrium tam bene habitum, omnes epigastrii partes omni viio carere ostendat; id quod est maximè expectendum in omnibus morbis acutis, non solum ad crises, verumetiam ad curationem, medici artificio institutam.

Hippoc. & Gal. 4. de acut. 4. acut. 10
CONTRA EXESTUANS.] Æstu incandescens, tum ab inflammatione sicca jecinoris, tum à bile maligna saturataque, cujus expurgatio non extinguit τὸ καῶμα, i. ardorem qui perennitatem habet in visceris Ἀγαστὶ φλεγμῶν, i. dispositione inflammatoria; proptereaque sanguinis detractione prius quam purgatione curatur. Qui contrà facit, malum insanabile reddit. Non enim hîc phlegmone accipienda pro ea quæ καὶ ἰσχυρὰ à recentioribus sic nominatur, de qua dicitur paulò post. Nec verò incandescentium hypochondriorum causam agnosco flatuum interceptionem: quoniam, ut ait Galenus: ἐπιπλὴν ἢ ὁ πνέμωνος ὑποπληθῆς, ὁππότερ ἢ φλεγμῶν Ἀγαστὶ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ i. Interceptio flatuum, inflammatoriam dispositionem hypochondrio nunquam infert.

inprotrh. 20
AUT INÆQUALITER CONSTITUTUM.] Parte alterutra, vel utraque, totoque abdomine certis quibusdam locis, hîc calidius, illic frigidius; hîc durius, illic mollius; hîc levius, illic asperius; alibi doloris expers, hîc dolens. Denique magis minusve distentum: quamvis distensio, sive cum meteorismo, sive cum retractione, non semper hypochondriorum viscerum inflammationem denunciat. Nam. Quibus acuta vox, hypochondria sursum intro revulsa sunt, ut Sileno, de quo ita scriptum legimus: Τροχονδρία ξυώπας ἐξ ἀμφοτέρων ὠδμήκας, πρὸς ἀμφὸν ἐπὶ λαπαρῆς. i. Hypochondrii distensio utrinque in longum ducta, ad umbilicum velut remollita. Hoc enim diahragmatis inflammati signum est, quod tunicam intercostalem, unaque transversos hypochondriorum musculos ad se rapit, illasque partes sursum intro revellit. Nam illa quæ facit meteorismum distensio, symptomatice esse solet tum phlegmones, tum scirrhi, tum obstructionis, flatulentique spiritus. Sed earum causarum decisio atque prognos, propriorum cujusque signorum tecmarli brevi explicabitur, duce Christo.

AUT ETIAM DOLORE AFFLICTUM:] A causis dolorificis jam explicatis. Contrariorum enim contraria sunt consequentia. Tum is qui intelligit cur hypochondria sint doloris expertia, facillè complectetur animo quæ sint iis dolentibus causæ ipsius doloris.

32. Coac. 1. lib. 30
HAUD MANSUETI EST MORBI.] Sed contrà maligni, qui scilicet ejusmodi esse dicitur, aut quia contumax est, atque in pravos abscessus mutatur, unde diurnitas doloris, crebri relapsus, mors quoque ipsa; aut quia metum adfert sinistri judicii, spem verò salutis omnino non adimit; ut verè illud videar esse dicturus, quicquid Galen. reclamet: Quæ ex hypochondriorum doloribus febres nascuntur, terrificæ.

2 Οἰδημα ὃ ἐν ὑποχονδρίοις σκληρόν τε εἶναι, καὶ ἐπ' αὐτὸν κάκιστον μὲν εἶναι πάντων εἰς τὴν μορίων· τῇ δ' ἐκ τῆς ἐνὸς μέρεος, ἀκινδυνότερον τὸ ἐκ τῆς ἀλγεστέων.

40
At verò tumor in hypochondriis durus quidem ac dolorificus, pessimus est, si sit ab omnibus partibus. Eorum verò qui sunt unius partis, periculi minus habet qui è sinistris assurgit.

HYPOCHONDRIORUM naturaliter constitutorum, aut contrà, signa syllogistica superiore prognosi omnia sunt adducta; quorum alia petuntur ἐκ τῆς ὑπαρχούσης, alia ἐκ τῆς ἀσυνεχούς. Hic noster author ex officio sibi incumbere putavit, explicare hypochondriorum morbos, unde illa τὰ μέρη causas ducunt, eorumque morborum naturam, symptomata, periodos, paroxysmos, & crises aperire. Sanè hic locus mirificos adfert scientiæ fructus ad comparandam τὴν μὲν Ἀγαστὶ φλεγμῶν, πρὸς ἀμφοτέρων ὠδμήκας, quæ tria sunt medici officia in omni exercitatione medendi. Sic igitur ait summus dictator.

AT VERO.] Quod est hujusmodi. Est hoc sanè aliquid, vel etiam multum, habere notitiam hypochondriorum malè constitutorum ex ardore, dolore, & inæqualitate: sed causas intelligere unde illa gignuntur, & quorsum appareant; est sanè artificis peritissimè & experientissimè.

aph. 7. 6. 60
IN HYPOCHONDRIIS.] Metonymicè dictis pro visceribus hypochondriacis. Nam hypochondriorum mala quantumvis dura & dolorifica, nec citam mortem adferunt, nec illis exolvuntur criticis legibus quæ in hac prognosi continentur, malisque hypochondriacis in ea descriptis tribuuntur. Enimvero hypochondriorum quæ adjacent cartilaginibus notharum costarum, ut cæterarum abdominis partium quæ superjacent peritonæo tunicæ; omnium, inquam, mala ejusmodi planè sunt qualia scribit in aphorismis: τὰ ἀλγόμενα τὰ καὶ κατὰ τὸν κοιλίαν γινόμενα, τὰ μὲν μάλιστα κατὰ τὴν κοιλίαν, τὰ δ' ἐκ τῆς κοιλίας ἰσχυρότερα. i. Dolores qui ventrem tenent, cum tumore; levissimi sunt: sine eo, gravissimi. Ergo non omnis meteorismus dolorificus hypochondriorum, denunciat viscerum inflammationem: quoniam abdominis muscoli dolere possunt atque tumere, concepta in ipsis causa doloris atque tumoris, per distensionem propriam, & eximiam intemperiem. Nam quæ à visceribus inflammatione aut scirrho obsessis, tensio duritalque incidit in hypochondrium, per oppressionem accidit: nisi fortasse excusatio sit apostematis è visceribus in hypochondria abscedentis. Sed hypochondriorum externorum vitia suis quæque notis certissimisque argumentis, à visceribus hypochondriacis distinguuntur.

TUMOR.] i. Moles contra naturam, quæ vel humoris affluxu, vel congestione assurgit.

DURUS.] Tensione visceris, quam facit humoris crassi & glutinosi contumaciter infarcti affluentia, vel nimia abundantia. Cæterum ejus duritatis contagionem ostendit hypochondrium externum, haud quidem concepta intra se duritatis causa quæ tensionem faciat: sed à viscerum oppressorum afflictione distentum. Nec verò viscerum tumor omnis, hypochondriorum duritate & meteorismo percipitur. Declarat id commemorabile illud de Hermocrate. *Hypochondrii mollis distensio.* Sunt enim distensio & mollitudo αὐξησις. Sed ea distensio, jecoris propria est; mollitudo autem, hypochondrii. Quinetiam jecoris cavi inflammatio, vix hypochondrii distensionem habet tractabilem; convexi autem inflammatio magna, facilem exhibet in hypochondrio contagionem. Cæterum œdematis nomen omnia phymatum complectitur genera quæ consistunt in systrophe, non autem in suffusione. Hic autem conjuncta tumori duritatis & doloris accessio, systrophicam inflammationem ostendit, quæ cum rubore, calore, pulsu, renixu, & dolore conjuncta est: quam recentiores medici phlegmonem καὶ ἰσχυρὸν nominarunt.

DOLORIFICUS.] Tum proprio vitio, tum alieno; ac proprio quidem, convexarum hepatis partium distensione summa, & intemperie maxima: quæ duo glutinosi humoris præcalidi infarctui induci solent; cum accessione tussis, dyspnææ, lateralis doloris, & jugularis. Alieno etiam vitio dolet hypochondrium ab oppressione nimis distentum.

PESSIMUS EST.] Atque in angustio spem esse declarat, officii ad vitam tuendam necessarij interceptione, doloris acerbitate, vicinarum & sociarum nobilium partium sympathia & syntimoria; tum etiam celeritate, vehementia & assiduitate, unde cita mors venit.

SI SIT AB OMNIBUS EPIGASTRII PARTIBUS.] "Quia quò plures partes in vitio sunt, eò res ægri pejor eunt; pluribus inde labefactatis facultatibus, pluribus in contagio- nem adductis.

EORUM VERO QUI SUNT UNIUS PARTIS, PERICULI MINUS HABET QUI E SINISTRIS ASSURGIT.] Quoniam lien officii præstantia & dignitate, ut jecori inferior est, atque minor; ita celeritate, vehementia, & assiduitate morborum ingruentium; nec adeo citam crisin habet, nec tam celeriter ac faciliè periculo locum cedit.

3 Σημαίνει δὲ, ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα θάνατον πῶτον. ὑπεράλλοντα δὲ τὰς ἑκκοσι, ἔπειτ' ἐμένονθ' ἐμπύσιν.

Verum tumores ejusmodi, per initia quidem nati, mortem in propinquo esse denunciant: sin autem vigesimum superent, manente febre; in suppurationem vertuntur.

Nunc hypochondriacorum viscerum per systrophem inflammatorum pericula, & crises quibus defunguntur iis periculis, explicantur. Ac sanè pericula sunt in morte citissima. Defungendi ratio in abscessu & hæmorrhagia: quamvis in abscessu adhuc periculo sit locus, neque abscessus critici hic certa sit crisis, ut mox docebitur.

ERGO. TUMORES EJUSMODI.] Scilicet hypochondriacorum viscerum, non abdominis, qui neque citam mortem adferunt, nec crises recipiunt quas in hac prognosi expetendas proponit: nec verò omnes omnium viscerum tumores, sed tantum jecoris, aut utriusque hypochondrii inflammationes per systrophem assurgentes. Nam hypochondriorum tumores sinistra tantum parte tractabiles, periculi minus habent propter lienem, ut ait Galenus.

PER INITIA QUIDEM NATI.] Non autem per diadoclien oborti, neque fugaces: qualem accepimus fuisse tumorem splenicum Herophontis. De quo sic legitur apud Hippocratem, πέντῃ ἡμέρᾳ ἐπὶ τῇ ἀλλοτρίᾳ, ὑποχονδρίῳ ἐνέπυσεν, i. Quinto die lien intumuit, hypochondrium distentum est. Deinde subjungit. Ὀκτῷ lien ἰμμενῶναι ἀρχεται, dolente prius hypochondrio subiecto lieni. Hic autem principii nomen refertur ad primum insultum morbi, quem πρῶτον ἐπὶ τῷ σπλῆνι Græci vocant.

hist. 3.
1. Epid.

MORTEM IN PROPINQUO ESSE DENUNCIANT.] Mortem quidem denunciant: quoniam nulla salus vitæ sperabilis in amissione officii tam necessarij, doloris acerbitate, partium nobilium sympathia & syntimoria; tum generatione perenni pravorum humorum. Citam autem: quoniam celerrimæ sunt crises morborum illorum qui celeriter, continenter, & vehementer moventur. Tam citæ mortis exemplum legitur in Coi sorore. Τῇ Κωῖ ἀδελφῇ ἦτορ ἐπὶ τῇ ἀλλοτρίᾳ τέσσαρ' ἡμέρας δόλεται. i. Sorori Coi hepar intumuit consueti lieni modo: secundo die interiit. Sed quàm convenienter & appositè notandum præcepit eum tumorem durum ac dolorificum ἐν ἀρχῇ, i. ineunte morbo; ut scilicet hepatis aut utriusque visceris inflammatio systrophica, sit primigenia, ex affluxu nata, non autem ex collectione quam fecit obstructio. Declarat historia nepotis cujusdam Apollonii Abderitæ, qui cum longo tempore in prava diæta vix progrediretur, essetque μεγάλως αἰσχυρὸς i. viscerosus, cum hepatis dolore quotidiano, & ictero, faciei que colore subalbo; tandem oborta febre decubuit, ac trigesimoquarto morbi die interiit.

SIN AUTEM VIGESIMUM SUPERENT.] Salvis & integris ægri rebus, qui bonitate fortassis materiæ, viribusque validis, restitit ad vigesimum diem, periculoque defunctus est; nulla tamen prorupta hæmorrhagia.

IN SUPPURATIONEM VERTUNTUR.] Quam licet expetendam, sine tamen salutis discrimine.

discrimine expectari non potest. Nisi enim pus album sit, minimumque fœdi odoris, ac foras effundatur; semper periculo locus erit. Nam pus amurcosum, cœnosum, foras effusum; lethale est. Tum pus æquale & album, si intrò perductum, cutim contra se afficiat, aut cum integritate cutis adversæ naturalem œconomiam labefactet; periculi metum & causam adducit. Ceterum vigelimi sex quaternarios complectentis periodus considerari solet in omnibus morbis, qui à denegata excretionem, salutis aliquam spem adferunt per abscessum. Talis fuit observatio in prægrandi cephalalgia. Talis in pleuritide. Talis etiam in catarrho procumbente in ventrem superiorem.

Prætermisi quod est in hac prognosi commemorabile, nempe illud, *μένειν πυρετός*, i. manente febre, ut hypochondriacæ inflammationis maneat constans systrophe quæ nullam adhuc mutationem accepit suæ molis atque coloris; nec exolutione, per *διαφύεσθαι*; nec suppurato, per concoctionem; nec scirrhus, per concretionem; nec corruptione, per gangrænam. Tot enim modis, nec pluribus, inflammatio omnis per systrophen, mutationem accipit suæ molis, characteris, atque coloris.

4 Γίνεσθαι δὲ καὶ τέτοις ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ, ῥῆξις αἱμάτων διὰ ῥινῶν, καὶ κάρτα ὠφελεία. τὰ δὲ πολλὰ κεφαλῇ ἔστι πόνεσι, καὶ ὅσες ἀμβλυό-
τῳσι, καὶ μᾶλλον εἰς ταῦτα πρὸς δέχχαι τὴν ῥῆξιν. ἡλικίῳσι δὲ μᾶλλον τε-
άκοντα πέντε ἐτέων. πρεσβυτέροισι δὲ ἥσσον.

Quinetiam accidit his, ut in prima periodo sanguis prorumpat è naribus, & plurimum opis adferat. Ac ferè tum caput his dolet, visus bebescit. Ad quæ intentus, profluvium magis expecta; idque inter ætates ea potissimum quæ trigintaquinque annis finitur: provectionibus autem, minus.

lib. 2. Ep.
part. 2.
hist. 7.
1. Epid.

ALTERA hîc ratio est defungendi periculo cui locus esse solet in hypochondriacorum viscerum inflammatione quæ per initia morbi, perque systrophen nata, editur. Est autem hæmorrhagia, sive profluvium sanguinis è nare καὶ ἔξω alterutris visceris inflammati, quod non rarò morbos exolvit qui antè lethales videbantur. Scitum est illud: *Profluvia oboritur sanguinis sæpe multa*: quod vetus dictum usurpavit Galenus in Metone, cujus sanatio, quam per hæmorrhagiam consecutus est, etiam cum pravis signis, miraculo debet apponi. Sic igitur ait:

QUINETIAM ACCIDIT HIS.] Ac si diceret; in tam calamitosa viscerum inflammatione, quæ magis terret medicum, quàm ulla spe consoletur secundi iudicii, ac penè dixerim, desperationem salutis ostendit. Accidit his quibus hypochondriaca viscera inflammatione sunt obsessa, vel, ut ipse ait, tumore duro ac dolorifico; accidit, inquam,

UT IN PRIMA PERIODO.] i. Primo septenario duobus absoluto quaternariis, quorum prioris ut officium est indicandi, sic posterioris iudicandi. Non enim lege critica bene sancita, excretio ulla suscipitur quæ ante significata non fuerit, nisi fortasse quis phlegmones excusationem adferat, in qua vel ipsa celeritas mora est, idemque faciendum artificio, vel expetendum à natura, quod in ædibus incendio conflagrantibus fieri solet. Hic enim quò citius trabes & tigna extrahuntur, eò meliora ædificio restaurando servantur. At si cremari cœperint, inutilia sunt. Ita quò citius inchoata phlegmone sanguinem revellendo, vacuando, aut etiam coeffundendo curatur; eò facilius curationem recipit, superfluitate partis ipsius, quæ inflammari cœperat, integritate.

SANGUIS PRORUMPAT E NARIBUS.] Translatione ad caput sanguinis multa bile perfusi: proptereaque substantia tenuissimi, temperamento calidissimi, & qualitate acerrimi; unde facilem habet orgasmum, excursusque facilem ad caput, ubi, si ex natura agitur, non prius quiescit, quàm ad extimas venarum oras pervenerit, unde per anastomolin erumpit.

ET PLURIMUM OPIS ADFERAT.] Quia systrophen inchoatam reprimit, factam exolvit, valetque ad inhibendam fluxionem concitatam, & ad vacuandam consistentem. Sed ea hæmorrhagia liberalis & libera, sic habetur optima, plurimumque opis & adimenti adfert ad consequendam valetudinem, si fiat καὶ ἔξω, i. è directo, vel ad amissum, non autem ἀνὰ πύλον, i. è regione, vel ex opposito. Quæ de re illud extat quod ad sententiam huius persuasionem sufficiet. *Τὰ ἀνὰ πύλον αἱμορραγία καὶ, ἐν δὲ πύλῳ μὲν αἷμα, ἐν δὲ πύλῳ πλεονέχον τὰ καὶ ἔξωθεν εἶναι ὁμοίως.* i. Quæ ex adverso sunt hæmorrhagiæ male: velut in liene magno sanguinem fundere è nare dextra. Hoc theoremata catholicum agnovit Galenus esse Hippocratis, quod in prorrhethico scriptum legit. Sed ejus interpretatio super nomine hypochondrii, in prognostico quidem, tantum pertinet ad utrumque viscus; in prorrhethico autem, præter utrumque viscus, ad hypochondria externa. Sed, quod pace illius dixerim, huius hæmorrhagiæ criticæ non sunt capacia. Huc accedit, quod in singulari numero hypochondrium nominavit, quod, καὶ ἔξωθεν, dextrum significat; & per metonymiam, jecur ipsum.

AC FERÈ TUM CAPUT HIS DOLET.] Quoniam ex translatione caput repletur. Repleti autem capitis symptomata sunt cephalalgia: ut etiam paraphorica, cataphorica, & catar-

31. prog.
f. 1.
1. prog.
prog. 33.
f. 3. l.

catarrhoica esse solent; pro varia humoris caput replentis natura, & varia partis excipientis conditione. Cephalalgia hujus critica prognoses leguntur in Epid. prognost. prorrh. & in Coacis decisionibus, quæ ἀναλυτικῶς sunt explicatæ.

VISUS HEBESCIT.] Non quidem extinctione luminis oculorum proprii, profligatque splendoris per consumptionem humoris crystallini; qualis cernitur in oculis velut emortuis moribundorum hominum: nec verò caligatione & tenebrosa vertigine, quam σπορδινίαν ἢ τὸ δρενωδες vocant (hoc enim vomitionis prænuncium est cum cardiogmo:) sed amblyopia aut marmarigibus tantum ægrotis conficiis, non autem medico aspectabilibus. Sic enim prognosticum hæmorrhagiæ scriptum est, ἀντὶ μὲν τὸ δρενωδες φαίνεται π. πρὸ τῷ ὀφθαλμῶν ἀμυδρύνεσθαι γίγνεται, ἢ μαρμαρίσαι περιφαίνονται. Hæc autem symptomata perturbationis critica, & signa futura hæmorrhagiæ, quando appareant considerandum. Solenne est illud: *Judicatoria ne statim appareant.*

AD QUÆ INTENTUS, PROFLUVIUM MAGIS EXPECTA.] Si jure & loco appareant: per transitum, non autem per progressum. Nam *judicatoria quæ non judicant, aut difficilis sunt iudicii, aut mali.*

IDQUE INTER ÆTATES.] Quoniam, quò natura & humor viam affectant, eò crises in inclinationes sunt. Juvenes in secunda valetudine sanguinem profundunt è naribus à 18. ad 35. annum: in adversa autem, si morbis acutis corripantur, tres habent opportunitates excretionis; naturæ vim, meatuum libertatem, & humoris tenuitatem.

5 Τὰ μαλθακὰ ἢ καὶ ἀνώδυνα τῶν οἰδημάτων· χρονιώτερας μὲν τὰς κρίσεως ποιεῖ. ἥσων ἢ ἐν Ἰππικίνδυνῳ. ὑπερεάλλοντα ἢ τὰς ἐξηκόντα ἡμέρας, ἔπειτα μὲν ὀλίγον· ἐκπύεται.

Tumores autem molles ac doloris expertes; seriores illi quidem adferunt crises: at minus aliis periculosi. Sed hi quoque tamen sexagesimum diem superantes, manente febre, in suppuratum vertuntur.

30 TUMORIBUS jam explicatis qui consistunt in phlegmone per systrophen sanguinis nata, contrarii opponuntur hoc loco qui, ut illi durezza ac doloris acerbitate molesti sunt, metuque nos terrent: ita mollitudine & doloris vacuitate mites, spem nobis adferunt secundi iudicii. Commune est quidem amborum febris: sed illorum prægrandis & ingens, quæque symptomatum vehementia, celeritate, & assiduitate, citam sæpenumero mortem venire facit: horum verò ὀλίγη, quæque expetendam non præripit exolutionem ipsorum: sed potius cunctando ad pepasimum viam munit, materiam suppurabilem faciendo. Illorum quidem celeriores sunt crises, quibus nonnunquam ægroti periculo defunguntur; sed in angusto spes est, ac semper de morbo verendum donec convaluerit æger: horum verò seriores; sed cum spe divite secundi iudicii. Quæ cum ita sint, hæc mihi videtur ratio explicandi.

40 TUMORES AUTEM MOLLES.] Quorum mollitudo contraria est durezza phlegmonarum per systrophen sanguinis obortarum. Molles autem considerantur in substantia viscerum obfessorum non in situ aspectabilis hypochondrii, quod neutiquam in vitio est proprio, sed alieno, ut infra docebitur. Atque hæc mollitudo venit ab humore diffuso, non autem nimis coacto: cujusmodi erant parotides tempestatis primæ 1. τῷ πρῶτῳ. ἢ τῷ πρῶτῳ αὐτῶν χρόνῳ, μεγάλαι, κεχυμέναι, ἢ μὲν φλασμονίαι, ἀνώδυνα. i. Tumorum hic erat modus; molles erant, diffusi, magni, sine inflammatione, indolentes. Supervacaneum est autem id; quod præter mollitudinem attributum legitur, in prognostico, tumoribus hoc loco descriptis; quod scilicet dum premuntur, digito cedant. Atque id opinionem facit tumorum in hypochondriis externis tractabilium & aspectabilium: sed falsò.

50 AC DOLORIS EXPERTES.] Vacatione scilicet tensionis & intemperiei prægrandis, quas facere solet humor contumaciter obsessæ parti impactus, cum accessione caloris, aut frigoris permolesti.

„SERIORES ILLI QUIDEM ADFERUNT CRISES.] Etenim quando crisis mutatione, perficitur, mutatio autem motu; quorum morborum labores continenter, celeriter, & vehementer moventur; citas etiam crises adferre solent. Atqui tumorum mollium dolorisque expertium tardi sunt motus, nec assidui, nec vehementes. Itaque mirum videri non debet si eorum tardæ sint crises, quibus exolvuntur.

AT MINUS ALIIS PERICULOSI.] Quia nec tanta est muneris avocatio, nec tanta doloris acerbitas, nec tanta nobilium partium sympathia, nec denique tam calamitosa vis.

60 SED HI QUOQUE TAMEN SEXAGESIMUM DIEM SUPERANTES.] Ac si diceret; quamvis in movendo sint pigri, proptereaque mutationem criticam serò suscipiant, ut febris quartana quæ illam ob causam longissima est, præsertim hyberna: tamen, quoniam ita comparata est tumorum, maximè internorum, conditio, qui in calidioribus locis & partibus stabulantur, ut nisi exolvantur digestionem, vacationem, aut suppurato; quod reliquum est, corumpantur cum parte obsessæ; inde adeo fit ut hic commemorati tumores, virtute naturæ exactis quadraginta diebus, qui propter materiæ contumaciam finem adferre non potuerunt, nec vacuando, nec digerendo; tandem insequente prima periodo, i. primo post quadragiesimum vicenario, coctionem recipiant, & in suppurationem vertantur.

MANENTE FEBRE.] Quam peperit materiæ tumorificæ inchoata putredo; nec dum confidente tumore per ἀπορροήν fluxionis consistentis, aut vacationem per loca lege naturæ commoda. Sed tamen ipsa febris materiam reddiderit suppurabilem ad suppuratum, caloris natu-

vi potentia & partium solidarum integritate confectum. Atque illud suppuratum crisis est tumor contra naturam, secundum *Ἀποφύεον* expetenda. Solenne est illud: Πάν τὸ ἐμπύον ἀντίρροπον· ἐὰν δὲ πεπρωμένον, καὶ κείνους ἀμα, καὶ δόσεις, i. Nihil quod suppurat, revertit. Hic enim perasimus est, & crisis simul, & abscessus.

IN SUPPURATUM VERTUNTUR.] Materia suppurabili mitificata, per integritatem partis solidæ, in substantia; ejusque facultatem, in officio; utrinque autem per calorem nativum, unde conficitur pus album, æquale, & læve, quod significationem edit rerum illarum virtute & officio suppurabilem materiam mitificantium, atque exclusionem, bonis ægri rebus, perficientium.

6 Παρεπλήσια δὲ σημαίνει τοῖσιν ἐν ὑποχονδρείοις, καὶ τὰ πρὸ κοιλίῳ, πλὴν ἥσων ἐκπύεται ταῦτα ἐκείνων· ἥμισυ δὲ ὑπὲρ ἑμφαλόν.

Similiter autem significant, ut qui in hypochondriis stabulantur, ipsi etiam qui sunt in ventre tumores; nisi quod hi minus quàm illi in suppurationem vertuntur, minimumque omnium, qui sub umbilico sunt.

UT OMNIUM systropharum omniumque tumorum inde natorum sua cuiusque est propria crisis qua exolvuntur salvis & integris ægri rebus: ita consequendæ illius criseos opportunitas, potissimum in partis obfessæ natura atque conditione consistit. Atque ut qui sunt duri ac dolorifici, per systrophem sanguinis oborti, facilius in suppurationem vertuntur quam molles ac doloris expertes: ita beneficio illius criseos fruuntur celerius in visceribus, quàm in epigastrio; quod in hac prognosi docetur, quæ distinctionem continet observatione dignam, tumorum meteororum abdominis, & hypochondriacorum viscerum, de quibus hucusque jam institutæ sunt decisiones.

Ergo. SIMILITER SIGNIFICANT.] Qualitate scilicet partis affectæ calidioris, frigidioris, mollioris, durioris, dolorificæ, aut contrà dolore carentis, similiter oborti tumores significant exolutionem sui sperabilem digestionem aut suppurato, celeriore aut tardiore.

UT II QUI IN HYPOCHONDRIIS STABULANTUR.] I. In jecore aut liene, duri & dolorifici, aut molles ac doloris expertes.

IPSI ETIAM QUI SUNT IN VENTRE TUMORES.] Hic ventrem intelligit; non quidem promptuarium illud potionis & cibi de quo legitur aphorismus ille. Αἱ κοιλίαι δὲ χειμῶντος χειμῶνται. i. Ventres hyeme calidissimi: nec verò illum ventrem qui superior appellatur, deque pulmonibus ac thorace dicitur aphorismo illo: Κατὰ πρὸς τὸ ἄνω κοιλίῳ, ἐν ἡμέρῃς ἡμέτερον ἐκπύεται. i. Catarrhi prolabentes in superiorem alvum, viginti diebus suppurant. Sed ventrem intelligit, totum illud abdomen cum mesenterio & epiploo conjunctum, quod aphorismus ille considerandum proponit. Οὐδέποτε ἡπαρ ὑδατὸς πληθύνει ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὸ πλεονέκον παρὰ τὸν ὑποχόνδριον ὑδατὸς ἐκπύεται. i. Quibuscumque aqua repletum hepar eam in omentum effundit; illis venter aqua turget. Atque tumores ventris hoc loco commemorati, sunt illi quos alibi nominavit ἀλγύματα.

His ita constitutis, querendum videtur an ventris explicati tumores, similiter significant ut ii qui in hypochondriacis visceribus stabulantur. Quid enim? an meteoris ventris tumores similia edunt symptomata, tum partis obfessæ & humoris morbifici propria, tum verò partium vicinarum & sociarum sympathica, ut hypochondriacorum viscerum haud ita pridem descripti & explicati? An cita mors venit ab epigastriis, ut venire solet ab hypochondriacis ambarum partium duris ac dolorificis, præsertim verò dextræ partis, per hepatis inflammationem systrophicam? Quid verò? an epigastricos tumores hæmorrhagia exolvit, ut viscerales? Audiamus Galenum super hac re proposita differentem. Enimvero, inquit, tumores hypochondriorum duri ac dolorifici mortem haudquaquam brevi futuram denunciabunt, nisi partium quoque interiorum aliqua simul affecta fuerit. Interiores verò esse novimus, jecur, ventriculum, diaphragma, lienem. Musculi namque hypochondriorum phlegmone obfessi, tollere hominem à vita non possunt, nisi, quod raro accidit, vel magnitudo phlegmone eximia fuerit, vel imbecillæ admodum vires, vel perperam æger curetur à medicis, vel ipse in commoda sua peccavit. Nam hæmorrhagiæ similis ratio esse non potest in epigastriis, ut in visceribus hypochondriacis. Ergo non similiter epigastrii tumores significant, ut viscerales. Quamobrem similitudo illa non ad omnium partium obfessarum conditionem debet referri, tam interiorum, quàm exteriorum; nisi tumorum etiam distinctio adjungatur, ut in prognostico fecit his verbis; loquitur autem de mollibus: Εἰ δὲ ὑπερβαίνει ἡμέρας ἡμέρας, ἐπὶ πυλὸς ἔχων, καὶ τὸ οἶμα μὴ καθίπτειν· ἔμπροσθεν οὖν σφίγγει, καὶ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἄλλῃ κοιλίᾳ καὶ τὸ αὐτὸ. i. Quod si sexaginta dies febris excesserit cum tumore non subsidente, pus factum hinc iri significat, tum si in reliquo ventre fuerit. Ergo similitudo illa tumorum pertinet ad œdemata mollia & indolentia, tam abdita, quàm metœra, & in abdomine consistentia. Similiter enim hæc ut illa nascuntur, ac similiter exolvuntur, si tantum exceperis suppurandi opportunitatem quæ major est in visceralibus, quàm in epigastriis: quod sequentia verba declarant.

NISI QUOD MINUS HI, QUAM ILLI IN SUPPURATUM VERTUNTUR.] Quod sanè falsum esset de phlegmone epigastrica per systrophem nata. Hæc enim suppurato sanescit, nec suppuratum morte antevertit; ut hypochondriaca interior, quæ ipsa per se funesta est, nisi hæmorrhagia primis periodis, aut post vigesimum diem, suppurato, periculi locus tollatur, si convenienter fiat & exeat. Tumores autem molles dolorisque expertes, meteoris quidem, rarius in suppurationem vertuntur, quàm interiores, tum hypochondriaci, tum reliqua-

rum partium ventris : quod materia frigidior in abdomine diffusa , non facile fit suppurabilis à calore febrili , nec tam facile suppuratum concipiat virtute caloris nativi , quam quæ in visceribus , reliquoque ventre interiore stabulatur.

MINIMUMQUE OMNIUM , QUI SUB UMBILICO CONSISTUNT.] i. In hypogastrio vel aqualiculo , quæ pars adiposa longissimè omnium abdominis partium distat à fonte vivifici nectaris , nec tam plena manu syrrihoen recipit , quam superiores. Huc pertinet illud : Τῶν ἐμπτύμασιν ἐμφυλὸς ἐστίν. i. Empyematis umbilicus terminus.

6. Epid.
part. 2.

10 7 Τῶν δ' αὖτ' ἐμπτύματων , τὰ μὲν ἐν χιτῶνι ἐστὶ συλλεγόμενα , τὰ δ' ἐν σπλάγχνοις κεχυμένα.

Malè fuit
καὶ γὰρ ὁ
ταῦτα μὲν
ἐν χιτῶνι
τὰ δ' αὖτ' ἐν
σπλάγχνοις.

Suppuratorum autem quæ sursum sunt , alia quidem in tunica stabulantur collecta , alia verò sunt in visceribus ipsis diffusa.

HACTENUS de natura , symptomatis , periodis , & paroxysmis tumorum hypochondriacorum & reliqui ventris. Quinetiam patefactæ sunt crises quibus periculi locus tollitur , ac spes salutis affulget quæ in angusto erat , si jure & loco illæ crises suscipiantur & fiant. Enimvero tumorum hypochondriacorum , hoc est , jecinoris , aut lienis , aut utriusque , qui duri sunt ac dolorifici , ut esse solet omnis systrophica phlegmone ; defungendi periculo ratio primum posita est in libera & liberali hæmorrhagia quæ primis periodis prorumpit καὶ ἴσ' alterutrius visceris , aut utriusque obsessi : non autem ἀνὰ πύλον. Hæc si desit , nec brevè ad exitum præcipitæ æger , sed validarum virium beneficio , symptomatum calamitosam vim sustinere possit ad vigesimum usque diem ; suppuratum erit in promptu quod ægrum ab interitu vindicabit si ejusmodi sit , ut qualitate puris , copia , tempore , & excernendi modo , medici optatis respondeat. Nam hypochondriacorum viscerum tumores qui & unà sunt molles , & unà doloris expertes , periculi minus habent , quamvis eorum sit tardior crisis. Hi etiam suppurato finiuntur , nisi ante sexagesimum diem exolvantur. Reliqui autem ventris tumores qui phlegmonem systrophicam præ se ferunt , atque doloris acerbitate ac duritate se produnt ; ut non sunt ita perniciosi quam hypochondriaci , nec similiter ut illi per hæmorrhagiam exolvuntur : ita suæ molis mutationem suppurato & expurato recipiunt , tum epigastrici , tum hypogastrici. Molles verò similiter ut hypochondriaci terminantur , nisi quod perraro in suppurationem vertuntur ; præsertim ii qui sub umbilico nascuntur , parte illa scilicet quæ adjacet pubi , quam veteres ἡττον & ὑστρογαστρὸν nominarunt. Hæc fuit nostri authoris ἀξίωμα in ea disputatione quam hætenus instituit de tumoribus viscerum hypochondriacorum , ac cæterarum partium quæ in abdomine continentur. Nunc sequitur ut suppurati , quod ipsis tumoribus mutationem attulit , conditiones , unde & quorsum appareant , explicantur. Ac primum de hypochondriacorum tumorum suppurato dicendum. Dicendi autem methodus & ratio sic ab autore præscripta.

SUPPURATORUM AUTEM QUÆ SURSUM SUNT.] i. Abscessuum purulentorum qui phlegmonarum per systrophien obortarum mutationem ex pepasmo aut putredine attulerunt , vel ad interitum , vel ad salutem. Ergo. SUPPURATORUM.] Quæ fecit pepasmos , si bona sunt ; vel corruptio ad gangrænam , si mala atque mortifera.

QUÆ SURSUM SUNT.] i. Quæ stabulantur in suprema regione abdominis ubi sunt hypochondria , ventriculum diaphragma , jecur , & lienem circumplectentia : sic enim τὰ ἀνω vertenda duxi , ex mente authoris quæ spectat corporis dimensionem in longum , non in profundum. Αἱμαλὶς δ' ἴσ' ἐν μάλα τῷ ἀνωτάτῳ τόπῳ περιέχεται καὶ ἴσ' . i. Sanguinis eruptionem à supernis præsertim partibus oportet expectare. Ac , sursum , Latine dixi cum M. Tullio , qui nares & oculos sursum esse tradidit lib. 2. de nat. deor. Jam verò consilium illud fuit à authoris primum de suppurato agere viscerum hypochondriacorum phlegmone systrophica obsessorum , quod & illa omnium suppurati capacissima sunt , nec minus à suppurato metu nos terrent , quam spe salutis consolantur , si tale id non sit , quale mox optimum describetur.

ALIA QUIDEM IN TUNICA STABULANTUR COLLECTA.] i. Alia quidem simpliciter à pepasmo nata sunt & edita , suoque consistunt loco , virtute naturæ conglomerata. Ejusmodi autem sunt quæ , mitigata phlegmone , in tunica obsessi antè visceris continentur , non in substantia ipsa. Atque ea sunt colore alba , ex integritate partium solidarum ; levata , ex virtute caloris insiti sese in omnes materiæ partes æqualiter insinuantis ; æqualia , bonitate ipsius materiæ pepasmi capacis. Hunc autem locum miserè corruptum , ac velut carcinoma insanabile execandum , sic restituendum putavi ex alio loco , cujus verba hæc sunt : Οὐδὲν τὸ ἡπαρ ἀλγύσει καὶ οὐδὲν , καὶ μὲν τὸ πῶν κατὰ τὴν ἴσ' καὶ λαλὲν . αἱμαλὶς δ' ἐν χιτῶνι ἴσ' τὸ πῶν ταπεινὴν ἴσ' . i. Quibuscumque purulentum hepar uritur , si quidem purum pus inde fuit albumque ; servantur (nam bis vomica conclusum tenetur :) sin' amurcosum , moriuntur. Quod autem ait bene collecta videri , non diffusa ; quorsum hæc fiant , ne bis idem mihi dicendum sit , mox explicabitur in ea prognosi quæ huic citima est.

aph. 45. 7.

ALIA VERO SUNT IN VISCERIBUS IPSIS DIFFUSA.] Quæ loco & situ mala sunt , ne dicam funesta ; ac loco quidem , quia sunt αἱμαλγύδα , βερβομάδα . i. amurcosa & canosa , partis corruptæ certissima argumenta : situ autem , quia diffusa ; cujus diffusionis vitia sequens prognosis indicabit.

8 Θανάσιμα δ' ἐστὶν αὐτῶν ὅσα ἀν' ἑσῶ ραγῇ. τῶν δὲ λοιπῶν ἐμπτύματων , τὰ μὲν ἔξω ῥηγνύμενα , βέλυσον μὲν ὡς ἐλάχιστον καὶ ὀξύτατον συλλεγέσθαι.

Abscessuum prædictorum lethales sunt illi qui pus effundunt intro. Reliquorum autem suppuratorum quæ foras abscedunt, principem locum obtinet quod ut brevissimè, sic acutissimè est collectum.

1. Epidem.
lib. de hu-
moribus.

EST ILLUD verè positum, manetque ad unum firma consensus medicorum. Omnia quæ magisterio naturæ fiunt in pepasmo & excretionem, cocta secerni, secreta excludi quò ipsa natura viam affectat per loca ex sese commoda, nec ex eventu incommoda. Sunt quidem *ἡ ἐπιδὲμ. τῶν ἀπέναντι πάντες θάλασσοι.* Sed illi pepasmi *ἔσω ἢ ἔσω φέρονται, ἢ ἄλλῃ ὁπῶν διὰ.* Atqui omnium supervacaneorum humorum expetenda concoctio est, quod ea celeritatem & fecunditatem crisis denunciet: ita potissimum oranda venit ea quæ convenienter naturæ fieri solet exclusio, quò scilicet natura ipsa cursum inflectit. Ergo quemadmodum suppurata viscerum hypochondriacorum quæ in ipsorum tunica sunt collecta, certam opinionem faciunt victricis naturæ in coquendo: ita spem adferunt secundæ criseos in excernendo, quòd illa inoffenso cursu excludantur foras per cutim sine ulla viscerum offensione. At verò prædictarum partium suppurata diffusa, non autem collecta, ut omnia ferè sunt impura, ac magis à corruptione nata quàm à pepasmo, proptereaque pessima, ne dicam, lethalia: sic etiam majore motu terrificata esse solent, effusione non tam purulentæ, quàm virulentæ materiæ, quæ introrsum delata, non minùs ruinosa est partibus per quas fertur, quàm illis unde manat noxam contractam ostendit. Atque hic scopus est nostri authoris, quò dirigit institutam prognosin. 10

ABSCESSUM PRÆDICTORUM.] Qui attributi sunt visceribus hypochondriacis, quorum alii in tunica stabulantur collecti, alii verò sunt in visceribus ipsis diffusi; ac post vigesimum diem nati ex phlegmonè dura, systrophica & dolorifica; aut post sexagesimum, ex tumore partium illarum molli, ac doloris experte.

LETHALES SUNT QUI PUS EFFUNDUNT INTRO.] Sanè quidem, tum superflite vitio partis obsessæ cujus officio vita carere nequit; tum succrescente nova offensione partium virulentam potius, quàm purulentam materiam excipientium, unde labefactatur coquendi vis in ventriculo, distribuendi in jejuno, excernendi in crassioribus intestinis, quibus virulentum pus illud ulcerificum esse solet. Hinc dysenteria crudelis quæ fractis jam viribus immisericorditer ægrum exercet.

sph. 44-7.

CÆTERORUM AUTEM SUPPURATORUM.] Quenam hic nominat cætera suppurata? ea videlicet quæ aliò quàm hæc, modò explicata, cursum inflectunt, virtute naturæ foras exclusa, non autem sua sponte introrsum dilapsa: cujusmodi sunt ea quæ in viscerum tunica stabulantur collecta, non in visceribus ipsis diffusa. Empyema verò nominare consuevit omne partium omnium phyma quod in pus alteratum est: quamvis empyici per antonomasiam dicantur, quibus collectum pus est in capacitate thoracis.

QUÆ FORAS ABSCEDUNT.] Virtute naturæ, meatuum libertate, & accurato pepasmo.

PRINCIPEM LOCUM OBTINET.] i. Præclare ad salutem apparet & facit, omneque tulit punctum inter phymata suppurata.

QUOD UT ANGUSTISSIME.] i. Brevissimo circumscriptum loco, partium undique circumjacentium optima conspiratione, pus ipsum undique propellentium. 40

SIC ACUTISSIME EST COLLECTUM.] Hoc enim majores denunciat opportunitates validarum naturæ virium, liberorum meatuum, & puris exquisitè mitigati. Sed tamen crudorum phymatum longè alia ratio est. Quò enim latius diffusa sunt, eò meliora sunt, nec ita sunt dolorifica, nec ita corruptioni & gangrænæ obnoxia. Libet adscribere quæ super suppuratorum phymatum conditione scripta sunt in prognostico. *Τὰ δὲ ὑποχονδριακά αὐτὴ καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τὰ ἐπὶ τῇ στήθι. Ὅσοι μὲν ἔσω τῇ στήθι καὶ αἰς μάλιστα ἐκκλινόντα ἔσω, καὶ ἐς τὸν διστομαρμύμην. τὰ δὲ μὲν τὰ ἐν τῇ στήθι καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἔσω ἐς τὸν διστομαρμύμην καὶ αἰς. i. Empyemata considerare sic oportet. Quæcumque foras convertuntur, optima sunt, si parva eminent acuminata: magna verò, & plana, minimumque turbinata; pessima. 50*

9 Τῶν δὲ ἔσω ῥηγνυμένων βέλτιστον ὁ, πὶ ἀν μῆτε πένω, μῆτε ὄκω, μῆτε χρώματι διάδηλον ἔξω ποιήν. τὸ δὲ ἐναντίον κάκιστον.

Sed tamen eorum quæ introrsum feruntur, optimum quidem illud quod neque dolore, neque tumore, neque colore conspicuum quicquam foris exhibet. Contrarium verò pessimum. 60

ENIMVERO phymata purulenta viscerum hypochondriacorum, terrificata esse debent quæ introrsum funduntur. Quòd si ad illam symptomatum calamitosam vim, cum virium infirmitate conjunctam, accesserit signorum, quæ *συνδράματα* Græci vocant, concursus cum summa difficultate curandi, vel impotentia potius, inde salutis desperatio esse debet.

Coac. su-
periore.

Ergo. SED TAMEN.] Correctio est illius prognosin in qua scriptum erat. *Suppuratorum quæ sursum sunt, illa demum lethalia esse quæ intro funduntur.* Est autem hic scopus authoris; omnia quidem ejusmodi periculosa esse phymata purulenta, ob eas sanè causas quæ jam sunt explicatæ: sed tamen inter ea, minimum periculi secum adferre.

OPTIMUM QUIDEM ILLUD EST.] Non specie quidem bonum, tantum abest ut optimum, quod absolute scriptum significat id in quo bonitatis summa sunt omnia, ut hypochondrium 70

drium optimum, sudor optimus qui ex toto morbum tollit, bonus autem qui facit ut æger alacrius ferat morbum: sed optimum, comparatione aliorum quæ omni ex parte pessima sunt. Sic latronum optimus dici solet, qui inter suos æquales est minimum malus. Ac talis loquendi modus frequens est apud Hippocratem. Erit igitur hic, βίαιος, idem quod ὁσόν διαδρασκ.

QUOD NEQUE DOLORE.] Quem facit distensio & dyscrasia prægrandis ab humore contumaciter parti impacto, cum accessione frigoris aut caloris eximii.

NEQUE TUMORE.] Tractabili, & aspectabili mole contra naturam, cum inæqualitate partis obfesse.

NEQUE COLORE.] Ab humore tumoris quo ipsa pars lueatur simulatque tumor assurgit. ¹⁰ Nam qualis humor non refluens, talis & color lucet in cute.

CONSPICUUM QUICQUAM FORIS EXHIBET.] i. Cutim contra se non afficit, nec ullam ejus mutationem adfert in colore, charactere, & mole. Atque hanc phymatum purulentorum expectandam conditionem si intrò rumpantur, his verbis descripsit Hippocrates. Ἀεὶ μὲν ἂν μὴν ἔξω χυμὸς φανεροῖται αἰὲν ἐν περὶ τοῦ σώματος, καὶ αἰσθάνεται, καὶ πῦρ τὸ ἐξω χυμὸν ἐμφανὲς φαίνεται. i. Tumores sunt illi optimi qui externas partes non attingunt, sed sunt suspensi, non dolentes, cum æqualitate externe partis.

CONTRARIUM VERO PESSIMUM.] Sic enim geminatur malum quod ipsum per se in alterutra parte gravissimum est. Nec verò in hoc cuniculoso ulcere locus relinquitur ²⁰ οὐρανός, qua una, curatio ulcerum duce natura suscipitur atque absolvitur. „Nihil enim crescit quod suæ accretionis fundamentum & basin non habeat. Ac talia ulcera oppositarum partium erosione nata, verè sunt ἱμμεῖς: qualia leguntur nephritica, in quibus & unà pus foras erumpit, & unà purulentæ redduntur urinæ. Vide Hipp. lib. αβ' & ἐν τῷ περὶ οὐρῆς.

10 Τινὰ δὲ τῶν διὰ πᾶχ' πύς, ἐ διασπῆναι.

Existunt tamen horum nonnulla, quæ ob crassitudinem puris, nihil tale offendent.

³⁰ BENE RES eunt quando naturæ potentia phymata purulenta reguntur ad vacationem puris intrò aut foras. Malo sunt loco res ægri, quando humoris dominatù sursum deorsum, foras introrsum, vacationis inclinatio fit. „Sæpe autem accidit, ut irrita sit quæ pariter „æqualiterque intrò & foras cursum inflectit vacuatio. Nec vetat quo minus periculosa sit „ultrò citroque fluctuatio, quamvis non appareat ex mutatione coloris, characteris & „molis in cute opposita. „Est enim calamitosa omnis materia morbificæ intentata propagatio: quia sit ⁴⁰ ὁδὸς λίγος naturæ & ἡ λίγος morbi. Μετέπλευσεν autem, i. transitus, in bonis ducenda, quamvis non eò perveniat quò natura cursum inflexit. Juvanda est igitur arte natura, ut exitum habeat pus quod propter crassitudinem, partiumque quæ repit densitatem, in conspectum venire non potest. Enimvero aspectabile & tractabile suppuratum, non magnam requirit à medico industriam; diligentia & fide tantum est opus. Quod autem in occulto latet, non nisi à sciente animadverti potest, nec nisi ab eo in quo summa sunt omnia industria & exercitationis. Ratio cognoscendi abditum phyma purulentum, posita est primùm in distinctione criticarum periodorum, deinde in observatione signorum antecedentium, consequentium & adjunctorum. Etenim pleuritis ⁵⁰ ἀπὸ πύος quæ sanguinis distractione, & dicta, & fœtu nihil concessit; decimo quarto die fit purulenta. Phlegmone systrophica viscerum hypochondriacorum, mutationem accipit suppurati intra vigesimum diem. Doloris acerbitas versa in gravitatem, lipothymia & syncope, febris de nocte re- crudescens, interdiu mitior; postremò rigor qui antè non erat, novissimè crebrò citatus, idque ⁶⁰ αἰνάτως; certissima sunt argumenta phymatis purulenti in abdito stabulantis. Hanc ἀσθενέως rationem traditam legimus à dictatore nostro, tum in prognostico, tum in Coacis decisionibus jam explicatis. Solenne est illud: Πύος ἐστὶν ἡ ἀπὸ πύος, ἢ ἀπὸ πύος: ubi per prolepsin τὰ ἔλπον usurpantur pro ipsa vomica nondum pus evomente. Quod autem ad hujus prognoseos enarrationem attinet, repetenda est Galeni interpretatio ad aph. 41. 6. Nos purulenta in abdomine phymata, nihil conspicui in cute habentia, sæpenumero fœliciter, ducente Deo, curavimus aperta vomica per μετέπλευσιν eò delata atque collecta, secuti eam ἀσθενέως rationem quam ab Hippocrate hauferamus; ut in clarissima femina

D. Dantragues 1555.

60 11 Τὰ πρόσφατα τῶν ἐν τοῖσιν ὑποχονδρείοις ἐπαρμάτων, ὧ μὴ σὺν φλεγματῇ ἢ, καὶ οὐδ' ἀπ' αὐτῶν πᾶντες, λυγὲς βορβορυγμὸς γρόμενος ἐν ὑποχονδρείῳ, καὶ μάλιστα μὲν διακτεσῶν δι' ἄρων καὶ διαχωρημάτων. εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτὸς διαπεραιωθείς. ὠφελεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὑποκαταβάς ἐς τὰ κάτω χεῖρα.

Tumores hypochondriorum recens abortos, inflammationis expertes, & inde dolores natos solvit borborygmus fremens sub hypochondrio: maximè si aut ipse per se secedat, aut cum urinis & dejectionibus: quin juvat is ipse, si modo descendit.

MAGISQUE SI OCULI CREBRO HUC ILLUC VOLVANTUR.] Hinc scire licet τὸ παρακρηστικόν, κατὰ κρηστικὸς usurpatum ἀπὸ τῶ φρενιτικῷ. Etenim cum dissimilitudo morum quam ferocitas denunciat, in nullum aliud delirii genus cadat quam in phrenitidem; palam est, oculorum crebros & indecoros huc illuc coniectus, etiam nullo proposito aspectabili; ferocitatis cujusdam signa esse: quæ depravatio, quoniam τὸ παρακρηστικὸν nuncia hic esse dicitur, non dubium est quin τὸ παρακρηστικόν idem sit quod τὸ φρενιτικόν, ἢ τὸ μανικόν: sicut auctor scripsit in prognostico, τὴν μανικὴν ἔστι. Etenim ut linguæ tremulæ signa sunt haud solidæ mentis: sic etiam oculi crebro huc illuc indecore coniecti, qui scilicet nostra sponte in nullum aspectabile conjiuntur. "Atque hi linguæ & oculorum depravati motus, non
10 " nisi per epigenesin phrenitidis accidunt. Nam crebro inflammato, non potis est oculos
" linguamve quiescere: quia partes illæ proxime absunt à cerebro. Porro autem ut frigoris proprium est partes ipsas in movendo pigras & segnes reddere: ita caloris illa vis
" esse solet ut continenter moveat, nec ullam quietis partem impertiat.

13 Κάεθ' ἰν' πόνθ', καὶ σφυγμὸς ὑποχονδρίων, πυρετὲ ἀεὶ ψυχρόν·
κακόν. ἄλλως τε καὶ λυγρὸν ἰδρῶσιν.

20 Stomachi dolor, & pulsus hypochondriorum, febre extincta, malum denunciant: idque cum aliàs, tum in sudatiuncula.

HIC VICINARUM partium sympathia per progressum consecutaria, cum magnitudine affectionis unde ipsa venit, proponitur. Sympathia cernitur in dolore stomachi; magnitudo affectionis in pulsu hypochondriorum & febre extincta, cujus extinctio falsò creditur ex partium extimarum perfrigeratione. Exolutionis autem vel oppressionis signum est ἐφιδρῶσις i. sudatiuncula.

ERGO STOMACHI DOLOR.] i. Cardiogmus, quem facit bilis acerrimæ morsus & velli-
catio in ore ventriculi, quod stomachum Latine expressimus. Ejus autem bilis generatio
perennis atque perennis affluxus venit à jecore inflammato: qua de re aliàs satis jam multa.
30 ET PULSUS HYPOCHONDRIORUM.] Qui est magnæ inflammationis signum insepara-
bile, cujus inflammationis eximie consecutarius est ille stomachi dolor, ac singultus; non
autem cujusvis. Distinctiones autem causarum cardiogmi & singultus alibi sunt explicatæ.
Est enim singultus, symptoma tunicarum ventriculi concussarum ad excutiendum id quod
ipsis tunicis contumaciter adherescit: cardiogmus autem & cardialgia, oris ipsius acerrimi
sensus, quod inde καρπία veteres nominarunt, aph. 17. & 65. lib. 4.

FEBRE EXTINGTA.] Ad verbum, perfrigerata, ex vacatione caloris partium extimarum,
quæ quia sunt aliosæ, opinionem faciunt exolutæ febris: sed falsò. Nam Pythioni Thasio
visa est crebro talis dimissio febris: sed idem paulò post, ἀντιμαρτυροῦντι τὸ χῆρον. i. in pejor,
ac decimo die interijt. Sic etiam Philiscus tertio die morbi visus est febris expers, obiit
40 sexto. Itaque diorsimùs hic veterum fuit super dimissione febris universali & critica, ut
ea verè exoluta dicatur quiescere, non refrigerata esse: quoniam non in febrili calore su-
perficie, febris natura & focus habetur; sed in ardore potiùs partium interiorum. Sic
enim mortiferus causus interiora perurit, exteriora verò ne modicè quidem calefacit. Idem
quoque faciunt lypyriæ febres. Quæ causa est cur in prorrhethico ad hujus prognosin veri-
tatem consideratè & appositè proposuit τὰ ὑποκαταμπεριδύοντα καύματα ἐν ὑποχονδρίων, πυρετὲ
παρακρηστικόν, i. residuos in hypochondriis ardores, febre refrigerata. Sed parem vim habet
ad demonstrationem, commemoratus hoc loco hypochondriorum pulsus ægroto molestus
ac dolorificus, ex ictu micantis arteriæ quæ amplius liberè, ut solebat, micare non potest;
ob intercapedinis suæ angustiam & libertatem ademptam à phlegmone visceris per systro-
phen nata. Est præterea inflammationis eximie signum inseparabile, pulsus ægroto permo-
lestus ac dolorificus.

MALUM.] Inflammatione partis quæ homini necando ipsa per se satis est, ac mortem in
propinquo sepe denunciat; tum accessione & successione symptomatum graviorum, ut
cardiogmi & singultus, quæ tantum inflammationis eximie consecutaria esse solent. Inflam-
mationis autem magnitudo cernitur in pulsu & frigore partium extimarum.

IDQUE CUM ALIAS.] i. Semper suapte natura, & jure vicinitatis ac societatis partium vi-
cinarum atque communium.

TUM VERO IN SUDATIUNCULA.] Quæ, ut omnes exiguæ causæ criticæ, pessima est; tum
verò funesta, quando exudat vitio & resolutione partium solidarum sic effictarum ut sibi
60 alibilem succum assimilare non possint, sed elabi diffuereque sinant. Est autem ephidrosis,
illa sudatiuncula qua roscidum est tantum caput, cervix, & thorax, aut etiam quæ pere-
xigua toto exudat corpore. Cæterum prognosin hæc jecoris propria est; ut superior, dia-
phragmatis.

14 Ες ὑποχόνδριον ἐμπύοντα ἀλγύματα, ἄλλως τε πονηρὸν, καὶ
λὺ καλίας καθυγραίνῃ. Κακίῳ δὲ ἐν ὀλίγῳ γινόμενα, καὶ τὰ παρ' ἐς τε ἀν-
τάμενα ἐκ τετέων κακότητα, καὶ τὰ ἄλλα ἐκπύματα.

70 Quæ cadunt in hypochondrium dolorifica mala, cum aliàs prava sunt;
X
tum

hist. 5. c. 5.
3. Epid.
hist. 1.
1. Epid.

prorrh. 7.
1. 1. 1.

tum verò si faciunt profusiores alvos. Pejora autem quæ brevi nascuntur. Tum quæ assurgunt ex his parotides, multum terrificæ, ut cætera expurata.

Hic GENUS aliud symptomatum explicatur, quæ plegmonarum sylvstrophicarum in hypochondriis obortarum progressum consecutaria non raro esse solent. Sunt autem parotides, & alvi profluvia, quæ inde nata, omnino terrificæ esse debent: quia veræ criseos excusationem nullam habent. Quod ut perspicuum fiat, hæc mihi videtur ratio enarrandi.

QUÆ CADUNT.] Ad verbum, quæ incidunt, vel sua sponte, vel cum prævidentia. Ac sua 10 sponte, orgasmo efferæ materiæ, qui vel inveterationem habet generationis, vel repente coortus est. Cum prævidentia autem, primigenia, ex diætæ vitio in victus ratione, & vitæ instituto; succedanea verò, per transitum alicujus morbi qui primigenio periculosior esse solet.

IN HYPOCHONDRIUM.] Scilicet dextrum, καὶ ἡξυλὸν ita dictum, & per metonymiam, in hepatis; idque convexa ejus parte, aut cava.

DOLORIFICA MALA.] Tumores duri & dolorifici, vel inflammationes per sylvstrophem natæ, quarum symptoma eximium dolor est: ut eo nomine dolorifica causa significetur. i. phlegmone ipsa, ut in illa prognosi jam explicata. Ex hypochondriorum doloribus natæ febres, male.

Cosc. 35.
1 lib.
pror. 21.
f. 1. 1.

CUM ALIAS PRAVA.] Ne quid acerbius dicam; doloris vehementia & sympathia vicinarum ac sociarum partium; febre acuta, unde gravissimorum symptomatum vis, sæpe etiam cito 20 mors venit.

TUM VERO SI FACIUNT PROFUSIORES ALVOS.] Quæ paulò antè reddebant ἀγχομήματα αὐτοῦ, καὶ χαλιδέα ἀκροῦ, i. dejectiones pilulatas & biliosas meras: nunc autem feruntur chylosis fecibus ab inflammatione jejuni, aut saniosa proluvie; cum ab inveteratione causæ morbificæ jam tædet hepatis sui officii.

PEJORA AUTEM.] Unde spes abjicitur, præter symptomatum calamitosam vim in actione læsa, & læsionis specie, cum pari molestia doloris conjuncta.

QUÆ BREVI NASCUNTUR.] Repentina generatione; non autem ipsius generationis causa. Nam generatio causæ morbificæ paulatim fit: impressio autem morbi, in puncto indivisibili. Et quo inveteratio causæ morbificæ major est, eò repentina magis impressio 30 periculosior esse solet. Jam verò multum interest inter hunc recentem hypochondrii tumorem, inflammationis participem, & eum qui expers est. Hic enim borborygmo exolvitur, quem sæpenumero excitat febris, & qui cum urinis aut dejectionibus excidit, aut qui ipse per se cum flatu silenti aut sonoro trajectus excluditur, aut etiam qui ad inferiora ventris devolvitur.

TUM QUÆ ASSURGUNT EX HIS PAROTIDES.] Tum per excursum primigenium, tum per recursum ex irrita hæmorrhagia.

MULTUM TERRIFICÆ.] Quoniam illæ sunt ἀνασπῆσις καὶ ἡμίσποσις; tum quia ne suppurato quidem in his periculi locus tollitur, superfluite partis vitio unde illæ venerunt.

UT CÆTERA EXPURATA.] Quoniam nulla salus vitæ sperabilis in vitio nobilium partium insaniabili. 40

15 Τὰ καρδιαλγικά μὲν σφόδρα· κοιλίης θηρία κατὰ πρῶτον.

A cardialgia cum torminibus; ventris fera prorumpunt.

EXISTUNT multa symptomata quorum remissio sperari debet exclusione causarum molestiam facientium; ut alysmi nauseabundi, vomitione si febris adsit, neque adsit perennis generatio ejus; ut vomitionis in nephritide, prolapsu calculi in vesicam; quemadmodum nuper vidimus in tumore hypochondrii recens oborto & inflammationis experte, qui borborygmo à febre citato curationem recepit. Hic autem cardialgiæ molestia, torminumque ferocitas, quomodo exolvantur inopinato remedio, docetur his verbis.

CARDIALGIA.] Dolores stomachi, & fastidia nauseabunda, quorum causa firmiter fixa non est, neque contumaciter adhærescit, ut in muliere illa quæ cum diu multumque laborasset è corde, tandem ptisana & succo mali punici, ejus doloris vacationem habuit: sed leviter pressa ab erethismo fugaci.

CUM TORMINIBUS.] i. Tenuium intestinorum cruciatibus sine borborygmo, non quidem contumacibus atque exolvi metuentibus; cujusmodi sunt ab hæctica intemperie hydropis sicci prænuncia; vel à perenni, ex jecore inflammato, bilis affluxu; sed qui per intestina vagantur cum vicissitudine cardialgiæ, unde illi mitescunt ac rursus efferantur, pro varia superiorum & inferiorum partium offensione: nunquam tamen alibi quàm in tenuibus intestinis & stomacho stabulantur, nisi quando vel sua sponte, vel arte fugati vermes excedunt. Est enim κοιλίης mali Armenæ non vivunt in pruno: quamvis illæ arbores sint consociales. Gignuntur autem ἐνδελονχία chylosæ materiæ, quæ nusquam est nisi in ventriculo & tenuibus intestinis. Quæ causa est cur sapientes medici potiones amaras exhibeant, præsertim è scorodio: lac autem subiciant, ut illinc fugati, hinc verò allecti, relicto jejuno, descendant in colon, ubi, vel ad punctum temporis durare non possunt vita superfluite. Omnia enim quæ vivunt, quæque moventur, in suo quæque loco servantur, atque ex iis aluntur ex quibus 70 constant.

Arist. 4.
Meteor.

Arist. 1. de
caelo, &
1. de ortu,

VENTRIS

VENTRIS FERÆ PRORUMPUNT.] Quænam sunt ventris feræ? lumbrici, tæniæ: nam ascarides gignuntur in ano. Quænam igitur feræ prorumpunt ex torminibus & cardialgia? lumbrici. Nam tæniæ nullam habere possunt exeundi opportunitatem: quoniam fasciæ similes, unde nomen habent, tantum patent in longum, quantum intestina sunt longa. Deinde bulimo potius, quàm torminibus & cardialgia indicantur: ut cætera illorum signa præteream. Huc accedit, quòd in sætu gignitur dum grvida gestatur in alvo, alias nunquam: quia non potis est ipsum in lucem editum salubriter vivere, nisi pridianæ fæces, unde illi gignuntur, descenderint. Quod autem attinet ad nomen τῆς φέρων, palam est pro vermibus usurpari: quia sunt feræ ventris. Ac ne longum faciam, cæteraque omittam quæ huc advocari solent πρὸς τῆς φέρων, φρεσίδων, καὶ φρεσίδων, sufficiet locus ille libelli πρὸς χυμῶν. Κατάκλυσις, ἀλγίς τις εἰς τὴν δύσπνοιαν πρὸς ἔδρην ἔχει ἀλγίαν, ἢ φάρμακον, ἢ ἔλκεος, ἢ χυμὸς τις σπαστικὸς, ἢ βλάβη, ἢ φῦσις, ἢ σπῆσις, ἢ φρεσὶς, ἢ καύσις, ἢ ἀλλοτὶ πᾶσι. 1. Injunctio τῆς αὐλῆς iis quos abscessus manet in sedem, aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis concretus, aut germen, aut flatus, aut stercus, aut fera, aut æstus, aut alia quæpiam passio. Distinctio autem significationum τῆς φέρων legitur in comment. Galeni ad illam prognosticam. τὸ φρεσίδος ἔστι φθορὰ, καὶ καρδιαλγία, καὶ τὸ φρεσίδος, καὶ τὸ μελαγχολικόν. i. Ferinum autumno, ejus cardialgia inlex, horror, tristitia.

16 Καρδίας ἀλγῆμα πρὸς πύλινον, πυκνῶς ἐπιφοιτέον. θάνατον ἐξαπναιον σημαίνει.

Dolorificum cordis malum ætate jam grandi, crebrò revertens; repentinam mortem ostendit.

QUÆ IN vetustatem incidunt mala, haud facilè curationem recipiunt. Et quæ ab inveteratione causarum morbificarum & affectionum ipsarum, crebrò, repentè, & vehementer symptomata incidunt; terrificæ esse debent, tanquam mortifera: idque cum alias, tum si quis pariter adversæ valetudinis, & ætatis senio confectus fuerit. „Est enim irreparabilis tempera-
menti & complexionis mutatio, quam senectus invexit. Est quoque desperata, exhausta
vivacitatis, nectarisque vivifici reparatio. Ergo pessima res, quando malorum inveteratio,
crebraque symptomatum repetitio incidit in vetustatem ætatis, quæ ipsa per se morbus est.
Quæ cum ita sint.

DOLORIFICUM CORDIS MALUM.] i. Cardialgia vel cardiognus, cum syncope cordis micantis in sympathiam & contagionem adducti; non solùm vicinitate, sed etiam societate quam stomachus habet cum corde per nervum sextæ conjugationis.

ÆTATE JAM GRANDI.] Unde natura infirmior, meatus angustiores, materia contumacior in oppilando. Hinc facilis oppressio, facilisque interceptio τῆς σφίξεως, cum paupertate spiritus & caloris vitalis.

CREBRÒ REVERTENS.] Ab inveteratione affectionis veneficæ, unde perennitas caco-
chymicæ malignæ, & qualitatis venenatæ quæ cardialgiā facit syncopicā.

REPENTINAM MORTEM OSTENDIT.] Dissipatione pestifera vivifici nectaris quæ ab exhausto venit; proptereaque non est reparabilis, quemadmodum ea quæ venit à suffocatione hysterica. Scitum est illud. Qui vehementer τῆς crebrò sine causa apparente exolvuntur; tandem
repentè moriuntur.

17 Οἷον ὑποχόνδρια μετεωρίζεσθαι, κοιλίης ὑποστάσεως· κακόν. μάλιστα δὲ ἐν φθινώδεσι τῶν μακρῶν, οἷς κοιλία ὑγραινόν.

Quibus hypochondria tumore assurgunt, alvo suppressa, malum: malum est etiam maximè, quibus ex inveteratione morbi tabescentibus, alvi profusè feruntur.

HYPPOCHONDRIA tumore assurgunt ab inflatione, inflammatione, & scirrho. Malum est si-
fili alvum in meteorismo ab inflammatione: quoniam inflammationis eximie signum est, quæ
vehiculum fæcis absumentur, & peristalticus intestinorum motus sursum retrahitur. Hinc ge-
minatur malum oppressionem partis obsessæ, tum accessione & incremento causæ morbificæ.
Nec verò hæc prognostis pugnat cum illa nuper explicata. Quæ cadunt in hypochondrium dolori-
fica mala, cum aliis prava sunt; tum verò si faciunt profusiores alvos. Ergo meteorismus hy-
pochondrii ab inflammatione alvo suppressa, & signo, & causa terrificus. Sed malus est et-
iam qui ab inflatione meteorismus assurgit, ubi sistitur alvus. Est autem meteorismus duplex
ab inflatione obortus. Nam borborygmo exolvitur is qui repentè assurgit. Qui verò in vetu-
statem incidit, causamque habet flatus perennis, intemperiem hecticam, suppressionem alvi dam-
nosus est ægroto. Atque hic peristaltico motu, naturali contrario, intestina sursum moventur.

MALUM EST ETIAM, &c.] Quoniam ab inveteratione morbi tabifici, & paupertate caloris nativi, succedit ἡ καχεξία ventriculi & hepatis, easque partes multum effæctas jam tædet
sui officii: ac tum in propinquo mors est, cum nigris excrementis fertur alvus.

18 Ἐν ὑποχόνδριῳ φλεγμονὴ δύσπνοια ἐστίν, οἷς πρὸ τῆς θανάτου μέ-
λαινα διαχωρεῖται.

In hypochondrio phlegmone expuratoria est, quibus ante mortem nigra dejiciuntur.

OMNIS vacuatio qualitate prava, quæque excretionis modo & tempore nullam judicandi vim habet, mortifera est: idque cum aliis, tum verò in viscerum inflammationibus per systrophem natis.

Ergo. IN HYPOCHONDRIO.] Dextro, καὶ ἰσχρῶ ita dicto, & per metonymiam in hepate.

PHLEGMONE.] i. Inflammatio per systrophem nata: non enim à phlegmone sicca, quam φλέγμα vocant, fit suppuratum: sed cum invaluerit, ac vires eundo acquiverit, insanabilis mali successione habet, quod μαρμαρινὴ πύλινος. i. consumptionem retorridam veteres nominarunt unde lenta mors venit, & hydrops, per alienationem sanguificæ facultatis.

EXPURATORIA EST.] Puris in viscere ipso diffusi, non in membrana collecti: atque pus illud, post vigesimum diem, inflammationis finem attulit, quando liberali hæmorrhagia primis periodis phlegmone exoluta non fuit; ipse verò æger, validarum virium beneficio, succique vitalis affluentia, ad illum usque diem superstes permanet, nec antè ad exitium præcipitatus est.

QUIBUS ANTE MORTEM NIGRA DEJICIUNTUR] Est enim mortifera, morticinique hominis illa expurgatio prava; tum quia jecoris corruptionem & exolutionem arguit, ut omnis dejectio nigra sæculenti sanguinis quæ sua sponte continenter diffuit pigro lapsu; ut etiam pus a-

aph. 45. 7. μαρμαρινὴ καὶ βερβομαρινὴ, quod hypochondrio antè perusto foras effunditur; tum etiam quia intorrorum ducta, naturæ præsidia labefactat, symptomatistque gravissimis ægrum afficit, cum vires effortæ languent. Ac talibus pari ratione mors denunciatur & venit, qua iis quibus à morbo acuto, aut lento, aut tramate, aut aliter quovis modo extenuatis; vel atra bilis, vel sanguis niger dejicitur, indeque postmodum moriuntur.

19 Υποχονδρίων σκώτασις, καὶ κόματις ἀζώδης, κεφαλαλγῶν τὰ παρὰ τὴν ὄψιν.

Hypochondriorum tensio cum fastidioso comate, in cephalalgia; parotidas fundit.

OMNIA quæ apparent signa certam prognosin constituunt, quæ diorismum habent ex causis unde nascuntur & fiunt. Non enim omnis hypochondriorum tensio idem significat: sed ut sunt illius causæ, ita denunciat id quod adest, quodque præsens est, futurosque eventus certò prænunciat. Sic ex urinis albis diversa prognostica iniri solent, ex causarum perspicentia unde illæ sunt albæ. Nec verò causarum idem judicium. Distinguendi ratio necessaria, potissimum cernitur in hac prognosi.

HYPOCHONDRIORUM TENSIO.] Non quidem hypochondriis intrò sursum retractis, quæ tensio diaphragmatis inflammati propria est, facitque vocem acutam quæ fuerat antè gravis, & ad phrenitidem apparet; nec verò ea tensio firmiter fixa & stabilis, quam facit perennitas flatuum ab hæctica intemperie tenuium intestinorum; minus etiam illa quæ assurgit à phlegmone per systrophem nata, nisi fortassis ex eventu, quando irrita sanguinis translatio ad hæmorrhagiam, palindromen facit ad aures. Sed tensio fugax & leviter pressa ad exigui prædicationem temporis, ab excursu hæmorrhagico, qui irritus cursum reflectit ad aures. Ac talis tensio numeratur inter signa τὸ ἀνω ἰσχυρὸν καὶ χυμῶν, estque doloris & inflammationis expers.

lib. 3.
prog.

CUM ANXIOSO COMATE.] i. Oculorum conniventia veteriosa, quam facit infirmitas τὸ πρῶτον αἰσθητικὴ ab oppressione, non autem à refrigeratione. Sed illud coma nihil necesse est anxiosum videri; non enim anxietas esse potest neque ναυλώδης neque ἀνήμετος, ubi per simplicem transitum humor sursum cursum inflectit, non autem per progressum: quoniam nulla manet relicta in visceribus oppressio, nec in alvo nauseabunda causa. Nec solum hac ratione ad ductus delendum putavi τὸ ἀζώδης: sed etiam Galeni autoritate fretus, qui id faciendum præcepit.

prorrh.
ult. f. 3. r.

ET CEPHALALGIA.] Sic enim legitur in prorrhethico, ut hic cephalalgico. Est enim cephalalgia comatosa parotidum prænuncia. Hæc autem cephalalgia symptoma est repleti capitis humore crasso & pigro.

PAROTIDAS FUNDIT.] Magis enim mihi probatur prorrhethici lectio quæ habet ὀφθαλμοί, quam hujus prognosin in qua legitur ἰσχυρῶν. Parotidas autem fundit caput repletum, cujus repletio est cataphorica & cephalalgica. Hujus autem repletionis causa est ἡ ἀνω ἰσχυρὴ, i. ascensus, quam hypochondrii fugax tensio, inflammationis & doloris expers denunciat. Atque ex rerum earum perspicentia Galenus probavit illud prorrhethicum. Ἐν κεφαλαλγῇ κόμα καὶ κώφωσις παρὰ τὴν ὄψιν. i. In cephalalgia coma & surditas aliquid ad aurem eructat.

prorrh.
pen. f. 3.
i.

20 Μετὰ ὑποχονδρίων ἑπαρσιν τῶσι χολώδεσι, πνεῦμα μέγα, καὶ πυρετὸς ὁξὺς τὰ περὶ τὴν ὄψιν.

Tumore hypochondriorum vanescente, spiratio magna, biliosis quidem, & febris acuta; parotidas vomit.

NIHIL ERAT necesse huc advocare concursum & complexionem signorum ad constituentem prognosin parotidum. Sunt enim quædam *ἡπαρ* minimeque propria hujus prognosews. Singulorum veritas elucescet in enarratione quam sic aggredior.

TUMORE HYPOCHONDRIORUM VANESCENTE.] id est, Meteorismo, qui paulò antè visus est assurgere cum vacatione doloris & inflammationis, nec tamem exolutus est borborygmo qui ad inferiora ventris descenderit, exitumve habuerit cum flatu aut dejectionibus, sed per anadromen evanuerit.

BILIOSIS.] Natura, & vitæ instituto, quorum familiaris esse solet magisque propria sursum inclinatio, quam deorsum.

- 10 ET FEBRIS ACUTA.] Quæ hypochondriaci meteorismi consecutaria non est, nec symptomatice (sic enim febris nomen non obtinent) sed essentialis, quæ homini bilioso accessionem adjungit & *ἀνὰ πύλιν*, ipsaque per se parotidi faciendæ sufficit. Quod illa prognosin jam explicata docuit. *Inter acutos, parotides potissimum in causis assurgunt.*

aph. 74. 4.

Coac. 9.
cap. 4. lib.
2.

- SPIRATIO MAGNA.] In prorrhethico legitur. *οἱ σπνδματὸς μὲν οὖν*. Galenus autem *σπνδματὸς μὲν* interpretatur, *τὸς μὲν καὶ πικρὸν ἀναπνέοντες*, i. magnum & crebrò spirantes: sed talis respiratio locum habere non potest ubi spirandi libertas impeditur ab occupatione partium spirabilium, quam facit humoris sursum translatio. Erit igitur spiratio parva & crebra, quæ semper earum partium laborem vel inflammationem denunciat. Spiratio autem magna & frequens, solius cordis incendio conflantis propria est & inseparabilis; si nulla sit excusatio dementiæ, aut impedimenti partium spirabilium. Ergo melius in prognostico dyspnœam scripsit, ubi de abscessibus agit peripneumoniarum affectionum. *Abscessus nascuntur inferiorum partium, quibus ad hypochondria, ardoris quid descendit. Superiorum autem, quibus hypochondrium molle sine dolore est: & tamen difficultas spirandi sine causa manifesta intermittit.* Erit igitur hujus prognosews decisio talis. Quotiescunque denunciata sursum inclinatio, repletionem adfert capitis cœmatosam, & cephalalgicam; tum expectari debent parotides. Atque tensio hypochondriorum recens oborta, inflammationis expers, quæ sine borborygmo exolvitur, maximeque in biliosis, & acuta febre cum difficultate spirandi, & *ἀνὰ πύλιν* opinionem facit. Ergo, si illa sursum ad caput inclinatio repletionem faciat cephalalgicam & cœmatosam; parotidas fundet.

- 30 21 *Ἐν ὑποχονδρίων ἀλγίματι ὑποβορβορίζοντι, ἐσφύθη ἀλγίμα Ἰπηνόμενον ἐν πυρετοῖς. κοιλίας Ἰπνέπολὺ καθύγραίνε, ὡς μὴ φύσα καταρραγῇ, ἢ ἔξω πλῆθ' ἐπέλθῃ.*

In dolore hypochondriorum cum borborygmo, lumborum superveniens dolor in febribus, alvos profusiores facit; nisi flatus prorumpat, aut copia urinae feratur.

- 40 Hujus prognosews explicatio repetenda ex illa jam explicata: Tumores hypochondriorum sine inflammatione recens obortos exolvit borborygmus qui cum dejectionibus & urinis, vel cum strepitu foras exitum habet, aut qui ad inferiora ventris devolvitur. Tum ex comment. Galeni ad aph. 74. 4.

Coac. 11.
hujus cap.

22 *Ἐπὶ ὑποχονδρίῳ χρονίῳ, καὶ κοιλίῃ δυσώδῃ, παρ' ἑς δόσημα κτείνε.*

- 50 *In diuturno hypochondrii meteorismo & alvo graveolente, abscessus qui ad aurem assurgit, necat.*

IN Hujus prognosews enarratione cogor id facere quod faciendum præcepit Galenus, ut scilicet dicam & scribam *ἅλ' ἢ αὐτῶν τὰ αὐτὰ, καὶ ἕμαια ἅλ' τῶν ἰσχυρίων*. Atque hic nullæ sunt aliarum partes meæ, nisi ut quæ consideratè & convenienter alibi super hoc theoremate scripta sunt, ea inde repetita, huc transferam, appositeque singulis verbis accommodem.

prorrh.
25. 6. 3. 1.
Coac. 3.
cap. 4. lib.
2.

Ergo. IN DIUTURNO HYPOCHONDRII METEORISMO.] Qui assurgit à tumore molli & œdematoso viscerum hypochondriacorum, vel ab inflatione diuturna & stabili quam facit perennitas flatuum ab intemperie hæctica tenuium intestinorum, unde peristaltico motu, naturali contrario, intestina sursum infernè moventur; aut glutinosi humoris copia unde vicissitudo volvuli & stranguriæ.

- 60 ET ALVO GRAVEOLENTE.] i. Ileo, cum stercoris aut chyli vomitione, & cum accessione ructus, spirationis, & perspirationis fædi odoris. Hæc autem symptomata sunt ilei consecutaria, quando ad ultima ventum est. Nam proprium & inseparabile signum est ilei, nihil deorsum ferri, cum alvi torminibus & cardiogmo, quod accidit per *ἀνὰ εἰλησιν* fæcis alvinæ & chyli, ab inflatione fixa & stabili; aut inflammatione tenuis intestini sinuosi; vel ab oppilatione crassi & glutinosi humoris. Quicquid enim remeare facit, aut permeare prohibet chylum & stercus, volvuli consecutionem adfert. Jam verò quod alvum graveolentem hic vocat, de volvulo dixit in prorrhethico, & supra in Coacis. Quod ad diurnitatem attinet hypochondriaci meteorismi; certum est, oborto volvulo, non posse existeri, sed multò antè volvulum præcessisse, per inveterationem causæ morbificæ, si inflammationem tantum exceperis. Nam in meteorismo hypochondrii qui ab inflammatione assurgit; & nato jam volvulo fædi odoris;

prorrh. 63.
f. 3. 1.
Coac. 3.
cap. 4. lib.
2.

coment.
ad aph.
11. 7.

periculo & citæ morti locus est potius quam diuturnitati. Non enim volvulus accessionem habet vomitus & fædi odoris, nisi cum in propinquo mors est.

ABSCUSSUS QUI AD AUREM ASSURGIT.] i. Parotis, modò spatium assurgendi sit oborto jam volvulo. Quicquid enim humorem citè ad caput, unde succedit ipsius tensio cephalalgica & comatosa, parotidas fundit.

NECAT.] Non ille quidem suoapte tantum vitio (quamvis homini necando per se sufficiat) sed alieno. Ac semper in tali parotide periculi locus est, quo quis defungi non potest, nec suppurato, nec alvo prorupta biliosis excrementis, ut in Clazomenio; quod in volvulo sperari nequit. Hujus autem prognosæ decisio sic exarata legitur suprâ. *Parotides graveolentis volvuli confectariæ, cum febre acuta, & hypochondrii meteorismo diuturno; interimunt.*

10

23 Τοῖς δὲ ὑποχονδρίων ἀλγήμασι κοιλίῃ καὶ μικρὸν ὑπογαστρὶ διακινῶνται, ὥς βραχέα κοπεῖν δὲ ἐκκρίνει· ἄρα καὶ αἱμορραγίῃ;

Meliùs sic in prorrhético, 54. f. 3. 1.

Αἱ πυκναὶ καὶ μικρὰ ἀναστάσεις ὑπὸξανταί, γαστρὶ, ἔχουσαι μικρὰ κοπεῖν δὲ ὑποχονδρίων ἀλγήματα, καὶ πλῆρη, ἰκτερίδες· ἄρα γε ἰκτερίδων αὐτῶν, ἔτοι ἐκκρίνει; ἅμα δὲ καὶ αἱμορραγίῃ; τέτοις τάσις ἐσφύει, ἀλγήματα ἐν τέτοιον αἱμορραγία.

20

Dejectiones crebræ & paulatim egestæ, subflavæ, & glutinosæ, partim minutulæ stercorosæ, cum hypochondrii dolore, & lateris, ictero assidente; an subsistentibus illis, hi exolvuntur? unaque etiam sanguinem profundunt? His lumborum tensio dolorifica sanguinem fundit.

30

IN HYPOTHESI hujus prognosæ, thewema continetur alterationis versæ in alienationem, quæ mutatio simulatque apparet, desperationem salutis ostendit. Atque id locum habet tum in facultatum principiis tum in artubus qui ab illis reguntur.

ERGO, DEJECTIONES.] Alvi excrementa subducta, & omnium supervacaneorum sive τῶν ἐν τῷ τῶν egestionis; sive illa sint colliquamenta, sive humores.

CREBRO ET PAULATIM EGESTÆ.] Quæ ratio egerendi symptomatica est, tum oppressæ nature, tum cacoehymie malignæ intestinis multum abradendo & exasperando moleste; unde nulla ægri levatio, sed graviorum malorum incrementum cum vacuitate somni conjunctum. Hinc biliosorum humorum perennitas, & summa infirmitas ægri.

FLAVÆ ET GLUTINOSÆ.] Quæ duæ sunt qualitates saturatæ bilis, qua dum fertur alvus, nec tollit anxietatem ægri, sed auget; nec hypochondriorum ardorem extinguit, sed multò magis accendit. Est autem ulcerifica intestinorum & sedis.

40

NONNUNQUAM ETIAM MINUTULÆ STERCOROSÆ.] Ac si diceret; si alvus feratur minutulis fecibus rotundis, duris & nigris: ejusmodi sunt ἀσχημέματα στυγερά, i. caprarum stercorosas pillulas referentia, quorum duritas siccitatis nuncia est; nigredo ardoris quo viscera conflagrant.

CUM HYPOCHONDRII DOLORE ET LATERIS.] Ab inflammatione systrophica convexarum hepatis partium, quæ vicinitate & societate in contagionem latus adducit, ut hepate inflammato pleuritis falsò credatur ex tussi & difficultate spirandi: sed tamen diversa doloris proprietate, in hepate quidem inflammato, tensivi; in pleuritide vero, punctorii.

ICTERO ASSIDENTE.] Quod proprium est symptoma στυγερόν, i. assidens hepatis vel obstru-cti, vel inflammatione obsessi; non autem pleuritidis, habeturque ab Avicenna pro verò diorismo hepatis inflammati non lateris. De ictero satis jam alias.

50

AN SUBSISTENTIBUS ILLIS.] Caprarum globulis & excrementis biliosis, abundè saturatis; sive illa omnino suppressa sint, sive subsistant mutatione in alia excrementorum genera, ut pro duris & sphericis, ducatur alvus chylosis; pro flavis & glutinosis, feratur proluvie rubra; quod signum est alterationis versæ in alienationem & exolutionem qua jecur tædet sui officii.

HI EXOLVUNTUR.] Infra legitur ἐκχλυσάσθαι. Exolutionis signa & causæ modò sunt explicata.

prorrh. 6.
f. 2. 1.

UNAQUE ETIAM SANGUINEM FUNDUNT.] Non quidem liberali hæmorrhagia, ut in substillo, aut etiam profluvio exoluti hepatis symptomatico: sicut in prorrhético scripsit, μικτὴ ἐκκρίσις, i. naris prorupta. Atque ex illo profluvio nihil aliud expectari potest quàm major infirmitas, & virium exolutio: quoniam nulla excretio quantumvis critica, potest videri salutaris, cum vires effectæ languent.

60

24 Οἷον ὁ ζαίφνης ἀπυρέτοις ἔσιν, ὑποχονδρίων καὶ καρδίας πόνος, καὶ πρὸς σκέλεα, καὶ τὰ κάτω μέρη, ὥς κοιλίῃ ἐπῆρται· φλεβοτόμῃ λύει, καὶ κοιλίης ῥύσις· πυρετὸν βλαβερόν τέτοιον· μακροὶ γὰρ οἱ πυρετοὶ, καὶ ἰσχυροὶ γίνονται, καὶ βήχες, καὶ πνεῦμα, καὶ λυμφοὶ γίνονται. λύει δὲ ὁ μελλόντων τέτων, πόνος ἰσχυρὸς ἰχθύνων καὶ σκελέων, ἢ πύξις πύσις, ἢ ὀφθαλμῶν εὐρησις ὀφθαλμῶν.

70

Qui-

Quibus continuè in febris vacatione, hypochondrii & cordis dolor, crurumque ac partium inferiorum, & unà venter in molem assurgit; phlebotomia exolvit, & alvi profluvium. Ibi tum febricitare calamitosum: quia diuturnæ sunt febres, & validæ. Quinetiam inde veniunt tusses, difficultas spirandi, atque singultus. Quæ omnia, quando exolvi debent; coxarum prægrandis dolor & crurum, aut puris expectoratio supervenit, aut oculis capiuntur.

SYMPTOMATUM catalogus recensetur in hac prognosi & citima, quæ sanguinis detractiōnem requirunt ante catharticum, & quorum ipsa detractio sanguinis est ἡγεμονικὸν ad curationem recipiendam.

Ergo. **QUIBUS CONTINUO.]** Ad verbum, *repentè*, i. nulla extrinsecus incidente prævidentia, ac nulla extrinsecus nata, quæ opinionem faceret sui (id enim significat, τὸ ἔκαστος, valetque idem quod illud καὶ ταυτομάτη.) Ac si diceret. Quibus *repentè* oborta est hypochondrii & cordis afflictio.

IN FEBRIS VACUITATE.] Sic in aphorismis, ἀπύρετον ἔστιν καρδιαγῆς, &c. i. Si nulla fuerit essentialis febris generatio, neque discessio: sed manserit febris experts, donec ingruerint symptomata explicanda. Tum autem ut neque sit hypochondrii dolentis confectaria febris, nec hypochondrii dolor symptomaticus. Denique, ut antè fuerit, ita nunc sit febris vacuitas.

HYPPOCHONDRII ET CORDIS DOLOR.] Ab interceptione bilis, ejusque perenni ad cor affluxu, unde cardiagnus, cibi fastidium & oris amaritudo: quæ omnia sine febris accessione possunt exiltere. Non enim cujuscunque inflammationis jecorariæ symptomatica est febris, sed tantum eximix. Perennitas autem bilis à jecore æstuante; suppressio, ab oppilatione; cordis morsus, à refluxu ejus ad stomachum.

CRURUMQUE AC PARTIUM INFERIORUM.] Per ταυτομάτην biliosi sanguinis è vasis cruralibus eo sanguine distentis in venulas, indeque in carnes & musculos quibus affixæ sunt; indeque venit spontanea lassitudo phlegmonosa & ulcerosa.

ET UNA VENTER IN MOLEM ASSURGIT.] Non quidem meteorismo ab inflammatione systrophica, quia febrem habet semper conjunctam; nec verò ab inflatione, quàm facit collectio flatuum: nunquam enim flatuum interceptio secum adfert dispositionem inflammatoriam in hypochondrio.

PHLEBOTOMIA EXOLVIT.] Quæ unicum est curationis ἡγεμονικὸν in malis quæ vel à systrophæ, vel ab incendio, vel ab oppressione nascuntur. Nam systrophæ quidem debetur rheumatis concitati revulsio, consistentis amotio & detractio; phlogos refrigeratio, & temperamenti atque complexionis symmetria; oppressioni a suppressione vacuatio. Quæ omnia planè in sanguinis detractiōne divina sunt. Huc accedit quòd ubicunque purgationis & phlebotomiæ necessarius incidit usus, à phlebotomia auspicandum. Qui contrà facit, tam est in vitio, quàm si ipse manus adferret ægroto; quòd morbum alioqui sanabilem, ex eventu faciat insanabilem.

ET ALVI PROFLUVIUM.] Ut scilicet biliosis excrementis feratur alvus, quæ stabulando in hypochondriis, & febrem accendunt, & æconomiam naturalem labefaciunt, visceraque unde gignuntur per syntimoriam magis afficiunt. Illud autem profluvium sponte citatum bene sit, si multum & raro cietur, si bilis quodammodo pituitescit, nec ita videtur effera; tum si hypochondrium sit æquale, doloris & inflammationis experts. Talis expurgatio sponte nature convenienter suscepta procedit καλῶς & κερταμῶς, ac melius ægroto est. Sin autem artificio medici ad imitationem nature comparato instituenda purgatio sit, ejusmodi esse debet ut detractio sanguine, moderationis & securitatis servantissima nihil omnino periculi secum portet. Sic enim faciendum præcepit cavitque his verbis: Δείκνυμι δὲ ἀσφαλῆς, καὶ μετεπειθεῖν μὲν φλεβοτομῇ ἢ φαρμακείᾳ. Ac tam religiosus fuit in purgando, ut, non nisi summa necessitate coactus, catharticum exhibendum putarit, ac solo clystere contentus medicinam facere instituerit. Ut autem purgatio medici votis respondeat, plurimum ad hoc valet præmissa detractio sanguinis, quæ corpus expurgandum mirificè facit ὡς ἰ. fluxile, excitata nature vi ab oppressione laborantis, & comparata meatuum libertate. Scitum est illud, *Quando purgare consilium est, corpora debent effici meabilia.*

IBI TUM FEBRICITARE, CALAMITOSUM.] Quoniam nisi tutò & citò bitis exitum habeat detractiōne sanguinis, inde cathartico aut clystere; rapitur à vepulis arefactis, ac tum excitantur febres malignæ. Est enim jam illud ratum persuasumque omnibus. *Quæ ex hypochondriorum dolore veniunt febres, terrificæ. Et. Quæ ex alvinis doloribus febres nascuntur, terrificæ.* Hæc autem suprâ sunt explicata.

QUIA DIUTURNÆ SUNT FEBRES ET VALIDÆ.] Sunt igitur hæc febres diuturnæ, mæteriæ contumacia, unde difficultas pepasini; & vitio visceris hypochondriaci, unde perennitas causæ morbificæ, & perennis attractio à venulis arefactis: validæ autem, symptomatum vehementia, quæ cernitur in doloris acerbitate, cibi fastidio, siti, jactatione, & somni vacuitate. Ac ne longum faciam; omnia in pejus ruunt. Atque ut scripsit Hippocrates, καλῶς sunt hæc & δυσχερῆ.

QUINETIAM INDE VENIUNT TUSSES.] Ob nimiam humoris abundantiam quæ ad thoracem & pulmones cursum inflectit, & partes illas ad expurgandum irritat. Sic enim Galenus ad illum locum. *Secutæ sunt tusses. Dum expurgatur, inquit, humorum redundantia, consuevere tusses oboriri.*

17. lib. 4.

aph. 17. 4.

4. acut.

Gal. ad partem 6. sect. 1. 6. Epid. Hipp. 4. acut.

4. acut.

aph. 9. 2.

32. Coac. 1. lib.

39. Com. 1. lib.

Dif.

DIFFICULTAS SPIRANDI.] Parva & frequens, à labore partium spirabilium obsessarum.

ATQUE SINGULTUS.] Concussio frequens ventriculi studentis excutere glutinosam bilem quæ ad ejus tunicas contumaciter adhærescit; quam inflammatum jecur eò transmissit, ac sensationem excitat suæ molestiæ per duos nervulos, ventriculi & jecoris societatem conjungentes. Atque ex eo singultus significatio fit adauctæ phlegmones, & ferventis à febre. Omnia enim symptomata quæ *ὑποχονδρία* Græci vocant, magnarum affectionum & anæstharum consuetaria esse solent; ut singultus hepaticæ phlegmones; non quidem cujusvis, sed ejus tantum quæ est eximia.

QUÆ OMNIA QUANDO EXOLVI DEBENT.] *Λοίμωσι καὶ ἀκρίτως*, cum febris in vetustatem inciderit, variisque symptomatis exercuerit ægrum à bilis perennitate, & propagatione; tum à colliquatione prava, unde abscessus fiunt aut magnitudine intolerabiles, aut parvitate inutilis, ut prodesse non possint.

ISCHIORUM SUPERVENIT DOLOR PRÆGRANDIS ET CRURUM.] Quoniam diuturnæ febres continuæ, abscessus faciunt per materiæ decubitum; ut intermittentes diuturnæ, quartanas. Sin autem pars aliqua lassitudine fatigata fuerit, aut perdoluerit, antequam ægrotare quis cœperit; in ea se morbus obfirmat. Atqui multo ante natam febrem, quæ arceri debuit sanguinis detractione & purgatione; coxæ, vel ischia potius (nam coxæ pro lumbis nominantur à Celso) tum etiam crura doluerant. Abscessuum autem ischiadicorum successio esse solet in febribus quæ dicuntur tritæophyæ.

AUT PURIS EXPURGATIO.] Ex materia in pulmones translata, unde difficultas spirandi & tussis, quæ neque liberâ expurgatione intra decimumquartum diem cœpit expurgari, nec sanguinis, detractione vacuata fuit, sed in suppuratum versa est.

AUT OCULIS CAPIUNTUR.] Cessante singultu, ob excursum bilis ad cerebrum, maximeque ad illam partem cerebri unde videndi vis manat, ex cujus inflammatione labefactatur & ἡ αἰσθησις καὶ τὸ αἰσθητήριον. Nam læso principio, afficitur facultas, quæ in officio cernitur. Ipsum verò sensorium, vicinitate & societate affligitur. Qua de re illud extat. *Ἐπὶ ἐμὲ αὐτῆς, καὶ ἐφ' ὅσους ἐμὲ ἐπὶ κακῶν. i. Singultui & vomitui superveniens oculorum rubor, malus.*

25 Οἷσι πόνοι ὑποχονδρίων, καρδίας, ἥπατος, τῶν περὶ ὀμφαλὸν μερῶν· αἵματι διαχωρήσαντι, σώζονται· μὴ διαχωρήσαντι, θνήσκουσι.

Hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque umbilico circumpositarum dolores; excluso sanguine, periculo defunguntur; non excluso, intereunt.

HIC ETIAM hypothesis altera ponitur hæmorrhagiæ, aut phlebotomiæ tam necessariæ, ut ea prætermisssa, necesse sit vita defungi: quemadmodum adhibita, vel sponte naturæ, vel artificio medici; bona spes affulget periculo defungendi. Est autem hypotheseos hujus theorema catholicum. In omni dolore hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque sub umbilico circumjacentium, sanguinis exclusio sperabilem vitæ salutem ostendit: contra suppressio, desperationem salutis. Atque id quomodo fiat, hypothesis explicatio declarabit, cujus verba hæc sunt:

HYPOCHONDRIORUM.] i. Earum partium epigastrii quæ adjacent nothis costis, quæque viscera jecoris, lienis, diaphragma quoque ipsum & stomachum circumplectuntur. Dolore autem vexantur ab oppressione partium subjectarum.

HEPATIS.] A tumore duro & dolorifico; vel à nimia sanguinis abundantia intumescens, ut in iis qui ultra præscriptum tempus, perfractum crus elatum in læsto continuerunt, aut altero crure sunt mutili, nihil autem cibi quotidiani & potionis deduxerunt.

CORDIS.] A bilis refluxu, quæ perennitatem habet in jecoris æstu; communicatur autem cum stomacho per tenue intestinum, ac suæ molestiæ & feritatis sensationem excitat in stomacho acerrimi sensus per duos nervulos jecori & cordi communes; unde singultus, cardiognus, & cibi fastidium.

PARTIUMQUE UMBILICO SUBJACENTIU DOLORES.] Jejuni intestini, & sinuosi, quod *εἰλὸν* Græci vocant: quæ duo intestina sevis torminibus cruciantur, exudante bile à jecore inflammato: quemadmodum ab omni inflammatione serum exudare solet; ut in pleuritide quod siccam tussim excitat; in phrenitide, quod ptyelismum facit. Atque hæc symptomata sunt cavarum partium inflammatione obsessarum.

EXCLUSO SANGUINE.] Sic visum est interpretari illud, *Ἀσχωρήσαντι αἵματι*, ne quis alvum sanguine proruptam intelligat, quo jure, quaque injuria. Nam *Ἀσχωρήσις* nomen, tametsi frequenter usurpatur pro alvi defectione: tamen non raro significat e. m., quæ omni ex parte cietur, vacuationem, ut in illo: *τῶν τροφικῶν ἀθρόως, ἢ παχέως· παχέως ἢ αἱ ἀσχωρήσις γίνονται. i. Celeriter nutrientium, celeres quoque sunt consumptiones.* Ubi *Ἀσχωρήσις* idem sunt, quod *ἀναλώσις*; ut idem planè illic docere velit, quod alibi scripsit; *τὰ βλαπτικὰ πάντα, ἐν βαναυσίᾳ. i. Quæ facile alterantur, facile item absumentur.* At *Ἀσχωρήσις* nunquam aliter quam pro egestionem per alvum legitur apud Hippocratem, ut in illo, *Ἀσχωρήματα μίλακα.* Sed ut concedam hîc sanguinis *Ἀσχωρήσις* usurpari, quæ sit prorupto per alvum sanguine, convenienter naturæ suscipietur ea quam *δυστηρίαν αἱματώδη, i. dysenteriam sanguineam* veteres nominarunt, quæ cietur liberaliter & vehementer, non tamen est diuturna, nec cibi fastidium adducit: talis virtute sit hepatis, ut hæmorrhoides quoque fugaces, quas habent homines, non autem ab iis habentur. Cæteræ omnes cruentæ defectiones

Memo-
rantur hi
nervuli à
Gal. ad
aph. 17.
7. & 2. E-
pidem.

i. Epidem.

aph. 3. 7.

4. *ἔπει ἄρ-
στην.*

aph. 18. 2.

lib. περὶ
τρεφτικῶν.

aph. 21. 4.

4. *ἔπει ἄρ-
στην.*

Etiones veniunt ab hepatis *ἀφροδίς*, vel mesenterii aut intestinorum vitio.

PERICULO DEFUNGUNTUR.] Ut per liberalem hæmorrhagiam quæ primis prorumpit hepatis inflammati periodis, aut liberali sanguinis detractioe quæ fit ineunte morbo. Est enim sanguinis profusio, curationis *ἡγεμονικόν* ad retractionem rheumatis concitati, & ad detractioem consistentis.

NON EXCLUSO INTEREUNT.] Quoniam inflammatio fixa tantorum causa malorum jecoris, cordis, & tenuium intestinorum; tum interceptione officii necessarii; tum ipsa doloris acerbitate, partiumque omnium nobilium sympathia & syntimoria; brevi futuram mortem ostendit, nisi agrotus, liberali hæmorrhagia, periculo defungatur aut validarum virium beneficio, expetendam suppurationem expectet; quæ cum venerit; non omnino, nec semper periculi locum tollit: quemadmodum supra demonstratum est.

26 Οἷον ὑποχόνδρια λαπαρὰ, πρὸς ὥπερ ἐρῶμενα, ἢ λύνει) χελεῖς αἱμαῖ) ῥύσι) ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ πᾶσαι, ἢ ὀδύνης ἰσχύων.

Meliùs sic, ex prognosi 134. lib. 1.

20 Οἷον ἐν πυρετῇσιν αἱ ἐν χερίφοισι φλέβες σφυγματώδεις, καὶ πρὸς ὥπερ ἐρῶμενον, καὶ ὑποχόνδριον μὴ λαπαρὸν· χελεῖον ἢ ἐκ παύοντα χελεῖς αἱμαῖ) ῥύσι) ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ πᾶσαι, ἢ ὀδύνης ἰσχύων.

30 Quibus in febribus temporum vene aspectabili pulsu micant, unaque facies succi plena atque decora, nec hypochondrium molle; diuturnum: neque quiescunt, nisi prorupto liberaliter e naribus sanguine, aut convulsione, aut ischiorum dolore.

Est quoque hypochondrii tensio diuturnorum causa malorum, idque cum aliis, tum si accessionem habeat corporis nihil à se mutati in pristina mole atque colore. Est etiam signum hæmorrhagiæ, quando denunciat anadromen sanguinis caput replentis, cum pulsu aspectabili venarum in temporibus micantium, & facie suffusa rubore. Quinetiam cruralem abscessum fore ostendit, cum restituta libertate spirandi per transitum materiæ pulmonariæ deorsum factæ, distenditur. Quæ omnia cum his diorsinis pronunciata, veritatis lucem habebunt.

ERGO QUIBUS IN FEBRIBUS.] Essentialibus, quarum labores continenter infestant, necdum sperabilem faciunt discessionem, ex iis quæ apparent & fiunt ad tempus & speciem crisis.

40 TEMPORUM VENÆ ASPECTABILI PULSU MICANT.] A particulari ipsarum repletionem; unde micando percutiunt circumjacentes partes, in quarum intervallo liberè olim pulsabant sine appulsu molesto. Est enim talis pulsus vel à particulari venæ repletionem, vel ab ejusdem oppressione per inflammationem systrophicam partium circumjacentium.

UNAQUE FACIES SUCCI PLENA ATQUE DECORA.] i. Facies benevalentium similis, & potissimum sui, quæ contrariam habet *πρὸς ὥπερ ἐρῶμενα*. Est autem facies succi plena quæ cernitur in colore & mole: sicut decora in caractere. Non enim hoc loco agnoscimus faciem saturato rubore suffusam, vultuosam, & aspectu terribilem, quæ propria est phreniticorum: sed faciem naturaliter constitutam, quæ nihil de suo statu concessit: est autem genuino rubore suffusa. Itaque talis facies quæ in febre non levi nullam habet remissionem, sed potius incrementum, qualis alibi nominatur *πρὸς ὥπερ ἐρῶμενον*; ad diuturnitatem morbi apparet.

Coac. 4.
cap. 5.
lib. 2.

50 NEC HYPOCHONDRIMUM MOLLE.] Sic enim melius, quàm simpliciter molle, quod nihil aliud denunciat præter expetendam hypochondriorum constitutionem; nisi fortè repentinam tensionis mutationem habuerit per humoris excursum unde repletur caput ad hæmorrhagiam; quod hic verisimile non est: quia subjungitur diuturnitas morbi. Non erit igitur molle, sed distentum ab inflammatione phlegmonosa, quam facit oppilatio contumax.

Coac. 1.
ejusd. cap.
aph. 27. 2.

DIUTURNUM.] Quia diuturnitatis prænuncia sunt hæc, ex quibus significatur humoris morbifici contumacia, & perennitas ejus. Sunt autem, hypochondrii tensio, pulsus venarum micantium aspectabilis medico, & ægro molestus; tum facies nihil concedens de suo.

60 NEQUE QUIESCUNT.] i. Exitum habent secundi judicii ad ægri salutem. Nihil enim salutariter exolvitur *ἀκρίτως καὶ αἰσίμως*. Sed theorematis illius veritas lucet in verbis illis, *παύοντα ἢ λύνοντα*, quæ semper sunt veræ crisis.

NISI PRORUPTO LIBERALITER E NARIBUS SANGUINE.] Si ejusmodi sit tensio hypochondrii, doloris & inflammationis expertis, ut significata sanguinis ad caput anadrome, repletio ejus sequatur cephalalgica, cum amblyopia marmarygarum micantium, & pulsu aspectabili temporalium arteriarum. Citatior enim majorque temporum pulsus, fortius potentiam movet excreticem ut se exolvat molestiis causarum morbificarum; atque ita ciet hæmorrhagiam.

AUT CONVULSIONE.] Quæ primo incidit morbi die, aut postidie, aut ad summum perendie, per transitum humoris morbifici e venis ad musculosum genus, juxta illud: *Febris convulsio finem adfert*.

163. Co.
ac. 1. lib.

vide Hipp.
αἰσὶ καὶ
οἰκνῶν, &
2. Epid.

AUT ISCHIORUM DOLORE.] Si tensio hypochondrii repente oborta sit, cum libertate spirandi post longam dyspnœam, materia illac transeunte dum cursum inflectit ad articulos imbecilliores, & ampliores, & laxiores: ut in Herophonte, cui paulisper sinistrum intumuit hypochondrium, paulò antè abscessum cruris καὶ ἔξιν. Est autem hæc prognōsis ἀδύνατος in hypothesi & eventu.

27 Αἱ πρὸς ὑποχόνδρια ἐν πυρετῷ ὀδυῖναι ἄτερ αἱμορραγίας, ἀναύδῳ, ἀνδρῶν λυόμεναι· κακόν. τέτοισιν ἐς ἰσχίον ἀλγήματα.

Hypochondriorum dolores in febre, si muto & sudore carenti & hæ-
morrhagia exolvantur; male res eunt: nisi dolores ad ischia transeant.

80. Coac.
1. lib.

OMNIS ἀκρίσια quæ irrita sit erethismo, funesta est graviorum malorum accessione, parique successione, nonnunquam etiam cita morte. Secus est de acrisia cruditatis alumna, nec tamen ab irrita erethismo in malos abscessus conversa. Hæc enim sola crisis vacuitate contenta est, proptereaque diuturnitatis comes, non autem interitus. Sed ἀκρίσια tentatæ frustra criseos confectaria, morborum acutorum primigeniam tollit naturam, facitque ut illi acutorum nomen retineant ἐν μεταστάσει; & ex irrita crisi καὶ ἐκρηλῶ, deducantur ad eam quæ sit ἡ ἀπὸ κρίσεως; quod gratiæ, ut ita dicam, potius quàm nature ipsius merito apponi debet.

Ergo. HYPCHONDRIORUM DOLORES.] Vel tensio potius repentina & fugax, inflammationis & doloris expers, ac sine borborygmo; unde significatio sit ἡ ἀνω ῥοπῆς: Quod autem sic explicanda videatur præsens hypochondriorum affectio, facit ut adducar, illud.

IN FEBRE.] Essentiali, continua, & acuta, quæ sanguinis dominatu multa bile perfusi focum habet in majoribus venis atque arteriis, nec dum mitificata pepasmo, translationem facit ad caput, ipsumque replet humore qui propter feritatem, cerebri virtute non regitur ad excretionem per hæmorrhagiam: sed capitis repleti symptomata edit paraphorica & cephalalgica.

MUTO.] Qui fandi est impotens, denegata movendi facultate musculis novem lingue, per obstructionem nervi septimæ conjugationis, impedita parte illa cerebri unde vis manat lingue motrix. Sed tamen adducor potius ut credam id fieri eximio calore febrili concepto in cerebro, qui partes vicinas atque socias continenter ciet movetque; nec unquam finit quiescere; unde lingua tremula signum est non solidæ mentis, ex eoque tremore organi dialectici atque sermonis dædali, homines videntur ἀναύδου. De ἀναύδῳ & ἀφωγῳ satis jam alibi. Sed instat Galenus qui adverbialiter legit ἀναύδους, & interpretationem citat quorundam qui censent illud, ἀναύδους, significare idem quod ἀλόγους: quoniam λόγος in genere ἡ φωνὴ continetur. Ipsa verò φωνὴ à veteribus dicitur αὐδὴ. Sed curiosa hæc nimis est enarratio. Est autem jucundum legere disceptationem Galeni fundatam in eo quod ipse malè legit, ἰδρῶν λυόμεναι; censet autem legendum, ἰδρῶν μὴ λυόμεναι. Sed multò melius hic ἀνδρῶν λυόμεναι, ut mox cuique facillimum erit judicare.

SUDORE CARENTI ET HÆMORRHAGIA.] Quæ duo sunt excretionum genera, per quæ omnis affectio plethorica solet exolvi, modò illa repletio sit malignæ cacoehymix expers, nec ulla sit inflammatio systrophica & fixa in parte obsessa. Sic Larissæam virginem symptomatis repletionis defunctam fuisse legimus; capitis quidem, per hæmorrhagiam; venarum, per sudorem; uteri & locorum, per menstruale profluvium. Tot autem necessaria sunt vacationum repletionis propriarum genera; quot affectionum ex ipsa sedes & foci existunt. Huc pertinet illa prognōsis jam explicata: In febre continua, qui voce capti jacent atque nesciunt, siquidem prorupto è naribus sanguine vocem receperint, & apud se fuerint; periculo defunguntur. Sin autem secus acciderit; cum difficultate spirandi cita mors venit.

MALE RES EUNT.] Quia cum bilis efferae sursum ad caput excursus hæmorrhagiæ successione non habuerit, paraphorica symptomata facit terrifica, ne dicam mortifera. Huc accedit, quòd omnia quæ pravis cum signis mitescunt, aut cum salutaribus nihil concedunt; calamitosa sunt.

ATQUE DOLORES AD ISCHIA TRANSEUNT.] Ut enim febris ex acrisia ob irritam proritati-onem, acutæ naturam amittit, quæ in laborum vehementia, celeritate & assiduitate consistit: ita ex crisi καὶ ἐκρηλῶ, deducitur ad eam quæ sit καὶ ἀπὸ κρίσεως. Atque ita, si nature virtus ἀντήρπον ac liberalem molitur abscessum, quo, feritate ipsa devicta, morbus fiat pepasmi particeps, cujus antea fuit expers; periculi locus tollitur quod in propinquo erat. Dolores autem ad ischia transeunt & ad bubones, indeque ad femur; ut duce natura abscessus procul exoriarur καὶ ἔξιν ἀντήρπον, neque ἡμίρπον, sed ἀλῶς ἡ περὶ αἰχμῆς, in parte scilicet morbificæ totius materiæ capacissima. Quod accidisse legimus Herophonti, qui, cum in angusto spes esset, diadoche facta in lienem, unde ipsius tumor & hypochondrii tensio, primum resipuit; auditus libertatem recepit, indeque ad bubonem dolore oborto, mox in utramque tibiam, cum residisset tumor lienis; præter spem defunctus est morbo qui antè lethalis videbatur.

28 Οἱ καὶ κοιλίῳ ἐν πυρετῷ παλμοὶ· ἐκστάσις ποιεῖσιν. αἱμορροίῃ δὲ φεικώδης.

Pal.

Palpitatio ventris in febre, insaniam facit; indeque cietur hæmorrhagia horrida.

PALPITATIO ventris usurpata pro pulsu, quemadmodum legitur in Sileno & in Phrenitico, translationem facit humoris calidi tenuisque sursum ad caput. Ergo paraphorica aut hæmorrhagica.

PALPITATIO VENTRIS.] i. Pulsus quem facit repletio venæ particularis, vel universalis, unde percipitur appulsus ægroto molestus, ac dolorificus, propter angustiam intercapedinis ubi liberè olim micare solebat. Ac repletio illa particularis est, ut in crebris ictibus venarum temporalium aspectabili pulsu micantium; vel universalis. ut in illo. *Οἱ παλμῶδες δὲ ἐλθὼν αἶμα γὰρ αἰσάντες τελευτῶσι*; i. *Continenter tremuli, an voce capti moriuntur?* Ac particularis quidem legitur in pulsu temporalium arteriarum, qui aspectabilis est medico, & dolorificus ægro, ad futuram hæmorrhagiam, delirium, & ad ipsum quoque abscessum. Talis est ille prorrhethici, qui eodem spectat quò præfens hæc prognōsis. *Οἱ αὖτὲ ἐμφανὲς πίνου παλμῶδες ἔχουσι μὲν π καὶ γυνῆς παρὰφορον*. Universalis autem palpitatione, præter illud prorrheticum jam adductum quòd non sapit Galeno, pace tanti viri, locum illum perperam & contra Hippocratis mentem interpretantis; aliunde nata quàm ipse putat, in prorrhethico memoriæ prodita est ex Phrenitico, his verbis. *Παλμὸς δὲ ὅλως τῷ σώματι*, i. *Palpitatio per totum corpus*. Atqui phreniticum idem scribit, secundo die quo percepta est palpitatione toto corpore, αἰσάνων, i. *voce captum* fuisse. Ergo non est verisimile talem αἰσάνων, aut palpitationem venisse à spiritu flatulento cumuloτο φέρον, ut Galenus voluit commentario ad prorrh. nuper adductum, cum idem Galenus tam citæ mortis causam (interiit enim quarto) retulerit ad virulentam qualitatem æruginosæ bilis, cujus dominatu phreniticus tenebatur. Quòd autem palpitatione ipsa pro pulsu, & Græcum nomen δ παλμὸς ἀντὶ τοῦ σφυγμοῦ, non rarò usurpetur, declarat illud Sileni; *ὑποχονδρίῳ παλμὸς ἐμωχεῖται*. i. *hypochondrii continens palpitatione*: quem paulò antè narravit utriusque hypochondrii tensionem habuisse oblongam, diaphragmate inflammato.

IN FEBRE.] Quæ focum habet in lumbari arteria, unde plethora ipsius & ejus quæ nominatur cœliaca, estque δ ἀσπνῆς τὸ κατω κοιλίης, i. *spiraculum inferioris ventris*.

INSANIAM FACIT.] Per alterationem cerebri ab atra bile, cujus aciores sunt morsus quàm flavæ: proptereaque *ἐκποσις μελαγχολικὴ* nominatur, ipsique fanatici per periphrasin sic describuntur, *οἱ μελαγχολικοὶ ἐξερμῶναι*, i. *qui melancholicè excedunt*, in quibus insanie summa sunt omnia. Sed tamen demisse symptomatis crudelissimi vim expressit in illo: *οἱ αὖτὲ ἐμφανὲς πίνου παλμῶδες ἔχουσι μὲν π καὶ γυνῆς παρὰφορον*: ubi Galenus palpitationem refert acceptam spiritui flatulento; paraphoricam autem videri, offensione diaphragmatis, quòd generis similitudine & societate principium, i. cerebrum in contagionem adducit. Galeni verba hæc sunt. *Τοῖς νόστοις μορίου ἢ ἀρχῇ συμπίπτειν ἔστιν*. i. *Nervosis partibus principium consentit*. Atqui nulla diaphragmatis offensio videtur paraphorica, præter inflammationem sylvstrophicam. Nulla autem spiritus interceptio affectionem inducit inflammatoriam. Quò se igitur vertet Galenus? Sed in palpitatione ventris verendum erit de mox futura insaniam, si ea fiant appareantve quæ scripta sunt in hac prognōsi. *Pulsus quoque in hypochondrio cum perturbatione, dementie est: magisque si oculi huc illuc volubuntur*: quod in prognostico dixit, *τὸν μαρτυρεῖται*, i. *hos excessivos spes est*. Causæ sunt explicatæ.

ATQUE INDE CIETUR HÆMORRHAGIA HORRIFERA.] Quæ scilicet denunciatur horrore qui frustra fit, proptereaque translationem facit ad diaphragma & caput; aut quæ consecrarium habet horrorem.

29 Αἱ ἐς ὑποχόνδρια ἐν πυρετῷ ὀδύνη ἀνάσσει, ἀνδρῶν λύομεναι· κακοηθές. τέτοιον ἐς ἰσχία ἀλγήμεναι. ἅμα πυρετῷ καυσώδει, κοιλίῃ καταρραγεῖσα ὀλέθριον.

Hypochondriorum dolores in febre subsultim vigente, qui sine sudore exolvuntur; terrifici. Horum ad ischia transitus est. Ac si cum ardente febre alvus profusè feratur; mortiferum.

HÆC PROGNOSIS est omnis divisa in partes duas, quarum prior enarrationem habuit analyticam. Est enim iisdem penè conscripta verbis, si tantum exeeperis vocem illam ἀνάσσει. Est etiam in eundem scopum conscripta. Superest igitur ut quid sit τὸ ἀνάσσει, paucis aperiā. Aperiendi autem ratio repetenda ex comment. ad prognōsin illam. *Οἱ πρὸς χεῖρας ἀνάσσειντες, κακὴν*. i. *Qui ad manum exiliunt, malo sunt loco*. Non enim dolores propriè ἀνάσσειντες, nisi fortassis παλμῶδες ἢ σφυγμῶδες: de quibus non ita pridem satis jam multa scripsimus ad citamam huic prognōsin: nisi etiam qui transferuntur sursum, cujusmodi sunt illi qui relictis lumbis, transeunt ad diaphragma. Sed ἀνάσσειν dicuntur qui velut à tonitru somno excutuntur, omnibusque artubus contremiscunt, subsultim moventur, nec ullo stant loco metu percussi. Qualem accepimus fuisse mulierem Thasiam δυσπένον, quæ à menstruorum suppressione febrem habuit convulsionibus crebram, quibus quiescentibus, nugarum garrulitate, verborumque obscenitate insigniter deliravit. Ad postremum, vacatione convulsionum, cœma ipsam subiit, *ἐκ πάλιν ἐγχεῖς ἀνίσταται*, i. *non excitata exiliit*. De tran-

hist. 2. 2.
Epidem.
hist. 4.
parte 3.
3. Epid.

prorrh. 29.
f. 1. 1.

prorrh.
ult. f. 1. 1.

lib. αὖτὲ
γυναικ.

4. acut.

Coac. 12.
hujus cap.

situ autem doloris ad ischia, superior prognos^{is} causam cur ita fiat apertissimè declaravit.

Jam verò posterior pars hujus prognos^{is} mihi non videtur ἀμολογῆς, neque ἀμολογῆς instituto prognostico. Sed neque appositè scripta, quamvis vera; nisi fortasse quis dicat quod paulò antè docuimus; nullam vacationem, nullam excretionem, nullum denique abscissum, quantumvis magnum & ἀντίστοιχον, videri posse exolvendæ affectioni plethoricæ accommodatum & proprium, si ipsa plethora sit malignæ cacoehymix particeps, aut cum inflammatione conjuncta. Ex quo efficitur dolores coxarios acerbitate ipsa, proruptam alvum per cacopragiam ventriculi & hepatis, aut per exolutionem potentix retentricis, febrem ardentem symptomatum vehementia & assiduitate; omnia hæc simul necessariò esse mortifera, cum singula, per se, homini necando sufficiant. Veritas autem posterioris partis si appositè scripta non sit, splendet tamen in illa prognosi. In febre ardente, si alvus profuse feratur; mortiferum.

134. Coac.
1. lib.

al. ἀλμυ-
cin.

30 Οἱ περὶ ὀμφαλὸν πόνοι παλμώδεις· ἔχουσι μὲν π καὶ γνώμης πα-
ρόφορον· Περὶ δὲ κρίσειν τέτοιαι φλέγμα ἄλκι συχνὸν σὺν πόνῳ δέρχεται.

Umbilici dolores cum pulsu conjuncti, nonnihil præ se ferunt mentis percussæ. His autem adveniente crisi, pituita satis multa cum labore excernitur.

Coac. 28.
hujus cap.

4. acut.

OMNIA quæ in hac prognosi continentur, sunt ἀμολογῆς prognostico instituto, super delirio, & crisi naturæ convenienter susceptæ per dolorificam pituitæ excretionem qua ducitur alvus. Ac sane prior pars, veritatis luce illustrata est comment. ad illam prognosin. *Palpitatio ventris in febre insaniam facit.* Ex quo efficitur, febris nomen hic deliderari, proptereaque ipsam prognosin mancā videri. Sed enunciatio ipsa facit ut aliquid de meo jure concedam, quo nuper usus sum in hoc theoremate. Nullam diaphragmatis offensionem posse videri paraphoricam, ad insaniam usque in qua dementiæ summa sunt omnia, præter inflammationem systrophicam. Hic enim tantum abest ut ex hac palpitatione insaniam nasci dicat, aut ex ea posse insanix opinionem fieri, ut levem suspicionem inde moveri mentis emotæ seu percussæ, disertis verbis affirmet, cum ait, ἔχου π καὶ γνώμης παρόφορον, i. *habet aliquid mentis percussæ.* Itaque rationem admitto qua dicit Galenus paraphoricam esse diaphragmatis offensionem, sympathia quam habet cum cerebro, generis similitudine & societate. Sed offensionis causam nullo modo probare possum, quam scribit oriri ex flatulento spiritu, frigoris vi cumulatè suppresso. Est enim verum illud quod alibi ratum esse voluit ipse Galenus, quod flatuum interceptio dispositionem inflammatoriam nunquam infert. Ipsa verò crisi quæ finem adfert symptomatis ex palpitatione natæ, offensionis causam planè ostendit his verbis.

ADVENIENTE CRISI.] Quæ ἡ λείων naturæ suscipitur atque absolvitur, unde morbus ipse, omniaque symptomata inde nata solent exolvi. Nihil enim sine crisi quiescit bonis ægroti rebus. Nec ulla levatio salutaris, nec stabilis, quæ non sit ἡ λείων i. *convenienter & merito.*

PITUITA SATIS MULTA EXCERNITUR.] Ergo pituita in vitio est, unaque palpitationis, indeque delirationis causa. Est enim persuasum omnibus, eam demum cujusque morbi causam videri, quæ dum adest, dumque præfens est, morbus ipse viget; dum verò abest virtute naturæ explosa, quiescit atque exolvitur. Quod ut concedam: tamen non efficitur pituitam sine inflammatione diaphragmatis, mentem appetere. Inflammationis autem causa est febris quam genuit pituitæ corruptio stabulantis inter diaphragma & ventrem. Ipsa verò palpitationis, cujus naturam nuper expressimus, & signi & causæ rationem obtinet ascensus ad superiora. Quanquam & sine hac, dementiæ genus omne focum habere potest in diaphragmate, sicut in cerebro. Ut igitur bilis flava in cerebro facit phrenitidem, bilis atra insaniam, pituita putris lethargum: sic in diaphragmate, pituita putris cum febre quæ palpitationem inducit, delirationem quoque facit quæ proportionem respondet lethargo. Adveniente autem crisi, per pepasum, prostrationem, & meatuum libertatem, natura duce, pituita per alvum excernitur; quod ei facile est, cum & ipsa ex eodem foco, ubi nunc stabulatur, per meatus urinarios exitum habeat, quod penè miraculo apponeretur, uti Marinus censuit, nisi admirabilem exeundi rationem patefecisset Galenus comment. ad illum aph. *Quibus ventrem inter & diaphragma pituita concluditur & dolorem facit, quæ in alveorum neutrum exitum habet; his per venas conversæ in vesicam aqua, solutio datur morbi.* Quod sequitur de alvi contentione in excernendo, ut præteream varias super hac re lectiones quas in prorrhético annotavit Galenus, eodem pertinet sententia hæc quò illud scriptum in aphorismis. *Quicumque lienosi dysenteria fugaci corripiuntur, curationem morbi recipiunt.*

52. 7.

prorrh.
ult. f. 1. r.
aph. 43. &
48. 6.

31 Μὲν αὖ κοιλίης ὑπόσασιν, ὑποχονδρια μετέωρα· κακὸν. μάλιστα δὲ τοῖσι φθινώδεσι τῇ μακρῶν, καὶ οἷσι κοιλία ὑγραινόνται.

A suppressione alvi, meteorismus hypochondriorum, gravis: maxime verò iis qui ab inveteratione tabescunt, tum iis etiam quibus alvi profuse feruntur.

VIDE

VIDE comment. ad 16. hujus capituli.

32 Τοῖσιν ἀλυσμώδεσιν ἐν ὑποχονδρίῳ, τὰ παρ' ἑς ἐπαθεντα κλίνει.

Quibus in hypochondrio anxiis parotides assurgunt; ipsos interimunt.

EST quoque hujus prognoseos ratio explicata comment. ad illam supra his verbis conscriptam. Quæ cadunt in hypochondrium dolorifica mala, cum aliis prava sunt, tum verò si faciunt profusiores alvos. Peiora autem quæ brevi nascuntur; tum quæ assurgunt ex his parotides, multum terrificæ, ut cætera expurata.

14. hujus capituli.

33 Τὰ κτ' κοιλίῳ σκληρύνματα μὲν πόνος, πυρετοῖσι φελκώδεσιν ἰσχυροῖσι σμικρὰ ἐφυγαρμομένης, καθαρίσιν ἔδιδόντα· ἐς ἐμπύσιν ἤξει.

Duritas alvi cum dolore conjuncta, & febre horrida, & cibi fastidio, si alvo parvè ducta non expurgetur; in suppuratum vertetur.

PULCHERRIMUS hic erit colophon disputationis institutæ de hypochondriacis & alvinis tumoribus, qui vel ab inflammatione accidunt sylvstrophica, vel à scirrho, vel ab œdemate, vel ab inflatione, vel etiam ab humorum segregatorum suppressione. Omnium autem symptomata pathognomonica & consuetaria per sympathiam vicinitatis & societatis, & per morbificæ causæ propagationem, sunt explicata. Quinetiam patefactæ sunt crises, periodi, & paroxysmi; ut nihil omnino prætermisum esse videatur. Pertinet autem præscripta hæc prognosis ad illum locum de alvinis tumoribus jam exaratum. Similiter autem significant ut hypochondriaci, ipsi etiam qui sunt in ventre tumores: nisi quod hi minus quàm illi in suppurationem vertuntur; minimumque omnium, qui sub umbilico assurgunt. Ut enim tumores hypochondriaci, duri quidem ac dolorifici, per sylvstrophem in visceribus oborti, maximeque in jecore citam mortem adferunt, nisi hæmorrhagia liberali periculis propulsetur primis periodis, aut validarum virium beneficio ægrotum suppuratio maneat intra vigesimum diem cum incerto eventu; molles autem non ita periculosi, & qui ad sexagesimum usque diem dare solent inducias donec suppurato crisin suscipiant: ita quicumque tumores in reliquo ventre assurgunt, duri quidem, cum dolore conjuncti, atque profundi, si fortè non habeant exitum per alvi profluvium, ut hypochondriaci per liberalem hæmorrhagiam; similiter ut illi, in suppuratum vertuntur. Nam musculorum sylvstrophæ dolorificæ, non rarò etiam suppurato sanescunt, nec ante suppurationis diem ad exitum ægros præcipitant; quod facere solent hypochondriacæ, nisi fortè graviter in comoda & salutem eorum peccetur.

Ergo. DURITAS ALVI.] Non quidem à siccitate, qualem agnoscimus in iis qui multum à febris marasmo emacuerunt: nec verò duritas alvi existimanda quam facit hypochondrii utriusque tensio, per contractionem ab inflammatione septi transversi; multò minus etiam intelligenda est duritas alvi, quæ venit ex ea causa quam docet illa sententia. Μίξις τὰ κτ' ἡ σκληρύνματα. i. Mixtio ventrem indurat. Sed alvi duritas quam σκληρύνματα nominat, idem plane significat quod in matricis orificio summus præceptor hoc nomine distinxit à scirrho & graviditate. Erit igitur duritas alvi à tensione, non quidem statulenta, nec item scirrhus: sed phlegmonosa, quam facit phlegmone sylvstrophica, multò minus tactui contumax, minusque renitens quàm scirrhus, estque ipsa doloris particeps, cuius expers esse dicitur scirrhus.

Ergo. DURITAS ALVI.] Quam facit alvina phlegmone sylvstrophica, loco tantum, partisque obsessæ demissione differens ab hypochondriaca, ac celeritate periculi, symptomatumque magnitudine, illa minor: quoniam in alvo tantum assurgit, quo nomine intelligimus, non quidem cibi promptuarium, nec superiorem ventrem, id est, thoracem: sed amplitudinem illam quæ continet intestina, mesenterium, pancreas, & epiploon, quæque vestitur peritoneo tunica & epigastrio; si tantum epigastrii partem illam exceperis quæ hypochondrium nominatur.

CUM DOLORE CONJUNCTA.] Hoc signum est syllogisticum ἡ σκληρύνματα, quo unico, præter renixus contumaciam, distinguere debet à scirrho doloris experte. Est autem doloris accessio per distensionem eximiam partis obsessæ, cum intemperie maxima, & oppressionem contiguit acerrimi sensus. Huc pertinet etiam partium vicinarum & sociarum sympathia, sicut in duritate uteri dolor imi ventris atque coxarum, cum rigore, & febre.

ET FEBRE HORRIFERA.] Vel potius horrore febrifico; ut quemadmodum horror symptomatikus esse solet purulenti abscessus: ita febris consuetaria sit horrois frustra citati per afflictionem caloris nativi. Est enim ratum illud jam sæpe usurpatum; quod omnis rigor, omnisque horror cietur à vasis aut ulceribus. Exempla rigoris ab ulcere passim leguntur in pleuritide purulenta, in phthisi, in renum abscessu, &c. Nos autem symptomatiki horrois ab ulcere. i. vomica pulmonis signa perspicimus in Christianissimo Rege CAROLO IX. 1574. Erit igitur febrificus horror potius quàm febris horrida; ne quis mali causam referat ad hemitritæam febrem, quæ una propriè nominatur φελκώδης, i. horrida. Atque hæc τὸ φελκώδες similiter nasci videtur ut in phthisi, de cuius diagnosi extat illud jam explicatum: Λαβὴς horridæ cum suspiriosa anhelitu, signa sunt tabis. Sed hujus rei memoria non dubito quin animis hæreat studiosorum qui commentarios nostros attentè legerunt.

ET CIBI FASTIDIO.] Sic enim veteres inter ἀείνους & Σοφείνους hoc interesse dixerunt, quod

lib. 5. aph.
& lib. 6.
Epidem.
6. Epid.
part. 5.
lib. 2. aph.
2. Epidem.

Coac. 8.
& 10. 1.
lib. lib.
2. prog.

1. Epid.

Coac. 17.
1. lib.

ἀστικοὶ sicut ἀνέγκου qui cibos non capiunt; ὁσίοις autem qui cibos respuunt, averfantur, atque quodammodo abominantur, quos alibi scripsit ὁσίοις ἔχον πρὸς τὰ προσφαιμένα, i. fastidio efferti in cibos & remedia convenienter praescripta. Est igitur ὁσιστία cibi fastidium, & ὁσιστὴς homo cibi fastidiosus. Est autem hoc symptoma terrificum signo & causa. Ac signo quidem, quoniam ventriculi facultatem ἐκκελευῖν in vitio esse denunciat, vel ob ferini catarrhi prolapsum, nimiamque malignae cacochymiae abundantiam, ut in tabidis; vel ob ipsius ventriculi ἰσχυρῶς, ut in Parij. Quae res adduxit virum ut cibi fastidium terrificis omnibus signorum generibus anteponendum duxerit in tritrophia febre. Παλὴς δὲ πρὸς ἀνομιλίας ἀκρίτως καὶ παλὴς ὅτι τὸ νοσημάτων, καὶ μάλιστα μὲν σημεῖα περιπομπῶν τοῦτο παύειν, ὁσιστίας ὡς πάντων νόσων. i. Cum multa & varia in judicatio fierent, pejus nihil fuit quam à cibis abhorre. Haec sola post multas acrisias ab irritō erethismo, Darium quendam Thasium 120. die vita defungi fecit. At verò contrariarum causarum perpicientia, eidem summo dictatori theorema illud catholicum jure extorsit. Εἰ πᾶσι νόσων τὸ ἰσχυρὸν ἔσθ' ἀγνοῖται, καὶ δ' ἔχον πρὸς τὰς προσφαιμένας ἀγνοῖται. i. In omni morbo mente esse solida, ad ea quae offeruntur bene habere, bonum. Ubi Galenus adjecit, μάλιστα. Atque ad hujus theorematismis expressionem plurimum certè valuit, quod idem in beneficio appetentiae restitutae observavit, literisque ita mandavit. Unicum, inquit, perutile maximumque eorum, quae tunc apparere, signorum, plurimosque ab interitu vindicavit, illud certè fuit, quibus in stranguriam conversio facta est. Deinde paulò post: Καὶ τὰ πρὸς τὴν ἰσχυρίαν καὶ τὴν κακίαν τῶν τροφῶν, τὰς καὶ τὴν ἰσχυρίαν τὴν κακίαν τῶν τροφῶν. i. Quin alvi pessimè turbatae, subsistebant, & cibos suaviter dequstabant. Jam verò dubitari non potest quin cibi fastidium, sive ὁσιστία, gravissimorum malorum accessionem adjungat, ex eo quod genium defraudando, & solidarum partium vitale principium labefaciet, unaque nectar vivificum cordis, σπύλον Ἕλληνες vocant, exhauriat.

SI ALVO PARCE DUCTA NON EXPURGETUR.] i. Si alvi τὰ σκληρόματα purgationem sui non habeant per vacuationem rheumatis consistentis, liberali defectione, non quidem symptomatica purulenti abscessus, ut esse solet suppurati quod intra umbilicum finitur; τοῖς ἐμπύμασι δὲ φαιδρὸν ὅρις ἐστίν, καὶ τοῖς μέλαισι ἐκπύμασι, καὶ τὰς τρυφὰς. i. Empyematum est terminus umbilicus; ea qui concepturi sunt alvo turbantur: sed λόγῳ naturae suscepta, & critica. Sic enim tumores qui sunt infra hypochondrium, ad umbilicum usque maximeque hypogastrici; exolvuntur. Testis est illa sententia: Εἰ Περὶ τὸν τρυφῶν τὸ τοῦτο ἐστίν, π' ἐστὶν, καὶ τὸ ἔστιν τῶν τρυφῶν. i. Perinthis vacuatio geniturae similis, non raro fit lege critica. Nam hypogastriorum ferè bujusmodi esse solet. Quae causa est etiam quamobrem tumores alvini minùs in suppuratum abeant, quàm hypochondriaci, maximeque ii qui sub umbilico assurgunt.

IN SUPPURATUM VERTETUR.] Non tam partis merito, quàm rheumatis consistentis, seu materiae flabulantis unde tumor assurgit; quem figiri necesse est; vel diaphoresi, quae hic locum non habet; vel concoctione, unde suppuratum, vel concretionem, hinc scirrhus; vel corruptionem, inde gangrena. Atque omnium phlegmonarum siltrophicarum, omniumque oedematum talis conditio lege naturae sancita est; nisi tum primis periodis materiae consistentis vacuatio, & concitatae revulsio, aut derivatio consequatur.

34 Ὑπὲρ ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύϊ αἰγίμα φαρμακείῃ μὴ λυόμενα· ἐς ὑδρωπῶδες ξηρὸν διπολεσθῆναι.

Meliùs sic in aphorismis, 11. lib. 4.

Οκόςοιςι τρυφῶν, καὶ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύϊ αἰγίμα, μὴ λυόμενον μῆτε ὑπὸ φαρμακείας, μῆτε ἄλλως· ἐς ὑδρωπῶδες ξηρὸν ἰδρῶδες. 50

Quibuscunque tormina, partiumque circumcirca umbilicum labores, unaque lumborum dolor, qui neque à pharmacia, neque aliter exolvitur; in hydropem siccum finitur.

Haec SENTENTIA in aphorismis eò scripta legitur, ut intelligamus pharmaciae irritam purgationem in falsò credita purgandi necessitate. Ut enim pharmaciae locus esse videtur in alvi torminibus quae sursum moventur, habentque τὸ ἀνω εἶδη. i. revolutionem sursum, ut borborygmi κατὰ: ita catharticum frustra exhibetur ad ea tormina quorum perennis generatio est ab hectica intestine tenuium intestinorum, quam nulla purgatio ad symmetriam potest reducere.

ERGO. QUIBUSCUNQUE TORMINA.] i. Sævi dolores qui abradendo & exasperando in tenuibus intestinis excitantur, faciuntque τὸ ἀνω εἶδη, unde nominantur αἱ τρυφῶν, proximeque absunt à volvulo cujus prænuncii esse solent, atque in eum degenerant, si tanta fiat morbificae causae accessio ut chylum & stercus remeare faciat, aut certè permeare prohibeat. Nascuntur autem tormina tum à forti morfu intestinorum, tum à flatulento spiritu exitum non habente: sicut in colo, colica ipsa. Hic autem nos torminum causam agnoscimus spiritum flatulentum, ut inde hydropis siccis, de quo hic agitur, generatio consequatur.

PARTIUMQUE UMBILICO CIRCUMJACENTIU LABORES.] Qui necessariò & interclusi flatus, & acioris morfus consecrarii esse solent; atque ii cernuntur in doloris acerbitate, & impedimento proprii cujusque muneris in distribuendo, & discernendo chylum à faece. Partes autem circumjacentes sunt intestina tenuia, jejunum & sinuosum.

UNAQUE

UNAQUE LUMBORUM DOLOR.] Per sympathiam vicinitatis & societatis, perque ipsam propagationem causæ dolorificæ: quoniam totum mesenterium, quod est omne divisum in mesaræon & mesocolon, originem ducit à nervis & ligamentis lumborum. Hinc vetus illud de triplici fonte hydropum. *Αρχον δ' εἰ τὰς ἰσθμίας μὲν δὸν τὸ κενόν, καὶ τὸ ἐσφικτόν, καὶ δὲ δὸν τὸ ἡπαρ.* i. *Nascuntur plurimi à lumbis & ilibus; nonnulli à jecore.*

6. Epid.
P. 4.
lib. 2.
prog.

QUI NEQUE A PHARMACIA, NEQUE ALITER EXOLVUNTUR.] Ob flatulenti spiritus perennitatem ab intemperie hæctica tenuium intestinorum quibus mederi non potis est; nec pharmacia, flatibus excludendis; nec etiam neoterismo, intemperiei hæcticae ad temperationem adducendæ, ut fotu, hapso, litu, &c. Quod enim strophorum irritam curationem esse dixit pharmacia & aliter; planè ostendit morborum omnium curationem suscipi pharmacia ad expurgationem; & neoterismo, ad complexionis & temperamentum moderationem, atque symmetriam partium afflictarum. Quæ duo curandi *τεχνήματα* sive remedia si frustra, bene aut malè, adhibeantur; desperatam curationem ostendunt, malique in pejus conversionem.

IN HYDROPEM SICCUUM FINITUR.] Κατὰ τὴν φύσιν hydrope dicto, ex tumore abdominis ab inflatione quam fecit perennis generatio flatulenti spiritus interclusi. Nam verè is demum abdominis tumor hydropis naturam ostendit, quem facit humoris aquosi suppressio.

DE DORSI ET LUMBORUM AFFECTIBUS.

ΤΑ δ' ἐξ ὀσφίος ἀλγύματα χονιάττερα, πρὸς παροξυώμενα τεταυρωῖς ποιεῖ τὰ θρομβώδεα αἵματα διαχωρεῖν.

CAP. XII.

1 *Diuturni ex lumbis dolores, qui tertio quoque die vi febris exacerbantur; grumosi sanguinis dejectionem faciunt.*

HACTENUS de hypochondriacorum viscerum, partiumque alvinarum tumoribus: nunc de lumbaribus malis dicendum. Cernuntur autem mala in lumbis quæ continent, ut in musculis; quæ foris adjacent, vertebriis quinque lumborum, qui numerus vertebrarum in homine tantum est, non autem in cæteris animantibus, ne in simia quidem. Cernuntur quoque in vertebriis ipsis luxatis, unde fit *ἀλγύματα* antè, post *κνήμες*, dextra & sinistra *οὐλκώματα*. At verò continentur in lumbis medullæ, adjacent intus muscoli *ἰσθμίας* dicti cum insigni vena & pari arteria, stabulantur autem bini renes, urinæ ductus, vasa spermatica, uterus quoque mulierum: Veniunt autem à lumbis ut oriunda quedam, mesaræon & mesocolon: quæ duo omnino sunt partes totius septi intestinalis quod *μεσεντήριον* Græci vocant. Omnium verò lumbarium partium quæ continent, quæ continentur, quæ adjacent lumbis, quæ stabulantur, quæque à lumborum ligamentis & nervis originem ducunt; omnium, inquam, sua est cujusque affectio; sua etiam sympathia cum sociis atque propinquis, earumque propriæ sunt idæ signis syllogisticis explicandæ in decisione prognosæ de lumbaribus morbis institutarum. Ac primum in hac prognosi agit de malis dolorificis quæ confectaria sunt lumborum.

DIUTURNI EX LUMBIS DOLORES.] Quorum causa est firmiter fixa in mesenterii tensione & intemperie. Nam tuberculorum lumbarium materia, unde luxatio, quamvis opportunitatem magnam habeat translationis, in amplitudine venæ lumbaris, unde τὸ κνήμες, i. *gibber* sepe exolvitur: tamen non antè ad intestina transfertur, facitque dysenteriam, quàm mitigari cœperit & suppurari. Secus est de crurum varicibus quæ humoris adhuc crudi exclusione in truncum venæ lumbaris, apparent, idemque faciunt ad curationem τὸ κνήμες, quod ipsa dysenteria. Sed hoc loco agitur de sanguinis grumosi dejectione, quæ aliunde nequit venire quàm à visceribus hypochondriacis, vel à mesentericis venis.

lib. 3. π.
εἰ ἀφ' αὐτοῦ.

QUI TERTIO QUOQUE DIE VI FEBRIS, EXACERBANTUR.] *Τεταυρωῖς*, scripsit hoc loco, quo alibi *τεταυρωῖς* τῆσιν. Nam *γίγνεται*, καὶ φέρον, καὶ φέρεται, idem significant usurpata pro generationis perennitate. *Fundit humo facilem victum justissima tellus.* Unde fundus dicitur δὸν τὸ φέρον. i. *a fundendo*, quo verbo perennis significatur propagatio. Huc pertinet illa prognos. *Quæ tertianarum febrium paroxysmis ingravescent mala; eorum paroxysmorum propria sunt, ac sanguinis grumosi dejectionem adferunt.* Hic autem consulto non exacerbari, sed ingravescere, ipsaque mala tertianorum paroxysmorum propria esse dixi: quia non simplici & perodico motu exacerbantur, ut tertianæ, & biliosæ acutæ: sed graviorum malorum accessione ingravescent; eaque mala cernuntur in febris ardore, doloris acerbitate, cardiogmo, jactatione, delirio, vigiliis, & in exhausta siti, denique in omnibus symptomatis translationis, malignæ qualitatis & inflammationis; cujusmodi sunt tritæophyæ τὸ ὅλον θηδιδόρως καὶ ἀναζορὶς θητὶ τὸ κακόν. i. *perpetuò in pejus accrescentes*; cujusmodi sunt etiam hemitritæ τὸ ὅλον θητὶ τὸ ἑξῆς θηδιδόρως, i. *perpetuò facientes in vehementiam.* Nam febres omnes continue quæ tertio quoque die ingravescent verius quàm exacerbantur; aut sunt tritæophyæ, aut hemitritæ, de quarum natura satis jam multa scripsimus.

Coac. 129.
1. lib.

1. Epidem.

27. & 39.
Coac. 1.
lib.

GRUMOSI SANGUINIS DEJECTIONEM FACIUNT.] Sanè quidem si potis est, idque ad ægri salutem; sin minùs, desperata salus est ægri. Est enim jam verè positum illud perceptum. *In omni dolore hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque sub umbilico circumjacentium, sanguinis exclusio sperabilem vitæ salutem ostendit; contra suppressio desperationem salutis.* Atque illud perceptum facit ad explicationem illius prognosæ. Quibus hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque

tumque circum umbilicum labores, excluso per defectionem sanguine, liberantur; non excluso, intereunt. Quod autem grumosi sanguinis defectionem fieri annotavit, planè ostendit dysenteriam αἱματώδη per liberalem & liberam excretionem, non autem per cacopragiam jecoris exoluti. Talis enim cacopragia proluviem facit sanguinis non grumescens. Nec verò serosus ille sanguis grumescit: sed ruber & crassus in amplitudine intestinorum, quod hæmorrhoidum suspicionem tollit: quia illæ sanguinem grumosum fundere non videntur, quamvis salutariter valde ferantur (si habeantur, non habeant) ad mala dolorifica lumborum & mesenterii atque renum. Omnis autem sanguis è venis expressus corrumpitur atque grumescit; ut sunt partes in quas effunditur: quoniam φιλανθῶ extra venas non habet.

2 Τὰ ἐν ὀσφύϊ ἀλγύματα αἱμορροϊκά.

Dolorifica in lumbis mala; sanguislua.

QUEMADMODUM dolorifica ex lumbis mala, si quidem naturæ imperio tandem regantur, dysenteriam faciunt grumosi sanguinis salutarem: sic etiam illi qui sunt in lumbis oborti dolores, profluvio sanguinis sedantur atque quiescunt. Atque ut viscerum hypochondriacorum, stomachi, partiumque umbilicæ vicinarum dolores, excluso sanguine exolvuntur; non excluso, interimunt: ita lumborum dolorifica mala, quæ scilicet intrà lumbos ex partium adjacentium repletionem & cacoehymia nascuntur, non minus in febre terrifici à suppressione causarum, quam dolor cervicis qui nulla vi in cervicis musculos incidente excitatur. De quo extat prognostis jam explicata: *Cervicis dolor cum in febre omni terrificus, tum verò pestiferus in metu insania.* Quod in Sileno annotavit, & in Hermocrate, tum alibi passim. Sed hic nulla mentio febris. Quamobrem alio convertere nos oportet dolorifica in lumbis mala sanguislua.

Enimvero. DOLORIFICA IN LUMBIS MALA.] Quæ veniunt ex appulsu molesto micantis arteriæ, & oppressione musculorum intus adjacentium lumbis, ex nimia sanguinis abundantia in vena magna lumbari, & repletionem quadam particulari, quam fecit hæmorrhoidum in viris quidem suppressio; in fœminis verò menstrua interclusa, tum affluendo, tum refluyendo. Ex quo efficitur, notitiam comparari doloris lumbaris quorsum ille fiat, & quorsum appareat, ex perspicentia rerum præteritarum, & signorum præsentium. Nam in melancholicis à temperamento & diæta, hæmorrhoidum futurarum signa sunt, aut symptomata suppressarum. Sic in mulieribus menstrualibus ἐνεργία ἢ θανάσιμα, prænuncii sunt menstruorum viam ad καὶ θάνατον affectantium; interclusorum consecrarii aut refluentium. Quinetiam hæmorrhoidici, & menstruales fœminæ, lumbiqueruli sive ὀσφυαλγίαι, ambo sunt ἀσθενεῖς & cardialgici: quoniam ex illa nimia sanguinis abundantia & repletionem particulari vasorum insignium quæ adjacent lumbis, tenuis quoddam serum quod in ventrem prorepat, indeque in orificium ejus, cardialgiam facit; ipsa verò copia cumulata viam deorsum affectans quò cursum inflectere consuevit, quando in lumborum regione subsistit, aut eò refluit prohibito exitu; dolorifici mali in lumbis consecutionem adfert, tum per micantis arteriæ molestos appulsus, tum per lumbarium musculorum nervorumque oppressionem.

SANGUISLUA.] Ut soboles sanguinis affluentis & refluentis sine providentia quæ intrinsecus extrinsecusve inciderit, sed sua sponte: vel etiam ex eo sunt αἱμορροϊκά, quod sanguinis deorsum prurptione quam ipsa cient, quiescant; non secus atque in ulceribus à forti pulsū hæmorrhagia cietur: quoniam natura sui diligens non raro validius agens, magnum ἐξ violentum edit arteriarum motum; expellendi studiosa quæ sibi molesta sunt; atque ita hæmorrhagias infert.

3 Λι εἰς ὀσφύϊ ἀλγύματος αἱμορροϊαί, λαῦραι.

Quæ ex lumborum dolore cientur hæmorrhagiæ; largæ.

EODEM spectat hæc prognostis quò citima huic modò explicata, cujus demonstratio repetenda ex comment. Galeni ad illum aph. *A forti in ulceribus pulsū, hæmorrhagiæ.* Ut enim fortiter micat arteria ex contentione forti naturæ studens excludere quæ sibi molestiam adferunt, indeque cientur hæmorrhagiæ: ita quæ maior est amplitudo venarum sive arteriarum micantium, & amplificatio major ex illa naturæ contentione forti; eò quæ inde cientur hæmorrhagiæ sunt largiores. Atqui lumbarium arteriarum maior est amplitudo, quam cæterarum. Nos enim eandem statuimus hoc loco causam doloris coxarum, i. lumborum, quam in superiore prognosi.

4 Οἷον εἰς ὀσφύϊ ἀλγύματος ἀναδρομὴ ἐς κεφαλὴν καὶ χεῖρες νάρκωδες, καὶ καρδιαλγία, καὶ ἡχώδεια αἱμορροϊκά λάβρως, καὶ κοιλία καὶ τὰ ῥήγνυν τέτοιοι, καὶ νῶμαι ταραχώδεις ἴπποιοι.

Quibus ex dolore lumborum anadrome fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, auriumque flatus sonori; hæmorrhagiæ largæ; tum alvi profuse feruntur, ac mentes perturbatae ut plurimum.

IN HAC prognosi complexio est signorum quibus denunciantur hæmorrhagiæ largæ quæ cientur ex lumborum dolore. Quinetiam symptomata continentur quæ veniunt ab excursu dolorifico.

riscorum in lumbis malorum, ex quibus vel hæmorrhagia cietur, vel paraphorica ipsa redduntur & fiunt. Sanè lumborum excursus caput replet, ex eaque repletionem, symptomatum capitis omnium paraphoricorum, cataphoricorum, cephalagicorum, & catarrhoicorum principia causæque ducuntur. Atque ut cervicis dolor, ita coxarius in febre omni pestiferus iis qui sunt in metu insanæ quando excurrit ad caput, nec antè quiescit hæmorrhoidibus, aut menstruorum profluvio; post autem hæmorrhagiæ naribus exitum habeat. Quæ cum ita sint.

QUIBUS EX DOLORE LUMBORUM EXCURSUS FIT AD CAPUT.] Vel etiam ad diaphragma. Αἱ δὲ ἐκ τοῦ πύθωνος ἀνιόντες ἰδιώται καὶ ἐκ τοῦ πύθωνος καὶ τὰ κατὰ χυμῶν, καὶ τὰ φρονίον ἀπὸ τοῦ πύθωνος, τὰ κατὰ ἐκλυπτικὰ ἐκλυπτικὰ καὶ τὰ i. ut Celsus interpretatur. Dolores circa coxas & inferiores partes orti, si ad viscera transferunt, subitoque desierunt; mortem subesse testantur. Sic hypochondrii tensio inflammationis expers, & repentina, quæ sine borborygmo cum difficultate spirandi exolvitur; sursum ad caput cursum inflectit, ipsumque replet: unde nascuntur symptomata, humoris moribifici & partis obfesse propria, nili hæmorrhagia, eorum generatio prohibeatur.

TORPIDÆ MANUS.] Quod signum minimè esset imminentis futurarum cerebri affectionum ex hac prognosi prævisarum, si torpor ille veniret per progressum causæ in cerebro firmiter fixæ, quæ libertatem meandi adimeret spiritui animali, per oppilationem nervorum cervicalium qui propagantur in manus. Esset enim torpor inde natus, signum potius cataphoricum, quàm paraphoricum, aut hæmorrhagiæ futuræ; quæ duo pathemata repleti capitis consecutaria proponuntur in hac prognosi: sed revera torporis illius causâ est cervicis oppressio, quam facit venarum & arteriarum distensio ex ipso humoris excursu, dum viam ad caput affectat. Hinc cervicis dolor qui febre ineunte, nec ulla sperabili crisi, ut esse tum nequit, pestiferus esse solet iis qui sunt in metu insanæ. Hinc Pythioni manuum tremor ab eadem oppressione, quem sanandum jubet Galenus copiosa sanguinis detractione, his verbis. *Ubi tremor incidit per initia febris, nec ulla fuit causa exolutarum virium; detrahtio sanguinis necessaria est.* Atque ita manuum torpor signum erit imminentis prænuntiū delirii aut hæmorrhagiæ.

CARDIALGIE.] Hoc signum est σπασμὸς & σπασμολίαν doloris coxarii ex nimia sanguinis abundantia, dum itabulatur in coxis, multo etiam magis ejus quæ sursum fit translationis, relicta lumborum sede. Tum enim tenuis quoddam serum prorepat ad ventrem, indeque ad orificium ejus quod est acerrimi sensus. Hinc veniunt commemoratæ hoc loco cardialgie.

AURIUMQUE FLATUS SONORI.] Non quidem bombi, quorum flatus crassior bombilat mote apum in ora interiore meatus auditorii, nec unquam eliditur; atque nascuntur ferè ab exolutione partis illius cerebri unde vis audiendi manat: sed echus varietas, hoc est, sonori flatus varietate distincti pro flatulenti spiritus crassitudine aut tenuitate, meatus angustia aut libertate, facultatis expultricis contentione aut remissione. Atque talis echo varietate sonorum elisa, non rarò hæmorrhagiæ prænuncia est, non rarò etiam fortis delirii. De hæmorrhagia scriptum est illud. *Percussum caput, aurium echo hæmorrhagiam ciet.* De forti delirio solennis est illa prognos. *In febre ardente edita echo cum hebetudine visus, tum gravitate narium, excessum minatur melancholicum.*

HÆMORRHAGIÆ LARGÆ.] Prorupto sanguine qui prorepat ad ultimas venarum oras quæ sunt ad imam frontem, unde per anastomosin facilem, qua data porta, ruit. Sunt autem hæmorrhagiæ largæ ex copia sanguinis, meatuum amplitudine, & contentione forti naturæ studentis molestia expediri.

TUM ALVI PROFUSE FERUNTUR, AC MENTES PERTURBATÆ UT PLURIMUM.] Melius sic. AUT MENTES PERTURBATÆ, &c. Ab ejusdem humoris excursu, denegata hæmorrhagia, fortis delirii consecutio adferatur. Omnis enim repletio capitis ab excursu, paraphorica est; si cum vigiliis & perturbatione mentis conjuncta est, nec liberali hæmorrhagia, delirii locus tollatur. Ταπεινώσεις autem dixit, ταπεινώσεις, ἀντὶ δὲ ἐκείνης μεταγχεύσαι.

QUAMVIS TUM ALVI PROFUSE FERANTUR UT PLURIMUM.] Ac si diceret; alvi profluvio delirii occasio non præripietur, ut sæpe fit, per concitati rheumatis retractionem, & consistentis detractionem: quoniam hoc loco venter in vitio est ob feri acrioris eò translati cacochymiam. Itaque tametsi liquidis excrementis fertur alvus: tamen repleti cerebri affectio, ipsius propria vacuatione per hæmorrhagiam, aut sanguinis detractionem non tollitur. Eadem ferè prognos legitur in prorrh. 47. f. 3. 1.

5 Αἱ ἐκ νότου ἀλγήμεναι, ἀρρώστιας ἀρχαί· δύσκολον.

Quæ ex dolore dorsi principia morborum ducuntur; difficilia sunt.

60 SYMPTOMATUM. ex dorso & lumbis nascentium productionem docere instituit, quorum vis gravissima esse solet, ob eam sanè causam quod ex lumborum & dorsi dolorificis malis principia ducant, nec minis calamitosa sunt quàm in partibus illis firmiter fixa hærent. Nam permagni interest scire, veniatne malum ex dorso, an sit in dorso. Quoties enim τὸ ἐκ vel τὸ ἐν legitur apud Hippocratem, motum significat à materia quæ novi symptomatis casum inducit. Hujusmodi sunt illa: *Serapis ex alvo profusiore intumuit. Ex elleboro lethali convulsio. Ex hæmorrhagia hydrops nascuntur;* & quæ sunt ejusmodi propemodum infinita. Ergo multum interest dicat ne quis; Rigor in dorso, an rigor ex dorso. Nam rigor in dorso, febris denunciat focum, non ubi fit, sed unde cietur. Cietur quidem in dorso, sed ex appulsu cacochymiae καὶ τὸ ἀγνῶτον. At verò rigor ex dorso initium ducit ex proprio dorsi vitio, ipsamque partem unde venit, labora-

70 re ex causa dolorifica illic concepta ostendit. His ita constitutis. QUÆ EX DOLORE DORSI PRINCIPIA MORBORUM DUCUNTUR.] Idque per transitum aut progressum.

Coac. 13.
capite 10.
lib. 2. &
prorrh. 41.
f. 2. 1.
hist. 1.
par. 1.
3. Epid.

prorrh. 37.
f. 3. 1.

Coac. 8.
cap. 1.
lib. 2.
prorrh. 18.
f. 1. 1.

τὸ ἐκ τοῦ

ἀποδομις,
 ἐξ ἀλμυρῶν
 ἱκανῶς.
 Coac. 12.
 cap. 10.
 lib. 2.
 propt. 43.
 f. 2. 1.

gressum. Ac per transitum quidem, ut dolorifica lumborum mala, quæ iis relictis, transiunt ad diaphragma & caput; pleuritis versâ in peripneumoniam; peripneumonia in phrenitidem. Rigor item qui frustra cietur, translationem facit ad septum transversum & caput. Per progressum verò, ut cruenta mîstio ex dorsali pleuritide; pestifera urinæ suppressio ex crebris lumborum & dorsi horribus cum cita caloris vicissitudine, unde significatio affectû per inflammationem rachitidis & membranarum ejus. Prætereo luxationes dorsi à tuberculo, quæ faciunt antè λάρδωσιν, post κύφωσιν, dextra & sinistra σκελίσαι: ut taceam gibberum qui ante pubertatem venit ab athmate. Sed hujus prognosæ veritas elucescit in exemplis infra scriptis.

protr. 49.
f. 3. 1.
aph. 11. &
12. 7.

lib. ၈၀၀
အသိမ်း.

DIFFICILIA SUNT.] Tamen morborum dixit quæ ferè mortifera esse solent. Nam illud duodenum, no-
xam levem significat, quæ sanè hic magna est. Etenim quæ per transitum commemorata
sunt mala excursu ex lumbis & dorso ad caput, mortifera, aut certè calamitosa multum. Ex
rigore autem qui frustra fit, atque translationem facit ad diaphragma & caput, primùm ab op-
pressionè venit capitis & cervicis dolor; quæ duo simul conjuncta, sunt malè affecti cerebri
atquæ medullæ propriæ; mox à fatigentis cerebri alienatione veniunt sudatiuncule & aphonia,
inde mors. Denique omnes morbi excursus symptomatici & recurfus consecrarii, sunt primi-
geniis longè pejores. Nam cætera ex dorso mala, progressu calamitatis & pestiferæ translati-
onis causam ostendunt in locis adductis. In dorso autem mala difficulter sanantur, in lumbis
facilius per opportunitatem venæ insignis.

6 Ἐν ἀλγήματι ὁσφύου καὶ ὑποφορῇ πλείονι, διὰ ἑλκεώσεως ἐμέ- 20
σαι ἀφράδεα συχνὰ. ὠφελῇ.

In dolore lumborum praevalidi, & larga dejectione; ab elleboro vomere spumantia multa prodest.

DOLORIFICA in lumbis tubercula facilem transitum habent in venam insignem quæ adjacet lumbis, unde varices assurgunt in cruribus. Et cum dolorificus humor mitigari cœperit & suppurari, nec antè, transitus quoque fit ad intestina. Hinc veniunt dysenterię quæ sanant tubercula, sicut varices, unaque lumborum *καψίματα* inde nata per veram *ἐκτίσθαι*, i. *redintegrationem*, ad æqualitatem spinę reponunt. Sed illa curatio suscipitur atque absolvitur, natura duce, per transitum materię tuberculum facientis, unde luxatio. Est enim transitus naturę magisterio susceptus & ad optatum finem perductus, primigeniorum morborum tutissimus medicus. Ac talem transitum factum *ἡ νόσος*, veteres *ἀσθρογλί* nominarunt; contrarium verò, i. *ἡ νόσος*, nec præeunte natura, *μολασμον*. Secus est de sympathia, sive illa jus habeat vicinitatis & societatis, sive etiam veniat per propagationem causę morbi- ficę, manente adhuc primigenio morbo & foco. Quæ cum ita sint.

Coac. 1.
cap. 1. lib.
2.

Coac. 1.
cap. 3. li. 2.
lib. 3.
prog.

IN DOLORE LUMBORUM PRÆGRANDI ET CONTUMACI, id enim significat ἀλγος σῶματος, uti jam in cephalalgia scripsimus ad locum illum, κεφαλῆ: πόνος σῶματος, i. Capitis dolor intensus; ubi demonstratum est, πόνος σῶματος, plane idem significare quod illud prognostici eodem conscriptum, κεφαλῆς ἐδύναι ἰσχυρὰ καὶ συνεχῆς, i. dolores capitis fortes & continuus. Est igitur hic dolor σῶματος, prægrandis, contumax, & firmiter fixus: quemadmodum idem scripsit in aure, ὠτὸς πόνος σῶματος, i. auris dolor intensus. In prognostico autem, ὠτὸς ἐδύναι ἔξω, i. aures acutus dolor. Est autem acerbitalis hujus causa, tenio summa partis obliæ, ab humore sylvotrophico cum intemperie forti.

Лб. 2.
прог.

Coac. 4.
hujus cap.

ET LARGA DEJECTIONE.] Quæ non exolvit doloris acerbiteriam, nec minuit, ut neque facit cruenta mixtio in dorsali & pectorali dolore: quoniam omnia quæ inde nascuntur symptomata nephritica, sunt per sympathiam, non autem per transitum: nulla autem sympathica mala, priora exolvunt. Ergo profluvium alvi cum dolore lumborum, non eodem modo accidit quo dysenteria & varices, unde tubercula, quæ faciunt gibberos, exolvuntur: sed per sympathiam mesenterii, societatis jure, unde nascuntur hydropes, in quibus quò alvus profusior est, eò majorem in molem assurgunt, magisque intumescunt; aut per propagationem feri cujusdam in ventrem, unde naturalis æconomia labefactatur, indeque non major levatio sperari potest, quam paraphoricorum symptomatum propulsio ab alvo prorupta, ex lumborum dolore ad caput excurrente. Quæ de re hanc prognosin explicavimus, & ex Græco emendatè sic convertendam duximus: *Quibus ex dolore lumborum excursus fit ad caput, torpidæ manus, cardialgie, auriumque flatus sonori, hæmorrhagiæ largæ, aut perturbatæ mentes: quomvis tum alvi profusè ferantur.*

6. Epid.

aph. 16. 6.

1. Epist.
hist. 2. u-
nivers.

Ab ELLEBORO VOMERE SPUMANTIA MULTA PRODEST. *[nōn ait, non sapiant; ut in illo. Dolenti caput postica, vena frontis recta incisa profuit. Ergo illud ipsum sapient, i. prodest, aut iuvat; certum remediū adjuvamentum, nec ampliùs anceps denūciat, omnemque tollit dubitationem adhibendi. Sed quæro illud, primum cur prodest vomere, deinde cur spumantia multa, tum ab elleborismo, nec aliunde. Enimvero in diarrhææ dominatu (id enim significat *κατὰ διάρρηξιν ἐξελθὼν*) inijussa vomitio diarrhæam exolvit, neque immerito: quia retractio fit humoris morbifici., Quod autem natura ducit & sponte convenienter suscipitur, artificium præbet medico ad imitationem naturæ comparatum. Ex quo efficitur ut nunquam aberret à scopo. Idem præstat humoris morbifici derivatio ad urinae ductus, urinam stranguriosam cientis, quando liquidis excrementis fertur alvus, *καταρρηξία πρὸς τὸν πόρον, i. per viam in modum. Tum enim citò subsistit, facitque ut æger gaudeat cibis convenienter apposis, quos paulò antè fastidiosè respuebat. Sed illud adjuvamentum quod ex vomitione adfertur.**

fertur, non solum considerari debet in retractione humoris diarrhœici, sed in detractio-
dolorifici in lumbis impacti & consistentis, uti mox in elleborismo dicemus. Sequitur ut
ostendamus cur liberalis esse debet vomitio, & quare multa vomere tum oportet. In
promptu causa est, quia nihil paucum est criticum. Deinde, quod omnis vacuatio, lege
naturæ, sursum deorsumve commota, multum & ratò debet cieri. Atque in vomitione da-
minantur καὶ τὰ μικρὰ ἐκλύματα, καὶ τὰ ἰσχυρὰ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρὰ, i. vomitiones parvæ & frequen-
tes. Spumantia multa ideo sunt posita, ut qualitas humoris dolorifici ostendatur, quæ con-
iuncta cum excretionis modo & copia, legitimam καταγλυῖν ostendit ad naturalis καθαρίσεως
imitationem; medici artificio susceptam, unde percepti catholici veritas. Si qualia decet,
purgantur; confort, & leviter ferunt. Sic & vasorum depletio. Sed cur spumantia in bonis
duxit, quæ inter dejectionum vitia prava numeravit? Sanè omnis dejectio, omnisque vo-
mitio spumans injussa in vitio est: quia spumæ causa est flatus humori glutinoso & contu-
maci permixtus, aut calor insignis, unde cruditatis significatio est, quæ nunquam fit κα-
λῶς neque κερσίμως. Cernitur hæc retractio, atque detractio ante pepasmodum humoris glu-
tinosi contumaciter ad lumbos adhærescentis, unde hydræpis & ischiadis metus adfertur.
Extremum illud superest, cur elleborismo sit medicandum: quoniam inter cætera cathartica
ἀγρί καὶ ἰσχυρὰ ἢ κερσίμως. i. præstantius trahit atque validius, ut de nigro elleboro scrip-
sit Hippocrates ad pleuritidem inferiorem. Hic autem significatur albus absolute usurpa-
tus, in quo tanta vis inest purgandi, ut priusquam ad tenuium intestinorum anfractus per-
veniat, humorem qui in vitio est radicitus ab ima parte extirpet, ipsumque vomitione ex-
cludat. Valet igitur ad retrahendum & detrahendum. Sed plura de elleboro aliàs. Nota-
bile est autem, quod elleborismo præscribit, non inopia, sed delectu catharticonum, ut
idem scripsit de nigro ad pleuritidem inferiorem.

comment.
ad 47.
2. prorr.
26.2. prorr.

aph. 2. 1.
20. lib. 2.
progn.

2. de acut.
diæt.
aph. 1. 5.

lib. 2. 1.
de ægrot.

7 Πάχυνσι διασφύλιν, καὶ δύσπνοισιν· αἷματός ῥύσις λυτὴ

Distorsionem rachis cum difficultate spirandi; sanguis proruptus exolvit.

30 UT LUMBORUM gibbera à tuberculo nata, varicibus & dysenteria per transitum humoris
morbifici feliciter exolvuntur, non autem profluvio alvi per sympathiam concitato: ita re-
liquarum partium rhachis, quæ sursum sunt inflammationes systrophicæ, & distorsiones in-
de natæ, liberali hæmorrhagia sanantur atque quiescunt.

Ergo. DISTORSIONEM.] i. Perversionem amissi naturali & καθαρσίᾳ contrariam, per in-
flexionem plurium vertebrarum, aut aliquarum luxationem. Ac sanè plurium vertebra-
rum inflexio cernitur in contentione & distensione systrophica muscutorum cervicis, & dorsi,
aut antagonistarum paralyti & exolutione, juxta perceptum anatomicum. Sed ea perva-
sionis causa hic locum non habet. Non enim per hæmorrhagiam tolleretur. Luxatio au-
tem nequit existere, quin conjunctam habeat perversionem, sive τὴν καθαρσίᾳ deflectionem.

40 Ergo. DISTORSIONEM.] i. Figuræ naturaliter constitutæ mutationem, quæ tollit naturale i-
σοπέδον rhacheos in longum exporrectæ. Atque in ossè quidem sacro ad magnam lumbo-
rum vertebram, τὸ ἱσχυρῶδες; in lumbis ad diaphragma τὸ ἱσχυρῶδες; inde ad magnam cer-
vicis vertebram, τὸ ἱσχυρῶδες; in cervicis autem connexionem, articulum λάρυν.

RHACHIS.] i. Dorsi cujusdam oblongi carinam referentis, ex vigintiquatuor vertebri con-
stituti, quarum septem cervici, duodecim totidem costis attributæ, lumbis autem quinque
in hominibus tantum repertæ, præterea ne in simia quidem. Earumque connexio, parte
antica per symphysin, ubi vertebrae sunt ἀρτία; lateribus autem per ginglymum securita-
tis servantissimum, ubi sunt apophysibus ac spinis horridæ, in omnium animantium sceletio
ad fidem conspicitur.

50 CUM DIFFICULTATE SPIRANDI.] Parva & crebra, quæ semper denunciat laborem & in-
flammationem partium spirabilium. Ex quo efficitur cervicis & dorsi perversionem ostendi,
non autem coxarum sive lumborum. Ac de perversione τὴν καθαρσίᾳ fidem illud faciet
quod idem scripsit. Φυμάτια ὡς ὀπίσθεν τῶν πνεύμων εἰσι. i. juxta pulmonem gibberes ut plu-
rimum enascuntur. Deinde paulò post: Καὶ ἡ ξυσπνοὶς τοῖσι πνεύμασι καὶ τοιαύτης συσπνοῆς γίνεται
ἔστιν αὐτὴ καὶ τῶν αἰσθητῶν εἰ τῶν αἰσθητῶν, quod nervos medullares significat,
usurpatur pro ligamentis quæ veniunt ab ossibus. De cervicis autem perversione satis jam
multa diximus ad illam prognosin. Si cui in dominatu febris repente cervix pervertitur, nec
devorare potest, nullo apparente tumore; mortiferum.

Coac. 171
cap. 10.
lib. 2.

60 SANGUIS PRORUPTUS EXOLVIT.] Quoniam copiosa hæmorrhagia, vel ejus loco, phleboto-
mia, unicum est curationis ἡγεμονίαν ad omnia mala quæ vel à systrophæ inflammatoria, vel
à phlogosī, vel ab oppressione nascuntur. Qua de re permulta leguntur commentario nostro
ad prognosin 24. cap. 11. hujus secundi libri.

8 Εν ὁσφύνι ἐπιδυνῶ καρδιακὰ πρὸς ἐλθόντα σημεῖα· αἰμορροῖδης, ἢ
καὶ πρὸς γεννημένα.

*In lumborum dolore prægrandi, quæ inde veniunt cardialgiæ; signa
sunt hæmorrhœica, aut etiam antegressa.*

70 Hujus prognosens demonstratio est ab illa: Dolorifica in lumbis mala sanguisua, & ab il-
Z 2 la, hujus cap.

Coac. 2.
& 3.
hujus cap.

la. *Quæ ex lumborum dolore ciuntur hæmorrhagiæ, largæ.* Ex quia nomen cardialgiæ non est in illis, nos ex prorrhethico apponendum duximus, & ex Galeni commentario ejus ipsius causam attulimus. Quamobrem in tam recenti memoria rerum haud ita pridem explicatarum, esset abuti otio & literis, denuo hic scribere cogitationes nostras.

prorr. 37.
f. 3. r.

9 Τὰ ἐξ ὀσφύος εἰς τράχηλον καὶ κεφαλὴν ἀναδιδόντα, ἀεὶ ἀλύσασθαι, ἀεὶ ἀπληκτικὸν τρόπον πασμάδια ἀσπαστικά. ἀεὶ γὰρ καὶ λυεῖ τὰ τοιαῦτα πασμά; ἐκ τῶν τοιούτων ποικίλως διανοήσας διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες.

15

Ex lumborum doloribus, qui propagantur sursum ad cervicem & caput, in paraplegiæ & convulsionis vicissitudine totum morbi tempus exigunt, nec suæ mentis ægro. An resolutio illa paraplegiæ propinqua, convulsione quiescit? Inde symptomatum multitudinem sibi invicem subeuntium, variè laborant agroti.

hist. 13.
1. Epid.

SEQUITUR ut patefactis crisi- bus coxariorum malorum, dorsali- um & cervicalium conveni- enter naturæ peractis, deinceps de successione & accessione dicamus eorum quæ ex dolore lumborum principia causasque ducunt, habentque in cerebro & à cerebro syntimoriam, crebramque, ut tempestatum, ita symptomatum in ægris miserrimis varietatem. Fuit Hip- pocratis sæculo, dum ipse floreret, mulier quædam gravida, quæ trimestrem utero fœtum gerebat. Hanc febris quidem celeritate, vehementia, & assiduitate prægrandis, quam ve- teres πύρ nominant, exercebat. Ineunte mordo acerbissimus dolor coxarum, acerbissimis suæ vim primùm ostendit. Inde acerbissimis illius propagatio ad cervicem propter jugulum, manum dextram, & ad caput. Id accidit tertio die morbi. Mox lingua verborum ne- scia. Inde manus dextra resoluta, atque convulsa, eaque resolutio fuit paraplegiæ propin- qua. Nullo modo fuit apud se. Hæc varios casus experta est, variæque discrimina. Sed 30 tamen liberali sudore & vomitu, naturæ miraculo, defuncta est morbo qui antè lethalis vi- debatur. Ac salutarem illa crisin habuit 14. die. Sanè illius historiæ decisio in hac pro- gnosi continetur, ad cujus enarrationem historia suffecisset, nisi Galenus, fortasse multum jam fractus contentione & diuturnitate scribendi, dormitum ivisset.

Ergo. EX LUMBORUM DOLORIBUS.] Qui ex repletione particulari orta cum effera cacochy- mia, si nec varicibus, nec dejectione cruenta exolvantur. Nam in muliere gravida spe- rabilis non est, nec tutâ menstruorum purgatio.

QUI SURSUM PROPAGANTUR.] Sic enim rectè videmur convertisse τὰ ἀναδιδόντα, ut inde si- gnificetur propagatio, quæ nunquam primigenium malum exolvit, quod facit transitus; ut intelligamus perennitatem symptomatum subnascentium & subeuntium, vel, ut clarius di- 40 cam, vicissim abeuntium & redeuntium.

AD CERVICEM ET CAPUT.] Per excursum symptomaticum qui non habet exitum per libe- ralem hæmorrhagiam.

IN PARAPLEGIÆ.] Bene quidem verti ad verbum: sed illud, παραπληκτικὸν τρόπον, non fa- tis expressi, quod inchoatam partis resolutionem significat, non firmiter fixam, nec abso- lutam, quæ conjunctam habere solet ἀνασθητικῆς καὶ ἀκνητικῆς, i. sensus motusque privationem. Hanc autem agnoscit tantum Galenus ἀνασθητικῆς καὶ ἀκνητικῆς, i. obscure sentientem atque 50 moventem; ut idem planè sit hoc loco, paraplecticus modus, quod suprâ torpidæ manus. De paraplegia autem satis multa diximus comment. ad illam prognosin. Parotides prave sunt paraplecticis.

4. Coac.
hujus cap.

Coac. 4.
cap. 4. lib.
2.
prorr. 26.
f. 3. r.

ET CONVULSIONIS.] Hic sequor, in vertendo, Galeni paraphrasin quæ sic habet: Proba- bilis erit, transeuntia mala ex lumbis ad caput atque cervicem, quæ repletionem paraplecticam attulerunt, cessante ea, convulsionem inferre. Ergo paraplegia successionem habet convulsio- nis, ut Galeno visum est, non accessionem: quamvis in illa mulieris gravidæ historia, sym- ptomatis utriusque conjunctionem expressisse videatur. Διὲς καὶ πάλιν μὲν πᾶσμά, παρα- πληκτικὸν τρόπον. i. Resoluta est paraplectico modo manus dextra. Quamvis enim paraplegia & convulsio simul existere non possint in eodem subjecto, quod illius natura & ὑπέρτασις ἐστὶν λυ- 60 σις, i. in resolutione; hujus verò ἐν τῇ τάσει, i. in tensione consistat, quæ duo contraria sunt: tamen quoniam paraplegiæ sedes in nervo est medullari, convulsionis autem in musculo; sanè nihil vetat quominus diversitate causarum, variè afficiantur partes diversæ, nervus & musculus. Adde quod convulsionis vis consideratur in motu injulso; paraplegiæ autem in impotentia movendi. Sit igitur convulsio paraplectica κίνησις ἀπεραισθητικῆς καὶ ἀνασθητικῆς, i. injulsus motus cum sensus vacuitate, quæ in simplici convulsione nunquam est; sed contrâ, sensio acerrima rei moleste. Convulsionem sensus expertem vidimus in uxore D. Darment- tieres 1575.

Coac. 4.
hujus cap.

NEC SUÆ MENTIS ÆGRO.] Uti nec fuit gravida illa mulier de qua scriptum est: παραπληκτικῶς, i. in omnibus delirabat. Etenim: Quibus ex dolore lumborum extensus fit ad caput, tor- pida manus, cardialgiæ, status sonori, nisi hæmorrhagia veniat, è potestate mentis exeunt: quam- vis tum alvi profusus ferantur.

AN RESOLUTIO ILLA PARAPLEGIÆ PROPINQUA, CONVULSIONE SANESCIT?] Authoris ἀπορία 70 ita vertendo videor consecutus: quamvis in Græco sit, τὰ τοιαῦτα, quæ significant talia, five

sive *hujusmodi*; qua voce convulsio & paralytica resolutio continentur. (Sed absurdum esset putare convulsionem exolvi convulsione. Pertinet igitur illud, τὰ τριῶν, ad paraplegiam inchoatam de qua jam dixi. Ergo paralytica resolutio convulsione fanescit. Sanè quidem si ea supervenerit, non autem comitata fuerit; ut ratum habemus de febre quæ sanat convulsionem cum supervenerit, nec antè regnarit. Sanescit autem resolutio superveniente convulsione, ob eam sanè causam, quia forti & concitato convulsione motu natura, quæ diuturna officii vacuitate facta est pigrior atque ignavior, nunc excitatur ad exclusionem materiæ paralyticae, non secus atque iusta indignatio dædalum fecit verborum linguam filii Cræti qui antè semper fuerat ἄναδρῶν. Præstat igitur convulsionem resolutioni supervenire, quàm contrà. In promptu etiam causa est: quoniam transitus melior est intus foras, nempe à nervis in paralyti, ad musculos in convulsione.

INDE SYMPTOMATUM MULTITUDINE SIBI INVICEM SUBEUNTUM.] Ac si diceret, crebra convulsionis & paraplegiæ vicissitudo est: sicut in Thasia muliere, cui crebra erat convulsionis & delirii successio febris initio; ac secundo febris die res ejus iverunt ἀπὸ τῆς αὐτῆς, i. eodē gradu. Sic in Heropyto vicissitudo fuit surditatis, & doloris coxarii vel ischiadici. Qua de re illud scriptum est: *Contigit autem aut febris cum surditate incandescere: aut hæc quidem imminui ac levare*, ad inferiora autem, pote ad ischia, vehementiores dolores exurgere. Hic autem in crebra symptomatum vicissitudine, inoffenso cursu, eodemque modo agroti res eunt: quoniam ad præparationem suscipientis causæ accedit perennis morbi causæ generatio, & perennis per progressum excursus. Cæterum πῶς αὖτε ἀγνοῖται, propriè ad eos pertinet quos varia exercent symptomata; tum per triplicem transitum, ut in phrenitide, privationis scilicet & rei, intensiois & remissionis, omniumque cerebri mansionum peragrationis: tum per progressum: tum per variarum partium περιπατήσεων & ἰσοπαθῶν, i. affectum primum & proprium.

106. &
108.
Coac. 1.
lib.

10 Εξ ὀσφύος ἀναδρομῆς πόνος, ὀφθαλμῶν ἰσχυρὸς κακόν.

Ex dolorifici lumborum mali ascensu, oculorum perversio; malum.

EST ILLUD verè jam positum ac demonstratum, quòd omnis advena causa cujus dominatu naturæ præsidia collabuntur, mortiferum ægris malum adferre solet; idque cum aliàs, tum si ex ea cerebrum in vitio sit insanabili per alienationem à forti & prægrandi alteratione contractam. Enimvero valde mortiferus est omnis ascensus coxariorum dolorum, iis relictis transeuntium ad diaphragma & caput. Hic enim suo magisterio regit partes obfessas, nec vinci se patitur ab earum virtute nisi exitum habeat subito, verbi causa, è capite per liberalem hæmorrhagiam. Porro autem cum anadromè caput repleat, ac repleti capitis symptomata varia sint consuetaria, ex eorum diagnosi, comparanda prognosis futurorum exituum. Nam si post illam terrificam coxariorum dolorum anadromen, signum appareat labefactati cerebri syllogisticum, ex illo ruit omnis cæptæ curationis fiducia. Signum autem syllogisticum cerebri labefactati proponitur in hac prognosi.

EX DOLORIFICI LUMBORUM MALI ASCENSU.] Unde significatio sit cacoehymie malignæ & effere, per suam feritatem orgasmum facientis, cursumque ad superiora inflectentis; quasi mitis esset, per inferiora expurgaretur, uti consentaneum est, natura deorsum viam affectante in lumborum doloribus, quæque ex ea inclinatione artificium præbet medico ad imitationem sui comparandum. Quod faciendum præcepit, cum ait: *Si cui febris experti tormina sint, gravitas quoque genium, & dolor lumborum, purgatione per inferiora opus esse testantur.*

aph. 20. 4.

„OCULORUM PERVERSIO MALUM.] Enimvero, ut sunt mala cerebri quæ ex translatione symptomata oriuntur: ita subnascentium exitus atque successio esse solet. Quemadmodum enim repletio capitis cataphorica & cephalalgica quæ venit ex lumborum vel hypochondriacorum viscerum ascensu, opinionem facit paratidum: ita quæ supervenit eidem repletioni oculorum perversio, mortem subesse testatur; si nulla sit exculatio perturbationis criticæ, ut in Dealcis hospite. Nam lacrymarum injussa profusio ex tali causa, non est terrificæ, quæ aliter mortem in propinquo esse testatur. Quoties enim cerebri ex diuturna oppressione fatiscientis, ut in subtilillo sanguinis & sudatiuncula frigida; vel ex prægrandi alteratione jam alienati, ut in hac oculorum illasi, ne longè exempla petantur; quoties, inquam, rerum illarum significatio sit, mortifera valde sunt. „Dicam audaciùs, quòd omnis affli-

Coac. 10.
cap. 11.
lib. 2.
hist. 23.
icd. 1.
3. Epid.

„Etio cerebri alterati quæ propagationem habet ἐν τῇ περικύβητι, i. in propagines, metum adferre solet interitus, si febris adest acuta. Quoniam igitur oculi proximè absunt à cerebro, mirum videri non debet si vicinitatis & societatis contagionem primi ostendunt in colore, charactere, mole, tum visu & motu. Omnium autem defectionum notas, earumque causas, jam ex professo aperuimus in historia symptomatum ocularium. Nam quæ hoc loco cæterorum inlitar malorum scribitur oculorum perversio ex lumborum anadrome orta, non magis requirit τὴν προνοήσαν, i. providentiam medicæ, quàm alia multa quæ cernuntur in oculis non tam proprio vitio laborantibus, quàm alieno firmiter fixo. Quod autem pertinet ad τὴν ἰσχυρίαν, certum est eam usurpari pro ipsa perversione oculorum, quam alibi vocat κατὰ κράτος: sicut extimarum palpebrarum, καμπυλίστην, i. curvaturam, pro ipsa perversione. Nam ἰσχυρὸς & καμπυλίστην nomine τὸ ἀγροῦν continentur. Sed unica est curvatura quæ vitio sit musculorum qui sunt in angulis oculorum, & ad dimidium usque tharsi ambo feruntur quando æqualiter convelluntur. Oculorum autem ἰσχυρὸς varia est in omnem partem quòd se conver-

1. 1. 3. 4. 5.
Coac. c.
6. lib. 2.

part. 31.
sc. 1.
6. Epid.

hist. 3.
par. 1. &
8. part. 2.
3. Epid.

tunt oculi, quæ firmiter fixa & stabilis ex vitio cerebri, facultatisque inde manantis, mortifera est valde, ut in Oecetei uxore quæ septimo die interiit. Sin autem fugax & critica, non minus consolari nos debet quàm exterrere metu, ut in Dealcis hospite qui quadragesimo die salutarem habuit crisin. Sed tamen in utroque scripsit, διξὼ ἰακάν, i. dextro per-versus oculo est. Lib. 1. αὐτὸς γονακισίων inter symptomata quæ veniunt ex puerperiorum anadrome, commemoratur θρόνος ὀμμάτων ἰακάνων

II Πόντος ἐς σήθηθ' ἰδρυθεὶς σὺν νωθρότητι κακόν. Ἰπὶ πυρετῷ ἔτοι δ' ἔξως δόπολιν.

Meliùs sic in prorrhethico, 36. 1.

Οδυμή ἐς σήθηθ' ἰδρυθεῖσα σὺν νωθρότητι κακόν. Ἰπὶ πυρετῷ ἔτοι καυστικοὶ ὁξέως δόπολιν ἔχουσιν.

Dolor affixus pectori cum torpore; pestiferus: superveniente acuta febre, crudeliter moriuntur.

3. Epid.
part. 3.

Coac. 7.
capite 3.
lib. 1.

INTER Medicinæ leges quæ fanciuntur de acutorum morborum natura, deque illorum causis atque symptomatis, nullæ sunt magis medico necessariae ad bene medendum, quàm illæ quæ ex insolentium rerum observatione nascuntur. Quid enim minus est febris acutæ quàm torpor, oblitio, coma? Sunt quidem hæc omnia crudi humoris flatulentique spiritus ἐκφανῶ, non autem sanguinis multa bilè perfusi qui regnare dicitur in febre acuta: propterea quæ non sine causa videntur mortifera, quatenus longissimè absunt à febre acuta. Omnia enim quæ fiunt, quæque apparent contra naturam morbi & ægri, terrifica esse debent, ac sæpe mortem subesse testantur. Sic enim in tempestate pestifera, febrium ardentium symptomata annotavit quæ in paroxysmis ipsarum apparebant terrifica. Erant autem oblitio, exolutio, vocis carentia. Sic bombus in acutis, & echo in aure, mortiferum. Quæ cum i-

ta sint.

DOLOR AFFIXUS PECTORI. i. Anteriori parti thoracis quam sternum vocant, non quidem per syncedochen usurpatum pro cartilagine xiphoide, & per metonymiam, pro ventriculi osculo quod ipsa cartilago tegit: sed κυρίως pro anteriore tota parte thoracis, ossibus septem contexta, duodecimque costis accincta.

DOLOR AFFIXUS.] i. Quem facit phlegmone systrophica, ex sanguinis biliofi affluxu per venam mammariam. Tametsi enim firmitas illa considerari potest æquè in carnè pectoris atque in membrana: tamen quæ periculi mentio fit atque crudelis interitus, non aliò referri potest quàm ad membranam, si Galeno credimus comment. ad illum aphorismum. Inter dolores costarum, pectoris, aliarumque partium; an multum intersit, accuratè sciendum. Ga-

leni verba hæc sunt. Enimvero si in costa sit doloris acerbitas, certum est non nisi in membrana cieri, hinc scire licet eam periculo non carere; tum celeri & fideli curatione opus esse. Ac si quidem jugulum dolor occupet, sanguinis detractione; sin hypochondria, purgatione medicandum, uti faciendum præcepit libro 2. αὐτὸς ἀλγίτης ἔχων. At si neque dolor ingens, neque punctorius, nec jugularis, nec hypochondriacus; scire licet ejus focum esse in carnibus quæ adjacent costis, propterea quæ ipsum neque prægrandem, neque mortiferum, nec ita curationem requirere accuratam.

CUM TORPORE.] i. Cum exolutione, ac veluti quadam paralyti totius corporis, quod subinde ad pedes dilabitur: quam afflictionem Græci vocant ἡ νωθρότης, ἡ ἀφροσύνη, ἡ πύρεσις, ἡ ἔκστασις; quæ, ineunte quidem morbo, symptoma est mæfæcti & inebriati nervorum principii; affecto morbo, effecti & exoluti, mortemque in propinquo esse testatur.

SUPERVENIENTE ACUTA FEBRE.] Id enim significare videntur Ἰπὶ πυρετῷ ἔτοι καυστικοὶ, qui sunt ejusmodi ut vel ardentè febricitent, vel excrementa reddant perusta; cujusmodi sunt, flava, viridia, & nigra sputa.

CRUDELITER MORIUNTUR.] Febris ardore, difficultate spirandi, & doloris acerbitate. Cæterum, symptomata hæc sunt ἐν τῷ νόσῳ in morbis à diætā: sed tamen non sunt αἰσώματα in morbis à spiritu, ut in tempestate pestifera qui ardentè febricitabant cum comate, illorum quidem febris accendebatur à bile quæ in peculiari eorum natura redundabat; coma autem cæteraque jam descripta veniebant à tempestate austrina ventis placida & pluviosa.

12 Εξ ὀσφύος ἀναδρομαὶ ἐς καρδίαν πυρεταῖδες, φεικάδες, ἀνεμείοντες λεπτὰ ὑδατῶδεα, παρνεχθέντες, ἄφωνοι, ἐμέζαντες μέλανα τελευτῶσι.

Frequens è lumbis ad cor anadrome, unde februnt ægri, perborrescunt, tenuia & aquosa evomunt, nec suæ sunt mentis, voce capti, cum nigra vomuerint; moriuntur.

QUEMADMODUM ea quæ ex anadrome symptomatica nascuntur symptomata primigenia, sunt partis obfessæ & humoris morbifici propria: ita quæ inde veniunt consecutaria, prioribus dissimilia sunt, corruptione successiva humoris translati, & mutatione ipsius partis obfessæ. Ergo ut feri appulsu ad orificium alvi, primum cardialgia excitatur, inde vomitus cietur è fundo ventriculi tenuium & aquosorum: sic incidente acuta febre horrifera, delirium, & atri humoris vomitus ex ea frequenti anadrome, ad extremum ferè consequitur. Hujusmodi sunt illa jam explicata. Qui è phreniticis cum perfrigeratione sputatores redduntur; vomitus illi nigrum prænunciant. Et rursum. In dolore stomachi febriculis, alvus cum morfu prorupta dejectiones nigras denunciat. His ita constitutis.

107. Co-
ac. 1. lib.

10 FREQUENS E DOLORE LUMBORUM ANADROME.] Sic enim de industria verti, ut ex ea frequentia, doloris firmiter fixi progressus ostendatur. Ergo frequens anadrome ad cor ex lumbis ex quorum particulari repletione & maligna cacoehymia tenue serum exprimitur, prorepitque ad ventrem, indeque ad orificium ejus quod veteres καρδίαν nominarunt; ex cujus dolore cardialgiæ nomen inventum est.

UNDE FEBRIUNT.] Sic enim vertendo perspicuitati consulimus, dum afflictionis nomen, per metonymiam, ad ipsum afflictum convertimus. Est autem obscura nimis in prorrhético super hac prognosi metonymia, quæ afflictionem pro afflicto in omni voce usurpat. Igitur ex dolorifici lumborum mali anadrome cardialgica febriunt ægri, quod venulæ arefactæ biliosos & acres ex alvo trahant ichores, eoque febris æstu corporis universitas incandescit, visceraque conflagent incendio, unde nova exoriuntur priorum malorum & subnascentium symptomata.

prorr. 51.
f. 2. 1.

10 PERHORRESCUNT.] Ut in hæmitritæ, qui dicitur horrifer, non febris quartanæ modo periodico, cujus horror paroxysmi discessionem prænunciat; sed symptomatico: quia sperabilem non facit vacuitatem repetitæ febris, sed magis accendit alternis; ut solet horror omnis & rigor qui frustra sit.

TENUIA ET AQUOSA EVOMUNT.] Primo appulsu ichorosa, i. serosa quædam biliosa & venenata: id enim significant ichores apud Hippocratem, ut in illo. Ichores subnascebantur. Et: Gignuntur febres ardentes cum arefactis venulis ad se attraxerint biliosos & acres ichores. Id Galenus annotavit comment. ad illam sententiam. De sanguine ichoroso. Est autem vomitus illa omnino symptomatica, qualitate, copia, excernendi modo, & occasione.

initio 1.
Epid. lib.
4. acut.
6. Epid.
part. 1.

30 NEC SUE SUNT MENTIS.] Ut enim coxariorum dolorum symptomatica est cardialgia: sic febris inde nascentis symptomaticum est ipsum delirium, anadrome facta ad cerebrum sanguinis multa bile perfusi, nisi hæmorrhagia largiore delirii locus tollatur. Causæ sunt non ita pridem adductæ.

VOCE CAPTI] Ab exolutione cerebri, unde summa infirmitas facultatis motricis, & paupertate vocalis materiæ per extinctionem caloris nativi. Hic in propinquo mors est. Nam de aphoniam satis jam multa diximus. Certum est omnem aphoniam venire: ἡ δὲ τὰν σφδεγῶν, ἡ δὲ τὰν ἐλυσσῶν & φωνῶν ἐκκαταρῶν μὲν καὶ τὸν πόνον, i. tensione forti, vel exolutione musculorum, nervorumque quibus editur vox.

prorr. 2.
f. 3. 1.
& Coac.
capite 8.
lib. 2.

40 CUM NIGRA VOMUERINT, MORIUNTUR.] Vomitus nigri ratio repetenda ex 107. 1. lib. tum ex prorrh. 30. f. 1. 1. Cur autem nigra vomitus citam mortem adferat; palam est id evenire incremento & dominatu morbi, materiæque morbificæ & viscerum exolutione, per aph. 21. 22. 23. lib. 4.

13 Τὰ καὶ ὀσφυῖ καὶ τὸ λεπὸν χεῖνα ἀλγήματα, καὶ πρὸς ὑποχόνδρια πόνοι διότι τοὶ ἅμα πυρετῶ· τῷ τισιν ἐς κεφαλὴν ἀλγῆμα συνθένον ἐλθόν· κτείνῃ ὅξως τέπον πασσωδέα.

50 Diurni circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria prorepunt dolores cum febre & cibi fastidio; si inde transferit fortis dolor ad caput; crudeliter convulsifico modo necat.

EO SPECTAT hæc prognosis, quod illa jam sæpe adducta. Dolores circa coxas & inferiores partes orti, si iis relictis ad viscera transferunt, mortiferi valde sunt. Et verò, non ita pridem, quædam prognoses eodem scopo conscriptæ sunt & explicatæ.

lib. 3.
prog.

DIURNI CIRCA LUMBOS.] Quorum diurnitas consistit in vitio partium lumbis adjacentium, quorum repletio & cacoehymia maligna propria vacuatione discessionem non habet; ut in hæmorrhoidicis viris, per hæmorrhoidas; in mulieribus vacuis, aut puerperis, per menstrua & puerperia.

ET ILIA.] Sic enim τὸ λεπὸν rectè videtur convertisse: quod illa pars omnium abdominis partium tenuissima sit, proptereaque ipsam veteres κατὰ τὴν vocarunt: nisi quis fortè malit κατὰ τὴν intelligere. Nam tenue intestinum, & jejunum, & sinuosum, in ea ilium metonymia continetur. Sic enim accepimus, tormina & cardialgiam excitari prorepente sero è lumbis in ventrem, & in orificium ejus quod est acerrimi sensus.

prorr. 37.
f. 3. 1. &
Coac. 4.
hujus cap.

TUM QUI AD HYPOCHONDRIA PROREPUNT DOLORES.] In prorrhético legitur πρὸς ὑποχόνδρια γαστρίδα. i. qui veluti aduncis unguibus circumplectuntur & vellicant, piscarii retis modo quod nominatur γαστρίδα. Ac talis dolor symptoma est oppressionis prægrandis, & effert cacoehymia quam vetus repletio illuc è lumbis expressit.

prorr. 8.
f. 3. 1.

CUM FEBRE.] Quam peperit hypochondriacus dolor, ob eamque causam terrifica est. Demonstratum est illud. *Quæ ex hypochondriorum doloribus febres nascuntur, terrificæ: quamvis theorema illud non sit Galeno catholicum.*

Coac. 33.
capite 11.
lib. 2.

ET CIBI FASTIDIO.] De quo satis jam multa scripsimus ad illam prognosin. *Duritas alvi cum febre horrida, dolore, & cibi fastidio.* Quare superstitio esset denuo mandare literis quod non ita pridem jam exposuimus.

SI INDE TRANSIERIT FORTIS DOLOR AD CAPUT.] Rursus incidente ascensu qui prius ex lumbis transiit ad hypochondria, indeque oborta febre, translationem fecit ad caput.

Coac. 9.
10. &c.
hujus cap.

CRUELITER CONVULSIFICO MODO NECAT.] Quoniam cacochymia tanta est feritas, ut suo magisterio cerebrum & caput regat, nec ullo modo vinci se patiatur, aut virtute ipsius naturæ excludi per hæmorrhagiam aut per abscessum. Quæ de re multa sunt accuratè pronuntiata & scripta.

14 Οἷσιν ὀσφύϊ αἰγμα, ἔτοι κακοὶ. ἄρα τέτοις τεθνώδεα γίνε; καὶ φώδες ἐν ῥυγῇ; ἄρα τοῖς ὀσφυαλγέσιν, ἀσώδεσιν, ἀνεμέτεσιν, ἀλίγα θραξέως παρεκρέσασιν· ἐλπίς τὰ μέλανα ἐλθεῖν;

Quibus lumborum dolor, hi malo sunt loco. An contremiscunt hi, maculisque in rigore sunt obsiti? Etiamne lumbiquerulis anxii, absque nausea, paulisper ferociter delirantibus, nigra ductum iri verendum?

JAM CONSTAT, opinor, dolorifica lumborum mala multis quidem modis videri terrifica. Ejusmodi autem sunt quæ cernuntur in vertebis, medulla, in partibus quæ adjacent lumbis, quæ stabulantur intra lumbos, & quæ à lumbis originem ducunt. At theorematum illius catholici veritas lucet in decisionibus quæ de lumborum malis hætenus sunt explicatæ. Nam cæterorum symptomatum commemorata hæc syndrome distinctionem requirit atque diorismum, ut ita dicam, veritatis parentem.

ERGO. QUIBUS LUMBORUM DOLOR.] i. Dolorificum in lumbis malum, ut doloris nomine morbus ipse significetur qui est causa doloris, cujus quidem morbi dolorifici natura in solutione continui & intemperie prægrandi consistit. Ergo lumborum dolor à tuberculo ligamentorum, musculorumque intra lumbos, & extra jacentium; lumborum dolor ab inflammatione spinalis medullæ, & membranarum ejus; lumborum dolor ab oppressione & pulsū molesto ex repletione particulari, & cacochymia maligna venæ insignis & arteriæ; lumborum dolor ab inflammatione & calculo renum: ut doloris acerbitem præteream naturalium quæ stabulantur in lumbis. Quid memorem tormina hydropis sicci prænuncia quæ veniunt à partibus oriundis lumborum?

HI MALO SUNT LOCO.] i. Eorum malè res eunt, idque tum proprio lumborum vitio, tum alieno. Ac proprio quidem, ob summam doloris acerbitem, officique ad vitam tuendam necessariū impedimentum. Sic enim à lumborum tuberculo, vertebrarum accidit perniciofa luxatio, ab inflammatione rhachitidis, pestifera urinæ suppressio à nephritide. Alieno autem, per transitum & progressum. Quæ omnia sunt à nobis jam explicata; cum in cæteris omnibus coariorum dolorum decisionibus, tum verò in illa. *Quæ ex lumborum dolore principia morborum ducuntur, pestifera sunt.* Est igitur calamitosa vis dolorum qui & in lumbis fixi sunt, & oriuntur è lumbis.

Coac. 5.
hujus cap.

AN CONTREMISCUNT HI?] Non quidem omnibus; sed quibus in cacochymia lumbari, à rigore in lumbis & ex lumbis frustra citato, translatio fit ad nervos & caput.

MACULISQUE IN RIGORE SUNT OBSITI.] Sanè quidem à concussione rigoris materia rigorifera non excutitur, ut in liberali sudore, sed collectione ichorum, qui exitum non habent, eroditur corporis superficies, unde φλυκταῖα, φλυκταῖαι, φώδες, ἐκθίματ᾽, καὶ ἑκθίματα.

Coac. 120.
lib. 1.
4. acut.
2. Epid.

ETIAMNE LUMBIQUERULIS?] Sic in Latine convenienter & appositè dici posse arbitror, quos ipse nominare solet ὀσφυαλγῆς, i. qui laborant ex dolore lumborum. Est enim semper in ore afflictio per sensionem rei molestæ. Queritur ergo utrum lumbiquerulis, non quidem ab omni lumborum vitio, sed à plethora particulari & cacochymia maligna vasorum insignium quæ adjacent lumbis.

protr. 44.
f. 2. 1.

ANXIIS ABSQUE NAUSEA.] Hic enim sine errore videor agnoscere & intelligere τὰς ἀσώδεις ἀνέμετες, quos alibi ἀνέμετος anxios esse dixit. Ejusmodi autem sunt qui absque nausea in omnem partem jactantur, atque, ut ita dicam, fastidio efferuntur contra omnem locum, omnemque figuram, qui omnis loci & omnis figuræ seu collocationis impatientissimi esse solent. Id autem evenire dictator animadvertit, tum propter facultatis à corpore oppressione, tum propter afflictionem stomachi à morfu & vellicatione pravorum humorum. Atque prioris causæ symptoma, mortiferum esse, hujus verò nauseabundum, indeque homines fieri νεκρωδεις.

PAULISPER FEROCITER DELIRANTIBUS.] Nam illud, ἐλγος, idem significat quod ἐλγος in illo: Τὰδε ἐν ἐλγῳ, ἐλγος; ut sit averbium temporis, non quantitatis. Hic autem deliratio paulisper ferox eodem spectat quo illud. Ἀλλ' ἐλγος θρασυῖα ἀνδραγαθίας· θυελώδης. i. Deliria paulisper ferocia, mox erunt immania.

aph. 7. 2.
protr. 35.
f. 1. 1.
54. & 90.
Coac. 1. li.

NIGRA DUCTUM IRI VERENDUM] Sanè quidem, si phrenitici cum perfrigeratione sputatores red-

reddantur. Notum est illud. *Qui è phrenitico cum perfrigeratione sputatores redduntur; hos vomitum nigrum manere dicit.* Ubi Galenus causam refert vomitionis quidem ad ptyclismum; nigrae autem, ad κατάψυξιν.

107. Coac.
1. lib.
protr. 30.
f. 1. 1.

15 Οσφύθ πόνθ καρδιαλγικῷ μὲ βιαίαις ἀναχέμεψθ. ἔχει τὴν πασμῶδες.

10 *Lumborum dolor cardialgico cum excreatione violenta; nonnihil præ se fert convulsificum.*

Hic TRIA tantum leguntur prænuncia convulsionis: in prorrhethico autem quatuor: nam cephalalgia nomen adscribitur. In hac prognosi examinanda, multum est ingeniosus Galenus, ut esse solet in cæterarum examine. Sed ipsum advocabo tamen, faciamque ut sit mihi propicius advocatus, si modò stare velit in eo quod ipse jam iudicavit.

protr. 14.
f. 3. 1.

Ergo. LUMBORUM DOLOR.] A prægrandi æstu quo vasa lumbaria incanduerunt, & repletionis particularis oppressione, tum etiam micantis arteriæ magnæ pulsū molesto.

20 CARDIALGICO.] Cujus cardialgiam excitavit serum è vasis expressum in ventrem, teste Galeno, indeque in orificium ventris quod est acerrimi sensus: & inde nomen habet ἡ καρδιαλγία, unde cardialgici homines nominantur.

protr. 37.
f. 3. 1.

30 CUM VIOLENTA EXCREATIONE.] Quam facit nauseabunda proritatio quæ non liberali vomitione, ut consentaneum erat, sed tantum screatu finitur. Qua de re illud præceptum est. *Diuturna in febre nauseabunda proritatio ἢ ἀναχέμεψθ πλεονέχεια, i. screatu finiens; malum denunciat atque facit.* Eandem sententiam his verbis expressam legimus in prorrhethico. *Τὰ ἡμετέρως ἐκκείμενα φλαύνη. i. Quæ vomitorio modo nequicquam trahuntur, calamitosa sunt.* Quem locum enarrans Galenus, docet, proritationem alvi crebram & irritam inflammationis metum adferre, ubi frustra cietur; aut si jam fortè concepta sit inflammatio, ut facile concipi solet ab humore pravo & effero, ipsam perducere ad summum suæ naturæ gradum. Nam proritationis irritæ signum est violenta excreatio à faucium proritatarum prægrandi contentione nihil screantium, propter feritatem humoris acerrimi & tenuissimi qui per continuitatem interioris tunicæ alvi prorepat ad ipsas fauces. Hoc igitur spectat hæc prognosis ut intelligamus, cardialgiam ex anadrome lumborum ortam, si finem aut exitum non habeat per hæmorrhoidas aut menstruale profluvium (uti habere debet ex illa prognosi. *In dolore lumborum prægrandi quæ inde veniunt cardialgia; signa sunt hæmorrhoidica*) ipsam, inquam, cardialgiam, novorum symptomatum accessione & successione, damnisque quamplurimis ægros angere, quousque tandem ejus maligna cacochymia cursum inflexerit, & ubicunque adhæserit.

protr. 25.
f. 3. 1.

40 NONNIHIL PRÆ SE FERT CONVULSIFICUM.] Hic ego libenter Galeno assentior suadenti illud, ἢ πασμῶδες, ut cætera omnia derivativa nomina quæ conjunctum habent illud ἢ, vel affectionis exiguae, vel rarò incidentis significationem ostendere: proptereaque rectè convertisse videor Galenum secutus; *nonnihil præ se fert convulsificum.* Erit igitur nonnihil convulsificum ipsa vomendi contentio irrita, quam demonstravimus violenta excreatione finiri. Est igitur catholica & vera prognosis.

Coac. 8.
hujus cap.
& protr.
37. f. 3. 1.

16 Ὑπόδεων ἅμα χεῖρδ' ῥίγθ.

Cum crisi gravis est rigor.

50 SIC COACA 7. 1. lib. *Causorum rigores nonnunquam funesti sunt. Tum rutila cum sudore facies in his mala.*

17 Οσφύθ ἀλγῖμα ἀνδρὶ ἀεφάσιθ πυκνὰ ἱπποκρέον· κακοήδεθ ἀρρώστῃς σημεῖον.

Lumborum dolor nulla incidente causa crebrò revertens; signum est terrifici morbi.

60 QUI NULLA incidente prævidentia oriuntur morbi solent esse terrifici: quoniam inveterationem arguunt causæ morbificæ tam efficientis, quam suscipientis, ut in phrenitico qui per initia è potestate mentis exivit: ubi Galenus annotavit non esse repentinam causæ morbificæ generationem, sicut & morbi ipsius. Et quò diuturnior est generationis causa, eò firmiorem esse morbi repentinam impressionem. Quemadmodum igitur id locum habet in primigeniis morbis: ita multò magis in succedaneis & iis qui postliminio revertuntur.

Ergo. LUMBORUM DOLOR.] i. Dolorifica lumborum mala quorum acerbiteriam in singulis lumborum partibus jam patefecimus in illo. *Quibus lumborum dolor, hi malo sunt loco; ut nomen doloris complectatur morbum qui est causa doloris.*

Coac. 14.
hujus cap.

70 NULLA INCIDENTE CAUSA.] Manifesta scilicet quæ ingruat intus vel foris: sed repentè quasi de cælo tactis incidat, nullo præeunte signo ejus prænuncio. Est enim πείρασις causa prægressa quæ innoteſcit αἰσθητῶς καὶ γνώμῃ, i. sensu & mente, & instituenda prognoseos artificium præbet experientissimo medendi magistro. Est autem πείρασις illa dūplex, una quidem τὸ τοῦ

ἐνέστυν, altera verbò ἀπὸ τῶν ἑξῶθεν. i. ab iis que intra sunt, una; altera ab iis que veniunt ex-
trinfecus.

CREBRO RECURRENS.] Quoniam illi demum relapsibus crebri sunt morbi, unde manat per-
ennitas causæ morbificæ, novaque incidit afflictæ jam partis afflictio. Hujusmodi sunt perio-
dici & erratici lumborum dolores hæmorrhoidici: tum etiam sanguiflua renum mala quæ αὐτο-
μάτως incidunt & repente.

SIGNUM EST TERRIFICI MORBI.] Id enim significat ἡ κακότης, καὶ τὸ κακὸν morbi cujusque.
Sic enim accepimus κακὸν morbos dici, & qui exterrent nos metu sinistri judicii, spem ta-
men salutis non adimunt; & qui remediis non cedunt convenienter præscriptis; & qui sobo-
les sunt iidemque parentes venenatæ qualitatis & cacochymicæ malignæ. Exempla sunt primæ
significationis comment. ad prorrh. 14. f. 1. 1. secundæ, aph. 2. 6. tertiæ, lib. 1. & 3. E-
pidem.

al. καὶ μα-
τὸν.

18 Οσφύος ἀλγῆμα μὲν κόματος ἀζώδους κακόν.

Lumborum dolor cum comate anxio; pestiferus.

ENIMVERO lumborum dolor omnis qui nulla vi in musculosum genus incidente oritur, ut in
cervice dictum est, cum ipse per se malus est ubicunque infederit; tum verò pestiferus, ne
dicam mortiferus si accessionem habeat graviorum malorum. Jam verò si malè res eunt in
dolore lumborum, quidni pejus ibunt cum anxio æstu vel comate? quod sanè symptoma ho-
mini necando ipsum per se satis est.

ERGO. LUMBORUM DOLOR.] Ubicumque focum habeat in regione coxaria sive lumbari, mo-
dò ipsum nulla vis irruens in musculosum genus attulerit: sed tamen credibile est ipsum mo-
veri, atque, ut ita dicam, cieri ab æstu repletionis particularis vasorum insignium, & pulsū
molesto cum forti oppreffione partium sociarum & vicinarum.

Coac. 6.
cap. 2. lib.
2.

CUM ÆSTU VEL COMATE ANXIO.] Nam in prorrhethico scriptum invenio μὲν καὶ ματὸν ἀνεί-
δον ut hic μὲν καὶ ματὸν. Utrunque autem non rarò cernitur in ægrotis ἀνείδον. Ac de comate
quidem illud præceptum est. Comatosi anxii, unàque dolenter hypochondriaci, ac sæpe & parum
vomentes; aurium abscessus habent. Etenim comatosi non rarò ex advena causa fiunt, quam
movet affectio partium inferiorum, quæ & sympathia & translatione adducunt cerebrum in
partem & societatem sui laboris atque molestiæ. Cæterum tales comatosi redduntur ἀνείδον,
appulsu bilis malignæ ventriculum & stomachum laceffentis, unde nascitur ἡ ἀσπὶς καυώδης, non
autem ἀνείδον. Nam de ardore ἀνείδον dubitari non potest quin ita sit, καὶ ἀνείδον ab oppres-
sione facultatis, καὶ καυώδης à morfu ventriculi: potissimum verò quando vasa insignia quæ ad-
jacent lumbis replentur & incandescunt æstu sine vacuatione propria illius plethoræ. Sed de
natura ἡ ἀσπὶς cum alibi multa, tum verò ad illam prognosin. Quibus lumborum dolor, hi ma-
lo sunt loco. Tantum concludo ex illis causis esse PESTIFERUM.

Coac. 14.
hujus cap.

19 Οσφύος σύντασις ἐν γυναικείων πλήθει, ἐκπυλκύν. καὶ τὰ ποικίλως
ἐόντα γλῆχρά, δυσώδεα, πνιγώδεα ἢ τοῖσι περιηρημένοισιν ἐκπυλκύν. 40
οἶμαι ὅ καὶ παρακρῖναι π τὰς τοιαύτας.

*Lumborum tensio ex muliebrium abundantia, promovet suppuratum:
sed & quæ variegata pigro lapsu feruntur glutinosa, graveolentia,
strangulatoria; præter illa, suppuratum denunciant. Hujusmodi au-
tem mulieres arbitror nonnihil delirare.*

lib. 1. π-
ε) γυναι-
κείων.

BREVIARIUM hoc est sive aphorismus eorum quæ scripta sunt ἢ διέξον, i. differendo, de mu-
liebrium suppressione, deque symptomatis quæ ex illa suppressione apparent & fiunt, ἡ παρακρῖσις
Græci vocant. Contulerit autem legere & intelligere quæ super hac re sunt accurate à dicta-
tore ipso disputata. Sed ea breviter & appositè referam, quantum res ipsa exigat.

ERGO. LUMBORUM TENSIO.] i. Partium omnium quæ sunt in regione lumborum, vicinarum
item, & sociarum. Sic enim accepimus ex commemorata hoc loco tensionis causa; tertio
quidem mense mulieres perhorrescere, incertis febrium paroxysmis exerceri, tum hysterica
suffocatione laborare, & lumborum dolore vexari. Sed quarto mense, nisi exitum liberalem
habeant τὰ περιηρημένα, gravioribus malis exerceri, ac præter illa trimestria, urinas reddere
crassas, ventrem habere durum atque majorem solito, stridere dentibus, vigilare; nec posse
capere cibos; eaque omnia mala ingravescere quando ventum est ad menstruum tempus in
ipsa periodo menstrual. Quinto mense malorum omnium prædictorum intolerabilem penè red-
di calamitosam vim. Sexto summa esse omnia prædictorum symptomatum cum desperatione
salutis, quod nulla ex illo tempore sperabilis curatio esse possit. Ac præter ea quibus mulieres
exerceri diximus, ipsas jactari, seipsas torquere, crebrò concidere & consternari, pituitam
difficulter vomere, inexplabilem sitim habere, incendio confligente alvo ex rep'etis sanguine
naturalibus, urinam vix reddi allabente utero ad stomachum vesicæ, lumbis dolere, cervicē,
& dorso, linguam velut fræno compesci, nonnunquam etiam voce capi, stomachum vellicari
atque morderi, spirationem elidi in faucibus, toto perari corpore, ac tum urinas reddi cruen-
tas cum vesica serum sanguinis ex utero absorbuerit, ventrem intumescere, tibias quoque &
pedes,

pedes, indeque mortem venire latentibus in occulto menstruis per illud tempus semestri. Nam sexto mense desperata curatio est.

EX MULIEBRUM ABUNDANTIA.] Quæ scilicet cohibetur in vasis & naturalibus mulierum locis, nec liberum liberalemque exitum habet; tum propter fatifcentis naturæ ab oppressione infirmitatem, materię contumaciam, vasorum angustiam; tum propter uterini oris conniventiam, aut cervicis perversiorem. Hic enim τὰ γυναικεία quorum multiplex significatio est, ad menstrua & ad puerperialem materiam referenda esse duximus; sed potissimum ad menstrua; quod hæc symptomata steriliū partus expertum, & fecundarum communia sint; magis tamen steriliū propria: quoniam hæc gravius, faciliusque, ac periculosius ægrotant ex menstruorum suppressione, quàm illæ quæ graviditatis & partus labores expertæ sunt; ob eam sapè causam quod illis suppressio consueta fuit dum utero gererent, quæ consuetudo & maiorem vasis capacitatem conciliat, & suppressionis ipsius molestiam lenit ex minore oppressione, & tolerantia, ut cernere est in omni consuetudine laboris & oneris. Notum est illud: οἱ αἰσθητοὶ τὰς συνήθους πίνες φέρον, καὶ ὅταν αἰσθητοὶ ἢ γέροντες. ἢ αἰσθητὸν ἰσχυρῶς τὰ καὶ νῦν γὰρ φέρον. i. Affuetos labores veti senes robustis juvenibus insuetis ferunt facilius. Præterea in enixu & partu, fecundarum mulierum loci & naturalia, totiusque adeo corporis universitas, & meabilia magis, & ad excernendum promptiora redduntur, magisque, ut ita dicam, suppressionis atque refluxus metuenda.

aph. 49. 2.

PROMOVET SUPPURATUM.] Præsertim mulieribus infructuosis, neque ob eam suppressionem habitioribus. Nam παραπύκνις inde nata, non rarò arcet symptomata quæ suppressorum menstruum, & in utero, & ab utero consecraria esse solent; qualia incidere docet Hippocrates. Præterea si ex lumbis & locis non fiat sursum ad pulmones excursus, qui si non educitur expurgando, aut per liberalem hæmorrhagiam, omnia secum adfert quæ phthisici experiuntur. Sed tamen hic nulla mentio fit suppurati illius tabifici: at ejus quod promovetur in locis & naturalibus per alterationem materię menstrualis à febrili calore, si fortè inciderit, idque tertio mense suppressionis, quo τὰ προσπύκνις, i. præexistens bimestria exitum non habuerunt. Ac de suppurato quod inde concipitur, hæc sunt adversaria. Existunt, inquit, mulieres quibus menstrua cunctando purulenta fiunt exactis duobus aut tribus à suppressione mensibus. Atque id potissimum accidit si æstu febris menstrua incanduerint. Ac signa hæc opinionem faciunt suppurati jamjam futuri; dolor prægrandis hypogastrii, micantium arteriarum pulsus molesti, tactus cujuslibet etiam suspensi offensio in hypogastrio. Atque si melius illi futurum sit, prorumpunt menstrua per sinum pudoris, exitque purulentus sanguis & graveolentior per septem, octidies, aut etiam novem dies. Antea verò laborat & exercetur, ut dictum est. Porro autem cui menstrua purulenta convenienter fuerint expurgata, optimum sanè fuerit nullum restare ulcus. Nam si fortè supersit, longiorem & accuratiorem requirit curationem à medico, ne ipsum putrescat, fiatque admodum fædi odoris. Ergo menstrualis materia cunctando in locis & naturalibus, fit purulenta, exitumque habet, quem antea non habebat, per sinum pudoris: non secus atque lumborum tubercula quæ faciunt gibberos, non antè movent dysenteriam per transitum materię ad intestina, quàm suppurari cœperint. Secus est de varicibus cruralibus inde obortis, & sanantibus ipsum κόφωμα. Nam sine pepasmo tuberculi oriuntur, propter amplitudinem venæ quæ adjacet lumbis. Commemorabile autem est pus expurgari à suppurato sine vomica & ulcere; & suppurabilem reddi materiam à febrili calore, si fortè in tertium aut quartum suppressionis mensem inciderit. Non tamen efficitur puris laudabilis generationem tribuendam esse calori febrili, sed vitali principio, & vivifico nectari quod à corde manat tanquam à fonte uberrimo. Nam suppuratum laudabile nihil aliud est quàm ipse pepasmus.

Arist. lib. 7. de hist. aph. 57. 5.

lib. 1. πρὸς τὴν γυναικ. αἰματ.

lib. 2. πρὸς τὴν γυναικ. αἰματ.

SED ET QUÆ VARIEGATA PIGRO LAPSU FERUNTUR.] Παραπύκνις ibi sunt, quæ nec inoffenso cursu & statis periodis natura duce feruntur ἄλλω ὁμαλῶς. i. excretionis modo; & quæ coloribus variegata sunt à corruptione & putredine partis obsessæ humorisque morbifici, magisterio suo, ut ita dicam, naturam regentis. Atque id locum habet in suppurato quod liberam & liberalem sui expurgationem non habet intra septem aut novem, ad summum, dies. Eorum enim menstruum quæ purulenta fiunt, quædam statim à suppurato exeunt, de quibus jam supra; quædam verò sistuntur, aut certè variegata pigro lapsu feruntur: id enim significat παραπύκνις, de quibus hoc loco. Nec tamen omnia per sinum pudoris exeunt: sed multa per vomicas partium vicinarum & sociarum. Qua de re audiamus summum doctorem. Sin autem purulenta menstrua quæ pus concipiunt, & stabulantur in venis & arteriis circum locos turgentibus; per sinum pudoris non exeant, exitusque finem habeant intra nonum diem, eveniet ut ilibus supra inguen prorumpat sine tuberculo; pure scilicet confertim profluente: atque ita continenter fundentur purulenta & fædi odoris. Quod si acciderit, nunquam eo morbo mulier defungetur, neque superstes manebit. Quod si evaserit, reliquum vitæ tempus exigit in sterilitate. Sic enim comparatum est, ut semper, dum vivet, illac ferantur quò purulenta menstrua per sinum pudoris non exeant, refluxere ad ilia, indeque per ἱμμετον profluxere. Etenim os uteri ad illam partem illapsum pervertitur, illabitur autem potentia ligamenti quod habet à peritonæo tunica, consentiente opposito resoluta.

GLUTINOSA ET FOEDI ODORIS.] A putredine & colliquamento: cujusmodi esse solent in omni ἱμμετω, i. in ulcere quod cutim contra se afficit, de quo solennis est aphorismus ille: ἢν ὁστὴν ἐν τῷ ἰσχυρῷ ἐγκυμῶντι ἀσπυρῶσιν ἀνάγκη ἱμμετον γίνεσθαι. i. Uterus si in ischium decumbat & suppuret; ulcus necesse est ἱμμετον fieri.

STRANGULATORIA.] Quæ faciunt ut laqueo larynx præstringi videatur; ob excursum tetri vaporis, more hytericarum quæ à suppressi seminis corruptione suffocari putantur.

SUPPURATUM DENUNCIANT.] Vel ἱμμετον potius; unde manat κατὰ τὸν ἱμμετον, ἢ κατὰ τὸν ἱμμετον, ἢ κατὰ τὸν ἱμμετον.

σπυρροειδές, i. graveolens, aut lividum, nigrum, grumosum.

HUJUSMODI AUTEM MULIERES ARBITROR NONNIHIL DELIRARE.] Ac si diceret; symptomatis gravissimis, & circa uterum, & ab utero exercentur; ob ea quæ sunt mala ἐν ἀπαιδί & ἐν αἰσθητῶν, καὶ ἐν αἰσθητῶν καὶ ἐν αἰσθητῶν, πᾶσι δὲ τὰ γνωρίσματα, βήρυμα, σμαχῶν, γυνή αἰσθητῶν, i. in ventre tenero, acutum sentienti, nervoso: cui multa præterea sunt quæ consentiunt, bregma, stomachus, & mens quæ succutitur. Sed plura de his alias.

20 Οἷον ὁσφύθ' ἀλγῖμα καὶ πᾶσι ἀνδρῶν παρὰ τὸν ὀμφαλόν· ἰκτερίδες γίνονται.

Quibus lumborum & lateris dolor caret evidente causa; icterici fiunt.

HÆC PROGNOSIS colophonem imponit pulcherrimæ disputationi quam summus præceptor de dolorificis lumborum malis instituit, & feliciter ad hunc usque locum perduxit.

QUIBUS LUMBORUM ET LATERIS DOLOR CARET EVIDENTE CAUSA.] i. Dolorificum in lumbis malum quod prorepat ad hypochondria cum febre & cibi fastidio, neque transit ad caput, unde crudeliter convulsifico modo necat: sed velut aduncis unguibus viscera circumplectitur, piscarii retis modo quod nominatur γαλῶν. est quod animo concipias, gibbis partibus hepatis inflammationem esse conceptam. Hanc μὴ πνεύματι non edere hypochondrii: & tamen dia-
13. Coac. hujus cap. 20
phragma opprimendo cui adjacet, difficultatem parere spirandi; lateris dolorem facere sympathia: sic esse mali obscuram causam: quæ tamen est ejusmodi, ut per initia marasmii quem committit, sanguinem diffundat toto corpore biliosum multum, icteri materiam symptomati-
ci, hydropum prænuncii ascitarum. In quæ verba prognosin terminavit. ICTERICI FIUNT.

DE HÆMORRHAGIA.

CAP. XIII.

Αἱ ἐν κελσίμοισιν ἐκ τῶν αἱμορραγιῶν ἀντιφύξις νεανικῆς κάκισται.

1 *Quæ diebus criticis ex hæmorrhagia incidit perfrigeratio eximia; pessima.*

propt. 7.
i. 2. 1.
in Coac.
1. lib. &
2. Epid.

UT NIHIL paucum in crisi est criticum: sic omne nimium; quantumvis criticum, est periculofum. Quemadmodum igitur sanguinis subtilia prava sunt, idque potissimum die critico, ut omnes judicatoriæ causæ exiguae: ita profusior omnis hæmorrhagia debet esse terrificæ. Eorum enim quæ faciunt corpus infirmum, & quæ infirmitatem ejus denunciant; idem judicium. Ac similis ratio est eorum quæ apparent & fiunt pessimis agri rebus. „Neque enim minus terrificæ cum esse debet, nec minus malum videri id quod ejusmodi est causa, quàm id quod signo.
„Pessimum autem id quod utroque modo, pravitate obtinet rationem; videlicet signo & 40
„causa. Quo in genere continetur profusior hæmorrhagia quæ frigidissimum corpus facit. Sed de natura hæmorrhagiæ prius nonnihil dicendum. Est autem id nomen, καὶ ἐξ ὧν accommodatum profluvio narium. Nam cætera sanguinis profluvia unde manant & quæ feruntur, tam etiam definitorum temporum nominibus explicantur. Hujusmodi sunt τὰ γυναικεία, τὰ κατὰ μύκον, τὰ λεγόμενα, δυσεντερίας αἱματώδης, αἱμορροϊδής, αἱμορροϊδής, ἱσθμῶν, αἱματώδης, & quæ sunt hujusmodi. Sed hæmorrhagiæ narium multiplex ratio est, quæ cernitur in qualitate, copia, tempore, & excundi modo. Ex quarum notarum distinctione, critica aut symptomatica nominatur. Nam tertium genus est hæmorrhagiæ quæ naturaliter cadit in ephæbos cum venerem agnoscere, vocemque ceperint asperiores edere, ἐκείνη τῶν γυναικῶν, ἡ ἀφροδισιατικῶν αἱμορραγιῶν. Sed hæmorrhagia critica est quæ jure & loco fit. Ac jure quidem, in febre ardente, 50
cujus propria crisis est hæmorrhagia: loco autem, quæ significata fuit antè pepasmo & erethismo proprio; ut hypochondriorum fugaci meteorismo sine borborygmo, rubore faciei, & oculorum, pulsu aspectabili temporalium artieriarum, cephalalgia, & marmarygis. Tum autem in qua sanguis prorumpit liberè & liberaliter, non meracus, sed mixtus humori seroso καὶ ἰσθμῶν meteorismi fugacis in alterutro hypochondrio, ac die critico. Symptomatica autem est hæmorrhagia sanguinis meracioris, pauci, & stillantis, die infæcundo; ut ait in Philisco. Symptomatica est etiam in facie defædada, sanguinis dilutissimi, & quæ ἀνὰ πύλινον fertur. Denique omnis quæ motu morbi, vel à viscerum exolutione cietur hæmorrhagia, symptomatica merito dici potest. Existunt etiam particulares hæmorrhagiæ criticæ, ut cephalalgia prægrandis, aurium inflammatarum quæ prorepat ad frontem & tempora, maximeque juvenum: inflammationis item systrophiciæ hypochondriorum: dolorificorum etiam in lumbis malorum quæ solent esse sanguisua per menstrua aut hæmorrhoidas: dysenteria cruenta in iis qui malè collocati fuerunt in curatione cruris perfracti, aut in iis etiam qui altero sunt crure muti. Sed posteriora hæc duo, sunt quidem αἱμορροϊδής, & αἱμορροϊδής: non tamen veræ sunt hæmorrhagiæ. Est igitur hæmorrhagia critica, quæ jure & loco fit, tum universalis, tum particularis. Omnis enim affectio παλινωρεῖται, i. ex repletione, repletionis propria vacuatione convenienter exolvitur. „Est autem propria vacuatio hæmorrhagia & sudor.
„Ac sanè tot vacuationes moliri necesse est, quot sunt repletionis affectionum foci & sedes. His ita constitutis.

QUÆ DIEBUS CRITICIS.] Tametsi enim τὰ κελίματα verè dicantur & propriè, signa & cau-
70
sæ

se criticae, tamen commemoratio causae criticae, i. haemorrhagiae; dierum *κρίσεων* significationem ostendit: quemadmodum in illa prognosi: *Οι ἐν κρίσεσιν ἀνεμὲν ἀνδράσι μελέγχουσι καὶ κακὸν*. i. *Quae diebus criticis cum refrigeratione incidit anxietudo experti sudoris; mala*. Ergo quae diebus criticis, paribus & imparibus, quibus certamen naturae & morbi est in pro-cinctu; maximè tamen primis periodis, quaternariis ante vigesimum diem, post quem sperabilis non est haemorrhagia, quae critica lege imparibus potissimum solet cieri, quod illis concitatio fiat bilis quae regnare dicitur in morbis acutis quorum propria est crisis haemorrhagia.

Ex HÆMORRHAGIA.] Ex *ἡμorrhαιῶν*, quæ vox pluralis numeri, crebram ostendit sanguinis profusionem e naribus, cuiusmodi fuit in Metone quem scribit crebrò sanguinem profuisse post ipsam crisin; resipuisse tamen atque convaluisse. „Sed hæc frequentem posuit haemorrhagiam, quæ tantum recipit commendationem & laudem criticorum dierum: ipsa „tamen reapse inutilis est, ac nihil opis adfert aegroto; proptereaque pejor censenda „quod omnia quæ fiunt quæque apparent diebus criticis bona aut mala, firmiora sunt, „quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. „Est autem commemorata hoc loco frequens haemorrhagia, vel etiam unica, diu multumque prorupta, inutilis atque mala: quod accessionem habeat malignæ & efferre cacochymiae qua sanguis multa perfusus transfertur ad caput, nec antè subsistit quàm prorepando appulerit ad extimas venarum oras quæ sunt ad imam frontem, ubi facta anastomosi, qua data porta, foras prorumpit, nec amplius dominatu naturæ tenetur.

PERFRIGERATIO INCIDIT EXIMIA.] Ex qua fit corpus marmore ipso frigidius, vel toto habitu, vel extimis: id id enim significat *ὑπερψυχία*, i. *refrigeratio fortis*. Nam quæ simpliciter usurpat *ὑπερψυχία*, non raro temperationem ostendit ardoris febrilis. Sed illa vox, *ὑπερψυχία*, frigoris eximiam vim, atque, ut ita dicam, juveniliter fortem planè ostendit: quemadmodum & adverbium *ὑπερψυχίως*, fortiter validisque viribus morbum aliquem dominari, cum ait. *ταὐτὰ φροντὶ καὶ ὑπερψυχίως ἀποψύχονται τὰ σώματα*, i. *Vehementer phrenitici, tremuli moriuntur*. Ergo *ὑπερψυχία* illa demum esse videtur quæ scribitur in ea sententia. *Extimarum partium cità in utrumque mutatio, prava est*: ubi Galenus agnoscit repentinam vicissitudinem prægrandis frigoris & ardoris, qualem disertè alibi expressit. *Οἱ ἐν κατὰ φύσιν ἰσχυρίσιν, ἀναθερμανόμενοι κακὸν*. i. *Qui à refrigeratione subfocidi sunt; habent malè*. Jam vero ipsum nomen *ὑπερψυχίας*, refrigerationem exhibet considerandam, vel in extimis partibus, vel in toto corporis habitu. Sed hujus refrigerationis eximiae causa est immodica sanguinis profusio, per exolutionem potentiae retentricis, & orgasmum efferre cacochymiae quæ dissipavit nectar vivificum ipsius cordis, quo defraudatae partes extimæ perfrigerantur. Tantum enim habent illæ caloris, quantum & sanguinis. Quinetiam quæ supersunt ab haemorrhagia in hypochondriis *καύματα* plurimum certe faciunt ad illam perfrigerationem quæ

PESSIMA EST.] Propter infirmitatem summam & *ὑπερψυχία* caloris nativi; quæ sanè Galeni ratio est ad illam sententiam. *Αἱ ἐν ἰσχυρίσιν κατὰ φύσιν καὶ ἀναθερμανόμενα κακὰ*. i. *Frigus ex rigore non incallescens; malum*. Verba Galeni sunt hæc: *Ἀδύνατον δὲ καὶ ὑπερψυχία ἡμφοῦνται ὑπερψυχίας ἢ τοῦ κατὰ φύσιν*. i. *Imbecillitatem arguit aut morticinium caloris insiti, hæc perfrigeratio*.

2 *Τὸ ἀνάπαλιν αἰμορραγίαν πονηρὸν οἷον Ἰπὶ ἀπλῶι μεγάλῳ, Ἰπὶ τῶν δεξιῶν. καὶ κατ' ὑπερψυχία ὡσαύτως.*

Sanguinem è diverso fluere; malum est: ut in liene magno, è dextris. Atque similiter in hypochondriis.

HÆC PROGNOSIS dirimit litem omnium decertantium super loco detrahendi sanguinis ad retractionem rheumatis concitati, & detractionem consistentis phlegmonarum systrophicarum thoracis & hypochondriorum. Etenim si ea quæ convenienter, duce natura, suscipiuntur, artificium præbent medico ad imitationem ipsius naturæ comparandum; planè efficitur, ut si haemorrhagia κατ' ἔξιν, hoc nomine in bonis ducatur, contraria autem in vitio sit; illius, non hujus, in detrahendo sanguine imitatores esse debeamus. Ergo secare oportet venam κατ' ἔξιν, i. è *directo*, non autem ἀνὰ πάλιν, i. *contra directum*: quoniam omnis haemorrhagia injusta contra directum, prava est. Et si contrariorum contraria sunt consequentia, efficitur quoque injustam κατ' ἔξιν haemorrhagiam bonam esse; proptereaque justam jure & loco præscriptam: sicut præceptor alibi multis in locis & observandum & faciendum præcepit. Sed magna fuit contentio inter majores nostros super illo κατ' ἔξιν, aliis ipsum esse directum, aliis contrà oppositum & ex adverso pervicaciter & pertinaciter subniten-
tibus. Sed hæc sententia, velut senatusconsultum, litem componet; modò ipsam medici attentissimis legerint animis & intellexerint, uti fore confido si cum benignitate ad discendum accefferint. „Soleo sæpe dicere, quod bona est inter medicos opinionum dissensio, „pessima voluntatum. Sed præstantissima est, rerumque omnium ab aegroto expetendarum „præcipua, par studiorum & opinionum consensio, quæ quidem lucet splendetque in iis „potissimum qui sapientiæ Hippocraticæ studium diu attentissimè coluerunt. „Hoc igitur spectat prognos; omnem haemorrhagiam malè cieri quæ non cietur κατ' ἔξιν. Eadem ratio est in omni transitu, tum per abscessum. Nulla omnino naturæ contentio, quantumvis jure & loco suscipiatur, sperabilem crisin ostendit, nisi κατ' ἔξιν procedat. Denique nihil me-
dicorum votis respondet, si desideretur illud, κατ' ἔξιν. Hippocratis illud est: *Κατ' ἔξιν καὶ*

40. Coac.
1. lib.

hist. 7.
1. Epid.

protr. 9.
f. 1. 1.
protr. 8.
f. 2. 1. &
53. Coac.
1. lib.
protr. 32.
f. 2. 1.

protr. 31.
lib. 2.

sph. 16. 6.

sent. 12.
p. 2.
6. Epid.

πυλῶδῶν ὀδυνῶν, καὶ σπασμῶν ὑπερχονδρίων, καὶ πολλῶν ἐπείρασ, καὶ ἐν ἰσχίῳ ῥήγας. i. E directo laterum dolor, hypochondriorum tensio, lienis tumor, erupio ē naribus. Sed hujus sententiae explicatio mox adferetur, Hippocratem hinc loquentem audiāmus.

SANGUINEM E DIVERSO FLUERE, MALUM EST.] Enimvero, τὸ ἀνάπαιον, contrarium est, τῷ καὶ ἔξιν, quod significat ē regione: proptereaque appositè dicitur, ē diverso. Sed præter eam significationem, τὸ καὶ ἔξιν usurpatum legitur, ad perpendicularum: ut in illo, βαλάντιον μὲν ἐν χειρὶ τὸ ὀξύνει καὶ ἔξιν τὸ ἰσχυρῶς: quo loco reprehendit Hippocrates suæ tempestatis chirurgos qui fascias injiciebant hinc inde, ἔξιν καὶ ἔξιν; quæ voces Galeno visæ sunt propriæ ad indicandam rationem adhibendi laminam plumbeam, non hinc inde, sed ad perpendicularum super tumore. Itaque fortassis non temerè nec arroganter, τὸ ἀνάπαιον, contrarium τῷ καὶ ἔξιν, opinionem faciet illius ἔξιν καὶ ἔξιν, i. hinc inde; si propriè referatur ut decet ad corporis latitudinem. Nam κατωχρηστικῶς hinc refertur ad longitudinem; ut propriè τὸ καὶ ἔξιν, quod significat semper τὸ ὀξύνειαν πᾶσι μὲν καὶ τὸ μὲν καὶ τὸ σῶμα καὶ, πᾶσι δὲ καὶ τὸ πλάτος. i. rectitudinem in longum modo, modo etiam in latum. Quamobrem τὸ ἀνάπαιον rectè videmur convertisse, non ἔξιν καὶ ἔξιν, quæ propria ejus significatio est; sed ē diverso: quoniam hoc loco situs ostenditur in longum, non autem in latum: sicut in Herophonte legimus; ἡλχον καὶ βελῶνα τὸ πρῶτον, πολλῶν καὶ ἔξιν, i. bubo illi doluit lienis ē directo: prius autem dixerat πολλῶν ἐπείρασ, i. lien intumuit; & oborto in bubone abscessu, paulò post ait, πολλῶν ἐμείστο, i. lien imminutus est. Eodem spectat & illud quod scriptum est de symptomatis calculosorum renum, νεφρὴν μὲν καὶ ἔξιν. Possem hinc ego, perinde ac idoneum nactus locum, multa scribere super ea voce καὶ ἔξιν, quod pertineret maxime ad demonstrandum quorsum dicatur: sed hæc sufficient testimonia quæ verè sunt τεκμήρια τὸ διακρίναι nostri authoris. Quæ cum ita sint, querendum videtur quamobrem malum sit profluere sanguinem ē diverso. In promptu causa est: quoniam hæmorrhagia nulla in bonis ducenda, quæ non fit ē regione, sive καὶ ἔξιν. Atque id longo usu medendi expertum, & ab Hippocrate comprobatum, ac velut augustissima lege sancitum, ubi ait. Καὶ ἔξιν καὶ πύλινον ὀδυνῶν, καὶ ὑπερχονδρίων σπασμῶν, καὶ πολλῶν ἐπείρασ, καὶ ἐν ἰσχίῳ ῥήγας. Ac si diceret; quemadmodum omnis indammatio systrophica thoracis, hypochondriorum & lienis, venit à rheumate consistente quod prius concitatum fuit καὶ ἔξιν: ita curatio ejus tum injusta, tum justa, quæ sanguinis vacuatione καὶ ἔξιν suspicitur, nec alio quovis modo; perici debet καὶ ἔξιν retrahendo & detrahendo. Declarat illud, profluvium sanguinis ē naribus quod fit sua sponte καὶ ἔξιν. Est enim ratum illud, ἀκτία δὲ ῥέπει, i. ducendum quæ vergunt. Atqui omnia vergunt καὶ ἔξιν quæ faciunt phlegmones systrophicas hypochondriorum atque thoracis. Nam rubor cynanchicus facit lateris dolorem καὶ ἔξιν. A lienis tumore obortus est bubonis abscessus καὶ ἔξιν in Herophonte. In Heropyto crebra fuit vicissitudo surditatis & doloris in ischio dextro. Atque ita comparatum fuit, ac ita res tulit, ut febris ingravesceret cum surditate, quoties dolor ischii quiescebat; ipsa verò mitesceret cum ischii dolor urgeret. Ne longum faciam; omnia quæ inferne sursum, aut superne deorsum feruntur, καὶ ἔξιν eò viam affectant ubi consistunt, aut unde exitum habent; siquidem natura duce καὶ τὸ ἐκκεῖσταις λέγου ferantur, non autem orgasmo. Ergo ducendum semper καὶ ἔξιν: quando illud verissimum esse constat, ἀκτία δὲ ῥέπει. Hujus autem prognoseos dignitas Galeni testimonio illustratur ad lib. αὐτὸν λέγει. Etenim si verum ἡγήσων phlegmonarum systrophicarum est hæmorrhagia καὶ ἔξιν; curationis quoque ipsarum ἡγεμονικὴν erit detractio sanguinis præscripta καὶ ἔξιν.

UT IN LIENE MAGNO E DEXTRIS.] Nam Bioni ad magnum lienem. i. ἐπείρασ καὶ πύλινον περιφῶν, profuit multum profundere sanguinem ē nare sinistra. Si quis objiciat sanguinem stabulari tantum in venis & corde, alibi nusquam; proptereaque aliunde duci non posse; nullam autem venam à liene produci in partes sinistras, quod omnium origo sit hepar: sciat is velim natura bene constituta, maximeque inchoato tumore lienosi pepasmo unde fit sanguis tenuior, ipsum propelli & rapi in venas majores καὶ ἔξιν lienis affecti: non secus atque in lumborum tuberculo quod gibberum facit, ipsum transferri in venam quæ adjacet lumbis, unde varicibus in crure obortis, cum tuberculo gibberum sanescit. Valeat igitur Vesalii arrogantia qui pertinaciter sustinet, ad omnem pleuritidem secandam esse basilicam brachii dextri. Est enim major vis posita in forti contentione partis obfessæ, quàm in venarum situ, ad propulsandum. „Sunt autem sinistris ὑπερβολὰ καὶ ἀπερίφωτα, i. consocialia „sinistra: quemadmodum dextra dextris. „Sic fortis mares dextro uteri sinu gignuntur atque geruntur, quod illa pars ē regione sita sit hepatis, ejusque gratiofo tepore fruatur. Et verò commemorabile est illud quod fuit Hippocratis de humorum exitu judicium; naturam scilicet invenire viam qua se exolvat humore morbifico: „quamvis & ipse cras, „sior sit & meatus angustiores, modò validæ sint ejus vires ad fortem in depellendo & propulsando contentionem. Nec verò idem dubitavit scribere, naturam moliri abscessus per ossa; hydropicorum aquas reflueri in alvum, easdemque ferri per urinæ ductus; expurgationem puris observari in purulentis rupta in thorace vomica, & quæ sunt ejusmodi. Notum est illud: Quibuscumque inter ventrem & diaphragma collecta pituita est, doloremque cohibet, denegato sibi in ventrem alterutrum exitu; his conversa in venas pituita morbum exolvit. Ex quibus efficitur, nec forti naturæ contentione, nec valida ejus virtute, nec parte consociali, nec præparato humore, factoque meabili corpore; non unde, quò, quā, & quemadmodum oportet, hæmorrhagiam cieri ē naribus dextris in magno liene.

ATQUE SIMILITER IN HYPOCHONDRIIS.] i. In hepate quod adjacet hypochondriis, ejusque mala per hypochondria metonymicè recensentur: ut nuper explicavimus in historia tumorum hypochondriacorum. Nam in sententia illa de movendo καὶ ἔξιν, non videtur complexus in tensione hypochondriorum, lienis tumores quos ipse separatim nominavit πολλῶν ἐπείρασ. Simili-

milititer autem dixit fieri in hypochondriis, ut in liene magno, si tenso hypochondrio sanguis fundatur è nare sinistra. Non tamen peccata sunt paria. Multò enim gravius peccatur, si tenso hypochondrio, sanguis è diverso feratur, quam in liene magno: quia sunt acerbiores morbi, & systrophice inflammationes hepatis quam lienis.

3 Τὰ αἱμορραγέοντα ἐφιδρῆντα τρώματα· κακώτερα· διαλεγόμενοι λα-
θραῖως τελευτῶσιν. vel αἱμορ-
ραγίται.

10 *Qui prorupto sanguine perhorrescunt in trumate; gravissimum habent malum: atque hi vitam finiunt differenter, nec opinatò.*

EXPLICATA sunt duo genera hæmorrhagiæ symptomaticæ; unum quod cernitur in nimia prorupti sanguinis abundantia; alterum verò in exeundi modo & loco, cum scilicet è diverso exitum habet sanguis. Hic tertium genus proponitur, vel melius, tertia ejusdem generis species quam facit viscerum exolutio, pravaque sanguinis conditio venenata qualitate infecti. Hinc summa virium infirmitas, ac dissipatio vitalis atque vivifici nectaris, unde homines familiariter colloquendo cum suis familiaribus, moriuntur celerius opinione medicorum ipsorum, cæterorumque omnium qui præstò sunt. Quod sæpe accidit rupta in pulmone vomica, & afflatu pestiferæ auræ. Mihi verò dum literis mandarem cogitationes meas in hanc prognosin, venit in mentem cum jucundissima recordatione divini beneficii quo superiore anno ex faucibus fati ereptus sum, cum differendo, ab hæmorrhagia, sine ullaensione rei molestæ, in complexu liberorum meorum, charissimæque conjugis, penè animam exhalavi.

Ergò. QUI PRORUPTO SANGUINE.] Vel, qui sanguinis copiam profundunt fauciat, aut ex vulnere recens illato, aut ex ulcere cum pulsu forti & permolesto, quem facit naturæ contentio studens excludere quæ sibi noxia sunt, atque ita ciet hæmorrhagias. Ex quo efficitur verum illud esse quod scripsit. *Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν πῶς ἔλκεσιν. αἱμορραγίη. i. A fortis in ulceribus pulsu, hæmorrhagia.* Nam & a vulnere, quod ἱταίμοι Greci vocant, non rarò cietur hæmorrhagia convulsifica, aut singultuosa. Sed illa symptomata non sunt λαθραῖως mortifera: cujusmodi memoratur hæmorrhagia proposita: sed ἐξῆς potius, i. crudeliter & aperte. Quin etiam in iis qui à trumate multum emacuerunt, exolutis visceribus quæ jam tædet sui officii; hæmorrhagia sæpe fit, quibusdam supera, aliis verò infera, ferturque alvus nigro admodum tabo, ut ipsi vidimus in Polemarcho Brissacio biduo antè quàm fato concessit. De trumatis autem proprietate, quid scilicet ipsum significet, dicetur aliis pluribus *αὐτὸ ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων.*

PERHORRESCUNT.] Sic legitur in Coacis; in prorrhethico, CUM SUDATIUNCULA. Utraque lectio tolerabilis atque vera, sed appositè magis sudatiuncula ad inopinatam mortem, quàm horror. Nam horroris frustra oborti translatio ad diaphragma & caput, non est sine doloris acerbitate, actionum læsione aspectabili. „ Sed sudatiuncula, præsertim particularis in capite aut „ thorace (nam cernitur etiam in toto corporis habitu sudatiuncula) ut incunte morbo symptomatica est oppressarum virium: sic eo affecto, exolutarum, mortemque in propinquo „ esse denunciat, sine ullo sensu molestiæ. Plurima jam super ephidrosi dicta sunt à nobis priore libro hujus divini operis, & alibi passim. Superest illud querendum; qui fiat ut à sudore horror hæmorrhagiam denunciet salutarem: contra verò ab hæmorrhagia horror terrificus esse videatur: id enim significat propriè κακώτερος. Hippocratis illud est: *Si cui cum perhorrescit atque sudavit criticè, rursus possidit horror ingruerit, ac tum à pepasmo somni sit expers, idque ἀδελγός. i. immeritò; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.* Sanè haud parum nec modicè differunt inter se, illius & hujus prognoseos argumenta sive *πυμύεα*. Hujus enim horror est planè symptomaticus exactæ profusioris hæmorrhagiæ, idemque frustra fit, & fractis jam viribus tægri: illius autem prognoseos à sudore horror novum certamen instituit, quod feliciter à natura perficitur. „ Hoc enim spectat illa prognosis; non rarò varices esse morborum crises quæ ad „ salutem variè suscipiuntur pro vario humoris motu, naturæ impulsu, & partium obsecliarum „ conditione. Docemur etiam varietatem illam criseon denunciarì posse una eademque rigoris concussione. Est enim rigor idem criticus & sudoris & hæmorrhagiæ prænuncius, alvumque ciet deorsum & sursum. Exempla variarum criseon in eodem morbo feliciter susceptarum leguntur historia 3. univers. 1. Epid. Sed longius excurrit mea disputatio.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM.] Ne dicam mortiferum. Nam τὸ κακώτερος verbum est *πανώτερον* pro gravitate propositi mali. Significat enim τὸ κακώτερος, quod metum quidem adfert sinistri judicii, nec tamen desperabilem vitæ salutem ostendit. Gravissimi autem mali atque mortiferi causæ sunt explicatæ. Nam quæ ab exolutione partium solidarum exudat sudatiuncula, mortem subesse testatur. Idem quoque facit hæmorrhagiæ symptomaticus horror, cum vires effectæ languent.

ATQUE HI VITAM FINIUNT.] Quidam postridie quam tabo admodum nigro ducta fuerit alvus.

DISSERENTES NEC OPINANTES.] Quoniam moriendi sensum adimit vivifici nectaris vacuatio atque vacuitas, & partium solidarum exolutio, ipsiusque vitalis principii dissipatio.

4 Τὰ πεμπταῖα αἱμορραγέοντα λάβρως, ἐκ τῆς ἐπὶ πύργωσας, ἐξέδομη ἀει-
ψυχθέντα, ἀναθερμανθέντα ὀξέως· τέτοισι κοιλίαι πονηροῦν. Qui-

Quibus quinto die larga est hæmorrhagia, sexto rigor, septimo perfrigeratio, rursumque prægrandis ardor; iis in vitio sunt alvi.

„QUEMADMODUM in vitio est omnis undecunque manarit profusior hæmorrhagia: sic ea quæ confectarium habet symptoma, quod ipsius debuerat prænuncium esse signum, additione graviorum malorum mortifera esse solet. Nulla est omnium vacuationum quæ tam faciat corpus infirmum, quam liberalis hæmorrhagia. Est enim sanguis vivificum nectar quo partium omnium fugax vivacitas recreatur atque reficitur, ad vitæ & animalitatis conservationem & diuturnitatem. Sed ut profluere sanguinem plus quam decet, malum est: ita pestiferum si illud profluvium successione adferat rigoris, indeque profusioris alvi: quæ duo non minus terrifica sunt, quam ipsa profusior hæmorrhagia. Est quidem spei plena quæ ante rigorem urina subsistit, siquidem $\pi\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma$ illa suppressio sit: tertia est autem quæ a rigore fit, ac citam mortem adducit. Eodem modo qui jure & loco rigent, hæmorrhagia superveniente, febre ardente feliciter exolvuntur. Secus est à rigore qui post hæmorrhagiam cietur, uti mox noster author docebit.

QUIBUS QUINTO DIE.] Quo scilicet jure & loco cieri potest hæmorrhagia, ut in Metone; non autem quarto. Nam quartanæ hæmorrhagiæ sinistri sunt judicii. Pertinet autem diei quinti notatio, ut particulare prognosens illius exemplum. Quæ diebus criticis hæmorrhagia cietur, &c. ubi demonstratum est, eò res pejus ire ex mala crisi criticorum dierum, quod omnia firmiora sunt illis diebus quam quæ in alia incident morbi tempora: quoniam certamen nature & morbi tum in procinctu est.

LARGA EST HÆMORRHAGIA.] Undecunque & quacunque cietur, quod idem alibi scripsit $\lambda\omicron\gamma\alpha\iota\sigma\iota\varsigma$. Cietur autem larga humoris tenuissimi & acerrimi, motu nature, aut febris impulsu, & repletione particulari capitis aut lumborum, & locorum muliebrium. Ratum est illud: Quæ ex dolore lumborum cietur hæmorrhagia, largæ. Ut enim fortis nature contentio pulsum reddit micantis arteriæ dolorificum: ita quæ ex illa contentione in repletionem particulari cietur hæmorrhagia, largæ est & profusa. Similiter fit in pulsu aspectabili micantium in temporibus arteriarum, & cephalalgia prægrandi.

SEXTO RIGOR.] Qui placidus esse debet, omnisque perturbationis expertus, maximeque ab hæmorrhagia quinti diei; quæ optima quidem esset si omnino morbum exolveret; bona autem, si efficeret ut æger alacrius morbum ferret: quemadmodum de sudoribus præcepit Hippocrates. Hic autem notabile est quod sexti diei exacerbationem memorarit, in quo symptomatum remissio esse debet; tum quia dies ille tyrannus esse solet; tum quia dierum imparium meliores sunt paroxysmi quam paritum. „Est igitur illa prognosis ægro magis propicia & salutaria. Qui febrium initiis perturbantur, somni expertes, si quidem stillarit sanguis, indeque sextum diem agentes sint alacriores, sed noctem exigant molestiorem, postmodum autem perturbati sanguinem liberaliter profundant; malis omnibus exolvuntur. Ac talia denunciat aquosa urina. Nam de rigore symptomatice sexti diei, solennia sunt illa. Qui sextum morbi diem agentibus sunt rigores, dyscriti, ut Dromeadae uxori. Deinde verò cum rigor omnis criticus excitetur cita exclusionis bilis flavæ à venis in partes acerrimi sensus; consentaneum est ut id fiat virtute nature quæ hîc locum non habet. Est igitur symptomaticus.

SEPTIMO PERFRIGERATIO.] Hic tritæophyæ febris in paritatem mutatio est, quæ paritas ex imparitate contumacissima est. Ejus autem mutationis causa est rigor, juxta illam prognosin. Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris cursu exacerbantur, sunt terribiles. Hic autem perfrigeratio temperationem significat febrilis ardoris, ut idem videatur $\alpha\epsilon\lambda\lambda\eta\sigma\iota\varsigma$ quod $\rho\alpha\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ dierum imparium in Nicodemo Abderita qui paribus diebus paroxysmos habebat.

INDEQUE PRÆGRANDIS ARDOR.] Hujus ardoris mentio fit $\upsilon\pi\epsilon\rho\ \sigma\epsilon\iota\tau\epsilon\rho\varsigma$. Atque sic collocari debet in hac prognosi. Quibus ex ardore febrili quinto die larga est hæmorrhagia, &c. Nam $\tau\acute{\iota}\ \alpha\iota\sigma\alpha\theta\eta\mu\alpha\iota\sigma\iota\varsigma$, $\alpha\iota\tau\iota\ \delta\epsilon$, $\pi\acute{\iota}\rho\ \epsilon\chi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, vel $\epsilon\pi\acute{\iota}\delta\ \kappa\alpha\upsilon\sigma\alpha\ \epsilon\chi\chi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, non raro scriptum legitur apud Hippocratem, ut in illo præter alia multa. O $\kappa\epsilon\tau\alpha\iota\omega\delta\epsilon\iota\varsigma$, $\alpha\chi\lambda\upsilon\omega\delta\epsilon\iota\varsigma$, $\alpha\gamma\gamma\iota\sigma\tau\alpha$, $\kappa\upsilon\mu\alpha\lambda\omega\delta\epsilon\iota\varsigma$, $\iota\phi\theta\epsilon\iota\omega\delta\epsilon\iota\varsigma$, $\alpha\kappa\alpha\theta\eta\mu\alpha\iota\sigma\iota\varsigma$ $\kappa\alpha\theta\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$. In qua prognosi complexio est symptomatum pessimorum quorum unumquodque pestiferum est quando cum febre conjunctum est; ut nihil necesse sit ea simul existere ad exterrendum, ut ait Galenus. Quod si loco scriptum sit, $\tau\acute{\iota}\ \alpha\iota\sigma\alpha\theta\eta\mu\alpha\iota\sigma\iota\varsigma$, cacopragiam ostendit ipsum per se naturalis œconomix, quam facit tritæophyæ febris quæ ex incerto rigore mutationem habuit imparitatis in paritatem, sive $\sigma\epsilon\iota\omega\sigma\iota\varsigma$ $\epsilon\iota\varsigma$ $\alpha\rho\mu\alpha\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$.

IIS ALVI LABREFACTANTUR.] Quoniam à profusiore profluvio sanguinis, multum laborant ex paupertate caloris nativi, unde fatiscunt in officio coquendi, distribuendi, sanguificandi, & excernendi: maximeque cum refectioni studendum est, quo tempore ex diuturna officii vacuitate facta est gravior alvus.

5 Μεθ' αἰμορραγίῳ, μελάνων διαχώρησις κακὴν. πονηρὸν ὃ καὶ τὰ Ἰξέρου-
θεα. ἰάδεα. τεταρταίωσιν αἱ τοιαῦται αἰμορραγίαι· καμάλωδες ἐκ τοιούτων,
παρὰ δέντες· θνήσκουσι, μελάνων περιελθόντων, καὶ κοιλίης ἐπαρθείσης.

Ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; malum: pestiferum est etiam prærubris & æruginosis ferri alvum. Quaternariis hujusmodi sunt hæmorrhagiæ, indeque comatosi, convulsi, intereunt, nigris prodeuntibus, alvoque inflata.

IN OMNI excretionē prodest mutari excrementa, modò in pejus illa mutatio non fit. Saluberrimum est ferri alvum dilutiore bile, quæ paulò antè meracior visâ est; non è diverso. Ne longum faciam, bona est hæmorrhagia quæ jure & loco fit, sanguinis suo sero diluti: pessima autem meraci, quem ἀμεγής Græci vocant, ut in Philisco. Ac sanè tanta vis est qualitatis pravae, ut si quæ vacuatio in vicio sit tempore & exeundi modo, ob eamque causam finitri judicii esse putetur; non tamen talis ipsa qualitate prava, vel hoc tantum nomine mortifera non sit. Existunt quidem sanguinis stillicidia mala, ut omnes judicatoriæ causæ exiguae; pejora etiam sunt critico die expressa; non tamen omnino funesta sunt. Sin autem nigra sint, desperatam salutem ostendunt. Sed illud spem adimit, cum post hæmorrhagiam, nigrorum dejectio est, unde significatio fit ingravescens morbi, & viscerum exolutorum. Ac tantò pejor est illa hæmorrhagiæ symptomaticæ calamitas succedanea quàm profusioris alvi, quantò ipsum jecur est alvo nobilius; vel quantò pars princeps, officii præstantia ministram præcedit. Ter-
 10 rifica est quidem alvi præpropere excretio, & in officio laborantis infirmitas quam peperit profusior hæmorrhagia: sed mortifera est illa planè, nec ullam salutem vitæ relinquit sperabilem, cujus consecutaria est nigrorum dejectio in qua tædet hepar sui officii cum incremento gravio-
 rum symptomatum, & morbi acquirentis vires eundò. Postquam igitur alvi laborantis in offi-
 cio coquendi, appetendi, & excernendi incommoda largioris hæmorrhagiæ symptomatica explicavit; nunc effectorum viscerum ab eadem causa calamitatem proponit.

AB HÆMORRHAGIA.] Scilicet larga, undecunque & quacunque sanguis effluerit, ob tenuitatem & acrimoniam, febris impulsus, & repletionem particularem; quæ tres omnino sunt
 20 causæ profusioris hæmorrhagiæ, maximeque si eo conspirarit infirmitas potentiæ retentricis, atque principii sanguifici exolutio.

NIGRORUM DEJECTIO.] Cujusmodi sanguis est niger, ipsaque fixæ sanguinis vel melancholicus humor: non autem bilis atra quæ tria illa secum habet conjuncta, τὸ δεινὸν, τὸ ἐξωδόν, καὶ τὸ ἀσθενικόν. Quarum omnium qualitatum expertus est melancholicus humor, nec terram fermentat, sicut bilis atra, maximeque illa quæ gignitur ex bile flava perusta, quæ homines facit fanaticos, & insanabiles cancos.

MALUM.] Quoniam critica esse nequit illa nigrorum dejectio: proptereaque finitri judicii, ne dicam lethalis, ob pravam qualitatem excrementi quo ducitur alvus: quamvis ἀσθενικὸς non semper significet τὸ ἀποχρηστικόν. Omnia enim judicatoria non judicantia quæ in contrarium nature
 30 vergunt, cuiusmodi esse dicuntur κακὸν ἢ ἀσθενικὸν, i. maligna excrementa, sine ex-
 ceptione funesta sunt. Secus est de urinis nigris quæ à menstruorum aut puerperiorum sup-
 pressionem redduntur in morbis acutis: nihil enim mali præ se ferunt, sed contrà prodest sic ipsas reddi. Dejectio autem nigrorum, viscera multum in vicio esse, vel, ut Galenus loquitur, μεγάλῃ κακίᾳ ipso-
 rum denunciat. Existunt & aliæ dejectiones nigrae, ipsa qualitate humoris funestæ, quas ab atra bile meraca fucari scribit Galenus: sicut & lividas ab eadem atra
 bile modica & modicè tinctas, non exquisitè. Sed illæ soboles sunt bilis flavæ perustæ in
 morbis ardentibus acutis: sicut & nigrae in urinis nubeculae. At tales illæ non sunt consecuta-
 riæ profusioris hæmorrhagiæ.

PESTIFERUM EST ETIAM PRÆRUBRIS ET ÆRUGINOSIS FERRI ALVUM.] Enimvero proluvies alvi prærubra certissimum est argumentum labefactatæ naturalis œconomiae, & hepatis multum
 40 effecti soboles. Omnis enim cruenta dejectio jecori accepta refertur: sed periodica & fugax, virtute illius fit; perennis autem, torminosa, carniūque loturæ similis, exoluti visceris, pe-
 neque dixerim, emortui syllogisticum est signum. Sed æruginosa causa est dejectionis, non hæmorrhagiæ quidem sola, sed ardor febrilis qui facit bilem æruginosam, cujus in atram faci-
 lis mutatio est.

QUATERNARIIS HUIUSMODI SUNT HÆMORRHAGIAE.] i. Quartum morbi diem agentibus, quos ego ἀντίπους quaternarios nominavi. Nam & quaternarii sunt qui septimum, undecimum, de-
 cimumquartum diem agunt. Itaque die quarto infelix ac finitri judicii est hæmorrhagiæ: quia non suscipitur neque perficitur λόγῳ τὸ φέρον. Ergo symptomatica est à morbi impulsu,
 50 & sanguinis efferi multa bile perfusi, cujus orgasmo seu impetu, ἀναδρομὴ, i. excursus fit ad
 caput, cujus ἀναγωγή non est per anastomosin venarum & arteriarum quæ sunt ad imam fron-
 tem. Nihil autem bene fit quod critica lege non fit, imprimisque hæmorrhagiæ quæ cietur
 morborum initiis, quo tempore natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas.
 Deinde infæcundo die, ut quarto, qui est ἀπέρματος, & sine paroxysmo febris acutæ, cujus
 meliores sunt paroxysmi imparibus diebus quàm paribus. Est autem par dies quartus. Quæ
 causa movit Hippocratem ut scriberet. Τετάρτην αἰμορραγίαν δύσχεται, i. Quartanæ hæmorrhagiæ,
 difficilis judicii. Sed contrà, illud ratum esse voluerit. Ἐβδομήκαισεν, ἢ ἐνναταΐσεν, ἢ δεκάκαισεν, ἢ
 δεκάκαισεν ἢ ἑνὶ ἡμέρᾳ λύσει. i. Septimum diem morbi agentibus, aut nonum, aut decimumquartum
 sanguinis profluvia è naribus tollunt morbos. Sed illæ tamen incidunt causæ quibus hæmorrhagiæ
 60 quartanæ, vel etiam stillicidii calamitas vertitur in salutarem crisin. Enimvero sic comparata
 est ratio parvarum excretionum, quamvis & quantitate & tempore, & ipso exeundi modo in
 vicio sint, ut pravae qualitatis expertes, accessionem verò habentes perfecti pepasmi, non
 minus bona spe nos consolentur, quàm metu exterreant. Est enim vitæ salus in pepasmo
 sperabilis. Atque illa consideratio præceptorem eò adduxit ut illam prognosin ediderit. Qui-
 buscumque febrium initiis oborta sternutatione, sanguinis stillicidia sunt è naribus; siquidem urina
 quarto die hypostasim habeat albam; vacationem morbi septimo fore ostendit. Quod autem confiden-
 ter & καθολικῶς pronunciavit, dubitanter id ipsum querit in prorrh. his verbis. Ἀπὸ γὰρ τετάρτης
 σι ταῦτα αἰμορραγίαι; i. An quarto die huiusmodi sunt hæmorrhagiæ? „ Omnis enim quæ cum in-
 70 „ terrogatione instituitur prognosin, ancipitem adfert rationem judicandi. Catholica autem,
 „ propositæ rei decisionem ostendit. Est verò huiusmodi, quod omnis ipsius excretio quæ

2. Epid.
aph. 14.1.

2. Epid. &
comment.
ad prorr.
35. f. 3. r.
hist. 11.
parte 3.
3. Epid.
22. lib. 1.
prog.

part. 10.
f. 2.
6. Epid.
& lib.
2. Epid.
158. Co-
ac. 1. lib.

155. Co-
ac. 1. lib.

„dominatu naturæ non regitur, aut magisterium morbi, aut summam naturæ oppressionem, aut etiam nobilium partium exolutionem denunciatur. Atque talem esse quartanam hæmorrhagiam plane constat ex iis, quæ paulo ante sunt demonstrata, ut inter quartanam & eam quæ critica lege cietur tantum interlit, quantum inter menstruam purgationem & *ῥὴν γυναικείαν*.

INDEQUE COMATOSI, CONVULSI INTEREUNT.] Quid enim? potestne coma existeret cum ipsa convulsione? An homo idem comatosus, & unà convulsus? Enimvero simul existeret non posse videntur coma atque convulsio; quorum illud consistit *ἐν λύσει*; hæc verò *ἐν τάσει*. Ac *λύσις* & *τάσις* contraria sunt; nec unà simulque locum inveniunt in eodem subiecto. Sed instat Hippocratis illa quæstio. *Κοματώδεις, ἢ καὶ πῦρ ἀπὸ κομῶδεις*; An comatosi habent aliquid convulsificum? Sanè quidem coma mixtum in quo tandem cernitur phrenitis, tremore & convulsione potest finiri: ut omnis phrenitis *παικί*, i. *eximia*, atque, ut ita dicam, juveniliter fortis. At comatis simplicis nulla ejusmodi mutatio esse potest. Sed illud quoque non mediocriter urget. An resolutio paraplegiæ propinqua, convulsione sanescit? Sanè quidem, id quod speciem quandam præ se fert paraplegiæ, revera autem paraplegia non est, quod indicant voces illæ *ὡς παραπληγὴν τρεῖν*, quibus ostenditur eo loco ex lumborum ad caput ascensu obstupefcere cervices & manus, ab oppressionem quam inde facit venarum & articularum distensio, dum via ad caput affectatur ubi paraphorica eduntur symptomata: quod certè non fieret, si ab oppilatione nervorum cervicalium stupor ille nasceretur. Sanescit autem convulsione illa, paraplegiæ similis affectio: quoniam forti & concitato convulsione motu natura, quæ diuturna officii vacuitate facta erat pigrior atque ignavior, nunc excitatur ad exclusionem materiæ paralyticiæ. Est autem, mea quidem sententia, talis *ἀγνοία* nostri authoris. Ex his lumborum doloribus qui propagantur ad caput in paraplegiæ & convulsionis vicissitudine totum morbi tempus exigunt ægri, quod ipse his verbis expressit, *ἐκ τῶν πονηρῶν ἀγνοῖαν, ἀπὸ τῶν ὡς τῶν ὡς*, i. *hinc variè agrotant, eodem modo semper affecti*: sicut in Thasia muliere vultuosa & iracunda, cui crebra erat convulsionis & delirii successio, febris initio, ac secundo die res ejus iverunt *ἀπὸ τῶν ὡς*. Sic in Heropyto fuit vicissitudo surditatis & ischiadici doloris exactum ad morbum. Quid verò? nonne huc pertinet quod idem scripsit de quadam puerpera cui dextra parte convulsa fuit maxilla, cum eadem comatosa jaceret? Objectionis depulsio est coma mixtum: sequitur enim, *παραπληγὴ πάλιν*, & octogesimo die interiit. Ac toto morbi decursu incanduit æstu, *ἀσπας, ἀθυμία, ἀσπας, ἀθυμία, ἀσπας, ἀθυμία*, i. *dejecta appetentia cum animo, vigil, iracunda, jactabunda, melancholica*.

NIGRIS PRODEUNTIBUS.] De quorum qualitate, cujusmodi sint, & quorsum appareant, satis jam multa: restat illud considerandum quod in aoristo scribat *προδεύοντων*, ut intelligamus à nigrorum excretionem consecuta fuisse illa symptomata quæ modo memoravit, & quod postremum sequitur.

ALVOQUE PRÆTUMIDA.] Ab inflatione quam peperit perennis flatuum generatio atque suppressio, collapsis naturæ præditiis, & labefactata naturali æconomia per viscerum exolutionem. Ex quo efficitur defectionum nigrarum causam minime referendam ad febris ardorem, viscerumque incendio conflagentium *κακοπρεσβίαν*: quoniam flatuum interceptio nulla dispositionem inflammatoriam infert.

6 Μετ' αἰμορροίας, ἢ μελάνων διαχωρήσιας, ἐν ὧς καὶ κόφωσις κακόν. αἵματ' διαχωρήσις τέτοιον ὀλέθρον· κόφωσις δὲ λυή.

Meliùs sic in prorrhethico 37. f. 3. r.

Ἡ μετ' αἰμορροϊαν βραχεία, ἢ μελάνων διαχωρήσις ἐν ὧς καὶ κόφωσις κακόν. αἷματ' διαχωρήσις ἐν τέτοις ὀλέθρον· κόφωσις δὲ λυή.

Quæ post exiguam hæmorrhagiam & nigrorum defectionem in acutis surditas venit; malum. Ibi defectionis sanguinis mortifera est: surditas autem exolvit.

UT MERITO aut immerito naturæ, symptomata se ostendunt: ita de illis verendum, aut bene sperandum. *Τοῖσι μὴ εἴδηται κατὰ τὴν φύσιν, εἰδὲ φεβύδα ἢ τὴν τὰ μηχανὰ γινώσκοντα ὡς εἴδηται*, i. *Is quæ immerito levant non est fidendum: nec multum vereri ea quæ sine causa torquent*. Quæ sententia notabilis est cum alibi passim, tum verò in iis qui à febre obsiduerunt. Est enim surditas signum terrificum aut salutare, vel potius desperatæ salutis aut sperabilis; prout jure & loco apparet; aut contrà: sicut in hac prognosi docetur.

QUÆ POST EXIGUAM HÆMORRHAGIAM.] Quæ hujusmodi est copia & exeundi modo. Hic enim *τὸ βραχὺ εἴδηται* & *μικρὸν* usurpatur, cui opponitur *τὸ πολὺ*. Nam liberalis erit hæmorrhagia, quamvis exigui temporis, si assatim & cumulatè sanguis prorumpat: sicut & *ὡς τὰ ποταμὰ* quæ brevi spatio densis pluunt nimbis. Contrà brevis erit & pauca diuturnior in subtillo. Est autem hujusmodi quando humores maligni & multi naturæ imperio non reguntur: aut quando natura diuturna oppressionem victa fatiscit: ut in iis qui à mixto comate sanguinis habent subtilillimum, de quibus illud extat, *μικρὸν ὥστε ἴσως*, i. *navis reseratio mortifera*.

ET NIGRORUM DEFECTIONEM.] Qualia sunt *ἀσπας, ἀθυμία, ἀσπας, ἀθυμία*, in quibus siccitas magna & ardor prægrandis, quo viscera & intestina conflagent; unde atra bile in totum fucan-

AN VERO AQUOSA QUIPPIAM TALE DENUNCIAT? Sanè quidem quæ cibo & potioni est color ex cruditate primæ & secundæ coctionis. Nam sæpe fertur aquosa, translatione, derivatione, aut etiam suppressione bilis. Quæ causa est cur de aquosis urinis quæstionem haberi velit Hippocrates, cum ait: *ἔργα ἐπ' ἔργων ἰδιώματα συνίστην*, i. *considerandum quod urinas fuderunt aquosas*. De dysentericis autem agit. Cum enim multæ sint causæ talium urinarum, ex earum causarum perspicientia intelligemus quæ spem salutis adferant, aut metu exterreant.

8 Οἷσιν Ἰππὶ αἰμορραγίῃ λάβρω πυκνῶς, μελάνων συχνὴ διαχώρησις, 10
Ἰππίασις δ' αἰμορροὶς ἔτοι, κοιλίας ὀδυνώδεις· ἅμα ὃ τισὶ φύσει δὴ
φοροί. ἄρα οἱ τοῖτοι ἐφιδρῶσι πολλοῖσι ψυχροῖσι; Τὸ ἀνατέλλειν γινόμενον ἔ-
ρον ἐν τέτοισιν ἐπὶ πονηρὸν, καὶ τὸ ἐφιδρῶμενον γονοφίδες· Ἰπποπολὺ δ' ἔτοι ἰδα-
τώδεα ἔχουσιν.

*Quibus ex crebra & profusa hæmorrhagia frequens nigrorum de-
jectio est, indeque suppressio; hæmorrhoidici fiunt hi cum alvi dolore: sed
tamen cum flatibus patientes doloris. Etiamne sic affecti sudatiuncu- 20
lam habent frigidorum multorum? Ibi tum perturbata urina non est
prava, nec verò id quod residit simile genituræ: ut plurimum autem
meiunt aquosa.*

Hic est complexio symptomatum omnium quæ profusioris hæmorrhagiæ consecutaria esse possunt. Quæ omnia cujusmodi sint, & quamobrem quorsumve appareant, faciam sanè quantum potero ut primum ipse complectar animo, deinde scribam appositè juxta mentem ipsius auctoris.

Ergo. *QUIBUS EX CREBRA ET PROFUSA HÆMORRHAGIA.* Crebra quidem ex perenni ad ca- 30
put anadrome sanguinis tenuissimi multa bile perfusi anagogen habentis per anastomosis vena-
rum quæ sunt ad inam frontem. Profusa autem, tum ab orgasmo, tum à repletionem
particulari, tum à forti naturæ contentione, ac dehiscenibus continenter extimis vena-
rum oris.

FREQUENS NIGRORUM DEJECTIO. Non quidem pilularum vervecinarum atra bile fucata-
rum. Nam talia nigra non nisi alvo coacta redduntur. Non etiam bilis atræ quam genuit
bilis æruginosa viscerum incendio perusta; neque enim talium nigrorum frequens dejectio
esse potest sine intestinorum ulcere insanabili & implacabili. Sed frequens nigrorum de-
jectio est, velut sanguinis tabique, ut ita dicam, admodum nigri; quæ vocat Hippo- 40
crates *ἐπεχρημαῖα μέλανα ἰόντα*, i. *quæ continenter non assatim & cumulatè, sed pigro lapsu*
feruntur, quorum explicatæ sunt causæ ad illam prognosin. Ab hæmorrhagia, nigrorum de-
jectio; grave est malum. Itaque nihil necesse est denuo illas in tam recenti memoria com-
memorare.

c. Coac.
hujus cap.

INDEQUE SUPPRESSIO. Quiescente scilicet hæmorrhagia, nec ita fatifcente vi retentrice
visceris laborantis.

Coac. 2. c.
12. lib. 2.

HÆMORRHOICI FIUNT HI. Non quidem prorupto è naribus sanguine, sed ad inferas par-
tes ducto, & hæmorrhoidas faciente; non secus atque dolorifica in lumbis mala sunt hæ-
morrhoida. Hæmorrhoides autem sunt dejectionibus nigris multo salubriores, vel ipso ex-
eundi modo per ora venarum quæ sunt in extimis oris & ἀρχῇ. Atque salubritas hæmor-
rhoidum commendatur in iis qui jure habent, non autem ab ipsis habentur. Atqui jure ha- 50
bent omnes qui natura & valetudinis cura, τῇ φύσει καὶ τῷ ὕδατον, sunt melancholici. Damnan-
tur & in vitio semper sunt dejectiones nigrae, quæ sponte sua, ut dictum est, pigro lapsu ex-
eunt. Quæ causa est cur patefacta omni calamitate nigrarum dejectionum quæ variæ sunt at-
que multiplices; tandem ita noster præceptor fanciverit de inferis hæmorrhoidis. *ἄνωθεν*
ἐκθὺν ἂν ἦ, καὶ ὀνὴ κατὰ τὸ ἀρσεν τὰ μέλανα ἐπεχρησέντα. i. *Sanguis supernè quidem qualiscunque, ma-*
lus; infernè autem bonum est nigra dejecti. Ac si diceret, ut omnis hæmorrhagia jure & loco
per nares prorupta, salutaris: sic hæmorrhoides convenienter ductæ sanant & arcent gravissi-
ma quæque mala. Et contrà; ut omne sanguinis profluvium, cujusmodi tandem sit, per os,
terrificum est: sic etiam omnis quæ per intestina ducitur nigrorum dejectio, calamitosa, ne
dicam mortifera, esse solet; tum per se, ut signum; tum ex eventu, ut causa. Nam dysente- 60
ria quam facit bilis atra, letalis.

aph. 11.
23. 23. 24.
lib. 4.

aph. 15. 4.

aph. 24. 4.

CUM ALVI DOLORE. Quem facit distensio ab humorum & flatuum suppressione, vel seri bi-
liosi, ex particulari lumborum repletionem ad ventrem prorepentis, & ad stomachum ipsum fe-
ritas & acrimonia.

SED TAMEN DOLORIS PATIENTES REDDUNTUR FLATUUM EMISSIONE. Qua nihil optari potest
à medico quod ipse malit, ex eo quod intestina peristaltico motu naturali moventur supernè
deorsum; deinde verò quod inde significatur vacuitas intemperiei hæcticæ frigida intestinorum
tenuum, unde continenter gignitur τὸ πνῆμα φευγόν quod exitu caret, tandemque facit hy-
dropem siccum. Ex quo efficitur verum illud esse quod alibi jam demonstratum est. In fe-
bribus, alvo inflata, si status non exit, grave est malum, ut signo & causa. Nam ventris infla- 70
tio

aph. 11. 4.
Coac. 46.
lib. 1.

nō stabilis, cum febre conjuncta inde sanē adest unde abesse debuit. Scitum est illud. *Quibus hypochondrium ē dolore laborat, inflammationis expers; iis superveniente febre, dolor exolvitur: incidendo, tenuando, & ad temperationem reducendo; siquidem inflatio nata sit vel ab oppilatione, vel spiritus flatulenti collectione, vel ab intemperie frigida.*

ETIAMNE SIC AFFECTI SUDATIUNCULAM HABENT FRIGIDI EXUDANTIS? Sanē quidem, quibus ex profusa & crebra hæmorrhagia, nigrorum perpetua defectio est, nec loco subsistit, nec hæmorrhoidum successio est, manetque ab inflatione alvus prætumida unde intereunt nigris prodeuntibus. Sed & frigidorum *ἐφιδρωσις* mortem in propinquo esse denūciat; tum propter exhaustum nectaris vivifici; tum propter exolutionem partium solidarum, & vitalis principii, in quorum virtute natura ipsa consistit. Est enim ratum illud de frigida ephidrofi; quod in mitioribus morbis, idque per initia, ad diuturnitatem apparet; in acutis verò ad mortem.

IN HIS PERTURBATA URINA NON EST PRAVA.] In hac syndrome est *σάγχυσις*, i. *confusio* sententiarum de signis atque symptomatis crebræ & largæ hæmorrhagiæ. Nam quibus ex crebra & larga hæmorrhagia, nigrorum defectio est, eundem sanē omnes non habent eventum. Quibus enim sistitur, & hæmorrhœici inde fiunt, cum alvi dolore, cujus patientes redduntur flatuum emissionem, iis urina perturbata & genituræ similis, fortasse non erit prava. Iis verò quibus exudat frigidum, nulla salutis aura potest afflari. Ergo non in his qui sudatiunculam habent frigidorum, urina perturbata, omni carebit pravitate: sed in illis qui subsistente nigrorum defectione fiunt hæmorrhœici. Nam si urina sit ejusmodi ut nunquam residat, ex cruditate & pravitate à flatulento spiritu, cum calore contra naturam, quid boni adferet desperatis, quæ in ancipiti morborum exitu mortifera esse solet? Sin autem ejusmodi sit inclinato pepasmo, qui apparere poterit in quibus vires effictæ languent?

9 Οἷον ἐν ῥινῶν ἐπὶ κωφώσῃ καὶ ναυρότητι μικρὰ δόσος ἔχει τι δύσκολον. ἐμεῖθ' ὅτε τοιοῦσι συμφέρει, καὶ κοιλίης ταραχή.

Quibus ad surditatem atque torporem sustillum accedit narium; aliquid præ se fert mali. Profuerit autem hos vomere, alvoque turbari.

OMNIA quæ apparent signa fatiscientis naturæ ex forti oppressione, cum ipsa per se terrificata, cum verò mortifera si magis exolvant. Hujusmodi est subtilillimum sanguinis quod ipsum per se metu exterrit, ut omnis judicatoria causa exigua, ac mortem subesse testatur in sanguine pravo: maximeque si fractis naturæ viribus elaboratur, ægrotis quartum morbi diem agentibus. Et quoniam prognosin hanc explicavimus comment. ad illam iisdem verbis jam pridem exaratam; præsterit cogitationes nostras contrahere, quàm disputatione longa distrahere.

Ergo. QUIBUS.] Acuta febre laborantibus, idque fortassis ardentem.

AD SURDITATEM.] i. Auditus interceptionem vel privationem; illic quidem, ab oppilatione meatus qua impeditur appulsus *ἀκυσθῆναι*, quæ surditas in febre alvum sistit, quando incidit sine *προσφύσει*, i. *previdentia* echus vel bombi; hic verò ab exolutione principii & facultatis: labefactata scilicet parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

ATQUE TORPOREM.] i. Segniciem, ac veluti quandam *πῆμειν* universi corporis, quæ initio quidem morbi, symptoma est virium oppressarum, madefacto nervorum principio, ut in tempestate austruina, & paroxysmis febrium pestilentium; provecto autem morbo, symptoma virium effectarum, & principiorum ab exhausto laborantium, cordis & cerebri.

SUSTILLUM ACCEDAT NARIUM.] Sive stillicidium sanguinis guttatum & pigro lapsu euntis; ob eam sanē causam quod natura dominatu suo non tenet malignos & multos humores; aut quod ab iis diu multumque oppressa, tandem fatiscit.

ALIQUID PRÆ SE FERT MALI.] *ἔχει τι δύσκολον*: humilis nimium est enunciatio in re tam gravi tamque difficili & periculosa, uti jam sæpe annotavimus. Nam τὸ δύσκολον, authore Galeno, leve malum ostendit: fortassis etiam contumacius. Præterea illud, *τι*, vel affectionis perexiguæ nota est vel raro incidentis: quemadmodum rectè annotavit Galenus ad illud prorrhethici. *Lumborum dolor cardialgico, cum excreatione violenta; nonnihil præ se fert convulsificum.* In subtilillo autem sanguinis cum torpore & surditate, quis medicus toto corpore non perhorrescat, omnibusque artubus præ metu non contremiscat? Est quidem subtilillimum sanguinis ipsum per se, uti jam dixi, terrificum & sinistrae admodum crisis, uti docetur illa prognosin. *Perexigua stillicidia mali sunt ominis: idem cum torpore & surditate ἀλάθειν*, ut ait Galenus, i. *mortiferum atque funestum.* Sed excusatio esse potest enunciationis ironicæ, aut certè ejusdam sarcasmi.

PROFUEKIT QUIDEM HOS VOMERE, ALVOQUE TURBARI.] Sanē quidem, si natura ab oppressione labore in officio excernendi; vel potius profuerit sanguinem incisa vena detrahare, ut affectioni *πληθωμική*, i. *à repletionem* propria vacuatio præscribatur; vel etiam profuerit hæmorrhagiam ciere, fotu & lotionem capitis: sicut in Metone Hippocrates fecitavit. Sed fractis jam viribus, & collapsis naturæ præsidii, nulla esse potest vacuatio salutaris: sed contra ægrotum potius ad exitum præcipitat, facitque ut celerius opinione moriatur.

10 Αἱ ἐν δερχῇσι μεγάλας αἰμορραγίας· ὡς ἀνακομισθὲν κοιλίας καὶ θυγαίνουσι.

Coac. 5.
hujus cap.
aph. 37. 4.

Coac. 12.
cap. 3.
lib. 2.

prorr. 49.
f. 3. 1.

prorr. 14.
f. 3. 1. 8c
Coac. 15.
cap. 12.
lib. 2.

Coac. 61.
1. lib.

Quæ circa initia profusa sunt hæmorrhagiæ; in refectione alvos profuse cient.

UNDE NATURA commeatum parat, quo se tuetur & sustinet, inde eo defraudata labascit. Commeatum parat ex sanguine, cujus copiam abundè suppeditat alvi & jecoris bene constituta æconomia. Ergo defraudata sanguine labascit, ex vitio alvi & jecoris; labefacta scilicet naturali æconomia in coquendo, distribuendo, & excernendo. Extremum geminatur opus coquendi, debilitata coquendi officina proprio coctionis instrumento, calore nativo: cujus dissipationem paupertatemque attulit profusior hæmorrhagia. Atque ita non est par necessitati commoditas, proindeque inde labascit natura unde commeatum parare solebat. Et quoniam prognoscos hujus veritas non ita pridem patefacta est demonstratione facili & φέρει καὶ ὁ νόμος, sufficit hoc loco explicare propalam, quidnam illud sit, & quamobrem scriptum.

protr. 18.
f. 1. 1. &
Coac. 97.
lib. 1.

CIRCA INITIA.] Quid enim? an non idem faciet liberalior hæmorrhagia provecto jam morbo? Sanè quidem, sed ideo posuit *circa initia*: quoniam morborum acutorum initia ferè sunt crebra metaptosis & orgasmis, quod annotavit Galenus comment. ad illam prognosin. In phreniticis, quæ ineunte morbo symptomata sunt quæ satis & crebrè hic illuc cientur; calamitosa sunt. Sic autem ait Galenus. Cernuntur, inquit, morborum initia crebræ symptomatum successiones, non autem cum jam processerint; atque illas fieri verisimile est in affectionibus quæ in nimia humorum abundantia aut pravitate maligna consistunt, indeque adeo varios huc illuc cieri motus in partes principes, unde corrumpitur τὸ πνεῦμα acutorum morborum. Ergo quæ ab orgasmo & præpropere metaptosi, morborum initia cietur hæmorrhagia; haud facillè modum servabit, aut retinebit moderationem quantitatis: quemadmodum illa quæ jure & loco, duce natura, critica lege suscipitur atque perficitur. At tam immoderata tamque effrænis hæmorrhagia ἐπὶ ἀναγκασιῶν, vel, ut idem loquitur in aphorismis, ἐν τοῖς ἀναγκαῖοις, præhumidas reddit alvos, facitque ut liquidis excrementis ferantur: proptereaque ipsas πρηδωθῆναι non ita pridem scripsit, quod est, in vitio esse, vel potius labefactari: causæ sunt illic ἀναγκαῖως explicatæ.

aph. 17. 4.

II Τὰ ἐκ ῥινῶν λάβρα βίη ἀποληθέντα, εἰς ὅτε πασμὸν ἴσκη-
λεῖται· φλεβοτομία λύει.

Profusa narium hæmorrhagia vi suppressa, nonnunquam adducit convulsionem: sanat autem detractio sanguinis phlebotomia.

VULGI opinio est, profluvium sanguinis ad interitum esse fatale: quoniam in sanguine focus est vitæ. Quæ causa est quamobrem vulgo sistendi consilium sit quotiescunque sanguis prorumpit, vel etiam cum substillo exit. Quàm convenienter & rectè id fiat, docetur in hac prognosi.

protr. 53.
f. 3. 1.

PROFUSA NARIUM HÆMORRHAGIA.] Qualem demonstravimus sæpe cieri circa initia peracutorum morborum, ab orgasmo & præpropere μεταπτώσις, i. transiitione sanguinis copiosi multa & maligna bile perfusi; unde repletio cerebri & fortis naturæ proritatio ad excernendum: qualis etiam potest accidere à prægrandi naturæ contentione quæ multo plus movet, cietque proritata nimium, quàm inhibere possit, unde ἀποληθέντα. Verba Galeni hæc sunt. Patet oppressam copia sanguinis naturam excitatam fuisse ad excernendum; quod quia cum mediocritate obtinere non potuit, vocatam medicis fecit hypercrisim.

VI SUPPRESSA.] Non autem retractione rheumatis concitati, sed violenta repulsione per ea quæ Græcis dicuntur ὀσσηγιστὰ, pittacia, motaria, perfusiones, & epithemata fronti, cervici, capitiq; admota, & in nares immissa.

protr. 39.
f. 3. 1.

NONNUNQUAM PROVOCAT CONVULSIONEM.] Non ipsa quidem hæmorrhagia cumulatè prorupta, quæ potius parit exolutionem, ἐκλυσις, quàm spasimum sive convulsionem: sed hæmorrhagiæ ipsius per ea quæ repellunt repentina suppressio, cujus plethoricum symptoma est ipsa convulsio: plethora autem sit resurgente sanguine ad partes propinquas & socias ejus ubi fluxio inhibetur & sistitur. Atque ut hæmorrhoidum inconsideratè suppressarum, aut jure & loco non profluentium symptomata ferè consecutaria sunt tabis, melancholiæ, scirrhi, canceri, & elephantis, atque hydropis: sic narium sanguis repulsus in cerebrum, convulsionem & epilepsiam adducit. Hippocratis illud est. Qui statim temporibus sanguinem fundunt, si non profundant, epileptici fiunt. Quæ causa est cur summus præceptor omnino repellentibus interdicens putarit ad inflammationem frontis arcendam, cujus ipsa sola est capax & particeps in tramat capitis, sed lenientibus & anodynis utendum censuerit.

„SANAT AUTEM PHLEBOTOMIA.] Retrahendo scilicet rheuma concitatum, & detrahendo „consistens, incisa humeraria brachii καὶ ἐν τῇ partis convulsæ: quoniam plethoricæ affectio- „ni debetur propria plethoræ vacuatio. Est autem sanguinis detractio è propinquo.

12 Ενδεκαταίοισι σάξιν δυσκολοὶ· ἀλλὰς τε καὶ ὡς δις ἴσκηλεῖται, καὶ ὡς ἴσκηλεῖται.

Unde-

Undecimum diem agentibus substillia sanguinis mala sunt: idque cum aliis, tum si bis fiat, & redeat.

ENIMVERO res malè gestæ accessionem calamitatis adferunt, faciuntque ut ægri pejore sint loco, si rerum ipsarum malè gestarum causa sit & occasio, naturæ irrita & inanis contentio, quando certamen ipsius & morbi est in procinctu. „ Præstat enim naturam quiescere, quàm „ aliquid frustra moliri: ob eam sanè causam, quòd omnis irrita proritatio morbum alioqui sanabilem, ex eventu reddit insanabilem, aut certè finitri judicii. Sanè in substillio sanguinis „ res malè geruntur: quoniam non est potens natura nimie abundantie, qualitatisque mali- „ gnæ; aut quoniam victa jacet diu multumque oppressa: pessimè autem geruntur quoties ab „ erethismo critico, morbi & materie dominatu res eunt, nec magisterio naturæ reguntur; „ idque cum aliis, tum verò diebus criticis quibus fiunt ephodi & insultus. Ex illa enim proritatio irrita, fit acrisia cum accessione graviorum malorum, maximeque si crebrò incidat illa priori similis proritatio, non secus atque rigor qui sæpe in morbis acutis frustra cietur, ex cujus concussionem incredibile dictum est quàm multis & gravibus damnis obruantur ægroti. Sed hæc sunt alio loco fusiùs disputata. Quinetiam de substilli calamitate satis jam multa diximus. Quæ cum ita sint.

UNDECIMUM DIEM AGENTIBUS.] Undecimum quidem ab historia, septimum à *περίηλθ.* i. additamento: qui finis est primarum periodorum quibus hæmorrhagia significatur atque excipitur, cum in febribus ardentibus acutis, tum verò in viscerum phlegmonis per sýstrophén natis à rheumate concitato. Itaque die undecimo, exactis tribus quaternariis ab historia, vel duobus ab ipsa prothesi; quæ sunt periodi insultuum fortiorum ad ciendam excretionem liberam & liberalem qua morbi acuti solent exolvi.

SUBSTILLA SANGUINIS.] Quibus guttatim pigro lapsu & parca manu sanguis exit, ab irrita contentione naturæ die undecimo proritata.

MALA.] Ut omnes judicatoriæ causæ exiguæ: quia nihil paucum est criticum nec critica lege factum: sed exeundi modo multum exterret medicos ob nimiam abundantiam, qualitatemque malignam, potissimum die critico quo signa omnia judicatoria non judicantia, firmissima esse solent ad ineundam prognosin. Nam in peiores abscessus conversio fit, quæ vel doloris acerbiteriam, vel acrisiam, vel diurnitatem secum adfert. Desperationem verò salutis offendit, ac citam mortem jamjam venturam denunciat sanguinis è nare substillum, si præter incommoda paucitatis exitus, atque temporis, accesserit quoque pravitas qualitatis, cujusmodi cernitur in sanguine prorsus mero.

IDQUE CUM ALIAS, TUM SI BIS FIAT.] Quò enim sæpius frustra proritatur natura, estque irrita ejus contentio & inanis; eò pejus est ægro. Secus fuit Larissæ virginis, quæ post crisis etiam, sanguinis copiam profudit. Secus Metoni, de quo idem narrat quod de Larissæ: sed tamen pessimè illi fuisset, cum bis die quarto substillum sanguinis habuisset, nisi divina Hippocratis arte per fotum capitis, die quinto liberalior hæmorrhagia prorupisset.

40 13 *Ἐπὶ αἵματι ῥύσι πολλῇ, ἢ λυγμῶς, ἢ πᾶσι μὲν κακόν.*

Si largo sanguinis profluvio supervenerit convulsio aut singultus; mortiferum.

„ Quicquid ejusmodi est ut propagatione & continuatione *ἐπιπλεῖται*, aut etiam traumatiæ fluxionis, pro exolutione quæ propria esse solet profusioris hæmorrhagiæ, convulsio- „ nem adferat; mortiferum est atque funestum. Sed præstat in enarratione philologiæ, „ ipsam philosophiam aperire.

50 SI LARGO SANGUINIS PROFLUVIO.] Quod fecit gargalisimus sanguinis ineunte morbo effera bile perfusi, aut fortis naturæ contentio in repletionem particulari, unde *ἐπιπλεῖται*; aut etiam venæ vel arteriæ in *τῷ* traumate sectio, sive erosio.

SUPERVENERIT CONVULSIO.] Non quidem primò & per se ab hæmorrhagia nimis affatim & cumulatè prorupta, cujus proprium symptoma est ipsa exolutio, teste Galeno ad illam prognosin. Quibus hæmorrhagia larga vi sistitur, &c. sed ex eventu quando in cerebrum refluit sanguis unde manabat, venis laborantibus ab exhausto, indeque succum alibilem reposcentibus à nervis quem ipsis nutriendi causa impertiverant. Est autem convulsio nervorum symptoma, præ siccitate nimia contractorum. Ac nimie siccitatis causa est succi affluentis defraudatio, affixi valida suctio à venis exhaustis.

60 AUT SINGULTUS.] Ventriculi inanis concussio, aut etiam convulsio quædam quam facit tunicarum ab inanitione contractio. Nam venulæ arefactæ prorsus exhauriunt quicquid erat in alvo humidi primigenii & succi assimilati, faciuntque ipsam ad singultum famelicam. Nam de singultu & causis ex quibus variè concitatur, satis jam diximus suo loco.

MORTIFERUM.] Doloris acerbitate, vivifici nectaris dissipatione, & humidi primigenii seu vivacitatis exhausto, quæ succum & facultatem non habet reficiendi sui. Quo fit ut omnis ab inanitione convulsio mortifera sit atque funesta, collapsis naturæ præsidii ab exhausto partium solidarum, quarum quidem virtus est ipsa natura; ut interim præteream trium principiorum *ἰσχυρῶς*, facultatumque non solum in officio laborantium infirmitatem, sed etiam privationem unde circa mors venit. „ Ergo quicquid ejusmodi est ut pro comæatu quotidiano exhauriat

70 „ partes solidas omni succo alibili, quod ipsum declarat convulsio; mortiferum est. Hujus- „ modi est hæmorrhagia convulsifica, quæ vel ipsa exolutione primum & per se ad mortem præ-

præcipitat, proindeque multò magis ad convulsionem usque progressa, desperabilem facit vitæ salutem.

al. ἀλιζόμενον.

14 Τοῖσιν ἕως ἐτῶν ἐξδύμῳ δυνάμιν ἔχόντων μὲν ἀχρόϊς, καὶ τέττις πνύμα ἀλυσόμενον ἐν τοῖσι ὁδοῖσι, καὶ γῆς Ἰπθυμῆ· αἵματι φθορῶν καὶ ἐκλυσιν σημαίνει.

Quibus ad septimum usque annum vis lucet multum sædatis, cum anxio spiritu progrediendo, & terræ concupiscentia; sanguinis corruptionem & exolutionem significat.

parte 1.
sect. 3.
6. Epid.
part. 23.
sect. 3.
6. Epid.

HÆC PROGNOISIS τέκμαρτι aperit vacuandi purgando & sanguinem detrahendo. Nam signa continet syllogistica repletionis & cacochymiae, quibus debentur; illi quidem phlebotomia; huic autem purgatio: quia non potis est aliter medicari. Talis enim cacochymia pepasum non recipit, facitque ut corpus impurum quò magis nutritur, eò gravioribus damnis augeatur. Hinc rerum alvi male gestarum consecutaria esse solet vasorum impuritas, quæ facit ut partes suo genio defraudatæ sint frigidae, macrae, & sædi coloris; ipsa autem vasa appareant multo distenta sanguine. Sed ipsa τέκμαρτα cujusmodi sint unde initur τέκμαρτι bene & convenienter medendi, suis quæque locis explicabuntur hoc modo.

aph. 29. 3.

QUIBUS.] Omnis naturæ, sexus, ætatis; quorum corpora in vitio sint vel gentilitio, vel à diæta in victus ratione & vitæ instituto: sed præsertim pueris quorum morbi καὶ εὐτρέφοι, καὶ συγγενῆς, καὶ ἱπθυμῆς, i. nutriti, & congeniti, & concrecentes, ad septimum usque annum, & ad pubertatem protrahuntur & producantur. Qualem morborum in pueris diuturnitatem Hippocrates commemoravit his verbis. Puerorum morbi judicantur quidam quadraginta diebus, quidam septem mensibus, quidam totidem annis, quidam ad juventutem producantur.

aph. 23. 2.

AD SEPTIMUM USQUE ANNUM.] Ad verbum, ad septimos annos, vel ad septimum quemque annum, pueritiæ, adolescentiæ, pubertatis, juventutis, constantis ætatis. Nam de senectute hoc non ausim dicere. Etenim illud ἐτῶν ἐξδύμῳ idem planè significat quod in aphorismis legitur de diebus criticis, καὶ ἱπθυμῆς ἢ πύρριον Ἰπθυμῆ, i. septimi est quartus index. Sunt enim septenarii dies, septimus, decimus quartus, & vigesimus; quorum indices numerantur; primi quidem quartus; secundi undecimus; tertii decimus septimus: ut verè sic explicari debeat aphorismus. Septenorum quartus est index. Sic & hoc loco enunciantum. Quibusunque ad septimum annum vigent morbi. Ut enim morbi acuti qui celeriter, continenter & vehementer moventur, intra secundum septenarium judicantur, iidemque, ex irritò erethismo, acuti naturam amittunt, nomen tantum retinent, & ad quadragessim usque diem producantur: sic morbi natura diuturni, per vicenarios tantum à quadragesimo subeunt naturæ insultus, quos ἱπθυμῆς Græci vocant. Atque illorum diuturnitas in pepasini difficultate consistit; pepasini autem difficultas in humoris morbifici contumacia & erethismi vacuitate. At verò qui morbi sunt diuturni ex vitio gentilitio unde συγγενῆς nominantur, & ex vitiata complexione & temperamento, principiorum facultatumque ignavia; non nisi ætatis successione curationem recipiunt: quoniam ætatum successio mutationem adfert complexionis, temperamenti, & habitus. Atqui ætatum successio cadit in septenarios annos. Sic puerilis epilepsia per ἑλαμψιν, i. splendorem caloris nativi quiescit: ἑλαμψιν autem lucet in pubertate & adolescentia. Quamobrem verè subjunxit præceptor. Quicunque manent affectus, nec adventu pubertatis solvantur, aut mulieribus menstruorum profusio; longius producantur.

par. 5. f. 1.
6. Epid.

VIS LUCET.] Δυνάμιν referre possum ad malam valetudinem quæ lucet, splendetque ad septimum usque annum in signis & symptomatis mox explicandis. Possum etiam commemorare principiorum robur quod lucet in facultatum virtute ex copia & abundantia caloris nativi quantumvis obruti cacochymia, qua tandem evicta triumphataque, sopiti suscitantur ignes atque dant clara incendia lucem: ut verè illud videat esse dicturus, idem valere commemoratam hoc loco δυνάμιν quod ἑλαμψιν, per quam solam pueros diuturnis morbis defungi, ut epilepsia, Hippocrates author est.

MULTUM SÆDATIS.] Omni genere sædi coloris. Hic enim ἀχρόϊα tollit in totum colorem genuinum quem veteres nominarunt χλωρόσθη λαμπρῶν, i. colorationem decoram & vividam, unde vivacitas planè ostenditur. Erit igitur contraria τῇ ἀχρόϊα, ac genus omne continebit sædi coloris ἀσπυρρομελάτων, ἱπθυμῆς, ἀσπυρροῦ: cujusmodi sunt icterici pallidi sive ἀσπυρροί, leucophlegmatici, turgiduli, subvirides, virulenti, vironigri; denique omnes qui nativum colorem decoremque amiserunt: cujusmodi sunt virgines sædo livore, atque, ut ita dicam, virulentia nigra sædata. Atque ea decoloratio & defædatio stabilem & fixam habet in naturalis œconomiae vitio causam. Ut enim ventris ignavia & depravatio, atque corruptio chyli, parit vasorum impuritatem, vel, ut interpretatur Galenus, μεχθρῶν χυμῶν πλεονέξιν, i. pravorum humorum nimiam abundantiam: sic illa superfluitas pravorum humorum qui sunt ejusmodi generatione & corruptione, defædationem & turpificationem adfert cutis ipsius. Et enim τὸ χρώμα ὅμοιον τῷ χυμῶν, ὅτι καὶ ἀμύρῳ ἐστίν, i. coloratio similis est humorum refluxus expertum: quoniam consentaneum est ut alimento similis color eluceat.

CUM ANXIO SPIRITU PROGREDIENDO.] Quid sit ἀλυσόμενον πνύμα, quamvis nusquam alibi legatur apud Hippocratem, per analogiam verbi ἀλύνει complecti oportet, ut sit respiratio qualis cernitur in virginibus virulentia nigra sædatis, quæ si aliquousque progrediantur, vel breve alio-

loqui spatium conficiant; deficit illis spiritus, non tam necessitate inspirandi quam expirandi: quoniam ex nimia vaporis fumidi abundantia, major necessitas incidit expirationis quam inspirationis, indeque non raro fit ut vaporis fumidi occurfu elidatur spiratio in faucibus dum aer ducitur inspirando. Ac talis respiratio nominatur *πνῦμα ἐκταίνον καὶ κατεπύον*, i. *respiratio tarda & velox*; tarda quidem & lenta in inspirando, cita & properata in expirando: „ quoniam omnes partes officiales majore contentione excitantur ad exclusionem rei moleste, „ quam ad comparationem necessariz.

ET TERRE CONUPISCENTIA.] Concupiscentiam propriè voco, non *ἐρεξιν*: quoniam reapse *ἐρεξιν* rerum est naturæ *ἐκπεσοφίαν*, i. *consocialium* appetentia, quæ posita est in suctionis sensu. Quod si ea sensu proportionem respondeat suctioni, & suctioni vacuationi; sanè par erit necessitati commoditas, ac tantum appetet natura bene habita stomachi, quantum ipse potest mitigare & coquere. Sin autem in vacuatione & suctione pauca, sit inexplibilis edendi cupiditas; jam appetentia naturalis & simplicis nomen mutatur in famem & *κυνερχίαν*. Quod si diu multumque suo defraudata genio natura sit *ἀσπε*, impuritatem alvi ostendit, qua impeditur sensu suctionis; qua etiam depravata nascitur *κίτση*; ut prorsus abolita, i. *βυλμία*, quæ nihil aliud est quam facultatis appetitivæ casus, ut inter *κυνερχίαν* & *βόλημον* hoc interesse videatur; quod illa sit inexplibilis appetentia sine fame, hic verò fames sine appetitu edendi. Est igitur terræ concupiscentia i. *κίτση*, qualis fortasse videri potest in iis qui ex pariete festucas avellunt, ut in prognostico fancivit Hippocrates ex historia quam scripsit de uxore Dealcis.

hist. 15:
sect. 3.
3. Epid.

SANGUINIS CORRUPTIONEM ET EXOLUTIONEM OSTENDIT.] Hic sanguinis corruptionem cujusmodi sit planè aperit illud quod ipsi corruptioni adjunxit. Est autem exolutio quæ dissolutam *σύναν*, i. *complexionem* sanguinis & coagmentationem ostendit, non solum per principia connata, sed etiam per advenitia; ut sanguis in vitio sit, non tam corruptione propriæ substantiæ, quam mixtione alienæ, ac sit corruptio secundum quid. Ipse autem præceptor generi statim subjecit ipsius corruptionis speciem, more magnorum philosophorum. Quod Theophrastum fecisse video, ubi de mutatione specierum agit in congeneres, aut in distantes. De feminibus autem loquens sit ait, *φθόρος τις ἢ ἔκστασις*, i. *corruptio quædam aut egressio*. Ac si diceret, egressio omnis è natura, speciei est corruptio quædam. Sicut alienatio naturæ specificæ, est perfecta corruptio. Sic & hoc loco Hippocrates corruptionem sanguinis, nominavit exolutionem ejusdem.

cap. 6.
lib. 4. de
caus. plant.

15 *Ἐν τοῖσι μακροῖσι τὰ κτ' μικρὰ ὑπαινόμενα αἰμορροῦσθαι· ὀλέθρα.*

Quæ in diuturnis exigua apparent sanguinis velut quædam effluvia; mortifera.

OMNIA quæ fiunt quæque apparent in morbis, effectæ naturæ nuncia & exolventia; debent videri, ut sunt, mortifera. Sic Parium *ἄκρον* alvi tandem ad interitum centesimo & vigesimo die morbi perduxit. De sanguinis autem subtillo illud præceptum est, *quod eò pejus res ire denunciat, quò sæpius redit*. Causæ sunt explicatæ. Quod igitur ad institutam prognosin attinet, hæc mihi ratio videtur enarrandi.

Coac. 122
hujus cap.

QUÆ IN DIUTURNIS.] Quorum diuturnitas posita est in mala complexione viscerum & vitio temperamenti, & qui raros & leves habent ad crisin insultus, ipsamque acrisiam crebrò expetiuntur ab irritis erethismis.

EXIGUA SUPERVENIUNT SANGUINIS VELUT EFFLUVIA.] i. Quæ iteratò apparent & fiunt. Sunt enim τὰ ὑπαινόμενα, ad verbum, *superapparentia*, i. quæ præter signa pathognomonica & epigenomena velut foras exeuntia, manifestò se produnt: cujusmodi sputa sunt in pleuritide, pus è vomica, dejectiones in morbis alvinis; ex quorum qualitate, copia, & excernendi modo, significatio fit rerum aut bene, aut malè gestarum in partibus unde manant; & ex quibus argumenta ducuntur brevitatibus aut diuturnitatis, secundi aut sinistri judicii. Exigua autem velut effluvia sanguinis explicavi τὰ μικρὰ αἰμορροῦσθαι, quæ speciem præ se ferunt hæmorrhagiæ cujusdam; reipia tamen non sunt, nec copia, nec tempore, nec exeundi modo, quales esse solent quæ critica lege prorumpunt.

MORTIFERA.] Ut signo & causa. Atque ut signo quidem: quoniam nihil *ἀνέστις* bene fit, nihil autem paucum est criticum, ac nullum subtilillimum in bonis ducendum: quia syllogisticum signum est vel oppressæ nimium, vel etiam fatiscientis naturæ, & principiorum collapsorum; quale subtilillimum hoc loco agnoscimus, quod etiam causæ mortifere rationem obtinet: quoniam ex irrita contentione naturæ, frustra tentato sanguinis profluvio, major infirmitas comparatur; ipse autem morbus vires acquirit eundo, unde graviorum symptomatum accessione natura jam effecta corrumpitur in totum, & ad interitum cum certa desperatione perducitur.

16 *Τὰ σκολώδεια ὅς δέχῃς· αἰμορροῖν ῥινὸς λυά.*

Quæ ab initio cientur vertigines; hæmorrhagia exolvuntur.

INTER commoda hæmorrhagiæ non in postremis illud est, quod τὰ κείσθαι μὴ κείναι pro-
hibet esse mortifera, aut certè sinistri judicii. Quæ res adduxit Hippocratem ut patefacta
C c

part. 1.
2. Epid.

lib. 7.
1. Epidem.

4. acut.
& 86.
Coac. 1. li.

lib. 1. Epid.
par. 3.
lib. 3. prog.

Coac. 2.
cap. 1.
lib. 2.

primum & explicata rerum criticarum crisin non indicantium nec facientium difficultate, pro exceptione omnium theorematum catholicorum tandem illud quasi miraculo apposuerit, αἱμορραγίαί λυοῦναι ἐν κρίσει πολλὰ, i. hæmorrhagiæ multæ difficilia multa dissolvunt. Quæ causa etiam movit Galenum ut idem exclamarit super Metone per hæmorrhagiam defuncto præter spem morbo qui paulò antè mortiferus videbatur, non solum symptomatis gravissimis, sed etiam signis terrificis. Sed inter omnia κέλευμα loco non apparentia, principatum obtinet vertigo in morbis acutis. De cuius eventu certa est illa prognosis. Quibuscumque autem circa initia vertigo est, unaque capitis venæ micant cum tenui crudaque urina; his proculdubio febris exacerbationem in crisi expectare oportet, nec mirum videri si non sint apud se. Cujusmodi autem vertigo sit, & quorsum appareat, tum autem quemadmodum sanguinis profluvio exolvatur atque quiescat, decisio est in hac prognosi.

Quæ ab initio cientur vertigines.] Quæ circa initia morborum acutorum sine ulla significatione crisis (ut nulla esse potest quo tempore natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas) cietur vertigo. Unde illius theorematitis veritas, τὰ κέλευμα μὴ αὐτίκα διαφανέσθαι. Quæ sententia demonstrandi facultatem Galeno aperuit super symptomatice rigore qui ineunte causo cietur. Sic autem ait. Ταμὲς ἐνὶ τῇ πυρετῇ ἀρδὴν ὁ πυρετὸς ἐκλύεται: τὰ μὲν οὐκ ἐστὶν ἐκλύειν, ἀλλὰ καὶ ἐκλύειν, ὅτι καὶ ἐκλύειν. Ut autem catholici theorematitis veritas in vertigine proposita conspiciatur, nemini sanè dubium est quin vertigo jure & loco appareat in certis quarundam criseon perturbationibus. Nam τὸ ἐκλύειν vomitionis est κέλευμα: sicut αἱμορραγία: hæmorrhagiæ. Sed ut morborum initiis nulla crisis: ita nulla perturbatione critica esse potest. Atque ut vertigo in sperabili febris discessione, bona est: ita in febris continuatione, pestifera. Ex quo efficitur distinctione temporum & causarum, de symptomatis quibusque verendum, aut bene sperandum. De vertiginis autem natura & causis hæc fuit manetque omnium medicorum firma consensus: quòd ea versatur in falsa imagine & φαντασμάτι cui circumrotari circummagique videntur quæ circumcirca sunt, quamvis immota; ex turbulento motu ac veluti circumacta spiritus animalis à flatulento spiritu atque maligno, non secus atque bombus & echo in auribus, hallucinatio in oculis & caligatio. Flatulenti spiritus generatio & impulsus vel est indigena cerebri, vel advena sursum infernè translati. Indigena est à repletione particulari, vel intemperie & cacochymia quadam maligna firmiter fixa, qualis esse solet tinctura lanarum veneno Assyrio fucatarum: qualis vertigo in cephalalgia sine febre & echus varietate, prænumcia esse solet vel apoplexiæ, vel epilepsiæ. Advena autem vertiginis causa est anadrome symptomatice aut critica sanguinis in febre acuta, tum vapor fumidus qui vel ab impuro stomacho, vel à pulmonibus inflammatis, vel ab utero sursum exhalat. Hic autem convenienter accommodabimus hæmorrhagiæ commoda; indigenæ quidem vertigini, ex plethora particulari; advenæ verò, ex anadrome utraque, tum ex pulmonibus inflammatis. Secus est de vertigine ex cacochymia & cruditate stomachica, aut ex alia quavis tetri vaporis exhalatione. Huic enim debetur pepasmus, purgatio, & neoterismus.

Hæmorrhagia quiescunt.] Sanè quidem, si à plethoræ propria vacuatione nulla supersit inflammatio, nulla intemperies firmiter fixa, nulla etiam cacochymia maligna. Etenim parum prodest hæmorrhagia plethoricarum affectionum propria, si rerum illarum accessionem conjunctam habuerint, ut prudenter Galenus annotavit.

17 Τὰ ἐν κρίσει σμικροῖς ἰδέσθαι ἀνελκόμενα κακὴν εἶναι.

Quæ à profluvio narium cum sudatiuncula incidit perfrigeratio; mala est.

Coac. 1.
hujus cap.

prorr. 34.
1. 3. 1.

prorr. 12.
1. 2. 1.

Ego vero arbitror pensum meum absolvisse super hac prognosi commentario nuper scripto ad illam. Quæ diebus criticis eximias incidit perfrigeratio ab hæmorrhagia; pessima. Superest tantum ut prætermittam illic sudatiuncula quorsum appareat, & quomodo adserat perfrigerationem, explicetur.

Ergo. A PROFLUVIO NARIUM.] Id enim significat ἐν κρίσει, quod teste Galeno indicat per antonomasiam profluvium sanguinis, inter omnia narium epiphænomena. Verba Galeni sunt hæc comment. ad hanc prognosin in prorrhethico. Προρρητὴ hæμωρραγία σικιδὲν ἐρumpant sudores, αὐτὸς πυρετὸς ἀνελκόμενος ἀνελκόμενος ἀνελκόμενος; grave hoc malum est. Itaque à profluvio sanguinis è naribus hypercritico aut symptomatice, illo quidem à forti contentione naturæ validoque in capite pulsu, hoc verò principiis morborum à gargalismo sive orgasmo sanguinis multa & effera bile perfusi; unde sit anadrome ante diem principiis acutorum morborum, non autem cum jam processerint, eaque anadrome profusam facit hæmorrhagiam quæ inhiberi non potest, tum propter affluxus perennitatem, tum propter vaporum perpetuam anastomosisin.

Cum sudatiuncula.] In qua scilicet exiguus humor & sudor miliaris exudat, vel è capite & thorace, vel toto è corpore roscedo. Hujus cum duæ sint causæ; una quidem ineunte morbo, naturæ oppressio; altera provecto jam morbo vel ab hypercritis, naturæ faiscens exolutio, succique alibilis partium solidarum exudatio; posteriolem causam hoc loco agnoscimus. Est enim sudatiuncula hæc ab ἀνελκόμενος, etiam si inciderit circa initia morbi acuti. Quocirca bene præcipiunt qui vetant in sudore sanguinem detrahendum.

INCIDIT PERFRIGERATIO.] Eximia quidem illa, non levis & aliosâ quæ moderationem caloris ostendit à falso credita febris discessione, ut in Pario & Pythione: sed quæ tangentibus medicis & ægrotis sensationem exhibet frigoris glacialis, quam paulò antè noster author vocavit

recavit *κακώτερον*. De qua illud præceptum est. *Εν κρισις πλεονάζει, τῶν αἱμορραγιῶν καὶ κακώτερον κακώτερον*. i. In criticis exacerbationibus, hæmorrhagiæ largæ; pessimæ.

MALA EST.] Ne dicam mortifera: quoniam cum dissipatione vivifici nectaris à corde ex-
haulto, infirmitatem summam denunciat, atque, ut ita dicam, *visceris* caloris nativi. Sed
inter duo genera *melivorus*, periculosior est universi habitus, quam partium extimarum:

18 Αἷμα ~~το~~ ἀφαιρέσεις ἐν καταλύσει νεωθευμένη· κακόν.

10 *Detractio sanguinis in torpida perfrigeratione; mala.*

UNDECUNQUE sanguis prorumpat aut stillatim fundatur in torpida perfrigeratione, idque vel sponte sua, vel artificio medici vena incisa; incommodo vertit agri. Est enim, vix me contineo quin dicam, immanitatis omnem humanitatem fugientis, defraudare naturam eo commodo unde sperabilis est ejus recreatio, ex cujus paupertate ipsa torpescit, & effeta languet. Hic enim agnoscimus κατὰ φύσιν πρὸς περιπνευσίαν, quæ scilicet conjunctam habet ἡ ἰσχυρία, ubi subinde ad pedes delabitur ager. Nec verò ἡ κατὰ φύσιν quæ accessionem habet νύκτιν, alio referri potest quam ad summam imbecillitatem caloris nativi per exolutionem vivacitatis, & paupertatem humorum ac spirituum vivificorum. Nam quæ à retractione accidit refrigeratio per inflammationem systrophicam viscerum, aut etiam prægrandem ardorem, ut in iis qui ardentè febricitant; illa ferè conjunctam habet δυσφορίαν ἀνίσχυρίαν, i. jactationem sine vomitu, & difficultatem spirandi cum inexplabili siti. Ac talem complectitur illa jam vetus oratio. καὶ ἐκ καταμυτηρίων καίμας ἐν στεροχόρῳ, πρὸς μεσυχίαν τῶν καπνῶν. i. Ardoris in hypochondrio reliquæ, febre perfrigerata; male. Ad eam igitur prodest sanguinem multum detrudere; ut fecimus in Generali Monet, cui refrixerant partes extimæ.

19 Ὅσοι κοιλίης ἑπτάσσης αἰμορρέουσι, καὶ ἑπτάγῃς ἅμα τῷ αἵματι
30 ῥοεῖν τέτοιαι κοιλίῳ λειπτοειδέα ποιεῖ, καὶ ἑπταληγον, καὶ ἀσκαρίδας,
ἢ ἀμφοτέρω.

Meliùs sic in prorrhético , 46. f. 3. 1.

Οἷσι κοιλίης ἐπιστάσης αἰμαρράγες καὶ ἐπιήριγες· ἄρα κοιλίη λευκωμένη,
καὶ ἐπίσκληθ', ἢ ἀσκαρίδες, ἢ ἀμφοτέρων;

40 *Quibus alvo suppressa prorumpit sanguis è naribus, indeque ri-
gent; etiamne fit alvus lienterica & prædura? an verò ascarides? aut
utrumque?*

MAGNA VIS est hæmorrhagiæ ad immutandum corporis habitum in complexione & temperamento, unde mutatio repentina cernitur actionum, qualitatum & excretionum. Porro autem quemadmodum hæmorrhagia duce natura, & critica lege peracta, facit ægros plerunque morbis defungi periculosis cum in angusto spes erat: sic hæmorrhagia profusior, tum symptomatica, tum hypercritica; vel ad exitum ægros præcipitat, vel eam morborum successionem parit à quibus, comparata jam summa infirmitate, vix ulla ratione possunt levari. Enimvero quæ major mutatio esse potest quam alvi multum alstricta, in profusam lienteriam? Atqui mutatio hæc docetur in hac prognosi, quæ cujuscumque sit & quemadmodum accadat, jam ad demonstrandum aggredior.

QUIBUS.] Acuta febre ardens febricitantibus, unde facilis est anadrome sanguinis multa & effera bile perfusi. Nam febrium ardentium morbificus humor est biliosus ichor, idemque acerrimus.

ALVO SUPPRESSA.] Quæ non nisi coacta ducitur excrementis admodum siccis & duris, pen-
neque dixerim, causticis: ejusmodi sunt *Μεχουριστα αυραδωδη*, quorum cohibitio est siccitatis,
siccitas ardoris febrilis omnem succum exhaurientis, qui esse solebat vehiculo facibus de-
60 scendendis. Ex omnibus enim alvi suppressæ causis quæ multæ sunt, hanc solum hoc loco agno-
scimus, præter eam quæ communis est omnium quæ sursum fiunt, & foras, translocationum.

PROFUNDUM SANGUINEM E NARIBUS.] Sic enim Galenus interpretatur τὸ αἰμορραγῆσαι, quod absolute scriptum, hæmorrhagiæ narium antonomasiam ostendit. Hæc autem profusio sanguinis nimia & immodica hoc loco significatur; alioqui non verteret astrictionem in laxitatem. Ac talis esse solet principiis febrium acutarum symptomata ab orgasmo, vel hypercritica, quam ipsa natura adhibere non potest, à plethora particulari, & forti in capite pulsu.

INDEQUE RIGENT.] Non quidem rigore critico, sed symptomatico. Omnia enim ὅλα πρὸς mala sunt in omni naturæ & morbi certamine. Ac malè res eunt quando ea succedunt quæ jure & loco debent præire. Tum certè omnia fiunt αἰσθητὰ λόγον naturæ, & αἰσθητὰ λόγον morbi. Quo fit ut nihil ad salutem appareat, bonifex fiat rebus ægroti. Ut enim non rarò salutaris est urine suppressio ante rigorem: sic ea quæ à rigore incidit, gravissimum ægri ma-

26. Coac.
1. lib.

lum semper ostendit & facit. Eadem ratione rigor hæmorrhagiæ succedaneus, qui præ-
nuncius esse debebat, signo & causa pestiferus esse solet. Non enim signa critica, & cri-
ticæ causæ, retro commeant in commoda ægri. Nisi quis fortè adferat excusationem va-
riarum criseon quæ cadunt sæpenumero in morbos acutos, ex vario humoris motu, naturæ im-
pulsu, & partium obsessarum conditione; ac dicat etiam varietatem illam criseon non raro
denunciari una eademque concussione, qualis cernitur in rigore qui non minùs videtur hæmor-
rhagiæ prænuncius, quàm sudoris ipsius. Qua de re illud antè præceptum est. *Si cui cum ri-*
guerit atque sudarit criticè, rursus postmodò rigor sine causa ingruerit, tum à pepsimo somni sit ex-
pers; huic venturam arbitror hæmorrhagiam. Sed in hac prognosi rigor frustra cietur, estque
omnino symptomaticus profusioris hæmorrhagiæ. Nam de natura rigoris dictum est alibi.

ibidem.

aph. 1. 6.

ETIANNE FIT ALVUS LIENTERICA?] Sanè quidem ἡ ὥρα σίγης ἐ πάλιν παύει, i. privatione
primæ coctionis, à frigida intemperie ventriculi, & summa paupertate caloris nativi, tum vi-
vifici, tum vivacis; non autem per citam & præproperam dejectionem quam ciet catarrhi
prolapsus, aut facit ventriculus ipse ἀφαιδής. Tot enim sunt causæ lientericæ, de quibus per
Dei misericordiam loco dicetur ex professo. Ac talem lientericæ causam expressit prognôsis
hac de re jam scripta, nec ita pridem explicata, cujus verba hæc sunt. Quibus à prægrandi
ardore, quinto die larga est hæmorrhagia, sexto rigor, septimo perfrigeratio; labefactantur alvi:
repetenda illinc ratio est quamobrem & quemadmodum in vitio sint alvi.

Coac. 4.
hujus cap.

ET PRÆDURA.] Non quidem à duritate cibi assumpti nullo modo substantia ipsa mutati, nec verò à suppressione unde alvi dicuntur duræ, ut in illo, *μῆναι τὰς κοιλίας ὀξυγαστρίαν*. i. *mixtio ventrem induratur*, & in illo, *ὡς ἂν ὁ πνεῦμα καὶ τὸ πνεῦμα*. i. *si spiravit Boreas, alvi erunt duræ*: sed à distensione cujus causa est initiatio quam facit perennis generatio atque suppressio flatulenti spiritus à repentina dissipatione caloris vitalis, non autem ab inveteratione causæ frigida: hientericæ quæ nullos edit flatus. Itaque duritatis causa distensio est, quæ facit hydropem siccum.

part. 5.
5. Epid.
aph. 5. 3.

AN VERO ASCARIDES? AUT UTRUMQUE? Sane ascaridum causa est putris humoris in ano entelechia, quorum entelechia cernitur in vermiculis assidue proritantibus, unde nomen habent. Nam lumbricorum materia est chylosa, quæ nusquam est nisi in ventriculo & tenuibus intestinis. Tæniarum autem generatio est in foetu dum gravis gestatur in alvo, tantumque patent in longum, quanta sunt intestina; & a similitudine fasciarum tæniæ nominantur. Hi non sunt hoc loco intelligendi, nec lumbrici etiam: quoniam in lenteria nullæ sunt reliquæ chyli, uti nec chylus ipse. Reliquum est ut sine synecdoche, ascaridum nomen propriè usurpetur pro ipsis vermiculis qui stabulantur in ano, quorum matrix, principium & causa est privatio humoris melancholici aut pituitæ falsæ. Existere ergo possunt ascarides cum alvo lenterica & prædura, non autem lumbrici, nec qui à fasciis nomen habent vermes admodum lati.

20 Τὰ τελευγμένοις χρόνοις αἱμορρῶδεα διψώδεα, μὴ αἱμορραγίσαντα.
ἐπιληπτικῶς θνήσκει.

*Qui statis temporibus sanguinem profundunt, si loco non profuderint; ⁴⁰
epileptici moriuntur.*

NON MINORA sunt mala quæ veniunt à cohibita hæmorrhagia immeritò, quàm quæ ab immoderatè & profusè prorupta. Ac inter mala hæmorrhagiæ immeritò cohibitæ, vel à natura negligentiore sui, vel à medico imperito, principatum obtinet illud quod memoravit epilepsiæ funestæ, cujus symptomatis ratio aperietur hoc modo.

QUI STATIS TEMPORIBUS SANGUINEM PROFUNDUNT.] Ut feminae menstruales per Lunæ periodos; muti per easdem; hæmorrhoidici autumnò & vere, cujusmodi sunt homines natura & diætâ melancholici; juvenes ætate & vere; tum ii quos dolorifica in lumbis mala exercent, & qui à lumborum dolore sunt cardialgici. Hæc autem profusio sanguinis varia est, per uterum, per intestina, per hæmorrhoides, & per nares. Nam quæ cietur per os, omnino fit *αἷμα λεγαν* naturæ. Statu autem ac definitis temporibus ob eam sanè causam exclusio illa fit: quoniam ita comparata est natura universitatis & partium singularum, ut æqualia & similia quæ ab eadem facultate alterantur, prorsus æqualia faciant excrementa: quinetiam tempus collectionis eorum excrementorum ut sit æquale necesse est. Nam partes quæ aluntur quoad naturaliter constitutæ fuerint, ab eodem nutritæ alimento, æqualia quantitate, similia qualitate, eodemque temporis tractu colligent excrementa, eademque periodo expellent.

Si loco non profuderint.] Absoluta periodo collectionis, unde natura ab oppressione excitata & proritata colligit se ad exclusionem supervacanei sanguinis per loca ex instituto commoda, nec ex eventu incommoda. Hinc veniunt hæmorrhagiæ, purgationes menstruæ, hæmorrhoides & dysenteriæ cruentæ: quæ omnia certis quibusdam periodis fuscipiuntur & absolvuntur, idque naturæ commodo, & contrâ incommodo si loco non fiant cohibita & suppressa. Id autem accidit perversa naturæ inclinatione, meatuum angustia, materiaque ipsius contumacia unde refluxus & palindrome sursum infernè.

EPILEPTICI MORIUNTUR.] Non quidem omnes, nec ab omni sanguinis profluxuri suppressio-
ne & refluxu (nam hæmorrhoidis in hæmorrhoidum vacuitate accidunt phthises, hydropes,
cancer, scirrhus & elephas, melancholia & infania.) Mulieres autem cohibitis mensibus, 70
quar-

quarto mense dentibus strident, quod est convulsificum. Sed narium larga hæmorrhagia vi suppressa, non raro est convulsifica. Est autem epilepsia convulsio, cujus apoplexia hæc succedanea esse solet, ut superiore anno vidimus in Episcopo Nivernensi, repleto sanguine cerebro.

21 Εξ αἰμορροΐδ' ὅσον ἐπιφανείσης σκοτώδεα ἐλθόντα, παραπληγικὸν μικρὸν, καὶ ἐπ' ὀλίγον σημαίνει· λυὰ φλεβοτομή. καὶ πᾶν τὸ ἔτως ἐπιφανόμενον· κακὸν ἢ σημαίνει.

10

Meliùs sic :

Εξ αἰμορροΐδ' ὅσον μικρὸν, ἢ ἐπ' ὀλίγον ἐπιφανείσης, σκοτώδεα ἐλθόντα· παραπληγικὸν ἢ σημαίνει· λυὰ φλεβοτομή. ἢ πᾶν τὸ ἔτως ἐπιφανόμενον· κακὸν τι σημαίνει.

Ex hæmorrhoidè quantumvis parum atque parumper aperta obortæ
10 vertigines; paraplecticum quippiam ominantur: sanat autem phlebotomia. Atque in universum quicquid ita se prodit; aliquid sinistri denunciat.

UT NIHIL optabilius quàm hæmorrhagia jure & loco prorupta: ita nihil expetendum magis quàm hæmorrhoides convenienter ductæ. Est autem hæmorrhagia superarum partium unica salutaris. Namque vomitio sanguinis, excreatio & anacatharsis omnino sunt mala. Sed hæmorrhoides inferarum partium esse dicuntur, ut menstruæ purgationes & dysenteria αἱματώδης. Quæ tria suis quæque diorismis salutaribus definita, mirificos adferunt sanitatis fructus. Atque ut paucis complectar hæmorrhoidum commoda; scitum est illud. *Ἄμα ἀνθεν μὲν καὶ ἀνθεν*
30 *ἀν ἢ κακῶς. ἀνθεν ἢ κατὰ τὰ μέλας ἐσθλὸν καὶ ἰσχυρόν.* Sanguis qualiscunque superne quidem malus; infra autem bonum est nigra secerni. Ac si diceret, ut omnis hæmorrhagia lege critica salutaris: sic hæmorrhoides quæ fluunt merito, & ἢ λυὰ naturæ, gravissima quæque mala sanant & arcent. Atque ut omne sanguinis profluvium per os cujusmodi sit tandem, terrificum videri debet: sic omnis per intestina nigrorum dejectio, calamitosa, ne dicam mortifera esse solet. Nam quæ ab atra bile incipit dysenteria est insanabilis. Sed hæmorrhoides per metaplasin obortæ, vacuando, retrahendo, & detrahendo rheuma concitatum atque consistens, ipsamque morbosam cacochymiam & impuritatem vasorum expurgando; propugnationem & ἐπι-
40 *πύκνωση* adfert hæmoptoicis, peripneumoniacis, pleuriticis, melancholicis, fanaticis, nephriticis, & varicosis; ut vitia lienis & cutis præteream: sed ea lege tamen ut per *μετάστασιν*, i. *transitum*, vel sua sponte se prodant, vel artificio medici. Nam quæ per *σπληνίαν* & symp-
thiam feruntur, tantum abest ut aliquid opis adferant, ut gravioribus damnis augeant. Quæ cum ita se habeant.

EX HÆMORRHOIDE.] Qua vel cacochymia lienis melancholica, totiusque adeo mesenterii & cavarum hepatis partium expurgatur per anastomasin venularum ex mesenterico venæ portæ ramo ad ultimas sedis oras productarum; vel etiam qua depletur plethora venarum lumbis adjacentium (unde dolorifica in lumbis mala sanguiflua) per venas quæ ab hypogastria inferuntur in cutim musculosam hypogastrii & intestinum rectum.

QUANTUMVIS PARUM ET PARUMPER APERTA.] i. Quæ parçè, nec ita diu pro eo ac merebatur cacochymia, aut plethora lumborum particularis, purgationi aut vacuationi concessa
50 fuit; nec verò quantitate ac periodo absoluta votis naturæ respondit, ut liberaliter olim respondebat, sed contrà refluxu ex perversa inclinatione, aut denegato exitu per suppressionem, majori oppressioni causam dedit.

OBORTÆ VERTIGINES.] Vel potius tenebræ aut tenebricosæ vertigines, ex falsa imagine ac veluti spectris quibusdam visorum mendacium & φαντασμάτων; per turbulentum motum spiritus animalis impuri à fumido vapore qui ex recurso ipsarum hæmorrhoidum excursus habet ad caput, & exitu prohibetur. Indigena quoque cerebri vapor fumidus esse potest, qui ne vim adferret cerebro, hæmorrhoides liberales & liberæ prohibebant.

PARAPLECTICUM QUIPPIAM OMINANTUR.] Vel etiam multum. Nam illud, *quippiam paraplecticum*, est inchoatæ cujusdam, non absolutæ paraplegiæ proprium: quemadmodum ex pro-
60 rhetico non ita pridem annotavimus. Est autem paraplegia, partis alicujus resolutio cum interceptione motus & sensus. De cujus natura & causis multa sunt à nobis adducta comment. ad illam prognosin. *Paratides pravæ sunt paraplecticis.* Hic autem videtur per ironiam aut etiam sarcasum dixisse, paraplecticum quippiam, quæ humilis nimium oratio prægrande malum dignè non exprimit: quoniam vertiginis ejus, quam facit anadrome fumidi vaporis & sanguinis vitiosi, non raro apoplexia consecutaria esse solet, quæ omnem paraplegiæ & paralyseos continet intra se calamitatem. Etenim quamvis ab Hippocrate notata sint duo tantum symptomata hæmorrhoidum cohibitarum *ἔκστασις*, phthisis & hydrops, atque hydropem nasci Galenus doceat ex recurso & refluxu cacochymix malignæ & melancholicæ, quæ vel scir-
70 rhus gignit in hepate, vel ipsius visceris nativum calorem extinguit: tamen ut phthiseos consecutio est per translationem ab hepate ad pulmones: sic etiam videri potest apoplexiæ per

Ce 3

protr. 261
f. 3. 1.
Coac. 9.
cap. 12.
lib. 2.
Coac. 4.
capite 4.
lib. 2.

aph. 13. 6.

eam quæ sit ad cerebrum ipsum, cujus prænuncia esse solet tenebriosa vertigo.

ATQUE IN UNIVERSUM QUICQUID ITA SE PRODIT, ALIQUID SINISTRI DENUNCIAT.] Exemplum sunt in *ἐπιφρίδι*, in subtillo sanguinis, in rigore frustra citato, in urinis paulisper coctis, non crudis. Et quoniam nuper admodum *ἐπὶ τῇ μικρῇ ἐπιφραντικῇ* differuimus super illa prognosi, τὰ μικρὰ ἐπιφραντικὰ ἐλάττω, i. *epiphrenomena parva, prava*; lectorem oratum velim ut referat se ad commentarium nostrum.

Coac. 15.
hujus cap.

16. Coac.

hujus cap.

11. Coac.

hujus cap.

SANAT AUTEM PHLEBOTOMIA.] Hujusmodi est illa prognosis. Quæ ab initio cidentur vertigines, hæmorrhagia quiescunt. Hujusmodi est illa prognosis. Quæ ab initio cidentur vertigines, hæmorrhagia quiescunt. Hujusmodi quoque illa. Profusa narium hæmorrhagia, ut cohibita; nonnunquam adducit convulsionem: sanat autem phlebotomia.

10

DE PALPITATIONE, TREMORE, ET CONVULSIONE.

CAP. XIV.

Οἱ παλμώδεις δι' ὅλην ἄρα καὶ ἄφωνοι τελευτῶσι;

1 Qui toto palpitant corpore, etiamne vitam finiunt voce capti?

20

HACTENUS hæmorrhagiæ leges examinavimus, & ad medendi usum, convertimus. Sequitur ut quemadmodum illa venarum est: ita nervorum qui in vitio sunt symptomata expendamus in depravato motu. Enimvero depravati motus quatuor omnino genera statuuntur, palpitatio, convulsio, tremor, & concussio: de quorum natura & causis, tum autem quemadmodum inter se distinguantur, suo quæque loco dicentur. Hic certè sufficiet scribere *ἐπὶ παλμῇ*. i. *de palpitatione*, quatenus ad institutam prognosin accommodari debet. Est enim difficilis ratio palpitatiois in hac prognosi descriptæ. Sed eam difficultatem hoc modo ad facilitatem convertemus.

hist. 4.
parte 3.
3. Epid.

4. acut.

prorr. pe-
nult.
5. 1. 1.

hist. 2.
1. Epid.

QUI TOTO PALPITANT CORPORE.] Non quidem palpitatio subultantium musculorum à flatulento spiritu cujus dominatu injussi moventur: sed depravato motu in quo veriùs micant aliena sponte, quam nostra colligunt se ad opus faciendum. Nam flatulenti spiritus causa est frigida intemperies in crasso humore, quod certè hic locum habere non potest: quoniam prognosius hujus veritas fuit in historia de Phrenitico, qui cum secundo morbi die palpitasset toto corpore, mox voce captus quartum morbi diem agens interiit: cujus tam citæ mortis causam Galenus acceptam retulit virulentæ qualitatis æruginosæ bilis cujus magisterio phreniticus regebatur. Ergo nec à flatulento spiritu *ἀπὸ ψύξης* cumulado palpitavit, nec ab eodem factus est *ἄφωνος*. Etenim satis constat inde aphoniam venisse, unde is primùm è potestate mentis exivit: exivit autem à cerebro inflammato. At nulla spiritus flatulenti cohibitio inducit *φλογώδη ἀσθένειαν*, i. *dispositionem inflammatoriam*. Nec verò Galeni rationem libenter admitto qui super delirio palpitantis umbilici confectario philosophatur; palpitatioem quidem nasci à flatulento spiritu; delirium verò à diaphragmatis offensione illius palpitatiois socia. Namque ut concedam quod ipse adfert quo suam opinionem tueatur, *πῶς ἰσχυρίζεται μέρους ἢ ἀρχῇ συνπαύειν*, i. *nervosis partibus principium consentit*: tamen non efficitur aliam videri posse affectionem diaphragmatis paraphoricam, præter inflammatoriam. Atqui, inquam, nulla cohibitio spiritus inflammatoria est. Quod si quis obiiciat palpitatiois nomine nihil aliud significari quam subultationem musculorum & membranarum à flatulento spiritu *ἀπὸ ψύξης* cumulado; sciat is velim nomen illud non rarò usurpari *ἀπὸ τῆς ἐφύμης*. Declarat illud Sileni *ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ παλμὸς ξυνοχῆ*, quem paulò antè scripsit Galenus hypochondrii utriusque tensionem habuisse oblongam, diaphragmate inflammato. Erit igitur palpitatio in hac prognosi arteriarum micantium pulsus medico aspectabilis, & ægro molestus ac dolorificus; vel ob repletionem arteriarum, vel ob angustiam spatiorum in quibus arteriæ olim micabant liberè; vel etiam ob fortem naturæ contentionem studentis excludere quæ sibi negotium & molestiam exhibent atque facessunt. Jam verò quemadmodum talis palpitatio pariat aphoniam, videamus in eo quod sequitur.

30

40

50

ETIAMNE VITAM FINIUNT VOCE CAPTI?] Sanè quidem tametsi omnis res quæ interrogando proponitur, ancipitem adfert rationem judicij ex ancipiti judicio ejus qui quærit, cui nihil abditum fuit, nihil abstrusum, & qui omnium primus admirationem sustulit, atque *ἀπορρημασίας* invexit: nisi fortè quis excusationem adferat ejus qui hoc veluti brevium de historia Phrenitici desumpsit, negetque summum fuisse illum dictatorem Hippocratem; quod illi facile concesserim, modò persuaserim omnium theorematum quæ scripta sunt in hoc libro auctorem fuisse Hippocratem. Enimvero phreniticus ille *παλμώδεις δι' ὅλην* factus est *ἄφωνος*, ac voce captus vitam quarto die finivit; aut à tensione forti, aut ab exolutione summa nervorum & musculorum vocem edentium. Hujusmodi sunt musculi intercostales qui faciunt *ἐκφύσησιν* vocalis materiæ, quæ vapor est fumidus è corde expressus. Hujusmodi sunt etiam laryngis carnes modulandæ voci dicatæ. Eorum autem musculorum tensio accidit in convulsione, qualis cernitur in epilepticis; exolutio autem in paraplegia musculorum laryngis atque thoracis, illa quidem ambientis appulsu, cujus vim nunquam expertus fuit sextæ conjugationis in larynge nervus, nisi nudatus: hoc verò ab intemperie cervicalis medullæ, & vertebrarum luxatione. Cernitur etiam in apoplexia: quemadmodum & valida tensio in ebrietate, quæ homines facit *ἄφωνους* convulsos. Denique undecunque valida tensio est musculorum atque nervorum *φωρηκῶν*, aut laxitas & exolutio, vel proprio instrumentorum vitio, vel ipsius principii & facultatis; inde procudubio accidit *ἀφονία*. Quod si ad eam laxitatem accesserit materiæ vocalis

60

70

pau.

paupertas, tum in propinquo mors est, & qui convaluerit Hippocrates vidit neminem. Quin etiam sunt interruptæ voces & elisæ in faucibus, occurſu catarrhi ad perpendicularum prolabantis, & materiæ vocalis sursum expressæ. Quæ cum ita sint, jam loco querendum quæ causa fuerit phrenitico palpitandi & obmutescendi. Sanè hic nulla est æquitas iudicandi à flatulento spiritu palpitasse, quem narrat Hippocrates incendio conflagrasse & æruginosa vomuisse. Nec verò credibile est ipsum voce captum fuisse à laxitate instrumentorum vocalium, quem scribit posteram noctem illius diei quo palpitavit (palpitavit autem secundo) crebris convulsionibus exegisse. Ergo visa est palpitatio in aspectabili pulſu micantium arteriarum; & à prægrandi tensione instrumentorum vocalium factus est æger ἀφωνος. Nam laxitati contraria est convulsio quæ hominem detinuit ad ultimum usque spiritum. Sic enim ait. Παλμοὶ δὲ ἔλαττον ἔσονται, καὶ νυκτὶς ἀσπασμοὶ, τρίτῃ παραξύνῃ πάντα, τετάρτῃ ἀπὸ θανάτου. i. Totius corporis palpitatio, nocte convulsio, tertio die exacerbata sunt omnia, quarto interiit. Interiit autem crudeliter, ut sanè omnes intereunt qui ex dolore voce sunt capti, i. qui acerbissima convulsione intercostalium muscutorum, quæ initiis morborum firmiter fixa manet, nec intra eam qua incidit horam discutitur, alioqui febris medicatoria; qui, inquam, sic voce capiuntur denegata expressione & appulſu vocalis materiæ ad instrumenta φωνητικὰ, & impedita eorum modulatione ad vocem e-dendam. Ex quo efficitur eos qui toto palpitant corpore, voce captos, crudeliter vitam finire: quoniam convulsoria est aphonia, vel quæ convulsifico modo existit, injussa videlicet, forti collectione partium vocalem materiam exprimentium, deducendum, excipientium, & modulantium: qualis aphoniæ causa cernitur in ebriis & catalepticis qui voce capiuntur convulsi.

20 Nam quæ ab exolutione incidit aphonia per extinctionem caloris vitalis, & summam infirmitatem potentiæ animalis; ut mortem in propinquo esse denunciat: ita moriendi sensationem adimit: ac tales ἀφωνοὶ λαθραίως ἀποθνήσκουσιν, i. clam moriuntur.

Hic nolim me arguat momentorum auceps, ut qui negare videar à palpitatione flatulenti spiritus venire ἡ ἀφωνίαν. Etenim sciat is velim, non ignorare me à flatulento spiritu nasci convulsionem, & à convulsione ἡ ἀφωνίαν. Sed hæc in phrenitico locum non habet.

2 Τὰ τρομώδεα, ἀσπασμώδεα γινόμενα ἐφιδρῶσι, φιλυπόσφοφα. τέτοιαι χεῖρὶς ἐπὶ ῥιγῶσασιν. ἐπὶ ῥιγῶσιν ᾗ ἔσται Ἰπὶ κοιλίῃ καὶ μάστιγι πρὸς κληθέντις. ὕπνῳ πολὺς τέτοιαι ἀσπασμώδης, καὶ τὰ ἐς μέτωπον βαρέα, καὶ ἔρσις δύσκολαίνεσα.

Omnes qui tremuli convelluntur, sudatiunculam habent obnoxiam recidivæ. Atque iis rigore superveniente fit crisis. Supervenit autem ventris ardore lacesitis. Hic somni arctiores sunt convulsifici, gravitasque frontis, & mictio ipsa difficilis.

— MALA MUTATIO est motus quodammodo jussi in eum qui omnino est injussus, ac sua sponte in totum cietur, nostra autem ne minimùm quidem. Est sanè mutatio τῷ πρὸς αὐτομάτῃ εἰς τὸ αὐτόματον καὶ ἀπὸ πρὸς αὐτομάτῃ. Quæ quanta sit è natura egressio, declarat id ipsum difficultas ἐπανορθώσεως & curationis ipsius: maximè verò quando cum instrumentorum contumacia principium & facultas in vitio sunt, ut in tremore & convulsione phanaticorum, quæ si quid aliud, desperationem salutis ostendit. Quæ salus enim vitæ sperabilis esse potest in alienatione cerebri ab exhausto, unde venit illa convulsio atque tremor? Verùm ut redeam ad propositum theorema de mutatione jussi motus in injussum, & in quo cerni possit illa mutatio; decisione opus est hujus prognoseos quæ sic habet.

QUICUNQUE TREMULI CONVELLUNTUR.] Vel qui toto corpore omnibusque artubus contremiscentes in vicissitudine motus injussi & jussi, ex pari magisterio concertantium inter se facultatis & instrumenti; qui, inquam, sic contremiscentes, proindeque jussu prius motu fruenter, nunc prorsus injusso laborant in convulsione, quæ est κίνησις ἀπὸ πρὸς αὐτομάτῃ ἢ πρὸς αὐτομάτῃ καὶ κατὰ νόμον, i. injussus earum partium motus quæ non nisi nostro jussu moventur; idque per se, non ex eventu: ut scilicet partes quæ convelluntur, convulsione causam intra se habeant, repletionem aut siccitatem; nec antagonistarum congenerumve culpa in vitio sint, ut in tramatè muscutorum crotaphitarum, ubi partes oppositæ convelluntur. Qui sic igitur à tramatè manent convulsi.

SUDATIUNCULAM HABENT OBNOXIAM RECIDIVÆ.] In prorrhethico legitur ἐφιδρῶσι, eaque lectio ter aut quater à Galeno repetita. Sed legere malim ἐφιδρῶσι, ut sudatiuncula sit eorum qui sic convelluntur, vel ab oppressione expressa, vel ab exolutione partium solidarum exudans. Utraque mala, hæc peior: neutra autem sudatiuncula recidivæ tantùm est capax, sed etiam mortis. Nam ea demum φιλυπόσφοφα, i. recidivæ amica verè dicuntur quæ sunt προεκακισμένα, ἢ προεκακισμένα, ἢ ὑγκαταμυκισμένα, i. quæ ante diem ingruunt, vel ante diem judicantur, vel à crisi supersunt. Hic autem sudatiuncula vi expressa, vel ab exolutione exudans in convulsione, mortifera esse solet.

ATQUE IIS RIGORE SUPERVENIENTE FIT CRISIS.] Non omnibus quidem convulsis: sed iis tantùm qui à repletionem convelluntur. Est autem bona mutatio convulsione in concussione, nec contra: quoniam triumphata natura jam triumphare incipit; & quæ dominatu causæ morbosicæ tenebatur, jam nunc erecta, causæ ipsius potens est in concussione. Est autem rigor concussio.

SUPERVENIT AUTEM VENTRIS ARDORE LACESSITIS.] i. Galeno interprete, ventris ardor præ-

2. 4. 5. 6.
7. 8.
9. Coac.
capite 8.
lib. 1.

lib. αὐτῶν
χρησῶν.

28. Coac.
1. lib.

prænuñcius est atque quodammodo præviis iis quibus à convulsione venturus est rigor: unde fit ut prorepente ichore bilioso è vasis ad partes acerrimi sensus, forti naturæ contentione & motu, concutiantur ad exclusionem rei molestæ. Atque ita febris convulsionem exolvit. Scire autem licet multò melius esse iis qui à tremore rigent, quàm qui à rigore contremiscunt. Nec verò audienda prognosis illa quæ sic habet. Τὸς ἀπὸ τῆς τρέμειντος τὰ πρὸς τὴν ἀντιθέσιν καὶ κρῖν. i. Crebrò rigentes tremor superveniens necat: ubi legendum videtur potius κρῖν, quàm κρῖν. Nisi quis prætexat eum tremorem qui circa initia, primòque morbi die obortus, venæ sectionem indicat necessariam: sicut in Pythione Galenus asseruit, aut etiam convulsionis ejus quæ primo die, aut postridie, aut etiam perendie superveniens febrem tollit, ejus prænuñcia erat rigoris concussio. Sed hoc supersticiosum nimis est, ne dicam fophisticum.

Hic SOMNI ARCTIORES SUNT CONVULSIFICI.] Arctiores somnos improprie nominavit & κατὰ χρηστικὸν, τὰ κώματα ὅχι κοινοῦτα sive ἀγρυπνία, i. comata non somniculosa, seu vigilantia, quorum scilicet κώμα tantum apparet in connivencia oculorum, quibus noctem illi accipiunt, cerebro autem vigilant. Nam cæteri omnes comatosi longè absunt à convulsione, quorum sanè ὑπὸ τῆς in laxitate consistit, ut convulsionis in tensione.

GRAVITAS FRONtis.] Ex qua significatio fit opprimentis causæ firmiter fixæ, non autem fugacis, & per sympathiam laceffentis.

f. 2. 1.
protr. &
7. Epid.
protr. 20.
f. 3. 1.
88. Coac.
1. lib.
f. 3. 1.
protr.

ET MICTIO PERMOLESTA.] Idem significat ἐρησις δυσκολαίνουσα, quod alibi ἐρησις ἀπὸ τῆς πίπτου, καὶ διὰ συνέσειαν, vel etiam ἀφροδῖτις ἐρησις: quæ sunt ejusmodi liquore aut hypostasi, & quò propius ab æqualitate abest spuma, eò pejorem vim spiritus flatulenti, aut colliquationis denunciatur; quæ dux sunt justæ convulsionis causæ. Qua de re illud præceptum est. Convulsificæ sunt etiam cervicis & dorsi perfrisiones, ac tum urinae spumantes. Sed maximè facit ad intelligentiam convulsifici somni jam explicati, quod ejus prognosæus initio scriptum est. Qui cum feroci perturbatione somno excussus, è potestate sui exeunt; gravissimum habent malum & convulsificum. Sed hæc posterior pars de arctiore somno, deque frontis gravitate & urina difficili, non legitur in prorrhethico.

ἀπὸ τῆς.

3 Οἱ ἐν ὑστερικοῖσιν ἀπειροὶ πασμοὶ· δὲχερεῖς.

Meliùs in prorrhethico, 27. f. 3. 1.

30

Οἱ ἐν ὑστερικοῖσιν ἀπύρως πασμοὶ· δὲχερεῖς.

Quæ cadunt in hystericas sine febre convulsiones; faciles.

IN CONVULSIONE magna est è natura egressio; magna item naturæ offensio: proptereaque difficilis ejus redintegratio, ἐπιδιόρθωσις Græci vocant, ne dicam desperabilis, quando & firmiter fixa est, & partes veluti arctissimo quodam vinculo constrictas tenet, quarum officio vita carere non potis est: ut prætermittam interim doloris acerbitem, & causæ morbiificæ inextinguibilem contumaciam. At si convulsio pressa est leviter ad exigui prædicationem temporis, & causam habet fugacem, aut quæ naturam sequitur potius causæ suscipientis, quàm intolerabilem vim efficientis; cujusmodi esse solet puerulorum febricitantium infra septennium; sanè tantum abest ut spem nobis adimat, ut ne levissimo quidem metu nos terreat. Hujusmodi est convulsio hysteriarum febris expertium. De qua exempli loco hæc prognos̄is videtur ad examinandum & philosophandum præscripta.

CONVULSIONES.] i. Injussi motus principium versus contracti, earum partium quæ nostro jussu colligunt se ad flexionem, extensionem & ad eum quem vocant tonicum motum. Atque illæ convulsiones aut sunt reapse & verè cum vitio partium convulsarum, aut ex eventu, vacantibus omni culpa instrumentis & partibus quæ sua sponte, non nostra, colligunt se verius quàm convelluntur. Ergo convulsiones cujusmodi tandem fuerint.

QUÆ CADUNT IN HYSTERICAS.] Quæ superveniunt hysterics dum suffocatione hysterica conflictantur, sive illa venerit impeditis respirandi instrumentis ab oppressione diaphragmatis quam facit hepar ex utero sibi adjacente, qui eò cursum inflexit tanquam ad fontem gratiosi humoris, sitim explere cupiens in muliere grandiore & vidua nec amplius menstruali, cuique profusior alvus collapsa intestino recto, cum siccitatis & levitatis accessione, occasionem dedit utero per locorum amplitudinem convertendi se & affectandi viam ad illud ἡμάλινον hepar: sive illa suffocatio posita sit in dissipatione peneque dixerim extinctione caloris vivifici qui est in corde, appulsu venenatæ auræ quam semen corruptum è locis expirat; tollitque ad tempus in corde, respirandi usum; in faucibus & larynge veluti quodam laqueo constrictis, opinionem strangulationis facit ab illaqueatione; in cerebro autem, melancholice aut epilepsie consecutionem adfert. Quæ tamen symptomata non cernuntur in iis qui cum frigore glaciali, sublato respirationis usu, nihil omnino respirant: sed sola transpiratione contentæ vivunt, donec excluso putri semine restitutæ fuerint.

SINE FEBRE.] Sic melius quàm ἀπύρως. Quid enim ad levationem facit insolita convulsio quæ gravior esse solet quàm consueta? quemadmodum & menstruarum purgationum cohibitio, molestior mulieribus ἀπύρως quàm ἡμάλινος. Ergo sine febre legendum, & intelligendum de symptomata uteri per systrophem inflammati; aut de essentiali.

FACILES.] Quæ & toleranter feruntur, & facile exolvuntur: quoniam fugax earum causa est, quæ proritando potius quàm exhauriendo, per contractionem cerebri, convulsionem facit.

ἁπλῶς.

ἐξ ἧς αὐτὴν vocavit eadem ratione qua homines dicuntur εὐλακίς ἢ δυσλακίς, quorum ulcera facile aut difficulter sanescunt.

4 Τὰ πᾶσα μᾶλ' ἐν ἰδρώτι πύελα παρρηόοντα, πυρελῶδ' ἐόντι· διήθεα τέτρισιν ἐπὶ κοιλίᾳ καθυγραίνον· τάχα δὲ πρὸς ἄρθρα δοπορήσει.

Quæ in febrili sudore diffluit saliva, levis est: atque iis etiam profluunt alvi: ac fortè quippiam in artus procumbit.

LIBENTER equidem Galeno assentior qui τὰ πᾶσα μᾶλ' ex hac prognosi rejicit. Nulla est enim æquitas recipiendi, & opera perdita examinandi. Nec verò assequi possum quærendo & disputando quæ sint illa spūta πᾶσα μᾶλ': nisi fortè quis dicat ea videri quæ cum fortī concussione thoracis expectorantur. Sed hoc superstitiosum nimis atque sophisticum: alioqui non appositè nec consideratè scripta sunt. illa παρρηόοντα καὶ διήθεα, i. diffluentia & facilia, quæ nullo metu exterrere. Quo fit ut loco scripta non sit prognosis, ubi ex professo agitur de convulsione. Sed ne quid intentatum relinquam, sic eam aggredior ad explicandum.

QUÆ IN FEBRILI SUDORE.] i. Qui à febre cietur & lege naturæ effunditur critica aut periodica, isque toto corpore, calidus, non autem sudatiuncula frigida vel ab oppressione expressa, vel ab exolutione partium solidarum exudans.

DIFFLUIT SALIVA.] Sic enim πύελα significandam exprimendam putavi, ex perspicuentia ἢ ἀφανείᾳ nostri authoris qui κατὰ προσκλήσιν usurpavit τὸ πύελα, ἀπὸ δὲ πύσματος. Nam in πύελα verè & κυρίως dicto, quod expectoratum significat, diffluere os non legi apud Hippocratem, sed tantum humescere per ἀνακαθάριον, i. expurgationem thoracis atque pulmonum. Solenne est illud. Πύελα καὶ πύελα τὸ ἀνακαθαίρει καὶ ἀπέρει, i. Sputum oportet citò expui & facile. Quod ut fiat, crassum esse decet, non tenue, nec glutinosum. Sed ea saliva diffluit vel à catharrhi prolapsu in fauces, vel ex nimia humoris abundantia quæ natat alvus, prorepitque ad os per continuitatem interioris tunicæ quæ alvo, palato, ac toti ori communis est.

1. acut.
lib. 2.
prog.

LEVIS EST.] Quæ scilicet toleranter fertur, & curatur ex facili, nec metum adfert gravioris mali. Ut enim κακὸν θάτε dicuntur quæ sunt terrifica: sic εὐθία quæ sunt secura. Huiusmodi sunt febres εὐθίας, quæ inoffenso cursu placidè suam absolvunt historiam, nec ulla secum habent conjuncta παρρηόοντα, nec ulla ante diem παρρηόοντα. Secura est autem saliva quæ liberum habet exitum, cum vacuitate qualitatis malignæ. Secus est de ferina defillatione, quæ sive excludatur, sive subsistat, grave malum ostendit & facit.

lib. 3.
prog.

ATQUE HIS PROFLUUNT ALVI.] Quod balbis usu venit qui madefcentè lingua balbutiunt. Nam prorepente in alvum humore, ipsam laxari contingit, non secus atque mulieribus in graviditate aphthosis, quibus abortionem facit inde superveniens alvi profluvium, sublata opportunitate nutriendi atque gerendi factum.

AC FORTE QUIPPIAM IN ARTUS PROCUMBIT.] Derivata profluvii causa in artus. Sic enim & colici, & dysenterici, non rarò sunt arthritici. Nec mirum videri debet si ex nimia humoris morbifici abundantia, prorogato jam morbo, ut prorogari solet à sudore frustra o-borto; tandem ad eam diuturnitatem abscessus in articulis consequatur.

5 Οἷσιν ἐν σπασμῶδεσιν ὀφθαλμοὶ ἐκλαμπάνουσιν ἀτενέες· ἔτε παρ' ἐαυτοῖσιν εἰσὶ, διανοσέεσσι τε μακροτέρεως.

Quibus in convulsione scintillant oculi firmiter fixi; nec sunt apud se, ac diu eorum morbus producit.

HIC SANE convulsionis nomen loco non legitur: quoniam quæ scripta sunt in hac prognosi, prænuncia sunt potius convulsionis, quàm consecutaria. Nam oculorum fulgor intentionis acies, ut certè symptomata sunt paraphorica: sic etiam meritò videri possunt convulsifica. Ergo sic instituenda prognosis.

Quibus oculi scintillant valde intenti, nec sunt apud se, & convelluntur.

QUIBUS OCULI SCINTILLANT.] Crebris micant ignibus; non quidem à lumine sibi con-nato, quod est instrumentum αἰσθητικῆς visificæ facultatis, idemque ceu portitor quidam traji-ciens aspectabilia omnia sibi consocialia ab extimo lumine ad intimum animæ, per quod visio ipsa perficitur: sed à fulgore adventitio, ac veluti quibusdam marmarugis ob oculos obversantibus, à sanguinis tenuissimi appulsu multa bile perfusi ad nitentes pellucidasque oculorum membranas, cum inflammatione quadam luminis atque fulgoris oculorum proprii, unde nascuntur intus τὰ ὀφθαλμοὶ quæ non nisi extrinsecus percipi solent. Ac talia visa, sunt planè mendacia: sicut & αἰσθητικῆς in aurium echo & bombo.

VALDE INTENTI.] Quorum acies, quocunque sit eorum conjectio, manet immota & fixa, idque δὲ παραίρεσιν; non autem à pari contractione injussa omnium ocularium muscutorum; nec verò ab injussa collectione antagonistarum, quam vocat κατάκλιον; nec ab æquali om-nium

nium contractione, quam ὁ πᾶν, in illo, ὁφθαλμοὶ πεπηγότες, qui sunt ejusmodi; exerti quidem, à laxitate; concavi autem, à convulsione. Ac talem intuitum nominavit ἑμμετρίαν.

De quibus in universum sic statuam. Oculorum conjunctio firmiter fixa, aut jussa est, aut injussa; ac jussa quidem indecore, à perturbatione animi cum febre, aut sine febre; injussa autem recta, aut torva. Recta est quæ cernitur in oculis quos vocant πεπηγότες, qui sunt ejusmodi, vel à laxitate omnium musculorum exerti, vel ab eorundem contractione concavi: torva autem à musculorum antagonistarum laxitate, aut convulsione.

Nec sunt apud se.] i. Non sunt mentis: sed contrà è potestate sui exeunt, dissimilitudine morum, absurditate verborum, indecora corporis compositione, & corde oblioto laborum; quæ omnia sunt paraphorica atque phrenitica: per intolerabilem cerebri alterationem, quod effero humore teneatur, idque potissimum quando in morbis acutis ante diem apparent τὰ ἀποκατεμένα quæ citò apparere non debent, alioqui verè sunt ἀποκατεμένα, propterea que funesta, aut certè sinistri judicii. Atqui scintillantes oculi scintillis & marmaribus crebri esse debent ad hæmorrhagiam criticam, nec aliter. Ergo si contrà hujusmodi sint phrenitidis socia; ἀπὸ λήθης naturæ, & merito morbi erunt.

Et convelluntur.] Prostratione nervorum principii, & cerebri alienatione, cujus consecutio cita est à prægrandi alteratione jam explicata, quæ cernitur in oculorum scintillis & fixa eorum conjunctio. Quod autem sequitur de diuturna ægrotatione, falsum est, tum reapse, tum Galeni judicio & autoritate.

6 Τὰ σπασμώδεια τρέπον παρεξυωόμενα κατόχως· τὰ παρ' ἑς ἐπαίγει. 20

Qui in paroxysmo attoniti quodammodo convelluntur; iis assurgunt parotides.

QUI IN PAROXYSMO ATTONITI.] Dum scilicet exacerbatur febris intermissionis experts, cerebro multum prostrato verius quàm oppresso, à mixta cacochymia pituitæ & bilis unde nascitur monstrum biceps quod παρεξυωόμενα veteres nominarunt, quæ non minus cernitur in catochis falso credita vigili apertis oculis multum intentis; quàm in comate quod falso putatur soporatum, ex conniventia oculorum. Nam & phrenitici multi sunt catochi, ut etiam comatosi: quamvis inter coma & catochen hoc intersit, quòd illud sit ἐν τῇ λήθῃ, hæc verò ἐν τῇ τάσει.

QUODAMMODO CONVELLUNTUR.] i. Fugaci artuum contractione, vel musculorum injussa collectione leviter pressa, non firmiter fixa: quamvis illud κατόχως non rarò significet τὸ ἀποκατεμένο: quemadmodum sepe annotavimus ex Galeno. Alioqui duo hæc, παρεξυωόμενα τρέπον & κατόχως, essent planè ἀντίθετα.

IIS ASSURGUNT PAROTIDES.] Aliam interpretandi viam secutus sum, atque aliud demonstrationis fundamentum posui in enarratione jam scripta ad hanc prognosin. Sed illa pertinet tantum ad catochen, non autem ad parotidas. Sic enim legitur, τὰ παρεξυωόμενα ἀποκατεμένα τρέπον· κατόχως. 109. Coac. 1. lib.

7 Τρεμώδεις, ἀσώδεις, μικρὰ τὰ παρ' ἑς ἐπιδέρματα σπασμὸν σημαίνῃ, κοιλίης πονηθευομένης.

Quæ tremulis & anxiis parvæ assurgunt parotides; convulsionem denunciant cum in vitio est alvus.

INJUSSE motus quàm jussi conditio pejor est, terrificaque magis. Ergo tolerabilius malum tremoris quàm convulsionis. Atque ut melius est delirium supervenire tremori, quàm tremorem delirio: sic melior est convulsionis in tremorem metaptosis, quàm tremoris in convulsionem. Sed caput est in hac prognosi discere & intelligere quemadmodum quæ ex tremore & anxitudine assurgunt parotides convulsionis prenunciæ sint, maximeque si alvus in vitio sit. Est quidem hæc prognosis ἐκ τῶν ἀνομοιογενῶν instituta: efficiam tamen ut ea signorum complexio nihil à proposito inter se dissentiat.

Ergo. QUÆ TREMULIS.] i. Iis qui contremiscunt in febre acuta per transitum humoris morbifici è venis in nervos, unde per translationem & propagationem causæ illius ad cerebrum, symptomata paraphorica excitantur: quoniam facilis esse solet mutua principii & nervosarum partium sympathia. Quæ res adduxit Hippocratem ut ita scripserit. Qui contremiscunt in febre, non sunt apud se. Est autem hic tremor ab oppressione, non ab exhausto.

ET ANXIIS.] Qui sunt omnis loci & figuræ impatientes, habentque alysmum virtutis gravatæ à corpore: qui ἀλυσμός ἀνέμετος nominatur, quemadmodum alter ναυπηδός.

PARVÆ ASSURGUNT PAROTIDES.] Non quidem parvæ symptomatum remissione, & periculi vacuitate; quales parvas dici ostendimus in illo, Parotides in diuturnis parvæ: cujusmodi fuisse narrantur illæ 1. lib. τῶν ἀνδρῶν. quamvis amplitudine & circumferentia essent magnæ; at diffuse tamen & molles ac doloris expertes, sed quæ in humoris maligni & effe-

ri abundantia ἀναίτητος ἢ ἡμιέπειρος assurgunt. Sunt autem rubrae, dolorificae admodum, atque praedurae. Nam de natura parotidum satis jam multa diximus in earum historia.

CONVULSIONEM DENUNCIANT.] Quoniam ad praeparationem suscipientis causae, i. ad nervorum infirmitatem quam tremor ostendit, vis magna efficientis accedit: quia vel manet superstes multa in cerebro materia non ita pridem eò translata, quam parotis ἡμισπῆς non exceperit; aut quae ab eadem recursum habuit ad cerebrum unde manavit. Quae causa est cur ex parotide rubra & vertiginosa non raro veniant convulsiones cum aphonía, ut supra jam demonstratum est. Sunt enim parotides rubrae exacti jam morbi superstites, in febribus ortae; sunt, inquam, abscessus ut parvitate inutiles: ita symptomatum calamitosa vi intolerabiles.

CUM ALVUS LABORAT.] Melius fortè sic; nisi alvus laboret. Etenim quibus liberaliter biliosis excrementis fertur alvus, parotidum mortifero periculo defunguntur quod in propinquo erat, quod Hermippo Clazomenio contigisse legimus. Qua de re illud praeceptum est. *Parotides in acutis funestae: sed forsán his alvi feruntur.* Vulgata lectio sic defendi potest, quòd anxietudo jam descripta nullam accipit levationem: sed contrà augetur quando laborat alvus, tum suoapte vitio, ut in lenteria; tum alieno, ut in dysenteria, per expressionem saturatae bilis ab hepate, quae abradendo & exasperando sedis & intestinorum ulcerifica esse solet.

lib. 1.
Epid.
Coac. 5.
capite 4.
lib. 2.

8 Τὰ σπασμώδεια ἢ τετανώδεια πυρετὸς ἐπιγενόμενῳ λύει.

Convulsiones & tetanos superveniens febris exolvit.

Hujus prognoscos veritatem aperiet nostra enarratio in 12. hujus cap. quae continet diorismum, atque, ut ita dicam, fundamentum bene scienterque demonstrandi omnia quae continentur in hac prognosi. Cogitationes igitur nostras ad illam reservabimus.

9 Σπασμὸς ἐπὶ τραύματι θανάσιμος.

30 *Convulsio traumati superveniens; funesta.*

ILLA DEMUM symptomata citae mortis jamjam venturae sunt argumenta & causae, quae cum significatione fatiscantis vietaeque naturae offensionem quoque ipsi adferunt intolerabilem. Nulla autem vis major naturae αὐτομάτως, quam convulsione potest adferri. Huc accedit quòd partium ab exhausto convulsarum redintegratio nulla sperabilis. Ac veritas quidem hujus prognoscos confirmatur aph. 2. lib. 5. quem enarravit Galenus. Nec verò sperassem me aliquid opis allaturum lectoribus & studiosis Medicinae, si ille diorismos omnes explicasset calamitatum & convulsificationum causarum quae τραύματι superveniunt. Utile autem fuerit omnes quaerere & examinare, ut ex earum perspicuitate intelligamus in quo τραύματι, & quamobrem
40 necessariò sit funesta convulsio, non semper, aut certè ut plurimum: sicut video placuisse Galeno, qui necessitatem moriendi non recipit à convulsione ex τραύματι orta. Nec mirum: quia unicam convulsionis causam agnoscit in fauciata parte & τραύματι laesa, nempe inflammationem sylvstrophicam particularum nervosarum ipsius partis. His ita constitutis.

CONVULSIO.] i. Injussa contractio artuum, vel eorundem injussa collectio principium versus; illa quidem, in qua pars convulsa convulsificam habet causam, si epilepsiam tantum exceperis, in qua principium, i. cerebrum in vitio est, non membra contracta, apparetque τὸ σπασμωδῆς verius quam vera convulsio: haec verò in qua partes ipsae sponte sua & injussu nostro colliguntur verius quam contrahuntur, omnis convulsificae causae expertes; alienoque vitio colliguntur, non suo: propter exolutionem & laxitatem muscutorum oppositorum, magnitudinae,
50 numero, & robore parium.

SUPERVENIENS.] Per propagationem causae morbosae ad genus nervosum, vel à principio, vel ad principium, vel à fauciata parte in socias atque propinquas; tum naturali contentione partium fauciatis oppositarum & parium virtute, numero, & magnitudine.

ΤΡΑΥΜΑΤΙ.] i. Praegrandi capitis vel artuum offensionem extrinsecus incidenti, jactive, ictive, aut casu; unde partium illarum percussarum luxatio accidit, contusio, vulnus, fractura. Omnia enim partium extrinsecus offensarum vitia, si lacerata sit multum continuitas, τραύματα facit; quod illud ἐπὶ satis ostendit, unde significatur ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, quae nunquam incidit nisi in magnas affectiones, easque quae inter ipsas eximiae sunt. Declarat & libri inscriptio ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τραύματι, ubi describuntur capitis mala percutiendo illata, quae ex eventu per subtilium sanguinis in duram meningem, aut per fauciati ossis corruptionem forent lethalia, nisi, convenienter medicando, ei fato per Dei gratiam occurreretur. Nec verò me movet quod in aphorismis legitur in hanc sententiam, ἐπὶ τραύματι, quod vulnus tantum significat. Nam & magnum vulnus est τραύμα. Sed non omne vulnus ejusmodi est, ut nomen τραύματος mereatur. Omnis autem praegrandis in triplici genere partium fauciatarum offensio, τραύμα est. Possem hic ego, perinde ac idoneum nactus locum, pluribus argumentis opinionem meam defendere & sustinere. Sed aliò festinat mea oratio.

ERGO, CONVULSIO ΤΡΑΥΜΑΤΙ SUPERVENIENS.] Idque per inflammationem partium nervosarum fauciatae partis, aut per translationem sylvstrophicae inflammationis in propinquam vel sociam, vel etiam per exolutionem fauciatae partis quae convulsionem facit opposita. Ac talium causarum convulsificationum species & idea spectantur ex fractura calcis in chorda, quae nata è musculus surae primùm in ortu rotunda & crassa, mox explicata & in ὑποκάρπῳ diducta, firmiter

OMNINO FUNESTA.] Quoniam omnis convulsio ab exhausto nata, semper idem facit atque significat. Cætera autem quæ ad crisin apparent, aut quæ ipsamet causæ sunt criticæ; non semper eodem spectant, faciuntve idem: sed ut sunt morbi tempora; sic illa bonis aut malis ægri rebus apparent & sunt. Atqui convulsio superveniens cum exaruerint nervi à febre tanquam ab igne, non alio spectare potest quam ad mortem, ipsamque non raro celerius opinione facit venire. Atque ut talis convulsio nunquam incidit, nisi pestiferum aliquod deterrimumque signum accesserit, qualia pleraque in phrenitide exoriuntur, sic nulla vis major naturæ, quam convulsione potest adferri.

cap. 4. lib.
3. de crisi.

10 PERRARO AUTEM PUERULIS.] Quoniam ut omnium ætatum nulla est ad convulsionem tam prona quam puerilis infra septennium: sic omnium facillime liberatur & expeditur virtute caloris nativi, qui tantus in ea est, quantus postea nunquam. Est quidem infantie triplicis natura convulsioni obnoxia propter nervorum infirmitatem. *Τῶς εἰκίους νοσήμασιν καταλύονται πάντες.* i. *Propriis morbis facile omnes corripuntur.* Sed tamen illa ætas non ita periclitatur ob convulsificæ causæ magnitudinem, & symptomatis acerbitem, quam cætera. Ac nusquam alibi locum magis habet aphorismus ille quam in puerili convulsione. Est autem aphorismus huiusmodi. *Ἐν τοῖς πρῶτοις ἔτησι τῆς ζωῆς, ὅταν ἐκείνη ἡ φύσις νοσήμασιν ἡδὴ ἔσθῃ, ἡ φύσις ἡδὴ ἔσθῃ, ἡ φύσις ἡδὴ ἔσθῃ.* i. *A decimoquarto ad quadragimumsecundum, natura est morborum omnium ferax.* Huc accedit quod nervos habeant succi plenos, multo nectare vivifico perfusos & illustratos; unde nec tam facile absumuntur à febrili ardore tanquam ab igne, nec tam facile inflammantur.

aph. 38. 1.

20 QUI VERO SEPTEM ANNIS PROVECTIONES SUNT.] i. Qui processerunt ætate ultra septennium, quo tempore finitur infantia, calor nativus lumen suum ostendit, facultas animalis lucescit, firmiores sunt nervi; ac tum pueri certo pede signant humum.

CONVULSIONE NON TENTANTUR IN FEBRE.] Quod eorum natura febrium acutarum nondum sit capax, nec inflammationum systrophicarum in thorace & hypochondriis, ut esse solet post decimumquartum ætatis annum, juxta illud. *Ἀπὸ τοῦ δεκάτου καὶ ἑξήκοντος ἔτι, ἡ φύσις νοσήμασιν ἡδὴ ἔσθῃ, ἡ φύσις ἡδὴ ἔσθῃ, ἡ φύσις ἡδὴ ἔσθῃ.* i. *A decimoquarto ad quadragimumsecundum, natura est morborum omnium ferax.* Huc accedit quod nervos habeant succi plenos, multo nectare vivifico perfusos & illustratos; unde nec tam facile absumuntur à febrili ardore tanquam ab igne, nec tam facile inflammantur.

infra.

30 SIN AUTEM DESPERATI.] Ac si diceret, si convellantur pueri exacto septennio, nec ulla sit excusatio præhumidæ tempestatis, qualem descripsit hist. 2. univers. 1. Epid. accesserit autem pestiferum aliquod deterrimumque signum, qualia pleraque in phrenitide exoriuntur; proculdubio sunt desperati, ex amplificatione causarum; inflammationem dico & contumtionem nervorum, quas naturæ bonitas in complexione & temperamento arcere non potuit, cum pari symptomatum acerbitate, quæ non minus pueros exercet quam cæteros. Quod enim pueri post septennium sunt *δυσχευέστεροι*, i. *corrupti difficiliore*, eò quoque *ἀναισθητοὶ καὶ ἀναισθητοὶ*, i. *difficiliores curatu*, & magis desperati, si forte convulsionibus prehendantur.

40 11 Σπασμὸς λυλὸν πυρετὸς ἐπιγενόμενος ὅξυς μὴ πρῶτον γεγωνὸς ἐστὶν πρῶτον γεγωνὸς, παρξωθεὶς. ὠφελὲς δὲ καὶ ἔρε διέξωθαι ὑαλοειδῆ πολλὰ, καὶ ῥύσις κοιλίης, καὶ ὕπνοι.

Convulsionem sanat exorta febris acuta quæ prius non fuit; quod si prius fuerit, exacerbata. Quinetiam prodest urinam fluere albumineam, alvum ferri, & somnos inire.

50 VETUS ILLA dictatoris opinio est, τὸ θερμὸν, σπασμὸν τῶν τε παρξωθῶν. i. *calidum convulsiones tetanosque lenit.* Et rursum, τῶν τε τοῦ θερμοῦ φίλον καὶ κένον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτίον. i. *His calidum amicum est & judicat: frigidum inimicum & necat.* Sed magni refert atque interest scire quale sit illud θερμὸν. Sanè idem significat in aphorismis, quod in prognostico *ἡμικρῶν*. Est autem id calidum, suavitate & moderatione caloris, vivacitati partium consociabile, tensionem exolvens, intemperiemque mitificans: quæ duæ sunt dolorificæ causæ; proptereaque *ἀναισθητοὶ* nominatur: cujusmodi præscripsit Hippocrates ad levationem doloris pleuritici, & inflammationis systrophicæ curationem. Sed moderationem illius caloris, unde fit reintegratio partium è natura egressarum, declarat illud maximè, ubi docetur, perfusione multa frigida, convulsionem tetanumque exolvi in corpore juvenili, quadrato, solido, & succi pleno: si tale corpus ætate media perfundatur in ulceris vacuitate. Id autem fieri per *ἐπαρὰ* κλησιν & θερμὸν, i. *revocatione caloris*, cui sanatio debet accepta referri. Sic enim ait, *ἡμικρὸν δὲ πῶτον πῶτον*, i. *hec autem dissolvit calor.* Sed multum interest inter illud θερμὸν, & febrem. Est quidem τὸ θερμὸν, ut jam dixi, φίλον καὶ κένον: febris autem πολέμιον καὶ κτίον. Enimvero major fit jactura nostri à febre, septem diebus, quam ab illo calido septuaginta annis. Septem diebus moritur adolescens tabifica vi febris consumptus, qui septuagenarius erat futurus duce nativo calore. Quid igitur? nonne miraculo apponi debet sanatio quorundam morborum à febre? Sed tamen dictatoris autoritate frangi debemus, qui ratum id esse voluit, persuasumque omnibus. *Febrem in convulsione oriri melius est, quam convulsionem in febre.* Et, *Si quis ebrius repente obmutescat convulsus, moritur, nisi febris exoriat.* Et, *Quartana epilepsiam sanat.* Et, *A convulsione habitum aut tetano, superveniens febris liberat.* Et quia nusquam alibi sanata convulsionis à febre ratio distinctioque melius expressa legitur quam in hac prognosi; è re maximè fue-

lib. 5. aph.
li. 1. prog.
lib. 5. aph.

aph. 21. 5.

aph. 26. 1.
aph. 5. 5.
aph. 57. 4.

rit eam fideliter enarrare, ut ea sit nobis aliarum instar sententiarum hac de re conscriptarum.

Ergo. CONVULSIONEM.] Repente exortam, qualis non raro incidit, nervis à frigido & glutinoso humore distentis, unde contractio injussa partium affectarum; aut quæ laxatis musculis congeneribus vel antagonistis collectio partium oppositarum omni culpa vacantium, sua sponte accidit, non nostra. Non enim hic locum habet convulsio ab exhausto, vel inflammatione nervorum.

SANAT.] Ad verbum, *exolvit*. Nam solvere & sanare idem sunt apud Hippocratem, si tantum exceperis sarcasum illum qui legitur in verbo *λέω*, aph. 26. 6. Et *λέω* in omni doctrina Hippocratis, sanatio est quæ cernitur in redintegratione corporis è natura egressi.

Ergo. CONVULSIONEM SANAT.] i. Redintegrationem adfert partibus è natura egressis, facitque ut dominatu nostro & *παρασκευῶς* jam moveantur partes, quæ *ἀπαρασκευῶς*, vi causæ morbificæ, contractæ manebant, & sua sponte non nostra, ex eventu collectæ. Denique facit *ἐπανόρθωσιν* ἢ *ἀντίθεσιν*.

EXORTA FEBRIS ACUTA.] Dolorificæ convulsionis & vigiliarum confectaria, ex collectione, motu, putredine bilis acerrimæ, quam genuit doloris acerbitas cum vacuitate somni conjuncta. Nihil enim tam facit ad sanguinis corruptionem, quam dolor & somni vacuitas. Hinc vomitiones æruginosæ nephriticis. Et quemadmodum nihil æque facit corpus infirmum atque dolor: „ sic ad corporis infirmitatem adjungit humorum corruptionem. Atqui de convulsione, „ quamobrem illa sit insanabilis à siccitate, sic philosophatur Galenus. *Ὁὖν ἀναμὲν χεῖρον ἢ οὐρανίῳ ἔστι νόσος· ἀλλὰ ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἐν τῇ οὐρᾷ μὴ ἔστι διῶσις, ἐξὼ τε γίνονται θάνατοι*. i. Mora in doloris cruciatu nulla est: sed cito vires exolvit, & citam mortem inducit. Ex quo efficitur summa doloris esse omnia in convulsione. Febrem verò dixit acutam, quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; quam ideo posuit ut sit par convulsificæ causæ, nec frustra ciendo glutinosum humorem convulsificum, pejus agatur cum ægroto. Nam quicquid humorem ciet, neque excludit aut dissipat; oppressionem facit. Quod legimus contigisse Numenii filio, cujus apoplexia repente coorta, alioqui sanabilis, exorta febre diuturna, facta est omnino funesta. *Τὰ ἐξ αὐτῆς συνέπληκται λευκώματα; ἐμπύρεται μὲν χροῖος· ἐλθέτω, εἰς τὸ Νυμφίου υἱός*. i. Sanabilis aliquin apoplexia repente coorta, superveniente lenta febre, evadit mortifera: exemplum in Numenii filio.

Ergo febris acuta fortiter oppugnando, utramque expugnat convulsionis causam; glutinosum humorem, & frigus. Idem quoque facit adversus paralyfin musculorum congenerum vel antagonistarum unde convulsio accidit partis oppositæ per injussam collectionem. Exhaust enim serum quo madescabant partes quas docet Avicennas per ingressum currentem resolvit. Verumenimvero ut febris acuta bene meretur de nervis glutinoso & frigido humore distentis, ipsam tensionem exolvendo, & intemperiem frigidam corrigendo: sic eorum naturæ bellum indixit quando iis redintegratis, & sublata convulsione, vis ejus calefaciendi & resiccandi, nervorum substantiam labefactat.

QUÆ PRIUS NON FUIT.] Talis enim frustra ciendo glutinosos humores, oppressionem facit unde venit tremor, ut Pythioni: aut nervos distendit, inde convulsio; cujusmodi multis exorta est tempestate humida frigida & aquilonia secundæ universalis historię primi Epid. *Plurimis natæ sunt convulsiones, præsertim autem pueris per initia: febricitarunt, inquam, & febricitantibus convulsiones supervenerunt*. Et rursus. *Quibus toto capite gravitas erat, cordisque morsus & anxietudo; biliosa & pituitosa vomebant. Ac ferè puerulis sic affectis, potissimum incidebant convulsiones*. Mulieribus autem præter illa mala prædicta, tum verò labores hysterici: grandioribus autem & quibus jam color languet effatus, paraplegie, insanie, & cacitates. Ex quibus apparet, omnia repleti capitis symptomata, in primigenia febre statim oriri. Sunt autem, cephalalgica, paraphorica, cataphorica, & catarrhoica. Est enim magna vis in febre ciendi catarrhum cujus appulsu gravissima quæque symptomata nasci solent. Atque ut in stillatitiis aquis chymica arte factis, non nisi extincto foco stillandi finis sit: ita catarrhus in febre non prius subsistit, quam ipsa quieverit.

AUT SI PRIUS FUERIT.] Sed impar nimis humoris abundantie, quæ ab illa febre agitata nervos distendit magis, & contumaciam auget convulsionis, unde acerbitas major doloris quæ vires exolvit, & cito morte atque crudeli funesta est.

EXACERBATA.] Celeritate, vehementia, & assiduitate: propter feritatem bilis quam genuit *συντομία* cum vacuitate somni conjuncta.

QUINETIAM PRODEST URINAM FLUERE ALBUMINEAM.] Ac si diceret; triplex est omnis ratio exolvendi convulsionem quæ sit distentis humore frigido & glutinoso nervis; una, consumptio quam facit exorta febris acuta quæ prius non fuit; altera, vacuatio materiæ convulsificæ; tertia, concoctio sive pepasmus. Ac vacuatio quidem materiæ convulsificæ naturæ & artificio ad imitationem naturæ comparato, suscipitur atque absolvitur perirrhœa & diarrhœa; illa vesicæ; hæc verò intestinorum & alvi. Perirrhœa cernitur in urina multa crassa & alba, quæque plus habet mucoris, ut ita dicam, quam liquoris. Ut enim talis urina materiam præripit & occasionem abscissum in articulis futurorum: sic eosdem sanat abortos, non secus atque suppuratum pulmonis cui denegata expurgatio spem in angusto posuit. Est autem peræque facilis à forti naturæ contentione translatio è nervis ad venas, quam ab iisdem venis ad nervos: unde non raro in febribus exoriuntur tremores deliriorum prænuncii. Albumineam verò dixi urinam quam ipse vitream nominavit: qualis apparet in calculosis vesicæ.

ALVUM FERRI.] Pituitosis excrementis, tum à cerebro, totoque corporis habitu, tum verò à vasis & nervis lumbaribus in mesocolon & intestina crassa; unde gibberosæ luxationes lumborum à tuberculo natæ curantur per dysenteriam, quemadmodum per varices.

ET SOMNOS INIRE.] Arctiores quidem: sed tamen suaves, nec turbulentos & importunos ster-

parte 5.
sect. 1.
6. Epid.

propt. 50.
h. 2. 1.

10

20

30

40

50

60

70

stertore & oris hiatu, aut stridore dentium infueto. Nam somni suavis quæ dono divum gratissima serpit in prima quiete, opportunitatem arguit somniferæ materiæ, temperatque cerebri & mentis tranquillæ: nisi doloris acerbitate & *ευνωσία* convulsionis, dormiendi occasio præcipiatur. Atque illa somni suavis potissimum in pueris locum habet qui convelluntur ex facili, & quorum à morbis redintegratio comparari solet per somnum. Cernitur etiam somni benignitas in ebrios qui obmutescunt repente convulsi, quando ad eam ventum est horam qua exolvuntur crapula, & vocem amissam recipiunt. Pertinet autem particula hæc decisionis propositæ ad distinctionem illius prognosæ. *An soporari omnino sit malum?*

Coac. 1. & 2. lib. 2.

10 12 Τῶν ὃ Ἰξαίνης σπασμῶν λυλικὸν πυρετὸς, καὶ κοιλίης ῥύσις.

Repentine convulsionis remedium est febris, & alvi profluvium.

Hic NULLÆ sunt mee partes nisi ut referam me ad commentarium superioris prognosæ. Quod certè sufficiet.

13 Ἐν τοῖσι σπασμοῖσι ἀναυδὴ ἐμπολὺ κακόν. τὸ ὃ Ἰπὶ μικρὸν, ἤτοι γλώσσης ἀποπληξίῳ, ἢ βραχίονθι, καὶ τῇ Ἰπὶ δεξιᾷ σημαίνῃ. λύεται ὃ 20 ὄρεσιν ἰξαίνης ἐλθῶσι πολλοῖσιν ἀφροῖσι.

In convulsione diu obmutescere; malum. At verò parumper; aut linguae apoplexiam, aut brachii, partiumque dextræ sitarum denunciat. Exolvitur autem urinis repente multis & cumulatè proruptis.

30 EST QUIDEM dolorificæ convulsionis *ευνωσία* intolerabilis atque funesta, quando accessionem habet intercepti officii ad vitam tuendam necessarii. Ut enim convulsione nihil est naturæ acerbius, quodque celerius naturæ vires exolvat: ita nihil cita morte atque crudeli funestius, quando ad eam symptomatum calamitosam vim accedit musculorum & nervorum vocalium & dialecticorum firmiter fixa contractio, unde homines voce capti & muti redduntur. Ibi tum manet ἡ ἀπνοία, & in propinquo mors.

IN CONVULSIONE.] Quam facit nervorum tensio aut inflammatio, unde injussa contractio partium quæ naturaliter jussu nostro cum voluntate moventur.

DIU OB MUTESCERE.] Ob firmiter fixam contractionem distenti, vel inflammati nervi septimæ conjugationis in cerebro, unaque musculorum novem quos habet lingua motuum variorum ministros, & quorum ministerio ipsa verborum est dædala. Sic enim vertendum nomen putavi τὸ ἀναυδὴς quo significatur impedita loquendi facultas per interceptionem organorum dialecticorum: sicut aponia per contractionem, aut resolutionem musculorum & nervorum vocalium, Qua de re alibi satis multa.

40 MALUM.] Ne dicam mortiferum: propter contentionem convulsionis, unde convulsificæ causæ accrescunt, ob generationem perennem humoris morbifici. Nam de silentio melancholico nihil necesse est loqui. Est igitur grave malum in convulsione, loqui non posse. Nam & qui ex dolore voce sunt capti, crudeliter moriuntur.

AT VERO PAULISPER.] Non quidem vicissitudine garrulitatis & silentii ab excessu melancholico: ut in Dealcis uxore, quam & nugarum garrulitate, & silentio pertinacis animi, eximie phreniticam & fanaticam fuisse narrat Hippocrates: sed libertate nervi septimæ conjugationis in cerebro, quam foris attulit naturæ contentio excussa materia convulsifica.

50 AUT LINGUÆ APOPLEXIAM.] i. Resolutionem musculorum novem linguam moventium, & ipsam verborum dædalum facientium; quorum alii à styloide, alii ab hyoide & cornibus ejus, alii à maxilla inferiore & mento exorti, optima conspiratione linguæ inserviunt. Nec tamen hæc linguæ apoplexia tollit ἀναυδίαν, & fandi potestatem linguæ restituit: sed tantum ipsius convulsionem exolvit tenuata convulsionis materia crassiore, quæ facta tenuior, per quandam veluti ingressum currentem, ut loquebatur nuper Avicennas, contractionem vertit in laxitatem. Est autem paralyseos & convulsionis par & æqualis ἀκινησία, i. immobilitas, quæ certè in lingua parit ἀναυδίαν. Atque notabilis hoc loco est significatio apoplexiæ, pro resolutione partium, quæ aliàs toto corpore resoluta ipsam tollit animalitatem per motus & sensus privationem.

60 AUT BRACHII PARTIUMQUE DEXTRÆ SITARUM DENUNCIAT.] Per materiæ abscessum qui fit καὶ ἔν. Quemadmodum enim rheuma concitatum ad caput quod hæmorrhagiam ciet, vel paraphorica edit symptomata, cietur καὶ ἔν hepatis quod ἰκτερίον vocat Hippocrates: ita consistentis rheumatis inde nati abscessus effluxu vel decubitu, velut jure postliminii, ac redhibitione gentilitia, ut fiat καὶ ἔν necesse est. Pleuritico vena secatur καὶ ἔν, abscessus nascitur in crure καὶ ἔν. In phlegmone systrophica hepatis hæmorrhagia cietur καὶ ἔν. abscessus nascitur & erumpit καὶ ἔν. Ac ne complectar omnia de quibus præcipitur lib. 2. & 6. τὸ Ἰπὶ δεξιᾷ. Quæ sit è diverso hæmorrhagia, prava est; ut in liene magno è dextris: atque similiter in hypochondriis. Sic Dealcis hospes cum delirasset, δεξιᾷ ἴκασα, i. dextro illosus fuit. Ac de Oecetæ uxore scriptum illud est. Τετάρτῃ περικύρσεν, φέβει, δουρὶ μάλιν, δεξιᾷ ἴκασα. i. Die quarto deliravit, metus, infractio animi, oculi dextri perverso. Larissæ Calvus dextro femore doluit, tertio die dolor quievit, non fuit apud se, quarto crudelissima morte interit. Heropyto ab hæmorrhagia cum ea cessasset, ischio dextro acerbis dolor obortus est. Herophonti lien intumuit, inde bubo

Coac. 3. cap. 8. lib. 2. 3. Epid.

lib. 1. & 2. Coac. 1. lib. 2. 6. Epid. Coac. 2. cap. 13. lib. 2. hist. 3. part. 1. 3. Epid. hist. 8. part. 2. 3. Epid.

hiff. 5.
parte 3.
3. Epid.
hiff. 9.
part. 3.
3. Epid.

bubo sinister, mox in crure καὶ ἰκν factō abscessu, præter spem convaluit. Est enim major vis posita in forti contentione naturæ partis obsessæ ad faciendum & ad propulsum καὶ ἰκν, quàm in venarum ductu & situ. „ Sunt autem sinistra sinistris ἐνδοφυλα καὶ ἐκτεροφυλα, dextra „ dextris. Erit igitur illud ratum, quod unde μεταστροφῆς, i. translatio, ibi καὶ ἴσθιον ὁρισμῶν „ σις, i. per decubitum abscessus duce natura: sicut ὁρισμῶν καὶ ἐκτεροφυλῶν. i. per excretionem fieri so- „ let καὶ ἰκν.

EXOLVITUR AUTEM.] i. Sanatur ὁρισμῶν καὶ ἐκτεροφυλῶν, cum certis signis & iustis causis: unde certa fit atque stabilis redintegratio partium & natura egressarum.

URINIS.] Quarum prima laus est sanandi symptomata catarrhoica, ut demonstratum est superiore prognosi.

REPENTE.] i. Ἀπομάτωσιν καὶ ἰκν.

MULTIS.] Quia nihil paucum est criticum. Omnis autem abscessus, ejusmodi esse debet, ut neque sit paucitate inutilis, nec magnitudine intolerabilis.

ET CUMULATE PRORUPTIS.] Qui expressionis modus verè est criticus: ut in sudore & hæmorrhagia, in quibus damnantur sudatiuncula & substillum; ut nihil prætermisisse videatur quod ad legitimam & verè criticam excretionem pertinet in qualitate, copia, occasione, & excretionis modo.

14 Ἰδρωτες ὃ οἱ μὲν καὶ μικρὸν ὠφελεῖσιν. οἱ δὲ ἄθροοι, καὶ αἱ τῶν αἱ-
μάτων ἀφαιρέσεις. βλάπτουσιν.

At verò sudores qui sensim exudant, profunt: confertim autem prurupti nocent, & larga detractio sanguinis.

PARTICULA δ, hujus prognoscos cum superiore diorismum ostendit. Est autem hujusmodi. Quemadmodum resolutio partium dextræ sitarum, convulsionis aphoniam facientis consecutaria; urinis repente multis & cumulatè pruruptis exolvitur atque sanescit: ita sudoribus confertim manantibus, & larga detractio sanguinis ruit in pejus, unde paralyticus homo læditur, 30 ejusque paralytis redditur planè ἀνίατος. Secus est de acutis febribus, ac de dystrophicis viscerum inflammationibus. Hujusmodi enim morbi & liberali hæmorrhagia, & sanguinis profusa vacuatione, sudoribus item jure & loco multis, & quibus diffuit totum corpus: curationem recipiunt. Et verò nihil necesse est huc advocare salutarium illarum criseon argumenta quæ vocant insita & assumpta. Quæ cum ita sint.

AT VERO SUDORES.] Ac si diceret; ex omni excretionum genere, urinarum profluentia in bonis ducenda ad curationem paralyseos quam faciunt madefactæ nervorum fibræ à corrente ingressu. Nam sudor cumulatè pruruptus nocet. Idem quoque facit larga detractio sanguinis, ut mox docebitur. Ergo sudores qui sunt exclusio intus foras humoris supervacanei tenuis, qui facit in venis febrem, in habitu corporis κίπων & phymata. Excluditur autem vel expref- 40 sione, vel excretionem, vel exolutionem partium solidarum.

QUI SENSIM EXUDANT.] Non quidem ab oppressione venarum humore nimio distentarum quæ facit expressionem & sudatiunculam quæ initiis febrium ad diuturnitatem apparet; nec verò ab exolutionem partium effœtarum & vivacitate carentium, per irritam assimilationem succi alibilis, unde salutis desperatio esse solet; sed ab excretionem particulari quam virtus naturæ suscipit atque absolvit καὶ ἰκν materiæ mitificatæ & partis obsessæ: non tamen ea lege critica quæ cernitur in crisi febrium acutarum, in quibus nihil paucum est criticum. Ibi enim repletionis affectiones, ejus propria vacuatione tolluntur, si nulla sit inflammatio, nec cacoehymia maligna. Ac sæpe accidit ut tot sint vacuationum genera, quot sunt repletionis focis & 50 domicilia.

PROSUNT.] Quia morbificus humor exitum habet, unde, quò, quà, & quamobrem decet; idque supersit partium unde manat integritate.

CONFERTIM AUTEM PRORUPTI.] Sicut prorumpunt in febre ardente, extorto prius rigore critico, unde cita febris curatio: sicut etiam toto morbi decursu, qui faciunt ut æger alacrius ferat morbum. Hujusmodi sunt periodici febres tertianæ, qui omnes veniunt unde cietur rigor; cietur autem ἐκ τῆς ἀγγίον, non ubi fit ipsa rigoris concussio.

NOCENT.] Quoniam illi veniunt καὶ ἰκν, i. exolutionem partium afflictarum; sicut & illi quos movet intus foras rigor symptomaticus ἀπὸ ἰκν. Ergo resolutæ jam partes, omnino effœtæ redduntur. Valeant igitur qui sudorificis paralyticos faciunt desperatos. Explodendi 60 sunt etiam qui nefario guajaci usu contra virulentiam è viscerum inflammatione sudores eliciunt, vel potius exprimunt. Sed utroque modo ii faciunt καὶ ἰκν, καὶ καὶ ἴσθιον. i. attrahendo ἐξ impellendo. Omnes autem sudores malè cieri dixit præceptor καὶ καὶ ἰκν καὶ ἴσθιον, καὶ καὶ ἴσθιον, i. attrahendo καὶ ἴσθιον φλεγμονῆς, i. corporum exolutionem, aut inflammationis contentione.

ET LARGA DETRACTIO SANGUINIS.] Quæ facultatem retentricem resolvit, nec tar vivificum dissipat, καὶ ἰκν ποιεῖται parit, i. ventris labem.

15 Ἐν τοῖς τετανοῖς καὶ ὁπαστόνοις γένυες λυόμεναι θανάσιμον θανάσιμον δὲ καὶ ἰδρῆν ἐν ὁπαστόνῳ, καὶ τὸ σῶμα διαλύεσθαι, καὶ ἀνεμῆν διὰ ῥινῶν, ἢ ἐξ ἀρχῆς ἀφῶν ἐόντα βοᾶν, ἢ φλυγεῖν. ἐς γὰρ τὴν ὑπερβίον 70 θάνατον σημαίνει.

In

In tetano & opisthotono maxillas luxari; funestum: funestum est etiam sudare in opisthotono, & corpus resolvi, & per nares revomere, ipsumque qui ab initio voce captus erat clamare, nugari: hæc enim ad mortem postmodum venturam apparent.

OMNIS convulsio affectionis modo, idea, & causa, partium convulsarum natura & officio, symptomatum inde venientium accessione & successione; omnino ad prognosin debet adduci. Sunt autem symptomata quæ vocant *ὑπὸ τῷ τῷ τῷ τῷ* cum affectionis
 10 idea, partiumque obsessarum natura & officio, his verbis descripta.

IN TETANO.] In contractione qua cervix obrigit, reclinque & intensa manet immobilis; æquali contentione violenta & injussa musculorum congenerum & antagonistarum ipsam quo-
 20 quoversus moventium. Sunt autem transversarii duo, totidem spinati extendentes; longi duo sub œsophago, flectentes; & scaleni duo à prima thoracis ossea costa in omnes apo-
 physes cervicis transversas. Tetanum Celsus vocat rigorem: sed quàm bene & appositè viderint sapientes. Nam si bene vertit, quo nomine exprimet Græcum illud *ῥίγος* ex illo
 aphorismo? Τὸ *ῥίγος* ἀσπασμός, τῆς αἰτίας, μέλας, ῥίγος πυλιδία. i. Frigus convulsiones facit, 17. 5.
tetanus, nigrores, rigores febriles. Quem locum ipse Latinum fecit his verbis. *Frigus modò*
nervorum distensionem, modò rigorem infert (illud ἀσπασμός, hoc verò ῥίγος Græcè nominatur)
 20 *nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat.* Sed unde religio illi fuit nominare Græ-
 cum *ῥίγος*, Latine *rigorem*? quoniam tetano explicando id nomen jam usurpaverat. Sed ut
 revertar ad tetanum. Est quidem tetanus emprosthotoni & opisthotoni velut neutrum quod-
 dam, æqualiter utriusque particeps, & ex utròque consistens; ut neque mentum pectori, ne-
 que caput scapulis annectatur; quod fieri solet, illud quidem in emprosthotono, hoc verò in
 opisthotono: sed rectam & immobilem cervicem intendit, quamvis etiàm in dorso & lumbis
 exoritur tetanus.

ET OPISTHOTONO.] i. In illa convulsione cervicis quæ scapulis caput annectit. Quod sanè
 30 accidit contractis à morbo tendinibus partis posticæ, quorum certè afflictio venit vel ab an-
 gina, vel ab ura, vel à tonsillis inflammatione obsessis: nonnunquam ex febre à capite pro-
 pagata, convulsio venit.

MAXILLAS LUXARI.] Τὴν κάτω ᾄψιν, maxillam inferiorem intelligit. Est enim sola hæc luxa-
 tionis capax, quamvis ægrè, nec nisi contentione forti & contractione musculorum maxillam
 aperientium. Nam superior maxilla, ut ait Hippocrates, ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς, καὶ ὡς
 40 ἀπὸ τοῦ ὤμου, ἢ ὡς ἡ κάτω γνάθος καὶ ἀπὸ τοῦ ὤμου, καὶ ὡς ὁ δὲ κεφαλῆς, i. quiescit:
 innectitur enim capiti, sed non insinuat ut articulus. At maxilla inferior movetur, ut quæ articu-
 lorum modo cum superiore & capite committatur. Ergo maxillam luxari, uti luxatur in convul-
 sionibus & tetanis prima omnium, contractionem tetani & opisthotoni indicantibus. Hip-
 pocratis verba sunt hæc. Δὴν μὲν ὅτι ἐκ ἀσπασμοῦ καὶ τῆς αἰτίας τῆς πύλης τὸ ἄρδρον ἐπὶ τῇ
 40 πύλιν. Ac illa fortis contentio non minùs coarctationem facit maxillarum inter se, quàm infe-
 rioris à superiore avulsionem. Nam & Hippocrates author est hujusmodi ferè symptomata esse
 tetani. Αἱ ῥίγες πυλιδίαι, καὶ τὸ σίμα διαίρειν ἢ διώκειν. i. Coalescunt genæ, nec possunt os diducere.
 Quinetiam supra jam demonstratum est cervicem quæ obduruit sive obrigit, hæc posse ad-
 ferre incommoda. Cervicis duritas & dolor prægrandis, maxillarum item coarctatio, venarumque
 jugularium pulsus fortis, unaque chordarum distentio; mortifera sunt hæc. Nec minùs mortifera
 est coarctatio, quam ipsa luxatio. Sed utriusque mortifera vis aperietur in eo quod sequitur.

MORTIFERUM.] Nam tetano peracuto citissima crisis est ad crudelem interitum, ob eam
 sanè causam quòd acerbiter emprosthotoni & opisthotoni simul natura diutius ferre non po-
 test. Itaque citò victa dolore & gravissimorum symptomatum concursu, citè etiam morti atque
 50 crudeli succumbit. Nulla enim crisis ad salutem fit ubi ad calamitosam vim morbi accedit sum-
 ma naturæ infirmitas, Sed inter symptomata in tetano exorta nullum cita morte atque crude-
 li funestius quàm maxillarum coarctatio, luxatio, & cibi per nares exclusio. Nam si luxatio
 simplex, & sola per se ipsa mortifera est, nisi continuo reponatur; cujusmodi esse illam ju-
 dicandum est, cujus redintegratio nulla sperabilis esse potest in tetano? ut enim teta-
 nus maxillam luxavit: ita luxatam in eo vitio continet, quandiu manet. Atqui pro-
 lapsæ maxillæ, nec dum repositæ & restitutæ sunt hæc. Nam καὶ ἡ κάτω ᾄψιν ὡς ἡ ὤμος
 60 ὡς ἡ ὤμος, καὶ ὡς ἡ ὤμος, i. periclitatur anima à febre continua, & segnicie veteriosa. Est
 enim consentaneum ut distensione & alteratione graviter afflicti musculi, proptereaque inflam-
 mati, vicinia & societate cerebrum similiter quoque afficiant, quod sic affectum consecutio-
 nem adfert acutatum febrium, unaque depravatum animi actionum. Comatosi sunt hi musculi
 alterati & distenti contra naturam. Igitur sic affecto cerebro & exorta febre. Solet venter de-
 60 jicere biliosa, syncera, pauca: & quæ vomunt, syncera sunt. Quæ omnia cujusmodi sint & un-
 de fiant atque appareant, utile est discere ex doctissimo Galeni commentario ad hunc locum.
 Sequitur autem. Οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσιν δεκάτῃ μάλιστα. i. Atque bi moriuntur ad circiter decimum
 morbi diem. Sed quod initio posuimus non minora esse mala, nec minùs mortifera maxillarum
 sibi invicem fortiter annexarum invitis nobis, quàm eadem ratione pariter diductarum; palam
 fit ex contractione & convulsione propria musculorum crotaphitarum, quorum sic affectorum
 distentio & alteratio major est quàm attractorum in luxatione inferioris maxillæ, vitio & con-
 tractione musculorum duorum exilium qui à styloide apophysi eò feruntur & inferuntur ut os
 aperiant. Hic etiam cerebrum similiter affligitur, ut inflammatione afflicti crotaphitæ musculi.
 70 Hinc præter cætera symptomata quæ sunt in cerebro, alvus duci solet bile pauca syncera.
 Hinc etiam synceræ bilis vomitio. Etenim dominatu acutissimarum febrium, biliosa meræa gi-
 gni

gni in corpore novum non est: siquidem pinguis humor, tenera caro, & recens pressa liquitur ab huiusmodi febribus, & sanguis assatur, conflagratque incendio. Quod autem colliquamenta hæc confluant quoque in alvum & intestina; id sanè proprium est partium nervosis condolentium, cuiusmodi est præter cæteras nervosissimum ventriculi orificium, quod esse solet lipoplychiæ obnoxium quando experitur vim acrium tenuiumque excrementorum, qualia multa confluant quando nervosæ partes inflammatione & febre tentantur.

Coac. 24.
l. lib.

MORTIFERUM EST ETIAM SUDARE IN OPISTHOTONO] Hic legere malim, RIGERE, ex illa prognosi. Cum opisthotono rigor necat. Enimvero nulla est æquitas opinari sudorem in opisthotono esse mortiferum. Etenim contractio nervorum, sudore exolvitur, quando sudor sensim exudat virtute naturæ partis oppressæ, & λήθα materia distendens & convulsificæ. Sed ipsa rigoris concussio, tametsi transitum bonum habere videtur à convulsione ad concussionem: nihilominus tamen quia concussio illa sensationem excitat frigoris convulsifici partium posticarum, unaque cum necessitate spirandi summam infert difficultatem; efficitur ut tantorum accessione malorum rigor ille cum opisthotono sit planè mortiferus.

protr. 26.
l. 3. 1.

ET CORPUS RESOLVI] Ut enim melior est resolutionis in convulsione transitus, quàm contrà: sic virium à contentione convulsione exolutio, ut cita est; ita crudeli morte funesta. Atqui jam demonstratum est quod ipsa convulsio, maximeque tetanus & opisthotonus, & unà vires citò effatas reddit, & acerbissimam infert mortem.

πρὸς τὸν
ἐν τῷ πρῶ-
τῷ.

ET PER NARES REVOMERE] Quod est symptoma cynanches veræ quæ tria hæc secum habet conjuncta, gutturi intolerabilem dolorem, orthopnoeam, & cibi atque potionis per nares expressionem, quando ad ultima ventum est. Hippocratis illud est super hac re proposita. Οὐδὲν γὰρ παναρώδης ἢ, τὸ πρῶτον, καὶ τὰ βρῦμα αἰὶνὰ τὰς φάρυγγας ἀνίσχεται, i. Instante morte cibis potusque naribus effluat.

Coac. 11.
capite 10.
lib. 2.
Coac. 4.
cap. 8.
lib. 2.

IPSUMQUE QUI AB INITIO VOCE CAPTUS ERAT, CLAMARE, NUGARI.] Huc pertinet illa prognos. Cervicis dolor cum in febre omni terrificus, tum verò pestiferus is qui sunt in metu insanie. Et illa. Quæ in febre convulsoria sunt aphonie si sanatica fiant; mortiferæ. Atqui clamare, nugari, signa sunt hominis è potestate sui exeuntis. Hæc autem symptomata phrenitica & fanatica, veniunt per translationem aphonie cynanchicæ & opisthotonicæ; idque per sympathiam musculorum crotaphitarum & cerebri.

Coac. 2.
capite 7.
lib. 2.
aph. 23. 4.

HÆC ENIM AD MORTEM POSTRIDIE VENTURAM APPARENT.] Leguntur multa prognostica salutis & mortis postridianæ. Ac salutis quidem in illo. Lingua ad medianam lineam velut alba saliva peruncta, discessionem febris denunciat, idque postridie, si quod superinducitur, crassum est. Mortis autem argumentum certum est in aphorismo. Qui undecunque à morbo multum emacruerunt, si alvus ducatur atra bile, aut sanguine nigro; postridie moriuntur. Hic autem cerebri jam pridem inflammati tanta est à translatione bilis cynanchicæ & furentis è natura egressio, ut geminata phrenitide & insaniam, cum brevi exaruerit, tum pro clamore silentium; pro jactatione segnicies veteriosa, pro artuum contentione levis tremor, indeque cita mors veniat.

16 Πυρετώδεια ὁμοιογενώδεια, γονώδεις ἐρήσεις λύκοι.

Quæ speciem febris & opisthotoni præ se ferunt, urinae genituralis exolvunt.

Coac. 11.
hujus cap.

URINA genituralis, i. genituræ similis, in febricula & levi opisthotono quem angina non facit, nec ura, nec febrium exortarum translatio ad cerebrum, & rursus è cerebro propagatio in cervicem; talis, inquam, urina commodo ægri profluit: cuiusmodi beneficium paulò antè jam acceptum est in illa prognosi. Quinetiam prodest urinam fluere albumineam. De convulsione autem loquitur à distentione nata humoris glutinosi & frigidi. Consultò autem veritatem τὰ πυρετώδεια καὶ ὁμοιογενώδεια, i. quæ speciem febris & opisthotoni præ se ferunt: ut reapse non sit febris acuta, nec opisthotonus firmiter fixus cum forti maxillarum annexione, aut diductione conjunctus: sed levis & leviter pressus; ipsa verò febris sepulta & lenta. At enimvero quomodo talis urina febres exolvit, quæ in acutis mortifera est, in aliis ad diuturnitatem apparet? Historia Philischi nota est, qui cum urinis genituralibus obiit sexto die: non obscurus est aphorismus ille. Si cui febricitanti urinae reddantur λευκώδεις, i. γονώδεις, ad diuturnitatem febris apparent. Nec mirum quia in Philisco colliquamenta erant pinguis humoris, carniūque tenerarum & recens pressarum, ipsiusque adeo sanguinis incendio perusti, atque quodammodo assati. Hic verò nimiam ostendunt pituitæ abundantiam. Sed quomodo exolvuntur? quia cumulata feruntur atque prorumpunt, uti nuper jam diximus. Atque ita veritatem erunt quasi è tenebris illius adversarii verè Hippocratici. Εἰς Περὶ τῶν γονωδῶν ὕδρων β, π κείσται. i. In Perintho genituralis urina nonnihil judicatoria facit.

aph. 31. 7.

6. Epid.
part. 2.

DE ANGINA.

CAP. XV.

Τα κινάγχια μήτε ἐν τῷ τραχήλῳ, μήτε ἐν τῇ φάρυγγι μηδὲν ἐκδηλὸν ποιεῖν, πνιγμὸν γὰρ νεανικὸν καὶ δύσπνοϊαν παρέχοντα· αὐτὸν μέγας καὶ τεταίως κτείνει.

1 Ea demum angina quæ nec in cervice, nec in faucibus manifestum quid

quid exhibet, sed fortem strangulatum & dyspnoeam infert; eodem ipso die, aut tertio certe interimit.

Quicquid respirationem omnino adimit, vitam tollit: si tantum *ὀρεαὶ πύξας*, i. *hysteriam affectionem* exceperis, unde superstites manent mulieres spiratione amissa. Respirationem omnino adiununt apoplexia fortis, angina vera, & syncope. Apoplexia quidem, intercepto motu: angina, meatu spirabili: syncope autem, sublato spirandi usu. Quæ causa movit Hippocratem ut tria illa morborum genera instar omnium funestorum, & repentino
 10 interitu mortiferorum posuerit in aphorismis. Hic de angina dicendum quæ inter cæteras principem locum obtinet mortalitatis. Et verò jure & loco, à tetano & opisthotono transitus esse debet ad ipsa gutturis & faucium mala. His ita constitutis.

EA DEMUM ANGINA.] Ac si diceret. Inter cynanchica mala quæ multa scrupulosè narrantur, duo autem suis distincta locis atque symptomatis revera sunt in omni doctrina Hippocratis; unum in hac prognosi descriptum, ut in prognostico; alterum mox describendum & distinguendum suis quoque diorismis. Nam quæ ab illaqueatione, aut à luxatione cervicis extrinsecus illata venit angina; tum illa etiam quæ in febre acuta sine ulla prævidentia exoritur; demonstrationem hinc nullam a nobis requirit. Hic nostræ sunt partes eam cynanchen examinare quam facit inflammatio systrophica faucium, aut musculorum propriorum
 20 laryngis. Ergo. ANGINA.] i. Dolorifica strangulatio & *δυσπνοία*, quam facit phlegmone systrophica musculorum propriorum laryngis, à rheumate acri & tenui concitato è capite ad venulas usque laryngis, ubi ex *ἐκκεννώσει* fit *πύμα στυπάλωρον*, i. *consistens è concitato*; unde prohibetur aditu spiritus quem ducendo vivimus, & fumidus vapor exitu.

Quæ NEC IN CERVICE, NEC IN FAUCIBUS MANIFESTUM QUID EXHIBET.] i. Quæ unâ secum non habet conjunctum ruborem atque tumorem faucium, cervicis, & sterni, ut certè habere non potest. Atque hæc signa sunt & argumenta veræ anginae, quæ ducuntur *ἐκ τῆ ἀστυκτικῆς*, i. *ex illis quæ absunt*: quemadmodum illa quæ sequuntur *ἐκ τῆ ἀστυκτικῆς*, i. *ex iis quæ adsunt*. Quasi ita velit. Angina vera quæ posita est in phlegmone systrophica musculorum guttaris propriorum, nihil exhibet aspectabile, nihil tractabile in qualitate corporis, i. in colore, charactere, & mole partis obsesse, partiumque circumjacentium vicinarum & so-
 30 ciatum.

SED FORTEM STRANGULATUM.] Hæc signa sunt veræ cynanches propria & syllogistica, quæ sunt ejusmodi ut sine angina non fiant, neque appareant; ipsa verò angina sine iis non possit existere. Ac primum fortem strangulatum infert angina, quæ cum intolerabili dolore libertatem meandi adimit spiritui, inspirando; & fumido vaporibus, expirando. Hic enim nulla mentio illaqueationis, nec dentis in cervice luxati: quamvis idem faciant duæ illæ cynanchicæ causæ.

ET FORTEM DYSPNOEAM INFERT.] i. Summam difficultatem spirandi, frequentem & parvam: qualis denunciat laborem & inflammationem partium spirabilium. Sed in angina vera, difficultas illa spirandi, eximia est, ac certè talis ut *ματιοεσμένῃ καὶ ἐξήπνουν*, i. *sublimem rectamque spirationem inferat*, in qua cynanchici non nisi recta cervice, ac si tetano obriguerit, spiritum
 40 possint ducere.

EODEM IPSO DIE.] Quæ scilicet venit per *μετάπλυνον*, i. *transitum* faucium prius inflammatarum, quarum scilicet tumor evanuit *ἀκαίως καὶ ἀσπύς*, i. *sine suppurato*, ac sine cervicis & sterni rubore; talis, inquam, eodem ipso die interimit: quia sunt acerbiora omnia morborum succedentium quam primigeniorum.

AUT TERTIO CERTE INTERIMIT.] Est enim peracutus morbus qui intra primam periodum crisis habet acerbissima morte funestam, quæ tam citò venit quam citò vires languent efficitur. Quò fit ut natura diutius non sit ferendo, & præter eam doloris acerbiter, officii pernecessarii vacuitate corruat, extincto & suffocato nectare cordis vivifico *ἀπὸ τῆ ἀπνοίας*, i. *respirationis cessationem*, nisi fortè angina mutetur in peripneumoniam quæ intra septimum diem mortifera
 50 esse solet.

2. Τὰ δὲ ἐπάρματα, καὶ ἐρῶνθ' ἐν τῷ τευχῇ λαμβάνοντα· τὰ μὲν λοιπὰ παραπλήσια, χρονώτερον δέ.

Meliùs sic in prognostico.

Οκόσαι δὲ κυνάγχαι ἀσπυκτικῶς πόνον παρέχουσιν, ἐπαίρον δὲ, καὶ ἐν τῇ φάρυγι ἐρυθμᾶτα ποιεῖσιν· ὀλέθρα μὲν καὶ αὐτὰ, χρονώτερον δὲ μάλλον τῶν ἀσπυκτικῶν, ὡς τὸ ἐρύθημα μέγα χροῖν.

Quæ verò anginae similiter ut illæ sunt dolorificæ, sed intumescunt, ruboremque faucibus inferunt; pestiferæ quidem admodum, sed longiores prædictis, si major assurgat tumor & rubor.

Hic GENUS alterum cynanches describitur quæ in systrophica faucium inflammatione consistit.

QUÆ VERO ANGINÆ.] Quæ sunt ejusmodi, non quidem πρῶτος & κυρίως, i. primò & propriè, ut prior jam dicta & explicata: non enim hæc fortem strangulatum adfert primò & per se, ut illa quæ inde nomen habet cynanches, i. anginae verè: sed καὶ συμβεβηκυῖαι, i. ex eventu per μεταστροφήν hujus in illam, aut per vim & oppressionem difficulter deglutiendo ipsi laryngi illatam.

SIMILITER UT ILLÆ SUNT DOLORIFICÆ.] Ob inflammationem systrophicam faucium acerrimi sensus, quæ habet tensionem duram, & intemperiem firmiter fixam catarrhi nitrosi è capite concitati. Ergo similiter pariterque ut illæ, sunt dolorificæ: quoniam in parte sensus exacti non minor sensio excitari solet rei molestæ similis & æqualis. Hic nos πάλιν ad ipsum dolorem duximus referendum, non autem ad partis laborem in officio faciundo. Ut enim deglutiendi non tanta urget necessitas quam respirandi: sic difficultas illius non tam periculosa quam hujus. In angina autem quæ hæc docetur, nulla est ἐπὶ στήνι ut in prædicta. Hic difficultas deglutiendi magna est, exigua respirandi.

INTUMESCUNT AUTEM.] In faucibus tumor assurgit tractabilis & aspectabilis, à rheumate consistente, quod è capite cietur in fauces, orgasmo, exclusione, & partium obsellarum labore. Sic enim memoriæ proditum est ab Hippocrate, multos qui voce contenderant clamando ad ravim usque, anginosos fuisse; alios qui manibus diu multumque laborant in opere faciundo; multos etiam qui citatis equis longum iter fecerant.

RUBOREMQUE FAUCIBUS INFERUNT.] Unde significatur idea tumoris, videlicet ex rubore qui proprius est plegmones quæ semper apparet suffusa colore humoris unde assurgit: assurgit autem à sanguinis rheumate consistente. Est enim consentaneum ut qualis est humor, talis & color luceat in parte obsessa. Itaque non raro nomen δὲ ἐρυθματὸς usurpatur ἀντὶ δὲ ἐπαιμματος ἐρυθροῦ, ut in illa prognosi, τὰ πρὸς δὲ ἐπαιμματος, i. paratides rubræ. Et verò descripta hoc loco cynanche, dicitur à præceptore κυανόγχινον ἐρυθματὸς, ubi docet transferri in latus καὶ ἔξω. Καίτοι καὶ τὰ κυανόγχινον ἐρυθματὸς, καὶ τὰ ὀδόντων ὀδονήματα καὶ ἔξω. Nam vera cynanche non aliò quam in pulmones descendit, si antè mors cita non venerit.

PESTIFERÆ QUIDEM ADMODUM.] i. plurimos quidem ad exitium præcipitant doloris acerbitate, perenni affluxu catarrhi nitrosi è capite concitati, præterea laryngis ipsius oppressionem quam deglutiendi vis infert, postremò successione veræ cynanches per transitum hujus in illam. Sic enim perit quinto die Bythonis cynanchica; quæ prius verè non erat in rubore cervicis & sterni: ἀπὸ στήνι, inquit præceptor, κυανόγχινον, hist. 5. part. 2. lib. 3. Epid.

SED LONGIORES PRÆDICTIS.] A quibus non tam citò vitam finiunt sic anginosi, quàm à prædicta, nec semper omnino sunt desperati. Nam sputo purulento multo & transitu morbificæ materiæ ad cervicem & pectus, multi sic anginosi periculo & morbo defunguntur. Quinetiam medicinae locus est detractio sanguinis è brachio, sub lingua, clysteribus, gargarismis, litu, hapso, cucurbitulis. Quod faciendum præcepit, ipseque adeo fastitavit. Sunt autem longiores in desperatis quàm prædictæ: quoniam intercepti officii dignitate & necessario usu vincuntur ab illis. Non enim tam in propinquo mors est deglutiendi vacuitate, quàm respirandi.

SI MAJOR ASSURGAT TUMOR AC RUBOR.] Ac si diceret; si nulla sit propagatio, nec ulla translatio faucium inflammatarum ad ipsam laryngem: tunc enim si fiat, celerius moriuntur quàm à primigenia vera angina. Nam qui successione faucium inflammatarum sunt κυρίως anginosi, eodem ipso die καὶ μεταπύσις crudeliter moriuntur. Sed omnem καὶ ἀντιπύσις opinionem tollit faucium insignis tumor cum rubore conjunctus.

3 Οσοῖσι δὲ σπινεξερδύτῃν ἢ τε φάρυγξ, καὶ ὁ αὐχλὺς, καὶ τὸ στήθος. χεινώτερεα. καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν σώζονται, ὡς μὴ παλινδρομήν τὰ ἐρυθρήματα.

At verò quibus unà rubent & fauces, & cervix, & pectus; longiores quidem sunt illæ: maximeque ex iis evadunt, nisi rubores intrò recurrant.

Hic ego libenter Galeno assentior qui tertium anginae genus in hac prognosi constituit distinctum à duobus prædictis, erysipelate cervicis & sterni, quod nusquam in illis apparet. Revera enim primùm anginae genus, nullum exhibet erysipelas quod sit tractabile & aspectabile. Secundum genus, tantum in faucibus tumorem ruboremque excitat. Tertium verò erit anginae illius in qua cum faucibus unà etiam rubent cervix & pectus. Sed tamen cervicis & sterni erysipelas non facit anginam, cujus reapse σπινεξερδύτης inest in phlegmone systrophica laryngis aut faucium. Nam si quis objiciat cervicis & sterni erysipelate minui acerbitem faucium inflammatarum, ut illud concedam: tamen non efficitur speciem inflammationis mutari quandiu manet in faucibus. Huc accedit quod saepe ex illo tumore foris exorto nulla doloris remissio est, nulla laboris faucium phlegmone obsellarum: ut in cynanchica illa Bythonis. Sed omnem difficultatem eximet hujus prognoseos enarratio quam sic instituimus.

AT VERO.] Patefacta utriusque cynanches natura, perspectis etiam paroxysmis & crisi-bus; sequitur ut ea dicantur quæ sunt utriusque tam ἀντιπύσις quàm ἀντιπύσις, unde scilicet aut salus sperabilis, aut ejus desperatio esse solet.

QUIBUS.]

Coac. 1.
cap. 4.
lib. 2.
lib. 5. aph.

lib. 4. acut.
part. 7.
6. Epid.

QUBUS.] In forti contentione naturæ, meatuum libertate, & humore meabili.

UNA RUBENT.] Non per propagationem causæ morbificæ: sed per citam exclusionem intus foras, non expectata inveteratione morbi qui facit partem obsessam, totumque adeo corpus infirmum; idque non minus doloris acerbitate, quam officii difficultate.

ET FAUCES.] Quæ primum excepto rheumate concitato intumescunt & rubent. Sunt autem fauces, amplitudo illa quæ in ore cernitur interiore, seu spatium illud quod situm est ante guttur & gulam.

ET CERVIX.] Per *μυτάριον καὶ ἀσθρῶν* erysipelatis ad musculos qui à cervice feruntur circumplectentes gulam, ad latera cartilaginis scutiformis.

ET PECTUS.] id est, Ad supremam sterni partem, unde prorepunt duo muscoli ad basin cartilaginis scutiformis.

LONGIORES QUIDEM SUNT ILLÆ.] Quoniam toleranter feruntur, nec tantus in officio deglutendi labor, ac penè nullus in respirando, nec tanta doloris crudelitas, quæ & citò vires exolvat, & citam miseramque adferat mortem; ipsa verò erysipelatis materia mansuefeit pepasmo & expurgatur, modò per *ἐπιήκεον* non exoriatur cervicis & sterni erysipelas ut in cynanchica illa Bythonis, sed per *μυτάριον* firmam & stabilem intus foras, quæque nullam habeat *πελιδρομὴν* foris intrò.

MAXIMEQUE EX HIS EVADUNT.] Pepasmo, expurgatione, & opportunitate adhibendi remedia convenienter prescripta, *πυροφρέμων* Græci vocant. Nam medicinæ locus est, tum quia

in promptu sunt partes obsessæ, tum quia induciæ dantur à morbo. NISI RUBORES INTRO RECURRANT.] i. Nisi denuo concitentur eò unde venerunt: id enim significat *πελιδρομὴν*. Ac sane talis recursus plus adfert mali, estque omnino periculosior priore affluxu. Nam prior concitatio est sæpe humoris mitificabilis, palindrome autem conjunctam semper habet feritatem humoris qui refluit: quoniam is semper corruptione propriæ substantiæ in vitio est. Fit autem palindrome, superstitite adhuc phlogosi & empyreumate venenato partis obsessæ, unde cita attractio & impetus materiæ substantia tenuis, qualitate acris, & temperamento calidæ.

4 Hν δ' ἀφανίζῃ, μήτε φύμαλ' συσραφέντ' ἔξω, μήτε πύε ἀναχρεμπιόμενε πηνέως, καὶ ἀπόνως, μήτε ἐν ἡμέρῃσι χειρίμῃσι ὀλέθρια γίνεῃ ἀρά γε ἐμπύρι γίνονται; ἀσφαλέςαυ δέ, τὸ ἐρύθθῃ, καὶ τὰς ἀποσάσιας ἔτι μάλισα ἔξω τρέπεαδ.

40 Sin autem cynanche faucium evanescit nullo erysipelate foris exorto, nec excreato pure facile & indolenter, neque diebus criticis; mortifera est. Etiamne purulenti redduntur? Tutissimum autem fuerit, erysipelas ceterosque abscessus quàm maximè foras converti.

DISTINCTIO hæc pertinet ad secundam cynanchen, quæ ut doloris acerbitate non est priore minor: ita moriendi necessitate & celeritate inferior, nisi ea sequantur quæ in hac prognosi docentur. Sunt autem huiusmodi.

SIN AUTEM.] Correctio est ejus quod posuit in secunda cynanche, videlicet eam longiorem esse prædicta in desperatis, nec tam citò mortiferam. Nec verò desperabilem esse omnino vitæ salutem si is qui assurgit tumor in faucibus, crisin habeat per expurgationem, aut per transitum intus foras.

SIN AUTEM CYNANCHE FAUCIUM.] Quam facit erysipelas in eo spatio quod situm est inter guttur & gulam. Sic enim repetendum illud putavimus, *τὰ κυανγχικά*, in quibus assurgit faucium tumor & rubor. Ergo si faucium descripta cynanche.

EVANESCIT.] Græcè ἀφανίζῃ, subaudi *ἐπύριμα* ἢ *ἐρύθμα*, i. si faucium tumor qui secundam infert cynanchen, evanescit sine signis ac sine crisi. Id enim significat ἀφανίζεσθαι.

NULLO ERYSIPELATE FORIS EXORTO.] Non quidem per progressum & orgasmum bilis efferæ prorepentis ad cervicem & sternum: sed per transitum erysipelatis, forti naturæ contentione susceptum è faucibus in cervicem & sternum, vicinia & societate partium, per quem transitum plurimi defunguntur illa cynanche alioqui valde pestifera, nisi erysipelas intrò recurrat.

60 NEC EXCREATO PURE FACILE ET INDOLENTER.] Quod est ἀκρίτως evanescere. Ibi tum suspecta debet habere sua bona cui restituta est deglutendi libertas sine manifesta expurgatione humoris in faucibus phlegmonem systrophicam, proptereaue cynanchicam, facientis. At vera expurgatio perficitur excreatione spūi purulenti. Ut enim suppuratum est pepasmus tumoris: ita excretio, faucium propria est. Itaque sic purgantur *αἷα δὲ καὶ χυμοὶ συμφορήσαντες χυμῶν*. Ergo bene & convenienter, proptereaue salutariter. Facile autem & indolenter adjecit, sicut in ἀνακαταίρεσι, i. expurgatione ἀκρίτως; ut nulla ratio desideretur excreationis perfectæ & criticæ. Si talia purgantur qualia decet purgari, confert & leviter ferunt: sin autem, contrà.

NEQUE DIEBUS CRITICIS.] Quibus omnia quæ fiunt quæque apparent bona malave, firmiora sunt quàm quæ in aliâ incidunt morbi tempora. Est autem præceptoris hæc *ἀσφαλές*, si nulla lege critica evanescit faucium erysipelas, celerrima morte funeturum est.

Hæc itaque; lex critica fanciatur, ut phlegmone systrophica faucium pepasmo & excretionem residat, aut certè *μετάπλυνον* habeat ad cervices & pectus, idque diebus criticis.

MORTIFERA EST.] Mortem infert celerrimam & crudelissimam cum forti strangulatu & *ἐρυσίπεια*, per translationem humoris è faucibus in laryngem, unde fit cynanche *κυρίως* dicta non *πρώτως*, quæ primigenia vera crudelior est, ac citatiore morte funesta, cum eo ipso die quo venit, interimat.

ETIAMNE PURULENTI REDDUNTUR? Sensus est; nullane hinc salus vitæ sperabilis? nulla quidem, aut certè in angusto spes est, si fortè natura expediat se illa crudeli angina. Notum est illud. *Qui anginae periculo defunguntur, iis convertitur ad pulmones, & intra septimum diem moriuntur: quod si evaserint, purulenti redduntur.* Etenim *κατάσσει ἐς τὸ ἄνω καὶ ὠδῶν, ἐκπύωνται ἐν ἡμίστρῳ ἀνθρώπου. i. Fluxiones in superam alvum, suppurant intra viginti dies.* De purulentis autem illud tenendum est, nos eo nomine expressisse *τὸς ἐμπόνους* qui semper significant eos quibus collectum pus stabulatur inter pulmones & thoracem: quamvis *τὸ ἐμπύημα* pro omni suppurato usurpetur apud Hippocratem.

TUTISSIMUM AUTEM FUERIT, ERYSIPELAS, &c.] Est quidem abscessuum criticorum naturaliter instituta hæc ratio, ut procul abscedant à morbo intus foras, & exoriantur in parte quæ sit totius materiæ morbificæ capax. Ac de anginae *μετέπλυνον* per abscessum, illud præceptum est. *Τὸ πὺρ κινῶν ἐκ τοῦ ὤρου εἰς τὸν στήθος παρηγορηθῆναι ἀναγκαῖον. i. Ab angina periclitanti ruborem in pectore exoriri; salutare.*

Vide quantum interfit inter hanc lectionem & vulgatam.

Ἡ Ἐρυσίπελας γὰρ ἔσωθεν ἔξω τρέπεται· χεῖσιμον. ἔξωθεν δὲ εἰσω· θανάσιμον. τρέπεται δὲ εἰσω, ὅταν ἀφανίζομένῃ τῇ ἐρυθρήματι βαρύνεται τὸ στήθος, καὶ δυσπνοώτερον γίνεται.

Nam erysipelas intus foras converti; commodum: ac foris intrò; mortiferum. Intrò autem convertitur, cum eo vanescente pectus opprimitur, ac difficilior spirat æger.

SUPERIORIS prognosæ ætiologia est, & indicatio. Non enim omni ex parte catholicum est hoc theorema, ut illud in aphorismis. *Erysipelas foris intrò converti non est bonum: sed intus foras bonum.* Nam ut concedam omnino commodum esse intus foras converti: at certè contrarium, non est semper mortiferum: sed in hac tantum hypothesi anginae descriptæ. Ergo ut ostendat primum tutissimum esse tam erysipelata quam abscessus quam maximè foras exire, subjunxit.

NAM ERYSIPELAS.] i. Cynanchicam phlegmonem systrophicam, quam generali nomine vocavit *σθήμα καὶ ἔπαγμα*; mox in specie & idea *ἐρύσιπelas, ἐρύθημα, ἐρύθρις*; quorum nomen jam explicata est ratio.

INTUS FORAS CONVERTI.] Per *μετέπλυνον ἀφθροχρῶν, i. Successionem ex transitu*, quæ fit relicto priore foco, à forti naturæ contentione cum libertate meatuum, & humore meabili; non autem per propagationem humoris morbifici, cujus est perennitas generationis & affluxus, superstite semper foco priore & morbo.

COMMODUM.] Ut signum & causa: ac signo quidem, victricis naturæ quæ sponte sua deponit ad cutim capacem, materiam quæ sibi negotium facessabat: ut causa autem, vacuitate symptomatum intolerabilium, & restituta libertate spirandi & deglutendi: quæ duo sunt officia ad vitam tuendam necessaria.

AT FORIS INTRO, MORTIFERUM.] Etenim gravissimum esse solet omnis refluxus, ut signo & causa. Ac signo quidem, superstitis empyreumatis in foco unde prorupit humor, cujus etiam manet vis effera in tenui substantia, & qualitate acri, unde attractio & impulsus: causa autem, quoniam humoris feritas, partis ipsius quò cursum inflectit substantiam labefactat. Sed in respirationis æconomia mortifera est talis palindrome: propter excellentiam præstantiamque partium spirabilium quarum officio, penè dixerim, ad punctum temporis vita carere non potest. Talis palindrome respirationem adimit. Quicquid autem respirationem adimit, vitam tollit. Sed commoda conversi erysipelatis, omniumque abscessuum intus foras, ut cætera omittam, leguntur in trunato capitis, & in jecoraria phlegmone intus foras.

INTRO AUTEM CONVERTITUR.] Ac si diceret; signa sunt hæc syllogistica palindromes foris intrò, ne fortè ipsa *ἀφθροχρῶν* quæ propria est erysipelatis, opinionem tibi adferat *τὸ πάλινδρομεῖν*, & metum finitri iudicii.

CUM EO VANESCENTE.] Restituta scilicet colli & cervicis æqualitate, in colore, caractere, & mole; non quidem per *ἀφθροχρῶν*, quæ ratio redintegrandi, primas obtinet in curatione tumorum omnium contra naturam. Nam suppuratio aspectabilis omnem auferret suspicionem *τὸ πάλινδρομεῖν*.

PECTUS OPPRIMITUR, AC DIFFICILIOR SPIRAT ÆGER.] Labore scilicet & inflammatione partium in spirando deducendum & excipientium, unde dyspnœa tam parva & frequens ut ideam exhibeat orthopnœæ mortiferæ, & crudelissimi strangulatus.

6 Οἷσι δὲ κινῶν ἐς τὸν πλῆθμονα τρέπεται· οἱ μὲν ἐν τῇσιν ἐπὶ τὰ ἡμέρησιν

ἔσθιν δ' ἀπόλλυται· οἱ δ' διαφυγόντες, ἔμπου γίνονται, μὴ γινόμενης αὐτοῖς ἀναγωγῆς φλεγμαλώδεσσι.

Quibus autem cynanche ad pulmonem inflectitur, alii quidem intereunt septem diebus; alii cum evaserint, purulenti fiunt, nulla expurgatione sursum pituitosa.

10 QUIBUS AUTEM CYNANCHE.] Quæ in strangulata forti & orthopnœa cynanche non fuit cita morte funesta prima periodo.

AD PULMONEM INFLECTITUR.] Ibi facit peripneumoniam, quæ significatur pectoris oppressione, & ea difficultate spirandi quam vocant meteorismum, ubi non nisi residendo spiritus duci potest.

ALII QUIDEM INTEREUNT.] Suffocatione & extinctione vitalis caloris, sive nectaris vivifici cordis.

SEPTEM DIEBUS.] i. Primis periodis: ob feritatem humoris, prægrandem peripneumoniam facientis, & virium jam pridem infirmarum exolutionem, unde cita mors venit.

ALII CUM EVASERINT.] Validarum virium beneficio, thoracis amplitudine, & mansuetiore materia: quæ sunt maximæ opportunitates defungendi tam citò periculo jamjam futuræ mortis.

PURULENTI FIUNT.] Quoniam pulmonum rheumata anagogen non habentia, intra vigesimum diem in pus mutantur, eoque pure in spatium thoracis effuso ἔμπου nominantur, ut jam demonstravimus: quamvis etiam dicantur ἔμπου quibus nondum rupta est pulmonum vomica; ut in illo, ἔμπου αὖτ' ἰκκίαν.

NULLA EXPURGATIONE SURSUM PITUITOSA.] Putri & purulenta. Sic denegata pleuritico ἀνακαθαρσὶς, intra 14. diem ipsum facit purulentum. Quod autem ἀναγωγή pro anacatharsi usurpetur, quæ propria pulmonum expurgatio est, palam fit ex illo aphorismo. Οὐκ ὅστις αἷμα ἀφ' ἡμῶν πλύνει· τυτίαν ἐν δ' ἐνδύμῳ· ἡ ἀναγωγή γάρ ἐστι. Hæc autem explicata prognōsis legitur aphor.

10. 5. nulla mentione facta δ' ἀναγωγῆς, quam vix adducor ut credam fieri posse; labefactata

30 scilicet parte ab illo humore qui corruptione propriæ substantiæ in vitio est.

7 Οἱσι διὰ σφοδρότητα πνεύμα, κόπριν ἐξαπὼν διαχωρέει· θανάσιμον.

Quibus à forti strangulatu repenti stercus excernitur; desperatio est.

ENIMVERO strangulari ut specie ipsa mortiferum est: ita mortem ipsam in propinquo esse denunciat, nullamque salutem vitæ sperabilem, quando strangulatione forti stercus excernitur sponte sua. Eodem spectat & illud quod scriptum legitur in aphorismis. Eorum qui strangulantur & exoluntur, necdum tamen interiere, nunquam illi restituuntur qui edunt spumam in ore. Utriusque autem signi fatalis ad interitum ratio sic explicanda.

40 QUIBUS.] Vel cynanchicis, idque πρώτως ἢ δολύτως, nihil refert, modò hujusmodi sint κρύως, à phlegmone systrophica musculorum propriorum laryngis.

A FORTI STRANGULATU.] Quod est symptoma & signum ἀχώρεσιν veræ cynanches, καὶ ἡττον ἔμψαν; ac si diceret, si eò processerit strangulatio.

REPENTE.] Sponte sua, nec jussu nostro, idque tum propter mentis laborem in officio, tum

propter ἀναισθησίαν & resolutionem partium per quas excretio fit.

STERCUS EXCERNITUR.] Forti obstruktionem laryngis, & epiglottide firmiter arytenoidis rimæ affixa; unde fumidus vapor deorsum prorumpens diaphragma comprimit, unaque musculos transversos abdominis: quæ ratio egerendi cernitur quoties jussu nostro durior alvus ducitur.

50 DESPERATIO EST.] Collapso principatu animalitatis, & vitæ, in offensione cordis & cerebri: unde naturalis œconomia labefactatur.]

8 Ἐν τοῖσι κυανῶχοισι τὰ ἐπὶ ξηρὰ πύσματα ἰχνῶν· κακόν.

Anginosis cum æqualitate faucium sputa subarida; malum.

OMNIS angina per se ipsa quidem pestifera est: sed illa demum habetur mortifera & desperata salutis, quæ accessionem habet signorum lethaliū: cujusmodi sunt erysipelatum foris intrò palindrome; stercoris repentina & sponte sua non nostra, i. sine voluntate, ac sine sensu excretio; faucium quæ prius intumuerant repentina æqualitas sine transitu erysipelatis intus foras, ac sine purulenta excreatione: cujusmodi est etiam signum in hac prognōsi descriptum sputi subaridi.

Ergo. ANGINOSIS.] Iis qui sunt κρύως & verè cynanchici.

CUM ÆQUALITATE FAUCIUM.] Id enim significat ἰχνῶν, atque non raro φάρυγξ ἰχνῆ legitur apud Hippocratem, i. fauces æquales quæ nullo modo intumuerunt, nec ullo modo mutatae sunt à se, in colore, charactere, & mole. Sed illa faucium æqualitas, sive sit ipsarum κατόρθωσις naturaliter constitutum, sive τὸ ἐπαισθητικόν. i. restitutio per translationem humoris à faucibus in laryngem, nihil interest, modò cynanchicus homo sit ab ea cynanche quæ nihil exhibet aspectabile, nihil tractabile in faucibus ipsis.

70 SPUTA SUBARIDA.] i. Glutinosa, rotunda, quæque difficulter admodum excreantur, & quæ plus

plus detrimenti adferunt in excreando quàm adiuventi.

MALUM.] Ut signo & causa: ac signo quidem, materiæ contumacia, & prægrandi ardore: causa autem, quoniam difficultas excreandi auget ardorem atque tumorem. Hinc major dyspnœa, unde fit etiam materia contumacior. Atque hæc tria, difficultas excreandi, spirandi, & glutinosus humor; *συνωλεμώδεις ἀδύνητος ἐς κακόν*, ut loquitur Hippocrates lib. 1. de morb. acut. i. *mutuas tradunt operas in perniciem ægri*.

9 Τὰ κυμαῖχὰ ἐν γλώσσῃς οἰδήματα, ἀσήμες ἀφανιζόμενα· ὀλέθρια. καὶ τὰ ἀλγήματα ἀφανιζόμενα χωρὶς περὶ φάσι· ὀλέθρια.

Anginosi in lingua tumores clam evanescentes; mortiferi. Quinetiam dolores sine causa sedati; mortem subesse testantur.

MAGNA vis est ἢ ἀπληρομένων καὶ ἢ ἀπφαυμένων ad præfensionem interitus aut salutis. In hac prognosi, ne longius abeam, τὸ ἀπφαυμένων anginae gutturalis est linguæ tumor, qui cernitur in qualitate partium vicinarum & sociarum: sicut sputum subaridum in proprio excremento. Est autem propria hæc ἢ ἀπφαυμένων conditio, ut morbos in quibus apparent, breves aut longos, tum autem sinistri aut secundi iudicii esse denuncient. Quæ cum ita sint.

ANGINOSI IN LINGUA TUMORES.] Qui assurgunt vicinia & societate muscutorum novem linguæ cum faucibus & larynge; tum autem repletionem particulari venarum linguæ subjacentium; quas *περγλώσσιδες* Græci vocant.

CLAM EVANESCENTES.] i. Sine propria expurgatione ac sine successione intus foras; tum autem sine usu τῶν περὶ φασίων, i. *remediorum convenienter præscriptorum*.

MORTIFERI.] Propter translationem & recursum in laryngem, qui fortem infert strangulatum; fortemque dyspnœam, quibus symptomatis nulla vis naturæ major neque acerbior potest adferri.

QUINETIAM DOLORES.] Qui sunt acerbissimi tam in faucibus, quàm in larynge, tum à distensione prægrandi, tum ab intemperie firmiter fixa catarrhi nitrosi.

SINE CAUSA SEDATI.] id est, Nulla expurgatione critica, nec artificio medici remedia convenienter adhibentis ad retractionem rheumatis concitati, atque ad detractionem & pepasimum consistentis.

proth. 17.
f. 2. i.

MORTEM SUBESSE TESTANTUR.] Quoniam τὰ ὀλέθρια ἀσήμες ἰασηνέσονται· θάνατον σημαίνει, id est, *Lethalia quæ sine signis quiescunt; mortem significant*. Eadem est ratio restitutæ libertatis deglutendi sine crisi, & transitu intus foras anginae secundæ. Atque illa doloris falsò putatur esse levatio; tum propter symptomaticam translationem à faucibus in laryngem; tum quia mens laborat, & sensus amissio est in parte afflicta.

10 Εἰν τοῖσι κυμαῖχοῖσι οἱ μὴ ταχὺ ἀναπύοντες πέποινα· ὀλέθριοι.

Inter anginosos qui cocta citò non expuunt; desperati.

ENIMVERO morborum omnium quorum ὑπερξῆς in humoris cujusque putredine, collectione & motu consistit, cujusmodi sunt febres; tum etiam illorum quorum symptomata sunt humoris morbifici & partis obfessæ propria; omnium, inquam, sanatio & naturæ redintegratio perficitur pepasino, & vacuatione propria per loca commoda, & abscessu critica lege factò. Οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ ἔσω ῥέπουσι, ἢ αἰὶν ὅπῃ δᾷ. i. *Pepasmi foras vel intrò, aut aliò fluunt quò decet*. Et alibi. *Πεπασμοὶ τῶν ἀπέναντων πάντος πάντοθεν ὀπικαίρας, ἢ καλὰς καὶ κερσίμους ὀπικαίρας σκοπίεσθαι*. i. *Pepasmos considerare jubeo, omnes undecumque laudabiles; tum bellos abscessus & criticos*. Ut autem nihil optabilius pepasino in omnibus acutis febribus, atque illis etiam morbis qui conjunctam habent symptomaticam febrem; quoniam pepasmos ad celeritatem & securitatem crisis apparet: ita nihil æque metum adfert sinistri iudicii quàm ἀπίψια & cruditas. Hæc enim malos infert abscessus, & acrisias, & graves casus, & mortem. In peracutis autem quorum acerrimi celerrimique sunt motus, proptereaque celerrimæ mutationes ad interitum vel ad salutem, nisi pepasmos breviter appareat; brevi quoque vitam finiunt ægri. Nam solo pepasmo & excretionem, periculo defunguntur. Quæ omnia cujusmodi sint in anginosis, docetur in hac prognosi.

lib. αἰὶν
χυμῶν.
lib. 1.
Epid.

aph. 12. 1.
6. Epid.
parte 7.

INTER ANGINOSOS QUI CITO.] Non quidem expurgandi celeritate, & spatio quo sputum expurgationi conjunctum est: sed initio morbi, quod in aphorismis scripsit αἰψία, sicut & lib. 6. τῶν ἀπέναντων, idem dixit, αἰψία πρὸν, αἰψία καὶν, αἰψία τάναν, i. *citò ferrare, urere, secare*.

COCTA NON EXPUUNT.] Græcè dixit, τὰ πέποινα, i. *pepasmo mitificata*. Est autem pepasmos, πέψις ἢ ὠρεὶ φασίον, i. *verum è natura egressarum concoctio*. Ut enim vera πέψις, i. *coctio* verè dicta, est ἢ ὑπὸντων, i. *verum ingredientium* (ingrediuntur autem τὰ προσφευγμένα & ἀπὸ τοῦ φασίου, i. *naturæ consentanea & consocialia*); sic ὁ πεπασμὸς seu *mitificatio*, est ἢ ἀπέναντων, i. *excurrentium; sive rerum exitui præparatarum*. Sed utriusque, videlicet ἢ πέψις & ἢ πεπασμὸς, causa effectrix est, partium solidarum vitale principium, & vivifica vis quæ manat à corde. Distinctio est tantum materiæ: quoniam, uti jam diximus, πέψις ἐστὶ ἢ εἰσπίψιον· πεπασμὸς δὲ τῶν ἀπέναντων. Et, πέψις ἐστὶ τῶν πεπασμένων ἐς ἢ ἢ πέψις ὅτι ὅτι αἰσώχῃ· ὁ δὲ πεπασμὸς, πῖ·

1. Epid.

70

πίψις τῶν αἰσθητῶν φύσιν. i. Collis ductus est ejus quod coquitur, in substantiam ejus quod coquitur: pepasimus autem quaedam collis eorum quæ sunt præter naturam. Atque ita πίψις perficitur assimilando, πιπρωµὲς alterando. Non minor autem virtus nature lucet in alterando contraria, quam in assimilando consentanea & consocialia. Ex quo efficitur spem certam salutis adferri pepasmo: quoniam victrice natura triumphatus morbus excluditur.

Ergo. QUI COCTA CITO NON EXPUUNT.] Nam expuendo tenuia nihil proficiunt: quoniam expressione feri à phlegmone fit ptyelismus: glutinosa aut subarida expuendo læduntur, ut jam demonstratum est. Superfunt τὰ πίπρωα quæ sunt crassiuscula, virtute caloris mitificantis, proptereaque ad expurgandum faciliè & indolenter idonea. Sed illa πίπρωα nisi appareant citò, cita mors venit. Causæ sunt explicatæ. Nam in peracutis morbis, aut cita mors venit, aut victoria læta. Sed victoriæ desperatio est nisi à pepasmo sputa πίπρωα citò expuantur: quoniam in morbis partium spirabilium frustra pepasimus fit nisi expurgatio consequatur, quàm ἀνακαθάριστον, ἢ ἀνάπυστον, ἢ καὶ ἀνάχρησιν Græci vocant, ut est natura & collocatio partium spirabilium obsessarum. Exempli sunt in senibus quibus latera non sunt firma ad expectorandum.

11 Ἐν κυνιάχῃ ἀσθμῶς ἐς κεφαλὴν ἀλγύμαλα μετὰ πυρετῷ ὀλέθρα.

20 In angina qui abs re prorepunt dolores ad caput cum febre; sunt desperatæ salutis.

INTER symptomata epigenomena cynanches consecutaria per propagationem causæ morbi- ficæ, principatum obtinet cephalalgia cum febre conjuncta.

IN ANGINA.] Κυνίως dicta quæ in lystrophica phlegmone laryngis consistit.

QUI ABS RE.] Græcè ἀσθμῶς, i. infecta redintegratione partis obsessæ, ac sine ullo signo illius redintegratæ, & superstitie foco priore cum pari doloris acerbitate, tum æquè forti strangulatu & orthopnœa. Id enim significat hoc loco, ἀσθμῶς. Ac si diceret; si nulla sit anginæ levatio, superveniat autem cephalalgia prægrandis, ac superveniat ἔξ ἢ ἐπιχρί- σιν, non autem ἔξ μετάπυσιν, ut per sympathiam, non autem per diadochen accidere videatur.

PROREPUNT DOLORES.] Κατὰ ἢ ἐπιχρίσιν idque per expressionem feri à phlegmone gutturis in venas jugulares internas & arterias carotidas quæ secundum asperam arteriam procedunt ad caput, prius largitæ furculos laryngi & linguæ cum fauces attigerint, indeque subeunt calvariam per foramen lacerum, choanæ propinquum; atque ita prorepunt dolores impulsu morbifici humoris quo distenditur dura meninx, & proritur, unde cephalalgia prægrandis cum forti strangulatu conjuncta, manente semper aut verius crescente angina.

40 CUM FEBRE.] Quam excitat cephalalgia prægrandis ab inflammatione meningis & cerebri. Est enim consentaneum, sicut nuper exposuimus in offensione temporalium musculorum, ut inflammatum cerebrum ab inflammatione laryngis, consecutionem adferat febrium acutarum, unaque depravatum omnium animæ actionum. Quò fit ut productio anginæ ad caput, symptomata edat paraphorica & cephalalgica.

SUNT DESPERATÆ SALUTIS.] Propter συμπτωµατικὰς laryngis & cerebri, unde perpetuum rheuma concitatum è capite; tum propter colloquamenta pinguis humoris & carniū recens pressarum; tum quòd eò res ægri pejus eunt, quò plures partes & plures principatus in vitio sunt.

50 12 Ἐν κυνιάχῃ ἀσθμῶς ἐς σκέλη ἀλγύμαλα μὲν πυρετῷ ὀλέθρα.

In angina qui abs re prorepunt ad crura dolores cum febre; mortiferi.

IN ANGINA dixit, non, ex angina: ut nulla opinio sit μεταπύσιν superne deorsum: sed potius ἐπιχρίσιν angina superstitie, quod quemadmodum fiat non hercle intelligo. Id locum habet in peripneumonia quæ ex anginæ prolapsu exorta mortem infert intra septimum diem, aut purulentum facit ægrum intra vigesimum. Solennis est illa prognos.

60 Abscessus qui per vehementes & periculosas peripneumonias in crura erumpunt; utiles quidem omnes: sed illi multò salubriores sunt qui sputo jam mitificato exoriuntur, Et paulò post. Quid si bilioso adhuc sputo, necdum purulento exorti resiliant eò unde sunt concitati, nec sputum liberè & liberaliter expurgetur; ingens malum: nam tum ægrotus in metu delirii est atque mortis. Sed rerum earum decisiones brevi legentur. Nam de anginosa quòd scribitur in Epidemiis, dolore in dextra manu & crure excitato, ipsam habuisse χόλασιν & πνίγµα, i. laxitatem strangulatus, indeque septimo die morbi convulsam, voce captam cum itertore, stridore dentium, & rubore genarum; quinto & sexto abhinc die crudeliter periisse; ut concedam pertinere omnia ad presentem prognosin, ex eaque historia videri desumptam, & in brevium quoddam sive aphorismum contractam: tamen si quis attentè consideret, profecto reperiet non in angina, neque ex angina primum fuisse oborta, sicut in hac prognosi docetur; palindromen verò paulò post habuisse sursum, quæ tantorum symptomatum consecutionem

cutionem attulit. Nam à crure dextro anadrome Calvum in citam mortem coniecit. Ac supra demonstratum est crurum terrificos esse dolores in febre, manuumque labores & pedum esse pestiferos. Et verò in anginosa muliere annotavit σημείον ἐπὶ χειρὶ ἀσπύλλον. i. notam in manu lividam.

13 *Ἐκ κυανῶν ἀλείψας, ὑποχονδρίῳ ἄλγισμα μὲν ἀκρότης καὶ νοσήσεως γινόμενον· κτείνῃ λαθρείῳ· εἰ καὶ πάντῃ δοκοῖεν ἴππεικῶς ἔχειν.*

Ex anginosi hypochondrii dolor irrita crisi cum infirmitate summa & exolutione obortus; clam necat: tametsi admodum videantur esse in tuto.

Hujus prognosius non est certa nec firmiter fixa hypothesis, quæ statuit ex anginosi ob irritam crisin hypochondrii dolorem oriri μὲν ἀκρότης καὶ νοσήσεως. Quæ tria symptomata cujusmodi sint, & quorum appareant, in enarratione dicitur. Etenim tametsi particula, ἐκ, planè ostendit ὅτι μείσσειαν materiæ anginosæ: tamen affirmare non aſsim eam fieri posse ad hypochondria primum & per se. Nam gutturalis angina metaptosis habet unicam in pulmones, unde peripneumonia quæ vel intra septimum diem mortifera est, vel intra vigesimum in pus mutatur. At flucium angina quam præceptor vocat κυανῶν ἐνδύμα, convertitur in latus καὶ ἔξ. Quænam igitur conversio est anginæ in hypochondrium? Sed eam difficultatem clariùs explicabit nostra enarratio.

Ex ANGINOSIS.] Quorum angina successionem habet alterius morbi, unde non sunt amplius anginosi.

HYPCHONDRII DOLOR.] Translata ad hypochondrium dextrum, quod καὶ ἐσχλὴ ita nominatur, materia: qualem excitare solet dolorem peripneumonica transmissio ad crura, dum eò peripneumonix causa morbifica cursum inflectit: quemadmodum dyspnœam fugacem, quando ad parotidas viam affectat.

IRRITA CRISI.] Quòd neque significata fuerit sputi pepasmo, nec eò usque pervenerit δόσις πρὸς τὴν δαί, procul in partem capacem; cujusmodi est crurum conditio: sed in hypochondrio subsisterit, i. in visceribus hypochondriacis per metonymiam hypochondria nominantur, ibique dolorem excitat qui citam mortem infert. Ut enim peripneumonica metaptosis quæ sursum fit ad parotidas, prænunciam habet parotidum futurarum dyspnœam fugacem quæ sine nota præcedente quiescit: sic illa quæ deorsum ad crura viam affectat, sensationem excitat φλέγματι, id est, φλογώσας in hypochondrio; quæ si in via subsistat, firmiter fixam & stabilem partem affectionem hypochondriacam, venenatæ qualitatis & malignæ cacochymix participem; atque ita peripneumonix fit acrisia per irritam proritatem, propterea quæ dolor merito judicatur ἀκρότης obortus ab irrita crisi, cujus perfectio expetenda expectabatur in abscessu crurali.

CUM EXOLUTIONE.] Μετὰ ἀκρότης, quæ idem significat quod ἡ ἀκρότης, quam interpretatur Galenus ἀγλυνσις ἢ ἐξίς, i. exolutionem cujusque substantiæ, quæ in complexione & temperamento consistit; qua labefactata, in promptu est ἀπώια, ἀδυναμία, καὶ ἔκλυσις: quæ nomina sunt ejusdem rei synonyma. Ego verò exolutionem hanc referendam arbitror ad dissipationem nectaris vivifici cordis, quam propriè veteres ἢ ἔκλυσις nominarunt.

ET LAXITATE.] Καὶ νοσήσεως, quæ propriè & verè pertinet ad principatum cerebri: quemadmodum ἔκλυσις ad principatum cordis. Utriusque tamen eadem ratio est & causa formalis, nempe ἀγλυνσις: quemadmodum Galenus annotavit in illo, νόσον ἀκρότητα, καὶ νάρκωσιν γινόμενης, i. nervorum imbecillitas, & segnicies mentis. Est autem νοσήσεως, illa segnicies, & exolutio quæ cernitur in iis qui subinde delabuntur ad pedes, quam ἡμέλην καὶ πάρεσιν Græci vocant. Ac sanè νοσήσεως, ineunte quidem morbo, symptoma est oppressionis; affecto autem, exolutionis, ut alibi demonstratum est.

CLAM NECAT.] Extinctione caloris vitalis, & stupore animalitatis, unde nulla sensio excitatur cause mortiferæ: sicut in ἀφωνίᾳ quam facit exolutio utriusque principatus, vitalis & animalis. Hæc enim moriendi sensum adimit: quemadmodum & illis qui prorupto sanguine multo in trãmte, vitam finient differendo, nec opinantes.

QUAMVIS ADMODUM VIDEANTUR ESSE IN TUTO] Falsò credita levatione ex ἀνασθησὶς laborum atque dolorum: quia sunt illis eorum corda oblita ἀπὸ τῆς νοσήσεως καὶ ἀκρότης: quod ipsi vidimus in quodam adolescente cui, extracto calculo, per vesicam corruptam tanta repente incidit exolutio, ut ludendo chartulis pictis animam exhalarit. Denique sic omnes à syncope moriuntur.

14 *Ἐκ κυανῶν ἀσπύματος ἰχθυήντων, ἐς σήθιν ἄλγισμα καὶ ἐς κοιλίην ἔλθον σπύλλον· ποιέει πυώδες διαχωρέειν. ἄλλως δὲ ἐλνομένης ἔτοιγεται.*

Ex anginosi immeritò adequatis, dolor prægrandis cum ad pectus & ad ventrem transierit, excretionem puriformem molitur: si quidem aliter non exolvatur.

INSUPERATA salus miraculo apponi solet, quando natura sui diligens & conservatrix invenit viam qua deducitur ad exclusionem morbi, & ad conservationem sui, & crisin exhibet salutarem insuetum per iter & nobis ignotum. Sed illud miraculum quamvis in hac prognosi primo aspectu sit admirabile: tamen perpetua non erit admiratio, quam ἀθανασία studiosè quaesita, & in animis nostris infixa profligabit.

Ergo. NE ANGINOSIS.] Qui faucium & laryngis phlegmone systrophica, multum in deglutendo & respirando laborarunt.

IMMERITO.] Non autem frustra, uti nuper diximus, i. quibus restituta est deglutendi & respirandi libertas sine crisi propria per excretionem purulentam, & facilem atque citam: aut sine diadoche in cervicem & sternum; aut sine usu τῶν προσφορέμων, qualia jam recensuimus.

ADÆQUATIS.] Quorum aequalitas repentina cernitur in faucibus nihil à se mutatis, quæ paulò antè visæ sunt multum mutatae; in larynge autem per συμπεσπτήριον ex libertate spirandi, & vacuitate strangulatus atque doloris. Nam tumor laryngis non habet ἀφάνειαν aspectabilem in qualitate corporis: bene in actionibus, & symptomatum vacuitate.

DOLOR PRÆGRANDIS.] i. Sensio acerbissima rei molestæ, quam facit humoris anginosi translatio per distensionem & intemperiem.

CUM TRANSIERIT.] i. Relictis partibus ubi phlegmonem faciebat systrophicam, rheuma cynanchicum μετακένον habuerit, vel potius μετακένων.

AD PECTUS.] Ubi sensio est gravitatis cum difficultate spirandi, per oppressionem partium spirabilium, i. pulmonum qui in pectore continentur; eaque pulmonum oppressio quæ facit peripneumoniam, accidit aut anginosi humoris prolapsu & translatione è larynge ad pulmones, aut ex refluxu erysipelatis in sterno exorti post anginam, ad ipsos pulmones.

ET AD VENTREM.] i. Ad spatium illud quod est inter diaphragma & ventrem. Est igitur præceptoris hæc ἀγνῖς; si anginae transitus fiat ad spatium illud quod est inter diaphragma & ventrem.

EXCRETIONEM PURIFORMEM MOLITUR.] Quæ iter habet per venas ad intestina, vel ad vesicam: juxta illud, τὴν πύλιν & τὰς φλέβας ἐς κόπον τρέπει τὸ φλέγμα. i. His in vesicam per venas pituita convertitur. Nam ἀλγυμῖος nomen non semper significat defectionem quæ fit per alvum. Excretionem verò puriformem diximus, non purulentam, quæ pus refert, quamvis revera non sit. Hujusmodi erant Perinthis urinæ γαστρίδος criticae. Natura autem molitur puriformem excretionem, tum per defectiones, tum per urinas. Exemplum sunt in hydropicis qui alvi profluvio sine cruditate, & urinarum perirrhœa, sanantur αἱματός. Sic umbilici dolores cum pulsu conjuncti adveniente crisi, pituita multa per alvum prorupta quiescunt.

ALITER AUTEM NON POTIS EST IPSUM EXOLVI.] Fortè sic melius. SI QUIDEM ALITER NON EXOLVATUR. Ut illud, ἀλλ' οὐδ' ἔτι, legatur ἀλλ' οὐδ' ἔτι, & adjiciatur ἔτι, ut sit contextus talis; ἀλλ' οὐδ' ἔτι λυομένη ἔτι τοῦτον. Nulla enim est æquitas legere in vulgata scriptura, λυομένη τὸ πῶτον. Illud vero, si aliter non exolvatur, pertinet ad id quod scriptum est in aphorismis, οὐκ ἔχον ἐξέρδειν ἀλλ' εἰς ἐντὶν τῶν κοιλῶν. Eodem spectat etiam quo illa quæ in prognostico leguntur de varia crisi pleuritidis & peripneumonias.

15 Ἐκ κυαναγκῶν πάντα ὀλέθρια ὁκό(α μὴ ἐκδηλὸν ἐποίησεν ἄλγημα, ἀτὰρ καὶ ἐς σκέλεα ἀλγήματα χροῖα φοιᾷ, καὶ ἐκπνέ) δυσκόλως.

Ex anginosi mortifera omnia quæ dolorificum malum foras non edunt. Quinetiam ad crura procedunt diuturna mala, quæ difficulter & moleste in pus vertuntur.

50 „ QUORUM morborum cita mutatio est sive crisis, ut peracutorum: sic ad interitum certa esse solet, si nulla citò edunt critica epiphenomena in excretionem vel in abscessu foris conspicuo. Hujusmodi est angina: ejus peltifera seu mortifera vis in hac prognosi explicatur, non ex iis quidem quæ adsunt, sed quæ absunt.

EX ANGINOSIS.] Non quidem angina correptis: sed ex iis quæ pertinent ad anginam, τὰ κυαναγκῶς Græcis dicta.

MORTIFERA OMNIA.] i. Desperatæ salutis, quæque citam inferunt mortem doloris acerbitate, virium exolutione, fortique strangulatu & orthopnœa.

QUÆ DOLORIFICUM MALUM FORAS NON EDUNT.] Sic enim τὸ ἄλγημα verti debet, quo significatur dolorifica ipsa plegmone anginosa, i. si nihil sit aspectabile, nihil tractabile in qualitate partis obfesse, vicinarumque partium & sociarum, nulla item transitio ad pectus & ad cervicem sine recurso, nulla excreatio purulenta & citò cocta: denique si omnia maneant αἰώμιος καὶ ἀκέρως.

QUINETIAM AD CRURA PROCEDUNT DIUTURNA MALA.] Ac si diceret; tam necessaria est erysipelatis quàm maximè intus foras conversio, ut quamvis ad crura quàm longissimè cursum inflectat, quod est in bonis ducendum: tamen nec tutò semper id fiat, propter hypochondria in quibus irrita crisi subsistit, & quia quæ in cruribus exoriuntur mala, sunt dyscola; tum propter materiæ feritatem unde claudicant ægri, tum propter recursum facilem ad pulmones, unde salutis desperatio est. Causæ sunt explicatæ.

QUÆ DIFFICULTER ET MOLESTE IN PUS VERTUNTUR.] Sed commemorata inferunt mala, nec 70 ad securitatem crisis apparent.

Coac. 11.
hujus cap.

aph. 54. 71

6. Epid,

aph. 54. 71

Coac. 12.
hujus cap.

16 Τὰ ἐκ κυνάλης πύαλα γλίχρα, παχέα, ἔκλυκα, βιαίως ἀναγόμενα κακόν, καὶ πᾶς ὁ τοῖς πεπασμός, κακόν. κάταρξις πολλὴ κάτω οὖν τοῖς τοῖς ἀπληκτικῶς δόσιν.

Ex angina sputa glutinosa, crassa, multum alba, vi expurgata; malum: atque omnis pepasmus huiusmodi; malus. Purgatio multa deorsum, tales paraplectico modo necat.

Coac. 8. &
10. hujus
capitis.

QUORUM morborum peracutorum fixa est ὑπερξίς, eorumque symptomata sunt humoris morbifici & partis obfessæ propria, ut anginae in forti strangulatu & orthopnoea; profectio eorum crisi perficitur impulsu naturæ, & meatuum conditione, cum humore meabili. Quæ tria sunt ad criticam expurgationem, & periculi defunctionem necessaria. Secus est in eorum ὑπερξίς, i. frustratione & desiderio. Anginosi in æqualitate faucium sputa subarida; nialum. Et, Inter anginosos qui costis citò non expuunt, desperati. Quæ cum ita sint.

EX ANGINA.] Cum æqualitate faucium κυνάς dicta.

SPUTA GLUTINOSA.] i. Tractu δυσκλυτά, quæ sunt ejusmodi; in pituita quidem albuminea ob crudorem, sicut albumen ovi & coryza; in perusta, ob feri compunctionem & lentorem crassi humoris à calore contra naturam.

CRASSA.] Coacta, undique pressa, rotunda, quæque suo termino continentur, nec diffunduntur.

MULTUM ALBA.] Syncera, meraca, omnisque sui feri naturalis, & morbifici humoris, quo exactè tingi debebant, expertia; unde significatio fit perennis affluxus è capite, & nullius excretionis criticæ.

VI EXPRESSA.] Quæ difficulter admodum excreantur, habentque violentam, difficilem, & molestant ἀνάγκησαν qualis est ἡ ὑπερξίς τῶν κατὰ γλίσχρα καὶ πύαλα, i. glutinosa cum difficultate ferantium. Ea verò difficilis excreatio causam habet, sputi glutinosi & crassi contumaciam, cum imbecilla contentione naturæ conjunctam.

MALUM.] Ut signo & causa. Ac signo quidem, materię contumacia, prægrandi ardore, perenni affluxu, & irrita proritatione. Causa autem: quoniam difficultas excreandi auget materię contumaciam, auget quoque ardorem atque tumorem. Hinc major dyspnœa. Atque hæc tria, difficultas excreandi, spirandi, & glutinosus humor, mutuò se afficiunt, mutualique tradunt operas in ægroti perniciem.

ATQUE OMNIS PEPASMUS HUIUSMODI, MALUS.] i. Malè res eunt in tali pepasmo; siquidem pepasmus verè dici debet, non per antiphrasin. Nam verè pepasmus semper ad salutem præclare apparet & facit, unde significatur naturæ integritas, humoris æqualitas, & virtus caloris nativi. Hic autem pepasmus est cruditas & corruptio, quæ nunquam bene fit neque apparet. De virtute autem pepasmi abundè scripsimus ad prognosin 10. hujus cap. Quod sequitur.

PURGATIO MULTA DEORSUM, TALES PARAPLECTICO MODO NECAT.] Hoc certè non adfert causam interitus à paraplegia. Neque enim facit hæc paraplegiam, nec paraplegia interitum. Sed crudor cerebri, paraplegiæ causa est, sicut anginae, & quæ inde venit paraplegia, lethalis: cujusmodi erat illa 1. ἡ ἄνδρα, cujusmodi est etiam quæ facit paratidas. De qua nos multa scripsimus ad illam prognosin. Paratides pravae sunt paraplecticis.

Coac. 4.
cap. 4.
lib. 2.

17 Ἐκ κυνάλης ὑπόξηρα πυκνὰ πύελα, βηχώδεια, πλῆρη ὀδυνώδεια ὀλέθρεια. καὶ τὰ ἐν τοῖσι ποτοῖσιν ὑποβήσονται, καὶ κατάπορις βιάσιν πονηρὴν.

Ex angina, subarida, crebra sputa, tussifera, dolorifica costis; mortifera. Quinetiam ex potione tussi expressa, omnisque adeo violenta deglutitio; pestifera.

ILLA DEMUM cynanches mortifera sunt ὑποβήσονται, quæ & qualitate, & excretionis modo, & graviorum symptomatum accessione in vitio sunt. Huiusmodi sunt hæc.

EX ANGINA.] Non in angina. Ex angina igitur quæ sua edit ὑποβήσονται in proprio excremento, & propria excretionem. Est enim anginae propria excretio, sputi excreatio.

SUBARIDA.] Non quidem tussicula & excreatione frustra omnino citata, ut in pleuritide & peripneumonia quæ ob eam causam sicca dicuntur: sed glutinoso, crasso atque rotundo sputo, & albo, quale jam descriptum est.

CREBRA.] Qui crebram cient ἀνάγκησαν, faucibus proritatis ex crebra concussione.

TUSSIFERA.] Ex contentione naturæ studentis excutere quod sibi molestum est, sed frustra: ut in hepatica inflammatione, & laterali cruda.

DOLORIFICA COSTIS.] A forti & irrita concussione, tum à spiratione sublimi, πονῶντες μετὰ πόνον Græci vocant.

MORTIFERA.] Quoniam omnia commemorata, sunt desperatæ salutis in συνθήματι malorum, & virium exolutarum cum συνθήματι doloris.

QUINETIAM POTIO TUSSI EXPRESSA.] Per ora & nares, in utraque angina: qualis expressio 7° legi.

19

20

30

40

50

60

70

legitur in anginosa lib. 3. Epid. & lib. 6. ejusdem operis.

OMNISQUE ADEO VIOLENTA DEGLUTITIO, PESTIFERA.] Ut signo & causa. Nam multi deglutendo, violenter intereunt, aphor. 35. 4. & lib. 2. & 6. Epidem.

DE PLEURITIDE, ET PERIPNEUMONIA.

CAP. XVI.

10 Τῶν πνευμονικῶν οἷσιν ἐν δρχῇ πανταίαι αἱ πύσεις· τετάρτοι θνήσκουσι, ἢ πεμπταίοι. Φυγόντες δὲ ταύτας, ζ, ἠθ, ἢ ια ἀρχόν) ἐμπυῶνται

al. πύ-
σεις Sic
legitur
lib. 3. αἱ
πύσεις.
Οἱ δὲ αἱ
πύσεις ἵ-
δου παντα-
ταίαι, αἱ
δὲ τὰ ἀλ-
γύματα
πύσις ἐξία,
δὲ.

i Inter pleuriticos, quibus initio varia sunt exspuitiones; ii tertio moriuntur, aut quinto: quos si evaserint, nec dum multò illis sit melius, septimo, aut nono, aut undecimo incipiunt suppurari.

20 ORDINIS ratio jure à nobis requirit, ut patefacta omni cynanches historia, deinceps dicamus de morbis cæterarum partium spirabilium quæ tum movendo, tum excipiendo, respirationi dicatæ sunt: quemadmodum larynx & arteria deducendo. Ac primum occurrit pleuritis exorta in parte spirabili. Cæterum explicata sunt omnia signa & symptomata quæ cernuntur in respirando, eorumque omnium patefactæ causæ, unde scilicet, & quorsum fiat atque

30 INTER PLEURITICOS.] Quorum scilicet ita pleuritidis comparata est ratio. Arguit verò pleuritidem dolor lateris punctum laceffens, cum spiratione difficili, sicca tussis, & assidua febre conjunctus. Quorum symptomatum hæc mihi ratio esse videtur ad inveniendam morbi unde illa veniunt existentiam, ὑπερῶν Græci vocant. Nam primum doloris punctorii causa est distensio cum intemperie magna partis acerrimi sensus, qualis est membrana costis intexta; difficilis spirationis, contumacia thoracis qui necessitati non respondet; sicca tussis, concussio thoracis frustra concitati; febris assidua, cordis vicinia & societas cum thorace afflicto. Ex quibus necessariò efficitur, thoracis inflammationem systrophicam, esse pleuritidem. Est igitur pleuritis, Phlegmone systrophica tunica costis intextæ, quæ consectariam habet doloris punctoriam acerbitate, siccam tussim, & febrem assiduam. Hæc enim symptomata non nisi à phlegmone systrophica eveniunt, atque omnino sunt humoris morbifici & partis obfessæ propria, cum sympathia partium sociarum & vicinarum, ut pulmonum & cordis; unde sicca tussis & febris. Nam dolor punctorius & difficultas spirandi, sunt propria tunica costis intextæ, unde contumacia thoraci infertur, & impeditur libertas spirandi. Atque hæc signa sunt reapse pathognomonica inflammationis pleuritice. Nam inflammationis ipsius, ut inflammatio est, inseparabilia sunt, rubor, calor, pulsus, renixus, & dolor. Jam verò systrophica omnis phlegmone dux omnino sunt causæ; una rheuma concitatum sive ῥευματικόν, altera autem συνοπτικόν, i. consistens. Consistens est humor ex affluxu collectus qui tumorem facit in parte obfessâ, cujus consectaria sunt prædicta symptomata, magis ac minus molesta in specie, magnitudine, more, & motu; pro varia idea morbi exorti cujus natura in phlegmone ipsa consistit. Est enim phlegmone illa systrophica quibusdam verè φλεγμονώδης, quibusdam ῥευματικώδης, nonnullis etiam αἰδηματώδης. Existit præterea phlegmone illa δούλη ἢ κακὴ, tum δολική ἢ δύσκολή; pro varia quam accepit forma ἢ πνευμονικῶν ἢ περιπνευμονικῶν, i. efficientium ἢ suscipientium, ex varia hominum natura in temperamento, complexione, habitu, & conformatione; tum ex cujusque diæta, in victus ratione & vitæ instituto, tum ex temporum defectionibus in tempestatum alteratione, & alienatione. Nam morbi omnes veniunt, nascuntur, principia causæque ducunt; ἢ δὸν ἢ ἐξωθεν, ἢ δὸν ἢ ἐκτὸς, i. aut ab iis quæ extra sunt, aut ab iis quæ intra inutilia. Quæ dux sunt causæ ἢ αἷμα, quod in quibusque morbis accuratè discendum & prævidendum magister præcepit, non admirandum, ut quidam neoterici censuerunt. Nihil enim minus est philosophi, quàm admirari, & consensescere in admiratione. Sed ut redeamus ad propositum,

60 Enimvero rheumatis concitati unde consistens exurgit ad faciendam pleuritidem, triplex omnino causa considerari solet; humoris feritas & orgasmus, exclusio partis potentis, & dolentis attractio. Et verò ex earum causarum notitia indicationes in promptu sunt in retrahendo, revellendo, & derivando: quemadmodum ex perspicientia rheumatis consistentis ubi & cujusmodi sit, in vacuando & detrahendo. Sed illa differunt post. Nunc rheumatis concitati causas propalam explicemus. Ac primum organi causa est feritas humoris substantia tenuis, qualitate acris atque maligni, & temperamento aut corruptione calidi. Exclusionis autem, partis quæ continet magisterium in eam quæ continetur. Nam partis dolentis attractio cernitur in utraque περιπνευμονικῶν. Omnium autem causarum rheumatis concitati affluxus consideratur per venam jugularem, ἀξίαν, mammariam, & thoracicam. Hinc veniunt, pleuritis superior, inferior, antica, postica sive dorsalis: quæ cujusmodi sint unaquæque in specie & idea, tum autem quænam habeant συνοπτικὰ & ῥευματικὰ, demonstrabitur in decisionibus singularum. Hoc igitur sit veluti pleuritidis proæmium. Nam cætera quæ pertinent ad ἀλγύματα & 70 περιπνευμονικῶν pleuritidis, loco dicentur.

Ergo. INTER PLEURITICOS, QUIBUS INITIO.] Quando natura morbificis causis opprimitur,

ac tum pleuriticus humor primū affurgit, necdum pepasmo mitificatus est, necdum etiam liberalem habet nec liberam à forti naturæ contentione ἀνακάθισεν, i. expurgationem sputi pauca bile, aut sanguine paucō exquisitè permixti.

VARIÆ SUNT EXPURTIONES.] Vulgata scriptura legit πύμπος nos autem legendum putamus παντοία: quoniam scripturæ affinitas est in vocibus πύμπος & παντοία, facilisque ex alterutra in alteram lapsus. Quæ autem affinitate vocum πύμπος παντοία pro πύμπος hic annotandæ visæ sunt; alibi leguntur παντοία in hanc sententiam. Atqui παντοία πύμπος, καὶ παντοία πύμπος eadem significatio est, idemque sensus. Et verò cur παντοία, non autem πύμπος πύμπος legendum duxerimus, causæ in promptu sunt. Nam primū τὸ πύμπος, i. omnino purulentum, non præ se fert ideam puris corrupti & fædi odoris, 10
αἰμορροῦδες καὶ βορβοροῦδες, id est, amurcosum & caenosum, quod in omni phymate nobilium partium, & quolibet morbi tempore, mortem subesse testatur, nec ullum promittit aut recipit allevamentum. Mors in propinquo est. Suppuratum autem laudabile, neque tam citò fit, ut sit & appareat ineunte morbo: & cum apparet omni ex parte purulentum, non magis metum adfert sinistri iudicii quàm spem secundi. Quinetiam suppurati laudabilis hæc prima lex in arte sancitur, ut omni ex parte sit purulentum, i. æquale & album. Nam inter suppurationes thoracis atque pulmonum illæ sunt perniciosæ admodum quæ sputo adhuc bilioso suppurant, sive biliosum sputum atque pus inter se diducta, sive etiam mixta expurgentur. Sunt igitur παντοία πύμπος seu varix expurctiones, colore & consisten- 20
tia multum variegatæ, ex perenni affluxu rheumatis concitati, & ab excursu viscerum hypochondriacorum, tum ex afflictione partis obsessæ à rheumate consistente in qua ex eo affluxu fit πύμπος ἢ πύμπος. Hujusmodi sunt expurgationes cruentæ, lividæ, flavæ, nigrae, & fædi odoris, quæ quidem ineunte morbo procedunt αἴματι ἢ πύμπος & φλεβία, i. rptione venule, cum laxatus est πύμπος.

lib. 3. de morb.

lib. 1. de morb.

aph. 47. 4.

lib. 2. prog.

Coac. 12.

cap. 7.

lib. 2.

II TERTIO DIE MORIUNTUR; AUT QUINTO.] Sic 3. libro ἐλ νέων unde vulgatam scripturam correximus. Ergo tam citò moriuntur, tamque cita mors venit: quoniam à ruptura venulæ sanguis effusus corrumpitur, bilis à jecore affusa ex labore hypochondrii tum ex fervore sanguinis, pro expurgatione inchoata, spadæna infert thoraci, unde homines suffocantur. Est etiam periculosa febris, & affluxus perennis syntimoria. Sic enim ἐπὶ πύμπος καὶ σπένδον ad exitum præcipitantur. Multum etiam facit ad citam mortem, doloris acerbitas & dyspnœa. Nam desperatæ salutis propter ἀπύμπος & corruptionem signum 30
est sputi varietas; unde plurium affectionum significatio fit, indeque pejus res eunt.

QUOS SI EFFUGERINT.] Validarum virium beneficio, & partium spirabilium amplitudine; unde minora omnia suppressionis, corruptionis, & dyspnœæ. Sic enim lib. 3. ἐλ νέων, ταῦτα ἢ ἀφαιρούμεν, ἢ μακάριον, i. hos qui effugerint, sanantur.

NEC DUM ILLIS MULTO SIT MELIUS.] Ut nondum morbo defuncti sint per liberalem & liberam expurgationem, unde restituta sit libertas spirandi, ac dolor quieverit; maneat autem δ, π πύμπος, καὶ ἢ σπένδον.

SEPTIMO, AUT NONO, AUT UNDECIMO INCIPIUNT SUPPURARI.] Huc pertinet quod scripsit 1. lib. de morb. Ex quo apparet τὰς πύμπος malè hic legi πύμπος; ineunte morbo. Ac suppuratum quidem illud, ab interitu semper non vindicat purulentos. Distinctiones 40
infra positæ sunt.

2 Οἷσι δ' ἀνω ὡτὸς ἐρῶν τῶν πλευρικών, καὶ ὁμοίως θερμαίνον, καὶ κοιλίῃ τρεῖς χολώδεα καὶ δυσώδεα. εἰκοσαῖοι καὶ τρισεκακοσαῖοι κινδιεύουσι. Φυγόντες δ' ταύτας σῶζονται.

Meliùs sic, ex lib. 3. ἐλ νέων.

50

Οἷσι δ' τῶν πλευρικών πρεσβύνειαι τὸν νῶτον ἐρυθρίαν, καὶ τὰς ὀμὰς θερμαίνουσιν, καὶ ἀνακαθίζοντες βαρύνουσιν, καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ τρεῖς χολώδεα χλωρῶ καὶ δυσώδεα σφόδρα. ἔτοι δια τὴν ὑποχώρησιν τῆς γαστρός, εἰκοστῇ ἀποθνήσκουσι. ταύτας δ' διαφυγόντες ὑγιάνουσι.

Quibus autem pleuriticis illud accedit etiam ut multum rubeat dorsum, incandescant humeri, & ipsi residendo graventur, alvus autem perturbata viridi & multum fetida bile feratur; ii sanè propter eam subductionem vigesimo die intereunt: quos si effugerint; periculo defunguntur. 60

PLEURITICORUM hæc sunt accessoria mala, dorsum rubere, humeros incandescere, residendo gravari, & alvum ferri viridibus excrementis ac fædi odoris,

QUIBUS AUTEM PLEURITICIS ILLUD ACCEDIT ETIAM.] Præter communem pleuriticorum conditionem & statum qui cernitur in dolore punctorio, spiratione difficili, sicca tussi, & 70
febre assidua.

UT

UT MULTUM RUBEAT DORSUM.] Ab erysipelate illic exorto, quod fecit rheuma concitatum per venam thoracicam, unde fit pleuritis illa quam vocat dorsalem. Ergo non sine causa, sed merito, legendum duximus ἐρύπητος ῥέμα, non ἄρα ὠπός, ut in vulgata scriptura. Non enim video quid sit, rubere superas aurium partes, nec quorsum appareat illa coloratio ad μεράνιστον pleuriticae materiae per ἀσπίδον ad parotidas, quae sub auribus oriuntur, non supra aures. Nec verò Ἀλέχεια est authoris dicere de pleuritidis ad parotidas ἀσπίδον. Nulla enim est æquitas id comminisci dum cæpta pleuritis assurgit: sed cum jam maturuerit, & anagogen copiosam non habuerit. Verum hic nova quædam pleuritidis idea & forma statuitur, quæ accuratè scripta legitur lib. 3. ἐπὶ ῥέμα. Ergo rubet dorsum ab erysipelate seu erysipelatoſa phlegmone, quæ à coloratione rubra quam habet, non raro ἐρύπητος ἢ ἐρύπημα nominatur; ut supra posuimus in angina.

INCANDESCUNT HUMERI.] Vicinia, conſtatu, ſuppreſſione & corruptione humoris τῶ κατὰ ἐπὶ omnium calidiſſimi: nunc autem ἐπὶ ἀσπίδων καὶ ἐπὶ ἀσπίδων calidioris & acrioris.

ET IPSI RESIDENDO GRAVENTUR.] At ſi diceret, ſi reſidendo major oppreſſio ſit quàm levatio, in difficultate ſpirandi, quamvis in reſidendo unicum ſit allevamentum, etiam in peripneumonia. Sic enim fatentur peripneumonici omnes, majore anguſtia thoracis atque pulmonis opprimi ſe in declivi decubitu, quàm in acclivi. Ergo ſi unde levatio eſſe debet, major ſit oppreſſio. Id autem accidit propter ἀσπίδων, & contractionem muſculi ſerrati majoris qui ex omoplate bæſi tota interiore fertur in coſtarum novem ſuperiorum oſſa, longius quàm in ipſarum ſpatia; & ejus muſculi qui ex inferioribus tribus colli ſpinis, & prima metaphreni, fertur in tria ſpatia coſtarum quatuor ſuperiorum: contractionem autem illi muſculi patiuntur dolorificam à rheumate concitato venarum & arteriarum thoracicarum, quibuſcum viciniae & ſocietatis ſympathiam habent muſculi novem omoplate ductores, qui omnes reſidendo magis laborant quàm decumbendo in contractione injuſſa. Sed ea incommoda ſpirationis ſic deſcribuntur ab Hippocrate. Η δὲ τῶ ῥέμα πλευρίτις ποτὶς ἀσπίδων τῶν ἄνω καὶ τῶν ὑποκάτω ὡς ἐν τῇ πλερί, καὶ ἐπὶ τῇ ἀσπίδι ἀσπίδων. i. Pleuritis dorſi à reliquis ſic differt; dolor eſt dorſi, ejulatus, & ſpirationis oppreſſio.

ALVUS AUTEM PERTURBATA.] i. Proritata morſu excrementorum ſubeuntium, ipſaque multum laxata: id enim ſignificat παραχρῆ τὸ κατὰ. VIRIDI ET MULTUM FOETIDA BILE FERATUR.] Quæ corruptione propriæ ſubſtantiae in vitio eſt, quam genuit febris acuta unde liquitur pinguis humor, & caro recens preſſa, ac ſanguis aduritur, ut ſuprà poſitum eſt in cerebro inflammato à muſculis crotaphitis. Nec ſolum hoc facit pleuritis dorſalis: ſed etiam miſtionem ciet cruentam quæ reſert τὸ ἰχθυώδες quod è carnibus aſſis exudat, eodem planè vitio renum quo ipſum jecur fundit per alvum proluviem ſanoſam. Omnino autem ſympathicæ ſunt illæ dux pleuritidis dorſalis excretiones: proptereaue morbum non levant. De viridibus autem & foetidis dejectionibus loco dicetur.

II SANE PROPTER EAM SUBDUCTIONEM.] Quæ toto genere ſymptomata eſt dyſenterica, colliquamenti ſoboles, unde non minus laborant ægri quàm à dorſali pleuritide.

VIGESIMO DIE INTEREUNT.] Qui ſinis eſt acutorum morborum. Intereunt autem οὐλοῖς morbi atque doloris, & virium exolutione, collapſis naturæ præſidiis. Quorum enim morborum οὐλοῖς eſt cum excreatione ſymptomata; ii ſanè & citò vires labefaciunt, & citam inferunt mortem.

QUOS SI EFFUGERINT.] Validarum virium beneficio, propria criſi, & ope eorum quæ exhibentur.

PERICULO DEFUNGUNTUR.] Reſtituta libertate ſpirandi, & œconomia naturali unde periclitabantur dum in vitio erant. Ex quibus efficitur, ſymptomatum etiam fugacium calamitoſa vi homines mori, niſi illa brevi quieſcant: tametſi eorum cauſa non firmiter fixa ſit, ſed leviter preſſa in principatu animalitatis aut vitæ.

Hæc pleuritis deſcripta legitur lib. 2. ἐπὶ ῥέμα his verbis. Febris detinet cum ſtudiore & ſicca tuſſi, expiunt viridias nonnunquam livida; latus dolore corripitur, dorſum rubet, calet caput, peſtus, venter, pedes, cruraque; reſidendo æger gravius tuſſit, difficilius ſpirat: alvus turbata fertur viridibus & graveolentibus excrementis: hic moritur intra viginti dies, quos ſi effugerit; ſanatur.

3 Αἱ ξηραὶ τῇ πλευρίτιδι καὶ ἀπλυστοὶ χαλεπώτα. φοβερά δ' ἐν οἷσιν ἄνω τὰ ἀλγύματα.

Siccæ pleuritides & ſputi expertes; graviffimæ: terrifiçæ autem in quibus dolorifica ſurſum ſunt mala.

IN MAGNA pleuritide, ſalutis deſperatio eſſe ſolet ſi nihil fiat, nihil appareat, quod ſyſtrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remiſſio ſit graviffimorum ſymptomatum quæ ab ea inflammatione, dum viget, naſcuntur & oriuntur. Syſtrophicæ inflammationis laxitatem adferunt fomentum, detractio ſanguinis, & liberalis ac libera ſputi expurgatio; per quam ipſa pleuritis non raro αὐτομάτως quieſcit.

Ergo. SICCÆ PLEURITIDES.] In quibus non humeſcunt ora pleuriticorum: ſic enim præceptor loquitur lib. de morb. acut. Ad quem locum hæc ſcripſit Galenus. Siccior, inquit, morbus cognoscitur multifariè: quamvis in univerſum communis ratio ſit cognoscendi. Nam peripneumonia.

lib. 3.
de morb.

lib. 1. prog.

lib. 3.
de acut.

Coac. 15.
14. lib. 2.
lib. 3. π.
ει ῥέμα.
lib. 3. π.
ει ῥέμα.
& Coac.
11. c. 10.
lib. 2.

monie, pleuritidis, omniumque adeo morborum thoracis, pulmonum, & arterie, siccitas innoscit quando ex afflictiis partibus nihil spuendo excluditur. Hepatis autem, mesarici, jejuni, lienis, ceterarumque alvi partium; quando vel ipsa in totum suppressa alvus est, vel non nisi coacta per anagnum excernit, eaque dura & pilularum verrucinarum similia. Venarum & articularum percipiuntur siccis morbi, asperitate lingue, & cutis squalore. Sic ulcera sicca sunt ex quibus nihil exudat icteris: sic ophthalmia sicca, &c. Sunt autem sicca pleuritides: quia nihil ab inflammatione exudat, unde humescat os in spuendo.

ET SPUTI EXPERTES.] Sputi vacuitas non separatur nec distinguitur à sicca pleuritide, lib. 3. *ἐνὶ νύκτι*. Hippocratis verba hæc sunt, εἰς τὴν καὶ ἐν τῇ ἀποσπαστικῇ ἀνάλυσει, i. sunt etiam sicca pleuritides sputi expertes. Sed parum refert. Enimvero sputi expertes sunt quando debent esse participes: quia crudæ & firmiter fixæ; aut quia pleuriticus non satis habet animi ad ciendam thoracis concussionem, doloris metu; aut quod pejus est, non sunt illi validæ vires ut fortiter concutiendo excutiat πύλον: quibus accedit quod materia sæpe non est expectorabilis, tum propter contumaciam glutinosam ab ardore, tum propter effera tenuitatem quam fumidus vapor complecti non potest, nec alæ pulmonum satis explicatæ ad liberum exitum. Atque hæc incidunt sua sponte, & prohibent ἀνακαθάρσει. Non minora autem sunt mala quæ veniunt à diætâ inconsideratè præscripta, si fortè nec jure, nec loco ptissima quamvis reapse optima, exhibeatur, quæ ex eo præpostero usu pleuriticos primùm facit ἀσθενῆς, mox πύλον; unde septimo die, aut etiam celerius moriuntur.

GRAVISSIMÆ.] In quibus periculi summa sunt omnia. Nam χαλεπώτεραι & θανάσιμα idem sunt. Sunt autem gravissimæ & periculosissimæ: quoniam in laxitatis vacuitate accessio fit majoris tensionis, unde difficultas spirandi major auget contumaciam humoris expurgandi, quemadmodum hæc rursus difficultatem spirandi; quæ duo συνεισφέρουσιν ἀδύλωτος ἐς τὸ κακόν, i. mutuas tradunt operas in perniciem ipsius pleuritici, quem paulò post suffocat orthopnea & stertor. Ut enim beneficio τῆ ἀνακαθάρσεως pleuritides ipsæ sua sponte quiescunt, earumque redintegratio comparatur simplex & facilis, perfecta, & sine metu relapsus: ita si careant τῇ ἀνακαθάρσει, nihil opis adferri potest à medico quin vel illæ ad exitum præcipitent ægros, vel ipsos faciant purulentos, vel transferantur ad pulmones & ad cerebrum ipsum, vel successionem abscessuum habeant tum ad parotidas, tum ad crura; nisi eorum abscessuum vindices urinæ sint purulentæ, abradentes, stranguriosæ, & confertim proruptæ. Quæ omnia sæpe sunt ejusmodi, ut qui habet, periculum mutare, non effugere videatur.

TERRIFICÆ AUTEM.] Quæ metum adferunt citæ mortis, aut certè sinistri judicii, cum accessione & successionem graviorum malorum.

IN QUIBUS DOLORIFICA SURSUM SUNT MALA.] Enimvero dolorifica sursum sunt mala quæ firmiter fixa sunt in supera regione costarum, à rheumate concitato per venam jugularem quæ alit tria spatia costarum quatuor superarum. Atque hæc pleuritis omnino terrificæ est, tum specie ipsa, tum sympathia nobilissimarum partium sociarum & vicinarum. Hæc enim confortem habet sui doloris claviculam: proptereaque sanguinem liberaliter detrahendum præcepit Hippocrates, incisa vena interiore cubiti, tum ad retractionem rheumatis concitati, tum ad detractionem consistentis. Sed dolorifica mala sursum esse dicuntur etiam, quæ habent translationem supra jugulum. Qua de re jam supra illud positum est. Doloris acerbitas paulisper affixa jugulo, si sursum prorepit, vel ad superiora vertitur; mortiferum infert malum: infert enim phrenitidem; sicut pleuritis infert peripneumoniam.

75. Coac.
1. lib.

4 Πλοερίπδες ἀνὸ σπασμάτων χαλεπώτεραι τῇ μὲν σπασμάτων.

Pleuritides avulsionum expertes, graviores iis quæ sunt participes.

IN OMNI phlegmone sylvstrophica nobilium partium bona est transitio quæ & laxitatem adferat partis obsessæ, & inoffensas relinquat nobiliores, neque recursum faciat humoris velut postliminio revertentis eò unde cursum inflectit. Ac transitio quidem in pleuritide obviis, quod ajunt, ulnis excipienda quæ fit intus foras, tum expellendo, tum attrahendo. Hoc illud est quod spectat instituta prognosis. Est autem hujusmodi.

PLEURITIDES.] Quarum natura jam supra est posita in phlegmone sylvstrophica tunicæ costis intextæ; nunc autem aliam præ se ferunt ideam in hac prognosi expressam.

AVULSIONUM EXPERTES.] Sic Græcum illud converti, ἀνὸ σπασμάτων; quamvis non ita bene, donec meliora Dominus. Est autem hæc ἀγρία præceptoris. Quæ vigent pleuritides sine vicinarum carniū spasmate, aut venarum spasmone; sive illa faciat exclusio phymatis pleuritici à forti naturæ contentione, sive ipsa carniū & venarum attractio. Etenim spasma ipsum fit ἐπὶ τὰς νῆας τῶν μὲν δὲ τῶν τοῦ πύλου, i. cum scilicet musculorum fibræ plurimùm distendantur, adeo ut nonnullæ disrumpantur: quam affectionem recentiores medici propriè ῥήγμασιν nominarunt. Hæc sunt Galeni ad librum Hippocratis καὶ ἰητρῶν: quanquam nihil erat necesse huc advocare recentiorum medicorum auctoritatem super nomine τῶν ῥήγμασιν, quod primus Hippocrates ei affectioni verè imposuit. Sed ea prægrandis fibrarum distentio accidit sua sponte, vel prævisa. Ac sua quidem sponte, ab iis quæ intra sunt inutilia, vel quæ adveniunt extrinsecus. Sua sponte intrinsecus accidit, quando à phymate pleuritico exudat tenuior humoris portio, sicut ab omni phlegmone sylvstrophica exudare solet, modò partis densitas non impediatur, ut in cute; ipsam verò portionem exudantis atque quodammodo expressi humoris caro ad sese attrahit, unde fibrarum distentio quam veteres nominaverunt σπασμα. Quinetiam venarum circumjacentium vi attractrice quæ ipsas carnes præcedunt, fit ἀνάδω in ipsis, & variofæ red-
duntur.

comment.
3.

lib. 1. de
morb.

70

dantur. Sed eadem *σπασμὰ* extrinsecus veniunt, sicut Hippocrates posuit. *Nascuntur autem spasmata, tum à laboris contentione, tum à lapsu & casu, tum etiam si quis pergrave onus levare conetur, tum à cursu & luctu, & quæ sunt ejusmodi omnia.* Sed idem præceptor in catalogo symptomatum à *τρώmate* exortorum, spasma recenset his verbis. *Suffusiones, contusiones, distensiones σπασμὰ, tumores sine inflammatione, à τρώmate fiunt.*

Ergo. PLEURITIDES DISTENTIONUM EXPERTES.] Quæ carent omni distentione venarum & carniū vicinarum, nulla oppensione facta ē phymate, nullaue venarum & carniū attractione.

GRAVIORES.] Periculosiore: præsertim si pleuritides sicæ maneant, & sputi expertes. Sunt autem periculosiores: quoniam in sputi vacuitate, quæ propria est crisis pleuritici, nihil est quod citam adferat laxitatem partis obfessæ, qualem adferre solet spasma vicinarum partium per transitionem exortum. Rationi autem consentaneum est ut expurgatione denegatâ pleuritico, in qua spes omnis vitæ consistit, retractio fiat rheumatis concitati, & consentis detractio: quæ duo auxilia nisi præsto fuerint, tum in angusto spes est. Sed eorū auxiliorum commoda secum adferunt spasmata illa quæ in pus vertuntur; modò sint analoga pleuritico phymati. Nam de exiguis illud præceptum est. *Nonnullis cum spasmata venarum aut carniū exigua surrexerint; non suppurat phlegmone, sed diu manet.*

IS QUÆ SUNT PARTICIPES.] Contraria contrariorum sunt consequentia. Nam de pleuritico exitu cum spasmate conjunctarum, hæc fuit sententia præceptoris. *Quod si ad humerum transit dolor, cum gravitate manus, stupore & segnicie; vel si sese in venam obfirmat ad humerum dorsumque pertinet; latus repente liberatur.* Eo spectat igitur hæc divina prognosis ut intelligamus, pleuritides sicæ & sputi expertes, tum autem in quibus dolorifica sursum sunt mala; quamvis alioqui mortifera videantur; ipsas tamen reddi sanabiles exorto spasmate foris in vicinis partibus, per transitum phymatis pleuritici, quem fecit attractio & impulsus. Quamquam & aliam in partem sic accipi potest.

Quod quoniam siccarum pleuritidum & sputi expertium multæ sunt causæ cur ita sint, ut supra posuimus; nunc eam proponit quæ infert desperationem salutis, ex denegata thoracis concussione ad excussione humoris pleuritici cum mitigatus fuerit. Non enim bona est omnis concussio. Nam sternutamenti noxia est in pleuritide. Sed ea sic habetur optima quæ loco fit, & sponte nostra tussiendo καὶ ὀρμῇ, ἢ καὶ προαίρεσιν; i. impetu aut voluntate. Atque inter sylvstrophicas nobilium partium inflammationes, illa quæ facit pleuritidem, privilegio exolvitur partis obfessæ, ejus magna vis est in concutiendo ad tussendum & extussendum. Sed illa concussio si denegetur, ex illo concidit omnis spes medici & ægroti. Hinc senum pleuritides ob eam sanæ causam sunt insanabiles: quia illi non habent firma latera ad expectorandum.

5 Τῶν πλῆθεικῶν οἷσιν ἐν δεξιῇ γλῶσσαι χολαῖδης γίνεῖ. ἑξομαῖοι κείνον. οἷσι δ' γ, ἢ δ, πρὸς τὸ 9.

40 Quibus pleuritidis continuò lingua bile suffusa est; septimo judicantur: quibus autem tertio aut quarto; ad circiter nonum.

ACUTORUM morborum citæ sunt crises in propria cujusque specie & idea, unde cita mors venit, aut victoria læta. Causæ supra sunt positæ. Nunc in pleuritide signum citæ crisis docetur, quod cernitur in lingua pleuritico humore fucata.

QUIBUS PLEURITICIS, CONTINUO.] Simulatque dolere cæperunt ex latere, sterno, thorace: quoniam pleuritis est erysipelatosa, facileque prorepat & exudat humor pleuriticus à rheumate consistente. Hic enim nomen ἀρχῆς significat πρὸς τὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς.

50 LINGUA BILE SUFFUSA EST.] Non quidem per sympathiam πρὸς τὰς ἀντιπαραστάσεις, i. partium vicinarum & sociarum incendio conflagrantium, quibus est γλῶσσα ἐμύχνης, i. lingua concolor; sed per μεταστάσιν vel ἀντιθέσιν bilis pleuritice prorepentis ab inflammata parte secundum membranam quæ a larynge exorta, linguæ obducitur: sicut eadem gemina ligamento inde nato conjungitur, acerrimi sensus; atque illud ligamentum facit linguæ τὸ διχρῶν, id est, lineam medianam. Ergo lingua sic bile fucata uti fucatur facile, tum propter opportunitatem πρὸς τὰς ἀντιπαραστάσεις, tum propter ipsius mollitudinem & raritatem. Non enim hæc bilis suffusio referri debet ad saporem bilis amarum, sed ad colorationem ipsam. Sed illa coloratio maneat ipsa per se, neque conjunctam habeat ullam characteris aut molis mutationem; ut neque sit rigidiuscula, neque aspera, neque sicca, neque hiulca.

60 SEPTIMO JUDICANTUR.] Quoniam quorum morborum cita mutatio est, cita quoque fit crisis. At cita mutatio cernitur in celeritate πρὸς τὰς ἀντιπαραστάσεις quæ jure & loco apparent. Jure & loco apparet quæ continuò fit anagoge phlegmonarum sylvstrophicarum, tam hypochondriacarum, quam præcordialium. Sic inflammato hepate quò citius venit hæmorrhagia liberalis, eò res ægri melius eunt. Sic in pleuritide cita expurgatio libera & liberalis sputi boni, citam quoque infert crisin & simplicem & perfectam, & metuentem reverti. Neque obstat quod alibi sancitum est ab Hippocrate. *Critica ne statim appareant.* Distinctiones supra sunt positæ. Sed queritur utrum ea crisis quæ secundo incidit quaternario, lingua in pleuritide continuò bile fucata, sperabilem faciat vitæ salutem, an contrà sit desperatæ salutis. Enimvero κείνος & τὸ κρείσσειν, secundi aut sinistri judicii esse dicuntur; prout accessionem habent bonorum aut malorum signorum. Nam oculorum nitor eorum qui antea colorem genuinum decoremque amiserant, est κρείσσειν, i. salutare. Lingua autem quæ multum nigrescit, intra decimumquar-

tum crisin fore ostendit funestam, si maneat in tali colore. Ergo si lingua bile dilatiore fucata sit, non saturata, ut aeruginosa & nigra; neque $\delta\pi\sigma\tau\alpha\theta\epsilon$, quod liquitur à febre acuta; sed à laxitate & sero $\pi\epsilon\pi\alpha\pi\iota\sigma\tau\epsilon$, id est, tunicae colitis intexta, ex qua per ipsos pulmones exodat serum biliosum quod prorepat ad linguam secundum membranam laryngis unde ipsa vestitur; indeque os humescat, & sputum modica bile accuratè permixtum procedat: lingua, inquam, sic fucata salutarem fore crisin denunciat. „Non enim minora sunt argumenta futurarum „criseon in qualitatibus corporum, quam in pepsimo humorum morbificorum. Sin autem lingua aeruginosa bilis & tetri vaporis, à pingui humore qui liquitur, infectione sit multum fucata, eademque siccior facta, primum sit rigidiuscula, mox aspera, postremo hirsuta, mortiferam fore crisin denunciat.

lib. 1. de
acut.

lib. 2. aph.
de feb.

QUIBUS AUTEM TERTIO AUT QUARTO, AD CIRCI TER NONUM.] Quoniam similiter fit à primo die ad septimum, sicut à tertio aut quarto ad circiter nonum. Nam quæ citò humescunt $\pi\alpha\lambda\lambda\acute{o}\tau\epsilon\tau\alpha$, citam quoque crisin promittunt; tardiores quæ serius. Illud autem $\phi\epsilon\iota\ \delta\ \epsilon\alpha\gamma\acute{\alpha}\tau\iota\omega$, $\nu\epsilon\iota$, ad circiter nonum, secutus illud quod alibi scriptum est de luxata maxilla: $\alpha\gamma\epsilon\iota\ \alpha\iota\ \delta\ \theta\iota\sigma\iota\sigma\iota\sigma\iota\ \delta\iota\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\iota\sigma\iota\ \mu\alpha\lambda\iota\sigma\tau\epsilon$. i. Atque hi moriuntur ad circiter decimum diem, i. nono vel undecimo, ut ex illo $\mu\alpha\lambda\iota\sigma\tau\epsilon$, interpretatur Galenus. Itaque talium pleuriticorum crisis erit nono vel undecimo, ut apparebit lingua fucata tertio ad nonum, quarto ad undecimum. Tales autem pleuritici, omnes judicantur septimo die.

lib. 1. de
acut.
lib. 2. aph.
de feb.

6 Πομφολυγῶν ἢ καυελίς γνωμένης ἐπὶ τῆς γλώσσης ἐν δεξιῇ, οἷον σιδήρεος βαφέλης ἐς εἰλαὸν χαλεπώτερη ἢ δακτύλις. καὶ ἡ μὲν κρίσις ἀφικνεῖται ἐς τὸν ἰσθμὸν, αἷμα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πύσει.

Sublivida autem bulla continuò in lingua tumescens, qualis est ferri candentis in oleum immersi; difficulter exolutum iri morbum ostendit. Atque ipsa crisis decimoquarto venit. Ac fere sanguis expuitur.

HIPPOCRATIS fuit iudicium, argumenta peti ex lingua ad $\alpha\gamma\gamma\iota\sigma\tau\iota\sigma\iota\ \kappa\alpha\iota\ \pi\epsilon\gamma\gamma\iota\sigma\tau\iota\sigma\iota$ pleuritis, lib. 3. $\phi\epsilon\iota\ \nu\acute{\iota}\sigma\tau\omega\sigma\iota$. Præter commemorata signa in unaquaque pleuritide, hæc etiam spectare oportet in lingua. Deinde subiungit propositam prognosin.

lib. 4. acut.
initio.
lib. 2.
Epid.

SUBLIVIDA AUTEM BULLA.] Ac si diceret; secus est de lingua bullata quam de fucata, præsertim si bulla sublivida sit quæ inter phlyctænas & omnia exanthemata principatim obtinet, malignæ cacochymia unde assurgit. Est autem bulla in solido corpore, phlyctæna sive pustula velut ambusta, $\pi\upsilon\epsilon\lambda\acute{\alpha}\kappa\iota\sigma\tau\iota$ vocat Hippocrates: quemadmodum in humore ex eo circumtenso à spiritu flatulento. Excitantur enim pompholyges in liquido circumtenso à calore & flatu; stabiles quidem in crasso & glutinoso; fugaces vero in tenui. Hinc generatio spumæ. Corporum autem pompholyges, ἢ φλυκταίναι, ἢ φλυκταῖα, nihil refert, exoriuntur & assurgunt ex collectione venenatorum ichororum, corporis superficiem amburentium aut erodentium. Nam de ichoribus à tempestate astringina cum densis nimbis & rapido aestu natis argue collectis, illud memorie proditum est. $\tau\iota\pi\acute{\alpha}\nu\tau\omega\ \mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\ \epsilon\iota\ \tau\omega\ \delta\epsilon\iota\mu\acute{\alpha}\tau\iota\ \iota\chi\theta\upsilon\sigma\iota$. $\iota\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\alpha\mu\beta\alpha\sigma\iota\mu\epsilon\lambda\omega\iota\ \delta\epsilon$, $\iota\sigma\tau\epsilon\mu\alpha\iota\sigma\iota\sigma\iota$, ἢ $\iota\kappa\theta\iota\sigma\iota\sigma\iota\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota\mu\epsilon\iota\sigma\iota$, $\iota\sigma\tau\iota\ \phi\lambda\upsilon\kappa\tau\alpha\iota\sigma\iota\sigma\iota\ \alpha\iota\sigma\tau\epsilon\gamma\ \pi\upsilon\epsilon\lambda\acute{\alpha}\kappa\iota\sigma\tau\iota\ \alpha\gamma\gamma\iota\sigma\tau\iota\sigma\iota$. i. Ichores suberant sub cute, qui conclusi incallescunt, pruritumque faciebant; inde pustule assurgunt ambustis similes. Sed tamen eorum ichororum, atrabilarii cæteros feritate & omni qualitate maligna præcedunt. Hinc pustula illæ liventes, quæ ut $\delta\ \delta\epsilon\chi\epsilon\iota\mu\epsilon\iota\sigma\iota\ \eta\ \tau\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\sigma\iota$ primum ejusmodi sunt: ita non multo post, magis livent $\delta\ \delta\epsilon\chi\epsilon\iota\mu\epsilon\iota\sigma\iota\ \eta\ \tau\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\sigma\iota$ parvis ambustis bullatæ. Sic oculi livent suffigatione, aut extinctione caloris vivifici.

ERGO. SUBLIVIDA BULLA CONTINUO IN LINGUA TUMESCENS.] Ineunte statim pleuritide quam excitavit $\sigma\pi\alpha\iota\delta\iota\sigma\iota$ sive contractio lateris velut ab ictu aut jactu impressa; unde pleuritici apparent $\theta\alpha\lambda\epsilon\iota$, i. de celo tacti, quibus liventes bullæ assurgunt in lingua, exudante sero atrabilario per membranam laryngis quæ superinducitur linguæ, ipsaque circumtenso linguam facit bullatam atque fucatam feri colore.

QUALIS EST FERRI CANDENTIS IN OLEUM IMMERSE.] Nam ferrum formacarium, necdum lima perpolitum cum incanduerit, si oleo perfundatur, aut immergatur; eo circumtenso quod pingue est, bullam edit stabilem atque viventem.

DIFFICULTER EXOLUTUM IRI MORBUM OSTENDIT.] i. Spem in angusto esse testatur, difficilemque morbum, seu periculosum (id enim significat $\tau\iota\ \chi\alpha\lambda\epsilon\pi\acute{\iota}$) tum propter humoris morbifici feritatem quæ partium substantiam labefaciat, tum propter denegatam distento lateri laxitatem, unde majoris tensionis accessio, quæ auget difficultatem spirandi: quemadmodum hæc rursus materię contumaciam, quæ duò afficiunt se mutuo, certantque ex æquo in agroti perniciem.

lib. 5. aph.

ATQUE IPSA CRISIS DECIMOQUARTO VENIT.] Non quidem simplex nec tuta, nec recidivæ metuens, qualis esse solet in expurgatione liberali & libera sputi boni. Decimoquarto, inquam, venit, aut inflammatio hæc systrophica in gangrenam potius quam in suppuratum mutatur. Atque dies ille, terminus est inchoandæ expurgationis.

AC FERE SANGUIS EXPUITUR.] $\alpha\iota\sigma\iota\ \delta\ \mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\ \delta\ \sigma\alpha\lambda\iota\sigma\iota$, lib. 1. de morbis. Ac talis expurgatio non est bona in qualitate sputi, aph. 47. lib. 4. quod etiam mox infra ponetur.

7 Πτύαλον ἢ ἐν τοῖσι πλοσθηλικοῖσι τριδαῖον μὲν δεχόμενον πεπαιγμένον, 70

καὶ πύεας· θάσους ποιεῖ τὰς ἀπολύσεις· ὕστερον δὲ βραδυτέρας.

At verò sputum in pleuriticis, tertianum quidem inchoatum mitificari, & expui; citas facit discessiones: serius autem; tardiores.

BENE RES eunt pleuriticis cui valedicit pleuritis. Vale autem dicit à forti naturæ contentione in mitificando, & expurgando inflammationem sylvotropicam tunicæ colliis intextæ. Expurgatio fit per liberam & liberalem expuitionem, unde pleuritis ipsa sponte naturæ quiescit, crisinque habet simplicem, perfectam, minimeque consciam recidivæ. Ergo quicumque pleuriticis coëta citò expuunt, sperabilem vitæ salutem, & certò & mox futuram ostendunt. Atque fuit illud iudicium dictatoris de discessione pleuritidis. Sic autem scripsit in hanc prognosin quæ illinc desumpta est. *Εχθὲς ἔσται πρὸς ἀπαλλαγὴν· εἰ μὲν τριταῖον ἀρχοῦτο πύειναι δὲ πύεας· θάσους αἱ ἀπαλλαγῶσι. εἰ δὲ ὕστερον πύειναιτο· ὕστερον καὶ αἱ κελαιὶς γίνονται.* i. De discessione ita res habet. Si tertio die incipiat coqui & expui; cita discessio erit: sin tardius coquatur; serior quoque futura est crisis. Omnis igitur ratio defungendi pleuritide, posita est in pepasmo & anacatharsi inflammationis pleuritice. Sed opportunitas pepasmi & anacatharsews, ad facilem, citam, & tutam curationem; in celeritate laudem habet. Nam in pleuritide celeritas etiam mora est: à qua, dum viget, natura periclitatur: & intolerabili doloris acerbitate, & summa difficultate spirandi. Sic in angusto spes est. Cum igitur pleuritica tensio & proratio laxari debeat citò, & temperari, ad libertatem spirandi, & doloris vacuitatem; laxitatis & temperationis commoda secum adferunt, pepasmus, & anacatharsis: quæ quò celerius veniunt, eò est ægri major securitas.

AT VERO IN PLEURITICIS SPUTUM.] Scopus est; patefacta pleuritide in specie & idea, tum autem quemadmodum veniat, ubi stabuletur & ægrum exerceat: sequitur ut exolvendæ ipsius rationem, & redintegrandi lateris è natura egressi rationem indicemus. Ratio autem sic est.

SPUTUM.] Excrementum illud quod è pulmonibus & thorace tussiendo per os excluditur, quod propriè dici posset expectoratum: non enim hoc loco *σπασμὸν* superne aut inferne diffluentem agnoscimus, nec verò excretionem è faucibus; illud *πύεμα*; hanc verò *σπληνισμὸν* Græci vocant: tametsi hæc nonnunquam pro *ἀνακαθάρσει* legitur. Nam quòd *πύεμα* idem significet atque expectoratum, declarat illud Hippocratis. Porro autem oportet sputum in omnibus laterum, pulmonumque morbis citò & facile expui. Idem absolute scriptum laudabile sputum indicat, spei plenum, & in bonis ducendum. Testis est illa sententia. *In pleuriticis sputum statim ab initio apparens; morbum corripit: sin autem tardius, producit.* Laudabilis autem sputi descriptio mox infra ponetur.

IN PLEURITICIS TERTIANUM INCHOATUM MITIFICARI.] Quod rudimentum edit pepasmi in bile sputo accuratè permixta; in crassitudine meabili, in exitu facili, & minore doloris & tussis molestia. Hæc enim sunt pepasmi commoda: partis afflicte laxitas; materiæ præparatio; meatuum libertas; & fortior naturæ contentio. Nam de pepasmo non ita pridem multa scripsimus in angina. *τριταῖον* porro legendum duxi, non *τρίτον*; ut sit pronomen denominati à die tertio sputi, non autem numerati: sic in historiis Epid. *τριταῖον ἔσθωσι*.

„ ET EXPUI.] Unde significatur utriusque principatus integritas atque robur, naturalis in coquendo, & animalis in expurgando. Unde igitur vis naturæ apparet, morbi quoque remissio, inde salus vitæ sperabilis esse debet.

CITAS FACIT DISCESSIONES.] Citò excludit pleuritidem cum certis signis, & iustis causis: signis quidem, in pepasmo qui semper celeritatem & securitatem crisis ostendit, ac semper exoptatus apparet quotiescunque inciderit, modò vicissitudinem non habeat cruditis aut pravitatis. Causis autem, per liberam & liberalem expurgationem, cuius commoda sunt explicata.

SERIOUS AUTEM TARDIORES.] Ut enim cita concoctio & cita expurgatio citam adfert crisin: sic tarda difficilem, inchoatam, relapsus capacem, variam, nec ita securam: quoniam illa tarditas opportunitatem adimit humoris meabilis, naturæ expellentis, & liberorum meatuum. Inde pleuritis manet non solum difficilis, sed etiam sinistrii iudicii. *Exigua quædam spuebant, crassa, paulatim coëta, vi educta.* Quinetiam quibus cum violentissimè agebatur; illis ne paulisper quidem aderat concoctio, sed cruda perpetuò spuebant. lib. 1. Epidem.

8 Τὰ δὲ ἀλγύματ' αὐτοῖσι πνευμονικοῖσι χερίσμον κοιλίῳ μαλάσσεας, πύεον χρωματίζεας, ψόφους ἐν τῷ στήθεϊ μὴ γίνεας, τὸ ἔργον διοδεῖν. τὰ δὲ τέτων ἐναντία δυσχερέα, καὶ πύεον γλυκαίνόμενον.

Atque hæc sunt dolorifica mala. Pleuriticis autem prodest alvum mollescere, sputum colorari, strepitus in pectore nullos edi, urinam placide ferri: eorum contraria difficilia sunt & sputum dulcescere.

HACTENUS de pleuritide quatenus exercet ægrotum. Nunc opportunitates pleuriticorum dicendæ quæ adferunt, quæque juvant discessionem pleuritidis, ac tollunt obsidionem ipsius, faciuntque commemoratam *σπίλιν*. Prima opportunitas posita est in superiore pro-

gnōsi, quæ cernitur in pepasino sputi, & expurgatione facili & copiosa. Cæteræ hic sunt descriptæ his verbis.

ATQUE HÆC SUNT DOLORIFICA MALA.] i. Atque hæc in universum dicta sint de natura pleuritidis. Quæ scribendi ratio familiariter usa est ab Hippocrate, quoties cuique historię colophonem imponit, sic lib. 3. *Ἡ δὲ Πληυρίτις* in tempestate pestifera & pestilentium morborum catalogo. *Τὰ μὲν Πληυρίτις καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα.* i. *Tot & tales fuere morbi qui populabantur.* Et alibi passim huiusmodi multa leguntur. Sed tamen in hac prognōsi loco non scripsit author. *Atque hæc sunt dolorifica mala.* Id enim debuit suprâ positum esse ante illud quod in superiore prognōsi adduximus ex lib. 3. *αὐτὰ νέον, ἔχει δ' ἔτος αὐτὰ ἀπελευθεῖται*: ubi sententiæ scopum aperuimus.

ERGO. PLEURITICIS AUTEM.] Quibus adiumentum & opem adfert natura per laxitatem & temperationem à pepasino & anacatharisi ad ipsius pleuritidis solutionem quæ cernitur in libera spiratione, & febris atque doloris vacuitate. Et quibus pleuriticis œconomia naturæ bene constituta est, neque ipsam tædet sui officii dum venerit & absoluta fuerit ipsa crisis.

PRODEST.] Ad consequendam opportunitatem liberandæ obsidionis pleuriticæ, & redintegrandæ partis obsessæ.

ALVUM MOLLESCERE.] Duci mollibus & figuratis excrementis, ut in secunda valetudine; unde significatio sit alvi naturaliter constitutæ, non siccæ & duræ, quæque non nisi coacta laxatur, *πρὸς ἀνάγκην* dicunt; aut si defectio humida sit, rarò & multum feratur, non sæpe & parum, nec sæpe & multum; eaque tincta modice, in dies crassescente, cum abdomine solido & succi pleno. Qualem decisionis formam suprâ expressit his verbis. *Quibus in febre, lateris dolor incidit, siquidem liquidis & biliosis alvus profusè feratur; miscet: sive autem collapsa manet appetentia, ac tum sudores cum saturato faciei colore prorumpant, fluente alvo, & superstita cardialgia; hi cum diutius egrotarint, peripneumonico modo intereunt.* Notabile est autem positum esse verbum *μαλασσέσθαι*, non *καθαρσάσθαι*; ut omnis tollatur opinio lientericæ, quæ nunquam bono ventris apparet. Nam τὸ *καθαρσάσθαι* idem est quod *παραβέσθαι*, ut annotavimus in hæmorrhagia, ex prorrhethico & aphorismis.

SPUTUM COLORARI.] Flava bile sputo accuratè permixta, juxta illud. *Πυρρομεγέθυον πὶ πρὸς φάρμακον τὸ ἐκτὸν ἰσχυρὸς τὸ σπυρρῶν.* i. *Sputum apparere oportet flavo accuratè permixtum.* Unde significatur virtus caloris vivifici & vivacis accuratè coquentis atque miscantis, membranæ laxitas per quam exudat morbosus humor, bilis, & fortis naturæ contentio ad expurgandum.

STREPITUS IN PECTORE NULLOS EDI.] Non eodem quidem modo quo in phreniticis parum & rarò bibentibus edi solent; arefacta scilicet œsophagi tunica, musculisque faucium in officio laborantibus, qualis difficultas visa est in Theodori uxore. *Οἱ ψόφου δ' ἐπὶ πύσιν μεγάλοι ἐφάρμακον.* i. *Streptus bibenti edebatur magnus.* Qua de re suprâ sunt illa. *Οἱ ἐν τοῖς ποσὶν ὑπερψόφου.* i. *Qui bibendo strepitum edunt, &c.* Et, *οἱ φρενικοί βρογχίται ψόφου καθαρσάσθαι.* i. *Phrenitici rarò bibentes, idque cum strepitu, &c.* Sed à vapore fumido, qui in via subsistit, neque expirat liberè, materiam verò agit in alis pulmonum parum explicatis, facitque ut sit tarda inspiratio, velox expiratio: sed irrita tamen, unde *ψίχθαι*, i. *stertor*, & strepitus, qualis asthmaticorum esse solet.

URINAM BENE FERRI.] In qualitate, copia, tempore, & excernendi modo; ex proba coctione alvi & hepatis, tum ex officio partium unde venit, venarum quæ fertur, ipsorumque renum, & ubi excipitur, i. vesicæ.

9 Αἱ δ' ὁ χολώδεις ἅμα καὶ αἱμαλώδεις πλερίτιδες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κέρνονται ἐνατταῖα ἢ ἐνδεκαταῖα· καὶ μάλιστα ἰσχυρόναι.

Pleuritides autem biliosæ simul & sanguineæ, ut plurimum nono aut undecimo judicantur: ac ferè saluti concedunt.

VERE QUIDEM illud positum est ab Hippocrate, quòd ea quæ dicuntur *ἡμφανόμενα*, prout qualitate, tempore & excernendi modo apparent: ita secundam aut sinistram crisin, ac citam aut tardam fore denunciant. Quod cum in cæteris morbis, tum verò in pleuritide locum habet, in cuius exemplo, theorematibus catholici veritatem ostendit; quod illud exemplum est sanè huiusmodi ut perspicuitate & excellentia vincat res cæteras quæ sunt eiusdem generis. Atque hæc docendi ratio exculsa est familiariter à dictatore in omni doctrina medendi. Pleuritidis *ἡμφανόμενα*, sputum est. Quale igitur, quemadmodum, & quando apparet; ut sunt illæ circumstantiæ: ita futuram vitæ aut morbi discessionem, idque citò aut ferò planè ostendit. Ac primùm de tempore & qualitate, instituta est illa prognōsis. *Quibus pleuriticis continuò lingua bile fucata est; septimo judicantur: quibus autem tertio aut quarto; ad circiter nonum.* Sed morbosici humoris species cuiusmodi sit, & quem eventum criseos habitura, in hac prognōsi disertis verbis docetur. Prognōsis autem velut aphorismus quidam est lib. 3. *αὐτὰ νέον*, ubi sic legitur. *Αἱ δ' ὁ χολώδεις καὶ αἱμαλώδεις κέρνονται ἐνατταῖα ἢ ἐνδεκαταῖα, καὶ ἔτοι ὕμεις μάλλον γίνονται.*

ERGO. PLEURITIDES AUTEM.] Quarum *ὑπόληψις*, i. *discessio*, sperabilis esse debet ab expurgatione humoris pleuritici & redintegratione partis obsessæ.

BILIOSÆ SIMUL ET SANGUINEÆ.] i. Quæ continuò, aut circa initia, sive intra

intra primum quaternarium expurgationem habent bilis exactè sputo permixtæ, aut sanguinis unde illa pleuritis exorta est per fystrophicam phlegmonem tunicæ costis intextæ: quanquam illud αμα non legitur libro de morbis. Sed in prognostico, bilis & sanguinis exactam mixtionem commendat. Αιμαλι δ' εὐμεμεγμένον μὴ ποτὶ πύλον ξαῖν, ἐν τῷ περὶ πνευμονικῶν· ἐν ἀρχῇ μὲν δ' ἴσθι πύλον πνευμονικῶν· κατὰ ἀφαιδί. i. Sputum verò flavum paucò permixtum sanguine in peripneumonicis inter initia morbi editum; cum spe salutis multum prodest, &c. Ut enim ab omni phlegmone tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obfessæ densitas non impediatur, ut in cute: sic pulmo fystrophica inflammatione correptus, humiditatem quandam effundit in spatia sua interna quæ sunt arteriæ asperæ, βεῖσχα Græci vocant, eamque tussiendo sublatam expurgat & excreat; quæ sanè indicio est fluxionis & rheumatis concitati quod peripneumoniam excitavit. Est enim serum illius. Itaque si
 10 admodum biliosus humor est, ea flava tantum erit; sin autem sanguineus, rubra; quòd si ex utròque mixtus, rubra simul & flava. Ac talis humiditas in bonis ducenda, si facilem habet copiosumque exitum, cum accessione laudabilium urinarum. Tale sputum promoveri debet iis quæ expurgationem juvant, molliendo, leniendo, & sputum ciendo: non autem sanguinis detractio retrahi & impediri, quod usuvenire videmus, non sine dolore & nemeli, ab istis pragmaticis vulgò dictis, qui omnem pleuritidis curationem exigunt in sanguinis detractioe sæpius iterata quandiu pleuriticus hujusmodi sputa expurgat cum spe salutis prædivite. O homines Reipublicæ calamitosos atque funestos! Ipsam pleuritidem quæ sua sponte nullius operis indigens cum tali sputo quiesceret, ex eventu reddunt
 20 mortiferam.

UT PLURIMUM NONO AUT UNDECIMO JUDICANTUR.] Quorum enim morborum cita ex motu mutatio est, eorum etiam cita crisis esse solet ad interitum vel ad salutem.

AC FERRE SALUTI CONCEDUNT.] Hic legitur, ἐκείνοι μάλιστα; in lib. de morb. εἰσι ἐκείνοι μάλιστα γίνονται, i. sanescunt potissimum tales pleuritici ex anacatharsi commemorata sputi quod sit πνευμονικῶν in copia & excernendi modo; sicut in qualitate bonum est, partim ob citam expurgationem à bile, partim ob facilem pepasmo à sanguine. Ac si diceret; talium pleuriticorum salus comparatur à simplici crisi perfectæ, sine metu relapsus. Hæc autem
 30 opportunitas defungendi morbo, accidit aut sponte naturæ, aut comparata primùm laxitate partis & humoris, pepasmo, sætu, litu, & sanguinis detractioe.

10 Οἷσι δ' τῶν πλευριτικῶν, ὅς δ' ὀχρῆς μὲν οἱ πόνοι μαλθακοὶ, εἴ ἢ σ, παρ' ἐξουσίᾳ· μᾶλλον πρὸς τὰς ἑξ ἀφικνέονται, καὶ ἐπ' αὐτὴν σώζονται. κινδυνεύουσι δ' μάλιστα ἐξ ὀδυμῶν ἢ δωδεκαταῖν. τὰς δ' δις ἐπὶ ἀφυγόντες· σώζονται.

Quibus autem pleuriticis initio quidem dolores sunt mites, ingra-
 40 vescunt autem quinto aut sexto; facile ad duodecimum usque perveniunt: ac rarò illi servantur. Periclitantur autem potissimum septimo aut duodecimo. Qui verò bis septem evaserint; periculo defunguntur.

ENIMVERO sicæ pleuritides quæ alioqui ob eam causam videntur mortiferæ, adhuc sperabilem vitæ salutem ostendunt, si accessionem habeant avulsionum sive ἀνωμαλῶν per transitum phymatis pleuritici intus foras. Lingua bile fucata continuò; discessionem morbi fore denunciat septimo die, aut nono: eadem livore bullata; mortem subesse testatur; pleuritides
 50 continuò biliosæ simul & sanguinæ; ut plurimum nono aut undecimo feliciter judicantur. Secus in illis fit quæ cum per aliquot dies in occulto latuerint, ingravescent sexto die, sine ulla spe laxitatis quæ per anacatharsin maximè comparatur. Hæ sunt decisiones quæ animis nostris infixæ, difficultatem judicii ad facilitatem convertunt super ineunda prognosi de futuro pleuritidis eventu, in discessione illius aut vitæ, necnon de tempore quo eventura est illa discessio. Quæ cum ita sint.

QUIBUS AUTEM PLEURITICIS.] Quorum pleuritides continuò non sunt biliosæ simul & sanguinæ, unde laxitas comparatur phymatis, materiæ facilis concoctio & excretio, aut principatus utriusque, naturalis & animalis integritas denunciat cum libertate meatuum,
 60 & explicatione alarum pulmonis. Quibus, inquam, pleuriticis hæc commoda non sunt in promptu ad exolvendam pleuritidem (id enim significat disjunctiva particula, ΑΥΤΕΜ, ut jam sæpe suprâ posuimus.)

INITIO QUIDEM DOLORES SUNT MITES.] Quia non est effusus humor, nec tensio fortis, nec inflammatio magna. Sic febrium alix quidem mordaces, alix verò mites quidem, alix crescentes, &c. Atque ex eo loco, τὸ μαλθακὸν duximus esse πρῶτον: ut quemadmodum febres illic leguntur πρῶτον, eadem ratione dolores hic μαλθακοὶ nominentur. Nam & τὰ μαλθακά inter ἀνώμαλα numerantur, & phymata μαλθακά sunt ferè ἀνώμαλα: quemadmodum parotides Thasiorum, quas idem vocat ἐπιδερμῶν χαῖνα, i. ut interpretatur Galenus, μαλθακά: sicut in illo aphorismo. Τὰ χαῖνα χρεῖται, τὰ ἰσχυρὰ κακὰ: ubi ἰσχυρὰ vocat ἀνέναντα. Est igitur consentaneum ut si in tentione, doloris acerbitas posita sit; in
 70 molli-

part. 18.
 li. 1. 6. Ep.

1. Epid.
 aph. 67. 5.

mollitudine, remissio ejus consistat: proptereaque phymatum *μαλζικαὶν πόνος* quoque sint *μαλζικαὶν*.

INGRAVESCENT AUTEM QUINTO AUT SEXTO.] i. Quæ symptomatum graviorum accessione per *ἄνιστον* exortum sunt eximiae atque prægrandes, in dolore punctorio, spiratione difficili, sicca tussi, & febre exacerbata; idque nulla comite anacatharsi, nulla in vicinis partibus avulsione, nec lingua bile fucata, fortassis etiam livore bullata. Ingravescere autem diximus, non exacerbari: quoniam in motu dierum imparium exacerbari ordinario paroxysmo novum non est neque terrificum: sicut neque in parium motu. Quæ paribus diebus aut imparibus exacerbantur; iisdem etiam judicantur. Sed ingravescere malum est in omni paroxysmo, pari aut impari. Sic febres continuæ tertio quoque die ingravescunt, cujusmodi sunt tritæophyæ quæ semper in paroxysmis aliquid mali adferunt; supra modum periculosa. Sic in dierum paritate, magna semper fuit tyrannis sexti diei; ut in Philisco. Ergo si pleuritis quæ initio fuit mitis, ingravescat quinto die, non quidem paroxysmo, crisis prænuncio per anacatharsin à forti naturæ contentione, sed incremento symptomatum pleuriticorum, & accessione graviorum malorum, ut alysmi, suffocationis, atque delirii, aut cephalalgiae. Aut si eadem sexto die prostrationem magnam habuerit contra naturam pleuritidis cujus exacerbatio fieri debet diebus imparibus, ut morborum omnium quorum materia bilis est. Talium enim morborum naturæ sunt *ἑξαστά*. i. quæ impari dierum numero exacerbantur, vel quæ certamine ipso naturæ & morbi, diebus imparibus fiunt, uti jam dixi, eximiae & illustres. Hic autem sexto die vires acquirunt & ingravescunt, feritate comparata veteris & succrescentis cacoehymiae: quoniam harum pleuritidum materia non est uniusmodi, nec tantum bilis dominatu exortæ sunt; quod fit ut corruptionis incremento & irritamento, lacessitarum partium complexio alteretur, ipsaque *ἑξαστά* vertatur in *ἀρναρμὸν*. i. imparitas in paritatem. Sed in hac dierum paritate, calamitosa vis est sexti diei. In quo nihil *κρίσις*, nihil *κρίσις*, nec ulla sperabilis vitæ salus apparet: nisi alacrior fortè sit æger ante perturbationem criticam, nocte diei sexti futuram. Quæ de re illud præceptum à est dictatore. Qui febrium initiis perturbantur animo, somni expertes, si quidem stillarit sanguis è naribus, indeque die sexto alacriores noctem exigant molestiorem, postmodum cum sudatiuncula soporati, non sint apud se, ac sanguinem liberaliter fundant: malis omnibus defunguntur. Talia denunciat aquosa urina. Ac sane tyrannis sexti diei declaratur in historia Nicodemi Abderitæ, cujus cum *παρὰ πέντε καὶ δύο* paribus diebus fuerint exactum ad morbum, *παρὰ πέντε* autem, i. levatio diebus imparibus, eaque omnia cujusmodi apparuerint per singulos *ἀρναρμὸν* memoravit Hippocrates; ne verbum quidem ullum fecerit sexti diei, quo prætermisso, subjecit, *ἰσθὲν παρὰ πέντε*. Atque is feliciter morbo levatus est 24. die. Ergo tyrannis declaratur *ἐν τῇ ἀσθενείᾳ*: quod eo die nullus fuerit paroxysmus, nec labor, nec dolor; sed ipsa levatio, ut septimo die sequenti. Quod sanè magnum attulit Nicodemo adiumentum.

FACILE AD DUODECIMUM USQUE PERVENIUNT.] Quo experiuntur crisi mortiferam, aut certè sinistram. Facile autem perveniunt, quod tantum exegerint septem dies in paroxysmis atque laboribus; revocando numerum ad *πέντε*, i. ad incrementum, non ad historiam. Ac duodecimi quidem numerum ob eam sanè causam apposit, quod exacerbata pleuritis quinto die, *πέντε* habuerit sexto, indeque periodis parium dierum ingravescendo, sinem vitæ adferat, quam oppugnat duodecimo tanquam pari. Ut enim sexto die Philiscus interiit: sic & tales pleuritici duodecimo: quoniam eadem ratio est duodecimi ad sextum quo ingravescere capit pleuritis, quæ sexti ad primum. Etenim pariter similiterque fit crisis hebdomade altera, sicut prima; ex quo scilicet morbus ex miti factus est sævus atque prægrandis. Sic enim dierum criticorum rationem inire oportet in morbis acutis, à quo die celeriter, continenter, & vehementer moveri ceperunt, non autem quo sunt exorti.

AC FERRE NON SERVANTUR.] Primum quia illi commoda non habuerunt defungendi pleuritide per anacatharsin sputi sanguinei simul & biliosi: deinde quod sine spasmate, in sputi vacuitate provecta est ipsa pleuritis: tum quia præter paroxysmum quinti diei, *πέντε* venerunt sexto, quo die nihil bene fit, & quem nulla res commendare potest præter quietem, sive *ἀσθενίαν*, ut in Abderita ostendimus. Huc accedit quod inveteratio caularum morbosicarum, quò diuturnior est, eò sæviores adfert labores cum infirmitate conjunctos. Hic enim repente cooriuntur intolerabiles paroxysmi, & sævi dolores: ut in phrenitico legimus, ac videmus quotidie in iis qui à morsu canis rabiosi seriùs efferantur magis, quam ocyus. Postremo veterum opinio est quod *αἱ ἀρτίαι*, i. pares sunt *διονευστικαὶ τῶν ἑξαστῶν*, i. difficilius judicantur quam impares. Quod sanè si verum est in iis quorum historia recensetur in paribus ab exortu, sicut in Philisco & Pythione: multò magis veritas lucet, splendetque in iis qui ex imparibus in pares mutantur. Quæ de re scripta est illa prognosis, & commentariis nostris jam pridem illustrata. Tritæophyæ febres erraticæ in pares mutatae, sunt contumaces, &c.

PERICILANTUR AUTEM POTISSIMUM SEPTIMO AUT DUODECIMO.] Sic legitur lib. 3. *Ἐὶ νόσος κινδυνὸς ἢ μάλιστα ἰσθὲν ἑξαστάς· ἀτὰρ καὶ ἐς τὸν δώδεκόντιον. μὲν δὲ πέντε ἡμέρας*. i. Periculo locus est ad septimum usque, quin etiam ad duodecimum: quibus exactis *ἰανέσκει*. Ex quo apparet septimum hic numerandum ab incremento, non à principio quod leniter exactum fuit ad quintum usque, quo die capit exacerbari pleuritis, & ingravescere sexto. Nam septimus à principio, tertius est ab incremento: duodecimus autem à principio, septimus est ab incremento, quo maximè in angusto spes est. Nam quod Galenus ait exacerbationes quinti diei, non duodecimo sed decimoquarto finiri, quòd duodecimum quamvis à quinto septimus, nullam judicandi vim habeat; pertinet id propriè ad morbos acutos qui exacerbantur diebus imparibus. In *ἀρναρμὸν* autem morborum, quorum *παρὰ πέντε καὶ δύο* cadunt in pares, penes duodecimum jus est non tam vitæ quam necis: quemadmodum penes decimum: cui tamen judicandi vim tollit Galenus à paroxysmo tertii ac diem criseus diei undecimi: quod verum est in paroxysmis imparibus.

Coac. 12.
lib. 1. &
aph. 43. 4.
hist. 1.
lib. 1.
Epid.

Coac. 91.
lib. 1.

hist. 10.
3. Epid.

hist. 4.
sect. 3.
3. Epid.
protr. 17.
f. 2. 1.
lib. 1.
Epid.
Coac. 39.
lib. 1.

lib. 3.
prog.

impacibus. Sed Pythion Thafius decimo die vitam finivit, de quo illud narrat præceptor ad finem hiftoriæ. *in Deforum al. pini totus.*

QUI VERO BIS SEPTEM EVASERUNT; PERICULO DEFUNGUNTUR.] lib. 3. *ὅτι νῦν ἰτα scriptum reperio.* Αἱ γὰρ τρεῖς μὲν παλαιότεροι, δύο δ' ἐπιδόμους καὶ ὑπόδομους εἴησαν πρὸς τὰς νεοστροφικαίας καὶ τοῦ ταυτολογίου. 1. *Quae vero circa initia quidem mites, à septimo & octavo acutae sunt, ad decimumquartum feliciter judicantur.* Ac decimiquarti magna laus est in crisi secunda. Tumque pleuritides obtinent anacathartin, aut vertuntur in suppuratum. Quod autem in hac prognosi positum est, exactis quatuordecim diebus, qui manent superstites, periculo mortis defungi; verum quidem illud est etiam: quia cum illi validarum virium beneficio, symptomatum calamitatem pertulerint, saevosque insultus fregerint; credibile est superstitē adhuc virium robore & symptomatum remissione, qualis esse solet post decimumquartum, ipsos triumphare de morbo, ac tandem sanescere cum salutaribus signis & causis.

11. Οσαι· τῇ πλυστικῶν ψόφῳ ἔπιπλυνον πολὺς ἐν τῷ σῆμα, καὶ πρὸ
σωπον καὶ φῶς, ἔς ὀφθαλμοὺς ἐκτεριώδες ἔς ἀχλυνώδης, ἀπὸ λυμῆ).

Quibuscumque pleuriticis multum in pectore sputum perstrepit, unaque
20 facies plena mæroris, & oculus ictericus atque caliginosus; moriuntur.

Sequitur ut patefacta omni pleuritidis causa terrifica, deinceps dicamus de signis quæ certam desperationem vitæ ostendunt, ac mortem in propinquo esse denunciant. Firmiora sunt argumenta discessionis vitæ aut morbi quæ ducuntur è signis quam è symptomatis. Nam è symptomatis crebra sæpe nascitur, ut tempestatum, sic opinionum varietas. At certè signorum constans & firma debet esse prognosis in alterutram partem. Nec ulla excusatio medici accipienda qui de signis erravit in prænosendo. Est igitur catholicum theorema hujus prognoseos. Si ad desperationem curationis ex vacuitate anætharicæ, accesserint quæque signa trium principatum collapsorum, naturalis, vitalis, & animalis, nulla salus vitæ sperabilis esse potest, cum ipsa morbi calamitas ad inferendam mortem sufficiat, etiam firmis adhuc naturæ præsidiiis.

QUIBUSCUNQUE PLEURITICIS.] Qui expurgationem facilem & copiosam non habuerunt; aut si habuerint, tandem substitit ab infirmitate laterum per nimiam detractionem sanguinis, vel alias ob causas quæ sunt explicate in sicca pleuritide & sputi experte.

MULTUM IN PECTORE SPUTUM PERSTREPT. Vel multus auditur in pectore strepitus atque
 40 *strepitus*, à fumido vapore qui non expirat liberè, materiam verò agit, nec eam tussiendo
 sublatam expungat & excreat: sed illa in via subsistit, servetque & strepitum edit in ima la-
 rynge, ubi cumulata suffocationem infert. Ergo inde pleuritici moriuntur *et à spirationis reità & stertore necati*. Atque in hac strepitus & stertoris
 afflicciónē nulli remediò locus est, ne oxymelici quidem: quamvis accommodatissimum fit ex-
 purgandæ pleuritidi. Hic enim sputum ciendo, nec excludendo propter infirmitatem lateris,
 oppressiōnem facit unde pleuritici celerius opinione moriuntur. Id autem cernitur in iis *am-
 plos* *et à spirationis reità & stertore necati*. Sed inter commoda
 pleuriticorum quæ adferunt aut juvant discessionem pleuritidis, jam illud supra positum est, ut
 nulli strepitus edantur in pectore. Quod beneficium & *et à spirationis reità & stertore necati*, facile perniciem
 indicat *et à spirationis reità & stertore necati*. Hoc autem pertinet ad infirmitatem principatus animalitatis, quæ cer-
 nitur in thoracis concussione multum imbecilla.

UNAQUE FACIES PLENA MOERORIS.] Cui contrarium est *colorata, i. facies succi plena atque decora.* Est autem plena mororis, aut quia miserationem adfert amicis atque propinquis, quod sit cadaverosa, qualis in cadavere cernitur pallida & collapsa & omnino à se mutata in colore, caractere, & mole; aut quia morositatem pleuritici arguit demissa facies & vultuosa, qualis est eorum qui sibi male sunt conscii & quos pudet male gestæ rei, aut melancholicorum esse solet, ut Thasie mulieris quam Hippocrates vocat *doctior* ex atre bilis magisterio & dominatu, quæ facilem habuit generationem ex sanguinis alitu quo multum incanduit, inter primùm facies visa est egregiè colorata. Quæ de re illud jam supra positum est. *Egregiè colorata facies & vultuosa; pestifera, &c.*

60 Et oculus ictericius.] i. Qui suum nitorem decoremque amisit, fucatus flavo colore, & multum fuscatus; quæ coloratio febra, primum apparet in oculis, quod illi puritate nativa cæteris partibus antecellant. Sunt enim margaritarum & gemmarum apertiores maculæ, quam filicum obscurorum.

ET CALIGINOSUS.] Ab ipsa caligine quam facit impiritas & obtenebratio, vel spiritus visifici & proprii oculorum luminis, vel humorum *ta tagna* i. *aspetabilia* excipientium, ut in iis velut caliginis quædam suffusio esse videatur tum ipsis ægrotis, tum medicis atque propinquis oculos intuentibus.

MORIUNTUR. Per theorema quod supra posuimus. Nam desperatio est curationis in strepitu pectoris. Collapsorum autem principatum & virium effectorum signa sunt, animalitatis quidem motricis, in concussione thoracis imbecilla aut nulla; sensificæ, in caligatione & obfcuritate visus; naturalis, in ictero; viralis, in facie mæsta, demissa & vultuosa, ex paupertate vivifici nectaris quod à corde tanquam ab uberrimo fonte procedit, unde partes omnes colore genuinum atque decorem tuentur, vel amissum recipiunt.

Coac. 3:
hujus cap

lib. 1, acut.

lib. 3.2 cut.

Coac. 8.
hujus cap.

Coar. 3,
cap. 5.
lib. 2.

12 Οἱ ἐκ πλυντικῶν ἐμπυοὶ γινόμενοι, ἐν τῇσι μὴ ἡμέρησιν ἀναπύουσιν
ἀπὸ τῆς ῥήξεως.

Qui è pleuriticis facti sunt purulenti; quadraginta diebus à rupta vomica expurgantur.

QUI È PLEURITICIS.] Quorum pleuritis neque dicta, neque fomentis; nec sanguinis de-
tractione, nec alio prorupta quievit, caruitque libera & liberali anacatharsi. Atque illud fuit
præceptoris iudicium super mutatione inflammationis pleuriticæ in suppuratum, quod scripsit
Galenus, μέση πῶς ἐστὶ τὸ πλυντικὸν ἐν τῇσιν, καὶ τὸ ἀνάπναιον. i. medium esse quippiam sanabilem
& insanabilem. Cum enim phlegmonarum omnium sylvitrophicarum quadruplex omnis mutatio;
partim τῆς λέξης τῆς φύσεως, partim αὐτῆς λέξης, i. convenienter naturæ aut contra naturam suscipia-
tur & fiat; ac convenienter quidem naturæ, diaphoresi & suppurato; contra naturam autem,
gangræna & scirrhus; ut concedam verè illud positum esse: tamen interiorum phlegmonarum
suppuratio, ancipitem habet eventum salutis aut mortis. Notum est illud quod supra positum
est: Quibus hypochondriorum aut thoracis mala suppurant; pestiferum. Nam suppuratum venit
nisi morte præveniatur, quando pleuriticæ phlegmones vacuatio deest. Ac suppuratum illud,
suffocationis aut etiam tabis metum adfert nisi expurgetur cum febris & sitis vacuitate, & cum
accessione bonorum omnium signorum naturalis œconomix; alioqui paratides oriuntur vel ab-
scessus crurales, nisi profluvio alvi, aut perirrhœa urinæ, periculi causa tollatur. Ergo peri-
culo locus est in suppurato: præsertim si fiat sputo adhuc bilioso, sive illud sputum biliosum at-
que pus inter se diducta, sive etiam mixta expurgentur. Atque id locum habet cum aliis,
tum si à tali sputo suppuratum fiat, ægroto septimum morbi diem agente. Hunc enim talia
expuentem credibile est decimoquarto die interitum, nisi quid interea boni obtigerit.

FACTI SUNT PURULENTI.] Quod expurgari non cœperint intra decimumquartum morbi diem,
qui finis est acutorum morborum in viscerum phlegmone sylvitrophica positorum, ut aliorum
etiam. Purulentos autem fieri dixit, per transitum phlegmones in suppuratum. Sic enim lo-
quitur, αἱ ἐμπύματα μέσησιν. Ac μεταστροφῆς quidem illa sit in iis qui validarum virium beneficio
pleuritidis paroxysmos atque labores, sine ulla ope vacationum pleuriticarum, ad eum usque
diem pertulerunt. Sed illud empyema duobus modis considerari solet. Primus suppurati
modus est, pure intra vomicam concepto, quod statim febrem habet cum rigore conjunctam
qui antè non fuit, & pro dolore punctorio & acerbo sensatione infert gravitatis in ea parte ob-
fessa quæ laborat. Illa sunt empyemata quæ scripsit Hippocrates rigorifera. Qui aliunde
citantur rigores, fortasse ab ulceribus veniunt; sicut à vasis. Ac si diceret; quemadmodum in
febris essentialibus rigores critici & periodici exoriuntur à vasis: ita quoque symptoma-
tici ab ulceribus: ubi Galenus docet non solum ab ulceribus: sed etiam ab apostematibus in pus
mutatis rigores excitari. Idem Galenus author est, phlegmonas omnes nobilium partium, ni-
si præsidii digerantur, sed in suppurationem vertantur; horrorem citare: quoniam nascentis
puris acrimonia mordens vicina corpora, horrorem producit eodem planè modo quo solent
acria medicamenta. Nos quoque id jam demonstravimus ad prognosin illam. Frequens suda-
tiuncula & horroris vicissitudo; pessima. &c. Sed alia quoque occurrit distinctio empyematis καὶ
τῆς ἐμπύου, i. purulentorum. Huiusmodi enim sunt etiam quibus effusum pus est in spatium
thoracis, rupta vomica. Tales memorantur in illa prognosi. Omnes quidem purulentos ita de-
prehendi oportet; primum si febris non dimittit, eaque interdum levior est, noctu increscit; frequens
sudor, tussis & cupiditas tussendi, ubi tussiendo pene nihil extussitur; oculi cavi sunt; malæ rubent;
ungues adunci; calor extimorum digitorum pedum; œdemata; cibi fastidium; pustule toto corpore
sparsæ. Tales etiam legere & intelligere oportet in illo aphorismo. Quicumque purulenti urun-
tur, siquidem pus album & purum fluat, servantur. &c. Ubi Galenus annotavit, empyema
nomen esse commune omnium corporis partium suppuratarum; τῆς ἐμπύου, propriè ad eos per-
tinere quibus inter pulmonem & thoracem collectum pus stabulatur.

QUADRAGINTA DIEBUS EXPURGANTUR.] Sic in aphorismis. Quicumque ex pleuritide purulenti
facti, siquidem expurgandi sui finem fecerint; quadraginta diebus quiescunt, à quo die ruptio fit:
sin minus, in tabem vertuntur: quoniam puris diu stabulantis acrimonia, quam ipsi putredo in-
tulit, erosi pulmones ulcerantur, in quorum ulcere nascitur phthoë quæ phthisin facit, ulce-
ris edacitate, febris corruptentis assiduitate, & spiritus quem ducimus infectione, & tabi-
fica vi quam ipsi pulmones impertiunt. Terminum autem posuit anacatharsis, quadragesi-
mum diem; quia hic finis est acutorum morborum ἐκ μεταστροφῆς. Est autem μεταστροφῆς ipsius
pleuritidis in suppuratum.

A RUPTA VOMICA.] Sive illa rumpatur vigesimo, sive trigesimo, sive quadragesimo, sive
etiam sexagesimo. Rruptionis autem signa jam dicta sunt ex Hippocrate in prognostico.

13 Πτύελον δὲ καὶ πᾶσι τοῖσι πλυντικοῖσι καὶ ἀσπνδυμονικοῖσιν, διπε-
τέως τε καὶ ταχέως ἀναπύεσθαι, μεμικχθαι δὲ τὸ ξανθὸν ἰχυρὸς τῷ πτυέλῳ.

*Verumenimvero sputum oportet pleuriticis omnibus & peripneu-
monicis tum ex facili; tum cito expurgari, ac flavum sputo exacte per-
mixtum.*

QUOMODUM in angina demonstratum est nuper: sic in pleuritide & peripneumonia nunc demonstrandum; quod in iis etiam mortifera sunt omnia quæ dolorificum malum foras non edunt, nec aspectabile faciunt. Enimvero dolorificum malum anginæ, foris apparet scretu, & erysipelate in ierno atque cervice; pleuritidis autem, a. 15. cap. 15. lib. 15. lib. 2. anacatharsi & spasmate. Atque ut inter anginosos, qui cocta cito non expuunt, pro desperatis habentur: sic inter pleuriticos, qui carent anacatharsi libera sputi boni, gravissimum habent malum, sicut præceptor supra jam posuit his verbis. Sicæ pleuritides & sputi expertes; gravissimæ. Ne longum faciam; in magna pleuritide, sicut in angina, saluti desperatio est si nihil fiat, nihil appareat, quod systrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remissio sit gravissimorum symptomatum.

Ergo. VERUMENIMVRO.] Ac si diceret; ut pleuritis gravissima discessionem habeat, & redintegratio fiat lateris
to inflammatione obfessi, per simplicem & veram crisin perfectam minimeque obnoxiam recidivæ; ac sine metaptosi
empyematis, paratidum, abscessus cruralis, aut stranguriæ à purulenta urina.

[Sputum.] i. Excrementum illud quod è pulmonibus & thorace, tuſſiendo, per os excluditur, quod propriè dici poſſet expectoratum. Id ſanè *sal' ity'elw* abſolutè uſurpatum, ſæpe in bonis ducitur, ut ſuprà jam ſcripſimus ex aphoriſimis. S. hujus

OPORTET PLEURITICIS OMNIBUS ET PERIPNEUMONICIS.] In prognostico ita scripsit. Ἐπὶ πῶσι πῶσι ἀλγήμεσι πῶσι πῶσι ^{cap.} ^{aph. 12.}
πῶσι πῶσι πῶσι πῶσι. i. In omnibus malis dolorificis quæ latera & pulmones infestant. Hæc autem dolorifica mala
sunt pleuritis & peripneumonia: pleuritis, costarum seu tunicae costalis intextæ: peripneumonia, pulmonis, ut infra
dicetur: de pleuritide dictum est supra.

TUM EX FACILI.] i. Liberè & liberaliter, sine tussis molestia, ac sine doloris acerbitate: comparato sputi pepasmo, virtute caloris nativi; unde crassiusculum factum, meabile fit, & morem gerit thoraci concutienti se ad exclusionem. Nam in sputo tenui nulla expurgatio critica, sed ptyelismus tantum: in glutinoso tussis & doloris molestia, & irrita thoracis concussio. Pepasmi autem commoda sunt hæc; partis afflicte laxitas, materie præparatio in crassitudine meabili & exitu facili, tum ipsa libertas meatuum, & fortior naturæ contentio. Ergo ex liberali anacatharsi, utriusque principatus integritas planè ostenditur; naturalis in coquendo; & animalis in expurgando. Unde igitur virtus naturæ apparet, morbiq; remissio; inde salus vitæ sperabilis. Apparet autem in eo expurgandi modum fieri scripsit *Emelius*, i. *ex facili*.

TUM CITO EXPURGARI.] Non quidem cito, in actione cita, & spatio tussi conjuncto dum expurgatio ipsa cietur: sed morbi ipsius principio, quod primo absolvitur quaternario; ut idem sit hoc loco πυχλος, quod in aphorismis ἀφ-
 τας. Quæ cita expurgatio cujusmodi sit, declarata jam fuit in illa prognosi. At verò sputum in pleuriticis, tertium qui-
 dem caput mitigari & expui; citas facit discessiones: serius autem; tardiores. Ex quo apparet, illud πυχλος in hac pro-
 gnosi positum, non quidem expurgandi celeritatem & spatium quo sputum expurgationi conjunctum est: sed defini-
 tum morbi principium indicare. Debet igitur cito expurgari pleuris, ut tensioni & prorationi laxitas & tempe-
 ratio comparetur, ad libertatem spirandi, atque doloris, & febris vacuitatem; quæ quò celerius veniunt, eò res agri
 melius eunt. Expurgari, autem vertimus, quod scripsit author ἀναμίλῃς; quoniam expurgationis & exactionis ea-
 dem ratio est. Ac ἡ ἀναμύλῃς idem est quod ἀναμίλῃς. Sic enim Galenus in aphorismis. Τὴν αἵαν τὴν σπυρματικὴν ἀφ. 8.
 κίνησιν, ἢ τὴν ἀδελτὴν ἐπαξίμην χυμῶν· ἀναμύλῃς αὐτὴν ἀναμίλῃς ὁ Ιπποκράτης. i. Vacationem per sputa, expurga-
 tionem humorum pleuritidis facientium Hippocrates appellavit.

Quod sequitur. AC FLAVUM SPUTO EXACTE PERMIXTUM.] Pertinet ad qualitatem sputi laudabilis, cujus commoda jam fuit explicata in tempore & expurgandi modo. Est igitur sputum laudabile, & spei plenum, cui flavum exacte permixtum est. Ergo sputum mixtionis expers, natura non est flavum, sed album: cujusmodi esse debet quicquid expuitur cum integritate partium unde manat: cerebri, oris, faucium, palati, gutturis, pulmonum, atque thoracis. Ac sputum *αἰμαῖον* dictum, saliva, *σπέρμα*, & *σπέρμα*; significat pituitam albam quæ vel spuendo, vel excreando, vel extuendo purgatur: *πικρὸν* flavum verò dicitur flavum, cruentum, viride, nigrum, &c. Flavum autem sputo exacte mixtum præcepit: quia inde significatur humoris morbifici vacuatio, & inchoata coctio, victrice natura, cujus proprium munus est coctio atque mixtio.

14 Ποικίλην δὲ καὶ τὸ ξανθὸν ἄκρητον, καὶ τὸ γλίχρον, καὶ λακκόν, καὶ τὸ σρογύλον, καὶ τὸ χλωρὸν σφόδρα, καὶ τὸ ἀφρῶδες, καὶ τὸ πελιδνῶδες, καὶ ἰώδες. χεῖρον δὲ π. τὸ ἔως ἄκρητον ὥστε μέλαν φαίνεσθαι.

50 Præparatum est autem & flavum sincerum, & glutinosum, & album atque rotundum, & viride multum, & spumosum, item livescens & æruginosum. At pejus illud quod ita merum est ut nigrum appareat :

ENIMVERO medicus nunquam errat in prænoscendo, qui ex perspicientia ~~et~~ *Impetore* causarumque cur sic appareat, prognosin instituit. Nec minus in bonam partem cognoscitur qui ex iis, tanquam è specula, prævidet futuros morborum exitus, quamvis parum secundos, quam qui natura duce medicinam adhibet ad prævisam acri salutem. Sanè in pleuritide & peripneumonia sputum flavo exactè permixtum, quodque citam & facilem habet anacatharsin, recreat medicum & consolatur spe certa salutis; ac tum juvat, medicum spei plenum videre, celerrimè multum atque fidelem, alacriter & vultu sereno medicinam pleuritico facientem. Sed triste est etiam, eundem intueri metu exterritum sinistri judicii, simulatque viderit & intellexerit quæ in hac prognosi leguntur.

PRAVUM EST AUTEM.] i. Affectionis mala signum & causa, ut certæ vacationes omnes pravæ, pravarum quoque affectionum signa sunt: ut rectè Galenus posuit ad aph. illum. *Exurgationes in febre livida, nigra, biliosa, cruenta; aph. 47.* omnes omnino mala: quæ verò convenienter ducuntur; salubres: at nulla salubritas videri potest in expurgatione sputi meri, nec⁴ inquam convenienter expurgatur. Omnia verò hic scripta, in pravis ducuntur: quoniam pravarum affectionum, ne dicam lethalium, signa sunt, ut in singulis demonstrabitur.

ET FLAVUM SINCERUM.] Quod scilicet expectorabili pituita non est permixtum, idemque caret naturali fero quo naturaliter unusquisque humor diluitur. Non enim solum id merum est excrementum quod aliis non permiscetur: nam & pituita mera, & bilis mera, ex eodem foco, eodemque tempore, excludi potest: sed illud verè est merum, quod est *ἀκραιφνὴς ἰχθυήσας*: qualis fuit sanguis Philisci, quem vocat *ἀκραιφνὴς αἷμα*. Fit autem bilis mera exhausto fero à febrili ardore, cujus quidem feri participatione fuerat antea *ἀγρὰ*; nunc eò destituta, redditur flava & vitellina. Siclib. 7. 70 enim Galenus bilem suo fero dilutam naturaliter constitutam agnoscit, eamque nominat bilem *ἀπαλὴν*, qualis *ἀγρὰ*. Cætera bilis genera idem *καταρρακίμους* appellat, ut bilem flavam, vitellinam, porraceam, æruginosam, &c. quæ omnia habent exhaustum sui feri *κατ' ἄρτιον καὶ μακρὸν*. Gal. ad aph. 6. & 13. i. Epid.

Et GLUTINOSUM.] Quod est commune omnium excrementorum crassorum quæ sunt γλίχρæ καὶ δύσλυται; in morbis quidem acutis, à febrili ardore; in frigidis, a crudore. Sunt autem prava glutinosa: propter contumaciam qua & difficulter excreantur, & plus adferunt detrimenti in excreando, quàm adjumenti. Non enim hæc dolorificum malum foras adducunt: sed augent damnis ægrotum. Talia autem vocat præceptor κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἀσπίδιν, καὶ τὰ ἐνέχοντα.

Et ALBUM ATQUE ROTUNDUM.] in prognostico conjunxit glutinosum cum albo atque rotundo Pravitas ergo sputi albi, rotundi, & glutinosi, cernitur primum in summa difficultate spuendi, unde major est doloris & tussis molestia, cum eo coeunte vicio contumacis materiae, & spirationis difficilis quae tussiendo augetur. Tum illa descripta sputi hujus conditio

ditio, opinionem facit perusti humoris ab æstu & ardore quo pars ipsa, unde sputum venit, conflagrat. Quæ causa est cur alibi de sputo rotundo prognosin ita scripserit. Τα σπυγδαίμους σίματα παραγομένη. Sputa rotunda, inquit, deliria indicant. Ad quem locum scripsit Galenus; talium sputorum causam materiales, esse crassitudinem & lentorem humoris in bronchiis pulmonum cumulatè collecti; efficientem verò, immoderatum calorem. Ex quibus efficitur, sputi hujus pravitatem considerandam in signo & causa.

ET VIRIDE MULTUM.] Non quidem ὄρεον, quod est bilis pallidæ & multum dilutæ, ut existimavit Galenus ad illam prognosin. γλαύου χλωροῦ χολιδις, quod supra jam castigavimus. Nec verò bilis ὄρεα multum diluta, est mera, nec expulso ejus territica (sicut neque lingua in pleuritide, illa bile fucata) sed læta & salutaris, ut jam positum est in illa prognosi. Quibus pleuriticis, continuè lingua bile fucata est; septimo judicantur. Sed illud κατὰ χλωρὸν. i. multum viride, idem est, quod æruginosum, ut ipse fatetur Galenus in prognostico. Atque hujus bilis multum viridis & æruginosæ causa materialis, flava est; efficiens verò, calor adurens, & serum exhauriens. Ex quarum causarum perspicientia, prognosin illam scripsit Hippocrates. Τα ἐν κεφαλῇ καὶ ἐν τῇ στήνῃ ἰσχυρὰ καὶ κατὰ χλωρὸν ἀχρυσίνδια παρὰ σίματα, i. Vo-

mitiones æruginosæ cum vigiliis & surditate; insaniam citò venturam ostendunt. Ubi Galenus docet, excrementum illud viride, undecunque veniat & quacunque excernatur, humoris unde gignitur, & partis unde manat, ardorem denuncia-

re. Quam sanè prognosin idem præceptor exprefcit ex historia de Philista, cui cum primo die talis vomitio contigisset, secundo sub meridiem è potestate mentis exivit. Sic phreniticum legimus quo die primum phrenitis emicuit, ἰδίᾳ vomuisse.

ET SPUMOSUM.] i. Bullatum, obortis bullis in circumtenso humore, vi caloris contra naturam; & quo minutiores sunt bullæ, propiusque illud sputum ad æqualitatem accedit; eò pejus. Nam vetus illud præceptum est; æqualitatem in rebus naturaliter constitutis, optimam; in aliis verò quæ contra naturam sunt, pessimam.

ITEM LIVESCENS.] Livet enim perfrigerata parte, perfrigeratur emortua; emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem viviifici nectaris à corde exhausto; atque illud livescens, est fædi odoris ab ea causa livoris.

AT PEJUS ILLUD QUOD ITA MERUM EST, UT NIGRUM APPAREAT.] Sensus est. In eo demum sputo pravitatis summa sunt omnia, quod est quàm maximè merum. Hujusmodi est nigrum. Sed alia partium ratio est nigrarum & lividarum, quas nonnunquam præstat nigrescere, quàm vivere. Nam illa nigricies in morbis acutis sæpe accidit ex abscessu, livor nunquam, sed à νεκρώσι universitatis. Atque in nigricie, periculi locum tollit partis extinctio.

15 Τὸ ὃ ὑπερὸν πολλῷ τῆς ἀδύνης ἀναγόμενον ξανθὸν, ἢ μὴ ἰσχυρῶς μεμιγμένον, καὶ πολλῷ βῆχα παρέχον· κάκιον γίνεται.

Quod autem multò potius quàm dolor cæperit, flavum educitur, aut non exactè mixtum, quodque multam exhibet tussim; pejus est.

Totum hoc, pars est prognosæ decimatertiæ quæ omnem continet rationem sputi laudabilis in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Est autem veluti antithesis notarum omnium prædictarum. Quod enim serò expurgatur, contrarium est ejus quod citò: flavum opponitur pallido: mixtum exactè, parum & leviter; quod item multam exhibet tussim, ei quod ex facili expurgatur, sine ulla tussis molestia, & sine majoris doloris accessione. Jam verò si nota sunt nobis perspectaque commoda expurgationis citæ, facilis, & sputi exactè permixti; profectò in promptu sunt incommoda tardioris, difficilis, & sputi impermixti, aut certè non accuratè, nec fortiter & exactè. Contraria enim contrariorum sunt consequentia, ut author est Plato in Eutyphrone. Sufficiet igitur explicasse rationem notarum sputi laudabilis, & expurgationis naturaliter constitutæ. Nam τὸ ὃ φῶν, καὶ τὸ καλὸν δυνάμει, i. quod secundum naturam est & quod rectum, scopus est omnium quæ in medendo sunt. Inde enim comparatur ἀφύπνους καὶ ἐπαιπνῶν καὶ ὁ ὅτι φῶν, i. cognitio & redintegratio rerum è natura egressarum. Ergo nihil necesse est plura de his scribere.

16 Αἷμα ὃ μὴ πολλῷ συµμεμιγμένον τὸ ξανθὸν, ἐν ἀρχῇ μὲν σωπίλον ἐξδομάτῳ ὃ ἢ παλαιότερῳ ἥσπον ἀσφαλές.

Meliùs sic in prognostico.

Αἷμα ὃ ὁµογενοῦς μὴ πολλῷ πύελον ξανθὸν ἐν τοῖς περὶ πνευμονικοῖς ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νόσου πύελλον, ἀσφαλές. κάρτα ἀφελές. ἐξδομάτῳ ὃ ἐννῆ, ἢ παλαιότερῳ ἥσπον ἀσφαλές.

Sputum verò flavum paucò permixtum sanguine, peripneumoniacis ineunte quidem morbo editum; salutare est, multumque confert: septimum verò diem agenti, aut provectioribus; securitatis minus est.

UTRAQUE lectio vera est & Hippocratica; tum anacatharsis commemorata æquè pluriticis atque peripneumoniacis accommodata. Sed quoniam illius commoda jam supra in pleuritide sunt demonstrata, consentaneum est ut parem commoditatis rationem in peripneumonia ostendamus, eodem duce in prognostico. Quæ cum ita sint, ad peripneumoniam, hujus prognosæ philologiam & philosophiam convertemus exoriri ab hoc theoremate. „ Omnis anadrome, quæ liberam non habet exclusionem, ibi morbum facit ubi subsistit. Sic enim sanguis multa & effera bile perfusus, translatus ad caput, nisi exitum citò habeat per hæmorrhagiam; paraphorica in cerebro edit symptomata. Idem in pulmonibus de cursu subsistens peripneumoniam facit per inflammationem systerophicam quæ partis ipsius quam infestat nomen sibi adoptat. Cujus descriptio sic legitur apud Hippocratem. Hujusmodi sunt, inquit, quæ faciunt peripneumonia. Nam febris acuta exercet ægrotum, ac spiritum crebrò ducit, calidumque expirat, infelix animi & incertus, nec sui compos, & stare loco nescius. Ac dolor sub omoplatâ qui prorepat ad jugulum & ad mammam. In pectore gravitas, nonnunquam delirium quoque ipsum. Quæ omnia symptomata sunt inflammati pulmonis consecutaria. Inflammationis autem systerophicæ rheuma consistens, est sanguis biliosus cumulatè collectus, unde tumor affurgit. Ergo si repletionis, & inde affectionis natæ remedium est repletionis propria vacuatio: si convenienter vacuatur id quod systerophen facit, laxitatem adfert, doloris remissionem primum indeque vacuitatem & partis obsessæ redintegrationem: si denique morbi & periculi locum tollit quicquid dolorificum malum in occulto latens, foras adducit & evocat: sanè descripta hoc loco anacatharsis, mirificos adfert sanitatis fructus in peripneumonia, cujus hæc proprium & salutare est

Ergo. SPUTUM VERO FLAVUM PAUCO PERMIXTUM SANGUINE.] In quo apparet morbosus humor unde affurgit phlegma pulmonis quod peripneumoniam facit. Est enim supra jam positum ex Galeno, quod ut ab omni phlegmone systerophica tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obsessæ densitas non impediatur, ut in cute: sic pulmo inflammatus, humiditatem quandam effundit in spatia sua interna, quæ sunt arteriæ bronchia, eamque cussiendo sublatam expurgat & excreat; quæ sanè indicio est fluxionis & rheumatis concitati quod peripneumoniam excitavit. Est enim serum illius. Itaque si admodum biliosus humor est, ea tantum flava erit: sin autem sanguineus, rubra: quod si ex utroque mixtum, rubra simul & flava.

PERIPNEUMONICIS.] Qui ejusmodi sunt & nominantur à peripneumonia, i. ab inflammatione pulmonis quam fecit rheuma ibi consistens sanguinis multa & effera bile perfusi, propter ea quæ

reaque temperamento calidissimi, substantia tenuissimi, & qualitate acerrimi: quibus ex causis anadrome cieri solet, omnique organus; tum eò maximè ubi ad concitatam vim efficientis causæ, accedit suscipientis preparatio.

INEUNTE QUIDEM MORBO EDITUM.] Virtute scilicet utriusque principatus, naturalis & animalis; unde anacatharses opportunitas, in celeritate laudem habet. Hic enim ubi sævus est dolor, unaque difficilis respiratio; celeritas etiam mora est: quia morbus vires acquirit eundo, corpusque facit infirmum.

SALUTARE EST.] Superfluum fore ostendit egrotum morbo defunctum, ut per metonymiam idem sit πύλον καθαίρειν, quod alibi scripsit καθαίρειν ἀφαικνύναι τὸν ἀνθρώπον. Est autem id sputum citò & ex facili expurgatum salutare: quia repletionem particularem vacuat, ipsumque rheuma consistens exhaurit, ac dolorificum malum quod intus abditum est, foras educit: proptereaque periculi locum tollit. Huc accedit quòd sputum, est proprium pleuritidis & peripneumoniz τὸ πνευματικόν, per quod earum inflammationum crises, & simplices & perfectæ, natura duce, suscipiuntur & fiunt.

MULTUMQUE CONFERT.] Quia systrophes laxitatem adfert, indeque doloris, omniumque symptomatum levationem. Ipsam verò difficultatem spirandi convertit in libertatem; ut nihil sit optabilius tali sputo in morbis qui pulmonem & costas exercent, i. in pleuritide & peripneumonia. Ac de sputi hujus commoditate jam institutæ sunt & explicatæ tres prognoses, 7. 9. 13. hujus cap.

SEPTIMUM VERO DIEM AGENTI.] Sub finem secundi quaternarii ab initio morbi, non autem ab incremento.

AUT PROVICTIONI.] i. Undecimum aut decimumquartum diem agentis.

SECURITATIS MINUS EST.] Causæ sunt explicatæ: quia ubi sævus dolor est, & summa difficultas spirandi cum sympathia & syntimoria nobilium partium, vicinarum & sociarum; aut cita mors venit, nisi morbificus humor exitum citò habeat; aut suppuratum manet, in quo etiam periculo locus est. Huc accedit quòd tardior expurgatio, neque simplicem edit crisis, neque perfectam: sed variam, incertam & obnoxiam empyemati aut recidivæ.

17 Αἱματώδες ὃ λίον ἢ πέλιον, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ· κινδυνώδες. πονηρὰ δὲ καὶ τὰ ἀφρώδες, καὶ τὰ ξανθὰ, καὶ μέλανα, καὶ ἰώδεια, καὶ ἰξώδεια, καὶ ὅσα ταχέως χρωματίζονται. τὰ δὲ μυχώδεια καὶ λευκώδεια· χρωματίζονται ταχέως, καὶ ἐπὶ ἀσφαλές· τὰ δὲ ἐντὸς πέμπτης ἐς πέψιν χρωματίζόμενα· βελίω.

At verò cruentum nimis aut lividum initio statim; pestiferum: prava sunt etiam spumantia & flava, & nigra, & æruginosa, & visco similia, & quæcumque citò sic colorantur. At tamen mucosa & fuliginosa, citò colorata, plus habent securitatis. Quæ verò intra quintum coctioni fucantur; meliora.

Hic MEAM scribendi operam denegarem libenter, & lectorem remitterem ad 14. istius cap. Sed quoniam meæ sunt partes indicare scopum authoris in hoc repetito pravorum sputorum catalogo; faciam sanè ut potero, ne quis à me quippiam sibi decisse conqueratur, in hoc præsertim ditissimo veræ, i. Hippocraticæ medicinz thesauro. „Ac sanè instituta prognos̃is eò spectare videtur ut intelligamus, omnia πνευματικὰ quæ dolorificum malum foras exire testantur, proptereaque bona sunt; meliora videri cum citò apparent; & minùs bona ac securitatis minùs esse, cum serò. Et contrà, quæ idem malum minimè foras exire, sed intus perennitatem habere denunciant, & signa sunt affectionis pravæ, ob eamque causam, prava quoque ipsa nominantur; eò pejora esse, quò citius illa se produnt. Sed in laudabili sputo, veritas patefacta est thesauri hujus catholici. Nunc verò in omni pravorum sputorum genere, quamobrem citò edita, sint pravitatis eximie; & seriùs edita, minùs mala; considerandum.

AUT VERO.] Quemadmodum sputa flava paucò permixta sanguine, ineunte morbo edita, sunt valde salutaria; provectione autem, minùs habent securitatis: sic è contrario quæ multum cruenta sunt, proptereaque prava; & citò eduntur; ex ea expuitione cita, in gravioribus malis ducenda.

CRUENTUM NIMIS.] Nullo dilutum neque permixtum serò: sed merum nigrescens, rupta, exesa, vel aperta vena pulmonis: quæ ratio expurgandi omnino prava est, quando fit sursum, ἵκοιτο δὲ τὸ αἷμα, i. qualiscumque tandem sit sanguis.

AUT LIVIDUM.] Unde significatio fit putredinis fœdæ, & partis unde manat emortuæ, ut in vomitione livida quæ citam mortem denunciat, de qua sic ait Galenus. Σηπτικὴ ἰδιότης καὶ νεκρώσεως. i. corruptionem indicat cum morticinio.

INITIO STATIM.] Simulatque quis egrotare cœperit & jacere in lecto, quod inveterationem arguit morbificæ causæ quæ partem obsessam labefactavit priùs, quàm signa dederit ejus obfessæ.

PESTIFERUM.] Sive mortiferum: quod signum sit affectionis pravæ & insanabilis, partisque sic è natura egressæ, ut ejus redintegratio nulla sperabilis esse videatur. Talis calamitas cernitur

tur in iis qui ardentem febricitant, si forte signorum atque symptomatum terrificam vim circa initia spectandam exhibuerint, tam per epigenomena, quam per epiphænomena, sive hæc toto genere prava sint, sive οὐκ ἀλλ' naturæ appareant ὑπερ πείρας. Locus est apud Hippocratem lib. 1. § Πῶς.

PRAVA SUNT ETIAM SPUMANTIA ET FLAVA, ET NIGRA, ET ÆRUGINOSA, ET VISCO SIMILIA, ET QUÆCUNQUE CITO SIC COLORANTUR.] Causæ sunt explicatæ in commentariis nostris ad 14. hujus cap.

AT TAMEN MUCOSA ET FULIGINOSA, CITO COLORATA, PLUS HABENT SECURITATIS.] Ac si diceret; mucosa & fuliginosa pepasmi capacia sunt: illa verò prædicta, planè expertia. Multum enim differt mucosum à glutinoso viscido & tenaci, qualia sunt illa prædicta: multum etiam 10 fuliginosum, à nigro. Nam à fuligine superficies tantum fucatur; à nigricie totum corpus, tam intra, quam extra. Nigricie causa est, ardor quo humor conflagrat; fuliginosi autem coloris, vapor & anathymiasis, quo superficies humoris fucatur. Sic lingua fuliginosa, levis est; nigra verò, aspera. Præterea sputi mucosi & fuliginosi facilis est exitus, facilisque expurgatio: cæterorum verò difficilis: quia sunt καὶ ἄγνοοι καὶ ἀσθενεῖς. Ac sputum mucosum, pepasmo fit crassiusculum & meabile: cætera verò prædicta majorem contumaciam acquirunt à febrili ardore, cujus magisterio illa reguntur. Ergo mucosa sputa quæ citò edantur fuliginosa, & citò sic colorantur; plus habent securitatis quam cætera.

QUÆ VERO INTRA QUINTUM COCTIONI FUCANTUR, MELIORA.] i. Quæ principio morbi exacto, sub quintum diem, sine contumacia colorantur ab exudante sero, & materia systrophica 20 phlegmones, unde ipsius tensionis dolorificæ laxitas, unaque liberior spiratio, & doloris remissio comparatur; meliora sunt iis omnibus quæ posita sunt in hac prognosi: quamvis paulò seriùs dolorificum malum foras exire videatur. Pertinet autem prior pars hujus prognosæ ad id quod initio positum est disputationis de Pleuritide. Inter pleuriticos, quibus initio variæ sunt expuitiones; ii tertio die moriuntur, aut quinto.

18 Πᾶν δ' ἐπὶ πύαλοι μὴ λῦον τὴν ὀδυνὴν· πονηρὸν. λῦον δ' ἐπὶ χρίσειμον.

Omne verò sputum quod non sanat dolorem; pravum est: quod autem sanat; beneficium.

HAUD FACILE est prognosæ hujus difficultatem, ex abdita ejus causa, ad facilitatem convertere. Est enim propter causæ ipsius obscuritatem, pluribus obstructa difficultatibus, quam multi homines arbitrantur. Quid enim? sputum quod citò liberè & liberaliter expurgatur, pepasmi particeps, aut certè capax; propterea pravum est quia dolorem non sedat, uti sedare debet expurgando inflammationem systrophicam tunicæ costis intextæ? Est enim supra jam positum, quod per anacatharsin comparatur doloris vacuitas, ex acerbitate; spirandi libertas, ex difficultate; ac denique lateris redintegratio, ab egressione naturæ. Quid igitur? tale sputum specie ipsa bonum, ob eam causam pravum erit, quia finem doloris non adfert per causæ morbificæ amotionem, & redintegrationem partis è natura egressæ? Atqui duo illi 40 commoda veniunt à tali sputo quod planè dolorificum malum foras exire testatur. Quid igitur obstat quò minus finem doloris adferat? In promptu causa est, rheumatis concitati perennis affluxus, tum à perenni prolapsu catarrhi, tum à perenni anadrome sanguinis multa bile perfusi, cujus perennitas posita est in vicio hepatis & febre assidua quam prærubra urina denunciat, sive sit ejusmodi ab inflammatione seri in venis, sive etiam multa sit bile saturata. Ergo vetus manet sententia dictatoris qua frangi debemus, quod syllogistica signa, τέκνημα, nunquam à se mutantur sive ad malum, si bona sint; sive ad bonum, si prava. Secus est de symptomatis. At ptyelismus, τέκνημα est in morbis costarum atque pulmonum. Hippocratis verba hæc sunt: Εὐ μὲν τε καὶ εὐδυνία καὶ τὸ τεκμήριον, καὶ τὸ ἀπὸν σημεῖον, καὶ μὴ λαμβάνειν ὅτι ἐστὶ πᾶσι ἐν τῇ, ἢ πᾶσι ὅροι· τὰ τε κακὰ καὶ τὰ ἐν σφαιρῇ, καὶ τὰ χρεῖα ἀγνοῖν. i. Ratum sit illud perspe- 50 ctumque omnibus de signis syllogisticis. quod in quovis tempore ac tempestate, mala quidem, sinistra sunt ominis; bona autem, secundi. At bona sunt illa; in signis quidem, quæ ad celeritatem & securitatem crisis apparent, sicut pepasmi in propria cujusque morbi dolorifica causa; in causis autem, quæ morbum omnino tollunt, aut certè faciunt ut alacrius ferant morbum ægroti. Ex quibus efficitur, commemoratum pleuritidis & peripneumonie sputum, salutare quidem esse, omnique culpa carere: quamvis dolorem non sanet, aut ejus vacuitatem non adferat, nisi fortè paulisper, & ut dici solet, ad tempus, vacuando rheuma consistens. Sed ideo cum salutaris signo & causa non concedit pleuritis, nec vale dicit pleuritico, sed crebrò succrescit & invalescit, unde spes in angustio: quoniam ad nobilissimæ partis oppressionem accedit perennis morbificæ materiæ generatio, & perennis affluxus. Itaque repetenda cre- 60 brò rheumatis concitati retractio. Atqui tam sæpe itur aquatum, ut tandem aqualis ansam relinquat. „ Eodem modo in parotidibus purulentis, adhuc periculo locus est si cruditas ad- „ sit urinæ, ut in pictoris ancilla: quoniam frustra humoris in parte aliqua suscipitur conco- „ ctio, dum viget febris, manentque cruda in universitate corporis excrementa. Ergo ve- „ illud videor esse dicturus, quod supra jam demonstravi. Quæ cum salutaribus signis nihil concedunt, periculo locum esse testantur; quemadmodum & illa quæ pravis cum signis misceant.

Pars hujus prognosæ altera mihi restat de sputis quæ sanant dolorem, proptereaque bona vulgo putantur, cujusmodi tandem illa procedunt. Enimvero sputa prava nunquam in bonis 70 ducenda: quoniam dolorificum malum foras non edunt, sed omnino semper signa sunt pravarum affectionum. Nota est illa prognosis. Expurgationes sputi in febre, livide, nigra, biliosa;

lib. 3. prog.

Cost. 31.
lib. 1.

liosa; omnes omnino mala. Atenim, dicit quispiam, subjunxit dictator. Quæ autem convenienter ducuntur; salubres. Sed quænam sunt istæ? quarum materia cernitur in sputo pauca bile permixto exactè, nec ea materia tenuitate sit fugax, nec glutinosa contumax; tum si liberalis & libera sit anacatharsis, idque circa morborum initia; nec ulla sit perennitas ἡ ἀναθήμης; quæ irritam faciat anagogen. „ Nunquam enim tuta levatio est quæ pravis cum signis „ adfertur; nec verò pravis è signis quæ salutaria esse non possunt, unquam venisse credenda „ dum ἡ ἀφροσύνη, i. alacritatem ferendi morbum, neque ex falso credita ἀφροσύνη judicandum τὸ εἶναι δι, i. qualia decet. Sed ex εἰς quæ sunt καλὰ ἡ κέρσημα; sperabilis, & firma, & stabilis ἡ ἀφροσύνη. Ac sanè talis fuit falso credita levatio duorum adolescentum: quoniam alter febre defunctus videbatur cum urinis tenuibus atque nigris; alter cum prærubra ventris prolavie, & urinis aqueis, curationem febris lentæ feliciter recepit: uterque tamen interiit quòd in vicio partes essent, quarum potentia corpus administratur.

protr. 17.
lib. 2.

19 Οσα ἡ τῶν ἀλγημάτων ἐν τοῖσι τόποισι τέτοιαι μὴ πάντῃ, μήτε πρὸς τὰς ἀναπύσεις, μήτε πρὸς τὰς φλεβοτόμιας, μήτε πρὸς τὰς φαρμακείας τε καὶ διαίτας ἐμπνέει.

Jam verò dolorifica partium istarum mala quæ non quiescunt nec expurgatione sputi, nec sanguinis detractio, neque pharmacia simul atque dieta; in suppuratum vertuntur.

Hactenus leges ἡ ἀποκαταστάσις sancitæ sunt pleuritidis & peripneumoniæ, in sputi expurgatione, quæ vel ad salutem certò apparet, vel spem in angusto esse testatur, prout illa bene aut malè sit in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Nunc ineunda τήχματα, i. regula scienter prædicendi & convenienter cuique medendi ad eam mutationem pleuritidis & peripneumoniæ, quæ media est inter citam & simplicem earum discessionem, & desperationem salutis. Est autem suppuratio quæ fystrophicarum inflammationum thoracis & hypochondriorum succedanea esse solet, quando illarum dantur induciæ, nec ocyus ad exitum præcipitantur ægroti. Ac de suppurati successione in malis hypochondriacis dictum est suprâ, deque illius curatione. Idem nunc faciendum in suppurato pulmonum atque thoracis.

Ergo, JAM VERO.] Ac si diceret; quando ita comparatum est in omni morborum historia, maximeque in iis qui principatus naturæ exercent, ut eorum successiones ἡ μεταστροφὴ, καὶ ἡ μεταστροφή, tanquam è specula, prospiciendæ sint & arcendæ.

DOLORIFICA PARTIUM ISTARUM MALA.] i. Quæ pulmonem & costas exercent, indeque pleuritidis & peripneumonia nominantur.

QUÆ NON QUIESCUNT.] i. Non exolvuntur vacuatione libera & liberali rheumatis consistentis; & redintegratione partium obsessarum.

NEC EXPURGATIONE SPUTI.] Quoniam aut mala prædicta fuere sicca & sputi expertia, id quæ ἀπὸ ἀποκαταστάσις, i. sine avulsione doloris intus foras, aut quoniam anacatharsis tantum fuit ἡ μίσησις; i. inchoata, non copiosa & perfecta; aut quia in libertate & copia sputi, perennitas fuit rheumatis concitati, vel à prolapsu catharri, vel ab anadrome sanguinis bilioli.

NEC SANGUINIS MISSIONE.] Ad retractionem rheumatis concitati, & ad vacuationem seu detractioem consistentis; quorsum mitti debet ad mutationem coloris, incisa vena inferiore cubiti è directo, si ad jugulum usque dolor, & ad brachium atque mammam prorepat ipsa gravitas. Nam illa coloris mutatio, ut rubro succedat lividus sanguis, in pleuritide inferarum costarum, expetenda non est nec expectanda. Hic enim tantum prodest venæ sectio ad retractionem rheumatis concitati, & ad temperationem sanguinis æstu incandescens; non ad detractioem consistentis.

NEC PHARMACIA.] Ad pleuritidem costarum inferarum quæ sub diaphragmate non raro assurgit, nec ullam sui exhibet significationem circa jugulum. Hic enim pharmacia est opus pharmaci, ut ita dicam, mochlici; quale est veratrum nigrum & peplium, quæ mixta simul consocialia sunt ad bene convenienterque purgandum; illud quidem vacuando; hoc verò discutendo spiritus flatulentos: quæ dotes perspectæ cognitæque à præceptore, ipsum moverunt ut ea medicamenta præscribenda putarit, quòd præstantissima essent pharmaca omnium quæ ipse novisset, noverat autem plurima; ut non inopia, nec ignorantia meliorum, quod vulgus medicorum existimat: sed prudentia singulari atque delectu, ipsa præscripsisse videatur. Eò autem præscripsit pharmaca illa mochlica, quòd malum dolorificum firmiter fixum, sit μολίμως δισύμμετον; non secus atque tuberculum gibberosos faciens lumbos, quòd tandem vel dysenteria exolvitur, vel obortis in utroque crure varicibus. Nec verò prætermissa id fecit detractio sanguinis quam idem præceptor statuit ἡ γέννησις inflammationum omnium fystrophicarum, quas negat sanari posse, si quis antè purgationi operam dederit quàm venam secuerit. Idem præceptor author est, auspiciandam curationem à sanguinis detractio, quotiescunque duorum remedium solennium, purgationis dico & phlebotomiæ, necessarius usus incidit. At verò pharmaciæ catharticæ locus non est in expurgatione sputi. Nam à cathartico sistitur anacatharsis, unde pleuritici suffocantur septimum, aut nonum morbi diem agentes. Ergo si cathartico non concedat pleuritis; aut si fortè oppugnata jure & loco non fuerit; aut si non quieverit anacathartica pharmacia, ut fotu, melicrato & oxymelite; aut si ea remedia sputi ἀναγωγὰ, fuerint prætermissa.

lib. 4. acut.

NEQUE DIÆTA.] Cujus hæc ratio esse debet, ut si validæ sint ægri vires cum securitate &

sine ullo infirmitatis metu, prius in curam morbi sit incumbendum, quam refectioni studendum, donec humescere cæperit os ægroti, & sputum edatur: & contra si vires infirmæ sint, ita se comparet medicus ut locum habeat deducendi potius alimentum, quam necessitatem exhibendi cum minimè decet, instante crisi. In utraque autem naturæ conditione, jure & loco cibum exhibeat meabilem, coctum facilem, imbecillum, minimeque sitiferum; cujusmodi est ptisanarium, quod illis quatuor dotibus principatum obtinet inter omnia *παραφάρμακα*.

li. 1. prog.

IN SUPPURATUM VERTUNTUR.] Est enim hæc mutatio succedanea sypstrophicæ inflammationis quam vacuatio propria non sanavit, nec gangræna & partis obsessæ corruptio, ad *νίκησιν* & universitatis interitum, occupavit. Vertuntur autem in suppuratum intra 14. diem, ex lib. 5. aph. aut intra 20. ex lib. 7. aph. *κατάφθοις ἐκ τῆς αἰσῆς καὶ τῆς ἐν τῇ κρίσει τῆς αἰσῆς ἐμπροσθέντος*.

10

20 Οσοι μὲν ἔχουσιν χολώδες πυώδες ἀνάγκη, ἢ χολαί, ἢ μεμιγμένον ὡς ἰππιδόπολιν τεσσαρεσκατέκατοι θνήσκουσιν· ἐν μὴ πᾶσι γὰρ ἰππιδόπολιν τῇ κακῇ τῇ παραφάρμακον. εἰ δὲ μὴ, καὶ λόγον· μάλιστα δὲ οἷσιν ἐξδομαίοισιν ἀρχέαι τὸ τοῖσιν πύλον.

Ergo qui cum sputo bilioso purulentum expurgant, diductumve fuerit aut permixtum; ii fere moriuntur decimumquartum morbi diem agentes: nisi quid boni malive acciderit prædictorum: sin minus; ex proportionem: potissimumque iis qui septimo tale sputum cæperint expurgare.

20

QUONIAM ita comparata est ratio suppurationis per *μετάφθοσιν* phlegmonarum viscera occupantium, ut medio statuatur loco inter citam earum sanationem, & certam desperationem salutis: hæc primùm docetur, in utram spectet partem illa suppuratio quæ cum sputo bilioso expurgatur.

ERGO.] Inter purulentos qui ex pleuritidis hujusmodi sunt: quoniam nec lege critica, nec artificio medici, pleuritide primigenia defungi potuerunt cum redintegratione partis obsessæ, i. tunicæ costis intextæ.

30

QUI CUM SPUTO BILIOSO.] Mera bilis flavæ aut viridis quæ caret pepasmo, cujus quidem capax non est, nec vinci se patitur à natura: sed pravæ affectionis verum est *παραφάρμακον* quæ foras non exit.

PURULENTUM EXPURGANT.] Non quidem à pure quod cum æqualitate candidum & læve apparet; unde significatur partis unde manat integritas, materiæ bonitas, & virtus caloris nativi sese in omnes materiæ partes æqualiter insinuantis: sed à pure fusco, amureoso, cænofo, & inæquali: qui certè pepasmus est omnino pestiferus. Non enim sperabilis est bona suppuratio quæ ex mera bile conficitur, nec verò illa etiam quæ in laudabili materia laborat ex paupertate caloris nativi, & infirmitate aut corruptione partis afflicte, quod cernitur in suppurato partium aspectabiliu semper vitioso, ubi paria non sunt omnia caloris atque humoris coquendi.

40

DIDUCTUMVE FUERIT AUT PERMIXTUM.] Nihil refert: ambo enim certant ex æquo in pravitæ, ac pariter æqualiterque mali sunt ominis. Ex quo efficitur, quæ toto genere prava sunt & primigenia pravæ affectionum signa, metaptasin bonam habere non posse. Ut enim sputum merè flavum, est pravum, & signum affectionis pravæ: sic alteratio ejus, mutationem in melius habere non potest; proptereaque nec suppurationem bonam: quoniam in affectione maligna, & à corruptente verius quam mitificante causa conficitur. Ergo sive diductum, sive permixtum excludatur, parem nobis exhibet noxæ opinionem.

50

II FERE MORIUNTUR.] Per extinctionem & suffocationem caloris vitalis, ab oppressione partium afflictarum, quarum ea vis est atque potentia, ut earum officio diu vita carere non possit. Tacebo interim sympathiam & syntimoriam partium sociarum & vicinarum.

DECIMUMQUARTUM MORBI DIEM AGENTES.] Quoniam dies ille finem adferre solet acutorum morborum, aut vitæ, quoad longissima esse potest eorum discessio: nam multi celerius intereunt aut convalescunt: rari admodum, serius. Versatur in pervagato medicorum sermone aphorismus ille. *Acuti morbi intra quatuordecim dies judicantur*; recensendo numerum vel à principio morbi, vel ab incremento ipsius.

NI SI QUID BONI AUT MALI ACCIDERIT PRÆDICTORUM.] Ac si diceret; serius aut celerius moriuntur ægroti, supra aut infra decimumquartum diem: ut cætera erunt signa bona aut mala, quæ cernuntur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis. Prædicta autem sunt mala quæ cum strepitu pravi sputi apparent in facie tristi, oculis ictericiis, & visu caliginoso: ubi demonstratum est, mortem in propinquo esse, quando ad desperationem curationis, quam strepitus ipse denunciat pravi sputi, accedunt quoque signa trium principatum collapsorum, naturalis, vitalis, & animalis. Prædicta sunt etiam bona signa quæ juvant, non faciunt discessionem pleuritidis. Sunt autem; alvum duci mollibus & figuratis excrementis, sputum colorari, nullos in pectore strepitus exaudiri, urinam bene ferri, somnos iniri, &c. Sed plura mox describentur.

60

SIN MINUS EX PROPORTIONE.] i. Pro funesta vi morbi & virium statu, sine accessione bonorum aut pravorum signorum quæ plures aut pauciores principatus & partes in vitio esse, proptereaque mortem celerius aut serius venturam testentur.

70

Ac

Cosc. 11. hujus cap.

Cosc. 8. hujus cap.

AC SANE POTISSIMUM HIS QUI SEPTIMO TALE SPUTUM COEPERINT EXPURGARE.] i. Firmis-
simum illud est cur procudubio moriuntur, & decimoquarto, quibus tale sputum septimo
primùm die apparet: quoniam quæcunque apparent & fiunt diebus criticis, maximeque
septimo, firmitiora sunt ad interitum vel ad salutem, quàm quæ in alia incidunt morbi tem-
pora. Est autem analogia septimi indicantis ad crisin decimiquarti, per quam vitæ aut
morbi discessio comparatur.

21 *Ἔστι δὲ ἀγαθὸν μὲν καὶ τέλεισι, καὶ πᾶσι τοῖσι πρὸ πλούμονα, φέρειν*
10 *ῥηϊδίως τὸ νόσημα, τῆς ὀδυῖνός ἀπὸ πλῆθους, τὸ πύαλον διπετέως ἀνάγειν,*
εὐπνοὴν εἶναι, καὶ ἀδύνην, τὸ σῶμα ἅπαν ὁμαλῶς θερμαίνεσθαι, καὶ μαλ-
τακὸν εἶναι καὶ πρὸς τοῖσιν, ὕπνος, ἔσθα, διαχώρησιν, χρεσὶ ἀγνέσθαι· κατὰ
δὲ τὰναντία τέτων. Εἰ μὲν ἐν πάντα πρὸς γένοιτο τῷ πύσματι τέτω τὰ
χρήσιμα. σώζοιτο ἄν. εἰ δὲ τὰ μὲν, τὰ δὲ μὴ, ἐπλείως τῶν ἰσθ. βιώσας
διόλλοιτο. τῶν δὲ ἄλλων σημείων· σωζομώτερον.

20 *Est autem perinde his atque peripneumoniciis salutare, alacriter*
morbum ferre, doloris vacuitatem habere, ipsum verò sputum facile
expurgari, spirare ex facili, sitim nullam, corpus equaliter molle &
calidum. Ad hæc somnos, urinas, dejectiones, salubres. Contra-
ria horum terrifica. Atque hæc omnia si conjuncta fuerint cum spu-
to prædicto; utique morbo defungi poterit. Quid si alia quidem ac-
cesserint, alia verò secus; non ultra decimumquartum protrahetur vi-
30 *tæ discessio.*

INTER commoda epiphænomena quibus utuntur pleuritici & peripneumonici, alia qui-
dem adferunt discessionem morbi *αἰσώτως καὶ κυρίως*, alia verò *διυπέρως*: quæ tamen ita juvant
quando in suo quæque stata sunt bona; ut secus apparentia, irritum planè faciant me-
dici & naturæ studium in oppugnando morbo. Sanè pleuritidis & peripneumoniciæ disces-
sionem adferunt sputa bile modica aut sanguine pauco permixta, quæ citò, & liberè,
& liberaliter expurgantur. Juvant autem quæ triplicis principatus integritatem ostendunt,
naturalis, vitalis, & animalis in cæteris actionibus, qualitate corporis, & excrementis.
Sed quoniam illa lex in prædicendo sancita est, ut pluris esse debeat ad præfensionem
40 interitus unum pravum *κυρίως διαφανόμενον*, cujusmodi est hic sputum, quàm alia multa
communis; difficilis erit quæstio super iis quæ in hac prognosi, fati necessitatem impe-
diunt in suppurato fatali ad mortem, quale superior prognosis examinandum proposuit. Sed
infra lis dirimetur.

EST AUTEM.] Pertinet hoc ad id quod suprà dixit; suppuratum quod cum bilioso ad-
huc sputo expurgatur, mortem venturam testari intra decimumquartum morbi diem, nisi
quid interea boni malive acciderit unde celerius aut serius moriantur ægroti; aut ipsa
desperatio in spem vertatur. Hic autem signa scribuntur & explicantur rerum puru-
lenti descripti, melius aut pejus euntium.

50 PERINDE HIS.] i. Pleuritici, quorum historia patefacta transit ad metapneusin suppura-
tionis.

ATQUE PERIPNEUMONICIS.] Jam descriptis, qui etiam, sicut pleuritici, redduntur puru-
lenti, quando sine interitu phlegmone non quiescit, nec sputi expurgatione, nec phlebo-
tomia, nec diæta.

SALUTARE.] Quod multum adfert adjumenti vel ad usum atque dulcedinem diuturnioris
vitæ, vel ad spem adhuc retinendam salutis.

ALACRITER MORBUM FERRE.] Omni carere alysmo, & regi trium principatuum magiste-
rio quorum virtute atque potentia corporis universitas administratur.

60 DOLORIS VACUITATEM HABERE.] Non falsò creditam per metastasin pleuritidis ad peri-
pneumoniam, & hujus ad phrenitidem; unde nulla sensio quantumvis excitata percipitur
cause morbificæ: sed comparata levatione, ex tensionis laxitate, & temperatione pri-
tantis humoris, per concitati rheumatis retractionem, & consistentis vacuationem; tum
etiam per metapneusin phlegmone in suppuratum, unde *καὶ ἄλγος* & meritò sedatur ipsa do-
loris *αἰσθησις*, pure confecto.

IPSUM VERO SPUTUM FACILE EXPURGARI.] i. Liberè & liberaliter, sine doloris ac tussis
molestia, in sputo meabili quod thoraci morem gerit, firmisque lateribus; unde significatur
animalis principatus integritas, & morbi remissio comparatur.

SPIRARE EX FACILI.] Restituta libertate spirandi per laxitatem partis afflictæ, i. tonicæ
costis intextæ quæ nimium distenta erat, & liberum sputi meabilis exitum.

70 SITIM NULLAM.] Non quidem falsò credita sitis vacuitate in causâ sitifera cujus nulla
sensio excitatur, ob depravatam *φαισθησιν*, vel propter infirmitatem & *νέκρωσιν* partium si-
tis

Coac. 16/
hujus cap.

tis capacium quæ sunt ventriculus & pulmones: quanquam sua est etiam sitis utero, sua renibus ipsis.

CORPUS AQUALITER MOLLE ET CALIDUM.] Quod alibi scripsit, τὸ σῶμα οἷμα ὑγρὸν καίμαλον, quod molliter decumbit, totoque habitu mollitudinem quandam edit suavem, ab humido primigenio in quo sita est partium solidarum vivacitas, & à liberali ac libero vivifici ne-ctaris, i. spiritus & caloris vitalis appulsu cum sanguine.

AD HÆC SOMNOS, URINAS, DEJECTIONES, SALUBRES.] Somnos quidem suaves, non tur-
bulentos cum visis terrificis: sed quorum benignitas dono divum gratissima serpit, quando
ipsa dormendi necessitas parem habet commoditatem causarum somniferarum, suavis &
copiosæ anathymiascos, cerebri naturaliter constituti, & mentis tranquillæ. Urinas verò
huiusmodi esse decet in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: ut proba signi-
ficetur coctio tum alvi, tum hepatis, cum integritate partium unde veniunt. i. venarum;
quæ feruntur, i. renum; & ubi excipiuntur, i. vesicæ. De ipsis autem dejectionibus id ra-
tum esse debet, ut in pleuritide jam affecta quæ transit ad suppuratum, non ferantur hu-
midæ (quamvis subrubræ, & raræ, & liberales, quæ ineunte morbo laudantur) sed mol-
les & figuratæ, quæ nullam opinionem faciant partium alvinarum in officio laborantium,
aut quas jam tædeat sui quamque officii, ut in diarrhœa & lienteria: nec verò siccæ &
pilulatæ appareant, quæque non nisi coactæ ducuntur. Sunt enim signa siccioris alvi, &
incendio conflagentis.

CONTRARIA HORUM PESTIFERA.] Quæ cuiusmodi sint & quorsum appareant, facile noti-
tia comparatur ex antithesi causarum cur ita sint atque fiant; juxta illud, contraria con-
trariorum consequentia sunt.

ATQUE HÆC OMNIA SI CONJUNCTA FUERINT CUM SPUTO PRÆDICTO.] Ut œconomix utrius-
que, spirationis & nutritus, ratio sit naturaliter constituta, ac trium principatuum se vir-
tus ostendat.

UTIQUE MORBO DEFUNGI POTERIT.] Ob vitæ & animalitatis firma præsidia, tum autem
quia rheumatis biliosi nulla est ab hepate concitatio. Ipsum verò rheuma consistens, quan-
tumvis inæquale: tamén suo exitu liberali & libero, libertatem adferat spirationis quæ an-
tea fuit difficilis, cum redintegratione partis obsessæ.

QUOD SI ALIA QUIDEM ACCESSERINT.] i. Bona quædam heterogenea.

ALIA VERO SECUS.] Præsertim mala ὁμοειδῆ cum specie ipsa morbi.

NON ULTRA, &c.] Causæ sunt explicatæ.

22 Οσοῖσι δὲ ἐκ περιπνευμονίας ἀποσάσεις πρὸς τὰ ὦτα, ἢ τὰ κάτω
χρῆμα γίνονται, καὶ ἐκφυῶσι τε καὶ ἐκπυρρύνονται. Τοὶ θεωροῦνται.

Quibus autem ex peripneumonia sub auribus, vel inferis partibus,
nascuntur abscessus, ibique suppurant & fistulantur; hi defunguntur
morbo.

MAGNA vis est pepasmi in omni abscessu quem primigenii morbi metaptosis, in parti-
bus procul à priore foco excitavit: quando ipsa prioris foci calamitas, laudabili suppara-
to exploditur. Ac suppurati quidem prima laus debetur abscessibus partium superarum,
ut aurium, sub quibus exortæ paratides hinc nominatæ, si rubræ sint ac dolorificæ; om-
ni ex parte videntur pestiferæ: quod illæ sint ἐπιπυρρύνου καὶ ἀνάσποντοι, i. semisluæ & sursum de-
late. Quæ duo vitia principem locum obtinent maleficentix in omni abscessu. At ta-
men suppurato & fistula, periculi locus tollitur. In partibus autem inferis, procul à mor-
bo assurgunt tumores αἰζῆς καὶ πρὸς τὰ ὦτα, i. pro dignitate & copia humoris morbifici. Ac si fortè
rheuma illud consistens, non sit puri simile, sed nova quædam putredo excitetur pro veteri;
partis ipsius jactura, ab interitu vindicabit egrotum, si nullus sit recursus. Quod accidisse le-
gimus iis quibus in tempestate pestifera πύμα σπυρρυνόμενον cruris erysipelatosis ἐκ τοῦ πύου ἵκελον.
ἀλλὰ σπυρρύνει τοῦ αἵματος, i. non erat puri simile: sed alia quædam putredo. Secus fit in abscessibus
partium superarum. Secus etiam in metaptosi pleuritidis ad suppuratum quod cum bilioso ad-
huc sputo expurgatur. Hoc non est πύον ἵκελον, ut præceptor loquitur; sed σπυρρύνει τοῦ αἵματος:
proptereaque mortiferum in parte nobili & officiali.

QUIBUS AUTEM] Nondum sanatis & morbi periculo defunctis, nec sputi expurgatione, nec
sanguinis detractione, nec diætā convenienter præscripta, nec aliis naturæ conatibus mox ex-
plicandis.

lib. 2. v. 1. Ex PERIPNEUMONIA.] Inflammatione pulmonum systrophica, cujus consecutaria hæc sunt; fe-
bris acuta, difficilis respiratio parva & frequens, calida expiratio, dolor sub omoplata qui pro-
repat ad jugulum & ad mammam, pectoris gravitas, anxietudo, delirium quoque ipsum.

SUB AURIBUS NASCUNTUR ABSCESSUS.] Per expressionem humoris morbifici à phlegmone in
venas jugulares & carotidas quæ secundum asperam arteriam procedunt ad caput, prius largi-
tæ furculos laryngi & faucibus, unde paratides eruantur, opportunitate glandulæ quæ jacet
ad aures, faucibusque adjacet, cum numerosa rivulorum propagine unde partes illæ, fauces
dico & aures, affluxus & refluxus incommoda vicissim & mutuo facile experiuntur. Assur-
gunt autem prærubræ & dolorificæ, à tensione magna humoris firmiter fixi, nec exudantis ob-
densitatem cutis; tum à prægrandi calida intemperie quam secum attulit sanguis multa bile
perfusus. Sic enim Galenus paratidum dolorificarum causas esse dixit. τὸ πύον τῶν ὤτων ἔστιν ἐκ τῶν
διηκτικῶν.

li. 1. Ep.

δοσασίας εφοδον. Atqui jam supra positum est, quod paratides quæ dolenter assurgunt, mortiferæ sunt: primum quia ἡμυβότως ἢ ἀναμυβότως assurgunt: deinde verò cruciatu acerbis doloribus etiam sympathia & syntimoria nobilium partium sociarum & vicinarum. In hac igitur peripneumoniz metaptosi, periculum quidem mutatur, non autem vitatur. Vitandi ratio mox dicitur.

VEL INFERIS PARTIBUS.] Intelligit crura, quorum alia longè conditio est quàm aurium: quia sunt morbifici humoris capacia, & κατάρρετον humorem excipiunt procul à morbo. Quæ duo maximè ponuntur in laude & commendatione abscessuum criticorum.

IBIQUE SUPPURANT.] Paratides quidem, suppurato laudabili quod visu & olfactu percipitur album, æquale, & læve, minimumque sædi odoris. Sin minùs. Paratides ille purulentæ, nec albo exactè pure, nec nihil olente, interimunt. Nam suppurati expertes in acutis mortiferæ sunt; nisi fortè alvi ferantur: quod legimus feliciter contigisse Hermippo Clazomenio, cui cum in angusto spes esset à desiderio suppurati in paratiderubra & dolorifica, exacti jam morbi superstitite; alvi profluvium periculi locum sustulit. In cruribus autem claudicatio est in metu, suppurato non exquisito.

ET FISTULAM EDUNT.] Rupta vomica pus effundente, cujus effusi quoniam longa est via, ob eam sanè causam ductus ille fistula nominatur: sed crassa, ut ita dicam, & pingui Minerva. Nam fistulæ κυρίως dictæ, in angusto ulcere, calloso, & sanioso, planeque fistuloso, generatio, causa, & curatio infra exponetur.

HI DEFUNGUNTUR MORBO.] Peripneumoniz atque paratidum; beneficio suppurati jam descripti, quod unicum naturæ perfugium est in omni phlegmone systrophica, multum coacta, multumque dolorifica, ubi dolorificum malum, propriam vacationem habere, & foras exire non potest.

23 Ὑποσκέπειας δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ὥδε, ἢ ὅ, τε πυρετὸς ἔχη, καὶ ἡ ἀδυνάμει μὴ πεπαυμένη ἦ, καὶ τὸ πύελον μὴ ἐκχωρήσῃ λόγον, μήτε χολαῖδες αἱ τὴ κοιλίᾳ διαχωρήσεις, μηδὲ δύλυτοι καὶ ἀκρήτοι γίνωνται, μήτε τὸ ἔρον κάρτεα πολὺ τε καὶ ταχὺ, καὶ πολλὰ ὑπόστασιν ἔχον. ὑπερβίβεται δὲ παρὰ τὴν σπληνὸς καὶ τῶν ἄλλων παλίων παρὰ τὴν σπληνὸς σημεῖων· πείσεισι καὶ ἐλπίσειν τὰς κοιλίας ὑποστάσιος ἔσεσθαι.

Attendere autem sic decet ad ista; si febris detinet; si dolor nondum quievit; si convenienter sputum non editur; si alvus non fertur liberaliter biliosis dejectionibus; si urina nec admodum multa & crassa est, nec multi particeps sedimenti. Cætera autem salutaria signa, salutariter suffragantur; abscessus ejusmodi certò sperare oportet.

ENIMVERO peripneumonia omnis non habet μετασίωσιν abscessus partium superarum vel inferarum. Impedimenta sunt; mors quæ cita venit; perfecta crisis & simplex per liberam & liberalem sputi expurgationem; derivatio & vacuatio humoris morbifici per diarrhæam vel perirrhæam urinæ. Sed ea demum peripneumonia sperabilem facit abscessum, quæ in vacuitate anacatharsæ & aliarum excretionum, accessionem habet signorum salutarium quæ opinionem faciunt secundæ valetudinis & salutis. Quæ cujusmodi sint omnia, loco scribentur. Ac primum signa docentur peripneumoniz sanabilis migraturæ in abscessus, deinde quò viam affectet sursum deorsumve, prævidendi & excipiendi ratio indicabitur, qua duce medicus nunquam aberrabit à scopo. Quæ cum ita sint.

ATTENDERE AUTEM SIC DECET] i. Ne in hoc judicio, cujus magna expectatio est, labatur medicus, erret, decipiatur, quod est sanè turpissimum; diligenter attendat, mentisque convertat aciem ad ea signa hic posita, quæ omnem judicii, quantumvis difficillimi, difficultatem adimunt.

SI FERRIS DETINET.] Si continenter quidem, sed non ita vehementer, ægrum exerceat, superstitite causâ ejus, i. inflammatione pulmonum systrophica cujus ipsa febris pathognomonica esse solet.

SI DOLOR NONDUM QUIEVIT.] Si manet adhuc scapularum & juguli dolor, pectoris gravitas, difficilis spiratio, calida exspiratio, sed sine magna anxitudine, ac sine meteorismo spirituque sublimi: quoniam nondum explicatæ sunt alæ pulmonum, nec tensionis comparata laxitas quæ dolorem minuat atque adimat; propter anacatharsæ vacuitatem, aut certè paucitatem.

SI CONTINENTER SPUTUM EDITUR.] Non pauco permixtum sanguine; nec citò, liberè, & liberaliter editum.

SI ALVUS NON FERTUR LIBERALITER BILIOSIS HUMORIBUS.] Unde materia & occasio præripi possit futurorum abscessuum, non quidem lege critica quæ statuit rarò abscessus fieri in dominatu biliosi humoris: sed à contentione forti naturæ, cui cum in anacatharsi molienda irritus labor fuerit, aliam invenit viam qua deducitur ad conservationem sui, crismique exhibet infusum per iter & multis ignotum. Talis insperata salus, anginae tributa est in illa prognosi. Ex anginosi immeritò adæquatis, dolor prægrandis cum ad pectus & ad ventrem transferis; excre-

protr. 68.
f. 3. 1.

Coac. 8.
capite 4.
lib. 2.
lib. 1.
Epid.

Coac. 14.
cap. 15.
lib. 2.

tionem pariformem molitur, si quidem aliter non exolvatur. Quamobrem facere non possum quin à Galeno dissentiam, qui negat ex peripneumonia oriri abscessus, cum biliosus est humor, quem manet excretio, potius quam abscessus. Hoc enim locum habet in febribus arteriarum & cordis quæ dicuntur essentielles, de quibus verè & appositè illud positum est. Abscessus raro iis sunt quibus rigores tum critici, tum periodici.

6. Epid.

SI URINA NEC ADMODUM MULTA ET CRASSA EST, ET MULTÆ PARTICES HYPOSTASEOS.] Cum scilicet peripneumonia mitigari jam cœperit, & in suppurationem converti; urinarum fit perirrhœa crassarum, multaque hypostasi præditarum; quod iter sæpe tenet natura ad exolutionem & vacuationem phlegmonarum, cæterorumque morborum pulmonis. Ejus diadoches multæ leges, multa exempla leguntur passim apud Hippocratem, quæ loco scribentur. Omnis autem abscessus futuri spem adimit urina multa crassa & alba.

10

CÆTERA AUTEM SALUTARIA SIGNA, SALUTARIER SUFFRAGANTUR.] Quæ spem adferunt discessuri morbi, & vitæ superstitis, quæque juvant discessionem morbi, & ægrum spe consolantur in remissione peripneumonicorum symptomatum; febris, doloris, dyspnœæ, anxietudinis, cum benignitate somni, & urina laudabili, defectionibus item naturaliter constitutis: quibus accedit corporis universi laudabilis qualitas in colore, calore, & mollitudine succi plena.

ABCESSUS EJUSMODI.] Crurum vel aurium.

CERTO SPERARE OPORTET.] Inferos quidem aut superos; pro humoris motu, naturæ impulsu; meatuumque partis afflictæ, sursum deorsumve spectantium, conditione & situ. Inclinationis utriusque signa syllogistica, in proxima decisione continentur. Certo autem sperabiles duxit abscessus: quoniam nihil bene sit *ἀεὶ*, nihil *ἀόριστος*. Ac suspecta esse debet omnis levatio quæ crisin non habuit, etiam in spe certa salutis. Ergo denegata hic propria crisi per anacatharsin, reliquum est ut natura molietur abscessum per *μεταπύσιν*, vel intra, vel extra partem afflictam, qui medium tenet locum inter citam crisin & desperationem salutis. Sed melior est *μεταπύσις* extra quam intra: nisi fortè paratidum sit irrita suppuratio, qualem descripsi.

20

24 Γίνοντ' ὅτι αἱ μὲν ἐς τὰ κάτω, οἷσιν ἂν πρὸς ὑποχόνδρια, φλεγμονὴ γίνῃ· αἱ δ' ἐς τὰ ἄνω, οἷσιν ἂν τὸ μὲν ὑποχόνδριον λαπαρόν τε καὶ ἀνώδυον ᾖ, δύσπνοια δὲ τινὰ χρόνον παύσων· χωρὶς περὶ φασίν.

30

Exoriuntur verò ad inferas quidem partes; quibus hypochondria incandescent; ad superas autem, quibus hypochondrium quidem molle est, dolorisque expers; ipsi verò paulisper suspiriosi quiescunt sine causa.

EST SANE tecmaris exacta in superiore & in hac prognosi, qua de abscessibus peripneumoniæ sanabilis, bene scienterque prædicendi ratio continetur, quando & ubi sint excipiendi. Ac certè superior prognos, *μεταπύσιν* ostendit peripneumoniæ in abscessum. Hæc verò, quibus in moliendo abscessu natura sursum deorsumve viam affectet. Hoc demum verè docet, *ἡ ἀντιθέσις*, i. prudentiam comparare & confessari. Hoc facit peritum medendi artificem atque magistrum. Fremant licet omnes, dicam tamen quod sentio; majorem scientiæ & praxeos ubertatem comparari à studio Hippocratis uno die, quam ab istis pragmaticis uno seculo. Sed ad institutum revertamur.

40

EXORIUNTUR VERO.] Peripneumoniæ abscessus quorum prævisio tradita est superiore prognosi; exoriuntur per *μεταπύσιν* humoris morbifici deorsum aut sursum, cum redintegratione & solatio partis afflictæ, cui vale dixit rheuma consistens, quod virtus naturæ explofit.

50

AD INFERAS QUIDEM PARTES.] Ad crura scilicet, ut mox dicetur, eò natura cursum inflectente καὶ ἔξω ἐκ τοῦ σώματος, non autem ἀνὰ πύλιν ἐκ τοῦ σώματος ab humoris orgasmo. Naturæ autem fortis contentio viam affectat καὶ ἔξω, qua duce semper ibi fit apostasis, unde facta est primùm metastasis. Est autem consentaneum ut in utrumque crus, vel in alterutrum fiat abscessus κατὰ δύσιν; obfesso pulmone, vel utraque parte inferiore, vel alterutra tantum. Nam inflammatorum pulmonum, partiumve illius superiorum, mediarum, & inferiorum, signa syllogistica docebuntur.

QUIBUS HYPOCHONDRIA INCANDESCUNT.] Rursum accensa quæ prius deserbuerant: metastasi facta sanguinis ad pulmonem, antè quam scilicet metastasin, ipsa cum calore distenta erant; oborta verò peripneumonia, subsistente in pulmonibus anadrome sanguinis anagogen non habentis, ac restituta proinde hypochondriis æqualitate; rursum à palindrome humoris eò unde primùm erupit, æstu incandescent ac tument tantisper, dum cursus ad inferas partes inflectitur. Sic Herophonti cum in angusto spes esset, lien primùm intumuit, inde bubonis tumor & cruris abscessus, æqualitatem lieni restituit. In Heropyto crebra erat doloris ischiadici & surditatis vicissitudo. Atque ita res tulit ut febris ingravesceret cum surditate quoties dolor ischii quiescebat; ipsa verò mitesceret cum ischii dolor urgeret. Ac de fugaci phlegmone hypochondriorum, sic, meo quidem judicio, statuendum; primigeniam quidem, nunciam esse ἀναπύσιν, ut in acuta febre, ad hæmorrhagiam vel ad phrenitidem; secundariam verò, κατὰ δύσιν, ut hic ad cruralem abscessum.

60

70

AD SUPÉRAS AUTEM.] Ubi tumores dolenter ad aurem assurgunt, paratides scilicet rubræ & dolorificæ, ex qualitate & copia humoris morbifici, partem acerrimi sensus, nimium distendentis ac proritantis, vicinaque cogentis in contagionem & sympathiam afflictionis suæ. Assurgunt autem, opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, faucibusque adjacet: proptereaque faucium eructantium suscipit excrementa.

QUIBUS HYPOCHONDRIUM MOLLE EST, DOLORISQUE EXPERS.] Ut omnis tollatur occasio tensionis hypochondriacæ, quam facit, vel hypochondrii intrò sursum retractio, quæ diaphragmatis propria est inflammati atque phrenitica; vel ipsa perennitas statuum ab intemperie hæctica tenuium intestinorum; vel quæ assurgit à phlegmone viscerum per systrophem nata. Nam tensio fugax unde irrita sanguinis anadrome ad hæmorrhagiam, palindromen
10 facit ad aures, ibique paratidas excitat; tantum in acutis febribus locum habet.

IPSI VERO AGRI PAULISPER SUSPIRIOSI.] Quos frequens & parva exercet respiratio, non quidem labore & inflammatione partium spirabilium firmiter fixa: sed leviter pressa & fugaci oppressione, tantisper dum via fit sursum; non secus atque hypochondriorum tensio dum itur deorsum.

QUIESCUNT SINE CAUSA.] Sine dolorifici mali exitu manifesto; restituta scilicet libertate spirandi sine anacatharsi libera, ac sine erysipellate foris exorto. Erit igitur vera hæc ratæque decisio. Quemadmodum hypochondrii meteorismus fugax, dolorisque expers qui caret borborygmo quò debet exolvi, superveniente parva & crebra spiratione immerito quiescente; *μειράσιον* denunciat sursum ad caput. Sic respiratio difficilis quæ sine causa quiescit, exorto hypochondrii meteorismo fugaci; abscessum in cruribus fore ostendit. Huc
20 etiam pertinet illud quod jam supra positum est. Tumore hypochondriorum vaneſcente, spiratio frequens, bilioſis quidem in febre acuta; paratidas vomit. Nam quotiescunque denunciat sursum inclinatio, repletionem adfert capitis comatosam & cephalalgicam; tum expectari debent paratides. Atqui tensio hypochondriorum recens oborta, inflammationis expers, quæ sine borborygmo exolvitur in acuta febre quæ succedaneam habet difficultatem spirandi; *πρὸς αὐτὴν ῥοπή* certissimum est argumentum. Ergo si translatio illa repletionem faciat cephalalgicam & comatosam, paratidas fundit.

Coac. 20.
cap. 11.
lib. 2.

25 Αἱ δὲ ἐς τὰ σκέλεα τῶν (ὀπισθασίων) ἐν τῇσιν Ἰπικινδυόισι περι-
πνευμονήσιν· λυσίτελέες μὲν πάσαι. βέλυσαι δὲ αἱ ἔπι πύελαι πυώδεαι ἀν-
τὶ ξανθῆς χρομῆναι. μὴ χωρέοντες δὲ πύελαι καὶ λόγον, μηδὲ ἔξω χρυσίῳ ἐπι-
σάσιν ἐχόντων· κίνδυνον· χωλῶθῃαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ πολλὰ πράγματα
παράγειν.

malè le-
gebatur
περὶ πνεύματος

At verò qui ad crura descendunt abscessus in peripneumonia mul-
40 tum periculosa, utiles quidem omnes: sed optimi demum illi qui pu-
rulento jam sputo pro flavo, abscedunt. Sin autem sputo non edito con-
venienter, nec urina hypostasim bonam habente; periculum est ne vel ho-
mo claudicet, vel multum faceſſat negotii.

ILLA DEMUM vera est abscessuum omnium commendatio ad salutem, quando apparent & fiunt *ὡς δὲ, καὶ αὖ, καὶ ὅτε, καὶ ὅτε δὲ*, i. quemadmodum, qualiter, quò, quando, & quan-
tum oportet: quarum circumſtantiarum ratio in hac prognòſi feliciter explicatur.

lib. 6.
Epid.
part. 2.

AT VERO.] Distinctio est peripneumonix sanabilis in abscessum cruralem migrantis, in quo
50 tenenda est illa regula quæ jam præscripta est.

QUI AD CRURA DESCENDUNT ABSCESSUS.] Per metaptasim peripneumonix, quam liberalis & libera sputi expurgatio non sanavit, nec bilioſa deſectio, urinave multa multi particeps sedimenti, ab ea tumorum, & superiorum, & inferiorum, inclinatione revocavit: ipsa ve-
rò signis comitata spei plenis, medicum consolatur.

IN PERIPNEUMONIA MULTUM PERICULOSA.] Specie magis quàm individuo, cui salutaria signa salutariter suffragantur: quanquam periculo locus esset nisi dolorificum malum foras exiret, ac tum in peſtore multi ſtrepitus exaudirentur, unde ſuffocatio in promptu esset.

UTILES QUIDEM OMNES.] Quoniam illi procul fiunt deorsum perfectè, ut certè omnes fi-
eri videantur, quemadmodum, quò, & quantum oportet. Ac primo aspectu recreare nos
60 debent, non autem metu terrere sicut paratides quæ sunt *ἀνάρητοι, καὶ ἡμίητοι*: propterea-
que terrificæ.

SED OPTIMI DEMUM ILLI.] Ac si diceret, est quidem in cruris capacitate & loci inter-
vallo, sperabilis ex peripneumonia ſalus, eoque facta metaptasim periculi locum tollit: sed tamen si sine incommodo partis excipientis fiat ille abscessus, ac nihil capiat detrimenti, optimus jure dicitur.

QUI PURULENTO JAM SPUTO PRO FLAVO ABSCEDUNT.] Purulentum dixit sputum, *πυώδες*, non *πύον*, i. quod à pepsino factum est *πύον*, ac mitificatum est. Sic enim coquendo pi-
tuita & bilis puriformes evadunt, & *πίπαι* præceptorum dicuntur. Purulento sic sputo ab-
70 ſceſſus & decubitus facti in crura, præter commoditatem capacis loci, remotissimi à mor-
bo & visceribus, laudantur à materia. Abscentium namque *πεπασί*, opportuni *ἐξ* critici
omnes.

SIN AUTEM SPUTO NON EDITO CONVENIENTER.] i. Non cocto; sed retinente cruditate & feritatem propriam humoris biliosi.

Nec URINA HYPOSTASIN BONAM HABENTE.] Ut cruditas universi ad cruditatem accedat partis afflicte.

PERICULUM EST NE VEL HOMO CLAUDICET, VEL MULTUM FACESSAT NEGOTII.] Ea namque materia in articulum defluens, intraque eum collecta, cur distendendo & proritando, molestie plurimum exhibeat, arbitror requiri à nemine qui ratiocinari sciat. Tanta autem putredo sæpe est, ut ligamentum corrumpat: unde claudicatio immedicabilis. Nec erit mirandum si qui sunt quibus membrum ipsum totum computrescat, gangrænam concipiat, sitque extirpandum: quale fatum eos manebat in pestilentia, quorum in membra defluebat, non abitura in pus, sed aliam quandam in putredinem, materia. Cruda, nec cocta, ut in malos abscessus convertantur, primus liber τῶν ἀνδρῶν. docuit esse necesse.

lib. 3.
Epid.

26 Ἡν δὲ παλινδρομέωσιν αἱ δόσαστες, πρὶν παραχολαθῆναι, καὶ πρὶν μὴ χωρέοντο. κίνδυνος θανάτου, καὶ παραφροσύνη.

Sin autem recurrant abscessus, & febris consecraria sit, nec sputum foras exeat; hinc mortis & delirii metus adfertur.

QUEMADMODUM in spe angusta salutis, naturæ contentio tanta est ut mortis periculo defungatur, sicut in angina & peripneumonia jam vidimus: sic etiam sæpe fiducia curationis debilitatur ex palindrome seu recurso. Sanè in angina, cum strangulatio fortis, sævique doloris cruciatus & orthopnoea, citæ mortis venturæ causas in promptu esse testentur; desperatio vertitur in spem, si erysipelas in cervice & sternum per metapneumonia exortum, laryngis dolorem minuat, unaque liberiores faciat spirationem. Eadem spes rursus desperationis habet successione, si erysipelas intrò reversum, peripneumoniam faciat, vel anginæ relapsum. Est igitur operæpretium τὸ πρῶτον ἀντιδρῶν, i. prudentiæ studium exercere, ac tanquam è specula futuras tempestates providere.

Ergo. SIN AUTEM RECURRANT ABSCESSUS.] i. Si à peripneumonia exortæ paratides, vel abscessus crurales non suppurent nec fistulentur, nec ullo modo exitum foras habeant; nec vacuatione propria; nec derivatione per diarrhæam aut perirrheam: sed intrò cursum eò reflectant, velut postliminio, unde venerunt; quod propriè dicitur παλινδρομεῖν (quanquam & illud verbum reperio usurpatum pro recidiva sive relapsu exacti jam morbi, ut in illo. Τῆς περὶ τοῦ σπυγγίου ἐκείνου παλινδρομίας. αἰνέτης. i. Hydrops qui medicina concessit, si quidem recurrat, desperatus.) Est igitur palindrome duplex, una refluxus, altera recidiva. Ac recidivæ quidem, ut ceteras omitam causas; si morbi exacti supersint reliquæ, si causæ morbificæ perennis generatio sit, ut in hydropse per alienationem facultatis sanguificæ, qualis est hydrops supra jam positus. Palindrome autem refluxus, quæ & verè dicitur, & hinc appositè scripta est; retractione & orgasmo perficitur. Ac retractionis quidem causa est, partis empyreuma superfluo, cum amplitudine venarum & arteriarum, quæ vi attractrice carnes ipsas præcedunt; lib. 1. αἱ εἰς τὸν; orgasmi autem, materiæ exclusivæ feritas, quæ temperamento & corruptione calida est, substantia tenuis, & qualitate acris; maximè verò si tum exoritur abscessus, cum adhuc flava expurgatio sit peripneumonice, necdum purulenta. Ibi palindrome est in metu. Ibi non rarò vanescunt tumores immerito; quod propriè ἀφαιρῶν vocat Hippocrates.

ET FEBRIS CONSECRARIA SIT.] i. Novam systrophem ipsius pulmonis consequatur, quæ, facta metapneumonia humoris, & oborto abscessu quieverat: id enim significat ποτὲ ἀπαλαφύεται. Consequitur autem febris, tanquam symptoma inseparabile systrophicæ inflammationis quæ novam excitat peripneumoniam, concitato iterum rheumate in pulmones, ab humoris refluxu exitum non habentis. Est enim ratum illud; quòd omnis anacrome ibi morbum facit ubi subsistit, casusque infert partis obsessæ, humorisque morbifici proprios.

Nec SPUTUM FORAS EXEAT.] Denegata scilicet anagoge rheumati concitato, ex quo in pulmonibus consistente, assurgit phlegmone peripneumonica: quod certè non fieret si liberalis & libera esset expurgatio, unde tensionis laxitas, spirationis libertas, febrisque remissio comparatur.

HINC MORTIS ET DELIRII METUS ADVERTUR.] Mortis quidem, per suffocationem caloris vitalis; delirii autem, per propagationem humoris maligni & efferi, cerebrum occupantis, nec hemorrhagiam cientis. Inde phrenitis super peripneumonia nasci solet. Ac talis peripneumonice crudelitas, eleganter his verbis describitur à præceptore. Ἐβδομαῖοι καὶ ὀκταήμεροι θνήσκουσιν· αἱ μὲν καὶ τὸ πρῶτον θάλλουσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τῷ ἑβδόμῳ, καὶ τῷ ὀκτῷ ἡμέραις θνήσκουσιν. i. Septimum diem agentes, aut etiam celerius moriuntur; mente nonnulli læsa, nonnulli ab orthopnoea suffocati: ut ratione utraque, fatalis ad interitum esse videatur, extinctione caloris & suffocatione ab orthopnoea. Scire autem licet, quòd omnis affectio per geminam palindromen, perque metastasin nata, gravius infert malum quàm primigenia. Quæ cum ita sint, calamitosa est omnis palindrome; quam feritas malignaque facit cacochymia.

aph. 12. 7.
li. 2. acut.

27 Ὅσοι δὲ τῇ περὶ πνευμονικῶν μὴ ἀνακατάρθῃσαν ἐν τῇσι κυρίῃσι ἡμέραις, ἀλλὰ παρακόψαντες δίσφυγον τὰς τεσσαρεσκαίδεκα. κίνδυνος ἐμπίκτου γυναικός.

Qui

Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati sunt, sed eos cum delirio exegerunt; tandem exactis quatuordecim morbi diebus periculum est ne purulenti fiant.

Hujus prognosens demonstratio repetenda videtur ex illa jam posita & explicata, cujus verba hæc sunt. Jam vero dolorifica partium istarum mala quæ non quiescunt nec expurgatione sputi, nec sanguinis detractione, nec pharmacia, neque dieta, in suppuratum vertuntur. Sed nobis ex officio incumbit appositè quædam scribere ad ea quæ diebus criticis incidunt epigenomena, loco ꝑ *Περικνημῶν* peripneumonici propriorum.

Coac. 291
hujus cap.

Ergo. QUI AUTEM PERIPNEUMONICI.] Qui sævis peripneumoniæ jam descriptæ symptomatis exercentur, quæ sunt; meteorismus in spirando, calida exspiratio, dolor sub omoplotâ qui prorepat ad jugulum, pectoris gravitas, febris acuta, anxietas atque jactatio, delirium quoque ipsum.

NON EXPURGATI SUNT.] i. Qui liberalem & liberam anacatharsin non habuerunt sputi flavi pauco perfusi sanguine, in quo apparat morbosus humor, unde assurgit phyma pulmonis quod peripneumoniam facit, ex qua peripneumonici nominantur, & cujus expurgatio repletionem vacuat particularem, ac dolorificum malum foras educit.

DIEBUS CRITICIS.] Ita tamen ut citò inceperit mitigari & expui: diebus autem criticis liberè & liberaliter expurgetur; ut scilicet illis diebus quibus natura cum morbo decertat, vitæ nature signa edantur per propria epiphænomena, nec ulla sit accessio ꝑ *Περικνημῶν* per propagationem causæ morbosæ, perque sympathiam nobilium partium sociarum & vicinarum. Singularis est autem criticorum dierum notatio in nomine principum sive *κρίτων*: quia dominatu & magisterio dierum criticorum, morbi omnes reguntur & exiguntur. Sunt autem pleuritidis & peripneumonice dies critici 3. 5. 7. 9. 11. 14. Huc spectant illæ prognoses. At verò sputum in pleuritidis, tertianum quidem capium mitigari & expui; citas facit discessionem morbi: serius autem, tardiores. Et, Pleuritides autem biliosæ simul & sanguinæ, ut plurimum non aut undecimo judicantur: at ferè salutem concedunt. Et, Sputum verò flavum, pauco permixtum sanguine, peripneumonice, ineunte quidem morbo editum; salutare est multumque confert: septimum verò diem agenti, aut proventiori; securitatis minus est. Ergo diebus criticis commoda sint epiphænomena quæ faciunt aut juvant discessionem morbi; facessant epigenomena.

Sic lib. 1.
ἐπὶ κρίτων.
ait. καὶ ὡς
πρὸς τὴν κρίσιν
κρίτων. ὅτι
ἐν κρίσει
ἐστὶν ἡ κρίσις.
Coac. 7.
hujus cap.
Coac. 9.
hujus cap.
Coac. 16.
hujus cap.

SED EOS IN DELIRIO EXEGERUNT.] Denegata scilicet anacatharsi, & irrita contentione nature quam præstat quiescere quam aliquid frustra moliri. Ex ea enim molitione irrita, translatio fit ad caput, cujus repletio, paraphorica edit symptomata, si nulla sit hæmorrhagia ex proritatione calidorum vaporum & acrium. *Παράφωρος* autem dixit appositè, non *φωρικός*: quoniam scitum est, quod pituitæ & bilis affectiones quæ cerebrum in sympathiam adducunt, non habent illud *τὸ διωκτικόν*. i. perpetuum, quod in phrenitide esse solet, non in paracope quam alibi scripsit in phrenitidem non raro transire, ut sæpe sympathia vertitur in idiopathiam. Est igitur illud notabile, quod in vacuitate propriorum & commodorum *Περικνημῶν*, solent incidere *τὰ Περικνημῶν* mala: quemadmodum in hac videmus peripneumonia, quæ pro anacatharsi commoda criticorum dierum, paracopen edit terrificam.

TANDEM EXACTIS QUATUORDECIM MORBI DIEBUS.] Ut vita superflite, validarum virium beneficio exacti sint quatuordecim morbi dies, intra quos pleuritici & peripneumonici, morbo aut vita solent defungi: ut cæteri omnes qui acutorum morborum dominatu tenentur, quos docet præceptor intra quatuordecim dies judicari.

PERICULUM EST NE PURULENTI FIANΤ.] Causæ sunt explicatæ in commentario ad 19. prognosin hujus cap. Est autem suppuratio media quædam res inter sanationem; & desperatam salutem.

lib. 2.
prog.

28 Τῶν περικνημονικῶν αἱ ἐκ πλυντικῆς μετὰ τῶν δὲ δεξιῆς ἡμμένων ἀσφαλές ἐστι.

Peripneumonia pleuritidis succedanea; tutior est primigenia.

ILLA DEMUM successio morbi quæ, fractis jam viribus, ex maligna cacochymia ortum habet; gravissimum infert malum, ne dicam mortiferum. Sic enim statuit summus præceptor, cujus præceptum attulimus ex lib. 1. *ἐπὶ πλυντικῶν*. Sed illud thewema potissimum lumen suum ostendit in metatransi pleuritidis in peripneumoniam, & hujus in phrenitidem. Ac de illa successione extant quæ idem scripsit hæc breviora. *ἐπὶ πλυντικῶν περικνημῶν κακόν*. i. Pleuritidi superveniens peripneumonia; mala. Et, *ἐπὶ περικνημῶν φρενίτις κακόν*. i. Peripneumoniæ phrenitidem succedere; malo est: quoniam in utriusque morbi successione, metatasis fit humoris indomiti, efferi; fractis jam viribus à primigenio morbo; in partem nobiliorem, cujus afflictio calamitosior est quàm ejus unde per metatasin exorta successio est. Nemini enim dubium est quin pulmo sit costis nobilior, & cerebrum ipsum pulmone. Ac nemo inficias iverit quin primigenii morbi materia sit mitior, quàm secundarii per metatasin nati, non per diadochen. Quinetiam credibile est, tolerabiliorem esse morbum qui validis venit viribus, quàm qui effatis. Quæ cum ita sint, legatur ita prognosis.

Τῶν περικνημονικῶν αἱ ἐκ πλυντικῆς μετὰ τῶν δὲ δεξιῆς χαλεπώτερά τῶν δὲ δεξιῆς.

qui; calamitosum: in aliis verò morbis maximè exitialibus; adjumentum adferunt sternutamenta.

UT CORPORIS temperamentum, complexio, & conformatio, *ἐκείνη δὲ διακρίνεται* prae se ferunt excipiendorum morborum vel arcendorum, eademque facilitatem in promptu habent, aut difficultatem & contumaciam exolvendorum: sic in natura existunt peculiares quaedam affectiones, quarum ope aut vitio, vel graviorum malorum secuta est, vel iis multum & periculose obnoxia. Sic *quartanarii magno morbo non corripiuntur: quòd si correpti fuerint, superveniente quartana liberantur.* Contrà homines *ἀσπυρδεις* à destillatione ferina, & facilius tabem concipiunt, & sanescunt difficilius quàm ceteri. Ne longum faciam; theorematum propositi veritas, in hac prognosi lumen suum ostendet hoc modo.

CORYZAS.] Ac si diceret; superiore prognosi patefacta est facultas aut difficultas posita in temperamento, complexione, & conformatione excipiendi pleuritidem & exolvendi: nunc de affectionibus insitis vel adventitiis, quæ idem faciunt, differendum. Ergo.

CORYZAS.] i. Catarrhos & ferinas destillationes è capite prolabentes, quæ homines tussiculosos faciunt atque raucos, quas fundit caput repletum; vel à tempestate austrina quam excipit aquilonia; vel ab usu vini generosi & vaporosi; vel à perennitate vaporum quæ posita est in contraria intemperie partium nobilium & humorum, videlicet jecoris aestu incandescentis cum sanguinis orgasmo, & capitis densi atque coacti minimumque perspirabilis. Sic enim visum est priscis medendi magistris; quòd illæ demum nature valetudinarie sunt per catarrhos, quarum partes nobiles temperie constant dissimili, nec consociali. Consilium autem fuit, coryzæ nomen Græcum usurpare, & nomine catarrhi explicare (non autem gravedinis, quæ tamen propriè dicitur de coryza) ex perspicientia *ἡ ἀσπυρδία* nostri authoris, qua duce, verborum aucupia sectari debemus. Etenim non me latet coryzam dici propriè humorem illum tenuem crudumque qui per nares exprimitur: sicut Galenus annotavit in prognostico ad hanc prognosin ex præceptoris doctrina; qui gravedinosos ait raro fieri lienosos. Hippocratis verba hæc sunt. *Ἄριστος τὸν κατὰ τὴν ἀσπυρδίαν.* i. Rarius iis qui sunt è capite gravedinosi. Quem locum enarrans Galenus, Rufi & Sabini autoritate adductus, ideo gravedinem, lienosis materiam & occasionem ait præripere, quòd ea sanguinem faciat puriorem, cujus impuritate lien tumescit; ex cujus tumoris inveteratione homines lienosi dicuntur. Sed quorsum gravedo pleuriticum damnis augeat? immo levat potius derivatione catarrhi per nares. Quòd me adducit etiam theorema illud Galeni quod posuit ad demonstrationem symptomatum *ἀσπυρδίας*, lienis prætumidi, & capitis gravedinosi. Est autem hujusmodi. *Πάντο ὅστις ἀσπυρδίας ἐκ τοῦ κεφαλῆ, ὁὗτος τὴν πύξιν ἀσπυρδίας ἔχειν ἀδύναται.* i. Perarò sit in universo corpore ut duæ certæ partes, pariter, similiterque infirmæ sint. Est quidem gravedo symptoma catarrhoicum cerebri humorem tenuem exprimentis. Sed tamen ea expressio nihil de pectore, nihil de pulmonibus malè meretur. Consultò igitur nomen coryzæ, non gravedinis usurpandum, & catarrhi nomine vertendum putavi.

ET STERNUTAMENTA.] Quæ sunt fortissimæ & sonore concussioniones cerebri studentis excutere quod sibi molestum est, fiuntque calefacto & proritato cerebro, vel humectata parte ipsius inani.

IN MORBIS PULMONUM.] Asthmate, peripneumonia, phthoe.

PRÆCESSISSE.] Ut in iis qui exacto vere in tussi, necdum secuta æstate, finem tussiendo fecissent; tabidi jacuerunt, cum spe salutis angusta.

VEL CONSEQUI.] Ex fumido vapore pulmonis & cordis, caput replente; ex qua repletionē symptomata oriuntur quibusdam cephalalgica, paraphorica nonnullis, cataphorica & comatosa mixta: quemadmodum & his catarrhoica, unde pulmo & caput mutuò se afficiunt, mutualque tradunt operas in ægri perniciem; ille quidem, caput replendo; hoc verò, perennem catarrhum fundendo & opprimendo.

CALAMITOSUM.] Sive *pestiferum*: quoniam concussione fortissima sternutamenti, lacerantur pulmones & inflammantur, unde nova trahendi & absorbendi occasio: deinde à perenni prolapsu catarrhi replentur; unde symptomatum graviorum accessio; sputi anacathartici nulla, certè aut inanis atque inutilis, quia spuendo nihil proficiunt ægri, nec sputa dolorem sedant, proptereaque prava. Est igitur pestifera vis catarrhi & sternutamenti, omnibus qui ex pulmone laborant: quoniam accessio sit causæ morbificæ, & partis obsessæ major infirmitas comparatur; illa quidem à catarrho; hæc autem à sternutamento.

IN ALIIS AUTEM MORBIS.] Universi corporis & partium singularum; ut in febribus cum pe-
pasmò; in apoplexia, paralyti, paraplegia, epilepsia, lethargo, & comate tum vigili, tum
veteroso: quinetiam in *δυσανίᾳ* sive partu difficili, & puerperiorum suppressione.

ADJUMENTUM ADFERUNT STERNUTAMENTA.] Hic enim natura potens est causæ morbificæ, quam concutiendo excutit; sed ea temerè cienda non sunt, nec antequam purgationi & evacuationi operam dederis, atque quodammodo mitigari cœperit humor, maximè in cerebri symptomatis cataphoricis & catarrhoicis. Nam & convulsio paraplegiam sanat. Est autem salutaris mutatio convulsionis in concussionem, ut paroxysmi epileptici in sternutamentum quod in concutiendo ceteros omnes concussivos motus præcedit, qui cernuntur in rigore, singultu, & tussi. Ac sternutamenti tam fortis est convulsio, ut mulieres hystericas velut ex faucibus Orci ereptas restituat, bonique signi & causæ rationem obtineat, parturientes à difficili partu expediat, reliquias puerperiorum excludat, quæ *ἰσχυρὰ* Græci vocant. Atque in iis primo quoque tempore sternutamentum *ἀσπυρδίας* ciere oportet, ac spiritum cohibere, ut fortior concussio

Gal. lib. 3.
de ali-
ment.

6. Epid.
part. 2.

protr. 26.
l. 3. 1.

aph. 35. &
49. lib. 5.
cussi

cussio sit, apprimendo nares & ora.

31 Τοῖς περιπνευμονικοῖς, οἷσι γλῶσσα πᾶσα λευκή καὶ τευχία γίνε-
ται ἀμφοτέρω φλεγμαίνῃ τὰ μέρη τῶν πνέμον. οἷσι δὲ τὸ ἥμισυ ἐν καθ' ὃ
φαίνεται ἢ οἷσι μὲν πρὸς τὴν μίαν κληίδα ὁ πόνος γίνεσθαι ἢ ἄνω πτέρυγος
πνέμον ἢ μία νοσέει. οἷσι δὲ πρὸς ἄμφω τὰς κληίδας ὁ πόνος γίνεσθαι αἱ
ἄνω πτέρυγες τῶν πνέμον ἄμφω νοσέουσιν. οἷσι δὲ καὶ μέσῳ τῷ πλευρῷ ἢ
μέσῃ. οἷσι δὲ πρὸς τὴν διάτασιν ἢ κάτω οἷσι δὲ τὸ πᾶν ἐν μέρει πονέει.
πάντα τὰ καὶ τῆς μέρους νοσέει. Ἡ μὲν οὖν σφόδρα φλεγμαίνουσα αἰσάρις,
ὥστε πρὸς κατὰ τὸ πλεῖστον πάλιν τὰ καὶ τῆς μέρους τὸ μέρους τῶν σώ-
ματός, καὶ περὶ τὴν ἐξω πλευρὴν γίνεσθαι τέρας δὲ ἐκάλειον οἱ ἀρ-
χαιοὶ βλητῆς. ἢν δὲ μὴ σφόδρα φλεγμαίνουσιν ὥστε μὴ πρὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλ-
γηδὼν μὲν γίνεται παρ' ὅλον, ἐμὴν παραλύονται γε, εἰδὲ περὶ τὰ μα-
κρὰ.

*Quibus peripneumonicis tota lingua fit alba & aspera; pulmonis
ambae partes inflammantur: quibus autem dimidia; tantum illa pars
quae spectatur: & quibus ad unam claviculam dolor est; una supera
pulmonis ala aegrotat: quibus autem ad ambas claviculas dolor urget;
ambae supera pulmonis ala laborant: & quibus circa mediam costam;
ibi & media: quibus autem circa septum transversum; infera quoque
ibi: at verò quibus dimidia pars tota pulmonis obfessa est phlegmone;
omnia quae adjacent ei parti laborant. Ergo si vehementer inflammen-
tur aorta ut in latus incumbant; & corpus ea parte resolvitur, & costa
exterior livore tegitur; huiusmodi autem peripneumonicos prisci voca-
bant syderatos: sin autem non praegravata inflammatio sit; ut lateri
non insidant aorta, tota quidem parte haec facit dolorem, non tamen
resolvuntur, nec habent livores.*

PRIMA EST medico ad bene scienterque medendum commendatio, ut primum notitiam
habeat afflictionis & partis afflictæ. Hanc autem notitiam ex hoc theoremate compara-
bit. Quemadmodum actio lesa, partiumque vicinarum & sociarum sympathia, partis af-
fectæ certissimum est argumentum; sic lesionis species, affectionem ipsam cuiusmodi sit
planè ostendit. Ac ne feramur extra oleas, ut in Græcorum proverbio est; peripneu-
monix quidem affectio, partisque affectæ ratio, supra non ita pridem posita est in spira-
tione subitua, expiratione calida, pectoris gravitate, scapularum dolore qui proripit ad
jugulum, febre, jactatione, delirio quoque ipso. Atque symptomata hæc omnia sunt af-
fectionis ipsius & partis affectæ propria, i. inflammationis & pulmonis: ut dubitari non
possit quin peripneumonia sit, quando ea fiunt atque apparent. Sed quia pulmonis non
una tantum est regio, partiumque circumjacentium, nec una peripneumonix idea sed
multiplex, posita in humore morbifico, & natura, loco, atque situ partis obfessæ; tum
quia peripneumonix non semper sit crisis per anacatharsin, sed frequens mutatio in em-
pyema quod facit μπίες, quibus expurgandis si desit anacatharsis, ultio necessaria est,
ut convenienter & commodè medicina fiat, non solum τὸ ἥμισυ, sed τὸ τίς τις; tenenda est
regula quam in hac prognosi posuit summus præceptor ad comparandam diagnosin, & in-
de natam curandi rationem, & scopum ad vacationem humoris morbifici ac redintegra-
tionem partis obfessæ.

Ergo. QUIBUS PERIPNEUMONICIS.] Dum manet peripneumonia, cujus pathognomonica
paulò ante sunt posita, cum iis quæ sunt epigenomena per sympathiam partium sociarum
& vicinarum.

TOTA LINGUA.] Pars illa, sermonis dædala & gustatus, quæ duabus expleta est partibus
quas linea mediana conjungit: utraque autem spongiosa, triplici contexta fibrarum gene-
re, tenui membrana obducta quam accipit partim à gula, partim à gutture; quæque præ-
ter commemorata signa, plurimum valet ad comparandam diagnosin & prognosin pleuriti-
dis & peripneumonix: sicut in lingua fucata & bullata jam ostendimus ex lib. 3. «Εἰ δὲ
συν.

Coac. 5.
& 6.
huius cap.

FIT ALBA.] Vel potius rubra & flava, vel æruginosa, malis ægri rebus fucata; non qui-
dem per metaptosin, sed per sympathiam partium vicinarum & sociarum, i. pulmonum
incen.

incendio conflagrantium, idque per epigenesin feri prorepentis ab inflammata parte secundum membranam quæ à larynge exorta, linguæ obducitur. Consultò autem pro alba, rubram aut flavam legendum putavi: quoniam si lingua est *λευκή ἢ ῥοδόχνη*, i. *concolor partium adjacentium*; ipsa pulmonum *πνεύμων* in peripneumonia, non est alba, sed rubra & flava; de qua jam illud proditum est: *Sputum verò flavum paucò permixtum sanguine, peripneumonici, ineunte quidem morbo editum; salutare.* At qualis humor est *ῥοδόχνη*, tali colore lingua fucatur. Nullam autem peripneumoniam agnoscit præceptor, nisi quam facit phlegmone systrophica ex rheumate concitato nata, sanguinis multa & effera bile perfusa. Qualia igitur sunt epiphænomena in expurgatione: talia in colore apparent partium fucatarum. Sed epiphænomenon in expurgatione, flavum est paucò perfusum sanguine.

Coac. 16.
hujus cap.

- 10 Quò fit ut coloratio linguæ sit flava & rubra: quoniam peripneumonica epiphænomena lucent in lingua, sicut in sputo.

ET ASPERA.] Glandularum salivam effundentium, venarum hypoglottidum, tunicaque gutturalis linguam vestientis nimia siccitate: quia pulmonibus velut incendio conflagrantibus exaruerunt, juxta illud. *Lingua & voces pariter una exasperantur.* Ut autem coloratio signum est linguæ suffusæ: sic alperitas resiccatae & ab exhausto laborantis. Ac primum percipitur visu & tactu *σκληρὰ*, i. *rigidiuscula*; inde *ῥοδόχνη*, i. *exasperata*; postremo *ἰσχυρὰ*, i. *hincsa*: non secus atque hincatur pinguis terra quæ solibus perusta exaruit atque divulsa est. Nec verò tam grave est linguam fucari, quàm exasperari: modò nigra non fiat, inter quam & fuliginosam hoc interest, quod illa semper sit comes asperitatis; hæc verò levitatis & æqualitatis.

li. 2. Epid;

- 20 PULMONIS AMBÆ PARTES.] Quibus expletur pulmo, totusque absolvitur; dextra scilicet atque sinistra, mediana quadam linea intersepta; duabusque fibris velut alis instructæ, ac tribus intertextæ vasibus; antè quidem, arteria venosa; post, vena arteriosa; inter quas media decurrit arteria aspera: omnibus in totum pulmonem ramosè distributis usque ad ipsius tunicam à subcostali ortam, nervulosque à sexta cerebri conjugatione sortitam.

- INFLAMMANTUR.] Phlegmone quidem systrophica, quæ dicitur phyma pulmonis, quod facit rheuma in utramque pulmonis partem, pariter æqualiterque concitatum, ibique consistens: unde significatio sit necessariè in utroque brachio phlebotomizæ, ad retractionem 30 rheumatis concitati, & ad consistentis detractionem, dum manet phyma pulmonis crudum, nec liberam habet nec liberalem anacatharsin: quod si in empyema vertatur, nec expurgatione propria vacuetur, nec etiam diarrhœa, nec perirrœa; nec item exoriantur paratides, nec abscessus crurales: sed rupta intus vomica suffocatio cita citò arcenda sit, ut certè citò arceri debet; parte utraque thoracis ultio adhibenda, modò supera, modò infera, vel inter has media, pro vario situ doloris, ut mox dicetur.

QUIBUS AUTEM DIMIDIA.] Pars alterutra linguæ quam diximus esse geminam, duabusque expletam partibus: sicut ceteræ omnes quæ facultatum ministræ sunt, motus, procreationis, & sensus: nam principatus vivifici non sunt divisi, ut cor & hepar.

- TANTUM ILLA PARS QUÆ SPECTATUR.] Pars scilicet illa pulmonis quæ jacet è directo alterutris partis linguæ fucatae & asperæ: non enim fucatur, nec exasperatur linguæ pars è diverso inflammata pulmonis; ut admirabile illud sit quod sit *καὶ ἓν*, ex impulsu naturæ, humoris motu, & partium afflictarum loco & situ. Est enim consentaneum ut omnia per metaptasin & epigenesin, fiant *καὶ ἓν*, nihil *διῃσχυρὰ*. Scitum est illud. *Hæmorrhagia quæ fit *διῃσχυρὰ*, i. è diverso; prava est: ut in liene magno è dextris.* Quæ igitur fiunt *καὶ ἓν*, sortem naturæ contentionem denunciant, cui morem gerunt meatus & humor: quæ verò *διῃσχυρὰ*, organum cacochymiz venenatæ, & qualitatis malignæ, cujus magisterio regitur ipsa natura. Ergo verè dictum est, quod linguæ pars altera spectat in illam partem inflammata pulmonis unde ipsa fucatur & exasperatur. Est autem inflammationis proprium; colore turpi fœdare, & perurendo atque siccando, partium vicinarum & sociarum æqualitatem vitare. Sed tamen ea fuit opinio ejus qui scripsit librum de locis in homine, ut peripneumonia dicatur, lateris utriusque inflammatio; pleuritis verò, tantum alterius. Verùm descripta in hac prognosi, partibusque suis distincta peripneumonia, Hippocratem sapit verius, quàm liber ille. Est enim consentanea doctrinæ prognostici, quam nemo nisi amens negarit esse Hippocratis summi medicinæ dictatoris.

Coac. 2.
capite 13;
lib. 2.

- ET QUIBUS AD UNAM CLAVICULAM DOLOR EST.] Ad illud os tortuosum & inæquale, omni-platum cum sterno alligans, quod jugulum appellatur, cujus dolorem firmiter fixum, in supera pleuritide annotavit præceptor. De quo idem scripsit hoc brevium. *Doloris acerbitas, paulisper ad jugulum fixa, si ad superiora vertatur; mortiferum adfert malum.* Hic enim transitus fit peripneumoniz in phrenitidem, si dolor paulisper ad jugulum fixus, repente ad caput vertatur atque vanescat *ἀνίσχυρος καὶ ἀκέραιος* è jugulo, novumque incidat symptoma paraphoricum. Exoritur autem hic dolor per inflammationem propriæ, & sympathiam vicinæ membranæ, partiumque circumjacentium oppressionem. Aptior autem fuerit appellatio *ῥοδόχνη*, quàm *μύα*: quoniam concitati & consistentis sanguinis, omnino signum est ipsa doloris gravitas, quam nimia intulit abundantia. Sed crebrò fit sensus atque perceptio *ῥοδόχνη*, per sympathiam continuarum inflammationi partium, sine ulla sanguinis collectione, ac sine affluxu: quemadmodum Galeno visum comment. ad lib. 2. *ἐκ τῆς ῥοδόχνης*. Hic autem non fit ejusmodi *μύα*, sed *βύα*: quoniam in peripneumonia dolor juguli, dolorificum malum ibi, non alibi subesse testatur.

lib. 2. acut.
Coac. 76;
1. lib.

- UNA SUPERA PULMONIS ALA EGROTAT.] Ergo non omnis peripneumoniz symptoma, est 70 juguli gravitas & oppressio: sed ejus tantum quæ adjacet jugulo; adjacet autem supera alarum phlegmone systrophica, non mediarum, nec interarum. Tot enim fuerunt

num ardorem sanguinis concretionem conglutinetur. Ab æstu sanguinis inde magis inflammari pulmones incipiunt, ubi sunt maxima ejus conceptacula in quibus, quasi in lebetæ, fervet. Diffunduntur autem per pulmones medios: ut non nisi ardentissima inflammatio attingat superficiem eorum extimam, quæ aortarum ductus oculis ad videndum exhibet, & manibus ad contrectandum.

ET CORPUS EA PARTE RESOLVITUR.] i. Spirandi vis in thorace exolvitur: impeditis à pulmonum adhæsu intercostalibus musculis, quorum id officium fuit.

ET COSTA EXTERIOR LIVORE TEGITUR.] Qui color est subtilissimi sanguinis, cujus nativum calorem inextinguibilis fervor extinxit. Nam crassior inde nigrescit. Est porro nigro proximus lividus.

HOS PRISCI VOCABANT ICTOS.] βλητός, ὅστις τὸ βάλλειν, i. iciri; ἀσθενήτης, de calo ταστοί, divina virgula ictos: qualis color quos fulgor absumpsit: qualis vitium, quas gelu rigentes adhuc, summo mane, intempestivus Solis radius nulla ne levissima quidem aura commoto aëre, præcepit: dictum vitium σφακελισμός, carbunculatio, Gaze radicatio apud Theophrastum quinto de causis. De quo vide 11. cap. 1. hujus lib. & lib. 3. de morbis per initia. Sed iis quæ leguntur part. 33. & 34. 1. de diæta acut. nulla verba accommodatiora sunt (loquitur autem de pleuriticis quos importuna puillanæ exhibitio suffocat) βλητός ὁ μυχὸς ἐκ ὑπερνοσίας, i. stertore & spiratione sublimi) μάλα γὰρ τὰς αἰτίας βλητός ἐνίμζον, &c. i. Hos maximè antiqui ictos opinabantur, eam ob causam præsertim (i. propter celeritatem interitus:) sed etiam quia mortuorum costæ livide conspiciuntur, velut diverberatorum. Ab his eorum quæ subjiciuntur perceptio est, ex proportionem causæ ad effectus, καὶ ἔστιν ἐκ μάλα γὰρ ducta.

32 Ἡν δὲ ἅπας ὁ πνεύμων φλεγμῆν μὲν τῆς καρδίας, ὥστε καὶ ἀποπνεύσειν αὐτὸς τὴν πλῆθυν· ἀναλύειν πᾶς ὁ νοσέων, καὶ κείται ψυχρὸς ὁ νοσέων ἀνάστηθι. Ἰνὸς δὲ δευτερεῖα ἢ τελευτᾷ. Ἡν δὲ καὶ χεῖς τῆς καρδίας συμβῇ, καὶ ὅσον· πλείονα χρόνον ζώσιν· ἐνίοι δὲ καὶ διασώζονται.

30 Quod si totus pulmo inflammetur cum corde, ut in latus procidat; resolvitur totus æger, jacetque frigidus, & sensus expers: moritur autem secundum aut tertium diem agens. Sin autem sine corde contigerit, idque minus; serius vitam finiunt, & quidam evadunt.

PARTIUM officialium quæ distinguuntur septo quodam, vel mediana linea, propterea que sunt geminæ; ut omnes ministræ motus, procreationis, & sensus; talium, inquam, partium gravior & periculosior est, utriusque in officio laborantis aut eo carentis, quam alterutrius; dextræ videlicet, aut sinistræ afflictio. Sic apoplexiæ, totius cerebri vitio; quàm paralyseos, alterutrius partis, gravior offensio esse solet. Atque ut in paralyfi paralyticus manet superstes, superstitæ adhuc respiratione quæ cordis voto respondeat; in apoplexia autem forti quæ totum prohibet spiritus comæat, cito mors venit: sic tolerabilis est illa pulmonis alterutrius phlegmone, quæ parti oppositæ libertatem non adimit qua morem gerit thoraci ad inspirandum, expirandum & efflandum. Intolerabilis autem est illa quæ totum obsidet, & summam infert contumaciam inspirationis, expirationis & efflationis. Hinc meteorismus primùm in respirando, mox orthopnoea, indeque apnoea mortifera. Quod si ad gravissimum illud malum totius inflammati pulmonis, accesserit quoque inflammatio cordis obfessi; quæ salus vitæ spirabilis esse potest? certè nulla. Est enim magna pulmonis & cordis sympathia & syntimoria, in societate, vicinia, & spirabilis atque vocalis materiæ comæatu. Hic fanè in summa principatus offensione, pars illa consociata cordi graviter multumque laborat, cujus officio vitam ipsam carere non potis est, & cujus vitio ipse principatus vitæ collabatur.

Ergo. QUOD SI TOTUS PULMO INFLAMMETUR.] Pariter similiterque pars dextra atque sinistra, phlegmone sit obfessa; idque tribus utriusque dimidiæ alis, supera, media, & infera; unde non solum tota lingua fit rubra & aspera: sed etiam thoracis omnia quæ illis adjacent partibus inflammatis, æquè laborant; videlicet jugulum utrumque, media utrinque costa, & regio utraque septi transversæ.

60 CUM CORDE.] Viscere nobilissimo, quod naturaliter ipsum per se micat; fontemque habet nativi caloris, nectarisque vivifici: unde partium omnium solidarum, spirituumque fluxa vivacitas recreatur atque reficitur. Id autem pulmonum fibris ita circumvolvitur, ut iis quasi sepultum esse videatur.

UT IN LATUS PROCIDAT.] Distentis nimium ab inflammatione aortis, prætumidisque toto pulmone, & varicosis venis; unde laryngis ima, & circumiacentium laterum tota regio ab oppressione, venarumque micantium appulsu laborat.

RESOLVITUR TOTUS ÆGER.] Eadem ratione qua superiore prognosi demonstratum est corpus ea parte resolvi, qua vehementer inflammantur aortæ, ut in latus procidant, & qua exterior costa livore fucatur. Id autem fit per eam speciem apoplexiæ in qua spiritus vitalis aditu prohibetur ad cerebrum; & per oppressionem nervorum, à phymate partium

parte 5.
sect. 1.
6. Epid.
Cosc. 4.
capite 12.
lib. 1.

adjacentium : non autem per epigenesin causæ in cerebro firmiter fixæ , quæ libertatem meandi adimit spiritui animali. Talis est torpor nephriticorum è directo renis afflicti. Talis eorum quibus ex anadrome lumborum ad caput , manus torpescunt. Hæc autem resolutio universalis , respirationem adimit , proptereaque vitam tollit.

JACETQUE FRIGIDUS.] Recreatione caloris nativi ab inflammatione foris intrò , & impedito ejus appulsu ab oppilatione aortarum : ut interim taceam facilem , citamque vi-
valem caloris , ex qua partium extimarum frigus , ferè conjunctum habet livorem , cum in propinquo mors est.

ET SENSUS EXPERS.] Tum quia impeditur facultas sensifica , intercepto spiritu animali ; tum quia refrigerata , peneque dixerim , extinctæ partes sensificæ ; facultatis jam multum languentis , & in officio laborantis non sunt capaces.

MORITUR AUTEM.] Per extinctionem & suffocationem caloris vivifici , sublata respiratione per resolutionem sive paralyfin universalem ; & exhausto fonte spiritus animalis , ex paupertate vitalis.

SECUNDUM AUT TERTIUM DIEM AGENS.] Quoniam in peracuto morbo celeritas motus cum principatu vite collapsio ; celerissimam quoque interitus mutationem infert.

SIN AUTEM SINE CORDE CONTIGERIT.] i. Si pulmonum inflammatio sylvotrophica , nullam ex corde mali accessionem habeat , maneatque æger cum signis inflammati totius utrinque pulmonis , sine ulla palpitatione & syncope.

IDQUE MINUS.] Ut summa non sint omnia inflammati pulmonis , quæ cernuntur in magnitudine & vehementia symptomatum παρρησιαστικῶν & παρρησιαστικῶν.

ET SERIUS VITAM FINIUNT.] i. Ad decimumquartum diem protrahitur vite discessio.

Cosc. 21.
& 23.
hujus cap.

ET QUIDAM EVADUNT.] Quibus apparent signa epiphænomena quæ faciunt discessionem morbi in expurgatione propria , per ipso anacatharsin ; aut in laudabili quodam abscessu , vel etiam laudabili suppurato : præsertim si cætera signa salutariter suffragentur , quæ paulò antè sunt tradita & explicata.

33 Τοῖσι ἐμπύοις γνωμένοισι, μάλιστα δ' ἐν πνευμονικῇ καὶ πνευμονο-
νικῇ, θέρμαι παρεκκολαῖται, τὴν μὲν ἡμέραν λεπταί, τὴν δ' ὕλην συντε-
κότεραι, καὶ πύκτον ἔδεν ἄξιον λόγου, ἰδρῶσί τε καὶ τέρχηνον καὶ κληρίδα,
καὶ οὗ μὲν ὀφθαλμοὶ κοιλαίνονται, τὰς δὲ γνάθους ἐρδύθονται, χεῖρας
δὲ θερμαίνονται οὗ δακτύλους ἄκρας, καὶ τσηχύνονται, γευπύονται δ' ὀνύ-
χας, ἢ καὶ ψύχονται, καὶ τε οὗ πένδας ἐπάρματα ἔχουσιν, καὶ ἢ τὸ
σῶμα φλυκταίνοντα, στήν τε ἀφίσανται· τὰ μὲν ἐν χρονίζοντα τῶν ἐμ-
πιμαίων ἐχ' τάδε σημεῖα.

sic legen-
dum.

At verò purulenti qui ex pleuritide aut peripneumonia hujusmodi sunt , febres habent interdiu leves , de nocte fortiores , ac nihil expuunt commemorabile , sudant circa collum & jugulum , cavantur oculi , malæ rubent , manuum verò extimi calent digiti , & exasperantur , ungues adunci fiunt , pedes refrigerantur & tument , pustula toto erumpunt corpore , cibos jubent facessere : atque hæc suppurati signa sunt inveterati.

li. 2. prog.
& sph. 44.
7.

EST ILLUD jam positum ; quòd pleuritidis & peripneumonix mutatio fit in suppuratum , si concessæ fuerint ægris induciæ , nec antè perierint ; ipsi verò prædicti morbi , nec anacatharsis , nec phlebotomia , nec pharmacia , nec diæta , curationem receperint : nunc suppurati quod vetustate in tabem migravit , signa docentur.

AT VERO PURULENTI.] Qui sunt ejusmodi , proprieque dicuntur , quibus vel in vomica costarum , pus latet , sive pulmonum : vel ea rupta effusum pus in thoracem , ibi stabulatur , & fluctuat. Atque inter empyema & empyon hoc interest , quòd empyematis nomen , omni cujusque partis suppurato apponitur : empyi autem non nisi purulento à pleuritide & peripneumonia.

Cosc. 27.
hujus cap.

QUI EX PLEURITIDE AUT PERIPNEUMONIA EJUSMODI SUNT] Supervacaneum hoc , satis erat dixisse ἐμπύος : quemadmodum in prognostico dixit præceptor. Τὸ δ' ἐμπύος ἐμπύος γινώσκοντες ἔστιν ὁμοίως σημεῖον. i. Empyicos omnes his oportet signis cognoscere. Ratio autem metapneumonicos peripneumonix in suppuratum , non ita pridem explicata fuit in illa prognosi. Qui autem peripneumonici , diebus criticis non expurgati sunt ; sed eos cum delirio exegerunt : tandem exaltis 14. morbi diebus , periculum est ne purulenti fiant. Idem quoque scriptum legitur lib. 1. καὶ νῦν.

li. 2. prog.

FEBRES HABENT] Ab horribilibus quibus crebrum est empyema costarum atque pulmonum. Non enim sunt illæ febres natura horrifera : sicut inter continuas hæmitritæus ; intermittentium verò , quartana. Nec verò illi horrores veniunt δὲ τῷ ἀγγίλῳ , ut in febris : sed ἀφ' ἐλπίων , ut in purulenti. Et verò Hippocrates horrorem posuit signiferum suppurati , quod fieri tum primam docuit cum pleuriticus cæperit perhorrescere , quod antè non fecit. Atqui de ri-
gore

gore & horrore illud præceptum est; nunquam sine febre cieri, propter afflictionem caloris vivifici cordis: atque ipsos cum frustra fiunt, ut certe hic fiunt, metastasin facere ad diaphragma & caput. Notabile autem quod ait, *τὸ δὲ σίππλον ἀδυνατῶν*; ut alia sit febris idea, quam ejus quæ fuit dum peripneumonia ipsa manebat.

INTERDIU LEVES] Tum propter lucis appulsu, quæ nativo calori maximè est consocialis, facitque ut suppurati feritas infringatur; unde non tam fortes, nec tam crebri horrores, faciliorque vaporis fumidi exspiratio, transpiratio, & efflatio: tum quia partes solidæ nativo calore magis fruuntur & recreantur; ut interim taceam cætera lucis commoda. Sic ischiadicis melius esse solet.

DE NOCTE PORTIORES] Tum quia frequentior est horrescendi & calescendi vicissitudo; tum quia fumidus vapor non tam liberum habet exitum, quam interdiu: major est item puris vellicantis molestia & importunitas; nec interim omittendum quod in tenebris noctu, somni vacuitas, ipsa per se morbus est. Omnium autem phlegmonarum sylvitrophicarum, indeque nascentium suppuratorum, graviore sunt morbi, appulsu tenebrarum, quam lucis. Nec verò libenter Galeno assentiri profitenti eam purulentorum molestiam quæ noctu augetur, non vitio noctis accidere: sed partium solidarum hæctica febre laborantium, unde à cibis sub noctem exhibitis, incandescunt calcis instar quæ incendium concipit aqua superfusa, & fumat. Quidni facit idem cibus diurnus? Sed interdiu febris mitescit. Ergo mitescit à causa diurna: sicut exacerbatur à causa nocturna. Contrariæ autem sunt causæ diei & noctis.

AC NIHIL EXPUUNT COMMEMORABILE] Idque noctu potius quam interdiu. Hinc prima mali habes quæ paroxysmos infert nocturnos. Tum enim fœtura est symptomatum quæ vocant *ἀνὰ σπύλην*, cum cessant propria cujusque morbi epiphænomena, nec dolorificum malum foras exit. Hæc labes miseros ad insanabilem tabem deducit. Denegatæ autem anacatharseo puris, causæ in promptu sunt; materiæ contumacia, tunicæ densitas pulmone circumtextæ, alarum collapsarum oppressio, & imbecilla nimis concussio in tussiendo; quoniam latera sunt infirma.

SUDANT CIRCA COLLUM ET JUGULUM] Quæ sudandi ratio dicitur *ephidrosis*, quam alibi demonstravimus fieri; ineunte quidem morbo, ab oppressione: sicut eo affecto, ab exolutione partium solidarum, quæ succum alibilem sibi assimilare non possunt, sed exudare sinunt. Hic autem causæ utriusque ratio locum habet. Nam illa quæ incessit frustra & crebrò, tussiendo cupiditas, materiam expectorabilem, vaporemque humidum eò trudit & sistit, ubi est focus morbi. Est autem ferè in superis pulmonum alis quæ jugulo adiacent, unde succus exprimitur & exudat: ut verum illud sit quod dici solet. *Ὅπου ὁ ἰσθὺς ἐστὶν, ἐκεῖ καὶ ἡ νόσος ἐστὶν*. Cujus aphorismi veritas, cum alibi, tum hic potissimum lumen suum ostendit. Ac de sudore posita sunt à nobis theorematà omnino catholica, quibus docetur, sudoris triplicem esse causam; excretionem, expressionem, & exolutionem. Nam quod in prognostico scriptum est, *ὁ ἰσθὺς ὁ ἰσθὺς*; non ad sudoris confertim prorupti abundantiam referri debet: sed ad sudationem continentem exudantem.

CAVANTUR OCULI] Quia multum emacruerunt; emacruerunt autem cum tota facie cada-verosa per exhaustum humidi primigenii, atque, ut ita dixerim, colliquamentum quod attulit febris tabifica; cujus ardore partes liquuntur. Multum etiam facit nectaris vivifici defraudatio quæ venit à paupertate sanguinis & cordis infirmitate. Sed illud colliquamentum, unaque defraudatio quotidiani pabuli; primum apparet in oculis; qui ut molliores, liquuntur facilius quam cæteræ faciei partes, tum autem spiritus animalis multi participes in secunda valetudine; simulatque eò defraudari coeperint, collabuntur.

MALÆ RUBENT] Ecce quod monstri simile est, cum ad extrema ventum est maciei; malæ rubent. Atqui pars omnis pallefcit quæ multum emacruit; aut etiam cum primum coepit macrescere: & contrà, suave rubet cum sit habitior. Sunt igitur *ἀνὰ σπύλην*, rubor & macies. Attamen hic ponuntur in eodem subjecto, nec mirum: quoniam in secunda valetudine; pars omnis, unde capit *ἀνὰ σπύλην*, inde suave rubet: sicut in adversa inde pallefcit unde contrahit cachexiam. Secus fit in morbis acutis atque tabificis, in quibus per propagationem causæ morbificæ, partes quædam rubent, quæ paupertate alimenti sunt pallidæ: sicut nonnullæ calent quæ per *ἰσθὺς* caloris nativi, sunt glaciæ frigidiores. Jam verò malæ rubent; quoniam pulmonum anathymiasis tussiendo expressa, ibi subsistit propter angustiam venularum, majorum *καὶ τῶν ἰσθῶν* excipientium quæ non expirat. De faciei autem rubore critico & symptomatifico, alibi multa scripsimus.

MANUUM VERO EXTIMI CALENT DIGITI] Calere hic digitos ait, non quidem calore vitali & sanguine illustratos, quorum inopia sunt hic marmore frigidiores: sed qui appulsu caloris febrilis incandescunt æstu, tum etiam ab hæctica febre firmiter ibi fixa, unde magis ardent: quia multum habent humoris parte interna. Est igitur idem *ἰσθὺς* quod *σπύλην*: sicut modo vidimus, idem *ἰσθὺς* quod *σπύλην*: quanquam illud verbum *ἰσθὺς*, & nomen ipsum *ἰσθὺς*; secundum naturam dicuntur. De nomine autem *ἰσθὺς* pro calore nativo; solennis est ille aphorismus. *τὰ ἀνὰ σπύλην καὶ τὸν ἰσθὺν τὸ σίππλον*. i. Quæ crescunt corpora, plurimum habent caloris innati.

ET EXASPERANTUR] Signum hoc syllogisticum hæcticæ febris atque tabificæ: ut enim suavitate vitalis principii, nectarisque vivifici partium solidarum vivacitas manet illæsa in corpore solido & succi pleno: sic à febrili ardore pars unaquæque suo genio defraudata, tum paupertate succi alibilis, tum spiritus appulsu tabifici; non solum rigidiuscula fit sive *φραγδα*: verumetiam siccitatis intensione, majorem concipit inæqualitatem, & exasperatur. Atque hoc documentum est phthifæ quam facit *ἰσθὺς*, per ulceris edacitatem, febris corruptionem, & spirationem tabificam.

lib. 1. p. 2.
et 100.

Coac. 27.
hujus cap.

protr. 7.
f. 2. 1.

aph. 38. 4.

6. Epid.
parte 3.

protr. 34.
f. 2. 1.

aph. 14. 1.

6. Epid. part. 3. **UNGUES ADUNCI FIUNT]** Absumpta carne qua firmantur utrinque. Ut enim laxitas cum pallore inchoatam denunciat extenuationem: sic tensio absolutam. Scitum est illud. *πᾶς ἀσθενὴς χαλὰ τὸ δέρμα, ὅπου ἐξέρχεται*. i. *Omnis extenuatio laxat cutim, tum deinde intendit.* Extenuationis autem perfectæ signum jam posuit, digitorum asperitatem. Atque talis character unguium, sicut extenuatio ipsa, *φθιφέως* nomen dedit, quod phthisews causa est atque signum. Ac signum quidem, quia phthitici ungues sunt, more eujusdam feræ, uncinati; causa autem: quoniam pulmonum ulcera tam sunt edacia more ferarum, ut sanguinem totum e corde exhauriant.

6. Epid. part. 2. **PEDES REFRIGERANTUR ET TUMENT]** Quia non habent *ἐνδοκρυσία* febris heclicæ, sicut manus & digiti nec verò incandescunt aestu febrilis ardoris eò diffusi quod longo intervallo sejuncti sint à foco suppurati, natura autem frigidi atque sicci, quia toti ferè sunt ossa, nervi, membranæ & cartilagine, *ἀραιαὶ* penè *καὶ ἀσπυγῖ*: ideo nunc ex eventu, frigidiores apparent, nectare vivifico destituti. Eadem ferè ratio est tumorum qui assurgunt in pedibus ex peculiari eorum natura, collocatione, situ, & humoris morbifici dominatu, cum infirmitate summa, peneque dixerim, extinctione caloris vivifici, cujus ne minima quidem portio prorepat ad pedes.

aph. 34. 7. **PUSTULÆ TOTO ERUMPUNT CORPORE]** Faciuntque corpus velut bullatum. Quales enim sunt bullæ in humore ex eo circumtenso à spiritu statulento, vel à calore: tales phlyctenæ, phlyctenidia, phlyzacia, exanthemata, echymata (nihil enim refert quomodo dicantur) ex collectione ichorum venenatorum, corporis superficiem erodentium, vel amburentium; unde *φλυκταῖδες πυρεκαῖες* nominantur. Ichores autem venenati colliguntur, vel *ὥς τὸ πᾶν* i. à spiritu & diæta; vel *ὥς τὸ πᾶν ἐνδόν*, i. à morbidis causis, quæ vitio eujusque nascuntur. Atque ichores extrinsecus veniunt à tempestate aultrina, cum densis nimbis, & rapido aestu conjuncta. Sic enim de illa tempestate scriptum reliquit præceptor. *Ἐμπόνοιο, inquit, ἐν τῇ δὲ δὲματι ἰχθυεῖ ἡ γὰρ ἀμυδρὸς ὕλη ὁ δὲ σπέρματις, καὶ κατὰ τὴν ἐνδοκρυσίαν ὅσα φλυκταῖδες ἀσπυγῖ πυρεκαῖες ἀσπυγῖ.* i. *Subnascebantur ichores, qui conclusi incallescunt, & pruritum faciebant; deinceps pustule exoriebantur ambustis similes.* Intrinsicus autem nascuntur ichores, ex visceribus malè moratis: quemadmodum hic ex pulmonum & capitis mutua syntimoria, cordis exhausti sympathy, suppressi puris corruptione, partium solidarum spiritu & sanguine, omnique calore vivifico defraudatarum. Nam denegatæ anacatharses mala hæc sunt. Si cui sputa salsa & tussis quiescent; iis rubet corpus velut exanthematis obsitum: sed ante interitum exasperantur. Carnium autem quæ suppurati vitio sunt, ut ita dicam, *μυδῶσαι*, i. *muscidæ*, facilis est ad ichorum collectionem, unde manant & exoriuntur phlyctenides, affectio. Sic enim præceptor: visum est ita scribenti. *πᾶν δὲ τὸ ἀσπυγῖον, ὡς τὸ δέρματι, ὡς τὸ σπέρματι καὶ τῇ ἐνδοκρυσίᾳ ἰχθυεῖν καὶ πυρεκαῖες ἀσπυγῖ δὲ ἰχθυεῖ.* i. *Quicquid est incoibile sub cutim, aut carnem, carum est: repletur autem, sanum quidem, spiritu; morbidum autem ichore.* Loquitur autem de interstitiis musculorum quæ cava sunt, & ventres dicuntur. Atque si ventres illi cum musculis bene habeant natura & valetudinis cura, spiritu salubres replentur: sin autem morbidum sint, malo ichore. Cæterum ichores illi, qualitate sunt acres, temperamento calidi; proptereaque amburendo & erodendo idonei.

Coac. 15. capite 7. lib. 2. lib. 2. Epid. initio. **AC CIBOS JUBENT FACESSERE]** Quia execrantur: quæ affectio dicitur *ὥσπερ*. Fit autem labefactata naturali œconomia per *ἐκκρυσίαν* utriusque partis, ventriculi dico, & jecoris; unde ipsos tædet sui officii. Ac talem *ὥσπερ*, ejusque causam Hippocrates observavit in Pario, quem scribit, exactum ad morbum, fuisse *ὥσπερ*, & 120. die interiisse: qui tamen non erat purulentus. Sed alibi multa nos de *ὥσπερ* quæ in morbis omnibus, si quid aliud, gravissima esse solet: quanquam existunt aliæ causæ & *ὥσπερ*, quæ non sunt insanabiles, ut hæc. Atque hæc suppurati signa sunt inveterati. Causæ sunt explicatæ. Nunc aliorum signa examinemus, quæ in proxima continentur prognosi.

hist. 1. sect. 3. 3. Epid. **34 Τὰ δὲ σπυγῖον ῥηγνύμενα, σημεῖα δὲ, τέτων τε τοῖσιν Πιχνομένοισι, καὶ τοῖσιν ἐν δερμὶ πόνουσιν· ἅμα δὲ καὶ ἢ ἢ δυνάσιν ὅτι ἔσονται.**

At verò quæ brevi rumpuntur, significari, & iis quæ superveniunt, & iis quæ initio apparuerunt: simul autem, & si quid difficilius spiraret æger.

lib. 2. prog. **EMPYEMATIS inveterati signa explicata sunt, certè tam certa, ut firmiter illis credendum præceperit summus dictator;** quod sint ejusmodi, authore Galeno, tantaque vi prædita ad persuadendum, *ὡς μηδὲν ἀμφισβητῆσαι τὸν δόξαν* i. *ut nullus omnino resset dubitandi locus.* Nunc incussa τέμματα ejus quod statim, & continuo ruptum est. Ejus autem ineunda ratio, difficilior erit in quærendo, quàm in recensendo syllogistica signa: quæ omnia, supervenientium & apparentium nomine complexus est noster præceptor: ipsa verò quæ sint non posuit, præter unum, ad finem prognosens. Non idem illi consilium fuit superiore prognosi, quæ catalogum habet omnium signorum empyematis inveterati. Quæramus igitur, quando quærendi defatigatio turpis est, cum id quod quæritur pulcherrimum sit.

AT VERO QUÆ BREVI RUMPUNTUR.] Nec tandiu cunctando, utramque spiritus & nutritus œconomiam labefactarunt, partibusque solidis *κατὰ τὴν ἐνδοκρυσίαν* & *μακροσύν* intulerunt. Brevi autem rumpuntur: quia phlegmone fystrophica, brevi conversa est in suppuratum, quod medium esse diximus inter citam crisin, & desperatam salutem: nec tamen illud suppuratum

ratum in pulmone conceptum, liberalem habuit anacatharsin. Quando autem rumpantur vomica pulmonum, ut brevissimè, & ut longissimè; mox infra ponetur. Cæterum *ἐμπεμα* vocat empyemata, quæ hic dicuntur *ἐμπεμα*; ut rectè & consultò videar convertisse, quæ brevi rumpuntur: non tamen numerum singularem continuavi, quem loco pluralis usurpavi superiore prognosi. Sed parva res est.

in progn.

SIGNIFICARI.] Certò denunciari: signis quæ nullam relinquunt *ἀμφιβολία*: ut occasione nactas curandi, ratio instituat quæ foras exeat empyema; primum quidem, si potis est, anacathartica pharmacia: sin minus ad sectionem vel ad unctionem veniendum, sicut faciundum præcepit Hippocrates, idque *αἴμα*; ut idem docet alio loco ubi trium morborum curationem citò ineundam suadet; hydropis, secando; empyematis, adurendo; & *τρωμα*-
 10 tum capitis, terebrando. In talibus enim, ipsa celeritas mora est, ipsaque dilatio periculosa. Sic autem ait. *Ἐδαυδία δ' ἄσθεν τὰ μὲν φθιστικὰ καὶ αἴμα αἴμα τὴν κεφαλὴν πρὶν αἴμα*. Et quoniam empyema thoracis, non uno in loco stabulatur; ex triplici foco alterutrus partis pulmonum per alas distinctæ, vel ex uno tantum, eoque partis alterius aut
 20 universi, ut non ita pridem supra positum est, ne quis urendo vel secando aberraret à scopo; jussit præceptor, linteum eretriadis terræ, calidò diluto imbutum circumponi purulento thoraci, ut quæ parte id primum resiccari cæperit, novacula aut pyriticum adhibeatur. Interea resiccandum caput, præsertim si coryzæ & sternutamenta præcellerint, aut confecta fuerint in morbis pulmonum: ne dum vacuando puri das operam, catharri prolapsus negotium tibi exhibeat. Qua de re bis idem scripsit his verbis. *ἄρχῃ τὸ πρῶτον κεφαλῇ*
 20 *καὶ κεφαλῇ, ἢ μὲν δισπῆς πρὸς τὸ σῆμα. i. Primum incipito caput levare, nequid in pectus decidat. Et τὴν κεφαλὴν δισπῆς, ἢ μὲν δισπῆς. i. Exsiccare caput, ne distillet. Omnia autem quæ illic posita sunt de vacuando pure, locum habent in empyemate statim factò & rupto, non in eo quod in vetustatem incidit, eaque mala intulit quæ paulò antè sunt explicata.*

lib. 3. πρὸς τὸν

6. Epid. part. 7.

Coac. 31: hujus cap.

lib. 3. πρὸς τὸν

ET HIS QUÆ SUPERVENIUNT.] Hic tria docentur signorum genera, quibus deducimur ad cognitionem & scientiam empyematis confectim facti & rupti. Ac primum genus nominavit eorum quæ inflammationi superveniunt, dum in pus mutatur, nec antè fuerunt, phlegmones pathognomonica; sed puri adjuncta sunt: quæ quia præceptor speciatim non
 30 posuit, contentus genere τῶν φλεγμονῶν; nostræ sunt partes ea veluti per præconem citare ab Hippocrate ad ipsum Hippocratem, tanquam ad veritatis tribunal. Sed præstò sunt illa duo *πεμύματα* empyematis inchoati & facti, quæ diem vadimonii obire non recusarunt. Sunt autem; rigor qui antè non fuit, dum inflammatio seu phlegmone systrophica, cruda maneret; & gravitas loco doloris. Hic enim rigor cietur, non quidem *τὸν ἀσθεν*, i. à cacochymia è valis expressa: sed à pure in vomica concepto, ut annotavit Galenus. Idem Galenus author est, phlegmonas omnes nobilium partium, nisi
 40 præstidius digerantur, sed in suppuratum vertantur; horrorem ciere: quoniam nascentis puris acrimonia mordens vicina corpora, eodem planè modo ciert horrorem, quo acria medicamenta. Gravitas autem, doloris acerbis succedanea, signum est syllogisticum mutatae phlegmones in suppuratum: quoniam suppurati non tanta est tensio, quam phlegmones crudæ. Sed gravitas ibi manet: quoniam morbificus humor, velut in ergastulo quodam conclusus, foras non exit. Jam verò rupti continuo suppurari ratio ineunda ex celeritate confecti ab ineunte phlegmone. Nam cita puris confectio, citam quoque habet rupturam: nisi aliò cursum inflectat, & per anacatharsin vacuetur. Ac tum gravitatis & febris levatio est: quod signum imprimis narrat Hippocrates puris in thoracem effusi. *Μετὰ τὸ πρῶτον*
 40 *δυσπνῶν ἔσται. ὅτι ἐν τῇ φλεγμονῇ αἱ φλεγμονῶν ἔσται τὸ πῦρ καὶ τὸ πρῶτον δ' ἀναπνέουσι, ἵ-
 40 *δῃται ἵσχυς ἐν τῇ πύλῳ. i. Rupta vomica sanus esse videtur sibi ægrotus: quod ex loci angustia, pus abiit in amplitudinem: ac spiritus quem spiramus, in pulmone sedem invenit. Est igitur signum syllogisticum puris in thoracem effusi, & ruptæ pulmonum vomicæ; fugax levatio gravitatis. Nam ea non multò post, longè percipitur gravior & molestior: ut rectè Hippocrates observavit.**

lib. 6. Epid.

li. 1. progn.

lib. 3. πρὸς τὸν

ET HIS QUÆ INITIO APPARUERUNT.] Hic genus alterum ponit signorum phlegmones in empyema mutatae, quæ *περὶ πύλῳ* Græci vocant, Latini *antecedentia*. Sunt autem; peripneumonia jam descripta in sivo dolorum cruciatu scapulæ atque juguli, pectoris oppressione, meteorismo spiritus, & calida expiratione, febre continua, cum anxitudine quæ diebus criticis anacatharsin nullam habuit: sed eos cum delirio exegit ad decimum quartum usque diem; eademque nec phlebotomia quievit, nec pharmacia, nec diæta, nec parotide, nec abscessu crurali. Hæc demum signa sunt *περὶ πύλῳ*, quæ opinionem faciunt phlegmones affectantis viam ad empyema, si antè non fuerit ad mortem fatalis, nec ægrum
 50 intra decimum quartum diem ad exitum præcipitari.

Coac. 19: & 27. hujus cap.

SIMUL AUTEM ET SI QUID DIFFICILIUS SPIRET ÆGER.] Hoc signi genus videtur *ἀμφιβολία* antecedentis & consequentis. Est enim antecedens vomicæ jamjam rumpendæ: sicut reperio traditum à præceptore qui ait. *Προσπῆσαι ἀνάγκη ἐπὶ πύλῳ, καὶ δυσπνῶν, καὶ πύλῳ πρὸς τὸ πῦρ ἵσχυς. i. Accedere necesse est dolorem, dyspnœam, & ptyctisnum, ante puris eruptionem.* Ubi Galenus super dyspnœa hæc scripsit. *Δυσπνῶν καὶ δ' ἔσται μὲν ἡ vomica*
 60 *καὶ καὶ πύλῳ, καὶ πύλῳ ἡ πύλῳ. i. Difficulus toto morbi decursu spirant: maximè verò ubi dolor accesserit.* Sed non est firmiter fixa difficilis hæc spiratio: sicut ea quæ rupturam consequitur. Sic autem fit. *Rupta vomica, ægro sibi melius esse videtur, ut*
 70 *suprà jam diximus: πύλῳ ἡ πύλῳ τὰ σῆμα πύλῳ πύλῳ καὶ πύλῳ, καὶ πύλῳ, καὶ πύλῳ. i. Labentibus inde diebus pectora pure implentur, indeque tussis & febres, atque adeo ceteri omnes dolorum cruciatus; ipsum magis*

lib. 3. πρὸς τὸν

laccssunt

lanceant & opprimunt. Ac morbus ipse, tum maxime innotescit. Est igitur difficultas aucta spirandi, signum ἀμφίδεον prægressæ rupturæ, aut jamjam futuræ. Ac prægressæ quidem; firmiter fixa & stabilis quæ vires acquirit eundo: futuræ autem fugax & leviter pressa ad exiguum tempus. Quod ipsum planè illud ostendit. Ἡ γὰρ δυσπνευστία φησὶται. i. si aliquantulum, & aliquantisper, difficiliter spiret ager.

35 Πήγνται δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπνημάτων· τὰ μὲν εἰκοσαῖα· τὰ δὲ τεσσαρεκκοσαῖα· τὰ δὲ πρὸς τὰ ἐξήκοντα.

Plurimæ autem suppurationes rumpuntur, aliæ quidem vicensim die- rum, aliæ verò quadraginta, nonnullæ etiam sexaginta.

Hic SUMMA esse debet medico ad res ægri attentio. Nec ulla excusatio accipienda; si quid fortè acciderit quod ab eo prævisum non fuerit. Est enim cita multum & præceps occasio in medendo. Sed tamen sic medicus ἡ πρόβλεπον exercebit, ut eam præterire non sinat, hospite, quod ajunt, insalutato. Judicium adhibebit explosa fallaci experientia. Quod unum arripiendæ occasione commendat Hippocrates. Nec verò judicii difficultatem pertimescet, quæ magna est, modò adhibeat tempus & diligentiam ad consequendam πύκνωσιν dictatoris, qua bene judicandi ratio comparatur. Ergo ne occasio medendi præripiatur in suppurato & expurato, ejus arripiendæ opportunitatem adferet die- rum criticorum observatio, præter ea quæ modò sunt posita de empyematum peripneumonia natura & causis, unde illa celerius aut serius gignuntur, & rupta vomica effunduntur, cum signis antecedentibus, adjunctis, & consequentibus, inchoatæ vomicæ factæ & ruptæ.

lib.2. prog.
& Coac.
20. hujus
cap.

PLURIMÆ AUTEM SUPPURATIONES.] Plurimas eò dixit, quòd aliæ quædam sint alterius generis, quæ non servant legem dierum criticorum hîc præscriptorum: sed multò antè rumpuntur. Ac sane tales edunt, qui, cum sputo bilioso, purulentum expurgant; diductumve id fuerit, aut permixtum: ac ferè moriuntur, decimumquartum morbi diem agentes; maximeque ii qui septimo tale sputum cæperint expurgare. Ergo. PLURIMÆ SUPPURATIONES.] i. Cæteræ omnes: sicut præceptor scripsit in prognostico, αἱ δὲ ἄλλαι ἐμπνεύσεις: quarum scilicet primigenia phlegmone, inoffenso cursu mutationem habuit humoris phlegmonici in empyema, non in gangrænam, vita superflite, & cum spe salutis.

RUMPUNTUR.] Et pus in thoracem, vomica rupta, effundunt, quod inde citò vacuari debet, sectione vel ultione, si anacatharsis desit.

aph.8.5.&
Coac. 27.
hujus cap.

ALIÆ QUIDEM VIGINTI DIERUM.] i. Vigesimo die à phlegmone systrophica pulmonum aut laterum, quam demonstratum est purulentam fieri, nili intra decimumquartum diem cæperit expurgari. Non enim verisimile est, vigesimo die rumpi ex quo pleuriticus aut peripneumonicus, in vacuitate anacatharsæ, gravius feblicitavit, inchoato pure; inde perhorruit; mox loco doloris, gravitatem percepit pure confecto: quæ omnia ferè accidunt sub decimumquartum diem inflammationis pleuritice aut peripneumonice; si, cum eò ventum est, dolorificum malum foras exire spuendo non cæperit. Sic enim viginti dierum numerus prodiceretur ad 34. totius historię. Atque ita pus in vomica stabulando ea mala inferret quæ diximus in empyemate inveterato; ut nemo jam defungi posse, sed in omni empyemate, præfenti periculo locus esse videretur. Quod falsum est. Nam multi evadunt, de quibus infra dicetur. Ergo nos duce Hippocrate, quem si sequamur, nunquam aberrabimus; vigesimum diem revocandum statuimus ad primum historię totius morbi, unde scilicet primum æger decubuit; eundemque ipsum diem vigesimum, septimum esse vel nonum à quo febris exacerbata est cum horrore, indeque percepta gravitas pro fievo dolore: prout illa celerius, i. undecimo; aut serius, i. decimoquarto, exoriuntur. Ac si quis ab horrore statim novos labores experiatur partium afflictarum, in meteorismo spirationis, in tussi & ptyelismo, idque continenter & fortiter; vomicæ ruptionem habebit, quoad longissima esse potest, intra septimum horrore diem: quibusdam enim fit eo celerius. Quò igitur celerius sit empyema, eò celerius quoque rumpitur. Nam celeritas in pure conficiendo, posita est in calore humoris & partis oblesæ: tarditas contrà: quò spectant ægri vires, ætas, natura, regio, anni tempus atque tempestas. Atqui celeritas aut tarditas empyematis, celeritatem quoque aut tarditatem adfert ruptionis. Celeres quidem motus, celeres mutationes edunt.

lib.2. prog.

ALIÆ VERO QUADRAGINTA.] i. Dierum vigintiseptem ab horrifero empyemate, si exortum fuerit decimo quarto: ut exoriri solet cum intra illud tempus libera non sit anacatharsis, aut nulla omnino sit. Quod si verum est, deroganda fides theoremati meo, velaphorismo Hippocratis. Sed utriusque veritas ita lucebit. Ac primum sic aphorismi. Quòd quatuordecim dies, quibus in sputi vacuitate sit empyema; numerandi sunt, non ab historia pleuritidis aut peripneumonice adhuc mitis: sed ab incremento exacerbatæ; ut decimusquartus ab incremento, sit vigesimus ab historia totius morbi. Atque ad eam legem examinandi sunt quatuordecim dies quibus judicantur omnes morbi acuti. Sic igitur empyema fiet vigesimo die, postquam exolevit vis acutorum morborum. Itaque factum empyema vigesimo, non amplius naturam retinet morbi acuti: sed nomine tenus, hujusmodi esse dicitur ἐκ μεταπτώσεως. Est enim metaptosis peripneumonice in empyema, Cæterum ut acuti reapse morbi, duobus septenariis judi-

lib.3. prog.

judicantur infra vigesimum: sic tres ut minimum exigunt septenarios supra vigesimum, qui nomine tenuis acuti sunt *ἐν μέσσοις*. Atque illi tres septenarii, quadagesimo absoluntur, quo empyema in thoracem effunditur, si per anacatharsin totum expurgatum non fuerit. Totum ideo dixi: quoniam Hippocrates author est; quod si quam celerrimè phyma pulmonum coquatur, ac sursum pus viam affectet, totumque spuendo expurgatum fuerit, ipsaque vomica sit exhausta; inde salus vitæ comparatur. Quod si quid reliquiarum super sit, aut si nova subinde fluxu cooriat in partem afflicta; semper periculo locum esse. Theorematis autem mei defensio in eo versatur quod ex Hippocrate posui; non antè pus è vomica erupturum, quam exorta fuerit nova quædam species doloris, tussis, dyspnœæ, cum pyelismo: ut si hæc omnia simul non fiant, neque appareant; empyematis ruptura longius, & medici opinione seriùs protrahatur.

lib. 2.
cap. 1.

10 NONNULLIS ETIAM SEXAGINTA] Quibus non cadit ruptio in quadagesimum: quo exacto, sperabilis non est ante sexagesimum; ut neque alia crisis expectari debet post quadagesimum. Atque id locum habet in omni conditione contraria celeritatis in motu & mutatione morborum; quam infert; in natura quidem, complexio & temperamentum frigidius; in ætate, senectus; in tempore, hyems; in tempestate, frigida pluviosa, & aquilonia constitutio; in humore, crassities & contumacia. Eadem ratione tumores abdominis molles, ac doloris expertes; præsertim qui sub umbilico sunt, etiam cum febre; non ante sexagesimum diem in pus vertuntur: sicut nec hypochondriorum duri ac dolorifici, ante vigesimum. Ergo suppurati omnis ratio ineunda; tum ex humore morbifico; tum ex parte ob-
20 sessa. Plurimum valet etiam ad suppurandum ipsa curatio, quam medicus instituit quo jure quaque injuria. Scitum est illud. *Si fovendo nihil profeceris ad ipsum dolorem sedandum, fovendi finem facito: ἐπεὶ γὰρ ὅς τ' ἔσθ' ἡ νόσος τὰ καὶ ἰμπερικύειν. ἢ. Id enim pulmonem excipiat, & suppuratum accersit.*

lib. 1. prog.

lib. 2. acut.

36 Οἷσι μὲν οὖν ὁ πόνος ἐν δὲ χῆ' ἔγκει' σπάντον, καὶ δύσπνοια, καὶ βῆξ μὲν πνευλισμῷ πρὸς τὰς εἰκοίν, καὶ σπυρματώτερον πρὸς δέχ' τὴν ῥῆξιν· οἷσι δ' ἐλαφρότερα ταῦτα εἰσιν· ἐς ὕστερον κ' λόγον.

30 Ergo quibus initio dolor est fixus & contumax, unaque difficilis respiratio, ac tussis cum pyelismo; ad vigesimum diem, edque celerius, ruptionem expecta: quibus autem hæc leviora, seriùs pro ratione.

UT EMPYEMATIS INCHOATI signa sunt, febris exacerbata, horror, & dolor prægrandis: perfecti autem, febris remissio atque doloris, sed horror increscens, & gravitas pro cruciatu sævi doloris: ita ejusdem celerius aut seriùs è vomica erupturi *πικμήματα* sunt in hac prognosi posita, quæ *πνευλισμῷ* Græci vocant, Latini *antecedentia*.

40 Ergo] Ut scilicet prudentiam compares, atque prævideas quando empyema sit erupturum, & eo erupto remedia convenienter ac loco adhibeas quæ pus exire faciant, nec sinant ipsum cunctando tabificum fieri.

Quibus] Empyicis pure adhuc concluso in vomica, & quod omni caret anacatharsi.

INITIO] Suppurati confecti, per metapneusin pleuritidis aut peripneumoniam.

DOLOR EST FORTIS ET CONTUMAX] Dilitenta multo pure, dum exitum querit, membrana & proritata. Nos autem consulto hîc, *πῶς σπάντον*, vertimus, *dolorem firmiter fixum & fortem*; exemplo adducti cephalalgie, ubi *πῶς σπάντον* esse dixit, quem in prognostico super eadem, *διὰ τὴν ἰσχυρίαν* nominavit. Nam quod objicitur; sævos dolores inchoati puris, mitescere in confecto; sanè quidem in stabulando & residendo, ubi sensio gravitatis percipitur loco acerbioris. Secus sit in erumpendi contentione. Tum enim dilitentio membranæ est major, & proritatio item molestior.

Coac. 1.
cap. 1.
lib. 2.
li. 3. prog.

50 UNAQUE DIFFICILIS RESPIRATIO] Eadem planè quæ cernitur in phlegmone systrophica, dum ipsa mmet thoracis atque pulmonum, scilicet parva & frequens: ut ex hoc loco facilis perceptio sit illius prognosticus quam sic expressimus. *Respiratio parva & frequens, inflammationem, & laborem denunciat partium spirabilium*: ut inflammatio ad pleuritidem & ad peripneumoniam pertineat: labor autem ad empyema; præsertim verò cum ad eruptionem viam affectat.

Coac. 1.
cap. 9.
lib. 2.

Ac Tussis] Ab irrita contentione & concussione thoracis, quem ichor laceffit exudans ab empyemate.

Cum PYELISMO] Quia tum empyicus finem sputandi non facit, laceffit ab ichore cujus tenuitas, per densitatem circumtextæ membranæ transmittitur & exudat.

AD VIGESIMUM DIEM] Ex quo laboravit prægrandi pleuritide, aut peripneumonia.

Eoque CELERIUS] Ad decimumseptimum; si empyema celerius factum sit: ut sæpe fit ob causas in superiore prognosi adductas.

RUPTIONEM EXPECTA] Non expurgationem puris quæ sursum sit spuendo. Nam empyema turgens, dum in tali ferocitate, foras exire nequit; & quia minus coactum est, & membrana densior circumtexta pulmoni: quod reliquum est in tensione tam forti & *σπυρματώ* doloris, cum in angusto spes est & suffocatio in propinquo; naturæ fortis contentio ruptionem molitur qua pus effunditur, unde laxitas atque doloris remissio.

70 QUIBUS AUTEM LEVIORA] *Ελαφρότερα* dixit per metonymiam afflicti pro afflictione.

SERIUS PRO RATIONE] i. Pro merito remissiorum signorum ruptionem indicantium: ubi ad septem

septenarius & ad vicensarios dies criticos attendendum.

37 Λογίζεσθαι τὸν χρόνον ἀφ' ἧς πρῶτον ἡλγησεν, ἢ ἐβαρύνθη, ἢ ἐπύρεξεν· εἰ ποτὲ ῥῖγθ' ἔλαβε. περὶ γίνεσθαι τὴν ἀνάγκην, καὶ πόνον, καὶ δύσπνοιαν, καὶ πνευλισμὸν περὶ τὴν ῥῆξιν.

*Sed ratio ineunda temporis à quo primum fuit sœvus dolor, aut gravitas, aut febris exacerbata; si fortè tum rigor invasit. Accedere autem 10
neceffe est dolorem, dyspnœam, & ptyelismum ante ruptionem.*

lib. 1. cap. 11. 3. prog. Ut a motu fit omnis mutatio: sic motus à tempore quo paroxysmi, periodi, & crises morborum suscipiuntur & fiunt per decertationem naturæ & morbi. Solenne est illud. οἱ πάσασιν ἐν τῷ χρόνῳ. i. Pepasini tempore fiunt. Et, Febris iisdem numero diebus judicatur, quibus homines intereunt aut exolvuntur morbo. Quæ cum ita sint.

RATIO INEUNDA TEMPORIS.] Ad memoriam revocanda, & acri judicio expendenda occasio temporis, qua motus & mutationis signa eduntur in omni certamine morbi & naturæ; idque cum aliis, tum hic potissimum, ubi comparanda est notitia empyematis, tum in vomica, tum in ruptione, simulatque mutatio illa sit, ne ipsa medendi occasio præripiatur, sed singulari judicio arripiatur, quamvis admodum præceptum & fugax.

A QUO PRIMUM FUIT SÆVUS DOLOR.] Nova species doloris oborta in puris pepasmo, quod dum conficitur, graviora sunt omnia doloris & febris, quàm confectio: quia tum major est membranæ tensio & pruritatio ab intemperie calida, & prægrandi sanguinis alterati, in parte inflammata sensus acerrimi. Non enim hæc sunt ineuntis peripneumoniarum: sed jam empyematis metapneumoniarum habentis.

AUT GRAVITAS.] Facto puris pepasmo, & pure collecto quod brevi circumscriptum est loco partium circumiacentium, optima conspiratione ipsum pus undique propellunt. Illa enim demum est bona suppurati conditio, quod, ut brevissimè; sic acutissimè est collectum. 30
Secus fit in phymate crudo, quod ut latissimè est diffusum: ita melioribus ægri rebus apparet, nec ita dolorificum est, nec ita corruptioni & gangrænæ obnoxium.

AUT FEBRIS EXACERBATA.] Exacerbatur autem fervore sanguinis dum fit pepasinus, & doloris acerbitate.

SI FORTE TUM RIGOR INVASIT.] Quod signum est ἀρχέσθαι empyematis inchoati atque confecti: ut non ita pridem ostendimus.

ACCEDERE AUTEM NECESSE EST DOLOREM, &c.] Ac si diceret; ut occasionem arripias in puncto, quod adjunt, empyematis è vomica erupturi; novissima conferre oportet cum primis: ut si perspectum habeas cum phlegmone in pus transierit, idque quàm citò aut serò; & ex perspicua prævideris quando incidet ruptio empyematis; eam prognosin confirmabunt descripta hæc signa quæ sunt σημεῖα empyematis jamjam è vomica erupturi. Quæ sit autem ratio & causa horum signorum, dictum est in superiore prognosi. 40

38 Οἷσι μὲν οὐκ ὅτε πυρετὸς διδέσθαι ἀπογίνεθαι μὲν τὴν ῥῆξιν, καὶ σπύων ἐπιθυμέσθαι, καὶ τὸ πῦον ἀνάγειν ῥηίδως, λευκὸν ἐόν, καὶ ἀσπρόν, καὶ λεῖον, καὶ ὁμόχρουν, καὶ ἀφλέγματον, κοιλὴν τε σμικρὰ συνεσκηκότα ὑποχωρεῖ. ὡς δὲ καὶ τὸ πολὺ σώζον σωτόμως.

Quibus igitur & ipsa febris statim à ruptione discedit, & concupiscunt cibos, ipsum verò pus educitur facile, album, nihil olens, leve & æquale, nec fervidum, atque tum alvus pauca & figurata excernit; ii ferè confestim servantur.

HACTENUS sancitæ sunt leges prædicendi empyematis inchoati atque confecti, quod in pleuritidem cadit & in peripneumoniam; sive id stabuletur in vomica; sive in spatium thoracis ruptionem molitur. Nunc vomicæ ruptæ, purisque in thoracem effusi, commoda & incommoda videamus. Enimvero commoda hæc sunt. 60

QUIBUS IGITUR.] Vomica rupta empyicis, pure in thoracem effuso.

ET IPSA FEBRIS.] Quam puris fervor accendit, & ipsa ruptionis in thoracem molitio.

STATIM A RUPTIONE DISCEDIT.] Extincto febris foco, nec ullo superfluo empyreumate, per vacationem humoris morbifici in thoracem effusi, qui cum in vomica incandisset actu, nunc plane deseruit, liberumque habet exitum per anacatharsin, ut mox dicetur. Ergo discedit febris λόγως καὶ διεκτικῶς: quæ propria & vera est febris discessio sine metu relapsus: quoniam empyema pus edidit in membrana collectum, non in viscere ipso diffusum: ut nulla suspicio sit exulcerati pulmonis neque corrupti. Qua de re illud præceptum est in empyemate hypochondrii. Suppuratorum, inquit, quæ sursum sunt; alia quidem in tunica stabulantur collecta; alia verò in visceribus ipsis diffusa. Hujus autem collectionis signa lucet in pure 70

pure descripto, non amurcofo. Huc accedit, quòd rupta vomica magnam ægro levationem adfert, quòd ex loci angustia pus abiit in amplitudinem, ac spiritus quem spiramus, in pulmonibus, unde prius arcebat, sedem invenit. Nec verò inde ampliùs metuenda est nova oppressio, cujus Hippocrates meminit: quia puris effusi non est longa in thorace mansio, sed cito expurgatio per liberam & liberalem anacatharsin, ut mox infra ponetur.

CONCUPISCUNT CIBOS.] Quorum paulò antè summa fuit abominatio, *ἀποστία*, non quidem labefactata per *κέρων* alvo; sicut jam vidimus in suppuratis vetustate tabificis (nam talis abominatio est planè mortifera & insanabilis:) sed à perenni affluxu ichoris maligni qui ab empyemate concluso exudabat, & perennitatem suam à febre habebat, unde liquitur caro recens pressa, & sanguis bilefcit. Nunc ea dimissa, eodem planè modo, quæ prostrata erat appetentia excitatur: quod evenisse narrat præceptor iis qui febre laborabant *τρίσφθη*, de quibus ita scripsit. *Ἐν ᾗ χρεῖν ἔχει μέγιστον τὸ σφοδρὸν σημεῖον, καὶ πάλιν ἡρόετο ὅτι ἐν ταῖς μέγισταις καθύπευθε, εἰσι δὲ τὸ σπυγγώδες ἱεράπειο.* i. *Utile unum maximumque eorum quæ accidebant signorum, quibus conversio fiebat ad stranguriam.* Et paulò post. *Γόμεσι πάντες ἡδῶς ὄντων.* i. *Cibos omnes suaviter gustabant.* Suprà autem dixerat. *Μέγιστον μὲν σημεῖον καὶ κάκιστον ἂν πάλιν παρρημῶν τοῖς πάλαισι, ἀποστίας εἶναι πάντων γόμμάτων.* i. *Maximum deterrimumque signum plurimos circumvenit, ciborum abominatio.*

IPSUM VERO PUS.] Rupta vomica in thoracem effusum.

EDUCITUR.] i. Sursum expurgatur spuendo. Id enim significat verbum *ἀνάγειν*, unde nomen deducitur *ἀναγωγὴς* quod usurpavit præceptor in illo aphorismo. *Ὅπου αἷμα ἀφωδῆς πηκνῶται, ἢ ἐν τῷ πνεύμονι ἢ ἀναγωγῇ γίνεσθαι.* i. *Quicumque spumantem expuunt sanguinem; iis de pulmone sursum expurgatio fit.*

FACILE.] i. Citò, liberè, & liberaliter. Ac citò quidem, ne mora in vitio sit; liberè & ex facili, ne dolor ex irrita concussione, cum tussis molestia, rheuma concitatum inferat in partem afflictam, & parti afflicte nova inferatur afflictio; liberaliter autem, ne quid reliquiarum superfit purulentæ materiæ, unde vel nova sit pulmonum oppressio ad interitum usque fatalis, vel confectaria sit tabes mortifera.

ALBUM.] Quod partis, ubi confectum est, integritatem arguat.

NIHIL OLENS.] Tantùm abest ut sit fædi odoris: unde significatur prædictæ partis integritas, & suppurabilis materiæ nulla putredo sive corruptio, ex dominatu caloris nativi, cujus virtute fit omnis pepasimus, maximeque in suppurato.

LEVE.] Ex magisterio caloris vivacis atque vivifici, quo pariter æqualiterque materia suppurabilis mitificatur.

ET ÆQUALE.] Tum in substantia, tum in colore; ex quo significatur humoris ad suppurandum benignitas & obedientia. Est igitur æquale in substantia, quod nulla sui parte est crassius neque tenuius; in colore autem, quod expuendo non cernitur, exempli causa, bilioso, pituitoso, vel atro permixtum.

NEC FERVIDUM.] Quia fervor ejus, dimissa febre, deferbuit, nec ullam calorem edit in sputo, neque exhibet parti contactæ.

ATQUE TUM ALVUS PAUCA ET FIGURATA EXCERNIT.] Bene constituta naturali æconomia, in coquendo, distribuendo, & excernendo.

II FERRE CONFESTIM SERVANTUR.] Quia fruuntur commodis quibus vita hominum sustentatur; respiratione libera, & inculcata nutritione. Est autem perperam hîc scriptum, *ferè*, pro *certò*, aut *sine dubio*: sicut legitur in prognostico.

39 Οἱσι δὲ πυρετοί τε ἀσθολογυθῆσι, καὶ δίψα, καὶ ἀποστία, καὶ τὸ πῦον πέλιον, ἢ χλωρόν, ἢ φλεγματώδες, κοιλίη τε ἐφυσγράνεσθαι. τελευτῶσι.

50 Quibus autem veniunt inde febres, & sitis, & cibi fastidium, atque pus exit lividum, aut viride, spumans & fervidum, alvusque liquida est; moriuntur.

Quæ hic ponuntur signa, ejusmodi sunt, ut desperationem salutis ostendant.

QUIBUS AUTEM VENIUNT INDE FEBRES.] i. Quæ ruptionem vomicæ consequuntur: quia pus effusum, quod prius erat in pulmone diffusum, horrorem ciēt, qui febrem accendit per afflictionem caloris nativi. Atque hîc frequens rigor, & confectaria febris, tabifica; vires jam multum infirmas, omnino reddunt effatas. Notum est illud. *Crebrò citatus rigor; ne febris discedens, ægro jam infirmo; lethalis.* Ac nihil naturæ gravius, quàm frequens rigendi & calefcendi vicissitudo.

ET SITIS.] Concepta in pulmonibus causa sitifera, quam febris efficit importunam.

ET CIBI FASTIDIUM.] Ab ichore maligno qui prorepat in alvum, ejusque virtutem coquendi & appetendi labefactat, unde gravissimum inferitur malum *ἀποστίας*, qualem in omni morbo agnovit Hippocrates, ut suprà tangebamus.

ATQUE PUS EXIT.] Sed frustra, & naturæ immerito. Frustra enim malignæ cacoehymix vacuatio fit, quam fovēt nobilissimi visceris prava affectio. Ratum est illud; quòd omnis excretio prava, signum est affectionis pravæ.

LIVIDUM.] Livoris qui cernitur in aliqua parte, vel in humore, duplex omnino causa est; *καυσίως*, ἢ *κρίως*: hîc autem sputum livet perfrigerata parte, perfrigeratur emortua; emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem vitalis caloris

lib. 3. vi.
c. 100.Coac. 33.
hujus cap.lib. 2. vi.
c. 100.1. Epid.
part. 2.

aph. 13. 5.

aph. 46. 4.

1. Epid.
part. 2.

aph. 47.

ab exhausto corde. Est autem hoc lividum fædi odoris.

prorr. 10.
f. 1. 1. AUT VIRIDE.] Nondum emortua parte, sed incendio conflagrante, & bile accensa. Nam quicquid aruginosum est, quod in prognostico dixit *χλωρὸν καὶ ῥα*, undecunque veniat; humoris unde gignitur, & partis unde manat, ardorem denunciat.

SPUMANS ET FERVIDUM.] i. Bullatum & æstuosum. Est autem sic, obortis bullis in circumfuso humore, vi caloris contra naturam.

aph. 12. 5. ALVUSQUE LIQUIDA EST.] Quia tædet jam partes nutritias, nativo calore & spiritu defraudatas, sui quamque officii: atque imprimis jecur in attrahendo, ventriculum in coquendo; unde in summa infirmitate, nova subinde fit infirmitatis accessio.

MORIUNTUR.] Collapsis omnibus naturæ præditiis, & sæviente morbo; quæ salus vitæ restat sperabilis? mors in propinquo est: notæ sunt causæ interitus & salutis.

10

40 Οἷσι δὲ τὰ μὲν Ἰππίνε), τὰ δὲ μὴ ἐν τῷ περιεργημένῳ οἱ μὲν ἀποθνήσκουσιν· οἱ δὲ ἐν πολλῷ χρόνῳ σώζονται.

Quibus autem signa quædam adsunt prædicta, quædam verò absunt; alii moriuntur; alii post longum tempus servantur.

MAGNA SÆPE incidit signorum controversia, cum alia medicum spe consolantur salutis, alia verò metu exterrant interitus. Ac tum difficillima est tecmarctæ ineundæ ratio ad prædicendum certò quid eventurum sit. Sed ea sic ineunda ex doctrina Hippocratis. Ac primùm *τεκμήρια*, i. *signa syllogistica*, plus conferre ad *τέκμαρτον*, quàm τὰ εἰδή, i. *verisimilia*. Deinde τὰ ἐνδοχῆ, i. *quæ sunt ejusdem speciei*, & inter se consocialia, majorem habere vim quàm *ἐτεροχῆ*, *diffidentia*, quæ sunt alterius speciei: præsertim cum agitur de comparanda cujusque morbi notitia. Nam in prædicendo, sæpe non minùs juvant discessionem vitæ aut morbi, quàm ipsa *τεκμήρια*; ut alvi profluvium in laudabili, aut certe non mala anacatharsi. Postremo certa comparatur *τέκμαρτον*; ad vitæ quidem prælagium, si cum remissione τῶν παθητικῶν appareant commoda epiphænomena, ut in pleuritide mitescente, sputum flavo permixtum, citò & copiosè editum; interitus autem, si pathognomonica signa prægrandia, nimis opprimendo accessionem adjungant eorum quæ à propagatione morbi epiphænomena nominantur, indeque faciant epiphænomena prava quæ principatum obtinent in prædicendo de morbis acutis; maximè verò prava. Nam bona, sæpe irrita fiunt ex eventu, ut sputum laudabile quod dolorem non sedat, propter perennitatem rheumatis concitati. Sed ut ad prava redeam, quorum vis major est quàm bonorum in eodem morbo ad præfensionem interitus aut salutis; pravorum calamitas potissimum cernitur in prægrandi peripneumonia quæ habuit phrenitidis accessionem, per epigenesim; tum epiphænomena edidit prava in sputo, qualitate, copia, tempore, & expurgandi modo, quale pessimum edi potest. Sic in comate vigili cernuntur pathognomonica cerebri multum oppressi, ex pari magisteriò pituitæ & bilis, unde nascitur monstrum biceps quod *παραμανίας* Græci vocant; inde per epigenesin dolor cervicis atque lumborum: quoniam facilis est sympathia facilisque syntimoria τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν περιεργημένων; mox epiphænomenon sequitur mutatae oppressionis in exolutionem, sanguinis subtilium è naribus, idque quarto die. An non hæc omnia ab eodem fonte nata, conspirant ad mortem? Sed in controversia signorum hæc descriptorum, ejus dirimendæ mea sic ratio est; ut si pessimum epiphænomenon sit inemendabile, cujusmodi est lividum pus à necrosi, cum accessione febris, & liquidæ alvi; desperata sit omnino salus ægroti: quoniam ad mortiferam vim morbi, collapsis jam omnibus naturæ præditiis, continenter accedit & crescit virium summa infirmitas. Quod si in tanta puris & febris calamitate, adhuc supersit æconomix naturalis integritas, & firma vis partium nutritiarum; valet id quidem plurimum ad usum atque dulcedinem diuturnioris vitæ: sed non ad spem certò retinendam salutis. Nam vitium illud contumax, tandem aliquando partes nutritias in contagionem adducet. Sin autem parvum pus domabile sit, ut spumans & fervidum, ac cætera mala remissiora, nec alvus liquida; spes quidem affulgere, ac velut salutis quædam aura potest affari. Est enim sperabilis ægri salus, post longum tempus triumphaturi de morbo.

50

41 Οἱ δὲ μέλλοντες ἐμπυοὶ γίνεσθαι, πύκσι πρῶτον μὲν αἰμυρὸν, εἶτα γλυκύτερον.

60

Qui futuri sunt purulenti, primùm quidem expuunt salsa, mox dulciora.

HOC THEOREMA.] non est catholicum, nec verum καὶ ἀπὸ παντός, sed καὶ ἀπὸ τῶν περιεργημένων. Non enim peripneumoniæ omnis quæ empyematis metaptosin habet, falsum aut falsilaginosum est sputum. Sed si qua in peripneumonia tale sputum editum est, id simulatque dulcescere cæperit, empyema succedit. Ergo non omnis purulentus à sputo falsilaginoso, dulcius expurgare solet. Ut certè illa sputi falsi in dulce mutatio, non sit *τεκμήριον*, i. *signum syllogisticum* omnis empyematis in peripneumoniā, vel in pleuritidem incidentis. Nam sine illo

70

illo

illo signo, sæpe fit empyema. Nec verò semper commodo ægri falsum mutatur in dulce: quia præstaret falsum liberaliter expurgari, quàm in pus converti. Est enim melior anacatharsis, quàm empyema. Quòd autem sputi dulcedo in malis ducenda sit, jam supra positum est inter adversa pleuriticorum signa. Et vero Hippocrates empyema scripsit fore annum sputi dulcis, nisi ad quadragesimum diem vacuatum fuerit.

Ergo. Qui futuri sunt purulenti.] A peripneumonia quæ in tumore consistit, à pituitæ falsæ prolapsu, & collectione exorto; ad cujus curationem, auspicandum præcipit à remediis caput siccantibus & repurgantibus; purulenti autem futuri sunt ex longa pituitæ mora in pulmonibus, unde nec citò, nec liberè, nec liberaliter expurgatur.

10 PRIMUM QUIDEM EXPUNT SALSA.] Expunt autem serò, parca manu, & difficulter; atque illam falsilaginem facit pituitæ putredo, vel seri biliosi & pituitæ permixtio.

Mox DULCIORA.] Sic enim à pepasmo falsa & amara dulcescunt mitificata: sed frustra fit pepasmus ad empyema quod foras non exit. Propterea nuper voluit, parotidas non solum suppurari; sed etiam fistulari, i. fistulam edere rupta vomica pus effundente. Alioqui, denegato exitu, novam inde pus illud dulce concepit falsilaginem, planè tabificam: de qua illud præceptum est. Si cui sputa falsa & tussis quiescent, huic rubet corpus velut exanthematis oblitum: sed ante interitum exasperantur. Nam sputum illud, dulcius factum è falso, foras non exit liberè: quia morbus jam in vetustatem incidit, quando tale percipitur. At tæra ex purgatio nunquam medici & ægri votis respondet, in copia, & expurgandi modo.

20 42 Οἷσι δ' ἐν πύθμονι ἐμπυήματα γίνεται, τὸ πύον ἀνάγασιν ἐς μ. ἡμέρας μὴ τὴν ῥῆξιν. ταύτας δ' ὑπερβάλλοντες ὡς τὰ πολλὰ φθισικοὶ γίνονται.

Quibus in pulmone fit empyema, ii quadraginta diebus à ruptione, pus expurgant: sed iis frustra exactis, tabidi ferè redduntur.

30 PERIPNEUMONIÆ in empyema metapneusin habentis conditio explicata fuit ad illam prognosin. Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati sunt, sed eos cum delirio exegerunt; tandem exactis quatuordecim morbi diebus, periculum est ne purulenti fiant. Eòdem spectat & illa. Jam vero dolorifica partium istarum mala, quæ non quiescunt nec expurgatione sputi, nec phlebotomia, nec pharmacia, nec dieta, in empyema mutantur. In hanc sententiam solennis est aphorismus 8. lib. 5. de mutatione pleuritidis in empyema. Sed empyematis facti, & vomica ruptæ, vel puris in thoracem effusi vacuatio per anacatharsin, quæ vel diebus absolvitur quadraginta, vel transit ad phthisin; cur ita fiat, ratio jam adducta fuit commentario ad illam prognosin. Qui è pleuriticis facti sunt purulenti; quadraginta diebus à rupta vomica expurgantur. Exemplum legitur in Metone, cui quadragesimo die pleuritidis in empyema mutata, ipsum pus, rupta vomica, expurgationem absolutam sui habuit trigintaquinque aliis à ruptione diebus. Atque ita periculo & morbo defunctus est. Jam igitur sit satis monuisse, malè hic legi φῦμα, ἀπὸ δ' ἐμπυήματος. Nam phyma pulmonis usurpatur lib. 4. de vitæ, pro systrophica ejus phlegmone, in quam non cadit expurgatio purulenta, dum ipsa manet. De phthisi autem, quæ & cujusmodi sit, loco dicitur. Hac de re solennis est aphorismus. Qui ex pleuritide facti sunt purulenti; siquidem quadraginta diebus à ruptione, fuerint expurgati: quadragesimotertio quiescunt: sin minus transiunt ad ipsam tabem. Vide Galeni commentarium.

40 43 Ἐπὶ πλευρῇ ἀλγήματι, σάξιν δὲ ῥινῶν αἵματι· κακόν.

Si lateris morbo substillum incidat sanguinis è naribus; grave malum.

OMNIA quæ apparent & sunt ἀκρίτως, i. non lege critica, lethalia sunt, aut certè sinistri judicii: maxime verò cum præter speciem ipsam & ὑπερπνευσίαν, quo nec dolorificum malum foras exit, nec exiturum ostenditur; in vitio sunt etiam, excrementi ipsius qualitas, quantitas, modus excernendi, & tempus. Omnia enim τὰ κρείσσεια, μὴ κρείσσεια, qualitate quidem non aliena, sunt δυνάμει, i. sinistri judicii, eoque magis, quòd plura conspiciant ad δυνάμειαν, quantitas exigua, dies non criticus, & pigra excretio: quæ autem judicatoria non judicantia, qualitate in vitio sunt, mortifera esse dicuntur; eoque magis, quòd plura huc spectant. Atque ut theorematibus veritatem intueamur.

Si LATERIS MORBO.] i. Pleuritidi quæ consistit in phlegmone systrophica membranae costalis intextæ, vel etiam lateris morbo, i. empyemati collecto, vel effuso. Nam de utroque dicitur lateris morbus, i. de phlegmone, & empyemate: præsertim hoc loco ubi agitur de empyemate, quod etiam est dolorificum lateris malum. Neutrius autem epiphænomenon est substillum è naribus, ut mox dicetur.

SUBSTILLUM INCIDAT SANGUINIS E NARIBUS.] Quod specie ipsa non est pleuritidis epiphænomenon, nec empyematis: nisi fortè sit epigenomenon; illius quidem, per metastasin ad cerebrum, quæ paraphoricum edit symptoma, unde substillum, sicut in comate vigili: hujus autem, per exolutionem potentie retentricis ab inveteratione suppurati tabifica,

Coac. 8.
hujus cap.
lib. 3. de
vita.

Coac. lib. 3.
de vita.

Coac. 12.
hujus cap.

Coac. 15.
capite 7.
lib. 2.

male lege-
batur. φῦ-
μα.

Coac. 27.
hujus cap.
Coac. 19.
hujus cap.

Coac. 12.
hujus cap.
7. Epid.

aph. 15. 5.

lib. 3. de
vita.
f. 1. 1.
proth.
Coac. 2.
cap. 2. lib. 2.

fica. Nec verò substillum sanguinis, in bonis unquam docendum; nisi fortasse id unum quod hæmorrhagiæ liberalioris opinionem facit: cujusmodi est illud quod cum urinæ pepasmo incidit in quartum diem, apparetque ad hæmorrhagiam septimo die venturam; incidit autem sternutatione oborta. Nam de Metone quod scriptum est, bis die quarto substillum sanguinis habuisse: pessimè quidem illi fuisset, nisi fovendo caput, Hippocrates quinto die profluvium sanguinis excitasset.

Coac. 155.
lib. 1.
7. Epid.

1. Epid.

protr. 56.
f. 3. 1.

hist. 1. 1.
Epid.
Coac. 2.
capite. 13.
lib. 2.
in Philise.
Coac. 12.
capite 13.
lib. 2.

GRAVE MALUM.] Quia non est proprium epiphenomenon, & quia parca manu & pigro lapsu fluit: quod signum est proritationis irritæ, quæ non raro, sanabiles morbos, ex eventu facit insanabiles. Fit enim ex irrita proritatione κακὴ δότησις, quæ infert acrisiam, dyscrisiam malorum accessionem, relapsum, mortem quoque ipsam. Hinc vetus illa opinio; melius multo esse, naturam quiescere, quam aliquid frustra moliri. Sed irrita fit proritatio in subtili: quoniam potens non est natura nimis abundantie, qualitatisque malignæ, vel, ut scripsit Galenus; natura suo dominatu nequit regere multos vel malignos humores, aut ipsa jacet effecta diu multumque oppressa. Illud verò malum, pravitate ipsa multo fit pejus, si sanguis qui stillat, qualitate sit merus, ut in Philiseo; si fluat è diverso mali dolorifici; ac si undecimo die; nec etiam in paroxysmo, ut quarto aut quinto; sine delectu periodorum, ut paribus aut imparibus diebus morbi exacerbantur; postremo si bis die fiat, & redeat, quod exploditur in illa prognosi. Undecimum diem agentibus, substillum sanguinis mala sunt; idque cum alias, tum si bis fiant & redeant. Quò enim sapius frustra proritatur natura, ejusque contentio irrita manet atque inanis; eò res ægri pejus eunt. Sic in rigore vidimus, sæpe & frustra concitato.

20

44 Οἷον ἐμπύους, Ἰπικέστερον ἔχει, δυσώδια τῶν πύσμάτων παρκολεθῶσι· τέτες ὑποτεροπὴ κτείνῃ.

Quibus purulentis mitiora sunt omnia, si postea pus edunt sædi odoris; iis recidiva mortifera.

ILLA DEMUM levatio empyicorum fluxa est atque obnoxia recidivæ, in qua supersunt reliquæ morbi exacti. Supersunt autem reliquæ; aut veteris cacoehymie, aut succrescentis Ac veteris quidem, in pure conclusæ, vel in thoracem effusæ, quod foras non exit: succrescentis autem a vitio pulmonum exortæ, in quibus diffusum pus, non in membrana collectum, rupta vomica, ulcus ferinum relinquit, unde perennis generatio puris maligni.

30

Ergo. QUIBUS PURULENTIS.] Qui propriè dicuntur empyici, & sunt ejusmodi, vel pure in vomica pulmonum collecto, vel in thoracem erupto.

Coac. 97.
lib. 1.
protr. 67.
f. 3. 1.
lib. 1. πτ.
ἐπὶ τῷ πύ.

MITIORA SUNT OMNIA.] Dyspnææ, doloris, & febris, eaque pathognomonica, quæ dum pus conficeretur, majora erant quàm confecto; non tamen omnino quieverunt: quoniam τὸ ὀπίσκει; eam moderationem significat, de qua versatur illud in sapientum sermone, μηδὲν ἄγαν, i. ne quid nimis: quemadmodum suprâ jam è prorrhethico annotavimus. In effusæ autem pure, quod vomica ipsa vomuit, mitiora sunt omnia epigenomena, dyspnææ, tussis, ptyelismi, febris, doloris: quorum acerbitas magna erat dum ruptionem natura moliretur. Jam enim pus rupta vomica, è loci angustia transiit in amplitudinem, & spiritus ipse quem ducimus, in pulmonibus, unde prius arcebatur, sedem invenit.

40

6. Epid.

SI POSTEA PUS EDUNT FOEDI ODORIS.] Cujus sæditas putredini accepta refertur, ab extinctione vitalis principii, in qua fixa erat vivacitas partis nondum corruptæ. Talis autem sæditas sepe ab Hippocrate nominatam ostendit.

lib. 1.
ἐπὶ τῷ πύ.

IIS RECIDIVA.] i. Nova symptomatum, paulò antè remissorum, sætura; ab oppressione pulmonum atque thoracis; quam facit puris collecti, & continenter ab ulcere succrescentis nimia abundantia, cum perenni affluxu catharri è capite. Hæc autem recidiva cernitur in reversione & molestia symptomatum graviorum quàm fuerint in ruptione propinqua, nempe doloris, febris, dyspnææ, meteorismi, & anxitudinis.

50

MORTIFERA.] Quia deinceps nulla erit remissio, sed incrementum, & vires effatæ languent cum accessione majoris infirmitatis, & sympathia partium omnium sociarum & vicinarum.

45 Οἱ ἐν πλευριτικοῖσιν ἀναπύοντες πυώδεια ὑπόχολα, σφογύλα, ἢ πυώδεια, ὕφαιμα, παρακολεθῶς χέον· ὀλέθριοι δὲ καὶ οἱ τὰ μέλανα λεγνυώδεια πύοντες, ἢ οἷσιν δὲ οἶνε μέλανθὶ γίνεσθαι πύσματα.

60

Qui è pleuriticis purulenta expuunt biliosa, rotunda, aut purulenta, fusca; labentibus inde diebus, desperati: desperati sunt etiam qui nigra & fuliginosa expuunt; aut quibus, velut nigro vino, sputa sunt tincta.

Coac. 16.
capite 15.
lib. 2.

EXISTIT pepasmus omnino pestiferus, ut quodam loco scripsit Hippocrates (per ironiam ita loquutus, quia hoc, quicquid est, corruptionis potius quàm pepasmi nomen meretur:) ubi paria non sunt omnia caloris nativi, & mitificandi humoris; ut si humor pravitate sua sit indomabilis, aut si nativus calor effatus langueat in pepasmo materie, alioqui natura mitificabilis. Ac prioris vitii exemplum hic ponitur in expuitione purulenta & biliosa: alterius

70

alterius verò in purulenta *ἰσχυρῶς*. Quoniam autem pleuritidis & peripneumoniæ mortifera sunt omnia, sicut de angina præceptum est; nisi dolorificum malum foras exeat citò, & liberè ac liberaliter; quale in utroque morbo descriptum est: aut si careat beneficio anacatharsios, illud certè obtineat quod medium esse diximus inter veram crisin & desperatam salutem; videlicet empyema, cujus quoque vacuatio expetenda per facilem sputi anagagen, nihil olentis, undiqueque albi, lævis, & æqualis. Ac talis anagage, verum & certum est signum mali dolorifici, exeuntis cum redintegratione partis oblesse, omniumque symptomatum vacuitate. At si non fuerit talis, sed qualis hoc loco & suprâ jam posita est; non certè hæc, malum exire, sed intus ad ægri pestem perniciemque subesse testatur; unde pereantis manat puris maligni soboles & propagatio, quæ finem habitura non est, donec ægrotus animam exhalarit. Sed hujus prognosæ demonstratio petenda erit ex aliis quæ in hanc sententiam scriptæ sunt, ac demonstratæ.

Coac. 15:
cap. 15:
lib. 2.

Ergo. QUI E PLEURITICIS.] Pleuritide sive correptis, quorum anacatharsis nec cita fuit, nec liberalis & libera, sputi exactè flavo permixti, unde pleuritis non rarò sua sponte quiescit, crisinque habet simplicem perfectam, recidivæ & suppurati expertem; eademque nec phlebotomia, nec pharmacia, nec dicta curationem recepit; & tamen virtute naturæ, empyemati locum dedit; cujus confectio & eruptio celeritate præcedit reliqua empyemata quæ cadunt in pleuritidem & peripneumoniam: sicut non ita pridem annotavimus ex Galeno ad illam prognosin. *Plurimæ autem suppurationes rumpuntur, aliæ quidem* 20 *viginti dierum, &c.* Ubi demonstratum est, plurimas eo dici, quod aliæ sint alterius generis quæ non servant legem dierum criticorum in ea prognosi traditorum; sed multò antè rumpuntur, ac septimo die non rarò tales eduntur, quales in prognostico, & suprâ, & hic leguntur.

Coac. 39:
hujus cap.

Coac. 35:
hujus cap.

PURULENTA EXPUUNT BILIOSA.] Intra decimumquartum, nulla præeunte salutari anacatharsi quæ dicta est. Nam cætera empyemata non sunt, aut certè vix antè 14. nec rumpuntur antè 20. quàm brevissima esse potest eorum confectio, & consecuta ruptio. At purulenta & biliosa expositio empyematis tam citò confecti, sæpe cadit in septimum, indeque mors venit intra decimumquartum. Tam citæ mortis causa est morbi ferocitas, & summa caloris nativi infirmitas, quæ cernuntur in bilioso pure, diductumve id fuerit, aut permixtum: maximeque cum ipsa natura, rei malè gestæ arguitur septimo die: tum enim malè res eunt, atque spes omnis retrò sublapsa refertur. Est autem, ut jam diximus, analogia septimi indicantis, ad crisin decimumquarti. Sed satis jam alibi de iis qui purulenta expuunt biliosa, & quare moriantur.

li. 2. prog.
& Coac.
20. hujus
cap.

ROTUNDA.] Quorum pravitas consideranda in signo & causa. In signo quidem, quo denunciatur crassitudo & lentor humoris in pulmonum bronchiis cumulatè collecti, & ab immoderato calore tam glutinosi atque rotundi: pars enim unde manat, ardore conflagrat. In causa autem: quoniam difficilis est talium excreatio; eaque difficultas excreandi, auget materiæ contumaciam, auget quoque ardorem: hinc major dyspnœa. Atque hæc tria; difficultas spirandi, excreandi, & glutinosum pus, mutuas tradunt operas in ægroti perniciem, ut alibi docet præceptor.

Coac. 20.
hujus cap.

lib. 1. acut.

AUT PURULENTA SUBCRUENTA.] Unde significatio sit effecti multum caloris nativi, qui materiam, pepasini capacem, mitigare non potest, coloremque solidarum partium, quarum munus est ipsa concoctio, puri, ut decet, omni ex parte inducere.

LABENTIBUS INDE DIEBUS.] Unde pravitatis & infirmitatis accessio fit. Nam & corruptio major in dies accrescit, & virtus exolvitur partium quarum officia necessaria sunt ad conservationem vitæ.

DESPERATI.] Quorum desperatio posita est in vitio inemendabili partium obsessarum, calorem cordis vitalem suffocantium, vel extinguentium cum spiratione difficili atque tabifica.

DESPERATI SUNT ETIAM.] Calamitosa vi ardoris quo peruruntur atque conflagrant partes spirabiles, unde *μαρτυρῶς ἀσθενῶς*, & privatio, ex qua denuo habitus comparari non potest.

QUI NIGRA EXPUUNT.] In quibus summa sunt pravitatis omnis, quæ in cujuslibet meri humoris vacuatione cerni possunt. Nam hujus nigri humoris, atque, ut ita dicam, atrabilarii, non melancholici, materialis causa est bilis multum viridis & æruginosa; efficiens verò, prægrandis calor adurens, & serum exhauriens, unde tam merus est ut eo nihil magis: juxta illud. *Εἰ δὲ μὴ ἔστω ἀκραιφνὲς, ὥστε μέλαν φαίνεται*, &c. Atqui nihil merum in bonis ducendum, ne ipse quidem sanguis. Ergo desperati sunt illi qui cum spuio nigro, purulentum expurgant.

li. 2. prog.

ET FULIGINOSA.] Damnantur hic fuliginosa, quæ tamen plus habere securitatis alibi scripsit, quàm cætera prava: multum enim differt fuliginosum à nigro. Nam à fuligine superficies tantum fucatur: sed ab ardore totum corpus omni ex parte nigrescit. Atque ut nigrifici causa est ardor quo humor conflagrat: sic fuliginosi caloris vapor & anathymiasis, quia superficies humoris fucatur. Sed in sputo vera est fuliginosi commendatio, præ cæteris malis. In empyemate vituperatio, postquam nature frustra conatus capti sunt in coquendo.

Coac. 17.
hujus cap.

46 Οὐδὲν αἷμα ἀφραδες πύρσι, πορεύοντες ὑποχόνδριον δέξιον· δὲ δὲ ἡπάτι πύρσι, καὶ οἱ πολλοὶ δόλοισι.

70 Quicunque spumantem expuunt sanguinem, dextroque laborant hypochondrio; à jecore spuunt, multique intereunt.

Εἰς

Ecce quo in errore versantur, qui omnem diagnōsin pleuritidis aut peripneumoniz ponunt in sputo cruento. Non enim hoc pathognomonicum est illorum morborum; sed epiphænomenon potius: nec unquam inter diagnōstica recensetur à præceptore; sed inter prognōstica: nisi quis diagnōsin inde comparari putet humoris morbifici: quod illi concesserim facile, modo inde prognōsin ineendam esse fateatur. Enimvero dubitari non potest quin sputum spumosi sanguinis, illinc veniat, aut illac feratur, ubi facilis est generatio spumæ in circumtenso sanguine à spiritu flatulento, vel à calore contra naturam. Est autem facilis circumtenio in ardore, vasorum amplitudine, & motu perpetuo spongiosi pulmonis; cum accessione tussis molestæ quam excitat crebra concussio. Vera est igitur illa sententia præceptoris. *Qui spumantem expuunt sanguinem, iis anagoge sit è pulmone.* Verum ut spuma sit in pulmone: ita non semper sanguis è pulmonis comœatu, nec de substantia ejus prorumpit. Quod multis juvenibus uluvenisse comperi, quibus, cohibita narium hæmorrhagia, sanguinis anadrome cursum habuit per pulmones, & exitum per os. Ac mihi quoque jam homini quinquagenario, cum olim familiaris fuisset narium hæmorrhagia, commodo valetudinis ad illud usque tempus ætatis meæ; tum ea suppressa, nec tamen anadrome stasis temporibus quiescente; qua data porta prorupit per anastomōsin venarum pulmonis, atque id quidem sæpe & multum: quæ tamen sedata per Dei misericordiam, nullam offensionem partis reliquit qua cursum inflexit, præter summam corporis infirmitatem. Sed cum qui sequutus est annum exegi in medendo, scribendo, & legendo Hippocratem clara voce & firmis lateribus. Deo sit honor & gloria qui me sanavit, ac mihi medicinæ faciendæ rationem aperuit per hæmorrhoidas, admota hîrudine. Sic enim rheuma concitatum retrahitur, efferaque sedatur anadrome atque sistitur. Huc spectant & illa. *Mulier sanguinem ecomenti, menses prorupti; veni, i. solutionem asserunt. Et. Mulieri menstrualis, cui menses non respondent; prodest è nariibus profuere sanguinem.* Est enim ratum illud; quod qui stasis temporibus profundunt sanguinem, si loco non profuderint; gravissimis malis tentantur: ac nonnulli epileptici moriuntur; nisi aliqua fiat anagoge, aut per phlebotomiam provisio vel curatio adferatur. Nam ex hæmorrhoidæ quantumvis parum aut parumper aperta; abortivæ vertigines; paraplethicum quippiam ominantur. Sanat autem phlebotomia. Ut autem hæmorrhoides convenienter fluentes, omnia ferè arcant mala thoracis & cerebri, atque adeo corporis universi: sic illæ inconsideratè suppressæ, planè graviora inferunt mala, quàm quæ arcere solebant. Est igitur necessaria *vacuatio*, i. *vacuatio* cujuslibet supervacanei quod exitum de more non habet: alioqui tum à suppressione ubi stabulatur, tum ab anadrome ubi subsistit; sæpe insanabilem morbum facit. Ac nihil naturæ molestius, nihil pestiferum magis, quàm solitæ excretionis repentina suppressio. Ex ea enim suppressione, multi per oppressionem & malignam cacochymiam morbi graves nascuntur. Nam & *profusa narium hæmorrhagia vi suppressa; nonnunquam adducit convulsionem: sanat autem phlebotomia.* „Qualis „est autem partium per quas ad exitum sanguis viam affectat, natura, in temperamento, „complexione, conformatione, & officio: talis ejusdem in excernendo idea. Nam è pulmone spumans & floridus, cum tussi; ex alvo ruber aut niger, cum vomitu; è thorace parum bullatus cum tussi atque dolore, foras exit: ne persequar cætera quæ sunt notissima.

[Dextroque laborant hypochondrio.] Per metonymiam & propriè dicto: ut affectio ipsa sit hepatis quod in eo hypochondrio continetur: sympathia verò ipsius hypochondrii, i. epigastrii partis illius quæ subjacet, vel potius adjacet cartilaginibus notharum costarum, unde nomen habet: ac sympathiæ illius notæ sunt, dolor & duritas. Utriusque autem symptomatis causa est, non propria quidem hypochondrii tensio: sed ejus oppressio quam facit phlegmone systrophica jecoris adiacentis.

[A jecore spunt.] Inflammata scilicet parte illius convexa, unde à forti contentione naturæ sui diligentis, & periculum vitæ studentis; translatio sit sursum per expressionem sanguinis qui è directo ferri debebat secundum jugulares venas ad caput, indeque prorupens ad extimas venarum oras, quæ sunt ad nares, illac per anastomōsin hæmorrhagiam ciere, quæ plurimum opis & adjuvamenti adferret; inchoatam systrophem reprimendo, factam exolvendo, denique rheuma concitatum inhibendo, & consistens vacuando, unde jam ampliùs periculo locus non esset. Verum hîc devium iter est cum itur ad pulmones, quo periculum mutatur potius quàm vitatur: ac longe majus periculum esset, si anadrome ad pulmonem inflexa, ibi subsisteret, nec anagogen haberet. Nam inde nata peripneumonia, nullum adferret jecori allevamentum: sicut nec ulla sympathia est primigenii mali levamen, quando ne ipsa quidem exclusio sanguinis illac prorupti, ullo sit commodo levationis, ut mox dicetur. Credibile est autem, malum pulmonis à primigenia jecoris inflammatione adhuc superstitè, principia causasque duxisse.

[Multique intereunt.] Quoniam ut spumæ generatio sit in pulmone: sic propagatio perennis causæ morbificæ in jecore inflammato: ut quamvis eductio sanguinis in pulmone collecti, ad systrophem ibi natam atque conceptam multum opis adferret: tamen hoc loco sit irrita expurgatio propter perennitatem affluxus à jecoris loco, inflammatione obsessi; quam ibi subesse testatur hypochondrii meteorismus sine borborygmo, sed cum dolore & febre conjunctus. Quæ causa è multis una est, cur omne sputum quod non sanat dolorem, sit prævum: quantumvis bonum esse videatur. Et cum sanguis omnis, cujusmodi tandem fuerit, etiam bonitate eximius, sursum per os editus, in vitio sit: niger autem specie ipsa pessimus; tamen deorsum ductus per hæmorrhoidas, laude conspicuus esse soleat: tum verò ad causæ & signi calamitatem sanguinis per os exclusi, multum accedit, quando in exhausti fontis, unde manat, signa eduntur; qualis hîc cernitur atque tractatur hypochondrii dextri afflictio quæ homini necando ipsa per se satis est. Notum est illud. *Hypochondrii, præsertim dextri, tumores duri ac dolorifici, per initia; mortem in propinquo esse denunciant.* &c. Propterea consideratè scriptum est, **MULTI INTEREUNT.** non omnes: quoniam si validarum virium beneficio

aph. 13. 5.

1558.
1578.aph. 32. &
33. lib. 5.
Coac. p.
sult. c. 13.
lib. 2.
Coac. ult.
cap. 13.
lib. 2.
6. Epid.Coac. 11.
cap. 13.
lib. 2.lib. 2. epi
de p.Coac. 18.
huius cap.
& lib. 2.
prog.
aph. 25. 4.

lib. 1. prog.

cio ventum sit ad vigesimum diem manente febre, suppuratio fit, unde nonnulla spes affulget salutis. Intereunt autem à foco primigenii morbi, & loco indebitæ vacuationis. Atque à foco quidem; propter amissionem officii necessarii, doloris acerbiter, partium vicinarum sympathiam & syntimoriam; tum propter generationem perennem pravorum humorum. A loco autem vacuationis indebitæ; propter excellentiam partis afflicte, i. pulmonis, vasorum *ἀναστροφῶν*, *ῥήξιν*, καὶ ἀσθενῶν, i. *diductionem*, *rupturam*, *erosionem*; quæ non sanescunt facile; tum propter vivifici nectaris paupertatem quam infert sanguinis è sinu cordis exclusio. Postremo φθίσις δὲ τῆς αἵματος, i. *phthisis* à sputo, de qua illud præceptum est. Τοῖσι δὲ νεανίσκοις, αἱμαλὶς αἵματι, φθίσις. i. *Juvenibus, sanguinis sputiones; phthises*: unde & illud. *Tabes potissimum in eam cadit ætatem quæ est à 18. ad 35.* Et rursum. *Ἐπὶ αἱματὶ αἵματι, πῦρ αἵματος καλεῖται.* i. *A sanguinis sputo, puris sputum; malum.* Ubi Galenus ait, non omnem sanguinis expuitionem, tabis consecutionem adferre: sed eam solum quæ à maligno fit.

aph. 29. 3.

aph. 9. 5.

aph. 15. 7.

47 Οἷον ἐν σπασμοῖσιν, πῦρ βορβορώδες ἔρχεται, καὶ δυσώδες· διόλκνυται ὡς τὰ πολλά.

Quibus concutiendo pus editur canosum, & fædi odoris; ut plurimum moriuntur.

QUEMADMODUM naturæ vis atque integritas in moru & pepasino, consolatur medicum spe certa salutis: ita segnicies & infirmitas in utroque, desperationem; in alterutro, metum adfert sinistri eventus. Hic autem comparatio fit utriusque facultatis, unde prædicendi ratio iniri debet interitus aut salutis. Ac naturalis quidem validæ in pepasino; contra effectæ, in corruptione humoris morbifici: animalis verò firmæ in substantia, robustæ in officio expurgandi sputum aut pus; infirmæ & languidæ, in interceptione & impedimento exitus, unde suffocatio, indeque mors venit. Est igitur prognosens hujus quaestio, utrum purulenti peiore sint loco à puris corruptione, quàm à difficultate & contumacia exeundi. Quaestiois autem hæc erit decisio.

Quibus.] Empyicis, quorum patefacta jam ratio est in generatione suppurati, & vomicae ruptione 20. 30. 40. aut 60. die.

Concutiendo.] A forti contentione musculorum intercostalium, idque voluntatis imperio, tum ab electione, tum ab instinctu. Est enim natura in concussione potens causæ morbificæ: quemadmodum in convulsione impotens. Excitatur autem concussio, vel sponte sua, vel nostra in tussi; quod est κατ' ἔργον, ἢ κατ' ἐκείνην. In sternutamento, singultu, rigore; tantum κατ' ἔργον, i. *ab instinctu* partis afflicte, nec voluntatis imperio. Est igitur fortis concussio, signum τῆς ἰσχύος in substantia; τῆς δὲ δυνάμεως in officio.

Pus editur canosum.] Quamvis liberè & liberaliter, à forti contentione thoracis, metuatum libertate, & pure meabili. Est autem canosum βορβορώδες, colore fuscum, & substantia αἱματώδες, i. *amurcam referens.* Ex quo significatio fit corruptæ partis unde manat, effecti caloris, & materię prorsus indomitæ.

Et fædi odoris.] In quo putredinis summa sunt omnia, unde vis tabifica nectar vivificum cordis planè corrumpit, & unde partium omnium solidarum vivacitas labefactatur, corrupto vitali principio cui tabifica vis infertur à corde, loco vivifici nectaris. Est autem putredinis fœtidæ corruptio inemendabilis, nec unquam redintegranda, quæ per syntimoriam, partem ubi concepta est, ad extremum corruptionis perducit, & insanabilem gangrænam inducit.

Ut plurimum moriuntur.] Vel potius necessariò: quoniam mortifera est gangræna cum cæterarum corporis partium, tum verò spirabilium, quarum officio vel ad punctum temporis vitam carere non potis est: & quarum vitio, naturæ omnia præsidia collabuntur, cum ἀδυναμία omnium facultatum, & vacuatione omnium officiorum, tandem in sympathiam & contagionem adductorum nobilissimæ partis corruptæ.

48 Οἷον δὲ τὸ πῦρ ἢ μέλη χρωματίζονται, κατὰ πῦρ δὲ πῦρ. ἀπόλκνυται ὡς τὰ πολλά.

Quibus à pure coloratur specillum, tanquam ab igne; maximam illi partem intereunt.

ENIMVERO bene res eunt, & bono sunt loco empyicorum, quibus vel confecto statim pure dam stabulatur in vomica, vel ea rupta in thoracem effuso, ipsum liberaliter & ex facili educitur per os, nihil olens, æquale, leve, & album. Tales enim pro certo evadunt, si bene constituta sit naturalis œconomia: quoniam ab expurgatione puris, fruuntur omnibus naturæ commodis quibus vita hominum sustentatur, nempe spiritu & nutrimento. Sin autem eo careant beneficio citæ, liberalis, & liberæ anacatharses; ibi tum citò puris vacuatio molienda per unctionem aut sectionem: sicut faciendum præcepit Hippocrates, & supra jam aperuimus. Ac si perulso latere κατ' ἔργον empyematis vacuandi, quod vel pleuritis, vel peripneumonia, vel ipse lateri affixus pulmo invexit (quod erat in

Coac. 38. hujus cap.

more positum, institutoque veterum medicorum, ut Galenus ex Platone comico annotavit: si, inquam, perulto latere, pus exeat, quale descriptum est bonum, bene fit ægro: si autem cœnosum & fœdi odoris; mortiferum. Ac sanè pus illud alia probatione non egebat suæ qualitatis mortiferæ, quàm prædicta odoris atque coloris, nec erat necesse aliam subungere in hac prognosi traditam, cum illa sufficeret. Cur autem id factum sit, planum faciet prognosæ explicatio.

QUIBUS.] Empyicis qui perulto latere pus edunt foras, quod erat in thorace diffusum.

A PURE.] Non eo solum quod expurgatur per os, in quo fœdi odoris, & cœnosi coloris argumenta sufficiunt ad præsentionem interitus & desperationem salutis; ut alia probatione hic tradita, nec specillo sit opus: quia nullum arte fit ulcus, nec vulnus in libera puris expurgatione.

COLORATUR SPECILLUM.] Scilicet vulnerarium, quod in sinum immittitur, sive in fistulam expurati: ne, quia longa est via, decipiatur medicus pure quod in propinquo est partium circumjacentium; tum autem ut pus quod in abdito latet, exitum habeat, quo sipe impeditur vel sua crassitie, vel ipsius fistulæ sinuoso anfractu. Coloratur autem à pure quod in profundo est, unde tali colore inficitur, qualis est ejus coloratio.

TANQUAM AB IGNE.] Ut scilicet immisum, pro candido & argenteo, velut plumbeum & igne perustum extrahatur; indicio puris, feritate acerrimi.

MAXIMAM ILLI PARTEM INTEREUNT.] Causæ sunt explicatæ in superiore prognosi.

49 Μετὰ πῶρῃ ἀλγήματι, μὴ πνευμονικῇ, καὶ ταραχῶδῶς λε- 20
πτῶν, ἢ φρενικῶν ἔτοι φρενιτικοὶ ἀποβαίνουσι.

Quibus cum dolore lateris, non tamen pleuritico, levis adest aut modica perturbatio; evadunt phrenitici.

MAGNA VIS est ad ea quæ cuique accidunt suscipienda, in præparatione ἢ ἀνδραγαθῇ, i. ex-
cipientis causæ, vel affligendæ partis. Ecce dolor lateris, nec tamen pleuriticus, transit ad
phrenitidem: quia conjunctam habet τὴν ταραχὴν. i. animi perturbationem. Hujusmodi est
illa prognos. Qui cum perturbatione, urinas mœnent claras & albas, vel enacremate nigro præ- 30
ditas, ipsos manet phrenitis. Sed præstat examinare institutam prognosin.

QUIBUS CUM DOLORE LATERIS.] i. Dolorifico lateris malo. i. Sic enim dolorem pro morbo,
sipe jam diximus usurpari. At cujusmodi sit ille morbus, quia non docetur ἐν τῇ ταραχῇ
τῶν; nostræ partes erunt quærere ἐν τῇ ἀσυνεχίᾳ, ex eo scilicet quod adjecit.

NON TAMEN PLEURITICO.] i. Minime nato ab inflammatione sylvitrophica membranæ costis
intextæ. Quæramus igitur super eo dolore lateris ad phrenitidem transeunte, quem ipsa
pleuritis non facit. Sed quid dixi, super dolore? illud enim, super, ad methodum pertinet
examinandæ rei quæ in questionem vocatur. At nondum constat quænam sit illa res, nisi
ἐν τῇ ἀσυνεχίᾳ, quod posuit in vacuitate pleuritidis. Quænam igitur tanta vis esse potest 40
exorti doloris in latere, nec tamen pleuritici, unde inferatur phrenitis? Enimvero dia-

prorr. 4.
f. 1. 1.

Coac. 55.
lib. 1.

f. 1. 1.
prorrh.

li. 4. acut.
Coac. 30.
cap. 11.
lib. 2.

Coac. 97.
lib. 1. &
prorr. 27.
f. 1. 1.

prorr. 4.
f. 1. 1. &
alibi pas-
sim.

phragmatis non est, nec umbilici palpitantis, nec mediastini vulgò dicti. Etenim diaphrag-
matis inflammatio, quam vox acuta, quæ fuerat antè gravis, & hypochondriorum intrò fur-
sum ostendit revulsio; est planè phrenitica. Umbilici autem palpitatio, non est phrenitica,
quam inflammatio non excitavit, pace Galeni dixerim. Nam ut concedam quod ipse dixit,
paraphoricam esse diaphragmatis offensionem lege contagionis & sympathiæ quam habet cum
cerebro: tamen offensionis causam probare non possum, quam idem scripsit oriri ex statulen-
to spiritu, frigoris vi commulatè suppresso. Est enim ratum illud theorema ipsius. Οὐδέν τι
τῶν μεμνημένων συνδράμει, φρενικὴ τὴν φλογὴν ἀφίστην ἐν ταραχῶδῃ. i. Platum interceptio, nunquam
hypochondriis infert dispositionem inflammatoriam. Sed illa offensio non est lateris, nec morbo, 50
nec sympathia. Mediastini autem quæ ratio esse potest, cartilaginei? quod si concessero in-
flammati, pleuriticus erit dolor, qualem demonstravimus verè dici & esse à phlegmone
sterni, costarum superarum, inferarum, & dorsi. Erit igitur lateris dolor, non tamen
pleuriticus, qui per metastasin facit phrenitidem; is ipse de quo illud extat perceptum. τὰ
ἀραιὰ δὲ πῶρῃ ἐν τῇ αἰσθησὶ ἀλγήματα. ὡς ἀφροσύνη σημαίνει. i. His rari per latus oborti dolores, de-
lirium fore testantur. Hic enim raros dolores credibile non est dici, quos excitant flatus,
quorum subita dissipatione ipsi dolores subinde quiescunt. Illud enim quod suprà posuit de bi-
liosis & meris dejectionibus; non admittit collectionem spiritus statulenti. Deinde verò à do-
lore lateris inde oborro, non fieret ipsa phrenitis: quia spiritus statulenti ut nulla suppressio in-
flammatoriam parit affectionem; sic nulla ejus translatio. Quamobrem si, vel Galeno teste, 60
rari dolores lateris, eò dicuntur, quòd sint fugaces: hujusmodi esse possunt à bilis orgasmo,
quam demonstratum est metaptasin crebram huc illuc habere, sicut in cerebro: sic in thora-
ce, modò infera, modò supera; modò dextra, modò sinistra; modò antica, modò postica
illius regione. Atque dolor talis, non est verè pleuriticus: nisi fortè ἐμνοῦμαι dicatur & κατὰ
ἀσυνεχίαν: quia non habet secum adjuncta pleuritidis pathognomonica & συνδράμει. Sed ta-
men ille dolor facilè transit ad cerebrum, ibique paraphorica edit symptomata: sicut jam per
orgasum, metastasin habuit ex alvo in thoracem. Paraphorica autem symptomata, facilè
in cerebro excitantur.

SI ADSIT LEVIS AUT MODICA PERTURBATIO.] Nam ταραχὴ absolutè dicta, mentis est pro-
pria, qua itur ad omne genus delirii; maximè autem phrenitidis & insanix, cum effera bilis 70
eò prorepat, ibique feritatem suam exercet.

50 Εν τοῖσι κτ' πνύμονα αἱ λίαν ἰξέεσθαι δ' οὐ σάξινες πονηρόν.

Quae cadunt in peripneumoniam prærubra multum stillicidia; mali sunt omnis.

SATIS JAM de stillicidio sanguinis, quod cadit in peripneumoniam; aut etiam nimis multa ad illam prognosin. Si lateris morbo substillum incidat sanguinis è naribus; grave malum. Nunc autem sufficere explicare quid sit prærubrum valde stillicidium. Est illud sanguinis meri, suo sero nimis exhausti à febrili ardore, proptereaque pessimi. Ergo si ad vitium stillicidii, quod
10 ipsum per se magnum est, & crisis adversæ, accesserit quoque pravitas eximia sanguinis multum è natura egressi, qualis est meri, ut in Philisco; non dyscrisia solum stillicidii simplicis, quæ ipsum semper manet: verumetiam mortis consecutio adferetur homini desperato. Vide comment. ad illam prognosin, & quæ adducta sunt illuc ex aliis aphorismis, de stillicidio accuratissime scriptis & explicatis.

Coac. 45.
hujus cap.

hist. 1.
1. Epid.

51 Μετὰ βρογχῆ πύελα γλίχρα, ἀλμυράδ' αὖ κακόν. ὡς δ' ἐπαί-
ρηται κτ' σήθ'· ἴπ'ι τέτοισι κακόν. τὰ ἐς τεράχηλον ἀλγήματα, τέτων
20 ἰσχυανθέντων· ὀλέθρια.

Cum raucitate sputa glutinosa & falsilaginoso; malum: quod si quid præterea in pectore assurgat; malum. Ac sanè cervicis dolores tumore vanescente; sunt desperata salutis.

CATARRHI ferini prolapsus, & ubi infederit, & unde, & quâ exierit; sæpe insanabilem morbum facit. Quod ipsum docere videtur illa sententia. Ἐπὶ τοῖσι κατὰ ῥῆσιν τοῖσι κακῆσθαι, καὶ ἰσχυροῖσι αἱ, καὶ μὴ αἱ· κακόν. *Destillationes malignæ* (in pulmonem prolapsæ) exitum te
30 habeant, aut non; semper sunt male. Scripta est autem de iis qui thorace angusto sunt, dorsoque alato: quorum vitiosam conformationem referendam esse docet præceptor περὶ πύε² & ἀφ' ἡμῶν ἀδυναμίας, i. ad imbecillam vim efformandi; cujus imbecillitatem ponit in paupertate caloris navii ex parvitate cordis, quæ facit thoracis angustiam: sicut amplificatio amplitudinem. Scitum est illud. Ἐπὶ τοῖσι καὶ ἀδυναμίας· ὅτι τ' ἐν αἰσθῶν. i. angustiae & amplitudinis con-
trarie sunt causæ. Hujusmodi autem naturæ quæ sunt angusti thoracis & dorso alati, propterea dicuntur περιγῶδες; sunt omnes φθινώδες, i. obnoxie tabi: præsertim si ad illud vitium formaturæ accesserit perennis catarrhi ferini generatio, ex contraria temperie nobilium partium, & impuritate ipsius hepatitis & aortæ, tum à tempestate austrina, ventis placida &
pluviosa. Tum enim periclitantur ei περιγῶδες à phthisi, quos potissimum destillatio ferina è capite facit tussiculosos & raucos. Cum igitur catarrhi ferini vis erodendi (est enim ἀλγυλῶδες,
40 proptereaque dicitur θηλειῶδες) metum adierat θηλειῶδες, i. ferini ulceris, in parte capacissima rofionis, i. in raro & spongioso pulmone; periculosa est ejus mansio diuturnior, ubi non potest pepasimum habere: sicut catarrhi alii feritatis expertes, quos vetant inde cieri pharmacia anacathartica, priusquam mitigati fuerint. Et si fortè natura, sponte sua, ipsum tussiendo extussire conetur; & irrita ejus contentio, & inanis catarrhi expressio per fumidi vaporis efflationem, ipsa tussiendo assiduitate, vasis alicujus inferet ruptionem, & caput ipsum replebit, cujus repletio erit catarrhoica, per syntimoriam sæviens in pulmonem. Nec solum catarrhi ferini prolapsus in pulmonem, cum infederit, ipsum corrumpit; & unde foras exire tentat; vasa disrumpit cum irrita tussiendo assiduitate: sed etiam quâ prolabitur, & quâ effertur; damnis augeat ægrotum. Sic enim præceptor annotavit in illo. Φάρμακ' τοῖσι πύεσιν τέτων ἰξ
50 ἀρχῆς. καὶ ἀπ' πύεων ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν καὶ φλεγμονῆς. ἰσχυρὰ σμικρὰ, δαμνία, λεπτὰ, ταχὺ κακῶμεθα καὶ περὶ ἡμῶν, i. Eorum verò plurimis exactum ad morbum fauces erant dolenter affectæ, quarum affectio cernebatur in rubore & phlegmone. Lacescebant eos fluxiones exiguæ, acres & tenues, citò maleficæ atque tabificæ. Nunc ostendamus quàm sputa sint mala, glutinosa & falsilaginoso, cum raucitate conjuncta.

6. Epid.
parte 3.

2. Epid.
part. 1.

6. Epid.
parte 3.

3. Epid.

1. Epid.

ibidem
6. Epid.
part. 3.

1. Epid.

Ergo CUM RAUCITATE.] Quam edit asperitas tunicæ arteriam succingentis, imbutæ catarrho primùm acri & tenui, mox glutinoso & falso.

SPUTA GLUTINOSA.] Lenia & viscida: non à crudore, sed à calore contra naturam perusta, unde nominantur κατὰ γλῶσσαν ἰσχυρῶν, i. glutinosa & coctionis expertia. Nam coctione fiunt crassiuscula & meabilia, quæ patria vulgò dicunt: sicut ex vulgari consuetudine loquendi scripsit Hippocrates, ἀσπίως. Hic igitur sputa sunt ἀσπίως, i. ἀσπίως glutinosa; proptereaque ἰσχυρῶν, i. sciatu admodum difficilia: quoniam contumaciter adhærescunt faucibus & arteriæ, unde non exit facilè catarrhus ferinus in pulmonem prolapsus, quamvis eo delatus fuerit ipso vapore fumido, per tussim expresso; sed ibi dispergitur, & ut Galeno placet, ἀπὸ κατὰ φρενός, i. rursum præcipitat, cujus inchoata fuit ἀνάσθ'· i. sursum elatio, nec tamen transeundi celeritate per arteriam, prævenit dispersionem sui per eam, atque relapsum. Quæ causa est cur in arteria glutinosum fiat, quod prius acre fuit & tenue.

lib. 1. &
3. de acat.

Gal. ad
part. 18.
sect. 3.
6. Epid.

ET SALSILAGINOSA.] i. Dilutum salem referentia, idque vel propria corruptione catarrhi unde fit pituita falsa, quemadmodum à concretionem gypseæ, & à resolutione aquea, vel à permixtione bilis & pituitæ. Sunt autem amari & salii affines saporos.

Theophr.
capite 8.
lib. 2.
de caus.
plant.

tunicæ prorepat ab ore ad alvum, ubi facit idem quod fecit in ore, nempe ulcuscula, unde liquidis excrementis fertur alvus; quæ causa, nutriendi & gerendi opportunitatem admittit: proptereaque locus est abortioni.

Pus EDIT.] Non primo & per se, sed interventu phthisis. Cujus quidem facilis generatio est à tali catarrho, maximè verò in homine angusti thoracis & dorsi alati, idque tempestate austruina, ventis placida & pluviosa. Ejusmodi esset prognosis, si quis prædictionem ederet futuræ abortiōis, ex gravidæ mulieris ore aphthoso. Tale est illud adagium. Oculi domini habitiorem facit equum. Non oculi domini *ἀλλὰ* per se parit in equo: sed equisonis diligentia quæ ad nutum domini adhibetur, in equo convenienter fideliterque curando,

lib. 1. πρὸς τὴν γυναικίαν. & aph. 34. 5.

53 Οἷον ἐν περιπνευμονίῃ ἔχει παχία ἐν δόχῃ, ἔλα πρὸ τῆς τετάρτης λεπνύεται· θανάσιμον.

Quibus in peripneumonia, urinæ continuò crassæ, mox ante quartum diem tenues fiunt; mortiferum.

20 Huic demonstrandæ prognosi advocanda sunt nobis hæc duo catholica theoremata. Prius est. In morbo acuto malè res eunt, quando perennis accessio fit causæ morbificæ. Alterum. Malo sunt loco res ægri in morbis acutis, quando nature præsidia collabuntur. Ac theorematis utriusque veritas ostenditur in hac prognosi, sicut in illa. In peripneumonibus, urinæ citò & paulisper coctæ; pestiferæ. Videamus igitur quantum lucis adferant theoremata illa catholica, huic explicandæ prognosi, quæ omnem ferè continet rationem prædicendi de morbis acutis, quæque suo particulari exemplo, de more & instituto præceptoris, percepta edit singularia ineundæ *παράδειγμα* ad scienter & certò prædicendum quid cuique sit eventurum.

Coac. 7. capite 4. lib. 2.

30 QUIBUS.] Convenienter curatis, & in quorum commoda nihil peccatum est: ut nulla sit excusatio culpandi medici, eorumve qui præstò sunt.

IN PERIPNEUMONIA.] Inflammatione pulmonum sylvtophica, jam suis omnibus signis descripta & explicata.

URINÆ.] Non quidem colliquamenta, nec *ἔχει ἐμπύρεον βρώματι καὶ πύματι*, i. urinæ conciores potioni & cibo: sed quarum materia est, ut ait Galenus, *ἔχει τὰν καὶ τὰς φλέγας χυμῶν*, i. serum quatuor qui stabulantur in venis humorum. Est enim triplex urinæ materia, præter τὰ ὑπερπύρεα.

CONTINUO.] Ineunte morbo, simulatque venit peripneumonia, atque, ut dici solet, τῇ πρώτῃ ἐκβολῇ, i. primo appulsu, vel aggressione.

40 CRASSÆ.] Non quidem grumosa ex affluentia crudorum *ὑπερπύρεα*; nec verò crassæ, i. turbatae ac jumentorum similes quæ diu depositæ non residunt, quæ *ἔχει θύλακα* nominantur: sed crassæ, hoc est mediocris consistentiæ, nec spissæ nimis, nec tenues. Sic enim crassæ dicuntur quæ à pepasmo spissescunt, juxta illud. *Παχύνει δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀποχρῆμα πρὸς τὸν καλὸν λόγον τῆς οὐρᾶς*. i. Excrementum spissari oportet dum itur ad crissam. Ac tales urinæ crassæ leguntur in illo aphorismo. *Qui cum urina crassâ, mejuunt fursuracea; scabiosa est iis vesica.* Ubi Galenus rectè annotavit, urinam tenuem & furfuraceam, scabiosarum esse venarum: crassam verò, ipsius vesicæ. Ac de his aliis.

Coac. 6. hujus cap. ex lib. 1. πρὸς τὴν γυναικίαν. 6. Epid. part. 5. 3. Epid. hist. 2. part. 2. de Hermocr. aph. 69. & 70. lib. 4. lib. πρὸς χυμῶν. lib. 2. prog. aph. 77. 4.

50 MOX ANTE QUARTUM DIEM.] Quo prima periodus morbi absolvitur, & *πρῶτη ἐκβολή* nominatur, i. primum certamen nature & morbi: à prædonibus ducta metaphora qui viatores invadunt. Notabile autem est quod scripsit, MOX ANTE QUARTUM DIEM: quoniam primis illis morbi diebus ante primam *ἐκβολήν*, crebri sunt metaprasibus morbi acuti, ac tum humoris morbifici efferi fit orgasmus; non autem cum jam processerint quaternarius, ut in phrenitide observavit præceptor.

lib. 3. prog.

TENUES FIUNT.] In substantia, ex vacuitate coctionis quæ paulò antè specimen ediderat suæ virtutis in crassâ urina: quod est argumentum fatiscientis nature & officii malè gesti à partibus nutritiis; maximè verò jecore & venis: ac tum urinæ sunt tincturæ biliosæ expertes, ex translocatione bilis ad superas partes; quæ quia critica esse nequit ad futuram juvenum hæmorrhagiam, sicut ejus derivatio ad senum dysenteriam (non enim critica spes affligere potest pepasmo ante quartum diem) efficitur planè ut sit omnino symptomatologica ingravescens peripneumonix, aut etiam mox in phrenitidem migraturæ. Atque hujus metaprasios opinionem facit repentina mutatio crassitudinis in tenuitatem ante quartum diem, quo tempore, ut jam diximus, frequentissima esse solet metaprasios morborum peracutorum, & humoris orgasmus. Hic locum habet illa sententia præceptoris. *Οὐρα τὰ δασυῖα, ὀδὴν καλῶμεν, ὀδὴν καλῶμεν, i. Urinæ tenues, criticum nihil, & utile nihil præ se ferunt.* Sed de urinis suo loco dicitur.

protr. 13. f. 1. 1.

60 MORTIFERUM.] Quoniam si ad nobilissimæ partis oppressionem, continenter fiat nova morbificæ causæ accessio; vel, si in morbo calamitoso & peracuto, partium spirabilium καυμωμένη sit, & vis efficta langueat partium nutritiarum, profectò, labefactata spiritus & nutritus œconomia, necesse est vitam effluere.

aph. 72. 4. 3. Epid. part. 3.

70 54 Οἱ ἐν ξηροῖσι περιπνευμονήσιν ὀλίγα πέποινα ἀνάγοντες· φοβεροί.

De peripneumonia sicca iis verendum qui pauca expuunt, & cocta paulisper.

Sicut periculosa est anadrome rheumatis concitati, quæ peripneumoniam fovet & auget ita consistentis contumacia in coquendo & expurgando. Ac rheumatis concitati pertinacia, superiore prognosi tradita est in urina quæ citam mutationem habuit crassitudinis in tenuitate. Hic traditur contumacia consistentis, cum pertinacia concitati. Utriusque autem ratio sic innotescet:

DE PERIPNEUMONIA SICCA.] In qua sputum flavum pauco permixtum sanguine non editur circa initia, nec diebus criticis liberaliter expurgatur: talis enim dicitur sicca, i. sputi expers, in qua dolorificum malum citò, per anacatharsin, foras non exit. Ac siccitatis causæ omnes propalam explicatæ sunt ad illam prognosin. *Pleuritides sputi expertes; gravissime.* Ergo qui sævis peripneumoniarum symptomatibus exercentur, nec ullam edunt vacationem propriam phymatis in pulmone oborti.

IIS VERENDUM.] Quia non laxatur phyma pulmonis, unde nulla symptomatum gravissimorum remissio, sed graviorum accessio ex tensione majore, unde spiratio difficilior auget humoris expurgandi contumaciam: quemadmodum hæc rursus, difficultatem spirandi, donec ventum sit ad stertorem & orthopnoeam suffocantem & strangulantem. Atque in universum mortifera sunt omnia peripneumoniarum, si dolorificum malum foras non exeat citò. Est enim, ut dici solet, celeritas mora ipsa, quando cum sævi doloris cruciatu conjunctus est in spirando meteorismus. Et verò in vacuitate commodorum epiphenomenon, fortura est subnascensium pravorum symptomatum, quæ vocant τὰ ἀπρόσμελα. Ergo de peripneumonia sicca iis verendum.

QUI PAUCA EXPUUNT.] Idque serò: ob materiæ contumaciam, vasorum sive meatuum angustiam, & imbecillam concussionem. Nihil autem paucum est criticum: maxime vero id quod difficulter exprimitur verius quam expurgatur.

ET COCTA PAULISPER.] i. Parca manu & aliquantisper cocta. Hæc autem vicissitudo est pessima, cruditis & pepasmi.

55 Τὰ ἐν τοῖσι σήθεισι ἐρυθμήματα ὑποπλατεία· γίνεσθαι τοῖσι τοιούτοις ὀλέθρια.

Pectora rubris maculis supersparsa, talibus mortem subesse testantur.

QUE PER metaplasin nata, spem adferunt bonæ crisis, & bona spe consolantur medicum; eadem per epigenesin, metu exterrunt sinistri judicii. In strangulatu forti cum sævi doloris cruciatu, & orthopnoea, quæ angina vera est, exortum in cervice & sterno erysipelas, periculi locum tollit, si ex anginæ loco egressum fuerit per metaplasin, nec intrò recurat. Idem per epigenesin diffusum verius quam effusum, quod indicant symptomata ingravescentia, vana spe lætat medicum imperitum. Nam cita mors venit.

ERGO. PECTORA.] Dorsum quoque ipsum, & latera quibus adjacent inflammati pulmones.

RUBRIS MACULIS SUPERSPARSA.] Vel maculis quibusdam obsita; rubris quidem, sed minime tuberosis, ab expressione feri, cujus nimia abundantia pulmo distentus est, peneque oppressus. Exudat autem serum illud, potissimum iis qui carent libera & liberali expurgatione humoris morbifici, & quibus urinæ primum crassæ, mox tenues ante quartum diem redduntur; maxime verò densis corporibus quæ ab exercitatione violenta peripneumoniam contraxerunt.

TALIBUS MORTEM SUBESSE TESTANTUR.] Non secus atque sputum quod strepitum edit in pectore, unde curatio desperata. Non secus atque pulmo qui multum repletus, nihil edit, sed fervet in ima larynge. Quæ sanè afflictio peior est, quam si ederet sputum nigrum, sicut docet illa prognosin. *Εἰ δὲ μὴ ὅτως ἀκέραιον ὡς καὶ μέλαν φαίνεται, δεινότερον ἔστι τὸτο ἐκείνου· κακὸν δὲ καὶ ἐν μηδὲν ἀνακαταίρει, μηδὲ πρὸς τὸ πᾶν, ἀλλὰ παρὰ τὸν ἕλκος ἐν τῷ φάρυγγι. i. Quod si sit ita sincerum, ut nigrum appareat, peius hoc est prædictis. Malum item, si nihil expurgetur, neque progrediatur pulmo expurgando, sed plenus adhuc ferveat in faucibus.* Est igitur illa rubrarum macularum in pectore superspersio, & τὸ τῶ ἀπρόσμελον causæ morbificæ ab ingravescente peripneumonia, & à pulmone, feri putrescentis æstu fluctuante, cum stertore ad imam laryngem.

56 Πλευρὴ ἀλγῆμα ἐν πύσφι χολώδῃ ἀλόγως ἀφανισθῆν· ἰξίσαται.

Lateris dolor in sputo bilioso quod immeritò vanuit; insaniam facit.

VERUS ILLUD scitum est. Τὰ ἀλγῆμα ἀσώμως παρρησιάζεσθαι· ἵναταιν σημάδι. i. Mortifera omnia quæ abs re mitescunt; mortem in propinquo esse testantur. Ex, Quæ pravus cum signis mitescunt; mortifera sunt. Multa sunt alia præclare scripta de insidiosa levatione morborum. Quæ omnia his literis continentur. Quæ immeritò levantur & levant, iis non est credendum, nec conquiescendum.

dum. Ecce pleuritis, ipsa per se formidabilis, cum signo terrifico, nempe sputo bilioso mitescit, atque omnino vanescit, ut jam nulla amplius superesse videatur. Est igitur insidiosae ejus levatio. Quas autem faciat & paret insidias, in hac prognosi docetur.

LATERIS DOLOR.] i. Pleuritis lateri dolorifica per inflammationem systrophicam membranae costalis intexta, & ab ea doloris molestia, hic & alibi nomen habet.

CUM SPUTO BILIOSO.] Non quidem à bile sputo exactè permixta, quod tertio die cœptum mitigari & expui, citas facit discessionem; nec verò in pleuritide biliosa simul & sanguinea, quæ ut in plurimum nono vel undecimo judicatur, ac præter cæteras fanescit perfectè atque simpliciter. Sed cum sputo bilioso flavo & mero, quod scilicet pituitæ non est permixtum, nec sanguini; atque idem caret suo naturali sero quo naturaliter unusquisque humor diluitur. Unde significatur pleuritici humoris pravitas, ejusdemque cruditas, cum perennitate rheumatis concitati ab hepate, & hepatitis impuritate.

QUI VANUIT IMMERITO.] Non critica lege quievit, cum expurgatione cita, liberali, & libera, sputi boni & laudabilis, quale jam diximus: id enim significat, ἀλόγως, ἀσέμως, μὴ ἔλγυν, ἀφελόγως, ut in eo. Δύσιν ἀφελόγως λυθίσαν το ἔλγυν κακόν. i. Sitis sedata immerito, in acutis, mala est. Ubi Galenus author est; situm abs re sedari, manente scilicet causa sitifera, quam vacuatio critica defectionum, sudoris, hæmorrhagiæ non sedavit, nec artificium medici ad imitationem naturæ comparatum. Sic & hoc loco, pleuritis in sputo bilioso, sine causa vanescit, cui natura nihil opis attulit, nec adjumenti, nec etiam mituit diligentia & industria medici, quam adhibet vacuatione & neoterismo; per phlebotomiam, solum, dietam, & pharmaciæ tum catharticam, tum anacatharticam.

INSANIAM FACIT.] Hæ sunt insidiæ quas facit & parat lateris dolor, sine causa, & pravo cum signo vale dicens. Nam biliosus & effusus humor, per orgasmum ciet anadromen, quæ non antè subsistit, quàm ad cerebri arcem pervenerit, ubi mortifera edit omnia, si exitum citò non habeat per hæmorrhagiam. Ac primum bilis flava ad caput translata, ibique fluctuans æstu; phrenitidem parit, mox insaniam: quòd ejus in atram facilis mutatio sit. Sunt autem acriores morsus bilis atræ, quàm flavæ. Nota est illa prognos. Phrenitici, sputatores, fanatici, vel insani; etiamne tremuli? Quid autem inter phrenitidem & insaniam interfit, dictum est alibi multis in locis. Illic pensum meum absoluisse videbor, si nonnulla scripsero super philologia hujus prognoseos. Primumque, quòd verbum ἔλγυν, per metonymiam legi debet, nempe afflicti pro afflictione, quod Galenus nimium auceps verborum, solæcismo tribuit explodendo. Sed tales solæcismi sexcenti leguntur apud Hippocratem, qui tamen non sunt explodendi, sed ex dianæ præceptoris fideliter & religiosè interpretandi; ne optimarum rerum sic traditarum fructu optatissimo careamus. Alterum est super illo participio ἀφανίζον, quod quidem, sicut verbum ἀφανίζω & ἀφανίζω, unde venit, accommodatur semper levationi, vel insidiosæ, vel etiam falso creditæ: sicut πνέω, πνέειν, & πνέλη; levationi veræ quæ sit ἀσέμως, καὶ ἔλγυν. Sed inter ἀφανίζω & καταμολύνω, quorum utrumque dicitur de iis quæ tum insidiosæ, tum falso levantur, hanc differentiā ponit Galenus; quòd illud sit repentinæ & subitæ levationis; hoc vero tardæ & lentæ. Atque hæc Galeni distinctio legitur comment. ad illam sententiam, quam tamen Codex Græcus Galeni ad Hippocratis opera, distinctam non habet: sed commentarii literis minutoribus excusam, in eoque consusam. Est autem hæc. Τὰ πνέοντα, ἀσέτως καταμολύνοντα φανέσθαι. i. Quæ dolorifica sine crisi residunt (loquitur enim de parotidibus) prava sunt.

Coac. 7.
hujus cap.
lib. 3. ἀβελόγως.
& Coac.
10. hujus cap.
Coac. 14.
hujus cap.

protr. 12.
f. 2. 1.

Coac. 99.
2. lib.

protr. 5.
f. 3. 1.

commenti
ad protr.
76. f. 3. 1.

57 Οἱ διὰ ἐμπύσῳ πυρετοὶ διαλείποντες ἐφιδρουῦντες οἱ πολλοὶ εἰσίν.

Quæ à suppurato febres quiescunt, sudatiunculam multæ habent.

ENIMVERO spei plenum est empyema unde febris ægrum dimittit, ipse autem cibos concupiscit: ac pus educit faciliè, nihil olens, album, æquale, & læve. Mortiferum autem quod febrem infert, sitim, & cibi fastidium, atque pus edit lividum aut viride, spumans & fervidum. In incerto res est, quando ab empyemate, ipsa quidem febris quiescit, sed inde sudatiuncula exudat circa jugulum atque pectus. Quemadmodum autem sic fiat, jam ad demonstrandum aggredior.

QUÆ A SUPPURATO FEBRES QUIESCUNT.] Græce est, δι' ἐμπύσῳ, i. propter suppurationem: ut suppuration causa sit febris vale dicentis, & quiescentis. Quiescit autem: quoniam symptomatice erat systrophica phlegmones dum manebat; nunc ea concocta, & in suppurationem conversa puris admodum mitis, quale supra descriptum est; & laxitate comparata dolorificæ tensionis; mirum videri non debet si proritatione omni sedata atque restincta, febris ipsa cum dolore discedit. Ac participium illud, διαλείποντες, verbumque ipsum ἀφελίσαν, non est hic intermissæ febris periodicè accedentis, sed quæ perfectam habet discessionem. Talis observatio est cum alibi passim, tum in multis aphorismis libri quarti.

SUDATIUNCULAM MULTÆ HABENT.] Non illæ quidem exactæ, sed quæ post exoriuntur ab empyemate quod liberè, citò, & liberaliter foras non exit: sed intus cunctando putrescit: ut quamvis confectione sit optimum; corruptione fiat pessimum, causamque inferat sudatiunculæ & horroris quæ vicissim apparent, eaque vicissitudo jam in judicatum transiit pravitas, initio statim hujus divini operis. Ac sudatiunculæ & horroris causæ unde veniant, non ita pridem sunt explicate. Est autem sudatiuncula, ἐφιδρῶν, quæ vel toto corpore manat exiguâ, vel circa jugulum & pectus exudat. Posteriores significationem hanc retinendam duximus: quia ubi sudatiuncula, ibi morbus: & è converso.

Coac. 39.
& 39. lib.
jus cap.

aph. 46.
47. 48. 49.
50. lib. 4.

Coac. 10.
lib. 1.
protr. 7.
f. 2. 1.

58 Τεῖναι aph. 38. 4.

58 Τοῖσιν ἐμπύοις κάφωσις γνομένῃ· αἱματώδεα διαχώρησιν σημαίνει.
τέτοις πρὸς τὴν τελειότητα, μέλανα διαχωρέει.

Surditas quæ cadit in empyicos, cruentam excretionem denunciat. Atque his sub finem vitæ, nigra ducuntur.

QUONIAM sine studio & ardore quodam amoris, nihil in vita fit egregium, atque, ut præclare Xenophon, ἄδην καρδαιότερον ἢ πικρὸν, i. victoria nihil fructuosius: tantum adhibui temporis & diligentie, ut, per Dei gratiam, invenisse me putem abditam nimis & abstrusam veritatem hujus prognoseos. Est igitur sic eruenda veritas, & propalam explicanda.

SURDITAS.] Auditus privatio, vel interceptio; illa quidem, cessante ab officio facultate, propter exolutionem & ἰσχύος, quæ posita erat in firma & solida substantia partis illius cerebri unde vis audiendi manat; altera autem surditas ab interceptione auditus, fit impedito appulsu & ἀκυσῶν, i. audibilibus, vel eorum quæ cadunt sub aures; non quidem vicio & ἰσχύος neque διανοίας: sed ejus quod dicitur ἀνοήτως, per oppilationem meatus auditorii. De qua illud memorie proditum est. In febre surditas alvum sistit. Multa sunt alia super hac re scripta multis in locis.

QUÆ CADIT IN EMPYICOS.] Per afflictionem partium vicinarum, in empyematis sympathiam adductarum, & per propagationem causæ morbificæ ad cerebri arcem prorrepentis, unde surditatis utriusque causa & ratio in mentem venire potest medici disputantis.

CRUENTAM EXCRETIONEM DENUNCIAT.] Vellem dixisset αἱμορραγίαν ἢ αἵμα ἐκ τῶν, i. profluvium sanguinis, aut stillicidium ejus ἐκ naribus. Nam surditas non est τεκμήριον dejectionis cruentæ: quamvis non sim nescius, nomen & Ἀμαρμαρτος, non pro dejectione semper usurpari, sicut usurpatur ἐκτοχέρις. Nam significat etiam quodam loco τὸν ἀνθρώπου, quæ toto corpore fit, potionis & cibi. Sed intolerabile esset verbi aucupium, significationem dejectionis cruentæ convertere ad hæmorrhagiam, vel ad stillicidium. Sed ut concedam hoc in philologia, quamvis absurdum; inde manabit philosophia longè absurdior, vel sophisma potius, sive sophistica ratio explodenda. Non enim descriptæ surditatis, vel succedanea, vel consecutaria esse potest hæmorrhagia: sed paræsis potius, quæ tum peripneumoniæ, tum empyemati succedanea esse solet, & cujus prænuncia est cum cæmate surditas. Nam si quis objiciat quod alibi ratum & persuasum esse volumus. Quibus aures obsurduerunt cum gravitate capitis, hypochondrii tensione, & splendoris offensione; sanguis ἐκ nare prorumpit. Sciat is velim, surditatis hujus principia causasque duci, unde signa veniunt διανοῆς hæmorrhagiæ jamjam futuræ, quæ cernuntur in hypochondrii tensione, & splendoris offensione; quorum illud, sanguinis ad cerebrum concitati; hoc verò consistentis, quod hæmorrhagiam ciet, certissimum est argumentum. Ac surditas quidem cita est quæ alvum sistit, retractione sursum bilis quæ alvum ciebat, indeque surditas venit per oppilationem meatus auditorii, qua impeditur appulsus & ἀκυσῶν ad sedem & domicilium & ἀκυσῶν. Hanc verò surditatem exolvi docet præceptor, vel hæmorrhagia, vel alvo biliosis excrementis prorupta. Sed ea signa eduntur in ἰσθμῷ naturæ & morbi, salvis adhuc & integris ægri rebus: hæc autem viribus jam effictis unde incommoda possunt incidere, vel stillicidii sanguinis continenter pigro lapsu euntis, vel dysentericiæ diuturnioris hepaticæ quam εἰς τὸν ἐκτοχέριον alibi vocat Hippocrates; illud quidem ab impuritate, & pravorum succorum abundantia in hepate; hæc verò ab hepatis infirmitate & malè gesto officio, quando ipsum tædet sui officii, ἀπώσιν vocat Galenus.

ATQUE HIS] Qui ab empyemate obsurdescent, & qui dejectionis cruentæ incommoda sentiunt, vel sanguinis ἐκ nare stillantis, ab hepatis infirmitate, & hepatitis impuritate.

SUB FINEM VITÆ.] Mox effluxuræ, quam diutius manere non potis est cum exolutione partium spirabilium & nutritiarum, & cum symptomatica excretionem cruenta, quam refrigeratio sæpe adfert caloris nativi, non secus atque lienteriam; cum ab hæmorrhagia profusiore, vel sponte sua, vel aliena, exacto jam morbo, refectioni operam dare incipiunt convalescentes.

NIGRA DUCUNTUR.] Ut sæpe fit ab hæmorrhagia, vel ab omni excretionem cruenta; unde significatur μεγάλη κάκωσις & ἀσθένεια, i. ingens viscerum ἐκ naturæ egresso, nec amplius redintegranda. Sed illa nigrorum dejectio, cujusmodi sit, quæque sint illius causæ, multarum prognoseon argumenta dedit in tractatu περὶ αἱμορραγίας, quem adornavimus ex præscripto autoris. Sed omnium nigrarum dejectionum distinctio divina est in aphorismis. Quorum autem fiat commemorata hæc nigrorum dejectio, planè parit aph. ille 23. lib. 4. Quibus à morbo acuto, vel diuturno; vel à traumate, aut aliter, multum macris; bilis atra, aut melancholicus humor subit, cujusmodi est sanguis niger; postmodum moriuntur. Vide Galenum.

59 Πλευρὲ ἀλγῆμα μὲν πυρετὲ ἡσόνῃς σημαίνει πῦον ἀνάξιν.

Lateris dolor cum febre diuturna; pus eductum iri significat.

LATERIS dolor & pleuritis, tamen frequenter apud Hippocratem, sunt nomina ejusdem morbi; differunt tamen in hac prognosi, quemadmodum in aphorismo illo. Τὸ δὲ χρομῶν ἀλλοεῖναι, πῦον εἶναι, πλευρίαν, i. Hyeme pleuritides, dolores item pectorum atque laterum. Cujusmo-

Coac. 3.
cap. 3. lib. 2.
In Epid.
aph. &
prorrh.

comment.
ad aph. 23.
2.

li. 2. prog.
& Coac.
23. lib. 1.
cap.
prorrh. 75.
f. 3. 1.
Coac. 7.
capite 3.
lib. 2.

aph. 60. 4.
& Coac.
23. lib. 1.
prorrh. 2.
f. 1. 1.
6. Epid.
parte 7.
4. πει
ἀξιν.

Coac. 7.
capite 13.
lib. 2.
in aph. &
prorrh.
Coac. 5. 6.
& 8. cap.
13. lib. 2.
aph. 21. 22.
23. 24. &
25.
lib. 4.

10

10

30

40

50

60

70

jusmodi autem illi dolores sint extra pleuritidem; considerandum. Enimvero certum est, causam eorum positam esse in tensione & proritatioe partis obfessæ. Est autem hæc musculus respirationi vel efflationi dicatus, tum etiam is qui per *συσπάρκυσιν*, connexionem & symphysin perficit scapularum cum cervice, dorso, & sterni. Unde autem veniant causæ dolorum, caput est intelligere ad explicationem hujus prognoscens.

- LATERIS DOLOR.] Quem fecit tensio & proritatio musculorum intercostalium, dorsaliū, & scapularium; vel à catarrho, vel à spadone, vel ab utroque spasmate. Nam à catarrhi prolapso tanta vis inferitur carnibus, ut sæpe adferat distortionem rhachews, quæ tollit ipsius naturale *ἰσχυρὸν*, quo recta sinuoso ductu progreditur à cervicibus ad os sacrum, facitque ut in alterutram partem, dextram aut sinistram, se inflectat, & *σκολίωσιν* edat contra naturam. Idem catarrhus non raro vitiat τὰ *ἰσχυρὰ* ossis sacri ac dorsi, & τὰ *ἰσχυρὰ* lumborum atque cervicis; unde fit partium illarum è sua statione foras vel intrò egressarum, *κύρσις* & *λάρσις*, ut ita dicam, monstroræ. Sed à spadone dolores laterum foris exoriantur, cum venulæ partium circumjacentium, emulgendero distentæ sunt humore pravo, & varicoso. Nam venæ, attrahendo carnes ipsas præcedunt: vel quando excipiunt *τὴν ναυσίωσιν* crassarum venarum, & fit *ἰσχυρὸς*. Utriusque autem spasmatismis ratio hæc est, unde lateris dolor inferitur. Ac primum fit spasma, indeque nomen habet, quando musculorum fibræ plurimum distenduntur, adeo ut nonnullæ disrumpantur, ac tum à spasmate *ῥήγμα* enascitur. Sed ea prægrandis fibrarum distensio accidit ἢ *αὐτομάτως*, i. sua sponte, ἢ *μὴ περιτρίβου*, i. insidente aliqua foris causa. Ac sua sponte fit, *ὅτε τὸ ἐνὶ τῷ*, idque *κατ' ὅσον ἢ κατ' ἔλκιν*, i. appulsu vel tractu. Atque appulsu quidem, quando exudat alicunde inutilis humor, ipsum vero exudantem, vel etiam expressum caro excipit, atque distenditur. Tractu vero distensio ipsa perficitur, quando ipsarum carnium, venarumque circumiacentium vi attractrice, fibræ musculorum unâ cum venis, ad nauseam usque replentur, apparetque illa Græcis dicta *ναυσίωσις*. Quinetiam spasmatismata extrinsecus veniunt, sicut jam posui ex præceptore, cujus verba hæc sunt. *Νασκούται* *spasmatismata*, tum à labore, tum à lapsu & casu, tum etiam si quis prægrave onus levare conetur, tum à cursu & lucta, &c. Sed idem præceptor in catalogo symptomatum quæ à *traumate* incidunt, spasma recenset.

- CUM FEBRE DIUTURNA.] Ex quo efficitur, non esse pleuritidicam, i. pleuritidis symptomaticam: proptereaque dolorem hunc lateris non esse pleuritidis confectarium. Nam pleuriticorum febris est brevis, ut ipsa pleuritis quæ suo statu non manet ultra 14. diem, sed mutatur in empyema, si careat anacatharsi. Diuturnam autem hinc vocat, tum quia longi est temporis, tum quia mitis & lenta: quæ significatio est diuturnæ febris, in illo. *Τὰ ἑσπέρη* *ὀξυπνευμάτια* *ἀλλυμνῶσις*, *ἡπύπνευμάτια* *χρόνια* *ἐκίδημα*, i. Apoplexia quæ citò incidit, aliqui sanabilis, à diuturna febre, mortifera fit. Ubi diuturnam intelligit, mitem & lentam, nec apoplecticæ causæ potentem.

- PUS EDUCTUM IRI SIGNIFICAT.] Quoniam à febre illa, suppurabilis humor fit: non tamen suppurationis ipsa, quæ tantum nativi caloris virtute perficitur. Suppurabilis autem fit in spasmatismis magnis. Nam de exiguis illud præceptum est. *Εἴκοσι ἢ ἑκατὸν ἀσπέρη* *ῥήματι* *ἐν τῷ σπέρει*, ἢ *ἐν τῷ φλέβει* *ὅσα ἐκπύουσι* *ἀλλὰ γὰρ* *φύματα* *πολυχρόνια*, i. Nonnullis cum imbecillia *spasmatismata* sunt in carnibus aut venis, non suppurantur: sed fiunt tumores diuturni.

60 Οἱ φρενῶδες πυκνά, ἐς ἐμπύην (ἢ ἔρχον)· ἀτὰρ καὶ πυρετὸς τῇ τοῦ τῶν, ἀλλ' ἐς ἐμπύησιν.

Qui perhorrescunt crebrò, ad suppurationem deveniunt: quinetiam talium febris, ipsos ad suppurationem ducit.

- QUOD PLEURITICI OMNES HORRIDULI FIANT, & sint empyici per metaptωsin pleuritidis in empyema; dictum est abundè suprâ. Hic odiosa esset repetita causæ horrifere commemoratio. Ergo non est dubium quin pleuritici ad suppurationem deveniant, & sint empyici, quando ex insolentia horrois jam perhorrescunt crebro.

QUINETIAM.] Præter crebros horrois insultus, unde pus editum significatur, atque dum editur.

- TALIUM.] Qui perhorrescunt crebrò ἀτάκτως καὶ ἀκρίτως, sine paroxysmo periodico, & sine ulla discessione febris: quoniam talium horror cietur ἀφ' ἑλκῶν, i. ab ulceribus purulentis, non ὅτε τὸ ἀγγλῶν, i. à vasis cacoehymia febrilis, ut in tertiana, quartana, & ardentier acuta, quæ abeunt periodicè aut critique, quoties in iis rigor cietur.

- FEBRIS.] Vel ea quæ ultra 14. diem protrahitur in pleuritico, cui febris finem non attulit anacatharsis libera & liberalis. Vel febris, quam nuper legimus ab autore nominatam *ἡμῶν* *ἰσχυρὸν* *ῥήματι*: ut alia sit febris idea, quàm ejus quæ fuit dum ipsa pleuritis maneret, aut peripneumonia. Est autem horrois confectaria, non ipsa tamen horrifera. Nunquam enim fit horror quin veniat inde febris per afflictionem caloris vitalis qui est in corde. Ubi enim caloris vitalis domicilium, ibi per ejus afflictionem à putri humore febris accenditur.

- IPROS AD SUPPURATIONEM DUCIT.] Quoniam ad generationem puris necessaria est materis suppurabilis præparatio. Efficitur autem talis, à febre; in cujus vacuitate nullum fit suppuratum: quia sine febre nihil est suppurable: quamvis suppuratio ipsa dono febris non fiat; sicut nec ullus pepasmus: sed tantum virtute caloris nativi partium solidarum à neclare cordis vivifico recreatarum. Sic in omni suppuratione febrem requirit Hippocrates,

lib. 3. *ἀσπέρη*.

lib. 1. *ἀσπέρη*, comment. 3. ad lib. κατ' ἰσχυρὸν. lib. 1. *πυρετὸς*.

cod. lib. 1. *ἀσπέρη* *τοῦ* *πυρετὸς*; lib. 3. κατ' ἰσχυρὸν.

aph. 8. 5. & suprâ, propt. 50. f. 2. 1.

lib. 1. *πυρετὸς* *γυναικῶν*; lib. 1. *πυρετὸς* *νέων*.

Coac. 37. hujus cap. & 2. prog.

aph. 8. & 63. lib. 4.

Coac. 33. hujus cap. lib. 1. *πυρετὸς* *τοῦ* *πυρετὸς* *libri de febris* & 2. *πυρετὸς* *ἀγνῶστη*.

crates, ut jam sæpe vidimus tum in hoc tractatu, tum in eo quem scripsit de tumoribus hypochondriorum & ventris.

61 Οἷον ἐν πλευρῇ ἀλγία ἀσπία παρεκκαθῆσι ὑπὸ ἡ καρδι-
αλγία, ἰδρώδεις, ἔχιντο ὃ πρὸς ὥπε ἀνθ, καὶ κοιλίης ὑγροτέρης ἐμ-
πύματα καὶ πνύμονα ἔχουσι.

*Quibus à dolore lateris collapsa fit appetentia cum cardialgia, ac
tum sudores cum facie rubicunda exudant, & alvo liquidiore; iis empye-
mata sunt in pulmone.*

HIC ETIAM signa sunt empyematis in pulmone confecti, quæ suprà jam vidimus in illa prognosi. Quibus, in febre, lateris dolor incidit, siquidem liquidis & biliosis fertur alvus; mitescit: sin autem collapsa maneat appetentia, ac tum sudores cum saturato rubore faciei exudent fluente alvo, & manente cardialgia; hi cum diutius à peripneumonia ægrotarint, moriuntur. Itaque mihi religio esset animum denuo ad scribendum appellere super eodem argumento: nisi quædam me invitarent quæ in commentario proferentur.

QUIBUS A DOLORE LATERIS.] Ad unam vel utramque claviculam, ubi supra una, vel utraque pulmonis ala ægrotat. Aut qui ad mediam costam urget, ubi media pulmonis ala; idque thoracis parte altera, vel utraque. Aut qui circa septum transversum exercet, ubi & infera. Aut si dimidia pars tota pulmonis obfessa est phlegmone, omnia quæ adjacent ei parti laborant. Denique lateris dolor symptomaticus, & signum inflammationis pulmonis: sicut lingua rubra & aspera.

COLLAPSA EST APPETENTIA.] Non aliunde quàm à dolore lateris per metonymiam dicto pro ipso pulmone afflicto. Non enim revera hæc ἀσπία est ἀσπία, i. consecraria lateris dolentis: sed dolorifici ipsius pulmonis, peripneumonia laborantis. Ταπεινότης autem scripsit ἀσπία i. vacuitatem appetentiam, pro cibi fastidio: cum scilicet ægri διανοίας ἐστὶν καὶ τοῖς πρὸς φερόμενοι, vel, ut alibi scripsit, πρὸς τὰ γύματα ἔχουσι δυνάμειος, i. fastidio & contumacia efferuntur in cibos & medicos. Hoc autem cibi fastidium propriè δυνάμειος nominatur: de qua satis jam alibi. Sed hujus causam agnosco in hac prognosi τὴν ἀκρίβειαν alvi.

CUM CARDIALGIA.] Quam facit impuritas hepatitis, unde prorsus serum feritate pessimum, ad ipsum ventrem, indeque ad orificium ejus quod est acerrimi sensus: quod quia veteribus καρδία nominatur, inde afflictio ejus nomen habet τῆς καρδιαλγίας. Quorsum autem scripserit ὑπὸ ἡ, unica in promptu causa est; quod ubi est aliqua sensus infirmitas, ibi tanta sensio sensificæ causæ excitari non potest. Quoties enim, teste Galeno, derivativa nomina conjunctum habent illud, & vel affectionis exiguae, vel raro incidentis opinionem faciunt. Sed quorsum ὑπὸ π? etiamne ad majorem ταπείνωσιν? Hujusmodi est illud. Τὰ καυμάδια μέγα, ὑπὸ π ἀλγία, i. Estuosi rigores nonnihil sunt mortiferi. Vide commentarium.

AC TUM SUDORES.] i. Sudatiunculæ circa pectus & jugulum: quia ubi sudor, ibi & morbus.

CUM FACIE RUBICUNDA.] Quoniam malæ rubent.

ET ALVO LIQUIDIORE.] Per cacopragiam ventriculi & hepatis.

EMPYEMATA SUNT PER PULMONEM.] Dextra, sinistra parte, dimidia; vel supra, media, & infera? pro situ doloris. Empyemata sunt cum his signis quæ jam vetustate in tabem transierunt. Vide comment. ad 33. Coac. hujus cap. ubi signorum ratio explicatur.

62 Τὰ ὀρθοπνοϊκὰ ποιεῖ ὑδρωπώδεια σκληρά.

Orthopnoeam faciunt hydropiformia dura.

EXTREMUM illud erat de costarum atque pulmonis empyemate, ut ejus mortifera signa dicerentur jamjam futuræ mortis. Nam tabes empyemati succedanea, non est tam citæ mortis quàm orthopnoea. Quæ cujusmodi sit, & quemadmodum incidat, sic ad docendum aggredior.

ORTHOPNOEAM.] Spirationem illam difficilem in qua difficultatis summa sunt omnia: quoniam spiritus quem ducendo vivimus, nec à larynge & arteria com meatum habet, nec in pulmone multum oppresso sedem invenit ubi excipitur; ipse autem vapor fumidus, citò expulsi, difficillima expiratione, omni puncto temporis metum adfert suffocationis. Quæ causa est cur non solum residendo, ut in asthma: sed etiam cervicem arrigendo, spiritum trahere, quod alibi vocat ἀνάλυξ, verius quàm ducere cogantur ægroti, quibus ne sic quidem spiritus liberè, sed difficulter admodum per angustias venarum evadit, ob eamque causam orthopnoici nominantur, ab orthopnoea cui nomen dedit ille spirandi modus, cum recta & nullo modo inflexa cervice. Ac talem spirationem jam vidimus in angina. Quoniam autem natura iustissima est, suique diligens, viam invenit quâ deducitur ad conservationem sui, ea collocatione recta thoracis atque cervicis; unde fit ut arte

ria è larynge ducta explicetur, unaque apophyses ejus in pulmonem divisæ.

FACIUNT.] Ab oppressione primùm pulmonis, quam facit puris effusi suppressio, mox fistularum arteriæ, pus excipientium, nec expurgantium, repletio; unde per continuitatem arteriæ dilata larynx vocem edit *πυγυάη*, eadem prorsus ratione qua ex pituita inconsideratè exhibita (dolore scilicet nondum laxato, nec sputo sua sponte liberaliter exunte, sed contra contumaciter glutinoso, necdum etiam secta vena, fotu, clystere, diætâ convenienter adhibitis) homines moriuntur strangulati à stertore & orthopnoea, vel ut verbis utar præceptoris, *ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίας καὶ τοῦ ῥέγγους ὑποπνιγνῆτες*, i. orthopnoea est stertore suffocati.

lib. 2.
cap. 54.
f. 2. 1.

lib. 1. acut.

- 10 **HYDROPIFORMIA DURA.]** Quæ sunt hydropis similia, i. τὴν ἄσκειν, utrem aqua repletum vel inflatum referentia: quæ similitudo nomen dedit hydropi, tam tympaniæ, quàm ascitiæ, ut docet Galenus. Hic autem quæ similitudo esse potest in thorace sicut in ventre, utris vel inflati, vel aqua repleti? Summa nimirum distensio ex nimia humoris abundantia, quæ latitudinem tollit thoracis in dorso & pectore, ipsumque totum facit teretem, utris modo distenti. Ac talem infert distentionem *πνέμων πληθύνει*, i. pulmo repletus: de quo nec leguntur apud Hippocratem: *Ἦν πληθὺν ὁ πνέμων*, βῆξ ἔχει, καὶ ὀρθοπνοία, καὶ ἄσθμα. i. Quoties oppletur pulmo, tussis habet, est orthopnoea, est asthma, &c. Illic memoratur etiam pulmonis hydrops, quem appositè vocat *ἕδρον*, non *ὕδρωπις*, ut in hac prognosi. Est autem durum illud *ὕδρωπις*: tum quia siccum à sputi vacuitate, unde laxitas nulla doloris, nec partis afflictiæ; tum quia distentum nimis atque prætumidum. Nam à concretione, nulla suspicio duritatis, nisi *καὶ συμβέηται*. Ac tales moriuntur ad circiter quartum diem agentes. Illud enim significat. *τεταρτίῳ μάλιστα*. Sicut nos ex Galeni commentario annotavimus ad illum locum Hippocratis de luxata inferiore maxilla. *Ὅστι ἐν καὶ θνήσκουσιν, μάλιστα δεκάτῃ*. i. Moriuntur ad circiter decimum morbi diem; hoc est, nono vel undecimo. Sic & hic, ad circiter quartum videlicet tertio, vel ad summum quinto. Illud enim significat *μάλιστα*.

comment.
ad aph. 11.
4.

lib. 2. 2.
lib. 2. 2.

2. πρὸς
ἀφροδίτην.

- 63 *Τὰ σπασμάτα μὲν πάντα ὀχληρὰ γίνονται, πόνες τε ἐν δὲρξῃ σωτῶντες παρέχονται, καὶ ἔξ ὑτέρης ἐνός ὑπομνήσκονται. δυσκολώτατα δὲ τὰ ἀπὲρ θώρηκα μάλιστα δὲ κινδυνώδιστα.*

Omnes quidem avulsiones infestæ sunt, doloresque inferunt circa initia sævos; ac nonnullorum memoriam de integro renovant: gravissimæ autem circum thoracem, omniumque maximè periculossimæ.

- 40 **ERAT EX** illis quæ primùm in pleuritide sicca præcepit; num sine spasmate, an verò cum spasmate maneat sicca pleuritis. Ac melius ire res ægri, si pleuritis sicca conjunctum habeat spasma, quàm si eo careat. Hic prudens correctio adhibetur illius prognostici.

OMNES QUIDEM AVULSIONES.] Quas facit fortis fibrarum tensio. Sic enim Galenus. *Τὰ σπασμάτα*, inquit, γίνονται ἀπὸ τῆς ἰσῆς τῶν μυῶν, ὅτῃ πλεονεκτήσας. i. Avulsiones fiunt, musculorum fibris plurimum distentis. Atque illa tensio fortis accidit vel à trawmate, labore, lapsu, casu, & si quis grave onus levare conetur; vel *ὑπὸ τῶν ἐνέστιον*, i. ab humore pravo, ichore, & flatu; idque *καὶ ὥσπερ*, ἢ *καὶ ἐξ*, i. appulsu vel tractu. Quæ omnia non ita pridem fusiùs disputata sunt, ut ea tantùm attingere sufficiat quæ huc pertinere maximè videantur.

comment.
ad lib. 1. 2.
lib. 1. 2.
lib. 1. 2.
Coac. 59.
huius cap.

- 50 **INFESTÆ SUNT.]** Tum propter negotium quod faciunt parti avulsæ, tum propter *σωτῶν* doloris quem ipsa prægrandis tensio excitavit.

DOLORES INFERUNT SÆVOS.] Quorum *σωτῶν* nisi exolveretur brevi, ut certè à flatu exolvitur; & citò vires ipsas exolveret, & citam quoque mortem adferret atque crudelem, ex offensione partium officialium. Vetus est illud. Nihil æque facit corpus infirmum atque dolor, & ad infirmitatem corporis adjungit etiam humorum corruptionem: unde syntimonia perennis malorum.

aph. 25. 2.
lib. 1. 2.
ἀγνῶν.
6 Epid.

CIRCA INITIA.] Simulatque exortæ sunt avulsiones: citò autem exoriuntur sua sponte: quoniam cita venit tensio illa prægrandis: quod cernere est in musculorum suræ avulsionibus, quas vulgò nominant (guttas crampas) quæ cruciatu sævi doloris sunt penè intolerabiles.

gouttes
crampes.

- 60 **AC NONNULLORUM MEMORIAM DE INTEGRO RENOVANT.]** Idque vel superflite partium avulsarum querela, quæ semper à spasmate manent infirmæ, ac dolent; vel etiam *ὑπὸ τοῦ ῥέγγους* disruptis quibusdam fibris per tensionem illam prægrandem, unde nova subinde spasmatum generatio: quoniam pars quælibet semel avulsa, præter eas quas olim habuit avulsionis causas, appulsu vel attractionem, novam intra se continet; videlicet collectionem humoris, ichoris, & flatus: propter expultricis potentie infirmitatem. Scitum est illud. *Si quid à labore in vitio sit, ibi morbus firmatur*. Et illud. *πληθύνει ὁ πνέμων μὲν πνέμων, ἀσθενῶν ἔχει*, i. Sanum repletur spiritu, infirmum verò ichore. Sic igitur. Avulsiones dolorum memoriam de integro renovant.

aph. 33. 4.
lib. 2. 2.
ἀσθενῶν.
στέχον.

- 70 **GRAVISSIMÆ AUTEM CIRCUM THORACEM.]** Eò spectat prognos ut doceat, omnes quidem avulsiones, sævi doloris cruciatu infestas esse dolentibus. Sed illas demum esse gravissimas,

i. admodum periculosas. Hic enim περιπέσεις dixit, δυσκολύτης, pro χαλεπότητος, quæ cadunt in thoracem: de quibus jam supra illam prognosin instituit. *Pleuritides avulsionum expertes, graves iis que sunt participes*: cujus hæc correctio est, sicut jam posui. Sunt autem gravissimæ thoracis avulsiones: quoniam musculorum spirabilium & vocalium avulsorum contumacia impedit respirationem & efflationem, quibus officiis dicatæ sunt partes illæ naturaliter constitutæ, ut interim taceam summam doloris acerbiteriam, quæ, ut scribit Galenus, si non citò exolvitur, ἐν τάχει καὶ θάνατον τῷ δυνάμει, ἔξω τε θάνατον θάνατον. i. citò vires exolvit, & citam mortem inserit. Propterea bene præceptum est in ea convulsione quæ febris vacuitatem adfert cum incidit eodem febris die, aut postridie, aut ad summum perendie; quod male res eunt si eam qua cæpit horam excedat, neque quiescat. Hic enim cruciatus sævi doloris, & impedimento vitalis officii, mortifera est. Pertinet etiam ad hanc prognosin quod scripsit Hippocrates de convulsis ambabus utrinque pulmonum alis, quarum avulsione, doloris acerbissimi consecutio adfertur lateribus, pectori, dorso, & scapulis; ut nulla colloca-tione corporis, vel minima levatio inveniri possit. Atque hinc cita mors venit ad circiter quartum diem. Quæ causa est igitur quamobrem in tanta calamitate pectoralium avulsionum, nihilominus tamen earum adjunctionem vacuitati anteponendam duxerit in pleuritide jam descripta. Primum sciat velim is qui talia mihi objiciet, thesaurum illud quod positum est de pleuritide avulsionum particeps vel experte, non esse catholicum de omni pleuritide, neque καὶ ἴσα verum: sed tantum καὶ ἐπίθεσιν de sicca pleuritide in qua melior est avulsio siccitate, qua nihil pleuritico gravius, nihil periculosius esse potest. Hic enim avulsio levationem adfert doloris & spirationis multum difficilis: quia fit in tensione partium circumjacentium, appulsu vel attractione intus foras, humoris morbifici. Est autem bona conversio, erysipelatis intus foras. Ac facilius est ejus curatio, quam comparatio liberæ & liberalis ἀνακαθάρσεως in sicca pleuritide. Præterea nec tam sævus dolor est, nec tanta febris, nec difficultas spirandi tanta, in avulsione musculorum quam in prægrandi phlegmone systrophica membranae costis insertæ. Facilius est autem curatio avulsionis fixæ, fotu, hapso, litu, phlebotomia, quam inflammationis cum perennitate rheumatis concitati, & incremento consistentis.

64 Οἷον ἔμετ' αἷμα, πυρετὸς πολὺς καὶ πόνος αἰεὶ μάζον, καὶ θώρηκα, καὶ μέλαφρον· οἷσι [μὲν] γινεῖ πάντα ταῦτα, σιωτόμως θνήσκουσιν. οἷσι δὲ μὴ πάντα, μηδὲ σφόδρα βραδύτερον. φλέγμαίνεσι δὲ τὸ μακρότατον, ἡμέρας τεσσαρεσκάδεκα.

Quibus sanguis vomendo prorumpit, unaque febris multa, ac dolor est circa mammam, thoracem, & dorsum; quibus hæc omnia quidem adsunt, continuò moriuntur: quibus verò nec omnia, nec vehementia; serius: quam longissimè autem, quatuordecim dies inflammantur.

Nunc de pulmonis hæmorrhagia dicendum, quæ multum differt ab iis quæ hætenus dictæ sunt in hoc tractatu; expuitione scilicet & anacatharsi. Harum enim primordia sunt, thoracis contentio sive concussio, & fumidi vaporis efflatio unde sputum exprimitur in spatia pulmonis interna, quæ sunt arteriæ bronchia, indeque tussiendo sublatum expurgatur per os, quod ἀνακαθάρσις Græci vocant. Nam sputi cruenti aut sanguinis qui vel sputando exit, vel excreando, nulla hic mentio. De vomitu autem sanguinis propriè dicto, qui vel ipsius ventriculi vel aliarum partium nutritiarum vitio commovetur; alius fuit scribendi locus. At verò hæmorrhagia pulmonum cietur, vel à plethora ipsorum particulari, dehiscen-tibus vasis aut ruptis, vel à forti in ulcere pulsu & ὑπερβολῇ; tum ab orgasmo sanguinis multa bile perfusi, qui vel inde ad exitum viam affectat, vel aliunde anadromen habet, atque illac cursum inflectit.

Ergo. QUIBUS VOMENDO SANGUIS PRORUMPIT.] Ut jam non hæmoptysis, verum profusa videatur hæmorrhagia spumantis & floridi sanguinis, in qua sanguis larga manu, tanquam vomendo, profunditur. Quale est illud. *purpuream vomit ille animam*; tamen non ausim astringere divinam Hippocratis ὑπερβολῇ, nec legibus grammaticorum, nec poetarum, aut rhetorum verbis. Divinus vir sua edit ἐνέμετα, quæ omnia sunt, ut ait ille, νήματα. Sed ut redeam. Scopus authoris, ipsaque signorum ἐνέμετα concursio, palam testatur, vomitionem hanc propriam esse pulmonis, aut certè pulmone μεταφορικῶς attributam; unde scilicet, aut quæ profluit ille sanguis. Prorumpit autem ex nimia abundantia, quæ vel appulsu, vel attractione, pulmonum venas distendit, ibique facit particularem quandam repletionem, à diætæ vitio in victus ratione & vitæ instituto: præsertim verò juvenibus à 18. ad 35. ætatis annum. Cæteris autem, ab oppressione quam fecit suppressio familiaris & solitæ vacuationis. Hujusmodi sunt præter cætera, dolorifica lumborum mala quæ non sunt amplius, ut solebant, per uterum menstrualibus, aut hæmorrhæicis per anum, sanguisua.

UNAQUE FEBRIS MULTA.] Quæ motus edit celeres, continuos, & vehementes; nata è systrophica phlegmone ipsius pulmonis, quam fecit anadrome ibi subsistens, vel repletio particularis, unde affectio illa; cujus tamen propria est sanguinis vacuatio per hæmorrhagiam pulmonis; tamen non adimit febrem: quia inflammationem non tollit. Est enim ratum illud ex historia de Larissæa virgine, quod etsi plethoræ propria vacuatio est hæmorrhagia: tamen ea plethoricam affectionem non tollit, si cum inflammatione, vel cum ma-

ligna qualitate conjuncta sit. Atque hujus theorematum veritas saepe jam patuit.

AC DOLOR EST CIRCA MAMMAM, THORACEM, ET DORSUM.] Hæc sunt argumenta cum febre *μικρῇ* inflammatarum pulmonis superarum & mediarum alarum quæ adjacent mammis, thoraci, & dorso: quarum inflammationem non sustulit profusa per os hæmorrhagia; ut symptomata esse videatur sanguinis à febre catullientis & orgasmum habentis. Est autem jam illud positum, quod omnis anadrome ibi morbum facit, ubi subsistit.

QUIBUS HÆC OMNIA QUIDEM ADSUNT.] Hæmorrhagia, febris, dolor circa mammam, thoracem, & dorsum.

CONTINUO MORIUNTUR.] Profluvio nectaris vivifici, & cordis exhausto, per hæmorrhagiam; marasmo vivacitatis & humidi primigenii, à febre. Tum vacatione officii quo vitam carere non potest, per afflictionem partium spirabilium, thoracis atque pulmonum: ut interim taceam cruciatum fieri doloris nobilium partium, qui & citò vires exolvit, & citam mortem infert atque crudelem. Enimvero pestifera est omnis quæ non juvat hæmorrhagia. Nam unde natura commeatum parat quo se tuetur & sustinet, inde eo defraudata labascit. Atque in sanguine focus est vitæ. Sed illa demum funesta est hæmorrhagia, quæ causam post se relinquit mortiferam; videlicet inflammationem & febrem acutam, unde major consumptio sit humidi primigenii septem diebus, quam à calore nativo septuaginta annis. Caterum, quæ vis major vitæ adferri potest ad citam mortem, quam ea quæ tollit vitale officium, respirationem scilicet? Quod facit pulmonis inflammatio; & thoracis oppressio. Ergo non sine causa continuo moriuntur.

QUIBUS VERO NEC OMNIA, NEC VEHEMENTIA; SERIUS.] Pro analogia causarum mortiferarum.

QUAM LONGISSIME AUTEM, QUATUORDECIM DIES INFLAMMANTUR.] Non ultra quatuordecim dies vitam ducunt, nec seriùs vitam finiunt morituri: quoniam acutorum morborum finis fit intra decimumquartum.

aph. 23. 2.

65 Τοῖσιν αἷμα πύεσιν ἀπυρέτοισιν εἶναι συμφέρεται, καὶ βήσσειν, καὶ πονέειν ἐλαφρῶς, καὶ τὸ πύελον παχύνεσθαι πρὸς τὰς δὲς ἐπὶ α. πυρέσσειν δὲ, καὶ βήσσειν, καὶ πονέειν σπιλόνως, καὶ αἷμα πρὸς φάτον αἰὲ πύειν. ἀσύμφορον.

male legi-
batur.
ἀσύνει-
σθαι.

43 Sanguinem expuentes juvat esse febris expertes, ac tussire leviter, atque dolere; ipsum verò sputum crassescere ad dies bis septem. Sed febricitare multum, itemque tussire atque dolere, tum sanguinem subinde novum expuere; calamitosum.

HÆC PROGNOISIS desperato jam mihi ab hæmoptysi, velut salutis auram afflavit, per gratiam misericordis Dei qui noluit servum suum immisericorditer ægrotare. Sed ut aggrediamur enarrandum. Commemorantur hic signa sanabilis aut insanabilis *αἱμοπτύσεως*, quæ ipsa per se nihil valet: sicut præceptor monuit in illo aphorismo. *Αἷμα ἀνωθεν μὲν, ἐκὼν δὲ ἢ κακόν. ἰ. Sanguis superne, qualiscunque fuerit; malus.* Antithesis autem signorum quorum jam ratio patet facta est superiore prognosi, planum faciet quod deventura sit ipsa hæmoptysis.

1578.

Ergo. SANGUINEM EXPUENTES.] Qui tussiendo expurgant, non sputando, nec excreando è faucibus, vel è palato, aut gingivis. Expurgant autem tussiendo, sanguinem non sputo permixtum, sed floridum, spumantem, copiosum: qualis esse solet quæ ex pulmonibuseductio sit, non ex arteria.

aph. 13. 3.

JUVAT.] Prodest, confert, i. multum opis & adjumenti adfert, tum ad usum atque dulcedinem diuturnioris vitæ, tum verò ad spem retinendam salutis.

ESSE FEBRIS EXPERTES.] Quia febris vacuitas non facit marasum & consumptionem vitalis principii in humido primigenio; nec verò corruptionem inducit ac paupertatem vivifici nectaris: quæ omnia sunt febris incommoda: ipsa verò febris vacuitas nullam subesse testatur exulcerationem, nec phlegmonem: quæ duo imprimis terrifica esse solent. Denique talis hæmoptysis nullam post se relinquit mortiferam causam, nisi fortè ipsam venarum anastomosis, vel etiam *πύειν*; quarum tamen credibilis est reintegratio cum cessat hæmoptysis.

AC TUSSIRE LEVITER.] Græcè est ἐλαφρῶς. i. alacriter, ut nulla sit tussis molestia, quam facit assidua fortisque contentio sive concussio, & irrita proritatio quæ sursum deorsumve irrui.

ATQUE DOLERE.] Vel potius, ne minimum quidem: si tantum exceperis *αἱμοπύον*, & quandam segnicie artuum totiusque corporis, quæ homines facit *ἀργεῖς*, unde Latinis nomen inventum est ægri.

IPSUM VERO SPUTUM CRASSESCERE.] Παχύνεσθαι legendum duxi αἰνὶ δὲ λεπνύνεσθαι. i. tenuari: in cujus verbi examine nulla occurrit æquitas ut sic legatur. Crassescit autem vel crassiusculum fit atque mutescit, ad exitum faciliorem, & erethismum minorem, aut nullum; permixta exactè sanguini pituita, virtute caloris nativi coquentis & permiscientis. Necessario autem sputum crassescit, feritate domita, & pituita exactè permixta.

AD DIES BIS SEPTEM.] Vel quatuordecim, quorum historia omnis exigitur in expurgando sputo cruento, ne quid, stabulando in bronchiis, corrumpatur. Ipsum verò sputum paulatim exiit colore sanguineo: quia quò longius abest ab hæmoptysi, eò parciore sanguine perfusum apparet, donec ventum sit ad 14. quo cessat omnis expurgatio sputi cruenti in dies diminuti.

SED FEBRICITARE MULTUM.] Æstu incandescere, cum siti, vigiliis, jactatione, micantium venarum inæquali pulsu, & urinis rubentibus.

ITEMQUE TUSSIRE.] A proritatione perenni, sursum deorsumve irrupta; quæ fortem infert, assiduam, atque permolestam thoracis concussionem.

vide lib. 2.
περί τούτου.

ATQUE DOLERE.] A perceptione velensione tot rerum naturæ gravium, & adversarum.

AC SANGUINEM SUBINDE NOVUM EXPUERE.] Patefacta de integro via exitui, per erosionem, 10
καὶ ἀγέμενον, aut etiam καὶ ῥῆξιν, ἢ καὶ ἀνασπασμὸν; sanguinem autem merum, i. alienæ mixtionis expertem, floridum, & spumantem, qualis apparuit circa initia.

CALAMITOSUM.] Quoniam pessima est consuetudo effundendi sanguinem per os, quantumvis optimum; præstatque pessimum nigrum per sedes inferas vacuare. Est autem calamitosa, ne dicam funesta, sanguinis sursum prorupti exclusio; quæ præter summam, quam infert, virium infirmitatem, adhuc relinquit mortiferas causas, febrem, inflammationem, vel ulcus. Animadvertet autem studiosus, idem esse multum febricitare, quod, superiore prognosi, multa febris & inflammari ad dies 14.

66 Οσοις τὸ πλεονὸν μετέωρον, καὶ θερμότερον, ὅταν ἐγκεκλιμένοι 20
ᾖν ἰστέρον, βαρὺς ἐξηρηπῶσιν δοκέει· τέτοις τὸ πύον ἐν τῷ ἐνὸς μέρεος
ἔσπιν.

Quibus intumuit latus atque incaluit, si cum in oppositam partem decumbunt, grave quippiam suspensum esse videtur; pus ab una parte collectum est.

Galen. lib.
2. progn.

SEQUITUR ut empyemate factò à pleuritide (nam hic peripneumonix locus non est) quam 30
primùm pus excat; conclusumve sit in vomica, vel in thoracem effusum. Exit autem vel sua sponte per anacatharsin quam facit thoracis concussionis & fumidi vaporis efflatio, per interiora pulmonum spatia quæ sunt arteriæ bronchia: vel qua data porta foras, medici artificio pyriticum adhibentis. Ejusmodi sit artificium, ut ne quid in commoda ægri peccetur: sed κατὰ τὰς puris, i. è directo, non ἀνὰ πλάγιν è diverso, pyriticum adhibeatur: prout dextra aut sinistra, & utrobique, supera, media, aut infera parte, pus abditum stabulatur. Ejus inveniendi ratio præcipitur in hac prognosi. Nam cognitionis & scientiæ τικμήσις supra sunt posita; cum scilicet mutatio fit, aut etiam facta est, inflammationis pleuritice & peripneumonice in empyema. Hic tantum argumenta ponuntur, quibus, tanquam odora cantum vis, eò deducimur ubi jacet lepus.

Coac. 62.
hujus cap.
aph. 74. 4.

Ergo. QUIBUS INTUMUIT LATUS.] Copia puris oppressum atque distentum, unde alterutrius lateris inæqualitas in quantitate: quemadmodum universi thoracis æqualitas contra naturam, ex nimia humoris collecti abundantia quæ latitudinem ipsius tollit in dorso & pectore, ipsumque totum facit teretem, utris modo distenti; speciem quandam exhibet hydropis duri, cujus confectaria est orthopnea. Illud autem μετώρον, ad lateris tumorem accommodavi, exemplo illius. Οκλίσιον ἐπὶ τῇ ἐνδεδυγμένῃ μετώρον; ubi Galenus author est, μετώρον dici, ἐν ἧκῃ μέσθῃ καὶ τὰς πλάγας αἰσθάνεσθαι γρηγορώς, i. quæ scilicet in molem majorem, multis de causis, assurgunt. Sed tamen aliud est πνύμα μετώρον, quod significat πνέχουρον ἀνελκισμὸν. i. spirationem sublimem, vel è sublimi du- 40
ctam, quam quisque vel eminens in alio cernit, multum explicato sursumque adducto thorace & scapulis. Aliud est autem μετεωρισμὸς in illo. Χρὴ τὸν ἀλγόντα, ἐν πῶσι μετεωρισμῶν ἐλαφρὸν 50
εἶναι. i. Oportet ægrotum alacrem esse assurgendo, vel residendo: Idque sua sponte, non autem à spiritus meteorismo coactum, ut in peripneumonia.

progn. 6. 1.
2.
progn. 20.
lib. 1.

ATQUE INCALUIT.] A pure recens confecto quod impressionem adhuc retinet caloris febrilis, vel ab eo quod vetustate putrescit, unde ardoris cujusdam sensio excitatur in socia parte atque vicina. Vetus est illud. Τα κατὰ, καὶ τὰ ἰσθίον· περὶ καὶ μάλα κακῶνται. i. Quæ socia sunt atque vicina, primùm & maximè vitiantur. Atque in lateris calore febrili cernitur inæqualitas in qualitate, quam esse docuit τικμήσις partis afflicte. Notum est illud. Οὐκ ἐν τῷ σώματι τὸ θερμὸν, ἐστὶν καὶ ἡ ψυχρὸς. i. Ubi multus calor firmiter fixus inest, ibi & morbus. Sed eam τικμήσιν inæqualium partium in substantia, quantitate, & qualitate, jam pridem vidimus in hypochondrio. 60

lib. περί
χρῶν.
aph. 39. 4.
Coac. 1.
cap. 11.
lib. 2.

progn. 60.
lib. 2.

SI CUM IN OPPOSITAM PARTEM DECUMBUNT.] Sic illud ἰστέρον, consultò vertendum duxi, ut sana pars intelligatur, ac nihil à se mutata, quæ afflictionis alterius partis particeps non sit, obstante recto septo ipsius thoracis, quod mediastinum vulgò dicunt. Galenus membranas esse dicit, ut ipsa quoque docet anatome, quæ recta thoracem intersepiunt, pervaduntque à sterno ad dorsum; atque ipsum thoracem dividunt in duos veluti sinus.

GRAVE QUIPPIAM SUSPENSUM ESSE VIDETUR.] Tanquam è parte afflicta propendens, quod super septo illo recto thoracis incumbit: ut non minus grave sit decumbere in sanam partem, quam in eam quæ adjacet morbo; illic enim suspensione dolorifica; hic autem oppressionem tussifera, vis morbi augetur: proptereaque decubitus gravis est ac permolestus. Facilior est autem qui fit in dorsum, & quò supini jacent ægroti. Ac talis collocatio est in hac valetudine 70
qui-

quidem, ἡ ἀλγος naturæ justissimæ, sui diligentis; in alia verò, ἡ ἀλγος. Naturaliter enim tam sani quam ægri decumbunt, suo commodo, in alterutrum latus. Notabile est autem quod scripsit, *grave quippiam*: primum quia gravitas succedanea doloris acuti, signum est syllogistici pleuritidis in empyema conversæ. Deinde verò: quoniam semper ibi focus est morbi reapse, ubi excitatur sensio gravitatis. Nec idem spondere ausim de cæteris dolorum generibus, quorum perceptio sæpe fit per contagionem sive sympathiam.

PUS AB UNA PARTE COLLECTUM EST.] De qua dubitandi locus non esset in hac empyematis perspicientia, si medicus exactæ pleuritidis historiam tenuisset. Nam ubi regnavit pleuritis, ibi abstrusum quoque succedaneum empyema.

10

67 Τοῖσιν ἐμπύοις τὸν πνέμονα· καὶ κοιλίῳ πῶον ὑποχωρεῖν, θανάσιμον.

Empyicis à pulmone; pus duci per alvum, lethale.

QUE IN ANGSTO. spes, erat dum peripneumonia regnabat, nondum planè occidit; sed affulget melior, quando succedaneum est empyema quale jam demonstravimus esse bonum. Id enim medium est inter citam perfectamque crisin, & desperatam salutem. Ac sanè quibus ab empyemate, statim ipsa febris discedit, & concupiscunt cibos, ipsum verò pus editur album, æquale, nihil olens, & læve; atque tum alvus pauca, mollia, & figurata excernit; confestim servantur. Sed in empyemate bono, ut ipsum suo pepasmo, & graviorum symptomatum remissione nos consolatur: sic metu exterre, periculique locum subesse testatur, si vacationem sui non habeat citò & liberè ἡ συμφορὰ τῶν χυμῶν, i. per loca lege naturæ commoda, nec ex eventu incommoda. Sic nuper vidimus peripneumonicum morbo defungi, si parotis inde nata suppuret fistulamque edat rupta vomica pus effundente. Idem quoque vidimus in abscessu phlegmones hypochondriacæ. Quia non minor cautio est in puris exitu, quam in suppuratione ipsa. Malum pus, quacunque foras exeat, desperationem adfert. Idem penè facit bonum descriptum, si per incommoda loca exitum molitur. Qui certè scopus est prognosæ institutæ.

Ergo. EMPYICIS.] Quibus à phlegmene, facta est puris vomica intra thoracem. Tales enim soli dicuntur empyici.

A PULMONE.] Quem tenuit systrophica inflammatio, quæ inde nomen sibi adoptat, & peripneumonia nominatur. Ipsa verò, nec sua sponte quievit per anacatharsin, nec artificio medici curationem recepit; & tamen validarum ægri virium beneficio, qui antè non occidit, exacto 14. die mutationem, vel potius metaplasin habuit in empyema.

PUS DUCI PER ALVUM.] Eodem planè modo quo ex peripneumonia, dum ipsa regnat, fertur alvus biliosis excrementis, unde materia & occasio præripitur futurorum abscessuum qui sæpe ex peripneumonia oriuntur, vel sub auribus, vel in crure. Nam si phlegmonicus humor peripneumoniæ, ad inferas alvi sedes cursum inscit, & illac excernitur; quidni faciet idem, pus empyematis in pulmone concepti. Est quidem insuetum iter, fateor: sed non tamen ignotum: sicut nec illud etiam per quod urinæ redduntur stranguriis, purulentæ, abradentes, nec sunt tamen nephriticæ; ut fortasse quispiam existimavit: sed tales revera ex morbo quarundam partium diaphragmate superiorum, ut secundum Hippocratem rectè Galenus annotavit, viamque aperuit quæ illæ ferantur. Quid verò? nonne huc spectat quod scripsit Hippocrates? *Maximum & utilissimum signum affuisse salutis in spe angustâ, ob febris assiduitatem, eximium cibi fastidium, & malignam alvi proluviem; quibus repente in stranguriam conversio facta est*: unde homines illi symptomatis omnibus periculosis defuncti sunt. Ubi Galenus auctor est; vitia universi corporis æquè per urinas atque per alvum expurgari. Ac fuit profectò illud iudicium præceptoris, auctore Galeno, naturam scilicet viam invenire qua se expediat humore morbifico, quamvis & ipse crassior sit, & meatus angustiores: modò validæ sint ejus vires, ad sortem in depellendo & propulsando contentionem. Et verò idem scripsit, naturam moliri abscessus per ossa: hydropicorum aquas refluere ad intestina: empyicis, anacatharsin fieri puris in thoracem effusi. Quæ omnia sunt fusiùs disputata ad illam prognosin. Quæ sit è diverso hæmorrhagia, prava est: ut in liene magno, è dextris: eoque similiter in hypochondrio. Cujus sententiæ auctorem statuit Galenus Hippocratem: quamvis prorrhético & Coacis bellum indixerit, ubi tantum legitur; alibi nusquam, quod sciam.

LETHALE.] Sive mortiferum. Tum ex perverso conatu naturæ, cujus irrita fuit contentio ad anacatharsin. Hic enim commodior esset faciliorque ad exitum via per urinas, quæ tantum stranguriæ fugacis molestiam exhiberet; nihil autem negotii facefferet naturali æconomiz: sed contrà, multum opis adferret ad perfruendos cibos, quod illis Thasiis contigisse modò scripsimus. Tum verò puris ductus per alvum, coquendi vim labefactat in ventriculo, distribuendi in jejunio; excernendi naturaliter in crassioribus intestinis. Hinc maligna venit alvi proluvis, ac dysenteria: quæ, fractis jam viribus, immisericorditer ægrum exercet. Denique afflictò jam multum empyico, omni spe labi contingit: quando æconomia naturalis labascit. Ac talis adducta est ratio ad illam prognosin. *Abscessuum hypochondriacorum, lethales sunt illi qui pus effundunt intrò, &c.*

70

68 Οσοι τρωθέντες ἐς τὸν θώρακα, τὸ μὲν ἐνὶ στήθεϊ τράματι ὑγιάσκειν,

progn. 13.
lib. 1.
progn. 59.
lib. 2.

10. lib. 2.
περί πνέμονος
καὶ ἐμπύου.

Coac. 38.
hujus cap.
lib. 2.
progn.

Coac. 11.
hujus cap.

aph. 44. 7.

Coac. 22.
23. 24.
hujus cap.

1. Epidem.
part. 2.
lib. 6. de
loco affect.
1. Epid.
p. 2.

aph. 48. 7.

2. Ep. part.
1.

Coac. 2.
cap. 13.
lib. 2.
comment.
ad 31.
progn. lib.
1.

lib. 1.
progn. &
Coac. 8.
cap. 11.
lib. 2.

τὸ δ' ὅτις, μὴ. κινδυνεύει ἐμπυογενεῖς. ὅσοις δ' ἂν ἀδενὴς ἐνδοθεν ἢ ἐλθὼν γένηται· ῥηϊδίως ἀναρρήγνυται.

Quibuscunque fauciat thorace, foris quidem trōma sanescit, intus vero non; periclitantur empyici fieri. Et quibus tenera est intus cicatrix; dirumpitur facile.

HACTENUS sancitae sunt leges super empyemate cujus origo est pleuritis aut peripneumonia: sicut supra ostendimus. Ecce nunc aliud quod venit extrinsecus à trōmate ipsius thoracis. Ergo ex quinque generibus noxarum corporis, duo hīc sunt posita: unum ὅτι τῶν ἐσθίων, quod revera quatuor illa continet; cūm quid intra se corruptum est, ut cancer, abscessus, humor; cūm quid innatum est, ut calculus in vesica & renibus; cūm quid increvit, ut vena transiens in varicem; cūm quid deest, ut ren vel testis. Hæc enim reapse omnia sunt ἐσθία, pertinentque ad illud perceptum Hippocratis quo statuit omnes morbos nasci partim ὅτι τῶν ἐσθίων, partim ὅτι τῶν ἐξωθεν. Sed ex illis quatuor generibus τῶν ἐσθίων, illud proponitur; cūm quid intra se corruptum est. Quod in empyemate, pleuritidis succedaneo locum habet. Nam ὅτι τῶν ἐξωθεν fit etiam empyema, videlicet ὅτι τῶν τραυμάτων, ab istis: cujusmodi hoc est quod legitur in hac prognosi. Ictus enim qui vulnus facit in thorace, collisumve id fuerit aut discissum, si non rectè curetur, mortiferi empyematis causam insert. Atque scopo eo quem initio posui, scripta hæc decisio est à præceptore 1. lib. de morbis; quàm scholæ Coæ magistri huc transtulerunt. Sed aliæ sunt ἐκείναι ad bene curandum necessariae, quæ proferentur in philologia & philosophia hujus prognoseos.

QUIBUSCUNQUE SAUCIATIS THORACE.] Quibus in thoracem vulnus illatum est, amplitudine divisionis magnum; collisumve id fuerit, tantumve discissum; & quod non in summa tantum est parte, sed penitus penetravit. Atque ut loquitur Hippocrates, ἢ ὑπὲρ δόρυ, ἢ ἰγχνυλὴ, ἢ πέλμα, ἢ ἰσοτράχυν, i. vel hasta, vel pugio, vel telo intrò sauciati fuerint.

FORIS QUIDEM TRŌMA SANESCIT.] Obducta cicatrice, unde non amplius ipsum ulcus ἀναπύουται, id est, spirationem edit ultrò citroque per primigenium vulnus quod illud fecit; neque illac frigidum foris ad se adducit; neque foras calidum vaporem humidum à seipso excludit; nec verò pus ipsum expurgat ἐκείως, ex facili. De trōmate autem, quid sit, & quemadmodum intelligi debeat apud Hippocratem, dictum est suprà ad illam prognosin. A trōmate, convulsio exorta, mortifera. Hic certe significat divisionem cutis, membranæ, & carnis, quam medici vulnus dicunt.

INTUS VERO NON.] Ad superficiem internam tunicæ costis intextæ, quæ difficilīus coalescit quàm caro, ac ne vix quidem: quoniam difficilior est membranarum συνήρσις, quàm σαρκοῦς καὶ σαρξ carnis: ubi facilè succrescit caro quæ intervētu suo cicatricem cuti obducit, constantem mixtione membranæ & carnis, & adhærescit ad carnem, cui non est cohibilis membrana costis intexta. Hinc difficillima membranæ illius vulneratæ coitio. Nam si coiret vulnus pariter æqualiterque, tam intus, quàm foris; ipse vulneratus & saucius; omni ex parte sanesceret, essetque in tuto, ac redintegrata omnino parte, non esset illi verendum de malo proposito. Est autem hoc.

PERICLITANTUR EMPYICI FIERI.] Sic Hippocrates loco prædicto. ἢ δ' ὅτι μὴ ἐξω γένηται· τὸ δ' ὅτι μὴ ἐσθία· ἢ ἔμπυο γένηται. i. Si vulnus foris quidem sanum sit, intus verò non sanum, purulentum sit saucius. Magna hic certè morbi metastasis, ex qua periclitantur magis de vita sauciati, quàm ex vulnere ipso, quàmvis amplitudine magno, & officii præstantia partis vulneratæ: ut verum illud sit quod Hippocrates memoriæ prodidit. Τὰ μὲν γὰρ κακὸν, ἀνάγκη κακὰ γίνεσθαι. i. Omnia quidem è malis exorta, ipsa quoque necessariò mala sunt. Ac sauciati sic, malè sanè purulenti redduntur, confluyente ulceris pure in sinum thoracis, quod exitum habebat foras per ἀρχαίον τραύμα, priusquam foris occalluisset, aut certè, & verius, coaluisset. Inde adeo fit ut stagnante pure in sinu thoracis, quicquid eò confluit, in pus vertatur. Hinc novæ malorum multiplicatione per sympathiam & syntimoriam partium sociarum & vicinarum: quàmvis hoc ab ulcere factum empyema, quod facit empyicos, facilius esse dicatur cæteris quæ intus veniunt à pleuritide aut peripneumonia. Nam significatio ἢ ἔμπυο dicta est sæpe suprà.

ET QUIBUS TENERA EST INTUS CICATRIX; DIRUMPITUR FACILE.] Ac si diceret; si ulcus exactè non fuerit expurgatum pure & sanie inter utramque oram, tametsi utraque simul cohaerit cicatrice obducta: tamen eveniet ut accrescente pure, & sanie, in eo intervallo quod est inter utramque oram, facilè interioris lateretur cicatrix: quæ tenerior est quàm exterior, idque tum propter acrimoniam puris & saniei quæ parta est in cunctando; tum propter vulneratæ partis tensionem: quibus accedit motus perennitas quæ cernitur in thorace, cujus vulnerati hoc esse incommodum scripsit præceptor, quod ἔλκεα καὶ μύδια ἐκταρτήνουν. i. agitata ulcera perenni motu, insuper dirumpuntur. Hæc autem pars altera institutæ prognoseos ex 1. lib. de morb. desumpta, pertinet ad correctionem ejus quod paulò antè scripserat: quod si coalescit vulnus omni ex parte, tam intus, quàm foris; ipse vulneratus in tuto est: quoniam suspecta esse debet ulceris non bene mundati & repurgati coitio. Hippocratis verba hæc sunt. Καὶ ἐν ὅταν μὴ ὁμοῦ καὶ τὸ ἐσω καὶ τὸ ἐξω, ἢ δ' ἄλλ' ἐσω ἀδενὴς γένηται, καὶ τεχνικῇ, καὶ πλινθίᾳ ἀεὶ καὶ αὐτῇ ἐσθίῃ, καὶ αὐτῇ ἔμπυος γένηται. ἀνελκύνται καὶ ἐν τῷ πονίῳ, καὶ ἐν λειψυλῇ, καὶ ἐν φλύγμει, ἢ χαλῇ πρὸς τὰ ἄλλα περὶ τῶν τραυμάτων, καὶ ἐν τῷ ἐσθίῳ καὶ ἐν τῷ ἀδενὴς καὶ ἐν τῷ λειψυλῇ. i. Quod si redintegratio simul facta sit tam intus, quàm foris, ipsa verò intrà cicatrix tenera sit, aspera, debilis, atque livida: nonnunquam denuo

denovo exulceratur, & purulentus fit. Rursum exulceratur etiam si quis nimium laborarit, aut emacruerit, aut si pituita vel bilis ad cicatricem adhaereat, firmiter ibi fixa. Tum si alio correptus morbo, multum extenuatus fuerit. Ergo permagni refert scire ubi sit vulnus, & quæ sit conditio vulneratæ partis. Imprimis autem providendum ne quod jam ipsum per se magnum est vulnus, curantis negligentia vel imperitia fiat majus, graviorumque malorum consecutionem adferat.

69 Απόλλυται ὃ ἐκ μὲν τῶν περιπνευμονικῶν ἐμπυημάτων οἱ γεραίτε-
10 ροι· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, νεώτεροι.

*Intereunt autem ab empyematis, peripneumonicis quidem, seniores:
ab reliquis autem, juniores.*

IN OMNI morbo acuto, tum per se, tum ἐκ μεταπτώσεως, futuri exitus præsentio comparatur, tum ex ipsius morbi specie & idea; tum ex ægroti cujusque communi & privata natura, ætate, viribus, ac diata. Ætatis hæc mentio fit, quæ in cujusque natura mutationem adfert temperamenti, & habitus: unde vires validæ, vel imbecillæ. Quæ causa movit Hippocratem ut scripserit; ab empyemate quidem peripneumonico facilius sanescere juvenes, quàm homines ætatis affectæ: à cæteris autem seniores. Quod cur ita sit, eo
20 convertamus animum ut sciamus.

INTEREUNT AUTEM.] Suffocatione & extinctione caloris vitalis, quem virulenti puris aura disperdit: copia autem puris cor obruit, sanguinisque appulsu prohibet; unde cessat proventus vivifici nectaris, indeque mors venit.

AB EMPYEMATIS.] i. A phymatis purulentis, vel quæ alterando in pus conversæ sunt qualibet parte corporis. Sic enim Galenus. *Empyemata*, inquit, *nominare consuevit Hippocrates, non ea quidem solum quæ in thorace, sed etiam qualibet parte corporis ἀποκαθύνει ἐς πῦρ φύματι.* i. alterando in pus mutata phymata. Id ipsum docet quod sequitur.

PERIPNEUMONICIS QUIDEM.] Per metaptosin peripneumonici phymatis in empyema, quando
30 ipsum phyma nec sua sponte quiescit per anacatharsin liberam & liberalem sputi flavi, sanguine paucò exactè permixti; nec artificio medici curationem recepit: ipse verò ægrotus, intra 14. diem non occidit; quo exacto, nonnihil à metu respirat per succedaneum empyema.

SENIORES.] Homines jam ætate grandes, vel ætatis provectæ (quos in hanc sententiam vocat ἀφροσύναις. i. *infravescentis vel fugientis ætatis*, quos vulgus nominat declinantes) non tamen decrepitæ senectutis, quæ ipsa per se morbus est. Senioribus igitur major periculo
locus est quàm juvenibus: tum solum in peripneumonico empyemate: sed etiam in peripneumonia quoque ipsa, tum in pleuritide: quòd ætas eorum præcipuam opportunitatem ademerit anacatharsis salutaris; fortem thoracis concussionem meatuumque ipsorum libertatem. Nec verò in senibus curatio artificiosa jure & loco perfici potest ex sententia;

40 tum propter præsentem; tum propter eam, quæ in metu est, virium infirmitatem. Agitur enim de vacuando per sanguinis detractionem. Hic autem qui ad vacuandum accedit, caveat ne id modò consideret, quàm vires sint validæ: sed utrum ejusmodi sint cum securitate, an verò cum infirmitatis metu. At senioribus & jam infirmiores sunt ipsæ, & in majoris infirmitatis metu post vacationem. Quæ res adduxit Hippocratem ut in capiendo delectu phlebotomizæ, ad hæc tria præceperit attendendum. *Ὡς ἰσχυρὸν φαίνεται τὸ νόσημα, καὶ οἱ ἔχοντες ἀκμάζουσι τῇ ηλικίᾳ, καὶ ἡ νόσος παρὰ αὐτῶν.* i. *Si prægrandis sit morbus, si ætate floreat qui ipsum habent; tum si adsint vires.* Sanè in peripneumonico empyemate seniorum desperata salus, quòd fractis jam viribus à peripneumonia, in empyema inciderint, cujus difficilior expurgatio est quàm peripneumonia: proptereaque à concursu causarum mortiferarum, vitam finiunt suffocati. Hic
50 mihi negotium exhibet locus ille apud Hippocratem, ubi commoda sunt majora senum ad facilem puris anacatharsin, quàm juvenum. Sic enim scriptum reperio, quod negare non ausim esse Hippocratis. *Ὅσοι μὲν νεώτεροι εἰσιν, ἅτε ἔσώματι ὁρῶντι τε ὀλίγον, καὶ πυκνῷ· ἢ δὲ νεωτέρων ὁρῶντι παρὰ τὸν ἥλικος ὁρῶντι δὲ ὀλίγον, ὅσοι δὲ ἡλικίᾳ τῶν ἔστων ἐν τῇ αἰῶνι καλῇ, τὸ πῦρ δὲ, τε ᾧ πνέμεν ἐκάρτε ἔλκε ἐς τὰς ἀρτηρίας, πυκνότερον ἔστω. αἱ τε ῥητεῖαι λεπτὰ, καὶ στυφαὶ ἵσκι· ἐκ ἐσθλῶν τε τὸ πῦρ, εἰ μὴ ἐλθῶν ἢ ἐλκεῖται, ὥς τε ἀνάγκη τὸ πῦρ ἐν τῷ θωρακί τε, καὶ ἐπὶ τῶν ἡλικίων ἀπορροῶν τε, καὶ πυκνῶν τε. τῷ δὲ ἀφροσύνῃ δὲ, τε πνέμεν ἀρκετέως, καὶ καλῶς, καὶ αἱ ἀρτηρίαι ἐρετίζονται ὥς τε μὴ ῥητεῖαι τὸ πῦρ ἐν τῇ καλῇ, καὶ ἐπὶ τῶν ἡλικίων.* i. *Qui ætate florent, propterea-
que firmo sunt corpore atque solido, non possunt æqualiter expurgare pus ab ulceribus quæ sunt
60 in ventre supero. Neque enim pulmo eorum, solidior pleniorque succi, admodum attrahit in ar-*

*terias: ipsæ verò arteriæ cum sint exiles atque compactæ, pus non excipiunt nisi parçè & rarò: ut necesse sit, pus in thorace & in ulceribus cumulari & incrassari. At verò grandiori ætate (vel homini fugientis ætatis) & pulmo ipse rarior est atque capaciore, & ampliores arteriæ: ut pus ipsum diu cunclari non possit, nec in thorace, nec in ulceribus. Ego verò Gordonium hunc nodum sic resolvendum arbitror; omnia quæ illic leguntur, multa autem leguntur, pertinere ad alteram partem hujus prognosæ, quæ docet graviora esse juvenibus, mortiferaque magis reliqua empyemata, quorum origo est tråma thoracis, non peripneumonia, nec pleuritis: ut aliò referri non debeat quod scriptum est in hac prognosi
70 (AB RELIQUIS AUTEM JUNIORES) quàm ad empyemata sauciati thoracis. Non enim tam gra-*

comment.
ad aph.
44. 7.

lib. 2.
progn. &
Coac. 16.
hujus cap.
Coac. 27.
hujus cap.

lib. 1. περὶ
ἐξέτης.

lib. 4. περὶ
ἐξέτης.

lib. 1. περὶ
ἐξέτης.

viter ægrotant faucii senes quàm juvenes, nec tantorum symptomatum epigenesin habent; facilius autem sanescunt & à trãmte & ab empyemate, si fortè inciderit; quod perraro accidit nisi malum vires acquirat, aut recrudescat negligentia medici vel imperitia.

AD RELIQUIS AUTEM JUNIORES.] Non enim φύματα εἰς πῦν αἰδοῦνθ' ἵκνται, sunt graviora: sed ipsa phymata inflammata, καὶ τὸ φύματιον ἀλγίστου; dum scilicet pus ipsum conficitur. Tum enim gravior est juvenum febris, quàm senum, & cruciatus sevi doloris. Ergo sufficiat scopum indicasse, meamque scribendi operam convertisse ad mentem authoris, cujus hæc enarratio est, non mea.

70 Τῶν ἐμπύων οἱ σειομένοισιν ὑπὸ τῶν ὤμων, πολὺς γίνεσθαι ψόφος 10
ἐλασσὸν ἔχασιν πῦον, ἢ οἷσιν ὀλίγῳ, δύσπνοιαί τε γίνονται ἐξ αὐτοῦ, καὶ δυσχε-
τέρισται. οἷσιν δὲ ψόφος μὲν μηδὲν ἐγγίγει· δύσπνοια δὲ ταχυρὴ, καὶ ὀνυχ-
πέλαιοι· πληρέες ἔσονται πύε, καὶ ὀλέθριοι.

*Inter empyicos, quibus, concussis humeris, multus fit strepitus; par-
cius illi pus habent, quàm quibus exiguus; modo spirent facilius, &
melius sint colorati. At quibus ne minimus quidem infertur; sed fortis
dyspnœa, lividique unguis; pleni sunt illi pure ac desperati:* 20

Coac. 66.
hujus cap.

INTER EMPYICOS.] Qui sunt ejusmodi, effuso pure in sinum thoracis, rupta pulmonis vo- mica: ubi agitur de vacuando per ultionem, aut sectionem; exploranda autem regio sta- gnantis puris, non eodem modo quo nuper faciendum præcepit in pleuritidis empyemate, per decubitus in alterutrum latus, ubi de gravitate suspensa, pus una tantum in parte collectum esse percipitur. Quæ ratio explorandi frustra hic factitatur: quando ab utriusque pulmonis phlegmone fit empyema.

lib. 3. tit.
de iur.

QUIBUS, CONCUSIS HUMERIS.] Vel potius concutiendo humeros: ut ea concussio, ægri spon- te non fiat, sed medici curantis industria: sicut præceptum est à dictatore, his verbis. 30
Si pus non expuatur, ejus autem significatio sit propter costas, extemplo ibi secare oportet, vel urere. Sin autem nec expuatur, nec indicetur ad costas; jejunum calida multa lavato; & pri- usquam biberit, in firmo sedili collocato; ibi tum altero humero manibus comprehenso, ipsum concutito, & arrectis auribus, ad costas admotis, attendito num quid undecunque indicio sit de se ipsum. Ergo si concussis à medico humeris, explorandi causa, ne quid inconsideratè faciat in vacuando pure.

in prorrh.
& Coac.
101.
lib. 1.
7. Epid.
aph. 74. 4.
Coac. 11.
hujus cap.
1. Epid.

MULTUS FIT STREPITUS.] Qualis exauditur in borborygmo, vacua sæpe alvo, stomacho- que latrante. Est autem ψόφος, murmur illud fluctuantis aquæ, vel sonori flatus, quod exauditur intus aut foris de corpore. Atque intus quidem, in phreniticis, parum & rarè bibentibus, quos dicit præceptor ψόφον καθυπὸ μῆκος dum bibunt: sicut observavit in Theo- 40
dori uxore, in meteorismo hypochondrii murmurantis; in pleuriticis, quando subsistit a- nacatharsis, ut jam supra ostendimus; hoc loco, in empyicis. Præterea in hydrope tum universali, tum particulari pulmonis & uteri. Sed intus foras eduntur strepitus in cre- pitu ventris, quem vocat φύσιν ψόφου: in ructu: in sibilo aurium: in dejectione stridula: nam aurium bombus foras non exit; sed est quidam interior ψόφος. Multus autem fit strepitus in empyico non expuente, ex paucitate puris quod, humeris concussis, in loci amplitudine libertatem habet fluctuandi: proptereaque fortius perstrependi, ut merito scriptum sit.

Coac. 11.
hujus cap.
lib. 1. tit.
de iur.

PARCIUS ILLI PUS HABENT, QUAM QUIBUS EXIGUUS.] Nam utre distento, nullus fluctuandi locus est: proptereaque nec fluctuatio ulla sonora. Percipitur autem multus hic strepitus 50
in supera regione thoracis, ubi concussio fit humerorum. Nam quod in sedibus inferis sta- bulatur ab empyemate inferarum pulmonis alarum, explorari etiam debet appresso hypo- chondrio, diaphragmate quoque ipso. Eadem ratione multum in pectore sputum perstre- pit, fervetque ad imam laryngem, quando ab efflatione sublatum, ibi subsistit, nec ex- purgatur; unde pleuritici moriuntur.

MODO SPIRENT FACILIUS.] Hic non sine causa codicem Græcum emendavi, & pro δύ- σπνοιαί, legendum duxi εἰσπνοιαί. Nam in fluctuatione libera, indeque sonora, ex loci amplitudine à puris copia non occupati nec distenti, nulla est æquitas opinari majorem dyspnœam, congenerem & consociale esse multi strepitus qui concutiendo auditur; un- 60
de significatio sit puris exigui. Est enim hic major libertas partium spirabilium, quàm in nimia puris abundantia, ubi nullus, aut certè parvus excitatur strepitus; & cui strepitus vacuitati rectè adjunxit fortem dyspnœam, ut signum δμοιότης. Ergo spiratio facilior est in strepitu multo ex paucitate puris effusi: est loci angustia in amplitudinem, unde spiritus ipse quem ducimus, in pulmone sedem invenit, quàm spirat liberiùs & expirat.

Coac. 33.
hujus cap.

ET MELIUS SINT COLORATI.] Ut coloratio hæc non tantum pertineat ad faciei malas fa- turato rubore suffulas, quod ipsum ut reliqui vultus, non rarè significat τὸ εἶναι, quam non omisit in signorum catalogo empyematis inveterati. Nam in multo strepitu empye- matis, non ita rubent maxillæ, quàm in exiguo. Sed ad colorem quoque pertinet cæterarum & extimarum corporis partium suave rubentium. Id enim planè indicat, quod in con- traria parte scriptum est de lividis unguibus. Atque ex hoc colore suave rubenti, spera- 70
bilis est vitæ salus: quemadmodum ex livore omnino desperata. Quòd si quis objiciat, in

in strepitu multo sputi subsistentis, pleuriticis interire; in promptu est mihi responso; talem strepitum excitari pleuriticis, ab irrita efflacione, ubi fervet ad imam laryngem, ibique cumulatam, suffocationem infert. Hic autem strepitum puris parcius multum cieri à concussione concutientis medici, unde suo non excedit loco, nec subvehitur per arterias ad imam laryngem: proptereaque nec illic periculo ægri subsistit.

AT QUIBUS NE MINIMUS QUIDEM INFERTUR.] Ob nimiam abundantiam puris, cui vix sufficit ipsa thoracis amplitudo, ac totum occupat à jugulo ad ventrem usque, juxta illam prognosin. *Ex pulmonis empyemate, si dolor ad jugulum & ad ventrem proripit, & cum antitudine stertor adsit; expectorandæ materiæ vis magna ostenditur.* Sed hujus prognosin partem explicat illa disputatio Hippocratis, quam sic instituit; mox autem dicitur. Pergamus.

Coac. 18.
lib. 1.

ET FORTIS DYSPNOEA.] Quoniam thoracis amplitudo vertitur in angustiam, à puris collectione; pulmonis explicatio & libertas, in oppressione, à circumfuso pure: unde spiritus exploditur, nec amplius sedem habet qua ducatur, & fumidus vapor expiret. Inde asthma & orthopnoea.

LIVIDIQUE UNGUES.] Ab extinctione caloris vitalis, & paupertate vivifici nectaris. Cernitur autem primum livor in unguibus: quia longè absunt à fonte & sufficiens, & quia pellucidi. Opponitur autem hic livor colori suave rubenti, de quo jam diximus.

PLENI SUNT ILLI PURE.] Unde à nimia repletione, nulla fluctuatio excitari potest, proindeque nec strepitus exaudiri. Ut igitur empyematis notitia comparatur *ἐν τῇ ἀσυνέκλειστον* peripneumonix; videlicet ex nulla aut modica expurgatione sputi, tum ex infecta medici curatione intra 14. diem: deinde verò *ἐν τῇ ἀπαρχήσῃ*; ex rigore qui antè non fuerat, & ex gravitate loco doloris. Sic copia & abundantia puris innotescit ex vacuitate strepitus, à concussione; & forti dyspnœa, cum cæteris signis quæ suprâ sunt posita & explicata.

AC DESPERATI.] Causæ adductæ sunt desperatæ salutis, in superiore prognosi, & suprâ. Altera restat causa non exauditi strepitus in concutiendo, quàm eleganter scripsit præceptor his verbis. Si ob crassitudinem pus non fluctuat, nec strepitus fit in thorace, ac frequens respiratio est, citaque expurgatio; tum verò pedes tument, ac tusculi quædam adest: ne erres; sed certò scias thoracem pure repletum. Deinde rationem & modum subjungit explorandæ partis in qua pus absconditum latet, per cataplasma ex eretriadiis terræ luto confectum, ut, ea deprehensa, pyriticum statim adhibeatur, aut novacula incidatur. Atque hic finis esto prognosin pleuritidis, peripneumonix, & empyematum, ex quibus empyici propriè nominantur. Deo sit honor & gloria qui mihi affuit. Nunc transeamus ad phthisin, capitis primum à Deo scribendi primordiis.

Coac. 33:
hujus cap.

DE PHTHISI.

40 ΟΣΟΙ ἀφρώδες αἷμα ἐμέεσι, πένε μὴ ἐνίθῃ κάτω τῇ διαφρέγματι. Διὰ τὸ πνέμενον ἐμέεσι. καὶ οἷσι μὲν ἡ μεγάλη φλέψ ἐν αὐτῷ ῥήγνυται· πολὺ τε ἐμέεσι, καὶ εἰσὶν ὀπκίνδυνοι· οἷσι δὲ ἡ ἐλάσων, ἐλαστον τε ἀνάγχει, καὶ εἰς ἀσφαλές ἐργει.

CAP. XVII.

1 Qui sanguinem vomunt spumantem, omnique dolore carent sub diaphragmate; à pulmone vomunt. Et quibus in ipso rupta est magna vena; & multum illi vomunt, & periculosè admodum. Quibus autem minor, & parciorem educunt, & magis in tuto sunt.

160 HÆC SUNT primordia phthiseos, de qua mox dicturi sumus. Quoniam autem phthisis primigenia omnis, non empyematis confectaria; causas ducit vel à catarrho ferino, vel à ruptione venæ pulmonis: atque ruptionis illius notitia comparatur è sanguinis purpurei spumantis, per os effusi copia: ne vitiosa sit ipsa tecmaris atque fallax in prædicenda phthisi de sanguinis vomitu sive copiosa rejectione; distinctionem attulit spumantis illius sanguinis, copiosè & quasi vomendo prorupti, quæ docet num illæ per pulmonem, an verò illinc exclusio illa fiat. Nam à pulmone ipso, cum rupta vel exesa vena cumulatè expuitur, periculum majus est atque certius futuræ phthiseos, quàm si aliunde duceretur illa educitio. Atque hic locum habet, cum scilicet à pulmone sit anaguge, paronomasia illa qua ludit præceptor in aphorismis. *Τοῖς δὲ νεανίστοις, αἷματι αἵματος, φθίσι.* i. Juvenibus sputa sanguinis, phthisis. Tum illud. *Phthisis potissimum in eam cadit ætatem quæ est à 18. ad 35. annum.* Ac de spumante quidem sanguine qui aliunde ducitur per pulmonem, dictum est suprâ ad illam prognosin. Quicumque spumantem expuunt sanguinem, dextroque laborant hypochondrio, à jecore illi spuunt, &c. sed hæc repetenda erunt necessario in hac prognosi.

aph. 29. 3.

aph. 9. 5.

Coac. 4.
cap. superioris.

70 QUI SANGUINEM VOMUNT.] i. Pleno ore profundunt: quale est illud Virgilianum,
- - - Foribus domus alta superbis, Mane salutantum, totis vomit ædibus undam.
Et. Purpuream vomit ille animam: - - - accepto vulnere in thorace. Ut nemini dubium sit,

fit, vomitum illum sanguinis, esse pulmonum, quod ipse præceptor mox dicit.

Ergo. SANGUINEM VOMUNT.] i. Plena, quod ajunt, manu effundunt; rupta, exesa, vel aperta vena pulmonum, ubi sanguinis copia est, quam abundè suppeditat cor, ipsum per se micans, per insignem venam arteriosam.

SPUMANTEM.] In quo cernitur ἀφρώδες ἐπὶ πύκνωμα. i. spuma fulva efflorescens, minutissimis bullis obrito, ex eo circumtenso à spiritu & calore pulmonis, continenter, spirandi causa, folliis modo, agitati; natura mollis & spongiosa. Est enim spuma nihil aliud, quam minutissimarum bullarum generatio in circumtenso humore, vel a spiritu, vel à calore. Sed inter omnia viscera utriusque œconomix, spiritus & nutritus, multum spumifera est pulmonis conditio, atque natura. Est enim fulvus & spumans qui è pulmone sanguis erumpit, juxta illud catholicum theorema, ἐμμεν ἵνα δὲ ἢ ἀπὸ πύκνωσιν τῆς σπικνυμένης υἱῶς, i. effluencia similis esse debet substantiæ unde quid effluit. De sanguinis autem exclamatione per os, ut intelligatur unde, quamobrem, & quâ fiat; notæ sunt explicatæ suprà, ex qualitate, copia, & excernendi modo: ut superfluitio sit vel ostentatio toties ista repetere.

OMNIQUE CARENT VITIO SUB DIAPHRAGMATE.] Nec sunt colore flavo, subviridi aut fusco fœdati, habentque hypochondria bene morata, beneque constituta in omni beneficio æqualitatis; in substantia quidem, mollia, solida, & succi plena; in quantitate, λανθάνει, i. in mediocritate posita contractionis & tensionis; in qualitate verò, æqualiter suaviterque calida. Denique à norma & præscriptione naturæ nusquam egressa. Tum nulla est umbilici palpitatio, nec ulla micantis arteriæ cœliacæ perceptio.

A PULMONE VOMUNT.] Quoniam nihil opinionem facit sanguinis anadromen facientis; non suppressa juvenum, familiaris olim, hæmorrhagia; non hæmorrhoides hominum hæmorrhœicorum; non menstrua menstrualium. Effluentiam verò hanc, pulmonis esse testatur sanguis ipse fulvus & spumans, qui nusquam talis apparet, nisi à pulmone primum exceptus fuerit. Hic autem nusquam venit ad ipsum pulmonem. Deinde copia effluentix, tum effluendi modus qui tanquam vomendo fit, ac sine dolore. Quæ omnia sunt sanguinis à pulmone manantis πικνύματα: unde vera illa τίκμασις quam præceptor posuit super hac re in aphorismis. Qui spumantem expuunt sanguinem; iis de pulmone fit talis eductio. Et verò ille aphorismus eodem planè scopo enarrari debet, vel recenser, quo hæc prognôsis.

Utraque enim sententia spectat ad phthisim, cujus origo est illa pulmonum hæmoptysis, vel hæmorrhagia. Nam altera phthiseos causa, quæ est catarrhi feritas, loco dicitur. Illa enim prior est ordine apud Hippocratem & Galenum: hæc verò secunda. Ergo non sine causa orsus est à priori, quam statuit pulmonum hæmoptysin, vel hæmorrhagiam.

ET QUIBUS IN IPSO RUPTA EST MAGNA VENA.] Non quidem in trunco venæ arteriosæ, qui est ad basin cordis (nam cito inde mors venit) sed in majoribus ramis qui venas edunt αἱμολίπας, quas vocat præceptor in hac prognôsi magnas, sicut alibi magnas αἱμολίπας: quoniam, teste Galeno, iis divisas, hæmorrhagiæ accidunt, quæ non cadunt in parvas. Rumpitur autem αὐτομάτως, i. sua sponte, vel μετὰ πρὸς αἰτίαν, i. incidente causa aliqua, tum intus, tum foris. Ac sponte quidem sua, ἐπὶ σπασμῶν, distenta nimium crasso, vel multo humore, nec ita pulmone affixa: verum suspensa, unde ruptio; qualis in iis fit qui sanguinem merum repente mejunt, & sponte. Id autem fit inopinato sanguinis appulsu, vel attractione à venis. At verò ruptæ venæ πρὸς αἰτίαν, i. prænumcia causa & occasio, vel intrâ cernitur, vel extrinsecus. Intrâ quidem, ex illa prognôsi. Quibus pleno ore, tanquam vomitu, sanguis prorumpit, unaque febris multa, ac dolor est circa mammam, thoracem, & dorsum, &c. Extrinsecus autem, in juvene, cui casu, ictu, jactu, lapsu prorumpit: vel diætæ vitio in victus ratione, & vitæ instituto.

ET MULTUM ILLI VOMUNT.] Quoniam hæmorrhagia magnarum venarum propria est, non parvarum.

ET PERICULOSE.] Profluvio nectaris vivifici unde cor exhauritur; tum autem superfluitate causa mortifera, crebro hæmorrhagiæ memoriam renovante. Est autem ruptio magnæ venæ, difficulter sanabilis. De qua illud præcepit Hippocrates, φλέψ αἱμολίπης ἢ συμφύλης, i. non coit. Tum illud. τὰ καὶ μετὰ ἑλκὸς ἐπὶ πύκνωσιν. i. Agitata ulcera perenni motu, denovo lacerantur. Sed causas interitus ab hæmorrhagia pulmonum, recensuimus non ita pridem.

QUIBUS AUTEM MINOR.] i. Venula in quam fieri solet magna καυσίσις: quemadmodum in magna, σπασμῶν & varix.

ET PARCIOREM EDUCUNT.] Quoniam hæmorrhagia larga non cadit in venulas.

ET MAGIS IN TUTO SUNT.] Quia defraudatio minor naturæ, & quia facilis est venularum coitio, pulmone affixarum. Sunt igitur magis in tuto ad usum & dulcedinem diuturnioris vitæ, & ad spem retinendæ salutis; modò adhibeatur medici diligentia, cum pari industria, qua phlegmone, & omnis corruptio propulsetur.

2 Τῶν φθισικῶν, οἷσιν Ἰππὶς ἔπρεβς τὸ πύαλον κνίσας βαρὺ, καὶ αἱ τείχες ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν. ἀπόλλυνται.

E phthisicis, quibus ad ignem sputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è capite; moriuntur.

AB EMPYEMATE transeundum est ad phthisin, quod ei proxima sit, non tamen unius empye-

Galen.
comment.
adaph.
14. 1.

aph. 13. 5.

comment.
adg. lib. 2.
περὶ αἱ-
μῶν.
lib. 1. αἱ-
μῶν.
aph. 78. 4.

Coac. 64.
sup. cap.

lib. 2. αἱ-
μῶν.

lib. 1. αἱ-
μῶν.
lib. de lo-
cis in ho-
mine.

10

30

40

50

60

70

empyematis succedanea. Nam ipsa quoque primigenii juris est, è catarrho nata, vel ab hæmoptysi quam fecit venæ ruptio in pulmone. Nam ea quam intulit empyema, ejusmodi sanè est ut omnem explodit medici diligentiam atque industriam. Ac certè prudentis est medici, eum, qui servari non potest, non attingere; nec subire suspicionem occisi, quem fors ipsius peremit. Quæ causa est eus ipse præceptor hanc indicasse contentus fuerit, attingere autem noluerit. Ad alia verò genera primigeniæ phthisis, quam vel catarrhus intulit, vel ruptio venæ, tantum remedia duxerit præscribenda. Nec tamen omisit eam quæ dicitur *φθίσις νωτίος*, quam scribit accidere incontinentia *πυογόνου* & *φιλολάγνου*. Sed explicanda phthisis natura, ut intelligatur quid sit quod in questionem vocatur. Ac primum scire licet, communi appellatione, phthisis nomen significare omnem cachexiam, atrophiam, & marasimum quoque ipsum quem hæctica febris invexit. Sed Phthisis per antonomasiam, pertinet ad ulcus pulmonis; cum scilicet vel à catarrho, vel ab hæmoptysi per venæ rptionem, huic exulceratio accedit. Ac nunc usucapio est phthisis, pro eo quod propriè Græci omnes, maximeque Athenienses, olim vocabant *φθίσις*, si Galeno credendum. Tamen reperio nomen *φθίσις* ab Hippocrate usurpatum pro eo pulmonis ulcere unde pus editur grandinosum, quod appressum digitis, virus exhalat fædi odoris. Sed usucapit phthisis pro ipsa phthoe, ubi symptoma locum occupat morbi; ac morbus ipse, symptomatis nomen sibi adoptat, hæc ratio est: quoniam ulcus pulmonis, emaciandi facultate, & vi tabifica, ceteros omnes morbos præcedit. Est autem triplex in eo vis emaciandi. Prima, ipsius edacitas quæ fontem exhaurit vivifici nectaris. Altera, febris hæctica, quæ humores vitiat, ipsamque partium solidarum substantiam labefectat, vivacitatem extinguit marasmo humidi primigenii. Tertia, spiritus quem ducimus tabifica qualitas, quæ ipsi de corruptela & ulcere pravo pulmonis accedit, à quo excipitur. Est igitur phthisis, ulcus malignum pulmonis, quod vi tabifica, morbis omnibus antecellit. Jam verò ab eaphthisi, homines dicuntur *φθιστικοί*, & *φθιστικοί*, quorum valetudo penes est phthisin; & *φθιστικὸς* etiam, quorum natura vergit *πρὸς τὴν φθισιν*. Hujusmodi autem sunt *σκαρπυῖδες*, i. alati scapulis, quorum scapulæ dorso exactè non adjacent: quia non habent dorsum, ut decet, *ὀπίσσω*, sed paulum inclinans ad *ὀυλοσθῆς*; & contra cervicem ad *ὀπίσσω*, quam tamen natura voluit esse *ὀυλοσθῆς*. Talium natura hominum, si perennis catarrhi generatio sit, vel aliunde fiat, ejus prolapsus tussiferum experitur in ipsos pulmones. Atque hæc pertinent ad unum genus τῶν *φθιστικῶν φθιστικῶν*. Alterum mox dicetur in recensione causarum efficientium.

Ergo causam phthisim primigeniam efficientium, duo sunt genera (nam *φθίσις νωτίος* non attingo, nec eam quæ confectaria est empyematis;) unum catarrhi vis effera: alterum venæ ruptio in pulmone. Est enim consentaneum, ut undecunque ulcus nascitur in pulmone, id causa sit phthisis. Sed quantum animo complecti possum, duo illa tantum reperio à præceptore posita. Ac duo illa genera complexus est breviter infra, quæ pluribus alibi explicavit. Est autem super hac re prognostis hæc. In metu sunt maxime phthises, tum à rptione venarum pulmonis crassarum, tum à catarrho è capite. Quemadmodum autem rumpatur vena, tum intrà, tum extrinsecus, dictum est superiore propositione ac demonstratum; rptionem crassioris venæ ex difficili coitione, & facili disruptione, subinde memoriam hæmoptyses renovare, ac lacerando & erodendo, ulcus inferre. Hinc veniunt illa. *Αἱματὶς αἵματος, φθίσις*, id est, sanguinis expuitiones, phthises. Et, *πρὸς αἱματὶς αἵματος, πύρ αἵματος*, i. à sputo sanguinis, sputum puris: ubi Galenus auctor est, non omnem sanguinis expuitionem, pus edere: sed eam tantum quæ maligna est, qualis de pulmone omnino est. Tum illud quod est utriusque causæ commune. *Ἐν πύρ αἵματος, φθίσις καὶ πύρ*, i. Ad sputum puris, phthisis & effluentia; videlicet capillorum, aut ventris. Hujus autem tabiferæ causæ τὴν *φθισιν*, notabile est in ea ætate quam definiunt anni à 18. ad 35. Est enim hæc ætas, potissimum rptionis capax præter cæteras, tum *αὐτομάτως*, tum *πρὸς σπασμῶν*, idque vel casu, vel à diæta. Causa restat altera quæ *πρὸς ἀλγέων*, i. erodendo, facit ulcus. Est autem catarrhi feritas, in pulmonem prolapsi. Ac talis causa sic legitur apud Hippocratem. Si caput repletum sit pituita, simulatque laborare cæperit, tum rheuma in pulmonem concitatur, quod simulatque pulmo complexus fuerit; statim agrotat, morsu laceffitus à catarrho putri, & salsa pituita. Est enim ferina destillatio, statim malefica, atque tabifera, juxta illud. *Τὰ κακὰ κακῶν, καὶ πύρ αἵματος*, i. statim vitiat, ac tabescentes. Quæ res adduxit Galenum ut hæc scriberet. Destillationes è capite, quæ statim initio tussiculosos homines faciunt atque rancos, nisi labente anni parte quiescant; profectò alteram phthisis adferunt differentiam. Est autem altera phthisis differentia, quam parit catarrhi vis erodens: sicut altera quæ fit à rptione vasis. Atque hæc quidem juvenum est, succi plenorum, hæmorrhagiæ commoda non habentium. Illa verò *πρὸς σκαρπυῖδων*, i. hominum alatorum & angusti thoracis, idque tempestate austrina quam excipit aquilonia. Quæ cum ita sint, jam tempus est examinare fideliter omnia quæ phthisi accidunt, exordiendo ab iis quæ posita sunt in hac prognosi.

E PHTHISICIS.] Quorum patefacta omnis ratio est, ducta è causis phthisiferis, & ex morbi natura, cur ita sint, & ita vocentur. Sed tamen ex iis qui nondum eò venerunt, ut ad ultima ventum esse testentur, ejusmodi sunt qui unguibus, more cujusdam feræ, sunt uncinati, atque sic emaciati ut nihil aliud sint quam syphar hominis; tumque iis est spiratio parva & rara, cum diarrhœa. Sed qui statim initio phthisis hæc edunt de quibus hic agitur. Cujusmodi ferè sunt illi phthisici, quorum phthisis nata est per exulcerationem pulmonis, impulsu ferini catarrhi, putris & falsi: quem simulatque pulmo complexus est, *πύρ αἵματος* concipit: juxta illam sententiam præceptoris. *Τὰ μὲν δὲ κακὰ, αἰσάμεν καὶ γίνωσκ*, i. Omnia quidem

lib. 2. πύρ αἵματος.

comment. ad aph. 16. 7. lib. 2. πύρ αἵματος.

1. Epid.

lib. πύρ αἵματος & πύρ αἵματος. Coac. 6. hujus cap.

aph. 29. 3. aph. 15. 7.

aph. 9. 5.

lib. πύρ αἵματος & πύρ αἵματος. 1. Epid.

ibidem.

lib. de locis in homine.

dem è malis orta, ipsa quoque necessariò mala sunt.

QUISUS.] Phthilicis factis è catarrho serino & putri, qui jam inde à priore foco, videlicet capite, in vitio est, minimeque pepasimi capax, in pulmone molli & spongioso quem misere lacerat.

SPUTUM.] Quod est proprium & unicum phthipsis epiphenomenon, ejus effluentia similis esse debet substantiæ unde manat. Est autem puris exputio quam ulcerata pars edit per efflationem qua pus attollitur & subvehitur secundum arteriæ bronchia ad ipsum bronchum.

AD IGNEM.] Quo periculum fit optimè, sputi omnis tam purulenti, quam salivæ multæ, putris, & salivæ; quæ à pulmonibus educi solent: quod etiam innuit aphorismus ille. *ἢ, π ἂν σπύρμα ὑποκρίσσωσιν*, i. quodcunque sputum extulserint. Ut igitur periculum fiat olfactu, qualiter sputum olet. AD IGNEM.] Superfufum, vel in vitro, aut pelvi admotum, sive sputum sit pus, sive saliva falsa & putris. Quod rectè Celsus expressit cum ait. *Quicquid excreatum est, si in ignem impositum est: nam quod sequitur, mali odoris est*, non sapit Hippocratem, nec viri mentem assequitur. Non enim judicium est præceptoris; omnia phthilicorum sputa in ignem imposita, mali odoris esse: verum quæ ita sunt, omnia planè testari, etiam phthipsis initio, ægrum fervari non posse. Cur autem explorandi odoris causa, præceperit sputum in ignem imponi, mea sic ratio est quam ex Theophrasto hausi: quoniam cum odor sit corporum mixtorum & succidorum, non autem ἀμίχτων ἢ ἀχύλων, quæ nullam edunt anathymiasin per quam fit odor, inde adeo accidit corpora mixta & succida, tam δάδια, quam κακώδια, si fortè nimis coacta fuerint, vel alieno humore perfusa, *περὶ δὲ αὐτῶν πρῶτως μαλακῆς, ἢ ἢ μικρὸν ἐκθερμαίνοντα πικρῆς ἢ ἀναθυμίαςιν, δι' αὐτὴν γὰρ ὁσμὴν*, i. molli flamma indigeant, quæ calefaciens sensim, vaporem excitabit, per quem fit odor. Sed eam anathymiasin odoriferam, eorum corporum succidorum quæ intra se abditum habent odorem, non solum igne blando & lento, sed etiam terendo excitandam præcepit; ut in radicibus: sic in sputo grandinoso ἢ φθίν; quod scribit, attritum digitis, expirare virus fædi odoris. Ergo præscripta hic πέρωσις, humorem perfusum dissipando, & faciendo ἀναξιν ἢ πύρον. i. diducendo meatus subjecti corporis, anathymiasin excitat odoriferam.

EST FOEDI NIDORIS.] Nam propriè nidor, est anathymiasis quæ suffiendo editur. Talis autem nidor, est cerebro gratiosus, qui recreat ipsum suo appulsu suavi, ac salubriorem locum efficit ubi excipitur; intemperiem frigidam temperando: quandoquidem calida est odoris natura. Sed gratiosi odoris causa est, rerum succidarum δάχλων, naturæ δειπνοφόρον. i. consocialium, perfectæ mixtio & pepasimus. Hinc δάδια stirpium, aromatum, rerum denique omnium succidarum. Nam lapides & aurum odore carent. Ut autem à pepasmo rerum ἰσχυρότων, ἢ δάδια: sic ab illarum corruptione & putredine, tum etiam à mixtione ἢ κακοχύλων, ἢ δειπνώδια. Præclare igitur Aristoteles, ut cætera omnia, εἰσπύρος odores (sic enim vocat fædos & graveolentes) proportionem quadam respondere ait saporibus multum amatis: propterea quod ut saporis amari sunt δυνατάποτοι. i. devorantur amari: sic & ipsa εἰσπύρος, δυνατάποτοι εἰς. i. putres odores, ægrè admodum spirando ducuntur. Est igitur εἰσπύρος idem quod κακώδης, κακώδης; δειπνῶδης, ὁσμικακώδης, vel, ut hic loquitur, κίστεον βαρὺ, quod est humilior. Atqui εἰσπύρος illud sputum, non erit novum in phthisi quam genuit empyema, quod, multò ante phthisin, tale sputum edidit fædi odoris. Nec verò, ut jam dixi, hoc pertinet ad omnem phthisin primigeniam, statim exortam. Nam quæ à venæ crassioris ruptione oritur, tale sputum non exputit, nisi mox affutura morte. Sed illud est proprium phthipsis quam fecit catarrhus φλεγματώδης αἵματος καὶ σπέρματος. i. pituitæ falsæ & putris. Ergo mirum videri non debet si concitatum rheuma, jam εἰσπύρος, faciat etiam rheuma consistens εἰσπύρος, idque in pulmone quem vocat præceptor ψαφάρον. Ubi enim sperari nequit pepasimus, neque ἀσφύγις, ibi necessariò fit σπέρματος, gangræna, & sphacelismus. Nam quæ omnino prava sunt, & primigenia pravæ affectionum signa, mutationem in melius habere non possunt. Ut autem pituita putris, est prava in rheumate concitata: sic alteratio ejus in consistente, absolutam edit corruptionem: quoniam in affectione maligna, & à corrumpente causa verius quam à mitificante, alteratio illa suscipitur atque perficitur.

AC TUM CAPILLI FLUUNT E CAPITE.] Est hoc sanè τεκμήριον' pravi rheumatis concitati: sicut sputum εἰσπύρος, rheumatis consistentis. Notum est illud; quod omnis excretio prava, signum est syllogisticum affectionis pravæ. Nam fluunt Galeno capilli è capite, sicut è plantis folia; aut propter inopiam succi alibilis à siccitate, aut propter affluentiam corruptentis ipsos humoris. Hic tamen Galenus agnovit τὴν ἰσχυρὰν ἐλαττωσιν τροφῆς, ἵνα ἐπὶ καὶ ἀσφύγιος ἢ χυμῶν, i. summam penuriam succi alibilis: nonnunquam & ejusdem corruptionem. Quod parum appositè scriptum est ἢ ἢ ἀσφύγιαν præceptoris, qui parem agnoscat pravitatem & δειπνῶδης ἢ ὁσμικακώδης, καὶ ἢ σπυρματώδης. i. fluentis aut concitati è capite, ac consistentis in pulmone.

MORIUNTUR.] Non tamen fortassis repentina morte quæ in propinquo est: sicut accidit cum accessio fit diarrhœe: sed quod fervari non possunt in tanta corruptione humoris morbifici, & partis obfessæ: quoniam à privatione habitus denuo comparari non potest. Ac si diceret; pro desperatis habendi sunt, quorum desperatio posita est in vitio inemendabili nobilissimæ partis, cujus vitale officium est atque vivificum; ipsa verò corrupta, putri halitu vitalem cordis calorem suffocat, tum ulceris edacitate extinguit, cum spiratione ipsa tabifica; ac tandem fit syndrome causarum omnium mortiferarum.

3 Τῶν φθισικῶν, οἷσιν ὅτι θάλασσαν πίνοσι, ἐς τὸν πυθμένα βαδίζῃ τὸ πύον ὀλέθριον σιωτόμωσ. ἔσω ἢ ἐν χαλκῷ ἢ θάλασσαν.

E phthificis, mare conspuentibus, quorum pus abit in fundum; brevi mortiferum: sit autem mare aheno.

Hic duce iudicio, & comite experientia, proponitur alia nota qua nobis utendum præcepit, ineunda causa tecmarseas, ad prædicendum de sputo phthificorum. Atque inter notam hic positam, & illam quæ huic citima est, hoc interesse video; quod illa est phthisis, periculosè quidem, sed tamen diutius eos quos invasit malè habentis: hæc verò cum adest, mortem in propinquo esse testatur. Nec mirum: quod illa sit cujuscunque sputi graveolentis ab igne: hæc verò tantum puris, contra naturam, sponte in fundum maris demersi. Quod quomobrem ita sit, videamus.

E PHTHIFICIS.] Qui a pulmonis ulcere tres intra se foveat emaciandi causas, unde sic emacuerunt, ut pristino charactere amisso, vultus eorum cadaverosi esse videantur.

MARE CONSPUENTIBUS.] Ex præscripto medici ad certam prognosin, ac stabili fundatam iudicio, attendentis. Mare autem vocat aquam marinam è mari haultam, vel ejus loco, si desit, muriam, cujus faciundæ modum tradit Galenus, ut vel cum ipso mari asphaltite confertur possit gravitate sua: quamvis illud mare tantò sit ponderosius Oceano; quantò hic fluvius, lacubus, atque stagnis. Ut mare amplius non sit expetendum, ne ipsum quidem asphaltites, explorandi causa, cum muria ipsa sufficiat. Ergo pus phthificorum excipi debet aqua marina, vel muria, quæ gravitate, asphaltiti mari non cedat, quæque ovo natari possit.

QUORUM PUS.] Efflando cum tussi per bronchia sublatum, & excreando editum, quod naturaliter constitutum, est *ψαζυρ*, i. friabile, in levitate & æqualitate: sicut pituita tenax & *δύσλυτος*, etiam mitigata atque quodammodo purulenta.

ABIT IN FUNDUM.] Gravitate parta, & levitate amissa, cunctando in bronchiis, ob infirmam nimium concussionem, & irritam crebrò afflationem, unde crassefecit, ac fit rotundum, eodem modo quo sputa rotunda in pleno, dementiae prænuncia. Ubi Galenus ait, rotunditatis ejus causam matérialem esse, crassitudinem humoris in pulmonum bronchiis cumulatè collecti; efficientem verò immoderatum calorem, quem hic non tam agnoscimus phlegmones, quam extremæ *σπερμικῆς* sobolem. Ac talem puris ideam descripsit nobis in phthoe, de qua sit ait. *Τὸ πῦρ εἰς ἡλίκῃ, καὶ ἀσθενέστερον ἐν τῇ δακτύλῳ σκληρὸν καὶ κἀσθμὸν γίγνεται.* i. Pus velut grando, ac digitis attritum, fit durum & sædi odoris.

Cur autem pus exiguum demergatur in fundum aquæ marinæ, quæ magis inveccta sustinet quàm fluvialis; planum faciet quod subjecit.

BREVI MORTIFERUM.] Signo & causa. „Ac signo quidem: quia rei mortuæ & foetidæ, nihil esse potest consociale quod integrum sit. Atque omne vivens, consortis mortui impatiens esse solet. Est autem sputum hoc mortuum, natum à *νεκρώσει* pulmonis, non ab ejus virtute nativa: sicut pus album, æquale, nihil olens, & læve. Tale pus non petit fundum aquæ marinæ, sed etiam fluviali, & omnium levissima pluviali aqua, sustinetur. Submergitur autem, *σπένδον, ἀμυρῶδες καὶ βορβορώδες*, i. foetidum, amurcosum, cænosum: cujusmodi esse solet soboles *τῆ νεκρώσεως*, non autem naturæ. Ac tale pus, cunctando & incalescendo, fit durum & grave, nec amplius retinet suam *ψαζυρῆσιν*. Ut mirari definam, quod & morticinum & ponderosum pus submergatur, vel in fundum etiam gravissimæ aquæ marinæ. Jam verò, causâ etiam, tale pus ad citam mortem fatale est: quoniam pereunte vitali pulmonis officio, ac viribus jam effectis, pus cumulatè collectum, nec facilem habens exitum; vitalem cordis calorem pestifera aura disperdit, ipsumque cor opprimit: sicut ulcus, edacitate sua calorem extinguit. Tum ab oppressione puris, in thorace fit asthma, in gutture orthopnoea. Atque ita phthifici vitam finiunt suffocati.

SIT AUTEM MARE AHENO.] Quia vel mari servando accommodatissimum est, societate ipsa quam vas ahenum habet cum aqua marina & falsa & amariuscula. Est enim *χαλκὸς ὁσμώδης*, quia *ἔγχυλος*: sicut aurum *ἄσμεν*, quia est *ἄχρυν*. Succus autem *ἡ χαλκὸς* consocialis est aquæ marinæ. At *ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τὸ φέρειν*, & *ὁμοίον ὁμοίῳ δὲ πλάττειν*. Vel ideo mare jubet esse aheno, quod muriaë faciendæ aptissimum sit. Ac si diceret: intelligo autem mare quod in aheno factitium est, muriam scilicet, quæ, ubicunque terrarum, instar sit maris ubi non suppetit aqua marina, quando ubivis gentium, explorandi puris hæc ratio necessaria est. Erit igitur ahenum, per metonymiam mare ipsum: muria autem marina: sicut in sacris literis, amplissimum & capacissimum vas ahenum in templo Salomonis, nominatum est mare. Verum hoc nomen habuit ab amplitudine. Illud verò ab aqua falsa, qualis marina est, dicitur.

4 Οσοισι τῷ φθισικῶν αἱ τέλεις τῆ κεφαλῆς ῥέουσιν· ὅτε διαρροῖς ὑπόλ-
λυνται. καὶ ὅσοισι φθισικῶν ἐπιγίνονται διάρροια· θνήσκουσιν.

E phthificis, quibus defluunt capilli è capite; pereunt à diarrhæa: & quibus phthificis diarrhæa incidit; moriuntur.

ENIMVERO phthisis; ut periculosè omnis malè quidem habet quoscunque invaserit: tum verò illa mortiferè, quæ vel conjunctam habet causæ morbificæ perennitatem, cum accessione graviorum symptomatum; vel eorundem infert consecutionem per propagationem malignæ cacochymiaë, vel ipsirmitatis in partes vicinas quarum virtute constat nutritus æco-

4. simpl.
& lib. 2.
meteo-
ron.

6. Epid.
part. 3.

Arist. lib.
de sensib.
Theoph.
lib. 1. de
caus. plant.
Plato 1. de
Republ.

œconomia. Ergo è phthificis, mortiferè continuò ac circa initia pro certo ægrotant, quibus una cum phthisi accessio est causæ morbificæ, id est, catarrhi putris & falsi: tum autem symptomatis gravissimi, id est, diarrhœæ, quam una cum phthisi excitavit catarrhi prolapsus in alvum, qui eam fecit aphthosam. Ac certè catarrhi maligni perennitas declaratur ipso defluvio capillorum. Quæ autem phthisis, ipsa per se manet postquam exorta est, periculosè quidem phthificos malè habet: sed tamen diutius; donèc superveniente alvi profluvio, mortifera brevi reddatur. Hæc, mea quidem sententia, præceptoris *ἀφ' οὗ* est in hac prognosi: ut planum faciet ipsa glossa.

ERGO. E PHTHISICIS.] Nondum ita multum emaciatis, & quorum *σπέρμα* nondum percipitur in aduncis unguibus, & facie cadaverosa: sed tamen quorum sputa in ignem imposita, nidorem expirant fœdum, *καὶ δισπνῶντες*: quoniam continuò *σπέρμα* sunt in rheumate consistente: sicut *σπέρμα* fuerunt in concitato.

QUIBUS DEFLUUNT CAPILLI E CAPITEL.] Non quidem à tam cita paupertate humoris spermatici, nec verò à densitate cutis quam ex eventu fecit inopia vivifici nectaris, peneque extinctio caloris vitalis: quæ omnia ut *καὶ ἄλλα* verè dici concedam; hic tamen *καὶ ὑπερπύκνωσις* appositè dici non possunt. Nondum enim ad ultima ventum est effectus naturæ, nec dum principatus naturæ collapsi sunt, nec *πύκνωσις* ipsa. Sed quibus capilli defluunt, ut supra modò attingebamus, à corruptione humoris in capite stabulantis. Id autem comperio evenire, tum *ἡ πύκνωσις* ipsius capitis, unde phthisis accidit; tum *ἡ δόξα* ejusdem capitis à phthisi exorta. Nam capitis & pulmonum facilis est *συντημωσία*, per quam multas tradunt operas in eorum perniciem quos phthisis invasit, aut pituita putris primum in capite occupavit. Multum autem facit ad eam causarum vicissitudinem ipsa thoracis ac dorfi conformatio *σπινθηδόν*, unde homines fiunt *φθιστικοί*.

PEREUNT A DIARRHOEA.] Ergo nec asthma suffocati, nec orthopnoea strangulati: sed virium exolutione, quæ *ἐκλυσις* dicitur, & caloris vitalis extinctione per inopiam vivifici nectaris. Ejus autem diarrhœæ quæ simul cum phthisi conjuncta est, idque continuò; causam attulit catarrhi maligni prolapsus in alvum, sicut jam posui, qui eam fecit aphthosam, quemadmodum exulceravit ipsum pulmonem. Ut ab eodem fonte hic pariter æqualiterque principia causasque duxisse videantur *φθίσις καὶ ῥίσις* capillorum & alvi. Non enim phthisi huic diarrhœa succedit: sed penè dixerim comes accedit. Secus fit in altera diarrhœa mox explicanda. Ac talem symptomatum consecutionem, & causarum vicissitudinem, tum à phthisi, tum à catarrho, præceptor sit docuit. Si quidem capilli jam inde ab initio defluere ceperint (id enim significat *ἤδη*) atque jam nudari ceperit caput, tanquam à morbo; tum si conspuenti prunam, sputum edit fœdum nidorem; hunc dicito intra exiguum tempus moriturum. Ac moriendi causam & occasionem fore diarrhœam, vel ipsum *τὸ κλίβανον*. Quandoquidem pus ipsum quod putrescit circa cor, in prunam effusum fatet, indeque calefactum cerebrum falsilaginem fundit, quæ ciet alvum, facitque ut liquidis excrementis feratur. Signum id ita esse; quòd è capite fluant capilli. Efficitur ergo phthisim *καὶ ῥίσις* capillorum & alvi, tum per sympathiam simul, tum per synumoriā vicissim accidere. Quò mihi spectare videtur etiam aphorismus ille. *Οὐδὲν φθιστικὸν δισπνῶν αἰ τῆς ῥίσις τοῦ κεφαλῆς*. *ἔτι, Ἀσθμῶδες διαρροήσις, δισπνῶν.* i. Quibus phthificis defluunt capilli è capite; diarrhœa superveniente; moriuntur.

ET QUIBUS PHTHISICIS.] Quibus nec fluunt capilli è capite; quia non est falsilago nec pituita putris: nec sputum in prunam impositum fœdi odoris est. Sed qui sic manent phthifici, postquam exorta est phthisis, ac cessante causâ quam fortasse intulit juvenum hæmoptysis, vel sanguinis vomitus è pulmone prorupti, quem edidit ruptio crassioris venæ. Quibus, inquam, sic phthificis, à pulmonis ulcere vel *σπινθηδόν* quod vires acquirit eundo, vicinalque & focias partes in sui contagionem adducit.

DIARRHOEA INCIDIT.] Non autem penè comes fuit & socia initio statim morbi, nec ita multò post, ob falsilaginem quam fundit caput, tum *ἡ πύκνωσις* pituita putri obfessum; tum *ἡ δόξα* & *συντημωσία*, à fœtido pure calefactum, & nidore putri repletum: sicut prædictis accidere vidimus. Sed diarrhœa quæ incidit per *σπινθηδόν* morbi prægrandis, nutritus œconomiam in contagionem & sympathiam adducentis. Et cum sympathia nulla levationem morbi adferat unde venit, sed potius accessionem malorum adjungat; tum certè partium aliarum sympathia non fit, nisi graviter affligatur ea pars quæ primum laborat. Ergo qui phthisis dominatu tenetur, & penes quam valetudo est universi corporis, sicut de pleuritide & peripneumonia scripsit præceptor; facili transitum ejus & propagationem experit in partes nutritias, quas tandem sui tædet officii, cum suo, ut ita dicam, genio defraudatæ fuerint, ex paupertate spiritus & caloris, quam ipsum *σπινθηδόν* pulmonis invexit. Ergo sic affectis, diarrhœa incidit, propter cacopragiam hepatis & ventriculi; quorum illud nec chylum trahere à jejuno; nec ipsum si quem fortè attraxerit, in sanguinem mutare potest: hic autem non rarò alimentum corrumpit.

MORIUNTUR.] Est enim diarrhœa sic, multum jam phthificis nata, & firmiter fixa illius causâ; ipsum *τὸ κλίβανον*, ut ait præceptor, id est, illud ipsum quod mortem infert: quoniam, auctore Galeno, tale symptoma & signo, & causâ mortiferum est. *γρηγορὲς μὲν δὲ*, inquit, *ἐν ἀσθμῶδες τῆς διωάμεως, αὐτὸ δὲ μέγαν ἀσπνῶντος αὐτὸν ἀπερῶντος*. id est, Nam tale symptoma, ex naturâ ipsius, partiumque quarum potentia corpus administratur infirmitate natum; ipsam denovo infirmiore facit. Ergo si ad calamitosam & inexpugnabilem vim magni morbi, accessio fiat causæ mortiferæ; ut si labefactata spiritus œconomia, nutritus præsidia collabuntur; cita mors venit.

5 Αἱ ἐν φθισίῳ τῶν πνεύματων πύλων, ἰσχύονται ληρωδῶς· αἱμορροΐδα τῶν ἐλπίς τῶν φανείων.

Quæ phthificis accidit sputorum suppressio, dementia infert nugacem, his hæmorrhoidem spes est apparituram.

10 ECCE PENES phthisin valetudo est corporis universi, de norma & præscriptione naturæ multum per eam egressi, partiumque nobilium quarum imperio regitur corporis universitas. Atque illius quidem egressionis notas primum aperuit symptoma; effectæ virtutis à phthisi nutriorum viscerum, diarrhæam; tum vitiatæ nutritionis, defluvium capillorum. Nunc aliud symptoma proponitur phthisis consecutarium, à vitio cerebri ac depravatæ principis facultatis quam ἡμεμῶν Græci vocant; quod cernitur in nugaci dementia, cuius tamen levatio sperabilis est per hæmorrhoidas inde apparituras. Quæ omnia sintne ita, & cur ita sint, videamus.

20 QUÆ PHTHISICIS.] Quorum phthisis orta est, non quidem à destillatione ferina putri & falsa: sed à ruptione crassioris venæ pulmonum, quam fecit, exempli causa, dolorificorum in lumbis malorum & sanguisulorum anadrome, inhibita vacuatione solita; hæmorrhoidis quidem, hæmorrhoidum; & menstrualibus, menstruorum. Nam ut omittam cætera quæ super his multa sunt antè posita. Qui statis ac definitis temporibus sanguinem profundunt, si loco non profuderint; symptomatis cerebri exercentur. Omnia enim suppressæ immerito hæmorrhoides symptomata inferunt, quæ ab ipsis, dum convenienter fluunt, arcentur & abiguntur.

ACCIDIT SPUTI SUPPRESSIO.] Non solum puris fusi ab ulcere, per efflationem secundum arteriæ bronchia ad bronchum sublatis: sed etiam à perenni anadrome rheumatis concitati, cuius per anacatharsin fiebat anagoge, nunc autem subsistit. Subsistit autem cohibita in pulmone, ubi cunctando putrescit materia expectorabilis, unde graviolem sordemque magis nidorem expirat ad cerebrum, caput inficit atque replet, ibique symptomata edit paraphorica. Vel aliò quàm ad pulmones anadrome illa cursum inflectit, & pro hæmorrhagia dementia excitat nugatoriam, ut mox dicetur.

30 DEMENTIAM INFERT NUGACEM.] i. Nugarum garrulitate ridiculam, qualem dementia scripsit præceptor de Thasia muliere vultuosa & iracunda, quæ à mensuris non de more proruptis sic deliravit; περιεργον, inquit, καὶ αἰσχυρὸν; vel, ut legitur in vulgato codice, ἰαχυρὸν. Ut enim deliria quævis sunt alterati, & quasi morfu quodam lacerati cerebri atque repleti symptomata: sic varia est deliriorum idea, pro varia suscipientis & efficientis causæ natura. Sic lethargicorum deliria sunt cataphorica, & cum cita oblivione conjuncta, ex pituita putri. Comatosorum vigilum typhomania, ex pari magisterio pituitæ & bilis. Phreniticorum perpetuæ cum vigiliis & febre dementia, à proritatione bilis flavæ in cerebro stibulantis. Fanaticorum insanix summa sunt omnia, ut qui omnino de potestate mentis exierint à bile atra quum genuit flava: quod illius quàm hujus multò sint acriores morsus. Nugigerulorum dementia sunt à sanguine non ita multum acri, nec multa bile perfuso. Melancholicorum silens est ipsa dementia, ut phreniticorum garrula: quod illa sit ab humore melancholico, mororis & metus parente. Quæ omnia propriis quæque nominibus & proprietatibus distincta sunt tractatu proprio quem scripsimus de sententia præceptoris, i. lib. hujus divini operis. Ergo nugigeruli sunt, nugæque garriunt, qui à sputi prædicti suppressione delirant: quod genus dementiae κατὰ φρενικὸς nominavit ἑκατον, quæ tantum insanix fanaticorum propria est, ob eamque causam dicuntur ἰσχυρὸν μέλαν· χαλαρὸν, ἢ ἰσχυρὸν; vel etiam φρενικὸν νανικὸν; quibus ad ultima ventum est insanix & furoris.

40 HIS HÆMORRHOIDEM SPES EST APPARITURAM.] Quoniam in omni morbo per metastasin humoris nato; si fortis naturæ contentio sit in expellendo, ibi merito καὶ τὸ λῆρον fiet ἀπὸ σπυγῶν, unde primum venit ipsa μελαίμην. Sic mulier illa vultuosa, dementiae garrulæ finem habuit, omnique periculo defuncta convaleuit, urinis nigris, ac liberali profluvio menstruorum quæ paulò antè non ibant, sursum autem metastasin fecerant. Idem accidit virgini Larissæ. Sed hæmorrhoidum fructus in illo sunt aphorismo. Melancholicis & nephriticis prodest hæmorrhoidas supervenire. Non enim vacuando solum hæmorrhoides profunt: sed qualitate humoris qui vacuatur, consecutionem adferunt sanitatis. Eodem spectat & ille. Insanientibus si veniant hæmorrhoides, insanix finem adferunt. Ex quibus efficitur; hæmorrhoidas per metaplasin obortas, & convenienter fluentes, vacuando, retrahendo, ac detrahendo, rheuma concitatum atque consistens, ipsamque morbificam cacochymiam & 60 impuritatem vasorum expurgando; propugnationem & epanorthosin adferre peripneumonias, hæmoptycis, phthificis ab earum suppressione natis, melancholicis atque fanaticis. Vide Comment. nostrum ad 21. Coac. cap. 13. hujus 2. lib.

6 Φθισίς τῶν πνευμάτων αἵτε δὲ φθισίς φλεβῶν τῶν παχέων, καὶ δὲ κατὰ τὸν ἐν τῇ κεφαλῇ.

In metu sunt maximo phthifis, tum à ruptione crassarum venarum, tum à catarrho è capite.

Coac. 2.
cap. 12.
lib. 2.
Coac. 20.
cap. 13.
lib. 2.
6. Epid.
parte 3.

14. & 15.
& 9. pror.
f. 1. 1.

hist. 10.
parte 3.
3. Epidem;

hist. 7.
part. 3.
3. Epid.
aph. 11. 6.
aph. 22.
ejusdem
lib.

HACTENUS de phthisis natura, deque symptomatis ejus. Nunc de causis dicendum breviter unde ipsa venit primum & per se, nec morbi alterius succedanea. Non enim hoc loco agitur de phthisi empyicorum, quæ nullam admittit medici diligentiam, nec ullam industriam, nisi fortè illam quæ insanabilis esse percipitur; proptereaque indigna censetur cui medicina fiat, ut ne ipsam quidem velit attingere medicus. Quod est prudentis bonique viri officium, ne vana spe lætetur ægrorum, nec subeat suspicionem occisi quem fors ipsius peremit. Nec verò hic ponitur illa phthisis, veteribus dicta *varias*, quæ propria est *φθαλάζων καὶ νεφελώδης*. Agitur autem de primigenia phthisi quæ in ulcere pulmonum ferino consistit, *νεφελώδης* Græci vocant, cujus proprium nomen est *φθῆξ*: de symptomate autem maciei atque marcoris καὶ *εἰς φθῆξ* nominatur; quòd ea tres habet emaciandi causas, quarum vi sæva homines brevi sic à se mutantur, ut planè jam cadaverosi esse videantur. Sunt autem edacitas ulceris, tabifica febris, & aeris inspirati pestifera qualitas quam ipsi, pulmonis impertit sœda exulceratio. Sed ista sunt *ἀναγνωσκόμενα* demonstrata ad secundam prognosin hujus tractatus, ubi de phthisi abundè disseruimus. Atque illius hypothesein, velut digito indicavimus, quæ à præceptore hic in quæstionem vocatur: ut ex perspicientia scopi quò dirigit mentis aciem, nihil nisi appositè comminiscamur, scribamur, ac nihil inepte moliamur. Ergo de causis dicendum quæ faciunt ipsam phthisin qualem descripsimus. Nam τῶν *ἀνδεκτικῶν*, i. *causarum suscipientium*, per quas efficientium vis impressa manet, unde omnis morborum generatio est; earum, inquam, species & idæ ponentur, postquam efficientium ratio patefacta fuerit & expensa.

Coac. 2.
hujus cap.

Coac. 68.
cap. super.

IN METU SUNT MAXIMO PHTHISES.] i. Ostentant periculum sui ne accidunt, vel, cum inciderint, periculum mortis injiciunt. Sic utroque modo explicari potest τὸ *ἀνδεκτικόν*: sed prior explicatio mihi magis probatur ad eam loquendi formam qua usus est nuper *καὶ οὐδὲν καὶ ἐμπύου γίνεσθαι*, i. *periclitantur empyici fieri*. Nam phthisin omnem, malè habere quos invasit periculose, novum non est: ut nihil novi adferre videatur prognosin hæc si eò dicatur. Adde quod, ut concedam phthisin tum à ruptione vasis, tum catarrho natam, periculum vitæ moliri: non tamen tam certò, nec tam citò molitur quàm phthisis empyicorum. Ac sæpe ipsa phthisis primigenia, periculosior est efficiente causa, quàm morbi natura, aut certè morbo diutius periculosa; celerius autem causa, id est. feritate catarrhi, & hæmorrhagia pulmonum à perennitate anadromes. Ergo periclitantur homines, 30 phthisi mox affutura.

TUM A RUPTIONE CRASSARUM VENARUM.] Nam anatomis rarò adducit exulcerationem: *ἀνδεκτικὸς* autem sit à catarrho, quæ altera phthisis est causa. Quemadmodum autem ruptio venæ incidat, dictum est suprà ad primam prognosin hujus tractatus, ac demonstratum, *αἰματώδης* ipsam fieri, vel *μὲν πρὸς τὸν σπλῆνα*, tam intrà, quàm extrinsecus; idque juvenibus qui eas degunt ætates quæ sunt à 18. ad 35. annum, ut mox infrà dicitur. Crassas autem venas intelligit, ramos insignes venæ arteriosæ, uti jam vidimus ad illam prognosin. Quibus in pulmone rupta est magna vena, & multum illi sanguinem vomunt, & periculose, &c. Est igitur hic vena crassa, quam illic vocat *μεγάλη*; & rursus *μεγάλη*, quæ alibi nominatur *αἰματώδης*, quòd, iis divisis, hæmorrhagiæ accidunt, quæ non cadunt in parvas.

Coac. 1.
hujus cap.
sent. 9.
lib. 2.
*περὶ ἀν-
μῶν.*
lib. *περὶ
τῆς ἐν τῷ
σπλῆνι πα-
θῆς.*
comment.
ad part.
18.
sect. 3.
6. Epid.
bidem.
b. 3.
him.
6. Epid.
part. 7.
6. Epid.
part. 1.
vide com-
ment. ad
Coac. 51.
cap. super.
6. Epid.
part. 1.
6. Epid.
parte 3.

TUM A CATARRHO E CAPITIS.] Qui corruptione propriæ substantiæ in vitio est: propterea-que dicitur *κακῶδες καὶ νεφελώδης*: quia metum adfert *τὸ νεφελώδες*. Est enim phlegma, ut ait præceptor, putre & salsum: proptereaque *ἀνδεκτικόν*, ut scribit Galenus. De hujus autem catarrhi feritate, multa jam alibi scripsimus, & feritatis vim calamitosam ostendimus in erodendo partem capacissimam erosionis, i. pulmonem *φραγνόν*. Ac de illo catarrho ferino verum est illud Hippocratis; quòd ejus prolapsus, & ubi infederit, & unde vel quâ exierit incideritve, sæpe insanabiles morbos facit: maxime verò iis qui ei catarrho gignendo, ciendo, & excipiendo nacti sunt temperiem contrariam nobilium parvum, cum hepatitis impuritate; & conformationem thoracis angusti, dorsique alati; palatum verò habent sublimius fornicatum, ac dentes *παρηλασμένους*, ex capite turbinato parte antica. Lege divina super hac re præceptoris verba, literis digna aureis. Sed ea præstat nostro sœdare atramento, quàm silere. Οἱ *φθῆξ*, οἱ μὲν *καρδιακῶς* ἰσχυροὶ καὶ τὰ ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν σπλῆνα. οἱ δὲ *κεφαλαιώδεις*, καὶ αἰσθητοὶ τῶν ἐν τῷ κεφαλῇ καὶ ἰσχυροὶ καὶ τὰ ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν σπλῆνα. i. *Fori*, sive capite turbinati, qui validam habent cervicem; robusti sunt cum partibus aliis, tum ossibus: at quibus caput dolet, stillantque aures; his convexum palatum, serrati dentes. Et, *ὅσων ἀν-
μῶδης φύσεως τῶν παρὰ τὸν σπλῆνα, ἀπὸ τῶν τῆς ἀφορμῆς αἰσθητῶν, καὶ τῶν τοῦ καλάρου, τοῦ κακοῦ-
θους, καὶ ἐκκερῶν ἐν, καὶ μὴ ἐν καλῷ.* i. Quibus alata sunt costæ, propter conformantis causæ imbecillitatem; hi malè habent à catarrhis malignis, sive excernuntur, sive subsistunt. Jam verò aggrediamur ad alteram causam τῶν *ἀνδεκτικῶν*, quæ propria est phthisi quam facit 60 ruptio venæ crassiæ.

7 Τῶν δὲ ἡλικιῶν ἡλικιωτόταται πρὸς φθῆξιν, ἀπὸ τοῦ ἐτέων, μέχρι 5. καὶ 7.

Inter ætates, illæ demum ostentant periculum phthisis, quæ sunt ab anno decimo octavo, ad trigessimum quintum.

SUPERIORE prognosi deductum est, quoad resolveri potest, τὸ *ἀνδεκτικόν* phthisis quam facit catarrhus è capite. Nunc ponitur alterum ruptioni vasis accommodatum, per quam prior 70 „ inci-

incidit phthisis differentia: sicut à catarrho altera. Quoties autem conspirant æqualiter, vis efficiendi & opportunitas excipiendi; opinionem faciunt rei futuræ quam moluntur. Hinc rerum omnium, quæ terra marique gignuntur, principia causæque ducuntur. Continuo has leges æternæ fœdera Deus imposuit rebus omnibus procreandis. Et verò Hippocrates nihil unquam itatuit de morborum natura & exitu, nisi τὸ ποιητὴν καὶ τὸ θεοειδῆ, i. ex cognitione & perspicacia efficientis causæ & excipientis. Atque hic cardo est morborum omnium quorum historię sunt in libris τῶν ἰατρικῶν. Hoc fundamentum est libri tertii aphorismorum. Denique hæc præceptoris est ἀγάθη, ubicunque agit de cognoscendo, medendo, & prædicendo. Inde omnis comparatur ratio ἀγνοήσεως, περιγνώσεως, καὶ προγνώσεως.

10 Ergo. INTER ÆTATES.] Quorum successione mutatio fit cujusque naturæ, in temperamento, complexionē, & habitu. Nam quibus juvenibus ascribitur fuit alvus, in senectute laxatur; & quæ sunt ejusmodi. Ergo inter ætates, per quas degendæ vitæ distincta ratio est. Sunt autem; triplex infantia, pueritia, pubertas vel adolescentia, juvenus, constans ætas, & triplex senectus: quæ tamen non certo annorum numero definiuntur; sed actionum varietate, vel diversitate succedanea.

ILLÆ DEMUM OSTENDANT PERICULUM PHTHISIS.] Vel, ut modò vertimus; in metu sunt maximo phthisis; vel obnoxie sunt maximè phthisi: Græcè est θανάσιμος πρὸς φθίσην: ex quo apparet, idem esse quod iisdem scripsit verbis in superiore prognosi, cum ait, φθίσις θανάσιμος, ut jam monuimus. Intelligit autem phthisin quam facit ruptio venæ crassæ non catarrhus è capite. Hujus enim ad phthisin incommoda non minùs experiuntur senes quàm juvenes: teste illa sententia. Τὸν πρεσβύτερον διασπασίαν, καὶ κατὰ τὴν βρογχίδα. id est, Senioribus spirandi difficultates, catarrhi tussiferi, &c. Quò spectat & illud. φθίσις πρὸς τὸν λάρυγγα: ubi Galenus hæc. Dictum est à me prius, quòd destillatio è capite in fauces, indeque per laryngem in asperam arteriam, cum ad pulmonem pervenerit, hujusmodi facit morbos: quod juvenibus contigisse scripsit Hippocrates in pestilentium morborum catalogo. Sunt igitur ætates illæ phthisi obnoxie, quæ accidit rupta vena.

QUÆ SUNT AB ANNO XVIII. AD XXXV.] Causæ ulterius deduci non possunt, quam à nobis deductæ sunt initio hujus tractatus, & superiore prognosi. Ut paucis dicam; facillimè omnium venæ rumpuntur juvenibus; tum αὐτομάτως per spadonem, cohibita familiari hæmorrhagia, vel etiam sanguinis catullientis orgasmo: tum μὲν πρὸς τὴν βρογχίδα, tam intrā, quàm extrinsecus; idque vel casu, vel diætæ vitio in victus ratione, & vitæ instituto. Annosavit Galenus, ætates hæc dici plurali numero, quòd illis annis qui sunt à 18. ad 35. exiguantur duæ ætates, videlicet pubertas & juvenus. Ac finem præceptor statuit excretionum omnium criticarum, potissimum verò hæmorrhagiæ; trigessimum quintum ætatis annum.

8 Τὰ κνησμώδεα σώματα μὲν κοιλίης εἶναι ἐν φθισκοῖσι κακόν.

40 Pruriginosa corpora post alvi suppressionem in phthisicis; grave malum.

Nihil mortiferum magis est quàm falsò credita, aut insidiosa symptomatum funestorum levatio. Solenne est illud. τὰ δὲ ληθῆα, ἀσκήτως παρουσιάζονται. θάνατον σημαίνει. i. Lethalia quæ abs re mitescunt; mortem subesse testantur. Exempla non ita pridem adducta sunt ad illam prognosin. Lateris dolor qui cum sputo bilioso evanuit; insaniam facit. In phthisicis, ut nihil pestiferum magis est quàm diarrhœa per quam ad exitium præcipitantur, proptereaue dicitur à præceptore τὸ κλῖνον, i. illud ipsum quod perimit: sic insidiosa ejus repressio, tantùm abest ut aliquid opis & adjumenti adferat, fortè ad usum diuturnioris vitæ; ut ipsam dulcedinem auferendo per impatientem moræ pruriginem, efficiat ne diutius in periculo sint, sed ut celerius moriantur. Id ita esse, planum faciet ratio hujus prognoseos.

PRURIGINOSA CORPORA.] Quorum impuritas putris est & falsa, primum hepatitis, mox aliarum venarum αἱμορροῶν; cacochymiam suam in venulas eructantium, ac velut καυσίον quandam edentium. Hinc fœda venit psora prurigo, quæ nullam diurnæ neque nocturnæ quietis partem impertit iis quos impatienter exercet.

POST ALVI SUPPRESSIONEM.] Repressa scilicet diarrhœa, cujus causa superstes, eodem platiè modo pruriginem excitat toto corpore, quò diarrhœam ipsam ciebat. Ut autem per epigenesin diarrhœa constabat: sic etiam importuna perque molesta pruriginis proritatio. Nam si per metaplasin exorta esset illa prurigo, cum redintegratione & officio partium nutritiarum; bonâ spe consolaretur medicum; aut retinendæ adhuc salutis, aut certè productioris vitæ. At causa diarrhœæ manet superstes, quam diximus positam esse vel in effecta virtute partium nutritiarum quæ coquendo, distribuendo, & excernendo, naturalem œconomiam componunt & administrant; vel in prolapsu catarrhi maligni, facientis alvum aphthosam. Atque superstitis causæ, naturalem œconomiam labefactantis argumentum est prurigo illa firmiter fixa, non fugax, ut esse solet quando incidit per metaplasin; cujusmodi sunt tubercula, exanthemata, tum cutis icterica defœdatio. Firmiter autem fixæ pruriginis causa est cachexia; hujus verò, perennis impuritas viscerum & hepatitis, eaque putris & falsa; unde totius corporis nutritio depravata.

IN PHTHISICIS.] Quorum jam vires effectæ languent à phthisi & diarrhœa, & qui jam mul-

aph. 20. 2.

aph. 31. 3.
3. Epid.
parte 3.

Coac. 1.
& 2.
hujus cap.

aph. 9. 5.
in progn.
passim.

protr. 17.
f. 2. 1.
Coac. 56.
cap. super.
lib. 2. περι
γνώσεως. &
Coac. 4.
hujus cap.

tum emacruerunt à triplici causa emaciandi, quam phthisis, ut ita dicam, secum portat.

Coac. 55.
cap. super.
Coac. 15.
capite 7.
lib. 2.

GRAVE MALUM.] Denunciant atque inferunt: ac denunciant quidem, origine mali unde prurigo accidit, quæ inveterationem & inexpugnabilem causæ morbiacæ perennitatem ostendit. Miserrima est enim quæ in marcorem incidit cachexia: inferunt autem, molestia quæ somnos adimit, & remeabili vapore putri & fædo. Hujusmodi sunt pectora rubris maculis superfarsa empyicorum, quæ mortifera esse dixit præceptor. Huc pertinet illud etiam quod supra jam positum est. Si cui sputa salsa, unaque tussis quiescant, iis rubet corpus velut exanthematis obstitum: sed ante interitum exasperatur. Vide Comment. ad illam prognosin. Ergo diarrhœa phthisicorum lethalis, repressa immerito, & in cachexiam conversa; mortem subesse testatur, ipsamque, celerius opinione, adducit.

10

9 Ἐπὶ τοῖς φθινώδεσιν ἔξεσι, μὲν πυρετὲς, ἐς ἔλα καὶ ὀδόντας ῥοῖματ᾽ ἀνφανόμενα· κακόν.

In habitu phthisiformi, cum febre, si fluxio in dentes & gingivas coorta, fit; ingens malum.

IBI DEMUM. in propinquo est malum, statque, ut dici solet, pro foribus, ubi ad præparationem excipientis causæ accedit vis efficiendi. Nam utriusque causæ societate & quasi conspiratione quadam, atque consensu, omnia fiunt quæ sunt in rerum natura. Ne longum faciam, facilis est generatio phthisis in habitu phthisiformi, quotiescunque incidit causa phthisifera. Jam verò qui fit habitus phthisiformis; quæ item causa phthisifera & habitui consociata, vel quæ suam illi dicarit operam ad generationem & impressionem phthisis; id verò est quod hæc prognosin in quæstionem adducit.

lib. 2. p. 102.
lib. 2.

IN HABITU.] In habitudine corporis quæ cernitur in charactere, colore, & mole: tum autem in collocatione, situ, & apta cum quodam lepore convenientia, aut contrà indecora compositione partium singularum & ἡ ἀσμελὴς. Quæ habitudo, prima sub aspectum cadit, estque tractabilis. Nam suus est etiam cuique parti habitus, earum quæ in præcordiis aut hypochondriis continentur, unde homines μετὰ κατὰ τὰς ἀνὰ dicuntur, quorum scilicet canaliculus bilis prorepat ad fundum alvi, non ad tenue intestinum. Tales biliosi sursum ex habitu nominantur.

parte 18.
f. 3.
6. Epid.

PHTHISIFORMI.] Qui præ se fert speciem & ideam, suscipiendæ phthisi & fovendæ accommodatam sive idoneam; cuiusmodi est hominum thoracis angusti, dorsique alati, quibus ex convexiore cervice, quæ est recticava & φέρων, pectori ferè mentum annectitur. Tum autem qui turbinato sunt capite, palato nimis altè fornicato, ac dentibus quasi pestinatim commissis. Hæc fabricatio est τῶ φθινώδους, quos ita esse docet Hippocrates ἀπὸ τοῦ τῶ ἀσμελὸς ἀδυναμίας; ob eamque causam, fortis catarrho phthisifero: quod ei gignendo, ciendo, & excipiendo, magna sit thoracis & capitis sympathia, magna etiam syntimoria. Hic enim paupertas caloris vivifici, angustiam facit thoracis unde crudor cerebri, cuius propugnaculum caput in vitio est formatura & complexione ipsa. Hinc repletio assidua capitis; ut nulla hominum fabricatio sit catarrhi maligni feracior, quàm talium ἀσμελῶδους, quos inde vocat præceptor φθινώδους: quod viscerum & hepatitis, aortæque ipsius impuritate; capitis repletionem & destillationem perenni; cæteris omnibus antecellant. Denique hi sunt ἐκδυκνῶντες ἔχοντες, ὅτι πρὶν ἢ φθίσις ᾧ τὸ φθινώδους. i. qui valetudine utuntur dubia, quorum natura vergit ad phthisin.

Coac. 11.
capite 14.
lib. 2.
Coac. 8. &
9. cap. 7.
lib. 2.

CUM FEBRE.] In talibus hominum naturis catarrhi feracissima, ipsum gignendo atque ciendo. Idem facit vinum quod citò caput replet, indeque est κατὰ τὴν φύσιν. Et verò nunquam cessat catarrhus donec febris quieverit, ut in stillatius aquis, non sit stillandi finis quandiu accensus est focus. Quicquid enim vaporem sursum effert, nec dissipat; stillicidii causam adfert. Quamobrem consideratè multum, ut cætera omnia, dixit Hippocrates, *Convulsivam sanari ab exorta febre acuta quæ prius non fuit: quod si prius fuerit, exacerbata; ut par sit convulsivæ causæ.*

Coac. 13.
capite 7.
lib. 2.
infra in
Coac.

SI FLUXIO IN DENTES ET GINGIVAS COORTA SIT.] Vel, ad verbum ex mente authoris; si fluxio feritatem suam ostendet in dentibus & gingivis, ut illis quidem inferat sphacellismum, his verò exulcerationem vel abscessum; peius habitura ipsum pulmonem, cum eò illapsa fuerit.

INGENS MALUM.] Quod scilicet remeando & permeando, sursum deorsumque prorepat. Ac remeando quidem: quoniam. Si dente syderato ingens cum delirio febris accesserit, mortiferum: sin autem periculo defungantur, ossa illis abscedent. Nam in his casibus magna cerebro est sympathia, quæ in officii communicatione, & vicinitate consistit. Permeando autem, catarrhi vis effera in alvo diarrhœam aut dysenteriam, in pulmonibus autem phthisin exitialem parit: præsertim iis qui sunt natura φθινώδους. Nam quod in alvum prorepat, ibique tyrannidem suam exercent; in promptu sunt illa dogmata præceptoris. Qui è gingivis cum alvo liquida sanguis exudat, pestiferum. Et. Ora gravidarum aphtbosa, terrificæ. Num etiam perlíquidas reddunt alvos? De facili autem catarrhi prolapsu in pulmones τῶ ἀσμελῶδους, quos hic & supra descripsimus; otio esset abuti, pluribus demonstrare: quando id ratum est omnibus: ac nemo sit omnium, qui nostra hæc legerint, quem id nescire persuasum habeam.

10 Ἐπὶ πᾶσιν ὑποχίνδεσσι μετέμεινεν· κακόν· κάκιστον δὲ τῇ τοῖς τοῖς φθισικῶσι.

Hy-

Hypochondriorum meteorismus, cum ceteros male habet; tum vero eos pessimè quos phthisis exercet.

CAPUT EST ad perceptionem hujus prognoseos, primum intelligere; quod eò pejùs, ægroti res eunt, quò plures naturæ principatus in vicio sunt. Quod nemo inficias iverit ita esse. Cum igitur duplex omnino sit æconomia naturæ per quam vita hominum sustentatur; una quidem spiritus; altera, nutritus; profectò malè res eunt si alterutrius malè morata, maleque constituta sit ratio: pessimè, si utriusque. Ac sanè vitia utriusque cernuntur in hac prognosi cum legitur. *Hypochondriorum meteorismus, pessimè illos habet quos phthisis exercet.* Est enim spiritus prægrande malum in phthisi; nutritus, in hypochondrii meteorismo, qualem hic velit præceptor: tum autem quemadmodum fiat, & quorū appareat.

[HYPOCHONDRIORUM.] i. Illarum abdominis partium quæ sunt proximè cartilagine notharum costarum, & ensiformis: vel eorum viscerum quæ hypochondriorum quasi complexu foveantur, hepatis, lienis, diaphragmatis, & cordis vulgò dicti stomachici. Hæc enim per metonymiam hypochondria quoque dicuntur, ac suos quæque habent meteorismos, vel abditos, vel in abdomine manifestos: sicut abdomen ipsum proprio tumore obsessum.

[METEORISMUS.] i. Tumor in hypochondrio aspectabilis; non quidem ejus vitio: sed partium abditarum, quarum etiam suus est meteorismus, tractabilis tantum intra; de quo illud scriptum est. *Προχόνδριον ἰσχυρὸν λαμπρὸν.* i. *Hypochondrii submolli distensio.* Hic superstitio esset, denuo recensere varias meteorismi distinctiones quæ posite sunt in tumoribus, in spiratione difficili, & in habitu decumbendi. Tot enim reperio apud Hippocratem, quas nuper attigimus. Hic scire licet, hypochondria dici *μετῳεγε, τὰ ἐν τῷ κοιλίῳ καὶ τὰς πλάτας αἰνὰς γυμνῶν*, i. *quæ in molem majorem, multis de causis, assurgunt.* Causæ autem cur sic assurgunt, tres omnino dicte sunt à præceptore; inflatio, inflammatio, scirrhus. Inflatio fit à spiritu flatulento, eaque duplex; cum borborygmo, & cum torminibus. Cum borborygmo, recens atque fugax: quoniam borborygmus ille sic editur, flatus exclusione deorsum. Itaque citò exolvitur, vel cum dejectionibus & urinis, vel ipse per se trajectus, vel ad sedes inferas devolutus. Inflatio cum torminibus, contraria est borborygmo: est enim dolorifica, ille doloris expertis: hæc sursum movetur, ille deorsum. Atque hæc recens, aut vetus. Ac recens quidem, à sero bilioso quod exudat à jecore in tenuia intestina. Vetus, ab intemperie hectica tenuium intestinorum, quæ hydropem siccam prænunciat. Sed hypochondriacæ phlegmones duo sunt genera; unum fugax & simplex, alterum firmiter fixum atque systrophicum. Utrumque facit in hypochondrio meteorismus: sed illud quidem doloris expertem; hoc verò dolorificum atque durum. Fugax est hypochondrii phlegmone: fugax item meteorismus qui ad hæmorrhagiam apparet instante crisi febris acutæ, per sanguinis ad caput anadromen. Fugax est etiam meteorismus quem humor attollit peripneumoniæ, dum ad crura cursum infleat, ubi ascessum facit. Talis in Herophonte fuit sinistri tensio hypochondrii, quam hic meteorismum dicimus. Sed à systrophica phlegmone jecoris aut lienis, hypochondrii meteorismus assurgit dolorificus atque durus. Est autem hujusmodi, tum proprio viscerum vitio, tum alieno. Ac proprio quidem; convexarum hepatis partium tensione prægrandi, & intemperie, ab humoris infarctu præcalidi & glutinosi. Nam alieno vitio dolet hypochondrium, non autem suo, à viscerum oppressione nimis distentum. Atque systrophica tantum phlegmone jecoris aut lienis, meteorismum hunc facit durum, recentem, ac dolorificum, quem veteres nominarunt *κυστικὴν νόσον τοῦ ἡπατος, καὶ ἐνδοχόν.* Nam ejus qui à scirrhus attollitur, inveteratio est, ac doloris vacuitas; item borborygmi, & torminum. Diaphragmatis inflammati confectaria est utriusque hypochondrii sursum intrò retractio, ut in Sileno. Et. *Quibus acuta vox, hypochondria intrò sursum iis revulsa sunt.* Ac satis jam de hypochondrii meteorismis, quorum ille demum jus habet calamitatis in hac prognosi, quem phlegmone viscerum systrophica excitavit. Declarat illud quod ait, cum ceteros male habet. Nullus autem, præter hunc, ceteros malè habet periculosè. Nam scirrhi & torminum hic nulla opinio esse potest.

CUM CETEROS MALE HABET.] id est, Omnes omnis ætatis, sexus, naturæ; quocunque illi morbo laborent: qualem fuisse legimus Hermocratem cum febre acuta, & capitis atque lumborum dolore, qui *ἰσχυρὸν* habuit & *λαμπρὸν*, ac sexto die fuit ictericus; obiit autem 27. Qualem Apollonium Abderitam, qui cum diu *ἰσχυρὸν* progressus esset, quanquam ægrè, quod esset *μεγαλοσπαστικὸν*, & familiariter ei jecur doleret, ac tum colore icterico multum fœdatus; tandem victus morbo decubuit, ac 34. die interiit. Hujusmodi sunt icterici omnes quibus dextrum obduruit hypochondrium. Ne multa, ut hypochondriorum *ὀξυπνοὶ καὶ λαμπροί* in omni æqualitate, cum spiratione facili, præclare ad salutem apparet & facit in omnibus morbis acutis: sic inæqualitas illa triplex hypochondriorum, & impedita respiratio, terrifica omnino debet haberi, quando excusationem non habet perturbationis criticæ ad salutem. Denique nunquam in tuto est ille qui meteorismum gerit hypochondrii stabilem, & firmiter fixum.

TUM VERO EOS PESSIMÈ.] Et periculosissimè: nec iis diutius periculo locum esse finit, qui ea forte citò intereunt.

QUOS PHTHISIS EXERCET.] Qui dominatu phthisis tenentur cum signis prædictis. Nam dolorifica hypochondriorum mala, quæ facit inflammatio viscerum systrophica; homini necando ipsa per se satis sunt: sicut & ipsa phthisis. Ac dolorificus atque durus hypochondrii tumor, per initia quidem natus, mortem brevi assuturam denunciat, nisi primis periodis per hæmorrhagiam liberalem periculi locus tollatur. Ergo si ad phthisin accedat hypochondrii tumor, celeritas incidit moriendi: quoniam fatalis ad interitum morbi accessio

aph. 74. 4.

hist. 2.
sect. 1.
3. Epid.
Coac. 66.
cap. super.
aph. 74. 4.ibidem.
& Coac.
11. capite
11. lib. 2.li. 3. prog.
li. 2. prog.
& Coac.
24. cap.
super.
hist. 3.
1. Epid.hist. 2.
1. Epid.
Coac. 55.
lib. 1. &
in progr.hist. 2.
part. 1.
3. Epid.
hist. 13.
part. 3.
3. Epid.

aph. 64. 4.

sio fit: ne taceam interim pereanitate causæ phthisis quam fundit hypochondrii meteorismo, ut spumantem inde sanguinem effundi jam viderimus: quem ego non successione phthisis, sed potius accessione primigenia, exortum fuisse arbitror, & consecutionem attulisse phthisis, non hanc illius. Nisi quis fortè objiciat illam prognosin. Quibus hypochondria tumore assurgant, alvo suppressa; malum: malum est etiam quibus inveteratione morbi tabescentibus, alvi profusè feruntur. Sed nihil ad rem.

Coac. 46.
capite 16.
lib. 2.
Coac. 17.
cap. 11.
lib. 2.

II Τῶν μακρῶν ἂν τοῖς τετηκόσι ἐλεῖσθαι ἐνιοὶ πρὸ τῆς τελευτῶν ἡπιόργουσι.

10

Qui ex longa phthisi consumpti ac desperati sunt; nonnullis ante finem vitæ, rigor cietur.

PRUDENTIS est medici, non solum funestos exitus prævidere morborum: sed ipsam quoque mortem iis indicare qui proximè absunt à fine. Ac non id quidem cum animam desperati agunt: id enim faciunt idiotæ: sed cum in spe vivitur longioris vitæ, aut etiam retinendæ adhuc salutis. Mortem in propinquo esse quædam signa testantur quæ vulgo putantur ἀμφίβητα, nec nisi à sciente animadverti possunt quorum illa fiant atque appareant. Hujusmodi sunt illa. Qui prurupto sanguine perborrescunt in trawate; gravissimum habent malum. Atque hi vitam finiunt differendo, nec opinantes. Et, Qui à morbis acutis aut longis, vel à trawate, vel undecunque multum emacuerunt, si atra bile aut sanguine nigro alvus ducatur, postidie moriuntur. Et quoniam illud, τὸ μακρὸν, ancipitis judicii est (Nam eò referri potest quod modò Latine posuimus de hypochondrii meteorismo in phthisicis; Græcè autem sic habet. Οὐκ ἔστιν ἐπεὶ μακρὸν μακρὸν ἔστιν, καὶ ἐπεὶ κακὸν κακὸν ἔστιν, μάλα δὲ φθινύσει τὸ μακρὸν, ὥς καὶ καὶ ὁ γράσκων) erit, meo quidem judicio, commoda hujus prognosews formula, his verbis concepta.

Coac. 3.
capite 13.
lib. 2.
aph. 23. 4.

Coac. 17.
capite 11.
lib. 2.

E phthisicis qui longa phthisi planè confecti sunt ac desperati; nonnullis ante finem rigor cietur.

30

ATQUE HANC formulam legi velim pro stylo ipso prognosews, cujus enarrationem sic institui.

E PHTHISICIS.] Quorum historiam pridem tenemus, nec dum excidit animo; ut nihil necesse sit novam ordiri, minùs autem retexere.

QUI EX LONGA PHTHISI.] Quæ in vetultatem incidit, & cujus inveteratio inde fuit, quòd neque succedanea sit empyematis; nec primigenia perennitatem exceperit catarrhi ferini; nec pereonem habuit malignam anadromen; nec accessionem aut consecutionem diarrhææ mortiferæ, qua sæpe ante diem phthisici ad exitum præcipitantur: sed quæ in pulmonum ulcere solo manet, suis comitata symptomatis, quæ & jam dicta sunt, & mox loco dicentur.

x. Epid.
part. 2.

aph. 7. 2.

6. Epid.
part. 3.

PLANE CONFECTI SUNT.] id est, Contabuerunt, vel macie conciderunt à tribus illis emaciandi causis quas inesse diximus in exulceratione pulmonis, unde ipsum ulcus nomen sibi vindicat phthisis. Sunt autem; ipsius edacitas, febris hætica, & spiritus, quæm spirando inducimus, tabifica vis, ipsi à pulmone impressa. Quinetiam huc conspirant tres illæ contabescendi causæ, quas ita literis mandavit præceptor. Τρυπομένη δὲ πολλοῖς μακρῶν, καὶ πόνων πολλῶν, καὶ κακῶν ἐκταράσεων, i. à longo tempore, laboribus multis, & magnis, colligatione assidua: quamvis non eò scribantur à præceptore, sed ad generationem pravorum abscessuum. Nam longo tempore, multo labore, & colligatione prava homines contabescunt. Quæ tria sunt posita in phthisi prædicta. Hic enim à phthisi longa, similiter macies extrema inferitur, ut à febre ardens acuta atque tabifica, quæ circa initia facit oculos concavos, collapsa tempora, & nares acutas. Notum est illud. Τὰ ἐκ πολλῶν χρόνων λειψύμυα σώματα, ταχέως ἐκταράσσονται: τὰ δὲ ἐκ ἐλάττω ἐλάττω. i. Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, sensim reficere oportet: quæ autem brevi, confestim. Nam extenuationis inchoatæ & confectæ signa sunt alibi tradita eo stylo. Extenuatio primum cutim relaxat, postea verò distendit, &c.

50

AC DESPERATI.] Adducta in sympathiam naturali œconomia, quam sui jam tædet officii, ac signa edit malè gestæ rei in diarrhæa: pus verò phthisici, jam sædi odoris est, in ignem impositum, petitque fundum aquæ marinæ in eam conjectum: ut jam nulla salus in phthisico sperabilis esse possit, collapsis præditiis œconomiae utriusque, tum spiritus, tum nutritus; effecta virtute partium spirabilium & nutritiarum, quarum singulari vitio, naturæ commoda in summa incommoda transierunt. Nam loco nutritus, defraudatio est atque corruptio alimenti; tum spiritus loco vivifici, tabifica respiratio.

60

NONNULLIS.] Quibus fortè sublitit expurgatio sædi ac virulenti puris, unde spiratio difficilior, & febris intensior.

ANTE FINEM VITÆ.] Paulò antè quàm è vita excedant, aut vitam cum morte commutent: quæ commutatio insperata, tam citò accidit, derrepente oborto rigore, ut mox dicetur. Ac vitæ finem adfert conjuncta cum extinctione paulatim obrepente, repentina suffocatio caloris vitalis.

RIGOR CIETUR.] Tum ab ulcere sordibus valde oppleto: tum à vasis, transfusam ab ulcere

70

ulcere puris impuritatem experimentibus in carnem & cutim, quarum concussione rigor cietur: qui quoniam frustra fit, translationem facit ad cor & ad cerebrum, cum afflictione summa caloris vivifici, ad ~~ulcerem~~ usque perducti; ad cuius extinctionem, repente ingruit suffocatio. Est enim sic ratio comparata crebri rigoris, ut homines morbo jam fractos, ad mortem præcipitet. Et verò effictæ vires, tantam concussione perferre non possunt. Ac de rigore omni symptomatico, multa sunt alibi disputata, & quæ non est animus huc transferre.

aph. 46. 4.

initio 1. li.

12 Τα ἀμυχώδεα θζανθήματα· φθίζω ἔξω σημαίν.

20

Pustulata corpora velut ambusta; phthisin ostendunt habitus.

Vel,

Τὰ ἀμυχώδεα θζανθήματα· φθίζω ἔξω σημαίν.

Pustulata corpora velut ambusta; phthisin confectam ostendunt.

20

UTROQUE stylo vera est instituta prognos, & appositè scripta ex mente authoris. Nam pustulata corpora, velut ambusta, & habitus phthisin, & ipsam phthisin confectam ostendunt. Ac phthisin quidem confectam, cuius dominatu ad ultima ventum est, pulmonibus purulente limosis, ut quodam loco scripsit præceptor. Exoriuntur autem pustulæ illæ ~~πυελ-
καυσι~~, vel ~~ἀμυχώδεις~~, ex affluxu & collectione ichurum venenatorum & acrium, corporis superficiem erodentium, vel amburentium. Qualis autem sublivida est bulla continua in lingua tumescens, cum pleuritis funesta est; quæque eam refert, in oleum immersi ferri candentis; ubi multum interesse vidimus inter linguam bullatam & bile suffusam: tales hoc loco sunt pustulæ phthisicorum ambustæ. Quod si pectora rubris maculis supersparsa, peripneumonix sunt malè habentis mortiferè quos invasit; non minus periculum inferri testantur pustulæ à phthisi exortæ, quarum generatio & origo suprà jam posita est in empyemate inveterato quod proximè ad phthisin accedit. ἔξω autem vocat τῆς φθίσεως quæ opponitur τῇ ἔξω; non inchoatæ quidem: sed planè confectæ, & ad extremum perductæ, ac firmiter fixæ & stabili. Quo etiam stylo scribuntur febris hectica, elephantia, leuce, marasmus, & intemperies omnis æqualis. Est igitur phthisis confecta, pulmonis purulente limosi perfectæ exulceratio, cuius τὸ ἔξω ostendunt corpora pustulata, & bullis, velut ambustis, obsita. Talium autem bullarum causæ adductæ sunt.

lib. 4. acut.
& 1. Epid.Coac. 6.
capite 16.
lib. 2.
Coac. 55.
ejusd. cap.
Coac. 33.
ejusd. cap.
ll. 2. prog.

30

Altera lectio est hujus prognos de habitus phthisi, quæ non est febris hectica: nec enim phthisis est febris, nec in hac febre, corpora sunt pustulata: sed phthisis est habitus, vel in complexione partium aspectabilium, vel in earum structura. De complexio-

Coac. 8.
hujus cap.

40

ne, illa sunt posita. *Pruriginosa corpora, cum suppressa est alvus, in phthisis, grave malum.* Est enim miserrima quæ in tabem incidit cachexia. Et, *Si cui sputa salsa, unaque tussis inhibentur; iis rubet corpus velut exanthematis obsitum: sed ante interitum exasperatur.* Hæc enim pertinent ad marasum & corruptionem partium solidarum. Et verò, quicquid in corporis habitu cavum est, ἡ ἀσύμφορον, i. incohibile, cuiusmodi sunt interstitia musculorum; ut spiritu repletur in secunda valetudine: sic ichuribus in adversa, quorum collectione, præter perennem affluentiam à viscerum corruptione, pustulæ toto corpore excitantur erodendo, vel amburendo. De habitu autem phthisiformi ex partium structura & fabricatione ad suscipiendam phthisin idonea, certum est inde pustulas exoriri posse, unde ipsa quoque phthisis exoritur, & unà sæpe incidit diarrhœa: nempe à catarrho quem edit pituita putris & falsa. Tum hujus confectæ phthisis confectarias esse potius, quàm alterius quæ accidit à rupta vena pulmonis. Hoc stylo igitur legi potest prognos. *Ambustæ pustulæ, sunt phthisis illius quæ nascitur ex habitu phthisiformi:* sicut defluvium capillorum, & socia diarrhœa. Longè alia est conditio ejus quæ cadit in eas ætates quæ sunt à 18. ad 35. annum. Hæc enim habitus non est, sed juvenilis ardoris, & multi sanguinis biliosi; unde ruptio venæ crassæ pulmonis, & inde phthisis. Descriptio habitus phthisiformis, ad vivum nuper expressa est commentario ad nonam prognosin hujus tractatus.

Coac. 15.
cap. 7.
lib. 2.

lib de arter

lib. 4. acut.

50

13 Οἱ δύσπνοοι πληρώσι, πολλὰ ἀπείλη ἀνάγοντες ἐν φθίσει· ὁλέ-

malè fuit.
ἐκείν.

60 3p101.

Suspiriosi ex nimia puris abundantia, & cruda expientes multa in phthisi; desperati.

EQUIDEM nunquam fastidiosè judicavi de verbis & stylo prognos in hoc libro scriptarum: sed religiosè correxi, duce autore, quicquid non esset consentaneum suæ majestati. Sed facere non possum quin hic dissentiam à lectione vulgata, ac pro ~~ἐκείν~~ legendum putem πληρώσι. Nam & ἐκείνους nomen apud Hippocratem novum est, ac nihil præscribit meditandum hic dignum Hippocrate. Penè dixerim, ineptiæ sunt commin-

sci

scī πνιγμα περιπνεῖον, convulsionis sobolem in thorace. Hoc februm est acutarum ardentium, nec ullam hīc societatem habere potest cum exputione multorum crudorum. Et verò dyspnœa omnis partium spirabilium, frequens & parva est, quam edit proprius ipsarum dolor vel inflammatio. Ibi nulla ξήρωσις: verum angina, pleuritis, peripneumonia, & asthma. Hīc nimia puris abundantia spirationem facit asthmaticam cum horrore. Quae de rē illud præceptum est. *Labores horriferi, cum suspirioso anhelitu; signa sunt phthisis, mortiferæ ex hoc loco. Cur autem mortifera sit, dictum est suprâ.*

DE HEPATICIS.

10

CAP.
XVIII.

ΟΙΣΙΝ ἡπατικοῖς πολὺ πύαλον αἱματῶδες, ἢ ἐν πύσσασθον, ἢ ἐν χολῶδες ἀκρῆτον· ὀλέθριον δὴτέως.

1 Quibus hepaticis copia est cruenti sputi, ejusque vel nonnihil mali odoris, vel biliosi meri; citò mortiferum.

lib. πρὶ
ἀγμῶν.

QUEMADMODUM præclare Hippocrates, non omnia, inquit, iisdem nominibus appellata, easdem vires habere, quamvis non sint æquivoca; sed quòd ejusdem speciei varix sint idem: sic nominum derivatio similiter facta ad nomenclaturam morborum & ægrorum qui partium obsessarum nomina sibi adoptant, non semper eandem in omnibus denotat ipsarum partium conditionem, unde nomina derivantur. Nam, exempli gratia, pleuritis & pleuriticus, hepatitis & hepaticus; ejusmodi sunt; illa quidem ab inflammatione systrophica lateris; hæc verò, ab hepatis ἀπνία, sine systrophica phlegmone, quam dyscrasia prægrandis invexit. Et tamen eorum similis est derivatio, & similis analogia in derivando. In promptu sunt Galeni placita super hepaticis, omnia suo quæque loco scribenda in stylo prognosæon, quæ complectuntur omnem hepaticorum formam & speciem, omniaque ipsorum symptomata. Hæc igitur prima lex de signis hepaticorum atque symptomatibus fanciatur. Nam scrupulus quem mihi præceptor iniecit de triplici hepate, contra Galeni placita, per Dei gratiam eximetur, nec animo fixus hærebit donec finem faciam disputationis.

Cap. 17.
hujus lib.

QUIBUS HEPATICIS.] id est, iis qui hepate laborant; vel quos hepatitis malè habet periculose. Est autem hepatitis, hepatis ἀπνία, i. exolutio: hepatis dico ἐν τῇ καὶ ὁρμῇ αἱματὶ, i. ἐν νόρμῃ & πρæscriptione sui proprii temperamenti & complexionis, procul egressi: atque id sine phlegmone systrophica, & sine sciirho. Quæ ratio egressionis jam demonstrata est suprâ. Ut propriè sit hepatitis; exolutio virtutis hepaticæ, ex qua hepatici nominantur. Virtutem intelligo πλὴν ἰσχύος, i. substantiæ ipsius robur, cujus potentia est ipsa δυνάμις, Latine facultas dicta, quæ versatur circa officia partis cujusque. Ac trium principatum quorum dominatu regitur ipsa corporis universitas, totidem facultates esse dicuntur; hepatitis quidem, nutritia; cordis, vivifica; & cerebri, animalis. Hic de nutritia; cujus perditio similiter mortifera est, ut vivifica facultatis à phthisi: ut paria esse videantur incommoda phthisis & hepatitis. Atque ut vitale officium perit à phthisi descripta: sic ab hepate nutritium. Porro hepaticæ facultatis ab hepate naturaliter constituto, in laude est sanguificatio (liceat enim sic loqui per analogiam mitificationis quam Cicero usurpavit: ne quis momentorum auceps mihi obganniat.) Eaque sanguificandi actio, sicut virtute & integritate perficitur hepatitis: ita suscipitur ope & ministerio illarum quatuor facultatum quæ ab officio nominantur, attractrix, retentrix, coëtrix, & expultrix. Earumque omnium, totidemque actionum, præsidia sunt; hepatis ἀπνία, vasorum libertas, δυχύλας humorum, vel bona chylasis. Quemadmodum enim, cum illa tria in promptu sunt, ἀπνία, ἀρμία, καὶ δυχύλας, optima conspiratione atque consensu, facultati cuique actio morem gerit in attrahendo, retinendo, coquendo, & expurgando; unde sanguificatio ipsa votis naturæ respondet: ita collapsis tribus illis præsidis, labefactantur auxilia αἱματωσύνης, id est, sanguificationis, ac nulla facultas officium facit, omnisque cessat actio, aut certè in vitio est depravata vel imbecilla: ut est conditio facultatis, meatus, & chylil. Enimvero sicut illorum trium, ἀπνίας, ἀρμίας, καὶ δυχύλας conspiratio esse debet, ut inoffenso cursu progressio fiat τῷ ἰσχύϊ πρὸς δυνάμιν, καὶ δυνάμει πρὸς ἐνέργειαν, virtutis ad facultatem, & hujus ad actionem, unde perficitur sanguificatio naturæ consentanea: sic eorum discordia concidit triplex illa consensio, actionis non motigeræ facultati, nec hujus virtuti & robori principatus. Est quidem virtutis & roboris exolutio, ipsa perditio facultatis; & perditæ hujus symptoma, vacuitas actionis. Verum hæc retro non commeant; ut actionis lesio, sit facultatis offensa; & hujus offensa, exolutæ virtutis quam in ἀπνίᾳ ipsius substantiæ positam esse diximus. Exemplo sit hydrops, qui non solum accidit alienatione facultatis sanguificæ: verumetiam impedimento functionis hepaticæ. Pariter enim fit, non tamen similiter, ἡ δυνάμις τῇ αἱματωσύνῃ ἔργον, id est, alienatio sanguificandi operis: tam ab impedimento quàm deperditione functionis hepaticæ. Ergo duplex erit generatio hepatitis quæ homines facit hepaticos; una quidem hepatis impedita functio; altera verò substantiæ ipsius primigenia exolutio. Impeditæ functionis dux sunt causæ proximæ; privatio seu depravatio primæ coëctionis; & interceptio distribuendi chyli, quam ἀνάδοσιν Græci vocant: ut jure dici possit interceptio digestionis. Interceptæ ἀνάδοσις καὶ ἀπεψία, tum autem ἐκλύσις causæ, tam intrâ natæ, quàm extrinsecus incidentes,

cidentes, loco dicuntur. Planum fit igitur ex his quæ posui, per syntimoriam in vitio esse vicissim & mutuo, *ἰσχυρὸν καὶ δυνάμει*, & *τὸν ἐπὶ τὴν φύσιν*, partim ipsius principatus, partim meatuum, partim humorum. Est autem medici operæ pretium, tenere scienter hæc omnia, ne unquam fallatur, nec erret in *διαγνώσει* & *περὶ τὴν φύσιν* hepaticorum. Scientiam verò tenebit ex incommodis sive symptomatis, & ex signis quæ cuique apparent & sunt; cum perspicuitate causarum tam *ὑμμερίων* quam *ἐντερικών*, id est, *ingrumentum* & *confusentium*, foris & intra. Quæ omnia tempus est propalam explicare. Ac primum, jam illud verè positum est ac demonstratum, quod hepatis *ἀτονία*, i. *imbecillitas* quæ facit hepaticos, causam habet dyscrasiam prægrandem. Est enim consentaneum, ut si robur hepatis, & *ἐνέργεια* fundamentum habeat *τὸν ἀπερσάν*: imbecillitatem & *ἀτονίαν* inferat *δυσκράσιαν* prægrandis, multum scilicet à naturali temperamento egressa in omni genere intemperiei, calidæ, frigidæ, humidæ, siccae, & ex his compositæ. Nam quod recentiores quidam medici, omnem *ἀτονίαν*, vitium esse putarunt materiæ, non intemperiei; non intellexerunt profectò constare omnia *τῇ κρᾶσι*, & *τῇ συνάσει*, i. *temperamento* & *complexione* & *συνθέσει*, i. *humorum quatuor*; ac temperamenti jus esse & imperium in complexionem, cujus mutatio frequens est ab intemperie. Sed extra oleas hæc. Nunc mentis aciem dirigamus ad scopum. Est igitur *δυσκράσις* omnis, causa & *ἀτονίας*. Sed illa dyscrasia, aut primum & per se cadit in hepar, aut aliunde supervenit. Ac primum & per se, quæ *πρὸς πύργον* dicitur, i. *primigenia*. Primigenia est *συνήκης*, i. *congener*, velut parente lata; *συνήκης*, i. *coactanea* vel *coæva*: ut in iis qui natura sunt *μεγαλοσπλάγχνοι*. Est autem *συνήκης* quæ cum ætate simul accrevit, diætæ vitio, in victus ratione, & vitæ instituto. Congenere dyscrasia, gentilitii juris est elephantia, & virulentia; ne longius abeam. Coæva dyscrasia quam fovet malè moratum hepar, maleque constitutum, in complexione & fabrica; omnis adversæ parens est valetudinis; frigida quidem, crudore, cacochymia pituitosa, & flatu; calida verò, ardore, putredine, bile primum flavâ, mox atra, & ad extremum marasmo hydropico. Sed dyscrasie incremento, quod vitio diætæ infertur, omne genus accidit symptomatum hepaticorum. Sic Apollonio jam *μεγαλοσπλάγχνον*, & jam icterico, pessimè fuit ab usu carniū bubularum & lactis caprini. Sic pellifera esse dicitur aqua multa omnibus *μεγαλοσπλάγχνοις*. Nam trium generum hepatitis, primum quidem refert Hippocrates ad bilem atram, quæ autumno potissimum proreperit ad hepar, ibique stabulando adducit in hepatis primum afflicti sympathiam, vicinas partes & socias. Sed alterum genus oriri dixit ætate *ἀπὸ τῆς κρᾶσεως καὶ τοῦ βίου*, & *ἐντερικών*, i. *ab edacitate carniū bubularum*, & *vini voragine*. Sic meritò dici potest dyscrasia *ἐπὶ τῇς* à diætâ *φαύλης* & *φλαύρης*: sicut *ἐπὶ τῇς* morbi sunt qui cum ætate simul increscunt, viresque acquirunt eundo. Quales dicuntur esse podagra & calculus in vesica. Sed satis jam de primigenia dyscrasia quæ cadit in hepar, humores, & vasa; & quæ *ἀτονίας* causa est, tum *ἀπὸ ἀρχῆς*, tum *ἀπὸ τῆς ἐνότητος*. Superfunt quedam causæ procatactæ, i. non intra nate, sed extrinsecus incidentes, quæ novam inferunt dyscrasiam & *ἀτονίας* parentem, præter supradictam diætâ quæ augeat *πρὸς πύργον* dyscrasiam. Sunt autem, diætæ olim sapienter institutæ mutatio in *φαύλει* & *φλαύρει*, profusa narium hæmorrhagia, profluvium muliebre quod vocant *ῥέον γυναικῶν*, hæmorrhoides licenter proruptæ; licentior etiam phlebotomia; tum balnea intempestiva, & fotus. Hinc summa viscerum labe, quam *μεγάλην κακίαν* veteres nominarunt. Hinc depravatio & perditio nutritus, cachexia, & hydrops. Denique hæc dyscrasia nuper exorta, nec minùs firmiter fixa, quàm vetus illa nobiscum nata, coæva, & simul increscens; omnino similiter productrix est symptomatum hepaticorum, ut illa prædicta. Nam quibus hæmorrhagia profusa est: labentibus inde diebus iis in vitio sunt alvi, quæ feruntur partim liquidis excrementis, partim chylosis. Et, *Ab hæmorrhagia, nigrorum, ut sæculenti sanguinis, dejectionis; prava est: pestifera est etiam cum prærubra illuvie fertur alvus*. Profluvia autem muliebria faniosa, tum similes dysenterici; ut sunt incommoda sive symptomata hepatis in suo sanguificandi munere fatiscens: ita per syntimoriam, ipsa pejus habent periculose. Sed illa profluviorum muliebrium incommoda scripsit præceptor in libris *ἀπὸ γυναικῶν*. De balneis autem & fomentis intempestivis, illud præceptum est; frigida quidem *ἐφακτισμένη* hepatis, ut loquitur Aristoteles, Latine *crudorem* & velut *νίκωσιν* quandam adferre: calida autem *νίκωσιν ἀκρότιαν, σαρκῶν ἐκκρίνωσιν, γράμης τὰς κλύς ἢ τὰς κλύς, αἱμορραγίας, λιποθυμίας* τὰ τὰ εἰς θάνατον, i. *nervorum imbecillitatem, carniū effaminationem, stuporem mentis, hæmorrhagias, lipothymias; hæc quibus mors*. Denique omnem *ἀτονίαν* hepatis comitatur coloris fœditas, atrophia, & cachexia. Et verò hepatitis primæ color est sublividus. Secundæ auriginosus. Tertiæ niger. Ac pro dyscrasie cujusque prægrandis idea, facultatumque, valorum, & humorum vitio; symptomatum variorum fœtura est, quæ cernuntur in dejectionibus & urinis, tum in habitus colore, caractere, & mole. Nam impeditæ functionis hepaticæ, non suo quidem vitio, sed alieno; incommoda mox infra dicentur, cum ventum fuerit ad hydræm.

Ergo. QUINUS HEPATICIS.] Quorum hepatitis & *ἀτονία*, repente impressa est à veteri dyscrasia hepatis, vel partium vicinarum & sociarum, per quam præsidia collabuntur & *αἱματώσιν*, cujus labefactatæ in hepatico adolescente signa observavit Galenus; excretionem multam proluviei rubræ, & urinas, similiter ut est aqua, tenues atque albas, cum febre, quàm stylo Hippocratis *βαρύνει*, suo autem *χρᾶσιν* nominavit. Sed hæc *καὶ ἐπὶ τῇς* hepatici adolescentis, non *καὶ ἐν* hepaticorum omnium. Sunt enim alia signa & incommoda hepaticorum, pro varia, quæ ipsos facit, virtutis facultatumque dyscrasia, & variarum facultatum offensione: unde & varia læsio actionum. Nam ut omittam cæ-

hist. 13:
part. 3.
3. Epid.
lib. 3. acut.

lib. 6. &
ἐν τῇς παθῶν

6 Epid.
part. 5.

aph. 21. 4.

in aph.
protr. &
Coac.
in protr.
& lib. 4.
περὶ ἀ-
τῶν.
lib. 1. περὶ
γυναικῶν.

in probl.
aph. 16. 5.

lib. 6. &
ἐν τῇς πα-
θῶν.

protr. 17.
f. 2. t.

tera ; impeditur digestio *ἡ ἀναδότης*, tum vitio attractricis, tum exolutione vel obstructione vasorum ; signum est chylosa dejectio : cessante autem coëctrice, fit excretio proluviei rubræ.

Coar. 46.
cap. 16. 2.

COPIA EST CRUENTI SPUTI.] Non quidem similiter ut qui spumantem expuunt sanguinem, dextroque laborant hypochondrio : de quibus extat prognosis : sed quorum exoluta est vis expultrix cum ipsa coëctrice ; nec rubra proluvie fertur alvus ; unde collectio illa plethorica, cum depravato naturæ impulsu, qua data porta, exitum sibi querit, facilemque viam invenit quæ exeat per efflationem thoracis, secundum spatia interiora pulmonum. Est enim ratum illud : quod solita excretio sanguinis, si jure & loco non fiat, aliò cursum inflectit ut exitum habeat. Sic denegata proluviei rubræ excretio facit hæmoptysin in hac prognosi positam. Nec mirum in syndrome officiorum depravatorum, extraordinaria signa edi. Est quidem frustratæ sanguificationis, & resolutæ in coquendo virtutis hepaticæ, ordinaria proluviei rubræ per alvum excretio, cum urinis tenuibus albis : sed proluviei suppressæ in hepate ubi gignitur, extraordinaria est copia sputi cruenti : sicut mulieri menstrualui cui menstrua non respondent, novum est sanguinem vomendo profundere & extraordinarium.

comment.
ad aph.
65. 4.

EJUSQUE NONNIHIL MALI ODORIS.] Cujus fœditatem contraxit cacochylia suppressa in hepatis amplitudine, ubi *ἡ ἀναδότης* facit denuo calor nativi : sicut ipsius est soboles, ipsamque nata ostendit, dum ferretur per alvum in rubra proluvie.

VEL BILIOSI MERI.] Accensa multum ; & æstu incandescente vi alteratrice ; vel etiam rupta hepatis bile, & sursum prorupta : quamvis hæc vomatur potius quam expuatur.

lib. 2. περὶ
νέκρ.

CITO MORTIFERUM.] Quoniam ut in phthisi mortifera est diarrhœa : sic in hepate & hepatis *ἀτονία*, sputi cruenti copia, aut biliosi meri. Nec solum hæc mortifera est : sed etiam mors ipsa cum incidit, sive, ut loquitur de diarrhœa, in phthisicis, ipsum τὸ κλίμα. Causæ in promptu sunt : quoniam ut excrementum illud, signum est *μεγάλῃς κακίᾳ*, & insanabilis partium nutritiarum, maximè verò hepatis è suo catorthmate omnino egressi, planeque alienati : sic ipsa excretio vires exolvit, cum cita extinctione calor vivifici.

2 Εφ' ἡπατικῇ πῆξις ἅμα βράγχη· καὶν. ἄλλως τε καὶ ἐπιβήσῃ. 30

In hepatico mala est colliquatio cum raucitate ; idque cum aliàs, tum si tussicula sit.

6. Epid.
part. 3.

HEPATITIS & phthisis mutua conspiratio est in ægroti perniciem, atque sympathica earum generatio, hinc inde causas ducentium. Nam hepatitis à phthisi, & hujus ab hepaticæ generatio est : sicut in hac prognosi docetur quæ sic habet.

IN HEPATICO.] Quem fecit hepatis *ἀτονία*.

MALA EST COLLIQUATIO.] In qua liquuntur partes solidæ, suo defraudatæ genio, & contabescunt, ac signa edunt extenuationis perfectæ in pallore, ac rigida tensione ipsarum. Non enim hæc colliquatio est colliquamentum quod cernitur in dejectionibus & urinis à febre tabifica quæ ardens acuta est : sed exhaustarum partium solidarum, suo, ut jam dixi, genio defraudatarum, ex perdita nutriticus œconomia, cum febre lenta, & excretionibus importunis. Est autem mala, ut signo & causa. Ut signo quidem : quoniam colliquatio habitus, colliquamentum ostendit principatus nutritii. Ut causa autem : quoniam totus habitus naturali vacat officio, non sine reciproca viscerum offensione. Tum autem vasa impuro & inutili succo distenta, refluxus incommoda multa adferunt ad hepar.

CUM RAUCITATE.] Quam edit arteriæ inæqualitas catarrho imbutæ. Imbuitur autem perenni prolapsu. Perennitatem facit repletio capitis. Repletur autem vaporibus & humoribus qui sursum feruntur & refluunt.

IDQUE SI TUSSICULA SIT.] Quæ signum syllogisticum est catarrhi è faucibus in laryngem, indeque per arteriam prolapsus in ipsum pulmonem, ubi feritate sua (est enim efferus inde natus) exulcerationem facit pulmonis, in cuius edacitate, corruptione, & febre, phthisis ipsa consistit. Ut enim raucitas, inæqualitatem ostendit arteriæ catarrho imbutæ : sic tussis ipsa perennitatem prolapsus catarrhi, quando raucitatem secum habet conjunctam. Quemadmodum igitur in phthisi, hepaticum est alvum ferri liquidis & saniosis excrementis : sic in hepate, phthisicum continenter tussire cum raucitate, vel raucum esse cum pruritione tussiculæ. Ac verum illud est quod posui non ita pridem. Quo plures principatus in vitio sunt, eò res ægri pejùs eunt. Nam hepatitis & phthisis, alterutra homini necando ipsa per se satis est.

3 Οἱ καὶ ἡπαρ ὀδυνώδεις, καρδιαλγικοὶ, καρώδεις, ῥιγώδεις, κοιλίᾳ ταραχώδεις, λεπτοὶ, ἀποσιτοὶ, ἐφιδρῆντες πολλῶ· πυώδεια καὶ κοιλίᾳ πρησέν).

Circa hepar dolentes, cardialgici, veterinosi, perhorrescentes, alvo tur-

turbata, macri, ciborum fastidiosi, sudatiunculis crebri; purulenta per alvum profundunt.

Hic est complexio symptomatum hepaticorum, quæ facit inveteratio hepatitis. Omnia autem nomine afflictorum scripta sunt pro afflictionibus ipsis. Quæ metonymia & ejus conversio, frequens est, ut jam monui, apud Hippocratem: ne quis fæditatem clamet solæcismorum, qui elegantiam sapiunt Hippocraticæ majestatis.

- 10 Ergo. CIRCA HEPAR DOLENTES.] Non quidem, si bene judico, ab inflammatione systrophica convexarum hepatis partium: sed à collectione humorum, partes vicinas & socias opprimendum, venasque oppilantium: cujusmodi dolor est hepatitis secundæ. Nam systrophicarum hepatis phlegmonarum natura, distinctio partium, causæ, symptomata, & signa systrophica, periodi, paroxysmi, & crises; proprium jam & velut dictum, atque quodammodo consecratum ei cognitioni & scientiæ habent tractatum, Hippocratico planè stylo accuratè contextum. Et verò hic locus est hepatitis & hepaticorum: non autem assurgentium in molem propriarum hepatis phlegmonarum. Nam quod empyema hic ait per alvum profluere, phlegmonem ipsam fuisse non arguit quæ illud fecerit empyema: sæpe enim funditur suppurato intra venas humore, ac sine ulcere partis quam illæ venæ circumfluunt: ut in menstrualibus annotavit præceptor, quas diu malè habuit menstruum suppressio circum locos, ac tandem pus effundunt per uterum, sæpe omnis exulcerationis expertem. Cetera autem symptomata, nec solius phlegmones propria sunt, nec ejus, cum incidit aut transit in empyema, necessariò consecraria, si tantum rigorem exceperis. Præterea quæ huic citima est mox explicanda prognôsis, acerbissimum ponit dolorem hepatis, quem superveniens febris exolvit: quod certè in phlegmone systrophica locum habere non potest. Quid verò? nonne ab hepatis *atroliæ*, quando ipsum tædet officii sanguificandi, quæ prius exibat rubra proluvia, post nigra & sæculenta effunditur? Sic fæces minutulæ duræ, instar pilularum stercorosarum capræ, abeunt in dejectiones chylosas: sic etiam flavæ & glutinosæ, in rubram proluviem. Hæc fiunt quando ventum est ad partium alienationem quam intemperies prægrandis invexit. Erant quidem pilulæ stercorosiæ, & flavæ atque glutinosæ dejectiones hepatis multum & nimium alterati. Nunc autem chylosa excretio, & rubra proluvia; sunt hepatis alienati. Sic alterationis transitus esse solet ad alienationem: nisi *inapertibus* loco fiat partis *ἐκ τῆ κατὰ φύσιν*, multum egressæ. Et cum ad ultima ventum est alienationis, omni vacat officio principatus, atque dominatu corruptionis regitur œconomia nutritus. Ibi continenter nova succrescit, & effera cacochymia. Ibi symptomatum perennis est propagatio in socias partes & in vicinas. Est autem propagatio sic.

- CARDIALGICI.] Quos dolor exercet cordis, quod est orificium alvi, sensus acerrimi. Exercet autem à proritacione humoris maligni, qui eò prorepat ab hepate quam fecit æstate bilis collectio ab edacitate carniū bubularum, & vini voragine. De quibus hæc sunt Hippocratis. *ταῦτα δὲ πάντα, τὸν τοῦ αὐτοῦ ἔστιν ὁρῶν, παραμυνοῦσα τὴν ἥπαρ, καὶ χορὴν μάλα πλεονέκτου πρὸς τὸ ἥπαρ, ἰ. Hæc enim hepatis tum infestissima sunt, & bilem ad hepar adducunt.* Est autem Galeno idem cardialgia in stomacho, quod *καρδιωγμία*, cujus fundamentum est *καύμα ἰσχυρὸν ἐπὶ τῷ κοιλίῳ*, i. ventriculus æstu incandescens; fervescit scilicet in tunicis ejus, bile. Sic cardialgia Galeno in commentario, vel *καρδιωγμία* Hippocratis in stylo prognosticus; vomitionem ostendit mox affuturam. Et verò Hippocrates auctor est dolorifica lumborum mala quæ incidunt ab æstu prægrandi quo vasa lumbaria incanduerunt, & ab oppressione particularis plethoræ, tum etiam micantis arteriæ magnæ pulsū molesto; non rarò cardialgiam excitare; idque, si Galeno credimus, prorepente sero è vasis expresso in alvum, indeque in stomachum vel orificium alvi quod sensu præditum est quàm exquisitissimo: proptereaque dicitur *αἰσθητικώτατον, ὅτι νοσηρότατον ἔσ. ἰ. acutissimè sentiens: quia nervosissimum.*

- VETERNOSI.] *κατὰ γενεὰς* hic vocat *καρδιῶν*, qui sunt revera *καματώδεις*. Quid enim differat carus à comate, scriptum est supra. Hic igitur coma est: sicut in illo. *Hypochondrii tensio cum fastidio, comate, & cephalalgia; fundit paratidas.* Omnis enim repletio capitis, cataphorica & cephalalgica; fundit paratidas. Est autem cataphorica hæc repletio comatosa, non carosa: quoniam carus, symptoma & signum est phantasie exolutæ, cujus exolutionis causa est, prægrandis frigida intemperies quam acida pituita invexit. At coma, inclinatio est veternosæ, phantasie infirmæ symptoma: sicut carus abolitæ. Atque hujus quidem comatis causa est repletio capitis, ut jam dixi, cataphorica, quæ soboles est viscerum afflictorum, & impuritatis vaporum.

- PERHORRESCENTES.] A pure horrifero, de quo jam multa in empyemate; qui locus sufficit explicando huic simili ejus rigori.

- ALVO TURBATA.] Quorum alvi, non ita pridem, reddebant pilulas stercorosas, vervecinarum similes; nunc & chylosis feruntur dejectionibus, & rubra proluvia, cum torminibus atque morfu; quod fit alteratione versa in alienationem hepatis; ut ipsum jam sui tædeat officii in coquendo & attrahendo.

- MACRI.] Nam emaciandi causæ in promptu sunt; principatus vitia in corrumpendo; nulla coctio; nulla digestio; hepatitis venæ, ac cæterarum sanguifluarum impuritas; colluctatio; labores multi; & inveteratio morbi. Sic igitur macie contabescunt, ut eorum facies jam cadaverosa esse videatur: quod extenuationis signum est absolutæ.

- CIBORUM FASTIDIOSI.] Unde significatur collapsa facultas appetendi, vel *σπασμὸς* ipsa ventriculi.

Coac. 11.
hujus 2. li.

lib. 1. *πρὸς τὸν αὐτὸν*

Coac. 23.
cap. 11.
lib. 2.

lib. *πρὸς τὸν αὐτὸν*
παθόν.
aph. 65. 4.

lib. 3. prog.

protr. 37.
f. 3. 1. &
Coac. 8. &
15. cap. 11.
lib. 2.
sent. 20.
lib. 2. *πρὸς τὸν αὐτὸν*
ἀσθεν.
Coac. 1. &
2. cap. 2.
lib. 2.
Coac. 19.
cap. 11.
ejusd. lib.
protrh.
penult.
f. 3. 1.

suprà cap.
16. hujus
2. lib.

tricoli. Atque inter cardialgiam sive cardiogmum, & *Σπινθηρίαν* hoc interest: quod illa pro-
ritationis est: hæc verò exolutionis. Illam excitat acrimonia stimulando: hanc scditas
resolvendo. Est igitur symptoma *κακονήσιον*, de quo præclare multa Hippocrates in

lib. 1. & 3.
3 Epid.
1 Epid.

SUDATIUNCULIS CREBRI.] Sic enim vertendum duximus, *ἐσθλαῖν πρὸς τὸν*: ut illud, *παλ-
λῶ*, idem sit quod multum in plaviis, tametsi minutulis, propter earum frequentiam. Er-
gò sudatiunculis crebri sunt, in quibus exudat crebrò sudor exiguus, symptoma exolutæ
virtutis partium solidarum, quando inveteravit jam morbus; sicut idem ab oppressione ex-
primitur circa initia. De tali sudatiuncula extat illa prognos. *Crebra sudatiuncula ἔσθ
horroris vicissitudo; pessima, sive mortifera. Nam dum vitam finiunt; empyema ostendunt* 10
cum alvo turbata. Propterea subjecit præceptor.

Coac. 10.
lib. 1.

PURULENTA PER ALVUM PROFUNDUNT.] Empyemate quidem non collecto in tunica: sed
in viscere ipso, & circumfluentibus valis diffuso. Quamvis autem pus inde fundatur per
loca *ἐκφυγόντων*, lege naturæ (nam cavarum hepatis partium propria est per alvum expur-
gatio) tamen loco illa sunt, eam ob causam, ex eventu incommoda; quod nova succe-
scit offensio nobilium partium, virulentam potius quam purulentam materiam excipientium,
unde labefactatur coquendi vis in ventriculo; distribuendi in jejuno; & naturaliter excer-
nendi in crassioribus intestinis. Atque ita moriuntur.

Coac. 8.
cap. 11. 3.

4 Τοῖσιν ἥπαρ Ἰζαπίνης περιδιωθεῖ· πυρετὸς Ἰππικρόμενος λυά.

20

Meliùs sic in aphorismis.

aph. 40. 6.

Ὅσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γίνονται, ἄτερ φλεγμονῆς· ταῖτοισι
πυρετὸς Ἰππικρόμενος λυά τὸν πόνον.

*Quibus hypochondrii dolor est, sine phlegmone; iis superveniens fe-
bris, dolorem exolvit.* 20

Coac. 11.
cap. 14.
lib. 2.

in proce-
mio ad
part. 2.
3. Epid.
& in pro-
comment.
ad Coac.
32. lib. 1.

CERNUNTUR hic primùm differentie doloris hypochondriaci, quæ ut apparent, sic ea-
rum diversa curatio esse debet. Cernuntur hic etiam commoda febris quæ finem adfert
doloris hypochondriaci: quamvis ea naturæ bellum indixerit. Similiter autem hic facit,
ut illic. *Convulsionem sanat acuta febris exorta, quæ prius non fuit: quod si prius fuerit,
exacerbata.* Non enim convulsionem sanat quæ incidit ab exhausto, vel ab inflammatione
nervorum: quemadmodum neque hic dolorem hypochondriacum, quem inflammatio facit,
vel morsus; ut mox dicetur. Singularis est autem Galeni pervicacia, cum ex hac
sententia veterem illam conatur explodere. *Quæ ex hypochondriorum doloribus febris na-
scuntur; terrificæ.* Qua de re nos alibi disceptavimus contra Galenum, cujus discepta-
tionis disceptatores appello viros bonos, medendi & philosophandi peritos. Sed aggredia-
mur ad lectionem præsentis prognoseos. 40

QUIBUS.] In omni diæta cruditati studentibus, in otio, & satietate ciborum.

SINE PHLEGMONE.] id est, Sine phlogosi & inflammatione systrophica, quæ in cavo hepatis
infert singultum, sitim, & linguæ, fucate flavo aut viridi colore, scabriciem: in con-
vexo autem, siccam tussim, difficilem spirationem & circa jugulum dolorem acerbum.
Tum autem nulla sensio excitetur morsus molesti, quem ideo prætermisit Hippocrates,
& inflammationem solam excepit è censu doloris: quia morsus nomen, dolorificam vim
suam ipsum per se ostendit: proptereaque non dolor, sed morsus vocatur. Testis est il-
la sententia. *Ὅτι, χαλῶδες ἔσθις ἀσχετόμενος, εἰ σῆς δῆμις, καὶ πικρὸς κακόν.* id est,
Quibus, cum biliosa defectione, premitur morsu pectus, amarescitque os, malum. 50

Coac. 45.
lib. 1. &
Coac. 14.
cap. 10.
lib. 2.

HYPPOCHONDRII DOLOR EST.] Quem cum exceptione phlegmones atque morsus necesse est
fieri, vel ab oppilatione, vel à tensione spiritus flatulenti, vel ab intemperie inæquali.

SUPERVENIENS FEBRIS.] Quæ prius non fuit: sed nunc exorta, humoris collecti putre-
dine, doloris acerbitate, atque vigiliis.

DOLOREM EXOLVIT.] Quoniam, ut ait Galenus, febrili calore dolorificus humor inciditur,
tenuatur, atque digeritur; tum spiritus flatulenti tensio ipsa laxatur, atque intemperies inæ-
qualis ad temperamenti æqualitatem reducitur. Eodem spectat illa prognos. *Tumores hy-
pochondriorum, sine phlegmone recens obortos, tum inde natos dolores, exolvit barberrygmus in
hypochondrio excitatus, maximeque si exciderit cum defectionibus ἔσθ urinis; sin minus, ipse per
se trajectus.* *Fuvat etiam is qui ad inferiora devolvitur.* Hæc autem prognos legitur iis-
dem scripta literis aph. 50. 7. Sed melior nobis visa est 40. 6. quam secuti sumus. 60

Coac. 11.
cap. 11.
lib. 2.
& aph. 74.
4

5 Ὅσοι ἢ ἀφρώδες αἷμα πίνουσι, πονέοντες ὑποχόνδριον δέξιον· ὑπὸ
ἔ ἥπατος πίνουσι, καὶ πολλοὶ δαπόλῳ).

*Quicumque spumantem expuunt sanguinem, dextroque laborant hy-
pochondrio; ab hepate spuunt multique intereunt.* 70

OMNIA QUÆ pertinent ad philologiam & philosophiam hujus prognoscens, suprâ sunt posita ad eandem prognosin, iisdemque verbis à præceptore traditam: sed non eodem scopo; quam tamen adduci non possum ut excolam novo stylo. Pergamus ad reliqua.

Coac. 46.
cap. 16. 2.

6 Οἷσι καυθεῖσιν ἥπαρ, ὅσον ἀμυρῶν ἐξχεῖται. θανάσιμον.

Quibus inusto hepate, velut amurca prodit; funestum.

DEMONSTRATUM est in empyicis, quod eorum bene res eunt atque confestim servantur, quibus, raptâ vomica, febris discedit, & concupiscunt cibos; ipsum verò pus educitur facillè, album, nihil olens, æquale, & leve. Contrâ; ipsos mori quibus, concutiendo, pus editur cænosum & fædi odoris. Tum autem, quibus à pure coloratur specillum tanquam ab igne, ipsos non posse fervari. Coloratur autem specillum vulnerarium quod in sinum immittitur, sive in fistulam perusti lateris unde pus foras exit quod erat in thorace diffusum. Similiter empyema hepaticorum, quod exitum foras affectat; nec fertur per alvum; siquidem, perusto hypochondrio, libertatem habeat exeundi, ac tum in exitu signa edat integræ partis solidæ, vegeti caloris nativi, & humoris morigeri (quoniam id manat è tunica ubi collectum erat, non in viscere ipso diffusum) apparetque omnino quale modò descriptum est, certa spe consolatur medicum futuræ salutis. Sed tamen id fieri posse non arbitror in hepatis *ἀραιῶ* quæ pus edit pravum, in viscere ipso diffusum, non autem collectum in tunica: cujusmodi nuper effundi per alvum ostendimus. Nisi fortè quis in laude ponat empyema quod fecit doloris acerbitas in hepatico, quam fortis tensio flatulenti spiritus excitavit, ut Galenus author est. Nam à systrophica hepatis phlegmone sic fieri, novum non est.

Coac. 38.
cap. 16. 2.

Coac. 47.
& 48. ejusdem cap.

Coac. 9.
cap. 11.
lib. 2.
aph. 45. 7.

Coac. 2.
hujus cap.
comment.
ad aph. 50.
7.

lib. π' ἐλ
τ' ἐν τῷ π
lib.

Ergo. Quibus.] In hepatico empyemate constitutis quod fecit hepatitis secunda, quæ nec clysteribus nec purgatione lactis asinini costi, & mellis, quievit: nec verò etiam lactis caprini usu, cum tertia parte melicrati, nec verò concessit lacti equino. Quinetiam cui nihil profuit sanguinem detraxisse incisa vena interiore brachii dextri, nec operam dedisse purgationi post sanguinis detractionem. Intumuit autem magis ac magis hepar, multumque prominet foris, ut jam ustioni sit locus, quæ sola superest atque restat de tot præsiidiis; tum buxus fuscus in oleum fervens immisiss, aut etiam fungis, vel nostris pyreticis è calce & cinere culmorum & siliquarum fabacearum, ex aqua confectis; ultionem moliri oportet. Ac si bene cesserit ustione, sanus evadet, & reliquum vitæ tempus exiget sine labore. Sin minùs, nulla ope remediorum deinceps adiutus, vitam finiet in corruptione. Talem verò exitum fore ostendit pus amurcosum quod manat hujusmodi è parte corrupta, cum pari fæditate odoris atque coloris: unde nulla salus vitæ sperabilis esse potest in amissione vitalis officii quo fungitur ipsa hepar dum valet natura & valetudinis cura.

DE HYDROPE.

40

Οἱ δ' ὑδρωπεῖς οἱ ἐκ τῆς ἀξέων νοσημάτων. Πίπτοναι γίνονται καὶ ὀλέθριοι. ἀρχονται δ' οἱ πλείους μὲν ἀπὸ τῶν κενεῶνων καὶ τ' ὀσφύος. οἱ δ' καὶ ἀπὸ τῆς ἥπατος.

CAP.
XIX.

1 At verò hydropes illi demum permolesti sunt atque mortiferi, qui veniunt è morbis acutis: plurimi autem nascuntur à lumbis & ilibus: alii verò ab hepate.

INTER SYMPTOMATA hypochondriaca quæ ipsos malè habent diutius & periculose quos invaserunt, ne dicam mortiferè, hydrops principatum obtinet mortiferæ contumaciæ atque molestiæ. Sic enim præceptor ait, Πίπτοναι καὶ ὀλέθριοι: loquitur autem de iis qui veniunt è morbis acutis. Sed aliorum quoque similis ratio est quos diætæ vitia promoverunt, per hepatis alienationem, & per intemperiem hecticam cæterarum partium nutritiarum quæ impedimentum adferunt functionis hepaticæ; ut suo quæque loco illæ omnes causæ ponentur. Est autem hydropis tanta calamitas, ut ad illius nomen exterriti homines, toto corpore perhorrescant, ac subinde illud exclament. Dominus meliora. Et tamen perpaucos videas qui servant leges ipsum arcendi quando in metu est, ac ne abi-gendi quidem quando advenit, naturamque oppugnat, ipsam pro certo expugnaturus. Nisi excusatio fortè sit accipienda illius cui, cum aqua interminatum esset, mero liberaliter se invitavit, quoad vixit, unde implicitus fuit hydrope. Tum ejus quem nobilis quidam medicus apud Antigonum regem negavit posse sanari. Cumque alter medicus se sanaturum polliceretur, respondit; illum ad ægri morbum respicere; se verò ad animum: quod homo esset notæ intemperantiæ. Nec eum res sefellit. Ille enim cum summa diligentia, non medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur: tamen malagmata sua devorando, 70 bibendoque suam urinam, exitum sibi quæsit. Nullæ sunt igitur leges curandi pro iis qui vitam sectantur voluptuariam: sed pro iis tantum qui frugaliter vivunt & frugi sunt, Qq 3 atque

Celf. cap.
21. lib. 3.

atque obedienter se gerunt in medicos bene mquentes, beneque præcipientes omnia quæ sunt salutis. Nunc de hydropis ipso dicendum.

Hydrops vel hyderi (nihil enim refert) idea cernitur vel in abdomine, tanquam utre, distento; vel in compagine universi corporis quod inæquale est, tumoribus aliter atque aliter per totum id orientibus. Distentionem facit abdominis tanquam utris; vel spiritus flatulentus; unde si movetur, creber est sonus instar percussi tympani; vel aqua in alveum ipsum contracta, quæ moto corpore ita movetur, ut impetus ejus conspici possit. Sed tamen hydropis nomine omnia prædicta genera continentur: quia communis omnium est, humoris nimia abundantia. Nam siccum hydropem dixit Hippocrates, quem proximo seculo insecti medici, *πυκνωσιν ὕδρος* nominarunt. Et quamvis hydropes, aliarum quoque sint partium, ut vidimus nuper in illo. *Orthopneum faciant hydropiformia dura*, & suis capiti sit hydrocephalos, hyderos quoque suis pulmone, ac suis utero; tum etiam testibus hydrocele: tamen quia similitudo est *ἀνδρῶν*, i. *utris repleti*, quæ nomen dedit hydropi, potissimum cernitur in abdomine, ubi non minus tympanitem effingit, quam ipsum ascitem: tum autem quia sonori status, potissimum intra distentum abdomen exaudiuntur, ibique fluctuantis aquæ conspicitur impetus dum movetur: hydropis antonomasiam sibi vendicat pars illa distenta, cujus distentio similis est utris repleti, & ab ea similitudine dicitur hydrops, tam tympanias, quam propriè dictus ascites; ut rectè annotavit Galenus, ubi nos *ὑδρῶν*, legendum duximus *ἀνδρῶν*. Nam commemorata inæqualitas tumorum per totam compaginem orientium, dicitur quidem hydrops: sed *ἀνδρῶν*, ex aquæ nimia abundantia quæ communis est omnium, non ex figura ipsa. Nam quod objicitur, ascitem propriè dici *ἀνδρῶν* & *ἀνδρῶν*; sanè quidem, tum à materia, tum à forma: sicut repletus uter, dicitur hydrops; quòd ejus teres à distentione figura, penè aspectabilem facit humorem intus conclusum cui excipiendo factus est uter; humorem dico, vinum, mel, oleum; aquam. De tympanite verò quòd dicitur hujusmodi esse à tympano cujus edit sonitus, si pulsetur; est illud quidem verum, à sono: sed utiformis est, unde hydrops vocatur, & à sonitu quem edit pulsatus intra spiritus, pelle collisa, sicut in tympano, sicus ab Hippocrate nominatur. Atque hæc super philologia hydropis.

Nunc ad philosophiam accedamus. Ea versatur circa essentiam morbi, partem obfessam, causas, symptomata, signa, periodos, paroxysmos, & crises. Ac primum hydropis essentia, tumor est utriforinis qui cernitur in abdomine multum distento, vel à spiritu flatulento, vel ab humore intra stagnante inter peritonæum tunicam & intestina. Stagnandæ partis illius ratio mox explicabitur: quemadmodum & hydropis illius quem *πυκνωσιν* veteres nominarunt. Sed hydropificarum causarum duo sunt genera; unum, simplex humorum in amplitudine alvi collectio; alterum, perennis aquarum, & spiritus flatulenti generatio, & perennis in alvum affluxus. Atque illa simplex & semel contracta in alvum, aquæ collectio, tribus sit modis: nimia potione aquarum, ob inexplabilem situm à febre, vel ab itinere sub ardenti Sole confecto: præterea febris abscessu: tum à ruptione bullarum hepaticarum quæ *ὕδατις* Græcè dicuntur. Dicendum de singulis antequam veniamus ad perennitatem causarum hydropificarum, quæ propriæ sunt hujus pro-

gnoseos. Ac primum inexhausta potio aquæ, cumulatam edit collectionem sui in alveo, facitque hydropem in alvo tractabilem & aspectabilem, si, simulatque pota est, liberali vomitu non excludatur. Ac de hujus quidem hydropis natura & causis, hæc ratio fuit Hippocratis. Si mulier teneatur hydropis, ac lien ejus aquarum copia intumuerit; intumescit autem aquosus, cum adveniente febre, nec abeunte, sitis ipsum detinet inexplabilis; quam explere cupiens, sæpe & multum bibit, nec revomit. Inde adeo fit ut, de instituto naturæ, quantum solebat, per urinae ductus abeat in vesicam, & mejendo reddatur. Reliquum, quod multum superest, lien sibi capiat, & à ventre exauriat, cum incaluerit rarus natura, spongiosus, & proximè ventrem situs. Quæ cum ita sint; si nec sudore diffluerit, nec alvus profusè fluxerit; tum lien assurgit in molem, eoque magis cum tam liberalis potio aquæ est: quem si quis attingat pressiore tactu, percipitur mollis ut lana, fortassis etiam cum renixu. Cum ergo intumuit nimia abundantia saturatus, planeque expletus, redundantiam deponit per venas in corpus, & maxime in omentum, indeque in amplitudinem alvi, loculosque, & crurum, diffunditur. Sic enim comparatum est natura, ut aliis alia de suo impertiant, tunc quid redundat, nimiumque est supra vires, ut amplius capi non possit. Inde igitur venit hydrops: quando lienis consuetudo est, ut visceris rari & spongiosi, continenter humorem superfluum attrahendi, & redundantiam deponendi, ut dictum est. Egregia certè, ac digna Hippocrate, philosophandi ratio, quæ ponit hydropis hujus naturam in repletionem utris alvini, quam fecit aquarum collectio ex nimia potione, nec vomitu, nec sudore, nec fluxu ventris exhausta. Hydropicos autem hoc tantum hydropis implicitos, sanari posse arbitror diætæ, & ventris compunctione, *ὑδρῶν* Græci vocant: sicut faciendum præcepit Hippocrates. Hi sunt de quibus illud præceptum est. *ὑδρῶν ὅταν σκῆρα οὖρον*, i. *Hydropicos statim scære oportet*. Horum enim sanatio in aquarum vacuatione consistit, quando earum perennitas nulla est. Ut planè ridicula sint triscuria Paracelli, qui ex hoc hydropis sanabili, omnium sanationem pollicetur. Ac sanè, hydropis hujus, qui curationem recipit, pulcherrima descriptio est apud Hippocratem, quam aureis scriptam literis, Latine sic vertimus. Oportet eum qui dominatu hydropis tenetur, & tamen superstes futurus est, eoque salubriter defuncturus; primum quidem visceribus præditum esse bene moratis, ut virtus naturæ luceat in coquendo ex facili; tum facillè spiritum ducat doloris expertus; totumque adeo corpus æqualiter

suaviterque caleat; nec extrema partes liquentur & contabescant. Satiùs enim fuerit ipsas tumere: præstiterit autem neutrum esse. Nam partes extimas, equaliter esse decet ac molliter constitutas. Nec verò nimium intentia sit alvus: sed molliscula, digitis attrita. Nulla tussis adsit, nec linguae asperitas, ne à somno quidem, cum solent hæc tria exacerbari & irritari. Tum cibos libenter capere, nec satiari admodum, si fortè ceperit liberalius. Quinetiam sit alvus morigera, citoque feratur, cum purgationi dat operam. Aliàs verò ducatur mollibus excrementis & figuratis. Urina autem fundatur, appareatque qualis esse debet pro vitæ instituto, uniusque, quo utitur, mutatione in copia & qualitate. Exercitationem & laborem ferat alacriter vacuus lassitudinis. Operæpretium fuerit hominem sic in omnibus constitutum esse, ut securitatem consequatur salutis. Hic filiet Hippocrates, jamjam dicturus de altero collectionis modo, qui fit à febris abscessu critico, cujus tamen salutifera non est crisis: quia vires non sunt ferendo hydropi gravissimo inde nato. Ac generationem & ortum ejus ita docet præceptor. Exactis jam multis diebus, multisque laboribus, & colliquatione assidua; exorti sunt inde abscessus, aut multò majores quàm ut tolerabiles essent, aut certè minores quàm ut prodescent, sed intrò recurrerent, & ipsos egrotos pejor haberebant, & periculosius. Ac majores quidem & intolerabiles erant, post longum tempus multosque labores, & colliquationem tritæophyæ febris quæ tunc regnabat; dysenteria, tenesmi, lenteria, diarrhæa: quibusdam verò hydropes. Ibi Galenus author est; illos hydropes exortos fuisse ob nimiam abundantiam frigidorum & liquidorum humorum, qui, mea quidem sententia, non confluxere ad intestina, sicut ii qui prædicta proluvia excitant: sed ad lienem; qua ratione dictum est in prima specie collectionis hydropicæ ex lib. 1. αἰ. 7 γυναικείων. Sed tamen hoc interest, quòd illa, ex nimia potione aquæ, sanabilis est: hæc verò, ad mortem fatalis: quòd à colliquatione orta sit. Tertia restat ratio & αὐτοῦ τοῦ αἵματος, i. coacti & cumulatè in alvum collecti humoris, unde hydrops assurgit; qui non minus periculosè suum exercet hydropicum, quàm is cujus modò meminimus. Ratio autem collectionis hæc est. Οὐδέν τι ἔστιν, ὅθεν αἷμα, ὡς ἐν τῷ σπλῆνι, ἔστιν ὡς ἐν τῷ σπλῆνι, ἔστιν ὡς ἐν τῷ σπλῆνι, ἔστιν ὡς ἐν τῷ σπλῆνι. Quibuscumque aqua repletum hepar, ipsam in omentum profundit; inde alvus repletur, & moriuntur. Et tamen Galeni judicium est; tales hydropicos posse servari atque sanari: quàm verè & rectè judicavit, viderint sapientes. Non enim temerè scripsit Hippocrates, mortiferum esse talem

30 hydropem. Et quamvis autoritas viri sufficiat pervicacitæ infringendæ cujuslibet hominis vel opiniosissimi: tamen ipsa originis perspicuitas, quam ex Galeno ipso hausimus; difficultatem maximam curationis ostendit. Nam ortus principia, sunt hepatis bulæ quas vocant ὡδόνες, quarum generatio facillima est in ea, quæ vestit hepar, membrana. Hujus verò causa est, proruptæ, à ruptis bullis in omentum, aquæ collectio; unde stagnatus venter edit hydropem. Sed earum bullarum quæ assurgunt in hepate, causa est circumtentio à collectione ichorum, vel erodentium, vel amburentium. Quamobrem in vitio est ipsum hepar quod colligit, & ichur qui, erodendo vel amburendo, facit hepar bullatum. Ergo majora sunt incommoda ichoris in omentum prorupti, quàm pluviarum aquarum stagnantium, Πνεύματα ποταρῶν, ut ait præceptor. Solenne est illud, quòd omnia è malis orta, ut eadem quoque sint mala, necesse est. Et, pars unaquæque dum valet bene, spiritu quidem abundat: dum autem malè, ichoribus.

40 Sed hæc sufficiant. Sequitur ut de causis hydropificis hoc loco dicamus, quarum perennis generatio est, & perennis in alvum affluxus. Inde assurgunt hydropes de quibus agitur in hac prognosi. Eorum verò hydropum causa communis est, ac verè hydropifica, ἡ δυνάμις & ἡ ἀμάρτυσις ἰγῆ. i. frustratum opus sanguificandi. Hoc enim frustrato, feri, pituitæ, & flatuum perennis generatio est, unde nascuntur hydropes, quorum diversa illa materies tres edit ideas; τυμπανία, ἀσπίτις, καὶ ἀσπληνία: quæ nomina, suis quæque proprietatibus distincta sunt in philologia hujus tractatus. Sed ea sanguificandi frustratio quantum complector animo, duobus omnino fit modis. Aut enim functionis hepaticæ impedimento accidit, aut alienatione virtutis sanguificæ quæ penes est ipsum hepar. Hepaticæ functionis impeditio cernitur in lenteria, diarrhæa intestini jejuni, tum in torminibus alvi quæ nulla curatione quiescunt; propterea in liene magno unde licnici nominantur, & in dolorificis lumborum malis quorum anadrome fit ad hepar. De lenteria illud præceptum est; quòd primæ coctionis abolitio, quæ ipsam facit, omnem generando sanguini materiam præripit, unde frustratio est ἀμάρτυσις. Huc pertinet aphorismus ille. Quibuscumque lienosis dysenteria incidit; bene est, si longa non est: longa enim parit hydropem, aut lenteriam, unde homines moriuntur. Ad quem locum ita scripsit Galenus, Vitiatis pravorum humorum transitu intestinis, facultas eorum jacet afflicta, tum labefactatur symmetria caloris nativi, unde nascitur lenteria & hydrops. Ac lenteria quidem, à solo intestinorum vitio quod serpsit ad ventriculum usque: hydrops autem per sympathiam tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venosi. Diarrhæa intestini jejuni, frustratæ signum est ἀμάρτυσις unde accidit hydrops: propter interceptam digestionem chyli, & interclusum iter ejus ad hepar. Ac diarrhæa quidem fit oppressione & proritatione jejuni, à copia & corruptione chyli cunctantis. Amplificatio chyli est atque corruptio in jejuno: quia interclusum est iter ad hepar, & intercepta digestio, quæ ὁ ἀνδρῶν Græci vocant. Digestionis interceptæ causa est, jejuni aut mesenterii phlegmone, quæ facit infirmas venas per quas solebat hepar chylum & alimentum sibi aurahere; ut jam contumaces, principi morem non gerant. Atque hæc diarrhæa, potissimum cadit in eum hydropem qui venit ab ilibus vel à lumbis. Nam de torminibus quæ nulla curatione quiescunt, illud sancitum est, quòd transeunt ad siccum hydropem: ob intemperiem hecticam intestinorum tenuium, quorum anfractibus, ut claustris quibusdam, status conclusi fremunt. Ut epim flatuum illorum

hic vi 10-
20a verti
aquali.

1. Epid.
part. 2.

aph. 55. 7.

lib. 1. 1. 1.
lib. 1. 1. 1.
lib. 1. 1. 1.

Gal. initio
li. 1. prog.

aph. 48. &
43. lib. 6.

Gal. ad lib.
2. prog.

lorum generatio; est vera soboles cruditatis: sic eorum in ventre permansio & stabulatio, causam habet collapsam vel depravatam vim *επιμελντο* ipsorum intestinorum: quod scilicet intestina, motu peristaltico naturali contrario, circumcirca fibris rotundis colligant se infernè sursum. Quæ motus depravatio dicitur *ἀνω ιδιότης*, unde & *ἰδν* nomen habet. Est igitur eadem causa hydropis tympaniæ quem siccum dixit Hippocrates, quæ torminum flatulentorum. Amplificatio sola flatuum, distinctionem ponit illorum symptomatum, per utriusque abdominis tensionem. Magni lienis magna est cum hepate sympathia, jure societatis & vicinitatis. Atque ut officiorum inter se communicatio est: sic vitiorum etiam. Est enim similis partium syntimoria per quam mutuas tradunt operas ad salutem, vel ad exitium. Sicut igitur nimiam humoris abundantiam & hepatis redundantiam excipit, quam in orientum & vacua intestinorum loca deponit, unde hydrops affurgit, maximè verò ascites: sic eandem redundantiam, qua prior obruitur, facile ad hepar transmittit; eaque vitiorum communicatio, sanguificandi vim labefactat. Magni autem lienis, à bile aut pituita causæ ducuntur. Hippocratis illud est. *Quibus magnus est lien, si quidem biliosi sunt; fœdatis multum apparent, ulceribusque obstiti quæ difficulter sanantur: tum illis ab ore fœdus est odor, atque macrescunt. Lien verò durus percipitur, manetque sui similis in magnitudine. Sin autem pituitosi sunt lienosi, nec cibos dejiciunt, multò minora sunt iis prædicta incommoda, tum lien aliàs atque alias major aut minor est.* Ergo in splene affecto, & in totius corporis malo habitu, nascitur hydrops. Similiter lumborum anadrome facit hydropem, ut magni lienis. Vitiiorum item lumbarium communicatio cum mesaræo, mesocolo, & intestinis, hydropifica esse solet. Lumborum excursus fit à repletionem particulari hæmorrhoidicæ venæ & arteriæ quæ adjacent lumbis; cum nec hæmorrhoides fluunt hæmorrhoidicis, nec menstrua menstrualibus, ut solebant. Hujusmodi sunt etiam diuturni circa lumbos & ilia, qui ad hypochondria prorepunt, dolores, tanquam *χερδαίωσι*, id est, qui velut quibusdam unguis instar cuiusdam retis piscarii, quod nominatur *χερδαίωσις*, hypochondria circumplectendo, ipsa quodammodo laniare videntur. Est enim feritas magna illius excursus qui prorepat à lumbis, ac suorum incommodorum vim magnam ostendit quocunque appulerit, ad cerebrum, ad cor, ad stomachum, ad septum transversum, ut alibi jam demonstratum est. Magna est etiam vitiorum lumbarium communicatio cum mesaræo & mesocolo, quæ à ligamentis & nervis lumborum oriri docet Hippocrates. Hinc veniunt tormina quæ abeunt in siccum hydropem: quæ ratio hydropifica differetur ad illum locum ubi de hydropem dicitur qui nascitur à lumbis & ilibus. Atque jam patefacta est omnis hepaticæ functionis impeditio quæ frustrationem adfert *ἀμαρτωσίως*, unde hydrops.

lib. 110
nōdū.

cap. 12.
hujus.
2. lib.
6. Epid.
parte 4.

Coac. 2.
cap. super.

Ventum est igitur ad alteram causam frustrati operis sanguificandi, quam positam esse diximus in alienatione virtutis sanguificæ quæ penes est ipsum hepar, dum manet in norma & præscriptione sui proprii temperamenti, compaginis & complexionis. Ejus alienationis duæ sunt in universum causæ. Una quidem *ἡ ἀπορία*, i. exolutio. Altera verò *μᾶλλον ἐξέσθης*, i. exhaustum frictum, vel, ut ita dicam, frictura retorridum hepar. Exolutionis causæ omnes dictæ sunt nuper in hepate & hepaticorum historia, quæ tum primigenia impressione cadunt in hepar, tum ipsi accedunt & accidunt per epigenesin vicinarum & sociarum partium afflictarum. Ac primigeniæ sunt quæ dicuntur *παρὰ γενεάν*, vel intrā natæ, congeneres & coæquales, *παρὰ γενεάν καὶ συγγένειαν*, vel extrinsecus incidentes à dietæ vitio, in victu & instituto. Sed satis jam de his non ita pridem, ne nauseabunda sit repetitio eorum quorum memoria recens, lectorum & auditorum animis firmiter hæret. Succedit exhaustum hepar, seu frictura retorridum. Exhausti hepatis atque tosti causa est cæcus ignis, vel ardor febrilis, unde celeriter, continenter, & vehementer febris movetur; proindeque acuta est, unde hydropes veniunt hujus prognostici. Atque cæcus ignis fundamentum habet in dyscrasia congenere, velut parentum vitio sata; tum in cœva, quam *συνέφερον* Græci vocant, quæ scilicet cum ætate simul accrescit; tum ea quæ primum insita, dietam nata est qua vires acquirit eundo, proptereaquæ *ἐκ γενεᾶς* nominatur. Talis est dyscrasia eorum qui jam *μεγαλίστην καὶ πρώτην* à prima compagine, sicut Apollonius, dyscrasie prægrandis accessionem adjungunt, ætate potissimum, *ὅτι τὸ κρῖνον φέρει καὶν βόταν, καὶ σινεφύοντες*, i. ab edacitate bubularum carniū, & liberalissima potione vini. Atque hic cæcus ignis depopulatur hepatis gratiosum humorem, ipsumque reddit exuccum, quod arescendo fit durum, & è suaverubenti nigrum aut cinericium. Sic ab exhausto vis perit sanguifica, & pro sanguine funditur serum aut pituita atrii coloris aut cinericii. Interea dum cæcus ignis depopulatur humidum primigenium, antequam incommoda veniant marasini hepatici, depopulatio illa cernitur in atrophia & cachexia hominum morbo regio fœdatorum, in siti & siccitate linguæ fucatæ subviridi aut flavo colore, tum in febricula quadam nocturna, & parum placida membrorum quiete. Dejectiones sunt pilulæ, vervecinarum modo. Urinæ multa bile saturatæ. Adveniente marasmo, & alienata virtute sanguifica, frustratio est *ἀμαρτωσίως*: ac tum paulatim hydrops affurgit, perennitate ichoris in alveum confluentis. Confluendi ratio & stabulatio, mox dicitur. Superest causa altera marasini hepatici, quæ posita est in ardore febrili quo ipsum hepar conflagrat. Enimvero nihil æquè nativum calorem exinguit atque febrilis ardor. Ac sanè jactura fit major humidi primigenii septem diebus à febre acuta; quàm à calore insito, septuaginta annis, ut alio loco jam diximus. Septem diebus vitæ is finit, tabifica vi febris consumptus, qui septuagenarius erat futurus duce nativo calore. Nihil tam cito fatale est ad interitum, quàm febris acuta, si pestilentiam tantum exceperis. Ergo marasum facit *ἐκ γενεᾶς* febris acuta quæ in hepate focum habet. Qualem in Hermocrate notavit Galenus ex historia præceptoris. Ac talis marasmus, aut citò mortiferus est, ut in Her-

Hermocrate, aut hydropificus, qualis ponitur in hac prognosi, ortus ab hepate ex morbo acuto. Hic sanè miserima est conditio febricitantium, siti ardentium, qui ejus, non dicam depellendæ causa, sed nec levandæ quidem, pauxillum frigida impetrare non possunt à quibusdam superstitionibus. Accedamus ad tribunal veritatis medicæ, cujus edictum est illud solenne. *ἴσως, ἀρτὸν αἷμα, καὶ μὴ θάνατον τῷ πάθῃ.* i. Curatio est, morbo resistere ac repugnare, nec conspirare cum eo. Deinde subjecit. *τὸ ψυχρὸν, καὶ ἀπαραισῆ, καὶ κρύψιν ἔσθῃ ἐκ θερμῆς.* i. Frigidum & auxiliatur quibusdam, perimitque omnia quæ sunt à calido. Et, *ἐν θερμῇ φρεσὶ ψύξις πρὶν ὕδωρ, ἰδανέν.* i. Precalida naturæ refrigeratio est aqua pota, & quies. Et, *ἀδύσιν αὐτῶν τὸ σῆμα, σῆμα, ἀνεμὸν αὐτῷ τῷ ποτῷ ψυχρὸν εἰσάγειν.* i. Sitim sedant, os continere, tacere, frigidam auram ducere, & frigidam aquam bibere. Sed quorsum tam multa de potione? Quia profectò nefas est non explere sitim quæ facit marasimum hepaticum. Nam & sitis causa est causi: quoniam venulæ cum exaruerint, ad sese attrahunt biliosos & acres ichores. Quod si quis objiciat, hinc ab hydropis timeri collectionem aquarum potarum; sciat is velim, non tam verendum de collectione hydropica potarum aquarum, quas vel ipsa febris, vel sudor exhaurit; quàm de ipsarum succrescentium perennitate ab hepatis frixo exhausto, atque marasmo retorrído. Penè ineptiæ sunt, alias comminisci causas perennè hydropificas (nam triplicem illam collectionem excepimus aquarum potarum, ruptarum bullarum, quas nominant *ιδανίδας*, & abscessus critici à febre in alvum.) Ineptiæ sunt, inquam, supra Hippocratem philosophari de hydropificationum causarum perennitate, cujus illa duo sunt capita; impeditio multiplex

6. Epid.
part. 5.
ejusd. lib.
part. 4.
lib. ejusd.
parte 3.

li. 4. acut.

functionis hepaticæ, & alienatio virtutis sanguificæ per *ἀτονίαν* & *μαρasmus* *μεσεντερῆς*: ex quibus in conspectum se prodat *ἡ δυνάμις* & *ἡ αἰματώδης ἔργη*.

Jam verò quemadmodum hydrops aspestabilis fiat, dicamus. Hactenus de hydropis cujusque materia, queque sit illius gignendæ causa & ratio. Nunc operæ precium est dicere quæ feratur in alvum, ibique stabulando ipsam faciat utriforem: tum autem quemadmodum fiat inæquabilitas illa tumorum per totam compaginem aliter atque aliter orientium, quæ dicitur *ὑπερτασίς*, vel, ut Celsus vertit, aqua inter cutem: quæ versio hujus hydropis tantum est, non aliorum: quos tamen omnes communi hac voce nominavit. Ac primùm tympaniæ spiritus flatulentus, alvum intentam reddit è loco ubi gignitur & stabulatur. Gignitur autem in tenuibus intestinis, & circa mesenterium in amplitudine alvi, ab hæctica intemperie quam partibus illis, lumborum & ilium vitia intulerunt. Vetus est illud. *τὰ μεσεντερία ἐν ὀσφινὶ ὁππότε ἡ γαστήρ ἐστὶν ἡ γαστήρ.* i. Mesocola, hoc est mesenterium, è nervis qui sunt à rhachi ad ventrem. Hic autem *γαστήρ*, per synecdochen, vocat lumbos; quorum tubercula, & luxata, per dysenteriam, non rarò sanescunt. Idem non fit in dorso. Ac stabulantur flatulenti spiritus tympaniæ hydropis: quia non habent exitum; ex amplitudine quidem alvi, propter peritonæi tunicæ densitatem; ex intestinis verò, propter infirmitatem, vel etiam depravationem peristalticæ functionis intestinorum: quod scilicet, ut jam posui, peristaltico motu, naturali contrario, fibris rotundis se colligant infernè sursum. De generatione, & flatuum mansione in alvo, Galenus hæc ait. *ἀνασφαιὸν τὴν γαστήρα μὴ ὄλῳ ἐξαιρῶν, ὅτι ἐστὶν πλημερὴς πνεύματος φυσῆδος, ἡ μὲν δὲ φέρεται διὰ τὸν ἐπὶ τῷ πνεύματι τὸ δὲ μὴ ὄλῳ ἔσθῃ, ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς ἀεραγωγῆς δυνάμεως ὅτι ἐστὶν ἡ γαστήρ.* i. Necessè est ventrem attolli, repletis flatulento spiritu intestinis, cujus origo est cruditas: ipsa verò intus permanens, infirmitate accidit peristalticæ facultatis intestinorum. Sed tamen generationis & mansionis principia causæque ducuntur à lumbis & ilibus, ut præceptoris visum est: tametsi flatuum matrix cruditas & intemperies, non tanta est ut aquarum. Ergo jam constat, opinor, ex illo Galeni loco, majorem esse cruditatem, & intemperiem frigidam aquarum matricem; quàm flatuum: quod humor, sine calore aliquo, in flatulentum aerem mutari non potest. Sed cum utriusque hydropis, tam ascitiæ, quàm tympaniæ, materia intus conclusa in alvo, repleti vel intenti abdominis, tanquam utris, formam exhibeat; conclusi quidem status, fuit in promptu & facilis apposita ratio. Sed conclusarum aquarum,

6. Epid.
parte 4.

lib. 3. *αἰ*
ὑπερτασίς.

lib. 2.
prog.

ibidem.

ad aph.
11. 4.

aph. 43. 6.

ibidem.

lib. 1. *αἰ*
γαστήρ.

qui fiat illa conclusio, unde, & quæ veniat ipsarum collectio qua venter in molem assurgit; id verò complecti animo non ita est facile. Accedamus ad Hippocratem, omnium ducem optimum, quem si sequamur, non aberrabimus. *Longa lienosi dysenteria, lienteriam parit vel hydropem.* Hic sanè lienteria & hydropis idem subiectum videri posset, intestina scilicet quæ in vitio sunt; majore quidem, in lienteria; minore verò, in flatulento hydropis. Est enim major lienteria hujus intemperies, quàm tympaniæ. Sed tamen ibi Galeno visum est; lienteriam esse confectariam longæ dysenteria, à solo intestinorum vitio; hydropem verò per sympathiam, tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venosi. Ex quibus efficitur; non, sine sympathia lienis atque venarum, hydropem nasci ascitem, undecunque labefactetur symmetria caloris nativi, jaceatque virtus efficta sanguificandi. Ut enim per mesentericum ramum, fertur in alveum intestinorum, proluvis rubra quam fundit hepatis *ἀτονία*: sic eadem, per splenicum ramum, effunditur in lienem, indeque in omentum, & inde in amplitudinem alvi, quæ est inter peritonæum tunicam & intestina. Sic enim comparatum est natura, ut aliis alia de suo, quod redundat, impertiant. Ac syntimoriam ipsi jam vidimus hepatis & lienis, eamque attigimus. Atque ut in nimia potione aquarum; si tantum vesica excipit quantum solebat; quod reliquum superest, superest autem multum, lien sibi attrahit cum incaluerit, rarus natura, & proximè ventrem situs; indeque cum intumuerit, saturatus nimiumque expletus; redundantiam suam deponit in omentum, & in loculos alvi. Sic in perenni generatione proluvei rubræ, ab hepatis *μαρasmus* & *ἀτονία*, cum nimia est abundantia circa hepar & venas, nec ea proluvie fertur alvus; ibi tum venit hydrops ascites, quando & hepar seipsum exonerat in lienem, & ea lienis consuetudo est, tanquam visceris rari & spongiosi,

60

70

70

humorem superfluum attrahendi, & redundantiam deponendi, ut dictum est, de more institutoque partium, in loca vicina. Ac fuit illud iudicium præceptoris, omnem ascitem nasci præeunte, ut ita dicam, liene: contra, eundem vitari & abigi diarrhoea cruditatis experte, ut infra dicitur. Est quidem fons idem, eademque causa hepaticæ dysenteriae, vel proluviæ rubræ & hydropis: sed varia inclinatio, diversitatem adfert symptomatum & incommodorum. Atque ut finem faciam, & brevi complectar quæ super his dici possunt; repetam illud quod recensui in catalogo hydropificarum causarum. Est autem hic aphorismus. *Quibuscumque aqua repletum hepar, ipsam in omentum profundit; inde alvus repletur.* Ecce repletio hepatis ex aquarum nimia abundantia, quas ipsius genuit *ἀτομία*, easdemque suppressit. A suppressione oppressio ipsarum, expressionem attulit in omentum, inde oppressum pariter: similiter autem ut hepar ipsas exclusit, alvus exceperit, cujus repletio ipsa est hydrops ascites. Non enim occulti sunt aquæ ductus per quos effunditur in amplitudinem alvi. Nunc de hydrape qui aqua dicitur inter cutem, *ὑδροπικρὸν* Græci vocant, *ἀνασάρκα*, καὶ ῥοδαὶν φλέγμα, καὶ ῥοδαὶν φλεγματίαν. Atque hic quidem hydrops cernitur in tumorum inæqualitate, per totam compaginem aliter atque aliter orientium. Est igitur forma huius hydropis, ἡ καρχέζα universi corporis, quæ primum apparet in pedibus: quod illi procul absint maxime a partibus calidissimis. Cachexia hæc venit ex cacochymia sanguinis pituitosi, quam hepatitis vena impertit singulis hæmorrhoidibus venis, per totam compaginem distributis: quemadmodum hæc rursus expletæ, cacochymiam, velut per *καυσίαν* quandam, effundunt & evomunt in venas minores, carabibus & cuti affixas nutriendi causa. Ibi depravata nutritio est: quoniam nec appositio fit, nec assimilatio illius cacochymiae, quæ non κατ' ἔξιν, ut naturaliter suscipitur ipsa nutritio, sed κατ' ὄρον, id est, *appulsa*, ad nutriendas partes accedit, ipsasque opprimendo male habet, quas nullo modo reficit. Hinc spiritus abit intervallorum carnis, & pro eo replentur ichore pituitoso, ipsaque intervalla minimè coibilia, sicut Hippocrates vocat *ἀσμήφυα*, glutinosa mucore nunc inter se coeunt & confunduntur. Hinc tota cutis tumida est atque turgida, quæ pressa digito, statim subsidit, mox inde confurgit. Est autem huiusmodi, obruta pituitoso sanguine, verius quàm nutrita. Ex eodem fonte confluit pituitosus hic sanguis, quo humor ascitæ hydropis. Est autem fons ipsum hepar quod sanguinis ubertatem mutavit in aquas, & pituitam. Jam explicatæ sunt causæ aquarum. Sed nimia pituitæ abundantia, causam habet suffocationem caloris nativi quæ in propinquo est. Periculum suffocationis positum est in oppressione. Oppressionis autem causa est ipsa suppressio, vel hæmorrhoidum solitarum in hæmorrhoidis, qui sunt ejusmodi complexionem, temperamento, atque diætâ; vel menstruum familiarium in menstrualibus. Hæmorrhoidum verò vel menstruum intelligo, sursum ad fontem resluentium, id est, ad hepar, quod *ἡμάλιν* esse dicit Hippocrates, ipsumque quodammodo sua copia obruentium. Ergo hydrops venit à suppressione sanguinis, ut ab ejusdem profusione. Vetus est illud, *ὅτι ἐξ αἰμορραγίων ὑδρωπικὸν* id est, *quod ex hæmorrhagia hydropiscunt.* Atque ex perspicientia prædictæ causæ hydropicæ, majores nostri ad leucophlegmatiam inchoatum, detractionem sanguinis consulto præscriperunt, quæ cæteris hydropum generibus interdixerunt. Ad inchoatum dixi: quoniam iudicium est præceptoris, ipsum planè fieri vetustate *ἀφύλον*, ἢ *γινώσκον*, i. illud *studere* atque *moliri*, ut *furari non possit*. Ac de illo quidem illud præceptum est. *Ὅτι ὅσοι ῥοδαὶν φλέγματῳ ἔχουσιν Ἀσπίον λαμβάνειν ὑδρωπικὸν* καὶ τὰς νύκτας. Si cui leucophlegmatia implicito fortis superveniat diarrhoea; morbum exolvit. Hic pensum meum absolvissè videor super causa formali cujusque hydropis. Quid superest igitur? Ut eorum hydropum supradictorum symptomata exequamur, periodos item, paroxysmos, & crises. Quæ omnia, quoniam de iis institutæ sunt prognoses hic positæ, in recensione & examine singularum loco dicentur.

Ergo. AT VERO HYDROPS.] Ac si diceret: quoniam hepaticorum confectaria sunt hydropica. Illud enim significat particula, *ἢ*, quæ instituti præsentis è proximo consecutionem ostendit. Nec tamen hydrops attingit quorum causa est hepatis *ἀτομία* quæ facit hepaticos: sed eos qui sequuntur proximè morbos acutos, ob eam causam sic nominatos: quia celeriter continentur, & vehementer moventur. Huiusmodi sunt febres quæ nominantur *ἀσπικαί*, & quarum excrementa sunt *καυσικά*. Ergo. HYDROPS.] Quorum jam forma expressa est in ascite, leucophlegmatia, & tympanite.

ILLI DEMUM PERMOLESTI SUNT.] Symptomatum vehementia quæ cernitur in dolore, jactatione, siti inexplibili, difficultate spirandi; febre, vigiliis, cum sæditate coloris.

ATQUE MORTIFERI.] Causæ hydropicæ contumacia inexpugnabili, & hydropicorum symptomatum calamitosa vi. Nam hydropica causa est hydropum hæc descriptorum, non simplex aquarum collectio, sed earum perennitas; vel à marasmo retorridi hepatis; vel ab intemperie hectica frigida nutritiarum partium. Atqui omnis frigida intemperies nata ex ardore febrili, est insanabilis: quoniam à privatione habitus denuo comparari non potest. Symptomatum autem prædictorum acerbitas; & succrescentium causa est incommodorum, & vires exolvit, calorem nativum suffocat per translationem ab hypochondriis ad præcordia, denique omnia tollit officia, tum vitalia, tum naturalia.

QUI VENIUNT E MORBIS ACUTIS.] Tum *ὑπὸ πύρρον*, i. *per abscessum*; tum κατ' ἄσπικον, id est, *per propagationem morbi*, & alterius impressionem. Nam si per abscessum oritur morbi acuti, sicut è tritæophya febre oriri narrat Hippocrates, natura non erit ferendo hydropi gravissimo: proptereaque talis abscessus major esse dicitur à præceptore, quàm ut perferri possit. Sin autem per epigenesin oriatur; major inde fiet incommodorum accessio. Nulla enim

enim quæ per sympathiam incidunt symptomata; levationem adferunt primigeniorum malorum. *Εξ τῶν συμμάτων δ', π' ἂν ἴσμεν ἐφ' ὅτερον φέρει· ὡς τὰ παλαιὰ δισπασίη. i. E morbis qui alter supervenit alteri; non raro mortiferè habet agrotum.*

lib. π' ἐδ
καθ' ἑν.

PLURIMI AUTEM NASCUNTUR E LUMBIS.] Tum per epigenesin lumbarium vitiorum, secundum nervos ipsos qui à lumbis exorti constituunt mesocola; tum per communicationem febris acutæ quæ focum habet in vena & arteria prægrandi lumborum.

ET ILIBUS.] Ab intemperie frigida hæctica tenuium intestinorum, spiritu flatulento fætorum, vel à jejuni phlegmone quæ digestionis officium adimit venis mesaraicis, nec finit esse morigeras hepatis attrahenti.

10 ALII VERO AB HEPATE.] Frustrato sanguificandi opere; tum propria ipsius ἀτονία; tum scirrhus atque marasmus; tum suffocatione caloris nativi ex nimia effluentis sanguinis abundantia.

2 Τοῖσι μὲν ἐν δὲ τῇ κελεώνων καὶ τ' ὀσφύϊ δέχομένοισιν· οἱ πόδες οἰδέσθιν, καὶ διάρρηξις πολυχρόνιος παρακολυθεῖσιν, ἐλαπάσσεται τὴν κοιλίην, ἔδ' ἐ τὰς ὀδυώας λύσεται τὰς ἐξ ὀσφύϊ καὶ κελεώνων.

20 Ergo quibus hydrops à lumbis & ilibus ortum habent; iis tument pedes, ac diarrhœa longa est quæ nec prætumidum ventrem adæquat, nec ipsos lumborum & ilium dolores exolvit.

CUM OMNIS, qui per se incipit, gravis est hydrops; tum verò gravissimus, qui morbo alteri, tam acuto, quam vetusto supervenit; imprimisque quartanæ, omnium vetustissimæ. Sive autem per se incipiat, sive morbo alteri superveniat; certum est ipsum vel ab hepate, vel à lumbis & ilibus ortum habere. Ac lumbaris quidem & iliaci primum hinc signa ponuntur, atque incommoda sive symptomata.

30 ERGO.] Patet factis hydropum sedibus unde nascuntur, & ubi subsistunt; sequitur ut signa & incommoda eorum ponantur, quæ sunt hujusmodi.

QUIBUS HYDROPS A LUMBIS ET ILIBUS ORTUM HABENT.] id est, Qui à mesenterio, vel, ut scripsit Hippocrates, à mesocolo lumbigena, vel ab intestinis iliatis principia causasque ducunt, per earum partium inflammationem, vel intemperiem hæcticam frigidam quæ à lumborum vitio serpit ad illas, ibique firmiter fixa hæret. Nam vitiorum lumbarium magna esse solet communicatio cum gentilitiis partibus, vicinis item & sociis. Ac denique lumborum vitia, nullam partem corporis sinunt expertem sui; sicut demonstratum est alibi. Et verò multa jam diximus de iis quæ pertinent ad materiæ procreationem, & ad formalem causam hydropis cujusque, lumbaris atque iliaci.

Coac. 14
cap. 12.
lib. 2.

40 IIS TUMENT PEDES.] Non quidem dum resapse manet morbus acutus: sed cum in vetustatem incidit per μεταστροφήν, ac tum nomen solum retinet morbi acuti, quod olim jure habuit, naturam verò amisit. Primum igitur pedes tument antequam sparsa sit tumorum inæqualitas, alibi quoque orientium; nec verò tument ut in phthisicis à νεκρώσει, quæ toto diffusa corpore, primum apparet in pedibus: quod illi procul maximè absint à principatu & fonte vivifici nectaris quod in corde situm est, indeque corporis universitatem vividam reddit: sed quod pituitosum sanguinem primi excipiant; quem præ nativa & adventitia intemperie frigida, melius mltificare non possunt: & quod laborant ex paupertate spiritus & caloris vivifici, in languida vivacitate, propter longinquitatem partium calidarum, sanguine abundantium, & propinquitatem ipsius cruditis quæ unita matrix est τῇ ἐμφορηματικῇ.

50 τῇ ἐμφορηματικῇ] e quibus assurgunt hydropes hoc loco descripti qui à lumbis & ilibus ortum habent. Ergo sic pedes intumescunt primi omnium totius compaginis: quemadmodum iidem primi omnium refrigerantur in paupertate & interceptione vitalis caloris. Nam primæ omnium manus, vel extimi digiti, sensum exhibent perfrigerationis in ejusdem caloris retractione vi febris ardentem acutæ, ut alibi annotavimus ex 1. lib. τῇ 2ῃ. Est igitur primum hoc signum hydropis iliaci: quamvis commune sit aliorum quoque hydropum. Distinctio tamen ponenda in tempore tumoris exorti, quod loco dicitur.

lib. 1. in
historia
februm.

AC DIARRHŒA.] Profluvium alvi quod continenter fit liquidis excrementis, ac sine cruditate ciborum quam lienteria fundit sine doloris molestia, tum sine cruenta deiectione quam cum torminibus exprimit dysenteria. Sic enim differentie statuuntur illorum trium profluviorum alvi.

1. Epid.
parte 2.

60 LONGA EST.] Quia non fit humore in alvum prorupto; vel è toto corporis habitu per venas ad hepar (sic enim per alvum, corporis universitas expurgatur, ut etiam per urinas;) vel è capite; vel è nutritiis partibus ad intestina proluviem deponentibus. Ac diarrhœa non est πολυήμερος· ἀλλ' ἐμμελής καὶ ῥαγιστός, ut scribit Hippocrates de dysenteria quæ dicitur αἱματώδης. Tum sæpe critica est fugax illa, & exigui temporis diarrhœa, profuse peracta; idque cum aliorum morborum qui homines periculosè habent; tum verò hydropum. In promptu sunt illa: Si cui leucoplegmatia implicito fortis superveniat diarrhœa; morbum exolvit. Et, Si quis dominatu hydropis tenetur, per venas aqua profluente in alvum; sanatur. Hic diarrhœa longa, est toto genere symptomatice. Est autem hujusmodi perenni generatione profluentis humoris, & perenni affluxu. Perennitas ortus posita est in phlegmone intestini jejuni, & contumacia mesaraicarum venarum: propter quæ mala ipsum

ibidem.
lib. 4 π'
ἐδ' ἄρ' ἔστιν.

aph. 29. 7.
aph. 15. 6.

hepar suo non potest fungi munere attrahendi. Sic intercluso itinere, chyloque in anfractibus jejuni concluso & ilei, tandem accessione gravitatis à pondere, & proritationis à chyli corruptione ac bilis morfu; claustra laxantur: nec duce vi expultrice, penè collapfa, excrementis chylofis bile multa fucatis, continenter & rapidè fertur alvus. Est igitur symptomatica omnis excretio qua minime vacuanturque vacuari prodesset: actantum abest ut affligentis mali aliquam levationem adferat, ut contra ægrotum maxime damnis augeat. Talis est illa diarrhœa quam à melicrato meraciore, biliosis potissimum, accidere narrat Hippocrates. Ejus verba hæc sunt Latine conversa. *Enimvero biliosa excrementa, spumantia, tum saturata magis quam decet, magisque feruida; melicratum merum ducit potius quam bene dilutum.* Ac talia quidem excrementa, alia quoque inferunt magna incommoda. Non enim extinguunt hypochondriorum ardorem: sed multò majorem accendunt, faciuntque ut penè conflagent incendio. Tum verò jactationem artuum, & intolerabile adferunt ægris fastidium. Præterea in transitu, sedem & intestina exulcerant. Quæ mutatio est diarrhœæ in dysenteriam: juxta illud. *Ἐν ἀκρίτῳ διάρρηξις· δυσεντερία.* i. *Sincera deflectioni dysenteria supervenit.* Et, *Ἐν διάρρηξις δυσεντερία.* i. *Diarrhœæ dysenteria accedit.* Sed nimium mihi diu verba fecisse videor super symptomatica diarrhœa. Nam symptomaticæ hujus calamitatis illa sunt quæ sequuntur.

Quæ nec prætumidum ventrem adæquat.] Sic enim rectè videor expressisse illud Hippocratis. *ἡ λαπίσσειν τὸν κοιλίαν.* Significat enim verbum, *λαπίσσειν*, id quod intumuerat, & in molem accreverat sive tumorem; ad pristinam æqualitatem, vel ad *ἰσότηταν*, sive ad amissum adducere partium circumjacentium. Ac pristina in alvo æqualitatis illud est. *Διὶ τὴν ἐν παντὶ τῷ κοιλίᾳ λαπίσσειν τὸν κοιλίαν εἶναι καὶ ἰσότητα:* ubi Galenus, & *λαπίσσειν* opponi scribit intento nimium atque repleto ventri, quem naturaliter esse decet in mediocritate positum tensionis & contractionis. Sed æqualitatis restitutæ, partis quæ intumuerat, ad *ἰσότητα* vel ad amissum vicinarum circumjacentium, ut cætera omittam quæ multa leguntur apud Hippocratem, solennis est illa prognos. *Τὰ περὶ τῆς λαπίσσειν βλάβη μὲν πινυμένη ἴσος.* i. *Parotidas æquant tussiculæ oris cum ptyelismo.* Ac similis operatio est in peragenda æqualitate partium tumidarum quando illæ dicuntur *λαπίσσειν*, *ἀφελῆσαι*, καὶ *ἐμμελῆσαι*. Sed tamen hoc interest, quòd ἐν τῇ *λαπίσσειν*, si tantum exceperis unum locum, vera est reintegration partium è sua mole naturali, contra naturam, ulterius egressarum, idque per amotionem causæ unde facta est illa egressio. Sed in verbo *ἀφελῆσαι* declaratur æqualitas insidiosa, repente adveniens. In *καὶ ἐμμελῆσαι*, levatio insidiosa quidem, sed lenta & sera æqualitate. Quæ cum ita sint; diarrhœa hæc symptomatica ideo non adæquat ventrem prætumidum: quoniam perpetua amplificatio est causæ hydropicæ quæ continenter inde succrescit unde fit diarrhœa, nempe ex irrita contentione visceris in opere faciundo, i. in sanguificando. Est autem irrita operatio: propter contumaciam venarum digestionis, qua defraudatur chylo in sanguinem convertendo. Ut eadem planè sit causa frustratæ operationis sanguificæ, & symptomaticæ hujus diarrhœæ. Frustratur sanguifica operatio, materia sanguinis intercepta. Ejus interceptio, accedente gravitatis pondere, & proritatione, intestinis etiam fatiscenibus, commovet diarrhœam qua ventris prætumidi atque distenti causa non tollitur: sed contra augetur accessione perehni aquarum & flatuum succrescentium, frustrata operatione sanguifica. Quæ sanè frustratio, est hydropum omnium veluti matrix quedam.

Nec ipsos lumborum et ilium dolores exolvit.] Quia tensionis laxitatem non adfert, tensionis materiam vacuando: sed auget potius, apponendo. Nec verò dolorificum jejuni malum foras excludit: sed ejus incommoda tantum ostendit & exhibet. Quinetiam intemperiem hecticam tenuium intestinorum, procreatricem flatuum, tantum abest ut eximat, ut ne symptomatica quidem ipsa foras exire faciat: sed peristalticæ functionis vi languida vel depravata, spiritus flatulentos intrâ conclusos, exitu omni prohibeat. Hinc magna doloris accessio esse solet. Hinc magnum hydropis incrementum.

SCRIPSI hanc prognosin è prognostico. Nam Coaca visa est mihi mendosa & imperfecta: cujus correctio & perfectio, hinc repetenda erat.

3 Οκόσοις ἡ δὲ τῇ ἡπατὶ οἱ ὕδρωπες γίνονται· βῆχες τε καὶ θυμὸς ἐγγίνεται αὐτέοις, καὶ ἔδεν δροπύειν ἄξιον λέγει, καὶ οἱ πόδες οὐ δύνανται, καὶ ἡ γαστήρ ἐ διαχωρεῖ, εἰ μὴ σκληρὰ τε καὶ πρὸς ἀνάγκην. καὶ αὖτε τὸν κοιλίαν γίνεται οἰδήματα τὰ μὲν ἐπὶ δεξιά, τὰ δὲ ἐπὶ ἀριστερά, ἰσάμενά τε, καὶ καταπαυόμενα.

Sed quibus ab hepate sunt hydropes, & unâ tusses adsunt, & crebra incessit tussendi cupiditas, & commemorabile nihil extussunt, ac pedes tument; tum alvus non dejicit nisi dura atque coacta. Quinetiam circa ventrem assurgunt ademata, partim dextra, partim sinistra, quæ modò consurgunt, modò subsidunt.

EST QUIDEM communis omnium hydropum causa & veluti matrix quædam, frustratum opus sanguificandi. Sed operationis frustratæ, in promptu sunt mala, quæ tum à lumbis & ilibus, tum verò ab hepate ipso principia causasque ducunt. Ac de lumborum & ilium vitii hydropificis, & signis eorum; tota est proximè scripta prognosis. Nunc de hydropis dicendum hepatico, cum scilicet proprio hepatis vitio, non alieno, frustrata est sanguifica operatio.

SED QUIBUS.] Hydropicis, & utrifforme abdomen gerentibus.

AB HEPATE SUNT HYDROGES.] Quos edit aquarum collectio, amplitudinem alvi replentium, quas hepar fundit alienata virtute sanguifica, idque per marasum retorridum, quem febris imprefsit ardentem acuta, nec tamen tam citò peremit; aut quæ per *μετάπνοιν* acutè vetusta est, ut quartana; vel etiam per suffocationem caloris nativi, & scirrhum, ex copia sanguifluorum illuc refluentium. Nam hepatis *ἀνία* è dyscrasia frigida & hæmorrhagia, quamvis hydropifica, hic non habet concursum descriptorum signorum atque symptomatum.

ET UNA TUSSES ADSUNT.] Una posui, ut omnis tollatur suspicio ejus tussis de qua scripti sunt illi aphorismi. *Τὸν ὑδροπικὸν βλὲς πνεύμονος καὶν. i. Quibus hydropicis, novè tussis accidit; grave malum.* Ec, *Τὸ πνεῦμα τοῦ βλὲς ἐξ ὑγρῆς ἀνάπνοιας ἐστίν. i. Hydropicum si tussis malè habet; desperatus.* Ejusmodi enim tussis, mortem subesse brevi testantur, quando ad ultima ventum est ipsius hydropis, & ad extremum perducti. Sic enim Praxagoras
20 autor est, epigenesin fieri graviorum symptomatum in morbis gravissimis. Hic ponitur illa tussis quæ comes est hepatici vitii quod facit hydropem. Accidit autem concussione thoracis atque pulmonum, quam ciet, non quidem prolapsus catarrhi: sed inane studium anacatharses, cujus opinionem facit proritatio diaphragmatis ab exudante sero, & quodam ichore maligno ex hepate cui superpositum adjacet diaphragma. Idem quoque facit prætumidum hepar quod suo appulsu multum opprimit diaphragma, unde pulmones similiter in angusto esse videntur, ut si catarrhi copia obruerentur: proindeque non minus contendunt expedire se & explicare tussiendo ab illa molestia, quam si materia esset quædam expectorabilis, cujus expectorato liberantur, & liberè aura fruuntur. Sed hi frustra id moluntur per tussim, ut mox dicetur.

ET CREBRA INCESSIT TUSSENDI CUPIDITAS.] Idque tam sponte nostra, quàm morbi; tam scilicet instinctu quàm electione. Dictum est de instinctu. Cernitur autem electio hydropicorum, in tussiendo, dum student comparare pulmonum libertatem, extussiendo id quod eos redigit in angustiam quæ adimit beneficium liberæ spirationis. Sed illa tussiendo contentio atque studium brevi cessat: quia est irritum, non secus atque illud, deglutendi crebrò in laxitate uvule. Frustra enim deglutendo certant qui sic laborant.

ET COMMEMORABILE NIHIL EXTUSSIUNT.] Nisi fortè quidpiam paucum ac tenue, quod sudatiunculæ instar exodat, & quod in summa tussiendo contentione exprimitur in arteriam, & inde in fauces, quod nullam adfert levationem. Sed eum ichorem qui exodat ex
40 hepate, propter summam ipsius tenuitatem, fumidus cordis vapor suis velut manibus complecti non potest, neque per bronchia sublatum ad bronchum adducere, & ad fauces. Nec verò tumor hepatis, quod, opprimendo septum transversum, angustiam illam parit ipsorum pulmonum, atque spirandi adimit libertatem, ulla tussiendo contentione, ac studio, extussiri posse videtur, nec dolorificum illud malum foras exire.

AC PEDES TUMENT.] Oedemate illic oborto à sanguine multum pituitoso, cujus incommoda primùm apparent in pedibus, natura & situ, omnium frigidissimis; qui, ut longissimè absunt à fonte vivifici nectaris, atque à commercio partium calidarum: sic non ita procul à domicilio cruditatis, quæ sua sponte prolapsa deorsum, in pedibus tandem subsistit; ibique tumorem facit oedematofum, ipsis non modò non bene assimalata, sed ne
50 apposita quidem bene. Nam ejus hydropis quem suffocatio infert caloris hepatici atque sanguifici, ex muliebrium sanguifluorum, & hæmorrhæicorum refluxu ad hepar *ἐκμάστις*; tum ejus qui nascitur à vetusto ictero, vel à quartana per longam consumptionem humidi primigenii; ejus, inquam, hydropis, vel eorum hydropum signa multò antè sunt in albo & molli pedum tumore, quàm in abdomine utriforini, quæ forma est vera cujusque hydropis. Ac tumor ille sursum prorepat sensim à pedibus ad malleolos, indeque ad crura & ad ilium ossa, tum ad lumbos & ad ventrem, ut mox dicetur. Secus fit in vero ascite quem genuit *μεγαλοπνεῦμα*, à febre acuta. Hujus enim ad summum perducti, propagatio est pedum & crurum tumor, sicut hydrocele testium. Atque tum hydrops ille, quando ad ultima ventum est, *τοῦν* habet sursum tussiferam in thorace; deorsum verò in artus, oedematofam. Erit igitur pedum tumor hydropicus, in quibusdam κατὰ ἄρρον in aliis verò ἀνάρρον.

TUM ALVUS NON DEJICIT.] Hoc signum syllogisticum est, atque, ut ita dicam, character hydropis hepatici; non secus atque diarrhæa prædicta, iliaci. Alvus autem nihil dejicit: quia nec irritatur corruptione chyli, nec suppressione tanta opprimitur. Deinde hic feces naturali carent vehiculo, id est, humore quem hepatis phlegmone prorsus exhaurit. Tum intestina, proritatione illa non gaudent, ut solebant, dejectionibus ipsis dicata, quam bilis edit per folliculi meatum effusa. Quæ ratio inhibendæ atque sistendæ fecis, communis est omnium ictericorum: cujusmodi sunt tales hydropici.

NI SI DURA.] Velut pilulæ feces caprarum, quæ *μαζοριματὰ σπυρρῶδη* nominantur. Hujusmodi autem sunt: quia diutius cunctantur in alvo: & quia, exhausto caloris cujusdam ignei, dura redduntur perusta.

ATQUE COACTA.] i. Non sua sponte: sed medici artificio ipsam cogentis ad excernendum.

lib. 1.
πρὸς
προρ. 6.
c. 2. 1.

Ac talis difficultas excernendi cum facibus duris, planè ostendit nutritiarum partium œconomiam in vitio esse caloris & siccitatis. Hinc partium illarum siccī dicuntur morbi: sicut & sicca pleuritis, in sputi vacuitate: & siccī morbi venarum & arteriarum, in asperitate linguae & cutis squalore; ut alibi docet Galenus in explicatione siccorum morborum. Sed excrementorum talium, ac dejectionum forma & ratio continetur in illo prorrhethico. *Καὶ τὸν Σπινδαμμήναι, σπικρὸν δὲ μέλανα ἀπορροῶντα πρὸς ἀνάλυσιν χαλῶσαι· καὶ τὸν* 1. *Suppressæ alvi, nec nisi pauca quedam nigra, siccis caprarum instar laxantes, idque coactæ; malum.*

QUINETIAM CIRCA VENTREM ASSURGUNT OEDEMATA.] Verbum hic Græcum retinui potius quàm Latinum, *tumorem*: quòd illa sint vera œdemata, sicut à recentioribus usurpantur, ne quis existimet tumorem dici hoc loco, illum repleti supra modum vel intenti abdominis utriforrem, qui verè formam & ideam exhibet ipsius hydropis. Hic enim circa ventrem assurgunt œdemata: sicut primum in pedibus assurgere diximus, idque *τὸ αὐτὸ ποτὲν* tumoris œdematosi, qui sensim prorepat à pedibus ad crura & ad ilia, indeque ad ventrem, pro cruditatis accretione, partiumque, ubi subsistit, succedanea refrigeratione, &, quasi ordine quodam, confectaria suffocati caloris hepatici atque sanguifici.

PARTIM DEXTRA, PARTIM SINISTRA.] Ut est inclinatio tumidorum pedum & crurum καὶ τὴν dextræ aut sinistræ: tum ut pars alterutra, ventris incommoda percipit suffocati caloris.

li. 2. prog.

QUI MODO CONSISTUNT, MODO SUBSIDENT.] Ac si diceret. Est quidem tumida cutis atque turgida toto corpore hydropicorum, ut quæ nutritatum capeffit à sanguine pituitoso, quæ appressa digito, statim subsidit, & mox consurgit. Sed tamen non statim unà cum acutorum morborum, cutis intumescere consuevit. Nam turgidi sunt primi omnium pedes ipsi: quia longissimè absunt à partibus calidissimis. Inde symptoma illud paulatim conscendens, transit ad ventrem, ipsumque totum occupat, similiter pariterque affectum, i. turgidulum atque tumidum, sicut pedes; ut in eo digitorum vestigia imprimantur, appareatque fossula quæ mox consurgit. Atque illud est quod præceptor ait, circa ventrem nasci œdemata modò consistentia, modò subsidentia. Quamvis hæc etiam dici possint de ortu primo eorum, ubi circa initia modò alvus tumescit, modò residit; ac tandem in tumore manet, neque residit ampliùs. Hæc sunt Galeni.

4 *Ἐπὶ τοῖς ξηροῖς υἰδρωπώδεσι, τὰ στραγγελεῖα· μοχθηρὰ. Φλαῦρα δὲ, καὶ τὰς μικρὰς ὑποστάσιας ἔχοντα.*

In sicco hydropse, stranguria prava est: ac prava quoque urina, quæ hypostasim habet exiguam.

Gal. ad
sent. 10.
lib. 3. πρὸς
ἐλ. ἀφ. 11.

aph. 11. 7.

SEQUITUR, ut posita distinctione hydropum trium ex causis & signis, quæ τεκμήρια Græci vocant; deinceps dicamus de iis, quæ in singulos cadunt, symptomatis. *Ἐπιξηρῶμεν* 40 *sunt* cujusque hydropis ad summum perducti, suæque incommoda huc illuc quoquoque versum propagantis, idque nulla levatione partium afflictarum: sed contrà majore afflictione, non earum modò quæ in sympathiam adducuntur; sed illarum etiam quæ primum laborare cœperunt. Sic enim comparatum est, ut epigenomena graviorum morborum, non minùs ostendant calamitatem partium ipsa propagantium, quàm partibus ipsis, quæ feruntur, & ubi excipiuntur, calamitosa sunt. Vetus est illud. *Ὅσα μὲν δὲ συμπαθεῖαν γέννηται τοῖς μέρεσιν· τῶν αὐτῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἢ ἐξ ἀρχῆς παύειν.* i. *Earum quæ per sympathiam oriuntur afflictionem, nulla omnino est quæ primigenia mala exolvat.* Omnia autem τὰ *ἐπιξηρῶμεν* veniunt per sympathiam: cùm scilicet priore morbo, non solum superstite, sed multum adaucto; novus quidam alter accedit, non autem succedit, ut fieri solet in *μεταξίως*. Cùm igitur τὰ *ἐπιξηρῶμεν* 50 *sint* ejus morbi, qui tantum abest ut aliquid de suo concedat, ut contrà magis ac magis ingravescat, viresque, ut ait ille, acquirat eundo; tum ipsa quoque oborta, graviorum malorum accessionem adjungant; terrifica sanè videri debet omnis hydropum, alioqui per se mortiferorum, epigenesis. Atque imprimis crudelissimæ stranguriæ, quæ hic docetur cadere in siccum hydropem.

aph. 11. 4.
Coac. 1.
hujus cap.
lib. 4. πρὸς
ἐλ. 11.

Coac. 3.
capite. 16.
lib. 2.
lib. 2. prog.
& Coac. 2.
hujus cap.

IN SICCO HYDROPE.] Cui quidem morbo, similitudo utris intenti nomen dedit hydropis: adjunctionem verò habet siccitatis, & siccus nominatur à flatulento spiritu, quo nimium alvus intenditur. Aliter quoque dicitur *πυμπτικός* ἢ *πυμπτικός*: quia, similiter ut tympanum aliquod, sonitum edit: pulsato intrà spiritu, quando pellis alvi colliditur. Hunc sapienter Hippocrates verus dictator, ex causæ hydropicæ, i. status, perspicientia, siccum vocavit in Aphorismis, ut jam posuimus in philologia trium hydropum. Idem cholere nomen adjectivum dedit, quam spiritus acres flatulenti excitarunt. Sic enim ait. *Χολericὸν δὲ ξηρὸν, ἢ γαστὴρ περὶ τὸν καὶ ψέφου ἵκνται.* i. *Sicca autem cholere alvus inflata est, atque intrà soni exaudiuntur.* Sed tamen hydropis sicci alia consideratio esse potest in hac prognosi, ut eò siccitas illa spectare videatur, quòd maneat siccus hydrops, de quo ne minimum quidem decidit in stranguria. Sic enim sicci dicuntur morbi, ut vidimus in sicca pleuritide, quorum vacuatio nulla est, nec ulla levatio, si quid aliunde foras edatur. Nam siccus est hydrops, manetque suo statu, vel etiam crescit in symptomatica diarrhœa, quæ dolorificum vel hydropificum malum foras non edit: sed intus inclusum esse testatur. Denique in omni vacuatione quâ morbi causa foras non exit, sed intrà subesse ostenditur; siccus 70 est morbus, de quo verendum, donec à pepasmo humescere cœperit.

Ergo.

quæ facit dolorem, nec exitum habet in alium alterutram; bis conversâ per venas ad vesicam pituita, malum exolvitur, sive sanatur. Ibi Galenus docet, egregios naturæ conatus, qui vulgò miraculis apponuntur in molienda & absolvenda vacuatione cuiusque humoris morbifici.

5 Τοῖσιν ὑδρωπιδέσιν ἑπληπτικὰ ἑπιγρόμενα ὀλέθρα ἀνήλων τε σμειῶν μοχθηρῶν, καὶ κοιλίας κατυγερῶν.

Hydropicis quæ supervenit epilepsia, funesta. Cum enim signa hæc mutuo certent inter se maleficientia: tum verò profusiores faciunt alvos.

EX EODEM Fonte multa oriri symptomata novum non est: quando ἑπληπτικὸς gravissimorum morborum varia esse solet. Atque ut idem fons multos fundit rivulos: sic idem morbus multa symptomata epigenomena, quoquo se verterit & cursum inflexerit ejus perennitas. Ac ne longum faciam, lectoremque obruam multis exemplis quæ thesauris hujus catholici veritatem ostendunt; paucis absolvam, eo contentus quod ponitur in hac prognosi epigenomenon grave ipsius hydropis. Est autem epilepsia quæ novè incidit in hydropicos, quorum, & ipsi, unde nomen habent, hydræpes, per epigenesin oriuntur.

HYDROPICTIS.] ὑδρωπιδέσιν, i. qui speciem & formam gerunt hydropis in abdomine utrifor-
mi per ἑπληπτικὴν lumborum & ilium, vel in prætumidi, nimiumque turgidi totius corporis in-
æqualitate, à nimia sanguinis ad hepar resluentis abundantia, ipsumque calorem sanguificum
suffocantis.

EPILEPSIA.] Injussa corporis universi convulsio eum lesione sensuum atque mentis, quam
edit cerebri proritati contractio, mox inde spinalis medullæ, & inde nervorum omnium, mo-
tui atque sensui præfectorum. Atque hæc quidem convulsio epileptica, non est nervorum,
convulsificam intra se causam habentium; videlicet repletionem aut siccitatem: sed unius tan-
tum principii, hoc est cerebri, depravato accidit motu, non vitio artuum contractorum: ut
cætera omnia quæ incidunt genera partium convulsarum: earum dico quarum injussa contra-
ctio est, non simplex collectio. Simplex autem collectio est illarum quæ, à paralyti opposi-
tarum & antagonistarum, ipsæ sua sponte, non nostra, principium versus colliguntur. Sed
olim multa diximus de convulsione.

QUÆ SUPERVENIT.] Per epigenesin causæ hydropicæ, vel ipsius symptomatis, unde pro-
ritati cerebri, & ea proritati multum afflicti, contractio est, non autem convulsio: qua-
lis edi solet quando ipsum potens est ἐπιδιμῶν, & proritantis causæ. Hic autem labascit; ac
dominatu regitur illius causæ malignæ, cujus appulsu contrahitur. Sed ille appulsus fit pri-
mum per ἑπληπτικὴν causæ hydropicæ quæ tum à lumbis & ilibus, tum à refluxu sanguinis,
olim per sedem vel uterum profluentis, ortum habet. Deinde verò per propagationem sym-
ptomatis ipsius hydropici. Ac de lumborum vitiorum propagatione vetus est illud. *Diutur-*
ni circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria præeunt dolores cum febre & cibi fastidio, si ser-
titer inde ad caput transferint, crudeliter illi convulsifico modo necant. Nam dolorifica lumborum
mala quæ propagantur ad cervicem & ad caput, vicissitudinem adferunt convulsionis & para-
lyseos. Atque in ea vicissitudine, gravissimorum morborum tempora exiguntur. Sed tamen
Galeno visum est, credibilis esse, natam ex anadrome lumborum paraplegiam tolli oborta
convulsione. Quid verò? nonne huc spectat etiam illa prognosis? *Ex dolorifico lumborum mali*
excursu, oculorum perversio, grave malum. Possem hîc ego plura ex Hippocrate ad hunc lo-
cum adferre: sed hæc sufficiant. De sanguifluorum autem muliebrium, & hæmorrhoidico-
rum refluxu ad hepar, unde hydræpes, si quidem ultra fiat eorum propagatio; in promptu
sunt illa symptomata epileptica. *Qui statis temporibus sanguinem profundunt, si careant eo be-*
neficio, nec amplius loco profundant, vitam finiunt epileptici. Nam & Hippocrates inter sym-
ptomata quæ veniunt ex puerperiorum excursu, commemorat *θρόνος ἐπιδιμῶν ἰσχυρῶν.* Nam
hystericarum ferè comes est convulsio epileptica, fugax tamen & facilis, sine febre; non
quia proritando potius quàm exhauriendo fit, ut posui: sed quia fugax ejus causâ, sicut &
suffocationis hysterice. Hic autem fixa est firmiter quæ facit hydræpem. Ex quo efficitur,
propagationem penè infinitam videri, αὐτῶν τε ἑπληπτικῶν καὶ ἑπληπτικῶν, i. propagantium &
propagatorum inde malorum. Nam quæ in hydropicos incidit epilepsia, & causæ ipsius propa-
gantis hydræpem, & propagati hydræpis symptoma est epigenomenon. Nam & hydropico
symptomati supervenit epilepsia, non minus quàm ipsi causæ hydropicæ: quoniam in hydræpe
stabulum est corruptionis quæ faciliè, cerebrum laceffendo, consecutionem adfert horrendæ
illius epilepsie; idque tum appulsu venenatæ cuiusdam auræ, tum translatione malignæ hy-
dræpis cacochymie: sicut vidimus in Comitissa Græriana. Ac talis epilepsia mox vertitur in
apoplexiam mortiferam & insanabilem. Sed aliàs multa scripsimus de malo epilepsie quod
magnum ab Hippocrate nominatur.

CUM ENIM MUTUO CERTENT INTER SE MALEFICIENTIA.] i. Cum mutuò se afficiant, mu-
tualque tradant operas in ægri perniciem, ut alibi scripsit Hippocrates, *συμπληπτικὸν ἐστὶ τὸ κα-*
κόν: quoniam syntimorice maleficæ causa est ipsa epigenesis, quæ, ut ita dicam, par pari re-
fert ei morbo & loco unde propagatio ipsa fit, ipsumque cumulatè auget malis atque damnis
ægotum. Nota sunt illa præceptoris; quod malè orta, pessimè ipsos habent quos invase-
runt. Et. *τῶν νεομαίων δ', ἢ ἀν' ἑνὸς ἐξ' ἑνὸς ἥσθαι, ὡς τὰ παλαιὰ νοσητὶ.* i. Quorum morbo-
rum alter supervenit alteri; maximam ille partem interimit. Et, quò plures principatus in vi-
tio sunt, eò res ægri pejùs eunt. Est autem epilepsie tanta, ut sic dicam, atrocitas, ut nulla
vis

cap. 14. hu-
jus 2. lib.

Coac. 13. c.
12. lib. 2. &
proth. 8.
f. 3. 1.
proth. 16.
f. 3. 1.

Coac. 10.
c. 12. lib. 2.
& in
proth.

Coac. 20.
c. 13. lib. 2.
& proth.
39. f. 3. 1.

Coac. 3. c.
14. lib. 2.

c. 14. hujus
2. lib.

lib. 1. *μεγα-*
λῆται.

lib. de lo-
cis.
lib. *περὶ*
πυλῶν.

10

20

30

40

50

60

70

vis

vis naturæ major αὐτομάτως possit inferri, quàm quæ ab ea infertur. Est enim regina convulsio-
num, quæ omnes per injussam contractionem natæ, crudelissimæ sunt. Ac demonstratum
est alibi, quod illa demum symptomata citæ mortis, ac jamiam venturæ argumenta sunt &
causæ ipsæ, quæ cum signis effectus naturæ, offensionem ipsi quoque inferunt intolerabi-
lem.

Coac. 9. c.
14. 2.

TUM VERO FACIUNT PROFUSIORES ALVOS.] Per αὐτομάτως ventriculi quæ accidit per sympa-
thiam cerebri epileptici, cujus maleficium illud est, ut injussus contrahat seipsum versus
partes illas quæ nostra sponte, i. παρὰ φύσιν, & jussu nostro moventur: eas verò exolvat
quæ sua sponte, i. αὐτομάτως, non nostra, opus quæque suum faciundo, vitæ inserviunt con-
servandæ; ut ventriculus, coquendo & appetendo; intestina, distribuendo & excernendo.
Atque hoc profusivum alvi, non est criticum hydræpi sanando; ut esse jam diximus illud de
quo hæc scripta sunt à præceptore. Si cui leucoplegmatia implicito fortis incidat diarrhœa, mor-
bum exolvit. Ec, Si quis dominatu hydræpis tenetur, per venas aqua profluente in alvum, sana-
tur. Sed est omnino symptomaticum lientericum, & soboles cruditatis. Atqui mox infra
dicitur; diarrhœam hydræpis criticam, esse debere omnis cruditatis expertem. Hic autem
cruditas & lienteria, ortum habet ex eo quod omnia cerebri undecunque afflicti mala, cum
stomacho facillè societatem ineunt: idque vel una generis similitudine, qua νευροπληκτικόν omnium
esse dicitur, proptereaque cerebri omnium συμπτώματα. (Non igitur inde facta profusior al-
vus, hydræpico ullum videtur adjumentum adferre: sed maximam potius noxam atque dam-
num ingravescentis hydræpis, & virium collapsarum. Quicquid enim morbum auget, fovet-
que, & unâ corpus facit infirmum, desperationem adfert salutis. Ac tam nocenter hydræpi-
cam afficit hæc lienteria, quàm pleuriticum illa diarrhœa quam esse dicit Hippocrates αὐτὸ τὸ
κλύειν, i. illud ipsum quod perimit. De qua, ut jam diximus, hæc scripsit Galenus. Γνωταί μὲν
ὅτι τὸ τοῦτον σύμπτωμα, ἐπ' αἰσθητῆς ἢ δυναμικῆς αὐτὸ τοῦ πάλιν ἀφροσύνης ἀπεργάζετο.)

aph. 19. 7.
aph. 15. 6.

lib. 2. περὶ
ἀφροσύνης.

lib. 2. περὶ
κλύειν.
comment.
ad aph. 12.
5.

6 Ἐν τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταρραχώδης διαδιδύσα σμικρὰ γονώδεα,
μυξώδεα, καὶ πόνον παρὰ ἥττον ἐμποιέοντα, καὶ ὄρεα ἐκ εὐλύτως ἰόντα. ἐς
30 ὕδρωπα δύποτελευτᾷ ἐκ τῶν τοιούτων.

*In biliosis atous turbata quæ pauca exhibet similia geniturae, atque
mucosa, & circa hypogastrium dolorifica, nec urinae faciles in meiendo;
ex talibus desinunt in hydræpem.*

IBI DEMUM hydræpes in metu sunt, ubi causarum hydræpificarum est concursus, malefi-
centia inter se pariter concertantium ad generationem hydræpis. Sed in biliosis, causarum
est concursus ad hydræpem, quibus apparent & fiunt quæ scripta sunt in hac prognosi. Quod
40 sic aggredior ad demonstrandum.

IN BILIOSIS.] Qui sunt ejusmodi temperamento, habitu, & diætâ, i. victu & instituto,
quod διαδιδύμας Græci vocant. Ac temperamento quidem, qui hepate sunt calidissimo, &
hepatite turgida sanguine bilioso. Habitu verò biliosi hoc loco ponuntur, quos ἀνω καὶ κα-
τω hujusmodi esse narrat Hippocrates; quorum exempla leguntur apud Galenum in Paulo
rhetore, & Eudemo philosopho, qui tamen πικρὸς καὶ χυλὸς erat temperamento. Sed illi tota
compagine pituitoso, ac bile sursum resurgente, alitrior erat alvus, crebra vomitio biliosa.
Huic verò biliosæ defectiones: vomitio bilis nulla. Biliosi autem diætâ sunt; instituto qui-
dem, qui in labore, & animi contentione, sæpe irarum æstu fluctuantes; ac suam defrau-
dantes genium, corpus conficiunt. Victu autem, seu victus ratione, bilis abundat in iis,
proptereaque sunt biliosi, de quibus hæc scripsit præceptor. Ἀπὸ τῆς χροματικῆς βοτάνης κρεῖον, καὶ
30 ἐξ ἀποφρογῆς ἐν τῇ κατωτέρᾳ ἰστίᾳ, ἢ χρομὴ σιτοειδὴς ἐστὶ. ταῦτα γὰρ πάντα ἢ πικρὸν ἢ ἴσος ἀπὸ πολυ-
μύωτος τῇ ἡπείᾳ, καὶ χαλῶ μάλα περὶ τὸ ἥπαρ. i. Ex bubularum carnium edacitate, vi-
tisque immodica potione, idque potissimum æstate, color est similis malicorii. Omnia enim prædicta,
sunt hepatis eo tempore infestissima, bilemque adducunt & sistunt ad hepar. Sic Apollonio facta
est bilis accessio, natura jam biliosa, editaque sunt exempla intemperantiæ. Ergo IN BI-
LIOSIS.] Temperamento, habitu, atque diætâ: quorum biliosa natura atque conditio, cum
ætate accrevit simul, eaque συγχρῶς à prima complexionem atque compagine, facta est
αὐτοφυῶς καὶ ἰσχυρῆς; idque potissimum constanti ætate, quo tempore ad summum per-
ducta est.

lib. 2. περὶ
σύνου.
lib. 2. περὶ
ἰστίᾳ.

ibid. & in
arte parva.

lib. περὶ
τῆς ἰστίᾳ πα-
λιν.

hisl. 12. par.
3-3. Epid.

60 ALVUS TURBATA.] Cujus egestio crebra est, cum torminibus atque morfu. Sic enim
Galenus τὰς αἰσθητῆς αλὲς describit, unde dicitur ταρραχώδης. Verba Galeni hæc sunt. Τὸ ἐστὶ
καλῶς ἐκχυθῆναι, καὶ ἐν αὐτῇ μὴ δύεως ἐργάζεσθαι ἢ ἐκτάζεσθαι. i. Quod in alvum deferatur, si cum
morsu subducitur, perturbationem facit. Quanquam reperio apud Galenum, τὸ ταρραχῆν ἵμα,
ἢ τὸ συμμετεῖν ἐποχῆσθαι, ἀλλὰ πλεονάζουσαν δυνάμειν. i. verbum hoc, perturbari, non modicam
indicare defectionem, sed nimiam ejus abundantiam. Hic tamen secus est, quod sic habet.

3. Epid.
part. 3.

QUÆ PAUCA EGERT.] Proptereaque non lege critica & salutari: quia nihil paucum est
criticum. Atque hoc solo quantitatis vitio exlex est illius legis quæ sancita est de alvi per-
turbatione spontina, his verbis. Ἡ μὲν οἷα διὰ καθάρσεως, καθάρσει. Si qualia purgari decet,
purgentur. Nam illud οἷα, quo significantur τὰ καλὰ καὶ χεῖρα, minime locum habet in tam
70 exigua quantitate. Nam illud paucum, symptoma est languescens vel nimium oppressæ na-
turæ. Sed ejus alvinæ turbationis symptomaticæ alia sunt argumenta hic posita.

protrh. 7.
l. 2. 1.

GENITURÆ SIMILIA.] Quorum tametsi diversa est ratio, indeque varia evidentia, tam ad interitum, quam ad salutem: hic certe adduci non possum quin ea putem colligamenta esse tenuium intestinorum, quorum adeps liquitur, ac defectiones edit velut opimas. i. albas & leves, cujusmodi scriptæ sunt in prognostico de dysenteria. Liquitur autem adeps à vi tabifica tum ardoris hepatici, tum bilis, abradendo, intestinis molestæ. Sin autem bilis ipsa nacta sit & αἴμα πικρὸν, ejusque, ut ita dicam, clystere careant intestina; tum hæctica intemperies quam infert pituitæ mansio, ejusque suppressa egestio, similiter hydropem faciet, ut illa quam intulit bilis appulsus, unde liquitur adeps intestinorum. Atque hæc glutinosa mucosa egeruntur & pauca. Hic etiam duæ in promptu sunt causæ hydropis: una quidem υἱαὶ, i. materialis, videlicet pituitæ collectio: altera verò 10 πύρρην, i. efficiens, intemperies hæctica tenuium intestinorum quæ pituitam intus inclusam mutat in aërem flatulentum.

ET CIRCA HYPOGASTRIUM DOLORIFICA.] Quæ Ἀλὲ ξύον καὶ τερχυμέν, i. quæ abradendo & exasperando, partibus illis molesta sunt, ut supra jam diximus.

NEC URINÆ FACILES IN MEJENDO.] Non quidem vesica plena, sed vacua: ut nulla veræ ischuriæ sit excusatio, quæ propria est vesicæ, cum vel sensu nulla excitatur, nec priortatio ad meiendum, sensu amisso: vel nulla vis excernendi lucet, qua reddat urinam: vel urinaræ fistule tanta est oppilatio, ut exitum urina non habeat. Sed ideo non sunt faciles in mejendo; vel quod earum materia derivetur in alvum, nec tamen excitat diarrhœam: vel ipsi renes laborent in officio mulgendi serum à sanguine; vel impeditio sit 20 illac transeundi ad ipsam vesicam. Sed ischuria hæc prævertit morte hydropem. Est igitur talis ratio præceptoris. Quemadmodum in aquarum perennitate, quæ posita est in syndrome prædictarum causarum, hydropis occasio præripitur; sicut & ipse jam exortus sanatur; si vel diarrhœa cruditatis experite, vel perirrœa liberali, aquarum copia excludatur: sic denegato exitu per illos veluti aquæ ductus, ex earum collectione hydrops affurgit. Quod ipsum declarat illud quod sequitur.

EX TALIBUS DESINUNT IN HYDROPE.] Ac si diceret, ex perenni fonte aquarum qui cernitur in causis hic positis, necessarîo venit symptoma hydropicum, si fontis illius nulli sint rivuli, pet urinæ ductus aut fæces: ac neque diarrhœa cruditatis experite, nec perirrœa, hydropis materia & occasio præripi posse videatur. 30

7 Ὑδρεῶντι πυρετῶδι ἔργον μικρὸν καὶ τελαραγμένον· ὀλέθριον.

Si cui aquoso cum febre urina pauca sit atque turbida; perniciosum.

SUPERIORE prognosi ea mens fuit atque Ἀγνῖς præceptoris, ut planum faceret, ibi demum hydropis molem assurgere, ubi causarum ejus coitio est, quam συνδρομὴ Græci vocant: & impeditio nulla, quin ea moles assurgat. Ac syndrome quidem causarum est, in biliosis descriptis, quorum alvus pauca egerit, partim genituræ similia, partim mucosa, & circa hypogastrium dolorifica. Quæ sunt ejusmodi, ut malum subesse intus, non foras exire testentur. Impeditio nulla est molis hydropicæ, quando aquarum perennitas non habet exitum per diarrhœam aut perirrœam urinæ liberaliter confluentis & effluentis. Hic signa ponuntur hydropis funesta, quæ ducuntur è causis mortiferis. Ac signa quidem funesta sunt, urinæ paucæ & turbidæ. Causæ autem mortiferæ, ingravescens hydrops, & febris. Atque sic epilogismus est præceptoris. Si cum accessione causarum mortiferarum, evidentia sit pravorum signorum atque lethalium; ibi non desperata solum est salus, verumetiam mors in propinquo. Sed epilogismi hujus analogisimum sic recensere oportet.

SI CUI AQUOSO.] Consultò verti aquosum & ὑδρεῶντι: quoniam nomen illud non est cujusvis hydropici, sed ejus tantum qui stagnat aquis, & implicitus est vero ascite. Ac philologix hujus philosophicæ, documentum statuit illud quod alibi legitur scriptum his verbis. 50 Ὑδρεῶντις ἦσαν τὰ μὲν. Pertinet autem illud præceptum ad vacationem aquarum stagnantium, ex quibus ὑδρεῶντις nominantur potius quam ex abdomine utriforini, quod etiam tympanitarum commune est ut ascitarum. Nam ex abdomine utriforini, similiter nominantur tympanias hydrops, ut ipse ascites. Ergo. Si cui aquoso.] i. Aquarum in alvo stagnantium nimia abundantia multum implicito, quas genuit hepatis ἀτονία vel suffocatio caloris sanguifici, vel etiam marasmus retorridus, frustrata in totum operatione sanguifica. Earum verò aquarum perennitatem excipit lien, quam in omentum deponit, mox illud in amplitudinem alvi, & inde assurgit verus ascites qui tum ab humore, tum à forma utris 60 quam exhibet, nomen habet hydropis.

CUM FEBRE.] Vel exorta novè acuta, vel exacerbata: tum à putredine aquarum stagnantium, tum hepatitis ipsius impuritate, cujus cum ipso corde facilis communicatio esse solet, unde vel exoritur febris quæ prius non fuit; vel, si prius fuerit, exacerbatur. Atque hujus febris symptoma est, geminata corruptio partium stagnatarum & sitis inexplabilis: cui gerendus mos, liberaliter se potu frigidæ invitando. Nam sitis tædia non facile nec toleranter feruntur: quia sunt tædia penè intolerabilia. Sed tamen potio non ultra danda est, quam ut vitam sustineat: optimaque est quæ urinam movet.

URINA PAUCA SIT.] Cujus tamen liquor vel ὕψος, nec febris ardore consumptus est: nec diarrhœa profluxit; nec etiam sudore diffluxit: nec verò tantum ejus transiit ad vesicam, 70

cam, quantum solebat: non quia in vitio sunt renes vel aquæductus: sed quia omnis humor cursum ad lienem inflectit, quem cum explevit, tandem effunditur in omentum; & inde in spatium illud quod est inter omentum & tunicam peritonæum. Nullus enim ascites oritur sine consensu & conspiratione ipsius lienis. Est igitur urinæ paucitas, ab inopia feri aliò confluentis quàm ad urinæ ductus. Ac nulla hîc renum malemerentium, nec urinæ ductuum, accusatio esse potest: nisi fortè in vitio sint, ipsâ quotidiani officii vacuitate, aut saltem remissione, ignaviores.

ATQUE TURBIDA.] Similiter ut illæ urinæ jumentorum similes, quæ cum agitatæ fuerint, diu depositæ non relidunt. Ac tales urinæ dicuntur *ἔκ τινος*, *ἢ ἀπὸ πνεύματος*, *ἢ ἀπὸ σπυρίου*, *ἢ ἀπὸ σπυρίου*, *ἢ ἀπὸ σπυρίου*. Sunt autem ejusmodi, perturbato sero in venis, à spiritu flatulento, & intus incluso febrili ardore. Ac pessimæ sunt tales urinæ: ut signo quidem; quia denunciant paupertatem caloris nativi, & incrementum ejus qui contra naturam est, eique interneccinum bellum indixit: ut causa autem; quoniam translationem habent sursum ad caput, unde dicuntur cephalalgicæ, & convulsivæ, ut in Polyphanto.

PERNICIOSUM.] i. Non solum desperatæ salutis eorum qui fervari non possunt, sed mortis propinquæ. Nam si *τὰ ἐλθέτω, ἀσθενὲς ἰασησέτω*. *ἰασησέτω* σημαίνει, i. perniciosa, immensè sedata; mortem subesse testantur: quidni mortifera erunt citæ mortis & jamjam venturæ, perniciosa quæ merito ingravescent, & signis comitata sunt planè functis? Hujusmodi sunt urinæ paucæ ac turbidæ, nec tamen nephriticæ, quarum explicata ratio in hydropæ aquoso, & febre sitifera; invalescentis mali, & triumphatæ naturæ, collapsorumque omnium præsidiorum, signa ostendit. *Πάν τὸ δασύ ἐστὶν, καὶ ἀνατιναγχύνει· σημεῖον ἀνεκτικῆς κεφαλῆς καὶ σπασμῶ, καὶ θανάτου*. i. Urinæ valde crassæ, turbatæ; signo sunt certissimo cephalalgicæ, convulsionis, & mortis. Est igitur verum quod initio posui ad demonstrandum id quod scriptum est in hac prognosi. Si cum accessione causarum mortiferarum, evidentia quoque est signorum lethaliū; mors in propinquo est. Sed eam causarum mortiferarum accessionem demonstravimus in aquoso languore & febre: signorum lethaliū super his evidentiam, in urina pauca & turbida. Quamobrem epilogo suo attulimus analogismum, cum veritate hujus prognoseos.

8 *Ἐπὶ τῷ ὑδέρῳ δόχρῳ, διάρροϊα ῥυομένη ὑδατώδης χωρὶς ἀπεψίνης· λυὰ τὸ νόσημα.*

Jam verò ineunte hydropæ, si aquosa incidat diarrhœa, cruditatis expers; morbum exolvit.

QUÆ SCRIPTA sunt hætenus de hydropæ; omnia metum adferunt atque micorem. Scripta autem sunt de causis hydropificis, earumque origine: tum de symptomatibus quæ per *ἰασησέτω* propagantur; alia quidem sursum; alia verò deorsum. Novissimè posita sunt etiā signa hydropis funesta quæ ducuntur à causis mortiferis. Nunc operæ precium fuerit, animinum revocare ad crisin hydropis, quæ ipsum reficiat, & consoletur spe aliqua secundæ valetudinis. Est igitur in hydropæ spes aliqua secundæ valetudinis; primum in quo plus vacuatur humoris, quàm assumitur; deinde verò qui, lege critica, hydropificum excernit humorem, quò, quā, & quemadmodum, natura duce, suscipitur atque perficitur ipsa excretio. Ac nulla est ratio excernendi potior, neque commodior, quàm ea quæ, per diarrhœam aut perirrœam, sponte absoluitur. Nam præceptoris illud judicium est; quòd. *Si quis leucoplegmatie dominatu tenetur, à diarrhœa forti sanatur. Et. Si quis hydropæ implicatus sit, aqua per venas in alvum profluente; morbo defungitur.* Verum, ut obiter moneam, quòd *ἰασησέτω* esse velit diarrhœam hydropis; non eò certè dixit ut longa sit: sed ut libera & liberalis. Id ipsum declarat illud quod alibi scriptum est de cruenta dysenteria *ἡ δὲ φύσις*, i. natura duce suscepta. *Ορματῇ μὲν λυρὸς καὶ ἰασησέτω· ἀτὰρ ἐπεὶ πολὺ μὲν ῥέει, ὥστε θανάτου.* i. Cietur liberaliter atque fortiter: sed tamen nec longa est, nec mortifera. De perirrœa autem solenne est illud quod nuper adduximus. *Quibus inter ventrem & septum transversum prolapsa est pituita quæ facit dolorem, nec exitum habet in alvum alterutram; his conversa per venas ad vesicam pituita; malum exolvitur.* Est igitur hujus prognoseos hic epilogismos. Ea demum salutaris vacuatio est, quæ incidit in hydropem; quæ & morbosus humor atque ut decet, quemadmodum, quā, & quantum, & quando necesse est, vacuatur. Hujusmodi est aquosa diarrhœa, cruditatis expers, quæ prorumpit circa hydropis initia. Sed hujus prognoseos veritatem ostendet qui sequitur analogismos. Est autem hujusmodi.

JAM VERO.] Ac si diceret: patefacta omni causa hydropis, omnique symptomate quod incidit per epigenesin; perspectis etiā signis fatalibus ad interitum; sequitur ut dicam de crisi qua quidam hydropici periculo defunguntur.

INEUNTE HYDROPE.] i. Circa hydropis initia, cum adhuc validæ sunt vires ægroti, quarum ope tanta contentio est naturæ, ut miraculo apponi soleant insperatæ, & insuetum per iter, excretiones quas ipsa molitur & perficit. Ac tum ineunte hydropæ, nondum in corruptionem adductis visceribus à vitio & putredine aquarum jam pridem in alvo stagnantium. Quod certè cum ita est, frustra suscipitur aquarum vacuatio, tam sponte sua, quàm nostra: quod dicere solet præceptor *αὐτομάτως, καὶ παραφύκτως*. Propterea illud edictum est dictatoris. *Τραπῶντες θύσαν ταύνας*, i. aquosos cito secare. Nam ubi locus est sectioni ad vacuationem aquarum: ibi salutaris est etiā, quæ sua sponte incidit, a-

lib. 1. &
3. Epid.

aph. 7. 4.
& 7. Epid.

protr. 17.
f. 2. 1.

7. Epid.

aph. 29. 9.
& lib.
περί κριτ.
aph. 15. 6.

lib. 4. 2. 2.
comment.
ad Coac. 4.
hujus cap.
aph. 52. 4.

6. Epid.
part. 3.

lib. 1.
Epid. 1.
Coac. 1.

quosda diarrhoea cruditatis expers; neque aliter fit hydropici commodo: quoniam frustra emittitur aqua quæ viciatis visceribus subinde enascitur; nisi fortè geminata corruptio in metu sit, nisi aqua emittitur quæ contra naturam ibi subsistit, quæque nocet hepati, & œconomiam labefactat partium nutritiarum, mox autem spirabilium. Id metuens bonus medendi artifex atque magister Hippocrates, crebrò dabat operam purgationi, sursum, deorsum, ut visum erat. Ac sursum quidem, elleboro: deorsum autem, cneoro, sextis quibusque diebus: hippophais succo, octavis: grano cnidio, decimis. Nec verò illa pharimaca eò dabat, quòd speraret, emissio humore, sanari posse hydropem: sed ut aquarum vitaret incommoda, quæ ibi subsistunt, & stagnando putrescunt: tum ut emissus humor, medicinæ locum faceret quam intus inclusus impedit. Eò etiam potui dabat vinum Mendæum album, quod erat suavissimum atque pauciferum. Quòd si sua sponte alvus ferretur liquidis excrementis, vinum dabat austerum. Et si purgando nihil proficeret, pyreticis escharoticis, & ferro, qua data porta, humori vacuando exitum foras moliebatur. Atque hæc omnia remediorum genera, suo quæque loco & ordine, circa initia præcipit adhibenda, iis verbis. *ταῦτα δὲ καὶ ἀρχὰς ποιεῖν ἔστιν ἐν νευμάτι.*

1. Epid.
parte 2.
Coac. 2.
hujus cap.

SI AQUOSA INCIDIT DIARRHOEA.] I. Alvi profluvium quod continenter sit liquidis excrementis, idque sine ulla ciborum cruditate, quam fundit lienteria: tum sine cruenta dejectione, quam exprimit dysenteria. Sic enim positæ sunt differentiæ illorum trium profluviorum alvi. Diarrhoeam autem vult esse aquosam, ut secus ab ea sit hydropico, quam ab illa nuper prædicta, hydropis toto genere symptomata, quæ dolorificum malum foras non edit: sed intus inclusum esse testatur. Est autem chylifera, quæ nec prætumidum ventrem adæquat, nec ipsos lumborum & ilium dolores exolvit. Ex aquosa igitur diarrhoea secus est planè hydropico quam ab illa prædicta: quoniam ex aquosa tam bene est illi, quam ex chylifera malè. Est autem bene: quia dolorificum malum foras exit; ac vacuatur id quod vacuari potest. Hinc tumidus venter subsidit; dolor sedatur; medicinæ locus est ad viscerum *ἐντερῶν*, quam impediēbat aqua intus inclusa. Tum verò non est in metu amplius noxa prægrandis quam partibus inferunt aquæ stagnantes: nec verendum amplius de translatione sursum aquarum, quæ tussifera esse solet, atque mortifera. Denique hæc diarrhoea, omnium commodorum proventu beat hydropicum, ipsa per se, modo fugax non sit illa beatitas, ut mox dicetur. Jam verò quemadmodum incidat

comment.
ad aph. 29.
7. & 15. 6.
lib. 1. 11.
c. 1. 1. 1.

2. Epid.
parte 1.

comment.
ad aph. 52.
7.

hæc diarrhoea planè insperata, & insuetum per iter, ne verbum quidem Galenus. Mea autem sic ratio est; humorem cieri & attrahi per venas quæ attrahendi potentia carnes ipsas præcedunt, denuo in omentum, & inde in lienem, unde per splenica vasa *παρὰ τὴν σπλῆν* habet in mesenterica, & inde profluit ad intestina. Sed hæc sunt *καὶ ἔξω*. Quod si ad eam vim attrahendi, quæ tributa est venis, & partibus, conspiratio quæque accedat *καὶ ἔξω*, i. ab impulsu naturæ studentis expellere quod ipsam malè habet periculose, multumque laceffit; hic sanè usurpandum vetus illud Hippocratis. *Δυσὲν μέγαν, μέγαν δὲ τὰ ἐξω γίνεται.* i. Positis magnis duobus, oriunda quoque sunt magna. Atque in ciendo & propellendo, tanta vis lucet naturæ oppressæ, ut sæpe viam inveniat quæ ducitur ad vacationem cujusque humoris morbifici: quamvis & ipse crassior sit, & meatus angustiores: modo validæ sint ejus vires ad fortem in expellendo contentionem. Ac super his fuit illud Galeni judicium, non dubitasse Hippocratem scribere, naturam moliri abscessus per ossa; hydropicorum aquas confluere ad intestina; empycorum pus rupta vomica, in thoracem effusum, per anacatharsin expurgari. Abscessus & vacationes edi *καὶ ἔξω*, bene, in nulla meatuum evidentiā: *ἀνὰ πύλους* verò, malè. Quoniam major vis est in contentione forti naturæ, quam in meatibus.

part. 1.
sect. 3.
6. Epid.

prorr. 41.
1. 3. 1.
aph. 27. 4.

Coac. 1.
hujus cap.
ex 1. prorr.
Coac. 2. &
3. hujus
cap.

CRUDITATIS EXPERS.] Quæ cernitur in oxyregmia, & excrementis, quæ tum ex alvo, tum è venis ducuntur. Ex alvo quidem, lientericis; quorum præpropere excretio, vel à catarrhi prolapsu in alvum, vel à coctione frustrata, cujus frustratio est ab intemperie frigida firmiter fixa in alvo: ne interim taceam aphthas quæ inferunt lienteriam. Sed cruda est etiam diarrhoea chylifera quam nuper attigimus. E venis autem fluunt urinae quarum apparet cruditas in colore, liquore, & hypostasi. Hujusmodi sunt, *ἔξω λεπὰ, ἀχρεῖα, ὑδατώδεια, ἀκατάστατα, καὶ ἀνυπόστατα*. Urinae tenues, decolores, non residentes, nec ulla hypostasi præditæ. Sed ea cruditas alvi, nunquam ipsa per se consistit quin accessionem habeat urinarum crudarum. Vetus est illud. *Ἡ κακὴ τῶν νεφρῶν, ἢ τῶν σπλῆν, ἢ τῶν ἀνδρῶν ἀκαθάρσια* i. Alvi segnitæ, omnium confusio, vasorumque impuritas. Tametsi reperio, alvi cruditatem vitari prægressa etiam summa illius causa: ut prorupta nimium hæmorrhagia, dum manet coctio urinarum. Qua de re illud præceptum est dictatoris. *Ὅταν αἰμορραγία πλεῖς· περιμεινέτω* *χρεῖα, καὶ αἱματὶ πομπέωνται, ὡς μὴ τὰ ἐξω πεπασθῇ* i. Quibus sæpe & multum profluit sanguis, maleficæ sunt alvi, modò coctæ non sint urinae. *Πομπέωνται* autem hic ait, quod alibi scripsit in hanc sententiam, *καθυστερῶνται*. Ergo diarrhoea hydropici sit aquosa, & vacua cruditatis: ut scilicet, cum proruptis aquis cessarit profluvium, quod *ἐνυμνῶν* esse decet; i. paucorum dierum, alvus ducatur facibus figuratis & mollibus: urinae autem fundantur, quales debent esse pro vitæ instituto, vinique, quo utitur, mutatione in copia & qualitate. Ex quibus efficitur, hydropem hic poni cujus natura & *ἐνυμνῶν* in aquarum collectione, non in perennitate consistit; & cujus curatio atque sanatio, solam desiderat vacationem aquarum. Nam cæterorum hydropum qui vel ab hepate, vel ab ilibus ortum habent, nullæ urinae sunt cruditatis expertes. Ac dejectiones positæ sunt contra naturam.

lib. 2. prorr.
& Coac. 1.
hujus cap.

MORBUM EXOLVIT.] Quòd ejus hydropis conditio sit qualis descripta est in prorrhethico, cum integritate partium nutritiarum & spirabilium: & in quo hydropici qualitas & excrementa,

crementa, nullam aut exiguam è norma sua naturali egressionem ostendunt. Ac talium, ut jam dixi, curatio in vacuatione sola versatur aquarum replentium, quando earum perennitas nulla est. Diarrhœa autem descripta sufficit vacuandis aquis, quarum simplex collectio est in amplitudine alvi, sine ulla viscerum offensione.

9 Τοῖσι ξηροῖσιν ὑδρωπώδεσι παροσμαίνεσι, σφόδρῳ πρὸς τὸ λεπτὸν ἐμπίπτοντες· κακόν.

10 Denunciato jam sicco hydropē, si tormina sint circa tenue, ingens malum.

TERRIFICA sunt illa symptomata, & cum periculo permolesta, quæ nec vale dicunt, & continenter accrescunt. Enimvero dolorifica hydropis mala, quæ vel sponte non exeunt, nec medicinæ concedunt; mortifera sunt: ac multò magis, quando eorum perennis accretio est. Talis maleficientia est hydropis quem author posuit in hac prognosi.

DENUNCIATO JAM SICCO HYDROPE.] Qui est ejusmodi, aut propria specie & idea, qualem esse diximus τυμπανίας, quem siccum Hippocrates nominavit: aut qui nihil concedit de suo; nec ulla ex eo deducitur portio causæ hydropicæ, nec ipsius symptomatis; tum propter peritonæi tunicæ densitatem, per quam nihil expirat spiritus flatulenti; tum propter peristalticæ intestinorum virtutis infirmitatem, vel etiam depravationem, unde fit ἡ ἀνω ἰσχυρὴ, ac tensio major, cujus quidem laxitas non est sperabilis, denegato quaquaversum exitu spiritui flatulento. Denunciatur autem siccus hydrops in specie & idea, cui similitudo utris intenti, nomen dedit hydropis: τυμπανίας autem dicitur, quia, similiter ut tympanum, sonitum edit, pulsato intra spiritu, quando circumtensa vel intenta nimium pellis alvi colliditur. De natura hujus hydropis, multa jam diximus, tum in historia de hydropē, tum ad prognosin illam. In sicco hydropē stranguria prava est.

SI TORMINA SINT CIRCA TENUE.] Quæ ipsum torqueant sœvi doloris cruciatu, ab intemperie firmiter fixa tenuium intestinorum, cujus quidem vitio sœvi dolores illic exorti, nulla medici ope quiescunt: tum propter causæ morbificæ contumaciam, tum propter perennem flatuum accretionem: labefactata etiam vi peristaltica intestinorum, unde flatulenti spiritus exitu prohibentur. Qua de re alias.

INGENS MALUM.] Quoniam dolorificæ tensionis laxamentum comparari non potest, neque sperari dum manet vitium insanabile tenuium intestinorum, cujusmodi est firmiter fixa, & velut hæctica intemperies quam negat Hippocrates posse reduci ad pristinum statum, & ejus ἐπιπρόβωτον frustra tentari novando atque vacuando. Quæ duo sunt remediorum genera quibus omnes morbi sanabiles curationem recipiunt. Super hac re, nota est sententia præceptoris.

Coac. 1. &
4. hujus
cap.

aph. 11. 4.

10 Τοῖσι δὲ ὑδρωπικῶν ἑπληπτικὰ· ὀλέθρια.

Quæ ex hydropicis veniunt epilepsia; mortifera.

Hujus prognosæ philologia & philosophia continetur in commentario nostro ad quintam hujus tractatus.

11 Ὑδρῶς πρὸς θεραπείῳ ἐνδιδὲς, καὶ παλινδρεμέων· ἀνέλπιστος.

50 Hydrops qui medicinæ concedit, ac revenit; desperatus.

FORUM symptomatum frustra tentatur levatio, quorum inexhausta manet perennitas. Quod cum in aliis locum habet, tum verò in hydropē cujus insanabilis causa est: proptereaque subinde renascitur simulatque impeditio nulla est quin renascatur, cum scilicet finis est medicandi. Ad medicandum invitat ventris repletio atque distentio dolorifica; metus noxarum hepatis, omniumque partium nutritiarum; suspecta sursum translatio ad superiorem ventrem, tussifera atque mortifera: tum ut medicinæ sit locus quam impedit symptoma ipsum hydropicum. Medicandi ratio suscipitur atque perficitur, idque circa initia cujusque hydropis; in leucophlegmatia quidem primum, sanguinis detractione; in cæteris verò, catharticis, diureticis, compunctione, ἀφαικτισίῳ Græci vocant, & iis quæ profunt novando ad oppugnationem causæ morbificæ. Bene res eunt cum ea curatione, in perpetuum venter subsidit, pristinumque suum recipit κατάρθωμα: tum quiescit omne symptoma hydropicum, & restituta est omnis œconomia, vitæ custos, tum spiritus, tum nutritus. Talem hydropis formam ille modò exhibuit quem sua sponte sanat aquosa superveniens diarrhœa, cruditatis expertus & vacua. Secus fit in eo hydropē quem author posuit in hac prognosi.

HYDROPS QUI MEDICINÆ CONCEdit.] i. Cujus intentum abdomen, novando & vacuando subsidit, unde hydropici magna levatio, & alacritas quoque incredibilis.

AC REVENIT.] Non recurrendo quidem, ut dictum est suprâ de abscessibus qui à peripneumonia in crure oborti, cursum eò reflectunt, velut postliminio, unde prius venerunt; quod propriè est παλινδρεμέων: sed renascendo, ut febrium recidivæ, quarum scilicet exacta-

Coac. 8.
hujus cap.

Coac. 26.
cap. 16. 2.

aph. 12. 2. exactarum τὰ ἡπατολιμπανήματα, μετὰ κλίην ὑπερφοδία. Sunt autem τὰ ἡπατολιμπανήματα, i. reliquiae februm, superfluae ipsarum materia, & empyreuma, unde solent renasci. Hujus autem hydropis, qui renascendo revenit, τὰ ἡπατολιμπανήματα sunt, hepatis ἀτνία, marasmus retorridus, atque scirrhus; extinctio item caloris sanguifici: denique causa omnis alienatae virtutis sanguificae, vel impeditae functionis hepaticae. Est enim consentaneum, ut si causa quævis hydropifica hydropem genuerit, dum vires valerent; nunc, iis afflictiis, majorem vim habeat procreandi: maxime verò cum impeditio nulla sit.

DESPERATUS.] i. Desperatam salutem ostendit ejus qui servari non potest: quoniam & insanabilis causa est quæ accrescit; & symptoma ipsa, corruptione partium nutritiarum, & μεταστροφὴν sursum ad thoracem, mortiferum. Nec verò amplius curandi necessitas parem 10 habet commoditatem, ut antea; nec medicinae locus est: quia fractae sunt vires.

12 Τοῖσιν ὑδροπιδέσει καὶ φλέβας, ἐς κοιλίην ραγίνονται ὡς ὕδατος· λυσι.

Qui secundum venas hydropici sunt; prorupta in alvum aqua sanantur.

Eadem prorsus conditio est horum hydropicorum qui prorupta in alvum aqua sanantur, 10 quæ & illorum de quibus jam dictum est, quod ineunte hydropem, aquosa superveniens diarrhoea cruditatis expert, morbum exolvit. Etenim certissima securitas est, nullam edi posse diarrhoeam, cruditatis expertem, cum partes nutritiae in vitio sunt, & inde nascuntur hydropes. Tales cum excludenti naturæ aut medicinae concesserint, reveniunt renascendo. Hæc igitur prima lex sancitur in curatione hydropis, ut careat illis vitiis unde aqua subinde enascitur; & ut ab eo, cum spe salutis, vacuetur humor, & venter sicceatur. Verum ut eadem conditio est hujus hydropici & illius prædicti, quorum uterque propiciam habet naturam in vacuando humore: tamen dissimilis est ratio vacuationis. Illic enim, aquæ stagnantes in alvo, per derivationem à splenicis vasis ad mesenterica, seu per quandam palindromen eò translatæ, ad intestina prorumpunt, & excluduntur. Hic 20 autem palindrome quidem est: sed eam facit καὶ ὥσιν, carniū oppressarum ναυσιεστία, & fortis naturæ contentio, unde compaginis tollitur inæqualitas, tumoribus merito adequatis, qui toto corpore aliter atque aliter orti erant.

Ergo. QUI SECUNDUM VENAS HYDROPICI SUNT.] i. Quorum hydrops assurgit, quemadmodum illic docetur, ὅτι λευκὸν φλέγματι ὑδρῶς, i. leucophlegmati hydrops supervenit. Est enim forma hujus hydropis cachexia corporis universi, quæ venit ex cacochymia pituitosi sanguinis, quam hepatis vena impertit artuum hæmorrhoidibus: quemadmodum hæc rursus expleta cacochymiam evomunt in minores, carnibus & cuti affixas nutriendi causa. Hinc tota cutis & caro tumescit atque turgescit, quæ pressa digito, statim subsidit, mox inde confurgit. Quæ quidem causæ hydropificæ perspicientia movit Hippocratem, ut ipsum 40 hydropem positum esse dixerit καὶ φλέβας vel αἰνὰ φλέβας, nec ratione dissimili qua dicitur αἰνὰ φλέβας. Est autem λευκοφλεγματίας, cujus formam edit depravata carniū & cutis nutritio. Depravatæ autem nutritionis causa est ἡ φλέγματι πλεονέχεια. i. nimia pituitæ abundantia, quam nauseabundæ venæ in carnes & cutim evomunt verius quàm adducunt. Atque ita καὶ ὥσιν explentur, non autem καὶ ἑλκύν nutriuntur: sicut naturaliter comparata est earum nutritio, juxta illud præceptum. Σάρκας ἑλκοὶ ἐκ κοιλίας καὶ ἑξωθεν. i. Attrahunt carnes ex ventre & extrinsecus. Est igitur hydrops καὶ φλέβας, vel αἰνὰ φλέβας, idem qui & αἰνὰ φλέβας, & εἰσπορευόμενος, & λευκοφλεγματίας. Omnia enim synonyma sunt ejusdem, alia quidem ex pituitæ ductibus, alia ex mansione, alia ex materia & colore.

PRORUPTA IN ALVUM AQUA.] Indeque diarrhoea oborta, cruditatis experte, eaque cum 50 libertate caloris sanguifici, quem suffocabat, sanguinis vacuandi sursum ad hepær refluxus. Prorumpit autem aqua in alvum è tumido atque turgido corporis universi habitu, per quandam ναυσιεστίαν carniū expletarum, quæ in desiderio ἀσφορίεως atque sudoris pituitam pepasmo tenuiorem refundunt in venas, quam ipsæ prius in carnes effuderant, atque, ut ita dicam, distentæ nimis vomuerant. Hæc autem prorumpendi ratio, similiter fit ut illa quam edunt lumborum tubercula, ipsos adducentia ἐς τὸ κῆπον; unde & κύφωσις ipsum sanatur. Nam tuberculorum materia, cum mitificari cœperit, transit à lumbis ad venam insignem quæ proximè adjacet, unde crurum venæ turgescunt varicose. Ἡδὲ δὲ πρὸς ἑνὶ καὶ ἡ δυστηρία πολυχρόνιος γινώσκη. i. Sanat etiam dysenteria diuturna: cum scilicet tuberculi humor cœperit esse purulentus, proptereaque tenuior, μετέλκην habet facilem ad meso- 60 colon, quod à lumborum nervis ortum habet, indeque ad intestina, ubi abradendo & exasperando excitat dysenteriam.

SANANTUR.] Ut idem scripsit in aphorismis. Sanantur autem vacuatione libera & liberali humoris cujus appulsu inæqualitas illa erat totius compaginis. Nam vitia universi corporis, tam intrā, quàm extrinsecus, novum non est per diarrhoeam aut perirrheam exolvi. Sanantur autem sine ullo metu relapsus, si nulla deinceps palindrome sit renascendo, superfluite causa hydropifica. Observabit autem studiosus, in eandem sententiam scriptos esse, & eodem spectare aphorismos 15. 6. & 29. 7.

DE DYSENTERIA.

ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΗ ἀκαίως ἔπυσσασα δόψασιν ἐν πλυροῖσιν, ἢ σπλάγ- CAP. XX.
 χνοῖσιν, ἢ ἐν ἀεθροῖσι ποίει. ἀρεῖ ἢ μὲν χολώδης, ἐν ἀεθροῖσιν. ἢ δὲ
 αἱματώδης, ἐν πλυροῖσιν ἢ σπλάγχνοισι.

- 10 *1 Dysenteria quæ intempestivè sistitur, abscessum facit vel in lateribus atque visceribus, vel in articulis. An biliosa quidem, in articulis? cruenta autem, in lateribus atque visceribus?*

AUT APUD se præceptor sic statuit, aut ad ejus mentem magistri Scholæ Coæ; ut primum diceretur de morbis hepaticis qui sunt in hepatis αἰτονίᾳ quam extrema genuit visceris intemperies. Mox de abscessu terribili καὶ ἐπιγνώσει, καὶ καὶ δόψασιν, qui cernitur in hydropē. Tum de abscessu altero καὶ ἐκέρω, quàm exhibet dysenteria. Sunt enim symptomata
 20 hæc maximam partem hepatica, vel hepatis ἐκέρω; quamvis & ipsa ex aliarum quoque partium vitiis enascantur. Sed post historiam hepatitis, atque hydropis, doctrinæ institutus ordo, dysenterię explanationem loco à nobis requirit.

- Dysenterię nomen communi voce ad vitia pertinet intestinorum. Propterea Celsus, dictionis aucupio, ut esse solet nimius verborum auceps, ἡ δυσεντερία Latinè vertit, *tormina intestinorum*. Tum intestina intus exulcerari dicit, & ex his cruorem manare. Sed tormina sive tormenta, propriè sunt intestini fursum revulsi, cujus affectio crudelissima, ἐρίφου καὶ ἀλγος nominatur. Hic dolorificum malum foras non exit, ut in dysenteria. Et quamvis in cruenta defectione, posita sit ipsa dysenteria: non tamen efficitur, ipsam manare semper ab ulcere intestini. Nam duplex hepatica dysenteria, quarum altera verè cruenta
 30 est, nihil habet ejusmodi. Dysenterię profecto natura, his verbis expressa legitur apud Galenum, ex mente Hippocratis. Προϊόνται δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς γήραος τὰ τοιαῦτα νοσήματα, ἢ περὶ τῶν αἱμάτων ἢ τῶν σπέρματων. τὰς μὲν δυσεντερίας δηλονότι, μὴ δὲ ἀσχετημάτων αἱματωδῶν καθ' ὅτι πᾶς ἐν τῇ τῇ φύσει. i. *Dictum est à nobis antea, hujusmodi morbos nasci (loquitur autem de dysenteria, henteria, diarrhœa, tenesmo) confluentibus excrementis in alvum. Ac dysenterias quidem, cum sanguineis defectionibus, quocunque illæ modo exortæ sunt. Ergo non una est tantum ratio dysenterię, quam in exulceratione positam esse dixerunt. Quinetiam idem Galenus author est; Hippocratem consuevisse, nomen dysenterię non solum ad intestini ulcus referre: sed ad cruentam excretionem quæ per intestina dejicitur. Ergo nec semper tormentum est intestini, nec semper ulcus, dysenterię causa morbifica, ut Celsi placuisse vi-*
 40 *deo, cujus ego latinatatem magis amplector, quam ipsius scientiam medicinæ. Igitur, ut paucis complectar, ac dicam, quod sentio; Dysenteria, omnis cruenta egestio est per intestina, undecunque illa egeritur.*

- Dixi ex Galeno, duce Hippocrate, quocunque illa modò, & undecunque egeritur: quoniam egestionis illius cruentæ, propterea quæ dysentericæ, multæ sunt causæ, multiplex item ratio atque modus. Causæ sunt, hepatis αἰτονία, vacuatio periodica, & expressio symptomatica; quorum egestio, sine ulcere fit intestini cum primum egeritur. Exulceratio est intestini, cum ἀσχετῶν καὶ τεχνισμῶν, i. *abradendo & exasperando, molesta sunt quæ illuc confluunt, & illac effluunt excrementa. Qualia esse solent colliquamenta febrium tabificarum; excrementa critica febrium acutarum; dysenterica splenicorum: postremò eorum qui κατὰ*
 50 *πολομάτην ἢ ἀνὰ περὶ σπένδατον, i. sponte sua & sine ulla prævidentia, dysenterię morbo explicantur, quam vel bilis flava, vel atra, vel etiam pituita putris & falsa excitavit. Dicendum de singulis, ut, ex earum perspicientia, convenienter & appositè remedia præscribantur, nec dysenterici mala incurrant in hac prognosi descripta, quæ mala curatio inferre solet.*

- Prima egestionis cruentæ, propterea quæ dysentericæ, causa est; hepatis αἰτονία, de qua nuper diximus in hepate. Cernitur autem dysenteria hæc in proluvie rubra ventris, quam vocat præceptor ἐκέρω καὶ ἐκέρωσι. Egerendi ratio facilis est, sine morfu, ac tormine intestini, nec consolationem exigit clysteris à lacte; donec adultior facta, cæperit esse nigra, & intestinis molesta. Pugnandum iis remediis quæ confirmando hepati suam dicarunt operam, tam intrâ, quàm extrinsecus. Ac sæpenumero frustra pugnatur, & irrita est oppugnatio, cum hepatitis vetus est causa, & ipsa quoque in vetustatem incidit. Altera dysenterię causa est, hepatis αἰτονία cujus virtute sanguis prorumpit ad intestina, quod scripsit Hippocrates, λαύρως καὶ ἰσχυρῶς, i. *fortiter & liberaliter. Ac salutaris est illa dysenteria & periodica puri sanguinis, unde κατὰ ἰσχυρῶν dicitur αἱματώδης, vel αἱματηρῆς. Talis est verna dysenteria epheborum & juvenum, si fortè careant hæmorrhagiæ commodis à 18. ad 35. annum, quibus ætatibus naturaliter fluit sanguis è naribus: juxta vetus illud perceptum. Όταν ἀφροδισιάζων ἀσχετῶν, ἢ τεχνισμῶν αἱμορραγῶσι. i. Cum cæperint agnoscere venere, vel asperam vocem edere; sanguinem illi profundunt è naribus. Vere autem sanguis augetur, κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν τεχνισμῶν, i. tum ab imbris, tum à celo calidiore. Talis est dysenteria eorum qui, ad curationem*
 70 *cruris perfracti, sic parte saucia collocantur, ut semper sit ἀνὰ σπένδατον, dum curantur. Quæ collocatio ut bona est dum phlegmone est in metu: sic eo sublato, vitiosa. Tunc enim de-*

1 Ep. part. 2.

4. πειρὶ ἀσχετῶν

f. 2. 1. prorrh.

lib. 4. πειρὶ ἀσχετῶν. &c.
 lib. πειρὶ σπένδατον. part. 3.
 6. Epid.
 lib. 1. πειρὶ σπένδατον.
 lib. 4. πειρὶ ἀσχετῶν.

bet esse καλίστην. Talis eorum est etiam qui altero crure sunt muti, si nullam quotidiani victus partem deduxerint. Sed cum symptomatica omnis dysenteria morbo accidat, vel hepatis exoluti, vel intestini exulcerati; quorum symptomatica commune est cruenta per alvum egestio: secus hanc fieri docet Hippocrates, ut naturae ipsius merito, non morbi, accidere videatur. In symptomatica dysenteria, vel alvus est intestini, vel hepatis αἰματώδης. In hac vero, ulceris nulla suspicio: cernitur autem hepatis ἐνερσία, & fortis naturae contentio. Sic enim scripsit praeceptor. Οὐκ ἔστι μὲν καὶ αὐτὸς, καὶ ἰσχυρὸς ἀτὰρ, ἐν πολὺν χρόνον γίνῃ, ἐν ἰσχυρῶς. ἔτι δὲ μάλα δυνάμει γίνῃ, ἐν αἵματι ἐμφύει κακὸν γένος. i. Cietur profuse & fortiter, nec longa est, nec mortifera. Non enim ciborum fastidiosi sunt, nec video cur hic vacationi operam dare oporteat. Praeter infirmitatem hepatis vel αἰσθάνου quae rubram edit proluviem, alia quoque cernitur a visceris oppressione. Hic longa est dysenteria αἰματώδης: quia non cietur fortiter, nec liberaliter. Ibi tum vacationi locus est, per sanguinis detractionem, quae multis auxilio fuit ad epidemicam illam dysenteriam quae in hominum vitam invaluit Lutetiae 1578. Sed satis jam de dysenteria merè cruenta & impermixta, quam triplicem esse diximus.

Nunc de intestinali, quam scilicet ulcus exprimit intestini. Hæc sanè symptoma est semper ipsius rheumatis consistentis: sepe etiam concitati, σπασμῶδης & ἐνερῶδης Græci vocant. Sed huius tamen non raro, per eam fit crisis. Rheumate quidem consistente exulceratio est intestini, eaque vel nuda & simplex, vel cum putredine quadam conjuncta quam veteres medici, communi voce, ὤλεος dixerunt. Utraque exulceratio ferè naturam sequitur & qualitatem rheumatis concitati. Planior id faciet singularum causarum examen, quarum catalogum jam recensuimus. Ac primum rheumata concitata quæ ulcus faciunt intestini, sunt colliquamenta febrium tabificarum, qualia fuisse narrat Hippocrates dysenterica illa febrium tritacophyarum, quibus jamdudum, cum sævis doloribus & colliqutione multa impliciti erant Thasii. Hic non est dubium quin exulceratio illa ὤλεος habuerit ex maligna putredine. Quæ causa est cur sæva & longa fuerit dysenteria: proptereaque ipsam fuisse dicit majorem δυνάμει, quam ut perferri poterit. Altera dysenteriae causa est ab ulcere intestini, excretio critica humoris morbifici, & febris acutæ, cujus editur crisis; juvenibus & ephēbis, per hæmorrhagiam: senibus, per dysenteriam. Quod legimus contigisse Bioni seni, apud Silenum decumbenti. Tertiam exulcerandi causam posuimus in lienosis: quando lienis morbo per dysenteriam defunguntur. Talis dysenteria vel ab exulceratione nuda enascitur, vel ipsa exulceratio ὤλεος habet conjunctam. Hæc longa est, atque morifera; illa brevis, & ex toto salubris, & critica bonæ crisis. De priorē illud edictum est ἔκτασις. Τῶν σπληνῶν δυνάμει δυνάμει δυνάμει. i. Lienosis cum dysenteria incidit, bene est. De altera solenne est illud. Quicumque lienosis dysenteria implicatur, si ea in vetustatem incidat, hinc sequitur hydrops aut lienaria; & moriuntur. Ergo splenicorum, i. eorum qui jam diu habent durum lienem, non idem est humor tumefaciens: sed aliorum quidem mitior; aliorum verò ferocior.

Sequuntur nunc ulcerificæ causæ intestinorum quæ primigeniam faciunt dysenteriam, nec morbi alterius succedantem, sed ulceris tantum ipsius consecutariam. Omnium autem causarum ducuntur principia ἢ δυνάμει ἐνὶ σπλάχνῳ, ἢ δυνάμει ἐξωθεν, i. intus aut extrinsecus. Τα ἐνὶ σπλάχνῳ, insita quædam sunt vitia temperamenti, complexionis, & habitus; eaque congenita, coarva, & incrementa: sic enim Latine vertimus, τὸ συγγενὲς, τὸ σπασμῶδες, καὶ τὸ ἐνὶ σπλάχνῳ. Et illa quidem tria, potissimum per ætates vim suam ostendunt. Hujusmodi sunt dysenteriae ingravescens ætatis. Τα ἐξωθεν. i. quæ sunt extrinsecus, quorum magna vis est ad procreationem morborum, omnia duobus illis capitibus continentur quæ statuit noster praeceptor de causis morbificis. Ejus verba hæc sunt. Αἱ δὲ τὴν γένεσιν, αἱ μὲν δὲ ἀσθενείας, αἱ δὲ δυνάμει ἐνὶ σπλάχνῳ, ὁ σπασμῶδης γένος. i. Morbi omnes partim à dieta nascuntur, partim à spiritu, quem ducendo vivimus. Dietæ vitio, ut omittam cætera, dysenteria est biliosa, quibus melicratum genuit bilem crassam & efferam quæ intestina & sedem exulcerat. De spiritu autem certissimum est; quod temporum exactorum vitio, & inæquali statu præsentis, dysenteria omnis regnat autumnus. Nam temporum ipsa defectio in tempestatum alteratione & alienatione, eaque tam inficiendo quam corrumpendo aërem; dysenteriarum etiam pestilentium feracissima esse solet. Ac nulla tempestas fuit earum feracior, quam superioris anni. Talis etiam, me admodum puero, apud nostrates Segusianos coorta est, quæ in multis urbibus atque pagis internecina penè fuit. In tempestate pestifera cujus apud Thucydidem historia est; causarum autem, morborum, & omnium quæ cuique accidebant diorsimim apud Hippocratem in catalogo morborum pestilentium qui tunc regnabant; sic recensetur. Καλὶαι παρὰ γένος, δυνάμει, i. Alvi turbata, ciborum fastidiosi. Tum illud. ὅτι δὲ ἐν κεφαλῇ αἱματώδης πῶς, καὶ ἐν τῷ σπλάχνῳ κακὸν γένος, καὶ τὰ ἐξωθεν. i. Ut paucis complectar & uno verbo dicam; omnes qui tum erant morbis impliciti, tam acutis quam longis, ex alvi symptomatibus moriebantur. Omnes enim suffulit vis alvi malefica, influendo.

Sed quantum complector animo, eorum, quæ alvinam faciunt dysenteriam exulcerando, triplex est omne rheuma ἐνερῶδης & σπασμῶδης, i. concitatum atque consistens. Est autem bilis flava, bilis atra, & pituita putris ac salsa, quam vocat Hippocrates αἰματὶ φλέγμα καὶ πύρεξ. Bilis flavæ jam edita sunt exempla in biliosis, quibus ad pleuritidem imperator meracior aqua mulla. Idem accidit quoque iis, cum in secunda valetudine similem naturæ suæ calidioris dietam instituunt, per edacitatem carnium bubularum, & ingluviem vini fortis, idque potissimum æstate quæ calidissima sit atque siccissima, proptereaque bilis acerrimæ procreatrix. Hæc enim sunt hepatis nocentissima, bilemque ad ipsum adducunt. Θιμωκρίσιος

ibidem.

lib. 9.
7 & 10.
mss.1. Ep.
part. 2.1. Epid.
part. 3.aph. 48. 6.
aph. 43. 6.lib. 1. aph.
1000.

aph. 19. 3.

lib. 2. aph.
1000.
lib. 3. aph.
1000.1578.
1538.

lib. 1. Epid.

lib. aph.
1000.
mss.

10

20

30

40

50

60

70

Iq.v.

ἰχθυόει πρὸς τὸν βροχίον. i. Quibus ventres nimium calent, iis fortia vina & cibi, perturbationem adferunt (flavæ bilis vel atræ.) Ergo citata bilis flava & velut expressa multum saturata, ex hepate, contumaciter adhærescit ad intestinum quod abradendo & exasperando, primum quidem leviter, velut epidermide tenuis, mox carne tenuis & ultrà, exulcerat. Alvus primum edit, cum difficillima egestione, bilem spumantem quam vocant χολώδες ὑπέρσπυμα. Hinc sequitur excretio adnatarum intestinis partium quæ sunt τὰ εὐμαχὰ τιμολώδη, quorum excrementa vocat Hippocrates σμικρὰ τε ἰσθμὰ καὶ γλίσσρα, καὶ λίκνα, καὶ σπέρχλαρα, καὶ λίαι. i. pauca simul & glutinosa, & alba, & subflava & lævia vel æqualia. Inde fit depopulatio partium, intestina constituentium, quæ cernitur in excretionem interioris membranæ cujus ramenta quedam apparent, velut epidermidis cujusdam abrasæ. Postremò sævientie malo, & firmiter fixo, & quod deinceps eradicari nequit; erasa excernitur substantia intestinorum solida, cujus adeo magnæ sunt excretæ particule, ut merito carnes dicantur. Tunc insanabile malum est, quòd ejus mala sit redintegratio, μήτε σαρκαθλεύει τὸ τιμολώδες ἰσχυρὸς μήτε ἐπυκνώνει διωκόμενος, i. cum neque coalescere tantum ulcus, neque obduci cicatrice possit. Hinc edictum illud. Si cui dysenteria implicito carnes deiciantur; funestum. Sed inter causas mortiferas dysenteriae, principem locum obtinet atra bilis, quæ est Hippocrati & Galeno, ἡ μέλαινα χολή, eaque potissimum quam perusta genuit flava bilis: quòd hujus aciores sunt morsus, quàm ejus quam melancholicus humor edit. Est enim feritas major bilis atræ ex flava, quàm ex humore melancholico, ut supra ostendimus in phrenitide. Nec verò tam sævus est melancholicus humor, quàm flavus quem vocat Hippocrates μάλλον ἢ καὶ τὸ κατὰ φύσιν χολώδες, i. colore plus quàm decet, saturato biliosum. Ex verò dysenteria ex melancholico humore fata, non est alvina cum ulcere: sed tantum hepatica, qualis in illo descripta est. Dejectiones nigrae, cujusmodi est sanguis niger, quæ sua sponte cum febre & sine febre ducuntur; pessimæ. Sed illud pertinet ad bilem atram. Circa morborum initia, si bilis atra sursum deorsumve exeat; desperatio est. Ac tantum interest inter bilem atram, & melancholicum humorem, quantum inter ferrum candens, & frigidum. Nam melancholici humoris nulla est feritas: in atra bile summa sunt omnia feritatis, ac tria illa, secum habet conjuncta, quæ sunt acerrimi morsus; τὸ δειμν, τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὸ ἀσβεστόν, i. acre, acidum, & erodens. Quæ cum ita sint, planè efficitur, verissimum illud esse quod scripsit præceptor. Dysenteria, si ab atra bile incipiat; mortifera est. Est autem mortifera: quoniam præ fert speciem & ideam carcinomatis ulcerati, quod cum extrinsecus insanabile est, multò magis intrà, desperationem ostendit sanationis: tum quia nec ulla est ejus redintegratio sperabilis in tam maligno ulcere quod nullum habet fundamentum σαρκαθλεύει καὶ ἐπυκνώνει: tum quia non est medendi commoditas: tum quia illud carcinoma, perpetuo excrementorum appulsu, sordescit & proritatur. Tertia restat causa dysenteriae alvinæ quam in pituitæ putris appulsu & adhæsiōne positam esse diximus, ut cæterorum humorum exulcerantur. Sic enim visum est philosophari duce Hippocrate, qui, ut Galenus author est, eandem statuit causam ulceratū pulmonis & intestini. Verba Galeni hæc sunt. Humoris prævi è capite in fauces affluxu, quod in pulmonem prolapsum est, affectionem phthysicam excitavit: quod verò in ventrem delatum est, deorsum subeundo cum morsu, perturbationem cievit ipse. Sed quid authorem Galenum appello? Ipse Hippocrates author est, eundem esse fontem phthysicos atque torminum alvi. Hujus pituitæ proventu onustum est caput in tempestate austrina quæ pluvias exhibet. Exprimatur autem modò ad superum ventrem, modò ad inferum, vel ad utrumque; cum eam tempestatem jam diu regnantem excipit aquilonia. Quæ ratio causæ morbi sic symptomatumque inde nascentium, aureis scripta literis à præceptore, sic legitur apud Celsum. Si verò austri pluvieque hyemem occuparunt, ver autem frigidum & siccum est (& aquilonium) gravide quidem femine quibus tum partus adest, abortu periclitantur: hæc verò quæ gignunt, imbecillos vixque vitales edunt. Cæteros dysenteria & lippitudo arida: & si seniores sunt, graviores atque destillationes male habent. Hic Celsus ex Hippocrate aurum colligere nescivit: sed pro eo thesauro nobis carbones exhibuit. Otiosum est in ea versione versari. Sed alius erit explicandi locus. Ad institutum revertor, & advocabo Galenum qui super dysenteria è tempestatibus illis enata, tam bene scripsit, ut alibi nusquam melius scripsisse videatur. Quæ in tempestate prædicta ortum habuit pituita, ob calidiorem hyemem salsa erit, propterea quæ gignendis dysenteriiis accommodata, postquam illa diu multumque mordendo & abradendo vitiaverit intestina, utpote quæ propter lentorem in sinuosis intestinis subsistit, atque quodammodo stabulatur, ac pigro lapsu meat. Quòd sit ut continenter acri sua qualitate abradendo exulceret, ac dysenteriam edat cum egestione cruenta. Hactenus de natura & causis dysenteriae. Nunc ad examen institutæ prognosæ accedamus.

DYSENTERIA.] i. Cruenta egestio, tum hepatica, tum alvina. Nam symptomata omnis dysenteria, morbo accidit, vel hepatis exoluti, vel intestini exulcerati. Sic enim Galenus. Νόσος μὴ ἂν εἴη ἢ τὸ ἥπαρ ἀφροῦ, καὶ ἢ τὸν ἐντὺν ἰσχυρὸν καὶ τὸ σπέρμα ἐστὶν ἢ τὸν ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν αἱματώδες. i. Morbus est tam hepatis imbecillitas, quàm intestinorum exulceratio: eorum porro symptoma commune est excretio per sedem cruenta. Excipio dejectionem cruentam αἱματώδην, quæ est ejusmodi ut cum ipsius cruoris dejecti nomine, dysenteria sit atque dicatur: tamen naturæ fortis merito, non morbi vitio, accidere videatur. Ac similiter quidem ipsa fit, ut hæmorrhoides hoc solum differens; quod hæmorrhoides fluant aperta vena in ano: dysenteria verò, καὶ ἰσχυρὸν dicta αἱματώδην vel αἱματώδην, ἀσπίσμων habeat in anfractibus vel involucris intestinorum. Ergo: DYSENTERIA.] Tam hepatica, quàm alvina: quocunque illa moda inciderit.

QUÆ INTEPESITIVE SISTITUR.] i. Cujus τὰ ἰσχυρὰ ἐξυμύων, i. fluxio concitata, exitu prohibetur per intestina & sedem, quæ exire solebat, & quidem priusquam vacationi & derivationi operam dederit, ac neoterismo. Quæ curandi ratio sic tradita est à præceptore.

T t

ibidem.
parte 5.
6. Epidem.Gal. ad
aph. 26. 4.
lib. 2. prog.

aph. 26. 4.

aph. 21. 4.
aph. 22. 4.

aph. 24. 4.

3. Epid.
part. 3.cap. 1.
lib. 2.comment.
ad aph.
11. 3.lib. 4. πρὸς
ἐλ. ἀφροῦ.lib. πρὸς
παιδων.

lib. 4. πικρ.
ἔϊαν.

Si quem dysenteriae vis occupavit, huic toto ventre dolor est atque tormentum ac bilem, pituitam, & sanguinem ipsis permixtum egerit. Huic purgato capite, pharmacum dato potui, quod pituitam sursum expurget (ut faciendum praecepit in illo. *Εἰς τοὺς ἰσθμὸς τῆς κεφαλῆς φέρεται πύμα.* i. Elleboro purgandi sunt, quibus est à capite defluxus.) Tum postquam alvum laete cocto prolueris, reliquum corpus, ut decet, curato: ac si quidem febre careat, opimis, pinguibus, dulcibus atque humidis, continenter inutilia & incommoda ex alvo subducito: tum calida multa quae infra sunt umbilicū partes foveto, si dolor adsit. Potiones autem, sorbitiones & cibos convenienter exhibere oportet sicut praescriptum est in pharmacitide. Hic sanè morbus accidit cum pituita & bilis affixae sunt ad venas alvi, & ad ipsam quoque alvum. Hic vitatur sanguis & corruptus egeritur. Vitatur etiam intestinum quod abraditur & ulceratur. Atque hic morbus est longus, & saevus, ac saepe mortiferus. Verum si firmo adhuc corpore, validisque viribus adhibita fuerit medicina, spes quidem est evadendi. Sin autem consumpto jam corpore, & alvo in totum exesa, remedia praescribantur; hic nulla salus vitae sperabilis. Silitur autem potissimum, ut cetera omit-
tam styptica, imperio mulierum aulicarum, & medicorum ipsis morem gerentium improbi-
tate & imperitia; pastillis terrae Lemniae, quam Turcus dicitur dono Regi misisse, ut major
authoritas ei remedio compareretur.

ABSCESSUM FACIT.] i. Dysenterici humoris *δυσήσθησιν*, i. decubitus, per *μετάσθησιν*, i. transla-
tionem rheumatis quod primum ciebatur ad intestina. Translatio autem fit, cum vel interclu-
sa via humor se aliò recipit illuc effusus; vel aliò idem retrahitur atque refluit, per quandam
palindromen qua eò revertitur unde primum cietur. In hac *μεταστάσει*, nunquam bene est dy-
senterico. Sed bene est in derivatione per diuretica, & vomitu, sponte vel arte pro-
rupto.

ap. 13. 6.

VEL IN LATERIBUS ATQUE VISCERIBUS.] Ut per eam *μετάσθησιν* pleuritidem excitet, vel pe-
ripneumoniam, vel hepatis phlegmonem: non secus ac si refluerent haemorrhoides à longo
affluxu, quae ex eo refluxu hydropem gignunt vel phthisin.

lib. 4.
πικρὸν

VEL IN ARTICULIS.] Similiter ut colici sunt arthritici, conversa colica in arthritidem. Sic
enim visum est praecceptorum cum ait. *Ὁ πρὸς τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἰσθμὸς, ὡς τὸν κοιλίᾳ.* i. Cui dextrā situm intestinum dolebat; oborto articulari morbo, fuit
quiotor: sed eo quiescente, rursus inde fuit afflictior. Vetus opinio est, talem esse *μετάσθησιν* vel
μεταστάσει crudelem ipsius dysenteriae. Solenne illud est quod ea de re alibi scripsit praecceptor, unde magistri Scholae Coae, institutam prognosin huc transtulerunt. *Δυσεντερία δὲ δύσπνοια, ἢ ὀνιγ-
μα ἢ πνευμονία πύμας. ὡς μὴ ἐκ πυλίδος καὶ ἰσθμῶτος, καὶ ἔκ τῃς κοιλίας καὶ ἀλβῶν, ἢ ἐκ τοῦ αἵματος, ἢ ἐκ τοῦ
ἡπατος, ἢ ἐκ τοῦ σπλῆνος ἀλγῶντος, ἢ ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ.* i. Dysenteria quae cessavit, abscessum fa-
ciat, vel tumorem: nisi dolor abeat & obsinnetur vel in febres, vel in sudores, vel in urinas cras-
sas & albas, vel in tertianas, vel in varices, vel in scrotum, vel in crurum dolores, vel ad ischium
quoque ipsum.

AN VERO BILIOSA IN ARTICULIS? CRUENTA IN LATERIBUS ET VISCERIBUS? Ac si dice-
ret. Utrum dysenteria alvina quae in exulceratione alvi consistit, quam facit humor segre-
gatus à concretionem sanguinis, ut est bilis flava quae relictis intestinis, ad articulos cursum
inflexit; dolores excitat articulorum? Cruenta verò, i. *αἱματώδης*, refluit primum eò unde
venit, i. ad hepar, indeque excurrit ad latera, & ad pulmones? Animadvertet autem stu-
diosius, in hac quaestione positam esse diæresin utriusque dysenteriae; videlicet hepaticae,
quae ipsa per se cruenta est; & alvinae, cujus dejectio cruenta, causam habet exulceratio-
nem intestini quam facit bilis flava, aut pituita putris. Ac per dysenteriam biliosam nota-
vit cetera quae, similiter ut illa, fiunt in alvo. Sed transitus ratio fit dysenteriae in arthri-
tidem; aut per derivationem humoris à fonte unde manabat à rheumate concitato; aut per
μετάσθησιν rheumatis consistentis, ab intestino ad lumbos; unde facilis est abscessus, vel ad
crura, vel ad varices. Ut enim lumborum phymata, dysenterica sunt, vel etiam vari-
cosa: sic alvina dysenteria, primum exorta; dolorum lumbarium, & inde articularium pro-
letaria esse solet. Est enim lumborum & intestinorum facilis sympathia, & *συμπύκνισις*.

2 Δυσεντερεικοῖσιν ἔμετε^Θ χολώδης ἐν δερχῇ κακόν.

Dysentericis vomitio biliosa initio; grave malum.

2. Epid.
part. 2.

EA DEMUM in malis ducenda sunt, quae olim profutura, nocent quando apparent & fiunt.
Critica sine crisi; alia quidem mortifera sunt; alia verò sinistrae crisis. Et. *τὰ πρηνεμένα ὡς
ἀμῶς καὶ ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ. ὡς μὴ, ἀνεύροισι. ἥσθησιν δὲ ἂν καὶ ἐκείνη τὰ μὴ ἐμμεγέ.* i. Quae crisi su-
beunt ante diem, si cruda sit crisis, hinc veniunt recidivae: sin minus, acrisiae manent. Fuerit
etiam illa crisis funesta, si non parva. Et. *Ὅσα κρίσιμα σημεῖα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα, δύσπνοια.*
i. Quaecunque signa sunt critica, si eadem non sint ejusmodi; sinistrae sunt crisis. Ergo si vom-
itio biliosa dysenterico veniat sine crisi cujus ministra est, vel potius ipsa effectrix, cum rectè
fit; aut si ante diem incidat, cum feritate bilis; aut denique, si non sit critica, ut esse de-
bet; vel erit mortifera, aut sinistri judicii; vel focia & conscia gravissimae recidivae: nisi for-
tè superstes maneat acrisia. Quemadmodum autem praedictorum malorum origo sit & causa
effectrix vomitio biliosa quae dysentericis accidit circa initia; paucis aperiam.

DYSENTERICIS.] i. Iis quos occupat dysenteria, non quidem *αἱματώδης*: sed alvina quae
cruentatas edit egestionem ab ulcere intestini quod pituita putris, vel bilis effera excitavit,
dum pigro lapsu glutinosa fertur per intestinorum anfractus, ipsisque abradendo & exasperando
laevissimam infert molestiam.

VOMI-

VOMITIO BILIOSA.] Bilis flavæ spumantis & meræ, quam sursum deorsumque incandescens hepar effundit, ac similiter cum dysenteria cietur, ut in cholera cum diarrhœa.

INITIO.] Vel circa initia, cum ipsa natura morbificis causis multum opprimitur, nec tum sperabilis ulla crisis, quæ vi naturæ, ac lege critica fit, excernendo: ut ea vomitio, & qualitate ipsa, & tempore, symptomatice sit.

GRAVE MALUM.] Quia dysentericis nulla inde levatio est, sed graviorum malorum accessio: quod nullam exhibeat speciem causæ criticæ qua dolorificum malum foras exit: sed nuncia sit prævæ affectionis quæ intus inclusa est. Omnium enim quæ per *Ἀπὸρροήν* ad symptomatum graviorum accessionem. Est igitur biliosa vomitio circa initia dysentericæ, ejus amplificatio. Secus dicendum de illa vomitione quam sua sponte natura ciet ad remoram diarrhœæ vetultæ. Hæc artificium præbet medico, ad imitationem naturæ comparandum. Ejus adjumentum in revulsionem positum est: quemadmodum prædictæ vomitionis biliosæ noxa & calamitas in *συνεχρυσία*, i. *coëffusione*, per *Ἀπὸρροήν*, i. *propagationem* materiæ sursum deorsumque confluentis.

aph. 16. 6.

3 Οἷον ἐκ δυσεντερείας ὀξείας, ἐς πυώδεα ἢ καὶ τὸ ὑγρὸν, τὸ ἐφιστάμενον ἐκλυθὲν ἔσται, καὶ πολὺ.

20

Quibus è dysenteria sæva itur ad puriformia; qui superstat humor, multum albus erit, & multus.

BENE RES eunt quando cruditis mutatio est in pepasum, & sævi dolores mitescunt. Ego dysentericis bene est cum è dysenteria sæva itur ad puriformia. Cujus pepasini signum est, humoris multum albi, facilis & multa egestio. Positæ autem mutationis, & signi, mea quidem sic ratio est.

QUIBUS È DYSENTERIA SÆVA.] Sic enim visum est interpretari illud *ἔξαις*, ut omnis tollatur opinio dysentericæ illius quæ ipsa per se cruenta est, protereaque dicitur *αἱματώδης*, quæ ut celeritate ceteras antecellit (est enim *ἐν γρήμῳ*, i. *exiguè temporis*) ob eamque causam videri possit acuta: tamen in ea sævi dolores non sunt, quorum cruciatu hæc verè acuta est: quamvis diutius ipsum malè habeat quem invasit.

Ego. QUIBUS È DYSENTERIA SÆVA.] i. E cruenta egestione quam edit exulceratio intestini nata ex morsu acerrimo pituitæ putris, aut bilis: unde sæva tormina excitantur cum egestione difficili, crebra, & pauca.

ITUR AD PURIFORMIA.] Mitificato rheumate concitato & consistente. Nam pituita pepasmo fit puriformis: ipsa verò bilis, *πῶς φασματίζεται*, i. *quodammodo pituitescit*, ut visum est præceptor. Igitur ab egestione cruenta quæ difficulter, crebrò, & parum egeritur; transit fit ad puriformem, facilem, & nihil olentem; virtute caloris nativi, & integritate partium solidarum, quibus materia effera mitificatur, & omnem exuit feritatem: ut jam dominata & imperio regatur ipsius naturæ, nec amplius ipsi vim adferat. Secus est in egestione opima, lævi, pauca; partim alba, partim subflava. Hic liquitur adeps & sebum, quorum sevosæ & adiposæ egestio, febris ardore liquata; difficilis est, ac sædi odoris, nec ullum adfert dysenterico adjumentum: sicut hæc puriformis.

lib. 3. περὶ τῶν

QUI SUPERSTAT HUMOR.] *Υγρὸν ἐφιστάμενον*, quæ vox Hippocrati familiariter usurpatur de iis quæ supernatant in dejectionibus & urinis. Ac superstat quidem puriformis humor, si aqua in pelvi excipitur, nec fundum petit, ut spatum funestum phthisici mare conspueat. Vel superstat etiam puriformis egestio, ipsa per se, in stercore.

MULTUM ALBUS ERIT.] Segregatus à concretionem & mixture alieni humoris: non secus ac tela & cera insolatione albescent, segregata omni sorde, quæ ipsas fucabat. Hæc autem segregatio virtute perficitur caloris nativi in puriformi egestione quæ multum albescent etiam ab intestino quod album est, ejus integritate *ὁμοιά ἐστιν ἡ σπιρίσια τῇ ἀποκριμένην ὕδατι*, i. *effluentia similis est subjæctæ substantiæ unde manat.*

ET MULTUS.] Qui antè paucus egerebatur ab oppressione; nunc multus egeritur liberè, à libertate partium obsessarum quarum redintegratio cernitur in liberali & libera egestione cocti humoris, cujus pepasum arguit copia & albedo.

4 Τὰ δυσεντερειώδεα, ὑπέρυθρα, ἰλυώδεα, λάβρα διαχωρήματα, ἃ φλογώδεσιν ἔξερυθροῖσι χρώμασι λυόμενα ἐμμανήσονται.

Dejectiones dysentericæ quæ rubris, limosis, cumulatè ducuntur; si cum facie rutila & saturo rubore suffusa quiescant; insania est in metu.

Hic SPECIES altera est dysentericæ quam in diæresi positam esse diximus primæ prognoscæ, ubi questio est præceptoris. An dysenteria cruenta intempestivè cohibita, abscessum faciat in lateribus & visceribus. Enimvero duplex est omnis ratio dysentericæ: una quidem hepaticæ, altera verò alvinæ. Sed alvinæ incommoda sunt explicata, & redintegratio quoque ipsa. Nunc de symptomatis dicendum hepaticæ, de qua jam illud perceptum est; quod ea intempestivè suppressa, tum in lateribus, tum in visceribus exempla edit intempestivæ

stivæ suppressionis. Atque inter symptomata ejus immerito subsistentis, principem locum habet id quod ponitur in hac prognosi. Est autem insania, cujus origo sic est, ac signa ejus mox affuturæ prænumcia.

DEJECTIONES DYSENTERICÆ.] Quæ cernuntur in cruenta egestionem quam edit *αἷμα καὶ κόπρη*, i. copia & vitium sanguinis; vel exulceratio intestini. Sed hic sanguinea tantum attingitur, ubi sanguis in vitio est; vel nimia abundantia, vel qualitate ipsa.

QUÆ RUBRIS LIMOSIS CUMULATE DUCUNTUR.] Alvo prorupta, primum rubro, mox inde crasso & faculento sanguine, quem hepatis *χολή* profundit ad intestina, vel laxitas & *αἰτία* effundit.

SI CUM FACIE RUTILA.] Et scintillantibus oculis: non quidem à lumine sibi connato, quod est instrumentum *αὐγῆς* visificæ facultatis: sed à fulgore adventitio, ac velut quibusdam marmarigis ob oculos obversantibus, à sanguinis appulsu, multa bile perfusi, ad nitentes pellucidasque oculorum membranas, cum inflammatione quadam proprii oculorum luminis atque fulgoris; unde nascuntur intus *τὰ ὀφθαλμὰ* coruscantia.

ET SATURO RUBORE SUFFUSA.] Non eo quidem refluo, ut in iis qui verecundia erubescunt: sed firmiter fixo & stabili, quem edit cruenta dysenteria, sursum ad caput reflexa, nec tamen hæmorrhagiæ opinionem facit.

QUIESCANT.] Repente inhiuantur, idque immerito *καὶ ἀφαιμαγίας*, ut dictum est in prima prognosi hujus tractatus.

INSANIA EST IN METU.] Præsertim si vultuosa sit facies, egregie colorata; qualem Hippocrates vidit in ea muliere Thasia quam vocat *θυμία*, ex bilis atræ infectione, quæ facilem ortum habet ex sanguinis æstu quo primum incanduit cerebrum unde facies egregie colorata, mox vultuosa & rubra: quod signum tanti fecit Hippocrates ad omnis dementiae præfensionem, ut illud instar omnium esse duxerit. Nota est illa prognosis. Egregie colorata facies & vultuosa; pestiferum: ac tum caperatio frontis, phreniticum. De phrenitidis autem & insaniæ ortu multa jam scripsimus 1. libro.

3. Epid. 1.
parte 3.
Coac. 3.
cap. 5.
2. lib.

5 Δυσεντερὴν ἀπλῶς ὀφείλει μὴ μακρὴν. χηρὴν μὲν μακρὴν δ', πονηρόν· ληγόντος γὰρ, εἰ ὕδρωπες, ἢ λευκώματα γίνονται· θανάσιμον.

Dysenteria lienosis, non longa quidem; utilis: longa verò pestifera. Nam quiescente illa, si vel hydropes veniant, vel etiam lienteria; mortiferum.

ERAT EX ILLIS quæ pertinent ad dysenteriam, illud extremum; ut patefactis omnibus, quæ ipsa infert, symptomatis atque incommodis; si quæ essent illius commoda dicerentur. Eorum commodorum recensio longa non erit. Catalogum finiet unius commemoratio: ejusque non ita certæ securitatis. Est autem dysenteria quam lienosi edunt, quæ ut longa, aut brevis est: ita sinistra aut secundi judicii esse solet. Sed antequam instituat prognosin demonstrationem aggrediar; diorismos adferam splenicorum, ut intelligatur quibus adjumentum adferat dysenteria quam edit lienis expurgatio duce natura, vel artificio medici ad imitationem naturæ comparato.

Sanè lienosi non sunt, nec hujusmodi esse dicuntur apud Hippocratem, quos morbi omnes invadunt lienis. Nec verò undecunque lien affligitur & malè habetur, ejus afflictio lienosum facit eum quem occupat, ut inde propterea nomen habeat lienosi. Non enim lienosum dici eum reperio, cui turgidum est, durum, ac dolorificum hypochondrium sinistra parte, ab inflammatione systrophica ipsius lienis: quemadmodum nec hepatici nomen habet is cui pariter similiterque dextrum laborat, hepate inflammato. Eorum enim viscerum systrophica phlegmonæ, circa initia periculum adferunt citæ mortis mox adfuturæ: nisi, hæmorrhagia liberali, periculo defungantur; aut validarum virium beneficio cum eo tumore ad vigesimum usque diem perveniant, quo ipsa phlegmone in empyema mutatur. Hic neuter eorum nomen adoptat sibi partis obestellæ; ut alter quidem hepaticus; alter verò splenicus nominetur. Non Herophonti nomen est lienoso, cui die quinto lien intumuit cum hypochondrii tensione; octavo caput imminui, & in crura tumor abscedit. Inauditum etiam fuit lienosi nomen Philisco, de quo sic narrat præceptor. *Σπληνὸς ἐνέβη ὁλεσθῆναι κυρτώματι*, i. Turgidus erat lien tumore rotundo. Ac ne completar omnia quæ multa sunt apud Hippocratem; comprehendam brevi: sic enim statuo cum Galeno; hic lienosos dici quibus jam pridem viscus ipsum lienis induruit: ut planè stulti sint qui *ἀδυσεντερίας* eandem lienosis & melancholicis curationem instituunt. Sed multum interest, magnique refert deturne oxymeli splenico, an melancholico. Illi saluberrimum est: huic nocentissimum. Testis est illa sententia præceptoris. *Nigrorum fermentatio est ab oxymelite, tum meteorismus & amplificatio*. Ergo lienis vetustè orta duricies, lienosos facit quos occupat. Hæc autem vetusta duricies sic ortum habet, auctore Hippocrate.

li. 2. prog.
& in Coac.

hist. 3.
1. Epid.
hist. 1.
1. Epid.

aph. 43. 6.

lib. 3. *πρὸς Ἰφίαν.*

lib. *πρὸς Παννύ.*

aph. 48. 6.

Quibus magnus est lien, si quidem biliosi sunt, sedati multum apparent, ulceribusque obstiti quæ difficulter sanescunt; tum illis ab ore factus expirat odor, atque macrescunt. Lien verò durus percipitur, manetque sui similis in magnitudine, nec cibos dejiciunt. Sin autem pituitosi sunt, multo minora sunt iis prædicta incommoda: tum ipse lien aliàs atque alias major aut minor est. Sed illa vetustas duricie quam esse dixit Galenus *τοῖς ἀπλῶς χηρῶς σκληρομένοις ἔχοντι*, i. iis quibus longo tempore lien induruit; non debet referri ad statum ipsius duricie quæ pridem existit:

30

40

50

60

70

existit: sed potius ad ortum ejus qui vetus est, unde lienis tumor paulatim affurgit. Talis est illa loquendi forma. *Quæ longo tempore extenuantur corpora, parçè ac diu reficienda: quæ verò brevi, breviter, i. paucis diebus.* Non enim eò spectat illud *γενίως*, ut significetur vetultas tumoris qui jam accrevit; sed inveteratio accrescendi: quemadmodum nec in illo, vetusta est corporis extenuatio, sed ipsa extenuandi causa. Sed illa lienis tensio, indeque nata duritas quadruplicem habet formam, quæ sic expressa est à præceptore. *Σκληρὸν σκληρὸν, ἢ τὰ ἀνω κατὰ ἐπὶ τὸν σπλῆνα, πλατὺς, παχύς, μακρὸς, λεπτός. i. Lien durus, non sursum; deorsum rotundus, latus, crassus, longus, tenuis.* Quod est ejusmodi ac si diceret.

aph. 7. 27

Quotiescunque lien induruit; non est sursum hæc durities quæ ortum habet à veteri congestione humoris: quemadmodum illa quam repentina fluxio excitavit, quæ & ipsum lienem facit *ἀνάσπον*, & omnia quæ inde moventur *ἀνάσπον*, ut hæmorrhagiam, & faciem insigni calore & colore suffusam. Sed hæc durities vetustæ congestionis, unde homines lienosi dicuntur, deorsum percipitur, estque *κατάσπον*, omniaque inde nata *κατάσπον*, quæ cernuntur in calore & pustulis partium inferatam, ut pedum, & genuum; cum frigore superarum, ut aurium, narium, & manuum quoque ipsarum: sicut Galeno visum est emendanti vulgarem scripturam. Ergo hic lien deorsum durefcit, eaque durities cum accrevit, rotunda est, aut lata: quarum differentiarum commune est nullam esse lienis accretionem in longum: quæ tamen accretio, reliquarum duarum communis est, crassæ ac tenuis: ut scilicet ipsa durities sit longa & crassa, tenuis item & longa. Quæ cum ita sint,

6. Epid. parte 2.

nunc erit facilis demonstratio hujus prognosticæ quæ sic habet.

DYSENTERIA.] i. Cruentæ egestio; non quidem hepatica: sed alvina; quam edit exulceratio intestini, nata ex glutinoso & acri humore qui admodum pigro lapsu extrâ fertur per sinuosa intestina, quibus abradendo & exasperando molestiam exhibet sivei doloris.

LIENOSIS.] i. Quibus lien ipse jam pridem cepit durefcere, ac tandem *κατάσπον* factus est: non quidem repentino affluxu sanguinis melancholici qui phlegmonem edit systrophicam, ipsumque facit *ἀνάσπον* cum duritate ac sivei doloris cruciatu; sed quibus congesta sensim pituita, aut melancholicus humor, duritatem attulit tensionis; oborto scilicet lienis tumore rotundo, aut lato, longo & crasso, itemque tenui atque longo. Quæ omnes differentię sunt in *κατάσπον* liene, per congestionem humoris pituitosi, aut melancholici: quò spectat instituta prognostis.

NON LONGA QUIDEM.] Quod in laude positum dysenterię periodicę sanguinis redundantis, quæ fit *ἡ ἀλγος* naturæ, i. imperio ac dominatu ipsius, quæque nullam habet *ἐκπίεσιν*. Est autem non longa, i. pressa leviter ad exigui prædicationem temporis, atque fugax: à forti contentione naturæ, humorem morbificum, jam ceptum mitificari, conferim ac celeriter expurgantis. Naturæ autem contentio excitatur cum lien induruit: quia tum oppressa, tum proritata, fit *ἀισθητικὴ καὶ αἰσθητικὴ*, cumensione ac perceptione tumoris molesti. Antea verò nullum erat studium excernendi, dum virtus excretrix manebat sopita & debilis: quæ causa & occasio lienis fuit, congerendi humorem melancholicum aut pituitam, sine molestia: donec ipsa congestio cumulata, lienis tensionem attulit, indeque duriciem atque renixum, ac proindeensionem suæ molestię qua proritatum viscus colligit se ad excernendum humorem morbificum *ἀλγος ἡ συμφορὴν καὶ ἡ φύσιν*, i. per loca lege naturæ commoda, ut explicet se illa molestia. Quæ ratio explicandi concessa est partibus omnibus quæ communi funguntur officio. Intelligo autem quò, quā, & quemadmodum; ut est humoris motus, naturæ impulsus, & partis obsessæ conditio atque situs. Quæ tria expurgandi convenienter commoda & opportunitates, sunt in liene turgido & *κατάσπον*, per intestina: unde dysenteria per accidens excitatur.

lib. 4. ἐκπίεσιν.

UTILIS.] Quia inde certissima est securitas, secundam fore valetudinem lienosi quem modo descripsimus; idque tum per se, tum ex eventu. Ac per se quidem: quoniam vacuando atque novando, redintegrationem adfert lienis, multum è natura egressi, facitque ut ad officium redeat segregandi humorem nigrum à sanguine. Quod non in ultima laude ponendum est naturalis œconomię, naturaliter constitutæ. Ex eventu autem: quoniam fugax illa dysenteria non infert incommoda, mox dicenda, lienterię vel hydrōpis.

LONGA VERO.] Cujus longinquitas tribuenda est, vel ipsi lienis ab oppressione nimia fatiscienti, non exurgenti contra vim morbi; vel humoris efferi offensionis, cujus exulceratio sivea est in intestino, cum diuturno affluxu lacerantis continenter humoris: cujusmodi esse dicitur dysenteria quæ à bile atra duxit initium.

PESTIFERA.] Signo & causa. Ac signo quidem: quoniam ipsa symptomatica, nata est è symptomate, ac symptomatico motu edita, non vi naturæ: tum autem quia tam sivea dysenteria, & colliquamento utriusque adipis, & intestino exeso, funesta est. Ut causa autem: successione mortiferorum symptomatum, lienterię, vel hydrōpis. Sequitur enim.

NAM CESSANTE ILLA.] Non quidem redintegrato intestino nimium exulcerato, penèque exeso; nec restituto liene quem dira vis morbi, diu multumque oppressum labefactavit: sed omniensione sopita, sublato intestini sensu per *νήκρωσιν* & gangrænam.

SI VEL HYDROPE VENIANT.] Tympanias vel ascites, quorum inde natorum generatio patet facta est in historia de hydrōpe.

VEL LIENTERIA.] Cujus natura & causæ mox dicentur in proxima decisione.

MORTIFERUM.] Sic enim dixit alibi, *καὶ ἡ ἀνάσπον*: quoniam nulla redintegratio esse potest in magnis symptomatis quæ à pessimis ortum habent; idque cum aliis, tum si naturæ vires languent effectæ. Hic autem lienteria, ex imbecillitate orta virtutis, ipsam quoque denuo infirmiore facit. Notum est illud vetus Hippocratis. *Morborum quicumque al-*

aph 43. 6.

lib. πρὸς παύσιν.

ter alteri supervenerit, maximam partem interimit. Nam cum infirmo jam corpore, maleficientia morbi praesentis; alter morbus incidit, prius ab imbecillitate moritur, quam morbus novus adveniens, cursum suum confecerit.

lib. 3. de
dysent.

Exiit quaestio difficillima, super dysenteriae vindicis brevitate, qua unice commendatur. Num semper in vicio longa sit; ac nullam vim habeat vindicandi, graviorum malorum assertrix. Fuit namque illud iudicium praeceptoris, ut dysenteria longa, sit vindex lambarum gibberum: quando illa gibbera & κνέματα veniunt à luxante tuberculo. Hippocratis verba haec sunt. Ηδὲ λένιν δυνεῖ, καὶ ἡ δυσεντερία πολλὰ ἐκινεῖ τὰ γίββη. i. Jam pridem constat quiddam quibusdam, gibberorum lumborum libertatem attulit dysenteria quae longa est. Ergo dysenteria longa, vindex est lambarum gibberum à tuberculo enatorum. Hic certe quaerendi occasio est; cur ea longinquitas non inferat illa incommoda mortifera, lenteriae & hydropsis, de quibus verendum praecepit in longa dysenteria lienosi. Enimvero phymatis sive tuberculi, coxam, i. lumbos luxantis, & κνέματα, i. gibberum facientis, causa est sanguis quem mitificari oportet, & in empyema mutari, ut confluat ad intestina, quò nec sua sponte posset appellere, propter crassiciem: nec ab inflammata parte cieri; propter segniciem. Sed empyemate, crassi humores tenuantur, ipsaque partium obfessorum natura excitatur ad excretionem humoris molesti. Est autem pepasimus sanguinis, omnium humorum mitissimus. Itaque dysenteria longa est, longo affluxu materiae, cujus ne minimum quidem superesse oportet in phymate, ut luxata vertebra reponatur. Sed ea materia longo affluxu non facit carcinoma in intestino, nec intestini substantiam labefactat, quam superficie tenus tantum abradit; nec verò nutritias partes in mali societatem adducit, ut inde lenteria vel hydrops in metu sit. Longinquitas autem dysenteriae, id secum adfert commodi, ut phymatis luxantis materiam vacuando, ipsam quoque luxatam vertebra, è suo ginglymo & symphyli foras egressam, iutuo velut fugitivam retrahat, per sympathiam mesocoli, nervos lumborum ex quibus constat, in crebra egerendi contentione atrahentis. Secus est in dysenteria lienosi, quae si à pepasmo veniat pituita à forti contentione lienis exclusa; brevis est atque fugax, nec ulla suae feritatis impressa relinquit vestigia in intestino. Sin autem melancholici humoris putredine quadam atrabilia excitetur; quò longior, eò peior: quoniam, ut paucis dicam, idem facit quod illa quam excitat bilis atra.

DE LIENTERIA.

CAP.
XXI.

ΕΝ ΛΕΝΤΕΡΙΚΟΙΣΙ μὲν πλείων ὀδύναι, σφόδρ᾽ ὀδυνομένη· τὰ πρὸς αἶθρα μετεωρίζων. ἐκ τοιούτων λέπια ἰξέρυθρα φλυκταίνοντα. ἐφιδρώσαντες ἔτοι διαφοινίσονται, οἷα μάστιγι.

1 In lentericis cum feris alvinis, qui tormine exolvuntur dolores; quae circa sunt articulos tumefaciunt. Hinc praeurubra squamulae & bullatae. Quinetiam oborta sudatiuncula, vibicibus rubent obfiti, ut flagris casti.

Cels.
cap. 16.
lib. 4. &
1. Epid.
part. 2.

Sequitur alvinum symptoma, toto genere symptomaticum, quod nulla ratione criticum esse potest; ut saepenumero est diarrhoea: non raro etiam dysenteria, ut supra ostendimus. Est autem lenteria, quae ex infirmitate orta naturae, ipsam reddit denuo infirmiore. Ergo lenteria semper meretur male de iis quos invasit: quia non effundit quod intus laesurum erat, sed potius profuturum; videlicet quicquid assumptum est: proptereaque ut causa ipsa; sic etiam spatio periculosa est. Interdum enim aegros trahit: interdum praecipitat.

Sed ejus infirmitatis, unde lenteria ortum habet, causa omnis privationem edit primae coctionis in alvo: idque tum per se, tum ex eventu. Atque natura lenteriae in coctione frustrata consistit: symptoma verò in praepropera egestionem στείλον ἀμειψόμενον, i. ciborum mutationis penè omnis expertum. Ut non minus in vicio sit lenteriae morbus atque symptoma, quam si aegro manus adferret. Est enim perinde adeo victum tollere, ac vitam adimere: planeque idem est lentericum esse, quod genio defraudari, & fame ab-

aph. 1. 6.
& lib. 2.
progn.

Quemadmodum autem symptoma hydropsis edit frustratio ἀμειψόμενος: sic lenteriam frustrata chyli operatio, vel ipsa chylolysis frustrata. Ille symptoma est secundae coctionis deperditae: haec verò primae. Sic enim Galenus agnoscit in lenteria, σίτησις ἢ πέψις πρὸς τὴν αἵματι: quemadmodum in hydrate, αἷον ὑποποχλῆν ἢ ἀμειψόμενον ἔχει: ut supra jam demonstratum est. Quamobrem nec λεντερία Graecum nomen, nec Latinum, lenteritas intestinorum, convenienter & appositè, morbi aut symptomatis naturam animo complectendam proponit. Nec enim lenteritas intestinorum, semper est: sed quandoque asperitas: nec si esset, symptomatis hujus consecutionem adferret. Adfertur autem morbo ventriculi, non intestinorum.

Atque ut jam coepi attingere; duplex in alvo causa est unde lenteria vulgo dicta enascitur.

scitur. Una quidem, frustratio coctionis; altera verò, præceps egestio. Illic manet cruditas: hic contineri nihil potest quicquid assumptum est, quin protinus imperfectum reddatur. Atque utriusque causæ commune est, coctionis privatio: sed frustrationis, per se; præcipitis verò egestionis, ex eventu. Commune est etiam utriusque, alvum ferri cibis incoctis & crudis.

Frustratæ coctionis per se, causa est prægrandis ventriculi frigida intemperies quæ æmptiar facit, unde frustratio coctionis, cujus frustratæ primum symptoma est, alvi gravatæ oppressio, inde crudorum quæ sumpta sunt, libera & liberalis egestio. Ejus lenterix ἀναγνῶντες sunt, fames canina quæ dicitur κωρορέξια, i. inextinguibilis appetentia, hinc βαρυμία τῆς πρὸς κατὰ φύσιν τῆς δυνάμεως ἐρεκτικῆς, i. collapsa vis appetendi, cum indigentia alimenti per τὴν κράσιν alvi quam in Pario annotavit, quem scribit fuisse ἀποστεινόν, i. cibi fastidiosum, cum alvo prorupta vel profusa liquidis excrementis. Comitantia autem signa sunt, alvi oppressio ex irrita contentione & inani conatu coquendi: mox inde profusa crudorum ciborum egestio. Hujus lenterix, his de causis enatæ, proprium epiphænomenon quiescentis & vale dicentis, est ἐξερήμια, i. acida eructatio, quæ prius non fuit: sicut alterius lenterix mox explicandæ, προσηλασμένη, i. prænuncium signum; quod eam citò venturam denunciat, similis oxyregmia, sive acida eructatio. Ad lenterix hujus curationem, neoterismo tantum est opus, ἢ τῶν ἀδυνάτων συμφορῶν καταργεῖν, ut verbis utar Hippocratis, i. neque profuerit vacationi operam dare. Atque ipsa curandi ratio, in illo præscripta est à præceptore. λυμὴν δυνάμει λυῖ. i. Famem caninam, potio meri exolvit & sanat. Huc spectant fermenta stomachica, litus, hapsi, emplastra; tum piperata etiam, sive aromatica condimenta, cum delectu morbi & ægri.

Restat altera lenteria, cujus præceps egestio causa est cruditatis; cum scilicet quicquid assumptum est, contineri nequit in alvo, donec perfectum sit: sed protinus redditur imperfectum. Ejus incontinentiæ duplicem causam reperio; unam catarrhi prolapsum crudi & albuminei, quo præcipitantur quæ sumpta sunt omnia, priusquam mitificari cæperint, vel etiam mutari in alvo. Hæc, tempestatis est humidæ frigidæ & aquiloniæ, cujus vi sic ortam fuisse Thasis narrat Hippocrates. Γενεσθῆναι δὲ τὴν ἐν τῷ ἀλφειῷ καὶ ἐν τῷ βορρῆϊ ἡρόατο μὲν τὸ πρῶτον ἐμφυλῆσαι τοὺς ἀνθρώπους. ὃ δὲ τὸ δεύτερον ἦν καὶ φθινόπωρον, λυμὴν καὶ λυμὴν. &c. i. Exaëto anno humido frigido & aquilonio; primum quidem exortæ sunt opthalmiæ liquentes. Per æstatem verò & autumnum, jam pridem concepta causa, facti sunt lenterici, &c. Vide Galenum. Illic primum siccandum est caput marsupii, & pane calido, ne quid deinceps confluat: mox purgationi operam dare oportet diluto rhabbarbari: dietam præscribere siccam ac tenuem, nec sistere ante tempus. Lenterix hujus descriptio digna Hippocrate, sic legitur. Lenteria, cibos egerit imperfectos & crudos, ἀσπῆτος vocat Hippocrates; ac tum nullus dolor est. Sed tamen corpus macrescit. Ac morbus quidem infertur, quando è capite & supere ventre catarrhus pituitæ prolabitur ad inferum ventrem. Quod cum accidit, cibi ab ipso catarrho crudorem concipiunt, & humescunt: unde ipsorum ἀσπῆτος, i. crudorum & incoctorum præceps egestio esse solet. Tum corpus liquitur.

Supere est causa altera præcipitis egestionis: propterea quæ crudæ, quæ incontinentiam ventris ostendit. Est autem aphthosa ventriculi tunica, i. levis & superficie tenuis impressa exulceratio, qua similiter fit in alvo lenteria, ut stranguria in vesica. Hujus lenterix historia legitur quidem alibi apud Hippocratem: sed quia pertinet ad hanc prognosin, vel ipsa prognosin ratio in ejus noticia continetur; sufficiet locus attingere, & explicare per singula membra ipsius prognosin, ut eodem stylo exaretur.

IN LENTERICIS.] Quorum præceps egestio, causa est cruditatis, frustratæ scilicet coctione ob incontinentiam cibi quam edit aphthosa in sinu ventriculi superficies. Talem enim lenterix ideam ponit instituta prognosin, ut planum facient quæ sequuntur. Sed primum aphthosi ventriculi ratio explicanda. Sanè ἀφθῶδες, i. aphthosus fit, aphthis quibusdam obitus. Sunt autem aphthæ, ulcuscula quedam, superficie tenuis in ore conspicua lactentium nuper natorum infantium, quæ τὸν δὲ ἀφθῶδες nomen habent: quod infantium ora mollissima, tenerrimaque, ferossioris lactis contactum & qualitatem perferre non possint. Hoc sporadicum est à diætā: propterea quæ sanescit ex facili, ubi sola sufficit diætæ mutatio. Sed illud epidemicum est, habetque ἴσθμιον ἢ pestiferum, de quo hæc scripta sunt à præceptore. Στῆματι ἀφθῶδες, καὶ λυμὴν παραγῶδες, ἀποστεινόν. i. Ora aphthosa, turbatæ alvi, ciborum fastidia. Ubi Galenus author est; aphthas infantix quæ cum nutricis lacte suguntur, statim quiescere, si ora lactentium modicè astringantur: sed eas quæ ab humore pravo nascuntur, semper malignas existere. Deinde subjungit. Prolapso è capite pravo humore in fauces, quicquid in pulxionem irrumpit, tabificas facit affectiones: quod verò in alvum subit, eam perturbat cum morfu: in transitu autem, appetendi vim labefaciat, cibique adducit fastidium, quod ἀποστεινόν Græci vocant. Sic ora gravidarum aphthosa, futuri abortus prænuncia sunt: quod ab eodem ferino catarrho, idem futurum est in ventriculo, quod apparet in amplitudine oris, videlicet levis exulceratio. Hinc lenteria quæ abortionis causa est: quia gerendi & nutriendi sortum adimit commoditates. Quæ cum ita sint, pergamus ad reliqua.

CUM FERIS ALVINIS.] Vel ani potius, quæ sunt ascarides: sicut alvinæ feræ, vermes rotundi & lati. Nam de hujusmodi ferarum causis & nomine, dictum est alibi.

QUI TORMINE EXOLVUNTUR DOLORES.] Quos excitat irritata exulceratio; dum præceps egestio fit ciborum, quorum appulsu necessario refricatur, unde tormentum quod cibis egestis quiescit, unaque dolor obortus mitescit. Demonstratum est supra; quod morfus & tormina nunquam doloris nomine appellantur. Sic igitur dolores oborti cum tormine, exol-

aph. 1. 6.
& 2. Epid.
lib. 3. πρὸς
διαγνῶσιν
lib. 4. πρὸς
ἐν ἀφθῶδες.

1. Epid.
parte 2.

lib. 1. ἀφθῶδες
παθόν.

comment.
ad aph. 1.
6. lib. 2.
prorr.
3. Epid. &
lib. πρὸς
γυναικῶν.

aph. 24. 3.

parte 3.
3. Epid.

Hæc infra
demon-
strabuntur
in historia
τῆς γυναι-
κῆς.

Coac. 15.
cap. 11.
lib. 2.

αἰσθησις
aph. 1. 6.

exolvuntur cum cibi transferunt, quorum contactu pressa quantumvis leviter exulceratio proritat, atque quodammodo recrudescit. Secus fit in prima differentia lenteriae, quam edit ventriculi αἰσθησις nata ex praegrandi frigida intemperie. Nec enim saeva est crudorum egestio, nec ita praecipua; caretque omni molestia in excernendo.

aph. 74. 4.

Quae circa sunt articulos tumefaciunt.] Quod est ejusmodi ac si diceret. In longa lenteria, quae quoties alvum ciet, dolores excitat cum tormentis, nec nisi excluso cibo quiescant; si quidem cibi appulsu tantum, exulceratio proritetur, cujus ipsa praecipitem facit egestionem; ipsum vero μετὰ ἐμμενῶν, i. concitatum ē capite, alio se convertat, impetumque faciat in articulos ipsos; cum jam pridem emacuerint, proptereaque multum extenuati sint, eos tumefaciet, non quidem ὁσπερ: sed quodam tumore cachectico. Est enim facilis atrophiae transitus in cachexiam: praesertim cum perennitas est cacochymiae. Quod satis indicant quae sequuntur. Verbum autem, μετὰ ἐμμενῶν, pertinet ad tumorem contra naturam, non ad ὁσπερ ἢ εὐκλῆς αὐξήσας, i. carniū succi plenarum & solidarum accretionem. Sic dysenteria biliola, intemptivē suppressa, abscessum facit in articulis.

Coac. 7.
cap. super.
Coac. 12.
cap. 17.
lib. 2.
lib. 4. περὶ
ἀγνῶν.
Coac. 15.
cap. 7.
lib. 2.

Hinc praerubra squamulae et bullatae.] Cum scilicet ad ultima ventum est, & cachexia solidarum partium, ex aequo certat cum atrophiae. Hic enim pustulati articuli velut ambusti, corporis habitudinis phthisin ostendant, ut demonstratum est supra in illa prognosi. Pustulata corpora, velut ambusta; phthisin ostendunt habitus. Ac primum hic pustulae, velut bullae sunt rubrae, ex affluxu & collectione ichthorum venenatorum & acrium, superficiem corporis amburentium vel erodentium. Inde squamosae fiunt, & velut squamatim cadunt emortuae in marasmo partium solidarum, ut visum est praecceptoris in illo. Si cui sputa salsa & tussis inbibentur, iis rubet corpus velut exanthematis oblitum; sed ante mortem exasperatur. Sed satis jam alibi de bullatis exanthematis quae cadunt in ἀτροφίαν partium solidarum, & suo genio defraudatarum, & erethismis effere cacochymiae afflictarum.

lib. περὶ
αἰσθησις.

QUINETIAM OBORTA SUDATIUNCULA.] Quae tum exudat, cum succi alibilis nulla sit assimilatio, partibus exolutis, ac sui negligentibus, ipsum effluere permittentibus.

AC RUBENT VIBICIBUS OBSTITI, VELUT FLAGRIS CESI.] Quoniam a putri calore sudatiunculae, cum naturalis humor effluxit, feruntur ichthores qui occupant totum corporis habitum. Est enim perceptum illud Hippocratis; quod quicquid in corporis habitu cavum est ἢ ἀσύνθετον, i. incohibile, cujusmodi sunt interstitia musculorum; ut spiritu replentur in secunda valetudine: sic ichthoribus in adversa, quorum collectione, praeter perennem affluentiam ex hepaticis, venarumque omnium impuritate; modò pustulae, modò vibices toto sparguntur corpore, pro qualitate humoris morbifici, & varia partium obfessorum figura. Tali stylo edita est illa prognosis. Οἱ τὰ ἀφ' ὧν φανερωμένοι, ἐκτενέστερον ἀπαιτεῖται ἀντιμετώπιοντες ἑαυτοὺς, καὶ τοὺς καὶ βλάβαντες ἀποφασίζονται, οἷα πλεονάζειν ἐκιδιώματα, καὶ λοιπὸν κτείνονται. i. Quibus articuli attolluntur subrubris bullis; hi cum obruerint, toto ventre & inguinibus velut purpurati conspiciuntur, tanquam vibicibus cesi, & moriuntur. Sed ejus prognosin enarratio infra ponetur. Pergamus ad alia.

2 Οἱ ἐν λειεντερνώδεσι μακροῖσι, ἅμα θνήσκουσι, σφοδρώδεις, ὀδυμώδεες· λυομένων ἐποιδέεσι. τὸ Ἰππύργην τέλει κακὸν.

Quos longa exercet lenteria, cum feris, torminibus, & doloribus; cum haec quieverint, intumescunt. His supervrigere male est.

aph. 1. 6.

Hic LONGA non est lenteria, in aphorismis posita, quam ex Graeco Latine ita converti. In longa lenteria si acida sit eructatio quae prius non erat, bene fit aegro. Est enim causa ejus, ventriculi αἰσθησις quam genuit ingens ipsius frigida intemperies. Ejus egestio caret omni tormento, & omni morfu atque dolore intestinorum, nec ita praecipua est, ut jam dixi, quam aliarum quae a prolapsu catarrhi ē cerebro enascuntur: imprimisque ferini, qui & ventriculum, & intestina tenuia facit ἀσφύδια. Qualem jam posuit superiore prognosi: & in hac etiam symptomata ejus prosequitur tum adjuncta, tum consequentia, συνεπόμενα ἢ ἀπ' ἐμμενῶν Graeci vocant. Est enim lenteriae signum unum pathognomonicum καὶ ἀχώρητον, praecipua crudorum vel imperfectorum ciborum egestio.

Coac. 15.
capite. 11.
lib. 2.
ibidem.

QUOS LONGA EXERCET LIENTERIA.] Quam edit alvus aphthosa, unde crudorum praecipua egestio ab incontinentia omnium quae sumuntur. Est autem longa, tum ob perennem affluentiam catarrhi ferini, ex anno austrino quem pluviae occuparunt, unde ventriculi & intestinorum aphthae conjunctum habent Hippocraticum illud θνήσκει; non autem latentium similes quas excitavit ferofus lac nutricis: tum ob assiduum prorationem eorum quae sumuntur, illac transeuntium, unde solaminis loco, afflictis datur afflictio, ut in proverbio est.

CUM FERIS.] i. Ascaridibus, in uno velut catullientibus, quae sunt putredinis foedae soboles, non autem excrementis chylosi, quale multum est in puerulis ab edacitate: proptereaque scatent lumbricis. Nam tæniarum alia ratio est, quam supra ex praecceptore attigimus. Non enim credibile est in chylosi excrementi vacuitate, ac tam praecipiti egestionem, lumbricos nasci: quamvis in torminibus etiam enascantur; si verum illud est praecceptoris. τὰ καρδιακά μὲν ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ θνήσκει κατὰ τὴν ἰσχυρίαν. i. In cardialgia cum torminibus, feræ alvi prorumpunt. Sed ascaridum hic nulla est impedio: quin potius opportunitas ex foeda corruptione. Ascarides autem, feræ sunt, nec raro καὶ ἐκχέου, nomen ferarum obtinent, ut in illo. τὸ θνησκόν φθινόπωρον, i. Autumno ferinum. Ubi Galenus author est, ferini nomine

mine contineri ascaridas, lumbricos, elephantem, cancrum, phthisin, cæteraque omnia sæva mala quæ autumnum potissimum regnare dicuntur. Sed ex omni sensu τ θ ρ ϵ α ν δ α ν , cui locus hic esse possit quam ascaridibus, non hercle invenio. Lumbricos jam explosimus: elephantem verò, cancrum, phthisin, & ulcus depascens, quod θ ρ ϵ ρ α ν μ α ν δ α ν Græci dicunt, huc advocare nec possumus, nec debemus. Nam ut cæterorum facilis ratio est cur in lienteria loco ponenda non sint: sic ferini ulceris ac depascentis nulla est æquitas cur in lienteria sit usurpatio. Est enim θ ρ ϵ ρ α ν μ α ν δ α ν ulcus, η ν μ ϵ ν in alvo, dysenteriae alvinæ causa effectrix: quoniam egestionem movet cruentam, quæ nulla est in lienteria: sed tantum crudi cibi, & imperfecti, ab impotentia coquendi aut continendi.

- 10 TORMINIBUS.] Quæ intestinorum leviter pressa excitat ulceratio, appulsu ferini humoris unde mordentur, estque morsus ille, torminum causa una: sicut & status acrior qui in sinuosis intestinis subsistit, nec exitum habet, ut mox dicitur.

ET DOLORIBUS.] Contactu eorum quæ frustra sumuntur dum illac transeuntia præcipitantur ad exitum. Notabilis est, hoc loco, doloris atque torminum distinctio.

CUM HÆC QUIEVERINT.] Sed tamen α ι κ ϵ ι τ ω ς κ α ι δ ι σ μ ω ς , ut nulla redintegratio sit alvi, nec intestinorum, cum perenni affluxu catarrhi ferini. Quiescunt autem ascarides, dolor & tormina: quoniam cessat egestio sensu amisso per ϵ κ ρ ω σ τ ι ν alvi & intestinorum, unde nulla amplius rei molestæ sensio excitatur.

- INTUMESCUNT.] Occupati scilicet tympania hydrope qui assurgit copia subsistentium flatuum in anfractibus intestinorum, in quibus impotentia est, vel depravatio peristalticæ facultatis. li. 2. præg.

HIS SUPERRIGERE.] τ δ θ ν μ ϵ ν γ ω ν , semper symptomaticum est apud Hippocratem, ut alibi sæpe jam observavimus. Est autem symptomaticum materiæ subsistentis, ut in purulento abscessu; non autem è vasis expressæ in partes acerrimi sensus, nervosissimas; cujusmodi est ille rigor qui cietur in febribus, è lumbis per dorsum ad caput. lib. 6. aph. & 6. Epid.

MALE EST.] Signo & causa: quod alibi demonstratum est, ut nemo sit omnium qui nostra hæc legerint, quem illa nescire persuasum habeam.

- 3 Λ ι ϵ ν τ ι ϵ ρ α ν μ α ν δ α ν , κ α ι π λ δ υ ρ ϵ τ η κ ν η σ α ν δ α ν ϵ ς Φ θ ι σ ι ν Δ ν ρ τ ϵ λ δ ν α ν . 30

Lienterica quæ cum spiratione difficili, & lateris vellicatione conjuncta sunt; transeunt in phthisin.

- ENIMVERO una lientericæ differentia, & una item phthisicæ, ab eodem fonte principia causasque ducit; nempe à cerebro unde ferina destillatio est, nata ex tempestate austrina pestifera, cujus prolapsu in alvum aphthosam sit lienteria; in pulmonem verò, θ ρ ϵ ρ α ν μ α ν δ α ν , i. ferinum ulcus tabificum. Nota est illa sententia nuper è Galeno adducta super symptomatis quæ à ferini catarrhi prolapsu in fauces, nascuntur; quædam in alvo, ut perturbatio vel ϵ ν τ α ρ ϵ γ ϵ ς ; quædam in pulmonibus, ut phthisis: quæ omnia sequuntur naturam humoris morbifici, & partium occupatarum. Sed tamen perraro accidit ut ambæ partes, è catarrho in fauces, pariter similiterque affligantur. Unius afflictio vindex alterius esse solet: sicut in ruetu acido, raro pleuritis incidit: nisi tanta sit catarrhi feritas & propagatio, ut ambas æquè invadat & occupet. Quod sapienter Hippocrates annotavit in diarrhœa pleuriticorum & phthisicorum, quam scribit nonnullis eorum supervenire, affecto jam morbo; quosdam verò circa initia pariter occupare. Omnis autem præceptoris ratio de diarrhœa cum phthisi, aut super phthisi, continetur in illa prognosi. *E phthisicis, quibus desolant capilli è capite & percunt à diarrhœa. Et quibus phthisicis diarrhœa supervenit; moriuntur.* Hic sanè lienteria secum habet conjuncta signa Φ θ ι σ ι ν Δ ν ρ τ ϵ λ δ ν α ν , i. cum spiratione difficili, &c. Non enim per lientericæ μ ϵ τ α δ ι σ ι ν phthisis incidit, ut nuper vidimus in dysenteria cruenta, intempestivè suppressa. Nec verò per π ϵ ρ α χ λ ϵ ν σ ι ν humoris lienterici, qui mutata vellicatione confluit in thoracem, alvo relicta: sed ejus qui pariter æqualiterque simul thoracem & alvum occupavit dominatu & magisterio: ita tamen, ut cum cessarit lienteria, & alvus tumescere cæperit ob causas prædictas; tum phthisis ipsa lumen suum ostendat, concepto jam ulcere quod ferina intulit destillatio, dum lienterica esset alvus, nec ulla proinde expurgatio fieret utriusque rheumatis, concitati & consistentis. Quo stylo & scopo scripta est instituta prognosis. Coac. 4. cap. 17. lib. 2. Coac. 1. cap. super;

- 60 Ergo. LIENTERIA.] i. Lientericæ illa species quam intulit sæva destillatio per alvum aphthosam: unde impotentia continendi quæ nutriticui assumuntur: proptereaque omnium præceps egestio.

QUÆ CUM SPIRATIONE DIFFICILI.] Crebra & parva, ex contumacia & labore partium spirabilium, catarrho & phlegmone occupatarum. Nam spiratio frequens & parva, inflammationem denunciat & laborem partium spirabilium; thoracis, pulmonum, & arteriarum.

ET LATERIS VELLICATIONE CONJUNCTA SUNT.] Ob pruritum tunicæ costis intextæ, à fevo catarrho & phlegmone ipsa systrophica, ut supra dictum est in pleuritide.

- TRANSEUNT IN PHTHISIN.] Vel potius finiuntur phthisi quam ipsa lienterica non genuerunt, nec per se, nec ex eventu, i. neque per μ ϵ τ α δ ι σ ι ν ipsius lientericæ jam enatæ, neque per derivationem catarrhi efferi prolapsus: sed accrescendi causam & occasionem dederunt, quod anacatharsin prohibuerunt ipso ventris profluvio, quod ea ratione plus valet ad im-

primendam phthisin, quam derivatione catarrhi, ejus impressionem impediatur. Hic enim derivatio nihil prodest in pari confluxu materiæ in alvum & in pulmonem: quoniam phthiseos & lienteriae, ab eodem & æquali ortu generatio est. Non igitur hoc loco idem est ortus phthiseos, qui fuit inflationis à lienteria in superiore prognosi. Nec verò κατὰ φύσιν hic nomen phthiseos usurpatum pro lienteriae atrophia & cachexia, ut opinari quis possit illud, ἡ φύσις λοιπὸν ἀπολεῖται, i. in phthisin desinunt, eò spectare ut inde extrema macies intelligatur quæ longam sequitur lienteriam. Sed phthisis idem significat quod ipsa phthoe Atheniensium, pertinetque ad vetustum ulcus pulmonum, quod emaciandi potentia, & vi tabifica, ceteros omnes morbos præcedit, tum edacitate sua, tum febre hæctica, tum aeris quem ducimus infectione tabifica quam ei, pulmonis ipsum ὑπερπνεῖα & foedum ulcus impertit. Sed satis jam de his in phthisi, & ejus historia.

Coac. 2.
c. 17. 2.

4 Εἰλεώδεις ἐμεῖς καὶ κάφωσις κακόν.

Ileos vomere & obsurdescere; male est.

Hactenus de lienteria quæ cernitur in præcipiti & molesta egestione crudorum & imperfectorum omnium, quæ nutritui assumuntur: ab impotentia continendi, quam edit aphthosa ventriculi exasperatio. Nam ejus quæ impotentia coquendi enascitur, exposita est omnis ratio in historia lienteriae. Quoniam autem sævis torminibus facta est illa quoque intestinorum afflictio, quæ ileus nominatur; hic jure & loco querendum videtur super natura ejus, & super symptomatis, quæ ipsos male habent periculose, quos ileus occupavit. Sed tamen hoc interest inter lienteriam aphthosam & ileum; quod cum utriusque commune sit cruciari torminibus, illa causam habeat impotentiam continendi potionem & cibum; hic verò permeandi & transmittendi extrà per sedem, ut mox dicetur. Ergo nomen ilei pertinet ad intestinorum idem contra naturam, quæ est in motu peristaltico intestinorum, contrario naturali, cum scilicet intestina fibris rotundis circumcirca colligunt se infernè sursum; neque id naturaliter, ut sit supernè deorsum. Est enim peristaltica intestinorum vis, qua transmittuntur infrà humores, flatus, & fæces. Atque id naturaliter fit. Secus autem in ileo, cujus quidem vitio cibus & fæces non permeant; sed primùm in alvo subsistunt, mox remeant sursum, ut etiam per os reddantur. Talis autem idem fundamentum est ilei, cum firmiter fixa est ejus causa. Nam sæpe est fugax & pressa leviter, cujusmodi est illa quam infert oxymeli cum abradendo & exasperando, intestinis molestum est, de quo sic ait præceptor, φύσις καὶ πρὸς περὶ αὐτῆς ἀδύναμις παραδραμεν ποιεῖ. i. Flatus prohibet infrà transmitti: sed ipsum facit suprà recurrere. Tum illa etiam quæ sit appulsu rei frigidioris ad anum, unde comparatur alvi alstrictio, iis præsertim qui parum oblecto podice diu sedent in marmore. Sed ingens malorum fœtura est ex ea, quæ sursum fit contra naturam, intestini utriusque refluxione, quam ἡ αἰὲν ἰλεὶς nominavimus. Inter hæc mala incredibile est & admirabile quantum & sævi doloris cruciatu & viscerum afflictione, proptereaque imminenti periculo antecellat symptoma illud quod ileum veteres nominarunt, cujus inexpugnabile vitium est ἡ αἰὲν ἰλεὶς, ob summam causarum unde ortum habet, contumaciam. Ac primùm de ileo vetus est illa prognos. Ἐὰν δὲ τὸ ἰλεὺς ἐξὸ καὶ Πυλιδίων. i. Est autem præceps morbus & periculosus admodum. Symptomata autem mortifera ilei continentur illa historia quæ sic Latine legitur ex Græco Hippocratis. Apud Tisamenum decumbebat mulier quam vix tolerabilia ileosa continuè invaserunt: vomitiones multæ, impotentia continendi quæ biberat: circa hypochondria sævi dolores; tum infra cruciatus ad alvum, assidua scilicet tormina: nulla sitis erat, sed æstu incandescerebat, extimæ partes frigide exactum ad morbum; summa mulieris anxietudo; somni vacuitas; urinae paucæ ac tennes; defectiones crudæ ac tennes. Servari non potuit, nec potis fuit quicquam opis adferri; proindeque tali sorte interiit. Sed eorum symptomatum distinctio est in prognosi mox explicanda, cujus facillima erit ratio, postquam percepta fuerit ilei definitio. Est igitur ileus, utriusque intestini sursum revolutio, qua nec alvus, nec spiritus infrà transmittitur, sed contrà cibus & stercus, cum inveteraverit, per os redditur. Ejus revolutionis in ileo, causa est, tum alterutrius intestini vel utriusque inflammatio; tum, crassioris præsertim, firmiter fixa oppilatio. Ac fixæ firmiter oppilationis in crassiore, doctrina est illa præceptoris. Hic sanè morbus, inquit, enascitur quando perusti stercoris copia est atque subsistit in intestino, ac pituita involvitur, eorumque duorum cummulata congerie clausum intestinum circumtenditur & intumesceat. Oppilationis autem documentum, idem præceptor statuit hoc argumento cum ait. Nec ullum eorum quæ sumuntur per os medicamentum excipit, sed sursum vomendo reddit: nec eorum quæ convenienter subjiciuntur ullum clysterem admittit. Sed inflammationis systrophicæ intestini tenuioris, argumenta leguntur in prædicta historia mulieris ileosæ. Sunt autem; prægrandis hypochondriorum æstus & ardor, frigus extimarum partium, & incontinentia potionis, vel eorum quæ potui exhibentur. Ergo si alterutrius inflammatio sit, vel oppilatio; nec alvus, nec spiritus infrà transmittitur. Si pars superior affecta est, cibus: sin autem inferior, stercus per os redditur. Sed eorum symptomatum distinctionem adferet instituta prognos, quam sic aggredior explicandam.

Coac. 1.
hujus cap.

lib. 3. περὶ
ἐξέσιν.
6. Epid.
part. 5.

lib. περὶ
πυλιδίων.

hist. 6.
part. 2. 3.
Epid.

lib. ἐξέ
πυλιδίων.

hist. suprà
citata, ex
3. Epid.

lib. περὶ
πυλιδίων.

aph. 10. 7.

ILEOSIS.] i. Quibus revolutio est intestini sursum; qua neque alvus, neque spiritus infrà transmittitur, cum sævi doloris hypochondriaci ac torminum cruciatu. Sic enim præceptor Si quem fortè ileus occupavit, ei venter durescit, ac nihil dejicit: tum per totam inferiorem alvum sævus dolor exoritur, cum febre & siti. Sic item Galenus ex Hippocrate. In ileo nihil infrà transmittitur. Atque hoc proprium morbi est inseparabile. Idem quoque alibi scripsit apertius. In illis

illis nihil omnino deficitur, ne clystris quidem inditis acrioribus. Atque inter causas revoluti sursum intestini, memorabilem ponit Galenus, cum exulceratio levis est intestini, si à ciborum transitu proritetur, nec exitum citò habeant; tum evenire ut intestinum hac nova pro-
 10 ritatione afflictum transmittat sursum ea quæ ipsum læsura erant; ac mutata velificatione, cursum deinceps inflectat sursum contra naturam, quem olim naturaliter deorsum tenebat. Hoc facit intestinum sui diligens atque doloris metuens ex rerum molestiarum appulsu. Sic aphtho-
 sic hentericæ transitus esse potest in ileum.

VOMERE.] Cibus per os reddere cum incontinentia potionis, cum eò perducta est in-
 10 flammatio tenuis, vel afflictio intestini, systrophica phlegmone occupari, ut circumtensum extremis digitisprehendatur. Quam afflictionem *χρηδαίω* veteres nominarunt, ex eo quòd tractabilis sit ipsa chorda. Est autem chorda, tenuius intestinum. Ac tum epigenomena sunt, vomitus biliosus mali odoris, varius, atque niger; adductis in sympathiam intestini phlegmone systrophica inflammata, hepate & liene, multum inde vitiatis, valdeque afflictis. Tum sitis adest inexplibilis atque febris ardens acuta, cum prægrandi frigore partium exte-
 20 marum. Sed alia quoque vomitio est facis ac stercoris quam, pace Galeni dixerim, venire arbitror à contumaci descripta oppilatione crassioris intestini, cujus revolutio inde fit sursum, eorumque quæ intrà continentur, eodem transmissio, cumalata congerie; quando, ut jam diximus, infra transmitti non possunt. Stabulantur autem in crassiore intestino fæces & stercora quæ aliunde proficisci nequeunt quàm ubi sunt. At nihil ejusmodi est in tenuiore.
 20 Nec verò illac transmittendi stercoris copia est cum phlegmone systrophica occupatur: ut majus periculum sit in vomitu cibi quàm stercoris, tum ob vomendi causam, tum ob symptoma ipsum. Nam vomendi causa est phlegmone, cujus periculo illud adjicitur, quòd vomitione cibi & chyli tollitur nutritus: ne taceam interim quæ ex crebra vomendi conten-
 30 tione symptomata excitantur. Ac levia intestini tenuioris mala, sunt graviora quàm crassio-
 ris prægrandia. Nefas autem negare est eam crassioris intestini afflictionem, quam ponit Hippocrates in oppilatione à petustæ facis congerie cum involucri pituitæ glutinosæ & cras-
 30 se. Quod fecisse video ipsum Galenum.

ET OBSURDESCERE.] Surditate utraque: tum ea quam facit exolutio partis illius cerebri, unde vis audiendi manat: tum ea quæ fit impedito appulsu & *ἀκυσαν*, per obstructionem
 30 meatus auditorii: unde assurgunt parvulus graveolentis ilei confectariæ. Ac sanè ilei gra-
 veolentia percipitur in vomitu fædi odoris, in expiratione, in ructu, in flatu, in perspira-
 30 tione totius compaginis, cujus fœditatem observasse se narrat Galenus in quodam ileoso.

MALÆ EST.] Ne dicam mortiferè; ut certè omnino est. Ac tum mortifera vis est ilei, ut cita inde mors veniat. Quod accidisse legimus ileosæ mulieri, quam scripsit Galenus bi-
 duo afflictionis, aut ad summum triduo perisse. Causæ interitus notæ sunt. Talia autem
 symptomata vomitus & surditatis, tum etiam convulsionis atque singultus in eos tantum ca-
 30 dere ileosos docet Galenus, qui *ἐχοντες ἀνέλεως*, i. quos ileus habet mortiferè cum desperatione
 omni salutis.

DE MORBIS VESICÆ.

Hæc ex prognostico: quòd ea lectio mihi melior visa est, quàm Coacarum.

ΚΥΣΤΙΣ ἡ σκληρά τε καὶ ἐπώδυνη· δεινὰ μὲν παντελῶς καὶ ὀλέ-
 30 θερὰ. Ὀλεθροῦτα) ἡ ὀκόςαι ξυῖ πυρετῶ συνεχεῖ γίνον). καὶ γὰρ οἱ ἀπ' αὐτῶν τῶν κυστίων πόνοι ἰκανοὶ ἀποκτεῖναι. καὶ αἱ κοιλίαι ἐ διαχωρέουσιν ὅτι
 50 τῶν τοιούτων, εἰ μὴ σκληρά τε, καὶ πρὸς ἀνάγκην.

1 Vesicæ autem duræ quas dolor prægrandis occupat, graves omnino sunt atque pestiferæ. Sed illæ demum perniciosæ admodum, quæ cum assidua febre nascuntur. Etenim quæ mala inferunt tales vesicæ, illa necando sunt satis. Sed ei periculo illud adjicitur, quòd inde alvus nisi
 coacta, nihil reddit, ac duræ sunt quæ transmittuntur.

60 POSTQUAM DE alvo dictum est, nunc de vesica dicendum. Ejus afflictionis non hercle mi-
 nora sunt, nec sæva minis, nec mortifera, quàm ipsius alvi symptomata. Nam difficultate ipsa certat cum alvo: nec verò difficile dictum est quin ipsam præcedat, cum celeritate inte-
 70 ritus. Ac sanè consentaneum est ut patefactis incommodis quæ inferuntur ab alvo & quæ ipsam invadant, stylum hunc nostrum ad vesicæ vitia convertamus: quòd utriusque idem sit munus in excernendo, illius quidem stercora, hujus verò urinas. Sed inter vesicæ mala, illud demum maleficentia exitium est, quòd summam vesicæ infert molestiam, sive doloris cruciatu; & unà secum adfert officii ad vitam tuendam necessari difficultatem, sæpe etiam vacationem, cum sympathia fociarum vicinarumque partium, quarum afflictione salus in du-
 bio esse solet. Hujusmodi est, vesicæ inflammatio per systrophem nata rheumatis concitati,
 unde ipsa turgendo fit dura, & prægrandi dolore afflictæ. Quæ duo symptomata ponere so-
 70 let Hippocrates in omni partium tumidarum inflammatione systrophica. Nam actionis læsio,
 infam.

inflammationis confectaria esse solet, ut aliarum quoque affectionum. In vesica, propriae actionis laesio consideratur in stranguria, dysuria, & ischuria. Quae tria symptomata non sunt inflammatae solùm vesicae propria, nisi καθ' ὑπόθεσιν: sed aliarum quoque affectionum communia, ut suo quoque loco dicentur. Sed inflammationis cuiusque sylvstrophicae, undecunque oborta sit, proprium est καθ' ἑαυτὴν, & καθ' ἑκάστην, partem occupatam tumere, durescere, & multum dolere cum pulsu, si magna sit inflammatio. Sic enim Galenus, ἀρχαίως, inquit, σημείον τὸ μισθὸς φλεγμονῆς ὁ σφυγμὸς. Ergo non aliter visum est praeceptorum, vesicae phlegmonem sylvstrophicam describere, quàm ipsius hepatis. De quo inflammato sic ait. Οἰδημα δ' ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, σημεῖον τὸ καὶ ἐπ' αὐτῷ. 1. Tumor autem in hypochondrio durus & dolorificus. Idem non fecit in lateris phlegmone, cuius naturam attigit pleuritidis nomine: quod lateris tumor non est tractabilis, ut ejus duricies possit percipi, sicut vesicae in aqualiculo, & hepatis in hypochondrio. Nunc igitur verba Hippocratis, juxta ipsius τέκμαρτον examinemus.

VESICAE AUTEM DURE.] Quorum duricies nata est à tensione, quam intulit tumor ille contra naturam, quem ex Hippocrate nominare soleo sylvstrophicam phlegmonem. Non enim duriciem hinc opinamur concretionis aut siccitatis: nec verò tensionem distentae urinæ vesicae.

QUAS DOLOR PRÆGRANDIS OCCUPAT.] Cujusmodi esse solet à phlegmone infestissima partium acerrimi sensus, ut sunt vesicae. Hic enim rei molestissimae acerbissima sensio excitatur. Ac doloris à phlegmone in vesica causa est omnis tensio ingens cum intemperie magna humoris phlegmonici, partem exacto sensu praeditam, crudeliter lacerantis. Hoc scire pulcherrimum est: maximaeque adfert commoda aegris dolentibus qui sanitatem expetunt, ut dolore careant. Nam ex perspicua dolorificarum causarum, artificium datur medico leniendi dolorem, cum tensioni laxitas, intemperiei temperatio adhibetur.

GRAVES OMNINO SUNT.] Doloris acerbissimi cruciatu, vigiliis, anxitudine, cibi fastidio, cephalalgia, delirio quoque ipso. Gravitatis autem accessio fit urinæ appulsu, cuius collectione, quia libertatem exeundi non habet, proritatio major est atque distentio. Ac tum foetura est corruptorum humorum qui proletariam habent doloris acerbicatem cum vigiliis conjunctam, quae bilis flavæ ac viridis, si quid aliud, feracissima est.

ATQUE MORTIFERA.] Symptomatum calamitosa vi, & summa corporis infirmitate. Symptomatum autem calamitosa vis, cum in iis potissimum cernitur quae jam adducta sunt: tum verò in illa clausula mox explicanda quae statuit inflammatae vesicam homini necando ipsam per se satis videri & esse. Ad quem locum ratio differetur, quamobrem vesicae inflammatio ipsa per se non solum periculosa, sed etiam non raro mortifera ipsum habeat quem firmiter occupavit. Nihil autem aequè facit corpus infirmum, atque praegrandis dolor.

FUNESTISSIMAE AUTEM.] Quae ad ultima ventum esse testantur, ut jam nulla salus sperabilis esse possit, nec aliqua vitae dulcedo, nec usus diuturnior: quia in propinquo mors est.

QUAE CUM ASSIDUA FEBRE NASCUNTUR.] Quae simulatque inflammari coperint, assiduam febrem accendunt, unde significatur phlegmones magnitudo atque ferocitas: quoniam symptomatarum febrium ortus ducuntur non nisi ex magnis morbis, atque ex iis praesertim qui sunt eximii. Nascitur autem febris, accenso calore cordis, in sympathiam inflammatae multum vesicae adducti, arteriarum societate quae ex ramo per foramen ossis pubis in crus descendente per latera colli, inter vesicae tunicas ad fundum usque sparguntur. Ac febres illae sapient magnam & malignam vim sylvstrophicæ phlegmones in vesica conceptae: Sunt enim peracutae, assiduae, singultuosae, tremulae, paraphoricae, breves, funestae: quales oriri scribit Hippocrates ex calcis fractura quae habet σκληρυνσιν, & inde nigriciem. Est enim vesicae ad gangrenam euntis, eadem planè cum cerebro, corde, & stomacho sympathia, quam esse docet Galenus fracti calcis atque jam syderari incipientis.

ETENIM QUAE MALA INFERUNT TALES VESICAE.] 1. Quae sunt phlegmones & inflammatae vesicae. Ac phlegmones quidem sunt, rubor, incendium, pulsus, renixus, & dolor. Inflammatae autem vesicae, tensio dolorifica partium circumjacentium, stranguria, dysuria, ischuria: tum ipsa nobilium partium sociarum atque communium sympathia; quae tantum abest ut aliquid opis adferat ad phlegmones levationem, ut maximis damnis augeat.

ILLA NECANDO SUNT SATIS.] Nam phlegmone ipsa prius ad exitum praecipitat, quàm habeat empyema quo exolvatur. Tum phlegmones amplificatio, unde symptomatum praedictorum foetura est, ipsorum quoque syntimoriam excipit. Hinc empyema nullum, sed ejus loco gangraena. quae ipsa per se mortifera est: ut documento sunt calculosi, quibus extracto calculo, vel appulsu aeris frigidioris, vel extractione violenta, quod saepe accidit, vesica syderatur. Jam verò ischuria vesicae inflammatae, homini necando ipsa per se satis est.

SED ET PERICULO ILLUD ADJICITUR.] Juxta illud. Morborum quicumque alter supervenit alteri, periculo adjicit: atque non raro interimit.

QUOD ALVUS NON NISI EGRE REDDIT ET DURA.] Haec sympathia est partium vicinarum, ut intestini recti, cui vesica insidet: sicut jam posita est sympathia sociarum, ut cerebri, cordis, & stomachi in febre assidua, peracuta, singultuosa, paraphorica. Ergo sympathia est intestini, egestionis impeditio, meatu oppresso ex ponderosa & gravi vesica. Haec autem impeditio par pari refert vesicae in egerendi conatu: quo si deficiat aeger, doloris metu: pilulatae sunt faeces, velut caprarum; quarum incommoda, signo & causa sunt alibi explicata. Sit igitur clausula hujus prognosticæ, quod tum ad ultima ventum est, quando cum fieri doloris cruciatu afflictio est praegrandis nobilium partium, nec urina redditur, nec alvus infra transmittitur: quarum suppressa excretio ipsa per se mortifera est.

2 Δύει δ' ἔξον πυώδες ἔρηθεν, λευκὴν καὶ λεῖαν ἔχον ὑπόσασιν.

Sanat

Sanat autem urina quæ cum pure reddita, lævem & albam habet hypostasin.

- IN SPEI ANGSTIA, cum scilicet metus est sinistri iudicii, naturæ contentio tanta est, ut viam sæpe inueniat, qua se morbo expediat. Sic in nobilium viscerum phlegmonica systrophe, non raro hæmorrhagia liberalis κατ' ἔξω, primis prorupta periodis, periculi locum tollit, quod tum instabat maximè imminerebatque. Hic autem cum in phlegmone & febre assidua periculum sit; ejus depellendi ratio est omnis posita in utriusque morbi pepasmo & excretionem, quibus oecupatarum partium redintegratio comparatur. Ac febris quidem pepasmus ostenditur in urina, laudabili prædita hypostasi: phlegmones autem in empyemate, quod cum tali urina meiendi effunditur. Utriusque pepasmi ratio & quæ sunt inde commoda mox dicentur. Sed primùm empyematis. Enimvero systropharum omnium phlegmonicarum quadruplex omnis migratio esse potest: una in partis æqualitatem per *ὑποπλάσιν* potissimum expetendam: altera in empyema: tertia in gangrænam; quarta in scirrhum. Hic *ὑποπλάσιν* expetenda expectari non debet ob densitatem partis afflicte. Nec verò sperabilis est hæmorrhagia quæ tumorem minuat sicut in viscere hypochondriaco: quoniam fixa phlegmone nullam exhibet commoditatem sanguini remeando aut permeando. Non enim hic nudæ sunt venæ, nec suspensæ, ut sua sponte sanguis effluere possit videatur. Quocirca bene præcipiunt qui sanguinis detractionem tum ex interiore cubiti vena, tum ex malleoli saphæa præscribunt. Sic enim præceptor. *Dysuriam*, inquit, 20 *sanat phlebotomia*. Secare autem decet interiores. Ergo naturæ unicum in empyemate ipso perfugium. Nam scirrhi mutationem mors ipsa præripit. Gangræna autem est ipsum τὸ κτῆνον, i. quod verè mortiferum est, ut verbo utar Hippocratis de phthisici diarrhæa. Quæ cum ita sint: verba authoris, ad scopum prognoseos convertamus.

SANAT AUTEM.] Doloris vacuitate ac restituta meiendi & egerendi libertate, quam edit morbi pepasmus, vesicæ redintegratio, & febris discessio. Atque *sanandi* verbum usurpavimus: quoniam Græcum τὸ λύνει, idem est quod sanare, ut supra ostendimus ad illam prognosin. *Convulsionem sanat exorta febris acuta*. Ubi Græcè legitur. Σπασμὸν λυτικὴν ἐκ πυρετοῦ κατ' ἔξω.

- URINA.] Cui excipiendæ atque reddendæ vesica dicata est, quæ cum redditur liberaliter, 30 signo & causa bene est. Ac signo quidem redintegrandæ partis: causa autem vacuandi humoris qui pepasum recepit, conversa phlegmone in empyema.

QUÆ CUM PURE MICTA.] Qua mictione dolorificum vesicæ malum foras excluditur, si pus album sit, læve, ac nihil olens. Atque illa crisis phlegmones propria est, quæ occupat ipsam vesicam: succenturiata autem peripneumonix quæ caret anacatharsi libera & liberali. Sic enim purulentæ funduntur urinæ paucorum dierum quæ non sunt nephriticæ. Nam quæ continenter ac diu tales redduntur, vesicæ sunt exulceratæ, aut renum.

- LÆVEM ET ALBAM HABET HYPOSTASIN.] Quæ cernitur in fundo matellæ, cum pus impermixtum residerit. Est autem hæc nunciā mitigatæ febris acutæ: unde nec amplius bilis flavæ sævit, quam ipsa continenter gignit dum viget, nec amplius liquitur sanguis & caro tenera; sed partium solidarum virtus jam lucet, quarum munus proprium concoctio est.

3 *Ἡν δὲ μήτε τὸ ἔξω μὴδὲν ἐνδιδόη, μήτε ἡ κύστις μαλθακάσοιτο, ὅτε πυρετὸς ξυνεχὴς ᾗ, ἐν τῇσι πρῶτοιςι περὶ δόδοσι τ' νοσήματι ἐλπίς τὴν ἀλγέοντα ἀπολέσθαι.*

Sin autem nec ulla remissio est ab urina, nec vesica mollior; tum etiam febris assidua sit; credibile est ægrum primis morbi periodis periturum.

- IN PERACUTO morbo ac dolorifico spes ruit omnis ac retro sublapsa refertur, si & vires acquirit, & nulla ejus levatio est, unde levare solet: sed contrā ei jam admodum periculoso, inde periculum majus adjicitur.

ERGO. SIN AUTEM NULLA REMISSIO SIT AB URINA.] i. Si urina non facit ut morbus concedat & mansuescat, domita feritate: vel si urina nihil opis adferat & adjumenti ad levationem morbi atque symptomatum ejus; quod ea vel intus subsistat in ischuria, unde plus longè adjicitur periculo, quàm à phlegmonica systrophe, & febre assidua: vel si urina difficulter atque stillatim reddita, nullum ostendat phlegmones atque febris pepasum, in pure & hypostasi lævi & alba. Ex quo efficitur ut

- 60 NEC VESICA SIT MOLLIOR.] Ut esse solet ab empyemate, sicut systrophica omnis phlegmone: sed contrā perenni affluxu multum distenta, durior ac magis dolorifica.

TUM FEBRIS ASSIDUA SIT.] Bilis proventu ac sanguinis, partiumque recens pressarum colliquamento infestissima, cum sympathia cerebri atque stomachi: unde sunt *ἀσύνετος*, singultuosæ, & paraphoricæ.

CREDIBILE EST.] Non falsa & fallaci opinione, sed certa tecmaris è signis orta syllogisticis: tum ex comparatione morbi & ægri.

ÆGRUM.] Doloris acerbitate fractum, & sæva molestia, insomnem, anxium, cibi fastidiosum, anhelosum, & cui nihil nisi dura & ægrè alvus infra transmittit: nec urina libertatem habet liberaliter exeundi, sed intus subsistit cum syntimoria symptomatum, phlegmones, at-

- 70 que febris. PRIMIS MORBI PERIODIS.] Primo quaternario, aut ad summum septenario: quoniam ut peracuto

lib. 1. prog.
Coac. 2. &
3. cap. 11.
lib. 2.

aph. 78. 4.

aph. 36. 6.

lib. 2. πρὸς
τὸν ἑρμῆν, &
Coac. 6.
cap. 17. 2.

Coac. 11.
cap. 14.
lib. 2.

1. Epid.
part. 2.
aph. 75. 4.

cutorum morborum celerissimi sunt motus ac vehementissimi; sic eorum etiam celerissime mutationes ad interitum, vel ad salutem.

PERITURUM.] Quoniam quæ sunt omnia quæque apparent primis periodis, ejusmodi sanè sunt, ut mortem subesse & in propinquo esse testentur, sine ulla spe defungendi periculo per hæmorrhagiam aut empyema. Quod sæpe accidit cum in angusto spes est, cum phlegmone systrophica jecur occupat, quæ primis etiam morbi periodis mortifera esse dicitur.

4 Ο ὃ τέρας ἐστὶ ἀπεται τῇ παθίῳ, μάλιστα τῇ ἐπιατέῳ, ἐς ἃν πεντεκαδεκαταῖα γίνεταί. 10

Atque hæc morbi species, potissimum septennēs invadit pueros, donec decimumquintum ætatis annum attigerint.

UBI CAUSARUM est concursus, ibi morborum facilis generatio esse solet. Sed in puerolis septennibus ad 15. ætatis annum, concursus est ac veluti conspiratio causarum phlegmonicarum, systrophæ in vesica efficientium & excipientium, quibus generatio morbi absolvitur, & citæ mortis prædictæ ratio comparatur. Ergo descripta morbi species, & crisis funesta, potissimum cadit in septennēs pueros, donec 15. ætatis annum attigerint. Quemadmodum 20 autem fiat, sic exponendum arbitror.

ATQUE HÆC MORBI SPECIES.] In Græco est, ὃ ὃ τέρας ἐστὶ, quo continetur omnis historia morbi prædicti, quam recensuit in specie, magnitudine, more, & motu systrophicæ phlegmones in vesica. Ac si diceret. Eorum quæ hæcenus dicta sunt, ratio & historia, quod nos morbi specie complexi sumus, brevitatis causa, nec malè.

lib. 2. c. 21
ἀρ. 27.

POTISSIMUM.] Μάλιστα, i. ad circiter, ut in illo. Οὗτος ἐν ᾧ θνήσκουσιν διακοσμία μάλιστα. Ubi Galenus ex Thucydide interpretatur illud, μάλιστα, i. quàm proximè. Ac si diceret: inter ætates hominum, illa phlegmones in vesica feracissima est, quæ est ad circiter annum septimum, usque ad decimumquintum, vel, ut in stylo est ipsius prognoscens, potissimum hæc morbi species invadit septennēs pueros.

SEPTENNES INVADIT PUEROS.] Vel etiam natu minores, si verum est quod scripsit Galenus, idem esse tempus ad opportunitatem gignendi calculum, & inflammationem in vesica. At sæpe nos à trimatu infantiam vidimus calculosam, & multis extractum fuisse calculum in quadrimatu. Sed tamen Hippocrati visum est, infantie calculum statuere in tertia ipsius parte quæ septimum attingit annum, ac jam pueritiæ nomen habet; eamque potissimam ætatem fortam esse phymatis, tum eam quæ adukior est, donec ad pubertatem ventum sit. Invadit autem septennēs cum sic esse cæperint, ac dominatum exercet in provectione ad pubertatem usque: propter eorum edacitatem, qua gignitur copia glutinosi humoris, cujus in vesicam il-lapsu cogmentatio est lapidosa in cruditate: in corruptione autem crudelis inflammatio, quam 40 facile concipit tenerrima & multum infirma pars nervosa quæ morbificam causam excepit, nec mejendo exclusit. Atque hic morbus nascitur à diætæ vitio in parte multum adhuc per ætatem infirma & tenera; proptereaque illa ætas systropharum omnium feracissima est.

aph. 27. 3.

DONEC DECIMUMQUARTUM ÆTATIS ANNUM ATTIGERINT.] Exacto scilicet decimoquarto, quo regnare incipit adolescentia, ætatum omnium temperatissima, quæ si cum pari temperantia esset conjuncta; ætatum omnium secundissima valetudine frueretur. At vetus est illa sententia præceptoris, quod à 14. ætatis anno ad 42. natura est morborum omnium capacissima. Hic tamen finis est systropharum vesicæ propriarum, comparato partis robore per ætatem, & portione deducta humoris, nec jam ita glutinosi & crassi. Sed tamen ut propria vesicæ tollitur coagmentatio: sic aliena inducitur, ut sequens prognosis aperiet.

5 Οἱ λιθιδόντες ζημαπαδόντες ὥστε τὸν λίθον μὴ παραπίπτεω πρὸς τὸν 50
ἐντῆθεν. ῥηιδίως ἔρεται.

Calculosi ea figura siti ut ne calculus procidat in urinæ ductum; facilius illi mejunt.

QUONIAM systropharum vesicæ, phlegmonica dicta est in essentia, symptomatis, periodis, atque crisi: nunc idem faciendum de altera, cui coagmentatio lapidosa, calculi nomen dedit, unde illi quos ipse occupat, calculosi dicuntur; neque injuria. Sunt enim tam sævi dolores eorum quos infestat calculus in vesica, ut nullam ferè partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiat: proptereaque ipsis competit appellatio calculosi. Vix continent se in illo cruciatu fievissimorum dolorum, quin illud exclament; vivat mors, pereat vita mea. Nam mori se malunt, quàm cruciari sic duriter & immisericorditer, ut sine intermissione aures eorum qui præsto sunt, querelis & gemitu compleantur. Dicamus igitur de natura crudelissimi hujus tyranni, ejusque tyrannidem destruamus. Hic non magnopere laborandum de philologia calculi. Dicendum quid sit ex mente authoris qui eum sua lingua lapidem nominavit.

Est igitur calculus, glutinosi & crassi humoris coagmentatio lapidosa. Hæc autem coagmentatio, cum in aliis partibus formam obtinet calculi: tum verò potissimum in vesica, ut mox dicetur; unde homines calculosi dicuntur. Lapidosa coagmentatio in vesica, duplicem habet 70 matricem, quod ἀπὸ πύλλου veteres nominarunt: unam in rene; alteram in ipsa vesica. In

rene

- rene quidem, cum ante coeptam duci urinam, quod est Hippocrati *πρὸ ἔργου*, coagmentatum illic sabulum, in vesicam illabatur; nec inde citò exclusum, corticatum crescit, & in eam calculi molem assurgit, ut intolerabile sit pondus vesicæ. In vesica autem matrix est, perfectio urinæ ductu, quod est *πρὸ ἔργου* apud Hippocratem, cum ipsa per se fit coagmentatio lapidosa, quam vocat præceptor *τὸ σπινθηρ*: quæ facilis est à glutinoso & crasso humore qui stabulatur atque subsistit in vesica debili puerorum, vel hominum grandævorum, aut certè ingravescentis ætatis. Fuit enim præceptoris iudicium, non nasci calculum in vesica, nec ipsum per se coagmentari perfectio urinæ ductu, quod est *πρὸ ἔργου*, à 42. ad 63. ætatis annum. Cæteræ omnes ætates in promptu causas habent coagmentandi calculum in vesica, ob
- 10 vitæ genus omne quod sectantur voluptuariæ. Sed in puerili ætate causa est *δὲ σπινθηρ* *μὲν ἔργου*, copia humoris crassi ab edacitate, ipsaque urina crassa quæ diutius in vesica imbecilliore subsistit, propterea quæ rectè consulunt qui pueros de nocte excitant ad mejendum, ipsosque ut fortiter mejant, hortantur. Sed epheborum, juvenum, consistentium ac declinantium ad 63. ætatis annum, coagmentatio in vesica, ferè matricem habet in renibus de qua jam diximus. Atque in his ratio & experientia locum habet doctissimi viri Joannis Fernelii, qua sustinet, omnes vesicæ calculos, *σπινθηρ* habere à renibus: quòd in omnibus calculis, quos ipse fregit plurimos, nucleus quidam sit ruber, quem corticatum pituita involvit. In pueris fallax est Fernelii experientia, nec inde certum iudicium comparari potest. Idem etiam de grandævis dicendum post 63. ætatis annum. Nam si fortè cuiusdam pueri aut senis prædi-
- 20 cti calculo inventum est *τὸ σπινθηρ* nephriticum: non tamen efficitur idem esse in cæteris, quorum coagmentatio lapidosa vesicæ primigenia est. Sic enim præceptor, puerorum calculos coagmentari docet *πρὸ ἔργου*, perfectio scilicet urinæ ductu qui perficitur in vesica. Ubi Galenus author est crassamentum urinæ quod est in pueris, cum in vesicam illapsum cunctatur atque subsistit, nec exitum citò habet, initium ibi capere concresecendi & coagmentandi: ac tum jacto eo concretionis fundamento sive initio, quicquid deinceps affluit, similiter crassum ut prius, facile adplasmari, unde corticatum auctus, major assurgit *πρωτότης λίθος*, lapis tephaceus, qui ab Hippocrate nominatur *σπινθηρ*, i. coagmentatio. Pari ratione grandævi *σπινθηρ* habent in vesica, coagmentati calculi.
- Ergo vesicæ calculi undecunque principia causasque duxerit, cum in maiorem molem accrevit; accrescit autem granatim aut corticatum, ut jam vesicæ imperio regi non possit, admirabile est quàm sævi doloris cruciatu ipsam exerceat quotiescunque incescit mejendi cupiditas. Incescit autem frequenter; non tam urinæ copia & acrimonia, quàm ipsius vesicæ, sui nimium diligentis, temeraria contentione atque conatu. Est quidem sui diligens lege naturæ, qua duce anquirat viam qua se tueatur atque conservet: sed *ὅτι ἐκ ἀσθενείας*, ut ait præceptor, i. non præeunte consilio nec ratione; cuius quidem inops, irritam habet contentionem, quoties illa contendit concutiendo excutere id quod intrā sævam exhibet sibi molestiam. Ac tum pro calculo, urinam stillatim ac difficulter exprimit. Tum collectā omni ex parte vesicā, tephaceus lapis in fistulam procidit urinariam, ægrumque diris cruciatibus, velut barbarus quidam tortor, exercet. Afflictio autem vesicæ, quam infert coagmentatio Hippocrati lapidosa, aut
- 40 Galeno lapis tephaceus, nominatur à præceptore *λίθος*; & qui ab ea vexantur, *λιθώσιν*: Latine, Celsò interprete, *calculosi*: ut mox dicitur. Sed eam *λιθώσιν*, *λιθία* quoque dici reperio ab Hippocrate, ubi de ortu calculi pulcherrima disputatio est.
- Ejus in vesica coagmentati ponuntur hæc signa, quæ Celsus ex illo loco sic fecit Latina. Difficulus urina redditur, maximeque circa finem emissionis, paulatimque interdum sine voluntate desillat (quia contineri nequit, ut in stranguria.) Eadem arenosa est: nonnunquam sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti; quidam resupinati, maximeque hi qui grandes habent calculos; quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem leniunt. Gravitatis quoque cuiusdam in ea parte sensus est (& in podice,) atque ea cursu, omnique motu augetur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter se, subinde mutatis vicibus implicant. Fæminæ verò oras naturalium suorum manibus admotis scabere crebrò coguntur: ut mares præputium. Sed nos ad *πύμασιν* calculosæ vesicæ, hæc signa syllogistica observavimus, præter causas coagmentandi, & gravitatem partium vicinarum. Sunt autem; crebra mejendi cupiditas, cum difficultate maxima in mictione extrema, tum urina lactea, crebrò etiam diversis coloribus variegata.
- Jam verò in hac torsione calculi quæ celeritatem curandi exposcit: quia sævus dolor non habet aures, ut inanem verborum audiat consolationem, atque ipsa quoque celeritas mora est: tamen illud crudelitati adjicitur, quòd ipsa curatio crudelissima sit, & ad eam, præcipitem festinare nullo modo conveniat. Cautio magna virium, ætatis, morbi ac temporis esse debet in eo remedio, quòd, cum aliter succurri non potest, necessario adhibendum. Est autem incisio qua è vesica calculus evellatur, ut, eo evulso, vesicæ redintegratio sit, actionum libertas, & quies symptomatum omnium quæ tum à calculo in vesica nascuntur, & læsa vesica in societatem vicinarum & sociarum partium propagantur. Sed ea incisio, cutis & carnis laceratio, tum calculi è vesica evulsio, non rarò ejusmodi sunt, ut ea subire nihil aliud sit quàm mutare periculum, non effugere. Et tamen sic visum est dictatori, evellere calculum è vesica; neque aliud remedium edicto sancivit, quòd ipse tamen adhibere noluit: sed aliis adhibendum reliquit. Solenne est illud edictum, quo medicorum ora complentur. *Οὐ τομὴν δὲ ἀδελφὸν λιθώσιντος. ἐκχυρῶσιν δὲ βλάστησιν ἀνθρώπου πρὸ τοῦ τῆδε.* i. Nihilominus autem non incidam calculosos: relegabo ad viros artifices tantæ operationis. Et verò Galeni sublimis est philosophandi ratio super morborum natura quos Hippocrates vocat *λιθώσιν*. Inter alia ejus percepta quæ sunt eximia, illud est commemorabile, quòd puerorum calculus in vesica enatus, non eo gaudet ætatis beneficio quo puerilis

6. Epid.
parte 3.Idem pene ad verbum legitur lib. 4. *ὅτι ἔργου*, ubi agitur *ὅτι ἔργου*.6. Epid.
part. 5.ibid.
lib. 3. aph.
lib. 4. *πρὸ ἔργου*.
cap. 7. lib. 2.lib. 4. *ὅτι ἔργου*.
5. Epid. de puero Theophrasti.

6. Epid.

part. 5.

rilis epilepsia, quæ inoffenso vitæ & victus cursu, in pubertate sanatur. Nam quò longius ætate proceditur, eò calculus major fit ac ponderosior, nec nisi ope chirurgica evelli potest, nec ullo modo excludi. Hic superstio esset vel ostentatio, causas adferre cur ei curando, nulli medicinæ sit locus. Fremant licet omnes Paracelsitæ; ridicula sunt eorum triscurria. Exemplum desidero sanationis: non autem mortiferæ curationis vel potius carnificinæ quam temeraria eorum medicina exercet.

5. Epid.

Possent hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum, multorum historiam recensere, quos eorum periclitatio ad crudelissimam mortem adduxit. Sufficiet illud exemplum quo sapientissimus doctor Hippocrates documentum statuit, ne sui discipuli talem amentiam imitentur. Historia sic narratur. Larissæ Theopborbi puer, calculosam habebat vesicam; glutinosum quidpiam permeiebat, idque difficulter cum sævo dolore, tum initio, tum faciens finem meiendi. Præputium manibus confricabat. Hic cum bibisset acerrimum diureticum, nihil in vesicam secessit, nihil è vesica excessit: vomuit autem multum puriforme & bilem. Ac tum huiusmodi altera transmittit infrà per alvum. Venter dolebat admodum, & intus incendio conflagrabat; reliquum verò corpus frigidius erat glacie. Omnibus membris captus est, nec voluit quicquam assumere. Huic magna erat ipsius alvi exulceratio, à forti nimium medicamento seu pharmaco. Perit, à potione tertium agens diem. Ergo nihil opis adferri potest calculosis, quàm incidendo, ut visum est præceptor, cum absolutè omni molestia cupiunt expediri, ac defungi periculis quæ inferuntur à calculo. Sunt autem; vesicæ contusio, inflammatio, gangræna, exulceratio, stranguria, ischuria & impedita egestio, cum sympathia reliquarum vicinarum & sociarum partium. Temeraria est omnis medicina, pestifera, & sæpe mortifera, quæ frangendo vesicæ calculo adhibetur. Cui profuerit, vidi adhuc neminem: per multos autem, quibus exitio illa fuit. Sed unicum illud remedium calculosi, quod in sectione & calculi evulsione positum esse diximus, tam præceps est, ut sæpe in incerto sit medico, quid agendum: ægro flagitante & implorante auxilium. Ac medicus omnem consilii capiendi deliberationem eò convertit, ut secum sic cogitet. Si ægrum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulator, crudelitatem & ancipitem eventum remedi pertimesco. Sed ille tandem ex incerto certus, composque consilii redditur, si persuasum id habeat quod omnibus ratum est, magnæque autoritatis perceptum. Est autem. Quòd dubia salus certa desperatione est potior. Præstat igitur cum dubia salute opitulari calculoso, quàm ipsum relinquere cum certa desperatione. Hic silendum mihi est medico: quòd ea curatio, ex dictatoris edicto, pertinet ad chirurgum, incidendi & evellendi peritum. Qualem ipsi vidimus utrumque Laurentium Collodæum, patrem & filium. Qualem etiam speramus fore nepotem Philippum. Deum rogo ut conatus eorum bene fortunet, ad immortalem sui nominis gloriam, & Reipublicæ utilitatem. Nunc superest ut institutam prognosin examinemus.

2 Ep. part.
2. de Mo-
scho.

CALCULOSI.] Οἱ λιθιῶντες, i. quibus coagmentatio est lapidosa; vel, si mavis, lapis tophaceus in vesica, undecunque is habuerit τὸ πρῶτον, i. fundamentum & initium crescendi, πρὸ ὕδατος, ἢ πρὸς ὕδρα, i. antequam urina sit, vel cum esse cæperit. Nondum enim urina est in renibus: est autem in vesica. Ac si diceret; sive coagmentatio primigenia sit in renibus vel in vesica, nihil interest; modò calculi ea sint incommoda & in vesica, quæ suprâ posuimus. Non enim nephritica sunt quæ hîc leguntur: quamvis & nomen & λιθιῶντες usurpatum legerim pro calculoso in renibus.

lib. 1. περὶ
ἀγμῶν.

EA FIGURA SITI.] Vel sua sponte κατ' ὁρμήν, natura duce, quæ sui diligens atque iustissima, eam collocationem atque figuram per se ipsa præscribit quæ sit doloris experts, facitque, ut ait præceptor, ὡς ὁυδαίως τὰς καταστάσεις: vel ea figura siti sunt ὡς ὁυδαίως, ex præscripto medici & artificio ejus qui tenet scientiam partium naturaliter collocandarum, jubetque ut calculosi, quò urinam promptius reddant & facilius; alii quidem sint recti; quidam resupinati, maximeque qui grandiores habent calculos; quidam etiam inclinati, colemque extendendo dolorem leniant. Multum enim valet ad bene cuique agendum, partibusque omnibus, tum ad leniendum dolorem, ipsa figura & collocatio, naturæ amica. Vetus illud est præceptoris. Τὰ ἀγμάτα τὰ ἡλκῶτα, i. levantes figuræ sunt quarum levatio patefacta est recta & naturali collocatione partium singularum, cum tractæ sunt aut luxatæ, quam admirabilis & rerum naturæ peritissimus doctor præscribit Hippocrates libris tribus περὶ ἀγμῶν, & libris quatuor περὶ ἀσθῶν.

6. Epid.
part. 3.

UT NE CALCULUS.] Qui stabulatur in vesica, vel ei affixus, vel oberrans.

PROCIDAT.] Appulsu vel illapsu (nam utroque modo ad vesicæ cervicem descendit) appulsu quidem, tracta, ejus pondere, ad cervicem vesicæ; vel ipsa contentione & conatu meiendi, dum vesica colligit se omni ex parte, ut nihil, in meiendo, urinæ superfit. Illapsu autem, cum oberrans calculus, motu & cursu prorsum in cervicem illabatur, aut concutiendo illic excutitur, ibique firmiter adhærescit vel affigitur.

aph. 81. 4.

IN URINÆ DUCTUM.] In fistulam urinariam, quæ longa, angusta, sinuosa, incipit à prostata circulari, vesicæ contigua glandula, inde per sphincterem continuatur, & coele absoluitur. Est autem notabile in hac prognosi, τὸν ἔρπυγον poni ἀπὸ τῆς ἐρπύρας, in cuius nomine, quod ei primus dedit Hippocrates, docet Galenus significari τὸν πύλον ἐρπύκλιον τὸν ὡς τὸ αἰδοῖον, i. meatum urinarium qui est in pudendo. Sic enim subjecit, τὸν δὲ ἔρπυγον καλεῖται. Sed propriè τῆς ἐρπύρας nominant, stomachum quendam, tunica tenui ac densa præditum, qui à renis sinu super musculos psoas delatus; tandem inter vesicæ tunicas, supra ipsius os, in capacitatem subintrat, urinæ transmittendæ causa è renibus in vesicam.

FACILIUS ILLI MEJUNT.] Cum antea difficulter mejerent, dum se intus opponeret calculus,

lus, ac tum res ipsa cogeret manu emoliri urinam. Cæteras autem causas difficulter mejendi, & ischuriæ ipsius, huc nihil necesse est advocare, nec singulas cujusmodi sint examinare.

6 Οσοι ὃ φῦμα πρὸς τὴν κύστην τὸ παρέχον τὴν δυσουρίαν· παντοίως χημαλιωθέντες ὀχλῶν. λύζεις ὃ τέτα γίνε, πύε ραχμή.

At quibus tuberculum est circa vesicam, quod exhibet dysuriam; quovis illi modo sint collocati, torquentur: sanatio hujus atque libertas fit pure prorupto.

EJUSDEM symptomatis ut multi sunt morbi; & morbi ejusdem ut multæ sunt causæ: sic varia redintegratio esse debet, quam ἐπιστάσις Græci vocant: proptereaque varia medendi ratio adhiberi. Commune symptoma est dysuria multorum morborum, quibus imbecillitas, impotentia & impeditio comparantur faciendi urinam. Fibrarum laxitas in vesica, imbecillam facit vim expellendi. Eadem quoque impotentiam infert mejendi, exoluta prorsus vesica. Idem facit ἀνωμαλία vesicæ, i. sensus amissio, unde nulla sensio excitatur urinae stibulantis in ipsa vesica. Fistulæ oppilatio dysuriam parit vel ischuriam. Oppilationis autem, quæ morbus est, causæ sunt; pituita, sanguinis grumus, tophus, coagmentatio lapidosa cum præcidit ad urinæ ductum; item tuberculum fistulæ urinariæ primò exortum; tum illud succrescens phyma per hypersarcosin natum urinariæ fistulæ ulceratæ, quam ulceravit fæda colluvies illac transmissa ex impuro coitu, cujus virulentia prostatam glandulam cum inflammatione turgidam tumidamque reddidit: unde pissia calida vulgò dicta. Hic dysuriæ symptomatis unicum ponit morbum; qui est τὸ ὑπερβαρὺς, i. meatus urinarii oppilatio: cujus duplicem tantum causam attingit; unam, tophacei lapidis appulsum vel illapsum; alteram verò, phyma in meatu exortum. Utriusque causæ distinctionem uno constituit argumento, quod est ejusmodi, ut inde sit facile τίμασθαι ipsam inire ἀσθενέστερος, πρὸς τὸν πότον, ἢ ἰσχυρότερος, i. canonem statuere cognoscendi, prædicendi, & rectè curandi. Quæ tria sunt medici officia quibus invenit veram laudem, & amicos parat. Est autem hoc argumentum.

AT QUIBUS TUBERCULUM EST.] Græcum illud φῦμα, quod latè patet, omniaque suo velut ambitu complectitur quæ intus foris & intrà pullulant in compagine universi corporis, singularumque partium; consultò ex mente authoris restrinxi ad tuberculum quod in phlegmonica sylvstrophe continetur, ut illud. Εἰ ὃ τὸ πρὸς τὴν κύστην φῦμα: ubi agitur de pleuritide. Et verò super hac quæstione bis proposita in aphorismis, nomen τὸ φῦμα idem significat, quod Latine tuberculum, ubi sic legitur. Οὐδὲν ἐν τῇ ὑπερβαρῇ φῦμα γίνε. τὰ πύε, ἀσθενέστερος καὶ ἐκαστὸς, λύζεις. i. Quibus tuberculum est in urethra, i. in urinæ ductu; iis, pure factò atque prorupto, morbi dimissio & libertas mejendi. Ergo. QUIBUS TUBERCULUM EST.] i. Phlegmonica quædam sylvstrophe quam facit rheuma concitatum atque consistens; ut cætera omnes morborum sylvstrophæ enascuntur: hæc autem enata, aut prima congerie, aut secunda: ut in iis quibus à fæda colluvie ulcus edit ὑπερβαρὺς, quæ carnositas vulgò dicitur.

CIRCA VESICAM.] In ea parte quam Hippocrates vocat τὴν ὑπερβαρῆν, i. urethram; Galenus interpretatur τὴν ὑπερβαρῆν, i. meatum urinarium, cujus descriptio est anatomica superiore prognosi. Appositè autem circa vesicam dixit, ut intelligatur pars ea quæ ministra est vesicæ, non corpus ipsum vesicæ, cujus inflammati prima fuit decisio hujus historiæ de morbis vesicæ.

QUOD EXHIBET DYSURIAM.] Vel ischuriam: quò spectare dixit Galenus aphorismum supradictum, ubi lectorem incitat ad scopum visendum, quem illic præceptor non posuit conceptis verbis, ut in hac prognosi. Quæ res, ut spero, æquior mihi reddet Galenum, in æstimatione harum prognosin Coacaram. Ergo urethræ phyma sive tuberculum, exhibet dysuriam vel ischuriam; non quidem impotentia vel difficultate mejendi, à laxitate fibrarum; nec verò à sensus amissione, oblità sui vesicæ: ut nulla impotentia, vel imbecillitatis, vel sensus amissi opinio sit: sed exeundi & transmittendi extrà, libertate adempta. Est autem impeditio, intercluso meatu à phymate. Atque hanc difficultatem mejendi, curandam præcepit Hippocrates, ex diorsismo Galeni, detractione sanguinis, incisa vena interiore malleoli, è directo. Dysuriam phlebotomia exolvit: secundæ autem venæ interiores. Ubi Galenus sic legendum censet. Dysuriam & phlebotomia exolvit, &c. Cætera autem non tollit venæ sectio, unde impeditio est mejendi. Hujusmodi autem sunt; calculus, tophus, pituita gypseæ, grumus, & vetusta caruncula. Nam ad imbecillitatem vel impotentiam, tantum abest ut valeat, ut plurimum noceat ipsa venæ sectio: sicut ad vesicæ ἀνωμαλίαν, ἢ τὸ κατὰ τὴν κύστην τὸ ἐν αὐτῇ πύεον, καὶ μὴ ἀσθενέστερος τὸ πύεον, i. perfrigerato, qui est in ea, perito; nec urinæ molestiam sentiente.

QUOVIS ILLI MODO SINT COLLOCATI.] Inclinati, recti, resupinati, proni, & in alterutrum latus conversi: denique quoquoeversum illi se verterint, doloris leniendi causâ, & emolliendæ urinæ.

TORQUENTUR.] A dysuria & ischuria: quoniam nulla collocatio, neque figura oppilationem tollit meatus à phymate: sicut à calculo procidente. Nam & urethræ suos idem semper est situs, nec loco mutatur ut vesica: tum phyma ipsum firmiter est urethræ affixum, neque oberrans ut calculus; isque vel sua sponte, vel appulsu vesicæ ad urethram,

lib. 1. πύεον.
aph. 82. 4.
& 85. 7.
in τῇ πύεον
τῇ ὑπερβαρῇ
Gal. in
comment;

82. lib. 4.

aph. 37. 6.

Gal. ad
protr. 16.
f. 2. 1.

dum ita se colligit in reddendo urinam, ut nihil reliquiarum supersit. Atque hoc solo argumento dionysius comparatur calculi atque phymatis, cum alterutrum dysuria est vel ischuria. Nam multum sanè interest quæ utrique morbo sit adhibenda curatio. Ac patefacta est quidem ratio curandi calculum, secando & evellendo. Hæc autem vera est phymatis.

SANATIO HUIUS.] Tuberculi, quæ perficitur amota omni causa morbifica, & redintegrata parte quam phyma exercuit.

ATQUE LIBERTAS EST.] Mejendi, quæ prius impedita fuit, urethra phymate occupata. Sic enim nomen & λόγος accommodari duximus ad morbum, phyma; & ad symptoma, dysuriam vel ischuriam: quod sape tam præceptum est, ut antequam phyma mitigari ceperit & expurgari, urethram incidere non raro sit necesse ad emolliendam urinam, quæ diutius in vesica nequit subsistere, quin ejus suppressio crudelissimam mortem secum adducat.

PURE PRORUPTO.] Quo systrophe omnis phlegmonica firmiter fixa, gangrænam arcet, & occupatæ partis redintegratio comparatur, cum libertate naturalium actionum. Est enim bene cuius à phymate occupato, cui aliter succurri non potest, quando ipsum phyma vertitur in empyema, & ruptio empyematis liberum habet exitum in pure laudabili: quemadmodum supra ostendit curatio inflammatae vesicæ, & empyema pleuritidis & peripneumonix, tum hepatis inflammatione obfessi.

7 Οἷσι λαθάνει τὸ ἔργον παραπίπτον ἐς τὸ αἰδοῖον· ἐκλύον· ἀνέλπιστοι.

Quibus urina clam illabatur ad pudendum; exolvuntur desperati.

DE DYSURIA & ischuria cœpi agere, quatenus enarratio superioris prognosæ exigebat non ultra. Hic visum est subungere clausulam utriusque, priusquam ad aliam transeam quod mea festinat oratio, ut disputationem finiam de morbis vesicæ. Est autem hæc clausula. Quod dysuria & ischuria, quæ sunt affines, ac differunt tantum καὶ ἴσως καὶ μάλλον, i. per magis & minus; quod, inquam, affectiones illæ cadunt in vesicam plenam, non vacuam, cujus illæ sunt propriæ; & ibi, non alibi, verè hujusmodi sunt, atque dicuntur. Nam ischuria critica; sudoris prænuncia, quam vocat præceptor τὴν ἔργον διαίτην πρὸς τὴν γαστέρα, i. urinæ suppressionem ante rigorem; tum symptomatica, renum vitio & ureterum, & πρὸς τὴν κατωτέρω, i. præsumptione quadam & abusu nominis appellatur. Non enim urina est donec serum descenderit in vesicam: ut ejus cohibitio esse non possit, antequam ipsa sit. Ergo dysuriæ & ischuriæ causa omnis posita est vel in vesica, vel in urethra. In vesica est αἰτία ἢ ἀναστροφή, i. exolutio vel sensus amissio. Exolutio labefactat vim expultricem vesicæ. Sensus amissio, negligentem & oblitam sui reddit vesicam: quod nulla excitetur urinæ sensio, cum debeat esse molesta qualitate aut copia. In urethra oppilatio est, quam facit aut phyma sive tuberculum, aut lapis tophaceus sive coagmentatio lapidosa quam Celsus Latine calculum nominavit. Sunt quidem plures aliæ oppilandi causæ. Sed illæ tantum prædictæ, positæ sunt à præceptore. Oppilatio hæc fistulæ urinariæ, quam nominavit urethram, vesicæ contentione frangit in transmittendo urinam quam exitu prohibet, atque mejendi adimit libertatem. Jam verò determinata questione super impotentia aut difficultate reddendi urinam; sequitur ut alteram determinemus super urinæ incontinentia. Incontinentiam dico urinæ, intemptivam ejus excretionem, cum scilicet ipsam continere non potis est, effluitque aut sua sponte, aut nostra, velimus nolimus: dum scilicet crebrò cogimur ad eam reddendam, quod Græcè est πρὸς ἀνάγκην, i. coactus ejus. Itaque duplex omnis ratio est hujus incontinentiæ, vel intemptivæ excretionis, una quidem injustæ: altera verò invitæ. Injusta est incontinentia, cum ἀπράκτως fluit urina, i. sine voluntate, ac sine sensu, cujus ratio est in hac prognosi. Invita autem, cum ægrè cogimur laxare claustrum sphincteris, ut exeat: quod cernere est in stranguria, de qua prognos̄is est ultima hujus tractatus. Sed incontinentiæ, quam diximus esse injustam mictionem, causa omnis & ratio innotescet ex hac prognosi.

QUIBUS.] Mejendi non cupidis: quod nulla sensio sit urinæ in vesica collectæ.

URINA.] i. Collecta & stagnans in vesica colluvies, vel potius crudæ, vel feri humorum qui sunt in venis, vel etiam partium liquefactarum. Est enim hæc triplex urinæ materia.

CLAM ILLABITUR AD PUDENDUM.] i. Quæ fluit immemori, ac si lectum in somnis commejret: quod est sine voluntate ac sensu. Nam mictionis injustæ utraque ratio continetur hoc stylo. CLAM ILLABITUR AD PUDENDUM. Etenim duplex omnis consideratio est vacationis injustæ, ἢ ἂν τὴν γνώμην νοσῶν, ἢ δὲ ἀναστροφῆς & μελέων δι' ὃν ἡ ἔκκρισις γίνεται, i. aut quia mens aliud agit, aut quia sensus amissio est partium quæ ei vacationi dicatæ sunt. Sensus amissionem illæsa voluntate illud declarat. Αὐτὸ καὶ οὐκ ἀλλοῦ μὴ αἰσθανομένου διῆναι, ἵνα πρὸς ἑαυτὸν κακὸν, ὅσον ἡπατικόν. i. Ex alveo tenuia infra transmitti, nec sentienti, cum tamen apud se sit; male est: sicut hepatico. Occupatæ mentis ac voluntatis amissæ documentum est illud. Τὰ ἀρμόμενα, μὴ ἐπιστησάντων· ἐκθέλει· ἀπὸ γὰρ ταῦτων ἐρρίπται, ὅσον εἰ τὴν ἐκκρίσιν ἀναπαύσκειν; i. Quæ immemoribus mictu redduntur; lethalia. Etiamne his mejuntur similiter ut si perturbaveris ipsam hypostasim? Ac si diceret: cum pestifera est omnis urina quæ sine sensu ac voluntate redditur; tum verò ea maximè quæ similis est jumentorum: quoniam utriusque principatus summa imbecillitas ac depravatio indicatur, naturalis & animalis. Quod autem plures principatus in vicio sunt, eo res ægri pejùs eunt. Talem exercuit πρὸς τὴν ἐκκρίσιν in lethargicis,

6. Epid.
part. 1.

comment.
ad prostr.
16. l. 2. 1.

6. Epid.
part. 5.

prostr. 46.
l. 2. 1.

ibidem.

prostr. 27.
l. 1. 1.

20

30

40

50

60

70

cis, de quibus hæc scripsit. *Biliofa est alvus cum impotentia continendi; quæ si fortè astringior est, attamen urinæ & feces, clam ægro, injussæ transmittuntur infra & extrâ. Ergo urina, vesicæ imperio, sua sponte, non nostra, dum occupatur animus, aliudque agit, nec ulla sensio est phantasie, nec ullum regimen ἡγεμονικῆ; illabitur ad pudendum: quod sensus amissionem, & laxitatem indicat janitoris musculi, olim sphincteris, qui eam non prohibet transitu ad pudendum, cum illac sit ei transeundum. Nam simulatque ad pudendum illapsa est, nulla restat potentia continendi, quin effluat.*

Coac. 145,
1. lib.

EXOLVUNTUR.] Sic enim ἐκλύονται, olim legendum duximus, ἀντὶ τῆς ἐκλύοντος. Est enim pudendi revulsio, laboris gravissimi argumentum, ac periculum subesse testatur mortiferum. De qua sic ait præceptor. *Ορχίς καὶ αἰδοῖα ἀναπαυμένη πόνος ἰσχυρὸς σημαίνει, καὶ κίνδυνος θανάτου.* i. Testiculi & pudenda revulsa, labores denunciant acerbissimos, periculumque subesse mortiferum. Sed hic nulla est æquitas, convulsionem locare cum laxitate. Sunt enim αἰσώματα, pudendi revulsio sive contractio, & sphincteris musculi resolutio: præsertim cum ipsa facultas in vitio est, perinde ac instrumentum. Quod cernere est in hac prognosi, ubi cum impotentia continendi urinam, conjuncta est depravatio voluntatis. Ergo exolvuntur, collapsis omnibus naturæ præfidiis in animalitate sensus & motus, tum in nutritu partium nutritiarum & principatu cordis vitali.

lib. 2. progn.

DESPERATI.] Sine ulla spe potiundæ & perfruendæ salutis, cujus desperatio in cujusque vitalis officii vacuitate consistit. Nam exolutionis desperatæ multa sunt alibi à nobis conscripta. Hæc autem prognosim potissimum ad eos pertinet qui mente sunt capti.

protrb. 27,
1. 1. 1.

8 Ἐπὶ στραγγερίᾳ εἰλεῖται στρηγρόμενος· ἐδομαίνας δ' ἀπόλυζεν· ὡς μὴ πνεύσει στρηγρόμενος, ἀπὸ τοῦ ἔργου ἔλθῃ.

Stranguriæ ileus superveniens; septimo die perimit: nisi oborta febre urina fluxerit cumulatè.

ERAT EX illis quæ proposita sunt, illud extremum, ut de urinæ incontinentia dicemus, cujus excretio est non injussa quidem, ut superior, sed invita. Quæ duplex omnino est ratio incontinentiæ. Ac de injussa quidem, quàm ἀπροσώπων Græci vocant, tum mentis labore, tum sensus amissione, & laxitate sphincteris musculi qui ei vacuationi ex voluntatis imperio suam dicavit operam; dictum est abundè suprâ. Nunc de invita dicendum.

Est igitur illa demum invita, quæ contra voluntatem, suo coactu exit, quæque subinde nos cogit musculi janitoris claustrum laxare, nec desinit esse molesta quando paulatim ægrè destillat. Ejus invitæ functionis, ab ægro multæ sunt causæ, quarum maleficientia præceps urinæ & crebrâ destillatio est. Præcipitem dico, quæ redditur ægro invito, sine periodico vesicæ conatu, qui esse solet cum urinæ copia velicam distendit, ipsamque excitat ad liberalem & liberam vacuationem rei molestæ. Talis invita urinæ destillatio quæ stranguria est, proportionem respondet ei lientericæ cujus præceps egestio est ab impotentia continendi ea quæ assumuntur, quam edit vel alvus aphthosa, vel proritata morfu potioris aut cibi. Omnis enim stranguria fit, aut morbo vesicæ, aut ejus symptomate. Morbus quidem est; exulceratio, vel coagmentatio lapidosa. Symptoma autem, proritatio quam facit triplex urinæ materia quæ in vesicam confluit. Ipsa autem mejendi molestia, proximè ad tenesnum accedit, in quo similiter ani sphincter laborat, ut vesicæ in stranguria. Hic primum dicam de triplici urinæ materia, unde proritatio est vesicæ.

Prima est potionis præcipitis, ut vini albi Germanici calce infecti, aquæ vini, tum vini albi, cantharidibus medicati; præterea fontium Leodiensium, chalcantho medicatorum; denique diureticorum omnium fortiorum. Talem urinam scripsit esse Hippocrates ὁμῶς ἐν βρώματι καὶ πύματι. Altera urinæ materia stranguriosa, est serum biliosius eorum qui sunt in venis humorum. Atque hæc stranguria non rarò est critica & salutaris. De qua illud scriptum est à præceptore. *Utile fuit unum maximumque omnium quæ apparebant signorum, ac plurimos liberavit qui erant in maximis vitæ periculis, quibus conversio facta est ad stranguriosam urinam. Ubi Galenus author est; universitatem corporis æquè sic expurgari per urinæ ductus, atque per alvum & intestina. Tertia restat urinæ materia liquesfactæ, cujus liquamine proritatio est vesicæ atque sphincteris, ad stranguriam. Sed antequam de ea dicam; hic defraudari nolim lectorem ea sententia præceptoris, ubi docetur triplex illa, quam memoravi, urinæ materia. Est autem his verbis conscripta. Ὅσον ὁμῶς ἐν βρώματι καὶ πύματι, καὶ ὡς ἐκ τῆς βίης, καὶ ὅπου τῆς ἰσχυρῆς συντηρῆς i. Urina tum cibo & potioni est concolor, tum qualis esse consuevit, tum ubi est humidi colliquatio. Ac primum, humoris liquamen sic legitur in nostro Latino ex Græco Hippocratis. *Crebrò urina redditur cum incaluerit multum caput. Liquitur enim pituita in eo. Liquesfacta autem, partim ad nares abit, partim etiam ad os ipsum, partim per venas confluit quâ ducitur ad pudendum. Quod simulatque appulit, tum mejit is quem laceffit, eandemque molestiam experitur cujusmodi esse solet à stranguria. Huc spectat etiam quod idem scripsit præceptor de perirrhœa purulentæ & stranguriöse urinæ, quæ tamen non erat hujusmodi renum vitio, aut vesicæ. Et ea quidem pertinent ad stranguriam quæ ipso symptomate fit vesicæ, non morbo. Nam sævo dolore crudelissima est illa stranguria, & firmiter fixa, quæ morbi symptoma est in vesica. Morbus est quidem stranguriosus, exulceratio, quæ idem facit in vesica, quod**

6. Epid.
part. 5.
1. Epid.
part. 2.

6. Epid.
part. 5.
initio
lib. 2.
ἀπὸ τοῦ ἔργου;

1. Epid.
part. 2.

aphthæ in alvo. Ut enim ex aphthis incontinentia est cibi & potionis in alvo : sic in vesica exulcerata, urinæ. Hic finis non fit mejendi cruentum quidpiam, aut purulentum, sicut à renibus exulceratis. Notum est illud. *Si sanguinem quis aut pus mejat ; vesica, aut renum exulceratio est.* Stranguriosa est etiam prostaticæ glandulæ inflammatio & ulcus, unde colluvies illa fœda quæ vulgò est pissæ-calida. Stranguriosus item calculus, ut suprà exposui. Ergo invitæ functionis ad mejendum, & stranguriolæ urinæ, distinctio est multarum causarum : sicut rectè monuit noster præceptor, cum ait. *Στραγγυρία τρεῖς μὲν πά- λαι καὶ πρῶτοι. i. Stranguriæ modi sunt varii & multiplices.* Quæ cum ita sint, jam loco à nobis exigitur ut questionem propositam decidamus, qua ponitur stranguriæ ad ileum propagatio. Decisio autem erit, ipsius prognoseus explicatio, quæ sic habet.

STRANGURIA.] Quæ posita est in expressione invita urinæ, non quidem vesicæ morbo, sed ejus symptomate quod inferitur pituitæ putris & glutinosæ appulsu, quæ difficulter & ægrè exprimitur, nec liberum habet exitum suo coactu, sed paulatim destillat : unde stillicidium dicitur, vel urinæ substillum.

ILEUS.] i. Utriusque intestini, sed crassioris præsertim, hoc loco, sursum revolutio, qua nec alvus, nec status infrà transmittitur : sed cum inveteraverit, sterco per os redditur. Non enim hic revolutio est tenuioris intestini à phlegmone. Sed intestini crassioris oppilatio, causa est ilei, de quo hæc philosophia est præceptoris, quam suprà positam, hic de- nuo scribere non pigebit. *Hic morbus, inquit, enascitur quando perusti stercois copia est at- que subsistit in intestino, ubi pituita involvitur, eorumque duorum congerie cumulata clausum in- testinum distenditur.*

SUPERVENIENS.] Non quidem retrogressu pituitæ in vesicam illapsæ, ad crassius intestinum, nec intestini oppensione à vesica : sed pituitæ illabentis in utrumque alveum propagatio- ne, aut pariter in utroque cumulata congerie.

SEPTIMO DIE PERIMIT.] Hic enim potissimum locum habet perceptum illud Hippocratis, quo statuit omnem morbum qui alter supervenit alteri, non raro esse mortiferum. Est au- tem ad interitum præceptum ileus, ut suprà ostendimus. Pertinet etiam, quod pene omise- ram, ad ilei, cujus hic mentio est, *Ἰσχυρὸν*, quod super ortu ejus scripsit Galenus. Cum inquit, exulceratio levis est intestini, si à ciborum transitu proritetur, nec exitum citò habeant ; tum certè accidit ut intestinum hac nova proritatione afflictum, sursum remittat ea quæ ipsum læ- sura erant, ac mutata velificatione, cursum deinceps, contra naturam, sursum inflectat, quem olim naturaliter deorsum tenebat.

NISI OBORTA FEBRE.] Ex collectione, motu, & putredine bilis acerrimæ, quam genuit sævi doloris acerbitas, cum vacuitate somni conjuncta. Nihil enim perinde facit ad san- guinis corruptionem, unde bilis proventus, ac sævi doloris cruciatus, & fortes vigilie. Sit autem febris acuta, quæ prius non fuit ; aut, si prius fuerit, exacerbata : ut suprà de- monstratum est in convulsione.

URINA FLUXERIT CUMULATE.] Quæ antea destillabat paulatim, & ægrè. Sic enim stran- gurix & ilei materia vacuatur, quæ intestino sursum revoluta in ileo, infrà transmitti ne- quit, ac tantum per vesicam, ejus vacuatio molienda, quæ aliter fieri non potest. Ad eam moliendam unicè valet exorta febris acuta, tenuando, incidendo, urinæ ductus ex- plicando, naturamque ipsam veterinosam excitando. Ac sanè idem hic facit febris acuta, quod in convulsione, cum ea repente incidit, nervis à frigido & glutinoso humore disten- tis. Pugnatur autem pro me illud Galeni perceptum quo hanc prognosin positam in apho- rismis oppugnat. *Scimus, inquit, eos tantum morbos juvari sive curari à febribus, qui con- sistunt in frigore, vel qui à frigore sunt enati, quod vel ipsum est per se, vel cum humoribus crudis & pituitosis, vel cum spiritu flatulento.* Non enim hic stranguriam agnosco à morbo vesicæ : sed à symptomate quod pituitæ appulsu inferitur. Nec verò ileum à phlegmone in- testini editum, sed eum quem ex Hippocrate & Galeno descripsi. Quid verò ? nonne huc spectat etiam quod scripsit Hippocrates de pituita inter diaphragma & alvum illapsa ; quæ per decubitum in vesicam exolvitur, cum aliter exolvi non potest ?

DE APOPLEXIA, PARALYSI, ET PARAPLEGIA.

CAPUT
XXIII.

ΝΑΡΚΑΙ καὶ ἀναμνησία τῶν τὸ ἐξ ὧν γινόμενα δόσιν ἀπληκτικῶν συμπτῶ-
μένων σημεῖον.

1 Sensus bebetudo, & ejus amissio, si fortè inciderint ; futura de-
nunciant apoplectica.

ETSI CEREBRI morbus est apoplexia : quia tamen corpus universum prosternit, à quo pro- strato nomen habet ; huc differri jure ejus tractatio debuit, postquam explicati morbi sunt, qui caput & ventrem propriè afficiunt. Adde quòd apoplexiæ nomine paralysis & paraplegia continentur, quæ magis in membris quàm in cerebro esse videntur.

Ergo ut rem proprius jam attingam. Capitis cerebrique repleti & proritati, suprà demon- stratum

stratum est, omnino symptomatum quatuor esse genera; cephalalgicum, cataphoricum, paraphoricum, & catarrhoicum. Pertinet genus omne ꝑ *καταρροϊκῶν*, ad catarrhoicum: quando scilicet apoplectica, ut hic docetur, à cerebro enascuntur. Nam apoplexia *κεφαλῆς* dicta, resolutio est universi corporis: paralytis, dimidiati: paraplegia autem, quorumlibet artuum. Atque hæc tria symptomata, hic, nomine ꝑ *καταρροϊκῶν* continentur: ut mox dicemus. Nascuntur autem, significata signis hic positis; alia quidem in cerebro; alia verò à cerebro. Sanè apoplexia, in cerebro quidem nascitur per catarrhum quo cerebrum ipsum valde oppressum fatiscit, & vim animalitatis nullam edit, cum amissione sensus & motus in universo corpore. Paralytis verò & paraplegia, per catarrhum qui à cerebro foras transmittitur in cerebri ipsius propagines, vel, ut Græci nominant, *πνεύματα*; videlicet ad spinalem medullam, & nervos. Sed eorum symptomatum natura omnis, & ratio atque distinctio, infra suo quaque loco dicitur. Ergo in apoplexia, *κεφαλῆς* dicta, collapsa repente cernitur animalitas ipsa, in amissione sensus & motus; idque principatu ejus constricto, vel spiritu animali concluso; vel dissipato, nec instaurato. Nam quòd incidente primùm apoplexia, stertor ad tempus auditur, qui est cum motu; eò certè fieri narrat Galenus, quòd magna spirandi necessitas in æstu & impuritate cordis adhuc micantis, nec tam citò extincti, nervorum spirabilium vim excitat ad respirandum, quamvis aegrè. Ac tum suffocatio est in propinquo, cum stertor adest.

Animalitatis collapsæ, quæ cernitur in amissione sensus & motus, causa potissimum agnosci-
tur à præceptore, constrictio cerebri qua spiritus animalis, facultati morem non gerit, nec
ullum jam edit officium & ἐνοχέωνται. Talis in promptu est apoplexia de qua præceptor hunc
posuit aphorismum. Quibus concussum est cerebrum, quavis de causa; necesse est ipsos continuò
fieri voce captos. Ubi Galenus author est; per aphoniam intelligi motus & sensus amissionem,
quæ cernitur maximè in iis qui capti sunt voce. Huc spectat & illud quod idem sic annota-
vit. Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν, ἐκπληρῆς, ἢ ἀφροσύνης κένον. i. A plaga in capite accepta, atto-
nitum fieri, vel mente capi; male est. Ubi Galenus hæc scripsit. Εκπληρῆς ἐστὶ ὅταν μὴ φησίσσεται π,
μήτε πείσεται ἀλλὰ ἀναπεπληρωμένος τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐφ' ἡσυχίαν μόνον τοῖς ὕπνῳ ἐκπληρῆσται. i. Con-
culti, perculli, attontum reddi appello, cum quis ab icu nec clamat, nec quæquam aliquid agit; sed
commisissus prostratus quiescit oculis, similiter ut ii qui timore coercentur. Hi casus veniunt ὅταν φ

30 *Exibet, cum in eam est impulsus, i. appulsu violento rerum extrinsecus incidentium, lapsu, & ita: non autem a vitio rerum quae intra sunt, & intus laedunt. Tā enītra, i. quae intus laedunt, apparent in illo. Quibus, dum bellē valent, exoritur dolor in capite, ac citō voce sunt capti & stertunt; per-eunt illi septem diebus. Huc pertinet illa prognōsis. Quibus cephalalgia & echus varietas sine fe-bre, unaque vertigo tenebrosa incidit, & tarditas vocis, & manuum stupor; hos vel apoplecticos, vel epilepticos, vel etiam lethargicos fore expectā. Pertinet illud etiam quod sic legitur in apho-rismis. In melancholicis morbis, periculum sic ostendat ipsorum decubitus: aut enim apoplexiam cor-poris; aut convulsionem; aut insaniam; aut cecitatem ostendit. Sed apoplexiæ hinc natæ, po-tissimum in eam cadunt etatem, quæ est à quadragesimo ad sexagesimum. Intra sunt etiam, & intus laedunt, ac verè sunt tā enītra, ut ita dicam, apoplectica, capitis fabricatio crassa, 40 rotunda, unde cervix enascitur brevis & crassa. Denique, οὐ παχὺς φύσας παχυδυσωτότερος ἢ ianrō, i. natura crassi quàm graciles, mortis sunt magis præcipitis.*

Ex iis quæ intrâ sunt, & intus ledunt, nascitur apoplexia, corrumpiturque animalitas ipsa cum Avicenna.
amissione sensus & motus: aut quia spiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur. Spiritus animalis exitu prohibetur, cum cerebri sinus repleti sunt nimia abundantia pituitæ, nigri humoris, aut sanguinis. Ac dum replentur, necdum repleti sunt, symptoma est convulsionis epilepticæ, quam excipit resolutio apoplectica; ut ipsi vidimus in Episcopo Nivernensi, & in Quæstore Ballomo, quibus vita defunctis inventa est repletio sinuum, à sanguine illuc prorupto. Spiritus autem vitalis aditu prohibetur ad cerebrum, in iis qui natura sunt crassi & brevioris colli, repletis nimium, obstructis, compressis, quæ illac feruntur ad caput, arteriis atque venis. Hic enim spiritus animalis exhausti nulla est instauratio. Quò fit ut animal corruat: quia non illi suppetunt rationis sensus & motus.

60 Sed apoplexia est omnis divisa in fortem & debilem. Atque distinctionis hujus-ratio in spiratione posita est: prout difficultas est major aut minor in respirando. Mea quidem sententia, debiliior est apoplexia intercluso vitali spiritu, quam animali: nec tam desperabilis est vitæ salus in ea quam peperit interclusio spiritus qui à corde manat vivificus atque vitalis. Nam obstructarum venarum libertas, detractiōne sanguinis comparatur: sicut faciendum præcepit dictator in illo. Απονομίαι febris expertem exolvit detractio sanguinis. Et. Τὸ ἀφαιρῆσαι τὸν αἷμα τῶν ἀποπληκτικῶν καὶ τῶν ἀποπληκτικῶν καὶ τῶν ἀποπληκτικῶν καὶ τῶν ἀποπληκτικῶν. i. Quod quis repente obmutescat, in causa est venarum interceptio, si bene valenti accidat, non prævisa, ac sine aliqua fortiori causa. Ergo venam secare oportet internam cubiti. Hic tamen negare non aulim, fortis ac debilis apoplexiæ rationem, etiam denegato exitu spiritui animali posse discerni. Hoc enim spectat illa sententia præceptoris. Τὰ ἐκ τῆς ἀποπληκτικῆς καὶ τῆς ἀποπληκτικῆς καὶ τῆς ἀποπληκτικῆς καὶ τῆς ἀποπληκτικῆς. i. Exorta repente apoplexia non insanabilis, in lenta febre; funesta est. In apoplexia forti quæ, animalitate omni collapsa, continuo stertorem edit, nulla vitæ salus sperabilis esse potest. Scitum est illud præceptoris, ὅτι τὸ ἀφαιρῆσαι τὸν αἷμα τῶν ἀποπληκτικῶν ἀδύνατον. i. Apoplexiam fortem exolvere non potis est.

прот. 26,
Л 3. 1.

aph. 56. 7.

apb. 14. 7.

aph. 51. 6.

Co2c. 2.
cap. 1. 2.

aph. 55. &
56. 6.

lib. 2. aph.

Avicenna.

aph. 42. 2.

2. Epid.

prot. 50.
f. 2, 1.

lib. 4. a cut.
pag 93.
apud. 42. 1.

Сод. 4.
стр. 4. 2.

Xx 3

per

perversione, & oris, in febre acuta. Sunt enim principiorum, facultatumque graviores causae, quam organorum. Atqui oculorum & oris perversio in morbis acutis, à cerebro est, & in cerebro ipso perficitur. Qualem fuisse legimus paraplegiam illam mortiferam in Epidemiis, quae, ut Galenus auctor est, non talis erat; culpa & vitio exolutarum partium: sed ipsius principii, hoc est cerebri, unde paraplegica exolutio veniebat. Huc pertinet illa prognosis, supra jam posita. Quibus morbo jam fractis videndi vis audiendive perit, aut etiam labiolum, palpebrarum, vel narium perversio cernitur; mors in propinquo est. In ceteris, partium quae sponte nostra moventur, exolutio; cum libertate spirandi, non est fatalis ad mortem; sed tantum symptomate ipso gravis atque molesta: quoniam nulla pars nostri, ne minima quidem, vacat officio, quin tantum incommodet τῇ ἐλαφρότητι, i. universitati, quantum ipsa commodabat olim ad usum & dulcedinem vitae, dum bene valeret.

Nascitur autem paralytis & paraplegia, vel mollitudine ipsa nervorum & membranarum per ingressum currentem serosi catarrhi, vel impedito spiritus animalis appulsu, qui tota substantia non fertur ut decet, ad partem à qua suscipitur actio. Examinanda superest instituta prognosis quae est huiusmodi.

SENSUS HEBETUDO.] Graece est τάρχη: qua voce, partium omnium velut segnicies quaedam ostenditur in officio faciundo, vel in appulsu τῶν αἰσθητῶν excipiendo stupor & hebetudo. Alvi segniciei in coquendi officio declarat illud Hippocratis. Ἡ καὶ τῶν νάρκωσις, ἢ τῶν ἀλγῶν συνήγησις, καὶ ἡ τῶν αἰσθητῶν ἀκαθαρσία. i. Alvi segnicies, omnium perturbatio, & vasorum impuritas. Ad quem locum haec scripsit Galenus, νάρκωσις hic audiamus, debilitatem alvi circa cibos coquendos. idem νάρκωσιν εἰδύλω, i. dolorem stupidum, sive torpidum, auctore Galeno, per νάρκωσις expressit, cum ait. Νάρκη μὲν ἔστι καὶ ἔστιν. i. Stupor femoris quod ē directo est: loquitur autem de renibus calculosis. Atque hic dolor stupidus, opinionem facit diminuti pariter sensus & motus. Quod cernere est in iis quibus obtupescit crus illud quod, sedendo, alteri decussatim superimponunt. Ex quibus apparet, verum illud esse quod posui; nempe quod voce τῇ νάρκῃ, tum quaedam segnicies atque infirmitas quatuorlibet partium, in cuiusque officio declaratur; tum etiam stupor & torpor, vel hebetudo, qua sentiendi vis languet infirma; nec bene sensus excitatur τῶν αἰσθητῶν in sensu obtuso. Sed illa sensus hebetudo qua sensus frangitur ipsorum sensilium; tametsi propria est τῶν αἰσθητηρίων, i. quorumlibet sensoriorum, ex paupertate spiritus animalis, vel in fonte ipso, cujus exhausti parva est instauratio; vel etiam saepe à vitio rivulorum quod intulit nervi constrictio vel oppilatio: tamen reperio apud Hippocratem νάρκωσιν γινώσκου, i. torporem mentis; in quo agnoscit Galenus ἡ ἀποιρία τῇ γνῶμῃ, ἀβελαντισμὸς δὲ λατὼν, καὶ ἡ τῶν νάρκωσις, ἔτι καὶ τῇ ἰσχυρίᾳ. i. imbecillitatem mentis: resoluta scilicet, ut nervorum, ita cerebri substantia. Loquitur autem de incommodis aquae calidae, si quis ea diu multumque utatur. Huc pertinet illa prognosis. Νάρκη ἐστὶν ἀμφότερα μεταπτώσεων κακῶν. i. Stuporis utrobique cita mutatio mala est. Ubi demonstratum est, me auctore, stuporem illum minime ad sensoria referendum, sed ad sensationem ipsam quae propria est τῇ φαντασίᾳ; non solum in objecto sensilium; sed rerum expetendarum, ut potionis & spiritus. Repentina illa mutatio phantasiae stupidae, potissimum cernitur in iis quibus acuta febre correptis, occupata delirio phantasia non antè percipit necessitatem rerum in febre expetendarum, ut potionis & spiritus; quàm incremento necessitatis ipsa veterino suo excitetur ad percipiendum & sentiendum vim causae sitiferæ aut necessariae spirationis. Ergo qui in febre acuta, modò sui est negligens, modò diligens in usu rerum expetendarum, ut potionis & spiritus, parem in utroque ostendit calamitatem; illic multum hebetis sensificæ facultatis; hic verò crescentis ad summum necessitatis à febrili ardore quo viscera ipsa conflagrant, unde phantasia stupida excitatur. Qua de re præcepta sunt à præceptore sic posita. Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac sitis huiusmodi; prava est. Ac si diceret. Quemadmodum cita mutatio partium extimarum, imbecillitatem arguit nativi caloris, & vim ardoris febrilis: ita quae fit in siti μεταπτώσεως, qua modò accensa sitis, modò sedata videtur; idque immerito; tum hebetudinem sensificæ facultatis, tum robur sitiferæ affectionis ostendit. De spiratione autem quae notis non respondet incandescentis cordis, sine contumacia organorum spirabilem, solennis est illa prognosis. Magna & rara spiratio in febre acuta, dementiae signum est. Atque haec omnia, stupidae phantasiae & excussae documentum complectitur hic aphorismus. Οὐκ οὖν πῶς οὖν τὸ πῶς, τὰ πόδα τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται τίσιν οὐκ ἔστι γνῶμη νοσῶν. i. Qui dolentes ex parte aliqua corporis, saepe dolorem non sentiunt; his mens laborat.

Ergo. SENSUS HEBETUDO.] Quae est in sensorii quinque sensilium, & sensatione stupida; non in segnicie partium nutritiarum, nec occupata delirio phantasia. Atque illa quidem hebetudo sensus, causam agnoscit, vel paupertatem spiritus animalis, vel denegatam ipsi libertatem perveniendi quā & quò viam affectat, καὶ ὁρμῶν, ἢ τῇ πείρῃ, causa ciendi motus & sensus. Adimitur autem libertas nervis constrictis vel oppilatis.

ET EJUS AMISSIO.] In qua sensilium ne minimā quidem perceptio est in certis quibusdam sensorii, vel etiam omnibus.

SI FORTE INCIDERINT.] Graece est ὅτι τὸ ἐξῆς, quod est præter morem & consuetudinem hebescenti, quae sit saepenumero ictu & lapsu; tum etiam cruribus complicatis, cubitorum innixu, fame, vigiliis, scoliosi vertebrarum cervicis, renibus calculosis, & artubus illaqueatis. Est autem præceptoris ἀφῶσις haec. Si quis repente stupuerit, sine ulla προφάσει, qualis est nephriticorum, ac sine forti causa.

FUTURA DENUNCIANT APOPLECTICA.] i. Genus omne amissionum sensus & motus ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς, tum in universitate ipsa, per apoplexiam; tum in dimidio corpore, per paralytin; tum in quibuslibet artubus, per paraplegiam. Nam τὰ συνεπληρωμένα sic usurpari reperio apud Hippocratem; eaque significatio verè & appositè tribuitur huic prognosi. Ergo sensus hebetudo &

confit. 3.
c. Epid.

Coac. 78. r.
lib. & aph.
49. 4.

sent. 7.
part. 1.
6. Epid.

aph. 16. 5.

Coac. 60.
1. lib.

Coac. 53.
lib. 1. &
protr. 8. f.
2. f.

Coac. 1.
cap. 9. lib.
2. aph. 6. 2.

10

20

30

40

50

60

70

& ejus amissio si forte inciderint, futura denunciant apoplectica: quoniam ibi demum quælibet resolutio in propinquo est, quando spiritus animalis non facit officium & ἐνομήσῃ, in cerebro interclusus: aut cum illius inopia laboratur, aut prohibetur appulsu & aditu ad ipsa sensoria per quæ suscipitur omnis actio animalis. Neque enim sensifica vis lucet in ullo sensorio, cum spiritus animalis interclusus est in fonte ipso, vel summa paupertas; aut cum ejusdem interceptio est in cursu, quem ipse per nervos inflectit. Sed illa sensus hebetudo apparet quando sensilia non exacte percipiuntur in proprio quæque sensorio, nec libera motio est earum partium quæ sponte nostra moventur; idque ὁρᾷ τὸ ἴδιον, i. non proprio ipsarum vitio, sed alieno, videlicet facultatis ipsius. Huc advocandi etiam depravati & alieni sensus eorum quæ intrā sunt, & intus lædunt. Hujusmodi sunt tenebrosa vertigo in cerebro; marmarix & amblyopia in oculis; bombus & echo in auribus; fœtor in naribus; stupor & hæsitantia linguæ; palpitatio quoque in musculis, & tremor in artubus. Quorum exempla sunt passim apud Hippocratem, ac suprā jam posita & explicata, quæ esse solent partim apoplexiæ, partim paralyseos, partim paraplegiæ ipsius prænuncia. Ex omnibus autem sufficiet unum proponere quod valde nos exercuit in explicando. In convulsione diu obmutescere, malum est. At verò parumper, aut linguæ apoplexiā, aut brachii, partiumque dextrā sitarum denunciat. Exoluitur autem urinis repente multis & cumulatè proruptis. Ergo ut spiritus interclusio est, & paupertas in cerebro, vel ejusdem in nervis interceptio: sic apoplexia omnis hoc loco descripta enascitur. Sed apoplexiæ κατὰ τὴν διὰ τὴν μοχλὸν dictæ mox affutura signa sunt in σκοτεινότητι, stupore artuum, tarditate vocis, & aphonia.

Coac. 13.
cap. 14. 2.

2 Ὅσοι ἐκ τραύματος ἀκαταίετες γίνονται τὸ σῶμα πνεύματι μὲν ἐπιγρομῆται, χροεὶς ῥίγεσθαι, ὑγιαίνει δὲ, καὶ γρομῆται δὲ, ἀποπληκτικοὶ γίνονται τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερά.

Qui à trumate sunt impotentes corporis, exorta quidem febre rigoris experte; servantur: non exorta verò, fiunt apoplectici partim dextrā, partim sinistrā.

HACTENUS de apoplexia, cujus prænuncia est sensus hebetudo & ejus vacuitas ab iis quæ intrā sunt, & intus lædunt exorta, ἐνέτω Græci vocant, sine occasione & forti causā extrinsecus incidente, quod ἀπὸ τοῦ ἐξωθεν καὶ ἰσχυρῶς αἰτίας iidem ipsi Græci dicunt. Nunc ea ponitur apoplexia, cujus occasio & causa est, illata vis rerum extrinsecus venientium. Sed rerum earum multa sunt genera. Quædam enim veniunt à diæta; quædam à cælo & spiritu, vel, ut præceptor ait, καὶ συμπεριτὰ ἐκ τῶν ἀντιπαραθέσεων καὶ ὁρᾷ διαταρῆς ἰσχυρῶς, i. Si minime opportuna, quæpiam de cælo contingunt, & vitæ inimica. Sed illa incommoda huc minime sunt advocanda. Restat genus alterum incommodorum extrinsecus incidentium, quæ ἰσχύ, ἰσχύ, & casu inferuntur. Quod genus ab Hippocrate sic expressum legitur, καὶ πᾶσαν πρὸς τὸν ἰσχύ, i. si quid violentum irruerit. Deinde illud βίαιον quale sit, velut cujusdam catalogi recensione aperit. βίαιον δὲ λέγω αἰσῶν, καὶ πῶμα, καὶ τραύμα, καὶ πληγὴν, καὶ πλῆξιον, καὶ πλῆξιον, καὶ ἄλλο ἐν ταῖς αἰσῶν. i. Violentum appello; casum, vulnus, plagam, laborem, atque id genus cætera. Et quoniam inter symptomata quæ violentè extrinsecus infliguntur, truma violentiæ est vehementissima, atque omnis læsio magna quæ firmiter fixa hæret, sub trumatis nomine continetur: proptereaque visum est præceptorī, truma hîc ponere, tum propter violentiam vnde venit; tum quia ipsum quodammodo genus est πάντων βιαιῶν, i. rerum omnium violentarum, qualis fractura est, contusio, atque vulnus: quæ omnia in caput illata, consecutionem adferunt symptomatis apoplectici, quando inde corporis impotentia est, nec febris, apoplexiæ, calamitatem arcet, ut positum est in hac prognosi.

lib. 4. περὶ νόσων.

1. Epid.

Qui.] Omnes homines quibus alioqui bene est natura & valetudinis cura, nec ulla suspicio est τῆς ἐνέτης, i. eorum quæ intus lædunt & magis læsura sunt.

A TRUMATE.] Præsertim capitis, cui sententia hæc planè dicata est. Significat autem hîc truma, insignem quamlibet offensionem, læsionem, vel afflictionem capitis violentè extrinsecus, casu, jactu, vel ἰσχύ sauciati, unde quatuor illa eduntur, ἰσχύ, ἰσχύ, φλάσις, καὶ ἰσχύ ἰσχύ, i. teli acuti sedes, fissura, contusio, & effractura; ut non inepta videatur hæc paraphrasis. Qui vel à vulnere, vel à contusione, vel à fissura, vel ab effractura sunt impotentes, &c. Ac trumatis quidem incommoda multa sunt atque symptomata, quæ propagantur alia per epigenesin, alia per metaptosin. Sed inter omnia, principatum obtinet mortiferæ calamitatis, apoplexia, quæ occupat impotentes à trumate, ut mox dicitur.

lib. de trumate. cap.

SUNT IMPOTENTES CORPORIS.] i. Quorum corpora, facultatis & spiritus magisterio non reguntur in movendo & sentiendo; idque tum cerebri ἀτονείας, principatuque infirmo; tum exolutis nervis, made facto eorum principio, unde κατὰ τὴν ἰσχύ, i. lentitudo quædam atque segnitudo. Sic apud Hippocratem legitur, νόσον ἀκαταίετην, καὶ γρομῆται τὰς αἰσῶν. De quibus Galeni hæc ratio est. Νεῦρον μὲν γὰρ ἀσθενὲς, λυγρὸν αἰσῶν τῆς ἰσχύς, καὶ ἡ τῆς γρομῆτης τὰς αἰσῶν, αἰσῶν ἐστὶν ἀσθενείας δὲ λυγρότης, καὶ ἡ τῆς ἰσχύς ἰσχύς ἰσχύς, i. Nervi redduntur infirmi, laxa ipsorum substantia. Ac stupor mentis, est quædam ipsius infirmitas vel imbecillitas, resoluta cerebri, sicut ipsorum nervorum, substantia. Talis Hippocrati est linguæ impotentia, quam vocat γλῶσση ἀκαταίετη; quæ est hujusmodi, authore Galeno, cum aut lingua titubat, velut tremula, nec bene voces efformat; aut cum resoluta manet immota, nec jam verborum est dædala. Quin-

aph. 5. 3. & 3. Epid.

aph. 16. 3.

aph. 40. 7.

Quinetiam ab oppreffione quam facit ipfa repletionis fuppreffio, vel tantum oppreffo nervorum principio, univerfum corpus fit *ἀνεργός*; idque per *ἀνέργειαν* quæ jure focietatis, propagationem movet caufæ morbificæ; à principio *ἐκ τῆς πρῶτης*. Qualis imbecillitas cernitur in quibusdam bajulis quando graviffima geftant onera, quibus depositis, funt alacriores. Ac talis *ἀνεργία* legitur in illa prognofi. Si cui capitis & cervicis dolor, atque adeo univerfi corporis infirmitas quædam incidit cum tremore conjuncta; hæmorrhagia exolvit.

Ergo. QUI SUNT A TRAMATE IMEOTENTES CORPORIS.] i. Qui funt in movendo pigri, & hebetes in sentiendo; non quidem ab exhausto, fed oppreffo potius aut madefacto nervorum principio. Qualem agnovit caufam *καθ' ἑαυτὴν* in aph. *Νέται καθ' ἑαυτὴν ὁ ἀσθενέτης*. i. *Austri segnes & refolventes*. Huc etiam referri poffunt illa fymptomata febrium ardentium quæ in repleto capite à tempeftate aultrina peftifera enafebantur. De quibus hæc fcripta funt à præceptore. *Περὶ δὲ τῆς περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν αἰφύριον, καὶ αἰφύριον*. Ubi Galenus τὴν αἰφύριον explicat *ἢ ὅταν ἐκλυθῇ καὶ πᾶσι τοῖς αἰφύριον τῶν μερῶν ὅταν ἐκλυθῇ τοῖς ἀσθενέταις καὶ τῶν ἀσθενέταις*. i. Exolutionem ac veluti relaxationem omnium partium cum tanquam paralyticis deficiuntur.

EXORTA QUIDEM FEBRE.] Acuta fcilicet, quæ prius non fuit; aut fi prius fuerit, exacerbata: ficut præceptor ait de febre convulfionem fanante. Nam febris lenta nihil opis adfert nec adjumenti: fed multò magis incommodat, morbumque ipfum catarrhoicum, alioqui fanabilem, reddit funeftum & infanabilem, ut infra videbitur. Exoritur autem febris acuta, collectione, motu, putredine bilis & ichoris acerrimi quem venulæ attraxerunt. Gignitur verò biliofus ichor & acer, à fevi doloris cruciatu quem trāma intulit, cum vigiliis. Nihil enim tam facit ad fanguinis corruptionem, quàm dolor & fomni vacuitas. Hinc biliofa vomitiones nephriticis. Idem accidit fauciatis in capite.

RIGORIS EXPERTE.] Ut nulla fit caufa rigoris fymptomatici ab empyemate: nec ulla occafio translationis ad caput, à rigore ex venis fruftra oborto. Nam fymptomaticus rigor ab empyemate trāmatidis & capitis fauciatis, mortem fubefle teftatur. Qui verò fruftra cietur rigor è vasis, periculo illud adjicit, quod translationem facit ad diaphragma & caput: quemadmodum fuprà demonstratum eft initio hujus divini operis. Sed ille demum inanis eft rigor, & fruftra cietur, quem nulla fequitur vacuatio quæ adferat finem morbi, ut febris ardentis: aut certè faciat ut ager alacrius ferat morbum: ficut præceptum eft de fudore. Jam verò illud ratum eft, omnem rigorem cieri *ἢ τὸν τῶν ἀγγείων, ἢ ἀπ' ἐκείνων*. Porro autem cum trāma omne capitis mortiferum fit & infanabile, cum inflammatio cerebri, & offis corruptio, imperitia medici vel negligentia inferuntur; ibi tum fupervenienti rigor index empyematis vitioli, mortem inde futuram oftendit. Eft igitur febris opportuna in trāmate capitis cum impotentia corporis artuumque omnium, quæ caret omni rigore.

SERVANTUR.] Non femper quidem à trāmate, fed nunquam funt in periculo apoplexiæ ex impotentia corporis quæ à trāmate inferitur, oppreffo nimium aut madefacto nervorum principio. Nam febris exorta in trāmate, poft feptimum diem, æftate; & paulò infra decimumquartum, hyeme; ad interitum effe folet fatalis, omnemque refpuit induftriam medici quando hæc figna cum febre apparent: primùm exulcerata caro eft decolor; tum ichor paucus exudat, peritque rubor in ea, quæ glutinofa fit, ac veluti fale condita, colore fulva, inde fublivida. Os autem tum incipit occupari fphacelo, & fieri cariofum, quod erat læve; poftremò fubflavum & cinericium: quod fi purulentum fuerit; aut pultulæ affurgunt & erumpunt in lingua; aut ipfe fauciatus, cum delirio vitam finit. Ex quibus efficitur non effe in tuto à trāmate, quibus exorta febris eft; fed contrà, in eo trāmate mortem fubefle. Quod ut concedam verum effe: tamen prognofis hujus autoritas minimè labefactatur, qua pofitum eft, corporis impotentiam à trāmate natam, exorta febre non fieri apoplecticam; ficut fit non exorta. Nam quæ adducta funt ex Hippocrate, contra inftitutam prognofin; omnia funt trāmatidis inflammaticque cerebri confectaria, quorum calamitas in omni fignorum genere confpicua eft. In excremento quidem, paucò ichore; in qualitate corporis, vel in colore, charactere, & mole: carnis quidem glutinofæ, decoloris, flaccidæ: offis verò, cariofi & asperi, ex perpolito; flavi & nigri, ex albo; mollis & fungofi, ex folido. In actionibus autem, convulfione quæ cadit in partem oppofitam fauciatis. Atque hæc quidem injuffa contractio partis oppofitæ, non nili ad nervorum inflammationem poteft referri, per *μὴ ἀπὸ τῆς ἐκείνης* ex læfa parte in fanam. Non enim diftentionis caufa eft, non vacuatio, non etiam injuffa collectio mali expers à refolutione partium fociarum & vicinarum. Quæ omnia funt à nobis alibi demonftrata. Hic autem apoplexiæ caufa eft eadem quæ impotentis fauciatis. Sed impotentia illius, propterea que jamjam future apoplexiæ caufam tollit exorta febris in trāmate vacuo inflammationis: quemadmodum & convulfionis quam genuit ipfa nervorum diftentionis à craffo & glutinofò humore. Quòd enim febris exorta in phlegmone trāmatidis, periculo adjicit, nec unquam falubritatis locum habet, nili ad morbos qui à frigore fimplici enafcantur, aut cum humore crudo; declarat commentarius ille Galeni. *Ὅτι καὶ ἐκείνη μὲν τῶν ἰσχυμάτων ἐστὶν καὶ τῶν ποικίλων, ὅταν δὲ ψυχρὴ αὐτῶν καὶ τῶν αἰμάτων ἐκείνη δὲ αἵματι χυμῶσι καὶ φλεγμῶσι*. i. Scimus illos dumtaxat morbos juvari à febribus acutis qui à frigore nati funt vel fimplici vel cum humoris affluxu conjuncto crudi & pituitofi: nonnunquam à folo fpiritu flatulento. Ergo febris acuta fortiter oppugnando, utramque expugnat caufam impotentia quam facit oppreffio, nimiaque humoris abundantia; & fimul eadem opera caufam & occafionem præripit apoplexiæ mox affuturæ.

NON EXORTA VERO.] Dum fuo ftatu manet frigida intemperies, cum madefacto fimul nervorum principio; unde pigri funt homines in movendo, & hebetes in sentiendo; nec ulla fperabilis eft redintegratio in febris vacuitate: quoniam fola febris, intemperiem frigidam oppugnando, tandem expugnat, humoremque crudum exhaurit; nervorum principio,

ipsique nervis robur conciliat; spiritibus viam munit, quorum impulsu pars unaquæque sit expedita & alacris ad movendum & sentiendum.

FIUNT APOPLECTICI.] Vel toto corpore, vel ejus dimidio, vel quibusdam artubus resoluti, cum amissione sensus & motus. Ac toto corpore sunt apoplectici, denegata via spiritui animali, cum ejus in cerebro est interclusio, exituque omnino prohibetur, ut supra jam posui. Dimidio corpore, vel quibusdam artubus, unde paralysis vel paraplegia; ex prolapsu materiæ apoplecticæ quam fortis naturæ contentio illuc transmisit e cerebro, ex quo prolapsu madefcit pars altera spinalis medullæ, aut ipsa nervorum propago illinc deducta, nec animalis spiritu illustrantur. Ex multis exemplis unum proferam quod est solenne apud Hippocratem. *Ἡ γλῶττα ἑξαίφνης ἀκίνητος ᾖναι, ἢ δακτυλοειδὲς πῦρ ὁ σῶματι, ἢ μελαγχολικὸν τὸ τοῦτο γένει.* i. Si lingua repente est impotens, aut apoplecticum quippiam corporis, aut melancholicum hujusmodi malum est. Ac si diceret. Lingua tremula, signum vel paralyseos affuturæ, vel mentis non solidæ, sed inconstantis. Ac paralyseos quidem in illo. *In convulsione diu obmutescere; malum est.* At verò paramper, aut linguæ apoplexiam, aut brachii, partiumque dextræ sitarum denunciat. De inconstanti mente nec solida, illud quæsitum est supra. An verò lingua tremula, non solidam mentem denunciat? Cui quæstioni sic duximus respondendum. Sanè quidem si per *Ἰνφρίον* phrenitidis contremiscat: sicut & oculi *ἐκδιδομένοι* qui varios movent conjectus, etiamsi nostra sponte in nullum aspectabile conjiciantur. Etenim cerebro conflagrante, non potis est oculos nec linguam quiescere.

PARTIM DEXTRA, PARTIM SINISTRA.] Pro vario humoris motu, naturæ impulsu, & metatuum conditione ac situ. Ut autem apoplexia *κεφαλῆς* dicta sit occupato principio & spiritu intercepto: sic paralysis & paraplegia in vicio τῶν περικεφαλαίων *Ἀφ' ὧν* & impedito spiritus impulsu consistit. Omnium autem symptomatum *Ἀφελυκίων* quæ à trumate capitis enascuntur, prænumcia est inde nata corporis impotentia sive *ἀκίνητος*. Quod autem partim dextrâ, partim sinistrâ incidat resolutio, in causâ sunt illa quæ modò usurpavi; humoris motus, naturæ impulsus, atque conditio partium excipientium. Ac demonstratio apoplexiæ partium dextrâ sitarum, repetenda ex comment. ad prognosin 13. cap. 14. hujus 2. lib. Non enim appositè hac advocari potest paraplegia illa cujusdam mulieris, quæ cum diu multumque tussiculosa fuisset, nec commemorabile quippiam expulset, exolutionem passa est paraplegicam sinistri cruris & brachii dextri; cætera bene habuit, omnique alteratione caruit faciei & mentis. Ex quo efficitur, cerebrum omni vicio caruisse. Quamobrem verisimile est talem paraplegiam venisse ex metaptasi pulmonarii morbi; partim in brachium, intercepta expurgatione, quam *ἀνὰ κάρην* Græci vocant: tum in crus sinistrum, non bene suscepto, nec bene peractio abscessu crurali, quod ipsa materia cursum inflexerat.

3 Αποπληκτικοὶ τιν αἱμορροΐδες ἐπιχρῶμεναι· χεῖριμον· ψύξεις δὲ καὶ νάρκωσις· πονηρὴν.

Quæ apoplecticis veniunt hæmorrhoides; salutare: pestifera autem perfrictio atque stupor.

In APOPLECTICIS mortifera quidem sunt omnia ob citam spiritus quem ducendo vivimus vacationem: si malum morbosum citò non exit; id scilicet quod intus lædit & magis læsurum est, nisi exitum citò habeat liberalem & liberum. In apoplecticis morbosum malum est, quo spiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur, unde animalitas ipsa intercidit, corrumpitque animal, cum amissione sensus & motus. Ac spiritus quidem animalis, exitu prohibetur, cum ejus interclusio est per obstructionem sinuum cerebri, tum à pituita, tum à sanguine, tum à nigro humore. Vitali spiritui aditus denegatur per interceptionem venarum carotidum; ut visum est præceptorī, cum ait. *τὸ εἶναι τοὺς ἐξ αἵματος ἡνιόχας· φασὶν δὲ οὐδὲν πλεονεξῆναι, καὶ ὑγρὰν οὖν τὰς σπλάγχνας, ἀντὶ τούτου, ἢ ἀλλοῦ αἵματος ἰσχυρῆς.* Quæ omnia tamen jam dicta sunt explicata: tamen necessaria hic fuit eorum recensio, ubi agitur de curatione per detractionem causæ morbosæ. Non enim redintegratio comparatur corporis vel humorum è natura egressorum; nisi perspecta sit illa egressio, unde, quemadmodum, & ubi evenit.

Ut igitur causæ sunt apoplecticæ, tum apoplexiæ idea & focus: ita curatio est, vel ipsa curandi negligentia esse debet: quia non decet eum attingere qui servari non potest. Atque hoc prudentis est medici, ne subeat suspicionem occisi, quem fors ipsius peremit. Ac primum, jam constat fortem apoplexiam non posse sanari: debilem verò vix esse sanabilem. Exempla debilis apoplexiæ posita sunt in superiore & in hac prognosi. Ac superiore quidem vidimus, eos qui à trumate sunt impotentes corporis, & in periculo apoplexiæ; defungi eo periculo, exorta febre acuta, rigoris experte. Hic autem debilis apoplexiæ critica vacuatio salutaris, tum ea quæ artificio fit medici, ad imitationem naturæ comparato, duce judicio, & comite experientia, proponitur explicanda. Quinetiam debilis apoplexiæ in fortem *μετάθεσις* ostenditur, quando, natura cessante & negligente sui, atque quodammodo triumphata, stuporis & frigoris accessio fit, criticæ vacationis loco.

APOPLECTICIS.] Quorum debilis est apoplexia sine stertore, in quo dyspnææ summa sunt omnia:

omnia: sed cum difficili tantum spiratione frequenti & parva, propter infirmam facultatem motricem thoracis quæ sua sponte movet *αἷμα* & *εἰσπνέον*, non excitata solum nervorum vi ad functionem in summa spirandi necessitate ab actu & impuritate cordis adhuc micantis, nec tam citò extincti: quod ipsum apparet in forti apoplexia, ubi spiritus animalis nullum facit officium *εἰσπνέον*, sicut in debili. Ergo. APOPLECTICIS.] Quorum debilis est apoplexia, superflite adhuc nonnulla spirandi facultate, & sunt ejusmodi, non intercluso prorsus animali spiritu per absolutam, sed inchoatam sinuum obstructionem, quam facit melancholici morbi *δυσκοιλιὰς*, hoc loco intelligenda, non semper; aut ipsa venarum *δυσκοιλιὰς*, de qua jam diximus. Ut apoplexiæ, initio debilis, & nondum fortis duplex omnino causa esse videatur; una quidem, inchoata sinuum cerebri oppilatio, vel ejus concussio; & venarum interceptio.

Coac. ult.
cap. 13. 2.
Coac. 2.
cap. 11. 2.

HÆMORRHOIDES.] Vel quæ nunc primùm fluere inceperunt, ob nimiam humoris melancholici abundantiam; tum propter repletionem: vel quæ antea parum & parumper apertæ, oborta vertigine, paraplecticum quippiam ominantur & inferunt; postea autem velut postliminio redeunt: juxta illud præceptum. *Dolorifica in lumbis mala; sanguiflua.* Est enim comparata sic hæmorrhoidum ratio, ut iis vel cacochymia melancholica lienis, totiusque adeo mesenterii, & cavarum jecoris partium expurgetur per *ἀναστύμωσιν* venarum, ex mesenterico venæ portæ ramo, ad ultimas sedis oras productarum, vel etiam vacuetur repletio venarum quæ adjacent lumbis, unde dolorifica lumborum mala sanguiflua, per venas quæ ex hypogastria inferuntur in cutim hypogastrii musculosam, & intestinum re-

Coac. ult.
cap. 13. 2.
6. Epid.
parte 3.

EXORTÆ.] Nunc primùm aut postliminio: per humoris *δυσκοιλιὰν*, qui habuit inde sursum *μεταστροφήν* vertiginosam, & paraplecticam sive apoplecticam. Hic enim paraplegia pro apoplexia usurpatur, cum ait. *Ex hæmorrhoidæ quantumvis parum & parumper aperta, oborta vertigines; paraplecticum quippiam ominantur: sanat autem phlebotomia.* Solenne est illud, quod hæmorrhoides cum inconsideratè sistuntur, eadem prorsus advocare & inferre solent symptomata, quæ ab iis arcentur dum convenienter feruntur.

Coac. ult.
cap. 13. 2.
aph. 55. 5.
& sent. 44.
parte 8.
6. Epid.

SALUTARES.] Vel salutiferæ; quibus apoplectici à debili apoplexia hic posita, periculo defunguntur & morbo. Nam hæmorrhoides per *μεταστροφήν* obortæ, vacuando, retrahendo, ac detrahendo rheuma concitatum atque consistens, ipsamque adeo morbosam cacochymiam & impuritatem expurgando; repletionem quoque deplendo, propugnationem & *ἐπιπλησίαν* adferunt, ut melancholicis, sic apoplecticis inde natis; vel ex decubitu melancholici, vel ex humoris melancholici anadrome & ad caput appulsu. Non enim commodis hæmorrhoidum apoplectici fruerentur ad morbi levationem, nisi apoplexiæ causa esset melancholicus humor; tum per metaplasin melancholici; tum per epigenesin ipsius humoris, anadromen sursum habentis. Qua de re illud præceptum est quod antè posui. *Ex hæmorrhoidæ quantumvis parum & parumper aperta oborta vertigines, paraplecticum quippiam ominantur.* Nam de *μεταστροφήν* melancholici in apoplexiam, solenne est illud. *In melancholicis morbis periculum sic ostendit ipsorum *δυσκοιλιὰς*.* Aut enim apoplexiam corporis, aut convulsionem, aut insaniam, aut cæcitatem ostendit. *Ex. Melancholici, non raro sunt epileptici.* Sunt igitur hæmorrhoides commodæ apoplecticis, in debili apoplexia quam genuit melancholicus hu-

aph. 56. 6.
aph. 22. 6.

mor, tum per anadromen, tum per metaplasin melancholici, quam fieri dixit Hippocrates à quadragesimo ad sexagesimum ætatis annum. Eodem pertinet illa sententia præceptoris. *Infantibus oborta varices vel hæmorrhoides, exolvunt insaniam.* Ubi Galenus, exolvendi rationem agnoscit, *αἵματος δὲ φύσεως εἰς ἀκρότητα μεταβαίνει τὸς τοὺς μάλιστα ἐκτρέφοντες χυμούς, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοὺς μελαγχολικοὺς ὡς καὶ παρὰ ἡμῶν.* i. Humores maniam committentes, in partes ignobiliores natura rejiciente, maximeque si melancholici & crassi fuerint. Ex quo apparet, eam demum purgationem bene suscipi, & commode ægrotantis, qua humor qui in vitio est, per commoda loca, liberè & liberaliter expurgatur. Ac sanè commoda hæmorrhoidum, potissimum commendantur, quando nigra illac convenienter ducuntur. Scitum est illud: *Ἀμέα ἀναστῆναι, ὅσοις αὖτ' ἔστι καλὴν. κατὰ δὲ ἀγὰν τὰ μελαγχολικὰ ἐπερχομένη.* Nam vacuandæ repletionis lumbaris per hæmorrhoidas, longè alia ratio est in qualitate sanguinis, copia, & excernendi modo. Tum enim fluunt hæmorrhoides *λαίμως καὶ ἰσχυρῶς*, i. liberaliter atque fortiter. Ac mirum nō talis vacuatio sit dysenteria *αἱματώδης*, i. cruenta puri sanguinis, quam refert Hippocrates ad hepatis *ἀσθῆναι*, propterea non esse *πολυήμερον*, i. multorum dierum, ut inferat *δυσκοιλιὰν* i. cibi fastidium. Talis est verna juvenum dysenteria, si fortè careant hæmorrhagiæ commodis quibus ferè illi fruuntur à 18. ad 34. ætatis annum. Talis eorum est etiam qui ad perfracti cruris curationem, sic parte faucia collocantur, ut semper sit *ἀνάστροφος* dum curantur: cujusmodi esse solet eorum qui altero crure sunt mutili, si nullam quotidiani victus partem deduxerint. Quæ cum ita sint, dubitari non potest quin hæmorrhoides ad utrumque vitium repletionis & melancholici cacochymici, si convenienter fluant; mirificos adferant sanitatis fructus, arcendo & abigendo mala quorum factura esse solet quando humores in vitio sunt abundantie vel impuritatis.

lib. π' α'
ζ' α' α'.

lib. 4. π' α'
ἀσθῆναι. &
αἵμα φ'
α' α'.

PESTIFERA AUTEM.] Quæ nullam recipit curationem medici vel naturæ. Medici quidem, cui præcepta est omnis medendi occasio atque facultas, ut mox dicetur. Naturæ autem, quæ victa jacet, nec excitari potest ad exclusionem causæ morbificæ, & cui nulla excretio, quantumvis critica, vel minimum opis & adjumenti potest adferre, cum vires effectæ languent. Ergo pestifera est, unde cita mors venit, quæque ipsam subesse & in propinquo esse testatur.

protr. 31.
f. 1. 1.

PERFRICTIO.] Qua itur à debili ad fortem apoplexiam, quæque ostendit *ἀσθῆναι* & *ἐμφύσιν* *ἡπαιτίδος*, ut verbis Galeni utar, i. extinctionem caloris nativi: cujus quidem nulla instauratio

ratio est in spiratione amissa, vel in stertore; nec partium solidarum vivacitas amplius illustrari nec vegetari potest à nectare cordis vivifico, unde ipsarum perfrictio est: quia non plus habent caloris quam nectaris illius vivifici, à corde perenniter affluentis. Duplicis autem perfrictionis posita à Galeno, gravior & periculosior est universi corporis, quam partium extimarum. Ac talis perfrictio pestifera est, non solum ipso symptomate, sed etiam impotentia medicandi. Hippocratis illud est. *ἀσπασθὲν ἀφαιρῶν ἐκ καρπύλης νευροβλαίνης κακῆς*. i. *Detractio sanguinis in torpida perfrictione; pestifera.*

Atque stupor.] Non quidem ille quem paulo antè posuit, apoplexiæ prænuncium, sed eum qui cernitur in delapsu ad pedes, quem *ἵππιδον* vocat Hippocrates; & qui conjunctam habet perfrictionem: ut idem sit hoc loco *ψῆξ καὶ τάρχεσι*; quod in adducta prognosi *καταψῆξ καὶ νευροβλαίνης*. Quæ duo simul conjuncta, effectam vim utriusque facultatis ostendunt; vitalis quidem, in perfrictione; animalis verò, in torpore sive dilapsu, qui antè non erat. Omnis autem aphonía quam facit paupertas nativi caloris, & summa imbecillitas potentiae animalis; desperationem salutis, atque adeo spem medici planè sublapsam ostendit.

4 *Εν τοῖσιν ἀποπληκτικοῖσιν, ἢ δυσφορίῃ ἢ πνέματι ἰδρῶς ἰαγόμενον· θανάσιμον· ἐν αὐτοῖσι δὲ πάλιν τέτοιον ἢ πυρελὸς ἰαγόμενον.*
20 *λύσις.*

In apoplecticis à spiritus angustia sudor proruptus; mortem subesse ostendit. Contrà, iisdem febris exorta; morbum exolvit.

Ita DEMUM salutis ac vitæ certa desperatio est, ubi vitalis officii proxima vacatio est atque privatio. Ac vitalis quidem officii vacatio est, cum tollitur ipsa spiratio per quam est vita. Tollitur autem; vel intercepto motu nervorum thoracis, atque spirabilium musculorum, collapsa eorum facultate motrice; ut in forti apoplexia: vel sublato spirandi usu qui est in corde, sicut apparet in syncope; tum in parva, rara, & frigida spiratione, extincto calore nativo. Hic tantum excipio alterum genus mulierum hysteriarum, in quibus dissipatur spirandi usus ad tempus. Postremo vitalis officii, cessante spiratione, vacatio est, intercluso meatu quæ spirabilis ducitur aer, & fumidus vapor excluditur; vel à laryngis phlegmone, vel ab illaqueatione, vel à luxatione cervicis. Quæ causa movit Hippocratem, ut ex perspicientia trium illorum symptomatum, vitalis officii vacationem inferentium, tres illos posuerit aphorismos. Qui crebro & fortiter exoluntur, nulla occasione manifesta; vitam repens finiant. Et. Apoplexiam fortem excutere non potis est. Et. Qui strangulantur & exoluntur, necdum tamè animam exhalarunt; non restituntur, ore spumante. In summa; quicquid respirationem adimit, vitam tollit. Id ipsum facit tum apoplexia fortis, intercepto motu thoracis: tum vera cynanche, ductu spiritus intercluso: tum syncope ipsa, sublato spirandi usu. Sed cum in apoplectica spiritus angustia quæ stertorem edit, spes in angusto sit; tum verò in propinquo mors est, cum inde sudor exprimitur vel exudat. Ac veritas hujus prognoseos sic lumen suum ostendet.

In apoplecticis.] A forti apoplexia, ubi collapsa est animalitas, cum sensus & motus amissione. Sic enim appositis videor explicare *ἢ ἀγνῶν* præceptoris. Nam prima decessio hujus capitis, æque ad omnem pertinet apoplexiam. Secunda est de apoplexia cujus occasionem & causam, febris exorta præcipit in iis qui sunt impotentes à trumate capitis. Tertia verò describit apoplexiam debilem atque sanabilem per hæmorrhoidas convenienter fluentes. Quarta hæc, symptomate ipso difficillimæ spirationis, & sudore volenter expresso vel exudante, non nisi ad fortem apoplexiam potest referri.

A SPIRITUS ANGUSTIA.] In qua difficulter admodum spirabilis aer ducitur, ac fumidus vapor excluditur: quia spiritus animalis in cerebro interclusus, nullum facit officium & *ἐμπνέει* in respirando: sed ideo manet ad tempus difficillima respiratio, quæ singulis momentis auctur & crescit ad summam difficultatem & *πνέξιν*: quia spirandi necessitas in ardore cordis adhuc micantis, nervorum & musculorum spirabilium excitat functionem ad inspirandum & expirandum. Itaque *δυσφορία* est magna spiritus in hoc stertore apoplectico, ubi neque voluntas, neque movendi organum; necessario usui morem gerit qui est in corde: ejus extinctio & suffocatio proximè abest ab eo stertore, unde citò vita commutatur cum morte. Omnes enim moriuntur per suffocationem vel extinctionem caloris vitalis qui est in corde, vel, ut præceptor loquitur, *ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς καρδίας πνέουσης*. Quæ sententia in suffocatione locum habet, non in extinctione simplici caloris vitalis; ubi respiratio editur parva, rara, & frigida. Sed omnis ratio atque causa difficulter spirandi, supra est posita & explicata.

Sudor proruptus.] Non quidem naturæ impulsu per excretionem proruptus, qualis est sudor periodicus à rigore in tertiana, aut criticus in ardente: quorum ille facit ut æger alacrius ferat morbum: hic autem morbum exolvit. Sed ille sudor symptomaticus; per oppressionem naturæ exortus, quem citè expresso; vel quem ipsa partium exolutio, velut roscidulam & miliarem fundit. Quæ sudatiuncula est *ἰσχυρὰ* apud Hippocratem, authore Galeno. Ac de sudoribus alibi satis multa.

70 MORTEM SUBESSE OSTENDIT.] Quia deinceps nulla sperabilis vitæ salus in exolutione partium solidarum, & impotentia continendi succum alibilem proprium quem continenter fun-

sent. 26.
part. 3.
6. Epid.
prorrh. 34.
l. 3. r.
Caoc. 18.
cap. 13. 2.

lib. πειθ.
χρῆμα.

aph. 40. 4.
& 42. li. 2.

lib. 1. acut.
li. 1. prog.
& in Coac.

aph. 52. 4.

ad ment.
ad prorrh. 7.
l. 2. 1.

dunt: ac nulla spes etiam in expressione sudoris qui oppressionem non tollit: denique ibi demum salutis & vite desperatio est, sicut jam posui, quando cum vacatione vitalis officii, quam intulit fortis apoplexia, excretio incidit symptomatica; sicut jam vidimus in lethargo & comate. Ac de lethargo illud præceptum est; quod si lethargico immemori alvus feratur liquidis excrementis, vel urinae fundantur similes jumentorum, ipsum servari non posse, ac mortem subesse. De comate autem vigili ab oppressionem nato, cum pari magisterio bilis & pituitæ, solennis est illa sententia. *Μικτὴρ Σπέρμαζον ἐκίδειν*, i. mortiferum test sanguinis è nare subistitum: quoniam inde significatio fit jam fatiscientis naturæ, ab oppressionem partis afflicte, ut cerebri: denique in triumphata natura multum afflicta, omnis vacuatio symptomatica esse solet; proptereaque funesta, aut certe finitri iudicii. Et verò in omni resolutione scitum est illud, quod sudores nocent confertim prorupti, conferunt autem qui sensim exudant; non quidem efficta vivacitate partium solidarum, unde assimilatio nulla est succi alibilis: sed ab excretionem particulari quam virtus naturæ suscipit & λεγαν humoris mitificati & partis obsessæ: nec tamen ea lege critica quæ cernitur in crisi febrium acutarum, in quibus nihil paucum est criticum. Ac fuit illud iudicium præceptoris, quod apoplectica illa potissimum exolvuntur urinæ multis & crassis, & cumulatè proruptis. Ergo sudare in apoplexia forti à difficillima spiratione: mortiferum: sive sudor confertim exprimitur ab oppressionem magna: sive sudationicula tantum exudet, efficta vivacitate partium solidarum. Tum enim ad ultima ventum est apoplexiæ, quando cum perfrictione corporis exudat sudationicula, unde significatur summa paupertas atque extinctio vivifici nectaris, & resolutio partium solidarum, ipsaque vivacitas omnino efficta. Hippocratis illud est. *Ἐκ μικρῶν μέρους ἰδρώσι πλεονεχόμενα κακὴν ἔχουσι μοχθηρὰ* i. Substillam narium cum exiguo sudore frigido, pejorem in modum exortum; pestiferum.

Pars altera hujus prognoseos non est Hippocraticæ veritatis. Itaque non est mihi animus abuti otio philosophico super ea.

5 Τὰ ἐξάφνης διπονηκίκα λευμένως, Ἰππυρετήνῃν χροῖως, ὀλέθρια.

Sic in prorrhethico, 50. f. 2. 1.

Apoplexia repente oborta; solubilis: adveniente lenta febre; mortifera est.

QUI MORBO aliquo sunt occupati, ea demum remedia expetunt quæ salutifera esse solent. Sed ea quæ expetuntur, non raro expectationem fallunt ægroti & medici, ac siepe adjiciunt ei periculo quod à morbo infertur. Remediorum in apoplexia expetendorum, sola febris consolatur medicum spe certa levationis, si fortiter oppugnando expugnat causam apoplexiæ: tum inde sit redintegratio cerebri & nervorum. Eadem metum adfert finitri iudicii, ac certam desperationem salutis; si frustra ciendò humorem morbosum, incommoda excitet magis oppressi cerebri & nervorum.

Ergo. APOPLEXIA.] Debilis, jam descripta: quia non potis est fortem excutere; tum obruto cerebri principatu, & animalitate collapsa: tum irrita facultate omnium remediorum quæ adhibentur.

REPENTE OBORTA.] i. Non prævisa quæ intrà sit, & intus lædat, unde symptomata sunt hæc; cephalalgia varietas, tenebrosa vertigo, bombus, echo, vocis tarditas, manuum stupor: vel quæ adveniat illata extrinsecus, ut capitis trauma quod faucium facit corporis impotentem. Sed quæ sua sponte, nec ante significata irruit; vel sinuum repletionem, qua spiritus animalis nec liberè, nec liberaliter manat è cerebro: vel interceptis venis, unde vitali spiritui aditus denegatur ad cerebrum.

SOLUBILIS.] Non insanabilis: quoniam difficulter sanabilis, ut alibi monuit præceptor his verbis. *Apoplexiam debilem vix est sanare.* Est autem sanabilis: quia non tanta est magnitudo causæ, nec tanta symptomatum violentia, ut omnem respuat industriam medici, omnesque adeo naturæ conatus. Quod autem hic posuit λευμένως, id verò multum exercuit Hippocraticos, imprimisque Galenum. Sed inter cætera quæ mandavit literis super eo adverbio, λευμένως, operæpretium est legere & intelligere quod ille annotavit ex Erasistrati quodam libro, ubi docetur duplicem esse rationem & causam symptomatum apoplecticorum: unam eorum quæ συνίσταται καὶ συντίθεται τὰς διαβρώσεις, i. quæ contrahunt ac distendunt articulos artuum: alteram verò eorum quæ ἐκλύουσι καὶ καλύπτει, i. quæ resolvunt & laxant eosdem articulos artuum. Itaque illud, λευμένως videri positum esse pro apoplexia quæ in laxitate consistit. Quasi verò alia sit eorum symptomatum ratio, quam laxitatis. Non enim si aphonia parem habet causam contractionis & laxitatis nervorum & musculorum vocalium: idem de apoplexia sentiendum in sensus & motus amissione. Est quidem in convulsione, motus amissio: sed non sensus, ut in apoplexia. Nec verò si aphonia ponitur pro apoplexia: tamen hæc retrò non commean, ut omnis aphonia sit apoplectica. Est quidem omnis διπονηκίκα, ἀφωνία: sed non πᾶς ἀφωνία, διπονηκίκα. Existit enim quedam aphonia convulsiva. Qualem ostendit illa sententia præceptoris. Si quis ebrius obmutescat convulsus, &c. Tum illa. *Febris convulsio finem adfert, quæ aut eodem febris die, aut pridie, aut etiam perendie advenit, &c.* Jam verò nulla est æquitas beneficium febris contrahere tantum ad apoplecticam laxitatem. Nam febris oborta æquè benigne facit convulsivæ tensioni, atque apoplecticæ laxitati.

ADVENIENTE LENTA FEBRE.] i. Novè exorta febre diuturna, lenta & tepida, quæ prius non fuit. Quod enim præceptor scripsit, *Ἐπιπνευστικὴν ἡσυχίαν*, Galenus interpretatur, *ἐν ἡσυχίᾳ καὶ θερμῷ, ἀλλὰ βαλχερὸν καὶ ῥεῖον ἀκροθίναντα πυρετόν*. Atque idem nominat *βαλχερὸν πυρετόν*, *ῥεῖον*, i. febre tepidam. Fallitur si quis illa duo adverbia, *βαλχερὸν καὶ ῥεῖον*, ad febre referre studet; cum illud sit apoplexiæ; hoc verò febris ipsius. Præterea si *βαλχερὸν* dicatur de febre cujus exolutio est atque discessio: qui fiet illud in apoplexia quam febris lenta, è sanabili facit mortiferam?

MORTIFERA est.] Quoniam febris ipsa periculo adjicit apoplexiæ, frustra ciendò humorem morbificum qui gravioribus malis augeat ægrotum. Quicquid enim humorem ciet, neque dissipat, nec exhaurit; oppressionem infert majorem. Et verò in omni morbo præstat naturam quiescere, quàm aliquid frustra moliri. Nam inde sunt acrisia, dyscrisia, dolor, atque mors ipsa. Quæ res adduxit Hippocratem ut ita scripserit. *Convulsionem sanat exorta febris acuta, quæ prius non fuit; aut si prius fuerit, exacerbata.* Vide comment. nostrum ad illam prognosin.

1. Epid.
Coac. 9. 9
14. 2.

SEQUUNTUR decisiones tres de hydropse, ut mihi videtur, perperam interjectæ. Quæ quoniam suprâ sunt positæ & explicatæ, non fuit animus, idque consultò, lucubrationem nostram hic denuo collocare.

DE MELANCHOLIA ET MANIA.

ΑΙ ΜΕΤΑ σιγῆς ἀθυμία καὶ ἀπανθρωπία, Ἰπικῶς, αὐτῶν καλεσγασικὴ καὶ [μελαγχολίαν σημαίνουσι. ἢ, μελαγχολικὸν τὸ τοῖσιν.]

CAP.
XXIV.

Ex aphorif. 23. lib. 6.

1. Abiectio animi taciturna, & solitudo quæstia, ipsæ sui per se auctiores, & modicæ; melancholiam ostendunt: vel, huiusmodi melancholicum est.

MELANCHOLIAM si animæ peccatum magis esse docuerimus, quàm vitium cerebri; patebit simul, ejus explicationem cum morbis capitis non fuisse jungendam, sed commodè ad hunc locum rejiciendam: ut in apoplexia par esse duximus. Præsertim cum ejus fons sapius in liene & mesenterio, & toto corpore reliquo quàm in cerebro reperiatur.

ABIECTIO ANIMI TACITURNA.] Vel, ut legitur in aphorismis, *φίλον καὶ δουρὸν*, i. metus & moror: ut abiectio scripta hoc loco, non sit demissio ab humilitate & pio Dei cultu profecta, qualis eorum est qui sanctè & religiosè vitam instituunt. Sed ea quam genuit mæsti ac timidi hominis ægritudo, qui omnia tuta timet, ponitque semper ob oculos, primùm quidem suspiciosè omnia quibus exterreretur metu, nec ullam quietis partem sibi impertit; ponit autem frequenter invidias sibi paratas: hinc malitiosè odit quos metuit, ac periisse expetit. Sed tamen in perturbatione mentis ita consternitur, ut satis non habeat animi quò linguam promoveat ad conquerendum & objugandum, aut comminandum; vel brachia & manus, ad decertandum per vim; nisi cum ex melancholico sit insanus, exitque omnino è potestate mentis. Nec verò illa demissio est hypocritica, qualem testantur sacræ literæ in Phariseis apparuisse, quos inde vocant *οὐδωρότες*. Sed ea demissio hîc audienda eorum qui morbo animi sunt morosi, terribiles aspectu homines, ob eamque causam melancholici nominantur, ut mox dicitur.

TACITURNI.] Non quidem culpa linguæ, verborum dædalæ; cum manet immota, ut in *ἀναδία* i. impotentia voces efformandi atque loquendi; quæ vitio accidit organi dialectici. At talis *ἀναδία*, injussa est & invita. Sed ideo sunt taciturni homines illi, animo multum abjecti: quia morem gerunt animo pertinaci, & sponte sua, fandi sunt negligentes, non impotentes: nisi fortè sit impotentia voluntatis, non autem instrumenti, nec facultatis. Qualem fuisse legimus in historiis Thasiam illam Dealcis uxorem, quæ signa edidit delirantis, partim silentio, partim nugarum garrulitate, exactum ad morbum. Ubi Galenus agnovit silentium illud, melancholicum; garrulitatem verò, phreniticam.

hist. 15:
parte 3.
3. Epid.

ET SOLITUDO QUÆSTIA.] Græcè est *ἀπανθρωπία*, i. inhumanitas, vel hominum vitata societas & consuetudo: qualis eorum dementia est qui suis æqualibus, familiariter uti nolunt; quòd sibi soli placeant, elati fastidio & contumacia. Sed illi potissimum ad solitudinem viam affectant, vitandæ societatis causa, qui vultu sunt mæsto atque demisso, quem *πέσσαν* κατὰ τὴν Græci vocant, ac si malè sibi conscii essent, atque, ut ita dicam, rei quodammodo rerum infelicitè & malè gestarum. Talis est *μυνηστικότητα*, quæ pugnat è directo cum *φιλανθρωπία*. Ac solitudinis affectatæ causa est, prava opinio quæ sola cadit in mentem, cum ejus excolendæ studio non affectatur: nec ut vitetur alterum genus injustitiæ, ne cui quis noceat. Sed ne hæc quidem sanæ mentis. Etenim qui & discendi studio, à rebus gerendis avocantur, & qui nocendo nemini, alterum genus vitant injustitiæ, pariter in vitio sunt: quia prosunt nemini, sicut pro se quisque debet prodesse. Ut paucis dicam; illa demum est *ἀπανθρωπία* hîc

posita quæ inhumani est hominis qui procul ab omni societate suum cor edit, persuasione falsa imbutus.

IPSÆ SUI PER SE AUTHORES.] i. Sine causa & occasione sui effectrices, ut nemo intelligat unde sit & quorsum illa demissio animi cum silentio & solitudine affectata, nisi forte sit ægritudo animi τῶν δυνάμεων, i. cultusorum hominum, qui, ut Galenus ex Critia interpretatur, levi de causa fortiter irascuntur; aut lesi graviter, seivum dolorem sic animo conceptum foveant, ut inde nunquam, aut certe vix excidat. Thasia mulieris pathemata hæc fuerunt. Ex λόγος καὶ περιστάσεις ἐξ ὧν αὐτὴν ἐκπεσε τὸ πένθος, καὶ ἀσθένεια, καὶ ἀσάφεια τοῦ νοῦ, καὶ ἀσάφεια τῆς ψυχῆς, καὶ ἀσάφεια τῆς σφύρας, καὶ ἀσάφεια τῆς σφύρας, καὶ ἀσάφεια τῆς σφύρας. i. Ex mærore per occasionem concepto, dum adhuc staret, facta est somni expers, cibi negligens, sitibunda & anxia. Inde quo die primum decubuit, ineunte nocte, visa est sibi metuens, garrula & animo consternata. Ex quibus apparet verum esse quod in sanctorum hominum proverbio est. Per quod quis peccat, per id & torquetur. Et verò admirabile est quantum appositè, pathemata illa reciproca, suis quæque locis profecta, & velut postliminio restituta, stylo Hippocratico, catholicum illud habeant theorema. οἱ φόβοι, οἱ αἰσχυροὶ, οἱ δόμοι, οἱ δόμοι, οἱ δόμοι, καὶ τὰ ἄλλα τῶν αἰσχυρῶν ὅπως ἔσονται. i. Timores, ut verecundia, tristitia, item voluptas, iracundia, & cætera quæ sunt ejusmodi, sic morem gerunt occasione & causis ipsorum (ut cum horrescimus viso serpente.) Id autem quod cuique actioni dicatum est, ac veluti aptum natum, unicuique pathemati etiam morem gerit atque inseruit, ut hepar voluptati, cor iracundiae, cerebrum verecundiae. Ergo Thasia illa mulier vultuosa, illis pathematis occupata fuit per morbum, quæ ipsi, dum valeret, causæ fuerunt ægrotandi. Sunt igitur pathemata illa reciproca, quæ unde prodeunt, ibi memoriam de integro sui revocant, & revertuntur.

ET MODICÆ.] Græcum μελαγχολία, idem significat quod illud Latinum, Nihil nimis: ut ex Galeno supra jam diximus. Est autem sic positum in hac prognosi, ut ea circumstantia ἀσθενείας καὶ ἀσθενείας, appositè ipsas convertat ad illud de quo dicuntur, nempe illa quæ dicitur & fortiter hominem occupavit, quæque ad ferarum dietam ipsum redegit, præ summo mærore & metu, cum desperatione ἀσθενείας; aliud signum requirit melancholice cujus ad ultima ventum est. Sed illa demissio taciturna quam diutius præ se fert quispiam, nec ita leviter, sed abundè satis; illa, inquam, propria est melancholice nondum perspectæ & cognitæ, ut mox planum fiet in ipsius natura. Ac nisi me fallit animus, eodem planè sensu hic legendum μελαγχολία, quo illud in aphorismis, καὶ φόβος καὶ δυσθυμία, πολλὰ καὶ ὀλίγα ἔχοντα μελαγχολία. i. Si metus & mæror ipsos diutius malè habeant quos invaserunt, tum autem similiter exigantur, &c.

MELANCHOLICUM ILLUD EST.] Sive denunciat melancholiam. Est autem melancholia sic dicta, quòd ab humore nigro, non quidem atra bile nascatur. Non enim melancholia, nomen est nigri humoris, sed morbi. Nec verò melancholici vulgò dicuntur qui sunt in dominatu nigri humoris, nec qui à scopo veritatis aberrant, ut certe aberrant melancholici verè dicti: sed illi maximè qui studio discendi sunt apud se, & qui bonarum cogitationum epulis taciti recreantur & saturantur: quemadmodum de Ulyssæ narrat Homerus. Quinetiam noster præceptor non attigit solum melancholicos mente captos, cum ait. Τὸς δὲ μελαγχολικοὺς φαρμακείῃσι ἀσθενέουσιν καὶ κατὰ. i. Melancholicos, seriò per inferam alcum purgare oportet. Sed eos attigit etiam quibus hypochondria sunt oblita nigro humore, nec tamen sunt melancholici errore mentis. Tum verò illos homines qui cum olim calido & sicco temperamento fuerint; affecta jam ætate, sunt frigidi atque sicci. Talium enim sic comparata est ratio complexionis atque humoris, ut cum purgare consilium est, pharmacum esse debeat μελαγχολία; cujusmodi solet præscribi ad morbos qui humoris morbifici contumacia in vetustatem inciderunt. Sic elleborisum commendat Hippocrates: quando, ut scribit Galenus, τὸ πένθος καὶ ὁ φόβος ἐστὶν, καὶ ὡς αὐτὸς ἐστὶν ὁ μελαγχολικὸς δυνάμεων. i. diuturna est passio, & velut velle indigenis. Sed alia quoque ratio est cur seriò & ἀσθενέουσιν purgandi sint melancholici à 40. ad 60. ætatis annum: quoniam illa ætate sperabiles non sunt crises καὶ ἐκβολαὶ ἢ καὶ δυνάμεις. Quò fit ut omnis spes medici & cæptæ curationis fiducia posita sit in pepasino & purgatione. At verò melancholici mente capti, ejusmodi sunt, morbo melancholice occupati.

Sed melancholice nomen & ratio, duplex omnino est apud Hippocratem. Una quidem eorum quos acuta febris invasit: altera verò illorum qui habent ἀσθενείαν, & febre carent. Ac prior significatio est in illo. Τῶν δὲ μελαγχολικῶν μελαγχολικῶν, οἱ δὲ τὸ μελαγχολικὸν καὶ τὸ μελαγχολικόν. i. Qui melancholice de potestate mentis exeunt, si tremor superveniat; malo sunt loco: vel potius, sunt desperati. Ad quem locum hæc scripsit Galenus. Μελαγχολικῶν ἡμετέριον ἀσθενείαν, ἢ σφαιρὴν καὶ μελαγχολίαν, καὶ αὐτὴν, μελαγχολίαν καὶ ἐκβολὰς ἐκ τῆς κατὰ φύσιν. i. Egressio melancholica hic audienda quæ violenta est atque ferina. Hæc autem gignitur à flava bile perusta cerebrum imbiente. Altera melancholice significatio est in hac prognosi & in aphorismis, quam stylo nostro decrevimus explicare. Ergo melancholia hic posita, delirium est intermissionis & febris expers, cum assiduo metu & mærore conjunctum. Delirium cernitur in mentis egressione. Mentis egressio est in falsa & prava opinione, non quidem phantasie; sed ipsius iudicii, quod ἁμαρτία Græci vocant, & in quo regnum est animi. Falsa ac prave opinionis causa est ægritudo ex metu & mærore concepta. Nam ex mærore & metu, potissimum ipsa mens commovetur, & inde nata ægritudo, perennitatem habet eorum pathematum à quibus enascitur. Et cum melancholicus omne tempus exigit in ægritudine: ibi mæroris & metus nulla vacatio esse potest. Itaque perpetua ægritudo, quæ propriè est melancholia, ostendat quoque assiduitatem mæroris & metus. Quæ duo pathemata sunt melancholice signa: sicut illius olim fuerint ἁμαρτία. Est autem melancholica ægritudo, febris expers: quia cerebri nulla est proritatio, sed tantum inflectio quædam mentis. Et verò noster præceptor, melancholice domicilium collocavit in mente,

te, ipsamque voluit segregari ab omni concretionem corporis. Sic enim scripsit. Οἱ μελαγχολικοί, καὶ ὁπληστικοὶ εἰσὶν αἱ νόσοι ὡς ὁπληστικὸν καὶ οἱ ὁπληστικοὶ μελαγχολικοί. τῶν δὲ ἑκάστην μάλλον γίνεται ἐφ' ὅτι περὶ αὐτῶν τὸ ἀμφότερον· ὡς μὲν ἐς τὸ σῶμα, ὁπληστικοὶ· ὡς δὲ πρὸς τὸν νοῦν, μελαγχολικοί. i. Melancholici & epileptici consueverunt esse ut plurimum: & epileptici, melancholici. Horum verò utrumque potissimum accidit, prout in alterutram partem infirmitas se inflectit. Ac si quidem in corpus, epileptici sunt; in dianziam autem, melancholici. Est igitur melancholia, mentis: ut epilepsia, corporis. Atque hæc duo symptomata melancholix & epilepsix, se mutuò consequuntur, & sibi succedunt invicem; non quidem per μεταπτώσιν epilepsix in melancholiam, & contrà: sed per μεταρρίσιν utrinque profectam. Non enim successio est causæ morbificæ in alterutrum, ut scilicet ægrotudo mutetur in morbum, & morbus in ægrotudinem; relicto priore foco, quod μεταπίσιν Græci vocant, & inde est μεταρρίσις: sed utroque malo & utriusque foco superflite, propagatio fit unius ad alterum, quod est μεταρρίσις, & inde nata μεταρρίσις. Nam melancholia superflites, humorem gignit melancholicum epilepsix; & epilepsia primigenia, ægrotudinem parit animo, ex diuturno mæore morbi, & metu cadendi: ut rectè Hippocrates annotavit. Hinc mentis demissio & veluti quedam infractio. Est autem philosopho, ne dicam Christiano, indignum & nefas, putare causam epilepticam migrare in mentem, quæ sola est ἀναρρίσις, ἀφ' ὅθεν, καὶ ἀκκορρίσις, omniumque affectionum secunda præterquam αἰσθησις, i. opinionis: quæ sola, ut ait Plato, cadit in mentem; ex eaque, si prava est, melancholica ægrotudo: sin autem pia & sancta, ἡ εὐθυμία, i. tranquillitas regnat in homine. Quòd enim mens ipsa, omni alteratione careat, planum apertè facit divina illa disputatio præceptoris, cuius finem attulit hæc conclusio. Δι' ἡκούην δὲ ἀγρίων ἡ ψυχὴ δονημένη, καὶ πρὸς ἐκείνῃ πρὸς ἀπειρίαν, καὶ ἡκούην ποὶ κατὰ φύσιν, πρὸς τὴν φύσιν αἰσθησις, καὶ τὸ πρὸς τὸν νοῦν, δυνάμειν τὰ τοιαῦτα ἐν διαίτη μετὰ τῆς φύσεως δὲ μεταπτώσιν αἰσθησις ἔχει. i. Cujusmodi sunt meatus & vasa, per quæ excurret anima; & ut sunt affecta, quibus accedit; tum illa etiam quibus permiscetur & se infundit: sic homines aliter atque aliter sentiunt; ob eamque causam ejusmodi patibemata per dietam possunt emendari atque transponi. Sed ipsam naturam inaspectabilem transformare non potest. Est igitur melancholia, mentis ægrotudo quæ cernitur in assiduo mæore & metu. Ejus naturam ita descripsit Arculanus ex Avicenna. Melancholia, inquit, est mutatio existimationum & cogitationum à cursu naturali ad corruptionem, timorem, atque malitiam: propter complexionem melancholicam, quæ spiritum facit sylvestrem in cerebro, ipsumque facit timidum, propter ipsius tenebras, quæ, sicut exteriores tenebræ, sollicitant ac timere faciunt, eò quòd complexio frigida & sicca contraria est spiritui, debilitans ipsum: sicut complexio calida & humida, qualis est vini, conveniens & confortans. Ex ea judicii depravatione nihil nisi perperam opinantur & faciunt melancholici. Nam falsa illi pro veris, turpia pro honestis, vanitatem pro veritate; caliginem pro Sole, & Orcum pro luce habent. Denique inimicos colunt abjecti & humiles; amicos autem, morose utuntur & cum fastidio: tum ipsos amicos pro inimicis fugiunt & averfantur.

Ex quibus apparet, tres casus haberi melancholix authores atque fautores; ægrotudinem animi; spirituum tenebras; & frigidam atque siccam complexionem cerebri. Sed tamen æquè par est in humidis cadere melancholiam per ægrotudinem, atque in siccis. Ac multos ipsi vidimus in adolescentia melancholicos à mæore & metu. Erat autem illa tempestas tumultuosa, melancholicorum feracissima.

Jam verò illa melancholia quæ in opinionis errore posita est cum ægrotudine; utrum a libi sedem habeat quàm in judicii domicilio; & num aliter quàm in diancæ & à diancæ existat; hoc loco querendum. Enimvero ratum est medicis, quandam esse hypochondriacam melancholiam, à nigro humore qui stabulatur & gignitur in hypochondriis, ubi non rarò effervesceat ac veluti fermentatur, ut ait Hippocrates; ac tum ex eo tetram efferrè anathymiasin, unde spiritui tenebræ offunduntur, visaque apparent mendacia, quæ, sicut in tenebris, pavitant melancholici: sic ipsos metu exterrant. Quæ ut concedam vera esse, per illud catholicum theorema; quòd ut sunt mentis propria instrumenta: sic homines aliter atque aliter opinantur: tamen non efficitur id verè dici, nec veram esse melancholiam, quæ continenter in opinionis errore versatur cum ægrotudine. Est enim verè illud positum à Galeno: quòd nullum delirium potest videri δυνάμει, quando in cæteris partibus, humorum offensiones, cerebrum in sympathiam & contagionem adducunt. Sed præceptoris judicium est; quòd ibi demum est melancholia, ubi quis in mæore & metu longum tempus exigit continenter. Scitum est illud. Ην φέρεται καὶ δυσθυμία, πρὸς τὸν νοῦν ἔχειται μελαγχολία· μελαγχολία δὲ τὸ πρὸς τὸν νοῦν. i. Quòd metus & mæstitia perdurent; à melancholia illud est.

2 Οἷσιν ἐκ φόβου καὶ καταψύξεως ἐξίστανται· πυρετοὶ μετ' ἰδρώτων, καὶ ὕπνοι ὑπανάνανδοι ταῦτα λύουσιν.

Quibus à metu febris vacuo, ad furorem egressio est; id febres cum sudoribus, & somni arctiores, nec turbulenti exolvunt.

PULCHERRIMA hæc decisio est, in qua docetur μεταρρίσιν melancholix in maniam, i. furorem, tum ratio explicatur defungendi eo furore, idque δυνάμει καὶ δυνάμει, i. secunda crisi, unde nihil superest reliquiarum, ac redintegratio est naturæ cum sana mente in corpore sano.

lib. πρὸς
lib. 1. πρὸς
lib. 4. de
republica.

lib. 1. πρὸς
lib. 4. de
republica.

lib. 1. πρὸς
lib. 4. de
republica.

lib. 3. acut.

lib. 1. πρὸς
lib. 4. de
republica.

comment.
ad procr. 1.
f. 1. 1.

aph. 23. 6.

sano. Existunt tamen hic difficillimæ quæstiones, quarum solutio erit in prognoseus ipsius recensione.

Ergo. QUIBUS.] Melancholicis, qui sunt ejusmodi; non quidem à mentis ægritudine primum concepta, & jam vetusta, quibus tantum prodest tranquillitatis voces audire, remediumque à Deo precibus impetrare: nihil autem medicinam corporis adhibere, nisi forte sit medicinæ locus ad symptomatum, quæ inde in corpus cadunt, correctionem: sed iis melancholicis, quibus spirituum tenebræ inferunt ægritudinem, à tetro vapore, quem melancholicus humor in cerebro excitavit, unde animi dejectio est, ac velut infractio quædam: quia visis mendacibus exterrantur, quæ opinionis errorem inducunt.

A METU FEBRIS VACUO.] i. Ab ea demissione animi, quæ in futuri mali falsa opinione posita est: vel etiam à timore propter expectationem futuræ censuræ, ut ipsi vidimus in quadam illustri muliere admodum melancholica, quod in suspicionem adulterii venisse se falso putaret apud maritum, ob eamque causam diem vadimonii coram iudicibus expectaret. Itaque toto corpore perhorrescebat, omnibusque artubus contremiscebatur. Græcè est, ἐκ φόβου καὶ καταλύει: quod nos ex professo vertimus, METU FEBRIS VACUO: ad verbum, METU CUM REFRIGERATIONE. Sed illud Græcum, καταλύει, vel extinctionem caloris nativi ostendit in toto corpore, partibusque extimis quàm frigidissimis; vel ipsam febrilis ardoris vacuitatem. Ac prior quidem significatio nuper adducta fuit & explicata. Restat altera nunc explicanda, de vacuitate ardoris febrilis, quam hic secuti sumus. Ergo scire licet in censura & examine horum duorum nominum καταλύει καὶ ἐκλύει, alterutrum pro altero recenseri. Legitur autem ἐκλύει in verbo ἐκλύειν, pro vacuitate ardoris & moderatione caloris apud Hippocratem, ubi ait, ἐκλύει, καὶ πάλιν ἀνθέρμειν. i. temperiem habuit; mox rursus aestu incanduit. Quod idem est ita scriptum alibi. Ἀπὸ τοῦ ἐκλύει ἡ νόσος ἀνθέρμειν. i. Visus est febris exers: sub vespertum autem febris acuta, &c. Sic ἀνθέρμειν verbum, pro restituto calore nativo, & pro accensa febre reperio usurpatum. Nam quod ἐκλύειν verbum & ἐκλύει nomen, caloris moderationem partiumque ipsarum temperiem, non secus atque frigus extremum significet, testis est illa sententia præceptoris. Ταῖς ὑποχονδρίαις καὶ καύματι ἐν ἐκτεχνίῳ ποτὶ ἐκλύειν. i. Ardoris reliquie in hypochondrio, refrigerata febre; ipsos male habent quos occupant. Nam quod objicitur; illam temperiem expressam nomine ἐκλύει, insidiosam esse, falsoque inde creditam discessionem febris, tum in ardore hypochondrii, tum in febre acuta: ut illud concedam; tamen non efficitur quin illa temperies sive καταλύει in hac prognosi posita, non verè significet vacuitatem febris, ubi nulla est inflammatio, nec antegressa febris, aut comes; ut certè nulla est in melancholia. Est autem febris vacuitas in melancholia, quàm pertinax metus ostendit, ut signum ἀχώριστον, i. inseparabile: quoniam in ea primum laborat illa pars animi, quæ mentis & consilii est, ἀναλόγηται, proptereaque ἀνοήτως. Nec verò ulla proritatō est φασματώδης, ἡ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἡσυχάζει, in stupore animi melancholico, quem inferunt tenebræ spirituum; sed veluti quædam infractio & hebetudo. Nam qui cum febre delirant melancholicè & quasi è mentis exeunt potestate; non sic eorum ratio est; ut mox dicetur.

AD FUREM EGRESSIO EST.] Græcum illud, ἐξίσταται, sic vertendum duxi, ne quis existimet Hippocratem hic posuisse ἐξίσταται illam ἐνύπνιον, quæ cum silentio est, ac paulò post infra recensetur. De qua etiam supra jam diximus ad illam prognosin. Αἱ ἐν τὴν νύκτα ἐκστατικὴ ἐνύπνιον, καὶ ἀφύπνιον. i. Qui cum silentio, è potestate mentis exeunt, nec voce sunt capti; mortiferum habent malum. Nec verò ἐξίσταται illa est, quæ in stuporis excessu consistit, per quam vacatio est officiorum animæ sentientis, moventis, & intelligentis; ubi homines stupent attoniti & immoti manent, ut vel transfixi non sentiant: tamen non negaverim hic febrem salutariter exoriri. Sed illud verbum, ἐξίσταται, indeque nomen ἐκστατικὴ ad melancholicam pertinet egressionem, vel, si mavis, excessum, quem Galenus vocat βροχίαν. i. ferinum: quoniam sic affecti cæptis immanibus efferuntur, proritato cerebro ab atra bile, cujus aciores sunt morsus quàm nigri humoris, quem μελαγχολικὸν χυμὸν Græci vocant, cujus in atram bilem ἀμειγμία, i. transitus est, in melancholia hic posita. At proritatio atræ bilis magna in cerebro esse solet, quod ea tres qualitates habeat proritandi, τὸ σπυγνόν, τὸ ἀλγεράκιον, καὶ τὸ ἐξώδες, quæ non sunt in nigro humore vel melancholico. Tantum verò interest inter atram bilem, & nigrum humorem; quantum inter ferum candens, & frigidum. Ergo melancholici tandem evadunt fanatici, & cæptis immanibus efferi, sese præcipitant ad exitium, ac sibi manus adferunt violentas.

Id exolvunt.] i. Vel ferocitate domita, fanaticos faciunt mansuescere & ad se redire; vel esse apud se, qui suæ mentis non erant, per ἐπιστάθην qua morbificæ causæ amotio, & partis afflictæ redintegratio comparatur, nulla superflite morbi materia, nec empyreumate.

FEBRES CUM SUDORIBUS.] Quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur, cum spe salutis, ac sine offensione nobilium partium, nutritiarum, spirabilium, & animalium. Ipse autem faciunt liberè, liberaliter & citò, exire malum, quod intus lædit; per sudores confertim proruptos: unde primum certa est ægris, nec insidiosa levatio; mox inde perfecta restitutio. Sed febrium commoda hic descripta non recipit ad persfruendam, illud prorrheticum, nec illa prognosis jam posita. Οἱ ἰσχυροὶ, ἐξ ὧν ὁ δεινὸς ἀνθέρμειν. i. Quibus excussa insania, febris acuta supervenit; phrenitici rursus evadunt. Quæ sententia si attentè legatur, & ad Momii lucernam examinetur; non expugnat: sed ne oppugnat quidem, quæ scripsimus in hunc locum. Id planum faciet commentarius noster. Sed instat Galenus, cui placere jam nuper vidimus atque alias, nihil expectandum à febre quod sit

Coac. 3.
c. 23. 2.
prorrh. 31.
& 32.
f. 2. 1.
& 34. f. 3.
eiusdem
hist. 2.
part. 3.
lib. 3.
Epid.
hist. 1.
lib. 1.
Epid.
in prorrh.
ubi super.
prorrh. 1.
f. 2. 1.

Coac. 5.
hujus cap.
Coac. 71.
1. lib.

aph. 22. 4.
ibidem.

prorrh. 15.
f. 1. 1.
& Coac.
100. 1. lib.

suprà po-
fina Coac.

fit salubre, nisi ad eos morbos, qui vel à frigore simplici enascuntur, vel cum humore crudo. Quod certè ut verum est: sic à sententia nostra non discrepat. Non enim hic febris est primum exorta, cujus excursionem in cerebro stabulante, paraphorica symptomata excitantur, quæ ipsa vi febris vires acquirunt eundo. Nec verò ulla est cerebri phlegmonæ: sed proratio febris experta, quæ vel hæmorrhoidæ, vel ipsis varicibus in crure obortis quiescit: quemadmodum ipsa quiescit etiam, sudoribus criticis, qui à febre cientur. Adde quod humor temperamento frigidus, nunc factus est cunctando acrior, & in atram bilem migravit.

ET SOMNI ARCTIORES.] Quorum magna vis est pepasmo ad crisin, & unde firmissima crisis ostenditur: idque cum aliis, tum verò in ecstasi, vel, si mavis, excessu melancholico, in quo infelix animi vix unquam

Solvitur in somnos, oculisque aut pectore noctem Accipit, --- ut poeta cecinit de Phœnissa. Ac beneficium somni ad crisin, testatur illa sententia præceptoris. *Ὁσος ὁ φρενίτις ἐκαστὸς ἀγασθῆναι.* i. Ibi somnus benigne facit, ubi delirium inde quiescit. Et *ἐν τῇ φρενίτιδι ἐκαστὸς ἀγασθῆναι.* i. Quæ in phrenitide memorantur insomnia; boni sunt ominis. Quod autem somni arctiores nec turbulenti firmæ sint crisis atque securæ; in promptu est illa prognosis jam adducta. Somni arctiores, nec turbulenti, firmissimam crisin denunciant: turbulenti verò cum labore corporis, incertam nec stabilem. Ergo. SOMNI ARCTIORES.] Qui sunt ejusmodi per aliquot dies à crisi: quoniam necessitati summæ à diuturnis vigiliis par est dormiendi somnique ineundi commoditas in temperie cerebri, materia suavi somnifera, & tranquillitate animi jam regnum in recto judicio possidentis.

NEC TURBULENTI.] Gracè est *ἀσπασθῆναι*, emendando vulgatum codicem Græcum, qui habet *ἀσπασθῆναι*, i. somni silentium & placidè dormientium exactam ad noctem, qui faciunt breves tenebras: quia illi serpunt gratissimi, curasque leniunt, & corda oblita laborum. Ex quibus significatio fit redintegrati cerebri, & sanæ mentis, nec amplius perturbata. Nam turbulentos facit *ἡ πύεξις* & acris tetraque anathymiasis.

3 *Ex μανίης ἐς βεγάχον μὲν βῆχθ', ἀπόστασις: καὶ ἐν τοῖσι μανιώδεσι*
30 *ἀσπασμὸς ἐπιγίγνεται, ἀμαύρωσιν ἔχει.*

Ex furore ad raucitatem cum tussi, abscessus: tum insanientibus exorta convulsio, ἀμαύρωσιν adducit.

UT NIHIL melius bona crisi, quæ illud ipsum quod intus lædit, foras excluditur, ac redintegratio vel *ἐκπύρωσις* comparatur corporis è natura egressi, quæ certa & stabilis sanatio est: ita nihil pejor nec magis mortiferum, quam prava *μετακίνησις* vel egressionis progressus ad pessimam *ἐπιγίγνεται*. Bona est crisis insanientis per *μετακίνησιν* timoris melancholici, non autem phrenitidis. Bona est, inquam, crisis; proruptus sudor à febre qui restituto cerebro, somnum conciliat suavissimum atque gratissimum. Prava *μετακίνησις*, raucitas, cum tussi oborta. Pessima *ἐπιγίγνεται*, convulsio est insanientis consecraria. Ac sudoris quidem & somni commoda sunt exposita in superiore prognosi καὶ *ἐκπύρωσιν* furoris ex melancholico metu enati. Nam *μετακίνησις* pravæ & *ἐπιγίγνεται* incommoda recensentur hoc modo.

EX FURORE.] Hic posito, qui est *μελαγχολικὴ ἰσχυρία*, vel, si mavis, egressio melancholica; cum scilicet quispiam è melancholico evadit fanaticus. Existit enim *μανία* quædam phrenitica quam genuit bilis atra, ex flava bile perusta, cujus quidem multò sunt acriores morsus quàm flavæ; proptereaque infert sæviora pathemata quàm ipsa phrenitis unde ortum habet cum febre, cujus melancholica rarò est particeps. Ac de mania quidem phrenitica, illud jam vidimus positum à præceptore. Phrenitici sputatores, fanatici; etiamne tremuli? Nam à phrenitide sæviore ad maniam facilis egressio esse solet: ut penè miraculo apposuisse videatur Hippocrates quòd illa tempestate pestifera quam descripsit, ne unus quidem phreniticorum qui tunc ægrotabant, evasit fanaticus. Sic enim ait. *Ὅτις ἐξ ἐμῆς φρενίτιδος ἔλθῃ, ὁσπὶς ἐπ' ἀδανίαν*, &c. Sed hujus phreniticae maniae multa sunt exempla primo libro Coacarum prognosewn.

ERGÒ. EX FURORE MELANCHOLICO ABSCESSUS.] Καὶ *ἐπιγίγνεται*, i. per decubitum materiæ morbificæ, quò vel ipsa excurrit, vel eò transmittitur: non autem καὶ *ἐκπύρωσιν*, i. per excretionem veram & criticam: qualis descripta est ad salutem, superiore prognosi. Atque hæc quidem *ἐπιγίγνεται* non fit *ὅπου δεῖ*, i. quòd decet, nec salutarem edit abscessum: qualem exortum legimus Herophonti, per quem defunctus est morbo lethali. Exortus est autem primum in liene, mox in crure καὶ *ἐν*, i. è directo lienis. Qualem etiam commodis ægri rebus nasci testatur illa sententia præceptoris. *Τοῖσι μακρομυελὲς κροῶν ἢ αἰμορροῖδαν ἐπιγίγνεται: μανίης λήσιν.* Insanientibus hæmorrhoides aut varices exortæ, sanant insaniam. Quem aphorismum Galenus enarrans hæc scripsit. *Εἰταῦτα μανίαν τῶν κροῶν μακρομυελὲς καλεῖται, ἢ τῶν σπλῆνός τε.* i. Hic sanè maniam vocat melancholiam verè dictam, non quæ à bile est. Ergo nascuntur abscessus è mania quæ in excessu melancholico est; non autem phrenitico. Atque illi demum abscessus consolantur medicum spe certa salutis, quos modò recensuimus. Hi verò metu exterrent interitus, qui sic è mania melancholica enascuntur.

AD RAUCITATEM CUM TUSSI.] i. Ad vocis asperitatem cum sicca tussi conjunctam: quarum illa quidem inæqualitatem ostendit arteriæ catarrho imbutæ; hæc verò perennitatem catarrhi in fauces & arteriam prolabantis. Et quia catarrhi vis effera est, quæ cer-

aph. 44. 6.
Coac. 9.
cap. 14. 2.
Coac. 2.
cap. super.

aph. 2. 2.
proph. 5.
i. 1. 1.
& Coac.
95. 1. lib.
Coac. 157.
1. lib.

Coac. 99.
1. lib.
3. Epid.
part. 3.
vide comment.
ad proph. 1.
f. 1. 1.

hist. 3.
1. Epid.

aph. 22. 61

Coac. 51.
cap. 16. 2.

nitur in raucitate & sicca tussi assidua, periculum est ne tabem inferat erodendo pulmonem. Quod metuens noster præceptor, ac tanquam e specula eam calamitatem, ut tempestatem futuram, prævidens; prognosin hanc medico ad industriam comparandam præscripsit. *ἡσυχία καὶ βραχὺς καὶ ῥιπιδὺς ὕπνος, πῶς ἀνάγ. i. Raucitas cum tussi & alvo liquida, pus educit: non quidem primum & per se, sed interventu phthisis quam facit catarrhus ille raucitatis auctor & tussis ferina. Quæ docendi ratio est quodammodo ἀνυμνωτική, quemadmodum in hac prognosi cum ait. Ex FURORE MELANCHOLICO, ABSCESSUS AD RAUCITATEM CUM TUSSI; HABET ΑΜΑΤΡΩΣΙΝ. Quod idem est ut si diceret; ægrotum lumine cassum reddit vita extincta. Sed clarius hoc infra dicitur.*

ET INSANIENTIBUS.] Græcè est *μανικώδεις*, in quibus regnant τὰ μανικά, vel qui sunt in omni 10
excessu melancholico. Hujusmodi *μανία* sic leguntur in aphorismis. *Τὸ μὲν ἦν τὰ μανικά καὶ τὰ μελαγχολικά. i. Vere quidem satyra est pathematum mania & melancholia, &c. Est autem credibile hic vernam insaniam, non in excessu phrenitico, sed melancholico constitutam. Ex viro οἱ μανικώδεις ejusmodi sunt, ut, si aucupio dictionis credendum est, non mania illa feroci phrenitica; sed levior ac melancholica, ex qua proprie fanatici nominantur, impliciti esse videantur. Ergo insanientibus, non quidem phreniticis, in quibus insanie summa sunt omnia, & coepris immanibus esseri sunt, proptereaque vinculis coercendi; sed insanientibus melancholicis: tamen & illud quo ista ponuntur, in phreniticis locum habet, nempe a convulsione ἀμυμνωτική.*

aph. 56. 6.
proth. 14.
l. 1. 1.

EXORTA CONVULSIO.] I. Injussa & invita contractio artuum dolorifica, non autem simplex 20
injussa collectio quæ omni dolore caret; nec vero convulsificam intra se habet causam: sicut nec epileptica contractio artuum. Exoritur autem in mania, convulsio quæ prius non fuit, per causam convulsificam artubus imperitam, καὶ μετακίνησις, ἢ κατ' ἀντίθεσιν, i. transponendo aut propagando. Ac μετακίνησις, quidem in illo est. In melancholicis morbis periculum sic ostendit ipsorum decubitus. Aut enim apoplexiam corporis, aut convulsionem, aut maniam, aut cecitatem ostendit. *Ἐμφύων* autem in illo. Qui melancholicè insaniunt, si tremor superveniat; malo sunt loco. Sed mania melancholica ipsa per se non infert ἀμυμνωτική: verum interventu convulsionis. Nec vero illa convulsio mania succedanea, vel potius consecutaria, secum habet ἀμυμνωτική. Suffocando calorem nativum, sed extinguendo. Est enim ἀμυμνωτική propriè & metaphoricè, 30
symptoma extinctionis, vel ipsa extinctio. Quamobrem convulsio hæc, symptoma erit mania per ἀντίθεσιν: non autem mania in convulsionem μετακίνησις. Sed illa ἀντίθεσις incremento accidit morbi: cum scilicet diuturna & vehemens alteratio vertitur in alienationem partis obfessæ. Atque inter μετακίνησιν & ἀντίθεσιν convulsificam quid intersit, planum illud facit. Quid melius est delirium supervenire tremori, quam tremorem delirio. Nam illè tremor est μετακίνησις alterantis: hic vero ἀντίθεσις alienantis. Atqui alteratio nondum habet ἀμυμνωτική; & adhuc sperabilis est redintegratio: alienatio autem habet cum desperatione salutis: quoniam a privatione habitus denuo comparari non potest.

Eb. 1. prog.
de sidore
dentium
qui super-
venit deli-
rio.

lib. 1. prog.

Coac. 4.
c. 9. 2.

PRÆ SE FERT ΑΜΑΤΡΩΣΙΝ.] Hic non intelligit antonomasticam illam ἀμυμνωτική quæ oculo- 40
rum est propria: cum scilicet exhausto humore crystallino & spiritu visifico; tum etiam extincto splendore & lumine oculorum, ipsi apparent oculi velut emortui. Ac talem ἀμυμνωτική nominat in prognosico, *ὅταν ἀσχημάτως καὶ ἀλαμπῶς. i. visionem squallidam & lucis expertem. Eò spectat igitur illud, ἀμυμνωτική, ut intelligamus duo hic posita; nempe abscessum e furore ad raucitatem cum tussi; & convulsionem exortam præ se ferre causam & signum exoluti spiritus, & extincti caloris nativi; proptereaque mortem subesse: quæ quidem verè & appositè dici potest ἀμυμνωτική. Nam & πῶς αὖ ἀμυμνωτική, i. obscuram spirationem, morti proximam, eò quoque dici reperio apud Hippocratem. Quæ cum ita sint, verè & appositè sic videor interpretaturus istam prognosin. E. FURORE AD RAUCITATEM CUM TUSSI, ABSCESSUS ΑΜΑΤΡΩΣΙΝ ΕΧΕΙ, i. mortem infert, vel adducit. Tum INSANIENTIBUS EXORTA CONVULSIO, ΑΜΑΤΡΩΣΙΝ ΕΧΕΙ, i. mortem subesse testatur. Atque hæc, nisi fallor, germana est versio & enarratio divinæ prognoseos.*

Coac. 4.
c. 9. 2.

4 Αἱ σγῶσαι ἐκπᾶσιες, ἐκ πονχάζεσθαι, ὅμματα ἐκτελέεσθαι, πνεῦμα ἐξω ἀναφύεσθαι ἐλάνθαι. ποιεῖσι δὲ ἀπαληκτικὰ χεῖρα. ἀτάς καὶ ἐκμαίνονται ἔτοι. οἷσι δὲ ἡπταραχὴ καὶ κίσις ἔτω παρῶν ὄντα. καὶ κίσις μέλανα διερχεται.

Qui cum silentio sunt excessus inquieti, oculos circumagentes, ac 60
spiritum sublimè intrò ducentes; mortiferi. Sed tamen diuturnas inferunt paraplegias: quinetiam furiosi evadunt. Quibus autem, alvo turbata, exacerbatio est; iis ferè sub crism nigra ducuntur.

MORBORUM omnium, principatus naturæ sic occupantium, ut inde ipsorum officia perversantur; expectanda in pejus mutatio est. Hic nulla sperabilis redintegratio. Sic enim comparata est ratio morborum lethalium, ut si non cito exeant crisi propria & secunda; quemadmodum illi specie ipsa primum, symptomatibusque multum exterrent medicos: ita mox edant signa jamjam futurae mortis. Ne longius abeam; exempla quoque ex aliis repetam hæc pertinentia; examen sufficiet hujus prognoseos. Sic igitur meis ponderibus examinabo.

QUI CUM SILENTIO SUNT EXCESSUS.] Quos intulit melancholia: quod ipsa tamen non facit pri-

70

primū & per se, αἷμα ὅταν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς ὅτι πλεον, ἢ περιχυθῇ, ἢ ἀποστῇ. *Πητικὴ κακοῦ δὲ ἀμείψεται.* i. cum melancholicus humor perustus, aut putrefactus, comparavit sibi malignam acrimoniam. Est igitur excessus ille per ἀπῆλπον melancholice, de suo statu egressus: propterea que magis occupat cerebri principatum, accessione qualitatis maligne quæ est in atra bile quam genuit melancholicus humor, cujus non ita sunt acres morsus quàm atræ bilis. Atque hæc melancholice in excessum mutatio, pejusque habet cerebrum, magisque vitiat animalitatem in motu & sensu; quàm melancholice ipsius in suo statu permanens. Quinetiam in excessu majora sunt vitia officiorum animæ intelligentis, quàm in melancholia. Officiorum animæ intelligentis, vitia hæc cernuntur; primū quidem in silentio & inquiete animo: mox in furore & rabie. Melancholicus quidem excessus cum silentio, memoriam renovat melancholice taciturnæ quæ in errore opinionis versatur. Hic autem silentii causa est, animi pertinacia superstes melancholice quæ in excessum migravit, ἔκστασις Græci vocant. Non enim silentium hoc melancholicum, culpa linguæ accidit quæ voces efformat: sed impotentia voluntatis quæ pertinaci animo morem gerit. Nec verò impotentia est facultatis, nec organi dialectici: sed ejus tantum, quam modo attingi, voluntatis & ἀσθένεια. Itaque proritatio hæc cerebri quæ facit excessum, animalitatem promovet ad inquietem: melancholiam verò non tollit; nec vitia emendat officiorum animæ intelligentis.

Est autem ἔκστασις triplex distinctio; una stuporis, qua stupent attoniti, manentque immoti, vulgò dicuntur ravis; altera silentii & inquietis; tertia verò furoris & rabiei, quæ quidem phrenitica nominatur. Secundæ ἔκστασις in tertiam ἀπῆλπον recensetur in hac prognosi cum ait, FURIOSI EVADUNT: cujus exemplum legitur in Dealcis uxore, quæ morbum exegit usque ad finem vitæ, quem attulit die 21. partim cum silentio melancholico, partim cum multa nugatur garrulitate phrenitica. Itaque triplex illa distinctio sic nominari poterit, ἔκστασις ἀπῆλπος διττὴ ἐκ τῆς ἐκστάσεως, καὶ ἐκ τῆς ἐκστάσεως φρενιτικῆς.

Sed illa ἔκστασις quam hic vocat ἐκστασις, non est ejus silentii quod vel aphonia induxit convulsoria; vel cerebri alienatio quæ facultatem adimit vocalem & dialecticam. Sic ebrii & cataleptici, ex priore causa obmutescunt convulsi, per injustam contractionem, quæ vera convulsio est partium vocalem materiam exprimentium, deducendum, & modulantium. Sic ex altera causa quæ est cerebri alienatio; deliria obscura, cum silentio & tremore conjuncta, sunt valde phrenitica, cum in propinquo mors est. Sed illud silentium agnoscimus quod ex mœrore natum & metu, simulatque orta est melancholia, in ejus excessu voluntatis & ἀσθένεια; denunciat impotentiam, eximiamque animi pertinaciam. Etenim ἀναδία quam aphonia invexit convulsoria, cum excessu melancholico; mortis prænuncia est mox affuturæ, ut jam vidimus in illa prognosi. Quæ in febre convulsoria est aphonia, si cum excessu mentis adducat silentium; mortifera est. Altera verò ἀναδία, cerebri jam alienati confectaria, cum scilicet exaruerit; ibi demum accidit, cum pro clamore silentium est; pro inquiete, ὑπὸ τῆς ἀσθενείας atque segnicies, pro contentione artuum, levis tremor: pro vigiliis, coma & cataphora veteriosa. Ut inde solum ad mortem sit transitus, nec ullum abscessus beneficium expectandum. Sed in silentii excessu hic posito, nondum ad ultima ventum est, donec ea inciderint quæ occupati principatus officia labefactant. Officia duo animalitatis, quorum vacatio est planè funesta. Vacationem brevem ostendunt, iniquies, oculorum huc illuc conjectus, & respiratio magna & rara. Dicendum de singulis.

INQUIETI.] Multum jactati, & qui omnis figuræ ac loci impatientes, nullo consistunt loco, velut furis agitati, proritato multum cerebro stimulis atræ bilis, & visis mendacibus animum fatigante. Hinc nulla quies obrepit, neque diurna, neque nocturna. Hæc autem symptomata sunt alterati cerebri, & mentis perculsæ; ut non solum in delirio sit: sed in excessu fanatico, quem vocant ἔκστασις μελαγχολικῆς. Ut autem jactatio, iniquies, & indecora corporis agitatio, quæ nec sermone, nec scripto; nec etiam nutu exponitur; excessus fanatici notæ sunt & argumenta: sic alia quæ sequuntur, afflicti multum cerebri, multumque in officio laborantis, præ summa infirmitate, signa ostendunt. Scitum est illud; quod sicut actio lesa, partis afflictæ certissimum est argumentum: sic læsionis species, afflictionem ipsam cujusmodi sit, planè testatur atque denunciat. Enimvero paraphorica illa jam posita iniquies, & indecora corporis agitatio, nullis aperta signis cur ita sint, sed in silentio constituta; certum est, cerebro acerrimis möribus atræ bilis vexato, & inde à visis mendacibus, opinionis errore, in mente concepto; certum est, inquam, enasci, & miserationem amicis adferre; quoties in eorum conspectu eduntur & fiunt. Atque hæc symptomata sunt occupati cerebri, & mentis hæreticæ. Sed quæ sequuntur, in metu sunt medicis & mœrore: propter expectationem gravioris mali futuri. Sunt autem.

OCULOS CIRCUMAGENTES.] Græcè est, ἰμμεναι περιεχέμεναι, eodem planè sensu quo ἐσθλαμεν ἐκδομένης καὶ ἀσθενείας. i. oculi circumacti & instabiles: vel ἔλας πρὸς ἀσθενείαν, i. oculorum aciem cerebrò huc illuc volvere: vel ἐσθλαμεν κίνησις ἐξ ἑαυτῶν, i. oculorum cita huc illuc conversio. Sed eorum distinctio adhibenda partim à vitio corporis, partim ὅτι ἀπῆλπος, i. ab ipso errore opinionis, quæ est in mente illusa visis mendacibus atræ bilis. Ergo in excessu melancholico, CIRCUMAGUNT OCULOS.] i. Circumspiciunt, & crebros quoquoersum cient conjectus. Atque id faciunt, vel sponte sua indecorè, vel injussu motu penè inviti. Ac sponte sua ἀσθενείας, indecorè id faciunt signo dementiæ. Est enim actio quælibet indecora & ἀσθενείας, & insueta, dementiæ signis apposita; quæ omnino quatuor esse diximus. Tales oculorum conjectus poeta memorat in Didone furibunda, & ceptis immanibus effera cōtra Æneam. Nam signa infaniæ, potissimum lucent in oculis qui omnium proximè absunt à cerebro: quoniam verum est illud positum à præceptore. Ταῖς ἡνῶν, καὶ τὰ ἐγγύς, πρὸς τὴν κακίαν, i. communia & proxima, omnium prima & maxime afficiuntur. Sed in excessu melancholico, aliter circumaguntur

Gal. comment. ad aph. 55. 6.

hist. 15. par. 3. 3. Epid.

Coac. 8. c. 9. 2. prorr. 19. f. 1. 1.

prorr. 33. f. 1. 1.

Coac. supra citata.

Gal. loco citato.

6. Epid. Coac. 13. cap. 6. 2.

lib. 8. c. 1. 1.

lib. 1. prog.

oculi, penè dixerim ἀσθενέστερος, i. *injuſſe*, non quidem omnino invitè (nam illud proprium est dementiæ melancholicæ, quamdiu manet) cujus imperio sic indecorè moventur. Itaque circumaguntur æquali vitio voluntatis, & musculorum, oculos ipsos moventium; labefactata parte illa cerebri unde movendi vis manat. Sic igitur contremiscunt muscoli ab exhausto proptereaque mortem subesse testantur. Est enim firmissimum argumentum, citò venturæ mortis, cum ipsa dementiæ vis infert tremorem: quoniam talis tremor, symptoma est alienati cerebri: sicut delirium, alterati vel proritati. Qua de re illud Galeni judicium legitur. Οἱ γὰρ μὲν ἐναισθημένοι, τὰς τε τῶν ἀσθενέστερος, & ἀσθενέστερος ἀνέναντι ἐστὶν αἰσθησις. ἡ δὲ ἀσθενέστερος ἡ τρέμει & ἐπὶ αὐτῶν μὲν, ὡς ἐκαστὸν αὐτῶν & ἀσθενέστερος ἀσθενέστερος ἐκαστὸν ἐπὶ αὐτῶν & ἀσθενέστερος ἀσθενέστερος. Χαλπιώταται. & οἱ ἀσθενέστερος & ἐπὶ αὐτῶν τρέμει. πῶς αὖτε ἀνέναντι. i. *Suspensi oculi, instabiles; & 10* contrà omnino immobiles oculi; signa sunt aut dementiæ, aut tremoris musculorum ad eos attinentium: quorum utrumque hic mortiferum. Sunt enim dementiæ mortifera. Et à siccitate tremores nati; immedicabiles. Nam si quis objiciat; scriptum Galeni, tantum eò spectare, quò verba Hippocratis de ardore febrili & siccitate; unde primum delirii est origo, inde tremoris: abundè mihi fuit planum fecisse, tremorem huc positum, à siccitate ortum habere quam excessus peperit melancholiæ. Sed satis jam de hoc signo: pergamus ad reliqua.

R. 1. prog.
& Coac. 7.
cap. 9. 2.

AC SPIRITUM SUBLIME FORAS, VEL INTRO DUCENTES.] Est quoque hoc signum quoddam omnis dementiæ quæ primigeniam in cerebro causam habet. Est etiam cerebri exoluti symptoma, ut mox dicetur. Est autem signo & causa fatalis ad interitum hæc respiratio. Ac signo quidem, dementiæ idiopathicæ, mox inde cerebri exoluti. Causa verò, accessione & 20 incremento ardoris febrilis, & extinctione aut suffocatione caloris vitalis. Nam spiritus ille quem ait foras vel intro sublimè duci; planè idem significat quod πνεῦμα μέγα, & ἀσθενέστερος & ἐπὶ αὐτῶν τρέμει, & ἀσθενέστερος ἀσθενέστερος, i. *respiratio magna & rara: item tarda & velox.* Magnam edit inspirationem, partium spirabilium obedientia: raram, dementia: tardam inspirando, cerebri & facultatis infirmitas: velocem expirando, vaporis fumidi abundantia, unde suffocatio est in metu. Etenim magna & rara spiratio, dementiæ signum est: quoniam in summa spirandi necessitate, qualis est in ardore febrili, & partium spirabilium obedientia quam indicat magnitudo; in vitio est sola voluntas immemor planè sui & negligens. Jam verò illa spiratio tarda quæ cernitur in lenta inspiratione, & properata in expirando; sui officii vacationem brevi futuram denunciat: inspiratio quidem, propter potentiæ animalis infirmitatem, virtute ipsius 30 cerebri jam effecta, quæ parem deinceps non adferet necessitati commoditatem. Sed properata multum & citæ expirationis causa est summa contentio musculorum expirabilium; suffocationis metu, ex vaporis fumidi abundantia, quorum conatus adjuvant intercostales: ut veluti quædam sit ipsius thoracis concussio, studentis excutere quod sibi molestum est. Atque hic cernere est, verum illud esse catholicum theorema. Quod omnes partes officiales incitantur & excitantur magis ad exclusionem rei molestæ, quàm ad comparisonem necessariæ. Ergo descripta hæc respiratio, ut signis abundat lethalibus: sic ipsa officii vacatione, quam adducit; mortifera est atque funesta.

1. Epid.
part. 3.
Coac. 4.
cap. 4. 2.

MORTIFERI.] Causæ sunt explicatæ, in essentia morbi & signis lethalibus: quæ sunt, inquires, oculorum varii huc illuc conjectus; tum respiratio magna, rara, tarda & velox. 40 SED TAMEN DIUTURNAS INFERUNT PARAPLEGIAS.] Ac si diceret: quemadmodum alterato diu multumque cerebro, unde primum silens excessus, itur ad ejus alienati animæ, quæ cernitur in oculorum crebro huc illuc conjectu, & difficultate illa spirandi quæ vitio incidit voluntatis, & cerebri languescens: ita contentione forti naturæ in cerebro, effectis jam nervis; ibi nascuntur paraplegiæ, quò ipsa materia viam affectat; quæ non excutitur facile, sed firmiter fixæ diu manent: propter humoris morbifici contumaciam, & infirmitatem partium obsessarum. Itaque à silenti excessu melancholico nihil expectari potest præter interitum: nisi oborta febre cum sudoribus, vel abscessu paralytico, defungantur eo periculo. Sed tamen non facile adducor ut eos ab interitu vindicent paraplegiæ, quas alibi docet esse funestas, quando superstitè malo cerebro enascuntur: ut ipsi annotavimus in comment. 50 stro ad illam prognosin. *Paratides pravæ sunt paraplegiæ.* Quid autem sit paraplegia, quæque sint illius causæ; dictum est in apoplexia. Ex quibus apparet quæ sit attentio medici ad res ægroti, dum occupatur silenti excessu melancholico, unde progressus sit ad symptomata graviora: cujusmodi hæc sunt quæ sequuntur.

Cic. 3.
Offic.

QUINETIAM FURIOSI EVADUNT.] In quibus insanix summa sunt omnia. Sic enim comparatum est, ut primum ægritudo cum metu, adferat demissionem animi quæ parit ἀπαθησίαν, inde à silenti excessu nascitur μωροδυστοχία, quæ tandem ab odio transit in λυκαρθεσίαν, cum rabie furibunda. Scitum est illud. Quem quisque metuit, odit; & quem quisque odit, peritisse expetit. Itaque non sine causa, metus parit odium; atque hoc rursum φιλοφροσύνη, qua homines incitantur ad ulciscendum, vel eos etiam à quibus falsò læsi esse videntur. Ut autem progressus illi pathematum, duce opinionis errore, mutuò se consequuntur, ac mentis illas tyrananni sunt: ita cerebri alteratio, quam sævi humores inferunt; suo excessu, parem adducit symptomatum accessionem, quam depravatio ipsa ostendit officiorum animæ moventis & sentientis: quemadmodum ipsi opinionum errores pervertunt officia intelligentis & immortalis. Igitur à silenti excessu melancholico, furiosi evadunt, i. in summo sunt excessu furoris: ubi ad ultima ventum est ferocis insanix, & immanitatis: ob eam fanè causam, quòd summa perverſio est officiorum animæ immortalis, quæ in errore summo versatur crudelium opinionum, quæ ipsi, tanquam speculo, visis mendacibus offunduntur à tetro vapore bilis atræ acerrimæ, in cerebrum fixientis, unde perversio est etiam officiorum animæ moventis & sentientis, si- 70 cut jam demonstravimus. Ac de symptomatis & natura insanix, dictum est suprà in phrenitide.

Qui-

QUIBUS AUTEM ALVO TURBATA, EXACERBATIO EST.] Quibus alvo prorupta cum morfu ab effera bile, silentis excessus melancholici egressio est ad furiosam insaniam.

NIGRA DUCUNTUR.] Dejectionibus nigris alvi feruntur: quod eò natura & humor cursum inflectat: quemadmodum sputatores, phrenitici, & inde fanatici, nigra vomunt. Ut enim pyelismo niger vomitus; ita perturbatione alvi, nigra in his dejectione esse solet. Ac dejectionum nigrarum, cur ita sint, eadem planè ratio est quam posuit in illa prognosi. In dolore stomachi febriculoso, alvus cum morfu prorupta; dejectiones nigras præmoniat.

SUB CRISIN.] i. Sub finem vitæ, cum in propinquo mors est. Nonquam enim feruntur alvi, sua sponte, nigris excrementis, tum melancholicis, tum atrabiliaris; quin pessimè sit ipsis ægrotis. Expetendæ hinc potius hæmorrhoides, aut varices; quæ tamen furibundis, propè jam alienato cerebro, nihil prodesse. Nam hæmorrhoidum commoda, quæ πῶς μακροβύτοι commendantur à præceptore, Galenus ibi author, μακίαν ab eo dici τὴν κυρίως μελαγχολίαν. Quod autem ad crisin attinet, novum non est, nomen illius pro exitio interdum usurpari. Testis est illa sententia præceptoris. *Lingua quæ multum nigrescit, intra 14. diem, crisin fore ostendit, i. exitium ægri denunciat.* Nam ei periculo illud adjecit, χαλιπώσθη ἐπὶ τῇ μίλῳ, καὶ χλωρῇ. Sed hæc sufficiant.

Coac. 107.
1. lib.
Coac. 14. c.
10. 2. Græcè est καὶ λῖς τὰς χλωρῇ.

aph. 22. 6.
Coac. 1. c.
7. 2.

20 DE FRIGORE LUMBORUM!

Οἷσιν ὑγαινῶσι, χυμῶν ἐόντων, περὶ τὴν ὀσφύϊν ψυχρότης, καὶ βαρὺ δὲ βραχέως περὶ τὴν κοιλίαν ἰσχυρῶς, ἢ νεφρῶν πόνος, ἢ στραγγισμὸς, τὰς αὖ συμβαίνει.

CAPUT
XXV.

30 1 Quibus rectè valentibus, hyeme frigus est circa lumbos, atque gravitas levi de causa; tum alvus subsistit infera, & supera in officio est convenienter; iis vel ischias, vel renum dolor, vel stranguria fortè contingit.

PROGNOSIS hinc posita, familiari docet exemplo, distinctionem causarum efficientium, fuscipientium, & revocantium, ad succedentium inde morborum prævisionem. Est autem possimum scripta in gratiam ischiadis.

QUIBUS RECTE VALENTIBUS.] Græcè est ὑγαινῶσι, i. qui bene valent natura, & valetudinis cura; sine ullo dietæ vitio, in victus ratione, & vitæ instituto, quod Græci dicunt, τῇ φύσει καὶ τῷ ὑγαινῶσι: ut nulla excusatio sit τῇ ἐνδοτῶν, i. eorum quæ intra sunt, & intus lædunt; nec eorum etiam quæ veniunt ἀπὸ τῆς ἐξωθεν, i. extrinsecus incidunt, à spiritu & inclementia tempestatum; quod inde conjicio.

HYEME.] Scilicet aquiloniæ tempestatis quæ autumnalem exceperit austrinam. Sic enim præceptor ait. Ἦν δὲ τὸ φθινόπωρον ἐπιμύρον καὶ τὸν ἄνθρωπον κεφαλῆλαι ἐς τὴν χειμῶνα, καὶ βραχέως, καὶ βαρὺς, καὶ κέρυλαι· ἐλπίς δὲ καὶ φθόνος, i. Si autumnum pluviae occuparint & austri, cephalalgiae fortes ad hyemem; tussis item, & raucitates; nonnullis etiam phthises. Atque hoc fundamentum erit prognoscos enarrandæ. Hinc non decet causam referre pituitatis hybernæ, ad nescio quam dietam, hyeme consuetam, crudelitatis parentem. Hanc non agnovit præceptor cum scripsit.

50 Οὐ μὲν χειμῶν ἄργος ἔργον, καὶ πάντα τὰ ἐστίν, καὶ ἀπαρῶ. i. Hyems ignava est; tum ea quæ assumuntur, cœta sunt atque simplicia. Et tamen Hippocrates author est, hyemem esse φλεγματοπῶν, i. pituitæ procreatricem. Ergo non à dieta, sed à spiritu & tempestate hyberna. Quæ ideo visum est annotare, ut statuam & confirmem id quod initio posui; nempe hinc, rectè valentes intelligi eos qui sani sunt natura & valetudinis cura.

FRIGUS EST CIRCA LUMBOS.] i. Frigus, quod frigidi humoris appulsu occupat eam regionem τὴν ἰσχυρῶς, quæ circa thoracem est, supra os sacrum ubi finitur, habetque vertebas quinque. Ac lumborum nomen in hac regione descriptum, suo velut ambitu complectitur omnia quæ continent, quæ continentur, quæ adjacent foris & intus: tum ea quæ à lumborum nervis ortum habent. Hujusmodi sunt vertebrae ipsæ, quæ continent; medulla spinalis, renes, καὶ γο-

60 τὰ, i. genitalia muliebria, quæ continentur; carnes lumborum foris & intus, vena utraque lumbaris, quæ adjacent; mesocolum, quod à lumborum nervis enascitur. Lumbares musculi, tam intus quam foris, ipsamque adeo spinalem medullam, tum etiam ligamenta & nervos lumborum, frigus exercet; non quidem à simplici statu aquilonio, & frigida intemperie; sed à catarrhi prolapsu, cujus materiam abundè suppeditat austrina tempestas exacti autumnus, quam hyberna excipit aquilonia. Sic enim docuit in aphorismo quem ex libro tertio advocavi. *Cephalalgiae ischyrae, & κέρυλαι, i. cephalalgiae fortes & coryzae ad hyemem.* Nam dictum est alibi ac demonstratum; coryzae nomen complecti omnem catarrhoicam repleti capitis expressionem. Et verò cephalalgicum illud symptoma capitis multum repleti ab autumnus quem aufer & pluviae occuparunt; facile transit in catarrhoicum, vel ipsum per se primum ab eadem autumnali tempestate infertur, adveniente hyberna frigida & aquilonia.

aph. 13. 3.

lib. 1. c. 2.
lib. de natura hominis.

lib. 3. περὶ ἀρθρῶν.

ibid.

Coac. 30.
cap. 16. 2.

ATQUE GRAVITAS.] Quæ causam dolorificam, firmiter ibi fixam ostendit, quæque sympathiam non exhibet vicinarum aut sociarum partium afflictarum: sed veram *ιδιόπθειαν* ἢ *πρῶτον*, ἢ *δευτέρου*, i. primigeniam vel adventitiam, per *μετάστροφον* è capite ubi fuit primum *βαρὺ* *ἰσχυρὸν*, quod inde migravit in lumbos. Omnis enim *καταστροφὴ*, sicut de anadrome dictum est; ibi morbum facit, ubi subsistit. Est autem *gravitatis* nomen positum ab Hippocrate, pro afflictione quam facit rheuma consistens & concitatum; sive quod eo prorexit, ubi colligitur. Atque talis gravitas, detrahendi & retrahendi consilium adfert medico: sicut faciendum præcepit in pleuritide, ubi sensio est gravitatis ad mammam & brachium. Quod tamen eo dici nolim quis putet, ut, venâ incisâ, sanguinem detrahendum censeam ad omnem partium gravitatem. Ergo hic posita lumborum gravitas, quam parit crudi humoris collectio firmiter fixa in lumbis, non autem sympathia partium enatarum vel intrâ sitarum, cujuscumodi est lumborum dolor ab intestini torminibus; cujuscumodi etiam renum gravis dolor in calculosis; tum illa quæ sunt in lumbis dolorifica mala sanguiflua.

LEVI DE CAUSA.] Tam intrâ, quàm extrinsecus: est enim *αἰσθησις* illa duplex; cum scilicet fugax & levis intemperies frigida, lumbis jam frigidis horrida est; ac multùm indulto jam frigori & gravitati adjicit: tum autem quæ intus lædunt, levi opera sunt graviora. Scitum est illud; quod omnis pars intemperata, similem intemperiem faciliùs excipit quàm temperata contrariam. *Ἐὰν δὲ αἰσθησις ἐννοησθῇ ὡς ἀκαταρκτης πᾶντις*, i. intemperie propria, faciliùs omnes corripuntur. Itaque *τὴν αἰσθησιν*, non minus malo adjiciunt, excipiendo; quàm *τὴν ἀκαταρκτητά*, inferendo. Et quoties *τὸ πᾶν*, simile habet *τὸ ἀκαταρκτητόν*; quæ inde nascuntur mala, gravissima esse solent.

TUM ALVUS SUBSISTIT INFERA.] Non quidem sicca, & quæ non nisi agrè excrementa reddit *αὐτογενῆς*, i. pitularum *εὐπρεπῶς* *στερεοφάρων* similia. Hæc enim non sunt bene valentium, quales hic ponit author. Sed alvo bene constituta in naturali œconomia coquendi, ministrandi, & excernendi: tùm autem quæ diarrhæam non edit, vel criticam, vel symptomaticam. Nam diarrhæa critica, non chylosa, omnisque adeo cruditis expers, sanat lumborum gravitatem. Quæ causa movit Hippocratem; ut inferam purgationem duxerit præscribendam ad intestini tormina cum dolore lumborum, & genuum gravitate conjuncta. Quem locum sic enarrat Galenus. *Κατὰ δὲ τὰς ἰσχυρὰς ἢ λυπηρὰς χυμῶν, καὶ τὰς κινῶν* *αὐτὴν ἢ πᾶντις*. i. Ut inclinatio est rerum molestarum: sic vacationes moliri oportet. Itaque diarrhæa critica, & cruditis expers, materiam & occasionem præripit morbis omnibus quos posita lumborum gravitas, per *μετάστροφον*, est illatura. Ac præripiendi ratio, quam observare libet in hac prognosi, ex alvo liquidis excrementis prorupta *ἢ ἄλγος*; tum verò succedentium inde malorum materia & occasio *ἢ συνῆκεσθαι* ex alvo quæta; eodem planè stylo & scopo hic legitur, aut certè legenda est, quo in prognosticis illa successio paratidum, vel abscessus cruralis ex peripneumonia quæ liberalem & liberam non habuit *ἀνακαθάρσιν*, ægro superflite. Est autem hic stylus. Quibus autem ex peripneumonia sub auribus, vel inferis partibus nascuntur abscessus, ibique habent empyema, & fistulantur; bi defunguntur morbo. Hic autem sic esse debet ad res ægri attentio. Si febris detinet, si dolor nondum quiescit, si convenienter sputum non estitur, si alvus non fertur liberaliter biliosis excrementis; si urina nec multa est, nec crassa, nec multæ particeps hypostasæ, &c. Ac si diceret: si peripneumonia, propriam non habuerit anacatharsin unde quiescat, & tamen validæ sint ægri vires, unde sperabilis vitæ salus; abscessum in superis partibus, vel inferis expectare oportet; modò abscedendi materiam & occasionem nihil præripiat. Præripiunt autem diarrhæa & perirrhæa. Ergo si alvus subsistit, manetque in officio: sic ut jam diximus.

ET SUPERA IN OFFICIO EST CONVENIENTER.] Quæ parem adfert usui necessario commoditatem, in libertate spirandi quæ cordis voto respondet inspirando & expirando, sine rautate, ac sine tussi; ut nulla offensio partium spirabilium subesse videatur, unde incommoda veniant abscessus coxarii, vel ischiadici, doloris nephritici, & stranguriæ, quæ recensentur in hac prognosi. Talium enim futura est afflictione thoracis atque pulmonum: maximè autem cum earum partium systrophica est inflammatio quæ transitum habet in empyema. Denique si tam secundæ sint res de alvo utraque, ut commodis uti liceat quibus vita hominum sustentatur, nempe spiritu & nutritu. Nam de alvo supera illud præceptum est, quod ea circumscribitur à thorace. Sed tamen alvi superæ non eadem significatio est in aphorismis libri quarti, qui pertinent ad modum purgandi. In promptu est ille. *Φαγεὶν δὲ τὰς αἰσθησιν ἢ τὰς αἰσθησιν ἢ τὰς αἰσθησιν*, i. Purgare decet, æstare quidem ventrem superum: hyeme verò, inferiorem. Sed extra oleas hæc.

IS FORTE CONTINGIT.] Per *μετάστροφον* materiæ contumacis, quæ firmiter fixa, diu hæsit in lumbis, nec exitum habuit per alvum inferam, neque per superam. Nam, benè dixit esse ambabus, nec inferam ferri quàm facibus figuratis: superam verò, nullam ciedere anacatharsin dolorificæ in lumbis materiæ, quæ non rarò, iis relictis, sursum ad pulmones cursum inflectit; nec tutò, sed admodum periculose. Nam gravitatem lumborum exolveri per inferam alvum, is demum intelliget facili qui tenet sympathiam & syntimoriam lumborum, mesocoli, & intestinorum; ut in dysenteria è gibberis lumbis enata. Ac tali penè stylo excoluit illam prognosin quæ loco scribetur in stranguria hic posita.

Ergo. LUMBORUM GRAVITATE.] Quæ aliter exolveri non potuit, neque per alvum superam, neque per inferam. Fortè contingit, pro inclinatione varia humoris morbosici.

VEL ISCHIAS.] i. Dolorificum malum, idemque doloris sævissimi cruciatu acerbissimum, quod occupat *τὸν αἰσθησιν ἢ ἰσχυρὰ*, καὶ ἡ ἀκαταρκτης τὸ πᾶν, ἢ ἡ ἀκαταρκτης τὸ πᾶν.

melas & παρὰ τὸν ὀστέον, i. ligamentum femoris, os sacrum, & glutinum sive nates. Est autem gravissimi huius doloris causa, humoris maligni collectio ad πείσιν & ἰγίς, unde ipsa, sensus acerrimi, distenditur & proritur. Atque illa distentio & proritatio, cruciatus infert saevi doloris. Collectionem vocat praeceptor σπέρμα. De humore autem sic ait Galenus: *Ταῖς δὲ ἰσχιάδων ἀδελφῶν τῶν κακῶν καὶ χυμῶν, καὶ τῶν ἐκ τῶν μάλων γινώσκων. i. Ischiadidas credibile est ex frigore & cacochylia succorum nasci.* Loquitur autem de ischiade autumnali: qualem hoc loco agnoscimus, quam genuit lumborum gravitas atque frigus. Talis ischias, nata ex frigore & gravitate lumborum, non raro protrahitur exactum ad annum, nec ante quiescit: maxime verò his qui jam aetate sunt grandes, nec nisi aegre ducitur alius, eaque multo mucore; nec potius est ipsos arrigere. Quinetiam hic morbus eo procedit, ut accessione pituitosi humoris, quae μύξα est veterum, femoris caput e suo excidat acetabulo, idque subinde, quoties ipsum subit; subit autem ex facili, sicut & brachium eo modo luxatum. Secus est de ischiade juvenum, quae tametsi doloris acerbitate non cedit praedicere: tamen brevitate ipsa, tolerabilior est: quia discedit facta quadraginta dierum; sed ea lege, ut neque stupor praegravandis, neque frigus incidat lumborum & erurum. Huius ischiadis sic ratio est. Cum pituita & bilis in sanguisquam venam confluit, ibique firmiter fixa subsistit, undecumque illa inciderit, vel ipsa per se, vel aliunde; hic tum oberrat pituita illa, bile permixta, per totum crus; & ubicumque infederit; ibi dolorem excitat acerbissimum, non tamen mortiferum, &c. Nam si purganda non cessat, nec quiescit, 20 uisioni locus est in fovea doloris. Sic autem ulsio crudi lini, &c.

VEL RENUM DOLOR.] i. Nephritis, tum ipsa per se, tum calculosa. Per se ipsa quidem, primum est e lumbis enata, eo transmissa causa primigeniae gravitatis lumborum, ubi dolorem infert gravissimum: unde coagmentatio est crassi humoris in calculum & arenas. Atque in tali nephritide calculosa, dolorum acerbitas varia esse solet. Est enim primum systrophe dolorifica, dum cruda manet. Est quoque dolorificum, quod inde nascitur, empyema. Tum ipsa coagmentatio, quam πυώδης vocat praeceptor, varietatem addert dolorum, in generatione, in mansione, in motu. Ut nihil varium sit magis, nec magis mutabile, quam dolor nephriticus quem prima edit nephritis hic posita. Nam si bene complector animo, cujus regnum est in iudicio; ex quatuor illis morbis qui numerantur in renibus, primi omnium, relictis aliis qui ab Hippocrate recensentur, historia locum habet in hac prognosi. Est autem sic a praeceptore scripta, Latine versa. Morbi sunt quatuor nati a renibus. Ac primi quidem sunt haec pathemata. Dolor acutus renem invadit, & lumbos ac testem qui e dextro est renis. Tum saepe urina redditur, atque subinde sistitur, καὶ ὀδύνη, & sabulosa est. Et cum arena transmittitur per fistulam urinariam, dolorem infert praegravandem, qui ea exclusa quiescit: mox inde renovatus, agrum exerceat. Atque is quoties urinam reddit, pra dolore, colem extendit & fricat, leniendi causa doloris. Hic medicorum vulgus, imperitia huius mali, ex arena conspecta, vesicam existimat calculosam: sed falso. Est enim ren ipse calculo occupatus. Hic morbus nascitur e pituita, quam quidem exceptam ren alio non transmittit: sed intus coagmentat in topum. Quemadmodum autem, lumborum & renum dolores, vicissim mutuo se excipiant, sibi que succedant invicem, planum facit ipsorum sympathia, & mutua sympathia. Nam & nephritis in sui contagionem atque sympathiam lumbos adducit, & dolorifica lumborum mala, evadunt nephritica, quando humor transit ad renes: sicut a renibus transit ad lumbos. Sic empyema renum, in lumbos expressum, ipsos intumere facit. De quo illud scriptum est a praeceptore. *Ὀξύτας γὰρ ἐμπύου ἢ ὁ νεφρὸς δυνάμει πλεονάζει τὸν πόρον.* Nam gibberorum lumborum a phymate, nota est ratio ipsa curandi per transitum ad venas, unde varices; vel ad intestina, qui facit dysenteriam.

VEL STRANGURIA.] i. Urinae stillicidium; vel invita urina quae contra voluntatem suo coactu exit, quaeque subinde nos cogit, musculi janitoris claustrum laxare, nec desinit esse molesta: quoniam paulatim aegre destillat; idque tum inde nato vesicae morbo, tum ipso symptomate. Ac stranguriae causas non ita pridem recensuimus, prognosi octava de morbis vesicae.

2 Οἱ δὲ τὰ κάτω κακῶς, κνησμῶν ἐγγενομένων ἐμπεσόντων ἰσχυρῶν τῶν τοῖς ἀμυῶδες ὄρεον γίνεσθαι, καὶ ἐφίστασθαι. τοῖς δὲ ὀλεθρίοις αὐτῶν ἢ διὰ νοσήσαντες.

60 Sed quibus in vitio sunt inferiora, pruritu antè forti oborto; urina iis redditur sabulosa, & cobibetur. Et quibus inde spes in angustio est; dianæa torpescit.

ENIMVERO criticorum abscessuum certa non est crisis, nec inde sperabilis vitae salus, nisi & procul, supernè infra eò descendant καὶ ἔξω, ubi non apparent ἐμφύεσθαι, i. femi- 2. Epid. sui: sed ἀξίως τὸ πρὸς τὸν ὀστέον, i. pro dignitate humoris morbifici, nec inde recursum habeant unde venerunt. Nam ἐμφύεσθαι καὶ ἀναβῆσθαι, abscessuum, velut paratidum, fere funestissimi sunt exitus. Omnium verò tam infra, quam supra exorientium, difficillima curatio esse solet, quorum materia est maligna & effera. Sic enim praeceptor ait de puerorum 70 tussi, cum alvo turbata, & febre. *Λοστὴ δὲ αὖ καὶ ἐκχυρῶν κάτω ὀστέον. καὶ μὴ ἐπὶ τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω. i. Soluerit autem ulcusculorum exortus, καὶ τὰ πρὸς τὸν ὀστέον. ἀπὸς τὴν καὶ πρὸς τὸν ὀστέον.*

li. 2. pronh.

aph. 22. 3.

aph. 58. & 59. 6. lib. 1. πρὸς ἀσθῆνα.

li. 2. prorr. lib. 1. πρὸς ἀσθῆνα.

sent. 5. parte 1. 6. Epid.

lib. πρὸς τὴν ἰσθῆνα.

lib. citato. lib. 3. πρὸς ἀσθῆνα.

2. Epid.

sent. 19. part. 1. 6. Epid.

modi ne rotundorum & profundorum. Ejusmodi namque mortifera sunt; præsertim pueris. In hac prognosi καὶ ἐπέκεινται familiaris exempli, doctrina est pravorum abcessuum, partes inferas occupantium, quorum maligna vis, Περὶ ἵκταινται habet intrò & fursum, quæ & symptotomata infert gravissima, & unde sit vitæ timendum ostendit.

SED QUIBUS IN VITIO SUNT INFERIORA.] i. Quibus infra umbilicum malè est, pravis abcessibus illic obortis, qui ejusmodi sunt, quia ἡμισφύου καὶ κακοῦτος, i. semisui atque maligni; unde, primigenio adhuc morbo superite, nullam ægris adferunt levationem: sed contrà, doloris acerbissimi cruciatu, & sua propagatione foris intrò, multum periculo vitæ adjiciunt. Qualia esse narrantur τὰ ἐκκιδύα φρενύλα & βαθία. Qualia item quæ scripta sunt à præceptore his verbis. Exanthemata parva, nec dignè morborum excretioni respondentia, inde

1. Epid.
part. 2.

mox rursus evanescentia, &c. Extiterunt etiam quibus ad articulos, maxime verò ad coxendicem, iisque admodum paucis, sunt exorta criticè: quæ, loco relicto, mox inde rursus evicta, fursumque translata, ad priorem habitum revertebantur. Inde mori plurimis veniebat. Nam il-

sent. 17.
part. 1.
6. Epid.
sent. 14.
part. 2.
6. Epid.

lud, τὰ κάτω, i. inferiora, pertinet ad partes inferas quæ sunt infra hepar, tum ad articulos crurum, tibiarum, & pedum. In promptu sunt illa Hippocratis, ut omittam cætera. Ἡ μὲν κάτω & ἐμφύλα, κατὰ τὰ ἀνω ἐκ τῶν κάτω ἀφύουσι, ἀφύουσι. i. Quod si è superioribus partibus, in inferiores demittantur, in illisque subsistant; bonum. Et. Ἡ καὶ τὰ κάτω & ἡπικε, ἀνωθεν ἀφύουσι ἀνὸς ὅπως εἰς χεῖρας, & κίους. i. Ea quoque spectare oportet quæ infra jecur supernè descendant, veluti in testes & varices. Quibus in locis docetur; partium inferarum abcessus, meliores esse quàm superarum. Nam superarum abcessus, nec morbos exolvunt, nisi per empyema, nec abeunt sine noxa. Inferarum verò, finem morborum adferunt, nisi recurrat intrò & fursum. Cæterum appositè scripsit, τὰ κάτω κακὰ, i. vitari & ledi: quoniam feritate humoris eò prolapsi, multum à se mutantur colore, caractere, mole, dolore, & actione: tantumque abest ut inferiora sic vitata, superiorum tollant vitia vel emendent; ut ea reponant vel augeant sua contagione atque sympathya. In causa est malignus humor, & impar morbo abcessus. Hinc læsa parte infera, multumque afflicta, recursus fit intrò fursum. Hinc recidiva pejor priore morbo. Reliquum excidit.

DE PHYMATIS.

CAPUT
XXVI.

Οἱ τὰ ἄρθρα φλυκταίνεμενοι Ἰξερυθροῖσι Πηπολαίοις. Περὶ ἵκταινται τες εἶται, κοιλίας καὶ βρεῖνας διαφορίσονται, οἷα πληγῆν ἐπαδύνουσι, καὶ ἀποθνήσκουσι.

i. Quibus artus sunt pustulis prærubris obsiti, velut ambustis, crebro rigentes illi, per bubones & ventrem obsidentur puniceo, velut diverberati; cum dolore, & moriuntur.

PERTINENT hæc prognoses ad symptomaticam morborum ὑπόστασιν, ἔτε καὶ ὑπόστασιν, ἔτε καὶ ἐκφύου; unde majora ægris incommoda inferuntur, quàm à morbo; idque tum locis quæ feruntur, & ubi subsistant; tum ipsis quoque unde venerunt, si eò recurrant, ac velut postliminio revertantur. Ac prognosi quidem, superiorem præcedente, humorum à frigore & gravitate occupatorum scriptus est transitus, vel ad ischiadem, vel ad nephritidem, vel ad invitam urinam, quæ est Græcorum σπυγνύα. Citima huic altera, symptomata continet inferarum partium vitiarum, ex quibus, maligni humoris palindrôme fit intrò fursum. Hæc autem, ichoris maligni, venenati, & efferi collectionem modicam in artubus, imparem morbo unde manavit; tum feritatis ipsius documentum ostendit: mox inde novam ὑπόστασιν pejoris cacoehymie, non ita procul à foco in partes, unde facilis σπυγνύα est atque funesta. Quæ omnia ejusmodi sint, hoc stylo aperiemus.

6. Epid.

QUIBUS.] Maligna febre ac pestilenti correptis & occupatis: quam genuit ichor malignus & putris à tempestate austrina, cum densis nimbis & æstu conjuncta: unde concipitur ὁ θεμεν σπυγνύας, ut Galenus ait; quo sævus ichor, substantiam partium labefactat. Quale Hippocrati visum est illud rheuma, de quo hæc scripsit. Ἡ δὲ ἐν μέσῳ σπυγνύας, ἡ πύω ἰσχυρὸν αἰσθάνεται πρὸς αἶμα. i. Erat autem rheuma consistens, haud puri simile; sed alia quædam putredo.

3. Epid.
part. 3.

ARTUS SUNT PUSTULIS OBSITI, VELUT AMBUSTIS.] Ab ichore maligno illuc expresso, ejus collectione omnes exoriuntur pustulæ, tam latæ, quàm tuberosæ; quas edit vel coloratio circumscripta; vel circumtenso cutis ipsius: unde apparent illa, quæ tum phlyctenæ & phlyctenides, tum phlyzacia, tum exanthemata, tum ecchymata Græcis dicuntur. Ac circumtenso cutis est, atque, ut ita dicam, bullata, erodendo vel amburendo: quod fit à crassiore ichore. Coloratio autem, nec tuberosa, sed velut stellata sive stigmatica, fero imbuta tenuiore. Sunt igitur in hac sententia pustulati articuli, pustulis prærubris obsiti, nigricantibus & crustam vertice gerentibus, quæ sunt pustulæ ἀνθρακώδεις, quarum generationem & ortum recensuit lib. 2. Epidem. Cum densis plueret nimbis, collectos fuisse sub cute ichores, qui pruritum excitabant, ἔτε φλυκταίνουσι πυρεμασύν. i. pustulas, ambustis similes. Sunt autem hæc pestilentis morbi propria, à sanguine, substantia sua vitio-

fo, & atra bile multa conspurcato, originem ducentis. Proponuntur verò ab Hippocrate in exemplum, ut ab illis petatur aestimatio ecchymatum reliquorum. Si sedant cutim, ut morbilli quos stigmata ante nominavimus; si ipsam bullant, sed albicant, nec dura sunt admodum, nec acuminata, ut variolæ quas Sileno non admodum pruriginosas esse dixit; critica esse ut plurimum, maximeque pueris quibus *ελύδρια* saluti esse, sect. 2. 6. Epid. ut supra retulimus, annotavit: symptomatica si fuerint: at non esse tam gravis morbi, quam hæc quæ pestilentia sunt; ac sanè mortifera si consecutionem habeant eorum quæ sequuntur.

CREBRO RIGENTES ILLI.] Id enim τὸ σπληνίκεον significati esse, supra sæpe monuimus, & comprobavimus; illud insuper docentes, esse ad mortem fatale, si à vasis ejusmodi fuerit: ut hic profectò est, ubi empyema non subesse ponitur: sentitur autem, natura deviata, humorum effera & effrenata vis, cum paulò ante mortem, vel paulò post.

PER BUBONES ET VENTREM OBSIDENTUR PUNICEO, SIMILITER UT DIVERBERATI.] Puniceus color est, flammei & rubri coloris in nigro, inquit Aristoteles 3. Meteor. Sanguis igitur natura rubens, dum ardore nigrescit, colorem exhibet puniceum. Nigrescit autem hic, ut jam diximus, & cum venis conclusus tenetur, & cum per rigorem erumpens, in inguinibus & ventre subsistit, quæ loca sunt foco impuritatis propinqua: quam notam observatam esse cupio abscessus non boni, ut scilicet prope à morbi domicilio absit. Puniceo colori proximus est lividus, & in eum transit, morte adveniente. Corpus enim, inquit Galenus, virescit, nigrescit, livet, sanguine perfrigerato: quod est mortiferum. Quòd talis diverberatorum sit color, quòd syderati sic colorati dicantur, audivimus antea in illo. Quibus peripneumonici, pulmonum sic inflammantur aortæ, ut costis hæreant; illis ante interitum livida videntur costæ. Hos antiqui appellabant *ιδίος*. Bubones autem intelligo inguina: sed & ea in tali casu, unde livent, inde etiam tument, atque in tumores assurgunt, quibus à loco, bubonum est nomen.

Coac. 31.
cap. 16. 21

2 Τὰ ικτερώδεια, ἔ πάνυ π' ἐφαιδανόμενα, οἷσι λύγες· κοιλία κατὰρρήγνυται· ἴσως δ' καὶ θάλασσις· εἶσι ἐκχλοιοῦνται.

30 Quicunque icterici, nec inde admodum quid sentientes, oborto singultu, iis alvi prorumpunt; fortassis autem & ipse sistuntur; virore saturo colorantur.

EST quoque hoc phyma symptomaticum universi corporis, quod diffusa, verius quam effusa, bile per totam compaginem, icterus nominatur: quia colorem exhibet similem avis illius unde nomen accepit. Nam qui effusa bile in morbis acutis, nec ante septimum diem, apparet; idque cum hypochondrii aequalitate, belleque coloratis urinis, ac defectionibus figuratis, & mollibus, duce natura exoritur, & lege critica morbum exolvit. Sed bilis diffusæ per habitum corporis, unde icterus nascitur symptomaticus, multæ sunt causæ quas ita complexi sumus. Una est dira veneni vis, potione vel morsu immissa: altera morbi orgasinus: tertia hepatis oppilatio, inflammatio, scirrhus. Quæ tria hepatis vitia, duritatis nomine intellexit præceptor cum ait. *Ἐ τῶν ικτερώδων τὸ ἥπαιρ σαλευθὲν ἡρόδου· πικρὸν. i. Ictericis hepatis durum esse; pestiferum.* Est igitur omnis ictericorum ratio, divisa in criticam & symptomaticam: ut ex ictericis, alii quidem ejusmodi sint critici; alii verò, symptomatici. Ac sanè ictericis bene est ab ictero critico qui attulit finem febris. A symptomatico autem, male: quoniam nulla *θέρσις* vel *συμπύκνσις*, deducit causam morificam: sed multò majorem subesse testatur. Atque illa bilis effusio sive diffusio, phyma est universale quod occupat totam compaginem, idque continuum; non autem locorum intervallis distinctum, ut posita modò ecchymata, vel exanthemata cutis bullatæ. Sed icteri critici nulla hic mentio. Ad symptomaticum pertinet instituta prognosis.

aph. 42. 6.

lib. 3. πικρὸν
ἀέθριον.

QUICUNQUE ICTERICI.] Græcè est, τὰ ικτερώδεια, i. quæ sunt icterica; vel, quibus sordata cutis est, bile per eam diffusa, fixaque firmiter, quò affluit continenter, ob perennitatem causæ ictericæ. Talis enim ratio est icteri symptomatici, non autem critici, quem cita edit *μετάστροφος* ad cutim, nec amplius eò ventura, fonte impuritatis exhausto, quæ est Hippocratis ἡ αἰγίον ἀναθυμία, vel, ut Galenus interpretatur, ἡ μολύβδινος χυμῶν πλεονεξία, i. pravorum humorum nimia abundantia.

sent. 1.
part. 3.
6. Epid.

NEC INDE ADMODUM QUID SENTIENTES.] i. Quibus ab ictero accidit quædam segnicies in officio faciundo, vel in appulsu τὴν αἰσθητικὴν, i. sensilium excipiendo, stupor quidam & hebetudo. In prorrhethico sententia hæc sic expressa est ab autore. Καὶ δ' καὶ ἡ θάτ' ἰκτερὸν μύρωσις. i. Prava est etiam quæ cadit in icterum fatuitas. Ubi Galenus author est; eodem planè sensu hic positam esse μύρωσις, quo supra legitur ἡ νύκτις in defectione alba phreniticorum. Cernitur autem illa νύκτις, vel in corpore multum gravi & plumbeo, vel in effæto & languido. Grave est corpus & plumbeum, ab humore frigido, crasso, glutinoso, καὶ ὅλος δυσκίνητος, ut Galenus ait, i. qui ægrè difficulterque cietur. Est autem effæctum & languidum αἰσθὲ τῶν νεύρων τὸ δύναμιος, i. emortua facultate. Quæ cum ita sint, autore Galeno, difficilis admodum ratio est quare νύκτις adjiciatur icterico. Nam calidus humor, qualis est bilis icterici, non est δύσκινητος: sed contrà ἐύκινητος. Quòd si emortua facultate accidat illa νύκτις quæ facit τὴν ἰκτερίαν, cum scilicet homo subinde ad pedes delabitur, mortem in propinquo esse denunciat. Quæ ratio τὴν νύκτιν, accessione non eget symptomatum mortiferorum, cum ipsa per se ad inferendam mortem sufficiat. Quid ergo ictericum faciet νύκτιν, i. in moriendo pigrum, & sentiendo hebetem?

prorrh. 31.
f. 1. 1.
prorrh. 13.
f. 1. 1.

prorrh. sup.
p. 1. cit.

VERUS quorundam opinio est; nullum dolorem lateris, nedum pleuritidem, nisi unico phlebotomizæ alexiterio posse sanari. Ac sanè operæ precium est, nugurum audire garrulitatem, quarum ambagibus ipsorum vanitas solertissima est apud vulgus, omnique potior veritate. Sed audiamus dictatoris edicta, è tribunali sapientiæ ac veritatis medicæ. Sunt autem his verbis concepta. *τὸν ἰδὼντων ἐν πλάτῃ καὶ ἐν πλάτῃ, καὶ ἐν πλάτῃ ἀναλιν' ἐν μίτῃ ἀποφύγει, καταμάχοντο. i. Dolores qui tum in latere, tum in pectore, tum alibi quoque sunt; an multum ceteris antecellant, perdiscendum. Quod est ejusmodi ac si dixisset. Quemadmodum partis cujusque dolor, afflictionem ejus denunciat: sic ipsa doloris idea, magnitudo, æqualitas vel inæqualitas, tum assiduitas vel intermissio, cujusmodi sit ea partis afflictio planè ostendit. Ex cujus perspicientia, omnis prædicendi atque curandi ratio comparatur.*

aph. 5. 6.

10 ERGO. DOLORES.] Vel dolorifica mala quæ, distendendo ac proritando, tensionem inferunt rei naturæ tristis & permolesta in sensorio & in sensu, *αἰσθητικόν, ἢ αἰσθητικόν* Graeci vocant. QUI LATUS INVADUNT.] Parte dextra, sinistra; supra, infera; postica, antica: ubicunque scilicet concitatum rheuma subsistit, sive dolorem faciant *τὸ ἐνὶ τῇ, sive, τὸ ἐξωθεν, i. quæ intra sunt & intus lædunt; vel quæ extrinsecus incidunt.*

lib. πρὸς ἰάτρον.

IN FEBRIBUS.] Fortasse melius, ut olim annotavi, sine febris, vel febris expertibus: ut legatur *ἀποφύγει* pro *ἐκφυγίει*. Quæ lectio magis est *ἢ λέγει τὸ ἀποφύγει* *αὐτὸς τὸ καταμάχοντο*, i. convenienter magis, ac verius, subjectum accommodat prædicato. Nam lateris dolor cum febre, non ita respuit venæ sectionem, quàm sine febre. Itaque dolor lateris sine febre, videri nequit pleuriticus, qui nunquam est febris expertus. Nec verò ipsa febris vacuitas in dolore, suspicionem adfert pleuritidis, qualem excitasse dicitur primigenia febris in Anaxione.

hist. 8. part. 3. 3. Epid.

20 ÆQUALITERQUE IBI SUBSISTIT.] Græcè est *ἰσότης*: quæ dictio pertinet ad *ἢ ἐμύχρον*, i. ad æqualitatem naturaliter constitutam partis cujusque. Talis est illa cynanche quæ fortem strangulatum & *ἐπὶ πύλαι* infert *τοῖς ἰσότης* vel *ἰσότης*, i. sine rubore ac sine tumore aspectabili faucium & laryngis. Quò spectat & illud, ne plura confester quæ sunt quamplurima. *Τὰ ἐν φάρυγι ἰσότης ἀλγύματα πύλαι* *τοῖς κεφαλῇς ἀλγύματα ἰσότης* *ἐν τῇ κεφαλῇ*. i. Qui cum æqualitate faucium dolorifici strangulatus, à dolore capitis concitantur; mortiferi. Ex quo efficitur, dolorem hic positum qui latus invadit, naturam pleuritidis non habere: quoniam in æqualitate lateris, quam illud *ἰσότης* declarat, nulla suspicio est inflammatæ membranæ costis intextæ; in cujus phlegmonica sylvrophe, ipsa pleuritis consistit. Sed ut concedam esse pleuritidem, si febris nulla est antegressa cujus propagatio ipsam fecerit (nam symptomatica nomen non habet febris, atque vane scit continuò, ut morbus unde venit exolvitur) hæc autem pleuritis *ἀσθενὴς καὶ ἀνεπίστατος*, sua sponte quiescit; quis ibi restat phlebotomizæ locus? Sed hæc dicuntur postea.

Coac. 1. & 8. c. 15. 2. Coac. 2. c. 10. 3.

30 ABSQUE SIGNIS.] Quæ cernuntur in doloris idea quæ non edit puncturiam acerbiteriam, quæ propria est tunicæ inflammatæ à sylvrophe sanguinis, multa bile perfusi; nec tanta est gravis, aut etiam tensivi molestia. Tum æqualis non est: quia per se ipse mitescit, vel artificio: idemque non est continuus; sed particeps intermissionis. Quæ omnia sunt *ἀσθενὴς καὶ ἀνεπίστατος* pleuritidis, & nulla *ἐπὶ πύλαι*. Aut si concedam signa quædam esse pleuritidis verè *ἐπὶ πύλαι*, primùm quidem in puncturii doloris idea; cui adjiciuntur sicca tussis, difficultas spirandi, & febris: illa tamen non sint eximia in sua quæque idea, nec æqualitate contumacia, nec assiduitate plurimum importuna; sed proritatæ partis moderatione, ac tensionis laxitate mitescant, cum tussis humida quæ fuerat antè sicca, ac permolesta; tum ipsa libertas spirandi restituatur per anacatharsin liberam & liberalem sputi, accuratè modica bile permixti. Hic certè.

40 PHEBOTOMIA OFFENDIT.] Quoniam phlebotomizæ & pharmaciz lex illa principio est sancita; ut loco adhibita, sint *ἀσθενὴς καὶ ἀνεπίστατος* & alexiteria: at sine delectu, temerè & inconsideratè, *ἀσθενὴς καὶ ἀνεπίστατος* & deleteria. Sed in dolore lateris, qui nec idea pleuriticus dici potest, inflammata membrana costis intexta, quod ipsum declarat *ἰσότης*; nec magnus est vehementia; nec æqualis contentione, nec assiduitate implacabilis; ac neque est *ἰσότης* febris, neque ipsius *ἰσότης*; exoritur autem à prolapsu catarrhi, non ab orgasmo sanguinis; in eo, inquam, dolore, phlebotomia nullam vim habet retrahendi *τὸ πύλαι ἰσότης*, i. concitatum; nec detrahendi *τὸ πύλαι ἰσότης*, i. consistens. Ergo nec jure, nec loco, ad eum dolorem præscribitur phlebotomia: proptereaque tantum abest ut aliquid opis adferat, ut plurimum noceat: quia multum adjicit catarrho, ipsum gignendo per frigus, eundemque ciendo per infirmitatem potentiz retentricis quam infert.

50 Nam de pleuritide, cui summò jure deberi sectionem venæ clamant omnes sophistæ; illud præceptum est à dictatore summo; ei tantum pleuritidi, jure & loco, proptereaque convenienter; præscribi, quæ attingit claviculam, cum gravitate brachii, atque ipsius mammæ; nec fotu mituit, manetque sicca & sputi expertus; ob eamque causam, doloris ideam habet puncturiam, magnitudine peracerbam, æqualitate similem, & assiduitate gravissimam. Quæ omnia conjunctam habent siccam tussim, febrem assiduam, cum spiratione multum difficili. Et quoniam in eo cruciatu sævi doloris pleuritici, & summa difficultate spirandi, omnia solent esse mortifera; nisi dolorificum malum, id scilicet quod intus lædit, exeat citò foras; hoc est sylvrophica inflammatio tunicæ costis intextæ; hic venæ sectio, & liberalis detractio sanguinis, verum est alexiterium quo ipsi pleuritici, periculo defungantur. At si pleuritis infera sit, rheuma consistens non detrahet phlebotomia. Hic pharmacia est opus quodammodo mochlica. Qualem præceptor instituit ex peplio & veratro, quæ simul mixta, *ἰσότης* esse dicit, omniumque quæ noverat, præstantissima; plurima autem noverat. Non enim hæc duo præscripsit inopia pharmacorum, ut scioli arbitrantur: sed meliorum delectu.

2. acut.

70 Sed revertor ad superam, cujus quidem sic comparata est ratio, ut si tum ex facili, tum citò & liberaliter expurgetur, ac sputo flavum exactè permixtum sit; tum careat omni excurfu quem ciet febris, omnique coryza; & urinarum bella sit coloratio; phlebotomiam non

exigat: sed respuat potius & aversetur: quoniam detrahendo sanguinem, sputum, quod omni arte ciendum erat, retrahitur, ipsaque silitur anarcatharsis, quæ liberalis erat & libera, quæque ipsa per se facit ut nihil opis requirat pleuritis à medico: quia tum sua sponte quiescit. Ergo in tali pleuritide, per se sanabili, a phlebotomia periculum est: ob impeditam anacatharsin, quæ libertate spuendi & liberalitate, votis naturæ & medici respondebat: ne taceam lateris infirmitatem quam infert repetita carnificum phlebotomia: quandiu pleuriticus, liberali & libera fruitur expurgatione sputi, sanguine pauco permixti. Scitum est illud Hippocratis. *Καὶ οὕτως ἐστὶν τὸ πλεῖστον ἀνακαθάρσει πνεύματος ἀνέλκοντος, ἰ. Impeditio phlebotomiæ iis qui cruenta expuunt; pleuritis.* Causarum autem recentio clara est, modò scripta, cur in pleuritide ubi expuuntur cruenta venam secare non debeat omnis qui tenet scientiam medicinæ.

AC SI QUEM TENEAT CIBI FASTIDIUM.] In cibi fastidio sine febre, ac sine repletione vasorum lumbarium venam secare non licet, nec expedit. Hac enim *Somernia*, i. *cibi fastidium*, symptoma est ventriculi exoluti quod annotavit in Pario cujus emortuam facultatem fuisse ait Galenus, vel est symptoma humoris pravi è capite procumbentis in fauces, cujus inde prolapsu in alvum perturbata cietur, vitata primum appetendi potentia, unde *Somernia* sunt aegroti, i. *ciborum fastidiosi*. Quæ ratio et *Somernia* continetur in illo Hippocratis. *Kaisai ta-cs-fo-dites*, *Somernia*, i. *Alvi perturbata*, *ciborum fastidiosi*. Tale symptoma quod accidit vitata vel emortua facultate stomachi naturaliter appetentis, gravissimum atque pessimum esse docet præceptor in omni calamitate febrium tritæophyarum quæ apud Thafios illis temporibus

et præceptor in omni animata febriam antiphlogisticam quæ ipsa febriam hanc temporariam vigerunt. Ac Pario fuit mortiferum. Hic venam secare, nihil aliud est quam hominem jugulare: quoniam ventæ sectio, periculi loco adjicit, ac viribus detrahit; ipsasque jam morbo fractas, ac genio defraudato per 7 *Soterrinus* collapsas, ad exitium planè præcipitat. Sin autem cibi fastidium, sive 7 *Soterrinus* inferat proritatio quædam ichæris quem genuit ipsa febris, ut ab eodem gignitur, vel qui prorepat è vasis lumborum ad ventrem, & inde ad stomachum qui est acerrimi sensus: hic sanè faciendum arbitror, quod ipsa per se natura dux optima, suo commodo experitur, & artificium præbet medico, ad imitationem sui comparandum. Itaque sicut natura hic promovet hæmorrhagiam: sic medici artificium esse debet, si ea desit.

venam fecere. Naturæ fluida & crises in promptu sunt illis prognosis. Dolorifica in lumbis mala, sanguiflua. Et. In lumborum dolore prægrandi, cardialgia & cibi fastidia, signa sunt hæmorrhagiæ, tum futuræ, tum antegressæ. Possem hic ego plura scribere: sed hæc sufficiant. 39

TUM QUIDUS EST FRIGUS TORPIDUM, NEC FEBRIS EXPERTIBUS, SANGUINEM DETRAxisSE NO-
CET.] Ad frigus torpidum detractio sanguinis pernicioſa eſt in illa prognofi. Αἷματι· ἀφαί-
σις ἐν κατωτέρῳ νευροθελμῷ· κακόν. i. Sanguinis detractio in perfrigeratione; peſtifera. Eſt autem
frigus torpidum, quod vel oppreſſione virium & caloris, ab humore frigido, craſſo, & δυνά-
μεισιν inferitur; vel ab emortua facultate, & paupertate caloris viviſici. Ad neutrum frigus
torpidum bene fit à phlebotomia. Nam huic quidem cita mors venit: illi autem, multum
periculo adjicitur ut mox dicetur. Quod autem frigus eſt retracto calore à viſcerum phleg-
mon, cauſo, & lipyria febre, adjunctionem non habet torporis ſive νωδότητος. Quale illud
vidimus. Ταῖς ὑποκατωτέραις μεμβραῖς καύματα ἐν ἐπιοχονδρίῳ, πυρετὸν ἀφελυθῆναι· κακόν. i. Quae in
hypochondriis relicta ſuperſunt incendia, extinctio febris ardore; malum denunciant. Hic ſanguis,
ineſſa vena, loco detrahitur. Sed in torpore gravi & frigido, qui ſanguinem detrahit, etiam
prætextu febris, tam eſt in vitio, quàm ſi ægroto manus adferret: quia plus nocet, detra-
hendo calorem nativum; quàm proſit, extinguendo febrilem. Sunt enim majora vitæ incom-
moda ex paupertate caloris nativi & virium infirmitate, quàm à febrili ardore. Propterea,
quibus cum frigore torpido febrientibus, temeraria eſt phlebotomia; cum ſibi mitius eſſe
putant, vacuitate febris quam attulit venæ ſectio, moriuntur; extincto calore vitali, &
ſuffocato à dominatu crudi humoris, frigus torpidum inducentis. Atque hi fato concedunt,
vitamque ſiniunt ἀγλαζαίμερος λατρώμενος, i. differendo nec opinantes: ſimiliter ut illi qui prouto ſan-
guine, perhorreſcunt in trœmate. Nam ſi ex critica hæmorrhagia frigus eximium eſt lethale; 70
quidni funeſta erit detractio ſanguinis quæ ad frigus torpidum adhibetur? Sed hæc ſufficiant.

COACARUM HIPPOCRATIS MAGNI PROGNΩSEΩN

LIBER TERTIUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE

LUDOVICO DURETO.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PROGNOSTICO CORPORIS, OMNIBUS MORBIS COMMUNI.

ΚΕΦΑΛΗΝ, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας κατεψύχθαι, κοιλίης καὶ πλῆ-
ρῶν θερμῶν ἐόντων· βέλπισον ὅτι πᾶν ὁμοίως τὸ σῶμα θερμὸν τε εἶναι
καὶ μαλθακόν.

1 Caput, & pedes, & manus perfriguiffe, alvo, costisque æstu in-
candescentibus; grave malum. Optimum autem fuerit, universum
30 corpus æqualiter esse calidum atque suaviter.

OMNIS PRÆDICENDI ratio comparatur primum ex comparatione similium ac dissimilium
sui corporum in qualitate, actionibus, & excrementis. Deinde verò ex causarum perspi-
cientia, cur illæ res quæ fiunt, quæque apparent, huiusmodi sint aut illiusmodi. Distin-
ctio enim signorum cur ita sint, quorum illa quoque appareant, planè ostendit: ac veram
instituit τὴν μακροῦν morborum exitus prævidendi. Sed inter signa quæ cernuntur in corpore,
prima occurrit qualitas aspectabilis atque tractabilis in calore, colore, charactere, & mo-
le. Tot enim signa exhibet qualitas ipsa corporis, tam universæ compaginis, quàm par-
tium singularum. De calore igitur in hac prognosi. Ac primum ponitur τὸ θερμὸν πᾶσι μέρουσιν
καὶ κτήρει, i. calor qui bellum indixit ac perimit. Inde τὸ φέρον καὶ κέρον, i. calor amicus &
40 salutaris: ut intelligatur quantum inter utrumque intersit.

ERGO. CAPUT, ET PEDES, ET MANUS PERFRIGUISSE.] Non quidem frigore critico, nec
periodico quod est fugax & τὸ λήγει, i. natura convenienter editur ad salutem: quia inde
morbi discessio est vel intermissio, si hemitritæum exceperis. Sed frigore symptomatico
perfriguisse; nec eo quidem à paucitate caloris vivifici, cum ad ultima ventum est vitæ;
sed ex illius retractione à viscerum phlegmone, vel cum ipsius impeditio est perveniendi
ad extimas partes, quæ tantum habent caloris, quantum à corde vivifici nectaris, quo de-
fraudentur cum ejus interceptio est à contumaci obstructione venarum micantium, quam
50 vocat præceptor πνέοντων ἀποκρίσιν ἀπὸ τὰς φλέβας, i. spiritus per venas interceptionem. Nec
verò frigus id leve est, sed eximium: nec pressum leviter, sed firmiter fixum; aut cer-
tè, cum cita febrilis ardoris vicissitudine. De qua illud præceptum est. Extimarum partium
cita in utrumque mutatio, pestifera est. Galeni autem iudicium est; quod extincto vitali
principio partium extimarum; exhausto etiam fonte caloris vitalis qui est in corde, fit ut
cum illæ partes perfrigerint, non amplius caloris vivifici affluxu recreentur: sed incande-
scant ardore fugaci, flammæ in visceribus accense appulsu; quæ cum evanuerit; partes
ipsas, ut prius erant, marmore frigidiores relinquit. Atque illa perfrigeratio partium ex-
timarum, est mortis propinquæ; quoniam in causa mortifera, quæ est in æstu quo visce-
ra incandescent, signum apparet caloris emortui. Sed commemorata perfrigeratio in hac
60 prognosi, non est caloris vitalis emortui: sed retracti, cujus retractio cernitur ex ardore
vitalium partium, vel nutritiarum, vel spirabilium; ut mox dicetur. Extimas autem par-
tes hic posuit, similiter ut in prognostico, caput, manus, & pedes. In Epidemiis dum si-
gna recenset ineuntis causi lethalia, ἐκφυγῆναι esse dicit τὰ ἀκρα; ut ferè sunt pedes ex-
tremi, maximè verò manus. De capite autem sic ait. Εὐφρόντης πρὸς μέτωπον, i. sudatiuncula
erat circa frontem. Sed à visceribus inflammatis major esse solet retractio caloris vitalis,
quàm à venis febre ardentibus. Propterea in Epidemiis bene est, ἀκρα ἐκφυγῆναι, super
causo: sicut in prognostico, φερεῖν ἐπὶ τοῖς, super visceribus phlegmone conflagrantibus. Ac
viscerum phlegmone conflagrantium notæ sunt.

ALVO COSTISQUE ÆSTU INCANDESCENTIBUS.] Non quidem copia & abundantia vitalis calo-
ris eò retracti; cujus amplificatio quò major est in alvo & costis, eò suavior & melior es-
se solet; qualem exposuit illa sententia præceptoris. Αὐτὸ καὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ πόδι, τὴν φέρον
70 Λα α 3 θερμῶν

lib. 4. περὶ
ἐξίμ.

Coac. 53.
1. lib. 8.
propt. 221
f. 2. 3.

progn. 4.
lib. 2.
1. Epid.
parte 3.

aph. 15. 11

ἡμετέρας. i. Alvi sunt hyeme & vere naturā calidissimæ: sed ardore viscerum quæ illis adjacent, æstuantibus.

GRAVE MALUM.] Fortasse mortiferum & funestum: quia viscerum, incendio conflagrantium tanta est natura egressio, ut vix redintegratio esse possit: tum cessat eorum vitale officium, quo vitam carere non potis est; præterea nectar vivificum cito absumitur, cum ejus deinceps nulla sit instauratio, neque à spiritu inspirabili, neque à sanguine. Quinetiam, sævi doloris cruciatu, vigiliis, alysmo, cum sympathia vicinarum partium & sociarum, crudeliter vitam finiunt, quibus cum ardore costarum & alvi, extimæ partes frigore obriguerunt. Ac de caloris illius inæqualitate firmiter fixa & stabili, foris & intus, edicta sunt illa dictatoris.

aph. 48. 4. In febribus quarum discessio nulla est, intus ardere, & foris frigere atque sitire, mortiferum. Et, 10
aph. 1. 7. in morbis acutis frigus partium extimarum; grave est malum; De qualitate autem caloris & frigoris cujuscumque sit, vide Galeni commentarios tum ad prædictos aphorismos, tum ad prorrhetica 8. 31. & 32. lib. 2.

progn. 3. OPTIMUM AUTEM FUERIT.] Vel, ut Galenus ait, ἀεὶ κατὰ κράτος, i. optima constitutio quæ
lib. 2. ad salutem præclare apparet & facit. Nam illud, ἀεὶ κατὰ κράτος (nihil enim refert apud Hippocratem) signo & causa est salutare: ut, ἀποχολήδων ὡς ἀεὶ κατὰ κράτος, &c. i. hypochondrium optime constitutum.

UNIVERSUM CORPUS.] Tam intus, quam foris, tota compagine. Pertinet enim ad id quod intus est atque foris in corpore, aphorismus ille. Si corpus tuberculis oblitum est, cum excretionibus biliosis; intus ægrotat, &c. Hic enim factura est phymatum quæ ipsum malè habet foris, cum intus illi sit bene, si excrementa fundantur sanorum similia. Sic enim ait. Tutum est, corpus tum alere. Quod certe non faceret, si esset intus impurum. Nam impurum corpus quod magis nutritur; eo magis læditur.

Ergo. OPTIMUM FUERIT UNIVERSUM CORPUS.] τὴν ἐνσυνέτην, i. universitatem corporis, quam edit coagmentatio & œconomia viscerum nutritiorum, spirabilium, & animalium in sensu & motu: tum vero ipsa compago partium singularum in corporis habitu qui est foris. Quò spectat hic posita corporis universalitas quæ propria est partium tractabilium & aspectabilium. Optimum autem dixit, quod bonitate excessit in signo & causa salutis. Ac signo quidem, in bene morata œconomia vitali, tum spiritus, tum nutritus: unde vivacitas partium sustentatur, atque vivifico nectare recreatur. Non minora autem sunt argumenta salutis in qualitate corporis, quam in actionibus & excrementis. In causa autem salutis illud est optimum, per quod illa commoda crisis optime comparantur, excretio & pepasmus. Est enim τὸ ἡμεῖς ἡμεῖς, φέρον & κέρον, i. amicum & salutare.

ÆQUALITER ESSE CALIDUM.] i. Calorem idea similem, & eundem pariter æqualiterque, toto diffusum habitu; idque continenter: nisi fortè sit critica aut periodica refrigeratio, ut jam posui, partium extimarum, vel universi habitus. Ac talis æqualitas, vacuitatem indicat phlegmones retrahentis, & caecochymia malignæ, qualis est in lypyria febre, & cholera morbo: tum verò ipsa denunciat robur naturæ, sanguinis abundantiam, & meatuum libertatem. Quæ tria optimo jure sunt optima. Ergo in omni morbo, caloris æqualitas expetenda, qui non sit ἀσθενής; ut planum facit quod sequitur.

ATQUE SUAVITER.] Gracè est, ὁμοίως ἡμεῖς ἔσται & μαλακόν, i. similiter esse calidum atque molle. In prognostico autem sic, ἡμεῖς πᾶσι & μαλακόν ὁμοίως, i. æqualiter calidum atque molle. Hic nos aucupio τὸ ἀσθενές, veriùs quam verborum, æqualiter calidum vertimus atque suaviter: ut illa suavitas intelligatur caloris diffusi æqualiter. Quod est ejusmodi ac si diceret. Expetenda caloris æqualitas quæ non est in causo & lypyria; nec illa tamen quæ est tractabilis per totam compaginem incendio conflagrante in febribus perurentibus, quas vocant ἀσθενές: sed eam quæ blanda percipitur atque suavis æqualiter, tam in artubus, quam in costis & hypochondriis; quorum nec aspera cutè, nec rigida & mordaci, sed bene morata in calore suavi, percipitur solida & succi plena. Talis complexio præ se fert illud Hippocratis ἀεὶ κατὰ κράτος, vel, ut Galenus ait, ἀεὶ κατὰ κράτος: cujus ἀεὶ κατὰ κράτος signa, sunt bonitate eximia, cum vacuitate malorum quæ posuit in ardore costarum & ventris, cum frigore partium extimarum. Observabit autem studiosus, τὸ μαλακόν hic significare τὸ σὺμμετρον τὸ ἀνιδρώδες, i. mediocritatem renixus, quam εὐδὲμον & λαμπρὸν alibi nominavit, i. solidum, succi plenum, atque tactu suave: quod nostrates dicere solent, douillet.

prog. 26.
lib. 1.
progn. 19.
lib. 2.

2 Στέρεος ὃ ῥηϊδίως καὶ τὴν νοσέοντα, καὶ ἐν τοῖσι μέσσωρομοῖσιν ἐλαφρον εἶναι.

Oportet autem facile converti ægrum, & alacrem esse in exurgendo.

BENE EST ægro dum manet virtus atque integritas trium principatuum quorum potentia regitur ipsa corporis universitas. Ac sanè principatuum nutritus, & vite, magna vis lucet in qualitate corporis quam posuit optimam, ἐκ τῶ ἀσθενέσι καὶ τῶ ἀσυνεχέσι. Cernuntur τὰ ἀσθενέσι, i. ea quæ adsunt, quæque existunt, in æqualitate ac suavitate caloris diffusi per totam compaginem: τὰ δὲ ἀσυνεχέσι, in vacuitate ardoris costarum & hypochondrii: tum frigoris partium extimarum. Quòd si ad eam σύνεσιν παναλῆσιν, quam edit vitale officium cordis & hepatis, facultatum etiam principatus, qui est in cerebro, lumen affulgeat, in ratione, duce & comite motus alacritate, cum sensuum integritate omni; votis medici respondebunt.

bunt ad bonam valetudinem conquirendam & redintegrandam, è naturæ norma egressam. Sic enim comparata est ægri ratio in quo hæc sunt atque apparent, ut in virtute naturæ spes optima sit contra vim morbi. Ac salus vitæ in promptu est, simulatque natura triumpharit de morbo: sicut mors in propinquo, triumphata natura. Sed eam de morbo triumphaturam certissima securitas est, iis præditam commodis quæ pugnant cum morbo, vitamque ipsam tuentur ac sustinent. Hinc veniunt pepasmi & crises.

Ergo. OPORTET AUTEM.] Quod est ejusmodi ac si diceret: præter constitutionem quam exhibent medico τὰ ὑπερχοῦν, naturaliter constituta in calore, colore, caractere, & mole totius compaginis; quorum omnium causa est vitale officium cordis & hepatis; expetenda quoque integritas facultatum actionumque omnium, quæ partim sunt in principatu cerebri, partim ab ipso veniunt. In cerebri domicilio sunt actiones quæ ἡγεμονικῶν, i. principes nominantur. A cerebro autem motus & sensus. Ac motu & sensu opus est ad vitam tuendam, quorum ut status melior est; eò firmiora sunt vitæ præsidia. Nam ἡγεμονικῶν sunt vitæ humanæ divinitus institutæ, non animalis, quam animalitas ipsa conservat. Ut enim vitale officium cordis & hepatis, ministrum est animalitatis: sic animalitas ipsa inservit dicata œconomix spiritus & caloris vivifici respirando. Itaque σπουδαίον αἰσθάνειν τὸ ἀγῶν, i. mutuo inter se certant, mutuasque tradunt operas ad ægri salutem. Ac si conspiratio utriusque, par pari referat in juvando; res ægri tam bono sunt loco; quàm dictum est a præceptore his verbis. Εἰ πύσις νέω, πὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἀγῶν, καὶ εἰ ἔχοντες τὰς σπυροφύλακας ἀγῶν. i. In quovis morbo, mentem valere ac cibis gaudere, bonum est, vel, præclare ad salutem facit atque apparet. Magna sunt igitur commoda potentix animalis in liberi motus officio, ad fælix faustumque prognosticum. Sed illud motus officium vegetæ animalis potentix, primum in decubitu & spiratione apparet. De spiratione dictum est alibi. Decubitus autem, convenienter naturæ in validis viribus bene compositi, hæc prima lex à præceptore sancita est.

FACILE CONVERTI ÆGRUM.] Vel sua sponte in latus utrumque, vel invitum; etiam si teneatur alysmo, ut expedito motu, loci & figuræ impatiens, suam denunciat δυσφορίαν: non autem sit ὑπερδυσφορία, ut esse solent quibus fractæ sunt vires: proptereaquo suo stare loco inviti coguntur diu multumque anxii. Unde significatio fit prægrandis morbi, & virium effectarum. Sed expedita conversio, quæ vel jussa est ægri sponte, vel invita in δυσφορίᾳ, virtutem ostendit τὸ φέρειν. i. facultatis quæ portat, & solidum corpus φερέμενον, quod portatur. Sic enim Diocles, auctore Galeno, corporis fabricationem statuit ἐν τῷ φέρειν καὶ τῷ φερέμεν. Portantis robur est in expeditione cito τὸ ἐνερμολύειν, i. intus cientium, nempe spirituum qui facultati morem gerunt. Solidum verò corpus in obedientia musculorum atque nervorum, quorum effæminatio par esse non potest quantumvis validæ facultati. Ergo salubre est corpus δολύνην in omni febre acuta, quod morbo resistit, nec oppugnatum fortiter, expugnatur. Tum illud est ἀγῶν signum & causa, ubi conspiratio est æqualis ad motum τὸ φέρειν, i. portantis, in ciendo: tum φερέμεν, i. portati, in obediendo. Sed illa æqualitas conspirandi ad motum, ciendo & obediendo, lucet splendetque in eo quod sequitur.

ET ALACREM ESSE IN EXURGENDO.] Nam talis alacritas in exurgendo, majorem ostendit vim atque robur cientis potentix, & promptiorem obedientiam corporis quod movetur. Est enim major contentio in meteorismo, quàm in decubitu. Nec tantæ virtutis est, nec virium tam validarum, decumbendo ægrum converti ex facili; quàm edere meteorismum, alacriter exurgendo. Omnis ergo qui sua sponte exurgit alacriter, πύμαρτι exhibet tum vegetæ facultatis, tum solidi corporis. Atque alacritas illa in exurgendo, complectitur τὰ ὑπερχοῦν καὶ τὰ ἀσθενήσαντα corporis, planè virium integri, & vacui infirmitatis, quam ipsa denunciat νοσήσει καὶ ἵππας. Est autem νοσήσει in δυσκαταστάσει corporis multum oppressi: quam facit etiam ἡ νέκρωσις τῶν δυνάμεων, i. facultas emortua; unde ipsa quoquo fit ἵππας, cum scilicet æger subinde ad pedes delabitur, nec amplius fruitur beneficio decumbendi. Revera enim decubitus ipse perficitur officio facultatis. ἑπὶ ἵππας autem, pondere gravi corporis quod amplius regi nequit magisterio & virtute τὸ φέρειν, emortua facultate. Vide Galenum in prognostico. Ac super meteorismi nomine, alibi multa scripsimus quæ nihil necesse fuit huc transcribere.

3 Βαρύτης δὲ ὅλης τῆς σώματος, καὶ χειρῶν, καὶ ποδῶν · πονηρὴν.

Gravitas autem totius corporis, manuum item ac pedum; pestifera.

Sic in prognostico 7. lib. 2.

60 Εἰ δὲ βαρὺς εἶναι φαίνοιο, τό τε ἄλλο σῶμα, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ οὖν πόδας · Πικνιδιωτέρον ἐστ.

Sin autem gravis admodum videatur, tum reliquo corpore, tum vero manibus atque pedibus; id multò periculosiùs ipsum habet.

BENE MORATI corporis, beneque constituti argumenta sunt τὰ ὑπερχοῦν bona in qualitate ipsius corporis, & facultatum virtute qua regitur ipsum corpus, cum vacuitate malorum quæ in vitio esse testentur τὸ φέρειν καὶ τὸ φερέμεν, i. id quod portat & quod portatur. Atque illa τέμαρτι bene habitū corporis, bene res ire ostendit ipsius ægroti; nec dum naturæ præsidia sic occu-

occupari à morbo, quin contra vim ejus, vires opponant cum spe salutis & securitate. Secus est illi cum spe angusta, quem velut constrictum detinet totius corporis artuumque omnium gravitas quædam plumbea, cum aspectabili qualitate partium extimarum contra naturam. Ac primum quidem perceptum est de gravitate: alterum verò de qualitate. Est autem perceptum hoc gravitas quam opponit alacritati, & expedito motui in convertendo & exurgendo.

SIN AUTEM.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Ut bona sunt illa corporis τὰ ἀσπράχιστα in qualitate & actionibus quæ proximè absunt à norma & præscriptione naturæ: sic mala sunt illa in quibus apparet prægrandis ab illo naturæ statu egressio. Sunt autem.

prorrh. 13.
l. 1. 1.
3. Epid.
parte 3.

GRAVITAS.] i. Plumbea velut moles & sarcina quædam penè immobilis, quæ est hujusmodi, non tam movendi ponderis contumacia, quam ejus quod movet, i. facultatis infractione. Hoc tamen perceptum est utriusque νωβήσις: quarum altera est gravitatis à crasso, frigido, & contumaci humore quem Galenus vocat δυνάμειν: altera verò ἄσπρον ἢ νύκτωρ ἢ δυνάμειν, i. ab emortua facultate. Sed illa νωβήσις posita in gravitate, primum & per se est causæ morbificæ, vel adventitiæ multum & graviter opprimentis naturam: qualem fuisse narrat Hippocrates ἢ ἄσπρον, ἢ πύκνον, i. laxitatem corporis in paroxysmis ardentium febrium pestilentie. Altera verò νωβήσις, ab emortua facultate, est morbi sævissimi jam triumphantis de ipsa natura.

TOTIUS CORPORIS.] Quæ cernitur in pigra conversione corporis quod jacet in lecto; ubi nulla suspensio est, nec meteorismus: sed tantum simplex decumbendi mutatio in latus alterutrum. Talis mutatio decumbendi facilius est, quam meteorismi. Nam in decumbendo firma est basis, cui sufficit ad movendum ipsa moventis potentia. Sed ipsa meteorismi alacritas, firmam ostendit virtutem moventis potentie, cum pari conjunctam corporis obedientia. Totius autem corporis gravitatem posuit in spinæ carina quæ decumbendo aegrè convertitur, ac ne vix quidem. Subjecit autem.

Prorr.
suprà ad-
ducta.

MANUUM ITEM AC PEDUM.] i. Artuum omnium, quorum vis lucet potissimum in meteorismo. Ac manuum quidem, cibum capiendo atque bibendo: tum palmas tollendo ad sidera, dextramque amici dextræ jungendo. Nam cæterarum rerum quarum ministræ sunt manus, vacatio esse solet in morbis, nisi fortè scribendum sit. Hic si non potis est manus attollere lecto affixas, aut si aegrè tollantur & contremiscant: ipsi autem pedes projecti jaceant ad extremam spondam delapsi, nec modicè sint reflexi: tum verò standi omnis, progrediendi, atque sedendi virtus adempta sit, si fortè surgendum ad subducendam alvum; cui nec manus, nec lumbi sunt auxiliares natibus erigendis ad summittendam in lecto pelvim egestoriam; magna est illa gravitas virium effictarum: proptereaque pessima, ut certè est omnis νωβήσις quæ accidit ἄσπρον τὴν νύκτωρ ἢ δυνάμειν: de qua judicium est Galeni, servari posse neminem qui ea de causa sit νωβήσις.

4 Εἰ δὲ καὶ πρὸς τῷ βαρεῖ οἱ ὄνυχες καὶ δάκτυλοι πέλιδοι γίνονται·
πρὸς δόμῳ ὁ θάνατος αἰνίκεται.

Quod si præter corporis artuumque omnium gravitatem, ungues livent ac digiti; mors in propinquo est.

VERISSIMUM illud est quod sæpe jam posui. Quò plures naturæ principatus in vitio sunt, eò pejùs ægroti res eunt. Ergo si collapsio principatu animalitatis, quæ jam efficta cernitur in pigro motu & sensu obscuro, vitale officium ipsaque virtus vivendi cesset in corde languido, caloris vivifici & spiritus vacuo, ac ne vix quidem micante, cita inde suffocatio est, & vitæ extinctio. Tantæ autem calamitatis signa syllogistica hic ponuntur.

lib. 2. πρὸς
ἀσπράχιστον.

Progn. 9.
lib. 2.

QUOD SI PRÆTER CORPORIS ARTUUMQUE OMNIUM GRAVITATEM.] Quæ cernitur in decubitu qui aegrè mutatur in studio convertendi; tum in difficili meteorismo per exurgendi conatum: idque non tam movendi corporis artuumve contumacia, quam impotentia facultatis, unde ipsa νωβήσις, ἄσπρον ἢ νύκτωρ ἢ δυνάμειν.

UNGUES LIVENT AC DIGITI.] Non quidem livore quem infert ἐκχύμας ἢ ναοσίσις, i. expressio sanguinis è venula nauseabunda in cutim, qualis apparet in oculis fugillatis, & calce perfracto: sed ita liveant, quia perfrigerati: perfrigerantur, emortui: emoriuntur autem, per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem extremam vivifici nectaris, à corde exhausto. Quæ livoris ratio adduxit Hippocratem, ut ratum esse voluerit, persuasumque omnibus, non raro in nigris digitis, minus quam in lividis, periculo locum esse: quia sæpe illi nigrescunt ἄσπρον ἢ ἐκχύμας, quam sanat amputatio: semper autem livent, ἄσπρον ἢ νύκτωρ, i. extincto calore vitali, cujus extinctio est irreparabilis: quoniam à privatione habitus denuo comparari non potest. Propterea sic prædicat.

MORS IN PROPINQUO EST.] Quæ in privatione caloris nativi per extinctionem aut suffocationem consistit. Unde igitur significatio sit extincti caloris, inde certa mors atque cita ostenditur. Est autem in propinquo, nec dum adest: quia nondum ventum est ad ultimam extinctionis, cum primum apparent signa in unguibus, qui & procul absunt à fonte caloris, & sunt nitentes atque pellucidi: proptereaque celeriores & apertiores eorum maculæ, quam partium cæterarum. Novissima erit in fonte caloris extinctio, ac brevi temporis intervallo, ab unguibus lividis: ac tum cita mors venit; idque ad punctum temporis.

Hæc

Hæc prognōsis adducta est è prognōstico, sicut ibi legitur; idque, ut visum est, melius quàm hîc.

5 Μελανόμενοι ὃ πατελεῶς οἱ δάκτυλοι καὶ πόδες· ἥσων ὀλέθριοι τῷ πελιδνῶν εἰσίν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι χρή. ὡς γὰρ διπετέως φαίνεται φέρων τὸ κακόν, ἢ καὶ ἄλλο π τῷ ἀπειρηκῶτων πρὸς τῶν τοιούτων ση-
 20 μέων ὑποδεικνύει· τὸ νόσημα ἐς δόποσιν τρέπεσθαι ἔλπις ὥς τε τὸν μὲν ἀν-
 θρωπον ἀειχρῆσθαι, τὰ δὲ μελανθῆνα δόποσεῖν.

Qui autem penitus nigrescunt digiti atque pedes; minus perniciosè habent ægrotum, quàm lividi. Sed alia quoque signa spectare oportet. Nam si malum illud ferre alacriter videatur, aut si quod aliud præ-
 20 ter hæc signum salubre ostendet; spes est ipsum morbum in apostasin ab-
 iturum: adeo ut ipse quidem superstes sit homo; excidant autem ea quæ nigredinem contraxerunt.

QUÆ MALA sunt orta à malis, pessima esse solent signo & causa, sive κατ' ἐκβολήν, sive κατ' ἀσπίθιν oriuntur. Ac sanè malum est è malis ortum, sanguinis stillicidium die quarto è naribus. Mala est etiam dysenteria, causa & signo, atrabilaria. Sic mala sunt κατ' ἀσπίθιν, phymata dura & dolorifica, quæ ἡμῖν ἢ ἀναρίστως ἀσπύρουν. Sed illa demum quæ mali speciem præ se ferunt, non sunt reapse mala, si veniant ἐκ τῆς χρεῖας, ut quodam loco scripsit Hippocrates. Hujusmodi sunt ischuriæ criticæ ac sudorificæ. Possem hîc ego, perinde ac
 30 prognōsi, quod excellentia & perspicuitate cætera vincit omnia quæ advocari possent. Quid enim pejus est ipsa specie in qualitate corporis, quàm digitorum & pedum nigredo? At semper non est mala reapse, si veniat ἐκ τῆς χρεῖας, duce natura, lege critica, finem morbi adferens unde venit. Distinctio autem boni & mali, ut ad utrumvis nigredo apparet, sic adhibenda est.

sent. 10.
part. 1.
6. Epid.

QUI AUTEM PENITUS NIGRESCUNT DIGITI ATQUE PEDES.] i. Qui ultra livorem processerunt colore, ut jam nigredine saturi, non autem fuligine sint fucati. Cur autem nigrescant penitus, mox dicetur.

MINUS PERNICIOSI SUNT LIVIDIS.] Sanè quidem: quia non semper sunt perniciosi, ut lividi. Nam sæpe illi nigrescunt penitus ἐκ τῆς χρεῖας, merito ipsius naturæ: proptereaque plus habent
 40 salubritatis, nisi palindromen moveant; vel ex gangræna periculo sit locus, quod medici est arcere: lividi autem per se jam mali, non liveni nisi ex malo quod est in emortua vivacitate, & in extincto calore vivifico. Itaque major periculo locus est in signo livoris: quia semper venit è malis per mala, proptereaque semper est malum. In causa autem nigredinis verendum est de palindrome & gangræna: quamvis bene venerit ἐκ τῆς χρεῖας, atque periculum morbi exacti sustulerit. Nam si è malis exorta est, longè livorem perniciæ ipsa præcedit. Ergo digitorum & pedum livor in febre acuta semper apparet ad mortem citò venturam. Nigredo autem, si loco venit, nec extirpetur, causam infert interitus, vel sua palindrome, vel ipsa gangræna.

SED ALIA QUOQUE SIGNA SPECTARE OPORTET.] Quæ scilicet ex incertis, nos reddant certos
 50 compotesque consilii in iis quæ sunt ἀμφιδεῖα, i. ancipitis vel incerti judicii, qualis est digitorum & pedum nigredo, prout oborta est ἢ ἐκ τῆς χρεῖας, ἢ ἐκ τῆς κακῆς, i. integris ægri rebus, aut malis, vel ad spem salutis, vel ad interitum.

NAM SI MALUM ILLUD FERRI ALACRITER VIDEATUR.] i. Si nigredo illa digitorum & pedum, levationem adferat febris exactæ; nec eam quidem insidiosam; sed veram & criticam, cum vacuitate symptomatum malorumque omnium, quæ vel à palindrome, vel à gangræna inferuntur. Nam criticorum abscessuum certa est crisis, nec aliter, cum salutariter exolvuntur: sicut paratidum criticarum in empyemate: nigredinis autem criticæ in extima parte mutila quæ contraxit nigredinem, ut mox dicetur.

NAM SI QUOD ALIUD PRÆTER HÆC, SIGNUM SALUBRE APPAREAT.] i. Si præter alacritatem
 60 καὶ ἀφοσίαν in toleranda partium extimarum nigredine, vel causa ipsius, quam edit humoris morbifici ad partes illas ἀσπίθιν copiosa quæ ibi facit ἐκχύμωσιν, unde non exit per venulas admodum nauseabundas: si præter eam, inquit, alacritatem ægroti quam attulit critica μεταστροφῆς, quæ, fonte morbi exhausto, sine reliquiis, capacitatem nata est perfecti abscessus, unde alacritas ipsa est: aliud quoque signum salubre appareat in somni benignitate, cibi appetentia, libertate spirandi, doloris & febris vacuitate, cum urinis bellè coloratis, ac defectionibus figuratis & mollibus.

SPES EST IPSUM MORBUM IN APOSTASIN ABITURUM.] Vel potius, certa securitas est obortam
 70 nigredinem humoris appulsu morbifici, non quidem semistuo, sed perfectæ: unde symptomatum omnium discessio est, ac signorum salubrium evidentia, per ἐπιτέλειαν principatum vitæ & animalitatis.

ADEO UT IPSE QUIDEM SUPERSTES SIT HOMO.] In quo redintegratio est utriusque vitalis æcono-

conomiae, videlicet nutritus & spiritus; & in quo sunt commoda omnia, quibus vita hominum sustentatur. Est autem superstes: quia per illam apostasin defunctus est morbo & vitae periculo.

EXCIDANT AUTEM EA QUAE NIGREDINEM CONTRAXERUNT.] Ut necessario debent excidere vel amputari: quia haec mortua, sunt inimica viventis, & αὐτὰ τὰ κτείνοντες, i. quae ipsum vivens interimunt, quod semper impatiens mortui esse solet: nec unquam quiescit, donec radicitus fuerit extirpatum.

Sic in prognostico, melius quàm in Coacis.

6 Ορχεῖς ὃ καὶ αἰδοῖα ἀνεσπασμένα· πένες ἰσχυρὲς σημαίνει, καὶ σπασμὸν θανατώδεα.

Testes & pudenda contracta; saevos dolores denunciant, & convulsionem mortiferam.

2. Epid.
part. 1.

Est quoque hoc symptoma invalescentis morbi & virium effectorum, proptereaque, doloris cruciatu, mortem citò infert crudelissimam, omnemque respuit medici diligentiam & industriam: quia tempus & occasionem praeripit curationi. Tum illud citè mortis periculo adjicitur, quod tam crudele symptoma, earum sit partium quae principatus omnes naturae adducunt facili in sui contagionem atque sympathiam, jure omnis societatis. Vetus est illud Hippocratis. Ορχεῖς αἰδέουσι κατὰ βέλχων· ἐσπέρμημα κρυπνὴς στήθων, μαστῶν, γονέων, φωνέων. Cum testis intumescit à tussi; memoriam renovat societatis pectorum, mammarum, geniturae, & vocis.

Ergo. TESTES.] Sive διδυμοί, gemelli, scroto conclusi, vasorum spermaticorum numerosa propagine velut pertexti: proptereaque molles, cavernosi, laxi, & rari, percoquendo semini, quod ab iisdem vasis per epididymidem & per parastatam accipiunt, à natura facti & sculpti, per quos amplificatio est caloris nativi: unde vox plenior, dum manent solidi atque vivaces in prolifico semine faciundo.

ET PUDENDA.] Quae sunt, veretrum seu membrum virile, quod ab osse pubis producitur, ligamentis duobus raris, quae ipsum efficiunt, illinc exortis, tactu exquisito praeditis, quibus venarum atque nervorum multa est propagatio: muscutorum item officia praestò sunt, tam introeundo, quàm irrigando fundum uxoris.

CONTRACTA.] Vel revulsa, ut si obriguerit, & intrò retrahi videantur: testes quidem, convulsis & inflammatis musculis qui secundum vasa spermatica, ex hypogastrio ad ipsos descendunt, ipsisque adeo vasis, emortuae jam facultati vivificae & copias colligenti, nec amplius quicquam de suo impertienti, morem gerentibus: pudenda verò, invita & violenta contractione vasorum, nervorum, & muscutorum, sui quaeque principatus vitio afflictorum, & com meatus inopia laborantium. Sic enim comparatum est, ut inter omnia τεφρόντα, testes & pudenda eò magis laborent incommodis suorum principatuum, quò magis eorum commoda & officia ipsis necessaria sunt ad fundum proles arandum cum spe fidissima procreationis.

SAEVOS DOLORES DENUNCIANT.] Quorum cruciatu fit illa partium συμπαθήσεων retractio, qua vis naturae major inferri non potest. Hic enim partium sensus acerrimi violenta retractio est, vitio insanabili principatuum. Atque illa retractio tollit naturae praecipua duo solatia, quae sunt ἡ ἰσχυρία, ἡ κρυπνότης. Ambo tolluntur mutatione loci, quo ipsa norma & naturae omnis praescriptio conservatur.

ET CONVULSIONEM MORTIFERAM.] Signo & causa. Ac signo quidem; collapsis omnibus naturae praesidiis, commodisque adeptis quibus vita hominum sustentatur: causa autem; si vi doloris cruciatu: quo nihil est omnium quod magis faciat corpus infirmum, majoremque adferat syntimoriam: maximè verò in hac genitalium retractione, propter sympathiam omnium principatuum: ut verè & appositè hinc dici possit quod alibi de convulsione nata ex febre scripsit Galenus. Οὐκ ἀναμείβει ἔχειν τὸ ἱατικὸν ἢ συντόνισμα τὸ νοσήσαντι· ἀλλὰ ἐν ταχὺ καταλύει μὲν τὸ δυνάμει, ἐξωὶ π θνήσκον θάνατον. i. Tempus non expectat curationis, morbi vehementia: sed citò vires exolvit, & citam mortem infert.

comment.
ad aph.
25. 2.

Sic in prognostico, & melius quàm in Coacis.

7 Φύσαν ὃ, ἀνδρὶ ψόφου μὲν καὶ περὶ τοῦ διεξίεναι· αἰετον. κρέατον ὃ καὶ ξὺν ψόφῳ διέλθειν, ἢ αὐτὸ ἀνελιέσθαι· καίτοι καὶ ἔτω διελθῆσα, σημαίνει πονέειν τὸν ἄνθρωπον, ἢ πᾶσα φρονέειν, ὡς μὴ ἔκων ὁ ἄνθρωπος ἔτω ποιήσεται τὴν ἀφῆσιν τὴ φύσιν.

Flatum, absque sono quidem & strepitu trajici infrà; optimum. Melius autem fuerit, ipsum cum sono transire, quàm sursum revolvi: quamvis ita trajectory, denunciet inde vexari hominem, aut delirare; nisi prudens ac sciens talem flatum exitum molitur.

UT

UT RESPIRATIO, spiritus œconomiam bene aut malè moratam esse testatur in usu, voluntate, & actionibus partium spirabilium: sic status alvini sursum deorsumve trajecti, vel intus conclusi, nutritus œconomiam cuiusmodi sit, ab officio partium nutritiarum quæ ipsam coquendo, distribuendo, & excernendo, absolvunt; syllogistica signa ostentant, quibus deducimur ad certam prognosin. Ac status quidem alvini non ita diu cunctantur, quin sedenti medico è conspectu ægri, se prodant, vel ructu, vel crepitu, vel ipso murmure, vel sævis torminibus. Sed flatuum infra trajicientium, quænam cuiusque sit conditio in trajectu: tum autem quorsum illi sic exeant vel subsistant, cum revolvuntur sursum: id verò est quod ponitur in hac prognosi.

- 10 Ergo. FLATUM.] Πνύμα φουδής, i. spiritum flatulentum, quem edit cruditas ab imbecillo calore, vel ζύμωσις μίλανθου χυμῶ, i. fermentatio nigri humoris. Sic enim visum est de alvinorum flatuum generatione philosophari, duce Galeno & Hippocrate, quorum ille sic ait. Πνύμα φουδής φουδής τὸ ζῆτον ὁ λυγρὸν ἐστὶν ἐπιθυμῶν τὸ ἀπὸ ψύχους. i. Originem flatulenti spiritus consentaneum est duci à cruditatibus. Hic verò sic ponit incommoda oxymelitis, τὰ μίλανθου ζυμῶν, καὶ μετακίστεται καὶ πικρὰ ἀποστῆται. i. Ab oxymelle nigrorum est fermentatio, meteorismus, & amplificatio.

lib. 2:
progn.

lib. 3:
acut.

ASSQUE SONO.] Quem edit crassi humoris bullati crepitu, dùm infra devolvitur atque trajicitur, per angusta viarum expressus. Sic enim de sono sternutamenti ait Hippocrates. Τηροχῶνται, ὅδ' ὁ ἀέρ, ὁ ἐνὶ στήθεσσι, ἔξω: φουδὴ δὲ, ὅτι ἀέρ πνύσας αἰνῶς ἢ διασπῶν ἐστὶν. i. Aer vel spiritus flatulentus qui lædit, intus foras erumpit. Sonat autem, foras exire coactus: quoniam per angusta ipsi est exitus. Atque hi status sonori dicuntur; in alvo quidem, ἀσθενεστέρας; in exitu vero, φουδῆται φουδής.

- 20 ET STREPITU.] Vel stridore potius, qui creber est sonis minutulis, cum liquidis excrementis à spiritu flatulento spumantibus. Atque ita visum est diorsimum adferre stridoris & bombi, secutò Hippocratem, qui posuit in prognosi ψέφον καὶ πύρελον: ut sanè hic πύρελος idem videatur quod πρυσμός, de quo illud scriptum est. Εἰ δ' ὡς ὕδρον τὸ ἀσθενεστέρας, συμφίει μὴ πρὸς τὴν. i. Sin autem liquidæ dejectio est, profuerit non stridere: tamen Galenus auctor est, nomen illud stridoris, indicare τὸ ψέφον. Quod ipse concedo: sed uti cum diorsismo exposui. Erit igitur hæc φουδῆται πρυσμῶδης: ut alvinorum flatuum triplex omnino sit idea, στυγνός, φουδής, καὶ πρυσμῶδης.

aph. 74. 4.
& 1. Epid.

TRAJICI INFRA, OPTIMUM.] Non quidem ἀσπῶς optimum, præstantia τὸ ὑπερπύρελον, & opportunitate ipsa τὸ ἀσθενεστέρας; ut apparet in aliis quæ sunt reapse optima: sed inter omnes optima demum est illa exclusio flatuum, quæ sine sono est, ac sine stridore: quia victrice natura fit, officio caloris nativi, primùm quidem humore sopiti, nunc autem suscitati atque potentis: cum libertate meatuum, & virtute integra peristalticæ functionis, unde status ipsi trajiciuntur infra & sine sonitu excluduntur: quod est imprimis expetendum in alvinis laboribus.

- 30 MELIUS AUTEM FUERIT IPSUM CUM SONO TRANSIRE, QUAM SURSUM REVOLVI.] Nam revoluti status foras non exeunt: sed intus lædunt atque subsistant. Ac subsistendi causa est, perennis à cruditate origo, & depravata functio peristaltica intestini, quæ fit infernè sursum motu, naturali contrario. Hinc sæva tormina, & crudelissimi cruciatus qui nulla ope quiescunt: sed abeunt in siccum hydropem, quem exhibet utriforæ abdomen, spiritu flatulento distentum. Distentionis causa est, perennis origo flatuum à cruditate, & amplificatio quam depravata edit functio peristaltica intestini. Ergo minora sunt multò incommoda status, quantumvis ægrè & inconsideratè infra trajecti, cum sono: quàm revoluti sursum, ut patet ex eo quod sequitur.

QUAMVIS ITA TRAJECTUS, DENUNCIET INDE VEXARI HOMINEM.] Si consideratè id faciat, necessitate adductus, nec indecorè, fastidiosus elatus & contumacia: præsertim verò in eos qui præfècti sunt, quos revereri solebat. Hic enim dolorificum malum intus subesse testatur, quod studet excludere, posthabito eorum delectu & reverentia, quos pudor ipsius magis offenderet: quando benevoli, audito crepitu recreantur. Flatus autem sonori, ægrum inde vexari denunciant ægro trajectu: ob crassitudinem spiritus flatulenti ab imbecillo calore & cruditatis sobole: tum propter meatuum angustiam, & excludentis naturæ oppressionem.

- 40 AUT DELIRARE.] Si olim modestiam excoluerit. Tum enim apparet sui dissimilis. Atque hæc dissimilitudo est morum institutorum; non institorum: proptereaque principem locum obtinet inter signa delirii, quæ sunt omnino quatuor; indecora compositio; verborum absurditas; falsò credita doloris vacuitas; & morum dissimilitudo. De qua jam olim diximus ex professo, ad illam prognosin. Moderati hominis responsa proterva; mali sunt ominis. Et, Deliria paulisper ferocia, mox erunt immanissima. Delirii autem natura & causæ, tum etiam dissimilitudinis, alibi sunt explicatæ.

Coac. 90.
1. lib.

- 60 NISI PRUDENS ET SCIENS TALEM EXITUM MOLIATUR.] Necessitate adductus, cum bona venia eorum qui adsunt. Hic nulla delirii suspicio est, cum sevi doloris acerbitas vincit excultam in omni vita modestiam & temperantiam, levationis ergo. Notabilis est in hac prognosi, prisca religio vitæ honestæ, quam nostri homines vitio iis vertunt qui cum ea vitam decore instituunt: nimis præfècto securi religionis & honestatis.

Sic in prognostico, ubi melius quàm in Coacis.

- 70 8 Ελατθὲν δ' ὡς τε καὶ παροργιστὸς τύχη ἔχων, ὡς τε καὶ ἐν τῇ νέσῳ γένῃ.

Bb b 2

ἤμῃ) καταμανθάνειν χρή. ἢν γὰρ μέλλῃ δασύλυσθαι ὁ ἀνθρώπος, τοῦτο δὲ θανάτου, πέλειδόν τε καὶ ξηρόν ἐσθαι, ἢ ὠχρόν καὶ ξηρόν.

Ulcus autem, tum si quis ante, tum in morbo ipso natum habeat; perdiscendum. Nam si moriendum est aegro, ante mortem ipsam lividum atque siccum, aut pallidum atque siccum evadet.

SINGULARIS est medico ad res aegri attentio, si nihil eum lateat unde ineunda sit *πρόγνωσις* 10
foeliciter praedicendi. Ad eam profecto attentionem, praeceptoris hortatio est in hac prognosi cum ait, *καταμανθάνειν χρή*, i. omni cura & studio scire oportet: ut nihil sit loci negligentiae cum agitur de praedicendo; nec eos imitemur qui sola inspectione contenti urinae: cum rythmo venae micantis perfunctorie duobus digitis explorato, quamvis ad Lyrām asini: tamen composito bene vultu, totoque corpore, ad summam hypocrisis; vanitatem ambagibus solertissimam, pro veritate ostentant. O larvæ! o lemures. Atque inter ea quae in occulto latent, sunt ulcera partium stragulis velatarum, quae oculis debent conspici, ad iudicandum cuiusmodi sint, & quorum appareant. Ex iis enim signa petuntur interitus aut salutis: ut in hac prognosi docetur.

ULCUS AUTEM] Quod vel sponte venit, lacerata cute & carne ab iis quae intus laedunt, 20
& *εἰς τὴν* dicuntur; vel ictu, jactu, aut casu illatum est: proptereaue illinc phyma, hinc *τῶμα* dicendum: sive utrumque simplex appareat, sive conjunctam habeat contusionem, phlegmonem, aut varicem.

TUM SI QUIS ANTE MORBUM HABEAT.] A collectione ichoris, quem intus subesse testatur exulcerata sponte caro & cutis: vel quae fauciata extrinsecus, faniem & sordes collegit; atque id, partim exorto phymate, partim illapso *τῶμα* ante morbum.

TUM IN MORBO IPSO NATUM.] Sive primum cutis bullata fuerit, exanthemate, bubone, carbunculo; & inde divisa: sive ulcerata primo ichoris appulsa, ipsam erodentis vel amburentis.

OMNI STUDIO PERDISCENDUM.] Est enim magnae molis, instituere certam prognosin, cujus 30
instituendae ratio non minus de ulcere, quam de signis aliis comparatur. Non enim minora sunt argumenta prognoscens, quae cernuntur in qualitate corporis, quam in actionibus & excrementis. In qualitate corporis, naturae vis lucet aut morbi, unde signa petuntur virium validarum vel effectorum, ipsiusque naturae vividae vel emortuae: tum in vivacitate ipsa partium solidarum: tum in vivifico neectare quod venit à corde.

NAM SI MORIENDUM EST AEGRO.] Suffocatione vel extinctione caloris vitalis, quam inferunt ardor febrilis, cacochymia maligna, cum venenata aura, partiumque impeditio quarum officia sunt omnino vitalia. Sic enim de morte statuendum & causis mortiferis, quae fiunt, quaeque apparent, tum in symptomatis planè hostilibus, tum verò in signis triumphatae naturae ac fatiscantis: quae omnia cernuntur in actionibus, excrementis, & qualitate corporis; ad 40
quam potissimum pertinet instituta prognosin.

ANTE MORTEM IPSAM.] Cum scilicet ardor febrilis, vel qualitas venenata, per extinctionem caloris nativi, ad interitum est fatalis. Nam suffocatio ipsa quam facit impeditio partium spirabilem, hic locum non habet: nisi fortassis ea quam infert phthisicum empyema.

LIVIDUM ATQUE SICCUM.] Cujus livore & siccitate ostenditur, illinc extinctio vitalis caloris, hinc defraudatio vel depravatio nutritus. Livet enim, quia emortuum: emoritur, perfrigeratum: perfrigeratur autem, extincto calore. Nam si livoris causa est ipsa *ἐκχύμωσις*, depravatio est nutritus, nigri humoris soboles, vel atrae bilis. Sed ideo siccum est ulcus: quia suo genio defraudatum, ex paupertate sanguinis: vel quia palindromen sursum habet funestam, unde & socio caret molli tumore, & excrementis. Nam siccitas illa non est naturae, in 50
parte solida & succi plena: nec artificio medici comparata, siccando & detergendo: sed vitio partis exhaustae, quam defraudatio siccam fecit; vel ipsa palindrome: extinctio autem caloris, vel depravatio alimenti, lividam atque siccam.

VEL PALLIDUM ATQUE SICCUM.] Graecè est *ὠχρόν καὶ ξηρόν*, in prognostico: in Coacis autem, *χλωρόν*: quam lectionem probat Galenus, cui placere video, idem esse *χλωρόν καὶ ὠχρόν*; tametsi fatetur *χλωρόν*, usurari pro viridi, ut in illo versu Homeri, οἱ τέτταλοι χλωροὶ ἀπὸ δασύλου, ὡς ἐπὶ δένδρεσσιν.

in Batrach.

Coac. 1.
cap. 7.
lib. 2.
lib. de tro-
mat. capi-
tis.

Sed in colore flavo aut pallido, multum interesse arbitror inter *ὠχρόν καὶ χλωρόν*. Ac rationem attuli quare dissentiam à Galeno, commentario ad prognosin de linguae coloribus. Ergo ulcus pallidum atque siccum, defraudati est nutritus ac depravati: quemadmodum in 60
pertuso capite signa sunt desperatae salutis, ac mortis propinqua; faucia caro sicca & velut sale condita, quam vocat *πτύει χαλκῆλον*: os item pallidum, quod erat album; & cariosum, quod erat solidum & perpolitum: ut omittam cætera quae spectantur in cerebri actionibus depravatis. Haec enim sunt vitiatæ qualitatis partium pertusarum. Erit igitur hæc summa prognosin Hippocraticæ. Unde significatur defraudatio vel depravatio nutritus, & nativi caloris extinctio: inde mors in propinquo esse ostenditur in morbis acutis. Atqui ex ulcere livido atque sicco significatur depravatio vel defraudatio nutritus, & caloris nativi extinctio. Ergo &c.

9 Ανάγκη βελτίστη μὲν, ὡς ἐπίσταται πρὸς ὑγιαίνων.

Illā demum ratio decumbendi est optima, quā unusquisque servat dum valet bene.

Vetus illud scitum est. Quod omnia quæ fiunt, quæque apparent in ægris, ejusmodi esse debent ad spem salutis; ut bene valentium similia sint, ejusque potissimum cujus valetudo curatur. Atque hic sanè communis est epilogismus omnium quæ super ægro feruntur prognosticon. Est enim consentaneum, ut qui absunt proximè à norma & regula naturæ, iis melius esse putetur, quàm qui longissimè; proptereaque multo facilius sit eorum redintegratio. Ut autem catholicum hoc theorema, scitè & appositè locum habet in omnibus quæ circa ægrum spectantur; videlicet in qualitate corporis, actionibus, & excrementis: tum vero maxime in decumbendi modo, quem in valetudine adversa requirit ab ægro, qualem olim servabat dum rectè valeret.

Ergo. ILLA DEMUM RATIO DECUMBENDI.] Quam sua sponte inivit is qui decumbit, allevamenti studio ac dulcedinis comparandæ causā: non autem decori servandi erga medicos aut familiares atque propinquos. Atque in eò decumbendi modo salutatur à medico, priusquam ad lecti spondam accesserit: sicut præceptum est à dictatore. *Καταμύνη δ' ἀπὸ καταλαμβάνει τὸ νοσήσα ὑπὸ τῆς ἰατρῆς. i. Ægrum decumbentem oportet deprehendi à medico. ccc.* Notabili autem delectu posuit τὴν ἀνάκλησιν: qua voce firmiorem ostendit vim decumbendi, quàm per *κατάκλησιν*, quæ non tollit ἀφισιν, sicut ἀνάκλησιν.

Est optima.] Proptereaque expetenda maxime: quia medici votis respondet, causa & signo. Ac signo quidem, vegetæ animalis potentie, cujus imperio decumbendi ratio ipsa perficitur, non autem jacendi. Est enim decumbendi ratio in actione posita virtutis quæ portat & movet: jacendi vero, in passione illius, ob gravitatem corporis quod amplius portari non potest. Causa autem, ratio illa decumbendi est optima: propter opportunitates & commoda liberæ spirationis quam juvat: cujus libertas præclare ad salutem apparet & facit in omnibus morbis acutis.

QUA UTITUR QUIS FAMILIARITER, DUM VALET BENE.] Est enim cuique sapienter vitam instituenti, à natura tributum, ut parem necessitati commoditatem quærat in decumbendo, qua & spirandi comparet libertatem, & dormiendi suavitatem, cum universi corporis artuumque omnium jucundissima quiete in lecto. Sed ea commoda comparantur in secunda valetudine, si quis decumbat molliter toto corpore, in dextrum latus, vel in sinistrum: idque tum cervice, tum cruribus atque manibus decenter reflexis & modicè; ut nulla sit corporis artuumque figura & compositio posita in excessu tensionis aut flexionis, quod *ἄρμα ἐκτεταμένον* Græci vocant. Idem si quis faciat in valetudine adversa morbi acuti, signum dat magnum vegetæ facultatis quæ portat, cum alacritate corporis quod portatur. Omnis enim figura teres atque rotunda, qualis est cylindri & globi, ægrius consistit loco, quàm plana. Causam autem anquirat & parat prædictorum omnium commodorum; videlicet liberæ spirationis, somni benigni, atque totius corporis suaviter quiescentis. Quæ sanè commoda ejusmodi sunt, ut multum opis adferant & adjumenti ad morbum feliciter defungendum.

10 Ἰπνιον δ' κείδῃ, σκέλεα ἐκτεταμένον· ἐν ἀσπείον.

Supinum autem jacere, extentis cruribus; indecorum.

ATQUE ILLA prædicta, sunt τὰ ἐπαρχόντα bene & naturaliter decumbendi, quæ signo & causa, rerum ægri bonarum sunt optima. Hic nunc ponuntur τὰ συμβαλόντα, quæ indecora vocat, proptereaque mala: quoties in decumbendo sua quæque sponte injusta sunt & invita; nec medici bene morientis, vel ægri prudentis ac sui diligentis delectu apparent.

SUPINUM AUTEM JACERE.] Græcè est *κείδῃ*, non ἀνάκλησιν; idque appositè: non enim decumbit qui supinus jacet in lecto, extentis cervice, manibus, atque cruribus, ut scriptum est in prognostico. Ergo. SUPINUM JACERE.] i. Tota spina jacendo sustineri, dorsoque suam adimerè *ἰσχυρίζεσθαι*, cervicem nimium extendendo: si talis decumbendi ratio non sit invita, nec iusta; vel quibusdam deliciis; vel ipsa pleuritide alterutrus lateris: quæ quia tum suspensione, tum oppresse molesta est, illinc decumbendo in latus oppositum, hinc vero in afflictum; sæpenumero ac ferè semper, invitum cogit ægrotum jacere in dorsum, quod est supinum esse.

60 EXTENTIS CRURIBUS.] Tum etiam manibus & cervice, ut legitur in prognostico: quod certè opportunitatem adimit totius corporis, artuumque modicè reflexorum, quam paulò antè posuimus. Causam verò subesse ostendit cur ita sit, videlicet portantis infirmitatem, i. facultatis, καὶ τὴν ἐνερῆσιν, i. quæ client intus, vel gravitatem corporis quod vix portari potest. Atque hic cernitur ipsa *κατὰ φύσιν* quam facit ἡ ἰατρικὴ, i. exolutio facultatis & corporis. Quo spectat illa prognostis nuper exposita. Si æger gravis admodum videatur, tum reliquo corpore, tum verò manibus atque pedibus; id multò periculosius ipsum habet.

INDECORUM.] i. Absurdum: quod non minus exterrēt medicos, quàm idiotas. Est quidem hæc jacendi, verius quàm decumbendi ratio indecora: proptereaque si iusta, vel est dementie omnis decori securæ; vel necessitatis in metu gravioris molestiæ, aut à suspensione viscerum, aut ab eorum oppresse quæ accidit decumbendo in latus. Injusta verò, meteorismi expers, manuum atque pedum, causam utramque subesse ostendit præτὴν *κατὰ φύσιν*.

atque pestiferæ. Nam quæ tanta esse potest gravitas manuum atque crurum, ut levare non possint? Melius erat Similo, de quo sic festivè Virgilius,

Suprà in
Coac. &
in prog.

Membra levat sensim, vili demissa grabato. Ergo difficilis ille artuum meteorismus, quem vult Hippocrates alacriter suscipi atque perfici, facultatem in vitio esse testatur. Ipsa autem crurum extensio, non est indecora, nec vitiosa, cum iussu medici comparatur ad curationem fracturæ. Est enim naturaliter constituta, in stando. Propterea bene præcipiunt qui manus perfractas collocant in mitella: crura verò in lecto extendunt. Sic enim natura comparatum est utrisque. Ergo indecora corporis artuumque collocatio mali est ominis, cum vel invita est, vel injussa: ob eamque causam est indecora, tanquam decori securæ & negligens, quod est ipsius ægri coacti, denientis, vel impotentis. Talis descriptio pravitatis est in illa prognosi. *Oculorum caligatio, albumve rubens, aut livens, aut nigris obsitum venalis; indecorum.* Est autem prognostis hæc scripta *ὁ δὲ καὶ τὸ πρὸς τῶν κατωτέρων, ἢ ἐπὶ ἀναστροφῇ.*

11 Εἰ δὲ καὶ καταρρέοι περὶ τοὺς πόδας. χειρὸν.

Ad hæc, si protinus delabatur subinde ad pedes, pejus est illi.

lib. πρὸς
ζυμῶν.
lib. de tremore.

EST QUIDEM indecorum, supinum jacere sic, ut jacentis caput situm sit ad amussim crurum & pedum, minime reflexorum: sed in figura hyperbolica extensorum. Est autem indecora hæc collocatio, planè *κατάστροφος*; proptereaque hominis vel dementis, in amissione decori; vel impotentis, in gravitate portati, quæ certat ex æquo cum infirmitate portantis. Prava est igitur hæc collocatio indecora, quæ vel dementiæ signum est, vel impotentiae, quæ est ipsa *καθῆσθαι*, ut veteres nominarunt. Ut autem illa *καθῆσθαι*, signo & causa medicam exterreret metu: sic descripta *ἰσχυρῶς* in hac prognosi, eundem plane in desperationem vitæ & salutis adducit. Hæc enim jacendi ratio, nullam profectò facultatis actionem ostendit: sed potius afflictionem extremam, cum scilicet ad ultima ventum est. Eam præceptor *τῇ ἰσχυρῇ* nominavit, in qua similiter esse iis quos habet mortiferè, docet Galenus, ut avibus quæ à volatu corruunt sanciatæ vel mortuæ: secus ab illis quæ summa virium contentione, fortique alarum remigio in sublimi manent immotæ. Atque idem Galenus sic interesse contendit inter eum qui natura duce decumbit, & eum qui desperatus jacet fractis jam viribus. Quæ cum ita sint.

AD HÆC.] Præter hyperbolicam in jacendo figuram, quam supinum corpus *κατάστροφον*, extenque nimium artus omnes ostendant, quæ est ipsa *καθῆσθαι*, quam facit, non tam portati gravitas, quam portantis infirmitas: quod periculose quidem habet ægrotum: sed illud periculo multum adjicitur, vel, ut præceptor ait,

PEJUS EST ILLI.] A signo lapsò facultatis: cujus quidem nulla superest redintegratio. At cum facultas cessat in officio, exhausta virtute quæ est in substantia, nullum est majus vitæ periculum; immo tum vitæ commutatur cum morte.

SI PROTINUS DELABATUR AD PEDES.] Pereunte omni facultatis officio quod lucet splendetque in decumbendo, exiguum adhuc manet in supino corpore artubusque extensis, ob facultatis infirmitatem; quæ ipsum tamen continet, dum indecorè jacet: omnino autem deferit, ac misero valedicit *ἐν τῇ ἰσχυρῇ* *ὅτι τὸ πρὸς τὴν τέλει*. Tum in propinquo mors est.

12 Θανάσιμὸν δὲ καὶ κεχηνέναι, καὶ καθύδιναι αἰεὶ, καὶ τὰ σκέλεα ὑπὲρ κεμένων σπλινχναμμένα τε εἶναι ἰσχυρῶς καὶ διαπεπλεγμένα.

At verò biare, funestum est, ac dormire assidue, tum etiam supinè jacenti crura esse contracta fortiter, atque implexa.

ATQUE HIC, metu proposito in habitu ipso contra naturam sani cujusque jacentis, vitæ spes nulla superest. Quod certè ostendit illud *θανάσιμον ἢ θανάσιμους*, i. *funestum*. Nihil enim tam bene fit aliunde, ut inde salutis aura possit afflari medico sapienti, cum vel ægrotus hiat, vel dormit assidue. Quamobrem verò hæc signa funesta sint, ipsa causarum cognitio demonstrabit.

AT VERO.] Præter ea quæ non solum metu exterrant medicos in habitu decumbendi, vel jacendi potius: sed etiam desperatæ salutis indicia sunt; ut cum subinde quis deorsum ad pedes delabatur, unde significatur potentiae *ἰσχυρῶς* irreparabilis.

BIARE.] i. Ore diducto gulam & fauces propalam explicare, propter laxitatem *καὶ ἀνιστον* nervorum & musculorum, ora claudentium, qui ceteros omnes virtute præcedunt; imprimisque autem qui à temporibus nomen habet, & crotaphita dicitur: vel; si à tetano qui non rarò cadit in febrem acutam, cum cervix obriguerit, maxilla luxatur. Aut si ardore pulmonum & cordis ora hiantia inhient frigidissimo aëri, pleno haustu foris ducendo.

FUNESTUM.] Indicium citæ mortis certò venturæ, ob insanabilem causam hiatus, symptomæque oris hiantis. Est enim symptoma partium, suo vitali officio privatarum, & quod, hiantis partis afflictione, mortem non rarò infert. Ac primum exolutio claudentium musculorum quæ facit oris hiatum, est facultatis emortuæ in febre acuta: similiter ut palpebrarum, narium, & labiorum perversio, *ἀσχηρὴ* Græci vocant, fractis jam viribus à febre

febre acuta. Quamobrem talis causa hiandi, funesta est. Nam quæ à tetano vis infer-
tur luxando maxillam, sævi doloris cruciatu citò vires exolvit, unaque citam mortem ad-
ducit. Et verò simplex ipsa luxatio quæ oscitando accidit, mortifera est: quoniam cro-
taphitarum extensio violenta, ipsos à dolore inflammat, qui eam quoque inflammationem
cerebro vicino impertiunt, unde nascuntur febres acutæ, ac depravatæ animi actiones. No-
ta sunt illa Hippocratis hæc de re conscripta. *Κίνδυνος ἐστὶ ψυχῆς ὑπὸ πυρετῶν ζωνυχίων, καὶ
καὶ ἀναισθησίων, καὶ ἐκτενέσεων τοῦ στόματος.* i. Soporiferi sunt hi musculi & alterati, & distenti
contra naturam. Deinde subjungit. *Οἷσι δὲ καὶ ἐνέουσιν διακαταίσι μάστιγι.* i. Hi intereunt ad
circiter decimum diem. Oris autem hiatus quem ægri dormiendo pariter atque vigilando o-
stentant, præ summo ardore pulmonum & cordis, cui gerundus mos ore hiante, quo ple-
niore haustu spiritum foris excipiat, & plenior, ut sic dicam, efflatu vaporem fuligi-
nosum effundat; periculum sanè maximum, & citæ mortis causam intus fuisse testa-
tur.

AC DORMIRE ASSIDUE.] i. Dormiendi finem non facere ad morbi tempus exactum, cu-
mate veterioso, quod primum oppressio cerebro, mox inde accidit exolutio. Nam som-
ni arterioris & longioris qui morbo defunctum à crisi perfecta complectitur, nulla hic men-
tio est. Nec verò malum est soporari à crisi post diurnam somni vacuitatem, ut rectè
Galenus ostendit ad illam prognosin. *Τὸ κατὰ δὲ ἀργὴν καὶ πανταχῶς κακόν;* i. An soporari, ubi-
vis est malum? Sed assiduitas dormiendi, posita in hac prognosi, necessitatem superat in-
eundi somni, noctemque, ut ait ille, tum oculis, tum pectore accipiendi: pro-
ptereaque vitio est, soporiferi quidem humoris & cerebri soporati. Ex quibus efficitur,
ut occupatam cerebri arcem crudore, lethalis virium exolutio consequatur, ac tandem ce-
rebro fatiscente, ipsa pereat animalitas. Pereuntis autem signum in promptu est, quando
assidue dormit ægrotus cum oris hiatu, quem edit laxitas temporalium musculorum, quæ
tanta est, ut quamvis omnium fortissimi sint; hic tamen exoluti certare non possint cum
duobus exilibus antagonistis, quorum naturalis collectio, sponte maxillam abducit à supe-
ra, crotaphitis invitis, qui eam præ summa infirmitate non possunt adducere. Atque hic
verum esse docetur, quod exolutis una in parte musculis, in adversa colligunt se anta-
gonistæ sani; ac sua sponte movent, non nostra, quamlibet illam partem, cui movendæ,
agendo, non obediendo, dicati sunt. Cernitur autem prius in crotaphitis impotentia cere-
bri exoluti, quam in antagonistis maxillam aperientibus: quoniam, ut visum est dictatori,
τὰ κριτὰ καὶ τὰ ἰγνῖς, πρῶτον καὶ μάλιστα κακῶτα.

lib. 1. π. 12.
ἀργῶν.

in prorr.
& Coac. 1.
cap. 2.
lib. 2.

13 Τὸ δὲ ἔπὶ γαστέρι κείσθαι, οἷσι μὴ συνήθες· παραφροσύνην σημαί-
ναι, καὶ πόνον ἐπὶ κοιλίῳ.

40 *Ipsum verò jacere in ventrem, quibus est insuetum; delirium indi-
cat, & circa ventrem labores.*

OMNIS ACTIO cujus è natura egressio est, proptereaque indecora videtur studiosi decori,
si vel invita est, vel injussa; partis ipsius vitio tribuenda unde suscipitur: sin autem spon-
te sit ægri, nec tamen de more institutoque dum bene valeret, delirio adscribenda: quod
æger non suæ sit mentis, qui contra consuetudinem non servat decorum. Nota est illa
sententia præceptoris. Si quis ea faciat quorum est insolens, ut si appellat animum ad insuetam,
aut contra consuetudinem desistat; gravissimum habet malum, ac tum dementia prope adest. In o-
mni habitu decumbendi, nullius est major è natura egressio, nec magis actio indecora,
quàm ejus qui sit in ventrem. Itaque si nulla excusatio est consuetudinis, nec partis af-
flictae; certum est, ægrum regi dementia, qui est decori negligens, ac judiciorum secu-
rus eorum qui adsunt. Talis autem compositio tam indecora, dissimilem ægram sui denun-
ciat moribus institutis.

Coac. 50.
1. lib.

ERGO. IPSUM VERO JACERE IN VENTREM.] In quo jacendi habitu minora sunt commoda
somnia, quietis, ac liberæ spirationis, quàm in cæteris supra dictis.

QUIBUS EST INSUETUM.] Ut consuetum est pueris, & melancholicis de nocte pavitanti-
bus: qui ob eam causam proni jacentes, ne visa occurrant mendacia, caput recondant
sub ipso pulvino. Cæteris est insuetum qui mascula virtute sunt præditi, nec visis falso
creditiis exterrantur. Commoda autem quærent somni benigni, quietis, & liberæ spira-
tionis, ex decumbendi habitu naturali. Tantæ autem molis est consuetudo ad prædican-
dum, ut vice sit cujusdam naturæ: adeo ut nulla censeatur egressio è natura, si nulla
sit ex consuetudine. Sic dentium stridor atque collisio, quæ dormiendo auditur à medi-
co, ipsum metu non exterrit, si ea sit ægro dormiendi consuetudo.

DELIRIUM INDICAT.] Sicut omnis compositio indecora, quam facit dissimilitudo institu-
torum morum.

ET CIRCA VENTREM DOLORES.] Ac tum indecora compositio in eo jacendi habitu iussa est
& invita, tensionis amoliendæ causa, & dolorificæ suspensionis vitandæ. Ac talis habi-
tus decumbendi quo se componit æger, dolori sedando, signum est diligentis sui naturæ,
potius quàm dementia: nisi fortè is dolor alvinus consecutionem adferat mentis periculis,
ipsiusque delirii de quo sunt positæ illæ prognoses. Palpitatio ventris in febre; facit insani-
am. Et Umbilici dolores cum pulsu conjuncti; nonnihil paraphoricum præ se ferunt, nec suæ
mentis ægrotum esse testantur.

Coac. 28.
& 30. c. 11.
lib. 2.

Sic

Sic in prognostico, ubi melius quàm in Coacis.

14 Εἰ δὲ καὶ γυμνὸς εἴη πόδας διεσπασμένος ἔχων, μὴ θερμὸς ἀφ' ὧν-
τας, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τεύχηλον, καὶ τὰ σκέλη ἀνωμάλως διεσπασ-
μένα, καὶ γυμνὰ κακὸν ἀλυσμὸν γὰρ σημαίνει.

Sin autem nudis pedibus, nec ita calentibus deprehendatur jacens: 15
tum manibus, & cervice, cruribus item disiectis inæqualiter, atque
nudis; pestiferum. Anxitudinem enim denunciat.

OMNIA QUÆ apparent & sunt contra naturam morbi & ægri; pestifera sunt atque si-
nilti judicii: præsertim si nulla sit critica perturbatio, cujus excusatio accipienda est etiam
in alba urina, delirioque ipso, dum itur ad crisin morbi acuti. Ergo si contra naturam
febris acutæ, qua foris pariter atque intus calefcunt eximiè quos occupavit; & contra æ-
gri consuetudinem qui sapienter vitam instituit; pedes non ita calentes uti par erat, nu-
di appareant, sic deprehensi à medico; nec ulla suspicio sit commoti humoris ad crisin: 20
talis jacendi habitus, grave intus malum subesse testatur, quod pessimè & periculosè ha-
bet ægrotum. Cujusmodi autem sit malum, docebit recensio hujus prognosæ quæ sic
habet.

SIN AUTEM NUDIS PEDIBUS.] Quos, revoluta stragula, foras exponit, frigoris capiendi
causa.

NEC ITA CALENTIBUS.] i. Non dignè satis pro æstu febrili quo incandescit æger, quem
æquum fuerat toto diffundi corpore, omnibusque artubus; ut sanè diffundi solet in omni
febre acuta bene morata. Secus sit in lipyria & causo, ubi non est æqualis perceptio
ardoris febrilis tam foris quàm intus: sed inæqualitas magna, ubi ardent viscera cum ar-
tubus aliosis.

DEPREHENDITUR JACENS.] Priusquam medicus ad spondam lecti accesserit, nec ejus præ-
sentia urgeat ipsos velare, donec id faciendum præceperit ex dictatoris edicto. *Ἰπποκράτης ἐν*
6. Epid. part. 4. ὡς δὲ ὁπότε κλινεῖται. i. Somnos inire opertum, & frigus captantem. Talis est illa distinctio quam
initio posuit in deprehensio habitu decumbendi de more sani jacentis. Sic enim ait. *Κα-*
κλινεῖται δὲ ὁ ἀγρὸς κατὰ τὸν αἰσθητὸν τὸν ἐκ τῆς ἐκείνου. i. Decumbentem agrum oportet deprehend-
à medico.

TUM MANIBUS ET CERVIC, CRURIBUS ITEM DISJECTIS INÆQUALITER, ATQUE NUDIS.] Ut
ipsum tædeat omnis loci & omnis figuræ, cum falsi caloris in artubus tædio intolerabili:
unde illa veniunt, disjectorum artuum & sine causa nudorum, fastidia. Sic enim appa-
rent negligenter dispersa & inæqualiter, ut omni ratione sint omnium minimè sibi pla-
centis ægri, & sua forte, ut ita dicam, contenti: sed contrà sibi maximè displicentis, 40
& sua tædia ostentantis per impatientiam vel intolerantiam cujusque figuræ & loci, quam
ipsa declarat crebra mutatio.

ALYSMUM ENIM DENUNCIAT.] Hic nomen Græcum retinui, quo utraque causa ægri ja-
ctati & anxii continetur. Ac neque anxietudo, neque jactatio, satis appositè, ipsa per se,
naturam alysmi ponit ob oculos: cujus utraque subest ratio in hac prognosi. Est enim
jactatio & anxietudo, unius alysmi, qui suo complectitur ambitu *τὸν αἰσθητὸν καὶ τὸν δυσφορεῖν*,
quarum illa est anxii, hæc verò ægri jactati. Causæ in promptu sunt. Nam cum alysmi
nomen veniat à verbo *ἀλύνω*, quod est multarum rerum satagere, studique sua sub-
inde ad res novas convertere, earum fastidio quæ prius placuerant: hinc nomen alysmi 50
translatum ad ægros qui, ad punctum temporis, quæsitos fastidiunt novos jacendi habitus.
Ejus fastidii duplex omnino causa est: una quidem, stomachi proritatio atque morsus, à
feritate humoris, cum æstu: altera autem, virtutis oppressio à corporis gravitate, ut nul-
la collocatio ei fastidio sit gratiosa. Causæ utriusque signa sunt syllogistica. Prioris qui-
dem, nauseabunda proritatio: alterius autem crebra jactatio, moræ impatiens, sine nau-
sea. Itaque duplex alysmus, distinctione causarum, nominari solet à Græcis; ille quidem
ναυστικός; hic verò *ἀνίσταται*. Utraque alysmi causa, fastidiosum parit habitum decumben-
di, qui cernitur in artubus quoquoersum subinde jactatis atque nudatis: tametsi præcipua
jactandi causa, est virtus languida & oppressa: nudandi autem, febris ardens & lipyria.
Sed plura de alysmo scripsimus primo libro hujus operis. 60

15. Ανακαθίζεν δὲ βάλαντα τὸν νοσούντα, τὸ νόσον ἀκμαζέσθαι· πό-
νηρον μὲν ἐν πᾶσι τοῖς ὀξέσι νοσήμασι· κάκιστον δὲ ἐν τοῖς περὶ πνευμον-
οῦσι.

*Sed residendi cupidum esse jacentem, dum viget morbus; pestife-
rum quidem est in omnibus morbis acutis: pessimum verè in peripneu- 70*
monicis.

ÆGRORUM signa quæ in jacendo sunt indecora, sive illa morbi dominatu edantur invita, sive injussa, virtute omni collapsa, quàm sint terrifica, metu interitus vel dyscrisise, suprà jam diximus. Hic ponitur unum quod vel invitum est, vel affectatum. Invitum quidem, est indecorum, quod valet ad morbi atque doloris levationem, & ad comparandam dulcedinem. Affectatum verò est, quod sponte fit ægri, nullo usu vitæ quæsito, nec ulla dulcedine; sed incitante alysmo, vel etiam dementia præeunte qua tollitur omnis decori honestas. Sed tamen inviti, quàm affectati, conditio gravior esse solet. Est autem cupiditas crebrò residendi vel in peripneumonia, vel in acutis febribus quæ celeriter, vehementer, & continenter moventur. In peripneumonia, quidem invita est illa cupiditas residendi, ad vitæ usum & ad dulcedinem quæsita sic libertate spirandi. In acutis febribus affectata fortè quidem, ut mos geratur incandescenti cordi: certius autem, delirio & alysmo. Quænam autem sit ratio in eo jacendi habitu, indecoræ voluntatis aut necessitatis, & utra ægrotum habeat periculosius; jam ad docendum aggredior.

SED RESIDENDI CUPIDUM ESSE JACENTEM.] Quem vel necessitas, vel indecora voluntas eò adducit. Ac necessitas quidem in peripneumonia & cordis æstu, dum viget febris acuta. Indecora autem voluntas, quando non suæ est mentis, aut etiam deliciarum ergo, ubi collocatio indecora, nihil præ se fert mali, nec signo nec causa.

DUM VIGET MORBUS.] Quando symptomatum summa sunt omnia, ac tum natura pepasmo dat operam, si bene res eunt: sin minus, accessio est cruditatis, ardoris, orgasini, ac retro sublapsa refertur spes medici.

PESTIFERUM QUIDEM IN MORBIS ACUTIS.] Tum enim si crebrò studeat residere, nec tamen sit alacer in assurgendo, nec residendi potens; signum dat cordis incendio conflantis, & virium languidarum, quarum virtute est opus in morbi vigore, tam ad pepasum humoris morbifici, quàm ad salutarem habitum decumbendi. Aut si orgasmo humoris ad cerebrum, dementia quædam sit ægri tam indecorè jacentis, nec ulla spes crisis affulgeat a pepasmo; id sanè pestiferum est, ac periculosè habet ipsum ægrotum. Nam deliciarum signa suseque debentur, nisi fortè mutatio sit consuetudinis atque morum.

PESSIMUM VERO IN PERIPNEUMONICIS.] Quorum cognitio atque notitia sic comparatur. Nam febris acuta ipsos exercet, ac spiritum crebrò ducunt, calidumque expirant, multum jactati & anxii. Ac dolor est sub omoplate, qui prorepat ad jugulum & ad mammam, cum pectoris gravitate. Ipsum verò adest non rarò delirium. Est autem pessimus ille jacendi habitus in residendo, quem urget peripneumonia, potius quàm febris acuta: quoniam in spiratione difficili parva & crebra, quæ vitio accidit partium spirabilium, systrophica phlegmone obsessarum, graviora sunt multò incommoda, majoraque tædia, & signa pejora; quàm in difficultate spirandi, crebra & magna. Hæc enim, duce tantum sit usu adaucto, qui est in corde ab æstu febrili. Ac periculosior est ipsa difficilis spiratio à phlegmone partium spirabilium, quàm à crescente usu. Tum autem cum eò ventum est difficultatis à phlegmone in pulmonibus quæ facit peripneumonicos, ut non nisi residendo & ægrè spiritum possint ducere: tum in angusto spes est: quia spiritus, locum non habet introeundi, nec vapor fumidus exeundi. Hinc suffocatio est in propinquo.

lib. 3.
c. 21. v. 1.

16 Καθύδνειν δὲ καὶ τὸ νύκτα, τὸ δὲ ἡμέρην ἐγρηγορέναι· τὸ δὲ ἐναντίον, πονηρόν. ἤκουσα δὲ ἀν' λυπέοις τὸ πρῶτον κοιμώμενοι· ἕως δὲ τέλει τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ μὴ ταῦτα ὕπνοι, πονηρότεροι.

Dormire autem noctu oportet, vigilare interdiu. Contrarium autem malo fit ægri. Sed tamen is minimum offendetur dormiens manè ad tertiam partem diei: qua exacta, somni omnes inde pejores.

HACTENUS de omni habitu decumbendi atque jacendi. Quoniam autem potissimum eò se comparat æger decumbendo atque jacendo, ut quiescat, si potis est, vitæque afflicte dulcedinem, laborumque suorum aliquam levationem percipiat: leges hæc positæ sunt vigiliarum & somni, ad ineundam prognosin de natura & consuetudine dormiendi & vigilandi, ut illæ serventur aut immutentur in ea vicissitudine actionum. Est enim consuetudinis naturaliter institutæ ratio, conservatrix naturæ: mutatio autem egressæ naturæ de sua præscriptione, ipsius vera est labefactio. Itaque prima lex illa de somno sancita est à dictatore, ut idem sit eodemque modo, ὡς ποτε καὶ τῆ φύσιν ἐκινῶντες ἡμῶν ἐστίν. i. quemadmodum naturaliter consuetum est nobis. Ubi Galenus hæc scripsit. Ἐν τῷ Ἱπποκράτειος χρίματι· ὅτι ἄλλο μὲν τὸ κατὰ φύσιν, ἄλλο δὲ τὸ ἐκ νόμου. i. Hippocratis seculo, non aliud erat quod è natura est, aliud verò quod est de more institutoque hominum. Erat igitur consuetudo, lege naturæ, dormiendi noctu, & vigilandi interdiu. Quæ causa est cur ita scriptum sit in hac prognosi. DORMIENDUM NOCTU, VIGILANDUM INTERDIU: velut Latine vertimus, Græcum secuti.

progn. 12.
lib. 2.

DORMIRE.] Somnum inire, vel in somnum solvi: exhausto spiritu vigilando, cum animi contentio est ad res gerendas, corporisque labor in motu & sensu: cui spiritui reficiendo & instaurando, placida est opus quiete, quæ dono divum gratissima serpit, subitque in vicem vigiliarum. Ac somnus ille qui animalitatis quiete absolvitur, cessante motu & sensu, virtuti adjicit partium nutritiarum atque vitalium. Inde ciborum & sanguinis coctio, tum copia vivifici nectaris corde repleto, veluti cornucopiæ: unde calor & spiritus propagatio est ad cerebri

bri τὰ ἐνομήματα, quorum amplificatio comparata, hominem somno excutit, facitque alacrem in omni opere faciundo, qui ante somnum stare vix poterat, aut certe stando habebat conniventiam veteriosam, juxta illud Hippocratis. *Τὸν δὲ ἐνθαλόν ἐξῆλθε νοσήσας. i. Somnus profundus stantem nutare cogit.*

6. Epid.
part. 4.

NOCTU OPORTET.] Quoniam consuetudo est naturaliter instituta dormiendi de nocte. Ac talis consuetudo, ut naturam indicat bene moratam: sic ipsam reficit, recreat, & conservat. Denique omnis præscriptio atque norma naturæ, spectatur in consuetudine illa, quæ in secunda valetudine φέρειν, i. naturaliter adhibetur: quod noster præceptor vocat τὸ ἐνωμήτιον φέρειν, ubi de somno agit. Est autem naturalis, vel naturali jure fundata consuetudo dormiendi noctu; idque tum per se, tum ex eventu. Ac per se quidem: quia in nocte præcipua est somni causa. „ Ut enim nativus calor, foras vel intrò viam affectat: sic inclinatio esse solet vigiliæ, lium aut somni. At noctu calor intrò recurrit, hostilium tenebrarum appulsu. Contrà idem calor interdiu, foras excurrit cum spiritu, excipiendæ causæ lucis amice, familiaris, atque, ut ita dicam, congeneris. Est enim res quælibet, suo quæque simili consocialis. Ex eventu autem naturalis est etiam consuetudo dormiendi noctu: quoniam impetrata quiete laborum, per noctem ignavam exhausti fontes replentur suo vitali nectare: unde somniferis epulis cerebrum recreatur atque reficitur, suæque fundit ad vitæ usus τὰ ἐνομήματα.

aph. 1. 2.

10

VIGILARE INTERDIU.] Somno soluto, sensus acerrimos integerrimosque habere, sensibus quemque suis excipiendis: idque interdiu, quo tempore copia est τὸ ἐνομήματιον in cerebro, ad movendum & sentiendum. Ipsa verò tum sponte sua, non minus quam nostra, præstò sunt negociis obeundis quæ absolvuntur dianctæ, motu, & sensu.

20

CONTRARIUM AUTEM MALO FIT.] Quoniam magna est à natura egressio, tum ipsius adeo naturæ perversio in nocturnis vigiliis & somno diurno. Non enim par est ratio diurnæ quietis atque nocturnæ tam in necessario dormiendi usu, quàm in causis somniferis. Est autem contra naturam, calorem cum spiritu intrò cogi ad somnum diurnum; qui naturaliter horis diurnis foras excurrit, vigiliandi causa. Quietiam tum bilis ferveat, ac viscera incandescent æstu caloris, in cibi vacuitate. Scitum est illud Hippocratis. *Πόνος τῶν ἀνδρῶν, ὃ συνεστὶ αὐτοῖς καὶ τῷ σπλάχνῳ ἀναίχεται. i. Exercitatio est artuum, atque carniū cibis, & somnus viscerum.* Atqui naturalis consuetudo exercendi corpus & artus, interdiu; quod propriè est vigilare: dormiendi autem noctu, à cibo. Nam cibi & somni societas, concordia est ad salutem: alterutrius autem, si ne altero; maleficientia. Ergo diurni somni maleficientia est, etiam in dormiendi necessitate illius qui vigilavit noctu: quoniam ad dormiendum interdiu, non suppetunt naturales causæ somniferæ, quas habet in promptu is cui de nocte ipsas suppediat calidus venter cum cibo & potu. Sic ventres hyeme, natura sunt calidissimi, & somni longissimi, amborum naturali quadam syntimoria. Ubi Galenus longinquitatem somni nocturni statuit in longa nocte hyberna.

6. Epid.
part. 5.

30

aph. 15. 1.

SED TAMEN IS MINIMUM OFFENDETUR DORMIENDO AD TERTIAM PARTEM DIEI.] i. Quod si contentio animi, fortissime cura, aut sæva quædam molestia somnum ademerit, nec placidam membris dederit noctu quietem; & jam exacta nocte, vel mentis tranquillitas, vel ipsa doloris levatio, aut febris remissio, albescente jam die, partem aliquam diurnæ quietis impertiat, loco nocturnæ; minimum offendetur, minimumque in commoda sua peccabit, si beneficio somni fruatur, donec dormiendo exegerit tertiam partem diei quæ est horarum quatuor lucis diurnæ, ab hora sexta matutina usque ad decimam. Hæc enim pars diei qui absolvitur horis duodecim, præ se fert analogiam veris; quo tempore somni sunt longi: quemadmodum meridiana, æstatis; & vespertina, autumnii. Ac sanè illis diei partibus, humorum dominati homines pro se quisque tenentur; manè quidem, sanguinis; meridie, bilis; vesperti autem, nigri humoris. Nam tenebrarum est pituita. Sic in humoribus animalium, mutua quædam inest movendi & quiescendi vicissitudo. Hinc veniunt paroxysmi morborum. Quoniam autem prima diei parte, sanguis in motu est, nec dum etiam lucis tantus est splendor, tantæque, ut sic dicam, fulgetra, ut ad se magna vi rapiat calorem & spiritum; propterea levis offensio est, si tum intus maneat & intrò cogatur, cum sanguine gratioso qui somnum suavem conciliet. Ut majori beneficio sit apponendum in necessario somni usu, matutinis horis dormire; quàm maleficio, sanguinem & calorem, contra naturæ consuetudinem, denuo ad viscera curlum reflectere. Est illud quidem positum in more institutoque naturæ, ut si quis expletus somno eoque solutus, ipsum denuo manè instauret, dormiatque ad multam lucem; ea profectò incommoda experiatur quæ à diurno diurnoque somno importari scripsit præceptor his verbis. *Ut fortis vigilia, cruditate parit potionis & cibi: sic diuturnior somnus & arctior Ἀγρία τὸ εἶμα, ὃ ἐξήντη, ὃ κατὰ τὴν ἰσχυρίαν. i. corpus resolvit, elixat, capitis gravitatem parit.* Sed tamen peccatur gravius vigilando in cruditate, quàm dormiendo interdiu. Quæ res adduxit Hippocratem, ut somnum diurnum, tanquam nocturnum, iis præscripsit ineundum qui contra consuetudinem se prandii epulis invitarunt.

lib. 2. acut.

60

ibid.

QUA EXACTA, SOMNI OMNES INDE PEJORES.] Sunt quidem pejores & graviores quàm matutini, vel, ut verbo absolvam, omnino mali sunt meridiani & vespertini somni: quia tum elanguescit corpus velut elixum atque turgidulum simul cum capitis gravitate: ob eam sanè causam, quod calor & spiritus, invita luce, abripiantur intrò, ubi cum visceribus incandescent æstu: cui quidem malo, gravius illud adjicitur quod subest intus à bile coacta, vel à nigro humore. Ut verè videar illud dicturus de somno meridiano, quod scripsit Virgilius de autumno pestifero,

Corruptique lacus, infecit pabula tabo.

Est enim mira vis corrumpendi & inficiendi corpora, humores & spiritus, in somno diurno.

70

17 Κάκιστον ὃ μὴ καθύδρευεν μήτε ἡμέρας, μήτε νυκτός. ἢ γὰρ ὑπὸ ἰσχυρῆς
τε καὶ πόνης ἀγρυπνοῖν αὐτὸν, ἢ παρὰ φρονήσιν δὸς τέτληται συμπτώσεως.

Pestiferum autem est non dormire nec interdiu, nec noctu. Aut enim à dolore atque labore sic vigilaverit; aut, de hoc signo, sue non erit mentis.

10 QUEMADMODUM vita hominum, vigilando & dormiendo ad ultimum usque diem inoffenso cursu exigitur: sic magna vitæ offensio esse solet, quando vigiliarum & somni vicissitudo nulla est in morbis acutis. Ut igitur nihil æquè facit ad salutem & nihil apparet in morbis acutis, atque somni benignitas, & vigiliarum vicissitudo: sic vigiliarum aut somni vacuitas pessimè, si quid aliud, habet ægrotum. Ac somni assidui non ita pridem incommoda sunt adducta. Sed vigilandi assiduitas ut signo & causa medicum exterreret metu, in hac prognosi docetur his verbis.

PESTIFERUM AUTEM EST.] Græcè est κάκιστον, i. *pessimum*, quod scilicet maleficientia cæteris omnibus antecellit, nec cæterorum signorum bonitate vinci se patitur, neque adducitur ad bene merendum; nisi dum instat crisis: proptereaquè illud κάκιστον, vertendum duxi *pestiferum*: quoniam illa somni vacuitas non rarò mihi visa est mortiferè ipsos habere quorum signa cætera videbantur ἀμφοτέρωθεν.

NON DORMIRE NOCTU, NEC INTERDIU.] i. Nullam partem neque nocturnæ, neque diurnæ quietis habere, nec posse oculis aut pectore noctem accipere in summa dormiendi necessitate.

AUT ENIM A DOLORE.] Ut nulla sit curarum & studiorum excusatio quæ adimant membris quietem in morbis acutis: sed ipse dolor in causa sit cur somnus iniri non possit: quoniam in doloris cruciatu fiat acrior phantasia, unde omnia sensoria excitantur ad vigilandum, denegata ipsis quiete.

ATQUE LABORE SIC VIGILAVERIT.] Occupata natura causis morbificis acutorum morborum qui perpetuam habent ἀγρυπνίαν, viresque acquirunt eundo, remissionis expertes. Inde utrumque genus alysmi, cum intemperie sicca & calida cerebri, tetraque vapore somnifero, sine ulla tranquillitate mentis. Nam vapor ille fumidus, non est conciliando somno idoneus: sed potius excutiendo. Itaque sic à labore vigilat qui dormire non potest. Cernitur autem labor in perturbatione, intemperie, & fumido illo vapore qui certè vigiliarum feracior esse solet quam somni.

AUT, DE HOC SIGNO, SUE NON ERIT MENTIS.] Nam perturbati animi facilis transitus est ad ipsam phreniticem, quam facile concipit cerebrum siccum & calidum: sicut infertur facile ab anathymia tetra & æstiva. Positis autem magnis his tribus, ut oriunda quoque sint magna, necesse est.

protr. 3;
l. i. t.

TRACTATUS SECUNDUS, DE ΤΡΩΜΑΤΙΣ.

AC PRIMUM DE PERTUSIONIBUS CAPITIS.

50 ΟΚΟΣΟΙΣΙ χροτάφῳ τέμνεται. πασμοὺς ἐκ τῶν ἐναντίων τῇ τομῇ
ἐπὶ τῇ τέμνεται. CAPUT
I.

i Quibuscunque tempora præciduntur; convulsio incidit è diverso partibus præcisa.

FUIT ILLUD institutum præceptoris in eo libello quem aureis dignum literis accurate scripsit, ad læream, de capitis pertusionibus sive τρωματίς; primum naturam explicare capitis pertundendi, ac demonstrare, quod hominum capita, similiter non sunt affecta nec constituta sive coagmentata: ut ex perspicientia singularum capitis partium, in suo cuiusque temperamento, complexionem, connexionem, & situ; omnium pertularum dignotio, prævisio, atque curatio cuique propria comparatur in specie & idea. Sunt enim alia, specie & idea, futurarum τρωματά, quam cæterorum capitis ossium. Sunt item alia temporum, alia frontis, alia sincipitis, alia quoque occipitis. Atque inter ipsa, ut magna est dissimilitudo: sic etiam magna in singulis; ut scilicet propius longiusve absint à sua quæque futura. Ergo nec eadem, nec similia, nec æqualia sunt ossis cuiusque τρωματα, quæ vel pari jactu, ictuque pari aut lapsu inferuntur, secando, findendo, collidendo, & effringendo: quia non idem est τῷ τρωματί, cuiuslibet τρωματί pariter atque similiter excipiendo. Non enim secari potest futuro telo, quantumlibet exacuto, quin ei sectioni adjuncta sit comes fissura, proptereaquè contusio. Nam quicquid finditur, idem una contunditur. Ex quo evenit ut fauciatus homo in pari

pari periculo sit corrupti ossis à contusione, atque humoris qui ad membranam descendit, exitum verò non habet. Ergo magna vis est ἡ ἀνδραλκία ad ineundam πύμαρον cognoscendi, prævidendi, atque curandi. Sic puerorum ossa, ejusmodi sunt temperamento, ut pertusa putrescant facilius quàm juvenum atque hominum constantis ætatis. Sic etiam synciput sauciatur, periculosius habet ægrum, quàm occiput: idque tam osse corrupto, quàm humore qui ad membranam descendit, eamque irritat, & inflammationes movere lethales. Ut igitur ossa tenuiora, minùs resistunt ictui mitiori, quàm crassiora validiori: sic eorum fracturæ, faciliùs & celerius mortem inferunt, quàm crassiorum. Est quidem fatalis ad interitum, utraque causa interitus, fractura syncipitis, pari specie & idea, quæ in occipite curationem recipit. Tum si moriendum sit ægro ab omni parte capitis fissa, incisa, contusa, effracta, vi-
tam is finiet die septimo, cui læsum est synciput: qui eam protrahet ad decimumquartum, fronte pertusa, sicut idem ad vigesimum, occipite violato.

Connexionis autem varietas & futurarum positus, magno Hippocrati mentis errorem non attulit in judicanda τῇ λέγῃ fractura, ex ictu & telo: tum ex iis lignis quæ non nisi osse fracto eveniunt. Sunt autem; oculos caligare, obmutescere, soporari, concidere, bilem vomere; tum sanguinem per nares auresve exire. At certe sensum ipsius decepit in exploranda τῇ ἰσχυῇ . Inde cavet sedulo ne quis deinceps eadem ratione deciperetur, qua ipse fuit deceptus. Sic enim statuit de futurarum positu, ex capitis projectura utraque; antica, postica; vel neutra, vel altera: ut facillimum sit judicare cuivis ipso specillo, quod explorandi causa demittitur, sitne fractura, an verò futura ubi asperitas ossis percipitur, quod natura est læve ac perpolitum, ἡμμερῶν Græci vocant. Est autem futura omnis, rimosa & aspera: proptereaque sensum & mentem fallit similitudo ejus cum rima, quando incisa finditur, unaque contunditur. Ac sensum quidem, in artificio explorandi, visu & tactu. Ipsam verò mentem in iis quæ tantum ratione nituntur. Sunt enim signa fracti ossis prædicta, æquæ sectionis atque fissuræ. Ut admirabile sit præceptoris judicium, quod ille non ἰσχυῇ nec λέγῃ etiam de signis & causis morbosicis comparavit: sed tantum ex proprietate partis ipsius secando contusæ. Nec verò futuræ modiolum admovendum suavit, quo excidatur os ipsum quod suo circumactu completitur, ut vacuetur humor qui ad membranam descendit, aliterque inde non exit: periculosum enim propter inflammationem & cerebri concussionem; unde non rarò humi procumbunt apoplectici, qui ea parte secantur. In vicino id faciendum præcepit, ne sauciatus pereat qui curationem admittit. Omnis enim pertusio non insanabilis, evadit mortifera vel osse corrupto, vel inflammata meninge. Inflammationem arcet vacuatus humor osse exciso primis diebus, nec ultra triduum; præsertim ætate. Ossium vero quæ vel pertundendo denudantur, vel ope chirurgica; sic comparata est ratio, ut nullum ferant liquorem, unde corruptio in metu est: ne vinum quidem ulceribus valde propicium; quod ejus complexione liquida gravius offendantur, quàm temperamento sicco juventur. Tum in calvaria, sic nata sunt ossa, ut qua eorum parte est diploe, inflammatio & empyema locum inveniat, omniaque carnis ipsius mala suscipiant. Sed tamen inter ipsa hoc interest, quod cætera quidem omnia, inflammationem suscipiant à rheumate consistente; nulla verò à rheumate concitato quod sola frons excipit, & inflammatione tentatur. Hæc enim sola omnium continetur propagatio, ne, productione vasorum, & situ. Ac proinde huic soli lenientia sunt in usu, non repellentia, dum in metu est inflammatio: quo tandem sublato, lenientibus abstinendum, privilegio nudati ossis ferramento aut telo. In cæteris, dum rheuma consistens adest, à ferramento quod secuit carnem, amplificandi causa ulceris, vel ossis nudandi, cataplasma superponitur ex farina hordei torrefacti, exactè cocta in oxymelite. Reliquum curationis tempus exigendum siccando & detergendo pulvisculis quos inde vocant cephalicos. Et quoniam sectio ipsa modiolò viam munit, qui principatum obtinet in curando: tum autem ad alia quoque necessaria est, quæ faciendæ sunt necessariò ad bene convenienterque curandum.

Hic prima quæstio est de ferramenti usu; locone omnibus adhibetur calvarię capitis partibus: ut jure adhibendum suadet ipsa traumatis infligti conditio. Ac super ea quæstione, hæc visa est præceptoris ratio judicandi, quàm posuit in hac prognosi. Est igitur cardo libri de capitis pertusionibus. Quod hominum capita similiter non sunt affecta ἡ τὰ αἰσθητὰ , i. eadem compagine quæ ἐν τῇ κρείττῃ καὶ συνίσταται, i. temperamento & complexione consistit: nec verò futuræ omnium eodem sunt loco; unde varia est capitum conformatio. Atque illa propositio πύμαρον planè continet $\text{ἀσθενέστερος, πρεσβύτερος, καὶ ἡγεμονίαι}$.

QUIBUSCUNQUE TEMPORA PRÆCIDUNTUR.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Partium dissimilitudo inter se, non eandem omnium curationem admittit: propterea non ubivis partium, sectioni est locus, quoties eam jure trauma ipsum requirit. Ut enim excidendi causa ossis pertusi, vel in conspectum adducendi; quantum ipsius læsum est, tuto aperitur cutis & caro, ubicunque telum infederit: tamen ea sectio inter musculos qui tempora continent, metum adfert eorum symptomatum quæ proferentur mox.

Ergo. QUIBUSCUNQUE.] Omnis naturæ, sexus, ætatis: ut catholicum sit quod docetur.

TEMPORA.] i. Musculi temporales qui tempora ipsa continent, quæ ossium tenuitate, vasorum amplitudine; subjacentis cerebri ubertate, nervorum & muscutorum virtute, gravissimis malis objecta sunt, tam intrà, quàm extrinsecus, præter cæteras partes capitis & calvarię. Ibi enim crudelissima est cephalalgia. Ibi facillima omnium cerebri sympathia. Hic mitiori ictui non tam resistitur, quàm alibi telo ingenti quod validæ vires contorquent. Hic trauma est insanabile, cujus quidem alibi sperabilis foret sanatio. Denique nulla sunt graviora mala quàm quæ temporibus à traumate inferuntur. Nam de anatome temporum supra jam diximus.

PRÆCIDUNTUR.] Ferramento chirurgi, vel inimico telo. Ac ferramento quidem, ut læsum os in conspectu sit, quod latebat: tum ut excisæ cutis angustia, latius aperiatur. Quod etiam siquoso ulceri, rotundo atque prætumido faciendum: idque audacter ubivis partium fauciarum capitis: non tamen in musculis quæ tempora continent. Illic enim sectio metum adfert symptomatis quod ponitur in hac prognosi, aliorumque quæ mox dicentur. Est autem

CONVULSIO.] i. Injussa collectio musculorum, maxillam huc illuc moventium, quæ ἀκνυος convulsio est: quia non fit imperio causæ convulsivæ quam induit pars convulsa, videlicet tensionis ob vacuitatem vel nimiam abundantiam: sed iniita quadam movendi potentia partis collectæ, non quidem invitæ, sed tamen injussæ: quoniam sua sponte illæsa movetur, non nostra, ut olim. Firmissima enim securitas est, quod, ut jam dixi alias, ea conditio est naturaliter iniita musculorum congenerum vel antagonistarum qui ex æquo certant magnitudine, virtute & numero; ut si alterutrâ laxentur, sinistrâ aut dextrâ; è diverso injussi, & nobis invitæ, colligantur. Ea collectio quæ firmiter fixa est atque immota, maxillam prohibet omni officio. Præcisio autem partis, contractionem adfert, non quidem articuli quem movebat, cui non præest amplius, ab eo excisa: sed ipsius nervi & musculi qui proximè abest à cerebro. Hinc veniunt sæva magis & citæ mortis funestiora mala, quam quæ luxatâ maxillâ, ex oris hiatu accidere narrat Hippocrates, ob temporalis musculi tensionem, quæ inflammationem, ex eo cruciatu doloris conceptam, cerebro vicino impertit: unde ipsum dementiæ metum adfert à febre assidua. Tum inde nascitur fera bilis; ipsaque adeo tenera & recens pressa cum adipe caro liquitur: quod certè liquamen cum bile prorepat ad eam partem quæ, societate cum cerebro, cæteris antecellit. Est autem stomachus ἀρρωστικός, propterea que sensus acerrimi. Ex quo evenit, ut merè biliosis & paucis soleat ferri alvus: & si vomitio fortè cietur, merum est quod evomitur. Tales vitam finiunt ad circiter decimum morbi diem. Quæ cum ita sint à tensione musculorum crotaphitarum; quidni eorum præcisio, nervique ipsius, cerebrum contingentis, & sua contractione dolorifica, & inflammatione oborta, majorem in cerebro febrem accendet, quæ consecutionem adferat symptomatum graviorum, quam ipsa tensio inferre solet? Nam si ea veniunt alteratis musculis vel distentis, ut visum est præceptor; quæ major tensio esse potest, vel acrior alteratio, quam ea quæ nobilissimi omnium, fortissimique musculi sectione inferitur, proximè ipsum cerebrum & meningem?

Sed convulsionem è diverso partis præcisæ, ideo scribit accidere: quoniam eò perversio est maxillæ, à musculorum ipsam moventium, injussa quidem nobis, non tamen invita sibi collectione, convulsivæ omni causâ vacantium. Sed præcisorum contractio est, cerebrum versus, tum læsione ipsa, tum societate & vicinia principatus æquè afflictæ & inflammata. Est enim principatum & subjectarum partium, imprimisque vicinarum & sociarum, facillima omnia sympathia & syntimoria. Nam mutuò se afficiunt, mutuasque tradunt operas in ægri perniciem, ut supra ostendimus.

Ex quibus efficitur verum esse, quod hominum capita similiter non sunt affecta τῶντε, 40 i. eorum quæ ossa constituunt, & quæ ipsa continent pari & simili complexione: ut si ferramento sit opus ad secandum, vel ossis, quod læsum est & in occulto latet, nudandi causa, quò in conspectu sit; vel cutim & carnem latius aperiendi, securus periculi, tutò id faciat medicus in omni calvaria, quod in temporibus tentare non aulit.

2 Οσοίςιν ἂν ὁ ἐκέφαλῶ σιωπῇ καὶ πανόση πληγείσιν, ἢ ἄλλως πίπῃσι· ὡδὲ χεῖμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ἔτε ὀρώσιν, ἔτε ἀκύνει, ἔτε τὰ πολλὰ θνήσκουσι.

Quibus concussum est cerebrum, doluitque percussis aut lapsis; 50 continuò voce capti non vident, nec audiunt, ac ferè moriuntur.

Ut ossium capitis inter se dissimilitudo τῶντε in iis quæ ipsa constituunt & in iis quæ continent atque connectunt, sanationis viam illi demum præmonstrat qui tenet eorum notitiam, nec ipsum aberrare sinit à scopo: sic leges prudentiæ ipsi præscribit in opere faciundo, quod cætera quæ adhibentur, virtute curandi præcedit. Est autem ratio excidendi ossis modiolò sive ferra rotunda, quæ tantum ossis adimit, quantum circumactu suo complectitur, 60 vacuandi causa humorem qui ad membranam destillat; exitum verò non habet nisi per illud foramen quod fecit modiolus: quod nisi esset, funesta inflammatione, membrana & cerebrum occuparentur. Ex quo evenit ut ampliores fracturæ, minus periculose sint quam exiles atque minus angustæ: tum quia subito in conspectu sunt, nec accuratam requirunt indutriam medici anquirendo, unde non rarò fallitur: tum quia hic non est operæ precium excidendi modiolò quod in minutulis esse solet, non absque salutis periculo, si is qui ferram adhibet, secandi non sit peritus. Quale autem periculum sit in promptu; hoc loco docetur his verbis.

QUIBUS CONCUSSUM EST CEREBRUM.] Percusso capite, gravi telo atque obtuso quod validæ vires contorserint; vel etiam læso capite quod præcipiti lapsu in saxum ex alto conciderit: vel etiam si excidentis modiolò repentino & gravi appulsu cerebrum opprimatur ab im- 70 perito chirurgo qui contingenter circumagendi finem non fecit, donec ipse modiolus apprimendo,

do, repente violenterque ad membranam cerebri penetrarit. Hoc enim pertinet ad cerebri concussionem quam ipsa facit violenta oppressio: sicut & cæterorum caluum qui cerebrum ipsum commovent, quod Galli vocant *esbranler* & *choquer*. Non enim concutitur cerebrum nisi lapsu, inimico telo, aut ferramento chirurgi, perperam & inconsideratè secantis: nec alia est ratio concutiendi extrinsecus, unde mala veniant quæ ponuntur in hac prognosi. Nam ea concussio quæ infertur manibus capite apprehenso, nihil habet ejusmodi, nec cerebrum concutit, allicitque calvaria: nisi fortè id præscam amiserit ubertatem quæ totam calvariam occupabat. Talis concussio locum habet in exploranda puris copia, quod empyema pulmonis in thoracem effudit. Ergo in cerebri ubertate nulla est ejus ad galeam suam allicio, dum ipsa manibus apprehensa concutitur. Sed alia cerebri concussio est ab iis quæ intra sunt & intus lædunt, ut cæterarum partium quæ communi officio dicatæ sunt atque quodammodo consecratæ, quibus id studium est concutiendi pro se cuique, ut ea excutiant à quibus læduntur. Pertinet enim ad cerebri concussionem sternutatio: thoracis atque pulmonum, tussis: ventriculi autem, singultus. Atque illa concussio, victicis naturæ est proritæ, si concutiendo excutiat quod sibi molestum est. Sin autem naturæ potens est causa morbifica quæ intus lædit, exempli causa, in cerebro, concussionis irritæ symptoma erit convulsio epileptica, quam mox excipiet apoplexia. Sed satis jam de concussione, cujus hic nomen improprie video usurpari pro cerebri contusione quæ semper est symptomatica: ut vera concussio cerebri, est quidem ejus proritati, sed tamen potentis molestiæ proritantis. Ac sanè illa contusio cerebri, contuli capitis non semper est focia neque comes: multum enim refert, sitne contusum caput, an cerebrum; ut partes illæ multum inter se differunt. Nec verò liber ille Hippocratis quo pertuli capitis causæ omnes, signa, differentiæ continentur, ullam proponit pertusionem cerebri, sanationis ergo: ut in pertulo capite. Est enim funesta omnis pertusio cerebri, nec ullam requirit industriam medici. Atque ut paucis dicam quid inter capitis & cerebri lisiones intersit: est quidem cephalalgia, capitis; catoche ac delirium, cerebri; tremor autem, nervorum principii. Ergo non quoties caput contunditur, unà etiam cerebrum contusum est, quin ea veniant mala quæ hic ponuntur. Sunt autem in promptu, patentque omnibus ad visendum, quoties fortis percussio est, aut lapsus ex alto ad perpendicularum, vel etiam temeritate chirurgi modiolus magna vi appropinquat cerebro, ipsumque contundit.

prol. 56.
lib. 2.

DOLUITQUE. Græcum illud, *μιν*, sensationem ostendit concussionis quæ potens est cerebri, multum propterea in officio laborantis, vel potius eo carantis: idque ad tempus, vel in perpetuum; ut causæ morbificæ, & offensionis est magnitudo. Id ipsum declarant quæ sequuntur.

PERCUSSIS. Fortiter telo gravi desuper ad perpendicularum, sive *κατὰ ἄνω* de industria: tum ea parte capitis quæ faciliè pertundatur.

AUT LAPSI. Casu vel jactu, qui vel ex alto recta ceciderunt in caput ad saxum, vel qui pari jactu in caput; similiter ut Pyrrhus & Æschylus conciderunt.

CONTINUO. Ad punctum temporis: non ut in corde avulso, quod etsi principium est vite: tamen principatum non habet sensus & motus, ut cerebrum. Itaque contuso cerebro, cessat continuo animalitas: quæ avulso corde, aliquantisper manet.

VOCE CAPTI. Græcè est *ἀφασίας*: quorum *ἀφασία*, i. vocis amissio venit *ἀπὸ τῆς ἐκείνης ἀφασίας καὶ μὴν φωνῆς*, i. exoluta omni virtute nervorum & musculorum vocalium, partim invenientium in thorace, ad *ἐκπύκνωση*, i. ad efflationem: partim modulantium in larynge & epiglottide. Sunt quidem aliæ causæ *ἀφασίας*, alibi jam explicatæ, de quibus nihil appositè ad hunc locum. Quæ autem propria est hujus loci, eò certè fuit, quod ibi, collapsio imperio voluntatis à cerebri concussione, motus & sensus vacatio est, inopia *ἐκπύκνωση*, quæ non mittitur amplius, ut solebant: sed retrahuntur ad cerebrum, ubi conclusa manent, atque non raro per-eunt. Est enim cerebrum, sedes ac domicilium voluntatis *καὶ ἵπλον καὶ τὴν ἀναισθησίαν*, i. ab in-sensu & electione, cui morem gerunt *τὴν ἐκπύκνωσιν*, movendo & sentiendo.

NON VIDANT. Sensu amisso, cum vitio *ἐκπύκνωση*, i. sensorii. Ac sensus quidem amittitur, collapsa parte illa cerebri unde videndi vis manat: tum etiam visifico spiritu intercluso. In vitio est ipsum sensorium, turbato nitore omnium membranarum, imprimisque autem pupillæ, & conspurcato splendore trium humorum, maxime verò crystallini, & lumine oculorum proprio caliginoso. Ex quibus efficitur ut ipsa *τὴν ὁπτικήν*, i. sensilia, quæ sunt aspectabilia, neque à sensorio excipiantur, neque a sensu videndi percipiantur.

NEC AUDIUNT. Quoniam ab eadem causa obsurdescent, qua occæcantur. Est autem auditus privatio, non impedito quidem appulsu *τὴν ἀκοή*, i. audibilibus: sed non excepto, culpa auditorii, quod est insitus aer, nunc impurus & crassus; neque percepto ab audiendi sensu: ob vitium partis illius pertusæ, ubi est ipsa facultas atque potentia audiendi.

AC FERÈ MORIUNTUR. Si quod subsidit cerebrum, à concussione non statim confurgat. Tum enim transitus est de aphonia in apnœam quæ est privatio spirationis, unde vitalis caloris suffocatio est atque extinctio; proptereaque mors ipsa. Nec verò spirandi necessitas, nervorum vim excitat ad functionem spirabilem: quoniam pariter illi sunt exoluti cum cerebro: tum spiritus animalis omnino exitu prohibetur, cujus ubertas exhausta est, ut nihil reliquiarum supersit. Itaque omni animalitate collapsa in virtute, facultate, & spiritu; moritur apoplecticus, cui concussum cerebrum ita subsidit, ut non inde confurgat. Nam si confurgeret; maneret sperabilis vitæ salus: & homo voce captus, occæcatus & surdus, ad se rediret. Hæc autem scripta sunt *ἐν τῇ ἀναγνώσει* apud Hippocratem.

lib. 1. 1162
vires.

70

3 Οἷον ὁ ἐγκέφαλος πρῶσκει) πυρετὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ χολῆς ἐμὲν (πρῶν), καὶ δόσσην σῶμα (καὶ) ὁ ἀνέστη οἱ τοῖστοι.

Quibus cerebrum vulneratur; iis ut plurimum febris, & bilis vomitio incidit, & corporis apoplexia: tales autem sunt desperati.

SUPERIORE prognosi argumenta sunt ἀναγκαῖα, i. necessaria cerebri concussi, videlicet vocis amissio, cæcitas atque surditas: ἐκδοῦναι verò, i. posita in incerto, cum scilicet proposito metu, & in spe angusta, nondum tamen ad ultima ventum est. Ut enim cerebrum ictu lapsive concussum, mox eò confurgit unde subsidit, aut manet collapsum; ita vocem recipit fauciatum quam ex eo casu amiserat, aut in perpetuum voce captus jacebit. Quæ ratio præceptorem adduxit ut scripserit. Ac PERE MORIUNTUR. Ut igitur signa illa sunt ἀσθενεῖα ἀναγκαῖα: sic è diverso, πρῶσκει ἐκδοῦναι. Hic autem contrà, ponuntur ea quæ sunt καὶ ἀσθενεῖα ad id de quo dicuntur ἐκδοῦναι, nec semper ἀπὸ γένους καὶ ἀσθενεῖα, ἀναγκαῖα. Nam vulnerato cerebro, nec semper, nec solius vulneris propria sunt, neque ἀχῶμα, bilis vomitio, febris, & corporis apoplexia, quæ cæterarum etiam pertusionum capitis communia sunt. At quoties ea cerebro vulnerato inciderint, desperationem salutis ostendunt. Sic enim præceptor ait. TALES AUTEM SUNT DESPERATI. Prognoseos autem veritas ostendetur in ejus examine quod sic aggredimur.

QUIBUS CEREBRUM VULNERATUR.] Hic verbum πρῶσκει, non eam ponit ἀσθενεῖαν quæ sic expressa legitur à Galeno in aphorismis. Διακρινεῖται ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ μικρῇ βίβλιν. i. prægrandis sectio & vulneratio ad fundum usque. Εἰ. τὰ ἀσθενεῖα, ἐν τῇ πρῶτῃ ἐκδοῦναι καὶ ἀσθενεῖα. i. Diffecta sunt ea quorum divisio ad extremum perducta est. Hic enim veritas lucet illius sententiæ. Quibuscumque dissectum est cerebrum; his necessariò febris supervenit, & bilis vomitio. Hæc enim cerebro inflammato superveniunt, ut mox dicitur. Inflammatio autem vitari non potest, cum secando ventum est ad extrema. Nec solum illa duo symptomata, dissecti cerebri sunt ἀπὸ γένους: sed illud etiam de quo ita scripsit præceptor. Ἀπὸ γένους ἢ καὶ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. i. Moritur autem si cui cerebrum sit præcisum. Quò spectat etiam Galeni distinctio ad illam sententiam præceptoris, ubi docemur vesica dissecta, aut cerebro, aut corde, aut diaphragmate; moriendum esse. Est autem Galeni judicium; quòd neque omnis vulneratio, neque omnium quæ illic narrantur partium, est citæ mortis funestæ, ne cerebri quidem; nisi prægrandis, quam ipse ἀσθενεῖα nominavit. Quæ ratio me adduxit ut posita hic cerebri vulneratio sive πρῶσκει, non eò perducta esse videatur, quò ipsa ἀσθενεῖα. Nam in diacope, necessaria est bilis vomitio, atque febris, ut scriptum est in aphorismis. Quæ duo symptomata, non ἐκ ἀνάγκης: verum ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, i. ut plurimum scribit accidere in hac prognosi. Ergo non est prorsus, nec semper eadem, quæ scripta est πρῶσκει in hac prognosi, & illa quæ legitur in aphorismis ἀσθενεῖα. Ex quo efficitur, quòd bilis vomitio atque febris, non sunt ἀναγκαῖα ἀσθενεῖα cerebri vulnerati. Quamobrem. QUIBUS CEREBRUM VULNERATUR.] Similiter ut calvaria, in qua teli acuti sedes apparet, qua parte infederit. Vulneratur autem, divisa utraque meninge ictu valido teli acuti: nec ulla suspicio est fissuræ, contusionis, nec effracturæ; nisi telum fortassis illapsum est in futuram, ubi sedes ipsa vel ἴσθμι, perpetuò conjunctam habet fissuram, & unà contusionem. Verum hic proponuntur symptomata cerebri solo vulnere fauciat, ut suprà, contusi atque concussi. Nam πρῶσκει calvariæ qua exhibetur sedes & ἴσθμι, tantum subtilis in membranam periculosa est; nec aliud quippiam ei periculo adjicitur, præter ipsius carnis unà divise corruptionem, si quid peccatum est ab imperito chirurgi, vel etiam cæli morbo. Sed illa utriusque membranæ ἀσθενεῖα, sine qua cerebrum vulnerari nequit, symptomatis facta est longè gravissimis quæ infrà ponentur. Hic loco dicendum de iis quæ vulnerato cerebro tribuuntur. Eorum quædam reapse videntur ἀμφότερα membranæ dissectæ & cerebri vulnerati. Sunt autem bilis vomitio atque febris. Alia verò, cerebri quovis modo graviter fauciat; quæ tamen hic propria esse dicuntur cerebri vulnerati. Ex iis in promptu est illud quod unicum posuit, nempe ipsa corporis apoplexia. Dicendum de singulis in suo cujusque examine, quod sic instituiamus.

UT PLURIMUM.] Ergo non semper, nec solum a cerebro vulnerato: nam & dissecta membrana eveniunt; idque continuò, per sympathiam quæ cum ventriculo intercedit, in vomitu: non autem per ἀπὸ γένους, oborta febre ab inflammatione. Sed tamen ea fuit opinio præceptoris, ut necessariò eveniant illa symptomata, quæ sunt ἀχῶμα signa cerebri vulnerati. Sic enim scripsit in aphorismis. Ἀναγκὴ πρῶσκει καὶ χολῆς ἐμὲν ἀπὸ γένους. i. Necessè est dissecto cerebro, febre & bilis vomitum supervenire. Sed eam ἀσθενεῖαν non expressit in primo de morbis cum ait. Ἦν ἢ πρῶσκει, πρῶσκει πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ χολῆς ἐμὲν, καὶ δόσσην σῶμα καὶ ἀνέστη, καὶ δόσσην. i. Sin autem secando, cerebrum sit pertusum; necessè est febre supervenisse; ac bilis vomitum; unà quippiam apoplecticum fuisse, & interiisse. Nam cui cerebrum sectione pertunditur; non potis est ipsum servari: ut mox dicitur.

FEBRIS.] Non ea quidem fracturæ symptomatica, cum facta est insanabilis ex eventu, negligencia medici vel imperitia. Tum enim febris accidit; æstate quidem, septimo; hyeme autem, decimoquarto; nata ex humore qui ad membranam delapsus, unde non exiit, lethales ibi excitat inflammationes; vel ex pertusæ carnis atque ossis corruptione. Sed alia quædam febris, pathognomonica cerebri fauciat, telo acuto: similiter ut concussi aphonia, cæcitas, atque surditas. Sic enim cerebri utroque modo pertusi propria & necessaria statuuntur à præceptore primo de morbis, unde adducta sunt hæc præcepta. Nascitur autem hæc febris cere-

aph. 19. &
20. 6.

aph. 30. 6.

aph. eod.

aph. 30. 6.

cerebri vulnerati, similiter ut principum cæterarum, quoties inflammantur. Semper enim febris est socia inflammatae partis cujuslibet quæ principatum habet, & ejus potentia corporis universitas administratur. Atque hæc febris, tyrannidem suam exercet in corpus, ut sua virtute ipsi benignè faciebat, dum rectè valeret pars occupata. Itaque maleficientiam nunc experitur ejus, cujus quidem olim beneficentia fruebatur. Sunt enim hæc febris ab inflammato cerebro maleficia.

BILIS VOMITIO INCIDIT.] Est enim hoc maleficium inter cætera febris acutæ, à cerebro inflammato, ut nova inde bilis continenter succrescat, & teneræ carnes liquantur. Tum primus omnium stomachus bilis appulsum percipit, & ichoris carniem liquefactarum: quia est *ἀσπιλάτωρ*, proptereaque sensus acerrimi: cujus præstantia sympathiam habet cum cerebro, & syntimoriam rerum omnium fugiendarum & expetendarum. Itaque factus particeps eorum malorum quæ inferuntur ab inflammatione & febre acuta, facturam habet symptomatum quæ sunt ipsius propria. Sunt autem, cardialgia, bilis vomitio, singultus, & nausea. Qualia exoriri jam vidimus, cum alteratio atque tensio musculorum qui tempora continent, inflammatione, cerebrum malè habent. Sic in phreniticis annotavit præceptor. *Φρενιτικοὶ μὲν ἀσπασμοὶ. ἀλλὰ καὶ ἰσθμὸς ἐμῖναι, καὶ πικρὸν ἵκναι τὸν στόμα.* i. Phreniticorum contulsio est: tum æruginosæ bilis vomitio, unde quibusdam eorum cita mors venit. Ac de phrenitico cujus historia est apud Hippocratem, ita scriptum reperio. *Ὁ φρενικός τῇ πρῶτῃ κατεκλυσθεὶς, ἤμισιν ἰσθία.* i. Phreniticus quo die primum decubuit, æruginosa vomuit.

ET CORPORIS APOPLEXIA.] Quæ est reapse totius corporis exolutio, animalitate omni lapsa, in privatione sensus & motus. Sed tamen in lib. de morbis, apoplexiæ nomen contraxit ad paraplegiam, quæ est quarundam partium resolutio, ut supra ostendimus. Sic enim ait. *Ἀνάγκη λοιπὸν ἀποπληξίαν πρὸς ἡμῶν καὶ λοιπῶν.* i. necesse est apoplecticum quid, mortemque ipsam advenire. Sive autem *κωλύει*, sive *καταρροϊκῶς* nomen sit positum apoplexiæ; certum est eam non evenire similiter ut iis qui longa jam fracti pertusione capitis, non autem primum cerebri, signa edunt mortis futuræ. Inter quæ numeratur apoplexia, sicut & convulsio huic contraria quam de historiis narrat è diverso pertusi ossis accidere; ut in ancilla: quemadmodum & parte utraque corporis, cum in propinquo mors est; ut in Autonomo. Sed vulnerati cerebri exorta continuo est apoplexia, læso nervorum principio, & intercepto spiritu qui ciet intus & foris motum & sensum. Ut igitur apoplexia verè dicta, est cita mortē funesta, quam ipsa per se infert: sic paraplegia, ex eventu mortem denunciat, ob vitium insanabile cerebri vulnerati. Qualem fuisse narrat Hippocrates illam epidemicam quæ multis exitio fuit: non quidem ipsa per se, quia spirationem non adimit, ut apoplexia: sed à prægrandi frigida intemperie principatus, planè mortifera.

TALES AUTEM SUNT DESPERATI.] Morbo insanabili, qui est vulnus cerebri, membrana dissecta, & amissione vitalis officii, quo vita ipsa penè ad punctum temporis carere nequit. Est autem respiratio intercepta, cum febre assidua, unde bilis succrescit & carnes liquantur, quæ cient crebras vomitiones, ob societatem alvi cum cerebro. Quod videns Hippocrates, ita scripsit. *Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ πνεύματος ἐκκρίνεται τὸ πῦρ.* i. Perit is cui cerebrum est vulneratum.

4 Τῶν ῥηγνυμένων τῇ κεφαλῇ ὁσίων, χαλεπώτατον γινῶναι τὰ καὶ τὰς ῥαφὰς ῥηγνύμενα.

Ossium quæ finduntur in capite, difficillima est cognitu eorum fissura quæ adjacent ipsi futura.

Hic sane ponitur operæ præcium medici quod maximum esse possit *ἔργον καὶ λόγος* ipsius, in quaerenda, inveniendā, & judicanda specie & idea illius fracturæ, quæ ut minima est amplitudine, sic abundat symptomatis atque signis unde ipsa mors venit. Est autem, fissura quæ vel in futuram incidit, vel proxime ipsam futuram. Ejus inventio difficillima, difficultatem adfert curandi: nisi fortè serò inventa spem adimat curationis. Est autem inventio difficillima *ἔργον καὶ λόγος*, i. experientia & iudicio. Quæ duo sunt inveniendi iudicio & comite experientia. Sed experientia quæ huc advocatur τῷ *ἔργῳ* incerta est atque fallax: quoniam simillima est rimæ futura, & rima futuræ. Sunt enim *αἱ ῥαφαὶ ῥηγνυμένων*, inquit præceptor, i. futuræ speciem gerunt fissurarum. Ex quo evenit, ut percepta specillo asperitas, ubi futura est, nec sedis, nec fissuræ ullum iudicio asferat documentum, sicut adferre solet cum alibi quàm in futura percipitur ossis asperitas. Nec visu etiam, vel oculorum acie, secando, abradendo, fissuræ idea & species è futura emergit. Non etiam atramenti quod explorandi causa immittitur, firmiter fixa nigricies quæ abradendo non tollitur, fissuram ostendit: quoniam æquæ futura, nigriciem continet, atque fissura.

Judicium verò laborat & fallitur in diorismo signorum quæ non nisi ossē fractio eveniunt, si fortè acutissimum telum futuram in longum secuerit, ibique vestigium sui & sedem posuerit, *ἔσαν καὶ ἀσπασμῶν* vocat Hippocrates. Nam cum ea sectio, ipsius futuræ, perpetuò habeat conjunctam fissuram, proptereaque contusionem: signa syllogistica fracti ossis quæ nuper attulimus, æquo jure pertineant ad ipsam diacopen & ad fissuram, si nulla cerebri læsio sit à diacope, nec duræ membranz. Tum sedis idea si fortè percipitur, in occulto

lib. 2. πικρὸν
ἀσπιλάτωρ.
& Coac. 1.
huj. tract.
2. Epid.
hist. 4. par.
3. 3. Epid.

lib. 1. πικρὸν
ἀσπιλάτωρ.
Coac. 1.
cap. 23.
lib. 2.
lib. de cap.
trasm.

lib. 1. πικρὸν
ἀσπιλάτωρ.

40

culto latebit ea quæ est ipsius fissuræ : quamvis eodem ictu parique simul incidat cum teli vestigio, quod tam longè patet, quam fuit teli sedes. Secus est de fissura quæ longius solet excurrere, quam ubi telum infederit. Quinetiam non minori periculo locus est ab ossis corruptione quam infert occulta confusio, fissuræ comes; quàm ab humore qui, osse diviso, ad membranam descendit, unde non exit; proptereaque cunctando & putrescendo, inflammationes illic movet gravissimas atque funestas. Quæ cum ita sint, tempus est examen aggredi hujus prognoseos quæ sic habet.

Ossium.] Syncipitis, frontis, occipitis, quæ sunt duplicia, diploë intertexta: quorum exterior superficies adjacet pericranio, capillata cute obfecto: interior verò meningi, quæ
10 omnium membranarum est parens atque origo. Utraque autem lævis & perpolita, quæ
ἐπιχρῶν exhibet veterum Pythagoreorum qui superficiem ejusque corporis χρῶν vocabant. Itaque tota calvaria ex illis contexta ossibus, quæ per medium caput excurrit, i. inter utramque membranam, nulla sui parte in superficie percipitur aspera, cum rectè habet, nisi ad futuras quæ ossa connectunt.

Arist. lib. de sensu.

Quæ finduntur.] Obtuso telo & gravi, quod validæ vires in caput contorserint, aut lapsu ex alto, unde finditur os contusum. Nam quicquid finditur, idem contunditur. Ac
20 sanè confusio quidem cernitur in depresso planicie: fissura autem in rima quæ longius excurrit quàm ubi telum infederit. Itaque fissura omnis illud periculo confusionis adjicit; quòd præter hujus corruptionem, materiam & occasionem suppeditet inflammationis ab humore qui stillat in duram meningem; unde non exit, nisi osse exciso.

In capite.] In calvaria quam prædicta ossa constituunt, futuris veris connexa. Nam ossium lapidosum squamosa connexio est utrinque ad synciput, sive bregma.

Difficillima est cognitu eorum fissura quæ ad suturam est.] in futuris veris difficillima quidem est cognitu quæ illic fissura est, quia συγκλῆστοι τῶν γυνέμεν καὶ τῶν αἰσθητῶν ἔσονται, αἱ ἁπαλὲς συγκρούσεις φανόμεναι, i. Sensum & judicium medici fallunt futuræ, speciem gerentes fissurarum, ut scripsit præceptor. In futuris autem squamosis, non est copia explorandi visu & tactu: quia illic sunt muscoli qui tempora continent, quos nefas est ferramento attingere, metu eorum symptomatum quæ scripta sunt in prima prognosi hujus tractatus. Ac fissurarum quæ sunt in veris futuris, telo acuto dissecitis, ex æquo
30 certant pericula inflammatae membranæ, & ossis corrupti à confusione socia ipsius fissuræ. Quæ res adduxit Hippocratem, ut in pari casu posuerit fissuram sectæ futuræ, quo cerebri concussione & vulnus. Itaque patefactis symptomatis quæ infert concussio cerebri atque vulnus, difficultatem posuit inveniendæ fissuræ quæ incidit in futuram; maximè autem cum secta est telo quantumvis acuto. Atque illa difficultas inveniendi, non rarò interitus causa est, osse corrupto, & inflammata meninge, priusquam inventa sit: quoniam loco, ut debuit, non est provisum, osse exciso. Tum excindendi ratio periculosa est in futura, cui prope ipsam periculo locus est. Quamobrem, ut difficillima est fissuræ inventio ad futuram: sic temeraria ejus curatio, non rarò est αὐτὸ τὸ κτείναν, i. illud ipsum quod perimit.

40 5 Πήγνυ' ὃ ἐν τῷ βαρέων μάλιστα, καὶ ἐν τῷ ἰσπανίῳ φερόμενων, καὶ μὴ ἰσοπέδε.

Rumpuntur autem potissimum obtusis telis & gravibus, tum ex adverso illatis, non æquo è solo.

Expositæ sunt omnes differentia fracturarum calvaria, cum idea ejusque, unde sunt graviores; & in spe angusta sanationis. Ac primum cerebri à confusione vel effractura
50 concussio ratio est adducta cum iis quæ inde nascuntur symptomatis atque incommodis. Sunt autem, aphonia, cæcitas, atque surditas: unde mors venit, si quod subsidit cerebrum, non statim confurgat. Hinc venit ad examen, ossis ἀλαστοῦ qua teli sedes ostenditur in osse pertuso, ὥραν vocat Hippocrates, in cuius idea dissecitio summa est qua utroque osse diviso, atque membrana; cerebrum vulneratur: unde symptomata hæc necessariò enascuntur, bilis vomitio, febris, & corporis apoplexia, quæ sunt mortifera. Inde subit illa judicii omnis & sensus multum secuta & negligens, vel, si mavis, contemptrix, quæ in occulto latet fissura, futuræ impressa, quæ nisi à sciente animadverti non potest, ab ictu, telo, & partis natura cui telum infederit. Nam ut concedam credibile esse futuram fissilem findi ex facili obtuso telo & gravi, ab ictu non æquè valido atque in aliis
60 calvaria partibus quæ ictui magis resistunt: tamen quæ ratio esse potest fissæ futuræ, ob eamque causam confusæ, quoties telo quantumvis acuto inciditur? Est quidem intolerabilis imperitia cum teli obtusi & gravis validiore ictu non creditur fissæ esse futura: quia fissuram non exhibet aspectabilem, quia est ipsa συγκρούσις, si homo prædicta signa ediderit quæ non nisi osse fracto eveniunt. Sed, penè dixerim, summa est inhumanitas, cum excusatio medici non accipitur de non inventa nec credita futuræ fissura & confusione, cum secta est. Et tamen huc mentis aciem convertendam præceptum est, ad judicandum quòd sine fissura secari non potest ipsa futura. Quæ cum ita sint, admirabile est quantum hæc doctrina cæteris antecellat, qua leges ponuntur cum differentiis omnium calvaria fracturarum, in quibus summa sunt omnia rerum illarum (ideas vocat præceptor) quæ primum
70 & per se, ipsas fracturas denunciant esse perniciosas ac sæpè funestas. Positis ergo differentiis omnium calvaria fracturarum, & magnis ipsarum ideis ac signis quæ cernuntur in fissura

Coac. 1. huj. tract.

Coac. 3. ejus tract.

fissura, diacope, contusione & effractura: sequitur ut exponantur cause à quibus illæ omnes fracturæ extrinsecus inferuntur.

Rumpuntur.] Ea specie ruptionis quæ cernitur in fissura, non in teli vestigio. Hic enim sedes est sola teli acuti. Sed in fissura longius excurrit rima, quam ubi telum infederit.

Potissimum.] i. Ut plurimum; ac ferè semper ubivis calvariae ossium, si tantum futuram exceperis, quæ semper incisa telo quantumvis acuto, fissuram habet conjunctam & unâ contusionem.

Obtusis telis et gravibus.] Sic enim præceptor alibi, unde hæc prognosis adducta est. *Τὰ δὲ βέλους ῥήγναι μάλιστα τὸ ὅτι τὰς πὶ φανερότερον μάλιστα καὶ ἀφανέστερον, καὶ φανταί, καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐκ τῆς φύσεως τῶν ὀστέων τὰ ἐπὶ τῶν πτερυγίων, καὶ περὶ τῶν ἀκροῦν ἀμφοτέρων ὀστέων, καὶ βραχίονος, καὶ σκελετοῦ.* i. Sane telorum illa demum ossibus fissuras inferant tam aspidabiles, quam occultas, ipsaque contundant, ac suo quæque loco effringunt; ea quæ sunt rotunda, orbiculata, atque suis oris globosa. Tum ea quæ sunt obtusa, gravia, atque dura. Ergo telis obtusis & gravibus, forti dextra contortis, ossa findantur quæ primo appulsu contusa sunt, similiter ut ipsæ carnes: quoniam telis talibus nulla secandi vis inest, maxima contundendi & ultra findendi. Sed ultra fissuram incidit effractura, si ponderoso telo & gravi adjiciatur vis effringendi à viribus validis ejus qui telum contorserit, sicut poeta cecinit de Laocoonte in equum Trojanum.

1. Aeneid.

Sic fatus, validis ingentem viribus hastam Contorsit. --- Nam tali telo, tantif- 20
que viribus credibile non est calvariae ossa posse resistere, quin contundantur, findantur, & effringantur καὶ ῥήγναι καὶ μάλιστα, pro ratione ictus ac teli quod contorquetur.

Tum ex adverso illatis.] i. Ut alibi loquitur, è directo, ad amussim, vel ad perpendiculum, καὶ ῥήγναι, utraque ratione τῶν ῥήγναι quæ cernitur in linea recta. Nam ictus obliqui, sunt ferè invalidi.

Non æquo e solo.] Sunt enim telorum gravium ingentiores ictus & jactus, si eò contra, torta sint atque illata, quo sua sponte ipsa feruntur, hoc est supernè deorsum, non in sublimè. Sic enim par est conspiratio ad ictum & jactum ingentem, videlicet teli gravis, & virium validarum, quæ aliter infringuntur & eluduntur.

6 Τὰ δὲ διατορσόμενα πότερ' ἐπὶ ῥήγναι, ἢ ἐκ κενέων δὲ, διαμασάδ' 30
διδόντα ἐφ' ἐκατέρῃ τῶν σπηγόνων, ἀνθέλκων, ἢ νάρθηκα, καὶ προσέ-
κειν κελδεῖν εἰ πὶ ψοφῶν αὐτῶν δοκέει τὸ ὅσπερ. τὰ γὰρ καλεσθέντα δοκέει
ψοφεῖν.

Sed cum in dubio est an sit os fissum, necne; sic judicare oportet exhibendo mandendum utraque bucca caulem asphodeli vel ferulam; ac 40
præcipiendo ut eò attendat, num ipsi os aliquod strepere videatur. Est enim credibile quod strepunt ea quæ fracta sunt.

lib. de cap.
traumat.

Nulla excusatio est medici accipienda in errore τῆς ἰγῆς, unde ignoratio peperit ignorantiam. Sola ignoratio tolerabilis & excusanda, cum in scientia fracti ossis quæ signis syllogisticis comparatur, fissura τῶν ἰγῶν inveniri non potest, cum alibi sedem habet quam ubi telum infederit. Sic enim ratio est præceptoris. *Ταύτων τῶν συμφορῶν ὅταν φησὶν, εἰ ἀν' ἑχὸς ἀφ' ὧν ὀδὸν ἔδωκεν.* i. Tantæ calamitati cum inciderit, penes te non est unde succurras. Atque hæc sola excusatio est medici accipienda in omni exercitatione medendi, si deceptum fuisse se fateatur de non inventa τῶν ἰγῶν fissura, cum ea subest alibi quam in osse percusso. Nam inveniendi nulla est τέχνη, quam tamen hic posuit; ut intelligendi, per ipsa συμπτώματα. Est igitur intolerabilis error medici, cum errat τῶν λέγων. Intolerabilis quoque ignavia, cum ignoratio non aufertur τῶν ἰγῶν rerum earum quas ratio ipsa subesse ostendit: si tantum exceperis calamitatem hic positam ossis pertuli, non ubi percussum est. Erravit quidem Hippocrates in quaerenda & invenienda τῶν ἰγῶν fissura, quam tamen subesse, animo complexus erat τῶν λέγων. Nec eum sefellit ratio, sed experientia, quod à futuris deceptus fuerit, quæ sunt συμφοραὶ. Sed ita posteris omnem errandi præripuit occasionem, de certo & stabili posito futurarum ex figura calvariae: ut nemo, nisi amens, deinceps possit decipi eadem ratione qua summus vir, olim deceptus fuit in exploranda fissura, eam si secando inciderit in futuram. Quæ cum ita sint, examinare tempus est artificium à præceptore hic positum inveniendi fissuram cum in occulto latet, quam tamen subesse, in promptu sunt argumenta quæ ducuntur ex telo & ictu, tum è symptomatibus quæ apparent & sunt, nec nisi osse fracto eveniunt. Omnia autem prædicta sunt. Atque hoc singulare artificium, nisi me fallit animus, eò potissimum accommodari debet, cum ibi non est fissura, ubi percussio. Nam si os fissum est ubi telum grave obtusum, forti dextra infederit; rima quantumvis angusta veniet in conspectum, si manet nigricies atramenti affusi quæ abradendo, è rima deleri non potest, sicut è partibus circumpositis. Nigriciem enim continet quod fissum est. Nam in fissura futuræ, cum illa secando dividitur, tamen atramento frustra explorandi ratio adhibetur: at certè jam pridem constat ipsam esse comitem sectionis illius. Nec verò futurâ incisa qui fortè mandendo strepitum exaudiri ab eo qui maxillas fortiter inter se committit, potius ad fissuram quaesitam referri debet, quam ad 70

ad futuræ ipsius *Ἀγνοία*. Sed forsitan quis objiciet, eò spectare hoc artificium, ut intelligatur utrum sectio & fissura sit membranæ tenuis, utroque osse diviso. Nam experientia locus non est è strepitu, superiore tantum osse diviso. Non enim strepit, illaeso inferiore. Quod ut concedam, tamen distinctio adhibenda est ossis nudi & circumtecti. Nam ossis nudi perfractio, vel abradendo, vel cohibendo spiritum, innotescit è bullis, in rima velut crepitantibus. In circumfecto autem *κατέσταν* est auditus, cum mandendo fortiter, strepitus exauditur utraque ossis parte divisa. His ita constitutis.

SED CUM IN DUBIO EST.] Græcè est, *τὰ δὲ συνεκόμενα*: quod idem est ac si diceret. Si quis ex incerto certus composque consilii non evadat, cum dubitatio est de fissura ubi sit, 10 quam ratio ipsa subesse ostendit atque denunciat ex iis quæ dicta sunt. Tum si nullum superest artificium anquirendi quod in occulto latet, ut querendi artifex, oleum & operam perdidisse videatur. Et tamen firmissima securitas est illud ipsum esse quod queritur, nempe fissuram: unum illud superest documentum querendi & inveniendi quod positum est in hac prognosi, omnemque locum adimit dubitandi de loco ubi latebat ipsa fissura. Sic enim præceptor ait.

AN SIT OS FISSUM, NECNE.] Quod eò non dicitur, ut aliqua dubitatio sit fissi ossis, quæ profectò nulla est quin ita sit: ut palam faciunt argumenta syllogistica, quæ ut communia sunt omnium fracturarum calvariae, ita sunt fissuræ propria, conjuncta cum ictu & telo ad findendum accommodatis. Sed quia difficultas & impotentia inveniendi, suspicionem move- 20 vet fissuræ non existentis, quam tamen existere ratio ipsa docet. Ergo si aliqua dubitatio est fissuræ non aspectabilis, neque tractabilis, quòd alibi lateat quam ubi percussum est.

JUDICARE OPORTET.] Id scilicet quod in dubio est cum *συνεχία*, i. *penuria* instrumentorum quibus inventio comparatur: cum scilicet nihil profectum fuerit sectione, rasura, & atramento; quia ibi non est fissura.

EXHIBENDO MANDENDAM UTRAQUE BUCCA FERULAM.] Quia frutex ille caulem habet levissimum & plenum medulla fungosa, dum recens est: proptereaque cum oris hiatu, intra molares immixtus manditur sine strepitu, quia non molitur: cedit enim ferula medullosa firmiter compressa molaribus, à forti contentione atque conatu temporalium muscutorum. Ex quo efficitur ut maxilla superior inferioris firmo appulsu multum appressa in manso 30 silenti ac sine stridore, fracta calvariâ, penitusque divisa, cui contigua est, manetque immota, collisione ossium perfractorum divisorum mandendo firmiter, ubi est vicissitudo abducendi & adducendi maxillam inferiorem; strepitum ibi excitet, ubi fractura est. Atque strepitus exauditur facile ab eo qui mandit, si eò attendat in manso silenti, ut audiat. Ergo divisum os, mandendo strepit; quia colliditur: colliditur autem; quia mandendo crebra est vicissitudo adducendi & abducendi maxillam inferiorem, quando committitur cum superiore quæ contigua est ossi diviso. Exauditur strepitus in manso silenti, cujusmodi est ferulæ medullosæ, si eò attenderit is qui mandit, ut ipsum exaudiat. Mandendum est plena utraque bucca, tum ut firmior sit mandendi contentio, tum ut percipiatur qua parte os fissum est; cum sedes fissuræ ubi sit, dextrane an sinistra, non potis est mente 40 complecti.

EST ENIM CREDIBILE QUOD STREPUNT EA QUÆ FRACTA SUNT.] Enimvero strepitu, fractura calvariae innotescit: quæ in occulto erat: nec tamen in dubio quin ita esset, nisi quatenus transeundum est à mente certa, ad sensus incertos; vel à constanti judicio, ad fallacem experientiam. Agitur autem de invenienda sede fissuræ, quam ratio ipsa subesse ostendit, ubivis partium illa sit: quia medicandum est manu. Sed ratione duce, certa comparatur experientia, quæ hîc præscribitur, inveniendi locum ubi latet fissura, ut ei appositè chirurgia fiat. Ergo si explorando, visu & tactu, nihil profeceris; adhibenda est machina quæ advocet vim audiendi, qua, sono extraordinario, rima quæ fuerat inaspectabilis & intraçtabilis, percipiatur. Est autem hîc posita & explicata, cujus hujusmodi attulit epilogismum. CREDIBILE EST QUOD STREPUNT EA QUÆ FRACTA SUNT.] Sanè quidem, 50 si causa, & occasio strependi adjiciatur quæ hîc præscripta est. Omnis enim strepitus qui tum in alvo, tum in pectore, ab excrementis illic stagnantibus exauditur: tum etiam in solidis partibus, rerum illarum inter se divisarum, ac veluti fluctuantium, opinionem facit. Sic in thoracis empyemate quò minor est puris copia, eò major strepitus exauditur, concussis empyici humeris. Contrà quò major est puris abundantia, eò minor strepitus esse solet, aut certè nullus: quoniam nulla est fluctuatio. Sic in osse diviso cum cietur collisio, strepitus excitatur: in continuo autem nullus; quia collisio nulla est. Ergo credibile est ut ea strepant ossa quæ fracta sunt, quando cietur collisio, ut certè hîc mandendo cietur in fracta calvaria.

60 7 Περιόντων δὲ τῶν χρόνων τὰ ἐρρώγιστα μὲν ζ. τὰ δὲ ἰδ'. τὰ δὲ καὶ ἄλλως διασημαίνῃ. τὶ τε σαρκὶς δόσεις δὲ ὅσας γίνεται, καὶ τὸ ὅσον πέλιον, καὶ πόνοι ἰχώρων ὑπορρέοντων. γίνεται δὲ ταῦτα ἤδη δυσκολήθηα.

Sed procedente tempore, ossium rima occulta, tum septimo, tum decimoquarto, tum aliàs quoque se prodit. Nam & caro abscedit ab osse; ac tum apparet os lividum. Dolores item ichorū disfluentium excitantur. Atque jam pridem hæc difficulter cedunt auxiliis.

ENIMVERO medicus defatigari non debet querendo, donec inveniat ubi calvaria in vitio est fracturæ illatæ, nec tamen tractabilis, nec aspectabilis. Qui secus facit, opinionem merito subit occisi, quem fors ipsius non tam peremit, quam velignavia vel imperitia medicantis. Nam rima detecta, foret sanabilis, quæ abdita & occulta, redditur insanabilis. Est enim consentaneum ut omnis calvariæ gravis pertusio, vicinarum partium, ac primum sui corruptione & inflammatione, ad interitum sit fatalis; nisi remedia loco adhibeantur, quibus corruptio & inflammatio arceantur. Sed ea remedia loco adhiberi non possunt, nisi etiam loco in conspectu sit ipsa rima quæ in occulto latebat. Id autem est loco, si non primo die, saltem postridie, aut ad summum perendie: quibus exactis, vana est omnis industria querendi atque curandi, præsertim æstate, quæ inflammationis & corruptionis causæ atque symptomata magis in promptu sunt, quam in cæteris anni partibus. Loquor autem de trumatis ipsius calvariæ, de quibus hæc sancita lex est à præceptore; non autem de aliis, ut brachiorum & crurum. Scire autem licet quod omnis corruptio fissæ in occulto calvariæ, sua fundit symptomata suo quæque loco pestifera, in falso credita integritate: nec prius apparet fissura neglecta, aut perfunctorie ac negligenter quæsitæ, quam signa ediderit ejus quæ in propinquo est mortis. Signa autem ponuntur in hac prognosi quæ sic conscripta est.

SED PROCEDENTE TEMPORE.] Cum scilicet illud exactum est tempus quo erat occasio querendi & inveniendi ἡ γὰρ ἡ λύσις fissuram, dum esset sanabilis, nec dum funestæ causæ inciderant ex eventu, omiſsa loco idonea curatione. Sunt autem causæ funestæ, corruptio & inflammatio, quæ solent accidere labentibus inde diebus à pertusa calvaria, nec tamen inventa loco pertusione, nec loco adhibita provisione. Nam illud quod scriptum est, οὐκ ἔστιν ἡ λύσις, eò certè pertinet ut intelligamus, paroxysmis morborum atque periodis quæ sunt in tempore, motus omnes cieri quibus mutatio ipsa sit, tum ad pepalimum & excretionem, ducit natura; vel ad corruptionem & interitum, imperio morbi & magisterio. Scitum est illud οὐκ ἔστιν ἡ λύσις ἐν τῇ ἡμέρᾳ, & quæ sunt ejusmodi. Tempora autem præcedentia mox dicentur.

OSSIUM RIMA OCCULTA.] Græcè est, τὴν ἰσχυρὰν, i. omnis fissura, vel illa quæ fissæ sunt. Non tamen consultò, ex perspicientia τῆς ἀγνοίας nostri authoris, rimam occultam vertimus; quæ scilicet in conspectu cum non esset, tamen non adducta est in conspectum, per imperitiam medici, vel ejus ignaviam. Est autem occulta, sede ipsa; vel rimæ idea. Ac sede quidem; vel in futura, telo quantumvis acuto præcisa; vel cum perrupta est alibi quàm ubi telum infederit. Idea autem; si angustissima est, nec abradendo exactè quæsitæ, ut jam præceptum est. Nam effracturæ quæ cum fissura est, difficilis non est inventio. In promptu autem provisio est, quæ & corruptio, & inflammatio vitari debet.

TUM SEPTIMO DIE.] Ubi celeritas, assiduitas, & vehementia motus, celeritatem quoque adfert mutationis ad inflammationem & corruptionem ossis pertusi, & partium vicinarum. Id locum habet in utroque syncipite, præsertim ubi est prope futuram, maximè verò æstate quam pluvie occupant. Nam primis periodis cita mutatio esse solet ad interitum vel ad salutem, ut eò conspirat celeritas motus, naturæ, morbi, ac temporis. Sic morbi acuti, celeriter quidem omnes, ac celerius æstate quàm hyeme judicantur. Nam & quartanæ æstivæ sunt breves, & autumnales longæ. Est autem syncipitis violati atque pertusi motus celerior atque mutatio, quàm cæterarum capitis partium; præsertim autem quæ ipsam futuram attingit.

TUM DECIMO QUARTO.] Cum scilicet non tam cita venit corruptio, nec inflammatio, ut certè non venit, si longius abest pertusio à futura; si os pertusum durius atque solidius; si levius item percussum, quamvis alta rima divisum, ut cum eo telo quod rimam fecit, illæsa manet membrana quæ subjacet ossi percusso, indeque pertuso. Nam quod objicitur de Autonomo, quem scripsit Hippocrates, à trumate capitis interiisse decimosexto die, cum ei lapidis jactu, æstate media, pertusa esset futura quæ per medium bregma excurrit, ex qua præceptor deceptus est tanquam rimosa, unde peccatum est in commoda fauciari, quod ea ignoratio commodandi locum omiserit; non admota scilicet loco ferra rotunda sive modiolio in vicino futuræ: ac tandem præterita occasione, cum jam ad ultima ventum esset, serò divisum ferramento quod fuit 15. die, membranam ostendisse paucò perfusam pure, ac cætera corruptionis expertem: postridie autem suum obiisse diem Autonomum, quem æquum fuerat intra septimum obiisse, nec ultra. Ut illa concedam, quæ vera sunt omnia: tamen non efficitur, falsam esse regulam quæ posita est de septimo die in pertuso bregmate ad futuram; idque æstivo tempore, quo major esse solet moriendi celeritas, quàm hyberno. Nam serius interitus excusationem habet historiæ clausula his verbis concepta. Καὶ νῦν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπὸ τοῦ ἰατρῆος ἀποβύθῃ. i. Subierat paucum pus: ipsa verò membrana visa est incorrupta. Ergo nec læsa fuit ab ictu; nec inflammata est ab humore qui ad ipsam descendit: quo non exunte, inflammationes moventur lethales. Ac cita mortis causa est, cita membranæ inflammatio atque corruptio, quæ nulla hîc visa est ab ossæ corrupto.

TUM ALIAS QUOQUE SE PRODIT.] i. Celerius, seriusve quatuor illis periodis quæ absolvuntur 14. die, de quibus homines intereunt aut convalescunt à morbis acutis; ut scilicet tarda aut cita est ossis, membranæ, & carnis inflammatio atque corruptio. Distinctio autem petenda ex telo & ictu: tum verò ex ossæ cui telum infederit: quibus accedunt regio, tempus, & ætas.

NAM CARO ABSCEDIT AB OSSE.] Quia: ut omne vivens, consortis mortui impatiens esse solet: sic mortuarum partium nulla est consociatio, sicut viventium. Est enī cariosi ossis atque corrupti caro inde nata emortua: tum pericranii calvariam vestientis, eadem planè conditio

ditio quæ ipsius membranae cerebrum involventis, unde illa producitur. Atque ut membrana putris abscedit à cerebro: sic pericranium, ab ipsa calvaria quam suo complexu fovebat. Membranae corruptæ causa est inflammatio: inflammatur à sanguine & ichore, quem excipit partim à carne pertusa, partim à diploë fissi ossis. Inflammationis illius particeps pericranium, cephalalgiam febri adjungit, quam edit membrana cum signis conjunctam funestis, ut mox dicetur; præsertim cum ei inflammationi succedit corruptio. Sic igitur membrana putris abscedit à cerebro, & à calvaria pericranium: quod hæc vocatur caro, sicut in libro de capitibus pertusionibus. Nota est illa descriptio capitis posita eo libro his verbis. *Duplici constat ossæ calvaria, quæ per medium caput excurret, cujus id quod supremum est, carni quæ subjacet, durissimum est atque densissimum. Ubi, ne longum faciam, certum est carnem vocari tunicam pericranii.*

Et LIVIDUM OS APPARET.] Est autem ejusmodi: quia emortuum, extincta vivacitate vitalis principii quod erat in parte solida; tum intercluso nectare ipso vivifico quod venit è corde. Adeo ut livor ille qui nunc apparet in osse quod erat prius album dum viveret, causam non habeat *τὸν ναυσίον*, ἢ τὸ ἐκχυμένον, i. nausiam vel effusionem, sicut in sugillatis: sed *ἀρπύριον* ἢ *ἐκχυρὸν ὑγγραίνον*, i. emortuum vivacis innatum calidum atque vivificum. Est autem extincta ἡ ἀρπύριον (Zaluzi): & exhausta ἡ οὐσία.

INCOMMODA ITEM VENIUNT AB ICHORIBUS SUBTERLABENTIBUS.] Quod certe perinde est ac si diceret. Exorta febre in rima occulta, post septimum diem, æstare; & paulò infra decimūquartum, hyeme, caro abscedit ab ossē, velut sale condita, colore fulva, inde sublivida: os autem tum incipit occupari sphacelo, & fieri cariosum, quod erat læve & perpolitum; postremò sublavum & cinericium. Sed præter ea quæ cernuntur in carne & ossē multum à se mutatis colore, charactere, & mole: ichorum quoque subterlabentium symptomata excitantur. Sunt autem sic à præptore tradita. Si purulentum os fuerit, aut pustulæ assurgunt in lingua, aut ipse percussus & sanctus cum delirio vitam finit. Tum ab ichore qui ad membranam descendit, nec exitum inde habet, inflammatio gravis moecetur. Postremò, cum in propinquo mors est, convulsio partes occupat quæ sunt è diverso pertusæ. Ac de symptomatibus quemadmodum illa veniant ab ichoribus in pertusa calvaria; dictum est alibi. Nunc illud tantum attingam, quod à quibusdam visum est miraculo potius apponendum, quam super eo cur ita sit, accuratè disputandum. Est autem, convulsio partium quæ sunt è diverso pertusæ.

Sanè convulsio illius quam, sicut dixi, narrat preceptor inferri à tremate capitis, sola ut paucis absolvam, causa est inflammatio. Sic enim Galenus ait. *Ἐν γὰρ τοῖς τραύματι οἱ σπασμοὶ γίνονται τῷ λόγῳ ὅτι ἐμφύει αὐτοῖς φλεγμονή, ὅπως αὖθις τῶν τραυμάτων μελέω.* i. Reapse vulneribus convulsio incidit, merito ejus quæ ipsa consequitur inflammationis; cum scilicet ipsa nervosas partes attigerit. Non enim convulsio ibi est, nervis à frigido & glutinoso humore distentis: nec verò ipsam facit humidum primigenium nervi absumptum; ac multò minùs resolutio partis pertusæ, ut in præcis musculus qui tempora continent, ubi convulsio incidit è diverso partis præcisæ. Verùm, dicit aliquis; posita inflammatio hæc convulsifica, causam non aperit cur ipsa convulsio sit potius è diverso, quàm è directo partis pertusæ. Instat Galeni auctoritas ita

scribitis ad idem quod jam adduximus. καὶ πρῶτον μὲν φαίνεται ἐκ τούτων ὅτι μὴ καὶ διὰ τὴν
φασματωσίν. i. Ac prima cernuntur convulsæ, quæ sunt è directo partium inflammatarum. Ex quo
apparet, quòd inflammatio convulsificæ convulsionem non movet in partibus quæ sunt è di-
verso ipsius, sed è directo. Quod sanè concedo. Sed audiamus quod sequitur. Εἰς ἄλλας δὲ
τὰς μετέωρας αἰτίαις ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς οὐκ εἰς τὸν στήθος καὶ τὴν κοιλίαν. i. Deinde verò cum principatum attigerit
inflammatio, in universum corpus excurrit affectio sive convulsio. Ex quibus efficitur, convul-
sionem natam à trœmate inflammato, primum è directo esse partis percussæ, mox autem pa-
riter è diverso, ut è directo, i. æquè dextrâ atque sinistrâ principio inflammato. Talis con-
vulsio visa est ipsi Autonomo, lapidis jactu percusso atque pectore ad medium synciput, in
ipsius futura quæ rectè excurrit à fronte ad occiput. Huic enim convulsæ sunt ambæ manus

50 quod in medio bregmate uleus esset. Secus autem fuit puellæ cuidam Omeliæ quæ convulsionem experta est partium sinistrarum, cum in dextris esset pertusio. Hic sanè querendum cur è diverso convulsa est, non è directo. In promptu causa est, quam sic præceptor posuit. *Ἐν τῷ πάλαι δεξιῇ μὲν ἔχει τὸ ἕλκος. i. Quoniam dextra potius pertusione habebat. Quæ ratio* pugnat cum iis quæ ex Galeno adduximus. Sed sympersasma est præceptoris, cujus tanta fuit benignitas, ut nihil sciverit quod nos nescire voluerit: tanta autem solertia & sapientia, ut nemo post eum sciverit quod ipse ignoraverit. Itaque turpis erit querendi defatigatio cur ita summus dictator sanciverit. Queramus igitur, & Galenum ducem sequamur. Ergo non ubi pertusio est ossis calvariæ, nec è directo ejus convulsio accidit, sed è diverso: quoniam eo migrat inflammatio convulsiois causa, quæ tollitur è vicinia directa partis pertusæ, ope mo-

60 dioli, si convenienter & loco adhibeatur. Migrat autem, illic transmissa & propagata, unde non habet exitum: sicut è membrana quæ subjacet ossi pertuso. Itaque si loco vitetur inflammatio, detracto ichore per foramen ossis divisi; nulla supererit convulsionis causa. Sin autem serius os dividatur, vitari quidem poterit convulsio è directo ossis divisi: sed è diverso minimè: quia ichor non erit, quem illa pars è fauciatà excepit. Hinc veniet inflammatio partium nervosarum, proptereaquè ipsa convulsio. Quòd si prætermissa ossis divisio, viam ichori ad liberum exitum, non ut par erat, muniverit; tum nascitur inflammatio dextra, similiter ut sinistra, quæ proculdubio ibi convulsionem movebit, ubi occupabit genus nervosum: ac primum quidem è directo, mox è diverso, si eò fuerit propagata. Est autem equalis propagatio, & inde pariter convulsifica, parte utraq;e. si telum futuræ infederit quæ per me-

76 dium bregma excurrit. Quod legimus contigisse Autonomo, cui convulsa sunt ambe manus, quòd in medio bregmate ad futuram, lapidis jactu esset percussus atque pertusus: ipse autem

modioli beneficio caruisset cum eo maximè opus esset. Nam pridie quàm interiit (interiit autem 16. die) curari cœpit modiolo, cum jam funesta essent omnia. Tum osse diviso, pus visum est non ita multum; membrana autem corruptionis expers. At verò puella Omelia, duodecim annos nata, ætate media convulsionem habuit è diverso pertusæ calvariæ, i. sinistra parte, cum in dextra esset pertusio ad futuram. Sic autem res ivit. Accepto ictu de janua, prævisum est quidem prudenter, opus esse modiolo: sed eo tamen convenientior non est provisum, quòd antè substitit de circumactu, quàm sanies in membranam illapsa, exitum inde habuerit. Hinc nata est inflammatio purulenta, quæ movit rigorem & febrem die octavo. Quæ res adduxit medicum ut postridie, i. nono, rursus modiolum adhibuerit, ac tum os illud ademerit quod circumactu modioli continetur. Tum in conspectu fuit membrana, quæ incorrupta paucò stagnabat pure & sanguine. Ipsa verò puella, quam febris assidua occupabat, somno sepulta, cum prædicta convulsione interiit decimoquarto die.

Quæ cum ita sint, primum super eo querendum quod instat fuit omnium rationum summo Hippocrati. Est autem id positum in historia. Quòd ideo sinistrarum partium fuit convulsio: quoniam in dextris erat pertusio. Sed illa ratio ulterius resolvenda. Non enim convulsa est illa puella, nervis ab eo pure distentis; quod incorrupta membrana exhibuit nono die, quo in conspectu primum fuit osse diviso. Nec verò inflammata illius membrana per foramen conspectæ, symptoma fuit illa convulsio. Nam incorrupta erat membrana pure stagnata & sanguine: quibus exhaustis, nullæ illic restabant reliquæ convulsificæ. Quid superest igitur quod faciat convulsionem è diverso partis pertusæ? In promptu sunt; ichor eò transmissus & propagatus, nec exitum inde habens, sicut ubi pertusum est & terebratum; sed serò: tum febris ipsa, & rigor. Enimvero bilis continenter à febre succrescit, cujus amplificatio, partium vicinarum & sociarum cerebri contagionem movet sive sympathiam. Sunt autem nervi vicini & socii: proptereaque primi omnium vitiantur, quotiescunque in vitio est principatus eorum. Rigor autem symptomaticus empyematis, ab ichore stagnante frustra exortus, novam adducit *μηνίτιν* atque phlegmonem ubi cietur. Ex quibus efficitur, ut inflammatio ab ichore, tum bilis à febre amplificatio, cum occasione rigoris frustra aborti, prorepat è membrana ad cerebrum, indeque ad genus nervosum, ubi convulsio excitatur. At enim fortasse obijciatur, quòd sympathia omnis per *συνέχουσαν* sursum deorsumque movetur καὶ ἔν, non autem ἀντιπαθητικῶν; nisi cum est orgasmus. Sanè illud ipsum quod hic cernitur τὸ ἀντιπαθητικῶν partis pertusæ, vera est καὶ ἔν partis à telo quidem illasæ: sed vitiatæ à principatu offensa. Est autem ejus offensio ab ichore stagnante, & à febre ibi concepta: tum à rigoris concussione, cum succrescentis bilis perennitate. Sed quoniam illa perennitas non habet exitum è diverso, uti nec ichor; sicut è directo, ut dictum est: mirum videri non debet si faciat illic symptomata quæ inflammati nervi sunt propria, cujusmodi est ipsa convulsio: non autem ubi telum infedit, unde si exeat loco sanies, vitatur corruptio & inflammatio, atque adeo febris ipsa, unde cita mors venit. Quamobrem verè, sapienter, & appositè dictum est à præceptore; quòd ideo venit convulsio è diverso, non è directo pertusæ calvariæ: quoniam huic parti provisio adhibetur, qua vitatur ipsa convulsio. Est autem, sanguinis & saniei vacuatio. Sed ea ratio his inclusa literis continetur. Εἰ δὲ τὸ διελκυσθὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς. i. Quoniam in dextris potius erat pertusio. Atque hoc sympersasmate, convulsionis prædictæ ratio continetur. Plurimum autem facit ut ita esse persuasum habeam; quòd in occulta rima hic posita, quæ scilicet non est ubi telum infederit, sed è diverso, proptereaque caret ope modioli; symptomatum omnium funestorum illinc è directo principia causæque primum ducuntur, & illic apparent.

ATQUE HÆC DIFFICULTER IAM PRIDEM CEDUNT AUXILIIS. Quoniam inveteratio causæ morbificæ principatum naturæ sic occupat, ut eo collapsio, à privatione habitus denuo comparari non possit. Atque illa vis occupandi, ostenditur vacuitate officiorum quibus vita carere non potest: tum verò symptomatum gravitate, quibus ipsa opprimitur. Atqui morborum omnium, principatus naturæ sic occupantium, ut inde ipsorum officia pervertantur & collabuntur, omnis medicatio irrita esse solet.

DE VULNERIBUS ET FISTULIS.

CAP. II. ΟΣΟΙΣΙΝ ἡνιπόσον ἐκπίπτει. ἀνάγκη διασπῆναι.

I Quibus omentum excidit; necessariò hinc putrescit.

HACTENUS de capitis pertusionibus, quarum corruptio & inflammatio mortifera est contagione cerebri & membranae. Nunc de incommodis vulnerum quæ vel à parte faucia enascuntur, vel à vicinis & sociis inferuntur, læso iparum propugnaculo, unde potissimum conservantur. Sunt enim graviora ventris, thoracis, & capitis vulnera, non tam merito illarum partium fauciarum, quàm earum nobilium atque vitalium quæ intra eas vivunt & sunt vivificæ. Ac primum vulnerati abdominis symptomata hic ponuntur quæ veniunt ab omento, cum sua sede movetur, & excidit per vulnus illatum.

Quibus. Abdomine vulnerato faucis, omento tenus diviso peritonæo; nec ultra.

OMEN.

OMENTUM EXCIDIT.] Foras exit per vulneris amplitudinem, quam fortè intulit venabulum lato ferro, vel etiam latus ensis aut pugio. Non enim hic verbum *excidendi* pertinet ad prolapsum omenti, quem sepe habet in scrotum, à laxitate quam attulit fortis contentio in gerendo, vel attollendo graviore & impari viribus onere, ubi diu manet ad vitæ finem. Nec verò in præpingui abdomine si claudit os uteri, unde sterilitas, eò prolapsum excidisse dicitur, ut scriptum est in hac prognosi: cuius *ἀνομία* tantum spectat vulnus abdominis, ut Galenus author est in aphorismis. Huc spectat etiam ea sententia iisdem verbis hac de re concepta L. lib. de morbis, unde *τὸ ἀνακλῆσαι* trematum atque vulnerum huc transcripserunt Scholæ Coæ magistri. Excidit autem omentum, per vulnus abdominis, quia non amplius involu-
16 lucro peritonæi complexum, suo continetur loco, ut olim, cum esset fomentum ventriculi & intestinorum. Excidit verò facile: quia supernatat, unde nomen habet epiploï, nullo constri-
ctum vinculo quo exitu prohibeatur. Sed cum exciderit,

NECESSARIO HINC PUTRESCIT.] i. Quia excidit, inde putrescit, *τῷ λόγῳ δὲ ἀπὸ δυνάμεως*, i. merito suspicientis causæ ambientis appulsum, quem nunquam experta est. Quæ ratio sicut communis est aliarum quoque partium abditarum, simulatque contactu & qualitate aeris offenduntur, quo nunquam usæ sunt familiariter: tum verò epiploï sive omenti consentanea, penesque dixerim propria esse videtur: tum quia excidit; tum quia putredini obnoxium est præter cæteras. Nam calidum ejus innatum corrumpitur facili in proprio humido, simulatque contactu & qualitate ambientis offenditur. Tum illa pars venis obfita, causam putredinis *τῷ*
20 *ἀπὸ δυνάμεως*, secum portat in ambientem, corruptionis authorem, videlicet sanguinem qui non habet *φύσιν* in vena detecta. Sic enim comparata est ratio seminis *τῷ ζυμωτικῷ*, ut facili corrumpatur, si aliò effundatur quam in matricem semine consociata: quia non habet *φύσιν*. Sanguinis autem sic ratio est atque conditio, ut ne intrà quidem maneat incorruptus, vel ad punctum temporis, si fortè sit extra venas, ubi non alibi conservatur. Ac ne in venis etiam diu retinet suum calorem, corruptionis expertem, si aliquantisper sub dio sint expositæ ambienti, detectæ sua carne, & suo, ut ita dicam, ejectione propugnaculo. Ergo sic res eunt omenti, ut partim suo egressum domicilio, partim venarum, quibus abundat, propagine, à communi causâ putredinis, propriam citò habeat corruptionis differentiam, præter cæteras partes in gravi odore. Quamobrem non antè manibus reponi debet in alveum,
30 quàm excisum fuerit illud quod excidit, sicut præceptum est à Galeno.

2. Ἡν ἔντερον διακοπή τῶν λεπτῶν, ἔσ συμφύε).

Si quod præcisum fuerit tenuium intestinorum; non coalescit.

Quæ in medendo sunt omnia, scopum habent *τὸ φέρειν*, id scilicet quod est naturaliter constitutum. Ex cujus perspicientia, partium è natura egressarum redintegratio comparatur, aut ne tentatur quidem, nisi ab imperito medendi. Enimvero nullius partis è natura
40 egressæ redintegratio prius tentari debet, quàm ea cujuscumque sit, & quanta ejus egressio, cognoscatur. Hujus rei notitia est in hac prognosi, qua ponitur sectio tenuis intestini, unde spes omnis adimitur coalescendi, videlicet ex vulneris amplitudine, & vulneratæ partis natura. Quorum examen & comparatio, impotentiam planè ostendit ipsius symphyseos, quò spectat potissimum omnis medicina vulnerum & fracturarum. Omnis enim divisio redintegratur per symphysin.

Ergo. Si quod.] De tribus intestinis quæ transponendo chylo, digerendo, & segregando, sunt comparata, proptereaque ipsis tributum est vitale officium quo vitam carere diu non potis est. Atque hæc secundas tenent inter partes nutritias, quarum aliæ quidem coquendo, aliæ dirigendo, aliæ excernendo suam dicantur operam.

TENUIUM INTESTINORUM.] Quæ sunt; ephylis, transponendo chylo; jejunum, distribuendo ad hepar per mesaraicas portæ venas; ileum, segreganda fecæ à chylo, transmittenda ad cæcum, indeque ad rectum, unde per sedem transmittitur. Eorum duplex tunica, est membrana solida quàm ipsis dura meninx impertuit.

DISSECTUM FUERIT.] *Μίχρη δὲ ἐπὶ τῷ ἐντέρι*, i. ad intimam usque divisam amplitudinem, non tamen excisum, vel amputatum penitus. Qualis eorum divisio est, dum vulnerantur, quæ posita sunt hoc aphorismo. *Κύριον ἀνακλῆσαι πῆ ἢ ἐν γαστρὶ, ἢ ἐν καρδίᾳ, ἢ ἐν φρένι, ἢ ἐν ἐντέρι πῆ ἢ ἐν νεφρί, ἢ ἐν χολῇ, ἢ ἐν πύλινῳ*. i. Vesicam dissecari, aut cerebrum, aut cor, aut diaphragma, aut intestinum tenue, aut ventriculum, aut jecur; mortiferum.

NON COALESCEAT.] Tam quia est ipsum natura *ἀσυνμφύον*, i. incohibile. Est enim *ἀσπρην*, i. carnis expert, cujus interventu membrana carnea coalescit, nempe cutis obducta cicatrice, cujus materialis causa est caro succrescens, versa in vinculum præ siccitate. At nulla est caro tenuis intestini quæ, ipso diviso, idem faciat quod in cute. Tamen enim venis abundat tenue intestinum: tamen eas sibi non habet, sed hepatis, quibus utitur attrahendo chylo quem alvus expleta deposuit, & eò transmittit. At nulla est amplificatio rei quæ antè non fuit. Enimvero simplex caro divisa, coit in unum sub forma priore, quæ vera est symphysin. At cæterarum partium quas vocant spermaticas, nulla coitio esse potest cum semel divise fuerint, nisi per cicatricem aut callum. Cicatrix cuti obducitur fauciata: quia ibi caro succrescit nervo intexta. Ferruminatur os fractum, callo nodoso. Hic utriusque perit
70 vetus figura, nisi fortè sit excusatio cereorum infantie ossium, quæ fracta, in unum coire dicuntur; non quidem ferruminata callo: sed *φωτιστὴς ἐνδύσσει*, quæ vera est symphysin, auctore Galeno. In cæteris quænam coitio sperabilis esse potest, ubi nullum est fundamentum
cica-

aph. 58. 6.

3. Epid.

aph. 24. 6.

aph. 18. 6.

lib. πρὸς
ἐν.

cicatricis aut calli? In cute fundamentum est cicatricis: quoniam hic caro subest quæ amplificatur facili. In osse perforato fundamentum est calli, ab eo quod intus exudat & circumponitur, ac firmiter adherescit parti firmissimæ. Sed nulla est membranæ amplificatio in forma priore, unde sit redintegratio continuitatis amissæ. Nec video quid apponi possit unde coalescat membrana divisa; cujus accretio dum naturaliter esset continua, gaudebat succo alibili propagato & assimilato parti continuæ. Nunc ei distractæ propagatio nulla erit, nec alimenti ad *ἐνδον*, nec excrementi ad *ἐξωδον*. Tum nulla est basis in parte quæ subjacet fistulata, unde succrescat aliquid, cujus interventu oræ ipsæ coeant intestini divisi. Igitur neutra symphysis expetenda in continuitate amissa tenuis intestini. Atque hæc de natura quæ intestinum facit *ἀσύνθετον*, i. *incoibile*, cum ejus divisio est ut semicylindri, qua oræ distractæ, amplius coire non possunt; neque propterea coalescere, inopia cicatricis. Nam si tantum altera tenuis tunica seftum esset, non autem dissectum; & si non ita esset ampla dissectio quæ oras dissecti multum à se distraheret: sanè illa fundendo, hæc autem apponendo reliquias alimenti, symphysin ederet ferruminatam. Sed intestino aliè dissecto ad semicirculum vel semicylindrum, manu est opus quæ oras multum à se distractas adducat, ut coeant & coalescant. Quæ faciendi ratio non est in promptu, nec facilis in vulnere intestini, sicut in fractis artubus, quæ vinculis continentur & coercentur, exprimendo & reprimendo, unde nodosi calli generatio comparatur. Nec verò in tanta difficultate medendi per chirurgiam, intestino vacat, nec satis est otii coalescere, non faciundo vitale officium nutricatus quod ei demandatum est, quo diu vacare non potest, vita superfluit. Propterea sic lesi homines, celerius moriuntur quam juvari possint: tum vacuitate officii, tum ipsa symptomatum crudelitate quam intestini concitat inflammatio. Nam cibus & potio per vulnus exeunt; præcordia indurescunt; nonnunquam bilis per os redditur. Quamobrem verè & apposite scriptum est à præceptore, quòd intestini vulnus mortiferum est: tum quia *ἀσύνθετον*, vacuitatem habet vitalis officii quo vita diu carere non potest: tum quia ipsum vulnus in membrana quam occupat, inflammationes movet lethales.

3 Νεύρου διακοπὴν, ἢ γνάθιν τὸ λεγόν, ἢ ἀκροποσίν· ἔ· συμφύε).

Nervus resectus, aut quod in gena est tenue, aut præputium; non³⁰ coalescit.

ECCE ITERUM nova symphyseos impotentia, quæ est in partibus omni fundamento & occasione carentibus coalescendi, quoties præcidentur, quatenus ipse uniuersum sunt in suo quæque instrumento cui dicatur sunt. Nam artus præcisus & amputati nulla sperabilis coitio est. Nec mirum cur ita sit. Sed nervi præcisus & cæterarum partium quæ hic ponuntur, quamobrem nulla sit redintegratio; id verò nos exercebit in hac prognosi.

NERVUS.] i. Pars omnis quæ nomen habet nervi; qualis est τένος à cerebro vel à spinali medulla, per quæ facultas animalis, & ea quæ intus cient, videlicet τὰ ἐσωσπινθη in officio esse dicuntur actionum suarum ἐκκρηκτικὴν & αἰσθητικὴν. Qualis est tendo etiam vel συνδεσμοειδής in fine cuiusque musculi, orta è fibris ligamenti & nervi, sparsis per villos carniū, indeque in chordam coeuntibus, quæ omnes ducuntur articuli, ut voluntati visum est κατ' ἐμπειαν, & τὴν πειρασμένην. Tum σπαστικὸν & ligamenta, quæ omnem συνδεσμοειδὴς atque ἀσθινεὶς continent expeditam & elabi metuentem in ἀρθροειδῆ, γυνυλινμοὺς & ἐκασθητοὺς. Nervus igitur τένος, τόνος, & σπαστικός, i. tonus vel ipsum robur, tendo, & ligamentum. Ac sanè τένος qui verus est nervus, propago est sive τὸ πύλονος cerebri & spinalis medullæ. Ligamentum, foboles & origo earum quæ sunt in osibus ἐπιφυσίων. Tendo autem quædam est velut ἐκφυεῖς fibrarum ligamenti & nervi, quæ sunt in villis carniū & in ipsarum exitu coeunt in unam chordam quæ ipsa est tendo.

RESECTUS.] i. Toto suo corpore cylindraceo obtruncatus, ut ea obtruncatio, sublata omni
continuitate, partes ipsius non sinat esse contiguas: sed multum à se invicem reddat di-
stractas.

aph. 10. 6. AUT QUOD IN GENA EST TENUE.] Quicquid interjectum est inter utramque maxillam, quod ipsum per se in omnem partem movetur, immotis articulis, ope lati muscoli, cujus origo est a membrana cuti subnata. Est autem pars illa buccarum sub malis quodammodo suspensarum, quarum resectio nullum habet fundamentum crescendi à carne subiecta quæ nulla est, nec apponendi reliquias alimenti in vulnere alto & amplo, unde partes divisæ valde sunt diffusæ à se invicem, quo sua sponte in membrana & cute ex quibus ipsæ constant, huc illuc trahuntur. Itaque futura & hamo est opus, ut diffusæ vi adducantur, & ibi coalescant fer-
rumine cicatricis cujus materiam, ut cujusdam glutinis, suppediabant reliquæ alimenti. Ac sanè ibi locorum omnium scdissima est cicatrix quæ faciei veterem & genuinum turpificat characterem. Itaque illud videor verè dicturus cum Galeno, quòd diffusa glutinantur, non autem verè coalescunt dissecta.

AUT PRÆPUTIUM.] i. Extrema cutis qua tegitur glans pudendi, nec ei tamen adhærescit: sed circumvolvitur, suamque habet *illam membram*, ex membrana & cute. Atque pars illa circumciditur verpis Judæis, infantibus octo dierum in signum Judaismi: quia est regenerandi & accrescendi expers.

NON COALESCIT.] Quoniam non denuo gignitur neque augetur. Est enim pars orta è spermate, cujus *idia* *μερῶν*, *μικρὰ* *ἰδίᾳ* *παρασπύλω*, quæ semel amissa nunquam reponitur, nec ulla esse potest illius amplificatio. Itaque nulla sperabilis est *ἀναγῆ* in nervo, arteria, vena, mem-

membrana, & cute dissectis. Nulla item χόνδρος in cartilagine rupta, exesa, avulsa, dissecta. Nulla denique ὀστέον in osse perfracto. Expetenda symphysis per cicatricem aut cal-
lum, cujus materia sunt exudantes reliquæ alimenti, aut caro succrescens in cute. Nam
carnosarum partium perennis generatio est à sanguinis perennitate unde primum enatæ sunt.
Inde fit σπέρμα, qua sola cavorum ulcerum curatio atque sanatio comparatur. Nam si quis
objiciat, materiam gigni spermaticam quæ idem faciat in spermaticis partibus, quod in car-
nolis de sanguine dictum est: objectio facile diluetur, cum intellexerit eam materiam esse
quidem σπέρμα, i. consociatam spermaticis: non tamen iis restituendis à quibus excernit-
tur, indeque pellicitur à testibus ad faciundum semen, procreandi causa. Itaque materia
illa non mutatur in partem spermaticam, sicut sanguis in carnem. Sit igitur ratum & per-
suasum omnibus, quod nervi solidi, & membranae, imprimisque tenues & suspensæ, nec
ulla basi firmatæ, cum dissecando multum distractæ fuerint à se invicem; ut ipsas in unum
coire non potis est per symphysin naturalem: ita nec posse ferruminari, nisi ope chirurgi,
ac difficulter admodum & indecorè. Nam excisarum nulla spes regenerandi & accrescendi,
ut in præputio.

4 Οτε ἐν σώματι ὀστέον ἀποκοπῇ ἢ χόνδρος ἐκ αὐξῆς).

10 Si quando in corpore, vel os exectum fuerit, vel cartilago, nun-
quam augetur.

EXPOSITA EST difficultas & ratio coalescendi per symphysin ferruminatam in osse, mem-
brana, & nervo divisis, facta diacope cui debetur symphysis; ut partes illæ in officio sint
vel instrumenti, vel universitatis: ut similes, illi; organicæ autem huic suam dicarunt ope-
ram. Nunc de apocope cui debetur αὐξήσις vel accretio reponendi causa & restituendi quod
mancam partem reddidit unde abscedit. Hoc enim video interesse inter apocopen & diaco-
pen, ut illa jacturam adferat substantiæ in parte organica aut similari: hæc verò continuitatem
exolvat. Utramque affectionem conjunxit in aphorismis cum ait. Οὐκ αὖξῃ, ἢ πρὸς συμφύσιν, i.
neque augentur, nec coalescunt. Tametsi diversa illic ratio est accretionis, ut mox dicetur. In
summa; coitio pertinet ad solutionem continui: accretio, ad jacturam substantiæ. Est au-
tem accretio necessaria coalescendis partibus quæ vel minimam sui jacturam fecerunt. Id
cernitur in ulcere cavo quod non antè coalescet, quàm fundum repleverit. Sed tamen in osse,
membrana, præputio, cartilagine, atque palpebra, non est par necessitati commoditas: quia
hæc non augentur, nec coalescunt, ut caro. Ac sanè difficultas jam patefacta est coalescen-
di. Nunc autem quænam sit impeditio accrescendi, superest ut quæramus.

SI QUANDO.] i. Quotiescunque, vel ab iis quæ intrā sunt & intus lædunt, vel ab iis
quæ foris incidunt & extrinsecus.

IN CORPORE.] In quo est partium inter se optima conspiratio, & cum lepore quodam con-
venientia πρὸς ὁλοκληρίαν. i. ad universitatem, quæ suis expleta numeris, animo morem gerit:
ut scilicet quæ hic recensetur exclusio, excisio, jacturam ostendat viventium partium, non au-
tem sphacelismi detractionem & partium mortuarum. Nam sphacelismi & gangrænæ cum
amputantur, nulla restat basis nec fundamentum accretionis; quia denuo gigni non possunt.
Sed in vivo corpore, si partis jactura sit violenter illata, vel etiam portiunculae aut fragmen-
ti; non est æqua omnium succrescendi & accrescendi conditio, ut hic docetur.

VEL OS.] Cujusmodi tandem id fuerit; solidumne, adnatum, enatum. Atque inter so-
lida, quæ scilicet suo quæque muneri & officio appositè sunt descripta, (nam enata, sunt
apophyses; ut adnata, epiphyses) sive illa sint fulciendo, ut ossa tibiæ & crurum: sive
propugnando, ut ossa calvariae & thoracis: sive juvando ad efficiendum, ut manuum ossa:
sive ipsa per se faciendo, ut dentes. Omne os denique quod siccitate induruit ad sum-
mum, & duritate cæteras partes præcedit: idque tam sensus expers, quàm particeps.

EXECTUM FUERIT.] Ferramento chirurgi, telo adversarii, fractura, effractura, contusio-
ne: quæ omnia τῶν βλαβῶν nomine continentur apud Hippocratem. Omne os denique ab
osse detractum, vel amica manu, vel inimica; vel etiam sponte sua exectum.

VEL CARTILAGO.] Pars uniusmodi, quæ omnium proximè abest ab osse, duritate quam
siccitas attulit in terrestri substantia, quæ ipsi cum osse communis est: dura minùs dum car-
tilago est initis ossium, quorum naturam suscipit vetustate. Nam cartilaginem quæ sic ma-
net, os duritate præcedit. Sic autem manet quæ connata ossibus ipsa connectit invicem,
ut sterni ossa & pubis: vel ipsis tantum appensa est, ut cartilago xiphoides, cartilago co-
starum, & nasi: tum illa folius hominis quæ colligat jugulum cum omoplatee spina, ut cæ-
teras non recenseam. Sic etiam manet cartilago quæ ipsa per se partem constituit,
cujusmodi est in tarso utriusque cillii in quo sunt palpebræ: tum in epiglottide, in larynge,
in vocali arteria, &c. Itaque omnes illæ cartilagine exectæ vel ejectæ, quovis modo ab-
scederint, vel earum portiuncula.

NUNQUAM AUGENTUR.] i. Ossis execti vel ejecti, tum etiam cartilaginis nulla sperabilis re-
stitutio, sufficiens ac reponendo id quod deest, Ἀλλὰ τὸ μὴ δυνάσθαι ἄνωγεν ὅτις ἀπὸ τῆς
κακώτερας, i. quia non potis est denuo generari substantiam quandam ejusmodi qualis amissa est. Nam
circumcisum præputium infantibus octo dierum, mancum est in perpetuum: quia deinceps
non accrescit, manetque in signum aspectabile Judaismi. Quod si fatale illud est membranæ
& cuti; multò magis ossi & cartilagini. Sic empyemata in arthrodia brachii, γαλμακίνας red-
dunt infantes. Sic os ferramento exectum, nunquam idem reponitur: sed fungus pro eo.

Ee e

Tum

aph. 19. 6.

lib. 4. πρὸς
τὸν αἰ.

lib. 1. hist.
animal.

aph. 19. 6.

6. Epid.
part. 1.

ibidem.

Tum quibus è palato ejectum est ossiculum maxillæ superioris, resimus sit nasus in medio. Quibus autem id unde sunt dentes, in imo naso apparet *σπίς*. Quod certe non fieret, si cartilago nasi, quæ ipsi est septum rectum ac veluti paries quidam intergerinus, amborum meatuum; suo innixa fulcro maneret. Sic ulcerum vetustiorum cavas necesse est cicatrices obduci, quantum subiecti ossis carie absumptum fuerit: quia nunquam reponitur cariosum idem quod ante fuit. Ipsa autem caro crescit ad ossis amissum. Ex quibus apparet, ossium exectorum vel ejectorum substantiam ibi non posse restitui ad amissum, unde abscedit. Nam cartilago, sui iacturam refarcire non potest in epiglottide, in larynge, in vocali arteria, in narium pinnis, in septo nasi, nec usquam alibi. In promptu Galeni est ratio: quia non potis est denuo generari substantiam quandam ejusmodi qualis amissa est. Quæramus ergo, si placet, quænam & unde illa sit *ἀδυναμία* vel impotentia regenerandi. Enimvero nulla est alia, nec aliunde petenda quam *ἐν τῷ ἀπορροῦντι*, quæ non facit denuo quod semel absolvit atque perfecit: nec majorem vim habet restituendi & reponendi quicquid os vel cartilago sui perdidit; quàm reficiendi quod mancum est, vel minus appositè conformatum. Nam *σπέρματος φύσις* & *μορφὴν*, ejusmodi sunt atque manent, *ὡς τὸ ἀδυνατεῖν τὸ ἀπορροῦν*. Cucurbitarum caput idem manet similiter ut efformatum fuit ab eadem natura quæ ipsius est conservatrix, ut conformatrix. Ipsa verò natura *σπέρματι*, habet aquæ & ignis, quæ est fatalis portio vitæ & necis, partiumque omnium conformandarum & augendarum. In partium conformatione atque figura, tum incremento & statu, vis ea lucet naturæ quam temperatio comitatur ignis & aquæ ad motum & nutritum, quibus omnia coagmentantur atque consistunt. Est autem naturæ artificium, sui domicilii architectæ, omnia formare simul ac simul augere. Nihil enim natura particulatim facit; sed omnia simul jactit fundamenta perficiendæ rei. Ut autem natura suum absolvit pensum in utero per animati seminis ignem & aquam, in quibus est fatalis portio corporis effingendi & procreandi: sic extra uterum nihil deinceps adjicit præter augmentum & nutritum fetus perfecti. Ac nutritum quidem, ipsa omni fundit ætate. Quò spectat illud Hippocratis. *Ἀνθρώπου ψυχὴ ἀπὸ φύσεως ἀπὸ τοῦ ἡνίκα. ἰ. Ἄνθρωπος anima semper fundit usque ad mortem.* Ubi certum est animam dici pro nativo calore, in quo est *ἀρχὴ ζωντοῦ* & *ἡ οὐσία*, ἰ. vitale principium, sive ipsa vivacitas, & *νοεῖται ἐν τῷ καρδίᾳ*. Sequitur enim, *ἢ τὸ καταρροῦν τὸ αἷμα τῷ νύκτωρ ἢ τῷ ψυχῇ, τὸ οὐκ αἰσθάνεται*. ἰ. Si verò inflammetur una cum morbo anima, corpus absumit. Nam præceptor solenne est, celestem animam, vel divinam potius, ubivis dicere *ἀνυπόστατον*.

6. Epid. part. 3.

lib. 1. πρὸς διήγησιν. Theoph. 1. de caus. plant.

6. Epid. part. 5.

Sed accrescendi alia quædam ratio est quàm nutriendi. Non enim perpetua est ad incrementum usque accretio, sicut nutritio. Nec verò extra uterum, sed ne in utero quidem locus est adiciendi, si quid fortè maneant inchoatum, ex impotentia *τὸ ἀπορροῦν*; aut redintegrandi, si quid exectum fuerit vel ejectum ex aliqua parte corporis universi, ob eam quæ dicta est *μὴ ἔχειν ἀπορροῦν*: cujus nulla esse potest accessio, nec instauratio ut neque in femine; sic neque in partibus quas edidit semen ipsum. Nam semen sit acta animal, perficiendo; non autem per corruptionem. Et animal factum ex semine, est ens quod erat; sed non quomodo erat: quia feminis essentia est esse quod est, ut aliud sit, nempe animal. Ut igitur ex imperfecto semine quod inchoatum est, idem manet: sic quod ex eo perfectum est, si aliquid sui perdidit, expers est redintegrandi. Est enim feminis partiumque inde natarum eadem planè conditio: inter quas & semen ipsum, hoc unum interest; quòd reapse cernuntur illinc emerisse acta ad suum quæque opus faciundum, quæ antea illic latebant; sicut in glande quercus, & pullus in ovo.

Tum illa materia quæ adjicitur accrescendo, dum animal capax est accretionis, non sufficit redintegrandæ parti; restaurando scilicet id quod exectum est vel ejectum. Tamen enim dum corpus est *αἰσχυρὸν*, ἰ. incrementi capax, abundat calore nativo; ut certè quicquid augetur, natura calidissimum est: tum ejus caloris virtute atque potentia sit cita *μεταβολή*. ἰ. oppositio succi alibilis, qui tam citò efficitur, quale est ipsum corpus, quàm ipsa crescendi capacitas exigit: ut capacitati accretionis omnino par sit opportunitas accrescendi ex copia nutritatus: tamen non opis est nativi caloris, corpori restituere ex alimento, si quid de suo perdidit, quod ei de semine olim calor ipse impertiit. Itaque sperabilis non est regeneratio partium spermaticarum, quam noster præceptor, *incrementi* nomine intellexit. Nec verò minora sunt adjumenta crescendi à corpore *τῷ αἰσχυρῷ* quàm à motu ipsius caloris, cujus ea promotio esse non potest, ut is qui forma est, generet novam formam, quod facio est opus, ut os excisum reponat, ἰ. vivum pro mortuo. Est autem os mortuum. *ἔ, ἢ τῷ ἀπορροῦντι τὸν δὲ αἷμα ἐκ τῆς ἐν αἰσχυρῷ ἢ ζωντοῦ*. ἰ. quod abscedit à reliquo esse sanguineo & vivo. Et cum in vivente una sit forma, qua unam est; efficitur planè ut cum abierit forma, ex non vivente nova gignatur, si pro eo, quod abscedit, mortuo, vivum reponitur. Quod si verum esset, ut certè non est; à privatione habitus denuo compararetur. Id autem *ἀδυναμία*.

lib. de cap. tromat.

aph. 14. 1.

Existunt quidem mutæ ad incrementum operæ, primum caloris, mox corporis, tum alimenti, si calor vivax atque vivificus; si corpus *αἰσχυρὸν*; si alimentum *ἐσθλόν*. Sic enim præceptor ait. *Τὰ αἰσχυρὰ καὶ τὰ ἐσθλὰ ἔχουσιν ἰσχυρὸν ἢ ἡμῶν ἰσχυρὸν, ἀπορροῦντες δὲ δύνανται τροφῆν*. ἰ. Quæ crescunt corpora, plurimum habent caloris nativi, multo igitur indigent alimento. Nam eo aphorismo tria illa ponuntur quibus nutritio & augmentum absolvitur. Primum enim quod nutrit & auget, calor nativus est: inde corpus ipsum quod capax est incrementi, propterea quæ nutriendo augetur: postremò id quod virtute caloris efficitur tale quippiam, quale est ipsum alimentum. Et cum sit eadem nutritrix & auctrix facultas, idemque adveniens con-naturale: tamen alimenti ratio est diversa, ut nutrit, & quatenus auget. Nam alimentum, quantum est quoddam, ut auget: ut verò est hoc aliquid & substantia, nutrit. Atque augmen-

augmentum nihil aliud est quàm perfectio actionis nutrimenti: nutritio autem, generatio talis quale est ipsum quod nutritur, corpus videlicet animatum. Sed tamen nutritio tantum est vacuati repletio, non autem partis emortuæ restitutio. Et cum se forma extendit ad materiam quæ applicatur, promovet quidem *ἰσὺν περὶ αὐτὸν* ad ulterius ubi, corpusque auget: non tamen de suo adjicit novæ parti. Nec verò illa promotio præscriptionis editur *ἡ λείπον* partium reliquarum, ne in pueris quidem atque infantibus qui tantum habent caloris, quantum postea nunquam, si pars aliqua latum unguem suo loco excefferit. Declarant illud infantes & pueri *γαλακτῶντες*.

6. Epid. &
3. *ἐν*
ἡσυχίᾳ.

10

5 *Ἐπὶ τραύματι πασμοὺς ἴπληρόμενθ· κακόν.*

Convulsio traumati superveniens, grave malum.

Hic *μὴν* scribendum est de iisdem idem, si quis exigit commentarium in hanc prognosin, qui jam pridem scriptus est in ea parte hujus operis ubi leges traditæ sunt & explicatæ super omni convulsione. Sufficiet igitur scopum indicare authoris, cur cum sententiam repetierit, ac denuo hic posuerit: tum *ἀνακεφαλαιώσας* recensere cogitationum nostrarum quas literis illic mandavimus. Ergo fuit olim scopus ille authoris, illud consilium, ut convulsionem à *traumate* nasci ostenderet, ubi causarum omnium convulsificarum, & *criseon* quoque ipsius convulsionis, historia est. Hic autem ubi vulnerum omniumque pertusionum catalogus recensetur: tum autem symptomatum quæ ipsis merito superveniunt; convulsionem cæteris anteposuit ut signo pestiferam, sic offensione partium fauciarum totiusque corporis intolerabilem. Nulla enim vis major naturæ *αὐτομάτως*, quàm convulsione potest inferri. Commentarii autem nostri jam pridem conscripti hæc erit *ἀνακεφαλαιώσας*.

Coac. 9.
cap. 14.
lib. 2.

20

CONVULSIO.] i. Injussa contractio artuum violenta, vel eorum simplex collectio: sed tamen injussa, quam *ἀπελευθέρω* Græci vocant, quæ olim naturaliter erat *ἡ περὶ αὐτὸν*. Ac violenta quidem artuum distentio est, nervis exhausto rigidis, aut iisdem crasso & glutinoso humore distentis, vel etiam inflammatis. Simplex autem *κατὰ ἑμὲν* collectio est injussa, vitio musculorum, exempli causa, temporalium & maxillarium seu masseterum, dextra aut sinistra exolutorum. Hic enim pars quæ convellitur, culpa vacat in causa, non in officio quod jussa obire nequit. Sic enim comparatum est, ut sana pars trahat ægram, ubi sunt pares muscoli è diverso, magnitudine, numero, & virtute.

aph. 66. §.

30

TRAUMATI SUPERVENIENS.] Distensione nervi aut chordæ, ut in fractura calcis: in vulnere musculorum qua parte nervi *ἐμφύονθ*, aut iidem *ἐμφύονθ*; si nullus tumor assurgat aut evanescat parte postica corporis. Tum ab hæmorrhagia quæ cietur à vulnere, convulsio est; quando exhaustæ venæ succum è nervis attrahunt, ipsosque faciunt rigidos ab exhausto. Nam attrahendi potentia, venæ carnes ipsas præcedunt. Quinetiam in pertusa calvaria, si exitum ichor non habet qui ad membranam descendit, sed inde ad nervos transmittitur; inflammationem movebit convulsificam, tum è directo, tum è diverso partis pertusæ; ut ejus ichoris transmissio est sive *κατὰ ἑμὲν*, sive *ἀνὰ πάλιν*: sicut Hippocrates annotavit in Autonomo, & pedissequa Omilia. Sunt autem mortifera illa convulsionum genera: quoniam illa demum symptomata, citæ mortis ac jamjam venturæ sunt argumenta & causæ, quæ cum significatione fatiscentis naturæ, offensionem quoque ipsi adferunt intolerabilem. Huc accedit quod partium ab exhausto convulsarum redintegratio nulla sperabilis. Nam cæterarum causarum quæ inferunt convulsionem, tanta est *συντομία* symptomatis, ut curationis tempus expectare non possit. Ipsa verò doloris acerbitas & actio intercepta nobilium partium *καταλύει μὲν ἐν τάχει τὸ δυνάμεν, ἔξω πὶ τῶν αἰσθητῶν ὁρμήσει*. comment. ad aph. 25. 2.

50

6 *Ἐπὶ τραύματι, χολῆς ἑμῆθ· ἴπληρόμενθ· κακόν. καὶ μάλιστα ἴπ τῷ κεφαλῇ.*

Si cui à traumate, bilis vomitio est; male est: idque potissimum à cephalico.

60

ILLA DEMUM bilis vomitio, periculosè habet eum qui vomit, unde nulla levatio est morbi fundentis continenter bilem ad alvum: sed graviorum malorum accessio, & gravis offensio partis ægræ, vomendo multum afflicta. Scitum est illud. *τὰ κρίσιμα μὴ κείναι, ἢ δύνανται, ἢ πανατώδια*. i. Critica sine crisi, aut sunt dyscrita, aut certè mortifera. Est quidem critica sine crisi, crebra vomitio quam traumatis inserta propagatio, ventriculum in sui sympathiam adducentis, & continenter eò bilem fundentis, quam gignit sævi doloris acerbitas, vigilia, & inflammatio. Hic traumatis nulla levatio est à bile propagata in alvum, quæ inde crebra est vomitionibus. Nulla enim sympathia, nec propagatio, quam *ἴπληρος* Græci vocant, levationem adfert primigenii morbi à quo enascitur. Ac si vomitio illa symptomatice, dilutam bilem effundit, periculosè quidem habet ægrotum, sed non pro certo mortiferè: ut illa quæ difficulter & crebrò exprimit bilem meram & paucam. Nota est illa sententia præceptoris. *τὰ σμαρὰ ἑμῆματα χολώδεια κακόν*. i. Exigua vomitio biliosa, male habet eum qui vomit. Ubi Galenus annotavit, nihil criticum esse paucum. Ergo vomitio biliosa quæ cietur à traumate cum ipsa sympathia quæ tantum cadit in eos morbos qui inter magnos

2. Ep.
part. 1.

lib. 3. *ἐν*
ἡσυχίᾳ.

pror. 47.
f. 2. 1.

magnos eximii sunt, mala est: tum verò pessima, humoris qualitate & evomendi modo. Quemadmodum autem vomitio trumati superveniat, sic aggredior ad docendum.

SI CUI A TRUMATE, BILIS VOMITIO EST.] Quam ciet ventriculus bile lacesitus, unde venit etiam cardialgia sive καρδιασμός, singultus, & proritatio nauseabunda: ut scilicet illa bilis occupat fundum alvi qua ipse natar, aut ea firmiter ipsi affixa est, vel prorepat ad stomachum sensus acerrimi. Nam fundo natante vomitio est: bile affixa, singultus & nausea: quemadmodum ea prorepente ad stomachum, cardialgia sive καρδιασμός. Tot enim symptomatis alvi & stomachi, facta est ipsa bilis cum eò affluxit, ibique fluitat aut stabulatur. Nam irrita proritatio nauseabunda, non raro inflammationes movet lethales. Affluit autem bilis à trumate, non quidem ossis pertusi, cujus nulla cum alvo sympathia est, nec 10 gentilitia in generis similitudine, nec jure vicinitatis aut societatis. Sed vitio partium affixarum ossi pertuso; tum etiam vicinarum & sociarum; bilis est generatio, & in alvum affluxus, unde prædicta symptomata enascuntur. Sic calcaneo perfracto, veniunt περιεχόμενοι, ζωνυχίαι, πορφυρίαι, λυγυρίαι, γομφίαι ἀπὸ τοῦ ποδός, ἐκχυρίαι, κνέμεναι π, i. peracute febres, assidue, tremoriferae, singultuosae, mentis percussae, breves, mortiferae. In causa hæc sunt. Nam pars affixa calci, quæ chorda est trium musculorum suræ insignium, cum inflammari cœperit; convulsionem ciet, doloris cruciatu intolerabilem. Sic autem inflammatur. Etenim ab insultura calcis ex alto ad faxum, circumtusio est carnis quæ circumponitur ipsi calci. Tum venulae nauseabundæ ab ictu, ἐκχυρίαι, i. ecchymosin edunt in cutim cui affixæ sunt; unde sanguis non exit, neque expirat, sed intrâ corrumpitur atque putrescit. Hinc tumor assurgit, ac dolor prægrandis est. Ibi tum sympathia est venarum insignium, sociorum item nervorum, & chordæ calci affixæ. Ac venarum quidem insignium, vel αἰμοφόρων πλεούσας, ναυσίους, γαστρογνώσας; vitia illa transmittunt ad cor & hepar, quæ ipsis causa sunt febricitandi, ac bilem vomendi, & singultiendi: non secus atque bilis vomitio est à nephritide; singultus, hepate inflammato; cardialgia, in dolore lumborum, suppressis menstruis vel hæmorrhoides: sicut jam supra sæpe ostendimus. Nam de symptomatis paraphoricis quæ inferunt maligni humoris è calce ad cerebrum transmissio 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 25

propria. Quæ cum ita sint, hic loco querendum an χυλῶσι necessario consecutaria sit vulnerati nervi prægrandis, ut visum est præceptorum cum ait. Ἀνάγκη δὲ τὰ τραύματα ἔχει, ὥς πρὸς τὸν ἐκείνου ἵστίον· ἐν μὲν πῶς τραύματα νεύρου παρὰ τὴν πρὸς τὸν χυλῶσιν, καὶ τὴν μὲν τὰς κεφαλὰς, μάλιστα δὲ ἐν πῶς μικροῖσι. Necesse autem huiusmodi sunt affecta, ut scilicet ita sint, quotiescunque hi casus inciderint. Nam inter traumata, qui nervis sauciati sunt crassiss, ipsos necesse est claudicare: ut etiam cæsis capitibus musculorum, & maxime in femoribus. Sed ratio ejus symptomatis, cur necessario ita sit, ostendetur in examine ipsius prognoseos.

QUI SAUCIANTUR.] Sic enim visum est, afflictionem hic positam nervi, transferre ad hominem ipsum parte illa faucium, de quo etiam symptoma dici reperio: est autem claudicatio, quam idem scribit accidere sauciatis hominibus, lib. 2. prorrh. cujus verba hæc sunt. Τὰ δὲ τραύματα τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις, μάλιστα μὲν ἐν τῇ, καὶ τῷ δὲ δυνάμει τὰ νεύρα τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ· ἐν δὲ τῇ ἐν χυλῶσι δυνάμει. i. Vulnera autem quæ in artubus magna sunt, quæque nervos exatè difficant, qui continent artus ipsos; palam est quod homines claudos efficiant. Ergo. QUI SAUCIANTUR.] Qui acuto telo, validis iniecto viribus, vulnerantur in artubus, osium tenuis: proptereaque.

NERVIS INSIGNIBUS.] Quos alibi vocat præceptor νεύρα θηκαιοῦ, i. authore Galeno, μεγάλα: cujusmodi sunt nervi quos hic vocavit crassos: cujusmodi etiam venæ crassæ, quas alibi vocat αἰμύλλες καὶ μεγάλας. Sunt autem nervi crassi & magni, omnes qui artus continent, quos idem vocat νεύρα σπυρχνῶν. Continent autem, tum qui sunt motus & sensus 20 authores, nati è cerebro & ejus propagine, spinali medulla: tum qui è musculis enascuntur, & in articulos inferuntur, τινοντας Græci vocant: tum qui articulos ipsos connectunt, faciuntque illam συμφύσει differentiam quæ est σπυρχνῶν; in brachii arthrodia, in ejusdem ginglymo, in femoris enarthrosi cum ischio. Ac certè illa tria nervorum genera continent ipsos artus: primum quidem, impertiendo movendi vim & sentiendi: alterum, adducendis & abducendis membrorum articulis: tertium, connectendo artuum τὰ ἄρθρα, καὶ τὰ ζυγισμοῦ, ἃ τὰ ἰσχυρῶς.

HINC FERÉ ILLI CLAUDICANT.] In officio partis illius quæ nervi præcisi magisterio non amplius continetur nec regitur: ipsa verò laborat vitio facultatis, actionis, aut connexionis. Ex æquo enim certant vitia quæ cernuntur in ἐξάρθρωσιν artuum, & in sublata ipsorum συμφύσει. Ac sanè impotentia est æqualis movendi, ab exoluta virtute posita in nervorum symphysi, quàm à luxato articulo. Nisi quis fortasse objiciat ἀκατησία artus luxati, δυσκατησία autem à nervo præciso; ut scilicet flectendi vis adimatur, non extendendi, aut contrā; ex posito & officio nervi præcisi, quatenus ille præerat flectendo vel extendendo. Nam connectentis nervi præcisio comitem ferè habet artus ἐξάρθρωσιν, proptereaque τὴν ἀκατησίαν. Sed tamen nervi moventis præcisio, partis illius adimit obedientiam, ubi telum infederit, qua olim morem gerebat antagoniste, dum ageret adducendo vel abducendo, flectendo vel extendendo. Atqui non minor est virtus obediendi quàm imperandi, cum agitur de artuum motu in omnem partem ciendo. Est enim irrita contentio nervi flectentis, nisi sit obedientia extendentis; & contrā. Itaque homines claudicant in officio artuum, 40 nervis præcisis à quibus moventur. Est autem claudicatio, motus amissio vel depravatio: quia scilicet difficulter admodum, vel indecenter, motus cientur: atque id necesse est evenire quando hæc sunt, ut cætera omnia, quorum ἀνάγκη ostendit hoc familiari exemplo. Ut sanè illa claudicatio non sit ambigua, sicut hic ponitur, sed ἐξ ἀνάγκης. Planum id facit quod sequitur.

MAXIMEQUE SI VULNUS OBLIQUE ACCEPERINT.] Quod idem est planè ut legitur in prorrhætico. Artuum magna vulnera, quæque nervos difficant perfecte à quibus reguntur; palam est quod claudos efficiunt. Talis enim nervorum præcisio, continuitatem adimit, qua dum se colligunt, articulos quibus inferuntur, adducunt: ipsamque virtutem intercipientium intus spirituum, vel, si mavis, ἐνομήντων. Quod certè non eveniret, sauciatis in longum: 50 ubi neque insertio violatur, neque vis intercipitur ἐνομήντων.

IDEM ACCIDIT CÆSIS CAPITIBUS MUSCULORUM.] Tum enim similiter vis tollitur efficiendi, ut obediendi. Ac sanè quidem efficiendi, divisa continuitate musculi: unde non se colligit nostra sponte, partemque ipsam, caput versus adducit, in quam inseritur. Obediendi autem, parta ipsius capitis, telo divisi, contractione, quæ contumacius est mori gerendo antagoniste flectenti vel extendenti. Nam cæsis capitibus musculorum, nulla sunt commoda colligendi & adducendi, labefactata eorum virtute: maxima verò incommoda injustæ contractionis & spasmis quem inflammatio solet inferre. Est enim major afflictio solidorum nervorum ἐμφυρχνῶν, quàm confusarum chordarum è musculis ἐκφυρχνῶν. Nota est illa sententia præceptoris. Ἦν τραύματιν ἐν τῷ ἰσχυρῷ καὶ πύρρῳ ἵστίῳ, αἰχμῇ μὴ φαίνοντι· μέ- 60 γα κακόν. i. Si circum vulnus magnum & vehemens, tumor non exurgit; ingens malum. Ubi Galenus hæc scribit ait de musculorum capitibus atque finibus, ἀλλὰ τὰς ἐμφύσεις καὶ ἐκφύσεις τὴν ἰστίαν. Sed illud, μέγα κακόν, i. ingens malum, partim est convulsæ partis præcisæ, partim ipsius principatus ἐνομήντων.

ET MAXIME IN FEMORIBUS.] Quia sunt ibi crassiores nervi, quàm alibi: tum propter artuum cruris & tibiæ magnitudinem, tum propter motuum qui per ipsorum cientur articulos, difficultatem; femoris quidem per enarthrosin cum ischio, & ejusdem ginglymum cum tibia: ne interim taceam chordæ amplitudinem, quæ tribus enata musculis qui sunt in sura, in calcem inseritur. Ac de nervorum quidem cruralium & chordæ ipsius crassitudine, hæc scripta sunt à præceptore, ubi recenset incommoda læsi calcanei, de quo sic posuit. 70 Κατασπῆ δὲ φάλλῃ καὶ ἰσχυρῷ ἀπκαίρεισι· ὁ πύρρῳ δὲ ὀπίσθῳ τῷ περὶ τὸν ἰστίον. i. Calcaneum societatem habet cum venis & nervis insignibus: tum autem posterior chorda huic innasitur. Femoris

lib. 1. πρὸς νότον.

lib. 6. πρὸς ἀγνῶν.

lib. 2. prorrh.

lib. 1. πρὸς νότον. & lib. 2. prorrh.

aph. 66. 5.

lib. 2. πρὸς ἀγνῶν.

ris autem nervi prægrandes nati ex tribus infernis partibus lumborum, & supernis quatuor sacri ossis; ab ortu statim miscentur, mox in nervos quatuor præcipuos exeunt. Atque inter eos, qui numeratur quartus, omnium corporis nervorum crassissimus, siccissimus, durissimus, validissimus, inter os sacrum & ilium elapsus, in musculorum capita implantatur.

8 Αποθνήσκουσι δὲ μάλιστα ἐκ τῆς τραυμάτων ἢ πρὸς ἐγκέφαλον τραυθῆ, ἢ ῥαχίτιν μυνελόν, ἢ ἥπαρ, ἢ φρένας, ἢ καρδίαν, ἢ κύστιν, ἢ φλέβα τῆς παχειῶν.

Interit autem potissimum è vulneribus: si cui sit vulneratum cerebrum, aut spinalis medulla, aut jecur, aut diaphragma, aut cor, aut vesica, aut aliqua venarum crassarum.

UT PARTIUM quæ uniusmodi sunt, è natura egressio, incommodis atque symptomatis fecta est propriis, quæ cernuntur in actione læsa instrumentorum quibus illæ inserviunt: sic vitia principatuum atque propaginum, quibus vitale cujusque officium planè collabitur, mortifera esse solent. Atque illa vitia nobilissimis partibus inferuntur, earumque vivificam adimunt facultatem, ἢ πρῶτος καὶ κατ' ἐαυτὴν, ἢ δότιος καὶ τῆς συμπαθείας, ἢ καὶ συμβεβηκός. i. primum & per se, tum etiam per sympathiam, vel ex eventu. Ac primum quidem & per se, collapsio repente principatu, cum amissione vitalis officii. Collabitur autem, cum amplitudo est vulneris in cerebro & in corde. Nam vulnera cæterarum partium quæ hinc ponuntur, per sympathiam cordis & cerebri mortifera sunt: cum vel inflammatione partes illæ tentantur, unde movetur propagatio causæ morbificæ: vel etiam ex eventu in vacuitate sui officii, quo vitam carere diu non potis est: aut vacuitate succi alibilis, per hæmorrhagiam. Sed causæ omnes ad mortem fatales, positæ in vulneribus partium, quarum catalogus recensetur in hac prognosi, cur ita sint, & quemadmodum inde mors veniat; operæ precium fuerit examinare in singulis.

INTERIT AUTEM.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Patefactis incommodis atque symptomatis quæ inferuntur à vulnere partium, in vitio tum ipsarum proprio, tum etiam instrumentorum quibus illæ inserviunt: sequitur ut loco scribantur mortifera vulnera, quæ sunt ejusmodi, tum ipsa per se, tum per sympathiam propagatam atque μετὰ τὴν, tum ex eventu. Ergo. INTERIT.] Vel extincto calore vitali per syncopen; vel eo suffocato per apoplexiam; tametsi enim revera nemo est omnium qui absque syncope moriatur; tamen alia est consideratio extincti caloris, alia suffocati: vel potius, ut ita dicam, utraque pariter αὐτὸ τὸ κτείνω, i. illud ipsum quod perimit: sed ne illud quidem appositè, cum utraque sit mors ipsa.

POTISSIMUM.] Græcè est μάλιστα, quo significatur causa ipsa mortifera quam intoluit vulneris amplitudo in partes quarum officia sunt planè vitalia efficiendo vel inserviando. Significatur etiam celeritas moriendi καὶ ἡσπὼν καὶ μάστιγος: ut annotavit Galenus ex Thucydide, ad illud ubi agitur de maxilla luxata. Οὐτό ἐν θήσκει δικοταῖσι μάλιστα. Sunt enim celerius ad mortem fatalia partium efficientium vulnera, ut cordis & cerebri, quàm cæterarum inserviuntium, ut mox dicitur.

SI CUI SIT VULNERATUM CEREBRUM.] Ἡ πρὸς ἐγκέφαλον τραυθῆ: quæ sauciandi cerebri ratio atque causa, eventu apoplexiæ, funesta est atque insanabilis, ut suprâ demonstratum est ubi tractatio est pertusionum capitis. Ac ratio quidem illa cerebri sauciandi, perficitur telo acuto quod acie sua valido ictu trajicit ad cerebri penetralia, dissectis primum calvaria & membranis, antequam eò ventum sit. Quæ sanè dissectio, febre ac bilis vomitu, tum impotentia ipsa curandi, mortifera esse solet. Est enim membrana multum distractæ divisio incoibilis, ἀσύμφοτος Græci vocant: proptereaque incurabilis. Tum inde nata inflammatio, quæ & febrem accendit continuam & acutam, unaque ciet crebros vomitus biliosos, ipsa per se fatis est ei necando cui pertusum est caput. Scitum est illud. Si cui à τραυμάτι, bilis vomitio est; pessimè ipsum habet: idque potissimum à cephalico. Nam cerebri altè divisi est apoplexia, quæ citò venit ab ictu cujus desperata est omnis curatio: tam ratione cerebri sic pertusi, quàm ipsa causa pertusionis. Non enim quibusdam exemplis commoveor quæ adducuntur ex falso credita eorum curatione qui sic pertusi falso putantur. Sufficiat mihi vetus illud edictum quod à dictatore scriptum est εἰ τῶν ἀναγκῶν, i. de iis quæ incidunt necessariò. Αποθνήσκει δὲ ὁ πρὸς ἐγκέφαλον τραυθῆ. i. Moritur si cui cerebrum sit præcisum. Sed omnis ratio atque causa mortiferæ calamitatis quæ inferitur à τραυμάτι capitis, non ita pridem adducta est ad prognoses εἰ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων.

lib. 1. πρὸς τὴν ἐν.

AUT SPINALIS MEDULLA.] Ἡ ῥαχίτιν μυνελόν, quæ nomen habet ὀπί τῆς ῥαχίδος, i. à dorso: unde & ipse dicitur νωπῶς, ὀπί τῆς νωτῆς: cujus tamen non est medulla, ut sua est ossibus excrementitia. Hæc enim jus habet τῆς προπαγῆς, i. propago est cerebri, & origo nervorum, ejus vicaria. Quæ causa est cur sauciata eo genere sauciandi quod suprâ ἀσπληνὴν nominavimus ex Hippocrate & Galeno: quoniam sic desperabilis est ejus redintegratio; & quia est incoibilis; & quia non reparabilis: & quia ipsa symptomatum gravissimorum sætura, & vitalis ejus officii vacuitas, omnem indulgentiam respuit medici atque solertiam, proptereaque interitus consecutionem adfert, ut visum est præceptori. Ac primum desperationem

nem ejus redintegrandæ ostendit impotentia coeundi cum semel divisa est ἡ Ἀσπυγία. Impotentia coeundi, fundamentum habet naturam ἀσπυγίαν, i. incoibilem trium illarum tunicarum ἀσπυγίαν πρὸς ἀσπυγίαν, i. sanguinis & carnis expertum quibus illa vestitur ac promovet lethales, quarum correctio solertiam eo revocat medici: quia tum magis necessaria est quam ipsa coitio, magisque periculo vitæ adjicit quam inflicta diacope: cervicem tantum excipio, ut mox dicetur. Nam illa quæ à diacope inferitur vitalium officiorum vacatio, est omni exceptione major in statuenda medullæ dorsalis calamitate mortifera. Enimvero de hac medulla, nervorum est omnis origo & propagatio, quorum potentia cernitur in respirando, brachia promovendo & capiendo, corpus flectendo & extendendo, progrediendo & stando. Quinetiam à medulla vis magna est partium naturalium & genitalium, ut mesocoli, vesicæ, uteri, didymorum, & pudendorum.

Atque ut prædicta officia, sunt vitæ tuendæ magis aut minus necessaria: sic eorum amissio quam inferunt vitia dorsalis medullæ, pessimè vitam habet, nec rarò mortifera esse solet. Nam vertebræ magnæ cervicis luxatio, celerius hominem quam apoplexia fortis interimit. Idem facit secundæ, sed non tam citò, dentiformis quedam apophysis; cum rupto primæ vinculo quod ipsam firmiter connectebat ex antica parte cui connexa erat, posticam versus retrahitur, medullamque illac transmissam comprimit: unde est impeditio, & interceptio spiritus animalis, qua respiratio ipsa vertitur in apnoeam. Sic enim comparata est ratio dorsalis medullæ, ut quò abest propius à sua origine, eò sit ejus offensio perniciosior. Nam ubi abest longius, incommoda vitiatæ rhacheas sic experitur, ut si una luxetur vertebra post vel antè, inferarum partium sit major offensio; sin autem plures, minor: quòd unius luxatio, arctius medullam constringat & comprimat, quàm plurium simul & loco eodem. At quæ luxatio est vertebrarum unius aut plurium in latus alterutrum, facitque σκολίωσιν, paraplegia inde nascitur illis in partibus quò nervi contracti, cum spiritus animalis vacuitate, feruntur; maximè in cervicibus, ubi duarum vertebrarum inter se connexarum duo semicirculi laterales rotundum foramen efficiunt, quò exitus patet nervis qui brachiis exempli causa, suam dicarunt operam. Itaque sic brachiorum erit paraplegia è scoliæ vertebra quæ illic κατ' ἴκιν, i. è directo alterutrius lateris, medullam comprimit cervicalem, spiritumque aditu ad brachium prohibet, unde ipsius est ἀνομία, i. motus amissio paraplegica. Sed illa incommoda luxationum, extrinsecus veniunt ab ictu, jactu, aut casu. Nam quæ nascuntur à phymate partium quæ intra vertebrae continentur, graviores ostentant casus atque incommoda causæ luxantis, quàm partis luxatæ. Ab eo phymate perversio est spinæ ἰσχυρά, i. naturaliter atque decenter sinuosa, ad rectam lineam exportata. Tum spinæ partes quæ sunt natura ἰσχυρά, ut cervix & lumbi, à phymate foras assurgunt κακιστά, ac suum gibberum sive τὸ κνέμα, indecorè ostendunt. Contrà quæ partes natura sunt ἰσχυρά, ut carina thoracis, trahuntur in λίσσιν, iis luxatis in partem anticam. Tamen crebra thoracis à phymate luxatio est in partem posticam, ubi apparet τὸ κνέμα, quod præ costarum & sterni angustia, molestissimam ac difficillimam parit dyspnoeam in qua cernuntur eximie differentie parvitas, ac repetitæ crebro spirationis. Atque illi plurimum difficultati adjicitur ex eventu, ab inflectione cervicis in partem anticam, quæ ipsam, alioqui natura ἰσχυρά, indecenter facit κακιστά, ex nimia cavitate foris conspicua, unde sic fiunt homines ὑπερβασίζου, i. prominentioris laryngis, quà cum stertore inducitur spiritus, ut dormientium spiratio esse solet eo jacendi habitu quo reclinata multum cervicis jacent. Quemadmodum igitur magnæ cervicis vertebræ, i. secundæ, inflammatio orthopnoicam facit anginam: sic vertebrarum dorso luxatio nata ex phymate ipsius pulmonis, spirationem auget difficilem frequentia & parvitate: sicut & gutturis eminentia, ipsam facit κερχρῶν: quoniam spirabilem omnium partium conspiratio est ad illam dyspnoeam asthmaticam; gutturis, deducendo; pulmonis, excipiendo; & thoracis movendo. Plurimum autem facit ad spirationis angustiam, aucta in corde spirandi necessitas, ab inflammatione pulmonis, cui morem non gerit spirabilem partium contumacia.

Sed præter symptomata impediti officii partium spirabilium afflictarum, multa quoque alia circumveniunt incommoda vicinarum, & sociarum partium, in earum sympathiam adductarum. Gibberum autem lumborum à phymate illic enato symptomata sunt pariter in renibus, in vesica, in genitalibus, in mesocolo. Nam partes illæ, in lumborum sympathiam facillimè adducuntur: tum quia vicinæ, tum quia ὁμογενεῖς. Est autem vetus illud positum à præceptore, ὅτι πρὸς συμπτώσιν τὰ ὁμογενεῖς καὶ τὰ πλησίον. Et rursus, τὰ συναγγεῖα καὶ τὰ ἑσπέρια, πρὸς καὶ μάλιστα κακίστα. Sed tamen hoc interest inter κνέματα quæ à phymate enascuntur, in spina: quòd ea quæ sunt infra πτερύγεσσι diaphragmatis, nempe in lumbis, possunt exolvi per dysenteriam aut varices; illinc, beneficio mesocoli nati è nervis lumborum; hinc verò; per μεταστάσιν humoris morbifici ad vasa insignia quæ adjacent lumbis, & illac excurrunt ad crura. Carterarum autem partium, diaphragmate superiorum, ut cervicis & dorso, talia non sunt perfugia, ob eamque causam ἀδυνατεῖ νύκτι, i. non potis est ulla ratione ad æqualitatem sive ὁμολογίαν revocari earum κνέματα, i. gibbera. Verum, dicit aliquis, hæc omnia sunt violatæ medullæ, vertebrarum vitio luxatarum, aut etiam phlegmonarum. Sanè quidem: sed ea cum sint gravissima, credibile est multò graviora fore incommoda quæ per medullæ diacopen inferantur; tum ipsa singularis officii amotione, tum verò symptomatum acerbitate & summa difficultate curandi, ne dicam ἀδυνατεῖς, i. impotentia, ut supra jam diximus.

Aut jecur.] ἡ ἥπαρ, quod principatum obtinet œconomis naturalis, partiumque nutritiarum, penes quod est ipsa nutritio in commoda ejus valetudine: sicut ἀσπυγία & nutritia

lib. 4. σελ.
εὐ ἀσπυγίαν,
ex lib. πρὸς
ζώνην.

Odyss. 9.
& 4. usus
part. cap.
2. & 3. li.
2. Regum.

tus depravatio, in adversa. Quinetiam in *επαιρία* hepatis, fundamentum est principatum ac facultatum vitalium & animalium: sicut in ejus *καυσπαιρία*, illorum destructio. Male res eunt, vitamque habent pessimè animale, quam *βίον* Græci vocant; cum ab hepatis *καυσπαιρία*, frustratio est vel depravatio sanguificandi. Sed hepatis commoda & incommoda sunt alibi explicata in hepate, hydropse, dysenteria, & inflammatione illius systrophica. Superest hinc querendum ac judicandum; sitne ipsius diacope cita morte funesta, an verò sensim mortifera, vitalis officii, & *αιματιστικῆς καυσπαιρίας ἢ διαπαιρίας*, qualis est ejus *αἰτία ἢ καὶ μακροτέρως περιφρῆνις* in hydropse vel hepate, cum impotentia ipsa curandi. Enimvero vulnus illatum hepati quā diaphragmati adjacet, & ubi truncus est venæ insignis, quam vocat Hippocrates *ἐπαιρίαν*, profusione sanguinis implacabili, est omnium maximè præceptum ad mortem. Quæ ratio sapientem eò movebat Ulysem, ut ea parte Cyclopi necando telum acutum conderet, *ἐν τῷ φρενὶ ἥπαρ ἔχει*, i. ubi diaphragma hepar complectitur. Atque hæc citæ mortis à vulnere ratio, primum Judæis cognita & scripta in sacris libris, cognitionem eam comparavit Homero. Sic enim legimus Abnerum Azaeli, & Joabum Abnero vitam continuò ademisse, ferro ad viscus vitale immisso & abdito: quod sapientes viri de jecore scriptum existimant: tametsi jus idem necandi est in fauciatò corde, ut mox dicetur. Cavarum hepatis partium fauciarum vis eadem cernitur ad interitum præcipitandi hominem qui eo telum hostis acutum excepit: ob eam causam quæ dicta est in hepatitis hæmorrhagia. Est enim ratum illud persuasumque piis omnibus Christianis; quòd ab exhausto sanguine animalitas ipsa perit, ac tum humanæ actiones quiescunt, olim conjunctæ cum animali: quo pereunte, illine discedunt, & cum parente sua mente divina migrant ad Dominum Deum creatorem suum. Nam alta vulnera cæterarum hepatis partium, inflammationes movent lethales, quæ vel ad interitum citò præcipitant fauciatis, vel transeunt in empyema, unde pus exit *αἰμορροῦντες καὶ βαρβαρῶντες*, i. canosum & amurcosum, quod insaniabilem visceris corruptionem ostendit.

AUT DIAPHRAGMA.] Septum transversum, cui jus libertæ spirationis à Deo tributum est, præter ea commoda quibus natura utitur ut intergerino quodam muro superi ventris & inferi, separandæ causâ œconomix spiritus & nutritus: ne illa præteream quibus iter est sursum venæ insigni, deorsum verò arteriæ, per foramina diaphragmatis, cujus in centro caput est nerveum, nervis adjutum quatuor ad motus ciendos liberæ spirationis: *πλευρῶν* verò nactum est carneam, qua circum adhæret ductu obliquo, dextrâ quidem atque sinistra coltis quas vocant spurias; post, metaphreno; antè, xiphoidi cartilagini. Ejus quidem vitia & inde incommoda enascuntur, tum ab iis quæ intrâ sunt inutilia, tum verò extrinsecus, qualia hinc sunt posita *ἢ ἀποσπῶντο* hostilis teli eò transmissi. Ac sanè diaphragmatis vulnerati cæsim aut punctim, mortiferam inde causam agnosco: vel quia est insanabile ipsum vulnus, ut incohibile: vel quia symptomatis fœtum est planè funestis; unde vel cita mors venit, vel paulò seriùs vita fauciati excedunt. Cita mors venit, cæsa insigni vena quæ sursum per diaphragma viam affectat, de qua jam diximus: vel cordis arteria quæ illac cursum inflectit deorsum. Seriùs autem fauciati, vita excedunt, quibus diaphragmatis nerveum caput est faucium, venis illæsis. Hic enim, tum quia vulnus ipsum est incohibile, partim natura partis afflictæ, partim movendi perennitate; tum quia ibi fœtura est symptomatum exitialium; nulla salus vitæ sperabilis esse potest. Fœtura symptomatum exitialium cernitur in prægrandi phlegmone ac peracuta, in thoracis angustia, & summa difficultate spirandi, cum febre ardente, tum verò in cerebro sic occupato, ut exeant homines è potestate mentis, qualiter solent phrenitici atque fanatici. Quinetiam illud periculo adjicit, quòd cerebri sympathia tantum abest ut aliquam morbo diaphragmatis levationem adferat, quæ nulla expectari debet: ut per syntimoriam, graviorum symptomatum accessionem adjungat. Denique hinc desperata salus ab omni causâ mortifera, quæ triplex omnino est; inflammatio; vivifici nectaris dissipatio; & occupatio partis nobilissimæ, i. cerebri, *ἢ ἀποσπῶντο*: cujus officium sic est vitale, ut eo collapsò pereat animalitas ipsa, propterea quæ spiratio amittatur, unde mors venit. Declarant illud phrenitici, sputatores, fanatici, & ad extremum tremuli à diaphragmate inflammato, sicut à cerebro: de quibus abundè suprà jam diximus. Sed à *πλευρῶν* non ita est, per quam diaphragma undique thoraci annexum est. Non enim cum cæsa est, tot eam, nec tanta, nec tam cita etiam circumstant incommoda.

lib. 1.

AUT COR.] *ἡ καρδίαν*: quod nomen hoc loco, visceris est nobilissimi quod ipsum per se micat, & in quo principium & fons est vitæ, ac principatus vitalium facultatum. Quò sit ut eo penitus vulnerato, si quidem implacabilis est hæmorrhagia, fonte exhausto, vitæ principium ipsum vanescat, & unâ funditus facultatum abeat principatus. Idem quoque accidit villis dissectis, per quos micandi potentia est, cum scilicet eorum dissectio, micandi adimit facultatem, in necessario adhuc usu diafoles atque systoles: quarum officia sunt eò comparata; illius quidem, ad spiritum foris intrò ducendum, & sanguinem hauriendum è vena; hujus verò, ad eos vitæ commeatus, per totam compaginem effundendos, & vaporem fumidum expirandum. Quæ interceptio, sive officiorum vacatio, diu vitam subesse non finit. Sed tamen non tam cita est ejus inde amissio, quàm à contuso cerebro, aut capite obruncato. Hic enim continuò cessat animalitas, in absoluta privatione sensus & motus; quæ, avulso corde, aliquantisper manet. Nulla sunt igitur mortis effugia, corde penitus, ac ne quidem leviter fauciato. Nam si vasorum quæ sunt in corde sectio est; hepaticæ quidem venæ, cujus est illac transitus, & unde sanguis per diafolem cordis hauritur ad nectar vivificum, hæmorrhagia præcipitem adfert interitum. Idem quoque facit, ac multò celerius, arteriæ magnæ vivificæ vulneratio. Atque illa duo fauciati cordis in-

com-

commoda, extinctione caloris nativi sunt cita morte funesta. Cæterarum autem venarum quæ sunt in corde, sectio, suffocationem adfert mortiferam ejusdem caloris; videlicet cum sanguis refunditur ad dextrum, & inde ad sinum sinistrum, ex vena arteriosa: tum autem cum sectio venosæ arteriæ, viam præcludit inspirando spiritui, & vaporum fumido expirando. Sed alia cordis vulnera quæ ipsius excipit coagmentatio tribus intexta villorum generibus, quibus diastoles atque systoles officia continentur, existere ibi nequeunt quin ipsa villorum offensio, prædicta vitæ officia tollat ex corde. Quo vitio intercipitur nutritio, temperatio & expurgatio caloris nativi: unde suffocatio vel extinctio est in promptu, quæ ipsa mors est.

- 10 AUT VESICAM.] In cujus alveo transmissum illuc serum è venis, renum attractu, ac veluti quadam melle, nomen tum habet urinæ, nec antè: & ubi fit crassi & glutinosi humoris coagmentatio lapidosa *μὲν ὕμην*: tum facta in renibus coagmentatio calculosa eò translata *πρὸς τὴν ὑρήνην*, corticatum augetur & in majorem molem allurgit, quando non habet exitum per aquæductum vesicæ. Est autem mortifera ejus vesicæ dissectio: tum quia inde nata corruptio & inflammatio, satis est homini per se ipsa necando: tum quia ejus natura nervea, sanguinis & carnis expers, multum à se distracta secando, est planè *ἀσμήνη*, i. incohibilis: proptereaque officii vitæ tuendæ necessarii vacuitate, non solum insanabilis, sed etiam ex eventu lethalis. Hic ego vesicæ collum excipio, quod scinditur ac laceratur scienter atque feliciter amica manu chirurgi, calculo extrahendo. Ac de vesicæ malis atque incommodis, plurima suo loco sunt à nobis conscripta.

AUT VENAM DE CRASSIORIBUS.] In promptu causa est calamitatis mortiferæ quam venæ crassioris infert præcisio: quoniam ea tum incohibilis, hæmorrhagiam ciet irrequietam, quam *ἄπαινον* Græci vocant, donec ad ultima ventum sit animalitatis & vitæ, cum scilicet membra frigore exolvuntur, vitæque ipsa fugit è corpore. De crassioribus autem venis, quæ vel quiescunt, vel micant, quas vocat eodem sensu *αἰμόρρος ἢ καὶ μεγάλαι*, dictum est sæpe alibi, ut hæc sufficere videantur.

- 9 Αποθνήσκουσιν ἐπὶ καὶ λεῖ ἐς ἀσπείρου καὶ πλῆθονα μεγάλαι σφόδρα
30 αἱ πληγαὶ ἡμῶν. ὥς τε καὶ πλῆθονα πληγῶν ἐλαστον περιερχόμενον
πνεῦμα καὶ σῶμα γίνεσθαι, ἢ τὸ ἐκπίπτον ἐκ τῆς τρώματός.

Quinetiam moriuntur si vel in arteriam, vel in pulmonem vulnera magna illata sint; adeò ut pulmone saucio, minor sit expiratio per os, quam illac excidit ubi est ipsa pertusio.

- 40 EXPOSITÆ sunt causæ omnes mortiferæ partium sauciarum, quæ vel absument hominem insanabiles, vel ad exitum citò præcipitant: ubi vel cerebrum in vitio est, unde collabuntur animalitas; vel cordi adimitur vis micandi; vel hæmorrhagia est implacabilis quæ sanguinem totum exhaurit. Nam illa vulnera sauciatos absument, quæ inflammationes movent lethales in partibus quarum officia sunt planè vitalia; cujusmodi sunt hepar, diaphragma, tenue intestinum, vesica. Sequuntur nunc vulnera partium spirabilium, quarum offensio spirationem adimit, individuum vitæ sociam: idque prægrandi vitio vel movendi, vel excipiendi, vel deducendi spiritum inspirando, & vaporem fumidum expirando. Sic igitur visum est præceptori super incommodis respirandi, à vulnere partium spirabilium.

- QUINETIAM MORIUNTUR.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Non solum mortifera sunt
50 illa vulnera partium prædictarum, quæ sua sponte, non nostra, sunt in vitali officio: sed etiam illa earum quæ jussu nostro moventur, præstandis vitæ officiis, & quarum motus animali virtute profecti, animalitatem quoque ipsam tuentur, ac rationi inserviunt. Sunt autem partes illæ spirabiles quæ cordis usui morem gerunt, inspirando spiritum, & expirando vaporem.

- SI VULNERA VALDE MAGNA.] Quæ sunt ejusmodi, amplitudine divisionis. Consideratè autem posuit vulnera valde magna: quia fervorum aut mediocrium non est ea soboles expirationis terrificæ, unde prognosin hinc scripta iniri possit. Est autem, expiratio major qua parte vulnus illatum est, quam per os ipsum naturaliter consueta. Hic scilicet cardo est ipsius prognosos, quòd expiratio è vulnere major est quam ex ore, qualis esse non potest
60 si parvum est vulnus, ac ne simpliciter magnum quidem, sed valde. Sed vulneris valde magni hæc mea sic ratio est in singulis explicanda.

- INFLECTA VEL IN ARTERIAM.] Quæ comparata est ducendo spiritui ad pulmones, & inde ad cor, temperandi causa, & faciendi cum sanguine dextrâ cordis hausto è vena cava, necesse est vivificum: tum expirandæ fulgini, seu vaporum fumido expirando. Proptereaque huic spiritus ductui majores nostri, arteriæ nomen dederunt *ἀπὸ τῆς ἀέρος τρώης*; non tamen ei soli. Nam & venas micantes sic vocari reperio à præceptore, i. arterias. Est autem vulnus prædictæ arteriæ valde magnum, quod non in suprema est parte, sed intrò penitus penetra-
70 vit ad centrum usque cylindri, cujus edit speciem arteria fistulata, vel ipsa potius arteriæ fistula. Itaque sic divisa dehiscit, multum à se distracta, ut vix coire possit, nec futura, nec hamo: quia vinculo non est locus, unde strangulatio est in metu. Quæ causa est cur moriantur homines eo prægrandi vulnere sauciati: quia non minor spiritus inspirandi,
F f f di,

di, per illud vulnus portio evanescit; quàm illac excidit vaporis fumidi per os naturaliter expirandi. Quicquid autem materiam tollit spirabilem vitam tollit.

VEL IN PULMONEM.] In alterutram partem ambarum quibus expletur pulmo, totusque absolvitur, dextra scilicet atque sinistra, quæ linea mediana sunt interseptæ, duabusque fibris, velut alis, instructæ; ac tribus intertextæ vasis: antè quidem, arteria venosa; post, vena arteriosa: inter quas media decurrit prædicta arteria, toti pulmoni ramosè distributa. Ex quibus efficitur, ut alta pulmonis vulneratio, vel hæmorrhagia venæ arteriosæ, vel intercepto spiritu inspirando, sectis arteriæ furculis, vel expirando vapore è faucia vena arteriosa, mortiferam inferat calamitatem. Sed tamen hic tantum attigit eam mortiferæ calamitatis causam quæ violatis accidit inspirandi & expirandi meatibus: idque in libera spiratione quæ suscipitur atque absolvitur *ἡ ἀπὸ τοῦ στόματος*. Nam de funesto cordis vulnere quo vel micandi usus adimitur, vel instrumenta ipsa micandi, exolutis fibris, quiescunt & cessant: tum etiam de implacabili crassarum pulmonis venarum hæmorrhagia, dictum est abundè in citima huic prognosi, & suprà in causis phthisiferis & hæmoptyli. Atque hunc scopum authoris declarat illud quod sequitur.

ADDE UT PULMONE SAUCIO.] Cum scilicet capulo tenus, exempli causa, pugio intra costas pectusve, aut adverso sub phreno est abditus.

MINOR SIT EXPIRATIO PER OS.] Per quam vaporis fumidi expurgatio esse solet, cujus efflatio, *ἐκφυσησις* Græci vocant, vocalem materiam præbet laryngi, cum laxæ illius fibræ moventur ad modulandam vocem. Vaporis copia qui expiratur per os, potissimum cernitur in spiratione sublimi, & ea quæ hyeme libera est, cum scilicet expiratus vapor frigore ambientis coactus, ita spissatur, ut planè sit caliginosus, qui per æstatem inaspectabilis tenuis vanescit in auras. Ergo si ejus vaporis minor est per os copia quàm solebat, nec ulla sit causa extincti propè caloris in corde, unde spiratio est parva & rara; nec verò ulla sit in bronchiis valde obstructis impeditio respirandi, unde respiratio est planè asthmatica; mirum videri non debet si aliò vapor effusus, paucitatem suam per os exhibeat, copiam verò illac quæ contra consuetudinem foras transmittitur. Sic enim subjungit.

QUA ILLAC UBI EST IPSA PERTUSIO.] Quoniam vulnere bronchiorum quæ sparsa sunt per pulmones, æ venæ item arteriosæ via expirando per os vapor est intercepta: spiritus autem qui per arteriam ducitur eoque ubi vulnerata sunt bronchia, denegata sui expurgatione per consuetam expirationem; novam molitur contra consuetudinem naturaliter institutam, per amplum vulnus thoracis quæ itur ad fauciam regionem pulmonis. Sed illa consuetudo contra naturam, in hoc vitali officio diu manere non poterit, quia, suffocatione vel extinctione caloris, brevi funesta sit. Huc accedit, quòd irrita est omnis curatio medici atque solertia: idque cum aliis, tum quia, ut scribit Hippocrates, *ὁ λυγρὸς καὶ ἀνὸς, ἐκφυσησὶν, ἰ. agitata ulcera parvum motu, denovo lacerantur*.

lib. πρὸς
τέτατον.

10 Θνήσκουσιν ὅτι καὶ οἱ ἐς τὰ ἐντὸς νεύουσι, καὶ τε πὶ τῶν λεπτῶν τρωθῶσι, καὶ τε τῶν παχέων, καὶ Ἰππκάρου ἢ πληγὴν ἤμην καὶ μεγάλην. καὶ ὅτι μικρὴ καὶ ἀβέβαια· θεωροῦνται ἐνιοι.

Moriuntur autem & illi, &c.

NERVORUM offensiones, unde illa sunt vitæ incommoda quæ hic ponuntur atque pericula; tum etiam tenuis intestini & crassi: non ita pridem sunt explicatæ *ἡ ἀπὸ τοῦ στόματος* præceptoris. Hic tantum agnosco characterem scribendi quo usus est in historia sauciorum nervorum. Nihil enim hic pertinet ad intestina, de quorum vulnere incoibili, proptereaque lethali, dictum est etiam abundè suprà: ut illa correctio quæ mutavit *πὸ ἐντὸς νεύου, οἱ ἰππκάρου*, mendum scripturæ adferat, non autem emendet. Itaque nulla est à me versio, nec enarratio in hanc prognosin: quia non sapit Hippocratem, cujus non est varia *ταυτολογία*, qualis hic cernitur, ubi mors ponitur pro claudicatione.

11 Ημιστά ὅτι θνήσκουσιν οἱ παρῳσκόμενοι ἐν οἷσι ταῦτα μὴ ἐν τῶν σώματος μερῶν, ἢ τῶν θεωρωτάτω.

Sed illi perraro intereunt qui sauciantur ubi nulla est corporis partium prædictarum, vel absunt ab eis longissimè.

JAM PRIDEM receptum est, contrariorum esse contraria consequentia. Itaque patefactis partibus quarum funesta est vulneratio ipsa per se, nec ulla prætermissa ex his; facillimum est mente complecti ceteras de quibus non est verendum metu interitus, cum sauciata fuerint: quia nihil habent ejusmodi unde vel homines absumantur, vel ad exitium præcipitentur, cum vel à vulnere in vitio sunt, vel suam vim efficiendi, juvandi, aut conservandi amittunt in suo quæque officio, nisi quid inde mortiferum sit *ἡ συμβεβηκός, ἰ. ex eventu*. Quæ cum ita sint, facilis erit versio & enarratio hujus prognoseos quæ sic habet.

SED ILLI PERRARO INTEREUNT.] Græcum illud, *ἡμιστά*, consultò sic vertimus, ex usu frequenti quo legitur apud Hippocratem, pro eo quod est *minimum* in lingua Latina. Talis est illa loquendi formula in aphorismis. Senes inedia patientissimi sunt; mox homines constan-

his aetatis; ἥτοι μινίσκος, i. minimum adolescentis, &c. Ubi non est dubium quin illud, minimum, facilitatem inediae minuat, reprimatque in adolescentibus, quam senibus tribuendam putavit: non tamen in totum adimat auferatque ab iis, sicut adverbium minime, quo tollitur omnis patientia jejunandi. Sic etiam in hac prognosi τὸ ἥτοι, i. minimum, non tollit in totum causam mortiferam à partibus vulneratis unde non tollitur aliquod vitale officium, nec earum incommodis adjicitur quippiam praesentaneum mortis periculo: sed tamen à vulnerare non sunt in tuto, nisi cautio sit eorum quae intra sunt inutilia, & quae extrinsecus enascuntur: ut non raro de illis vulneribus verendum sit, donec faucii convaluerint. Sic multos vidimus telo percussos in capite, ac ne vix quidem cute pertusa, proptereaque leviter admodum vulneratos: tamen majore periculo quam ipso vulnere occupatos, praeter spem interiisse à tempestate calida, pluvia, & austrina: unde mortifera fuit capitis, eo quem dixi modo, pertusi corruptio. Nam artuum vulnera saepe sunt ex eventu lethalia; non eò quidem quòd ibi sint magnae venae ac nervi; nec item quòd venenato telo inflicta sint, quamvis levissima; cujusmodi multa suo exitio Alexandri milites, barbarorum gladiis acceperunt: sed quoniam parum propicia caeli ac soli conditio. Sic trœmata capitis in Italia sunt θυλακίαι; tibiaturum verò δελυκίαι: quae sortem contrariam nata sunt apud Celtas, Gallos, & Belgas.

UBI NULLA EST CORPORIS PARTIUM PRAEDICTARUM.] Sauciati cerebri ad apoplexiam cita mortē funestam: hepatitis & aortae: tum item crassarum venarum quae sunt in cruribus & pulmone, ad implacabilem haemorrhagiam: cordis, adempta miscendi facultate & usu: pulmonis & arteriae, intercepto spiritu ac vapore, tum etiam spirandi officio: hepatitis, diaphragmatis, vesicae, ac tenuis intestini, quorum vitalia sunt officia, & quorum symptomata lethalia. Haec igitur non sunt in caeteris partibus, ut earum vulnera, ipsa per se, vel metu interitus nos exterreant; vel repentina morte, amicis & medicis flebilia sint. Denique caeterarum partium ubi non sunt lethales causae praedictae, sicut in aliis jam explicatis, vulnera non sunt mortifera, nisi καὶ συμβεῖη.

VEL ABSUNT AB IIS LONGISSIME.] Ac si diceret. Tametsi vulnus non habet mortiferè, partis vulneratae natura: tamen vicinarum merito, καὶ τὸ ὁμογενές, saepe interitus consecutionem adferre solet: quale est musculorum qui tempora continent: nec raro ἐμφύσιον τι καὶ ἐκ φύσεως, quibus movendi facultas & actio musculis imperitur. Ergo sympathia nulla sit principatuum, sauciata parte aliqua quae est natura sanabilis ad certam securitatem salutis.

12 Τὴν δὲ ὄψιν ἀμαυρῆν ἐν τοῖς τραύματι τοῖς ἐς τὴν ὄφρυ, καὶ μικρὸν ἐπάνω. ὅσω δὲ ἂν τὸ τραῦμα νεώτερον, μάλιστα βλέπεται. χρονοζομένης δὲ τῆς ἐλθῆς, ἀμαυροῦται μᾶλλον συμπίπτει.

Sed visu hebescent à trœmatis, quibus in supercilium, & paulum supra, trœma illatum est: quod sanè quòd est recentius, eò minor est hebetudo: sed quia serior est cicatrix, hinc magis hebescere ipsos contingit.

EXTREMUM illud de partibus vulneratis, deque ipsarum vulneribus, ut incommoda hinc scribantur quibus homines occupantur eo vitio quod ex ignobili parte faucia, transit in nobilem vicinam & sociam: idque per θηλάριον, unde officium labefactatur, quod simul confert ad vitae usum & ad dulcedinem. Est autem visus obscuritas, quam inferunt sauciatae partes oculorum vicinæ. Atque hic casus, in exemplum adducitur, omnium instar quæ simili modo eveniunt. Sic enim fiunt empyici, quibus trœma thoracis foris quidem sanescit, intus verò minime; aut certè intus sanatum, denuo laceratur. Sic etiam visu hebescent, vel etiam occæcantur, cicatrice obducta supercilio vulnerato, cum sanies prorepat in oculum quae antea per vulnus exibat; non ea quidem tota è membrana calvariae seu pericranio, unde album oculi propagatur: sed ea quam ipsum vulnus edebat, quae nunc jam sera cicatrice intrò refluit atque in oculi album exudat è pericranio, sicut à parte quae continet, in eam quae continetur.

Ergo. SED VISU HEBESCENT.] ὄψιν ἀμαυρῆν, i. oculorum lumen obscuratur, vel splendor hebescit visificus, qui est in oculorum membranis, humoribus & igne vernaculo, ut eo sensorio multum afflicto, καὶ ἀόρατα, i. aspeatabilia non excepta, neque à sensu percepta, visionis obscuritatem planè ostendant. Sed plura nos alibi καὶ ἀμαυροῦσθαι, deque illius natura & causis.

A TRœMATIS.] Punctum caesimve illatis, idque transversim: quo vulnere palpebra semper labascit; quam tolli non potis est, nisi collecta fronte & corrugata; nec deprimi, nisi ea demissa.

QUIBUS IN SUPERCILIUM.] Quod supereminet oculo, atque ipsi loco est projecturae ejusdem, arcendis injuriis quae inferuntur supernè ad perpendicularum. Atque hoc supercilium superam continet atque dimidiam sinus partem ubi est oculus: proptereaque in eam jus habet sympathiae triplicis; quia ὁμογενές, vicinum, & socium.

ET PAULUM SUPRA ILLATUM EST.] Caesim atque transversim: unde major est causa & importunitas hebescenti, ut dictum est. Parvi autem refert, sitne illatum vulnus in supercilium, an paulum supra: quia idem manet τὸ συμπίπτει, καὶ τὸ καὶ ὅπως τὸ ὁμογενές, inter

Coac. 61.
c. 16.
lib. 2.

cap. 6.
lib. 2.

ea faucia, & fortè cum oculo qui inde laborat vitio alieno.

QUOD SANE QUO EST RECENTIUS.] Peneque dixerim, ἱσχυρὸν, nec dum sordibus ullis oblitum, ut cum vulnera mutantur in ulcus: præterea, quia vulnus recens illatum, amplitudinem suæ divisionis ostentat, qua humor exit liberè ac liberaliter.

EO MINOR EST HEBETUDO.] Ipsius nempe sensorii, non facultatis visificæ. Est autem minor sensorii, i. oculi hebetudo: quia tum minor est ejus læsio in leviore causa lædendi à vulnere per quod liberaliter humor, nec jam in oculum prorepat, unde minor est difficultas excipiendi ab oculo, & percipiendi à sensu, τὸ ἁγνὸν, i. aspectabilia.

SED QUIA SERIOR EST CICATRIX.] Cujus interventu coit divisa pars, alioqui natura incohibilis. Interventit autem cicatrix, beneficio carnis quæ est in cute, &imenti, cum nutriri cœperit ipsa pars faucia. Quod certè citò non evenit; sed admodum serò, propterea, quæ serior est cicatrix: quoniam inflammatio diu multumque partem fauciam occupavit, cujus quidem reliquæ partes calvariae non sunt capaces: sed manent expertes, etiam multum pertusæ: ob eam sanè causam, quia illæ continent, & sola frons continetur. Oborta igitur in supercilio à vulnere inflammatio, pessimè ipsum habuit, & in perpetuum habitura per quandam corruptionem & infirmitatem, unde perennis generatio est cujusdam ichoris qui ut perennitatem habet ex eo quod fera fuit cicatrix: ita perennem affluxum in oculos, quia prohibetur exitu foras à cicatrice. Itaque substillum illud ichoris in oculum, οὐκ ἔστιν, ejus tollit quæ uti solebat excipiendi res aspectabiles societate parta cum illis, ipsaque transmittendo ad sensum, percipiendi causa.

MAGIS HEBESCERE IPSOS CONTINGIT.] Quia perenni substillu ichoris in oculum, membranarum nitor squallescit, humorum splendor caligat, & fulgor ignis oculorum proprii unà extinguitur: unde comparatio est verè hic posita ἀμαυρώσις.

COROLLARIUM.

DE FISTULIS.

Αἱ σύρχεις χαλεπώταται εἶναι, ὅσαι ἐν τοῖσι χονδρώδεσι τε, καὶ ἀσάρκοις τόποις πεφύκασιν, εἰς τε κοίλαις μυλῶνται τε, καὶ ἰχωροῦσιν αἶμα, σαρκίον τε ἢ τῷ σώματι ἔπessin αὐταῖς. ὁθεραπιδότεραι δ' ὅσαι ἐν τοῖς μαλθακοῖς τόποις καὶ σαρκώδεσι τε καὶ ἀνδρείοις πεφύκασι.

Illæ demum fistulae sunt molestissimæ, quæcunque in partibus cartilagineis & carne vacuis enascuntur, ibique sunt cavæ, & cuniculosæ, ac sanie diffuunt continenter: tum verò caruncula, ipsarum adnascitur orificio. Sed illæ sanescunt facilius quæcunque in partibus mollibus atque carnis, & nervo carentibus, oriuntur.

HACTENUS de natura traumatum posita in officio & conditione partium fauciarum, deque symptomatis quæ ab iis enascuntur. Illic de ulceribus loco dicendum, in historia fistularum quæ instar omnium nobis erunt: quòd illæ sint ulcerum quæ in conspectu sunt, velat principes ac reginæ. Sed principatus earum sic ostendetur ex hac prognosi.

ILLÆ DEMUM FISTULÆ.] Non illæ quidem crassa & pingui Minerva sic nominatæ in puris-ductu quem edit phymatis empyema: quoniam longa est via qua pus effunditur, ut in abscessibus qui ex peripneumonia, sub auribus, vel in cruribus oriuntur atque affurgunt: quibus tum homines occupati, periculo defunguntur, ac sine metu palindromes eò unde venerunt, si ἐπιστρέψωσιν, i. fistulam edunt, ut scribit Hippocrates. Ubi fistula nominatur pro incolumi puris-ductu. Talis est fistula in thorace, quæ in desiderio liberæ ac liberalis anacatharsæ pleuritici aut peripneumonici empyematis, ac pure in alveum thoracis effuso; unctione sit aut sectione, qua inde pus exitum habeat. Qui sanè puris-ductus, in spe angusta sperabilem facit vitæ salutem à pure laudabili: desperationem verò planè ostendit in amurco & fædi odoris. Qua de re illud præceptum est. Quibus à pure coloratur specillum, velut ab igne; omnes intereunt. Et. Quibus concutiendo, pus editur velut amurca & fædi odoris; ut plurimum moriuntur. SED ILLÆ DEMUM FISTULÆ.] mox describendæ; non autem modò descriptæ quæ κατὰ χρεῖαν fistulæ nominantur pro alto puris-ductu.

SUNT MOLESTISSIMÆ.] Χαλεπώταται, i. κίνδυνον ἐπιφέρουσαι, periculum inferentes, vel partis ipsius natura ubi enatæ sunt, vel transitu & propagatione ad propinquas & focias, vel difficultate ipsa curandi atque molestia.

QUÆCUNQUE SUNT IN PARTIBUS CARTILAGINEIS.] Cum scilicet partium illarum cava sunt ulcera, in modum arundinis fistulata, angusta, callosa, & alta, vel etiam breviora: unde ipsa fistulæ nominantur, in quibus percipitur longitudo aut brevis, sive intus recta ferantur, sive obliquo sinu; idque vel simplices, duplicesve, aut triplices ortæ ab uno ore quæ intus

lib. 2.
progn. &
Coac. 21.
cap. 16.
lib. 2.

Coac. 47.
& 48. c. 5.
lib. ejusd.

Gal. ad
lib. 1.
i. 10.

70
intus

intus tres sunt: quarum origo est phyma, vel aliud quodvis ulcus malè curatum: quamvis in ano fistularum causa est præter cæteras, ipsa contusio, quæ tum equitando; tum remigando infertur. Ergo si aliquam partem cartilagineam fistula occupavit, quam genuit summa humoris feritas & acrimonia, vel eò pessimè ipsam habet, quod irrita omnis curatio est, vel inimica potius: quia magis exulcerat, magisque fistulam reddit efferam. Sic non in manu, sed in medicamentis præsidium est; non eò quidem quod altius ipsa penetrat, ut ad ultima demitti collyrium non possit: sed quia naturam retinet carcinomatis nata ex atra bile. Ipsum verò præsidium, quod est in manu chirurgi, haud scio quid opis allaturum sit, ubi non est lene, nec facile, sicut in aliis fistulis esse solet: & ubi nulla est divisio partium incohibilium sperabilis redintegratio. Sed illud præsidium quod ex Hippocrate Celsus exprefit, mox proferetur in fistulis, in quibus appositè ipsum præceptor dicavit. Quæ autem sint partes cartilagineæ, omnibus distinctæ numeris, nuper adductæ sunt: ubi demonstratum est quod earum ejectio ab ulcere vel exectio, tum amica manu, tum inimica, nunquam est reparabilis.

ET CARNE VACUIS.] Uti membranis quæ carent omni carne & sanguine, cujusmodi sunt vesica & intestina tenuia, ubi nulla est opportunitas succrescendæ carnis, ad cicatricem, quæ tamen illis in partibus expectari nequit, ubi nulla fistulæ sectio est manu chirurgi: sed ne in palpebris quidem, nec in præputio, nec in eo quod in gena est tenue; ubi vulneris ferruminatio est potius per *ὑποκατασκευασίαν*, quàm per cicatricem *ἰμμερῶν*. In vulnere autem calloso quod fistulam edit, quenam sperabilis bona coitio esse potest, cum scinditur; ubi nec fundamentum est succrescendæ carnis, nec ullæ reliquæ succi alibilis, quo ipsa ferruminatio comparetur?

IBIQUE SUNT CAVÆ.] Non eò quidem quod fistulæ aliter esse possint, nisi sint cavæ: sed quod sint alta multumque fistulata cavitate insignes, instar arundinum: vel quod earum cavitas obducto veluti callo, præ duritate non subsidat, neque conniveat, cum scilicet in vetustatem inciderit. Ac sanè tales fistulæ vix manu chirurgi, aut medicatis unguentis ad sanitatem perveniunt: quia non cedunt utrique præsidio.

AUT CUNICULOSÆ.] Quæ movent cuniculos, longius excurrentes & prorepentes quoquo-
versum à virulenta sanie quæ ipsas continenter erodit, unde vicinas partes inficiunt, ac sæpe tam rectâ quàm dextrâ sive sinistrâ eousque penetrant, ut ad pulmonem, vel ad vesicam, vel ad uterum, vel ad grandes venas, arteriasve; vel ad inania, ut stomachum, guttur, thoracem, cuniculatim perveniant. Hic certe curatio difficillima est, nec fortè sperabilis, quod ea præsidia quæ posita esse diximus vel in manu chirurgi, vel in collyriis fistulariis, voto medici non respondeant; illa quidem, cuniculis omnibus non excisis, ac novis subinde orientibus; hæc verò, ad ultimas usque latebras non demissa: ne interim taceam nobilium partium offensiones, cum eousque serpendo, altius fistula penetrant: tum etiam perennitatem virulenti humoris morbifici, quæ est in vicio viscerum sæpenumero in-
sanabili.

AC SANIE DIFFLUUNT CONTINENTER.] Quod sanè certum est *ἡνερὸν* fistulæ contuma-
cis, quæque non facilem sui curationem promittit: idque vel proprio vitio, vel alieno. Ac proprio quidem, cum tanta feri ubertas aliunde venit per fistulam. Tum enim credibile est in sparsis quoquoeversum cuniculis, fontem subesse ichoris quo fistula defluit continenter, quem immissa crebro collyria exhaurire non possunt, ac multò minùs convertē-
re ad pepasum. Atque id locum habet in omni ulcerum rheumate consistente, *ἑμμερῶν* vocat Hippocrates, quod fluit uberius quàm merito ulceris quod in conspectu est. Sed alieno vitio tanta est ubertas ichoris è fistula, cum eò perenne affluit *τὸ ἰσχυρὸν ἰχμὸς*; idque vel ab iis quæ intrâ sunt inutilia, vel quæ extrinsecus enascuntur. In-
trâ sunt inutilia, viscerum intemperies & catarrhus; unde vel à capite, vel ab hepate perennis in fistulam est virulenti humoris atque ichoris affluxus. Enascitur autem extrinsecus illa sanies sive ichor, qualis regnasse narratur Cranoni, à tempestate austrina, cum
densis nimbis & rapido æstu conjuncta; unde proventus fuit carbunculorum. Sic enim præceptor scripsit. *Ἰχμὸς ἐκέρχεται ἐν τῷ θώρακι*. Qua duce sententia, *τὸ αἷμα ἰχυρὸν* est, Galenus agnovit: non illud quidem simpliciter tenue & aquosum; ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς τοὺς κακὸς δύναμις. i. sed conjunctum cum venenata quadam & maligna qualitate. Hujusmodi etiam sunt ichores quos ait Hippocrates raptos à venis, cum à labore & siti exaruerint, in iis accendere febrem
ardentem. Sed idem eos ichores paulò post, in calidorum & acrium rheumatismum nomine appella-
vit, cum in priorem de causi ortu sententiam ita scripserit. *Ὅταν αἰσθηθῇ τὰ φλέγια, θύματα καὶ θερμὰ ῥέματα θνατόντων πρὸς αὐτά*. i. Cum resiccata venæ attraxerint ad sese acres & biliosos ichores. Talia autem rheumatismata eò concitata, sive ichores; vel ibi collecta & nata, vix
edunt *τὸ ἰσχυρὸν αἷμα* πρὸς ἑαυτὰς; sicut in pestilentia narrat Hippocrates de ichurum ad
partes appulsi: sed pro eo pure laudabili, quod facit pepasum, alia quædam putredo est, cum ubertate rheumatismum variorum. Sic enim fætura esse solet eorum, à perennitate icho-
ris tam concitati, quàm consistentis, cum partem aliquam callosa fistula occupavit. Quin-
etiam talis materiæ seges est in trumate capitis, quod in conspectu non fuit, sed in oc-
culto latuit è diverso partis percussæ; nec prius in conspectum venit, quàm sit prænunci-
um atque causa mox affuturæ mortis. De quo illud est positum à præceptore inter signa
cætera quibus se prodit, καὶ πρὸς ἰχμὸν ἐκέρχεται, i. incommoda item veniunt ab ichoribus sub-
terlabentibus. Incommoda autem sunt explicata ubi sunt posita.

TUM VERO CARUNCULA.] Quæ est *ὑποκατασκευασίς*, quæ assurgit è fistula nimio ichore imbu-
ta, & in ore suo, quæ ichor effunditur, ulcerata: qualis est *ὑποκατασκευασίς* fistulæ urinariæ
quam abradendo facit venerea virulentia. Nam ulcerum sanie diffluentium *ὑποκατασκευασίς* ef-
se solet, ubi caro solida gigni nequit.

Coac. 4.
hujus cap.

3. Epid.
part. 3.

Initio 2.
Epidem.
6. Epid.
part. 2.
4. acut.

3. Epid.

IPSARUM ADNASCITUR ORIFICIO.] Quia ibi facilius nascitur *επιπνευμονία* & assurgit, quā i-chor exit, ubi tenerius & mollius est orificium, quā ubi fistula est callosa. Est autem caruncula illa fungosa, documentum fistulæ contumacis, & saniei ferinæ.

Hipp. lib.
de fistulis,
& Cels.
lib. 7.
p. 4.

SED ILLÆ SANESCUNT FACILIUS, QUÆCUNQUE IN PARTIBUS CARNEIS ET NERVO CARENTIBUS ORIUNTUR.] Tales enim fistulæ facilius cedunt remediis quæ vel chirurgi manu, vel collyriis, adhibentur. Atque inter ea quæ sunt in manu, solenne est illud quod ex Hippocrate Celsus expressit his verbis. Propriam etiam animadversionem desiderat fistula quæ est in ano. In hac demisso specillo ad ultimum ejus caput, incidi cutis debet: dein novo foramine specillum educi lino sequente quod in aliam ejus partem, ob id ipsum perforati, conjectum sit. Ibi lino prebendendum ac vincendum cum altero capite est, ut laxè cutem quæ super fistulam est, teneat. Idque lino crudum esse debet, ac duplex, triplexve, sic tortum ut unitas facta sit. Interim autem negocia licet agere, ambulare, lavari, & cibum capere, perinde atque sanissimo. Tantummodo id lino bis die salvo nodo ducendum est, sic ut subeat fistulam pars quæ superior fuerit: neque committendum est ut id lino putrescat, sed tertio quoque die nodus resolvendus; & ad caput alterum, recens lino alligandum: educito veteri, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim paulatim cutem quæ supra fistulam est, incidit, simulque & adfanescit quod à lino relictum est; & id quod eo mordetur, incidit. Hac ratio curationis longa, sed sine dolore est, &c. Secunda fistula, incidere mollem spongiam oportet, & quā tenuissimam imponere; deinde florem aris usi per specillum in fistulam conjicere, &c. Cætera autem medicamenta quibus & fistulæ curatio, & symptomatum ejus correctio suscipitur atque absolvitur, sunt apud Hippocratem.

lib. 2.
επιπνευμονία.

A P P E N D I X.

QUIBUS MORBIS QUÆ ÆTATES SINT AFFECTÆ.

ΤΑ ὅτι τῶν ἥκιστα ἐγένετα νοσήματα· περιπνευμονικά, πλευριτικά, πο-
δαγρικά, νεφρίτις, κίρσος· τῶν κνήμιν, ῥῆς αἱματρός, καρκίνος
μὴ σύμφυτος, λουκὴ μὴ συγγενὴς, κατάρρεος νωπῆς, αἱμορροΐς, μὴ
σύμφυτος χορδαΐδος. τῶν τῶν νοσημάτων τῶν ἥκιστα ἐχρὴ τῶν εὐδαιμονοῦντων
ὑποσόμενον εἶναι.

Sanè hi morbi ante pubertatem non enascuntur, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, varix ad tibiam, cruentum profluvium, cancer nisi congenitus, leuce non innata, catarrhus dorsalis, hæmorrhoids, neque chordapsus nisi congenitus. De quibus morbis ante pubertatem futuris, non est verendum.

Hic singularis animadversio est ætatum quibus τὰ ἀνδραγαθικά sunt in promptu, vel absunt, morbis quibusdam arcendis vel admittendis. Sunt autem τὰ ἀνδραγαθικά, causæ in nobis partæ, vel insitæ à natura, quæ non minorem vim adferunt morbis gignendis quorum illæ sunt capaces, & ipsos excipiunt atque foveant, quā τὰ παθητικά inferendo, tam intrā, quā extrinsecus. Ac sanè τὰ ἀνδραγαθικά sunt in communi ac peculiari cujusque natura, quæ cernitur in temperamento, complexionem, compagine, & humoris morbifici dominatu. Quorum in corpore per ætates sic ratio comparatur, ut magna aut nulla eorum sit conspiratio qua morbi nascantur, incidente vi aliqua efficiendi. Maximum enim est, inquit Galenus, in corporis affectione momentum ad ea quæ cuique accidunt suscipienda. Nec minis in vitio est τὸ ἀνδραγαθικὸν excipiendi, quā τὸ παθητικὸν inferendo, cum alicujus morbi calamitas in hominum vitam invadit. Sed ea vitia excipiendi, & commoda procul arcendo morbos, aut certè non admittendi, fugiendique, præsidia sunt in ætatibus quarum conditio mutationem adfert complexionis, temperamenti, atque compaginis, & humorum: proptereaque incommoda valetudinis, tam in generatione, quā in paroxysmis morborum: sicut & contrā, opportunitates atque præsidia secundæ valetudinis, dum pari ratione morbos arcant cum adventarint; eosque cum pridem jam venerint atque regnarint, abigunt. Sic epilepsia τὸ ἀνδραγαθικὸν est puerilis ætas, cujus τὸ ἀπαρκαλικὸν est pubertas, ὡς τὸν ἐκαστον, i. propter splendorem & lumen caloris nativi qui antea sopitus erat. Talis discessio esse solet sive ἀπαρκαλίων multorum morborum in senectute, quorum erant fomites, ætatum vitio exarctarum; ob eamque causam τὸ σωτῆριον nomine appellantur. Sed ea generatio & paroxysmi, morborum σωτῆριον, quæ vitio est ætatum; sicut earum omnia τὰ ἀνδραγαθικά καὶ ἀπαρκαλικά, quæ ipsarum merito morbos admittunt vel abigunt, accuratè sunt tradita in Epidemiis & aphorismis: tum à nobis alibi examinata, ut illa supersint examinanda quæ scripta sunt in hac prognosi.

6. Epid.
part. 5.

SANE HI MORBI ANTE PUBERTATEM NON ENASCUNTUR.] Quod eorum nulla est opportunitas excipiendi, nec ulla vis efficiendi, illis ætatibus, quæ sunt infrā pubertatem. Sunt autem,

autem, triplex infantia & pueritia. Nam pubertatis tempus est intra adolescentiam, cum scilicet vox incipit edi asperior, & venus agnosci, quod vocat præceptor *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*.

PERIPNEUMONIA.] i. Phyma pulmonis *φλέγμα πνεύμονος*, cujus hæc sunt incommoda sive symptomata; meteorismus inspirando, calida exspiratio, dolor sub omoplate, qui proreptit ad jugulum; pectoris gravitas, febris acuta, anxietas atque jactatio, delirium quoque ipsum. Ac talium quidem nec generatio est, nec paroxysmus, donec ventum sit ad pubertatem: quod illis temporibus quæ natura & ordine pubertatem præcedant, nulla est concitatio neque collectio *αἵματι καὶ ὕδατι* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. sanguinis à bile corrupti, unde assurgat phyma quod nomen habeat occupati pulmonis, & peripneumonia nominatur: quod illis ætatibus, i. infantia triplici & pueritia, nulla est sanguinis redundantia, qui ad incrementum simul & ad nutritionem absumitur: nulla item causa organici ad rheuma *ῥευμα*, ubi sanguis non est tenuior, nec qualitate acrior atque calidior. Quid enim sic eum faceret *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* ad organum in puerili corpore quod magisterio regitur caloris nativi, vel eo certè abundat; ob eamque causam est *αἵματι καὶ ὕδατι* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. incrementi capax & particeps? Atqui nullum *φλέγμα* enascitur *φλέγμα πνεύμονος* peripneumonicum, ubi sanguis in vitio non est, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* in *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*. Quinetiam illud adjicitur securitati, quod nullam est *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* peripneumonia in natura pueri bene morata, beneque constituta, cujus hoc loco securus erat Hippocrates cum hæc scripsit, ratus *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. nullam esse *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* ac vitæ consuetudinem contra naturam: ut nihil aliud esset illis temporibus, morè suo vivere, quàm lege institutisquæ naturæ. Ergo peripneumonia *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* in pueris & infantibus, considerari debet illis ætatibus, atque referri *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. ad penuriam & paupertatem eorum quæ intra sunt inutilia, unde nullum est *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*. Penuriam autem dico ac paupertatem inutilium, non quidem omnium (nam multa sunt *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* infantia & pueritia, quibus illarum ætatum morbi succrescunt atque pullulant) sed eorum è quibus nascitur peripneumonia. Cæterarum autem causarum peripneumonia, extrinsecus incidentium à diætâ & spiritu, quibus *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* continentur, maleficientia non quidem in totum arcetur à pueritia, sed tamen infringitur contumacia excipiendi.

PLEURITIS.] Quæ ab infantia & pueritia repulsam habet, quemadmodum & peripneumonia: quod illis ætatibus non est causa efficiendi pleuritidem ab iis quæ intra sunt inutilia, sive incommoda: nec etiam excipiendi, quia non est rheuma *ῥευμα*, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. neque concitatio neque collectio humoris pleuritici. Nam puerorum sanguis non est in vitio *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, ut inde phyma pleuriticum assurgat in tunica costis intexta; unde spirandi angustia, tussis, & febris, ac dolor pungendo asperimus excitetur. Causæ adductæ sunt modò in peripneumonia.

PODAGRA.] Quæ dolor est atque febris omnium quæ in articulos incident acerbissima, quam excitat membranarum quæ sunt in pedibus inflammatio, nata, ut scribit Hippocrates, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. corrupto sanguine qui est in venulis à pituita & bile; proptereaque talis podagra est omnium arthritidum *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. vehementissima, longissima, quæque exolvitur omnium difficillimè. Sed ea corruptio sanguinis a pituita & bile in pueritia ætatum mitissima, nunquam in mentem veniet medico sapienti, cum vivitur convenienter ei ætati, sicut Hippocratis sæculo vivebatur. Ut vana sit ostentatio eorum qui nunc exultant juveniliter, ac si fabam in placenta invenerint, certantque illudere summo Hippocrati, quod eam podagræ *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* & vacuitatem in pueris, solenni aphorismo ratam esse voluerit, quem ita conscripsit. *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. Puer nòh tentatur podagra, priusquam agnoverit venerem, vel exercuerit. Itaque dignam Hippocrate, i. *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, sententiam volunt explodi, ut falsam; & nostratibus pueris podagram vidisse se, prædicant arroganter. Quàm autem bene, viderint sapientes, qui mea hæc legerint.

NEPHRITIS.] i. Quadruplex renum morbus; quorum primus est inflammati renis & calculosi. Alter venularum ruptarum in renibus, cum nimis repletæ fuerint, aut vim expertæ violenti laboris, unde nascitur ulcus *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. quod pariter cutim contra se afficit, cum sanguis mejendo exivit. Tertius est renum proluviem rubram fundentium, instar cujusdam ichoris asarum carniū bubularum. Quartus est renum dolor qui occupat lumbos & ilia, similiter ut quæ parturiunt. Atque is dolor nascitur à pituita & bile ibi collectis: tum etiam si quis immodicè venerem exercuerit. Omnium harum nephritidum ne una quidem in pueritia locum habet; nec ulla earum generatio est *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* in pueris, nec *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* nisi quis edacitatem causetur. Nam ut attingam primum genus nephritidis, quod esse diximus inflammati renis & calculosi; non minor hic cernitur difficultas movendæ inflammationis in rene pueri, quàm in tunica costis intexta, vel in pulmone ipsius: quoniam nulla in puero causa subest concitandi & colligendi humorem, ad inflammationem renis movendam. Id certè *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* nequit accidere, ut accidit sæpe juvenibus merito juventutis; sicut & renum per urinæ ductus hæmorrhagia, & sine *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* vel prævidentia. Sed calculosi renis materiam & occasionem in pueris præripit; ne scilicet fiat in rene coagmentatio lapidosa, meabilis humor pueri atque meatus, virtute caloris nativi, cujus officium est vitare *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, & glutinosum humorem coquendo mutare *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*, i. in meabilem atque lubricum. Ex quo efficitur, ut in vesica pueri, & non in rene, coagmentatio sit lapidosa quam vocat præceptor *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*. Ideoque scribit, *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* coagmentari calculum, non *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*; quod in vesica id fiat, ubi perfecta est *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων* & fero è venis illuc perducto nomen est urinæ, non autem in renibus, ubi nondum est *ἡλικία καὶ ἀφροδισίων*; nec dum illud serum quod ad vesicam transmittitur, nomen habet urinæ, priusquam fuerit eò transmissum. Coagmen-

6. Epid.

lib. πρῶτῃ
παρ. 3.

6. Epid.
part. 3.

nis invitis semen effunditur. & ante urinam copiose non fluit, quod nullum est. Ex quibus efficitur, ut in dorsalis tabis vacuitate, nullus è capite per spinam excurrat catarrhus, qui sensationem excitet pererrantium fornicarum, quem hic præceptor nominat catarrhum dorsalem.

HÆMORRHOIS.] Quia in pueris nulla est cacochymia melancholica, per hæmorrhoidas expurganda; nec ulla plethora venarum quæ adjacent lumbis, per hæmorrhoidas vacuanda. Quæ duæ omnino sunt causæ cur hæmorrhoides non sint in pueris: quoniam aliunde cieri non possint. Nec verò pueriles morbi ejusmodi sunt ut *δυσίμνη* eò moveant.

NEQUE CHORDAPSUS.] i. Tractabilis chordæ ab ileo cruciatus, cum scilicet ad ultima ventum est intestini tenuis inflammatus, vel nimia & contumaci crudiatum oppressione distenti, adeo ut in sensum veniat contrectantis; proptereaque nomen habet chordapsi à chorda tractabili, quæ est veteribus tenuè intestinum. De natura ilei supra jam diximus.

NI SI CONGENITUS.] Hic sanè in incerto est mihi quid statuam de chordapso congenito. Adducor enim facilius ut credam in pueritia gigni chordapsum, quàm edi congenitum. Nam ipsa edacitas pueri, ac cibi non præstanti ingluvies, causam & occasionem dat intestino tenui ad chordapsum: de causarum perspicientia, unde chordapsus enascitur. Sed ipsum esse congenitum jam inde à fœtu in utero, non herèle video quid eam oppressio- nem intulerit intestino, vel inflammationem moverit, unde chordapsus assurgat. Et verò tam crudelis ilei non ea est diurnitas, ut fœtum comitari possit in partu; nec si cum fœtu venerit, lucis usuram ei vel biduum ad summum concesserit. Quid igitur statuam de chordapso quem author excludit à pueritia, nisi congenitum; quod scilicet illa ætate gigni non possit, cum tamen revera non sit *ἀγνώστου*, sed minimè *συνγενέτου*, ut ipsa rei natura planè ostendit? Enimvero tanta hic fuit animi mei contentio, ut abstrusa veritas in nominis chordapsi aucupio, tandem in lucem prodierit. Itaque revocavi animum ad cogitationem chordapsi quem facit latus vermis, qui tum in fœtu enascitur dum utero geritur; non autem ætatibus infantie & pueritiæ, postquam in lucem venit ex utero. Ejus chordapsi talis recensio est apud Hippocratem. De vermibus autem latis mea sic ratio est. Ajo enim ip-
 100

sos nasci in puero dum est in utero. Non enim, postquam è locis exiit, tantum est temporis faci in alvo, ut ea cunctante ac putrescente animal tantæ magnitudinis ibi concreseat. Nam homo quotidie pridianam fecem excernit, ut secunda gaudeat valetudine. Sin autem diu multumque fæces in alvo non ducta subsisterit; tale animal gigni poterit. Itaque multa in fœtu gignuntur hoc modo, dum utero continetur. Nam cum in fœtu accensum pus fuerit à lacte & sanguine computrescente ac redundante; quia id dulce est, animal ibi confurgit, &c. Ex quibus efficitur, commemorata puerorum mala, non quidem nata vitio pueritiæ; sed ipsis connata jam inde à fœtu; in utero talia exoriri, quatenus ipsa edit vel seminis fabricatio, vel nutritus, quem fœtui fœta ipsa de suo impertit.

DE QUIBUS MORBIS ANTE PUBERTATEM FUTURIS, NON EST VERENDUM.] Infantie quidem merito & pueritiæ: sed vitio concepti fœtus de semine alterutrius parentis, vel utriusque: tum etiam *ἐκ τῶ βλαστῶν* extrinsecus incidentium, & si convenienter non vivitur illis ætatum naturis.

2 Ἀπὸ τῆς ἰσ' μέχρις μβ'. ἐτέων· πάμφορος ἡ φύσις νοσημάτων ἢ δὴ τῷ σώματι γίνεται. πάλιν δ' ἀπὸ ταύτης τῆς ἡλικίης μέχρις ξγ'. ἐτέων. ἔχουσιν λοιμώδεις, ἔδ' ἐκ λήθους ἐν κύσει, ἢ μὴ τύχῃ πλεονέκων ὑπάρχων, ἔδ' ἐκ κατάρρεως νεφρῶν, ἔδ' ἐκ νεφρίτιδος, ὡς μὴ ἀπολαθῶσι ἔξ ἄλλης ἡλικίης. ἔδ' ἐκ αἱμορροΐδεις, ἔδ' ἐκ ῥέως αἱματωρῶς, ὡς μὴ πλεονέκων τύχῃ γενημένων. ταῦτα μέχρις γήρως ἀπέχεται νοσήματα.

Sed à decimoquarto ad quadragesimum secundum annum; natura jam morborum corporis feracissima est. Rursum ab ætate hac usque ad sexagesimum tertium vitæ annum, strumæ non enascuntur, nec in vesica lapis, nisi prius extiterit; neque dorsalis catarrhus; neque nephritis, nisi ex alia ætate hac deducta fuerit; tum nec hæmorrhoides; nec etiam cruoris profluvium, ni prius natum fuerit. Denique tales morbi non veniunt, donec ventum sit ad senectutem.

QUOMODUM pueritia & triplex infantia, suo merito sunt expertes morborum quos modò recensui; quia non sunt eorum capaces; id verò ex mente ac scopo authoris demonstrasse me arbitror. Nunc ventum est ad pubertatem, ubi τὰ ἀποδυναμικά terminantur priorum ætatum, & τὰ ἀνδραγαθικά prædictorum morborum ac cæterorum omnium continentur. Quænam autem sit ratio in pubertate excipiendi, sicut in pueritia propulsandi morbos prædictos, jam aggredior ad demonstrandum.

70 SED A DECIMOQUARTO AD QUADRAGESIMUM SECUNDUM VITÆ ANNUM.] Quo vitæ cursu a-
 dolescentia, pubertas, juvenus, ad summum exactæ, successionem habent constantis
 Gg g ætatis.

ætatis. Dixi autem, ad summam: quia juvenus eo anno 42. ulterius non excurrit, quæ in plerisque finitur 35. anno. Testis est illa sententia de phthisi ab hæmorrhagia & hæmoptysi pulmonis, cujus capacitas καὶ τὸ ἰσχυρότερον est illis ætatibus quæ sunt à 18. ad 35. annum, i. in pubertate ac juventute. Testis & illa de crisi quæ illis ætatibus per excretionem suscipitur: quia tum maximæ sunt opportunitates excernendi; naturæ robur, humor meabilis, & libertas meatuum. Testis & illa hæmorrhagia epheborum quæ finem habet 35. anno, vel ad summum, 40. Ac pubertatis quidem parens est adolescentia, quam inchoari scribit exacto 14. vitæ anno; cum scilicet venus agnosci, & vox mutari incipit ex acuta in asperam, ob inæqualitatem crescentis arteriæ: quod vocat præceptor τραχίζον καὶ ἀφροδισιάζον: sicut ipsam finiri voce aspera, gravi facta. Ergo. A XIV. AD XLII. VI-
TÆ ANNUM.] Quo tempore homini vale dicit juvenus, ac tum regnare incipit constans
ætates, comite sapientia, per quam tum homo vitam instituit.

NATURA JAM MORBORUM FERACISSIMA EST.] Non eorum modò quos non excipit pueritia, sed à se propulsat; idque suo merito: sed omnium etiam quos in vitam hominum causæ immittunt morbificæ ἡ δὲ δὴ ἐνέχουσιν, ἡ δὲ δὴ ἐξέρχονται. Atque ab iis quæ intrà sunt inutilia, non minor vis est efficiendi, quam excipiendi morbos qui regnant merito pubertatis & juvenutis: & verè illarum ætatum sporadici nominantur; ut sui sunt etiam pueritiæ atque infantie, quæ tamen propulsant prædictos, sicut eos admittunt & cæteros omnes adolescentia & juvenus. Ratio quidem efficiendi morbos ab iis quæ intrà sunt incommoda pubertatis & juvenutis, cernitur primum καὶ τὸ πλεονέκτη καὶ πένος, in copia & affectione sanguinis qui regnat illis ætatibus. Copia in vitio est, quæ amplius non absumitur incremento, si exitum foras non habet liberalem & liberum. Hinc mulieribus atque viris factura est illorum symptomatum quorum vindices esse solent muliebria mulieribus, & viris hæmorrhagia; tum ejus loco, hæmorrhoides. Sed varie sunt idæ sanguinis, qualitate malè affecti, cum scilicet ejusmodi est ichorosum ἡ ἐφθαρμένον, καὶ τὸ φλέγμα καὶ τὸ χυλόν, i. corruptum à pituita & bile: tum etiam quando est ἀκαθάρτον, i. merum. Sed corrupti sanguinis vitio atque incommodis multum adjicitur, cum effusus movet orgasmum ad eas partes quarum potentia est in ἐλαστικότητα, i. universitatem, aut quarum officio vitam carere non potis est. Inde nascuntur symptomata capitis, cerebrique repleti, cephalalgica, paraphorica, & catarrhoica. Hinc venit angina, pleuritis, peripneumonia, empyema, & phthisis. Hinc febrium genus omne, periodi, paroxysmi, atque symptomata: tum abscessus tam critici, quam symptomatici; tam intus, quam foris. Nam cæterorum humorum qui segregati à sanguine, morbos edunt, tam intus, quam foris, in omni œconomia partium nutritiarum, spirabilium, & animalium, infinita esset recensio. Ponite vobis ob oculos symptomata omnia tam universi corporis, quam partium singularum; in his profectò nullum videbitis quod non principia causasque duxerit δὴ δὴ ἐνέχουσιν juvenutis & pubertatis. Quæ autem symptomata extrinsecus enascuntur; sporadica quidem, à dieta; epidemica verò, à spiritu: ne longum faciam, omnia illis ætatibus locum habent, quas esse diximus pubertate ad quadragesimum secundum vitæ annum. Sed tamen quorundam sua sunt ἰσχυρότερα καὶ καὶ πτωχότερα, magis & minus in hac aut illa ætate.

RURSUM AB ÆTATE HAC.] Quæ est humanæ vitæ συντηρητική, & quam ingressi homines, dicuntur συντηρητικοί, i. constantis ætatis & vitæ, ubi cessat ἐργασμός humorum καὶ τὸ ἰσχυρότερον καὶ τὸ ἰσχυρότερον, i. concupiscentia & animositas, feritate domita, mansuescunt in viris; ac tum in corpore summa est æquabilitas atque proportio καὶ τὸ ἰσχυρότερον καὶ τὸ ἐκπνοῦν, i. affluentia & effluentia, ne quid nimis. Tum, eà exacta, principium est senectutis, cum jam labascit illa quam modò posui, analogia, καὶ ἐκπνοῦν καὶ ἐκπνοῦν: sicut apertè ostendit illa sententia præceptoris. Ἡλικίᾳ δὲ φερόμεναι πάλιν φέρονται δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν. i. Senes inedia patientissimi sunt; mox homines constantis ætatis.

USQUE AD SEXAGESIMUMTERTIUM VITÆ ANNUM.] Quo cæterarum ætatum jam exactarum conspiratio est ad ea vitæ incommoda quæ hic nascuntur, cum primum senectus est, in-
gravefcitque corpus, non ita meabile, ut solebat, nec perspirabile in cruditate, putredine, & concretionem humorum qui pessimè habent senes in pepasmo difficili. Nota est illa sententia præceptoris. Βραδύχρη καὶ κόρυζα πῶσι σφίδρα προεόνται καὶ παίνονται. i. Rucedines & coryzae, decrepitis non maturefcunt. Quod certè, ut affecto vitæ curriculo locum habet cum ad ultimum ventum est senectutis: ita pepasmi difficilis principia sunt ejus initio, & inde paulatim itur ad cruditatem extremam. Initium senectutis hic posuit 63. vitæ annum, quod alibi retulit ad 60: sicut ætatis maturæ carceres primum ait solutos 42. anno, quos alibi aperit 40. Scitum est illud. Ἀποπληκτικοὶ δὲ μάλα ζήνουν ἕως τῆς δὴ ποσὸς ἐκείνης ἡλικίας. i. Apoplectici maximè sunt ea ætate quæ est à quadragesimo anno ad sexagesimum. Qui locus est de apoplexia melancholica; ubi maturam ætatem scribit absolvere cursum suum à carceribus ad calcem, exacta ætate quæ est à quadragesimo ad sexagesimum vitæ annum; quo tempore ipsam senectus excipit. Quemadmodum igitur pueritia morbos non excipit nec admittit suo merito, quos facit ἐργασμός, humorum corruptio, & conipurcatio sanguinis biliosi καὶ ἐφθαρμένοι in pubertate & juvenute, ipsumque etiam τὸ ἰσχυρότερον καὶ τὸ ἰσχυρότερον quod illis regnat ætatibus: ita constans ætas sive matura modò descripta, rerum illarum morbificarum dominatu atque imperio liberata: si quidem illi convenienter vivitur, ut est ipsa priorum ætatum, recto & inoffenso cursu, bene morata; non est obnoxia morbis illis quorum his verbis recensio est.

STRUMÆ NON ENASCUNTUR.] Quia tum firmæ sunt partes ac validæ, quibus naturæ com-
moda comparentur, atque incommoda propulsentur; ob eamque causam non est collectio, neque corruptio; non item appulsus humoris morbifici, nec opportunitas glandularum unde

de assurgant strumæ illa ætate, si regitur natura duce, & comite sapientia. Sunt autem strumæ, tubercula, vel, ut præceptor ait, phymata glandularum, quæ in eam molem assurgunt imbutæ proventu pituitæ putris & falsæ, quæque sua feritate maligna inflammatio- nem movet acerbam, cum accessione tumoris, ac tentione cujusdam pelliculæ qua involutæ sunt illæ strumæ, intra quàm ipsæ augentur & crescunt, ut viva quædam mola, securæ omnium cataplasmatum & emplastrorum quæ vulgò adhibentur chirurgorum audacia quorum temeraria medicina est. Tantum præsidia sunt in manu, si nulla sit inflammatio, quæ o- mni ratione primùm debet arceri & abigi, ne circum radicibus illæ cancrifcant, more ar- borum quas Theophrastus narrat sparsis huc illuc radicibus, κακὰ ῥιζόν. Sed de strumarum
10 origine, quas rectè Galenus censet κακοχυμῶν πλεονέκεια ἐκ τῶν νεφρῶν, i. caco-chymia redundantia fluente in cutem: solennis est illa philosophia præceptoris quam sic Latine expressi. Quod verò attinet ad ætates, phymata in pus mutantur, atque hæc quidem strumosa quamplurimos occupant pueros, unde discedunt ex facili. Sed tamen & pueris prove-
20 ctioribus, & ipsis juvenibus, ut rarius illæ nascuntur; sic abeunt difficilioribus. Verum in viris certè nulla hujusmodi phymatum generatio, eorumque tum præsidia sunt in manu Regis Christianissimi.

aph. 26. 3.
& lib. 2.
proria.

aph. citat.

NEC IN VESICA LAPIS.] Cujus quidem generatio est, crassi & glutinosi humoris lapidosa coagmentatio in vesica, unde sunt homines propriè λιθώτες, ex illo Hippocratis sacramen-
20 to. Οὗ πολὺς ὁ ἀριθμὸς λιθώτων. Nam sectio est lapidis in vesica, non autem in rene. La- pidis autem vesicæ propulsio est in matura ætate: quia tum gignendi ejus nulla est cau- sa efficiens nec materialis. Est enim vis firma expultrix vesicæ, & glutinosi humoris va- cuitas. Ac generatio lapidis in vesica, suo loco scripta est convenienter ad mentem au-
thoris.

NISI PRIUS EXTITERIT.] Ἡ μὲν τίχῃ πρὶν γενέσθαι τὸν λίθον, i. si res ita non tulerit, ut prius ex-
30 titerit, quod vocat præceptor πρῶτον γενέσθαι. Quod est ejusmodi ac si diceret. Si an- tequam ventum sit ad vesicam, lapis non fuerit; primigenia ejus coagmentatio in vesica non erit: sin autem sit πρῶτον γενέσθαι, i. in rene calculus, atque is in vesicam prolapsus non exeat; dubium non est quin corticatum crescat, unde assurgit lapis vesicæ. Ergo si juve-
nis fuerit calculosus in rene, idem esse poterit in vesica, constanti ætate, quæ, suo meri-
to, illius calculi capax non est, sicut alieni est particeps.

NEQUE DORSALIS CATARRHUS.] Qui est φθίσις ὀστέας, de qua nuper diximus: quia tum ho- mines defervescentibus cupiditatibus vale dixerunt vitæ voluptuariæ, nec sunt deinceps
φειδωλοί, i. cultores veneris, sed virtutis.

NEQUE NEPHRITIS.] Quam excitat inflammatio sive calculus: nam utriusque propulsio est ab ætate; illius quidem, quia non est tum sanguinis πλεονέκεια καὶ πάθος, nec ullum ejus rheu-
ma ῥευματισμὸς: hujus verò, quia non est causa efficiens in renis ardore, nec materialis in
30 sonia crudi & crassi humoris, unde sit coagmentatio lapidosa in rene.

NISI EX ALIA ÆTATE HUC DEDUCTA FUERIT.] i. Vitio juventutis parta in rene, ibi mansi-
40 onem habeat constanti ætate.

NEC HÆMORRHOIDES.] Quia tum causa non est hæmorrhoidum à caco-chymia vel à pletho-
ra; nec ulla accasio hæmorrhoidum ciendarum ab infania, vel a nephritide.

NEC ETIAM CRUORIS PROFLUVIUM.] In promptu causa est; sanguinis medioeritas & mode-
ratio.

NISI RES TULERIT IPSUM PRIUS FUISSE.] A causis quæ non quiescunt in constanti ætate,
nisi deducta parte aliqua quotidianæ dietæ: ut in iis qui altero crure sunt mutili.

DENIQUE TALES MORBI, AD SENECTUTEM USQUE ABSISTUNT.] Quoniam tales morbi non e-
nascuntur, sed inde absistunt, ubi non adsunt causæ illorum morbificæ; aut certè sunt in-
choatæ, non autem ad umbilicum usque perductæ. Quarum duo genera statuuntur: unum,
50 quod efficiendi vim habet: alterum, excipiendi; τὸ μορμὴν καὶ τὸ ἀνδρῶν Græci vo-
cant. Qualia certè non sunt in constanti ætate, sicut jam diximus: sed in senectute, jam
inde ab ultimo septenario constantis ætatis qui eam attingit, causarum generatio diuturna
subitam adfert impressionem eorum morborum qui antè non erant dum viveretur matura æ-
tate. Est enim ratum illud; quod subita non est ac velut improvisa causarum generatio,
sicut morborum qui ab iis nascuntur. Solenne est illud Galeni. Οὗ γὰρ διὰ τῆς αἰτίας ἐξαφνίδος
ἡ φθίσις νοσησάντων ἐστίν, ἔτι καὶ ἡ τῆς φθίσεως αἰτία. i. Sanè, non ut morborum est repentina ge-
neratio: sic & generationis causa.

comment.
ad hist. 4.
part. 3.
3. Epid.
πρῶτον γε-
νέσθαι.
de anno
climacte-
rico.

Quæ ratio si nota esset illis magistris qui profitentur scientiam climacterici anni, quem
exigit atque percurrit sexagesimus tertius; non tam ridicula essent illorum triscurria quibus
60 vanitatem suam, impia superstitione fucatam, pro veritate ostentant. Sic enim conficerent
atque concluderent; ideo fatalem videri sexagesimum tertium vitæ annum, quia tum ho-
mines morbis quamplurimis occupantur, à quibus longè aberant in ætate virili. Quod ut
concedam verum esse: tamen non efficitur, ut occupati absumentur ab iis morbis cum
regnare cœperint ea senili ætate, quos modò diximus absistere à virili. Nec verò si ab iis
obeant suum diem; obitus causa erit numerus sexagintatium annorum: quia tum septies
novem anni complentur. Non enim ipsi numero, cujus nulla vis est, ferri debet accepta
illa necessitas moriendi; sed morbi ἐπίδη, i. insultui: nec ea quæ cadit in senectutem; sed
ipsi fato quod est ἡ μάστις πανταχῶς, jussu Dei posita in vitæ commodis, quorum peren-
nis jactura est, effluxus naturæ triplicis perennitate, & exhausto humidi primigenii, quæ
70 corporis fabricatio intra se habet à semine utriusque parentis. Sunt autem illa vitæ com-
moda, partium solidarum vivacitas, & nectar à corde vivificum; quibus operam suam
dicarunt

dicarunt spiratio & nutritus, per spiritum & dietam.

Quinetiam similis est obeundi causa & ratio quinquagesimo sexto & sexagesimo; quibus id fato concessum est, ut senes tum esse incipiant; illi quidem, exacta virili aetate à 36. ad 56. hi verò à 40. ad 60. Nam aetas virilis, omnium excurrit longissimè, ac tres annorum continet septenarios, quorum tertius, cum propè abest à senectute, viam munit quodammodo morbis senilibus qui ab aetate virili absistunt ad senectutem usque: quod idem est ac si diceret, ad 56. 60. & 63. Ut enim sunt carceres aetatis maturae: sic & illius metae, cum scilicet illa viginti annos exegerit. Itaque nostri sophistae, fundamentum huius vanitatis nullum invenient, nec serio ex Hippocrate triumphabunt de numero sexaginta trium annorum, quem hic recensuit; non eo quidem ut sit fatalis & climactericus, ut isti vocant: sed ut statuatur principium senectutis, omnium serò maximè venientis, inchoata etiam serò aetate virili, 42. vitae anno. Sed cum tria illa senilis aetatis principia idem jus habeant climactericum necis ac vitae, ob ea incommoda quae tum pullulare dicuntur, quorum fuere steriles anni viriles; nulla est aequitas huc advocare numerum septies novem annorum, qui non est idem in annis idem potentibus; cuiusmodi sunt ii qui finiunt maturitatem & inchoant senectutem, videlicet 56. 60. & 63. ut serius aut celerius est principium senectutis, quod edit annis viginti absoluta descriptio virilis aetatis, serius aut celerius inchoata.

Jam verò climacterici anni vanitas, ad examen adducta, eò me cogit ut fatear; toto vitae cursu, tametsi ad obitum fatales esse videntur omnes omnium aetatum anni, ob ea incommoda quorum futura est illis aetatibus: tamen non ideo climactericos jure dici, nec esse, quòd nondum perfecerint suas climacas quae per septenarios cursus annorum, velut quibusdam gradibus ad 63. usque conscendunt, exactis tum novies septem annis. Atque hic status est climacterici anni: de quo haec vulgò feruntur. Observatum in multa hominum memoria, expertumque esse, senioribus plerisque omnibus 63. vitae annum cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis morbi gravioris, aut vitae interitus, aut animi aegritudinis. Verum enim vero quis malus genius hanc illis mentem immisit, ut credant homines ex hac vita migrare, numerorum imperio, non fato & casu; ita volente Deo, aut certè illius permisso, qui solus & necis & vitae summum jus habet, & cujus nutu res eunt divinae pariter atque humanae; & quo praecunte vel ipsa decidunt folia ex arboribus, nec fluunt capilli ex capite, nec unus quidem perit sine illius numine? Furor est profectò, furor; omnipotentis Dei providentiam, momentis temporum & serie numerorum atque complexu distringere, aut velle ipsam notis quibusdam ac numeris, tum syderali scientia praevidere, cujus est illa praedictio; ipsum furtivè ad nos venturum, nec sui adventus ullam scientiam posse à nobis teneri.

Sed vanitatem examinemus novies septem annorum, vel novem climacum quarum ascensu itur ad regnum climacterici anni, cui suam nimium credulitatem superstitiosi homines addixere. Hic certè faciam, Deo duce, ut si quid apud vos in hoc fuit studio admirationis, id planè contemptum sit atque abjectum. Principio; numeri nullum jus & imperium est in naturam corporis, cujus origo & conservatio supra est posita. Et verò vita hominum ut numeris non subsistit; sic etiam non sustentatur. Ac sanè subsistit in vitali principio partium solidarum quod est *ἡ ζωὴ*, unde ipsa vivacitas, & in vivifico nestare, cujus perennitas est à corde. Sustentatur autem à diætā & spiritu. Ergo per Dei clementiam, vitae hominum custos est & conservatrix natura, quae sustentatur atque reficitur spiritu & diætā. Ac certè vita hominum fato concedit, primum τῇ φύσιν, i. naturā, τῇ ἀφύμωσιν, i. effluxu perennitate, & consumptione humidi primigenii: mox τῇ δυνάμει, i. necessitate, cui suppetit spiritus & diætā, τῇ συμπύκνωσιν, i. coactione cibi ac spiritus, omniumque quae assumuntur; quae tam convenienter naturae non adiunguntur, quàm illa erant quae continenter effluunt. Hinc semper aliquid naturae decedit, & semper aliquid excrementi accedit, unde morborum proventus, & infirmitatis accessio. Quae duae sunt causae fatales interitus, ut visum est praecatori, cujus individua comes est ratio. Nam ea quae extrinsecus inferuntur, & vim naturae adferunt, diætā φαύλην & φλαύνην, cœli adversa tempestates, & πάθος τοῦ σώματος; haec sanè non fato, sed casu mortifera sunt ante diem.

lib. vii
quinto
cap.

Ergo non numeris vita conficit cursum suum; sicut in numeris fundamentum non habet: sed ut praecclare Hippocrates, ἐν τῷ ἑσπέρῳ & φύσιν, ut testantur haec verba aureis digna literis. Μάλιστα μὲν τὸ ζῆν ἐκ τῆς ἀφύμωσιν ἀπὸν ἐστὶν, ἐπὶ δὲ φύσιν τῇ γυναικί. i. Prima vis in homines existit, Dei; deinde naturae muliebris. At verò illud τὸ ζῆν numeris non absolvitur, sed verbo Dei: sicut nec ipsa natura numeris comparatur in fundo mulieris; verum à semine utriusque parentis, ut supra jam diximus. Erit igitur causa interitus, quae antea fuit ortus, nempe τὸ ζῆν καὶ αὐτὴ ἡ φύσις, quam scribit Hippocrates ἀπὸ φύσιν μὲν ζῆν. Loquitur autem de nativo calore in humido primigenio, unde principium est vitae ac finis. Ergo fatalis interitus quem Dei voluntas praestituit, ac necessitatem ejus in fluxa eujusque natura fundavit; nulla numerandi subtilitate, nec ullo numerorum complexu comprehendendi potest: sicut nec μάχη περιμήν quam Deus posuit in fundamento vitae, i. in semine animato utriusque parentis. Est enim pia & vera persuasio Christianorum; omnes homines eò conditos esse à Deo, ut pro se quisque auctori suo tandiu interserviant, quoad ipsi visum est, & quantum naturae vivacitatis concessit ad obeunda iustitiae & pietatis officia, quorum in illis est Dei imago cum excellentia praestantiaque animantium reliquorum.

lib. 2.
paralip.
cap. 35.

Jam constat, opinor, quòd recto cursu inoffensa naturae non est vitae obitus ante diem, nisi Deus ipse suo numine fatum praeverterit, ut in Rege Josia pietate insigni, quem Deus ante diem ad patres suos collegit; ne oculi ejus viderent omne malum quod brevi venturum

turum erat Judæis. Est igitur monstri simile, fata naturæ à Deo immissa, ipsumque regem factorum, cujus dominatu seriùs aut celerius illa veniunt, vanissimis numerorum calculis velle complecti. Vanissimi autem numerorum calculi nunc proferuntur in malè subducto climacterico vitæ anno.

Hic primum magna est vanitas in climacterico; sed major, in numeris, climacum imperitia. Non enim si novies septem monadibus, sexagintatria complentur & absolvuntur; ob id ætates novem sexagesimotertio continentur. Nam triplex infantia septem finitur, totidem pueritia, undecim adolescentia, decem juvenus aut quindecim, constans ætas viginti. Nec verò septimus quisque annus ætati notam imprimit septenarii ratione: quia celerius aut seriùs nota imprimitur ut suos habet progressus natura, quam diximus *αὐτὸ φέρει*, i. de suo aliquid semper fundere, vel sensim amittere, donec ad ultima ventum sit vitæ, ubi cum morte mutatur. Ergo septem novies nihil adferunt sexagintatribus, unde tum alia mutatio esse possit, quam à natura fluxa quæ *αὐτὸ φέρει*, & à victus necessitate.

Quòd si tam de natura multum decesserit, & excrementi multum accesserit, unde in promptu sint causæ morbificæ, cum parì conjunctæ virium infirmitatē; sanè non est dubium quin ea ætate causa & occasio sit magnæ ad obitum mutationis. Sed cur in causa sint numeri septenarii novies illuc assumpti, non hercle invenio. Pugnat hoc cum verbo Dei. Pugnat etiam cum natura, fundamento vitæ illustri, adjuncta spiritu & diætâ. Nihil autem in veris ducendum quod verbo Dei & naturæ, quæ ipsa vis Dei est, dissentaneum esse videatur. Nam quòd objicitur; febrium septenarios esse criticos: ut illud concedam, quis tamen jussu adferet septenarii ad eam crisin quæ per naturæ *ἐπέλα* septimo die incidit, significata pepasino quem exhibet quartus dies? Omnes enim febrium crises suscipiuntur naturæ & morbi *ἐπέλα*, i. insultu, illius quidem, à pepasino secundæ; hujus verò, cum cruditate ac feritate maligna humorum, sinistra. Cernitur illa *ἐπέλα* certis quibusdam quaternariis ante vigesimum, septenariis ante quadagesimum à vigesimo, vicenariis ante centesimum à quadagesimo. Atque dierum criticorum *ἐπέλα* est quorundam, & aliorum *ἐπέλα*. Quam distinctionem non agnoverant in iis quas ponunt climacis ad climactericum. Verum illius *ἐπέλα* quartanæ septimanæ vicinæ causam non adferunt periodi quaternariæ, septenariæ, & vicenariæ: sed morbi & naturæ certamen quod illis periodis est in procinctu, à motu, putredine, & collectione humoris morbifici; cum scilicet natura freta pepasino quem ipsa per se fecit, virtute partium solidarum, ad mitigationem humoris excretionem vel abscessum aggreditur, atque ita morbo defungitur. Ut enim pepasinus sive concoctio, est opus naturæ per solidas partes diffusæ, quæ est ipsarum virtus: sic *ἐπέλα* omnis critica inde à natura procedit, quam scribit Hippocrates *ἀρχαίον τὸ ἐπέλα τῆς ζωῆς*, i. invenire insultus, velut aggressorem quendam, quibus expellit morbos, eisdemque quantum potest, à se propulsat. Nam supersticio vana periodi septenariæ ad crisin morborum, ibi se prodit maximè, quòd febrium tertianarum crisis est 13. continuarum verò & acutarum, 14. Tum etiam quòd parium dierum paroxysmi non cadunt in criticas periodos septenarias, nisi malè. Scitum est. *Τὰ παρὶς ἡμέρας ἐν ἀφύπνῳ, καὶ ἐν τῇ ἀφύπνῳ*, i. Quæ paribus exacerbantur, paribus judicantur. Sed huic disputationi colophonem imponet divina illa vox præceptoris. *Νόμος φύσις, ἡ φύσις ἀνθρώπου ὁ φύσις τῆς ζωῆς, ὡς ἐν Ἀγνῶστῳ*, i. Morborum naturæ medicæ: vias enim sine consilio natura invenit. Et paulò post. *Ἀλλὰ δὲ ὁ φύσις τῆς ζωῆς, καὶ ὁ νόμος, καὶ δὲ τὸ δῶκεν*, i. Natura non doctâ, quod non didicit: tamen id rectum facit.

Superest vanitatem risu potius quàm oratione gravi explodamus eorum qui suam superstitionem natam ex faucibus Orci, non ex verbo Dei cujus est una veritas, nec ex naturæ perspicientia quæ nunquam aberrare nos sinit; ita fundare & confirmare nituntur. Adferunt enim gratulationem Augusti, quòd inoffenso cursu annum 63. exegisset. Hoc dignum est supersticioso Augusto; idque in regno superstitionis quod erat tum Romæ. Non enim Augustus imperio illustrissimus, tam erat naturæ ac Dei cognitione illustris, quàm optimus nuper Imperator Maximilianus II; à quo princeps Aulæ, quem vocant Magnum-magistrum, cum ei per literas gratulatus esset de anno climacterico secundis rebus exacto, responsum tulit; omnes vitæ annos sibi esse climactericos, ac sui conservationem referre ad unicam Dei providentiam, quam celebrare solebat illo solenni dicto Abrahami ad filium Isaacum; Dominus providebit.

TRACTATUS TERTIUS, DE MORBIS MULIERUM.

ΕΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙΣΙ τὰ περὶ τῶν τόκων ἰσχυρὰ ὑδατώδεα κακόν.

1 In muliebribus, quæ ante partus uterinæ aquæ fluxerunt; graves malè habent.

70 Hic loco & jure scribendum *περὶ τῶν γυναικείων*, i. de morbis mulierum, postquam de iis dictum est, qui sunt communes utriusque sexus. Sunt autem muliebriæ alvina, omniaque conti-

lib. 3. *de
apoph.*
lib. 5. aph.

continentur in alvo tam naturalia, quàm quæ ipsis adveniunt. Sic enim iudicium est præceptoris, τὸ ἰσχυρὸς ὀφίς sacri usque ad lumbos, comparatum esse ut excipiat commodè τὰς γυναῖς, i. mulierum naturalia. Tum gravidæ sætu mulieres idem scribit ἔχειν ἐν γαστρὶ, i. gestare in alvo, aut etiam ferre alvum. Sed inter ea quæ sunt alvina, sive illa sint naturaliter constituta, sive multum è suo egressa catorthmate; τὰ γυναικεία, i. muliebria, principatum obtinent dignitatis. Est enim fœminarum uterus, omnium quæ in alvo continentur nobilissimus: ut non sine causâ ipsam divinus Plato ζῷον ἀνθρωπικὸν nominasse videatur. Tum uteri concupiscentia majus bonum affectat quàm hepatis. Ipsum verò ἔργον, i. opus uteri, admirabile est quantum hepatis ἔργον dignitate præcedat. Est enim τὸ ἔργον hepatis, tantum αἰματώδης, nutriendo: uteri autem τὸ ἔργον est γένεσις ἢ πλάσις, i. generatio atque perfectio animalis. Nam ipsa virtute uteri semen animatum promovetur atque perficitur ab eo quod erat ad id quod actu esse debebat. Atqui nobilior est promotio atque perfectio feminis ad animal, quàm panis ad sanguinem. Quid verò? nonne huc spectat divina illa vox præceptoris. Πιστὶς ὃ γυναικείος φύσεως καὶ νοσημάτων τὰδε λέγει· μάλιστα μὲν τὸ ἦέν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ αἶψα ἵσταται, ἔπειτα αἱ φύσεις τῶ γυναικείων. i. Numen in homines magnam vim habet: inde naturæ mulierum.

lib. de nat.
muliebri.

Ergo τὰ γυναικεία, i. muliebria, communi voce dicuntur, τὰ τῶ γυναικείων ἰλίου παθήματα, ἢ καὶ ἀσθένειαι, i. mulierum affectiones propriæ, quæ tantum in eas merito sexus incidunt, non autem in viros. Tametsi enim communia sunt æquæ mala virorum atque mulierum quæ vitio accidunt œconomix cujusque, hoc est, nutritiæ, vitalis, & animalis: tamen in fœminis alia est naturalium & genitalium ratio atque conditio quàm in viris; proptereaque similiter non sunt affecta ut illis. Itaque muliebria illa, vel, si mavis, τὰ γυναικεία, tantum ad fœminas pertinent; purgatio menstrualis, conceptio, graviditas, partus, puerperia, sive τὰ λεγόμενα, & quæ sunt ejusmodi. Atque illa sunt τὰ φύσει, i. naturæ merito naturaliter constituta, cum bene res eunt qualitate, copia, tempore; tum etiam excipiendi, continendi, & vacuandi modo. Sed tamen κενώσις ἢ καὶ ἐξοχὴ dici reperio τὰ γυναικεία pro iis quibus fœminæ ipsæ purgantur per naturalia, & καθάρσις nominantur: sive illa sint menstrualia; sive puerperia. Testis est illa sententia præceptoris. Γυναικείων ἀγῶν ἢ ἐν ἀρρώματι πολεῖται: ubi Galenus hæc posuit quæ annotavi.

aph. 28. 5.

4. Ep.
part. 8.

aph. 56. 5.

Partitio
lib. 2. de
mulierum
morbis.

Et verò γυναικείων verbum planè huc spectare videtur, ubi narrat præceptor extitisse illis temporibus quandam mulierem nomine Phaetufam, quæ cum restibilis olim fuisset fœcunditatis, ac menstrualia illi quàm optimè respondissent: præ summo morore quem ex marito concepit exilio, ante diem desit esse menstrualis. Et cum benè illi ciendis menstrualis medicatum fuisset; nunquàm potuisse tamen γυναικείων, i. mulierescere, vel ad muliebrem naturam redire quæ est in menstrualis purgatione. Quinetiam ipsum profluvium quod prorumpit per naturalia, vocatur à præceptore τὸς γυναικείων, ut in illo. Ἐντὶ τῶ γυναικείων πάσματος καὶ λοιπῶν τῶν ἐν τῇ γαστρὶ κακῶν. i. Muliebri fluxui convulsio aut deliquium si superveniat; malum. Sed hujus propositi veritas planè lucet in hac prognosi quæ est de incommodis proruptarum aquarum ex utero ante partum, quas inter γυναικεία recenset, ut æquum est, sicut & cætera λεγόμενα, i. puerperia. Omnia autem quæ uterina sunt, tam commoda, quàm incommoda, quæ cernuntur in excrementis hysteris, in actionibus τῶ λεγόμεν ἢ ἀπὸ τῶ λεγόμεν, i. naturæ merito vel immerito; tum in qualitate ipsius matricis, i. in complexione, temperamento; habitu, colore, charactere, & mole; omnia, inquam, nomine τῶ γυναικείων continentur apud Hippocratem in libris illis aureo dignis calamo & scriptura, καὶ τῶ γυναικείων, i. de rebus & morbis mulierum propriis. Ac libro quidem priore traditur primum egressio purgationis menstrualis à suo catorthmate, i. à norma & præscriptione naturæ, in suppressione ipsius ad septimum usque mensem, cum ex toto perit non reditura hæc muliebritas. Atque illius absolutæ suppressionis causæ & symptomata explicantur, tum ratio ipsa curandi præscribitur. Idem fit cum solerti examine in paucitate purgationis, in periodis quoque non statis; in ejusdem nimia abundantia, periodis quoque non statis, & impuritate ipsius. Tum ponitur ipsa naturæ præscriptio in qualitate sanguinis, quantitate utraque, periodo, & vacuandi modo. Sed admirabilis est norma, præscriptio, egressio, redintegratio conceptionis, graviditatis, partus & puerperiorum, cum scilicet pro fœcunditate regnat sterilitas; pro sætu concepto, mola; pro facili graviditate, summa difficultas gerendi & nutriendi fœtum, pro partu, abortio vel δυστοκία; pro exitu lochiorum, suppressio aut præceps exclusio. Tum vitia quæ sunt in utero & ex utero, ab illis incommodis, & causis eorum quorum fœtura cernitur in omni genere τῶ γυναικείων παθήματων; eorum videlicet quæ tum in utero fixa sunt, tum inde prorumpunt ad partes nutritias, vitales, & animales earumque officia labefactant. In summa; purgationum, qualitatum, substantiarum, & actionum hysteriarum è suo naturæ statu & norma egressarum causæ, symptomata, & ἀποκαταστάσις, i. redintegratio, priore libro de morbis mulierum continentur. Nam libro secundo nulla est præscriptio rerum hysteriarum bene actarum; nec ulla simplex ab ea norma egressio: sed summa sunt omnia vitiorum toto genere contra naturam, quæ partim ex utero vel in eo, partim etiam per ipsum apparent & fiunt. Hujusmodi sunt fœda profluvia diversorum generum, perversiones hysteriæ, ulcera, scirrhi, carcinomata, erysipelata, prolapsus, mola, &c. Quæ cum ita sint, aquarum muliebrium in utero stabulantium, donec ponatur fœtus; examen hic nobis proponitur, ut quæ sit earum κατέργασμα: tum autem quenam ab ipsa norma sit earundem egressio, & quorsum appareat, puerperarum studio intelligamus.

IN MULIEBRIBUS.] Græcè est ἐν γυναικείων, i. inter ea quæ naturæ merito sunt muliebria: cujusmodi sunt menstrualia, puerperia, quorum in genere sunt aquæ puerperiales, jamjam futuri

futuri partus prænuncie. Talia enim verè *γυναικεία* dicuntur, ut certè sunt. Nam illa veniunt *ἐκ λόγου*, i. merito nature muliebris, & *ἐκ φύσεως*, i. lege naturæ à qua gignuntur & cunctatæ sunt, procreandi & pariendi causa. Tum ipsa muliebritas potissimum in illis apparet, sicut in conceptione, graviditate, & partu. Quæ sunt actiones & opera verè muliebria; proptereaque nomen ipsum merentur τῶν γυναικείων, similiter ut purgationes menstruæ & puerperiales. Nam vitia, quæ tum in utero, tum ab eo contingunt, κατὰ φύσιν muliebria & τὰ γυναικεία dicuntur; si tantum exceperis molam & suffocationem hytericam. Cætera autem vitia, quæ vel intrā sunt *ἐν τῷ ὕδατι*, vel extrinsecus enascuntur; ob id muliebria dici possunt, quòd illis in partibus fixa sint aut per eas ferantur quæ muliebritatem ipsam constituunt: non tamen jure ipsius, ut vera muliebria, sed ex eventu.

UTERINÆ AQUÆ Τα ὑδατῖα, non quidem hydropici uteri : cuiusmodi sunt illæ quæ ineuntem sanant ascitem per diarrhoeam aquosam cruditatis expertem : sed quæ funduntur à foetu in allantoiden , & unâ cum foetu crescente amplificantur donec effundantur cùm in propinquo est partus , cui tum viam muniunt ad facilem exitum , quando is pari contentionē suscipitur uteri atque foetus . Sunt autem aquæ illæ collectæ à sero humorum quos habet sanguis maternus qui per umbilicum purus ad foetum transmittitur , nutriendi & accrescendi causa : suumque excrementum per aquæ-ductus renum in foetus vesicam deponit , indeque factam τὴν ὕδριν , non quidem mejendo per colem , sed refundendo per ἀρχήν , transponit in allantoiden , ubi servatur donec parturiat gravida foetu mulier . Hic certe attentio medici esse debet , cùm audit è puro sanguine quo foetus uicitur , perennitatem esse τὸ ὑπότως , renom ductu ad ipsam vesicam . Polita enim materni sanguinis puritas , serum naturale non tollit : quo si careret , in vitio esset , ut esse solet αἷμα τὸ ἀκρῆτον , ceterique humores qui sunt ejusmodi quando sunt αἱμακτοὶ ὑδατώδες ὑρέονται , ut refert Galenus . Ac super ἀκρῆτον sanguine , vetus est illud Hippocraticæ de Phlisco . Πίμπλη δὲ μέσον κνήμης μχριν δονά μόνον ὑπάρχεν ἀκρῆτον · ἐκταύθ' ἀπέστην , i . Quinto die paucus stillavit ei sanguis è nari bus atque merus : sextum agens diem interiiit . Ergo non est mirum in foetu esse τὴν ὕδριν ; nul lam verò τὴν ἐπιχώρησιν : quia ne micam quidem alimenti capescit ex alvo , unde est ipsa dejectio , & fiece alvus transmittitur , etiam ex mulctra lactis nutritici , simulatque foetus ven it in lucem , ac spiritum ducit . Nam quod purissimi sanguinis portionem attrahat sibi fa ctus dum manet in utero : unde supersunt reliquæ ad futuram purificationem à partu , quæ est λοχία καὶ θαρσις ; plantum illud faciet quod unum præter cætera multa , ex Galeno adduximus ; cujus hæc sunt verba . Η β' λοχία καὶ θαρσις ἐστὶν αἷμα καὶ τὸ ττόμα , καὶ θαρσις ἢ ἀλ λοτέρειον α' τοῦ τ' κύστιος χροῖον ὑπόλευθ' ἐν τ' φλεβί , διαπεμπομένη μὲν εἰς τὸ σπλῆν τῷ κυμήτι· δ' καὶ αὐτὰς χρεῖται αἵματος · μόνον δ' εἰ φαλοτήρι δ' καὶ ἑκατέρω μέλει σπλήνι τῇκελεύσει 249 τ' μή τεας . I . Est enim lochia , purgatio : sed tamen , ut ipsum nomen declarat , rerum alienarum purgatio , quæ per tempus graviditatis collectæ sunt ; appposito quidem fatui sanguine puro & usili qui erat in venis ; superstite autem inutili qui solebat mensurius per uterum expurgari . Sed tamen hoc interest inter purgamenta eorum quæ stabulantur in muliebribus locis dum for mina gerit uterum ; quod aquæ sunt partus prænunciæ ; sanguis autem ipsum sequatur , se condinis exclusus .

ANTE PARTUM FLUXERE.] Non quidem cum partus est in prociñctu, ex pari contentione uteri atque foetus, unde partus ipse, puerperæ votis respondet: sed multo antequam gravida enitatur, diebus aliquot ante partum, sine ullo enixu: quo tempore, ruptis à foeti membranis, injussæ prorumpunt, neque à gravida sisti possunt: secus ac vesicæ urina, ope sphincteris & janitoris musculi qui voluntatis imperio morem gerit. Ergo naturaliter fluunt uterinæ aquæ *ante partum*, i. *ab enixu coactæ*: ut scilicet illæ sint parturientium: sicut purgamenta cætera puerperarum. Quòd autem nullo enixu prorumpant, in causa hæc sunt: revera earum nimia abundantia quam allantoides capere & continere nequit, quin distenta nimium disrumpatur. Est autem nimia abundantia, tum ab iis quæ intrà sunt inutilia, tum ab iis quæ extrinsecus enascuntur. Intrà sunt inutilia, sanguis serosior, tum serior foetus conformatio, serior quoque motus à semine imbecillo; proptereaquæ decemestris aut etiam serior parturicio. Extrinsecus, amplificatio est aquarum, quam edit edacitas, bibacitas, fructuum usus; tum anni tempestas austruina quam pluviae occupaverint. Quæ omnia certè inferunt copiosam *excretionem*, quæ à vesica foetus, transmissa in allantoiden, nimium ipsam replet, distendit atque disrumpit, antequam foemina enitatur.

GRAVE MALUM.] Quia tum peccatur graviter in comoda fœtus & fœtæ. Ac fœtus quidem, mutatione situs: quia suspenditur proruptis jam aquis, & allantoide prorsus collapsa, qua olim repleta sustinebatur, nec erat tam gravis iis vinculis per quæ utero coalescit. Nunc ea suspensio permolesta matri & matri, fœtum gravitate abruptum è vinculis, ad exitum planè præcipitat; quem habet ideo difficilem, quod eo viam non sua virtute ac sponte affecit; sed impotentia continendi: qualem præceptor agnovit in gravidis, succi plenis, qui trimestres fœtus abortiunt, cum scilicet moveri incipiunt, præ laxitate cotyledonum, mucoribus obditorum. Ut enim suspensio fractarum costarum ex alvo jejuna, facit dolorem: sic fœtus suspensio ex allantoide vacua, vinculorum uteri ruptionem, unde misellus ad exitum, nec rarò ad exitum præcipitatur. Sed fœtæ incommoda sunt in enitendi acerbissima contentione, & pariendi summa difficultate, quam parit perversa fœtus collocatio qui non in caput procedit: tum ipsa locorum siccitas, & meatus, quæ exit, angustia & contumacia.

70 2 Στόματ' ἀφθώδεα τοῖσιν Ἐπιφόροισιν, ἔχουσιν ἄρα καὶ κοιλίαν
καθυγαίνον); Ora

cap. 19.
lib. 2.

aph. 6. &
23. 7.
hist. 1.
1. Epid.

lib. 14.
de usu
partium.

aph. 45. 5.
lib. 3. 45.
अष्टम.

Ora apthosa gravidis, nil præ se ferunt boni. Etiamne alvi feruntur liquidis excrementis?

ponuntur.] incommoda quæ circumveniunt feminas *ἄφρονας*, i. *fecunditate*, ut ita dicam *restibiles atque gravidas*; idque vel circa initia graviditatis, vel ea jam affecta, quando propinquant partui quò pervenire non possunt. Hæc enim est ratio *ἄφρονας*, ut nomen ipsum ostendit. Eorum incommodorum finis est *ἡ ἀφροσία*, *partus vacatio*, non illa quidem soboles *ἡ ἀφροσία ἢ στυφία*, i. *sterilitatis*: sed ea quæ accidit occasione præcepta *τῆ πενι*, i. *perfecto partui* qui velut tempestiva maturitate ponitur suo tempore ac definito. Occasionem *ἡ πενι* præcipit, fœtus ante diem exclusio, quæ est *ἡ σποφίσις* sive *ἡ ἐκτρωσις*, i. *aborsio*. Aborsionis causæ omnes, tam intrâ natæ, quam extrinsecus incidentes, revocantur ad duplicem impotentiam; unam gerendi fœtum, alteram nutriendi. Ex quibus efficitur, ibi demum in promptu esse aborsionem, cum impotentia nutriendi ex æquo certat cum ea quæ est gerendi. Impotentiam infert utramque, symptoma positum in hac prognosi. Est autem huiusmodi.

ORA APHTHOSA.] i. Aphthis obsita: non qualia esse solent ora infantium nuper natorum, ex acriore lacte nutricis; non enim malignæ sunt illæ aphthæ: sed qualia edit sævi catarrhi feritas prolapsus in fauces, & inde prorepentis partim ad alvum, partim ad ipsos pulmones. Hinc venit tussis ferina tabilica: illinc perturbatio alvi apthosæ. Ac sanè illius catarrhi ferini generatio est, aut ab iis quæ intrâ sunt inutilia, aut ab iis quæ extrinsecus enascentur. Intrâ sunt inutilia catarrhiteria, viscerum calida intemperies, & vitiosa complexio; feri perennis ad caput infimum excursus, ubi subsistit cum accessione *ἡ κακὸς ἵστος*. Inde symptoma est catarrhoicum, perpetua scilicet destillatio; quæ huc illuc transmissa, morbos infert, partium oblesarum, & humoris morbifici proprios. Atque illa ratio, primas obtinet in generatione morborum ab iis quæ intrâ sunt inutilia. Sic enim hausimus ex Hippocrate & Galeno, quòd illæ demum naturæ sunt valetudinariæ, in quibus est principatuum atque propaginum, & humorum vitiosa temperatio atque complexio. Extrinsecus enascentur catarrhi, diætæ vitio, & spiritus inclementia. Nam tempestatis aequiloniæ pituita est acida: sicut austrinæ ac pluvie falsa & putris, quæ ora fecit apthosa, de quibus hæc scripta sunt à præceptore in pestilentia. *ἡ σποφίσις ἀφροσία*, &c. Ubi Galenus ait; quòd ea pathemata gigni solent *ἀπὸ κακῆς ἵστος*, similiter ut erysipelata quæ non sunt pestifera. Sed tamen in regno pestilentie, *κακὸς ἵστος* exoritur, *ἡ σποφίσις* sive *ἡ ἐκτρωσις* *ἡ χυμὸς*, i. quia putridus erat qui redundabat humor. Causa autem putredinis, posita fuit in tempestate anni totius austrina, ventorum flatu placida, quam pluvie occuparunt. Sed tamen ab ea tempestate austrina, putris humor gignitur qui ora facit apthosa, non tamen pestifera: quia non semper habent *τὸ ἥμισυ πύριον*, *καὶ πῦρ σποφίσις*, in quo est regnum pestilentie. Ergo sic ora apthosa.

GRAVIDIS.] Græcè est, *ἄφρονας*, quæ opponuntur *ἀφρονας*, i. *sterilibus* per impotentiam excipiendi & concipiendi semen virile. Sunt autem *ἄφρονας*, quæ vel proximè absunt à partu gravidæ; vel quæ, ut agri restibiles, sunt fructuosæ; vel etiam quibus est crebra vicissitudo concipiendi & abortiendi, ut quibus mucore sunt obsiti cotyledones, alioqui solidæ ac succi plenæ. Nam illæ, trimestres fœtus abortiunt, novos subinde concepturæ. Ergo si gravidis in omni graviditate, quoties fœtus gerunt, sint ora apthosa: erunt illæ quidem *ἄφρονας*: sed vix evadent puerperæ, ut mox dicetur.

NIHIL HABENT UTILITATIS.] Græcè, *ἡ χυμὸς*, i. *non utile*: quod est ejusmodi ac si diceret; nullam edunt speciem boni futuri: sed contra ostendunt causam aborsionis futuræ, vel unde adjicitur consueto periculo abortiendi. Sed abortiendi causa nova & consuetum periculum declaratur his verbis.

ETIAMNE IIS ALVI FERUNTUR LIQUIDIS EXCREMENTIS?] Sanè quidem, si verè scriptum est infra. *Ora apthosa, gravidis perliquidas reddunt alvos.* Ubi enuntiat id *ἀπὸ τῆς*, quod hic dubitanter in questionem vocatur. Sed illud *καὶ χυμὸς* & *καὶ χυμὸς*, idem est quod *καὶ χυμὸς* & *καὶ χυμὸς*, i. *inferre vitium & esse in vitio*, ut supra ostendimus collatione prorrhethici & aphorismi de alvi profluvio quod ex liberaliore qualibet hæmorrhagia, morbo acuto defunctis supervenit cum refici ceperint. Nam aphorismi *τὸ καὶ χυμὸς*, legitur in prorrhethico, *καὶ χυμὸς*, i. *cum alvi maleficientia nata ex ejus vitio*. Sed illa *καὶ χυμὸς*, sive maleficientia, vitium habet impotentiam coquendi & continendi ea quæ assumuntur. Ex impotentia coquendi, est cruditas: sicut ex impotentia continendi, præceptus egestio. Utramque adferunt impotentiam, catarrhi prolapsus in alvum, & ipsa quoque alvus apthosa. Quæ res adduxit Hippocratem, ut postquam scripsisset, ora quibusdam fuisse apthosa, subjecerit; *καὶ χυμὸς*, i. *alvi turbata*: quòd scilicet illæ cum morsu ferrentur liberaliter liquidis excrementis. Quem locum enarrans Galenus hæc scripsit. *Prolapsus in fauces è capite, pravi humoris, id quod in pulmones delabitur, tabificas infert affectiones; quod verò in alvum defertur, postquam in fundum subierit, perturbationem movet cum morsu prægrandem: quod sanè ostendit illud ipsum, alvi turbatæ. Nam idem humor in transitu, appetendū vim labefaciat, unde ipsa venit *σποφίσις*, i. *cibi fastidium*. Prorepat autem catarrhus per continuitatem interioris tunicæ quæ communis est ipsi alvo cum faucibus. Sed alvus apthosa, impotentiam habet continendi ea quæ assumuntur: proritationem verò transmittendi ea quæ prolabantur ferina è capite. Jam verò profusioris alvi in gravidis, præcipuum symptoma est aborsio, quam edit impotentia gerendi & nutriendi fœtum. Impotentiam infert*

fert utramque laxitas vinculorum graviditatis, ac defraudatio nutritiva. Quicquid autem gerendi & nutriendi opportunitatem adimit, abortionem facit. Ex quibus efficitur; ora lib. 1. πρὸς γυναικας. gravidarum aphthosa, nihil habere securitatis, ne dum utilitatis: sicut author posuit πρὸς γυναικας in hac prognosi.

3 Εξ κενεάνων μεθιστάμενα ἀλγύματα ἐς τὸ λεπτόν, ἐν μακροῖσιν, ἐκ διαφθογῆς, καὶ μὴ λίαν καθαρθείσης. ἀλέθριον.

10 *Dolorifica mala, cum relictis ilibus, ad tenue transeunt, in longis morbis, ex abortu non ita multum purgato; mortifera.*

ABORTIONIS.] Causam posuit superiore prognosi, quam edunt laxitas vinculorum gravidatus, & defraudatio nutritiva, cum tetri vaporis molestia, ex alvi profluvio, & eorum que assumuntur præcipiti egestione, ob impotentiam continendi, à ferini catarrhi prolapsu qui & alvum facit aphthosam, & inde prorumpit ad intestina. Nunc transit ad ea incommoda que inferit abortio, de puerperis non ita multum purgatis: ut raro bene purgantur eum ea calamitas incidit abortiendi. Nihil enim votis respondet parentum & medicorum
16 in abortivo foetu, non partus, non partio, non expurgatio: quemadmodum in partu perfetto qui magisterio fortis nature suscipitur atque absolvitur in omnibus puerperis, quorum prima sunt uterine aquæ, mox puer, dein secundæ, tum purgamenta ipsa reliquiarum sanguinis, qui, olim menstruus, nunc stabulatur in locis gravidæ muliebribus, donec fetus exierit. Ergo in abortu, quem edit par impotentia gerendi, & nutriendi, summa sunt omnia infirmitatis, ex defraudato pariter æqualiterque genio, tam matris, quam foetus; tum ex vi locis illata, quibus ipse puer & puerperia continentur & connectuntur. Ab imbecillitate malè res eunt, & perperam; ut sæpe accidat τὸ ὕστερον πρότερον ante partum, sanguinis purgandi à partu. Sed purgamenta ipsa, liberaliter non eunt ex abortivo foetu, quorum incommoda hæc ponuntur his verbis.

40 DOLORIFICA MALA.] Græcè ἀλγύματα: quo nomine non ipse dolor tantum; sed ejus causa & ratio indicatur, ut supra ostendimus: proptereaque consultò vertimus *dolorifica mala*, quæ proferantur mox.

CUM RELICTIS ILIBUS.] Εξ κενεάνων, i. ex ea amplitudine ossibus ilium circumscripta, ubi sunt loci muliebres quos primum amplificatio reliquiarum non bene purgatarum, diutius malè habuit, juxta illud. *In utero morbi nascuntur.* Sunt autem; lumborum gravitas, dolor hypogastrici, suffocatio quædam hysterica, rigor, febris erratica; tum verò incommoda partium circumjacentium à tensione uteri quam edit inflatio vel inflammatio, cum sympathia per ἀπὸρρίσιν ἀνὰ καὶ κάτω. Itaque cum dolorifica illa mala relictis ilibus.

aph. 57. 5.

AD TENUE TRANSEUNT.] Græcè est, μεταστάμενα ἐς τὸ λεπτόν. i. quæ habent translationem; non quidem propagata per ἀπὸρρίσιν ἐ loco ubi sedem primum habebant, nempe in utero & naturalibus locis (nam propagatio est fixi morbi, nec sede mutati:) sed ὅτι μεταστάμενα, è foco priore ac domicilio in alium locum transmissa. Est enim ἡ μεταστάσις, ὅταν, ὃ πρὸς τὴν ἀπὸρρίσιν, ἵπτον φέρεται, i. cum à quiete prioris morbi alter enascitur. Atqui μεταστάσις, differentia est ὃ μεταστάσις. Ergo dolorifica mala, relictis ilibus, ubi sunt loci muliebres, transmittuntur & migrant orgasmo quem ciet reliquiarum calor, tenuitas, & amplificatio: unde fieri solet excursus per quandam palindromen ad sanguinis promptuaria, unde primum ille migravit ad locos muliebres. Nam μεταστάσις & ἀπὸρρίσιν crebra est vicissitudo. Et omnia quæ aliò certis è locis commigrant; eò sæpe remigrant, unde abierint. Sic abscessus crurales peripneumonikæ, nisi fistulentur, palindromen sæpe inflectunt ad ipsos pulmones.

50 AD TENUE.] Græcum illud, τὸ λεπτόν, absolutè usurpatum hic video: sicut & alibi, ut in illo. Τὰ καὶ ἐσφύ καὶ τὸ λεπτόν χρεῖται ἀλγύματα, ὃ ὅτι ἐσφύ χρεῖται ἀλγύματα, & λεπτόν, ἅμα πρὸς τὴν τέχνην ἐ κεφαλῇ ἀλγύματα συντείνει ἐλθὲν ἐκ τῆς ἀσπασμῶδους. i. Diuturni circa lumbos & illa, tum quæ ad hypochondria proterunt dolores, ipsaque vellicant velut uncis, cum febre & cibi fastidio, si inde transierit fortis dolor ad caput; crudeliter convulsifico modo necat. Enimvero dici reperio intestinum tenue: sed non ejusmodi absolutè, similiter atque illud quod in maxilla est tenue, i. bucca. Sunt enim tria ἵντι τὸ λεπτόν, i. intestina tenuia, de quibus non ita pridem fuit examinata prognos. Sed illud τὸ λεπτόν hic positum absolutè, cur eò tantum pertineat, non hercle invenio. Est quidem τὸ λεπτόν σῶμα, i. minutulum corpus eorum infantum & adutorum qui nascuntur vere à tempestate hyberna tepida & aultrina, quam verna excepit sicca & aquilonia. Sed nihil appositè ad hunc locum. Forsan autem fuerit analogia ὃ λεπτόν ἐ τῇ γνάθῃ, i. ejus quod in maxilla est tenue, nempe bucca, ad id quod in carina corporis apparet esse τὸ λεπτόν, i. tenue, cujusmodi est regio hypochondriorum; & per metonymiam, viscerum partiumque nutritiarum quæ intrà sunt. Nullis enim firmata sunt ossibus hypochondria, diaphragmate intersepta, quibus ipsum quoque annectitur. Atque hæc bene constituta, nominantur λεπτόν, cum neque distenta sunt, neque à diaphragmate inflammato sursum intrò retracta, de quibus est illa prognos. Quibus acuta vox est, quæ fuerat ante gravis; hypochondria sursum intrò revulsa sunt. Inde inferitur phrenitis à phlegmone diaphragmatis, unde hypochondria sursum intrò revulsa sunt. Atque hæc significatio ὃ λεπτόν, expressa est in eo prorrhético quod jam adduximus. Est autem sic. Τὰ καὶ ἐσφύ καὶ τὸ λεπτόν χρεῖται ἀλγύματα, &c. Ubi nulla est æquitas, τὸ λεπτόν, referre ad

li. 2. prog.

Coac. 13. cap. 12. lib. 2. & pror. 8. f. 3. 1.

aph. 11. 3.

Coac. 3. cap. 2. tract. 2. lib. 3. Coac. 55. 1. lib. pror. 10. f. 2. 1.

intestinum, quod non antè affligitur, quàm hypochondrium cæperit esse *χερσόμενον*, i. hep-
par, ex quo exudat ferus humor ad tenue intestinum, qui pròrepat ad alvum, & inde ad
stomachum sensus acerrimi; atque in alvo quidem excitat πῶς *ἀσπατίαν*, i. cibi fastidium;
in stomacho autem, καρδιασμόν ἢ καρδιαλγίαν: quæ duo symptomata sunt ferè consecutaria do-
lorum lumbarium, quando relictis lumbis, transeunt ad hypochondria. Sic enim sancita
lex est à præceptore. Τὰ ἐν τοῖς ἀλγύμασι καρδιαλγικά καὶ αἰμορροϊκά, &c.

Coac. 2.
cap. 12.
lib. 2.

IN LONGIS MORBIS.] *Ἐν μακρόν*, i. in diuturnis, absolute, pro morbis qui sunt ejusmo-
di: sicut ἐν ὀξείῃ, absolute, pro morbis acutis, sine substantivo παθήματι. Sunt autem
ob eam causam vetusta, quòd eorum vetustas consistit in vitio partium lumbis adjacenti-
um, quarum plethora & cacochymia maligna, propria vacuatione discessionem non habet, 10
ut in hæmorrhoidis per hæmorrhoidas; in mulieribus autem vacuis aut puerperis, per menstrua
aut puerperia. Nam scripti *κατὰντες* in hac prognosi, quamvis ostendant τὸ λειπὸν corporis ubi est
ipsa vacuitas, vulgò dicta vacuum ipsum corporis: tamen, si rectè judico, muliebrum
est locorum; ubi, similiter ut in lumbis, sunt *χερσὰ ἀλγύμασι*; non autem in tenui inte-
stino.

EX ABORSU.] Cujus occasio & causa, est tempestas hyberna tepida, pluvia, & austrina,
quam huic citim veris exceperit frigida sicca & aquilonia. Sic enim repletum caput pituita
putri & salsa per hyemem, ipsam vere frigido & aquilonio, ut spongia quædam made-
facta, manu compressa, exprimit in eas partes quæ nutriendo fœtui continendoque dicatæ
sunt. Hinc duæ illæ jam posite abortifionis causæ, videlicet impotentia continendi & nu- 20
triendi fœtum. Nam cæteræ omnes causæ, tam intrà natæ, quàm extrinsecus incidentes,
quarum recensio est apud Hippocratem; eò conspirant, ut commeatus vacuitate, & vin-
culorum graviditatis laxitate, fœtum ante diem excludant; similiter ut ea quam cæterarum
instar adduximus. Nam quod objicitur, fœtum sibi viam moliri calcitrando, si febrem con-
ceperit, si facta liberaliter se invitarit cibo & potu; vel si quid acre biberit, unde
fœtus ipse turbetur; tum si vel ita fluctuaverit, vel mœrori se dederit; ut illa concedam
non esse vacuitatis, nec antegressæ laxitatis ligamentorum graviditatis; sed fœtus quem
sui tædet loci, quia sibi est malè: tamen eò spectant quæ dixi omnia, nempe ad impo-
tentiam continendi, quæ nihil interest, præcesseritne, an verò secuta sit tædium ipsum
fœtus.

NON ITA MULTUM PURGATO.] Unde purgamentorum superest abundantia, quòd ea cohi-
beantur in vasis & muliebribus locis, nec liberum liberalemque exitum habent: tum pro-
pter satifcentis naturæ infirmitatem, materiæ contumaciam, vasculum angustiam; tum pro-
pter uterini oris, ex violento abortu, conniventiam, aut cervicis perversionem. Atque
illa dum manent in locis, neque in empyema mutantur (ut sæpe mutantur cohibita men-
strua; hæc autem vix ac ne vix quidem, quòd ea sint mortui sanguinis omni pepasmo ca-
rentis) ibi diutius & longis morbis malè habent puerperas. Sed cum, relictis locis & lum-
bis, ad tenue sursum transierint; uti jam demonstravimus.

MORTIFERA SUNT.] Feritate humoris indomiti, partiumque vitalium officiis interceptis:
idque cum aliis, tum si oborta febre, *μωτίματα* novam ad caput habuerint, ubi crudeliter 40
convulsifico modo necant.

prorrh. 8.
l. 3. 1.
& Coac. 4.
cap. 12.
lib. 2.

4 Τὰ ἐκ τῆς καὶ διαφθορῆς πολλὰ ὀξέως ὀρμήσαντα, ἴπσιάντα
δύσκολα. ῥιγῶ ταύτησι πολέμιον, καὶ κοιλίης ταραχὴ· ἀλλῶς τε καὶ ὑ-
ποχονδρεὶς ὀδυώδεις.

*Quæ tum è partu, tum ex abortu aliquantisper cumulatè prorupta
sunt, & suppressa immeritò; difficilia. His rigor hostilis, & alvi tur- 50
batio: idque cum aliis, tum si laborent ex hypochondrio.*

De tem-
pore ex-
purgandi
lochia.

ECCE NOVA ratio incommodorum quæ purgamenta inferunt puerperia, cum ante diem
sistantur, quamvis dies aliquot prorupta fuerint liberaliter. Sic enim comparatum est,
ut pari dierum numero, continenter ferantur à partu puerperia purgamenta; quo perio-
dicè menstrua semel tantum à fœtu concepto. Non enim profusio copiosa, primis orta
diebus, repentè suppressa, in vicem subit, quantitatis analogia, purgationi debite, quam-
vis minori, ad puerperii tempus exactum. Est enim consentaneum ut si facta mulier fuerit
menstrualis 35. die à fœtu concepto, atque id semel tantum, integris rebus pueri; ead- 60
em fœtum enixa, pari dierum numero sit puerperialis, i. inoffenso cursu exigat 35. dies
in puerperiis purgamentis, quæ sunt reliquæ menstruorum in venis majoribus & circa lo-
cos muliebres stabulantium. Nato perfectò partu vel abortivo, nisi emortuæ illæ reliquæ
excludantur (quas per graviditatem incorruptas servavit amplificatio caloris nativi à fœtu
concepto) suppressæ puerperam malè habent; idque ad exitum, intra quadragesimumquin-
tum partus diem. Celerius enim mortifera sunt aliis atque aliis: nunquam autem seriùs,
prout periodus menstruæ purgationis brevior aut longior esse solet. Nam quæ sunt biduo
menstruales, ut sunt viragines; dies octodecim exigunt in puerperiis; quæ triduo, vigin-
tiseptem; quæ quatrduo, triginta sex: at menstruales quinque dierum, ferè sunt puerpe-
riales ad quadragesimumquintum diem à partu. Itaque lochiorum suppressorum vitia sunt 70
intra diem illum mortifera; seriùs autem nunquam: quòd ultra quintum diem non agno-
verit

verit menstruales author Hippocrates. At verò sanctissimus Moses, edicto Dei, sancivit ut mulier menstrualis contineat se in menstruis septem dies: propterea autem, quadraginta in puerperiis. Continuo has leges menstruorum & puerperiorum mulieri Deus imposuit, quo tempore ipsam sui sexus triplici distinctione formavit, ex dominatu alterutrius feminis utriusque parentis; videlicet virilis femine, aut femine ipsius, muliebris, virile femineum superantis, unde nascuntur viragines mediocres, atque mollissimæ. Certissima enim securitas est, quod ut in viro, sic in muliere semen virile muliebrique inest.

Ergo, ne longius excurrat mea oratio super triplici distinctione utriusque sexus ab utroque femine utriusque parentis; ac tantum ea scribam verè & appositè quæ propria sunt huius loci. Si quidem viri semen femineum vincit virile mulieris; inde nascuntur viragines, bi-
 10 duo menstruales, & diebus octodecim puerperiales. Sin autem complexu femine feminis ab utroque parente, viri femineum vincat ipsum mulieris; mulier inde sata, erit boni habitus, solida & succi plena, tridui menstrualis, & 27. puerperialis. Quod si femineum semen mulieris, jus habeat in viri femineum; inde nata mulier, erit mollissima, quam vocat Hippocrates *ὑδαρινή*, de qua illud scriptum reperio. *Γυναικεία τῶν ὑδαρινῶν ὅτι πλὴν*
ὑδαρῶν. i. Muliebria pallidis mulieribus, diuturna. Ergo, *τὰ γυναικεία*. i. muliebria, æquè
 puerperis atque vacuis, pro rata portione sanguinis vacuandi, cursu quæque suo *ἢ λέγει*. i. lege naturæ, vel ea duce, præscriptas periodos debent absolvere, nec eas transcendere, nec antevertere, nec etiam inhibere. Secus autem mulieres malè habent, præsertim verò puerperas, quarum puerperia purgamenta nunquam reguntur naturæ imperio & dominatu: nisi
 20 exitum citò habeant liberalem & liberum; ut nihil reliquiarum superfit, quarum incommoda hinc ponuntur.

Quæ.] Scilicet puerperia purgamenta, quæ sunt reliquæ menstruorum per totam graviditatem in muliebris locis & venis repositorum, quibus repleti consueverunt gravidæ. Atque illa replendi consuetudo facit ut mulieres, graviditati & puerperio assuetas, minus molestè ac periculose habeat menstruorum cohibitio atque suppressio, si fortè in eas inciderit vacuas; quam eas quæ nunquam expertæ sunt graviditatis & partus labores.

TUM EX PARTU.] Ex τῆς: quod nomen est partus perfecti, qui pari contentione suscipitur uteri atque fœtus. Uteri quidem, nimium gravidati; proptereaque sarcinam studentis
 30 deponere. Fœtus autem, nutritu & spiritu defraudati, ob molem corpoream, & cordis calorem; proptereaque viam ad exitum affectantis, ubi est respiratio quæ non erat in utero, & lactis ad nutritum ubertas. Atque illa contentio, partim uteri, partim fœtus, partum edit perfectum, fœtu sua sponte in caput progresso: quæ pariendi ratio est omnium optima, quæque parentum & obstetricum votis responderet. Est autem hæc tempestiva, nec ante diem: cui præire solent, inoffenso cursu, periodi conceptionis, *πρώτως*, i. conformationis, & motus. Nam concepti fœtus à virili femine utriusque parentis, proptereaque suam adepti *τέλει* die trigesimoquinto; his tanto moventur, hoc est septuagesimo. Ex quo ter tanto, i. bis tanto etiam, vel, postquam exegerunt bis septuaginta dies à primo septuagesimo, & compleverunt ter septuaginta dies graviditatis; perfecti ac vitales
 40 eduntur in lucem. Vetus est illud Hippocratis. *Οἱ πόνοι ἐν πεντήκοντι ἢ πέντε ἢ ἑξομήκοντι καὶ ἑπτά, ἐν τετρακισχίλις πλεονεχῶν*. i. Labores partuum, certis quibusdam periodis absoluntur: quicquid enim movetur septuagesimo, triplicatione perficitur. i. 210. diebus, qui faciunt septem menses ad septimestrem partum, cujus commendatio est illa Jurisconsulti. Septimo mense nasci perfectum partum, jam receptum est, propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis. Nam quod leguntur alibi pro septuaginta septem; nihil sanè interest, si ei numero septenario, denarii totidem adjunguntur: quia septies decem, aut septem denarii, efficiunt septuaginta. Sin autem ita comparata sit ratio feminis utriusque prolifici, ut non ante 45. diem descripta sit *πρώτως*, & expressa; non ante puer movebitur quàm ejus temporis duplicatio, nonagesimum diem abolverit: ex quo inita triplicatio & absoluta, partum edet perfectum, mensibus novem exactis, qui continent, suo velut ambitu, 270. dies. Ex quibus efficitur; duplici tantum periodo graviditatis, perfectum partum absolvi: quarum una est mensium septem; altera verò, novem. Quò spectat illa sententia præceptoris.
 50 *Ἦν ἂν ἴσῃ ὁ πταμέλιος χρόνος συμπαύει· ἐκαστὴ τὰ πταμέλια ἀπὸ τῆς γίνῃ*. i. Quibus nihil accidit intra præscriptum pariendi tempus; quicquid omnes pepererint, erit vitale. Ergo perfecti partus, qui verus est *πῶς*, hæc erit descriptio: cujus inoffensa fuit gestatio, & qui exacto tempore graviditati præscripto, sua sponte, foras affectat viam vitalis, materna & uteri virtute adjutus.

TUM EX ABORSU.] Ex *Ἀβόρτης*, sive *Σοφίτης*, nihil interest; nisi quod illa est fœtus jam incipientis corrumpi, aut certè corrupti: hæc verò, fœtus ab intempestiva exclusione
 60 corruptionem habentis. Utraque tamen appositè: quoniam neutra fœtum edit vitalem, nec vita in abortivo fœtu sperabilis esse potest. Cernitur autem abortus, cum editur ante diem legitimum pariendi, cum jam moveri cœperit, i. post septuagesimum in quibusdam; in aliis, post nonagesimum. Sed abortivi sunt etiam fœtus qui post ipsam *πῶς* excluduntur, antequam duplicatis diebus *πρώτως* moveantur, cum scilicet defraudantur com-
 meatu materno. De quibus est illa decisio. *Οἷον ὅτι φῶν λεπταὶ ἔσται, ἐν γὰρ ἐχέται· ἐκπερὶσσοῦσι δὲ μύρια, πέν ἢ περὶ ἑπτά*. i. Quæcunque supra modum extenuata sunt, gravida; bimestres abortiunt, priusquam ipsæ habitiores evaserint. Nam de abortione à motu, quam impotentia edit gerendi, simulatque motus à fœtu ciatur; scitum est illud. *Οἷον ὅτι μετρίως τὸ σῶμα ἔχεται, ἐκπερὶσσοῦσι τῆς μύρια, ἀπὸ περὶ φάσιν· φανερὸν αὖ κατὰ τὴν μέτρην*
 70 *μετὰ τὴν, καὶ ἡ διώκοντα γὰρ κατὰ τὴν, ἔτι δὲ βραχὺ τὸ ἔμεινον, ἀπὸ Σοφίτης γίνῃ*. i. Quæ autem naturaliter constitutæ sunt corpore ac trimestres abortiunt; iis cotyledones mucore sunt obstiti,

6. Epid.
part. 1.

lib. 1. πρὸς
γυναῖκας.

De partus
tempore.

2. Epid.
part. 3.

aph. 44. 5.

aph. 45. 5.

De foetu
oñimestri.

nec factus, ipsæ possunt esse potentes, quin foras prorumpant. Planum est igitur, aborionem fieri, cum foetus excluditur ante perfectum partum. Atque illa exclusio nomen habet aborionis, ab ineunte nutricatu post πύωσιν; vel motu, post duplicatum tempus πύωστος. Nam seminis concepti, nec dum descripti, excretio, vera est ἐκρσις, ac vulgò dictum faux-germe. Certissima autem securitas est ὁ ἐκτρωσμεν appositè dici pro aborione descripta; nec tantum eò referri quod intra sit quadragesimum. Declarat illud modò scriptum, τὸ μὲν οὖν ἐκτρωσκει. i. trimestres abortiunt; quòd sanè pertinet ad foetus nonaginta dierum. Sed ne longum faciam. Jam constat, opinor, nihil edi à foeta vitale, ante perfectum partum. Est autem perfectus, septimo vel nono mense; exactis quidem illic 210. diebus; hic verò 270. Nam oñimestris foetus exclusus, ob eam certè causam non est vitalis: quia venit post diem partus qui septimestris esse debebat: ante diem verò illius qui novimestris erat futurus. Ex quibus efficitur, sinistri aliquid contigisse tum foetæ, tum foetui; quod vel septimestrem partum tardarit, vel anteverterit novimestrem. Septimestris partus futuri remora fuit imbecillitas foetæ ac foetus, postquam moveri cepit septuagesimo, cum bene res irent à conceptione ad πύωσιν, & inde ad κίωσιν: quæ observatio opinionem fecerat septimestris partus perfecti, quem fortè animi diuturna ægrotudo, ex opinionis errore, posita in mærore & metu, parva imbecillitate matris & pueri, protraxit ad oñimestrem. Atque ut ἀκεραία morborum ab irritò erethismo, malam adducit Σοφισμὸν, vel ad sinistram crisin, vel ad interitum: sic irrita foetæ ac foetus contentio, vel imbecilla nimium in enitendo, pro septimestri partu vitali, aborionem excitat oñimestrem miseri ac moribundi foetus, quem ultra septimum mensem, omnibus vitæ incommodis malè habuit protracta graviditas ad mensem octavum, cujus calamitas non aliò referenda mihi videtur quàm ad incommoda foetus ac matris, quæ vel ab iis quæ intrà sunt inutilia, vel extrinsecus enascuntur. Sed illa τὰ ἑξῆς, non alia sunt quàm spiritus & diæta. Ac spiritus quidem vitia inferuntur à temporum tempestatibus præsentium & exactorum, de quibus anticitæ sunt leges à præceptore, tum in Epidemiis, tum lib. 3. aphorismorum. Et suprà jam quasdam attigimus. Nam illa quæ vulgò feruntur de cælis atque planetis, penes quos vicissim & ordine quodam jus esse volunt graviditatis & partus; jam pridem explòsa sunt à bonis philosophis & Christianis, qui tam felices sunt animi, tam generosi, ut iis turpissima sit quærendi defatigatio ex verbo Dei atque præceptis & institutis philosophiæ; neque committant, studio vanitatis pro veritate, ut aliquid esse videantur indoctis: sed potiùs ingenuè fateantur si quid nesciverint, quàm velint suam ignorantiam, superstitionis fūco velare, vel ejusdem veneno fucare. De oñimestri partu qui prævenit novimestrem, expedita & facilis ratio est cur non sit vitalis, nec etiam septimestris: quia non expectavit diem legitimum pariendi, quem nono mense futurum ostendit πύωστος duplicatio ad nonagesimum, quo foetus ciere motum incepit; cujus, ut dictum est, triplicatio, diem perfecti partus denunciat. Ergo si verè illud positum est, quòd si nihil fiat & nihil appareat graviditatis malo intra præscriptum diem, vitalia erunt quæ fata sunt: planè efficitur; sperabilem non esse vitam eorum quibus est mora vel antegressio pariendi ab iis incommodis quæ incidere dum esset graviditas. Nec verò septimestri potiùs quàm oñimestri partu vitalis est foetus, si partio novimestris ipsum manebat. Exitium enim manet ab omni exitu ante diem, atque post diem etiam, si propter infirmitatem ex aliquo natam incommodo graviditatis, irrita fuit contentio foetus & foetæ in enitendo ad tempestivum partum.

ALIQUANTISPER CUMULATE PRORUPTA SUNT PUERPERIA.] Enimvero cumulatè prorumpunt, edito in lucem foetu, & secundis exclusis; meatuum amplitudine, sanguinis ipsius copiosè dudum collecti gargalismo, viam ad exitum affectante, & forti contentione naturæ fluentis excludere omnes reliquias, ipsam malè habentes.

ET SUPPRESSA IMMERITO.] i. Ante ipsum tempus ei debitum purgationi, quod non est idem, nec iisdem definitum diebus. Nam tempus viraginum puerperarum expurgandarum, est dierum sedecim; mediocrium, vigintiquatuor; mollissimarum, quadraginta. Sic enim multiplicatio esse debet dierum quibus oñimestres reliquæ expurgantur, ineundo rationem eorum juxta periodos menstruales duorum dierum, trium, & quinque: ut scilicet bis octo, sedecim; ter octo, vigintiquatuor; quinquies octo compleant quadraginta. Nam puerperia purgamenta sunt oñimestrium reliquiarum materiæ menstrualis, per id tempus, nec ultra illud, cohibita: quoniam primo mense vacuitas est earum, fato conceptu à menstruorum purgatione. Jam verò sistuntur quæ aliquantisper cumulatè prorupta sunt; vel intus cohibita, vel sursum transmissa; vel intrò retracta, vel à fugitivo cursu, intus cohibentur, uteri conniventia, vel oculi perversione: tum etiam contumacia excrementi crassioris, & coryledonum angustia, quos fortè occupat inflammatio. Sursum transmittuntur suppressa per quandam palindromen eò unde confluerunt. Intrò retrahuntur, viscerum accenso foco, quò suam inflectunt anadromen.

DIFFICILIA.] i. Contumacia, quæque difficulter admodum exolvuntur, & quorum suppressio cohibitorum, transmissorum, aut retractorum, foeta esse solet sævis symptomatis, parùm circa uterum atque locos, partim ex utero atque locis. Ταπεινώσιν autem vocavit δύσκολα, quæ sunt χαλεπώτατα, καὶ ἀπώλυντα, i. quæ admodum graviter & periculose habent puerperas, quibus illa quovis modo sistuntur.

HIS RIGOR HOSTILIS.] Causa & signo. Ac signo quidem: quia cohibiti sanguinis ostendit motu illo μετασσειν vel ἀπώλυν. Nam rigor omnis, motu cietur in concussionem. Atque ut illa concussio, menstrualibus est amica & critica, unde cientur menstrua: sic ipsis puerperis, quibus cohibita sunt puerperia, est planè hostilis; quia tum frustra fit, proptereaque facit μετασσειν vel ἀπώλυν ad diaphragma & caput, atque ob eam causam mortifera est. Sic enim de rigore præceptum est, quòd ille mulieribus quidem exortus à lumbis, inde prorepat per dor-

dorsum ad caput, cum scilicet cacochymia è venis exprimitur. Nam rigoris ab ulcere vel empyemate, hic nulla suspicio est. Et verò ille rigor exortus puerperis, febrium est symptomaticus, non autem criticus, nec periodicus. Declarat illud assiduitas febriendi, atque mutatio in pravam *δοσιν*. Απορίτως pravæ causa est *μετάστασις* atque translatio è locis ad viscera & ad caput. Transmisionis autem signa hæc posuit syllogistica in uxore Philini, de cujus historia hæc sanè prognosif expressa est. Historia sic est. *Εν Θάττω, Φιλίνης γυναικα, συλαπρεγνικάν, καὶ ἥ φύσιν καθάρσιος ἡμερήσιος, καὶ τὰ αἵμα καὶ φως διάγναι, ποσαστακιδικαταίω ἴσων μὲ πέντε πρὸ ἡμέρας μὲ ἴσων. ἤλθ' ἡ ἀρχομένη καρδίαν καὶ ὑποχόνδριον δέξιν. γυναικίον πίνει, καὶ μερὶς ἰπνύσκει. i. In Thaso, uxorem Philini puerperam filia, cum ei purgatio naturaliter processisset, ac cætera bellè haberet, decimumquartum diem partus agentem, febris cum rigore invasit: qua ineunte, cepit vexari cordis dolore & hypochondrii. Tum aderant incommoda muliebrium, quia cessarat purgatio. Ex quo apparet, vel eam historiam, hujus prognoseos testimonio; vel ipsam prognosin, historiæ breviario scriptam esse. Ac sanè parvi refert utraque ponatur ad faciendam fidem eorum quæ scripta sunt. Non enim minora sunt argumenta veri assumpta de illis historiis, quam in ista theorematum catholicorum; sicut Galeni judicium est, cujus hæc verba sunt ad prorrhetica, quorundam hominum exemplis firmata, ob eamque causam, verius *επιμνήματα*, quàm certa *συγχεύματα*, ut ille ait: mox inde subjicit. Enimvero nec in prognostico, nec etiam in apborisimis, tum neque in libris fracturarum & articularum, nec verò in iis qui de diæta sunt acutorum morborum, ac minùs in doctrina traumaticorum cephalicorum, apparet Hippocratem cujusquam hominis meminisse, causa exempli: ut neque usquam alibi; si tantum exceperis epidemiarum historias, in quibus id unum habet propositi ut illa examinet quæ universè docuit, per ea quæ particulatim apparent in singulis morbis. Quo fit ut bona spe ducar, æquiores fore censores prognoseon Coacarum eos qui de illis tam fastidiosè hæctenus judicarunt, cum hæc mea legerint quæ sine fastidio religiose ad eas conscripsi. Jam verò patèfacta rigoris, qui cum febre incidit, hostilitate; pergamus ad reliqua.*

ET ALVI TURBATIO.] Quæ liquidis excrementis profusè fluit, nec tamen dolorificum malum foras transmittit, sed ejus profusionis perennitatem subesse testatur cum accessione symptomatum graviorum & virium infirmarum. Perennitatis causa est serum quod è locis & lumbis transmissum ad hepar, inde prorepat ad cor, ubi facit cardialgiam; & ad intestina, unde est alvi turbatio.

Idque cum alias.] Ac si diceret. Cum rigor & alvi turbatio, pessimè habent puerperas: quoniam illa veniunt ab inexhausto fonte locorum atque lumborum, sicut annotavit præceptor in uxore Philini, cum ait, *ἐσφύσθ' ἡ πόσις περιμύων*.

TUM VERO SI DOLORIFICUM SIT HYPOCHONDRIMUM.] Concepta inflammatione quadam systrophica, cujus phyma crudum spem in angusto ponit; costum etiam nihil habet securitatis. Nec tamen inde sperabilis est hæmorrhagia liberalis & libera, qua periculo defungantur, sicut sæpe accidit cohibitis menstruis; sed potius in metu nova quædam ex hypochondrio ad caput anadrome, cujus maleficientia, primum quidem cervicis dolor, mox capitis, atque in cerebro sæva deliria excitantur. Quod legimus contigisse prædictæ uxori quæ vigesimum diem morbi agens interiit.

Ἡ Τῆσιν Ἀπφόρεσι κεφαλαλγία καρώδεια, μὲν βάρεθ' ἡ γνόμενα καὶ σπασμὸς φλαῦρος ὡς ἂν τὸ πολὺ.

Sic infrà meliùs & in prorrhetico.

Τῆσιν Ἀπφόρεσι κεφαλαλγία καρώδεια, μὲν βάρεθ' ἡ γνόμενα φλαῦρος ὡς ἂν τῶς ἡ ταύτης, ἢ ἅμα σπασμῶδες π' ὠφελεί.

Gravidas periculose habent cephalalgia soporata, cum torpore gravi conjuncta. Sed fortasse tamen ipsis convulsio quædam adjuncta prodest.

DE GRAVIDIS mulieribus illud edictum est dictatoris. Mirum videri non debet cum audimus mulieres abortire. Nam studio & industria opus est non vulgari, ad bene feliciterque gerendum usque ad partum perfectum, & ad comæatum fœtus subministrandum, quandiu in utero est; tum verò ad omne in partu periculum defungendum. Multa enim gravidas circumveniunt incommoda, quæ tam ipsis, quàm fœtui exitio sunt. Atque inter pericula quæ intrâ & extrinsecus enascuntur, unde non rarò fœta & fœtus ad exitum præcipitantur; hic ponitur cephalalgia cum sopore & gravitate conjuncta: tum ratio non vulgaris defungendi eo periculo.

GRAVIDAS.] *Επιφορεῖς*, quæ cujusmodi sint cum sic vocantur, supra ostendimus. Ergo. GRAVIDAS.] i. Similiter ut restibiles agri, fœcundas; & quæ simulatque sunt vacuæ, primo ferè congressu concipiunt: tam in menstruis, nec dum purgatæ; quàm ubi menstrua inlat purgatio. Quod hic appositè scribendum putavi.

PERICULOSE HABENT.] *φλαύρος ἢ κακὸς θῶς*; ad verbum prava consuetudine, vel etiam perniciofa; non autem *φάλλος*, quod est, *συνήθως*. i. familiariter, quamvis non bene: sicut dicta *φάλλος*. i. non exacta nec exquisita, quam veteres *κακὰν* nominarunt. Ergo. PERICULOSE HABENT.] i. Apparent & fiunt periculo gravidarum & fœtus, vel ipso nomine graviditatis, unde non rarò veniunt, vel ei facillè superveniunt. Est enim fastidiosum dicere, hoc nihil novi est.

Galenus
ad prorrh.
12. f. 3. 1.
aph. 30. 5.

se quod commune est omnium æquè virorum atque mulierum. Sic fastidiosè judicandum esset de illò solenni edicto. Γυναίκα ἐν γαστρὶ ἔχουσα ὑπὸ τοῦ ἑξῆς νοσημάτων κινδυνεύει θανάτου. i. Mulieri gravidæ mortiferum est si eam morbus aliquis invadat acutus. Certissimum enim est, quòd morbi acuti sunt ad mortem sæpe fatales præ cæteris, si pestem exceperis; ut visum est præceptorì, duce judicio, & comite experientia. Ergo symptomata quæ hæc ponuntur, periculosè habent mulieres gravidas: idque tum per se, tum ex eventu. Per se quidem, συντοκίας doloris, & occupatione omnium principatuum & actionum; imprimisque autem vitalium & animalium, ut mox dicetur: tum μετακινήσει ad locos, humoris morbifici; unde abortio. Ex eventu autem periculosè habent: quia diætὰ σπασμῶν. i. exacta & exquisita, καὶ λεπτή. i. tenuis, præscribi nequit, sine incommodo factæ & factus. Nam si ægrota vires sunt validæ, ob eamque causam potius incumbendum videatur in curationem morbi, novando & vacuando; quàm refectiōni studendum: nec ipsa præsidia curationi dicata, tutò & commodè adhibebuntur: nec verò facta mulier à factu exhausta, diu carebit diætὰ quotidiana: nec ipse factus commeatu materno, cujus intra biduum summa erit paupertas, à tenui & exacta diætὰ, quæ ineunte morbo, si validæ sunt vires, tenuissima esse debet. Ac certè neutra diætæ lex, vix esse potest commodo gravidarum. Nam tenuis quidem, oppugnando morbo dicata, brevi faciet corpus infirmum; proptereaquæ brevi mutanda in pleniorē, cùm in procinctu erit certamen naturæ & morbi ad crisin, unde veniet ἀνεμία δύσχευσις ἢ θανάτου. i. sinistri judicii, aut certè mortifera. Plenior autem præscripta infirmitatis metu, damnis augebit gravidam. Duplex autem sancita lex est diætæ in morbis acutis. Prior quidem est, ut si vires ægri sint validæ cum securitate: quia tum curationi est potius incumbendum, quàm refectiōni studendum; diætὰ sit tenuis καὶ ῥῆσι καὶ μαλακῇ, quoad morbus ipse mitigari cæperit atque humescere. Sin autem infirmæ sint vires, aut certè in metu infirmitatis; ita se comparat medicus, atque ita diætam præscribat, ut opportunitatem habeat cibum deducendi potius, cùm in propinquo est crisis, quàm necessitatem adjungendi. Ab utraque diætὰ bene non erit gravidæ, uti jam diximus. Nam quæ novando vacuandoque remedia præscribuntur, quibus sit redintegratio corporis è natura egressi; omnia ferè peccant in commoda graviditatis. Nisi quis forsitan excusationem adferat illius trimestris aut quadrimestris, quam scribit Galenus omnium esse δύσπαισιον, quo loco narrat Hippocrates, fuisse quandam mulierem quæ in trimestri graviditate, acuta febre correpta, δεινῶς καὶ διακρίτως convalluit, omni defuncta periculo abortiōis & vitæ. Atque id penè miraculo apponendum duxit Galenus. Gravidæ ergo periculosè habent.

Scopus
lib. de
diætὰ in
acutis.

hist. 13.
1. Epid.

Coac. 1.
c. 2. lib. 2.
& in prorr.

c. 2. lib. 2.
hujus operis.

Coac. 16.
c. 1. lib. 2.

lib. 2. περὶ
ἀσθενείας.

cod. lib. 2.
περὶ ἀσθενείας.

prorrh. 75.
f. 3. 1.

Coac. 12.
c. 1. lib. 2.

CEPHALALGIE SOPORATÆ.] Non quidem eo caro sepultæ qui principatum habet veterni atque soporis, inter symptomata cataphorica. Atque is planè symptoma est phantasie exolutæ, ubi nulla est sensio rei molestæ, proptereaquæ capitis nullus dolor. Nec tamen eo sensu hic positum est τὸ καρῶδες, sicut in illo. Τὸ καρῶδες ἀρετὴ πανταχού κακόν; i. An soporari ubivis est malum? Sed καταρρηκτικῶς usurpatur pro cômata illo mixto ἀγρύπνῳ. i. vigili, nato ex pari magisterio pituitæ & bilis in cerebro, ubi est κατάφορος πύκνωσις. i. inclinatio quedam somnolenta & veternoſa, quæ cernitur in palpebris ægri commissis, ut neque oculis, neque cerebro lucem accipiat, quamvis non dormiat. Qua de re alibi multa scripsimus accuratè. Atque hic cephalalgie sunt καρῶδες, i. soporata, in adjectivo; ut scilicet τὸ καρῶδες, non per se subsistat: similiter ut neque in illo quod pertinet ad hanc prognosin. Κεφαλαλγία καρῶδες μὲν βαίει· ποῦ τι σπασμῶδες. i. Cephalalgia veternoſa; ostendit aliquid convulsivum. Ergo cephalalgia est veternoſa, concepta in arce, duplici repletionē, una quidem capitis, unde nascitur cephalalgia; altera verò cerebri, unde ipsum καρῶδες, vel ἀγρύπνιον κύμα; sicut & muscoli qui tempora continent, dicuntur esse καρῶδες, ἀποιώμενοι καὶ ἐσπινώμενοι, i. distenti vel alterati. Non enim dissentio musculorum vel alteratio, carum inducit quem resoluta edit phantasia: sed κύμα ex debili, cum turbatione mentis attonitæ. Sic enim præceptor ait. Κίνδυνος ἐστὶ φυχῆς, ὑπὸ πυρετῶν ἑννεχόντων, καὶ νυκτὸς καρῶδους. i. Periculum est percussæ mentis à febre continua, &c. Erit igitur cephalalgia καρῶδες, quæ conjunctam habet καρῶσιν νυκτῶν, ubi non est ἡ ἀπώλεια τῆς φαντασίας. i. phantasia amissa sive privata: sed quedam διαστροφὴ τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς κατ' ἐργασίαν κινήσεως, ut visum esse videtur Galeno ad eum locum de maxilla luxata. Sed illa repletio capitis quæ parit cephalalgiam, proritando ac distendendo, similiter habet cerebrum ut caput ipsum. Hinc venit illa νυκτὸς καρῶδες, ἢ καρῶσις νυκτῆς. i. veternoſa quedam segnicies. Ac sanè idem est, posita hic κεφαλαλγία καρῶδες, quod illud prorrheticum. Ἐν κεφαλαλγίᾳ κύμα καὶ κύφωσις, περὶ ἧς τι ἔξεργάζομαι. i. In cephalalgia cûma & surditas, aliquid ad aurem eructant. Ubi Galenus author est; quod eorum qui sursum ad caput feruntur humorum, calidi quidem ac tenues, deliria edunt vel hæmorrhagias; crassi verò & frigidi, cômata & paratidas. Cephalalgia autem, amborum est sôboles, sicut & surditas: sed calidorum tamen potius cephalalgia; frigidorum autem surditas. Nam si quis objiciat; hic prognosin esse convulsionis, ut illic paratidum: in promptu depulsio est; quòd in prorrhetico prævisio est certa paratidum, ubi speratur abscessus; hic autem convulsionis, ubi est causæ morbificæ propagatio à cephalalgia καρῶδῃ. Jam verò cephalalgia hæc veternoſa enascitur ab iis quæ intrà sunt in gravidis inutilia: similiter ut evenire solet ab intercepta vesica. De qua jam illud examinavimus. Κύστις διαληφθεῖσα ἐν τῷ σπέρματι, κεφαλαλγίᾳ, καὶ τῇ νυκτὶ καρῶδῃ μὲν βαίει· ἐν τῇ ἀσπασμῶδῃ ἥσυχον. i. Vesica intercepta in prægrandi cephalalgia, aut stuporifera cum gravitate: convulsionē studet finire. Enimvero tanta est feritas urinae cohibita; sive illa cohibitio sit primigenia exolutæ vesicæ, sensu in ea amissa; vel etiam morbi acuti confectaria, ut facilem habeat ad caput anadromen, & inde convulsionis eventum. Sic menstrualis materiæ nimia abundantia, jam inde ab ineunte conceptu circa locos suppressa, cùm ejus instaret purgatio; indeque ad caput transmissa, edit symptomata cephalalgica veternoſa.

CUM GRAVITATE.] Quæ est in corpore plumbeo, cujus illa καρῶσις vel ἀφῆσις accidit mæde-

defecto nervorum principio, similiter ut à tempestate austrina quam vocat præceptor *ναῦρον*
μαρτυρεῖ καὶ πηγυδός. Est autem hæc etiam *καρποαρχή*.

3. Epid.
8 & aph. 5.
3.

FORTASSE AUTEM PROPUEKIT CONVULSIONIS ALIQUID UNA ESSE.] Exoritur hinc quæstio duplex atque difficilis. Ac prior quidem est; utrum addit convulsionis aliquid in cephalalgia, sicut hinc legitur, & supra in Coacis; tum in prorrhético de urina suppressa, & supra in hoc opere. Altera verò; an prosit convulsionem cieri cum adest cephalalgia veternosa, qualem præceptor posuit in hac prognosi. Quæstionis utriusque dubitatio sic tolletur. Prioris

Coac. 16.
c. 1. lib. 2.
prorr. 28.
f. 3. 1.
Coac. 12.
cap. & lib.
eiusdem.
comment.
ad prorr.
28. f. 3. 1.

rit cephalalgia. Sunt autem hæc ipsius verba. Ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ κεφαλῇ ἀπορροῆς τοῦ οὐκ ἐπιτρεπούσης τοῦ σώματος. ἔχον
αὐτοῖσι τὴν πύλιναν αὐτῶν, ἐν τῷ τῷ δυνάμει παρὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ μάλιστα ὅταν ἀλλοίωται τὸ σφαιρικόν
κεφάλαιον. διότι δὲ ἐν συμπαθείᾳ τὸ κύριον, * τὸ τοῦτον ἀρρίβη γίνεσθαι. id est. Interceptionem urina-
rum, pro earundem suppressione, usurpare consuevit. At igitur illam convulsionis aliquid habere:
quod est idem ac si dicat convulsionem efficere, præsertim si dolor adfuerit capitis. Hinc enim patet
caput cum vesica pati. Et verò jam receptum est supra, cephalalgiam καρδίᾳ, habere τὴν πύ-
ριναν, id est, quippiam convulsificum. Quod sanè perinde est ac si dixisset, ipsam nonnun-
quam efficere convulsionem, ut modò audivimus ex Galeno. Nam illud, πύριναν ἐδίδουν-
ται σφαίρην, ἢ σπανίως γινώσκουσιν πὺ λυγρόν, id est, exiguum esse ostendit, aut rarò evenire quod dici-
tur, ut paulò antè ad locum illum modò adductum scripsit Galenus; quàm bene sui memor,
viderint sapientes qui totum illius attentè legerint commentarium. De convulsionis autem
natura & causis. non ita pridem scripsimus.

profit. 14.
£. 3. 1.

Sed quæstionis alterius, utrum profuerit convulsioni aliquid unà esse, difficilis admodum decisio est ad faciendam fidem conclusionis enunciatae. Non enim credibile est commodam esse convulsionem quæ nihil habet utilitatis, nec securitatis, plurimum autem periculi quotiescunque incidit. Nisi forte sit excusatio ejus quæ finem febris adfert, exorta primo ipsius die, aut postredie, aut ad summum perendie; & hujus quæ cadit in segniciem verno-
sam; non quidem ab emortua facultate, sed à virium oppressione natam. De qua est illud Hippocratis & Galeni judicium; quòd accidit bonis aegroti rebus. Atque Hippocratis quidem sententia est infra & in prothetico, iisdem concepta verbis, quibus hic ponitur, quam-
vis Galenus, & alii, nonnullis locis, nonnullis nominibus, nonnullis circumstantiis, vel ad id

Gal. lib. de
symptom.
causis.
Coac. 163.
1. lib.

vis non sapiat palat. Galeni: quem ego lentius nomine vade commoveor, vel eo iudice, condemnari. Negat enim hic *παρασμωνίης* prodesse, quod utilissimum esse ad idem aut simile, alibi iudicavit. Locus est in prorrhethico, ubi querit Hippocrates. *Λογὴ γὰρ ὅτι λύνει τὰ πικρὰ παρασμωνίη*, i. An verò talia sanat convulsio? Sunt autem τὰ πικρὰ, quæ author posuerat antequam super iis quæstionem illam moveret, videlicet quæ transmissa è lumbis ad cervicem & caput, paralyfin primùm paraplecticam intulerunt; post autem facta *παρασμωνίη*, paraplegiam excusserunt. Quam sanè *μετάσκειν* ibi Galenus, inconstanter quidem, sed verè tamen affirmat locum habere curationis; vel eo nomine, quòd ipsa convulsio motu quem ciet, maxime sit ei affectioni contraria, ubi est motus amissio. Sic enim violento motu convulsionis concutitur, atque vi summa excutitur omnis materia paraplectica. Præstat igitur convulsionem supervenire paralyfi, quàm paralyfin convulsioni. Nam epilepsia sperabilem adhuc vitæ salutem ostendit in apoplexia, quæ superveniens epilepsia, sanari non potest, ac citâ morte funesta est.

prot. 12.
l. 3. 1.

proff. 26.
f. 2. 1.

6 Ὅτι ἐν γυμνασίοις παρὰ τὰ ἀνώ καὶ τὸ λεπτὸν πόνοι πάντοτε, κα-
λίας καθυγραίνουσιν, ὑπασσάδεις· ταύτησι παρὶ κείσιν καταφοραὶ καὶ ἀδύ-
νατοι, κενεαγλίκως ἐφιδρῶσι, καὶ παρὰ ψυχῆς· αἱ τοιαῦται ὑποστροφὰι τῇ-
σι πλείεσσι θυόμεναι, μὴ τὴν ἀφ᾽ ἐκείνων ταχέως κτείνῃσι.

இ. க. சிவசுப்
பெரியசாலை.

*Ex muliebrium suppressione, quibus dolorum est cruciatus superne & circa tenue; iis alvos ciet profuse. Atque his circa crisin veter-
ni subanxii, & cum impotentia, ex vacuitate, sudatiuncula & perfrige-
ratio. Ac recidivæ hujusmodi plurimis, cum cessarint, abortæ, citò
ipsas interimunt.*

60 MULIERIBUS suppressorum symptomata hic sunt mortifera, & inde signa funesta citò venturæ mortis. Atque symptomata cernuntur in cruciatiu dolorum quos infert anadrome mulieribus, ubi subsistit, videlicet circa tenue & hypochondria; tum palindrome, non eò quidem unde migrarunt, sed ad partes inferas quæ adjacent lumbis, unde sunt alvi præhumidæ cum offensione summa æconomia nutriticus. Signa autem funesta citò venturæ mortis, sunt in veterino subaxio cum impotentia, sudatiuncula, & fugaci frigore partium extimarum. Quæ omnia cujusmodi sint naturæ & causis; tum autem quorsum appareant atque fiant; jam aggredior ad docendum.

70 **EX VITIO MULIEBRIO.**] *Ex γυναικίῳ*, ad verbum *ex muliebribus*, cum scilicet in vitio sunt, non tam circa locos ubi subsistunt, quam circa sœpera & id quod est tenue, quò refluunt, exitu denegato, nec transmissa per uterum. Cum autem muliebria multis modis in vitio sint; hic illud vitium agnosco quod cernitur à refluxu eorum, quò partes superæ occupantur. Sunt autem muliebria, purgationes menstruæ & puerperiæ; quibus non ritè purga-

tis, morbi nascantur in utero & ab utero, ut supra ostendimus: maxime verò à puerperiis, quæ maleficio menstruas ipsas præcedunt cohibetæ.

Coac. 1.
cap. 1. lib.
2. & lib. 3.
progn.

QUIDUS DOLORUM EST CRUCIATUS.] Græcè est, *πῖνι αὐτίμα*. i. prægrandes & contumaces dolores, qui eodem planè sensu nominantur *ἰζυρί*, ut supra ostendimus in cephalalgia. Est autem hic posita *αὐτίμα* & *πῖνι*. i. dolorum acerbitas in specie & idea, in magnitudine & assiduitate, per summam distentionem & pruritum partium exquisiti sensus quas invasit anadrome muliebrium. Ac partium quidem illarum notatio est in iis quæ sequuntur.

Coac. 75.
lib. 4.
aph. 38. 7.
lib. 4. aph.

CIRCA SUPERA.] *Περί τὰ ἀνω*, quod est, in capite sublimi. Quæ ratio sic vertendi & explicandi, primum ex illo adducta est. *τὰ ἐν ἰζυρί ἔχον ἀλγύματα ἐς κεφαλὰς ἔτε τὰ ἀνω πῖνι*. i. Doloris acerbitas paulisper in jugulo fixa, si ad supera transeat; mortiferum adfert *ἰζυρίαν*. Ubi non est dubium quin *τὰ ἀνω* i. supera, pro capite usurpentur. Quod ipsum ostendet consecutio symptomatum atque signorum. Nam quæ scribuntur *ἐν τῷ ἀνω ἔχον καὶ κάτω κεφαλῆς*. i. de alio supera & infera; ejusmodi sunt relativè, non absolutè: ut supera quidem sit pulmonum atque thoracis; infera verò ejus quæ abdomine continetur: quamvis hæc rursus dicatur purgari per supera, vomendo; sicut per infera, deiciendo. Ergo circa supera, dolorum est cruciatus, i. in capite, per anadromen muliebrium, quæ illac transcendit, de qua jam multa scripsimus huc pertinentia.

ET CIRCA TENUE.] *Περί τὸ λεπτόν*. i. quod in corpore, nullis firmatum ossibus, molle est, sive *λαπαίριν*; quales inter utramque maxillam sunt buccæ, proptereaque dicuntur *τὰ λεπτά* & *γναθῶν*. Sic in trunco corporis *τὸ λεπτόν* id dicitur, quicquid abdomine circumferbitur, videlicet ilia, umbilicus, & hypochondria; ut supra ostendimus. Atque id, circa tenue, pertinet ad viscera hypochondriaca, præsertim ad hepar *ἡπαρ*, & ad tenuia intestina. Est autem notabile *τὸ ἐν τῷ περὶ τὸν*, prius tentato capite, quam hypochondriis. Nam prior *περὶ τὸν* fit ad hypochondria, & inde ad caput: nisi quis fortè agnoscat *τὸ περὶ τὸν*. De cruciatus autem sævi doloris circa illud tenue à vitiis muliebrium, satis jam multa nuper.

lib. 2. progn.

ALVOS REDDUNT PRÆHUMIDAS.] *Καὶ τὰς καθυγραίνουσιν*. i. faciunt ut vitiatæ alvi, liquidis excrementis profusè ferantur. Nam *καθυγραίνουσιν* & *καθυγραίνουσι*, ut supra dictum est, in aphorismis idem est quod *ποικίλουσιν* & *ποικίλουσιν* τὰς κοιλίας. i. vitiatæ & vitari alvos in prorrhetico. Ergo vitiatæ alvi, profusè feruntur liquidis excrementis; non quidem excretionè critica dolorifici mali: sed potius symptomatica feri exudantis ab hepate in tenue intestinum, quo ipsam sævis torminibus excruciatum proritur ad excernendum. Aut intestinum idem, suo vitio & alieno, chylum intercipit, quem à ventriculo excipit, ac digestionem sive *διέναν* ad hepar frustratur, indeque diu valdeque oppressum ac stimulatam fatiscit cum egestionè profusa, editque diarrhoeam chylosam & *ποικίλουσιν*.

ATQUE HIS.] Quæ à perenni anadrome muliebrium, malis tam gravibus occupantur & circa supera, & circa tenue, cum diarrhoea symptomatica quæ est *αὐτὴ τὸ λεπτόν*, ut ait Hippocrates, i. illud ipsum quod perimit.

CIRCA CRISIN.] Qua defunguntur vita non morbo: juxta illud prognosticum, quòd febres, iisdem planè diebus crisin habent, quibus omnes intereunt aut convalescunt. Nam crisis nomen pro interitu novum non est in hac prognosi, quod supra sæpius est usurpatum. Quod autem hic tali sensu ponatur; palam ostendunt omnia quæ sequuntur funesta, & nihil vivificum ac vitale.

protr. 33.
f. 1. 1.

VETERNI SUBANXII.] *Καταφορὰν ὑπερανάδιν*, quæ sunt ejusmodi vel ex indigena oppressione cerebri, vel item ex advena quam facit afflictio partium inferiorum, quæ & *μεινάνει*, & sympatia, cerebrum in societatem adducit laboris atque molestiæ. Sunt autem illi veterni sive *καταφορὰ*, cum viribus multum infirmis à diarrhoea & sævi doloris acerbitate, ob eamque causam subanxiæ; non quidem à levi anxietatis causa, quæ certè hic magna est: sed prægrandi virium infirmitate qua edi non potest fortis jactatio quæ summam ostendet impatientiam omnis figuræ ac loci ex alysmo concepto. Tales præceptor in spe angusta salutis, alibi nominavit *καταφορὰν*, quibus non est potentia ostentandi sua fastidia cum iis efferrentur maxime, si per vires ipsas liceret, vel si tam virium satis esset, quam satis est animi. Huc spectat illud prognosticum præceptoris. *Αἱ τρομάδες, ἀποψιδίαι, ὑπερανάδιν, ὀδύνησις, πᾶν φρενολύει*. i. Deliria cum tremore & palpo conjuncta, valde pbenitica. Vide Galeni doctissimum commentarium.

lib. 3. ἐν
ἀεθρίῳ.

protr. 5.
f. 2. 1. &
suprà in
Coac.

ET IMPOTENTIA OB VACUITATEM.] Sic enim visum est emendare vulgatam lectionem, *ἀδυναμία καταληγῆς*. i. impotentes dolorifica vacuitate. Non enim dolorifica vacuitas est, nisi eventu suspensionis: ut exempli causa, in costarum fractura, ubi vacuitas ventriculi, quem necessariò repleri oportuit ad costarum *διπλωμα*, suspensionem adfert ipsarum: suspensio autem dolorem. Sed hic vacuitas impotentiae, causa est ipsa per se, quam suo edit merito, secus ab illa quæ sit immerito vacuitatis, quæ aut nulla est, aut certè indigna, quæ tantam pariat impotentiam. De qua illud jam vidimus positum ab autore. *Αἱ ἀεθρὶαὶ λῆγον καταληγῆς ἀδυναμίας, καταληγῆς μὴ ἰσχύος. καύσιν*. i. Quæ immerito vacuitatis, aut certè si nulla sit, accidunt impotentia; sunt pessimæ. Ergo impotentia ob vacuitatem quam peperit symptomatica diarrhoea; genū defraudatio, commeatu absumpto; sævi doloris acerbitas; tum ipsæ vigiliæ, & principatuum summa offensio; signum est citæ mortis venturæ: sicut omnis infirmitas & impotentia quam edunt collapsa naturæ præfidia, ingravescente morbo. Sed impotentia ab exhausto, hæc signa sunt.

SUDATIUNCULA ET PERFRIGERATIO.] Atque hæc duo signa sunt planè symptomatica; illud quidem, exolutarum partium solidarum, è quibus exudat succus alibilis: hoc verò emortui caloris nativi. Nam sudatiuncula quam edit expressio à virium oppressione nata, longi est morbi: hæc autem, vitæ brevissimæ. Refrigeratio autem non critica, nec periodica,

dica, nec vero symptomatica retracti caloris à phlegmone; sed jam emortui in partium vivacitate, ac dissipati in corde vivifico; *αέριον* edit *πυλιδυδύλιν*. i. frigus torpidum, ex quo ægri redduntur *καρδιόσφοροι καὶ ἀσπασίδες*, vel ut rectè scriptum est, quos tenent *καρδιοσφορί* *ἀσπασίδες*. i. languores, sive *ἰσχυρίαι*, i. infractiones subanxiæ, dum magna vis est anxietatis.

AC RECIDIVÆ HUIJUSMODI CUM CESSARINT.] i. Vicissitudo frigoris & sudatiunculæ cum evanuerit: frigoris quidem, appulsu hostilis caloris qui tanquam è fimo diffunditur ad imos pedes, extremas manus, & frontem ubi movet sudatiunculam, quæ statim est frigida cum exudarit, dissipato putri vapore, superflite autem frigore à vivacitate emortua, nec amplius recreata à cordis calore vivifico. Notabile verò hic nomen est *ἀσπασίδης*, unde significatur vicissitudo frigoris & sudatiunculæ: tum etiam recursus amborum, ut in illo prorrhethico. *ἄρτια τὰ ἀμφοτέρω τυχὼ μεταπίπτει* *καρδίαι*. i. Extimarum partium cita in utrumque mutatio; grave malum.

RURSUM OBORTÆ.] Ab insultu caloris febrilis, non ab *ἰσχυρίαι* naturæ & morbi.

CITO IPSAS INTERIMUNT.] Quia certamen est intolerabile, fractis jam viribus, & effecto calore ac spiritu; quorum cita extinctio ac dissipatio, citum quoque affert vitæ exitum. Sic moribundis oborti singultus, cum paulisper cessarint, ab irrita contentione virium effectarum & languidarum; rursus, velut quodam certamine instaurato; qui venit novissimè, vitam finit: quoniam quicquid in nobis frustra ciatur, periculo adjicit, facitque ut cum ad ultima ventum est, celerius opinione moriamur.

7 Τὰ μὲν μυχθισμὲ ἔξω ἀναφερόμενα πνόμενα, καὶ τῆς παραδόχως τῆς ἐν τῇ σπύρῳ ἐκπνεύσεως.

Quæ cum suspirio foras effertur spiratio, & unà immeritò est colliquatio; gravidis abortionem denunciant.

30 DUO TEKMHPIA. i. signa syllogistica hic ponuntur abortionis, cum scilicet factus, penuria & paupertate commeatus materni, ante diem ad exitum viam affectat, liberæ spirationis & nutriticus causa, quibus in utero defraudatur. Atque hæc prior est ratio abortiendi. Nam altera in difficultate, vel potius impotentia gerendi consistit. Defraudati factus utroque commeatu materno, spiritus & nutriticus, signa sunt; angustia spirationis, & quæ immeritò est colliquatio. Eorum signorum, cur ita sint, & quorsum appareant, sic visa est ratio apponenda.

40 QUÆ CUM SUSPIRIO FORAS EFFERTUR SPIRATIO.] Vel, ut infra legitur, τὰ μυχθισμὲ πνόμενα. i. spiratio suspiriosa, cujus difficultas posita est in necessitate spirandi, & contumacia partium spirabilium; proptereaque est parva & frequens. Necessitatem spirandi febris adducit, dum æstu cor incandescit: quæ quia non expletur magnitudine spirationis quæ parva est, instrumentorum vitio, frequentiam habet vicariam; cui suspirium tandem adjicitur, ob nimiam vaporis fumidi abundantiam, quæ libero exitu non cordi respondet, ut neque spiritus aditu: proptereaque tarda est inspiratio, expiratio autem velox. Quæ sanè dyspnœa, dicitur *πνόμενα ἐν τῇ σπύρῳ καὶ καρδίᾳ*. Quemadmodum autem spiratio libera quæ cordis voto respondet, vim ejus vivificam multum auget, unde micant fortiter venæ maternæ per quas factus ipse respirat ex animi, ut ita dicam, sententia: sic parva & frequens materna dyspnœa, qualem descripsi, pejùs habet factum quàm matrem; quod in febrili æstu & aucto micandi usu, per venas maternas imbecillo pulsu micantes, spiritum ille ducat exiguum, quem mater ore inspirat, & fumidum vaporem ex-

50 pirat. ET UNA IMMERITO EST COLLIQUATIO.] Græcum illud nomen verbale, *πῆξις*, non usurpandum arbitror pro eo habitu cadaveroso quem febris tabifica exprimit, per quam & solidæ partes liquuntur, non solum caro tenera & veluti recens pressa, quod acutarum febrium est commune, qualem infra posuit noster author in hanc prognosin. Sed, meo quidem judicio, idem est planè *πῆξις* hoc loco, quod in aphorismo *ἰατρικῶς*: nec ea quidem universalis, sed tantum mammarum, ubi sic factus abortio denunciat. *Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχοντι, καὶ ἐν μαστοῖς ἐξείσθης ἰατρικῶς ἔκπνευσιν*. i. Mulieri gravidæ si ultrò mammae subito extenuatæ fuerint; factum abortit. Ubi τὸ ἐξείσθης, i. ultrò celeriter, idem est quod *παρὰ τὸν χρόνον*. i. immeritò & sine prævidentia extenuandi, quod Græci dicunt *ἀπὸ πρὸςφάτως*. Hæc autem colliquatio, quæ est mammarum *ἰατρικῶς* (non autem universi *καρδίας καὶ πνεύ*) prænuucia est abortionis, cum incidit ante diem legitimum pariendi: sicut etiam partus perfecti, & ipsa quoque dyspnœa parva & frequens in tempestiva factus maturitate. Sic enim præceptor ait. *Μάλιστα δὲ ἀναπνέει πρὸς τὸν χρόνον τῆς τοῦ πατρὸς*. i. Maxime autem spiritum crebrò ducit, cum est propinqua partui. Nam de mammis gravidæ quæ ultrò celeriter gracilescunt, hæc fuit Galeni sententia in aphorismis. Hic sanè aphorismus, inquit, de illorum est numero quos diximus denunciare alimenti penuriam ipsi factui. Sunt enim quædam venæ communes uteri & mammarum, quæ quidem cum laborant ex paupertate sanguinis, graciles edunt mammas. Ac tum *ἀπὸ φάτως* factum extinguit, vel ipsum promovet ad exeundum foras: ob eam certè causam quam ipse author conscripsit libro de pueri natura his verbis. Alimentum, in-

70 crementumque quod à matre puerulus accipit, elapsis jam decem mensibus, factumque aucto, nequit sufficere: si quidem quod in sanguine dulcissimum est, id ad se pertrahit, simulque lactis aliqua

prorrh. 8.
l. 2. 1.
& suprâ in
Coac.

aph. 37. 5.

aph. 44. 5.

lib. 1. de
vitiis.

aph. 37. 5.

lib. de na-
tura fo-
tus.

aliqua portione fruitur. Quæ si pauciora sint quàm conveniat, ipseque puerulus auctior factus, plusquam ad sitis alimentum desideret, sese jactat, & abrumpendo membranas, causam & occasionem matri exhibet exonerandæ alvi. Sed colliquatio hæc mammarum gracilium, defraudati fœtus aviditatem vel eò denunciat, quòd *μεγαλὺς* appareat vel *αὐτμαῖος*, quod est sine *περσάει* eorum quæ vel intrâ vel extrinsecus vim adferunt extenuandi, ut scilicet nulla sit excusatio febris tabificæ, vigiliarum, inediæ, hæmorrhagiæ, profluvii ventris, nec ullius denique vacationis: appareat autem *ἰσχυρὸς*, quod est *ὕλτρον* repens, ut scriptum est in aphorismis. Ac sanè illud *περσάειος*, consultò & appositè vertimus immeritò: sicut in illo. *Δύσπερα περσάειος λυθίσαι κακόν.* i. Sedata sitis immeritò; grave malum. Quod idem est ac si diceret. Falsò credita sitis levatio, manente causa sitifera, quam neque sustulit libera- 10
lis potio aquæ frigide, nec inspiratio auræ ejusmodi, nec bilioli humoris purgatio, nec epithemia, nec somnus, nec balneum; pessimè habet ægrotum, qui vel dementia, vel e-
mortua potionis appetentia, non sitire se putat.

GRAVIDIS ABORSIONEM DENUNCIANT.] Quoniam, ut suprà demonstratum est, dyspnœa materna, unde micandi vis languida, & nutritii commeatu penuria, fœtum & spiritum & nutritu defraudant; proptereaque ipsum præcipitant vel ad exitum, vel ad exitum: sicut Hippocrates annotavit, cum ait. *Ἡ ἀνάμνησις, ἢ πρὸς τὴν ἐκκρίσιν περιρρέουσι*, lib. de natu-
ra pueri.

8 Οδυνη κοιλίης μετὰ τόκον· ὅππῃ ταύτη· πύωδες καθαίρει.

20

His autem à partu qui venit dolor alvinus, purulenta expurgat.

NONDUM periculo defuncta est mulier ex abortivo puerulo, ut vetus opinio est eorum qui pharmacia fœtus excludunt, ad curationem febrium acutarum quæ gravidæ periculose habent. Hoc certè qui faciunt, periculo fœtæ adjiciunt pariter atque fœtus, quem isti carnifices miserè perdunt immisericorditer. Temerariam hujusmodi medicinam procul arcet dictatoris illud edictum. *Οὐδὲ γυναικὶ παρὸν φέρον δάσω.* i. Nec mulieri pessarium abortivum dabo. Non enim violenta fœtus ante diem exclusio, dolorificum malum excludit quod nul-
lum erat in fœtu. Ac sæpe sistuntur puerperia purgamenta quorum corruptio est ex ab- 30
orsu, quæ incorrupta servabat amplificatio caloris nativi à fœtu dum esset in utero: sistun-
tur autem à febre & uteri perversione & violento enixu.

Ergo. *HIS AUTEM.*] Quibus respiratio suspiciosa & colliquatio, aborsionem denunciant, à paupertate spiritus & nutritus; quæ, ut jam dixi, fœtum præcipitat vel ad exitum, vel ad exitum.

A PARTU.] Μετὰ τόκον: quod nomen *καταρρηκῶς* usurpatur pro aborsione, quam *ἐκτρω-
μὸν ἢ ἀποφθέραν* Græci vocant. Est autem hic tolerabile nomen & τίμη, quod propriè est perfecti partus, ἀπὸ δὲ ἐκτρωσμῶ, cujus usurpatio nusquam legitur ἀπὸ δὲ τίμης. Quod nihil necesse est multis probare exemplis è schola Græcorum & Latinorum adductis.

QUI VENIT DOLOR ALVINUS.] A lochiorum systrophe circa locos, unde non habet exitum: 40
sed ibi manet sine anadrome ad superas partes, ac tandem cunctando, & nova febre obor-
ta, suppurabilem facit humorem.

PURULENTA EXPURGAT.] Ab empyemate circa locos concepto: cujus empyematis mox venturi & exituri, hæc signa sunt à præceptore tradita. Dolor prægrandis hypogastrii, vena-
rum micantium pulsus molesti; tactus cujuslibet, etiam suspensi, molestia in hypogastrio. At-
que si melius illi futurum sit, prorumpunt muliebria per sinum pudoris, exitque purulentus san-
guis & graveolentior, per septem, octode, aut etiam novem dies. Antea verò laborat doloribus
atque incommodis circa locos & partes vicinas. Cæterum cui muliebria purulenta convenienter fe-
runtur, profuerit sanè nullum restare ulcus. Nam si fortè supersit, majorem industriam, cum
pari conjunctam diligentia requireret à medico, ne putrescat, fiatque admodum fœdi odoris. Anim- 50
advertet autem studiosus, hic de morbis agi quæ à lochiis sunt in utero: sicut suprà de
morbis inde ab utero sursum.

lib. 1. περὶ
γυναικ.

9 Αἱ ναρκώδεις καὶ μάλιστα ἐν τῇ κινήσει μετὰ ἀδυναμίας κατα-
κεκλασμένα, πρὸς κέρειν ἐνοχληθεῖσαι, ἀσώδεις· ἐφιδρῶσι πολλῶ· κοι-
λίας καθυγραθεῖσαι ταύτη· κακόν.

*Quæ potissimum in movendo sunt pigre ac torpidæ, & cum impo- 60
tentia sunt incurvæ; circa crisin vexatæ, anxie; crebrò exudant.
His vitiatæ alvi perliquidæ; ingens malum.*

IN DUBIA SPE & angustia salutis à phlegmonica systrophe, partem aliquam nobilem oc-
cupante; recreatio est ægri & medici ab empyemate, quod est ejusmodi ut æque sit po-
situm inter crisin perfectam, & certam desperationem vitæ ipsius. Tales eventus ipsi jam
vidimus ab hepatis empyemate & pulmonum. Sic in symptomatis quorum fœtura est à
lochiorum systrophe circa locos; bene res eunt, si empyema fiat quod citò exeat, exi-
tumque habeat liberalem & liberum, nullo superfluo ulcere circa locos. Hic tum natura 70
triumphat de morbo, secuta omnis periculi: quemadmodum in empyemate principatum,
natura-

naturaliter exeunte, ac sine ipsorum corruptione quam pus ostendit fædi odoris atque coloris. At verò si lochiorum systrophe non exolvatur, foras profusa, nec in pus vacuandum mutetur; inde mortifera venient symptomata *ἰσχυρὸν*, & inde signa funesta mox affuturæ mortis, qualia recensentur in hac prognosi.

Quæ.] Abortivum factum enixæ, nec tamen convenienter purgatæ puerperis purgamentis, ac sine fiducia empyematis: quod nullum ostendit nec edidit lochiorum systrophe circa locos.

SUNT PIGRÆ AC TORPIDÆ POTISSIMUM IN MOVENDO.] *Ναρκαῖες*; qua voce, ut dictum est alibi, partium omnium velut segnicies quædam ostenditur in officio faciundo, vel in ap-
10 pulsu *αἰσθητῶν* excipiendi, stupor & hebetudo: quamvis hic potius ad *κοητικὰς* referatur, quàm ad *αἰσθητικὰς ἐνέργειας*, cum ait. POTISSIMUM IN MOVENDO.] Quod sane symptoma hinc natum Hippocrates sic expressit lib. de rebus mulierum. *Ες τὰ ἀρτῶν ἢ χειρῶν, καὶ τὰ σκελῶν, καὶ τὰ ὀφθαλμῶν ἢ ἰσχυρὸν ποταῖ.* i. Ad manum, & crurum, & lumborum articulos dolor procedit. Et paulo post. *Καὶ ἀκρότια πὰρ τὰ μέλην ἢ σώματι ἡσυχία.* i. Tum artus quidam corporis impotentes evadent. Id autem est quod post segnicie & torporem hic legitur, ac disertis verbis, cujuscmodi sit, propalam explicatur.

Et cum IMPOTENTIA SUNT INCURVÆ.] Quæ incurvum corpus ac veluti arcuatum ostentant, more anuum decrepitarum. Est enim *κατάκλαις* idem quod *καμπυλότης*, ut annotavit Galenus in curvatura palpebrarum, quæ ut *κατάκλαις* dicitur lib. 6. Epid. sic *καμπυλότης*,
20 lib. 1. progn. Qua de re alijs multa scripsimus ad eum locum ubi noster author agit de voce in faucibus elisa, quam vocat *φωνὴν κατακλωμένην*, eodem planè sensu, quo lib. 3. Epid. posuit *φωνὰς κατακλώσας*, ἢ *καμπυλωμένας* in tabidis, à prolapsu catarrhi ferini vocali materiæ occurrentis in tempestate pestifera. Sunt igitur commemoratæ mulieres, *καὶ τὰ ἀδυναμῆς κατακλωσάμεναι.* i. incurvæ, ab impotentia *ἢ φέρουσαι.* i. portantis, & pondere *ἢ φέρουσαι.* i. corporis quod portatur. Atque hæc impotentia facultatis, cum pari gravitate conjuncta corporis quod facultatis imperio regi debet, mulieres hic descriptas facit *ναρκαῖες* καὶ *τυφλοβόλεις.* i. in movendo pigras, quod facit corporis lentitudo nata ex causis prædictis, videlicet ex facultate infirma, & corporis gravitate. Hinc venit *κατάκλαις.* i. curvatura
30 mulieris incurvatæ, qua ostentatur cervicis inclinatio ad pectus *κακκίφης*, quæ naturaliter esse solet *ἰσχυρὸν*, dorsum versus reflexa. Nisi quis fortè *κατάκλαις* hic tantum agnoscat in oculis atque palpebris, quorum diastrophe nominatur; illorum quidem *ἰσχυρὸν*, harum verò *καμπυλότης*. Amborum autem perversorum, ac veluti à distorsione curvatorum, commune nomen est ἢ *κατάκλαις.* i. perversio & curvatura. Quò advocari potest illud prorrheticum, suprà jam explicatum. *Ἐξ ὀφθαλμοῦ ἀναδρόμης, ὀφθαλμοῦ ἰσχυρὸν κακόν.* i. Ex lumborum anadrome, oculi perversio; malè habet ægrotum. Certissima enim securitas est, lochiorum à lumbis anadromen cieri ad caput, indeque affligi nervorum originem, cujus afflictæ symptoma est oculorum perversio. Quæ ratio est Galeni hoc theoremate confirmata. Nam illæ partes quæ à cerebro habent nervorum propaginem, vel à spinali medulla, cum tale aliquid patiuntur, affectiones denunciant quæ sunt in ipsis. Erit igitur curvatura cervicis, à spina; palpebrarum verò & oculorum, à cerebro. Ac cerebri quidem afflictiones ostendunt hæc quæ sequuntur.

SUB CRISIN PERTURBATÆ.] Quod est ejuscmodi ac si diceret, *περὶ χυδαίης*, i. animo perturbatæ: id enim significat *περὶ χυλῆς*, & ejus nominis derivativum τὴν *περὶ χυδαίης*, cum absolute scribitur. Est autem hæc perturbatio, dementiæ omnis prænuncia: quamvis hoc loco certam ostendat dementiam, ex lochiorum natam anadrome quæ cerebrum occupavit, unde apparet illa *κατάκλαις* palpebrarum, quam ficitas intulit, indeque convulsio musculorum exilium, ac penè dixerim, inaspectabilem, ipsas moventium.

ANXIÆ.] Quas nauseabunda tenet anxietas, quam excitat propagata bilis à cerebro inflammato, in partem omnium sensus acerrimi, nempe in stomachum *ἀναισθητοῦ*, propterea
50 aque cerebro *συμπαθίζονται*.

CREBRO EXUDANT.] Quæ vox hic non est copiosi sudoris toto corpore profluentis: sed miliaris cujuscmodi exigui, vel sudatiunculæ exudantis; ut suprà sæpe ostendimus. Atque hic sudatiuncula multa eo planè dicitur, quò pluvix multæ, vel *ἰσχυρὸν πᾶσα* in Epidemiis: quæ sunt ejuscmodi, quamvis minutulæ, quia crebræ aut diuturnæ. Quò me adducit illud SUB CRISIN: quod est mortis venturæ, natura fatiscente, diu multumque oppressa. Est autem fatalis ad exitium sudorifica exolutio, quam peperit ingens oppressio, ut in substillio sanguinis nato à comate.

HIS VITIATÆ ALVI PERLIQUIDÆ.] Quæ liquidis excrementis, multum & sæpe feruntur vitiatæ atque quodammodo exolutæ, cum paupertate summa caloris nativi, ut jam eas tædeat
60 sui officii, quarum est illa *κακὴ περὶ τῆς αἰσθητικῆς*.

INGENS MALUM.] Vel potius, illud ipsum quod perimit: sicut præceptor scripsit de phthisica diarrhœa, quæ, simulatque incidit, citæ est mortis: quoniam, authore Galeno, *γίνεται ἐκ ἀσθενείας ἢ δυνάμειος, καὶ πάλιν αὐτῷ ἀπορροῇ ἀσθενείας.* i. nata ex effata, vel admodum imbecilla virtute, ipsam rursus facit imbecillior.

10 Τὰ γυναικῆα μὴ ἴσχυρὰν χεῖριστον. Ἰπληπτικὰ ἐκ τῶν τοιούτων, οἶμαι. ἐνίοτε ἢ ὑποφορεῖ μακροῖς, ἐνίοτε ἢ αἰμορροῖδες.

cap. de
apoplexia
lib. 2.

lib. 1. πρὸς
γυναικῆα.

Coac. 7.
cap. 8.
lib. 2.

li. 2. prog.

prorrh. 35.
f. 2. 1.

prorrh. 4.
f. 1. 1.

lib. 2. ἀπὸ
ἀρτῶν.

lib. 1.
Epid.

prorrh. 1.
f. 1. 1.

lib. 3. de
morbis.

Salutare est, muliebria non cohiberi. Nam inde veniunt epilepsia: quibusdam autem profluvia longa ventris, ut arbitror; nonnullis etiam hæmorrhoides.

JAM ILLUD supra est positum ac demonstratum; quod omnia quæ apponuntur ac deducuntur appositè, jus habent naturæ, ipsamque tuentur atque conservant naturaliter instituta & consueta. Inter ea quæ deducuntur, naturaliter instituta & consueta; purgatio est muliebrium. Ac menstruum quidem in menstrualibus: lochiorum verò, in ipsis puerperis. Puerperia purgamenta, nuper ad examen adducta sunt. De mensuis & menstrualibus nunc dicendum. Enimvero menstruales sunt virgines, viro mature: item mulieres vacuæ à puerperio: tum steriles & infructuosæ. Hujusmodi autem sunt, vacuo semper utero; ac menstruales dicuntur, quod menstrua sit earum purgatio naturaliter instituta & consueta; si nulla sit excusatio morbi, mororis, unde sic emacruerint, ut nihil in iis vacuandum superfit, nulla item lactis nutritii. Nam gravidarum nulla est purgatio menstrua post præteritum post præteritum. Jam verò illud querendum, cur eam purgandi legem mulieri Deus indixerit & λέγει, i. merito naturæ muliebris, unde illa purgatio, muliebrium nomen habet: ac fortè est ipsa muliebritas, ut placuisse video præceptori, cum ait; Phætuam, olim naturaliter menstrua, non potuisse γυναικίσματα. i. mulierescere, vel muliebritatem rursus habere, quam prius amiserat ex viri exulantis prægrandi merore atque tristitia, cum ei sedulo medicatum fuisset ad menstruum suppressionem. Ergo menstrualium causa est η γυναικεία φύσις καὶ χεῖρ. i. natura muliebris & color, vel potius, superficies perpolita & levis. Nam veteres Pythagorei, ut supra diximus, omnem cujusque corporis superficiem, χεῖρας vocabant. Coloris autem atque naturæ summum jus habet τὸ θέν, proptereaque, principatum obtinet causarum omnium, tam efficientium, quam excipientium. Et quoniam & θέν potentia, in natura potissimum elucescit, quæ est ipsa vis Dei, ac nefas est illam ad examen vocare, nulli subiectam categoriæ, sed omnium potentissimam; examinandi ratio nobis erit super colore tantum atque natura. Ergo, fundamentum naturæ muliebris ac muliebrium purgamentorum, est uterus; cui omnino respondet corporis universitas similiter constituta ut ille. Sic enim Galeni judicium est, ubi ait, καὶ γὰρ καὶ τὸ σῶμα οἷμα τῶν αὐτῶν ὁμοῖν ἐκ τῶν μέρους. In utero summus opifex ingeneravit amorem gignendi, proptereaque fundus est concupiscentiæ, per quam expleri cupit genitura virili, ut impleatur; cujus oblectamento vicina genitalia sunt in promptu, eique de suo impertiunt; principio semen ipsum muliebre, continuò dum coit libidinose: ut id quod a viro excepit, nutriendo contineat, & continendo concipiat, sobolis procreandæ causa. Etenim ad futuram διασπέρτην τῇ γυνὴ ἢ ποσὶ. i. una funditur cum semine alimentum. Inde succedit sanguis per venas hystericas, unde coagmentatio est, sive πλεῖχυμα viscerum, & intertexta fibris nervorum caro, unde assurgunt muscoli & ipsa cutis. Nam jecur ἐκπαιδὸν, i. fons & origo gratiosi humoris, affinitate quadam concupiscentiæ & amoris voluptuarii, utero morem gerit, eique subsidio est, illoc transmissio sanguine, quo irrigatur fundus matricis concipiendo atque gignendo, & concepto factui nutriendo. Affinitatem matricis cum jecore, illud declarat maximè quod suffocationem hysterica (quæ impeditis accidit instrumentis spirandi, à diaphragmatis oppressione) ipsum jecur excitat ex utero sibi adjacente, qui eò cursum inflexit, tanquam ad fontem gratiosi humoris, suum explere cupiens in muliere grandiore ac vidua, nec amplius menstruali, cuique profusior alvus, intestino recto collapsò, cum siccitatis & levitatis accessione occasionem dedit utero, per locorum amplitudinem, convertendi se & affectandi viam ad illud ἐκπαιδὸν jecur. Sed ipsa quoque uteri concupiscentia, & rei veneræ indulgentia, sufficit ipsa per se proliciendo sanguini & criendo ad exitum celerius menstrua purgatione, ut scilicet ea mulier bis mense ac sæpius, menstrualis esse videatur, & γυναικεία, καὶ ἡμετέραν, καὶ παλαιὰ ἀνδρῶν. Hac igitur parva consuetudine ac natura excipiendi & effundendi sanguinem eò transmissum & invitatum, vix ulla suscipitur hæmorrhagia, quin ea per uterum viam affectet. Hæmorrhagiæ hystericae ac periodicæ in causa hæc sunt: primum repletio carniū & venarum in corpore quod est διασπέρτην. i. vix perspirabile; inde nauseabunda illarum partium repletarum ac toto corpore turgidarum expressio: tum rigor obortus, unde concussio ad excutiendum occasio. Repletionem parit utramque, humoris ubertas quam edit primum edacitas, parem vim naeta in hepate caloris sanguifici; exigua distributio; perennis ebrietas mollorum carniū quæ instar cujusdam lanæ depexæ mædescunt τὸν ἐκπαιδὸν quam continenter excipiunt; otiosa vita, & penè nulla corporis perspiratio; vacuitas uteri, ad cuius graviditatem futura est tam copiosi humoris, cujus nimia abundantia venæ distentæ, ac nimium carnes oppresse; quia non est ἀνάλογον τὸ πλεονεξία, τὸ πλεονεξία & πλεονεξία; levationem ac libertatem anquirunt & parant liberali sanguinis excretionem. Ac primum quidem è mammarum ac ventris vicinia, quæ affinis est uteri, sanguis eò prorumpit, quò suam dicavit operam olim nutriendo factui, continuò ut partibus illis eam legem Deus imposuit & natura. Hæmorrhagiam coeptam è mammis ac ventre, periclit & absolvit universi corporis eò conspirans evacuatio. Itaque naturalis est conspiratio vacuandi sanguinis per locos & uterum, hepate primum duce affini concupiscentiæ, mox ipsis mammis, quarum est Sympathia jure societatis atque vaporum: tum comite toto corpore, cujus venæ & carnes purgationem coeptam sequuntur, & corporis voto absolvunt, supervacanei sanguinis nauseabundam plethoram ad uterum transmittentis. Atque illa transmissio memoriam mihi renovat ejus hydropis quem ὑπερπληθὺς Græci vocant: cujus quidem aqua toto diffusa corpore ἀπὸ τῶν φλέγων,

lib. de natura muliebri. Arist. lib. de sensu.

Parechasis de periodo menstrua.

Theoph. lib. 1. de causis plant.

lib. 1. πρὸς γυναικ.

lib. cod.

Gal. comment. ad 15. aph. 1.

Coac. 11. cap. 19. lib. 2.

hæc, in alvum prorupta, ipsum exolvit. Hic enim, ut illic, membra cietur purgatio è tumido atque turgido corporis universi habitu, per quandam *vacuam* venarum & carnum expletarum, quæ sanguinem refundunt in venas majores, quem ipse prius in carnes effuderat. Atque hæc vacuandi ratio per menstruam purgationem, est veluti quædam palindrome, sicut in illo hydropæ, quam facit *vacuatio* carnum oppressarum καὶ ὕδωρ, & fortis naturæ contentio, unde compaginis tollitur molesta & plumbea gravitas, atque, ut ita dicam, *vacuatio*, quam facit potius portati ponderosa moles, quam portantis infirmitas. Est igitur mulieribus naturaliter insita necessitas, & instituta consuetudo purgandi sanguinem supervacaneum per muliebria: sicut & viris altero crure mutilis, per dysenteriam αἰμαλίδην, si nullam quotidiani victus partem deduxerint è corpore mutilo, & ejus quiete. Nam vacua mulier est imperfecta, nec suis absoluta partibus, ut ζῶον περὶ σπέρματιν, sicut placere video Aristoteli. Atque illa consuetudo purgandi per uterum, occasionem dedit naturæ, inflectendi cursum per muliebria ad criticam vacationem acutorum morborum. Vetus est illud Hippocratis. Percussus caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient, aut mulieribus muliebria: idque cum aliis, tum si ardoris sensus sit à rhachi. Etenim naturæ muliebris unicum esse solet perfugium atque præsidium ad bonam valetudinem aut conquiendam, aut conservandam, per muliebria, in omni affectione plethorica, tam universali, quam particulari: tum in omni sanguinis gargalismo sive orgasmo: quoniam sic natura mulierum est comparata, ut earum sanguis ad locos & naturalia cursum inflectat; proptereaque; si rectè valent τῇ φύσιν καὶ τῇ ὑγιαίνοντι, i. natura & valetudinis cura, non nisi menstruorum & lochiorum cruentam purgationem experiuntur; nec unquam varicibus, nec hæmorrhoidæ, nec etiam hæmorrhagia per os & nares tentantur. Itaque tanta est beneficentia hysteriarum illarum purgationum, ut lochia puerperis, menstrua mulieribus vacuis atque adeo virginibus vix adhuc menstrualibus, ea secum adferant incommoda, ut morbis mortiferis defungantur.

Hic superstitio esset vel ostentatio exemplis ac legibus lectorem obruere quæ super hac re passim leguntur apud Hippocratem. Sufficiet igitur quod omnium instar adducendum putavi. Locus est de crisi acutorum quæ septimo die, nono, undecimo, aut etiam decimoquarto, duce natura, suscipitur; ubi mulierum propriam atque criticam excretionem annotavit his verbis. *Εν γυναικὶ δὲ καὶ ἀναιμῶν ἥντις, i. Mulieri profluvium menstruale morbum exolvit.* Nec verò tam peccatur in commoda nobilissimæ partis menstruorum ad ipsam affluxu, quod totum corpus deonerat (quod alio esset gravissimum atque mortiferum, si tantum hæmorrhagiam exceperis;) quam ejus virtuti ac dignitati adjicitur, fundum irrigando ad excipiendum & concipiendum semen prolificum. Nam fortu descripto, purissimus eo sanguis attrahitur, & à sætu per umbilicum excipitur, nutriendi & vegetandi causa. Itaque menstruorum ad locos officiosa derivatio, commendabilis est privilegio legis illius quæ sic a dictatore sancita est. Si quando in ventrem sanguis, contra naturam, effunditur; ipsum corrumpi necesse est; videlicet putrescendo & grumescendo, quoties in capacitatem amplam illabitur, qualis est uterus. Quod profectò fieret, si vel ad punctum temporis affusus maneret qui statim effunditur. Sunt enim gravissima sanguinis in utero grumescens incommoda. Jam verò illa repletio *vacuatio*, quam diximus venarum & carnum, occasionem habet vomendi ac refundendi sanguinem supervacaneum, ab horrore quem ciet feri expressio è venis lumborum ad cutim; eaque concussio carnes proritat sive sollicitat ad excutiendum sanguinem quo imbutæ madescunt, nec dum illius facta est *εὐμαλὴν*. Nam *περὶ σπέρματιν* quam ipsa facit, mulieres vindicat ab omni molestia muliebrium suppressorum. Sequitur ut dicamus cur menstrua sint muliebria.

Enimvero illa purgandi frequentia & consuetudo per singulos anni menses, unde ipsa purgatio nomen habet muliebrium menstruorum, subinde occasionem renovat ipsi utero concipiendi semen prolificum ad sobolem procreandam semel in anno. Sic enim subinde irrigatur atque tepescit fundus à sanguine, cum hiato cotyledonum, qui antea connivebant. Notum est illud. *Οτι πῶς γυναικὶς τὰ δεξιά, καὶ ἀριστερά χεῖρες, i. Quod à parte modò dextra, modò sinistra biant.* Quæ ratio clarius explicatur à præceptore, his verbis. *Postquam mulieres fuerint expurgata, potissimum alvo, concipiunt, viri complexu gaviscæ.* Tum enim semen earum valet, si rem cum viro, ut decet, habuerint. Ipsumque viri facilius cum eo misceatur; cujus si potens fuerit, jus habet fraternum. Quin etiam eo tempore biat os uteri atque protenditur, exacta purgatione menstrua. Nam venæ repleta, similiter semen non attrahunt. Ergo menstruorum consuetudo, accensa libidine coeundi, cujus explendæ causa, mulier viam ad viram affectat; tum ab utroque semine solidiore; tum excipiendi & concipiendi opportunitate, mirificos adfert soboleseendi fructus.

Sed patefacto naturæ scopo & fine in mensuris, hic jure & loco querendum, quænam sit causa illius periodi mensuræ, per quam suscipitur atque absolvitur ipsa purgatio. Hic venit in mentem ἡ ἀναμνηστὶς καὶ ἀμνηστὶς: quæ duo cernuntur in mulieribus, sicut in mari. Est enim affluxus atque refluxus muliebrium menstruorum. Ac ἀναμνηστὶς quidem hæc faciunt. Nam hepatitis vena, quam accepit ab hepate crudioris sanguinis abundantiam, hæmorrhoidibus venis impertit, per totam compaginem distributis: quemadmodum hæc rursum expletæ per quandam *vacuam*, eodem quodammodo evomunt in venas minores, carnis & cuti affixas, nutriendi causa. Et quoniam tali appulsu καὶ ὕδωρ, carnes non gaudent; nec ejus fruuntur *εὐμαλὴν*, similiter ut cum fit καὶ ὕδωρ. Sunt enim *αἷματις, ὁλοὶ καὶ φλέβες*, ut ait præceptor: ideo multæ superfunt reliquæ supervacanei sanguinis tota compagine carnum molliorum atque venarum. Hinc venit duplex illa plethora, quæ tum ad vasa dicitur, tum ad vires; maxime verò cum cessat accretio corporis; penè omni perspiratione carentis, & otiosa est vita, somno & nimia edacitate, fortassis etiam bibacitate, sepulta. Utraque illa repletio, perenni sanguinis accessione fit *vacuatio* carnis atque venis, in quibus ipsa residet. Hinc diligentis sui naturæ in-

Coac. 8.
c. 1. lib. 2.Arist. lib. 9.
cap. 19. de
hist.Coac. 158.
lib. 1.sent. 24.
part. 7.
6. Epid.lib. 1. πρὸς
γυναῖκα.

sultus & ἰσχυρὸς, quam ipsa per se invenit, nec ratione duce, & qua una, certis quibusdam periodis, criticas movet excretiones atque abscessus, quoties proritata, in sui levationem incumbit contra omnem molestiam. Itaque natura potens causae molestae per ἰσχυρὸν sive insultum, & πηχυμυρία ἐκ τῆς αἱματώσεως convertit: non eò quidem unde ipsa venit; sed ad fundum amoris voluptuarii, i. ad uterum, qui eam veluti ad se rapit, cupiditate nimia incitatus. At αἱματώσεως primum lucet in actu & gravitate lumborum, ex particulari repletionem venarum & arteriarum quae adjacent lumbis, & illac excurrunt ad inferas partes. Inde obortus horror, vel etiam rigor, concutiendo excutit illam molestiam gravitatis per venas hylericas, ad fundum praedictum.

Sed πηχυμυρία ad summum perductae, non est tam cita repletio, nec inundatio in mulieribus, quam in terra è mari. Illa ferè tribus, vel ad summum, quatuor absolvitur septenariis. Ac tribus quidem, in iis quae sunt mollissimae & otiosae: quatuor verò in aliis quae sunt viragines, atque in labore corpus conficiunt. Nam solidae ac succi plenae, quarum est habitus mediocritas, inter praedictas medium tenent locum replendi & expurgandi sui. Ut enim mollissimae replentur celerius, viragines autem serius: ita purgantur illae quidem diutius, hae verò celerius: harum enim purgatio tantum est bidui, sed illarum est quinque aut etiam septem dierum. Quem omnium, ne errarent, terminum expurgandi communem esse voluit sanctissimus Moses Dei edicto, cum ait. *Mulier menstrualis, septem dies in menstruis esto.* Est igitur menstruorum causa, & πηχυμυρία αἱματώσεως, sive palindrome καὶ λέγειν, i. meritò instituta & consueta, duce natura; cujus proritatio, ac veluti quaedam καυσίσις, ipsam ad ἰσχυρὸν, i. insultum 20 valde sollicitat, contra humorem supervacaneum quo partes madescunt imbutae, non autem nutritae. Non enim minus humoris affluit mulieribus καὶ ὄνιν ad carnes inutilis; quam ipsis apponitur καὶ ἔλιν utilis, ad ἐξομώσιον, nutriendi ac vegetandi causa. Hic finem scribendi faciam de menstruorum natura & causis. Nam cetera quae sunt in iis καὶ τὸ πλεονεξ καὶ πείδι, suo quaque loco scribentur.

SALUBRE EST.] i. Salubritati mulieris accommodatum; quod aequè valet ad conquirendam ejus valetudinem, atque ad conservandam. Menstrua enim multis beant commodis ipsam mulierem, quibus vitam carere non potis est, ac sine iis secunda frui & commoda valetudine. Nam corpus vindicant ab excrementis quae ipsi sunt aegrotandi causae. Tum nutritus ac spiritus aconomiam, vitae custodem, efficiunt bene moratam & constitutam. Actiones humanas 30 quae sunt mentis divinae, non sinunt aberrare à scopo ipsius atque imperio. Vigiliam & somni est certa & constans vicissitudo. Cibi, potiones, & excrementa, votis naturae respondent. Quibus accedit fecunditas, velut agrorum, restibilis. Morbi congeneres & qui cum aetate simul accrescunt, ac σωτήριον nominantur, menstruorum libera & liberali purgatione quiescunt. Denique quae intra sunt inutilia sive incommoda, transeunt in naturae commoda, beneficio menstruorum. Quinetiam morbi omnes qui extrinsecus enascuntur; sive diata, sive spiritus quem ducendo vivimus, in vitio sit; non raro spe certa salutis consolantur medicos à menstruorum ope, quos metu exterrant in viris. Bene res eunt igitur mulierum menstrualium, quibus menstrua bene respondent τῇ φύσει, καὶ τῷ ὅλῳ. i. natura, & valetudinis cura. Non enim sunt varicosae, non haemorrhoidae, non item podagricae, nec haemorrhagicae. Denique, 40 una spes medicandi atque curandi mulieres, & sanitatis earum tuendae fiducia, in liberali & libera menstruorum purgatione consistit.

MULIEBRIA NON CESSARE.] Servata periodo menstruae purgationis, naturaliter instituta & consueta, ut dictum est: donec ad tempus ventum sit tempestivae suppressionis, quo in perpetuum cessat illa mulierum muliebritas. Ubi etiam suadet Hippocrates, mulieribus olim fecundis ac ceteris quibus erat menstruorum ubertas, bis anno sanguinem detrahendum per triennium aut quadriennium. Ac tempus illud quo tempestivè menstrua supprimuntur, varium est pro natura cujusque mulieris varia, complexionem item atque compagine. Sed tamen illius observatio est ferè a quadagesimo quinto, ad circiter quinquagesimum aetatis annum. Nam quae mulieres, morore aut morbo confectae sunt; tum quibus est genii defraudatio, per abstinentiam; aut quae in copia lactis nutriti, saepe ad mulctram veniunt: hic nulla est aequitas iis menstrua expectare; vel temeraria medicina, velle cedere, ubi vacuitas est materiae menstrualis.

NAM INDE VENIUNT EPILEPSIAE.] i. Summa omnia convulsionum, qualia esse solent earum quarum in cerebro causa est convulsifica, ut epilepsiae quae principatum obtinet convulsionum. Est enim objectionis illius depulsio facilis, qua infertur ex praepatore, hystericae, febre carentium faciles esse convulsiones. Est autem objectionis formula his verbis concepta. *ὅτι ἐν ὕστεραις αἰσίοις αἱματωμαὶ ἐν χρεῖσι.* Quod ut concedam verum esse: tamen non minuit auctoritatem hujus prognostici de gravi epilepsia quam infert muliebrium menstruorum suppressio. Non enim τὰ ἐπιληπτικά, hic sunt hysterica; sed menstruorum anadromes symptomata, quae 60 lia recensentur in illa prognosi. *Τὰ πηχυμυρία καὶ χρεῖσι αἱμορροῖα, καὶ αἱμορροῖα καὶ πηχυμυρία.* i. Sanguis fluxus stasis temporibus consueta, si de more non fluxerint; epileptico modo interimunt. Ac itata quidem atque quodammodo periodica haemorrhagia, cernitur muliebribus per Lunae periodos; in mutilis per easdem; in haemorrhoidicis, autumno & vere; in juvenilibus, aestate & vere: tum iis quos dolorifica in lumbis mala exercent; & qui à lumborum dolore sunt cardialgici. Haec autem stata profusio sanguinis, varia est; per uterum, per intestina, per haemorrhoidas, & per nares. Sed ut ad itata redeam muliebria; certum est, eorum suppressorum anadrome ibi morbos enasci, ubi subsistit, quae si ad caput cursum inflexerit, & exitum moliat, haemorrhagiam ciet per nares: sin autem ibi subsistat, vel ejus haemorrhagia inhibetur; epileptica primum edit symptomata, mox apoplectica, unde cita mors venit; ut ipsi 70 vidimus in Comiciſſa Mauevriar. Sed inter symptomata quae menstruorum, stasis olim tem-

Coac. 13.
cap. 14.
lib. 2. &
propr. 17.
f. 3. i.

poribus naturaliter consuetorum, parit suppressio, instar omnium posuit epilepsiam, cum scilicet ad ultima ventum est perniciosae anadromes eorum, de more non exeuntium, sed exitu naturali carentium: idque vel culpa non expellentis naturae, vel contumacis materiae vitio, meatuumve non meabilium, vel uteri perversione aut conniventia. Nam caetera suppressionis hujus incommoda, sic ordine recensentur à præceptore. Primum quidem est tensio gravis

lib. 1. π. 12
70742.

- lumborum. Ex hac tensionis causa, quae est menstruorum suppressio, mulieres tertio mense perhorrescunt; incertis febrium paroxysmis exercentur; tum suffocatione laborant hysterica; & lumborum dolore vexantur. Sed quarto mense, nisi exitum liberalem habent τα πρῶτα, ^{χρονία} gravioribus malis augentur; ac præter illa trimestria, crassas urinas reddunt; venter est illis durus, ac major solito; est quoque stridor dentium, sunt item vigilae & cibi fastidia. Et verò mala omnia ingravescunt prædicta, cum ventum ad ipsum tempus menstruum periodi. Quinto mense, malorum omnium prædictorum calamitosa vis, penè redditur intolerabilis. Sexto mense summa sunt omnia symptomatum prædictorum, & graviorum accessio: qualis est quam hic posuit epilepsia; quae nunquam sic incidit per sanguinis ad caput anadromen, quin eam statim funesta excipiat apoplexia. Nam caeteras epilepsias narrat Hippocrates post 25. annum ^{συμπεπνύσκειν} i. commori suis epilepticis, Est quoque horum symptomatum sexto mense accessio. Tum enim jactantur mulieres, ac torquent se ipsas: crebro unà concidunt & consilernantur; pituitam difficile vomunt; inextinguibilem sitim habent, incendio confligente alvo, ex repletis sanguine naturalibus. Urinam vix reddunt, allabente utero ad stomachum ipsius vesicae. Quinetiam lumbis dolent, cervicæ ac dorso. Lingua velut freno compescitur, ac saepenumero captae sunt voce. Stomachus vellicatur atque mordetur: spiratio elisa in faucibus: toto corpore peruruntur. Ac tum urinae redduntur cruentae, cum vesica serum sanguinis ex utero absorberit: venter & crura cum pedibus intumescunt. Mors inde venit, latentibus in occulto menstruis per illud tempus semestri. Nam sexto mense curatio non est sperabilis. Omnium autem symptomatum quae menstruorum infert suppressio, major est gravitas; major item ad eam suppressionem propensio in sterilibus, quam in fecundis. Est enim fecundis amplitudo major venarum, quae & sunt magis meabiles ad effundendum, & capaciores ad excipiendum, & continendum minore molestia: quoniam novimestri graviditate consueverunt repleti, ob eamque causam minus iis molesta est illa repletio quae transit in consuetudinem.
- 30 Quinetiam iis multò facilius atque amplius panduntur claustra locorum & uteri, quò liberalius atque liberiùs menstrua effundantur. Ut enim secunda mulieres consueverunt diu multumque repleti: sic etiam liberè ac liberaliter vacuari. Quamobrem nec tam molesta est illis repletio, si fortè inciderit; nec tam difficilis vacuatio.

QUIBUSDAM AUTEM PROFLUVIA LONGA VENTRIS.] Cum scilicet diu multumque alvus fertur liquidis excrementis, non quidem mulieris commodo: quia sic dolorificum malum foras non exit; sed intus ad hypochondria velut ^{γαστήρ} subesse ostenditur, ubi substitit humoris anadrome. Adjicit autem periculo longum illud alvi profluvium, estque ipsum saepe τὸ κτῆν, ut supra ostendimus.

Coac. +
hujus
tract.

- NONNULLIS ETIAM HÆMORRHOIDES.] Non quidem præsentī periculo, ut longum alvi profluvium: sed fortasse subsidio. Ut enim mulieri nihil optabilius quàm menstrua hæmorrhagia: sic nihil est illi expectandum magis, cum ea deest, quàm hæmorrhoides convenienter ductae. Atque ut hæmorrhagia vere dicta, superarum partium est unica salutaris: sic hæmorrhoides inferarum, quibus tum cacochymia melancholica, ex menstruorum suppressione nata expurgatur: tum etiam repletio venarum lumbis adjacentium, in desiderio menstruorum depletur. Est autem hæc dianœa magistri, ut doceat menstruales quibus menstrua non respondent, non aliter vindicari posse ab illis symptomatis atque periculis quae infert eorum suppressio, quàm per hæmorrhagiam, varices, & hæmorrhoidas: quamvis illa perfugia, mulieribus non sint naturaliter instituta, nec consueta, ob eamque causam suspecta. Nili fortè ad vindicandum sufficiat ἡ πανσπερμία, ut jam diximus.

- 50 11 Τῆσιν Ἐπιφόροισιν ὑπερχονδεῖς ἀλγῆμα κακόν. καὶ κοιλία ταύτης φερόμεναι κακόν. καὶ τὸ Ἐπὶρίγου ὑαύτης κακόν.

Gravidæ male habet hypochondrii dolor: tum alvi quæ his feruntur: quinetiam ipsas supervrigere; pestiferum.

- DE GRAVIDIS illud sancitum est à præceptore; ut careant iis incommodis atque symptomatis, quibus tum foetæ & foetui vis infertur; tum verò gerendi nutriendique foetum adempta commoditas, periculo adjicit abortiōis. Foetæ ac foetui vim magnam infert hypochondrii dextri dolor. Abortiōis periculo adjicit alvus profusior & rigor abortus, unde adimitur omnis commoditas nutriendi atque gerendi foetum. An verò illa tria hic posita, hæc simul advocentur, singulane ipsa per se sufficiant ad eam calamitatem abortiendi; mea sic erit ratio in examine hujus prognoseos.

GRAVIDAS.] Græcè est, τῆσιν Ἐπιφόροις: quæ vox cujuscmodi sit apud Hippocratem, dictum est non ita pridem.

- MALE HABET.] Quod scilicet multum peccat in commoda foetæ ac foetus. Est enim τὸ κακόν, nomen commune malorum omnium quæ fiunt quæque apparent eorum periculo quos occupant. Atque hoc nomine continentur magna morborum pathognomonica: quæ sunt ejusmodi magnitudine & idea, quibus accedit æqualitas vel intensio, tum assiduitas. Continentur etiam

τα

τὰ ἀπὸ τῆς μύτης, quæ tantum in morbos cadunt qui sunt inter magnos eximii; ut hepatis inflammamati, singultus. Postremò, terrifica ἀπὸ τῆς μύτης sputorum, urinarum, defectionum, & empyematum, omnia nominantur κακὰ, sicut prædicta; quod scilicet malè habeant periculose: adde, si placet, mortiferè omnes ægros, ut scilicet illa morbi cujusque merito, non autem naturæ, magis aut minus apparent & fiunt. Ergo gravidas malè habet.

HYPOCHONDRII DOLOR.] Dextri præsertim, cujus est ea nominis prærogativa cum hypochondrii nomen scriptum legitur absolute apud Hippocratem. Est autem hypochondrii dextri dolor, quem vel inflatio, vel inflammatio excitavit. Inflationis causa est spiritus flatulentus, atque obstructio, quam inde nata febris exolvit. Nam sectio venæ non confert ubi nulla est phlegmone. Difficilis autem purgatio est in contumaci obstructione, ubi corpus non est meabile. Sed obstructionis incommoda sunt, impedita chyli digestio, intestini oppressio, & pro-
ritatio; unde diarrhœa chylosa, quam paulò post dicet malè habere gravidam, dolore hypo-
chondrii occupatam. Inflationis autem symptomata sunt; diaphragmatis inde oppressi offen-
sio, unde spiratio difficilis esse solet: cujus libertas potissimum gravidis, & sibi & fœtui, ex-
petenda. Sed inflammati hepatis, quando systrophica est inflammatio, sæva symptomata esse
solent, quæ cernuntur in prægrandi dolore, cum hypochondrii durtate, ac tum in promptu
sunt, cavarum quidem inflammatarum, tormina intestini, stomachi, cardiogmos, singultus
ventriculi atque nausea, sitis inexplibilis, linguæ scabries & nigredo: convexarum autem,
phrenitis à diaphragmate, sicca tussis, difficultas magna spirandi; ac tum hypochondrii duri
dolor prægrandis qui prorepat ad jugulum: ambarum partium commune symptoma est febris,
sed convexarum major. Quæ omnia cum dignitate partis afflicte, officii præstantia, &
ipsa symptomatum vehementia & calamitate, omnibus æquè naturis, omnique sexui pericu-
losa sunt: tum verò illud adjiciunt periculo fœtæ ac fœtus, quod ibi non est par necessitati
commoditas, ubi non est ratio redintegrandi, sicut in cæteris, vacuatione, neoterismo, at-
que diætâ; quemadmodum rectè Galenus annotavit ad illam sententiam. Γυναὶκὶ ἐν γαστρὶ ἔχοντι
ἀπὸ τοῦ πύθου τὸ ἔξωτον νοσημάτων ληψέτω. Ἰ. Mulierem gravidam acuto morbo corripi; le-
thale.

aph. 31. 5.

TUM ALVI QUÆ HIS FERUNTUR.] Quæ scribendi ratio, tametsi pertinet ad ventris proflu-
via, quæ omnes gravidas periculose habent, periculo abortiendi: tamen non æquè ad alias
atque ad illas de quibus appositum ea profluvia doloribus hypochondrii. Enimvero ferri-al-
vum gravidis frequenti profluvio, infert periculum abortiendi; non eò solum quod vacua-
tio est genii defraudatrix, sicut à sanguinis detractione, ut placet Galeno: sed quod ipsa
vincula graviditatis laxantur. Sed ea calamitas abortiendi ex alvi profluvio, potissimum in
iis apparet quas ante illud profluvium, hypochondrii dolor exercuit. Nam si dolorem in-
flatio excitavit, unaque obstructio symptomatice; erit quæ inde nascitur diarrhœa, chylo-
sa. Sin autem cavarum hepatis partium inflammatio moverit dysenteriam; tum certè eve-
niet ut quæ sic fertur alvus, non solum impotentia fœtum gerendi ac nutriendi, sed etiam
summa ejus molestia ipsum ante diem excludat. Ex quibus efficitur, nullum alvi profluvium,
quantumvis criticum, rebus integris gravidarum posse cieri; si tantum exceperis quod mox
infra ponetur.

aph. 34. 5.

QUINETIAM IPSAS SUPERRIGERE, PESTIFERUM.] Etenim rigor omnis, eò gravidas malè ha-
bet, quia cieri non debet cum in graviditate suppressio est menstruum, sicut in fœtus vacu-
uitate. Quò fit ut abortus rigor in gravidis; periodicè quidem à febribus, aut etiam criti-
cè, fœtus incommodo cieatur, concutiendo: symptomaticè autem, ab empyemate securita-
tem vitæ adimat puerulo atque matri. Ac talem rigorem ostendit τὸ ἀνίστηναι.

40

12 Οδυνη κοιλίης ἐν τῇσι τοιαύταις ἥσσον κακὸν, ἢν ἰλυώδεα κα-
θαίρη.

50

In talibus dolor alvi non ita est malus, si expurget limosa.

EST QUIDEM concitatio alvi molesta puerulo qui & fœtore defectionum offenditur, &
inde loci impatiens, præcipitem habet exitum, prolapsu graviditatis, quam vinculum ip-
sius exolutio continere non potest. Sed tamen si concitatio alvi talis omnino sit, ut eam
sic esse profuerit; quia dolorificum malum citò expurgat; de illa verendum nihil est, ob im-
potentiam gerendi & nutriendi fœtum, quam alvus profusior inferre solet.

IN TALIBUS.] Modò descriptis, quarum graviditas in metu est abortiendi, ex alvi dolore
atque fluore.

60

aph. 2. 1.

DOLOR ALVI.] Κοιλίης ὀδυνη, non quidem fixa firmiter & prægrandis, sed pressa leviter
atque fugax, quam alibi vocat παραχρῆν τὸ κοιλίης. i. perturbationem alvi, quam excitat il-
lud ipsum quod infra transmittitur: non autem sursum revolvitur, nempe humor & fla-
tus.

NON ITA EST MALUS.] id est, Minus gravidam malè habet, quàm is quem ciet crebrò
alvus profusior.

SI EXPURGET LIMOSA.] i. Si à tormine fugaci & levi, alvus ducatur multum & rarò, quod
signum est ducis naturæ, ac purgationi alvinæ quodam imperio præeuntis: ducatur autem
crassiusculis excrementis, atque quodammodo figuratis, exquisitè permixtis, non liquidis at-
que stridulis; non item spumantibus atque meris; nec sæpe & multum, nec multum & sæ-
pe. Sunt enim hæc toto genere symptomata, quæque molestia damnisque pariter ægros au-
gent:

70

gent: sicut illa levationem adferunt, cum pari alacritate, ac tolerantia egerendi conjunctam; idque cum aliis, tum si venter maneat solidus & succi plenus, quem *εὐχρηστὸν λαμπρὸν* vocat Hippocrates. Vetus est illud præceptoris. *Εὐ τῇ πύσσει τὸ καθαίρειν, ὡς μὲν οἷα δὲ καὶ ἀφαιρῶν, καὶ ἡμῶν*. *Εὐμῆσι τὴν καὶ ἀφαιρῶν φέρον.* i. Si qualia decet purgari, purgantur; confert & leviter ferunt. Sunt autem τὰ οἷα, excrementa limola: non quidem amurcosa & nigra, velut sanguinis fæcem ipsius referentia: hæc enim semper sunt prava; sed qualia modò dixi, crassiuscula, exquisitè permixta, multum & rarò ducta, cum abdominis *δυσία*. Nam si quis fortè, aucupio dictionis, pertinaciter contendat, τὰ *δυσία* pertinere ad sanguinis *δυσία*, quàm agnovit Galenus in nigris dejectionibus; *οὐκ αἷμα*; sciat is velim, multum interesse inter *δυσία* & *δυσία*. Non enim dejectiones illæ nigrae, sunt *δυσία*; sed ipsa *δυσία* *δὲ αἷμα*. Deinde nihil ejusmodi, potest infra transmitti per alvum, nisi pessimis ægri rebus. Nam illa quæ legantur apud Hippocratem *μὴναι ὑποχολῶν* bene infra transmitti, pertinent ad hæmorrhoidas;

aph. 11. &
25. 4.

13 *Ἡσὶ τῇ τριτῶν ῥηίδως πικρῇ. μὲν τόκον δύσφορον σφόδρα.*

Inter prædictas quæ pariunt; iis à partu reliqua difficillima.

20 *ÆNIGMATICA* esset prognos̃is ex antithesi contrariorum, per consecutionem mali ex bono, cum scilicet *δυσία*, i. *partus facilis*, difficultatem adfert eorum quæ consequuntur à partu. Sed eam obscuritatem rerum *ἀπὸ τῶν*, minimeque consentientium, planè adimet dianœa elegans & subtilissima præceptoris; ubi cernitur falsa & insidiosa levatio gravidarum, factus ex facili deponentium. Sic igitur hæc dianœa, obscuritatis nodum dissolvit.

INTER PRÆDICTAS.] Quæ rigent affecta jam graviditate, quarum rigorem dixit esse pestiferum: ut ipsas etiam malè habet hypochondrii dolor, & alvi profluvium.

QUÆ PARIUNT FACILE.] i. Quibus ex facili partus est: non quidem propria sponte pueri & locorum, quorum enixa partus est felix, cum pari amborum contentione suscipitur; sed à rigoris concussione qua fœtus excutitur, non secus atque in *δυσία*, sternutamento
30 forti oborto. Sed multum interest; rigeatne aliquis, an verò sternutat. Nam sternutando, non rarò defungimur magnis periculis quæ à rigore frustra citato & symptomatico inferuntur.

IIS.] Quæ ita pepererint facilè; vel potiùs, ut author posuit, quibus ex facili fœtus excidit, à concussione rigoris exclusus: ut facilis exclusio est à concussione, quando est gravitas graviditatis affectæ.

A PARTU.] Editio in lucem fœtu vitali, propediem exituro; tum sua sponte, tum uteri quem tædet graviditatis.

RELIQUA DIFFICILLIMA.] Non eò quidem quòd pariendi facilitas, causam adferat *τὸ δυσία* i. molestiæ ac laboris; est enim absurdum, *δυσία* facere *τὸ δυσία*; sed quòd occasio pariendi à concussione rigoris, difficultatem attulit purgamentorum quæ sursum habent *μετὰ τὴν*, nec liberè ac liberaliter expurgantur; sed inde ab uterò & in uterò morbi contingunt. Nam à rigore frustra oborto, materia rigorifera, metastasin habet ad diaphragma & caput.

14 *Τῇ κυστέϊ φθινώδῃ, ἥσιν ἐρῶντὶ τῇ προσώπῳ γίνετ' αἱ δὲ τῶν ῥινῶν ἀποστῆσαι, τὲρτο ἀποστῆσαι γινόμεναι.*

50 *Gravidis tabe implicitis, quibus est rubor in facie; illum substilla de-
lent è naribus.*

ENIMVERO symptoma phthisis natum à phthoe, non minùs fœtui quàm fœtæ ipsi calamitosum est: si quidem commeatus paupertas in fœta, genium defraudat fœtus. In utroque par est conditio atque causa exitii: quoniam in utroque par est infectio vivifici hectaris atque consumptio. Sed præter eas emaciandi causas quæ sunt in phthoe, i. pulmonis ulcere, proptereaquæ phthiseos nomen habet; perniciofa ejus est sympathia & syntimoria cum capite; perniciofa item cum corde & jecore. Et sanè capitis quòd in sympathiam à phthisi adducitur, signum est in hac prognosi, cujus examen sic erit.

GRAVIDIS.] Quæ jam processerunt graviditate ultra pueruli *πύσιν*, ad motum usque. Nam
60 vix procedunt ulteriùs, cum emacuerint multum à phthoe tabifica. Vetus est illud. *Quæ supra modum emacruere mulieres gravida, bimestres abortiunt priusquam habitiores factæ sint.* *aph. 44. 5.* Tametsi non est credibile, illam concipere quæ multum emacruit, præsertim à tabe; cum scilicet eò marcoris ventum est, ut adunci ungues livefiant. Sed à conceptu adjicitur tribus illis emaciandi causis quæ sunt in phthoe, unde per summam corporis extenuationem abortiunt.

TABE CORREPTIS.] *φθινώδῃ*: qua voce intelliguntur æquè phthisis capaces, atque participes. Hic tamen consultò de phthisi fundata in phthoe, i. pulmonum ulcere, intelligendum putavimus. Id enim declarat quòd sequitur. Nam de natura phthisis, suprà in promptu sunt prognoses tredecim, fideliter explicatae.

70 *QUIBUS EST RUBOR IN FACIE.*] Quòd sanè videtur *ἀσύνετον* in macie phthisis, ubi sunt tres emaciandi causæ. Nam omnis maciei signum *ἀρχαίον* est, cutis pallida & intenta, si absolu-

ta est macies; pallida autem, si inchoata. Sed inchoata & absolutæ maciei, pallor est cutis, qui cum rubore eximio qui ponitur in hac prognosi, nequit consistere. Itaque rubor & macies sunt planè *ἀσύνετα*: quoniam ut in secunda valetudine pars omnis unde capit *ἡ ἐξίαν*, inde suaverubet; sic in adversa inde pallescet, unde contrahit *ἡ καρχήσιον*. Et tamen hic scribuntur in eodem subjecto: quoniam illud secus fit in morbis acutis atque tabificis, in quibus per propagationem causæ morbificæ, partes quædam rubent, quæ paupertate alimenti sunt pallidæ; sicut nonnullæ calent, quæ per *ἡ καρχήσιον* caloris nativi sunt glacie frigidiores. Jam verò malæ rubent in phthisicis: quoniam pulmonum anathymiasis tussiendo expressa, ibi subsistit, propter angustiam venularum, majorum *ἡ καρχήσιον* excipientium quæ non expirat.

[ILLUM SUBSTILLA DELENT E NARIBUS.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Maciei absolutæ signum *ἀρχέσιον*, quod est in pallore cutis intentæ, rubro veneno fucatæ, signum, inquam, firmiter fixum, palam ostendet fuci deletio facilis à substillio è naribus, quod infert sanguinis *καρχήσιον*, & partis exolutio unde stillat, virtute omni collapsa.

15 Ἦσιν ἐκ τῶν γε λευκὰ, ἡπιδάντα ὃ ἅμα πυρετῷ, κάρφωσις, καὶ ἐς πλοῦρον ὁδυνή ὀξείη. Ἰξίαν) ὀλεθρίως.

Quibus è partu, alba quidem cum febre substiterint; tum surditas & vis acerba doloris in latus irrepserit; insaniunt desperanter.

DE LOCHIORUM symptomatibus, cum illa nec jure, nec loco sistuntur; dictum est abundè supra. Hic certè sufficere explicare prognosin de scripto Galeni ad illud prorrheticum, ubi est iis expressa literis quæ hic leguntur. Est autem scriptum Galeni, sic à nobis Latine conversum. Atque id certè scriptum hoc loco *ἡ* huic citimo, sicut *ἡ* alia multa prorrhetica hujus libri, subiecta sunt catholicis theorematis. Non enim solum in albis quæ purgantur à partu, si eorum suppressio sit, prava est ipsa signo *ἡ* causa: sed etiam in biliosis, atque adeo sanguine ipso. Nam ipsa lochia, purgatio est; quæ, vel ipso nomine, rerum est alienarum, quæ tempore graviditatis collectæ sunt in venis: cum scilicet quicquid in ipsis est boni sanguinis, in nutrimentum fœtus assumitur; inutile autem manet, quod singulis mensibus antè per uterum excernebatur. Ergo si reliquæ quæ supersunt in venis, vacuatæ non sunt à partu; certe vel in phlegmonem magnam locos attollunt; vel etiam ad superas partes translatae, morbos inferunt proprios partium obsessarum, cum pari periculo. Sed in quam partem irrepserint, id verò de signis quæ inde apparent, intelliges: sicut hoc loco caput *ἡ* thorax pravi sanguinis quem ab utero exceperunt, signa ostendunt. Sed penum hic meum absolvisse non videor, donec prognosin examinavero, similiter ut cæteras omnes quæ supra sunt, ad examen adduxi.

Ergo. QUIBUS È PARTU.] Naturaliter edito, pari contentione uteri atque fœtus: idque post tempus exactum graviditatis.

ALBA QUIDEM CUM FEBRE SUBSTITERINT.] Quorum antè fuit libera & liberalis purgatio, ut in Philini uxore; quasi rerum in venis alienarum quæ itabulantur ibi dum manet graviditas, absumpto frugi sanguine ad nutrimentum fœtus. Ex quo efficitur, non eam solum videri conspurcationem rerum albarum quæ intempestivè sistuntur: sed etiam biliosarum; ipsiusque adeo sanguinis illic cunctando corrupti. Sed puerperialis illa purgatio, cujusmodi ea fuerit, intempestivè sistitur antè diem 18. si purgatio menstrualis erat duorum dierum; vel ante 27. si trium; 35. si quatuor; 45. si quinque, ut supra posuimus. Sistitur autem à febre oborta, raptu bilis in venas, ubi collectione, motu, putredine, febrem accendit.

TUM SURDITAS.] Quæ occupato accidit auditorio & audiendi sensu: idque cita in caput anadrome biliosi humoris. De qua illud præceptum est. In febre surditas alium sistit. Ac tum impedito appulsu *ἡ ἀνταρῶν*, nec iis exceptis in auditorio, neque perceptis in audiendi sensu, fœminæ obsurdefcunt, simulatque purgatio sistitur lochiorum quæ sursum ad caput biliosa feruntur, febre oborta.

ET VIS ACERBA DOLORIS IN LATUS IRREPSEIT.] Ubi anadrome lochiorum primum subsistit, proptereaque dolorem ciet acerbum in tunica costis intexta, sensus acerrimi. Est enim vetus illud; quod omnis anadrome ibi dolorem facit, ubi subsistit. Hic autem paulisper subsistit, & sursum ad caput inde cursum inflectit, unde doloris qui occupabat latus, insidiosa levatio est. Sequitur enim quod est gravissimum.

INSANIUNT DESPERATÆ.] Proritat primum cerebro ab effera bile flava, cujus in atram facilis mutatio est. Ejus autem sunt aciores morsus quàm flavæ. Tum ille ceptis immanibus sunt efferae magis; ac tum alteratio cerebri vertitur in alienationem & *μαρμαρῶν* insanabilem. Ac de surditate prænuncia jamjam futuræ insanix, illud est positum à præceptore. Τὰ ἐν κεφαλῇ γὰρ ἡ δυνάμις ἡ ἐξίαν, καὶ καρχήσιον ἀρχέσιον, καὶ ἐξίαν. i. Cum cephalalgia, biliosi vomitus, surditas & vigilia, insaniam adducunt. De lateris autem dolore, scitum est quoque illud. Lateris dolor à bile, qui vanescit immerito; insaniam facit. Est enim ratum illud; quod perniciose mala, quorum sine signis levatio est; mortem subesse ostendunt.

16 Τὰ ἐν τῇσι ἡπιδόρισι ἀλμυράδεα, σημαίνε μὲν τὸν δύνκολα, λευκὰ καὶ

Coac. 3.
c. 3. lib. 2.

protr. 10.
f. 1. 1.
Coac. 56.
c. 16. lib. 2.
protr. 17.
f. 2. 1.

κοῖσι δακνῶδεσι· αἱ τοιαύται κατάρσιες δυσκληρύνουσι. λυγρὴ δὲ τῶτοις
φλαῦρον, καὶ πύσις ὑπερῶν, καὶ σικκίον.

Quæ sunt in gravidis falsilaginosæ, difficultatem à partu fore ostendunt ex albis mordacibus. Ac tales purgationes indurant, locosque corrugant. Hinc pessimè ipsas habet singultus, atque interimit.

- 10 VETUS præceptum est; quòd omnia tenere oportet gravidarum τὰ ἐπιφανήματα, cujusmo-
di sint, & quòd quæque fiant atque appareant tempore graviditatis, ut inde certa præsen-
sio comparatur futuri partus, omniumque adeo puerperiorum. Primumque tenenda est il-
la regula præceptoris. τὰ ἐπιφανήματα ἐν οἷσι μὲν γίνεται· σικκίον. i. Epiphanomena quibus
mensibus appareant; videndum. Nam multum interest; fuerit ne gravis menstrualis σικκί-
ον, an verò μὲν ἢ σπύλον: quoniam illic non ita periculo locus est abortionis, sicut
hic esse solet, i. post σπύλον. Tum gravidæ pica in stomacho, non tam malè habet fœ-
tam & fœtum circa initia graviditatis, quàm ea trimestri aut quadrimestri, cum fœtus in
motu est. Atque ita de aliis quæ sunt ejusmodi. Sed illa demum futura est fœlix puer-
pera, & cujus voto puerperia respondebunt, quæ inoffenso cursu, ac sine molestia, omne
20 tempus exegit graviditatis. De qua scriptum illud reperio. Ἡὸν ἔδωκε ἰσὺ δὲ πτωγμῶν χεῖρε·
ἐκείνοι τὰ πύλημα, δύσταν γίνεται. i. Quibus intra præscriptum tempus nihil accidit, vitalia iis
sunt quæ sunt omnia. Ut igitur secundo cursu exacta graviditas, fœlici deponitur puer-
perio: sic ea sinistri est omnis, quæ signis abundat malè habitū fœtus in utero, ac fœtæ
ipsius. Atque fidem faciet hujus rei, positum in hac prognosi τὰ ἐπιφανήματα, quod est
hujusmodi.

2. Epid.
part. 3.

QUÆ SUNT IN GRAVIDIS.] i. Quæ gravidas malè habent toto decursu graviditatis.

- SALSILAGINOSA.] Non ea quidem quæ cutis pruritu, aut intestinorum, uterive, & sinus
pudoris morfu molesta sunt, quæque partibus illis κνημῶδες καὶ δακνῶδες esse solent, de qui-
bus jam supra, multa audivimus: sed ea quorum perceptio est gustatu palati & linguæ,
30 qualem ibi exhibet falsilaginem saliva & sputum pituitæ putris & falsæ, quam vocat præ-
ceptor σικκίον φλέγμα καὶ ἀλύνει. Nam falsilago illa cuti κνημῶδες, vel intestino locifve δα-
κνῶδες, abortionem infert, nec pariendi tempus expectat. Est enim falsilago illa toti cor-
pori pruriginosa, inveteratæ cacochymie quam excipit cachexia & macies. De qua illud
scriptum est. Pruriginosa corpora post alvi suppressionem, pessimè habent phthysicos. Tum spu-
ti falsi quod antea tussiendo expurgabatur, fatalis ad mortem suppressio est, de qua jam
illud fancitum est à præceptore. Si cui sputa falsa, unaque tussis quiescunt; huic rubet cor-
pus obstitum exanthematis, quod ante interitum exasperatur. Sed ea falsilaginosæ quæ hic po-
nuntur, futuræ calamitatis à tempestivo partu prænuncia sunt, non autem abortionis. Est
igitur consentaneum, ut sapore hujusmodi sint, non autem prurigne vel asperitate cutis, quæ
40 comes est cachexiæ; cum scilicet ventum est ad ultima maciei: quamvis hic author atti-
gerit σικκίον, in verbo σικκίον, de quo dicitur mox.

Coac. 8.
c. 17. lib. 2.
Coac. 15.
c. 7. lib. 2.

CALAMITATEM A PARTU FORE OSTENDUNT.] Cum scilicet edito in lucem fœtu, ac sangui-
ne frugi absumpto in commeatum ejus dum esset in utero, quæ supersunt reliquæ sanguinis,
olim mentrui, cum falsilagine foras prorumpunt, nec tamen secundo cursu: quia difficilis &
permoesta earum purgatio est, & gravis locorum offensio.

EX ALBIS MORDACIBUS.] Quæ abradendo & exasperando, summam exhibent locis mole-
stiam, similiter ut pituita putris & falsa, intestinīs dysenterica esse solet tenacitate & acri-
monia, unde locum habet mordendi, & abradendo exasperandi.

- AC TALES PURGATIONES.] Alborum mordacium, quæ à partu feruntur per uterum, nec
50 ante diem suppressæ, cursum ad caput reflectunt, ubi movent insaniam, ut scriptum est su-
periore prognosi.

INDURANT.] Non quòd inferant duritatem alvi suppressæ, quæ sic expressa legitur in ad-
versariis lib. 6. Epid. ὑψος, τὰ καὶ ἢ καὶ σικκίον σικκίον: sicut in aphorismis dicuntur καὶ σικκίον σικκίον
c. 17. lib. 2. ex aquilonia tempestate. Nec verò purgationes illæ alborum mordacium, cutim red-
dunt intentam, faciuntque δέμα κακόν, quod est in summa macie: cujus diagnosticum sig-
num, σικκίον nominatur. Sed ideo δυσσικκίον dicuntur, quia τεχνίζονται. i. exasperant: sicut
& verbum ipsum τεχνίζω, usurpatum legitur ἀντὶ τῆς δυσσικκίον, prognosi jam adducta lib. 2.
Sequitur enim

Coac. mo-
do addu-
cta.

- LOCOSQUE CORRUGANT.] i. Abradendo exasperant: atque illa duo, ὑψος καὶ τεχνίζονται alborum
60 mordacium, pessimè habent uterum: sicut eorum ἀνάδρομη, infert symptomata quarumlibet
partium occupatarum propria.

HINC PESSIME IPSAS HABET SINGULTUS.] Adducto in uteri contagionem stomacho, καὶ ἢ
δυσσικκίον, vel eo facta humoris ἀνάδρομη ab utero. Nam de singultus natura & causis dictum
est alibi.

ATQUE INTERIMIT.] Quia vel inflammationem movet lethalem, cum frustra suscipitur ab
exhausto, vel ab humore nimium glutinoso & effero, unde concussio irrita vertitur in phleg-
monem convulsivam.

- 70 17 Ες ὀσφυὴν καὶ ἐς πόδας συντάσεις ἐκ γυναικείων πλήθει. ἐκ πτω-
γμῶν.

ἰκόν· ἢ τὰ ποικίλως ἀπὸ κοιλίης ἰόντα γλῆχρά, δυσώδεα, Ἰππώνως πηγώδεα, Ἰππὶ τοῖσι περιηρμένοισιν. ἐκπηκτικόν. οἶμα ἢ καὶ ἀδρακρῆεν πτὰς τοιαύτας.

Lumborum tensio atque pedum, ex muliebrium abundantia; in suppurationem abit. Tum quæ ab alvo variè pigro lapsu exeunt ægrè, viscida, fædi odoris, strangulatoria, præter illa jam dicta; suppurationem inducunt. Tales autem arbitror nonnihil delirare.

LOCHIORUM albis mordacibus conspurcatorum incommoda quæ sunt in utero, quæque ab utero per anadromen, quocunque appulerint, inferuntur; duæ prognoses, huic supra citatæ, aperuerunt. Sequitur eorundem in empyema mutatio, cum vel illa subsistunt, vel admodum ægrè pigro lapsu feruntur, glutinosa, graveolentia, quæque opinionem faciunt strangulatus. Et quoniam in osphyalgia tractatu, jam pridem hæc prognosis ad examen adducta est, & cogitationum nostrarum literis explicata; sufficet ea scribere quæ hujus loci propria videbuntur, quæque aliquid lucis adferant obscuritati hujus prognoses. Est enim multis ob-

sent. 30.
part. 1.
6. Epid.

LUMBORUM TENSIO ATQUE PEDUM.] Cum scilicet earum partium, ex affectione propria, tensio est, vel etiam aliunde contractio.

EX MULIEBRIUM ABUNDANTIA.] Quam facit ipsorum suppressio vel inhibitiō, unde lumborum tensio est, tum proprio vitio, tum alieno. Primum enim repletio particularis venarum lumbarium à sanguine ibi collecto, ipsos distendit: tum verò muliebrium circa locos amplificatio, sui quoque vitii participes facit lumbos, atque ipsos contrahendo distendit. Sic etiam pedum tensio est affectione propria quam ipsis infert muliebrium propagatio, vel ipsa contractio ex vitio alieno quod est in locis & partibus ubi mulierum naturalia continentur. Sic enim comparatur lumborum *συσπασσις* atque pedum, ex muliebrium abundantia: non quidem eorum quæ foras exeunt, sed quæ subsistunt; ut supra docuimus, ubi legitur in hanc sententiam, *ἐν γυναικείων παθήσιν*: quod abundantia nomen hic non expressum est, sed subauditur in illo *ἐν γυναικείων*. Ac suppressendi & inhibendi causæ sunt eo loco à nobis adductæ.

Coac.
penul. cap.
12. lib. 1.

PROMOVET SUPPURATUM.] Quod est ejusmodi, ut in spe angusta desperationem non adferat, statuaturque medium inter eam & salutarem crisin, ut erit ipsius conditio, & in expurgando libertas ac liberalitas, atque copia, nullo superflite ulcere maligno in locis. Est autem difficilis ratio statuendi, pus effici è materia quæ non est capax pepasini, qualis est lochiorum, ut Galeno visum est ad historiam de Philini uxore, quam sustulit lochiorum suppressio cum sævis symptomatis: sicut uxorem Epicratis ab interitu vindicavit liberalis eorum & libera expurgatio. Itaque adducor facile ut hic muliebrium nomen, pro menstruis positum esse putem; de quibus in empyema mutatis, hæc philosophia est præceptoris. Existunt mulieres quibus menstrua cunctando purulenta fiunt, exactis duobus aut tribus à suppressione mensibus. Atque id potissimum accidit, si æstu febrili menstrua incanderint. Ac signa hæc opinionem faciunt suppurati jamjam futuri; dolor prægrandis hypogastrii; venarum micantium pulsus molesti; tactus cujuslibet, etiam suspensi, offensio in hypogastrio. Et si melius illi futurum est, prorumpunt menstrua persinum pudoris, exitque purulentus sanguis & graveolentior per septem, octiduo, aut etiam novem dies. Antea verò laborat & exercetur, ut dictum est. Porro autem cui menstrua purulenta convenienter fuerint expurgata, profuerit nullum restare ulcus. Nam si fortè supersit, longiorem & accuratam magis curationem requirit à medico, ne ipsum putrescat, statque admodum fædi

hist. 4. & 5.
1. Epid.

TUM QUÆ EX ALVO VARIEGATA, ÆGRE, PIGRO LAPSU DESCENDUNT VISCIDA, FOEDI ODORIS, CUM STRANGULATU.] Quorum scilicet è lumbis in alvum refluxu, cum ibi paulisper hæserint, excretio est dysenterica, quam facit ipsorum tenacitas & acrimonia, unde vis nova locis inferitur, & inde opinio strangulatus; cujusmodi esse solet hysteriarum quæ fauces laqueo sibi præcludi putant.

PRÆTER ILLA JAM DICTA, SUPPURATIONEM INDUCUNT.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Præter illa muliebria purulenta, quorum è locis excretio est per sinum pudoris, idque cum ulcere, vel etiam nullo superflite ibi unde manarunt; est quoque alia purulenti humoris per alvum purgatio, de qua illud jam pridem est positum à præceptore. Quibus è dysenteria sæva itur ad puriformiam, qui superstat humor, multum albus erit & multus. Nam pituita pepasino fit puriformis; ipsa verò bilis πῶς φλεγματίζῃ. i. quodammodo pituitescit. Igitur ab egestionem cruenta quæ difficulter, crebrò, & parum egeritur; transitus fit ad puriformem, virtute caloris nativi, & integritate partium solidarum, quibus materia effera mitificatur, & omnem exuit feritatem, ut jam dominatu regatur ipsius naturæ, nec amplius ipsi vim adferat. Secus est in egestionem opima, lævi & pauca, partim alba, partim subflava. Hic liquitur adeps & sebum; quorum sevosæ & adiposæ egestio, febris ardore liquata, difficilis est ac fædi odoris, nec ullum adfert dysenterico adjumentum, sicut hæc puriformis.

Coac. 3.
c. 20. lib. 1.

TALES AUTEM ARBITROR NONNIHIL DELIRARE.] Propter sympathiam cerebri ab utero inflammato, quæ ipsi cum eo intercedit, *ἡ δὲ τὸ κοινὸν ἐστὶ καὶ ἐμφορῆς*. i. propter communionem &

gene-

generis similitudinem. Appositè autem sapienterque posuit, πωδωμέν. i. vix esse apud se, ac nonnihil, sive parumper, è potestate sui exire: præsertim cum hypogastrii dolor est cum venis micantibus, dum puris pepasino natura incumbit: quoniam nullum delirium potest esse Δωκεις, quando in cæteris partibus pituita & bilis offensiones, cerebrum in sympathiam & contagionem adducunt.

Galen.
comment.
ad prorr. i.
f. 1. 1.

18 Τὰ ὑπερκαὶ ἐν κοιλίῃσι σκληρόματα ἐπώδυνα· ὅξως ὀλέθριον.

10 *Hysterica duritates in alvo admodum dolorificæ; crudeliter atque citò perniciosæ.*

Hoc primum symptoma est uteri, quod ipsum proprio vitio malè habet, non alieno. Est autem sylvitrophica inflammatio, cujus hoc signum est, hysterica duritas in alvo admodum dolorifica: sicut hepatis inflammati, tumor durus ac dolorificus hypochondrii. Sed ratio atque causa eorum quæ scripta sunt in hac prognosi, similiter explicabuntur, ut pridem fecimus in dolorifica hypochondrii duritate ab hepate inflammato.

Ergo. HYSTERICÆ DURITATES.] Quas edit prægrandis uteri tensio, quam facit rheuma consistens à concitato sanguine: idque ὀγκώμα sive impulsu, vel etiam illinc expulsu unde non exit, sed ibi consistit. Impellitur autem, per venas αἱμώδεις, in venulas quæ ipsi affixæ sunt, nutriendi causa. Itaque in tumorem assurgit, de quo dicetur mox. Nam duritas illa, communis est inflammationis & scirrhi. Utriusque autem distinctio est in promptu.

ADMODUM DOLORIFICÆ.] Distento multum utero, sensus acerrimi, ac proritato sanguinis glutinosi, firmiter illic insarcti, nimia abundantia. Sic enim sensio est peracerba doloris, magnitudinis, idea, æqualitate & assiduitate proprii humoris morbifici & partis obsessæ; cum scilicet proprio dolet vitio, non alieno. Nam σκληρόμα hic expressum, non est scirrhi uteri, sed inflammati; quia ἐπώδυνον: quod nequit esse in scirrhi, quantumvis durissimo, propter scirrhi partem æqualiter intemperatæ πλὴν νάρκωσιν ἢ καὶ ἀνασθησίαν, quam infert consistens rheuma humoris torpescit: idque tum per se, tum ex eventu, quod est à phlegmone perfrigerando nimium stupefacta. Et verò conniventia uteri, non quidem gravidarum cum molitudine, sed vacuarum à duritate utriusque tumoris, commune symptoma est; inflammationis quidem, cum sævo dolore; scirrhi autem, cum sensu torporis. Est enim τὸ σκληρόμα, utriusque morbi commune, ut annotavit Galenus ad illum aphorismum. Οὐλόγηται τὸ σῶμα ἢ ὑπερκαὶ ἐν τῷ κοιλίῃσι ἀνάγκη τὸ σῶμα ἢ ὑπερκαὶ συμμύειν. i. Quibuscunque os uteri durum est; iis necesse est ut connivent.

aph. 44. 5.

IN ALVO.] i. In omni partium regione quas occupat amplitudo ventris. Sunt autem illic posita ubi symptomata recensentur uteri inflammati, quæ sunt huiusmodi. Utero inflammato, menstrua revolvuntur, aut inde apparent prava & pauca: ipsaque cervix uteri, venulis intertexta, fit araneosa. Tum febris acuta mentem invadens. Et quoties jejuna est mulier, vomitio quædam ipsi procedit, & omnia revomit quæ assumpserit. Quinetiam dolor occupat imum ventrem & lumbos: tum exanimatur, ac toto corpore perfrigescit. Venter nunc durus, nunc molli percipitur, conflagratque incendio, atque in eam molem assurgit, ut fatum gerere videatur. Itaque non minus verè quàm appositè scriptum est, ἐν κοιλίῃσι, ut ostendantur vitia & incommoda variarum in alvo partium, inflammati uteri sociarum & vicinarum; proptereaque in ejus afflictionis, quæ inter magnas eximia est, sympathiam adductarum. Quod in omni sympathia, omnibusque symptomatis quæ per διαφύσιν inferuntur, observandum præcepit Hippocrates. Hic enim nomen, ἡ κοιλίας, non est alvei cibariæ, non item spirabilis; quam esse dixit κάτω ἢ ἀνω κοιλίας, sed ejus capacitatis & alvei quæ ab imo sterno describitur ad pubem usque: unde ventrosi homines περὶ γαστρίαν, & feminae gravida, ἐν γαστρὶ ἔχουσιν. i. in alvo gestare dicuntur. Sic enim Galenus ἡ κοιλίας interpretatur. Est autem in alvis duritas, ab inflammato utero, per oppressionem partium circumjacentium, similiter ut hypochondrii, ab hepate inflammato multum oppressi atque distenti, ut supra dictum est de tensione quam propria edit affectio distentæ partis, aut vicinarum sociarumve contractio.

lib. 1. ἀπὸ
γυναικείων.

comment.
ad aph.
53. 7.

CRUELITER ATQUE CITO PERNICIOSÆ.] Crudeliter quidem, ut planè ostendunt prædicta symptomata pathognomonica, epigenomena, & epiphenomena: citò autem, menstruorum refluxu ad principatus vitæ; subtillo urinæ, ab inflammata vesica cum utero, & nimis oppressa, unde est crebra & ægra urinæ expressio; tum sævi doloris toto corpore cruciatu; delirio, & febre acuta, &c. Ac sanè crudelis citæ perniciæ, similiter hic ratio apponi potest, sicut expressa est in convulsione, his verbis. Οὐκ ἀναμνήσκειν πλεον ἢ σιωπῆς ἢ νοσήματι. ἀλλὰ ἐν τάχει καταλύει μὲν ἢ διώκει, ἔτι πὶ θάνατον διαφέρει. i. Tempus non expectat doloris contentio: sed citò vires exolvit, citamque mortem adducit. Nam phlegmone uteri, doloris ac febris perniciose vi, erysipelas ipsum præcedit: nec minus funesta est mulieri gravidæ atque vacuæ, quàm fetui erysipelas. De quo hæc sententia est præceptoris. Ἡ γυναικὶ καὶ ἐν ἐνσπίλῃσι ἐν τῇ ὑτέρῃ ῥήγῃ θανάτωδες. i. Si gravida mulieri erysipelas nascatur in utero; mortiferum est.

comment.
ad aph.
25. 2.

aph. 43. 5.

19 Τῆσιν Ἐπιφόρεσιν ἥδη, ἀφθάδεα ῥόματα ἐπώδυνα· πονηρόν. αἱ μὲν οὖν ταύτησι κάκιστον.

*Mulieribus notæ graviditatis, fluxiones aphthiferae, dolorificæ; præ-
væ. Has pessimè habet hæmorrhoids.*

EXERCITATIO hinc nova est super mutata consuetudine bene gerendi factum, pariendique partu secundo ac tempestivo, ad insuetam abortionem; unde restibilis olim fecunditas, mutationem nunc habet sterilitatis. Ac certè hinc philologia ex æquo certat cum philosophia. Utramque autem sic explicare consilium est.

MULIERIBUS NOTÆ GRAVIDITATIS.] Sic enim consulto vertimus, ut inde significetur vel ipsa restitibilis olim fecunditas, quæ cuique nota est; vel jam profecta graviditas, ejus in alvo gravidæ cernitur meteorismus prægrandis. Nam suprâ dictum est $\alpha\epsilon\lambda$ τ $\theta\eta\phi\iota\sigma\mu\alpha$. Tum etiam alibi sæpe patefacta emphasis notæ illius, $\theta\eta\phi$, apud Hippocratem.

FLUXIONES APHTHIFERE.] Non ipse quidem aphthosæ, sed ora ipsa quibus à rheumate ulcuscula inferuntur. Sunt autem rheumata feritate *αφθιδία*. i. *facta ulcusculis*, quocunque illa inciderint *Μετὰ τὴν καὶ τοῦ χειμῶτος ἀφθισμῶν*. i. *abradendo & exasperando erodentia*, quorum malefica vis est à pituita putri & falsa, è capite ibi collecta; vel a viscerum & hepatis impuritate, cum vitio capitis; vel à diuturna tempestate austrina & pluvia, quam excipit aquilonia. De qua tempestate aphthifera sic visum est præceptor Galeno, ad illam sententiam dictatoris. *Στοιματὶ ἀφθιδία, καὶ οὐκ ἀφθισμῶν*, &c. Earum inquit, omnium, quæ hic ponuntur, affectionum, singula oriuntur *αὐτοῖς*; nulla prædita qualitate maligna. Deinde subjungit. Igitur aphthæ gignantur puerulis continenter in ore: sunt autem ulcuscula pressa leviter in superficie, quæ sanescunt facili, malignitatis expertia. Et paulò post. Sed cum infuit pravus humor omni ætate, semper existunt maligna: sicut omnia è malis orta semper sunt mala. Secus est de puerilibus aphthibus quæ mûlctra nutricis pullulant in ore tenerrimo, si lac paulò sit acrius donec ipsum mulgere & fugere consueverint.

DOLORIFICÆ.] Quoniam aphthæ κακιδύες obortæ, & soboles putris & maligni humoris, ubivis partium illæ fuerint, ibi putredinem secum habent conjunctam partis obsessæ: sicut & alia quævis pathemata quæ sub disperforum, i. *συνδύων*, specie, à tempestate pestifera inferuntur. Exempla sunt in erysipellate, aliisque morbis quorum historia recensetur lib. 3. Epid. part. 3. Sunt igitur hæc dolorificæ: quia partes quas occupant, malè habent abradendo & erodendo.

PRÆVÆ.] Cur ita sint, dictum est supra in hoc tractatu. Sed ei facili enarrationi multum lucis adjicietur ex Galeni comment. ad illum locum Hippocratis, ubi narrat, alvos turbatas & cibi fastidium, proximè sequi aphthas malignas. Verba Galeni hæc sunt, Latine conversa. Ejus qui de capite fluxit ad fauces pravi humoris quæ portio abiit in pulmonem, tabifica mala effecit: quæ autem secessit ad alvum, ducta deorsum, suo morsu prægrandem concitaturbationem, quod aperte ostendunt *καὶ αὖτις μακροχρόνως*. Sed ea portio in alvum delapsa, non antè infrà transmittitur, quàm appetendi vim labefecerit, unde nascuntur *αἱ ἐντομῖαι*. Ergo prævæ sunt gravidis illæ aphthæ, sic natæ ut dictum est: tum quia inducunt cibi fastidia, unde macrescunt inedia: tum quia gerendi ac nutriendi fœtum, commoditatem adimunt. Gerendi quidem, vinculorum uteri laxitate; nutriendi verò, comæatus penuria, ex alvi profluvio. Quicquid autem gerendi ac nutriendi puerum, commoditatem adimit; abortionem facit.

Has autem pessime habet hæmorrhoids.] i. Sanguinis anagege, quam edit pulmonum vena exesa, feritate catarrhi eò prolapsi. Nam inde phthisis venit, cujus quidem primigeniæ duas tantum causas ponit Hippocrates ubi ait. Ibi demum phthisis in metum sunt maximo: tum à ruptione crassarum venarum; tum à catarrho è capite. Quod autem hæmorrhoids pro hæmorrhagia pulmonum appositè scripta sit; declarat illud quod effertis aphthis è catarrho subjunxit in gravidis. *Has autem pessime habet hæmorrhoids.* Quod certè nomen hic nequit apponi quàm venis pulmonum, & ipsis pulmonibus, ubi non minora sunt incommoda catarrhi ferini è capite prolabentis, quàm in stomacho & intestinis. Quinetiam non minus verè quam appositè, nomen hæmorrhoids illuc referri potest, quod Aristoteles usurpavit pro hæmorrhagia, undecunque illa cietur. Sic enim scripsit de menstruis. *Ωσπερ δὲ ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς ὑστερίᾳς τῆς ἀπὸ τῆς αἱμῆς τῆς ἐν τῇ φασίᾳ, αἱ πὲρ αἱμῆς αἱμῆς, καὶ αἱ κατὰ μὲν τῆς αἱμῆς αἱμῆς ἐστὶν.* i. Ut igitur in alvo diarrhæa ex cruditate est: sic in venis alicubi hæmorrhoides, ipsaque inprimis menstruorum.

20 Ἡσι κοιλίης ἐπαρθείσης, ἐς αὐδοῖον ἔρυσθ' ἦλθε· γυναικείων λα-
κῶν ὑγρῶν κατελθόντων ἐξαπίνης, ἐν μακροῖσι πυρετοῖσι τελουῶσι.

Quibus in alvo prætumida, rubor naturalia occupavit eductus, cum muliebria alba liquida inde processerint repente; in longis febribus vitam finiunt.

ECCE ITERUM nova exercitatio super eventu muliebrium quæ fundit empyema in locis conceptum, cujus origo fuit inflammatio nata è mēstruis illic collectis, cum eò confluerint, nec exitum inde habuerint. Ratio exercitandi sic erit, de verbis in hac prognosi conceptis.

Quibus.] De nulla purgatione menstrua, aut puerperia, multum è sua norma & con-

suetudine naturaliter constituta egressis. Est enim mulierum omnium fecundarum consuetudo purgandi naturaliter constituta; vel, ut præceptor loquitur, τὰ συνηθὺς καὶ φύσιν, purgandi menstrua & puerperia. Neque hoc beneficio carere possunt sine incommodo valetudinis, & vitæ discrimine.

IN ALVO PRÆTUMIDA.] Non quidem cibaria, neque spirabili, quæ est ἡ αἷα ἢ κατὰ κεφαλὰ, sicut jam diximus: sed in parte ima totius abdominis, quod hypogastrium nominatur, sive ποδία νεύρη; tum in lumbis & ilibus, ubi mulierum genitalia continentur. Est autem pars illa prætumida, editque metæorismus; non quidem alvinum simpliciter, à vitio epigastrii; nec hypochondriacum, ab utrovis viscere inflammato; nec item hydropicum, abdomine utrifor-
 10 mi, cum vel aqua repletum est, vel spiritu flatulento distentum: sed uterinum, sive hysteri- cum; cum scilicet tumore uteri subjacentis oppressum distenditur. Nam graviditatis, quæ totam occupat amplitudinem epigastrii, nulla hic mentio. Est igitur hypogastrium in hac prognosi prætumidum: quia distentum ab utero inflammato, cujus inflammatio est in culpa & vitio communis officii, cum scilicet menstruum illic hærentium nimia obruitur abundantia, & in molem assurgit. Fuit enim judicium præceptoris, quod menstruum trimestris aut etiam bimestris suppressio, quibusdam mulieribus inducit empyema, fierique διάπυα καταμύλαια. i. menstrua purulenta; cum videlicet incandescunt æstu febrili. Ac tum illius purulentæ hæc signa ostendi. Nam hypogastrii dolor prægrandis est, cum pulsu molesto venarum ibi micantium: sicut
 20 esse solet in omni phlegmone magna systrophica, quæ tactu omni, quantumvis levi offenditur, similiter ut hæc hysterica inflammatio, quæ hypogastrii tactu ægrescit.

RUBOR NATURALIA OCCUPAT, EO PRODUCTUS.] Atque hoc signum est συνδράσκον uteri sic occupati ut diximus, nempe systrophica phlegmone. Est enim rubor, symptoma partis cujusque quam occupat inflammatio, sequiturque potissimum naturam humoris morbifici, hoc est, sanguinis, inflammationem moventis. Atque hic rubor non est partis suaverionis, sed rubore saturo coloratæ: quia non rubet sanguine sibi naturaliter attracto, nutritionis ergo; sed eo vi concitato ad inflammandum. Est autem hic rubor eo productus, hoc est, ab utero ad naturalia, sive ad sinum pudoris κατὰ ἔξω. i. è directo, continuitate partis vicinæ & sociæ. Ac certè illa propagatio ruboris ab utero ad sinum pudoris, illac futuri exitus materiæ purulentæ signum ostendit: si quidem sperabile sit empyema in spe angusta phymatis crudi, partem nobilissimam occupantis, & omni corporis principatui, societate & affinitate conjunctam. Ibi enim spes quædam salutis affulget, quæ in angusto erat, cum φλεγμῶδες phyma, cruditate sævissimum, coctione mitescit, & domita feritate, vertitur in empyema puris albi, æqualis, & nihil olentis, aut certè minimum graveolentis, quod exitum inde habet liberè & liberaliter. Sic enim empyema, defunctam reddit mulierem eo periculo citæ mortis, à crudelissimo & insanabili morbo venturæ, si nullum super sit ulcus in utero. Scitum est illud Galeni, ὅτι τὸ ἐμπύημα, μὲν πῶς ἐστὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἔξω αἰσθάν. i. quod empyema, quodammodo medi-
 30 dum est inter ea quæ citò solvantur, & ea quæ sunt insanabilia. Atque id locum habet in empyemate mali puris, & cursum aliò inflectentis quàm decet. Nam si res ita tulerit ut menstrua purulenta prorumpant super inguina, sine phymate, ad mollitudinem alvi, & illac ferantur sædi odoris; mulier non erit superstes, aut semper manebit sterilis, nec amplius fructuosa: quoniam eo concidit ipsum os uteri, quod ἐμμενῖν ibi facit. Vetus est illa sententia præceptoris. Ἦν ὅστις ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐγχευέτης ἀσπότης ἀνάγκη ἐμμενῖν ἔσται. i. Si uterus ischio incumbens doleat; necesse est fieri ulcus quod pariter cutim contre se afficiat.

CUM MULIEBRIA ALBA LIQUIDA INDE PROCESSERINT.] i. Cum menstrua glutinosa, locis infarctæ, & inde inflammationem moventia, nunc pepasino in pus conversa, ob eamque causam meabilia, ut esse solet conditio puris infarcti, sanguinis pepasino confecti. Sunt autem hic muliebria alba, quæ vocat Hippocrates ἀσπύα καταμύλαια. i. menstrua purulenta, quæ puris mixtione albescunt. Est enim genus aliud καὶ γυναικῶν λευκῶν. i. alborum muliebrium, quod utrum verè huc, & appositè adduci possit; mox loco scribetur.

50 REPENTE.] Ἐξαπνὴς ἢ ἑξαίτης. Quod idem est propriè atque ἀνὰ πρᾶξιν. i. sine prævidentia, vel inopinato; quamquam hæc fortè non deest prævidentia, ubi febris adest, tamen si longa, quæ mortem subesse nonnunquam ostendit; non tamen ita citò venturam, ut ægrotum opprimat velut incautum nec opinantem, sicut est in adverbio ἑξαπνὴς: quod cum verbo hic posito, πλάτῃσι, planè ostendit eas vitam finire, αὐτοῖς πτοχρησμένῃ συμπτύμασι. i. nullo symptumate antegresso, vel causa tam citæ mortis. Erit igitur τὸ ἑξαπνὴς, idem quod alibi scripsit, λαθραίως, ubi est illud prorrheticum. Τὰ αἰμορραγία ἐφιδρῶν τεύματα κακῶστα. διαλαγόμενοι, λαθραίως πλάτῃσι. i. Quibus effuso sanguine, sudatiumcula est cum trumate; gravissimum habent malum. Atque hi vitam finiunt, voce capti, nec opinantes.

IN LONGIS FEBRIBUS.] Quæ non continenter, celeriter, nec vehementer moventur: sed
 60 νεδρῶς καὶ βλεβρῶς, ἢ χλιαρῶς. i. in calore lento ac tepido. Sic autem sunt illæ febres: quia ἐνδοναὶν naturæ non inferunt quo se concutiat, adhibeatque τὰ ἐξωθεν ad eas excutiendas. Est enim partium exolutarum, & inde humoris morbici, febris lenta & longa. Qualis apparet in dysenteria quam edit hepatidis ἀπνία. i. exolutio. Atque hic menstruum alborum non eadem ratio est, atque illorum quæ transmissa in locos è capite, facilemque habentia exitum, nec πλεονέχουσιν; corpora servant mulierum integra, vindicata scilicet ab excrementis quæ sunt ipsis egrotandi causæ. Sed hic similiter, ut catarrhi è capite prolabantis, in pus mutatio esse solet, unde perennis & irrita mortiferaque, labentibus inde diebus, sputi purulenti expurgatio est; sic excrementorum uteri propriorum, atque communium, meritò vel immeritò eo fluentium & collectorum, puriformis & alba est idea; tum mixtione puris ab utero exulcerato;
 70 tum ejus coloris impressione à parte corrupta, quæ in officio tam communi, quàm proprio, continenter simile fundit excrementum subjectæ substantiæ. Inde mulieri tabes venit: quia
 cor.

corpus multum emacruit à fluxu perenni, quod etiam liquitur à febre lenta quam inflammatio versa in empyema reliquit in ulcere quod ab empyemate manet superstes. Non enim pus inde natum, brevi effluxit, septem diebus, vel novem ad summum, nec effluendo finem attulit febrendi: quia ulcus reliquit κακὸν ἔχοντα, quod, perenni humorum affluxu, magis ac magis fit efferrum, partisque ipsius corruptione multum in dies inde adjicitur ei periculo quod hic fuisse docetur his verbis.

VITAM FINIUNT.] Quidam postredie quam alvus ducta fuerit tabo nigro, καθάρσιος διακρίματα, i. differendo nec opinantes: quoniam moriendi sensum adimit vivifici nectaris vacuatio atque vacuitas, & partium solidarum exolutio cum vitali principio.

21 Σπασμῶ, γυναικείων ἐν δὲ χῆσι φαινόντων, πυρετὸς μὴ ἐπιηρομένη, λύσις.

Convulsionis finem adferunt muliebria quæ primum, aut statim apparent: atque id sine febre.

DE COMMODIS muliebrium, illud perceptum est; quod ea mulierum sanant incommoda, quæ in viris non raro sunt insanabilia. Et quæ in viris non sine incommodo valetudinis abiguntur, eorum tutissima sunt in mulieribus alexiteria, hoc est muliebria, quorum adventu non minus adjicitur sanitati tuendæ, quam ei redintegrandæ. Muliebrium auxiliares manus, ac veluti θύον χεῖρες, cernuntur adversus convulsionem, illæque mulierum commodo quæ in viris non nisi oborta febre acuta quiescit, nec sine incommodo: sicut planum faciet examen hujus prognoseos.

CONVULSIONIS.] i. Injussæ contractionis earum partium quæ, naturaliter, jussu nostro moventur. Atque illius quidem injussæ contractionis causa est, nervi distentio, vel humore crudo & crasso imbuti, vel inflammati. Nervi enim distenti, cum exaruerit febris ardore, nullum est alexiterium.

FINEM ADFERUNT.] Σπασμῶ λύσις. Eodem planè sensu, quo supra dixit, σπασμῶ λύσις πυρετὸς ἐπιηρομένη. i. convulsionem sanat exorta febris acuta, &c. Nam, λύσις, sanare est, & λύσις, sanatio: ut illic annotavimus. Ergo si mavis; convulsionem sanant, i. adferunt redintegrationem partibus è natura egressis, faciuntque ut dominatu nostro per voluntatem jam moveantur partes, quæ ἀπεσταλμέναι, vi causæ morbificæ manebant contractæ.

MULIEBRIA.] Γυναικεία. Quæ hic appositè pro menstruis usurpanda: sicut & verè, aliàs, pro omnibus mulierum purgamentis, in quibus sunt menstrua; quæ καὶ ἔχοντα alibi, sicut hoc loco appositè, γυναικεία, i. muliebria nominantur. Ac sanè καὶ ἔχοντα pro menstruis usurpata reperio in historia Phaëtusæ, quæ, cum ex marore ob mariti exilium menstrualis non esset, nulla ope, nec ulla industria potuit γυναικαῖσιν, i. ad eam muliebritatem redire quæ est in menstruis. Hic autem appositè, sicut jam dixi, ponuntur pro menstruis: quoniam menstruorum est proprium, sanare convulsionem, non autem muliebrium cæterorum. Sic enim puerilis epilepsiae finem adfert ἡ τὴν καταιμνίων ῥῆσις. i. menstruorum purgatio: sicut & viris ἡ ταλαμίας. i. lumen ac splendor caloris nativæ, simulatque ventum est ad pubertatem. Sic legimus, mulierem illam δυσκρίαν Thasiam, cui oborta febris à menstruorum suppressione, convulsionibus crebra erat; cum nigris urinis, gravi periculo defunctam fuisse, ac restitutam, liberali exitu menstruorum. Cætera autem commoda muliebrium, quibus utuntur mulieres adversus pericula febrium acutarum, cum sævis symptomatis conjunctarum, ponuntur ob oculos in Larissæa virgine, quam prima eruptio menstruorum ab interitu vindicavit. Ejus historia, proxime est prædictam, apud Hippocratem.

QUÆ PRIMUM AUT STATIM APPARENT.] Εἰ ἀρχῇ. i. cum primum, aut quàm primum; ut inde significetur vel prima muliebritas menstrualis, vel statim à convulsione oborta, de more, purgatio menstruorum. Utrumque hic verè & appositè dici potest. Nam puerilis epilepsiae sanatio est in pubertate, cum primum virgo est menstrualis, ac menstrua illi bene respondent. Thasia illa finem habuit convulsionum, quod ei quamprimum à febre, convulsionibus illis crebra, liberalis incidit purgatio menstruorum: incidit autem tertio die. Ratio autem sanandi convulsionem merito menstruorum, in vacuatione consistit humoris convulsifici, quo expediti nervi, non amplius contrahuntur nobis invitæ, nec cerebrum etiam quod olim ciebat epilepticam convulsionem; dum ejus contractio seipsum versus, abripiebat suas spinalis medullæ, & inde nervorum propaggines. Sed ea contractio cerebri epileptica quæ cadit in pueros, non est vaporis tetri, aut qualitatis malignæ, sicut in grandioribus esse solet: verum humoris crassi & frigidi, proptereaque hujus præsidia sunt in vacuatione propria humoris morbifici, & convulsarum partium neoterismo. Ac vacuatio quidem humoris, perficitur menstrua purgatione, tum albumineis quoque urinis, & alvo prorupta. Neoterismus autem cum primum calor nativus lumen suum ostendit in lanugine, voce mutata, & veneris appetitu. In cæteris autem, cæli ac soli mutatione, somno, diæta, & febre. De quibus hæc pridem sunt posita. Convulsionem sanat exorta febris acuta quæ prius non fuit; aut si prius fuerit, exacerbat. Quinetiam prodest urinam fluere albumineam, alvos ferri, ac somnum inire. Sed illa præsidia quæ adferunt vacuatio propria & neoterismus; ejusmodi esse debent, ut continuo adsint cum primum convulsio est, nervis à phlegmone, vel ab humore crudo distentis. Est enim convulsio insanabilis atque mortifera, cujus exolutio cita non est. Atque ut febris à convulsione, statim exorta quiescit; qua seriùs incidente, mors in propinquo esse ostenditur: sic vacuatio & neoterismus, frustra vetustam convulsionem oppugnant. Quod spectat illud quod posuit, εἰ ἀρχῇ, id

id est, circa initia, cum locus est curationi à febre, aut menstruis, priusquam convulsio in vetustatem inciderit; si modò ibi verendum est de vetustate, ubi doloris gravissimi *συνεπία*, vires exolvit, & citam mortem adducit.

ATQUE ID SINE FEBRE.] Quod idem est ac si diceret. Ex tribus rationibus exolvendi convulsionem quæ sit distentis à phlegmonie, aut crasso & viscido humore nervis; una quidem consumptio est quam facit febris acuta quæ prius non fuit: sed hæc inflammatis nervis non est propicia, sicut purgatio menstruorum; ut tantum bona spe, non tam secuta tamen, medicum consolatur, quam muliebria, aut perirrhæa urinæ crassæ & albuminæ, ubi distentio est nervorum, & inde contractio ab humore crasso & frigido. Nam ut concedam febrem acutam
10 beneficium adferre nervis, humore frigido & glutinoso distentis atque contractis; ipsam tensionem exolvendo, & intemperiem frigidam corrigendo; tamen eorum naturæ bellum indicit quando, iis redintegratis, & sublata convulsione, vis ejus calefaciendi atque siccandi, nervorum substantiam labefactat. Secus est convulsioni ab aliis quæ ipsam exolvunt coquendo aut vacuando: de quibus nihil verendum, sicut de ipsa febre acuta. Coquunt humorem crassum, glutinosum ac frigidum, somnus, fomenta, & hapsi. Vacuant autem, muliebria, diarrhæa, & perirrhæa urinarum crassarum. Inde convulsio exolvitur, sine febre, quam nihil necesse est hic adesse, ac fortè ipsam commodo agri prodest abesse: præsertim cum ætatis merito regnat convulsio. Ut enim suavecalidum, foris admotum, sive ipsum *ἡμιασμα*, est tetanorum, rigorum, convulsionum *παραμεινόν*: sic etiam spendor caloris nativi, ac lumen cum micare cœperit in pubertate, cruditatem exolvit convulsificam, & epilepticam, unde primis
20 annis obruebatur. Idem quoque faciunt prima virginum muliebria, & consueta virginum cæterarum, si quando ipsorum suppressio causam attulit convulsionis. Nam diarrhæa & perirrhæa crassi & glutinosi humoris convulsionem moventis, idem facit in omni utriusque sexus ætate. Ac ratio quidem exolvendæ convulsionis per diarrhæam, ita suscipitur; cum scilicet fortis naturæ contentio, mitigatum humorem per lumborum nervos exprimit ad mesocolum, & inde ad intestina, similiter ut in lumborum gibbero quod assurgit à phymatè, cujus præsidium est dyfenteria aut varix. Nam perirrhæa quæ sanat convulsionem, humore illo cietur, qui *μετάσσειν* habet è nervis ad venas: sicut ad nervos crebra est, ducta è venis quæ ciet tremorem in febribus, cui delirium inde succedit.

30 22 Οὕτω λεπία ὑπονεφέλα, ἐν μέσῳ ἐναερεμένα· ῥίγησιν σημαίνει.

Urinæ tenues subnebulosæ, quarum in medio est enæorema; rigorem denunciant.

UT NON appositè ad hunc locum de rebus mulierum posita est hæc prognôsis: ita nec verè ad id de quo scripta est. Non enim urina descripta, rigoris prænuncia est; sive ad symptomaticum referatur; sive ad periodicum, sive ad criticum.

23 Ἦν δὲ τῆς τελευτῆς, αἵματι ῥύσις γένηται. χερόνια σημαίνει. καὶ κοιλίη κατὰ ῥήγνιν, καὶ σκελέων οἰδήματα.

Si cui quartana est hæmorrhagia, diuturnitatem ostendit: ac tum prorumpit alvus, & crura intumescunt.

AC NEQUE hæc loco scripta est, neque appositè ad muliebria. Veritas autem prognosæ lu-
cet in eo; quòd nulla crisis bona est quæ indicata non fuerit ad speciem & ad tempus: tum autem, quæ diem paroxysmi non occupavit. Neutrum est in quartana hæmorrhagia. Nam quartus dies, ante se indicem nullum habet. Idem verò criticus esse nequit in paroxysmi vacuitate. Nisi quis excusationem adferat sanguinis, pigro lapsu atque stillatim è nare quarto die fluentis: atque id cum pepasmo urinæ. Nam tale subtilium, sperabilem crisin ostendit per liberam & liberalem hæmorrhagiam, septimo die venturam. Ubi pepasmus urinæ index est diei critici: ut stillicidium crisis ipsius. Secus est à quartana hæmorrhagia.

DIUTURNITATEM OSTENDIT.] Quoniam omnis quæ frustra est proratio, vertitur in malos abscessus, omniaque secum adfert incommoda diuturnitatis, laborum, ac sæpe interitus.

60 AC TUM PRORUMPIT ALVUS.] Propter impotentiam coquendi aut continendi, quam intulit quartana hæmorrhagia sinistri iudicii, ut sanè sunt omnia *δύσκολα ἢ καὶ θανάτῳ διατάσσοντα* καὶ *κρίσιμα* καὶ *κρίνοντα*. Atque hæc sunt incommoda quartanæ hæmorrhagiæ non criticæ, ut alvus profusior sit suo vitio atque damno.

ET CRURA TUMESCUNT.] Vel abscessu materiæ; eò mutata excretionem critica; vel paupertate caloris nativi, cujus in causa est tum hæmorrhagia, tum alui profluvium. Ergo hic nulla est muliebritas. Est enim hoc perinde virorum atque mulierum.

24 Τῆσιν ἑπιφόρισιν κεφαλαλγὰ κατὰ δόξα, μὴ βάξουσιν γινόμενα· ἴσως δὲ ταύτησι, καὶ αἵμα πασμοῦδες πώφελές.

Quæ cum sopore & gravitate incidunt cephalalgia gravidis, pessimè ipsas habent. His autem fortasse profuerit, quippiam convulsionis adesse.

SCRIPSIMUS in hanc prognosin suprà in hoc tractatu de morbis mulierum: atque ita scripsimus, ut non occurrant novæ cogitationes quas litteris mandare oporteat. Non est autem animus denuo scribere quod jam scriptum est accuratè: esset enim abuti ocio, charta, & litteris.

25 Αἱ κεφαλήσασα τέχπον χολερώδεια πρὸ τῆς τοκῶν. πικρὰς μὲν ρηίδως. πυρέξασα δὲ κακοήδεις. ἄλλως τε καὶ ἂν πικρὰ φάσγυλα ἐχλεῖ. ἢ πικρὰ ἐν πυρετῷ κακοήτων ἐπιφανῆ σημεῖων.

Quas dolorificum malum, in cholerae modum ante partum exercuit; pariunt quidem: sed ipsas pessimè habent febres; idque cum aliàs; tum si quid fauces proritet, aut si quod aliud prævum in febre signum appareat.

UT PARTU secundo levantur puerperæ quibus est naturaliter constituta pariendi causa & ratio ex pari contentione uteri atque fœtus: sic infelicitè eo munere defunguntur, ac sæpe in medio subsistunt cursu puerperiorum, symptomatis pessimis occupatæ, quamvis ex facili partum ediderint; quibus ab eo supersunt reliquæ mali gravissimi quod ipsis causa fuit atque occasio faciliè pariendi. Non enim semper id malum, partu excluditur, nec puerperiis, quod sua vi fœtum exclusit. Quod si verum est in facili quantumvis partu, multò minù sperabilis videri debet levatio ex abortu quem ægrè ciet pharmacum abortivum, levandi causa mulierem gravidam, cum pessimè ipsam habet morbus acutus: & tamen id vulgo faciunt, nec sine fastu & contumelia in pios medicos, ac medendi peritos. Sed ad rem.

QUAS.] Mulieres in affecta graviditate, & partu propinquo; non tamen rebus secundo cursu exactis, vel in spiritu, vel in diætâ; unde magna vis est eorum quæ intra sunt, inutilium.

DOLORIFICUM MALUM.] Alvina symptomata quæ proritet excitat humoris morbifici in alvo collecti, & illac prorupti; tum illinc transmissi vel attracti.

IN CHOLERÆ MODUM EXERCUIT.] Τέχπον χολερώδεια. i. quæ speciem referebat cholerae, quæ morbus est inter acutos eximius, & peracutus dicitur, ac cita morte funestus, καὶ πικρὰ, nisi cum lypyriam febrem exolvit, virtute suscepta stomachi, ubi focus erat lypyriæ ac domicilium, ut alibi demonstravimus. Est autem hic posita χολερά ἢ ἀπλῶς ἐνομαζομένη. i. simpliciter nominata, quæ in prægrandi & cita perturbatione alvi, fursum deorsumque pariter pravos humores cientis consistit. Atque hæc quidem, cum altera, quam vocat Hippocrates χολερὰ ξηρὰ, communem habet excretionis modum, hoc uno excepto; quod in sicca cholera, flatulentia spiritus acerrimique proritatio est: in priore autem, humoris indomiti efferique fursum deorsumque excretio. Hic ego tamen nolim videri existimare, καὶ χολερώδεια ὅτι, idem esse quod est reapse ἢ χολερά ἐνομαζομένη ἀπλῶς, quam veteres omnino mortiferam censuerunt; quod feritate & magisterio nata indomitorum humorum, vacuandi finem non faciat fursum unâ pariter atque deorsum, donec ad ultima ventum sit, ubi & naturam citò exolvit, & citam mortem infert atque crudelem καὶ πικρὰ. Hæc enim citò gravidam absumeret, nec ei daret spatium expectandi cætera quæ ipsam manere ait à partu. Scimus autem, quod ipsi jam sæpe suprà ostendimus, quid inter ea intersit quæ modo & specie quarundam rerum apparent & fiunt, & ea quæ sunt res ipsæ. Et verò hic ponitur alvi perturbatio χολερώδεια, quæ alvo proritata cietur, potius quàm exoluta: sicut fit in vera cholera, ubi alvus diu multumque oppressa, humorum congerie tandem fatiscit. Atque hunc τέχπον χολερώδεια, non minùs inducit alvi proritatæ contentio, quàm ipsam καὶ χολεράν exolutio fatiscientis. Exemplum est in illa prognosi. Lypyria febris, nonnisi cholera superveniente; quiescit.

ANTE PARTUM.] Mox adfuturum affecta jam graviditate, ac tempore præstituto gerendi fœtum penè exacto, tum enim partus est sive τέκος, id quod a fœta editur, nec ante id tempus.

PARIUNT QUIDEM FACILE.] Excusso fœtu à cholera, quam fortis movet naturæ contentio, atque id pari concussione qua sternutatio ipsa fœtum excutit, cum piger est in exeundo. Solenne est illud. Γυναὶκὶ ἀπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλημάτων καὶ δυστοκίᾳ παρὰ τὸν ὀρθὸν χρόνον, αἰσθῆν. i. Mulieri à secundis malè habitæ & difficulter parienti; sternutatio superveniens, bono est. Sed beneficio convulsionis ad excutiendum, à cholera illud adjicitur, quod hic, fluente alvo, vincula graviditatis laxantur.

SED IPSAS PESSIME HABET FEBRIS.] Quoniam orta è malis, gravissima infert mala, quæ sunt velut ἰκτερά & soboles quædam, tum phlegmones, tum qualitatis malignæ, & partium oppressarum. Nascitur autem febris è malis, quando supervenit cholera, ab indomita feritate humorum choleram illam cientiam, qui, ea tum quiescente, trahuntur à venis arefactis ac sitientibus. Est enim ratum illud; quod alvi excretio, non merito quidem naturæ suscepta, sed ut symptōma, qualis est cholera; dolorificum malum radicatus non extirpat, quod est καὶ πικρὰ κακοήδεια, ac neque inflammationem tollit nobilium partium, ut annotavit Galenus ad historiam de Larissæa virgine. In cholera fertur alvus κακοήδεια ὅτι, ut verbis utar Hippocratis, ubi sic ferri alvos, commemorat inter symptōmata febrium tritæophyarum. Certissi-

ma autem securitas est, pessimam esse febrem natam ex alvo liquida, intempestivè cohibita: idque cum aliis; tum quando prorupta est χαλεπώτερον, ubi malignus humor conjunctam habet virium infirmitatem.

10 IDQUE CUM ALIAS, TUM SI QUID FAUCES PRORITET.] i. Cum id locum habet in omni febre sic nata ut diximus; tum verò maximè si manet in febre adhuc proritatio nauseabunda quæ tantum sereatu finitur è faucibus, non autem vomitu è ventriculo, quam vocat Hippocrates ἔξω ἐμείωδι, suprà in Coacis, καὶ τὰ ἐκχυμὰ ἐμειώδις, in prorrheticis. Hic stomachus inflammatur, ex irrita contentione vomendi, & una fauces, ἐπώδιον ἔλκυσ ἐπὶ τοῦ μὲν φλεγμονῆς. i. queruntur ex acri dolore, ipsasque rubor occupat & inflammatio. Sed tamen hæc faucium symptomata, hic non sunt phthisifera: sicut illic ubi narrantur à præceptore. Nec verò illa hic movet catarrhi vis effera prolabentis in fauces: non enim sic essent ἐμειώδις, aut σπασμωδική, febris merito, & causæ ipsius: sed propagata ex alvo, per continuitatem interioris tunicæ quæ ipsi cum faucibus est communis. Atque hæc proritatio, memoriâ renovat exactè jam cholerae. Est autem hoc symptoma in febre gravissimum, ut suprà ostendimus in tractatu de febribus. Nam faucium occupatarum symptomata, jampridem sunt alibi explicata.

i. lib.

20 AUT, SI QUOD ALIUD PRÆVUM IN FEBRE SIGNUM APPAREAT.] τὸ κακόν. Est autem signum illud, quod vel non apparet σπασμῶς, vel cujus tanta est è natura egressio, ut inde significetur difficilis admodum redintegratio. Ac prævum quidem hujusmodi signum ostenditur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis: cum scilicet longè ab iis absunt quæ sunt, quæque apparent σπασμῶς καὶ λόγῳ. i. ut solent, merito morbi & ægri. Fuerit autem sic febris πρῶτος, λυγρῶς γινώσκον ἀσθενήσας. i. tremorifera, singultuosa, mentem attingens, &c. Nam propriæ qualitates pravorum signorum quæ κακόν eveniunt, scriptæ sunt passim toto volumine prognoseων Coacarum.

26 Τὰ πρὸ τῆς τοκῆς ῥηγνύμενα ὑδατώδεια· φλαῦρα.

Gravidæ male habent quæ ante partus aquæ prorumpunt.

30 VIDE commentarium ad primam hujus tractatus.

27 Τῆσιν ὑπὸ φόβῳ καὶ φάευσιν ἀλμυρώδεις ῥύσεις· πονηρῆν.

Gravidis in fauces fluxio salsilaginosæ; pestifera.

40 Enimverò nullus hic restat scribendi locus: quia omnis materia & occasio, non ita pridem, nobis præcepta est in ejus examine cujus hæc verba sunt. Quæ sunt in gravidis salsilaginosæ; incommoda fore à partu multa ostendunt ex albis mordacibus, &c. Huc pertinent quoque illa quæ antè sunt posita de gravidarum aphthis. Sed quoniam thewremata, iidem ferè verbis concepta, non semper eodem scopo examinanda; neque id faciendum in hac prognosi quæ aliò spectat, aut certè ulteriùs quàm quæ adducta est. Illa enim tantum ea proponit incommoda quæ à partu ventura sunt ex albis mordacibus, quorum materiam abundè suppeditant quæ sunt in gravidis salsilaginosæ. Hæc verò præter ea quæ illic sunt posita, fœturam continet symptomatum omnium ex acri fluxione nascentium.

Coac. 16.
huj. tract.

50 Ergo. GRAVIDIS.] Inter omnes quibus idem accidit quod hic proponitur, quod earum conditio est omnium utriusque sexus ὑπερσπασμῶς, ac periculosius ipsam habet omnis è natura egressio, cujus etiam difficillima redintegratio, ut mox dicitur. Latissimè quidem hic patet quod scripsit Hippocrates. Γυναικὶς ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ὑπὸ πόνῳ τῶν ἐξω ποσμάτων λυγρῶς. i. Mulierem gravidam aliquo acuto morbo tentari; mortiferum. Causæ sunt explicatæ.

60 FLUXIO SALSILAGINOSA.] Non illa quidem fugax, nec pressa leviter: sed quæ ipsam diu occupat, maleque habet: quod ea fluxio perennitatem habet in gravidis plusquam in cæteris, sive illius origo sit ab iis quæ intra sunt inutilia, tam in visceribus, quàm in vasorum impuritate, ac cerebri capitisque vitio; sive illius principia causæque ducantur à tempestate austrina & pluvia; sive ab ipsa diæta unde succrescat illa cacochymia putris & salsa. Est enim gravidarum, multum a se mutata spiritus & nutritus œconomia, multum item complexio corporis jam minimum perspirabilis; tum excrementi copia est, præsertim muliebri, quod exitum habere nequit, donec mulier graviditatem sustulerit partu secundo.

Et cum salsilago illa multis in locis percipitur, ut nuper attigimus; ubi nunc se ostendet, planè ostendit quod sequitur.

IN FAUCES.] Κατὰ φάρυγγα. i. secundum fauces, ad verbum, quæ itur partim ad gulam, partim ad guttur, & illac quidem, ad inferum ventrem; hac verò, ad superum. Atque inferi quidem symptomata sunt diarrhææ, lienteriae, dysenteriae, tenesmi & ilei. Superi autem, tussis ferina, raucitas, peripneumonia, phthisis. Sed utriusque ventris offensi symptomata sunt, abortio, partus difficilis, & gravis offensio puerperæ, ex lochiis albis mordacibus.

70 PESTIFERA.] i. Fœtæ & fœtui calamitosa. Fœtæ quidem, in graviditate, in partu & puerperiis, ut suprà jam demonstratum est. Fœtui autem: quoniam levi de causa, ejus abortio esse solet; aut certè partus infelix, quo & minutulus nascitur, & in valetudine vivit adversa, aut brevi vitam finit, quem tantum terris ostentant fata, nec ultra esse sinunt.

28 Τὸ πρὸ τῶν τόκων Ἰππὶγγεν, καὶ τὰ ἀνωδυῶς πητόμενα κινδυνώδεα.

Crebrò ante partum rigere, & indolenter partu levari; periculum subesse testantur.

RIGORES crebrò cientur omnes *ἀκρίτως*: proptereaque illi *μετάμειν* faciunt materiæ rigoriferæ, ad diaphragma & caput. Atque ut crebra rigorum concussione, faciliè partus excutitur, cum incipit esse gravis ipsa graviditas: sic opinionis errore, quem frustra citati rigores crebrò induxerunt; falsò est credita partus levatio. Ex quibus efficitur, quòd huius rigoris & partus descripti, conspiratio est ad periculum ipsius puerperæ, non quidem fœtus merito à rigore exclusi: sed causa falsò creditæ indolentiæ in enixu, & lochiorum culpa & vitio: unde tam in utero, quàm ab utero morbi contingunt.

CREBRÒ RIGERE.] Quod Græcè est *Ἰππὶγγεν*. i. subinde rigores cieri, ut sæpe alias annotavimus. Subinde autem, vel crebrò & iteratò cientur, ac si unus alteri superveniat, quod propriè est *Ἰππὶγγεν*. i. *superrigere*: quod verbum ostendit etiam *Ἰππὶγγεν*, non autem *τὴν ἐκκρίσιν*. i. purgationem, non excretionem materiæ rigoriferæ; idque morbi merito, non naturæ. Cientur, inquam, subinde, *ἢ ἀπ' ἰσχυρῶν, ἢ δὸς τῆς ἀγγείας*. i. ab empyematis ulcerificis, vel à vasis. Ac sanè ab empyematis crebrò cientur, & ob id semper symptomatice, proritata purè acri membrana quæ est acerrimi sensus: similiter ut perhorrescunt exulceratæ partes, appulsu mordacium pharmacorum. Atque hîc primum rigor cietur ubi est causa rigorifera, videlicet empyema. Nam in rigore à vasis, distinctio est causæ ipsum cientis & excitantis: ut scilicet *ἢ λόγῳ, ἢ αἰς σύμπτωμα*. i. naturæ merito vel ut symptoma suscipitur. Naturæ quidem merito excitatur criticus & periodicus. De critico scitum est illud. *Τὸ καὶ ἐξ ἰσχυρῶν, ἢ ἐκ τῆς ἐκκρίσεως ὥστε*. i. Quæ occupatur à causâ; rigore superveniente, liberatur. Tum illud etiam. *Πρὸ ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας τῶν ἔσων, &c.* i. Ante rigorem sistuntur urinæ. De periodico, qualis est febris tertianæ, quartanæ, &c. edictum illud est dictatoris. *Ὅταν ἐν τῇ πύρρῃ πύρρῃ ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας καὶ ἡμέτερος ἐκ τῆς ἀγγείας*. i. Quotiescunque dum febris adest, rigor cietur; in eam diem febris exsolvitur. Quod est ejusmodi ac si diceret. Quando emota bile in habitum corporis, rigor supervenit, ob eamque causam expurgatur & vacuatur singulis paroxysmis, jure optimo definit in febris vacuitatem hujusmodi febrium intermissio. Sed ibi demum rigoris à vasis ratio symptomatice est, cum frustra cietur, nec ulla est vacuatio materiæ rigoriferæ. Id autem accidit motu proprio causæ morbificæ, cum ejus dominatu natura tenetur, non ipsa naturæ. Tum cernitur illa, quam modò dixi, symptomatice propagatio, quæ & rigoris crebra est atque insolens concussio, & ejus frustra citati *μετάμειν* ad diaphragma & caput, ubi symptomata excitantur paraphorica, bilis rigoriferæ & partis obfessæ propria. Vetus est illud præceptoris. *Ἡ ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας, ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας, ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας*. i. Crebrò exortus rigor in nulla febris discessione, & aegro pridem infirmo; periculum mortis infert. Eum rigorem hîc positum, subinde movet biliosa cacochymia è vasis expressa, quæ toto corporis habitu commovetur, quam fundit assidue, concepta in locis & lumbis nimia muliebrium abundantia per totum id tempus graviditatis. Atque hîc rigor subinde coortus prorepat *ἐκ τῆς ἀγγείας καὶ ἀπὸ τῆς ἀγγείας*. i. è lumbis per dorsum ad caput, ubi symptomata excitat paraphorica, denegato exitu materiæ rigoriferæ per hæmorrhagiam aut sudorem.

ET INDOLENTER PARTU LEVARI.] Quod certè miraculo apponendum videtur, si non est falsò credita indolentia, & insidiosa levatio. Sed falsò credita est indolentia, aut malè parta, *ἢ ἀπὸ τῆς ἀγγείας, ἢ ἀπὸ τῆς ἀγγείας*. i. aut quia rei molestæ sensus non excitatur in occupata mente; aut quia nullus est sensus partium per quas excretio ipsa fit. De sensus extinctione partium, solenne est illud prorrheticum. Quæ non sentienti tenuia, sive liquida, ex alio ducuntur, cum sit apud se, pessimè ipsum habent: ut vidimus in hepatico. De sensationis autem vacuitate ab occupata mente, certum est in aphorismis testimonium. Quibus quid corporis in labore est, atque ejus laboris sæpe nulla perceptio est; iis mens laborat. Et sitis sedata immeritò, in morbis acutis; grave malum subesse ostendit: & magna & rara spiratio in acutis; delirii est.

PERICULUM SUBESSE TESTANTUR.] Quia est indolentia malè parta; vel sensus amissione, vel sensationis vacuitate: proptereaque insidiosa hæc ratio pariendi. Ac struit quidem insidias ipsa privatio sensationis à delirio, quod transmissa in cerebrum materia rigorifera excitavit. Ei periculo multum adjicit propagata è muliebrium à partu suppressorum anadrome, cujus incommoda sunt in promptu, patentque omnibus ad legendum in prognosis hac de re conscriptis & explicatis. Itaque ab hoc puerperio similiter in periculo est ipsa puerpera, ut illi de quibus legitur hæc prognosis. *Τὰ ἐν τῇ πύρρῃ πύρρῃ ἢ ἐκ τῆς ἀγγείας*. i. Quæ immemoribus urinæ redduntur; perniciose.

29 Τῆσιν ἐπιφόρεσι τὰ ἀφθώδεα ῥόματα πονηρῶς. ἀπαθῆσαι, ἐκλυθεῖσαι, καὶ καταψυθεῖσαι ἐνδεμαίνοντα ὀξέως.

Gravidas periculose habent fluxiones aphthifera: tum item convulsa,

sa, vel exolutæ: postquam perfrixerint, acriter incalescunt.

FLUXIONEM gravidis *κακῶς* aphthiferarum, pericula sunt pridem exposita, quatenus fluxu alvi quem inferunt per impotentiam continendi ea quæ assumentur, factum ante diem ad exitum & ad exitum præcipitant: idque adempta commoditate gravidis ipsum gerendi & nutriendi, cum offensione summa excrementorum fædi odoris, subterlabentium per loca locis vicina & adjacentia. Hic autem sunt alia fluxionum incommoda, quæ non minus gravidas periculose habent, quam fetus. Eorum incommodorum sive symptomatum mortiferorum natura & ratio adducetur in examine hujus prognoseos.

10 GRAVIDAS.] *Εμψύς*. i. Quarum fecunditas planè restibilis, antea secundi partus esse solebat.

PERICULOSE HABENT.] Ne dicam mortifere, dominatu morbi, ac triumphata natura. Græcè est, *πηδόν*, quo significatur magna vis naturæ illata, & ejus multum egressæ de suo catorthmate, difficilis redintegratio.

FLUXIONES APHTHIFERÆ.] Quarum aphthæ sive ulcuscula, non sunt in ore *σπυγῶς*: sicut in lactentibus à lacte nutricum: sed *κακῶς* à serino catarrho quem genuit tempestas aultrina, pluvia, *πυγῶς* atque pestifera: vel ejus origo est ab iis quæ intrà sunt vitiosa, tam in visceribus, quam in vasorum impuritate, quam in cerebri capitivæ vitio: præsertim cum ei generationi multum adjicitur à mala diæta, in edacitate ciborum pravorum, & meri bibacitate.

20 TUM ENIM CONVULSÆ.] Non quidem contractis ab inflammatione nervis, vel siccitate aridis; nec item frigido & contumaci humore distentis: sed fluxionis acerrimæ morfu laceratis: ut ea convulsio non firmiter fixa sit, ut esse solet in cæteris; sed pressa leviter, atque quodammodo *σπασμοειδής*. Ac talis convulsio sæpe accidit in singultu, & alvi torminibus, quibus quidem crebræ sunt convulsiones *κακῶς*.

VEL EXOLUTÆ.] *Εκλυθεῖς*. Cardiogma scilicet, aut cardialgia quam stomacho insert acris fluxio, suo appulsu & morfu, cum cibi fastidio. Sed hujus *ἐκλύτης* causa esse potest, multum & sæpe alvus transmissa liquidis excrementis *κακῶς* *καὶ* *καὶ*. Nam paralyseos aut paraplegiæ opinionem faceret convulsio ei contraria in eodem subjecto: non quidem simul, sed vicissim. De quarum vicissitudine inter se, dictum est supra in proprio earum tractatu. Sed nulla est æquitas sic opinari *οὐδὲ ἐκλύτης*, neque hic, neque alibi usquam apud Hippocratem.

POSTQUAM PERFRIXERINT.] Toto corporis habitu, vel extimis artubus: idque morbi merito, vel naturæ: sic enim significatio est *καταψύξης*. Nam frigoris critici aut periodici alia ratio est, ut alibi demonstravimus. Sed ea *καταψύξιν*, ut semper symptoma est *ἢ ἀδύναμις*, ἢ *ἐκρύσις* *ἢ* *ἐκρύσις* *ἢ* *ἐκρύσις* *ἢ* *ἐκρύσις*. i. à debili vel emortuo calore innato: sic eodem statu semper non manet. Nam una quidem fixa est firmiter, de qua illud solenne est præceptoris. *Αἱ ἐν μέσῳ καταψύξεις μὴ ἀναθηματίζονται· κακὰ*. i. Quæ à rigore perfrigeratio non recalescit; malo est loco. Altera verò fugax, de qua illud scriptum est. *Οἱ ἐν καταψύξεσιν ἢ θρόμβος, ἀναθηματίζονται· κακόν*. i. Qui, cum perfrixerint sudabundi, æstu incandescunt; malo habent. Et, *Ἀλλὰ ἐκ ἀμφοτέρω ταχὺ μεταπίπτει· κακόν*. i. Extimarum paritum cito in utrumque mutatio; pessimè habet ægrum. Ubi Galenus author est, ideo citam esse mutationem caloris & frigoris in extimis artubus; quod extinctus eorum calor, ipsos primum reddit marmore frigidiores, qui tamen denuò incandescunt æstu, adveniente flamma fugaci è partibus intimis; quæ cum evanuerit, ipsos, uti erant, glacie frigidiores relinquit. Atque illud est quod hic scribitur.

ACRITER INCALESCUNT.] Appulsu caloris febrilis, ut flammæ cujusdam, è visceribus incendio conflagrantibus. Talis est ratio falso creditæ febris extinctæ, cum extimæ partes perfrixerint: de qua illud scriptum reperio apud Hippocratem. *Τὰ ἐγκαταμπαταμένα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ, ποτὶ περὶ ψυχρῶν· κακόν*. i. Quæ supersunt incendia in hypochondrio, febre, partium tenus quæ circumstant, perfrigerata; malum subesse ostendit.

30 Καὶ μέντοι καὶ δύσκολα δοθεῖναι τῇσιν ἐπιφόρῳ τὰ πρὸς τὸ λεπτὸν οἰδήματα, οἷα πρὸς τὰς ἐσχίας γίνεσθαι, ἀπολαμβανόμενα ὀρθοπνοίῃσιν· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα οἰδήματα διδυμοτοκεῖ; ἀλλὰ καὶ σπασμῶδες τὰ τοιαῦτα οἰδήματα ποιεῖ?

60 Quinetiam gravidis eveniunt graves circa tenue ipsum tumores, cujusmodi accidunt circa scrotum. Atque illi multum difficili spiritu occupati. An tales tumores edunt gemellos? An verò quid inferunt convulsionis?

ENIMVERO non est dubium quin à fluxione aphthifera tumores assurgant in tenui intestino, qui gravidas faciant ileosas. Nam inter causas revoluti fursum intestini, commemorabilis illa est quam ponit Galenus, cum scilicet exulceratio levis est intestini, si à ciborum transitu proritetur, nec exitum citò habeant; tum evenire ut intestinum hac nova proritatione afflictum, transmittat fursum ea quæ ipsum læsura erant, ac mutata velificatione,

tione, cursum deinceps inflectat sursum contra naturam, quem olim naturaliter deorsum tenebat. Hoc facit intestinum sui diligens, ac sibi metuens à dolore ex rerum molestarum appulsu. Quemadmodum igitur fluxiones aphthosæ faciunt lienteriam per impotentiam continendi ea quæ assumuntur: sic aphthosæ lientericæ transitus esse potest in ileum, cum scilicet causæ lientericæ propagatio est ex alvo ad tenue intestinum. Cætera autem quæ ponuntur in hac prognosi, ejusmodi sunt ut omni careant fundamento quo extrui possit aliqua demonstratio veritatis. Omnia enim sunt *ἐπιφανή*, nec aliquid habent *ἐμφανές*, nihil catholicum, nihil verum, nihil etiam *συνασπλην*. Itaque superstitio hæc demonstrandi vel ostentatio, caliginem studiosis pro Sole offunderet, Orcum pro luce adferret, ac denique summam vanitatem pro veritate.

31 Τὰ μυχάδεα Ἰζαναφέρεια πνύματα ἐν πυρετοῖσι· ἐκπιτῶσονται.

Hic duæ sunt causæ quibus ne aliquid scribam, impediatur. Una solæcismus prognosæ, cui emendando plus operæ mihi ponendum esset, quam ipsi sententiæ enarrandæ. Altera summum fastidium τὸ ταυτολογίαι, quando non ita pridem adduximus quiddam ad eam prognosin pertinere maximè videatur. Est autem sic Latine versæ à Græco.

Quæ cum suspirio foras effertur spiratio, & unà immeritò est colligatio; gravidis abortiorem denunciat.

32 Φελιάδεσι, κοπιώδεσι, καρφωρικοῖσι· γυναικεία κατὰρρήγνυται.

Quæ in horrore sunt, lassitudine, & capitis gravitate; muliebria iis prorumpunt.

QUI MEDICINAM faciunt religiosè, permagni faciunt, intelligere, cum ex toto suppressa est purgatio muliebrium; sit ne illa suppressio culpa & vitio rei, aut fæminæ expurgandæ; an contra meritò graviditatis, & fœtus in utero stabulantis. Nam si mulieris culpa aut vitio, muliebrium muliebritas non est in stata & menstrua purgatione, hic subeundæ vices naturæ in vacuando. Sin autem merito graviditatis ita sit, periculosa erit molitio vacuandi. Ergo ponuntur hic signa de quibus expectanda est purgatio expetenda muliebrium suppressorum, cum ea suppressio excusationem non habet graviditatis.

QUÆ IN HORRORE SUNT.] Φελιάδεσι. i. quæ perhorrescunt subinde; non quidem ἀφ' ἑκταῖον, ut nuper diximus ab empyemate quod ciet horrores qua parte ipsum subest: sed ἀπὸ τοῦ ἀγρίου. i. è vasis, unde cacoehymia exprimitur crebra horroribus à lumbis per dorsum ad caput. Atque hæc cacoehymia, foras inflectit cursum horrificum, cujus perennitatem edit perennis menstruorum suppressio; cum scilicet illa nihil habet utilitatis. Nam fœtu concepto prodest ipsam sic esse ad comiteum fœtus qui utilissimam partem muliebrium sibi assumit, reliquias autem relinquit in venis, ubi supersunt donec partus adveniat, ibique stabulantur sine horifica cacoehymia; quam gigni non finit caloris nativi amplificatio quæ est à fœtu; nec foras effertur ad ciendum horrorem, perennis ad locos attractio, nutriendi causa, quo sic introrsum movetur, relictis in via reliquiis quæ supersunt à nutritu fœtus. Sed ejus horrores quem ciet inutilis suppressio muliebrium, & inde, caloris febrilis crebra est vicissitudo quam inutilis movet in graviditate. Sic enim judicium est præceptoris cum ait. Ἡ γυναῖς καθήκοντος μὴ πρὸς τὸν μήτηρ φέλλει, μὴ πρὸς τὸν ὄμφακα, μὴ πρὸς τὸν ὀμφακόν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὄμφακα. i. Si purgationes non eant mulieri, nec horror febrilis superveniat, cibi autem fastidium incidat; cogita ipsam in utero habere. Quem aphorismum de iis mulieribus scriptum narrat Galenus, quarum inculcata purgatio, repente silitur sine causa extrinsecus incidente. Est autem inculcata purgatio in qualitate, copia, utraque periodo, & expurgandi modo; est, inquam, mulierum fecundarum. Nam vitiosa non est, fœturæ capacium, ut nulla suspicio esse possit graviditatis in ea muliere, cujus purgatio repente suppressa est, quæ in vitio esse solebat. Itaque sapienter scripsit Galenus ad Hippocraticis aphorismum prædictum, cum ait, positum esse ὅτι τὸ ἀμύμητος καθαρμένη, &c. Quod sanè judicium est præceptoris, ubi causas persequitur sterilitatis. Verba ejus apponam. Ἀλλὰ ἐπὶ κακῶν ἐν πύσιν ὁπλυνώσιν ἐν τῷ αἵματι χρεῖ, ὅταν φλεγματώδης π, καὶ ὑμενώδης, καὶ ἰχωρῶδης, καὶ λεῖπὰ, ἢ λοβὰ, καὶ θρομβώδης, καὶ ὅταν μέλαινα τι, καὶ ἀνθρακώδης, ἢ ζωφορώδης, ἢ δερματῶδης, ἀλμυρῶδης, ὀσμυρῶδης, πύσιν. αὐτὰ πύσιν αἱ ἀσθενεῖς ἐκκαθαίρουσιν καὶ λυμῶσιν ἐν γαστρὶ. i. Sed quiddam in menstruis inest vitii, totum id auferendum, cum scilicet ea sunt pituitosa, pelliculosa, serosa, tenuia, vel etiam alba, grumosa, tum autem si nigra sunt & carbunculosa, aut fusca, aut acria, salsa, turbida, purulenta. Denique omnes hujusmodi notæ malorum radicibus sunt extirpanda: quia impediunt conceptionem in alvo.

LASSITUDE.] Non quidem à labore nimio, vel desueto, vel insueto; quæ lassitudo κατὰ πᾶσι dicitur ἀσθενεία. Sed quæ oborta est ultro, & κατὰ αὐτόματον nominatur, πύσιν, ἢ ἰσχυρῶδης. i. quam sensio comitatur tensionis, ulceris, inflammationis. Ac primam quidem edit repletio, alteram cacoehymia, tertiam utraque causa. Hic certè sensio est ulcero-rosa in posita lassitudine, cujus eadem causa est quæ horrores, nempe cacoehymia è venis expressa

expressa per totam compaginem. Atque hæc lassitudo ulcerosa cum horrore frustra citato in febre, non raro est paraphorica, aut cephalgica, ut ante demonstravimus ex quodam prorrhethico.

ET CAPITIS GRAVITATE.] Quam facit horrifera cacochymia ad caput metastasis, unde non habet exitum, ibique sua edit incommoda, proritando, ac distendendo; videlicet $\chi\alpha\iota\tau\alpha\iota\sigma\mu\alpha$, quæ vox est dolorifici mali à rheumate consistente quod per $\iota\delta\iota\alpha\pi\acute{\alpha}\theta\eta\sigma\alpha\iota$ caput afficit continenter. Ubi enim gravitas, ibi & firmiter fixum est rheuma consistens, quod inde sui detractionem molendam ostendit.

MULIEBRIA IIS PRORUMPUNT.] Quoniam expletæ carnes & venæ continuo sanguinis ad eas appulsu $\kappa\alpha\iota' \dot{\iota}\sigma\tau\iota$; ejus quidem appulsus, atque, ut ita dicam, $\pi\alpha\lambda\eta\mu\upsilon\epsilon\iota\delta\omicron\varsigma \acute{\alpha}\mu\pi\tau\tau\iota$. i. reflexuum experiuntur ad locos, unde primum transmissa est ad ipsam compaginem, sive corporis habitum, sanguinis abundantia; ubi sensionem excitat lassitudinis ulcerosæ, quam tollit exorta subinde horrores concussio; quæ $\acute{\alpha}\gamma\gamma\eta\alpha$ esse solet $\tau\eta \gamma\upsilon\upsilon\alpha\iota\kappa\epsilon\iota\alpha$, ipsisque ciendis prodest ac præest. Nam, parva graviditate, nullus est à menstruorum suppressione horror, nec febris, uti jam diximus.

33 Αἱ πρὸς χεῖρα νωθραὶ, κατὰξηγεῖ, ἀδύψαι, γυναικεία πολλὰ χάλῳσαι· ἐκπυτυκταί.

10 Quæ ad manum torpidæ sunt, aridæ, sitis expertes; cum muliebria multa laxarint, pus edunt.

PONUNTUR hic signa quorum $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma \kappa\alpha\tau\eta\gamma\acute{\alpha}\rho\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota$ est empyema, quæ tamen illius verè non sunt $\dot{\iota}\sigma\tau\alpha\iota\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota$. Non enim sunt $\dot{\iota}\lambda\alpha$, neque $\delta\iota\mu\omicron\sigma\theta\eta$ prognostica empyematis, ut eò spectare videantur; incerta etiam diagnostica, ut iis cum subest empyema, certo cognosci possit ac percipi. Si quæ autem sit ratio ineundi $\pi\alpha\mu\alpha\rho\epsilon\iota$ è signis hic positis ad $\pi\epsilon\tau\acute{\epsilon}\rho\eta\sigma\iota\varsigma$ & $\lambda\acute{\iota}\theta\eta\gamma\mu\omicron\varsigma$ empyematis, planum faciet ipsum examen prognoseos quod sic aggredior.

QUÆ AD MANUM LANGUENT EFFORTÆ.] i. Quæ contactu medici manent immotæ, atque quodammodo exolute. Nam illud $\pi\epsilon\tau\epsilon\varsigma \chi\epsilon\iota\rho\epsilon\varsigma$. i. ad manum, propriè ad eum pertinet qui manum admovet, vel origendi causa ægrotum, vel explorandi corporis, artuumque qualitatem, & venæ micantis appulsus. Talis oratio est in illa prognosi, $\alpha\iota \pi\epsilon\tau\epsilon\varsigma \chi\epsilon\iota\rho\epsilon\varsigma \acute{\alpha}\nu\alpha\delta\omicron\sigma\tau\iota\varsigma \kappa\alpha\kappa\iota\acute{\alpha}\nu$. i. qui ad manum exiliunt; malo sunt loco. Et. $\pi\alpha\rho\epsilon\tau\iota \alpha\iota \mu\acute{\iota}\delta\iota \delta\alpha\kappa\tau\upsilon\delta\iota\sigma\iota \tau\eta \chi\epsilon\iota\rho\iota$; & $\tau\eta \pi\acute{\rho}\iota\tau\epsilon\varsigma$. i. febrium aliæ quidem sunt ad manum mordaces, aliæ verò mites. Jam verò quæ sint ad manum $\nu\omega\theta\epsilon\gamma\alpha\iota$. i. segnes, quæque sit illa $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$. i. segnicies manu percepta, considerandum. Enimvero quantum complector animo ex omni doctrina Hippocratis, duplex $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$ manu tractabilis est, una quidem quæ in $\delta\iota\sigma\pi\alpha\rho\eta\tau\iota\varsigma$ consistit partim corporis in convertendo, partim verò artuum in meteorismo. Altera verò $\epsilon\iota\varsigma \kappa\alpha\tau\alpha\lambda\upsilon\lambda\eta\tau\iota \nu\omega\theta\epsilon\tau\iota\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota$, & venarum micantium pulsu lento, parvo & raro, ac penè dixerim $\acute{\alpha}\sigma\phi\upsilon\lambda\epsilon\iota$. De singulis hic scribendum.

49 Ac primum $\delta\iota\sigma\pi\alpha\rho\eta\tau\iota\varsigma$ corporis in convertendo se, manu percipitur cum ægrè manu impulsus movetur: ei contrarius est $\acute{\alpha}\nu\alpha\iota\sigma\mu\omicron\varsigma$, de quo illud præceptum est. Sicut de Thasia quadam muliere vultuosa narrat Hippocrates, $\kappa\omega\iota\mu\alpha \dot{\eta}\xi\alpha\tau\alpha$, & $\kappa\alpha\tau\alpha\phi\epsilon\rho\eta$, & $\pi\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\iota \dot{\iota}\gamma\epsilon\tau\iota\varsigma$, $\acute{\alpha}\nu\eta\iota\sigma\tau\iota$ & $\kappa\alpha\tau\acute{\epsilon}\chi\epsilon\tau\iota \epsilon\iota\varsigma \dot{\eta}\delta\iota\omega\mu\alpha\tau\iota$. i. obortum est coma & inclinatio veteriosa: rursus excussa comate, & excitata, exiliit, nec loco se poterat continere. Sed illa corporis ægra & difficilis in alterutrum latus conversio, causam habet, vel gravitatem portati multum oppressi, vel infirmitatem portantis, i. facultatis effectæ ac languidæ, unde est ipsa $\dot{\eta}\mu\alpha\iota\varsigma$ quæ cernitur, ac manu percipitur, cum ægri delabuntur subinde ad pedes. Hic autem, $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$ per manum exploratio est, cum ægri sunt $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota$ $\epsilon\iota\varsigma \dot{\iota}\lambda\alpha\phi\tau\iota$ $\epsilon\iota\varsigma \pi\acute{\iota}\sigma\tau\iota \mu\epsilon\tau\omega\rho\epsilon\sigma\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota$. i. pigri non alacres in eurgendo & attollendo artus; cum scil. exempli causa, manus non porrigitur expedite medico invitanti, nec dextra ex facili jungitur amici dextræ. Sic enim projecti artus, præ nimia gravitate, sunt verè $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$, eaque $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$ est medici manu tractabilis, cum nec sua sponte, nec adjuti etiam, facile loco ubi jacent moventur. Tum deinde est $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\upsilon\lambda\eta\tau\iota \nu\omega\theta\epsilon\tau\iota\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota$, cum scilicet dejectum corpus artusque perfrixerint, id primo appulsu manus admotæ percipitur. De quo illud præceptum est. $\lambda\acute{\iota}\mu\alpha\iota\delta\omicron\varsigma \acute{\alpha}\phi\alpha\iota\sigma\iota\varsigma \epsilon\iota\varsigma \kappa\alpha\tau\alpha\lambda\upsilon\lambda\eta\tau\iota \nu\omega\theta\epsilon\tau\iota\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota \kappa\alpha\kappa\iota\alpha$. i. Detractio sanguinis in torpida perfrigeratione, mala. Nam pulsus illi venarum micantium $\pi\acute{\epsilon}\tau\epsilon\varsigma \chi\epsilon\iota\rho\epsilon\varsigma$. i. manu medici explorantis, eaque sola, nec alio indice, duce judicio; deprehenduntur $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota$, quales in lethargicis esse narrat Hippocrates. Sic enim scripsit. $\text{Οἱ ληθαργικοὶ τῶν μᾶστις ὁπὸ χεῖρας, ἰσχυροὺς, ἀσπυροὺς, αἰδαμαῖους, σφυγμοὶν νωθροὶ.}$ i. Lethargici, manibus contremiscunt, soporati, decolores, unaque turgiduli, cum pulsu sepulto.

60 PRÆARIDÆ.] Quæ nimia siccitate squalent, qualis est siccitas volæ manus ac lingue, dum febris acuta est cruda, nec dum cæpit humescere: sicut in pleuritide & peripneumonia sicca, quæ omni caret $\acute{\alpha}\iota\mu\alpha\kappa\alpha\theta\acute{\epsilon}\rho\sigma\iota$. Sed hic appositè, ubi agitur de muliebribus, siccitas illa refertur debet ad linguam, cujus mutatio esse solet in substantia & colore, cum malè est utero, & malè ab utero. Sic enim didicimus à præceptore. $\Gamma\lambda\acute{\omega}\sigma\sigma\alpha\iota \chi\lambda\omega\rho\epsilon\gamma\iota \chi\alpha\lambda\acute{\alpha}\delta\iota\varsigma$, $\tau\acute{\omicron} \delta\epsilon \chi\alpha\lambda\acute{\alpha}\delta\iota\varsigma \dot{\iota}\sigma\tau\iota \pi\acute{\iota}\sigma\tau\iota\varsigma \cdot \dot{\epsilon}\rho\theta\epsilon\iota \delta\epsilon, \acute{\alpha}\phi' \acute{\alpha}\iota\mu\alpha\tau\omicron\varsigma \cdot \mu\acute{\iota}\lambda\lambda\alpha\kappa\alpha\iota \delta\epsilon \dot{\iota}\sigma\tau\iota \mu\acute{\iota}\lambda\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\iota\varsigma \chi\alpha\lambda\acute{\alpha}\delta\iota\varsigma \cdot \acute{\alpha}\tau\alpha\iota \delta\epsilon \dot{\iota}\sigma\tau\iota \lambda\epsilon\gamma\upsilon\sigma\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma \dot{\iota}\gamma\kappa\alpha\upsilon\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma, \kappa\alpha\iota \mu\eta\tau\epsilon\rho\acute{\iota}\nu \mu\epsilon\lambda\epsilon\iota\varsigma$. i. Lingue virides, biliosæ; id autem biliosum est à pingui: sed $\nu\omega\theta\acute{\epsilon}\tau\iota\varsigma$ sunt à sanguine: nigra verò à nigra bile; sicut arida à fuliginoso ardore, & à matrice. Ubi Galenus auctor est, $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma \mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon$. i. maternam partem, poni pro utero, cujus inflammatio calidissimam secum habet febrem conjunctam, unde lingua siccitate & fuliginoso ardore squalescit, cum scilicet febris adest qualem descripsit, cujus non raro immunis est hysterica inflammatio. Ex quo efficitur, signum lingue aridæ, tum inflammato utero $\sigma\upsilon\kappa\kappa\iota\sigma\tau\iota$.

videtur, quando apparet: sed non necessario apparere, nec semper, quoties ipse uterus inflammatur. Verba Galeni hæc sunt. Τῶς μὲν ἐν εἰρημῶνι σημεῖον ἀκροῦσθαι διὰ πύλινον τὴν ἀρτηρίαν· πῶς δὲ περὶ γυναικῶν ἐκ ἀνάγκης τὰ σημεῖα. i. Prædicta quidem signa semper subesse ostendunt ea quæ indicantur: non tamen res ipsæ, necessario signa edunt. Ergo lingua arida, signum quidem erit primum & per se, quod πυρίσκιον Græci vocant, fuliginosi ardoris: quem si transmittit uteri inflammatio, ut sæpe transmittit, fuerit quoque inflammato uteri ostenditur.

SITIS EXPERTES.] Idque immerito: quod est Hippocrati περὶ γλῶσσης, ut in illo. Διὰ πύλινον λιθῆναι ἐν ἔλει· κακόν. i. Sitis sedata immerito in acutis; malum. Est autem sedata immerito, cum sine aqua & spiritu, sitibundus homo à febre, non putat sitire se; vel quod nulla sensio excitatur causæ sitiferæ; vel quod resoluta vis est cupida potionis. Adeo ut falsò putetur sitis abesse, de non excepto, vel non percepto appulsu causæ sitiferæ. Nisi quis forsitan excusationem adferat levis tussiculæ, ac leviter proritantis, unde sitiendi causâ, vel in ipso causâ, infringitur. Sed ejus objectionis, facilis depulsio est; quod ibi tum lingua non est perusta, ut causi merito esse solet. Sic enim præceptor ait, καὶ ἡ γλῶσση κατωπεφελμένη. Hic autem posuit linguas præaridas.

CUM MULIEBRIA MULTA LAXARINT.] Vel potius cohibendo collegerint, unde causa fuit uteri inflammato, cujus inflammatio, linguæ substantiam & colorem immutat, ut jam posuimus ex præceptore; nec tamen ea mutatio, sitibundi est hominis, ut esse solet cum lingua est ὁμοῦς τῶν προπίπτει, cum scilicet æstu incandescunt vicinæ partes ac focinæ, cuiusmodi sunt pulmones, hepar, & hypogastrides venæ. Itaque sitis vacuitas cum squalida lingua, distinctionis ergo posita est; quod talis ab utero sit, non autem ab aliis.

PUS EDUNT.] Quia menstruum cohibitorum intus, nec aliò transmissorum, aut retractorum, phyma in utero sæpe nascitur, quod in empyema mutatum, salvis rebus exitum habet per sinum pudoris, si nullum manet ulcus superstes. Qua de re satis jam multa.

34 Τὰ ἐξαίφνης λευὰ κατὰ τρέχοντα τῇ τρωσμῶ, ὡς π' ῥιγῇ, καὶ ἐς μηρὸν ὀρμαί· τρέμει δὲ σκολον.

Cum ex abortu alba repente percurrunt, si quid riguerit, & in femur excursio est; male fit à tremore.

Hic de abortu contemplatio est causarum ejus cohibitarum, & aliò transmissarum, de suo cursu quem prius tenebant. Symptomatum autem fœtura est, cum vel earum causarum cohibitarum propagatio est, vel abscessus. Atque illa symptomatum utrinque manantium fœtura hic ponitur.

CUM EX ABORSU.] i. Fœtu excluso ante diem legitimum pariendi, qua de re aliàs multa.

ALBA REPENTE PERCURRENT.] i. Cum oborsionis causa quæ intus latebat, exitum foras habet. Est autem oborsionis causa, purgatio alba quæ rubra esse debebat, ut omnis esse solet naturaliter instituta & consueta puerperarum, perfectos partus edentium: sed ex abortu alba est merito, quæ fuit ejus causa: quoniam illud album quod cernitur in puerperio purgamento, impotentiam attulit continendi fœtum. Est autem duplex ratio atque causa puerperiorum alborum, una quidem mucoris; altera verò puris. Ac de mucore quidem, illud præceptum est. Quæ boni sunt habitus gravide, cum trimestres abortiunt sua sponte; iis cotyledones sunt mucore oblitæ. De pure autem legimus nuper, quod, oborta febre, materia quæ cohibetur, & qua cohibita, hypogastrii tumor assurgit cum rehiu & pulsu, in empyema mutatur: cujus libero exitu, si nullum superstit ulcus in locis, mulier confestim sanatur.

SI QUID RIGUERIT.] Quod vel tantillum sit, nec fortè tantisper: quia rigoris crebra concussio est in empyematis velut ergastulo, ubi conclusum est. Atque hic rigor frustra obortus, transmissionem facit, non solum pituitæ falsæ aut puris; sed etiam biliosi humoris, & sanguinis, primum ad latus, mox autem ad caput. Sed tamen hic nihil de bile aut sanguine potest dici appositè. Solum de albis loco dicendum, à quibus vis magna locis inferitur, tam intus cohibitis, quam exeuntibus. Nam sursum transmissa, nihil habent securitatis. Ac de alborum incommodis notæ sunt illæ prognoses jam explicatæ supra in hoc tractatu. Quibus ex abortu, alba quidem cum febre subsisterint, tum surditas, & vis acerba doloris in latus irrepperit; insaniunt desperatæ. Et. Quæ sunt in gravidis falsilaginosæ, difficultatem à partu fore ostendunt ex albis mordacibus: ac tales purgationes indurant, locosque corrugant, &c.

ET IN FEMUR EXCURRERIT.] Quod ibi dolorificum sit, ut sæpe accidit cum menstrua inhibentur. Ac tum ille dolor obortus in femore, gravissima infert mala, non solum menstrualibus à menstruum suppressione: sed etiam viris quos occupat febris acuta: sicut Heropytho contigisse legimus, cui crebra erat vicissitudo surditatis & doloris in femore. Idem Calvo etiam mortiferè accidisse narrat Hippocrates, qui crudelissima morte à femoris dolore interiiit, cum is, relicta parte, ad supera transisset. Atque doloris in femore aborti, percepta sunt posita, quæ nihil necesse est hic denuo recensere. Sufficiet unum quod jam attigimus. Est autem sic expressum. Κακοῦς, καὶ ἐν μὲν ὀρμῇ ἀλγυμαί. i. Malignus est etiam, doloris à femore excursus. Et, ἢ ἐκασμῶς ἢ τῷ ὄρμῃ, & μὲν ἀλγυμαί· ἀφανισθῆναι· ὁρμαίνουσι.

gravi. i. Si quid in urina sit pendulum, vaneſcente cruris dolore, dementiam praſagit.

MALE FIT A TREMORE.] Eſt enim rigoris, lochia cohibentis, mala mutatio in tremorem, cujus origo eſt cacochymia è venis ad nervos expreſſa, indeque ad cerebrum ipſum tranſmiſſa, ubi delirium excitatur. Scitum eſt. οὐκ ἂν ἐν τῷ καύσῳ τρέμου ᾖναι· πρὸς ἀσθενίαν δὲ. i. Quibus in cauſo tremor eſt, ſintunt cum delirio. Eſt enim facilis atque mutua principatuam & propaginum ſympathia, & ſyntimoria.

35 Τὰ ἀφθώδεα ſόματα τοῖς ἐπιφόροις, κοιλίας καθυγραίνε.

10 Ora apthoſa gravidis, perliquidas reddunt atvos.

Hujus prognōſis ratio repetenda ex commentariis noſtris ad ſecundam & decimamnonam hujus tractatus.

36 Αἱ δὲ τῶν κυσέων ἀρροσέεσαι· πρὸ τοῦ τόκων ἐπιρρίγνυ.

20 Quæ autem grvida prius ægrotant quàm enitantur; iis ſubinde ante partum rigor cietur.

CLARA & facilis eſt philologia hujus prognōſis: ſed ratio ejus philoſophica, multis eſt obſtructa difficultatibus. Nec vero adduci poteſt ad demonſtrandum, niſi perſpectum ſit prius, catholicane, an hypothetica hîc poſita eſſe videatur: tametiſi catholica eſt enunciatio. Quæ utrum vera ſit, planum faciet ejus examen quod ſic aggredior.

QUÆ AUTEM GRAVIDÆ.] Quæ inter gravidas ita ſunt conſtitutæ, ut ſecundo curſu non exigant ſuam graviditatem, nec ſine moleſtia; idque ſuo merito, non autem culpa ipſius graviditatis.

PRIUS ÆGROTANT QUAM ENITANTUR.] Non quidem omni morborum genere laborantes; ſed 30 fortè doloribus hypochondrii occupatæ. Nam uxor Epicratis, ante partum ægrotavit, febre correpta, tertio die puellam feliciter peperit, cum ante febrem abortam riguiſſet. Ac morbo defuncta eſt gravi & periculoſo, quod ei purgatio puerperia bene iviſſet. De hypochondrii autem doloribus huc pertinentibus, non ita pridem adducta eſt illa prognōſis. Gravidæ malè habet hypochondrii dolor. Tum alvi quæ his feruntur. Quinetiam ipſas crebrò rigere, perſiferum. Tametiſi enim verbo ægrotandi, cætera morborum genera complexus eſſe videatur: tamen ab illis non æqua eſt rigendi neceſſitas ante partum, ſicut ab hypochondrii dextri dolore quem fortè intulit ſyltrophica inflammatio, quæ ante non abſtulit gravidam, quàm, peracto curſu graviditatis, ad enittendi pariendique tempus pervenerit. Tum enim ſi validarum gravidæ virium beneficio, phyma crudum hepatis expectarit pepaſmum, & in em- 40 pyema mutetur; non antè partus erit, quàm pariendi tempus evenerit. Nam periodicus rigor febrium intermittentium, nihil aliud niſi paroxyſmum denunciat, nec facit gravidam ἐπιρρίγνυ. i. crebrò rigere. Symptomaticus tantum hîc eſt, de quo ſcriptum eſt à præceptore. ἢ ἢς ἐπιρρίγνυ. i. crebrò incidit, ut annotavit Galenus in commentario ad illum aphoriſmum. Criticus autem rigor, ſemel tantum in febre acuta cietur ad criſin, per hæmorrhagiam, aut per ſudorem, nec recipit τὸ ἐπιρρίγνυ: ſicut expreſſum hîc legitur ita Latine converſum.

IIS SUBINDE ANTE PARTUM RIGOR CIETUR.] Nec ante pariunt, quàm ſubinde riguerint, affecta jam graviditate, cum in propinquo eſt partus, quem rigor quidem accelerat: ſed reliqua puerperii efficit difficillima, ut viſum eſt præceptori cum ait, Inter prædictas, qui- 50 bus ſubinde rigor cietur, quæ pariunt facile, iis reliqua difficillima. Sed eam prognōſin, penè dixerim, ænigmaticam, ſupra explicavimus, quo revocanda eſt, ut omnis difficultas tollatur hujus prognōſis.

37 Αἱ ναρκώδεις ἐκλύσεις· δύσκολοι μὲν ἐν τῶν τόκων ἀποβαίνε, καὶ παρακρεστική ἐ μέντοι ὀλέθριοι. ἀτὰρ καὶ πλεῖσθαι γυναικείων ἀρροσ- μαίνε.

60 Exolutio cum torpore; difficilis quidem à partu contingit, deliriumque infert: ſed tamen non eſt mortifera. Prænunciat autem copiam muliebrium.

LOCHIORUM incommoda quæ, vitio purgationis in qualitate aut copia, puerperas circumveniunt; ſupra ſunt à nobis expoſita. Unum hîc ponitur quod etiam attigilſe videmur ad illam prognōſin. Quæ ad manum torpidæ ſunt, aridæ, ſitis expertes; cum muliebria multa laxarint; prius edunt. Sed quoniam ejus & hujus non idem eſt τὸ κατὰ κράτος, quamvis idem 70 τὸ ἐκκρεμῶν eſſe videatur; examinandi ſtudio ſimiliter erit à nobis in hac prognōſi, ſicut in illa.

EXOLUTIO.] Non ea quidem quæ cernitur in lapsu præcipiti omnium facultatum, collapsis omnibus naturæ præfidiis, atque imprimis corde, cum ei nihil sufficit ad instaurandum necesse vivificum, cujus exhaulto laborat; aut cum illius nectaris crebra est dissipatio atque corruptio ab aura pestifera, vel à fœdissima tabe pulmonis. Atque hæc vera est *exolutio*, quæ vera dicitur syncope cardiaca. De qua est illud positum à præceptore. *Οι ἐκλυθῆναι πᾶσι καὶ ἰσχυρῶς, ἀπὸ φανερῆς πνευματικῆς ἰσχυρῆς πλῆθους*, id est, *Qui crebro & fortiter exoluntur sine causa manifesta; vitam repente finiunt.* Sed illa demum est exolutio hic audienda, quam supra nominavit *ἐκλυθῆναι*, nec ea quidem quam peperit vacuatio atque consumptio triplicis nostræ substantiæ, & frigus habet conjunctum: sed ea quæ cernitur *ἐν τῇ δυσκοινοῖα*, i. in difficultate movendi & convertendi se in alterutrum latus. Quod certè vitio accidit oppressiois, cui prævit suppressio excrementi.

CUM TORPORE.] Est autem *ἡ νάρκη*, sive torpor, segnicies quarumlibet partium in suo cuiusque officio, vel hebetudo earum in percipiendo appulsu *τῷ αἰσθητῶν*, i. *sensituum*. Utriusque hic ratio est quam infert utraque plethura, videlicet ad vires & ad vasa. Plethura autem sic est.

DIFFICILIS QUIDEM A PARTU CONTINGIT.] Quoniam ejus in causa est, lochiorum suppressio, ubi est sanguinis *πᾶσι καὶ πᾶσι*, unde malorum fœtura & ilias esse solet quam supra ostendimus. Sed exolutio hic descripta, particularem infert *μυῖα* ad instrumenta motus & sensus quæ sunt in toto corpore & omnibus artubus: proptereaque illi familiare symptoma adjunxit.

DELIRIUMQUE INFERT.] Quæ vox delirii est, non quidem perpetui, qualis esse solet phrenitis, & inde nata infania: sed pressi leviter atque fugacis. Exoritur enim *ἡ τῆς ἐκλυθῆναι* vitiorum quæ cerebrum in sympathiam adducunt. Atqui jam pridem illud receptum est quod in primo prorrhethico scribit Galenus. *Αἱ ἐν ἰσχυρῶς καὶ ἐν πᾶσι καὶ ἐν πᾶσι* i. *Quæ ex pituita & bile in cæteris partibus nata, offensiones, cerebrum in sympathiam possunt adducere; nihil habent perpetuum.* Nam demonstratum est supra quid intersit inter *φρενιτικόν*, & *ἐκλυθῆναι*.

SED TAMEN NON EST MORTIFERA.] Nec suo vitio, nec alieno. Ac suo quidem: quia oppressio tantum occupat corpus tractabile, facitque ibi segnicie & hebetudinem. Alieno autem: quia delirium quod inde infertur, non eam parit in cerebro alterationem, unde ventura sit alienatio mortifera & funesta: sicut à phrenitide & infania venire solet; quod illæ in cerebro firmiter fixæ sint.

PRÆNUNCIAT AUTEM CORIAM MULIEBRIAM.] Quam toto corpore artubusque omnibus nauseabunda vomit in uterum, venarum repletio. Atque ita *παρημυελίς* transibit in *ἀμνίον*.

38 Αἱ ἐν τῷ κοίτῳ, καρδίᾳ μεγάλῃσιν ὀλίγω ὕσπον δοτοβάλλονται.

Quæ parturiendo, prius cor dolent; paulo post illæ pariunt.

IBI DEMUM sperabilis est fœlix partus, & citò venturus à gravi enixa; cum mulier dñ multumque parturiendo fracta, incipit laborare cordis dolore. Quod certè ut medicos imperitos, metu exterreret: ita peritos recreat ac reficit bona spe secundi partus, & jamjam adfuturi. Sic autem ratio est hujus prognosæ, quam præceptor scribit his verbis. *Quin etiam mulieri parturiendo cor dolet, quod accidit ventre circumvolvente fœtum, & opem ferendo ad partum; maxime autem utero.* Sed quare à gravi enixa partum in propinquo esse denunciet cordis hic dolor qui ante non fuit, in causa hæc sunt. Non enim hæc cardialgia vel cardialgia, ab aura incidit venenata; nec verò à bilis morsu: sed à fœtu ipso qui tota graviditate, velut sedendo, in alvo delituit; nunc autem in partu, cum foras viam affert, sese extendit atque in caput procedens, matris cor, i. os ventriculi, impetit, quod est acerrimi sensus. Est autem hoc loco, cordis nomen, pro stomacho: sicut Hippocrates usurpavit multis in locis.

39 Τὰ φεικνύμενα, κοινά, καρδιακά, πνευματικά, γυναικεία καταρρήγνυσι. καὶ κείσιν τὸ τοῖστον γινόμενον μὲν βηχίων ἐκπύρεται.

Crebri horrores cum lassitudine, capitis gravitate, & collis dolore; muliebria cient profusè. Atque id sub crisin abortum, movet tussiculam, cum rigore.

Hujus prognosæ nuper adducta ratio est ad 32. hujus tractatus. Itaque tantum hæc nostræ sunt partes, ut attingamus ea quæ supra ostendimus ad illam prognosin. *Periculis capitis, aurium echo; hæmorrhagiam cient, aut mulieribus muliebria deorsum effundunt: idque cum aliis; tum si rhachis inde fuerit ardore accensa. Fortassis etiam dysenterica sunt hæc.* Ostendimus autem quod ab eadem concussione cientur variæ excretiones; tam pro humoris motu, naturæ impulsu, & mea-

meatum conditione; quam pro natura & propria inclinatione illorum quibus ad crisin eadem perturbatio incidit. Quemadmodum enim signa prædicta juvenibus, ad hæmorrhagiam; senibus, ad dysenteriam, in morbis acutis: sic mulieribus ad muliebria, privilegio quodam naturæ apparent; sicut etiam supra demonstratum est in historia menstruorum. Quod enim sequitur, de tussicula cum rigore, non est disciplinabile, sed ἀκαταμάχητον: quia demonstrari non potest nec verè, nec appositè.

Coac. 101
hujus
tract.

40 Ησιν κόρησιν ὀρθοπνοϊκὰ συμμείνῃ· ἐν τοῖσιν Ἰπφοροῖσι, πλεὺς ἐκπυ-
10 ῖν). γυναικεία Ἰπφομένης ἐν δοχῇ· κακόν.

Quibus puellis orthopnoica sunt in promptu; iis dum utero gerunt, mammae suppurant. In causa sunt muliebria quæ non apparent loco. vel, Malum est muliebria non apparere loco.

OPERE PRECIUM est discere ac tenere quemadmodum mala virginum orta ex vitiis muliebrium, transeant in magna incommoda, sive symptomata gravidarum. Atque hic locum habet illa sententia præceptoris quæ docet ibi demum morbos enasci atque manere, ubi antea fuit dolor aut lassitudo. Sic orthopnoica virginum quam fera peperit muliebritas menstruorum, iisdem post gravidis mammae adducit in empyema. Hoc autem cujuscumque sit, tum verò quemadmodum iis eveniat, sic aggredior ad docendum.

QUIS PUELLIS.] Quæ viris maturæ, nondum expertæ sunt muliebritatem à mens-
struis.

ORTHOPNOICA SUNT IN PROMPTU.] Quæ orthopnoica tentantur, ubi non nisi recta cervi-
ce respirant. Atque id quidem, non inflammata larynge, cujus inflammatio præceptus est ad
10 interitum: sed pulmone multum oppresso, atque distentis, sanguine illuc affuso, mammae.
Nec verò hic vera est orthopnoica, quæ principatum obtinet difficultatis in omni dyspnœa:
30 sed potius quædam sublimis respiratio, quam dicunt πνεῦμα μεταπνέον, ἢ μεταωρεμνόν, ubi, non
nisi residendo, ægri respirant: quod apud Hippocratem est, ἀνακαθίζον καὶ ἀνιλασθῆναι. i. Spi-
ritum trahere verius quàm ducere. Ac talem orthopnoicam supra jam attigit, ubi ait. Orthopnoicam
faciunt hydropiformia dura: ibi nos hydropiformia dura spectavimus in thorace, cujus disten-
tio est magna ex nimia humoris abundantia quæ latitudinem tollit thoracis in dorso & pe-
ctore, ipsumque totum facit rotundum ac teretem, utris modo, distentum. Atque hujus
distentionis causa est πλεῖον πληθύνει, de quo hæc leguntur apud Hippocratem. Ἡ πληθὺς
δὲ πλεονέχεια· βῆξις ἐστὶν, καὶ ὀσπρία, καὶ ἄδμα. i. Si repleatur pulmo, tussis habet, recta spiratio,
et anhelitus.

lib. 1.
progn.
Coac. 62.
c. 16. lib. 2.

lib. 3. vii.
lib. 3. vii.

IS DUM UTERO GERUNT.] Trimestrem, quadrimestrem, aut eo majorem factum: cum
40 scilicet copia est reliquiarum materiæ menstrualis, de comæatu fetus purissimo circa locos
collectæ.

MAMMÆ SUPPURANT.] Quia cum olim virginalia mala mammae exceperint, quorum mu-
liebria, quamvis fera, levationem adferre solebant; nunc denegato, propter graviditatem,
exitu muliebrium, proclivis eorum est illuc transmissio, & ibi collectio, ubi πρὸ στήθους ἢ ἐμ-
φύει, societatis jam partem memoriam renovat. Sed empyema illud mammarum concipitur,
tum per earum idiopathiam, tum per sympathiam à pulmone, cujus est facilis ad mammae
μετάστασις. Atque tum empyema in promptu est, si ea collectio sanguinis, neque in lac muta-
tur, neque furorem inducit. De quibus hoc fuit iudicium præceptoris. Γυνὴ μὴ κύνει, μηδὲ
πνεύσει, γάλα ἔχει· τὰ κατωτέρω αὐτῆς ἐκλύονται. i. Mulier non prægnans, nec puerpera lac habet;
50 menstruus illam deficiunt. Et, γυναικὶν ἐνδοχρὶς ἐκ τῆς πλεῖστος αἵμα συσπύρεται· μανίῳ σημεῖον. i. Qui-
buscumque mulieribus lac in mammae concrescit; insaniam facit.

aph. 39. &
40. 5.

MALUM EST MULIEBRIA QUAM PRIMUM NON EXIRE.] Epiphonema est, quo sanè osten-
dit quòd virginalia mala, muliebrium orta vicio, quam primum loco non exeuntium, id
enim sonat, ἐν ἀρχῇ, ut nuper ostendimus; ubicumque infederint, quamvis abierint, me-
moriā tamen sui renovant in graviditate, ubi naturalis & iusta est muliebrium cohi-
bitio.

41 Τὰ μανικά· πυρετὸς ὀξεὺς, ταραχώδεις, ἀχόλῳ καρδιαλγικῷ
60 λύει.

*Fanatica; febres acutas, turbulentas, cardialgico non bilioso exol-
vunt.*

Hoc CERTE appositè non est positum ad historiam de rebus mulierum. An verò verè ad
id de quo dicitur, hæc prima occurrit quæstio in examine hujus prognoseos. Veritas autem
sic lucebit.

FANATICA.] i. Insanæ in quibus dementiæ summa sunt omnia, cujuscumque sunt eorum qui
70 ad sana excurrunt, cæptis immanibus efferi.

FEBRES ACUTAS.] Quæ continenter, celeriter & vehementer moventur;

TURBULENTAS.] i. Quæ inferunt $\tau\epsilon\rho\epsilon\chi\mu\delta\iota\varsigma$ ἀπὸ τῆς ἐννομήσεως. i. turbationem simpliciter ab-
soluteque dictam, quæ mentis & consilii est, non urinarum, nec ventris, ut annotavit Galen.
prorrh. 4. ad illud prorrh. Ταύτην τῆς τῆς ἀναισθησίας ἀρχὴν τῆς ἀναισθησίας, μέλαινα, ἐκταυρῶντος ἐπ' ἰδρύον φει-
f. 1. 1. λῆναι. i. Urinæ turbulentis vigiliis decolores, vel nigrae, enaeremate prædita; cum sudatiuncula
notant insaniam. Hæc autem turbatio, phrenitidis prænuncia est atque insanie graviore. Ac
Coac. 2. talis turbatio à febre acuta, sic expressa legitur in illa prognosi. Surditas, morbi acuti turbulent-
c. 3. lib. 2. tique conjectaria; grave malum. Sed illic turbatio pro insaniam, scripta est τῆς ἀναισθησίας. Non
enim surditas, turbationis est ἀρχή: sed insanie ab exhausto quo exoluta est pars illa cerebri
unde vis audiendi manat.

CARDIALGICO.] i. Cordis dolore implicito. Est autem positum hæc nomen cordis, pro
stomacho, seu ventriculi orificio quod est acerrimi sensus, ut sæpe ostendimus. Ac nihil in-
terest, dixerisne cardialgiam, an cardiogmum. i. morsum partis prædictæ.

NON BILIOSO.] Ut esse solet in multis: sicut in illa muliere, cujus cardialgiam contuma-
cem exolvit ptisanarium conditum succo mali punici. Nam bilis affluxu, tale symptoma ex-
citari solet in stomacho, cum eo usque proripit; sicut affixa bilis in fundo alvi, nausea est &
singultus: similiter ut ejus natantis, vomitio esse solet. Hic autem cardialgiæ causam agno-
scit, non hypochondriacam biliosam: sed eam quæ à cerebo, ubi mania est, transfertur in
stomachum ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, proptereaque cerebro συμπτωμάτων: sicut annotavit Galenus in luxata
lib. 2. πρὸς
ἀφ' ὧν
maxilla.

EXOLVUNT.] i. Sanant. Sanè quidem: sed eam sanationem non adfert redintegratio corpo-
ris è natura egressi; ut verbum illud quod est sanandi, sit planè ironicum, sicut in illo.
Oὐκ ἔστι ἐν ταύτῃ καὶ τῆς τρέμουσας ἀρχὴς ἀρχὴ. i. Quibus in causa tremores accidunt, eos de-
lirium perimit. Ibi enim delirio tremor sanatur; sed ægri periculo, sive interitui. Ergo
fanatica exolvunt turbulentas febres acutas: quia tum ad ultima ventum est, cum turba-
tioni phrenitis, & inde huic succedit extrema dementia. His gradibus itur in requiem
fempiternam.

42 Τοῖς ἀποκοῖσιν αἷμα ἐμῆ, πρὸς τὸ συλλαβεῖν ὠφελεί.

Sterilibus vomitio sanguinis, ad concipiendum prodest.

Est quidem in promptu perceptio hujus prognoseos, quæ cujuscumque sit, philologia ojus
prima fronte ostendit. Nihil enim clarius, nihil ad percipiendum facilis, quam legere vel
audire; quod iis quæ non concipiunt, vomitio sanguinis ad concipiendum prodest. Sed
utrum verè id positum, advocanda est omnis ratio sterilitatis ad inveniendum examen, quo ve-
ritas elucescat. Quot enim causarum sterilitatis idæ; tot etiam remedium genera esse de-
bent. Queramus ergo, si placet, an cuivis & semper, an verò tantum cuidam sterilitati, sangui-
nem proficit vomere, ad concipiendum. Enimvero quantum complector animo, ex omni
doctrina Hippocratis; mulieres omnino sunt ἀτοκοί, id est, partus expertes: quia sunt ἀφροί.
i. vacuæ, nec prægnantes. Non enim admitto mulieres quæ molam gerunt, ac sæpe manent
ἀτοκοί ad ultimum vitæ diem, si tandiu mola vixerit, donec mulier animam exhalarit, & in
eam mola ipsa molem accreverit, ut jam exire non possit; nec ejus mortuæ adhuc parvæ
exclusio fuerit à vivente matrice & matre, quæ confortis mortui impatiens esse solet. Vidi-
mus enim molam molis annorum quindecim. Erat autem rotunda pedes tres cum dodrante.
Eam gestabat mulier abdomine utriforini, quæle est hydropicorum. Ea mortua & dissecta,
prodiit mola vivens & incorrupta, cujus conceptus & gestata in utero per quindecim annos,
hoc argumento adducor; quod mulier esset vitæ integræ, & notæ cumprimis pudicitia. Exe-
gerat autem 15. annos vidua. Nam sine coitu, coagmentatio non est molæ, quicquid nu-
gentur sophistæ, linguarum & naturæ ignari. Hoc fuit judicium præceptorum Hippocratis,
Aristotelis, & Galeni: quorum autoritas una me frangeret, nisi eorum ratio plus valeret
ad comparandam doctritatem & fidem. Sic enim de mola censuerant; quod mola est rudis
indigestaque moles, quam cruditas edit feminis atque corruptio, unde est impedita corporis
partiumque discretio & accretio. Nam ea moles in quam assurgit, quæque illi vulgò pepe-
rit nomen molæ; accretio quadam est phytica, sed informis. Vivit enim & crescit, more
tuberum, quæ ὄνεια Græci vocant: non autem stirpium suis partibus, convenienter cujuscumque
naturæ discretis, absolutarum.

Discretionis & accretionis verè in mola, impeditio est à feminis cruditate quod in matri-
ce conceptum est, nec foras elapsum. Cruditas feminis ab inchoata ejus confectione in te-
stibus, multum adjicitur ab oppressione quam facit muliebrum instans purgatio ab intempesti-
va conceptione suppressa. Tum enim semen conceptum obruitur sanguinis abundantia, quo
antè non eget, quàm absoluta fuerit fetus descriptio. Non enim à sanguine semeti nutritur, dum
informatur fetus: sed à suo consociali, quod est semen alterum, sive alterutrum quod dominatur regi-
tur informantis, tum maris, tum feminae. Est igitur mola, velut quadam μέλαινα, ut placuisse
video Aristoteli; quod illa sit erudor quidam, quo vis exolevit gignendi ac discernendi à fe-
mine: similiter ut in grossis à cruditate impeditur accretio atque maturitas. Nam & μέλαινα
verbum, maribus nuper natis appositum legimus apud Hippocratem: quod scilicet ipsos
puellæ crescendi celeritate præcedant, quas tamen præcesserant dum essent in utero. Hip-
pocratis verba hæc sunt literis digna aureis. Συμμετρῶν, αὐτῶν, ἐξ ὧν καὶ τῆς ἐμῆς, & βρα-
δύτην αὐτῶν, & τῆς ἀπὸ τοῦ γένους. i. articulatam est, constitit, celerius motum comprimitur, tardius
quæ augetur & diutius. Quinetiam idem verbum præceptor apposuit abscessibus immaturis
qui

quæ paulatim subsidunt atque vanescunt. Locus est in prorrheticis & in Epidemiis. Atque
in prorrheticis verba hæc sunt. Τα τραύματα ἀλγίστως κατὰ μολύνειν & φθαδόν. i. Dolorifici tu-
mores sine signis repressi ; mali. Ubi Galenus docet, inter κατὰ μολύνειν & ἀφαιέν hoc in-
teresse ; quod illic paulatim , hic vero repente ac subito vaneant tumores , retractis intro
humoribus unde assurgunt. In Epidemiis autem sic est. Ἀλγίστερον παρ' ἑς εὐθυσία, τῶδε ὑπερπλη-
ξί & διέσσειν ἡσυχον ὃ τέτρο. ἐκτραυματίσθαι ταύτην & λυσιμύθη. i. Sinistra fuit paratis, postredie autem dex-
tra : sed tamen hæc minor. Utraque simul levigabatur, atque ita subsidit. Loquitur autem
de fratre conjugis Aristæi. Atque hic locus à Galeno citatur ad illum quem modo attigi
lib. 6. Epid. ubi legitur σπουδαϊκότα, quod est in textu lib. 2. ἐκτραυματίσθαι. Quæ Galeni cor-
rectio melior mihi videtur. Illic sane Galenus appositè & eleganter quid sit κατὰ μολύνειν,
sic enarrat. Τὸ δὲ ὅτι ἁλγίστος κινήσεως ὁ μεταβολὴς πρὸς αἵμα, & διασπορά, ἕως εὐθυμίας. i. Quid
enim à ceteri motu & mutatione quietis refrigeratum, sic nominavit. Hactenus hæc de molâ.
Iam revertamur ad examen sterilitatis.

Ergo jam conlat, opinor, quod ille demum fœminæ sunt *Atrosi*, i. parias expertes ac nesciæ, quæ non sunt *ædiposæ*, i. quæ fructum non ferant in utero; ut omnis tollatur morbus opinio, quæ diu gestata, serè *atrosia* inducit. Sunt autem mulieres *ædiposæ*, quia semen virile vel non excipiunt, vel non concipiunt. Nam quæ ab imperfecto sæpe partu, ob impotentiam nutriendi atque gerendi sortum, infructuose manent, causas non habent sterilitatis, quas hîc persequimur. Atque illa vitia, suprà sunt à nobis exposita. Hac igitur primùm nostra esse debet attentio atque contentio, ut intelligamus unde sit impeditum excipiendi semen virile, ut ejus complexu fruatur muliebre ad generandum, quod ipsum per se nihil gignit, præter pathema hystericum; ne molam quidem: cujus, ut dixi, coagmen-tatio sine coitu esse non potest.

Est igitur varia impeditiō excipiendi femer virile, qua impeditur conceptio, unde mulieres in perpetuum manent steriles. Ac prima quidem impeditiō cernitur in iis quæ statim à coitu semen excernunt vel effundunt, quale injectum est. Talibus enim *το σπέρμα ἐκ τῆς κοίτης ἐπὶ τὴν μήτραν οὐκ ἐκπίπτει, ἀλλ' ἐκβάλλεται*. i. os uteri non est rectum, sed planè distortum, aut etiam collapsum: proptereaque viri semen nequit excipere. Sed utrū ea perversio uteri vel conniventia, menstrua exitum sinat habere, aut non; imprimis querendum. Nam si fatetur mulier se menstruatē non esse; ut decet; multum adijcitur illi vicio quo semen illapsum, ab utero non excipitur, a menstruatorum illuc stabulantium suppressione. Hic fanè profuerit, quò ea conniventia explicetur, vel oris perversio in directum mutetur; profuerit, inquam, vomendo sanguinem vacuare. Sic enim restituetur amissa commoditas excipiendi semen. Quò spectat illa sententia præceptoris. *Γυνὼν τὸν καταπληθύνον ἐκκρίνωσιν, αἷμα ἐκ τῶν ἰσθμῶν πληθύνει ἀσθενῶσιν*. i. Mulieri menstruis deficientibus; sanguis de naribus fluens; bonum. Vel illa potius. *Γυνὼν αἷμα ἰσθηδὸν, τὸν καταπληθύνον παύσωσιν νόσιν*. i. Mulieri sanguinem vomenti, menstruis profluentibus; sanatio est. Nam si prodest vomere sanguinem ad retrahendum menstrua profluentia; profuerit quoque illac. i. per vomitum, naturam dare operam purgationi eorum quæ circa locos subsistunt. Quòd si evenierit, ut rectum os uteri conniveat, aut pervertatur, quasi de more institutoque fuit natura, simulatque menstrua illac transferint; unum illud restat peragium excipiendi semen, ut liberis detor opera veneri operando, pridie quàm quiescat purgatio menstrua. Hic nihil profuerit, sanguinem per os vomendo effundere. Sed præter illam uteri conniventiam, cujus præsidia modo attulimus, una existit, eaque fixa tam firmiter, ut penè respuat omnem industriad. Est autem illa quam peperit oris duritas atque scirrhus: de qua sic positum est a præceptore. *Οὐδὲν τὸ σπέρμα τῶν ἰσθμῶν οὐδὲν τὸ σπέρμα τῶν ἰσθμῶν ἐκπίπτει*. i. Quibuscumque os uteri durum est; ipsum necesse est connivere. Non enim consuetudo est connivendi utero naturaliter instituta; nisi cum semen concepit, fovetque suo complexu. Nam conniventia naturalis commoda iam attigimus. Ejus autem quæ non fit *ἐκ φύσεως*, sed *κατὰ νόσον* à scirrhus; difficulti admodum curatio est.

Quinetiam subitanea impeditio exicipiendi semen, posita in præpingui abdomine mulieris quæ initur. Quæ causa & ratio impediendi sic expressa legitur apud Hippocratem. *Quæ multum crassitudine est natura egressa, utero non concipiunt; ut ostentum, os uteri comprimitur; neque prius concipiunt, quam fuerint attenuata.* Hic sane videndum, an, vomitu sanguinis, attenuatio comparetur, quam ad concipiendum necessariam esse dixit. Sed patefacta est omnis impeditio exicipiendi semen virile. Nunc de impotentia idem concipiendi, cum semel illapsum fuerit, & exceptum ab utero. Primum occurrit iudicium præceptoris de semine excepti feminis, sed non concepti. Est autem huiusmodi. *Ergo si mulier fateatur post menses, aut perendie, aut etiam quarto post die quam rem cum viro habuerit, semen ex utero elapsum fuisse; huic natat uterus nimia humoris abundantia, ipsamque semen dilatur.* Si autem sextum aut septimum diem agens a coitu, exceptum sententia effundat; certum est ipsum putrescere, & cum putruerit, elabi. Sed tamen effusa illa, feminis recto cursu, in uteri finem illapsi, non tamen ad generandum concepti; æque viri accidunt malo fatu, atque mulieris vitioso conceptu.

Enimvero satus eorum in vitio est, quorum spermaticus humor, semenque ipsum, temperamentum & complexionem non sunt naturaliter constituta. Hujusmodi fere cernuntur in illis quibus est sanguis natura serosior, aut qui à diæta ferelescit: quod Aristoteli est *αἰματώδης*, ubi de sudore agit cruento. Natura serosior, est in lentiginosis quorum ulcera agrè sanescunt, tum in minutulis, quos Græci *κυστίδες* vocant; & catarrhosis, à perennitate catarrhalem quam fundit repletio capitis, quæ à visceribus male moratis maleque constitutis, continenter inferitur, cui de proprio capitis vitio multum adjicitur. Talibus enim complexio ejus materię quæ ope testium, transit in semen, ipsum vix edet prolificum. Sic enim natura

f. 3. r.
proth.

2. Epid.

De sterili-
tate.

aph. 32. 8c
33. 5.

aph. 45. 5.

aph. 46. 5.

2. Эрхд.
рхт. 20

lib. de æ-
ris. locis
& aquis.
6. Epid.
part. 5.

apud 63. 5.

2. Epid.
part. 5.

re comparata est ratio, ut coctionis vitium quod præcessit, non emendetur ab ea quæ illi succedit. Scitum est illud. *Segnities ventris, est omnium confusio, & vasorum impuritas.* Diætæ vitio sanguis ferefcit, ibique humor spermaticus testium coctione non transit in semen prolificum lientericis, leucophlegmaticis, omnibusque adeo quos occupavit hydrops; tum ebriosis atque cachecticis. Nam quibus adempta vis est subeundi vel irrigandi fundum hystericum; notæ sunt illi sterilitatis: similiter ut castrati & thilibiæ, quos vocant eunuchos. Ac subeundi quidem fundum hystericum adempta vis erat illis cedmaticis apud Scythas, quibus ad cedmatis curationem, sanguis detractus fuerat, venis pone aures incis. Quod etiam, ex instituto gentis, faciendum præcepit Hippocrates in Epidemiis. Impotentiam subeundi, facit collapsa facultas arrigendi, à seminis paupertate; vel exolutio musculorum pudendi. Nam irrigandi uterum recto cursu, libertas spadoni adimitur: vel potius ne ulla quidem conceditur: ut mirum videri non debeat, si pro fecunditate regnet sterilitas in mulieribus quæ viris nupserunt in quibus prædictæ sterilitatis causæ apparent. Sunt enim aliæ multæ à viris profectæ, quæ in occulto latent, nec nisi à peritis medicis animadverti possunt: cum scilicet viri satum hystericus fundus non gaudet, quia non est illi *Amplexus*. i. consocialis, temperamento, vel etiam complexione: unde sunt illa vitia densi aut rari seminis, tum frigidi atque calidi, quæ ponuntur à præceptore in aphorismis. Itaque malo satum semen virile non minus elabatur posttridie quam illapsum est, perendie, quarto die, aut quinto, & sexto; quàm culpa hysterici fundi, tum proprio, tum alieno vitio laborantis. Vidimus enim quasdam primis nuptiis dia steriles, quas tamen secundæ bearunt prole pulcherrima.

Ergo tenebit is primùm noticiam sterilitatis unde profecta sit, qui suis præsidiiis volet pro ea fecunditatem inducere, neque committet ut medicina quam adhibet, temeraria esse videatur. Noverit autem præsidia sterilitatis in medici manu non esse, nisi permissu auxilioque Dei; cujus ea voluntas est precibus impetrata, ut summa benignitas ejus appareat in regno sterilitatis, cui reginam præficit fecunditatem: quemadmodum cecinit divinus & regius poeta his verbis, quibus ora sua in Dei laudes resolvit.

Qui maternos sterili fructus Exoratus donat, & orbos Lata renovat prole penates.

Sed quoniam ut præclare scripsit Hippocrates. Omnia quidem divina sunt; ac nihil est aliud divinius alio neque humanius; nihil tamen fit sine natura, quæ est ipsa vis Dei: ac tametsi omnium redintegratio est, unde ipsa naturæ præscriptio atque norma, nempe à Deo; tamen cognitio & scientia egressionis quæ infert sterilitatem, manat à Deo in medicum; & inde ratio comparandæ fecunditatis quam secum adfert redintegratio rerum genitalium, prius è statu naturæ optimo egressarum.

Ergo tenenda est primùm causa omnis & ratio sterilitatis in forma quæ suo vitio, non alieno, semen recto cursu immissum, non retinet, neque concipit. Nam de impotentia excipiendi, nihil dicendum amplius. Omnis autem causa & ratio sterilitatis ab impotentia continendi & concipiendi semen virile, sic expressa legitur in aphorismo libri quem scripsit Hippocrates *Ἡ ἀστέρας ἐστὶν ἀστέρας. i. de sterilibus utero non gerentibus. Quæ frigidos habent uteros, quæque densos; non concipiunt. Quæ item præhumidos habent uteros; non concipiunt: nam genitura in iis extinguitur. Tum quæ siccos nimis, quæque perustos: quia defectu alimenti semen corrumpitur. At verò quæ utriusque contrarietatis temperiem naturæ sunt; proletaria tales evadunt.* Enimvero sterilitatis causæ omnes in hoc aphorismo sunt positæ ab impotentia concipiendi semen virile. Ibi autem seminis non est conceptio, ubi vis ejus prolifica non fovetur, nec excitatur ad *πρῶτον. i. ad fatus descriptionem*: sed corruptione seminis in quo inest, labefactatur atque vanescit. At verò semen corrumpitur perfrigeratum, vel nimia humoris obrutum abundantia, vel alimenti defectu exhaustum à siccitate, vel cum ardore matricis consumptum est. Sed patefacta omni ratione causarum sterilitatis in aphorismo, cum ea tantum explicanda supersit quæ est in frigore ac densitate uteri, operæ precium fuerit super hac re verba audire Galeni. Ubi tam frigus immoderatum potens est, ut densum efficiat uterum; angustissima quoque sunt mulieribus ora eorum quæ illuc ad uterum feruntur vasorum. Itaque vel hoc nomine, steriles manent mulieres; quod venularum osculis secundinæ adnasci non possunt. Quod ut evenierit; tamen non potis est convenienter factum maturi. Aut enim ne minimum quidem purgationes eunt: aut certè admodum pauca, & illæ quidem præcæ; quod scilicet illac tenuior sanguis & aquosior transmittatur. Etenim ibi facile oppilantur venularum oscula: tum propter naturam eorum angustiam; tum quia hujusmodi semina, proventu ferè abundant pituitosi humoris. Nam universum corpus omnino similiter est constitutum ut matrix. Huc accedit, quod semen virile, in locis hujusmodi perfrigerari potest; nisi id fortè sit natura calidius. Ergo mulieres quæ frigidos habent uteros, ad concipiendum ineptæ sunt: propter eorum substantiæ densitatem. Quæ cum ita sint; planè efficitur verum esse quod scripsit Hippocrates; quod scilicet illæ demum mulieres nihil opis, nihil industriæ requirunt à medico ad comparandam fecunditatem, quibus menstrua bene respondent in qualitate, copia, expurgandi modo, & utraque periodo naturaliter instituta, hoc uno excepto. Si enim consuetudo est ori matricis connivendi, exacta purgatione menstrua, ut genituram uterus coëundo non possit excipere: tum imperanda coitio est pridie quàm cessarit purgatio. Nam quibus impuræ sunt purgationes menstruæ, quæque non eunt *ἡ ταύτα. i. jure & loco*; iis adhibere oportet cultum proli habendæ. Intelligo autem cultum, ab illis præsidiiis quæ contra sterilitatem ab impotentia concipiendi, sic à præceptore sunt posita. *Τὰς ἀστέρας μέλει καὶ φαρμακείαν. i. Steriles partim fovere, partim purgare oportet.* Etenim omnis curandi ratio suscipitur atque absolvitur vacatione alieni humoris, & neoterismo corporis è natura egressi: quoniam omnis affectio sterilitatis, egressione uteri de sua præscriptione, & impu-
ritate

- ritate consistit alieni humoris, ut modò diximus in aphorismo. Ut autem sunt causae singularum affectionum à quibus infertur sterilitas per impotentiam concipiendi, de qua hic loquimur: sic etiam remedium genera esse debent. Egressioni corporis debetur neoterismus; impuritati purgatio: ut scilicet illis praesidiis, contrarietatum frigoris & ardoris, item siccitatis & humoris, temperies ad concipiendum idonea comparetur. Qualem natura & valetudinis cura diximus esse in iis quibus jure & loco convenienter menstrua expurgantur: proptereaque tantum à viro, non autem à medico, cultum habendae proli requirunt. Igitur qualis egressio est uteri; talis erit neoterismus, fovendo & alterando: qualis impuritas; talis item purgatio. Ac primum eximie frigida intemperies uteri, quae densitatem infert, unde sterilitas ipsa venit; aequali contrariorum excessu, ad justam temperiem redintegrandam: idque fovendo intus & foris. Huc valent fomenta sive θερμώματα calidarum rerum hysteriarum, καὶ ἡ ἐν ἀσπίδι περὶ τῆς καὶ μαλακῆς πίστεως, ut loquitur Theophrastus. Atque ita cum frigido & denso utero medicatum fuerit intus & foris; tum explorare oportet num illis artibus comparata sit redintegratio, qua feminis concipiendi tollatur fixa olim firmiter impeditio. Ratio quidem explorandi sic est à praeceptore tradita. Si mulier quae in alio non concipit, scire velit num tandem aliquando sit conceptura; circumtectam optimè vestimentis, inferne suffito aromatis. Et si quidem odor suffiminis, ipsi per interiora corporis, prorepere videatur ad os & nares; velim exsiliens quid ipsa non suapte vitio est infaecunda. Hujusmodi ratio explorandi suscipitur quoque alitis atque pessariis, quae in sinum pudoris immissa, odorem suum expirant ad caput, unde fucantur nocturni pileoli. Sed ea periclitatio, tantum iis accommodatur, quarum uterus frigore ac densitate causam habet sterilitatis, ut Galenus auctor est ad aphorismum. Sic enim scripsit. Μήνας κύωνας ὁ ἀγδο-
10 *σόντες* καὶ ἐν τῷ σῶματι τὸ θυμώματον ἢ πύοντες. ὅπως σαφές, ἢ πύοντες ἐν τῷ ὁσπίδι σῶματι. i. Illis dumtaxat in corpus univèrsum non diffunditur suffitus qualitas, quibus durum & densum est matricis corpus. Nam ceterarum causarum sterilitatis, vacationem non arguit odoris perceptio à suffitu per sinum pudoris in foemina circumtectam. Non enim ceterae causae odorem impediunt quò minus ad nares perveniat, quem suffitus expirat aromatum per naturalia; tamen aliter video placuisse Galeno ad aphorismum ubi de causis agitur steriliū foeminarum ab impotentia concipiendi. Ejus haec sunt verba. Διαγνώσκοντες πύοντες τὸν ἀμῆναιον καὶ ὁσπίδι σῶματι. i. Omnis uterinae intemperiei commemorabilis dignotio unica est, quam paulò antè Hippocrates posuit; per suffitus. Hic lectores viderint quàm constanter sibi vir summus consentiat. At verò caloris eximii & siccitatis in utero mediocritas comparatur ad concipiendum idonea neoterismo, lactis asinini; balneo aquae dulcis egelidae fumo & odore carentis; diæta ciborum meabilium, omnis aliena: qualitatis expertium, minimeque sitiferorum. Humidioris uteri ac multa proluvie diffluentis redintegratio est procuranda catharticiis: quò spectat illud Hippocratis. Τὰς ἀγνὰς φαρμακείας. Supervacanei autem humoris in utero extinguentis semen virile, signa sunt τὰ ἀνιόντα. i. quae illinc vel illac discedunt. Sic enim praeceptor ait. Τρεῖς εἶδη τῆς ἀμῆναιου. i. Humiditas ex iis quae abeunt. Sed ἀνιόντα sunt tam muliebria,
40 quam fluxus muliebres. De muliebrium impuritate, quorum est consuetudo purgandi naturaliter instituta, haec fuit sententia praeceptoris. Si velis mulierem diu sterilem, materno fructu deare, ac renovare orbos penates prole gratissima; primum attentio esse debet ad menstrua, num pituitosa sint, an verò biliosa. Nam talis impuritas, conceptionem impedit, donec purgandum fuerit expurgata. Fluxus muliebres quorum perennis fluxio est per naturalia; sterilitatis causa, praecedunt impura muliebria. Ergo consilium est praeceptoris, impura purgare muliebria. Testatur id primum aphorismus hac de re conscriptus. Γυναικὶ κατὰ μῆνα ἀγρία καὶ μὴ τὰ αὐτὰ αἶμα γαίωσιν. καὶ ὁσπίδι σῶματι. i. Mulieri menses decolores nec eadem fluentes periodo; purgatione opus esse indicant. Species autem catharticonum, pituitam aut bilem ducentium, ut alterutro humore menstrua conspurcantur, tum signa utriusque humoris; nihil necesse est hic advocare: sunt enim in promptu, patentque omnibus ad vivendum apud Hippocratem. Quinetiam idem auctor, accuratissime scripsit omnium muliebrium fluxuum differentias & ideas, eorumque praesidia. Sed inter praesidia humidioris uteri & impuri, principem locum obtinent fontes Spadenfes aquarum medicatarum. Diæta siccissima praescribitur ab Hippocrate. Profuerit itaque uti decocto radicum chinaram in epulis, loco vini: caput fovere decocto cephalico; suffire uterum suaveolentibus aromatis, ut Galenus posuit in aphorismis, quod est πύοντες τὸν ἀμῆναιον καὶ ὁσπίδι σῶματι.
50 Hae sunt profecto artes fugandae sterilitatis ab impotentia continendi & concipiendi semen virile, in causa sanabili affectionis perspicuae & cognatae τῆς πύοντος. His ita constitutis, ad eam praescriptionem & normam, instituendum examen hujus prognoscos, quod erit hujusmodi.
STERILITAS.] Quae sunt ejusmodi suo vitio, non alieno, per impotentiam vel excipiendo, vel continendo, vel concipiendi semen virile. Atque distinctio haec causarum omnium sterilitatis, versatur in utero & circa uterum, qui, ut fecundus ager, fructu materno restibilis esse debet: nunc autem manet infructuosus iis de causis quae modò à nobis sunt posita.
VOMITIO SANGUINIS.] Quam ciet anadrome sanguinis è locis ad ventrem, vel ad pulmonem. Est enim utrinque vomitio sanguinis apud Hippocratem, ut supra offendimus. Et tenim menstruorum suppressio unde sunt dolorifica mala lumborum, saepenumero sui feri expressionem movet in fundam ventriculi, & inde ad stomachum, unde haec veniunt, illinc quidem vomitio atque nausea; hinc verò, cardialgia. Similiter etiam secundum
60 pulmones, ejusdem sanguinis apparet vomitio, unde symptomatum levatio est quae inferrebat

aph. 59.5.

comment.
ad aph.
61. 5.lib. πεί.
γυναίκα.2. Epid.
part. 3.

bat suppressio. Et verò jam pridem constat, quòd menstruorum & hæmorrhoidum cohibita-
rum anadrome si sit ad hepar, nec inde habet ἀναγωγὴ, ibi facit hydropem: sin verò
ad pulmonem, ibique subsistat, & careat anagoge; peripneumoniam, empyema, & phthi-
sin mortiferam excitat.

AD CONCIPIENDUM PRODEST.] Appositè dictum est, ad concipiendum, non ad gerendum,
aut nutriendum: nisi fortè nimia sanguinis abundantia, seu gravidarum repletio, quæ cerni-
tur in difficultate spirandi, ac duris mammis & turgidis, unde abortio sæpe incidit; vo-
mitione sanguinis periculum amplius gravidæ non inducat abortiendi: sed eam deducat ad
puerperium, exacto tempore graviditatis. Nam difficultas & impotentia omnis excipiendi
aut concipiendi semen à repletione locorum, unde sterilitas, cujus in vomitu sanguinis est
præsidium; nuper adducta est. Ex quibus efficitur; non ad omnem causam sterilitatis pro-
desse hinc positam vomitionem sanguinis: sed tantum ad eam quæ dicta est; neque id sine
incommodo partium, nec sine periculo ægrotantis. Est enim periculosa omnis quæ sursum
fit per os, sanguinis vacuatio, ὅστις ἀντὶ τοῦ. i. cujusmodi tandem fuerit.

43 Τὰ ἀχλυνώδεια, γυναικείων συχνῶν ἐμφανέντων· λυέσθαι.

Oculorum caligo discutitur cum muliebria multa prodierint.

aph. 22. 2. HIPPOCRATIS illud est in aphorismis. Qui à repletione morbi nascuntur; vacatione fane-
scunt: 20
Et qui ex vacatione gignuntur, sanat repletio. Atque sic contrarietas, aliorum sanatio est. Ubi
judicium est Galeni; quòd eorum qui adhuc fiunt morborum oratio est instituta: propte-
reque, inquit, perspicuum est quòd una cum amotione causarum efficientium, ipsi quo-
que morbi necessariò amoveantur. Efficientium autem causarum amotio suscipitur per con-
traria. Ergo si menstruum suppressio est caliginosa; planè efficitur, quòd eorum libera-
lis & libera vacuatio, caliginem prius ob oculos obversantem discutit & exolvit: sicut est
positum in hac prognosi. Quemadmodum autem caligo ac tenebræ, oculis offundantur
ab iis quæ intrà sunt inutilia: tum quænam sit ratio discutiendi & exolvendi eam caliginem;
in promptu fidem adducet examen hujus prognoseos.

Ergo. OCULORUM CALIGO.] Græcè est, τὰ ἀχλυνώδεια. i. quæ sunt oculis tenebricosa & ca- 30
liginosa, eo suffusa intus, non foris. Nam τὰ ἀχλυνώδεια, propriè cadunt in oculos, ac de
iis dicuntur; quòd eorum sint αἰσθητά. i. sensibilia, intus percepta ab impuro sensorio: unde
est depravatio sensus videndi. Sic apud Hippocratem. Αἰσθητὰ τὰ ἀχλυνώδεια, sicut auribus
ῥαυρήσεις. Est igitur oculorum caligo, quam facit impuritas & obtenebratio, vel spiritus
visifici, & oculorum luminis, vel humorum trium τὰ ὁρατά. i. aspectabilia, excipientium,
ut quædam in iis videatur esse suffusio caliginosa, tum ipsis ægrotis, tum medicis atque
propinquis oculis intuentibus. Atque illa caligo nebulam & nubem contingit; nebula qui-
dem cassior, nube verò tenuior. Est autem humorum sensoriorum visus, tum luminis o-
culorum proprii, ac spiritus visifici, velut aeris, perturbatio, quam ῥίλασι Græci vocant,
cujus symptoma est visus hallucinatio & hebetudo. Sed hujus caliginis varia est origo; tum 40
à cerebro; tum à pulmone; tum à ventriculo; tum à venarum, sanguine distentiarum,
impuritate. Ut autem sunt causæ caliginis atque foci, tum ejus idea: sic etiam remedio-
rum genera esse solent, quæ vel naturæ imperio, vel medici artificio adhibentur. Nam
si quid ἰσχυρῶς videatur ob oculos obversari cum cardiogmæ; in vomitu præsidium est: si-
ne cardiogmæ, in liberali ac libera expurgatione pulmonum aut capitis. Sin autem pro te-
nebris atque caligine, crebri sunt marmarugis oculi, atque scintillant sive micant scintil-
lis quæ sunt λαμπρότητες; tum hypochondrii fugax distentio ac sine dolore apparet; omnis
spes medici & cæptæ curationis fiducia stat in narium hæmorrhagia, cujus etiam prægnantia
est cephalalgia, comes illorum signorum.

DISCUTITUR.] i. Sanatur ὁρατός: vel si mavis, fidam habet levationem, causa firma- 50
tam critica: non autem falsò creditam nec insidiosam. Nos autem videmur appositè, di-
scutiendi verbum accommodasse caligini.

CUM MULTA PRODIERINT MULIEBRIA.] i. Cum ei caligini multa supervenerint, vel super-
apparuerint muliebria, quorum suppressio ipsam caliginem oculis offundebat. Sunt enim τὰ
ἐμφανέμενα, quæ intus conclusa morbifica, foras exeunt atque apparent bene vel male, ad salu-
tem, vel ad perniciem. Quale apparet sputum pleuriticis de phlegmone systrophica tunicæ costis
intextæ. Sed illud ἐμφανέμενον, est morbi fixi qui eo sputo exolvitur. Quod autem hinc po-
nitur in muliebrium liberali purgatione; non est de foco caliginis, ubi est ipsa: sed de ma-
teria, quæ circa locos & lumbos suppressa, in vitio est; quæque illinc moveri, ad cerebrum
& ad sensoria visus, ἀναθυσμίσαν ἀχλυνώδη: quæ tamen firmiter fixa non hæret in cerebro ne- 60
que in oculis. Nam si perennitas esset caliginosi vaporis in qualitate mala, cerebro κακῶς
ἔχοντος impressa: similiter ut venenum Assyrium, lanis albis eo fucatis; nihil profectò valeret
ad eluendam tincturam, muliebrium suppressorum libertas: nisi quatenus à suppressione il-
lorum, causæ illi fixæ atque symptomati adjiceretur per tetram anathymiasin, sursum ad ca-
put elatam. Sed ut lignis accidit, quæ conjecta in ignem atque præusta, detracto igne
non redintegrantur: sic morbi rheuma consistens, retracto eo quod concitatur, non tamen
detrahitur: nec eam partem quam occupavit, liberam esse finit, donec ipsum discesserit
amotione propria: idque superfluitate partis integritate, quam sæpe corrumpit. Ergo mulie-
brium vacuatio, caliginem discutit quam excitabat eorum cohibitorum ἀναθυσμίσαν ἀχλυνώδη.
Ibi enim, malorum atque symptomatum subinde nascentium vacatio esse solet, ubi cessat 70
eorum solita generatio.

44 Οσπσι γυναιξί ἐκ πυρετῶν ἀλγῆμα πλῆθὺν γίνεται· πύσις αἰμάλωπθι,
ἔ τρυγῶδης γλυκόμεν, λίδ δὲ πόνος.

*Quibuscunque mulieribus, oborta febre, dolor mammarum incidit;
inde nata sputi cruenti non faculenti expurgatio, molestiam omnem exolvit.*

Hic scorpus est alter curationis eorum symptomatum quæ in mulieres incidunt à febre ipsi
10 oborta. Incidunt autem per *παθήσιν*, non tantum humoris morbifici: sed ejus materiæ cu-
jus in promptu copia esse solet, vel etiam cujus vitio febris enascitur. Est autem, collectio
menstruorum quæ foras non exit per uterum: sed febris ardore sursum transmissa, ibi mor-
bum facit, ubi subsistit. Facit autem in mammis, eò transmissa, unde nulla levatio est pri-
mum obortæ febris: sicut morborum omnium nulla esse solet iis quæ incidunt *ἔ τρυγῶδης*.
Est autem *συμπάθεια* in mulieribus, mammarum dolor à febre, qui, ut scribit Hippocrates,
ὑπερμενῆα ἐστὶ κλονήσας μαζῶν, φωνῆς, ἔ τρυγῶδης. i. memoriam renovat societatis mammarum, vocis,
ἔ τρυγῶδης. Societatis inter se mammarum & uteri multa sunt argumenta, quæ nihil est
necesse recensere. Sufficiat illud unum, quod *συμπάθειαν αἰσθάνου*. i. mutuo se afficiunt, mu-
tuasque tradunt operas mulierum rebus tam bonis, quam malis. Nam quod hic ponitur ar-
20 gumentum, instar omnium esse debet ad faciendam fidem societatis inter se mammarum &
uteri: tum peculiaris naturæ mulierum, in quibus est promptuarium materiæ redundantis ad
παθήσιν vel *δοκίμω*. Sed huic vitio *παθήσιν* quod est in morbo mammarum à febre mulie-
ris, secus ab illo est quod in caligine est positum à muliebrium suppressione. Huic enim de-
betur propria expurgatio per anacatharsin: illi verò sufficit muliebrium suppressorum liberalis
per uterum vacuatio. Atque sic, meo quidem judicio, exempla sunt posita; ut iis veritas
luceat splendeatque theorematum catholicorum nostri authoris, de curatione morborum atque
symptomatum quæ inferuntur firmiter fixa, vel efferuntur fugacia: idque à rheumate concita-
to, mox consistente; vel ab humoris, suo loco manentis ac stabulantis anathymias. Quæ
omnia, quoniam superiori prognosi & alibi sunt à nobis distincta; superest ut institutam
30 prognosin, cujusmodi sit *ἐν τῇ ὥρῃ ἔ τρυγῶδης*, propalam explicemus, & ad veritatis normam
examinemus.

QUIBUNCUNQUE MULIERIBUS.] Cujuscunque sint illæ conditionis, modò sint menstruales, tam
viro maturæ adhuc innuptæ, quam nuptæ aut viduæ.

OBORTA FEBRE.] id est, Cum febris eas invaserit, maximè verò acuta, intermissionis ex-
pers, unde cidentur motus introrsum, sicut à tertiana extrorsum: qua motuum differentia,
febres illæ ab eadem natæ materia distinguuntur: ob eamque causam sunt participes vel ex-
pertes quotidianæ discessionis, quam Græci nominant *κατὰμενῆα λῶσιν, ἢ ἀπὸρῆσιν*. Ac fe-
brium quidem assidua crisis sit *ἄσιν*, tum per excretionem, tum per abscessum: nisi forsan ex-
ceperis febrem ardentem quæ à rigore criticum habet sudorem, sicut hæmorrhagiam. Nam
40 febrium biliosarum tertianarum quæ cum rigore nascuntur, excretiones criticæ fiunt
ἔ τρυγῶδης: quemadmodum *ἔ τρυγῶδης* per vomitum à rigore, nec unquam abscessus, qui sit earum
merito.

DOLOR MAMMARUM INCIDIT.] i. Dolorificum malum in mammis, quod ibi facit mulie-
brium, quæ in muliere semper in promptu sunt, concitatio: cujus quidem causa est febris
assidua, unde materia sursum viam affectat: cursum autem eò inflectit, nempe ad mammas,
propter ipsarum & uteri *συμπάθειαν*, tum propter societatem quæ illis partibus intercedit per
vasa communia.

EXCITATA INDE PURGATIO.] Græcè est *ἀφύσιν*, ad verbum, *expulatio*, quæ apud Hippocra-
tem sæpe legitur pro anacatharsi, quæ propria expurgatio est morborum thoracis atque pul-
50 monum. Hic autem apposita mammis tribuitur, ad sui purgationem: quod eorum qui sunt
in mammis humorum, facilis intra thoracem est transitus, propter earum partium societatem
quæ cernitur in vicinitate vasorum inter se, ac mutua officiorum communicatione. Scitum
est illud. *Ἀλλὰ πῶς τὴν διζήμεν, ἢ πῶς, ἢ βίβλιν, ἢ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν, ἢ ἀπὸ τῶν αἰ κλονήσας*. i. Qua-
rundam partium affectiones ab aliis excipiuntur, partim labore, partim gravitate, partim etiam
quibusdam præfidiis; sunt etiam certis quibusdam societates inter se unde hæc fiunt.

SPUTI CRUENTI.] i. Concreti sanguinis: non quidem sputi pauca bile permixti, quale est
bonum sputum pleuritici circa initia; nec paucio sanguine, cujusmodi esse debet peripneu-
monici: sed merus cruor nulli sputo albo permixtus, ut præ se ferat ideam humoris mor-
bifici alteratione carentis, omnique pepasmo, quo vertitur in empyema, cum ejus colle-
60 ctio metum adfert corruptionis atque infanæ. Non enim tum lactis coctio esse potest,
quæ vera est *πύσις*.

NON FACULENTI.] Cujuscumque esse solet corrupti sanguinis in empyema pravum, tam suo
vitio, quam partis obsessæ mutati. Sic enim de pravo empyemate dici solet, quod scilicet
est *βροχῶδες ἢ ἀμυγῶδες*. i. cænosum vel amurcosum, eodem planè sensu quo hic *πυγῶ-
δες*. Quæ omnino prava, ut votis omnibus sunt avertenda: sic neque tamen optandum
est, nec expectandum in mammis empyema, quamvis laudabile: ut neque in pleuricide,
nec in peripneumonia, nisi cum desperatio est anacatharsæus, in spe angusta salutis. Præ-
stat enim citò adesse liberam anacatharsin, quam empyema serò venire, ubi
70 nihil est securitatis.

MOLESTIAM OMNEM EXOLVIT.] *λίδ τὸς πόνος*. i. levationem adfert laborum quos intulit mu-
lie.

2. Epid.
part. 1.

2. Epid.
8c 6. ejusd.
oper. part.
3.

aph. 44.
& 45. 7.

liebrium ad mammas à febre concitatio, ubi firmiter fixa hærent. Exolvit autem; vacuatione cita & propria humoris dolorem moventis, unde cita est etiam vera levatio, non falso credita, nec insidiosa. Est autem hic necessaria rheumatis concitati & consilientis propria expurgatio, quod sola retractio per menstruorum solitam purgationem sanare non potest. Nam tenebrarum atque caliginis intus natarum ex anathymiali tetra muliebrium quæ circa locos & lumbos subsistunt; sanatio est in vacuatione liberali eorum naturaliter instituta.

45 Οἱ ἐν ὑστερίᾳ ἀπὸ τοῦ ἀσπασμοῦ, διχέρεις. οἷον Δορκάδι.

10

Que sunt hysterice febre vacuis convulsiones; faciles: sicut Dorcadi.

Hæ sunt deliciae Hippocraticæ, quarum epulis soli fruuntur & saturantur, quibus discendi studium est ab uno Hippocrate, maluntque ex ejus præceptis institutisque, tanquam ex fonte uberrimo, medicinam haurire, quam rivulos confectari. Est autem hoc positum in more Hippocratis, ut iterum atque iterum ponat idem exemplum, nec tamen scopo eodem: idque καὶ ἐπὶ τῆς, & fundamentum rei quam docere instituit. Possem hic ego, perinde ac idoneum nactus locum: meam de stylo Hippocratis opinionem de locis quam plurimis qui apud eum leguntur, lectoribus confirmare. Sed ne longum faciam, longiusve abeam; hoc unum sufficiat, positum in hac prognosi: cujus lectio hic repetita, quæ fuerat antè scripta & explicata, sicut movet nausæam sciolis istis, qui fastidiosè judicant de scriptis quæ non intelligunt: ita discendi cupidis & studiosis qui ad scopum authoris attendunt, diancæque ipsius callent; talibus, inquam, jucunda est, graciola, & fructus dulcedine suavisissima. Scopum igitur ac diancæ authoris, sic aperire consilium est in hac prognosi, cur ea denuo scripta sit, cum supra jam venerit ad examen philologiæ ac philosophiæ.

20

Enimvero nollet author supra eò spectavit, dum illa scriberet quæ hic ponuntur, ut fidem faceret redintegrandæ ex facili certæ cujusdam convulsionis, quæ tantam in cæteris convulsarum partium afflictionibus, è statu naturæ egressionem ostendit, ut difficillima sit redintegratio, ac ne sperabilis quidem, ubi summa est siccitas ab exhausto. Hic autem ratio est admirabilis quorsum adducta sit denuo illa prognos, ubi agitur de rebus mulierum. Sanè id habet propositi noster præceptor, ut eo exemplo quod excellentia vincit cætera, naturam & causas aperiat hysterice passionis quæ apud Hippocratem nomine ὑστερίας appellatur: idque καὶ ἐπὶ τῆς, cum multa sint uteri pathemata: sed tamen illa communia partium cæterarum, hoc vero uteri proprium, cum muliebribus & genitura, unde muliebritas quoque est ipsa mulierum. Est autem symptoma hoc convulsionis hysterice quod certat ex æquo cum apnœa hysterica, ut non minus verè & appositè illa uteri passio nominari debeat hysterica convulsio, quam apnœa hysterica. Sed eorum symptomatum hystericonum cur ita sint, ratio mox adducetur. Hic permagni refert studiosorum Hippocratis, observare industriam dictatoris, sua edicta suo quæque loco scribentis, & ad varios viri scopos diancæque attendere, ubi diversis in locis repetitio est alienius edicti, quod alibi jam ratum fuit persuasumque omnibus, ac promulgatum. Non enim temerè, sed consultò; atque ut verè, sic appositè, bis terve promulgantur hæc singularia dictatoris edicta, quæ fundamenta sunt & hypotheses veræ demonstrandarum rerum quas author ipse ad veritatis examen adducit. Et cum prognos hæc, theorematis loco catholici, locum habeat in prorrhético; nunc καὶ ἐπὶ τῆς recensetur in quaestione pathematum hystericonum: sicut jam scripta est supra in tractatu de convulsionibus. Quoniam autem scopum authoris illic attigimus, ac rei propositæ veritatem ostendimus, hic certè sufficet, postquam de scopo diximus, ad quem nostra omnis attentio esse debet; sufficet, inquam, prognosens rationem paucis docere; ac veluti ἀνακεφαλαιώσασθαι recensere commentationum nostrarum quas literis illic mandavimus.

30

40

50

Coac. 3.
capite 14.
l. 2.

Ergo. CONVULSIONES.] I. Injusti partium motus quæ naturaliter jussu nostro ac nostra sponte, non sua, moventur.

QUÆ FIUNT HYSTERICIS.] I. Merito passionis hysterice, quæ sola est uteri propria inter eas quæ ipsum malè habent contra naturam. Hic autem hysterica passio potissimum cadit in virgines atque viduas, ætate jam grandes, quarum scilicet uteri suo, ut ita dicam, genio defraudati, suæ molestiæ sensationem impertiunt partibus affinitate sibi vel societate conjunctis. Ac cernitur quidem illa sensio rei moleste utero, in dyspnœa, apnœa, i. inspiratione difficillima, vel ejus amotione fugace repente oborta; novissime, in epileptica quadam convulsionibus. Hysterici autem generis triplex est omnis defraudatio: una in mensibus ibi cohibitis; altera in exhausto & siti; tertia in genitura orgasmo & inexplata libidine, coitu denegato. Uteri vacuati ac siccantis symptomata sic nascuntur, ut visum est præceptoris. Primum enim apparet in ægra, spiratio difficillima, peneque dixerim, suffocatio; cum impeditio est partium spirabilium, à diaphragmatis oppressione, quam facit hepar ex utero sibi adjacente, qui eò cursum inflexit, tanquam ad fontem gratiosi humoris, sitim explere cupiens in muliere grandiore ac vidua, nec amplius menstruali, cuique profusior alvus, collapsio intestino recto cum siccitatis & levitatis accessione, occasionem dedit utero, parta locorum amplitudine, convertendi se & affectandi viam ad illud ὑπερτασθαι hepar. Hæc suffocatio naturam excitat musculorum ad summam contentionem inspirandi & expirandi, quibus molestiam exhibet ipsa doloris à diaphragmate σπασμὸς, unde sympathia est cerebri; & inde convulsio, quæ utero restituta in suam sedem, siti expleta quiescit. Sed uteri defraudatio quæ apnœam inducit, id est, spiritus inspirati vacationem, penè miraculo apponi debet. Hic enim respi-

60

70

ra-

ratio est intercepta, quam in plerisque non potis est cernere, nec inspirando, nec expirando. Hoc certe accidit, perfrigerato cordis calore vivifico, unde spirandi esse solebat usus atque necessitas: superfluit tamen in corde, micandi potentia & facultate, qua editur perspiratio univrsi corporis, quæ tantisper sufficit impediendæ caloris extinctioni: sicut in fucis & apibus, cæterisque quæ *ἰσμία* Græci vocant: donec apnææ causa, ex utero sit exclusa; vel ejus venenata aura, relicto corde, ad cerebrum sit transmissa, ubi & unde movet convulsionem. Ergo venenata aura quam semen corruptum è locis expirat, instar veneni cujusdam à morfu phalangii aut serpentis, suo ad cor appulso, tollit spirandi usum paulisper, unde apnæa hysterica: indeque ad guttur, strangulationis opinionem facit, ac si adesset illa *laqueatio*; postremò ad cerebrum, melancholiz, quæ est in mærore ac metu, ab opinionis errore; tum etiam convulsionis epilepticæ parit eventum. Itaque licet, tale pathema hystericum, nominare apnæam vel epilepsiam hysterica: quæ duo symptomata simul esse non possunt, sicut omnino sunt planeque *ἀσπασία*, convulsio & exolutio: sed exolutioni à corde succedit, ab eadem causa, in cerebro epilepsia, quam facit ipsius proritatio atque contractio ab aura maligna & venenata, quæ ex corrupto semine circa locos, sursum effertur. Ea convulsio, cæterorum instar symptomatum, eò certe adducta est, ut *ἀνὰ δόξαν* deducamur ad cognitionem atque scientiam hysterice passionis quam seminis infert circa locos corruptio.

FEBRE VACUIS.] Ut omnis tollatur opinio convulsionis, quam inflammatio uteri secum adducit: tum ejus quæ venit à febre non symptomata, qualis est ab utero inflammato: sed quæ ipsa per se existit, ac vulgò dicitur essentialis. Nam convulsiones sic natæ, faciles illæ non sunt, ut perhibentur esse quæ hic ponuntur ab hysterica passione. Causa est in promptu.

FACILES.] i. Quæ toleranter feruntur, & faciliè exolvuntur ab utraque causa fugaci. Nam & citò uterus eò remigrat, unde migravit, ad hepar *ἡπαρ*, sitis explendæ causa: unde citata vacatio est convulsionis enatæ ab utero, jecori adjacente, proptereaue comprimente septum transversum. Tum causæ alterius convulsificæ à venenata aura, quam semen corruptum expirat è locis ad cerebrum; facilis curatio est, cum semen excernitur: cujus excernendi præsidia nota sunt quæ pudet commemorare. Tales autem convulsiones, *ἄσπαστοι* nominavit, simili ratione, qua homines dicuntur *ἐλαστοὶ* aut *δυσταστοὶ*, quòd eorum ulcera facile aut difficulter sanescunt.

46 *Ἦσαν ἐν ῥίγῃ πυρετὸς κοπιώδης· γυναικῖα κατατέχει· τεράχνη· ἐν τέτοις ὀδυώδης· αἰμορραγικόν.*

Quibus à rigore febris est laboriosa; promoventur muliebria. His dolens cervix, hæmorrhagiam ciet.

40 * **EXTREMUM** illud erat de rebus mulierum, ut muliebrum varia inclinatio doceretur, ab iis quæ intrà quidem nascuntur, sed foris apparent. Tum autem quorum morborum sanatio apponi debeat muliebrum beneficio, cum hæc ab illis sursum deorsumve cientur, & quæ illius variz inclinationis signa edantur.

ERGO. QUITUS.] Mulieribus sætu vacuis, nimiaque repletis muliebrum abundantia; ut mea opinio est, ab iis quæ sequuntur.

EX RIGORE.] Quem ciet muliebrum suppressorum *ἢ πλεονέχεια* *ἢ πείρα*. i. *redundantium biliosa cacochymia* et venis expressa primùm in lumbis rigorifera, & mox in dorso ac in cervicibus. Quæ certè rigoris concussio non est mulierum gravidarum *ἢ πλεονέχεια* *ἢ πείρα* muliebrum cohibitorum, quòd ea vitia procul ab iis arcentur, privilegio quodam fortis qui crescit in utero: cujus nutritio & accretio, repletionem vasorum esse non sinit à menstruis; amplificatio autem caloris nativi, arcet *ἢ πείρα*, omnemque adeo rigoriferam cacochymiam. Atque hujus quidem opinionis meæ sequestrem habeo præceptorem, cujus est hoc edictum. Si purgationes non eant mulieri, nec horror febris vi superveniat, cibo autem fastidium sit, cogita ipsam habere in utero. Nam de rigoris natura & causis, dictum est sæpe aliàs.

FEBRIS EST.] Quæ continenter introrsum movetur: tametsi prænuncium habet rigorem, cujus materia intus foras prorepat, forisque suam excitat concussionem, quæ per afflictionem caloris nativi, febrem accendit in corde, ipsiusque prima est origo atque occasio. Sic enim veteribus ratum fuit; nunquam rigorem sine febre cieri.

LABORIOSA.] *Κοπιώδης*, id est, *Quæ lassitudinem habet conjunctam*: non eam quidem natam vel à labore immodico, vel insuetò, vel desuetò. Hæc enim lassitudo *ἀπλὴ* dicta, sæpe ardentium febrium causa est atque comes; quæ ideo nominantur febres *κοπιώδεις*. Sed quæ lassitudinem habet conjunctam, sua sponte obortam, & *ἢ πλεονέχεια* *ἢ πείρα* nominatur, *πυρετός*, *ἢ φλεγματώδης*. i. *quam sensio comitatur tensionis, ulceris, inflammationis*. Primam quidem edit repletio; alteram cacochymia; tertiam utraque causa. Hic certè sensio est utriusque rei molestæ: quia molestiam edit, humorum *ἢ πλεονέχεια* *ἢ πείρα*. Argumenta enim sunt; illius quidem, suppressio muliebrum; hujus verò, cacochymia rigorifera è venis expressa.

70 **MULIEBRIA PROMOVENTUR.]** i. Excurrunt ad exitum quem antea non habebant, cohibita; cum esset natura pigrior in excernendo, & unà contumacior materia expurganda. Promo-

ventur autem, rigoris concussione citata, & febris ardore, ad exitum præparata in subtili substantia, qualitate acri, & calida intemperie. Ad uterum autem viam affectant, de more naturaliter instituta, & quia cohibito est circa locos: tum quia rigoris concussio est circa lumbos, unde muliebrium ductus ad uterum producantur.

HIS DOLENS CERVIX.] Ac si diceret. Quod si à rigore frustra oborto, sursum ad caput menstrua cursum insistant, ut sepe fit; indeque cervicis venæ distentæ sint, ei parti dolorificæ: ut sepe alibi demonstratum est.

HÆMORRHAGIAM CIST.] *Ἀμφοτέρωθεν*, alioqui cephalalgicum & paraphoricum: sicut conditio esse solet eorum qui sursum ad caput feruntur calidorum humorum. Hæc autem hæmorrhagia in vicem subit muliebrium suppressorum, facitque ut mulieres periculo defungantur suppressionis illius. Atque ut lumborum aestu significatio sit purgationis menstruæ per naturalia: sic etiam cervicis dolore, hæmorrhagiæ, id est, profluvii sanguinis è naribus, ut hæmorrhagiæ nomen apud Hippocratem usurpatur.

TRACTATUS QUARTUS.

DE EXCREMENTIS.

DE VOMITU.

CAP. I.

ΕΜΕΤΟΣ ὃ ἀφελιμάτα, καὶ ἀλυπότα, ὁ φλέμα, καὶ χολῆς συμμιγμένα ὡς μάλα καὶ μὴ παχὺς κάρβα, μήτε πολὺς ἐμείσθαι.

Vomitus autem, multum habet utilitatis ac securitatis, qui pituitam exhibet accuratè mixtam cum bile; si id quod vomitur, nec valde sit crassum, nec multum.

FINIS ERIT laborum meorum, quos in exanimè prognoscere Coacarum exegi, postquam absolvero quatuor quæ supersunt disputationes de morborum omnium, quorum historiae sunt in hoc libro, communibus excrementis. Communia sunt excrementa, vomitus, sudores, urinae, dejectiones; quæ in quibusque morbis communiter apparent & fiunt: sicut in quibusdam propriè & appositè, ex quibus illorum morborum cognitio, atque futuri exitus præsensio, tum ipsa curatio comparatur. Nam quæ sunt propria singulorum morborum, omnia in eorum historiis continentur, quorum illa sunt *ἰατρικὰ*: cuiusmodi esse dicuntur sputa quæ in pleuride ac peripneumonia expurgantur.

Ergo de vomitu hic scribendum. Stylus autem scribendi sic erit. Ajo enim; quod vomitus est, eorum quæ intus ventriculum malè habent, a propria ipsius concussione, per os exclusio. Non enim hic vomitus nomen admitto, quod hæmorrhagiæ pulmonum tribuitur: sicut in illo Hippocratis. *Ὅτι ἀφελὲς αἷμα ἱμῆσι, πῖνα μὴ ἰόντι κατὰ τὸ διαφραγμα*. *Ἐπὶ τῷ πνεύμονι ἱμῆσι.* 1. Qui sanguinem vomunt spumantem, omnique carent dolore sub diaphragmate; à pulmone vomunt.

Cernitur quoque illa concussio in singultu molesta & irrita, quæ est ventriculi suam molestiam non excludentis: sed frustra in excludendi conatu ac studio laborantis. Est item ventriculi proritatio nauseabunda, quæ tantum screatu finitur, malis ægroti rebus, in febre, quam supra vocavit *ἔξω ἱμετῶς*; vel in prorrhethico, *πῇ ἱμετῶς ἐκέρχεται*: sed nihil ad hunc locum de vomitu. Nec verò *ἀστία*, *σοπεντία*, *καρδιαγμία* ἢ *καρδιαλγία*, *ἀλυσμός* ἢ *ἱμετῶς*, quæ sunt pathemata ventriculi & oris ipsius; pertinent ad naturam vomitus, quam in concussione potenti rerum ventriculo molestarum positam esse diximus: nisi quatenus prædictorum symptomatum curatio suscipitur vomitu atque perficitur. Ergo ventriculi concitatio est ad vomendum, quam facit ipsius oppressio vel proritatio à copia redundante, aut qualitate molesta rerum illarum quæ stagnant in fundo illius. Ac talem vomitum ciet sua sponte natura partis obfessæ, qui est Hippocrati, *ἱμετῶς αὐτομάτως γινώμενος*. Atque stagnantium quidem rerum, vel opprimentium, vel proritantium, causa est in alvo indigena, vel etiam advena. Indigena est, domi nata, præsertim ab iis quæ assumuntur, quorum vitia sunt in qualitate, copia, utendi modo, & occasione. Nam in picrocholis *ἀστία*, cum ab inedia, cuius illi sunt impatientes, amaritudo est oris, cardiagnus, alysmus; ea proritatio causam non habet indigenam, ubi est sedes ejus: sed aliunde profectam, ubi regnum est bilis, quæ illinc prorepat ad fundum ventriculi, & inde ad stomachum. Quinetiam omnes idæ proritati ventriculi atque stomachi, non raro nascuntur tam ex catarrhi ferini prolapsu è capite, quam ex ichæris biliosi aut nigri humoris appulsu; tum ex visceribus; tum ex venis. Exemplum apponam quod erit instar omnium ex Hippocrate. *τὰ ἐν ἐσφίᾳ ἀλγύματα καρδιαλγία καὶ αἰμορροία.* 1. Dolorifica in lumbis mala; cardialgica & sanguisua. Ubi judicium est, quod ex repletionem particulari vasorum insignium quæ adjacent lumbis, quam facit hæmorrhoidum consuetarum vel mienstruorum suppressio, tenue quoddam serum prorepat in ventriculum, & inde ad stomachum, ubi excitat cardialgiam. Atque hoc symptoma est hominum febre carentium, sicut eadem implicitorum, quibus etiam inde veniunt *ἐν ἀλυσμῶι κατὰ τὸν*: cum scilicet, ut scribit Galenus *ἐν τῷ*

Coac. 1.
capite 17.
lib. 1.

aph. 2. 1.

propt. 38.
f. 1. 1.

ἢ πρὸς τὸν στόμαχος δακνύται χυμῶν. i. ventriculi orificium, à pravis mordetur humoribus. Hic certe dubitari non potest, quin advena sit causa laborum ventriculi, quos edit ipsius proritatio à pravis humoribus, qui è visceribus atque venis illuc prorepunt, ut dictum est.

Ventriculi autem vomiturientis ac vomitoris ab oppressione, par est ac similis ratio quæ dicta est in erethismo. Est enim oppressio illius causa indigena in iis quæ assumuntur pleniore manu quam satis est. Sed advena cernitur in catarrhi prolapsu, cum ejus nimia abundantia natat alvus; tum in humorum toto corpore in alvum affluxu, vel è vicinis visceribus & intestinis. Nam ileosis vomitio quidem est oppressio advenæ, chyli occasione non permeantis ultra jejunum, ileo inflammato; proptereaque illinc remeantis ad alvum. Ac sanè humorum anadrome, vel etiam refluxu ad alvum, vomitiones accidunt criticæ & symptomatice, quarum distinctio in hoc primo capite scribetur. Omnis autem vomitio, vel expurgandæ alvo, vel universi corporis purgationi; tum vi naturæ aut morbi suscipitur; tum artificio medici ad imitationem naturæ præscripto. Itaque vomitio quædam erit universalis, quædam verò particularis. Universalis est, qua vitiosus humor toto corpore, vel è visceribus atque venis, sursum per os vomendo ejicitur. Talis est primum vomitio critica, quæ febrium signem adfert, significata signis ad tempus & ad speciem crisis illius. Talis est etiam symptomatice, quæ cernitur frequens & pauca humoris pravi, ex qua levatio nulla est: manet autem perpetua vomendi cupiditas, qua vomitori par est vomituritio. Tum libera & liberalis in cholera quæ vires exolvit, & συνελκας infert lethales. Sed artificio medici perniciofa est

illa vomitio quæ ab elleboro convulsionem movet lethalem. Illa verò salubritati est commodissima quam ciet elleborum eo die quo sibi quis perfregit calcaneum, quando in metu sunt illa symptomata quæ inferuntur ab ecchymosi fracturæ mortifera: nempe convulsio magnæ chordæ affixæ calcaneo, febris acuta, continua, tremorifera, singultuosa, & paraphorica. Ibi enim pharmacia opus est moehlica, & pharmaco vectiario, cujusmodi est elleborismus quo vitiosus humor, tanquam à machina vectis attrahitur in ventriculum, & vomendo excluditur, priusquam ipsum pharmacum ad intestinorum anfractus pervenerit. Talem præceptor machinam ad nephritidem calculosam adhibuit, tanquam ad morbum, ut ait Galenus, μοχλίας δεικνύων. Sed hæc exempla sufficiant universalis vomitus, de quo illud superest annotandum; quod universi corporis expurgatio tali perficitur vomitu: sicut & ipsa defectione, ut Galenus

author est in aphorismis, ex mente authoris. Tum illud venit in mentem; quod universali vomitu solum æstate, cum opus est, utendum præscripserit summus præceptor his verbis. Φαγεμασθεν θιγέτω μὲν, τὰς ἀνω μέρους χειμῶν ὁ ἴ, τὰς κάτω. i. Purgare, æstate quidem, superiorem alvum; hyeme, inferiorem. Et, τὰς ἰσχυρὰς καὶ δριμύτας, ἀπὸ φαγεμασθεν ὑπερδυσκοῦντος, χειμῶν. i. Graciles & facili vomentes, supra purgare, præterquam hyeme. Sed præceptoris consilium est; ut pituitæ vomitus hyeme cieatur. Quod certe pertinet ad vomitum particularem, quæ interdixit ætate: nisi cum alvi repletio est, quam πλεονεξία nominavit. Hyeme autem ter mense vomendum edixit iis qui sunt humidiores: sicut bis aliis siccoribus. Nec verò ad πλεονεξία, vomendi consilium est hyeme, præceptoris: sed ad pituitam hybernæ, cujus nimia abundantia natat alvus: tametsi ad liberum facilemque vomitum, variorum ciborum satietatem præscribit his verbis. Χρεῖα δὲ καὶ πῖσις ἐμπύει τὰς μὲν ὑπερτίκτους τοὺς δὲ μῖνους τοὺς δὲ ὑπερτίκτους δις, λοιπὸν σίτην παντοδαπὴν. Ex quibus efficitur; vomitum particularem esse, cum vel pituita hyeme, vel eorum quæ assumuntur satietas per ætatem vomendo levatur. Nam bilis porraceæ vomitus, ut ea indigenam habet causam in alvo, vel advenam: sic erit particularis vel universalis. Indigenæ autem causæ vel advenæ distinctio sic est apud Galenum. Nascitur, inquit, bilis porracea in alvo ipsa, propter eorum quæ assumuntur cruditatem, ut olerum, brassicæ, betæ, cæparum. Certum est etiam quod eadem bilis, tametsi nihil ejusmodi assumptum fuerit, tamen febris merito, morbive alterius in vasis nascitur, & inde ad superam vel ad inferam alvum confluit. Erit igitur bilis porraceæ in alvo natæ, vomitus particularis; ejus verò quæ in alvum confluit, universalis. Ille autem vomitus quem ciet proritatio æruginosæ

bilis in alvo, quam genuit sævæ nephritidis cruciatus, cum impotentia dormiendi atque vigiliis; tametsi advenam habet causam vomendi, sicut indigenam à corruptione ciborum; tamen videtur quodammodo ἐπιμυωμένη. Nunc ad examen prognoseos veniamus.

VOMITUS AUTEM.] i. Eorum quæ sunt in alvo inutilia & molesta, per os exclusio: si ve assumpta sint plenior manu; si ve nauseabunda; si ve in alvo corrupta; vel ex alvo egressa, postliminio remeantia, cum ultra jejunum permeare non possint. Tum si quæ vomitu excluduntur, è capite sint illapsa, vel è visceribus atque venis in alvum transmissa, aut eò attracta elleborismo. Sed tamen hic, vomitus nomen tantum apponitur illis humoribus, unde nascuntur febres; cum scilicet eorum affluxu vel critico, vel periodico, vel symptomatice, ventriculi proritati concussio est ad vomendum. Ac primum de vomitu salutari & critico sancita lex est in hac prognosi, de more institutoque Hippocratis, ut ad illius normam, symptomatice omnis egressio revocetur. Est autem hujusmodi.

VOMITUS MULTUM HABET UTILITATIS.] ὠφέλιμος. i. utilissimus, quod inde sit & ostendatur corporis è natura egressi reintegratio, morbike infraçtio; proptereaque numeros explet omnes salubritatis, cum illi adjicitur quod in lege author apposuit.

AC MULTUM SECURITATIS.] ἀσθενής. i. qui caret omni molestia, aut nihil omnino molestiæ & offensionis secum adfert, nec post se relinquit illis in partibus unde, quod, & quæ exitum habet humor. Sed contra ἐμψλη π καὶ εὐφρος φέρων. i. simul confert, & ipsum alacriter ferunt agri. Et verò de tali vomitu appositè hic scribendum, quod de pepalmo verè scripsit præceptor his verbis. Ταχέως κρισις καὶ ἀσφάλεια ὑγίαιεν θυμῶν. i. Celeritatem crisis & securitatem ostendit salus. Atque hic, de more authoris, prima vomitus commendatio est in eorum vacuitate quæ contra naturam sunt, & ἀσφαλὲς vocantur: mox in eorum præsentia

quæ

comment.
ad sent. 5.
part. 1. lib.
6. Epid.
com. ment.
ad aph. 2.
1. & lib. 4.
aph. 4. 4.
aph. 6. 4.
lib. de diarr.
ta idiot.
lib. 3. ἀσθ.
διαίτης.

progn. 38.
lib. 2.

aph. 2. 1.

1. Epid.
part. 2.

quæ sunt τὰ ὑπερχύοντα καὶ φύσις, i. quæ merito ac lege naturæ apparent. Τὰ ἀσυμβεβηκότα spectantur in eo quod posuit ἔμμεν ἀλυπτότατον. i. omnis expertem molestiæ, vel, cum securitate salubrem. Tum verò in iis quæ apponuntur. Si id quod vomitur, non valde sit crassum, nec multum. Quamvis autem hic vomitus commendatus tantum sit in ea voce, qua omnis molestiæ vacuitas continetur, unde summa illius utilitas declaratur; ut certè omnino est, cum minime nocet corpori: tamen consilio visum est τὸ ἀλυπτότατον hujus, cum eo conjungere quod in prognostico legitur, ἀφελμώτατον: ut scilicet illud convenienter dicatur καὶ τὸ ἀσυμβεβηκότα, sicut hoc καὶ τὸ ὑπερχύοντα καὶ φύσις. Est enim diversa ratio utilitatis & securitatis. Nec semper in omni crisi tantum est securitatis, quantum est prima specie utilitatis. Nam criticorum abscessuum non semper est certa crisis, ut eorum qui sub auribus vel in crure à peripneumonia enascuntur.

Coac. 13.
c. 16. lib. 2.
aph. 6. &
23. 7.

progn. 44.
lib.

QUI PITUITAM EXHIBET ACCURATE MIXTAM CUM BILE.] Hoc pertinet ad τὰ ὑπερχύοντα λόγῳ καὶ φύσις. i. ad ea quæ insunt quæque apparent in vomitu, lege naturæ, ac merito ejus, non maleficio morbi; ut mox dicetur in cæteris. Atque hoc certum est argumentum vomitus qui cietur duce natura, cujus virtute primum est domita feritas humoris morbifici. Est enim pepasmi parens natura: sicut & criticæ vacationis dux eadem optima. Eorum igitur quæ ad salutem & ad securitatem vomuntur, conditio esse debet naturaliter constituta, ut dictum est, in colore, substantia, & mixtione; ut scilicet bilis ὀχρὰ. i. pallida, vel minus flava quàm fuit, appareat, cui toto infusa sit corpore pituita, unde dilucior facta est. Nam bilis pepasmo πῶς φλεγμονώτατον. i. quodammodo pituitescit. Tum verò in superam alvum affusa, sit particeps ejus humoris qui regnat in alvo, videlicet pituitæ, quando non ita exaruit. Exquisita autem mixtio pituitæ & bilis, integritatem partis ostendit, ubi miscentur, cum pari conjunctam virtute caloris nativi, cujus propria est coctio atque mixtio. Talem commendat ἀνακαθάριστον thoracis atque pulmonum, si flavum sputo exactè permixtum sit. Nam excrementa mera, semper sunt prava. Hujusmodi autem cernuntur vel aquosi sui humoris; vel alienæ mixtionis expertia: idque vel ab incendio quo conflagent & exarescunt, vel à frigore quo condescunt. Ex quibus efficitur, ut signo appareant pravatum affectionum quæ sunt in ardore aut frigore, vel in locorum vitio ubi nascuntur, aut quæ feruntur ad exitum. Sic enim natura comparatum est ut quacunque ad exitum ducuntur humores, non inde abeant insalutato, ut dici solet, hospite; partiumque illarum beneficio, meliores; aut maleficio, pejores red-

aph. 2. 8.

lib. 2. acut.

SI ID QUOD VOMITUR, NEC VALDE SIT CRASSUM, NEC MULTUM.] Ut bene res eant à vomitu, ejusmodi esse debet in iis quæ vomuntur, ut careant omni vitio: quamvis in laude sint καὶ τὸ ὑπερχύοντα, calore ac mixtione naturaliter præditorum. Non enim minor est commendatio vitiorum ἀσυμβεβηκότων quàm laudabilium ὑπερχύοντων. Tametsi vitia quæ hic ponuntur, quorum vacatio esse debet in vomitu naturali, non sint omnino ἀσύνετα: sicut ea quæ toto genere prava sunt; proptereaque ἕτερα pravatum affectionum. Ergo ut vomitus omni ex parte sit, qualem esse oportet, ac nihil omnino vitii adjiciatur humori vomendo, quod exitus libertatem impediat, molestiamve parti exhibeat ipso vomendi modo: sanè id quod vomitur, valde crassum esse non debet à frigore aut calore; quia signo non bono adjicitur causa non bona in labore vomendi: nec multum etiam; quia ventriculi crebra concussio, qua sæpe & parum, aut sæpe & multum per os rejicitur, multa sibi & ægro infert incommoda, illinc molestiam & inflammationem, hinc verò infirmitatem. Ex quibus apparet; quòd ibi demum explentur numeri omnes vomendi ad sanitatem, ubi vomuntur ὡς δεῖ. i. qualia & sicut decet: quod est, ut alibi annotavit præceptor, κατὰ φύσιν καὶ καλῶς. Nam ut concedam, κατὰ φύσιν quidem vomì, cum pituita est accuratè mixta cum bile: tamen non dixerim vomì καλῶς, si id quod vomitur, sit valde crassum & multum.

2 Τὰ δὲ ἀκρητέστερα τῶν ἐμμένων κακίω.

Sed ea quæ vomuntur meraciorea; pejora.

OMNIS egressio quæ est in vomitu, qualis & quanta sit, intelligitur, ad examen adducta superioris prognoseos: ubi est norma & præscriptio καὶ ὑπερχύοντα λόγῳ καὶ φύσις. i. eorum quæ naturaliter insunt in vomitu, bonis ægroti rebus, & longè absunt ab iis quæ maleficio morbi apparent. Quoniam autem vomitus commendatio major est, quando in præsentia καὶ ὑπερχύοντα, cernuntur quoque τὰ ἀσυμβεβηκότα. i. eorum absentia quæ in malis ducuntur; visum est præceptorì singula ponere ad examinandum, ut magis aut minus absunt ab illa norma quæ primum præscripta est. Prima igitur ac summa vomitus commendatio est, cum in præsentia rerum ad salutem expetendarum, quales descriptæ sunt, vacuitas est rerum alienarum. Res alienæ sunt hæc, magis aut minus. Ac prima omnium quæ apparet cum desiderio ejus quam posuit mixtionis exactæ. Est autem hujusmodi atque his verbis conscripta.

SED EA QUÆ SUNT MERACIOREA.] i. Quæ à calore aut frigore sunt crassiora quàm decet: quia nimis cocta, vel nimis exhausta: vel quæ sunt impermixta partium excrementis unde ducuntur, & quæ feruntur ad exitum. Tametsi meliora sunt verba καὶ ἀκρητέστερα. i. meraciorum, quàm ἀπλῶς ἀκρητέων. i. simpliciter meraciorum. Illa enim, quantum conjicio, respectu eorum dicuntur quæ author voluit esse permixta ὡς μάλα, i. quantum potis est, sive ἀκρητέων. i. exactè. Ut certè minus in vitio sint, ac minus ægrum periculose haberi ostendant, quàm ea quæ maleficio morbi sunt mera, ut bilis vitellina, æruginosa, nigra. Hoc igitur spectat author his verbis, ut doceat illa quæ vomitu excluduntur, non bene permixta, quamvis non ita sint sua specie aliena: tamen minus habere utilitatis ac securitatis quàm prædicta.

IN

IN IIS QUÆ VOMUNTUR.] Non quidem assumpta, neque intestini vitio remeantia: sed quorum est advena causa è visceribus atque venis; quemadmodum pituitæ in alvo indigena.

PEIORA.] Comparativè hujusmodi sunt, partim quòd minus integræ sint res naturæ unde ducuntur, partim quòd ægrius illa vomantur. Nam expetenda mixtio quæ non est in vomitu, ut illa in vitio esse ostendit unde cietur vomitus: ita ventriculo molestiam infert majorem in concutiendo se ad vomendum. Naturæ vitia, unde mixtionis expertia sunt, aut minus accuratè mixta quæ vomuntur; omnia sunt à nobis exposita superiore prognosi, ac de novo exponentur in singulis. Molestia autem ventriculi dum ægrè vomit, sic nota est omnibus, omniaque quæ secum adfert incommoda; ut nemo sit omnium quem hæc nescire persuasum habeam.

3 Πρασινοειδὴς δὲ ἐμέλις, καὶ μέλας, καὶ πέλεις· πονηρόν.

Vomitus autem porraceus, niger, ac lividus quoque; pestiferus.

IN HAC PROGNOSI descriptio est *χολῆς αἰσχροῦ*. i. *meræ bilis*, quæ inter cætera bilis genera, hoc vitio eximia est. Prima quidem cernitur in porraceo vomitu; secunda in nigro vel atrabilario, quæ sunt ejusmodi ex ardore quo exaruerunt, & vacuæ omni sero, flavum colorem mutarunt in nigrum aut viridem. Nam vomitu livido humor apparet fucatus, partium corruptarum vitio unde vomitur. Ratio autem cur ita sint omnes, & quorsum vomendo appareant; exponetur in examine singulorum.

Ergo. VOMITUS AUTEM.] i. Patefacta egressione vomitus ab eo qui bellè sit atque bene, quod est *καλὸς καὶ καλῶς*, & ea quidem quæ est in desiderio mixtionis exactæ; tametsi materia non est omnino prava, sed paulò pejor quàm sit ex usu naturæ, ut dictum est; loco à nobis exigitur ille vomitus toto genere contra naturam, qui & feritate humoris qui vomitur, & utriusque mixtionis vacuitate, ut summa ostendit morbi unde nascitur maleficia: sic ille vomendo, multis incommodis aug. & agrotum. Sic autem apparet.

PORRACEUS.] Similiter viridis ut porri color in foliis, non in capite, nec in caule. Nec verò ille humor cruditate virefcit eorum quæ assumuntur in alvo, ut intyborum, betarum, & brassicarum: sed bilis vitio confluentis in alvum è visceribus atque venis. Omnium enim colorum viridium qui spectantur in vomitu, dejectionibus, atque in lingua; si nulla sit excusatio rerum viridium quæ assumuntur; omnium, inquam, materialis causa est flava bilis, quam genuit ipsam *τὸ πῖον*, i. *pingue*; ut visum est præceptori, cum ait. *γλῶσσαι χλωαὶ· χολαῖδες. τὸ δὲ χολαῖδες, δὸν πῖον*. i. *Linguae virides; biliosæ: quod autem biliosum est, venit à pingui*; quemadmodum idem scripsit his verbis. *καὶ ἐστὶ τὸ μὲν πῖον, χολὴ ξανθὴ*. i. *Quibus est ipsum pingue; his etiam bilis flava*. Ubi Galenus author est; nomen illud, *pingue*, non solum complecti quæ sunt reapse, pingua & adiposa, verum etiam dulcia omnia, sicut mel, sapam, & saccharum. Sed bilis porraceæ causa esse trix quænam sit; planè ostendunt hæc verba Galeni.

Αὐτὸς μὲν ἐν τῷ λόγῳ χυμὸς, ἃν τὸ δὲ ἡμῶν, ἃν τὸ δὲ κατὰ γαστρίαν, ἃν τὸ δὲ πνεύματι, ἃν τὸ δὲ ὕδατι.

40 *Ἐμφανίζονται τὸν πῖον ἐξ ὧν ἡμῶν, διὰ τὸν, καὶ τὸ ὕδατι ἡμῶν τὸ ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῷ ὕδατι. i. Humor igitur æruginosus, sive is vomitu, sive per alvum inferam; sive per sputa, sive per urinas transmissus apparet; citò denunciat, & eum unde gignitur succum sive humorem, & morbum ipsum de quo excluditur, insigniter esse calidum.* Sed in re incerta foci ac domicilii ejus humoris, & ubi gignitur, & unde transmittitur; an scilicet nulla insigni parte affecta, an contrà cum alicujus offensione, quam fortè occupat inflammatio erysipelatosa; cognitio atque distinctio comparatur ex iis quæ cum ea bile symptomata sunt conjuncta. Sic hepate inflammato, nascitur

6. Epid.
part. 5.

scnt. 3.
part. 6.
6. Epid.

aph. 58. 5.

ab ea bile singultus. Similiter cum ea spumans cum tussi expuitur, nec ullus est dolor sub diaphragmate; in pulmonibus focum habet gignendi & excludendi sui. Tum quæ in sævæ nephritidis cruciati ad vomendum cietur; focum illa quidem denunciat unde in alvum proreperit, causamque aperit unde tam citò gignitur, quæ est doloris nephritici multum adaucti continuata sine remissione acerbitas quàm vigilæ comitantur, unde corruptus sanguis in eam bilem mutatur, apparetque vomitus æruginosus è venis, qui antè fuerat pituitosus ex alvo. Nam in phrenitide quam genuit bilis flava in cerebro & membranis, æruginosæ bilis vomitio est cum in propinquo est mortifera convulsio ab insania, in quam phrenitidis transitus esse solet: sicut flavæ bilis in viridem, quam cerebrum exprimit in partem sibi maximè consocialem atque gentilem, videlicet in os ventriculi *ὀσφύδιον*, & inde ad fundum ejus unde vomendo rejicitur.

Atque ut vomitu æruginosæ bilis à cerebro, denunciatur feritas humoris phrenitici, summaque afflictio partis incendio conflagrantis, convulsionem mortiferam mox edituræ: sic in acuta febre cum circa initia vomitio est bilis æruginosæ; primum illa phrenitidis, mox intolerabilis & summæ insanie prænuncia esse solet, ut in Philista, de quo sic legimus apud Hippocratem.

60 *Πρώτη ἡμερὰ χολαῖδα ἐλθὺν ξανθὰ πᾶσι· καὶ ἡ ἰσθμὸς παύει. i. Primo die vomuit biliosa primum flava*

hla. 1.
part. 2.
3. Epid.

& pauca, mox æruginosa plura. Deinde subjungit. *Διὰ τὴν ἡμέραν πᾶσι μέλει ἡμῶν. i. Secundo è potestate mentis exiit, circa median diei: cum eo die obsurdisset.* De qua historia solenne est illud prorrheticum, ac theorema catholicum. *τὰ ἐν κεφαλῇ καὶ ἐν ὕδατι ἡμῶν, καὶ κατὰ τὸν ὕδατι.*

αὐτὸς ἀρχιπύλαι. ταχὺ ἐκμαίνει. i. In cephalalgia æruginosi vomitus, cum vigiliis & surditate; summam insaniam mox affuturam ostendunt. In quo prorrhethico admirabilis est Galeni doctrina de provento bilis æruginosæ, unde scilicet illa succrescat: tum de symptomatis quæ illius naturam sequuntur, & partium obsellarum incendio conflagantium. Sed tamen Galeni judicio stare non possum, qui eam bilem natam in cerebro, & inde ad ventriculum confluentem, vomitu

prorrh. 10.
f. 1. 1.

70 sic excludi, ut in phreniticis arbitrat. Quod ut concedam verum esse, aucupio dictionum prorrhethici: tamen si ejus relatio sit, ut esse debet, ad historiam de Philista, unde collectum est

est & excerptum, de more Hippocratis sua edicta sic conscribentis; credibile est potius per anadromen bilis in superam alvum è venis & visceribus, ubi sunt febres acutæ, vomitionem illam cieri *ὡς σύμμιγμα*, tum per *διεξέσθαι* morbi & bilis ad cerebrum, insaniam excitari. Hoc tantum attingam, cætera non exponam quæ illam mihi opinionem fecerunt. Sed satis jam de bile porracea vel æruginosa, quæque sit illius causa & focus. Pergamus ad reliqua quæ supersunt examinanda in hac prognosi, de questione *χολῆς ἀκέραι*, i. *meræ bilis*. Hæc autem supersunt.

lib. 2.
progn.

VOMITUS NIGER.] Ubi tam mera est bilis, ut nigra evaserit: sicut de sputo scriptum est in prognosticis apud Hippocratem, cujus verba hæc sunt. *Εἰ δ' ἐν ἄραις ἀκέραι, ὥς μέλαν Φύνηδι* *δεικνύται ἐν τῷ ἐκείνῳ*. i. *Sputum ita merum, ut nigrum appareat; pejus est multo quam illa*. 16
Sunt autem illa, quæ paulò antè posuit videlicet flavum merum, quod est periculosum; item rotundum glutinosum & album, quod nihil habet utilitatis: præterea quod valde est viride atque spumans. Est igitur niger vomitus, multum merus, qui ea qualitate cæteros omnes præcedit, ac viridem etiam viriditate saturum, cujusmodi est *ἰώδης*, qui ea saturitate admodum merus, vincit porraceum. Ac vomitus ille niger est atræ bilis, quam ex flava genuit æruginosa, cujus in atram facilis mutatio est, teste Philista, qui è potestate mentis exivit maleficio atræ bilis, postridie quàm *ἰώδης*, i. *æruginosam* vomuit. Nam paulò antè, paucam vomuerat flavam. Mutatio autem bilis flavæ in viridem, & hujus in atram, fit à febrili ardore, quo ille conflagrant. Sed hujus quoque origo est à nigro humore quem melancholicum vocant, nec biliosum tamen, perulto. Hic dum melancholicus erat, nec à se mutatus, nihil habebat 20

aph. 21. 4.

quæ sunt in atra bile, quæ & *χολῆ μέλαινα* nominatur. Sunt autem, τὸ δεινὸν, τὸ ἐξῆδες, καὶ τὸ ἀλγεῖναι. i. *acre, acidum, & erodens*. Et verò atra bilis ex nigro humore nata, feritate est illi inferior quam genuit æruginosa bilis: nec tam illius sunt acres morsus, nec tam symptomata sæva quàm hujus quæ dysenteriam movet lethalem, tum insanabilem & implacabilem cancrum edit, atque *μακρὰν*, i. *insaniam* excitat, ferocitate intolerabilem. Sed cum atræ bilis duplex omnino sit materialis causa, ex Hippocrate & Galeno; ineptiæ sunt profectò eorum qui sustinent ac defendunt ipsam gigni etiam ex pituita crassa. Sufficiet autem locum adducere quo atræ bilis distinctio continetur, tam in proventu, quàm in atrocitate ipsius; ut est illius origo vel ex bile viridi & æruginosa, vel ex nigro humore qui fix est sanguinis; 30

ad aph. 52.
6.

melancholicus nominatur. Verba Galeni hæc sunt. *Meminisse oportet earum quæ alibi sunt adductæ distinctionum de atra bile*. Nam una quidem gignitur bile flava multum assa sive perusta, quæ numeris omnibus est atrocissima. Altera verò sanguinis, ut ita dicam, facie; quæ ut illa quidem crassior est consistentia: sic multum ab ea recedit perniciæ qualitatis. Verum enimvero vomitus niger in hac prognosi positus, non solum est atræ bilis: sed melancholici quoque humoris nihil à sanguinis facie mutati. Atque similiter ut defectione, sic etiam vomitu, varietas illa cernitur atræ bilis & nigri humoris vel melancholici. Qualis est etiam sanguis ipse, qui concretus in alvo, non in pulmone; spumans vomendo ejicitur. Ac nigrarum quidem defectionum percepta suo quæque loco scribentur, cum ad earum historiam ventum erit. De vomitu nunc scribendum nigri sanguinis & melancholici. De nigro sanguine qui vomendo rejicitur, illud 40

aph. 25. 4.

perceptum est. *Λίμα ἀναθῆναι μὲν, ἐκείνῳ δὲ ἢ κακόν. κατὰ δὲ ἀναθῆναι τὰ μέλαινα ἐπερχόμενα*. i. *Sanguis, cujusmodi tandem is fuerit, qui sursum, per os redditur (nares enim excipio) nihil habet securitatis: profuerit autem nigrum ferri deorsum*. i. *per hæmorrhoidas*. Quod est ejusmodi ac si diceret. Nulla est bona sanguinis per os excretio, nisi fortasse cohibitis menstruis, ejus vomitio est per vasa pulmonum; non per ventriculum, quæ semper mala est atque nigra: sicut ejusdem defectionis, si tantum exceperis dysenteriam *αιματώδη*. Nigri enim sanguinis deorsum transmissi, unica commendatio est ejus qui per hæmorrhoidas expurgatur. Nullius autem vacuatio in bonis ducenda: nisi ejus qui tantum cietur è venis per nares aut per hæmorrhoidas. Nam muliebrium salutaris est fluxus per uterum, privilegio quodam naturæ atque coloris muliebrum, ex Dei edicto. De melancholico autem vomitu, qui est ipsius facis, idem judicium 50 quod fuit Hippocratis de nigra defectione, cum utriusque causa sit eadem atque idea. Sic enim Galeno visum est ad aphorismum modò adductum. Ac melancholici quidem vomitus hoc mihi exemplum sufficiet instar omnium quæ multa sunt apud Hippocratem. *Frequens è lumbis ad cor anadrome quæ causa est febrientis ægri perhorrescentis, ac tenuia & aquosa vomentis, nec suæ mentis; à vomitu nigro mortifera est*. Ibi Galenus author est; quod ut pyelismus in phreniticis apparet ad vomitum; perfrigeratio autem nigrum edit: sic & hoc loco, aquosa tenuia è lumbis ad fundum ventriculi confluentia; vomitibus quidem crebra sunt, quorum ad nigra est transitus, cum perhorrescit æger voce captus, nec suæ mentis. Nam ut concedam, hunc vomitum posse cieri ab atra bile, orta ex flava primum, mox viridi: tamen dubitari non potest quin tanta sit hepatis exolutio, ut faciem reponat pro sanguine, quæ sursum deorsumque 60 per os & inferam alvum transmittitur. Nam uti jam posui, vomitus melancholici, & nigrarum defectionum eadem planè materia est, idemque humor ab iisdem fontibus principia, causasque ducens, i. ab hepate & liene, quorum vitia in talibus excrementis cernuntur.

Coac. 11.
c. 12. lib. 2.
protr. 30.
f. r. 1.

AC LIVIDUS quoque.] Qui suo livore lividam quoque partem ostendit, unde vel assuit, vel ubi excipitur. Livet quidem pars omnis, perfrigerata; perfrigeratur autem, emortua: postremo emoritur, per extinctionem vivacitatis in vitali principio; tum per inopiam vivifici nectaris in corde exhausti. Non enim hic livor est, quem edit *ναυρίωνος ἢ ἐκχυρίωνος* in parte aliqua suggillata: sed ipsa *ναυρίωνος* partium emortuarum. Est autem *ἢ ἐκχυρίωνος*. i. *effluentia*, semper omnino similis subjæctæ substantiæ.

PESTIFERUS.] i. Prævit: & ea quidem præditus pravitare, ut accessione signorum, alioqui 70 optimorum, de suo jure, quod habet in ægri perniciem, nihil omnino, aut certè parum re-

mit.

mittat. Fundamentum autem pernicipi quam prava denunciant excrementa, sic positum legitur à Galeno; ἐπὶ αἱ μοχθηροὶ καὶ αἰσθητοὶ, μοχθηρὰν ἀσθενεῖαν εἰσὶ σημεῖα. i. quod evacuationes pravae apparent de pravis affectionibus, quarum illae certa sunt signa.

4 Εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα ὁ αὐτὸς ἐμέσῃ ἤδη κατὰ ὀλέτερον.

Sin autem colores omnes idem vomendo exhibeat; valde id pridem perisiferum.

VOMITUM quibus omnes praedicti colores, aut etiam plures pravi veniunt in conspectum; non est obscura nec ita difficilis ratio: cum ad exitum sint ita praecipites, ut ab autore positum est in hac prognosi, & in prognostico 41. lib. 2. Cum enim signorum syllogisticorum ea sit insita & instituta conditio, ut ea semper subesse ostendant quae indicantur ab illis; plane efficitur, ut cum perfecta sit causa cujuslibet pravitatis vomituum praedictorum, quae in colore cujusque apparet; quo plures in vomitu exhibentur pravi colores, eo plures etiam denuncientur pravae affectiones partium colores illos edentium. Quod autem plures partes in vicio sunt; eo res acri pejus eunt & propius absunt à morte. Ac talis formula praedicendi est aphorismo 21. lib. 4. Οὐδὲν ἂν χρώματι πηρόμεν ἢ μάλλον κακόν. i. Quod plures colores fuerint; 20 majus malum.

6 Epidem.
part. 5.

5 Τάχιστον δὲ θάνατον σημαίνει ὁ πέλωθ καὶ κακὸς ὀσφύς.

Citissimam verò mortem denunciat lividus & fædi odoris.

SANE CITISSIMA venit & in propinquo mors est, quando putredini fætidæ, morbo fætae atque morbificæ, adjicitur significatio partium emortuarum, quarum officio vitam carere non potis est: quemadmodum scire licet ex vomitu livido & fædo, de quo ita scripsit Galenus. Σηπεδία δὲ ἐνδείκνυται μὲν κακώτερος ὁ πύλωθ, εἰ γὰρ μεμνημένα τῶν περὶ ἐμεθῶν. i. Putredinem hic cum 30 extinctione indicat, si antedictorum meminimus.

6 Εἰ δὲ θανάσιμος, ὁ ἐρυθρὸς ἐμέσθ, καὶ μάλιστα εἰ μὴ ἀνάγκης ἐμέσσοιτο.

Est autem letalis ruber vomitus; maximeque si agrè vomatur.

HICPRIMUM de vomitu rubro cujusmodi sit: tum autem quare vomatur mortifere, ut visum est præceptori, quaestio in judicium sit deducenda.

EST AUTEM LETHALIS RUBER VOMITUS.] i. Periculose vomitur, præter alia vomituum genera quæ maleficio morbi mera vomuntur; proptereaque omnia periculose habent ægrotos, quædam mortifere; ut supra ostendimus. Hic autem vomitus an sit merus, distinctione ruboris, difficultas omnis tollitur. Nam si rubor ille est bilis è flava sic colorata: profectò est merus, utraque conditione; tum ea quæ cernitur ἰδίας ἀμικτῶν ὑπερπληθῶν; tum ea qua omni mixtione caret alieni humoris. Atqui jam posita & explicatae sunt omnes meræ bilis idæ in vomitu flavo, porraceo, atque nigro. Atque ut in porraceo nota est æruginosi; in nigro, atrabilarii & melancholici: sic rubri & vitellini, in eximie flavo. Sin autem ruber color est sanguinis; non est cur talis vomitus, meri opinionem faciat. Sanguis enim merus est niger, ab eo quod ipsum suo naturali fero exhaustit, videlicet ab incendio quo conflagravit, ut in Philisici sanguine annotavit Galenus, quem narrat Hippocrates, merum stillasse & paucum è naribus. Et verò hic denuo meros vomitus memorare, est ἀπὸ τοῦ & indignum Hippocratis 50 majestate. Ergo non est dubium quin ruber hic vomitus dicatur de sanguine qui vomendo excluditur. Sed cum rubri vomitus atque purpurei, tam de pulmonibus exclusio sit, quàm de ventriculo; sanè non aliò referri debet quàm ad ventriculum, de cujus concussionem ad ea vomenda quæ ipsam malè habent, instituta hæc tractatio est. Sed utrum indigena sit res ventriculi, sanguis ille ruber qui vomitur, an verò advena; planum faciet ipsa coloris distinctio atque substantiæ. Nam ruber & liquidus, de alvo exprimitur: at niger θρομβώδης, per alvum transmittitur. Non enim vel ad punctum temporis manet in alvo, sine concretionem, & rubri coloris in nigrum mutationem, sanguis qui eo confluit: quia non habet φολκῶν, nisi ubi habet 20 φολκῶν naturaliter institutam & consuetam. Scitum est illud. Si sanguis in ventrem confluat, ipsum corrumpi necesse est. Atque idem sanguis in amplitudine alvi citò concrevit atque grumescit: unde cita substantiæ & coloris, ut modo dixi, mutatio est. Itaque ruber hic vomitus, quia est sanguinis nihil à se mutati, opinionem facit apertæ vel erosæ venæ in fundo ventriculi, vel in ore ipsius. Nam ruptionis nulla suspicio esse debet, sicut nulla fuit Hippocrati 60 de vesica, cum sanguis mejendo redditur ὑπὸ ταυτομάτῃ. i. de improvisa, quem scribit rupta in renibus venula sic effundi, ea ratione adductus quam ponit Galenus appositè in commentario, quod sanguis communi officio transmittatur per renes: in vesica autem, tantum partis proprio excipitur, nutritionis ergo: tum, quod venulae in vesica similiter non sunt nudæ atque suspensæ, ut in renibus; sed illi parti affixæ. Quæ omnis ratio ruptionis venarum in vesica non admittendæ, pariter similiterque locum habet in alvo, cujus officio tantum proprio venæ dicatæ sunt, ibique affixæ, non autem suspensæ. Plurimum autem facit ad opinionem delendam ex 70 animo, ruptæ venæ in alvo, cum inde ruber est vomitus; quod liberè non vomatur, nec libe-

hist. 1. 1.
Ep.

aph. 20. 6.

aph. 78. 4.

raliter. Id enim denunciat quod adjecit calamitati vomitus rubri, MAXIMEQUE SI ÆGRE VOMATUR. Nam ægrâ vomitio nunquam est ruptæ venæ, quam ferè semper facit erosâ, rariùs autem aperta. Et quoniam ægræ vomitionis quæ vomitum edit rubrum, causa est venularum erosio; venit in mentem illius qui nobilissimum quendam virum mortiferè habuit & ad exitium præcipitavit, ventriculo laniato à temeraria medicina bis terve exhibita ad fialismum provocandum, curationis ergo virulentæ venenatæ luis venereæ falsò creditæ, aut certè quo jure quaque injuria.

MAXIMEQUE SI ÆGRE VOMATUR.] Est enim vomitionis ægræ symptoma non minùs grave, quàm ipsa est causæ unde tam ægrè cietur, ut nuper diximus, ac multò antè ad illam prognosin. Diuturna in febre, nauseabunda proritatio quæ in screatum desinit; pessime habet ægrum, 10
Coac. 58. lib. 1. signo & causa.

7 Οἱ ἀσώδεις ἀνεμέτως παροξυνόμενοι κακόν. καὶ οἱ ἀπαρεχόμενοι ἀνεμέτως.

Qui cum fastidio sine nausea exacerbantur; malo sunt loco. Tum lacesciti nausea sine vomitu.

DIORISMI hujus prognosens difficilior mihi comparatio est & explicatio, quàm scopi au- 20
thoris. Ac facere certè non possum quin vel à Galeno dissentiam hujus prognosens enarra-
tore atque interprete fidelissimo; vel Scholæ Coæ magistros accusem qui eam minùs distin-
ctè, minùsque appositè posuerunt, quàm de sententia præceptoris qui eam conscripsit. E-
nimvero scopus hic fuit eorum qui hanc prognosin ex Hippocrate adduxerunt; ut patefa-
cta omni qualitate prava merorum vomituum, calamitosa vis ægræ vel irritæ contentio-
nis vomendi quàm infert proritatio nauseabunda pravi humoris, proposito familiari exemplo
de more institutoque Hippocratis, instar omnium quæ sunt hujusmodi, poneretur. Sed
quàm bene illi ad scopum intenderint, vel aberrarint ab illo; planum faciet enarratio hujus
prognosens, quàm sic aggredior.

QUI CUM FASTIDIO.] 1. Qui fastidio efferuntur omnium παροξυνόμενοι. i. eorum quæ conve- 30
nienter adhibentur, tum in jacendi habitu, tum in diætâ. Sic enim conditio est ἡ ἀσεί-
η καὶ ἀλκή, i. fastidii; ut qui eo laborant, fastidiosè se gerant atque jactentur, omnis
figuræ ac loci impatientes, ut ii quos tædet subinde rerum illarum quæ paulò antè ipsis
placuerant; quod Græci propriè vocant ἀλκή, unde ἀλκῆ nomen habet, καὶ ἡ ἀλκή;
quæ duo nomina idem sunt in natura, symptomatis, atque causis, quod ipsamet ἀσεί; ut
planè testantur verba Galeni ad aphor. 54. 7. & ad prorrh. 44. f. 2. 1.

SINE NAUSEA EXACERBANTUR.] Græcè est ἀνέμετος, i. ad verbum, sine vomitu: quæ di-
ctio tamen hic non est non vomentis, sed minime vomiturientis, vel ejus qui non vomendi
est cupidus. Est autem hic posita ut intelligamus eos qui cum fastidio sine nausea exa-
cerbantur, vel quorum exacerbatio fastidiosa cum tædio omnis loci atque figuræ conjun- 40
ctam non habet nauseam, vomitionis criticæ mox affuturæ prænunciam; ut nulla inde sit
vacuatio quæ adferat ægro levationem illius jactationis in paroxysmo, quæ ob eam causam
est symptomatica; proptereaque pessimis ægri rebus cietur vel excitatur.

MALO SUNT LOCO.] Quia morbi exacerbatio est novis facta symptomatis, ipsius maleficio
& incremento: non autem critica perturbatio quàm edit naturæ contentio. Ac talis con-
tentio sæpe cernitur in alysmo critici paroxysmi, cujus hic nulla opinio esse potest: quia
sine nausea est illa jactatio sive alysmus; proptereaque cietur, ὅτι ἡ δύναμις βαρύνεται ἐπὶ
τῷ σώματι, i. quia virtus oppressa gravatur à corpore. Est enim causa omnis duplex alysmi;
una quidem, ὅταν τὸ σῶμα ᾖ γαστρί, i. cum os ventriculi vellicatur morsu pravorum humorum; vel, ut eidem placet Galeno, cum in ore ventriculi ἀλ- 50
χηται περὶ ἰσχυρὸς ὑγρότης ἀναρῶς, ἢ τι παρὶς, ἢ ἐκ ἀλκῆς τῆς κατὰ τὴν γαστρίδα, i. continetur quædam proprietates humiditatis molestæ, non quidem illius multæ, neque
aph. 54. 7. stagnantis in alveo, sed in tunicas ejus conversæ. Atque hæc quidem jactatio sive alysmus,
ex nausea quæ ipsum facit, dicitur ναυμάτης, i. nauseabundus; sicut alter, quem ciēt virtu-
tis oppressio sine nausea, nominatur ἀνέμετος, i. expers nausea. Et sanè fastidiosi ἀνέμετοι
vel ἀνεμέτως, periculosius multò ægrotant quàm ναυμάτες, i. nauseabundi.

TUM PROVOCATI NAUSEA SINE VOMITU.] 1. Qui sine vomitu agitantur cum nausea. Non
enim jactatio hæc vel agitatio ἀνέμετος, eò spectat quod illa prior, ἢ ἀσεί, vel ἢ ἀλκή, vel
οἱ ἀσώδεις παροξυνόμενοι ἀνέμετοι, i. qui cum fastidio sine nausea exacerbantur. Nam idem esset
his dicere, quod non est Hippocraticum, in eadem prognosi, & in eundem scopum. Nec
verò in omni nausea jactabunda sine vomitu, est paroxysmus: sicut nec in omni paroxys-
mo est jactatio nauseabunda. Sed tamen ut cum signo à febre gravis est omnis jactatio si-
ne vomitu nauseabunda; sic etiam sine febre eam causa: quoniam omnis ægra vomitio,
aut certè irrita vomituritio, inflammationem movet lethalem stomachi & ventriculi. Ergo
secunda pars hujus prognosens, è directo intendit ad scopum authoris de calamitosa vi nau-
sæe quàm comitatur jactatio; nulla autem sequitur vel admodum ægra vomitio. Non enim
minora sunt vomitionis ægræ vel nausea sine vomitu jactabundæ incommoda, quàm causæ
ipsius unde illa venit jactatio sine vomitu nauseabunda, vel admodum ægra vomitio. Ut e-
nim hæc signo editur viscerum æstu incandescentium: sic illa, ut causâ inflammationem
movente in stomacho & ventriculo. 70

Sic ex prorrhethico, 47. f. 2. i.

8 Τὰ μικρὰ ἐμέσματα χολώδεια κακόν. ἄλλως τε κ' ἐν ἐπαγρυπνήσῃσι.

Exigui vomitus biliosi, malè habent ægrotos: idque cùm aliàs, tum si vigilias agitaverint.

10 ENIMVERO pravitati vomitus multum adjicitur, cùm vitiosa qualitas rei quæ vomitur parca manu, crebrò & ægrè apparet. Nam de exigua quantitate rerum omnium quæ transmittuntur supra & infra, totoque corporis habitu, καὶ ἅπασι ὅτι δὴ, i. per ὁρίσιν quam edit ὁρίσιν; illud præceptum est ac pridem jam ratum & persuasum omnibus, ἐπὶ τῇ κρείσσει ἢ ὅτι ἐμάρηται ἐστὶν ἀσθενείᾳ, i. quòd eorum quæ critica sunt, nihil convenit esse paucum. Ad hoc theorema catholicum adducta prognòsis de vomitu bilioso frequenti & paucò, ut ad judicium, sic deducetur.

lib. 1. 1.
part. 2.
6. Epid.
Gal. ad
prorr. 47.
f. 2. i.

EXIGUI VOMITUS.] i. Qui crebrò & parè vomuntur: neque id, nisi ægrè. Non enim hic vomitus est alvi natantis, cibi & potus assumpti satietate aut catarrhi in eum prolapsu è capite, cujus est libera inde vomitio: sed proritata potius ab humore advena è visceribus atque venis, cujuscmodi bilis est, unde sunt vomitus.

20 BILIOSI.] i. Qui à bile cientur, cujus perennis est in alvum affluxus ab hepate, illis distincta coloribus qui modò adducti sunt à præceptore; videlicet flavo, æruginoso, nigro. Non enim porracea bilis hic audienda, quam olerum genuit cruditas atque corruptio assumptorum. Ac de paucò vomitu flavæ bilis, & inde mox æruginosæ, nuper adducta est observatio præceptoris in Philistæ historia, de quo sic ait. Πρώτῃ μὲν ἡμεῖς χολώδεια ἐσθῆναι αὐτῷ, καὶ ἰσθῆναι. i. Primo die vomuit biliosa flava primùm, inde æruginosæ. De nigro autem multa sunt à nobis conscripta initio hujus tractatus ad secundam prognòsin: ne conficeret omnia quæ sunt plurima, fuit illud Galeni judicium de iis qui statim à vomitu æruginoso de febre insaniunt, sicut Philista; quòd bilis flavæ per os vomendo reddita, & inde mox æruginosæ, in atram facilis est ὁμοιωσις & transitus, unde symptomatico illi vomitui succedit insania. Locus est ad illud prorrheticum quod jam adduximus. Τὰ ἐμέσματα ἰσθῆναι ἐν κεφαλῇ καὶ ἐν στήθεσσι καὶ ἐν ἀγκυρῇ καὶ ἐν ποσὶ καὶ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. i. Æruginosi vomitus in cephalalgia, cum furditate ac vigiliis; citò adducunt insaniam.

hist. 1.
part. 2.
3. Epid.

30 MALE HABENT ÆGROTOS.] Causa & signo. Signo quidem, bilis in alvum perenni affluxu, quæ affluendi atque gignendi sui perennitatem habet in æstu quo viscera incandescunt, & à febre ipsa vires acquirit. Tum quòd ipsius bilis confluentis in alvum, ideo non est liber nec liberalis exitus, ob partis quam occupat infirmitatem, & impotentiam excludendi, quam ipsi feritas bilis inducit. Omnium enim quæ parca manu, secus ac decet, foràs eduntur; causa est, partis oppressio vel exolutio, unde movetur humoris exclusio. Sed multæ sunt calamitatis causæ à vomitu bilioso & paucò. Non enim ab eo, febris mitescit: quia non est criticus nec periodicus, sed omni ex parte symptomaticus καὶ τῷ ὁρίσιν, unde nulla levatio esse solet, ægrotudo major: sicut à bile nata ex melle, quæ dysenteriam movet molestam, qua non extinguitur hepar accensum, sed magis accenditur. Itaque bilis hoc vomitu symptomatico, & ipsa effera magis redditur, & febris vires acquirit eundo. Tum ægra vomitio sæpe oborta, ventriculum atque stomachum labefactat, & inflammationem movet lethalem, ut nuper ostendimus ex illa prognòsi. Diuturna in febre nauseabunda proritatio, quæ in screatum definit; pessimè habet ægrum.

Coac. 58.
lib. 1.

40 INQUE CUM ALIAS.] i. Cùm semper calamitati locus est in tali vomitu bilioso & paucò. TUM SI VIGILIAS AGITAVERT. Quod verbum è vomitu symptomatico, vigilias inducente & adimente somnum, de causa vigiliarum oborto, transit ad ægrum qui vigilat & supervigilat, causa malefica vigilandi quæ adest, procul explosa somnifera in dormiendi necessitate. Ex quo efficitur ut vigiliarum & bilis, tum etiam febris & vomitus biliosi quædam sit, ut ita dicam, συμπτωματα in ægri perniciem: ut scilicet incremento febris hi vomitus excitentur, & febris adaucta vomitibus crebra sit biliosis: tum etiam vigiliarum & bilis vicissitudo mutuam utriusque pariat accessionem. Ut enim vigilæ gignunt bilem: sic illæ rursus à bile gignuntur. Ac symptomatici vomitus biliosi & febris, mutua conspiratio est in utriusque causam & incrementum.

50 9 Ἐπὶ μελάνων ἐμέτων κόφωσις ἐ βλάβη.

In nigris vomitibus surditas non offendit.

POSTQUAM de vomitu dictum est bilioso in qualitate, copia, & modo vomendi; sequitur ut de nigro ea dicantur, quorsum ille apparet cùm de flavo redditur, & inde mox æruginoso. His enim gradibus itur de bile ad atram; nec ultra. Sed in hac prognòsi non est absurda mendi suspicio, nec vana opinio, ubi legitur quòd surditas non offendit. Sane hujusmodi mendum est, ut nisi emendetur, mendax omnino sit ipsa prognòsis. Ratio emendandi ponetur in ejus examine, quod sic aggredior.

60 IN NIGRIS VOMITIBUS.] Qui sunt ab atra bile quam genuit æruginosæ orta ex flava. Non enim sunt vomitus hic audiendi qui ab humore cientur, cujus τὸ σκούρον est nigrum, cujus-

Gal. ad
hist. de
Philista,

& prorrh.
10. f. 1. 1.
& 47. f. 2. 1.

cujusmodi est melancholicus humor qui sanguinis limus est, atque quodammodo ipsa fax nigra jam inde à prima origine. Quamvis autem sit ex hoc perulto altera bilis atræ origo: nam prior ex flava est quam paulò post excipit æruginosa; tamen non ea mens est authoris, non etiam scopus, quo mea omnis attentio esse debet.

SURDITAS.] Auditus privatio de non excepto vel non percepto appulsu ἢ ἀκουῶν.

NON OFFENDIT.] i. Non lædit, vel nihil adfert incommodi iis qui sic obsurduerunt: quod certè falsum est; plurimum enim adfert calamitatis atque denunciat. Nam surditas de non excepto appulsu ἢ ἀκουῶν, phrenitidi sternit viam atque insaniam, quando exoritur à vomitu æruginoso, mox nigro, & cum vigiliis conjunctam habet cephalalgiam. Quod legimus contigisse Philistæ, quem scribit Hippocrates obsurduisse; mox autem fanaticum evasisse postredie quàm flava vomuerat, & inde paulò post æruginosa. Vomuerat autem quo die primum decubuit. Atque illius historię brevuario & aphorismo scriptum est ab eodem

prorrh. 10.
f. 1. 1.

prorrheticum modò adductum. Τα ἐν κεφαλῇ γίνονται ἰσθία ἐμμεσῶς μὴ κακῶς ἀφ' ἧς ἐκπορεύεται τὸ πύλινον. i. In cephalalgia, æruginosi vomitus cum vigiliis & surditate; summa omnia brevi ostendunt insaniam. At verò surditas de non eodem percepto appulsu, signum est citò venturæ mortis. De qua illud præceptum est. Κακῶς ἐν ὅξιν καὶ παραχρῆστι ὀφθαλμοὶ κακῶς. i. Surditas quæ in acutos incidit ac turbulentos morbos; pessimè habet ægrotum. Ubi Galenus author est, talem surditatem oriri ἢ ἀκουῶν δυνάμειν περικλυμένην, i. emortua audiendi virtute. Ac surditate aut cæcitate sic nata, ἡ γὰρ ἐστὶν ἰσθία, i. mors in propinquo est. Nam

prorrh. 32.
f. 1. 1.

aph. 49. 4.

surditatis alterius comparata sic est natura, ut in meatu audiendi obstructo consistat, ἢ ἐν ἡμέρᾳ κακῶς, ut ait Galenus: propterea quæ nihil offendere videatur, sicut est positum in hac prognosi. Sed quia vigilie agitantur, unde est ipsa surditas, nempe à nigro vomitu, de cujus materia, audiendi meatus obstruitur: sanè ipsa causa obstructi meatus primum de sensorio transibit ad sensum; & inde vigiliarum; mox autem insanie parens erit. Jam verò cum hæc surditas non sit per ὀφθαλμὸν pituitosi humoris è cerebro in audiendi meatum: sed per anadromen è biliosi humoris, æruginosi & nigri: sanè non video quemadmodum culpa vacet, cum simulatque orta est, alvus inde sistatur. Sic enim accepimus; quòd in febre surditas alvum sistit. Ex quibus efficitur, multa incommoda circumvenire eos quorum aures à nigro vomitu obsurduerunt. Et quòd illa surditas culpa non vacat, nihil habens securitatis; plurimum autem periculi signo & causa.

aph. 28. 4.
& Cosc. 3.
c. 3. lib. 2.

10 Οἱ καὶ μικρὰ ταχέως χολώδεις ἀκρητοὶ ἔμετοι κακόν. ἄλλως τε, καὶ ἐν ὑποφορῇ πλείονι, καὶ ὁσφύϊ ἀλγύματι συνώνω.

Qui crebrò & parcè biliosi sunt vomitus meri; malè habent ægrotos: idque cum aliàs; tum in multa dejectione & in prægrandi lumborum dolore.

VOMITUM omnium qui apparent & fiunt incommodo ægrotantium, complexio hæc est in qualitate, copia, tempore, & modo vomendi. Atque ut rerum omnium vomitus symptomatici, quas hæc prognos complexitur, singulæ malis ægri rebus apparent & fiunt: sic universæ pessimis. Et quoniam singularum causæ paulò antè sunt à nobis adductæ; hæc certè sufficiet philologiam examinare ipsius prognos quæ est hujusmodi.

QUI CREBRÒ.] i. Qui citò, vel iterum atque iterum citò vomuntur brevibus intervallis. Non enim τὸ πύλινον, ἢ τὸ πύλινον, i. citum, vel citò, ad vomitum pertinet qui fit ὁπότε in actu vomendi: sed ad eum qui subinde ciatur, cum scilicet novus exaëto subinde succedit, quamvis ægre ac difficulter vomatur. Nam τὸ πύλινον adverbium, & nomen ipsum πύλινον, brevis est intervalli: sicut exigui temporis atque spatii, tam in celeritate actionis susceptæ, quàm agendi occasione parta.

ET PARCÈ.] i. Parum ac parum, vel parca manu, quoties illa cita venit vomitio.

BILIOSI.] Flavi, porracei, æruginosi.

MERI.] i. Sui feri naturalis ubi gignuntur, & alieni humoris quæ feruntur, & unde vomuntur, expertes.

MALE HABENT ÆGROTOS.] Omni causâ & signo ut suprâ ostendimus: & eò pejus habent, quòd plura signa mala, causæ item plures concurrunt ad malè de iis merendum. Nam variorum effluentiarum, diversitatem meri coloris mutantur è variis partibus unde manant, quarum est similis coloratio excrementi cujusque: ob eamque causam illæ sunt pravæ; quia in iis, pravarum affectionum notæ apparent; & eò res ægri pejus ire testantur, quòd plures visuntur; quòd scilicet in vitio sint plura naturæ præsidia.

IQVE CUM ALIAS.] i. Cum tales vomitus ipsi per se in cæteris malis vomuntur incommodo ægrotantium, pessimisque rebus ipsorum.

aph. 16. 6.

TUM IN MULTA DEJECTIONE.] Cum scilicet fertur alvus liquidis excrementis crebrò & multum, ubi vomitus præsidio esse solet diarrhææ sistendæ: atque id λέγω ἢ φύσις, i. naturæ merito retrahentis de improviso, ἢ ὅτι ταυτομάτη. At verò hi vomitus non ciuntur ἀπὸ πύλινου, i. de improviso: sed ut symptomata gravissimorum morborum; propterea quæ ab illis πύλινον suam obtinent, ut ipsi quoque illorum vim magnam ostendunt. Ac tales vomitus in diarrhæa symptomatica morborum illorum, symptomaticè ipsi etiam vomuntur, periculoque adjiciunt, ut πάντα τὰ κρείτιστα μὴ κείνη, i. critica sine crisi; propterea quæ δι-

μελῶ

νεκρά ἢ θανατώδεια, i. mortifera aut sinistri iudicii, ut in cholera morbo.

ET IN PRÆGRANDI LUMBORUM DOLORE.] Quorum dolorifica mala, foras, vomendo, non exeunt: sed illis vomitibus ibi subesse docentur. Exempla sunt in nausea & cardialgia, quas è lumborum plethora serum expressum movet in fundo ventriculi & ore ipsius; tum in lumbari medulla, cum inflammatur, & suam inflammationem communicat cum mesaræo nato ex nervis lumborum. Præterea in nephritide phlegmonica & calculosa, unde cientur vomitus æruginosi.

11 Τὰ δὲ ἐμέτων ἀσώδεια, κλαυώδεια, ὀμματα πικρὰ ἔχοντα. μα-
νικά. ὅξως μανέντες, θήσασσι ἄφανοι.

Sic melius ex prorrhethico 17. f. i. i.

Τὰ δὲ ἐμέτα ἀσώδεια, φωνὴ κλαυώδης, ὀμματα πικρὰ ἔχοντα.
μανικά. οἷον καὶ ἡ Ερμολύγε ἐκμανέισα ὅξως, ἄφανθ' ἀπέθανε.

20 Quibus à vomitu fastidia sunt, vox clangosa, oculi pulverulenti;
furor venit: ut etiam nuptæ Hermosygi, quæ ab insania, voce capta in-
terit.

Quæ hic ponuntur de vomitu crebro fastidiis nauseabundis, communiter quidem perti-
nent ad τὸ κατηγερόμενον hujus prognoseos, quod est insania cui succedit ἡ ἀφασία, i. vocis
amissio: sed tamen illius proprie non sunt τὰ ἐσθνήκευσα, i. subjuncta, nisi conjuncta cum
voce clangosa, & oculis pulverulentis. Nam vomitus illi fastidiosi, sunt etiam febrium ma-
lignarum: sicut ipsius phrenitidis, quod hæc spectare, & ad quam referri videntur in hac
prognosi. Quorsum autem, quove authoris scopo, adducti huc fuerint vomitus illi fastidi-
osi; operæ precium est intelligere, priusquam juris quæstio in iudicium deducatur. Est i-
gitur scopus authoris, ut doceat; illis demum vomitibus pessimè agi cum ægris, unde nul-
la levatio est, sed crebra incidit vomendi cupiditas, quotiescunque vomuntur, ipsosque fa-
stidia subinde excipiunt καυώδεια. Sed ratio hujus symptomatis, cæterorumque quæ hic le-
guntur; tum autem quorsum appositè scripta sint, propalam explicabitur in examine quod
sic aggredior.

QUIBUS À VOMITU FASTIDIA SUNT.] i. Quorum vomitus excipiuntur subinde fastidiis nau-
seabundis, ut non minus vomendi sint cupidi, nec minus vomituriant nauseabundi, quàm
cum nihil antea vomuissent. In causa hæc sunt; humoris maligni succrescentis & affluen-
tis perennitas. Succrescentis quidem, à febre maligna in hypochondriis atque venis: tum
à cerebro inflammato phrenitico. Affluentis autem, in alvum & stomachum ejus, unde
sunt crebri vomitus, & crebra inde vomendi cupiditas. Nam ut inflammato cerebri sym-
ptoma proprium est phrenitis: ita supervenit illi vomitus æruginosus à bile transmissa in sto-
machum, cerebro συμπεσόντων, quia est ἀραιομένων. Sic enim scriptum est à præceptore.
Φρενιτικὸν μὴ σπασμὸν· ἀλλὰ καὶ ἰσθμὸν ἐκλύει, καὶ ὅντι ταχυθύναται τῆς τῆς, i. Phreniticis quidem
convulsiones: quinetiam vomunt æruginosa, unde nonnulli eorum celeriter moriuntur. Ubi Gale-
nus hæc scripsit. Demonstratum est pridem à nobis, quod omnes hujusmodi dejectiones & vom-
itus manant ex bile perusta. Quæ causa est cur postea dixerit, quod nonnullis eorum cita mors
venit, i. quod statim ab iis vomitibus moriuntur: quod scilicet in regione cerebri & meningum
ipsa phrenitis consistat nata è bile. Ut mirum videri non debeat, exoriri convulsiones de
partibus illis supra modum arefactis. Ac theorematibus hujus exemplum est in historia cujus-
dam phrenitici, de quo hæc narrat Hippocrates. Ο φρενιτικὸς τῆ πρώτης κατακλιθεὶς, ἡμερον
ἰώδεια. i. Phreniticus quo die primum decubuit, æruginosa vomuit.

VOX CLANGOSA.] i. Rauco & tremulo clangore horrifona, tubæ cujusdam modo, quem
edit asperitas instrumenti vocalis, i. arteriæ, non quidem catarrho imbutæ: sed nimia sic-
citate squalentis & horridæ quam cerebri & meningum intulit inflammatio. Siccitatis autem
illius horridulæ, proptereaque horrifonæ, facilis perceptio est in membrana vocalis arte-
riæ: quod illa inflammata cerebri meningem contingat, unde cum cæteris omnibus mem-
branis enascitur. Cernitur quoque talis calamitas in officio deglutendi, faucium & gulæ ip-
sius. De qua solenne est illud præceptoris edictum. Οὐ φρενιτικὸς, βρογχιτικὸς, ψίφε καὶ θυμὸς
μὴ μὴ σπασμὸν, ἢ σπασμὸν. i. Phrenitici parum & rarò bibentes idque cum strepitu; contro-
miscunt, aut convelluntur. Qualem præceptor animadvertit Theodori uxorem, de qua illud
scriptum reliquit. Οὐ ψίφου ἢ πνέοντος μύχου. i. Magni strepitus erant bibenti.

OCULI PULVERULENTI.] i. Oculi scatentes pulvere minutissimo, velut polline, quales ap-
parent iis qui calo æstivo iter faciunt per loca pulverulenta. Sed oculorum squalentium
etiam communis ratio est, tum in iis quos tenet marasmus, tum in valde phreniticis: tamen
non ita difficilis erit cognitio quibus hic proprie tribuantur, Nam tabidorum cavi sunt o-
culi, humiles, ac demissi: phreniticorum verò exerti ac truces. Pulverulenti autem sunt,
vel ab humore proprio qui exarescit, vel ab eo qui exudat è cerebro inflammato in oculo-
rum canthos, ibique signa edit squaloris pulverulenti: quemadmodum idem bullas movere
in lingua.

70 FUROR VENIT.] i. Dementiæ summa sunt omnia, quæ cernuntur in cæptis immanibus ef-
fero.

ferorum fanaticorum. Sic enim homines è phreniticis evadunt fanatici: quoniam æruginosæ bilis quam vomunt illapsam è cerebro in ventriculum, facilis esse solet in atram mutatio. Atque ut bilis flavæ, & inde mox æruginosæ symptoma in cerebro est phrenitis: sic atræ, mania sive insania, quod ejus aciores multo sint morsus quam flavæ.

ET AB INSANIA VITAM FINIUNT VOCE CAPTI.] Quod legimus contigisse illi phrenitico, cujus historia est lib. 3. Epidem. sicut uxori Ermosygi, quam loco exempli posuit in prorrhethico. Capti autem voce intereunt à convulsione nata in cerebro, de qua id modò audivimus ex præceptore. *ἡ φρενίτις μὲν σπασμὸς.* i. Phrenitidis quidem incidunt convulsiones: quarum ipsi causas ibidem attigimus ex Galeno. Est autem convulsio illa, *ἡ ἀφασίας,* i. vocis amissæ parens & causa effectrix, *ἡ δὲ τῶν πνεύματων καὶ τῶν μυῶν φρενίτις.* i. ob tensionem nervorum & musculorum vocalium. Nam vocis amissio, est etiam illarum partium exolutarum, ut ex Galeno animadvertimus, cum alibi passim, tum verò ad illam prognosin. *Οἱ πνεύματιδες δὲ ἐλκυσσάντων καὶ ἀφασίας πλεονάζουσιν;* i. Qui toto palpitant corpore, vitamne finiunt voce capti? Atque hæc prognosis desumpta ex casu prædicti phrenitici, non minùs de sua quæstione sapit Hippocratem, quàm illud prorrheticum huc adductum: quod verum esse testatur Galenus in commentario; tamen quærendo non minùs derogat Hippocraticæ majestati, quàm illa prognosis. Utraque autem quæstio exorta est de phrenitico. Sed hæc sufficiant. Vide commentarium ad primam prognosin capitis de convulsione, quam modò expressimus.

prorr. 2.
l. 3. 1.

Coac. 1.
capite 14.
lib. 2.

12 *Ἐν ἐμέτῳ δριφώδεα ἐόντα, ἀδύσπον γενέσθαι κακόν.*

In vomitu sitibundum, sitis expertem fieri; malum.

HOC THEOREMA catholicum esse non potest, ut verum sit. Est enim falsum, nisi ponatur apposite κατ' ἐπίθεσιν. Ponetur autem appositè κατ' ἐπίθεσιν, de vomitu phreniticorum æruginoso, qui cum inexplibili siti obortus, mox habet fastidium nauseabundum atque sitiferum. Quod si eveniat, ut in perenni causa & necessitate vomendi, vel à bilis illapsu è cerebro in ventriculum, vel ejus affluxu per febrem *ἡσυχία;* sitis vacuitas esse putetur in causa sitifera; tum malè res eunt ægroti.

Ergo. IN VOMITU.] Bilioso, quem subinde fastidia excipiunt nauseabunda atque sitifera.

SITIBUNDUM.] A bile in alvo sitifera: cujus in alvum perenni affluxu vel à cerebro, vel à vicino jecore, sitis ac nausæ symptomata excitantur.

SITIS EXPERTEM FIERI.] De non percepta causa quæ adest sitifera.

MALUM.] Quod pessimè habet ægrotum, ne dicam mortiferè, *ἡ δὲ τὸ τὴν γαστέρα τοῦτον, ἡ δὲ τὴν ψυχὴν τὴν διάνοιαν τὴν πνεύματων ἰσχυρίαν.* i. quod agritudo sit mentis vel occupatio, aut quod emortua sit facultas quæ appetens potionum esse solebat. Omnia autem quæ in hanc sententiam ex Hippocrate possunt adduci (plurima autem possunt adduci, jam pridem adducta & explicata) continentur hoc aphorismo. *Quibus quid corporis est in labore, & ejus laboris rara perceptio; his mens laborat.*

13 *Ἐν ἀσώδεσιν ἀγρύπνοις, τὰ παρ' ἑς μάλιστα.*

Fastidiosis vigilibus, fere sub aurem tumores assurgunt.

EST quoque hæc prognosis examinanda scopo earum quas proximè ad examen adduximus. Qui secus faxit, caliginem habebit pro Sole. Ergo sic erit ratio examinandi & ad judicium deducendi *ἡ δὲ τὸ ἐπὶ καὶ τὸ δι' ὅτι.*

FASTIDIOSIS.] i. Qui fastidio efferuntur omnis figuræ & loci, nec nisi tædio recreantur occupati à febre in qua est καύμα ἰσχυρὸν ἐπὶ τὴν καρδίαν, καὶ καρδιωγμός, ut verbis utar Hippocratis, i. fortis æstus ventriculi, & stomachi morsus: idque à bile flava quæ fluctuat æstu in tunicis alvi, & feritate sua orificium mordet ipsius: unde καρδιωγμός, & inde ἀλυσμός καρδιῶδης. Quæ sanè fastidii ratio visa est huc advocanda, ubi de vomitu agitur; non autem illius quod vocat præceptor ἀνίμνην, sive ἀνέμνην obortum.

VIGILIBUS.] Non quidem sua sponte vigilias agitantibus. Quæ causa & ratio vigilandi, cernitur in omni studio & in excubiis. Sed his qui somnum inire non possunt in dormiendi necessitate: atque id vitio somniferarum causarum.

FERE SUB AUREM TUMORES ASSURGUNT.] Sanè quidem, si humor vigiliarum parens ob feritatem, qui olim benignus erat somniferus, cum eo pervenit, exitum molitur per hæmorrhagiam, quæ inchoata, sed non perfecta, sæpe convertitur in abscessum qui assurgit sub auribus, & nomen earum sibi adoptat, nominaturque parotidis. Est enim consuetudo naturæ, ut inchoatam excretionem criticam, in abscessus convertat; unde sit absoluta crisis. Quod ita esse docetur illa sententia præceptoris. *καὶ ἐν μὲν τῇ πύλινῃ ἰσχυαυλίσταται. ἔτοιμον τὸ νόσημα πρὸς τοῖς στήθεσιν.* i. Si eorum quæ excrementur superflua pars aliqua; tum in abscessum morbum est facilis. Atque id maximè locum habet in hæmorrhagia quæ inchoata se ad aures convertit, ibique movet parotidas. Testis est ille aphorismus qui docet quod febrium laboriosarum finem abscessus adferunt vel in articulis, vel in maxillis, i. sub auribus. Sed omnis parotidum ratio jam pridem adducta est in tractatu ipsarum. Quod superest; verè quidem apposuit noster author, *τὸ μάλιστα:* quia nec semper, nec necessariò ex hypothesi hujus prognosæ assurgunt parotides, nisi cum diorismo prædicto. Nam inde nata phrenitis, parotidas non promittit, sicut inchoa-

aph. 65. 4.

prorr. 44.
l. 2. 1.

6. Epid.
part. 2.

aph. 31. 4.

cap. 4. lib.
2. hujus
operis.

10

29

30

40

50

60

70

ta

ta hæmorrhagia. Scitum est autem; quod eorum qui sursum ad caput feruntur humorum, calidi quidem ac tenues, vel hæmorrhagiam cient è cerebro, vel in eo phrenitidem.

protrh. 75.
l. 3. i.

14 Τοῖσιν ἀσώδεσι, κοιλίης ταρχώδες ἴψιασι· διὰ ταχέων ἐξανθείοι αὐτῶν κεντήματα· καὶ ἐς ὀμμάδα δακρυώδης δόψασις ἐρχεται·

Si cum fastidio, alvi turbata suppressio est; mox efflorescunt papule similes vibicibus culicum: ac tum lacrymosi abscessus ad oculos veniunt.

Hic ponitur altera observatio singularis, nec minùs fida quàm prior, ad certam prognosin eorum symptomatum quæ circumveniunt fastidiosos, cum alvi turbatæ & concitata mordacibus excrementis intempestiva suppressio est. Atque illa quidem suppressio cum ipsi fastidio multum adjicit, quod alvi prægressa turbatio symptomata non leniebat: tum verò impuritatis proventu hepatitidis venam cumulatè impertit, unde symptomatum illa factura quæ scripta est in hac prognosi.

Ergo. Si cum fastidio.] i. Qui sunt in fastidio sive alysmo nauseabundo: qualem ostendimus superiore prognosi.

ALVI TURBATÆ SUPPRESSIO EST.] Quod est ejusmodi ac si diceret; si alvus repentè sistitur, quæ paulò antè mordacibus excrementis liberaliter ferebatur: id enim significat κοιλία ταρχώδης, ut alibi annotavimus. Sistitur autem repentè, vel intus cohibitis excrementis, vel intrò retractis, vel sursum transmissis. Cohibentur intus, quando, ut sæpe accidit, intestini morfu lacerati sit αὐτῶν ὁλῆσις, i. revolutio sursum, ac malè rem gerit δυνάμεισιν ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ἐντὸς, unde cietur motus naturali contrarius, inferne sursum. Intrò retrahuntur mordacia excrementa, siti venularum exhausta. Est enim ratum illud; quòd venæ quæ attrahendi virtute carnes ipsas præcedunt, cum exaruerint, rapiunt ad se biliosos & acres ichores. Hinc veniant cauli & febres malignæ. Vetus est illud. Εὐ κοιλίης ἀλγῆματι· ἴψιασι, πυρετὸς καυσώδης ἐκδέσται. i. Pestifera est febris ardens nata ex alvi dolore. Nam sursum transmissi humoris in causa est ἵψιασις. Qua de re illud præceptum est supra. In febre surditas alvum sistit. Et. Quibus alvi feruntur biliosæ dejectionibus; surditate oborta, sistuntur. Sed illa turbatæ alvi suppressio peius habet ægrotum fastidio, quàm ipsa turbatio primum fastidii symptomata: unde nulla ejus levatio esse poterat, sicut nec morbi ullius ab iis quæ τῇ συμπτῶσει ipsi adveniunt. Erat autem fastidio symptomata ventris turbatio τῇ τῇ ἵψιασι· similiter ut cum ab usu melicrati, hepar biliosum, æstu incanduit; nec à bile fatuta, quam continenter effundit, quæque infra transmittitur, intestinis & sedi ἰσχυρῶς, ne minimum quidem percipit adjumentum: sed contrà, illius ardori atque fastidio inde nato multum adjicitur. Ac sanè cogitanti mihi venit in mentem illa prognosi quàm supra exposui. Οἱ κοιλίης ἀλγῆματι· ἵψιασις, αὐτῶν δὲ καὶ πυρετὸς καυσῶδης. i. Quibus cum biliosa dejectione premittitur morfu peius, amarescitque os; malum. Ergo jam malè res eunt, quando fastidii nauseabundi levationem non adert alvus turbata & concitata mordacibus excrementis. Est enim bilis effere in exhausta perennitas, quæ sursum movetur pariter ac deorsum. De qua solenne est illud apud Hippocratem; quòd bilis dejectio damnis augeat ægrotum, cum ea cernitur κατωδρεστέρα μᾶλλον ὅ καὶ καὶ, καὶ ἀφωδρεστέρα, i. nimium saturata & spumans. Nam dum excernitur, hypochondrii ardor non extinguitur, sed exardescit magis: neque alysinus inde quiescit, sed cum majore molestia malè habet ægrotum. Quinetiam intestinorum & sedis, sua feritate, ulcerifera esse solet. Denique non minùs calamitatem arguit visceris unde venit, quàm partibus ipsis quæ fertur, molesta est. Sed multo pejus res eunt ægroti, cum bilis illa sistitur quæ foras transmittatur: idque vel intus cohibita, vel intrò retracta, vel sursum translata. Nam præter fastidii & febris accessionem, quam certè adjungit, gravissima infert symptomata, ejusmodi sunt hæc.

Coac. 136.
lib. 1.

Coac. 3. c.
3. lib. 1.
aph. 28. 4.

lib. 3. acut.

Coac. 45.
l. 1.

50 MOX EFFLORESCUNT PAPULÆ.] Græcum illud, ἐξανθῆναι, activè scriptum, quo regitur nomen, τὰ κεντήματα, in accusandi casu; consultò expressimus in verbo neutro cui præponitur nominativus in hac syntaxi. MOX EFFLORESCUNT PAPULÆ. Sunt autem papule, cutis bullatæ, vel bullis obstitæ ab ichore qui circumtendit cutim, amburendo vel erodendo. Sic enim refert Hippocrates, ab ichore concepto per totam compaginem corporis, quem genuit tempestas austrina cum densis nimbis, & rapido æstu conjuncta, pullulare phlyctænas πυλακωνάς. Ac papularum cutis bullatæ, nec tantum simpliciter maculatæ, ideam subjecit, cum ait.

SIMILIS VIBICIBUS CULICUM.] Nam pro se quisque novit, aculeo culicis cutim bullari: quemadmodum morfu pulicis ipsam rubere, qua parte culex pupugerit, aut pulex momorderit. Quæ causa est cur τὰ κεντήματα, i. punctationes, expresserim vibicibus: ejusmodi sanè assurgunt iis qui cæduntur verberibus, aut stimulantur urticis. Et verò punctationibus apum, vesparum, similiter cutis in bullam assurgit, ut stimulis & aculeis alatorum vermiculorum qui culices nominantur. Ex quibus apparet, parem inesse veneni vim cuti bullandæ aculeatis insectis, ut vespis, apibus, atque culicibus: quanta infertur ab acri & venenato ichore, qui ad cutim expressus, foras non exit, sed bullas facit ubi subsistit crassior. Nam tenuis, feritate acrior, cutim exulcerat: sicut diluor, maculis ipsam fœdat. Atque hæc cutis vitia quorum cita impressio est τῇ τῶ δυνάμει, i. τῇ τῶ ἵψιασι, nominantur phlyctæna, phlysiacia, ecchymata, & exanthemata. Nam sic placere video Hippocrati & Galeno, qui eorum omnium materialem causam referunt ad ichoris collectionem. Hippocratis vetus est illud in tempestate austrina cum densis nimbis & rapido æstu. Τηρίοντος μὲν ἐν τῇ ἐρίῳ ἵψιασι· ἴψιασις φλυκταίνουσι, ὡς αὖτε πυλακωνάσι. i. Subnaſcebantur in cute ichores; unde assurgebant pustule, velut inusta. Est autem hic positum ichoris nomen, loco maligni & venenati humoris serosi, auctore Galeno. Sed causa efficiens pa-

2. Epid.
part. 1.

6. Epid.
part. 2.Coac. 15.
c. 7. lib. 2.
Coac. 8.
c. 17. lib. 2.

papularum atque formalis, sic ab eodem Galeno traditur, ubi examinat τὰ ἐκθύματα. Πρῶτον μὲν ἐν τῷ ἐκθύματι, ὡς ἐν τῷ ἐκθύματι, ἢ ἐκθύματι τὸ ἐκθύματι γίγνεται ἐν τῷ αὐτομάτως ἐκθύματι τῷ ἐκθύματι. i. Perspicuum quidem est quod nomen ecchymatum venit à verbo ἐκθύω, quod est cieri & concitari ea quæ sponte sua efflorescunt per cutim. Nam cutis fœdatur lichenibus, alphis, lepra, & leuce; alia ratio est quàm exanthematum five ecchymatum. Sunt enim vitia illa inveteratæ causæ morbificæ, & corruptarum partium solidarum, non autem abscessuum qui repente co-
orientur, sicut ecchymata vel exanthemata. Nec verò pustulæ virulentæ luis veneræ, in censu ecchymatum continentur: quia non enascuntur καὶ ἐκθύω, sed ἐκθύω, ut morbi sint potius quàm abscessus; non secus atque lichen, lepra, & leuce. Quod superest; positarum hinc vibicum & papularum, citò ex alvi primùm turbatæ, mox autem cohibitæ vitio coorta-
rum, non est dissimilis ratio atque illarum quas fundit repentina tussis vacatio atque suppressio sputi falsi: unde conscripta est illa prognōsis quæ suprà sic legitur. Si cui sputa falsa, & nullæ tussis quiescant; iis rubet corpus velut exanthematis obsitum, sed ante interitum exasperatur. Pertinet quoque ad hanc prognōsin illa de tabidis sic expressa. Pruriginosa corpora post alvi suppressionem in phthisicis; grave malum. Ut igitur phthisicorum tussis ἀσπυμῶς, & sputa falsa ἀσπυμῶς, quieta toto fundunt corpore exanthemata. Ut alvi suppressio quam diarrhœa tenebat in phthisicis, movet pruriginem tota compagine corporis. Ut dysenteria quæ sistitur intempestivè, absces-
sum facit vel in lateribus atque visceribus, vel in articulis. Sic alvi turbatæ suppressio repen-
tina, vel intus cohibitis excrementis, vel intrò retractis ad hepatitin exasperatur, impuritatis pro-
ventu inficit totum corpus, ipsamque cutim obsitam reddit papulis atque bullatam ab acri &
crasso ichore qui per αἰμύλλας venas diffusus, & καὶ ἐκθύω ad venulas cuti affixas expressus: non
autem καὶ ἐκθύω eò adductus, ipsam quodammodo circumtendit, & signa ponit cachexiæ in-
cipientis. Atque hæc ratio exanthematum propagatorum ἐκθύω, non minus pericu-
losè habet ægrotum, quàm diarrhœa ipsa quæ cum fastidio ipsum malè habebat. Nam ut o-
mittam cætera diarrhœæ incommoda, quam vocat Hippocrates ipsum τὸ ἀλγὺν, cum ea non
fertur λήγω τὸ φύσις, i. naturæ merito, sed ut symptoma; sicut hic posita quæ finem non at-
tulit fastidii nauseabundi: profectò id unum periculo multum adjicit; quod ejus, alioqui per-
niciose, quies eveniret sine crisi ἀσπυμῶς, proptereaque symptomatis gravioribus oneraret æ-
grotum, tam intus cohibita, quàm intro retracta, in perennitate ipsius à viscerum vitio. Sci-
tum est illud Hippocratis. Perniciosa quorum sine signis levatio est; mortem subesse ostendunt. Sed
alvi turbatæ suppressio facta est aliis quoque symptomatis, quorum malefica vis arcem invadit
cerebri, & quæ propagantur ab eo κατὰ καὶ ἐκθύω, i. communia & vicina, quæ ab autore sunt
his verbis expressa.

AC TUM LACRYMOSI ABSCESSUS AD OCULOS VENIUNT.] Sanè abscessuum hinc positorum causa & ratio non est ἐκθύω, unde prioris morbi levatio esse solet: sed ἐκθύω, unde symptomatum graviorum accessio expectatur. Est enim jam pridem receptum; quod eorum quæ per sympathiam oriuntur, nihil omnino levationem adfert malorum quæ prius fuerunt. Ac papularum quidem cum capite communicatio, vel ejusdem ichoris qui papulas fundit, sur-
sum ad caput translatio, prognōsin habet solennem his verbis conceptam. Ὅταν ἐν στήθεσι φλυκταία ἐκθύω τὸ στήθος ἐκθύω. Ἰανασίμων μὴ γινώσκων πῶς ἐκθύω, μάλα ἐκθύω ἐκθύω γινώσκων πῶς ἐκθύω. i. Quibus in febre assidua, pustulæ toto pullulant corpore; mortiferum: nisi purulento ab-
scessu, qui his potissimum ad aures assurgit, periculo defungantur. Sed cur lacrymosi abscessus ad oculos veniant, & quænam sit eorum idea; quæstio ad iudicium deducenda. Ergo ne lon-
gius abeam; oculorum abscessus vel enascuntur ubi apparent, ibique pullulant; similiter ut re-
liquo corpore ab ichoris bullantis collectione: vel eò propagantur è capite quod abundat ichore, atque id ἐκθύω humoris morbifici, vel ἐκθύω ejusdem humoris in capite à tempe-
state austriana & calida quam pluvix occuparunt. Certissima enim securitas est, quod in re-
gno ecchymatum, prima ferè omnium in oculis pullulant, nisi rosa & croco celeriter atque fi-
deliter arceantur. Quod si eveniret ut efflorescant in oculorum canthis; carunculam spongio-
sam prohibendis lacrymis ibi adnatam resolvunt, ut invitarum deinceps fluentium nulla sit am-
plius impeditio. At verò lacrymosi abscessus propagantur è capite, vel illuc translato ichore, vel ibi concepto in dominatu ecchymatum vel exanthematum. Locus est apud Hippocratem, ubi causa & ratio continetur abscessuum ocularium & exanthematum ab eodem fonte manan-
tium. Hippocratis verba sunt hæc. Ὀφθαλμοὶ ὑγροὶ, μεγάλοι, χρόνιοι, καὶ πῶν. Ὀφθαλμοὶ βλε-
φαρόν ἐκθύω ἰσχυρὸν πῶν ὀφθαλμοὶ τὰ ὄμματα, ἀς οὐκ ἔμπομάζουσι. i. Ophthalmiæ aderant humide, ma-
gnæ, diuturnæ, ac dolorificæ. Tum excrescebant tubera verrucosa intus & foris, quæ multis aciem oculorum labefactabant, ipsaque nominabant οὐκ. Σὺκα autem Galenus interpretatur ἐκθύω ἰσχυρὸν πῶν, i. assurgentes verrucas. Sed idem præceptor postquam illa recensuit, alia multa posuit quorum factura erat in cute partim exulcerata, partim bullata. Ac de bullata sunt hæc, ἐκ-
θύματα τε μεγάλα, i. tum magnæ pustulæ pullulabant. Pullulantium verò ecchymatum causa & ratio sic à Galeno conscripta est in commentario quem ita Latinè vertimus. Ecchymatum ge-
neratio est atque origo, videlicet ex humoribus supervacaneis. Sed ea generatio, qualitatem humorum jure ac merito consecratur. Nam tenues quidem humores, ulcerando magis, quàm cutim bullando ido-
nei sunt. Crassi autem faciunt ut bullæ assurgant. Perspicuum est autem, quod ejusdem generis sunt hæc atque prædicta; quod scilicet verrucæ in palpebris & ulcera enascuntur. Omnia autem quæ tam in cute, quàm in palpebris efflorescunt; sponte ab illis humoribus concitantur.

3. Epid.
part. 3.

15 Ἐπὶ ἀκρήτοις ἐμέτοις λυγρὸς κακὸν. κακὸν δὲ καὶ πᾶσι. ὁμοίως δὲ ἐν τῇσιν ὑπερεκατάσει τῇσιν ἐν τῇ φαρμακείᾳ.

In

In meris vomitibus, mortiferè habet singultus: mortiferè item convulsio. Similiter & in purgationum excessu quem inferunt pharmacia.

VOMITUM signo & causa mortiferorum prognosis hæc posita est ab autore; idque appositè. Signo quidem, quatenus illi sunt meri, proptereaque pravi, & indices pravarum affectionum. Causa autem, quia symptomata inferunt quæ citò vires exolvunt, & citam mortem adducunt atque crudelem. Ergo vomituum signo & causa mortiferorum, sic ratio explicabitur in examine hujus prognoseos.

IN MERIS VOMITIBUS.] Qui sunt ejusmodi unde cietur humor, & quæ excluditur, ubi est, & inde cernitur expers humiditatis aquosæ, tam propriæ, quàm alienæ. Hujusmodi sunt bilis tria genera quæ jam recensui, flavæ, æruginosæ, & nigra: quarum prava qualitas, metu exterrit medicos signo pravarum affectionum quarum illæ soboles esse solent. De signis quidem, illud præceptum est; quod ipsa res necessariò subesse testantur, quas indicant: ut dubitari non possit quorsum appareant. Est autem jam positum; quod omnis prava excretio, signum est pravae affectionis. Quemadmodum igitur pravae affectionis idea cernitur in merabile, quatenus illa, scilicet, partium ubi nascitur inflammationem, atque humoris unde succrescit corruptionem ostendit: ita vomitio meræ bilis cum actione læsa, perennitatis fontem & focum denunciat, ut supra jam diximus. Sed ea vomitio meræ bilis, ut signo mortifera est: ita mortiferam infert causam, quæ sic expressa est.

MORTIFERE HABET SINGULTUS.] Cum scilicet ille singultus, non tam ventriculi concussione, quàm ejus incidit convulsione quadam. Tamen enim prava est omnis ventriculi proritati à bile concussio irrita, quæ inflammationes movet lethales, ut sæpe apparet in febris quas vocant πυρεσμοι, & hepate inflammato: tamen hic nondum ad ultima ventum est, nec dum singultus ille signo funesto mortiferè habet ægrum: sicut is positus in hac prognosi, quem edit convulsio ab exhausto, non autem concussio ventriculi proritati. Est autem illa convulsio insanabilis ac desperatæ salutis.

MORTIFERE ITEM CONVULSIO.] i. Injussa contractio musculorum qui naturaliter καὶ ὁ φύσις, nostra sponte, non sua, moventur. Qualis contractio cadit in eos qui vomunt æruginem ab elleborismo, ubi convulsio est in prompta ferocitate bilis in orificium alvi quod est acerrimi sensus, ac cerebro συμπερίσπαστον, quia est ἀσπασίαν. Atque illa convulsio similiter accidit symptomathia cerebri, ut à phrenitide circa initia contagio stomachi: cum cerebro inflammato crebra vomitio incidit æruginosæ bilis, quæ nata in cerebro, illuc demissa, exitum per os habet. Qua de re singularis est illa observatio præceptoris. Οὐκ ἔστιν ἡ νόσος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἐνδοκρίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Attamen scire licet idem usvenire iis qui purgantur elleborismo, quod ipsis choleris quibus eveniunt σπασμοί: potissimum verò in muscibus qui tibiarum furas constituunt. Nam violentia pharmaci attrahentis, & succum nervorum exhaurientis, non est ἀδύνατον ex ea cacopathia convulsionem incidere. Talis autem convulsio mortiferè habet ægrum: quia servari non potest ab exhausto convulsus. Tum quia doloris sævissimi πῦρ, & unà citò vires exolvit, & citam mortem adducit, ut in phreniticis bilem vomentibus & inde convulsis, annotavit præceptor his verbis. Ἀλλὰ καὶ τοὶ περὶ τὴν νόσον οὗτοι τῶν. i. Quinetiam horum nonnulli celeriter moriuntur.

1. Epid.

SIMILITER ET IN PURGATIONUM EXCESSU QUEM INFERUNT PHARMACIA.] Cujusmodi sunt ab elleborismo, cujus effrenem vim exhauriendi succum è nervis, modò audivimus ex Hippocrate & Galeno. Est autem sic nata convulsio insanabilis, & cita morte funesta. Causæ sunt explicatæ. Nec solum ab hypercatharsi quam temeraria infert pharmacia, convulsio est lethalis atque mortifera: sed illa etiam quæ cietur ab hypercrisi hæmorrhagica, cum scilicet ab exolutione, vel ipsa per se mortali quando supervenit hæmorrhagiæ, ad ultima ventum est siccitatis: cum scilicet exhaustæ venæ, arido ipsarum fonte, commeatum è nervis capeffunt, ipsosque suo succo defraudant famelicæ, quæ attrahendi virtute carnes ipsas præcedunt. Solennis est illa sententia præceptoris. Si largo sanguinis profluvio supervenerit convulsio aut singultus, mortiferum.

Coac. 13.
c. 13. lib. 1.

16 Οἱ μέλλοντες ἐμεῖν· πρὶν αὐτῶν ἐμμεῖν.

Qui vomituri sunt; prius illi salivant.

VOMITUS adfuturi, undecunque tandem cietur, prænuncia est saliva: ob eam sanè causam quod humoris vomendi portio quedam tenuior prorepat ex alvo, ubi stagnabat, ad stomachum, & inde ad fauces, per continuitatem interioris tunicae quæ est illius & harum communis. Atque id cernitur in omni vomitu, critico, periodico, & symptomatiko. Nam vomituri omnes, vomituriendo salivant. Non tamen efficitur necessario, ut salivando quis vomituriat: sicut vomituriendo salivat. Ut sanè hoc theorema sit καὶ ἡ ἀποδείξις vomitus, cum eò vitiosus humor viam affectat: cujus quidem inclinatio, & meatus conditio, propria edit πικρύνει, i. syllogistica signa, quæ in prognosticis Hippocrates annotavit. Et verò ptelismus est quidam phreniticorum, ex quo non tam vomitus significatio est, quàm insanæ, quando sputandi finem non faciunt indecorè. Tamen & ipsa necessitas continenter sputandi, non rarò idem denunciat, cum exudante quodam ichore à cerebro inflammato, bullæ minutulæ affurgunt in lingua & ore. Tum idem serum movet salivam, prolapsam in alvum, cujus è fundo prorepat ad salivandum per tunicam ejus, palato, faucibus, & linguae intextam. Huc spectat illa prognosis. Phrenitici sputatores, fanatici, etiamne tremuli? Quod si eveniat ut bilis appulsu in

Coac. 99.
lib. 1.

Coac. 107.
lib. 1.

album è cerebro inflammato saliva promoveatur; in propinquo est vomitus: idque cum aliis, tum si accesserit rigor, cujus concussio non minus adjicit causæ vomendi; quam evomendæ bilis æruginosæ & atræ, signo apparet. Testis est illa prognosis. Qui è phreniticis cum rigore sponte; vomitum illi nigrum denunciant.

17 *Ἐπὶ ἐλλεβορῶ σπασμὸς ὀλέθριον.*

Quæ super elleboro venit convulsio; mortifera.

NON ILLA quidem fugax convulsio ipsa per se mortifera est, quam ciet elleborus in prori-
tato ab effera bile ventriculi orificio, quod est acerrimi sensus, ut *ἀσπασμὸς*; proptereaque
cerebro *σπασμὸς*: sed illa quæ à nervorum exhausto, & rigida siccitate inferitur, ob *σπασ-*
μὸν quam facit elleborus, qui admirabile est quantum purgandi & attrahendi potentia,
cæteris omnibus catharticis antecellat. Quæ causa est quamobrem elleborisimum veteres tantum
ad ea pathemata imperarint, quæ sunt *μαχρίως δέσμευσις*, & febris expertia. Scire autem li-
cet, nomen ellebori significare album, in quo vis inest toto corpore humorem
ciendi & attrahendi ad vomitus violentos, priusquam is subeat tenuium intestinorum anfra-
ctus. Cur autem convulsio nata ex nervis, ariditate rigidis, per hypercatharsin elleborismi,
mortifera sit; dictum est supra.

18 *Ἐπὶ πάσῃ καθάρσει πλεονάζουσα, ψύξις μετ' ἰδρώϊ· ὀλέθριον.*

*Si redundanti cuius purgationi, frigus adveniat cum sudore; fu-
nestum.*

IBI DEMUM infirmitatis summa sunt omnia, postquam ad ultima ventum est purgationis,
cum inde frigus & sudor occupant compaginem artuum. Nam frigus, extinctum ostendit ca-
lorem vivificum quo vegetari solet vivacitas partium solidarum, ex quibus effactis illa exudat
frigida sudatiuncula quam nomine *ἰδρώϊ* expressit, *ἀντὶ τῆς ἐκφυγούσης*. Ubi autem, collapsa
virtute vivifica, languet effacta vivacitas ab exhausto; ibi mors ipsa subesse ostenditur. Est
igitur sepe mortifera hypercatharsis convellendo & exolvendo, ut centies ipsi vidimus ex an-
timonio Spagyritarum, quorum est omnis pestifera medicina.

19 *Καὶ οἱ ἐπανεμέοντες διψώδεις ἐν τοῖσι τετοῖσι· κακόν.*

Tam qui subinde revomunt sitibundi; malo sunt loco.

SIGNIS prædictis mortifera hypercatharsis, multum adjicitur in causa perenni; cum sci-
licet finis vomendi non sit, siti oborta. Est enim ratum illud quod. Qui purgantur, finem fa-
ciunt sui purgandi, postquam sitiverint: præsertim si nulla sit causa sitifera, vel in pharmaco,
vel in humore, vel in ventriculo: sed tantum à siccitate parta purgando, sitis oborta sit.
Nam unde purgandi primordia esse solent; ibi vis ipsa quiescit bene morata: cum scilicet
vacuatio inchoata ex alvo, ibi postremum desinit suctione, qua excitatur suctionis sensus in
alvo. Quod si e venerit ut qui purgando penè absumpti, signa dedere virium exolutarum, ac
spiritus & caloris vivifici vanescentis in frigore & sudore; nunc sitibundi crebros instaurent
vomitus: hic fanè pro metu, certa desperatio est, nec ulla vitæ sperabilis erit salus, ubi le-
thalibus signis ab ipsorum causa perenni continenter multum adjicitur. Est autem causa pe-
rennis, vomitus implacabilis quem sitis excipit inexplibilis, unde nulla levatio est viscerum
incendio conflagentium quæ bilem sitiferam cum ardore fundant in fundum alvi, & inde in
stomachum ejus.

20 *Οἱ δ' ἀσώδεις ὀσφυαλγέες· κοιλίην καθυγραίνον.*

*At quibus fastidium est atque lumborum dolor; iis alvi perliquidis ex-
crementis feruntur.*

UT VOMITURI salivant quibus vomendi spes est à cardiogmo: sic alvus infra transmittitur iis
qui, cum fastidio cardialgico, lumbis dolent. Sic enim res eunt, atque sic omnis compara-
ta est ratio vacuandi humorem qui ad exitum viam affectat, ut inclinatio ejus fiat sursum deor-
sum: ut est ipsius *ποσὴ*, naturæ contentio, & aquæ ductuum collocatio. Ergo quemadmodum
de saliva, vomitus expectatur, cum adest fastidium cardialgicum: sic in eodem speratur infra
transmissio, de lumborum dolore. Sic autem ratio est à præceptore tradita. Dolores, inquit,
quorum curatio purgatione suscipitur, ut supra infravæ *διaphragma* sunt: ita purgatio illic sursum;
hic verò deorsum est molienda. Ut igitur cardiogmus & oris amaritudo, per os purgandum sua-
dent, sic alvi termina, cum dolore lumborum, infra ducendum ac transmittendum: quoniam
ut ex Hippocrate scripsit Galenus, *ἡ τῆς ποσὸς τῆς ἀσπέντου χυμῶν, ἡ δὲ τῆς κοιλίας ποσὸς*. In om-
ni

ni fastidio cardialgico quæ prærept saliva, sursum τὴν ῥοὴν denunciat vitiosi humoris: in eodem verò, lumborum dolor, deorsum. Ut igitur illic vomitio; hic autem dejectio expectanda: sic etiam sursum deorsumve purgatio molienda medici artificio, ad imitationem naturæ comparato. Quod si evenierit ut cardialgia excipiat τὴν ῥοὴν τῆς ἀσφυαλγίας; non hæc illius: mutanda erit velificatio, ut scilicet illa ῥοὴ, sursum ducatur, quæ viam affectat. Est enim suprà jam positum quod. *Dolorifica lumborum mala cardialgica, sunt hæmorrhagica.* Sed illa non pugnant cum hac prognosi, manetque firma sententia αὐτῇ τῇ ῥοῇ αὐτῇ καὶ κατὰ, unde vel accidit cardialgia, vel osphyalgia.

Coac. 2.
C. 12. lib. 2.

21 Αἱ Ἰξερύθρων μελάνων ὑπὸ ἐλλεβορῆ κατὰ δέξιες ποτηρά. ἢ ἐκλυσι
μῇ τοιούτων κακόν.

Quæ ab elleboro prærubræ nigrae cidentur purgationes; pravæ. Hinc exolutio periculosè habet.

CUM RUBER vomitus atque niger, ipsum malè habet periculosè ubi sua sponte movetur: tum verò is maxime quem ciet elleborus, cum temerè datur opera purgationi. Est enim elleborus catharticum vestiarium, *μεχλὺν* Græci vocant, quod, attrahendo atque ciendo, vim omnem superat symptomatice omnis motus, naturam eximie laceffentis. De rubro vomitu, quem sua sponte movet effusus humor qui eò cursum inflectit, jam illud præceptum est. *Quinetiam ruber vomitus est letalis; maximeque si ægrè vomatur.* Nunc autem rubri & nigri quem ciet elleborus, examen sic erit.

Coac. 6.
hujus
tract.

Quæ ab elleboro.] Scilicet albo: id enim significat positum absolute, purgatque sursum movendo, per os: quemadmodum niger transmittendo infra, per sedem.

Prærubræ.] i. Quæ rubent eximie, sive sit mera bilis vitellina ex flava; sive sanguis ipse, summa vomendi contentione, ex alvi fundo expressus. Tamen adducor facile ut cum ruborem eximium, sanguinem esse putem: aut etiam prærubræ cujusdam proluviei ex αἵματι hepatis, ut mox dicetur. Nam cæterorum humorum qui merè sunt flavi, æruginosi, aut nigri; ut vacuatio mala est αὐτομάτως: sic *περὶ αἵματος* ope cathartici, in bonis ducenda.

Nigræ cidentur purgationes.] Quæ vel in nigro humore, cujusmodi sanguis est, vel in atra bile cernuntur. De quarum natura jam dictum est ac demonstratum; quod illæ tam signo pravæ affectionum, quàm sua vi calamitosa, pestiferae sunt.

Hinc exolutio periculose habet ægrotum.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Sive is exolvatur cum syncope per hypercatharsin qui sumpsit elleborum: sive appareat vis exoluta nobilium partium, ut hepatis, in prærubra proluvie; lienis, in nigro humore, qualis est sanguis: ut partes illas ab elleboro labefactas jam sui officii tædeat: profectò ad ultimam ventum est infirmitatis. Tum ei periculo multum adjicitur, quod partium exolutarum redintegratio comparari vix poterit, quarum officiis vita hominum diu carere non potest. Atque hic locum habet illa sententia præceptoris de nigris dejectionibus quæ sua sponte ducuntur, ubi est partium exolutio unde manant.

22 Ἀπὸ ἐλλεβορῆ ἐμέσαι ἐρυθρὰ, ἀφράδεα, ὀλίγα· ὠφέλει. ποιεῖ μὲν
τοὶ σκληρόματα, ἢ ἐμπύσεις μεγάλας ἀφίστην. εἰς δὲ οἱ τοιαῦτα ἐμέον
τες, ἄλλως τε ἢ σπύγῃ ἐπὶ ὤδιω, ἢ ἐν τοῖς ῥίγεσιν ἐφιδρύνες, ἢ ὅρας
ἐπαίρονται· τότε περὶ σπύγῃ, ἢ πύργῃ, ἢ ἰχναίνονται.

Sic meliùs ex capite de lumborum malis. Est autem hæc Coaca prognosis 6. capitis 12. libri 2.

Εν ἀλγίματι ὀσφύος στυγόνῳ, ἢ ὑποφορῇ πλείονι, ὅτῳ ἐλλεβορῆ ἐμέσαι ἀφράδεα συχνά· ὠφέλει.

60 In dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione, ab elleboro vomere spumantia multa; prodest.

HACTENUS maleficia elleborismi. Nunc beneficia sunt in conspectu: quæ quoniam suprà jam pridem sunt explicata in examine hujus prognoseos, ad locum ubi est posita de malis lumborum; sufficere recensere ἀνακαταλείψων commentarii quem, ut videmur, accuratè illic conscripsimus.

Ergo. IN DOLORE LUMBORUM PRÆGRANDI.] Qui sævi doloris cruciatu contumaciter ægrum exercet, cujusmodi est nephritis utraque primi generis, videlicet calculosa & φλεγμονώδης: tum phyma lumborum quod gibberes ipsos facit quos occupat, quibus assurgit τὸ κύημα.

ET IN LARGA DEJECTIONE.] Non ea quidem quam ciet longa & fortis dysenteria, quæ phyma

lib. 3. περὶ
ἀσθεν.

ma lumborum exolvit, gibberosque lumbos reducit ad suum ἰσχυρὰς naturaliter constitutum: quemadmodum & ipsæ varices, quod penè miraculo apponi debet. Sed illa profectò diarrhœa aquosa, quæ diu jam malè habet agrotum.

AB ELLEBORO.] Scilicet albo, qui salutariter adhibetur ad ea pathemata ἢ μεγάλαι δι-
μῶν, & febris expertia: quorum præsidia non sunt in manu, sed in catharticiis, inter quæ principem locum obtinet elleborismus retrahendo atque radicitus evellendo, & ob id à præceptore hic positus; non quidem inopia catharticorum, ut scoli arbitrantur: sed melio-
rum delectu.

VOMERE.] Quod est opus ellebori albi: sicut nigri, dejicere, & infra per anum trans-
mittere. Nam ea quæ albus elleborus per os vomendo transmittit; dolorifica illa sunt mala 10
quæ vel toto corpore, vel è longinquis partibus, illac transire oportet. Ac de vi summa pur-
gandi quæ inest in elleboro, attrahendique supra humorem qui in vitio est; diximus non ita
pridem, & alias.

proth. 26.
t. 2. 1.

SPUMANTIA MULTA.] Quoniam illa καλῶς καὶ κεσῆμυς ab elleborismo apparent. Spumantia
quidem, ope cientis cathartici & in purgando impigri. Atque hic secus de spuma judicium
est, quàm de spumantibus dejectionibus cum sua sponte ducuntur. Illa autem spumantia,
multa esse oportet, ut medici votis respondeant: non quidem frequenter & parçè vomendo:
sed copiosè, & rarò. Est enim ratum illud; quod nihil paucum, sit καλῶς καὶ κεσῆμυς.
Tum verò damnantur à præceptore τὰ μικρὰ ἐμεσμάτω, καὶ τὰ ἐπὶ ἀνὰ ἡμέραν ἰσχυρὰ, i. parvi vo-
mitus, & frequentes. 20

PRODEST.] ἀφελή, non ἀφέλητον: ut ipsum verbum sic positum, certum præsidii adjunen-
tum denunciet, omnemque adimat dubitationem adhibendi. Itaque prodest vomere in diar-
rhœa longa, retrahendi causa id quod in ventrem confluit. Atque id convenienter suscipi-
tur medici artificio, ad imitationem naturæ; qua duce, per vomitum diarrhœa longa quiescit.
Prodest autem vomere multa spumantia quæ humoris morbifici retractionem sursum testantur.
Quinetiam prodest elleborismo, causam morbificam diarrhœæ vomendo excludi: quia ellebo-
ri magisterio melius quàm cæterorum ἐμεσμάτων, velificatio, tum ipsius naturæ, tum humoris
morbifici sursum infernè mutatur. Ad phyma lumborum, quod vertit ipsum ἰσχυρὰς in κύ-
φωσιν; tum ad nephritidem, elleborismus unice commendatur, atque mirificum adfert leva-
tionis fructum. Sunt autem rubra spumantia quæ ex lumborum phymate attrahuntur. 30

23 Αἱ πυκναὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὑπερβολῆς ἐμετώδεις. ὅτε κέρειν, μέλανα
ἐμετον ποίεσι. γινόντ' ἢ τρομώδεις.

*Crebri, cum vomitu, pari modo relapsus; nigrum cient vomitum cir-
ca crisin. Sunt etiam tremoriferi.*

Coac. 128.
lib. 1.

COMMENTARIUM nostri quem supra scripsimus in hanc prognosin; hæc erit ἀνακεφαλαιώσις. 40
CREBRI RELAPSUS.] Cum scilicet febris, quæ visa est valedixisse ac discessisse, revertitur,
quod Græcis est ὑπερβολή. Revertitur autem.

lib. 11.
part. 3:
3. Epid.

PARI MODO CUM VOMITU.] i. Eadem ratione, periodo, atque causa. Ac ratione qui-
dem, cum iisdem symptomatis atque signis; ut annotavit in Thasia illa muliere θανάσιμ, cu-
jus res ibant ἀπὸ τῆς αὐτῆς, i. cum crebra delirii & convulsionis vicissitudine. Sic in Heropy-
to crebra fuit vicissitudo surditatis & doloris coxarii. Pertinet quoque ad periodos recidiva-
rum, quibus crebræ sunt admodum febres, vox illa, ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ut scilicet veniant recidi-
væ: quemadmodum idem scripsit, ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὑπερβολῶν. Qui ordo & tempus in typis at-
que periodis recidivarum, apparet in fratrum historia quos narrat Hippocrates unà in febrem
incidisse: qua quidem, ut videbatur, exacta; in eandem rursus, eadem hora simul ac pari-
ter recidisse. Nam causæ recidivarum, ob quas tam crebrò eveniunt recidivæ, meritò jus
habebunt ἀπὸ τῶν αὐτῶν: cum intellexerit medicus ipsas accidere, si vel importuna est mor-
bi exacerbatio, vel importuna excretio, vel etiam si quid exacti morbi reliquiarum superfit.
Atque tres illas recidivarum causas Hippocrates sic expressit, ἢ ἀνὰ πρὶν ἢ μετὰ, ἢ πρὸς τὸ μέσον, i. si quid ante tempus aut erumpat, aut judicetur, tum si quid residuum superfit. 50

lib. περὶ
ζυμῶν.

proth. 30.
t. 1. 1.

NIGRUM CIENT VOMITUM.] Quia nigrum sit excrementum, quod prius erat flavum: atque
id tum febris ardore, tum crebro relapsu: quibus accedit crebrò irrita ventriculi proritatio.
Sic in phreniticis jam pridem ostendimus, ac nuper attigimus; quòd eorum ptylelimus cum
frigore aut rigore, vomitum nigrum mox adfuturum denunciat. Ubi Galenus author est, vo-
mitum quidem, saliva; nigrum autem, rigore denunciari. 60

Coac. 1.
q. 7. lib. 2.

CIRCA CRISIN.] Non illam quidem salutiferam, cujus est prerogativa nominis absoluti: sed
planè mortiferam atque funestam. Non enim mutatio est salutaris, nec verè critica, vomit-
us nigri ex flavo. Et verò novum non est, nomine absoluto crisis, funestam ostendi: sicut
in illo. γλῶσσα ἢ σφύρα μελανομένη· κρίσιν ἐν ποταμοκαδικῇ γίνεσθαι δηλοῖ. i. Lingua autem quæ mul-
tū nigrescit; crisin decimoquarto die futuram ostendit.

SUNT ETIAM TREMORIFERI.] Potissimum manibus, dum stabulatur bilis in alvo, & ad vo-
mendū cietur, quæ illis in partibus molestiam exhibet frigoris & tremoris, per sympathiam
alvi concussæ & fervidæ à bilis ardore & morfu.

adferunt quæ jam sperabilis visa est, sudor quo diffluit totum corpus multo & calido, die crisis. Atque illa sudoris *εὐαγγελία κρίσιμα*, verè sunt κρίσιμα; propterea quæ *εὐαγγελία*. Nam cætera *δυσμενέα* in sudore, hic sunt *δυσμενέα*, *δύσπερα* est ille sudor qui fluit in nulla sperabili discessione, quod scribit Hippocrates, *παντὰ μὲν ἀλγέλιμα*, nec facit ut æger alacrius ferat morbum. Ergo sudor multus & calidus qui totam compaginem occupat die critico & jam sperabili antè crisi; solus est omnium qui febrem exolvit. Sudor huiusmodi, mulierem gravidam fœtus trimestris, decimoquarto reddidit febris expertem. De Abderita virgine scripsit præceptor, quod à sudore plurimo ad 27. diem oborto, vacationem habuit febris & surditatis; superflite tamen pedum dolore. Anaxionem sudor sanavit 34. febris die, qui septenarius est secundus à vigesimo, quo illi primum sudor manavit, ac febrem dimisit, in quam relapsus est vigesimoseptimo. Atque hæc de quaternariis criticis ante vigesimum, & septenariis post vigesimum, qui iudicandi vim suam per sudores ostentant. De vicanariis autem penes quos à quadragesimo jus criseon esse solet, solennis est illa Hippocratis observatio in Cleanactide, quem scribit octogesimo die sanatum fuisse, adjunctum naturæ hisce præditiis, *Octogesimo die riguit; febris acuta invasit; multo sudore diffudit; minxit hypostasim rubram lævem: iudicatus est perfectè*. Ergo tum denique criticus erit sudor, qui adferet finem febris, cum ejus ratio critica omnis erit in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Ut scilicet calidus multus die critico per totam compaginem prosuat. Secus est ægris ab omni sudore in quo aliud desideratur eorum quæ posui ad faciendam crisin. Exempla sunt passim apud Hippocratem, tum in historiis, tum in aphorismis, quæ proferuntur post, cum ea ponentur quæ à sudore optimo jam explicato discedunt.

FEbrem EXOLVIT.] Qui febrem sanat. Id enim tributum est verbo, *λύειν*, ut in illo. *Ἀνὴρ Σανταλὶς ἰσχυρὸς ἀδυνατῶν*. i. Sanare apoplexiam fortem non potis est. Et verò nomen, *λύειν*, ab eo deductum; idem est quod sanatio, ut. *Ejus qui occupatur à causa, cum rigor incidit; λύειν, i. sanatio*. Ergo sudor optimus, die critico febrem exolvit; vel, ut præceptor loquitur in prognosticis, *πᾶν τὸ πῦρ ἀπεσθαι*, i. perfectè, sive in totum febrem excludit. Est autem sanatio, *ἡ τὸ εὖ εἶναι ἐκ τῆς νόσου*, i. eorum quæ sunt egressa è norma naturæ, redintegratio, quæ à sudore critico comparatur, postquam sunt edita signa pepasmi, & nuper coeptæ redintegrari naturæ. Alioqui frustra cietur sudor, cum manet egressio visceris in sua phlogosi, aut venenata qualitas crudi humoris morbifici. Quod annotavit Galenus in Larissæa virgine, quæ triplici vacatione oborta de improvviso, ad triplicem focum repletionis, curationem recepit morbi gravissimi, nati ex eo quod menstrua detinerentur tam intus in locis cohibita, quam in majoribus venis collecta, & sursum ad caput transmissa. Ex quibus secuta est liberalis vacuatio menstruorum, sudoris, & hæmorrhagiæ, unde convalescit sine relapsu. Quod non fecisset profectò, si aliqua inflammatio, vel humoris maligna cacochymia, & venenata qualitas resedisset. Ergo sudor criticus, in quo nihil deest, febrem exolvit, & per *ἐκκρίσιν*, suam naturæ restituit *κατάσταμα*, quo ipsa deducitur ad conservationem sui, sine molestia, fruiturque omnibus commodis quibus vita hominum sustentatur. Tali sudore homines solent *πᾶν τὸ πῦρ ἀπεσθαι*, i. iudicari perfectè in morbis acutis, nulla superflite morbi materia, nec empyreumate. Est igitur optimus ille sudor qui febrem exolvit, atque tot commodis beat ægrotum.

UTILIS AUTEM.] i. Qui multum habet utilitatis, valetque ad ægri dulcedinem. Atque hic sudor vocatur à præceptore *ἀγαθός*, i. bonus, qui bene fit atque apparet, non tamen omni ex parte, nec absolute, ut prior qui hunc sanandi virtute præcedit. Subjungit enim.

QUI ADVERT LEVATIONEM ÆGRO.] Ac si diceret. Est quidem optimus ille sudor qui febrem exolvit; sed tamen hic etiam bonitatis, laude non caret, qui levat ægrotum. Qualis autem sit illa levatio, tum sudor ipse qui levat; sic in prognosticis aperit. *Ἀγαθός ἐστι ὁ ὅστις πᾶν τὸ πῦρ ἀπεσθαι*, i. Bonus autem est ille qui toto effusus corpore, plane ostendit ægrum alacrius ferre morbum. Atque hic sudor tantum est commendabilis qualitate, copia, & excernendi modo. Nam die critico non effluxit. Quæ dici ratio præter cæteras, imprimis necessaria est ad faciendam crisin. Huiusmodi multa sunt genera excretionum levantium, quæ cernuntur in hæmorrhagia, dejectione, vomitu, & urinis: ex quibus morborum symptomata minuuntur, & ægris alacritas comparatur. Omnia autem duce natura suscipiuntur & absolvuntur; propterea quæ dicuntur *ἐξ ἑσθίου καὶ φέρον*: alioqui non esset fida, sed infidiosa levatio.

VERUM QUI EST FRIGIDUS.] Hæc prima defectio est sudoris à bono & optimo, à quo longissime abest omnium: propterea quæ pessimis ægri rebus, & signo, & causa. Signo quidem: quoniam excrementum in habitu corporis frigidum, contra naturam est febris acutæ, cujus insigni æstu par erat totam compaginem corporis & humores incanduisse. Ex quo apparet, viscera conflagrare, aut lypyriam febrem subesse cum habitu alio, de quo exprimitur sudor hic frigidus, à paupertate caloris vivifici, quo partium solidarum vivacitas defraudata, excrementis facta est frigidis, qualia in sudore exudant. Hæc ita sunt in acutis febribus quæ tamen simpliciter non sunt acutæ, ut illæ quarum prægrandis æstus toto æqualiter corpore est diffusus: atque hac unica ratione differunt ab ardentibus & lypyriis, quæ inter acutas eximia sunt inæqualitate ardoris. Sed tamen quemadmodum in causo & aliis peracutis, per tempestatem pestiferam, regnabant symptomata oblivionis atque soporis, febrium quidem illarum ardori minimè convenientia, sed consentanea cataphorice tempestatati aultrina: sic & hoc loco sudor frigidus esse potest, non quidem merito febrium acutarum quarum incendio cita caloris nativi extinctio esse solet: sed cruditatis vitio, cujus nimia abundantia prius vim experitur ardoris febrilis in effluentia, quam mutatio-

aph. 56. 4.
hist. 13.
1. Epid.
hist. 8.
part. 3.
3. Epid.

aph. 58. 4.

50

60

70

mutationem habuerit sui frigoris in calorem. Quæ res adduxit Hippocratem, ut eum sudorem, καύσεν, i. pessimum iudicaret; quod scilicet bonorum signorum accessione, à mortis periculo, quod ipse ostendit, abduci non possit, cuius funestum indicium clarius multo expressit his verbis. Ο ψυχρὸς ἰδρὸς αὐτὸ ἐξὶ πυρετῶ γενόμενον. Ἰσχυρὸν σημεῖον. i. Sudor frigidus in febre acuta; mortem subesse testatur. Est autem febris acuta, unde dicitur hic sudor, causa & signo mortifera. Ac signo quidem: quia ostendit tantam humorum copiam frigidorum; ut à febrili ardore mutari non possint; ac prius moriendum sit ægro, quam incaluerint; præsertim cum cita mors veniat, ubi cum tanta copia cruditatis, dominatu febris acutæ vires franguntur, omniaque naturæ præsidia collabuntur. Sudoris huiusmodi, cæterarumque causarum signa funesta leguntur in quadam puerpera, quæ cum à partu molesto perque difficili, in febrem gravissimam incidisset, atque die secundo febris sudasset in capite ac circum pauco & frigido; & cum ad septimum ventum esset, toto corpore sudor manasset frigidus; decimoquarto interiit: celerius interitura, nisi beneficio ætatis annorum septemdecim, ad illum usque diem spiritum produxisset. Verum sudoris frigidi à cruditate orti conditio est secus ab ea quam modò exposui; cum scilicet nactus est febre, assiduam quidem illam, sed tamen remissionis participem; nec vehementia & celeritate acutam; nec viscerum inflammatione ardentem; nec lipyriam, ventriculi erysipellate. Hanc febrem Hippocrates nominat πυρετὸν πυρετὸν, comparatione acutæ quam prius posuerat signo & causa frigidi sudoris funesti. Eandem simpliciter vocat βλαψὴν, quam rectè Galenus interpretatur χλαψή. Ergo sudor frigidus, cum tepida febre ac miti, ad morbi apparet longinquitatem, ubi sperabilis est vitæ salus, si vires ægri sint validæ, cum securitate, ac sine ullo infirmitatis metu. Nam ubi sunt vires infirmæ, non est in tuto æger, ne à mitissima quidem febre. Ratio autem longioris morbi, & vitæ sperabilis in sudore frigido cum febris est mitior; spes est pepasmi, ope caloris nativi, atque adeo ipsius naturæ per solidas partes diffusæ, quæque ipsarum virtus est singularis. Hæc autem plus valet mitificando crudum humorem, quam febris posita, infringendo naturæ præsidia, & absumendo calorem nativum. Sed tamē ut læta victoria caloris nativi, periculum mortis præcedit à febre: sic difficultas pepasmi, ob copiam & contumaciam crudi humoris, facit ut morbus trahatur in vetustatem. Atque hæc, de sudoris frigidi qualitate, prognostica in febre utraque. Nam alia quoque huius occurrit consideratio, ubi parte aliqua tantum exudat. Est autem sic posita.

Ac solum circa caput et collum exudat.] Enimvero sudor frigidus jam qualitate pravus, multum adjicit pravitati ac maleficio, excretionis modo & loco. Loco quidem; si tantum in capite & collo exudet: modo autem; si exitu pigro velut miliaris exudet. Est quidem sudor frigidus, febris acutæ aut mitis, toto diffusæ corpore; proptereaque sudorem illum cientis per totam compaginem; qui quorsum appareat, satis superque diximus. Hic autem sudor est frigidus, qui numeros omnes absolvit & ἐφιδρωτός, i. sudatiuncula, omni ex parte pessimæ, & cuius vicio nihil posse adjici videatur. Nam talis sudor enascitur ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ μοχλοῦ, καὶ ἰσχυροῦ καὶ ἐμφορῆς θερμότητος, i. exoluta partium ipsarum virtute, & emortuo calore nativo, unde apparet tum impotentia continendi & apponendi succum alibilem; tum verò ipsius refrigeratio. Itaque talis sudor, auctore Galeno, non venturam solum, ut calida sudatiuncula partibus illis oborta; sed incipientem jam syncopen planè ostendunt. Et verò sudor omnis qui tantum occupat caput & collum, tametsi non frigidus, semper in malis ducitur, & ad syncopen mox adfuturam apparet. Nota est illa prognostis prima omnium huius operis. Qui à rigore perfrixerint, caputque & collum doluerint; hi voce capiti, oborta sudatiuncula, ut se collegerint; moriuntur. Pertinet quoque hic locus ad eum sudorem thoracis, cum empyema subest. Tum ad lumborum sudatiunculam, de qua illud præceptum. Crebri ex lumbis horrores, cum cita caloris vicissitudine, ut difficulter feruntur: ita denunciant urinæ suppressionem. Ac tum pestifera est sudatiuncula. Ne longum faciam; ubi est ephidrosis, ibi & morbus Galenus auctor est; id eò fieri, quòd vel oppressæ sint partes humore morbifico, vel exolutæ sua vi retentrice: proptereaque nullam ephidrosin posse videri criticam; sed toto genere symptomaticam. Ut igitur excretionis loco, sudor est bonus aut malus, in simili qualitate (nam frigidus nunquam est bonus:) sic modo excretionis, boni aut mali sudoris distinctio esse solet. Sic enim iudicium est præceptoris. Οἱ κελυμεῖδες καὶ μέντοι οὐδὲ τὰ ἄλλα γενόμενα πυρετοῖ. οἱ δὲ καὶ πυρετῶν καὶ ἀπυρετοῦ ἀγαθὰ. i. Miliæ ac solum circa collum; pestiferi: qui autem cum stillis vaporant; boni. Quod sequitur de sudore, qui ut symptoma.

AD DIUTURNITATEM VEL AD PERICULUM VITÆ APPARET.] Ratio est omnis adducta cur ita sit: ut longiori disputationi nullus restare locus videatur.

2 Ἰδρὸς δὲ ψυχρὸς, ἐν ὧν μὲν πυρετῶ θανάσιμος. ἐν πενήτερά δὲ χρόνον σημαίνει.

Sudor autem frigidus in acuta quidem Febre; lethalis: in tepida autem; morbi est diuturni.

Huius prognosticus τὸ ἐν καὶ τὸ δι' ἐν modò jam vidimus.

3 Ἰδρὸς

3 Ἰδρῶς ἅμα πυρετῷ γινόμενος ἐν ὀξεί. Φλαῦρον.

Qui una cum febre incidit sudor, si est acuta; pestiferus.

Vetus illud scitum est de criticis rebus morborum. Τα κρίσιμα μὴ αὐτίκα διαφανέσθω. i. Quae sunt morborum critica; sive sit crisis ipsorum, sive signa eò spectantia; ne statim appareant. 1. Epid. part. 2.
Omnia enim critica, ibi sunt δέσμεα, ubi non sunt ejusmodi qualia solent esse in crisi. At nulla quæ fiunt, quæque apparent; ejusmodi esse possunt, ut spectent ad crisin, sicut alias spectare solent; quando natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas. Atque ut paucis dicam de signis quæ solent spectare ad crisin, si non sint ejusmodi. Quæ signa sunt hæmorrhagiæ loco edita, si αἰκίμος apparent: ita sunt dyscrita, ut phrenitidem ipsam mox adfuturam denuncient. Nam quod ad causas attinet; sufficet sudor hic positus qui speciem præ se fert criticam: sed acrisiam post se relinquit, quæ dyscritiam infert, aut certe ad vetustatem morbum adducit. Quod si quis objiciat; quædam existere κρίσιμα, unde cita est crisis cum citò apparent, ut πύελος in pleuritide; sciat is velim, hæc locum habere ubi systrophica est viscerum inflammatio: sicut in tunica costis intexta, ubi mortifera vis est, nisi dolorifica mala exitum citò habeant liberalem & liberum. Est enim multò melius, rheuma 20 ἐρμώμενον citò exire, quàm nobilissimæ partis quò fertur, systrophicam & lethalem, aut certe cum spe angusta, inflammationem movere. Secus est in morbis acutis, ut febribus quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur; quæ à motu, collectione, & putredine humoris morbifici ortum habent, nec sunt nobilium partium inflammatarum symptomaticæ: unde vel ipso febris nomine excluduntur. Hujusmodi febres acutæ solo curantur pepasmo, quem edit naturæ redintegratio parta neoterismo; indeque humoris morbifici vacuatio, unde, quemadmodum, & quando, eadem natura duce, oportet. Vetus est illud Hippocratis. 2. Epid. part. 2.
Λεπία ἢ ἴστυ Δίψα ἢ συμφορήντων χυρίων· πάλιν δὲ οἱ πεπασμοὶ ἐν τῷ χρόνῳ. i. Ducendum quòd ἔστι quæ humorum inclinatio est: nisi quorum pepasmi temporibus comparantur. Tum illud quod sequitur. Οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ εἰς αἶμα ἵκνυνται, ἢ αὐτῷ ἐπὶ δέ. i. Pepasmi aut foras aut intrò cursum inflantur, aut aliter quòd ἔστι quòd oportet, videlicet ad abscessus. Atque illa præcepta pertinent ad artificem, cujus est artificium imitando naturam. Ergo ut redeam ad sudorem, & scriptis ostendam quanti naturæ intersit, ipsum loco exire; sic ad examen adducam hujus prognoseos quæ sic habet.

QUI UNA CUM FEBRE INCIDIT SUDOR.] i. Qui statim effluit febre oborta, & cujus nulla est alia περίφασσις, i. prævidentia quàm ineuntis febris, ac de improvviso cum febre occupat totum corpus. Quemadmodum autem & quorsum id fiat, planum faciet ejus quod sequitur explicatio. Sequitur autem.

SI EST ACUTA.] Quia scilicet tum vehementer movetur, unde sudor exprimitur verius quàm excluditur: quod tamen est naturæ omnia bene recteque administrantis. Est autem talis Δίψα præceptoris. Quoniam ineunte febre acuta, sudor exortus qui febris levationem non adfert; opinionem facit, vel potiùs certam fidem eò venisse, ut τὸ αὐτοκίνητον τὸ φλεγματικόν. i. summam ardoris vim denunciaret potiùs, quàm excretionem duce natura susceptam humoris morbifici; dubium non est quin signo & causa pestiferus esse videatur. Ac signo quidem: quia febris ardorem testatur, quæ circa initia debuit esse mitis: proptereaque illa celeritate ac vehementia citò mortifera. Ut causa autem: quoniam citò vires exolvit, & quia febris adjicit vehementiæ, ob efferam magis cacochymiam, & sanguinem planè syncerum, sui feri expertem. Quod si evenerit, ut simul cum tepida febre ac miti sudor erumpat; non ita erit, ut ille, pestiferus: quia symptoma est nimix abundantix crudè humoris non æstu incandescentis; proptereaque in spe adhuc fida pepasmi longioris est.

DE URINIS.

ΟΥΡΟΝ ἐν πυρετῷ λευκὴν ἔχον καὶ λεῖψαν ὑπόστασιν ἰδρυμένῳ· ταχέϊαν 3. Cap. III.
ἀφῆσιν σημαίνει.

1 *Urina in febre quæ albam & lævem habet hypostasim atque constan-*
60 *tem; citam illius dimissionem ostendit.*

IN HOC CAPITE signa sunt omnia quæ in urinis cernuntur diagnostica, prognostica, critica; primum quidem febrium, quarum illæ sunt propria διαφανέμενα, quatenus excrementa venarum ubi sunt febres: mox aliarum partium morbidarum, per quas feruntur, & ubi excipiuntur; videlicet renum, vesicæ, & aliarum etiam superarum, de quibus aut propriè committerve apparent & fiunt. Itaque nullus feracior locus est ad informandum medicum super natura, symptomatis, & crilibus febrium; quàm de urinis. Nec verò ulla sunt epiphænomena renum, ureterum, vesicæ; quàm de urinis, aut per urinas. Quinetiam nullum est morbi genus in superis partibus, de quo non aliqua significatio atque præsentio comparatur per ipsas urinas, vel ex eventu. Sic lethargicorum periculo multum adjicitur, quando urinx redduntur immemoribus, turbulentæ ac jumentorum similes. Sic alvum liberatam ostendit 70 per ipsas urinas, vel ex eventu. Sic alvum liberatam ostendit
Qq q vitio

vicio cruditatis & impotentia mitificandi cibos, quam largior infert hæmorrhagia, sanguinisque detractio; cocta urina, cui aquosa opponitur, liquidioris alvi prænuncia atque comes. In tuto sunt omnes pleuritici, cum liberali ac liberæ anacatharsi accedit bella urinæ coloratio, qui aliter gravi pleuritidis periculo non essent defuncti, ac liberè liberaliterque spuendo parum proficerent, si multa bile saturata aut inflammata esset urina. Paracidas parum prodest in empyema mutari ac fistulari, quando urinæ redduntur pepasmi expertes, ut in cujusdam Synci fullonis ancilla, Hippocrates annotavit. Ne plura confectæ quæ sunt innumerabilia; unus Galeni locus conficiet atque concludet quod demonstrare institui de urinarum judiciis, eritque catholicum theorema omnium exemplorum quæ καὶ ἐπαγωγῶν huc advocari possunt. Est autem sic expressum Galeni judicium de urinis. Περὶ μὲν τῶν ὕδατος αἰεὶ μέγιστος συνειρημένη ἡ αἰτία, καὶ πῶς αὐτῇ γαστρίᾳ καὶ σπένδα, καὶ πνεύματι, καὶ νύκτι πύθεται· οὗ μὲν ἀρχὴν φανερὴν, μετὰ δὲ παραχρῆστον τὸ πῶς αὐτῇ ἐκτρέφεται. εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐκτέλειαν, συνειρημένη καὶ αὐτῶν πάλιν τῶν καμνομένων κινδύνων. i. De urinis semper illud meminisse juvat, inspiciendas esse eas in omnibus etiam ventris, thoracis, pulmonum, nervorumque morbis; ut quibus laudabiles videbuntur, propensionem maximam afferant in partes salutis: at quibus malæ; valeant tum ad perniciem certo significandam. Nam crites multorum morborum thoracis atque nervorum, ut peripneumoniæ & empyematis, paralyseos item & convulsionum, suscipiuntur & absoluntur per urinæ meatus. Ac de nervorum morbis qui per convulsionem sunt in conspectu; solemne est illud Hippocratis. Convulsionem sanat exorta febris acuta, quæ prius non fuit: quod si prius fuerit; exacerbata. Quinetiam prodest urinam fluere albumineam.

1. Epid.

hist. 6.

part. 2.

6. Epid.

Coac. 13.

c. 14. lib. 2.

Quæ cum ita sint; magnum est nomen, magna species, magna quoque vis urinarum. Ac certè tanta, ut verè videar esse dicturus atque appositè, quod in hanc sententiam scripsit Galenus. Talis ac tanta vis quidem est eorum quæ sunt in urinis signorum per febres acutas, ut illi soli credatur. Omnia autem signa quæ ab urinis petuntur, suis quæque locis in earum examine proferentur. Hic certè sufficiet urinarum historiam recensere, tum in liquore ipsarum & iis quæ intrà sunt aspectabilia: tum verò in locis ubi gignuntur, unde veniunt, quæ feruntur, & ubi excipiuntur. Primum scire licet id omnium urinarum, cujusmodi tandem fuerint, esse commune; ut suam quæque ὕδατος non antè absolvant, quàm ad vesicam pervenerint. Vetus est illud Hippocratis. Τὸ πύμαμα μὲν ὕδατος, i. calculus in vesica: καὶ πρὸς ῥήγους, i. in renibus, quorum virtute liquor è venis attrahitur & φέρει, vel contra eò cietur; aut sua sponte injussus & concitatus, aut aliunde immisus. Itaque nomen urinæ, quoniam ejus liquor est multiplex; nihil aliud planè significat, quàm in vesica collectam colluviem, ibi stagnantem, & inde mejendo emissam. Enimvero triplex est omnis urinæ materia; una quidem de cruditate rerum earum quæ assumuntur; altera de liquore seroso eorum qui sunt in venis humorum; tertia de humoribus atque corporibus quæ liquuntur. Atque hæc triplex consideratio in urina, his verbis expressa est à præceptore. Οὗρον διμύχρον βρώματι καὶ πώματι, καὶ οὗ ἐκ τῶν ὕδατος, καὶ οὗ ἐκ τῶν ὕδατος συνειρημένη. i. Urina concolor cibo & potui; tum qualis esse solet; item cum humidi colligatio est. Quæ oratio est Hippocraticæ brevitatis ac sapientiæ: sed brevitatis illius fecunditatem ac sapientiam quæ huc ponentur appositè, Hippocratis placita explicabunt.

6. Epid.

part. 5.

Ergo jam constat, opinor, quod omnis urina quæ in conspectu est; apparet hujusmodi aut illiusmodi, ut erat collecta & stagnans in vesica colluvies, vel potionis crudæ, vel feri humorum qui sunt in venis, vel humidorum etiam liquefactorum. Potio cruda cernitur in urina quæ est potioni concolor. Est autem ejusmodi, cum id quod bibitur, nihil à se mutatum, suam absolvit & ὕδατος. Ac talis urinæ coloratio est qualis erat ejus quod potione quis assumpsit: ut si aquam biberit, vinumve album ac tenue; albam quoque reddat urinam mejendo ac tenuem: sin autem crassum fuerit vinum ac nigrum quod haustum est; ipsa etiam crassior nigriorque appareat: quemadmodum item flavior, si vetus & fulvum sit vinum. Sed potionis à se nihil mutatæ, proptereaque crudæ, causa est coctionis prærepta occasio, vel impotentia ipsa coquendi ea quæ assumuntur in officina utraque coctionis, i. in alvo & hepate. Præripitur autem occasio coctionis: vel quia potio est prorupta, & suo impetu concitata πρὸς ὕδατος; vel eò rapta priusquam mitificari cœperit. Nam liberalis potio vini albi Germanici, calce ac sulphure saporati: Leodiensium item aquarum sive Spadensium, calcantho medicatarum; præcipitem facit urinam καὶ ὕδατος, & ad vesicam transmittit concolorem potioni. Sed inexplabilis renum sitis, diabetem facit καὶ ὕδατος, qui fundit urinam similem potioni, ac sanguinem omni suo sero exhaurit, ac nullus bibendi atque mejendi finis sit, donec ad ultima ventum sit. Effæta coquendi potentia in officina utraque, concolores edit urinas potioni & cibo, nisi colorentur à bile morbifica: tametsi neque καὶ ὕδατος, neque καὶ ὕδατος, ad exitum præcipientur. Nam quæ sunt pellucidæ & aquosæ in morbis acutis, eò certè apparent, non quatenus potioni concolores, sed biliosæ tincturæ expertes; vel ob anadromen bilis in cerebrum, ad phrenitidem & hæmorrhagiam; vel ob derivationem ejus in alvum, ad dysenteriam.

lib. 1. καὶ

ὕδατος.

1. Epid.

part. 2.

ibid.

Sequitur altera urinæ collectio in vesica, de iis corporibus atque humidis quæ liquuntur. Nam de urina ducta, non rapta è venis à renibus ad vesicam, quæ sola omnium naturalem retinet œconomiam, ac sola omnium naturaliter est constituta; ultimus erit dicendi locus. Quemadmodum autem liquantur & transeant ad vesicam, unde collecta mejendo redduntur; operæ precium fuerit declarare, testibus ex Hippocrate loco adductis. Primus hic erit. Crebrò urina redditur, cum incaluerit multum caput. Liquitur enim pituita in eo: liquefacta autem, partim ad nares abit; partim etiam ad os ipsum; partim per venas confluit, quæ ducitur ad pudendum: quod simulatque appulit, tum mejit is quem lacessit, eandemque molestiam experitur cujusmodi esse solet à stranguria. Testis est item locus Hippocratis de stranguriosa urina, cujus materia toto prorupta corpore ad vesicam, multis restituit appetentiam pridem collapsam. Tum ille quo perirrhæam urinæ biliosam, purulentam, & stranguriosam, simili diarrhææ ac dysentericæ ad-

10

20

30

40

50

60

70

jun.

jungit; prurpto humore morbifico vel ad intestina, vel ad vesicam, sine ullo partium illarum vitio quæ vel urinis vel dejectionibus sunt dicatæ. Nam de corporibus quæ liquuntur, & liquefacta, foras eduntur, tum per alvum, tum per vesicam; solennis commentarius præceptoris Galeni ad locum Hippocratis de maxilla luxata quæ inflammationes movet lethales in musculis qui tempora continent, & inde in cerebro, unde accenditur febris acuta. Sic autem Galeni judicium est; quod novum non est in febribus peracutis bilem synceram nasci, quando & adeps, & caro tenera recens pressa liquitur ab iisdem, & unâ sanguis affatur. Ex quo efficitur, ut partium omnium febris ardore liquefactarum colorem exhibeat ipsum urinæ colliquamentum. Nam si quid orobeum, aut aliquid simile crassioris farinæ redditur cum urinis; id planè acceptum jecori tabescenti ferendum est: quemadmodum si quid carniforme apparet, vel si fundantur caruncule cum urinis; fundus ipsarum est in renibus qui exolvuntur: similiter ut laminea, item fursurea in crassis urinis, vesicæ corruptionem scabiemque denunciant; sicut in tenui, fursurea sunt venarum scabie obsitarum. Sic pingues urinæ sunt adipis colliquati. Sed tamen orobea quæ sunt ejusmodi magnitudine ac durezza, sunt argumenta carniū liquefactarum: sicut & eadem nigra, lienis.

Penè omiseram quod est gravissimum super urinæ materia, & super crisi per eam suscepta & edita. Est autem notabilis illa sententia præceptoris quæ sic legitur in aphorismis. *Quibus inter alvum & septum transversum collecta est pituita, doloremque infert acerbum, nec exitum habet per alterutrum ventrem; iis per venas ad vesicam conversa, morbum exolvit.* Atque hæc de urinis quarum origo est vel cruditas ipsa rerum earum quæ assumuntur, vel humidi colliquatio, vel etiam quæ mixtione partium liquefactarum in vitio sunt. Omnes illæ quidem sunt è natura egressæ: sed inter eas multum interest ad ineundam prognosin, quo quæque eventu appareant. Nam purulentæ pituitosæ & albuminæ non rarò sunt criticæ, ut jam attigimus. Quæ autem sunt conspurcatæ de partium ipsarum liquamine, ut hepatis, renum, lienis, & cæterarum; omnes ad unum pro se quæque feruntur exitio ægrotantium. Quinetiam omnes concolores potioni, si nulla sit excusatio pottionis prurptæ antequam mitigari cæperit, ut aquarum Spadensium: sed ostentatio raptæ illius à dipsaco renum; vel etiam ductæ à renibus bene valentibus effata potentia mitigandi; pessimis ægri rebus veniunt in conspectum. Est enim levior præcepta in nobis mitigandi occasio, quàm impotentia: si tantum hic inexplabilem renum situm exceperis, quæ potionem avidè rapiendo, ipsam in alvo & venis mitigari non sinit. Cætera autem quæ pertinent ad hunc locum, suis quæque locis ponentur.

Tertia restat urina, cujus materia est liquor serofus eorum qui sunt in venis humorum. Sic enim video placuisse Galeno qui eam sic definivit, ex doctrina Hippocratis. *Καὶ μάλιστα καὶ ὡς ἔστιν ἐν τῇ τὰς φλέβας χυμῶν τῇ ὕρῃ. αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν.* i. Quod urina sit serum eorum qui sunt in venis humorum; nos ipse docuit. Quæ ratio nomen dedit veræ urinæ, quam veteres nominaverunt τὸ ὕρον, ut annotavit Galenus ad locum illum Hippocratis. *Γλῶσσαν ὕρον σημαίνει.* Verba Galeni sunt hæc. *Τὴν γλῶσσαν φησὶ σημαίνει ὁ πῖτον ἐν τῷ ὕρῃ. ἔστι τὸ κυρίως ἔως ἡνωμαζόμενον, ὃ καὶ ἡμεῖς ἡμᾶς δόξαμεν ὕρον. ἢ τὸ τῶν χυμῶν ὕρον. ἑκάτερον δὲ ἀντὶ τοῦ ὅτι τὸ πῖτον ἔχει τὴν αἰσθητικὴν τῆς γλῶσσης τὴν ἐν τοῖς χυμοῖς ἀσθενέστερον ἐστὶ δυνάμει, καὶ ἰσχυρὸν καὶ τὰ ὕρα.* i. Lingua indicari ait quale sit, 40 ὕρον. Sanè aut illud verè dictum & propriè, quod singulis diebus excernimus. i. urinam; aut humorum serum. Utraque ratto eodem redit; linguam esse indicem humorum affectus; sicut & urinas ipsas. Hoc unum genus urinæ venit è bonis, ut cætera duo è malis. Hæc sola omnium venit σπυγδωδῶς, cætera verò ἀσθενέστερα: proptereaque illa quidem ἐκθενέστερα; hæc verò κακωδενέστερα. Nam illud Hippocratis, *ὡς εἰσὶν ἐν τῷ πῖτον ἐν τῷ ὕρῃ*, pertinet ad τὸ συνήθως καὶ φύσει, i. ad consuetudinem naturaliter institutam. Ac talis quidem urina, de naturali est æconomia, quæ coquendo, distribuendo, & excernendo absolvitur: cum scilicet bene constitutum est corpus; unde consuetudo est mejendi naturaliter instituta. Nec verò si pottionis & cibi excrementicia est talis urina; iis coloratio tribuenda: nisi quatenus potio cum humoribus qui à natura gignuntur mutata & colorata,

50 differentias exhibet urinarum; non eas quidem de qualitatibus potulentorum, aut corporum quæ liquuntur: sed de humorum ideis qui sunt Hippocrati τὰ συγγενή; quod simul de chylo, virtute sanguifica jecoris enascantur. Ergo serofus liquor humorum συγγενή in venis, dum in urinam transit; in conspectum adducit ejusmodi sint eorum ideæ. Atque ut ille ὕρον ideam ostendit humorum: sic & τὸ ὕρον & ὕρον. Vetus est illud quod ὁμοίαν εἶναι τῇ τῶν χυμῶν τῇ ὑπόστασει, i. effluentiam similem esse oportet subjæctæ substantiæ. Ex quibus efficitur, verum esse quod in hanc sententiam scripsit Galenus. *Urina ostendit affectionem hepatis, renum, vesicæ, ipsorumque vasorum sanguinem continentium: tum facultatis humorum procreatricis virtutem & infirmitatem.* Hic penè dixerim, sunt hypocritæ homines qui de urina certam scientiam profitentur graviditatis quæ in conspectu non est: tum etiam sexus & partus futuri. Quæ ostentatio soboles ignorantie, fundamentum aliud nullum habet quàm aucupandi lucri & inanis gloriæ cupiditatem. Est enim ratum illud quod à Galeno est positum in aphorismis; quod scilicet ducta è venis urina, perque anfractus renum ad vesicam transmissa, & ibi collecta; si quid in ea sit præter naturam; tum necessario venas, aut renes, aut vesicam ipsam malè habere denunciat. Secus est in prurpta quæ partium superarum affectiones ostendit; ut jam attigimus. Atqui prurpta nihil habet diagnosticum graviditatis, aut sexus: neque prognosticum partus futuri. Sola quæ ducitur inoffenso cursu è venis, si quid de locis ostenderet; fortasse aliquam prognosin atque prognosin muliebrium rerum adferret. Qualis earum est quibus menstrua detinentur intus cohibita, quorum tenuior quædam portio è locis in vesicam exodat; unde redduntur urinæ cruentæ. Sed ostentatio talis hypocritarum, superstitionis veneno fucata, contemptu potius digna esset, quàm mea reprehensione: nisi fautores haberet quosdam indoctos qui suam credulitatem nugarum garrulitate vulgo suadent, quò ali- 70 quid esse videantur.

lib. 1. c. 2.
ἀσθενέστερα.

prorr. 2.
f. 1. 1.

subsidat & laeve; longior hic erit morbus, minusque tutus. Et verò quæ hæc catholica sunt in febribus theoremata; particulatim leguntur ad malas tumorum crises qui assurgunt sub auribus, & paratides nominantur. Sic enim supra jam legimus & ad examen adduximus. *Ὅσες πύρι παρ' αὐτῶν παρὸν καὶ ἐν ἡμέρᾳ παρατίδου φλαύουσι.* i. Urinæ in paratidibus citò & paulisper concoctæ; mali sunt omnino. Nam coctionis & cruditatis vicissitudo, parem naturæ & morbi arguit dominatum: ac certe hujus majorem, qui vires acquirit eundo, ac tandem naturæ præsidia labefactat. Hæc autem vicissitudo cruditatis, partim est contumacis materiæ, partim fatiscen-

Coac. 7.
c. 4. lib. 2.
& f. 3. 1.
proth.

- 10 „CITAM ILLIUS DIMISSIONEM OSTENDIT.] Quia ubi regnat virtus naturæ, cita exclusio esse solet causæ morbificæ. Atqui regnantis naturæ ac mitescentis morbi firmissimum illud adferri potest, quod in proprio excremento, i. urina, pepasini appareant: quorum significatio est citæ crisis quæ salutem suscipit. Notum est illud Hippocratis. *Παπασμὶ, τεχνύττει κρίσις, καὶ ἀσφάλεια ἐν αὐτῇ σμικρῇ.* Nec solum virtus pepasini, ad certam crisin atque securam febrium est in urina: sed etiam in abscessuum empyemate, ut annotavit præceptor his verbis. *Πάν τὸ ἐμπύριον ἀνέσπρηται· ἵαυτις δὲ πύπασμος καὶ κρίσις αἵμα, καὶ δύσπνοια.* i. Omne quod suppurat, metuit reverti. Ipse namque pepasimus est crisis & abscessus simul. Igitur in pepasmo constanti, vis est naturæ, libertas meatuum, & causæ morbificæ mitigationio: quæ tria sunt ad citam crisin necessaria. Testis est illa sententia præceptoris. *Ὁρίσθων ἰδωμένα κρήνην τῆς αἵμας ἐν τῇ οὐρᾷ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ.* & i. Quibus septimo die crisis venit; illis sub quartum, in urina nubes fuit rubra. Nam de secura crisi; certissima securitas est; quod in descripta urina significatio est fracti morbi, & triumphantis naturæ: unde cita salus ac certa vitæ ostenditur. Et qui cum urinæ constanti pepasmo, a febre obierit suum diem, Hippocrates vidit neminem.

sph. 71. 4.

2 Ταχέϊαν δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀκρίτου λίπῃ ἴσχυον ἢ ἐξυδατέμενον.

Ac citam quoque dimissionem febris ostendit urina quæ ex confusa, quippiam pingue ostentans, aquescit.

- 30 JAM CONSTAT opinor quod nihil æquè est criticum, nec æquè certam ac citam dimissionem febris ostendit, atque pepasmus, quem laevis & alba ostendat hypostasis in colorata bellè urina. Hic certè fidissima spes est secundi judicii atque salutis propinquæ, juxta vetus proverbium quo dici solet, *Ὁσπύρις*, quò qui intendit, nunquam aberrat. Sed ut victicis naturæ signa sunt in urina primum descripta, quæ ceterarum est omnium veluti canon quidam ac regula, de more Hippocratis cujus ea fuit consuetudo sic exordiri ab eo quod ille vocat τὸ ἄσπερον: ita secundo loco hic posita est urina decertantis adhuc naturæ, viamque ad lætam victoriam sedulo affectantis. Est autem sic posita.

- Ac CITAM QUOQUE DIMISSIONEM FEBRIS OSTENDIT URINA.] Non quidem duce pepasmo, sed cita excretionem humoris morbifici qui per urinæ ductus cursum inflebit, ac liberaliter exitum foras habet: cum antea paucæ, grumosæ, & crassæ essent urinæ. Nota est illa sententia Hippocratis. *Παπασμὸς δὲ ἀπὸ πάντων πάντων ἀπὸ τῆς οὐρᾷ, ἢ καλὰς καὶ κρατύνει δύσπνοιας πύπασμος.* i. Pepasmos omnes abeuntium omnium opportunos, bellosque & criticos abscessus conspiciere convenit. Non enim morborum quorumlibet sunt pepasmi: sed eorum imprimis qui expertes organismi, symptomata inserunt partium obfessorum, & humoris morbifici propria. Scitum est illud præceptoris. *Ακρία δὲ πύρι αἵμα δὲ συμφορῶντα χροῖον, τῷ αὐτῷ αὖ οἱ παπασμοὶ ἐν τῇ οὐρᾷ.* i. Ducendi humores quò illi per commoda loca cursum infleunt; nisi quorum per tempora sunt pepasmi. Ac fuit illa tempestas ab autore posita in Epidemiis, ex qua humores morbifici qui tum regnabant, quacunque & quotiescunque liberum & liberalem exitum invenirent; dimissionem morborum adferebant. Atque inter cætera excretionum genera memorantur aquosæ urinæ multæ, ac tenues atque puræ: cujusmodi etiam quid de confusis & crassis hoc loco ponitur. Nec vero solum adferebant utrorum qui homines occupabant: sed etiam illos periculis liberabant quos inclinatio morbi periculose habebat. Nam de mortiferis icteris sexto die obortis, annotavit præceptor; quòd eorum periculis illi demum icterici sunt defuncti, quibus purgatio incidit per vesicam, aut perturbatio alvi. Cæteris autem qui eo beneficio non sunt adjuvi, ut quidam Phanagareon, fuere mortiferi atque funesti.

1. Epid.
part. 2.

lib. 1. c. 1.

1. Epid.
part. 3.

- 50 QUÆ EX CONFUSA.] Non ea quidem quæ apparet hujusmodi, perturbato ipsius liquore à stultento spiritu & febrili ardore, quam *ἡσπύριον*, ἢ *ἀσπύριον*, καὶ ἀνέσπρητον, Hippocrates nominavit, i. perturbatam, confusam, similem jumentorum, quæ diu deposita, nunquam residit neque clarescit. Sed ea quæ prima omnium ad examen adducta est lib. 4. aphorismorum, quam vocat præceptor *ἡσπύριον*, ἢ *ἀσπύριον*, i. urinam crassam, grumosam, & paucam. Nam ex urina confusa & perturbata similiter ut jumentorum, sperabilis esse nequit cita febris dimissio, de qua illud judicium fuit Galeni; quod in virtute virium, diuturni est morbi; cum infirmitate, mox adfuturæ mortis; ut in Dromeade uxore quæ obiit suum diem sexto ipsius morbi, & ante obitum tentata est convulsionibus à capite. Et verò cum tali urina cephalalgiam adesse vel adfuturam testatur Hippocrates, & præter eam convulsionem venisse à capite, Polyphantio.

lib. 1. c. 1.
1. Epid.

7. Epid.

- QUIPIAM PINGUE HABENS, AQUESCIT.] Bene fit quidem, cum urina crassa, grumosa, & pauca, mutatur in tenuem, claram & multam, quod est aquescere: unde significatur naturæ vis, libertas meatuum, & contumacis materiæ mitigationio, ex quibus veniunt crises optatæ. 70 Sed quod adjicitur, *ἡσπύριον ἢ ἀσπύριον*, i. quippiam pingue habens, planè aberrat à scopo ad quem prognoscens author intendit, nempe ad citam dimissionem febris. Non enim quod pingue est in

urina, discessionem febris ostendit, sed vitæ ipsius. Nam pingue illud, est corporis liquefacti à febre tabifica: quemadmodum annotavit præceptor in illo prognostico. Καὶ τὰς λεπταί-
 τας τὰς αἰνὰ ἱφισμενίας ἀρχαῖας μίμνει. σπανίζουσ δὲ σημεῖα. Ut certe quod hic scribitur, λεπ-
 τὰ ἔχον ἐξιδανύμενον, videatur eò referri; quò illud prognostici, τὰς αἰνὰ ἱφισμενίας, atque nube-
 beculam tenuem indicare supernatantem urinæ: similiter ut araneæ subtilissima tela, vel pingue
 illud quod in cæniū iusculis χαῖς nominatur. Quod si est verum; profectò ironica est pro-
 gnosis in verbo ἀφισθῶ, & superiori contraria, in hoc sensu; quemadmodum prius descripta
 urina, citam dimissionem febris ostendit: ita hæc citam dimissionem vitæ. Ac breviori qui-
 dem huius occasio esse potuit historia Dromeadei uxoris, de qua sic legitur apud Hippocratem
 in Epidemiis. Δόλην ἔρε παχέα, λευκά, θολερὰ, οἷα ζίνται ἐν τῶν καθισμένων, ὅταν ἀναταραχθῇ
 καὶ μὴ ζέον περὶ καθίστατο. i. Secundo die urinæ crassæ, albæ, turbatæ; cuiusmodi illæ sunt quæ
 citam subfederint, agitata ac diu deposita, amplius non residunt. Tum illud adiecit. Τρίτη ἔρε ὁμοία.
 i. Tertiò urinæ similiter ut secundo turbatæ. Ea paulò post. Τετάρτη ἔρε σμικρὰ λεπτὰ ἐλαϊώδεια. i.
 Quarto urinæ pauca, tenuis, oleosa. Ubi non est dubium quin urinis tenuibus appofuerit τὸ ἐλα-
 ῖδις, pro pingui quod in urina cernitur: similiter ut χαῖς in iusculis carniū.

hisl. 11.
1. Epid.

10

3 Τὸ δὲ ὑπέρευθρον, καὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχον ὑπέρευθρόν τε καὶ λεῖλυν παρὰ
 μὲν τὴν ἐξιδόμην γρόμενον, ἐξιδόμαϊον διπολύ. μὲν δὲ τὴν ἐξιδόμην, χρο-
 νότερον, ἢ πάντως χρόνιον.

20

*Quæ autem subrubra est, habetque subrubram hypostasim atque læ-
 vem; si quidem ante septimum diem fuit huiusmodi; septimanam febrem
 exolvit: sin autem seriùs; longiorem, vel omnino longam.*

UT CERTA & cita est crisis ad ægri salutem, quam colorata bellè urina denunciat, habetque
 hypostasim albam & lævem: sic in subrubra, cum pari conjuncta hypostasi, multum est qui-
 dem securitatis; sed tamen ut ea celerius seriùsve apparet, sic brevioris aut longioris est mor-
 bi. Nam propria febrium ὑποστασιμίας, cuiusmodi sunt urinæ; quæ citò sunt bona; citam quo-
 que ipsarum dimissionem ostendunt. Nec solum in propriis febrium excrementis id locum ha-
 bet: verum etiam in qualitate partium, quando earum redintegratio est de sua è naturali nor-
 ma egressione, quam morbus intulerat. Sic. Oculorum nitor, eorumque alba nitentia ex nigris aut
 lividis; salutarem crisin denunciant. Et quò celerius pura redduntur; eò citiorem crisin ostendunt:
 quò autem seriùs, tardiores. Sic. Lingua ad medianam lineam delibuta velut alba saliva; febris di-
 missionem denunciat: idque eodem die, si quod superinducitur, crassum est: sin autem tenuius, postri-
 diæ: quod si etiam tenue adhuc magis, perendie. Quemadmodum autem urinæ subrubræ cum pa-
 ri conjunctæ hypostasi, argumenta ducantur, primùm quidem securitatis, mox brevioris aut
 longioris morbi: sic ad iudicium ipsam prognosin, quam ea de re author hîc posuit, dedu-
 cemur.

Coac. 1. c.
6. lib. 2.

Coac. 2. c.
7. ejusd. li.
2.

30

40

QUÆ AUTEM SUBRUBRA EST.] i. Urina quæ modicè rubet; de sanguinis non accuratè con-
 fectione copiosiore sero, vel etiam de bile ipsa, quæ qualitate est mitis, non effera, nec syn-
 cera: sed modica, tum quantitate pauca. Ac sanè coloratio huius urinæ, procul ab illa est
 quæ saturatam exhibet multa bile; vel etiam multum rubet inflammatione feri acerrimi bilio-
 si, incendio conflagrantis in hepate, cæterisque venis hæmorrhoidibus, quæ sunt inter axillas
 & ipsos bubones, ubi est focus ardentium febrium. Ergo subrubra urina, quæ est huiusmodi
 ducta è venis ubi serum abundat sanguinis redundantis, nec dum perfectè confecti: vel cuius
 coloratio est à bile pauca, quæ domita feritate mansuevit in venis.

HABETQUE SUBRUBRAM HYPOSTASIN ATQUE LÆVEM.] Cuius materia illud est quod vim effu-
 git naturæ in sanguinis confectione: non de corporibus quæ liquuntur, ut hepatis, renum, lie-
 nis; quod lævitas ipsa declarat, & fundum matulæ ubi residit. Quæ duo sunt à calore nativo
 & partium solidarum virtute: quorum auspiciis veniunt pepasmi & crises. Ac certè quoties
 illa in promptu sunt commoda mitificantis naturæ, & humoris mitificandi; planè efficitur quod
 subjungit.

50

aph. 71. 4.

aph. 23. 2.

SI QUIDEM ANTE SEPTIMUM DIEM FUIT HUIUSMODI.] Vel, ut idem clariùs in aphorismis, &
 ad prognosin magis appositè quam de diebus indicibus inire oportet. Si quidem quarto die ta-
 lis appareat: quoniam quarti diei prima laus est ad indicandum, juxta illud Hippocratis. τῶν
 ἡμερῶν ἡ πέμπτη ἡμέρα. i. Septenarium quartus est index. Nam cæterorum à primo quaternario in-
 dicia, non sunt criseos intra septimum expectandæ, i. cæteri quaternarii quò sunt à primo,
 quinque, intra vigesimum; non æquè certi sunt indices criseos affuturæ proximo die quarto ab
 illis, atque is qui numeratur primus in febris historia. Sic enim nota pepasmi, si primùm se-
 cundo appareat quaternario, i. die septimo; crisin venturam non antè promittit, quàm de-
 cimoquarto, non autem undecimo, qui est quartus ab illo. Itaque dies quartus, indicandi
 virtute ad citam crisin pariter atque certam, cæteros omnes præcedit. Et verò si de subru-
 bra-nubecula posita in aphorismis, indicia comparantur crisis futuræ proximo die quarto, qui
 septimus erit totius historię; certior expectatio debet videri criseos die septimo affuturæ, quo-
 ties die quarto subrubra hypostasis cernitur in urina pro nube sublimi. Est enim hypostasis,
 loco melior & fida magis ad expetendam crisin citò & certò venturam, quàm ipsa nubecula:
 quoniam, illa quidem, virtute caloris nativi residit in fundo; hæc autem, levibus venti alis
 volitat in urina. Quæ cum ita sint; difficilis ratio certè non erit quamobrem urina subrubra
 quæ habet subrubram hypostasim atque lævem.

60

70

SEP-

SEPTIMANAM FEBREM EXOLVIT.] Quia in promptu sunt comoda quibus ad salutem cita & certa crisis, duce natura suscipitur atque absolvitur. Sunt autem; humoris mitificandi suavitas, & facilis circa initia redintegratio; tum proritatio ipsa naturæ, quam infert morbi acuti celeritas, vehementia, & assiduitas. Nam fundamentum & ratio excretionis criticæ, quæ id adimitur quod intus lædebat: tum ipsa corporis est natura egressi redintegratio comparatur in bonitate pepasmi, & erethismo naturæ consistit. Atque hæc duo quoties ex æquo certant inter se; dimissio quidem est morbi serius aut celerius, ut illa serò aut citò sunt in procinctu. Ergo si quarto die, i. prima periodo, signum sit, in pepasmo, victricis naturæ; secunda periodo, i. septimo die, per criticam ἐξόδον, dimissionem febris ostendit. Et quamvis urina subrubra hic posita, non sit exacti pepasmi, ut ea quæ albam & lævem habet hypostasim: tamen hæc sufficit ad criticam excretionem, ubi est fortis naturæ contentio, nec irritam finit esse τὴν ἐξόδον, quæ septimo die, i. secunda periodo ab indice prima suscipitur. Est enim tum major naturæ vis & concitatio ad ea cienda & excludenda, quæ intus lædebant: tametsi non tam exactè mitificata sunt, quàm cæteris morbi temporibus, in perfecto pepasmo. Quæ ratio movit Hippocratem, ut septimo crisin fore censuerit, quibus nubecula rubra est die quarto. Ubi Galenus author est; quòd in acutis morbis qui & celeriter, & vehementer, & continenter moventur; bene re eunt ad crisin septimo die venturam, de colorata bellè urina, vel etiam de rubra nubecula, si talis appareat quarto die. Quod certè in cæteris morbi temporibus minime locum habet. Tum enim crisis perfecta esse non potest ab inchoato pepasmo. Nec solum quarti diei epiphenomena κρίσιμα, sperabilem septimo crisin denunciant, apparentque, ut dici solet, ad tempus: verumetiam speciem ipsam crisis ostendunt. Sic enim visum est præceptorì, ubi sic ait. Quibuscumque circa initia febrium, oborta sternutatione, sanguinis stillicidia sunt è naribus; si quidem quarto die urina hypostasim habet albam, dimissionem morbi per hæmorrhagiam septimo fore ostendit. Est igitur quarti diei magna vis ad indicandum: & inde septimi magnæ vires ad judicandum, præ omnibus aliis qui sunt de numero criticorum dierum. Sequitur enim.

SIN AUTEM SERIUS, LONGIOREM VEL OMNINO LONGAM.] Nam si, exacto septimo, primum esse cœperint ἀνταναμίμωα febris infractæ; ipsa naturæ infractio, vix ἐξόδον parem movebit, qua se expediat causa omni morbifica. Est enim perceptum illud catholicum de iis omnibus quæ sunt cujusque morbi propria ἀνταναμίμωα, ut quæ apparent circa initia λεγόμεναι φάσεις, suum quæque morbum abbrevient: quæ autem serius, ipsum ad diuturnitatem producant. Est autem perceptum id, seu theorema, positum in exemplo sputi pleuritici, de quo hæc verba leguntur apud Hippocratem. Paroxysmos ἔσται, ipsi pro se quisque morbi denunciant. Deinde subiungit. Quinetiam epiphenomenis, rerum earum notitia comparatur: ut in pleuriticis quæ statim circa initia sputa eduntur, sunt brevioris morbi: quæ autem serius, longioris. Sed veritatem catholici theorematis ad hanc hypostasim de urina subrubra, quatenus brevis morbi aut longi prænuincia esse solet, sic nos appositè accommodare videbimur, cum persuasum fuerit eam urinam circa initia, feri esse mitis natura, i. sanguinei; post autem illius quod prius esset, jam, domita feritate, mitescit. Ac feri quidem sanguinei, proptereaque mitis, ut certa & cita est vitæ securitas ab ineunte morbo, tum quia mitificatur ex facili, tum quia movetur εὐσθέως; nihil autem facit ἀσθέως, i. contra naturæ consuetudinem, cuius virtuti primis periodis facile morem gerit: ita illius quod non antè mitescit quàm exacti fuerint septem dies, & cui domando natura periodos illas consumpsit; non æquè facilis concoctio est, nec facilis item exclusio. Et verò ut concedam, τὴν ἀνταναμίμωα urinae subrubrae post septimum diem, duci de sero sanguinis crudioris; tametsi multum habet securitatis, quia tum est nimia ejus, qui humorum est omnium utilissimus, abundantia: tamen quia serum humidius est atque tenuius, ob eamque causam pepasmi difficilis, qui non perficitur nisi cum tempore; propterea jure optimo talis urina, serius exolutum iri morbum testatur quàm prior. Quò enim longius itur in cruditatis egressione, ac major naturæ infractio est post irritas primas ἐξόδους; eò tardior esse solet redintegratio & febris dimissio.

4 Τό τε ἐν τετάρτῃ λαβὼν ἀπνέφελον ὑπέρυθρον· ἐβδομαῖον διπολὺν, τῷ λοιπῷ καὶ λόγον ἔχοντων.

Quinetiam si urina nubeculam quarto die subrubram assumpserit; septimanam exolvit, si cætera convenienter sint constituta.

ΕΠΙΦΑΝΟΜΕΝΑ febrium naturaliter constituta quæ in urinis cernuntur, non solum securitate salutis medicum consolantur: sed etiam fida spe ipsum recreant citæ crisis, cum ea citò apparent prima periodo quarti diei. Est enim par & æqualis ratio causæ moventis & ejus quod movetur, ad crisin brevi venturam. Atque hæc superiore prognosi accuratè sunt disputata in subrubra hypostasi quæ cum urina subrubra editur quarto die, ad crisin septimo die futuram. Ut nihil inter hanc & citimam huic prognosin aliud interveniat præter nubeculam, loco jam positæ hypostaseos: cui adjicitur observatio rerum omnium quæ primis periodis convenienter naturæ apparent, aut secus ab ea, unde vel expectatæ crisis impeditio, vel adjumentum. Quæ omnia cujusmodi sint, & quorsum ab autore ponantur, sic aggredior ad docendum.

QUIN-

Coac. 155.
lib. 1.

aph. 12. 1.

QUINETIAM.] Quod est ejusmodi ac si diceret; non solum de subrubra hypostasi edita quarto die; argumenta petuntur crisis future septimo: verumetiam.

SI URINA NUBECULAM QUARTO DIE SUBRUBRAM ASSUMPSERIT.] Tametsi nubecula indicandi potentia cedat hypostasi: quia hujus firmiora sunt argumenta de virtute caloris ipsam deponentis in fundum urinae, quam illius quæ magisterio flatus volitat in urina: tametsi utriusque materia est æqualis, & plena securitatis, orta ex fonte humoris *χρηστότετη*, propterea *χρησιμώτατη*, i. ad *crisin* maxime idonei.

SEPTIMANAM EXOLVIT.] Quia tum sufficit ad *crisin* perfectam inchoata concoctio materiae suavissimæ, facileque domabilis, cum in procinctu est summa naturæ contentio ad coquendum & excernendum.

SI CÆTERA CONVENIENTER SINT CONSTITUTA.] Quæ scilicet sunt, quæque apparent ad *crisin* eo die sperabilem, omniaque sint *ὑποστασέως* eò spectantia in qualitate corporis, actionibus, & excrementis, ut nulla impeditio sit *criseos* feliciter ineundæ. Nam quæ initio bona sunt epiphænomena, sæpe mutantur in pejus: tum inconstantia bonitatis, quæ suo statu firmiter bona hærent, sæpe vincuntur à malis. Ergo signorum omnium quæ cernuntur in qualitate corporis, in actionibus, & excrementis; ea conspiratio esse debet ad *crisin* prædictam, ut certò promitti possit quando ventura, & quid ex illa sit eventurum.

5 Τὸ δὲ λεπτὸν καὶ χολώδες, καὶ μόλις σμικρὸν ἔχον ὑπόστασιν, καὶ τὸ μεταβάλλον ἢ πρὸς τὸ βελτίον καὶ χεῖρον· χρόνιον. ἢ πλεῖον δὲ ἐπακολουθὸν, ἢ ὡς κείνιν χρόνων ἡρμομένων ἐκ ἀνιδυνων.

Tenuis autem & biliosa, ac ne vix quidem exiguam habens hypostasin, tum quæ in melius, modò in pejus mutatur; longi est morbi. Sin autem hæc longius invicem consequantur, & circa crisin tardiora sunt omnia; periculo certè non vacant.

TENUIS AUTEM.] Cujus tenuitas proximè aquam contingit, à cruditate: non quidem prærepta occasione coquendi, ut in urina de nimio potu prorupta; vel etiam rapta, ut in diabete: sed facultate coquendi collapsa; cujus, dum viget, officio modicè crassa redditur; nunquam autem crassescit eximie, ut jumentorum urina.

ET BILIOSA.] Multa bile saturata. Nam τὸ χολώδες, bilis est multum è naturali egressæ, quam febris genuit ἐκ τῆς πίπτουσας, i. è pingui: sicut de lingua dictum est, quæ virefcit, quia χολώδες: τὸ δὲ χολώδες, ἀπὸ πίπτουσας. Est igitur biliosa urina, non quidem *μετέωρος ὡρεὰ*, qualis est naturaliter constituta, ut Galeno visum est, ubi hæc scripsit. Τὸ δὲ φέρον ἔστιν, *μετέωρος* ἢ *ὡρεὰ*. Sed ea cujus tinctura & coloratio est de copiosa flava, vel de sincera eximia: proptereaque exhibet fulvum colorem, quem in prognostico *πύλιν* Hippocrates nominavit. Ergo urina tenuis consistentia, & fulva colore quæ fit, authore Galeno, ὅταν ἔσται πλεονὴς ἢ ἐκαστὴ χολὰ δὲ διελθὴ, ἢ ἀνεγίγῃ λευκὸς ὡς προσημαίνει τὸ ἔργον, i. cum bilis flavæ nimia abundantia, vel ipsa sincera eximie permixta est cum urina.

AC NE VIX QUIDEM EXIGUAM HABENS HYPOSTASIN.] De nullis chyli reliquiis ab hæmatosi quæ vim naturæ effugerint, vel in hepate, vel in venis, quibus quidem nihil aut parum apponitur πρὸς τὴν αἱμάτωσιν, i. ad sanguinis confectionem. Est enim hypostasis, reliquiarum materiae sanguificandæ, cum inchoata est redintegratio, & febris mitescit: quemadmodum altera contra naturam de corporibus quæ liquuntur. Atque illa quidem, subrubra, vel alba est, qua itur ad *crisin*, de inchoato vel absoluto pepasmo, duce natura, cujus officium est ipsa concoctio, quæ cernitur; inchoata quidem, in urina subrubra, & subrubra quoque hypostasi; perfecta verò & absoluta, τὰν ἀπύκτων, in colorata bellè urina, crassa, cum pari conjuncta hypostasi, videlicet alba & lævi. At verò cruditatis aperta, minimeque obscura significatio est in tenui & biliosa urina, quæ glutinosam vix habet hypostasin. Est enim tenuis, vacuitate pepasini: biliosa, ob febris indomitam feritatem: vacua hypostaseos etiam glutinosæ; quia de chylo nihil aut parum apponitur πρὸς τὴν αἱμάτωσιν, quæ sola est unicum naturæ perfugium quo se tuetur & pugnat cum morbo.

TUM QUÆ IN MELIUS, MODÒ IN PEJUS MUTATUR.] Cum scilicet pari magisterio certant inter se natura & morbus; ac modò hujus, modò illius dominatu res eunt: sed tamen vis major est morbi qui vires acquirit eundo, ac tandem naturæ præsidia labefaciat. Hæc autem mutatio melioris in pejus, partim est contumacis materiae, partim fatiscantis naturæ.

LONGI EST MORBI.] Cum scilicet par est vicissitudo atque mutatio melioris in pejus, & contra hujus in melius, de pari certamine, paribusque viribus naturæ & morbi: exémplo gladiatorum pariter dimicantium, quorum virtute pari, diu victoria manet anceps.

SIN AUTEM HÆC LONGIUS CONSEQUANTUR.] i. Si ægri res diutius eant *ἀλλὰ τῶν αὐτῶν*, i. iisdem quæ dictæ sunt conditionibus.

ET CIRCA CRISIN TARDIORA SINT OMNIA.] Diuturna fit acrisia, de cruditate ac segniore natura: aut si crebrò fuerit irrita proritatio & erethismus ad *crisin*, de fatiscente natura, nec mitescente morbo.

PERICULO CERTE NON VACANT.] Nam longa tempora & multi labores morbi infracti, tum col-

colliquatio mala naturæ; abscessuum causæ sunt vel minorum quàm ut prodesse possint, vel etiam sæpe majorum quàm ut perferri queant. Ipsa autem irrita proritatio in nulla spe crisis, nec indicata prius; ut certè indicari non potest sine morbi infractiōe diebus indicibus, semper cietur δυσκρίσις, non rarò etiam παταγμός.

6 Ὑδατώδες ὃ καὶ λευκὸν διατέλεσθαι ἐν χρονίῳ· δύσκριτον γίνεται, καὶ ἐσφαλές.

10 *Aquosa verò & alba exactum ad morbum, in vetustis quidem; difficilis est, nec secundi iudicii.*

IN HAC URINA, cruditatis summa sunt omnia, non maleficio quidem morbi, sed infirmitate summa naturæ, ut propalam explicabitur hoc nostro examine.

AQUOSA VERO ET ALBA.] i. Quæ aquam tenuitate & splendore contingit, ac nominatur alibi pellucida & aquosa, expers tincturæ biliosæ: cujus originem atque causam cur sit huiusmodi, quoniam magni refert cognoscere ad prædicendum de morbis in quibus apparet; mea sic ratio est ad scopum authoris, quò mea omnis attentio esse debet. Igitur aquosa urina & alba, quæ est huiusmodi ab initio morbi vetusti, ad eum exactum (sic enim posuit noster præceptor) causam profectò ostendit, incredibilem cruditatem feri eorum qui sunt in venis humorum, collapsa virtute coquendi. Est enim sic ducta è venis, renum potentia secretrice; non eò prorupta, concolor vino albo, vel aquæ liberalius hausta. Nec verò inexplabili renum siti ad eam explendam, illac est rapta. Tum verò ex eventu sic esse non potest, sed ipsa per se: quia in morbo vetusto, & comparata sic ejus historia; nihil est planè criticum vel symptomaticum, quod bilis tincturam debeat ex urina. Sic enim præceptor posuit in hac prognosi.

EXACTUM AD MORBUM IN VETUSTIS.] Ubi tum nulla excusatio esse potest albæ urinæ, ac tenuis & aquosæ, vel de translata bile ad cerebrum; unde vel hæmorrhagia moveatur, vel ipsa phrenitis, quia febris vetusta est; nec ulla etiam de bile ad alvum delata, unde futura sit dysenteria, ob febrem vetustam, & in vetustis: quoniam talis fluxit urina exactum ad morbum. Nam in acutis morbis, saturata bile urina; postquam pepasmo mituit, si ea repente bilis coloratio deleatur, ac tum urina sit aquosa & alba; juvenibus quidem, hæmorrhagiam mox proruptum iri testatur, senioribus autem, dysenteriam affuturam. Exemplum sunt in Epidemiis, ac super his thesaurata quæ sic leguntur. Urinæ fluebant tennes, aquosæ, & puræ post crisin, & multam hypostasim; ceteraque omnia bellè comparata ad crisin. Memorabo eos quibus hæc facta sunt. In iis erat Bion qui apud Silemum jacebat. Cratias apud Xenophanem: uxor Mnesistrati, &c. Deinde subjungit. His peractis, facti sunt omnes dysenterici. An quia urinas minxerunt aquosas, id verò considerandum. Ubi Galenus

40 hæc verè posuit atque apposuit. Εἰς δὲ τὸ καὶ δι' ἐν τοῖς ἔργοις ἐκ ἐκκαθάρσεως τὸ λευκὸν οὐκ ἐστὶν οὐδὲν τὰς δυστηρίας ἐξάγει. i. Credibile est, cum urinis expurgatum non sit biliosum; dysenterias ab eo induci. Nam hæmorrhagiæ similis ratio est in juvenibus, quorum urinæ similiter sunt constitutæ ut prædictorum: dissimili tamen bilis μετακρίσει segregatæ ab ipsis. His enim sursum μετακρίσει esse solet: ut illis deorsum. De juvenibus quidem, cum iis anadrome biliosa non ciet hæmorrhagiam, sed contrà in cerebro movet delirium, ubi subsistit; illud est positum à præceptore. Oborta sunt plurimis hæmorrhagiæ, præsertim adolescentibus atque juvenibus. Ac certè inter eos plurimi moriebantur, quibus non sanguis fluebat è naribus. Nam senioribus inclinatio erat bilis ad icterum, vel ad dysenteriam; ut Bioni qui apud Silemum jacebat. Ergo ut tenuis & aquosa urina καὶ λευκὴ, non parum habet securitatis: 50 ita quæ sine pepasmo, de saturata bile facta est aquæ concolor; multum periculi subesse testatur à seve phrenitide, ut annotavit præceptor hoc aphorismo. Οὐκ αὖτε ὅρα ἀσφαλὲς λευκὰ· παντοῦ. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς φρενιτικῇσι διαφαίνεται. i. Omnibus urinæ albæ pellucide; præsertim. Maximeque phreniticis tales apparent. Atque hæc de urinis tenuibus & aquosis quæ apparent huiusmodi ἐκ τῆ ἀσυνεχέστατης in morbis acutis; quòd scilicet deposuerint bilis tincturam. Sed in vetustis morbis cum tales ineuntur λευκὰ, i. authore Galeno, δι' ὅτι τὸ νεκρὸν μὲν πάλαι; ad ultima veniunt cruditatis: ut in amplissimo Cardinale Biraguio, Franciæ Cancellario, qui octogesimo die morbi, & anno ætatis octogesimo, animam exhalavit, crebra exhaustus & liberali phlebotomia.

DIFFICILIS EST JUDICIUM, NEC ITA SECURUM.] Collapsis naturæ præfidiis; quibus homines morbo defuncti convalescunt. Est enim desperata salus, ubi sperabilis non est pepasimus.

7 Νεφέλαι ὃ ἐν ἔργοις, λευκαὶ μὲν καὶ κάτω· λυσιτελέες. ἔρυσσαι δὲ καὶ μέλαιναί, καὶ πέλλαι· δύσκολαι.

At verò nebulae in urinis, albæ quidem & fundum versus; utiles: rubrae autem, & nigrae, lividae item; difficiles.

70 DE URINARUM liquore sinistri iudicii aut certè parum securi dictum est, primùm quidem in tenui & biliosa urina, mox in aquosa & alba. Nunc urinarum τὰ ὑψηλὰ in hac

aph. 72. 4.

comment.
2.
lib. 1.
Epidem.

aph. 72. 4.

comment.
ad hist. 9.
part. 3.
Epid.

prognosi ponuntur, quatenus illa bonis aut malis ægroti rebus apparent.

AT VERO.] i. Jam loco dicendum ἐπὶ τῶν ὑποκρίσεων, i. de iis quæ volitant intra urinas, vel in earum fundo residunt segregata ab ipso liquore, postquam de illo jam dictum est. Nam urinarum est omnis contemplatio circa liquorem, & ea quæ continentur intra liquorem. Sunt autem, sublimes nubeculæ, media enæoremata, & imæ hypostases: tamen distinctio illa nominum, sæpe confunditur apud Hippocratem, ut mutuo alia pro aliis usurpentur: sicut in promptu erit videre & intelligere in hac prognosi, cujus hoc primum est εἰσακρίσεων.

NEBULÆ IN URINIS.] Quo nomine omnia continentur ὑποκρίσεις. Declarat illud, quod nebulis author apposuit, κατω. fundum versus. Ut certè hic nebula suo velut ambitu complectatur τὸ ἐναιώρημα, ἢ τὸν ὑπόστασιν: quemadmodum in Epidemiis non rarò Hippocrates nominavit τὸ ἐναιώρημα ὑποκρίσιν in Pythione: & idem γυναικῶν pro hypostasi quæ in fundo residit in historia de Philisco. Ergo. NEBULÆ IN URINIS.] Quarum materia excrementum illud est quod vim effugit nature in sanguinis confectione, cum incipit reintegrari jam mitescente morbo: sicut eodem faciente, colliquatio est humorum aut partium quæ liquuntur.

ALBÆ QUIDEM.] Duce natura quæ sibi jam succum apponit, & partium solidarum integritate. Est enim excrementi coloratio ipsarum similis.

ET FUNDUM VERSUS.] Virtute vivifici nectaris, cujus imperio τὰ ἐμμενῶν congregantur, καὶ τὰ ἐπικρίσιν segregantur.

UTILES.] Quoniam inde significatio est mitescentis morbi, & cæptæ reintegrari nature; ut ex hoc signo inde salus vitæ ostendatur.

RUBRÆ AUTEM.] Quæ sunt ejusmodi, à multa bile qua saturantur urinæ, vel à corporibus quæ liquuntur.

protr. 4.
f. 1. 1.

ET NIGRÆ.] Ab incendio quo sanguis conflagrat, & nigra fundit enæoremata, unde phrenitidis & insanie argumentum sic positum in illo prorrhethico. Τὰ δὲ παρὰ χυμῶν ἀχρεΐουσιν, ἢ ἀχρεῖα, μέλαινα ἐναιώρημα, ἢ ὑποκρίσιν φρενιτικὰ. i. Quibus alio fluente, vigilibus, urinæ sunt nigro enæoremate prædita; evadunt phrenitici. Sed tamen urinarum nigrarum, enæorematum quoque nigrorum, excusatio est de nullo earum maleficio quale hic ponitur, si forte mulier ægrotare cæperit à menstruorum suppressione: ut annotavit præceptor in quadam muliere Thasia multum morosa, de cujus urinis hæc scripta sunt. Οὐδε μέλαινα κατὰ, ἐναιώρημα πρὸς τὸν ὕχον ἔχον, καὶ ἢ κατὰ τὸν αἰσθητήρα. Urinæ nigra, tenuis; enæorema rotundum non residebat: sub crisin autem muliebria multa foras emissa. Ubi Galenus appositè sic locum Hippocratis enarravit. Urinarum autem coloratio, quamvis nigra fuerit, nihil periculi secum attulit: quia tum aderat muliebrium melancholicorum suppressio, de quibus merito illa mulier fuit morosa & mæsta: nonnunquam etiam deliravit, & ἐπὶ ἐκείνῃ τῇ ἐκείνῃ.

LIVIDÆ ITEM.] Soboles partium emortuarum, &c.

DIFFICILES.] Vel potius funestæ.

8 Κινδυνώδες τῇ ἔξω ἐστὶ τὸ χολώδες, καὶ μὴ ὑπερύθρον· ἢ τὸ κεμνώδες, λευκὰς ἔχον ὑποστάσεις. καὶ τὸ ποικίλον χροίη καὶ ὑποστάσις, ἢ μέλαινα τοῖσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥευματισμοῖσι.

Periculosa inter urinas quæ biliosa est nec subrubra; tum similis amylo, cum alba hypostasi. Quinetiam ea quæ & colore & hypostasi variegata est: idque potissimum, quando è capite sunt rheumatismi.

IBI DEMUM urina pessimis ægri rebus emittitur, unde significatio est invalescentis atque immitis morbi, & partium corporis quæ liquuntur. Hæc ita esse denunciat quæ in hac prognosi est posita: ut planum faciet ac propalam explicabit analytica ejus recensio quam sic aggredior.

PERICULOSA INTER URINAS.] Non quidem periculo eximia præter cæteras: sed quæ inter alias metum adfert sinistri exitus atque ipsius exitii.

QUÆ BILIOSA EST.] i. Quæ ex ardore nata ἐστὶ πύον, i. pinguis, quod unica est bilis materia, nihil aliud præ se fert, nec in conspectu habet quàm bilem synceram. Sic enim τὸ χολώδες dici reperio quæ sunt vel ipsa bilis, vel saturata sunt multa bile: quales adducti sunt ὑπερῶδες καταρροῖς, i. icterici multa bile fædati. Ergo. BILIOSA URINA.] i. Quæ funditur de bilis regno in hepate & hepatite, ex ardore ἐστὶ πύον vel in hepate, vel in venis. Ac talis urina, periculi multum habet, nihil autem securitatis: quia est immitis morbi, τὸ ἰκμάδιον καὶ τὸν ἰκμάδα corruptentis. Nam bilem flavam nasci à febre acuta, similiter ut febris ipsa primum à bile nata est; planè testatur illud solenne Galeni ad locum Hippocratis de bilis vomitu qui malè habet miseros: è luxata maxilla. Sic autem Galeni judicium est. In febribus peracutis biliosa gigni sincera per corpus, mirum videri non debet: si quidem ab his febribus, tum adeps liquitur, tum caro tenera & recens coacta, tum sanguis ipse assatur. Sed multum interest inter biliosam urinam febrium acutarum, & eam quæ venit ab ictero symptomatice bilis obstructæ (nam icteri critici non est biliosa urina, sed colorata bellè): Est enim febrium acutarum biliosa urina, de bile ὡς ἐστὶ πύον: icteri autem, de naturali bile non segregata, sed mixta cum sero futuræ urinæ. Ergo biliosa urina febris acutæ, nata ex pingui hepatis & hepatitis à febrili ardore, multum ostendit periculi, de magisterio febris in ipsam naturam.

lib. 2. περὶ
ἀφροδ.

NEC SUBRUBRA.] Quæ sit ejusmodi; modica bile tincta, vel etiam multa, de vitio simplici obstructæ bilis vesiculæ; qualis in ictero cernitur sine febre, ac sine jecoris inflammatione.

Tum

TUM SIMILIS AMYLO CUM ALBA HYPOSTASI.] Polentæ similis hordei frixi, cum parte aliqua molæ trituram effugit. Hoc enim dicitur Græcis τὸ κέλευρον: proptereaque consulto, appolite vertimus, quod in urina est amylo simile. Non enim liquori urinae tribuendum est τὸ κέλευρον: sed ejus hypostasi. Quod spectat illud prognosticum. Κελευρώδης ἐν πύκνῳ ὕρσιον ὑποστάσις. Nec verò illud obstat quod author apposuit. CUM ALBA HYPOSTASI.] Quæ est hujusmodi, non de materia quidem laudabili à pepasmo: sed potius de liquefacta, febris incendio quo partes ipsæ conflagrant, & inde liquuntur. Atque illa calamitas, febrium est acutarum, non autem earum quæ mitiores sunt: in quibus urina genituralis apparet, de albuminea pituita. Solenne est illud Hippocratis. Ἐν Περὶ οὐρῆς τὸ γεννηθὲν τὸ πύκνον δ', πὶ κέλευρον. i. Perinthi urina genituralis, erat ejusmodi quale quippiam criticum esse solet. Et verè Galeni judicium est, tali urina, febrium diuturnarum pituitam emitti quæ ipsas fovebat. Vide historiam de Sileno.

lib. 2.
progn.
progn. 28.
lib. 2.

6. Epid.
part. 2.
aph. 31. 7.

QUINETIAM COLORE ET HYPOSTASI VARIEGATA.] Quia multarum est soholes affectionum, siue illa colorum varietas & hypostaseon, modò diducta, modò permixta sit. Atque illa varietas multum, infert difficultatis pepasmo; vel etiam multum habet periculi, ut causa ejus in cruditate aut colliquatione ipsa consistit. Talem urinam refert Hippocrates emissam fuisse à quodam qui apud Dealcem jacebat. Ipsius verba hæc sunt. Οὐρα λευκὰ, ποικίλα, ἐλαφρὰ καὶ ὕδατος ἢ κηκερῶ. ὅν κελυρὸν γεννηθὲν. i. Urinae tenues, variae, encephalitis præditæ exigui, similibus genitura.

10 IDQUE POTISSIMUM QUANDO E CAPITE SUNT RHEUMATISMI.] Nam febris & catarrhi è capite, mutua est αὐτοσυμφωνία.

9 Κινδυνώδες ὃ καὶ τὸ ἐκ μέλανος μεταβάμενον ἐς λεπὴν καὶ χολώδες· καὶ τὸ ἐξ ὑπόστασιος διασπώμενον.

Periculosa quoque urina quæ transit de nigra in tenuem biliosam: tum illa quæ ex hypostasi sua divellitur.

30 PERICULOSA QUOQUE URINA.] Quæ scilicet metum adfert sinistri exitus, atque ipsius exitii. QUÆ TRANSIT.] i. Quæ mutatur, deposita priore idea quam exhibebat in sui liquoris colore & consistentia.

DE NIGRA IN TENUEM BILIOSAM.] Non eò quidem quòd atrii coloris in flavum mutatio sit, quod est αἰσώατος, proptereaque αἰσώατος in eodem subiecto. Est enim flavi coloris de nigro, dictu absurda πηλοφύσις: quemadmodum ratio philosophica est, καὶ ἀκαταμάχητος de transitu bilis flavæ in nigram. Erit igitur illud scitum, quod sicut bilis flava transit in nigram: sic hæc vicissim non redit in flavam. Ut sanè hic verbum μεταβάμενον, & inde nata μεταβάσις; κατὰ φύσιν usurpari videatur pro ipsa mutatione quæ in urinam cadit de alio statu naturæ. Et quamquam urinarum nigra est pessima, cum talis emittitur de fero perulso à febrili ardore; ut ejus mutatio in flavam & tenuem præ se ferat speciem mutatæ in melius: tamen in hac etiam periculo locus est de pari naturæ infirmitate quam ostendit tenuitas cum febre invicta, nec mitesciente adhuc; unde ipsa bilis perennitas quæ biliosam facit urinam. Et verò, si urina sit nigra, nigro humore perfusa & saturata, de mensuris melancholicis, ut in muliere Thasia vultuosa, minus habebit periculi quàm tenuis & biliosa quæ illi succedet. Ac sanè urina tenuis & biliosa, ex æquo certant pariter è natura egressæ, non tamen similiter; quod illa tenuitas infra naturam est quæ languet effecta in officio coctionis: coloratio autem supra naturam, est à dominatu morbi; unde bilis perennitas, qua multum fucatur cruda urina. Ut enim coctione crassescunt omnia excrementa: sic cruditate manent tenuia. Est autem positum à Galeno theorema catholicum ad illam sententiam præceptoris. Quòd viris deterimæ sunt inter urinas nigrae: pueris autem, aquosæ. Est, inquam, positum hoc theorema; quòd ea quæ cum natura pugnant supra modum, perniciofa quoque supra modum esse solent. At puerorum aquosa urina tam est contra naturam ipsorum (qui facultate coquendi, unde crassescunt omnia, cæteros omnes præcedunt) ut nihil magis contrarium esse possit.

TUM QUOD EX HYPOSTASI DIVELLITUR.] Tale est encephema, quod vocat Hippocrates διασπασμὸν, quod cum substantia pravum sit, multum ipso loco quem occupat, & sua divulsione adjicit periculi. In eo enim vis morbi pariter lucet, atque nativi caloris imbecillitas.

60 10 Καὶ τὸ ἐκ σφοδρώδους ὑπόστασις ἔχον ὑποπέλιον· ἀρα ἐκ τοιούτων ὑποχόνδριον ὀδυῶν; δοκέω δ' εἶξιν· ἢ καὶ χολώδες γίνον; ἔτα παρ' ἐς ὀδυῶδες; τέτοιον δ' ἐπὶ βραχὺ κοιλίῃ καταρραγεῖσα· ὀλέθριον.

Quinetiam quæ ex glomerata sublivida habet hypostasin, etiamne tum in dolore est hypochondrium? idque opinor dextrum: aut sunt præterea biliosi? atque assurgunt parotides dolorificæ? His brevi prorupta alvus; pestifera.

Coac. 8.
hujus cap.

hist. 1.
1. Epid.

EST ILLUD jam positum ac demonstratum, nec ita pridem, quod modò attigimus; quòd scilicet inter urinas periculosa est colore & hypostasi variegata. Urinam ejusmodi variegatam hypostasi, suo exitio minxit Philiscus, qui sextum morbi diem agens, interiit. Varietas autem sic recensetur a præceptore. *Urinæ autem varia exhibebant enæoremata, partim rotunda, partim genitura similia, partim dispersa.* Igitur ad examen primùm adducta sunt enæoremata *κελευστά γενεῖδια*, i. quæ amylo similia, seminis modo sunt alba. Sic enim τὸ κελευστάς λέγειν ἔχον ἐσπασίας, legitur apud eum qui in Dealcis horto jacebat. Tum superiore prognosi, urinæ vitia sunt explicata, cujus divulsus est enæorema. Superest ut rotundum hîc positum, cujusmodi sit, & quorsum appareat, explicemus.

QUINETIAM.] i. Hic etiam non minori periculo locus est, quàm in cæteris enæorematis, 10 quæ pariter loco, materia, & idea in vitio sunt.

prorrh. 64.
f. 3. 1.

QUÆ EX GLOMERATA.] *Ex σφοδρῶς*: quæ lectio mihi melior visa est quàm illa vulgata, *ἐκ σφοδρῶδων*. i. è torminosis: ne cui formula hæc loquendi opinionem faciat de alvi torminibus positam esse prognosin. Tametsi Capito ac Dioscorides, qui eam lectionem probarunt, ipsam de urina recensuerunt, hac ratione adducti; quòd hypostaseus nomen hîc scriptum, in omni doctrina Hippocratis pertinet ad urinam, non autem ad dejectiones, quas fortè quis existimaret nasci de antegressis alvi torminibus. Ac sanè Dioscorides author est, referente Galeno, τὰ σφοδρῶς ὕδαρ λίγηται τὰ ἔχοντα πᾶς ἐν αὐτοῖς ἐμφερῆ, παχέστε, i. urinas quæ intra se habent innatantia quedam, coacta. Ex quibus efficitur quòd enæoremata hîc coacta, ejusmodi sunt ut ea quæ in Philisco nominavit *σπέρματα*, i. rotunda: tametsi urina Philisci, modò rotundis, atque coactis 20 modo dispersis, modò similibus genitura variegata fuerit. Et verò nos, ut videmur, verè & appositè vertimus τὰ σφοδρῶς, glomerata: quòd *σπέρματα* verbum non tam cogendo, quàm circumagendo, videatur efficere τὸ σφοδρῶς, exemplo filorum quæ glomerantur, i. circumaguntur in glomos, telæ texendæ causa. Ergo. QUÆ EX GLOMERATA.] i. Coacta, si credimus Dioscoridæ, qui verbum, τὸ σπέρμα, posuit esse dicit *ἀντὶ τὸ παχέστατον*. Est urina coacta, rotundo enæoremate: quod in Philisco nominavit *σπέρματα*; cujus contrarium est τὸ διασπασμένον, i. dispersum, quod ad figuram attinet, non ad materiam. Etenim glomerati sive coacti enæorematis atque divulsi, aut, si mavis, dispersi; eadem materia esse potest de iis quæ parùm assantur, partim liquuntur in hepate, renibus aut liene, à febrili ardore. Ac dissipantur aut divelluntur quidem, velut *σπέρματα*, i. frustulatim divulsa, ut carnes emortuæ, quas vulgus nominat mortificatas. 30 Glomerantur autem, & velut in orbem coguntur à calore spissante.

SUBLIVIDAM HABET HYPOSTASIN.] Quæ signum edit partis emortuæ, unde liquefacta excernitur.

ETIAMNE IN DOLORE EST HYPOCHONDRIVM, IDQUE OPINOR DEXTRUM?] Sanè quidem: quia inflammatione tandem livescit, funditque *δυσήτοιον* similem per urinas. Sanè inflammati jecoris, i. incendio conflantis *δυσήτοιον* similis cernebatur in glomerato enæoremate. Nunc verò ejusdem ab inflammatione liventis, liquefacta ex eo livet hypostasis, quæ ut emortua, fundum petit & occupat; nec ampliùs, ut solebat, volitat in urina: similiter ut phthisicorum sputa muriam conspquentium, subeuntia fundum aheni tanquam emortua, cùm in propinquo mors est. Hic facillè, dextri adjectione vox *hypochondrii* caruisset: cùm ipsa per se sufficeret 40 ad hypochondrii dextri notationem.

AUT SUNT PRÆTEREA BILIOSI.] Ab hepate inflammato. Sunt autem biliosi tum *ἀνω*, tum *κάτω*, tum *ἔσω*: cujusmodi sunt icterici multa bile sæditi.

ATQUE ASSURGUNT PAROTIDES DOLORIFICÆ.] Quales assurgunt *αἰσώδεις καυώδεις* atque vigilibus: quando anadrome sanguinis biliosi ad caput, ibi subsistit, nec foras emittitur per hæmorrhagiam; tum in parotidas mutatio esse solet.

HIS BREVI PRORUPTA ALVUS, PESTIFERA.] Non illa quidem qua defunguntur periculo sævarum parotidum carentium empyemate: sed illa quam fundit hepatis *ἀπνοία*, quàm diuturna intulit inflammatio, significata prius hypochondrii dextri dolore & ictero. Sic enim Galeni judicium est de hac proluvie alvi. *Accidit autem ut æger mortiferè habeat de profluente alvo: quòd scilicet illud profluvium non lege critica moveatur, ope naturæ humores qui sunt in vitio deficientis: sed propter summam virtutis quæ est in hepate infirmitatem.* 50

II Οὕτω ἑξαίφνης ἀναλόγως ἐπ' ὀλίγον πεπαινώμενα· φλαῦρα, καὶ ὅλως τὸ ἀναλόγως πέπον ἐν ὅξει· κακόν.

Quæ ex improvise immeritò paulisper urinæ coquuntur; prava. Atque omnino, quicquid immeritò coctum est in acuto; malum. 60

prorrh. 61.
f. 3. 1.

DE PAROTIDIBUS prorrheticum legitur καὶ ὑποψιν hujus catholici theorematis. Sic autem scriptum est. Οὕτω πῶς καὶ ὕτα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινώμενα· φλαῦρα. i. Urinæ in parotidibus quæ citò atque paulisper coquuntur; prava. Ad quam sententiam, Galeni hæc fuit logica observatio. Quod in hac oratione dictum est particulatim, universali subjacet huic sententiæ; quòd scilicet quovis in morbo, quæ citò & paulisper coctæ sunt urinæ, sinistri aliquid præ se ferunt. Est autem hîc posita universalis sententia de urinarum cita, immerita, & fugaci concoctione; propterea-que non fida, sed insidiosa.

QUÆ EX IMPROVISO.] *ἑξαίφνης*: quod idem est atque τὸ ἀνὰ προαίρετον, i. de improvise, quod in prorrhético scripsit ταχὺ, i. citò: non tamen eò scriptum, ut breve tempus ostendat incipientis morbi, cùm hæc apparent & fiunt. Nam illa vox, de improvise, non minùs est mor- 70 bi

bi vetusti, quàm inchoati, vel ineuntis; modò res iverint $\alpha\lambda\lambda' \tau\acute{\omega}\nu$, i. pari ratione symptomaticum, & causis iisdem: ut scilicet maneat par & æqualis cruditas τῶν ἀποφωμένων, donec repente præter spem cocta appareant.

IMMERITO.] i. Non domita feritate humoris morbifici, nec dolorifici mali, cujus indomitam cruditatem intus subesse, modò urina denunciavit: proptereaquæ falsò putatur nunc esse particeps concoctionis, cujus antea fuit expers. Non enim credibile est tam citò edi pepasum eximie cruditatis. Notum est illud, $\alpha\lambda\lambda' \pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\epsilon\iota \epsilon\kappa \tau\omega\upsilon\varsigma \chi\epsilon\iota\mu\epsilon\iota$. Atque in pepasmo certi sunt gradus; primum quidem inchoati, mox manifesti: tum autem perfecti. Ut sanè tam cita & repentina concoctio, & falsò credita de vi naturæ, cum pari humoris obedientia, & insidiosa esse videatur. Sic pus emissum secti thoracis aut perinæ, ferramento chirurgi, sæpe nos fallit, cum falsò creditur idem esse quod in thorace vel in vesica subest. Sic in urina prorupta aut rapta in morbis acutis, magna discessio esse solet ab ea quæ consueto ductu è venis transmittitur ad vesicam: cum scilicet illic prærepta occasio est coquendi, vel inflammandi urinam.

ET PAULISPER COQUUNTUR.] Cum scilicet illa coctio est exigui temporis: id enim significat, $\epsilon\iota\sigma' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma$; ut in illo. $\alpha\lambda\lambda' \epsilon\iota\tau' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma \theta\eta\gamma\epsilon\tau\alpha\iota \omega\delta\epsilon\chi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma \pi\epsilon\lambda\omega\delta\iota\varsigma$. i. Deliria paulisper ferocia, transeunt ad immanitatem. Ergo urinae coctæ paulisper, quæ mox funduntur crudæ & inflammatae, ac multa bile saturatae, quales initio apparuerant.

PRÆVÆ.] Sunt autem huiusmodi, mali præsentia, & boni absentia: quoniam inde significatio fit invalescentis morbi, & fatiscientis naturæ.

ATQUE OMNINO, QUICQUID IMMERITO COCTUM EST IN ACUTIS; MALUM.] Non quidem vitio coctionis quæ mala esse nequit; ut neque aliud quippiam quod sit reapse bonum, qualis est ipsa coctio: nunquam enim de bonis auguria mala sunt; neque de malis, bona. Sed quòd fugax coctio versa in pristinam cruditatem, ejusmodi sit vel de collapsa virtute coquendi, vel de humoris morbifici succrescentis perennitate. Nam illud positum, $\omega\delta\epsilon\lambda\lambda\acute{\omicron}\gamma\omega\varsigma$, non est pepasmi, beneficio naturæ carentis; sicut levatio $\mu\eta \tau' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma$: sed ejus materiæ quæ vel morbifica non est, vel succrescendi perennitate respuit omnes conatus naturæ. Qualem accepimus Thasi regnasse catarrhum. De quo hæc scripsit Hippocrates. $\epsilon\beta\eta\tau\iota\sigma\iota \delta' \sigma\mu\iota\kappa\epsilon\sigma\iota \pi\iota\kappa\alpha \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota \kappa\alpha\lambda' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma \mu\epsilon\lambda\iota\varsigma \alpha\iota\omega\gamma\alpha\tau\iota\varsigma$, $\epsilon\iota\sigma\iota \delta' \tau\alpha \beta\alpha\alpha\tau\iota\kappa\alpha \xi\upsilon\mu\pi\iota\sigma\iota\varsigma$, $\epsilon\sigma\tau\iota \epsilon\iota\tau' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma \pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\epsilon\iota \iota\omega$. $\alpha\lambda\lambda' \alpha \delta\alpha\tau\iota\lambda\iota\sigma\iota\sigma\iota \omega\mu\alpha \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma$. i. Spuebant pauca quedam coacta cocta, quæ vix educebantur. Qui autem pessimè habebant, cocti nihil exhibebant: sed finem nullum faciebant spuendi.

1. Epil.

12 Φλαῦρον δ' ἐτὶ τὸ ἔξερυθρον ἐκ τέτων, ἐπάνθημα ἰώδες κατεχόμενον.

MEVON.

Prava autem & illa quæ ab his prærubra, virulenti quippiam efflorescentis continet.

QUALIS mutatio sit à coctione fugaci in pristinam cruditatem quàm fundit ardor febrilis, penes quem bilis assidua generatio est; tum autem quàm periculosa sit hæc cruditatis successio, in hac prognosi docetur.

PRÆVÆ AUTEM ET ILLÆ.] Multum ostentat periculi de causa ipsius unde talis apparet. Est autem calor febrilis quo incandescunt hepar & hepatitis: quibus à causa eadem adicitur $\omega\lambda\iota\omega\tau\epsilon\lambda\iota\alpha \mu\epsilon\chi\epsilon\tau\epsilon\omega\upsilon\varsigma \chi\upsilon\mu\omega\upsilon\varsigma$, i. pravorum humorum nimia abundantia, potissimumque bilis ipsius qua saturantur urinæ, proptereaquæ nimium rubrae, ut mox dicitur.

AB HIS.] Quas scilicet modò posuit. Posuit autem coctas urinas de improvviso, immeritò, & paulisper, quas malè fidas censuit ægrotantibus, & insidiosæ levationis. Causæ cur ita sint, advocandæ ex commentariis nostris. Illud verò adjiciendum; quòd ea quæ cum salutaribus signis nihil concedunt, periculo locum esse denunciant. Huc igitur spectat prorrheticum illud. $\kappa\alpha\iota \epsilon\lambda\epsilon\gamma\epsilon \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma \pi\omega\eta\epsilon\iota\varsigma$. Quam lectionem Galenus hoc nomine reprobat, quòd nulla coctio in malis ducenda: & pro hac voce, $\pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma$, censet legendum, $\theta\eta\iota\tau\iota\sigma\iota\varsigma$, parum attentus ad scopum authoris, cujus eadem est diancia in prorrhetico, quæ fuit hoc loco exposita; si tantum adjeceris τῶ, $\epsilon\lambda\epsilon\gamma\epsilon \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma$ τῶ, $\kappa\alpha\iota \epsilon\iota\tau' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma$. Nam illi prorrhetico idem planè subjecit, quod huc ad examen adduximus. Antea verò scripserat; quòd $\delta\iota\lambda\iota\alpha \omega\delta\epsilon\lambda\lambda\acute{\omicron}\gamma\omega\varsigma \lambda\upsilon\theta\eta\iota\sigma\iota\varsigma \kappa\alpha\kappa\iota\sigma\iota$. Et mox, $\epsilon\lambda\epsilon\gamma\epsilon \tau\omega\chi\upsilon \kappa\alpha\iota \epsilon\iota\tau' \epsilon\lambda\lambda\eta\varsigma \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma \pi\omega\eta\epsilon\iota\varsigma$. Quæ sunt ejusmodi ac si diceret; ut omnis levatio falsò credita, cum pravis signis, mortifera: sic nulla cum bonis fugacibus, non periculosa.

prorr. 25.
f. 2. i.

PRÆRUBRÆ.] i. Eximie rubra, qualis est multa bile saturata, & vitio cruditatis eximia: secus ab illa subrubra quæ tantum habet securitatis, quantum hæc prærubra periculi.

VIRULENTI QUIPPIAM EFFLORESCENTIS CONTINET.] i. Ad verbum, quæ continet efflorescentiam æruginosam. Ibi Galenus anam arripuit emendandi τὸ $\epsilon\lambda\epsilon\gamma\epsilon \pi\acute{\iota}\pi\iota\sigma\iota\varsigma$, ac pro eo, legendi $\theta\eta\iota\tau\iota\sigma\iota\varsigma$, i. urinam valde molestam: quòd nemini unquam venit in mentem putare aliquid virulenti, sed ne rubri quidem efflorescere in cocta urina. Quod ut concedam ipsum verè dixisse: tamen non dixit appositè ad scopum authoris, ut jam admonui ac demonstravi. Est autem illud $\iota\omega\delta\epsilon\varsigma \epsilon\pi\alpha\lambda\theta\iota\sigma\mu\alpha$ ortum de bile mutata in viridem & æruginosam, unde pepasmi; proptereaquæ crisis desperatio est. Non enim sine pepasmo, febris exolvitur, nisi sit $\sigma\epsilon\delta\iota\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$, ac signis firmata securissimis, quæ intra quartum diem finitur. Jam verò participium illud, $\kappa\alpha\tau\epsilon\chi\acute{\omicron}\mu\epsilon\iota\sigma\iota$; tametsi aucupio dictionis significat ipsum quod vix & ægrè emittitur, vel quod omnino sistitur: tamen quia nefas est dictu, illud videri æruginosum $\epsilon\pi\alpha\lambda\theta\iota\sigma\mu\alpha$, quod non apparet, vel quod omnino sistitur; visum est potius aucupari quod rationi consentaneum est, quàm leges Gram-

lib. 3.
progn.

maticæ confectari. Nisi fortè quis dicat, tandem notitiâ & cognitionem rei cohibita & in occulto latentis, facile comparari, cum in conspectum venerit tandem emissâ vel summo ægri conatu vim patientis, vel adjuvento medici.

13 Λοκὸν ὃ ἐκ καταχρόμενον διαφανὲς ἔσθιν. πονηρὸν. μάλιστα ἐν φρενιτικοῖσι. (Ἰνφραίνε).

Urina autem quæ alba funditur atque pellucida; mali est ominis: atque potissimum hæc in phreniticis.

Nihil minus est ægri quem occupat febris acuta, quam fundere albas urinas atque pellucidas. Hujusmodi enim sunt aquosæ, i. aquæ ideam præ se ferentes, colore pariter & liquore, proptereaque in malis ducendæ: quia sunt contra naturam morbi & ægri.

Ergo. URINA AUTEM.] i. Periculo etiam locus est, sicut in cæteris modò ad examen adductis & explicatis in hac urina.

QUÆ ALBA FUNDITUR ATQUE PELLUCIDA.] i. Quæ talis emittitur: ἢ κρῖν, i. à morbi pepalmo, cujus mutatio repentina de bello colore & bella hypostasi; juvenibus quidem ad hæmorrhagiam, ut Antiphonti: senibus verò ad dysenteriam apparet, ut Bioni. Sed quæ inoffenso cursu morbi totius, nec interrupta, continenter visa est reddi aquosa: id enim significat participium in præsentī, καταχρόμενον, ut aphorismo illo. Ἡ αἷμα ἢ πῦρ ἔσθιν. ἢ νεφρῶν, ἢ τῆς κρῖνος ἔλκεσιν σημάδιον. i. Si sanguinem aut pus quis mæsit; vesicæ aut renum exulcerationem ostendit. Ubi Galenus fundamentum statuit veritatis in verbo præsentī, ἔσθιν: ut scilicet finis non fiat mæjendi sanguinem aut pus; alioqui verus non esset aphorismus. Sic etiam veritas non constaret hujus prognosæ, si non perpetua esset ἔσθιν, sed interrupta; cujusmodi fuit illa quam sic describit. Οὐρεὶ ὃ ὑδατώδεια, πῶσα, καὶ ποτὴ, λεπία, μὲν κρῖν, καὶ ἐπὶ τῶν πῶσων, καὶ ἢ αἵμα καλῶς κακαλωμένον, i. Urina tum erant aquosæ, tenues, multæ, puræ; idque post crisi, & cum jam edita esset multa hypostasis, ac cætera convenienter apparuissent ad crisi. Et mox. Μετὰ ὃ ταῦτα δυσεντερικῶς ἔτοι πάντες ὥστε ἐν ἔσθιν ὑδατώδεια σημάδιον. i. Postea verò quàm hæc ita fuerunt, dysenterici omnes hi facti sunt: an quia urinas reddiderunt aquosas; considerandum.

Est igitur posita in hac prognosi urina aquosa; non quidem similiter ut illa Bionis & cæterorum quæ ad speciem crisis emissâ est post signa pepalini ad tempus: sed ea quæ vel fugaci & citæ concoctioni succēssit, vel quæ ad morbum exāctunt, nullo modo à se mutata, mæjendo expressa est. Atque hæc quidem sic accipienda, ut nullam habeat excusationem proruptæ à nimia potione, aut raptæ urinae, ob inexplabilem sitim renum: sed quæ à renibus de instituto ipsorum ducta è venis ὡς ἔσθιν, infra mittitur ad vesicam. Talis urina, de morbi & ægri natura multum egressa, cur ita sit; considerandum. Enimvero in hac urina, summa cernuntur omnia cruditatis. An quia crudus humor toto prorumpit corpore, vel catarrhus è capite? An verò quia venarum & hepatis virtus coquendi collapsa est. Etiamne quia derivatio bilis ad intestina, vel ejusdem μεταστάσις, ἢ καὶ ἀναδρομὴ, colorationem urinae delevit? De causa 40 postrema, auctoris hæc ratio est.

ATQUE POTISSIMUM IN PHRENITICIS.] Quem locum ut breviter: sic verè & appositè Galenus enarrat, causasque aperit urinae aquosæ, cur ita sit, his verbis. Ταῖς ὃ ὑδατώδεια ἢ ἔσθιν. ταῦτα γὰρ ἐστὶν τὰ διαφανῆ λευκά· πυκνωθὲν τι τὸ ἀπὸ φῆας διδοί, καὶ πρὸς ἐν τῷ ἔσθιν χαλῆς ἀπύσαι τὴν ἑμὴν αἵμα μὴ γινώσκοντες ἢ κακαλῶν. i. Aquosæ urinae; ejusmodi enim sunt pellucidæ albæ, & magnam cruditatem ostendunt, & universæ bilis translationem ad caput. Idem Galenus ad locum de albis dejectionibus phreniticorum hæc scripsit. Dejectiones albæ hujusmodi sunt in iætericis, interclusa bile ad alvum: in phreniticis autem, καὶ ἐπὶ τῶν πόρων ἐν τοῖς αἵμα ὃ ἔπαισι μολύς, ἀν ἀπαρῶν τὸ αἷμα ἐν τῇ χαλῇ, i. propter magnum incendium superarum partium jecoris, quo sanguis una cum bile absorbetur. Quàm autem periculosa sit in morbis acutis aquosa urina, dictum est circa initia comment. hujus nostri. Sed de phreniticis est audire Galenum, cujus hæc verba sunt. Qui è phreniticis convalescit, cui talis urina fuerit in conspectu; novī adhuc neminem.

14. Πονηρὸν ὃ ἐκ τὸ, μὲν ποτὸν, ταχέως διαρέμενον· ἐκ μάλιστα πνευμονικοῖσι.

Prava est item quæ mox à potu effluit; maximeque pleuriticis & peripneumoniacis.

CONTINUATA hîc recensio est urinarum pravarum, de quarum numero illa est etiam quæ mox à potu effluit.

PRAVA EST ITEM.] i. De numero urinarum pravarum illa est etiam: sicut cæteræ jam explicatæ. Ubi conjunctio separativa, ὃ, rectius legeretur per conjunctivam π.

QUÆ MOX A POTU EFFLUIT.] Non quidem ὡς ἔσθιν, i. quemadmodum consuevit, de instituto renum ducta è venis, ἀλλὰ ὡς φύσις, i. lege naturæ: sed ut symptoma præreptæ occasionis coquendi, rapta in renes, ob inexplabilem sitim ipsorum: vel eò prorupta; ex nimia potione: ut sit urina concolor potioni, quàm suprâ diximus ex Hippocrate, ἔσθιν ἐμύχρουν πύματι. Ac talis urina proportionem respondet lienteria, quàm impotentia ciet coquendi aut continendi ea quæ assumuntur in alvo. Atque hîc certè notabile est quod scripsit præceptor σωχίος 70 δις.

διὰ μέλει, i. quæ citò emittitur, veluti diuretico quodam citata: quamvis ejusmodi non sit diuretica qualitate id quod bibendo assumitur. Igitur mox à potu mejendo, emittitur id quod bibendo assumitur: aut quia prærepta est coquendi occasio de impotentia continendi, tum ventriculo, tum in venis, *ἂν τὴν ἰσχυρὴν φλέγαν τὴν περὶ τὴν καρδίαν, κατὰ τὴν φύσιν πᾶσιν τὴν ἰσχυρὴν φλέγαν*, i. propter incendium vehemens renum, quod ad se rapit quicquid serosi est humoris.

MAXIMEQUE PLEURITICIS ET PERIPNEUMONICIS.] Enimvero hæc appendix quæ adjicit pravitate urinæ expōitæ, non est causarum *ἐμμεδῶν*, nec idem efficientium. Nihil enim facit pleuritis ad proruptam urinam vel raptam, cum talis à potu emittitur. Nam perirrhœa urinæ stranguisæ & purulentæ quam fundit empyema pulmonis; jam non est peripneumonici à phymate crudo: sed potius empyici, ab eodem phymate cocto: tum nihil facit potio ad eam perirrhœam. Ne quis dicat multum adjici pleuriticorum periculo ab hoc vitio naturalis œconomix: quia quò plures principatus in vitio sunt, eò res agri peius eunt.

15 Ποτὴρὲν τε ἔτ τὸ πρὸ ῥίγους ἐλαιώδες ἐρέμενον.

Prava est illa etiam quæ ante rigorem oleosa mejendo emittitur.

HISTORIA est apud Hippocratem de Dromeadei uxore puerpera: cui cum puerperia respondissent ut decet; nihilominus tamen febrè oborta secundum partus diem agenti, sexto post die illius febris acutæ interit: nihil adjuta nec puerperii convenienter purgatis, nec etiam liberali sudore quem rigor denunciavit: quod hypochondrium illi esset intro retractum, & unâ spiratio magna & rara: tum verò quod urinæ primum turbatæ, ut jumentorum, quas nominat *ἔργα θηλαῶν*, secundo ac tertio diebus mejendo emissæ; quarto & quinto ante rigorem, in oleosas ac tenues transiissent. Ex quibus apparet, nihil opis, nec adjumenti posse ad morbos funestos adferri, ne lochiorum quidem purgatione, quæ uxorem Epicratis ab interitu vindicavit, quando ipsorum funesta vis cernitur in excrementis quæ liquuntur è partibus, tum in earum etiam inflammatione quarum officiis vitam carere non potis est. Hoc igitur spectat prognosin, hoc vult Hippocrates; quod nulla critica, sive sint crises ipsæ, sive signa eò spectantia, bene fieri nec apparere possunt in signis & causis mortiferis.

PRAVA EST ILLA ETIAM.] i. Inter cæteras hæc est de numero urinarum pestiferarum, quotiescunque tandem mejendo emittitur, nec ulla bonorum signorum accessione, de sua pravitate concedit: sed maleficio superat omnia beneficia.

QUÆ ANTE RIGOREM.] Illum scilicet qui movet sudorem, vel illum etiam qui frustra ciatur. Est enim rigoris sudoriferi critici ferè prænuncia urinæ suppressio, cum incidit *ἡ ῥιγὴν*. Hic autem periculo semper est locus: nunquam autem securitati, cum hæc urina sistitur ante rigorem. Nam ea emissæ cum rigor incidit sudorificus, nihil ab eo sperari, nec expectari potest præter incommoda corporis inflammati, vel exoluti: quoniam rigor & sudor veniunt *ἐν τῶν κακῶν*, i. è malis. Omnia autem orta è malis, ipsa quoque sunt mala: sicut è bonis bona. Sin autem hic rigor frustra ciatur; quoniam *μετάσσειν* facit ad diaphragma & caput; multum adjiciet præsentis periculo, ex graviorum symptomatum accessione, cum signa eduntur corporis liquefacti. sunt autem

OLEOSA URINA MEJENDO EMITTITUR.] Quæ scilicet pinguis est de liquefacto adipe, qualem in eo commemorat qui cum à febre incaluisse, liberaliter se invitavit cibo & potu. Memoravit autem præceptor, cum ab initio febris urinam fecisset turbatam, crassam & rubram, similem jumentorum; ipsum die quinto, atque labentibus inde diebus, minxisse *λαῖν ἐλαιώδες*, i. oleosam lævem urinam, *πυκνὴς μὲν ἔστιν εὐπυκνῆς*. Est enim genus alterum oleosæ urinæ, i. colore & consistentia oleum referentis, quam facit ardor febrilis, non ipsa *κακότης*: unde qui homines *ἐν τῶν ἀπὸ τῶν ἀπαιτῶν ἔχουσιν εὐπυκνῆς* ἐν τῇ κρίσει, i. ex aliis omnibus salutariter habent, citò judicantur.

16 Ποτὴρὲν ὃ ἐν τοῖσις ὀξέσι καὶ τὰ χλωιδέα μὴ ἔπὶ χροίῃ ἐόντα.

Malum est etiam in acutis, cum virescentes urinæ sunt, nec superficiei tenus.

ÆNIGMATICÆ hujus prognosin in virore, non in colore, ut ipsum nomen *ῥιγὴς* ostendit; hæc mihi videtur non minus vera, quàm appositæ explicatio. Urina quæ toto liquore virescit, nec tantum in superficie, est febris acutæ ipsum periculosè habentis quem semel invasit: secus ac oleosa toto liquore quæ spem non adimit secundæ crisis, ac sæpe ad eam citò venturam apparet, cum cætera bene sunt bonis ægroti rebus. Nam oleosa urina superficie tantum conspicua, cujusmodi est *χρῶς* in jusculis carniū; quoniam talis funditur de pingui quod liquitur à febris *κακότης*; secus ab altera quæ est febrilis ardoris bilem gignentis, ipsamque cum sero urinæ admodum permiscens, & instar olei quodammodo facientis, nihil omnino sperabile post se relinquit, nihilque securitatis ostendit; multum autem periculi, ut demonstratum est superiore prognosi. Atque inter urinam superficie tenus viridem, & positam sic oleosam; tantum profecto interest, quantum inter viridem & oleosam, cum totò liquore sic ambæ cernuntur. Urina enim quæ superficie tenus virescit, febris est quidem acutæ, sua vi totam urinam non immutantis, proptereaque spem non adimentis pepasmi. Similiter oleosa ut *χρῶς*, dominatu febris malignæ, ipsum

ipsum etiam corpus quod liquitur, teneri ostendit: ut jam nihil spei reliquum sit in natura. Urina viridis toto liquore, bilis est in hepate & in aorta incendio conflantis: unde ipsius primum flavæ in viridem mutatio est. Ex quibus apparet, quod varia consideratio est certi periculi & incertæ securitatis in urina herbacea & oleosa, ut ambæ hujusmodi sunt in superficie, vel in toto liquore. Nam in urina viridi toto liquore, majori periculo locus est quam superficie tantum tenuis. Ac secus est in oleosa.

Ergo. MALUM EST ETIAM.] Vel potius, *malum est autem*: ut illa particula, ἢ, superiori prognosi præsentem opponere videatur super iis quæ sunt epiphænomena majoris aut minoris periculi; prout illa cernuntur vel toto liquore, vel superficie tantum tenuis. Ergo. 10 MALUM EST AUTEM.] Quo scilicet nihil est pejus profectum à febris incendio: si tantum exceperis unam nigredinem inde natam.

IN ACUTIS.] Scilicet febribus, quæ & celeritate & vehementia eximie sunt, de quibus ea succrescunt, tanquam de fonte perenni, quæ hinc ponuntur mala, quæque ut emittantur mejendo, nullam adferunt levationem febris acutæ, quam solum intus subesse testantur, ac vires eundo acquirere. Non sic in morbo regio febris experti, nec tamen critico: sed obstructorum bilis meatuum symptomatico, quem sæpe urina toto liquore virefcens atque etiam nigra exolvit.

CUM VIRESCENTES URINÆ SUNT.] Χλωδεις, i. herbaceæ: sunt autem herbæ χλωροί, i. virides: quam distinctionem præceptor semper apponit humori aut corpori saturato virore: 20 ut demonstravimus commentario ad γλῶσσαν χλωρὴν, contra Galenum.

NEC SUPERFICIE TENUS.] Ut scilicet toto liquore urina virore perfusa sit: nec tantum habeat ἰσθὺς ἐπὶ τῆς οὐρᾶς, de quo jam diximus non ita pridem. Quod si cuipiam novum sit & inauditum, nomen τὸ χρεῖς pro superficie; audiat Aristotelem, cujus hæc verba sunt. τὴν ἐκ τῆς σφύματος ἐπιφανίαν οἱ Πυθαγόρειοι χρεῖαν ἐκάλεον. i. Cujuscunque corporis superficiem veteres Pythagoræi vocabant χρεῖαν. Et verò apud Hippocratem frequens est nomen τὸ ἐμμερῆς, 30 τὸ ἐμμερῆς, pro æquali planicie. Pergamus ad reliqua.

17 Ολέθριον ἢ ἐστὶ τῇ ὕρῳ, τὴν τε μέλαιναν τὴν ὑπόστασιν ἔχον, καὶ τὸ μέλαν· μᾶλλον δὲ ἐν τοῖσι παισὶ τὸ λεπτὸν ἔπαχέῃ. 30

Pestifera autem est inter urinas quæ & hypostasim habet nigram, & ipsa quoque est nigra. Sed pueris pestifera est magis aquosa.

AD NIGRAM urinam de viridi transitus esse solet, ut bilis æruginosæ in atram, quando ad ultima ventum est synceri liquoris urinam fundentis, & perulorum corporum quæ intra urinam sunt aspectabilia; sive illa residant, ὑποστάσις; sive suspensa sint, ἐναερίματα; sive supernatent, ἐπιφάνεια. Omnia enim pariter æqualiterque nigrescunt, suis quæque locis distincta, & inde sic nominata, ut posui: quamvis eorum nominum significatio non semper de loco sit ubi apparent, in Epidemiis & aphorismis, tum in prognosticis apud Hippocratem, ut supra ostendimus.

PESTIFERA AUTEM EST INTER URINAS.] i. Quæ signo pessima est inter omnia febrium ἐπιφανίματα, ut est in illo prognostico. Εἰς ἢ πῶς μὲν ἀνδράσι καὶ πῶς γυναικὶ τὰ μέλαινα καὶ ὕρῳ καίεται. i. Sunt autem mulieribus pariter atque viris urina nigra pessima. Sic enim τὰ ἐλβελα dici reperio, unde salutis desperatio est: tum ipsos ægrotos nominari pariter ἐλβελας, cum desperati sunt. Prorrheticum est apud Hippocratem καὶ τὸ ἐλβελεῖν, quod mentis aciem Galeno exacuit in comment. Est autem sic positum. τὰ ἐλβελα ἀσθενὲς ἰασησύνοντα. 40 ἰασησύνοντα σημαίνει. i. Perniciosa quorum sine signis levatio est; mortem subesse testantur. Quod certe prorrheticum, est de morbis in quibus est multitudo pravorum signorum: proptereaque cum meritò essent terrifici, nunc planè funesti sunt quando eorum levatio est ἀνὰ λυτρίαν σημαίνει, i. sine salutaribus signis. Ergo pestifera est inter urinas, de qua sperabilis nulla curatio est febris acutæ, cujus ardore talis mejendo emittitur.

QUÆ ET HYPOSTASIN HABET NIGRAM.] Non quidem natam de succi reliquiis, naturæ vim effugientibus in sanguinis confectio: sed de confecti ejus incendio, ipsum in cineres convertente.

ET IPSA QUOQUE EST NIGRA.] Suo liquore, quem habet de sero eorum qui sunt in venis humorum; quod quidem pari conflatur incendio.

SED PUERIS PESTIFERA EST MAGIS AQUOSA.] Quod est ejusmodi ac si diceret, omnium quidem deterrima est nigra urina, quam facit ardor febris, perurendo serum & sanguinem: 60 ac tum ad ultima ventum est humorum incendio conflantium, ut in propinquo sit ipsa naturæ alienatio. Sed tamen in pueris urina aquosa, proptereaque tenuis, longius abest à natura eorum, quam nigra urina virosum atque mulierum: ac propterea pejor censenda in illis, quam nigra in cæteris. Scitum est illud Galeni ad hoc prognosticum. τὰ ἐναερίματα πῶς καὶ φέρον· ἐλβελεῖντα ὑπάρχει. i. Urina naturalibus maximè contraria; pessima. Quæ de re dictum est nuper in aquosa urina. Quinetiam urinarum nigrarum distinctio adducta jam fuit.

18 Τοῖσι ἢ λεπτοῖσιν. τὸ ἀνάπαλιν ἢ συνεσθραμμένοις. καὶ τὸ χαλαρῶ 70 δεῖς, γονοειδές, διαχρόμενον· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἑπύκνον.

Contra est de urinis tenuibus, quàm de concretis. Sed & grandinose; genituralis, continenter effusa; laboriosum.

EADEM tamen mali significandi vis: etsi causa est contraria; concretarum, insignis ardor; tenuium, caloris imbecillitas devicti. Grandinose & genituralis hypostasew, eadem causa, quæ liquoris crassi ac velut concreti: sicut antea audivimus. Malum autem quodque, continuatione fit pejus.

10 19 Ολέθριον δ' ἐστὶ καὶ πᾶν τὸ λαθρείως ἐκρέμενον.

Quinetiam perniciofa est omnis urina quæ clam emittitur.

HACTENUS de urinarum perniciæ in earum liquore, colore, & iis quæ intra ipsas apparent. Nunc ad mejendi modum transitus est; cum scilicet ea sine sensu ac voluntate mejendi emittitur: ubi periculo locus est major quàm in urinae vitiiis quæ intra matellam sunt jussu mejentis emissa, & ibi excepta.

20 Ergo. QUINETIAM PERNICIOSA EST OMNIS URINA.] i. Perniciæ vincit cæteras illa urina, cujusmodi tandem fuerit, liquore, colore, & iis quæ intra sunt.

QUÆ CLAM EMITTITUR.] i. Sine sensu ac sine ulla voluntate mejendi: secus ab ea quæ contra voluntatem ægrè mejendo redditur, ob impotentiam continendi, vel à vesicæ morbo, vel à symptomate; ac dicitur stranguria, quæ est invita urina, quemadmodum hæc injussa. Hujus injussæ urinae quæ tum ἀνασθήτως, tum ἀποσπασίτως clam excidit, duplex est omnis ratio atque causa: una quidem ἀλλ' τὴν ἀνασθήσιον ἢ μὲν δὲ ἂν ἡ ἰσχυρὸς γένται, i. ob sensus amissionem partium quæ illi excretioni dicatæ sunt. Altera vero ἀλλ' τὴν τὴν γυναικῶν νοσῶν, i. quod in labore sit animus. De sensus amissione in excernendo, solenne est illud prorrheticum. Ἀπὸ καλῶς λεπτὰ μὴ ἀποσπασίτως διδῆναι, ἐνδὲ πρὶ ἑαυτοῦ κακόν. i. Ex alvo tenuia

prorrh. 46.
f. 2. 1.

30 infra transmitti, nec sentienti, cum sit apud se; malum. De mentis labore in mejendo, scriptum est etiam illud prorrheticum. Τὰ ὑπόμνημα μὴ ἀποσπασίτως ἐκδιδῆναι. i. Quæ immemoribus urinae redduntur, perniciose sunt. Quod autem & sensus amissio, & mentis labor appareat in hac urina injussa, declarat illud, λαθρείως adverbium, quod nos clam vertimus: cum scilicet nulla urinae sensu excitatur, tum ex amissio sensu partium per quas elabitur; tum ex abolita seu deperdita phantasia. Est igitur injussa urina, jure optimo præter cæteras perniciofa, unde ostenditur ipsa naturæ alienatio. Sed ibi demum alienatio magis lu- cet in omni corporis principatu, quando urina clam reddita, jumentorum est similis: de qua in illo prorrhethico quæsitum est à præceptore. Ἀλλ' γε τὰ πρῶτα ὅραται ὅτι ἐν τῇ ἀνασπασί- τω ἀνασπασίτως; i. An his urina redditur plena velut perturbatæ hypostasew? Hujus urinae clam

prorrh. 28.
f. 1. 1.

40 redditæ, summa perniciæ in illa prognosi expressa est. Quibus urina clam illabatur ad pudentum; exolvuntur desperati. Exolvuntur enim, collapsis omnibus naturæ præditiis in animalitate sensus & motus: tum in nutritu partium nutritiarum; & principatu cordis vitali. Sunt autem desperati, vacuitate cujusque vitalis officii: ob eamque causam, sine ulla spe potiundæ & perfruendæ salutis.

Coac. 7.
cap. 12.
lib. 2.

20 Περιπνευμονικοῖσι δ' ἐστὶν ολέθριον, καὶ τὸ ἐν δόχῃ μὲν πέπον· μὲν δ' ἐν τῇ τετραδά, λεπτωμένον.

50 *Peripneumonici autem perniciofa est etiam quæ principio quidem coacta, post quaternarium tenuatur.*

QUÆRENDÆ explicatio analytica hujus prognoseos, Coaca 53. cap. 16. lib. 2. Nunc adducenda est omnis exposita ratio urinarum, & apponenda morbis acutis qui sunt in phlegmone viscerum & cum febre: quorum tametsi urinae, propria non sunt epiphænomena, sed συνελκόντα, plurimum tamen eorum periculo aut securitati adjiciunt, prout apparent bonæ aut malæ. Theorematis hujus catholici auctoritatem firmabit veritas hypotheseos de primū coacta, mox cruda urina, cum sic mejendo emittitur in peripneumonia, unde hic positi peripneumonici nominantur.

60 PERIPNEUMONICIS.] i. Illis quos occupat peripneumonia, quæ est pulmonis systrophica inflammatio: cujus symptomata hæc sunt; febris assidua; difficilis respiratio, parva, & frequens; calida exspiratio; pectoris gravitas; dolor sub omoplata qui prorepat ad jugulum & ad mammas; angustia & anxietudo; deririum quoque ipsum.

PERNICIOSA EST ETIAM.] i. Multum periculo adjicit peripneumoniæ, signo & causa: tum propter μετασπασίς ad pulmones; tum propter collapsam virtutem coquendi, cum hæc mutatio incidit coctæ in tenuem.

QUÆ PRINCIPIO QUIDEM COACTA.] Non quidem de febre mitificata, quæ nulla subest, nisi quatenus peripneumoniæ symptomatica: sed coacta, de more institutoque naturæ, in bene morata chylose & hematose officina. Sic enim res eunt principio peripneumoniæ, ut in pulmonis vicio maneat sepe integritas naturalis œconomia.

70 POST QUATERNARIUM.] In qua periodo nihil adhuc criticum peripneumoniæ, foras exire cæpit,

capit, sicut exire debuit, cujusmodi sputum est paucum permixtum sanguine: sed contra pulmonis phyma est crudum, crescitque sicca eundo peripneumonia, & propagatur in vitium naturalis œconomix.

TENUATUR.] i. Aquefcit cruda, eo periculo peripneumonix, quo ipsius parotidis etiam coctæ: cum paulisper urina cocta transit in crudam, ut supra jam vidimus.

21 Πλευρηκοῖσιν ἔρον αἱματῶδες ζοφῶδες, μετ' ὑπόστασις ποικίλης ἀδιακρίτε· θανάσιμον ἐν τέσσαρι καὶ δέκα ἡμέρῃσιν, ὡς ἴπποκράτης.

10

Pleuriticis urina prærubra, caliginosa, cum varia hypostasi, nec discreta; maximam partem mortifera est quatuordecim intra dies.

Coac. 7.
& 8. c. 16.
l. 2.

JAM PRIDEM constat, quod pleuriticorum res sunt in tuto cum liberalis est atque libera cito anacatharsis. Sed ei securitati multum prodest; alvum mollescere; sputum colorari, strepitus in pectore nullos edi, urinam convenienter mejendo emitti. Nam horum contraria difficilia sunt. Atque ut ea tantum attingam quæ sunt urinæ contraria, qualis adducta est in hac prægnessi; pleuriticorum non est tam certa levatio ex anacatharsi, quam gravis offensio ex hac urina, sive ipsius causa unde movetur. Enimvero nihil prodest urinam 20 convenienter emitti, si manet sicca pleuritis, vel malè humescit, cum pravitate sputi. Sed non minora pleuriticum manent incommoda ex causis quæ adsunt pravæ urinæ, quam ipsum beant comoda ex bona & facili anacatharsi. Tantum enim pleuritidi accedit causæ morbigicæ ex domicilio pravæ urinæ, quantum spuendo detrahatur. Est quidem ἀναγωγὴ libera è thorace. Verum quid prodest pleuritico si eò anadrome est perennis è foco pravæ urinæ? Et verò pleuriticis de prava urina similiter accidit ut pictoris ancillæ quæ à parotide cocta interiit, quod faceret crudas urinas. Quod si pleuritidis cruditas, aut sputi pravitas, ex æquo certet cum pravitate urinæ, de vitio naturalis œconomix, aut partium quæ liquuntur, aut etiam de febris ardore; longa non erit vitæ permansio: sed cita ejus discessio, ubi collabitur vel impedita cessat œconomia, tum spiritus, tum nutritus, per 30 quam vita hominum sustentatur.

Ergo. PLEURITICIS.] Quos malè habet periculosè inflammatio tunicæ costis intextæ: cujus hæc signa sunt pathognomonica; lateris dolor pungens; difficilis respiratio, parva, & frequens; febris assidua; sicca tussis. Posita inflammatio tunicæ costis intextæ, systrophica est: quam ibi facit rheuma consistens, de rheumate concitato sanguinis biliosi. Nam cætera signa quæ fiunt, quæque apparent pleuriticis, veniunt propagata per θανάσιμον rheumatis concitati & consistentis.

6. Epid.
part. 1.
aph. 78. 4.

URINA PRÆRUBRA.] Non quidem cruentata de sanguine mixto urinæ, qualis est calculosorum qui ἔρπον αἱματῶδες, ut annotavit Hippocrates: nec verò cruenta, quam fundit venula rupta in renibus: sed αἱματῶδες, quæ instar sanguinis colorata nominatur θρόν ἐξέρχεται, 40 i. urina prærubra, quæ sic apparet ex inflammato fero, vel ex syncera bile qua multum saturata, similiter rubet ut sanguis. Ac generatio quidem urinæ prærubræ quorsum appareat, supra jam dictum est in pravis urinis.

3. Epid.
part. 3.

CALIGINOSA.] i. Umbrosa. Sic enim reperio τὸ σκωδὲς apud Hippocratem, auctore Galeno, idem significare quod τὸ ζοφῶδες. Verba Galeni hæc sunt. Σκωδὲς ἔστι ἐν ἡμῶν τοῖς ζοφῶδεις, ὅπερ σημαίνει τὸ μὴ λαμπρὸν, μηδὲ καθαριν, μηδὲ ἀκρῶς ἀδελαν. ἐπὶ δὲ τῷ σκωδῇ καὶ σημαίνει πῶς ἐννομεῖται τὸ σκωδὲς τὸ μίλαν ἐντερόμυλον. πῶς πῶς δὲ καὶ τὸ ζοφῶδες σημαίνει ὅμοια, καὶ τὸ φαῖον ἰγγὺς δὲ μίλαν δὲ. i. Umbrosum dixit pro eo quod est ζοφῶδες, quod quidem significat id quod non est clarum, nec purum, nec exactè serenum. Et verò quæ sunt umbrosa, quæque opaca, omnia sic nominantur ad nigrum tendentia, quibus & ipsum nomen ζοφῶδες imponunt, ipsumque adeo fuscum quod in propinquo est nigri. Illic de aère sermo est caliginoso, nigro aut fusco, cujus appellatio de simili causa, urinæ tribuitur. Ergo urina caliginosa, fusca, umbrosa, simili ratione ut aër, de nube opaca suam agnoscit opacitatem ex fusco enzeoremate, vel ex fuligine sparfa per totum illius liquorem.

50

CUM VARIA HYPOSTASI.] Cujus varietas, variarum quoque affectionum præ se fert argumenta.

NEC DISCRETA.] unde fit ἀκατάκρητος: qualis est urina θρομβῶδες, à flatulento spiritu, & summa infirmitate caloris nativi.

MORTIFERA EST.] Mortem subesse testatur; collapsa utraque tam spiritus, quam nutritus œconomia; tum succrescente nova in horas recrudescentis morbi materia; ex vitio hepatis & hepatitis. 60

UT PLURIMUM INTRA XIV. DIEM.] Qui finis est acutorum morborum, vel ad interitum, vel ad salutem. Sic autem non accidit pleuritico Anaxioni, quem scribit Hippocrates reddidisse ἔργον ὑγίεια πάλιν, λυσιὰ, idque circa initia: sub crisin verò, cum expurgasset multa concocta, exhibuisse multam & albam hypostasin in urinis, atque ita feliciter convalescere.

22 Θανάσιμον τε καὶ ἐν τοῖσι πλευρηκοῖσι σπυτόμωσ, καὶ τὸ περισσείδης μέλανα ἔχον ὑπόστασιν, ἢ πυρῶδεα.

70

Sed

Sed illud confestim mortiferum est in pleuriticis; urinam reddi porraceam, cum nigra hypostasi aut fursuracea.

NIHIL ERAT necesse huc advocare signa funesta quæ in urinis cernuntur ad calamitatem mortiferam sive pleuritidis, & sputo carentis, vel ἀνακαθάρσει pravam edentis; cum ipsa pleuritis homini necando per se sufficiat. Et verò in secura pleuritide, merito ἀνακαθάρσει, tantum illius securitati detrahunt signa hæc posita, quantum periculo periculose adjiciunt. Sed fuerit operæpretium demonstrare, cur hæc tam citò sive confestim mortiferum sit, 10 urinas reddi porraceas, ac nigra fursuraceæ hypostasi præditas: cum supradictæ in pari casu pleuritidis, vitam vix antè finiant, quàm ventum sit ad decimumquartum diem. Enimvero, urinarum viridium toto liquore coloratio est ab æruginosa bile per venas diffusa: hypostasis nigræ aut nebulosi encephalem materia est sanguis perustus incendio: fursuraceæ autem cum cruda urina, porrigo venarum; similiter ut cum crassa, vesicæ. Ex quibus apparet, quòd in pleuritide partem spirabilem occupante, citò ventura mors est, ubi colliquatio est & conflagratio partium nutritiarum atque humorum: sicut hæc posite urinae testantur.

23 Καυσώδεσι ὃ κατόχως· κάκιστον ἔργον ἐστὶ τὸ ἐκλευκόν.

Iis autem quos occupat febris ardens, aut iis qui cum febre sunt catochi; urina est pessima, multum alba.

Hic DE URINA sermo est quæ, contra naturam morbi, aquosa emittitur: sive illius comparata sic ratio est de cruditate: sive tincturam ejus deleverit transitus bilis ad caput, & ipsam aquosam reliquerit. Nam raptæ urinae nulla hæc mentio, nec item proruptæ, quæ faciat opinionem aquosæ.

IIS AUTEM QUOS OCCUPAT FEBRIS ARDENS.] i. Qui febris ardentis dominatu tenentur. Sic enim ponitur adverbium illud κατόχως, pro eo quod firmiter fixum est. Sed alia quoque illius significatio est. Igitur, iis quos occupat febris ardens quæ inter acutas eximia est; 30 raptò in venas ichore ubi conflagrat incendio: tum quia ichoris fera est qualitas: tum quia venæ labore & siti exaruerunt. Nam de natura causi & causis dictum est suprà in febribus, ex Hippocratis lib. 4. de acutorum morborum dixta.

AUT IIS QUI CUM EA SUNT CATOCHI.] Non quidem illi propriè qui stupent attoniti, & quibus est impotentia connivendi à siccitate, & frigida intemperie contraria comati, quod cernitur in conniventia penè invita, planeque injussa: sed illi potius qui, catochorum more, palpebris nunquam connivent, oculosque ostentant firmiter fixos atque immobiles; tum cæptis immanibus efferi, somnum inire non possunt, oculisque aut pectore noctem accipiunt, & sunt phrenitici, quales descripti sunt illo prorrhético. Οἱ κεφαλὰς κατὰ χεῖρας, 40 ἀδελφόντες, καὶ οἱ δὲ πρὸς τὴν κεφαλὴν, ὅμοια θρονοῦντες, ἀνδρὶ ἐπιδοκίμως γίνονται. i. Caput vehementer dolentes, deliri, alvo suppressa, oculis ferocientes, rubentesque facie; opisthotonici fiunt. De quibus aliàs multa sunt à nobis conscripta.

URINA EST PESSIMA.] Periculo reddita citò venturæ mortis, quòd ea morbo adjiciat ex eventu, & signo infirmitatis summæ caloris nativi ac virium.

MULTUM ALBA.] Cujus adducta est ratio & explicata nuper cur ita sit, cum in febre acuta, tum verò in phrenitide.

24 Οὐδὲν ὃ ὥμὸν, πλείονα χεῖρον γινόμενον, τῷ ἄλλων σωτηρίων ἐόντων· ἀπόσσειν ἢ πόνον σημαίνει· ἢ μάλλον ἐν τοῖσιν ὑπὸ φρένα.

At verò urina cruda jam diu sic reddita, si cætera sint salutaria; abscessum denunciat cum dolore: idque in partibus quæ infrà sunt sub diaphragmate.

CRISES morborum quibus eorum discessio est, suscipiuntur & absoluntur; aliæ quidem excretionem humoris morbifici; aliæ verò abscessu, cum de humoris pepasmo & partium neoterisimo natura τὸ ἴδιον movet in paroxysmo. Ac sanè diuturnorum morborum, nisi post exacerbentur, ut in Cleanactide octogesimo; proprii sunt abscessus ad inferas partes, quando eorum diuturnitas in pepasmi difficultate consistit, meatuumque angustia; validæ autem sunt adhuc vires naturæ: alioqui pro abscessu, corruptio expectanda, quæ cachexiam inducit. Nam acutorum crises, potissimum excretionem suscipiuntur ἐξ ἡσίου, tum per sudores; tum etiam per hæmorrhagiam: idque juvenibus, quorum meabiles sunt humores, meabile item corpus, ac juveniles motus naturæ. Quæ tria sunt ad vacuationem criticam liberalem & liberam necessaria. Longa morborum historia est à cruditate humoris morbifici, deficiente pepasmo. Non enim hæc cæteras diuturnitatis causas agnosco. Cruditas autem cernitur in proprio excremento, quod est urina, cum diu 50 tenuis & aquosa emittitur, qualem jam posuit superiore prognosi. Ac δύνειν quidem authoris

thoris est, atque scopus intelligitur examinando prognosin quæ sic conscripta est.

AT VERO.] Disjunctiva particula, η , aliò me convertit ad iudicandum de simili signo.

URINA CRUDA.] i. Expers omnis pepasini, qualis est alba: nec ea quidem sic colorata de bile aliò derivata, sursumve ad caput transmissa, ut modò vidimus; sed coctionis vacuitate alba & aquea, nec verò id vitio coquentis naturæ; sed multum oppressæ.

DU SIC REDDITA.] Ut nulla sit excusatio nec ineuntis morbi, nec paroxysmi: quibus temporibus cruda mejendo redditur & aquosa.

SI CÆTERA SINT SALUTARIA.] Non quidem quæ certam discessionem morbi ostendant, ut certè ostendi non potest in cruditate proprii excrementi, quod est urina: sed quæ sperabilem vitæ salutem denunciant ex mitiori morbo: ubi nec inflammatio, nec venenata qualitas, nec item nobilium partium occupatio, interitus metum adferunt: cætera autem votis naturæ respondent ac medici; quæ sunt; libertas spirandi, cibi ac somni benignitas, sivi doloris & cruciatus vacuitas. Denique signa omnia quæ cernuntur in qualitate corporis, in actionibus & excrementis, proximè absint à naturali statu.

6. Epid. ABSCESSUM DENUNCIANT CUM DOLORE, &c.] Non eum quidem qui sit κατ' ἐμπειρίαν, sed ἡ τῶν Σωτηρίων, ab una parte in aliam: quod vocat præceptor ἀπὸ τοῦ δι. De quo est illud præceptum. Abscessus raro iis sunt, quibus rigores tum critici, tum periodici. Nam calidorum morborum qui cient rigores, excretio critica esse solet. Tum illud etiam. Οὐδὲν ποιεῖται μακρὸν τῶν κρίσεων ἢ θερμὰ ἢ τὰ ἀψυγὰ, ἢ πῦρ γίνονται. i. Quibus longæ sunt febres; iis tumores ad articulos, aut dolores exoriuntur. Ubi Galenus febrium diuturnitatem agnoscit 20 quæstam ex crassis aut multis, aut frigidis humoribus, unde nascuntur febres, quibus ad concoctionem longo est opus tempore: propterea in iis consentaneum est phymata exoriri, & quod redundat, prolabi ad articulos.

25 Αλγημάτων ἢ ἐν ὀσφύϊ πλανομένων ἐς ἰσχίον, καὶ ἐν πυρετῷ, καὶ ἀνθ' οὗ πυρετῷ.

Dolorum per lumbos oberrantium, & cum febre, & sine febre; ad ischium transitus esse solet.

QUONIAM de abscessu dictum est, qui de urinis crudis futuris ostenditur in articulis qui sunt infra septum transversum; hic signum est ejus abscessus qui occupando ischium, facit ischiadem. Nam criticorum abscessuum communis præsentio comparatur, primum ex morbi specie, ut in assidua febre lenta laboriosa; nam intermittentium longiorum mutatio est in quartanam: mox in ætate constanti, cum jam in promptu non sunt tria commoda excretionis, ut in adolescentia & juventute: tum in tempestate hyberna: præterea in iis quæ sunt epiphænomena, tam excrementa, ut crudæ urinae; quàm ipsa qualitas faciei, cum est turgidula, decolor, & venæ micantes: prostremò si lassitudo sit alicujus partis aut dolor. Quibus accedit febrium acutarum inchoata excretio quæ ad Σωτηρίαν se convertit.

Ergo. DOLORUM QUI PER LUMBOS OBERRANT.] Ut oberrandi causa in lumbis posita esse videatur, nec aliunde profecta: quod certè abhorret à sensu prognosæ. Sed hic loquendi modus, ἐν ὀσφύϊ, pro ἡ τῶν ὀσφύων frequens est apud Hippocratem.

ET CUM FEBRE, ET SINE FEBRE.] Tum à catarrhò simplici prolabente ad lumbos: tum facta illuc metastasi humoris morbifici.

AD ISCHIAM TRANSITUS ESSE SOLET.] Quoniam rheumatis propagatio è lumbis ad ischium; facillima est, tanquam à parte quæ ischium continetur. Ac de humoris transitu sine febre à lumbis ad ischium, solennis est illa prognosin jam pridem exposita. Quibus rectè valentibus, hyeme frigus est circa lumbos atque gravitas levi de causa; tum alvus subissit infera, & 50 supra in officio est convenienter; iis vel ischias, vel renum dolor contingit, vel etiam stranguria. Cum febre autem, de lumbis ad ischium humor prorepat, quemadmodum scripsit præceptor his verbis. Τῶν ποσάδων ἀπορροιαὶ εἰς τὸν ἰσχὺν ἐκτείνονται ἰσχυρὰ καὶ φθίσις θάνατος γίνεται. i. Quibus autem eodem & inde sunt crebri relapsus, iis, exacto semestri labore, ischiadica tabes venit.

Coac. 150.
lib. 1.

26 Τὸ δὲ ἐκπεμπόμενον λίπ' ἰσχὺν ἔργον ἐν ὑποσάσῃ. σημαίνει πυρετόν.

Urina autem liberaliter mejendo emissa, quæ habet pinguem hypostasin; febrem abire denunciat.

INCHOATA est Græca lectio ἐν τῷ κατηγορευμένῳ, cum ait, πυρετὸν σημαίνει, i. febrem denunciat. Non enim hoc spectat ipsa prognosin, ut tantum nos doceat febrem denunciari ab urina descripta. Nec verò id novum est, nec etiam febri tantum denunciandæ appositum: sed ejus qui ægrotat periculo aut securitati. Et quoniam τὸ ἀποκατείνον orationis, renovat mihi memoriam secundæ prognosæ in hoc capite positæ, visum est ipsum accommodare τῷ κατηγορευμένῳ illius jam supra expositæ. Est autem sic positum. Ταχὺς ἢ καὶ λίαν σημαίνει. i. Ac citam quoque dimissionem febris ostendit, &c. Hanc igitur ita scribendam & examinandam 70

dam cenſeo ad normam & præſcriptionem illius.

URINA AUTEM LIBERALITER EMISSA.] Quæ olim parvè reddita multum fiſſa ac θρομβώδης, nunc pleno meatu, plenaque manu emittitur, facta tenuior. Qualem fluxiſſe accepimus illi Pericli, de quo hæc ſcripſit Hippocrates. *Δόλην πάντα παροξύνει ἔργα μὲν παχία μὲν ἔχον, θρομβώδης δὲ μάλα.* i. Secundo exacerbata ſunt omnia: urinae nihilominus erant craſſæ, & ſubſidentia multa. Et mox. *Τέτην πυρετὸς ἰμαλάχθη, ἔργον παχὺς, πύονα πολλὰ ἐκρίναντο ἔχον.* i. Tertio, febris mituit, urinarum copia coctarum, multam hypochaſin habentium. Ac de urina pauca & craſſa, mox autem multa & tenui, ſolennis eſt ille aphoriſmus. *Οὐκ ὀφείλουσιν ἔργα παχία, θρομβώδεια, ἐλὶς ἢ κ' ἀπορροῖσι· ἀλλ' ὅτε ἐπιλήθιν ἐν τῇ τῶν λεπτῶν, ἀφελὶς· μάλα γὰρ τὰ λεπτὰ ἔρχεται τοῖς ἐξ ἄρχης, ἢ ἀπὸ βρογχίτιος ἐκείνων ἔχει.* i. Quibuſcumque ſtillant primum urinae craſſæ grumofæ, pauca, non febris expertibus; mox copioſæ fluunt; magnopere proſunt. Maximeque ſi tam ab initio, aut non ita multo poſt, hypochaſin exhibent.

Hist. 6.
part. 3.
3. Epid.

aph. 69. 4.

QUÆ HABENT PINGUEM HYPOSTASIN.] Non autem velut araneæ telam, enatantem in ſuperficie: quod pinguis eſt proprium liquefacti, nec reſidentis in fundo, ſicut hic dicitur de pingui hypochaſi, multa & craſſa, vel etiam ſimili geniturae, in qua π' κρείμμεν agnovit Hippocrates, cum febris eſt mitior. Quod etiam ſupra jam diximus.

FERREM ABIRE DENUNCIAT.] Signo & cauſa diſceſſionis. Signo quidem mitificati humoris morbiſici, liberorumque meatuum. Cauſa autem, de copia vacuati humoris, quæ cernitur in liberali urina, quæ fuerat antè pauca: tum in copioſa hypochaſi quæ pinguis apparet ſimilitudine; non reappe: cujuſmodi eſt χαῶς pinguium juſculorum.

27 Τὸ δ' αἵματῶδες ἐν ἀρχῇ ἔρηθ' ἔχον. τὸ δ' ἀνατεταραγμένον, ἀνδρῦμενον· ὑποερπὴν τὸ δ' λευκόν, οἷον ὑποζυγίων. κεφαλαλγίῳ. τὸ δ' ἰμενώδες· πᾶσμον.

30 Cruenta verò urina principio reddita; longi eſt morbi: at perturbata, quæ non ſubſidit; recidivæ: ſicut & alba, qualis eſt jumentorum; cephalalgia: pelliculoſa autem; convulſionis.

PARUM FIDELITER ſcripta eſt hæc prognofis, ex aphoriſmis: verbaque ipſa, nec verè, nec appoſitè poſſunt referri ad ea de quibus dicuntur, ſi quis ipſorum aucupio velit attendere: tum quædam ſunt addita, quædam detracta minis convenienter ſuo quæque τῷ κατηγεμμένῳ. Faciam tamen ſedulo ut veritas luceat ex dioriſmo verborum & rerum.

CRUENTA VERÒ URINA.] Cruenta, inquam, ſi de cruore qui vel urinam tingit, ut in nephriticis calculoſis; vel qui meſendo ſyncerus emittitur, rupta in renibus venula; aut qui proluvium reſert prærubram carniū quæ aſſando liquuntur (id enim propriè ſignificat τὸ αἵματῶδες) certè non video quomodo hæc urina longi eſt morbi; quin potius citò mortiferi. Sin autem cruenta urinae ſignificatio ad prærubram reſertur, quæ ſit ejuſmodi, vel multa bile ſaturata, vel etiam rutila inflammatione ſeroſi liquoris; proſectò hæc potius brevis eſt morbi, quàm longi. Ergo ut vera ſit clauſula morbi longi de urina quæ initio cruenta emittitur; ſignificatio erit ſubrubrae quam fundit liquor ſeroſus & ſanguine, qui admodum mitis, facilè mitificari ſe finit: non tamen tam citò; quòd ejus pepaſmo reſiſtat humiditas nimia.

AT PERTURBATA QUÆ NON SUBSIDIT; RECIDIVÆ.] Hic recidiva non eſt in metu quæ incidit ab inchoata criſi, non autem perfecta. Quæ enim ſperabilis eſſet criſis in perturbata urina ſimili jumentorum, de qua formidabilis eſt vitæ diſceſſio, aut graviorum malorum acceſſio, ut cephalalgia & convulſionis? Vide Galenum ad aphoriſmum 70. 4. Ac ſatis jam de hac prognofis.

28 Τὸ δ' πηυαλώδες ἔχον ὑπερτάσας ἔργον, ἢ ἰλυώδες· ῥίχεθ' δὲ λευκόν.

Urina autem quæ ſputiformes habet hypochaſes, aut limoſas; rigorem denunciat.

60 ENIMVERO criſicus rigor qui ad hæmorrhagiam vel ad ſudorem ſemel tantum cietur in febre ardenti, non niſi cohibita ſponte urina, cietur, cum ea cohibito venit ἐν χερσὶν, & ad ſpeciem criſis apparet de ſignis pepaſmi quæ index quartus exhibuit ad ſeptimum inde præviſum. Periodici autem rigoris nulla præviſio eſt, niſi de ſpecie ac de periodo atque typo febris ipſius rigoriferæ, qualis eſt tertiana exacta. Quæ igitur ſigna ponuntur in hac prognofis; non alium certè rigorem denunciant, quàm ſymptomaticum; ſi modò ullum denunciant. Eſt enim rigoris unus idemque index, qui & illius cauſa. Nam ubi eſt empyema concluſum in vomica, vel effuſum; ibi cietur rigor: & ubi cietur, ibi empyema ſubefſe teſtatur. Vetus eſt illud Hippocratis. *Ρύγθ' ἢ λοιπὸν ἀγρίων, ἢ ἀπ' ἰλίων.* Quæ cum ita ſint; huc revocanda eſt lectio ipſa prognofis, ut veritas inde luceat.

lib. 6. Epid.
& 5. aph.

70 Ergo. URINA AUTEM QUÆ SPOTIFORMES HABET HYPOSTASES.] Fortaſſe melius, δαλώδες, i. albumineas, quæ valent plurimùm ad exolvendam convulſionem, quando materia convulſifica

fertur de nervis ad venas, unde funduntur illæ urinæ. Sed non satis ad rigorem movendum, nisi convulsio prius nervorum transeat in concussionem, forti conatu naturæ. Ac tum rigor ille prænuncijs esset hypostasis albuminæ; non hæc rigoris. Nam sputiformis hypostasis, non nisi de vitis renum aut vesicæ apparet, quæ illis in partibus sæpe sunt rigorifera.

AUT LIMOSAS.] E limo partium quæ liquuntur, aut quibus per totam substantiam diffusum est empyema cænosum vel amurcosum: non autem in membrana collectum. Hic non est mirum, rigorem moveri *ὡς σπυγίωμα*, qui empyema illic subesse testatur, ubi crebro cietur, sicut in cæteris empyematibus.

29 Τὸ δὲ δρασχνώδες· σύντηξις.

19

Illæ verò quæ habet velut telam araneæ; colliquamentum ostendit.

PARTIUM quæ liquuntur signa sunt in urinis funesta, ut supra ostendimus, ubi exposita colliquatio est quæ apparet in oleosa & pingui urina quæ instar araneæ cernitur in ipsius superficie: velut *χαῖς* pinguium jusculorum. Nam oleosæ urinæ distinctio est adducta. Hujus prognosius sic lectio est in prognostico. Καὶ τὰς λεπτοτέρας ἢ τὰς ἀνὰ ἐξουμύλλας ἀεσχρυνώδεις μίμνηται· σπυγίως δὲ σπυγία. i. Et pingues quoque suspensas araneosas hypostasēs improbare decet, ut colliquationis signa.

20

30 Τὰ δὲ ἐν πλανώδεσι πυρετοῖσι μέλαινα νεφέλαι τεταρταίαι.

Quæ in erraticis febribus sunt nigræ nubecula; quartanas denunciant.

1. Epid.
lib. 3.
progn.

HIC PRIMUM in febribus quæ sint erraticæ, & cur ita, quærendum: mox exponenda est ratio signi hujus quod in urina cernitur erraticarum quæ transeunt in quartanas. Enimvero hic sunt *πλανώδεις πυρετοί*, quas idem alibi vocat *πλανήτας*, i. febres erraticas: ob eam sanè causam, quod illæ, ut idem author est, *ἀσθενέστεραι καὶ καταλαμβάνουσι, πικρὰν μὲν τὴν, i. intermittunt ac denuo invadunt, modo errático*. Erratica autem ratio intermittendi & invadendi, sic ponitur à Galeno ubi enarrat qui sint *πλανήτες πυρετοί*. Sic enim ait. Erraticæ febres inordinatos ac certo typo carentes habent paroxysmos particulares. Cur autem sint ita; primum ex lib. 3. prognost. tum ex lib. 1. Epid. & ex 1. lib. Coac. in tritæophya erratica ostendimus. Igitur febres erraticas ita esse, ob eamque causam paroxysmos habere incertos, narrat Galenus, cum universi corporis non una est, eademque affectio: sed in quibusdam partibus humor cietur, in aliis manet immotus: tum verò in aliis quidem putrescit atque fervere incipit. Hujusmodi quoque sunt tritæophyæ febres, de quibus hæc scripsit præceptor. *Ἰγὺν longa erant ac difficilia; tum sine ordine vaga & errabunda; tum sine crisi, exactum ad morbum, fiebant quæ illis in febribus apparebant; videlicet rigores, sudores, urinæ*. Atque rigoris quidem incerti causam ostendimus ad illam prognosin. Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris cursu exacerbantur; valde maligni. Ex cujus noticia demonstratur illa prognosin. Tritæophyæ febres erraticæ, in pares mutata; sunt contumaces. Certissima autem securitas est, quod *ἀπὸ τῆς* paroxysmorum typi expertum, inde venit, cum ex multiplici cacochymia, quam tempestates intempestivæ, atque diætæ vitia pepererunt; retro sublapsa refertur naturalis œconomia; tum ipsa æqualitas labefactatur partium gignentium, trahentium, aut suscipientium excrementa, quæ non sunt amplius æqualia quantitate, similia qualitate, nec item amplius tractu eodem temporis, iisdemque collecta periodis, & exclusa ut solebant, dum bene esset morata œconomia, similiterque partes affectæ. Sed inter febres erraticas, continuarum quidem longarum, proprii sunt abscessus; intermittentium verò diuturnarum, *μεταπύωσις* in quartanam. Quemadmodum autem id fiat, causa & ratio adducetur.

30

Coac. 27.
lib. 1.
Coac. 39.
ejusd. lib.

40

Ergo. IN ERRATICIS FEBRIBUS.] Quarum incerti sunt paroxysmi, & ipsæ periodi sunt typi expertes, ob multiplicem cacochymiam, variamque partium affectionem.

NUBECULÆ NIGRÆ.] Ductæ e venis, in quibus tum omnibus eadem prorsus affectio est in dominatu nigri humoris.

50

QUARTANAS DENUNCIANT.] Quæ ortus principia ducunt ex nigro humore quem genuit biliosus & varius febris erraticæ intermittens: cum scilicet affectionum varietas in variis partibus, ubi aliter atque aliter humor putrescens movetur, aut primum fervescit, vel contra immotus: cum, inquam, varietas affectionum transit in unam venarum affectionem. Sic enim *μεταπύωσις* distinctio est quæ cadunt in febres, apud Hippocratem in hac prognosi. *Χρὲ δὲ καὶ μὴν δασύτητα πρὸς διχρότητα, σπυγίως δὲ σύντηξις· ἢ πυρετοί. ἢ δὲ τεταρταίαν καταρτιστοῦ, ἢ δὲ ἀσθενέστεραι καὶ καταλαμβάνουσι, πικρὰν μὲν τὴν, καὶ πᾶσι πῶσι τῶ φθιστικῶν πρὸς ἀσθενείαν. i. Porro abscessum exferre oportet, si continua sit febris: transiturem verò in quartanam, si intermittat, prebendatque errático modo; idque faciat propinqua autumnno.*

60

lib. 3.
progn.

31 Τὰ δὲ ἀχρεα μέλαινα ἐναυρῶμενα, μὲν ἀρτυνίης ἢ ταρσυχίης φρενιτικῆς.

Decolores autem quæ nigra ostendant enaoremata, idque cum vigiliis & perturbata mente; phrenitica.

70

VE.

VETUS EST illud Hippocratis. *Positis duobus magnis, oriunda inde sunt magna.* Et. Quando afflicta causa excipienti accedit vis magna efficiendi; magnum est quidpiam quod exurgit. Nam τὸ ἐκτενέστερον καὶ τὸ πικρὸν ex æquo certant ad id quod instituunt efficiendum. Ergo si urinæ decolores nigris appensa enæoremata, parem naturæ fuerint affectionem cerebri ad excipiendam vim summam ardoris & bilis, cujus πικρὸν ἔστω εὖ cieri tales urinæ denunciant; certum est illic phrenitidem mox excitatum iri, domicilio inflammato rationis ipsius. Ac præparatio τὸ ἐκτενέστερον ad excipiendam vim summam ardoris & bilis, cernitur in vigiliis & perturbata mente. Quentadmodum autem hæc fiant & inde appareant; declarabit examen ipsius prognosens quod sic aggredior.

- 10 DECOLORES AUTEM.] i. Coloris expertes, cujusmodi sunt τὰ υδατώδεια. i. aquosa, ut nominantur in aphorismis eo eventu phrenitidis quem author hic posuit. Sunt autem decolores & aquosa, non quidem per se coloris expertes, cujusmodi esse dicuntur proruptæ aut raptæ, quibus prærepta fuit occasio coctionis: sed quibus deleta est coloratio illa bilis qua prius saturata fuerant de concitata bile sursum ad caput, unde non habet exitum per hæmorrhagiam: sed inflammationem ibi movet, ubi subsistit, quæ ipsam bilem è venis denuo ad se rapit.

QUÆ NIGRA OSTENDANT ENÆOREMATA.] i. Ad verbum, *nigris appensa.* Quam dialectum Galenus exagitat ut solæcismum, qui frequens est apud Hippocratem, nec Hippocraticam minuit majestatem. Metonymia est rei quæ continet, pro ea quæ continetur. Nec verò absurda est hypallage, urinam dicere nigris appensam, pro iis quæ in urina cernuntur appensa. Sed hæc indigna sunt tanto auctore Galeno, qui ad nauseam usque, hoc ipsum repetit. Ergo urinæ decolores quarum delevit colorem concitatio bilis ad caput quæ ipsas antea colorabat, mirum videri non debet si nigra ostendant enæoremata, iis appensa de nigro humore quem genuit ardor febrilis in sanguine torrefacto, vel in corporibus quæ ab eo liquuntur. Talis est ratio urinarum tenuium oleosarum, quæ oleosæ non sunt proprio ipsarum liquore atque colore: sed enatante in ipsis velut aranæ tela de pingui quod liquitur, qualis apparet χεῖρ in carniū jusculis; ut supra monuimus ex præceptore. Et verò de nigris urinis, deque illis omnibus quæ vel subsidunt intra urinas, vel appenduntur, vel enatant nigra, unde ducantur & quorsum appareant; nihil necesse est plura hic scribere: quando jam omnia, duce Hippocrate, supra conscripsimus.

- 30 INQUE CUM VIGILIIS.] Vacuitate somni, quem cerebri calida intemperies & perturbatio mentis iniri non sinit, nec ulla suppetit conciliando somno materia, quæ tota est fumida, minimeque suavis, ut decet. Atque hoc vitium τὸ ἐκτενέστερον, i. excipientis cerebri, vel ipsum per se satis est phrenitidi excitandæ, in regno febris acutæ. Plurimum autem periculo adjicit efficientis causæ, ipsa præparatio excipiendi summam vim ejus quam diximus esse positam in concitata bile ad caput ubi subsistit, nec exitum inde habet. Cernitur illa præparatio excipienti, cum ait.

ET PERTURBATA MENTE.] i. Cum perturbatione: quæ vox, cum legitur ἀταξία, mentis est perturbata: sicut & τὸ ἀεὶ κινεῖται, modò est alvi, modò urinæ, cæterarumque omnium excretionum quæ & cum impetu & cum morfu cientur. Est igitur nomen τὸ πνεῦμα, mentis emotæ, quæ itur ad ipsam phrenitidem, cum inflammatio cerebri est in propinquo, ab effera bile illic transmissa.

- 40 PHRENITICÆ.] i. Signo phrenitidis, quæ est delirium intermissionis expertis, quod morum ferocitas contra consuetudinem ægri denunciat, cum impotentia dormiendi, & febre acuta. Sed multa jam alias de phrenitide.

32 Τὰ δὲ κοινώδεια, μὲν δυσπνοῖα· υδατώδεια.

At verò lixivie, cum dyspnœa; sunt hydropificæ.

- 50 SICUT URINÆ aquosæ decolores factæ ex concitata & segregata bile ad caput, signo apparent phrenitidis; ob eamque causam dicuntur phreniticæ: ita lixivie cum dyspnœa, sunt hydropificæ ex eventu, quatenus hydropificam jecoris labem testantur atque denunciant.

AT VERO.] Quod est ejusmodi ac si diceret. Non sic res eunt de urinis quæ hic ponuntur, ut observatum est in superiore prognosi de aquosis phreniticis. Nam

URINÆ LIXIVIE.] i. Lixivio similes, quia liquore atque colore similitudinem effingunt lixivii facti ex lixe, quam χένος Græci vocant. Non enim urinæ sunt χένος, de ipso cinere unde dicuntur: sed de lixivio factæ ex lixe vel cinere. Ac tales urinæ, ut jam non ita pridem attigimus, nominantur similes iis quas edunt jumenta, quæ diu depositæ non residunt, quas

- 60 etiam vocat Hippocrates τὰ ἐκτενέστερα, ἢ ἀναπνεύματα, i. turbata. Sunt autem ejusmodi, perturbato sero in venis à spiritu flatulento, & intus incluso febrili ardore. Atque in illis cernitur cum in conspectu sunt, id quod prudenter Hippocrates annotavit, ἡ πικρὸν οὐλοῦν καὶ τὸ ἀγέστον αἰκαστικόν. i. confusio rerum omnium, vasorumque impuritas.

CUM DYSPNOEÆ.] Quæ est difficilis respiratio, sive spirandi angustia frequens & parva, quam facit oppressio diaphragmatis ab inflammato hepate, supera ejus parte, i. convexa. Ἐν φέροντι ἡ πικρὸν ἔστω. Quæ inflammatio superarum hepatis partium, irritam movet tussim, laceratio diaphragmate ab exudante sero: raptæ scilicet bile quæ hinc per venas diffusa, saturatas bile facit urinas atque confusas: tum verò à phlegmone τὸν αἶμα μίανει & ἡ πικρὸν, planè id accidit quod refert Hippocrates in illa prognosi. In biliosis alvus turbata, quæ pauca exhibet genituræ similia, atque mucosa, & circa hypogastrium dolorifica; tum nec urinæ faciles in mesendo; ex talibus desinunt in hydropem.

- 70 SUNT

6. Epid.
part. 4.

aph. 70. 4.

6. Epid.
part. 3.

Odyss. 10.

SUNT HYDROFICÆ.] i. Abdomen aquis repletum iri denunciant & utrifforme futurum: quod est hydropis causa & signum. Hæc autem nascuntur ab hepate alienato per *μαρasmus* *αεφρη*, cum extinctione caloris sanguifici, unde perennis aquarum generatio est quæ per lienem in omentum depositæ transeunt in amplitudinem alvi, & ibi stagnantes, ipsam faciunt utrifor-
 mem. De qua jam illud scriptum est. Si cui aquoso cum febre, urina sit pauca & turbida; per-
 niciosum.

Coac. 7. c.
 29. lib. 2.

33 Οὖρον ὑδατώδες ἢ τεταραγμένον ψαφερῇ τρηχύτη· κοιλίῳ ὑγρὸν ἐσομένῳ σημαίνει.

10

Urina aquosa vel conturbata arenida asperitate; liquidam fore alvum denunciat.

Quorsum appareant urinæ aquosæ decolores, ex eventu bilis concitatæ ad caput, nullo præ-
 unte pepasmo ad crisin per hæmorrhagiam; quid item præfagiant perturbatæ cum spirandi an-
 gustia; dictum est illis prognosibus quæ huic sunt citimæ: ac demonstratum, quod illæ quidem
 sunt phreniticæ; hæc verò hydrofificæ, ob jecorariam labem quam intus subesse testantur. Hic
 vero ambarum nova est instituta prognos, quæ aliò nos convertit quàm supradictæ: cum sci-
 licet illæ urinæ cum certis quibusdam signis conjunctæ, liquidam fore alvum denunciant. Quem-
 admodum autem id fiat, faciam ut optimus quisque studiosus intelligat.

URINA AQUOSA.] Non quidem coloratione bilis amissa, ob ejus ad caput anadromen, sine
 sperabili ulla crisi: sed quæ, collapsa virtute coquendi, summa præ se fert omnia cruditat.

VEL CONTURBATA.] De spiritu flatulento in venis, deque insigni æstu quo incandescit hepar.

CUM ASPERITATE ARENIDA.] Cujusmodi sunt carnes, quando jam dudum emortuæ sic tene-
 rescunt, ut facili lacerentur, ac frustulatim quodammodo disceperantur, quas vulgus nominat
 bene mortificatas. Vel etiam cum de venis porriginosis quidam velut furfures cum urina fe-
 runtur, & in fundo residunt. Quæ sunt hypostates de iis quæ intus liquuntur: & nominan-
 tur; hæc quidem, *πιτρώδες*, i. *furfuracea*; quemadmodum illæ *κεμνώδες*, de quibus abundè
 supra. Jam pridem constat, quod furfuracea omnis urina, si quidem est tenuis, venit de ve-
 nis: sin autem crassa, de ipsa vesica. Pertinet autem τὰ *πιτρώδες* καὶ τὰ *κεμνώδες* ad urinarum
 pravam hypostasim. Asperitas verò *ψαφερῇ* teneritatem significat rei asperæ quæ in urina sub-
 sidit; estque, ut ita dicam, friabilis. Nam illud, *ψαφερῶν*, idem est quod in prorrhético no-
 minavit *ψαφῆν*. i. *tenerrimum atque friabile*, vel etiam, quod frustulatim disceperitur facile. Qua-
 lem putavit esse pulmonem, quem alibi vocat *ψαφῆν*.

aph. 77. 4.

lib. 3. πρὸς
 γέναν. 14

LIQUIDAM FORE ALVUM DENUNCIAT.] Quoniam seri cruditas quæ ex ventriculo manet in he-
 pate & hepaticæ; tum perturbatio ipsa ob imbecillum calorem & flatum; cæptam ventriculi κα-
 κωπρωμένης, multum augeat fovetque; unde lienteria, quæ ex infirmitate orta naturæ, ipsam
 denuo infirmiore facit.

40

34 Τὸ ὃ ἐκ λεπτῆς ὕρον δασυνόμενον· ἄρα ἰδρωῖτα δηλοῖ; γεφρημένον δὲ, τὸ ἀφρώδες ἐφ' ἐαυτὸ ὑφιστάμενον;

Quæ ex tenui, crassa efficitur urina; an sudorem prænuñciaverit? an præcessisse spumosa in seque subsidens indicaverit?

ΔΑΣΥΝΟΜΕΝΟΝ ὕρον, urinam hîc toto importare liquore & crassam, & confusam; sub-
 dentis oppositione comprobatur, Hujusmodi fieri ex tenui & aquosa non potest; nisi permix-
 tis sero, quod urinæ materia est, sanguinis inquinantis, vel residentibus antea, vel abundè
 ex partium cujusvis ergastulo deportatis. Sed permixta inquinamenta crassam efficiunt, cujus
 proinde vel simplici effluvio multi præter convulsionem morbi depellantur: turbidam autem;
 nihil nisi perturbatio effecerit, quæ comite & ministro flatulento spiritu, omnibus omnia per-
 mixta continet, levibus gravia; secerni quidquam, suasque in sedes abire, magnopere prohi-
 bens. Eam autem perturbationem in urina superstitem esse oportet illius quæ in venis anteces-
 sit; unde urina effluxit. Jam igitur si omnis sanguinis intra venas perturbatio duplex est,
 symptomatica una, altera critica; cum symptomaticæ abesse signa oportere intelligeret, ante-
 quam de critica concludatur; incertam fore prædictionem sciens tantisper dum id inspicitur;
 interrogando illam dubitanter proposuit, quam affirmando non potuit absolutè extulisse. Symp-
 tomatica perturbatio erit à cephalalgia, vel simplici, cujus accuratissimam Galenus demonstra-
 tionem repetivit à confusis urinis & perturbatis; vel cum insignis febris ardore vehemente con-
 juncta. Critica contra quæ huc advocata est, naturæ est morbificum succum ex sanguinea
 massa in sudores elicientis. Itaque ergo sæpe fit ut serum ibi cohibitum inhibeat urinas. part.
 10. sect. 1. 6. Epid.

60

Pars propositionis altera lucem ex priore admittit. Commotionis criticæ quæ in sanguinea
 massa sudorem promovendo præcessit, argumentum erit in spuma, stabili illa quidem, ut quæ
 fundamentum in crassiore materia habet; proptereaque *δυσλίτη*, i. *soluta difficili*. Remissionis
 autem quæ à commotione habetur, quietisque jam penè quæsitæ & partæ, fiducia ex eo est, 70
 quod quæ commixta manebat antè, nunc aliquantisper deposita residere, i. quod crassius, in
 fun-

fundum depositum, à liquido secretum ostentare incipit. Sic intensos capitis dolores relaxari, febrilis ardoris incendia mitigari, eadem edocere urina consuevit. De sanguinis perturbatione ad sudorem proliciendum in febribus curandis, audi quid dicat Hippocrates lib. 2. de Diæta. Incalcescente & citato intra venas sanguine; vehemens in corpore perturbatio est, ipsumque partim spiritu abeunte expurgatur; partim, qua concretum erat, attenuatum atque ad cutim appellens excluditur: atque id sudor appellatur. Tum eo excluso, sanguis redditur priori conditioni & quieti, dimittitque febris.

35 Τὰ δ' ἐν τριταίοισι μὲν φέχης, οἷα νεφέλια μέλανα· φέχης ἀκατάστατε δηλωτικά.

Cum in tertianis horriferis velut nubeculae nigrae sunt; incertum horrorem denunciant.

Hujus prognoseos explicatio repetenda ex 30. hujus cap. quæ sic expressa est. τὰ δ' ἐν τριταίοισι περὶ τῶν νεφελῶν μέλανα· περὶ τῶν. i. Quæ in erraticis febribus nubeculae nigrae sunt, quartanas denunciant. Ad illam igitur velut normam sic emendanda & examinanda videtur, quæ nunc adducta est ad examen.

20 CUM IN TERTIANIS HORRIFERIS.] Proptereaue nothis: nam tertianæ exactæ ciēt rigores de bilioso humore ad cutim expressio ἐκ τῆς αἵματι. Materia autem notharum, permixtione bilis & pituitæ constat: qui sanè humores non sunt ἐμμετρεῖται in pari tempore collectionis, corruptionis, & motus; proptereaue movent paroxysmos incertos, unde nominantur erraticæ. Ac de natura erraticarum, cur sint hujusmodi, satis jam dictum est ad prædictam prognosin. Jam verò ille horror tertianæ appositus, aliò referri non potest, quàm illuc ubi discessio est paroxysmi diurni, & ipsa febris diurnæ vacuitas, quam Græci vocant ἀπυρεσίαν. Etenim semitertianæ horriferae vel hemitritæ, quæ est reapse φεραῶδες; esse non potest, ob febres assiduitatem quæ intermittit nunquam, nec habet ἀπυρεσίαν diurnam. Nec verò tritacophyæ febris incerti rigores, unde est ipsa quoque erratica, eò spectare possunt quò instituta prognosin. Nam febres illæ sunt intermissionis expertes: proptereaue non transeunt in quartanas, ut solæ erraticæ tertianæ: quod in prognosticis annotavit præceptor.

VELUT NUBECULÆ NIGRÆ SUNT.] Ratio signi hujus, supra jam dicta est, nec ita pridem.

INCERTUM HORROREM DENUNCIANT.] Hic locus non caret suspitione mendi, ac pro ἀκατάστατε, legendum ὁρίεται, ἢ περὶ γένεσιν. Nam ex incertis paroxysmis, unde sunt febres erraticæ, nascuntur certæ quartanæ, quarum est etiam certa ἡπιστασία, periodicus horror ac typicus: ut exactarum tertianarum rigor. Ratio autem cur febres erraticæ transeant in certas quartanas atque constantes, nuper audita est de Galeno ad illud prognosticum præceptoris de transitu febrium in quartanas.

lib. 3.
progn.

40 36 Αἱ ὑμενώδεις ἐρήσεις, καὶ αἱ μὲν φέχης ὑφιστάμεναι· πασμώδεις

Membranacea urinæ, & quæ cum horrore subsidunt; convulsionis prænunciæ.

MEMBRANACEÆ urinæ dicuntur, non quidem liquore: sed iis quæ intra sunt; & sunt ejusmodi de partibus quæ à febrili ardore liquuntur. Ac partium quidem illarum colliquamenta sunt ὑμενώδεια, vel eò quòd referant tenues quasdam membranas, qualia posuit in prognosticis 50 μετωαῖα, i. laminae: vel quòd è partibus membranosis, putà è venis inæqualiter liquefactis, πυρῶδεια, i. furfuracea emittantur cum ipsa urina. De quibus colliquamentis, sic ratio est Galeni. Primum quidem liquitur tener ac recens adeps per adurentes febres; inde mox durior atque vetustior: tum carnes sequuntur teneræ ac recentes; post illas, duræ & veteres: tandem novissime illis succedunt solidæ partes corporis, quæ inæqualiter liquefactæ, corpuscula quadam laminea cum urinis effundunt. Nam de furfuribus qui residunt in fundo urinæ, vetus est illud positum à Galeno; quòd cum urina tenui labuntur è venis porriginosis, quarum virtutem atque substantiam labefactavit ἡ θηλασία φλογώδης & πυρετὴ καὶ σποτυπικὴ, i. flammeus febris calor atque tabificus. Hic venit in mentem mihi quòd ex prorrhethico supra jam exposui & emendavi, ubi, similiter ut hic, scopo eodem leguntur ἐρήσεις ὑμενώδεις: reposui autem pro iis ἀφρώδεις, i. spumantes.

lib. 2.
progn.

60 Quam lectionem Galenus sic enarravit. Spumantes quidem urinæ undecunque gignantur, sive à spiritu flatulento turbatae, sive à colliquamento; utrinque pariter convulsionis movent suspicionem. Decisio Coaca ex prorrhethico simili emendata, sic legitur. Αἱ πυρῶδεις θρασύνονται ἐρήσεις ἀφρώδεις· ποτὶς καὶ πασμώδεις· αἰσῶς τε καὶ μετ' ἰδρώτων πασμώδεις ἢ καὶ τεταχύναι, καὶ μεταφρεῖν δοκίμασι ψέχει, ἀτὰρ καὶ ὅλως & σώματι. ἐν ταύταισι ὑμενώδεις ἐρήσεις. i. Qui cum feroci turbatione animi, somno excussi, non sunt apud se; gravissimum habent malum, & convulsificum: idque cum aliis, tum si prorumpant sudores. Convulsificæ sunt etiam cervicis & dorsi perfrictiones; cuiusmodi planè videntur corporis universi. Ac tum urinæ sunt membranaceæ. Ex quibus efficitur, quòd magis convulsificæ sunt membranaceæ, quàm spumantes. Nam si hæc quidem spumantes, auctore Galeno, sunt convulsificæ, ut liquamenta corporis; major profecto vis convellendi erit de membranaceis, in quibus major est colliquo partium solidarum.

Coac. 88.
lib. 1.
prorr. 10.
l. 3. 1.

prorr. sup.
citata.

70 ET QUÆ CUM HORRORE SUBSIDENT.] Græcè est ὑφιστάμεναι καὶ φέχης: tametsi aliter scriptum

protr. 17.
f. 3. 1.

Coac. 7.
lib. 1.

fent. 10.
part. 1.
6. Epid.

reperio, ἰσχυρίζομαι, i. quæ intus subsistunt cohibita vel intro raptæ, & inde ad caput transmissæ. Atque hæc ratio vera est convulsionis, cum scilicet urina quævis cum horrore subsistit, intus cohibita: nec minus illa suppressio convulsifica est quam illa quæ spumans aut membranacea mejendo emittitur. Sic enim video placuisse Hippocrati cum ait. Οὕτως θάλασσαν οὖρον ῥίξαι, καὶ θῆναι τὸ πρὸς τὸν σπλῆνός τε. i. Urinæ suppressio quibus rigores; quibus abortis, convulsio incidit. Quod est ejusmodi ac si diceret. Quoties urinæ suppressio rigorifera est, ut symptoma; mox convulsifica esse solet. Nam posticarum partium symptomatica refrigeratio, convulsionem movet. Quinetiam ut rigor urinæ suppressæ: ita rigoris urinæ suppressio ferè symptoma est: ut constat ex illa prognosi. Εἰς κατὰ φύσιν, ἔσται θανάσιμος πάθος. Est autem urinæ suppressio, rigoris ad χεῖρας prænuncia, cum illa venit ἐν χειρὶ: ut annotavit præceptor lib. 6. Epid. his verbis. Πρὸς χεῖρας αἱ θάλασσας ἔχοντες, καὶ ἐν χειρὶ ἔσται. i. Ante rigorem urinæ suppressio; si ex bonis ducatur. Ergo tum urinæ membranaceæ quæ cum horrore subsistunt; tum quævis aliæ quæ cum horrore subsistunt; convulsionis prænunciæ.

37 Οὕρον χρησὴν ἔχον ὑπόστασιν, ἔξαπνός μὴ ἔχον· πόνον ἢ μεταβολὴν σημαίνει.

Urina quæ utilem habet hypostasim, & mox non habet; laborem & mutationem ostendit.

DE COCTIONIS & cruditatis vicissitudine quæ cernitur in urinis, quæ modò habent bonam hypostasim, modò nullam aut malam; unde illa veniat vicissitudo & quorsum appareat; dictum est abundè supra. Sufficiet igitur explicare hoc loco, quid per laborem & mutationem intelligat, quibus tribuitur illa vacuitas hypostasis repentina, quæ paulò antè paulisper utilis in urina apparuit.

Ergo. LABOREM ET MUTATIONEM OSTENDIT.] i. Invalescentis morbi, & succrescentis humoris morbifici: tum fatiscentis naturæ, vel occupatæ imperio ac dominatæ morbi; certissimum est argumentum. Nisi quis fortè dietam accuset rerum earum quæ assumuntur, quale inter cætera numeratur τὸ πρὸς χειρὶς carnium colliquatarum. Ac sanè labor est, cum per sympathiam symptomata veniunt insueta quæ prius non aderant. Mutatio autem cernitur in humoris & morbi μεταβολῇ, de non sperabili antè crisi. Nam in sperabili, sæpe urina limpida & aquosa caret hypostasi: ac tum vel dysenteriam in senibus, vel hæmorrhagiam juvenibus mox affuturam ostendit.

38 Τὸ δὲ ὑπόστασιν ἔχον, ἐκταραχθέν, καθιστάμενον· ῥίγῃ καὶ κείσιν· τάχα δὲ ἐς τεταῖον ἢ τεταρταῖον μετέσται.

Quæ autem perturbata hypostasim habet, residens; rigorem circa crisin denunciat: fortasse etiam transitum in tertianam aut quartanam.

URINÆ quam ægri mejendo emittunt, ut liquor est constans aut varius in tenuitate, crassitie, puritate, confusione: ita constantis aut variæ coctionis, aut cruditatis perfectæ vel inchoatæ, & quorsum illa sic in conspectu sit medici, argumenta profectò certissima esse solent. Nam recens facta urina quæ primo conspectu cernitur & colorata bellè, & modicè crassa, & bona hypostasi prædita, idque constanter; ut fracti est morbi, & ceptæ redintegrari naturæ: ita securæ crisis mox affutura. Ac ne adducam cætera, nec longius mea excurrat oratio; quæ primo aspectu confusa est ac perturbata modò emissa, mox autem residit, paulisper deposita; quorsum illa fiat sive appareat, in hac prognosi docetur, his verbis.

QUÆ AUTEM PERTURBATA.] i. Turbulenta urina, quæ sic mejendo emissa est: nec tamen sic confusanea mixtione humoris cum sero, ut maneat eo statu, nec segregari possit. Qualem accepimus illam fuisse, quam Dromeadei uxor reddebat, quæ diu deposita non residebat, nominaturque ὑποπύκνυν, καὶ ὑπερπύκνυν. Nam residendi habilitatem, & segregati humoris distinctionem in ea quæ traditur in hac prognosi, planè hæc docent.

HYPOSTASIN HABET RESIDENS.] i. Quæ suam veluti fecem deponit, ut vinum in cella vinaria, quod agitaturn in dolio prius turbatum erat. Sunt autem vinorum ὑπερπύκνυν duo genera. Nam alia quidem residunt quæ multa diu fuere: alia verò à tonitru perturbata sunt, in perpetuum ἀκαταστάτα. Sic urinarum quæ perturbatæ mejendo redduntur, quarundam similiter est perturbatio constituta, ut illarum quas in Dromeadei uxore ita descripsit Hippocrates. Οὕτως πύκνυν, λευκὴ, ὑπερπύκνυν, αἰατὸς ἐν τῇ καθύπερθε, ὅταν ἀνοστήσῃ· κείσθαι χεῖρας πάλιν, ἢ καθίστατο. i. Urinæ crassæ, albæ, turbidæ, quales ex residentibus sunt cum perturbantur: hæc diu deposita non resident. Secus est illis quæ cum emisse fuerint perturbatæ, mox puræ & claræ redduntur, fecæ in fundum depositæ, quam segregat virtus caloris nativi: sicut in illis manet confusio firmiter fixa & stabilis de paupertate hujus nativi caloris, & fumina vi spiritus flutenti.

RIGOREM CIRCA CRISIN DENUNCIAT.] Expressa febris cacochymia è vasis ad catum, unde ciatur rigoris concussio critica, die critico: postquam turbatæ hujus urinæ, mox residentis, inchoata concoctio transierit in manifestam. Ac tum rigoris certissima significatio est, cum talis urinæ suppressio incidit ἐν τῇ χειρὶ.

For.

FORTASSE ETIAM TRANSITUM IN TERTIANAM.] Cum scilicet bilis regnum in vasis, migrat in habitum corporis; ac tum rigorem excitat periodicum tertianæ, non autem criticum febris continuæ, de non sperabili ante crisi ex coctione perfecta. Ex quo apparet, quod eadem febris acutæ & tertianæ materia, distinctionem alterutrius infert, ut illa introrsum per hepatitum & per aortam movetur; aut contra è venis ad cutim excurrit, ubi rigorem ciet. Sanè rigor omnis qui bene fit, ac duce natura suscipitur; aut febris acutæ in totum, aut paroxysmi diurni discessionem prænuñciat.

AUT QUARTANAM.] Non quidem primum & per se: sed interventu febris erraticæ, quæ sola omnium degenerat in quartanam.

39 Εν πλευρητικοῖς ἔρον ὑπερθερν, ἔχον λεῖλιν ὑπόστασιν· ἀσφαλῆα κρίσιν σημαίνει.

In pleuriticis urina subrubra quæ hypostasim habet lævem; securam crisin denunciat.

20 UT BONA urina, morborum omnium securitati: sic mala, periculo multum adjicit. Nec verò sperabilis vitæ salus de crisi propria morbi cujusque, certa & fida spe medicum consolari potest, nisi adjuncta sit laus urinae quæ crisis ipsius securitatem ostendat. Exemplum adducit in hac prognosi.

IN PLEURITICIS.] Quos occupat inflammatio tunicae costalis intextæ. Quæ de re multa jam ipsi supra conscripsimus.

URINA SUBRUBRA.] Cujus non ita pridem causa & ratio in hoc capite scripta est.

QUÆ HYPOSTASIM HABET LÆVEM.] De constituta bene ac bene morata hepatis & hepatitis æconomia.

SECURAM CRISIN DENUNCIAT.] Quæ tum naturæ mitificantis ope, tum pari opera thoracis affecti suscipitur per anacatharsin liberalem & liberam sputi boni. Tum enim credibile est, nihil de vitio partium inferarum succrescere, & ad thoracem confluere quod ei se fortiter morbo explicanti, negotium novum facessat.

40 Τὸ δ' ὑπόχλωρον διανθές, λευκὴν ἔχον ὑπόστασιν· ἐ ταχῆαν.

Subviridis autem & florida, cui est alba hypostasis; ipsam quoque citam crisin ostendit.

40 VERITAS quidem lucet superioris prognosæ quæ ponit urinam subrubram, ac lævi præditam hypostasi, ad securam crisin pleuritidis, cum ea per ἀνακάθαρσιν liberam & liberam suscipitur. Hæc autem quam verè sit posita & appositè ad crisis illius celeritatem cum securitate conjunctam, vix videor posse animo ac mente complecti. Etenim citæ crisis fiducia stat in exacto pepasmo humoris pleuritici, & validis viribus partium spirabilium. Ei celeritati, quæ fundamentum habet in laude ὑπερθερν καλῶν, i. rerum earum quæ præstò sunt ad citam crisin, multum adjicitur ὅτι ἡ ἀσυνμυθέησάντων κακῶν, i. absentia rerum earum quæ nocent, quæque impediunt celeritatem crisis. Absentia rerum illarum cernitur in urinis quæ commendantur laude coloris, liquoris, & hypostaseos. Quæ tria, utrum sint commendabilia in urina hujus prognosæ; planum faciet ipsius examen quod sic aggredior.

50 SUBVIRIDIS AUTEM.] i. Urina quæ instat succi herbarum virefcit, non tam exactè tamen, nec tam saturati viroris, neque id toto liquore, sed superficie tenuis urinae; cujusmodi jam esse dixit ἔρον χλωιδὲς ἐπὶ χροίῃ, i. urinam herbaceam superficie tantum tenas: quæ quidem, febris est totam urinam sua vi non immutantis; proptereaque spem non adimentis pepasmi. Nam quæ urina toto liquore virefcit, bilis est in hepate & in aorta incendio conflagentis, unde ipsius primum flavæ in viridem mutatio est. Hæc sanè non est capax candidæ hypostaseos. Jam verò idem planè est τὸ χλωρὸν, quod illic τὸ χλωιδὲς, i. herbaceum. Sunt enim herbæ χλωροί: quam dictionem præceptor semper apponit humori aut corpori virefcienti. Ergo. URINA SUBVIRIDIS.] i. Modico tinctæ virore; atque id superficie tantum tenuis.

ET FLORIDA.] i. Quæ χλωροσµα σὺν ἔχῃ λαμπρὴν, i. quæ non est saturata virore toto liquore: sed habet ἐπὶ τὸν οὐρανὸν tantum ὑπερθερν, sive ὑπερχλωιδὲς.

60 CUI EST ALBA HYPOSTASIS.] Quæ loco & situ, omne tulit punctum pepasmi.

CITAM QUOQUE CRISIN OSTENDIT.] Quod est ejusmodi ac si diceret; non solum ad securitatem crisis apparet pleuritica, ut modo dicta subrubra: sed etiam ad celeritatem. Quod sanè an sit verum, viderint sapientes.

41 Τὸ δ' ἔρυνθερν σφόδρα ἐ διανθές, ὑπόστασιν χλωρὴν ἔχον λεῖλιν, εἰλικρινέα· πολυχρόνιον σφόδρα ταραχώδεια νέσον, μεταβάλλουσιν ἐς ἄλλω, ἐ μὲν ὀλέθριον.

Coac. 16.
hujus cap.

Sed admodum rubra & florida, quæ viridem habet hypostasim, lævem, exactam; longi & valde turbulenti est morbi, in alium transeuntis, non tamen funesti.

PROGNOSENS hujus prognosticum ex incerto certum, ut spero, efficiet fida hæc mea enarratio, quam sic aggredior.

SED ADMODUM RUBRA.] Quæ saturata est multa bile quam genuit ardor febrilis in hepate & hepate; nec dum, feritate domita, mansuescit: sed contra incandescit.

ET FLORIDA.] i. Eximio rubore suffusa, nec tamen turbata & confusanea iis quæ intrā sunt: qualis conditio est subjugalium, quorum urinæ semper sunt *καθαρά*, nec unquam residunt: sed quæ apparet pura & limpida in suo liquore.

QUÆ VIRIDEM HABET HYPOSTASIN.] i. Quæ habet *χλωρὸν* τὸ *ὑποκείμενον* in eximiè rubro liquore. Non enim τὸ *χλωρὸν* aliò referendum quàm ad herbaceum, ut nuper & pridem jam posui ex Hippocrate contra Galenum, ubi agitur de linguæ coloribus. Hæc autem hypostasim venit ex bile quæ jam de flava migravit in viridem à febrili ardore.

LÆVEM, SYNCERAM.] Cujus non bona materia, tantum in laude est loci quem occupat, nempe fundi: non autem situs, in lævitate quam ei non peperit calor nativus, sed ardor febrilis. Quæ causa est quamobrem rerum malarum æqualitas majore in vitio sit quàm inæqualitas.

LONGI ET VALDE TURBULENTI EST MORBI.] Nam diuturnitati locus est in *δυσκολία* humoris morbifici, & visceris æstu incandescens afflictione. Tum perturbatio venit animi, ex humoris ad caput anadrome, quam movet orgasmus ex partium jecoris superarum phlogosi, cujus sit particeps diaphragma.

IN ALIUM TRANSEUNTIS.] *Κατὰ μετάθεσιν, καὶ διασπῆσιν*, i. successionē alterius de primigenio, & propagatione illius qui manet, in partes vicinas & socias.

NON TAMEN FUNESTI.] Unde salutis veniat desperatio. Quod certè incertum est. Nam *μεταπλοῦντος* prava *μετάθεσις* esse solet: ut bona *διασπῆσις*. Sed *διασπῆσις* nunquam est bona, ac multum periculo adjicit, quæ cæptis immanibus essetum esse morbum ostendit. Scitum est illud Hippocratis. *Τῶν νοσημάτων ὃ, πᾶν ἂν ἐξ ἐνὸς ᾖ ῥήται· ὡς τὰ πύλα νοσημάτων.* i. E morbis quicunque supervenit alter alteri; maximam ille partem interficit. In promptu ratio est præceptoris. Cum enim fractis jam viribus à præsentē morbo, alter supervenit; prius interit homo, quàm qui nuper advenit morbus desierit.

42 Τὸ δὲ λευκὸν ὑδατῶδες χερμνώδες πυρρὸν ἔχον ὑπόσασιν. πόνον καὶ κίνδυνον σημαίνει. Καὶ τὸ χλωρὸν πυρρὸν ἔχον ὑπόσασιν χερμνώδες· χέρον καὶ κίνδυνον σημαίνει.

Aquosa verò & alba quæ similem habet indomita mola farinæ rubram hypostasim; periculo & labori locum esse significat. Ipsa autem viridis, quæ rufam & instar crassioris farinæ habet hypostasim, longi & periculosi est morbi.

MULTUM adjicitur vitio crudæ urinæ, cum intra se continet excrementa pravitate eximia, vel de corporibus, vel de humoribus quæ liquuntur aut peruruntur. Atque hæc quamvis primo aspectu videantur *αἰσώμα*; non rarò tamen existunt: ut planum fiet in ipso examine.

AQUOSA VERO ET ALBA.] Non quidem illa quæ cruditatem summam ostentat, vel de præcepta occasione, vel de collapsa virtute coquendi. Sed quæ albescit vacuata bile qua fucabatur, vel derivata in alvum, vel concitata sursum ad caput; verè & appositè huc advocari debet, cum ea derivatio vel concitatio symptomatica est: non autem sit *μὲν* *κρίσιν* ad salutarem dysenteriam in senioribus, vel ad hæmorrhagiam in junioribus.

QUÆ SIMILEM HABET HYPOSTASIN GRANDINOSÆ FARINÆ, ET RUFAM.] Colliquamento hepatis vel etiam renum. Nam *ὑποκείμενα* urinarum *χερμνώδεα*, similiter sunt colorata ut partes quæ liquuntur: quod suprà jam posui ex Galeno. Itaque non est absurdum, ponere colliquamenta in urinis aquosis & albis, quæ sunt ejusmodi de bilis metastasi, qua prius saturabantur. Et verò etiam colliquamento locus est in diabete renum ipsorum, qui aviditate sitis explendæ, summa vi, urinæ materiam ad se rapiunt; proptereaque coquendi occasionem venis præripiunt.

PERICULO ET LABORI LOCUM ESSE SIGNIFICANT.] Est enim demum ibi fœtura dolorum atque laborum, quo & quæ bilis, relicta urina, cursum inflectit. Exempla in promptu sunt torminum, dysenteriarum, phrenitidis, & aliorum quoque symptomatum gravissimorum quæ ibi moventur, quò anadrome bilis, vel alia quævis *ροή* transitum habet atque subsistit. Periculo autem locus est in sævi doloris cruciatu; in abscessu majore quàm ut perferri possit; & occupatis partibus quarum officiis vitam carere non potis est.

IPSA AUTEM VIRIDIS.] Non superficie solum tenuis: sed toto liquore urinæ, cujus adducta est non ita pridem ratio cur ita sit colorata.

QUÆ

QUÆ RUFAM HABET, &c.] Argumento viscerum quæ ab eadem febre liquuntur, unde est bilis conflagratio ac transitus etiam de flava in viridem.

LONGI ET PERICULOSI EST MORBI.] Ac certè tam periculosi, ut periculose diu citra mortem, ipsum quem invasit & occupat, habere non possit. Nam talis urina, mox affuturam mortem ostendit.

43 Οὐρα τοῖσι παρ' ὧτα ταχὺ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον πεπαγνόμενα. φλαῦ-
ρα. καὶ τὸ κατεψύχθαι αἰδε' ποτηρέν.

*Urinæ iis quibus tumores assurgunt sub auribus, citò & paulisper
mitificatæ; pravae. Ibi tum perfrigerari, pestiferum.*

QUANTUM periculi, & quàm parum, aut nihil omnino securitatis habeat, coctionis & eruditatis vicissitudo quæ cernitur in urinis : tum fixa firmiter coctionis in eruditatem mutatio ; dictum est abundè suprà, ac demonstratum quamobrem ita fiat. Hic verò, sicut nuper in peripneumonia fascitavit ; mutationis illius incommoda iis accommodat quibus assurgunt tumores sub auribus à febre acuta, qui sunt ejusmodi ut cum empyemate solo, periculo locus tollatur ; tamen præsidio locus non sit in empyemate nisi urinæ sint bonæ.

Atque hujus prognosens documentum statuit illa historia de pictoris ancilla, cui obortæ paratides fuerunt mortiferæ, quarvis in empyema mutatæ : quod febris, unde venerant, careret pepasmo. Hujus autem prognosens ratio & explicatio huc advocanda ex sect. 3. 1. prorrh. ubi similiter legitur ut hoc loco. IBI TUM PERFRIGERARI, PESTIFERUM. Quod argumentum est febris ardentis indomite, ut Galeno visum est ad idem prorrheticum. Verba Galeni hæc sunt. Hoc sanè symptoma exitium est ardentium febrium. Nam cum illæ sint perurentes, & una malignæ ; partes extimas non accendunt similiter ut mansuetæ, quæ totum corpus incendunt æqualiter. Quam autem pestiferum sit perfrigerari foris, visceribus aestu incandescensibus ; declarat illa sententia præceptoris.

In morbis acutis, extimarum partium refrigeratio ; grævemalum. Quò spectant plurimi apud Hippocratem aphorismi, quos advocare nihil necesse est, ac multò minùs causam cur ita sit, pluribus explicare.

1. Epid.
part. 3.

proth. 61.
1. 3. 1.

aph. 1. 7.

Sic ex prorrh. 28. f. 3. 1.

44 Κύστις διπληθεύουσα, ἀλλὰς τε καὶ μὲν κεφαλαλγίας· ἔχει π ατα-
σμάδες. τὰ ναικάδεα ἐν τέτοιον ἐκλυόμενα· δύσκολα, μὲν ὁλέθρια.
⁴⁰ ἀρὰ γε καὶ παρακρητικὸν τὸ τοῖτον;

Vesica intercepta, quippiam habet convulsificum: idque cum aliâs, tum si accesserit cephalalgia. Quæ ibi torpide exolvuntur; morosa sunt: non tamen mortifera. An verò idipsum est mentis emotæ?

URINÆ incommoda plurima circumveniunt homines de vitiis partium quæ ipsi ducendæ, excipiendæ, ac transmittendæ suam dicarunt operam, & quarum officiis ipsa suscipitur atque perficitur *apertis*. Ergo hic transitus est ab urinis ad urinarias partes quarum præcipuè sunt vesica & renes.

funt vesica & renes.

VESICA INTERCEPTA.] Non quidem ipsa, cujus certè nulla interceptio esse potest: sed quæ interceptit cursum urinæ, cui excipiendæ ac transmittendæ per colem dicata est. Itaque cum interceptiendæ urinæ, partium quoque aliarum conspiratio sit; quæ hic vesicæ tribuitur interceptio, *μετενυμκῶς* interceptæ urinæ causam ibi subesse ostendit. Nam interceptæ urinæ plures sunt causæ, de quibus dictum est alibi, quas nihil necesse est hic recensere. Ac nova non est, nec inaudita significatio τῆ Σοτλήφως, ἀπὸ τῆ Πυλῶτος. Sic apud Hippocratem legitur *κρίσις Σοτληφθίσις*, ἢ Σοτληλαμίν, i. altius cohibita sive suppressa, quæque nihil infrà transmittit. Tametli verbum Σοτλαμεῖσιν, propriè accommodatur iis quæ vel in via subsistunt, vel retrahuntur. Sic enim reperio dici Σοτλήφιν τῆ ἀναδίπνως, de chylo cui ad jecur interclusum est iter, inflammato jejuno, vel oppilatis venis quæ itur ad hep. Sic etiam apud Hippocratem locus est *περὶ Σοτλήφως τῶν πύματων ἀπὸ τῆς φλίκας*. Nam illud retracti humoris est de suo cursu: quod ita legitur apud eundem authorem, *περὶ ἐκπαχυμῖνα, μὴ εἶσω Σοτλαμεῖσιν*, i. quæ foras effusa sunt, intrò retrahere non oportet. Ergo. VESICA INTERCEPTA.] i. Quæ non transmittit urinam, vel quia vis excernendi languet effacta; vel licet nulla sensio excitatur stabulantis urinæ, vel quia vis excernendi languet effacta; vel etiam quia urina non habet exitum, obstructo meatu per quem mejendo emittitur. Sensus quidem amissio in vesica, tam excernendi vis exoluta, hic demum appositè locum habent, cum illæ causæ sunt posite in frigida intemperie, quam intulit ardor febris acutæ.

Nam si quis objiciat, cur in vesica id fiat, alibi verò nusquam, cum idem calor æqualiter occupet totum corpus; objectionis solutio, inquit Galenus, in partis ipsius proprietate

prorrh. 16.
l. 2. 1.

te consistit, cujus membrana est planè ἀραια, planeque ἀσπρος. Itaque iudicium est Galeni, ὅτι ἡ κατὰ φύσιν ἐν τῇ κύστει γίνεται, & ἡ φύσις ἐν αὐτῇ ἡμεῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποφασίζομεν, i. quod refrigeratio eximia tum in vesica fit, cum illud quicquid in ipsa est caloris nativi, totum ab eo qui contra naturam est, fuerit dissipatum. Hinc duplex illa vesicæ affectio, nempe ἀτονία & σπασμωδικὴ διωκίμια, unde impotentia excernendi; & ἀνακίνησις, unde nulla voluntas mejendi, & inde posita interceptio. De qua est illud prorrheticum. *Interceptæ à frigore in acutis urinæ; pessifera.*

QUIDPIAM HABET CONVULSIFICUM.] Quod est ejusmodi ac si diceret; potest nonnunquam convulsionem inferre.

Idque cum alias.] Per sympathiam quæ societatis jure intercedit illi cum nervis.

TUM SI ACCESSERIT CEPHALALGIA.] Unde nervorum principio male est, vicinia & societate partis afflictæ, videlicet capitis in sua membrana cerebro adjacente. Nam cum afflictio nobilium partium facile una secum afficiat τὰ κονὰ καὶ τὰ ἐγχα. i. vicina & socia: tum verò id maximè locum habet in sæva cephalalgia, cum ei multum adjicitur de suppressa vesicæ aut alvi purgatione, ut planum facit illud prorrheticum. Κεφαλαλγίᾳ κατὰ φύσιν, παροξυσμῶν, καὶ σπασμωδικῶν δυνάμεων, ἀνδρῶν ὑποδοχόντων γίνεται. i. Cephalalgici cum sopore delirantes, alvo suppressa efferti, rubentesque facie; opisthotonici fiunt.

Quæ ibi torpide exolvuntur. Quorum torpida exolutio cernitur in pigro motu, nec bene percepto appulsu τῶν ἀδελφῶν, i. rerum sensilium: ut sæpe accidit ipsis manibus, vel etiam cruribus, ex ea calamitate suppressæ urinæ, lumbis molesta & gravi: neque id facultate amissa, vel potius impedita meandi spiritui animali, ob interclusum iter nervorum à cerebro: sed ab oppressione lumborum atque cervicis, quam facit venarum & arteriarum distentio, ex ipsa humoris anadrome, dum viam ad caput affectat: quo simulatque appulsi, paraphorica edit symptomata; ut præceptoris opinio hic in quæstione hic posita.

AN VERO IDIPSUM EST MENTIS EMOTÆ?] Quod profectò non esset, si torpida exolutio de impedita veniret libertate meandi, ab intercluso nervorum meatu in cerebro. Id enim potius esset cataphoricum quàm paraphoricum. Ac talis quidem ratio est illius prognoseos. Quibus ex dolore lumborum, anadrome fit ad caput; torpide manus; cardialgie; auriumque status sonori; hæmorrhagiæ largæ: tum alvi profusè feruntur; ac mentes turbatæ ut plurimum.

45 Νεφρῶν ἐξαπνῶν ἀλγῆμα μὲν ἔρε Ἰππάρχου· λιθιδίων ἔρησις ἢ παχέων ἔρων σημαίνει.

Renum repente dolor obortus, cum urina suppressa, lapillos, aut crassam urinam mejendo reddendam ostendit.

URINA suppressa de vitio renum, cujusmodi fit, & unde nata, in hac prognosi docetur; sicut in proxima dictum est de vesica: tamen propria urinæ suppressio, quæ ischuria dicitur, pertinet ad vesicam: quia urinæ materia ducta è venis, vi secretrice renum, antè non habet nomen urinæ, quàm ad vesicam pervenerit, eò transmissa è renibus. Itaque ἡ πύκνωσις cohibita erit urina in renibus, quando eorum vitiis interclusum est iter urinæ, quæ ipsam solent transmittere ad vesicam. Vitia autem sunt hæc; quibus impeditio est transmittendi urinam & emittendi mejendo: quia tum vesica est vacua, nec ejus vitio urina supprimitur.

RENUM REPENTE DOLOR OBORTUS.] i. Sensio naturæ tristis, acuta aut gravis, ut rei molestæ in renibus generatio est, motus, aut mansio. Est enim dolor gravis, mansione calculi; acutus autem, in motu. Atque dolores illi repente in renibus enascuntur, i. de improvîso, ac sine illorum prævidentia intus aut foris: nisi cum iis obortis mutua quædam ipsorum est vicissitudo. Nam gravis doloris in peracutum, & rursus hujus in gravem, transitus esse solet: ut occupati renis à calculo motus est & concitatio, aut quies à motu. Nec verò antè calculi perceptio est acuta aut gravis, quàm ceperit coagmentari. Coagmentatio autem fit de improvîso. Ut veritas ibi luceat catholici theorematismis, quod est hujusmodi. Non enim quemadmodum repentina est morborum generatio: sic & ipsius generationis causa. Nam causa morbifica sensim accrescit & oppugnat ipsum κατὰ φύσιν: impressio autem morbi, in puncto fit temporis.

Gal. ad
hist. 4.
part. 3.
3. Epid.
& ad
prorrh. 17.
l. 2. 1.

CUM URINA SUPPRESSA.] Cujus suppressio est vel occupati renis à calculo, vel inflammati cruciatu doloris; propterea in segregandi feri officio laborantis: vel impediti meatus quæ ducitur ad vesicam. Atque id mirum videri debet in renis unius afflictione, sisti urinam, vel misturando stillatim agrè transmitti: cum ita comparata sit ratio amborum renum, ut cessante uno, alter officium suum faciat. Sed magna vis est sympathiæ in societate officii. Propterea in sympathia renis alterius, crebrò & parçè urina emittitur. Nam occupati calculo & inflammati cessat officium. Et quibus ren socius languet effectus & marcidus, iis in sæva nephritide urina supprimitur: ut nuper vidimus in Præside Fabro Pibracio, jurisperitorum eloquentissimo, & eloquentium jurisperitissimo.

LAPILLOS.] Coagmentato in renibus crasso & glutinoso humore, cujus coagmentatio est lapidosa, & nominatur λιθιδίον, ut in vesica. Sed tamen hoc interest, quod in vesica non semper est τὸ πύκνωσις lapidis, sicut in renibus. Ac renum quidem τὰ πύκνωσις, i. coag-
mentatio, dicitur πύκνωσις: vesicæ autem, μὲν τὴν ἔρησις.

Aur

AUT CRASSAM URINAM.] Mixtione crassi humoris, & pituitæ cujusdam tenacis: quæ vel indigena est renum, vel advena; idque prolapsu catarrhi è capite, vel humoris morbifici, aut convulsifici, ad renes è venis, vel è nervis per venas, appulsu, quo ductus urinæ non sunt meabiles.

MEJENDO REDDENDAM OSTENDIT.] Quæ vacuatio libertatem meandi urinæ restituit. Ex quo efficitur necessariò faciendum quòd medicinæ dictator edicto sancivit. Οὐρητικὰ καὶ διουρητικά, ἀποκαταίνουσι, λασπύουσι. i. Diureticis purgare, levare, attenuare. Sed hæc sufficiant.

6 Epidem.
part. 1.

10 46 Τρεμώδεια πρεσβυτέρωσιν ἐν πυρετῷ, καὶ ἔτιως ἰπφανόμενα· λισίδια πῆ διεσεί.

Tremores qui senioribus tum in febre, tum insuper sic apparent; fortè lapillos mejendo emittunt.

20 QUONIAM senioribus calculi facilis est coagmentatio stabulantis in rene, nec facilem exitum inde habentis; *μεγίστην* illis erit concussio tremorifera excutiendo calculo cum urina. Et cum tremoris natura & causæ jam pridem sint explicatæ; ipsum verò nomen tremoris hoc loco sit positum pro rigore qui concutiendo ciatur; concussionis illius commoda videri possunt in excussione rei molestæ; modò rigendi & calescendi crebra & eita non sit vicissitudo, nata ex inflammatione spinalis medullæ & membranarum ejus, unde non rarò ac ferè semper contingit urinæ suppressio.

Coac. 8.
lib. 1.

TUM IN FEBRE.] Appulsu cacochymix per venas expressæ ad cutim, è lumbis, per dorsum, ad caput.

TUM INSUPER SIC APPARENT.] Cum etiam sine febre cientur ab iis quæ dicta sunt: nempe à renum dolore, & urina suppressa, repentè obortis.

30 FORTE LAPILLOS MEJENDO EMITTUNT.] Qualis autem convulsio est sanandæ paralyfi, concutiendo; quale sternutamentum hysterici ac difficulter parientibus: talis & rigor nephritici calculosis inflammatione carentibus: cujusmodi seniores habentur, quorum natura in excernendo pigra, quodam velut *μεγίστην*, i. *vestiario* hic opus habet.

47 Οὐρε δύσκολησι καὶ βάρος ἐν νεκρῇ· σημαίνει ὡς τὰ πολλὰ, σφαλγυρίων ἐσομένων. εἰ δὲ μὴ· ἄλλω ἀρρώστῳ, ἢν εἶωθεν ἀρρώσῃν.

Urina intercepta & gravitas in aqualiculo, stranguriam futuram fore denunciat: sin minus, alium morbum quo laborare consuevit.

40 QUEMADMODUM actio læsa, partis cujusque afflictæ certissimum est argumentum: sic læsionis species; tum ipsa doloris proprietas atque locus, cujusmodi sit afflictio planè ostendunt. Hic ponitur intercepta urina & gravitas in imo ventre: quæ quorsum appareant, sic in hac prognosi docetur.

URINA INTERCEPTA.] Non quidem criticè, nec vitio renum, vel emortuorum, vel etiam calculo aut pituita crassa occupatorum: sed cujus interceptio est vel occupatæ, vel exolutæ vesicæ. Nam sensus amissio, unde urina supprimitur in vesica, eo spectare non potest, quò instituta prognosis.

50 ET GRAVITAS.] Quæ semper ibi causam ipsius subesse testatur, ubi percipitur: ut annotavimus in pleuritide, cum ei gravitatis sentio est ad brachium & ad mammam.

lib. 2. acut.

IN AQUALICULO.] *Εν νεκρῇ*. i. in imo ventre, quem hypogastrium nominavit in aphorismis. Hypogastrium autem continet ipsam vesicam: ut sentio gravitatis in eo percepta, pertineat ad vesicam quæ continetur: sicut hypochondrii tumor, ad hepar.

aph. 80. 4.

60 STRANGURIAM FUTURAM FORE DENUNCIAT.] i. Urinæ stillantis invitam & ægram mejendo emissionem: atque id morbo vesicæ; non autem symptomate. Nisi quis fortè dixerit, humoris collectionem, unde vesica tumens, gravitatis molestiam exhibet hypogastrio; tandem à nimia oppensione expressam, facere stranguriam ipso symptomate, non morbo vesicæ. Sed tamen hic tumor, est morbus vesicæ, non hypogastrii. Quod si quis objiciat, sæpe à tumido hypogastrio reddi urinam *μεγίστην*, qua ille tumor exolvitur; ut illud concedam: tamen id non est hujus prognosens, quæ interceptam ponit urinam, priusquam veniat stranguria. Nam interceptæ urinæ nulla est illic mentio, unde adducitur illa obiectio. Hippocratis verba hæc sunt. *Perinθι* urina seminisformis, ejusmodi erat quale criticum quippiam. Et verò hypogastriorum ferè talia esse solent. Nam illa quæ mejendo redduntur; ibi demum exolunt & liberant, ubi nec flatu, nec alio transmissa multis facibus & glutinosis, pars tumefacta non adequatur, nec restituitur æqualitati.

Sent. 37.
part. 2.
6. Epid.

SIN MINUS.] i. Si inde non incidit stranguria, manetque gravitas hypochondrii, & intercepta urina.

70 ALIUM MORBUM QUO LABORARE CONSUEVIT.] Cujusmodi esse potest vesicæ repletio per impotentiam emittendi urinam, quæ ab efforta vi expultrice fibrarum illata est, vel cum impeditio est urinæ ductus à calculo aut caruncula in fistula urinaria: ut jam expressa urina foras transmitti non possit.

48 E.

48 Εν ειλαιώδσειν, ἔρε δ' ἀπόληψις· κτείνῃ σπυλιόμως.

Cum ileosis interceptio est urinae; cita mors venit.

STRANGURIAE & ilei frequens adinvicem transitus esse solet, quando nec ileum facit inflammatio; nec stranguriam morbus vesicae, cuiusmodi est calculus, inflammatio, ulcus. Sed cum ilei causa est pituita putris & glutinosa faecibus involuta, unde fit revolutio intestini motu contrario naturali, i. infernè sursum, & cibus remeat qui permeare non potest; 10 tum idem accidit vesicae ab ileo in stranguria, quod à vesica intestinis in ileo: efficiturque ut quemadmodum stranguriae ileus superveniens, septimo die interimit: ita periculo ilei primum nati multum adjiciat novissima stranguria; nisi oborta febre, urina fluxerit cumulatè. Transitus verò hic diximus, non ἡ μεταβολή unius in alterum, ut verè est transitus: sed κατὰ τὴν φύσιν ἡ τὴν ἀπορροήν: cum scilicet pituitae illabentis in utrumque alveum, propagatio est, aut pariter in utroque cumulata congeries. Nisi quis fortè adserat & opponat illam sententiam præceptoris. Quod pituita collectio dolorifica inter diaphragma & ventrem exitu denegato per alterutram alvum; si forte per venas ad vesicam cursum infleat: morbum exolvit.

49 Οὖρον ἐν πυρετῷ δάσος ἔχον διασπώμενον· ὑπερσπικόν, ἢ ἰδρωδές.

Urina in febre quæ asperum quid habet divulsum; recidivæ nuncia est, aut sudorum.

NUPER QUÆSITUM est de sudore cujus prævincia est urina, his verbis. Τὸ δ' ἐν λιπῷ διασπώμενον δάσος ἰδρωτὶ μέλειον δηλοῖ. i. Quæ verò ex tenui asperatur; utrum sudoris futuri prævincia est? Quid autem sit illud asperum, cujus hic mentio est; declarat quod sequitur in eadem prognosi. Γεφυμένον δ' ἀφρώδες ἐφ' αἰσὶν ἐφινόμενον, i. Quod veluti spuma enatat in urina. Sed illud ἀφρώδης eò dicendum, ut nihil ostentet colligamenti: sed natum potius ex crassiore humore quem agitavit spiritus flatulentus, unde origo spumæ δυσλῆς, i. quæ non vanescit facillè: qualem præceptor nominavit bullatam, cum ait. Quicunque urinas mejunt bullatas; ostendunt nephritica, & longam fore infirmitatem. Existunt & aliæ in urinis asperitatem ideæ, quales sunt illæ. Τῶν ἔκον πικραγμένων ψαφιδῶν τεχνύτην. Tum illæ. Κελευδῆς σπινθηδῆς, ὑμνωδῆς: de quibus jam multa non ita pridem audivimus. Ergo urinae spumantes bullatæ à flatulento spiritu ex crassiore materia, sunt recidivis crebræ; ab inchoata crisi, cujus perfectio sperari nequit cum tali urina. Tum inde sudor expressus, finem non adfert morbi, nec ejus remissionem: quia est febiles oppressionis. Quo tempore autem natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas; tum nihil bene fit excernendo. 20

50 Εν μακροῖσι πυρετοῖσι, λεπτοῖσι, πλανώδεσι· λεπτῶν ἔρων ἐρήσιες· σπληνώδεις.

In longis febribus, exiguis, & erraticis; urinae tenues mejendo emissa; lienosæ.

DIUTURNARUM febrium quas facit humoris morbifici contumacia, unde pepasmus difficilis, & unà difficilis vacuatio; urinae sunt crudæ ac tenues & aquosæ, de quibus si cætera sint salutaria, movetur abscessus ad inferas partes sub diaphragmate, ut nuper ostendimus. An verò tales urinae sint lienosæ, id certè in quæstionem adducitur. Ac primum de lienosis dicendum. Enimvero illi demum verè sunt lienosi, quibus jam pridem viscus ipsum lienis induruit. Sic enim placere video præceptoris Galeno. Sed ea descriptio lienosi tumoris apud Hippocratem sic est. Quibus magnus est lien; si quidem biliosi sunt, fœdati multum apparent, ulceribusque obfiti; quæ difficulter sanescunt: tum illis ab ore fœdus expirat odor, atque macrescunt. Lien verò durus percipitur, manetque sui similis in magnitudine, nec cibos dejiciunt. Sin autem pituitosi sunt, multò mitiora sunt illis prædicta incommoda: tum ipse lien aliàs atque aliàs major aut minor est. Sed illa duritas, unde sunt homines lienosi, est κατὰ φύσιν lienis, non ἀνάσπον. Sic enim visum est præceptoris cum ait. Lien durus non sursum deorsum, rotundus, latus, crassus, longus, tenuis. 60 Quod est ejusmodi ac si diceret. Quotiescunque lien induruit, non est sursum illa durities quæ ortum habet à veteri congelatione humoris, unde paulatim tumor accrevit: quemadmodum illa quam repentina fluxio excitavit, quæ & ipsum lienem facit ἀνάσπον, & omnia quæ inde moventur, ἀνάσπον: ut hæmorrhagiam & faciem multo calore & colore suffusam. Sed illa durities vetustæ congelationis, unde homines propriè sunt lienosi; deorsum percipitur, facitque lienem κατὰ φύσιν, & omnia inde nata κατὰ φύσιν.

Ergo. URINÆ TENUES LIENOSÆ.] i. Apparent signo lienis qui cœpit jam pridem durescere, ac tandem κατὰ φύσιν factus est: non autem repentinò affluxu sanguinis melancholici, qui phlegmonem edit sylvitrophicam, ipsumque facit ἀνάσπον cum duritate, ac sævo dolore: sed cui congesta sensim pituita aut melancholicus humor; duritatem attulit tensionis, oborto scilicet ejus tumore rotundo, aut lato, longo, & crasso; itemque longo ac tenui. Quæ omnes dif-

ferentia sunt in κατάρρεσις liene, vel potius singulae cadunt in lienem κατάρρεσις per congestionem humoris pituitosi aut melancholici. Quò spectat instituta prognos, sicut & illa. *Dysenteria lienosis, non longa quidem, utilis: longa verò, pestifera. Nam quiescente illa, si vel hydrops veniunt, vel etiam lenteria; mortiferum.* Sunt autem urinae tenues lienosis, tum per se, tum ex eventu. Per se quidem, debili calore sanguifico hepatis, à tumore lienis, unde & hydrops assurgunt. Ex eventu autem.

IN LONGIS FEBRIBUS, EXIGUIS ET ERRATICIS.] Quorum humores varii, varique affecti, meatuumque angustia, & magna oppressio, parem pepasmo difficili difficultatem adferunt τῆς φυσικῆς πίψεως, i. coctionis naturaliter instituta. Tum biliosae tincturae vacuitatem adfert bilis tum genitae ποτὶ ad ipsum lienem: unde vix alvus transmittitur: sicut annotavit Hippocrates de lienoso tumore à bilis congerie in lienem.

51 *Ἐν πυρετῷ, ἀλλοίε ἀλλοίων ἐξήσεις μηχανῶσι.*

In febre, interdum varias reddi urinas; longi est morbi.

ILLA DEMUM urina longi est morbi, quae certis quibusdam, vel omnibus sui partibus, variorum humorum variarumque index est affectionum: ex quibus difficilis est redintegratio, difficilis item pepasmos. Nam difficultas redintegrandi partes è natura egressas, & concoquendi humorem; morbus inde natos facit partim ἀκρίτους, partim διμελείτους, nonnullos etiam θανάτους. Talis urinae calamitas & contumacia, legibus & exemplis iterum atque iterum supra est posita & explicata.

52 *Τὰ ἐρέμενα μὴ ὑπομνησάντων ὀλέθρια. ἀρὰ γε τετέοι(ν ἐρέε'), οἷον εἰ τὴν ὑπόσασιν ἀναλαεράξιας;*

30 *Quae immemoribus fluunt urinae; pestifera. An verò sic redduntur, ut si hypostasim perturbaveris?*

DICTUM EST nuper de urina invita, quae scilicet aegrè destillat: idque tum morbo vesicae, tum ejus symptomate. Nunc de injusta dicendum, quae sine sensu ac sine voluntate clam effluit; vel, ut supra dixit praeceptor, λαθραίας. Sed cum injustae urinae duplex omnino sit causa, videlicet impotentia & exolutio, & occupatae mentis oblivio; utriusque hic ratio lucet in eo quod posuit, μὴ ὑπομνησάντων, i. immemoribus: cujusmodi planè sunt qui ex phreniticis fiunt lethargici, quibus jam nulla est cura decori.

Ergo. QUAE IMMORIBUS.] i. Quibus memoria non renovatur eorum quae fiunt, quaeque dicuntur ab illis, εἴ τι ἀπὸ τοῦ πᾶσι γνώμῃ νοοῖν: εἴ τι ἀπὸ τοῦ ἐλθόντι τῷ μορῶν, i. sive quia laborat mens; sive quia sunt exolutae partes. Sic enim comparatum est; ut à phrenitide quam excipit lethargus, effusa vis langueat cerebri, omniumque nervorum & membranarum, ut pariter voluntatis & sensus amissio inferatur. Nam & injustae dejectiones, supra sunt posita in lethargicis.

FLUUNT URINAE.] Videlicet obliuiois & sensu carentibus muscoli janitoris, quem vocant sphincterem. Tametsi non cuicunque sphincteris exolutio est; eidem quoque oblivio est decori. Sic enim accepimus, cuidam hepatico alvum transmitti solitam sine sensu, cum esset apud se. Quem locum sic expressit praeceptor. Ἀπὸ καλῆς λατὶα δύναι, μὴ αἰσθανομένη ἵδναι παρ' ἑαυτῷ κακόν· οἷον τῷ ἡπικαῶ. i. Liquida ex alvo secedere non sentienti, quamvis apud se sit; malum, ut hepatico.

protr. 46.
f. 2. 1.

AN VERO SIC REDDUNTUR, &c.] Quod idem est ac si diceret. Periculosum est certè, urinam λαθραίας καὶ ἀπερκαίτης effundi: sed ei periculo multum adjicitur, nec solum in angusto spem esse, verumetiam mortem in propinquo esse, illud denunciat; si urina injusta, jumentorum similis emittatur. Sic in lethargicis dejectiones injustae & liquidae, sunt magis terrificae, ac desperatae salutis. Sic etiam proluvia alvi praeubra periculosum coma reddit funestum. Nam vitio animalitatis accedit effusa vis oeconomiae naturalis. Quò autem plures principatus in vitio sunt; eò res aegri pejùs eunt.

53 *Οἷσιν ἔρε ὀλίγα θερμώδεα ἐκ ἀπυρέτοισι, πληθὺς ἐκ τέτων ἐλθόν. ἀφελέει. ἐρχε') ὃ τοιοῦτο ἔξ ἀρχῆς, ἢ διὰ (ταχέων) ὑπόσασιν ἰχθ.*

al. ἀπὸ θερμῆς
χρῆσι, vel
ἀπὸ πᾶ-
σι.

Quibus urinae pauca, grumosa, febre non carentibus; tenuium copia ex his emissa prodest. Tales autem emittuntur ab initio, vel (citò) habent hypostasim.

al. crassam

IN HAC prognosi mutationum gradus ponuntur ad crisin, quae ab urinis primùm significata, mox ab iisdem suscipitur. Mutationum gradus ad crisin, ibi demum cernuntur cum de urina crassa & pauca primùm quidem, statim grumosa, mox autem tenuior & copiosa emittitur, idque circa initia; vel quae non multò post, hypostasim habet pro grumis qui antea sparsi & appensi erant urinis. Haec autem prognos, loco exempli scripta est in aphorismis,

aph. 69. 4.
quò

quo theorema catholicum continetur de transitu cruditatis in coctionem; & impediti humoris morbifici præ contumacia, meatuumque angustia in liberalem & liberam excretionem.

QUIBUS FEBRE NON CARENTIBUS.] Unde hæc veniunt quæ hic ponuntur: ut omnis tollatur suspicio morbi nephritici, vel ab urinis crassis ibi cohibitis, vel a lapillis qui rerum earum vacuatione liberali exolvitur, ut nuper audivimus in illa prognosi. *Renum repente dolor obortus, cum urina suppressa; lapillos aut crassam urinam mittum iri testatur.* Ac nisi me animus fallit, verè hic videor esse dicturus, eò dixisse Hippocratem, *ὅτι ἀπύπνου, i. haud febre carentibus,* ipsique urinas hic positas apposuisse, non quidem studio minuendi acerbiter febris: sed indicandi potius assiduitatem ipsius: ut scilicet nullam recipiat ἀπυρεξίαν, i. febris vacuitatem, donec ad crisin ventum sit. Nam huic crassæ & paucae urinæ, quam dominatu caloris nativi paulò post agnoscit grumofam; mox tenuiorem, copiosam, & residentem; opponit in simili febre alterum genus crassæ urinæ, turbatae ac jumentorum similis, quæ diu deposita non residit. Ergo. QUIBUS FEBRE NON CARENTIBUS.] Qui sunt in febris assiduitate, nec ullam habent discessionem paroxyfmi diurni, quam vocant ἀπυρεξίαν.

URINÆ CRASSÆ.] Non quidem liquoris mediocritate parta, virtute caloris nativi, crudas ac tenues urinas mitificantis: sed quæ sunt ejusmodi, crassamenti excessu, de copia crudi & crassi humoris, unde spissantur atque crassescunt.

PAUCÆ.] Quia non sunt meabiles, & in via subsistunt: aut quia vis renum laborat in officio secernendi; præ contumacia feri, crasso humore perfusi.

GRUMOSÆ.] i. Veluti grumis oblitæ toto liquore sparsis, atque quodammodo appensis, nec dum in fundo refedibus; à flatulento spiritu, & inchoato pepasmo quem vis nativi caloris nondum absolvit, nec dum humoris domuit contumaciam. Atque ut cælum verè θρομβώδες dicitur in μελαβείᾳ, cum in conspectu est par serenitati opacitas: sic & urinæ fiunt θρομβώδες, cum de confusis & perturbatis partim liquorem purum ostentant, partim humorem crassum liquori appensum, quo antea spissabantur confusæ.

TENUIUM COPIA EX HIS EMISSA.] Quod idem est ac si diceret; si quæ prius fuerant crassæ & paucae, mox autem grumosæ ob causas adductas; nunc solito tenuiores, proptereaque mediocres consistentia, parta liquoris mediocritate ipso pepasmo qui à virtute caloris nativi de inchoato transit in perfectum; si, inquam, tenuiores urinæ ex vitiosis crassis & inde grumosis ab inchoato pepasmo; & copiosæ ex paucis liberè emittantur; per libertatem humoris, meatuum, & ipsius naturæ.

PRODEST.] Ad salutarem crisin quæ liberali & libera excretionem humoris morbifici victi à natura suscipitur. Atque illa excretio sic habetur optima; si cum iis quæ in promptu sunt bona, nulla subesse vitia ostendantur. Nec verò urinarum posita liberalitas meliorum factarum, dimissionem tantummodo febris adfert: sed etiam vendicat ab abscessu partium inferarum, cujus prænnuncia erat humoris morbifici contumacia, ac difficultas coquendi & excernendi.

TALES AUTEM QUAM MAXIME INITIIS APPARENT, AUT CRASSAM HABENT HYPOSTASIN.] i. Ut sint ejusmodi urinæ, crassæ & grumosæ, aut saltem crassa hypostasi præditæ; quoniam in causa est ardor vehemens; maximè circa initia: quanquam & progrediente in pejus morbo, fieri possit. Quam commemorat hypostasim, est verè γενεῖς, i. genituralis, eamque Galenus negat esse probam: sicut illa esse solet quæ causa concrevit cocti & mitificati morbi.

54. Οἷσιν ὄρεα ταχέως ὑπόστασιν ἴσχυ' ταχέως ἔτοι χείνον'.

Quibus urina citò hypostasim habet; celeriter illi judicantur.

IN INTERITUM scilicet aut salutem: ut illa cum secundis aut adversis notis apparuerit. Secundæ & laudabiles notæ sunt; lævitas, æqualitas, & albedo: nigredo autem, asperitas, & dissipatio, concretioque; sinistra & pravæ. Ardoris hæc violentiam febrilis, morbifici succi corruptionem, naturæ denique imbecillitatem referunt: vim illæ contrà caloris nativi, æqualiter sese in omnes materiæ partes insinuantis; & materiæ bonitatem, cum robore conjunctam solidarum partium, quarum ipsa virtus, natura est. Utrunque crisis est mutatio, celeriter a celere motu adveniens, in eam partem casura, in quam motrix causa inclinatam eam compulerit; hinc natura; & illinc morbus. *Judicandi septimo morbi; quarto hypostasim per urinas vel adhuc rubentes ferunt: de cæteris eodem modo.* Ubi Galenus illa verba, de cæteris eodem modo, in eum sensum accipit ut existimet, quæcunque quarto die coctionis corruptionisve signa invalescentis dantur; crisin promittere septimo; convalescendi morbo, vel succumbendi: quem admodum contrà, judicium in decimumquartum diem dilatum iri admonent, quæ die septimo indicia advenerint.

55. Επιληπτικοῖς οὐρα λεπία καὶ ἀπειρα πρὸς τὸ ἔσθ', ἀνδρ. πλησμονῆς Ἀπληψιν σημαίνει. ἄλλως τε καὶ ἢν τις ἐς ἀκρώμιον, ἢ τεράχην, ἢ μεταφρένον πόνει ἢ σπασμὸς ἐμπεπλώκη, ἢ νάρκη περιγλήῃ, ἢ σώματι, ἢ τεραχάδες ἐνύπνιον ἐωράκη.

Epilepticis urina præter morem tenues & crudæ, si repletio nulla ad-

fit; de instante casu admonent: idque cum aliis, tum si ad acromium, cervicem, aut dorsum dolor & tensio urget, vel corporis obrepit stupor, vel perturbata insomnia observantur.

EPILEPTICOS appellat, non eos quorum natura & conformatio corporis, in epilepsiam vergit; qualiter φθμῶς dici est observatum: sed epileptica symptomata jam expertos. Instante his casu; vel translata bilis ad cerebrum, urinam tinctura destituit; vel ventriculo inter stagnandum debilitato, impeditam concoqui, tenuem dimittit, & crudam, i. albam, colorisque aquei. Ut epilepticæ convulsioni committendæ, arcem bilis cerebri petat; intellectu est vulgatum: nec ignotum profectò, oblæsi ventriculi sympathia, nexus nervorum sexti communione inducta, eandem convulsionem inferri. Non est tamen omnino necesse, ut vel casum urinæ cruditas comitetur; vel urinæ cruditatem novus casus necessariò consequatur. Nam si biliosi satis humoris corpore conclusum continetur, quantum cerebro irritando sufficit, & quantum urinæ tingendæ; non erit ipsa urina decolor. Et si ciborum cruditas assumptorum, cruditatis fuerit in urina parens; non est necesse ut quis ab ea in epilepsiam incidat. Non igitur demonstratio hæc, sed conjectura fuerit, quam robustam faciunt symptomata mox deinde subjuncta; tensivus ad acromium, dorsum, & cervicem dolor; læsione exortus rhomboidis musculi, à cervice ad octavam dorsii vertebra recta linea deducti; ad acromium autem obliqua: qui quidem hîc, vel ab excurrente ad caput materia, vel consortio cerebri afficitur. Sequitur corporis stupor in movendo & sentiendo, cerebri soboles jam vapore offusi. Perturbata sunt denique insomnia, pectus ab Ephialte gigante opprimi, guttur laqueo constringi, certamen inire, in barathrum etiam præcipitari existimantium. De quibus, vide repletionem secundam libri 3. de diætâ, & finem libri αὐτὸ ἐννοεῖται

56 Τὰ σμικρὰ Ἰπφαίνεας, οἷον σάξιας, καὶ ἔργον, καὶ ἑμέτερον, καὶ διαχωρήματα· κακὸν μὲν παντὶς. κάκιστον δὲ εἰς γυναικῶν ἰνῆα.

30 Exigua quædam superapparere, velut sanguinis substillia, urinas, sudores, vomitus, dejectionesque ejusmodi; est quidem omnino malum: sed eo pejus, quo frequentius reverterint.

DE SANGUINIS substillio antea fuit illud. Σπῆξας ὡς ἐλάχιστα· κάκιστον. i. Substillia sanguinis perexigua, prava. Sudatiunculam quoque antecedens caput condemnavit propositione prima. Et eo proximè prius σμικρὰ ἱμῶματᾶ, i. vomitus exigui. Dejectiones ejusmodi, insequens tractatio: urinas guttatim stillantes, præsens hæc improbaverit. Omnibus ratio proferenda communis. Quia nihil paucum est criticum. Sed cum semper id malum; inquit; tum maxime, si crebrò repetitum: unde nimirum naturæ imbecillitas oppresse in summa excernendi necessitate declaratur. Ego vim magnam esse puto in dictione ἰπφαίνεσθαι, i. superapparendi, qua designatur; ibi demum exiguam vacationem valde fuisse noxiam, cum largâ, velut necessaria, expectata est.

DE DEJECTIONIBUS.

50 ΔΙΑΧΩΡΗΜΑ τῆ κοιλίης βέλυσον, μαλακὸν, σιωεστικὸς, ὑποπύρρον, CAP. IV.
μὴ σφόδρα δυσώδες. διαχωρεῖν δὲ τὴν εἰσοσμένην ὥστε πλεῖστον τῷ πρὸς λόγον τῷ εἰσιόντων.

1. Dejectio alvi est optima, mollis, coagmentata, subrufa, nec valde graveolens. Ipsam verò transmitti oportet qua consuevit hora, & ea copia quæ assumptis respondeat.

60 ERAT EX ILLIS omnibus quæ proposita sunt in hoc amplissimo Medicinæ theatro, illud extremum: ut omnis ratio dejectionum explicaretur. Est autem consilium explicandi primum ea quæ insunt bona, quæque naturaliter sunt constituta, procul ab iis quæ mala sunt: mox ea quæ sunt egressa de norma & præscriptione naturæ; proptereaque in malis ducuntur: maxime verò quando non adimunt id quod intus lædit, sed illud ipsum magis læsurum, intus subesse ostendunt.

DEJECTIO ALVI.] Dejectionem hîc ponit alvi, vel potius alvum dejectioni apposit, quam absolutè simpliciterque posuit in prognostico, religione ductus fortasse distinctionis: quod sciret quòd τῷ διαχωρήσει, solius alvi non esset, ut in illo. τῶν τρεφόντων ἀδελφῶν καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ ἀδελφῶν καὶ μητρὸς. i. Eorum quæ confertim & celeriter nutriunt; celeres quoque sunt dejectiones. Ubi non est dubium quin nomen illud τῷ διαχωρήσει, illic ponatur ἀπὸ τῆ ἀναλώσεως: sicut eidem visum est, quando scripsit, τὰ διαχωρήσει διαταράσσεται. i. quæ alterantur ex facili, sic etiam facillè absumuntur. aph. 18. 2. lib. π. 2. 1. 2. 3.

sumuntur. Et verò Galeni iudicium est in commentario ad aph. prædictum, ὅτι ἀσχημένον, tametsi de alvo transmissa ferè dicatur: tamen de aliis quoque dici excretionibus. Quod non admittit ἡ ἀσχημένια, quæ soli alvo transmissæ semper tribuitur. Testis est illa sententia præceptoris. Τὰ σκληρὰ μύλα, ὅσων αἷμα μύλα. i. Dejectiones nigrae, qualis est sanguis niger. Ergo DEJECTIO ALVI.] Quæ sponte fartur alvus, non coacta, nec ægrè, ut se exoneret facibus rerum earum quæ assumuntur, ope adiuta fibrarum, in quibus vis est circumagendi faeces atque ciendi peristaltico motu intestinorum proprio, donec transmissæ fuerint & exclusæ. Quod autem hic nomen sit ὁ κάτω κοιλίας, non autem ὁ ἄνω, quæ est thoracis; nemo est omnium quem nescire persuasum habeam.

EST OPTIMA.] Numeris omnibus absoluta. Sic autem est optima dejectio mox describenda, cum vel redintegratio est functionum alvi de statu naturæ incolumi egressarum, vel universi corporis à febre sanatio: quoniam in ea lucet naturalis œconomiae integritas restituta in digerendo, coquendo, & excernendo. Nec verò minus adjiciuntur periculosa febris periculo; de pravis dejectionibus, quàm de urinis pravis. Scitum est illud. Καλὴς τὰς κοπράων, ἢ τῶν σπυγχών, καὶ ἡ τῶν αἰσίων ἀκαθαρσία. i. Ventris segnities; omnium confusio, vasorumque impuritas. Optima autem dejectionis hæc sunt indicia syllogistica sive συμμείλια.

6. Epid.
part. 3.

MOLLIS.] Quæ scilicet tacta subsidit, neque circumfluit, media inter duram & liquidam: quarum illa siccioris est alvi; hæc verò humidioris, quæ vel diarrhœa, vel impotentia coquendi ea quæ assumuntur, continendive humescit. Sed mollitudo signum est alvi constitutæ ut decet, tam in calore suavi, non igneo, nec effæto; quàm in firma & solida complexione partium alvinarum.

lib. 2.
protrh.

COAGMENTATA.] Figurata dici reperio apud Celsum, qui eam coagmentationem, molliter & naturaliter constitutam, visus est expressisse, dictionis aucupio quàm sic præceptor posuit inter signa hydropis sanabilis. Τὴν δὲ κοιλίαν πρὸς μὴ τὰ φάρμακα. ἔχουσιν ἐν αὐτῇ τὸ ἄσπονδον, ἀσχημένον μάλιστ' ἐκπυπώμενον. i. Alvum morigeram esse decet, ac citò ferri; cum datur opera purgationi: aliis autem, ducatur mollibus excrementis & figuratis. Sed figuratæ dejectionis absurda est usurpatio ad laudem illius, si mollitudo absit. Quod plerique faciunt medicinae ignari, qui duras & pilulatas, ut ita dicam, more caprilli stercoris dejectiones, eo commendant nomine, quòd figuratæ sint: quarum incommoda de siccitate alvi, cum pari æstu conjuncta, suo dicentur loco. Sed ad rem. Est igitur dejectio molliter coagmentata, quæ suo termino continetur, non alieno, ac suis, ut ita dicam, limitibus est compressa: qualis est vaccini stercoris coagmentatio: ne figuratam quis putet à tereti & rotunda intestinorum figura. Sed mollis illa coagmentatio, sicut caloris est mitis ac mansueti, vegetarumque partium alvinarum: sic eo nihil omnino testantur confluere, quod ipsis facessat negotium in opere faciundo, alvumque præcipitet in transmittendo.

lib. de
aërib. loc.
& aquis.

SUBRUSA.] Quæ colorata est mixtione bilis, pituita permixtæ, ab hepate confluentis in alvum, ne pigra sit in excernendo; estque quodammodo vice clysteris, ad ἐξορκετικὴν δύναμιν intestinorum ciendam supernè deorsum; neque committit ut eadem intestina motu peristaltico, naturali contrario, sursum infernè moveant quæ infrà sunt transmittenda. Ex quo efficitur, dejectionem subrusam sic naturaliter colorari à bile subrusa quæ modorata est qualitate, & quantitate pauca. Nam rufa aut fulva dejectio (nihil interest utrum dicatur) in vitio est de bile immodica unde fucantur faeces, atque id signo hepatis æstu incandescens. Sic enim facie fulvi sunt atque capillis Scythæ: ob eam sanè causam quòd, ut Hippocrati visum est, ἡ δὲ φύσις ἢ ἀδύναμις θάλασσαν, καὶ γόντον ποτίζει. i. alba cutis à frigore peruratur, & fulva evadat. Ergo descripta coloratio dejectionis, multum ipsius adjicit bonitati, facitque ut optima jure dicatur, cum ita mollis est & coagmentata, ut modò diximus. Non sic res eunt dejectionis albæ ictericorum & phreniticorum: tametsi bona est ejus coagmentatio & mollitudo: sed ne id quidem fieri posse arbitror; & ut concedam sic esse: qui tamen phreniticus cum dejectione alba evaserit, Hippocrates vidit neminem. Nulla est igitur firmior indicatio dejectionis optimæ, quàm de ipsius colore hæc posito, quem ab Hippocrate prætermisum fuisse, ubi dejectio optima recensetur, jure hoc loco miratur Galenus; censetque illud prognosticum de subruso colore, cum primo illius tractatus ponendum, ubi notarum dejectionis optimæ recensio continetur: alioqui mancā videri & imperfectam descriptionem quam prius ille probaverat. Hic certè Galeni iudicium libens amplector: sed inconstantiam hominis fortiter opposuerim τῇ αὐτῇ κακότητι in has prognoses, ex quibus retexit illud prognosticum quod erat mancū, & hanc prognosin ut absolutam, pro illo reposuit: quòd ea, ut idem ait, contineat notas omnes dejectionis optimæ in consistentia, qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

Theoph.
lib. πρὸς
ἀσκήσ.

Nec valde GRAVEOLENS.] i. Minimum fædi odoris. Nam fædus odor, est κακὸν συμβεβηκός, quod à putredine natum, signo & causa malum est. Accidit autem illa putredo, fædi odoris parens, tum ex cacochylia rerum earum quæ assumuntur, tum ex calore igneo corruptente, tum à quiete intestinorum quæ pigra sunt in excernendo; vel cum exoluta vis est ipsorum peristaltica; vel cum à bile non proritantur ad egerendum. Sed tamen, ut liberè dicam; hæc fædi odoris nulla occasio esse potest, ubi dejectio est molliter coagmentata atque subrusa. Coagmentatio enim mollis & figurata, opinionem tollit caloris ignei corruptentis: coloratio autem subrusa, pigra esse non sinit intestina in egerendo, quæ bilis ipsa sollicitat. Nisi fortè supersit cacochylia rerum earum quæ assumuntur, unde odoris fæditas inferatur. Omnia enim δουδεύει, sunt planè καυέζυμα.

aph. 23. 1.

IPSAM VERO INFRA TRANSMITTI OPORTET.] Διασχόμεν: quo verbo, transitus significatur eorum quæ excluduntur ἀπὸ τῆς συμφορῆς τῶν κοπράων, i. per loca commoda exclusioni dicata: sed, ut jam attigi, pertinet καὶ ἔρχω, ad ventris dejectionem. Nam simplex verbum; χυμὸν, exitus omnes continet exeuntium: sicut est in aphorismis, τὰ χυμὸν μὴ τὸ πρὸς τὴν συμφορῆν, &c.

QUA

QUA CONSUEVIT HORA.] Quod est firmissimum secundæ valetudinis argumentum, ex inofsenso cursu æqualium periodorum ingerendi, digerendi, & egerendi, ex bene constituta naturali œconomia in vacatione, suctione, & suctionis sensu. Nam vacuatio causa est suctionis, suctionis, digestionis; suctionis sensus, ingestionis. Ac bene res eunt quando sic comparata est ratio dejectionis, ut partes quæ aluntur, quoad naturaliter constitutæ fuerint, ab eodem nutritæ alimento; æqualia quantitate, similia qualitate, ac temporis tractu eodem colligunt excrementa, & eadem periodo infrâ transmittunt. Talis autem consuetudo est naturaliter instituta καὶ ὁμολογῶν naturæ, & ἡ προαίρεσις hominum sui diligentium, ac valetudinem suam ut decet curantium.

- 10 ET EA COPIA QUÆ ASSUMPTIS RESPONDEAT.] i. Pro ratione ciborum qui assumuntur, ut scilicet plenior aut parciore manu, sæpe aut rarò, hyeme vel æstate, in pueritia, juventute, aut senectute, consuetudo est instituendi diætæ. Ut enim de more institutoque, aut etiam contra consuetudinem, cibi sumuntur: sic major aut minor excrementi deijciendi copia esse solet. Ex quo evenit, ut semel, bis, terve ad summum, alvus feratur; ut consuetudo est ingerendi & egerendi. Certum est autem, quod assumendi cibi occasio commoda esse nequit, priusquam fæces pridianæ infrâ transmissæ fuerint. Sic enim visum est præceptoris de acutorum diætæ, & alio loco, ubi hæc scripsit. Απειρήδης δὲ τὰ ὕλας κόπρον ἀνὰ πάσας ἡμέρας, ὡς μέλη ὑγιαίνει δ' ἀνδρῶν. i. Nam pridianas fæces singulis diebus excernit qui valet, aut valere debet.

- 20 2 Παχύνει δὲ πρὸς κρίσιν.

Crassescere autem decet ad crisin.

- Hoc vere quidem scriptum: sed loco minimè, nec appositè. Et verò verbum illud, παχύνει i. *crassescere*, quod infinitivi est modi; cum apponatur priori sententiæ unde ipsum dependet; verè illius subiecto accommodari nequit. Quæ enim crassitudo amplius requiri potest in optima dejectione quæ molliter est coagmentata & figurata? Sic igitur verè & appositè scopo authoris sententiæ hæc ponetur. In desiderio dejectionis optimæ, qualem descripsimus, profuerit alvum ferri liquidis excrementis subrufis: sed ita tamen, ut neque stridula sit, nec pauca, aut multa & frequens; sed multa & rara: nec torminosa, nec ægra dejectio: tum ut appetente crisi, crassescat. Talis dejectio planè id adimit quod intus lædit & magis læsum, nec amplius illud subesse testatur. Quæ omnia sunt profectò fidæ salutis. Sed ea fiducia major est atque firmior, si toto morbi tempore alvum gerit ægrotus λεπρῶ καὶ ὀσχεῶν, i. *solidam, succi plenam, & molliter constitutam*. Quæ cum ita sint de scopo ac mentè Hippocratis; jam ad examen prognosæ accedamus.

- CRASSESCERE AUTEM DECET.] Non quidem id excrementum quod siccitate obduruit, aut etiam quod jam est molliter coagmentatum & figuratum: sed humidum, quò ab initio fertur alvus in diarrhœa, ut scilicet quod antea circumfluebat ἀπύον, jam fiat quodammodo περιπεμμένον. Quæ figuratio posita in crassitudine circumscripta, causam agnoscit virtutem partium solidarum, quæ est ipsa natura, cùs jam incipit fieri redintegratio, quæ cernitur in excrementi pepasmo qui proprium munus est partium solidarum.

- AD CRISIN.] i. Ad morbi discessionem; comparata scilicet παραθώσας partium solidarum, & excrementi pepasmo: unde crisis ipsa suscipitur atque absolvitur ad ægri salutem, ab eadem natura quam diximus esse virtutem partium solidarum. Sic enim Galeni iudicium est, ita scribentis. Διατέτακται ἡ φύσις ἵζηται τῶν μερῶν, δυνάμεις ἐκείνων ὄντων, &c. i. *Diffusa est natura per solidas partes, virtus illarum existens*.

i. Epil.

- 3 Χρήσιμον δὲ καὶ ἐλμύνθας στρογγύλας ζυνεξέναι μὲν ἔστι διαχωρήματα, πρὸς τὴν κρίσιν ἰσότης δ' ἔνστα.

Profuerit etiam teretes vermes unâ exire cum excrementis, dum morbus ad crisin progreditur.

- UNDE INFRACTIO significatur morbi, & viscerum recreatio; firmissimum illud adferri potest ad ægri salutem: ut in urina bellè colorata cum bonâ hypostasi, nuper ostendimus. Qualis autem urina ratio est in humoribus excrementitiis venarum, ubi sunt febres, ob quam causam febrium est urina θηροκατέμνην: talis est etiam dejectionum in morbis alvinis, ac cæteris omnibus quorum excrementis alvi feruntur. Bene est alvæ cùm figurata & mollis dejectio est, atque subrufa. Bene est item, cùm excrementa liquida per alvum ducta crassescunt & figurantur; quæ antea circumfluebant minimè coagmentata. An non hoc satis est; nisi etiam vermes rotundi unâ exeant cum excrementis, tam indigenis, quàm advenis alvi? Enimvero lumbricorum nulla sunt commoda, ubi dejectio est naturaliter constituta. Sed veniunt exoptati cùm itur de corruptione in coctionem eorum quæ assumuntur. Qualis est transitus in morbis acutis, cùm ægri periculo defunguntur, moxque morbo. Quò spectat illud Hippocratis, πρὸς κρίσιν ἰσότης δ' ἔνστα, i. *dum morbus ad crisin procedit*. Examinanda est igitur causa & ratio lumbricorum in morbis acutis, quorum infractio cernitur in lumbricis qui unâ exeant ac transmittuntur infrâ cum alvi dejectione mitificata, ut dictum est.

- 70 ERGO. PROFUERIT ETIAM.] i. Multum adjicitur commodis humidarum dejectionum quæ à natura

tura mitificatae crassescunt. Hinc salus sperabilis, etsi nondum fida spes: quoniam τὸ ἐκείνων ἢ πῶς, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν πεπραγμένων. i. eorum quae assumuntur, coctio; & excrementum mitificatio una ostenditur.

TERETES VERMES.] Lumbricis, quorum ortus & mansio est in tenuibus intestinis: ibi enim aluntur & manent ubi gignuntur. Nam lumbricorum ἡ ἐπιλεχνη venit ab ἐπιλεχνη excrementi chylosi, quod nusquam est nisi in ventriculo & tenuibus intestinis. Cernitur ea ratio in pueris & infantibus, quibus copia est lumbricorum, de supervacaneo chylo, ab eorum nimia edacitate.

UNA EXIRE CUM EXCREMENTIS.] Non quidem cibi facibus: id enim esset satietatis: sed cum spissatis dejectionibus quae antea circumfluebant humidae; tametsi cum facibus esse possunt.

DUM MORBUS AD CRISIN PROCEEDIT.] Vel cum itur ad crisin de morbi pepasmo: tum enim major fiducia est mox affuturæ salutis, cum in eadem dejectione cernitur cibi coctio, & humoris morbifici mitificatio, cum recreata virtute partium solidarum, quae antea fractae à morbo jacebant. Cernitur cibi coctio in excremento chyloso unde gignuntur lumbrici: nam tenuiarum quae toto sunt ambitu intestinorum; & ascaridum, quae in ano catullunt, alia ratio est. Gignuntur autem lumbrici, cum excrementi chylosi putrescere incipientis, endelechia est à spiritu & calore intestinorum, sese in eam materiam insinuante. Humoris autem mitificatio sive pepasmus apparet in spissa & figurata dejectione quae antea circumfluebat termini expers proprii, ac tantum particeps alieni. Ergo profuerit una lumbricos exire cum excrementis, dum itur ad crisin. Nam quod objicitur ex Hippocrate; quod homo quidam qui febre correptus, liberaliter se potu & cibo invitavit in cena: cum ei lumbricis ducta fuisset alvus die septimo, tandem undecimo vitam finivit: objectionis solutio est, quod in concursu signorum omnium funestorum id accidit; tum quod eidem dejectione erat humida & torminosa, non sicut & hic, facilis & figurata de crassitudine parta coquendo. Scire autem licet, quod Aurelianus putavit lumbricis mortuis perniciem significari: sed falsò, quia vix est alibi locus vivendi lumbricis, quam in tenuibus intestinis. At simulatque in crassa descenderint, cità mors venit; nisi erethismo prorumpant: ut annotavit Hippocrates in illa prognosi. τὰ καρδιαχὰ μὲν πρὸς κελύς θάλασσαν καταβήσονται. Vide comment. ad eam. Sed Dioclis opinio est; vivis exeuntibus denunciari mortem. Herophilus autem sustinet neutros grave quippiam ominari. Apollonius & Glaucò ajunt, initio cruditatem, post appetentem crisin ostendi. Antiphanes, sine stercore malos esse defendit. Sed ita statuendum. Vermes tum vivi, tum mortui, principio quidem sunt mali: nam illinc cruditas; hinc putredo ostenditur. Cum verò itur ad crisin, vitæ trice natura; sic exeunt ut ponitur in hac prognosi.

Coac. 15.
c. 11. lib. 2.

4 Ἐν ὅξει τὸ ἀφρώδες ἀείχολον διαχώρημα· κακόν. κακὸν δὲ καὶ τὸ ἐκλυθόν.

*Spumans dejectio in acutis undiquaque biliosa; mala: mala item 40
præalba.*

Duo AUDIVIMUS dejectionum genera quae fida spe nos consolantur in morbis quorum illa sunt θανατηφόρα; vel quae adjiciunt securitati, quando sperabilis est vitæ salus de signis bonis quae cujusque morbi sunt propria: ut in pleuritide, verbi causa, de anacatharsi, qualem jam saepe supra ostendimus. Nunc audienda sunt multa malorum genera quae apparent in ceteris alvi dejectionibus, quae nos ad normam earum quae adductae sunt bonae, examinabimus. Ac primum de iis dicendum quae pravis coloribus atque situ, in vitio sunt. Earum primae occurrunt biliosae, admodum saturatae viridi aut flavo colore; & omnis coloris expertes, præalbae. Quae omnes cur ita sint, & quorsum appareant; sic aggredior ad docendum.

lib. 2. acut.

SPUMANS DEJECTIO.] i. Bullis minimis obsita quae assurgunt in superficie, tum à flatu, tum à calore contra naturam eximio. Ac biliosa quidem syncera, spumat ardore visceris unde manat, qualem accepimus illam esse quam ciet melicratum ἀκρὸν in biliosis. De qua sic positum est à præceptore. τὰ μάλιστα ἀφρώδη διαχωρήματα, καὶ μάλιστα καὶ κατακρύβει χολώδη. καὶ μάλιστα θερμά· τὸ ἀκρὸν μάλιστα ἔσθαι. i. Sanè spumantes dejectiones, ac magis quam decet colore saturo biliosas, magisque calidas; syncerum melicratum ciet potius quam aquosum.

lib. 2. acut.
ἀφρώδη.

IN ACUTIS.] Quorum est bilis propria generatio, sicut iidem à bile nascuntur: de quibus hæc scripta sunt à Galeno. In acutis febribus biliosa gigni syncera per corpus, nihil est mirum. MALA.] Ut causa & signo. Signo quidem invalescentis morbi, & ad exitum conspirantis, aut certe non facile concessuri naturæ, nec medico. Hic enim duo cernuntur quae sunt gravissima; bilis eximie saturata, & spuma: quae sunt ejusmodi, ut ex ardore nata, non prius ipsum extinguere possentur, quam partium vivacitatem atque nativum calorem extinxerit: nisi assiduo neoterismo intus & foris viscera recreentur. Atque ut brevi complectar incommoda bilis hic positæ; sufficiet illud quod jam attigimus ex Hippocrate, & quod idem bili de scriptæ appositum. Hujusmodi autem dejectio syncera bilis atque spumantis, alia quoque habet mala insignia. Nam hypochondriorum ardorem non extinguit, sed magis accendit: tum anxietudinem, artuumque jactationem infert: præterea intestini & sedis ulcerifica est.

MALA ITEM PRÆALBA.] Quae non est ejusmodi de assumptorum colore, ut pulvis ex farina & lacte, tum lactis ipsius: qualem accepimus ductam fuisse cuidam Apollonio ex usu lactis caprini. Sed quae præalba est, vacuitate omnis biliosae tincturae: quod ferè ictericis accidit.

non-

nonnunquam item phreniticis. De quibus est illud prorrheticum. *Εν φρενιτικῇ νόσῳ ὁ λευκὸς ὁ μίχρος ὁ κακός. i. Phreniticis alba dejectio mala est: quoniam ex eventu talis apparet, λευκὸς σφιδραν πύρον ἐν τοῖς αἵματι ἡπατὸς μελέϊς, ἀναπαύσκει τὸ αἷμα ἐν τῇ χολῇ, i. propter inflammationem superarum hepatis partium, quæ unâ cum sanguine bilem rapit. Scire autem licet, quod in hac prognosi, λευκός notæ sunt positæ ὅτι τὸ ἐν malarum dejectionum, colore saturo biliosarum & præalbarum. Nam illud prorrheticum, nauseam movet Galeno, verborum confusione, ubi sententia hæc sic recensetur. *Τὰ ἐν ἐξέσει χολαῖδων ἰκθῦκα, ἀφράδια, ἀφελχὰ ὁ μίχρος κακός. Sed tamen utriusque vitii ratio coniungitur in eo quod author apponit. ἁπλῶς γὰρ ταῦτα ἐν τῇ πύρῳ ἰπιδίων; i. An non his est dolorificum hepatis?**

prorr. 13.
f. 1. 1.

prorr. 18.
f. 2. 1.

5 *Ἐπὶ δὲ κακίον ἢ τὸ ἀλητοειδὲς κοπσιῶδες.*

His pejor est pultacea dejectio stercorosa.

SENSUM oppositio, mentemque scripti denudatam obscuritatis velo exponit. Plurima bile ad saturitatem tineta dejectio, est mala; pejor quæ omnis est tineturæ biliosæ expers. Saltem enim cum excremento bilioso, humoris tantum abit morbifici: bilis autem quæ facies destituit, regreditur in corpus atque venas; ubi sanguinem mixtura inficit, donec febrili eum ardore accenderit. Sed à qua bilis secernitur, omnino est duplex; diffuens una, altera figurata. Diffuens, chylosa est: quoties chylus ergastulo exclusus mēstaraicarum inflammatarum, plenarum, obstruatarum; effluit intestino: de qua tradetur Coaca hujus cap. 24. *Ὁ λευκὸς πὶ καὶ ὁ γῆν μὲν καὶ ὁ μίχρος μελέϊς.* Consistens est ac figurata quæ hic ponitur, quæque dicitur ἀλητοειδής. i. pultacea, seu pultis similitudinem ipso colore referens; nec solum ejusmodi qualis etiam chylosa esset: sed unâ quoque κοπσιῶδες, i. stercoracea. Talia icterici, obstrueto vel scirrroso jecore, deiciunt. ἀλητὸν autem communiori acceptione, farina est cujuscunque generis, inde triticea, indeque hoc ipsum quod ex ea in aqua aut lacte, cum melle, aut sine melle bullita & cocta confectum esitatur. lib. 2. de diætā, & lib. 2. de περὶ πύρῳ.

30 6. *Κάρῳ δὲ τῆς τέτοις, κακόν· καὶ αἱματώδης διαχώρησις, ἢ κενεαγχείη ὁξυλόνως.*

Ad hæc, si carus eveniat; malum: cruenta item dejectio, omnisque adeo immerita vacuatio.

QUORSUM hæc omnia sint ab autore posita; palam aperiet ipsa prognosæ explicatio. Atque imprimis constat; carum, symptoma esse gravissimum amissæ phantasie, quod infertur cerebro admodum refrigerato. Sive autem sit verè carus, sive coma, sive νοθρότης; periculo locum esse testantur mox adfuturæ mortis: cum jam exacta phrenitide enascuntur, quæ prius adjunctam habuit accessionem dejectionis præalbæ, quam in prorrhethico narrat esse funestam, cum ei succedit νοθρότης ὁξυλόνως, i. emortua facultate; vitioque portantis, non autem portati.

CRUENTA ITEM DEJECTIO.] Non ea quidem quam ciet hepatis ὁξυλόνως quæ non est πύρῳ, καὶ ἢ κενεαγχείης δέται, i. quæ diuturna non est, nec opem requirit à medico: sed illa potius quam continenter fundit hepatis ἀτομία, qua ipsum tædet sui officii. Atque hæc nominatur à præceptore, ἀετάρων ἐξέσει τὸ κακόν, i. proluties alvi prærubra. Utraque autem cruenta dejectio, hepatica est dysenteria, ea lege distincta quæ dicta est. Hic scire licet, hepaticam dysenteriam, quæ ὡς σύμπτωμα, ἢ λέγω τὸ φύσις, i. ut symptoma funditur, non lege naturæ; scopo eodem, prædictæ prognosi fuisse appositam, quo in prorrhethico ubi de comate agitur; quod ea non minus adjiciat cari periculo nati ex phrenitide, quam vigilis comatis in phrenitidem transeuntis. Quem locum jam pridem examinavimus in tractatu de comate.

OMNISQUE ADEO IMMERITA VACUATIO.] i. Quæ fit, ut dixi, ὡς σύμπτωμα, ἢ λέγω τὸ φύσις; proptereaque non adimit quod intus lædit: sed illud ipsum, vacationis hujus accessione, magis læsum testatur: ut interim taceam vacationis adjuncta incommoda, quæ ab infirmitate orta naturæ, ipsam denuo infirmiore facit. Quò autem plures in vitio sunt facultates, eo res ægri pejore sunt loco.

cap. 2. l. 2;
hujus operis.

60 7 *Κοιλίης δὲ πόλῃς, μικρὰ μέλανα σπυρετώδεια πρὸς ἀνάγκην χαλῶσα. μυκτὴς τέτοις ῥηγνύμεν· κακόν.*

Cum interrupta est alvus, & quæ coacta, globulis parvis ducitur, atque nigris, velut caprarum pilulis; tum male est sanguinem profundum à naribus.

QUEMADMODUM symptomatica omnis excretio, periculosi morbi periculo adjicit, ut modò vidimus in phrenitide quam comitatur primum præalba dejectio, tum carus excipit, cui accedit proluties alvi prærubra, ex hepatis ἀτομία. Sic vacuatio nulla, quantumvis critica, recreationem potest adferre: sed contrà ægrotum damnis augere, cum vires languent efficitur. Atque

que hoc theorema catholicum est harum prognoseon quas author adduxit de rubra proluvie caro adjuncta: item de narium hæmorrhagia quæ cadit in globulosas & nigras defectiones, velut caprarum pilulas stercoraceas. Ratio autem talium defectionum, & hæmorrhagiæ incidentis; similiter analyticas exponetur, ut cæterarum jam adductarum.

CUM INTERCEPTA EST ALVUS.] i. Siccitate astricta, quod frequens est apud Hippocratem, αἰδῖαν ἐκκαίνουσι, καὶ ἐπὶ τὴν ἑνὴν: cum scilicet nihil reddit nisi coacta; & quæ redduntur, sunt dura & vi expressa. Quod vitium in excernendo, tribus de causis accidit. Ac prima quidem est digerendi ubertas de chylo accuratè confecto virtute nativi caloris in alvo solida & robusta: unde natura sui negligens in excrementis ducendis, quæ parca manu collecta supersunt, ipsa cunctando sicari & indurari finit. Altera est ἡ αὐτὴ εἰλησις τῆς ἐντέρας, i. ea quæ sursum fit revolutio intestinorum, cum scilicet intestina suam habent φυσικὴν naturalem contrariam infernè sursum, à sedis musculo janitore constricto & clauso. Tum enim fæces sursum transmissæ ad cæcum, ibi subsistunt, & indurantur aride; denegato exitu & exeundi via quam prius ad exitum affectabant, cum esset peristole intestinorum naturaliter constituta. Sed positæ alstrictionis in hac prognosi, neutra est causa earum quæ dictæ sunt, quæque à frigore ortum habent aeris ambientis in aquilonia tempestate. Nota sunt illa solennia præceptoris. Αἱ δὲ καθ' ἡμέραν κατεστίσεις αἱ μὲν βέρναι καὶ τὰς ἐξηκοντα. i. Ex quotidianis calis constitutionibus; aquilonia alvos exsiccat. Et ὅταν τὰ αὐτὴ καὶ τὴν σκληρὰν. i. Frigus alvum exsiccat. Nec verò alvus, quam fecit alstrictionem frigida & sicca tempestas aquilonia, fæces coacta reddit more caprarum nigras & globulosas. Nam aquilonio frigore, alvi natura sunt calidissimæ, febris expertes, ac sine morbo, quem vocat Hippocrates νόσμον ξηρόν. i. morbum siccum; nili aliunde incideret ut sæpe accidit. Accidit autem ut sicca sit alvus & dura, nihilque egerat nisi nigrum, caprarum more; quando, ut ait Galenus, ἐπεὶ πεπτηνὺς ἐστὶν, ἢ μεσάρειον ἢ τὸ αὐτὸ καὶ τὴν ἑνὴν, ἢ τὴν ἑνὴν ἐντέραν, ἢ σπλῆνα. i. cum hepar laborat vitio siccitatis atque caloris, aut mesaræum, aut aliud quippiam quod sit in ventre; putat jejunum intestinum, aut lien.

ET QUÆ COACTA.] i. Non sua sponte, ut solet naturaliter constituta, in tempore atque ordine periodorum coquendi, digerendi, & egerendi: sed proritata clystere aut balano, sæcibus vix vi ducitur.

GLOBULOSIS PARVIS ET NIGRIS, VELUT CAPRARUM PILULIS.] Quæ notæ omnes apparent in fæcibus vix vi ductis, authore Galeno, quæ globulosæ redduntur more caprarum; aut quia diutius detinentur; aut propter ignei vim caloris. Quod si ad eam figuram nigricies quoque accesserit; igneam planè affectionem intus subesse ostendunt in corpore: ob eamque causam sunt malæ. Sic autem sunt malæ, ut ejus egressionis unde veniunt, vix ulla redintegratio sperari posse videatur: sed contrā, partium diu multumque alteratarum alienatio insanabilis.

TUM MALE EST SANGUINEM PROFUNDI E NARIBUS.] i. Sanatio nulla sperabilis ex ulla, quæ multis in morbis critica esse solet, prurptione bilis, quam morbo exhausti perferre non possunt: ac tantum abest ægrum levare, ut opinione celerius moriatur. Scire autem licet, quod nihil bene fit vacuando, in summa virium infirmitate; cum firmiter fixa hæret infirmitatis causa.

8 Γλιχρὸν, ἀκρητον, καὶ λευκὸν διαχώρημα· φλαῦρον. φλαῦρον δὲ καὶ τὸ ἄλλο ἐξυμωμένον, ὑποφλεγματοῦδες. πονηρὸν δὲ καὶ ἐκ προφασέων Πήσασις ὑποπελῖθ', πυώδης, μὲν χολώδης.

Glutinosa, syncera, & alba defection; prava est: prava est item quæ multum est fermentata, subpituitosa. Pestifera autem quæ ex concretis enatat sublivida, purulenta simul & biliosa.

IN HAC prognosi recensio est sive catalogus defectionum pravarum, quæ sunt ejusmodi, magnis incommodis ac pessimis ægri rebus; colore, substantia, loco, & situ. Ac primum.

GLUTINOSA.] i. Vix vi avulsa è fundo, ubi contumaciter adhærescit.

SYNCERA.] Omni ferosa humiditate vacua, & vi ardoris exhausta, nec ullo permixta humore. Sic enim τὸ ἀκρητον dici reperio; tum per se, tum ex eventu.

ET ALBA.] Non quidem pituitæ concretæ quam genuit cruditas, rerum earum vitio quæ assumuntur: non enim pauca esset: sed ut Galenus author est, quæ gignitur τιμωρὶς πυκνὴς ὑπὸ πυρώδους ὡς θερμότητος, ἢ μὲν κακοῦτος γε σφοδρῶς, i. adipe liquefacto ab igneo quidem calore; sed non ita maligno, ut esse solet τὸ θερμὸν σπινθηρῶδες, pestilentiae parens unicus: unde apparet alia liquefactio adipis in defectione, idea videlicet pauci, opimi, lævis, & albi; mox autem subflavi. Accidit autem & hujus ideæ defection, adipe quidem liquefacto: sed tamen qui vel incendio conflagravit; vel qui quodammodo vetustate semiputris evaserit.

PRAVA EST.] Sic expressa, vel ab incendio simplici, vel cum putredine.

PRAVA EST ITEM MULTUM FERMENTATA.] i. Quæ ostentat ζύμωσιν toto humoris corpore, ut in atra bile: vel quæ minutulis bullis est obsita in superficie, ut flava spumans, quæ habet τὴν ἀφρώδους ἐνόςθημα; sicut & æruginosa. Talium enim defectionum indicia non minus terrifica sunt, quàm symptōmata ipsa pestifera. Ut enim apparent viscerum signo, æstu incandescens, quem fermentata illarum defection non exstinguit, sed magis accendit: sic abradendo & exasperando, inflammationes & ulcera sæpe movent intestinorum gravissima, quæ sunt ab

PESTIFERA AUTEM.] i. Quæ nulla oppositione bonorum signorum vinci se patitur, pestiferique signi & causæ vim habet.

QUÆ EX CONCRETIS.] Græcum illud, ἐκ σφαιρίων, consultò emendatum reposuimus ἐκ σφαιρίων, i. ex torminosis: quoniam dejectiones hæ fermentatæ, sunt factæ torminibus dysentericis; non sicut urinae, quarum σφαιρίδια suprâ vertimus glomerata: quòd σφαιρίδιον verbum, idem sit Dioscoridi & Capitori, quod κρήνησι, i. cogi & coagmentari. Locus est in prorrhético & suprâ his verbis expressus. Κινησάμενος καὶ ἐκ σφαιρίων, ὑποστάντων ἔχον ὑποπύλινον. i. Periculosa etiam quæ ex glomerata, hypostasin habet sublividam. Ubi demonstratum est, τὸ σφαιρίδιον, pro tormine, non cadere in urinam: quod proprium est alvini symptomatis, ibi demum pestiferi, cum eo progressum est ut excrementa livida emittantur ex intestinis quæ humor effusus exulceravit, perduxitque ad νέκρωσιν. Cernitur autem hic livor enatus in dejectione, quæ non admittit hypostasin: similiter ut urina, cujus est propria, ut visum est Capitori ad locum illum prorrhético, ex Galeno.

prorrh.64.
f. 3. 1. &
Coac.10.C.
superioris.

9 Αἷμα λαμπρὸν διαχωρεῖεν· κακόν. ἀλλῶς τε καὶ ὡς οἷον παρῖ.

Sanguinem dejiciendo clarum emitti; malum: idque cum aliàs, tum si quis dolor adest.

SANGUIS emittitur dejiciendo clarus & splendidus; rupta, exesa, vel aperta vena in alvo. Talis dejectio est cruenta, non cruentata: ut esse solet alvina dysenteria quam movet exulcerando, vel pituita putris & falsa, vel atra bilis, aut flava syncera. Omnis autem cruenta dejectio, pestifera est; si eam tantum exceperis quæ statâ periodo, duce natura, cietur λάκρος καὶ ἰσχυρὸς & ἡ ἑπὶ τοῦ. i. larga manu & fortiter à forti hepatis contentione: ut in iis qui altero crure sunt mutili. Tum si exceperis hæmorrhoidas convenienter fluentes. Scitum est illud. Αἷμα ἀνωστὸν μὲν, ἰσχυρὸν δὲ κακόν. κατωτὸν δὲ ἀσθενές, τὸ μέλαν ὑποπύλινον. Cum hinc discesseris, nulla occurrit cruenta dejectio, quæ non sit pestifera.

lib. 4. περὶ
ἁρτηρίων.
aph. 25. 4

10 IDQUE CUM ALIAS.] In ἀπείῃ hepatis, unde ἀπείῃσι ἐξέρχεται. i. proluviis alvi prærubra. TUM SI QUIS DOLOR ADEST.] Qualis infertur, venis mesaræi exesis: ut ipsi vidimus in Polemarcho Brissacio, cui suppressa in alvo materia quæ olim movebat sævam arthritin; venis exesis in mesaræo, dejectiones movit cruentas quadriduo ante obitum.

10 Τὸ ἀφροδὲς πείχολον διαχώρημα· φλαῦρον. καὶ ἰκτερεῖν) ὃ ἐκ τοιούτων.

40 Spumans dejectio eximiè biliosa, aut circumfusa bile; prava. Tum inde fiunt icterici.

SPUMÆ IDEA cernitur in humido circumtenso à spiritu flatulento. Sic enim Galeni judicium est, ubi pompholygum sive bullarum causam recenset in urinis bullatis. Et quamvis hæc ita sint καὶ ὑποπύλινον bullarum quæ in urinis emicant: tamen καὶ ὅλως id locum habet in omni humore bullato, ubi coitio densa minutularum bullarum, spumam edit. Nam in humore calido nulla bullarum generatio est à calore, nisi cum flatu, sine quo non est humidi circumtenso; propterea nec spuma. Quod superest; causa & ratio hujus prognoseos repetenda & advocanda ex ea quæ iisdem ferè literis, & scopo eodem scripta est 4. hujus cap.

50 11 Εὖ τοῖσι χολώδεσι τὸ ἀφροδὲς ἐπάνθισμα· κακόν. μάλιστα ὃ ὁσφυῷ πεποννηκόμῃ καὶ παρενεχθέντι ἀεὶ ὃ τέτοις τὸ ἀλγος;

In biliosis cum spuma enatat efflorescens; malum: idque potissimum, si lumbi doluerint, & mens emota fuerit. Etiamne dolores in metu sunt.

60 OMNIS DEJECTIO grave malum subesse ostendit, cum ei naturâ jam efferæ, feritas major adjicitur, ipsaque tantum abest ut morbi levationem adferat unde manat, ut ei multum adjiciat, & graviorum malorum accessione damnis augeat. Ecce biliosa dejectio in biliosis, peior est spuma rutila quæ ab incendio viscerum efflorescit. Tum exudante cacochoymia in alvum è lumbis dolentibus; vel ea demissa è cerebro in æstu dementiæ; biliosa & spumans dejectio inde nata, non illud adimit quod intus lædit, sed illud ipsum eo magis læsura ostendit, quò ipsa peior apparet. Postremo talis dejectio non minus calamitosa est intestinis & sedi exulcerando; quàm cerebri, lumborum, & hepatis unde venit, calamitatem ostendit. In cruditate & feritate humorum, nihil criticum esse potest: tum vacuatio nulla, doloris aut morbi levationem est allatura, cum ea cietur & ἡ ἑπὶ τοῦ. Vetus enim opinio est, sapientum consensu pridem firmata, quòd ὁδὸν τὴν καὶ συμπαύσθαι, λυλὸν ἐστὶ τὸ ἔσχατον πᾶσι, i. Eorum quæ sympathia sunt; nihil solvit priores morbos.

70

12 Δεπλὸν ἑπαφρον διαχώρημα, ὑδατόχολον ἔχον ὑπόστασιν • πονηρὸν.

Tenuis valde spumans dejectio, cujus est aqueabiliosa hypostasis; prava.

ATQUE hic significatio est cruditatis exitiæ quam edit naturæ infractio, febris æstu incandescens. Ac tenuis quidem, judicium est cruditatis, αἷς ἢ σήψιν ἢ πύλιν, coctionis privatione: vel de prærepta occasione coquendi, vel de collapsa virtute. Sed valde spumans dejectio, spumam habet æqualem, proptereaque prægrandem & pessimam à spiritu flatulento quem in spumantis materiæ partes omnes pariter æqualiterque movet calor febrilis. Declarat idipsum aquea biliosa hypostasis, quæ quidem tenuitate ipsa, cruditatis sobole, planè est aquea: sed bilioso colore, est viscerum febris calore ardentium. Aqueam verò & biliosam dixit hypostasin, pro liquida consistentia quæ à febrili calore, bilis parente, spumat & liquitur: nec ab effæta virtute partium solidarum crassescit. Nam hypostasew nomen, tantum urinis tribuitur apud Hippocratem: ut annotavit Galenus ad illud prorrheticum. Ex προφιδως ὑπόστασις ἰλυώδης, ὑπερίληθ' • κακή. i. Ex concreta, hypostasis cænoza sublivida; mala. Quam autem calamitosa sit, ne dicam funesta, tenuis & valde spumans dejectio biliosa in morbis acutis; passim docetur in Epidemiis, & in historia de Sileno, ubi tenuem & minutissima spuma oblitam dejectionem biliosam, ἀκρητον nominavit, i. synceram.

protr. 64.
i. 3. i. &
Coac. 10.
esp. sup.

13 Πονηρὸν ὃ καὶ τὸ πυώδες • καὶ τὸ μέλαν αἱματώδες πονηρὸν, σὺν πυρετῷ, καὶ ἄλλως.

Prava est etiam purulenta, & sanguinis atri dejectio: idque tum in febre, tum aliàs.

ENIMVERO prior pars hujus prognoseos de purulenta dejectione, quod absolute simpliciterque prava sit; verè dici non potest. Hic certè opus est diorismo. Ac diorismus sic erit. Nam purulenta hepatica de cocto phymate aut corrupto, erit sinistri judicii vel ancipitis: ut apparebit pus ipsum mejendo emissum. Ac cænosum quidem & fædi oris, funestum est: quia visceris unde manat, corruptionem ostendit. At verò album, æquale, minimumque graveolens; ancipitem habet eventum; non quidem suo pepasmo & visceris unde manat integritate: sed partium offensione, per quas non tutò infrà transmittitur: quamvis non rarò eveniat ut comparato sic empyemate, multi periculo defungantur, cum in angusto spes esset à phymate crudo cavarum hepatis partium. Nec verò semper alvina dejectio purulenta, est prava, quæ finem adfert optatum crudelis dysenteriae. De qua Hippocrates ita censuit. Quibus è dysenteria sæva itur ad puriformia, qui superstat humor; multum albus eris & multus. Sed illa demum prava est omnis purulenta dejectio, quæ puris formam ostendat, partis corruptæ indicem unde venit. Tum ea quæ a laudabili empyemate, nobilium partium officia labefactat, quæ puri dejiciendo ad sedem est transitus. Talis est illa dejectio empyicorum, quorum ab ea dejectione calamitatem Hippocrates sic expressit. Empyicis à pulmone pus duci per alvum; lethale. Est autem lethale id, non semper signo pulmonis corrupti à phymate peripneumonicis; sed vitio partium nutritiarum, quod à pure infertur, dum illac fertur πρὸς ἀσπυρίων. Idem similiter accidit iis quibus à vulnere brachiorum in empyema mutato, purulentæ sunt dejectiones. Nam uxor Berjotii periit lenterica, cum ei brachium erysipellate occupatum, & ab empyemate purulentum atque corruptum, pus effudisset in alvum. Secus est in peripneumonia quæ phyma in pus mutatum, & intra vomica ad huc conclusum, ad purulentam & stranguriosam perirrhæam convertit. Similiter etiam periculosa est ab hypochondrii empyemate, puris dejectio; tum per se; tum ex eventu, cujus periculum continetur in commentariis nostris ad hanc prognosin. Abscessuum sive empyematum hypochondriacorum, lethalia sunt illa quæ pus effundunt intrò. Sed mesaræi, pancreæ, & epiploi, tum hypogastrii empyema, intrò conversum, & illac dejectum; spem vitæ adimit, quam prius injecerat dum phyma crudum transiret in coctum. Id enim medium est inter citam crisin atque perfectam, & desperatam salutem. Lumborum τὸ κύφωμα quod iis intulit phyma ibi conceptum, sine præsidii quæ sunt in manu sæpe sanatur, cum cæpto fieri empyemate, purulenta fortis & longa succedit dysenteria: sed ea curatio tuta non est, nec cita, nec facilis. Nunc loco se offert purulenta dejectio quam movent ulcera intestinorum: quæ quia σπασμῶσιν partis obsessæ corrumpit, ulceri multum adjicit, nec illud naturæ præsidii finit curari, quæ posita sunt in generando ac restaurando.

Coac. 3.
cap. 20.
lib. 2.

1575. Jul.

1. Epid.

Coac. 8. c.
11. lib. 2.

sph. 25. 4.

ET SANGUINIS ATRI DEJECTIO. Ut eo nomine non sit conscripta nec comprehensa purgatio hæmorrhoidum, sanguine atro suscepta; de qua est illud præceptum. Κάτω ὃ ἀσπυρίον τὸ μέλαν ὑπερχωρόν. Nam hæmorrhoides infrà ducuntur sine ulla peristole intestinorum: nulla autem dejectio caret peristole. Quò fit ut nulla dejectio atri sanguinis, bene fiat vel ipso dejiciendi modo: quia peristole intestinorum sæpe grumescit periculo ægrotantium. Sed atræ bilis nulla concretio esse potest, nec grumus. Quod ut concedam; certum est tamen, graviora mala inferri dum bilis atra exulcerat intestina, quàm cum sanguis niger grumescit: qui tantum feritate bili atræ concedit; quantum, ut ita dicam, 70 frigi-

frigidum ferrum candenti. Ac certè bilis atræ nulla hîc mentio. Sanguinis autem nigri dejectio prava est atque pestifera: quoniam insanabili vitio exolutorum viscerum hepatis & lienis, infrâ transmittitur: idque tum in febre à tempestate pestifera, unde viscera ipsa liquuntur: tum aliàs ac sine febre, illata paulatim visceribus *ἀπὸ τῆς*, cujus impressio est repentina cum ipso symptomate: sicut & causæ morbificæ alterantur inveteratio esse solet.

14 Καὶ τὸ ποικίλον κατακορὲς διαχώρημα· φλαῦρον.

10 *Varia item, saturataque dejectio; prava.*

QUEMADMODUM syncera omnis dejectio sanguinis atri, per se ipsa ducitur vitæ exitio: sic aliorum quoque humorum, synceritate insignium, pestifera esse solet infrâ per sedem exclusio; quæ etsi quàm illa seriùs exitiosa est, minusque præceps exitio, quod sæpe est posttridianum: tamen non minus periculum subesse ostendit. Quò spectat illud Hippocratis. *Ἐπεὶ δὲ τὸ τοιαῦτον, ἐν σπλάγχνοις καὶ χολαῖς, καὶ αἵματι καὶ πνεύματι, καὶ μέλαινα, πρὸς μὲν ἡμῶν διερχόμενον, πρὸς δὲ τῶν ἄλλων, i. Sunt autem ejusmodi, abradentia, biliosa, cruentata, porracea, nigra; eaque partim simul deijciendo emissa; partim ipsa per se diducta ab aliis. Scire autem licet, quòd harum omnium dejectionum consideratio, ineundæque hujus prognoseos ratio est in iis quæ sua sponte ducuntur, non nostra, i. artificio medici dantis operam purgationi ut visum est præceptori. Causæ adductæ sunt alibi.*

aph. 23. 4.

progn. 23. lib. 2.

aph. 21. 4.

15 Καὶ χεῖρον ὅσω φοβερώτερον τῇ χροίῃ.

Ac tantò pejor, quantò coloris est magis horrendi.

QUANTO humoris cujusque major est è natura egressio: tantò est magis colore terrificus. Ut si bilis flava syncera eò deveniat synceritatis, ut jam appareat nigra; dubitari ceræ non potest, quin metu majore exterreat medicum, signo & causâ, quàm olim cùm esset flava. Ac signo quidem: quòd jam ad ultima ventum sit viscerum igne ardentium, sive incendio conflagrantium. Causa autem: vitio insanabili quod intestinis infertur, dum alvus infrâ transmittit humorem tam efferum. Sunt enim aciores morsus bilis atræ quàm flavæ.

16 Πλεὺς ἐν φαρμακείῃσιν. ἐν γὰρ ταύτησιν ἀκίνδυνον, μὴ πλεῖον ὑπερβάλλειν.

50 *Secus in pharmacia. Tum enim periculo locus non est, nisi sit nimia abundantia.*

CLARA EST lectio sic recensenda. Est quidem syncera omnis dejectio prava; & eò pejor, quòd ejus color est magis terrificus, atque imprimis niger. Hoc certè ratum est per suafumque omnibus: sed ea lege, ut sponte sua, non medici, niger hic humor deijciendo exeat. Causæ adductæ sunt. Qui autem ducitur pharmacia melanagoga, cum scilicet datur opera purgationi ad melancholiam, vel ad insaniam, καλῶς ducitur καὶ κερσίμους: non secus atque varices & hæmorrhoides, quæ finem adferunt illorum symptomatum, convenienter, sponte ac duce natura obortæ. Nam illud, τὸ μέλαινα καὶ ἐπὶ σπλάγχνοις, quòd ἀγασθὲν esse dixit Hippocrates, beneficio fit hæmorrhoidum; minimè autem dejectionum. Nulla enim, quæ sua sponte movetur, sanguinis atri dejectio, in bonis ducenda: semper omnino pestifera est, ac cita morte non rarò funesta. Nam qui à morbo emacruerunt; cùm nigra dejecerint, postridie moriuntur. Sed mirum illud, ac, penè dixerim, miraculo apponendum; quòd hæmorrhoidicus ater sanguis, tot commodis beat ægrotum; & idem dejectus augeat multis damnis, tantumque periculo vitæ adjiciat, ut cita inde mors veniat. Tum illud etiam subit mirari; quòd nigra dejectio sponte ducta, periculo & maleficio est apponenda: sperabili autem salutis ac beneficio, quam movet pharmacia convenienter præscripta. Enimvero sanguinis atri injussa dejectio, hepatis *ἀπὸ τῆς* denunciat; quòd officii sui tædet, nec sanguini vacuando præit amplius, ut solebat, per sua *πεφύκεται*, i. per suas propagines, quæ sunt venæ. In hæmorrhoidæ jus suum retinet, potens adhuc humoris atque suarum propaginum, i. venarum. Tum sanguis ater de vitio suæ stationis, mesaræo vim adfert; & è venis egressus, intestina pererrat: ubi magis corrumpitur, ipsisque suam corruptionem imperit, ut locis incommodis ubi suam *φυλάκην*, quam in venis habebat, prorsus

aph. 20. 6.

amittit. Hinc finis non fit exitus exitiosi. Hinc etiam summæ infirmitatis & corruptionis amplificatio, donec ad ultima ventum sit, & ad vitæ exitium. Sed atri sanguinis iussa dejectio per pharmaciam melanagogam, secus ab illa quæ est iniussa, excipitur bonis ægroti rebus, ut signo & causa. Nam ea perficitur viscerum *ερωσία*, & simul adimit & expurgat id quod lædebat intus, & magis læsurum erat: præsertim si non pigro lapsu & continenter, sed largiter & paucis horis, qualis est critica dejectio.

NISI SIT NIMIA ABUNDANTIA.] Quæ est *επαχθυρία*: ut in vacatione critica: *επίπλεσις*. Nam omne nimium est inimicum naturæ.

17 Καὶ τὸ ψαφάρων μαλθακὸν ἐν πυρετῷ διαχώρημα· φλαῦρον. φλαῦρον ὃ καὶ τὸ ξηρὸν, ψαθυρὸν, ἀχλὺν καὶ ἄλλως, καὶ ὡς κοιλίην καθυγραίνῃ. μελάνων δὲ περιελθόντων, κτείνῃ.

Quinetiam mollis friabilis in febre dejectio, prava est. Prava item sicca, discerpta, expers calor: idque cum aliis; tum verò si liquidam alvum reddit. Tum enim perimit, cum nigra prodierint.

UT OMNIS dejectio naturaliter coagmentata, i. figurata & colorata ut decet, est optima: sic ubi abest quæ prius aderat coagmentatio; magnum subesse malum testatur; ob eamque causam est pessima. Est enim coagmentatio omnis naturaliter constituta, soboles nativi caloris atque humoris: quemadmodum ejus dissipatio quæ est quodammodo frustulatum discerpta; in mollitudine quidem, putredinis; in duritate autem, summi ardoris, humorem quo velut glutino coagmentata erat dejectio, exhaurientis. Quæ omnia cujuscumodi sint, propalam explicabit ipsum examen.

Coac. 33.
cap. sup.
prorrh. 24.
f. 3. 1.
lib. 1. περὶ
νέκρω.

QUINETIAM MOLLIS FRIABILIS.] Exemplo carniū pridianarum, & asservando tenerescendum, atque quodammodo emortuarum, proptereaque ex facili discerptarum, quas Galli vocant mortificatas. Nam ψαφάρων, idem est quod in prorrhethico ψαθυρὸν: ut supra jam diximus. Est autem id, referente Galeno, quando τὰ κρέα τῶν σκληρῶν καὶ ἰσχυρῶν, καὶ δυσδαλῆς, καὶ δυσμασώτης, ἐναντίας ἐστὶ ἀσχευήματι, cum scilicet carnes similiter non sunt affectæ, ut esse solent, duræ, fibrosæ, quæque nec facili dissolvuntur, nec facili item mandantur. Quorum dissimilis est caro pulmonis, quem vocat Hippocrates ψαφάρων. Hujusmodi carnes vocantur à Græcis, τὰ ἰσχυρὰ κρέα, ut jam attigimus cum pridianas diximus. Cernuntur ejusmodi dejectiones in nucibus, pyris, & malis præmansis, quorum firma non est, nec tenax coagmentatio: sed quæ discerptur sive divellitur, dejiciendo emissa. Sed id locum habet in sanis qui fructibus illis tantum vescuntur & victitant. Non ita in febre fit, ubi nulla mansorum de pomis excusatio esse debet.

Ergo. IN FEBRE.] Cujus est τὸ θέρμην σπινθηρίζειν, quod corrumpendo dissociat atque resolvit coagmentatas & figuratas faeces, ipsasque reddit frustulatum discerptas in putri humore: similiter ut cum arena in aquam conjicitur, quæ ibi residit.

PRAVA EST.] Sicut omne colliquamentum, quo nihil à febre calamitosius esse potest.

PRAVA ITEM SICCA DIVULSA.] i. Quæ antea fuit globulosa & dura, more caprarum; nunc est frustulatum divulsa & incoibilis, vacuitate humoris quem ardor febrilis exhaustit, vel de visceribus quodammodo jam emortuis & saniosis ichor exudans dissolvit.

EXPERTS CALORIS.] Sic enim rectè videmur interpretari quæ idem posuit in prorrhethico, τὰ ἐποπασσέντα ἔχει ἀσχευήματα ἐλαύχοντα, &c. tametsi Galenus eam ἐλάττω refert ad cutim qualitate illa perceptam, visceribus æstu incandescens: quia scriptum est, ἐκ ἀπύρου. Sed pace viri dixerim; pertinet illud potius ad frigidam viscerum intemperiem & ἀπύριον partem febrili ardore viscera occupante, unde prius fuerat globulosa & nigra dejectio. Et verò τὰ ἐλαύχοντα in habitu corporis, non sunt eorum qui febre non carent, nec habent ἐκ ἀπύρου: sed eorum potius quorum est illud prorrhethicum. Τὰ ἰγκατακαυμένα ἐν μέρει καύματα, πυρετῷ ἐλαύχοντα ἐν ἐπεχονδρίῳ καύσει. i. Incendia quæ supersunt in hypochondrio, perfrigerata febre ad manum in cute; malum subesse testantur. Est igitur expers calor dejectio, quæ antea fuit καυστικὸν ἀσχευήματι: similiter ut frigida exspiratio ab extincto cordis calore, quæ antea fuit calida, dum cor incendio conflagrat.

INQUE CUM ALIAS.] i. Cum semper divulsa dejectio prava est, quæ fuerat siccitate arida, globulosa.

TUM VERO SI LIQUIDAM REDDIT ALVUM.] Quod est symptoma partium morbo calido effatarum, & καυστικὰ excrementa, more caprarum parva & globulosa, ichoris quem fundunt nimia abundantia dissolventium, & unà moventium diarrhæam ex alvo quæ fuerat antea sicca, nec nisi πρὸς ἀνάγκην, i. coacta duebatur fecibus globulosis ac duris.

TUM ENIM PERIMIT CUM NIGRA PRODIERINT.] Quod est hujusmodi ac si diceret. Globulosa & dura dejectio versa in liquidam, cum illis fecibus frustulatum discerptis, si ex ardore nimio nigra fuerit; quia nihil æque facit corpus infirmum, nec ipsum calorem nativum extinguit atque febrilis ardor, unde illa nigricies in fecibus globulosis; tum in propinquo mors erit, cum liquida illa dejectio duram & nigram excipiet: quoniam diu ferri non potis est ullam excretionem, ne criticam quidem, cum vires languent effatæ.

prorrh. 7.
f. 1. 1.

prorrh. 6.
f. 2. 1.

18 Ἰγρὸν διαχώρημα, καὶ ἀθρῶον, καὶ κτ' μικρὸν· κακόν. τὸ μὲν γὰρ ἀγρυπνίῃ· τὸ δὲ ἐκλυσιν τάχ' ἂν ποιήσῃ.

Dejectio liquida quæ multum ac sæpe movetur, aut sæpe ac parum; malefica: hæc enim vigilias; illa autem virium exolutionem fortè intulerit.

10 DEJECTIO liquida etsi longè abest ab ea quæ est naturaliter coagmentata, figurata, & colorata; hæc quoque tamen bona spe recreat medicum & consolatur, si copiose, liberè, ac rarò ducatur, crassescitibus excrementis, dum itur ad criiū; idque in alvo solida & succi plena, quam ὑδαρὸν vocat καὶ λαμπρὸν, i. neque contractam, neque distentam. Hæc prima lex fuit sancita de humida dejectione secundi eventus, initio hujus cap. Quod si evenierit ut ea dejectio humida, sæpe ac multum, aut sæpe ac parum, semper eodem modo, eodemque liquore atque colore ducatur; quid inde sit eventurum, docetur his verbis.

DEJECTIO LIQUIDA.] Sive sit ventris indigena, de impotentia coquendi aut continendi: sive illius advena, de humore prorupto, tum è visceribus, vel è venis, totoque corporis habitu; tum ex capite ipso. Quò spectant omnia lenterica, diarrhoica, & dysenterica. Quorum incommoda quæ hîc ponuntur, veniunt merito dejectionum malè euntium, non causa ipsarum. Ergo. DEJECTIO LIQUIDA.] Quæ sui semper est similis, colore, liquore, copia, & exeundi modo; nec ullo crassescit pepasmo.

QUÆ MULTUM AC SÆPE CIETUR.] Prorupta è capite vel è visceribus atque venis, totoque corporis habitu: quamvis hæc sæpe ducatur ad crisiū morborum; qualis aquosa est diarrhœa, quæ circa hydropis initia morbum exolvit; qualis est etiam quæ sanat leucophlegmatiam, ducta è venis in alvum, ut dictum est in hydropse: modò ne vires exolvat frequentia dejiciendi, & nimia abundantia. Quò spectat illud præceptum; quò frequens

aph. 31. 2.

30 AUT SÆPE AC PARUM.] Quæ ratio vacuandi, nunquam fit λόγῳ τῆς κρείσσεως: quia nihil paucum est criticum, ut in tenesmo & alvina dysenteria, ubi est crebra & irrita cupiditas egerendi; nec ullus penè finis fit dejiciendi ab expressione quam facit oppressio & proritatio intestini & ani.

MALEFICA.] Ipso symptomate dejiciendi, quod multum periculo adjicit periculosi morbi; unde symptomatica venit dejectio.

HÆC ENIM VIGILIAS FORTE INTULERIT.] Tum impotentia dormiendi, vacuitate causarum somniferarum: tum quia somnus adimitur crebra & ægra dejiciendi cupiditate. Id autem gravissimis damnis augeat agrotum. Nam somni de nocte vacuitas, cum ipsa per se morbus est; tum vero ad hoc malum illud accedit etiam; quòd, ut præceptor docuit, fortis

4. de acut.

40 vigilia potionem & cibos, omniaque quæ assumuntur, cruda omnino reddit, & coctionis expertia. Tum illud etiam; quòd ægra & crebra dejectio, cum somni vacuitate; & unà corpus facit infirmum, & feritatem humoribus majorem adjungit. Hinc nova seges & vicissitudo symptomatum graviorum.

ILLA AUTEM VIRIUM EXOLUTIONEM.] Quoniam diarrhœa omnis prorupta, nec jussa imperio facultatum; ab infirmitate primum orta naturæ, ipsam denuo infirmiore facit, & ad lipothymiam præcipitat, vel potius ἐκλυσιν, præcipiti lapsu virium. Scire autem licet, quòd eo spectant incommoda liquidarum dejectionum hîc posita: ut cum perspecta fuerit mala earum mutatio ex coagmentatis; quantum periculi etiam symptomate ipso inferant; dum ita dejiciuntur, intelligamus, ac mente atque animo complectamur.

50 19 Ευγρὸν ὑπερφαγὸν διαχώρημα, περψυχόμενον, μὴ ἀπύρῳ φλαυρὸν. τὰ δὲ τῶν τέτοις ῥίγεια· κύστιν, κοιλίῃν ὀπλῶν. ὑδαρὸν δὲ σφόδρα διαχώρημα μὴ παυόμενον ἐν ὅξεσι· κακόν. καὶ μάλλον εἰ καὶ ἀδρῆσι.

al. περψυχόμενον
καὶ μάλλον

Egestio subdivulsa in multo liquore, perfrigescens, nec febre carenti; pestifera Tum si rigores veniant; sistunt vesicam & alvum. Perliquida autem dejectio, neque quiescens in morbis acutis; mala: idque potissimum sitis expertibus.

al. perfrigescenti.

MALE RES eunt cum feces duræ, globulosæ, parvæ, & nigrae transeunt in divulsas, velut minutas quoddam; à multo liquore, quo primum dilutæ, post modum discerpuntur in ea frustula similia minutalis. Tum enim ventum est de ventris ardore ad ultima τῆς ἀπίας, unde liquantur & emittuntur liquores, qui τὰ ἀνεγδαῖα faciunt ὑπερφαγόν. Est autem gravissima

70 „ dejectio est; cujus incommoda modò vidimus, nata ex ipso symptomate quod multum adjici-

„ cit maleficio atque periculo causæ ipsius.

X x 3

Ergo.

Ergo. DEJECTIO SUBDIVULSA.] Cujus divisio est inæqualis, frustulatim dispersa. Ex quo apparet πῶς ἀποψαύει idem esse quod in prorrhethico ἀποψαύει; ut jam attigimus.

IN MULTO LIQORE.] i. Ichoris copia quam continenter fundit ventris & viscerum ἀπορία quam peperit inveteratio cæci cujusdam ignis, humidum primigenium seu vitale principium, ipsamque adeo vivacitatem exhaurientis. Hujus ichoris nimia abundantia quæ prius fuerat ἀνυπερβώδης, nunc est dejectio ἀποψαύει; proptereaque ipsam vocavit ἐνχρησιν, i. liquore flagrantem.

PERFRIGESCENS, NEC FEBRE CARENTI.] Περὶ ψυχρῆς, jure syntaxeos, hic dejectioni apponitur: quod tamen Galenus tribuit ægrotanti, quem nulla movit religio solæcisimi, qua nec ipse moveor: sed tamen adductus majore religione, non dubitavi hoc refrigerium ad excrementum referre, quod prius erat καυστικόν. Sit ita sanè, ut video placere Galeno: sed illud videor verè dicturus, refrigerii foris percepti causam non esse positam in ardore intus accenso, sed potius in paupertate nativi caloris atque vivifici nectaris quod est in corde. Sed hæc sufficiant: plura enim jam diximus.

PESTIFERA.] Ipso symptomate, & causa ipsius. Ac symptomate quidem ipso quod cernitur in dejectiendi modo: unde vel tædia vigiliarum intolerabilia, vel cita morte funesta virium exolutio, ut crebrò & multum, aut crebro & parum alvus transmittitur. Causa autem: quia subest vitium insanabile partium quarum jam nulla sperabilis redintegratio esse potest in alienatione ipsarum quam longa & fortis intulit alteratio.

PERLIQUIDA AUTEM DEJECTIO.] i. Aquosa liquore atque colore, quam alibi vocat ἀγχυσήμα ὑδαρὲς καίμα, i. dejectionem valde aquosam, unde summa cruditas, denunciatur, ut refert Galenus.

NEQUE QUIESCENS.] Quæ nihil à se mutatur liquore, colore, copia, & exeundi modo.

IN MORBIS ACUTIS.] Quorum naturæ contraria est decolor atque tenuis: quod signum est raptæ bilis ab inflammata parte convexa & supera hepatis, vel bilis ejusdem concitatur sursum ad caput, quæ ibi movet inflammationem phreniticam, unde non rarò præalba est phreniticorum dejectio. Tum illa dejectio tenuitatis aquosæ in morbis acutis quæ non crassescit, ac similis manet sui; cruditate illa, collapsam ostendit facultatem coquendi; proptereaque spem adimit omnis pepasmi: quo uno, morbi acuti, duce natura, inveniunt viam ad crisin, per criticam excretionem.

MALA.] Invalescente morbo, & faciscente natura.

IDQUE POTISSIMUM SITIS EXPERTIBUS.] Quibus in causa sitifera, nulla est sitis sensio; non tam à partis vitio quæ potionis est appetens, quam occupata mente: ut in phreniticis qui ab Hippocrate ἀδύει nominantur, i. sitis expertes in sensione ipsius; non autem in causa sitifera, quæ in phreniticis eximia esse solet.

20 Εξέρυθρον ἐν περιπύσει διαχώρημα· φλαῦρον.

In alvi proluvie, prærubra dejectio; prava.

Hic ETIAM sunt maleficia & mala signa dejectionum quæ cernuntur in proluvie saturata rubro colore. Hæc autem proluvie saturata rubro colore, signo & causa pugnat cum ea quæ modo descripta est præalba & tenuis, instar aquæ. Sed pari exitio, utraque formidabilis.

Ergo. IN ALVI PROLUVIE.] Qua venter proluitur, sicut in diarrhœa aquosa, ferturque liquido excremento.

PRÆRUBRA.) i. Saturata rubro colore à sanioso sanguine quem continenter fundit hepatis ἀπένια, facitque dysenteriam hepaticam vulgò dictam, de qua jam pridem multa conscripsimus quæ nihil necesse est hic denuo recensere. Sunt enim in promptu, patentque omnibus ad legendum, cum alibi passim, tum in cap. de dysenteria.

PRAVA.) Cujus quidem pravitas in signo & causa, illic expressa est; ubi jam diximus.

21 Φλαῦρον ὃ καὶ τὸ σφόδρα χλωρόν, ἢ λευκόν, ἢ ἀφρώδες, ἢ ὑδαρές. καὶ τὸ μικρὸν τε καὶ γλιχρὸν, καὶ λεῖον, καὶ ἀποχλωρόν. κακόν.

Prava est etiam multum viridis: item alba, vel spumans, vel aquosa. Tum ea quæ parca & glutinosa est, vel eadem levis atque subflava, grave malum ostendit.

SYMPTOMATICARUM quæ hic ponuntur dejectionum (nulla enim earum ducitur ἀλγος ἢ φύσις) incommoda, signa, & causæ quorum & unde appareant atque fiant; non ita pridem sunt ad Momii lucernam examinata: ut jam fore neminem persuasum habeam qui hæc nesciverit, cum huic appulerit ad ea discenda quorum memoria renovatur in hac prognosi. Nam dejectionum viridium, albarum, spumantium, & aquosarum calamitates, penè ad nauseam sunt disputatæ ac demonstratæ. Quæ autem leguntur in altera parte hujus prognoseos, sunt illæ quidem alvinæ dejectionis indigenæ ac dysentericæ, quibus ostenditur summa illius dysentericæ calamitas, quam inflammatio solet inferre partis obsessæ, vel colliquatio. Utriusque distinctio nuper adducta est; illius quidem, in pauca & glutinosa; hujus verò, in pauca opima, levi, subflava, & alba.

22 Καὶ τὸ κωματώδες νεκρωθὲν ἐστὶν ὑγρὸν διαχώρημα· κάκιστον.

Ac. liquida quidem dejectio veternosis jacentibus; pessima esse solet.

ILLA DEMUM dejectio periculose habet ægrotum, ne dicam mortiferè, quæ aquosa fuit ex alvo in veternosis, eo jacendi habitu collocatis ut dilabantur subinde ad pedes: nam eo sensu apponitur κωματώδες νεκρωθὲν: ut planum faciat ipsum examen.

AC LIQUIDA QUIDEM DEJECTIO.] i. Aquosa, soboles cruditatis eximiæ, de facultate collapsa coquendi, à vitio partium naturalis œconomix, quæ digerendo, coquendo, & excernendo absolvitur.

VETERNOSIS.] i. Somno sepultis; vel quibus est inclinatio veternoſa in somnum, quæ cernitur in conniventia palpebrarum invita, quam peperit exolutio; non autem oppressio simplex, aut mixta, ex pari magisterio pituitæ & bilis, unde sunt κωματώδες ἀρτηρίων.

VETERNOSIS JACENTIBUS.] Νεκρωθὲν, i. jacentibus tanquam emortuis: id enim jacere est patiendi; non autem decumbere; in quo agendi vis lucet. Cernitur autem potissimum ille jacendi habitus, omni sublata vi decumbendi, in iis qui dilabantur subinde ad pedes, præ impotentia decumbendi; non tam portati corporis plumbea gravitate, quam vitio facultatis effectæ, ipsum portare amplius non valentis. Tametsi enim verbum, νεκρωθὲν. & ipsa νεκρωθὲν; de pigro corpore in movendo à plumbea gravitate quæ facultati vix morem gerit, non minus dicatur, quam de movendi facultate effecta: hic tamen conjuncta cum cōmate & alvi profluvio, tribuenda potius exolutio corpori, quam oppressio. Et verò cōmatosis & pigris à pondere & oppressione, profuerit alvum ferri liquidis excrementis. Hic autem secus, ubi νεκρωθὲν & κώμα veniunt ab exolutione, quorum periculis multum apponitur ex diarrhœa, quæ ab infirmitate orta naturæ, ipsam denuo infirmiore facit, donec ad ultima ventum sit. Hoc spectat autem prognōsis, ut quisque intelligat tum in angusto spem esse, cum illa duo præsidia sunt collapsa, nutritus & motus.

JOANNES DURETUS,

LUDOVICI FIL.

LECTORIBUS S.

40 **P**aucas, quæ de tot supersunt, Coacas prognōses, prærepti morte parentis mei stylo non excultas, quod à me elaborari posse desperarem; dolebam profectò, & ægrè ferebam, hoc opus tam alacriter susceptum, tam acriter & laboriosè perductum & affectum, perfici tandem minimè potuisse. Sed illam tamen aut sustulit aut levavit ægritudinem meam, quorundam honestissimorum hominum studiosa & diligens opera, quorum è scriptis mecum benignè communicatis, par-
50 tem eorum aliquam excipere potui, quæ author in has easdem prognōses optimè sibi meditata, publicè olim differebat. Quod quidem videre mihi si datum maturius fuisset; quem sententiis sermonem, & verbis ordinem, ex enarrantis ore manus tardior servare non potuit, accuratius longè restituissem. At enimvero in re plus æquo difficili, facultatem agendi gnàviter, quæ ocium denegabant, negocia ademere. Ad rem verbis meis subornandam cum accessi, excudebatur pagina hujus operis tricesima supra quadringentas, 13. Cal. Decembr. 1587. quo tempore, etsi subducebam me sponte oneri profitendi gravissimo; assiduus tamen scripta parentis mei, priusquam transcriptori, indeque typographo committuntur, cognoscendi & recognoscendi labor
60 (ut interim ægrotos taceam) improbè adeo urgere me non destitit, ut parum admodum spaciū ad cogitandum reliquerit. Fore igitur ut huic vos necessitati, ac festinationi veniam errorum, vel ætati detis; spem habeo in vestra æquitatē & humanitate certissimam.

23 ΘΑΝΑΤΩΔΕΣ ὃ, αἱμορροεῖν αἱματώδες πολὺ προμειδές.

Est verò; sanguineum multum grumosum fundere, lethale.

70 HUMOREM grumosum, seu concreſcendo conglobatum ac veluti coagulatum qui posuit, corruptum voluit. Propterea etsi grumescere, proprium est sanguinis: quia tamen à corrupto for-

Gal. ad
aph. 21. 6.
Idem ad
23. 4.
Gal. ad
aph. 24. 4.
Idem ad
aph. 21. 6.

lib. 2. de
ortu ani-
mal.

aph. 27. 6.

forma abest, denominandi causa & auctrix; sanguinis ipsum non usurpavit nomen: sed sanguineum maluit, αἱματώδες, terminatum similiter ut ea quæ rerum magis similitudines, quam res ipsas representant: Sanguinei isti grumi si nigrescunt, deteriores erunt, vel potius deterrimi: cum pejor nigro sanguis non sit. Sed enim ut ne nigrescant (neque enim nigrescunt semper) adeo mali judicantur, ut mortem intentent. Quò namque grumescat sanguis, in intestinis commorari necesse est: itaque ex alto per eorum gyros & anfractus devolvi, quod propriè est ἐκ τοῦ ἡνίκου ἐκχυθῆναι, i. in ventrem effundi, aph. 21. 6. non ex infima intestini parte, unde celeritas delabendi, anteverteret grumescendi spacium: multoque ex hæmorrhoidæ minùs; ad quam quidquid astinet, 20. capitis lib. 2. disputatio complexa est, quæ de ipsa fuit, veluti est hæc de defectionibus. Nam verbum αἱμορροῖεν, ut sæpe alias; ita hoc loco, largitatem & copiam annotat effundendi: sic magnæ venæ αἱμώδης dictæ: sic uterinæ, Aristoteli αἱμορροῖς. Et hæc nimirum est copia & largitas quæ ad malum accedit per grumos significatum. Referatas grumi demonstrant, ut ex iis patet quæ comprobata sunt, melaraicas venas; ac referandi occasione datam esse à putredine, per quam retinendi facultas amittitur. Hujus vitii eò suspicio major est, quò major est copia effluxus, qui naturam hoc quoque nomine dejicit, quæ sibi prodesse aliter non potest quàm commeatus effluvio. Quàm grande malum, sanguinem copiose effluere? si hydropicorum aquas, si empyicorum pus confertim exire est mortiferum? Non est hæc tamen omnino deplorata salus, quæ retrahendo, abstergendo, putredinem corrigendo, & corroborando potest nonnunquam retineri. Quod quidem hoc anno experti sumus, dysenterii hujusmodi non infrequente, ut nec pestilentium plerique solent. 20

Porro huic prædictioni non est quòd opponat quisquam clausulam illam aphorismi 25. 4. κατὰ τὴν ἀρχὴν, τὰ μέλανα ἐκχυροῦνται, i. bonum est nigra duci deorsum: cum ipsa, Galeno judice, vel de hæmorrhoidibus intelligantur quæ melancholiam sanguine nigro excluso abigunt; vel priori clausulæ (quæ sanguinem, cujusmodi is tandem fuerit, per superiora, i. ore excerni; malum esse proposuerat; ita opponuntur; ut satius esse judicet, pessimum nigrum dejici (etsi id in malis ducendum est) quàm omnium optimum, qui floridus est, ore, spuendo aut vomendo, rejici.

24 Λευκὸν τε καὶ ὑγρὸν μὲν κοιλίης μετεώρεται.

Sic album liquidum, ventre intumescente.

progn. 20.
2. Coar. 4.
hujus cap.

progn. 2.
lib. 2.

SUBSTITUENDUM ex antecedente, θανατώδες, i. lethale: fortassis etiam & τὸ αἱμορροῖεν, si sic accipimus; sanguinem qui in alveum alvi effunditur, in pus esse conversum, ἐκποῖεν, ex aph. jam adducto 21. 6. Ita namque album videbitur & liquidum, quod excernitur. Sic conjungebat. 13. hujus cap. Πονερὴν ἢ καὶ τὸ πονῶδες, καὶ τὸ μέλαν αἱματώδες. i. Malum quod purulentum: sanguineum item nigrum, malum. Sed quia salutaris est omnis, undecunque sit, puris boni & laudabilis exitus: nec cur eunte pure, alvus intumesceret, ratio ulla apparet: loco τὸ αἱμορροῖεν, fuerit satius, τὸ ἀσχυροῦν, ex capitis instituto, reposuisse. Quod si est; vinculum aliud nullum, quo quidem cum præcedente jungatur, hæc propositio habebit, quàm mortis ex defectione qualicunque denunciatur. Affirmationis autem vis istius est tota in verborum nexu minimè dissolvendo. Exempli causa, alba defectio est contra naturam omnis: sed σπουδαία esse potest, i. figurata, qualis αἰκτωδής, i. pustacea, quæ propria est ictericorum: hæc liquida proponitur. Et liquida, ut ex natura non sit, per eandem prognosin, potest esse alia quàm alba; & alba quidem, à cerebro fiet nonnunquam ut sit, ipsa quidem longa, sed nequaquam lethalis. Jam igitur ita composito; cum alba & liquida defectione venter intumescit atque in molem attollitur, quod est μεταερίσθαι: illa igitur neque simplicem biliosæ tincturæ privationem arguit, neque cruditatem ventriculi solam, neque catarrhi prolapsus; his enim descendibus, saltem alvus subsideret; sed elabentem chylum quem inflammata tenuia intestina transitu ad hepar prohibent, dum proritata dolent tactu rei quamvis micissimæ. Tum attolli hypochondria non est mirum, totumque ex continuitate abdomen. Hincque versantur homines in discrimine vite magno, tam chyli elapsu, unde alimento privantur quo vitam sustentent; ut illis comedisse, nulli rei nisi labori sit: quàm elabendi causa, quæ ardor est qui postquam hepatis & intestinorum calorem extinxerit, nisi mors fortè prævertat, ipsorum substantiam in aquas resolvet, ad hydropis, morte pejoris, generationem. Sic enim Hippocrates prænuncias hydropis posuit Διαρροίας πλεονεξίας ἐλαττωσέας τῶν κοιλίων. i. diarrheas diuturnas per quas venter non detumescit: in quarum exponenda generatione ex causa, quæ proposuimus, cum Galeno consentiunt. 50

25 Διαχώρημα μέλαν οἶον αἷμα, καὶ σὺν πυρετῷ, καὶ ἀνὰ πυρετῷ πονηρόν.

Dejectio nigra velut sanguis, cum febre, & sine febre; mala.

NIHIL EST quod adferam ad prognosticum hoc demonstratum à Galeno in libris aphorismorum, præter lumen explicandi quoddam: ut candidatis pateant quæ ipse in illius commentario, non sine attentione magna, perspexi. Ergo de quinque conclusionibus quas super defectionibus nigris, aphorismorum quartus extulit, in quibus hæc quoque habetur, sic statuentium animadverti. Quæcunque sede pelluntur; illa vel intestinum, vel hæmorrhoids capiebat. 70

Ha-

Hæmorrhoidem attingit pars posterior 25: ad vacationem intestini, superiores referuntur. Jam verò cum ea quæ intestino excreta nigrescunt (exceptis fecibus, excrementis alvi propriis, quæ sæpe ab ardore jecoris conglobantur in similitudinem pilularum vervecinarum) omnia aut sanguis sint, aut purgamentum sanguinis: de sanguinis purgamento sunt omnes illi; de sanguine, eorum nullus: ut plus sit quod in aphorismis, quam quod in Coacis desideres, quæ super sanguine priore huic proxima ediderunt. Purgamentum sanguinis nigrum ut sit duplex; melancholicus succus, dictus Græce *μελαγχολικὸς χυμὸς*; & atra bilis, eadem lingua *μέλαινα χολή*; ut non solum ex illo hæc, verum etiam ex flava bile gignatur; terramque, in eam effusa, fermentet, ac veluti excoriet, acida, erodens, mordax; ut commune sit utrique, nunquam concrefcere, in quo à sanguine secernuntur; ut splendeat hæc, ille obscurior sit; si cætera perierint, supererit ex libro de atra bile Galeni testimonium quod annotari cupio ad fidem eorum quæ habeo necesse dicere. Fortassis enim, & libro de humoribus adversari, & libro de hominis natura, illa sententia videbitur, ubi inter humores congenitos *ἡ μέλαινα χολή*, i. bilis atra, auditur: sed hoc perpendam aliàs. Nunc institutum dicendi meum secutus, non erudebo dicere, eorum quidem quos retuli aphorismorum cum vicesimosecundo & vicesimotertio, vicesimumquartum atræ bili à Galeno cum dubitatione nulla esse tributum; de vicesimoprimum, nihil certi habuisse authorem tantum quid constitueret, eidemne atræ bili adscriberet, an melancholico succo. Nam quod per initia negavit, bilem esse atram, affirmare videtur
 20 cum ait, *μεγάλην καίωσιν ἐνδείκνυσθαι ἡ σπλάγχνων*, i. magnam visceris labem indicare; quod esse melancholici succi qui dicet nemo erit. Deinde cum ait, medio apparere morborum decursu defectiones hujusmodi, *ἢ πυρετὸς ἀπερριπτόμενος αἵματι*, ἢ σπυγδαία πύλα λευκίνη, i. sanguine aut superaffato, aut putredinem quandam adepto. Equidem stabo ab interpretatione priore, atque ita ut principio jussit accipiam.

Dejectionem positam esse nigram ad instar sanguinis, sanguinis autem nigri, ex fide exemplaris à Galeno descripti; nec solum nigri, verum etiam fusi ac minimè concreti; ut succi obscuritas, qualis est sanguinis crassi atrique, bilem atram excluderet, cujus splendorem lib. de morbis mulierum observavit. De illa porro ut mala fuisse judicatum, præsertim si diu sua sponte fluit, ut ferunt aphorismi verba quibus agendum prognosticum, *ὅτι ταυτομάτῃ ἰσθῆ*: quod arguatur hinc, vel magnam lienis segniciem præcessisse, qui sanguinem, ut decet, perpurigare nescierit; vel vitium jecoris, quem generat sanguinem, melancholici succi majore copia conspurcantis. Hoc tamen malum quanto sit mitius eo quod atra bilis inferre solet, declarat *τὸ πικρὸν*, cujus loco, de atra bile differens, *θυσίστημι* reposuit.

26 Πονηρὸν ὃ ἢ πάντα τὰ ποικίλα ἢ τὰ κατακόρεα πονηρά.

Variegatæ defectiones omnes, sunt prave: prave item quæ plenius co-
 20 lorantur.

Quæ quovis tandem colore plenius fucantur, ut de posteriore dicam prius, *κατακόρεα* dicuntur, i. tales ad satietatem usque. Sic enim Dioscorides vocitavit *συνδαρχνὸν ξανθὸν κατακόρεα*. Judicio meo sunt illæ quas continet 22. lib. 2. prognost. *μέλανος, λιπαροῦ, πύλου, ἰωδούς, καίωστος*, i. nigra, pinguis, livida, æruginosa, fædi odoris: quibus adde *ἐξηρθεῖς καὶ ἀπερριπτόμενος*, i. prærubras & plusquam flavas. Sunt autem omnes *ἀκρηταί*, i. syncera; iccirco prave: quia cum feri naturalis exhausto ejusmodi sint; ardoris vim denunciant quem viscera suo damno experta sunt. Hæc simul exhibitæ, variegatam efficiunt, malam; si ex malis nihil est boni, quod componitur, si perniciosum ducitur signum affectionis prave in visceribus multiplicis,
 30 variasque partes occupantis: eoque igitur pejorem illam, quod deteriores illæ fuerint, καὶ ἐκείνη ἂν χρώματι παλαιοῦ, πικρὸς τε καὶ ἰσθῆ. Itaque juxta verba aph. in prognostico proposita, syncera si misceantur; *ἐκθίσει* dicuntur: ex quo apparet τὸ ὑπερὸν πικρὸν hujus dicti quod ordini suo reposuimus.

Excipit tamen aphorismus, *ἐν φαρμάκῳ ὃ ἅμωρον καὶ ἐκείνη ἂν χρώματι παλαιοῦ ὃ ἢ πικρὸν*, i. A medicamento autem satius: nec verò esse pejor videatur, quod plures colores fuerint. Ut intelligamus retinendum esse hic verbum *ἰσθῆ*, quod superiore usurpavimus, diurnum significans humoris defluxum spontaneum, ex generatione perenni quæ absque viscerum intemperie firmiter fixa esse nequit. Quod secus est in purgatione medicamento suscepta, per quam exclusus humor quod vitium habet, cunctando concepit, non à visceribus accepit, neque dum cum illis communicavit. Itaque brevi mutatur in melius. Hæc omnia exposita esse supra hoc capite, 14. 15. 16. Coacis non memineram, cum scribebam. Itaque lucubrationem meam,
 60 quamvis sit inutilis, tamen nolo perire.

27 Τὰ ἐς ἀφρώδεα, ἀκρήτα, τελευτῶντα διαχωρήματα παροξυνικά μὲν πᾶσι τοῖσι δὲ ἀσπασμάεσι. ἢ πάντῃ ἐκ τούτων τὰ παρ' ἐς ἀνίστα).

Quæ in spumosas, & synceras desinunt, defectiones; morbos exacerbant omnium: maximè autem, convulsorum. Atque ex his sæpe assur-
 70 gunt parotides.

Hujus CAPITIS Coaca 4. & 10. *πείχονεν Νεσχρήματα*, 8. *ἀκρηται*, 11. *ἀφροδῖς ἐπιπόθημα*, 12. *ἐπαφρον*. 14. & 26. *κατακρηται* damnarunt: quæ omnes eodem redeunt cum prognost. 22. & 23. lib. 2. & prorrh. 21. 1. 2. lib. 1. Hæc autem propositio desumpta est ex prorrheticorum lib. 1. cujus in partis 2. particula 15. cum scriptum esset. τὰ πλοῦτων ἐσπασμώματα ἐς ἀφροδῖς ἀκρηται παρεξωλικά. i. A dejectionibus quæ in spumantes synceras desinunt; ingravescit morbus: 17. & 18. part. 3. ita legitur. Οὐρα θάλασσης, οἷσι βίβας, καὶ ἐπὶ τοῖσι πασσαλώμασι· οἷον καὶ αὐτὴ φελέσσει ἐσθιδρω- πον. αἱ ἀκρητοὶ πλοῦτων κατάρκοντες, πῇ μὲν παρεξωλικά. τέτοιαι δ', καὶ ποῖν ἐν τέτων, καὶ παρ' ἐς ἀνι- σκονται. i. Supprimitur autem urina, quibus rigor adest, & quibus convulsio: sicut ei contigit quæ, cum perborruisset, sudatiumculam habuit. Purgationes synceræ sub finem descendentes, alicubi mor- bum irritant; illisque inter reliquos; & eis maxime; unde & paratides assurgunt. Erga quod pro- 10 rheticum si ut se gessit Galenus: ita erga hanc prognosin gerere me voluero; jam sum officio functus. Sed quod plus difficultatis in proposito fuerit, eo animi mei vim irritare magis decrevi, ut ad facilitatem convertatur.

Dejectiones initio pallidæ, in febre aut citra eam flavescunt; dierum lapsu æruginosæ mære fiunt, spumantque; intellectu est facile, ex mitibus acres & efferas esse factas, ab incremento ardoris in visceribus concepti: quomobrem exacerbatum esse morbum. Maximè autem si convulsionis aliquid adest, τῆς ἀσπασμώδους: legi posset ἀσπιδίτης, i. macilentis, rarioris texture, quorum natura vergit πρὶν τὸ χολαΐδες, i. ad biliosum: ut intemperiei præcalide ætas esse radices altas demonstretur, quæ vitio accedentis morbi altiore factæ, graciosum hepatis humorem absorbuerunt, & excurrere dederunt. Vel melius αἰωδίστη, ut dejectionem accipiamus omnino pro symptomatica adaucti plurimum morbi, quæ non faciat ut æger alacrius ferat morbum: sed contrà ut magis inquietè jactetur. Legamus tamen ἀσπασμώδισι, & convulsionem interpretemur levem, à cerebro leviter proritato & contracto, aut nervis similiter affectis: qualis convulsivus motus ἀσπασμοειδέσιν dicitur, simillimus πέλεμα, & comatosus est familiaris, quorum cerebrum aut bilioso humore acerrimo imbuitur, aut vapore ejus, infernè sursum educto, laceffitur. Sic enim quero; si spumas omnis & syncera dejectio, biliosas antecedentes multas excipiens, ad exacerbationem apparet cujuscunque morbi; annon præsertim illius febris, cujus progressum esse factum à venoso ad nervosum genus, vel levissima convulsio declarat? præsertim si ea convulsio manet adhuc cujuscmodi antè fuit: sic enim Ἀναφύων Ἀναφύουσαν adjunctam esse ostendit: secus μεταπίπτου argueret, i. transitum, dimissa priore sede. Ex quo iniquius factum videtur, habuisse ludibrio prorrheticum i. sect. 3. lib. 1. quod ita proponit. Οἷσι καίματος, ἐπ' ἀφροῦ ἀεζυγίζοντων παρὰ τοὺς παρακινήσει βέλους. i. Quibus sopor; iis à spumante deiectione prioribus exacerbatur: nimirum si humoribus istis ducta alvo, istiusmodi sopor perseverat. Quod cujuscmodi sit, patebit magis explicando quæ sequuntur.

ATQUE EX HIS SÆPE ASSURGUNT PAROTIDES.] Primum τοῖς ἀσθενέσι, quibus, ex iis qui ar-
dent & febricitant, potissimum exoriri parotides, dictum est in prorrhethico & in Coacis suprā.
Tum leviter convulsis, si ita legi necesse est, ex propositione 6. cap. 14. lib. 2. Coac. τὰ
σπασμωδία τῶν περὶ τὸ στήθος κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν. i. Qui cum febris incremento comatosi, quod-
dammodo convelluntur; iis affurgunt parotides. Et quoniam convulsivus motus, comatosi fami-
liares esse diximus; revocemus in memoriam quaesitum fuisse, ut ratione exposi-
ta affirmaretur. Anne parotides comatosi fluente alio? Magna profecto copia humoris cerebrum
opprimitur, cujus oppressio fluxu alvi nulla ex parte levatur & imminuitur. Hic locum habet
vetus illud, ἐν ἡ ἐκ σπασμωδίας, τὰ παρ' ἡμῶν, i. ex inchoata fluxione, nec perfecta; parotides: quod
reliquum est humoris, in partes vicinas natura deponente, & vacationem effluxu susceptam,
decubitu perficiente: naturæ commodo an incommodo nihil dicam; ne jam pridem confirma-
ta, hoc tempore disceptentur.

28 Τὰ δὲ ζυγισθέντα, καὶ πάλιν συνιστάμενα ἀκρίβη, κοπρώδεια.
μῆκος νύκτος σημαίνει,

At quæ ex diffluentibus liquidis figuratæ fiunt, in modum stercoreis; longitudinem morbi significant.

SUPRA expositionem doctissimi & clarissimi viri Jacobi Hollerii, nihil hic habeo novi quod adferam: si verbis hæremus prognoscas. Sic enim commentatur. In febre aut citra eam, si quantum humidi, venarum & alvi excrementa diluebat; tantum profluvio vacuatur, remanente crassiore parte quæ subest (id autem factum esse indicat succedens exueta dejectio, tantò minus frequens, quantò minus quàm antè liquida) contigit idem quod phymatis unde tenuior pars, superfluite crassa exhalavit; ut in diurnitatem morbus pertrahatur. Id accideret iis qui cum alvo stricta, per longum tempus usi sunt æstatis fructibus, quorum recrementis tum primum exolvere se natura gessit, cum penè oppressa fatiscit: ab oppressione autem exprimitur magis per initia quod tenuius; crassamentum subsistit.

Sed nomen $\pi\epsilon\chi\epsilon\rho\alpha\tau\omega$, i. *sincerorum*, appellat in examen dejectiones nigras, parvas, vecinarum similes, quæ five omnium primæ, five superadvenientes liquidis, alvinorum viscerum ardorem celare non possunt: nec igitur magnitudinem morbi dissimulare, si præsertim adjunctam febrem habuerit. Audiamus loquentem Galenum. *Spyratbos appellant dejectiones caprarum*. Sunt autem sicca illæ rotundæ, figura sua quæque & propria circumscriptæ. His similiter sicca & circumscripta si quis excreverit, *spyratbos* dicetur excrevisse. Porro evadunt hujusmodi, suppressæ diutius, & propter caloris vim ignei. Sed si nigrae insuper fuerint, ardorem ostendunt in vi-

ceribus mediis accensum: atque idcirco sunt pravæ. Et paulò post, ubi quàm pravæ sint, declarat. Qui sic exsiccati fuerint, ut hæ ferunt dejectiones pilulatae, illi neque rigorem, neque alvi solutionem, neque paratidas magnas neque alium quemvis decubitus suo commodo ferre possunt, i. nullo abscessu, nulloque in universum modo juvari.

29 Τὸ ὃ ἐξέρυθρον ἐν πυρετῷ· ὡδικοπὴν.

Prærubra in febre dejectio; delirium.

10 SUPPLE, arguit: delirium autem phrenitidis; nec solum illius, sed etiam τῆς μανίης. Εξέρυθρον namque accipimus, non illud τὸ ἐν ὡδικοπῇ: sed de vitellina bile assata, quam quidem transferri in cerebrum nihil necesse est ut delirium faciat, cui creando satis est viscerum & venarum sympathia, tum ardore conflagentium. Sunt autem hæc febris pestilentis, de quibus infra eodem proposito amplius.

30 Τὸ ὃ λευκὸν κοπρῶδες· ἰκτέρῳ δύσκολον.

20 *Sed alba stercorosa; ictero difficilis.*

ΚΟΠΡΑΝΑ, κοπρῶδες dejectiones sunt duriores, ductæ in formam intestini cylindraceam; Latine *stercus*. Hac consistentia si ictericus albas dejicit; duo de se ostendit: albedine, magnitudine & contumaciam obstructionis ἐν πύρῳ χοληκυχύῳ. i. meatu effundente bilem in intestina; unde ne tantillum ipsius bilis in ipsa intestina descendere permittitur, ad dejectionem flavo leviter inficiendam: consistentia autem cylindracea, siccitatem à febre ictero adjuncta & copulata. Id tamen ejusmodi tandem fuerit, quia mortem non concludit, δύσκολον appellari meruit; minimè θανάσιμος. Quibus sit necessarium mortiferum; require ex propositione 2. cap. 26. lib. 2. quod caput de phymatis fuit.

30 31 Τὸ ὃ ὑγρὸν ἐν τῷ τεθῆναι λεῖδὸν ἐρυθρῷ.

Tum quod liquidius redditum rubet.

SUBAUDI, malum est ictericis: opponendo stercoroso liquidum; rubens, albo. Est enim λεῖδὸν ἐρυθρῷ idem quod antè ἐν ὡδικοπῇ ἐξέρυθρον, argumentum exoluti hepatis, in quo inchoatæ exclusionis fuit bilis diffusio, per visceris imbecillitatem, à sanguine non secretæ: unde & defædatio icterica, longè proxima pejor, quæ existerat à meatu obstructo.

malè fuit
λευκὸν
quod antè
parens
meus,
quàm
Hollerii
commentaria,
viderat.

40 32 Αἱμορραγίαι γλίχρον διαχώρημα, μέλασι διαποικίλον κακοήθες·
μάλισα δ' ἐ (ἐκλευκοῖς.)

al. ἐ λευκοῖς.

Qui sanguinem profudere è naribus, viscida illis dejectio, nigro sparsa, maligna: maximè subalbidis.

LIBRO SECUNDO scriptum de hæmorrhagia caput est, quo admonitum diligenter, istud ipsum nomen absolute positum, pertinere ad sanguinem effluentem naribus. Illa igitur si morbum non imminuit, periculum adauget, ut cætera omnia judicatoria quæ non judicant. Atqui morbum minimè imminuit, si dejectione excipitur viscida nigricante, seu nigro sparsa, quæ est, auctore Galeno, ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ ἡμισυπύρης αἵματός τε σφοδρῶς καὶ κακοήθους, i. ex adipe vetusto & semiputrido, quem liquavit calor vehemens & malignus. Maligna ergo & malefica ipsa hæmorrhagia est. Quod sequitur. MAXIME SUBALBIDIS.] Mente duplici constat; vel pituitosos indicans, quorum in corpore, minimè perspirabili, redundant hîc posita excrementa putria biliosa; vel, quod puto esse satius, ad eos intendens quos implacabilis sanguinis effusio reliquit exangues pallidos: ex quo effici & concludi puto, præter significationem majoris mali, periculum majus dejectis viribus esse creatum. Quibuscunque morbo acuto vel longo, aut tramate, aut aliter extenuatis, nigra bilis sive simile quid sanguini nigro, secedit; illis postmodum est moriendum.

33 Εκλευκὸν διαχώρημα ἐν πυρετῷ· ἐκ εὐκλεινῆς.

Præalba in febre dejectio, non est judicii fausti.

AUDIVIMUS decisione tricesima, quid alba dejectio statuat de ictericis: quid de febricitantibus in universum concludat, hæc prædictio adducit. Malè suo nomine illis esse, quæ contra naturam appareat & morbi, & ægri. Est verò hujusmodi, biliosæ tincturæ expers: translata ad cerebrum bile; vel in venis suppressa: quorum hoc mitius, unam obstructionis contumacissimæ querelam relinquit, unde novus putredinis febriferæ fomes: illud gravius, non tam

phrenitide aut confectaria aut comite timendum, quàm febrilis ardoris inextinguibili vehementia expavescendum, quæ omnia sursum violenter rapit, quibus subductis ad salutem recuperandam opus fuit.

al. ἐν σφ-
ματι.

34 Κοιλίη ταρχώδης σμικρῆσι πυκνῶσι ἀνασάσει. σιηγόνας ἐντείλει.
λίξ δὲ καὶ τῇ περσώπε γρόμενα (Ἰξανθήματα.)

Sic perturbata alvus, ut pauca sæpissime subducat; dissendit buccas: 10
delet autem faciei exanthemata, vel, sistitur autem faciei exanthema-
tibus.

QUID TINNIAT verbum ταρχώδης κοιλίης, si aphorismo tantum 2. lib. 1. explicatum Gale-
nus reliquisset, non alibi sæpe; dicerem pluribus. Contentus ero verbis politis. ALVI PER-
TURBATA QUÆ PAUCA EGERIT SÆPISSIME. Qui egerendi vitiosus est modus, sive intestina mucō
abraduntur, sive humore æruginoso uruntur, à tantillo proinde ad excernendum sollicitata &
coacta. Pauca igitur sic sæpe excerni, præter malum quod conceptum ostendit, illud produ-
cit etiam; quòd vires vigiliis & exurgendi molestia frangit, corpus denique extenuat: cujus
quidem extenuati signa omnium maxima in facie conspicua dantur: inter cætera contractis 20
buccis quas παραίξες vocat, Gallicè les joues creuses: ut hinc ad propositum nihil faciat, cutis
laxitas vel corrugatio, ab extenuatione inchoata aut perfecta. Annon eò referendum puta-
mus prognosticum 14. lib. 2. quod dejectionem vetat μήτε πυκνὴ τε εἶναι, καὶ κατ' ἐλάχιστον. κατὰ
τὸ εὐθραπέως. ὑπὲρ ξυμπίπτει. ἰξανατάσει. ἀρχινεῖν αὐτὴν. i. frequentem esse & paucam (nam copiosa
frequens de lipothymia, ut pessima metuitur:) propterea quòd in crebro exurgendi labore vigilan-
dum ægro est.

Jam verborum prognosin claudentium, quemadmodum interpretationem duplicem institui:
sic duplicem enarrationem dabo quæ utrinque subsistat. DELET, inquam, HOC ALVI PROFLU-
VIUM, FACIEI EXANTHEMATA: subducta unde assurgunt & incrementum capiunt, materia. Aristot-
eles ait, mulierum facies menstrualium ut decet, nec maculari, nec verrucis scædari, lib. 3. hist. 30
animal. λευκότερος εἶναι καὶ ἀγλαότερος, i. politas, læves, illustres. Hippocrates lib. 2. de diæta
causas in medium adducit faciei, ab exercitatione matutina quæ alvum dejicit, nitidioris &
splendidioris factæ, ἀγρίως. Οταν κινωθῇ ἡ κοιλίη, ἰληδὴς ἐκποτῶν ἐκ τῆ ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ τῆ ἐκ τοῦ
λῆος, τὸ ὑγρὸν, θερμὸν ἔσται. κινωθῆναι δὲ τῆ κεφαλῆς. δοκιμαζέμεται ἡ περσώπε, καὶ ἡ ἀκρότης, καὶ γόνυται ἀνα-
γίγναι οἱ ἀνθρώποι. i. Exinanita alvus, humorem ex reliquo quidem corpore universo, ex capite autem
præsertim, ad sese attrahit, cum incaluit. Vacuatione autem capitis expurgantur tum oculi, tum au-
res: ipsa autem facies clarior sit ac nitidior.

Vel (utrumque enim Græca dictio per amphibologiam admittit) SISTITUR AUTEM EXANTHE-
MATIBUS.] Vel potius sisti per ea declaratur, velut argumento humoris sursum avocari, & re-
trahi incipientis. His analogum fuit illud. Surditas in febre alvum sistit.

Coac. 7. c.
lib. 2.

40

35 Κοπρώδης μὲν τόνος διαχώρησις· κοιλίης πονηρίῳ σημαίνει.

Stercorosa cum tensione defectio; laborem alvi denunciat.

EJUSDEM esse tensio intelligitur, cujus πονηρία ponitur; ponitur autem τῇ κοιλίῳ, i. alvi, seu
vastitatis illius quæ ensiformi cartilagine, pubisque osse, & nothis costis circumscribitur, &
cum aliis quibusdam, tum ex magna parte intestinis oppletur, quorum liquidior subductio,
πονηρία vocata est, unde πονηρόεσθαι verbum, ejusdem cum τῷ καθυστεροῦσθαι significati. Ergo 50
capacitas illa abdomine tegitur, cujus si distentio fuerit, eaque simplex, cujusmodi animo ca-
pitur ea in qua neque scirrhi, neque inflammationis mentio ulla auditur; etsi tum stercorosa,
sive duriuscula, eaque pauca egeruntur: diarrhæam tamen affuturam expectamus, distentio-
nis molestæ levamento. Hypochondriorum dolores; tumoresque, recens abortos, inflammatione ca-
rentes, borborygmus tollit auditus sub hypochondrio: maximeque si cum stercore, urina, & flatu ab-
ierit: prognosi 25. lib. 2. progn. & Coaca 11. cap. 11. lib. 2. Neque ab his aliena fuit species
Coacæ 164. lib. 1. Κοιλίης ἐμφυσώσεως, μικρὸν ἀφαιδέσθαι· ταῦτα καὶ κοιλίᾳ καθυστεροῦσθαι. i. Alvo in-
flata, pauca reddebat: & paulò post; his alvi profuse feruntur.

36 Φλεγματώδης δὲ ὀξείως, μὲν καρδιωγμῷ· δυσεντερίῳ. τάχα δὲ καὶ 60
ὀσφυαλγίῳ.

At pituitosa facta protinus, cum pectoris morfu; dysenteriam: fortè
& lumborum dolorem.

PRODICO, Hippocratis magistro, in more loquendi fuit, flavam bilem & æstuantem humo-
rem omnem, appellare φλέγμα, ὅθεν τὸ πεφλέχθαι: author Galenus lib. de facultatibus natu-
ralib. Græcorum quibusdam eadem religio fuit, ne humorem frigidum, pituitam, ardoris ho- 70
mine donarent, quod est φλέγμα: sicut Aristoteli usu venisse comperi, qui frigidam humidam por-

portionem sanguinis, ἰχθυῶς dixit; quod autem crassum atque viscidum, βλέναι, ἢ μύξα: lib. 3. hist. animal. Contrariam tamen sententiam major pars secuta est, atque in consuetudinem recepit, ut φλέγμα esset unum ex congenitis & congenerantibus humidis, à sanguine, & bile utraque quartum. In his Hippocrates fuit, in eo, ut in aliis pluribus, à præceptore discedens: lib. de hominis natura, Excidit ei tamen nonnunquam, ut φλέγμα haberet καύματος loco & sensu, ut Galenus ad secundum prognostici annotavit; observavimus ipsi semel atque iterum in ἐξήκωτον lib. ubi, ne alia confecer, πρὸς σπύγμα, καὶ καφίς, καὶ καμικά, καὶ φλεγμὰς δια vocitantur, quæ lib. 2. de diæta agnita inter καυσικά fuerant. Utrouque sensu accepta propositio erit. Patet enim, compertum usu, quòd quibus cum torminibus pituitosa seu mucosa aut contrà biliosa flava, viridiave excrementa se produnt, dysenteriam illa secum adducunt: intestinis abradendo exulceratis, sive à pituita putri & falsa, sive à flavo humore bilioso qui tormina prius faciebat, unaque morsum pectori, i. tenuibus intestinis & stomacho inferebat. Idem ille humor, si non solum intestinis coercetur, sed mesenterio quoque ipso; inde vi extirpatus & avulsus, dolorem ex distentione facit lumbis, quorum è nervis mesenterium originem ducit.

37 Τοῖσι τοῖς τοῖσι κοιλίης πείσας πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσα, τὰ χιον κυλλομένη· ἔχ' π' ἀσπασμῶδες. τὸ πύρριγόν τέ τοισι· ὀλέθριον.

His distenta alvus quæ coacta & ægrè liquida reddit, ocyûsque intumescit; habet aliquid convulsorium. Iisdem superrigere: mortiferum.

HUIC SIMILE quid adferbat 91. lib. 1. In diuturnis moles alvi sine causa affurgens; habet aliquid convulsificum. Cæterum ex prorrh. 8. f. 3. 1. ἐξίσαι emendo, & ἐξίσαι repono: & καμικά per ἰγκυμῶς interpretor. Sed illud ipsum, ἰγκυμῶς, & illud, τὰ χιον χαλῶσα, hic & illic aut in casum gignendi verto, aut ad ἐξίσαι convertio. Jam propositi sensum sic accipio.

30 His.] i. Dysentericis; vel sanè quibus distenta est alvus cum torminibus & pectoris morsu; his, inquam, si quæ liquida biliosa vel pituitosa falsa statim apparere, non nisi paulatim & ægrè cum tenesmo, idque necessario per clysterem, demittuntur; unaque alvus magis ac magis intumescit: humoris efferi translatione facta; ad cerebrum quidem, convulsio epileptica; ad nervosum autem genus, propriè dicta contingeret. Sic evenit, inquit, Aspasii filio. Ac de dysenteria quidem biliosa, quæ pituitosam cum falsilagine continet, auditum est supra, si intempestivè supprimatur, vel artificio medici, vel sponte naturæ, ut hoc loco, abscessum in articulos facere: per progressum ad mesenterium ab intestinis, à mesenterio autem ad lumborum nervos qui propagantur ad femur & ultra. Sed quæ ratio dysenteriae, eadem est biliosi profluvii, & torminum quorum materia bilis, diarrhoeam erat allatura, nisi suppressa & translata esset. Atque hæc quidem de convulsione propriè dicta. Jam ut ipsa utrinque sup-

40 pressio & translatio, à dysenteria, inquam, & torminibus, epilepsiam afferant, videndum. Ergo si dolores circa lumbos & ilia diuturni, qui ad hypochondria preepunt cum febre & cibi fastidio, ubi fortiter ad caput transeunt, epileptico modo necant: cur mirum id videri debeat de obortis repente torminibus & stomachi morsu, ac lumborum doloribus, cum intumescente alvo ab excrementis quæ statim biliosa conspecta, statim subistere? Excrementorum huiusmodi suppressio, hydropem facit: hydropis propagatio, epilepsiam.

IISDEM SUPERRIGERE; MORTIFERUM.] Iisdem, inquam, vel jam convulsis; vel dysenteria aut tormine laborantibus, Nam superrigere, si rigorem indicat supervenientem; ducetur in malis, ut crisis non propria mali quod profluvio vel vomitu sanandum est: sin crebro rigorem repeti, condemnabitur sententiis i. libri, ubi de rigoris crebro repetiti significatione & causis est philosophatum. Nec dubium esse debet quin ab ejusmodi rigore frustra citato, irruptio in nervos facta, convulsionem accersat: ut antiquos interpretes Hippocratis, super convulsione proposita rigorem causantes, Galenus injuria reprehenderit; utiitates frustra prætexens rigoris cujuscunque periodici.

Nunc vide quo nexu & vinculo propositiones tres contineantur. Intumescit alvus cum de-

jectione stercoreosa, non magni incendii teste, sed excrementi copiosi; alvi profluvium expecta-

Intumescit cum biliosis mucosifve; à dysenteria verendum, si illa excerni pergunt: sin subsi-

stant & transferantur, lethalis convulsio expectanda; si præsertim intereideat atque interveniat

60 rigor.

38 Οἱσι μέλανα διαχωρεῖ· ἐφιδρῶσι ψυχροῖς.

Qui nigra egerunt; frigidum illi exudant.

MENTIONEM fecit cum 32. hujus cap. sectio 3. lib. 1. prorrh. nigrarum dejectionum excipientium hæmorrhagiam; 24. aph. lib. 5. earum quæ fractis jam diuturnitate morbi viribus adveniunt: hic de iis refertur ad nos, qui nigra egerendi finem non faciunt, in verbo ἀσχετόν: quod est privilegii ejusdem cum τῷ ἐξήκωτον aphorif. 79. lib. 4. Generationem perpetuam vacuatio ostendit: perpetua autem generatio viscerum alienationem, quam exolutio tandem sequitur, frigido exudante nunciata.

39 Οἷσι κοιλίη καὶ δέχας ταράσσεται, τὰ δὲ ἔργα μικρὰ, παραγόντων κοιλίη μὲν ξηραίνεται, τὸ δὲ ἔργον πληθύνει λεπτόν. τέτοιον δισπασίς ἐς ἀεθρα.

Alvus initio perturbata cum paucis urinis, labentibus inde diebus facta siccior, cum urinis copiosis & crudis; abscessum in articulos prævidendum exhibet.

10

Cum ex more dicendi, tum ex oppositione siccioris, intelligimus alvum perturbatam esse profusam, ductam multis & liquidis excrementis. Eam procedente morbo altringi sic ut sicciora deponat, ad longinquitatem ægrotandi apparere monuit hujus capituli 28. Hoc loco in considerationem urinæ proferuntur, initio paucæ, quanquam alvi profusio ex colluvie erat excrementorum: sed hæc nimirum vicissim fiunt: mictio noctu multa exiguum secessum habet; secessus largus mictionem paucam. Itaque etiam progressu temporis, subsistit alvus, urinæ profluunt: quæ si crassiores essent, morbum, exclusa materia, abigerent (sic enim convulsionem liberant à crassis frigidis humoribus natam:) sed exsistunt tenues & crudæ à repletis humore immodico venis, per cujus spissitudinem ut transcolentur, suam ipsæ deponunt. Ubi necesse est morbificam materiam vel à calore retineri, vel naturæ virtute & potentia alio converti. Hic igitur futurum est, si superesse æger debeat, nec diuturnitate morbi aut vehementia absumi, ut quas in partes morbifica materia inde nata recubuerit; calida quidem in aures; frigida in articulos femorum & tibiarum, abscessus fiat. Quibus urinæ diu tenues & crude fluunt, unaque adsunt cætera salutis signa; abscessum expectare decet in partes diaphragmate inferiores. Ubi Galenus illam abscessus distinctionem, pro humorum dissimilitudine quibus morbi constant, loco produxisse visus est.

progn. 34.
lib. 2.

40. Αἱ κτ' μικρὰ ἀνασάσεις ῥιγώδεις. καὶ οἷς φλαῦρον διαχώρημα δυσκολώτατον, τεταρτάριον δὲ χρόμενον.

30

Qui crebrò paucam ad egestionem surgendo perhorrescunt, si quidem ipsa dejectio prava fuerit; in periculo sunt sinistri iudicii: præsertim si quarto die id fieri incipiat.

Coac. 34.
hujus cap.
progn. 14.
lib. 2.

SI PERTURBATA alvus, pauca sæpius subducat, distendit buccas, i. extenuationem parit: quia crebrò exurgendo, vigilandum ægro est. Hæc sunt quæ superfluum redundantem copia oppressa multum natura exprimit. Quod si vitiosa insuper excrementa fuerint, tenuia, sædi odoris, glutinosa, viridia, vitellina, aut nigra; quorum tanta feritas fuerit, ut membranosa intestina vellicando, rigorem cieant, vel profecto horrorem (frustra namque est illa hypothesis; qui surgendo perhorrescunt, si quidem ipsa dejectio vitiosa fuerit: cum aliter quàm à vitiosa dejectione, perhorrescere exurgendo non possint) res est difficillimi negotii, quæ ad esseram vim morbi, magnam sic parat virium imbecillitatem. Præsertim si quarto die id fieri incipiat: quo tempore cupienda, non expectanda materiæ concoctio fuit: ut res humoris impetu, non naturæ imperio regatur eo die quo quæcunque fiunt, ut cæteris criticis, maximi esse solent ponderis ac momenti.

40

alii ἔλεον
σαφ.

41 Αἱ πυκναὶ κτ' μικρὰ ἀνασάσεις ὑπόγλυκρυι, (ἔχουσαι) μικρὰ κοπρώδεια μεθ' ὑποχονδρίαι ἀλγύμαλα. ἰκτερώδεις. ἀεθ. ὀπισάντων ἔτοι ἐκχλοῖν;

50

Qui crebrò ad paucam egestionem surgunt, alvusque fertur partim veluti viscidis, partim exiguis stercorosis, cum hypochondrii dolore; fiunt icterici. An his illi subsistentibus, viridi colore inficiuntur?

60

Hic ETIAM.] crebra, peneque inanis exurgendi cupiditas, certos facere nos debet de natura plurimum oppressa. Additur hypochondrii dolor, & hypochondrii quidem dextri, quandoquidem vis ea est istius nominis, quoties absolute ponitur: ut qua ex parte oppressio sic designatum habeamus; ex jecore nimirum, cuius sive contumacem obstructionem, sive magnam inflammationem, bene est quod icterum putat adducere. De concepta si non φλεμῶν, saltem φλογὸς admonent excrementa stercorosa recocta; multoque magis quæ velut viscida simul descendunt. Sic enim à Galeno accepimus ἐπὶ οἷσι ὑπὸ τῷ θερμότητι αἰκνύται πύκνωμα παραμεινὸν πρὸ τοῦ χροῦ γλυκρυῖα, καὶ ἐξ ἀρχῆς μηδὲν ἔχει, i. quid quæcunque à calore alterantur, inter coquendum, viscida quodammodo fiunt, cum talia ab initio non essent.

Nunc

Nunc super ictero sciscitatur, an incrementa in pejus capiat, & pro flavo, croceo & viridi corpus inficiat, subsistentibus istiusmodi excrementis. Cui quidem questioni satisfaciendum affirmando id de quo dubitat; sive subsistere, supprimi est; sive in alia excrementa mutari, ut pro globulenta liquida chylosa, pro biliosis subrubra descendant. Namque illinc, humoris qui intestinis effluere nonnullus consueverat, major per corpus restitantis diffusio: hinc alterationis captae, in alienationem facta conversio. Utrunque in causa erit, morbi jam pridem concepti nova propagatio, biliosi humoris perenne geniti inexhausta scaturigo. Plura legito in comment. parentis mei ad 23. Coac. cap. 11. lib. 2. quæ cum hac eadem, sic vario scopo scripta est: quod hypochondriorum causa posita illic fuit; hic autem dejectionum. Cum ambabus convenit prorrh. 54. f. 3. 1. mutatis paucis, quorum vis eadem est, *ὑποχόνδριον χυλόν*, pro *ὑποχόνδριον*, primum leve est discrimen. Sed duo quæ sequuntur graviora, ad quæ mecum sic attendito. Pro eo namque quod explicavimus *ἐκχρόσται*, sic habet, *ἐκχρόσται*, *ἀμα* *αἵματι*, i. exolvuntur, unaque sanguinem fundunt & naribus: quod idem est ac si diceret; superveniente hæmorrhagia sanantur: juxta Coacam illam 25. cap. 11. lib. 2. Hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque umbilico circumpositarum dolores; excluso sanguine, discedunt: non excluso, interimunt. Ubi excluso sanguine, cum parente vertimus, extendentes *ἀσχεματισμός* nomen ad vacationem omnem, ex aph. 18. 2. Ex sanè dolores istiusmodi, *ῥέει αἷμα* *ἐκ τῶν ἰσθμίων*, *καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν*, i. sanguinis juvat & naribus prorupit. Quod & illa etiam tuetur. Quibus cum rubore faciei, hypochondrium in febribus non est molle; effluente naribus sanguine, convalescunt. Et illa etiam. Sanguinem ex adversa nare fundere; malum: ut in liene magno & dextris; ac similiter in hypochondrio. Sed & hepatis oppressionem levat dysenteria larga, brevi conquiescens. Quid dicam de hæmorrhoidibus & menstruis? Hæc nota sunt omnibus. Quamobrem recte idem qui nunquam quidquam malè. Quibus continuè in febris vacatione, hypochondrii & ventris dolor, crurum, & partium inferiorum, unaque venter in molem assurgit; phlebotomia exolvit. Ex quibus efficitur, ut probabilis tam sit Coacarum, quàm prorrhethici lectio; utraque sanè veritatem continens: hoc unum intererit, quod si illam retinemus prorrhethici; *ἡπείαν* verbum, de excrementis quidem alvi accipiemus; & suppressis, ut antè, cum natura viam aliò converterit; & mutatis etiam: modò ne, ut illic in pejus, cum dysenteria adest merè sanguinea.

Hoc iterum Coaca amplius prorrheticum illud attulit, quod ictero significando, dolorem lateris doli hypochondrii adjunxit. Id verò in illa Coaca fundamentum habuit. Quibus lumborum & lateris dolor repente sine causa manifesta incidit; icterici fiunt. At ille lateris dolor, non punctorius est, qualis pleuritidis: sed tenivus, symptoma jecoris inflammati: unde apparet neque prorrheticum redundasse, quod cum elocutum fuerit, neque mancã Coacam fuisse, quod siluerit.

Quæ omnia sum diligenter ita persecutus, quo lectores cautiores efficiam in adhibenda fide Galeno, quoties de Prorrhethici & Coacarum autoritate detrectat. Non est, inquam Galeno protinus credendum, si quod prorrheticum falsum esse dixit; multò minùs mihi, si verum. Esto fidei ratio ipsa vindex. Coacas plurimas parens meus ab ejus censura vindicavit; ipse quasdam superius defendi: nec verò quæ sese deinceps offerent, suo patrocinio destitutas sinam. Tantam apud me auctoritatem habet, non Hippocratis modò nomen, sed & ejus etiam quæ ab illo profecta, illius fama floruit, Scholæ Coæ: ut veritatem putem, cum oculis hominum subijci vellet, sese utriusque & viri & scholæ chartis ac literis credidisse.

42 Τὰ δ' ἐς ἰσφὺν ἀλγύματα, ἐν τέτοισι αἰμορροῶσι· αἷμα διαχωρεῖ λαμπρῶς.

Lumborum dolores, hæmorrhoidicis illis, purum sanguinem effundunt.

Hoc est signum hæmorrhagiæ criticæ jecoris dolentis & oppressi, quod ita exprimebat prorrheticum nuper adductum. *Τῶν τῶν ἰσφύων ἀλγύματα αἰμορροῶν*. i. His lumborum tensio, hæmorrhagicus est dolor. Est enim lumborum illa tensio ab oppressione musculorum ipsis adjacentium; oppressio autem ex repletionem magnæ, quæ illac excurrit, venæ, in quam omnium primam redundat jecur. Vide comment. Galeni ad prorrh. 37. f. 3. 1. In lumborum prægrandi dolore, cardialgiæ & cibi fastidia, signa sunt hæmorrhagiæ, aut antegressæ, aut futuræ. Ex quæ parens meus scripsit ad illam Coacam 2. cap. 12. lib. 2. Dolorifica in lumbis mala, sanguisflua. Ut autem oppressioni jecoris, lumborum distentio adfit, non contingit nisi *πολυαίματος*, i. sanguine abundantibus (sepe enim jecoris oppressionem facit simplex humoris biliosi aut pituitosi quem exitu contumax obstructio impedit, collectio:) nec quibus lumborum distentio ex repleta sanguine est magna vena, illis protinus sanguis erumpit: visuntur plurimi eo suppresso, atque ad caput aut laryngis partes translato interire: præditos esse oportet natura, sanguinis profluvio alicui obnoxia, quales mulieres, quales qui hæmorrhoidas habent, quales quibus familiaris narium hæmorrhagia; quos omnes uno nomine citavit *αἰμορροῶν*. *Αἷμα λαμπρῶς* non est hic sanguis lucidus, sive suaverubens, sive splendidus, nomine lucidi accipitur; sed sanguis purus; nec purus quidem, segregatus à concretionem humoris alieni; sed purus, inquam, i. non cruentum quid, sed ipse larga copia cruor. Gallicè, *ils jettent le sang tout clair*.

43 Μετὰ καίρε καὶ κεφαλαλγίης τὸ Ἰππικλαίνεας· ὀλέθριον.

44 Τὰ γλίχρα χολώδεα· μᾶλλον πὶ τὰς ὑποπλάσιαι παρ' ἑς ποιεί.

Febricula cum cōmate & capitis dolore; mortifera.

Viscida biliosa, ad aurium magis abscessus prompta sunt.

Sic duas prognoses conjungere visum est, ut mutuo unius ex altera sensus eliciatur; utriusque autem, ex antecedente. Docti enim sumus, icterum à jecoris oppressione natum, accedente hæmorrhagia, deleri: sed illo beneficio frui; non esse icterici cujuscunque: at eorum duntaxat quibus ex naturæ aut beneficio, aut præscripto, vel familiaris aliqua vacuatio sanguinis est, vel sanè facilis accessu: reliquos, si minus copiosa & laudabili alvi solutione curantur, incommoda experiri potius maxima; exempli causa, paratidum lethali-um. Paratidas igitur illas hæc theorematata docent à bilioso viscido humore advenire potius quàm à pituitoso vel melancholico: significari autem febricula cum cōmate & cephalalgia conjuncta. De humore quidem bilioso, intellectum est antè, incallescendo glutinosum fieri: inclinatum præterea esse in paratidas, ex Galeno ad progn. 34. lib. 2.

Coac. 6. &
8. cap. 2.
lib. 2.

Febriculam autem interpretati sumus τὸ παχύνειν, quod est παρρησιάζειν, prorrh. 10. f. 2. 1. Galeno interprete, ἐκ ἐξὸς ἔθελος, ἀλλὰ βλαχρὸς πυρετός: cujus proprium est, humorem commovere ac ducere sursum in caput, non dilcutere. Inde igitur contractum cōma, paratidas fundit. Cōmatosi enim, fastidiosi, hypochondrium dolentes, sæpe & parum ex-cernentes crebra & pauca; tumorum pone aures præmuncii. Annon est illa prorrh. ἢ παρρησιάζειν. i. Ictero supernata habetudo? Annon & illud cap. 26. lib. 2. Coac. τὰ ἰκτερά ἢ πίνον πὶ ἰκτεράσι μὲν, i. Ictericis inde non admodum sentientes? Est enim cōma, debilitatio phan-tasia, sensationem cognoscentis rerum objectarum.

45 Οσα, κοιλίης κατ'υγρανομένης, οἰδήματα μετεωρίζεται μὲν ἀλ-
γημάτων· κακόν.

Quicumque tumores, fluente alvo, dolenter assurgunt; mali sunt.

comment.
aph. 16. 6.

VICESIMAQUARTA hujus ad abdomen, fluente alvo, intumescens pertinuit, & hydropem prædixit; tympanitem, ab imbecillitate intestinorum; ascitem, ab eorundem aut jecoris inflammatione. Hæc decisio est phlegmonarum systrophicarum quæ intrà vel extrà concipiuntur. Quis enim nescit dolorificos tumores esse phlegmonicos? Non philosophabor ob-scure. Fundit alvus aut cruda, aut cruditatis expertia. Cruditatis expertis est materiæ portio, seu pridem collectæ, seu recens productæ & genitæ quæ ad tumorem attollen-dum properabat. Hic & symptomaticus tumor est, & symptomatica diarrhæa; utrum-que, inquam, symptomaticum humoris efferi, impetu potius suo concitati, quàm ducti naturæ motu. Natura enim si sua sponte res gerit, abscessum alterutrum procurabit, non utrumque, & decubitu factum, & effluxu. Cruditatis autem particeps est henteria, so-boles inflammationis magnæ, cujus tanta vis est, ut ipsam dejecerit alvi, intestinorum, & jecoris: μήτε ἔλκεν ἐς ταῦτ' ἢ τρεψὶν διωκόμεν' ἢ ἥπαρ, μὲν αἱματῶν. ἔστι δ' ὅτι ἢ πὶ κοιλίης ἀσθενείας αὐτῶν, i. impotente jecore alimenti attrahendi, & in sanguinem convertendi; quod alimentum sæpe hic alvus ipsa corrumpit. Loquitur autem de diarrhæa quæ pleuritidi & pe-ripneumoniæ superadvenit. Quem aphorismum in exemplum illustre relinquam theorema-tis hujus universi: sicut pestilentes bubones qui cum fluente liquidis, maximeque aquosis, cruditatis participibus excrementis alvo, lethales fiunt: ut vidi nuper in quodam chirurgo qui tertio sic morbi die interiit.

46 Κοιλίης ὑπὸ πλάσιαι, ἀλλὰ δὲ πνὸς μὴ νεωτερωμένη· ταχέως κα-
ταρρήγνυ, καὶ κοκοιθίσεσθαι.

*Eandem alvum si quando suppressi contigerit, illa nisi quid novi for-
tè supervenerit; deinceps solvetur deteriorem in modum.*

SI SUPPRESSA alvus quæ antè cum dolorifica ferebatur systrophica phlegmone, conjun-ctam adhuc retinet urinarum cruditatem, qua permanente, excrementa crassescere non possunt ad rariorem dejectionem; nec hæmorrhagia, apoplexiave, aut paratides, transla-to humore exortæ fuerint; nec verò phymatis crudi facta sit in costum mutatio: sic e-nim interpretor illud, ἀλλὰ δὲ πνὸς μὴ νεωτερωμένη: fore spera, ut deinceps illa ipsa alvus perturbata feratur: vel dante inducias labore, cujus acerbitas, quos ad partem affectam spiritus attrahebat, illis destitutam sinebat virtutem expellendi: vel ne dante quidem in-ducias dolore; sed excrementis, quæ suspensa ad tempus & collecta fuerant, pondere tandem veluti suo excidentibus atque excedentibus, præ retentricis potius imbecillitate, quàm expultricis facultate & potentia. Fluit igitur alvus, ut antè: sed in deteriorem mo-dum:

dum : quo scilicet progressus major in cruditate & putredine fuit.

47 Τὰ ἐμέμενα Ἰπὶ τέτοιαι ποτηρὰ καὶ θηριώδεα.

Ad hac solent esse vomitus difficiles & ferini.

FERINUM est, alvo fluente vomere; tam occasione vomendi, quàm noxa cum vomendo illata. Hic enim vomendi causa, redundantia non est, quæ si non tumore exorto, certè alvi profluvio imminuitur. Qualitas igitur maligna & venenata, quæ vel chymate, vel vapore suo stomachum inficit ac resolvit. Talis æruginosus humor & atrabilarius, qui sulphuris in modum accensi intra venas, tetro cuncta vapore & complet & disperdit. Atque hi quidem alvum vomitus non sistant. Jam cum vomendo ea noxa inferitur, quod rumpitur stomachus, cujus dolore, cordis vitalem vim dissipari non est novum. Hujus sanè prognosæ, & duarum quæ proximè antecessere, scopus est idem, apertus iis qui peste correptis interfuere.

48 Οἷσι, Ἰπὶ φλογώδεσι καὶ Ἰξερύθροις λυομένοις, δυσώδες λαύρην
20 ὑπέρυθρον· ἔλπις ἐμμανῆνα.

Quibus, in rutila & rubente facie, soluta alvo, fætidorum subbrororum copia secedit; spes est fore ut vehementer delirent.

HANC demonstrabunt relatæ in superiores, propositiones duæ: quarum prior fuit 4. cap. 5. lib. 2. Προώπη εὐχρῶς ἢ σκυθρωπῆς ἐν ἄξει· κακόν. i. Egregiè colorata facies in acutis; mala: defumpta è prorrh. 14. f. 2. 1. Προώπη εὐχρῶς, καὶ τὸ ἄλιν σκυθρωπὸν· πονηρὸν, i. Rubori faciei saturato, si caperatio frontis accedat; prævium. Uoi ἄχρωι interpretatur Galenus ἱέρυθρον, cui, φλογώδεις hîc adjungitur; Ἐπὶ θερμασίης πῦλῆς, i. ab ingenti calore, ait Galenus eodem loco. Quorsum autem spectet illa σκυθρωπῆς, documentum Thasia mulier dementata tradidit. Altera propositio est 29. hujus cap. Τὸ ἢ ἱξερύθρον ἐν πυρὶ· ὁ θάνατος. i. Prærubra in febre dejectio, delirium portendit. Ubi delirium explicavimus dementiæ summa; vel à translatione profectum humoris symptomatica; vel à sympathia simplici inflammatarum venarum & arteriarum quæ à visceribus ad cerebrum ascendunt. Duo sunt igitur hîc signa quæ separata delirium promittunt: multò magis si conjuncta, cum videlicet ad præparationem suscipientis causæ, i. cerebri, genarum & faciei insigni rubore teitatum; magna vis affertur efficientis, i. bilis à viscerum incendio genitæ & deportatæ. Propterea hanc etiam Coacam prorrheticum imitatum est, vel potius prorrheticum Coaca; quòd regulæ jam dictæ de vultuosa facie & rubra, istam ipsam, nulla interposita, subjunxit. Τὰ πλεονῶντα ὑπερχρῆματ᾽ ἐς αἰφνῶδια ἀκρῆτα, παροξυντικά. i. Malum (illud prædictum scilicet) exacerbant dejectiones spuriosæ.

49 Ο αὐχμώδης χεὼς· σημαίνει κοιλίην ποτηρομένην. Ἰπὶ τέτοιαις,
Ἰξερύθρα σαρκόπυα, μάλιστα δίοισι.

*Squalida cutis, ventris labem significat. His purulentæ carnes præ-
50 rubræ, ut plurimum, secedunt.*

QUANDOQUIDEM à terra indurescente situ, squaloris nomen transumptum ad cutim est; terra autem situ indurescens, rimis multis finditur, & hiulca redditur: idem sub nomine illo intelligamus de cute. Scabra primum ea est ὅτι κνημῖ καὶ ψώρας, i. à pruritu & scabie: inde ulceratur: nonnunquam fissâ, ex nulla præcedente aut icabie aut prurigne, visitur; maximè in manibus & calcaneis. Pruritus facit affluxus pituitæ putris & falsæ, qua quidem verius inficiuntur, quàm nutriuntur partes solidæ; cujus ut appulsus & adhesio esse possit, nulla perficitur à natura assimilatio. Hinc assurgentes quædam veluti squalide. Idem de atrabilario retorrído sanguine statuendum, ea crassicie prædito ut insinuari in cutim nequeat, nutriendi causa: sic illam proinde exuccam & aridam, scindi & rimosam fieri est necesse; præsertimque in manibus ac pedibus: quòd eæ partes omnium primæ destituantur opera caloris nativi, in cujus virtute posita est vitiorum sanguinis emendatio. Eandem etiam cutim contingit, affluente, nec fubeunte sanguine, in tuberculos attolli; quibus apertis, sanies quædam exit, haud puri similis, sed putredini valde alienæ. Hæc illa est leproforum, elephantiorumve (nihil interest) conditio quorum de alimento, descripto suprâ, edita sententia est; quòd suam adduxit speciem atque ideam, priore inducâ & obliterata. Vitia autem sanguinis, aliunde non sunt quàm à viscerum labe, quæ τῇ κοιλίᾳ author est complexus: aliter hîc ποτηρῶδες, quàm per καθυχαίνοντες cupiens explicari. Viscera igitur, alvina quidem omnia, imprimisque autem jecur, eam ob causam per
70 initia non opprimuntur, quòd facultatibus concoctricæ & secretrice corruptis, validam retinent expultricem, qua in corporis habitum sese fæda illa & putri colluvie exonerant: donec

nec illa etiam, ut necesse est, postremo languescere, copia obruuntur, quæ flaccida jam, indigena acrimonia multo antè exedebat. Ita per profluvium abeuntis quasi per frusta hepatis, quæ purulentas appellat carnes subrubras, vivendi fit finis.

50 *Επὶ κοιλίῳ χολῳδῇ μαλθακῶς, κοπρώδῃ· κόματα ἑμφανέστα, παρ' ὧς ποιεῖ.*

Biliosis liquidis ex alvo primùm descendantibus, post stercorosis, coma superveniens; tumorem ad aures facit. 10

PROXIMA huic sententia fuit prorrh. 73. f. 3. 1. *Κοιλίῃ μαλθακῇ, κοπρώδῃ ὀλίγῃ· κόματα ἑμφανέστα, τὰ παρ' ὧς αἰσθάνεται.* Utrumque desiderat particulam *ἑμφανέστα*, quæ succedentia faciat liquidis sicca. Coaca autem prorrhethico melius habuit τὰ χολῳδῇ: quod ad demonstrationem quantum faciat, declarant quæ sequuntur. Sic enim visum est mihi; quod quemadmodum mali urina est omnis, si ex rubra nuper, mox aquosa decolor evadit: sic alvus liquida, biliosis lata, repente indurescens. Propterea quod neque hinc, neque illinc, biliosi humoris cessans generatio: sed aliò facta translatio ostenditur. Maximè si quæ dura, liquidorum loco dantur, dant ardoris adustione notas, qualia *κοπρώδῃ, ἀσπιδί, σπινθηρί.* Biliosi autem humoris translatio fit potissimùm ad caput, quod sese in glandulas quæ sunt pone aures exonerans, paratides facit: Coac. 44. hujus cap. à qua aliena 27. non fuit, cum prorrh. 18. f. 3. 1. Sed paratides inde assurgere ait, comatis sæpe interventu. Vide Coac. 5. cap. 4. lib. 2. Ex his insuper apparet huic non idem quod 28. fuisse propositi, quæ alvum posuit exsiccata, postquam liquida serosa morbi initio profudisset, non biliosa. 20

51 *Χολῳδῆα διαχωρήματα· κώφωσις παρὰ κώφωσιν ὃ παρὰ χολῳδῆς διαχώρημα.* 30

Biliosa profluvia surditas sistit. Et surditatem tollunt profluvia biliosa.

VIDE aphorismos 18. & 60. lib. 4. tum Coacam 3. cap. 3. & 5. cap. 2. lib. 2. Quibus jungito aph. 17. 6. *Lipientem, alvi profluvio corripitur; bonum.* Quo nempe familiari exemplo, crisin aperit symptomatum capitis omnium, à repletione originem ducentium.

52 *Τὰ ἐξ πυθικῶν ὑπερῶν βαδῶνθ', πρὸς κενεῶνα καὶ ἥεν γινόμενα· σημαίνει κοιλίην πονηθρομένην.* 40

Serpentes pustula supra bubonem, ad pubem & ilia; ventrem accensant vitii.

QUOD IN sensu 49. hujus, *πυθικῶν καὶ ὑπερῶν*, accepit, eodem hæc quoque admittit. *ἐξ πυθικῶν* autem leguntur, *ἀπὸ τῶν ἐκ πυθικῶν*, & eorum quidem *καρχαῖν ἢ φλακτομεῖν*, quæ sunt phymata bilis flavæ tenuioris, quæque supra bubonem ad pubem & illum, imò verò dorsum, pertinentia, *ζωνῆς*, i. zonam exhibent, à Scribonio Largo inter sacros ignes commemoratam, cap. 62. Hanc igitur propinquam ventri, ventris labem indicare constat: quia creabile est, bilem illam venis esse exclusam ejus loci, cujus est in vicinia. *Propinqua quæ sunt, omnium prima affliguntur.* Et, ubi sudor; ibi morbus. 50

53 *Εκλυσις ὀδυῖνι λύσσα· κοιλίῳ μάλα καθυγραίνει.*

Exolutio quæ dolorem solvit; ventrem humidiores facit.

ΕΚΛΥΣΙΣ, facultatum vitalium repentina debilitatio, quæ quidem cori exiguo velut filo pendere creditur, languescere vita, Gallicè *faiblesse*. Illa si, cessante pulsu, lapsum quoque habet virium animalitatis; citra sudorem, *ληπθυμία, λεπτοθυμία*; cum sudore profertim frigido, *σπῆσις* nominatur, Gallicè *defaillance*. Vide Galenum 1. ad Glauc. & comment. ad aphorif. 41. 2. ubi *σπῆσις*, circumloquendo Hippocrates, extulit, *ἐκλύειται ἰσχυρῶς*, i. vehementer exolvitur. Ab exolutionibus hujusmodi, dolores cessant, specie minus tum representata effingendi virtuti per spiritus qui ad eam, tum dissipati, minimè deferuntur. Quod sponte factum naturæ, imitata ratio est, sedandis doloribus magnis, phlebotomia aut purgatione ad lipothymiam perducta. Et *τῶν ἰσχυρῶν ὀδυῖνι*, *ὡς οἱ μὲν βίβωσι*, *ὡς οἱ μὲν λειπθυμίας ἐκκεῖνται*, *διὰ τὴν ἰσχυρίαν*, *ὡς οἱ μὲν φλακτομεῖν*, *ὡς οἱ μὲν καθυγραίνει*, *ὡς οἱ μὲν λειπθυμίας ἐκκεῖνται*. 70

causa tollitur vacuatione & retractione humoris dolorifici. Sed ut ad rem redeam; talis exolutio ventrem humectat: humoribus tum ad alvum undique confluentibus, cum debilitati spiritus eos non retinent, & relaxantur partium retentrices fibræ. *Εν τοῖς θημοστατοῖς πορεῖται ἡ μέγιστος λεπτοθυμία φλεβοτόμια· κατὰ φύσιν τε ἀδραχρήματα ὅλης ἔξωθεν ἐκέρχεται, καὶ σβέννεται ὁ πυρετός. καὶ δὲ καὶ ἡ γαστήρ ἀδραχρῆται τοῖς πάλαισι, καὶ ἰδρώτι περιχέονται. i. In ardentissimis phlebotomia febrilis, animi deliquium attingens, totum repente habitum refrigerat, febremque extinguit. Et sanè quæ plurimis eorum solvitur venter, ac sudores effluunt.*

Gal. comment. eodem.

10 54 Τὰ καθ' ἑδρὴν ἰδνωδέα ἐκπυήματα· κοιλίῳ ἐκταράσσεται.

Suppurationes sedis dolorificæ; alvos perturbant.

ILLATA, vi motui intestinorum peristaltico, per proritacionem crassioris intestini, tenesmi ad instar, qui pro balano esse solet.

55 Θανατώδεια ἐστὶ τῶν διαχωρημάτων, τὸ λιπαρὸν, καὶ τὸ μέλαν, καὶ τὸ πελὶον, μὲν δυσωδὴς· καὶ τὸ χολώδες ἔχον ἐν ἐωυτῷ φακῶν ἢ 20 ἐρεβίνθων εἰρήμασι παρὰ πλῆσια.

Lethales sunt dejectiones pingues, nigra, livida; maximè si graveolentes fuerint: sed & biliosæ permixtæ velut ramentis lentis cicerisque freforum.

30 SUPER prima prognosæ parte, vide progn. 22. lib. 2. cum Galeni comment. ad eam. In altera parte qua subjiciuntur similia ramentis cicerum, lentiumve freforum, seu contritorum & conquassatorum (granula scilicet albicantia;) notatur ingens superassatio facta humoris biliosi, in angustissimis diu coerciti venæ portæ ad hepar anfractibus: quod esse nequit nisi à viscerum incendio, quo conflagrare ea necesse est; nec nisi cum interceptione chyli deducendi ad hepar: quorum ab alterutro intereundi metus, ab utroque major.

56 Η οἶον θρόμβος αἵματος διανθεῖς.

Et quod splendidum, simile est sanguineo grumo.

40 VIDE QUID agitem animo. Si sanguinem suaverubentem, ἀνθηρὸν, lego; in eo fuit Coaca hujus 9: si grumosum, 22. Omnino si sanguinem propositio notat, nihil adfert novi. Id fortasse absurdum non est; dici nunc, occasione data, quod jam dictum sit prius: sed grumosus sanguis non floridus est nec lucens, qui multum obscurus nigricat. Et illud, οἶον, vel me invito, designat aliquid simile concreto sanguini, quod tamen sanguis non sit. Dicit quispiam; adductas fuisse in examen dejectiones ad instar sanguinis nigras, 25. hujus. Respondeo illas, Galeno iudice, fuisse humoris melancholici, neque concreti, neque lucentis; sanguinem tamen concretum nigrore referentis: attendere me ad atram bilem, quam lucere nisi Galenus fateretur comment. ad aphorif. 24. 4. probarem ex priore de mulierum morbis. At negat concrecere posse. Infantium igitur recens natorum μικρότερον, i. papaverculum, pici simile, cuinam rogo tribui, nisi atræ bili debeat? concrevit tamen. Ego similia huic excrementa proferri iudico: ut prior hæc sit dejectionum in provectionibus, cum dejectionibus infantium comparatio in colore & consistentia: quemadmodum quæ sequitur, in odore erit.

57 Κατὰ τὴν ἰδμὴν ὅμοιον τῷ τῶν νηπίων.

Et quod odore simile est foris infantium.

60 HIC VERO supra commentarium philosophari non decrevi doctissimi viri Jac. Hollerii. Is periculosum censet quodcunque alienum à conditione est morbi, & naturæ, & ætatis. Sic periculosa fuit, ut aliena à conditione morbi, sitis immerito in acutis sedata, extimorum perfrigeratio, tinnitus aurium. Mortiferæ verò ducuntur fordes aurium quæ dulce faciunt, ut alienæ à conditione naturæ per quam amarescunt. Esse autem in conditione positum ætatis provectionis, ut foetidiora excrementa quàm infantia deponat. Horum namque blandior est calor, nascentis sui magis similis, illorum acrior. & à seipso velut discedens in naturam ignei: horum alimentum simplex, nec valde elaboratum; illorum varia edulia, mixtionis præstantis & elaboratæ, quorum perinde putidior corruptio, velut in contrarium profecta, lib. 2. ἐν πρῶτῳ, & cap. 5. 1. physicorum. Sunt autem excrementa, corruptæ partes de iis ex alimento residuæ, quæ solæ coctionem admiserunt, ex 4. Meteor. Πρῶτον μὲν ἐν τῇ αἰσῇ καὶ τῇ σπέννεται ὅ ἐν τῇ καύτῳ. Atque hoc quidem si in secunda

cunda valetudine locum habet, profectò in adversa, multò potiore obtinebit: maximeque in febribus, quarum ardoris est omnia corrumpere & putrefacere. Per eas igitur, si reliquæ alvi egerantur provectis non magis quàm infantium, foris scetidæ; mortem significat, ut signa à conditione ætatis & morbi plurimùm abhorrentia. In prognostico certè ubi factor ingens accusatur ut magnæ putredinis quæ ipsa est febris magnæ; de excremento ad salutem poscitur, ut sit *μη ἄλλω δυσώδης*, non multùm graveolens; sed *δυσώδης* tamen: secus extingui properantem deferret cum febrili nativum calorem.

58 Καὶ τὸ ποικίλον· τό δ' αὐτὸ καὶ χροῖον. γήραι δ' ἂν τοῦτον αἵματῶδες, ξυσματῶδες, χολῶδες, μέλαν, πρασοειδές, καὶ ὅμοι, καὶ ἐναλλάξ.

Sic & varium: est autem hoc ipsum morbi diuturni. Et huiusmodi quidem fuerit, sanguineum, ramentosum, biliosum, nigrum, porraceum; sive illa exeunt simul, sive vicissim.

UBICUNQUE ingenium Galenus exercuit; in eo reliquorum mentes oportet conquirere. 20 Est autem ab eo editus commentarius ad hanc Coacam scriptam ordine 23. lib. 2. prognost. ubi quod *μη ἄλλω* legitur, hic audimus *ἐναλλάξ*.

59 Θανατῶδες δ' ἐστὶ καὶ πᾶν τὸ ἀναιδήτως διεξίον.

Lethale est etiam quodcumque sine sensu exit.

ADIECIT PROTH. 41. f. 2. i. *ἐστὶ παρ' ἑωυτοῦ*, i. manenti apud se, seu mente constanti: quasi ita indicet, iudicetque; quod sponte sua, nec iussu ægri elabatur dejectio, si in causa est alienatio mentis agentis aliud, nec intendens specierum representationi; minus intentari periculum, quàm si, mente sana nec aberrante, ab extincto illud ipsum contingat sensu earum partium per quas excretio illa fit. Propterea quod alienata mens revocari potest: sentiendi amissa vis non potest. Sed tamen, quandoquidem certè alterutrum cum periculo vitæ conjunctum; admittitor Coaca ut habet, ipso quamvis amplior & generalior prorrhethico. Non si quid lethale, moriendi hoc ipsum protinus necessitatem adfert. Verumenimvero super excrementis quæ cum nulla cogitationis culpa clam abeunt, exemplum adferebat Hippocrates in commemorato prorrhethico, hepatici cujuspiam qui tenuia dum alvo egerebat, non sentiebat. Ei in eo Galenus illudit, cum ait exolutionem jecoris nihil ad sensus hebetudinem facere: si quidem sentiendi vis ad partes reliquas à cerebro influit per nervos, quibus & jecori nulla est commodorum ac vitiorum communicatio. Mihi verò est quod Galeno pro Hippocrate reponam. Jecoris opera cerebrum carere non posse; neque ipsos igitur nervos: omnium minimè intestina, quæ dicata nutritionis officii, cum reliquis subiciuntur jecori ut principi. Ut cerebri virtus influat, sentiendi vim excitare non posse nisi in paribus ita ut decet concretis & temperatis. Temperiei conservationem esse à jecore, fonte alimenti & caloris nutritui convenientis. Quid est quod elephantorum sensum habet? an cerebri denegatus calor & spiritus? Atqui ille uberrimus affluit, & nullam corporis partem, sui expertem sinit. Unde igitur, inquam, ille stupor? A depravato partium temperamento, ex quo ad excipiendam facultatem sensificam adhuc idoneæ, ad eam in suos usus percipiendam tum ineptæ fiunt. At enim temperamenti illa in universo corpore depravatio, cuius tandem attribuenda, nisi *ἐκ τῆς τοῦ* 40 *σπένδης*, de qua extitit 49. huius? His accedit adempta liquidis excrementis acrimonia, quæ hepatici, jecore exoluto, & bilem non gignente, aut aliò deportante, fundunt: res à nativa conditione aliena, non minis quàm perditus factor, propositione 57. huius cap.

60 Ποτὸν χαλεπῶς καθ' ὅσον χεῖρον πνέουσι βηχῶδες ἐρεθισμὸς ὑποπῶμεν, εἰσω κατειλέμεν. σημαίνει πόνον κοιλίας.

Si cui difficulter potum haurienti, cum tussifero anhelitu, ructus est intrò referens ac revolutus; laborem alvi denunciat.

PONITUR hic difficultas hauriendi potum, aliunde ducta quàm à vitio faucium inflammatarum, aut infirmitate muscutorum deglutitioni inservientium: sed inde unde & tussiferus anhelitus & ructus intrò referens ac revolutus; nimirum à flatulento spiritu qui humore glutinoso, tanquam ergastulo, continetur, toto eo ductu qui est à ventriculo ad œsophagum & laryngem. Ab eo, inquam, spiritu, exitum sibi moliente per os, nec obtinente, ructus intrò revolutus; ab eodem laryngem irritante, tussis molesta & anhelosa, quæ tussis est ex materia ascendente dicta: ab occupante autem & obstruente fauces, in modum bullæ cujusdam assurgentis nec ruptæ, difficultas hauriendi, sorbendi, deglutendi. 70 *Quæ* ret

ret fortasse quispiam; unde tanta vis spiritus crassi & soluti difficilis? A eruditate & nimia humoris abundantia, ventriculo innatantis & stagnantis: quem si naturæ calor perdomitum vicerit, nec se opprimendo suffocari permiserit; amandabit foras alvi profluvio, aut vomitu excitato, quorum uterque vel alteruter est ἡ τῆς κοιλίας ποσὶν.

Notabis, lector, hæc tria; tussim, ructum referentem intrò, difficultatem spirandi, faucibus nec resolutis, nec inflammatis; quæ singula εἰκότα sunt, simul juncta, esse πικρῶν fluxuræ alvi.

- 10 61 Πονηρὸν ὃ καὶ τὰ ἐξέσθρα ἰώδεα τεταρταίοισι. καὶ αἱ τοιαῦται αἰμορραγίαι κωματώδεις. ἐκ τέτων πασµῶν τελευτῶσι, μελάνων περδεληθόντων.

*Ex TRIBUS quæ extabant Coacis, feci unam, ad exemplum prorrh. 35. f. 3. 1. & Coacæ 5. cap. 13. lib. 2. Ex quibus sic reponendum duco.

- 20 Μεθ' αἰμορραγίῃν, μελάνων διαχώσεις· κακόν. κονηρὸν ὃ καὶ τὰ ἐξέσθρα ἰώδεα. τεταρταίοισιν αἱ τοιαῦται αἰμορραγίαι· κωματώδεις. ἐκ τέτων πασµῶν τελευτῶσι, μελάνων περδεληθόντων.

Ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; prava: prava item quæ prærubra æruginosa inde subducentur. Quartam igitur diem agentibus, ejusmodi hæmorrhagiæ sunt soporiferæ. Atque inde convulsi intereunt; si nigra antè exierint.

- 30 SUPER quibus omnibus vide tu comment. Galeni & parentis mei; meminerisque unà eorum quæ ad 32. hujus cap. edidimus.

62 Οἷσι μέλανα διαχωρεῖ· ἐφιδρῶσι ψυχροῖς.

Qui nigra egerunt; frigidum illi exudant.

LEGE comment. nostrum ad 38. hujus.

- 40 63 Αἱ ἐξάφνης ἄλγοι ἐκλύσεις κοιλίης ἐν τοῖσι τετηκόσι χρόνοιςιν, ἅμα ἀφωνίῃ τεροµάδι· ἐλέθριοι.

Quibus morbi diuturnitate jam extenuatis, alvus repente sine causa solvitur, obmutescentibus, tremulis; illis est moriendum.

- HOLLERIO, viro doctissimo, hæc assentior; sed quid velim tamen, exponam verbis meis.
50 Si in maxima medici cura esse debet virium conservatio, quæ sunt naturæ præsentis testes, ut lucis lumen, labantibus illis, omnis est vacuatio periculosa, quippe quæ illas etiam atque etiam frangit ac dejicit. Sponte nata, nullo medici artificio, nec pharmacum propinantis, nec clysterem injicientis; sine noxa quam inducit, jam actum esse de ægro ostendit, videlicet se natura vix amplius capiente & continente. Fatiscientis ejus accedunt hæc argumenta. Primum impotentia fandi, per exolutionem nata vocalium muscutorum, materiæque vocalis paupertatem, i. vaporis fuliginosi, quem exiguum facit paucitas aeris ad inspirandum attracti, quo ferè nullo, cordi insitus & natus calor jam penè extinctus indiget. Tum deinde totius corporis, omniumque artuum tremor; quibus ferendis jam esse incipit vis naturæ & facultas impar. Non est pluribus verbis opus; exolutionem facultatis
60 naturalis, diarrhœa, extenuato pridem, sponte nunc nata; vitalis, vocis carentia; animalis, ipse denique tremor confirmat. Quænam igitur supersit vivendi spes, vivendi facultate omni collapsa & perditâ? De aphonia cum exolutione, lege Galenum ad prorrh. 25. f. 1. 1. & 5. f. 3. ejusdem lib.

- 70 64 Αἱ λεπταὶ, μελάνων, διαχωρήσεις αἱ (φεικώδεις·) βελτίους αἱ ἰσχυροῦς τοῖσι τοιέτοιςιν. αἱ τοιαῦται ὠφελῶσι μάλιστα καὶ τὴν ἡλικίαν ἢ περὶ μαλῶσι.

vel, spu-
mantes.

Potiores his sunt dejectiones tenues (horriferæ) quàm nigrae. Tales etatem potissimum juvant, vitæ statui propinquam.

CUM OMNIBUS morbo jam extenuatis malum est omne alvi profluvium; tum verò pessimum nigrum, quod quidem moriendi postredie quàm venit, necessitatem summam inducit, aph. 23. 4. Intellectum est bis suprà, quòd qui nigra profundunt; frigidum illi exudant, i. brevi est ut syncope correpti moriantur. Itaque his satius est biliosa deicere, et si prava illa; tumque maximè, cum ita ab ardore spumant acerrima, ut nervosas partes horrere vellicando faciant. Saltem gradu uno, à nigris superantur virides æruginosæ, si ab incendio ejusmodi nigrae sunt: fin eas extinctio caloris peperit, ut credibile sit in corporibus pridem extenuatis & languidis; non est quòd cum iis æruginosarum omnium & viridium pessimæ in maleficientia conferantur. Nunquam non periculosæ sunt dejectiones nigrae: at virides ætate virili quæ constantem proximè antecedit, non semper sunt cum maximo damno conjunctæ: Ἀλλὰ τὸ τὴν ἡλικίαν εἶναι μάλιστα οὐκ αἰτίας, aph. 34. 2. Vel ita concipito; ut nigras πικρῶς referant, eas scito minus esse viris & juvenibus tristes, quàm reliquis nigras; seu malum denunciando, seu etiam inferendo. Nam cum robore illi suo, noxæ potentiùs quàm cæteri resistunt. Et in iis probabilius omnino est, nigrum humorem esse fobolem ardoris immensi, quàm extinctionis ductæ: quorum hoc quàm illud, longè gravius & lethalius.

65 Πᾶσι τὰ κνησμάδεα, μελάνων διαχώρησιν σημαίνει, καὶ ἔμετον προμῶδεα.

His omnibus prurigo, nigras affore dejectiones significat, & vomitum grumosum.

PRURIGO, inquam, novè adveniens, non antè molesta; corporei habitus macie confecti exolutione nascitur, cum solidarum partium alimentum putridum quod contineri nequit amplius, effunditur in cutim. Tum credibile sit, ut solidas partes, sic & viscera ipsa resolutum iri; ac resoluta jam nunc, relaxatis claustris, ad vitam in profluvium alvi terminandam accelerari. Sic extenuatis longo morbo corporibus prurigo; non quidem excrementa quæ demittentur, fore nigra promittit; nam quid habet ea quod nigredinem concludat? sed excrementa nigra, i. ea quæ longo morbo extenuatis frequentiora sunt, brevè affutura. Frequentiora dixi longo morbo extenuatis esse nigra excrementa: quia morbum qui remediis optimis tempestivè adhibitis non cessit, omnium contumacissimum & deploratissimum esse oportuit, cujusmodi sunt ab humore nigro. Adde quòd crassus & limosus natura sanguis, liene conclusus, morbi ipsius longinquitate magis magisque coinquinatus & conspurcatus, inducta per nativi caloris extinctionem perfrigeratione, quæ horum exitum perpetuò manet, facillimè nigrescit.

66 Καὶ προμῶδεα πρὸ δημῶ ὡς κεφαλαλγίας· τὰ μέλανα διαχωρήματα. Πρὸ τῆς τοιᾶτων, ἐμὲθ' διέρχεται· καὶ ἐμέσαςι, συχνὰ τοιαῦτα προσκαταπαῖται.

Qui unà cum morsu & cephalalgia contremiscunt; nigra excrementa. Sed ea vomitus præcedit: quo peracto, copiosa hujusmodi deorsum pertrahuntur.

ΔΗΜΟΣ, ὡς et si absolute ponuntur, inferunt tamen illam πείνησιν, πείνησις, i. ad pectus, seu ad xiphoidem, accipienti πικροδοχικῶς; & μετεννεμικῶς, in ore ventriculi. Morbicatum & laceffitum vehementer os ventriculi, concutit rigore corpus totum, quem rigorem vocat προμῶδη: cephalalgiam etiam si accersit, tetro accersit expiratu; vel simplici, si quis contendit, sympathia. Quid est quod stomachum acerbè adeo vellicet, ut rigorem cieat commotione, capitis dolorem sympathia, quæ non nisi in eas affectiones cadit quæ sunt inter vehementes eximias? Quid, inquam, est præter æruginosa & nigra? Quapropter expressa illa rigendi contentione ut deiciantur expectandum: sed ita tamen, ut antè eorum quid vomendo excludatur, cum sint supero ori magis propinqua, ut illac promptius exeant. Coaca fuit 107. lib. 1. deprompta ex prorrh. 30. f. 1. 1. Qui è phreniticis cum perfrigeratione sputatores sunt: vomitum illi nigrum denunciant. Ubi secundum Galenum parens meus author fuit; vomitum quidem significari pyelismo; nigrum autem perfrigeratione. Hunc sæpe vomitum, labii inferioris palpitatio antecedit, quo indicatur δάκρυον, καὶ σπασμὸς, καὶ κλονίς τὴν ἐντερίαν ὅτι τὸν πᾶν κατὰ τὴν χεῖρα, i. morderi, lancinari, concuti tunicam ori & ventriculo communem. Eiusdem, eodem autore καρδιακός, qui hîc δάκρυος nomine comprehenditur, σημαίνει ἢ σπασμὸν. Ab eo vomitu, ut ferè sit, alvus laxatur, & larga copia ducitur pessimorum. Καὶ οὕτω συνεχῶς λίαν ἐμὲθ'. i. Subsistent-

systemem alvum vomitus demittit. Credo quod abdominis muscoli, per illam vomendi con-
tentionem magnam, alvum potentissimè comprimunt.

lib. 2.
de dicta.

67 Οἷσι δὲ τῇ παραχρῆς κοιλίης παρξυμῆλαι παρὲς κέρων· κάτω μέλα-
 να διέρχεται).

Et quibus à perturbatione alvi, exacerbatio est sub crisin; nigra in-
 10 *fernè prodeunt.*

Si toto est morbi decursu, quibuscumque humoribus profusè cum alvi torminibus ducta
 alvus (id. perturbationis indicat nomen) & adveniente crisi, quam vel urinæ significant, vel
 remissus & mitescens morbus; alvissimum torminum exacerbatio est; afforè nigra expecta-
 to. Sic enim fit verisimile, cum per ea quorum exitus fuit antea, morbi levationem con-
 sequi minime datum fuerit; morbosum malum fuisse quid illis omnibus deterius: nigrum
 igitur, omnium quæcunque offerri possunt pessimum. Sed ea tamen sub crisin amandari,
 non est calamitosum; quemadmodum circa initia aut morbi progressum foret: illinc semel
 exonerata prodeunt; hinc perenne genita. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀδύναμις ἐπὶ ἀγαστῶ φανώσθαι ἐκκα-
 20 τὰ μὲν τὰ μέλαινα, μετὰ τὴν κάκωσιν ἐκκαταρῆσθαι δὲ ἀπλάγχυν. ὅτι δὲ ἀκμαίως ἔπτεται πολλοῖς, ἐκκα-
 ταρῆσθαι τὰ παρὰ τὴν φέρονται.

Gal. com-
 ment. ad
 aph. 2. 4.

68 Ἐπὶ κοιλίᾳ μακρῇ ἐμελώδῃσι, χολώδῃσι, ἀποσίτοις, ἰδρᾶς πολὺς
 μὲν ἀδυναμίας· Ἰζαπίνης κλίνει.

Si cui, post diuturnum alvi profluvium, biliosa vomiturienti, & ci-
 30 *bos averseanti, sudor effluit multus; repente interimit.*

REPENTE INTERIMIT.] Quia tantam sudoris vim effat vires ferre nequeunt. Atque iis
 quidem criticum nihil advenire potest. Hic profecto est sudor alter symptomaticorum,
 natus ἀπὸ τῶν ἐκκρίσεων τῶν σωματίων, i. evolutionem corporum. Iecirco sudorem multum posuit
 μὲν ἀδυναμίας, i. cum impotentia, seu potius virium præcipiti lapsu & animi deliquio. Et
 quid aliud expectari potuit à dejectione appetentia, vomitus excipiente crebros, succes-
 40 flores longissimæ diarrhææ? longa diarrhæa, quæ κατὰ τὴν μακρῇ, quia succedaneum habuit
 vomitum; morbi magis quàm naturæ ratione, quæ contrariis sine violentia motibus non a-
 gitur, data esse ostenditur: itaque ergo ab imbecillitate nata naturæ, ipsam denuò imbe-
 cilliore fecit: quam longè imbecillam fecere vomitus vehementes iterati: ut ἀποσίτοις
 stomachi ὀρεξίς, vel magna infectio intulisse videatur. Hæc sunt maximarum febrium &
 pestilentium propria.

69 Ἐν φαρμακείᾳ ἐν ἀειρήνῃ κελὶν συχνῶς αἷμα ἐκπηκόμενον,
 ἔπειτα δὲ φλαύγον.

Ab assumpto medicamento si, tum in ipso purgationis fluxu, tum po-
 70 *stea, sanguis liquidus confertim exit; malum.*

ΕΚΤΗΚΟΜΕΝΟΝ, i. liquidum sanguinem proposuit, quem opposeret ab hæmorrhoidibus
 effluenti, crasso illi & plerumque nigro. Hunc hæmorrhoidis à medicamento commoveri
 est promptum: nec mirandum igitur. Ille autem ut aliter quàm venis exesis exprimatur
 non habet, aut sanè quàm omni reliquo humore exhaustis & vacuis. At enimvero venas
 intestinorum exedi, dysentericum: sanguinem ab iis exhaustis & omni alio humore vacuis
 relaxari, dum purgante vi medicamenti sollicitari non desinunt; id verò est cum primis
 60 damnosum. Vacuationem, inquam, arguit, utilis omnis & profuturi, imò verò & tolera-
 bilis limites egressam. Hippocrates lib. de hominis natura, part. 30. Qui medicamentum,
 inquit, assumpserit quo ducitur bilis; primam quidem bilem, tum pituitam evomunt, inde & hu-
 morem atrum: tum deinde rejecto sanguine intereunt. Idem ejusdem lib. part. 31. Experien-
 tar hoc ipsum, ait, qui medicamenta hauserunt, pituitam attrahentia. Primum namque pitui-
 tam vomendo rejiciunt, tum bilem flavam & atram; inde tandem, ubi moriendum fuerit, san-
 guinem sincerum & purum. Galenus in comment. Excliso humori cum quo medicamenti fa-
 miliaritas intercedit, succedit alius; is scilicet qui ductu facillimus omnium fuerit. Post hunc,
 qui habilitate ad exundandum secundus ab eo erit & primus. Postremus omnium venit sanguis, tan-
 quam omnium succus naturæ charissimus. Quasi hoc verò possit enunciari, quod ut naturam ho-
 minis totam non absorbeat: at partem ejus sanè præcipuam facit atque saniam. Est igitur jam
 penè de vita actum & conclamatum, cum violentia medicamenti sanguinem exprimere
 70 non desistit. His superveniant convulsiones lethales omnes, ut ab exhalto. Σαυρὲς δὲ
 ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς. aph. 1. 5. Sanguinem, Galenus dicebat, incisa effluentem vena,
 inhi-

inhibemus cum volumus: medicamenti vim effrenem assumpti non coercemus. Æstimate igitur à medico, priusquam exhibeatur; nec remedia tuendæ comparata, perdendæ vitæ consulantur.

70 Τὰ κτ' κοιλίην σκληρύνουσα μὲν πόνε, πυρετοῖσι ἅμα φεικνύ-
δουσι, δισπότοις, σμικρὰ ἐφυγρανομένης ἐς κάθαρσιν κοιλίης, ἔ τὰ ἐς
ἐμπύησιν.

10

Meliùs sic, Coaca 33. cap. II. lib. 2.

male fuit,
ἐφυγρανο-
μένης.

Τὰ κτ' κοιλίην σκληρύνουσα μὲν πόνε, πυρετοῖσιν ἅμα φεικνύ-
δουσι, δισπότοις, σμικρὰ (ἐφυγρανομένοις,) κάθαρσιν ἔ δίδοντα ἐς ἐμπύ-
ησιν ἤξει.

*Alvi tumores duri & dolorifici, cum febre horrifera, ciborum fasti-
dio, & ephidrosis; nisi expurgentur, abeunt in suppuratum.* 20

TUMORES.] hoc ipso quòd duri & dolorifici, phlegmonici seu inflammatorii apparent; præsertim si ἀντίπνι, i. renitentes; proptereaque in suppuratum proni & prompti existunt. Et abibunt profectò in suppuratum, nisi expurgentur; alvi profluvio, hæmorrhagia, aut insensibili transpiratu: hæmorrhagia quidem magis, si suprà umbilicum fuerint; vacuationes duæ reliquæ sunt totius abdominis æquæ communes. Empyematis autem mox affuturi tria subjiciuntur conjuncta signa; febris horrifera, i. crebra horroribus, quorum causa est in parte primùm omnium horrescente, pus scilicet vomica erodens: cibi fastidium, quem 30 ne quidem in conspectum admittunt, à venenata suppurati aura stomachum inficiente, & resolvente: ephidrosis denique, i. exudans sudatiuncula, indidem commota, per exolutiones frequentes quas ab illo pati vapore tetro necesse est. His junge, partis quæ dolebat, doloris loco, pondus & gravitatem magnam. Sed plura videto in comment. parentis mei ad citatum locum. Nam commentarii hæc tantùm fuit summa quam proposui.

71 Ἀμα πυρετῷ κοιλίη ταραχῶδης τρόπον ἀλμυρώδεια· κωματώδεσι
νωθροῖς ἔ πάνυ παρῆπτι).

40

*Alvi cum febre salislaginosum profluvium; non est comatosis torpidis
frequens.*

Coac. 1.
c. 2. lib. 2.

INTELLECTURO istam propositionem, necessaria est recordatio distinctionis positæ comment. ad Coacam 1. cap. 2. lib. de cōmate vigili & soporato, ἀρχήπνι καὶ ἐπινώδι: quorum illud est, quoties commissis invitò palpebris, nec lucem accipientibus, ægri nihilominus vigilant, ἀκούει, inquieti & jactabundi: hoc autem, quando non minus cerebro 50 & pectore, quàm oculis dormiunt, qui sunt alibi κωματώδεις κατὰ τοὺς μεμνημένους. Illud sane non sola aut simplex pituita facit: sed vel bili permixta, vel ipsa per se putris & falsa; quarum utraque quantum copia & crassicie ac visciditate opprimit ac soporat, tantum exulscitat temperamento acriore. Hoc à simplici pituita nascitur, viscida & cruda, nihil aliud quàm cerebrum obtundente, & fomnos suadente vel coactò inducente. Id animadvertens philosophorum consultissimus, etsi alvi perturbationem qua febris non adimitur, propter perennem humoris in hypochondrio generationem, & perennem ad caput appulsus; cōmatis esse posse comitem novit, juxta id quod ipse retulit. Ἡρόδ. γὰρ κοιλίην καταπνέ-
γωνται, καίτοι καὶ κωματώδεις; i. An cōmatosis alvo prorupta? Sociam tamen esse posse ne-
gavit cōmatis soporati, si salislaginosa sunt quæ per eam secedunt, multoque minùs si bi-
liosa: sed fore inde potiùs cōma vigil & inquietum. Biliosorum indicia certa. Salislagi-
nosa phlegmata acuti colore griso separant à crudis quæ sunt albidiora. Sed hanc fortè
diarrhœam, fluxus è palato in linguam pituitæ falsæ aphthasque facientis aut præcesserit, 60
aut comitata fuerit. Ἀλμυρὰ σαρκὶς ἡγομένη πλεοναστικὸς σημεῖον, i. Carnes gustanti falsò credi-
tæ falsæ; indicant redundantiam; biliosi humoris, inquit Galenus in commentario: ego etiam
putris pituitosi.

Coac. 5.
c. 4. lib. 2.

72 Ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ, κοπιῶσῃ, κεφαλαλγῇ, διψῶσῃ· ἄγρυπνοι, ὄξε-
υθρῷ χρώματι λυόμενοι· ἐλπίς ἐκμανῆσαι, λὺ δύσπνοοι ὄσι.

*Alvo perliquida, sed ultrò oborta lassitudine, caput dolentes, siti-
bundi,* 70

bundi, vigiles, si facie rubent; spes est fore fanaticos: praesertim si difficultas spirandi adsit.

MORBIFICAE materiae, quam efferae quamaxima copia, & quam continenter in hypochondriis genita; fluente alvo lassitudo adest & capitis dolor. Jam vero vigiliae exsiccatum fuisse cerebrum confirmant. Ergo redundantis istius efferae materiae si translatio fit ad cerebri, ita ut dixi affectum; quid tum sequetur deinde? ut in maniam exitus morbi feratur. Atqui rubentes genae cum spiratione sublimi; excursus illius ad superiora nemini ignarum esse sinunt. Quemadmodum quae pars in secunda valetudine laboravit, in eam se morbus adveniens obfirmat: sic quae ab insultu morbi doluerit, in eam saepe irruit abscessus. Hic autem indoluit caput. Itaque incalescentes & oppressos si quis dixerit pulmones, genis ruborem ipsos per se conciliare posse, meminerit anteaestatum vigiliarum, dolentis antè capitis: tum deinde sciat, per pulmones ab hypochondrio esse ad caput iter. Non dubito imbutum humore bilioso ab oppressione expresso diaphragma, homines in rabiem & furorem agere, libro narratum *ἐπὶ πᾶσιν*: sed hic ubi cerebrum omnia appetunt, ejus labem augeat si potest diaphragma: sanè eam nec delet, nec vetat agnoscere.

Coac. 33.
16. lib. 1.

73 Πρὸς τὸ ἐκχλιδᾶς εὐπνοὸν σινόν τε κοιλίης ἐπεισελεύσεως.

20 DESPERATIO est assequendi mentem magistrorum in proposito: nisi verborum, *εὐπνοὸν σινόν τι*: transmutatio fiat in *ἐπνέειν* & *τὴν*, &c. atque ita prognosticas voces simul omnes efformentur.

Πρὸς τὸ ἐκχλιδᾶς εὐπνοῶσιν, & τὴν κοιλίης ἐπεισελεύσεως.

Viore suffusi non libere spirant alvo regressa.

Ubi regressam alvum, pro subsistente accipimus, *ἐπεισελεύσιν*, cujus est contraria *ἐξελύσιν*. Ictericus, inquit, etiam eo progressi; ut corpore toto viridi esse occipiant; libertatem nihilominus saepe retinent spirandi: nisi forte à subsistente alvo, jecoris jam onusti oppressio major fuerit, unde & impedimentum magnum spirandi. Hoc de iis intelligito quos meatuum bilis obstructio ictericos fecit: talibus enim nihil esse potest unde spirandi expirandive commoda adimantur fluente alvo; non intrò compressi cum diaphragmate pulmones; non etiam impedita latera. Sed & eos in eadem jura & privilegia reservato, quibus jecur velut in silicem induruit. Nam de illis secus est quibus à systrophica jecoris phlegmone ducta icteri primordia fuerunt, effuso per habitum corporis, qui ab immodico ardore supra modum incandescit & bilefcit, venarum omnium sanguine. Hic cur difficulter admodum spirent, non longè sunt à jecore ipso inquirendae causae. Et eas quidem minus saepe removet, sed adesse potius testatur, importunum & longum ab intestinis effluviū.

74 Τὰ καυματώδεα διαχωρήματα, τόνον ἔχοντα· κοιλίῳ πονηδρομέ-
40 νῶν σημαίνει.

Præusta cum tensione alvi dejectio; ipsius labem alvi demonstrat.

RECURRE ad commentarium nostrum in 35. Coacam hujus capitis.

75 Τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταραχώδης μικρὰ πυκνὰ διαδιδῶσα (γονώδεα)
μικροῖσι μυξώδεσι, πόνον ᾗ τὸ λεπτὸν ποιεῖσι· καὶ ὕδρον ἐκ εὐλύτως ἰόν· ἐς
ὑδρωπὰ ἐκ τέτων ἀποτελεσθῆναι

malè fuit
τοῦδε.

50 *In biliosis alvus turbata quæ pauca exhibet conglobata similia geniturae, atque mucosa, & circa tenue dolorifica; nec urinae faciles in mejendo; ex talibus desinunt in hydrōpem.*

VERSIONEM. agnoscis datam à parente meo Coacæ 6. cap. 19. lib. 2. quod scilicet illa eadem cum hac ipsa est. Itaque libenter illinc *γονώδεα* transtuli huc; in locum *τῶνδε*. sunt autem *γονώδεα*, *κερματώδεα*, *ἰσοκωιδέα*, *φασγιδέα*, *ἰσικωιδέα*, *χαλαρώδεα*; penè significantia idem. Cætera pete ab eo qui tibi versionis author. Ni quod hic *ἐπὶ τὸ λεπτὸν* dictum, *ἐπὶ ἥτερον* fuisse illic, observatu dignum putas, & Coacæ 3. tract. 2. hujus lib. percipiendæ profu-
60 turum. *Ἐκ κατὰ τὴν μετρίαν ἀλγύματι* ἐς τὸ λεπτὸν, &c.

76 Αἱ τρωμάδες γλῶσσαι· σημεῖον ἐπίοισι κοιλίης καταρράγνυται.

Lingua tremula, nonnullis signum est alvi prorupturae.

TREMIT lingua ut reliquæ partes, eodem penè momento sublevata & depressa, dentibus obfirmandi sese impotens, certaque voces signandi & efformandi: qualis *ἀκροῦς*, aphor. 40. 7. Sublevatur momento atque deprimitur, per inaequabilem motum quem ciet facultas hinc attollens, & illinc gravitas deorsum detrudens. Id accidit, vel lingua facta graviore & ponderosiore, dum virtus movendi quæ fuerat antè integra retinetur; vel ipsa quidem lingua æquè ac prius apta & habili ad motum, sed facultate infracta & multum debilitata. Linguae ponderi pondus adjicitur à defluxu pituitæ, humorisve biliosi aut melancholici; vel à sanguine supra modum opplente venas quæ sunt in ip-
70
A a a a
fam

sam subtus deductæ. Debilitatæ facultatis movendi linguam, est ratio duplex; quod cerebrum aret ea præsertim parte unde movendi sentiendique vis per nervos insluit; sermonis gratia & gustatus: quod spiritu & calore nativo exhaustum destituitur, ut senectute confectis, ut ardente febre consumptis: quod nimia humoris abundantia vel imbutum languet, vel oppressum fatiscit. Tolle copiam sanguinis, tolle cerebri exhaustum undecunque consumpti; reliquæ omnes, quæcunque adductæ sunt & excogitari possunt, linguarum tremularum causæ, accersunt alvi profluvium. Eam ob rem, nonnullis dixit, non omnibus. Fluit, inquit, profuse & liberaliter alvus quibus lingua contremiscit à copia humoris pituitosi, biliosi, melancholici, quo ipsa vel cerebrum aut imbuitur, aut gravatur; siquidem convalescere ab eo malo debeant. Proclivis est humoris à lingua in alvum descendensus, per tunicam communem & continuatam. Sic vomituro observata est supra, inferioris labii palpitatio. Tum quod in conditione cujusque naturæ, cætera bene habentis, ad sanitatem conservandam natura posuit; ejus ipsius moliendi meminit ad morborum, cum advenere, depulsionem. Atqui de balbis aphorismus edixit 32. 6. quod diarrhææ obnoxios eos natura fecit plerumque longæ. Τρικυλὴ ὑπὸ διαίτης μάλιστα ἀλυσκονταί μακρῆς. Ubi τὸ τρικυλίζειν καὶ ψαλίζειν Galenus definivit impotentia voces accurate & distincte dearticulandi, eas præsertim quæ literas τ, ρ conjungunt.

77 Οἷσι καῶμα γίνεται ἐφιδρῶσι ὃ ἐλθόντων πυρετὸς παρεξυίνεται.

NON EST dubium quin hæc Coaca ex depravatione orta sit prorrh. 1. f. 3. 1. quod sic habet. 20

Οἷσι καῶμα ἐπάφρων ἀφελθόντων· πυρετὸς παρεξυίνεται.

Quos super spumantibus dejectionibus invadit coma; iis est febris exacerbata.

QUOD RATIONE robustum, & experientia magis ac magis confirmatum, cur exploferit Galenus, omnia disquirens, hercle non invenio. Quoties humoris biliosi spumantis, proptereaque efferi, ubertas ea corpore toto per venas funditur, ut satis sit quod excludatur alvo, satis quod in capitis arcem à febre sublevatum ascendat; quid mirum si invadentibus accessionibus, aut si febre supra consuetum modum exacerbata, inde soporantur, & comatosi fiunt? Per accessiones consuevit humor, venarum antè ergastulis coercitus, commoveri; tum vel affatim assurgens vapor, tenebras cerebro obducere, coma inducere poterit. Itaque sub finem accessionis, veterino excitantur, quo erant antè sepulti. Ac de iis alibi ob eam causam Galenus statuebat, quod bile soporantur, non tam in cerebro stabulante, quàm alibi, ubi concepta est, putrescente. Quod autem consueta inducitur exacerbatione, ad spem cum ea discedendi, id ab insueta, ad diuturnitatem etiam apparere poterit. Memineris hoc loco spumantium biliosorum, non minùs quàm pituitosorum, materiam esse vaporosam: sed & cerebrum appetere citius.

78 Ἐπὶ κοιλίῃσιν ὑγρῶσι, κατὰ ψυξίς μεθ' ιδρῶτος· κακόν.

Perliquida alvo perfrigeratio cum sudore incidens; mala.

IMO LETHALIS, signo naturæ, profusione alvi immodica exolutæ. Hic ego namque perfrigerationem accipio extimarum partium, caloris nativi inopia laborantium, unde exudat sudor, miliaris ille, atque, ut sentio, frigidus. Non enim perfrigerationem hic commentatur membrorum, febre extincta, suaviter aliosorum: quæ nihil habet non magnopere laudabile. Non etiam nunc meminit rigentes artus frigore invadentis prehendentisque paroxyfmi. Id enim frigus, etsi cum sudore insurgens, malum minatur & portendit: tamen sic intelligere certò debemus, nihil hic appositè nisi ad dejectiones posse de frigore sudoreque excogitari; atque ad dejectiones quidem alvi quæ diu multumque ducta est crudis liquidisque copiosis. Pertinet igitur ad ὑπερμαζωρεῖν propositio commotam sponte, aut artificio concitaram.

79 Ἐπὶ κοιλίῃσιν ὑγρῶσι, τὰ ἀπὸ ἐλθὼν αἵμαλα πύρρυντα· θανατωδές.

Qui è gingivis, insuper alvo liquida, sanguis exudat; lethalis.

VIDE Coacam 13. cap. 7. libri 2.

80 Διαχώρημα καθαρὸν πύρρυνον· λίξ πυρετὸν ὅζω μεθ' ιδρῶτος.

Dejectio pura cum sudore; febrem exolvit.

DEJECTIONEM appellat puram & synceram, i. expertem omnis alienæ mixtionis & tincturæ; dejectionem, inquam, pallidam, mollem, figuratam, quàm minimùm graveolentem, quæ & naturalis est, & in febre optima censetur, progn. 13. lib. 2. prognost. Ad hanc si sese sudor adjungit calidus multus, per criticum diem toto corpore guttatim roscedus effluens; crisin adferet febris acutæ, certam ac nesciam recidivæ: ut sit, quam induxit præpotens causa, signo præmonstrata & comitata fidelissimo, quod est in naturali dejectione. Crassefcere, inquiebat ille, decet excrementum, progrediente ad crisin morbo. Huc adesse unà putato urinas bellè coloratas, hypostasi præditas alba, lævi, & æquali: sed eas siluit de quibus non habebat dicere hoc capite.

COACARUM PROGNOSEON, ET LUD. DURETI ENARRATIONUM,
F I N I S. COM.

COMMEMORABILIMUM IN HIS COMMENTATIONIBUS CONTENTORUM, AMPLISSIMUS ET CERTISSIMUS INDEX.

Paginarum prior numerus; linearum alter indicat.

A.

ABORTUS unde diffenditur 310, 5. ejus tumores, non citò mortiferi 153, 43, 44.
Abortio fit, cum foetus excluditur ante perfectum partum 428, 2. ibi est in promptu, cum impotentia nutriendi ex æquo certat cum ea quæ est gerendi 424, 15. 425, 2. 433, 31. 446, 42. abortionis utramque causam infunt ora apthorisi gravidis 424, 16. causa, alba purgatio, quæ rubra esse debebat 436, 42. prænuncia, mammatum *lystres* 433, 60. periculo adjicit alvus profusior & rigor obortus 439, 62. abortus ubi cernitur 427, 61. &c. in abortu, quem edit par impotentia gerendi & nutriendi, infirmitatis summa omnia 425, 24. abortio oestimetris, unde 428, 9. &c.
Abcessus omnis, qualis esse debet 216, 13. cdi *καὶ* *ἴνα*, in nulla meatuum evidentiā bene: *ἀναιμία* verò, male 329, 44. expectandus, si morbus diem vigesimum excederit 82, 7. omnis futuri spem adimit urina multa, crassa, & alba 250, 10. raro sunt lege critica, in dominatu biliosi humoris 249, 67. raro is sunt quibus rigores tum critici, tum periodici 250, 5. 508, 17. sperabilis in ætate constanti 73, 7. bubonis, ferè frustra oboritur 40, 9. non boni nota, prope abesse à morbi domicilio 369, 18. in febre, qui diebus primis non exolvuntur, diuturnitatem ostendunt morbi 40, 6. partium inferarum, si nem morborum adferunt, nisi recurrant intrò & sursum 368, 20. meliores quàm superarum 368, 19. prænuncia humoris morbifici contumacia, & difficultas coquendi & excernendi 522, 36. partium superarum, morbos non exolvunt, nisi per empyema 368, 20. non abeunt sine noxa 368, 20. abcessus per ossa, natura molitur 190, 58. in abcessu omni rubor & dolor principem locum obtinent maleficientiæ 248, 47. semisus nec rependente periculo semper locus 107, 53. in abcessum tota morbus est facilis, si eorum quæ excernuntur superfit pars aliqua 478, 65. abcessuum criticorum quænam laus & commendatio 249, 8. communis præsentio unde comparatur 508, 35. nod semper certa crisis 470, 10. crisis quando certa 377, 56. abcessuum majorum quàm ut perferri queant, quænam causa 496, ult. 497, 1, 2. in abcessu majore quàm ut perferri possit, periculo locus 516, 68. abcessuum minorum quàm ut prodesse possint, quænam causa 497, 1. *ἀναιμία* & *ἀναιμία* exitus ferè funestus, 367, 67. ischiadicorum successio in febribus tritaophis 168, 18. abcessus in malos convertuntur cruda, non cocta 252, 10.
Accrescendi ratio alia quàm nutriendi 402, 72. accretio ad jacturam substantiæ pertinet 401, 31. necessaria coalescendis partibus quæ vel minimam sui jacturam fecerunt 401, 42.
τὰ ἀλγυδία, quid propriè 464, 32.
ἡ ἀλγυδία, genus omne fædi coloris continet 200, 55. &
ἀλγυδία quænam causa 200, 63.
ἡ ἀλγυδία eadem quæ *ἡ ἀλγυδία* 126, 41.
ἡ ἀλγυδία, quid 40, 42. 132, 4. duplex 132, 7. morborum ab irritò erethismo, malam adducit *ἀλγυδία*, vel ad sinistram crisin, vel ad interitum 131, 58. 170, 16. 428, 17. 486, 46. inter prava signa continetur 42, 51. acutis in febribus, in causa sunt diuturnitatis 131, 42. *ἀλγυδία*, nihil bene fit 201, 54.
τὰ ἀλγυδία, idem quod *ἡ ἀλγυδία* 70, 71.
τὰ ἀλγυδία, quid 528, 56. *τὰ ἀλγυδία*, idem omnino significant quod *ἀλγυδία* 23, 9.
Actio quælibet indecora *ἡ ἀλγυδία*, & insueta, dementiæ signis appositæ 363, 66. actiones tum sponte nostra, tum sus sunt 31, 23. quænam *ἀλγυδία* suscipiuntur 31, 24. quænam verò *ἀλγυδία* 31, 25. *ἡ ἀλγυδία*, in cerebri domicilio 375, 11. actio læsa partis affectæ certissimum argumentum 45, 21. 58, 32. 256, 44. 363, 50. 404, 67. 519, 41. 322, 8.
Adeps unde liquitur 322, 8.
Adolescentia, ætatum omnium temperatissima 342, 44. ætatum omnium maximè intemperans 342, 43. pubertatis parens 418, 7. quo anno regnare incipit 342, 43. 418, 9. undecim annis finitur 421, 8.
ἡ ἀδυσμία, *ἀναιμία*, *ἑλκυσίς*; synonyma 226, 43. *ἀντὶ* *τῆ* *ἐλκυσίς* 31, 51.
Ægri nomen, unde 285, 65. ægro bene est, dum manet virtus atque integritas trium principatum 374, 64. ægrum oportet facile converti, & alacrem esse in exurgendo 374, 60. ægri aliquando partium oblectarum nomina sibi adoptant 304, 22. æger non est in tuto, ubi vires sunt infirmæ 488, 12. ægri quinquam ante diem mori dicantur 135, 64. ægro eò pejus est, quò sæpius frustra proutatur natura 199, 34. ægri res pejus eunt, quò plures partes & principatus in vitio sunt 225, 47.

AGRITUDO ex metu & mœtore concepta, falsæ ac pravæ opinionis causa 358, 64.
Æqualitas in rebus naturaliter constitutis, optima: in aliis quæ contra naturam sunt, pessima 241, 59. 492, 56. 516, 19. æqualitate quàm ardor febrilis invexit, nihil pejus 492, 57.
Aër qualis circumfusus, tales spiritus & humores mortalium 136, 40. iis materia ad respirationem, quibus spiritus aëris 136, 33. aëris temperatissimi & purissimi, homini necessaria respiratio 136, 37. aëre tenuissimo utuntur volucra 136, 35. paulò crassiore utuntur terrestria 136, 35. crassissimo utuntur hypogea 136, 36.
Aëris succus, aquæ marinæ consocialis 295, 50. æruginosum excrementum quid denunciet 242, 14. 268, 3.
Æstas calidissima & siccissima, & propterea bilis acerrimæ procreatrix 318, 70. morborum intermittentium procreatrix 78, 71. æstate purgare decet ventrem superum 366, 59. inflammationis & corruptionis causæ & symptomata magis in promptu, quàm cæteris anni partibus 396, 10. moriendi silet esse major celeritas, quàm hyeme 396, 58.
Ætas nulla tam prona ad convulsionem, quàm puerilis infra septennium 213, 9. quænam morborum omnium capacissima 342, 46. quænam phymatis potissimum foeta 342, 36. quænam syphilorum omnium feracissima 342, 42. ætates quot & quænam 299, 14. annorum numero certo non definitur 299, 15. actionum varietate vel diversitate succedanea definitur 299, 16. successio cadit in septenarios annos 200, 45. successio mutationem adfert complexionis, temperamenti & habitus 200, 44. 299, 11. omnium anni omnes ad interitum fatales 420, 20. ætatibus quibusnam naturaliter sanguis fluit & naribus 327, 66. ætatis provectionis in conditione positum, ut festidiora excrementa quàm infantia deponat 547, 65. ætas constans, omnium longissimè excurrit 420, 4. tres annorum continet septenarios 420, 5. quando regnare incipit 418, 11. absolvitur viginti annis 428, 11. 17. 421, 8. suo merito, calculi in vesica non capax 419, 31. ætatis constantis ut sunt carceres ita & illius mœtæ 420, 7. in ætate coactante homines, deferrescentibus cupiditatibus, vitæ voluptuariæ valeficerunt 419, 33. nulla causa hæmorrhagiæ 419, 43. hæmorrhoidum nulla causa 419, 41. in promptu jam non sunt commoda tria excretionis 508, 35. summa æquabilitas atque proportio affluentis & effluentis 418, 49. vesicæ vis expultrix firma, & glutinosi humoris vacuitas 419, 22.
Affectio omnis per geminam palindromen & per metastasin nata, gravior infert malum, quàm primigenia 252, 63.
Afflictio cujusmodi sit planè ostendunt, læsionis species, tum ipsa doloris proprietas atque locus 371, 9. 519, 41. nobilium partium facile unà secum afficit *τὰ κοινὰ* *καὶ* *τὰ ἰσχυρὰ* 518, 13. unius, vindex alterius 337, 43.
ἡ ἀλγυδία, quid 5, 64.
ἡ ἀλγυδία ferè esse solet symptoma perturbationis criticæ 13, 20.
Ahenum vas amplissimum, in templo Salomonis, nominatum mare 295, 54. aheni vasis, cum aqua marina & falsa societas 295, 48.
τὰ ἀλγυδία, quodnam 413, 52. *ἀλγυδία* sola unicam naturæ perfugium, quo se tuetur & pugnat cum morbo 496, 57. *ἡ ἀλγυδία* ipsa per se nihil valet 285, 44. *ἡ ἀλγυδία*, crebram ostendunt sanguinis profusionem & naribus 189, 9. *τὰ ἀλγυδία*, quid 203, 62. *τὰ ἀλγυδία*, largitatem & copiam annotat effundendi 536, 11.
Alacritas in exurgendo, quid complectatur 375, 44.
τὰ ἀλγυδία sæpe pro morbo 17, 37. 106, 14. non tantum dolorem, sed ejus causam & rationem indicat 425, 30.
Alienatio naturæ specificæ, perfecta corruptio 101, 29. omnis partium nobilium, salutis desperationem ostendit 132, 55.
Alimenti ratio diversa, ut nutrit, atque ut auget 402, 70.
τὰ ἀλγυδία, acceptione communiori, farina cujuscumque generis 527, 26. stricta, farina triticea 527, 27. strictiori, hoc ipsum quod ex farina triticea in aqua aut lacte, cum melle, aut sine melle bullita & cocta confectum editur. 527, 28.
Allucinationis causa quænam 115, 64.
quæ Alterantur ex facili, facillè absumuntur 523, ult. alteratio quantumvis maxima, longius abest ab interitu, quàm alienatio 139, 59. 140, 20. Alterationis transitus sæpe ad alienationem 307, 31. alteratio versa in alienationem, salutis desperationem ostendit 166, 31.
Alvus supera, thorace circumscribitur 366, 56. 432, 13. alvi super: 527, 28.

- superæ symptomata sunt, tussis ferina, raucitas, peripneumonia, phthisis 451, 65. alvus infera abdomine continetur 432, 24. per supra purgatur, vomendo 432, 15. per infera purgatur, deiciendo 432, 15. per alvum expurgatur corporis universalitas 315, 62. alvi duræ, unde 204, 21. ejus & vesicæ minus idem in excernendo 339, 65. hyeme & vere natura calidissima 374, 1. interior tunica, ipsi cum faucibus communis 451, 13. 481, 59. natura calidissima febris expertes, aquilomio frigore 518, 20. alvos exsiccat aquilomia cœli constitutio 518, 19. alvus alacrior juvenibus, in senectute laxatur 299, 12. humidior fit, vel diarrhoea, vel impotentia coquendi ea quæ assumuntur 524, 18. ignavior cùm refectioni fludet 192, 59. infra transmittitur eis qui, cum fastidio cardialgico, lumbis dolent 482, 63. perturbata; profusa, ducta multis & liquidis excrementis 542, 12, 13. initio perturbata cum paucis thinnis, labentibus inde ciebus facta siccior, cum urinis copiosis & crudis; abcessum in articulos prævidendum exhibet 542, 8, 9. si perturbata, pauca fœssissime subducit, distendit buccas 542, 38. liquida, symptomata partium morbo calido effictarum 532, 60. liquida, biliosa lata, repente indurefcens; mali est ominis 546, 18. præpropere excretio quænam terrificata 193, 12. profusioris causæ 495, 11, 17. si profuse feratur cum ardente febre, mortiferum 171, 56. silitur repente, vel intus cohibitis excrementis, vel intro retractis, vel sursum transmissis 479, 21. alvi inferæ symptomata sunt diarrhoeæ, lienteræ, dysentericæ, tenesmi, & illi 451, 64. utriusque offensæ symptomata sunt in mulieribus, abortio, partus difficilis, & gravis offensio puerperæ luctu albis mordacibus 451, 65, 66. alvi labem significat cutis squalida 545, 29. fluxuræ 495, 11, 17. tria hæc conjuncta; tussis, ructus referens intro, ac difficultas spirandi; faucibus nec resolutis, nec inflammatis 549, 5, 6. moles sine causa assurgens in diuturnis; habet aliquid convulsivum 541, 26. profluviorum tres differentie 324, 18. profluvium aphthis mulieribus, abortionem facit 209, 38. causi non propria crisis 66, 3. cietur, quoties è capite feri prolapsus excipitur à ventriculo 113, 29. 118, 45. cum dolore lumborum, unde 178, 49. in excussione consistit 68, 11. exolvit surditatem natam à febre 105, 10. in tæbe, pessimum 12, 55. omnibus morbo extenuatis; malum 550, 5. nigrum morbo extenuatis, moriendi, postmodum quam venit, necessitatem summam inducit 550, 6. alvi, gravidæ omnes periculose habet, periculo abortiendi, & quare, 440, 29. &c. nullum, quantumvis criticum, gravidarum rebus integris cietur 440, 39. præcubra proluvia, certissimum argumentum labefactatæ naturalis œconomiae 193, 39. jecoris infirmitatem denunciat 12, 52. 195, 23. mala in omnibus morbis 12, 50. 92, 58, 66. in comate, pestifera 12, 55. hæmoptysin facit 366, 10. prostrationis irritæ signum quoddam 185, 30. quibus feruntur biliosis dejectionibus, surditate oborta, silitur, 479, 29. 30. suppressæ, causæ multæ 203, 60. nec nisi pauca quædam nigra, fæcis caprarum inllar laxantes idque coactæ; malum 318, 6, 7. ejus & surditatis, mutua successio 100, 41. turbatæ suppressio repentina, impuritatis proventu inficit totum corpus 480, 18, 19. &c. alvo bene est, cum figurata & mollis dejectio est, atque subrufa 525, 61, 62. perliquida perfrigeratio cum sudore incidens; mala 554, 62. alvum deicit matutina exercitatio 540, 32. in omni morbo esse mollem & solidam oportet 521, 56. 525, 34. sili in hypochondriorum meteorismo ab inflammatione, malum 163, 56. subsistentem vomitus demittit 551, 1. alvo fluente, vomere, feruntur 545, 8. humida, sanguinem è gingivis effluere, mortiferum 130, 14. perliquida, si è gingivis exudet sanguis, pestiferum 89, 21. ex alvo tenuia infra transmitti, nec sentienti, cum sit apud se; malum 346, 64. 505, 29. 30. 521, 47. alvi tumores duri & dolorifici, cum febre horrida, ciborum fastidio, & ephidrosi, nisi expurgentur, abeunt in suppuratum 552, 10. de alvi officio vide plura sub nomine *Stomachi*, ad litteram S.
- è *Αλυσ*, è *άλυσις*, & è *άλυ*, eadem in natura, symptomata, atque causas 474, 34.
- è *Αλυσ* quid 3, 52. 95, 37. 384, 49. 474, 34. è *Αλυσ* duplex, *καυώδης* unus, alter *αίματιος* 210, 65. 384, 56. 474, 54, 55. *καυώδης*, unde 478, 53. alysi nomen, iactationem & anxietudinem, suo ambitu, complectitur 384, 47. boni & mali distinctio 22, 18. causa duplex, stomachi prostratio atque morfus, & virtutis oppressio à corporis gravitate 95, 38. 384, 52. 474, 48. à stomachi morfu, quænam causa 384, 52. à virtutis oppressione, quænam causa 384, 53. symptomati qui pestiferi 22, 31. mali ob intentatam crisis 22, 31.
- Amarj & salsi, affines sapores 275, ult.
- è *Ανατομία*, quid 362, 29. anatomica oculorum propria 362, 38, 39. idem quod è *ψυχή* & *σώματι* & *αίματι* 362, 41.
- è *Ανατομία*, hæmorrhagiae *καρδιακή* 201, 19.
- Ambulatio, exercitatio est *κατὰ φύσιν* 254, 55.
- è *ἐν* *αὐθιγῶν*, quid significet 29, 16.
- Amplitudines & angustie, causæ contrarie 275, 33.
- è *Ανακαθάρσις*, quid 284, 47. idem quod è *ἀνακαθάρσις* 211, 33. anacatharsis, propria pulmonum expurgatio 223, 26, 27. liberalis & libera, ipsa per se facit ut nihil opis requirat pleuritidis à medico 372, 4. melior quam empyema 269, 3. à cathartico silitur 245, 66. anacatharsis puris denegatæ, quænam causæ 261, 23. quænam mala 262, 30.
- è *Ανακαθάρσις*, idem quod *ἀνακαθάρσις* 130, 38.
- è *Ανακαθάρσις* & *κατακαθάρσις*, ut differant 381, 19. ea *ἀνακαθάρσις* tollit 381, 20.
- è *Ανακαθάρσις*, idem quod, è *τῆς ἀνακαθάρσις* 198, 26.
- è *Ανακαθάρσις*, quid 304, 70.
- Anadrome omnis ibi morbum facit & dolorem, ubi subest 241, 43. 158, 22. 285, 6. 366, 5. 443, 57.
- è *Ανακαθάρσις*, quid 33, 36. 171, 66.
- è *Ανακαθάρσις* semper omnino mala 32, 45.
- è *Ανακαθάρσις*, contrarium *τῆς ἀνακαθάρσις* 189, 54. 190, 3. è *Ανακαθάρσις* propria significatio, *ἵδρις* & *ἵδρις* 190, 14. *ἀνακαθάρσις* quæ sunt, quid denunciant 257, 46.
- è *Ανακαθάρσις* quibus significatur 11, 11.
- Anastomosis raro adducit exulcerationem 298, 31.
- è *Ανακαθάρσις* idem quod *ἀνακαθάρσις* 2, 27. pro restituto calore nativo, & pro accensa febre 360, 25. *ἀντι* è, *πρὸς* *ἑαυτῇ*, vel, *κατὰ* *καυὴν* *ἑαυτῇ* 192, 50. *ἀντι* *ἀνακαθάρσις* quæ 19, 51.
- è *Ανακαθάρσις* quid 19, 16. 25, 38. duplex 363, 32. 35. injussa & invita 357, 54. paralyticæ linguæ symptoma 19, 23, 33. fortasse è *συν* 19, 32. è *ἀνακαθάρσις* & *ἀνακαθάρσις* differentia 19, 18. è *ἀνακαθάρσις*, idem quod *ἀλόγως*, veteribus quibuscumque 170, 37.
- Angina quibus nominibus significetur 222, 39. omnis per se ipsa pestifera 223, 58. respirationem adimit, intercepto motu spirabili 219, 7. *καρδιακή*, dicta, non *πρωτογενής*, primigenia, vera crudelior 222, 4. faucium, in latum *κατὰ* *ἑαυτῇ* convertitur 226, 21. anginae ad caput productio, symptomata edit paraphorica & cephalalgica 225, 44. *ἐν* *αὐθιγῇ* ubi 220, 62. critica lex quænam 222, 1. dolorificum malum quomodo foris appareat 241, 3. propria excretio, sputi excretio 228, 59. ab angina periclitanti, ruborem in pectore exoriri; salutare 222, 20. in angina, difficultas excreandi auget ardorem atque tumorem 224, 2. excreandi difficultas, spirandi, & glutinosus humor; mutuas tradunt operas in perniciem aegri 224, 4. 228, 34. faucium æqualitas non est 444, 1. ptyelismus sit ex pressione feri à phlegmone 225, 7. non tam in propinquo mors est, deglutendi vacuitate, quam respirandi 220, 38. signa lethalia quænam 223, 59. &c. angina mortifera, quænam 223, 58. ex angina, subarida crebra sputa, tussifera, dolorifica collis; mortifera 228, 51. anginae genus primum, nullum exhibet erysipelas tractabile & aspecabile 220, 59. secundum, in faucibus tantum tumorem ruboremque excitat 219, 66. 220, 60. tertium, in qua cum faucibus una rubent cervix & pectus 220, 61. anginae gutturalis *τῆς ἐν τῷ φάρυγγι*, linguæ tumor 224, 17. metapneus unica in pulmones 220, 4. 226, 19. angina vera quid 219, 27. 223, 42. 225, 26. 278, 40. unde 149, 1. morbus peracutus 150, 23. quænam tria secum habet conjuncta 219, 45. respirationem adimit, ductu spiritus intercluso 218, 19. anginae veræ signum *ἀσπυρσις*, strangulatus fortis 355, 40. quænam sunt signa 223, 43. in angina vera non nisi recta cervice, spiritus potest duci 219, 25, 31. in angina non vera, nulla *ἐξ* *αὐθιγῇ* 219, 39. angina levatio infidiosa, quæ & quando 220, 12. angina nunquam phrenitidis prænuncia 3, 17. anginosus rubor facit lateris dolorem *κατὰ* *ἑαυτῇ* 148, 65. anginosi multi à vocis nimia contentione 190, 31. qui manibus diu multumque laborant in opere faciundo 220, 16. qui citatis equis longum iter fecerant 220, 17. anginosi qui cocta cito non expuunt; desperati 224, 42. 228, 16. 241, 4. *καρδιακή*, successione faucium inflammatarum, eodem ipso die *ἐν* *κατὰ* *ἑαυτῇ* moriuntur 220, 42. anginosa sunt strangulantium causarum tria genera 142, 22. ex anginosi, mortifera omnia, quæ dolorificum malum foras non eidunt 227, 44. anginosi in lingua tumores clam evanescentes; mortiferi 224, 11.
- Animi regnum in judicio 358, 64. 367, 29. animam divinam, dicere *ἀνακαθάρσις*, solenne Hippocrati 402, 30. anima, pro calore nativo 402, 17. anima intelligentis officiorum vitia ubi cernuntur 363, 8, 9. Animalitas inservit œconomiae spiritus & caloris viviifici; respirando 375, 15, 16. animalitatis ministrum, vitale officium cordis & hepatis 239, 47. principatus infirmitas cernitur in thoracis concussione multum imbecilla 408, 20. animalitas ab exhausto sanguine perit 390, 40. continuò cessat, cerebro confuso & in motus & sensus privatione 408, 66. animalitas corde avulso, aliquantisper manet 390, 41. 408, 68. animalis potentie vegetæ officium, motus in decubitu & spiratione 375, 22. in liberi motus officio magna commoda ad felix faustumque pronosticum 375, 21.
- è *Ανισ*, quid 5, 63.
- è *Ανισ*, pro capite 432, 8. 11, 15.
- è *Ανισ* Græcis, quid 258, 64.
- è *Ανισ* levis & fugax, non est melancholica 358, 26.
- μυακαθάρσις*, *κακαθάρσις*, gradibus tantum differunt 364, 56, 57.
- è *Ανισ*, quid significat 221, 54. 252, 45. 316, 31. è *κατακαθάρσις*, ut differant 279, 36. 461, 3. levationi infidiosa, vel falso creditæ semper accomodatam 279, 35.
- è *Ανισ*, quid 33, 51. 34, 2. 370, 16.

- τὸ αὐτὸ Ἀπὸ, idem quod αὐτὸ ὡς
 ἡ Ἀπὸμαρτία, ardoris carentia 112, 63
 Aponia, quid 19, 21, 41, 35. quibus significatur 115, 4
 39. ejus causa duplex 133, 10. aponia omnis à paupertate
 nativæ caloris, & à fumina imbecillitate potentie animalis;
 desperationem salutis ostendit 12, 40, 14, 63, 31, 53, 35, 67,
 106, 36, 131, 33, 39, 133, 7, 183, 36, 206, ult. 355, 13.
 aponia & exolutionis ὁμοιότης, in extinctione caloris nativi
 131, 42. quæ in exolutione consistit, fatalis ad mortem cu-
 jus non est sensus 133, 14. in concussio cerebro, unde 390.
 42. &c. 356, 65, 66. aponia omnis, non apoplectica
 207, 25, 356, 67. quædam convulsiva 133, 13. quæ in ten-
 sione consistit, fatalis ad mortem crudelissimam 218, 26, 363,
 34. quæ in febre convulsoria est, si cum excessu mentis ad-
 ducat silentium; mortifera est 218, 26, 363, 34. aponiam
 febris experient exolvit sanguinis detractio 349, 56. aponia
 in morbis acutis, celeritatem moriendi ostendit 132, 63. in
 rigore, quænam 2, 55. in rigore symptomatico, lethalis 2,
 61. omnis à rigore, cum virum exolutione; insanabilis 132,
 17. aponia rigores crebro supervenientes, tremore oborto
 quiescent 14, 61. ex rigore, tremore excutuntur 14, 58,
 59, 131, 65, 132, 14. Ἀπὸμαρτία omnis, ἀσθενία. 131, 42.
 αἱ Ἀσθενίαι τὰς ἰσχυρίας oppositæ. 424, 40.
 Aphthæ, quid 335, 50. unde dictæ 335, 51. in pueris,
 quid 446, 20. in puerulis, unde 446, 24. puerulis continen-
 ter gignuntur in ore 446, 20. instantiæ, ut quiescant 335,
 56. κακίους obortæ, ubi partium illarum fuerint, ibi putre-
 dinem secum habent conjunctam partis obfessæ 446, 25, 26.
 aphthas malignas proximè sequuntur alvi turbatæ & cibi fasti-
 dium 424, 51. 446, 32. aphthæ aliquando lenteriam inferunt
 324, 50, 348, 1. aphthosa gravidarum ora, abortus prænu-
 cia. 335, 62.
 Apocope & diacope, ut differant 401, 27
 Apoplexia unde dicta 348, 67. apoplexia κατὰ τὴν dicta, fit
 occupato cerebro, & spiritu intercepto 353, 22. resolutio
 est universi corporis 82, 60, 349, 3, 69. cum morte funesta
 349, 66, 353, 62, 355, 37, 356, 43, 392, 30, 31, 487,
 22. pro resolutione partis 215, 56, 392, 22. apoplecticum
 crus, pro paraplectico 34, 16. in apoplexia cum stertor adest,
 suffocatio in propinquo 349, 17. apoplexia quæ citò incidit,
 aliqui sanabilis, à diuturna febre, fit mortifera 281, 34.
 quam peperit interclusio spiritus qui à corde manat, non tam
 desperabilis 349, 54, 55. respirationem admittit, intercepto
 motu 219, 6. superveniens epilepsia, sanari non potest 431,
 41. apoplexiæ ad ultima ventum est, quando cum petrifica-
 tione corporis, exudat sudatiuncula 355, 42, 356, 10. consecutio
 per transiitionem ad cerebrum 205, ult. mox affuturæ, fe-
 bris acuta causam & occasionem præcipit 352, 67. totius cerebri
 vitio; quàm paralyticis, alterutris partis, gravior offensio 259,
 40. in apoplexia, remedium expectendorum, sola febris con-
 solatur medicum spe certa levationis 356, 38. stertor ad tem-
 pus, unde 349, 14. apoplectica futura denunciant, sensus he-
 betudo & ejus amissio, si fortè incident 351, 1. quænam
 exolvuntur potissimum urinis multis, crassius, & cumulatè pro-
 ruptis 356, 15. Ἀπὸμαρτία genus omne ad symptoma cerebri
 catarrhoicum pertinet 349, 2. apoplectici, corpore to-
 to capiti 107, 44, 353, 4. apoplecticorum symptomatum ra-
 tio duplex; & quænam 356, 58. apoplexia omnis divi-
 sa in fortem & debilem 349, 52. debilis, cur sanabilis 353,
 66, 356, 53. apoplexiæ debilis initio & nondum fortis, du-
 plex omnino causa 354, 9, 10. debilis in fortem, aliquando fit
 μετακίνησις 353, 68. apoplexia debilis, interclusio vitali spiri-
 tu, quàm animalis 349, 54. fortis est aut debilis, prout diffi-
 cultas est major aut minor in respirando 349, 53. fortis res-
 pirationem admittit, thoracis motu intercepto 355, 40. in a-
 poplexia forti, cito mors venit 259, 42. collapsa est anima-
 litas, cum sensus est motus amissione 355, 44. spiritus ani-
 malis nullum facit officium τὴν ἐκπνοήν 354, 5. apoplecti-
 cus omnis, ἀσθενής: sed non contrà 356, 66. apoplectici di-
 midio corpore, quomodo sunt 353, 6. &c. quibusdam
 artubus, quomodo sunt 353, 6. &c. maximè sunt ea ætate
 quæ est à 40. ad 60. 418, 59. quinam hemorrhoidum commo-
 dis fruuntur 354, 33, 34. 40. apoplectici, pestifera perficatio
 atque stupor 353, 43. quæ veniunt hemorrhoides, salutare
 353, 43. in apoplecticis morbosum malum quodnam est 353,
 48. mortifera omnia, si malum morbosum citò non exit 353,
 47. apoplexiæ κατὰ τὴν dictæ, signa quænam 351, 10. apoplexia
 in cerebro, per catarrhum nascitur, quo cerebrum valde oppres-
 sum fatiscit 349, 7. in apoplexia animalitatis collapsæ quæ-
 nam causa 349, 10. apoplexia κατὰ τὴν ἰσχυρίαν, est: aut quia spi-
 ritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibe-
 tur 349, 43, 353, 40. apoplectica κατὰ τὴν ἰσχυρίαν, quænam 353, 30.
 49. apoplectica κατὰ τὴν ἰσχυρίαν, quænam 349, 39. apoplexia cor-
 poris, quid 205, 65, 348, 60, 350, 68, 392, 20.
 Apnoea & epilepsia simul esse non possunt 467, 13. ab a-
 pnoea, vitalis caloris suffocatio atque extinctio 390, 62.
 ἡ ἀπνοεὶα, factus est ab intempestiva exclusione corruptio-
 nem habentis 427, 59.
 ἡ ἀπνοεὶα, quid 235, 31.
 τὰ ἀπνοεϊκά Græcis quænam 198, 51.
 τὸ Ἀπολαβάνειν, propriè his accommodatur, quæ vel in viâ
 subsistunt, vel retrahuntur 517, 59, 60. ἀπολαβάνειν, ἀπὸ τῆς
 περὶ τὴν 517, 58.
 ἡ ἀποσπείρα, quid 19, 8, 174, 3, 262, 41, 267, 6, 335, 61. un-
 de 262, 43. species τῆς ἀποσπείρας 37, 8. τῆς ἀποσπείρας causa, mortifi-
 cium naturalis facultatis 37, 14. ἡ ἀποσπείρα, à catarrho in al-
 vum prolapsa 424, 67, 426, 3. symptoma vel ventriculi exolu-
 ti, vel humoris pravi è capite procumbentis in fauces 372,
 12, 15. à ventriculo exoluta, pessima 372, 17. gravissimum
 malorum accessione adjuncta 174, 22. in morbis omnibus
 gravissima 262, 45, 267, 64, 25. ἡ ἀποσπείρα, ut differant 308,
 1. per τὴν ἀποσπείραν alvi mortifera 267, 7. symptoma testificum
 174, 4, 308, 3. ἀποσπείρα & ἀσπείρα discrimen 37, 9. in ἀποσπείρᾳ
 à pruriticatione ichoris quem genuit febris, venæ sectio confert
 372, 23. &c. à stomachi facultate vitata vel emortua, venam
 secare, est ægrum jugulare 372, 18. &c. αἱ ἀποσπείραι, qui ci-
 bos respuunt atque averiantur 174, 1.
 τῆς ἀποσπείρας ἡ μετασπείρα, crebra vicissitudo. 435, 47.
 Appetentia naturalis, quando in κοινότητα mutatur 261, 13.
 Aqua is materia ad respirationem, quous spiritus aquei 137,
 33. & igne omnia coagmentantur atque consistunt 402, 20.
 pluvialis, omnium levissima 295, 38. multa pessifera omnibus
 μηχανισμὸν δύνανται, 305, 29. aquarum matrix cruditas major,
 & frigida intemperies, quàm statuum 313, 44. Aquæ uterinæ
 unde collectæ 423, 15. &c. quomodo naturaliter fluunt 423,
 45. & lochia purgatio, ut differunt 423, 38, 39. cur nullo e-
 mixu protumunt 432, 47. ruptis à fixis membranarum, injussæ
 prorumpunt 423, 43. quæ ante partus fluxere, gravidas male
 habent 422, 5. 423, 56. &c. aquarum uterinarum nimis abun-
 dantia, unde 423, 49.
 Ἀσθενία, signo & causa salutare 374, 15. Ἀσθενία in ægris quæ
 4, 9. & quibus opponatur. Ibid.
 ἡ Ἀσθενία, ἀπὸ τῆς ἀσθενίας ὁμοιότης 233, 40. Ἀσθενία τὸ τὸ περιεχόμενον,
 multo se afficiunt 2, 49.
 ab Ardore totum corpus omni ex parte nigrescit 271, 60.
 Arteria, unde dicta 258, 53, 54, 409, 65. quibus commodis
 comparata 409, 62. per arteriam, ærem ducere, commune
 omnium vocalium animantium 137, 5. arteria absolute, aspe-
 ra 258, 52. aspera, ἀσπύχνη vel ἀσπύχνη, dicta 258, 59. ar-
 teriæ asperæ propagines, dictæ ἀσπύχνη vel ἀσπύχνη 258, 60.
 arteria aspera in pulmonem diffunditur 258, 58. catarrho im-
 buit perenni prolapsu 306, 60. fistulata cylindri speciem edic-
 409, 68. ab arteria fauciat, cur moriantur homines 409, ult.
 arteriæ carotides secundum asperam arteriam procedunt ad cap-
 ut 225, 34. 248, 65. arteriarum lumbiarum major amplitudo
 quàm cæterarum 176, 56. τὰ ἀσπύχνη medicamenta, quæ-
 nam 258, 59.
 Anthritici, non rarò sunt colici & dysenterici 209, 41.
 Ἀσπύχνη causa, rigor, κατὰ τὴν κατὰ τὴν 22, 1.
 Attuum est exercitatio, carniū cibis, & somnis vicerum
 396, 28. & corporis indecora est collocatio, cum vel invita
 est, vel injussa 382, 8, 9. omnium vis lucet potissimum in me-
 teorismo 376, 26. meteorismus difficilis, facultatem in vitio
 esse testatur 382, 4. simplex κατὰ ἰσχυρίαν collectio, quo pacto in-
 jussa 403, 29. dissensio violenta, quando 403, 28. artus ampu-
 tati nulla sperabilis coitio 400, 36. attuum vulnera sæpe ex
 eventu lethalia 411, 12.
 Ascarides gignuntur tantum in anno 163, 1. 526, 17. non
 rarò ferarum nomen obtingit 335, 66. 336, 70. putredinis fœ-
 dæ soboles 336, 63. ascaridum quænam causa 204, 25, 322
 de Ascite hydropo, vide ad nomen Hydropsis, sub litera H.
 ἡ Ἀσπείρα species τῆς ἀποσπείρας 37, 8. ἀπὸ τῆς ἀποσπείρας 282, 27. αἱ
 Ἀσπείραι, qui cibos non capiunt 174, 1. & ἀσπείραι, ut differant
 174, 1.
 ἡ Ἀσπείρα, ἡ ἀσπείρα, ἡ ἀσπείρα, eadem in natura, causis, at-
 que symptomaticis 474, 32. duplex 3, 54. κατὰ τὴν κατὰ τὴν, vel ἀσπείρα
 3, 54, 60, 186, 32. ἀσπείρα κατὰ τὴν κατὰ τὴν, quæ 3, 62. κατὰ τὴν
 κατὰ τὴν, quænam 94, 53. ægri est anxii 384, 48. quænam mortife-
 ra 3, 59. τῆς ἀσπείρας domicilium, ventriculus 126, 29. conditio
 tum in jacendi habitu, tum in dieta 474, 31. αἱ ἀσπείραι κατὰ τὴν
 κατὰ τὴν, quinam 184, 59.
 Asphaltites mare, Oceano ponderosus 295, 15
 Assimilatio nulla succi alibilis, efficta, vivacitate partium
 solidarum 356, 12.
 quæ Assumuntur, tam convenienter naturæ non adjungun-
 tur, quam illa erant quæ continenter effluunt 421, 47, &c.
 in Asthmate, residendo ducitur spiritus 134, 25, 282, 65.
 ἡ Ἀσπείρα levis & fugax non est melancholica 358, 26.
 ἡ Ἀσπείρα, quid 37, 51. ἀσπείρα, ἡ ἀσπείρα; synonyma 126, 43.
 τὴν ἀσπείραν omnem, vitium materiam, non intemperiei esse
 falsum 305, 13.
 τὸ Ἀσπείρον, idem quid τὸ ἀσπείρον 116, 55.
 Atrophie facilis transitus in cachexiam 336, 14
 Audiendi meatus, in cavitate ossium temporalium 98, 42.
 in audiendi meatus sinu, qualia contenta 98, 42. audius in-
 strumentum, ærium 114, 50. auditorium instrumentum,
 quodnam 320, 59. auditus intercepto, unde 280, 15. auditus
 privatio, unde 280, 13.
 Augetur quicquid natura calidissimum est 402, 48, 65. aug-
 mentum, quid 403, 1.
 Aza 223
 Aura

Aura venenata è femine corruptio in locis 208, 60.
Aures, sponte nostra non moventur 112, 47. exteriores,
nominatè auriculæ 98, 41. aurium nomine intelliguntur interio-
res 98, 41. aures frigidae, pellucidæ, inversæ; mortiferæ
100, 56. 112, 46. frigidae, cur 100, 60. 112, 44. quomodo
inversæ 100, 66. quomodo pellucidæ 100, 63. gravibus ad-
modum morbis obnoxie 98, 33. obscurdescere in acuta febre,
furiosum 102, 6. per aures & ab auribus plerique tertio die
moriuntur 98, 70. aurium bombus foras non exit 290, 46.
echo, unde 85, 51. inflammationes ad dementia aut mor-
tem facie præcipitant 98, 36. malis inter initia succurrendum
98, 39. fordes quæ dulce sapiunt, mortiferæ 547, 63. sympto-
ma præcipuum cernitur in furditate 99, 38. in auribus quàm in
oculis, aliquantò majus periculum 98, 37.
Aurum potabile celebrare, ostentatio & superstitio 136, 9.
Austri graves auditui, caliginosi, caput gravantes 8, 64. &c.
464, 34. segnes & resolverscentes 352, 9.
Autumnus inæqualis 73, 23. quartanis abundans 73, 31. per
æstivum, humoris melancholici generatio 73, 31.
Avulsiones, unde 283, 44. de avulsionibus vide plura sub
nomine *Spasmodis*, ad literam S.

B.

BALLOS longa exercent alvi profluvia 125, 59.
Belgis, capitis tromata *δυσπλεια*: tibiurum, *ιππικόν*
411, 16.
Bene nihil fit, quod critica lege non fit 103, 52. 250, 21.
Bilis *αἷμα*, sero suo diluta intelligitur 241, 71. quæ facies de-
scendit, regreditur in corpus atque venas 527, 19. multi gradus
124, 42. abundat ex carum bubularum edacitate, & vini im-
modica portione 307, 40. 321, 52. 328, 69. ætate, sursum
movendo purgatur 61, 68. causi effectrix, mitificata pepasmo,
exitum habet per cutim, eò violenter expulsa, in rigore 485,
66. continetur a febre succrescit 398, 22. 501, 42. 530, 15.
fervescit in somno diurno 386, 26. in alvum confluens, quo-
dammodo vice clysters 524, 36. in alvum superatam affusa, sit par-
ticipes pituitæ. 470, 20, 21. inflammationem ibi mover, ubi
subsistit 511, 15. metaplasin crebram huc illuc habet 214, 61.
pepasmo quodammodo pituitescit 337, 37, 38, 444, 61, 62.
470, 20. quò & quâ, relicta urina, cursum inlestit; ibi do-
lorum atque laborum fœtura 516, 63, 64. feri participatione,
αἷμα 241, 70. sero desinita, redditur flava & vitellina 241,
70. substantia tenuis temperamento calida, qualitate acris 28,
20, tertio quoque die movetur 21, 36. unde gignitur in vomiti-
one crebra quam tromatis infest propagatio 23, 39. 44, 58.
403, 64, 65. 404, 10. ut gignit vigilas: sic illa rursum à vigi-
lis gignitur 475, 56. ad caput translatio cum cruditate, deli-
rium adferre solet 44, 14. ad caput translatio cum pepasmo,
hemorrhagiam 44, 14. affluxu, cardialgia excitatur 404, 7, 460,
14. appulsi in alvum; cerebro inflammato si saliva promoveat-
ur; vomitus est in propinquo 481, ult. &c. concitatio ad ca-
put, ibi movet inflammationem phreniticam 534, 25, 26. concitatio
sursum & deorsum perraro fertur 102, 12. dejectione
damnis augeat ægrotum, cum ex cernitur nimium saturata
& spumans 479, 41, 42. dominatu homines tenentur meridie
386, 44. effusio live diffusio phyma facit universale quod to-
tam occupat compagine 369, 48. & febris generatio mutua
404, 47. utraque gignitur à cruciatu sævi doloris 404, 26.
à membranæ ac cerebri inflammatione 404, 46. bilis perenis
in alvum affluxus ab hepate 475, 21. ab eo inflammato
161, 30. ab eo inflammato diffusa; mera 370, 43. in cere-
brum translationis causa, incendium superioris hepatis partis
49, 13. natantis in fundo alvi, vomitio est 460, 16. à bile
ventriculo affixa, singultus & nausea 404, 4, 5. 460, 15. bilis
proraptio multis in morbis critica 528, 36. vomitio, à ne-
phritide, quo pacto fit 404, 25. quænam periculosè eum ha-
bet qui vomit 403, 58. bilem febris gignit ex pingui 496, 37. à
bile nascuntur morbi acuti 526, 59. flava, soboles *δυσπλεια*,
1. *πῆλκας* 124, 42. 471, 32. &c. bilis flava, causa materialis
omnium colorum viridum qui spectantur in vomitu, dejectioni-
bus, atque lingua 471, 30. &c. bilis flava ad caput transla-
ta, ibique affluens, phrenitidem parit, & mox insaniam 279,
25. flava & glutinosa, intestinorum & sedis ulcerifica 166,
42. flava ac viridis feracissima, doloris acerbitas 340, 26. ejus
& febris acutæ mutua generatio 498, 60. bilis flavæ in viri-
dem, & hujus in atram, facili mutatio 148, 30. 279, 26.
370, 45, 46. 472, 16. 475, 65. 499, 35. 504, 3. bilis satura-
ta, abradendo & exasperando, sedis & intestinorum ulcerifica
211, 17. nimium saturata & spumans, non minus calamitatem
arguit visceris unde venit, quam partibus ipsis quæ fertur, mo-
lesta est 470, 41, 42. nimium saturata & spumans, sua ferita-
te, intestinorum & sedis ulcerifica 470, 49. saturatæ qualitates
duæ, quænam 166, 40. bilis viridis & æruginosæ causa ma-
terialis & efficiens, quænam 242, 11. 442, 68. bilis æruginosa
proximè abest à nigra 86, 63. 87, 6. 193, 44. 472, 16. 478,
2. 504, 17. æruginosa, qualitate, copia, excernendi modo,
calamitosa 86, 61. æruginosæ à cerebro, vomitu, denunciat
feritas humoris phrenitici 471, 57. bilis mera, inter cætera
bilis genera, hoc vitio eximia 471, 16. mera. unde 241, 69.

meræ vomitio cum actione læsa, perennitatis fontem & fo-
cum denunciat 481, 17, 18. bilem lynceram in febris peracu-
tis nasci; non novum 491, 6. bilis porracea spumans cum tussi
expulsi, nec ullus est dolor sub diaphragmate; in pulmonibus
focus habet gignendi & excludendi sui 471, 47. 48. por-
raceæ causa effectrix quænam 471, 38. &c. porraceæ in alvo
causa indigena vel advena; & quomodo ea distinguenda 469,
42, 43. à bile porracea hepate inflammato, singultus 471, 46.
bilis atra, acida, erodens, murdax 37, 30. 193, 23. 537, 10.
ab æruginosa nata, dysenteriam movet lethalem, & insanabi-
lem cancerum edit, atque insaniam excitat ferocitate intolera-
bilem 472, 25. autumnino potissimum ad hepatis precepit 305, 30.
dum exulcerat intestina, graviora mala inferuntur, quàm cum
sanguis niger grumescit 530, 70, 71. bilis atra & niger hu-
mor, ut differant 37, 31. 329, 25. 360, 55. bilis atra & me-
lancholicus succus à sanguine ferescuntur, concretione 530,
67. 537, 11. ex nigro humore nata, feritate est illi inferior
quam genuit bilis æruginosa 472, 23. 24. 476, 3. non redit in
flavam 499, 37. pessimum excrementum 37, 27. si sursum
deorsumve exeat circa morborum initia; desperatio 329, 24.
25. splendet 537, 11, 27. 547, 48. terram fermentat, in eam
effusus, ac veluti excoctat 537, 9. bilis spumans, effera 554,
45. bilis atræ aciores morbus quàm nigri humoris 360, 51.
morbus aciores quàm flavæ. 36, 1. 46, 20. 171, 30. 279, 27.
297, 39. 40. 361, 47. 478, 4. 531, 40. ejus, in cerebro, pro-
ritatio magna 360, 53. bili atræ feritate tantum concedit san-
guis niger, quantum frigidum ferrum, candenti 530, ult. bilem
atram ex pituita crassa gigni, ineptiæ 472, 27. à bile atra,
dysenteria, lethalis 37, 30. ab ea *μυλκώδης* *ἐκκρίσις* 47, 52.
in bile atra qualitates maleficæ, 472, 21. summa omnia feritatis
329, 27. bilis atræ excretio, omnium maximè mortifera
37, 27. 37, 45. biliosum excretio manet potius quàm absces-
sus 250, 2. biliosa profluvia furditatem tollunt 546, 33. viscida,
ad aurium abscessus magis prompta 546, 6. biliosorum
spumantium materia, non minus quàm pituitosorum, vapo-
rosa 554, 55. biliosum cum expurgatum non est urinis, cre-
dibile est dysenterias ab eo induci 497, 41. biliosus humor in-
calescendo fit glutinosus 544, 17. biliosi, sunt, vel *αἷμα*, vel
αἷμα, vel *ἴκω*, 500, 42, 43. biliosi sursum quàm 300, 30.
aut temperamento, aut habitu, aut diætâ, vel simul his omni-
bus 321, 41, 56. biliosi temperamento, qui hepate sunt cali-
dissimo, & hepate turgida sanguine bilioso 321, 42, 43. diætâ,
vel inilituto, vel victus ratione 321, 47, 48. inilituto, qui
in labore & animi contentione, sæpe irarum assu fluctuan-
tes, ac suum defraudantes genium, corpus conficiunt 321,
48. victus ratione; ex bubularum carnium edacitate, & vini
immodica portione; idque potissimum æstiat 321, 52. habitu,
qui hujusmodi sunt *αἷμα* & *αἷμα* 321, 43. biliosis habitu, sur-
sum alvus astrictior 370, 41, in biliosis, ad hydropem causa-
rum est concursus. 321, 38, 39.
Bombus, quid 101, 16. bombus & echo ut differunt 101, 33.
in acutis, & echo in aure; mortiferum 101, 4. 182, 30. bom-
bi in aure, unde 177, 30.
Bona sunt omnia è bonis orta 503, 40. in bonis nihil ducen-
dum, quod *κατὰ λόγον* naturæ non fiat 126, 18. de bonis nun-
quam sunt auguria mala 501, 23.
Borborygmus, unde dictus 160, 17. arguit meteorismum hy-
pochondrii 144, 60. signum cruditatis victiæ, & resitutiæ vir-
tutis peristalticæ intestini 372, 46. sæpe à febre excitatis 162, 33.
Bregma & synciput; eadem 393, 22.
Bronchia, per pulmones sparsa 258, 38. 416, 29.
Bubo, pro ipso inguine 40, 30. pro quibus usurpatur 40, 16.
Bubones mali, qui statim initio febrium acutarum efflorescent
40, 24. pestilentes, cum alvo fluente liquidis excrementis, ma-
ximèque aquosis, cruditatibus participibus; lethales 544, 50, 51.

C.

CACHEXIAE causa quænam 299, 68. Cachexia firmiter pressa
in corpore, *τὸ δὲ χυμὸς* corrumpit 416, 44. quæ in ta-
bem incidit, miserrima 300, 4. 302, 60. cachexiam in adver-
sa valetudine pars omnis unde contrahit, inde pallefcit 261, 50.
Cacochymia & cachexia mutas tradunt operas ad pernecium
416, 43. cacochymia omnis pepasmo non recipit 200, 15. vetus,
αἷμα immutat & labefactat 416, 44. cacochymiae pur-
gatio debetur 200, 15. malignæ frustra vacuatio fit, quam so-
vet nobilissimi visceris prava affectio 267, 66. malignæ trans-
latio sæpe à venis ad nervos, & contra 66, ult.
Caecitas, quale symptoma 99, 40. unde 120, 15. à caecitate
ab emortuis videndi virtute, mors in propinquo 476, 18.
Calcanæ societas cum venis & nervis insignibus 405, 70. fra-
cti mollis adhuc *καλανίς*, unde 114, 65. Calcanæo perfrectio
quænam superveniunt symptomata 469, 22. à calcis fractura,
febris peracutæ 16, 50. &c. 404, 14, 15.
Calidum convulsiones tetanosque lenit 213, 50. nervis ami-
cum, & judicat 213, 51.
Calculus, quid 342, 68. Hippocratis lapis 422, 67. calculi
coagmentatio facilis à glutinoso & crasso humore 343, 4. ad
calculum gignendum tempus idem opportunum, atque ad in-
flammationem in vesica 342, 32. de calculo opinio Fernelii,
par-

partim vera, partim fallax 343, 18. &c. calculi atque urethrae phymatis, diorismus quomodo comparatur 346, 2. torfio, curandi celeritatem exposcit 343, 55. curatio, ad chirurgum pertinet 344, 32. in calculi curatione cautio magna 343, 58. calculi curatio crudelissima 343, 57. coagmentatio in renibus fit de improvviso 518, 55. coagmentatio & matrix in renibus, &c. *uicinus* 343, 4. 409, 13. 490, 29. 518, 70. 71. in rene flabulantis, facili coagmentatio in senioribus 519, 17. calculus puerorum, in vesica enatus, non eo gaudet aetatis beneficio, quo puerilis epilepsia 343, ult. calculi puerorum *ut dicitur* coagmentantur 343, 22. ejus coagmentatio in vesica, duplex matrix, una in rene; altera in vesica 342, 70. &c. coagmentatio & matrix in vesica, *ut dicitur* 343, 4. 409, 13. 409, 29. 518, ult. generatio in vesica, unde 419, 18. calculus in vesica enascitur qua aetate potissimum 343, 8. in vesica quomodo accrescit 343, 30. calculi vesicae propulsi in matura aetate 419, 21. in vesica non capax suo merito aetas constans 419, 31. in vesica non semper est *ut dicitur*, sicut in renibus 518, 70. in vesica coagmentati, signa 343, 43. &c. calculus in vesica, vel ei affixus, vel oberrans 344, 56. modo duplici ad vesicae cervicem descendit; appulsus vel illapsus 344, 57. quomodo appulsus ad cervicem vesicae descendit 344, 58. quomodo illapsus ad ejus cervicem descendit 344, 60. calculo curando nulli medicinae locus 344, 4. vesicae frangendo quae adhibetur medicina, temeraria, pessifera, & saepe mortifera 344, 21. a calculo pericula quatenus vesicae interuntur 344, 19. calculosi, quinam 344, 37. unde dicti 342, 60, 70. ea figura fiti ut ne calculus prociat in urinae ductum; facilius mejunt 342, 55. calculosis nihil opis adferri potest, quam incidendo 344, 17, 24. calculosorum dolores faevissimi. 342, 60.

Caligo, nebula crassior, nube tennior 115, 49. unde 54, 49. caligatio accessionem habet caliginis intus conceptae & genitae 115, 52. caligatio & hebetudo, ad visionem obscuram pertinent 115, 52. caligantes omnes, hebescent: non contra 115, 47.

Calli fundamentum, in osse perfrecto 402, 2.

Calor natus, forma est 402, 67. calor natus, tum vivificus tum vivax 2, 19. 204, 11, 12. ut foras vel intro viam affeclat, sic inclinatio esse solet vigiliarum aut somni 386, 11. cum spiritu, naturaliter horis diurnis foras excurrit, vigiliandi causa 386, 24, 25. calorem cum spiritu intro cogi ad somnum diurnum, contra naturam 386, 24. a calore quaecunque alterantur, inter coquendum, viscida quodammodo fiunt, cum talia ab initio non essent 542, 70, 71. in calore nativo est *ut dicitur* 402, 67. 402, 68. calore nativo *ut dicitur* congregantur 402, 48. calor infantum blandior, & sui nascenti similis magis 547, 66. illorum qui aetatis sunt proveclioris, acrior, & a seipso velut descendens in naturam ignei 547, 66. natus, subiectum suum suo dominatu se tenet, ut nihil illius intadum relinquat, & in quacunque partem aequaliter se infinet 402, 53, 54. caloris nativi magna vis lucet in suo subiecto naturaliter constituto 402, 52. officium, vitare *ut dicitur*, & glutinosum humorem, coquendo mutare in meabilem 415, 65, 66. propria coctio atque mixtio 198, 8, 9. 470, 21. calore nativo abundat corpus *ut dicitur* 261, 64. 402, 47. calor natus in pueris tantus, quantos postea nunquam 213, 11. 415, 14. caloris nativi splendor lucet in pubertate & adolescentia 200, 46. 113, 21. splendor ac lumen cum micare ceperit in pubertate, cruditate exalvit convulsivam & epilepticam 449, 19, 20. amplificatio per testes 378, 29. ejus & nectaris vivifici amplificatio, conjunctam ferè habet thoracis amplitudinem 254, 31. ipsius & humoris soboles, coagmentatio omnis, naturaliter constituta 532, 12. tantum habet partes extimae, quantum a corde vivifici nectaris 189, 32. 373, 49. in caloris virtute nativi posita vitiorum sanguinis emendatio 545, 62. caloris nativi instauratio nulla, in spiratione amissa, vel in stertore 355, 1. unde extinctio; inde mors in propinquo in morbis acutis 380, 67. suffocandi periculum possum est in oppresseione 314, 31. suffocatio vel extinctio. mors est 112, 51, 53. 409, 2. calorem nativum nihil aequè extinguit atque febrilis ardor 312, 65. caloris vitalis retractio major à visceribus inflammatis, quàm à venis febre ardentibus 373, 65. extinctio irreparabilis 115, 40. 376, 62. caloris ac spiritus cita extinctio ac diffusio. citum quoque adfert vitæ exitum 433, 14. extinctio in parte una, ad extinctionem apparet totius 112, 51, 54. calor duplex; inimicus & pessiferus, unus, alter amicus & salutarius 373, 41. &c. calor vis, ut continenter moveat, nec ullam quietis partem impertiat 127, 261. 161, 12, 13. aequalitas in omni morbo expectanda 374, 39. calor, & frigus, præter cætera, in partibus sentiuntur 29, 17. calor & frigoris in extremis artubus cita mutatio, unde 413, 41. &c. calor firmiter fixus ubi multus inest, ibi & morbus 386, 59. febrilis, humores prævios effert ad caput 92, 30. calor vis contra naturam, perficitur spūi spūmantis & opimarum defectionum aequalitas 492, 55.

Calvaria, duplici osse constat 397, 8. cum rectè habet, nulla sui parte in superficie, aspera; nisi ad suturas 393, 13. calvariae fracturarum differentiae & idæe, in quibus cernuntur 393, ult. calvariae gravis omnis pertusio, quo pacto ad interitum taralis 396, 6. pars nulla inflammationis capax, præter frontem 412, 13. calvariae in occulto fissæ corruptio omnis, sua fundit symptomata. suo quaque loco pessifera 396, 13. os si purulentum fuerit, aut pustulae affurgunt in lingua, aut ipse faucis cum

delirio vitam finit 397, 24. *ut dicitur* qua exhibetur *ut dicitur*, subsistit in membranam tantum periculosa 397, 45. calvaria ubi in vitro est fracturae illatae, nec tamen tractabilis, neque aspidotabilis; quatenus non debet defaigari medicus, donec invenerit. 396, 1.

Cancer, quid 416, 18. exulceratus, lethalis 37, 31. 329, 71. canceri insanabiles à velle atra ex illa 193, 26.

Capillorum è capite effluviū, unde 294, 56. 296, 13. capilli è capite fluunt, sicut è plantis folia 294, 55. capillorum è capite effluviū. *ut dicitur* pravi rheumatis concitati 294, 53.

Caput 80, 42. id & cerebrum multum inter se differunt 390, 21. capita hominum non affecta, nec constituta 387, 60. 388, 52. 389, 39. caput cum vesica pati, unde patet 431, 15. ad caput, ab hypochondrio, per pulmones est iter 553, 14, 15. capitis & pulmonum, facili *ut dicitur* 296, 20. caput dolenti parte posita, vena frontis recta incisa profuit 178, 60. caput unde repletur 154, 70. 306, 51. capitis repleti symptomata sunt vel cephalalgica, vel cataphorica, vel paraphorica, vel catarihoica 97, 40. capitis symptomatum à repletionem originem ducentium, crisis, alvi profluviū 546, 38. repletio cataphorica soboles viscerum afflictorum, impuritatis vasorum 307, 60. repletio omnis cataphorica & cephalalgica, fundit parotidas 307, 55. percussio, unde 85, 49. evacuatio, per hemorrhagiam 13, 46. vacuatione expurgantur tum oculi, tum aures: ipsaque facies clarior ac nitidior 540, 36. ejus & cerebri læsiones ut differunt 390, 25. læsio est cephalalgia 390, 25. vulnera cur gravia 398, 67. fauciati cum trāma exaruit, pustulae biliosae pullulant in palato & lingua 50, 27. pertusio omni corruptio & inflammatio mortifera, contagione cerebri & membranæ 398, 64. in capite pertusio quatenus signa desperatae salutis 380, 61.

Cardialgia, unde 183, 13. 185, 21. 404, 4. 453, 26. ea & cardiognus, eadem 460, 12. symptomatica coxariorum dolorum 183, 30. non raro à lumborum quibusdam malis 307, 47, 48. in dolore lumborum, suppressis menstruis, vel hemorrhoidæ, quomodo accidit 404, 25, 26. in cardialgia cum torminibus, ferè alvi prorumpunt 336, 68.

Cardiognus & cardialgia, symptomata oris ventriculi 161, 34. cardiognus, unde 161, 27.

Caro amplificatur facili 400, 1. pro pericranio 397, 7. &c. Carnis interventu, membrana carnea coalefcit 399, 60. carnes attrahunt ex ventre & extrinsecus 316, 46. carnes gustanti saltò creditæ falsæ, indicant redundantiam humoris biliosi 552, 62. carniū est cibis; artuum exercitatio, & somnus viscerum 386, 28.

Carnositas vulgò, quid 345, 41.

Cartilago, quid 401, 55. natura ossium suscipit vetustate 401, 57. Cartilagine quatenus sic manent 401, 58. &c. cartilaginis extinctæ vel ejectæ, nulla sperabilis restitutio 401, 120, 67. 402, 8. 413, 13. cartilago quae jugulata colligat cum omoplatea spina solius hominis 401, 60.

Carus 91, 30. 307, 58. unde 307, 50. symptoma phantasiae abolitæ 92, 3. 527, 38. cerebro admodum perfrigerato infertur 527, 39. eximius inter cataphorica mala 91, 21. 28. 430, 32. cari natura & *ut dicitur*, *ut dicitur* 91, 32. & apoplexiam quatenus communia 91, 35. carus, pro comate mixto, vigili 430, 37.

Cataphorica symptomata, qualia 91, 24. 67.

Catarihoica intra inutilia, quatenus 424, 23. &c. Catarihi à quibus extrinsecus enascuntur 424, 30. catarihus dorsalis, à phthisi dorsali 416, 60, 69. raucitatis author & tussis ferinas 362, 6. saepe distorsionem adfert thacheos 281, 8. in tēbre non prius subsistit, quàm ipsa quieverit 214, 49. catarihi & febris, mutua *ut dicitur* 58, 21. ferini generatio aut ab iis quæ intra sunt inutilia, aut ab iis quæ extrinsecus 499, 20. prolapsus, ubi infederit, & unde vel quæ exierit incidere, saepe insanabiles morbos facit 424, 22. vis erodendi, metum adfert ferini ulcers 208, 46. in pulmonem prolapsus, incommoda 275, 19. &c. catarihi prolapsus in superiore alvum, viginti diebus suppurant 275, 47. catarihi & sternutamenti vis pessifera omnibus qui ex pulmone laborant 156, 37. in alvum derivatio, primum oxyregmiam, mox lenteriam parit 255, 56. in alvum prolapsus & coquendi impotentiam adfert, & continendi 276, 62. perennitas, unde 424, 60. mansio diuturnior periculosa, ubi non potest pepusum habere 306, 51. vis effera, in quibus cernitur 275, 41. 276, 32. 362, 1. à catariho eodem possunt homines tabidi fieri, & alvus turbari 276, 67. diu vexati, tabidi jacere coguntur 276, 75. per catarihos quatenus naturæ valetudinariae 255, 21.

Catoche, symptoma est cerebri 53, 56. *ut dicitur* consistit 83, 14. 91, 33. 133, 17. 210, 34. ea ac delirium, læsiones cerebri 390, 26. catoches & comatis discrimen 26, 10. catoche & exulatio exillere simul nequeunt 133, 16. ea & delirium non semper *ut dicitur* 53, 44. catochi omnes, quales 83, 23. catochi pessimo sunt loco, cur 26, 12. catochorum oculi quales 83, 16. catochia, morbi firmiter fixi 83, 27. catochia sunt, quæ convellendo exacerbantur 53, 43. catochia symptomata, qualia 133, 19. catochorum genus duplex 507, 35, 37.

Causæ criticae & signa non retro comment 5, 45. causæ morbosæ inveteratio quò major; eò repentina magis impressio periculosa 162, 30. causarum morbosarum quò diuturnior impressio, eo morborum periculosa generatio 20, 9. 238, 50. cau-

220, 21. 370, 46. similis humoribus 224, 13. similis alimento elucet 200, 68.

Coma, quid 92, 1. 307, 58. symptoma phantasie infirmæ 92, 3. 544, 26. cephalalgici crudoris prima soboles 85, 6, 7. ab exolutione 53, 33. a materie crassitudine 45, 47. in rebus confusis 198, 7. 207, 20. 210, 33. in conviventia cernitur penè invita, planeque injussa 207, 17. 507, 37. & catocoe ut differant 20, 10. 210, 33. phrenitidis & caulo 45, 50. quoddam, phrenitidis confectaneum 45, 52. id & convulsio, an simul existerè possint 195, 7. id & parotides, ab humoribus crassiss & frigidis 33, 66. cum lurditate, cephalalgie confectarium, facit ut surgant parotides 85, 1. 95, 12. periculolum; reddit funestum, proluvis alvi præubra 52, 55. superveniens biliofissiliquidis ex alvo primùm deicendentibus, post stercoreosis; tumorem ad aures facit 546, 10. quos invadit super spumantibus dejectionibus; his est febris exacerata 54, 47. anxiosum, quoddam 164, 50. anxium homini necando ipsum per se satis 186, 20. 21. duplex 546, 10. 546, 10. simplex aut mixtum 2, 1. simplex, unde 92, 6. semper 546, 10. 92, 8. simplex quoddam mortiferum 93, 71. comatis simplicis 546, 10. in re solutione 95, 70. coma mixtum, monitum biceps phrenitidis & lethargi 92, 12. 93, 24. mixtum, semper 546, 10. 92, 8. 92, 34. mixtum, tremore & convulsione potest fieri 194, 10. ab oppressione natum, quomodo exc. tunc 94, 61, 66. genus alterum symptomatis cataphorici 91, 67. veterosum, primùm oppello cerebri, idox exolutio, accidit 381, 16. vigil & soporatum 255, 67. 552, 47. vigil, à pituita & bile permixti 552, 47. 552, 51. soporatum, à simplici pituita, viscida & c. u. 552, 53. in comate vigili cernuntur, pathognomica cerebri multum oppressi 268, 39. comatis utriusque commune, oculis, veluti in somno ætistimo, connivere 91, 9. 10. comatosi etiamne quid habent convulsivum? 95, 63. comatosi qui cum febris incremento convelluntur; insurgunt parotides 538, 38. comatosi fallidiosi, hypochondrium dolentes, sæpe & parum vomentes; aurium habent abscissus 544, 22, 23. comatosi oculi quales 83, 6. 91, 67, 68. comatosi familiaris convulsivus motus 538, 24. 39. comatosi & pigri a pondere & oppressione, profuerit alvum ferri liquidis excrementis 535, 22, 23. comatosi vigiles, & una possunt esse phrenitici, & phrenitidis successione habere 92, 41.

Complexionis mutatio frequens ab intemperie 305, 16.

Communio & vicina, prima omnium & maximè lædunt 116, 64. 363, 70.

Concoctio, naturæ officium 496, 51. partium solidarum minus proprium 271, 42. 341, 40. materię, frustra in parte aliqua suscipitur, si universitatis excrementa sint cruda 27, 64. 65.

à Concretionem, nulla suspicio duritatis, nisi per accidens 283, 20.

Concussio, caloris vivifici afflictionem insert 1, 55, 56. fortis, signum & 190, in substantia; & 5 546, in officio 273, 38. non omnis bona 233, 28. in concussione, natura potens causæ morbificæ 273, 34. à concussione eadem variæ cidentur excretiones 358, ult. concussio in sternutamento, singultu, rigore 273, 36. in tussi, vel sponte sua, vel nostra excitatur 273, 36. inter concussione 546, 10. & nauseam quæ facit 546, 10. 546, 10. quid interit 32, 14. concussivi motus ubi cernuntur 255, 67.

Conjectores veri, qui fuerunt 48, 52.

Consuetudo naturaliter instituta, ut naturam indicat bene moratam; sic ipsam reficit, recreat, & conservat 386, 6. consuetudinis naturaliter institutæ ratio, naturæ conservatrix 385, 57.

Contagio facilis principiorum & productorum 92, 27.

Contentio nulla naturæ, quantumvis jure & loco suscipiatur, sperabilem crisi offendit, nisi 546, 10. 189, 68. ex Continendi impotentia, egestis præceptis 424, 59.

Contumacia sunt, ex accipiti alea utriusque iudicii 27, 69.

Contraria contrariorum consequentia 109, 66. 115, 26. 140, 10. 152, 27. 233, 18. 242 38. 248, 20. 410. 62.

Convulsio, quid 16, 15. 37, 62. 63. 145, 65. 207, 51, 52. 208, 47. 211, 44. 362, 20. 389, 7. 403, 26. 448, 25. 466, 51. 481, 27. musculorum propria 25, 35. 180, 59. symptoma nervorum principii 53, 58. nervorum symptoma, præ siccitate nimia contractionem 190, 57. nervi inflammati symptoma proprium 398, 35. consistit 546, 10. 95, 71. 180, 50. 194, 7. 207, 20. laxitati contraria 207, 8. 9. nascitur à repletionem vel inanitione 180, 61. convulsiois causæ quænam 25, 35. vis in motu injussa 208, 20, 21. ejus & concussionis idem genus 25, 32. ejus & concussionis discrimen 25, 32, 33. convulsio sæpe confectaria magnorum & pravorum vulnerum 212, 8. nulla bonis ægri sit rebus 16, 1. puerorum formidabilis, quamvis sæpe non funesta 15, 63. 77, 61. convulsionibus quando corripuntur pueri 15, 66. convulsione in febre non tentantur septem annis provechiores: sin autem, desperati 212, 46. in convulsione, motus amissio, non sensus 356, 64. doloris summa omnia 214, 22. natura impotens causæ morbificæ 273, 35. parumper obmutescere, aut linguæ apoplexiam, aut brachii, partiumque dextra sitarum denunciat 353, 15. diu obmutescere, malum 215, 22. 43. 353, 14. convulsio paraplectica, quid 180, 62.

ea & paraplegia simul in eodem subjecto existerè non possunt 180, 56. paraplegiam sanat 255, 65. à flatulento spiritu 207, 24. melancholicæ loboles 5, 29. quibus adest, urina supprimitur 538, 8. febrium acutarum prænuncia, ferè habet symptoma paraphorica 212, 68. in phrenitici, quoniam symptoma 139, 9. quænam utilis 431, 25. &c. quænam febris finem adfert 15, 62. 77, 55, 56. 145, 49. 356, 68. ab hæmorrhagia quæ cietur à vulnere, quando accidit 403, 36. in mania, unde 362, 22. convulsionis difficilis redintegratio 208, 38. repentinæ remedium, febris & alvi profluvium 215, 12. in concussione mutatio salutaris 207, 66. 255, 65, 66. in tremorem metapneus, melior quam contrà 210, 53. ejus & paraplectos par & æqualis immobilitas 215, 55. motu violento concutitur, atque vi summa excutitur materia omnis paraplectica 431, 39. exolvendæ ratio per diarrhoeam, quomodo suscipitur 449, 24. convulsioni febrem supervenire melius quam febris convulsionem 15, 70. Convulsionem convulsione exolvi, absurdum 181, 1, 21. è crassis frigidis humoribus natam liberant urinae crassiores 542, 18. quæ sit diffentis nervi humore frigido & glutinoso, exolvendi ratio triplex 212, 56. resolutioni supervenire præstat; quàm contrà 181, 9. 431, 40. sanat exportata febris acuta, quæ prius non fuit: quod si prius fuit, exacerbat 213, 45. 308, 34. 341, 27. 448, 30. 65. vetustam frustra oppugnant vacuatio & neoterismus 448, ult. sanare, proprium menstruum; non muliebrium cæterorum 448, 40. convulsionis finem adferunt muliebria quæ primùm aut statim apparent: atque id sine febre 448, 15. convulsio in viris, non, nisi oborta febre acuta, quiescit 448, 23. convulsionem mulierum hysteriarum fugaces 15, 67. 68. quæ sunt hysterici febre vacuis; faciles 466, 12. sine febre quæ cadunt in in hystericas; faciles 208, 36. 45 192, 56. simili ratione, qua homines 546, 10. aut 546, 10. 30. convulsionis & singultus, ab æquali siccitate, par hoxa 25, 39. convulsionem quænam lethales 16, 8. 403, 42. 448, 30. crebra singultibus & alvi torminibus 453, 24. 25. omnes per injussam contractionem natæ, crudelissimæ 321, 2. convulsio ventriculi ab exhausto; insanabilis 481, 25. à siccitate, mala 78, 1. ab exhausto, lethalis 16, 15. 308, 34. 481, 38. 553, 70. omnis ab inanitione, mortifera 199, 66. ab hypercristi hæmorrhagica, mortifera 481, 46. ab hypercatharsi; lethalis 25, 41. 481, 45. quæ super elleboro venit; mortifera 481, 0, 13. &c. principio febris superveniens, metuenda 15, 61. febris superveniens, omnino funesta; perarò puerulis 145, 45. 48. 212. 46. insanabilis & mortifera, cujus exolutio citata non est 448, 66. insaniæ confectaria; pessima 546, 10. 42. à tramatate quando nascitur 403, 20. à tramatate exorta; mortifera 211, 30. 212, 33. 288, 35. 403, 12. è diverso partis præcisæ in tramatate temporum, unde 389, 32. &c. 397, 36. 37, 58. &c. convulsionis quæ tramatate capitis supervenit, tam è diverso, quàm è directo, quænam causa 212, 24. 397, 31. convulsio partium quæ sunt è diverso pertusæ, miraculo quibusdam vita 397, 29. convulsionem mortiferam & sævos dolores denunciant testes & pudenda contracta 378, 16. convulsarum partium vel injussa est contractio, vel simplex collectio. 320, 30.

Cor, vilcus nobilissimum, ipsum per se micans 250, 60. 202, 2. 408, 56. cordis coagmentatio tribus intertexta villorum generibus 400, 5. cor caloris nativi fons & officina 128, 60. domicilium & 546, 10. 492, 16. in corde principium & fons vitæ, ac principatus vitalium facultatum 408, 49. cor etiam principium vitæ, tamen principatum non habet sensus & motus, ut ceterum 390, 40. à corde perennitas nectaris vivifici 293, 70. 420, 42. cor consentit per arterias 125, 50. iracundiæ inservit 358, 19. pro stomacho, apud Hippocratem multis in locis 458, 51. 460, 10. pulmonum fibris circumvolvitur 259, 62. cordis & pulmonis sympathia & syntymoria magna 259, 50. frigidior temperatio, angustiam secum adfert partium spirabilium 254, 34. villis, distoles & tyloses officia continentur 409, 6. distoles quænam commoda 408, 61, 62. per cordis distolem sanguis unde hauritur, ad vivificum nectar 408, 69. cordis micandi potentia per villos 408, 70. cordis villorum offensio, vitæ officia tollit ex corde 409, 7. dolores, exclusi sanguine discedunt: non excluso, intermunt 543, 15. vis effusa, ubi deprehenditur 4, 67. prægrandis vulneratio; mortifera 391, 33. 399, 57. 406, 14. corde penitus, ac ne eviter quidem sauciato, mortis nulla effugia 403, 58, 67. avulsio, aliquantisper manet animalitas 390, 39.

Corporis universalitas, ex quibus conficit 374, 27. &c. principatum trium potentia regitur 374, 64. expurgatur per alvum, atque per vesicam & renes 315, 62. 347, 56. 57. 486, 7. corporis constitutio optima, quæ 36, 17, 18. bene constituti quænam argumenta 375, 68. qualitas in quibus cernitur 373, 39. universi vitæ, tam intrā, quàm extrinsecus, per diarrhoeam aut peritroeam exolvi; non novum 316, 64, 65. ejus & artuum indecora collocatio, cum vel invita est, vel injussa 282, 8. corpus universum omnino similiter constitutum ut matrix 462, 57, 58. effectum & languidum, unde 369, 65. grave & plumbeum, unde 369, 64. impurum quo magis nutritur, eò gravioribus damnis augeatur 43, 5. 200, 16. 374, 22. tuberculis oblitum, cum excretionem biliosa intus ægroat 374, 22.

19. corpora exercitata & coacta, celerius intereunt quam quae in otio consistantur 254, 21.
- Coryza, quid 120, 31. 255, 16. 25. unde 255, 17. coryza nomen, omnem catarrhiscam repleti capitis expressionem complectitur 365, 67. coryzae & rucedines decrepitis non maturefcunt 418, 53.
- Costarum fracturarum suspensio ex alvo jejuna, facit dolorem 423, 63. 432, 58.
- Coxae, quid 38, 32. coxa inter articulos principatum obtinet 73, 58. coxae pro lumbis. Celfo 168, 17.
- Craffi natura qui sunt, celerius, & fato & casu, moriuntur, quam graciles 254, 52.
- Crisis, unde veniunt 375, 6. à calore nativo & partium solidarum virtute 494, 52, 53. crisis, mutatione perficitur 155, 53. ad crisin faciendam, diei ratio in primis necessaria 487, 52. dum itur, spissiori oportet excrementum 277, 43. brevis venturam, par & aequalis ratio est causae moventis & ejus quod movetur 495, 64. sperabilem, signorum omnium quae cernuntur in qualitate corporis, actionibus & excrementis, conspiratio esse debet 496, 15, 16. crisis bona ferè fit in ordinario paroxysmo 22, 5. crisi bona nihil melius 361, 36. crisis certa & cita ad aegri salutem, quam colorata bellè urina denunciat, habetque hypostasin albam & laevem 394, 28. cita morborum, quorum cita mutatio 233, 44, 60. 237, 21. cita & perfecta, non sperabilis ex imperfecto signo 125, 29. citò aut ferè ventura, pro gradibus cussionis 125, 25. crisin citam addit cita concoctio & expurgatio 235, 52. ad crisin citam, quanam tria necessaria 493, 17. crises celerissimae morborum illorum qui celeriter, continenter, & vehementer moventur 153, 57. crisis fida, quando 486, 25. firmissima, quanam 76, 71. crisin firmissimam denunciant somni arctiores, nec turbulenti 361, 17. crises optatae ex quibus veniunt 493, 69. crisis ad aegri salutem suscipitur atque absolvitur à natura 525, 44. pariter & similiter fit hebdomade altera, sicut prima 238, 42. morborum acutorum, quibus diebus suscipitur 437, 27. crises acutorum, potissimum excretionem suscipiuntur 280, 25. 490, 65. morborum quibus eorum discessio est, suscipiuntur & absolventur aliae humoris morbificae excretionem; aliae abscellu 507, 59, 60. crises per excretionem quibus aetatis suscipitur 418, 4. occasione & causa per excretionem praerepta, inclinatio fit ad abscellum 73, 2. crises multorum morborum thoracis atque nervorum, suscipiuntur & absolventur per urinae meatum 490, 15, 16. morborum diuturnorum, nec simplices, nec uniusmodi 65, 28. non raro sunt variae 13, 23. variae, morbi ejusdem esse possunt 20, 41. variae saepe cadunt in morbos acutos 204, 4. crisen varietas una eademque rigoris concussionem denunciant 123, 25. 21, 41. 101, 52. 204, 5. futurarum argumenta non minora in qualitatibus corporum, quam in pepasmo humorum morbificorum 115, 10, 20. 125, 10, 20. 134, 6. inclinationes eò sunt, quò natura & humor cursum inflectunt 47, 11. 82, 2. 155, 15. crisis salutaris, liberali & libera excretionem humoris morbifici victi à natura, suscipitur 522, 32. septimo erit, quibus nubecula est die quarto 493, 19. 495, 18, 19. quanam propria febris ardentis 66, 39. perfectae instrumenta duo, quanam 69, 11. perfectio sperari nequit cum urina spumante bullata 522, 72. verae semper est *si visus & varius* 160, 62. crisi instante, alimentum non exhibendum 31, 10. in crisi secunda, decimiquarti diei magna laus 239, 6. à crisi levatio fida, quando 486, 25. à crisi, post diuturnam somni vacuitatem soporati, non malum 383, 18. in crisi omni non semper est tantum securitatis, quantum prima specie utilitatis 470, 9. crisis femisua propriè non cadit in morbos absolute acutos 60, 11. crises, dierum anormes, faciunt *diagnosim* 43, 48. crisis, pro sinistro judicio 124, 25. pro interitu, non novum 365, 13. 432, 40. 484, 63. nulla ad salutem fit, ubi ad calamitosam vim morbi accedit summa naturae infirmitas 217, 49. nulla bona, quae indicata non fuerit ad speciem & ad tempus, tum, quae diem paroxysmi non occupant 449, 51. nulla bona sperabilis, ex sudariuncula 18, 40. nulla sperabilis circa initia 202, 19. 331, 3. nulla sperabilis in humore crudo 9, 5. 18. 13, 22. 433, 40. nulla post quadragesimum expectanda ante sexagesimum 265, 12. crises non sperabilis à 30. ad 60. aetatis annum 358, 49. tardae tumorum mollium & doloris expertum 155, 55. crisin difficilem, inchoatam, relapsus capacem, variam, nec ita securam efficit tarda concoctio & expurgatio 235, 52. incertam nec stabilem denunciant somni turbulenti cum labore corporis 361, 18. ad crisin motus omnis die *diagnosim*, *diagnosim* inducit 406, 26. cum crisi, gravis rigor 185, 46. de crisi propria morbi cuiusque, vitae salus non sperabilis, nisi urinae laus adjuncta sit 515, 11. sine crisi nihil quiescit bonis aegroti rebus 172, 41. sine crisi quae dolotifica residunt, prava sunt 279, 42. critici dies, quanam 22, 35, 36. critici dies, indicantes, judicantes, intercalares 42, 66. critici dies, velut arbitri & iudices disceptationum naturae & morbi 69, 2. criticorum dierum ratio quomodo ineunda in acutis 238, 42. criticorum dierum quorundam est *causativa*, aliorum *diagnosiva* 421, 26. criticis diebus certamen naturae & morbi in prociectu 189, 4. iis quae apparent & fiunt, firmiora quam quae aliis morbi temporibus 9, 20, 22, 32. 189, 13. 192, 20. 221, 68. 247, 3, 4. 542, 48. critica ratio, quanam secundi judicii 486, 20. critica perturbatio à natura contentione 474, 45. critica causae omnes exiguae, pessimae 161, 58. nihil paucum 6, 56. 18, 40. 68, 52. 86, 66. 179, 4. 199, 26. 201, 57. 216, 13. 278, 26. 321, 66. 356, 14. 475, 14. 484, 18. 523, 39. 533, 30. critica omnia ibi *diagnosiva*, ubi non sunt ejusmodi qualia solent esse in crisi 489, 9. critica, ne citò appareant 43, 36. 39. 202, 13. 16. 233, 66. 489, 8. nulla bene fieri nec apparere possunt in signis & causis mortiferis 503, 30. quaecunque sunt signa, si eadem non sing ejusmodi; sinistrae sunt crisis 330, 62. sine crisi, mortifera aut sinistrae iudicii 269, 58. 59. 330, 58. 403, 61. 476, ult. 486, 28.
- Crotaphitarum tendinum, subter zygumate insertio 141, 64. de crotaphitis, vide sub litera M. ad nomen *Myoculi crotaphitis*.
- Cruditatis flatuum parens 315, 49. 372, 43. cernitur in proprio excremento 507, 70. tarditatem crisis & recidivam denunciat 90, 25. cruditatis quando mutatio est in pepasum, bene res eunt 331, 25. ejus & pepasmi vicissitudo pessima 278, 28. ejus & coctionis vicissitudo, parem morbi & naturae dominatum arguit 493, 5. victae, & resitutae virtutis peristalticae intestini, signum borborygmus 372, 46. in egressionem quò longius itur, ac major naturae infractio est post irritas primas *spissiores*; eò tardior esse solet redintegratio & febris dimissio 495, 50. &c. cruditate tenuia manet excrementum 499, 48.
- Crura perfracta in lecto extendi debent 381, 61, 67.
- Culices, vermiculi alati 479, 61. culicis aculeo, cutis bullatur 479, 57.
- Curandi leges nullae pro iis qui vitam sectantur voluptuariam 309, 70. curandi ratio omnis suscipitur & absolvitur vacatione alieni humoris, & neoterismo corporis è natura egressi 462, 70. curatio est, morbo resistere ac repugnare, nec conspirare cum eo 313, 5.
- Cutis alba frigore perurit, & fulva evadit 524, 44. dura, quando 112, 49. rigida, quomodo fit 4, 27. rigida quando existit 4, 31. rigida quomodo dicta Hippocrati 4, 46. scabra, à pruritu & scabie 545, 54. ad squalorem, quibus gradibus pervenit 545, 54. &c. squalida, ventris labem significat 545, 49. similiter in bullam assurgit punctationibus apum & vespium, ut stimulis & aculeis culicum 479, 59, 60. corrugatio ab extenuatione perfecta 540, 22. laxitas, ab extenuatione inchoata 540, 22. sordidae lichenibus, alphis, leuce, & lepra; alia ratio quam exanthematum 480, 4. vitia quorum cita est impressio, quibus nominibus appellantur 479, 65. vitiorum quorum cita est impressio, materialis causa ad ichorum collectionem refertur 479, 67. cuti bullandae veneni vis par inest insectis aculeatis, quanta infertur ab acris & venenato ichore 479, 63. cutim bullando magis quam ulcerando idonei humores crassi 480, 64. cum ulcerando magis quam bullando, idonei humores tenues 480, 63. in cute squamulae assurgentes, unde 545, 58, 59.
- De Cynanche, vide sub litera A. ad nomen *Angina*.
- D.
- Δ particula, quid indicat 105, 33. 151, 34. 314, 50.
- Decubitus, actio quaedam 103, 23. 535, 16. decubitus naturalis, in alterutrum latus 4, 62. 35, 4. 287, 2. perficitur officio facultatis 375, 49. decubitus privatio, *si visus & varius* 103, 23. decumbendi ratio illa demum est optima quam unusquisque servat dum valet bene 381, 1. in actione posita virtutis quae portat & movet 381, 23. vegetae animalis potentiae imperio perficitur 381, 22. in decumbendi habitu omni, nullus est major è natura egressio, nec magis actio indecora, quam ejus qui fit in ventrem 383, 48. in decumbendo, meteorismi alacritas qui ostentem 376, 23. quanam commoditas quaerenda 381, 29. &c. decumbentem aegrum oportet deprehendi à medico 381, 18. 384, 35. non decumbit, qui supinus jacet in lecto 381, 53.
- Deglutiendi & spirandi libertas necessaria ad vitam tuendam 222, 47. deglutiendo, multi violenter intereunt 229, 2, 3.
- Dejectio, quid 166, 34. unde 423, 28. est optima, mollis, coagmentata, subrufa, nec valde graveolens 523, 55. in dejectione optima lucet naturalis oeconomiae integritas, in dirigendo, coquendo & excrendo 524, 12. dejectio omnis naturaliter coagmentata; optima 532, 20. dejectionis optimae indicia syllogistica quanam 524, 16. &c. nulla firmior indicatio, quam de ipsius colore subrufo 524, 49, 50. dejectionis coagmentatio mollis & figurata, opinionem tollit caloris ignei corruptentis 524, 64. 65. dejectio ubi est molliter coagmentata atque subrufa, foedi odoris occasio nulla esse potest 524, 63. molliter coagmentata, suo termino continetur, non alieno 524, 30, 31. dejectionis mollitudo, signum alvi constitutae ut decet 524, 19. dejectio mollis, quanam 524, 17. dejectionis figuratae usurpatio absurda ad laudem, si mollitudo absit 524, 26, 27. dejectio ubi naturaliter est constituta, lumbricorum nulla coagmentata 525, 65. dejectionem transmitti oportet, quae consuevit hora, & ea copia quae assumptis respondeat 523, 58. 525, 1. dejectio nulla, caret peristole 530, 67. alba, quomodo fit 21, 17. alba quanam dicitur 21, 34. alba, à pulicula filiginea 21, 15. dejectiones albae ictericorum & phreniticorum, ut differant 49, 15. &c. albae in ictericis, interclusa bile ad alvum 20, 64. 35, 54. 502,

xus pectori cum torpore, pelliferus 182, 18. juguli, symptoma commune pleuritidis & hepatis inflammati 38, 47. an sit symptoma pleuritidis, an hepatis inflammati, notae 38, 48. doloris acerbitas paulisper in jugulo fixa, si ad superiora vertatur 38, 29. 432, 20. dolorum, qui supra diaphragma sunt, curatio, sursum suscipienda 482, 66. qui infra diaphragma sunt, curatio, deorsum molienda ibid. dolor pleuriticus, unde 36, 62. liberali alvi profusio non exolvitur 36, 63. lateris qui cum ipso bilioso sine causa evanuit; excessum adfert mentis 38, 68. dolores qui ventrem tenent: cum tumore levissimi, sine eo gravissimi 152, 42. dolor bubonis in febris, ad diuturnitatem morbi apparet 40, 1. doloris à femore excursus, malignus 38, 35. 456, 70. dolor ani mortiferus, in diuturnis morbis exitibus 39, 4. dolorum qui & in lumbis fixi sunt, & è lumbis oriuntur, vis calamitosa. 184, 45.

Dormiendum noctu, vigilandum interdiu 385, 48, 60. dormiendi noctu, consuetudo naturalis, tum per se, tum ex eventu 386, 9, 15. ad dormiendum interdiu, non suppetunt naturales causae somniferæ 386, 32. non dormire interdiu, nec noctu; pelliferam 387, 21. in dormiendi etiam necessitate illius qui vigilavit noctu, somni diurni maleficientia est 385, 68, 69.

in Dorso mala difficulter sanantur 178, 16. Dorso gibbera, ad aequalitatem revocari non possunt 407, 64. in dorso rigor, quid significet 177, 67. ex dorso malum, differt ab eo quod in dorso 177, 63.

Duritas, communis inflammationis & scirrhi 445, 22.

Δυσανμία, & ἰσχυρὴ, & εὐαίμα; vicissim & mutuo in vitio sunt 305, 2. Δυσανμία, in officio 31, 33. 87, 29. 114, 34. 273, 38. 304, 39.

Δυσανμία, quinam 103, 5.

Δυσανμία; quid 81, 5. 178, 8. 197, 50.

Δυσανμία in hepar cadit primum & per se, aut aliunde supervenit 305, 18.

Dysenteria, quid 324, 17. 327, 41. dysenteriae nomen, communi voce, ad vitia pertinet intestinum 327, 23. dysenteria ab Hippocrate ad quid relata 327, 37. dysenteriae descriptio ex Galeno 327, 31. &c. dysenteria quid Celso 327, 28. dysenteriae causae multae 327, 44. dysenteria posita in cruenta defectione 329, 64. diarrhoeae accedit 329, 60. αἱματώδης & αἱματώδης, eadem 329, 67. αἱματώδης, εὐαίμα 331, 31. αἱματώδης, naturae fortis merito, non morbi vitio accedit 329, 65. αἱματώδης, ut similis, & ut differat ab haemorrhoidibus 329, 66. αἱματώδης, ἀνάκινου habet in anfractibus vel involucri intestinum 329, 67. diarrhoea, henteria, ut differunt 315, 57. 324, 17. acuta ea tantum, quae est cum cruciari 331, 32. &c. 328, 53. cur regnat autumnus 328, 27. cur longa & saeva 327, 63, 69. quanam salutaris 328, 1. defectionis syncerae quando supervenit 316, 15. senum, critica 61, 67. 86, 12. 277, 57. 329, 59. ingravescens aetatis, unde 328, 46. symptomatica, vel ulcus est intestini, vel hepatis αἱματώδης 328, 5. 429, 59. dysenteriae causa morbifica, non semper ulcus, nec tormentum 327, 29, 30. in dysenteria à rheumate consistente, exulceratio est intestini 328, 19. dysenteria longa, vindex lumbiarum gibberum, à tuberculo enatorum 334, 6, 7, 9. longa, unde 333, 53. &c. non longa, unde 333, 31. dysenteriae quae sanant tubercula, unde 178, 30. in dysenteria, vomitio biliosa unde 331, 1. egestio primum fit sine ulcere 327, 47. exulceratio quando 327, 48. dysenteria quae intempestive silitur; abscessum facit vel in visceribus, vel in articulis 327, 10. 480, 17. dysenteriae curandae ratio in Hippocrate tradita 329, ult. &c. in artritidem transitur quomodo fit 330, 45. &c. dysenteria si cui implicito carnes deiciantur; funiculum 329, 15. dysenteria omnis, vel hepatica, vel alvina seu intestinalis 329, 52. 68. 331, 69. hepatica, ipsa per se cruenta 330, 43. hepatica, unde 534, 48. duplex, non habet ulcus intestini 327, 29. egestionis cruentae, ubi cernitur 327, 56. in dysenteria egestionis cruentae, egerendi ratio facilis 327, 57. in ea quibus remediis pugnandum 327, 59. dysenteria merè cruenta & impermixta, triplex 328, 15. hepatica prima, ab hepatis αἱματώδης 327, 55. secunda, ab hepatis εὐαίμα 327, 62. tertia, ab hepatis oppressione; quae est longa 328, 12. dysenteria ex melancholico humore nata, non est alvina cum ulcere, sed tantum hepatica 329, 21. ab humoris melancholici putredine quadam atrabilaria, quò longior, eo peior 334, 27. &c. hepatica, pellifera 130, 25. dysenteriae hepaticae & hydropis fons idem, & causa eadem 314, 45. dysenteria intestinalis seu alvina, unde 333, 21. quanam 328, 17. dysenteriae alvinae defectione cruentata 330, 43. causae omnes à δυνὶ ἢ εὐαίμα, ἢ δυνὶ ἢ ἰσχυρὴ 328, 43. causa effeatrix, ἀκρίμια, ἢ τὸν αἱματώδης 337, 7. causa prima quanam 328, 22. &c. quae secunda 328, 28. quae tertia 328, 31. dysenteria alvina exulcerando fit à bile flava, ab atra, & à pituita putri & salsa 327, 51. 328, 65. quomodo fit à bile flava 329, 2. 330, 69. biliosis, est à diatræ vitio 328, 50. biliosa, intempestive suppressa, abscessum facit in articulis 336, 14. quomodo fit ab atra bile 329, 24. atrabilaria, signa & causa, mala 377, 25. quam bilis atra, lethalis 27, 30. 196, 61. 329, 30. cur mortifera 329, 30, 31. dy-

enteriae inter causas mortiferas princeps atra bilis 329, 16. intestinalis quomodo fit à pituita 329, 35. 53. &c. 330, 69. primum exorta, dolorum lumbiarum, & inde articularium proleteria 330, 49. symptoma semper rheumatis consistentis, & saepe concitati 328, 18. in lienosis, duplex: una longa & mortifera; altera brevis & critica 328, 31. lienosis, non longa quidem; utilis: longa verò, pellifera 311, 57. 332, 31. 521, 2, 3. non longa cur utilis lienosis 333, 47. lienosi longa, henteriam parit vel hydropeum 313, 52. 328, 36. 521, 3. lienosis quiescente, si vel hydropes veniunt, vel henteria mortiferum 332, 34. è dysenteria saeva quibus itur ad puriformiam; qui superstat humor, multum albus erit & multus 444, 60. dysenteriae intestinalis malum quando insanabile 329, 13. dysenteria apud Segulianos coorta, anno 1538. multis urbibus atque pagis internecina 328, 56. dysenteriarum tempestas feracissima anni 1578. 328, 55. pellitentium feracissima temporum defectio in tempestatum alteratione & alienatione 328, 53. dysenterico bene est in derivatione 330, 21. nunquam bene est in μεταστροφή 331, 26. bene est cum è dysenteria saeva itur ad puriformiam 330, 63. dysenterica vomitio biliosa, cum rectè sit, crisis minitra, vel potius effeatrix 330, 63. vomitio biliosa initio: grave malum 330, 55. cur circa initia vomitio biliosa grave malum 331, 6. &c.

Δυσενία, unde 294, 35. nimia, signum putredinis, non pepasini 109, 51. 54. τὰ Δυσενία, planè κακοχολία 524, 67. αὐτὴ τὴν Δυσενίαν, plura vide ad Odoris nomen, sub litera O.

Δυσενία quanam sub se continet 3. 68. acri est iactati 384, 57, 58. ubi cernitur 3. 71. cuius frigoris comes 3. 68.

Δυσphoria cum frigore, pessima 3. 68.

Dyspnoea, quid 511, 64. frequens & parva in crassis, nimium exercitatis, periculosa 254, 54. Dyspnoea summa omnia in stertore 353, ult. ad dyspnoeam astmaticam, partium omnium spirabilium conspiratio 407, 48, 49. dyspnoea omnis in quibus versatur 137, 57.

Dysuria causa omnis posita vel in vesica, vel in urethra 346, 35. in vesica, causae, exolutio vel sensus amissio 346, 36. in urethra, causa, oppilatio quae est à phymate aut calculo 346, 39. Dysuria & ischuria, differunt tantum per magis & minus 346, 28. dysuriam sonat phlebotomia 341, 20. 345, 58. dysuria, commune symptoma multorum morborum 345, 16. in vesicam plenam, non in vacuum cadit 346, 29.

E.

EARS si quis repente obmutescat convulsus, moritur, nisi febris exoriatur 213, 68.

Echo in aure, quid 101, 30. echus distinctio à flatu sonore & murmure 78, 39. nomen, saepe κακοχρηστίας usurpatum 101, 36. echo in aure, non raro haemorrhagiae praenuncia 177, 34. 37. non raro fortis delirii praenuncia 177, 35. 38. & bombus in acutis, mortiferum 101, 5. 182, 30.

Εἶς vel εἷς, apud Hippocratem, quid significet 177, 61.

τὸ Εὐχρηστὸς ἐκ καλῶν, quid proprie 536, 8.

Εὐχρηστία, veteribus quid 114, 63.

Εὐχρηστία, quid 12, 33. 296, 25. quid proprie veteribus 226, 45. proprie & verè ad cordis principatum pertinet 226, 47. facultatum vitalibus est debilitatio, qua cor exiguè velut filo pendere creditur, languescere vita 546, 61. si cessante pulsu, lapsum habet virium animalitatis, citra sudorem; λυπομένη, 546, 62. cum sudore praeteritum frigido, συγκατα ἰδίαν. Εὐχρηστία, ἀδυναμία, ἀβία; synonyma 226, 43. τὸ Εὐχρηστὸς ἰσχυρὸς, idem quod συγκατα 546, 65.

καθόλου ἰψα ad vocem edendam, ut fit 14, 67. τὸ Εὐχρηστὸς imbecillitas, unde 82, 56.

Echphysis, chylo intersit transponendo 399, 50.

Εἰς ἑρπονὶς vera quid 428, 4.

Εἰς ἑρπονὶς, quid 35, 68. τὴν Εἰς ἑρπονὶς distinctio triplex 363, 18. Εἰς ἑρπονὶς ἢ ἀπλὴς, ἢ συγχευμένη, ἢ φρενιτικὴ 363, 24. insaniam tantum fanaticorum propria 197, 46. ad melancholicam pertinet egressionem 360, 49. μελαγχολία, unde 36, 3. cerebri alteratio ab atra bile 171, 31. φρενιτικὴ 47, 53.

τὸ Εὐθυσίον, quid 88, 57. 480, 3. Echymata, sunt abscessus qui repente coarctantur 480, 6. unde 480, 5. echymatum pullulantium causa & ratio, quanam 480, 60. &c. in echymatum regno, prima ferè omnium in oculis pullulant 480, 48.

Εὐερμανία usurpatio, nunquam legitur ἀπὸ Εὐ τὴν 434, 38.

Εὐδρα in sutura, perpetuò conjunctam habet fissuram & contusionem 391, 43.

Efficiens quoties habet simile suscipiens, quae inde nascuntur mala, gravissima 366, 21.

Effluentia semper similis subjectas substantiae unde manat 292, 11. 331, 54. 471, 68. 491, 54.

Efformandi vis imbecilla, unde 275, 31.

Effraetura cum fissura, inventio non difficilis 396, 34.

Egeffio adiposa febris ardore liquata; difficilis, ac odoriferi sedti

fœdi	331, 43, &c.	ἐπὶ τῇ, ad quid refertur	48, 54.
Egressio omnis ē natura, speciei corruptio	quædam 201,	τὸ ἐπὶ τῇ, quænam 328, 43. ἀπὸ τῆς φύσεως, ἢ φύσεως, ἢ	328, 44
τὸ ἐπὶ τῇ, quid significat	18, 53	ἐπὶ τῇ, ἢ ἐπὶ τῇ, ἢ ἐπὶ τῇ, vicissim & mutuo in vitro	305, 2.
Elephantiorum quænam conditio 545, 65. sensum quid	471, 22, &c.	τὸ ἐπὶ τῇ, quid	31, 11.
habetat		τὸ ἐπὶ τῇ, quid	329, 5.
Elleborus, catharticum viciarium. 483, 20. inter cætera		τὸ ἐπὶ τῇ, eadem quæ κατὰ τὴν	160, 4.
cathartica, præstantius trahit atque validius 179, 16. 484, 13.		de Ephemeta, vide ad nomen Fœdis, sub litera F.	
quantum purgandi & attrahendi potentia, cæteris omnibus		ἢ ἐπὶ τῇ, morbi & naturæ, ubi cernitur 421, 24. critica, quo-	
cathartici antecellat, admirabile 482, 14. attrahendo at-		modo à natura procedit 421, 34. ἢ ἐπὶ τῇ, quartanæ, septima-	
que ciendo, vim omnem superat symptomati omnis mo-		næ vicinæ, quænam causa	421, 28.
tus, naturam eximie lacerant 483, 20, 21. ellebori ma-		τὸ ἐπὶ τῇ, quid significet	50, 54.
gisterio melius quam cæterorum ἰατρῶν, velificatio tum ip-		τὸ ἐπὶ τῇ, idem quod ἐπὶ τῇ	544, 19.
sius naturæ, tum humoris morbifici, sursum infernè mutatur		in Epidemiis, Hippocratis quoddam propositum	419, 20.
484, 27, &c. elleborus valet ad retrahendum & detrahendum		ἢ ἐπὶ τῇ, qui	149, 50.
179, 21. absolutè usurpatus, albus 179, 18. 482, 17. 483,		ἢ ἐπὶ τῇ, homo, qualis 143, 31. τὸ ἐπὶ τῇ, quid 73, 29.	
25. purgat sursum movendo, per os 483, 25. 484, 10. quæ-		105, 4. 270, 38. nequid nimis 358, 23. medium inter τὸ ἐπὶ τῇ	
nam vomendo per os transmittit 484, 11.		ἢ ἐπὶ τῇ, & τὸ ἐπὶ τῇ, 49, 43. medium inter	
adhibetur ad pathemata τῶν μαλακῶν διαίτην, & febris ex-		symptomata spei plena, & terrifica; Galeno	143, 29, 30.
pertia 484, 4. elleboro albo quænam vis inest 482,		τὸ ἐπὶ τῇ, quid 359, 13. Epigenesis, causa symptomati	
17. elleborus niger purgat deorsum, infra transmittendo		maleficæ 320, 66. nulla, causam deducit morbificam 369, 47.	
per sedem 483, 26. 484, 10. præstantissimus ad pleuritidem		nulla, levationem adfert primigenii morbi à quo enascitur	
inferiorem 179, 18. 23. elleboro purgandi, quibus est à ca-		403, 65. omnis pessima 147, 489. 516, 28. numquam incidit	
pitate defluxus 330, 4. ab elleboro vomere spumantia multa,		nisi in magnas affectiones 211, 57. graviorum symptomatum	
in dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione; pro-		fit in morbis gravissimis 317, 20. gravissimorum morborum,	
dest 483, 60. quæ cidentur præterubræ nigre purgationes, præ-		varia esse solet 320, 13. per Epigenesin nata, metu exterrit si-	
483, 15. lethalis convulsio 177, 65. 482, 8. elleborismus, phar-		milis iudicii 278, 39. τὸ ἐπὶ τῇ, omnia, per sympathiam	
macia est mochlica 469, 24. ab Hippocrate non positus, ino-		veniunt	378, 48.
pia cathartica sed meliorum defectu 179, 22. 484, 7. unicè		Epilepsia, quid 320, 24. unde 320, 25. magnum malum,	
commendatur ad phyma lumborum; tum ad nephritidem 484,		Hippocrati 320, 63. convulsionum regina 321, 1. 438, 55.	
30. elleborismo, diarrhoeæ causam morbificam vomendo ex-		convulsio universi corporis 82, 64. Epilepsia & apnœa, simul	
cludi; prodest 484, 26. ab elleborismo spumantia multa, καλῶς		esse non possunt 467, 12. corporis est 359, 7. Epilepsia & me-	
ἢ ἐπὶ τῇ, apparent 484, 14. elleborismo qui purgantur, idem		lancholia, se mutuo consequuntur ibid. Epilepsia causa in ce-	
usu venit atque cholericis 481, 34. ab elleborismo convulsio, in		rebro convulsifica 438, 55. Epilepsia, pro convulsione 205, 2.	
prompta ferocitate bilis in orificium alvi		in Epilepsia cerebrum ipsum in vitro est 211, 46. Epilepsia τὸ	
Emaciandi causæ quænam	481, 29.	ἐπὶ τῇ, puerilis ætas 414. 61. τὸ ἐπὶ τῇ, pubertas 414,	
τὸ ἐπὶ τῇ, quoddam ulcus	307, 67. &c.	61. atrocitas quanta 320. ult. Epilepsia cerebri contractio quæ	
τὸ ἐπὶ τῇ, aphorismi 46, 4. quid significat	187, 65.	cadit in pueros, non est vaporis tetri, aut qualitatis malignæ	
τὸ ἐπὶ τῇ, Hippocrati 158, 33, 222, 13. 289, 25. com-	7, 26.	448, 58. Epilepsia puerilis finem adfert juvenibus, calor is	
mune nomen omnium corporis partium suppuratarum 249, 51.		tivi lumen ac splendor. 200, 46. 448, 41. mulieribus men-	
empyematis origo quænam 288, 19. duplex significatio 56, 40.		struorum purgatio 448, 41. 51. Epilepsia primigenia, ægritu-	
munis duplex 240, 31. 43. notitia unde comparatur 291, 20.		dinem parit animo, ex diuturno merore morbi, & metu ca-	
&c. τὸ ἐπὶ τῇ, horrores 9, 65. empyematum terminus, um-		pendendi 359, 14. non raro ex anadrome urinarum nata 14, 14.	
bilicus 157, 7. 174, 28. empyemata ut consideranda 158, 48.		gravis, à muliebrium menstruum suppressione 438, 59. spe-	
empyema, medium inter citam veram crisi, & certam despe-		rabilem adhuc vitæ salutem ostendit in apoplexia 431, 40. E-	
rationem 271, 4. 287, 20. 447, 36. 434, 67. factum		pilepsia quænam suis epilepticis commoritur 439, 16. Epi-	
vigesimo die, non amplius retinet naturam morbi acuti 264,		lepsia quæ supervenit hydropicis; funesta 320, 9. 325, 42. E-	
70. quò celerius fit, eò rumpitur celerius 264, 56. empyema-		pileptica, quænam 523, 6. &c. ut plurimum melancholici 359,	
ta cui brevi rumpuntur 262, 70. empyema horrorem ciēt, qua		4. paroxysmi in stertutamentum mutatio salutaris 255, 66. E-	
parte ipsam subest 454, 39. 509, 66. in empyematis strepitu		pilepticam causam putare in mentem migrare nefas 359, 17.	
multo, non ita rubent malæ, quàm in exiguo 290, 67. ad		τὸ ἐπὶ τῇ, quænam 201, 48. 464, 55. τὸ ἐπὶ τῇ, conditio	
empyema quod foras non exit, frustra fit pepasimus 269, 13.		quænam 224, 19. τὸ ἐπὶ τῇ, omnia bona, me-	
empyematis adurendo, curatio citò ineunda 263, 8. empye-		liora sunt cum citò apparent 243, 50. quæ apparent circa ini-	
ma quoddam spei plenum 279, 49. quoddam anceps, spei		tia morbi, λόγῳ τὸ φύσις suam quæque morbum abbreviant	
plenum an desperatum 279, 52. quoddam mortiferum 10, 28.		495, 31, 32. in expurgatione qualia, talia in colore apparent	
279, 50. pravum, βαρβαρὸς ἢ ἀναρῶν 465, 64. empyemata		partium fucatarum 257, 8. quibus mensibus appareant; vi-	
internarum partium, primum rigore & nova febre denuncian-		dendum 443, 14. ἐπὶ τῇ, unum καλῶς pravum, pluris	
tur 7, 63. empyematum signa quo die eduntur 10, 30. em-		esse debet ad interitus præfensionem, quæ multa communia	
pyematis mox affuturi signa; febris horrida, cibi fastidium,		247, 40. τὸ ἐπὶ τῇ, symptomata, quænam 186, 51. quæ	
ephidrius 552, 28. 29. inchoati signa quænam 265, 36. In-		initio bona sunt, sæpe mutantur in pejus 496, 14. pravæ,	
choati atque confecti signum ἀχέρον, quoddam 266, 35. per-		prava 206, 4. mala, eo pejora quò citius se produunt 243, 53.	
fecti signa quænam 265, 37. inveterati quænam signa 260,		ἢ ἐπὶ τῇ, quænam	96, 45.
40. &c. empyema confectum factum & ruptum, tribus signis		ἢ ἐπὶ τῇ, oppositæ τῷ ἀφύρῳ	424, 40.
cognoscitur 263, 26. 52. 61. empyema pulmonis, quid 10,		ἢ ἐπὶ τῇ, idem quod τὸ ἐπὶ τῇ 147, 35. ἢ ἐπὶ τῇ, τὸ	
24. empyematis in pulmone confecti quænam signa 282, 10, 15.		καυκά, quænam	182, 52.
empyema collarum & pulmonum, cerebrum horridius 260,		τὸ ἐπὶ τῇ, quid propriè 3, 12. 452, 16. τὸ ἐπὶ τῇ, ostendit,	
67. expurgatio difficilior quàm peripneumoniæ 289, 50. ab		non τὸ ἐπὶ τῇ 452, 18. semper symptomaticum	
empyematis, peripneumonici quidem, seniores intereunt: ab		apud Hippocratem 337, 21. ad mortem fatale, si à vasis	
reliquis autem, juniores 289, 12. ab empyemate peripneumo-		τὸ ἐπὶ τῇ, quid	369, 10.
nico facilius sanescunt juvenes 289, 19. empyema multò ante		τὸ ἐπὶ τῇ, quid	110, 52.
phthisin, sputum edit fœdi odoris 294, 41. empyemate factio		ἢ ἐπὶ τῇ, quid 360, 37. unde 143, 13. τὸ ἐπὶ τῇ, quænam	
à pleuritide, pus citò exeat 286, 30. empyema thoracis, non		quænam 143, 13. partim ἀπὸ τῆς φύσεως, partim ἀπὸ τῆς	
uno in loco stabulatur 263, 12. qua parte stabuletur, ut digno-		τῶν	143, 15. &c.
scendum 263, 15. empyematis circa locos concepti, venturi		ἢ ἐπὶ τῇ, quid 382, 29. unde, & ubi cernitur 375, 47.	
& exituri, signa, 434, 43. &c. à plegmone, crisi quænam		455, 46. iactationi contraria 139, 46. morbo incante, symp-	
10, 31. &c. empyema ab ulcere factum, facilius quàm quæ		toma madefacti & inebriati nervorum principii 182, 50. mor-	
venit à pleuritide aut peripneumonia 288, 55. empyema &		bo affecto, symptoma effecti & exoluti nervorum principii	
empyi, ut differant	260, 58.		182, 51.
Empyici quænam propriè 56, 38. 222, 12. 223, 41. 250, 51.		Erysipelas, quid 106, 27. Erysipelatis causa quænam 106,	
270, 75. 287, 32. quænam; per anionomastiam 158, 34. quibus		28. propria τὸ ἀφύρῳ 122, 60. Erysipelas intus foras con-	
signisprehenduntur 240, 45. &c. sunt quibus thoracis tro-		ti, commodum: at foris intro, mortiferum 122, 31. 276,	
ma foris sanescit, intus minimè: aut intus sanatum, denuo		22, 224, 23.	
laceratur 421, 50. unde surdi 280, 20. quænam evadunt 273,		τὸ ἐπὶ τῇ, quid 35, 12. 15. τὸ ἐπὶ τῇ, simpliciter pro	
65. 309, 8. quænam moriuntur 309, 10. empyicorum levatio,		fusionem rubra 113, 60. τὸ ἐπὶ τῇ, ἢ ἐπὶ τῇ, non raro pro	
quænam recidivæ obnoxia 270, 30. pus confectum exire; mor-		erysipelatosa phlegmone 231, 11. ἀπὸ τῆς φύσεως, ἢ ἐπὶ τῇ, 220,	
tiferum 536, 18. pectora rubris maculis superspersa, mortifera		22. τὸ ἐπὶ τῇ, ἀπὸ τῆς φύσεως, ἢ ἐπὶ τῇ, φλεγμονῶν 106, 7. τὸ ἐπὶ	
300, 15. empyici, vi naturæ, anacatharsis fit puris in thora-		τῇ, faucium inflammatio	106, 9.
cem effusi 287, 54. 324, 43. expurgandis si desit anacatharsis		Evacuatio bona, quænam 47, 16. optima quænam	47, 16.
usio necessaria 256, 55. à pulmone; pus duci per alvum le-			6 28.
thale	287, 16.		

- ἐκχέου*, quid 290, 66. &c. *ἐκχέου* aliquando *ἐκχέου* 545, 29.
ἐκχέου & *ἐκχέου*, quinam 103, 7. 209, 31.
ἐκχέου in secunda valetudine pars omnis unde capit, inde
 suave rubet 261, 50.
ἐκχέου, quoniam 209, 31.
ἐκχέου stabilis & firma, unde 245, 7, 8. nunquam ē pra-
 vis signis 245, 6.
ἐκχέου corpus, meabile 60, 53. 63, 2.
ἐκχέου, quid 46, ult.
ἐκχέου, ex opinione pia & sancta 359, 20.
ἐκχέου, unde 294, 33. *ἐκχέου* & *ἐκχέου*, vide plura ad no-
 men Odoris, sub litera O.
 Exacerbationis contra naturam morbi, quoniam causa
 41, 28.
 Exacerbari & ingravescere, ut differant 238, 6. &c. exa-
 cerbari in ordinario paroxysmo, non novum, nec terrificum
 238, 7.
ἐκχέου, quid significet 167, 16. *ἐκχέου*, & *ἐκχέου*;
 idem quod *ἐκχέου* 447, 50. 500, 69. idem quod *ἐκχέου*
ἐκχέου 150, 21. 167, 17. idem quod *ἐκχέου* 447, 56. idem
 quod *ἐκχέου* 433, 58. ultro repente 434, 7. non minus
 morbi est vetullis, quam inchoati, vel incutis 500, ult.
 Excessus fanatici quoniam notae 363, 47. in Excessu majo-
 ra vitia officiorum animae intelligentis, quam in melancholia
 363, 8.
 Excreatio, faucium propria 221, 63. Excreandi difficultas,
 spirandi, & glutinosum pus, operas tradunt mutuas in aegri
 perniciem 271, 39.
 Excrementa omnia coctione crassescunt 499, 47. Excre-
 mentum crassescere decet, morbo ad crisin progrediente 277,
 43. 555, 19. Excrementa bilis & pituitae, accuratè permixta,
 laudabilia 23, 17. corruptae sunt partes de his ex alimento residu-
 um, quae solae coctionem admiserunt 547, 70. communia,
 quadruplicia; vomitus, sudores, urinae, dejectiones 468, 36.
 propria morborum singulorum, eorum *ἐκχέου* 468, 39.
 Excrementum ē flavo nigrum, unde 53, 6. 126, 37. aerugi-
 nosum, quid denunciet 121, 13. Excrementa sunt glutinosa
 in morbis acutis, à febrili ardore: in frigidis, à crudore 241,
 74. tenuis crassitudo manent 499, 47. mera, quoniam & unde
 130, 52. 241, 67. 470, 24. 25. mera semper prava 470, 24.
 quando intus cohibentur 479, 22. mordacia intro retrahuntur,
 siti venularum exhausta 479, 24. amurcosa & nigra, semper
 prava 441, 5. Excrementum in habitu corporis frigidum, con-
 tra naturam est febris acutae 487, 59. Excrementa quoniam ul-
 cerifica sedis & intestinorum 39, 36.
 Excretio salubritatis corporis quoniam accommodatissima
 120, 63. sperabilis in juventute 73, 6. excretionis futurae,
 quoniam opinionem faciunt 74, 9. perfectae praesidia tria 486,
 32. excretionis insperatae & insuetum per iter, quae natura
 molitur & perficit, miraculo apponi solitae 327, 65. variae ab
 eadem concussione 85, 35. 458, ult. excretionum omnium
 laus, per juventutem & pubertatem 81, 70. criticatum qui-
 nam finis 299, 35. excretio critica, ubinam votis responderet
 154, 42. nulla salutaris, initis morborum 75, 2. nulla, mor-
 borum initis, imperio naturae suscipitur 37, 48. nulla, quan-
 tumvis critica, potest videri salutaris, cum vires effectae lan-
 guent 166, 60. 354, 66. 532, ult. excretionem, quales duce
 natura non sunt 148, 12. excretio omnis incommoda à per-
 turbatione critica, mala est 13, 3. omnis injusta duplex 6, 3.
 injusta, quae dominata naturae non regitur, quid denunciet
 194, 1. omnis prava; affectionis pravae signum 267, 67. 292,
 54. 481, 15. symptomatice est, quae minimè vacuantur quae
 vacuari prodesse 316, 4. symptomatice, periculosi morbi pe-
 riculo adjicit 527, 68. excretionem desperatam quoniam faci-
 unt 20, 12.
 Exercitatio matutina, alvum deiecit 540, 32. exercitatio est
 artuum; carniū cibus, & somnus viscerum 386, 28. exercen-
 di corpus & artus consuetudo naturalis, interdum 386, 29.
 Exolutio, quid proprie 458, 1. propria haemorrhagiae pro-
 fusioris 198, 54. 60. exolutio & catochae exillere simul ne-
 queunt 133, 16. *ἐκχέου* & *ἐκχέου* 458, 8. exolutio & convul-
 sio, *ἐκχέου* 467, 13. exolutionem convulsionem tolli praestat,
 quam contra 106, 39. exolutio virium à convulsionis contem-
 ptione, cita & funesta 218, 16. corporis à bilioso humore fieri
 nequit 49, 20. ab exolutionibus cur dolores cessant 546, 66,
 67. exolutio quae dolorem solvit; ventrem humidiores facit
 546, 58. & cur 447, 1. 2. quoniam pessima atque mortifera
 349, 70. sudorifica fatalis ad exitum 435, 56. exolutiones à
 rigore, cum cephalalgia; mortiferae 22, 56. 121, 38. qui exol-
 vuntur crebro & fortiter, sine causa manifesta; vitam repen-
 tē finiant 163, 43. 355, 36. 458, 6.
ἐκχέου, opposita *ἐκχέου* 303, 31.
ἐκχέου genera multa 351, 36. *ἐκχέου* omnia, dicta &
 spiritu quem ducendo vivimus, continentur 328, 49. 50. 351,
 37. *ἐκχέου* magna vis ad morborum procreationem 328,
 46.
 Experientia & judicium, duo invenendi judicandique pro-
 pria instrumenta 392, 55.
 Expiratio & inspiratio, contrariis editae motibus 137, 47.
 138, 1. per expirationem, vaporis fumidi expurgatio 410,
 18. expirationis multum properatae & citae, quoniam causa
 364, 32.
 Expurgationis & expulsionis ratio eadem 241, 32. expurga-
 tio fera, nunquam medici & aegri votis respondet, in copia
 & expurgandi modo 269, 19. tardior neque simplicem, neque
 perfectam crisin edit 243, 26.
 Extenuatio primum cutim relaxat, postea verò distendit 262,
 3. 302, 56. extenuationis signum quoddam 18, 54. extenua-
 tionem inchoatam denunciat laxitas cum pallore 262, 2. abso-
 lutam denunciat tensio 262, 2. extenuationis absolutae signum,
 facies cadaverosa 307, 70. perfectae signa in pallore ac rigida
 tensione 306, 42. perfectae signum, digitorum asperitas 262,
 4. extenuata brevi tempore corpora, consensim rescindenda
 302, 54. 333, 3. extenuata longo tempore corpora, sensim
 rescindenda 302, 54. 333, 2.
 Exteriora, quae 59, 42. extremorum cita in utroque muta-
 tio; prava 28, 65.
 F.
 Fabricationis humanae fundamenta tria 135, 67.
 Facies, nitidior & splendidior facta à matutina exercitatio-
 ne 540, 32. aegri, prima omnium venit sub aspectum medi-
 ci 110, 70. aegri, bene valentium similis esse debet, & sul-
 potissimum 110, 71. Facies cita & stabilis mutatio in morbis
 acutis, unde 111, 45. facies pleuritici, quare plena mororis
 239, 49. &c. unde macrescit 111, 52. &c. rubore suffusa, un-
 de 71, 26. facies rubori saturata, si caperatio frontis accedat;
 pravam 545, 27, 28. facies rutila, signum plethorae cephalicae
 aestuantis 83, 47. pallida collapsaque, unde 111, 68. egregie
 colorata & vultuosa, pestifera 112, 64. 239, 57. 332, 24. 25.
 545, 27. vultuosa, certissimum signum melancholiae 113, 15.
 cadaverosa, quoniam 112, 22. ex fugacibus causis, uno die
 finitur 124, 64. prima morbi periodo; funesta 111, 65. mor-
 tificera 110, 64. facies cadaverosae contraria, succi plena atque
 decora 111, 50, 51. corruptio, idem quod cadaverosa facies
 111, 47. in facie potissimum cernitur morticinae naturae signi-
 ficatio 111, 62.
 Facultates tres in nostris corporibus ex totidem principiis
 135, 8. 304, 39. facultatum trium mutua *ἐκχέου*
 135, 71. facultates vegetae, bene constitutis visceribus, 87,
 28. facultatum effectae vires, unde 87, 25. laesum cas-
 tus, graves quàm instrumentorum 107, 19. 350, 1.
 facultates quod plures in vitio sunt, eò res aegri pejus eunt 7,
 70. 135, 1. 527, 56. facultas afficitur laeso principio 168,
 25. perditur, virtutis & roboris exolutione 304, 60. facultas
 perditae symptoma, vacuitas actionis 304, 61. facultas
 hepatis, nutritia 304, 41. auctrix & nutritrix, eadem 549, 60.
 facultatis nutritrix perditio, mortificera 304, 42. naturalis exo-
 lutionem confirmat diarrhoea, extenuato pridem, sponte
 nunc nata 306, 2. facultate coctrice cessante, fit excretio
 proluviei rubrae 304, 41. facultas cordis, vivifica 304, 42.
 facultatis vivificae perditio à phthisi, mortificera 549, 60. vi-
 talis exolutionem confirmat vocis carentia, extenuato pri-
 dem, sponte nunc nata 304, 41. facultas cerebri, animalis
 549, 60. facultatis animalis exolutionem confirmat tremor,
 extenuato pridem, sponte nunc natus 549, 60. 61.
 Faeces, excrementa alvi propria 537, 2. in crassiore in-
 testino stabulantur 339, 18. pristinatas, singulis diebus ex-
 cernit qui valet, aut valere debet 525, 18. saepe ab ardore
 jecoris conglobatur in similitudinem pilularum vervecinarum
 537, 3.
 Famem caninam potio meri exolvit & sanat 335, 21.
 Fanatici ex phrenitici; unde 52, 10. homines, ab atra
 bile ex flava 193, 25. proprie, ex mania melancholica 362,
 15. qui cum immanitate contremiscunt, proximè abunt à
 morte 47, 49. fanaticorum immanitas, in quibus cernitur
 46, 22.
 Fastidiosi *ἐκχέου*, periculosius multo aegrotant quam *ἐκχέου*
ἐκχέου 474, 55. 56. fastidiosis vigilibus, ferè sub aures tu-
 mores assurgunt. 478, 45.
 Fatuitas quae in icterum cadit, prava 369, 61.
 Fauces, quid 221, 6. per fauces itur partim ad gulam,
 partim ad guttur 451, 62. faucium aequalitas & strangula-
 tus, quid significant 148, 60. irritamenta satis molesta, pa-
 rotidas eructant, aut adaequant 143, 10. erysipelas, si nula
 lege critica evanescit, funestum 221, ult. in faucium in-
 flammatione *ἐκχέου* & *ἐκχέου*, quoniam 108, 52. asperitas,
 inflammationis consecutaria 144, 47. fauces exulceratae in
 febre, cum alio signo difficili; periculosum 149, 42. fauci-
 bus in laryngem transitus quinam mortiferus 108, 53.
 Febris, à corde 128, 61. unde excitatur 492, 12. febris
 in venis sunt 281, 67. 525, 49. febris ibi accenditur, ubi
 caloris vitalis domicilium 489, 62. focum habet, ubi fons est ur-
 inae 492, 11. febris, posita in domicilio *ἐκχέου* & *ἐκχέου*
ἐκχέου 492, 16. lebrum *ἐκχέου* in quibus consistit 224, 45.
 Cc cc 2

febris, sine pepsimo non exolvitur, nisi sit *interdum* 501, 67. februm aliae ad manum mordaces, aliae mites 122, 62. 237, 64. 455, 34. febres, quibus ad concoctionem longo est opus tempore, unde nascuntur 508, 21, 22. iisdem numero diebus judicantur, quibus homines intereunt aut exolvuntur morbo 266, 16. 432, 39. eodem ipso die exolvuntur, quo rigor in eis cietur 60, 33. quoniam periodicè aut criticè abeunt, quoties in eis rigor cietur 281, 60. februm propria *interdum*, utinae 494, 31. 525, 60. quae citò bona, citam ipsarum dimissionem ostendunt 494, 31, 32. crises omnes suscipiuntur, naturae & morbi insultu 421, 22. crises secundae, à pepsimo 421, 22. finitiae à cruditate ac feritate maligna humorum 421, 23. crisis assidua fit *interdum*, excepta febre ardente 465, 38. criticisep-tenari, 421, 20. febris propria & vera discello, quoniam 266, 66. febres quibuscunque non critica lege quiescant, postliminio revertuntur 63, 61. die critico non quiescentes, revertuntur 42, 49. pepsimo & prostratione carentes, crises non habent 42, 49. unde renascuntur 326, 2, quoniam relapsus non habent 43, 9. februm initis, crisis nulla sperabilis 15, 16. initis, oppressionis summa omnia 77, 29. initio, si cui bilis atra sursum deorsumve exeat; mortifere aegrotat 37, 23. infidiosa levatio, sine signis levationis 17, 39. febris, *παλιν* & *κρίσις* 213, 63. febrilis calor, bilis parens 530, 15. ardor, maximè infirmum facit corpus 532, 66. ardoris quoniam incommoda 261, 67. &c. februm ardoris est; omnia corrumpere & putrefacere 548, 2. febris, bilem gignit ex pingui 496, 37. febris & bilis generatio mutua 494, 28, 47. in febre, magna vis ciendi catarrhum 214, 47. febris & catarrhi è capite, mutua *παλιν* 499, 18. consensus ubi cernitur 58, 21. febris dum viget, frustra humoris in parte aliqua suscipitur concoctio 144, 63. dono nullus fit pepsimus 281, 70. dono suppuratio non fit 281, 69. febres quae à suppurato quiescant sudatione mulae habent 279, 46. febris quomodo dolorem exolvit 308, 55. aegrum quomodo exercet gravius 42, 18. iis est exacerbata, quos super spumantibus dejectionibus invadit coma 554, 40. in febris, malum quod circa ventrem est incendium 32, 1. febris & inflammatio viscerum hypochondriacorum, mutuas tradunt operas in pernecio aegri; & quomodo 17, 70. &c. febris & vomitus biliosi conspiratio mutua in utriusque causam & incrementum 475, 56. quaedam *παλιν* in aegri perneciolem 475, 53. febris adaucta, vomitibus crebra est biliosis 475, 54. calamitosa vis, in quibus cernitur 120, 8. è malis orta, gravissima infert mala 450, 64. symptomata inseparabile inflammationis sydrophicae 252, 49. 302, 2. in angina, unde 225, 50. cerebri vulnerati, unde 392, 1. ab inflammato cerebro, quoniam maleficia 392, 5, 6. exorta in phlegmone tromatis, ubi salubris 352, 59. ubi periculo adjicit 352, 45. 59. exorta in tromate, post 7. diem, æstate; post 14. hyeme; ad interitum fatalis 352, 38. quomodo à vesica inflammata 340, 39. februm quoniam commoda in melancholicis qui exalere sanatici 360, 64. &c. febris superveniens, convulsionem sanat 184, 4. 211, 22. 213, 70. 448, 30, 64. quoniam convulsionem sanat 56, 56. 145, 50. 208, 3. 34, 27. 357, 12, 13. oborta, æque benignè facit convulsivæ tensioni, atque apoplecticae laxitati 356, ult. februm supervenit convulsioni, melius, quàm contrà 110, 64. 213, 68. febris superveniens, hypochondriorum dolores sine inflammatione, exolvit 17, 68. 308, 62. in febris, quibus hypochondrium non est molle, cum faciei rubore; effluente naribus sanguine, convalescent 543, 19. febres ex hypochondriorum doloribus; terrificae 120, 21. 152, 33. 162, 18. 167, 60. 184, 2. 308, 38. 540, 40. quae ex alvinis doloribus nascuntur, terrificae 167, 61. febris nata ex alvo liquida, intempestivè cohibita, pessima 451, 1. in febris alvo inflata; si status exitum non habeat; malum 24, 50. 196, 70. febres quae superveniunt bubonibus omnes, præter ephemeras, pravae 40, 21. februm supervenire buboni præstat, quàm bubonem febrì, in peste ac lue venerea 40, 25. febres quoniam veniunt, calcaneo perforato 16, 52. 404, 14, 15. cum vertigine tenebrosa conjuncta, fuerintque illi, necne; mortiferae 54, 30. febrì convulsio finem imponit 64, 63. 77, 55. febris, è malis nascitur, quando supervenit cholerae 450, 66. eximiae tantum phlegmones jecorariae symptoma 167, 15. in nulla discellione, crebro exortus rigor, & aegro pridem infirmo; potius eorum mortis infert 452, 40. periculose periculo non minus adjicitur de pravis dejectionibus, quàm de urinis pravis 524, 13. à febris quinam morbi juvantur aut curantur 348, 45. in febre furditas alvum sistit 195, 27. 442, 51. 476, 28. 479, 30. tremorem ciet, humoris è venis ad nervos *παλιν* 449, 28. interdum varias reddi urinas; longi est morbi 421, 16. minoribus urina genituralis, de albuminea pituita 490, 8. acrisse, diuturnitatis quidem sunt causae, non tamen funestae 40, 36. sine febre, nihil suppurabile 281, 69. in febre dejectione præterbura, delirium portendit 545, 33. convulsio terrificae 15, 42. 15, 51. convulsio non semper desperata 15, 53. 448, 70. à convulsione feris incidenti, mors in propinquo ostenditur 448, 70. crurum dolores terrifici 226, 2. expurgationes lividae, nigrae, biliosae, cruentae;

omnes omnino malae 241, 62. fandi impotentia mala 19, 29. cum febre quibus vox hæret post acrisiam, tremuli moriuntur 131, 55. in febre, manuum ac pedum labores terrifici 15, 42. à febre, gravis omnis jactatio sine vomitu nauseabunda 474, 62. & sine febre 474, 63. nihil salubre expectandum, nisi ad eos morbos qui vel à frigore simplici enascuntur, vel cum humore crudo 360, ult. 361, 1. à febre & segnicie veteriosa periclitatur animus 383, 7. in febre, abscessuum signa, si ex animo medici non flunt, prava 74, 1. cardiognus malus 32, 1. ardor ventris ingens, cum cardiognmo; malus 24, 33. palpitatio ventris, infaniam facit 172, 24. 383, 69. qui contremiscunt, non sunt apud se 210, 61. caulae funestae quot & quae 60, 36. à febre calamitosius nihil esse potest colliquamento 532, 42. in febris, quae cum dolore micant in collo venae, dysenteriae habent eventum 64, 22. quae vivent, mortem significant brevi venturam 36, 15. à genuum dolore, levatio nulla sperabilis 15, 44. furarum dolores mentem præcipitant 15, 45. terrificae irruptionis doloris à femore sursum 15, 44. strangulati repente, nec deglutire posse, sine tumore; malum 150, 4. febris *παλιν*, quoniam 20, 14. comatosae, malae 26, 9. *παλιν* ingravescentes malae 26, 10. febricula cum comate & capitis dolore; mortifera 544, 4. febres acutae celeriter, vehementer, & continenter moventur 59, 39. 98, 55. 214, 23. 385, 8. 459, ult. 489, 22. 504, 12. unde ortum habent 325, 18. 489, 22. in venis & visceribus 64, 64. 472, 2. febris acuta & causus, ut differant 110, 18. febris acutae inateria quoniam 60, 8. febris acutae & tertianae materia eadem 565, 36. 515, 4. febris acuta & tertiana, motuum differentia distinguuntur 465, 35. febris acutae crisis, 14. dies 68, 69. juvenibus, per hæmorrhagiam; sensibus, per dysenteriam 328, 30. febris acuta prægrandis, citam crisin adfert, salutis vel interitus 28, 39. febris acutae insigni æstus par est totam corporis compagem & humores incandescere 487, 60. februm acutarum initis pepsimo 24, 24. febris acuta, apoplexiae mox affuturæ causam & occasionem præcipit 352, 66. ab hepate exhausto & tolto 312, 45. febris acutae paroxysmi, meliores diebus imparibus quam paribus 193, 55. paroxysmi, qui paribus diebus cidentur; mali 42, 5. febre acuta, intermissionis experite, motus introitus cidentur 465, 34. in febre acuta omni, corpus quodnam salubre 375, 34. nihil laudabilis pepsimo 224, 52. à febris acutis quoniam morbi juventur 352, 63. in febris acutis, refidendi cupiditas affecta 385, 10. sanguinis bile perfluit regnum 101, 44. 182, 25. cum anxitudine sudor milaris exudans; periculosum 30, 63. februm acutarum funesta symptomata, quoniam 37, 67. in febre acuta, livor digitorum & pedum, semper apparet ad mortem citò venturam 377, 46. febris acuta unde cietur frigidus sudor, mortifera 488, 4, 5. convulsivæ, monstri similis 56, 55. unde accenditur in maxilla luxata 491, 5. februm acutarum incendio, cito caloris nativi extinctio 487, 70. in febre acuta, foris pariter, atque intus, calescent eximie quos occupavit 384, 18. rigor criticus, semel tantum cietur ad crisin: nec recipit *παλιν* 457, 44. manuum ac pedum rubores funesti 35, 14. bilem gigni synceram, non novum 217, ult. 491, 6. 498, 62, 63. 526, 59. à febris peracutis tum adeps, liquitur, tum caro tenera & recens coacta, tum sanguis ipse assatur 498, 63, 64. febris ardens, quoniam 66, 8. unde 507, 32. &c. inter acutas eximia 68, 43. 507, 21, 31. febris ardens ubi focus 40, 32. 67, 7. 494, 47. febris ardens, inflammati cerebri sæpe consecutaria 81, 3. non raro in cerebro focum habet 45, 60, 62. aliquando raptis ichoribus à tenis 413, 55. in tempestate aulica 31, 60. rigore superveniente exolvitur 43, 39. februm ardentium, quoniam humor morbosus 202, 55. crisis propria, per plenam & liberam excretionem 68, 44. vis quomodo mitefcit 30, 51. in febre ardente, non semper in promptu est triplex opportunitas & *αγγίς* 68, 38. rigor criticus, non nisi cohibita sponte urina, cietur 509, 61. semel tantum cietur ad hæmorrhagiam vel ad sudorem rigor criticus 509, 60. in febris ardentissimis phlebotomia animi deliquium attingens, totum recpet habitum refrigerat, februmque extinguit 547, 5. &c. febris ardentis initio rigere, qualitatis malitiae proprium 43, 38. febres ardentes, perurentes & malignae cum sint, partes extimas non accendunt similiter ut manifestae 517, 27. februm ardentium quoniam incommoda. 46, 9. 46, 122, 30. symptoma eximium; perfrigerari 517, 28. febres ardentes, symptomatis phrenitidis potius replentur quàm comatosi 33, 56. februm ardentium tremores, delirio solvuntur 66, 68. 67, 24. febris ardens acuta, circa initia facit oculos concavos, collapsa tempora, & nares acutas 321, 52. nata ex alvi dolore; pestifera 479, 28. in febre ardente si alvus profusè feratur; mortiferum 65, ult. 172, 11. febricitantes ardent, quoniam 67, 55. febricitantibus ardent, caput ex eventu afficitur 45, 48. febris perurens, citam mortem adfert 124, 23. continua, quartam 60, 1. febris continuæ focus ubi 60, 14. februm continuarum & acutarum crisis, 14. die 421, 38. febris continuæ symptomata, totidem morbi 78, 70. febris continuæ diuturnae, relapsibus & abscessibus crebrae 73, 53. abscessus faciunt per materiae decubitus 168, 24. continuæ, tertio quo-

que die ingravescens, supra modum periculosa 59, 66, 64, 10, 238, 9. quae tertio quoque die exacerbantur, aut sunt triæphæ, aut hemitritæ 60, 23, 175, 63. à febre continua periculum est mentis periculosa 439, 49. febris non discedens, & rigor crebro citatus, ægro jam infirmo; lethalis 267, 60. febris non definit nisi rigor superveniat, mortiferus 41, 32. in febribus quarum dissectio nulla est, intus ardere, & foris frigere atque sitire; mortiferum 374, 10. febrium diurnitas, unde 508, 10, 21. febres cur longæ 447, 60. febrium diurnarum materia crassior 72, 55. febres ex acerbis doloribus natæ, diurnæ 40, 52. in febre diurna; nauseabunda prostratio, screatu finiens, mala 31, 64, 474, 10, 475, 46. in febribus longis, exiguis, & erraticis, urinae tenues mendo emittit; henoæ 510, 46. Febres quibus sunt longæ; iis tumores ad articulos, aut dolores exoriantur 508, 19, 20. Febres quarum erraticæ 510, 28, 31. 42. Febris erratica, sola degenerat in quartanam 515, 8. Febres erraticæ, ex incertis paroxysmis 513, 34. inordinatas ac certo typo carentes habent paroxysmos particulares 510, 31. ex febrium erraticarum paroxysmis incertis, certæ nascuntur quartanæ 513, 35. inter Febres erraticas, continuarum longarum proprii abscissus 510, 49, 50. in febribus erraticis quæ nigrae sunt nubeculae, quartanas denunciant 510, 24, 513, 17. Febris essentialis, quæ ipsa per se existit 467, 21. in febribus essentialibus rigores critici & periodici, exoriantur à vasis 240, 37. rigores symptomatici, ab ulceribus exoriantur 240, 38. Febris hæclicæ atque tabificæ signum syllogisticum, manuum digitos extremos exasperari 261, 66. Febres horridæ, continuæ & intermittentes 260, 68. Febres horridæ continuæ, hemitritæ ibid. horridæ, sæpe & multum sudore diffuentes, miserandi 8, 5. Febres *ἡδύπνοισι*, quæ 18, 34. Febris intermissionis particeps, spei plena 50, 70. intermissionis experta, omnino mortifer 59, 60. febrium intermittendum paroxysmi quomodo mitescent 50, 51. rigor periodicus, nihil aliud nisi paroxysmum denunciat 457, 40, 41. longiorum mutatio est in quartanam 168, 14, 508, 36. Febris intermittens in continuam transiit, periculosissima 78, 67. Febris laboriosa, maligna & multiplici cacochymia particeps 20, 45. Febres laboriosæ singultuosæ, cum catocæ, malignæ 25, 19, 21. cur dicæ *καταδύσας* 467, 63. *καταδύσας* cur horridæ 19, ult. febrium *καταδύσας*, genera duo 10, 65. Febres *καταδύσας*, quarum in vetustatem recidunt 19, 68. Febres *καταδύσας* cur junctam difficillima curatio 20, 8. Febre laboriosa laborantibus, ad articulos & maxillas abscissus expectandi 65, 5, 478, 67. 68. Febres lenta & longa, partium est exolutarum, & inde humoris morbifici 447, 62. lippria, inter acutas eximia 487, 66. Febris lippria materia biliosa, ubi habet focum 62, 9. Febris lippria, maligna cacochymia, proximè ad pestilentem accedit 61, 61. in febre lippria, non est caloris æqualitas 374, 45. Febres lippria, interiora perurit, exteriora ne modicè quidem calefacit 161, 43, 384, 28, 29. Febres lippriae consecuturum frigus extimorum 62, 6. Febres lippriae, non nisi superveniente cholera, exolvuntur 61, 58, 62, 41, 71, 52, 450, 54. Febres lippria, quando maximè mortifera 62, 38. Febres malignæ, unde 268, 55, 479, 27. ex hypochondriorum dolore 17, 11. inter Febres erraticas, intermittendum diurnarum propria *μεταβολή* in quartanam 510, 50. Febres mansuetæ, totum corpus incendunt æqualiter 517, 28. Febres quartana, omnium vetustissima 315, 26. quare longissima, hyberna præsertim 45, 62. Febres quartanæ hybernæ, nonnunquam in acutas transiunt 78, 65. autumnales longæ 396, 42. æstivæ breves ibid. febrium quartanarum *ἰνεραιμία* certa, periodicus horror ac typicus 513, 35. Febres quartanæ horror, paroxysmi discessionis prænuncius 183, 22. Febres quartana, sanat epilepsiam 60, 3, 119, 61, 213, 69. Febre quartana superveniente, magno morbo correpti; liberantur 255, 9, 10. in febre quartana, temerè purgationibus opera datur 41, 42. Febres rigorifera, tertiana exacta 500, 63, 64. Febres singultuosæ, quarum 25, 24. unde 25, 42. exitiosæ 25, 42. Febres symptomaticæ, quando nascitur 17, 56. continuo vaneſcit, ut morbus unde venit exolvitur 371, 31, 32. febrium symptomaticarum ortus, non nisi ex magnis morbis 340, 38. Febres tabificæ ardore, partes liquantur 261, 41. Febres tertiana exquisita, quinque, aut septem periodis, aut novem ad summum, jutatur 74, 48. in febre tertiana, motus cientes extrorsum 465, 35. Febres tertiana, adoleſcentes facit incrementis augere 119, 62. febrium tertianarum exactarum *ἰνεραιμία* certa, rigor 513, 35, 36. crisis 12 die 431, 33. Febres tertiana exacta, citæ est crisis, & nullius periculi 60, 3. exaurit & silit catarrhum 119, 62. Febres tertianæ exactæ cientes rigores de bilioso humore ad cutim expressio *ἐκ τῆς ἀλβίας* 313, 20, 21. erraticæ, solæ in quartanas transiunt 513, 34, 35. horridæ, erraticæ 513, 23. horridæ nothæ 513, 20. febrium tertianarum notharum materia, permixtione bilis & pituitæ constat 513, 21. 22. in febribus tertianis horridis cum velut nubeculae nigrae sunt; incertum horrorem denunciant 513, 14. Febres hemitritæ, propriè *ἡμιτρίαι* 8, 25, 173, 67, 183, 21, 512, 27. horridæ, nunquam intermittit 513, 27, 28. febres hemitritæ, continenter in acutius ducit 60, 22, 175, 63. exacerbationes habent horridas atque

stas 14, 35. inter omnes maximè mortifera 60, 30. Febres triæphæ, unde nascuntur 14, 45. cacochymia multiplex vitio & corruptione accenduntur 21, 38. qualiter malignæ 18, ult. quomodo erraticæ 21, 60. natura sunt *ἡδύπνοισι* 21, 34. febrium triæpharum *ἡδύπνοισι* in *ἀγλαυρίδι*, unde 42, 10. Febres triæphæ, quæ, per initia, imparibus paroxysmos habent, aut diurnitatem morbi indicant, aut pessimam crisin sexto die venturam 22, 15. intermissionis expertes, tertio die ingravescens, sine rigore periodicò 14, 37. non tranſeunt in quartanas 513, 30. Febres triæphæ mediis curis, qui 21, 68. Febres triæphæ, fastidiosæ, terrificæ 18, 70. fortiter paribus diebus indicari non possunt 22, 4. nullas exacerbationes habent, aut certo incertis 14, 35. perpetuò in pejus accrescentes 175, 62. Febres triæphæ particularis periodus, quot horis abolvitur 21, 68. Febres triæphæ, periodorum particularium paroxysmos habent diebus imparibus 22, 3. erraticæ, in pares mutatae, contumaces 42, 9, 60, 6, 238, 58, 510, 41. Febres triæphæ, semper in paroxysmis aliquid mali adferunt 238, 10. febrium triæpharum paroxysmi erratici 14, 35. rigores inordinati & erratici 14, 37. incerti rigores, valde maligni, cur 14, 49. incerti rigores qui medio febris cursu exacerbantur; terrifici 21, 62, 192, 45, 510, 40. calamitas in quibus consistit 39, 12. Febres triæphæ periculo defuncti multi, quibus conyersio facta est ad frangulosum urinam 486, 5. Femoris articulus cum tibia, per cingulum 405, 66. cum ischio, per enarthrosin ibid. in femoribus nervi crassiores quàm alibi 405, 64. Ferini nomine quarum continentur 336, ult. 335, 1. Ferri opinio de calculo 343, 15, &c. Ferocitas, quid 44, 65, 46, 9. prima inter omnia perturbationum genera 45, 8. in quod delirii genus cadit 45, 10. phreniticam affectionem denunciat 45, 25. Ferula 395, 25. Figura omnis teres atque rotunda, ægrius consistit loco, quàm plana 381, 37. Figure levantes, quarum 344, 52. Finditur quicquid, idem contunditur 387, ult. 393, 16. Fissura a quibus telis, ossibus inferuntur 394, 12, 13. fissura ubi cernitur 393, 17. in fissura longius excurrit rima, quàm ubi telum insederit 393, 31, 37, 394, 4, 46. fissura suturae impressa, non nisi à sciente animadverti potest 393, 57. fissurae, quæ vel in futuram incidit, vel proximè ipsam, inventio difficillima 392, 53, 393, 23, 38. ad futuram curatio temeraria, non raro *ἡδύπνοισι* 393, 38. fissuram invenendi difficultas, non raro intentus causa, & quomodo 393, 34, 35. fissurae non aspectabilis nec tractabilis, dubitatio, quomodo tollenda 394, 40, &c. de fissura non inventa, cum ea subest alibi quàm in osse percussio, medici exultatio accipienda 394, 45. fissura neglecta, aut perfunctoriè ac negligenter quaesita, non prius apparet, quàm signa ediderit mortis in propinquo 396, 15. fissura est occulta, vel sede ipsa, vel rimæ idea 396, 31. fissurae causæ funestæ, corruptio & inflammatio 396, 20. Fissula, quid 249, 16. &c. fissulae unde dicæ 412, 67. fissularum origo, phyma, vel aliud quodvis ulcus malè curatum 413, 1. fissula à summa humoris feritate & acrimonia 413, 4. fissulae, aliter esse non possunt, nisi cavæ 413, 23. quarum facilius sanescunt 414, 4. quarum molestissimæ 413, 40. cur molestissimæ 412, 65. &c. quo pacto conculosæ 413, 28. &c. ulcerum quæ in conspectu sunt, velut principes ac reginae 412, 49. fissula aliquando pro incolumi puris ductu 412, 55. 56, 64. naturam retinet carcinomatis, nata ab atra bile 413, 7. continenter diluit, vel proprio vitio, vel alieno 413, 40, &c. fissulae contumaces, quodnam certum *ἰνεραιμία* 413, 39. contumacis & saniei ferinae documentum, caruncula fungosa 414, 3. in quam parte facilius nascitur caruncula 414, 1. è fissula, nimio ichore imbuta, & in ore suo ulcerata, caruncula affurgit 413, 70. fissularum in ano, quarum causa 413, 2. curatio 414, 8, &c. Plammam sudore accendi, monstro simile 30, 50. Flatus, quid 379, 10. sine flatu non est humidi circumtentio 529, 46. flauum in intellinis parens, cruditas 311, ult. 312, 1, 372, 42, 379, 13, 14. flatus sonorus in auribus, unde 66, 68. flatum in ventre permansio, unde 312, 1. flatus alvini, nutritus œconomiam cuiusmodi sit, ostendunt 379, 3. &c. flatum alvini triplicem omnino idea, *οὐροειδὲς*, *ψευδαίον*, & *ἰνεραιμία* 379, 29. exclusio absque sono & strepitu; optima 378, 67, 379, 33. flatum cum sono transire, melius quàm sursum revolvitur 378, 68. flatus sonori ægro trajectu, vexantur ægri 370, 51. flatum interceptio nulla, dispositionem infert inflammatoriam 167, 33, 172, 35, 194, 39, 274, 48, 59, 60. flatus translatio nulla, inflammatoriam parit affectionem 274, 60. à flatibus alvini subsistentibus, tormina sæva 379, 41. flatus revoluit, foras non exeunt sed intus lædunt atque subsistunt 479, 39. car subsistunt 379, 40. unde trahuntur infra, & sine sonitu excluduntur 379, 26. infra trajecti, quantumvis ægrè & inconsiderate, cum sono; incommoda multò minora, quàm revoluti sursum 379, 44. Fla.

124, 62, 278, 30, 294, 63, 314, 62, 362, 36, 37, 376, 62, 398, 47, 402, 60.

Hæmorrhagia absolutè, ad sanguinem pertinet naribus effluentem 188, 43, 468, 12, 539, 49. partium superarum unica fatalis 205, 35, 432, 42. Hæmorrhagiæ & deliria, à calidis & tenuibus humoribus 33, 65, 66. à venis tantum magnis divisis, non à parvis 192, 36, 47, 298, 40. hæmorrhagiæ tria genera 188, 47. similis ratio esse non potest in epigastricis tumouribus, ut in visceribus hypochondriacis 156, 55. ad hæmorrhagiam propensio naturæ, ubi cernitur 57, 49. hæmorrhagiam ciet cervicis dolor cum oculorum rubore 86, 46, 87, 46, 468, 12. hæmorrhagia, in excussione consistit 68, 11. hæmorrhagiæ signa obscura & varia 57, 46. signa, loco edita, si *æmorrhagis* apparent; ita sunt *dæmonia*, ut phrenitidem mox adfuturam denunciant 489, 13. vis magna ad immutandum corporis habitum 203, 45. finis 35 ætatis annus 299, 35. hæmorrhagia omnis, jure & loco per naves prorupta, salutaris 196, 46, 57. hæmorrhagia, juvenum est 81, 70, 86, 12, 277, 17. Hæmorrhagiæ commodis juvenes fruuntur à 18. ad 34. ætatis annum 354, 57. per hæmorrhagiam, juvenes febribus ardentibus defunguntur 61, 66. hæmorrhagia ephorum, quo anno finitur 418, 6, 7. hæmorrhagiæ, duce natura, & critica lege peragunt, quænam commoda 203, 47. hæmorrhagia optima, omnino morbum exolvit 192, 31. bona, efficit ut æger alacrius morbum ferat 192, 32. bona est, quæ jure & loco fit, sanguinis suo fero diluti 193, 3. tertio die bona 92, 53. ab hæmorrhagia vires sunt vegetæ 87, 37. hæmorrhagia omnis lege critica, salutaris 105, 31. hæmorrhagiæ particulares criticæ, quædam 188, 59, &c. hæmorrhagia, crisis propria causi 66, 1. 188, 51. hæmorrhagiæ in causo, quænam singularis causa 64, 67. hæmorrhagia ardentem febri-citantibus, unde 71, 47. crisis propria morborum acutorum 189, 7. propria cephalalgie *æmorrhagis* & symptomatice 85, 18. liberalis, sæpe cephalalgie finem adfert 61, 46, post 10. diem non sperabilis in cephalalgia 120, 46. ubi sperabilis 86, 40. sanat hypochondriacorum dolores inflammatorios 61, 47. furditatem exolvit à febre natam 105, 10. non raro morbos exolvit qui videbantur lethales 154, 33. Hæmorrhagiæ multæ, difficilia multa dissolvunt 202, 3. hæmorrhagiæ *æmorrhagis*, à *æmorrhagis* 202, 10. hæmorrhagiæ largæ, quænam causæ 47, 35, largæ, unde 177, 40. hæmorrhagia largæ, à magnis morbis vindicat 47, 12. largæ, non cadit in vetulas 192, 58. hæmorrhagiæ largæ ex lumborum dolore, quibus signis denunciantur 176, 65. &c. quæ ex lumborum dolore cidentur, largæ 176, 49, 180, 1. 192, 25, 26. largæ in criticis exacerbationibus, pessimæ 203, 2. hæmorrhagiæ largæ si supervenerit convulsio aut singultus; mortiferum 481, 51. hæmorrhagia crebra, unde 196, 30. liberali superveniente quiescent nictatio & aphonia 41, 21. hæmorrhagiæ symptomatice species tres 191, 15. hæmorrhagia supervenit vehementi pulsi in ulceribus 64, 41, 176, 43, 191, 27. convulsiva aut singultuosa, non raro à vulnere *æmorrhagis* 191, 28, 29. phlegmonarum initio, morbo defunguntur ægri 69, 13. *æmorrhagis* in bonis du-cenda 154, 59, 189, 52. *æmorrhagis*, verum *æmorrhagis* phlegmonarum (symplicarum) 190, 40. quæ fit è diversis, mala 154, 62, 189, 54, 67, 190, 21, 215, 65, 257, 43, 44, 287, 55, 56. convenienter non fit stillatim & parca manu 67, 34. vi sup-pressa convulsionem facit 78, 15, 205, 1. 2. 272, 34, 35. quartana, loco non fit 67, 34. quartana, indicii finis 42, 53, 192, 18, 193, 48, 56, 499, 61. hæmorrhagiæ quartanæ quænam incommoda 449, 62. hæmorrhagia quartana si cui est, diuturnitatem ostendit 449, 46. horrida, quænam 77, 18. quodammodo periodica, in quibus cernitur 438, 63. &c. plethoræ propria vacuatio 87, 66, 284, 70. plethoricarum affec-tionum propria, ubi parum prodest 202, 39. ab hæmorrhagia immeritò cohibita, minora mala, quàm ab immoderate profusa 203, 48, 49. hæmorrhagia profusa, unde 196, 32. pro-fusa corpus infirmisimum reddit 76, 49. hæmorrhagiæ pro-fusioris tres causæ 193, 19. hæmorrhagia quibus profusior est, latentibus inde diebus, iis in vitio sunt alvi 305, 46, 47. profusior terrificæ 188, 36, 192, 5. caloris dissipationem & paupertatem adfert 168, 10. hæmorrhagiæ profusioris sympto-mata quænam consecraria 194, 27, 203, 48. hæmorrhagia inchoata, sed non perfecta, sæpe convertitur in paratidem 478, 61, 66. si morbum non imminuit, periculum adauget 539, 50. quænam funesta 285, 15. quæ non juvat, pessime-ra 285, 13. pessima, cum præterea illuc fertur alvus 305, 49. pessima, sanguinis metaci 27, 4, 193, 4. temporalis musculi faucibus, intra decimum diem funesta 212, 13, 14. ab hæmorrhagia, nictorum defectio; grave malum 196, 41, 303, 48, 549, 25. ex hæmorrhagia critica, frigus exitium, lethale 372, 70. ex hæmorrhagia, hydropes 177, 65, 314, 38. Hæmorrhoids, pro hæmorrhagia undecunque illa cietur; A-ristoteli 446, 51. 52. pro hæmorrhagia pulmonum 446, 47. hæmorrhoides fluunt, aperta vena in ano 329, 66. intra du-cantur sine ulla perisole intestinorum 530, 66. menstruæ pur-gationes, & dysenteria *æmorrhagis* partium inferarum 205, 27. in hæmorrhoides, hepar jos suum retinet, potens adhuc hu-moris & venarum 531, 68. per hæmorrhoides quænam par-tes expurgentur 354, 16. &c. hæmorrhoides cur non sunt in

pueris 417, 7. 8. hæmorrhoidum nulla causa in constanti æ-tate 419, 42. hæmorrhoidum commoda, possimulim; quan-do nigra illac effluunt 354, 24. convenienter fluentium com-moda quænam 272, 28. hæmorrhoides convenienter ducunt sanant & acceunt gravissima quæque mala 190, 57, 205, 32. ad utrumque vitium repletionis & melancholicæ cacochymia, bene faciunt 354, 61. per *æmorrhagis* obortæ, bonæ 205, 35, 354, 29. quæ per *æmorrhagis* & lymphaticam feruntur; mæne 205, 40. quæ veniunt apoplecticis, salutares 353, 41. carum com-modis apoplectici omnes non fruuntur 354, 34. hæmorrhoides, quibus apoplecticis commoda 354, 40. turbundis, propè jam alienato cerebro, nihil profunt 365, 10. aut varices immanen-tibus exortæ, infamiam sanant 297, 57, 301, 63. melanchol-icis & nephriticis, bonæ 50, 50, 297, 54. hæmorrhoidum cohibitarum anastrome si fit ad hepar, nec inde habet *æmorrhagis*; ibi facit hydropem 464, 12. si fit ad pulmonem, ibi-que subsistit; peripneumoniam, empyema, & pithium morti-feram excitat 464, 3. ab hæmorrhoidum vacuitate hæmorrhoidis, quænam accidunt mala 204, 69. hæmorrhoides chm inconsideratè siluntur, eadem prius inferre solent sym-ptomata, quæ ab iis accedunt cum convenienter feruntur 198, 57, &c. 272, 28, 354, 26. ex hæmorrhoides quan-tumvis parum & parumper aperta, obortæ veragines; para-plecticum quippiam ominantur 272, 26, 354, 21, 24.

Hebetudinis nomen generalius, quàm visum eligitur 315, 51. hebetudo nullam concretionem ostendit humoris contra naturam 125, 53. hebetudinis consuetudo, unde 350, 63, &c.

Hemetritæ; febris acuta, continua, horrida 129, 62. de Hemetritæ, vide ad nomen *Febris*, sub litera F.

Hepar, fons & origo generis humoris 430, 39, 44, 466, 64. fons alimentis, & caloris purificati convenientis 148, 46. principatum obinet æconomia naturalis 407, 10. v. uptari intervi 358, 19. hepatis opus, *æmorrhagis*; nutriendo 422, 10. opera carere non possunt cerebrum, nervi, intestina 548, 42. ab Hepate, conservatio temperiei 348, 46. penes hepar nutritio est, in commoda ejus valetudine 407, ult. hepatis functionis impedire, duæ causæ proximæ 304, 68, 69. penes hepar est *æmorrhagis* & nutritus depravatio, in adversa ejus valetudine 407, ult. act. 1. in hepatis *æmorrhagis*, fundamentum principatum ac facultatum vitalium & animalium 408, 2. in *æmorrhagis*, destructio principatum ac fa-cultatum vitalium & animalium 408, 4. à *æmorrhagis*, san-guificandi frustratio vel depravatio 62, 67. hepatis *æmorrhagis* triplex 311, 52. hepatis functionis impedio in quibus cernitur 311, 51. hepatis propignis, venæ 100, 45, 531, 67, 68. hepatis nocentissima, carnis bubularum etasias, & ingluvis vini fortis 318, 70. hepatis partium cavarum, propria per alvum expurgatio 308, 14. in hepar *æmorrhagis* cadit primum & per se, à aliunde supervenit 308, 18. hepatis dyscrasie incremento, omne genus accidi symptoma-tum hepaticorum 305, 27. ipsius dyscrasie primigenia, vel congener est, vel coactanea & coeva 305, 19. congener dyscrasie, juris est gentilitii elephantia & virulentia 305, 22. coeva dyscrasie, omnis advenæ valetudinis parens 304, 23, 24. dolores, excluso sanguine discedunt; non ex-cluso, intermunt 543, 15. oppressionem facit sæpe simplex humoris biliosi aut pituitosi collectio 543, 59. oppressionem levat dysenteria largæ, brevi conquelescent 543, 21. tumor, tractabilis in hypochondrio 340, 10. hepar durum, vel ab oppilatione, vel ab inflammatione, vel à scirrho 309, 42. præteritum ius appulsi multum opprimat diaphragma 277, 25, 319, 10. hepatis inflammatio, tensionem facit 38, 57. phlegmone syphthica, primis morbi perionis mortifera 342, 3. hepatis inflammati signum, tumor durus ac dolorificus hy-pochondrii 445, 15. hepate inflammato quò citius venit hæ-morrhagia liberalis, eo res regi melius eunt 133, 93. ab he-pate inflammato, hypochondrii duritas multum oppressi atque diffenti 445, 53. hepatis inflammationis exitiæ tantum, sym-ptomata febris 167, 25. hepatis inflammati & pleuritidis, di-versa doloris proprietates 160, 47, 48. hepate inflammato, pleuritis falso creditur ibid. inflammato, ab æruginosa bile, singultus 472, 46. hepatis inflammati à syphthica inflamma-tione, sæva symptomata; & quænam ea 440, 15, &c. ejus cavi inflammatio, vix hypochondrii distentionem habet trita-bilem 153, 9. in hepatis cavo, phlegmone syphthica quænam symptomata 308, 43. &c. hepatis convexi inflammatio magna, facilem exhibet in hypochondrio contagionem 154, 10. in hepatis convexo phlegmone syphthica quænam sym-ptomata 308, 44, 45. exhausti atque tosti quænam causæ 312, 45. ap hepate exhausto & tosto, febris acuta 112, 47. hepate inusto quibus velut amurca prodiit; funestum 309, 7. hepatis *æmorrhagis*, ab extrema visceris intemperie 305, 8, 17, 32, 17. *æmorrhagis* omnem comitatur coloris foeditas, atrophis; & cachexia 205, 57, 58. *æmorrhagis*, sanctorum sanguinem continenter fundit 534, 47. exolutionis causæ sunt, vel primigeniæ, vel ipsi accedentes 312, 40. exolutionis causæ primigeniæ, vel intrà natæ, congeneres & coæquales, vel extrinsecus incidentes à diatræ vitio 312, 41, 42. exoluti cacopra-gia, proluviem facit sanguinis non grumescens 176, 4.

humorem gratiosum depopulatur cœcus ignis 312, 54. marasmus febrilis ardore, aut citò mortiferus, aut hydropicus 312, ult. marasmi causa prima, cœcus ignis 312, 45. causa secunda, ardor febrilis 312, 46. 64. hepar dissecari, mortiferum 399, 58. 406, 15. hepatis quâ diaphragmati adjacet, & ubi truncus est vena insignis, vulnus illatum; citò mortiferum. 408, 9, 10.

Hepatici quinam 304, 33. Hepatitis, Hippocrati quænam vena 408, 9. 10. hepatitis cum corde facilis communicatio 312, 63.

Hepatitis, quid 304, 34. 37. generatio duplex; una, hepatitis impedita functio; altera, substantiæ ipsius primigenia exolutio 304, 67. genera tria 305, 29. 30. &c. earum quales colores 305, 48. hepatitis hepaticus, ab hepatis *ἥπαρ*, sine syphilopica phlegmone 304, 25. in hepate & hepatis *ἥπαρ*, spui cruenti, aut biliosi meri copia, mortifera 306, 21, 22. Hepatitis homini necando ipsa per se satis 306, 61. à phthisi generatur 306, 38. hepatitis & phthisis mutua conspiratio in ægroti perniciem 306, 37. incommoda paria 304, 41. 43. in hepate phthisicum est, continenter tussire cum raucitate. 306, 59.

Heropyti Abderitæ cephalalgici historia 99, 68.

Hiare, quid 381, 61. Hiatus oris in morbo; unde 381, 61, &c.

Hippocrates omnium primus, admirationem fuisse 206, 57.

veritatis medicæ tribunal 263, 31. *ἱπποκράτης* 31, 44.

Hippocratis benignitas quanta 397, 55. *ἱπποκράτης*, legibus grammaticorum, nec poetarum, nec rhetorum verbis assignanda 284, 56.

ἱπποκράτης, *ἱπποκράτης* 284, 57. solertia & sapientia quanta 397, 55.

56. Hippocrates in pluribus à præceptore Prodicò discens 541, 45. primus *ἱπποκράτης* nomen *ἱπποκράτης* imposuit 231, 64.

65. Hippocratem ducem si sequamur, nunquam aberramus 264, 48.

Hippocrati solenne, animam cœlestem vel divinam potius, dicere *ἱπποκράτης* 402, 31. Hippocratis consuetudo, exordiri ab eo quod ille vocat *ἱπποκράτης* 493, 35.

Hippocraticum non est, idem bis dicere in eadem prognosi, & in eundem scopum 474, 60.

Hippocratis in more positum, ut iterum atque iterum ponat idem exemplum: nec tamen scopo eodem 466, 16. 17.

Hippocrates, pulsum notitiam habuit 70, 4. Hippocratis consuetudo, explo-

randi manu qualitates corporum 122, 58. Hippocrates pharma-

con quamplurima noverat 371, 67. febricitantibus catharticum non exhibuit, nisi summa necessitate coactus 167, 53.

non inopia pharmacorum, sed meliorum delectu, peplium & veratrum simul mixta ad pleuritidem inferam præscripsit 371, 66. &c. neminem vidit qui cum pepasmo interierit 27, 47.

Hippocrati familiaris, affectionis & rei affectæ mutua usurpatio 18, 27. 307, 7. apud

Hippocratem frequens causarum morbificarum usurpatio pro morbis 84, 4. Hippocrati humores *ὑγγραίτης* 491, 50.

Hippocratis iudicium de humorum exitu 190, 55. iudicium de abs-

cessibus criticis, 73, 23. Hippocrates, de natura febris triæo-

phyæ 14, 39. &c. febrium ardentium quod iudicatorias statuit causas 66, 5.

Hippocrati quomodo didi revertentes morbi 431, 1. apud

Hippocratem, *ἱπποκράτης*, quid 10, 55. Hippocrati,

phrenitides ferinæ, quæ 29, penult. urinæ aqueæ & pellucidæ, potissimum ad phrenitidem apparent 104, 10. urinæ jumentorum similes, cephalalgiam præsentem, aut brevi futuram de-

nunciant 104, 11.

Homines à Deo cur conditi 420, 65. &c. in homines numen,

magnam vim habet: inde naturæ mulierum 412, 15.

Horror utilis à frigore 57, 68. à sudore hæmorrhagiam denun-

ciat salutarem 191, 43. horror & rigor, nunquam sine febre

ciuntur 261, 1. 281, 69. pro rigore, quid denunciat 20, 46.

Horror, *ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς*, *ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς* 173, 61. 63. 281, 58.

horrores *ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς*, in febribus 260, 60. *ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς*, in pu-

lulentis *ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς*, horror signifer suppurati 9, 64. 26, 70. horri-

dores crebri empyema collatum atque pulmonum 260, 67.

horror à pure effuso in thoracem, febrem accendit 267, 56. em-

pyematis symptomaticus est 7, 7. 173, 60. ab hæmorrhagia,

terrificus 191, 43. 61. Horrores crebri ex lumbis, ideo sympto-

matici, quod partis ipsius, vitio enascantur, ubi & unde ciuntur

7, 5. cum cita caloris vicissitudine, calamitosi 6, 64. 26, 25.

symptomata inflammariæ medullæ spinalis, & membranarum

cujus 7, 8. horrores & sudatiunculæ vicissitudo crebra, pessima.

210, 42. 43. 279, 67. 308, 9, 10.

Horriduli, quinam 10, 63. horriduli, anxii, membris per-

fracti, lumbos dolentes, profusiore tandem sunt alvo 10, 48.

in Humido primigenio sita partium solidarum vivacitas 248,

5. humidi primigenii jactura major sit 7. diebus à febre acu-

ta quam 70. annis à calore nativo 312, 66. à cœcigne de-

populatio ubi conspicua 312, 57. &c.

Humores simul enascantur de chylò virtute sanguifica jecori

491, 51. in humoribus animalium, mutua quædam inest mo-

vedi & quiescendi vicissitudo 386, 46. 47. humor unusquis-

que naturaliter suo ferro diluitur 241, 67. humoris cuiusque

quantò major è natura egressio, tanto magis est colore terri-

ficus 531, 35. humorum quò & quâ inclinatio est, ducendum;

nisi quorum pepasmi temporibus comparantur 482, 64. 489,

27. 28. 493, 46. humores ad exitum quacunque ducantur,

inde non abeunt hospite insalutato 470, 29. humorem quic-

quid ciet, neque dissipat, nec exhaurit: oppressionem inferit

maiores 357, 9. 10. humor biliosus spumans, effusus 254,

45. calidus; *ἡπαρ*, non *ἡπαρ* 369, 67. 68. calidus

qui sursum ad caput fertur, vel hæmorrhagiam ciet, vel para-

phorica edit symptomata, & cephalalgica 2, 40. humores ca-

lidi ac tenues qui sursum ad caput feruntur, vel hæmorrhagi-

am ciet è cerebro: vel in eo phrenitidem 430, 57. 479, 1.

qui ad caput feruntur, crassi ac frigidi comata & parotidas

edunt 430, 58. Humor sine calore aliquo, in aërem statulentum

mutari non potest 313, 46. in humore calido, nulla bul-

larum generatio à calore, nisi cum flatu 529, 45. 46. humo-

res tenues, ad excretionem nati 73, 38. crassi, empyemate

tenentur 334, 16. humorem crassum, glutinosum, ac frigi-

dum coquant, somnus, fomenta, & hapi 449, 14. 15. va-

cuant muliebria, diarrhœa peritihœa urinarum crassarum ibid.

humores hyberni crassiores, procreandis abscessibus accommod-

dati 73, 37. humoris crudi ad caput translatio, eventum habet

comatis atque parotidum 94, 48. collectio ad palatum,

ferè purulenta 129, 3. humor diffusus qualis, talis & color

370, 46. humorum qui sunt in mamma, facilis transitus intra

thoracem 465, 51. humoris morbifici generationis & afflu-

xus perennitas; superfluo loco priore 212, 42. 43. humoris

morbifici semper recurrit eò sit, unde primum excursum habuit

11, 6. humoris nigri dominatu homines tenentur ves-

per 475, 53. nigritatiblati, non melancholici, quænam

materia & causa efficiens 271, 52. 53. humor acru-

gus & atrabilarius, sulphuris in modum intra venas accen-

sus, tetro cuncta vapore & complet & disperdit 545, 12.

humorum omnium supervacaneorum, expetenda concoctio

158, 10.

Hydrops, symptoma est coctionis secundæ deperditæ 334,

62. absolutè dicitur tam de tympania, quàm de ascite 310,

17, 18. cum adjuncto, quinam 310, 20. hydrops & hyde-

rus, idem 210, 3. hyderoi, propriè ascites hydrops 321, 51.

Hydrops unde dictus 283, 11. unde sit 39, 7. hydrops ef-

fectia quænam 310, 31. tons triplex 175, 4. hydropum

omnium veluti matrix, frustratio operationis sanguificæ 316,

42. 317, 1. hydrops idea ubi cernitur 310, 3. verò formam

& ideam exhibet abdomen utrifforme, intentum vel repletum

318, 10. 11. in Hydropem, abdomen unde distenditur 310,

5. Hydrops non solum accidit alienatione facultatis sangui-

ficæ; verum etiam impedimento functionis hepaticæ 304, 63.

64. hydropes ibi in metu, u i causam hydropiscarum est

concurfus 321, 37. 322, 38. hydropiscarum causarum perenni-

titatis duo capita; impeditio multiplex functionis hepaticæ:

& alienatio virtutis sanguificæ 313, 19. &c. genera duo &

quænam 310, 34. 35. & quot modi 311, 50. Hydrops

causæ mortiferæ & significationes, quænam 322, 45. 46. hy-

drops nascitur in splene affecto, & in totius corporis malo

habitu 312, 18. vel è morbis acutis venit, vel à lumbis &

ilibus: vel ab hepate 309, 50. Hydrops qui è morbis acu-

tis, permolesti & mortiferi 309, 50. 57. hydrops gravissi-

mus; qui morbo alteri, tam acuto, quàm vetusto supervenit

315, 25. hydropem facit anadrome lumborum 312, 19.

hydrops hepatici signum sylogisticum, alvum non dejicere

317, 61. in hydropem hepatico, alvus cur nihil dejicit 317,

62, 63. &c. hydropum ab hepate vel ab ilibus, nullæ ur-

inæ, cruditis expertes 324, 67. hydrops ab hepate aqua

repleto, mortiferus 311, 28. à sanguinis suppressione venit,

ut ab ejusdem profusione 314, 36. 37. à febre triætophyia ali-

quando, oritur 314, 68. hydrops à febre generatio, descri-

pta ab Hippocrate 311, 22. &c. sanabilis descriptio egregia

310, 67. &c. hydrops & dysentericæ hepaticæ, tons idem

& causa eadem 314, 4. hydrops quomodo sit à diarrhœa

311, 62. ad hydropem, causatum est concursus in biliosis 321,

37. hydrops è morbis acutis veniunt, tum *κατὰ τὴν ἰδέαν*

tum *κατὰ τὴν ἰδέαν* 314, 66. hydropum quorundam signa,

multò antè sunt in albo & molli pedum tumore, quàm in ab-

domine utriforini 317, 53. 54. &c. in hydropem, pedes primò

omnium turgidi 318, 21. remedia circa initia adhibenda 324,

14. 325, 59. in hydropem quænam salutaris vacuatio incidit

323, 56. in hydropem quoniam spes aliqua secundæ valetudinis

323, 41. &c. hydrops omnis qui per se incipit, gravis 315, 25.

hydrops calamitas quanta 304, 60. in hydropem slabulum cor-

ruptionis quæ faciliè cerebrum lacerando, consecutionem ad-

fert epilepsiæ 320, 59. Hippocrates crebrò dabat operam pur-

gationi, sursum, deorsum 324, 5. hydrops, inter symptomata

hypochondriaca, periculosa, principatum obtinet mortiferæ

contumaciæ atque molestiæ 309, 54. &c. hydropum omnis

terrifica *ἰνυσις* 318, 53. hydrops epigenomenon grave,

epilepsiâ 320, 17. hydrops qui medicinæ concedit, ac re-

venit; desperatus 252, 35. 325, 10. à *κατὰ τὴν ἰδέαν*, mor-

tiferæ 313, 19. hydrops tres idæ, pro eorum diversa ma-

teria, *τρυπανία*, *ἀνία*, *ὑπερῆς* 311, 47. 314, 55. ad

hydrops tres species quænam remedia accommodata 325,

48. hydropum tympanitarum & ascitarum commune abdo-

men utrifforme 313, 47. 322, 55. hydrops siccus Hippocra-

ti, idem qui *τρυπανία* 310, 9. hydrops tympanites,

con ab Hippocrate siccus dictus 310, 27. propriè dicitur à

sonitu quem edit pulsatus intra spiritus 310, 27. 318, 59.

325, 25. est etiam utriformis 310, 16. hydrops siccus, un-

de 175, 15. 204, 23. hydrops tympaniæ causa eadem, quæ

torminum statulentorum 312, 5. hydrops tympanitis & tor-

mina

mina flatulenta, ut distinguantur 312. 6. in hydropem sic- cum abeunt tormina saeva, à flatibus alvinis subsistentibus 379, 42. in hydropem tympania, ubinam gignitur spiritus flatulen- tus 313, 29. hydropis tympaniae, cur flatulenti spiritus fla- bulantur 313, 34. ad hydropem siccum, vena non secunda 372, 51. hydropes sicco jam denunciato, si tormina sint cir- ca tenue, ingens malum 315, 10. in hydropes sicco, prava urina quae hypostasin habet exigua 318, 35. stranguria pra- va 318, 35. 315, 28. hydrops ascites, proprie dicitur *ascites* 310, 21. 322, 60. nullus oritur sine consensu & con- spiratione lienis 314, 3. 323, 3. 4. affurgit ex aquarum colle- ctione, illis exitu denegato 310, 42. 322, 25. hydrops ab inexhausta aquae potione, pulcherrima descriptio Hippocratica 310, 45. &c. ascitae humor, & pituitosus sanguis anasarcae, ex eodem fonte confluit 314, 28. hydrops sanabilis, carcat oportet illis vitis unde aqua subinde enascitur 326, 25. hy- dropis praenuntia, diarrhoea diuturnae, per quas venter non detumescit 530, 57. ascites omnis vitatur & abigit diarrhoea cruditatis expers 314, 3. 322, 24. 323, 34. 324, 23. 326, 21. hydrops diarrhoea sit *hydrops*, non longa, sed liberalis & libera 323, 48. critica diarrhoea omnis, esse debet cruditatis ex- pers 321, 15. dominatu si quis tenetur, per venas aqua pro- fluente in alvum, sanatur 315, 68. 321, 13. 323, 46. in hy- dropes, diarrhoea aquosa, quo modo & qua via incidit 324, 19. 30. &c. chylosa, symptomatiaca est 324, 21. hydrops con- fectarius longae dysenteriae, per sympathiam tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venosi 313, 57. hydropis, secundo, curatio cito ineunda 263, 9. in hydropes, visceribus adductis in corruptionem, frustra suscipitur aquarum vacuatio 323, 67. 324, 2. translatio sursum aquarum, tussifera & mortifi- ca 324, 28. 325, 57. hydrops *anasarca* forma, cachexia corporis universi 314, 16. nomina 314, 13. 14. hydrops *anasarca*, vetustate *anasarca*, *ascites* 314, 41. leucophlegmati supervenit 326, 35. in hydropes *anasarca*, nutritionis depravatae quoniam causa 326, 43. hydrops *anasarca* aqua, toto diffusa corpore, in alvum prorupta, ipsum exol- vit 436, ult. hydropes *anasarca* si cui implicito superveniat for- tis diarrhoea, morbum exolvit 314, 42. 315, 67. 321, 12. 323, 45. ad hydropem *anasarca* inchoatum, sanguis detrahen- dus: ad ceteras hydropis species, minimè 314, 39. 40. hy- dropes sunt particulares, ut capitis, pulmonis, uteri, testium 310, 12. 13.

Hydropici quinam sanabiles 310, 61. quinam statim secan- di 310, 63. 323, 70. hydropicorum pedes, omnium primi tumescunt, cur 29, 8. hydropicus pedum tumor, in quibus- dam *anasarca* 317, 60. hydropicorum aquae, vi naturae, restant ad intestina 287, 54. 324, 47. hydropici qui sunt se- cundum venas, prorupta in alvum aqua, sanantur 326, 16. hydropicorum aquas conferunt exire, mortiferum 536, 18. hydropici, alvi profluvio sine cruditate, & urinarum perir- rheae *anasarca* sanantur 227, 30. 31. hydropici diarrhoea sit aquosa 324, 61. in hydropicos quae cadit epilepsia, & causae ipsius propagantis hydropem, & propagati hydropis symptoma est *in epistola* 320, 56. 57. ex hydropicis quae veniunt epi- lepsiae, mortiferae 320, 9. 325, 44. hydropicorum electio in tussiendo, ubi cernitur 317, 31. 32. Hydropicum si tussis ma- le habet, desperatus 317, 17. 18. in hydropicis urinae turbidae, pessimae, signo & causa 323, 11. hydropico si cui, cum fe- bre, urina pauca sit atque turbida; perniciosum 322, 34. Hy- dropicum tam nocenter lenteria afficit, quam pleuriticum diarrhoea 321, 21. hydropica hepaticorum confectaria 314, 49. hydropiformia dura, orthopnoeam faciunt 282, 55. Hyems, nituitae procreatrix 365, 51. 52. morborum continendum fetior 79, 2. hyeme somni longissimi 386, 34. hyeme ventres natura calidissimi ibid. hyeme purgare decet ventrem inferum 366, 59.

Hypercatharsis saepe mortifera, convellendo & exolvendo 482, 33.

Hypochondrium 151, 36. 168, 44. 272, 40. 301, 12. abso- lutè usurpatum, de dextro intelligitur 151, 46. 160, 55. 162, 14. 164, 7. 226, 26. 440, 6. 542, 65. hypochondria in su- prema sunt abdominis regione 157, 43. hypochondriorum oeconomia, secundum respirationem, necessaria ad vitam tuen- dam 151, 32. 33. ab hypochondrio, ad caput per pulmo- nes iter 553, 14. hypochondrium, multiplici significatione distinctum 151, 37. hypochondriorum nomine, intelligit vi- scera 17, 51. hypochondria, nullis firmata ossibus 421, 65. hypochondrii diaphragma annectitur ibid. hypochondrium, ubi naturaliter constitutum 17, 43. hypochondrii propria, mollitudo 153, 8. hypochondria quando *anasarca* 425, 66. hypochondrium *ascites*, quodnam 151, 28. 48. hypochon- dria bene constituta esse debent in substantia, in quantitate, in qualitate 292, 15. &c. hypochondriorum aequalitas, tri- plex 24, 54. hypochondriorum inaequalitas triplex, semper verenda 61, 28. 301, 60. dolor, unde 308, 51. 52. dolo- res, excluso sanguine, discedunt, non excluso, interimunt 542, 15. hypochondrii quibus dolor est, sine phlegmone, iis superveniens febris, dolorem exolvit 308, 20. dolor inflam- matorius, primis periodicis haemorrhagiam habet salutarem 94, 62. hypochondrii dextri dolor, foete ac foetui vim magnam

infert 439, 61. intemperies, unde 151, 68. hypochondrium quibus cum rubore faciei in febribus, non est molle; effluente naribus sanguine, convalescunt 543, 19. hypochondria exter- na, haemorrhagiae criticae non capacia 154, 65. 66. hypo- chondrium unde exaltans 152, 6. in hypochondriis quae su- persunt incendia, extinctio febris ardore; malum 38, 12. 203, 24. 360, 39. 372, 60. 61. 453, 50. 532, 54. hypochondrii, dispositionem inflammatoriam nunquam infert statum inter- ceptio 152, 21. 274, 48. in hypochondrio pulsus cum per- turbatione dementiae est 160, 30. hypochondriorum revulsio sursum intrò, unde 30, 26. hypochondria sursum intrò re- vulsarum, quibus acuta vox est, quae fuerat antè gravis 301, 57. 425, 67. 68. intrò sursum retracta, cum voce acuta, dia- phragmatis inflammati propria 164, 31. 251, 7. 8. hypochon- driorum meteorismus, quid 24, 56. meteorismi distinctiones quaedam 301, 21. meteorismus sponte natus; malus 24, 56. meteorismus firmiter fixum qui gerit, non est in tuto 301, 62. meteorismus, cum ceteros male habet; tum verò eos pei- simè, quos phthisis exercet 301, 1. 9. meteorismi tres cau- sae: inflatio, inflammatio, scirrhus 24, 58. 301, 25. 372, 32. meteorismus ab inflatione, duplex; cum borborygmo, & cum torminibus 163, 63. 301, 26. meteorismus ab inflammatione, alvo suppressa; malus 163, 62. meteorismus ab inflatio- ne, cum saevis torminibus affurgens; transit ad hydropem siccum 372, 49. hypochondrium tumidum à recenti infla- tione, cum borborygmo, unica spes redintegrandi in purga- tione consistit 372, 35. hypochondrii meteorismus ab infla- tione febrem semper habet conjunctam 167, 32. ab in- flammatione duplex, una fugaci & simplici, altera firmiter fixa & syrtrophica 301, 32. alvo suppressa; terrificus 163, 60. meteorismus à scirrhus, ubi est ipsius inveteratio, & dolo- ris, borborygmi, ac torminum vacuitas 163, 63. distentio- nis quae causa 301, 45. distentio & mollitudo; *anasarca* 153, 8. tensionis intrò & sursum quoniam causa 18, 48. tensio, ubi haemorrhagiae signum 85, 70. 169, 21. tensio cum fastidio, comate, & cephalalgia; fundit parotidas 65, 1. 95, 12. 307, 54. tensionis foras conversae, ratio duplex 18, 60. tensio, ubi diuturnorum causa malorum 169, 31. tensio, ubi cru- ralem abscessum fore ostendit 169, 34. tensio, horrenda, quae 18, 44. hypochondria, unde tumore affurgunt 163, 56. hypochondrii tumor, ad hepar pertinet 519, 53. praesertim dextri, tumores duri ac dolorifici, per initia; mortem in pro- pinquo esse denunciant 272, 69. inflationis quoniam sym- ptomata 440, 13. &c. inflationis ab obstructione, quoniam incommoda 440, 11. *in anasarca*, detractione sanguinis prius curatur quam purgatione 152, 7. &c. partium ambarum inflammatarum commune symptoma, febris 440, 20. phleg- mone fugax primigenia, nuncia *in anasarca* 250, 68. 69. Hypochondrium, inflammatione tumidum, nonnulli phleboto- miae concedit, si desit haemorrhagia *in epistola* 372, 33. inflam- matione tumidum, insanabile redditur si quis antè operam purgationi dederit, quam venam secuerit 372, 34. inflam- matione tandem livescit 500, 35. hypochondriorum mala quibus suppurant, malè res eunt 125, 70. 240, 18. hypo- chondrii in abscessu, adhuc periculo locus 153, 41. empye- mata lethalia, quae pus effundunt intrò 530, 56.

I.

Jacendi ratio in passione posita virtutis quae portat & movet 381, 23. 535, 15. jacere in ventrem, consue- tum pueris & melancholicis, de nocte pavitantibus 383, 55. quibus est insuetum, delirium indicat, & circa ventrem labores 383, 40. supinum, quid 381, 54. supinum, cruri- bus extensis indecorum 381, 45. jacentem, residendi cupi- dum esse, dum viget morbus; pestiferum quidem in omni- bus morbis acutis: pessimum verò in peripneumoniciis 384, 69, &c.

Jactatio duplex; cum nausea, sine nausea 22, 40. 41. cum frigore, expers sudoris, diebus criticis; mala 22, 24. 38, 16. Etc etc 124,

- 1206, sanguinis portio humida frigida, Aristoteli 541, 1. ichores quid significant apud Hippocratem 183, 26. ichoris nomen, pro virulento sero atque maligno 59, 6. 479, 70. ichores, aliquando acrimie rheumatism nomine comprehenduntur 413, 56. ichor crassior, bullas facit ubi subsistit 479, 64. 481, 20. diluitor, cutim maculis foedit 479, 65. tenuis, feritate acrior crassiore, cutim exulcerat ibid. ichores intrinsecus, unde veniunt 262, 27. extrinsecus, unde enascuntur 262, 23. 413, 49. mali sunt, quâritate acres, & temperamento calidi 262, 39. Ichore malo replentur, in adversa valetudine, musculorum interstitia 262, 38. ab ichoribus raptis à venis, febris ardens 413, 55. ex ichorum venenatorum collectione, pustulae toto erumpunt corpore 184, 51. 262, 20. 368, 63. ad ichoris collectionem referuntur cutis vitia quorum cita est impressio 479, 64, &c. ichorum collectione, eroditur corporis superficies 184, 53. ichores venenati, unde colliguntur 262, 21. ichoris in oculum perenni subtililo, quanam incommoda 412, 21. ab ichoribus in pertusa calvaria quanam symptomata veniunt 397, 25. &c. ichore à cerebro inflammato exudante, bullae minutulae affurgunt in lingua & ore 481, 68.
- Icterus, quid 63, 5. unde dictus 360, 36. proprium symptoma hepatis vel obstructi, vel inflammatione obsessi 166, 50. primum in oculis cernitur 239, 59. à jecoris oppressione natus, accedente hæmorrhagia, deletur 544, 9. 10. quinam morbum exolvit 369, 37. &c. criticus alius, alius symptomaticus 369, 39, 40. 44. criticus quinam 21, 22. Icteri critici causa est, bilis effusio, sive exclusio intus foras 104, 36. icterus criticus, unde, & quomodo sanabilis 485, 68. &c. qui attulit finem febris; bonus 369, 46. icteri critici materia, pepasmo mitescere solet 104, 35. urina non est biliosa, sed colorata belle 498, 66. icterus quinam symptomaticus 369, 40. icteri symptomatici causæ multæ 369, 40. &c. icterus symptomaticus fit, bile per cutim diffusa, firmiter fixa, quod affluit continenter 104, 36. 369, 53. ante & post septimum diem, calamitosus 63, 31. icterum symptomaticum bilis meatuum obstructorum, urina toto liquore virescens atque etiam nigra exolvit 504, 17. icterus ante septimum diem, insidiosus 9, 30. 21, 4. 42, 54. 62, 55. die sexto obortus, curatus purgatione per vesicam aut alvi perturbationem 493, 53. 54. die sexto obortus; mortiferus 9, 34. 493, 52. acutus & lethalis, quinam 21, 11. in icterum quæ cadit fatuitas, prava 104, 29. 369, 61. icterici fiunt quibus lumborum & lateris dolor, repente, sine causa manifesta, incidit 423, 30. icterici etiam eo progressi ut corpore toto viridi esse occipiant, libertatem nihilominus sæpe retinent spirandi 553, 33. sunt *χολόδιος ἴκτερ*; *φλεγμονώδης ἴκτερ* 370, 29. 30. ictericis principatus nervorum madescit 370, 27. durum jecur fieri, malum 21, 7. icterici quinam moriuntur 20, 67. 63, 32. 369, 43. &c. multum foedati, unde pereunt 20, 65. 35, 56. 63, 28. 104, 34. 370, 35. icterici moribundi qualis color 370, 50. ictericorum *υπερμαρ* & *υπερμαρ*, unde 370, 30. propria dejectio pultacea 536, 44. ictericis quod liquidius redditur rubet; malum 539, 33. &c.
- Ictus obliqui, ferè invalidi 394, 24.
- Ictus, *ἰκτερ* & *ἰκτερίτις* 481, 21.
- Ictus, minimum, non minime 410, 60. &c.
- Ictus, quid significet 296, 33.
- De Jecore, vide sub litera H, ad nomen *Hepatis*.
- Igne & aqua omnia coagmentantur atque consistunt 402, 20. ignis cæcus, ubi fundamentum habet 312, 48. Ignoratio, quid 5, 63. à rigore ab intemperie frigida cerebri 5, 66. à rigore, mala 5, 62.
- Ileus, quid 338, 52. &c. unde fit 348, 17. 10, 28. &c. unde nomen habet 312, 4. ilei nomen, ad intestinorum *εὐλα* contra naturam pertinet 338, 27. Ileus & lenteria, ut differunt 338, 24. fetus torminibus 338, 21. præcepta ad interitum morbus, & periculosus admodum 338, 43. 348, 27. ilei proprium & inseparabile, nihil deorsum ferri, cum alvi torminibus, & cardiogmo 54, 43. 106, 58. 50, 107, 9. 165, 62. 338, 70. 71. vitium inexpugnabile, & *ἰκτερ* 338, 41. in ileo, revolutionis quanam causa 338, 53. Ileus graveolentia, in quibus percipitur 339, 31. graveolentis parotides consecrariæ, unde 239, 30. symptoma productum cum in propinquo mors est, vomitus 54, 44. in ileo vomitione cibi & chyli tollitur nutritus 339, 23. cibus & faeces primum in alvo subsistunt, mox remeant sursum, ut etiam per os reddantur 338, 31. 32. ileus cum inveteraverit, ileus per os redditur 238, 46. 348, 16. in ileo majus periculum cibi vomitu, quàm stercoreis 339, 21. ilei consecraria symptomata, quanam 106, 58. Ileus stranguriæ frequens adinvicem transitus 520, 7. ileus stranguriæ superveniens, 7. die perimit, nisi oborta febre, urina fluxerit cumulatè 247, 27. 520, 12. in ileum transitus esse potest apthosæ lenteria 339, 7. ileosi homines unde sunt, inde non raro fiunt stranguriosi 310, 26. ileosis vomere & obfurdere; malè 338, 15. cum interceptio est urinae, cita mors venit 520, 4.
- Ictus, nihil aliud quàm *ἰκτερ* 82, 51.
- Ictus, oculorum diastrophie 84, 7. 119, 31. 133, 46. 435, 31. Ictus, eadem quæ *ἰκτερ* 181, 67.
- Ictus & *ἰκτερ* ut differunt 441, 10.
- ad incrementum, mutæ existunt operæ calor, corporis, alimentis 402, 62.
- Indicatio quæ à viribus, cæteris omnibus anteponenda, quorsum 31, 22.
- Indolentia falsò credita, unde 452, 50. 51.
- Inedie patientissimi fenes; mox homines constantis ætatis, minimum adolescentes 410, ult. 418, 47. 48.
- Infantes tantum calor habent, quantum postea nunquam 403, 6. infantum calor blandior, & sui nascenti similis magis 547, 66. alimentum simplex, nec valde elaboratum 547, 67. infantia triplex 213, 11. 415, 1. 417, 64. septem annis finitur 213, 21. 421, 7. infantie sui sunt morbi 418, 17. *ἰκτερ* multa, quibus ipsius morbi succrescunt & pullulant 415, 24. 25. infantia sæpe calculosa à trimatu 342, 33. infantie natura, unde convulsioni obnoxia. 213, 12.
- Infirmatatis accessio, unde 410, 50. infirmitatis corporis causa quanam terrificata 87, 22.
- Inflammatio duplex; una per systrophem nata; altera sicca, quæ *φλεγμονή* 164, 9. à sanguini rheumatismo consistente 210, 20. vera quid, juxta recentiorum placitum 141, 50. 153.
- Inflammationis quidnam proprium 157, 48. 49. magnæ symptomata, quanam 105, 38. 39. 141, 27. 229, 40. 340, 4. 5. 48. à *τρωματε*, expertes calvarie partes omnes, præter frontem 411, 13. 14. Inflammatio fixa, nullam exhibet commoditatem sanguini remeando aut permeando 341, 16. inflammationis fixæ quanam remedia 36, 56. Inflammatio sub auribus, vera parotidis 106, 8. in inflammatione omni, tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obfessæ densitas non impedit 237, 7. 242, 3. Inflammationis systrophicae duæ causæ 210, 41. Inflammatio omnis systrophica dura 157, 20. systrophica omnis, mollior ab empyemate 341, 60. systrophica magna, tactu omni, quantumvis levi, offenditur 447, 19. in inflammatione omni systrophica, partium tumidarum durities & dolor prægrandis 339, 70. 71. inflammationum omnium systrophicarum mutatio quadruplex 154, 12. 240, 13. 341, 12. Inflammationes convenienter naturæ, terminantur diaphoresi & suppurato 240, 15. contra naturam terminantur gangræna & scirrhus 240, 15. 16. in inflammatione idem faciendum, quod in ædibus conflagentibus 154, 45. in omni magna, unicum naturæ periculum, suppuratum 108, 15. ab inflammatione perfrigerando nimium stupefacta, scirrhus 445, 31. Inflammationes omnes partium nobilium, quando horrorem cient 240, 40. Inflammatio nulla partium nobilium, alvi profluvio exolvitur 36, 63. Inflammationum interiorum suppuratio, ancipitem habet eventum salutis aut mortis 240, 16. 17. systrophicarum, & inde nascentium suppuratorum, graviore morbi appulsu tenebatur, quàm lucis 261, 13. 14. Inflammatio hypochondriaci interior, per se funesta, ut sanescit tamen 156, 68. Inflammationes non raro movet lethales irrita nauseabunda propositio 404, 9.
- Immerito, *ἀλόγως, ἀρίστω*, *μη εἰς λόγον, ἀλογώδης* synonyma 279, 114.
- Impotentia omnis quam edunt collapsa naturæ præsidia, ingravescente morbo; signum citæ mortis venturæ 432, 66. 66. impotentia quæ immerito vacuitatis, aut certè si nulla sit, accidit, pessimæ 432, 62. 63. impotentia ab exhausto, quanam signa 432, 67. &c.
- Ingestionis causa, suctionis sensus 515, 3.
- Ingravescere & exacerbari, ut differant 138, 5. &c. ingravescere, malum in omni paroxysmo, pari aut impari 238, 9.
- Initia morborum acutorum fere crebra metaplasibus & orgasmis 108, 16. 17.
- Infantia cacoehymia, cæteris, omnibus antecellit 50, 57. signa potissimum lucent in oculis 392, 69. infantia, symptoma cerebri fortiter alterati 47, 59. bilis atra in cerebro symptoma 172, 51. 478, 3. infantiam adducunt; cum cephalalgia, biliosi vomitus, surditas & vigilie 442, 64. 65. facit, lateris dolor à bile, qui vanescit immeritò 442, 66. infantie summa omnia in ecclasi melancholica 87, 5. feritas tanta ut supersit empyemate vix depellatur 50, 41. infantia à phrenitide, delirium perpetuum 458, 22. quomodo phrenitidis consecraria 102, 51. cum silentio, symptoma depravati animi, potius quàm cerebri sicci 36, 10. taciturna, supersit vocis libertate; mortifera 35, 68. infantie crisis bona per *μετακρίσιν* timoris melancholici, non autem phrenitidis 361, 39. infantibus hæmorrhoides aut varices exortæ, sanant infantiam 50, 51. 354, 43. 361, 63. qui infantiunt melancholicè, si tremor superveniat; malo sunt loco 362, 26. infanientes, ceptis immanibus efferi, vinculis coercendi 362, 17.
- Infectorum materia quæ transpirando ducitur, non uniusmodi 136, 26.
- Infomnia, quid 48, 41. quomodo fiunt 48, 50.
- Inspiratio & expiratio, contrariis editæ motibus 137, 47. 138, 1.
- Intemperiem similem facilius excipit pars omnis intemperata,

ta, quàm temperata, contrariam 6, ult. 366, 18. 19. intemperies frigida, febris ardoris confectaria; insanabilis 5, 56. 94. 1. 314, 61. principatus frigida prægrandis, planè mortifera

Intereunt omnes crudeliter, quicunque voce capiti intereunt 207, 12. de interitu, vide plura sub litera M. ad nomen Mortis intestinorum vis peristaltica, quænam

Intestina, minimè omnium jecoris opera carere possunt, 548, 43. intestinum tenue, *διάραιον* 399, 59. venis abundat, non sibi, sed hepatis 399, 63. veteribus chorda 417, 12. intestina tenuia, tria 425, 57. quænam 399, 50. 63. Ecphyfis, transponendo chylo intersit 399, 50. jejunum distribuendo chylo ad hepar, per mesaraicas portæ venas, intersit 399, 50. 51. Ileum, segregandæ faci à chylo, transmittendæ ad colon, & inde ad rectum, dicatum 399, 52. intestinis tenuibus officium vitale tributum, quo vita diu carere non potest est 399, 47. 400, 19. intestini tunnicoris mala levia, sunt graviora quam crassioris prægrandia 399, 24. intestini jejuni phlegmone, digestionis officium admittit venis mesaraicis 315, 8. intestinorum tenuium si quod præcisum fuerit, non coalescit 339, 35. 400, 10. intestini tenuis continuitate amissa, symphyfis neutra expectanda 400, 9. intestinum tenue dissectari; mortiferum 399, 58. 400, 24. intestini altè divisi quænam symptomata 400, 22.

Ionica dialecto, *ἰσχυρὸς* & *ισχυρὸς*, est ejus & *ισχυρὸς*, & *ισχυρὸς* 56, 60.

Josiam Regem, pietate insignem, cur Deus ante diem ad patres suos collegit 420, 70.

Iracundiæ intersit cor 358, 19.

Ischiadas credibile est ex frigore & cacoethia succorum enasci 367, 6. Ischias nata ex frigore & gravitate lumborum, non raro protrahitur exactum ad annum 367, 8. juvenum quomodo sit 367, 13. &c. doloris acerbitate non cedit ischiadi grandium ætate 367, 14. discedit 40. die 44. qua conditione 367, 14. 15.

ἰσχυρὸς, faucium æqualitas 34, 30. *ἰσχυρὸς*, ad æqualitatem pertinet naturaliter constitutam partis cujusque 271, 23.

Ischuria, ad quas partes pertinet 146, 70. Ischuricæ quænam *κατακρηστικὴ* & *ἰσχυρὸς* distat 346, 33. &c. Ischuria quæ bona est, 47. quæ mala 5, 48. ischuria & dysuria, differunt tantum per magis & minus 346, 18. ischuricæ causæ omnis posita vel in vesica, vel in urethra 346, 35. ischuricæ in vesica, causæ, exolutio vel sensus amissio ibid. ischuricæ in urethra causæ, oppilatio, quæ est à phymate aut calculo 346, 39. ischuria vera, vesicæ propria 322, 16. in vesicam plenam, non in vacuum cadit 346, 29.

ἰσχυρὸς, & *ἰσχυρὸς*, & *ἰσχυρὸς*, vicissim & mutuò in vitio sunt 305, 2. *ἰσχυρὸς*, in substantia 3, 33. 87, 29. 114, 34. 273, 38. 304, 38.

in Italia, capitis tromata *δοσολογία*: tibiarum *ἐνελαια* 411, 15, 16.

ἰσχυρὸς thacheos in longum exprorectæ 179, 40. 41. *ἰσχυρὸς*, à diaphragmate ad magnam cervicis vertebra 179, 42. *ἰσχυρὸς*, in lumbis ad diaphragma 179, 42. *ἰσχυρὸς*, in osse sacro ad magnam lumborum vertebra ibid.

in Iudicio, regnum animi 358, 64. 367, 29. iudicium & experientia, duo inveniendi iudicandique propria instrumenta 392, 55. 56.

Judicatoriæ causæ omnes paucæ, pravæ 92, 44. 107, 51. 122, 44. 188, 36. 193, 7. 197, 34. 199, 26. judicatoria ne statim appareant 155, 11. judicatoria non judicantia, aut difficilis iudicii, aut lethalia 22, 48. 46, 65. 101, 43. 155, 13. 449, 61. non judicantia, qualitate quidem non aliena; sinistri sunt iudicii 269, 58, 59. non judicantia, quæ qualitate in vitio sunt; mortifera 269, 51.

Jugulum & clavicula, eadem 257, 56. Iuguli dolor fixus, symptoma partis convexæ hepatis inflammatae 18, 64.

Juventus, decem aut quindecim annis finitur 411, 8. pleurisque finitur 35. anno 418, 2. ulterius non excurrit anno 42. 418, 1. juvenibus biliosum & calidum temperamentum 98, 64. alvus strictior, in senectute laxatur 209, 12. juvenes morbis acutis correpti, tres habent opportunitates excretionis 157, 17. juvenum excretiones propriæ in morbis acutis 72, 68. Juvenibus, sursum esse solet *μετέσσει* 407, 44. anadrome biliosa ad cerebrum, si non ciet hæmorrhagiam; movet delirium ubi subsistit 297, 45. 46. sanguinis spuitiones, phthises 273, 9. juvenes inflammationibus mirum in modum exercentur 98, 68.

super *κατ' ἴσιν* contentio magna inter præstos medicos 189, 58. *κατ' ἴσιν*, semper significat rectitudinem, in longum modò etiam in latum 189, 54. 190, 12. *κατ' ἴσιν*, oppositum *κατ' ἀντιπάλιν* 154, 50. 60. 190, 4. *κατ' ἴσιν*, si desideratur, nihil medicorum votis respondet 189, ult. *κατ' ἴσιν* admirabile, ex impulsu naturæ, humoris motu, & partium affectuum loco & situ 157, 41. 42.

K.

KAKON, nomen commune malorum omnium quæ fiunt & quæ apparent eorum periculo quos occuparunt 439, 68. 69. &c. *κακὰ* in ægris ea sunt, quæ a bonis vincuntur 4, 6. *κακὰ* in ægris ea sunt, in quibus omnia quæ adsunt mala, & ab his absunt bona 4, 7.

Κακὰ in morbis quid significant 15, 48. 186, 7. 191, 58. 209, 31. *Κακὰ* in morbis, significatio triplex 186, 8. &c.

τὸ Κακὰ, profusiores alvos significat, quæ crudis excrementis feruntur 77, 2. *τὸ Κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν* *κατὰ τὴν φύσιν* *κατὰ τὴν φύσιν* 118, 53. 236, 27. 424, 53. 56. 432, 27.

Κακὰ palpebrarum diastrophe 435, 32.

Κακὰ, veteribus stomachus 24, 29. 71, 65. 148, 20. 21. 161, 35. 183, 12. 282, 36.

Κακὰ in stomacho, idem quod *κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν* 307, 42.

Κακὰ *κατὰ τὴν φύσιν*, ut differant 308, 1.

Κακὰ symptoma est stomachi 24, 30. 40. 71, 64. idem quod *κατὰ τὴν φύσιν* 148, 17.

Κακὰ *κατὰ τὴν φύσιν*, & *Κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν* plura dicta sunt ad literam C.

Κακὰ, quid 86, 23.

Κακὰ, veteribus unde 91, 28. *τὸ Κακὰ*, quid 91, 38.

τὸ Κακὰ quodnam salutare 91, 45. &c. quodque pessimum 91, 42. &c. de Caro, vide sub litera C.

Κακὰ omnis, ibi morbum facit, ubi subsistit 366, 5.

Κακὰ, quid 219, ult. oculorum & palpebrarum per-versio communis 435, 33. eadem quæ *κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν* 133, 38. 39. 435, 12.

Κακὰ *κατὰ τὴν φύσιν*, ut differant 381, 20.

Κακὰ, quid denunciat 316, 32. 461, 10. *τὸ Κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν*, ut differant 461, 3.

Κακὰ, quibus denunciat 11, 12.

Κακὰ, morbi cujusque historia 41, 68.

Κακὰ, quid 8, 54.

Κακὰ, quid significet 360, 16, 17. semper sympto-

ma à debili vel emortuo calore innato 453, 35. 36. una firmiter fixa; altera fugax 453, 37. *κατὰ τὴν φύσιν* recensetur 360, 20. accessionem habens *κατὰ τὴν φύσιν*, quò refertur 203, 17. 18.

τὸ Κακὰ, quid 501, 68.

τὸ Κακὰ, pro eo quod firmiter fixum est 507, 30.

Κακὰ, febris ardens 370, 22. 23. de Causis, vide ad literam C.

τὸ κακὸν, quænam 93, 41. 370, 12. *οἱ κακὰ* 370, 14. *τὸ κακὸν* vis, morbum indicat acutum & *κακὰ* *κατὰ τὴν φύσιν* 57, 25.

Κακὰ, quid 272, 30. quomodo usurpata 31, 43.

Κακὰ, quid 80, 48. De *Κακὰ*, require ad literam C.

τὸ κακὸν, ad urinatum pravam hypostasim pertinet 512, 32.

Κακὰ *κατὰ τὴν φύσιν*, secundi aut sinistri iudicii dicuntur 233, 69. *τὸ κακὸν*, absolute simpliciterque positum, quid 63, 23. 114, 60. *τὸ κακὸν* verè, quænam 168, ult. non verè *κακὸν*, ante septimum diem 63, 8.

Κακὰ, quid 201, 18. unde 201, 18.

Κακὰ, aliquando pro supera & infera alvo 445, 48. aliquando pro amplitudine ea, quæ subjacet thoraci 24, 66.

Κακὰ, quid 10, 68. 19, 62. *τὸ κακὸν* causæ duæ & quæ 19, 64. *τὸ κακὸν* duplex; *κατὰ τὴν φύσιν* & *κατὰ τὴν φύσιν* 82, 7.

τὸ κακὸν, à libore nimio, vel defuero vel infueto 454, 67. *τὸ κακὸν*, triplex; *κατὰ τὴν φύσιν*, *κατὰ τὴν φύσιν*, *κατὰ τὴν φύσιν* 10, 70. 71. 454, 68. 69. 467, 64. 65. *τὸ κακὸν* *κατὰ τὴν φύσιν*, edit repletio 454, 70. 467, 66. *τὸ κακὸν* *κατὰ τὴν φύσιν*, edit cacoehymia 454, 70. 467, 66. *τὸ κακὸν* *κατὰ τὴν φύσιν*, edit cacoehymia 454, ult. *τὸ κακὸν* *κατὰ τὴν φύσιν*, edit repletio & cacoehymia 454, 1. 467, 66. *κατὰ τὴν φύσιν* qui 10, 67. 19, 61. *τὸ κακὸν* homines & febres, quæ 10, 62.

τὸ κακὸν lumborum, æquè per varices atque per dysenteriam, curationem recipit 175, 45.

L.

Labrum, quid 129, 65. ex confusanea cute & musculo 129, 66. Labii concussio, unde 110, 5. biliosam alvum prorupturam ostendit 129, 59. inferioris palpitatio, vomitio 53, 1.

Lachrymarum injussa profusio, quænam non terrificæ 181, 54.

Lactis coctio, vera *πίσις* 465, 60.

Lætionis species, cujusmodi sit ipsa affectio denunciat 45, 23. 58, 33. 256, 35. 363, 51. 404, 68.

τὸ λακτικόν, quid 108, 55. 316, 19. *τὸ λακτικόν* & *τὸ κακὸν*, ut differant 108, 62. 63.

Laryngis carnes, modulandæ voci dicatæ 206, 63. emittentia, spirationem facit *κατὰ τὴν φύσιν* 407, 48. musculi duode-

Ec ce 2

cin

cim proprii 137, 22. inflammatio, præcepta ad interitum 459, 27. tumor non habet *ἀφαιμία* aspectabilem in qualitate corporis 227, 12. prominentioris, unde fiunt homines 407, 43.

Lassitudo ulcerosa & phlegmonosa, dementiæ opinionem facit 119, 34. de lassitudine, vide ad litteram K. sub nomine *Κῆλος*.

In Lateris æqualitate, nulla suspicio inflammatæ membranæ costis intestinæ 371, 29. tumor in pleuritide, non tractabilis 340, 10. dolor & pleuritis, aliquando eadem, aliquando differunt 180, 70. dolor, pro pulsione afflictio 282, 26. punctioris, pleuritidis 543, 32. tensus, symptoma jecoris inflammationi 543, 32. dolor qui cum spūto bilioso evanuit; inflammationem facit 278, 65. 299, 47. 442, 66. cum febre, non ita respuit venæ sectionem, quam sine febre 371, 18. 19. cum febre diuturna, pus e ductum iri significat 280, 66. sine febre videri nequit pleuriticus 371, 20. 21. lateris dolor, nec tamen pleuriticus, quomodo ad phrenitidem transit 274, 28. in lateris dolore à prolapsu catarrhi, sanguis non detrahendus 371, 50. dolorem nullum, nisi unico phlebotomizæ alexiterio, posse sanari, falsum 371, 1. infirmitatem infert repetita carnisicum phlebotomia 372, 6. morbus, & de phlegmone & de empyemate dicitur 269, 65. si morbosus sanguinis subtilium indicat è narib. grave malum 369, 51.

ἡ Δυσθυμία, eadem quæ Δυσψυχία 546, 63.

Lemæ, quid 117, 10.

In Lepra, partium solidarum natura omnino labefacta 416, 48. Leproforum conditio, quenam 545, 65.

ἡ Δυσθυμία absolutè, quidnam 183, 62. 425, 63.

ἡ Δυσθυμία, quid 4, 32. ejus causæ 4, 33.

Lethale si quid est, non protinus moriendi necessitatem adfert 548, 36. lethalia quæ sine signis quiescunt; mortem significant 224, 35. 299, 45.

Lethargus, quid 69, 57. à pituita putri in cerebro 82, 68. inter cataphorica symptomata capitis repleti numeratur 69, 56. 172, 51. 52. 404, 69. symptoma cerebri male affecti per idiopathiam 69, 66. à phrenitide, funestus 94, 3. in lethargo, facultates principes labefactantur 82, 67. lethargici, non sunt suæ mentis 70, 15. lethargici delirium, ubi cernitur 69, 58. lethargicus alvus tumida 70, 16. lethargicorum genæ sublimæ 92, 1. lethargici, cur videntur leucophlegmatici 70, 3. unde contremiscunt 96, 67. qui ex phrenitide sunt, planè sunt immemores 421, 37. manibus contremiscunt, soporati, decoloræ, unaque turgiduli, cum pulsa sepulco 455, 58. 59. lethargico immemori si alvus feratur liquidis excrementis, vel urinæ fundantur similes jumentorum: is servari non potest 356, 4. 5. 489, 71. 72. in lethargicis dejectiones injussæ & liquidæ, terrificæ, ac desperatæ salutis 421, 54. ex lethargicis quicunque servantur, ferè purulenti redduntur 69, 54.

Levatio fida, quenam 487, 55. 56. omnis quæ crisin non habuit, etiam in spe certa salutis suspecta 250, 21. 22. iis quæ levant immerito, non est fidendum; nec vereri valde oportet quæ sine causa mala invadunt 17, 34. levatio nulla salutaria nec stabilis, quæ non fit *ἐξ αἰτίας* 172, 42. nulla cum bonis signis fugacibus non periculosa 501, 57. 58. perniciofa sine signis, quomodo fit 3, 30. falso credita, cum pravis signis, mortifera 551, 58.

Leuce, quid 416, 36. unde 416, 37. in leuce, solidarium partium omnino labefactata natura 416, 47. 48.

de Leucophlegmatia, vide ad nomen Ὑδρῶς κατὰ φύσιν, sub litera H.

Lien, natura rarus & spongiosus 310, 40. 57. 313, 66. 67. lienis situs 310, 50. 313, 67. lien, officii præstantia & dignitate, jecori inferior 153, 26. crisin non adeo citam habet quam jecur 153, 28. non tam celeriter ac faciliè periculo locum cedit, quam jecur 153, 28. lienis consuetudo, continenter humorem superfluum attrahendi, & redundantiam deponendi 310, 58. 313, 68. lien, sanguinis impuritate tumescit 255, 31. nimium expletus, redundantiam suam deponit in omentum & in loculos alvi 310, 53. 313, 67. fit magnus à bile aut pituita 312, 13. &c. lienis magni, magna cum hepate sympathia 312, 7. &c. lienis quæ causa & occasio fuit congerendi humorem melancholicum aut pituitam 333, 38. lienis durities est, vel à vetere congestione humoris, vel à repentina fluxione 520, 61. 62. à veteri congestione humoris, non est sursum, sed deorsum percipitur 520, 61, 65. duritas, unde homines sunt lienosi; est *κατὰ φύσιν* lienis, non *παρὰ φύσιν* 520, 59. durities à repentina fluxione, ipsum lienem facit *ἀνέμῳ* 520, 63. tumor, aut rotundus, aut longus & crassus, aut longus & tenuis 333, 28. 29. à lienis tumore, obortus bubonis abscessus *κατὰ φύσιν* 190, 32. lienosi verè sunt quibus jam pridem viscus ipsum lienis induruit 332, 60. 64. 333, 16. 24. 520, 65. lienosi, unde 255, 31. 312, 62. 420, 65. lienosis dysenteria non longa; utilis; longa, pestifera 172, 62. 328, 35. 36. 321, 32. 520, 2. 3. cur utilis dysenteria non longa 335, 47. lienosi quinam superveniente dysenteria, faneunt 37, 32. lienosis dysenteria quiescente, si vel hydropes veniunt, vel lienteria; mortiferum 328, 36. 521, 3. urinæ tenues, tum per se, tum ex eventu 521, 4. 5. lienosis & melancholicis, non eadem cu-

ratio instituenda 332, 61. lienoso oxymel saluberrimum 332, 62.

Lienteria, quid 324, 16. ventriculi morbo adfertur; non intestinorum 334, 69. in lienteria, levitas intestinorum non semper est 334, 68. intestinorum asperitas quandoque 334, 68. lienteriz natura, in frustrata & abolita coctione prima 204, 10. 311, 55. 334, 56. 62. 63. signum unum pathognomicum, præcepta crudorum vel imperfectorum ciborum egressio 336, 56. lienteria, symptomata alvium toto genere symptomaticum, & nulla ratione criticum 334, 48. lienteriz morbus & symptoma, non minus in vitio est, quàm si manūs aegro adfertur 334, 58. 59. lienteria, nunquam bono ventris apparet 236, 26. semper meretur malè de iis quos invasit 334, 51. ex imbecillitate orta naturæ, ipsam reddit denuo infirmiore 333, 70. 71. 334, 20. 512, 40. in lienteria intestina majore in vitio sunt, quàm in hydropes flatulento 313, 54. lienteriz cujusdam intemperies, major quàm tympanitiz 313, 55. lienteria consecutaria longæ dysenteriz, à solo intestinorum vitio 313, 56. tam nocenter hydropicæ afficit, quàm pleuriticum diarrhæa 321, 22. lienteria, dysenteria, diarrhæa, ut differunt 315, 57. 324, 16. lienteria & ileus, ut differunt 338, 24. lienteriz & phthisicæ differentia una ab eodem fonte 337, 36. 338, 2. 3. in lienteria torminum & dolorum distinctio 337, 10. 13. lienteriz causa duplex; una coctionis frustratio altera præcepta egressio 334, ult. 335, 1. à coctionis frustratione, quenam causa 335, 6. & quæ *αἰσθησις* 335, 9. & quæ signa comitantia 335, 12. à coctionis frustratione symptoma primum, alvi gravatæ oppressio 335, 7. quiescentis & vale dicentis proprium *ἡσυχία*, & *ἡσυχία* 335, 14. 15. lienteria à coctionis frustratione, omni molestia caret in excernendo 336, 4. 336, 50. 51. ad lienteriz à coctionis frustratione, curationem, neoterismo tantum opus, nec vacatione opera danda 335, 17. lienteriz à præcipiti egressionem, causa duplex; una catarrhi prolapsus crudi; altera, ventriculi tunica aphthosa 335, 25. 335, 41. à præcipiti egressionem *αἰσθησις* à *ἡσυχία* 335, 17. lienteria à serino catarrho, abortionis causa 335, 67. in lienteria à serino catarrho, ut purgandum 335, 33. lienteriam faciunt fluxiones aphthosæ per impotentiam continendi ea quæ adsumuntur 454, 3. lienteria à præcipiti egressionem, à ventriculi tunica aphthosa, similiter fit ut stranguria in vesica 335, 42. in lienteria à ventriculi tunica aphthosa, cibi apulsu, exulceratio proripitur 336, 7. articuli pulsulati velut ambulli, corporis habitudinis phthisin ostendunt 336, 16. lienteria aphthosæ, transitus esse potest in ileum 339, 6. 7. 454, 4. lienteriz calamitosa, superveniens ori aphthoso 130, 24. 25. interdum aegros trahit, interdum eos præcipitat 334, 53. Lienteria unde longa 336, 58. &c. lienteriam longam macies sequitur 338, 7. in lienteria longa, si acida eructatio sit, quæ prius non fuerat; bene fit aegro 336, 49. lienteria funesta, unde 134, 16. in lienteria ascarides exillere possunt; non lumbrici, nec tæniæ 204, 33. 34. lientericum esse, planè idem, quod genio defraudari, & fame absumi 334, 60. lienterica, cum spiratione difficili, & lateris vellicatione conjuncta, transeunt in phthisin 337, 32.

Ligamentum, quid 400, 47. ab ossibus 179, 56.

Lingua, organum sermonis & gustatus 123, 21. 156, 64. novem movetur musculis 224, 21. 123, 25. 215, 49. musculorum ministerio, verborum dædala 225, 37. linguz partes duæ, linea mediana conjunctæ 123, 22. 256, 65. lingua, tunicam habet communem & continuatam cum alvo 554, 24. linguz membrana communis, unde 123, 23. linea mediana, unde 233, 53. membrana propria, a nervo 3, & 4 conjugationis 123, 24. lingua spongiosa, triplici contexta fibrarum genere 123, 22. linguz naturaliter constitutæ genuinus color, qualis 123, 54. depravati motus, unde 161, 9. impotentia, quando exillit 351, 69. paralysis, homines facit *ἀνέμῳ* 103, 18. ponderi pondus adjicitur à deluxu pituitæ 554, 14. lingua, index affectus humorum 401, 41. serum denunciat 124, 28. urinam indicat 123, 63. plurimum valet ad comparandum *αἰσθησις* & *αἰσθησις* pleuritidis & peripneumoniz 256, 67. concolor partibus vicinis & focis 123, 59. 233, 51. 257, 3. linguz coloratio, humores denunciat, quorum magisterio corpus tenetur 123, 61. linguz colorationis opportunitas, unde 124, 13. lingua, coloribus variis, unde fucatur 124, 11. ad medianam lineam delibuta velut alba saliva; febris demissionem denunciat 494, 36. linguz mutatio esse solet, cum malè est utero, & malè ab utero 455, 63. 64. lingua mollicula, unde 127, 20. arida, signum pathognomicum fuliginosi ardoris 456, 4. signum *κατὰ φύσιν* uteri inflammationi 456, 6. linguam fucari, non tam grave, quàm exasperari 257, 19. lingua, à quibus partibus fucatur 123, 56. &c. linguz pars non fucatur, nec exasperatur è diverso pulmonis inflammationi 257, 40. lingua fuliginosa, levitatis & æqualitatis semper comes 244, 13. 257, 20. *αἰσθησις*, multum differt ab ea quæ *αἰσθησις* 123, 44. linguz suffusæ signum, coloratio 257, 14. 15. lingua & voces, pariter una exasperantur 257, 15. linguz resiccata & ab exhausto laborantis signum, asperitas 257, 15. asperæ multumque siccæ phrenitiz 127, 10. asperitas sitis, tussis, à somno solent exacerbari & irritari 311, 4. lingua *αἰσθησις*, unde 124, 4. primum percipitur rigiduscula, inde

inde exasperata; postremo huius 257, 16. tremis eodem pene momento sublevata & depressa 553, 63. tremula fit, infirmitate potentiae animalis 126, 57. signum vel paralyseos affuturæ, vel mentis non solidæ 353, 12. signum non solidæ mentis 126, 50. 62. 127, 12. 161, 7. 170, 34. 353, 16. 492, 67. nonnullis signum alvi prorupturæ 553, 62. *χλωρός*, Galeno *αίχμη* 124, 32. *χλωρός*, herbacea 124, 45. vitelcit, quia biliola 124, 39. 455, 65. 471, 34. 496, 37. bile fucata continuo, discessionem morbi fore denunciat septimo die aut nono 237, 49. linguae virides, à bile: rubrae, à sanguine: nigrae à nigra bile: aridae à fuliginoso ardore, & matrice 455, 67. 68. lingua *δυσίτα*, quando 127, 20. *δυσίτα*, eadem quæ *περυσία* 127, 21. perulla, causi merito esse solet 456, 15. linguae livor unde 124, 6. lingua livore bullata, mortem subesse testatur 237, 50. nigra, asperitatis semper comes 244, 12. 257, 19. quæ multum nigrescit; intra 14. diem, crisin fore ostendit, i. exitum 233, ult. 365, 14. 484, 64. calamitosissima, nigra & virulenta 123, 17. unde ulceratur. 127, 22. 121, 54. Lipoplychia, unde Lippienti diarrhoea quæ sponte cietur, salubris 120, 59. 546, 37. *Αδίνου*, quid 343, 40. aliquando *αίδη* dicta 343, 41. *Αδίνου* propriè, calculosi in vesica 343, 40. 419, 19. *Αδίνου* nomen, aliquando pro calculo in renibus 344, 43. Livor, color est sanguinis subtilissimi 259, 8. à frigore 116, 6. color suaverbenti oppositus 291, 18. lividus color, puniceo proximus 369, 18. nigro proximus 259, 10. livor, peior nigrore 36, 31. duplex, vel ab expressione sanguinis è vena in cutim, vel à refrigeratione 267, 69. &c. semper è malis per mala 376, 55. 472, 67. lividi ungues, unde 377, 43. livor, cur primum in ungibus apparet 291, 16. in morbis acutis, à *νεκρόσι* universalitatis 242, 24. digitorum & pedum in febre acuta, semper apparet ad mortem citò venturam 377, 46. in osse, unde 397, 4. livor & siccitas in ulceribus unde 360, 44. &c. partium extimarum, quid arguit 36, 30. partibus extimis accidit per progressum 36, 36. lividum, quodnam foedi odoris 268, 1. Lochia, purgatio à partu 423, 30. quarum rerum purgatio 423, 35. &c. Lochia purgatio, & aquæ uterinæ, quo pacto differunt 423, 38, 39. lochiorum materia, pepasini non capax 444, 38. suppressorum vitia, intra 45. diem mortifera 426, 70. Locis vis magna infertur ab albis, tam intus cohibitis, quam exentibus 456, 56. Locus locati conservatio 128, 31. *Αίγος* in genere & *φωτός* continetur 170, 38. *κατά Αίγος*, quid 33, 21. *αίγος*, in cervicis connexione 179, 43. *αίγος* un- 375, 12. &c. de Lumbi, quid 56, 8. lumborum vertebrae quinque, in homine tantum 175, 31. 179, 45. 365, 56. à lumbis, mesatæon & mesocolon 175, 36. lumbi interiores, ut dolent 11, 13. lumborum vitia, nullam partem corporis sinunt experient sui 315, 37. lumborum & intestinorum facilis sympathia & *συμπνομή* 330, 50. lumborum & renum dolores se mutuò vicissim excipiunt 367, 39. 40. in lumborum sympathiam facillimè adducuntur renes, vesica, genitalia, mesocolon 407, 55. è lumbis ad ischium, rheumatis propagatio facillima 508, 47. 48. lumborum excursus caput replet 177, 2. dolores hæmorrhoidis purum sanguinem effundunt 543, 48. dolor in omni fastidio cardialgico, deorsum *πρὸς κάτω* denunciat vitiosi humoris 483, 1. dolor, nulla incidente causa, crebro revertens; signum terrifici morbi 185, 56. in lumbis mala facillimè sanescunt quàm in dorso; per opportunitatem venæ insignis 178, 16. 17. in lumbis dolorifica mala; sanguisua 176, 13. 15. 179, ult. 196, 47. 205, 46. 354, 15. 372, 28. 466, 66. 483, 6. 543, 57. lumborum mala dolorifica, multis modis terrifica 184, 25. 185, 66. 186, 36. quæ propagantur ad cervicem & ad caput, vicissitudinem adferunt convulsionis & paralyseos 320, 41. 42. evadunt nephritica, quando humor transit ad renes 367, 41. dolor cum comate anxio; pestiferus 186, 15. de lumborum dolore, in fastidio cephalogico, speratur infra transmissio 482, 65. 66. per lumbos oberrantium dolorum, & cum febre, & sine febre, ad ischium transit esse solet 508, 30. lumborum dolor prægrandis, quinquam 483, 68. in lumborum dolore prægrandi, cardialgie & cibi fastidia; signa sunt hæmorrhagiæ, tum futuræ, tum antegressæ 185, 34. 35. 372, 29. 30. 543, 55. 56. ex lumborum dolore quæ cident hæmorrhagiæ: largæ 176, 48. 180, 1. quæ ex lumborum dolore principia morborum ducuntur, pestifera 184, 45. Lumbricorum è *οὐρίλιχην*, venit ab *οὐρίλιχην*, excrementi chylosi 526, 5. lumbricos unà exire cum excrementis profuerit dum itur ad crisin 525, 53. 526, 20. in lumbricis qui unà eunt cum alvi defectione mitigata, cernitur morborum acutorum infractio 525, 69. lumbricorum nulla commoda, ubi defeccio naturaliter est constituta 525, 65. lumbrici tum vivi, tum mortui, principio, mali: cum verò itur ad crisin

profunt 526, 31. &c. de lumbricis opiniones variz, Antiphanis, Apollonii, Aureliani, Dioclis, Herophili, Glauconis 526, 25. &c.

Lux calori nativo maximè consocialis 261, 5. lux facit, ut suppurati feritas infringatur 261, 6. luxatio nequit existere, quin conjunctam habeat perversionem 179, 38. 39. *Ανωθενία*, *απασθενία*, *μυοαπασθενία*, gradibus tantum differunt 364, 56. 57. *τὸ Δύσι*, & *Δύσι*, in omni doctrina Hippocratis; sanatio est 67, 15. 88, 44. 169, 62. 214, 9. 341, 26. 448, 30. 487, 23. *τὸ Δύσι*, aphorismi 26, 6. quid significat 14, 68. 88, 44. *τὸ Δύσι* & *τὸ Δύσι*, *απασθενία* 13, 17.

M.

MACIES & rubor *αἰματώδης* 261, 48. 442, 2. 3. maciei inchoatæ signum *αἰματώδης*, cutis pallida 441, ult. absolute signum *αἰματώδης*, cutis pallida & intenta 441, ult.

Magnum quidpiam exurgit, quando affectum causæ excipienti, & cedit vis magna efficiendi 511, 2. magnis duobus positus, oriunda inde magna 324, 38. 511, 1. Mala omnia, esse necesse est è malis orta 288, 50. 294, 1. 311, 40. 446, 22. 507, 39. 40. mala è malis orta, ubi pessima 377, 23. malè orta, pessimè ipsos habent quos invaserunt 320, 68. de malis nunquam sunt auguria bona 501, 23. ex malis, nihil boni componitur 537, 48. mala non sunt reapse, si veniant *ἐκ χειρὸς*, quæ mali speciem præ se ferunt 377, 27. quæ *αἰματώδης* apparent, non reapse talia 42, 61. malum nullum formidabile, quod *αἰματώδης* morbi apparet 126, 19. in malis ea ducenda, quæ olim profutura, nocent quando apparent & fiunt 330, 57. mala quæ in vetustatem incidunt, non facillè curationem recipiunt 165, 25. malum quodque, continuatione fit pejus 505, 8.

Malæ rubentes, cum ad extrema ventum est maciei monstri simile 261, 46. *τὸ Μάλας*, 283, 26. 456, 41. quomodo explicatur 342, 26. &c.

τὸ Μάλας, idem quod *τὸ πῦρ* 237, 66. idem quod *τὸ εὐμνηστὴν* & *ἀντιόχους*, & *τὸ δόκον* & *λαμπρὸν* 374, 52, 53. *Μάλας* inter *αἰματώδης* 237, 68.

Mammæ & uterus, mutuò se afficiunt 465, 18. 46. mammis & utero societas intercedit, per vasa communia 465, 46. mammarum & uteri societatis, multa argumenta 465, 17. mammæ graciles unde evadunt 473. mammarum *ιχθυήσας*, abortionis prænuncia 433, 67. in mammis qui sunt humorum, transitus facilis intra thoracem 465, 51. mammarum morbo à febre, propria debetur expurgatio per anacatharin 465, 24. in mammis empyema non expectandum, quamvis laudabile 465, 66.

Mania, bilis atræ in cerebro symptoma 478, 3. in mania convulsio, unde 362, 22. mania melancholica, ipsa per se non intert *αἰματώδης*, sed convulsionis intervntu 362, 27. mania & melancholizæ pathematum scetura vere 362, 12. mania pathematata infert sæviora quàm ipsa phrenitis 361, 48. ad maniam à phrenitide sæviora facilis egressio 361, 51. mania quædam phrenitica, à bile atra ex flava perulla 361, 47. quædam sanescit per hæmorrhoidas & varices 37, 37.

Manuum munus & officium quale 103, 9. manus perfractæ, in mitella collocandæ 382, 7. manuum torpor, signum *αἰματώδης*, prænuncium delirii aut hæmorrhagiæ 177, 25. manus vel digiti extimi, primi omnium sensum exhibent refrigerationis, in caloris retractione vi febris ardentem acutæ 315, 53. ad manuum qui exiliunt, malo sunt loco 455, 33. *τὸ Μανιχῆς* *αἰματώδης*, à febre ardente, irreparabilis 124, 18.

Mare, pro aqua marina, vel muria 295, 3. 14. Mares, celeritate crescendi puellas præcesserant dum essent in utero 460, 68. maribus nuper natis, verbum *μαλινῶς*, appositum 460, 66.

Margaritorum & gemmarum apertiores maculæ, quàm filicum obscurorum 239, 60.

Maxilla superior, capiti innectitur: sed non insinuat ut articulus 217, 35. inferior cum superiore & capite committitur 217, 35. 36. maxillarum sævi dolores, excessuri ossis periculum adferunt 129, 51. maxilla, inferior tantum, luxationis capax 217, 31. luxata, citò reponenda, & quare 149, 32. maxillæ luxatio quæ oscitando accidit, mortifera: & cur 383, 3. 4. inferioris simplex & sola, per se ipsa mortifera 217, 52. maxilla luxata, inflammationes movet lethales in musculis qui tempora continent 491, 4. maxillæ coarctatio non minùs mortifera, quàm luxatio 217, 45.

Maximiliani II. Imperatoris responsum præclarum de anno Climacterico 421, 52.

Medialinum, quid 186, 64. &c. cartilagineum est 274, 50.

Medici officia tria, è *Διόγηνος*; è *Περικλέους*, & è *Θεοφράστου* 152, 51. 345, 30. officium, tanquam è specula, prævidere futuras morborum successiones & transitus 58, 30. officium nunquam aberrantis à scopo, certò statueret quid evenitum sit 110, 53. medicus, quinam in prænosendo nunquam errat 241, 56. medici excusatio nulla accipienda, qui

- de signis erravit in prænoscendo 239, 27. excusatio nulla accipiendi in errore *ἡ ἔγνων* 394, 44. error intolerabilis, cum errat *ἡ ἔγνων* 394, 52. excusatio accipiendi de non inventa fissura, cum ea subest alibi quàm in osse percusso 394, 49. 50. prudentis est, cum non attingere qui servari non potest 293, 4. 298, 5. 353, 61. cuiusdam nobilis festivum dictum de hydro-pico quodam 309, 65. &c. medico nihil magis necessarium, quàm cognitio rerum insolentium 101, 10. inter medicos, bona opinionum dissensio, pessima voluntatum 189, 63. Medicamenti vim effrenem assumpti vix coercemus 552, 1. in Medendo omnia quæ sunt, quem scopum habent 264, 17. cita multum & præcepto occasio 264, 18. Medium, syllogismi argumentum 150, 54. 55. Medulla dorsalis, propius abest à nervo 7. paris, quam ab aliis cerebralibus 19, 38. de medulla spinali, vide sub lita S. *ἡ Μυαλίας λαΐα*, viscerosus 153, 64. Meijendi molestia, proximè ad tenesum accedit 347, 46. 47. Melancholicus humor, sanguinis limus atque fax 472, 30. 476. 1. obscurior est 537, 11. melancholicus humoris nulla feritas 329, 27. 271, 20. melancholico succo; & atræ bili commune, nunquam concrecere 537, 10. 11. melancholicus humor & æ bilis atra, ut differant 329, 25. 26. Melancholici humoris non ita acres morbus, quam bilis atræ 360, 55. in bilem atram transitus 363, 5. 360, 52. Melancholia quid 358, 61. melancholia sic dicta, quod ab humore nigro, non bile nascatur 358, 34. 35. nomen est morbi, non nigri humoris 358, 35. melancholiæ nomen & ratio duplex apud Hippocratem 358, 34. melancholia, animæ peccatum potius quam vitium cerebri 357, 56. melancholiæ descriptio ex Avicenna, ab arculano 359, 29. &c. authores & fautores, tres casus; ægritudo animi, spirituum tenebræ; & cerebri complexio frigida atque secca 359, 39. 40. fons in liene, mesenterio, & toto corpore reliquo, sæpius quàm in cerebro 357, 38. 39. domicilium in mente 358, ult. melancholia, mentis ægritudo, quæ cernitur in assiduo mœrore & metu 359, 28. melancholia & mania pathematum sectura vere 362, 12. signum *ἡ χλωροει*, metus pertinax 360, 35. Melancholia ibi demum est, ubi quis in mœrore & metu, longum tempus exigit continenter 359, 56. 467, 10. propriè, ægritudo perpetua 358, 68. ægritudo, ex opinione prava 359, 19. febris expers, & cur 358, 70. 360, 34. in melancholia nulla inflammatio, nec antegressa febris aut comes 360, 33. 34. melancholia per ægritudinem, requè in humidis cadit atque in siccos 359, 41. in melancholia laborat primum pars illa animi quæ mentis & consilii est 360, 35. mentis egressio ubi cernitur 348, 63. melancholiæ *ἡ ψυχή* & *ἡ ψυχή* pathematata, metus & mœror 358, 69. in melancholia, mœroris & metus nulla vacatio 358, 67. à melancholia illud est quod metus & mœlitia perduntur 359, 58. melancholiæ delirium cernitur in mentis egressione 358, 62. melancholica egressio violenta atque ferina, gignitur à flava bile perusta, cerebrum imbuente 358, 59. melancholiæ soboles, convulsio 5, 21. melancholia & epilepsia, se mutuo consequuntur 359, 8. superflus, humorem gignit melancholicum epilepsiæ 359, 13. hypochondriaca quedam, & unde 359, 47. &c. melancholiæ, cuius ad ultima ventum est, signa 358, 28. in melancholico excessu, infelix anima, vix unquam solvitur in fomnos 361, 11. 12. Melancholici vulgò, quinquam 358, 36. multi in adolescentia, à mœrore & metu 359, 42. melancholicus, omne tempus exigit in ægritudine 358, 67. omnia tuta timet 357, 43. malitiosè odit quos metuit, ac perisse expetit 357, 45. melancholici verè dicti, à scopo aberrant veritatis 358, 36. in melancholicis, quænam opinionis errorem inducant 360, 9. melancholici, terribiles aspectu 357, 51. cur taciturni 357, 53. melancholicis de nocte pavitantibus, consuetum, in ventrem jacere 383, 55. melancholici unde metu exterrentur 359, 50. melancholicis unde visa apparent mendacia 359, 49. melancholici, nihil nisi perpetam opinantur & faciunt 359, 34. mente capiti, ejusmodi sunt, morbo melancholiæ occupati 358, 51. quidam habent *ἡ ὑπερβολή*, & febre carent 358, 54. quidam, quos febris acuta invadit 358, 54. non raro sunt epileptici 354, 29. 359, 4. tandem evadunt fanatici 360, 56. in melancholicis qui fanatici evasere, febrium quænam commoda 360, 64. &c. melancholicè qui insaniunt; si tremor superveniat, malo sunt loco 358, 56. 362, 26. melancholicis & lienosis non eadem curatio instituentia 322, 61. à mentis ægritudine verusta, remedia quænam adhibenda 360, 5. &c. melancholicos, ferio per inferam alvum purgare oportet 358, 41. melancholici cur ferio & *ἡ ὑπερβολή* purgandi, à 40. ad 60. ætatis annum 358, 48. melancholico oxymel nocentissimum 332, 62. Melicratum syncerum potius quàm aquosum, spumantes ciet dejectiones, ac magis quàm decet colore saturo biliosas, magisque calidas 526, 5. 558, 7. à melicrati usu, hepatis biliosum æstu incandescit 479, 33. Membrana nulla amplificatio in forma priore, unde redintegratio continuatissimè amissa 400, 3. multum distractæ divisio incohibilis 406, 52. *ἡ μεμβράνη* difficilior, quàm carnium *ἡ μεμβράνη* 288, 38. membrana putris, à cerebro abscedit 397, 2. 378, 31. &c. Membri virilis descriptio. 393, 10. 477, 57. Menynx cerebri, membranarum omnium patens, & origo 393, 10. 477, 57. Mens, divin. 408, 21. 438, 31. humanarum actionum patens 408, 20. mentis essentia *ἡ ἀνοησία*, *ἡ ἀνοησία*, *ἡ ἀνοησία* 26, 38. 359, 17. 21. mens *ἡ ἀνοησία*, quia *ἀνοησία* 360, 36. mentis ut sunt propria instrumenta: ita homines aliter atque aliter opinantur 359, 51. 52. mens, affectionum omnium secura, præterquam opinionis 359, 18. alienata, revocari potest 548, 33. in mentem migrare epilepticam causam putare; nefas 359, 17. mens is laborat, quibus quid corporis est in labore, & ejus laboris rara perceptio 350, 54. 478, 39. 40. mentis in officio laborantis signa apertissima, quæ 51, 55. perturbatio alia atque alia 44, 63. è mentis potestate qui exeunt cum silentio, nec voce sunt capti, mortiferum habent malum 360, 44. Menstruorum causa quænam 436, 21. 437, 58. 438, 19. menstrua *ἡ ἡμέρα*, muliebria dicta 448, 35. multis commodis ipsam beant mulierem 438, 27. &c. actiones humanas quæ sunt mentis, non sinunt aberrare à scopo 438, 30. 31. nutriticus ac spiritus œconomiam efficiunt bene moratam 438, 30. corpus vindicant ab excrementis quæ ipsi sunt ægrotandi causæ 438, 29. menstruorum consuetudo, accensæ libidine coeundi, mirificos adfert sobolescenti fructus 437, 55. &c. mensuris irrigatur atque tepescit fundus, cum hiato cotyledonum, qui antea connivebant 437, 48. menstrua purgatio, unde, & quomodo fit. 437, 1. &c. menstruæ purgationis per naturalia significatio fit lumborum aestus 468, 11. menstruorum purgatione, fecunditas accedit 438, 33. cibi, potiones, & excrementa votis naturæ respondent 438, 32. vigilarum & somni certa & constans vicissitudo 438, 31. 32. purgatione libera & liberali quiescant morbi congeneres & *ἡ ὑπερβολή* 438, 33. 34. à menstruorum ope, morbi qui extrinsecus enascuntur, non raro ipse certa salutis consolantur medicos, quos metu exterrit in vtris 438, 37. &c. beneficio, quæ intrinsecus sunt inutilia, transeunt in naturæ commoda 436, 35. menstrua purgatio, *ἡ ὑπερβολή*, nulla gravidarum, præsertim post *ἡ ὑπερβολή* 436, 15. 16. in muliere gravis, non sperabilis, nec tuta 180, 36. epilepsiæ puerilis mulieribus finem adfert 448, 40. 41. 51. proprium, sanare convulsionem; non muliebrium cæterorum 448, 40. menstruorum muliebrium affluxus est & refluxus 437, 61. ad uterum affluxus, totum corpus deonerat 437, 30. affluxum quænam faciunt 437, 61. &c. ad se rapit uterus, cupiditate nimia incitatus 438, 5. affluxus inundatio tribus, vel quatuor, ad summum, absolvitur quaternariis 438, 12. tribus absolvitur quaternariis in mollioribus & otiosis 438, 12. quatuor absolvitur quaternariis in viraginibus, & quæ labore corpus conficiunt 438, 12. ad uterum affluxu, non tam peccatur in ipsius commoda, quàm ejus virtuti adjicitur, fundum irrigando 437, 30. &c. refluxus, ubi primum lucet 438, 6. menstrua quibus non expectanda, vel temeraria medicina cenda 438, 51. menstruale profluvium, mulieri morbum exolvit 437, 29. ad menstrua profluentia retrahendum, prodest vomere sanguinem 461, 36. 37. menstrua quo tempore tempestivè supprimuntur, id varium est; pro natura cujusque mulieris varia, complexionem item, atque compagine 438, 47. menstruorum reliquæ, à partu perfecto vel abortivo suppressæ; puerperam malè habent 426, 63. 64. suppressæ sæpe sui feri expressionem movent in fundum ventriculi 463, 68. 69. suppressionis quænam incommoda 439, 5. &c. ab eorum suppressione, dolorifica lumborum mala 493, 68. nullus horror, nec febris, partu graviditate 455, 14. suppressionem minus molestè ferunt mulieres fecundæ, quàm quæ nunquam graviditatis & partus labores sunt expertæ 427, 25. 26. ab eorum suppressione, symptomatum gravitas & propensio major in sterilibus, quàm in fecundis 439, 26. trimestris aut etiam bimestris suppressio, quibusdam mulieribus inducit empyema. 447, 15. trimestris suppressione, rhachis, lumborum intolerabili dolore cruciatur 86, 5. suppressorum, sexto mense desperata curatio 187, 2. 439, 24. collectio, febris ardore sursum transmissa, ibi morbum facit ubi subsistit 465, 12. 13. à suppressorum anadrome, ibi morbi enascuntur, ubi subsistit ipsa 438, 67. cohibitorum anadrome si sit ad hepar, nec inde habet *ἡ ὑπερβολή*, ibi facit hydropem 464, 2. si sit ad pulmonem, ibique subsistit; peripneumoniæ, empyema, & phthisin mortiferam excitat 464, 3. menstrua cohibita, sæpe in empyema mutantur 426, 36. in empyema mutata, quibus signis dignoscuntur 444, 42. &c. menstruorum prima eruptio, Laricizæ virginem ab interitu vindicavit 448, 47. Meraca, quænam 470, 63. &c. Merum verè, quodnam excrementum 241, 67. Meri conditio duplex; tum ea quæ cernitur propriæ expers humiditatis aquosæ; tum ea quæ omni mixtione caret alieni humoris 473, 43. 44. merum nihil in bonis ducendum 271, 55. meraciore, meliora quàm meraca 470, 65. Me-

Mefenterii origo 175, 3. mefenterium dividitur in mefaracon & mefocolon 175, 2. mefaracon unde oritur 312, 30. Mefocoli ortus, unde 11, 13. 78, 37. 312, 30. 313, 31. 316, 61. 407, 60. Mefocolum ex quibus confiat 334, 25. *Mefticofia*, quid 19, 10. 38, 65. 359, 11. *metapneus*, triplex 52, 42. &c. *metapneus* est, cum à quiete morbi prioris, alter enafcitur 425, 42. *metapneus* species duæ; *metapneus*, mala; *metapneus*, bona 516, 27. *metapneus* *metapneus*, quomodo fit 222, 41. *metapneus* omnis morbiſicæ materiæ, in bonis ducenda 159, 38. 39. melior extrâ, quàm intrâ 250, 25. per metapneum nata, ſpem adferunt bonæ criſis 278, 38. *metapneus* bonam habere non poſſunt, quæ toto genere prava ſunt, & primigenia pravarum affectionum ſigna 246, 45. 46. *metapneus*, differentia eſt *metapneus* 425, 42. 43. juvenibus ſurſum eſſe ſolet; deorſum ſenibus 407, 44. unde, ibi *metapneus* *metapneus* 216, 41. *metapneus* *metapneus*, crebra vigilitudo 425, 47. *metapneus*, quid 536, 40. in meteorismo contento major, quàm in decubitu 375, 41. meteorismi alacritas in decumbendo, quid oſtendit 376, 22, 23. Metus, quid 5, 5. ut ſit 5, 6. cauſa duplex 5, 7. 8. melancholiæ ſymptoma 364, 59. non ſine cauſa parit oſium 5, 1. immerito, ex frigore, convulſione finitur 5, 34. Miſtic noctu multa exiguum ſecellum habet 542, 16. cruenta ubi ſiſtitur, in dolore dorsi & peſtoris, crudeliter moriſerum 146, 30. miſtic quæ redduntur immemoribus; lethalia 346, 67. *metapneus* pugnat è directo cum *metapneus* 357, 66. *metapneus*, *metapneus*, *metapneus*, gradibus tantum diſferunt 364, 55. 56. Mixtio ventrem indurât 173, 43. 204, 19. 20. Moderati hominis proterva reſponſa, mali ominis 370, 58. Modiolus, cur oſſi calvariæ adhibetur 389, 59. modiolus admoveendus oſſi ſuturæ vicino 388, 30. Moror quid; & quomodo ſit 5, 6. mororis duplex cauſa 5, 6. 7. moror, ſymptoma melancholiæ 5, 13. *metapneus*, quid 135, 55. *metapneus* *metapneus* Deus poſuit in fundamento vitæ 420, 64. Mola, quid 460, 52. 53. unde diſta 460, 55. velut quædam *metapneus* 60. 464. mola coagmentatio non eſt ſine coſtu 460, 49. 461, 22. 23. mola vivit more tuberum, non ſilpium 460, 55. in mola, diſcretionis & accretionis veræ impeditio à ſeminis cruditate quod in matrice conceptum eſt, nec foras elapſum 460, 58. Mola diſſeſcata, ſerò *metapneus* inducit 461, 16. molis annorum quindecim 460, 45. *metapneus*, moribus nuper natis appoſitum 460, 66. abſceſſibus immaturis qui paulatim ſubſidunt atque vaneſcunt appoſitum 466, ult. &c. Morbi cujuſque quænam cauſa 172, 44. morbi omnes vel *metapneus* *metapneus*, vel *metapneus* 229, 51. 52. 288, 17. morbi omnes partim à diætâ, partim à ſpirita quem ducendo vivimus 318, 49. unde *metapneus* 200, 42. quoniam *metapneus* 414, 65. quoniam *metapneus* 304, 33. morbis propriis, facile omnes corripiuntur 213, 13. in morbis periclitantur minus, quorum naturæ illi ſunt congenere 213, 16. morborum generatio atque impreſſio repentina, & in puncto ſit indiviſibili; cauſæ morbiſicæ, paulatim 162, 29. 30. 185, 63. 219, 56. 57. 518, 56. &c. eſt firmior & periculoſior, quò diuturnior generationis cauſa 20, 9. 185, 63. ibi facilis generatio, ubi cauſarum concurſus 342, 16. corporis natura ſeraciſſima à 14. ad 42. annum 417, 58. morbos omnes admittunt aſoleſcentia & juvenus 418, 18. 19. morbi quoniam ante pubertatem non enaſcuntur 414, 40. &c. quoniam à 42. ad 63. annum non enaſcuntur 417, 53. &c. morbis quamplurimis occupantur homines 63. anno 429, 61, 62. morborum proventus, unde 420, 50. morbi omnes, naturæ ſequuntur cauſarum tam efficientium, quàm excipientium 404, 69. 70. aliquando partium obſeſſatarum nomina ſibi adoptant 301, 22. morbi genus nullum in inferis partibus, de quo non aliqua ſignificatio compareret per ipſas urinas, vel ex eventu 489, 69. 70. morborum unde comparatur *metapneus* *metapneus*, & *metapneus* 299, 9. medicæ naturæ 421, 43. paroxyſmi, unde 386, 47. morbi ipſi, pro ſe quiſque denunciant paroxyſmos & ſtatus 495, 14. 15. morbi ejuſdem multæ cauſæ 345, 14. morbus idem, multa ſymptomata epigenomena fundit 310, 14. morbi multi ejuſdem ſymptomatis 345, 14. ibi enaſcuntur atque manent, ubi antea fuit dolor aut laſſitudo 283, 67. 459, 40. morbus ibi ineſt, ubi calor multus firmiter fixus 286, 59. ibi, ubi gravitas 258, 25. ibi, ubi ſudor 2, 67, 6, 55. 77, 25. 97. 58. 261, 33. 279, ult. 282, 43. 488, 53. 546, 54. morbi periodus prima, quaternarius primus 277, 47. principium, primo abſolvitur quaternario 241, 26. morbo ineunte, naturæ morbiſicis cauſis opprimitur 43, 50. 92, 20. 193, 53. humorum eſt cruditas 37, 49. morborum initis nulla critica perturbatio 202, 19. 20. excretio nulla ſuſcipitur imperio naturæ 27, 47. excretio nulla ſalutatis 43, 51. *metapneus*, non poſſunt eſſe judiciantia 43, 49. toto tempore ſi alium gerit agrotus *metapneus* & *metapneus*, fiducia magna atque firma 525, 34. 35. depulſio à pepaſmo, triplex 60. 46. diſſeſſio oſtendi non poteſt in cruditate proprii

excrementi 508, 8, 9. inſtractio & viſcerum recreatio unde ſignificatur, ſimiliſimum illud adferri poteſt ad agri ſalutem 525, 57. hiſtoria eſt longa, à cruditate humoris morbiſici, deſiciente pepaſmo 507, 68, 69. quorumlibet non ſunt pepaſmi 493, 43. in morbo omni, caloris æqualitas expetenda 374, 39. 40. mentem valere, ac cibis gaudere; bonum 375, 20. 21. 47. morbi *metapneus* & *metapneus*, qui 21, 53. *metapneus* *metapneus*, qui, & unde 325, 37. 38. omnes ſanabiles, curationem recipiunt novando & vacuando 71, 32. quidam ſanabiles decubitu materiæ 464, 20. qui à repletionem naſcuntur; vacuatione ſaneſcunt 464, 21. morbos qui ex vacuatione gi-gnuntur, ſanat repletio 508, 17, 18. Morborum calidorum qui cient rigores, excretio critica eſſe ſolet 238, 16. 17. à bile, naturæ *metapneus* 238, 16. quorum materia bilis eſt, exacerbatio fieri debet diebus imparibus 238, 16. morbis in multis, bilis pro-prio critica 528, 36. morbi & naturæ certamen in proſpectu, die critico 489, 8. morbo cuique ſua debetur criſis 88, 32. ad criſin progredientis, craſſeſcere excrementum decet 233, 60. morborum quæ ſunt critica, ne ſtatim appareant 489, 8. cita criſis, quærum cita mutatio 254, 68. cita mutatio ubi cernitur 233, 61. evolutio criticis diebus, & *metapneus* *metapneus* 42, 67. diebus non criticis & *metapneus* *metapneus* 42, 70. mor-bus, tolerabilior, qui validis venit viribus, quam qui efficitis 253, 66. morbi primigenii materia mitior, quàm ſecundarii, per metapneum nati 253, 65. morbi qui non diebus criticis di-mittunt agros, cur revertuntur 42, 79. morbus recidivus, unde 68, 40. morbi omnes ſymptomatici, excuſus & recuſus conſectarii primigenii peiores 55, 65. 178, 14. morbus tam in abſceſſum eſt facilis, ſi eorum quæ excrementum ſuper ſit pars aliqua 478, 65. morborum principia quæ ex dolore dorsi educuntur, difficilia 177, 58. morbi *metapneus*, moriendi neceſſitas accepta ferri debet 419, 67. nullius levatio ab iis quæ *metapneus* *metapneus* ipſi adveniunt 146, 64. 465, 14. 479, 32. 529, ult. in vigore, virium virtute opus 385, 23. exacerbatio, novis eſt ſecta ſymptomatis 474, 44. ſucceſſio, vel per *metapneus* *metapneus*, vel per *metapneus* 12, 27. morbi omnes qui aliorum ſucceſſione veniunt & propagatione, primigenii peiores 12, 28. 147, 50. 51. 219, 43. morbus omnis qui ſupervenit alicui; non raro moriſerum 315, 3. 320, 96. 70. 333, ult. 334, 1. 340, 59. 60. 348, 26. 416, 30. morbi qui nulla incidente præ-videntia oriuntur terriſici 185, 60. in morbo quovis quæ cito & pauliſper coſtæ ſunt urinae, ſiniſtri aliquid præſe ſerunt 500, 66. morbus erit longior & minus tutus, ſi urina quan-doque deficiat, ac nonnunquam ſit pura, nonnunquam quid album ſubſidens & læve 492, ult. 493, 1. morborum omnium principatus naturæ ſic occupantium, ut inde ipſorum officia perventantur; expectanda in pejus mutatio 362, 65. 398, 50. morbi lethales, ſi non cito exeunt criſi propria & ſecunda, mox edunt ſigna jamjam futuræ mortis 362, 67. à morbo qui emaguerunt, cum nigra deſecerint, poſtridie moriuntur 531, 60. morbo aliquo occupati, ea remedia expetunt quæ ſalu-tiſera eſſe ſolent 346, 36. morbi acuti, cur ſic nominati 314, 52. celeriter, vehementer, & continenter moventur 495, 17. morborum acutorum funeſtæ cauſæ quot & quæ 37, ult. non una eſt manſio 75, 37. initia ſerò crebra metapneus & organis 198, 16. 17. 277, 50. initis, ſine organiſmo, tem-tere purgationi opera datur 43, 41. non una eſt criſis idea 75, 38. morbi acuti, celeriter omnes judicantur 396, 41. morborum acutorum vel cita criſis, vel cita mors 255, 10. 11. 342, 1. 370, 13. criſes, poſſimum excretionem ſuſci-piuntur *metapneus* & *metapneus* 507, 65. in morbis acutis, quomodo ineunda erit ratio dierum criticorum 238, 44. morbi acuti, intra quatuordecim dies judicantur 74, 38. 200, 37. 240, 27. 246, 57. 253, 45. 264, ult. 285, 25. 506, 22. celerius æſtate, quàm hyeme judicantur 396, 41. *metapneus*, quadragelimo die judicantur 200, 39. 240, 58. omnes, diebus imparibus paroxyſmos habent 42, 2. 27. morborum ac-utorum propria, bilis generatio 416, 59. morbi acuti, pe-paſmo uno, duce natura, viam ad criſin inveniunt, per criti-cam excretionem 534, 29. morborum acutorum inſtractio in lumbricis cernitur qui una exeunt cum alvi deſeſſione mi-nificata 525, 69. qui ſunt in viſcerum phlegmone, & cum febre, propria non ſunt *metapneus*, urinae 305, 25. in mor-bo acuto quicquid immerito coſtum eſt; malum 500, 60. partium extimatum frigus; grave malum 374, 11. 617, 30. malè res eunt, quando perennis acceſſio ſit cauſæ morbiſicæ 277, 21. malè ſunt res agri, quando naturæ præſidia col-labuntur 277, 22. morbi acuti, præ cæteris, ad mortem ſe-pe fatales, ſi peſtem exceperis 430, 4. morborum peracuto-rum celerissimi motus ac vehementiſſimi 342, 1. morbi per-acuti, intra ſeptimum diem, deſicionem faciunt interitus aut ſalutis 98, 67. morbus peracutus, intra primam periodum, criſin habet funeſtam 219, 45. morborum diuturnitas in pe-paſmi difficultate conſiſtit 39, 13. 200, 40. morborum diu-turnorum, niſi poſt exacerbentur, proprii abſceſſus ad inferas partes 507, 61. 62. in morbo vetuſto nihil eſt planè criticum vel ſymptomaticum, quod bilis tincturam delect ex urina 497, 28. morbi diurni exitiales; qui, & unde 30, 13. 16. ab hu-more nigro, omnium contumaciſſimi & deporatiſſimi 550, 36. morbi potius quàm abſceſſus ſunt, lichen, lepra, leuce, pullu-

- pustulæ virulentæ luis venereæ 480, 8. 9. quinam sicci 318, 66. sicci venarum & arteriarum, in asperitate linguæ, & cutis squalore 318, 3. morbus ficior, multifariè potest cognosci 231, ult. de morbo sicco verendum, donec à pepalmo humefcere cœperit 318, ult. morbi quinam juvantur aut curantur à febris 348, 45. quinam à febris acutis juvantur 352, 63. 64. morbosarum causarum generatio non subita 419, 54. 57. genera duo; unum, quod efficiendi vim habet; alterum, quod excipiendi 419, 49. 50.
- Mors à suffocatione vel extinctione caloris nativi 39, 69. 355, 59. 376, 64. 380, 36. 406, 38. 409, 8. 471, 66. mortis duæ causæ fatales; morborum proventus, & infirmitatis accessio 420, 50. causa erit, quæ antea fuit ortus 420, 59, 60. fatalis necessitas, in fluxa cujusque natura fundata 420, 62. mortem fatalem voluntas Dei præstituit 420, 62. mors certa atque cœta, inde ostenditur, unde significatio fit extincti caloris 376, 65. in propinquo est, si cum accessione causarum mortiferarum, evidenti quoque est signorum lethaliū 323, 24. 25. inde in propinquo in mortis acutis, unde caloris nativi extinctio 380, 66. in propinquo est, si præter corporis autumque omnium gravitatem, unguæ ac digiti livent 376, 43. mortis citò venturæ firmissimum argumentum, cum ipsa dementiæ vis, tremorem infert 364, 5, 6. jamjam venturæ signa, in qualitate & actionibus corporis multo à se mutati 39, 49. mors quibus cita, cita etiam crisis 68, 70. mortua, viventis inimica 378, 5. mortuæ & foetidae rei nihil esse potest consociæ, quod sit integrum 295, 33. mortifera quænam casu, non fato: sed ante diem 420, 53. mortifera omnia quæ abs remittunt, mortem in propinquo esse testantur 27, 36. 278, ult. 442, 68. moriendi sensum quænam adiuvant 448, 8. *Muggeris* *ἢ ἡ τοῦ τοῦ*, aliquando eadem apud Hippocratem 370, 9, 10.
- Morsus nomen, dolorificam vim suam, ipsum per se, ostendit 308, 47, 48.
- Morum dissimilitudo, in nullum aliud delirii genus cadit, quàm in phrenitidem 461, 2, 3. mores instituti, vel insiti 379, 55. insiti, qui 29, 48. morum insitiorum, levis mutatio 29, 48. mores instituti, qui 29, 52. morum insitiorum comparatio difficillima 29, 63. insitiorum mutatio, difficilior quàm insitiorum 29, 66.
- à Motu fit mutatio omnis 266, 14. motus à cerebro 375, 12. motus depravati quatuor genera, & quænam ea 206, 23. amissio paraplectica, unde 407, 30. motus & nutritus præsidia cum sunt collapsi; in angustio spes est 535, 27. iussu in iussu mutatio, mala 207, 39. iussu quam iussu, conditio pejor 210, 51.
- Muliebrietas, quid 436, 18. unde 466, 36. in quibus potissimum apparer 423, 3.
- Mulier bene olent, quæ nihil olent 109, 52. mulier vacua, imperfecta 437, 10. mulieres, calculosæ 110, 2. ophthalmia laborant 120, 1, 2. mulieri tabes unde 447, ult. mulierum genitalia, ubi continentur 447, 7. in muliere, semen virile & muliebri 427, 5. mulieribus naturaliter insita necessitas, & instituta consuetudo purgandi sanguinem supervacaneum per muliebria 437, 7, 8. mulieres purgationis mensuræ beneficio carere non possunt, sine incommodo valetudinis, & vitæ discrimine 447, 3, 4. in mulieribus, materiæ redundantis promptuarii ad *ἐκκρίσιν* vel *ἀποκρίσιν* 465, 21. mulieres si rectè valent, menstruum & lochiorum cruentam purgationem experiuntur 437, 19, 20. mulieri nihil magis expetendum, si menstrua defunt, quàm hæmorrhoides convenienter ductæ 439, 41. mulieribus non minus affluit humoris *κατὰ τὸν* ad carnes inutilis, quàm ipsi apponitur *κατὰ τὸν* utilis 438, 23. in mulieribus, sicut in mari, cernuntur *ἀπὸ τῆς* 437, 60. mulieribus, unde plethora duplex 437, 68. & ult. quibus impuræ purgationes mensuræ, quæque non eunt jure & loco; his adhibendus cultus proli laudandæ 462, 67. mulieri menses decolores, nec eadem fluentes periodo; purgatione opus esse indicant 463, 45. sanguinem evomenti, mensuris profluentibus, sanatio est 272, 22. 461, 37. mulieres quæ multum crassitudine è natura egressæ, utero non concipiunt; his omentum, os uteri comprimit; nec prius concipiunt, quàm fuerint attenuatæ 461, 50. quæ ad manum torpidæ sunt, aridæ, sitis expertes; cum muliebria multa laxant; pus edunt 465, 21. 457, 69. mulier *ὀδοντοῦσα*, quænam 427, 15. mulieribus quibuscunque lac in mammis concrevit; infaniam facit 459, 51. mulier si non prægnans, nec puerpera, lac habet; menstrua illam deficiunt 469, 50. mulieres aliæ viragines, aliæ mediocres, aliæ mollissimæ 426, 68. viragines, unde 427, 10. ut replentur serius; ita purgantur celerius 438, 15, 16. mollissimæ, ut replentur celerius; ita purgantur diutius 438, 15, 16. mulierum mollissimarum purgatio, quinque aut septem dierum 438, 16. mulieres solidæ ac succi plenæ, medium tenent locum replendi & expurgandi sui, inter viragines & mollissimas 438, 14. menstruales, quænam, 426, 10, 11. cur sic dicantur 436, 12. menstrualibus, amica & critica concussio, unde cident menstrua 428, 67. menstruales semper sunt vacuo utero 436, 14. quæ biduo, octiduo diebus sunt puerperiales 426, 68. 427, 11. 438, 16. quæ triduo, 27. dies in puerperis exigunt 426, 60. 427, 12. quæ quadriduo, 36. dies exigunt in puerperis 426, 69. quinque dierum, ad 45. diem à
- partu ferè puerperiales 426, 69. menstruales si fuerit 35. die, à foetu concepto; eadem foetum enixa, pari dierum numero fit puerperialis 426, 60. 61. menstruales ultra quantum diem non agnovit Hippocrates 426, 71. menstruales bis in mente, quænam videtur 436, 49. menstrualisne *ἢ ἡ τοῦ τοῦ* fuerit gravis, an *ἢ ἡ τοῦ τοῦ*, multum interest 443, 15. 16. menstrualium ut decet, facies nec maculatur, nec verrucis foedatur 540, 30. menstruales quibus menstrua bene eunt, non varicosæ, non hæmorrhoides, non podagricæ, nec hæmorrhagicæ 436, 20. 21. 438, 40. menstrualibus, cui menstrua non respondent; prodest è naribus profluere sanguinem 272, 23. cui menstrua non respondent; sanguinem vomendo profundere, novum & extraordinarium 306, 15. menstrualis in mensuris se contineat septem dies, edicto Dei sancitum 427, 2. 438, 18. fecundarum consuetudo purgandi, naturaliter instituta 447, 2. fecundæ ut diu multumque repleri consueverunt; sic citatè liberè ac liberaliter vacuari 439, 32. fecundis, amplitudo major venarum 439, 27. facilius atque amplius multo panduntur clausura locorum & uteri 439, 30. repleto non tam molesta, si forè inciderit; nec tam difficilis vacuatio 439, 33. mulier quæ in alvo non concipit, quo modo sciet, num tandem aliquid sit conceptura 463, 15. 16. 17. &c. mulierem in utero habere cogita, si purgationes non eant, nec horror febrilis superveniat; cibi autem salidum incidat 455, 52. 467, 54. 55. mulieres quænam statim à coitu semen effundunt; quæ injeçtum est 461, 16. 17. gravidarum menstrua purgatio nulla *κατὰ φύσιν*, præsertim post *ἄρσενον* 436, 16. gravidæ quæ prius ægrotant quàm enitantur; his subinde ante partum rigor cietur 457, 20. gravidarum, multum à se mutata spiritus & nutritus economia 451, 57. complexio corporis, jam minimum perspirabilis 451, 58. gravidæ multa circumveniunt incommoda 439, 59. gravidarum periculosa graviditas in morbis acutis 451, 50. gravidæ si erysipelas nascatur in utero; mortiferum 445, 65. 66. gravidæ malæ, habent quæ ante partum aquæ prorumpunt 451, 29. periculose habent cephalalgia soporata, cum torpore gravi conjunctæ 429, 51. in gravidis cephalalgia veterosæ, unde 430, 62. gravidæ, malæ habent hyochondrii dolor 457, 34. gravidis dieta exacta, exquisita & tenuis præscribi nequit, sine incommodo foetæ & foetus 430, 10. gravidæ si ultro mammae subito extenuatæ fuerint; foetum abortit 433, 57. gravidæ quæ supra modum emacuerint, bimenses abortiunt, prius quam ipse habitiores evaserint 427, 66. 67. 441, 61. quæ boni sunt habitus, cum trimestres abortiunt sua sponte; his cotyledones sunt mucore oblitæ 424, 41. 456, 47. gravidæ mortiferum, si eam morbus aliquis invadat acutus 430, 3. 440, 26. 445, 29. gravidæ, unde ileosæ 453, 65. gravidis aphthæ, unde 453, 65. &c. 452, 70. &c. mulieribus notæ graviditatis, fluxiones aphthosæ, dolorificæ, pravæ 446, 1. 451, 26. 452, 67. gravidis ora aphthosa, perhiquidos reddunt alvos 457, 10. gravidarum ora aphthosa, terrificæ 279, 1. 360, 64. 325, 12. 425, 3. abortus prænuncia 335, 61. mulieres abortire, cur non mirum 429, 51. &c. mulieri pessarium abortivum non dandum 434, 28. mulierum hysteriarum, ad tempus, nulla respiratio 137, 22. 355, 31. hysteris, unde respiratio intercepta 467, 3. &c. in hysteris respiratio est intercepta, quæ in plethoræ non potest esse cernere 467, 1. perspiratio universi corporis sufficit impediendæ caloris extinctioni 467, 3. hystericæ, laqueo fauces sibi præcludi putant, 444, 55. hysteriarum ferè comes est convulsio epileptica, fugax tamen & facilis, sine febre 320, 51. febre carentium, convulsionibus faciles 466, 12. mulierum partus, qui puerperam juvant 43, 10. mulieres omnino partus expertes: quia sunt vacuæ nec prægnantes 460, 40. 461, 14. quæ parturiendo, prius cor dolent; paulo post illæ pariunt 458, 42. mulieri parturiendi cor dolet, unde 458, 46. puerpera quænam felix futura 434, 17. puerperarum perfectos partus edentium, naturaliter instituta & consueta purgatio rubra 456, 41. puerperarum puerperia purgamenta nunquam regentur naturæ imperio, nisi exitum citò habeant liberalem & liberam 427, 15. puerperarum viraginum expurgandarum tempus, dierum sedecim 428, 48. puerperarum mediocrium expurgandarum tempus, 24. dierum 428, 49. puerperarum mollissimarum expurgandarum tempus, 40. dierum 428, 49. puerperis quibus cohibita sunt puerperia, concussio hostilis 418, 68. puerperialis in puerperis se contineat 40. dies, edicto Dei sancitum 427, 1. mulieri à secundis malè habitæ & difficulter parienti, sternutatio superveniens, bono est 450, 59. mulieres quæ frigidos habent uteros, ad concipiendum ineptæ: propter eorum substantiæ densitatem 461, 59. cur steriles à frigore uteri 462, 38. &c. steriles, ex menstruum suppressione gravius, facilius, & periculosius laborant 187, 9. steriles suo vitio, per impotentiam vel excipiendi, vel continendi, vel concipiendi semen virile 463, 61. sterilibus vomitio sanguinis; ad concipiendum prodest 460, 30. steriles partim fovete, partim purgare oportet 462, 69.
- Muliebria omnia continentur in alvo, tam naturalia, quàm quæ ipsi adveniunt 422, 4. principatum obtinent dignitas inter ea quæ sunt alvina 422, 56. menstrua & puerperie purgationes 431, 72. communi voce, mulierum affectiones propriæ, quæ tantum in eas, merito sexus, incidunt 422, 17, 18. muliebrium nomine apud Hippocratem, quædam continentur 422, 34. &c. mu-

36. digitorum & pedum ; ἡ δὲ τῶν χερσῶν, ἡ δὲ τῶν ποδῶν, 377, 51. nonnunquam livore prælitat 242, 24. in nigris digitis minus periculi quàm in lividis 376, 60. 377. 12. ea è malis exorta, longè livorem pernecie præcedit 377, 45. nigra lingua, aspera 244, 13. nigra infernè dejecti, bonum 196, 56. 536, 23. quænam, non nisi alvo coacta, redduntur 196, 196, 36. nigra vomuntspuatores, phrenitici, & indofanatici 304, 55. ad nigrum tendent omnia quæ sunt umbrosa quæque opaca

Nimium omne, quantumvis criticum, periculosum 188, 32.

Nitor desperabilis in parte emortua, vel quæ gangrænam concepit

ἡ Νίσις, quid 115, 10

ἡ Νύκτις, quid 128, 21

ἡ Νύκτις, quid 34, 2. 226, 49. unde 351, 64. propriè & vere, ad cerebri principatum pertinet 226, 46. duplex 376, 12.

455, 36. 458, 13. ejus domicilium, cerebri vis effusa, vel impedita 8, 58. ea, morbo ineunte, symptoma est oppressio-

nis; affectio autem, exolutionis 226, 51. ἡ νύκτις, ἡ νύκτις, πύρρις, ἡ ἀπύρρις, synonyma 93, 55. aliquando eadem est

quæ ἡ νύκτις 370, 11. ἡ νύκτις, & ἡ νύκτις, non minus de pigro corpore in movendo, quàm de movendi facultate ef-

fusa dicitur 535, 19. ἡ νύκτις, in phrenitidem sæpe cadit 31, 56. ἡ νύκτις corpus quodnam 31, 28.

Noctis & diæ, causæ sunt contrariæ 261, 19. nox præcedens paroxysmum criticum, molesta esse solet 47, 22.

Noxarum corporis, genera quinque 288, 12

Numeris vis nulla inest 419, 66. iis non comparatur natura in fundo vultus; sed à femine parentis utriusque 420, 58.

in ipsi vita fundamentum non habet 420, 54. iis vita non con-

ficit cursum suum. ibid. iis ut non subsistit hominum vita: sic etiam non sustentatur 420, 40. numeri nullum jus & im-

pertium in naturam corporis 420, 39. numeris non debet accepta fer-

ri necessitas moriendi, 63. anno 419, 66. eorum complexu nullo comprehendi potest fatalis interitus 420, 63. &c.

Nutritio, quid 403, 2. repletio tantum est vacuati; non au-

tem partem mortuæ restituit 403, 3. naturalis, quomodo com-

parata 314, 22. 326, 45. nutritione inculcata, & respiratione libera, vita hominum sustentatur 267, 42. nutritum fundit

omni ætate natura 402, 25. nutritus & motus præsidia cum sunt collapsa; in angustio spes est 535, 15. nutritus & spiri-

tuæ oeconomia labetactata; vitam effluere est necesse 277, 67. eorum quæ nutriunt confertim & celeriter, celeres sunt disces-

siones 523, 69

O.

OLIVIO, quid 5, 65. ab intemperie frigida cerebri fit, quam

rigor invexit 5, 66. à rigore, mala 5, 62. 8, 57. quæ-

nam funesta 5, 70.

Occasio in medendo, cita multum & præcepta 264, 14, 15.

266, 21. medendi in suppurato, arripienda ex dierum critico-

rum observatione 264, 11. occasione arripiendæ judicium ad-

hibendum, explosa experientia 264, 20.

Oceanus, fluvius, lacubus, & stagnis ponderosior 295, 16.

ἡ Ὀκεανός, idem qui ἡ Ἰσθμὸς 146, 21.

ἡ Ὀκεανός, eadem Galeno 380, 55.

Oculi à cerebro abfunt proximè 181, 60. ut valent, sic ipsa

persona 114, 49. oculorum curvatura, à cerebro 114, 26.

435, 40. oculorum lumen connatum, instrumentum αἰσθητικῆς

visificæ facultatis 268, 26. nitor unde 114, 41, 52. oculorum

nitor, eorum qui antea calorem genulium & decorem ami-

serant, salutaris 232, 70. 404, 34. in oculorum canthis caru-

cula spongiosa prohibendis lachrymis adnata 480, 49. oculorum

membrana ἰνερτιβυρία, unde 112, 57. oculi, nativa peritate,

cæteris partibus antecellunt 114, 29. 239, 59. in secunda valedi-

tudine, spiritus animalis multi participes, simulatque eo defrau-

dari ceperint, collabuntur 261, 42. ut sunt molliores, ita fa-

ciliòs liquuntur quàm cæteræ faciei partes 217, 49. 261, 43. in-

temperata visio acie inspicendi maximè in morbis acutis 114, 23.

in oculis, quomodo facultatum animæ vitia repræsentantur

117, 15. oculi omnium facillimè certissimeque cerebri afflictio-

nem testantur 121, 71. 122, 1. primi omnium in sympathiam

malè affecti cerebri trahuntur 83, 42. in oculis primum apparet

ictus 239, 58. oculi à se mutati, quid denunciant 114, 30.

decrepitorum & jamjam moribundorum senum, quales 115, 55.

Oculi album, è pericranio 411, 5. fit majus, laxi-

tate 203, 24. nigrum fit minus, corrugatione 117, 21. oculo-

rum alba quò celerius pura redduntur; eò citiorem crisin ostendunt: quo autem ferius tardior 404, 35. αἰσθητικῆς, unde 140, 39. 45. caligatio, qualis & unde 115, 61. 122, 3. caligatio, ubi aspectabilis medico 115, 44. ubi conscia ægroto 115, 45. caligatio, albumve rubens, aut livens, aut nigris obfuit venulis; indecorum 382, 11. caligo discutitur, cum muliebria multa prodierint 464, 16. caliginis origo varia 464, 40. caliginis ut sunt causæ, foci, idæ: sic remedium genera 464, 42. &c. caliginis remedia, vel naturæ imperio, vel medicis artificio adhibentur 464, 43. oculi Isaac, ut caligant 115, 58. oculorum καυτελασία, quid 131, 38. oculi concavi, quales 112, 39. unde 117, 43. oculorum concre-

tio, unde 118, 1. oculi crebri huc illuc indecorè conjecti, signa non solidæ mentis 161, 1. oculorum contuitus audax, phreniticus 133, 35. dolores potio meri exolvit 120, 9. 10. oculi ἐκδιδυμῆται, quales 126, 52. 69. oculi ferocitatis, phrenitica 122, 28. oculus hebescent, signum malum: sic & concretus & caliginosus 115, 71. 121, 29. in oculis potissimum lucent signa infantie 363, 66. oculi unde livent 234, 48. si crebri moveantur, spes est furoris 83, 46. oculorum depravati motus, unde 161, 5. oculi unde nictant 161, 1. oculo-

rum obfcuratio cum exolutione, citam convulsionem ostendit 121, 33. ἐκδιδυμῆται eadem quæ πύρρις 122, 10. perverfio, ἡ ἁλ-

λυσίς 435, 31. ἡ ἁλυσίς fugax, judicii ancipitis 181, 71. & 182, 1, 2. ἡ ἁλυσίς firmiter fixa, ex vitio cerebri & facultatis; mor-

tificera 162, 1. 2. perverfio in morbis acutis, à cerebro est, & in ipso perficitur 350, 1. 2. perverfio ex lumborum anadrome;

mala 38, 42. 56, 17. 118, 18. 133, 46. 181, 29. 320, 40. 435, 34. 35. oculi phreniticorum, exteri ac truces 477, 67.

unde pulverulenti 477, 69. &c. oculorum πύρρις, in ἀνι-

πύρρις consistit 118, 3. rubor saturatus, plurimum valet ad opi-

nionem hæmorrhagiæ 85, 21. rubor singuliv & vomitus superveniens, malus 168, 27. rubra suffusio febris experti,

signum alvi liquidioris 118, 23. 43. 119. 11. oculi prærubri, unde 84, 14. 20. oculorum squalentium ratio communis tum in

his quos tenet marasmus, tum in valde phreniticis 477. 64. oculi

tabidorum cavi, humiles, ac demissi 477, 66. oculorum abscissus, vel enascuntur ubi apparent ibique pullulant; vel eò

propagantur è capite 480, 42. &c. hæthymata, rosa & cro-

co celeriter atque fideliter arcenda 480, 48. symptoma præ-

cipuum cernitur in cæcitate 99, 38. Οἰκίαται ἡ ἀντιπύρρις ἐν τῷ

inter symptomata quæ ex puerperiorum anadrome veniunt 182, 6.

ἡ ὀφθαλμὸς ἐκδιδυμῆται ἢ ἀνιπύρρις, & τῆς ἀνιπύρρις ἀνιπύρρις, eadem 363, 59. &c.

Odium, φιλομυρία parit 304, 59.

Odor, fit per anathymiasin 294, 18. 22. odoris natura, calida 294, 31. odor, corporum est mixtorum & succidorum

294, 17. suavis stirpium & aromatum, & rerum omnium succidarum, unde 294, 32. odoris gratiosi quænam causa 294, 31.

odor suavis, unde 294, 29. odores foedi & graveolentes, proportionem quadam saporibus amaris respondent 294, 35.

patres, ægrè admodum spirando ducuntur 294, 39. odor gravis, unde 294, 34. foetoris, dejectionis est καὶ οὐκ οὐκ

524, 58. odore carent lapides & aurum 294, 34.

ἡ ὀδὴ, quid 17, 38. &c.

Oeconomia naturalis, digerendo coquendo, & excernendo absolvitur 535, 10. oeconomiz naturalis labefactatio: ubi

potissimum cernitur 130, 20.

Oedema, omnia phymatum genera quæ consistunt in sy-

strophe, complectitur 153, 10.

extra Oleas ferri, Græcorum proverbium 256, 45.

ἡ ὀλὴ, firmissimum est ad mortis prædictionem 15, 17. 504, 46. ἡ ὀλὴ, ægroti, cum desperati sunt 90, 64.

504, 47.

Olfaçtus instrumentum, vaporosum 114, 50.

ἡ ἰν' ὀλὴ, quid 46, 12. 16. 144, 55. 501, 16.

Omentum, cur dictum epiploum 399, 11. nullo confri-

ctum est vinculo 399, 11. suo contentum loco, ventriculi & intestinorum fomentum 399, 10. in præpingui abdomi-

ne, si claudit os uteri, sterilitatem inducit 399, 5. quibus excidit; necessario hinc putrescit 398, 66. putredini obno-

xium præter cæteras partes 399, 17. 28. omenti prolapsus in scrotum, unde 399, 2. omentum, cur per abdominis vul-

nus excidit 399, 9.

ἡ ὀμὴ, quæ τὸ ὀμὴ, frequens apud Hippocratem, pro

æquali planicie 504, 26.

ἡ ὀμὴ, ad τὴν, majorem vim habent quàm τὰ ἡ

199, 11.

Ὀμὴ ὁμὴ δὴ πύρρις 295, 50. ὁμὴ τὸ ὁμὴ τὸ ὁμὴ

295, 50.

Opaca omnia, ad nigrum tendent 506, 49.

Opinio, sola ex omnibus affectionibus, in mentem cadit 359, 19. ex opinione pia & sancta, ἡ ὀπὴ 359, 20. ex

prava, melancholicæ ægritudo 359, 19.

Opisthotonos, quid 12, 63. 217, 27. unde 217, 28. citò vires effictas reddit, & acerbissimum infert mortem 218, 17.

cum opisthotono rigor necat 218, 8. & unde id 218, 14. opisthotonici sunt, caput vehementer dolentes, delirij,

alvo suppressa, oculis ferocitatis, & rubentes facie 507, 41.

ἡ ὀπὴ, arborum baccæ 73, 26.

Oppressionis quænam causa 314, 32.

Optimus latronum, quis 159, 3.

ἡ ὀπὴ, quid 201, 8.

ἡ ὀπὴ, vomitionis πύρρις 202, 18.

Orgasmi quænam causa 219, 58. 253, 30. orgasmi, cui-

nam sunt plures opportunitates & causæ 58, 37. orgasmi causa nulla, ubi sanguis non est tenuior, nec qualitate acrior atque calidior 415, 12. orgasmus materiæ effert, initis tantum morborum fit 49, 54. 277, 51. 62. fit intus foras, ineunte morbo 78, 9. materiæ effertæ, mutationibus creber

49, 53. humorum, qua ætate cessat
de Orificio alvi & ventris, vide plura ad nomen *Stomachi*,
sub litera S

Oris amaritudo, unde 24, 38. symptoma bilis 24, 40. o-
ris perversio in morbis acutis, à cerebro est, & in ipso perfi-
ciunt 349, 71. 350, 1.

Oris, ideam ostendit humorum
Orthopnea, quid 142, 30. 282, 59. unde dicta 282, 67.
in orthopnea, non nisi recta cervice respirant ægri 459, 26.
orthopnea, vera, principatum obtinet difficultatis in omni
dyspnoea 459, 29. orthopneam faciunt hydropiformia du-
ra 282, 52. 459, 32. orthopneae astmaticae, unde 137,
27.

Oris, quid
Ofortionis continentis remedium: ex longis intervalis spi-
ritum ducere 136, 58.

Os, pro *Oris*, vide *Oris*; frequens apud Hippocratem
508, 44.

Os, cartilaginem duritate præcedit 401, 67. si quando in
corpore exectum fuerit, nunquam augetur 401, 20. ossis ex-
ecti vel ejecti, nulla sperabilis resilitio 401, 65. 402, 6. ossa
pertundendo, vel ope chirurgica denodata, nullum ferunt li-
quorem 388, 33. os triplex: solidum, adnatum, enatum 401,
46. ossa solida, quoniam 401, 47. ossium solidorum mune-
ra quatuor 401, 47. ossa adnata, sunt epiphyse 401, 48. e-
nata, apophyses 401, 48. ossa synchypis, frontis, occipitis,
duplicita, diploe intertexta 393, 8. calvariae, inflammationem
fulcipiunt à rheumate consistente; nulla, à concitatu 388, 36.
37. ossi calvariae cur adhibetur modiolus 389, 61. suturae vi-
cino admoventur modiolus 388, 27. osse exciso, primis die-
bus inflammationem arect vacuatus humor 388, 32. os divi-
sum, mandendo strepit, quia colliditur 395, 34. in osse di-
viso cum cietur collisio, strepitus excitatur 395, 56. os fis-
sum ubi telum grave obtusum forti dextra infuderit; quomodo
deprehendendum 394, 66. &c. ossa fracta infantium, in unum
coite dicuntur 399, 69. puerorum pertusa, putrescunt facilius
quam juvenum 388, 33. ossis circumtecti perfractio, quo pa-
cto deprehenditur 395, 4. nudi quomodo innotescit 395, 5.
fracti quoniam signa 388, 14. &c. os fractum, callo nodoso
ferruminatur 399, 68. ferramento exactum, nunquam idem
reponitur, sed fungus 401, 71. ossium eorum quæ adjacent
suturae, difficillima cognitu fissura 392, 43. os occipitis, æ-
gre finditur: quia crassissimum, & multa carne contextum 91,
59. osse occipitis violato funiculi, vitam faucis finit die vi-
gesimo 388, 10. ossis sacri iduofis usque ad lumbos, com-
paratum ut excipiat *totus* 422, 2. ossa tenuiora, minus
resistunt ictui mitiori, quam crassiora validiori 388, 7. ossium
tenuiorum fractura, facilius & celerius mortem inferunt, quam
crassiorum 388, 7.

Os, quid 401, 5. 9. unde *Oris* ideam ostendit 491, 39.
quale sit, indicari lingua 12, 46. *Oris* quid proprie 509,
39. *Oris* *Oris*, eadem quæ *Oris* 103, 63. *Oris* *Oris*,
quid 90, 55. *Oris* *Oris* *Oris* *Oris*, nulum
in aphorismis, prognostico, & epidemici legitur 70, 18. *Oris*
dilectus, qualis 103, 64. *Oris* *Oris* *Oris*, quid
7, 52.

Oxymel, pleuritidi expurgandæ accommodatissimum 239,
40. licetoso saluberrimum: melancholico nocentissimum 332,
62. oxymelitis quoniam incommoda 379, 14. ab oxymelite,
nigrorum est fermentatio: tum meteorismus & amplificatio
332, 63.

P.

Palatum, quid 129, 12.
Palatum proprie, quid 121, 21. 252, 33. 325, 39.
aliquando pro recidiva exacti jam morbi 252, 33. Palindro-
me, quando fit 221, 17. conjunctam semper habet ferita-
tem humoris qui resuit 252, 36. duplex, una refluxus, alte-
ra recidiva 252, 36. utraque quomodo perficitur 252, 38.
omnis calamitosa, quam ferias malignave facit cacochymia
252, 62.

Pallefcit pars omnis, cum caput macrescere, aut quæ mul-
tum emacruit 261, 47.

Palpebrae, quid 171, 24.
Palpebrarum curvatura, à cerebro 435, 39. palpebrae, om-
nium difficillimè livorem contrahunt 112, 55.

Palpitatio, pro pulsu 171, 3. 24. 172, 30. 206, 47. ven-
tris in febre infantiam facit 172, 24. qui palpitant toto cor-
pore, vitæ finem finit voce capti 478, 13.

Papularum causa efficiens atque formalis, quoniam 479, 71.
480, 1. papulae, unde 479, 52.

Paracope, non raro in phrenitidem transit 253, 37.
Paracope, per sympathiam cerebri 149, 27. idem

quod *Oris*, *Oris*, *Oris* 161, 6. *Oris* *Oris* 161, 2.

Paracope, quid 33, 21. *Paracope* *Paracope*, con-
traria 33, 19. *Paracope* *Paracope*, eadem 3, 19. *Paracope*
Paracope, *Paracope*, explicatio difficilis 13, 16.

Paralysis, resolutio est dimidiati corporis 349, 4. unde 350,
12. quomodo fit 349, 9. in membris magis quam in cere-
bro esse videtur 348, 70. paralyticos omnis ratio in exolutione
confilit 349, 69. paralyticos & convulsionis par & æqualis
immobilitas 215, 55. paralysis, in vitio *Paracope* *Paracope*,
& impedito spiritus appulsu confilit 353, 23. paralytici, sudo-
rificis desperati fiunt 216, 59.

Paraplegia, resolutio est artuum quorumlibet 205, 60. 348,
69. 392, 22. unde 34, 9. 350, 12. quomodo fit 349, 9. e-
dem in partibus quibuscumque, quæ apoplexia in corporis univer-
sitate 34, 12. paraplegiae omnis ratio in exolutione confilit
349, 69. causa, cerebri crudor 228, 43. natura & *Paracope*,
de *Paracope* 180, 57. vis, in impotentia movendi 180, 61, 62.
sedes in nervo medullari 180, 59. paraplegia in membris ma-
gis quam in cerebro esse videtur 348, 69. pro apoplexia 34,
16. consueta hominem non interimit 34, 8, 16. 107, 48. pa-
raplegia & convulsio, simul in eodem subiecto exillere non
possunt 180, 56. convulsionis habet successione, non acce-
sione 180, 53. ex lumborum anadrome oborta convulsione,
tolitur 320, 43. paraplegiae vitio principii, funiculi quibus-
dam 107, 35. 350, 3. 364, 49. 392, 31. paraplectici, alterutro
brachio aut crure capti 107, 43. *Paraplectici* *Paraplectici*, quid
indicit 180, 44. 194, 14. paraplecticus modus, idem quod tor-
pidæ manus 180, 48.

Paraplectici quid 34, 3. initio morbi, symptoma virium op-
pressarum 197, 43. morbo provento symptoma virium effec-
tarum 197, 44.

Paribus quæ exacerbantur, paribus judicantur 421, 39.
486, 58.

Parotides, quid 54, 4. unde assurgunt 34, 9. 84, 33. 105,
45. 248, 65. 251, 1. unde nomen habent 105, 25. parotidum
Parotides certa quoniam 33, 64. 105, 1. 2. generatio omnis
per *Parotides* *Parotides* 143, 49. prænuncia furditas cum comate
85, 9. 280, 33. parotides & comata, à frigidis & crassis hu-
moribus 33, 66. ex inchoata fluxione, nec perfecta 538, 43.
parotidas fundit caput repletum repletione cataphorica 164, 59. 251,
23. parotides symptomata febrium *Parotides* 53, ult. potissimum
in causis assurgunt, inter acutos 110, 3. 165, 13. cur dictæ
Parotides *Parotides* 54, 19. 85, 10. in diuturnis, parvæ 53, 64.
210, 68. à furditate, non contemnendæ 104, 68. parotidas
æquant tussiculæ cum pytelismo osse 108, 44. 143, 57. 145,
21. 316, 17. parotides salutare, quoniam 84, 34. quoniam
vertiginosæ 54, 17. parotidas parum prodest in empyema mu-
tari ac filulari, quando urinæ redduntur pepasmi expertes
492, 5. 517, 21, 22. parotis, tum peripneumonice, tum em-
pyemati succedanea 280, 39. quoniam homini necando satis
54, 10. 109, 7. parotides *Parotides* *Parotides*, testificæ 251,
60. suppurati expertes; in acutis mortificæ: nisi alvi ferantur
107, 63. 211, 14. 249, 12. parotidum ex morbo acuto
periculum, non nisi per suppuratum & expuratum potest effu-
gi, 108, 11. 517, 15. dolorificarum quoniam causæ Galeno
248, 71. in parotide dolorifica, periculo locus 105, 28. 249, 1.
duo naturæ perfugia, hæmorrhagia & suppuratum 110, 31, 32.
parotidum dolorificarum crisis & signa, quoniam 107, 63.
64, 65. &c. in parotidibus refrigeratio citò & paullisper,
pessima 108, 69. parotides pravæ paraplecticis 34, 14. 107, 11.
180, 49. 205, 58. 228, 41. 349, 68. 364, 51. purulentæ, nec
albo exactè pure, minimum olente; interimunt 249, 10. gra-
veolentis volvuli confectariæ, cum febre acuta & hypochondrii
meteorismo diuturno, interimunt 166, 9. rubræ & dolorificæ;
omni ex parte pessimæ 105, 54. 248, 44. prærubræ quales 54,
14. rubræ, exacti jam morbi superlites; signa erysipelatis in
facie nascituri 141, 56, 57. prærubræ, vertiginosæ, & alie-
næ spontis; pessimæ 53, 64. in parotidibus urinæ citò & pau-
lisper mitificatæ, pessimæ 108, 66. 277, 23. 24.

Paroxysmi morborum, unde 386, 47. meliores dierum im-
parium, quam parium 47, 18. 192, 34. parium dierum, non
cadunt in criticas periodos septenarias, nisi male 421, 38. in
paroxysmo omni non est jactatio nauseabunda 474, 60, 61. ex-
tra paroxysmum nihil bene ac criticè movetur, in morbis
imparium paroxysmorum, vel qui diebus imparibus exacerbantur
486, 42, 43. paroxysmorum typi expertum *Paroxysmi*, unde
510, 41. *Paroxysmi*, omnino cientur contra naturam febres ac-
cutæ 42, 24. paroxysmi erratici, qui 14, 38. ex paroxysmis
incertis, febres erraticæ 513, 34. incertis febrium erraticarum,
certæ nascuntur quartanæ 513, 38.

Pars unaquæque dum valet bene, spiritu abundat: dum ma-
lè, ichoribus 311, 40, 41. in secunda valetudine, inde suave-
rubet, unde capit *Pars* *Pars* 442, 3. in adversa, inde palle-
fcit, unde contrahit *Pars* *Pars* 442, 4. quæ in secunda va-
letudine laboravit; in eam se morbus adveniens obfirmat 553, 9.
quæ ab insultu morbi doluerit, in eam sepe irruit abscessus
553, 10. partes additæ omnes, contactu & qualitate aeris of-
fenduntur & corrumpuntur 399, 15. communes & propinquæ
primum & maximè affici solent 9, 58. duæ in corpore universo,
Gg gg 2

rari pariter similiterque infirmæ sunt 255, 35. extimæ, quæ-
 nam 373, 52. partium extimarum constitutio, qualis esse de-
 bet 311, 2. cita in utrumque mutatio; pessime habet ægrum
 359, 46. 373, 57. 433, 12. 453, 41. livor & refrigeratio, mor-
 tificera 180, 55. ab exhausto convulsarum, redintegratio nulla
 sperabilis 403, 45. partes, facultatum ministræ, motus, pro-
 creationis & sensus; duabus repletæ partibus 257, 37. nutritiæ
 aliæ coquendo, aliæ digerendo, aliæ excremento, suam dica-
 runt operam 399, 48. omnes officiales, majore contentione
 excitantur ad exclusionem rei molestæ, quam ad comparationem
 necessariæ 140, 37. 364, 35. in partibus occupatis, quo-
 rum officii vitam carere non potis est; periculo locus 516, 69.
 partium plurium labefactatio, pejorem morbum ostendit 49,
 64. 153, 24. partes solidæ, natura albæ 492, 37. 38, 39-40. na-
 turaliter fundunt excrementa, colore similia subjectæ substantiæ
 492, 40. partium solidarum virtus, per eas diffusa, natura
 235, 53. 421, 32. 488, 24. 492, 41. 522, 53. 54. 525, 40. 434, 46.
 spermaticarum nulla coitio, cum semel divisæ fuerint 399, 66.
 pars spermatica, semel amissa, nunquam reponitur 400, 69.
 partium umbilico circumpositarum dolores, excluso sanguine
 didicund: non excludo, interimunt 543, 15-16

Pariendi ratio, omnium optima sætu sua sponte in caput progreſſo 427, 33. partum labores, certis quibusdam periodis abſolvuntur 427, 41. partum cum eſt propinqua, ſpiritum crebro ducit 433, 63. partum in propinquo eſſe cur denunciet cordis dolor qui ante non fuit 458, 41. &c. in propinquo, accelerat rigor 457, 42. ante partum crebro rigere, & indolenter partu levare; periculum ſubefſe tellantur 452, 3. partu indolenter levare, miraculo apponendum; ſi non eſt falſo credita indolentia, & inſidiola levatio 452, 47. partus jamjam futuri præſentia aq̃ue puerperiales 422, 70. 71. 423, 13. partu viam manunt, cum in propinquo eſt, aq̃ue uterine effuſe 423, 14. ante partum perfectum, à ſætu nihil editur vitale 428, 8. partus facile excutitur crebra rigorum conſuſione, cum incipit eſſe gravis graviditas 452, 10. felix, ubi ſperabilis & cito venturus à gravi enixu 459, 39. &c. felix & perfectus, ſuſcipitur pari contentione uteri atq̃ue ſætus 423, 41. 427, 28. 441, 27. 33. perfectus abſolvitur duplici tantum periodo graviditatis 427, 43. perfectus eſt, menſe ſeptimo vel nono 428, 8. 9. perfectus, ſeptimo menſe naſcitur 427, 43. in partu perfectio puerperia prima ſunt, aq̃ue uterine; mox puer, dein ſecundæ, tum purgamenta reliquiarum ſanguinis 425, 20. partus perfecti occaſio unde præſcribitur 424, 11. 12. partus oſtendit ſe calamitas quo referenda 428, 19.

Paucum nihil in crisi,	criticum	188, 32.
Paulus, Galeni simia		62, 20.
τὸ Πλῆθος ὁ Δύστης, semper veræ crisis		169, 61.
in Pectore hominum praeconum, septem ossa viscebantur,		
quæ nunc tria		258, 33.

Pedes, quibus particulis expleantur 262, 10. natura frigidi & sicci 262, 12. natura & situ, omnium frigidissimi 317, 45. 46. longissimi abunt & partibus calidissimis 314, 17. 315, 44, 317, 46. 318, 23. primi omnium totius compa-
ginis, intumescunt 315, 51. primi omnium refrigerantur in
paupertate & interceptione vitalis caloris 315, 52. primi om-
nium turgidi in hydropse 318, 23. pedum tumor hydro-
picus, in quibusdam $\kappa\alpha\tau\alpha\phi\eta\sigma\iota\varsigma$; in aliis $\alpha\upsilon\delta\eta\eta\sigma\iota\varsigma$ 317, 60.

60.
 & *Neurasthenia* & *πείσις*, materia tantum differunt 224, 65.
 pepasmi & *pepseus* eadem causa efficitur, natura vis 224,
 68. 492, 44. *πείσις*, coctio *φειδωρ* 224, 65. 66. du-
 ctus est ejus quod coquitur, in substantiam ejus quod coquit
 225, 1. perficitur assimilando 225, 31. *παρυσμός*, quid 9,
 27. 224, 64. 225, 2. unde 375, 6. opus naturæ, per so-
 lidas partes diffusæ 521, 30. 32. 33. 470, 16. 494, 52. 53.
 525, 43. 44. nullus, febris dono fit 281, 60. est crisis,
 & abscissus simul 493, 16. alterando perficitur 225, 3.
 non perficitur nisi cum tempore 266, 14. 495, 49. 501, 7.
 pepasmi ad tempus, signa apparent diebus indicibus 486, 70.
 pepasmo significatur naturæ integritas, humoris æqualitas,
 & virtus caloris nativi 228, 37. fidendum semper 74, 70.
 spes certa saluti adfertur 224, 4. 228, 36. pepasmi quænam com-
 moda 235, 30. bonitas & erethismus naturæ, quoties æquo
 certant inter se, dimissio est morbi 495, 6. pepasmus, celeri-
 tatem & securitatem crisis denunciat 27, 46. 90, 24. 224, 52.
 53. 493, 12. pepasmo uno, morbi acuti, duce natura, inve-
 niunt viam ad crisin, per criticam excretionem 534, 28. 20.
 critica spes afflueret non potest ante 4. diem 277, 57. 58. si-
 ne pepasmo febris non exolvitur, nisi sit *Labreum* 501, 67.
 pepasmo nihil laudabilius in omnibus acutis febribus 224, 57.
 pepasmus in peracutis nisi brevi appareat, brevi viam finitum
 ægri 224, 57. omni febris tempore, semper feliciter apparet
 75, 5. pepasmo ostendit lævis & alba hypostasis in colorata
 belle urini 403, 30. 31. in pepasmo certi gradus, inchoati
 primum, mox manifesti, tum perfecti 501, 7. 8. pepasmi
 perfectio, celeritatem crisis ostendit 125, 21. 22. perfectionis
 nota certissima, crassitudo humoris quæ in mediocritate consistit
 125, 22. 23. in pepasmo constanti, vis est naturæ, liberata me-
 atum, & causæ morbosæ mitigatione 493, 16. vitæ salus
 sperabilis 193, 63. à pepasmo falsa & amara mitigata, dul-

cescunt 269, 11. pepasmi aut foras, aut intra cursum infl-
 ciunt; aut aliter, quo & qua oportet 158, 9. 489, 29. aben-
 tium, opportuni & critici omnes 158, 8. 9. 251, 71. 493-
 41. non sunt quorum libet morborum 493, 43. pepasmi
 cruditate eximie, non cito editur 501, 5. 6. pro cruditate
 & corruptione 228, 39. pepasmi & cruditate vicissitudo, pes-
 sima 278, 25. difficultas, in quibus consistit 72, 44. 200, 41.
 pepasmi, frustra sit in morbis partium spirabilium, nisi ex-
 purgatio consequatur 225, 12. frustra ad empyema quod for-
 as non exit 269, 13. ubi non sperabilis, desperata salu-

Peplum & veratrum simul mixta, ad pleurit. inferam præ-
stantissima

Perfrigeratio duplex; una corporis universi; altera partium extimarum 142, 68. 155, 3. universi habitus, periculosior quam partium extimarum 203, 5. 355, 3. 4. quatenus, calor isfuit arguit imbecillitatem aut morticinium 189, 38. crebra, febrium acutiarum symptoma & signum maxime mortiferum 38, 1. perfrigerationis & ardoris vicissitudo, mala 2, 26. perfrigeratio à febrili ardore, pessima 5, 57. lethalis, quæ 2, 19. à perfrigeratione qui subroscidi sunt; malè habent 189, 28. perfrigerari caput, & manus, ac pedes; ventre costisque incalecentibus; malum 38, 8. de perfrigeratione, vide plura sub litera F, ad nomen *Frigus*.

Pericranii eadem conditio, quæ membranæ cerebrum invol-
ventis 397, 2. pericranium, vocatum caro 397, 10. &c. pu-
tre, à calvaria abscedit 307, 6. 2.

Periodus prima, quatuor diebus absolvitur 113, 35. 123, 68. 277, 47. 494, 14. periodis primis cita mutatio esse solet ad interitum vel ad salutem 396, 39. periodus secunda, dies septimus 405, 9. 12

Peripneumonia, quid 142, 79. 248, 61. 277, 31. 415, 4.
505, 60. 257, 27. unde 242, 62. *peripneumonix* descri-
ptione 26, 28.

pito 263, 52. 885, 28. 88c. 256, 52. 88c. idea multiplex
256, 50. peripneumonium quānam agnoscit Hippocrates
256, 5. quānam indicent 256, 45. 46. peripneumoniae
confectaria, quānam 248, 61. sicut 8c pleuritis, proprium
peripneumoniam, anacatharsis 242, 70. peripneumonia epiph-
nomena, in lingua lucent, sicut in ipso 257, 10. perip-
neumoniae signa quānam *peripneumoniam* 263, 53. 54. 88c. cris-
is, non semper per anacatharsin 256, 54. dies critici,
quānam 253, 10. symptomata quānam 253, 11. 415, 4. 505,
61. peripneumonia omnis, *peripneumoniam* abicellus partium supe-
rarum vel inferarum non habet 249, 42. peripneumoniae

non omnis synpnoea, juguli gravitas & oppressio 257, 68.
in peripneumonia, dolor juguli, dolorificum malum ibi
effe testatur 257, 67. malae rubentes, unde 261, 53. tussis
unde 265, 57. refidendi cupiditas invita 385, 7. nihil opta-
bilis sputo flavo, paucio permixto sanguine 243, 16. 17. in
utroque brachio vena secunda, & quando 257, 29. praesit
citò adeste liberam & liberalem anacatharin, quam em-
pyema ferè venire 465, 69. peripneumonia exolvende

opportunitas magna in expiratione corporis perispirabilis atque meabilis 254, 59. quænam ipta diffectionem adferunt 247, 36. peripneumonia quænam, sperabilem facit abscellum 249, 45. peripneumoniz fanabilis, migraturæ in abscellus, signa 249, 49. 50. &c. abscellus quomodo exoritur 250, 47. abscellus cruales, nisi fistulentur, palindromen sæpe inficiunt ad ipsos pulmones 255, 49. frequens mutatio in empyema 256, 54. peripneumonia purulenta si nisi intra 14. diem coeperit expurgari 264, 39. ubi mutatur in suppuratum 260, 51. peripneumoniz in qua spiritum falsum dulcescere conspexit, empyema succedit 268, 68.

peripneumonia empyema non expectandum, nisi cum deperatio est anacatharcticus in spe angusta thoracis 367, 59. peripneumonia si in empyema vertatur, thoracis parte utraque usio adhibenda 257, 34. pleuritidis superveniens, mala 253, 60. pleuritidis succedanea; gravior primigenia 254, 1. peripneumoniz in pleuritidem; rara vel nulla mutatio 254, 2. 3. peripneumonia ab angina, quibus significatur 210, 17. ex angina mortem infert intra septimum diem, aut intra 30. dies

lentum facit agrum 219, 49. 225, 55. quibus naturis fatalis ad interitum 254, 43. in peripneumonia, quibus urinae continuè crassæ, mox ante 4 diem tenues fiunt; mortiferum 277, 13. mortifera omnia quæ dolorificum malum foras non edunt 241, 2. 278, 19. in peripneumoniâ quæ cadunt prærubra multum fillicidia; mali ominis 275, 2. à peripneumonia celerius intereunt exercitata & coacta corpora, quàm quæ in otio consistunt 254, 11. peripneumonia cui diutius sicca

228, 61. 278, 10. 455, 60. de peripneumonia sicca iis verendum qui pauca expuunt, & cocta paulisper 278, 1. peripneumonici, quinam 505, 60. quinam sycderati veteribus 256, 34. 35. quomodo respirant 134, 23. peripneumonicis sputum flavum, paucum permixtum sanguine, ineunte morbo editum, salutare 237, 5. 6. 257, 5. peripneumonici quando reddunt purulentis 247, 52. peripneumonicis urina perniciosa est, quæ principio cocta, post quaternarium tenuatur 505, 50. in peripneumonicis dum viget morbus, jacentem resiliens cupi-dum esse, pessimum 384, 69. peripneumonicis lethale, pos-
Hic, 6.

- τὸ περιφύλαξαι 29, 21. τὰ περιφύλακτα in corporis habitu,
 non sunt eorum qui febre non carent 532, 51. ἡ περι-
 φύλαξις simpliciter, quid ostendat 189, 20. 21. duplex 289, 28.
 caloris moderationem & partium temperiem, atque frigus
 extremum significat 369, 26. pro vacuitate ardoris, &
 moderatione caloris 360, 21. ἀπὸ τῆς καταφύλαξης 300, 20.
 τὸ περιφύλαξις nomine temperies expressa, insidiosa 360,
 30. ἡ περιφύλαξις τοιαύτη, quid significet 189, 21. ἡ περιφύλαξις
 ubi idem quod ἡ φασίς 192, 46.
 Perirrhoea, in quam urina cernitur 214, 61. materiam
 & occasionem præcipit abscessum in articulis futurorum 214,
 62. abscessus in articulis obortos sanat 214, 63. quæ sanat
 convulsionem, humore illo cieitur qui μεταρρῶσι habet ἢ nervis
 ad venas 440, 27.
 ἡ περιρροήτης omnis quæ vertitur in ἀρτηρίας, calamitosa
 92, 50.
 Peritonæos tunica, valde densa 321, 21.
 Perniciosum est, quodcumque à conditione mortis, naturæ
 & ætatis est alienum 547, 61. perniciofa quæ apparent & sunt
 contra naturam morbi & ægri 42, 20. sunt supra modum,
 quæ cum natura supra modum pugnant 499, 51. quorum sine
 signis levatio est; mortem subesse ostendunt 323, 16. 280, 30.
 502, 50. quæ merito ingravescunt, & signis comitata funestis;
 mortifera 323, 16.
 Perturbatio nulla animi, febrium initis, bonam crisin pro-
 mittit 46, 62.
 Pertusio omnis non insanabilis, evadit mortifera, vel offe
 corrupto, vel inflammata meninge 388, 31.
 Pestilentia parens unicus, τὸ δεινὸν σαρκοειδὲς 528, 59. te-
 gumentum ἐν τῇ δεινῇ ποικίλῃ ἢ κατὰ τὴν σαρκοειδέα 424, 38. pesti-
 lentia, syncopis crebra, unde 31, 32.
 Phantasia, acrior sit in doloris cruciatu 387, 28. phantasia
 stupida mutatio repentina, in quibus potissimum cernitur 350,
 39.
 in Pharisæis hypocritica demissio 357, 49.
 Pharmacum ubi debet esse μαλακόν 358, 45. pharmacorum
 mordacium appulsu perhorrescunt exulceratæ partes 452, 21.
 pharmacie purgatio irrita, in falso credita purgandi necessitate
 174, 54. locus in alvi torminibus quæ fursum moventur
 174, 55.
 ἡ φάρυξις, quid 142, 31. ἡ φάρυξις ἰσχυρὴ, quid
 223, 65.
 Φάρυξ & σελήνη, quid 4, 58, 59. & 575, 30. τὰ φάρυξ, alio
 nomine parotides, unde sic dicta 106, 54.
 τὸ φάρυξ & σελήνη, quo pacto differunt 429, 67, 68.
 τὸ φάρυξ, bilis flava & ælianus humor; Prodicus, Hippocra-
 tis magistro 540, 65. 67. ἀπὸ τῆς φάρυξης 226, 35. 36. 541, 5.
 phlegmata falklaginosa, colore griso, à crudis, quæ sunt albi-
 diora, separantur 552, 59.
 αἱ φλυκταίνες, unde περιέχουσιν dictæ 262, 20.
 τὰ φλυκταίνια, quid 59, 2.
 ἡ φωνή, veteribus, dicta πρὸς 170, 38. αἱ φωναὶ κατακλῆται
 eadem quæ κατακλῆται φωναὶ 133, 31, 53. κατακλῆται in tabidis
 133, 55.
 ἡ φωνὴ αὐτὴ ὅσην μίχρα θανάτου 420, 60. τὰ φωνὰ, ἡ φωνή,
 idem quod γέννησις 175, 51.
 τὸ φῶμα, quam latè pateat 60, 70. 345, 32. idem quod tu-
 berculum 345, 37. phymata, unde 60, 69. phyma & τῆμα,
 ut differant 380, 21, 22. phymatis quænam ætas potissimum
 forte 342, 35. 36. phymata cruda, quò latius diffusa, eò me-
 liora 188, 44. 264, 31. dura & dolorifica, quæ ἐμφύονται ἢ
 ἀναβύσσονται affligunt, mala 377, 25. μαλθακά, sunt terè ano-
 dyna 237, 68. phymatum μαλθακὸν τῆμα, μαλθακά 238, 1.
 phymata purulea viscerum hypochondriacorum, terrifica,
 quæ intorsum funduntur 148, 61. phymatis purulenti in ab-
 doto stabulantis, signa certissima 159, 50. &c. phyma pulmo-
 nis, pro sydropica ejus phlegmone 260, 42, 43.
 Phrenitis, quid 40, 70. 49, 8. 458, 20. 511, 42. bilis in ce-
 rebro symptoma proprium 50, 60. 172, 51. 404, 60. 70. 477,
 41. 478, 2. facillè insertur ab anathymia tetra & effera 387,
 39. phrenitidem facillè concipit cerebrum siccum & calidum
 387, 38. ad phrenitidem facilis transitus perturbati animi 387,
 37. phrenitis infans manet qui, cum perturbatione, urinas me-
 junt claras & albas, vel enæoremate nigro præditas 274, 30.
 à diaphragmate inflammato 30, 17. super peripneumonia, un-
 de 252, 58. phrenitidem peripneumoniæ succedere, male est
 254, 1. in phrenitide successe triplex, privationis & rei; intensi-
 onis & remissionis; tum peragrations omnium cerebri mansio-
 num 53, 22. quæ memorantur insomnia; boni sunt omnis
 48, 38. 76, 9. 364, 15. phrenitide unde supervenit vomitus æ-
 ruginosus 392, 17. 19, 20. 417, 41. à phrenitide quam exceperit
 lethargus, effeta vis languet cerebri, omniumque nervorum
 & membranarum 521, 41. à feviore, ad maniam facilis egressus
 361, 52. phrenitides vehementes, in tremorem desinunt
 45, 17. 46, 30. 51, 31. 189, 24. 194, 10. à phrenitide, per quos
 gradus in requiem semperiteriam 50, 31. phrenitis mortifera
 signa 145, 8. phrenitici, unde 38, 19. evadunt, quibus, al-
 vo fluente, vigilibus, urinae sunt nigro enæoremate præditæ
 408, 25. phrenitici caput primario afficitur 45, 47. phreni-
 ticorum dementia garrula 297, 41. phrenitici nihil convenien-
 ter faciunt 50, 33. multi catochi 210, 31. phreniticorum
 proptia facies, quæ 169, 41. oculi exerti ac truci 477,
 66. phreniticis alba dejectio, mala 8, 67. 48, 69. 144,
 68. 527, 2. phreniticum qui cum dejectione alba eva-
 leat, Hippocrates vidit neminem 524, 45, 47. in phre-
 nitici causa sitifera, eximia 534, 34. phrenitici
 multi, ἀπὸ ψαί 29, 39. βρογχίτιαι, atque unde 29, 39.
 31, 35. 138, 41. parum & rarò bibentes, idque cum
 strepitu; contremiscunt aut convelluntur 477, 60. quando
 contremiscunt 139, 5. phrenitici convulsiones; quin etiam vo-
 mitum æruginosa; unde nonnulli eorum celeriter moriuntur
 477, 44, 45. phreniticorum pyelismus est quidam 481, 64.
 pyelismus cum frigore aut rigore, vomitum nigrum mox ad-
 futurum denunciat 525, 482, 3. 484, 58. 517, 15. phrenitici, spu-
 riores, fanatici, etiamne tremuli? 34, 53. 50, 10. 361, 50. 481, 71,
 72. rursus evadunt, quibus excussa infania, febris acuta su-
 pervenit 50, 37. 90, 8. 360, 68. phreniticorum relapsus, qui-
 bus accepti feruntur 50, 40. ex phreniticis, qui sunt lethar-
 gici, planè immemores 521, 36. phrenitici in pelilentia,
 quales 36, 6. τὸ φρενίτιαι, peridiopathiam cerebri 149, 27, 28.
 phreniticum; contremiscere simul ac flutè palpare manibus 40, 63.
 phrenitica planè sunt, moderati hominis dicta proterva 30, 7.
 τὸ φρενίτιαι, multum differt à ἀφροσύνη 123, 45.
 phthoe, pulmonis ulcus 240, 56. 441, 54. 60. in phthoe, tres
 emaciandi causæ 416, 63, 64.
 Phthisis, quid 293, 24. communi appellatione, quid signi-
 ficet 293, 17. per antonomasiam, quid 293, 12. in quibus
 consistit 306, 56. à phthoe, i. pulmonum ulcere 4, 41. 39, 7.
 131, 13. 240, 56. 261, 70. phthiseos causa atque signum,
 quodnam 262, 5. epiphænomenon unicum & proprium spu-
 tum 294, 5. phthisin, in quam potissimum ætatem cadit
 291, 64. 65. 393, 47. 298, 64. phthisis & torminum alvi, fons
 idem 329, 41. prænuncia vel confectaria raucitas cum tussis
 conjuncta 276, 1. ab hæmorrhagia & hæmoptysi pulmo-
 nis, ætates quænam capaces 418, 1. in phthisis macie,
 tres emaciandi causæ 299, 71. 300, 1. 441, 66. 67. certæ pe-
 riculum majus atque certius, unde 291, 62. phthisis, vel pri-
 migenia, vel empyematis confectaria 293, 10. primigenia,
 sanabilis 293, 40. ab empyemate, insanabilis 293, 2. 3. 298, 4.
 primigenia, unde 291, 53. 54. 292, 29. 293, 1. 33, 34. 59,
 297, 65. 299, 1. primigeniæ, causæ tantum duæ 293,
 33. 446, 43. phthisis in metu sunt maximo, tum à rup-
 tione crassarum venarum: tum à catarrho est capite 297, 69.
 446, 46. phthisis à venæ crassioris rptione, sputum foedi
 odoris non edit, nisi mox affutura morte 494, 43. à catar-
 rho pituitæ falsæ & putris, sputum foedi odoris proprium
 494, 44. primigenia, periculiosior efficiente causa, quam mor-
 bi natura 298, 28. inde nascitur, unde aphthæ in ventriculo
 excitantur 276, 68. confecta 303, 32. phthisin
 confectam ostendunt, pustulata corpora, velut ambusta 303,
 13. phthisis habitus, vel in complexionem partium à peccabili-
 bus, vel in earum structura 303, 39. non incidit per lenteria
 metάφασιν 337, 52. phthiseos & lenteria differentia una,
 ab eodem fonte 337, 33. consecutio per translationem ab
 hepate ad pulmones 205, 70. 71. phthisis ab hepate genera-
 tur 306, 32. phthisis & hepatis incommoda paria 304, 34.
 mutus conspiratio in ægroti perniciem 304, 42. 43. in phthi-
 si; hepaticum est, alvum ferri liquidis & saniosis extremitatis
 326, 58. ad phthisin si accedat hypochondrii tumor, celeritas
 incidit moriendi 201, 70. 71. phthisis symptoma à phthoe
 natum, non minus foetui quam foetæ calamitosum 441, 51.
 in phthisi diarrhoea, unde 296, 3. 24. in ipsam τὸ πρῶτον 294,
 62. 296, 34. 296, 64. 299, 42. 306, 22. 341, 21. phthisis
 quænam, τὸ πρῶτον propria 293, 60. 61. variæ, unde
 293, 8. ejus descriptio 435, 8. &c. phthisis variæ propria
 φθάλμῳ καὶ πρῶτον 298, 7. quænam juvenum propria, hæ-
 morrhagiæ commoda non habentium 293, 59. quænam mor-
 tifera 295, 65. phthisis dominatu qui tenetur, facillè propaga-
 tionem ejus experitur in partes nutritias 296, 56. αἱ φθάλμῳ,
 quinam 293, 26. æque phthisis capaces atque participes
 441, 66. qui capite sunt turbinato, angustio pectore, &
 dorso alato 416, 58. αἱ φθάλμῳ καὶ αἱ φθάλμῳ, quinam
 293, 25. phthisici unguitibus sunt, more ejusdam feræ,
 uncinati 262, 1. in phthisicis malæ cur rubent 442, 6. phthi-
 sicorum φέρουσιν, ubi percipitur 296, 9. pus naturaliter con-
 sultum, est φάσγας 295, 20. sputa omnia in ignem imposi-
 ta, non mali odoris 294, 14. in ignem imposita, mali odoris;
 pellicera 294, 15. sputa, muriam conspuentium, subeunt fun-
 dum alieni, cum in propinquo mors est 500, 39. in phthisicis
 alvi suppressio quam diarrhoea tenebat, movet pruriginem tota
 compagine corporis 480, 16. 17. phthisicorum tussis ἀπῆται,
 & sputa falsa ἀπῆται quietientia; toto fundunt corpore exan-
 themata 480, 15. 19. in phthisico salus nulla sperabilis, col-
 lapsis œconomiz utriusque præditiis 302, 60. è phthisicis, qui-
 bus ad ignem sputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è ca-
 pite; moriuntur 292, 64. phthisici quibus diarrhoea superve-
 nit; moriuntur 292, 62. 299, 44. 300, 8. 306, 22. 337, 47.
 48. è phthisicis quibus desluunt capilli è capite, pereunt à diar-
 rhoea 295, 41. 62. 337, 47. in phthisicis pruriginosa corpora
 post alvi suppressionem; grave malum 299, 41. 443, 34. 480,
 14. phthisici, quinam ad ultima venerunt 293, 65. in phthi-
 si.

ad dolorem relatus 119, 11. simplex, sæpe per sympathiam venit 80, 63. 87, 40, 102, 16. idem quod *ἡ δὲ ἰσχυρὴ καὶ οὐκ ἐλαφρὴ* 80, 5. 178, 40. 165, 46. 432, 3.

Posteriora, anterioribus nervosiora 7, 1. aptiora ad excipiendum frigus & ad sentiendum 6, 70.

Potionis à se nihil mutata causa, vel coctionis præcepta occasio, vel impotentia coquendi 490, 48. potionem coquendi, unde præcipitur occasio 490, 49. 50. &c.

Prædicendi ratio unde comparatur 373, 32. &c.

Præputium quid 400, 65. resectum, non coalescit 400, 30. 401, 68. cur Judæis circumciditur 400, 66. 401, 69.

Prava omnino quæ sunt, & pravorum affectionum primigenia signa, mutationem in melius habere non possunt 294, 48. pravorum major vis quam bonorum, in eodem morbo 268, 35.

Principatus vivifici, non sunt divisi 257, 38. principatum trium dominatu regitur corporis universitas 304, 39. principatum & subjectarum partium, facilissima omnium sympathia & syntimoria 389, 36, 37. principatus naturæ quo plures in vitio sunt, eo res ægri pejor eunt 306, 60. 320, 70. 346, 70. 376, 43. 503, 11. 12. 521, 56. principatum atque propaginum vitia, quibus vitale cujusque officium planè collabitur, mortifera 406, 19.

Principium, consentit nervosis partibus 171, 37. 206, 43. principii exolvit non minora mala, quam exhausti in morbis acui 117, 55. 56. principiorum & propaginum, facilis mutatio inter se contagio 90, 45. 92, 28. 103, 12. læforum graviores casus, quam propaginum 107, 19. 349, 70.

à Privatione, habitus denuo comparari non potest 5, 28.

271, 47. 294, 63. 314, 62. 362, 36. 376, 57. 398, 46.

ἡ Προξενία, quid 12, 33.

Profluvia biliosa, fluiditatem tollunt 546, 31. profluvium quod per naturalia prorumpit, dictum *ἡ τοῦ φυσικοῦ* 422, 35.

ἡ Προγνώσις, qui 24, 68.

Prognosticum nemo, nisi amens, negarit esse Hippocratis 257, 53.

per Progressum qui morbi fiant 377, 71. 178, 1. 2. &c.

Profluvium omnem toto diffusum corpore, ad urinæ ductum confluere, ac mejendo effluere; non novum 485, 60.

Propagatio, est fixi morbi, non sede mutati 415, 41. nunquam primigenium malum exolvit 180, 38. 39. omnis morbi- ficæ materiæ intentio, calamitosa 159, 36.

ἡ Προσπίπτει, quid 185, 69. duplex 185, 71.

Prostratio omnis irrita, vertitur in malos abscessus omnia- que secum adfert incommoda diuturnitatis, laborum, ac sæpe interitus 449, 58. 59. morbum aliqui sanabilem, ex eventu reddit insanabilem, aut finituri judicii 199, 6. 270, 8. irrita in nulla spe crisi, nec indicata prius; semper dicitur *ὑπερβαίνει*, non τὰ τοῦ σώματος 497, 2. 3.

ἡ Προσπίπτει, quale 65, 39. contrarium *ἡ τοῦ σώματος διαστροφὴ* 160, 44. *ἡ Προσπίπτει* *ἡ δὲ ὑπερβαίνει*, idem quod *ἡ ἀποστροφὴ* 113, 6. 7. *ἡ ἀποστροφὴ* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* quodam 357, 63. contrarium *ἡ ἀποστροφὴ* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 239, 49. *ἡ ἀποστροφὴ*, ubi idem quod, *ἡ ἀποστροφὴ* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 146, 4.

ἡ Προσπίπτει, eadem quæ *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 160, 6.

ἡ Προσπίπτει, remedia convenienter præscripta 221, 18.

224, 24.

123, 39.

ἡ Προσπίπτει, quid 246, 4. 5.

Proxima & communia, omnium prima & maximè afficiuntur 363, 70. 546, 54.

Pruriginis firmiter fixæ causa, cachexia 299, 68. pruritus facit affluxus pituitæ putris & falsæ 545, 55.

ἡ Προσπίπτει, idem quod *ἡ Προσπίπτει* 512, 34. 35. 532, 29.

ἡ Προσπίπτει, quid 290, 38. *ἡ Προσπίπτει* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν*, ad quid spectat, contra Galenum 35, 5.

Pforæ fœda prurigo, unde 299, 56.

ἡ Προσπίπτει, aliquando idem quod *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 355, 10.

ἡ Προσπίπτει, à destillatione ferina, & facilius tabum concipiunt, & difficilius sanescunt quam cæteri 255, 10. *ἡ Προσπίπτει*, *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 275, 35. 38. 293, 26. 296, 23.

Prisfanarium est meabile, coctu facile, imbecillum, & minimè sitiferum 246, 4. 5.

ἡ Προσπίπτει, sive sputum, quid 235, 28. idem quod expectoratum 235, 32. *ἡ Προσπίπτει* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 209, 22. *ἡ Προσπίπτει* verè dicto, non dissiluit os, sed tantum humescit 209, 23.

Ptyelismus, *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* in morbis costarum atque pulmonum 244, 48. ptyelismus quidam phreniticorum est 481, 64.

ἡ Προσπίπτει, sæpe *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* *ἡ κατὰ τὴν φύσιν*, apud Hippocratem 465, 48.

ἡ Προσπίπτει, quid 235, 30.

Pubertatis tempus, intra adolescentiam 414, 70.

Podendi descriptio 378, 31. &c. pudendum, ut contrahitur 378, 35. pudendi revulsio, laboris gravissimi argumentum 346, 58. 59. 60. revulsio, & sphincteris musculi resolutio; 347, 12. 13.

ἡ Προσπίπτει, crescendi celeritate mares præcedunt 460, 67. 68.

Pueris consuetum, jacere in ventrem 383, 54. pueri, cur

de nocte excitandi ad mejendum 343, 12. pueruli, lumbrici scatent 336, 94. 65. puer non tentatur podagra priusquam agnoverit vel exercuerit venerem 415, 46. pueri facili convulsionibus exercentur 127, 57. 215, 4. puerorum morbi; quomodo judicantur 200, 25. pueritia, ætatum mitissima 415, 41. pueritia, septem annis floruit 421, 7. 8. pueritia sui sunt morbi 418, 16. pueritiæ *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* multa, quibus ipsius morbi succrescunt & pullulant 415, 22.

Puerperia purgamenta, quid 426, 54. cohibita, maleficio menstrualia præcedunt 427, 20. eorum corruptio, sæpe ex abortu 434, 30. puerperiorum alborum duplex ratio & causa; una mucoris; altera puris 456, 44. alba sursum transmissa, nihil habent securitatis 456, 56. 57. ex his tam intus cohibitis, quam exeuntibus, vis magna locis infertur 456, 56. de puerperis, supra ad litteram M, sub nomine Mulleris.

Pulmo à Deo efformatus, ut respiratori & exsufflationi commodè morem gerat 258, 2. 3. 4. instrumentum spirabile & vocale 258, 2. pulmonis substantia, ex quibus confurgit 258, 49. conditio atque natura, multum spumifera 292, 9. descriptio 410, 3. &c. pulmo, quibus particulis expletur 257, 22. &c. à jugulo ad diaphragma producit 257, 55. collis nobilior 253, 65. cordi consocialis 259, 52. 53. pulmonis & cordis sympathia & syntimoria magna 259, 51. pulmonum & capitis, facilis *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 296, 20. officio, vita carere non potis est 259, 53. pulmo, quomodo respiratori mortem gerit 258, 3. per pulmonem, aërem excipere, commune omnium vocalium animantium 137, 5. pulmones, lateribus adjacent 278, 44. pulmonis, non una tantum regio 256, 51. 52. pulmo, cur in tres lobos à Deo divisus 258, 9. pulmonis lobi vocati alæ, quia more alarum dilatantur 258, 10. alæ tres, dum vixerunt Hippocrates & Galenus 258, 1. 258, 9. 10. alæ superæ & mediæ, mammis, thoraci, & dorso adjacent 285, 3. alæ binæ tantum, hoc sæculo, parte utraque apparent 258, 31. bronchia, quid 258, 37. 38. 45. quibus nominibus appellata 258, 37. 48. sunt ipsius interna spatia 284, 43. 44. 286, 33. pulmoni toti vena arteriosa ramosè distributa 258, 19. in pulmone, spumæ generatio 272, 58. pulmo, *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 294, 48. 512, 52. 532, 29. mollis & spongiosus 294, 3. 258, 39. 275, 41. erosioni capicillimus 298, 45. per pulmones, ab hypochondrio, ad caput est iter 553, 14. pulmonis, facilis ad mammæ *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 459, 46. 47. pulmonem exsiccat, & suppuratum accersit, totus 265, 21. pulmonum hæmorrhagia, unde 284, 49. &c. in pulmone sanguinis copia, unde & quæ 292, 3. de pulmone is fiteductio, qui sanguinem spumantem expuunt 267, 21. 272, 9. 10. 292, 22. 408, 45. in pulmonis vitio manet sæpe integritas naturalis œconomix 505, 70. pulmo quoties oppletur, tussis habet, & orthopnea, & asthma 283, 17. 459, 37. simulatque catarrhum ferinum complexus est, *ἡ κατὰ τὴν φύσιν* 293, 70. pulmonum morbi, quinam 255, 45. sæpe exolvuntur urinarum crassarum peritritæ, & multa hypostasi prædiantur 250, 6. in pulmonum morbis præcessisse aut consequi coryzas & sterutamenta; calamitosum 254, 70. pulmonum rheumata, anagogen non habentia, intra 20. dies in pus mutantur 223, 21. mala quænam suppurant 125, 70. mala quibus suppurant, malè res eunt 125, 70. phyma, pro phlegmone ejus sylvstrophica 169, 42. 43. pulmo, inflammatione sylvstrophica correptus, humiditatem quandam effundit in spatia sua interna 237, 8. 242, 61. pulmonis inflammati summa omnia, ubi cernuntur 260, 17. totius phlegmone, intolerabilis 259, 45. totius inflammati, quæ signa 259, 45. alterutrus phlegmone, tolerabilis 259, 43. 44. quænam partes inflammuntur, ut dignoscitur 156, 21. &c. ulcus, nomen plithisis sibi vendicat 302, 44. 45. ulcus, socias & vicinas partes in sui contagionem adducit 296, 48. *ἡ κατὰ τὴν φύσιν*, spiritus & caloris paupertatem invehit 296, 59. ulcera, valde edacia 261, 70. ulcus, emaciandi facultate & vi tabifica, cæteros omnes morbos præcedit 293, 18. 19. 338, 8. in pulmonis ulcere, vis triplex emaciandi 293, 20. 295, 11. 298, 10. 302, 43. pulmones ulcerantur, à puris diu stabulantis acrimonia erosi 240, 55. pulmonis & intestini ulcerati, eadem causa 320, 38. pulmonis vulneratio alta, cur mortiferam infert calamitatem 410, 7. &c.

Pulsus, quid 160, 40. pulsus significatio, duplex 160, 45. &c. ægroto permolestus ac dolorificus; signum inseparabile eximix inflammationis 161, 47. 48. temporaliū arteriarum, medio aspectabilis, ægro dolorificus 171, 6. magni, veloces, & crebri, unde 64, 66. desperatis, fallax 3, 34. Puniceus color, flammei est & rubri coloris in nigro 369, 13. puniceo colori proximus lividus 369, 18. 19.

Pupilla, nigrum oculi 117, 22.

Purgatio, cacochymix debetur 200, 13. purgationis triplex inclinatio 61, 65. purgandi primordia unde esse solent, ibi vis ipsa quiescit bene morata 482, 45. qui purgantur, neminem faciunt sui purgandi, postquam siverint 482, 12. purgare quando consilium est, corpora debent effici meabilia 167, 57. æstate superiorem alvum; hyeme, inferiorem 460, 32. 33. supra graciles & faciliè vomentes, præterquam hyeme

Hh hh 2

eme

- eme 469. 34. purgatio difficilis in contumaci obstructione, ubi corpus non est meabile 440, 10. purgandum per os suadent, cardiognus & oris amaritudo 482, 68. deorsum, alvi tormina cum dolore lumborum 366, 28. 482, 69. purgatio quænam bene suscipitur, & commodo ægrotantis 354, 56. 47. in purgationum excessu quem inferunt pharmacæ, mortiferè habet singultus 481, 20. purgationi cuius redundanti, si frigus adveniat cum sudore; funestum 482, 22. purgationes nigræ, quænam 483, 32. pelliferæ 483, 34.
- Puris causa, *πυρεσις* 492, 43. pus est *πύον* 492, 44. inter pus, semen, & hypostasin albam nihil interest efficiendi virtute, sed tantum materiæ capacitate 492, 40. 41. pus aut sanguinem qui mejit, vesicæ aut renum exulcerationem ostendit 502, 22. pus laudabile, quale 109, 62. puris laudabilis generatio, cui tribuenda 187, 44. 45. pus album, æquale, & læve; unde & quid significat 156, 8. 246, 35. æquale in substantia, quodnam 267, 35. æquale in colore, 267, 36. æquale, quid significat 267, 34. album, quid arguit 267, 28. læve, quid denunciat 267, 32. nihil olens, quid arguit 267, 29. dum conficitur, graviora omnia doloris & febris 266, 24. 270, 39. puris inchoati sævos dolores, confectio miscere; quomodo intelligendum 265, 48. in pure conficiendo celeritas, ubi posita 264, 56. tarditas, ubi sita 264, 66. puris cito confectio, citam habet rupturam 263, 43. pus in qua parte thoracis additum lateat, ut innotescit 291, 30. ab empyemate inferarum pulmonis alarum, quomodo explorandum 290, 51. sæpe funditur, suppurato intra venas humore, & sine ulcere partis quàm ipsæ circumfluunt 307, 16. 17. è vomica antè non erupturum, quàm exorta fuerit nova quædam species doloris, tussis, dispnoæ, cum pyelismo 265, 8. dum erumpit, membranae dissentio major, & pruritatio molestior 265, 10. puris boni & laudabilis exitus omnis, undecunque sit, salutaris 336, 38. in puris exitu cautio non minor, quàm in suppuratione ipsa 287, 28. puris expurgatio sursum, sit spuendo 265, 64. puris a crimonia mordens vicina corpora, eodem modo horrorem ciet, quo acria medicamenta 263, 37. puris vellicantis molestia & importunitas, noctu major quàm interdiu 261, 11. pus circa cor putrescens, in prunum effusum facit 296, 36. pure in thoracis sinu stagnante, quicquid eò confluit, in pus vertitur 288, 52. 53. puris in thorace copia & abundantia, unde innotescit 291, 23. puris in thoracem effusi signum præcipuum, gravitatis & febris levatio fugax 263, 43. 48. pus effusum, quod prius erat in pulmone diffusum, horrorem ciet 267, 55. pus in thoracem effusum, citò vacuari debet 264, 36. puri vacuando è thorace antequam opera detur, caput rescicandum 263, 20. puris sputum malum à sanguinis sputo 273, 11. pus amurcosum, cœnosum, foras effusum, lethale 154, 2. pus glutinosum, difficultas spirandi, & excreandi; mutuas operas trahunt in ægri perniciem 271, 34. &c. pus spumans & fervidum, unde 268, 5. pus malum, quacunque foras exeat, desperationem adfert 287, 29. pus quibus concutiendo editur cœnosum, & fœdi odoris; ut plurimum moriuntur 273, 19. 412, 61. a pure quibus coloratur specillum, velut ab igne; omnes intereunt 412, 60. purulenti, quinam propriè 260, 55. purulenti ex pleuritide aut peripneumonia, ut dignoscuntur 260, 41. &c.
- Pustulæ, quot nominibus dictæ 368, 62. omnes, collectione ichoris maligni exoriuntur 368, 61. ejus rei argumenta 59, 20. serpentes supra bubonem, ad pubem & ilia; ventrem accusant vitii 546, 42. toto corpore, unde 131, 8. ambullis similes, unde 303, 23. 46. 368, 61. &c. pestilentis morbi propriæ 368, 71. quænam pestiferæ 366, 1. 2. virulentæ suis veneræ, non nascuntur *κατ' ἐξῆς*, sed *ἐξ ὅλων* 480, 7. in censu hecchymatum non continentur 480, 5. morbi sunt potius quàm abscessus 480, 8. 9.
- Pyrotica nostra, ex quibus conficiuntur 309, 30. 31. pyroticum, quomodo adhiberi debet ad puris vacationem, in thoracem effusi 286, 30.
- Q.**
- QUALITAS** corporis, triplex 56, 32. in quibus cernitur 373, 36. &c.
- de Quartana, vide ad nomen *Febris*, sub litera F. quartanarii, magno morbo non corripiuntur 255, 9.
- Quaternarii sunt, qui septimum, undecimum, decimumquartum diem agunt 193, 47. quaternarii ante vigesimum, critici 487, 11.
- Quietis diurnæ atque nocturnæ ratio, non par 386, 23. quiete naturali nihil melius, nihil amicus naturæ 44, 48. molesta, nihil magis pestiferum 44, 50.
- R.**
- RAUCEDINES** & coryzæ, decrepitis non maturescunt 418, 53.
- Raucauitas author catarrhus 361, 69. raucauitas, arteriæ inæqualitatem ostendit, catarrho imbutæ 275, 55. 276, 30. cum raucauitate rrsis, quid indicet 306, 50. 56. raucauitas cum tussi conjuncta, phthisis prænuncia vel consecraria 306, 57. cum tussi si oborta; prava *πυρεσις* 361, 41. cum tussi & alvo liquida; pus edit 276, 27. 361, 41.
- Recidivarum tres causæ 484, 51. recidivæ ab iis veniunt, quæ crisin subeunt ante diem, si cruda sit crsis 330, 59. Recidivæ amica, qualia 207, 61. recidiva, unde pejor priore morbo 332, 15.
- Recurfus omnis, quomodo fit 33, 42.
- Redintegratio corporis vel humorum è natura egressorum, quomodo comparanda 353, 57. 58.
- Refectioni ubi studendum 76, 66.
- Reflexus omnis, gravissimus 222, 38.
- Refrigeratio naturæ præcalidæ, aqua pota & quies 313, 44. refrigerationis eximiae, quænam causa 189, 30. refrigeratio mortifera, quæ 530, 40. de refrigeratione, vide plura sub litera F, ad nomen *Frigeris*: & *Perfrigerationis*, sub litera P.
- in Renibus, ventriæ nudæ atque suspensæ 473, 64. 65. renum virtute, liquor è venis attrahitur *κατὰ φύσιν*: vel contrà, eò cietur; aut sua sponte injussus & concitatus, aut aliunde transmissus 490, 29. 30. renes in diabete, aviditate sitis explendæ, summa vi, urinæ materiam ad se rapiunt 516, 60. in renibus, nondum *ἡγερσι* 415, 70. calculi coagmentatio fit de improviso 518, 54. 55. renum lapidis coagmentatio, *κατὰ τὴν ἡγερσιν*, vesicæ, *κατ' ἡγερσιν* 409, 10. 518, 70. renis occupati calculo & inflammati, cessat officium 518, 59. in renis alterius sympathia, urina parcè & crebrè emittitur 518, 64. renum empyema, in lumbos expressum, ipsos intumescit facit 367, 43. renum aut vesicæ exulceratio est, si quis sanguinem aut pus meiat 348, 3. renum & lumborum dolores, vicissim se mutuo excipiunt 367, 39. 367, 40. renum dolor repente obortus, cum urina suppressa, lapillos, aut crassam urinam meiendo reddendam ostendit 518, 33. 34. 522, 5. 6. in renibus dolor acutus, motu calculi 499, 55. gravis mansione calculi 518, 49. in renibus, doloris gravis in peracutum, & peracutus in gravem, transitus esse solet 518, 52. renum epiphænomena nulla, quàm de urinæ, aut per urinas 489, 67. renum incendium vehementer, ad se rapit quicquid serosi est humoris 503, 5. in renibus, quatuor morbi 367, 29. renibus sua est sitis 247, 70. renum sitis inextinguibilis, potionem avidè rapiendo, ipsam in alvo & venis mitigari non sinit 491, 29. ren quibus focus languet effectus & marcidus, iis in sæva nephritide urina supprimitur 518, 64. 65.
- Repletio omnis, propria vacatione exolvitur 84, 29. repletioni debetur plebotomia 200, 13. repletio nulla, cum magna conjuncta cacoehymia, alvi profluvio exolvitur 36, 64. capitis, ab excursu, quænam paraphorica 177, 45. à repletionem qui nascuntur morbi, vacatione sanescunt 464, 20.
- Repellentibus interdendum, ad inflammationem frontis arcedendum à tramate 148, 60. 61.
- Relapsus & interitus, unde 41, 51.
- Reliquæ superflites, relapsus adferunt 63, 6. in hypochondrio superflites febris extinctæ; malæ 93, 48.
- Resolutio quælibet, ubinam in propinquo 351, 1. paraplegica, convulsione sanescit 181, 3. paraplegiæ propinqua, an convulsione sanescit 194, 14. unus loci convulsionem facit alterius 77, 68. pars absoluta, conjunctam habet sensus & motus privationem 180, 44. resolutionis in convulsionem transitus, melior quàm contrà 218, 14. resolutio universalis, respirationem adimit, & propterea vitam tollit 260, 3. 4.
- Respiratio, quid 136, 17. 45. vitæ socia individua 409, 46. communis omnium vocalium animantium 136, 18. 19. naturaliter constituta, in quibus consistit 137, 31. spiritus æconomiam benè aut malè moratam esse testatur in usu, voluntate, & actionibus partium spirabilem 379, 1. &c. respirationis usu & motu sublato, vita produci nequit in longum tempus 41, 86. causæ finales, quænam 136, 45. instrumenta duplicia 136, 63. respirationi prima laus debetur vitæ hominum conservandæ 137, 41. 42. per respirationem est vita 355, 27. respiratione vita vel ad punctum temporis carere non potest 135, 34. 35. in respiratione quatuor consideranda 137, 34. in aëre, certi gradus 136, 34. respirationis symmetria simplex & unica; defectiones multæ 137, 44. &c. in respiratione, voluntas ab electione 136, 57. respirationis *αποσπέρσις*, ubi cernitur 136, 50. species duæ; una libera, altera coacta & vim experta 136, 63. respiratio libera, ubi cernitur 136, 66. libera, quæ cordis voto respondet, vim ejus vivificam multum augeat 433, 44. &c. respiratione libera, & inculcata nutritione, vita hominum sustentatur 267, 42. libera suscipitur atque absolvitur *κατὰ φύσιν* 410, 10. liberæ, ad inspirandum, inservit diaphragma 137, 1. liberæ, ad expirandum, serviant abdominis musculi 137, 1. 2. respirationis facilis & liberalis, mirifici fructus 135, 45. 46. respirationis libertas, præclare ad salutem apparet & facit in omnibus morbis acutis 381, 26. libertas, gravidis potissimum & sibi, & foetui, expetenda 440, 14. *ἀνὰ*, ubi 136, 51. respiratio violenta, ubi cernitur 136, 69. respirationi violentæ respirando, inserviunt quaterni abdominis musculi expirando, binj abdominis musculi 137, 2. 3. respiratio, quando in vitio esse dicitur 137, 58. 59. cum tollitur, vitalis officii vacatio est 355, 27. quomodo tollitur 355, 28. &c. respirationem, quænam omnino adimunt 219, 4. &c. adimit vera cyanache, ductu spiritus intercluso 335, 41. adimit syncope, sublato

lato spirandi usu 335, 41. admittit intercepto motu thoracis, apoplexia fortis 335, 39. tollit, pulmonis inflammatio, & thoracis oppressio 285, 19. 20. ad respirationis angustiam, plurimum facit aucta in corde spirandi necessitas 407, 35. &c. respiratio unde plane asmanica 410, 25. respirandi difficultas, unde 168, 1. respiratio difficilis frustra tollendo augetur 276, 5. 6. in respiratione difficilis parva & crebra; graviora multo incommoda, quam in difficultate spirandi crebra & magna 385, 32. &c. respiratio difficilis, periculosa in phlegmone partium spirabilium quam a crescente una 305, 36. respirationis difficultas incepta, quatuor differentiae 139, 70. respiratio in faucibus elisa, & intercalis vox, ut differant 133, 61. &c. nuncia convulsionis 133, 67. respirationis frequentia, quid 138, 16. respiratio frequens, quid denunciet 738, 20. frequens & parva, vel ab infirmatione partium spirabilium, vel ab earum oppressione 415, 29. &c. 251, 11. 265, 54. 304, 3. 337, 63. respirationem magnam edit partium spirabilium obedientia 364, 23. 24. 27. respiratio magna & frequens, fohus cordis incendio confagrat, inspirabilis 165, 18. magna & rara, opposita parvæ & frequentis 138, 43. delirii proprium signum 138, 53. 54. 139, 21. 364, 17. 452, 56. foras magna intro parva; periculosa: sic intro magna, foras parva 140, 2. *utrinque*, eadem quæ *utrinque* 34, 23. 24. minutula cum in propinquo mors est 35, 44. moderata, quænam 137, 36. obicura, ad quid referenda 140, 49. mortiproxima 362, 45. respirationis obscuræ exempla, in verè hyftriciis 140, 48. parvitas, quid 138, 19. 20. respiratio parva & crebra partium spirabilium laborem, vel inflammationem denunciat 165, 17. 179, 50. parva & frequens materna, pejus habet factum quam matrem, & quare 433, 47. parva & rara, coniectura spiritus frigidi 139, 32. 410, 24. respirationem raram, & magnam edit dementia 364, 23. respirationis suppuriosæ difficultas posita in necessitate spirandi, & contumacia partium spirabilium 433, 37. respirationem tardam inspirando edit cerebri & facultatis infirmitas 364, 24. respiratio tarda, quæ cernitur in lenta inspiratione, & properata in expiratione; sui officii vacationem brevi futuram denunciat 364, 28. 29. tarda & velox, quænam 201, 4. tarda & properata periculossissima 120, 31. respirationem velocem expirando, edit vaporis fumidi abundantia 364, 26. respirandi necessitatem febris adducit, dum æstu coincidescit 432, 65.

Reiponia pauli per protervæ, melancholica 38, 63. ellera 29, 67. 38, 62. proterva moderati hominis, mali sunt omnis 29, 44. 46, 6. 379, 58.

Retractionis causa, partis empyreum superles 252, 40. qui revolvunt subinde, subinde; malo sunt loco 482, 36.

Rhachis, ex 24. vertebis constituta 179, 44. naturaliter constituta, est *ῥαχίς*, *ῥαχίς*, *ῥαχίς* 276, 16. pro lumbis 133, 31.

Rheuma omne vel concitatum, vel consilens 120, 18. rheumatis concitati anadrome quæ peripneumoniam fovet & auget; periculosa 278, 3. concitati triplex causa 219, 57. consilientis contumacia in coquendo & expurgando, periculosa 278, 6.

Rigor, quid 1, 23. 6, 35. 68, 11. 207. 68, 69. unde 68, 18. 78, 5. quomodo fit 1, 63. 6, 33. omnis, motu cietur 418, 67. quomodo movetur 1, 42. rigoris materia, intus foras prorept, forique suam excitat concussione 467, 57. unus idemque index, qui & illius causa 509, 65. 66. rigor omnis, cum frigore manifesto cietur 6, 68. nomine frigoris significatus 2, 39. rigoriferæ omnis causæ sensio, ubi primum apparet 6, 67.

in rigore caloris vivifici afflictio unde 1, 51. rigoris concussio per afflictionem caloris nativi, febrem accendit in corde 467, 57. rigor, febrium penè omnium comes 1, 39. sine febre nunquam cietur 261, 1. 467, 60. in febre tertiana, unde 216, 55.

quibus adest suppuratio urina 15, 25. 485, 59. 538, 8. rigoris significatio certissima, cum urinae suppressio incidit *ὡς* *ῥιγὴς* 534, 60. 70. rigor ut est urinae suppressæ symptoma: ita rigoris, urinae suppressio 514, 7. 8. moderatus, ubi ciet liberalem hæmorrhagiam 20, 49. in dorso, & ex dorso, quomodo differant 177, 63.

in dorso, ex appulsu cacochymie *ὡς* *ῥιγὴς* 177, 68. ex dorso, initium ducit ex proprio dorso vitio 177, 69. in dorso, febris denunciat focum, non ubi fit: sed unde cietur 177, 67. ex dorso, ipsam partem unde venit, laborare ex causa dolorifica illuc concepta, ostendit 177, 69.

rigores qui sine ulla parte afflicti sunt, è lumbis & dorso causas & principia ducunt 2, 3. rigorum ex dorso vis, quàm aliorum, gravior 8, 10. 119, 41. rigor dorfi ab empyemate, pelliferus 8, 10. rigoris occasio & origo, duplex 1, 65. 147, 8. &c. rigor omnis, aut à vasis, aut ab ulceribus 159, 52. 173, 62. 240, 35. 36. 263, 34. 302, 71. 352, 30. 429, 1. 452, 12. 509, 68. in rigore à vasis, distinctio est causæ ipsam cientes; naturæ merito, vel ut symptoma 452, 24. rigor à vasis, naturæ merito excitatur, criticus & periodicus 412, 26. vasis est symptomaticus, cum frustra cietur, nec ulla est vacuatio materię rigoriferæ 452, 34.

rigoris crebra concussio in empyemate velut erasulio 456, 51. 52. 509, 66. 509, 68. 510, 7. rigor, gravis cum crisi 185, 45. triplex, criticus, periodicus, symptomaticus 1, 43. criticus, unde & quomodo excitatur 9, 24. 102, 40. criticus, sudoris & fursum 13, 22. 85, 38. 191, 53. 204, 2. rigores critici & periodici, ut terminantur 22, 41. ri-

gores quibus sunt tum critici, tum periodici, abscessus raro sis sunt 508, 17. rigoris sudoriferi critici, serè prænuncia urinae suppressio 503, 35. rigor criticus, semel tantum in febre acuta cietur ad crisi: nec recipit *ῥιγὴς* 457, 40. 41. 509, 60. criticus in febre ardenti, non, nisi cohibita sponte urina, cietur 509, 60. causi proprium *ῥιγὴς* 6, 30. sudorem denunciat, quo quiescit causus 8, 14. in febre ardente, si loco apparet, eam exolvit 1, 59. 6. 35, 39. in febre ardente, quomodo funellus 6, 17. 42. 185, 49. rigoris periodici nulla prævisio, nisi de specie ac periodo atque typo febris rigoriferæ 509, 62. 63. rigor omnis qui bene fit, ac duce natura suscipitur; aut febris acutæ in totum, aut paroxysmi diurni discessionem prænunciat 515, 5. 6. 7. periodicus febris tertianæ, quomodo excitatur 515, 2. periodicus febrium intermittentium, nihil aliud nisi paroxysmum denunciat 457, 40, 41.

symptomaticus, pessimus 1, 44. quomodo excitatur 1, 49. 70. 12, 30. mortis præcursor 1, 15. 28, 38. non solum ab visceribus, sed & apostematis in pus mutatis 240, 38. in rigore symptomatico, aphonia quomodo fit 2, 54. rigor symptomaticus empyematis ab ichore stagnante frustra exortus, novam adducit *ῥιγὴς* atque phlegmonem ubi cietur 398, 25. rigores ab empyemate, crebro cietur, semper symptomaticus 452, 21. rigor symptomaticus ab empyemate tromatis & capitis fauciat, mortem subesse testatur 352, 24. 25, 30. ante diem septimum, malus 9, 30. rigores 6. diei, iudicii sunt plane finituri 9, 16. 33. 192, 39. diei 17. & 24. contumaciam morbi denunciat 8, 6. rigoris & sudatione crebra vicissitudo, pelliferus 7, 52. à rigore, in tremorem mutatio, mala 15, 5. rigores, æstus, non nihil mortiferi 282, 41.

ad rigoris inimicam vim pertinet rigendi frequentia 7, 33. rigores crebro supervenientes aphoniæ, tremore oborto quiescent 14, 58. crebro cietur omnes *ῥιγὴς* 452, 5. qui crebro cietur, *ῥιγὴς* facient materię rigoriferæ, ad cor, diaphragma, & caput 1, 36. 6, 52. 108, 29. 178, 1. 261, 2. 302, 71. 352, 25. 26. 441, 40. 252, 5. sæpe in morbis acutis frustra cietur 199, 14. qui crebro cietur in acutis; pelliferi 11 ult. veterinosi qui crebro cietur; funelli 8, 49. rigor frequens in febris assiduitate, fractis jam viribus; pelliferus 6, 48. 7, 21. 41, 30. 267, 58. 303, 14. 452, 37.

à rigore, cum cephalalgia, vires proferri; funellus 12, 15. 15, 14. rigor, hæmorrhagiæ succedaneus; pelliferus 204, 1. mulieribus exortus à lumbis, inde prorept per dorsum ad caput 147, 11. 418, 71. cieri non debet, cum in gravitate suppressio est menstruum 440, 43. 44. omnis, cur gravidas male habet 440, 41. in gravidis obortus periodicæ aut criticæ; tactus incommodi cietur 440, 43. obortus symptomaticæ, ab empyemate; securitatem vitæ admittit puerulo & matri 440, 44. partum in propinquo, accelerat 457, 47. puerperis exortus, febrium est symptomaticus; non autem criticus nec periodicus 420, 2, 3. rigoris lochia cohibentis, in tremorem mutatio, mala 457, 2. rigor *ῥιγὴς*, qui 12, 61. cum opisthotono, necat 12, 60. 66. 23, 28. 147, 67. 218, 7. rigores tritæophyrum febrium, inordinati atque erratici 8, 24. 14, 44. incerti tritæophyrum, qui medio febris cursu exacerbantur, valde maligni 14, 29. rigor phreniticis accedens, malus 8, 68. à rigore qui perfrixerint, caputque & collum doluerint; hi voce capiti, oborta sudatiuncula, ut se collegerint, moriuntur 1, 21. 488, 41. cum rigore quæ sistuntur urinae, sunt pravæ & convulsivæ 13, 52.

ῥιγὴς *ῥιγὴς*, quænam: & quomodo explicanda 13, 2. rigentes crebro, tremor superveniens necat 207, 7. 8. Rima, similitudo futuri 392, 58. *ῥιγὴς* *ῥιγὴς*, quid 102, 52.

ῥιγὴς idem, quod *ῥιγὴς* 232, 61. Rubor, sanguinis abundantiam designat 56, 69. 70. phlegmones pathognomonicum signum 106, 9. 120, 19. 248, 64. rubor & macies, planè *ῥιγὴς* 261, 48. 442, 23. rubores narium, signa liquidioris alvi 125, 55. ruboris ab utero ad sinum pudoris propagatio, illac futuri exitus materię purulentæ, signum ostendit 447, 26.

S.

SALIVA, quænam secuta 209, 33. salivæ albæ significatio, unde comparatur 125, 13. muliæ putris, & falsæ periculum, quomodo fit 294, 8. quæ prorept in omni falsio cardialgico, sursum *ῥιγὴς* denunciat vitiosi humoris 482, 64. 483, 1.

Salii & amari, affines sapores 275, 71. Salutis non minora sunt argumenta in qualitate corporis, quam in actionibus & excrementis 374, 30. salus dubia, certa desperatione potior 344, 29, 30. desperata, ubi non sperabilis pepasimus 497, 60. salutis desperationem adfert quidquid morbum auget fovetque, & unà corpus facit infirmum 321, 20. salutis ac vitæ ibi certa desperatio, ubi vitalis officii proxima vacatio atque privatio 355, 26. 67.

Sanatio, quid 487, 25. Sanguis, omnium succus naturæ charissimus 551, 66. 67. humorum omnium utilissimus 495, 47. est nectar vivificum quo partium vivacitas recreatur & reficitur 56, 50. 192, 8. in sanguine, vitæ focus 285, 15. sanguinis copia, unde 198, 2. sanguis vere augetur, unde 327, 68. in motu est prima diei parte

parte 386, 58. sanguinis dominatu, homines tenentur manē
386, 45. appellus κατ' ἰσιν, gaudet carnes, ut ejus fruuntur
assimilatione 437, 66. non κατ' ἰσιν 437, 65. frigida humida
portio; ἰσιν, Aristoteli 540, 71. crassum atque viscidum,
κατ' ἰσιν, ἢ κατ' ἰσιν 541, 1. sanguiserosior, aut natura, aut diæta
461, 66. natura, in quibusdam 461, 65. &c. diæta vitio,
quibusdam serosior 462, 3. &c. maternus, per umbilicum,
purus ad foetum transmittitur 423, 16. in infantia & pueri-
tia, ad incrementum simul & nutritionem assumitur 415,
21. 12. sanguinis nulla redundantia in infantia & pueritia,
ibid. sanguis, quibusdam ætatibus naturaliter fluit & nari-
bus 327, 65, 66. sanguinis profluvium, in quibus cernitur 416,
22. &c. profluvii nulla causa in ætate constante 419, 39. san-
guis in venis tantum, & corde, flabulatur 190, 43, 44. sangui-
nis è cordis sinu exclusio, vivifici nectaris paupertatem infert
273, 7. sanguis φλοιδός non habet nisi ubi habet 249, 62
naturaliter institutum & consuetam 473, 58, 59. non alibi quàm
intra venas, incorruptus conservatur 399, 23. extra venas,
φλοιδός non habet 176, 9. 531, 71. in venis aliquantisper sub
dio expositis, corrumpitur 399, 24. 25. venis expressus cor-
rumpitur atque grumescit 176, 4. 399, 23. sanguinis proprium,
grumescere 535, 71. sanguis grumofus, non floridus est nec
lucens 546, 52. grumofus, multum obscurus, nigricat 547,
43. in amplitudine alvi citò concrevit atque grumescit 437,
37. 473, 60. sanguinem, ut grumescat in intestinis; commo-
rari est necesse 536, 5. sanguinei grumi si nigrescunt; determi-
ni 536, 3. sanguinis in utero grumescens, gravissima incom-
moda 237, 38. 39. sanguineum multum grumofum fundere;
lethale 535, 65. sanguinis profusio, varia 204, 51. sangui-
nem profundere plus quàm decet; malum 192, 11. 536, 17. san-
guis quibus sæpe & multum profuit, maleficæ sunt alvi: mo-
do coctæ non sint urinæ 324, 59, 60. sanguinis nullius vacuatio
in bonis ducenda; nisi ejus qui tantum cietur è venis per nares,
aut per hæmorrhoides 472, 47. 48. pepasmus, omnium hu-
morum mittissimus 334, 17. 18. sanguis purus, si sero naturali
careret, in vitio esset 423, 21. 22. syncerus, sui feri expertus
489, 46. merus, est niger 473, 47. merus, aliquando alienæ
mixtionis expertus 286, 11. sanguinis perturbatio intra venas, du-
plex; una symptomatica; altera critica 512, 58. sanguine per-
frigerato, corpus ut variè coloretur 369, 20. sanguis natura
rubens, dum ardore nigrescit, colorem exhibere puniceum
369, 13. 14. cujusmodi tandem is fuerit, qui fursum i. per os
redundat, nihil habet securitatis 196, 55. 204, 51. 205, 36. 272,
64. 65. 285, 45. 286, 13. 464, 13. 472, 41, 42. 536, 25. sangui-
nis per os excreto nulla bona nisi fortasse, cohibitis mēstruis,
ejus vomitio est per vasa pulmonum 472, 44. sanguinem per
os effundendi consuetudo, pessima 286, 13. sanguinis vomitio
vel è ventre, vel è pulmone; apud Hippocratem 463, 66. san-
guis ex alvo ruber ac niger, cum vomitu 271, 38. ruber & li-
quidus, de alvo exprimitur 473, 56. sanguinis rubri vomitus
nihil à se mutati, opinionem facit apertæ vel erosæ venæ in
fundo ventriculi, vel in ore ipsius 473, 61. 62. copia in pulmo-
ne, unde & quæ 292, 3. &c. sanguis qui è pulmone erumpit;
floridus & spumans cum tussi 272, 37. 285, 49. 292, 2. 21. 23.
sanguis à pulmone manans, quænam vena 292, 25. 26.
sanguis è thorace, parum bullatus, cum tussi atque dolore 272,
38. 39. natium, in cerebrum repulsus, convulsionem & epi-
lepsiæ adducit 198, 58. 59. à sanguinis bile per fursu transitu
ad caput, hæmorrhagia vel delirium 102, 8. sanguinis biliosi
ad caput anadrome, quando ibi subsistit, nec foras emittitur per
hæmorrhagiam, tum in parotidas mutatio est 500, 44. 45. san-
guinem statim periodis, quinam profundunt 204, 48. &c. qui sta-
tis temporibus fundunt, si non profundunt, epileptici sunt 198,
60. 320, 48. 49. 438, 19. aut symptomatis cerebri gravissimis
exercentur 272, 24. 297, 20. sanguis è gingivis exudat, insu-
per alvo liquida, lethalis 554, 60. &c. melendo reddirur de
improvisò, rupta in renibus venula 473, 62. 63. sanguinem
aut pus qui mejit, vesicæ aut renum exulcerationem ostendit
502, 22. sanguis liquidus, si confestim exit, tum in ipso pur-
gationis fluxu, tum postea ab assumpto medicamento, malum
551, 50. quomodo nigrescit 369, 15. pejor nigro, non est
536, 4. sanguinis purgamentum nigrum; duplex; melauchio-
licus succus, & atra bilis 537, 6. 7. 8. sanguis niger, per hæ-
morrhoides ductus; laude conspicuus 272, 56. 472, 46. san-
guinem nigrum hæmorrhoidis à medicamento commoveri;
promptum 551, 53. sanguis ater hæmorrhoidis, multis com-
modis beat aegrotum, idem dejectus, multis auget damnis 531,
62. 63. niger φλοιδός, per alvum transmittitur 473, 56. ni-
ger fursum, specie ipsa pessimus 272, 65. ater, de vitio suæ
stationis, metastæo vim adfert; & è venis egressus, intestina
pererrat 531, 69. sanguinis atrii infusa dejectio, hepatis ævi-
dus denunciat 531, 66. sanguinis qualitate malè affecti, idem
varie 418, 14. vitiorum emendatio, posita in caloris nativi
virtute 545, 62. sanguis ubi in vitio non est, ubi κατὰ τὴν
φύσιν, κατὰ τὴν φύσιν, nullum phyma enascitur φλοιδός
de peripneumonicum 415, 16. 17. sanguinem maximè cor-
rumpunt, dolor & omni vacuitas 214, 16. 351, 20. 21. à san-
guinis (puto, puris) spurum, malum 273, 11. 293, 43. sangui-
nem è diverso fluere; malum 180, 43. 543, 20. incisa effluen-
tem vena inhibemus, cum volumus 551, 71. 556, 1. 2.

sanguinis detractionis capiendò delectu, ad quænam atten-
dendum 289, 45. à sanguinis detractione incipiendum,
ubique purgationis & phlebotomix necessarius usus
incidit 167, 39. 40. 245, 65. sanguinis detraçtio, animi de-
liquium attingens in febribus ardentissimis, totum repente ha-
bitum refrigerat, febremque extinguit 547, 5. 6. Sanguis non
detrahendus ad omnem partium gravitatem 366, 7. sangui-
nis detraçtio è propinquo, propria plethoræ vacuatio 198, 64,
200, 12. in sanguine detrahendo, vena secunda κατ' ἰσιν 189,
53, 54. sanguinis detraçtio, quibus in malis unicum curatio-
nis ἔκδοσις 167, 35. sanguinis detraçtio, curationis ἔκδοσις
ad retractionem rheumatis concitati, & ad detractionem
consistentis 169, 4. sanguinis detraçtio κατ' ἰσιν, ἔκδοσις cu-
rationis phlegmonarum lytrophycarum 190, 36. 245, 62. tre-
morem sanat obortum initis febrium 71, 2. exolvit mala quæ
ex dorso ad cubitum veniunt 146, 1. non confert, ubi nulla
phlegmone 440, 9. quos offendit 370, 63. &c. sanguinis
largæ detractionis quænam incommoda 226, 64. à sanguine
exhausto perit animalitas 408, 20. sanguinis detraçtio, cui re-
frigerationi prodest 203, 24. in torpida perfrigeratione, ma-
la 203, 10. 365, 13. 372, 53. 455, 55. sanguine effuso, qui-
bus est sudatiuncula cum tremate; gravissimum habent malum:
vitanque finit voce capti, nec opinantes 447, 57. sangui-
nis excretio solita, si jure & loco non fiat, alio casum infert,
ut exitum habeat 306, 9. 10. sanguinis per ventriculum
excretio, semper mala; 472, 45. sanguinis quænam expulsi-
o, tabis consecutionem adfert 273, 10. 293, 36. 37. expulsi-
o maligna tantum, pus edit 293, 44. sanguinis stillicidii causam
adfert, quidquid vaporem sursum effert, nec dissipat 300, 49.
subtilium quid denorat 201, 59. stillicidium nullum, in bonis
ducendum 20, 57. 32, 55. 50. 66. 74. 62. 65. 92. 43. 49. 122,
45. 139, 7. 197, 25. 197, 57. 201, 57. 275, 11. 523, 33.
subtilium quoque nam in bonis ducendum 270, 1. 2. 4. die,
sperabilem crisin ostendit per hæmorrhagiam 7. die ventu-
ram 449, 53. stillicidia peiora, critico die expressa 193, 7.
8. stillicidia nigra, critico die expressa; mortifera 193, 8. 9.
stillicidium è naribus, die quarto; malum è malis orium 377,
23. stillicidia undecimo die, difficilia 32, 66. 92, 51. 270,
18. subtilium quod sæpius redit, eò pejor res eunt 201, 41.
subtilium narium cum exiguo sudore frigido, peiorem in
modum exortum; pelliferum 556, 60. stillicidium cum tor-
pore & sorditate, mortiferum 197, 58. sanguificandi actio,
ope & ministerio 4. facultatum fulcipitur, attractricis, re-
tentricis, costricticis, & expultricis 304, 46. 47. virtute
& integritate hepatis perficitur 304, 46. 47. san-
guificatio, unde naturæ votis respondet 304, 52. 53.
sanguificationis unde labefactantur auxilia ibidem sangui-
ficæ operationis frustratæ, & longæ, diarrhœæ quæ
ventrem non adæquat in hydropo, causa eadem 316, 37.
sanguifica operatio frustratur, sanguinis materia intercepta
316, 38. sanguificandi frustratio, duobus fit modis 311, 48.
49. sanguificæ virtutis alienatæ duæ causæ; exolutio hepatis,
& exhaustum frictum 312, 36. 37. sanguificandi operis alie-
natio, similiter non fit; ab impedimento, & deperditione
functionis hepaticæ 304, 65. sanguificandi opere frustrato;
feri, pituitæ, & solum perennis generatio est 311, 45. 46.
sanguificæ operationis frustratio, hydropum omnium veluti
matrix 316, 42. sanguifica vis, ab exhausto perit 312, 56.
Sapientix vel desipientix, quænam causa 26, 43.
Sapores amari, amarè devorantur 294, 37. 38. saporibus
amaris, proportionem quadam respondent odores foedi & gra-
veolentes 294, 36. 37.
τὸ Σαπρὸν, idem quod ἀκαθόν, κακοῦτον, δυνάμις, ἀποκα-
ταλὲς 294, 38. 39. 40.
Satyri, priscorum lingua, nominati αἱ σατῆρες 106, 54.
τὸ Σκίρρην, idem quod τὸ Σαπρὸν 506, 44, &c.
Scirrhus, per se, vel ex eventu 445, 30. ex eventu, qui-
nam 445, 31. cur non dolet 445, 27.
τὸ Σκίρρην, quid 52, 13.
Scopus omnium quæ sunt in medendo, qualis 151, 19.
Σκωδῶν, quid 43, 54.
Scythæ facie fulvi atque capillis, unde 524, 41. &c.
Sectio lapidis est in vesica, non in rene 419, 20. non fa-
cienda in musculis temporalibus à chirurgo, in capitis pertu-
sione 389, 4.
Sede quæcunque pelluntur, illa vel intestinum, vel hæ-
morrhoidis caput 536, 71. sedis suppurationes dolorificæ; al-
vos perturbant 547, 11.
Segnicies omnis, unde 8, 69. ex rigore, hominem apud
se non esse ostendit 9, 11. à segnicie veternoia & febre,
periclitatur animus 383, 7.
τὸ Σειρρὸν, quid 83, 66.
Seminis essentia, esse quod est, ut aliud sit 402, 39. cau-
sa, κατὰ φύσιν 402, 43. semen, est τὸ σπέρμα ibid. inter semen,
pus, & hypostasin albam nihil interest efficiendi virtute: sed-
tantum materix capacitate 292, 40. semen est animatum
402, 22. in feminis animati igne & aqua, fatalis portio cor-
poris effingendi & procreandi 402, 24. semen, sanguine non
eget antè quàm absoluta fuerit foetus descriptio 460, 62. actu
fit animal, perficiendo, non per corruptionem 402, 37. ex
semine

femine factum animal est ens quod erat: sed non quomodo erat 402, 38. feminis ad animal, nobilior promotio, quam panis ad sanguinem 422, 12. ex femine imperfecto, quod inchoatum est, idem manet 402, 40. quorum semen & spermaticus humor, temperamento & complexionis non sunt naturaliter constituta; eorum status in vitio est 461, 64. Seminis effluvia, recto cursu in uteri sinum illapsi, nec ad generandum concepti, æquæ viri accidunt malo fati, atque mulieris vitio conceptu 461, 61. 462, 16. &c. Semen non mutatur in partem spermaticam, sicut sanguis in carnem, sed à testibus pellicitur, procreandi causa 401, 9. 10. seminis & partium inde natarum conditio, planè eadem 402, 41. ex femine quod perfectum est, si aliquid sui perdidit, expers est redintegrandi 402, 40. 41. semen virile & muliebre, in viro & in muliere 427, 4. 5. 460, 63. viri semineum, si vincit virile mulieris, inde nascuntur viragines 427, 10. si vincit femineum mulieris, inde mulier boni habitus, solida, & fucci plena 427, 11. 12. mulieris femineum, si jus habet in viri semineum, inde nata mulier, erit mollissima 427, 13. 14. muliebre virilis complexu fruatur oportet ad generandum 461, 21. muliebre ipsum per se, nihil gignit, præter pathema hystericum 461, 21. virile excipiendi, duplex impedio 461, 27. 28. 43. Seminis excepti, sed non concepti, signa 461, 56. &c. ibi non est conceptio, ubi vis ejus prolifica non fovetur, nec excitatur ad *τὴν οὐρὴν* 462, 44. 45. concepti, nec dum descripti excretio, vera est *ἐκ τῆς οὐρῆς* 428, 3. 4. semen *τὸ ζῶον* facile corrumpitur, si alio effundatur quam in matricem femine consocialis 399, 21. quomodo corrumpitur 462, 45. &c. corruptum, è locis expirat ad cerebrum, auram venenatam 467, 27. 28. Senectutis initium aliquando 60. anno, aliquando 63. 418, 56. 57. 420, 15. 16. 17. senectus ipsa per se morbus 163, 31. 289, 35. in senectute, neque excretio, neque abscessus sperabilis 73, 7. senes inedia patientissimi: mox homines constantis ætatis 418, 47. 48. Seniorum natura, in excernendo pigra 519, 30. 31. senibus, deorsum esse solet *πυρενός* 497, 44. senioribus bilis inclinatio ad icterum, vel ad dysenteriam 497, 48. senes facilius sanescunt à *τῷ τῆρας* & ad empyemate 290, 1. Sensus, à cerebro 375, 12. reapse semper in bonis 32, 44. communis, nunquam quiescit 48, 45. sensus quò plures labefactantur, eo deterius est ægro 39, 60. sensus hebetudo, quando apparet 351, 6. hebetudo qua sensus frangitur ipso- rum sensibilibus, propria *τὸ ἀνθρώπου* 350, 28. amissio, unde 390, 51. sensus ipsa, propria *τὸ θῆρας* 350, 37. sensus privatio à delirio, insidias sruat 452, 58. 59. senio- rum, vicinitate & societate affligitur 165, 26. Sentiendi vis amissa, revocari non potest 548, 34. Septenarii dies, quinam 200, 33. septenarius primus, du- bus absolvitur quaternarius 154, 41. septenarii, quater- narius prior indicat, posterior judicat 154, 42. septenarii post vigesimum, critici 487, 12. septenorum quartus index 200, 35. Serum, urinæ materia 532, 52. quod ad vesicam transmi- titur, nondum urinæ nomen habet, priusquam fuerit cò trans- missum 415, 70. sanguineum, mite 495, 39. 40. mitifica- tur ex facili 495, 24. movetur *εὐαίως* 495, 42. nihil facit *αἷμα* 495, 43. virtuti naturæ primis periodis facile morem gerit 495, 43. serum, quia humidius & tenuius, pepasini est dif- ficilis 495, 48. 49. ab omni inflammatione exudare solet 168, 56. exudans in phrenitide, ptyelissimum facit 168, 57. in pleuritide, siccam tussim excitat 168, 57. serosi humoris, cum ejus nimia est abundantia, triplex vacuatio, una per al- vum, altera per urinas, tertia per sudores 486, 1. Sexus utriusque distinctio triplex, ab utroque semine paren- tis utriusque 427, 8. Signorum syllogisticorum ea insita & instituta condi- tio, ut ea semper subesse ostendant quæ indicantur ab illis 473, 13. 14. signorum, constans & firma debet esse prognosis in alterutram partem 337, 64. è signis quæ ducuntur argu- menta discessionis vitæ aut morbi, firmiora quam quæ è sym- ptomatibus 239, 12. 23. signis cum salutaribus quæ nihil concedunt, aut quæ misceant cum pravis, perniciofa 27, 15. 42, 50. 170, 53. 244, 65. 245, 1. 278, 64. 501, 50. 51. signum unum pravam, morbi alicujus, aut partis obfesse pro- prium, pluris esse debet, quam decem communia 27, 52. signa critica & causæ, non sunt reciproca 5, 45. Silentium in morbis, melancholicum est, & unde 11, 37. 19, 32. 132, 46. 47. 357, 55. 363, 10. Similibus gaudent omnia 136, 31. Singultus, quid & unde 161, 33. 168, 2. 199, 60. 404, 4. 6. singultuum natura, quæ 25, 25. 390, 1. 2. tres causæ 25, 27. remedia tria, ex Hippocrate & Platone 25, 44. singultus, nascitur à repletionem vel inanitionem 25, 35. cessat spiritum diu chohibendo 136, 58. 59. singultus crebri cum laboriosa febre, mali 32, 7. singultus ab exhausto, qui 25, 29. Hippocrati & Galeno, non est convulsio, & tamen convulsio quædam est ventriculi 25, 34. singultus vel con- vulsio à perpurigatione, malum 25, 41. quinam, & quo- modo fit, qui supervenit eximie hepatis inflammationi 25,

58. 168, 7. 404, 24. 25. mortiferus, qui non tam ven- triculi concussione, quam ejus incidit convulsione quadam 481, 20. singultuendi finis, alvo ducta ex hiera picra 25, 47. singultuendi, ut finem fecit Aristophanes 25, 70. Sinistra finistris consocialia 190, 52. 53. 216, 3. Sitis, quid 59, 54. sitim quænam sedant 313, 9. 10. sitis varia 89, 7. sitis capaces, ventriculus, pulmo, uterus, re- nes 247, 70. 71. causa causi 248, 1. 330, 11. tædia, non facile nec toleranter feruntur 322, 66, 67. sitis, tussis, lin- guæ asperitas, à somno solent exacerbari & irritari 311, 3. 4. vacuitas cum squalida lingua; ab utero, non autem ab aliis partibus inflammationis 456, 21. 22. levatio falsò credita, manente causa sitifera, pessimè habet ægrotum 434, 10. &c. immeritò sedata in acutis; 27, 37. 29, 40. 33, 9. 126, 19. 279, 15. 434, 9. 452, 55. 456, 9. 547, 62. sitim, quæ facit merasum hepaticum, non expleri, nefas 313, 10. 11. sitiendi causa à tussica levi, ac leviter proritante; vel in ipso causa infringitur 456, 13. 14. Socia quæ sunt atque vicina, primùm & maximè variantur 286, 55. 56. 29, 58. Socratis vitia, & mores sanabiles Solitudinis affectus, quænam causa 357, 63. 64. Somnus est viscerum, exercitatio artuum; cibus carni- um 386, 28. 29. ad somnum incedendum requiruntur cerebri tem- peries, materia suavis somnifera, & tranquillitas animi 11, 46. 248, 7. &c. 361, 18. 19. somno conciliando materia apæ, sua- vis esse debet 511, 30. &c. Somni commodi 385, 66. &c. somni & cibi societas, concordia est ad salutem 386, 30. som- ni, hyeme longissimi 386, 34. somnus ægrotum quomodo reficit & recreat 44, 50. pro cimate 17, 70. inde impeditur 47, 3. admittitur crebra & ægra desicciendi cupiditate 533, 37. somnum, cerebri calida intemperies & perturbatio mentis iniri non sinit 511, 30. &c. somnus diurnus, is præscribens qui contra consuetudinem, se prandii epulis invitavit 386, 59. somni diurni maleficientia est, etiam in dormiendi necessitate illius qui vigilavit noctu 386, 37. in somno diurno mira vis corrumpendi & inficiendi corpora, humores, & spiritus 386, ult. somnus diuturnior, elixat 70, 3. diuturnior & arctior, corpus resolvit, elixat, capitis gravitatem parit 476, 1. 22. somni arctiores, nec turbulenti, firmissimam crisin denunciant 361, 18. somni arctioris vis magna pepasino ad crisin 361, 9. somnus, ubi delirium sedat, bonus 48, 62. profundus, stan- tem nutare cogit 386, 3. 4. quo in morbo lædit, lethale 45, 7. somni meridiani omnino mali 386, 62. somni vacuitas de nocte, ipsa per se morbus 261, 12. 13. 533, 38. 534, 15. somni aut vigiliarum vacuitas, pessimè, si quid aliud, habet ægrotum 387, 1. 2. somni vacuitas, non raro mortiferè ip- sos habet, quorum signa cætera videntur *ἀνθρώπου* 387, 20. somnos turbulentos facit *τὸ τῆρας*, & acris tetraque anathy- miasis 361, 26. somni turbulenti cum labore corporis, crisin incertam, nec stabilem, denunciant 361, 18. vespertini, om- nino mali 386, 62. veterinosi, unaque alios; mortiferi 93, 66. Somnia confusa, quomodo fiunt 4, 59. Sonus unde, 379, 17. 18. in flatu, unde 379, 18. An Soporari, ubi vis malum; 76, 4. 91, 11. 430, 35. quib- us Sopor; iis à spumante dejectione morbus exacerbatur 338, 32. Soporari à crisi, post diuturnam somni va- cuitatem, non malum 383, 18. *τὸ Σωπεῖν* natura vergit ad biliosum 538, 17. Spasina unde sit, & unde nomen habet 232, 59. 281, 15. 16. &c. spasmatis species & differentie 281, 15. &c. 283, 42. &c. spasma, sua sponte accidit, vel prævium 232, 64. spasmatum, dolorum memoriam deintegro renovant 283, ult. spasmatum thoracis, gravia 284, 4. *τὸ Σωπεῖν κινῶν*, quid 130, 1. *Σωπεῖν* à sopore aut catoche, quid significet 14, 9. Speciei ejusdem, ideæ variæ 402, 53. Spermaticarum partium, non sperabilis regeneratio 304, 20. Sphacelus propriè, quid 96, 58. ossis syderatio 96, 60. 128, 18. sphacelismus, quid Aristoteli 96, 71. sphacelismi descriptio Hippocratis 97, 18. sphacelus, & *τὸ σφαιλλίζον*, ut differant 96, 71. sphacelismus cum amputatur, nulla re- stat basis nec fundamentum accretionis 401, 42. 43. *τὸ Σφαιλλίζον*, ancipitis judicii est 15, 18. Sphincteris resolutio, & pudendi revulsio; *ἀνθρώπου* 347, 13. Spinalis medulla, non est medulla, ut sua esset offibus excre- mentitia 406, 64. 65. propago est cerebri, & origo nervo- rum ejus vicaria 406, 66. quorum nervorum origo & pro- pagatio 407, 9. tribus tunicis vestitur 407, 3. Spinæ partes quædam natura *ἰσχυρότερες*, ut cervix & lumbi 407, 35. quæ- dam *ἰσχυρότερες*, ut carina thoracis 407, 37. à spinali medulla vis magna partium naturalium & generalium 407, 11. spinalis medulla, quò abest propius à sua origine, cò ejus offensio perniciosior 407, 20. spinalis medullæ vulnus mortiferum 406, 11. 12. 406, 61. Spiritus atque humores mortalium, tales, qualis ær circum- fusus 136, 40. spiritus, vigilando exhaustur 385, 66. spiritus

- & nutritus labefacta œconomia vitam effluere necesse 277.
67. vitia inferuntur à temporum tempestatibus, præsentium
& exactorum 428, 23. 24. spiritu replentur in secunda valetu-
dine, musculorum interstitia 262, 37. Spiritui reficiendo &
inflaurando placida opus quiete 385, 67. spiritus accaloris cito
dissipatio & extinctio, citum quoque adfert vitæ exitum 433,
26. spiritui animali perveniendi quò & quâ viam affectat, li-
bertas adimitur, nervis constrictis vel oppilatis 350, 58. Spiritus,
pro actu spirandi 137, 67, 68. spiritus creber & sputum
inhibitum, mutuas tradunt operas 138, 37. spiritus statulenti
quænam causa 206, 31. 32. generatio cerebri indigena, vel
advena 202, 27. & unde eæ 202, 28. &c. cohibitio nulla inducit
dispositionem inflammatoriam 206, 38. 39. spiritum foras vel
inro sublimè duci, idem quod respiratio magna & rara, item
tarda & velox 264, 16. &c. spiritus ardens è cute expirans,
frigidus prius nare excluso, lethale 139, 47. 50. frigidus ex ore
& naribus; lethalis valde 48. 16. 139, 15. 37. &c.
Spiratio magna & rara in febre acuta, dementiæ signum 350,
52. minutula, parva & rara; certissimum argumentum exigui
& penè extincti 48, 14. rara præter usum necessarium, cum
instrumentorum libertate, signum delirationis 111, 27. spiratio
infectorum, propriè transpiratio 136, 19. de spiratione,
vide plura ad literam R, sub nomine *Respirationis*
Spirandi & deglutendi libertas necessaria, ad vitam tuendam
222, 47. 48. difficultas excreandi, & glutinosum pus; mutuas
tradunt operas in ægri perniciem 271, 37. difficultas aucta,
signum *emphysemæ* prægressæ rupturæ vomicæ pulmonis, aut
jamiam futuræ 264, 12. difficultas, quæ cum delirio despera-
tionem adfert salutis; duplex 48, 22. spirabiles partes, cor-
dis usui morem gerunt, inspirando spiritum, & expirando
vaporem 409, 45. 46.
Splenici, quoniam 328, 37. de splenicis supra, ad nomen
Lienosæ, sub litera L.
Spuma, quid 292, 7. non est sine flatu 529, 44. spumæ
causa, quoniam 179, 12. idea in humido circumtenio à spiritu
flatulento 529, 41. generatio, unde 234, 38. 39. generatio
in pulmone 272, 58.
Sputum quid 241, 12. unde manat 241, 39. absolutè di-
ctum, quid significat 241, 40. laudabile & spei plenum indicat
235, 34. 241, 13. pro expectorato 241, 13. pepsimo quale red-
ditur 241, 21. crassescit necessario, feritate domita, & pituita
exactè permixta 285, 70. oportet citò & faciliè expui, in om-
nibus laterum & pulmonum morbis 209, 25. 235, 32. 33.
proprium pleuritidis & peripneumoniz *emphysemæ* 236,
60. 243, 12. 13. 272, 1. 2. 464, 55. 468, 40.
proprium & unicum phthisis epiphænomenon 294, 5.
in sputi expurgatione, non est locus pharmaciz catharticæ
245, 66. expurgationes quæ convenienter ducuntur, salubres
245, 1. in febre lividæ, nigræ, biliosæ, omnes omnino ma-
læ 244, 71. sputum sanguinis spumosi, unde venit, & qua fer-
tur 272, 1. 2. omne quod dolorem sanat, beneficium 244,
29. quod non sanat dolorem, pravum 130, 41. 42. 241, 50.
272, 63. 278, 51. quoddam pravum 244, 29. in pectore
strepitus edens, mortiferum 278, 51. mixtionis expers, al-
bum est 241, 38. sputi albi, rotundi, & glutinosi pravitas,
ubi cernitur 241, 78. sputum biliosum, pravæ affectionis ve-
rum *emphysemæ* 246, 33. Sputa flava, paucò permixta san-
guine, ineunte morbo edita; valde salutaria 243, 57. pro-
vectiore morbo minus habent securitatis 243, 58. sputum
mere flavum, & signum affectionis pravæ 246, 45. 46. 472,
21. glutinosum, signum perusti humoris ab incendio, & ar-
dore quo pars incanduit 276, 6. in sputo glutinoso; tussis
& doloris molestia, & irrita thoracis concussio 241, 20. spu-
ta glutinosa, prava; & cur 241, 74. 75. glutinosa & falsilagi-
nosa cum raucitate; mala 275, 21. sputum glutinosum; diffi-
cili excreatione plus adfert detrimenti, quàm adjumenti 276,
4. 5. contumacia & partium laceratione, nocet 276, 8.
sputum inhibitum & spiritus creber; mutuas tradunt ope-
ras 138, 38. laudabile & spei plenum, cui flavum
exactè permixtum est 241, 37. lividum, quid signifi-
cet 243, 64. sputo in illo pravitatis summa sunt
omnia, quod est quàm maximè merum 242, 22. sputum
ita meracum, ut nigrum appareat; deterrimum 130, 45. 471,
10. merum, nunquam convenienter expurgatur 241, 63. in
sputi meri expurgatione, nulla salubritas 241, 63. mucosi &
fuliginosi, facili exitus 244, 24. sputa mucosa & fuliginosa,
perassimi capacia 244, 19. sputum mucosum, pepsimo fit
crassissimum & meabile 244, 25. cum sputo nigri qui puru-
lentum expurgant; desperati 271, 56. sputa prava, nunquam
in bonis ducenda 244, 69. sputi purulenti periculum, quo-
modo fit 294, 8. sputa putria vulgò dicta, quoniam 275, 58. 59.
sputi rotundi causa materialis & efficiens, quoniam 241, 79. 295, 24.
sputum rotundum glutinosum, album, nihil habet utilitatis 472, 12.
rotundum dementiæ prænuncium 242, 2. 295, 25. falsilagi-
nosum, erosionem nocet 276, 8. sputi falsi quod ante tussiendo
expurgabatur, fatalis ad mortem suppressio 443, 34. 35. spu-
mantis qualitas, caloris vi contra naturam perficitur 492, 54.
55. sputa sincera, prava 23, 5. in sputo tenui, nulla expur-
gatio critica 241, 20. sputum valde viride atque spumans, pe-
riculosum 471, 12. spuatrices, qui 50, 21.
Spirathi caprarum defectiones 538, 68.
Squaloris nomen, ad cutem transumptum, à terra induref-
cente situ 545, 54.
Squamulæ in cute assurgentes, unde 545, 56.
Stercora, in crassiore intestino stabulantur 339, 18.
Sterilitatis quot idæ causarum; tot etiam remedium ge-
nera 460, 37. notitia ei tenenda unde profecta sit, qui suis
prædiis volet pro ea fecunditatem inducere 462, 22. prædi-
dia, in medici manu non sunt, nisi permisso auxilioque Dei
462, 24. sterilitatis notæ sunt illis, quibus adempta vis est sub-
cundi, vel irrigandi fundum hysterico 462, 5. quoniam causæ
454, 63. causæ multæ à viris profectæ, quæ non nisi à pe-
nitentis medicis animadverti possunt 462, 14. ab impotentia con-
tinendi & concipiendi semen virile; causa & ratio quoniam 462,
34. &c. sterilitas ab omento quod, in abdomine præpingui,
claudit os uteri 399, 5. ad sterilitatis causam omnem, non
prodest sanguinis vomitio 464, 10.
Sternutamentum, quid 255, 41. unde 255, 42. ut fit 75, 8.
ad cerebri concussionem pertinet 390, 13. ceteros omnes motus
concussivos, concutiendo præcedit 255, 62. sternutamenti
fortis commoda 255, 65. &c. sternutatio, labiosæ & indefi-
nenter singultienti superveniens; morbum exolvit 26, 2. factum
excitat, cum piger est in excreando 460, 57. 58. noxia in
pleuritide 233, 29. sternutamenti fortissima concussione, pul-
mones lacerantur & inflammantur 255, 52. sternutamenti &
catarrhi vis, pellicera omnibus qui ex pulmone laborant 255,
56. sternutando, non raro destringimur magnis periculis quæ
à rigore frustra citato interferunt 441, 30. 31.
in Stertore, *dyspnœæ* summa omnia 353, 71.
in *Στήθε*, propriè, thoracis pars anterior 24, 23. per synec-
dochen, ea sterni pars quæ *τὸ ἐπισφῆς* nominatur, & per me-
tonymiam, orificium ventriculi 29, 28.
Stomachus, præter cæteras partes, nervosissimus 218, 4.
sensus acerrimi 183, 66. 185, 20. 282, 35. 307, 37. 307, 49.
372, 24. 25. 389, 22. 23. 392, 10. 404, 5. 6. 426, 3. 435, 48.
458, 51. 52. 460, 11. 481, 30. 482, 11. cerebro *evacuantes*,
quia *εὐπορεύονται* 321, 17. 18. 460, 18. 477, 43. stomachicum
corde societas 163, 34. 35. stomachus, vulgò cor dictus 32, 15.
stomachi benè habita natura, tantum appetit quantum ipse po-
test coquere 201, 11. stomachi dolore, cordis vitalem disipa-
ri; non novum 445, 14. in stomachi dolore febriculoso, al-
vus cum moriù prorupta; defectiones nigras prænunciat 365,
3. stomachus quando lipopsychizæ est obnoxius 218, 4. 5. mor-
dicatus & laceratus vehementer, concutit rigore corpus totum
550, 56. 57. stomachi quoniam propria symptomata 393, 65.
Strangulati, specie ipsi mortiferum 223, 36. qui strangu-
lantur & exolvuntur, necdum tamen animam exhalant; non
restituuntur ore spumante 355, 38. strangulatio, febris domi-
nata, in faucium æqualitate, funicula 34, 25. canina; unde
dicta 142, 22. strangulatus honorifici, qui cum æqualitate fau-
cium, à dolore capitis concitantur; mortiferi 371, 26. stran-
gulantium causarum, tria genera 142, 15.
Stranguria, quid 319, 4. 347, 42. 367, 47. 368, 49. 519, 54.
55. in stranguria, vesicæ sphincter, similiter laborat, atque
ani in tetismo 347, 47. stranguria, cui henterie proportione
respondet 347, 42. omnis, vel in morbo, vel in symptomate
ipsius vesicæ 319, 7. 347, 44. 367, 49. morbus, est exculcratio,
vel coagmentatio lapidosa 347, 45. 46. 71. symptoma.
est proratio quam facit triplex urinæ materia quæ in vesicam
confluit 347, 45. quæ accidit morbo vesicæ ab hydrope; ter-
rifica 319, 17. 18. quæ accidit symptomate ipso vesicæ, sæpè
finem adfert gravissimorum morborum 319, 20. 21. quoniam
non raro critica & salutaria 347, 45. critica profuit Thasis ad
febrem tritæophyam 319, 40. 41. crudelis in calculo 319, 11.
stranguriæ & ilei, frequens ad invicem transitus 319, 3. Stran-
guriæ ileus superveniens, septimo die perimit: nisi oborta fe-
bre, urina fluxerit cumulata 347, 23. stranguriosi homines in-
de non raro fiunt, unde sunt ileosi 319, 26.
Strepitus omnis, cuiusnam rei opinionem facit 395, 51. cre-
ber sonis minutulis 379, 23. strepitus intus, in quibus eduntur
290, 39. strepitus, intus foras ubi eduntur 290, 43. in Stre-
pitu pectoris, curationis desperatio 290, 43.
in *Στήθε*, idem quod *τὸ πύρρον* in. Dioscoridi & Capioni
529, 5, 6. in *Στήθε*, non tam cogendo, quàm circumagen-
do, videtur efficere *τὸ ἐρρηθῆναι* 500, 22. in *Στήθε*, unde
dicti 174, 62. à volvulo proximè absunt 174, 62. in *Στήθε*
pro tormine, in urinam non cadit 529, 8, 9.
in *Στήθε*, contrarium *τὸ διεισπῆναι*, quod ad figuram
attinet, non ad materiam 500, 26.
Strumæ, quid 418, 69. &c. strumarum, quoniam origo
419, 3. quoniam prædicia 419, 5. prædicia, quando in manu
Regis Christianissimi 419, 16.
Stuporis naturæ, quoniam 32, 27. stupor modicus, dolo-
rem lenit 32, 28. manuum, unde 82, 57. Stuporis utrobique
cita mutatio; mala 32, 25. 33, 28. 350, 35. 36. stupidus do-
lor, opinionem facit diminuti pariter sensus & motus 350,
23.
Subeundi impotentia, unde 462, 9. 10.
Suctio, causa digestionis 525, 4. suctionis causa, vacuatio
525, 3. sensus, causa ingestionis 525, 4.
Suda;

Sudatiuncula, quid 18, 40. 48, 18. 161, 60, 61. nunquam naturæ desiderio respondet in excernendo 108, 29. nulla videri potest critica 488, 50. est *αἰσθησις διενεργητική* 20, 53. toto genere est symptomatica 488, 52. omni ex parte pessima 488, 32. &c. duplex est; vel universi corporis; vel capitis aut thoracis 2, 68. 18, 41. 20, 51. 23, 69. 93, 28. 191, 38. 279, 69. 485, 50. &c. vel universi corporis, vel aliquarum partium, levi aut gravi na citur periculo, ut qualitate, copia, tempore, & exulandi modo apparet 485, 52. in toto cernitur corpore, cum paucis sudore tota compago est rosida 485, 50. in quadam parte corporis apparet, ubi vis morbi firmiter fixa hæret ibid. capitis, *ἰσχυρὰ ἀντιπαρὰ* 28, 28. quomodo multa 435, 53. utraque recidivæ non tantum capax, sed etiam mortis 207, 60. ubi, ibi morbus 279, 71. 488, 49. vel ab oppreffione, vel ab exolutione 161, 25. 202, 62, 63. 209, 19, 20. in cuncte morbo, ab oppreffione 161, 28. 308, 8. quam edit expressio, virium oppreffione nata, longi est morbi 431, 70. in multioribus morbis, per initia, ad diturnitatem apparet 197, 11. in acutis, ad mortem apparet 197, 11. febrium initis, ad diturnitatem apparet 216, 43. morbo affecto, ab exolutione partium solidarum 261, 28. 308, 7, 8. ab exolutione partium solidarum, mortem subesse testatur 191, 60. 432, 68, 69, 70. quænam, signum empyematis, & cuius 7, 14. quæ terrificæ 6, 55. sudatiunculae & horrores vicissitudo crebra; pessima 7, 52. 240, 42. 43. 279, 68. 308, 9, 10. sudatiunculae vitio, nihil posse adici videri 488, 37, 38. à sudatiuncula nemo unquam febre detentus absolute 68, 51. sudatiunculi frigidorum, mortem in propinquo esse denunciat 197, 8. cum sudatiuncula & somni vacuitate, crebro exardecentes; malo sunt loco 23, 51. *Ἐπιδερμὶς*, qui 2, 67. 18, 32.

Sudor, quid 216, 36. 485, 57. 513, 6. in excussione consistit 68, 11. inter morborum communia epiphænomena, & propria febrium acuturarum; omnium instar 485, 15. excluditur vel expressione, vel excretionem, vel exolutionem partium solidarum 216, 40. 261, 34. 35. 36. bonus & malus, excretionis loco & modo 488, 52, 53. sudoris excreti natura imperio, non alia materia quam urinae 485, 31. sudor, est *ἡ ἑρσιμότης* 20, 52. sudoris optimi quænam *ἡ ἀντιπαρὰ* 486, 15, 16. &c. sudor optimus, qui ex toto morbum tollit 103, 46. qui die critico febrem exolvit 485, 11. 486, 17. 29, 34. bonus, qui toto effusus corpore, planè ostendit ægrum alacris ferre morbum 158, 70. 487, 46. sudores qui cum stilis vaporant; boni 488, 56. sudor utilis, quoniam 487, 43. qui levat 485, 11. 487, 47. qui bonus 487, 44. quomodo distinguitur ab optimo ibid. is multum habet utilitatis ac securitatis, qui paroxysmum finit 486, 38. 39. quoniam natura duce, convenienter cietur, præclare ad salutem suscipitur 485, 19. multus & calidus, qui totam compaginem occupat die critico, & jam sperabili ante crisi; solus est omnium qui febrem exolvit 487, 5. multus & calidus, mulierem gravidam foetus trimestris, 14. die reddidit febris expertem 487, 7, 8. à sudore multo & calido, ad 27. diem oborto, Abderita virgo vacationem habuit febris & surditatis 487, 8, 9. sudoris *ἡ ἀντιπαρὰ ἡ ἑρσιμότης*; tum ea quæ faciunt vacuitatem febris, tum quæ ad ipsam apparent 486, 69. sudor is erit criticus, qui alteret finem febris, cum ejus ratio critica omnis erit, in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo 487, 16, 17, 18. criticus in febre ardente, à rigore, naturæ impulsu, per excretionem prorumpit 155, 64. est criticus, paroxysmis diebus imparium 486, 67, 68. sudore crisi susceptum iri, cum in propinquo est, testatur urinae suppressio rigorifica, non nephritica 485, 28, &c. à sudore critico sanatio comparatur, postquam sunt edita signa pepasimi, & nuper coepit redintegrari natura 487, 29. sudor à febre proruptus, qui restituit cerebrum somnum conciliat sua iissimum, bona crisis 361, 40. *δύσμετος*, qui fluit in nulla sperabili diffensione morbi 487, 3. periodicus à rigore in tertiana, naturæ impulsu, per excretionem, prorumpit 216, 55. 355, 64. sudoris expertis jactatio cum frigore, diebus criticis, mala 22, 23. sudor ubi, ibi morbus, 2, 67. 6, 55. 58. 25. 93, 77. 161, 33. 282, 43. 546, 54. qui effluit symptomaticus, non est moventis naturæ 485, 36, 37. isque vel virtute corporum exoluta exit, vel ardoris vi 216, 62. 485, 41, 42. symptomaticus, vel per oppreffionem naturæ exoritur, quem ciet expressio: vel quem partium exolutio, velut rosicidulum & miliarem, fundit 355, 66. aut nimiam abundantiam, aut retentis potentie infirmitatem ostendit 485, 47. velut symptoma nimie abundantie pravorum in corpore humorum 485, 46. sudore quando exolvitur nervorum contractio 218, 9. sudore siliuntur urinae 485, 59. sudor frigidus, numeros absolvit sudatiunculae 488, 37. pessimis ægri rebus apparet 487, 58. 488, 2, 49. duplex, unus in febre acuta apparet, alter in febre remissionis particeps 487, 61. 488, 88, 35. in acuta febre lethalis: in tepida, morbi est diturni 488, 4, 18. 19, 23, 24. 488, 63. si exitu pigro velut miliaris exudet, pravus 488, 34. accirca caput & collum solum exudans, pravus 485, 12. 488, 33. jam qualitate pravus, multum adjicit pravitati ac maleficio, excretionis modo & loco 488, 32. gelidus, calorisi nati extinctionem denunciat 23, 44. parvus, non est criticus 23, 43. sudorem in opisthotono esse mortiferum, nulla æquitas 218, 8. sudor frustra cietur, cum manet egressio visceris in sua ablogia, aut venenata qualitas

crudi humoris morbifici 487, 30. qui non effluit, sed exudat, sudatiunculae nomen habet 485, 49, 50. sudores in omni resolutione qui sensim exudant, conferunt 356, 10. conferunt verò prorupti, nocent 356, 10. sudor si cui effluit multus post diuturnum alvi profluvium, biliosa vomiturienti & cibos averfanti; repente interimit 551, 29. 30. qui una cum febre incidit, si est acuta; pelliferus 489, 2. exortus ineunte febre acuta, signo & causa pelliferus 489, 34. sudore exiguo qui madent cum febre, in metu sunt mortis 23, 67. sudor febrenti superveniens, si febris non quiescit; malus 18, 36. miliaris, quid significet 38, 12. sudores miliares ac solum circa collum; pelliferi 488, 56. sudor omnis qui tantum occupat caput & collum, tamen non frigidus, semper in malis ducitur 488, 43. 44. qui tantum occupat caput & collum, ad syncopem mox adfuturam apparet 488, 43. quoniam enafitur partium exoluta virtute & emortuo calore nativo 488, 38, 39. sudore diffuentes sæpe & multum, in febre horrida, miserandi 8, 35. sudor cruentus, unde 130, 23. in sudore, sanguis non detrahendus 203, 10. sine sudore qui injudicat perfringerit, malè vexitur 22, 25.

Super, ad methodum pertinet examinandæ rei quæ in quæstionem vocatur 174, 36.

Supercilium, quid 411, 65. &c. supercilio vulnerato cicatrice obducta, visu hebescent, vel etiam occæcantur unde 411, 52.

Superficies cujusque corporis aspectabilis, unde 116, 43. cujusque corporis, veteribus Pythagoreis, *ἡ ἐξωτερικὴ* 393, 11. 436, 23. 24. 504, 25. 26.

Superrigere, vel rigorem indicat supervenientem; vel crebro rigorem repeti 541, 47. &c.

Supinum jacere quid 381, 52. 54.

Suppuratum, quid 56, 34. 221, 62. medium inter crisi salutarem & desperationem 245, 22. 246, 24. 255, 47. 262, 70. 71. 444, 36. crisis tumorum contra naturam, secundum *διὰ φύσιν* expectenda 155, 69. 70. suppuratio, virtute tantum sit calorisi nativi 281, 36. suppuratum, nunquam à phlogosi 164, 7. Suppurati omnis ratio ineunda, tum ex humore morbifico, tum ex parte obfessa 265, 19. in suppurato, medendi occasio arripienda, ex dierum criticorum observatione 264, 24. suppurati non tanta tensio, quam phlegmones crudæ 263, 40. in suppuratum phlegmones mutatae signum sylogisticum, gravitas acerbi doloris succedanea 263, 39. in suppurato, cur gravitas acerbi percipitur 263, 40. suppuratum non omne in bonis ducendum 129, 23. quodnam, laudabile 249, 6. laudabile, nihil aliud quam ipse pepasimus 182, 44. 45. non tam cito fit, ut appareat ineunte morbo 130, 13. omni ex parte debet esse purulentum 230, 16. candore, lævitate, æqualitate, quid denotet 108, 18. 19. suppurati laus quibus abscessibus debetur 148, 43. quænam bona conditio 248, 42. suppuratio bona non sperabilis, quæ ex mera bile conficitur 246, 38. suppurati primus modus, qualis 240, 31. 32. qualis secundus 240, 41. suppuratio aspectabilis, omnem aufert suspicionem palindromes 222, 64. suppuratum quod in occulto latet, non nisi à scientie animadverti 159, 41. 42. suppurati à menstruorum suppressione, signa quænam 187, 27. 28. suppurati ex pleuritide, signa 58, 47. suppuratorum quæ sursum sunt; alia in tunica stabilantur collecta, alia in visceribus diffusa 266, 70. in suppurato, quando periculo locus 240, 22. 23. quod suppurat omne, metuit reverti 493, 15.

Surarum sympathia cum partibus nobilissimis 16, 49.

Surditas, quid 99, 52. 100, 28. 476, 5. unde 87, 1. 195, 7. symptoma est cerebri 53, 28. duplex; auditus interceptio, vel privatio 197, 38. 280, 11. 339, 28. 436, 19. easque firmiter fixa, & leviter pressa aut fugax 99, 43. firmiter fixa, duplex; vel in facultate audiendi, cum febre acuta; vel in vitio instrumenti, & febris expertis 99, 44. &c. fugax, duplex; in quibusdam critica; in aliis symptomatica 99, 50. à calidis & frigidis humoribus 33, 67. 83, 12. 440, 58. 59. cephalalgici crudoris secunda soboles 85, 5. signum salutis sperabilis aut desperatæ 194, 56. de non percepto appulsu *ἡ ἀντιπαρὰ*, signum cito venturæ mortis 476, 18. in febre, alvum siliit 100, 15. 105, 12. 195, 27. 280, 18. 442, 51. 476, 26. 27. 540, 40. surditatis causa in febre, quæ 100, 37. surditatis & alvi suppressæ, successio mutua 100, 41. surditas à febre natam exolvit alvi profluvium 100, 38. 105, 12. 195, 28. surditas, biliosa profluvia siliit 546, 31. per translationem biliosis humoris, & tincta bile urina, *ἀντιπαρὰ* 103, 51. defectionis cruentæ non est *ἡ ἀντιπαρὰ* 280, 24. quæ cadit in empyicos, cruentam excretionem denunciat 280, 3. in empyicos, unde 280, 10. cum comate, parotidis prænuncia 280, 31. quænam hæmorrhagica 102, 70. quænam phrenitidis sternit viam, atque insanie 476, 7. 8. insanie ab exhausto *ἡ ἀντιπαρὰ* 466, 8. quænam furiosa 103, 1. quænam funesta 195, 10. morbi acuti & turbulentis consuetudina; terrificæ 39, 60. 102, 2. 195, 15. 466, 6. 476, 17. surdastri, unde 90, 39.

Sursum sunt nares & oculi 157, 47.

Suspiriorum causæ omnes, ad pulmonum contumaciam referuntur 55, 3. suspiriosi homines, unde 138, 33.

Sutura omnis, rimosa & aspera 388, 21. 392, 58. futurae, K k k k spe.

speciem gerunt fissurarum 392, 59. 393, 25. 393, 62. 394, 55. fissuræ omnium, eodem non sunt loco 388, 53. 54. fissurarum tramata, specie & idea, alia quam cæterorum capitis ossium 387, 63. 64. fissuræ scilicet fissura, in pari casu ponenda quo cerebri concussio & vulnus 393, 31. fissuræ impressa fissura non nisi à sciente animadverti potest 393, 57. futura telo incisa, quantumvis acuto, fissuram habet conjunctam, & obtusionem 387, 69. 391, 43. 394, 6. fissuræ, modiolus est admoventis 388, 26. 27. in futura qui fecantur, non prout humi procumbunt apoplectici 388, 29. τὰ Σύνια, priscis medicis, epiphyse palpebrarum, foris & intus pullulantes, visioni maxime officientes 118, 71. 119, 1. Galeno, asurgentes verrucæ 119, 2. 480, 57. 58. Sympathia facilis & mutua τὸ ἀρχαῖον ἢ τὸ πεφύκτον 117, 2. 210, 60. 268, 41. 457, 5. per sympathiam afficiuntur vicina, & quæ generis ejusdem 7, 16. sympathia triplex; quia congener, vicinum, & socium 53, 7. 160, 34. 411, 67. 68. sympathiæ, in societate officii, magna vis 518, 63. sympathia nulla, causam deducit morificam 369, 47. à sympathia, in idiopathiam transit 160, 63. 64. 253, 38. sympathica nulla mala, priora exolvunt 178, 48. 49. 272, 55. 318, 47. 403, 65. 480, 37. 529, 70. 71. sympathia omnis per ἐκτέννησιν, sursum deorsumque movetur κατ' ἴξιν, non ἀνάναν; nisi cum est organum 398, 29. 30. magna cerebri & diaphragmatis 168, 34. 45. maxima cerebri cum ventriculi ore 160, 45. Symphyli vera, quænam 398, 62. &c. Symptomata omnia, partium obsessarum & humoris morifici propria 24, 39. 404, 70. quæ bona 5, 42. bona, quomodo significata 5, 43. omnia, quæ intrinsecus enascuntur, admittunt adolescentia & juvenus 418, 29. 34. symptomata & signa mala dierum criticorum, firmiora quam aliorum 42, 58. omnia ἐκτεννέμενα, magnarum affectionum & auctarum consecutaria 26, 7. 168, 6, 7. nulla quæ per sympathiam incidunt, levationem adferunt primigenitorum malorum 315, 1. per translationem symptomaticam orta, indigenis longe pejora 119, 48. symptomatum subinde nascentium ibi vacatio esse solet, ubi cessat eorum solita generatio 463, 71. 464, 1. eorum frustra testatur levatio, quorum inexhausta manet perennitas 315, 51. in symptomatibus magnis quæ à pessimis ortum habent, redintegratio nulla esse potest 333, 68. symptomata quæ nec valde dicunt, & continenter accrescunt; terrifica 325, 12. quænam per anadromen, à rigore frustra oborto nascuntur 11, 28. è symptomatibus, crebra sæpe nascitur opinionum varietas 239, 24. symptomata multa ex eodem fonte oriri, novum non est 310, 11. symptomatis ejusdem, morbi multi 345, 12. symptomata capitis repleti; cephalalgica, paraphorica, catarrhoica, cataphorica, 154, 70. 71. 177, 2. 3. 214, 45. 46. κακιστά, raro in febres acutas incidunt 33, 56. symptoma omne cataphoricum, ubi consistit 83, 15. symptomata paraphorica, in cerebro facile excitantur 274, 67. quænam citæ mortis & jamjam venturæ argumenta sunt & causæ 321, 3. τὸ Σύνικον, coagmentatio calculosa 367, 26. Synciput & bregma; eadem 393, 21. 22. synciput, omnium cephalicarum partium acerrimi sensus 86, 30. synciput omnium capitis partium capacissimum 86, 33. syncipitis pertusi motus, celenor atque mutatio, quam cæterarum capitis partium 396, 42. 45. synciput fauciatum, periculosus habet ægrotum, quam occupat 388, 4. 5. syncipitis fractura pari specie & idea quæ in occipite curationem recipit fatalis ad interitum 388, 9. syncipite laxo mortiferè, vitam finiet fauciatum die septimo 388, 10. 11. Syncope, quid 31, 30. cordis propria 121, 49. in quibus consistit 121, 49. 50. respirationem admittit, sublato spirandi usu 219, 4. 5. 355, 39. absque syncope moritur nemo 406, 37. τὸ Συναχίς, propriè quid 12, 3. τὸ Συναχίς, idem quod, ἐκ συναχίς, quidque significant 41, 28. Syntimoria malefica causa ipsa, epigenesis 320, 66. Σύντομος nihil, quod adjunctum non habet τὸ διλωκεῖς 98, 57. τὸ Σύντομος ἀλγος, quid significet 178, 38. ἡ Σύντομος, propriè necesse vivificam 135, 50. 60. 174, 25. Syrrhoe vivifica, in sanguine & spiritu continetur 136, 4. Syrrhoe vitæ conservatrix, nutritu & respiratione perficitur 136, 14. αἱ Συστροφίαι, quales 129, 22. systropharum omnium curatio unde incipienda 129, 24. 25.

T.

TABES, quibus ætatibus maxime familiaris 70, 3. 273, 10. tabis signa; labores horribili cum suspirioso anhelitu 173, 67. 68. tabes, tum à ruptione venarum crassarum, tum à catarrho è capite 267, 47. 48. tabis differentia duplex: una in pulmonis ulcere; altera in vasis ruptione 276, 44. tabes ab ulcere pulmonum, πνευμονία familiaris 255, 10. 11. 276, 44. à vasis ruptione, juvenibus, hæmorrhagiæ commodis carentibus, familiaris 276, 44. 45. tabis consecutionem, quænam sanguinis exputio adfert 273, 12. tabes empyemati succedanea, non tam citæ mortis quam orthopnea

282, 58. particularis, quid 73, 63. tabidorum oculi cavi humiles, ac demissi 477, 66. 67. τὰ Τάχῃ ἢ τὰ Τάχῃς, brevis est intervalli 476, 49. τὰ Τάχῃς, idem quod τὰ ὁρῶν 115, 23. 24. 241, 27. Tactus instrumentum, terrestre 114, 51. Tæniæ, fasciæ similes 163, 3. 204, 29. Tæniarum generatio, ubi 204, 28. tæniæ, toto ambitu sunt intestinorum 526, 15. 16. bulimo potius indicantur, quam torminibus 163, 4. ἡ Τάραξις, absolute dicta, mentis perturbatio 76, 15. 160, 55. 56. 274, 69. 435, 43. 460, 1. 511, 39. τὰς ταραξίαις descriptio 321, 60. ἡ ταραξίς, certissimum argumentum jamjam futuræ dementiae 168, 55. 56. 57. 460, 1. ἡ ταραξίς τὸς κακίας, defectionum est nimiarum 148, 28. 231, 28. τὰ ταραξίαις verbum apud Galenum, aliquando non modicam indicat defectionem, sed nimiam ejus abundantiam 420, 36. ἡ Τάσις, sæpenumero per sympathiam 87, 40. ἡ τὰσις ἢ ἡ λήσις, ἀνύστα 133, 17. Ταυτόματοι, unde 121, 7. ταυτόματῶν, αὐτοματῶν, ἀπὸ ταυτόματῶν, synonyma 121, 9. 10. oppositum τῇ ἀντιματῶν 121, 10. ad Τίμαρον plus conferunt τὰ τιμάρια, quam τὰ τίμα 268, 23. & τὰ ἐμπεδῶν, quam τὰ ἐτερογενῶν 268, 24. ἡ τίμαρον ad vitæ præfagium, quomodo certa comparatur 268, 28. ad interitus præfensionem certa quomodo comparatur 268, 30. τὰ τιμάρια, nonquam à se mutantur sive ad malum, si bona sint; sive ad bonum, si prava 244, 46. 47. 51. quænam bona in causis 244, 54. quænam in signis 244, 54. Temperamenti jus est & imperium in complexionem 305, 15. temperamenti & complexionis mutatio, quam senectus invexit, irreparabilis 163, 28. Temperiei conservatio, à jecore 548, 45. 46. Temperies, nomine τὸ ἀνελύθειον expressa, insidiosa 360, 30. Tempestas pestifera, qualis 33, 53. Tempora, quænam ἀρχαῖα ἀρχαῖα 21, 48. tempora cur malis gravissimis objecta, tam intrinsecus, quam extrinsecus 388, 64. &c. collapsa, unde 112, 42. in temporibus, facillima omnium cerebri sympathia 388, 67. crudelissima cephalalgia 388, 67. mitiori ictui non tam resistit, quam alibi telo ingenti quod validæ vires contorquent 388, 68. quæ à tromate inferuntur mala; gravissima 388, 69. 70. tromata insaniabile, cujus alibi sperabilis foret sanatio 388, 69. tempora quibuscunque præcidentur, convulsio incidit è diverso partis præcise 387, 52. in temporalibus musculis à chirurgo sectio non facienda, in capitis pertusione 389, 4. Tendo, quid 400, 47. in Tencismo, ani sphincter similiter laborat, atque vesicæ in stranguria 248, 9. &c. Terra qualis arboribus, talis ventris hominibus 111, 70. pinguis, unde hiulea 124, 15. situ indurefcens, rimis multis finditur, & hiulea redditur 545, 52. de Tertiana, vide ad nomen Febris, sub litera F. Testium descriptio 378, 26. &c. per testes caloris nativi amplificatio, vox plenior 378, 29. testes quomodo contrahuntur 378, 38. testes & pudenda contracta, fevos dolores denunciant, & convulsionem mortiferam 378, 13. testis cum intumescit à tussi, memoriam renovat societatis, peccatoris, mammarum, genituræ, & vocis 378, 25. Tetanus, contractio est qua cervix obrigit, rectaque & intensa manet immobilis 217, 11. 25. in dorso & lumbis etiam exoritur 217, 25. Celso rigor velut neutrum quoddam emprosthotoñi & episthoroni 217, 22. non raro cadit in febrem acutam 382, 63. 64. in tetano, symptomata quoddam funestissimum 217, 50. tetanus, citò vires effectas reddit, & acerbissimam infert mortem 218, 16. 17. τὸ Τέτανος, principatum obtinet causarum omnium, tam efficientium, quam excipientium 436, 24. numeris non absolvitur, sed verbo Dei 420, 54. τὸ Τέτανος potentia, in natura potissimum elevescit 436, 26. τὸ Τέτανος, coloris, atque naturæ summum jus habet 436, 24. in quibusque morbis accuratè discendum & prævidendum 229, 54. τὸ Τετανισμὸς, & ἡ Τέτανος, secundum naturam dicuntur 261, 60. aliquando idem quod τὸ περὶ τὸν 261, 60. ἡ Τέτανος, pro calore nativo 261, 62. aliquando idem quod ἡ περὶ τὸν 261, 61. τὸ Τετανισμὸς foris admotum, tetanorum, rigorum, convulsionum, παραγογῶν 449, 18. 19. τὸ Τέτανος idem quod Τετανισμὸς 213, 53. τὸ Τέτανος, ἴδιος ἢ ἑξῆς 213, 63. τὸ Τέτανος, pro vermibus 163, 8. τὸ Τετανισμὸς, ulcera depascentia 137, 28. ἡ Τέτανος, quid 20, 16. 115, 51. Thoracis pars anterior, ossibus septem contexta 182, 32. hominum præcorum amplitudo major, quam hujus sæculi 258, 32. angustia, unde 175, 34. à phymate luxatio crebra in partem posticam 407, 38. vulnera cur graviora 398, 67. τὸ Τί, conjunctum cum nominibus derivativis, vel affectionem perexiguam, vel raro incidentem denotat, 185, 39. 197, 51.

ἡ Τῆσις, aliquando ἀπὸ τῆς ἰσχυρότητος 433, 55.
 ἡ Τῆσις, partus perfectus 424, 9. 10. 427, 28. 55. 434, 36.
 pro abortione, καὶ ἀπορροή 434, 36. 450, 55.
 ἡ Τῆσις, nervi musculares, pro ligamentis 179, 55.
 Tormina proprie sunt intestini fursum revulsi 327, 25. 26.
 unde 174, 62. 337, 10. 379, 41. torminum alvi & phthise-
 os fons idem 329, 41. in torminibus dolorificum malum fo-
 ras non exit, ut in dysenteria 327, 27. tormina fieri à flatu-
 bus alvinis subsistentibus, in hydropem siccam abeunt 184, 38.
 312, 30. 31. 379, 41.
 Torpor per νύκτωρ facultatis animalis; lethalis 9, 7. in
 torpore gravi & frigido, sanguis non detrahendus 372,
 62.
 Torquetur per id, per quod quis peccat 358, 12.
 Transitus κατὰ λόγον, ἡ διαδοχὴ 178, 34. ἀπὸ τῆς ἰσχυ-
 ρότητος 178, 35. naturæ magisterio susceptus, & ad optatum
 finem perductus; morborum tutissimus medicus 178, 32. in-
 tus foras, melior quàm contrā 181, 10. per transitum qui
 morbi fiant 177, 71.
 Translatio & excursus omnis qui exitum non habet, terri-
 ficus 38, 45. symptomatica, quænam mortifera 55,
 58.
 τὸ Τρεῖσμα, vulnus tantum significat 211, 62.
 Tremor, quid 67, 7. 70. 67. 87, 52. unde 78, 6. ner-
 vorum principii lætio 53, 28. 390, 26. tremoris omnis na-
 tura in virium imbecillitate 31, 15. tremor, pro rigore qui
 concutiendo cietur 519, 19. 20. totius corporis, unde 52,
 8. tremoris malum tolerabilius quàm convulsionis 210, 51.
 tres causæ; oppressio, spirituum collectio, & virium exolutio
 87, 54. tremor ab exhausto, symptoma cerebri alienati 47,
 58. 364, 6. qui ab oppressione fit, quomodo delirium ad-
 fert 15, 60. levis, in subtilu & gesticulatione manuum,
 lingua tremula, & dentium collisione à delirio 34, 54. sym-
 ptoma cerebri post alterationem magnam alienati 34, 57. tre-
 mor levis, & vomitus æruginosa, desperatis; mortem prope
 esse denunciat 34, 42. tremor ubi incidit per initia febris,
 sanguinis detractio necessaria 14, ult. 31, 15. 87, 62. 177,
 23. 24. petrarō cadit in febres ardentes 67, 12. tremores,
 ardentium febrium symptomata propagata 56, 70. in febris-
 bus, delirium præcunctis, unde 214, 66. tremor, delirio
 qui supervenit 41, 3. delirio superveniens, planè funestus
 67, 19. extenuato pridem, sponte nunc natus, exolutionem
 facultatis animalis confirmat 549, 59. 60. sanarum præ-
 sentem mortem intendat 87, 34. egregiè phreniticorum, ci-
 tam mortem denunciat 51, 28. à siccitate natus immedica-
 bilis 364, 12.
 de Triteophya, vide ad nomen Febris, sub litera F.
 τὸ Τρεῖσμα, ἀπὸ τῆς ἰσχυρότητος 413, 58.
 Τρῶμα, quid 211, 54. 63. 351, 54. quodammodo ge-
 nus omnium rerum violentarum 351, 48. τρῶμα &
 phyma, ut differant 380, 21. pro vulnere 288, 30. à
 τρῶmate convulsio exorta, mortifera 288, 35. 403, 12. in
 τρῶmate febris exorta post 7. diem cessare; post 14. hyme-
 ad interitum fatalis 351, 37. in τρῶmate qui prorupto sangui-
 ne perhorrescunt; gravissimum habent malum 302, 21. τρῶ-
 matis mortifera signa 352, 39. &c. τρῶματα capitis, qualia
 97, 43. alia temporum, alia frontis, alia occipitis 387, 64.
 65. τρῶμα capitis terebrando, curatio citò ineunda 263,
 10. 11. τρῶmatis capitis symptomata per epigenesin propagan-
 tia quædam, per metaplasin alia 351, 59. cephalici gravi-
 ra ἰσχυροῦσθαι, quàm cæterarum partium pertusarum 404, 42.
 à τρῶmate si cui bilis vomitio est, malè est: idque potissimum
 à cephalico 403, 52. 406, 55. 56. τρῶma capitis quodnam
 & cur mortiferum 352, 30. 31. τρῶmata futurarum, specie
 & idea, alia quàm cæterorum capitis ossium 387, 63. τρῶma
 quoties jure sectionem requirit, ei tamen ubivis partium non
 est locus 388, 57. 58.
 Tuberculum, quid 245, 60. tuberculi lumbos luxantis cau-
 sa, sanguis 334, 12. 13. tuberculum lumborum, sanat dysen-
 teria diuturna 326, 59. tuberculis si corpus obditum est, cum
 excretionem biliosa, intus ægrotat 374, 19.
 Tumor, quid 152, 1. tumores omnes exolvuntur diapho-
 resi aut suppurato, aut gangrena & scirrho 129, 3. 4. &c.
 quicunque, fluente alvo, dolenter assurgunt, mali 544, 31.
 quinam optimi 159, 15. hoc ipso quod duri & dolorifici,
 phlegmonici 544, 38. 552, 22. duri ac dolorifici, facilius in
 suppurationem veniunt, quàm molles 156, 22. 23. dolorifi-
 ci cum signis & causis flacciscentes, salutare 108, 49. do-
 lorifici qui in judicatio flacciscent, mali 108, 8. 49. 461, 22.
 23. tumorum mollium & doloris expertum, tardi motus 155,
 55. 56. tumores ventris, ubi idem quod τὰ ἀλγυμνα μαστι-
 γες 156, 41. in visceribus celeriter suppurant, quàm in epiga-
 strio 156, 25. 156, 63. 64.
 Tunica inflammata propria punctoria acerbitas 371, 34.
 tunica collis intexta, difficilior coalescit quàm caro 288, 37.
 linguæ, asperæ arteriæ communis 52, 7. interior ventriculi,
 communis linguæ, palato ori 126, 26. 27. 28. 109, 28. 451,
 17. 481, 58.
 Tussis, unde 167, 71. ad thoracis atque pulmonum
 concussionem pertinet 390, 1. &c. perennitatem catar-

thi, in fauces & arteriam prolabantis, ostendit 276, 30. 361,
 69. tussis, filis, linguæ asperitas, à somno solent ex-
 acerbari & irritari 311, 4. comes hepatici vitii quod
 hydropem facit, unde 317, 20. 21. tussis hydropi advenien-
 tes, mortem subesse brevi testantur 317, 27. tussis in peri-
 pneumonia, unde 265, 61. tussis cum ptyclismo, parondas
 adæquant 34, 7. 108, 44. 316, 26. 27. tussis cum raucitate,
 quid significet 306, 50. tussis ferinae author catarrhus 362, 5.
 tussicula, signum sylogisticum catarrhi è faucibus in laryngem
 306, 52. à tussicula levi ac leviter proripiente, sitiendi causa,
 vel in ipso causâ intrinsecus 456, 13. tussiendo crebro & frustra
 cupiditas, materiam expectorabilem eò trudit & silit, ubi est
 focus morbi 261, 30.
 de Tympania hydropi, vide ad nomen Hydrops, sub lite-
 ra H.
 Τροχισμία, veteribus quid 92, 16. ἡ τροχισμία, monstrum
 biceps, unde 210, 30. 268, 40. 41.

V.

VACUATIO, causa suctionis 525, 3. ex vacuatione gignun-
 tur morbi, repletionem senescunt 404, 20. vacuatione
 propria repletionis convenienter exolvitur omnis affectio ex
 repletionem 188, 67. 68. vacuatio, proprium remedium op-
 pressionis à suppressione nata 31, 17. vacuationum inclinatio-
 nes sunt, ut natura & humores corum insistant 10, 59. va-
 cuationes sic moliri oportet, ut est inclinatio rerum molesta-
 rum 366, 30. vacuationum sæpe tot genera, quot repletionis
 foci 216, 49. vacuatio omnis lege naturæ fursum deorsumve
 commota, multum & raro debet cieri 179, 4. 5. vacuatio-
 nis, naturæ imperio susceptæ, signa 36, ult. vacuationes edi-
 cas 150, in nulla meatuum evidentiâ, bene: ἀνέπασις verò
 malè 324, 44. vacuationis injustæ, duplex omnis considera-
 tio 346, 59. 60. vacuatio injusta, unde 134, 56. humorum
 qui mere sunt flavi, æruginosi, aut nigri ope catarthici, in
 bonis ducendæ 483, 30. mala ἀνέπασις 483, 30. vacuatio-
 nes malæ, malarum affectionum signa 130, 50. 51. malæ,
 excrementorum meracorum 130, 52. vacuatio inchoata ex
 alvo, ibi postremum definit suctione, qua excitatur suctionis
 sensus in alvo 482, 46. vacuationes pravæ apparent de pravæ
 affectionibus, quarum illæ certa sunt signa 473, 2. 3. va-
 cuatio omnis, symptomatica esse solet in triumphata natura,
 multum afflicta 356, 9. nulla, doloris aut morbi levationem
 est allatura, cum ea cietur τὸ τῆς λειψύτης 529, 68. 69. va-
 cuationum omnium nulla est quæ tam faciat corpus infirmum,
 quàm liberalis hæmorrhagia 192, 5. vacuatio nulla, quan-
 tumvis critica, potest esse salutaris, ubi vires effusæ languent
 6, 47. 197, 64. 65. 527, 70. &c. non prodest, super-
 flite offensione firmiter fixa 41, 49. immetita, ab infir-
 mitate orta naturæ, ipsam denuo infirmorem facit 527, 53.
 &c. omnis frequens & plurima, periculosa 533, 28. 29. per
 sputa, expurgatio humorum pleuritidem facientium, Hippo-
 crati 247, 34.
 Vapor fuliginosus, materia vocalis 549, 55. vaporis
 fumidi efflatio, laryngi præbet materiam vocalem 410, 18.
 19. ex vaporis fumidi nimis abundantia, major necessitas
 expirationis, quàm inspirationis 201, 2. vapor fumidus,
 noctu non tam liberum habet exitum, quàm interdiu
 261, 9. &c.
 Varix, quid 37, 39. unde 178, 28. 416, 10. varices, non
 raro, morborum crises 191, 50. sanantes tuberculum, sine
 ipsius pepasmo, oriuntur 187, 40. varices aut hæmorrhoides
 infantibus exortæ, sanant insaniam 361, 63. furibundis,
 propè jam alienato cerebro, nihil profunt 365, 10.
 ἡ Βύξις, quid 86, 25. nunquam per sympathiam existit
 87, 39.
 Vasorum impuritas, rerum alvi malè gestarum confectaria
 220, 17.
 Venarum omnium origo, hepar 100, 45. venæ hepatis
 propagines 67, 2. 531, 67. vena nulla à lienem in partes fini-
 stras producitur 190, 45. venarum color qualis, talis & ipse
 sanguis 116, 9. evacuatio, per liberalem sudorem 13,
 46. è venis multæ hæmorrhoides, ipsæque imprimis men-
 struorum 426, 54. venæ quæ sunt in alvo, affixæ sunt,
 non suspensæ 473, 69. 70. venarum obstruclarum liber-
 tas, sanguinis detractione comparatur 349, 56. venæ quæ-
 dam communes uteri & mammarum 433, 66. attrahendi
 potentia, carnet ipsas præcedunt 232, 70. 252, 40. 41. 254,
 28. 29. 281, 13. 324, 32. 403, 38. 279, 25. 481, 49. in ve-
 nis sunt febres 489, 62. 63. à venis, ad nervos non raro fit
 μεταστροφή 319, 69. venæ, pro arteriis usurpatæ 71, 31. 141,
 59. micantes, arteriæ 43, 57. micantes in capite, symptomata
 magnardotis 47, 58. temporum, instabiles 65, 36. cui vena
 in cubito micat, iracundus & phreniticus 43, 61. vena arte-
 riosa, toti pulmōni tamosè distributa 258, 19. venæ arterio-
 si truncus, ad basin cordis 292, 33. venæ maxillæ, ἀσπίδι
 ἡ μυστράς, eadem 405, 17. venæ juvenibus rumpuntur om-
 nium facillimè 203, 59. 60. 299, 29. 30. venæ rumpuntur vel
 sua sponte, vel incidente aliqua causa, tum intus, tum foris
 292, 36. &c. 298, 32. 33. venæ ruptio sua sponte, quomo-

do fit 292, 38. ruptæ *αἰσθησις*, vel intrâ, vel extrâ 292, 42. &c. magnæ ruptio, difficulter sanabilis 292, 50. &c. in vena magna, fieri solet spâdâ & varix 292, 55. 56. venarum crassarum vulnus, funestum 406, 11. 409, 21. venulatum coitio, facilis 292, 58. venulæ arefactæ, ad se trahunt acres & biliosos ichores 183, 17. 18. 27. 479, 26. *τὸ βλάττειν*, signo & causâ salutare 374, 15. *τὸ βλάττειν*, *ἀποκαταστατικόν* 159, 4.

Venter, talis hominibus, qualis terra arboribus 111, 70. ventrem, naturaliter esse decet in mediocritate positum tensionis & contractionis 316, 23. 24. ventres hyeme, natura calidissimi 156, 35. 386, 34. ventres quibus nimium calent; iis fortia vina & cibi, perturbationem adferunt 329, 1. ventris inflationis, duplex causâ 24, ult. ventris feræ, quænam 163, 1. prorumpunt à cardialgia cum torminibus 162, 42. ventris palpitatio in febre, facit insaniam 383, 69. vulnera, cur gravia 398, 65. de ventre, vide plura sub nomine *Διυι*, ad litteram A.

Ventriculi interior tunica, communis linguæ, palato, ori 126, 28. concussio, in vomitu 468, 42. in singultu, molesta & irrita 468, 47. convulsio ab exhaustio insanabilis 481, 20. ventriculi est molesta, dum ægrè vomit 471, 5. prurititionis irritæ, quænam causâ 32, 10. prurititi atque stomachi omnes idæ, unde 468, 63. 64. &c. irrita pruritatio, cum febre acuta; mala 31, 69. prurititi à bile concussio omnis irrita; prava 481, 21. vomituritionis, ac vomitoris ab oppressione, causâ est vel indigena, vel advena 469, 1. 2. 3. ventriculi & oris ipsius pathemata sunt, *ἡ ἀσθένεια*, *ἀσθενία*, *καρδιωγμία*, *ἀσπασμός*, *ἐκτασία* 468, 51. ventriculum difsecari; mortiferum 399, 56.

Veratrum nigrum & peplium, non inopia remedium ab Hippocrate præscripta adversus pleuritidem costarum inferarum 245, 50. veratrum nigrum & peplium, simul mixta; consociata sunt ad benè & convenienter purgandum 245, 52.

Vere, somni longi 386, 43. fectura pathematum manie & melancholice 562, 12.

Verecundiæ cerebrum inservit 358, 19.

In Veris nihil ducendum, quod verbo Dei, & nature, dissentaneum sit 421, 18, 19.

Vermes unde gignuntur 162, 63. in tenuibus intestinis & stomacho tantum stabulantur 162, 61. 62. in colo vivere non possunt 162, 69. rotundi & lati, feræ alvi 335, 66. lati unde 417, 25.

Vertebrarum qualis connexio 179, 46. vertebræ cervicis, septem 179, 45. Vertebrarum cervicalium duo semicirculi, constituunt unum foramen rotundum 107, 29. 407, 26. vertebra dentiformis, quo pacto cum prima connectitur 407, 16. Vertebræ magnæ cervicis inflammatio, orthopnoicam facit anginam 407, 45. &c. luxatio, celerius hominem, quàm apoplexia fortis, interimit 407, 15. secundæ cervicis luxatio, mortifera 407, 14. &c. vertebræ dorsi, duodecim 179, 45. Vertebrarum dorsi luxatio, nata ex phymate pulmonis, spirationem auget difficilem frequentia & parvitate 407, 32. vertebræ lumborum quinque, in homine tantum 175, 30. 179, 45. 46. vertebræ unius ex inferioribus luxatio, arctius medullam constringit, quàm plurium simul & eodem loco 407, 23.

Vertex, quid Hippocrati 97, 47.

Vertigo, quid 43, 53. ubi versetur, & unde 43, 55. 54. 48. 202, 16. &c. 205, 53. &c. *διὰ* dicta 43, 57. cum aspectabili temporum pulsu conjuncta, capitis repletionem ostendit 43, 68. in morbis acutis, principatum obinet inter *νεύρωσιν*, loco non apparentia 202, 6. vertigines quæ ab initio cident; hæmorrhagia exolvuntur 202, 11. &c. 206, 7. vertigo in sperabili febris discessione, bona 202, 20. in febris continuatione, pestifera 202, 20, 21. tenebrosa, qualis 82, 49.

Vesica, pars acerrimi sensus 340, 17. partium omnium frigidissima *πυλὸς* & *ἀσπασμός* 5, 49. 409, 15. 518, 1. vesicæ & alvi nuncius idem in exercendo 339, 64, 65. vesica dicata urinae excipiendæ atque reddendæ 341, 29. recto intestino insidet 240, 61, 62. loco mutabilis 345, 65. vesicæ conatus periodicus, quando 247, 40. in vesica venulæ non sunt nudæ atque suspensæ, similiter ut in renibus: sed illi parti affixæ 473, 67. perfecta est *νεύρωσις* 415, 69. vesicæ epiphænomena nulli, quàm de urinis, aut per urinas 489, 68, 69. vesica iis est scabiosa, qui cum urina crassa, mejuat fursuracea 277, 44. in vesica refrigeratio eximia, tum fit, cum quicquid in ipsa est caloris nativi, ab eo qui contra naturam est, fuerit dissipatum 518, 3. vesicam negligentem & sui officii oblitam reddit sensus amissio 346, 37. vesicæ vim expultricem labefactat exolutio 346, 36. vesica, unde interceptur 517, 65. &c. intercepta præsertim cum cephalalgia, habet aliquid convulsivum 88, 19. 430, 65. vesicæ opilationis, quænam causæ 345, 20. 21. in vesica non semper est *τὸ αἰσθητικόν* lapidis: sicut in renibus 518, 69. vesicæ lapidis coagmentatio, *πυλὸς ὕδωρ*; renum, *αἰσθητικόν* 409, 10. &c. 518, 70. vesicæ quænam pericula à calculo inferuntur 344, 17. &c. vesicæ aut renum exulceratio est, si quis sanguinem aut pus mejat 348, 3. tumor, tractabilis in aqualiculo 340, 10. vesica ab empyemate, mollior 341, 60. vesicæ inflammatio, pueros potissimum invadit 342, 11. 342, 29. 30. 36. 37. vesica inflammata, unde sanguis detrachendus 341, 20. in vesica inflammata, *διὰ* *νεύρωσις* non ex-

pectanda, & cur 341, 14. vesicæ phlegmone occupatæ, quænam crisis 341, 33. vesica inflammata, homini necando ipsa per se satis 340, 30. 31. 340, 48. 49. in vesica, doloris à phlegmone quænam causâ 340, 18. 19. vesicæ propriæ actionis læsio consideratur in stranguria, dysuria, & ichuria 340, 1. 2. afflictæ symptomata non minora, nec minus sæva & mortifera, quàm ipsius alvi 339, 60. &c. duræ quas dolor prægrandis occupat; graves omnino atque pestifera 339, 51. colli dissecio non mortifera 409, 18. dissecio; mortifera: & quare 391, 31. 399, 56. &c. 405, 51. &c. 409, 14. vesicæ gangræna; mortifera 340, 54. 55.

Veterni subanxi, unde 432, 43.

Vicenarii post quadragesimum, critici 487, 13.

Vicina quæ sunt atque focia, primum & maximè vitiantur 286, 55.

Victoria nihil fructuosius 280, 10.

Vigilandum interdiu, noctu dormiendum 385, 41. 385, 63. 386, 5. vigilando in cruditate peccatur gravior, quàm dormiendo interdiu 386, 58. vigiliatum quæ causâ 11, 31. vigilia fortis, cruditatem parit potioris & cibi 386, 56. 533, 39. 40. vigilæ ut gignunt bilem: sic illæ rursum à bile gignuntur 475, 55. vigiliatum & bilis quædam *συντημία* in ægri perniciem 475, 53. vigiliatum aut somni vacuitas pestifera, si quid aliud, habet ægrotum 387, 14. vigilandi assiduitas, medicum exterret metu 387, 16.

Violenti nomine, quænam continentur 351, 43.

Βίῃ, vita animalis 408, 3.

Vinum, complexionem liquidam, sicco est temperamento 388, 35. ulceribus valde proprium 388, 35. vinorum *βλαψή* duo genera 514, 67.

Vires firmæ, naturæ præsentis testes; ut lucis lumen 549, 50. virum observatio in maxima medici cura esse debet 589, 50. virtute opus in morbi vigore 385, 23. vires imbecillæ, ubi cernuntur 31, 23. ubi sunt infirmæ, non est in tuto æger 488, 22. infirmæ, sunt multis de causis 31, 10. viribus infirmis morbo ineunte, quid agendum 31, 8. quid validis. viribus labantibus, vacuatio omnis periculosa 549, 51. virium infirmitas, quoties ad morbum instantem & symptoma se adjungit; vitæ salus nulla videri potest sperabilis 7, 46. 52, 30. virum *βλαψή* crebra, syncope vulgo 31, 30.

Virginis Larissæ historia 13, 36.

Virginum orthopnoea, quam fera peperit muliebritas menstruorum, iisdem post gravidis, mammas adducit in empyema 459, 21.

In Viro semen virile & muliebre 427, 5.

Virtus, in substantia 382, 39.

Viscerum est somnus; cibis carni; exercitatio artuum 386, 28. viscera incandescunt æstu caloris, in somno diurno, in cibi vacuitate 386, 22. incendio non conflagrant, sine febre 38, 10. viscerum incendio conflagrantium, tanta è natura egressio, ut vix redintegratio esse possit 374, 3. in viscerum inflammatione systrophica, mortifera vis, nisi dolorifica mala exitum habeant citò liberalem & liberum 489, 18. viscerum tumor omnis non percipitur, hypochondriorum duritate & meteorismo 153, 6.

Visio, quomodo perficitur 209, 61. &c. visionis instrumentum, quale 114, 44. 48. radiolum, cætera vincit *αἰσθητικόν* 114, 48, 49. visus sensoria, humores 464, 38. hebetudo, unde 66, 52. obicuriat, à sauciatis partibus oculorum vicinis 411, 48. visa fallacia, cur occurrunt 20, 18.

Vitæ fundamentum, in femine animato utriusque parentis 420, 64. 65. vita, in vitali principio partium solidarum subsistit, & in vivifico nequæ 420, 41. 42. vitæ principium fac finis, à calore nativo in humido primigenio 420, 61. focus in sanguine 198, 39. ult. 285, 15. hominum custos & conservatrix natura, quæ sustentatur & reficitur spiritu & dicta 420, 43. vita, per spirationem est 355, 27. commodis sustentatur diætæ & nutritus 267, 42. 273, 64. 65. 420, 40. 506, 30. ad vitam tuendam, motu & sensu opus 375, 12. vitæ & animalitatis principia tria, cerebrum, cor, jecur 135, 67. commoda sunt, partium solidarum vivacitas, & nequæ à corde vivificum 419, 70, 71. commoda corporis fabricatio intra se habet à femine utriusque parentis 419, 69, 70. vitam, spirabilem partium officio, vel ad punctum temporis, carere non potis est 173, 50. non potis est carere viscerum vitali officio 374, 3. vitæ & animalitatis ratio & conservatio, ubi cernitur 135, 70. vita in numeris fundamentum suum non habet 420, 54. vitæ commodorum iactura perennis, quo pacto 419, 68, 69. incommoda majora ex paupertate caloris nativi & virium infirmitate, quàm à febri ardore 374, 64. 65. vita hominum, natura & necessitate fatalis 135, 55. 56. 420, 41. vitam tollit quidquid respirationem omnino adimit, præter hysterica affectionem 219, 1. 455, 39. 410, 2. vitæ offensio magna esse solet, quando vigiliatum & somni vicissitudo nulla est in morbis acutis 387, 12. cita discessio est, ubi collabitur, vel impedita cessat œconomia, tum spiritus, tum nutritus 506, 29, 30. salus inde sperabilis esse debet, unde vis naturæ apparet, & morbi remissio 235, 44. 241, 24. salus nulla sperabilis in vitio nobilium partium insanabili 162, 40. non tam cita amissio ab avulso corde quàm à cerebro contuso, aut capite obruncato 408, 65. obitus an-

te diem, recto cursu inoffensa naturæ, non est; nisi Deus ipse suo numine satum præverterit 420, 69. vitale principium, unde conservatur 135, 58. vitale erit quicquid omnes pepererint, quibus nihil accidit intra præscriptum parienti tempus 427, 53-54. 428, 33. vivacitas ostendit coloratione decora 200, 55-56. vivacitatis mansio, ubi 135, 52. in vivente forma una, quæ unum est 402, 58. vivens omne confortis mortui impatiens 97, 18. 128, 31. 295, 33. 378, 6. quæ vivunt & quæ moventur, ex iis aluntur, ex quibus constant 162, 70. quæ vivunt & quæ moventur omnia, in suo quæque loco servantur 162, 69. vivendi spes, nulla, vivendi facultate anni collapsa & perdit 549, 61.

Ulcera ubertas, unde 88, 55. vlcera, ut dicta phymata 2, 1. agitata perenni motu, insuper disrumpuntur 288, 52. 53. 291, 52. 410, 36. vlcis non bene mundati & repurgati coitio, suspecta 288, 66. 67. vlcera *ἡμικτῆ*, qualia 159, 22. ulcus cavum, non ante coalescet, quam fundum repleverit 401, 33. ulcerum cavorum cavitio atque sanatio, *ἡ ἐκκαὶνὴ* sola comparatur 401, 5. *ὡσπερ κενὸν* esse solet 413, 71. vetustiorum, cava necesse est cicatrices obducere 402, 4. in ulceribus à forti pulsu hæmorrhagia cietur 176, 43. 51. livor & ficitas, unde 380, 53. 45.

Ulcus depascens, *τὸ θρῆσκον*, *ἢ τὸ ἰσχυρὸν* 337, 4. ulcuscula pueris exorta, quænam critica 367, 69. 70. 368, 1. 369, 5. rotunda & profunda, pueris mortifera 368, 1.

Umbilicus empyematum terminus 174, 28. umbilici dolores cum pulsu conjuncti nonnihil paraphoricum præ se ferunt, nec suæ mentis ægrotum esse testantur 383, 70.

Umbrosum, quid significat 506, 44.

Unghes, procul absunt à fonte caloris 376, 64. niterentes & pellucidi ibidem. lividi, unde 291, 16. quomodo aducuntur sunt 262, 1.

Voluptati inservit hepar 358, 19.

Volvuli consecutionem adfert, quicquid remeare facit, aut permeare prohibet chylum & stercore 165, 1.

Vomica pulmonum, ut sanabilis 56, 34.

Vomitum, quid 468, 30. &c. vomitus natura, in concussione potenti rerum ventriculo molestarum 468, 41. vomitus, in excussione consistit 68, 1. è fundo ventriculi 183, 3. inter excretionem criticam numeranda, ubi 71, 55. à quibusdam cietur 469, 49. omnis vel expurgandæ alvo, vel universi corporis purgationis: tum vi naturæ aut morbi, tum artificii medici suscipitur 469, 11. vomitionis *κατάρσις*, *τὸ ἀφαιρῶν* 202, 18.

commendatio prima in eorum vacuitate, quæ sunt contra naturam, & eorum præsentia, quæ naturæ lege apparent 469, 70. &c. 470, 59. vomitio quædam universalis, quædam particularis 469, 13. universalis est, qua vitiosus humor toto corpore, vel è visceribus atque venis, sursum per os vomendo ejicitur 469, 14. vomitu universali, corporis universi expurgatio perficitur; sicut & dejectione 469, 28, 29. vomitus universalis, æstilate tantum præscribens 469, 30. 31. particularis est, cum vel pituita hyeme, vel eorum quæ assumuntur satietas per æstilate vomendo levatur 469, 41. vomitu particulari æstilate interdixit Hippocrates; nisi cum alvi rejectio est 469, 35. vomitus bilis porraceæ, particularis est vel universalis: ut ea indigenam habet causam in alvo vel advenam 469, 42. 43. bilis porraceæ in alvo natæ; particularis: ejus quæ in alvum consistit, universalis 469, 45. pituitæ, pertinet ad vomitum particularem 469, 35. pituitæ, hyeme ciendus 469, 35. est in propinquo. si bilis appulsi alvum, cerebro inflammato, saliva promoveatur 481, 71. 482, 1. præsidio esse solet diarrhœa sistendæ 476, 64. alvum subsistentem demittit 550, 70. vomitiones, criticæ sunt, vel symptomaticæ: & unde cietur 469, 9. 10. vomitio critica, quænam 469, 15. critica, quæ febrium finem adfert, universalis. ibidem. vomitiones, quando febrium finem faciunt 71, 48. vomitio, quænam utilissima 23, 20. 468, 29. salubritati commodissima; quam ciet elleborum eo die quo fini quis perfregit calcaneum 469, 20, 21. qui cietur duce natura, certum argumentum; pituitæ cum bile accurata mixtio 470, 12. quænam est, qualem esse oportet 470, 37. &c. libera, unde 475, 19. ad vomitum liberum facilemque, præscribenda, variorum ciborum satietas 469, 39. vomitus exiguus, unde 475, 17. contra naturam, vomendo multis incommodis augeat ægrotum 471, 25. in vomitione damnantur vomitiones parvæ & frequentes 179, 5. 484, 19. vomitio pessima, quæ 23, 20. 21. vomitus pravitate multum adjicitur, cum vitiosa qualitas rei quæ vomitur parca manu, crebro & ægrè apparet 475, 10. vomitus quem ciet proritatio bilis æruginosæ in alvo, causa est advena & indigena 469, 49. &c. vomitio bilis meræ cum actione laxa, perennitatis fontem & focum denunciat 481, 17. bilis meræ mortifera 481, 18. vomitus biliosus, quinam 476, 53. febris incremento excitantur 475, 53. vomitus biliosus & febris, conspiratio mutua in utriusque causam & incrementum 475, 56. utriusque quædam *ὡσπερ κενὸν* in ægri perniciem 475, 53. vomitus biliosus pauci; mali 86, 66. 403, 69. 475, 39. 40. &c. vomitio ægra omnis, aut certe irrita vomituritio; inflammationem movet lethalem stomachi & ventriculi 474, 63. 475, 45. vomitionis ægræ quæ vomitum edit rubrum, causa venularum erosio 474, 2. vomitio æruginosa, unde 81, 13.

vomitum æruginosum in cephalalgia, cum surditate ac vigiliis citò adducunt insaniam 471, 65. 475, 32. 476, 12. vomitiones æruginosæ cum surditate & vigiliis insaniam brevi futuram ostendunt 103, 41. 242, 12. vomitus æruginosus in nephritide phlegmonica & calculosa, unde cietur 477, 6. vomitus omnium colorum, mortiferus 23, 14. 473, 5. in vomitu, quò plures exhibentur pravi colores, cò plures denunciantur pravi affectiones partium colores illos edentium 473, 16. vomitus crebri, unde 477, 40. cum vomitu, crebri pari modo relapsus, nigrum ciet vomitum circa crisi 484, 33. vomitio quæ ab elleboro convulsionem movet lethalem; perniciofa 469, 19. 20. vomitus fallidiosis, sunt etiam febrium malignarum, sicut ipsius phrenitidis 477, 27. in vomitu eximio flavo, nota est rubri & vitellini 473, 46. vomitus, cum iactatione, synceri; mali 23, 4. vomitio ileosis, est oppressionis advenæ 469, 8. vomitibus illis pessimè agitur cum ægris, unde levatio est 477, 31. vomitus lividus, livore suo, lividam partem ostendit, unde vel affluit, vel ubi excipitur 472, 64. lividus & fædi odoris, putredinem cum extinctione, & citam mortem denunciat 243, 64. 473, 22. 30. vomitu livido humor appareat lucarus, partium corrupturam vitio unde vomitur 471, 19. vomitus melancholici & nigra dejectionis causa, idea, atque materia, eadem 472, 50. 61. vomitus meri, quinam 476, 54. meri qui crebro & parè biliosi sunt, malè habent ægrotos: idque cum aliis, tum in multa dejectione & in prægrandi lumborum dolore 476, 33. meri, ac propterea pravi, & indices pravarum affectionum; mortiferi 481, 9. &c. in vomitibus meris, mortiferè habent convulsio & singultus 481, 1. vomitus niger, unde 63, 65. quibus significatur 63, 68. in vomitu nigro, nota est atabilaris & melancholici 473, 44. 45. vomitus niger, est atræ bilis, quam ex flava genuit æruginosa 472, 13. cur citam mortem adfert 183, 40. in vomitu porraceo, nota est æruginosa 473, 45. Vomitus porraceus, niger, ac lividus; pestiferus 471, 11. 12. ruber de sanguine ductus, tam de eo qui è pulmonibus excluditur, quam de ventriculo 473, 51. &c. ruber an sit merus, distinctione ruboris difficultas tollitur 473, 42. ruber sanguinis à se nihil mutati, quid denotet 473, 61. 62. ruber atque niger, ipsum malè habet periculose ubi suæ sponte movetur 483, 18. ruber lethalis, maximeque si ægrè vomatur 473, 39. 483, 23. vomitio ægra robra, nunquam est ruptæ venæ 474, 2. omnis spumans injussa, in vitio est 179, 12. symptomatica, quænam 469, 16. 17. vomitus symptomatico, unde succedit insaniam 475, 30. vomitus, qui symptomatica inferunt quæ citò vires exolvunt; mortiferi 481, 5. vomitio crebra quam tromatis infert propagatio, critica sine crisi 403, 61. &c. vomitus cum varietate, mali; maxime, frequentes 86, 68. vomere prodest in diarrhœa longa; retrahendi causa id quod in ventrem confluit 404, 22. vomere ab elleboro ipumantia multa in dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione, prodest 483, 60. &c. alvo fluente, ferinum 545, 45. &c. sanguineum, quid 291, 69. vomendum *κατάρσις* *ἢ καλῶς* ut numeri omnes vomitus ad sanitatem expellantur 470, 45. vomendum bis mensse, hyeme, siccioribus 469, 36. 37. ter mensse, hyeme; iis qui sunt humidiores 469, 37. hyeme, non ad *παλινωσίαν*, sed ad piruitam hybernæ, cujus nimia abundantia nata alvo 469, 35. &c. vomendi crebra cupiditas, unde 477, 40. quæ vomuntur meraciore; pejora 470, 50. vomitum omnes, vomituriendo salivam 481, 52. &c. 482, 61. vomituro, labii inferioris palpitatio 554, 11.

ἢ πικρῶν, quid, & unde 201, 15. *βάλλειν* & *κορυμνίζειν*, ut differant 201, 16.

Vocalis materia, quænam 206, 62. vox acuta ex gravi, quam phrenitidem arguit 30, 6. clangosa, unde 477, 53. exilis, in paupertate caloris, & thoracis infirmitate 19, 28. magna, ut editur 19, 27. voces magnæ, unde 137, 15, 16. plenæ iis, quibus caloris abundantia 137, 14. vox virata & in faucibus elisa, unde 111, 14. vocis asperitas, inæqualitatem ostendit arteriæ catarrho imbutæ 361, 69. voces & lingua, una pariter exasperantur 257, 14. vocis carentia, extenuato pridem, sponte nunc nata, exolutionem facultatis vitalis confirmat 549, 59. voce capti ex dolore, crudeliter moriuntur 132, 60. 215, 49. vocis interceptio, offensionem nervorum principii arguit 135, 12. interruptio, in depravatione consistit *τὸ ἐκπύρρειν* 134, 1. 2.

τὸ ἔργον, *ἀντὶ τῆς μετῆς* 104, 64. *βραχύνειν* 51, 4. Ureterum epiphænomena nulla, quàm de urinæ, aut per urinas 489, 67. 68.

Urethræ, suus idem semper situs 345, 69. phyma, quomodo exhibet dysuriam vel ischuriam 345, 51. &c. urethræ phymatis atque calculi diorismus, quomodo comparatur 346, 1. 2. in urethra quibus est tuberculum, iis purefacto atque prorupto, morbi dimissio, & libertas mejendi 345, 38. *τὸ ἔργον*, quid 237, 9.

Urina collavies est stagnans in vesica, vel potionis crudæ, vel feri humorum qui sunt in venis, vel humidi liquefacti 346, 55. 490, 31. 40. est e-n-color cibo & potul; tum qualis esse solet; item cum humidi colligatio est 490, 44. urina non est, donec serum in vesicam descenderit 534, 344. 39. 346, 33. 4. LII 499.

409, 10. 518, 43. vera, veteribus *ῥῆγμα* 491, 54. dicta *ῥῆγμα*, *ῥῆγμα* 492, 9. urinae nomen, quid significet 490, 31. urinae, excrementa venarum 489, 62. urinarum magnum nomen, magna species, magna vis 490, 21. contemplatio omnis circa liquorem, & ea, quae continentur intra liquorem 498, 3, 4. urinae genus unum venit à bonis; caetera duo à malis 491, 42. urinas potioni & cibo concolores edit efficit concoquendi potentia in officina utraque 490, 56. urina est ferum eorum qui sunt in venis & arteriis humorum 103, 67, 277, 34. 35. 491, 32. 504, 58. 512, 50. &c. urina, certissimum argumentum humorum qui in vasis continentur 103, 35. 491, 34. 35. 491, 56. urinae colligamentum, partium omnium, febris ardore liquefactarum colorem exhibet 491, 7, 8. urina quae habet velut telam araneae; colligamentum ostendit 510, 12. urinae conspurcatae de partium liquamine; omnes feruntur exitio aegrotantium 491, 24. urina ducta à venis à renibus ad vesicam, sola omnium, naturale retinet oeconomiam 490, 62. simulatque ad pudendum illapsa est, nulla restat potentia continendi quin effluat 347, 2. &c. urinarum omnium commune, ut suam quaeque *ῥῆγμα* non ante absolvant, quam ad vesicam pervenerint 490, 27. per urinas expurgatur corporis universitas 315, 61. &c. 347, 56. urina crebro redditur, cum incaluerit multum caput, à liquata in eo pituita 347, 63. &c. 490, 65, 66. affectionem ostendit hepatis, renum, vesicae, ipsorumque vasorum sanguinem continentium; tum facultatis humorum procreatricis virtutem & infirmitatem 16, 62, 63. 491, 56. &c. urinae semper inspiciendae in omnibus ventris, thoracis, pulmonum, nervorumque morbis 490, 13. urinae per meatus, suscipiuntur & absoluntur crises multorum morborum thoracis atque nervorum 490, 15, 16. urinae, vitia tumorifica tollunt hypogastriorum 319, 64. febrium propriae *ῥῆγμα* 489, 61. 494, 31. 525, 60, 61. *ῥῆγμα* partium morbidarum per quas feruntur, & ubi excipiuntur, 489, 62. morborum acutorum qui sunt in phlegmone viscerum, & cum febre, propria non sunt *ῥῆγμα* 505, 54. urina liberaliter mendo emissa, quae habet pinguem hypostasim; febrem abire denunciat 509, 2. &c. urinas in febre interdum varias reddi, longi est morbi 511, 13. ult. in urinis signorum quae sunt per febres acutas, tantavis, ut illi soli credatur 490, 22, 23. Urina in febre quae asperum quid habet divulsim; recidivae nuncia est, aut sudorum 520, 22. inter urinas pessima est, de qua sperabilis nulla curatio est febris acutae 504, 53. urina quoniam longi morbi 521, 14. &c. peripneumonici perniciosa est, quae principio cocta, post quaternarium tenuatur 505, 50. quoniam *ῥῆγμα* venit: quoniam *ῥῆγμα* 491, 42. 43. quoniam *ῥῆγμα*, quoniam *ῥῆγμα*. urinae, cur non faciles in mendo 322, 18. &c. urinae laus nisi adjuncta sit, vitae salus non sperabilis de crisi propria morbi cuiusque 493, 22. 513, 20. pepasimus, qualis 68, 46. celeritatem & securitatem crisis denuncians 102, 10. 493, 12. septimo die venturam crisis promittit 68, 50. urinae quando redduntur pepasimi expertes, parum prodest parotidas in empyema mutari, ac si stulari 490, 5, 6. urinae perturbatio critica, naturae est morbosum succum ex sanguinea massa in sudores elicientis 512, 64. ex urina, perturbationis criticae argumentum in spuma stabili 512, 67. urinae perturbatio symptomatice à cephalalgia, vel simplici, vel cum in signis febris ardore vehementer conjuncta 512, 61. profluvio sudor compefcitur 485, 59. urina in diabete rapitur 496, 31. similis potioni funditur 490, 54. urinae quae immemoribus redduntur; pessimae 6, 6. 11, 64. 452, 62. 505, 31. 32. 521, 30. urina quibus clam illabitur ad pudendum, exolvuntur desperati 349, 19. 505, 11. 505, 40. si quandoque deficiat, ac nonnunquam sit pura, nonnunquam quid album subsidet & laeve; longior erit hic morbus, minusque tutus 492, 70, 71. 493, 1. urinae cohibita feritas tanta, ut facilem habeat ad caput anadromen 430, 66. interceptae causae plures 517, 55. 56. cum interceptio ileosis est, cita mors venit 520, 1. 2. suppressio, vesicae propria 5, 36. 518, 40. à vicissitudine caloris & frigoris extimorum 7, 12. ut rigoris est symptoma; ita rigor, urinae suppressae 514, 5. non raro ex inflammatione spinalis medullae & membranae ejus 510, 21. ante rigorem; bona 5, 41. 13, 59. 15, 33. 192, 14. 194, 39. 485, 33. 485, 62. 503, 34. 514, 10. 538, 8. urinam sili ante rigorem criticum, quomodo pessimum 13, 62. urinae suppressio à rigore; prava, & convulsiva 13, 51. 14, 2. 15, 31. 88, 9. 10. 192, 13. 203, 70. 71. 514, 5. 538, 8. ex frigore; mala 5, 34. 49. 88, 17. 518, 6. mortem crudelissimam secum adducit 346, 10. à vesicae *ῥῆγμα* in morbis acutis; pessimae 100, 54. à nephritide, pessimae 184, 45. urina iis suppressa in saeva nephritide, quibus ren focus languet effectus & marcidus 518, 65. 66. parca & crebro emittitur, in sympathia renis alterius 184, 64. suppressa, contagione cerebri, nervos inde natos ad convulsionem adducit, si gravis adfuerit cephalalgia 431, 13. &c. suppressa, multi moriuntur *ῥῆγμα* 146, 35. urinae silicidium, vel subillium, unde ductum 148, 13. urina prava est, quae ante rigorem oleosa mendo emittitur 503, 13, 14. cum urinis si quid carnis appareat, vel fundantur carunculae, à renibus qui exolvuntur 491, 10. urina omnis quae sine sensu ac voluntate redditur, pessimae 346, 68. prava est, quae mox à potu effluit;

maximeque pleuriticis & peripneumonici 502, 59. pessimae aegri rebus ibi emittitur, unde significatio est invalescentis atque immitis morbi, & partium corporis quae liquantur 498, 49. urinae quoniam è natura egressae 491, 21. urina alba de bello colore & bella hypostasi; juvenibus ad haemorrhagiam: senibus ad dysenteriam 502, 17. urinae albae pellucidae; pravae 497, 52. 502, 45. in vetustis morbis cum tales apparent *ῥῆγμα*, ad ultima veniunt cruditatis 497, 55. urina multum alba, iis quos occupat febris ardens, aut qui cum febre sunt catocii; pessimae 507, 21. urinam fluere albumineam, prodest 319, 60. aequescere, quid 493, 67. urina aquosa, unde 196, 1. &c. 516, 51. urinarum aquosarum, multae causae 196, 5. urina aquosa & alba, eadem cum pellucida & aquosa 497, 14. &c. ab initio morbi vetusti ad eum exactum, quid ostendit 497, 20, &c. exactum ad morbum; in vetustis, difficilis, nec secundi iudicii 497, 10. urinae aquosae & pellucidae in morbis acutis, non potioni concolores, sed biliosae tincturae expertes 490, 58. vel ob anadromen bilis in cerebrum, vel ob derivationem ejus in alvum 490, 59, 60. aquosae decolores factae ex concitata & segregata bile ad caput; signo phrenitidis apparent 511, 50. 522, 17. &c. urina aquosa, liquidioris alvi praenuncia atque comes 490, 2. aquosa & limpida, saepe caret hypostasi, in crisi sperabili 514, 32. aquosa vel conturbata arenida asperitate; liquidam fore alvum denunciat 512, 11. aquosa in morbis acutis quam perniciosa 512, 23. urinae aquosae, pueris determinat 499, 50, 52. 504, 32. urina aquosa in pueris, peior cenienda, quam nigra in caeteris 504, 60. &c. in urinis aquosis & albis ponere colligamentum non absurdum 516, 58. urinis cum expurgatum non est biliosum, credibile est dysenterias ab eo induci 497, 41. urina biliosa, quoniam 496, 38. periculi multum habet, nihil securitatis 498, 59. & tenuis, ex aequo certant pariter è natura egressae, non tamen similiter 599, 44. febrium acutarum est de bile *ῥῆγμα* 498, 66, 67. inter urinas biliosas febrium acutarum, & eam quae venit ab ictero symptomatice bilis obstruetae, interest 498, 68. urina biliosa febris acutae nata ex pingui hepatis & hepatitis à febrili ardore, multum ostendit periculi 498, 68. icteri critici, non est biliosa, sed colorata belle 498, 66. biliosa icteri symptomatice, est de bile naturali non segregata, sed mixta cum sero futurae urinae 498, 65. biliosa est ob febris indomitam feritatem 496, 55. si multa bile futura esset aut inflammata; parum proficerent pleuritici liberè & liberaliter spuendo 490, 4. bona; morborum omnium securitati adjicit 515, 20. urinas quicunque mejunt bullatas; ostendunt nephritica, & longam fore infirmitatem 520, 33. urina caliginosa, unde 506, 52. coacta est, rotundo enaeremate 500, 4. cocta signum syllogisticum bene constitutae naturalis oeconomiae 195, 70. 490, 2. urinarum cita, immerita, & fugax concoctio; non fida, sed infidiosa 500, 66. urinae cito & paulisper coctae, in parotidibus pravae 277, 23. 24. 493, 4. 500, 62. 517, 10. urina quae à coctis de improvviso & immerito, est praerubra, virulenti quippiam efflorescentis continet 501, 44. in urina belle colorata, pepasimus ostendit laevis & alba hypostasis 493, 30. 496, 52. urinae bella coloratio cum accedit liberae ac liberali anacatharsi, in tuto sunt pleuritici 490, 2. 3. coloratio supra naturam, à dominatu est morbi 499, 46. 47. ex urina confusa & perturbata similiter ut jumentorum sperabilis esse nequit cita febris dimissio 493, 61. cum urina confusa & perturbata similiter ut jumentorum, cephalalgia adest, vel aderit 493, 64, 66. urina confusa & perturbata similiter ut jumentorum; in virtute virium, diuturni est morbi in infirmitate, mox adfuturæ mortis 493, 62. urinae, unde *ῥῆγμα* dictae 411, 56. &c. urina conturbata, unde 512, 25. crassa, grumosa, pauca, differens à perturbata, confusa, similis jumentorum 493, 56. &c. cum mutatum in tenue, claram & multam, bene sit 493, 67. urinae crassae, quaedam à pepasmo 277, 44. quaedam turbatae, quae diu depositae non recidunt 277, 40. simplici effluvio, multi morbi depelluntur 512, 54. in urinis crassis laminae & fursurae, vesicae corruptionem & scabiem denunciant 491, 12. &c. urinae crassiores, convulsionem liberant è crassis, frigidis humoribus natam 542, 18. valde crassae, turbatae, signo sunt certissimo cephalalgiae, convulsionis, & mortis 323, 21. urina cruda & aquosa, incumte morbo & paroxysmo redditur 608, 6. urinae crudae vitio multum adjicitur, cum intra se continet excrementa, pravitate eximia 516, 45. urina cruenta, unde 509, 35. urinae cruentae quibus menstrua intus cohibita detinentur, unde 491, 68. in quibus pravae 12, 45. urina cruenta, quoniam pessima 15, 21. 22. urinae decolores, quoniam 511, 10. &c. urinae turbulentis vigilibus decolores, vel nigrae, enaeremate praeditae, cum sudatiuncula notant insaniam 460, 4. 510, 69. 70. urina florida, quoniam 516, 10. fursurae tenuis à porrigine venarum 277, 45. 491, 13. 507, 13. 14. 512, 28. 29. 30. 513, 50. &c. crassa, à biliosa vesica 277, 46. 507, 14. fusca, unde 506, 52. urinae geniturales, exolvunt ea quae speciem febris & opisthotoni prae se ferunt 218, 44. urina genitura febrim diuturnarum, pituita emittitur quae ipsas fovebat 490, 8. urina genitura in Perintho, non nihil iudicatorium fecit 218, 60. & 499, 9. *ῥῆγμα*, saepe à tumido hypogastrio redditur, quia ille tumor exolvitur 519, 58, 59. urinae grandinoae, geniturales, continenter effluunt, laboriosa 505, 12. urinae grumosae, quae-

quænam 522, 20. &c. urinæ incontinentia, quid 346, 45. 248, 9. 10. urinæ incontinentiæ: una injussæ, altera invitæ 348, 1. incontinentia in vesica ulcerata 346, 48. incontinentia injussa, quando 346, 49. urina injussa, jure optimo, præter cæteras, perniciofiora 505, 35. urinæ injussæ duplex omnino causa 505, 25. 521, 34. urina injussa, vel ἀνωγεινός, vel ἀνωγεινός 505, 25. urinæ injussæ, quæ tum ἀνωγεινός, tum ἀνωγεινός clam excidit, duplex omnis ratio atque causa 505, 25. incontinentia invita, quando 346, 50. 347, 36. incontinentiæ invitæ, causæ multæ 347, 38. urinæ jumentorum semper 546, 9. necunquam refidunt 516, 9. jumentorum similes, perturbato sero in venis à spiritu flatulento 70, 23. 511, 58. 59. in urinis jumentorum similibus, cernitur consilio rerum omnium, & valorum impuritas 511, 61. = urina laudabilis, tempus crisis prænunciat 47, 8. urinæ lixivie, eadem cum similibus jumentorum 511, 55. lixivie, cum dyspnœa, hydropicæ 511, 49. 512, 1. ex eventu 511, 52. urina mala, morborum omnium periculo adjicit 515, 20. urinarum meliorum factum liberalitas, non modo febri dimissionem adfert: sed etiam vendicat ab abscessu partium inferarum 522, 34. &c. urinæ membranaceæ, quænam 513, 42. unde 513, 43. &c. membranaceæ, & quæ cum horrore subsidunt, convulsionis prænunciæ 513, 42. in urinis membranaceis, colligatio partium solidarum, major quam in spumantibus 513, 69. 70. urinæ membranaceæ, magis convulsivæ, quam spumantes 513, 67. urina multa, crassa, & alba; abscessus omnis futuri spem admittit 250, 6. &c. urinæ nigra, unde 28, 47. ad urinam nigram, de viridi transiit esse solet 504, 33. urina nigra, nigro humore perfusa & saturata, de menibus melancholicis, minus habet periculi quam tenuis & biliosa quæ illi succedit 499, 42. &c. urinæ nigra & enæorema nigra non malefica, si mulier ægrotare ceperit à menstruum suppressione 498, 26. &c. urina nigra quàm facit ardor febris, perurando serum & sanguinem; omnium deterrima 499, 38. 39. 504, 60. &c. urinæ nigra, viris deterrima 499, 50. pessimæ, mulieribus pariter atque viris 504, 46. in urinis nigra quæ sunt, lienis liquefacti sunt argumenta 491, 15. urinæ oleosa genus duplex 503, 43. &c. urina optima, quænam 486, 13. 14. 15. cum urinis, si quid orobæum, aut aliquid simile crassioris farinæ redditur; id acceptum ferendum jecori tabescenti 491, 19. urinæ paucæ in febre ardente, unde 28, 48. urina, si cui aquoso cum febre sit pauca & turbida; perniciosum 512, 5. periculosa est, quæ transit de nigra in tenuem bilioam 499, 23. permolesta, quænam 93, 39. urinarum perturbatarum mendo redditurum, duplex 514, 56. &c. 60. &c. de urina perturbata, simili jumentorum; viæ discessio formidabilis, aut graviorum malorum accessio 509, 47. in urina perturbationem, superfluum esse oportet illius quæ in venis antececidit 512, 57. urinæ pingues, sunt adipis colligati 494, 13. urinam reddi porraceam, cum nigra hypostasi aut furturacea, in pleuritis; confestim mortiferum 507, 1. 2. urina prurpura, partium superarum affectiones ostendit 494, 63. urinæ purulentæ pituitosæ & albuminæ; non raro criticæ 491, 23. quæ continentur ac diu tales redduntur, vesicæ sunt exulceratæ, aut renum 341, 34. 35. 36. urina rubens, unde 103, 54. 55. rubra admodum, quænam 516, 6. urinæ rubra, jumentorum similes, unde 81, 26. urina si ex rubra nuper, mox aquosa decolor evadit; mali est omnis 546, 14. 15. prærubra, renes male suo officio fungentes arguit 12, 52. urinæ prærubra, differentia 506, 38. &c. prærubra, multa bile saturata, vel rutula inflammatione ferofus liquoris; brevis morbi est potius quam longi 509, 40. 41. &c. prærubra, caliginosa, cum varia hypostasi, nec discretæ, pleuritis maximam partem mortifera intra 14 dies 506, 11. prærubra & subrubra, quomodo differant 501, 59. subrubra, quænam 494, 38. &c. nec signo, nec causa, in malis ducenda 103, 57. 58. urinæ subrubra post septimum diem si in purpuram, ducitur de sero sanguinis crudioris 495, 45. &c. in urina subrubra, cum hypostasi alba & lævi, multum est securitatis 494, 24. &c. subrubra cum subrubra hypostasi, sufficit ad criticam excretionem, ubi est fortis naturæ contentio 495, 10. &c. quæ subrubra habet hypostasin, exacti non est pepasmi 495, 10. 496, 49, 50. in pleuritis quæ hypostasin habet lævem, securam crisin denunciat 515, 13. urinæ spumantes, quænam 45, 35. vel à spiritu flatulento turbatæ, vel à colligamento 513, 60. 61. bullatæ à flatulento spiritu, ex crassiore materia; sunt recidivis crebrae 520, 36. 37. cum urina spumante bullata crisis perfectio sperari nequit 520, 37. urinæ spumantes undecunq; gignantur, convulsionis movent suspicionem 513, 60. 61. 65. stranguriæ materia, toto prorupto corpore ad vesicam, multis restituit appetentiam pridem collapsam 490, 60. urinæ stranguriæ, quænam prima materia 347, 49. &c. quænam secunda 347, 52. urina tenuis est vacuitate pepasmi 496, 55. 56. urinæ tenuitas infra naturam est, quæ languet efferta in officio coctionis 499, 45. 46. in urina tenui & biliosa, quæ glutinosam vix habet hypostasin; cruditatis minimè obscura significatio 496, 53. 54. urina tenuis consistentia, & fulva colore: unde 496, 42. urina tenuis, criticum nihil & utile præ se ferunt 277, 63. ult. urina tenuis, cruditate arguit morbi 43, 68. quibusdam ad phrenitidem & insaniam; aliis ad hæmorrhagiam 43. ult. urinæ tepues, decolores, non residentes, nec ulla hypostasi præ-

ditæ, crudæ 324, 53. tenues lienosis, tum per se, tum ex eventu 521, 4. tenues mendo emissæ in longis febribus, exiguis, & erraticis, lienosæ 520, 43. tenuis semibus, ad dyenteriam 43. ult. urinæ quibus diu tenues & aridæ fiunt, unaque adfunt cætera salutis signa: abscessus expectare docent partes diaphragmate inferiores 542, 24. 25. urina 599, 46, 47, 48. a flatulento spiritu, & summa infirmitate caloris nativi 506, 57. turbida, unde 512, 54. urinæ turbidæ, ut jumentorum, 503, 23. 24. 323, 8. urinarum varietas, unde 75, 45. urina, colore & hypostasi variegata, multarum lobules affectionum 499, 12. toto liquore viridens, atque etiam nigra, icterum obstructorum bilis meatuum symptomaticum exolvit 504, 17, 18. viridis toto liquore, bilis est in hepate & aorta incendio conflantis 504, 2. 515, 54. 55. urinarum viridium toto liquore coloratio, ab æruginosa bile per venas diffusa 507, 11. 12. urina quæ toto liquore viridescit, febris est acutæ ipsum periculose habentis quem semel invasit 503, 59. 60. in urina viridi toto liquore, majori periculo locus est, quàm superficie tantum tenuis 504, 5. urina subviridis, quænam 515, 57. subviridis & florida, cui alba est hypostasi; ipsam crisin citam ostendit 515, 33. umbrosa, unde 506, 49. urinæ 506, 49. plurimum valent ad exolvendam convulsionem 509, 70. 71. in urina hominum qui bene valent, nihil cernitur quod vim naturæ effugerit 492, 24. urina vacua hypostasis etiam glutinosa: quia de chylo nihil aut parum apponitur 503, 24. 504, 46. 55. 56. in urinis aspectabilia quæ sunt, 504, 46. dicta 492, 2. urinarum 504, 46. sæpe alia pro aliis usurpata 507, 41. urina intra liquorem continentur: sublimes nubes, media enæoremata, & imæ hypostases 498, 3. 4. 5. 504, 33. 34. intra urinam aspectabilia sunt, vel ab his orta quæ vim naturæ in confectione sanguinis effugerunt: vel excrementa corporum quæ liquantur, sanguinisve perulsi 492, 25. &c. intra urinam aspectabilem quæ vim naturæ effugerunt, distinctio varia: colore, substantia, quantitate, loco, situ 492, 27. eadem à corporibus aut humoribus quæ liquantur aut peruruntur, toto genere prava 492, 30. 31. in urinis, nebularum quænam materia 498, 2. nubecula volitat levibus ventis alis 492, 50. 51. 496, 3. 494, 69. 70. urinæ nubecula, indicandi potentia, cedit hypostasi 496, 3. &c. in urinis nebulae, pro omnibus 504, 46. 498, 8. urinarum nebulae albæ, unde 498, 15. nebulae albæ & fundum versus, utiles: rubrae autem, nigrae, lividae: difficiles 497, 63. nebulae lividae: lobules partium emortuarum 498, 35. nebulae nigrae, unde 428, 23. urinæ nubecula nigra & enæorema 504, 46, 47, 48. peioribus est ægri rebus, quàm rerum earum hypostasis quæ in fundo residat 492, 30. &c. in urinis cum velut nubeculae nigrae sunt per tertianas horriferas: incertum horrorem denunciat 513, 12. urinæ nubeculae nigrae quæ sunt in erraticis febribus: quartanas denunciat 510, 22. nebulae rubrae, unde 498, 21. in urina nubecula fuit rubra sub quartum, quibus septimo die crisis venit 493, 19. 495, 55. in urina superficie pingue quod enatat: proprium pinguis liquefacti 509, 13. in urina quod pingue est, discessionem non ostendit febris, sed viæ ipsius 493, 71. 494, 1. urinæ enæorema, unde 103. ult. non raro hypostasi 104, 4. enæorema genitalia, in febre acuta, mortiferè apparent: in vetusta, pituitæ ostendunt purgationem 319, 66. &c. in urina si quid sit pendulum, vanecente cruris dolore, demerentiam prælagit 457, 1. in urina enæoremate divulso, pariter vis morbi lucet, atque nativi caloris imbecillitas 499, 55. urinæ quibus sunt nigro enæoremate præditæ, alvo fluente, vigilibus: phrenitidis audent 498, 23. urinæ hypostasis, quid 492, 34. 35. 496, 45. 496, 52. 53. urinæ hypostasis & nubecula, materia æqualis 496, 3. &c. urinæ hypostasis in fundum deponitur, virtute caloris nativi 341, 37. 496, 50. 496, 3. &c. urinæ hypostasis generatio, puranaloga 492, 18. 19. urinæ hypostasis, posita inter pus atque humores naturæ dicatos nutriendi causa 492, 18, 19. loco melior & fida magis ad expetendam crisin citò & certo venturam, quàm ipsa nubecula 494, 68, 69. 496, 3. duplex, una naturalis, altera contra naturam 496, 45. &c. quæ ad crisin apparet febrium acutarum, qualis 319, 40. 50. &c. quænam omnium præstans iussima 492, 57. 58. &c. illa demum fida est saluti, quæ numeros omnes explet bonæ materiæ, loci, & situs 492, 36. urina quibus citò hypostasin habet; celeriter illi judicantur 522, 44. urinæ hypostasis laudata: qualis 125, 12. 13. urinæ hypostasis laudabilis, notæ: lævitas, æqualitas, albedo 522, 49. notæ, vim caloris nativi, materiæ bonitatem cum robore conjunctam partium solidarum referunt 522, 52. 53. 54. urinæ hypostasis naturalis, est de reliquis materiæ sanguificandæ, cum inchoata est redintegratio, & febris mitescit 496, 47. &c. naturalis, subrubra vel alba est 496, 49. alba bona 75, 13. urinæ hypostasis albæ causa, 504, 46. 49. 51. urinæ hypostasis, unde albescit 492, 45. 46. alba, est 504, 46. 49. 51. integritatem partium solidarum denunciat 492, 38, 39. bonitatem succi ostendit qui vim effugit naturæ, in sanguinis confectione 492, 37. materiæ bonitatem, pepasmi copiam denunciat 492, 45. 46. loci opportunitate quem occupat: caloris nativi certum argumentum 492, 47. &c. alba & lævis parem ostendat salubritatem loco ubi residit, & situ atque materia 492, 34. &c. 515, 61. urina quæ albam & lævem habet hypostasin exacti est pepasmi 495, 10. inter urinæ hypostasin

album, semen & pus, nihil interest efficiendi virtute, sed tantum materiam capacitatem 492, 40. urina in febre quæ album & lævem habet hypostasim atque consistentem; citam illius dimissionem ostendit 489, 54. hypostasis sputiformis, non nisi de vitis renum aut vesicæ apparet 510, 3. 4. urina quæ sputiformis habet hypostasim, aut limosam, rigorem denunciat 509, 53. hypostasis subrubra atque lævis, unde 494, 50. &c. urina quæ utilem habet hypostasim, & mox non habet; labore & mutationem ostendit 514, 16. hypostasis prævæ, notæ, nigredo, asperitas, dissipatio, concretioque 522, 45. 46. &c. hypostasis contra naturam; de corporibus est quæ liquuntur 496, 47. 48. ad urinarum pravam hypostasim pertinet τὸ πικρὸν αἷμα καὶ τὸ κερμαίνον 512, 32. hypostasis cœnosa, sublivida, ex concreta, mala 530, 17. 18. sublivida, signum edit partis emortuæ, unde liquefacta excernitur 500, 32. hypostasis prævæ notæ, violentiam ardoris febrilis, morbifici succi corruptionem naturæ imbecillitatem referunt 522, 50. 51. hypostasis pingues, suspensas, araneosas improbare decet, ut colligationis signa 510, 16. hypostasis nigræ, aut nebulosæ encephalitis materia, sanguis perustus incendio 507, 13. hypostasis rufa, argumento est viscerum quæ à febre liquuntur 517, 1. varia, variarum affectionum præ se fert argumenta 506, 55. viridis venit ex bile quæ de flava migravit in viridem à febrili ardore 516, 13. &c. urina periculosa est, quæ ex hypostasi sua divellitur 499, 23. & quæ ex glomerata, hypostasim habet sublividam 529, 7. 8. inter urinas periculosa est, colore & hypostasi variegata 500, 12. pestifera est, quæ & hypostasim habet nigram & ipsa quoque est nigra 504, 32. urina naturalibus maximè contrariæ; pestilentiæ 405, 66. urinaria fistula longa angusta, sinuosa 344, 62. primum ab Hippocrate dicta τὸ ὑπὲρ 344, 64. 65. unde incipit 344, 62. urinariæ fistula τὸ ὑπερσπασμὸς, unde 413, 69. 70. urinariæ partes præcipuæ, vesica & testes 517, 50.

Uterus, corporis pars nobilissima 437, 29. 30. 447, 29. 30. capacitas est ampla 437, 37. sensus acerrimi 447, 24. in utero, linea mediana 125, 9. summus opifex ingeneravit amorem gignendi 436, 31. uterus fundamentum naturæ muliebri ac muliebrium purgamentorum 436, 28. à Platone dictus, τὸ ὑπὲρ 422, 7. omnium quæ in alvo continentur nobilissimum 422, 6. uteri concupiscentia, majus bonum affectat, quam hepatis 422, 7. 8. concupiscentia, & rei venereæ indulgentia, sufficit ipsa per se proliciendo sanguini, & ciendo ad exitum celestis menstrui purgatione 436, 47. 48. virtute, semen animatum promovetur, atque perficitur ab eo quod erat, ad id quod actu esse debebat 422, 11. opus, dignitate præcedit opus hepatis 422, 8. 9. idque est generatio atque perfectio animalis 422, 10. oblectamento, vicina genitalia sunt in promptu 436, 33. utero genitalia vicina, de suo impertunt semen muliebri, dum coit 436, 33. 34. in utero, calor & siccitatis, quomodo mediocritas ad concipiendum idonea comparatur 463, 32. 33. &c. utero naturaliter instituta non est connivendi consuetudo, nisi cum semen concepit, fovetque suo complexu 461, 47. uteri cum jecore affinitatem, quid declarat 436, 41. 42. utero morem gerit hepar, affinitate quadam concupiscentiæ & amoris voluptuarii 436, 38. 39. 40. subsidio est hepar, illuc transmissio sanguine quo irrigatur fundus matricis 436, 38. 39. 40. respondet omnino corporis universitas similiter constituta ut ille 436, 29. uterus, menstruum affluxum ad se rapit, cupiditate nimia incitatus 438, 5. ut secundus ager, fructu materno restitibilis esse debet 463, 62. 63. uteri evacuatio, per menstruale profluvium 13, 46. uterus, principatu corporis omni, societate & affinitate conjunctus 447, 20. uteri cum cerebro, quænam sympathia 441, 70. uterus & mammarum societatis; multa argumenta 465, 17. utero & mammis societas intercedit per vasa communia 465, 46. sua est sitis 248, 1. uteri vacuati ac sitientis symptomata, quomodo nascuntur 466, 61. defraudatio quæ apnoeam inducit, penè miraculo apponi debet 466, 70. egressio qualis: talis erit neoterismus, fovendo & alterando 463, 3. 4. os quibuscunque est durum, iis necesse est ut conniveat

445, 35. 461, 39. 40. conniventia in vacuis, quomodo commune symptoma inflammationis & scirrhi 445, 31. conniventia quæ fit à scirrhi; difficulter admodum curatur 461, 49. in utero, grumescens sanguinis gravissima incommoda 437, 38. 39. uteri impuritas qualis; talis erit purgatio 463, 4. in utero, humoris supervacanei, semen virile extinguens, quænam signa 463, 37. humidioris ac multa proluvie diffuſientis redintegratio, procuranda cathartici 463, 36. 37. intemperies eximia frigida, fovendo intus & foris calidis rebus hylemicis, ad justam temperiem redintegranda 463, 9. utero cum male est, & male ab utero, linguæ mutatio esse solet 455, 62. uterus, quomodo inflammatur 445, 24. quoties inflammatur, non necessarii, nec semper apparet lingua arida 456, 1. inflammatus, sæpe transmittit ad linguam fuliginosum ardorem 456, 4. &c. ab utero ad sinum podoris, ruboris propagatio; illac futuri exitus materiæ putulentæ signum ostendit 447, 28. ab eo inflammato, alvidunitas, per oppressionem partium circumjacentium 445, 51. 52. uteri inflammatio, calidissimam secum habet febrem conjunctam 455, 68. 69. 467, 19. &c. inter magnas afflictiones eximia 445, 46. inflammationis systrophicæ signum, hysterica durities in alvo admodum dolorifica 445, 12. inflammatio signum τὸ ὑπερσπασμὸς, rubor naturalis occupans 447, 21. inflammatio convulsionem secum adducit 467, 19. doloris ac febris vi pernicioſa, erysipelas ipsum præcedit 445, 62. 63. uterus si in ichium decumbat & suppuret; ulcus necesse est τὸ ὑπερσπασμὸς fieri 187, 66. 447, 42. uteri pathemata multa: sed partium cæterarum communia 466, 34. proprium pathema, cum muliebris & genitura; hysterica passio 466, 35. non minus verè dici debet hysterica convulsio, quam apnoea hysterica 466, 37. 38.

Vulnere medicina omnis, quod spectat 399, 43. 44. vulnus omne, non est trauma 211, 63. magnum, est trauma 211, 63. vulnera magna artium, quæque nervos difsecant exiit à quibus reguntur; palam est quod claudos efficiunt 405, 12. 39. circum vulnus magnum & vehemens si tumor non affurgit; ingens malum 405, 60. vulnus, quando in ulcus mutatur 412, 3. 409. 40. vulnera quænam sauciatos absumunt 409, 40. vulnus in thorace si non rectè curetur, empyematis mortiferi causam infert 288, 26. vulnus si foris sanum sit, intus verò non sanum; purulentus fit saucius 188, 44. 45. vulnera quænam, mortifera 406, 11. &c. partium efficientium, celestius ad mortem fatalia 406, 44. 45.

Vultuosi homines, levi de causa fortiter irascuntur 358, 5. &c. in vulvæ laxitate crebrò deglutienti studio irritum 317, 34.

Y.

ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΕΣ, qui 9, 44. τὸ ὑγιανόν, quæle requiri debet 136, 5. 6. τὸ ὑγιανόν, quid 77, 3. ὑπερσπασμὸς, unde 433, 4. ὑπερσπασμὸς, unde 198, 47. 199, 50. τὸ ὑπερσπασμὸς, venæ linguæ subjacentes 214, 21. &c. ὑπερσπασμὸς, gravior δυσφορία 4, 1. ὑπερσπασμὸς, qui, & quamobrem 4, 2. 28, 26. 375, 25. &c. ὑπερσπασμὸς, unde 433, 3. ὑπερσπασμὸς, soli alvo transmissæ semper tribuitur 168, 65. 524, 2. 3. τὸ ὑπερσπασμὸς μέλας, quænam Hippocrati 196, 39. 40. ὑπερσπασμὸς τὸς καὶ τὸς, idem quod ὑπερσπασμὸς καὶ τὸς καὶ τὸς 56, 62. τὸ ὑπερσπασμὸς, quid 63, 54. 484, 41. 433, 10. τὸ ὑπερσπασμὸς, idem quod ὑπερσπασμὸς 534, 2. τὸ ὑπερσπασμὸς omnia, mala in omni natura & morbi ceteramine 203, 67.

Z.

ZOPHYRVS, physiognomus

139. 60.

F I N I S.

ERRATA SIC EMENDANDA.

Pag. 1. lin. 8. albu. pag. 6. lin. 4. ὑπερσπασμὸς. pag. 8. lin. 30. corruptos. & l. 64. gravantes, cum universi. p. 15. l. 49. ἀπὸ τῆς. & l. 65. desperationi. p. 16. l. 51. πικρὸν ὑπερσπασμὸς. & l. 66. ὑπερσπασμὸς. p. 18. l. 19. ἀλβὸν. p. 19. l. 69. lib. 6. p. 20. l. 57. δυσφορία. p. 22. l. 69. si talia. p. 23. l. 52. æque. p. 24. l. 61. udest. p. 25. l. 41. A perpurpatione. p. 26. l. 64. manibus cruciatibusque. ibid. fastidite & indecore. p. 29. l. 1. pauperate. ibid. ult. 65. 4. p. 42. l. 7. sic ibid. ult. κακὰ μέρη. p. 43. l. 1. assimilari. ibid. l. 6. ἀσθὴν κακὰ μέρη. p. 45. l. 46. erant. ibid. l. 51. phrenitis. p. 47. l. 18. imparium meliores. p. 52. l. 50. κατὰ φύσιν. p. 53. l. 48. κατὰ φύσιν. p. 61. l. 18. ἰσχυρὸν. p. 67. l. 31. fit quartana hæmorrhagia: convenienter non fit. ib. 54. quemadmodum. p. 66. l. 46. scitum est. p. 101. l. 66. μετὰ. p. 117. l. 64. palpebrarum. p. 164. l. 67. τὸν. p. 171. l. 45. diaphragma. p. 174. l. 37. suppuratum. p. 192. l. 60. ignavior. p. 197. l. 29. sublividum. p. 207. l. 30. ἀσθὴν κακὰ μέρη. p. 213. l. 40. ἢ. p. 217. l. 22. ἐπιθρονον.

